E. 2
C. 5
S. DD
O. 5.
N. 14.

RC 571

NAZIONALE
BIBLIOTECA RC CENTRALE
571
ROMA

Quartus ſentētiarū Johannis Maioris

¶ Venundantur parrhiſiis a Ponceto le preux eiuſdem ciuitatis bibliopola: ad ſignum poti ſtagnei i vico ſancti Jacobi prope diui yuonis edem commorante.

RC 571

¶ Extraict des regiſtres de parlement.

¶ Veue par la court la requeſte a elle baillee par Poncet le preux/ et Jehan grangeon libraires demourans a Paris. Par la quelle et pour les cauſes cõtenues en icelle ilz requeroint inhibitions ⁊ deffenſes eſtre faictes a tous libraires/et imprimeurs/ tant de ceſte ville de Paris que dailleurs de ne imprimer ou faire imprimer iuſques a quatre ans le liure nouuellement compoſe par maiſtre Jehã Maioris docteur/regent en la faculte de Theologie ſur les ſentẽces et par iceulx Le preux/et Grangeon commence a imprimer. veuz auſſi aucuns areſtz donnez en pareil cas / Et tout conſidere la dicte court a ordonne et ordonne inhibitions ⁊ deffenſes eſtre faictes a tous libraires/imprimeurs/et aultres quelconques de ne imprimer/ou faire imprimer /ne vendre ledit liure ſur ſentences depuys le iour quil ſera acheue de imprimer iuſques a deulx ans apres enſuyuans ſur peine de confiſcation deſdictz liures et damende arbitraire. Faict en parlement le huitieſme iour de May. Lan mil cinq cens neuf.

Collation eſt faicte. Robert.

¶ Generoſiſſimo nec minus erudito et imprimis obſeruando dño Alexandro Stevvard diui Andree archipreſuli et Scotie primati: Johannes Maior theologorum minimus cū omni veneratione ſalutem dicit.

Cum annis hiis p̄teritis aliquas lucubratiunculas in ſentētiis noſtro auditorio tradiderimus et aliquas penes nos domi ſeruauerimus pluſculos dies volutabam eruditiſſime preſul an eas impreſſas lectum iri ſinerem tandem expandimus vela ventis ſed quia aurum argentum et cetera id genus in gazophilatium domini offerre nequiuimus pro virili cum muliere cananea micas de menſa domini cadentes/et cum moabitide ſpicas manus meſſorū effugientes ſimul colligere geſtiebamus et omnia in tabernaculum domini ſecūdum talentum nobis traditū offerre. Uerū cui vigiliolas dicarem poſt longam explorationem te aptior occurrebat nemo tum opus ipſum propter te partim excudimus tum vt tibi in ſtudiis currenti calcaria ocius currendi miniſtrarem et ad theologiam (que prouincie tibi impoſite maximopere conducit) incenderem tum quia conterraneus et in lauacro tue dyoceſis regeneratus ſum et vt apud Tullium primo officiorum preclare ſcriptum eſt non ſolum nobis nati ſumus ſed partem patria vendicat et amici. At neſcio qua natale ſolum dulcedine cunctos ducit ⁊ imemores non ſinit eſſe ſui. Et ſi hec ſub verborū lenocinio ad mulcendas tuas aures delicatiſſimas non dedimus non demirabere michi ſatis erit more patrum et neothericorum noſtre profeſſionis omne illud quod venit in mentem memoria dignum ſub verbis theoſophie primò occurrentibus raptim committere calamo nec fucatorū verborū indiga eſt theologia domꝰ marmorea ſuperficietenus non querit dealbari ymo ſi dealbetur nitorem amittit ⁊ terminos peculiares quelibet ſcientia ſibi vendicat noſtros viros quos barbaros appellitant invenere dicendi non ille pidus iohānes picus legere ⁊ adamuſſim relegere non erubuit quorum partes contra hermolaum barbarum (vt in quadam eius epiſtola tibi peculiari liquet) elaborat tueri. Rurſus ſi a veritatis tramite me labi contigerit canere palinodiam (ſicut par eſt) ſtudebo. Sed hiis qui nos minus probabiliter in materia ancipiti opinari cenſent dictū velim velle ſuum cuiqꝫ eſt et domus que apud forum extructa eſt ꝙ editior ſit vel depreſſior (ꝙꝫ equum videatur) ſepe contenditur que dicunt medulitus excoquāt anteqꝫ nos a tergo feriant maledicorum cenſuras aſpernamur iudicium proborum nō declinamus dummodo ſit luſco qui poſſit dicere luſce loripedem rectus deride at ethiopem albus. ſed nobis conſolationi erit pauciſſimis ſcriptoribus non canonicis multa frabricantibus in nullo aberrare conceſſum eſt nichil eſt ex omni parte beatum et quandoqꝫ bonus dormitat homerus ſancte matris eccleſie ⁊ ſacre facultatis theologie pariſienſis et vbiuis gentium doctorum determinationi omnia committo. nec ſtupendum eſt ꝙ ego homuncio craſſa minerua p̄ditus ancer inter olores obſtripens dauus non edippus nunc titubem condimētum cibo per aduerbium dubitandi apponens nunc ieiune et aride tricas nodoſas pertranſio circa immenſum opus noſtris humeris impar et legendo et ſcri-

bendo inſudamus. Quocirca multa tangere ad perpendiculũ non poteramus aliis occaſionem indagãde veritatis enucleatius impartiuiſſe ſufficiat e dumo leporem exiguus canis venaticus excitat quem ad iugum montis conſcendentẽ magnus cum oblectamento capit ac filũ vnus facit et telam alius orditur. Accipe igitur hoc munuſculum accipe quantillum ſit tuo fauſtiſſimo nomini nuncupatum. Uale. Ex collegio montis acuti pridie kalendas Januarias. Anno domini Millesimo quingenteſimo octauo.

I liber haud vllo decoratus pumice greſſum
 Flecte celer noſtra carbaſa ſolue domo
Curre per oceanum te mitto videre britannos
 Andree ſacri limina tutus adi
Hic manet antiſtes humili quem voce ſalutes
 Eius cuſtodes ſintq́ꝫ precare deos
Qui cum maiore referet tibi gaudia vultu
 Una dies mecum q̄ꝫ tibi mille darent.

¶Dialogus inter duos magiſtros Johannē formā precentorem
glaſguenſem et Petrum ſandelands rectorē de calder.

IOhannes quas nuduiſtertius accepi litteras de patria michi perlocunde fuerunt dn̄e
rector quare remigrare in patriam ociſſime vrgeor vt michi comes ſis itineris te ex
oratum facio. Pe. lares nunc patrios viſere recuſo aureliā vl' audegauos ꝓpediē ſuꝫ
petiturus vt legibus vacem. Jo. ꝓbe agis vt te cura quā habes dignū reddas. Pe.
ad hoc ſi fata ſinant enitar nec in hac parte magiſtri noſtri ꝯſilio acquieſcere inſtitui q̄
ſtudium theologicū michi ſuadēs ad kalendas grecas ꝑſuadebit humilis ſortꝭ tn̄ vi
ros theologie ſe dedere intueor. Jo. nec voto viuitur vno mille hoim̄ ſpecies ⁊ rerū
diſcolor vſus nullum caput omīs homo habet opinet vt volet tecū aſſentior ſtudiū legū nobilibus ⁊
his qui ad honorū apicē cōſcendere anhelant ipmis petendū Sꝫ cū inter loquendū de viro illo in=
cidim⁹ cedo nōnulla que de eo ſum indagaturus inter mortales quid mente gerat optime noſti dum
ſub eo manū ferule ſubduxim⁹ in artibus ⁊ meū diſceſſum diu moram traxiſtis familiariter mutuo.
Pe. Licet ei modus ſit vt melius me noſti fido amico archana ſue mētis detegere tn̄ quo ad aliqua
eſt coopertus Sꝫ venare in hiis que intellexi ⁊ reſpondere (ſi cōducat) curabo. Jo. Quare nō profi=
ciſcitur in natale ſolum hercule mirandū eſt pro eius aduētu in patriam pia mater flagrat ⁊ dū de eo
ſermo habetur ſuſpiriis cū ſingultib⁹ ab imo pectore trahit genas lacrimis frequenter irrorans. Pe.
cauſam ſue more michi hactenus occuluit amphibologice ſuo more me querēte ad hoc ruēt ipſum vi
geſimū annū nunc intrare aſſerit peregrinationis ſue extra p̄riam ⁊ cum illū cōpleuerit vnā medietatē
in patria alteram extra patriā abſoluiſſe putat laborē numerus q̄dragenari⁹ repſentat vt in. xv. diſti.
inferius in eo cōſiderabis ſi ſpiritus inquit ſuos regat artus illo curriculo extincto lucidius q̄d dice=
re velit explicabit Si aliud exoptes oraculū apolinis cōſulito ad locū ſue originis niſi interim itereat
ſuapte natura ſalmo tendit. Jo. Cum tua reſpōſio in hac pte ſit tenebroſa aqua in nubib⁹ aeris eam
miſſam facientes quid in ocio litterario faciat aperias. Pe. Q̄rtū ſententiarū olim ab eo cōſtatū cal
cographis dat i ꝯmendū vnā partem adhuc habet in incude ⁊ id cauſe fuit dum vnā partē impmē=
das daret nō ab re mutant propoſitū ab exordio queſtiones nōnullas ſolū in materiis ſcolaſticis tra
ctauit nunc autē ſuper ſingulas diſtinctiōes q̄ſtionē vnā vel plures ſcribere ſatagit ⁊ potiſſimū i. xv.
diſtinct. xxiiij. ⁊. xxxviij. ne opus mācū in potioribus mēbris appareret. Jo. Proth ſupr opus con=
tortum ⁊ incōcultatū ex hiis liquet emittere neceſſe eſt cū nūq̄ꝫ integrū exemplar ſimul pre manibus
haberet. Pe. Hoc vehemēter verex Sꝫ poſtq̄ꝫ ipſe librū publice vt proponit legerit ſm̄ exēplar ter
tius euadet. Jo. Ut tecū familiariter colloquar a pleriſq̄ꝫ recta putat ſn̄ia comīa nichil dictū de no=
uo Si mel ab aliis apibus mellificatū colligat earum ſurda aure pertranſiens iiuria earū diues pu=
tabitur. Pe. De dicto terentii modica eſt danda fides qui dixere aliq̄ de nouo venemur ⁊ qn̄ fuit ſta=
tus noua dolandi ⁊ quare citius illo tempore q̄ꝫ alio Ex iſto nec euangeliū nec ethnicū aliquē in pro=
phanis ſcribentē nec eccl̄ie doctores poſt id temporis aliquid in auditum fabricare concludes quod
non minus eſt abſonū q̄ꝫ falſum Aliud obiectum eneruare nō eſt difficile ꝑ modum inter non incele=
bres viros vulgarem cum ab emulis q̄ homerū ad litterā nōnunq̄ꝫ mutaretur mātuanus vates car=
peretur magnaruꝫ dicebat eſſe virū clauā de manu herculis ſurripere ⁊ cum palori de equali palma
dimicabat ſm̄ illud iuuenalicū cōditor iliades cātabitur atq̄ꝫ maronis vtrinq̄ꝫ ambiguā facīecia car=
mina palmā ſic a grecis marcus tullius latine lingue parens repetundarum accuſat idētidē in predi=
camentis architam ⁊ pithagorā i primis libris problemumatū hypocratē pꝫorum princeps inſequinō
erubuit eoꝝ noīa ſilentio pertranſiens a quibus multa frugifera colligerat. Hoc ipſum ſue ꝓfeſſio=
nis fecere viri ſemel in quarta parte raymūdi mentionē facit alexander alenſ quē irrefragabilē appel
litant quotiens reminiſcitur altiſiodorēſi cōtemplaberis ſic albertus / aquinas / nr̄ cōterrane⁹ / ⁊ innu
meri heroici (quos ciere longuꝫ foret) factitarunt ⁊ haud iniuria aliorum id actum putes nō ideo q̄ꝛ
maiores ſic rati ſūt dixere ſꝫ q̄ꝛ vel eis ꝓbabili ratione vl' auctoritate aliūde cōſtabat alius adinuētio=
nibus cūcluſiones obſtipantes ⁊ eas acrius oppugnantes ⁊ illud luce meridiei eſt ſplendidi⁹ cū alio
rum mēdis emūctis hādicta ſumpſere Rurſus opinationē aliquā ob elencū ſophiſticum prim⁹ po=
nit quā validiori argumētatiōe ſecūdus munit paucis tamē rationibus ⁊ quidē tenuibus quatit ſed
eam ſolidius tertius roborat argutiis magne molis ferit quas medullitus eneruat tunc palā eſt hāc
opinionē nō magis ꝓmo q̄ꝫ ſecundo ſecundo q̄ꝫ tertio aſcribendam fore huius tempeſtatis viris qua
re non dabis veniā faciendi quod ſapientibus vbiuis gentium cōceſſum eſt Ceterum magiſtrū no=
ſtrum auguror poſitiones maiorum noiatim recenſere ſi ei occurrāt nec vlli hominū extra ea q̄ fidei
ſunt in opinando eſſe addictum argumenta quedē vulgaria que nodoſiora eſſe ſolent nulli hominum

merito attribuit licet a multis doctorellis qui ea eluere nequibant aſſumantur ſicut in rerum poſſeſſio
ne quod in nullius hominis eſt poteſtate licet ſit apud aliũ animantem id occupanti cõceditur vt pu=
ta de talibus de dilectione dei ante a inſtans de ablatione ſucceſſiua grauiorum de voluntate inume=
ros homines interimẽdi ⁊ ceteris id genus ⁊ ſi a theologie primoribus huiuſcemodi argumentatio=
nes pretermiſſe ſunt nõ vicio dandũ putauerim ſ; neceſſarium eas colligere ideo eas preteriere no=
lentes a precipuis obſenticoſa argumenta impediri Forte etiã ſuam famã que magna erat ⁊ merito
apud vulgus exponere diſcrimini pro enodatione taliũ tricaꝝ nolebant. dic ſodes mi iohannes quas
fabricaſti obiectiones baculo arundineo innituntur. Jo. Hac lege cuilibet facile erit librũ ioui dignũ
poſteritati tradere optima queque deſerpendo poſthabitis erroribus. Pe. Illationẽ eueſtigio eo inſi
cias erit ne ignanus cenſor inter vera ⁊ tenebroſa falſa qua via zizaniã a tritico enucleabit cũ quedã
falſa multis viris non refert eſſe probabiliora eſt enim via que videtur homini recta ⁊ nouiſſima eius
ducunt ad mortem hanc rationem in calce ethices ariſtoteles diluit. Jo. Et ſi tuas reſpõſiones equi
tati conſentaneas admittam tamẽ ſatius fuiſſe auguror magiſtrũ noſtrum ob dicaculos nugigerulos
naſutos ⁊ ſuſurrones tacuiſſe debere illotis ſermonibus hii oia fedant vt docti apud vulg⁹ emineãt
Pe. Non me fugit optime ꝑcentor naſum renocerotis habẽs more pice blacterãs ſe coturnicẽ cre=
dens omnia ſiniſtre interpretabitur nec eã ob rem nomẽ docti viri ſed inuidi nanciſcetur ſcite apud
iuuenalẽ legitur inuidet figulus figulo ⁊c. lingua eius manifeſtũ eum facit ⁊ a fructibus eius eum co=
gnoſcetis ideo maledicit q2 benedicere neſcit pro pane lapidẽ ⁊ pro ouo dãs ſcorpiũ in oculo fratris
feſtucã a remotis in proprio egre trabẽ cõtemplatur nimirũ ſm fictionem eſopi alioꝝ errata a fronte
⁊ noſtra a tergo ferimus amplius aliorum vultus per lineã rectã noſtros ſolum ꝑ reflexã ⁊ in corpo=
re leni cõtemplamur talibus canibus os marcialicũ rodendum damus qui ducis vultus ⁊ nõ vides
iſta libenter omnibus inuideas liuide nemo tibi ꝑpter tales grunientes porcos maiores noſtri nõ ta=
cuerunt quare quos ex ſuo dolatorio libros viri preſentes fabricãt in lucẽ emittere ꝑpter zoilos ve=
rebuntur qui conſiderat ventum nunq̃ ſeminat ⁊ qui nubes formidat non metet. Jo. Perbelle facis
amici partes in re honeſta tutans nec pertinaciter obloquor vt virum a ſcriptura deterream cum rei
publice ꝓdeſſe velle reor ⁊ nõ ſegniter vitã degere dii cepta ſecundent ꝑpetuo nexu amoris nos iun
ctos eſſe noſti verum ſi non ſim tibi tedio mi ſuauiſſime petre ediſſere cur diui andree archipreſuli
hunc librum deuouere inſtituit q2 apud noſtras aures ſic rumor increbruit. Pe. Dii boni gratiſſima
ſunt michi tua q̃ſita colloqui de rebus amici cõmunis eſt voluptuoſum ea proter libẽs reſpõdebo ra
tionibus nõ aſpernẽdis opinatione mea ducitur cui librum citius nũcupare debeat q̃ illi cuius gra=
tia illum conflauit ampli⁹ antiſtitez magno adiumẽto eccl'ie ſcotice futurum ſi vitã protrahant ſupi
exiſtimat cum ſtematibus maiorum ad virtute inflammabitur cum ab vnguiculis ⁊ a teneris annis
ſub circunſcripta tutela ⁊ litteratiſſimis preceptoribus religioſiſſime educatus ſit ſic q᷑ in auguſto tẽ
poris curriculo oim iudicio qui ne uere in virũ opido eruditum euaſit potiſſimũ in romana lingua
greca ⁊ legibus reliquum eſt theologie ⁊ altioribus ſtudiis ſuo officio cõgruentib⁹ ſeſe accomodare
Et cũ ſupremo britannicorum ſanguini de quo noſter ꝑmas ſatus eſt multam doctrinã ⁊ morũ probi=
tatẽ (que indies coaleſcit) adiecerit cui eo neglecto ſine iniuria ꝑmitias ſui laboris in theologia dica=
re poterat. Jo. Ingenue fateor rationibus nõ caducis ducitur et meis rogationibus mediuſſidius
ita ſcite reſpõdiſti vt tediũ foret vlterius obiicere ⁊ quia dño meo me vocante per litteras vt noſti ci=
tiſſime diſcedere coger verũ ſi librorum aut pecunie egeas michi referas ⁊ mea oia ſicut propria acci=
pias. Pe. Quãuis ſcolaſticorũ morbus vt aiũt peculiaris ſic egeſtas habentibus bñficiũ pecunie ra=
ro aut nunq̃ deſunt ad votũ et pecuniam ⁊ libros meo ſtudio ſufficientes habeo ſ; de tua liberalitate
immenſas gratias habeo ſed ſi veſtes aut alia munuſcula pariſiũ vel rothomagi vt moris eſt emptu
rus es vt domi in nouo aduẽtu largiaris amicis ſi nõ ſatis pecuniarũ habes expete audacter ⁊ nõ ne
gabo. Jo. michi deeſt nichil ſed tibi regratior vale petre vita longa ⁊ bona neſtoreos petre tibi ſupi=
ter erroget annos Si non ſufficiant mathuſalem ſupereo. Pe. Et bñ valeas mi iohannes carũ ma=
trem amicos ⁊ magiſtrum Robertum vvalterſon magiſtro noſtro amiciſſimum meo nomine et ſuo
ſalutem dices.

¶ Incipit quartus ſententiarū Johānis maioris.

¶ Queſtio prologi.

Volo queſtionem vnam
de opinionum varietate tra
ctare. Quid in contrarietate
opinionū (potiſſimuꝫ mores
tangentium) faciendum eſt.
Et an ſcientie peregrine in=
ſerēde ſint ī theologia. Pro
pterea queram hunc queſtio
nis titulū: cui parti adherendum eſt in materia opi
Notabile nionū. ¶ Pro ſolutione queſtionis notabis ꝙ pro
primum. pter hoim ignorantiam tanta introducta eſt opinio
num pluralitas poſt peccatū primi parentis: ꝙ no=
ſtruꝫ ſcire nichil eſt ad noſtrū ignorare. Aliquid ta
men remedij compertum eſt vt ingenioſiores exer
citatiores ⁊ boni ſint ſibiipſis: ⁊ alijs ꝑpendiculuꝫ
viuendi et docendi. Juxta illud iob primo. Boues
arabant et aſine paſcebantur iuxta eos. Uerum cō
tingit opinari contraria / vel in materia fidei et mo=
rum: et hoc dupliciter: vel in his que ſcire quis te=
netur explicite / vel in his que non tenetur ſcire ex=
plicite ſ; implicite. Et hoc dupl̄r: vel poſt lōgā idagi
nē hō nō pōt attigere portū ꝟitatis: ita ꝙ ſint ↄrie
opiatiōes doctoꝝ famoſoꝝ in illa materia: hinc bac
chalarij concurrentes in actibus theologicis pre=
cepto maiorum habent contradicere ſibi inuicem:
exercitationis gratia hoc adiecto ꝙ pro vtraqꝫ par
te ſint doctores ſolennes vel ſaltem rationes. Rur
ſus contingit opinari contraria in alijs materijs:
vt in philoſophia: vt puta An q̄titas eſt res q̄ta:
vel ab ea diſtinguatur de intentione forme: et hu=
iuſcemodi. Circa materiam morum contingit opi
nari difformiter: ſic ſcilicet ꝙ vna opinio tenet par
tem vbi non eſt peccatum. Et altera tenet eam que
ſecundum iſtam opinionem eſt peccatum: ſed non
ſecundum propriam opinationem. vt verbi gratia
conferre beneficium bono relicto meliori ſecundū
vnam opinionem non eſt peccatum: ſecūdum aliā
eſt peccatum: ſecundum vtranqꝫ conferendo me=
liori bono relicto nō eſt peccatū. Ecce: facere vnū
extremum iudicatur eſſe peccatum ſecundum ali=
quos / faciendo ſecundum aliud / nullum eſt pecca=
tum ſecundum omnes. Contigit interdum ſecun=
dum hominum opinionem: quicquid homo facit
peccat: ſiue inſequatur hoc extremum: ſiue illud.
Exempli cā iudicare ſm allegata et probata vbi
habitur teſtes oim̄ exceptiōe maiores oſidētes ticiū
eſſe inocentē: alexāder et tho. dicerēt iudicē pecca
re ſi nō iudicet ſm allegata et ꝓbata. Alij oppoſite
opiniōis dicerēt iudicē peccare ſi ↄdēnet inocentē
ſcitum eſſe talem: eſto ꝙ teſtes oim̄ exceptione ma
iores oſtendant illum eſſe nocentē. Tunc iudex ne
ſcit ad quā partem declinabit. Similiter poſt votū
de non eſu carnium an in extrema neceſſitate car=
thuſienſis deberet comedere: interdum difficile eſt
iudicare quid pro quo eſt acceptandum et difficili=
nota. ſm. us in illo manere. tertio ethico. ¶ Secundo notan
dum eſt ꝙ ſtat doctorem theologum īſerere phiaꝫ
vel ſcientias peregrinas duobus modis in theolo
vno mō ſcientias neceſſarias ad intelligenda theo=
logalia / vt puta in hoc. iiij. q: hrūs aug. ⁊ doctores
paſſim hic petunt: An creatura poſſit creare. diffi=
nitur ſacramentum et baptiſmus. In ſacramento
euchariſtie dubium eſt an albedo / ſapor / et huiuſ=
modi ſunt in quantitate continua tanq̄ in ſubiecto
vel non. de actione accidentium ſeparatorum. an
attritio et contritio ſpecie differant. pro quo illi ter=
mini ſupponant. De beatitudine: an anima acti=
ue concurrit ad ſuā btitudinē vel nō. An eſt ſtatus
in maxima beatitudine quam anima pōt habere.
vel in minima quam non poteſt habere. An ſit aliq̄
pena inſenſibilis ꝓpter ꝑuitatē ſeorſū. Quō corpo
ra hoim poſſunt eſſe cum celo. Quō corpus xp̄i po
terat exire monumētū lapide deſuꝑ exiſte. Et ad h
oportet videre penetrationē. Et an aia in p̄mo iſtā
ti ſeꝑata / ſit beata vel ꝑuita: et hoc iacet in illo. An
creatura pōt aliqd̄ producere ī inſtanti. ¶ Aliqua
ſunt īpertinentia cognitioni theologie: interī cōtin
git illa recēſere prolixe vel ſuccite īpugnare: vel re
citare opiniones de lana caprina. vt an btitudo ſit
in eſſentia aie vel in eius potētijs: ⁊ ceteris id genꝰ
queſtionibus. ¶ Iſtis notaciūculis ꝓlibatis pono
concluōnes. Prima. Non obſcenū eſt introducere Prima ↄ
philoſophiā et ceteras ſciētias ſine quibus theolo= cluſio.
gia non pōt bene capi. hec ↄº probatiōe non eget.
Si aliquid eſt neceſſariū: mediū ad illud eſt neceſ=
ſariū. Theologia doctori theologo eſt neceſſaria.
igitur. Et eſto ꝙ tanguntur talia in ceteris facul=
tatibus: non tn̄ fortaſſis ſufficienter. hic breuiter tā
genda ſunt. ¶ Scđa ↄº. non illaudabile eſt extra=
neas ſcientias ad theologiā non mō neceſſarias: ſ; ſcđa ↄclu
ad decorem theologie conducentes introducere. ſio.
Probatur. Facta venerabilium patrum et beatorum
in doctrina theologica ſunt imitanda. ſed ſic eſt ꝙ
beatus hieronimus auguſtinꝰ et alij doctores mar
ci tullij vergilij philoſophorū et poetarum intro=
duxerunt ſcripta. patet legenti. vide beatum augu
ſtinum ſuper geneſim ad litteram: ⁊ in alijs eiꝰ ſcri
ptis. ergo illud nobis licet. Itē alia propter theo
logiam valent. patet. xxxvij. d. de quibuſdam ⁊ tur
bat. Prouerbiorum nono. Sapientia edificauit ſi=
bi domum: excidit columnas ſeptem. et ſequitur. mi
ſit ancillas ſuas vt vacarent ad artem: et ad menia
ciuitatis. non refert de quo campo colligatur reu=
barbarum: dum bene purgat patientem a colera.
Preterea fortaſſis veritas fidei poſita ab infideli
ea que ſunt fidei confirmet. xj. de ciuitate dei et. ij.
de doctrīa chriſtiana dicitur. Si qua forte fidei no=
ſtre accommoda dixerint: non ſolum formidanda
non ſunt: ſed ab eis tanq̄ iniuſtis poſſeſſoribus in
vſum noſtrum vendicanda. Ponit exemplum de
iudeis ſpoliantibus egiptos. ad hoc introducit cy
prianū hylariū ⁊ alios q̄ ita fecerūt. et dama. li. iiij.
de orthodoxa fiđ. ca. xviij. Poſtq̄ locutꝰ eſt de lau
de ſacre ſcripture inq̄t ad ꝓpoſitū. Si aūt ab his q̄
foris ſunt quippiam vtile decerpere valuerimꝰ: nō
aſpernabile ē: efficiamur ꝓbati trapezete ſ; illō bo

ratii. Omne tulit punitum qui miſcuit vtile dulci. Vide beatum iheronimum reſpondentem magno oratori vrbis rome: querenti. Cur ſanctus pater ſeculares litteras totiēs introduceret. Epiſtola eſt circa finem virorum illuſtrium: et in ſua reſponſione locupletiſſimos habebis teſtes quos ipſe citat ad noſtrum propoſitum. Et deutero. xxj. Si videris in numero captiuorum mulierem pulchram: et adamaueris eam: introduces eam in domū tuam: que radet ceſariem: et circūcidet vngues et deponet veſtem in qua capta eſt. hec mulier eſt gentiliū ſcientia: cuius ſuperuacanea reſcindere oportet reliquum aſſumendo in ſocietatem. vt ex moabitide generetur iſraelita: quomodo quis inermis poterit prodire in bellum cum infidelibꝰ et hereticis gētilium armatura ſtipatis? licet de ſpinis colligere vuas: et de petra mel ſuggere: oleumꝙ de ſaxo duriſſimo et de theſauris egiptiorū extruere tabernaculum federis. ſcꝫ illud naſonis. Phas eſt ab hoſte doceri. Nonnunꝙ congruit achademiam pariſienſem colligere manipulos in meſſe athenienſi cui ſucceſſit dicente baptiſta lib. ij. in vita diui dionyſii Illa rue quibus in celū tollunt athene: Tot ſophie ſecunda bonis: tot lucida claris Scriptorū ingenijs: q̄ tanꝙ ſydera lumē. Eterno ſplendore ferūt gymnaſmata primus: transferet ad gallos.

Tertia cō cluſio. ¶ Tertia concluſio. licet paruū ſit pctm̄/ aut nullū in ipertinentibus fidei et bonis moribus hanc poſitionē vel illam imitari: quilibet liber dꝫ eam amplecti q̄ eſt rationi conformior. Prima pars pꝫ auctoritā. auguſtini in enchyridiō. et recitatur. xxij. q. ij. in q̄bus rebus nichil intereſt ad capeſcendū dei regnū: vtꝝ credantur/ an nō: et vtrū vera putentur: an falſa. in his errare. aliud pro alio putare: nō eſt arbitrandū eſſe pctm̄: aut ſi eſt minimū eſſe / atꝙ leuiſſimum. Nullū eſt pctm̄: dūmodo affectio vel finis iordinatus/ vel medium non inuoluitur. Sꝫ liber. Irrationabile non eſt ꝙ thomiſte btm̄ thomā: ſcotiſte doctorem ſubtilem: et reliqui ſuos duces inſectent more prim: ſic contingit in rebus maioribus. et bn̄ beatus franciſcus in horis minoꝝ in letania ꝓponitur btō dñico. ꝯtra. apud predicatores. Procuratori i ſua natione cedit rector pariſ. in cancro lune. in leone: ſol. et in ſua domo planeta quilibet maiorē vigorē habet: dūmodo hoc quod tenent ſit probabile: qꝺ poſteriores in plerisꝙ rōnabiliꝰ q̄ꝫ multi iſtoꝝ ſcripſerint: qs dubitat? patꝫ: hoies rōne viuūt: et i hoc differunt a pecudibus. Itē. lxviij. d. Cor epi quod ratione caret neceſſe eſt extirpare.

Quarta cō cluſio. ¶ Quarta concluſio. licet aſſentiens oppoſito ꝓpoſitionis catholice/ cuius oppoſitū tenetur explicite ſcire / peccet: tn̄ aſſentiens contradictorio ꝓpoſitiōis/ cuius ꝯdictoriam non tenet ſcire explicite: nō peccat. qꝛ hec ꝯcluſio eſt contra altiſſ. et aliquos alios: inferiꝰ ꝓlixius tangetur. d. xj. q. ij. An licet cathegorice adorare corpus xp̄i in ſacramento eucha. et de cyprianno martyre: an errando circa ſacramētū baptiſmi ab heretico peccauerit.

Quīta cō cluſio. ¶ Quīta ꝯcluſio. Sicut nō peccamꝰ tenendo hanc opinionē vel illā circa materiam fidem concernētem: dū modo non conſtat nobis ſufficienter propter arduitatē vtra pars eſt vera: ſic non ſemper in materia morū ſecurior pars eſt acceptanda firmiter: ſic ꝙ oppoſitum non ſit ꝓbabile. Prior pars patet: quia dato oppoſito multa inconuenientia ſequerent. qꝛ hee cōcluſiones ſequuntur ꝙ beatus bernardus et omnes ante determinationē eccleſie et facultatis tenentes ꝙ btā virgo fuit concepta in peccato originali peccabāt: qꝺ liquet eſſe falſum. Idē patet: vbi aliqui dicūt. nulla eſt cauſa reprobationis in reprobato et nituntur aſtruere ex ſacris litteris. Alii tenent oppoſitū. Nō eſt dicendum ꝙ iſti vel illi peccant: poſtq̄ꝫ non conſtat que pars eſt vera. Idem nōnunq̄ꝫ contingit inter doctores famatiſſimos: puta inter beatos iheronimū et auguſtinum: etiam h̄ contingebat iter magiſtrum ſententiarū et abbatem ioachim: vt pꝫ extra de ſumma trinita. et fide catholica/ damnamꝰ. et abbas ioachim non reputatur hereticus: quia ſtetit in deliberatione eccleſie. Dixi concernentē fidē et cetera: quia vbi eſt inconcuſſa fides vel talis oſtēſa: nullatenus licet tenere oppoſitū. Secunda pars patet. ſtat ꝙ ſecurior opinio ſit minus rationi conſentanea: vt puta q̄ncunꝙ hō in pctō mortali eſt et hꝫ copiā confeſſoris tenet adire confeſſorē. Sequēda eſt illa opinio vbi non ꝯſtat de vna parte que ē rationi conformior. Imo ſequit ꝙ galli peccāt non ieiunantes ꝓfeſtum iacobi: cū aliqui dicant ita: vt pꝫ per ſtatutū illud extra de obſerua. ieiu. Conſiliū. Exponunt ſe periculo: cū vnus dicat ꝙ peccēt: alii dicunt ꝙ non.

¶ Sexta ꝯcluſio. licet ceteris paribus quilibet dꝫ ſequi eā opinionē quā multi experti tenent citius q̄ꝫ pauci: tn̄ inſequēdo hanc opinionem vel iſtā vbi equales apparentie ſunt poſt ſufficientē inquiſitionē nullū eſt pctm̄. Prior pars pꝫ. qꝛ rarius tota multitudo decipit: q̄ꝫ vnus totiꝰ multitudinis. Plura vident oculi q̄ꝫ oculus. non alias argus cuſtodiebat vaccā iunonis q̄ꝫ empedocles/ vel binos hñs oculos: vt fingunt poete. Et nō alſ ariſto. conſuluit in vna epl'a alexandro plures medicos q̄ꝫ vnū accerſire ad curandū morbum. Non alias robur habent articuli vniuerſitatis / q̄ꝫ vnius doctoris ſcriptum. Illud pꝫ etiam ꝑ ſapientē. Ne initaris prudentie tue. Prouerb. iij. et ex. de cōſti. Ne inuitar. Et eccliaſt. vj. In multitudie preſbyterorum prudentiū ſta: et ſapientie illorū ex corde cōiungere. non alias ꝓſumatur ꝙ ille eſt canonice electus q̄ eſt electus a maiori parte capituli citiꝰ q̄ꝫ a paucioribꝰ: ſed in talibus multitudini eſt ſtandū ex. de electioni. Licet. et. vij xiſt. Sit tranſitus. bene profecto Iohannes buridanus in principio ethicorum dixit: ꝙ in materia morali vult inſequi opinionem patrum et cōmunem: quia frequenter i nouis inuentionibus repperit ſe falſum. Prime machabeorum octauo/ in laude romanorum dicitur. et quia curiam fecerunt ſibi: et quotidie conſulebant ducentos trecentos viginti conſilium ſemper agentes. de multitudine Prouer. xj. Salꝰ vbi cōſilia multa. quando multi ſapientes conueniunt in

Sexta cō cluſio.

vnu3:ibi eſt multorum teſtimonium.dictum eſt ce=
teris paribus.ſtat q̃ vnus homo exercitatione cõ=
periat opinionem cõem falſam:et rationes inſo=
lubiles habet contra cã/vel difficiles/ et oppoſitu3
eſt veriſimilius.debet tunc proprie opinioni inniti.
Nec obuiat dicto ſapientis:ñ intendo prope prudẽ=
tie/hoc eſt fantaſie:ſed rationi.q̃madmodũ fecit ſo=
lus hiero.qui oppoſuit ſe cõſilio aquiſgrani quod
determinauit q̃ raptor raptam vxorẽ ducere neq̃t
xxxiij.q.ij.Placuit.ſed tangit bene caſum appa=
ratus:q2 auctoritate veteris teſtamẽti ⁊ cõſilij mel/
denſis ſuum modũ roborauit:ad quod non ſatis
aduertens martinus de magi.in de temperantia in
materia.raptus:ponit ſextam cõcluſionem et q̃ ſe=
quuntur falſas:et gloſam cum auctore gratis dam
nat:ſed de hoc.d.xxix.cõclu.iij.Scdam partẽ pro
bo q̃ homo poteſt vbi rõnes ſunt eque apparentes
vel auctoritates:puta tot ſunt famati viri ex vna
parte ſicut ex alia:licet in materia quacũq3 hãc par
tem capere/vel illam.¶Arguo ſic.nullus faciẽs
indaginem tantam q̃tam poteſt/ vbi eſt neceſſe al=
teram ptem facere:ſic faciendo peccat.ſed ſtat q̃
ſint rationes ad vtramq3 ptem eque ponderande ĩ
materia morum/vel viri equalis auctoritatis.For
te dices ſcd̃m illud Eccleſiaſt.xix.Qui cito credit
leuis eſt corde.neutri parti credẽdum eſt.nec p cõ=
ſequens ſcd̃m illã faciẽdũ.ſecundũ illud iob.xxix.
Cauſam quã neſciebam diligentiſſime inueſtiga=
bã.Contra:poſt longam indaginẽ oĩa illa contin
gunt.Accipe exẽplũ de termino eufratis/⁊ origie
nili apud ethnicos coſmographos/vel de ſitu thile
Et capiatur illd̃ q̃ iudex videt ſortem innocentem
ſit iudex ſupmus/et ſortes ꝓbatur eſſe nocens/vel
potius oſtenditur p teſtes oĩ exceptione maiores
eſſe nocẽs:⁊ ſint eque plures equaliter famati viri
q3 argumententur cora3 iudice.oportet ſortem cõ
dennare/vel non condẽnare.Iudex ſicut ſuppoñt
libenter concluderet ſcd̃m iuſtiorem partem q̃ cũ
ĩ caſu latet.ergo quicq̃d facit i caſu illo nõ peccat.
¶Cõfirmatur.pñtatis duobus eque idoneis epõ
conferendo huic vel illi beneficium non peccat.er
go iudex ꝯdẽnans hũc vel non:nõ peccat.Nec va=
let dicere.qñ reus ⁊ actor habẽt teſtes equales op
poſitos iudex debet liberare cum/et non cũ condẽ
nare.q2 cetera nõ ſunt paria.vt ꝑpulchre per octo
diſcrimia oñdit ariſtoteles in ꝓblem.particl'a.xxij.
Itẽ illud ſit gratia exẽpli dictũ/et exẽplum non eſt
extraneũ cape materiã vbi illa contingũt equaliter
Ruſus de duobus licenciãdis pſbus/vnus magi
ſtrorum noſtroꝝ preponit vnũ alteri:alius contra
et ſine offenſa.Preterea extra de cõſtitutionibus:
ne innitaris.Innocẽtius quartus dt.qñ doctores
eccleſie ꝯdicunt int̃ ſe poſſumus hanc opinionẽm/
vel illam indifferẽter imitari:⁊ hoc non niſi q2 ſunt
equalis auctoritatis:igit̃.Ponit exẽplum de ſalo=
mone an ſit dãnatus.Rurſus contraria ſiunt et cõ
ſuluntur in varijs partibus.abſit q̃ tales conſulen
tes vel facientes peccant:quia in tali caſu vnuſq̃ſ=
q3 in ſuo ſenſu abũdat.Ad roma.xiiij.in talibus il=
lud ſatyrici verſũ continet.Sic volo/ſic iubeo/ſit
pro ratione voluntas.⁊ in grãmatica.quare hõ ho
minẽ:⁊ aſinus aſinum repſentat ſic placuit impoſi=
tori.Et illud iuriſconſulti in.ff.de conſtitu.princi=
pum.l.qd̃ principi.Quod principi placuit legis ha
bet vigorem:non modo iure fori/ſed iure poli.
¶Et confirmatur per illud deutero.xvij.ſi diffi=
cile et ambiguum apud te iudicium eſſe proſpexe=
ris inter ſanguinem/et ſanguinẽ/cauſam/⁊ cauſam
lepram ⁊ non lepram:⁊ iudicium intra ptes tuas vi
deris verba variari:ſurge et aſcende ad locum quẽ
elegerit dominus deus tuus:venieſq3 ad ſacerdo=
tes leuitici generis:et ad iudicẽ qui fuerit illo tem=
pore:quereſq3 ab eis que iudicabunt tibi iudicij ve
ritatem/et facies quecunq3 dixerint q̃ preſunt lo=
co quem elegerit dñs.cui Mantuanus baptiſta li=
bro ſcd̃o parthenices mariane aſtipulatur/introdu
cens caſum hẽ virginis deductum ad doctores le
gis an virginitatem ſeruare poterat ſic inquiens.
Res tandẽ prolata palam/peruenit ad ipſas ſacro
rum et templi doctas antiſtitis aures.quem penes
arbitrium nodos aperire latẽtes iuris ⁊ obſcuros
legum diſſoluere caſus.Ad hoc prio ethi.ariſtote.
heſiodi ſententiam introduxit ſic inquiens.Is rur
ſus bonus eſt paret qui recta monenti.¶Contra
primam concluſionem et ſecundam arguitur ſiml' af pmo ꝯ
quia ex probatione ſecunde concluſionis licet p fa pmã ꝯclu
cta patrum ſcientias peregrinas inſerere.Contra ſionem.
ſequitur q̃ ille modus ſcribendi in theologia per
arguitur ſic.Concluſiones propoſitiones et cor=
relaria non valerent.ꝯñs eſt inconueniens et con=
tra proceſſum omnium neothericoꝝ:et patet con=
ſequentia:quia beatus auguſtinus et hieronimus
non ita ſcripſerunt/ymo nec ariſtoteles plato ⁊ alij
philoſophi:ergo inanis eſt illa moderniorum curio
ſitas:vel antiqui intrincate ſcripſerunt.Iohannes
gerſon venerabilis cancellarius pariſienſis in ſe=
cunda lectione ſupra marcu3 circa medium deflet
quia in arguendo logica/phiſica/ vel metaphiſica
inuoluatur.et ſequitur illud frequenter contingit
in anglia/et prohdolor niſi prouideatur conualeſ=
cet in gallia.dicit.non ob aliud theologi noſtri tem
poris ſophiſte/et verboſi/imo ⁊ fantaſtici:nunc de
intentione forme/nunc de diuiſione continui/nunc
prioritates quaſdam/in diuinis menſuris duratio=
nes/inſtantia/ſigna nature/et ſimilia inſerunt.et in
prima epiſtola ad collegium nauarre ferme ſimilẽ
ſententiam introducit.et propterea verificatur il=
la ſenece ſententia.Neceſſaria neſciunt:quia ſuper
uacanea didicerunt.de materia futili inutiliter con
tendunt:et neceſſaria negligunt.Contra illud ec=
cleſia.vij.Quid neceſſe eſt homini maiora ſe que=
rere cũ ignoret quid conducat ſibi in vita ſua:nũe=
ro dierũ peregrinationis ſue franciſcus petrarcha
libro primo epiſtolaru3 deflet ſiciliam eẽ britannie
flẽdo in iſtis laberinthis nõ ſolu3 in triãgulari ſita
trinacrie.Nunquid ſtultum eſt tendere artificioſe
rethia ꝓ capiendis muſcis poſt habita optima pre
da vite humane propicia.¶Ad primu3 responde

Reſpõſio ad ꝑmũ. tur ꝙ non nocet ꝙ idē ſcribatur differenti via: qđ vni difficile captu apparet / alteri ꝑuium apparebit. primo de trinitate capite tertio. quiſquis ergo cum legit dicit: non bene dictum eſt: qm̄ non intelligo. et paulopoſt ſequitur. nõ tamen propterea putet me tacere debuiſſe / quia nõ tam expedite ac dilucide ꝙ̄ illi quos intelligit eloqui potui. neqꝫ enī omnia que ab om̄ibus conſcribuntur / in omnium manus veniunt: et fieri pōt vt nonnulli qui etiam hec noſtra intelligere valent: illos planiores nõ inueniant libros: et in iſtos ſaltem incident. et ſequit̄ ad propoſitum. Ideoqꝫ vtile eſt plures a pluribus fieri diuerſo ſtilo / non diuerſa fide: et de queſtionibus eiſdē / vt ad plurimos res ipſa perueniat ad alios ſic / ad alios autem ſic / et videre meo ſcribentes in forma arguēdi: vti poſteriores / ita clare / imo enucleatius ꝙ̄ patres antiqui ſcripſerunt: more nature que ab imperfecto ad perfectum / vel a perfecto ad magis perfectum procedit: ſic ſcientie ſucceſſu temporis incremētum acceperunt. ij. elenchorum vltimo. et primi ethicoꝝ. vij. Non patrū auctoritates denigrat ſi quis lucidius dicat ſicut ipſi. ⁊ multa alia tangantur ꝙ̄ ipſis non occurrebant. quēadmodum nobis ſepultis multa poſterioribus occurrent. Nunquid in hac tempeſtate americus veſpuſius terras repperit: ptolomeo / plinio / ⁊ reliqͥs coſmographis ante hec ſecula incognitas? quare non poteſt ita contingere in aliis. ſi nullus ſciuerit ſcribere lucidius antiquis quomodo adiecta ſunt tot cõmentaria in libris ariſtotelis / beati auguſti. in de ciuitate dei / et in multis aliis? origenes / auguſtin⁹ / grego. et maiores concionādo vſi ſunt omeliis: poſteriores tamen modum aliū non minus vtilem acceperunt. ¶ Ad aliud de modo ſubtili pariſieſi. nõ facile eſt reſpondere. in primis non approbo borū ſententiam qui dicūt theologos auctoritatibus ſolum vti biblie: quia ſi ſic: exiſtens extra vniuerſitatem eſſet facile theologus. hac via pariſienſe ſtudium nõ nactum eſt celebrem famā. ſepulta acrimonia rationum in diſputādo: ſolis auctoritatibus inhiando: idem ſtudiū aliis cedere neceſſe eſt. Et licet doctor ſubtilis. xxiiij. d. tercii / illum modum inſcrendi ad quem poſteriores deuenerunt et potiſſimum methaſiſice grādifaciat: ex altera parte hos non approbo qui prolixe in theologia queſtiões inutiles in artibus inſerunt: ad longū opiniones friuolas verborum prodigalitate impugnant. tātum aquei vinum infundūt: vt totum aqueum et inſipidum guſtui videatur. ſcđm prouerbium varonis. veritas nimis altercādo amittitur. Et damaſcen⁹ vbi ſupra. legittimū et purum aurum aceruantes: adulteratum autem refutātes. ſumamus autē ſermones optimos. deos autem ridiculos et fabulas alienas canibus proiiciamus. Contra quos bene dicit gerſon. illa prolixitas inutiliū facit multa volumina / in quibus bona inſeruntur. non legi in ſcolis et plura adhuc faceret ſi affectio ſectarum non accideret. Aliqui queſtioli ſibi videntur. iactant ſe quaſdam ſubtilitates methaſiſicas callere: vt dicit anthonin⁹ in ſūma: quos irridet: que nec ī ſchola proſunt: nec ad populum. ſi ingenium acuere volueris: hoc in mathematicis et ariſto. facere debebis. vel amplius in vtroqꝫ iure et in ipſa theologia que meandros dedaleos continet. vix ſpicas a quiqꝫ panibus ordeaceis euangelicis toto euo euelles cum ſit in loco illos comedendi multitudo feni et duo piſces ita ꝙ diſtribuerunt viri quaſi quinqꝫ millia et adhuc manſerunt fragmenta in eodem prato bos gramē / ciconia lacertū / canis leporem querit. ſcđe ad thimothe. ſcđo. noli verbis contendere: ad nichil eīm vtile contēditur niſi ad ſubuerſionem audientium. crebro hoc timotheo dt. et iterū addit eandem ſentētiam tito / ſcđe ad thimoth. tertio de ſcriptura loquens dicit. Tu vero permane in his que didiciſti et credita ſunt tibi: ſciens a quo didiceris: Et quia ab infantia ſacras litteras noſti que te poſſunt iſtruere ad ſalutem. et ſequitur. Omnis eīm ſcriptura diuinitus inſpirata / vtilis eſt ad docēdum / ad arguendum / ad corripiēdum / ad erudiendum in iuſticia. Et eccl'ia. xxiiij. Qui edunt me adhuc eſurient: et qui bibunt me adhuc ſitient. ſed error in hoc latuit: vt de michi ſimilibus loquor: cum mox relictis artium vorticibus ad theologiam aduolarunt / in cuius paleſtra non tātum olei ſicut vini conſumpſerunt: nimis cito ſe ponentes ad ſcribendū in theologia quiſquilias porcinas artiū in theologiā iniecerunt. nimirum alioquin ante repletas papiros diſpoſitas pertinentia ſcribentes ante medium fons exhauſtus fuiſſet / et fundus aridus ⁊ arenoſus. in cuius argumētum vide multorum ſententiarum primos ⁊ ſecūdos artibus et nonnunꝙ̄ ſuperſtitioſis refertos quorū aliqui in preclaros viros / tandem improbo labore euaſere (quorum nominib⁹ pco) aliqui in om̄i tempore ſteriles auenas et palleas collegerunt. iſti laneorū canibus comparabiles ſunt / qui integra beſtia relicta ad extra curſitant precipites. logica eſt ianitrix ſorbone. ergo nõ debet intrare ſcolam ſed ſedere in porta / niſi per accidens ad querendum bacchalarium. ſic theolog⁹ per accidens vtitur ianitrice et eam introducit cū negatur diſcurſus euidens in ſchola / vel aliud logicale incidēs in argumento. de per ſe non citat logicam in medium. adhuc iſte ineptiole in aliis ſtudiis plus honoris adepte ſunt ꝙ̄ pariſii / et plus pariſii olim ꝙ̄ in iſtis annis octuaginta. Patz: de aliacenſe / gerſono et noſtro vicino martio de magiſtriſ. Inſuper ſi res ſit om̄ino lucida et prio obtuitu cuilibet ꝑuia contēnitur / eiicitur / et denīqꝫ a theologie tirunculis exploditur. quocirca tenere mediū tentandum eſt. paulo maiora canamus non om̄es arbuſta iuuant / humiles ꝙ; mirice. Relinquentes exteris theologis diſceptationē de vniuerſalibus / de ſcđis intentionibus / complexe ſignificabilibus / de vniuocatione entis / ſubiecto attributiõis / praxi / et potentiis anime ſcđm modum aliquorū / elucidanda eſt ⁊ nõ obfuſcanda theologia: vt vitam eternā promereamur. Iuxta illud Eccl'iaſtici. xxiiij. Qui me elucidant vitam eternam poſſidebunt.

Ar primo ↄtra terti= am cōclu.

¶ Contra tertiam cōcluſio. ar. Circa illud pūctū
q̄libꝫ liber dꝫ ſe qui opinionē apparētiorē. ariſto. vij
ethi. ca. ſcdo et nono laudat neoptolemū eo ꝙ non
ꝑmanſit in opinione quam ſuaſerat ei vlixes. Et
ad hoc roborādum introducit ſophoclē in philote
ete. ergo ſcotiſte et thomiſte non ſunt laudandi fixe
ꝑmanentes in oppinionibus ſuorum magiſtrorum.

Rñſio ad argumētū ↄ tertiam cōcluſio.

¶ Reſpondetur ꝙ vlixes ſuaſerat neoptolemo in
honeſtum in quo nō permanſit: ſcdm illud iſidori.
in turpi promiſſo muta decretum. ſecus eſt de iſtis
ſectas inſequentibus extra materiā fidei. Non infi
cior plures eoꝝ ſunt crebro nimis obnoxii ſuis opi
nationibus/et crebro pertinaces. nullam doctrinā
ſuis ſectis ↄtrariā ꝓbabilē putāt. q̄ aliorꝝ legūt et aſ
pernantur: contra illud horatii. Nullius addictus
iurare in verba magiſtri. non conſiderāt illud ma=
ronis. Dicite pierides: non omnia poſſumus omnes
Hinc tullius in ꝓlogo primi officiorum dicit ſe eē
ſocraticū et platonicum. Quo fit vt eſt multo diffi
cilius reſpondere talibus / in ſorbonicis/ et in aliis
actibus: q̄ aliis: quia ex omibus dictis eorum tra=
hitur in eos ſufficiens argumentum. ſed hec boni
habent: vnius doctrinam in radi ce callent: vbi alii
tranſeunt (inſtar murē ſuper farinam legentes) niſi
bene ſe regant ſciunt in oi aliquid/et in toto nichil.
Quocirca in toto ſatius eſt vnius theologi profun
di doctrinam bene capere / et vbi preter rationem
loquitur vel ſuum ingenium / vel alios imitari qui
rationabilius loquitur: id non eſt animaduerſione
indignum. iſti ſectas imitantes cōcionantes popu=
lo/exorbitent/et male edificant. hic tangens poſitio
nem probabilem in ſermone/dicit illum doctorem
melius dicere. quimo verum dicere/et alium aber
rare. ille eidem populo predicans dicit oppoſitū.
accipe exemplū/an chriſtus incarnatus fuiſſet adā
nō peccante. ſatius eſt dicere multi docti viri ſic ex
iſtimant/vel eſt veriſimile/vel aliquid tale. et tamē
creberrime poſitiones erāt publice ante q̄ eorū du
ces ſurrexerunt inter natos mulierū: in paleſtra lit

Ar cōtra vlti. ꝑtem q̄nte ↄclu.

teraria audentior permittitur ſermo. ¶ Contra vl
timam partem q̄nte concluſionis arguitur / in qua
dicitur: non oportet ſemper certiorem partem imi
tari. contra. Tene certū et dimitte incertum ſcdm
conſilium ſapientis. recitatur de penitētia. d. vij. c.
ij. § item. et extra de homicidio ad audientiam. et
xxiij. d. habuiſſe. propterea eſopꝰ canem irridet q̄
pro vmbra que erat carne maior carnē reliquit. di=
cens. Non igitur debent pro vanis certa relinqui.
Nam ſua ſi quis amet mox caret ipſe ſuis. ¶ Itē
talis contrauenit cōſcientie ſue: modo ſcdm apl'm
ad romanos. xiiij. oīe quod nō eſt ex fide peccatū
eſt. gloſa iterlinea illud exponēs dī. ex fide. i. ex cō

ſolutio ad argumētū ↄ vltimā ꝑtē. v. concluſionis.

ſcientia. ¶ Ad primum dicitur ꝙ ſanum eſt in ma=
teria morum certiorem ꝑtem eligere. propterea au
ctoritates ſimiles ſunt conſilii et hoc quando eſt te
nuior apparentia de certo: ſed quādo ſunt equales
apparētie vel plures ꝓ parte certa ſtultū eſt ꝑtē cer
tā relinq̄re. eccl'. iij. Qui amat picula ꝑibit in illis.
¶ Ad aliū depenat ↄſciam: q2 ſi ↄtrauenit conſcie
peccat ſecūdum conſiliū prudētū et deuotorū: alio
quin non ſufficienter ſibi conſulet et aie ſue ſaluti.

Ar cōtra ſextā concluſionē.

¶ Contra ſextam cōcluſionem arguitur: capiatur
exemplū de iudice: dubitabit in caſu propoſito an
debet iudicare innocentē. per te quicquid facit non
peccat. Contra faciendo vnā partem facit id quod
non debet: ergo peccat. Forte dices concedendo ꝙ
facit qđ non debet. ſed negas cōſequētiam: q2 in il=
lo caſu nec debet hanc partem neq3 illā amplecti:
ſed pōt quācūq3 voluerit ſine peccato. ¶ Contra.
ponatur ꝙ multi tibi dicant ꝙ tu potes emere epi=
ſcopatū vel licite tenere alienū quos tu reputas bo
nos/doctos/et prudentes: ſeqtur ꝙ in iſto caſu eſſes
omis ſceleris expers. ¶ Confirmatur: quia ſeque=
retur ꝙ illa via macometiſta eſſet excuſatus adhe=
rendo ſue hereſi vel errori. ↄñs eſt falſum: igitur et
antecedēs. Conſequentiā ꝓbo: quia tanta multitu
do dicit et fortaſſe maior q̄ nos ꝙ ipſi habent verā
fidem et nos hereſim: ſicut ſunt dicentes oppoſitū
et citius eſt credendū vni multitudini q̄ vni homi
ni: ergo eadē ratiōe plus credēdum eſt maiori mul
titudini q̄ minori. vt patet in electionibus. ¶ Ad
argumentū ſufficienter tactū eſt vſq3 ad illud licet
emere epatum. nego ꝙ inuenies omis homines de=
prauatos qui tibi ſuadebunt illud. imo ſuadebunt
oppoſitum. tu non debes cōſulere malos / ſed do=
ctos et prudentes. tertij regum. xix. Derelinquam
michi in iſrael ſeptem milia virorū quorum genua
non ſunt incuruata ante baal. ſic eſt in hac tēpeſtate
Et eccleſiaſt. xxxvij. Anima viri ſancti enunciat
aliquando vera pluſq̄ ſeptem circumſpectores ſe
dentes in excelſo ad ſpeculandum. ¶ Ad confir=
mationem de machometiſtis: nego conſequentiā: a
pluralitate non capitur argumentum. Stultorum
infinitus eſt numerus. Eccl'. j. et in tertio topicorū
Hoies vt in pl'ibꝰ ſunt mali. Illud argumentū de
multitudine eſt modici momēti. q2 clarum eſt tēpore
moyſi et ante/plures erant infideles q̄ fideles.
Beatus heronimꝰ poſt q̄ locutus eſt de lōgitudine
terre promiſſionis in epl'a ad dardanū de lōgitudie
tangens inter dan et berſabeā q̄ vix continet centū
et ſexaginta milliaria (nō tm̄ ſicut inter ediburgū et
ſctm̄ duchatum) de latitudine inquit pudet loqui: et
tamē claret ꝙ macometiſte me ſoicerent ꝙ iudei ha
bebāt verū deum/et alii opera manuū hominū ſicut
pſalmiſta declarat pſalmo. iij. ad longum. Nolo di=
cere ꝙ nulla ideotarum teſtimonia preferēda ſunt
iudicio triū / vel vnius prudētis. Etiam non mi=
nor eſt multitudo chriſtianorū q̄ quorūcunq3 cuiuſ
cunq3 ſecte. India tertia pars orbis diu credita: fer
me per totam/colit chriſtum. alij non colentes ſunt
ydolatre. magnus cam tartarorū eſt ydolatra: et po
pulus ei innumerus ſubiectus in varia ſpecie ydo=
latrie: et ſic ſunt de nouo reperti vltra equatorem:
antarticum verſus. non ſunt machometiſte niſi in
affrica vſq3 ad ethiopiam/et in aſia/ſub ditione tur
chi que bithiniam/ galaciā/ pāphiliam/ litiam cili=
ciam continet partes/licet fame gcratas/ tamē par
uas: que ſimul iuncte vix attingūt q̄titatem inſule

baltannie non plurimos i reſpectu habet turchus.
Jn europa ſunt omnes Jn parua aſia ſiue turcia/
affrica/egypto/arabia vel ſyria / et in grecia cuius
partem nos habemus: et ſub eis ſunt plurimi chri
ſtiani:plurimos habemus hereticos quos nõ repu
to ita malos ſicut ſunt machometiſte vel idolatre.
eandem partem nobiſcũ capient contra quoſcũqꝫ
in precipuis fidei: nolo eos excuſare quin grauiter
delinquãt.etiam concedo ꝙ veri malmaluci exiſti
mãtes ſicut machometiſte ſunt peiores eis ꝓpter
relictam fidem ſuſceptam .voco veros malmalu=
cos eos qui erant xp̃iani adulti : ſicut nati in euro=
pa vel india:et eorũ pauciſſimi ſunt.vix reperiũtur
quinqꝫ vt a fide dignis accepi in cairo in quo om̃s
malmaluci noſtri regulariter reſident:et de iſtis ẽt
vnum oſtendũt exterius/aliud interius habẽt/vel
a chriſtianis proſcribuntur/vel ſunt homicide viri
belial grauati ere alieno:vel hoĩes perditi qui eadẽ
via ſtarent ſub plutone in erebo:vt miſeram vitam
pertranſeant ſicut ſub ſoldano. nimirũ : canaan fu
it maledictus a noe.geneſeos nono. Filij eius affri
cam maiorem egyptum et omnẽ arabiã in ſortem
ceperunt vt lucidum eſt ex geneſeos decio capite:
et gloſa interliniali eiuſdẽ . hoc intueri potes in oĩ
terra que vulgatiori vocabulo vocabatur chanana
an:nomẽ paganorũ alludit probe eorũ ſtoliditati:
paganũ agreſtem/inciuilem remur omnes .cõſide
ra quãte eſtimationis erant accole meothidis /boſ
phori/cimeree ⁊ boſphori/tracij/⁊ toti⁹ maris me
diterranei flexi in arctõ.apõ ariſtotelẽ thales egit
deo gratias ꝙ grecus eſſet et non barbarus/inſinu
ans de efferatis ſchitiꝫ ⁊ ſimilibus . a ferdinãdo ara
gonie machometiſte a granato eijciũtur:⁊ ab ema
nuele luſitanie in terris incognitis fides xp̃i plãta=
tur:qui adhuc ſtudioſe huic ſctõ operi incumbũt: ⁊
vt ſpero ceteris erunt exẽplo qui ſequentur . Pro=
pter noſtra peccata et vecordiã chriſtianorũ multa
amiſſa ſunt.ſic de nobis eſt ſicut achior iudith hoc
holoferni reſpondit.etiam ꝓpter noſtrũ examẽ an
diligamus deum et nr̃am exercitationẽ dereliquũ
tur:ſicut erat de multis infidelibus in terra promiſ
ſionis . Judicũ tertio et Joſue .xiij . Nunquid reli=
que tribus iſrael habebant iuſtã cauſam bellãdi cõ
tra bẽiamin propter ſcelus perpetratuꝫ in gabaa:
et tamen bis ceciderunt in ore gladij /vel quia con
fidebant nimis in viribus/ vel idolatria manſit im
punita in dan quod peccatũ in ore gladij deus vo=
luit p̃mo puniri . ſimile et penis contigit inter nos
Etiam per has tribulationes purgãtur boni a ma
lis . Juſti a principio mundi ab iniuſtis premeban=
tur . locupletiſſimum teſtimoniũ in medium ciere
poſſum ex veteri teſtamento et nouo incipiẽdo ab
abele/iacob/ioſepho / dauide / a ſaule/iob/thobia/
iheremia/daniele et ſic de alijs ꝓphetis. Jn nouo
teſtamento hoc eſt lucidiſſimũ incipiendo a chriſto
apoſtolis et colũnis eccleſie . multas crudeles per
ſecutiones a principio paſſa eſt eccleſia q̃ q̃to ma=
gis premebatur:magis proficiebat fide ⁊ moribus
eam tyranni expugnare nequibant. ſm̃ illud pſalmi.

Sepe expugnauerunt me a iuuentute mea : et non
potuerunt michi.pſal .xij.voluta quam fidem gre=
ci ſeruarunt latinis qui nixi ſũt oppugnare macho=
metiſtas et inuenies eos ꝓtinus hijs miſerijs qui=
bus premuntur dignos/et maioribus .conſtantino
politanus imperator et trapezuntin⁹/exercitũ go=
dofridi et ſuorum attenuare et penit⁹ eneruare ſa=
tagebant. lege ãnales quotiens latini mare medi
terraneum tranare ſtuduerunt ad expellẽdos ma=
chometanos:ſẽper greci tanqꝫ verſipelles occulte
et non nunqꝫ plano marte reſiſtebãt:ſe deniqꝫ a ro=
mane eccleſie obedientia traxerunt .nunquid pro=
pter oſue et phinees archa federis ẽ capta a phili=
ſteis:primi regũ.iiij.cũ regius propheta pſal.c.v.
peccata populi recitaſſet:ſubiungit.propterea tra=
didit eos in manus gentium:⁊ dominati ſunt eorũ
qui oderunt eos .noſtri etiã ob inteſtina bella aua=
ritiam et ſecordiam non faciũt qđ in eis eſt hos pu
niuit deus per familiam othomãni:licet othomãnũ
fugiat ꝙ deus hanc penã malis chriſtianis ſuperin
dixit ſicut crebro in veteri lege in vſu erat per re=
ges ſirie/aſſirie/⁊ egipti puniebatur populus dei.⁊
tanõ flagellũ in igneꝫ mittit .Quo fit mirãdo nõ eſt
grecos in has erumnas merito illaqueatos/et con=
ſtantinopolim grecie columẽ amiſiſſe. Et licet bap
tiſta lib.pri.calamitatum id ſuperbie aſcribere ela=
borat:iſta eſt potiſſima cauſa et ſua adiuentia vt ap
paret:ſicut reges aſſiriorum partim contra iudeos
inire atrocia bella impulit/in quibus plerũqꝫ iudei
ſuccumbebãt:ſed potiſſima cauſa erat:flagitia pre
terita non ſinebat deus inulta .vnã cauſam partia=
lem tangit baptiſta dicens. Hinc eſt orta lues que
thratia regna/vetuſqꝫ/Grecorum imperium ver=
tit bizantia regũ/vrbs opibus conſtructa mari pre
tenta duobus Egeo eupino qꝫ fretis ſtipata ſede=
bat/Sceptra tenens: paruo qua gurgite boſpho=
ros vndam: Colligit:hanc ſtithica irrumpẽs otho=
uianus ab arcto inſidijs captam ferro violauit/et
igni. Arx erat europes/et inexpugnabiꝭ quõdam:
Romane fidei vallum machometica contra : Ar=
ma/minas aſie frenans/libieqꝫ tumultũ. Et ſum
mari quãqꝫ nullum fidelem fugit qm̃ de⁹ iuſte om
nia facit/et finit:tamen in his omnibus peccata pa
tentia demeruerunt has penas/et multo acriores.
temporibus beati aug. arriana rabies /et vandali
candida affrice denigrabant.arabes/⁊ patriarcha
alexandrinus romane eccleſie obtemperare nole=
bant et iheroſolomitan⁹ patriarcha ſe grecis cõtũ
xit.ãnales hiſpaniarum cauſã quere tãta lues ma=
chometiſtarum in hiſpaniã venerit luculenter enu
cleant.ſemper horrida peccata non conſumpta pe
nitudine ſunt preſagiũ alicuius magne pene futu=
re. Jtem ſicut apoſtol⁹ dicit ſcđe ad thimotheum
ſcđo. Jn magna aũt domo non ſolũ ſunt vaſa au=
rea et argentea:ſed et lignea/et fictilia:⁊ quedã qui
dẽ in honorem:quedã autem in contumeliã. Jteꝫ
ſcipio naſica nolebat carthaginem penitus euerti
vt eius metus romanos in tranſquillitate et bonis
moribus contineret.deus eſt potens nobis reſtitue

Ar .ij. cõtra ſextam ꝯcluſionē

re cum ſue miſericordie placebit: qui totũ orbem ꝑ ſolos duodeci ad fidem convertit. ¶ Contra illud vbi dicitur qñ doctores ſibi contradicunt: vt puta beatus auguſtinus ⁊ hieronimus: poſſumus hunc vel illum imitari. ſcripta bti auguſtini et beati hieronymi recipiũtur ab eccleſia. xv. d. Sancta romana eccleſia. ergo oĩa eorum ſcripta ſunt vera. ergo ſibi non contradicunt: quia ſͥ mo periarmenias ſecundũ legē contradictoriarũ: ſi vna ꝓpoſitio eſt vera ſua contradictoria ſi eſt eſt falſa. ¶ Reſpondetur diſtinguendo ꝙ ſcripta illorũ ſanctorũ recipiuntur ab eccleſia vel tanq̃ vtilia ⁊ ſalutifera: ⁊ ſic conceditur. vel in omni parte vera: et ſic negatur. Solius ſacre biblie et determinationes ſctē matris eccleſie ſic recipiuntur qđ declarat btũs auguſtin⁹ ad hieronymũ. Ego ſolis eis ſcriptorũ q̃ canonice appellantur didici hunc timorem honorē ꝙ referre: vt nullũ eorum ſcribendo erraſſe credere audeam. at ſi aliquid in eis aſſerendo quod videatur cõtrarium veritati: nichil aliud exiſtimē q̃ mendoſũ eē codicem/vel nõ eſſe aſſecutum interpretē quod dictum eſt vel me minime intellexiſſe non ambigam Alios autem lego vt quantalibet ſanctitate q̃tave doctrina polleant: non ideo verū putaui quia ipſi ita ſenſerunt: ſed qꝛ nichil/vel per alios auctores vl' per canonicas/vel probabiles rationes (quod a vero non abhorret) perſuadere potuerunt. Et in prologo tertij libri de trinita. noli meis litteris q̃ſi canonicis ſcripturis deſeruire: ſed in illis q̃ nõ credebas cum inueneris incũctanter crede: in iſtis autē quod certum nõ habebas niſi certum intellexeris noli firmũ tenere. Idem dicit in epl'a ad vincētium/⁊ in epl'a ad fortunatũ. ꝙ iſti ſibi contradicũt patet. Hieronimus ad occeanũ dicit ꝙ habēs vxorem ante baptiſmũ (et ſi ipſa moritur poſt baptiſmum) ducens aliã non eſt bigamus. Cõtrariũ dicit btũs augu. in epiſtola ad titũ. et gratianus illud recitat. xxvj. d. capitul' vnius et acutius apparat⁹ exponens primũ caput dicit. ꝛ ſic ſenſit hic hieronimus. vnde auguſtinus corrigit eũ in proximo capitulo puta acutius. Itē pꝫ de illis magnis epl'is miſſis ad ſeinuicē ſuper iſto pũcto inter petrum et paulũ ad galathas ſcđo. Forte dicis ſicut alii. dicit circa principiũ ſui quarti ꝙ inter eos non eſt cõtrarietas. btũs augu. dixit petrum peccaſſe vna ratione: et hieronim⁹ ipſum peccaſſe alia rõne: ⁊ ſic ſibi non cõtradixerunt. illud nõ valet. Tũ primo: qꝛ duo oculati viri ſe impugnarēt et riderent ad longum ſi in ſnĩa conuenirent et ſolo verbo differrent eſt inde certũ. Tum ſcđo. nunq̃ duo contradictoria poſſunt verificari ꝑ varias rationes pluſq̃ ꝑ eandē beatus auguſtinus dixit cathegorice petrum eſſe reprehenſibilē. hieronim⁹ hoc negauit. et eſto ꝙ beatus aguſtinus bene arguebat cõtra beatum hieronimum/vt infra argumentũ eius recitando dicetur: hieronimus ſubtiliſſime conat⁹ eſt euadere: et cum laſſo boue fortius figere pedē. Idem patet inter illos ꝙ aliqui viri non morientur in tp̃e iudicij: vt in de reſurrectione inferius tractabitur. Nicolaus de lyra circa pricipiũ pſalmorũ allegat btm̃ auguſtinũ. dicentem dauidē fuiſſe auctorē oĩm pſalmorũ. Sꝫ ſubdit non ſic credendũ eſt: quia btũs hieronimus qui diligenti⁹ ſtuduit circa textum ſacre ſcripture propter ꝙ magis ei credēdũ eſt: dicit cõtrariũ. Et laurentius valla in prologo ſecundi libri elegantiarum de iſidoro loquens ſic dicit: ꝙ eſt indoctorum arrogantiſſimus: qui cum nichil ſciat omnia precipit et tamen eius ſcripta approbantur: et licet ſatyricum mođ laurentii impudēter prolatũ exiſtimem contra illum grauē patrem: tamen ſter ꝙ aliqua dicta eiuſđ non ſint accipienda. Idem pꝫ de dictis cipriani ab eccleſia approbatis in determinatione gelaſii pape. xv. d. cap̃. ſancta romana eccleſia. et tamen beatus auguſtinus in aliquib⁹ eum caſtigauit: vt de baptiſato ab heretico. pꝫ de cõſecra. d. iiij. cap̃. quomodo. In omnibus habere memoriam et in nullo penitus errare: potius eſt diuinitatis q̃ humanitatis. C. de veteri iure enucle. le. ij. § Si quid autem. Doctrina aliqua tripharíam admittur. Vnomodo tanq̃ probabilis et vtilis. tota cathegorematice ē ꝓbabilis quãdo nõ ꝯtinet manifeſte falſa. Interdum cõtinet hereſim: et tota recipitur legenda: ſed cum pertinacia non tenetur hereſis. patet ex decreto gratiani. xxiij. q. iiij. capi. Sed obijcitur. dicit gratianus ꝙ tp̃e regis achab fuerunt miſſi duo quinquagenarij ad heliam: ⁊ tamen hoc accidit tempore ozahie mortuo achab: vt pꝫ quarti regũ primo. Si dicas nullibi legitur approbatio decreti ſicut de decretalibus et iure moderniori verum non approbatur in forma ſed tacite: cum eccleſia lib. vtitur. libri iſti non recipiuntur ꝙ non contineant ſiliũ in vna parte ymo qđ minus eſt ꝙ non contineant hereſim. ſm illud beati aug. errare poſſum hereticus non ero. ¶ Contra illud arguitur/ergo licet michi negare dicta auguſtini: ⁊ hieroni. ſicut aug. arguit contra hieroni. ſi vna propoſitio ſacri canonis ſit falſa quid ſoliditatis manebit in alijs? ſi non licet recipere niſi in veris: eorum ſcripta non plus erunt recipienda q̃ opera ſortis/vel platonis. ¶ Reſpondeo per propoſitiones.

Reſpõſio ad argumentũ ſecũdũ contra ſextam concluſionem.

¶ Prima quando aug. ⁊ hieronimus contradicũt inter ſe: videndũ eſt quis rationabilius dicit: et ille eſt imitandus. Et ſi quis dicat: quis homo ſciet dicere alteruter eorum melius reſpondit? Reſpondeo inuenies vbi ſibi cõtradixerunt. in caſibus conſcientie quid faciendum eſt. vel ne raro licet interdum in exponendis ſacris eloquijs et in oĩb⁹ talibus longe inferiores poſſunt iudicare. nonne vides vnus rudis in aliquibus põt melius iudicare q̃ vnus acutiſſimus: ſicut grãmatici dicũt: aliquis repperit errorē in carmīe alteri⁹ qui tamen neſcit ita bene componere. ⁊ multi ſciũt ſoluere rationes quos cudere nequnt. diſtinctiõe. xxij. C. decretales. quo eñ vnuſq̃ſq; magis rationi innititur: eo magis auctoritatis eius verba vidētur. Simile tangit diuus iuſtinianus. inſtitu. de emptione ⁊ vēditione § Item p̃ciũ et § diuerſe ſcole. dicit ꝙ ſabinus/et caſſius/moti aliquibus rõnibus/et v̓ſibus homeri

cis dixerunt rez permutationem eſſe emptionem/
et venditionē.ſed proculus ſtipatus aliquibus ver
ſibus eiuſdem homeri/cum melioribus rationibꝰ
dixit contrarium. Sententiā proculi imperator cō
firmauit propter validiores rationes. ¶ Secūda
propoſitio: potes opinari cuꝫ eis quando dubitas
et apparet tibi etiā oppoſitū prima fronte. pꝫ. erāt
exercitatiſſimi/pariter et argutiſſimi. Stultus tu/
et tardus ingenio eſſes proferēdo vnā ſophiſticam
captiunculam eorum dictis. erat vnum relictum a
btō bernar. ſuis fribꝰ i teſtamēto/ ꝙ plus credidit
ſenſui alieno ꝙ̄ proprio. illud ſcite/et hūiliter erat
dictum. Nec opinandū eſt/ꝙ inter omes approba
tos equalis ſit auctoritas. patet de aug. ⁊ hierony.
propter exercitationē/et ingenium prepoſitis mul
tis alijs. et illa patent. xx. diſti. per totum. ſed qñ
ita continget ꝙ vna multitudo multorum doctoꝝ
virorum tenet contra beatum Aug. in materia pro
babili. nullum eſt preiudiciuꝫ. videtur Gregorio de
arimino in. iij. d. ſui ſecundi: ꝙ beatus aug. vult di=
cere paruulos decedentes cū ſolo originali crucia
ri pena ſenſus: ſed quia omnes doctores theologi
moderniores tenuerunt oppoſituꝫ/neutri parti aſ
ſentire audet. Et ſi omnium recentiorum auctori=
tatem ſolius aug. auctoritati preponeret: nō finali
ter dubitaret. ſed nullum eſt preiudiciū tenere op=
poſitum. hoc gratia exempli. ij. dictum Qñ homo
tenendo poſitionem minꝰ probabilem/publice ne=
garet alteꝛ. alexan. et poſteros ſcolaſticos. non iu=
dicabitur temerarius. ſecus eſt de beato aug. vbi
vir magne auctoritatis non tenet oppoſitum / vbi
hierony. rationabiliter tenet oppoſitum: potes di=
cere nego beatum aug. in hoc pro me habeo hiero.
et bonam probabilitatem. vbi aug. videtur tibi ex=
preſſe oppoſitus/et famatum virum non habes ꝓ
te/ duꝫ modo probabile tenes: debes aug. expone
re. Si dicas ſine cōmento: hec fuit opinio beati au
guſtini: michi in hac parte propter has rationes et
illas non placꝫ: propterea eum in hoc nego. nō ꝓ=
pterea es hereticus/nec tenens hereſim. multa re=
reuocauit. patet/ i libro retractationum. et quis ſcit
ſi omnia retractibilia in tam immenſo pelago ſue
menti occurrerunt? Ille tamen ſic negans vbi po
teſt gloſā rationabilē dare: irreuerēter / et perperā
agit. ſi caput marmoreum haberet negans Ariſto
telem vbi fidei non contradicat: a fortiori qui do=
ctores ſanctos quibus longitudo tpis auctoritatē
dedit. non ſequitur ſortes eſt ita doctus ſicut beatꝰ
augu. et ita bene ſcripſit / ergo non eſt negandus
pluſ ꝙ̄ beatꝰ auguſtinꝰ. aſis eſt poſſibile de ſorte vi
uente. Datur auctoritas a maioribus noſtris et nō
alijs plꝰ auctoritatis dandū eſt poſitionibus inſpi
ratis ꝙ̄ doctoribus inflatis. dicis ſed vbi iſte eſſet
magne ſanctimonie adhuc non crederet ei ſicut ſā
cto auguſtino. ¶ Contra vltimam particulam in ꝗ
dicitur in quacunqꝫ materia inſequendo hanc opi=
nionē vel illam vbi ſunt equales apparētie ꝓ vtra=
qꝫ pte non delinquitur. Capiatur ille iudex titius/
cui aſſiſtunt alexand. et thomas/dicentes: ꝙ debet

ſcdo ar. ꝯ ſextā ꝯclu ſionem.

iudicare ſcdm allegata. tot tāte auctoritatis dicāt
oppoſitum/ et ꝙ iudex equilibret rationes vtrinqꝫ
¶ Arguitur ſic ꝑ legem cōtradictoriaꝝ vna illarū
partium eſt vera/et altera falſa. ergo ſi iudex cōfor
met ſe parti falſe / peccat. Negas cōſequētiaꝫ/⁊ be
ne. qꝛ illud prouenit ex ignorantia inuincibili. erra
re errore ſpeculatiuo in via ped parum offuit. mul
tum tamen offuit errare in via moꝝ. Contra. ſeqꝫ=
tur ꝙ ſi oēs docti cōſuluiſſent ei dimittere a princi
pio innocentem et ipſe noluit acquieſcere/ſed ſolꝰ
oppoſuit ſe omnibus habendo partem veram etiā
ꝙ peccaret ꝯñs eſt incōueniens: igitur. ¶ Reſpon
deo in illo caſu/ vna partium eſt vera/et altera fal=
ſa: et placet iudicare ſecūduꝫ partem veram ſi co=
gnoſceret. ſed non poteſt eam dignoſcere. ſecūdū
quācunqꝫ partem iudicat: bene facit/ et meretur ſi
ſit in gratia cōcludendo pro parte falſa/ſicut pro ꝑ
te vera. ⁊ quādo infertur iudex primo inuitēdo pro
prie opinioni ⁊c. concedo ꝙ iudex iudicans ſcdm
partem veram a proprio capite relinquens opinio
nem multorum prudētium peccat. talis non initiꝛ
veritati rationabiliter/ſed fantaſie proprie. ⁊ cōce=
ditur ꝙ ꝓpter multos ſuperuenientes ſecū opinā
tes non peccat. qꝛ tantū apparētie intereſt ex ſua
parte ſicut ex parte alioꝝ. ⁊ qd dixi de vno: intelli=
gendum eſt qñ ille vnus non eſt certus ꝙ multitu=
do aberret. ſi ſic non debet acquieſcere multitudi=
ni/ſed caueat ne ipſe ſolus certitudinem exploratā
putet habere: et ignorāte multitudine. qꝛ illa eſt he
reticorum conditio. ſed ſuas rationes cōferat cum
alijs: et fortaſſis cōperietur ꝙ multitudinis opini=
onem ſue rationes oppugnant/et expugnant. Sed
contra illud argumentor vel talis eſt occidendus/
vel nō/ ſi primum/faciens oppoſitum cōformat ſe
errori. ſed nemo bene facit cōformiter faciens ad
dictamē erroneum. quilibet actus iuſticie debet eē
cōformis dictamini prudētiali. Item monſtratis
his duabus: ille eſt dignus occidi ille nō eſt dignꝰ
occidi altera eſt vera/et reliqua falſa. Ad primum
dico vtriqꝫ probabilem. do ꝙ ille eſt occidendus ⁊
ꝙ illa eſt falſa et me latēs. An actus cōformis er=
rori ſit bonus alibi locupletius nudatur. Ad aliud
vna poſitio cōcederet affirmatiuam/reliqua nega
tiuam. et cōcedere quālibet illaꝝ eſt probabile. ſed
ſi deus oſtenderet nobis partem veram/illam am
plecti debemus. ¶ Tertio arguitur. Iudex in
tali caſu peccat ſequēdo vnam partem. qd probo
ſi rationes ſunt eque apparentes neutri parti aſſē=
tire poteſt. quēadmodum homo non poteſt aſſēti=
re huic aſtra ſūt paria/niſi habeat rationem ad aſ=
ſentiēdum. ad hoc eſt experiētia et auctoritas phi
ſcdo de anima textu cōmēti quinquageſimitertii.
Imagiari poſſumꝰ cū volumꝰ. opinari aūt nō poſ
ſumꝰ cū volumꝰ/ſi neutri pti pōt aſſētire/⁊ ꝓnūci
ans ſniam exteriꝰ oretenꝰ nō hꝫ ſiſtem aſſenſū i mē
tem imo non habet aſſenſum. ¶ Reſpondetur ne
gando ꝙ iudex neutri parti aſſētire poteſt. imo cū
pia affectione poteſt huic vel illi aſſentire. hoc eſt
per actum voluntatis. non eſt ſimile aſſentire ſine

Tertio arguit ꝯ ſextam concluſionē.

Solutio ad tertiaꝫ ꝯ ſextā cōcluſionez.

ratione.voluntas non poteſt imperare intellectui
vt aſſentiat alicui complexo ſiue motiuo:poteſt ta=
men imperare intellectui vt inter duo motiua eq̄=
lia vnū plus reliquo ponderet.Sed q2 hoc non va
cat vorticibus et protinus ruit impugnatio/de hoc
in prologo primi:de generatione fidei latius vt no
bis occurrebat balbutiendo diſſeruimus. Secūdo
dicitur q̄ eſto q̄ non aſſentiet nec aſſentire poteſt.
poteſt proferre ſentētiam/et dicere q̄ lex talem dā
nat ad mortē/vel ego dāno te.loquitur loco legis.
ſed ſi ſua conſcientia ei dictet q̄ perꝑam agit iudi=
cando:negotium infectum relinquet. ¶ Ex his in=
fero propoſitiones. duo iudices in diuerſis parti=
bus dant ſententias contrarias circa eandē ma=
teriā:et ambo bene iudicant.p3. Si in francia mul=
titudo doctorū dicat iudici q̄ liberet innocentem:
in Scotia dicat oppoſitum/ſuppoſito ſemꝑ q̄ iu=
dex ſit paratus iudicare ſm veritatem ſi ei innote=
ſceret/et ſtudioſe querat informari a prudentibus
vel ab his quos prudentes exiſtimat.hoc p3 math.
xxiij. Super cathedram moyſi ſederunt ſcribe:et
pharisei/que dicunt vobis facere facite. Scd̄o ſe=
quitur q̄ in eodem loco ſentētia contraria dabitur
circa eandem materiā ſucceſſiue.hoc p3.ſicut ari=
ſtoteles dicit primo de celo.infinities eedē redeunt
opiniones.nunc vna opinione ſepulta/ſurgit alia
p3/de multis opinionibus pariſius inter nomina=
les/et reales/et inter plures eoſdem ſucceſſiue.et
primi ethicorum.iiij.per ſepe etiam vnus idem.
cū egrotat ſanitatem cum pauper eſt diuitias.hoc
eſt idem homo variis temporibus variam opina=
tur felicitatē. ¶ Quarto arguitur:ponatur q̄ a eſt
mortale ſed docti dicunt platoni q̄ ſolum eſt venia
le/vel eſt non peccatum/et inconcuſſe credat ita pla=
to:tunc ſequitur q̄ non tenetur ad confeſſionem cu
iuſlibet ſui peccati mortalis.q2 non de a.non tene=
tur confiteri ſua peccata venialia:per illud ſtatutū
Innocētii tertii extra de pe.et re. Omnis vtriuſq̄
ſexus:et credit a eſſe veniale/vel non peccatum.er=
go non tenetur cōfiteri de a. Forte dicis.non iputa
bitur ei ad mortale.et ſic non ſequitur q̄ non om=
nis tenetur confiteri ſua peccata mortalia. Contra
dedit operam rei illicite faciendo a.ergo ei iputa=
bitur ad mortale/quicquid alii ei dicūt:propter no
ſtrum affirmare/vel negare/nihil mutatur in re.pri
mo periarmenias. Item faciendo a peccat morta
liter.et non diſplicet de a ſicut de mortali.ergo ſem
per manebit in mortali noxa. ¶ Et confirmatur.
ſit aliquis caſus dubius inter doctores de vſura/vl'
ſymonia/multis tenentibus q̄ caſus datus non eſt
vſurariꝰ:vel ſymoniacus/aliis multis tenentibus
oppoſitum/q̄ eſt contractus labefactus/de quorū
opinione ſit curatus confeſſor. Tunc ſic/curatus
non poteſt abſoluere talem:q2 agit contra conſcien
tiam/igitur. ¶ Ad primum vix admitto caſum.
Inuenies aliquos ꝑitos qui tibi verum ſignifica=
bunt/vel ſaltem tecum dubitabunt/et tunc condi=
tionaliter illud confiteberis/et deteſtaberis/ſaltem
deteſtatione communi vt facis peccatum oblitum

Quarto arguit cōtra ſextā ꝯcluſionem.

Cōfirmatio quarti argumēti cōtra ſextam concluſionē.

Reſponſio ad q̄rtum cōtra ſextā concluſionē.

tibi non occurrens poſt ſufficientem indaginem.
bene factum eſt ipſum deteſtari/dato q̄ ſit non pec
catum. ¶ Ad confirmationem que tangit aliquid
non perſpicuum. In primis vel ſūt notabiliter plu
res prudentes dicentes contractum non eſſe illici=
tum et contaminatum/tunc quicq̄d ſit in re hoc eſt
ſuiſſet ſi iſte conſultaſſet/deus non reputabit iſtum
contractum vitioſum:nec tenetur ad reſtitutionem
vel deteſtationem:et in illo caſu debet eum abſol=
uere curatus deponendo ſuam conſcientiam:alio=
quin inſcite ageret ſuam ꝑticularem oppinionem
(vbi non cōſtat ei de oppoſito quā pauci intrāt) de
fendendo.vel ſunt tot apparentie q̄ cōtractus eſt
coinquinatus ſicut q̄ eſt candidus/et tunc augetur
difficultas/et ita vtrobiq̄ vt explicite loquar vbi
ſunt vtrinq̄ equales apparentie ad facere vl' non
facere et in vtroq̄ membro eſt peccatum/ſm opi=
nionem oppoſitam/licet non ſuam/vt de liberādo
innocente et dānando/in caſu ſupratacto confor=
mans ſe cuicunq̄ opinioni voluerit/omnis peccati
eſt expers.et illa eſt vna cōcluſio quā ante tenuimꝰ
Sed ſi ſunt tot apparentie pro parte certa ſicut pro
parte incerta maior eſt difficultas. Octo viri repu=
tati dicunt b.contractum vitioſum quē facit Titiꝰ
cum octo rationibus. Rurſus octo tante auctori=
tatis cum totidem apparentiis/ſc3 octo/dicūt b cō
tractum titii licitum. Queſtio eſt.vtrū titius tene=
tur ad reſtitutionem/et deteſtationem.et mihi ap=
paret hec concluſio concedenda.titius de neceſſi=
tate ſalutis tenetur reſtituere.quam concluſionem
probo.ſunt octo teſtimonia q̄ b contractus eſt lici=
tus.quelibet ratio ponderanda eſt tanq̄ vnum te=
ſtimonium/ſicut vnus homo doctꝰ/et aſſertio vniꝰ
viri docti eſt etiam teſtimonium.ergo ſexdeci ſunt
teſtimonia pro cōtractu licito. totidē ſunt ſc3 ſexde
cim pro contractu illicito. Sic arguo.vtrinq̄ illa te
ſtimonia ſunt equalia.xxxii.teſtimonia conueniunt
in hoc q̄ non eſt peccatum reſtituere et deteſtari.ſo
lum.xvi.in tenendo contractum et certitudo eſt te
ſtimonium multum valens ſm auctoritates prius
adductas. Tene certum dimitte incertum.certitu
do videtur valere multa teſtimonia/et potiſſimum
vbi ſunt apparentie.quid aliud ſonant auctorita=
tes de certitudine/ꝓpterea reges frācorum ſibi ca
uent pertranſire pontem ſancti clodoualdi prope
pariſium. Itē idem reges anglie cauent ab ingreſ=
ſu oxonie. ¶ Sed contra hanc concluſionem ar=
guitur.hec cōcluſio repugnat ſcd̄e parti quinte con
cluſionis in qua dictum eſt q̄ non ſemper ſecurior
pars eſt tenēda.ergo male ponitur. Forte tergiuer
ſaris circa antecedens q2 intelligo ſcd̄am partem
quinte vbi pauci conueniūt pro parte certa/que eſt
valde rigoroſa/et pauce ſunt apparentie pro ea/hic
autem pono equales apparentias et equilibres et
certitudinē. ¶ Sed cōtra iſtud arguitur.ſtante ca=
ſu de b.contractu adducantur octo dicentes con=
tractum eſſe licitum.ſeptem dicentes contractum
eſſe illicitum.vel tunc titius cum ſalute poteſt te=
nere contractum/vel nō/ſi ſic videtur q̄ vnꝰ homo

Solutio cōfirmationis ad q̄rtū cōtra ſextā concluſionē.

plus valet ꝙ̄ certitudo:et pone illum hominem nō
eſſe magne auctoritatis.q2 eſt niſi proportio ſex ꝗ
ſeptis Si dicas ꝙ tenetur reſtituere.pono ꝓ par=
te certa ſex/et octo pro incerta/et ſic conſequenter
vſq3 ad ꝓportionem quadruplam/vel quadruplā
ſexquiſeptimam/et ſic habebitur directe contra ſe=
cundam partem ſecūde concluſionis ꝙ quando eſ
ſent.xvi.pro parte incerta ſolus vnus pro certa ꝙ
homo de neceſſitate ſalutis tenetur ſe conformare
opinioni certiori/et ſic homo de neceſſitate ſalutis
tenetur imediate poſt peccatum adire confeſſionē
qn̄cunq3 poteſt habere opportunitatem ſacerdotis
ſicut aliqui tenuerunt.et eodē modo in contractib⁹
tenetur imitari modū rigoroſum gandenſ/et vlteri⁹
ꝙ galli non oīm apoſtoloꝝ nouem profeſta ieiunan
tes exorbitant/q2 illa pars eſt ſecurior. Non opor=
tet dicere ꝙ romanus pontifex non poteſt iubere/
vel vitare ſub pena peccati mortalis/ſicut gerſon
videſ ſonare in de vita ſpirituali aīme.q2 claret il
lud eſſe falſum/et plīmoꝝ icōuenientiū illaqueati=
uum.et hoc oſtendetur iferius in de ieiunio.¶Et
confirmatur q2 dictum eſt de equalibus apparen=
tiis/et auctoritas viri docti rationē valet/vel opor
tet colligere tot doctores pro vna parte ſicut ꝓ alia
et ſi ſic/ſemper erit confuſio cōtra doctrinam tho=
picem philoſophi.de quolibet cōtraria proferente
opinionibus ſollicitum eſſe/ſtultum eſt.et primo
ethicorum pertractans de vltimo fine dicit phi=
loſophus.Omnes igitur opiniones ſcrutari ſuper
uacaneū eſt.fortaſſe oportet compellare doctores
viuos iheroſolimis/et in monte ſynai arabie/pro=
pter cauſam pariſius/ſimiliter reuoluētur mortuo
rum monumēta quoꝝ multa cum magna difficul
tate habentur.Si dicas.non oportet habere i eq̄li
numero/q2 vni⁹ exercitati ingenioſi prudentis/et
humilis auctoritas/alioꝝ q̄ttuor auctoritates v3.
auctoritatem hic voco dictum.Cōtra.vel plus o3
aſpicere ad mortuos/vel viuos/et rōnem aſſigna.
Reſpōdetur/ſuppoſito quid in pſētiarum vocam⁹
certitudinē:puta ꝙ eſt conuenientia in ea parte quā
homines vnanimiter nō dicunt eſſe peccatum.nec
petimus hic certitudinem mathematicā/ſed mo=
ralem quam materia ſinit.ſicut dicit phūs.Eſt eñ
eruditi viri exactum eatenus in vno quoq3 genere
flagitare quatenus fert ipſius rei natura.Tūc dico
eſt dare aliquam latitudinem hōīū vel rōnū/in q̄
ſtand̄ ē ſiue ſit certitudo ſiue nō.declaratꝰ ex°.octo
in francia ꝑcipiūt iudici facere a:et ſi reliquat pec=
cat.totid̄ dicunt tenetur relinquere.dictū eſt ꝙ iu=
dex cuicūq3 parti applaudit ſecluſa certitudine nō
peccat.tunc ſi ſint octo pro vna ꝑte et ſeptem pro
alia in ſcotia circa eandē materiā poteſt pro vtra=
uis parte diffinire ſine peccato q2 adhuc non eſt de
crementum de latitudine ſufficiēte.o3 vēire ad ma
ximam multitudinem que nō ſufficit ad reddēdū
iudicē a peccato immunē.ſit gratia exēpli vt quīq3
hoc eſt quīq3 non ſufficiūt/ſed plures ꝙ̄ quinq3 ſuf
ficiunt.vel poſſum⁹ dare minimū numerū q̄ ſuffi=
cit et ſint ſex:q2 ſufficiūt ſex/et nō minores.ſed ple

rūq3 latet ꝑitos in phīa et non min⁹ facile dare ſen
tentiam.ꝙ̄ de diſcrimine montis caucaſi et tauri.
vel cauſā q̄re nil⁹ turget in cācro exñte ſole ſic cre
bro in vſu eſt in alus ſcibilib⁹ dare ſtatum/vt pa=
tet de minimo naturali/et maximo qđ non licet in
aliquibus vſus ſtatum ipōit.vt populus in decē/ɛ
nō citra.hoc p3 in aliis virtutibus/vbi mediū non
eſt indiuiſibile.in temperātia/eſt quedā latitudo ſm
varias ꝯplectiones varia.vt de milone/et ludi ma
giſtro.ij.ethicoꝝ.viij. Intra quā homo ſe tenens
temꝑate agit.ſic de iuſticia cōmutatia in contracti=
bus et in pñia/aliqui prudentes dicunt a vlnā pan=
ni valere ſcutū/aliqui.xxxiiij.đ.aliq̄.xxxvj.dūmō
homo tenet ſe in illa latitudie vēdēdo ſorti.xxxiiij.
platoni ſcuto.ciceroni.xxxvj.contractus eſt licit⁹
et manet recta latitudo iuſticie cōmutatiue i ven=
ditione et emptione.Simil'r pro a/mortali.eſt aliq̄
pena reſpondens non adequata:quia illam raro di
noſceret confeſſor/vel nunq̄3 puta inter dicere vi=
geſies pater nr̄ et vigeſies quater hoc eſt ſi pref=
biter iniungat illi pro a.vigeſies bis pater nr̄.deus
acceptat/vel vigeſies ſemel/vel vigeſies ter.et ita
deniq3 in oībus latitudinibus virtutum ſicut i ma=
ri eſt medium inter ſcillam/ɛ caribdin.q̄uis in ex=
tremis vicioſis in infinitū ſm pithagoricos ɛ recte
procedatur.Sic recte in propoſito ſentiendū eſt/ꝙ
dari poſſunt vtrinq3 ad conſulēdū vel precipiendū
et iterum vel illa iequalitas eſt in latitudine ad red
dendū hominē liberum/vt ad voluntatem iudicet
et tūc eodē modo dicatur ac ſi eſſet equalitas/ɛ il=
la latitudo cognoſcenda venit ſm conſiliū pruden
tū:q2 aliam regulam habere nequis qua in diffini=
tione virtutis vtitur ariſto.in.ij.ethicoꝝ.vj.caplo
eodem modo qn̄ certitudo eſt ex vna parte:o3 vi=
dere ad imaginationem an ſit plus ponderanda ꝙ̄
duo homines/et due rationes/ɛ vnus homo ɛ vna
ratio ſm conſilium ſapientū/et ſm hoc eſt proce=
dendū.Et q̄ātūcunq3 quiſpiam parū a latitudine
ſignata deuiat/ꝑperam agit.et peccat.ſed ſm ꝙ nu
merus recedit a medio/tanto numerus exorbitat
ſi vnus homo ad inſtar vnius fabe plus comedat
vltra latitudinem ſue temperantie peccat.ſed par=
uum eſt peccatum.ſicut ſuper additū eſt puſillum.
Nec reſpiciendum eſt ad.v.cōcluſionem queſtio=
nis.vj.de temperantia martini de magiſtris/i qua
dicit ꝙ non q̄libet exceſſus regule temperantie da
te facit intemperatum/ſed o3 ꝙ exceſſus ſit notabi=
liter ſenſibilis/hoc in q̄3 non valet.ſi habeat omnes
rectas circunſtantias iam non excedit latitudinem
temperantie/et actus eſt bonus.ſi non habeat:act⁹
eſt malus.Introducit ariſto.in.ij.ad hoc.ꝙ nō qui
libet receſſus a medio vicium facit.ariſto.hoc non
habet.ij.ethicoꝝ vltimo ſic dicit nos eos qui defi=
ciunt interdum laudamus/et mites dicimus eſſe i=
ſenſos appellamus viriles.Immediate ſequitur.
verum:qui parum a peccato exorbitat:non carpi=
tur ſiue ad exuperationem/ſiue ad defectionem ſe
flectat.qui vero multum vituperatur et ſequitur
cauſa non enim latet facile autem non eſt excipere

ratione queuíſq₃ et ad q̃tum a recto quiſpiã egreſ-
ſus carpendus.volens dicere non eſt facile reperi-
re mediũ.qđ duo expreſſe h₃ ariſtoteles.iiij.ethi-
corũ quinto in fine Ecce verba argiropili.exupera
tiones autem defectioneſq₃ vituperandas/atq₃ ſi
parum diſtent a medio leuiter/ſi plus magi[ſ]/ſi me-
dium nimium vehemẽter eſſe carpendas. Si con-
ſideraſſet ariſtotelẽ in his locis/nõ ita cẽſuiſſet pro
pter laudari/ non ſequitur qui actus ſit vitioſus.
Eſt modus loquendi pariſius in fine prandii dice-
re pſem familias/vel facientem conuiuiũ prodiga
liter proceſſiſſe:et tamen ex illo ſequitur.ꝙ vitioſe
egit:tamen q̃tũ ad reputationem hõinum talis nõ
carpitur. Item difficile eſt prudentibus cognoſce
re que eſt latitudo:et per cõſequẽs quando homo
non ſenſibiliter recedit a medio nõ carpitur. ⁊ hoc
voluit ariſtoteles vt patet ex dictis q₂ ſicut ratio
ſuggerit illa ↄcluſio eſt falſa.et eodem mõ dico in
nr̃o caſu/cui ſuffragatur illud horatii. Eſt modus
in rebus/ſũt certi deniq₃ fines: Quos vltra/citraq₃
nequit conſiſtere rectum.per modum/medium/et
fines extrema intelligit. Rurſus oʒ te dare punctũ
infra quod eſt non peccatum.et vltra qđ eſt pecca
tum et rationabile/imo verũ eſt quod illud mediat
inter virtutẽ et vitiũ.et nõ habet immediate a ter-
go/et a fronte peccatum. Difficile eſt dare latitudi-
nem quot pauciores/quot plures oportet habere
ad hoc ꝙ aſſentiamus:ſed iterum debemus vti cõ
ſilio prudentum/et maioris multitudinis/ad inue-
niendam iſtã latitudinem:q₂ fortaſſis varie opinio
nes contingent circa inuentionem eius ſicut princi
pale negotiũ. ¶ Sed contra iſtud arguitur:q₂ ex il
la ſolutione et proceſſu ſequitur ꝙ homo tenetur
de neceſſitate ſalutis dare illud quod realiter eſt
ſuum vni diuiti.conſequens eſt inconueniens.igr̃.
et probo ꝙ ſeq̃tur ſuppoſito ꝙ ſempronius per pre-
ſcriptionem vel vſucapionem acquirat aliquid. Iã
illud eſt eius poſt tempus prefixum a iure vt nunc
ſupponitur.et ſi multi anguſte cõſcientie vel theo-
logi illius oppinionis/ꝙ pſcriptio non acquirit ali-
cui verum titulum dicunt ei ꝙ de neceſſitate ſalu-
tis tenetur reſtituere antiquo dño: Iſte ſempronius
tenetur reſtituere.⁊ ita tenebitur dare ſuum diuiti.
Reſpondetur.homines non ſunt propẽſi dare ſua
ſine matura indagine. Sed q₂ punctum rei cõſiſtit
in hoc ꝙ homo tenetur relicta opinione vera quã
non certitudinaliter cognoſcit veram/conformari
ſe falſo in caſu/propter prudentum conſilium(qđ
conceditur) tenetur dare ſuum vbi hic caſus emer
geret. Ad confirmationem que tangit quos docto
res oʒ conſulere. Reſpondetur: ꝙ non oportet ꝙ
homo in partes remotas proficiſcatur pro talibus
agendis. In q̃libet patria ſunt aliqui docti poten-
tes de materia diffinire. Sed ſi caſus fuerit tante
arduitatis non eſt procedendum vbi in multis ad
maximum pontificem itur:et circa poſitiones ſub-
tiles ad vniuerſitates famoſas. quod tangitur de
doctoribus viuis et mortuis. Dr̃ ꝙ nõ oportet plus
credere mortuis niſi ab eccleſia approbatis/nec il-

lis omnibus vbi apparentie magne ſunt in oppoſi-
tum.et quẽadmodum poſteriores pontifices ma-
ximi reſtrinxerunt ⁊ reuocarunt cõſtitutiones prio
rum quia nouis ſuperuenientibus morbis/opus erat
nouis remediis:ſic poſteriores poſſunt conſulere
recte oppoſitum multorum/ad deliberationes pa-
trum.nam interdũ intellectus iuuenis eſt pſpicatior
q̃ ſenis.l.e.gallus.ff.de libe.et poſtu. Nunquid in-
terdũ ſcripſerũt homines i foliis palmarum: poſtea
in libris arborum:poſtea in cera:demũ in papiro: i
preſſio nouiſſime in diebus noſtris a teutonibus in
uenta:p₃ ex ariſtotele decio lib.problematũ par-
ticula.xv.de pictoribus antiquis qui rudi minerua
pinxerunt reſpectu poſteriorũ.perdix i multis cor-
rexit facta a dedalo.gerſon miratur quõ homines
non credunt viuẽtibus ſicut laruis cum tamen cõ-
ſtat pleroſq₃ ſuperſtites opera ita decora poſſe con
flare ſicut multi predeceſſores. Rurſus ſi etas dat
eis auctoritatem/tunc qui vita exceſſit anno preteri
to maioris momenti erit q̃ heri extinctus.et rogo
in qua proportione. tandem concludes pulchras
concluſiones. Sed ponderet iudex/vel veritatem
querens cõditiones virorum quos cõſulit/an timeãt
deum/vel ſunt inuoluti in cã quã querit/⁊ tunc nõ
ſufficit vti reputatorum numero maiori:ſed conſulat
indifferentes et bonos.x.ethicorum.ij.in fine prime
rationis eudoxi Ariſto.dicit propter auctoritatem
dicentis q₂ erat temperatus plus ei creditur/q̃ ra-
tio valeat. Illud idem probat p auctoritatem ſolo
nis/et anaxagore.x.ethicorum.viij.veritas tamen in
his que in actionem veniũt ex operibus iudicatur
et vita. Conſule ambitioſum/et pluralẽ iam actu/
vel anhelantem:an liceat tenere duo vel tria benefi
cia.et cum ſana conſciẽtia. Finaliter a bibis vel de⁹
eſt. ¶ Quinto arguitur.mulier habens diſcretam
et prudentem conſcientiam ꝙ vir eius ẽ in aliquo Quĩto ar
gradu conſanguinitatis prohibito/poteſt debitum guitur cõ
reddere/vt p₃ de ſententia excõicationis inquiſitio tra ſextã
ni.ergo habens rationes oppoſitas in eq̃libri non ↄcluſionẽ
tenetur partem ſecuriorem eligere. Argumentum
poteſt duci de ſecundis nuptiis/dño. Reſpõdetur
argumentum non infirmat propoſitum.ibi dñs in-
nocentius tertius dicit.ꝙ ſi conſcientia fuerit leuis
et temeraria debet deponere/ſi fuerit diſcreta/et p
babilis/eſto ꝙ in eq̃libri vtrinq₃ videtur eſſe pecca
tum non reddere pro loco et tempore/eſt peccatũ
et propterea quouſq₃ fuerit certiorata vlterius po-
teſt reddere/licet non expetere. Sed contra illud
arguitur.quando vtrinq₃ rationes ſunt equales et
ex vtraq₃ parte videtur eſſe peccatum.quis poteſt
ſine peccato hanc partem capere/vel illã.ergo ipſa
poteſt non reddere debitum cuius oppoſitum pre
cipit romanus pontifex. Reſpondetur.non eſt cer
tum ꝙ precipiat reddere.lr̃a ſatis quadrat quando
cõſuluerit/ ſed quicquid ſit/fauore matrimonii veri
vel putati/poteſt debitũ reddere. et argumentum
eſt pro me. Ipſa non poteſt petere debitum.eſto ꝙ
ſint tot rationes i oppoſitum ꝙ ille eſt verus cõiunx.
poſtq̃ illa pars eſt ſecurior non petere debitum.

Arguitur ſexto contra ſextã concluſionẽ.

¶ Ultimo arguitur. nulle ſunt oppiniones con=
trarie. ergo queſtio pro illa parte falſum preſuppo
nit. Aſſumptum pꝫ. qꝛ ſi alique maxime eſſent opi
niones platonis et Ariſtotelis. ſed ille non ſũt con
trarie. Joannes picus intendebat illas opiniones
redigere in vnum vt pꝫ in prologo ſue apologie.
Reſpondetur conſiderans caſum iſtius argumẽti
qḋ non eſt huic negotio impertinẽs: ſatis apud me
ipm miratus ſum pro parte negatiua. erat hec ra=
tio quã pẽſitaui/et adhuc magnipendo/ꝙ ariſtote.
ita doctus ingenioſus/et vt apparet(licet in tene=
bris gentilitatis incidens bonis moribus preditus
ſm hoc ꝙ natura ſuadebat)mirabl'e eſt ꝙ ipſe pla=
tonis auditor tot annos: non intellexit preceptoris
modum dicendi: etiam q̃liſcunq; numeroꝝ nube
erat inuolutus. et ſi intellexerit quomõ eum impu=
gnaret ad longũ. cũ ſolo nomine differrent. Item
ſcḋo et tertio politicoꝝ ariſto. contra ſocratem et
platonem tenet ꝙ vxores non debẽt eſſe cõmunes
nec omnia cõmunia. Alii oppoſitum tenuerunt et
clarum eſt ex thimeo platonis. non video ego quo
modo aliquis poteſt facere has opiniones conue=
nire in vnum. non ſufficit dicere ꝙ ioannes picus
voluit vtriuſq; opinionem deffendere more gor=
gie leontini qualibet opinionem tutantis dũmodo
famam aucupari poſſet. hoc non eſt facere eos con
uenire in vnum qḋ tamen ioannes picus intende=
bat. In oppoſitum erat ratio noſtra. ſecula ⁊ nobi=
les decorauit ioannes picus/q̃q; in vna facultate
doctiorem reperires in aggregato ſcientie nobilitate
parentele/etate/et moꝝ grauitate ei ſimilem inue=
nires neminem. teſtes ſunt qui tempore meo ver=
ſati ſunt cum viro pariſii/et poſtea in italia. Inſuper
ne illud credatur iane et non ſolius ioannis pici te=
ſtimonio fidem demus/id ſimplicius grecus pro=
miſit reducere ad concordiam. Et ioannes gram=
maticus eos non diſcordare opinatur/boetius id
idem inter latinos facere intendebat. Et beatus
aug. in achademicis dicit. multi alii conati ſunt il
lud efficere. quicquid ſit placet mihi ratio ꝙ reali=
ter plato et ariſto. contradixerunt ſibi in opinioni=
bus/et non ſolum ad nomen luctati ſunt. Nec eſt
poſſibile coꝝ ſentẽtias in vnum reducere. queãd=
modũ nõ eſt poſſibile facere quadrare i vnũ ariſto.
cum antiquis/quis faciet cum thalete ferme ſub=
merſo pontho ariſtotelem quadrare/cum heracli=
to/Iam pene combuſto: cum democrito athomis
ſtipato conuenire? bene volo ꝙ in multis id feciſſet
ſicut pleriſq; viſum eſt de vniuerſalibus. ſed hoc ẽ
bene verum ariſtoteles valde obſcure veterũ opi=
niones recitat auctoritas beati aug. ad partem ne=
gatiuam poſt oppoſitum eſt pro me. dicit. multi
ſubtiles id tentarunt/ſed repererunt illud impoſſi=
bilius q̃ quadrare circulum/vel facere mare ru=
brum mediterraneum intrare cum regibus egipti
a cepto deſiſtentibus. quod dico pꝫ a ſigno cũ ru=
mor vagabatur diu per italiam inter doctos/ꝙ in
illo labore inſudaret nulla fragmenta venerant ad
poſteros: cum tamen docti omnes hoc poſtulabãt
et ſicut arthurum britanni/deſiderabant. pꝫ i que=
dam epiſtola baptiſte mantuani ad dñm ioannem
franciſcum picum: in qua diſtichum in laudẽ ioan=
nis pici ponit ſic. Picus ioannes: celos/elementa
deumq;: doctus adhuc iuuenis ſanctificatus obit.
Non me fugit ꝙ multi articuli ipinxerũt: ꝙ ad au=
cupandã gloriam ariſtoteles platoni cõtradixit/in=
terdum ꝑterue/nõ nunq̃ ad nomen/aliquãdo ſu=
perflue ſcripſit ea que ſufficienter tacta erant a pla
tone: vt dicit albebalzar/recitante commẽtatore. x.
ethicoꝝ/vltimo cõmento. Et illud roborari poteſt
per ablationem libroꝝ theodocte diſcipuli/cui aſ=
ſentire videtur beatus aug. viij. de trinitate. color
eſt in oppoſitum cum platonem et ſocratem inter
heroas enumerat i problematibus particlã. xxx.
Sed exiſtimo ioannẽ picum motum ad iſtud ten=
tandum ꝓpter multos qui de hoc ante locuti ſunt
exiſtimantem illud fieri poſſe tandẽ cũ tota hoc pe
teret italia. hoc difficilius repperit q̃ rudibus(quo
ad caperent)detegere motus planetarum in eccen
tricis/et epiciclis. nihil in hoc peregit. Taceo quid
dicit dñs iohannes franciſcus in prologo quid in=
tendebat de conuenientia ſcoti/et thome/auerroys
et auicenne. in aliquibus hoc poterat. ſed non i om
nibus: quod forte poterat inter platonem/et ariſto
telem. ſi q̃n q; bonus dormitat homerus: in aliqui=
bus ariſtoteles poterat non ſane capere platonem
In omnibus bene dicere: et in nullis aberrare: po=
tius eſt diuinum/q̃ humanum. An dño platoni ari
ſtoteles cum peruicatia reſiſteret: non eſt incredi=
bile. ſapiẽtibus cupido glie difficile exuitur. quod
ſcite in entello. v. eneidos notauit maro inquiens.
Hic victor ſuperans animis/tauroq; ſuperbus:
Nate dea: voſq; hec inquit: cognoſcite teucri. Et
michi que fuerint iuuenili in corpore vires. id idẽ
platoni aliqui impingũt/contra xenophontem.

¶ Quarti ſententiarum Johannis Maioris diſtin
ctionis prime. Queſtio prima.

Notabile primum.

Utrum creatura poteſt creare. ¶ Pro ſo=
lutione queſtionis eſt notandum ꝙ creare
vel creatura capitur multis modis/equo=
ce. hoc patet per regulam inueniende equiuocatio
nis Multe affirmatiue conceduntur de creare/et
multe negatiue: et ratio eſt in concedendo et repu=
gnantia non poſſunt eſſe vera/que euadi non poſ=
ſunt niſi per equiuocationem. dicimꝰ iſte pontifex
iſtum doctum creauit. Similiter pariſius dicitur.
Intrantes rectorem creant. Intrantes ſunt crea=
ture(et quales deus nouit)Ex iſtis conſequens ẽ
creatura poteſt creare. Rurſus hec negatiua con=
ceditur coiter a theologis. Creatura non poteſt
creare. nec ſtant in hoc ꝙ ſcḋa eſt indefinita/Imo
loco vl'is accipiunt. Cõis modus loquendi ſufficit
pro affirmatiua: et theologi cõiter ſcribentes pro
parte negatiua. Sic poete et grãmatici/et ceteraꝝ
ſcientiaꝝ profeſſores ſuas equiuocationes oſten=
dunt. ¶ Creare capitur multis modis. Primo

modo idē eſt ꝙ ꝓmouere vel eleuare:⁊ ſic canoni-
ſte vtunꝰ. Scd̛o modo idē ē ꝙ ꝑducere.⁊ ſic capit
cōmentator tertio de aīa. Intellectus creat intelle
ctionē.i.ꝑducit. Ille acceptiōes non ſunt ad ꝓpoſi
tum. Si petas quare illas acceptiones dedi cū nō
ſint ad ꝓpoſitū. Rn̄detur. ſunt ad ꝓpoſitū doctri
ne ſ; nō ad ꝓpoſitū q̄ſtionis:q꞉ ſic nō capimus ter
minū in proceſſu q̄ſtionis. ¶ Iſtis acceptionibꝰ ſe
cluſis creatura vel creare eſt res in ꝓpoſito q̄ ꝑdu
citur ab agente qd̛ paſſum nō preſupponit. Et tot
modis capiꝰ annichillare:q꞉ quot modis d̛r vnum
oppoſitorū tot modis d̛r reliquum/ qꝛ in oīmi acce
ptione aduerſanꝰ ꝑ regulā topicam/⁊ quīnti ethico
rum pͥmo. ¶ Ex iſto ſequiꝰ ꝙ eadē res numero ge
neraꝰ ⁊ creatur reſpectu diuerſarū cauſarū. forma
equi gn̄atur ab equo ⁊ creaꝰ a deo. hoc p;:q꞉ equus
pͥſupponit influxum materie deus aūt nō pͥſuppo-
nit. Nec hoc eſt maius incōueniens q̄ꝫ ꝙ eadē res
naturalr̄ generetur ab vno agente ⁊ libere ab alio
quēadmodū de volitiōe ꝯtingit q̄ naturalr̄ ꝑduci
tur a cognitione et libere a volūtate. ¶ Et ſi argu
as forma equi eſt creatura reſpectu dei. g̊ eſt crea-
tura.⁊ vltra ſequiꝰ ꝙ non eſt creatura ab equo. g̊ eſt
non creatura. et ſic eadem res eſſet creatura et nō
creatura copulatiue. ¶ Rn̄detur ꝙ ſcd̛a conſequē
tia eſt nulla:q꞉ aꝰ a parte in modo ad ſuū totū cum
dictione infinitāte. Aīa intellectiua gr̄a fides ſpes
angeli materia ꝑuia caracteres ſacramentoꝝ ſunt
creature ab oī cauſa ſcd̛a imunes:q꞉ ſolus deꝰ con
currit ad illarū rerū ꝑductionem. Et l; ꝑducanꝰ
in ſubiecto nō tū̄ ex ſubiecto hoc eſt nec materia ho
minis nec hoīs aīa ab illa ꝯcurrit in gn̄e cauſe ma-
terialis:ſicut eſt de forma equi. Iſto modo pauce
res creanꝰ. nec oīs res eſt creator vel creatura h̄
modo. An homo creeꝰ a deo ponendo vnā aīaꝫ in-
tellectiuā in eo hoc mō capiēdo creare: d̛r ꝙ ſic:il-
lud ſufficere videꝰ ꝙ materia interdum creabaꝰ:et
nunc aīa creaꝰ. ſecus eſt de forma equi reſpectu al-
terius:l; pͥma aīa equi creetur a deo. ꝙ creatura po
teſt creare idependenꝰ nunq̄ꝫ erat difficultas inter
theologos. nō pōt eſſe creatura q̄n depēdeat a deo
De ꝓpoſita q̄ſtione multe ſunt opiniones. Auicen
na dicebat creaturā poſſe creare : vt p; de cathena
aurea nono ſue methaꝰ. Theologi multi partem
negatiuā tenent:et iſti inter ſe digladianꝰ aliquibꝰ
dicentibus ꝙ deus poteſt potentiā creādi impꝰtiri
creature:ſ; creatura hoc non h; ex ſe. Huiꝰ opinio
nis viſus eſt eſſe Magiſter ſn̄iaꝝ.d.v. huiꝰ quarti.
Alii tenent ꝙ nec principaliter nec iſtrumentaliter
pōt creare. Doctor ſubtilis in pͥncipio quarti impu
gnat ſanctū thomā/henricū/⁊ egidium. eorum ra-
tiones inſufficientes oſtendit. Poſtea variis argu-
mentis ſpecialibus et non communibus conclude
re renititur nullas creaturas poſſe creare. De an-
gelis capit tres probationes ex quibus concludit
contra auicennam ꝙ angelus non poteſt creare an
gelum. Prima eſt. nullū accidens requiriꝰ ad cau-
ſandam ſubſtantiam. Scd̛a . intellectio angeli ab
eo diſtinguitur. Tertia. ad quodamq; producen-
dum extra requiritur intellectio et voluntas. diffi
cile primam probare valet / poteſt dici ꝙ accidens
partialiter producit ſubſtātiam. nec eſt inconueni-
ens ꝙ cauſa partialis equiuoca ſit minus perfecta
ſuo effectu:vt obiectum qd̛ eſt accidens corporeū
reſpectu noticie. Secunda propoſitio ſecluſa fide
probari non poteſt : defendi poteſt cum pertinacia
naturaliter:ꝙ intellectio angeli eſt angelus : quem
admodum motus eſt mobile. Nec probabis ꝓpte
rea ꝙ ſemper angelus intelligit: quēadmodū mo-
bile non ſemper mouetur. Secunda tamen eſt ra-
tionabilis in lumine naturali circa aliq̄ in fide. Ter
tia ꝓpoſitio difficilius poteſt probari. malus ange
lus naturaliter producit ſuam noticiam / ſiue velit
ſiue nolit. dicitur ab aduerſario hoc eſt perfectiōis
producere ſuum ſimile. vbi nec eſt apparentia ra-
tionis in oppoſitum vel experientia . ignis produ-
cit ignem. bos bouem. homo generat hominem. ſe
cluſa fide dicetur angelum/ angelū producere poſ
ſe:poſtq̄ꝫ nulla videtur contradictio ſequi / pluſq̄ꝫ
ignis ignem producit. et quia angelus nō informat
naturaliter angelus creat. Additur vbi non ē appa
rentia rationis in oppoſitum vel experientia. deus
naturaliter non poteſt producere alium deum : q꞉
xij. methaphiſice. Pluralitas principū mala. vnus
eſt mundus. ergo eſt vnus mundi princeps. Diciꝰ
expiētia . mula vti videmꝰ nec producit mulā/ nec
albedo albedinem/nec anguilla anguillā/putāt ali-
qui:ſed calor producit calorem. ¶ Sed ad illā que
ſtionem arguit okam in.ij.ſic. Principium natura
le equaliter ſe habens ad plura eiuſdem rōnis vel
producit oīa vel nichil. ſed ſi creatura poteſt crea
re aliqd̛ iduiduū:qua ratiōe vnū:et infinita ex quo
eſt agens naturale eq̄liter reſpiciēs oīa . g̊ de facto
crearet infinita iduidua qd̛ eſt falſu;. Et eodēmō
arguit de cā libera:q꞉ volūtas pōt velle infinita . g̊
ſi eſſet libera poteſt velle infinita. Et ſi dicas nō po
teſt velle infinita ſingularia:poteſt velle vnum vni
uerſale quod reſpicit infinita vel nullum . hac pro-
batione vtitur de aliaco in quarto poſt okam. S;
modus arguendi nullus eſt. concludit illud argu-
mentum falſum ſicut et verum . ꝓbaret equaliter
ꝙ ignis ꝑducere; īfinitos ignes l materia:⁊ loquor
de totalibus formis. Capio ſuā maiorē. Pͥcipiū
naturale eq̄liter hn̄s.⁊c. Si dicas agēs naturale de
terminatur a cā pͥma:alioqui non potes dare ratio
nem q̄re filum vniformiter forte frangiꝰ i vna ꝑte
⁊ non in alia. nec q̄re corrūpiꝰ vnus gradꝰ i remiſ-
ſione forme ante aliū. Eode; mō tibi dicetur hic.
Si dicas ē determinatio a cauſis ſuperioribus et
inferioribus ꝙ vnū agens poteſt producere eundē
effectum numero:cum ſemper redeunt oēs cauſe
eedem numero:vt opinatus eſt plato. variatis cau
ſis ſed aliquibus poſitis generabitur ſimilis effe-
ctus in ſpecie numero diſtinctus. Eodemmodo ti
bi diceꝰ de forma corporali. ¶ Arguitur ſic. ſi for-
ma poteſt producere formā extra ſubiectū:produ-
ceret aliquid perfectius ſe : quia forma abſoluta a
ſubiecto eſt perfectior forma informāte. ¶ Item

forma non poteſt producere materiam. hoc patet. quia dependet a materia: ergo non poteſt producere materiã. ¶ Conſequentia tenet: quia repugnantia videtur ꝙ dependeat per ſe ab aliquo eiuſdem rationis cum termino ad quem productionis. ¶ Ad primum reſpondetur ꝙ non concludit in ſacramẽto euchariſtie: tenẽdo ꝙ q̃titas eſt res q̃ta. albedo eſt extra ſubiectũ/ et tñ nõ eſt perfectior alia albedine in niue. Item non quodlibet non informans eſt perfectius informante ex natura rei. celum non informat: tamen minus perfectum eſt anima intellectiua. Simile contingit de materia que non informat. ¶ Ad aliud dicitur ꝙ non concludit. aduerſarius negaret añs. diceret ꝙ forma non dependet a materia. et illo conceſſo negaret cõſequentiam: forma ignis dependet naturaliter a calore et calorem producit eiuſdem ſpeciei cum calore a quo dependet. ¶ Iſtis tamen non obſtantibus teneo partem negatiuam queſtionis: propter auctoritates et communẽ opinionem doctorũ: a qua gratis abeundum non arbitror. Unde beatus agu. xij. de ciuitate dei capite quarto. ſimiliter tenet partẽ negatiuã ꝙ angeli non ſunt creatores cõtra platonem qui tenuit illud ꝙ Auicenna tenet nono ſue metha^ce et expreſſius illud tangit. iij. de trini. capite. ix. vbi loq̇t de demonũ productione ſubita circa ranas et muſcas ſcꝫ minutiſſimas muſcas non poterant facere quia non permittebatur. Probat illud per dictum magorũ. exodi. viij. Digit⁹ dei eſt hic. non curo de expoſitione nicolai de lyra. Ibidẽ probat ſic digitũ dei eſſe ibidem: quia quicquid põt in maius/ põt in minus. illa eſt diſtinguẽda vel eſt ſenſus. quicquid poteſt producere difficilius/ põt producere facili⁹ et hoc eſt verum. et hoc nichil concludit cõtra hebreos qui dicũt ꝙ creatura non põt producere animal minus grano ordei: qr forte difficilius eſt producere paruũ q̃ magnum. Alius ſenſus eſt. quicquid producere põt corpus magnum poteſt paruũ producere. et hoc eſt falſum. elephas poteſt producere elephantem ⁊ nõ hominẽ vel pigmeum. et ſic probatio ſua nichil facit: quia arguendo cõtra eos capiendo maiorem in p̄mo ſenſu minor eſſet petitoria principij: quia facilius eſt producere paruum animal. cuius oppoſitum dicerent. Etiã non nego qui irrationabiliter exponunt. qr demon relict⁹ ſue nature poteſt applicare actiua paſſiuis in generatione paruorũ et magnorum: quod patet ex auctoritate beati auguſtini prenotata. Idem dicit iohannes damaſcenus ſcd̃o libro de orthodoxa fide/ capitulo. iij. quicunq; autem dicunt angelos conditores eſſe cuiuſcunq; ſubſtantie ipſi os diaboli ſunt.

¶ Ratione etiam arguitur ſic ad ↄ°nem. Si eſſet vacuum inter ignem et lignum: ignis non calefaceret illud lignum q̃tacunq; ſit modica diſtantia: et hoc quia calor non eſt ſine ſubiecto. g̊ ſi eſſent multe hoſtie locum replentes inter ignẽ et lignũ ignis non produceret calorem in lignũ. Cõſequentia tenet: quia vtrobiq; nichil ſuſcipit calorẽ. et hoc tenẽdo ꝙ q̃titas non eſt ſubiectũ qualitatis ſicut multorum ſcola non inſulſe tenet. ergo nil producere extra ſubiectum poteſt. ergo ignis non poteſt creare. ſed illa probatio non vniuerſaliter concludit in creatis.

¶ Sed contra concluſionẽ arguit̃ ꝙ creatura poteſt creare. hoſtia calefacta producit calorẽ in hoſtiam non calidam: et ignis annichillat frigus in hoſtia conſecrata. et non eſt dicendũ ꝙ deus illa facit: cum videmus ꝙ per approximationẽ illarum cauſarum ille contingit. Non alias probauit ariſtoteles de gñatione ꝙ ſol in obliquo circulo eſt cauſa generationis/ et corruptionis. Nec ſunt multiplicanda miracula poſtq̃ ratio nature ſufficit.

Ar̃ primo ↄ cõclu. reſponſiuã.

¶ Et confirmatur philoſophi negarunt ꝙ idem põt moueri motibus contrariis/ et negamus cõiter. Sed dato iſto ſupernaturaliter ꝙ idem ſit in duobus locis: ſimul et ſemel poteſt aſcendere et deſcendere. vt patet de anima in duabus manibus. Nec valet dicere de per accidens ſicut grego. xvij. diſtin. primi dicit/ et burleus in tractatu ſuo de intentione: ꝙ ſi eſſet in duobus locis de ſeparata idem contingit ergo dato ꝙ forma ſubſtantialis vel accidentalis ſit extra ſubiectum debemus tenere ꝙ inter ipſam et ſibi contrariã ſit actio et paſſio: et cum contrarietas et actio a forma prodit et materia nichil agit.

Cõfirmatio p̄mi argumenti.

¶ Ad primum nego ꝙ aliqua creatura põt producere calorem in hoſtiã conſecratã: qr ille calor eſſꝫ extra ſubiectum non ponẽdo q̃titatem diſtingui a ſubſtantia q̃ eſt ſuſceptiua qualitatũ. Etiã eo infitias ꝙ ignis poteſt corrũpere frigus in hoſtia frigida. quia tunc annichillaret. ſed deus hoc facit ad preſentiam cauſe ſecunde ne euacuetur meritũ fidei. et ſic pono regulam talem. Ad applicationem cauſarũ ſecundarũ in ſacramento euchariſtie. ſemper deus facit illud quod apparet eſſe per cauſas ſecundas ac ſi eſſent panis ⁊ vinum. ¶ Solutio argumenti ſequentis eſt probatio regule. et nego ꝙ ſit idem de ſole in obliquo circulo. quia ſol ex natura rei germinare facit quando cõius accedit. ſecus eſt hic ratio diſcriminis patebit per ſequentia Ad aliud puta non alias probauit ariſtoteles. ⁊c. qñ omnia ſic poſſẽt ſaluari bene quidẽ eſſꝫ. ſed hoc eſt falſum. videmus ſi hoſtia diu conſeruetur generantur vermes et oportet ꝙ deus producat nouaꝫ materiam/ vel materiam panis que prius erat: ac ſi realiter panis ſemper exiſteret. et opinor ꝙ comedens hoſtias conſecratas ita diu viueret ſicut comedens hoſtias non conſecratas. et per rem geſtã in ſacramẽto eucha. declarabit̃. hoſtia ↄſecrata ita cito diſtẽdit ſicut non ↄſecrata. ⁊ v̾mes ex accidẽte eẽ non pñt: eſto ꝙ de argẽtina. d. xij. teneat ꝙ ſic. qr indubie iplicat. nec accidẽtia nutrire pñt bñdictus deus in ſcl'a hec facit ad meritũ fidei. et iſta eſt ꝓbatio regule: poſtq̃ in aliq̇bus facit ita videl̃ dicẽduꝫ in aliis. ¶ Sed ↄ illud ar̃. ponatur hoſtia frigida. voco hoſtiã frigidaꝫ cui coexiſtit frigiditas. ⁊ applicet̃ ignis. natural'r ꝑ te ignis nõ põt corrũpere frig⁹ in hoſtia. g̊ illud frig⁹ ꝑpetuabit̃: ſi deus illud nõ ãnichillet. Ad h̃ r̃ndet̃ ↄcedẽdo illatũ: ex quo eſt ↄcluſio ſeq̈ns. nec ex h̃ ſeq̇tur ꝙ frig⁹ ẽ maioris

Reſpõſio ad argumẽtũ p̄mum ↄ r̃iſionẽ cõcluſio.

reſiſtentie extra ſubiectum ꝙ̄ in ſubiecto. ſed ſoluꝫ
hoc prouenit quia natura non poteſt aliquid deſtru
ere niſi eſſet ſubiectum. Forte dices hoſtia conſe-
crata citius putreſcit in loco immundo / ꝙ̄ in loco
mundo. et hoc niſi propter actionē corporis circun
ſtantis. igitur. ¶ Reſpondetur. corpus circunſtās
nichil facit ad illam corruptionem. ſed deus ſic fa-
cit ac ſi cauſe ſecunde agerent propter meritū fidei
et alias cauſas quas ipſe nouit. Illud colorat no-
ſtram regulam. quando alique cauſe ſecunde citꝰ
corrumperēt ꝙ̄ alie. etiam ad alterationē totalem
ſpecierum / corpus chriſti deſinit eſſe ſub illis ſpe-
Reſpōſio ad ꝯfir. ciebus. ¶ Ad confirmationē conceſſo añte negat
conſequentia et ratio diuerſitatis eſt. quia ex pri-
mo nichil ſequitur repugnans dictis ſanctorum ex
Scđo arḡ ꝯ ꝯclu. re- ſecundo vero ſic vt oſtenſum eſt. ¶ Secundo con
reſpōſiuā. tra concluſionem arguitur creatura corrūpit aliā /
vt puta formā: ſic ꝙ nichil eius manet. ergo ānichil
lat. tenet ꝯña: quia annichillare nichil aliud impor-
tare videtur niſi quod nunc eſt ens / deſinit ſcđm ſe
et quodlibet ſui. et eodēmodo de creari deducere
poſſumus. vt de forma que de nouo producitur.
Cōfirmatio argumēti ſecundi ¶ Et confirmatur. capiatur lumen productum a
ſole in hoc aere. corrumpat deus in hoc inſtanti ae-
rem. adhuc ſol conſeruabit ſuum lumē: quia nō de
ſinit lumen per vltimum ſui eſſe. ſed per primū nō
eſſe. ergo conſeruabit lumen ſine ſubiecto. et cōſer
uare eſt cauſare. ergo cauſat lumen ſine ſubiecto.
Reſpōſio ad ſecūdū argumen. ergo creat. ¶ Ad ſecundū reſpondet concedendo
antecedēs. ſed nego ꝯñam. annichillare vt docto-
res vtuntur cōnotat ꝙ non requiritur materia (lo-
quendum eſt vt plures ſcđo de celo) ad hoc ꝙ cor-
rumpatur. modo licet ignis formā ſtupe ſcđm ſe ⁊
quodlibet ſui corrumpit. ſed quia agit in materiam /
et extra eam agere non poteſt nō dicit annichilla-
re. et eodē modo dicatur de creare. etiam oportet
ꝙ nichil ſuccedat loco forme corrupte. ¶ Sed cō-
tra hoc arguitur. ponatur minimū naturale ſtupe
prope ignē (ſuppoſita illa opinione) corrumpatur
iſta forma in inſtanti. Ponatur ꝙ deus in eodē in-
ſtanti annichillet materiā. tunc ignis ānichillat for
mam illam paruā ſtupe. ¶ Ad hoc reſpondetur. ſi
deus in 1° inſtanti deſtruat materiam ſtupe forma
ignis nō agit in illam formam. immo ſi forma ſtupe
eſſet in igne perpetuo: non corrumpetur ab igne.
alioquin eſſet annichillatio. ¶ Ad confirmationeꝫ
Reſpōſio ad ꝯfirmatio. ſecūdi argumēti. et caſu admiſſo dicitur ꝙ ſi aer corrūpatur i aliquo
inſtanti dato. cum accidēs non poteſt eſſe ſine ſub-
iecto. naturaliter ſol non conſeruat amplꝰ illud lu
men. Et q̄n ita eſſet ꝙ per breue tempus conſerua
ret non tamen poteſt producere tale lumen de no-
uo. ſed cum conſeruare ad eſſentiā reducitur: plus
placet primū. Illud argumentū non probat ꝙ cre
atura poteſt creare: ſed illud foret propterea (ſi ap-
parentiā haberet) ꝙ naturaliter res non deſinit per
vltimum inſtans ſui eſſe. Forte ariſtoteles diceret
illud accidens non poſſe eſſe ſine ſubiecto per vnū
inſtans. quicquid ſit argumentū non eſt ad propoſi
tum directe quia corrūpatur ſol ⁊ petatur ꝙ̄diu du

rabit illud lumen / poſito ꝙ hoc inſtans in quo ſu-
mus ſit vltimū inſtans eſſe ſolis / et habebitur eadē
difficultas ſicut ſupra. Nec opineris materiā aliā
cauſalitatem vſurpare in ꝓñtiarum / niſi eſſe paſ-
ſum. Poteſt eſſe argumentū. verba quorum actus
ſoli deo competūt dicuntur accepte actionis et deū
includunt vt tonitruat / rorat / grandinat / pruinat /
creat non eſt huiꝰ materiei: igit: ſed illud non ē ma-
gni momenti. ¶ Tertio arguitur. Aliqua creatu-
ra pōt producere materiā. ergo poteſt creare. Cō- Tertio arḡ ꝯ ꝯcluſio. reſpōſiuā
ſequentia tenet. quia materia non preſupponit mate-
riam ad hoc ꝙ producatur: quia ſi ſic proceſſus erit in
infinitum. Antecedēs patꝫ. Creatura producit for
mam. ergo materiam poteſt. tenet ꝯña. quia forma
eſt materia perfectior. ¶ Et confirmatur. oīs effe-
ctus non adequans ſibi ſuā cauſam poteſt a cauſa Cōfirmatio argumēti tertii
minori produci. ſed nulla creatura adequat ſibi acti
uitatem dei: quia quacūꝗ data poteſt maiorē pro-
ducere. ergo creatura poteſt creari ab aliquo citra
deum. et quodlibet eſt creatura. igitur. ¶ Ad ter-
tium dr̄ negādo añs. ⁊ ad probationē negatur cōſe Reſpōſio ad tertiuꝫ argumen. ꝯ conclu. reſpōſiuā
quentia. equus poteſt producere equum et nō mu
ſcam: et tamen equus eſt perfectior. videmus ma-
teriam manere ſub vtroꝗ termino tranſmutatio-
nis naturalis: et nulla creatura eam corrumpit vel
generat. corrupto ligno manēt cineres. nec aliqua
creatura poteſt aliter facere. ¶ Ad confirmationē
nego maiorem. noticia producitur ab vna cauſa ſci Rñio ad ꝯfirma. tiū argumen.
licet anima intellectiua que talem effectum exupe-
rat nec ei adequatur nec ſimilis produci poteſt ab
aliqua inferiori. ¶ Quarto arguitur. creatura po-
teſt producere gratiaꝫ. ergo creare. tenet ꝯña. quia quarto arḡ ꝯ eādē cōcluſioneꝫ.
gratia eſt qualitas infuſa. Antecedens patet. Actꝰ
meritorius eſt cauſa gratie. Item demeritū deſtru
it gratiam. ergo annichillat. ¶ Ad quartum diſtin-
go de gratia vel gratiam infuſaꝫ que eſt gratia gra Reſpōſio ad quartū
tum faciens et ſic negatur. vel amorem acquiſituꝫ
que eſt gratia vel charitas acquiſita vel feruor cha
ritatis: et ſic concedo. et hoc ſemper eſt in materia
quia materia capitur vt tantum valet ſicut paſſum
quo fit in infinitum eſt difficilius producere fidem
infuſam ꝙ̄ acquiſitam. ¶ Unde iſte terminus ma
teria quadrifariam accipitur. Unomodo pro alte
ra parte compoſiti. ſic ſolet capi ſcđo phiſicorum
Interdum quelibet res extenſa vocatur materia
vel res materialis. Nonnunꝗ materia capitur ꝓ
1° circa quod aliquid verſat pro materia circa quā
et ſic capitur in philoſophia morali cōmuniter vt
pecunia eſt materia liberalitatis et ita in aliis virtu
tibus. Iſtis tribus modis non capitur hic. Quar-
to modo capitur pro paſſo: et ſic in noſtra theorica
terminū vſurpamus. ⁊ q̄n añs probat in ſenſu nc̄ō
ꝙ actus meritoriꝰ eſt cā gr̄e diſtingo vel cauſa effi
ciens ꝓprie dicta ⁊ ſic nego. vel cā ſine qua non ex
pacto diuino concedo. deus pepigit nobiſcum ex
ſua immenſa bonitate quando facimus quod in no-
bis eſt confert nobis gratiam. Eodemmodo nega
tur ꝙ demeritum corrumpit effectiue gratiam. ſꝫ
ſolū demeritorie. hoc ē deꝰ q̄n dmeremur mortal̄r

annichillat noſtraȝ gratiā ſcd̄m illō ezechie.xviij.

Quīto arḡ ȝ cōclu. reſponſiuā.

¶ Quinto arguitur. Homo poteſt producere animam intellectiuam. ergo creare. Cōſequentia tenet: quia aīa intellectiua licet producatur ī materia tamen materiā non preſupponit naturaliter / cum poſt mortem hoīs manet ſeparata. aīs patet. aliās homo non poteſt producere hominē / ſicut bos bouem / et ſupponatur vna anima in hoīe.

Cōf. rmat argumētū quintum.

¶ Et confirmatur. capio a ignē qui corrumpit b formaȝ que erat ī materia. Arguitur ſic. a ignis rurſus poteſt producere aliquā formam in e materia. et non eſt maior ratio q̄ d formā poteſt producere q̄ȝ b. ſȝ aliquam poteſt producere puta d vel e vel f. ergo poteſt reproducere b. g̊ creare. tenet ꝯñs. quia natura ſine creatione non poteſt reproducere corruptum. ¶ Ad primū reſpondetur in. xvj. diſtinc. ij.

Rñō ad quīntū argumentū. Reſpōſio ad cōfir. quinti.

¶ Ad confirmationē reſpondebitur in de reſurrectione inferius. Concedendū eſt tamen q̄ effectus creature poteſt eſſe de nichilo. ſed ipoſſibile eſt effectum creature eſſe de nichilo. Aliqui ſic arguūt. producatur lumē in a parte mediū a deo ſupplente vicem ſolis et non aliter agente. et producatur in b parte alia a deo creante. ⁊ producat̄ in c alia a ſole. Tunc ſic. lumē in b eſt vere creatum. ergo et in a. tenet ꝯſequentia / quia illa lumina ſunt eodēmodo genita. ergo in c lumen / in a et in b. reſpectu dei creatur quia poteſt produci extra materiā. ſed ſol non poteſt producere c extra ſubiectum / lumē in c creatur a deo et producitur a ſole. Epilogo ſummatim in epithomate totā materiā. viſo quot modis capitur creare et qualiter materia in propoſito q̄ ea virtus que ſine paſſo producit creat ⁊ non aliter / et q̄ȝ videmus q̄ ignis non producitur ſine materia nec aliquis alius effectus et argumenta circa ſacramētum euchariſtie non cōcludunt / et auctoritates ſanctorū ſonant in partem negatiuā concluſio tenenda videtur. Opinabile tamen eſt q̄ deꝰ poteſt producere creaturas que ſine materia producere poſſunt. et per ꝯñs creare / et eodemmodo annichillare: nulla cōtradictio videtur ad hoc: ſȝ hoc non videtur de conditionibꝰ rerum nobis datapū adhuc. Et ſi dicas: auctores colligēdo errores magiſtri ſententiarū hoc colligunt pro errore q̄ creatura poteſt creare. Reſpondetur colligūt non colligenda de ratione erroris colligendi debet eſſe indubitatū falſum quod in hoc non contingit. difficile nimis eſt errores colligere et hereſes / ſicut beatus augu. dicit in libro de hereſibus. Probat hoc optime a ſigno. q̄ȝ duo ſcriptores celeberrimi ſcilȝ epiphanius ⁊ philiſtriꝰ dum ſcriberent de hereſibus inueniendis in illis multū digladiati ſunt / non ob aliud niſi q̄ vni videbatur hereticū alteri nō videbatur. Ex hoc patet q̄ ad hoc q̄ hō hereſes et errores colligat debet conſiderare ſi in materia fluant opiniones. q̄ȝ ſi ſic nichil eſt colligendū ſed vacuis manibus abeundum.

¶ Diſtinctionis prime queſtio ſecunda.

Utrum hec ſit bona diffinitio ſacramenti. Sacramētum eſt inuiſibilis gratie viſibilis forma. ¶ Circa hanc q̄ſtionem anteq̄ȝ ad eam nota. pñ. reſpondeatur: veniunt aliqui termini declarandi. Primo q̄d diffinitio. ⁊ poſtea quid ſacramentum. Unō doctores cōiter hic determināt de diffinitione / ſed quia materia eſt logica de corū non cēſui inſiſtere ſcd̄m magiſtros realiū. ſacramentū eſt relatio rōnis cauſata per actū inſtituentis ipſius dei ſigni ſenſibilis. quo ꝯcurrit ad ſuū ſignatū. et vnum purum nichil. quēadmodum eſt quelibet ſcđa intētio per eos. et tunc ꝯñter dicendum eſt q̄ nō poteſt diffiniri diffinitione q̄d rei. Non placet michi ille modus relationum non pono res abſolutas nec relatiuas niſi q̄ȝ per terminos ſignificatas eadeȝ res puta ſortes ſignificatur per terminū de predicamēto ſubſtantie et relationis. et tunc dicitur q̄ tedioſum eſt dare in ſingulis ſacramentis que entiā ſūt poſtq̄ȝ ſacramenta dicuntur conſtare ex materia et forma que equiuoce capiuntur hic / ⁊ ī philoſophia naturali. et materia nō vniformit̄ ī penitētia et matrimonio accip̄ / et aliter in baptiſmo vt ſuis in locis videbitur. In baptiſmo aqua eſt materia methaphorice. q̄ȝ ſm̄ ariſtotelem: materia ſub vtroq̄ȝ extremo trāſmutationis naturalis manet recedēte forma. Sic aqua elemētari abeuntibus verbis ⁊ intentione. quare verba et intentio forme nomen nāciſcunt̄ aqua materie Tunc oȝ icidere in hanc diſiunctiuam q̄ baptiſmus pro aqua verbis et intentione ſupponit. vel aliquo eorum / ſed de hoc infra. Pro quo nunc ſupponitur q̄ aqua eſt baptiſmus: ſed ille terminus baptiſmus non abſolute ſupponit pro aqua. et ſic ſuo modo in aliis ſacramentis dicetur. et ſic ſcd̄m terminos quos habemus non diffinitur diffinitione quidditatiua ſed diffinitione deſcriptiua. et licet ponatur verum genus non tamen differentia magis propria. Quare cōtritio nō eſt ſacramentum. eſto q̄ ſignificet gratiam ſiue ſit ſignum ſenſibile ſenſu auditus. vt verba / ſiue ſenſu viſus vt aqua. Ex iſto ſequitur q̄ lingue ignis non erant ſacramenta actuum ſcđo. quia non erant cauſa effectiua gratie virtute operis operati. eodēmodo de columba Luce. iij. nec ſerpens numeri. xxj. nec agnus paſchalis exodi duodecimo. Ex iſto ſequitur q̄ ſacramenta efficaciā ab hoīe habere nō poſſunt: quia homo non poteſt concurrere efficaciter ad gratiaȝ. licet terminos inſtituere poſſit. Ponitur ſenſibile quod okam relinquit. et cauſa eſt inquit. quia licet ſacramenta ſint nunc ſenſibilia. tamen poſſunt eſſe īſenſibilia / et diffinitio debet conuerti cum diffinito mediante quacūq̄ȝ copula hoc grandefacit aliacenſ̄ ſed non valet. Tum primo. q̄ cum contritio eſſet ſacramentum niſi aliud ſuperaddat. Tum ſecundo. in iſtis mutabilibus non requiritur conuertibilitas niſi ſcd̄m q̄ nunc inter diffinitionem et diffinitum. diffinitio vniuerſalis non conuenit cuilibet. quod aliqui ex ſucceſſione temporis vniuerſale vocant: et ita diffiniendo propoſitiones de modo loquendi ꝯſueto ⁊ in multis aliis. Tū tertio ſufficit cōuertibilitas ſm̄ legē quēadmodū aliqua ꝯñs publice concedit̄ in ſcolis (et bene).

quam logicus negaret: quia ſimpliciter oppoſitum
conſequentis ſtat cũ añte. Nichil eſt magis ridicu-
lum in theologia q̃ in illis labruſtis figere pedem.
Aliqui falſo rentur cõditiones diffinitionũ metha
phiſicarum debere quadrare cum his que a cõſue-
tudine vel voluntate dependent. ¶ Ex iſto patet
q̄ diffinitio magiſtri eſt bona: tamen viſibile capiẗ
pro ſenſibili. propter antonomaſiam ſenſus primo
methaphiſice ſenſum viſus pro aliis ſenſibus dele
gimus. Eſt modus loquendi hoim regens dicit di
ſcipulo vides eſto q̄ ſit ſermo de auditu. et in ſcri-

Ar primo ↄ diffi. ſa cramenti.

ptura exodi. xx. cũctus populus videbat voces. idẽ
patet apocalip. primo. ¶ Contra diffinitionem ſa
cramenti argumentor. ſacramentum non confert
gratiam ſed ſolus deus. ergo male ponitur a magi
ſtro et eius cauſa exiſtat. Forte dicis intelligiẗ de⁹
dat gratiam accipienti tale ſignum. Contra. tunc
actus exterior bonus vt genuflexio erit ſacramen-
tum quia eſt ſignum ſenſibile ratione cuius confer-
tur gratia. dicis nõ ratione operis operati ſed ope
rantis. Contra. tunc contritio per hec remoueẗ cũ
eſt opus ipſius operãtis etiã actus exterior eſt bo-
nus vt genuflexio coram imagine: ergo ratione illi
us operis operati confertur gratia: alioquin dabiẗ
actus bonus relatus in finem cum omibus circũ-
ſtantiis debitis ratione cuius nõ debitur gratia ab
habente charitatem quod reputatur abſurdũ. Di-
cis forte non datur alia gratia ab illa que datur ra-
tione boni actus interioris. ſecus eſt in ſacramen-
tis. Contra. eſt actus bonus meritorius realiter di
ſtinctus ab actu interiori. ergo ei reſpõdit noua gra
tia et noua gloria ab actu interiori. etiam ſcḋm il-
los qui dicunt q̄ actus exterior aliq̄d bonitatis ad
dit ſuper actum interiorem argumentum currit.

Reſpõſio ad argumẽtũ primũ.

¶ Reſponſum eſt ſufficienter in proſequutione ar
gumenti demptis aliquibus punctis ſiue ex diffini
tione olram et aliacenẗ. ſequitur contritionẽ eẽ ſa-
cramentum vel ne parum mea intereſt cũ expoſi-
tione quando iſti diffinitioni ſufficit/ q̄ preter ratio
nem loquuntur contra beatũ aug. magiſtrũ/ et cõi-
ter loquentes. agminatim omnes ponunt ſignum
ſenſibile. dico q̄ eadem gratia datur ratione actus
interioris eliciti/ et actus exterioris ab eo impera-
ti: ꝛ illatio eſt nulla. interior actus et exterior reali-
ter diſtinguntur. ergo gratia et gloria reſpondens.
vt patet in ſuo loco/ in ſcḋo vbi queritur an actus
exterior laudẽ vel vituperiũ actui interiori ſuper-
addit. Si dicas argumentum eſſe grandius cõtra
poſitionem illam que tenet actum exteriorem bo-
nitatez habere ſuper interiorẽ mea nõ refert cũ po
ſitionem illam non teneo. etiã hec ratio ab eis elui
poteſt. bonitas actus exterioris dependet ab inte-
riore. et licet in ſacramento euchariſtie penitentie
et matrimonii non conferatur gratia niſi prehabi-
to bono actu interiori. tamen adhuc datur gratia
ratione operis operati ſuper actum interiorẽ et ex
teriorẽ: pꝫ: ſiant duo ad ſacramẽtũ titius et nimi⁹
titio deẗ eucha. nimio putatata eucha. titi⁹ maiorẽ
grãm habebit q̃ alter. ꝛ ſic vbi eſt verũ matrionũ
inter titiũ et bertam ꝛ putatũ matrionium ex igno
ratione inuiſibile inter ſemproniũ et tebergã exi-
ſtentes in quarto gradu conſanguinitatis: quo ad
actum exteriorẽ vnus ſuſcipit ſacramentũ non aliẗ.
¶ Contra. dicis ſempronio nõ conferẗ gratia ma-
trimonialis. diſpenſat maxim⁹ pontifex manet ma
trimonium. nec dabitur illa gratia ſi nõ de nouo cõ
ſentiant. ¶ Dico q̄ datur gratia matrimonialis q̄ñ
incipit eſſe matrimonium. ¶ Secundo argumen-

Scḋo ar ↄ diffinitionẽ ſacramenti.

tor ex tota diffinitione aqua benedicta eſſet ſacra-
mentum. et ſic eſſent plura q̃ ſeptem quod eſt fal-
ſum. Patet currendo per totam diffinitionem. tol
lit veniale peccatum. ergo confert gratiam. idem
patet in benedictione epõrum et abbatum. ¶ Rur

Cõfirmatio ſecũdi argumẽti

ſus. vni⁹ diffiniti debet eſſe vnica diffinitio. modo
beatus auguſtinus dat aliam inquiens. Sacramen
tum eſt in quo ſub tegmẽto rerum viſibilium virt⁹

Reſpõſio ad ſecũdũ argumen.

diuina ſalutem hois ſecretius operatur. ¶ Ad pri
mum iſtorum reſpondetur in. xxiij. diſtinctione.
¶ Ad ſcḋm dicitur. oẽs diffinitiones coincidũt

Reſpõſio ad ↄfirmationem.

non requiritur ſinonimitas. ſed ſufficit conuertibi
litas in diffinitione quidditatiua hois metha^c. po
teſt poni genus. primũ impoſitum vel quodcũq̃
genus remotum. ¶ Tertio argumentor probãdo

Tertio ar ↄ diffi. ſacramenti.

q̄ non debet eſſe ſignum ſenſibile. contraria cõtra-
riis curantur. non alias quartana laborans vtiẗ vi-
no et calido et cõtinua vel quotidiana laborãs vti-
tur frigiđ. ſed adam peccauit per ſenſum et ſigna
ſenſibilia. Geneſis. iij. ergo remediũ debet appli-
cari per inſenſibilia. ¶ Ad tertium negatur maior

Reſpõſio ad tertiũ

vtrobiq̃. dolor eſt medicina doloris. nõnunq̃ patꝫ
de illo qui habet digitum cõbuſtum quem protin⁹
cõmin⁹ ad ignem dirigit. etiam in his que ad po-
pulum inſtituuntur maior non habet verum. late
ret nos ſemper de remedio inſenſibili. ea propter
opus erat remediũ nos nõ fugientib⁹. ¶ Sed cõ-
tra dicis. corpus chriſti ſub hoſtia eſt ſacramentum
et res ſcḋm magiſtrũ. viij. diſtinctione idem diciẗ
communiter de caractere in baptiſmo q̄ eſt res et
ſacramentum. ¶ Dicitur q̄ ibi capitur ſacramen-
tum pro ſigno vel ſignato rei ſacre. ſicut imago cru
cifixi vel diue virginis. et non ſicut capimus in pro

quarto ar ↄ diffi. ſacramenti.

poſito. ¶ Quarto argumentor. ſacramentum eſt ſi
gnum vel demonſtratiuum et hoc non. quia q̃diu
ſacramentum eſt gratia non eſt in anima vel preno
ſcitum et hoc non. quãdo ſacramentum non eſt ni-
chil facit reſpectu gratie. ¶ Reſpondetur ſacra-

Reſpõſio ad quartũ

mentũ aliquod eſt ſignum rememoratiuũ vt eucha
riſtia et baptiſmus reſpectu paſſionis/ reſpectu gra
tie eſt ſignum prenoſcitum: in primo non eſſe ſacra
menti gratia infunditur: non a ſacramento: ſꝫ a deo
ex pacto poſt complementum ſacramenti niſi fue-
rit obex in ſuſcipiente. poteſt eſſe argumentũ q̄ nõ
eſt de ratione ſacramenti q̄ virtute operis operati
conferatur gratia per matrimonium. ſed de hoc in
ferius diſtinctione. xxvj. ¶ Ex omnibus patet q̄
ſacramentũ noue legis bene diffinitur per hoc cõ-
plexũ. Sacramẽtũ ẽ ſignũ ſẽſibile ad cui⁹ acceptio
nẽ i diſpoſito vtute operis operati a deo ↄferẗ gra

tis. Relinquo illam clauſulā quaꝫ ponit magiſter
vt eius imaginem gerat et cauſa exiſtat. vltima pti
cula aliquos exiſtimare fecit (vt ex ſubiecta mate=
ria eluceſcet) ꝙ ſacramenta cauſalitatem aliquam
habent ad caracterē et ad ornatū: enucleata eſt ſuf
ficienter diffinitio ex dictis. quo fit hec non eſt diffi
nitio ſacramenti vt in propoſito capitur. Sacramē
tum eſt alicuius rei ſacre ſignum. pꝫ. hoc conuenit
imagini crucifixi. nec columba que apparuit in ba=
ptiſmo eſt ſacramētū. ¶ Diſtictio. pme. q. tertia.

nota. pri. Queritur vtꝝ ſacramenta noue legis cau=
ſalitatem aliquam habeant reſpectu cara=
cteris vel ornatus in anima. ¶ Pro ſo=
lutione queſtionis notabis primam eſſe poſitionem
Doctores antiqui ante alexandrū de hales tenue=
runt ſacramenta nullam actiuitatem habere. ſed eſ
ſe cauſas ſine quibus non. Alexander de hales in
iiij. parte queſtione octaua membro tertio artic'o
quinto quē ſequitur beatus thomas et eius ſchola
tenent ſacramēta habere cauſalitatē proprie dictā.
¶ Pro intelligentia illius poſitionis notabis. duo
ſunt effectus ſacramenti. vnus eſt caracter in tri/
bus ſacramentis impreſſus vel ornatus in quattu=
or aliis impreſſus alius eſt gratia reſpectu caracte
ris vel ornatus. ſacramenta cauſalitatem proprie
dictam hñt et nō reſpectu grē. Colorat po' inſtru=
mētū dū mouet a pncipali agente. recipit ab eo ꝟtu
tē aliquā p aquā pducit aliqd vltra illō qd ſm ſuā
naturā pduceret: illud eſt qñqꝫ forma vltima. quā
doqꝫ aliq̄ diſpoſitio preuia. declaratur exēplariter
calor ex natura ſua producit calorem. ſed pro quan
to eſt inſtrumentum forme ſubſtantialis concurrit
ad productionem forme ſubſtantialis. virtus in
ſemine non attingit productionem forme ſubſtan=
tialis anime rationalis. ſed diſpoſitioneꝫ puiā. mo
do ſacramenta ſunt inſtrumenta dei: et recipiūt ab
eo quendam influxum per quem agunt vltra actio
nem eis naturalem. aqua in baptiſmo madefacit. ꝛ
mundat ex propria natura et per influxum inherē=
tem aque concurrit ad productionem caracteris ī
anima baptiſati. ſcdm illud beati auguſtini omel'.
lxxx. ſuper iohannem. Que eſt iſta vrtus aque que

Arguitur corpus tangit et cor abluit. ¶ Contra iſtam poſi=
ꝙ ſacramē tionem argumentor. vel iſte influxus ſacramēto in
ta non ha= herens eſt accidens corporeum vel incorporeum.
beant cau ſi ſcdm non apparet ꝙ poteſt inherere ſubiecto to
ſalitatē p= taliter corporeo. Si pmum non apparet quomodo
pe dictam agit in animā caracterem. et eſt contra beatū augu
reſpe. grē ſtinū ſexto muſice ꝙ corpus pōt agere in ſpiritum.
hac via tenebo ꝙ ignis inferni poteſt cauſare quan
dā q̄litatē ſpiritualeꝫ nociuā demoni ꝛ aie dānate.
qd nō admittunt bene intelligentes. nec multi tenē
tes illam poſitionem. ¶ Rurſus vel iſte influxus

Cōfirma inheret verbis et ſic accidentis eſt accidens. cōtra
tio pmi ar ariſtote. ī vltima proprietate ſubſtātie. maxime p=
gumenti. prium eſt ſubſtantie cum ſit vna et eadem numero
ꝙ ſit ſuſceptiua contrarioꝝ. Si inhereat verbis et
aque in baptiſmo hoc videtur extraneum ꝙ vnum
accidens inhereat duobus ſubiectis ſpecie diſtin=
ctis. non facientibus aliquod vnum. ꝛ queritur an
inhereat toti aque maris ſincathego°: poſito ꝙ q̄s
baptiſatur in mari: et cuilibet ſillabe illius orōnis
ego te baptiſo / vel vltime ſillabe ſi nouiſſime ſilla=
be / alie partes ſuperfluunt. ¶ Preterea cum ſor=
tes contrahit cum berta per verba de pñti capio te
in meam. et contra. vel illa verba effectiue concur
runt ad ornatum mřimonii vel non. ſi ſcdm poſi°
nulla. ſi primū ponatur nutus vel taciturnitas. vt
patet in verecunda puella. ponatur matrimonium
contractum inter ſortē in britannia et berta in liuo
nia: et queritur. quo° poſſunt verba illa ad tantam
diſtantiam cauſare ornatum? Non puto has ratio
nes radicitus poſſe diſſolui? eſto ꝙ duo ſollēpnes
doctores hanc poſitionem poſuerunt cum eorum
ſequacibus / vtrūqꝫ tamē reſpondere conabimur:
q̄ꝙ luctātur viri illius poſitionis aliquibus dicen
tibus accidens eſſe corporeum / aliquibus oppoſi=
tum. dicam ipm eſſe incorporeum. non admittim°
ꝙ corpus agat aliquam actionem vltra noticiam ī
ſubſtantiam ipibilem. ¶ Et dico non incōuenire Rñſio ad p
accidens ipibile inherere ſubiecto diuiſibili. patꝫ mū argu.
in relationibus intrinſecus aduenientibus. pari=
ter et extrinſec°. pñitas inheret toti patri et nulli
parti eius. et pr eſt corporeus. Et ſi dicas vnā par=
tem ſortis eſſe indiuiſibilem accipito brunellū preꝫ
totaliter diuiſibilem. id patet in accidentibus abſo
lutis. quantitas diſcreta eſt accidens indiuiſibile / ꝛ
ſubiecto diuiſibiliter inheret. taceo de ſecundis in=
tentionibus habentibus eſſe diminutū: exiſtentib°
quaſi in denominato. ¶ Ad ſecundū dicitur ꝙ iſte Reſpōſio
influxus in baptiſmo inheret verbis et aque copu= ad pmam
latim. et non eſt improbabile cōſequenter / ꝙ mini= cōfir. pmi
ſtro verbis et aque inhereat / tenendo ꝙ numerus argumēti
formalis diſtinguitur a rebus numeratis. eſt acci=
dens indiuiſibile inherens pluribus ſubiectis co=
pulatim / et non copulatiue. qꝛ niſi ſic. dabis eandē
rem naturaliter eſſe motam ad diuerſas differen=
tias poſitionum: vel moueri et quieſcere. pꝫ. nume
ro. iiij. capto hoim mouentiū ad partes oppoſitas
vel duobus quieſcentibus / et duobus motis. ma=
gis illud accidens capit inheſionem in vltima ſil=
laba forme verborum: et in aqua proxime tangen=
ti baptiſatum. accidens inheret accidēti tanq̄ſ ſub=
iecto quo: ſed non tanq̄ſ ſubiecto qd naturaliter vl
timate accidens inheret eidem ſubiecto cui inhe=
ret accidens in quo eſt. ſimilitudo inheret albedini
tanq̄ſ ſubiecto proximo / et eidem ſubiecto radica=
liter cui albedo inheret. idem patet de qualitate / et
q̄ntitate. Et ſicut non datur locus adequat° in quo
eſt numerus formalis / ita non datur locus adequa
tus in quo eſt illud accidens. ſed copulati eſt in mř=
tis / eo modo quo ei competit eſſe in loco. ¶ Ad Ad. ij. cō=
aliud argumentum de matrimonio dicitur ꝙ ver= firmatio=
ba hec ego capio te in meam ꝛc. cauſant ornatus nē pmi ar
quoſdam in animabus cōiugū. ꝛ ſi fuerint nutus ꝛ gumenti.
nō verba idem faciunt. et ſi fuerint in diſtantia mil=
le leucarum idem faciunt. non requiritur tact° pro
prie dictus ad talem actionē. hoc non incōuenit in

inſtrumento dei. vel verbum cauſat ornatum in
anima proferentis in confirmatione/ ordine et ex=
trema vnctione/virtus inheret verbo et materie/p
quam illa inſtrumēta cōferuntur. et vt apparet me
lius/ipſi miniſtro: cum eſt neceſſari⁹ ad collationē
ſacramenti. in pſōa/in miniſtro et verbis. In ſacra
mento eucariſtie verba cauſāt ornatum in anima.
ecce quomō datur via euadendi et facilius. eſt eis
de ſecta realiū abire ſine inconuenienti reputato ꝙ̄
nominalibus pro me multa que dicebam ſoluendo
puto commenta nec opinor ꝙ̄titatē diſcretam di=
ſtingui a rebus numeratis nec pono ſecūdas inten
tiones diſtinctas a terminis/nec relationes diſtin=
ctas a fundamētis. ¶ Propterea teneo antiquam
opinionem cum aliis neotricis. nec hoc eſt contra=
dicere ſanctis. doctor ſeraphicus vtrāqꝫ poſitionē
reſiſtans declinat in hanc ꝙ ſacramenta noue legis
nullam cauſalitatem habent reſpectu caracteris/
vel ornatus dicit eam fauere pietati fidei et ꝗdra=
re rationi. ſunt cauſe. ſicut denarius plumbeus re=
ſpectu elemoſine regis vel panis habēdi qñ panis
fracta pecunia emitur venditor dat ſignum plum=
beum prohabendo alio pane. vt qui illud ſignū af=
fert habebit panē. ſic de elemoſinario regis. ſic ex
pacto diuino qui capit ſacramenta habebit gratiā
a deo creatam niſi ſit obex. et deus etiam caracte=
res in ſacramentis initerabilibus creat. ¶ Cui ſuffra
gatur illud beati bernardi in ſermone de cena dñi
dicentis. ſicut canonicus inueſtitur per librum/ab
bas per baculum/epūs per baculum et annulū / ſic
diuerſe gratie diuerſis ſunt tradite ſacramentis.
Non pono tales ornatus. virtutes et earum actus
animam ornant. nec per cauſalitatem ſacramenta
noue legis a ſacramentis veteris diſtingunt. ſed p
maiorem gratiam et apertionem ianue ⁊ ſic baptiſ
mus eſt ſolum cauſa ſine qua non caracteris et gra
tie. et ita in aliis ſacramentis. Rationes aliorū ni=
chil momenti habent. Inſtrumentū dū mouetur
ab agente vt ſecuris. nichil in ſe recipit per motum
localem. nulla virtus recipitur in mobili. vt dicitur
octauo phiſicorum. Melius ē dicere ꝙ motus lo=
calis non diſtinguitur a mobili quod mouetur. cū
eſt corpus durum pellit minutatim aliud corpus
ab eodem loco: cum nō poſſunt in ſimul manere. re
ſiſtentia corporis duri eſt maior in magna parte ꝙ̄
parua. Propterea difficilius eſt magnam expelle=
re. quodlibet corpus ꝙ̄tū pōt reſiſtit ſue corruptio
ni et diuiſioni. Propterea clauus per violentiā in=
trans aſſerem difficulter poteſt euelli ob latera bo
ſtū diuiſioni reſiſtentia. vbi res non poteſt continua
ri reſiſtit diſcontinuationi non alias frutex impoſi
tus ouo impedit ne cibus rarefactus currat i ignē
cum continuatur frutici: Succeſſu temporis ſecu=
ris vel ſerra quercum diuidit. numirū ferreus aſſi=
due conſumitur annullus vſu/et gutta cadens i ſtil
licidio partem lapidis aufert ſcōm illud. Gutta
cauat lapidem non vi ſed ſepe cadendo. Nec ē dā=
da aliqua virtus ſecuri vel ſerre inherens nec aliō
accidens ꝑe motus ꝙ̄ ante motum extendendo

terminū inſtrumēti ad cauſā q̄ ab alia depēdet. quo
modo q̄libet creatura pōt dici inſtrumentū ⁊ calor
ignis eſt inſtrumētū forme ſubſtātialis ignis. nullū
accidens ſuſcipitur quod non habebat ante actio=
nem. Si teneatur ꝙ accidens vt calor ignis attin=
gat partialiter formā ignis in ligno genito quod
eſt probabile. tunc videtur ꝙ calor ſeparatus vt in
eucha⁹. poteſt auxiliari a ignem vicinū ad corrum
pendū b lignū et ad introducendam formā ſubſtā
tialē ignis. lꝫ nō dependeat ab a igne. ¶ Sed forte
dicis. ignis corporeus inferni cauſat triſticiā i aiaꝫ
dampnati tanꝙ̄ inſtrumentum punitiuum dei. er=
go hoc non eſt negandum a ſacramentis. ¶ Inſu=
per adam in ſemine ſi non peccaſſet trāſfudiſſet iu=
ſticiam originalem in animam. et tamen ſemen eſt
corporeum. et anima que eſt ſuſceptiua iuſticie ori
ginalis/impartibilis. igitur. ¶ Ad primum pate=
bit reſponſio in. xliiij. diſtinctione de modo punien
di in inferꝰ. ¶ Ad ſcōm dr. ꝙ ſi adam non peccaſ=
ſet deus creaſſet iuſticiam originalem in animam
ex pacto diuino. Amplius illud qđ fit p accidens
dimittitur ab arte nec ponitur in diffinitione/vt di=
citur ſexto methaphiſice. edificator per ſe edificat.
et album per accidens. j. phiſicorum. ſed doctores
ponunt in diffinitione ſacramenti. Sacramētum ē
inuiſibilis gratie viſibilꝰ forma vt eius imaginē ge=
rit et cauſa exiſtit. ¶ Reſpondetur illud quod eſt
per accidens impꝑtinens relinquendum eſt ab arte
ſicut muſica reſpectu edificatoris. Sed quod com
muniter vel ſemper ponitur non eſt ſic p accidens
modo in digne ſuſcipiente ſacramētū cōfertur gra
tia/et ſic eſt cauſa ſine qua nō gratie. Scdō dico nō
reperitur hoc poſitū in diffinitione ſacramēti ante
magiſtrum: qui ſe exponēs dicit in lra ꝙ homo nō
querit ſalutem in ſacramentis quaſi ab eis. Sed
arguitur ꝙ ſacramenta proprie erant cauſe gratie — Contra opinionē cōmunē arguit.
et hoc ſic. non aliter arguebat ariſto. ſolem in obli=
quo circulo. ij. de gñatione eſſe cauſam in iſtis infe
rioribus niſi qꝛ videbat qñ ſol intrauit arietem: ter
ra in iſtis climatibus inferioribus pullulat ſole exi=
ſtente in capricorno omnia ſunt arida. Non alias
probatur duplex acceſſus ſolis in diameroe/et in=
ter tropicum cancri/ et caprinorni eſſe cauſam ꝙ̄re
bis colligantur ſegetes/vel duas eſſe vmbras in
auſtrū ⁊ aquilonē proiectas. et ſole exñte in ſignis
ſeptētrionalibus ſex mēſibus vmbram in auſtrum
proiicere/et totidem in boream in ſignis meredio=
nalibus. et ita vmbras varietatem accipere a ma=
gnitudine tēporis/ſcōm acceſſum vel receſſum ab
equatore / ꝗ cū ad preſentiā ſolis ſequitur iſte effe
ctus/et ad eius abſentiam quocūqꝫ alio ſecluſo nō
ſequitur/oꝫ ꝙ ſol aliquid cauſalitatis habeat. ſed
ſic eſt in iſtis ſacramentis. ¶ Forte dices hoc non — Reſpōſio ad primū argumen.
eſt ex natura rei quemadmodū eſt de ſole. ſi baptiſ
mus qui eſt realiter aqua/vel aqua/verba et inten=
tio/cauſarent gratiam ex naturis rex̄ /a principio
mundi cauſaſſent quod eſt falſum. ¶ Contra. nec
eſt ex natura rei ꝙ calor cauſat calorem. pꝫ in cami
no ignis Danielꝰ. iij. vbi deus impediuit calorem

ignis ne calefaceret/ſed deus non poteſt agere contra naturas reꝝ. igĩ. ¶ Item non poteſt tibi cõſtare qñ deus ſemper ad pñtiam ignis producit calorem. et ita cũ q̃liter alia cauſa quã tu vocas ſcdam ĝ quelt cauſa talis eſt cauſa ſine q̃ non. ¶ Reſpondetur negando ꝙ caloꝛ non calefacit ex natura rei. deus ſuſpendebat eius actionem miraculoſe ibidẽ vel melius. non concurrebat cum igne ad producendum calorem in pueros. licet actiue conſeruabat entitatem ipſius ignis. modo nulla cauſa poteſt agere q̃liter cunq̃ niſi ꝑma cauſa ſecum coagat ¶ Ad aliud vbi dicis non poteſt michi cõſtare quĩ nulla eſt cauſa ſcda pꝛopꝛie dicta. ¶ Reſpondetur de facto hoc eſt verum non eſt michi euidẽs. ſẽper dicetur licet ad preſentiã ignis paſſũ calefiat: tñ illud deꝰ facit ad pñtiam ignis: et nõ q2 ignis ex ſua natura calefacit. quẽadmodũ de ſacramẽtis reſpectu gratie. homo huius etatis quidã dictꝰ gabꝛiel dicit. ꝙ vult ponere vnum modum quẽ lectoꝛi offert ꝑma. q. iiij. et dicit ꝙ licet verbaliter ab alijs diſtat ꝑum tamen in re. Modus eſt ille ꝙ nulla eſt cauſa ſecunda ex natura rei/ſed ex voluntate dei. Ita deus poteſt facere caloꝛem frigefacere/et frigus calefacere. non ꝑ antipiſtaſim/ſed actione directa. nichil hic loquitur. Cum pꝛimo. ſi in ſententia cum alijs conuenit et ſolo verbo differt inaniter laboꝛat. qꝺ offerendum eſt lectoꝛi greg. et aliqui alij illud idem habent dicere quoꝝ pꝛe manibus habebat. Et non habent pꝛo inconuenienti ꝙ iudiciũ huius anticriſtus erit. poſtq̃ cauſatur a deo ſit aſſenſus ſui contradictoꝛij. et ſic non maius haberẽt inconueniens dicere ꝙ noticia foꝛtis repñtat vnum aſinũ reſpectu dei. et caloꝛ poteſt frigefacere et ſic dicere habent cõſequẽter ꝙ ſi deus voluerit caloꝛ poteſt frigefacere. Sed ex illo videꝛ remoueri omnis cauſalitas a cauſis ſecũdis. ¶ Propterea aliter reſpõdetur. licet non ſit michi euidens/habeo tamen certitudinem ſufficientẽ/ꝙ caloꝛ ſuapte natura calefacit. et ſacramẽtum non cauſat grãm. omnis caloꝛ et ſemper paſſo applicato cauſat caloꝛem ergo ſi ſemel vel raro ſit impedimẽtũ opoꝛtet aſcribere miraculo. non eſt ſic de ſacramẽtis. nõ q̃libet aqua ſufficit ad penitentiã grẽ/et ſemper: et hoc debet michi ſufficere ꝙ caloꝛ caloꝛem producit/⁊ albedo nõ albedinẽ producit/ſi deꝰ ab eterno ad preſentiam albedinis produceret albedinem/⁊ niſi nõ cõſtaret de oppoſito dr̃m ꝙ alio producit albedinem. ¶ Sed contra dicta arguitur. deus poteſt impedire caloꝛem ne calefaciat contra eius naturã ergo poteſt caloꝛem facere frigeſcere. pꝛobo cõſequentiam. q2 vtrũq̃ eſt contra naturam caloꝝ/et vtrũq̃ equaliter in poteſtate dei. ergo vnum nõ eſt magis negandũ q̃ alterum. ¶ Et confirmatur. angelus poteſt intueri archana coꝛdis. vt doctoꝛ ſubtilis tenet cum quo conuenio in hac parte in ſecundo/et tamen impeditur a tota ſpẽ a deo/et ſolꝰ deꝰ hoc cognoſcit. ij. ꝑalipomenõ. vj. Tu ſolus noſti coꝛda filioꝝ hoim. ergo eodem modo et eadẽ facilitate dicetur ꝙ albedo poteſt producere albedinẽ ex natura. et quelibet res creata poteſt ſimilẽ ĩ ſpẽ producere: ſed deus res aliquas ĩpedit. ¶ Itẽ. iiij. regum. xx. deus curauit moꝛbũ ezechie ꝑ ficus qui erant nutritiui moꝛbi. ĝ poteſt facere contrarium producere oppoſitum. ¶ Reſpondetur negando conſequentiam. et ratio eſt. antecedẽs conſtat nobis ex fide. et conceſſo cõſequẽte negant omnẽ cauſalitatẽ a cauſis ſecundis: quam tamen ſancti poſt philoſophos eis tribuunt. Unde iohannes damaſcenus lib. ij. cap. vij. de oꝛthodoxa fide loquens quomodo luna lumẽ a ſole acceptat dicit/cauſalitatem cauſe ſecunde. licet oĩa ſolus poteſt efficere ad nos docẽdos ꝙ debeamꝰ nos inuicẽ iuuare deꝰ poteſt aliquid facere contra oꝛdinẽ reꝝ inſtitutaꝝ ꝑtim fide/ꝑtim ratione nobis conſtat. Nõ tamen hoinem poteſt facere eſſe aſinum. ¶ Ad confirmationem conceditur antecedens. et negatur conſequentia. ſecus eſt de albedine. nullam experientiam nec rationem apparentem habemꝰ pꝛo nobis ad concludendum ꝙ albedo pꝛoducat albedinẽ. Rationes validas habemus ꝙ angelꝰ relictus ſue nature poteſt hoim ſecreta intueri magni põderis ad ſoluendum. et fide nobis conſtat ꝙ deus eos impedit. ergo opoꝛtet dicere ꝙ aliquas cauſas impedit alias vero non. ¶ Ad illud de ezechia dicendum ẽ ꝙ deus miraculoſe curauit eum. et ad hoc magis manifeſtandum/ficus fecit apponi qui erant moꝛbi nutritiui. ¶ Secundo arguitur contra iſtud argumentum quo philoſophi repererũt aliquaꝫ eſſe cauſam reſpectu alterius. q2 ex illo ſol nõ eſſet cauſa aſini. cõſeqñs eſt falſũ. Sol et homo generant hoiem. ij. phiſicoꝝ. Eodem modo ſol et aſinus generant aſinum. ſed pꝛobo ꝙ non ſiue ſol ſit pꝛeſens ſiue non. non minus generatur homo. videmꝰ. homines genitos ſole exñte in ſignis merediõalibꝰ apud nos ſicut in ſeptẽtrionalibus/apud taprobanenſes et aureã/therſaneſum/ergo pñtia ſolis nichil facit. ergo a ſole negabitur talis cauſalitas reſpectu animaliũ. ¶ Et dicas requiritur ꝙ ſol ſit in rerum natura. eodem modo debes dicere ꝙ quelibet pars celi cuiuſlibet effectus eſſet cauſa ſcdm philoſophos. imo ⁊ materia pꝛimã. ¶ Foꝛte dicis. requiritur influentia. eodem modo tibi dicam requiritur influentia reſpectu alterius partis celi. ¶ Et confirmatur per illud medium habes dicere ꝙ foꝛma remiſſa eſt cauſa efficiens reſpectu foꝛme intenſe. q2 ipſa requiritur ad hoc ꝙ foꝛma intenſa ſit.

¶ Reſpondetur. videtur mihi ꝙ naturaliter bene poſſumꝰ negare omnem cauſalitatem reſpectu animalium a ſole. vt argumentum arguit. ſed non reſpectu herbaꝝ que producuntur ad eius pñtiam. etiam nimia pñtia ſolis interdum impedit. videmꝰ qñ ſol eſt in thauro in ſeptĩo climate. et in poſt climatibus herbe multe generantur: q̃ non generantur ſole exñte in cancro cum eſt nobis viciniꝛ. Foꝛtaſſe dicis. ſi herbe non eſſent producte ſole exñte ĩ tauro illas produceret dum eſt ĩ cancro. de hoc nõ inſiſto. clar eſt ꝙ nimia eius appꝛoximatio ad terram generationem indiſponit. patet in libia. huic

datur apparens ratio q̄ ſol in oppoſito augis eccē
trici reddit zonam terre inbabitabilē inter tropicū
capricorni/et circulum antarticū/et non in auge in=
ter tropicum cancri et circulum articum. Etiam
michi ſufficit q̄ eius pñtia/et abſentia eſt cauſa her
barum. ¶ Ad confirmationem reſpōdetur: q̄ argu=
mentum non eſt contra me. nō dr̄ q̄ hic modus ar
guendi valet. hoc non poteſt eſſe ſine illo. et poteſt
eſſe cum illo. ergo illud habet aliquid cauſalitatis re=
ſpectu huiꝰ. q2 tūc quelibet pars eſſētialis eſſet cau
ſa efficiens reſpectu totius cōpoſiti. et quelibet ps
celi et materia preuia naturaliter loquendo reſpe=
ctu cuiuſlibet effectus. Sed ſic arguebatur. illo po
ſito ponitur talis effectus. ipo nō poſito et quoli=
bet alio poſito non ponitur talis effectus. et hoc ex
natura rei. nec apparet ratio negande cauſalitatis
ab illo. ſic ſolem in zodiaco ꝓbamus eſſe actiuum
reſpectu fructuum terre. ſed licet ad preſentiā par=
tis celi ſolis prope corpus ſolis hoc ponatur. hoc
non ſufficit/cum nulla ratio cauſalitatis enumerat
ſic partialem cauſam volitionis noticiā arguimꝰ.
obiectū noticie intuitiue et abſtractiue prope di=
cte. capimꝰ aliquod mediū ad concludendū q̄ ha
bitus aliqd cauſalitatis habet. q2 prōptiꝰ eximus
in actum poſt habitū q̄ ante. ergo aliquid cauſali=
tatis habet. de charitate probamꝰ cauſalitatem. q2
quod perfectionis eſt in alijs a tā notabili qualita=
te non eſt negandum. vbi non conſtat de oppoſito.
ergo ei dabitur aliquid cauſalitatis. et ſic in alijs
materijs concludimus. ¶ Ex omnibus patet. per
difficile eſt concludere aliquid eſſe cauſam ꝓprie
dictam reſpectu alterius. et ſignum eſt cum frequē
ter illud qd̄ vocatur cauſa ꝓprie dicta apud alios
cauſa ſine qua nō vel diſpoſitio vocat̄ ab alijs. Po
tes tamē ſic dicere iº poſito ponitur illud ꝛ hoc ſē=
per/hoc eſt eternaliter/ſi non ſit ipedimentum. ipo
nō poſito nō ponitur illud quolibet alio poſito. nec
apparet ratio quare debeāt negari cauſalitates ab
hoc. ergo hec eſt cauſa illius partialis vel totalis.
an iſta debeant exponi per dum/ſi vel q2 non inſiſto
dixi eternaliter ad excludenda ſacramēta priꝰ erat
aqua/et ſimilia materialia/et non cauſabāt gratiā.
et loquor ſm legem. vt nos diſcrimē cognoſcamꝰ
hoc dixerim ne ſophiſta oīa et ſeipm confundens:
ponat ſacramēta fuiſſe ab eterno. et gratiam con=
tuliſſe ſicut nunc conferunt. q2 rudi minerua ſm le=
gem. ſcdm q̄ materia patitur loqui propono. Po=
nitur ſi non ſit impedimētum/vel ex parte paſſi/vel
medij. qd̄ fide partium dinoſcitur. Addr̄/nec appa=
ret ratio quare debeant negari ꝛc̄. propter materiā
preuiam que nulliꝰ ponitur actiuitatis realis/vel
ad excludendas partes remiſſas forme/cum ſint
partes totius: modo non eſt apparens ratio q̄ ps
cauſet/nec q̄ pars quelibet celi fructus generet. de
diſpoſitione paſſi non oportet loqui: cum eius diſ=
poſitio paſſiua nichil aliud eſt q̄ paſſum diſpoſitū
abiectio contrarij de diſpoſitione poſitiua puta in=
troductione caloris in ligno vel ſimilibus reſpectu
forme ignis. poteſt dici q̄ calor effectiue concurrit ad
productionem forme ſubſtantialis: tanq̄ cauſa eq=
uoca partialis minus perfecta q̄ forma ſubſtantia
lis. Sed q2 magiſter dicit circūciſio auferebat cul=
pam/et non conferebat gratiā et male. licet aliqua
rū auctoritatum voces ad hoc introducat. petitur
quomodo conferebat gratiā: cū nūq̄ poſt peccatū
primi parentis erat aliquis qui eſſet in originali vel
mortali vel gratia. non q̄ ſit oppoſitio formalis/ſed
ſolum de lege. ſi deus poterat creare adā ſine pec=
cato ꝛ ſine gratia/ſicut ſm aliquos eum creauit. ſic
poteſt nūc facere ſortem poſt peccatum. non valet
illud qd̄ dicunt aſi nouū diem catulus nec eſt cecꝰ.
nec videns. ſecꝰ eſt poſt nonū diem. ſic in propoſi=
to. ſi ſortes in nullo peccato exñs habeat gratiam
deus poteſt illam gratiam remittere de potētia eiꝰ
abſoluta/et totam aufferre ſine peccato. ¶ Ad iſta
dicitur q̄ circumciſio paruam gratiam contulit re=
ſpectu baptiſmi. modo parua gratia i reſpectu nul
la reputatur. eſt modus loquendi hoim. et ſcriptu=
re geñ. xix. nec poſſum in monte ſaluari ne forte ap
prehendat me malū/et moriar per montem/vt he=
brei dicunt loth abraham intellexit. volens dicere
in ſodoma ego videor bonus/prope abraham ma
lus. Similem modum habemus. iij. regum. xvij.
de muliere ſaraptana que dixit ad helyam. ingreſ=
ſus es ad me vt recordarentur iniquitates mee/et
interficeres filium meum. Silī modo vtitur philo=
ſophus. vº. phiſicoꝝ pallidū comparatum ad ni=
grum eſt album et ad album nigrū. Et quinto ethi=
coꝝ minꝰ de malo/pro bono. Aliter dicūt aliqui q̄
ſi circūciſio inuenit gratiā intenſam in aliquo/forte
nullam gratiam cōferebat virtute operis operati/
ſed deffectus non erat ex parte ſacramenti qui erat
ſignum efficax/ſed q2 recipiens ſacramentum ha=
buit gratiam intenſam in tali gradu vltra quem ni=
chil circūciſio conferebat hoc eſt dubium q̄ virtu=
te operis operati non confert gratiam habēti ma=
gnam gratiam ſicut habenti paruam. Et ſi dicas i
aliquibus vt puta in virgine maria diſpoſuit ei tan=
tam gratiā in pmo inſtanti ſui eſſe ſicut vnq̄ datu=
rus ei erat hoc non v3 q2 tunc idem eſt de baptiſ=
mo. Et ſic non ponit diſcrimē inter circūciſionem
et baptiſmum. Itē icōueniens eſt et gratis dicere
q̄ ſacramentum virtute operis operati habēti par
uam gratiam: gratiam daret/vel non habenti ꝛ cū
daret nichil habenti magnam gratiam. Item hoc
gratis dicitur de beata virgine xp̄o tamen non ha=
buit intenſiorem gratiam in fine. xxxiij. annoꝝ ſue
peregrinationis ſm carnem quam habuit a prin=
cipio ideo ponitur ratio extra de baptiſmo et eius
effectu maiores qui et ſi originalis culpa remitte=
batur p circūciſionis miſterium et dānationis peri
culum vitabatur. non tamen promouebatur ad re=
gnum celorum quouſq̄ ad mortem xp̄i omnibus
fuit obſeratum: ſed per ſacramentum baptiſmi xp̄i
ſanguinis rubricati culpa remittitur. vitatur peri=
culum et ad regnum celoꝝ mox peruenitur. cuiꝰ ia=
nuam xp̄i ſanguis fidelibus ſuis miſericorditer re
ſerauit. ¶ Sed contra iſtud arguitur. ſi maior grā

conferatur in baptiſmo q̄3 in circūciſione. Eodem
modo maior gratia conferri debet in circunciſione
q̄3 in ſacramentis legis nature. Et ſi ſic maior gra
tia dabatur eis de domo abrahe q̄3 ipſi iob/et aliis
virtute operis operati/ſed q᷑ ſequatur p3 q2 deus
perfecte agens ab imperfecto ad perfectum trāſit
dictum eſt de ſacramentis. ergo ſimiliter cū gra=
tia quam dat dando ſc3 maiorem gratiam virtute
operis operati in ſacramentis poſterioribus q̄3 in
prioribus q᷑ contedimus.

¶ Queſtio tertia diſtinctionis prime.

Utrum pro tempore cuiuſlibet legis/vl' vt
rectius petatur pro cuiuſlibet legis tem=
pore/debeant eſſe alia et alia ſacramenta.

¶ Pro cuius queſtionis diſſolutione duo termini
declarabuntur. Poſtea reſpōdebitur ad queſtionē
Notandū primo. prim⁹ termin⁹ tempus. Circa entitatem tempo=
ris due ſunt opiniones famoſe nec ſuper hoc mire
ris cū beatus aug. lib. xj. confeſſionu3 qui circa hu
ius queſtionis intelligentiam maximopere inſuda
uit ſubiungit in fine. Cōfiteor me dn̄e ignorare ad=
huc quid ſit tempus. et cum conſideraueris philo=
ſophorum principem .iiij. phiſicorum. erit p difficile co=
gnitu quā rem tempus appellauerit. hoc non ob=
ſtante ſunt due poſitiones vulgares/ q̄rum vna nomi
nalium. nullā rē ſucceſſiuam a permanentibus di=
ſtinctam aſſerit. dicit q᷑ idē numero eſt tempus/et
inſtans/puta celū/primū mobile/vel celum ſolis/
Sed alia eſt ratio quare eſt tempus/et quare eſt in=
ſtans/dicitur inſtans. q2 reſpicit aliquid qđ non im
mediate reſpiciebat/nec immediate poſt hoc reſpi
ciet. Ex hac opinione infero aliqua/ſequitur q᷑ dies
eſt annus. probatur. aliquid eſt dies/vel nichil. ſe=
cundū non eſt dicendum. detur primū. eſt p̄mū mo
bile. et tūc expoſitorie arguo. hoc celū eſt dies. hoc
celum eſt annus. ergo annus eſt dies. Ex eodem ſe
quitur q᷑ ſeptimana ē dies. Secūdo ſequitur. dies
non eſt pars menſis. probatur. nichil eſt pars ſui=
met. ſed dies eſt menſis. ex prima igitur. Tertio
dies natalis chriſti erit feſtū paſcatiſ. probatur. hoc
erit feſtum paſchatis demonſtrando primum mo=
bile. et hoc eſt vel erit feſtum natalis xp̄i. igitur.
Et eodem modo probatur q᷑ quadrageſima erit
feſtum carnis preuie. Quarto ſequitur q᷑ cras an=
tixp̄s erit. hoc celum cras erit. hoc celū eſt vel erit
craſtina dies. ergo craſtina die antixp̄s erit. maiore
de obliquo minore de recto/eandem obliquitatem
concludendo. propter has rationes nō peſſima eſt
hec poſitio. iſtas concluſiones concedere oportet.
¶ Circa ſecundā propoſitionē dicit q᷑ connotatio
huius termini dies. eſt partialis ad cōnotationem
huius termini annus. dies ſupponit pro celo/ con=
notando q᷑ ſemel moueatur circa terram cū tanta
parte quantā ſol motu proprio deſcribit contra pri
mum mobile. et loquor de die naturali. Annus con
notat q᷑ celum faciat circuitionem circa terram ter
centies ſexageſies quindes/cum aliqua fractione.
Ad aliam que conceditur q᷑ dies natalis erit feſtum
paſche non tamen conceditur vnq̄3 q᷑ dies natalis
eſt paſcha. nec illa eſt ſua de ineſſe. oportet tollere
ſubiectum et ponere illum terminū celum. vel hoc
pronomen hoc. et ex altera non ſequitur. licet co=
medere carnes in quadrageſima. ¶ Circa quartam
licet craſtina die ātixp̄s erit tñ nō erit antixp̄s cras
ſed ſequitur q᷑ dies naturalis eſt dies artificialis.
Item hec opinio concedit voces/accidentia ſuc=
ceſſiua/et ſic argumenta ohan in reales ſunt enſis
siacis. ¶ Alia poſitio eſt q᷑ tempus eſt vnū acci=
dens celo inherens/habēs plures partes ſimul ad
diuiſionem ſubiecti extenſum in celo/et ei inherēs
ſicut albedo in pariete. et nichil aliud eſt q̄3 motus
p̄mi mobilis. ſed per nulla duo inſtantia remanet
idem motus/vel tēpus numero. ſed partibus aliq
bus abeuntibus ſuccedunt alie. et ſicut motus quo
celum mouetur. vno die eſt pars motus quo celū
mouetur vno menſe vel anno/ſic dies de virtute ſer
monis eſt pars anni et pars menſis. Et quēadmo=
dum motus quo celum mouetur die natali non eſt
motus quo mouetur in feſto paſcatis/neq3 hec de
futuro vnq̄3 conceditur. feſtum natale chriſti erit fe
ſtum paſchatis. Ad ſaluandas tales. annus eſt ca=
rus opus eſt vti ſuppoſitiōe ſyno˙˙. et equaliter cur
rit contra omnes opiniones. nec motus celi eſt ca=
rus/nec ipſum celum. de talibus dies eſt pulchra/
dies eſt turbulēta/dies ibi capitur pro aere. qui qñ
eſt ſerenus/vel lucidus bene celū videmus. et ſic
dicimus eſt pulchra dies. vtraq3 harum poſitionū
eſt defēſabilis. ſufficit quod eſt dictum raptim pro
terminorum enucleatione. vt theologi vtūtur tem
pore. ¶ Et ad propoſitum triplex eſt tēpus quod= Notandū
dam legis nature. et durat ab adam vſq3 ad moy= ſecundo.
ſen quouſq3 accepit legem ſcriptā in monte. exodi
xxxij. Secundum tempus legis moſaice ſcripte durauit a
moyſe vſq3 ad aduentum xp̄i. et tunc inchoat ſm
tempus ſc3 legis gratie/vel legis euangelice q̄ du=
rat ineternum. Et adhuc/iſtud totale tempus diui
ditur a principio mundi/vel ade vſq3 ad tempus i
quo peccauit. quod valde parum erat. et iſtud tem
pus vocatur tempus nature itegre. totum reſiduū
tempus nature lapſe. ¶ Secundus terminus lex. Notandū
et dicitur a ligando. q2 ligat ſubditos et eſt duplex tertio.
increata. ſc3 deus. ¶ Creata et ſic diffinitur. Lex obli
gatoria/eſt ſignum rationi cōforme. creaturam ra
tionis capacem ad aliquid agendum/vel non agen
dum obligans. et triplex eſt ſignum mentale/voca
le et ſcriptum/dr̄ rationi cōforme. alioquin princi=
pum inſtituta interdum irrationabilia dicerentur
leges quod non eſt dicendum. dr̄ creaturam ratio=
nis capacē/et non creaturā rationalem propter de=
mētes et pueros qui proprie non ligantur proprie
illi ligantur q̄ aſtringuntur ad aliquid ſub pena no
ui peccati/vel pene non obligātur ad baptiſma ſub
pena noua. Obligans ponitur ad differentiam con
ſiliorum. et quēadmodū hec diffinitio proprie non
conuenit conſcientie erronee/nec diffinitum. q2 nō
nunq̄3 de per accidens ligat/ lex tripharíam ſcin=
ditur/in legem nature diuinā et humanam. et quia
ſuper iſtis membris theologi ſe lacerant. Canoniſte.

et legiſte/quaſi ſimili diſtinctione vtuntur . q2 materia eſt vtilis paulũ immorabor. ℂTriplex eſt ius. dicunt iuriſperiti naturale/gentiũ et ciuile. ius naturale eſt quod natura omnia animalia docuit inſt. de iure naturali gentiũ/ et ciuili ius naturale. Idẽ dicitur. ff. de iuſticia et iure le. ij. gratianus in prima diſtinctione. ſic dicit. ius naturale ẽ quod in lege et in euangelio cõtinetur. quo quiſqꝫ iubetur alii facere/quod ſibi vult fieri. ℂTaceo de ſuperfluis equiuocationibus accurſii in glo. de natura. qui voluerit acceptiones termini natura videre conſideret ariſto. in phiſico auditu/et artiſtas/an logica ſit naturalis. hec ſunt iania. Sic diffinio. ius naturale eſt inſtinctus nature/conueniẽs toti ſpeciei. vt generare ſui ſimile quod conuenit hominibus et brutis ſm ariſtotelẽ. ij. de anima naturaliſſimũ opus ⁊c̃.

Non dixi omnia animalia tũ propter aliqua q̃ ſine generatione ꝓducuntur per putrefactionem et de iumento per ventum. teſte marone in georgicis: dicere ꝙ eſt diſtributio pro generibus ſingulorꝫ ⁊ non ſingul' generꝫ. ſicut gloſa dicit facile poteſt ĩpugnari. inſuper ignis calefacit naturaliter/et de iure nature. v. ethicorꝫ. ſicut declarat ariſtoteles de igne apud perſas et grecias. Ex quo palam ẽ ꝙ bene extenditur terminus lex/vel ius nature/ad res pure naturales. alio modo proprie capitur ius nature et tunc quicquid dicant hõines conuertitur cũ iure gentium/et ſic diffinitio. ius nature eſt aſſenſus propoſitionis practice. euidentis/ex terminis/vl' propoſitio ipſa/vel que poteſt ex tali/vel talibus deduci. vnde ſicut in ſpeculabilibus ſunt alique animi conceptiones/cognite ex terminis q̃ ab ariſ ĩ poſterioribus vocantur dignitates/vel q̃ ex his poſſunt deduci. ℂCõmunes animi conceptiones apud campanum cõmentatorem euclidis. vel cões ſententie apud theonẽ. Ita ſunt ĩ operabilibus alique eis reſpondẽtes/vel que ex his deduci poſſunt.

ℂEx quo pꝫ ꝙ aſſenſus eſt lex nature et propoſitio ipſa vocatur proprie obiectũ legis nature. licet propoſitio in cõmuni modo poteſt appellari lex nature. ſic proprie logica eſt aſſenſꝰ concluſionis logicalis/et nõ nunqꝫ propoſitio logica. logica vocatur Lex nature poteſt capi collectiue/et non collectiue et ſicut dictum eſt in. ij. de entitate ſindereſ ita proportionabiliter hic dicatur. ℂSecundo. ex his patet non propterea dicitur ius gẽtiũ q2 eſt apud omnem gentem ſi baptiſmus vel circunciſio iret per totum mundum non eſt propterea de iure gẽtium. patet. eſt idẽ ꝙ ius naturale ꝓprie captum. ℂTertio ſequitur: ꝙ ius naturale proprie captum . et ius gentium. ſunt termini inferiores ad ius naturale extenſe captum. et hoc eſt qđ dicit legiſperitus vulpianus. ff. de iuſti. et iure le. ij. ius gentiũ eſt quo gẽtes humane vtuntur. quod a naturali recedere facile intelligere licet. q2 oĩbus illud animalibus. hoc ſolis hominibus inter ſe cõmune ſit. ℂQuarto ſequitur. quicquid ſequitur ex propoſitionibꝰ iuris nature ſiue ex vna/ſiue ex pluribus/eſt de iure nature. Sed ſi aliqua ſeq̃tur ex vna de iure nature. et vna de iure diuino/vel humano/hoc non oportet titius inſequitur debiliorem partẽ. ſed aduerte ius naturale habet gradus. ꝑmus et potiſſimus quãdo propoſitio euidenter ſequitur. ſiue in materiali cõſequentia/ſiue in formali apud omnem ĩtellectum vtentem ratione. Secundus gradus . quando ſequitur apud ſanũ ingeniũ/nõ deprauatũ euidẽter. licet nõ ſic eẽt diſcurſꝰ euidẽs apud diſcholũ/⁊ male educatum. olim furta in germania putabãt licita et garamantides vt perhibetur adhuc habent vxores cões et machometiſte habent plures et tamen iſta ſunt contra legem nature ſaltem in ſcđo gradu hoc eſt apud ſanum intellectum. hoc modo fornicatio ſimplex deducitur contra legẽ nature. apud ſanum intellectũ beneficiorum pluralitas vbi non eſt rationabilis cauſa quod ab alio male habituato negaretur. Ita ꝙ ſicut interdum certatur ab exercitatis theologis de vna propoſitione an eſt de iure diuino ſic hic et citius an propoſitio eſt de iure nature in iſto ſcđo gradu. iſtud ius eſt lex nature de q̃ apoſtolus loquitur ad romanos ſcđo. gentes que legẽ non habent ipſe ſibi ſunt lex. et pſalmiſta pſalmo. iiij. Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui dñe. ℂCirca diffinitionem gratiani de lege nature ſolent multi theologorꝫ dicere eum aberrare ĩ ſuo dicto placet aliis in ſuam defenſionem dicere vocat legem nature eam que poſita eſt ab auctore nature vel a natura naturante. neutrũ iſtorum michi placet videtur michi ſane dicere in hoc dicto non vult ibi diffinire ius nature ſed tangit aliqua ĩ euãgelio q̃ vocat de iure nature ſicut quod vis tibi fieri aliis fac/vel de preceptis decalogi et profecto illa ſunt de lege nature vt in deſinct. xxxvij. tertii dictum eſt non tamen nego quin gratianus multa diſſute poſuerit in ſuo libro nimirum opus eſt ĩmenſũ ſed nemo eſt dãnandus gratis. de exemplis iuris gentium de ſeruitute nũc non inſiſto. fortaſſe ab ariſto. primo politicorꝫ et ab aliquibꝰ aliis diceretur illa lex tũc iniqua. ℂIus ciuile eſt ius poſitum ab aliqua cõitate vel principe vt lex hebreorꝫ a moyſe grecorꝫ a phoroneo/egiptiorꝫ a trimegiſto/athenienſium a ſolone/lacedemoniorꝫ a ligurgo/romanorꝫ a numa pompilio. vt pꝫ. vij. di. c. moyſes et plenꝰ apud ariſto. in politicis. et iſtos tangit baptiſta. ij. calamitatum in querimonia virtutis. Ipſa ſoligenas leges precepta ligurgi plebiſcita nume magni conſulta draconis biſſonaſqꝫ dedi tabulas. ℂEx iſtis infero. ſtat idẽ eſſe ius naturale gentiũ et ciuile duo prima coincidunt vt ſupra dictum eſt et tertiũ cum illꝭ. ſi aliquis princeps hoc iuberet. ſufficit diſtinctio rationis hoc eſt alia ẽ ratio quare ẽ ius nature ab illa quare ẽ ius ciuile et hoc intelligo ſiue ſit conſuetudo more lacedemoniorꝫ que ẽ ius nõ ſcriptum ſiue ius ſcriptum more athenienſiũ . quando ius ciuile diſtingr̃ a naturali vocatur poſitiuum ab ariſto. v. ethicorꝫ. vj. vt exemplificat mina captiuos redimi vel capra diis ſed non duas oues mactare vt ſacra berſalde facere. ſufficit ibi illud iuriſconſulti quod pñcipi placuit legis habet vigorem

idem pꝫ.ff.de leg.et ſenatuſcōſul. lege nō oim que conſtituta ſunt.ratio reddi poteſt quare citius conſtituitur tēpus trium annorum i vſucapione q̄ꝫ.iiij. annoꝵ.huic pure poſitiuo iuri ſatis eſt ſe molliter appodiare ſuper ius nature et ei non aduerſari/et humani iuris quoddam canonicū quoddam vero temporale lex diuina q̄ꝫ q̄ꝫ alii vtātur/vno modo loquendi non videtur michi conformis et diſcrepantia patebit ex dicendis. ¶Lex diuina ē propoſitio vel aſſenſus in ſacro canone cōtenta nūc robur habens ligandi vel in bona conſequentia ſequēs vel tradita a xp̄o per alios intelligo vnam propoſitionem vel plures ſed breuiꝰ opus eſt cudere diffinitiones.q̄re dixeri propoſitio vel aſſenſus pꝫ ex dictis.dixi in ſacro canone ad excludendum decretū quod apud aliquos vocatur canō ſed hic eſt ſacer canon in bona ꝯſequētia ſiue illa fuerit materialis ſiue formalis in idem redit.Dictū eſt robur nunc habens propter multa iudicialia et cerimonialia reuocata a xp̄o in noua lege pro tempore quo currebant erāt de iure diuino lex talionis erat de iure diuino tempore quo lex moſaica currebat ita ꝙ conſilia capiantur tanq̄ꝫ conſilia et de maiore bono.precepta tāq̄ꝫ preceptiones. Additur tradita a chriſto propter aliqua que prouulgarunt apoſtoli q̄ a chriſto acceperunt ſm illud iohannis vltimo. Multa quidē ſigna fecit ieſus que nō ſunt ſcripta in liᵒ hoc ita ꝙ in effectu ſunt duo gradꝰ iuris diuini. Primꝰ eſt quando aliquid continetur in ſacro canone vel deducitur ex illo vel illis et iſte gradus eſt certus. Secundus gradus eſt/quādo capimus a traditione apoſtoloꝵ vel ſimilium et iſte gradus eſt incertꝰ vt de multis cōtingit.declaratur exᵒ. An aliq̄s exiſtens in ſacris p̄mo poſtea vxoretur/vel an ieiuniū quadrageſimale ſit de iure diuino qꝛ in iſto nō conueniunt omnes. ¶Ex his ſequitur ꝙ aliquod in contractum eſt de iure diuino et tñ ipſum ſūptū cū limitatione eſt de iure humano: pꝫ confiteri ſacerdoti peccata eſt de iure diuino.confiteri in feſto paſchatis eſt de iure humano ſm lᵒ de pe.ꝛ re.omnis vtriuſq̄ꝫ ſexus.idem patet de iure nature et humano:patet.punire furē eſt de iure nature:ſed punire furē pena capitis vel ad reſtituendū duplū pro furto l manifeſto et quadruplum pro manifeſto vl̄ aliquod tale eſt de iure humano. ¶Secūdo ſequitur ꝙ hec conſequentia eſt nulla iſte peccat mortaliter ergo ꝯuenit iuri diuino/patet de illo qui peccat ex tranſgreſſione legis pure humane. Contra iſta argumētoꝛ. ſequitur ꝙ hec propoſitio ſortes poſſibiliter dabit elemoſinā plato dabit vel non dabit elemoſinam eſſet de iure diuino et deniq̄ꝫ quelibet propoſitio neceſſaria conſequēs videtur abſurdū. probo conſequentiam qꝛ ſequitur ex illa deus eſt. Negatur conſequentia non ſufficit ſequi per locū extrinſecum ꝓpter ſolam neceſſitatem cōſequētis ſed requiritur ꝙ ſequatur per locum intrinſecum Hec propoſitio xp̄s habuit cerebrum vel caput ſequitur per locum intrinſecū ex hac xp̄s erat homo et eodem modo cum copula de preſenti. Iſtis notatis pono concluſiones. ¶Prima eſt. pro cuiuſcunq̄ꝫ legis tempore poſt peccatū erant aliqua ſacramenta/vel vicē ſacramentoꝵ ſupplentia alique alie proteſtationes hoc probatur qꝛ quocunq̄ꝫ tempore erat morbus in natura erat medicina contra illū morbum.ſed quolibet tempore poſt peccatum ade erat morbus in natura:igitur. diſcurſus tenet cum minore et maior apparet qꝛ deus qui ſumme eſt miſericors non relinquit humanū genus ſine remedio pro paruulis ſaltem videtur ꝙ nullum erat aliud remediū. **Prima cōcluſio** ¶Secunda cōcluſio pro alia ꝛ alia lege congruum fuit habere aliud et aliud ſacramētum et ita factum eſt ꝙ congruum fuit probatur.qꝛ in proceſſu generationis hūane ſemper creuit noticia veritatis vt patet per gregoriū ſup ezechielem omelia.iiij.deus ordinate agens procedit de perfecto i perfectius lex ergo poſterioꝛ eſt perfectioꝛ ergo cōgruum erat habere alia ſacramenta perfectiora q̄ꝫ lex aliqua precedens. **Secunda cōcluſio** ¶Ex illo ſequitur.licet non de directo ſed per locum a contrario ſenſu nec in ſtatu innocētie nec i ſtatu patrie erāt aut erūt ſacramenta. Contra primā cōcluſionem arguitur primo ſic.probatio nō concludit niſi de medicina curatiua et non preſeruatiua.aliquis nō habēs morbum capit medicinam preſeruatiuam. ¶Et confirmatur.matrimoniū erat inſtitutum inter adam et euam et eſt ſacramētum.igitur male dictum eſt. ¶Preterea in tempore legis nature nullum erat ſacramentum.igitur.aſſumptum patet auctoritate beati gregorii.iiij.moraliū et recitatur de conſecratione diſtin.iiij.caꝑ.ꝙ autem apud nos valet aqua baptiſmatis hoc egit apud veteres vel pro paruulis ſola fides.ergo ſola fides parentū ſaluabit eos Ad primam reſpōdetur negando ꝙ probatio non concludit ſm exigentiam materie.medicina ꝑſeruatiua non capitur niſi quando timetur de morbo modo in ſtatu inocētie ꝓthoplauſtus habuit iuſticiam originalem et non cecidiſſet in morbum ſi voluiſſet.ſecus eſt poſt peccatum. ¶Ad confirmationem dicitur ꝙ matrimonium in officium tantū inſtitutum erat ſed non erat ſacramentum qꝛ nō erat contra morbum. ¶Sed contra hoc arguitur tota diffinitio ſacramenti conuenit matrimonio ipſius ade. ¶Reſpondetur negando.qꝛ forte non contulit gratiam virtute operis operati/et quādo gratiā contuliſſet opus eſſet ſupplere diffinitionem addēdo contra morbum. ¶Ad aliud an fuerit aliquod ſacramentum pro tempore legis nature partita eſt poſitio/vna ꝙ ſic aliquibus dicentibus ꝙ erant ſacramenta Geneſis.xvij.glo. que eſt hieronimi et ſtrabi dicunt femine ſaluabantur q̄ non circuncidebantur fide ſcꝫ et hoſtiaꝵ oblatione ſicut ante circuncilionem viri ſancti mundabantur et ille oblationes equiualebāt ſacramētis Placet aliis ꝙ ſola fides parentum ſufficiebat pro ſalute puulorum cui poſitioni occaſionem dedit dictum beati greg. iiij.moralium.ꝙ requirātur ſigna exteriora videt̄ rationabiliꝰ:ratio eſt :qꝛ licet fides requiratur et ſufficiat in adulto non tamen in paruulo nec fuiſſet

certum parentibus an paruuli eorum eſſent ſaluati
niſi deus eos certificaſſet / et hoc videtur per ſen-
ſibile ſignum quod ducit in cognitionem cui allu-
dit illud beati auguſti. xix. cõtra fauſtum in nullum
nomen religionis ſeu verũ ſiue falſum coadunari
hoĩes poſſunt niſi aliquo ſignaculoꝝ vel ſacramen
torum viſibilium conſortio colligantur ſicut oues
vnius gregis diſcernuntur ab ouibus alterius gre
gis per varia ſigna ſic penula dabatur romanis et
patri ſcti pauli vt dicit gloſa. cap. Si i adiutoriũ di
ſtinctione decima. inſuper ſi ſola fides parentũ ſuffi
ciebat ⁊ requirebatur illis paruulis / quero quorũ
pentum an patrũ vel matꝝ abauorũ vel proauorũ
Item tunc paruuli in ſtatu legis nature fuiſſent in
ſecuriori ſtatu q̃ꝫ nunc. ad illud beati gregorij põt
dici fides parẽtũ cũ applicatione ſignorũ extriſeco
rum ſufficere etiam et illi erant boni parentes qui
ſuffragabantur paruulis ꝑ fidem eccleſie nec actũ
fidei nec habitum itelligas in ipſo offerente ſicut
nunc de baptiſmo dicim⁹. hereticus baptiſans ba-
ptiſat in fide eccleſie. ſufficit ꝙ offerẽs intendebat
illud offerre pro paruulo.

Diſtictionis prime queſtio vltima.

Queritur de circunciſione ⁊ de eius obliga
tione. Pro ſolutione notabis Circunciſio
Notabile diffinit a iohan. damaſce. lib. iiij. ortho do-
xe fidei capi. xxvj. ſic. Circunciſio eſt ſignũ diſcri-
minans iſrael a gentib⁹. dabatur abrahe añ legem
gene. xvij. ⁊ conuenienter lex eſt danda vni populo
fides eſt fundamentũ diuine legis ⁊ ſic congruebat
ꝙ populus accepturus legem debuit diſtingui ab i
fidelibus aliquo ſigno fidei ⁊ qꝛ primus abrahã ſe-
gregauit ſe a ſocietate infideliũ ⁊ familiã ſuam pro
pterea ei ⁊ eius familie data eſt p̄mo circunciſio ſe
cundũ id roma. iiij. ꝙ ſignum accipit circũciſionis
ſignaculum iuſticie fidei. Iſtis notatis ponunt
cõcluſiones. Prima eſt ſoli maſculi de domo abra
ↄ° prima. he tenebantur ad circunciſionẽ. Scd̃a ↄcluſio:
ↄ° ſcd̃a. non oẽs qui deſcenderũt ab abrahaꝫ tenebant ad
ↄ° tertia. circunciſionem. Tertia ↄ°. licet non erat de eſſẽ
tia ſacramenti circuncidere in octauo die neceſſari
um tñ erat de neceſſitate miniſtri. Prima ↄclu.
que eſt virtualiter ipothetica pꝫ prior exponens q̃
eſt hec maſculi tenebantur per illud gene. xvij. ma
ſculus cuius preputij caro circũciſa nõ fuerit dele
bitur aĩa illa de pplo ſuo qꝛ pactum meum irritũ
fecit. Scd̃a pars pꝫ nulli nõ maſculi de domo abra
he tenebantur. hec iterum duas imbibit partes q̃ꝝ
vna eſt. filie de domo abrahe non tenebantur. Alia
eſt maſculi de alia domo non tenebantur. prior pˢ
patet per locum a contrario ſenſu de maſculo. ſed
dicis locus a cõtrario ſenſu parum ponderatur ex
tra leges et iura. patet aliter. deficit neceſſariũ eis
membrũ ad circunciſionem / ergo circuncidi nõ po
terãt et illud congruebat. generatio perpetua voca
tur circularis et qꝛ pctm̃ originale deſcendit in oẽs
propagatos per propagationem ſeminis dẽpta be

ata virgine igitur. Item ſi adaꝫ peccaſſet et nõ eua
fuiſſemus concepti in originali ⁊ ade potiſſimũ eſt
data cuſtodia iuſticie originalis igitur. alia pars pꝫ
ꝙ gentiles non tenebantur / bene tamen poterãt vt
pꝫ exodi. xij. Quod ſi quis peregrinorũ in tuam vo
luerit tranſire coloniã et facere phaſe dñi circũcide
tur prius omne maſculinum eius ⁊ tunc celebrabit
phaſe eritqꝫ ſicut indigena terre. Item iob fuit ſal
uatus et tamẽ non apparet ꝙ circunciſus fuerit igi
tur. idẽ poteſt oſtendi de gentibus romanis ad ro
manos ſcd̃o. gentes que legeꝫ non habent ſibiipſis
ſunt lex. idem erat de omnibus gentibus. et hugo
circunciſio non eſt data niſi ſemini abrahe vt in car
ne ſignificarentur que in carne viuerentur amplius
tunc colebatur deus hieroſolymis et de tribu leui
erant miniſtri hoc deſignat particularitatem illius
legis. et pſal. cxlvij. Qui annunciat verbum ſuum
iacob iuſticias et iudicia ſua iſrael non fecit taliter
omni nationi et iudicia ſua non manifeſtauit eis.
Secunda concluſio patet Iob deſcẽdit de abra-
ham per eſau ſcd̃m beatum gregorium in prologo
iob. Tertia cõcluſio patet de proſcelitis conuer-
ſis ad iudaiſmum et de achior iudicum nono et iſ-
maele circunciſo decimotertio anno ſue etatis qđ
hodie hiſmaelite ſeruant et de abrahamo. eẽña ſa-
cramenti eſt inuariabilis. Alia pars patet ex litte-
ra geneſeos. magiſter tamẽ tenet in littera ꝙ po-
terant preuenire diem octauam ſi puer eſſet in pe-
riculo. oppoſitum vſum in hodiernum diem obſer-
uant iudei et id pꝫ per glo. q̃ habet prouer. iiij. ſuꝑ
verbo vnigenit⁹ erã corã matre mea dt ꝙ alius fi-
lius berſabee non ↄputabat qꝛ non circunciſus nec
nominatus cũ in circunciſione nomẽ imponebatur
vt apparet luce p̄mo de iohãne ⁊ luce ſcd̃o de chri
ſto nullum animal offerebatur ante octauum dieꝫ
Exodi. xxij. non licuit parentibus anticipare octa-
uum nec differre niſi diſpenſante dño vt in deſerto
et hoc erat rationabile neſciebatur quando erant
deceſſuri cum mouebantur ad columpnam nubis
de cuius motu erant incerti et paruuli fuiſſent leſi
propterea erant inepti ad motum / et erant ſeparati
a gentibus. Contra diffinitionem circunci- Ar̄ primo
ſionis arguitur. multa erant alia ſigna per que iſra ↄ diffi. cir
el diſtiguebatur a gẽtibus: ergo diffinitio nichil va cũciſionis
let. Inſuper ponatur ꝙ omnes gentes ſint con- Ar̄ ſcd̃o.
uerſe ad iudaiſmum. Rurſus gẽtes habebant ſua
ſigna ergo per non ſignum poterant diſtingui iu-
dei. ſicut ſi oẽs oues in pago eſſent ſignate oues
mee cognoſcuntur per non ſignaturam. Reſ-
pondere potes bene. addendum eſt delens origina Rñ ad p̄
le et licet hoc totum nunc conueniat baptiſmo tũc mum.
ſufficiebat pro diffinitione ſecundum legem. Ad Reſpõſio
ſecundum dicitur quod eſt ſignum aptitudine fa- ad ſcd̃m.
ciens diſtinctionem. nec ſtes in diſtinctione logi-
cali ponenti conſtantiam extremorũ quicqđ ſit de
poſſibili ↄgruebat populũ dei habere ꝓpriũ ſignũ
ouis non ſignata requirit maiorem indaginem q̃ꝫ
ouis ſignata alique ſignantur a fronte alie a tergo
et ad varias differentias poſitionũ et oẽs ptes in

tueri oportet ad cognoſcendā ouē non ſignatā ſec⁹
eſt de ſignata applica ad ꝓpoſitum. Item priuatio
non cognoſcitur niſi per poſitiuū. porphirius dans
duas diffinitiones accidentis dicit ꝙ illa eſt peior ī
qua dicitur. Accidēs eſt qđ neqꝫ eſt genus neqꝫ ſpe
cies neqꝫ differentia qꝛ pro illa cognoſcenda ope=
repretium eſt cognoſcere genus ſpeciem et differē
tiam/ſed qꝛ ibi aliquo modo tuam ouē cognoſcere
potes luctare in hoc non ſigatum eſt ſignatum/in
qua michi immorari eſt peregrinum. ¶ Contra ꝑ
mam concluſionem argumētoꝛ. morbus fuit com=
munis feminis ſicut maſculis/ergo et remediū de
buit eſſe cōmune/et illud probat idem ⁊ debere eſſe
apud gentes cum erant concepti in peccato origia
li ſicut iudei. ¶ Inſuper Iheremie. ix. viſitabo ſu
per eum qui circūciſum habet preputiū ſuper egy=
ptum et ſuper filios amō et ſuper moab. vbi gloſa
beati hieronimi/multitudo gentium maxime iudee
et paleſtine ꝯfinis vſqꝫ hodie circumcidētur et pre=
cipue egyptii et idumei amonite et moabite et oīs
regio ſarracenorū qui habitāt in ſolitudie. ergo cir
cumciſio fuit inter alios multos a ſemine abrahe. ꝥ
patꝫ ex modo precepti geneſis. xvij. de vernaculis
et ſeruis empticiis. ¶ Ad primum nego ꝯñam/de
cuit ꝙ populus peculiaris dei haberet ſignū diſtin=
ctum a populo infideli. femine ſaluabantur per ſa=
cramenta ante legem ſicut paruuli iudeorū ante oc
tauum diem morientes ⁊ ſicut de gētilibus. ¶ Ad
aliud cōceditur aſſumptū ſꝫ ad ꝥ non tenebant̄ ſed
erat ad imitationē ritus iudeorū viſis bñficiis q̄ de
us dedit iudeis ſicut legit̄ ꝙ multi de egyptiis exie
runt de egypto cū iudeis viſis mirabilibus q̄ deus
fecit ad liberationem iudeorum. Exodi. xiij. Sꝫ et
vulg⁹ promiſcui ſex⁹ innumerabile aſcendit cū eis.
De vernaculis et ſeruis pōt dici. decens erat ꝙ cō=
formarent ſe modo viuendi dñi. ſcđm illud eccl̃ia.
decimo. ſecundū iudicē populi ſic et miniſtri eius
et q̄ illi eſſent obligati ꝗꝫdiu erant de familia abra
he non ſequitur de aliis. Dicis tunc alii erant libe=
rioris cōditionis ꝗꝫ iudei: ꝗ ex infidelitate ⁊ neq̄tia
importarent cōmodū. ꝯñam nego ſm illud comici
Licētia deteriores ſum⁹. Illud ꝯcluderet religio=
ſos eē in peiori ſtatu ꝗꝫ laicos et preſbiteros ꝗꝫ lai=
cos. ¶ Contra ſecundam concluſionem argu=
mentoꝛ: vel aliqui tenebantur et aliqui non vel om
nes. Si primum detur qui obligabantur ſi illi qui
manſerunt in ritu viuendi abrahe et alii non tene=
bantur tunc ex culpa regulam latiorem viuendi
caperent. ſi ſecūdū cōtra cōcluſionē. argumentum
eſt ſolutū inter arguendum cuꝫ ſolutione argumēti
precedentis. ſtat populum peccare tranſgredien=
do vnum preceptum eccleſie et ſucceſſu tamen tē=
poris populus poſterior non peccabit. lex gratie
que eſt plenitudinis obligat oīes ad baptiſmum
et ad illa que legis diuine ſunt omnes obligaban=
tur. Marci vltimo. Ite docete omnes gentes et
euangelium predicate omni creature. chriſtus la=
pis angularis coniunxit duos parietes in vnum et
ſicut eſt vnus paſtoꝛ/ita vnum ouile eſſe debet et li=
cet ante incarnationeꝫ eſſet vnus paſtoꝛ nō adhuc
erat lapis angularis ꝯiungēs vtrunqꝫ teſtamentuꝫ
nunc nō ſolū hieroſolymis vel rome ſolū colit̄ de⁹
ſed vſqꝫquaqꝫ venerari publice lꝫ fili⁹ eius miniſtri
non accipiunt de vna tribu tm̄ ſꝫ de oī gente q̄ ſub
celo eſt. Cultellus petrin⁹ videt̄ fuiſſe congruitatꝭ
ad circumciſioneꝫ et non neceſſitatis petra aūt erat
chriſtus. Item populus iſte erat dure ceruicis ⁊ ſic
erat congruitas non neceſſitas.

¶ Diſtinctionis ſecunde queſtio vnica.

Circa d⁹nem ſcđaꝫ queritur q̄d eſt baptiſ=
mus ⁊ de ipſius materia et forma. vij. me=
tha. et. j. poſterio. q̄d nōis et quid rei ē pri=
cipiuꝫ artis et ſciētie. ꝑmo offi. Mar. tullius in. hoc
panetiū admiratur qui non ꝑmiſit diffinitionē in=
quiens. Oīs eñ que a ratione ſuſcipitur de reliq̄
re inſtitutio debet a diffinitione proficiſci. et vt in=
telligatur que res eſt de qua diſputet̄ rimemur q̄a
iſte eſt modus educati in pħia. quēadmodū theolo
gum decet. aliqui vocant baptiſmum lotionē/aliq̄
vt magiſter tinctionē non audent confiteri ꝙ ſit aq̄
vt alexan. halenſ. et multi alii. ſꝫ petatur ab eis que
res eſt illa tinctio vel aqua abluens. miniſter verba
vel intentio miniſtri vel congeries oīm iſtoꝝ vel
ꝑtium. Placet aliis dicere baptiſmū eſſe relationē
rationis ⁊ vnum purum nichil et fundatur in aqua
et verbis eo modo quo ſcđe intentiones habent eē
ſacramenta habent eſſe. ſed non adhereo modo illi
ponendi ſecūdas intentiōes. ſacramenta eccl̃ie re=
aliter ſunt ⁊ verū eſſe habent ⁊ ſigna ſenſibilia ſunt
in recto vt pꝫ ꝑ diffinitionē magiſtri et bti aug. qđ
ſcđis intentionibus ſecūdū eos nequaꝗꝫ conuenit.
¶ Dico ꝙ baptiſm⁹ eſt aqua hoc patet ꝑ diffinitio
nem hugonis. baptiſmus eſt aqua ꝓ abluendis cri=
minibus ſāctificata. Inſuper eſt tinctio et ablutio
more aliorū ſed illa ablutio eſt aqua abluens quod
ſi aduerſarius potiſſimū nominalis vel nulli ſecte
addictus neget petatur ab eo q̄ res eſt baptiſmus
vel diffiniatur ſic. baptiſmus eſt ſacramētum mun
datiuum a pctō originali. In hac diffinitione poni
tur verū genus differentia accidentaria quā hꝫ ꝙ
ſit mūdatiuū a pctō originali ſeiūgat ab aliis ſacra
mentis ⁊ lꝫ ab olim hec diffinitio circumciſioni con
ueniebat nūc non ꝯuenit qđ ad diffinitiones (qui
bus vtimur) ſufficit. non capio mundatiuū amplia
tiue de materiali ſed ſolum de formali. Nulla ma=
teria conuenientioꝛ aſſumi poterat ꝗꝫ aqua que cō=
munis ſēſibilis ⁊ purgatiua eſt. ꝥ aeri et terre nō cō
ueniunt. damaſcenus libro ſcđo capitulo nono de
elemento aqua loquēs ſic in fine capitis dicit opti
mum ergo elementū aqua et pluris vſu accōmođ
ſordis purgatiuum non modo corporis ſed et ani=
me modo ſpiritusſancti gratia aſſumpſerit remit=
titur cōcupiſcentia in originali ⁊ eſtus libidinis qđ
bene importatur per aquam que eſt frigida in ſum
mo cuius natura eſt in locum ita altū excurrere ſi=
cut erat origo a qua ſcatebat ſic baptiſmus de celo

veniens hoiem ad celū ducit dū modo nichil aliud
obſtat.non requiritur ꝙ aqua benedicatur pro ba=
ptiſmo.chriſtus tactu ſue carnis in iordane ſuffi=
cienter aquā ſāctificauit ſecūdum illud ſeduliī lim
phas qꝫ beauit gurgitis et propriis ſacrauit flumi=
na membris.℄ Contra iſtam diffinitionem argui=
Cōtra diffinitionē baptiſ. arg̃ primo. tur:probando ꝙ baptiſmus nō ſit aqua:qꝛ beatus
aug.omelia.viij.ſuper iohannē ⁊ recitatur pma.q.
j.detrahe.detrahe inquit verbū ab aqua quid erit
niſi aqua.accedit verbum ad elementum et fit ſa=
cramentum.ergo aqua ſola non eſt baptiſmus ſed
Cōfirmatio argumēti primi. verba et aqua.℄ Et confirmat̄.qꝛ tunc aſinus ſa=
cramentū pōt bibere.ꝯñs eſt falſum et ridiculoſuꝫ
Doctor ſubtilis vocat illā dubitationē bernardi aſi
ninā ſed deberet eſſe gandulphi.Et ꝙ ſequatur ar
guitur ſic expoſitorie/hanc aquā aſinus pōt bibere
hec aqua eſt vel pōt eſſe ſacramētū baptiſmi/ ğ ſa=
Rñſio ad primum. cramentū baptiſmi aſinus poteſt bibere.℄ Rñde
tur concedēdo aucto.bti aug.ſed ꝑeam nō infirmā
tur dicta.Tum pmo qñ eſſet illud copulatum qđ
ad h partē cōtra nos.℄ Scđo dicitur ꝙ beat⁹ aug.
vult dicere aqua non ſemꝑ eſt ſacramentū baptiſ=
mi.iſtā ꝯſtructionem tranſitiuam loco vni⁹ intran
ſitiue intelligas/ſed tempore illo quo aliquis non
regeneratus immergitur ab alio verba debita pro=
ferente intentionē debitā hñte deficiente verbo aq̃
non amplius eſt ſacramentū ⁊ hoc eſt dictu/ille ter
minus baptiſmus ſupponit ꝓ aqua om̄ia iſta cōno
tando mō deficiente ꝯnotato termini poſitiui defi
cit eius ſuppō.in obliquo i⁹ connotat quēadmodū
ipſemet beatus aug.xix.de ciui.dei.capi.iij.dicit.
eques nō ſolū hoiem dicit ſed ēt equū hoc eſt habi
tudinē ad equū et tamen ille terminus eques ꝓ ſo=
lo hoie ſupponit ꝯnotando ꝙ taliter ad equū ſe ha
beat.ſic de hoc termino pedes ⁊ innumeris id ge=
nus.℄ Tertio dico ꝙ illa ꝓpoſitio ſic exponitur/
detrahe verbum.i.filium et tunc non eſt aqua ba=
ptiſmus ſed nuda aqua aliq̃ baptiſabant in noie pa
tris et ſpūſſcti.℄ Quarto exponitur/detrahe v̄bū
hoc eſt formam.baptiſmus eſt in aqua intranſitiue
Reſpōſio ad confirmationē. vel eſſe in capit̄ ſcđe intentionaliter.℄ Ad confir=
mationem doctor ſubtilis vocat illam q̃ſtionem aſi
ninam et bene ſcđm ſua principia qui ponit baptiſ=
mum eſſe relationem rationis.Propterea magis
admiror noialiū ⁊ huius gabrielis in hac diſtin.di=
centis ꝙ eſt lotio.non audet dicere ꝙ eſt aqua quia
tunc eſſet res permanēs qđ reputat inconueniēs ſꝫ
dico ꝙ baptiſ.eſt res ꝑmanēs.ſꝫ bapti.nō diu ꝑma
net baptiſm⁹.Sꝫ ꝓ ꝯfirmatiōe pono propoſitiōes
Prima eſt.ſacramentū baptiſmi aſinus pōt bibe=
re.hanc ꝯcluſionem efficaciter probat ſillogiſmus
expoſitori⁹ adductus.℄ Scđa ꝓpō data pma et
ꝙ brunellus aquā illā bibat nonoꝫ ꝙ bibat ſacramē
tum vel baptiſ.hoc pꝫ:qꝛ ante verba et intentioneꝫ
et cetera requiſita ⁊ ēt poſt nō eſt ſacra.aut baptiſ.
℄ Tertia propō eſt ponenda ab apparatu decreti
ꝙ illa aqua eſt ſacramē.pciſe ꝑ vnū inſtans.puer nō
eſt baptiſatus quouſqꝫ oia verba hec deſinunt eſſe.
ego te baptiſo in no.pa.ꝛc.que deſinunt ꝑ primum
inſtans non eſſe in illo inſtanti puer eſt baptiſatus p
mo et gratia infunditur in illo inſtanti quēadmodū
in inſtanti terminante verba in cōſecratione eucha
riſtie primo incipit eſſe corpus chriſti.℄ Forte di=
cis.tunc ſi aqua non tangat in illo inſtanti eum qui
debet baptiſari videtur ꝙ non ſit baptiſatus quod
videtur durum.℄ Rñdet vna opinio quā recitat
apparatus quam etiā tenet.i.q.j.in ca.detrahe/cō
cedendo illatuꝫ.nemo eſt baptiſatus niſi quē aqua
tangit in illo inſtanti.patet:quia in illo ſolo eſt ba=
ptiſmus.ſed iſtud eſt pter rationē.in illo inſtanti ni
chil verboꝝ eſt cū eſt primū inſtans non eſſe equiꝫ
ergo tunc aqua non eſt baptiſmus.ſi dicas tunc eſt
pmo baptiſatus eodēmodo debes dicere poſt illō
inſtans ꝙ aqua eſt baptiſmus cū ille eſt baptiſatus
Item ridiculum eſſet dicere ꝙ deus obligaret ad
talem modum abluendi aquam in illo inſtanti:ſed
tunc eſt queſtio quo tempore eſt baptiſmus.Forte
dicis in quolibet tempore prolationis verborum.
Contra/ğ qñ quis dicit baptiſo tunc baptiſm⁹ eſt
et puerum abluit.ergo in prolatione primi termini
puer eſt baptiſat⁹.Item ponatur ꝙ alii termini nō
proferantur videtur ꝙ puer eſt baptiſatus cum ei
baptiſmus applicetur.Poteſt dici in prolatione p
mi termini aqua non eſt baptiſmus niſi reliqui ter=
mini proferantur/et ſi non proferantur nego ꝙ tūc
aqua eſt baptiſmus proprie.in prolatione primi ter
mini forme dubito an aqua ſit tunc baptiſm⁹ quia
hoc depēdet ex vna de futuro ꝙ reliqui termini ꝓ=
ferant̄ cuꝫ ceteris requiſitis.Ad aliud argu.ꝯcedi
tur ꝙ alicui applicatur baptiſmus qui non eſt ba=
ptiſatus oportet habere completam formam cū ce
teris requiſitis.vel dicatur ſic.aqua non eſt baptiſ
mus niſi quādo forma ſufficiens eſt completa q̃ ē
in inſtanti et quod eſt illud/patebit in ſolutione vni
us argumenti.ſed in hoc nego apparatum ꝙ ſit ne
ceſſarium ad quēpiam baptiſandum ꝙ ei applice=
tur baptiſmus in illo inſtanti.ſed ſufficit ꝙ applice
tur pro quocunqꝫ tempore prolationis cuiuſcunqꝫ
verbi.et ſic baptiſmus iſtum abluet a peccato ori=
ginali et eodēmodo in aliis extrinſecis tꝑibus.ſed
ille de preſenti non erit vera ſaltem non oportet.
baptiſmus iſtum mundat:oportet tollere terminū
connotatiuum dicendo.aqua iſtum mundat vel h
vel hec.dicendo conſequenter ad iſtud oportet cō=
cedere aliquis mundabitur a peccato originali ſine
baptiſmo flaminis et ſanguinis cui baptiſmus nū=
q̃ applicabitur nec vnq̃ applicabatur.quod patet
ſi in prolatione pmi termini vel ſcđi puer abluatur
aqua quā deus corrūpat vel annichillat añ inſtans
de quo loquimur vel interim mutetur in aerē et ſic
iſte ē mūdus a peccato originali et non per baptiſ=
mum.et ſic concedere oportebit non deſtruendo a=
quam licet baptiſmus non ſuſcipiat et deſinat in
eodem inſtanti/tamen incipit et deſinit eſſe baptiſ
mus in eodem inſtanti.Ad primum forte cōcedis
illatum ſufficit ꝙ aqua fuiſſet baptiſmus ſi fuiſſet
in illo inſtanti.℄ Scđa ꝓpoſitio non eſt icōueniēs
ſed qꝛ abſonū videtur ꝙ aliquis hac via ſit mūdus

et non ꝑ baptiſmum dicatur ꝙ aqua eſt baptiſmꝰ
pro toto tp̄e prolationis nec inconuenit plꝰ baptiſ=
mū bibere ꝙ̄ iudas vel brutū poteſt capere ſacramē
tū eucharistie. Ad argumētū apparati aliq̄ poteſt
in eodem inſtanti incipere et deſinere eſſe dn̄a.patʒ
ff.de do.int vi.et vxo.ꝙ ſiſt.§.vltio dicitur ꝙ vxor
ꝑ aliquod tempus eſt dn̄a famuli manumiſſi potiꝰ
manumittendi requiritur tempus anteꝙ̄ dominiū
ſui pōt capere ⁊ dato ꝙ in inſtanti termināte illō tē
pus ſit dn̄a ſerui requirit tēpus ad manumittendū
et ſic ē dn̄a pro tp̄e. Et q̄ñ ita eſſet in caſu aſſignato
non videt ꝙ deus alligaret nos ad ita difficilē mo
dum baptiſandi. Eodē mō rn̄dere potes ad illud
ꝙ in eodem inſtanti incipit et deſinit eſſe debitum
ff.de accept.l.an penultia ⁊.l.ꝙ in die. Forte dicis
verba requiruntur eſſe tp̄e quo quis eſt baptiſatus
et baptiſandus ergo aqua:nego ꝯñam.nemo eſt ba
ptiſatus quouſqʒ caracterem baptiſmalē recipiat
licet baptiſmus fuerit ei antea applicatus et opor=
tet neceſſariam formam eſſe complete applicatam
et per cōſequens prolatā a miniſtro et ſic miniſter
erit.ſecus eſt de aqua/licet difficultas poteſt inge=
ri ſi aliquis tunc primo non ſit quando caracter eſt
Scd̄o ar. ad idem. imp̄mendus. ¶ Secundo/ſi aqua eſſet baptiſmus
vel aqua que imediate tangit corpus abluti et hoc
non quia nulla talis eſt. diuidatur aqua circūſtans
baptiſatum per partes proportionales partibꝰ mi=
noribus terminatis ad baptiſatū nulla eſt aqua ꝓ=
xima:quia quacūqʒ propinqua datur pars eius ꝓ=
pinquior poſtꝙ̄ nulla eſt ſuperficialis aqua:nec eſt
tota aqua.patet:quia tunc totum mare eſſet baptiſ
mus ſi aliquis baptiſaretur in mari/hoc non vide=
tur dicendum quia tūc ſuper baptiſmū poſſunt na
uigare naues.in baptiſmo pn̄t nutriri piſces q̄ ſunt
abſurda. Si dicas baptiſmus eſt verba et aqua in=
fero ad idem quia piſces poſſunt nutriri ī parte ba
ptiſmi puta ī aqua ergo in toto. tenet ꝯña/ſi ſortes
eſt reſpondens in angulo ſorbone ſortes eſt in ſor=
Reſpōſio ad ſecūdū bona. ¶ Ad ſcd̄m dicitur ꝙ non eſt aqua q̄ imme=
diate tangit corpus baptiſati q: nulla talis eſt affir
matiue hoc eſt ante quanlibet aquam/bene tamen
eſt aqua anteꝙ̄ nulla alia eſt propinquior ſicut ſola
terra que tangit corpus hoīs eſt religioſa.ff.de re=
li.l.ij.§.celſus. Et tunc oʒ deuenire in hanc diſiun=
ctiuā vel ꝙ baptiſmus eſt aqua determinata et pro
pinqua pars aque vel tota aqua cōponens aliquod
vnū cum parte q̄ tangit baptiſatuʒ ⁊ vtrūqʒ poteſt
dici non tamē copulatiue. Si dicatur tota aq̄ opor
tet concedere in ſacramento baptiſmi ſunt naues/
q̄a eo tempore vel inſtāti quo aq̄ eſt baptiſmus na
ues nauigant vel ſunt in aq̄. Sed potes etiam dice
re ꝙ eſt vna determīata propinq̄ pars baptiſato ſe
cundum exigētiam materie/dinoſci poteſt in eccle
ſia vel in loco paruo eſt tota aq̄ ibidem in mari eſt
vna determinata pars q̄ circa baptiſatuʒ mouetur
ratione baptiſationis interdum in talibus ꝑdiffici=
le eſt dare pūctualē ſtatum ſicut in multis alijs con
tingit.in aliq̄ diſtantia beda preſbr̄ poteſt corpꝰ xp̄i
facere eſſe ſub ſpeciebus panis et vini et in aliq̄ nō
poteſt propter diſtantiā ſed vbi eſt preciſus termi=
nus nos omnes latet. Jam viſo pro quo ſupponit
baptiſmꝰ de forma ⁊ materia eſt dicēdū. ¶ Unde
in ſacramentis eſt aliq̄d neceſſariū p̄ſbr̄o ad hunc
ſenſum ꝙ ſi non ſeruet illud peccat. illō ſeruando
non peccat ſed mereri poteſt.forma in eccleſi. lati
na eſt. Ego te baptiſo in no.pa.⁊ fi.⁊ ſpi. ſed greci
interdum mutarunt hanc formā vt pʒ p̄mi corith.
primo. Aliqui gloriabantur ꝙ appollo eos baptiſa
bat aliq̄ quia paulus aliq̄ quia cephas quem errorē
paulus ibidem rep̄hēdit. propterea placuit grecis
mutare pronomen prime perſone in verbū optati=
ui modi et futuri tp̄is.baptiſetur ſeruus xp̄i in no.
pa.⁊c.ne alicui baptiſanti miniſterialiter baptiſmꝰ
aſcriberetur.et hoc videtur ꝙ hoc eis ſufficit poſt=
ꝙ̄ nō legit vetitū ab eccl̄ia romana. ſi dicatur quō
ergo dicit baptiſmꝰ iohīs. dicit q: ſolus iohannes
baptiſabat.non legitur ꝙ aliquis diſcipulorꝫ eiꝰ ab
eo baptiſauerit fuit p̄marius inſtitutor miniſteria=
liter fuit actor totius quod fuit in iᵒ baptiſmo ſecū
dū illud mathei.iij. Ego baptiſo vos in aqua in pe
nitentiā ipſe baptiſabit vos in ſpū ſctō. ꝓpterea ba
ptiſati baptiſmo iohānis tenebant ad baptiſma xp̄i
pʒ de ꝯſe.d.iiij. Aliud eſt ⁊ eſt beati aug.ſuper ioh.
dicit.baptiſauit iudas et eſt baptiſatus/baptiſat io
hannes et non eſt baptiſatus/vnum fuit ſacramen
tum noue legis et non aliud.ſi iohannes aliqua for
ma vſus eſt icertū puto.ſi dicat vt eſt opinio vulga
ris baptiſauit i noīe venturi.non appet ꝙ ſic xp̄s ba
ptiſauerit.in baptiſmo iohannis non tenetur magr̄
ꝯſuetudo loci ſufficit in iſtis in aliquibus locis pu=
er ter imergitur in aqua. alicubi ſemel/vterqʒ mo=
dus ſufficit.pʒ de conſe.d.iiij.de ternai mmerſiōe.
Triplex imerſio deſignat ꝙ xp̄s tertio die reſurre
xit a mortuis.pʒ etiam in ca.poſtꝙ̄ vos crede. vni
ca etiā immerſio ſigt̄ vnitatem eſſentie diuine.amē
non ponit ab alexan.iij. ex̄.de baptiſ. et eius effec.
ſi quis baptiſat.ꝓpterea preſbr̄ omittens nichil re
linquit de forma neceſſario requiſita.dicit ꝙ prono
men ego non eſt de eſſentia nec baptiſo in indicati=
uo mō q: grecus baptiſat in futuro optati/et tamē
grecus veniens ad eccleſiam romanā non baptiſa=
batur/veriſilē eſt ꝙ petrꝰ baptiſando tria millia in
die penthecoſtes non dixit cuilibet baptiſatorꝫ ego
te baptiſo/ſed ego vos baptiſo. Item poſſumꝰ po
nere alium terminū non ſinonimū loco de ꝓnomie
te/non ſto nunc an ſingulare et plurale variant ſino
nimitatem probatio greci dicunt fuius.ſed alij ter=
mini oēs ſunt de eſſentia vt iacent ſcilicet In no=
mie patris et fi.⁊c.ita ꝙ ſi iſti termini mutent i ter=
minos ſinonimos manet forma/et hoc in quocūqʒ
idiomate/hebraice p̄mo baptiſabatur/nunc vero la
tine et inter latinos romana lingua requiritur non
de eſſentia verborum:ſed p̄ſbiter in alia lingua ba=
ptiſans peccat.de vetula ī caſu neceſſitatis nō opor
tet ſi aliqui iſtorum terminorum mutentur qualiter
cunqʒ aliter in terminos conuertibiles non ſinoni=
mos nichil fit vec noie.dʒ mutari i noībus etiā ꝯiū
ctio et/⁊ p̄pō in/ſunt de eſſentia et inter oēs per=

ſonas diuinas debet mediare coniunctio ad deſignandum diſcrimen ꝑſonarum in diuinis. hoc patet per formam traditam a chriſto mathei vltimo. Euntes baptiſate eos/in nomine patris ⁊ filii ⁊ ſpiritusſancti. ſed licet te in plurali mutari poteſt ego in plurali mutari non poteſt ſcḋm aliquos quia ſignificat vnitatē dei in cuius virtute baptiſatur et eſto ꝙ quiſpiam gratia honeſtatis/interdum pl'i vtatur tamen hoc vt aliquibus placet non licet. ſed illud probare non eſt facile. Quo fit apparet hic eſſe baptiſmus ego vos baptiſo demonſtrando vnum ſolum ſolemus dicere in plurali vos vni ſoli ob honeſtatem in vulgari ſermone. nec ponderandus eſt laurentius valla et oratores in oppoſitum ſiue ſermo cultus fuerit ſiue barbarus. te et vos in illo caſu videntur ſinonima. Et vbi ipſi petūt quare non ſic facimus reſpectu dei pater noſter qui es in celis: dico propter vnitatem dei qui omnia ſpoteſt ſolus. ſecus eſt de hominibus. propterea regula oratorum eſt vti nos ob humilitatē et aliorū amicitiaꝫ qua egemus. Secundo vſus ad hoc ſufficit. ibi illud horatianū verum continet. Nam penes arbitrium ſtat vis et norma loquendi. Inſuper plꝰ hoībus blandimur exteriꝰ q̄ȝ deo qui ſcrutatur corda renes. ingenue tamē fateor imperitorum vſus barbariē inconcinnū modum loquendi non variat. p̄ſbiter dicit dn̄s vobiſcum et orate pro me vni ſoli: qm̄ nomine totius populi. Ex iſtis ſequitur ꝙ hic non eſt forma baptiſmi ego baptiſo te in nomīe trinitatis licet trinitas tres perſonas ſigt̄ non tamen diſtincte et ſinonime cum illis tribus terminis pater filius et ſpiritusſanctus. nec in loco patris licet ponere genitoris/et licet pater et genitor conuertantur non tamē ſunt ſinonimi. nunq̄ȝ duo termini quorum vnꝰ eſt de predicamēto relationis/⁊ alter de predicamento actionis ſunt ſinonimi vniuoce. an pater et p̄ternitas ſint ſinonimi remitto ad variarum ſectarum principia. Teneo cum eis p̄ternitateꝫ eſſe patrem et nō eē relationē a patre diſtinctā ponentibus. Si dicas non refert quid de equipollentibus dicat. ff. de verbo oblig. qui extrinſecus et. l. ſi ſub vna. et. ff. ſi cer. pe. l. certū. Inſuper ꝓbat ꝙ oportet ponere ego. de bap. ⁊ e. effec. c. ꝑmo dicit alexan. tertius. Si quis pueruꝫ ter in aqua immerſerit In noīe patris et filii ⁊ ſpiritusſancti amen/et non dixit ego baptiſo te In nomine patris et filii et ſpiritusſ. non eſt puer baptiſatus. Ad p̄mū dicitur eſt ſermo de equiualentibus et hoc in ſignificādo. non ſufficit in conſequendo. Ad aliud debet intelligi in ſenſu copulatiuo. hoc eſt ſi vtrunq̄ȝ omittat ego et baptiſo/vel aliqḋ condeclinitū de baptiſo/vt patet de grecis dicentibus baptiſetur. ex quo patet plures ſunt forme baptiſmi nō ſinonime. forma grecoꝝ ē nō propō/latioꝝ ꝓpō/ſilr̄ ponūt ꝑmi nū fuꝰ vbi ponimꝰ te q̄ nō ſunt ſinoni. aliquos ꝑminos ſinonimos oꝫ ſeruare ⁊ non oēs cū forma qua cōiter vtimur quo ad eſſentiā ſacramēti hn̄ quo ad neceſſitatē miniſtri pronomē ego intelligit in verbo p̄me ꝑſone ſm̄ ꝑſcianū. Si aliqḋ iſtoꝝ verborum

neceſſario reqſitoꝝ omittatur nō eſt baptiſmꝰ/de aliis pꝫ ex dictis. ¶ Sꝫ de additione verboꝝ nota ꝙ vel addunt̄ termini repugnātes vt ego te baptiſo/in noīe patris maioris filii minoris ⁊ ſic nichil fit. ſi determiatio nō repugnat h̄ dupliciter/vel determinatio ponit̄ ſine ꝯiunctiōe et h̄ dupl'r/vel ſi veliſmus vti iꝰ toto ac ſi eſſet ꝑciſa forma de neceſſitate reqſita ⁊ tunc vl'r nichil fit vel gratia deuotiōis vel alterius pie cauſe poſuerimꝰ/et tunc eſt baptiſmꝰ: vt ego te baptiſo in noīe pa. oīpotentis. ⁊c. vel ponitur ꝯiunctio/⁊ hoc triphariā/vel eſt diſiūctiua/⁊ tunc nichil fit: qꝛ illa non ponit determiate vnā ptē vt ego te baptiſo in no. pa. ⁊ fi. ⁊ ſpi. vel baculꝰ ſtat in angulo. ſed ſi pronūciet hāc diſiūctiuā determiate ponēdo formā in ꝑma parte tūc baptiſat. ſi vage tūc non baptiſat. ſi copulatiue ⁊ tūc baptiſat vt ego te baptiſo in noīe pa. ⁊ fi. ⁊ ſpi. et celū mouetur. Si conditionaliter tūc vel ꝯditio iexiſtit et tunc fit baptiſmꝰ/vt ego ſi ſū iohānes te baptiſo in no. pa. ⁊c. ſi non inexiſtit non eſt baptiſ. Ecce verba requiſita et modū addendi ⁊ ſubtrahendi. pōt eſſe quies iter verba tāta ꝙ forma non eſt vna vel interpoſitio materie ipertinētis ad baptiſmum/vt ſi nūc hora octaua incipiā dicere ego te baptiſo et recedo hora decima redeo dicendo in no. pa. ⁊ fi. ⁊ ſpi. vel in medio interſero noua magna vel dico hiſtoriā ⁊ ſic non tenet. ſi inter ꝓferendū dicā abite vel nolite garrire/vel vbi eſt petrinus adhuc ſeruatur forma nec regula certa dari pōt quātum t̄poris ipedit vel quātus ꝑmo inſertus ꝑpediat/ſꝫ ex aliis actibus hūanis hoc iudicet̄. ¶ Circa ineptum modū ꝓferendi vt in caſu quo bonifaciꝰ ep̄us conſuluit zachariam papam de quibuſḋ in ſua ꝓuincia baptiſatis a quodam ꝑſbitero romane lingue ignaro que ſic proferebat. Ego te baptiſo in nomie patria et filia ⁊ ſpirituaſſancta quos intēdebat ep̄us rebaptiſare ſed conſuluit prius romanum pontificē qui reſpondit ſi ex errore pbr̄ hoc non induxit/ſed ex ignorantia ſufficit ꝙ actum eſt. patet iꝰ de conſecratione diſti. quarta. capi. retulerunt. Pōt eſſe variatio in tranſponēdis ꝑminis/et hoc tribꝰ modis. vel tāta ē trāſpoſitio ꝙ ſn̄ia non intelligitur et tunc nichil fit. ſi ſit trāſpoſitio termiorū ſinonimoꝝ manēte ſn̄ia nichil eſt ipedimētū lꝫ bonū eſt ſeruare origineꝫ in ꝑſonis diuinis nō tn̄ eſt vna ꝑſona in diuinis alia dignior: qꝛ hic eſt baptiſmꝰ i noīe ſpūſſcti ⁊ filii ⁊ patris ego te baptiſo. Alexā. q. xj. petit i quo ꝑdicamēto ponitur baptiſmus ⁊ dt̄ ꝙ ſcḋm varias ꝯſideratiōes ponitur in variis ꝑdicamētis. ſi conſideretur vt aqua in predicamento ſubſtantie. ſi ratione ablutionis i predicamēto actionis oꝫ eum dicere more nomialium ſi dicta ſua debeant continere ꝓbabilitatē ꝙ eſt ſermo quomodo aliquid ponit̄ in ꝑdicamēto tā q̄ȝ res ſignificata et ſic verum dicit vt ſortes ponit̄ in predicamento ſubſtantie tanq̄ȝ res ſignificata. et in predicamento relationis: quia ſignificatur per hos terminos pater ſortes: et ſic ponitur in deceꝫ predicamētis ſemper cū illo addito res ſignificata Tenendo principia realium diſſute reſponderet.

Si petas de ſmio baptiſm⁹ i quo ꝑdicamēto dicat̃
ſcd̄m connotationes terminoꝝ poſitiuorū in diffi=
nitione eius qui eius ꝯnotationē explicant magis
proprie oportet ire ad eius connotationē et ſecūdū
hoc ſtabilitur eſſe in ꝑdicamento. ponitur in ꝑdica
mento actionis ſm principalē connotationē eius.
Alr̃. diceret nō modo reſpiciendū eſt ad connota
tionem hoc eſt ad formale ſignificatum ſꝫ ad mate
riale et ſic album ſortiret̃ vicē duoꝝ predicamento
rum ſicut cenans. difficultas eſt de termio ſoluꝫ/ta
men cōis vſus eſt reſpicere ad ſignificata formalia
et multa in predicabilib⁹ ꝛ predicamentis depen=
dent ex vſu loquendi . ſi quis velit inueri ſignatio
nem materialē et formalem ob predicabilia et pre
dicamenta ſicut geminā cōnotationē varioꝝ pre=
dicamentoꝝ non impedio/requiritur intentio ac=
ctualis vel virtualis ad hoc ꝙ quis baptiſat̃ . ſi qs
gratia ludi baptiſat hoc eſt ſimulat ſe baptiſare gra
tia loci nichil facit. athanaſius puer de quo beatus
augu. loquitur lib. vij. de baptiſmo paruuloꝝ non
gratia loci baptiſabat et hoc exploratū eſt ꝓ hoc ꝙ
cathecumios baptiſabat et non alios. hoc qd̓ durā
dus dicit ꝙ pium eſt creditu ꝙ deus ſupplet inten=
tionem ſi baptiſans non intendit cū parentes faci=
ant quod in eos eſt nichil valet vt oſtenſum eſt i ſi=
mili contra gerſonē. ¶ Ad argumentū de certitu=
dine non poſſumus habere niſi moralē que ſufficit
nobis preſumendū eſt de recta intentione vbi non
conſtat de oppoſito. ¶ In toto epilogando poteſt
eſſe additio ſubtractio corrupta locutio termioꝝ
tranſpoſitio. ¶ Ex dictis infero correlaria. Pri=
mum eſt. aqua roſacea non ſufficit ad baptiſmum.
Probatur. non eſt aqua. quēadmadum homo pi=
ctus eſt homo pict⁹ ſed non eſt homo. ſic aqua ro
ſacea eſt aqua roſacea ſed aqua roſacea non ē aqua
ſed quia multum aque aſſimilatur reputatur aqua
vel aqua cuꝫ addito . ꝙ non eſt aqua. patꝫ. poteſt in
aliquem effectum in quem non poteſt aqua elemen
taris : ergo non eſt eiuſdem ſepeciei ſecum. tenet
conſequentiam per illam maximam phicam a po=
ſteriori arguendo diſtinctionē ſpecificā ſed illa ma
xima non vocat difficultate. noticia ſortis ſortē re=
preſentat/ꝛ tamen noticia platonis eſt eiuſdem ſpe
ciei ſecum ſuppoſita ꝙ vtraqꝫ ſit intuitiua vel ab=
ſtractiua proprie dicta. Secundo aqua roſacea eſt
eiuſdem ſpeciei cum roſa. ergo non eſt eiuſdeꝫ ſpe
ciei cum aqua. illa cōſequentia tenet de ſpecie ſpe=
cialiſſima de q̄ loquimur. de ſpecie ſubalterna non
eſt dubium quin ſint eiuſdē ſpeciei. Aſſumptū pro=
batur. vapor eleuatus ab aqua realiter eſt aqua. pa
tet ꝑ experientiā/ſi ponat̃ pannus ſuper aquaꝫ vbi
vapor eleuatur apparebit aqua. Item argentum
viuum diutius conſeruatur in vaſe obſtructo ꝗꝫ nō
obſtructo ꝛ hoc non eſt niſi quia vapor iterum de=
ſcendit et remanet argentum viuum. Preterea
ignis generat aquam roſaceam ex roſis et ex aliis
herbis aliam aquam que nunꝗꝫ immediate poteſt
producere aquam elementarem. ¶ Secundum
correlarium/vinum ceruſia medo non ſunt ma=
teria baptiſmi/patet vt ſupra. idem patet de vri=
na/ſaliua de iure carnium dubium eſt ſcd̄m mul=
tos. ¶ Tertium correlariū. nec omne quod eſt eiuſ=
dem ſpeciei cum aqua ſufficit. patet de glacie et ni
ue que realiter ſunt aqua ſed quia abluere non poſ
ſunt nō ſunt materia debita ſcd̄m cōmuniter loquē
tes aqua imbibita ſpongie ſufficit. Hoc tertiū cor=
relariū eſt michi dubiū cum glacies ſit eiuſdeꝫ ſpe
ciei cum aqua et realiter eſt aqua / capiendo iſtum
terminum aqua abſolute. ſufficit ꝙ ipſa ſit nata ab
luere ꝗꝫtū eſt de ſe nec forte requiritur actualis ab
lutio parua aqua ferme inſenſibilis ſufficit liquidā
ſcd̄m alios et tamen parum pōt illa mūdare. aqua
marina ſufficit eſt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime cū
aqua et pura aqua ſubſtantial'r licet non qualitati=
ue. facile aqua maris fit dulcis ſeparata terreſtrei=
tate. in mari ſuſcipitur aqua dulcis per inſtrumen=
ta anguſtos porros habentia vt naute facere ſolent
piſces aquam dulcē (ꝗꝫꝗꝫ in mari viuāt) ſuſcipiunt
quattuor flumina paradiſi vt opinatur damaſcen⁹
de occeano ſcatent et tandē decurſu per terrā red=
duntur dulcia / et ibi non videtur ita facilis curſus
de ſpecie eſſentiali in aliā quare illa aqua maris ſuf
ficit/ſecus eſt de vrina que ſanguis vel alteri⁹ hu=
moris in corpore ſuperfluitas eſt q̄ nullatenus eſt
aqua/eſt ſuperfluitas ſcd̄e digeſtionis. de ſputo id
idem videtur. aqua in vino ſufficit ſi mutet̃ in vinū
iam non eſt aqua. ¶ Quarto ſequitur. nullus pōt
ſeipſum baptiſare / hoc etiā patet de quodā iudeo
in mortis articulo qui volebat ſeipm̄ baptiſare ex
de baptiſmo et eius effectu debitū dixit ego me ba
ptiſo. ꝛc. ꝛ illud eſt rationabl'e ſicut nemo creat ſeip
ſum carnaliter ſic neqꝫ regenerat ſpiritualiter. Si
quis baptiſatur in iure carniū / vel niue /vel huiuſ/
modi vbi dubitatur an ſit realiter aqua vel non qꝛ
difficile eſt illud per phiam purgare. ſeruetur docu
mentum qd̓ ponitur de baptiſmo et eius effectu ca
pitulo de quibus dubiū eſt an baptiſati fuerint ba=
ptiſentur his verbis premiſſis. Si baptiſat⁹ es nō
te rebaptiſo/ſed ſi nondum baptiſatus es ego te
baptiſo in noīe patris et fi. et ſpiritusſan. ¶ Quin=
to ſequitur ꝙ ſi mācus dicat verba et mutus ꝓii=
ciat aquam non eſt baptiſatus paruulus. ꝑmo ora=
tio quam profert eſt falſa qꝛ ille loquēs non bapti=
ſat magis ꝗꝫ alter. hec ſola ratio non oſtendit pro=
poſitum. Item ſacramenta ꝗꝫtum ad ea que ſūt ne
ceſſitatis non accipiunt diuiſionem bene tamē ꝗꝫtū
ad ea que ſunt congruitatis. nec requirūtur man⁹
ad leuanduꝫ puerū ſufficiunt pedes vel alie partes
dū idem aſpergat aquā et proferat verba. nec reqꝫ=
ritur ꝙ immediate tangat puerū ſi mittat eū in cri=
brum per cordā longiſſimā baptiſat. ¶ Contra di Ad primo
cta arguitur primo ꝙ forma poſita non eſt neceſſa= ꝯtradicta
ria. interdum baptiſabat̃ noīe chriſti. patet in primi
tiua eccleſia et patet in actibus aploꝝ et non legit̃
reuocatio. ergo adhuc licet ſic baptiſare. ¶ Et confir Cōfirma
matur contra illud vbi dicebatur tranſpoſitio ter= tio argumē
minorum vel ſillabarum ſic ſcꝫ ꝙ ſnīa muttetur va ti primi.
riat formam. ꝓbo ꝙ non. capio hanc/ ego te bapti=

ſo ⁊c̃. Arguitur ſic. iſti termini ſic ordinati ſunt for=
ma verboꝝ. ego te baptiſo ⁊c̃. et iſti termini ſic ordi
nati ſunt iſte res ſic tranſpoſite. ergo iſte res ſic trāſ
poſite ſunt forma verboꝝ. cōſequentia tenet expo
ſitorie in tertia figura et maior eſt clara. ꝓbatur mi
nor. quicquid eſt pars vnius eſt pars alterius ⁊ econ
uerſo ꝗ hoc eſt illud. Item a b c ſunt c b a. ¶ Re=
Reſpōſio ſpōdetur concedendo ꝙ interdum baptiſabatur in
ad pͥmum nomine chriſti ſed hoc erat ex diſpenſatione dei vt
nomē chriſti amabile redderet quod apud iudeos
et gentiles erat infeſtum ſm̃ illud pͥme corinth. j.
nos predicamꝰ xp̄m crucifixū iudeis q̄d ſcandalū
gentibus autem ſtultitiam ſed an nūc ſufficeret ad
eſſentiam baptiſmi res vix eſt lucida et aliqui dubi
tant alii dicunt nūc non eſſe cauſam dubitandi/ de
conſecra. d. iiij. in ſinodo angloꝝ dicitur ꝙ nomi=
nans vnam perſonam et non omnes non baptiſat.
oportet dicere ſm̃ formā tactam a xp̄o Mathe. vl
timo. In nomine patris et filii et ſpiritusſancti.
Item dicit grego. q̄rino epiſcopo hibernie et reci=
tat gratianus vbi ſupra cap̄. hii vero. alex. bonauen
tura et doctores paſſim hoc tenent ſed qꝛ magiſter
in littera dubitat dicens tutius eſſe nominare expꝛeſ
ſe perſonas i diuinis iohānes in apparatu bernar=
dus in glo. de baptiſmo et eius effectu cap̄. primo
non preter rationem dubitat. tamen in iſtis vbi nō
poſſunt haberi rationes magne ſequamur determi
nationes patrū et vulgarem opinionē. alia tamē po
ſitio non penitus eſt extincta eſto ꝙ durandus illā
Reſpōſio penitus erroneam reputet. ¶ Ad confirmationē
ad confir. pono propoſitiones. Prima eſt: tiſanc tuſrīſpi ⁊ ſic
ordine econuerſo eundo per ſillabas ſunt forma
debita hoc pꝫ per ſillo^m expoſitoriū adductū eadē
res eſt ſancti tiſanc. et eodē modo potes ꝓbare du
cendo ordine econuerſo per litteras vel incipien=
do a medio poſtea a fine vltimo a principio accipe
analogiam. homo eſt ois homo eſt propoſitio vera
ſi ſcribatur ois homo eſt homo qꝛ hec omnis ho=
mo eſt homo eſt hec homo eſt homo omnis. ꝗ.
¶ Secunda propoſitio. ſi quis proferret tiſanc et
ſic antroḡdo eūdo non vteretur debita forma ſaltē
debito modo. debitus modus ꝓuenit a ſenſu i quo
procedimus. ¶ Tertia propoſitio/ ſi eſſet vna lin=
gua in qua ſillabe ordine econuerſo ſignificarēt ſi=
nonime cum hac latina ſicut arabes faciunt et in
arithᶜᵉ contingit Ego te baptiſo ⁊c̃. talis bene bap
tiſaret qꝛ tiſanc et ſancti eſſent termini ſinonimi.
Poteſt hic fieri dubium poſito ꝙ preſbiter capiat
duos paruulos et dicat ego baptiſo vos ⁊c̃ ⁊ vnus
moriatur inter ꝓferēda verba et alter viuat/ an ille
qui viuit eſt baptiſatus. Et videtur ꝙ non poſtq̄
preſbiter non protulit propoſitionē veram ſed pro
poſitionem eſſe veram eſt imptinens forme baptiſ
mi cū nec repugnat nec ſequitur. Potes facere du
bium/ ſi duo fabricent vnam linguam an vti illa ſuf
ficit ad formam baptiſmi. nec ſufficit dicere nō li=
cet fabricare nouā linguā ſufficientem poſt inſtitu=
tionem baptiſmi a xp̄o. angli a ſaxonibus et brito=
nibus cōfinxerunt nouā linguam propter coꝝ ci=
uitatem et ſufficit in eorū lingua baptiſare. dicit
ꝙ quecūqꝫ ligua ſufficit dum modo eſt communis
et ſufficiēter introducta eodē modo ſi iſte voces la
tine ego te baptiſo deſtituantur a ſua ſignificantia
quā nunc habent non ſufficerent ad formam bap=
tiſmi. ¶ Secūdo arguitur. aliquis eſt baptiſatus Scđo ar.
baptiſmo fluminis ante ꝓlationem illoꝝ verborū ꝯ dicta.
ergo illa forma non eſt neceſſaria cōſequentia cla=
ret/ ꝓbatur antecedens ſi quis inter ꝓferendū ego
te baptiſo in nomine pr̄is ⁊c̃. et puer iteri moritur
eſt baptiſatus poſtq̄ non eſt defectus ex parte pue
ri gentū vel miniſtri. ¶ Et confirmatur circa ma= Et confir
teriam aqua non req̄ritur q̄d probo qꝛ nec quarta mat ratio
aque nec pinta ⁊ ſic de quacūqꝫ aqua. Si dicas iſta
parua copina requiritur: contra: per aliam copinā
poſſum baptiſare ergo illa nō requirit et ſic de qua
libet alia argumētabor. ¶ Ad ſecundū dicit iohan Reſpōſio
nes gerſon in ſcđa parte in compendio theologie ad ſecūdū
creditur ꝙ talis plene eſt baptiſatus: qꝛ tūc ſūmus
ſacerdos ſupplet quod miniſter ſupplere non po=
tuit. Cōtra illud arguo ſic. ſi ꝓlato iſto termino pa
tris puer eſſet baptiſatus non eſſet opus reſiduum
proferre q̄ntum ad neceſſitatem ſacramenti conſe=
quens eſt contra dicta et contra oēs. item pari ra=
tione in prolatione ſolius primi termini eſſet bap=
tiſmus: ideo dico ꝙ non eſt baptiſatus ibi eſt deffe=
ctus ex parte pueri qui non eſt. reperio hugonē de
ſancto victore dubitare de illo qui vult baptiſari et
non baptiſatur an ſit ſaluus et cōſuluiſſe ſuper hoc
ſanctum bernardum qui ei profunde in hoc reſpon
debat adultus qui vult baptiſari et non poteſt ha=
bere aq̄m vel miniſtrum ſic diſcedens eſt ſaluatꝰ.
ad auctoritatem xp̄i qui crediderit et baptiſatꝰ fue
rit ſaluus erit hoc concedit ex quo non habes ꝙ ne
mo eſt ſaluatus niſi baptiſatus ꝙ bene conuincit ex
reſponſione chriſti qui vero non crediderit cōdem
nabitur. nō dixit baptiſabitur ſaltem baptiſmo aq̄
tales baptiſantur baptiſmo flaminis. de paruulis
dicit dānātur in noua lege niſi baptiſētur. vide bea
tum bernardum in ep̄lis in ep̄la ad hugonē de ſan
cto victore. ſed tali non cōfertur tanta gratia ſicut
adulto baptiſato cū ratione rei operate nichil ei cō
fertur. ¶ Circa confirmationem pono propoſitio= Reſpōſio
nes. Prima eſt nulla aqua requiritur ad baptiſmū ad confir=
pꝫ per confirmationem et aſcenſum ⁊ ſēper loquor mationē.
lege ſtante de potētia dei abſoluta non eſt queſtio.
¶ Secunda propoſitio. nō requiritur aqua ad bap
tiſmum hec propoſitio differt a priori qꝛ hic diſtri=
buitur aqua diſtributione oppoſita ſuppoſitioni cō
fuſe tātū/ in alia diſtributiōe oppoſita ſuppōi deter
minate probatur propoſitio hec eſt falſa requiritur
aqua ad baptiſmum fluminis nam eſt affirmatiua
non ſignans cuiꝰ extrema non ſupponūt pro eodē
non de conditionato extremo ergo eſt falſa. conſe=
quētia tenet ex logica. probatur aīs. vnū extremū
eſt ille terminus aqua alterum ſiue ſit predicatum
ſiue ſubiectum (non eſt vis) eſt hoc totum requiſitū
ad baptiſmum fluminis. ꝙ illud nō ſupponat ꝓba=
tur: vel pro qualibet aqua vel nulla vel aliqua et

aliqua non/tertiũ dari non poteſt nec ſcdm/ſi detur
primũ tunc prima eſt vera aqua requiritur ad bap
tiſmum fluminis quod reprobatum eſt licet prima
defendi poteſt concedo illas duas falſas ⁊ quicqd
ſit equalere nec placet michi illud ꝙ auffe"re opoꝛ
tet requiritur et capere cõueniens eſt qꝛ iã non ca=
piuntur extrema. ¶ Tertia propoſitio requiritur
tantum valet ſicut neceſſe hec conditionalis eſt ve=
ra neceſſe eſt ſi quis baptiſat illũ baptiſare in aqua
intellige de baptiſmo fluminis ita ꝙ neceſſe cadat
in totam conditionalem nec licet aſcendere et de=
ſcendere in cõditionalibus et in cõſequẽtiis vt ĩ ce
teris ꝓpoſitionibus niſi aliquẽ modũ peculiarẽ ef=
fingere volueris ſed hoc relinqtur dicacib⁹ artiſtis
qntũ pedem (primo relicto) in ariete querentibus.
¶ Quarta propoſitio.nõ ſtãdo de ꝟtute ſermonis
quecũq; aqua q° ad magnitudinem ſufficit ſed q°
ad ꝗtitatẽ eſt dubiũ ſed ſufficit ꝗtãcũq; modi=
ca dum modo illa totum irrigare poteſt vbi eſt
punctuale ſtabilimẽtum in paruitate poſtꝗ debet
eſſe ſignum ſenſibile da maximam aquam que nõ
ſufficit ad baptiſmum vel minimam q̃ ſufficit ⁊ ſic
eſt aliqua aqua baptiſmus a qua ꝗtãcũq; modica
aqua auferatur deſinit eſſe baptiſmus cum deſinit
eſſe ſignũ ſenſibile.ſed ad quẽ ſenſum eundum eſt
inferius tangetur.ſi detur maxima aqua q̃ nõ ſuf=
ficit ad baptiſmũ tunc dabis vnam aq̃m q̃ ꝑ quod=
cunq; additamentum erit baptiſmus et per rarefa
ctionem ſine extrinſeco appoſito.circa minimam
aquam põt eſſe difficltas auferendo a tergo illius
aque vnam partem adhuc poteſt videri et cũ hoc
dabit vltimũ iſtãs viſionis ſm ſe totã ſincbathe°°.

Arguitur iii. contra dicta.
¶ Tertio arguitur . nomina et verba tranſpoſita
idem ſignificant.ij.perier.ergo qualitercũq; inter=
cate pronuncietur verba eſt baptiſmi forma. ¶ Et

Cõfirmatio.
confirmatur.vel illa verba ſunt forma vt propoſi=
tio falſa vel vt vera non primum:qꝛ in ſacramentis
veritatis nichil falſi eſt imixtum/nec ſcdm qꝛ quã=
do ego dico ego te baptiſo in nomine ⁊c̃. ille nõ eſt
baptiſatus:pȝ ex dictis contra de gerſono. ¶ Ad

Reſpõſio ad tertiũ
tertium reſpondetur.argumentum non eſt ad pro
poſitum : quia illa regula philoſophi nichil aliud
vult ꝗ datis duabus propoſitionibus quarum ter=
mini preponuntur et poſtponuntur ſeruatis pꝛope=
tatibus logicalibus ille equiualent.modo ſic non
eſt hic procedendo ordine e conuerſo non eſt propo
ſitio ſaltem ratione illius ordinis. ¶ Ex illo patet
quando conuerſa eſt forma debita ⁊ etiã conuertẽs
manent termini ſinonimi ⁊ cõuertens diſtincte ſi=
gnificat ſicut et conuerſa nec hoc eſt inconueniens
ꝙ ſunt plures forme ſunt mille tales vocales q̃rũ
quelibet eſt forma ſed poſtꝗ ſunt ſinonime ꝑ eaſ
reputantur/nec tamen nego qui prepoſitio vl' poſt
poſitio iterdũ variat terminos eſſe ſinonimos eſto
ꝙ quelibet pars vnius complexi ſit ſinonima cum
aliqua parte alterius et ecõuerſo vt ab homine dif
ferens et differens ab homine vbi vnum totale de
aliquo verificatur de quo aliud nõ verificatur ergo
non ſunt ſinonima. Etiam non omnis ſinonimitas
ſufficit patet de ſcriptura et cõceptibus ſinonimis
vocali inſufficientibus impoſſibile eſt mutum bap
tiſare cedit verbum ad elementum et fit ſacramen

Rñ ad ꝯfirmationem.
tum. ¶ Ad confirmationem dicitur ꝙ non oportet
neq; vt ſic neq; ſic.greci baptiſant dicendo baptiſe
tur ſeruus xp̃i/et tñ ſola orõ idicatiui modi dicitur
eſſe propoſitio ſm logicos/quando deus inſtituiſ=
ſet has voces buf baf ipſis prolatis fuiſſet a deo bo
na forma ſicut illa quam nũc habemus.ſecũdo di=
co ꝙ forma noſtra eſt propoſitio vera baptiſo tan=
tum valet grece ſicut lauare vel tigere iudich .xij.
deſcendebat in vallẽ bethulie et baptiſauit ſe id eſt
lauit ſe quando profero terminũ baptiſo aſpergo
aquam.tertio dico ꝙ ibi eſt tranſita° aliud eſt tẽpus
in quo illud verbum baptiſo profertur:aliud eſt tẽ
pus pro quo profertur/profertur enim pro inſtãti
terminãte verba queãdmodũ ſi petas a tacente q̃d
dicis/ipſe reſpondet nichil dico loquitur pro tem=
pore pro quo tacuit.quarto dico vtoꝛ tempore pre
ſenti pro toto tẽpore prolationis verboꝝ et tunc in
eodem tempore preſenti quelibet ſillaba illius ora
tionis eſt ſecundum vnum modum dicendi vide in

Arguitur quarto cõtra dicta.
prima queſtione de eucha°. ¶ Quarto arguitur ꝙ
aſpergendo primo aquã anteꝗ proferam verba il=
le eſt baptiſatus ergo verba non requiruntur: con=
ſequentia eſt plana:antecedẽs probatur.non opoꝛ
tet ſimul aſpergere aquam et ꝓferre verba.quod
probo:qꝛ petrus in die penthecoſtes vt patet actu=
um.ij.baptiſauit circiter tria milia et tamen nõ eſt
veriſimile ꝙ quelibet tetigerit aqua qñ verba pro=
ferebat ſed diſpergebat aquam ſuper eos omnes
q̃ aliquos tetigit quando protulit verba et aliquos

Et confirmatur.
non. ¶ Et confirmatur vel requiritur ꝙ q̃libet ps
baptiſati aqua diſpergatur et hoc non:vel aliqua ⁊
tunc ſequitur ꝙ ſi digitus paruuli egrediatur ante

Reſpõſio ad quartũ
totum ille poteſt baptiſari. ¶ Ad quartum reſpon
detur.non requiritur ꝙ baptiſans tangat baptiſa=
tũ imediate ſed ſufficit ꝙ aquam applicet imedia=
te vel mediate pȝ de baptiſante per cribrum ſitulã
vel proiiciendo de ponte cum aqua eſt ſuper bapti
ſandum/ſi quis proferat verba ſufficit.modo bap=
tiſati a beato petro et aliis erant tacti aqua q̃ ſuper
eos manſit in prolatione verborum vel tẽpore pro

Ad confirmationẽ.
lationis eos tetigit. ¶ Ad confirmationem ſũt opi
niones aliquibus dicẽtibus/ſi caput eſſet extra vte
rum totum poteſt baptiſari/ſi pars minus pricipa
lis non.teneo ꝙ quecũq; parua pars extra vterum
ſufficit poſtꝗ nec hoc nec illud ratione oſtendi po=
teſt inſolubiliter nec ex ſacris litteris ĩ foro dei poſt
ꝗ ſacris litteris non obuiat et non eſt in facultate
paruuli mitioꝛ pars tenenda videtur.et ratio eſt:qꝛ
anima eſt in qualibet parte tota:nec video apparen
tiam in dicto dicentium/hoc eſt verum de capite
non de aliis membris cum eadẽ anima eſt in qua=
libet parte corporis equaliter licet cõmuni⁹ caput
ꝓcedit reliquas partes ĩ natiuitate non tamen ſẽp
patet de iacob tenente plantam eſau. Gerſon vi=
detur tenere oppoſitum dicens.nemo poteſt rena=
ſci anteꝗ naſcatur/modo ille tunc non eſt nat⁹ hec

parum valet vel loquitur de renato ſm ſe et quanlibet ſui partem et hoc non oportet ſi de parte illa que eſt nata extra vterum q̄re non poteſt renaſci. ſi petas an paruulus in vtero poteſt baptiſari dicitur ꝙ ſic vt iacet queſtio / ſicut paruulus in vtero eſt baptiſatus ſed nemo baptiſatur in vtero non ſufficit baptiſare matrem ad baptiſationem paruuli cū ſint duo ſuppoſita nec duo baptiſmi ſufficiunt. non ſufficit mediate paruulum abluere et quādo ita fieret ꝙ poteſt aliquis aqua tangere puulum in matrice hoc non ſufficit ad baptiſmum cū non eſt natus extra vterum in parte vel in toto licet bene ſit natꝰ in rerum natura hoc eſt philoſophice natus cū eſt progreſſio de non eſſe in eſſe et mutatio huius totiꝰ in hoc totum nullo ſenſibili manente eodē. paruulorꝫ baptiſmus non eſt differendus propter teneritatem ſunt in periculo viuēdi teſte philoſopho. vij. de animalibus. fetor extincte candele i muliere pregnante cauſat aborſum.

Quīto arḡ ꝯ dicta. ❡Quinto arguitur: probando ꝙ conditio cōditionalis repugnet intētioni baptiſmi baptiſet ſortes platonem ſub hac cōditione: ego te baptiſo ſi placeat patri tuo / queritur anteq̄ꝫ illud peruenit ad patrem an ille eſt baptiſatus ſi ſic. Contra. non baptiſauit eum niſi ex ꝯditione ita ꝙ ſi pater non fuiſſet contentus talis non eſſet baptiſatus ponatur interim mortuus anteq̄ꝫ patri conſtiterit. ſi dicas tunc p̄mū q̄n pater incipit eſſe contentus eſt baptiſatus. Contra verba et aqua ſimul applicabantur et tunc quo ad conſenſum patris talis non erat baptiſatus et per eius ſolum cōſenſum eſt baptiſatus: ergo verba et aqua nichil faciunt. Forte dicis omnis conditio repugnat. cōtra extra de baptiſmo et eius effectu de quibus dubiū eſt: et alegatur ſupra. Item patet in ſponſalibus.

Cōfirmatur. ❡Et confirmatur. preſbiter ſic baptiſans in nomine patria et filia baptiſat vt ſupra patuit: ſed patria et filia non ſunt termini ſinonimi cū patris et filii: ergo ſi loco de nomine dicet nōibus vel patris dicet patrū baptiſabit cū forte numerus nō mutat ſinonimitatē. idem patet de trallo et balbutiēte proferente. l. loco de. r. profert i nomine paclis vt temulenti edentuli et aduſti melencolici ſolent.

Reſpōſio ad quintū ❡Ad quintum reſpondetur ꝙ plato nichil facit in caſu talis conditio repugnat forme baptiſmi que non dependet ex euētu futuro patris vel alterius. Alia eſt conditio nunc inexiſtens ſecus eſt de illa ſi non es baptiſatus ego te baptiſo certitudinaliter nūc baptiſat ſi alter non eſt baptiſatus propter exiſtentiam conditionis. ❡Sed contra iſtam conditionalem baptiſationem arguitur. ſufficit i caſu dubio dicere cathegorice Ego te baptiſo in nomine patris et filii et ſpiritusſancti: q2 ſi nō es baptiſatus iam baptiſatus euadet: ſi eſt baptiſatus antea iam poſtq̄ꝫ eſt homo regeneratus nichil ſuſcipit. ❡Reſpondetur ſicut argumentū arguit quādo cathegorice aliquis baptiſaret ſi talis de quo dubitatur nō fuerit añ baptiſatus iam baptiſatur de nouo ſi fuit baptiſatus iam nichil facit ſed eccleſia (vt opinor) videns aliquos euntes bis ad baptiſmum hoc ꝓhibet ⁊ ne daret occaſionem ſcandali puſillis qui facile in ſimili caſu exiſtimarent talē de quo eſt ſuſpitio eſſe bis baptiſatum impoſuit eccleſia talē modum loquendi ſuis filiis. de conditione in matrimonio dicerent aliqui licet ſint conditiones ſpōſalibus nō tamē in matrimonio qḋ eſt ſacramentum. ſponſalia autem non ſunt ſacramentū. cathegorice cōtrahitur ſacramentū matrimonii. Si dicas ponamus ꝙ pater cōſentiat me proferente verba cōditionaliter vel q̄ꝫ primum meus caſus ſuis auribꝰ increbuit. ❡Reſpondetur: ſi conſentiat in fine non eſt paruulus baptiſatus ante nō erat baptiſatus ſi nūc ſit baptiſatus ſolus patris conſenſus facit hūc eſſe baptiſatum / ſed hec ratio non eſt perēptoria dicet. non ſolus conſenſus patris hoc facit ſed aſſenſus cum forma preuia. nō obſtante opinor ſacramenta debere habere conditionē extantem et ſic ſi aliquis baptiſaret paruulum platonis hac lege ſi pater conſentiret interea mortuo filio pater cōſentit puer diſceſſit non baptiſatus. Si pater cōſentit dū verba proferuntur vel puero exiſtente res non eſt ita lucida propter exiſtentiam conditionis dicitur cōditio preſens vel preterita que eſt certa non impedit formam baptiſmi q2 illa iam iexiſtit / vt te baptiſo ſi nō ſis baptiſatus hoc non dependet a conditione extrinſeca a baptiſante et baptiſato ita certa eſt hec forma ac ſi cathegorice applicaretur baptiſmus et talem formam deus ſuſcipit non autem conditionem dependentem ab extrinſeco. probabile eſt etiā ꝙ talis eſt baptiſatus. modo pater aſſenſum ꝓbeat tempore prolationis cum conditio iam iexiſtit ſiue ab extrinſeco ſiue ab intrinſeco. ❡Sed contra: ſequitur ꝙ paruulus eſt baptiſatus ꝑ hoc ꝙ ſortes eſt in templo cum baptiſo paruulū ea conditione ⁊ ſic latebit an ſit baptiſatus ſicut poteſt latere cōditio vt puta de aliquo aſpectu planetarꝫ in celo. illa ratio non vincit vbi eſt dubium an paruulus ſit baptiſatus eſt remedium ſufficiens propter ambiguitatem que poteſt imergere in iſtis conditionibus cauendum eſt a tali modo baptiſandi et potiſſimum quādo eſt dubium de conditione vt ego te baptiſo ſi ſol ſit in primo gradu cancri vel in primo minuto illius gradus / hic erit dubium an puer eſt baptiſatus propter dubitationem i quo minuto p̄mi gradus cancri nunc eſt ſol: ſecus eſt hic ego te baptiſo ſi non ſis baptiſatus licet dubitauerim ante prolationem verborꝫ an is ſit baptiſatus in fine non dubito / ſecus erat in aliis.

❡Ad confirmationem cōceditur antecedens et negatur conſequētia: q2 nec audiens nec modus loquendi dat ꝙ ille ſimplex ꝓſbiter volebat dicere nominatiuū / vocatiuū vł ablatiuum huius nominis patria vel filia ſed ſolum corrupte ꝓtulit circa eundem caſū et numerū / maior eſt diſſonantia conceptus mutando in plurale. Reſpōſio ad confir.

❡Sed contra dicis / tantum eſt mutare litteram a tergo ſicut a fronte / ſed dicendo baptiſo te in noīe matris et filii non eſt baptiſmus: ergo dicendo patria vel matria non eſt baptiſmus / dicatur idem eſt mutare in calce et in capite ceteris paribus modo

preſbiter eo modo quo pronunciare poterat dixit patris et ex modo loquendi et concipiendi hoc dedit aliis intelligere licet corrupte protulerit. vetule plebee obligate dicere pater noſter vel aue maria ſatis corrupte proferunt et peregrini in gallia orationes corruptas nõ obſtante ex modo conſtat aliis quid dicere voluerint. ¶ Ex dictis infero correlarium ꝙ curatus et epiſcopus debẽt ſollicite admonere preſbiteros vt diſtincte proferãt formam verborum et habentes filios debent ſuper hoc eſſe invigilantes et preſbiteri vt ſatiſfaciant propriis cõſcientiis coram deo.

Sexto cõtra dicta arguitur

¶ Sexto arguitur: ponatur ꝙ aliquis moriatur primo in inſtanti terminãte prolationem verborum arguitur ſic: tunc talis eſt baptiſatus et tamen nunꝙ̃ ſuſcepit ſacramẽtum quod patet quia aqua non eſt ſacramentum niſi ꝑ illud inſtans ſolum ſm aliquos. ſaltem illud eſt ꝓbabile ꝙ ſit baptiſatus arguitur ſic: ſi duo ſucceſſiue mereantur per vnam horam et vnus primo moriatur in inſtanti terminante horam et alter viuat in illo et non mereatur tales eque merentur/quod pꝫ q2 habebunt equales beatitudines ſuppono cetera eſſe paria. ſi dicas ꝙ ille qui eſt in illo inſtanti plus beatitudinis habebit ꝙ̃ alter/ſignetur et non potes dare: ergo per ſimile ſi duo ſic ſe habent ꝙ vnus manet in illo inſtanti et alter moritur equaliter ſe habebunt ad baptiſmum.

Cõfirmatio.

¶ Confirmatur in caſu extreme neceſſitatis licet carthuſienſi comedere carnes contra votũ ſuum etiam papa diſpenſat contra votum continentie cum filio vel filia regis pro rationabili cauſa et patebit inferi⁹ diſtinctionib⁹. xxxvij. et. xxxviij. et tamen illa ſunt de iure diuino eodem modo de ieiunio: ergo vbi deficit aqua vt i pleriſqꝫ partibus affrice et in arabia deſerta et oris egipti a nilo remotis et habetur vinum et nullus alius liquor licet baptiſare ſaltem papa diſpenſante i vino ergo non ſola aqua eſt materia.

Reſpondetur ad ſextum.

¶ Ad ſextum reſpondetur. et non oĩno improbabiliter ꝙ talis non eſt baptiſatus cum non ſit i inſtanti terminãte verba: Potes etiam dicere et melius talis eſt baptiſatus. ſufficit exiſtẽtia pueri in tempore terminato ad illud inſtans. ſimile frequenter habes de ſorte q̃ cõti⁹ albeſit per vnam horam et non ſit in inſtanti terminante illam horam et de platone in illo inſtanti exiſtente/melior analogia eſt de duobus cõtinuo merentibus per vnam horam vniformiter quorũ alter primo non eſt in inſtanti terminante illã horã et alter eſt qui ceteris ante illam horam paribus et poſt/equalem gloriam et gratiã habebunt. ¶ Sed contra hoc arguitur: capiatur vltima ſillaba ſcꝫ ti illa profertur ſucceſſiue ſm intentionem: ergo ante quamlibet partem ſm intentionẽ vltime ſillabe vel littere dabatur pars ante/ſicut ante quãlibet partẽ caloris fuit prius calor: ergo in aliquo inſtanti ante primum non eſſe verborum fuit forma ſufficiens: ꝰ ille erat baptiſatus. ¶ Forte dicis non erat ſufficiens: contra hoc arguo. ꝓferant duo illas formas et ambo venientes ad vltimam litteram ſortes et plato deſinat ſortes ante platonem ꝑ milleſimam partem hore gratia exempli tunc illa forma prolata a ſorte ſufficit et tãtum plato protulit: ergo prolata a platone ſufficit. ¶ Forte dicis non eſt ſimile: q2 vnus quieuit a prolatione verborum alter vero non et deſcens vtitur forma alter vero non. ¶ Cõtra ſi vnus proferret vltimam litteram per vnam horam ad imaginationẽ nõ ante inſtans terminatiuũ baptiſaret et ſic per ſuũ longum proferre iuuenis maneret non baptiſatus. ¶ Forte dicis et bene qñ profertur aliquid quod circunſtantes poſſũt intelligere tunc ille eſt baptiſatus vel imediate poſt vltimum inſtans non eſſe vltime ſillabe huius dictionis ſancti iſte eſt baptiſatus et hoc ſi ſit intelligentia termini ſi quis celeriter pronũciet ſtat aliquem eſſe baptiſatum nec per primum inſtans eſſe nec vltimum inſtans nõ eſſe pꝫ de tempore terminato ad primũ inſtans non eſſe verborum et ſic ſi non ſit in illo primo inſtanti eſt vere baptiſatus et talis diſcedit cum caractere et habuit in vita ſed non dabatur vnum inſtans quo habuit caracterem i vita ſed tẽpus et ſic ille caracter incipit eſſe in reꝝ natura nec per primũ inſtans eſſe nec per vltimum inſtans nõ eſſe vt ſi angelus crearetur imediate ante hoc iſtãs ¶ Contra/ponamus aliquos bene doctos ſciẽtes quid homo vult dicere anteꝙ̃ proferat tunc per te illa forma ſufficeret anteꝙ̃ eſſet quod diceret nemo ſed cõſequentia eſt nulla reꝗritur forma ſufficiens.

Reſpõſio ad confirmationẽ.

¶ Ad confirmationem dicitur ꝙ papa non poteſt diſpẽſare id eſt reuocare nec diſpẽſare id eſt interpretari contra expreſſam ſententiam chriſti ali qua ſunt de iure diuino non ambigua et illa ſeruanda ſunt vt iacent queãdmodũ eſt materia baptiſmi niſi quis renatus fuerit ex aqua et ſpirituſãcto poteſt tamen põtifex interpretari ꝙ votũ quod a principio erat ſpontaneum in aliquo caſu nõ obliget vouentẽ ⁊ ipſum de obligare a voto/⁊ ſic poteſt doct⁹ quiſqꝫ interpretari ꝙ aliqua conſtitutio regule i caſu non obliget.

¶ Diſtinctionis tertie queſtio vnica.

Notandũ

Circa tertiam diſtinctionem an inſtitutio baptiſmi euacuet circunciſionem hec queſtio vnum ſupponit et aliud querit/ſuppõit enim baptiſmum eſſe inſtitutum et circunciſionem eſſe exhauſtam ꝑcepta moralia vt ſunt precepta decalogi in omni lege manent/et ratio: quia fundantur in equitate rationis naturalis licet eſſet aliquid cerimoniale i obſeruatione ſabbati quo ad diem qδ eſt variatũ. iudicialia vero fuerunt ad decidendas cauſas et lites inter homines et quia nõ omnibus eadẽ expediũt nec eadem eiſdẽ omni tẽpore/iudicialia mutata ſunt ſaltem robur non habent inꝗ̃tum huiuſmodi cerimonialia que ſignificabant aliqua futura mutata ſunt. congruẽtie ſunt ceſſationis legaliũ erant obſcura quantũ ad ſermonem q2 repreſentabãt futura hebre. x. vmbram habens lex futuroꝝ bonoꝝ. velata facie loꝗbat moyſes ad populũ/imperfectam gratiã conferebant reſpectu eoꝝ que ſunt in lege grẽ hebre. vij. nichil ad perfectũ adducit lex fuerunt ad obſeruantiã one=

roſa actuū.xv.dicit petrus quid temptatis impo=
nere iugum ſuper ceruicem diſcipuloꝝ quod nec
nos nec patres noſtri portare potuimꝰ/tēpus gra=
tie his cōtrariatur.eſt tēpus veritatis clare exhi=
bite iohānis primo.veritas per ieſū chriſtū facta ē
ſm illud ſedulij liᵒ.v.iam reſeranda docens qꝛ lex
velamie moyſi tecta diu chriſto nobis veniēte pa=
teſcit.eſt tempus plenitudinis contra imperfectā
efficatiam galath.iiij.vbi venit plenitudo tēporis
contra oneroſam obſeruantiam legis moſaice eſt
tempus manſuetudinis Mathei.xj.Onus meum
leue et iugū meū ſuaue.et ſeduliꝰ liᵒ primo.mira
bilium diuinoꝝ cuiꝰ onus leue eſt cuius iura ferre
ſuaue eſt trāſlato ſacerdotio neceſſe eſt vt legiſ trāſ
latio fiat/ſed in aduentu xp̄i tranſlatū eſt ſacerdo=
tium veteris legis quod fuit ſm ordinationē aaron
in ſacerdotiū xp̄i qđ eſt ſm ordinē melchiſedech:
ergo in aduentu chriſti facta eſt tranſlatio legis ſed
lex potiſſime conſiſtit in ſacramentis:igitur.dixi ſu
perius in q̄ſtū huiuſmodi.carnes porcine erāt ve=
tite in lege moiſaica et adhuc douglaſſes eas hor=
rentes comedere abſtinēt ſine peccato.Et ad iſtud
eſt congruentia in paſſione chriſti terre motus fa=
ctus eſt per vniuerſam terram ſol paſſus eſt eclip=
ſim.monimēta apperta ſunt velū templi ſciſſū qđ
coopiebat ſctā ſanctoꝝ et ſic omnia ſecreta latētia
fuerunt reſerata ad denotandū ꝙ templū illud ma
teriale non erat amplius neceſſarium ſed omnia in
xp̄o erant cōpleta.xp̄s māſit pro aliqua parte pa=
ſchatis in ſepulchro et per totum diem ſabbati et
ſigillabant iudei monimētū in ſabbato.xp̄s reſur=
rexit in dominica:ḡ paſcha et ſabbatum māſerunt
in ſepulchro et ſic de aliis legalibus.baptiſmū eſſe
inſtitutum ex auctoritatibus certum eſt ſed de pre=
ciſa inſtitutione dubium eſt et pro illo ponūtur pro
poſitiones.¶Prima eſt.non inſtituebatur quādo
Prima ꝓpoſitio. iohannes baptiſta baptiſabat.probatur.iohannes
in nomine venturi baptiſabat vt cōmuniter dicit̄
que non eſt forma baptiſmi ſm alios nullam for=
mā ſeruabat.¶Scđa ꝓpoſitio.baptiſmꝰ nō inſti=
Scđa propoſitio tuebatur ꝑ illud iohannis.iij.quando nicodemus
de nocte venit ad xp̄m.probatur:qꝛ non videtur ꝙ
tā neceſſarium ſacramentum imponeretur i ſecre=
to reſpectu etiā perſone que non debuit eſſe preco
Tertia ꝓpoſitio illius.¶Tertia propoſitio.inſtitutio non differe=
batur vſqꝫ ad reſurrectionē.mathei vltimo.Eun=
tes baptiſate eos.ꝛc̄.nā diſcipuli xp̄i ante paſſio=
nem baptiſabāt.io.iij.ergo veroſimile eſt tūc bap
tiſmum fuiſſe inſtitutum et ꝙ veram formā ſerua=
Quarta ꝓpoſitio. bant.¶Quarta eſt.non tamen debemus eſſe ma=
gis dubii de baptiſmi inſtitutione eſto ꝙ nō legatur
punctualiter vbi inſtituebatur q̄ꝫ ſi ſciremus deter
minate locum vbi erat prima eius inſtitutio quemad
modum ſcimus ꝙ anima xp̄i deſcendit ad inferos
licet dubitemus an per lineam rectam vel arcualē
in inſtanti vel tempore.¶Forte dicis actuum pri=
mo dicit beatus lucas qꝛ iohannes quidē baptiſa=
uit aqua vos aūt baptiſabimini ſpiritu ſancto non
poſt multos hos dies ꝛ illud erat poſt chriſti reſur
rectionem:ergo apoſtoli adhuc non erant baptiſati
et per conſequens non eſt veriſimile ꝙ baptiſmus
inſtitutus erat ante paſſionem.¶Reſpondet ma=
giſter petrus comeſtor et doctores ꝙ illud intelli=
gitur de generibus linguarum et non de baptiſmo
ianua ſacramentorum.accedebat ad babtiſma fla=
minis.¶Iſto ſuppoſito circa titulum queſtionis
due ſunt opiniones extreme/vna eſt ipſiꝰ beati hie Opi. hie=
ronimi tenentis ꝙ legalia ceſſarunt in morte chriſti ronimi de
et dicit ꝙ ſic expoſuerunt illud capitulum ad gala ceſſatione
thas.ij.origenes et iohannes epiſcopus cōſtātino= legalium.
politanus in ſecunda parte epiſtolaꝝ ab epiſtola cē
teſima vſqꝫ ad centeſimam.xiiij.incluſiue eſt alter=
catio inter eum et beatū auguſtinum ita ꝙ beatus
hieronimꝰ vult dicere nec petrus peccauit nec pau
lus ſed vterqꝫ eorum vſꝰ eſt quadā pia ſiīatione ad
lucrifaciendos iudeos quoꝝ petrus erat apoſtolꝰ
et gentiles quorū paulus doctor erat et lꝫ beatus
hieronimus in eo loco dicat ſe magis ſīias greco=
rum q̄ꝫ ſuam texere nō obſtante relicta auctoritate
viroꝝ illuſtriū in medium prodit contra beatum
aug.volens illud ſeruare/hugo th̄/alexander et do
ctores paſſim i hoc beatū hieronimū reliquūt.aliꝫ
tamen in.iij.in materia de ſcandalo ꝛ i ꝑncipio.iiij.
vtramqꝫ poſitionem tueri ſatagit pondꝰ poſitiōis
hieronimi in hoc ſtare videtur ꝙ legalia erāt mor=
tua poſt paſſionem ꝛ mortifera apl̄i tamen pia ſi=
mulatione vſi ſunt eis illo tempore/patꝫ de petro
ad galathas.ij.et de paulo qui circuncidit thimo=
theum et in ſeipſū ſeruauit votum nazareoꝝ actuū
xxj.et exponit illud ad galathas.ij.ſic petrus non
recte ambulabat ad veritatem euāgelii et nō vſqꝫ
quaqꝫ recte ſicut petitio pauli qua petiit ſtimulum
ꝯ ſe moueri ſtulta fuit et non vſqꝫquaqꝫ diſcreta pe
trus ſeruando legalia non conſiderauit omnes cir=
cunſtantias quas erat vtile cōſiderare poterat eñ
conſiderare de facili ꝙ vtile erat dicere gentilibus
ꝙ ipſe obſeruabat legalia ſpem in eis non ponens
cum hoc non fecit non vſq̄ꝫquaqꝫ recte ambulabat
ad veritatem euangelii non tamen peccauit qꝛ non
tenebatur hoc dicere ſed bonum et vtile fuiſſet ſi
ipſe hoc dixiſſet.reprehenſibilis erat et dignus re=
prehendi qꝛ non adhibuit tantam diligentiam quā
tam paulus voluit adhiberi:vult dicere:petrꝰ erat
reprehendēdus non qꝛ omiſit aliq̄d dicere vel face
re ad quod tenebatur ſed qꝛ omiſit dicere aliquid
quod multum expediebat.potes dare analogiam
i actibus humanis alius.dicit aliꝫ.cū aug.dixit pe
trum pecaſſe vna ratione hieronimꝰ hoc negat alia
ratione ſic non eſt inter eos contrarietas non inſci=
te elaborabat tueri partes hieronianas tamen me=
lius ſeruat beatus auguſtinus formā littere ad ga=
latas.ij.ꝓpterea rōnabiliꝰ dicit illđ i quo dubitat de
contrarietate inter ſanctos doctores nō debet mo=
uere.cathe aug.vult dicere petrum deliquiſſe in
illo facto quod alter negat.contradictoria nō poſ=
ſunt verificari per varias cauſas pluſq̄ꝫ per eaſdē
et ſic in hoc diſſute dicit aliꝫ niſi detur et commen
tum amicabile et perigrinum et cōcedo ꝙ cōtradi=

cunt et q beatus aug. in hoc rationabilius loquit
q̄ꝫ beatus hieronimus et petrus erat reprehenſibi=
lis et reprehenſus eſt iuſte et nõ procaciter ſicut he
reticus porphirius delir̄ exiſtimauit quo fit in ma=
teria fidei et ſacris moribus inferior poteſt ſuperio
rem caſtigare publice in pctõ publico gloſa margi
nalis ad galathas.v.dicit hieronim⁹ dicit eſt noxiū
ſeruare legalia poſt paſſionē ſiue ponatur ſpes in
eis ſiue non ſed ſolum diſpenſatorie propterea fal=
luntur aliqui doctores volentes facere eum in illa
pte conuenire cum auguſtino. ⁋Alius eſt modus
dicendi ipſius beati auguſtini qui illam epiſtolam
hieronimi ad galathas ſcd̄o examinat. capit illud
dictum pauli ad galatas.ij.cum veniſſet dicit pau
lus cephas anthiochiam in faciem ei reſtiti q2 re=
prehenſibilis erat et ſubiungit cauſam vide i textu.
magiſter petrus comeſtor dicit cap̄.lxxxij.in acti=
bus apoſtoloꝝ petrus veniens a hieroſolimis vo=
lens adire romam iuit per anthiochiam vt confir=
maret ſubditos ſuos in fide qui prius comedēs cū
gentibus videns aliquos iudeos miſſos a iacobo
hieroſolimoꝝ ep̄o ſubtraxerat ſe a gentibus dixit
ei paulus/ ſi tu iudeus gentiliter et non iudaice vi=
uis quomodo gentes cogis iudaiſare/ex iſto textu
format beatus auguſtinus virtualiter argumentū
ep̄le pauli recepte ſunt ab eccleſia et ipſe dicit q pe
tro reſtitit q2 reprehenſibilis erat:ergo ita eſt de fa
cto q petrus peccauit.multo min⁹ eſt dicere petrū
reprehenſibilē q̄ꝫ admittere quodcūqꝫ mendaciū i
ſacris hiſtoriis.ſed tūc remanet q̄ſtio an petr⁹ pec
cauerit eo q obſeruauit legalia et hoc non q2 paul⁹
circumcidit diu poſtea timotheum pꝫ actuū.xvj.et
actuum.xxj.aſcendit hieruſalem et ibi de cõſilio ia
cobi et aliorum fratrum aſcendit ſcd̄m legem tem
plum et obtulit pro ſe ſacrificium ſed ſi in illo pec=
caſſet petrus/apoſtolus nõ feciſſet ſimile poſtea cū
turpe eſt doctori cum culpa redarguit ipſum. ⁋Un=
de hic eſt aduertendum q quattuor erant conſilia
apoſtolorūꝫ. primum de electione mathie loco iu=
de actuū primo.ſcd̄m conſilium de electione.vij.
diaconoꝝ actuū ſexto.tertiū an legalia eſſēt ſeruā=
da.petrus dixit q nõ apoſtoloꝝ primas ſed iacob⁹
alphei epiſcopus hieroſolomitanus ꝓtulit ſenten=
tiam diffinitiuā nomine vniuerſalis eccleſie vt aliq
volunt.q gentiles non debebāt ſeruare legalia ac=
tuum.xv.ſed ſolum abſtinere a fornicatione et ſuf=
focato ſanguine et ab ydolatria duo de neceſſitate
aliud de bene eſſe et ad ſocialiter conuiuendum cū
iudeis qui talem actum abhorrebant. Quartū con
ſilium actuū.xxi.an iudei in caſu neceſſitatis ⁊ pro=
pter ſcandalum poterant ſeruare legalia et dictum
eſt q ſic.hiis ſuppoſitis dicitur q ſicut argumentū
bene arguit petrus in illo non peccauit ſed i hoc q2
nimis ſollicite ſeruauit legalia vel q2 venit ad ec=
cleſiam gentium et non vſus eſt eorum ritu come=
dendi contra doctrinam beati ambroſii ad auguſti
num ⁋Cum fueris rome romano viuito more ⁋Cū
fueris alibi viuito ſicut ibi/ et quia ſeruauit ſic le=
galia et abſtinuit a comeſtione ciborum prohibito=
rum in lege ſcandaliſabat gentes ita q barnabas
vt dicit apoſtolus ducebatur illa ſimulatione ſicut
bonus prelatus petrus qui debebat comedere cū
gentibus more gentilium cum iudeis iudaico mo=
re et conſtanter ſtare cum gentibus ſuperuenienti=
bus nunciis miſſis a iacobo/et melius eſt dicere q
petrus peccauit venialiter eſto q intendebat lucri=
facere iudeos non eſt credendum beatum petrum
poſt diem illum ſollēpnem penthecoſtes peccaſſe
mortaliter. ⁋Et pro toto illo notandum eſt ſm
beatum auguſtinum ſicut in illis epiſtolis allega=
tis ſuperius liquet q baptiſmus in aliquo tempo=
re erat ſub conſilio ſcꝫ a primeua inſtitutione eius
quouſqꝫ promulgabatur ſub precepto poſtea erat
ſub precepto. ⁋Circumciſio quattuor tempora ha=
bebat ſm aliquos/primo erat ſub precepto vſqꝫ ad
inſtitutionem baptiſmi de conſilio.baptiſmus quo
ad conſilium euacuauit ſtatim circumciſionem quo
ad preceptum/ſecundo circumciſio erat ſub conſi=
lio et tempus illud incepit ab inſtitutione baptiſmi
et durauit quouſqꝫ baptiſmus erat publicatus ſub
precepto.iſto ſcd̄o tempore iude⁹ obligabatur ſuū
paruulum circumcidere vel baptiſare ſed ad neu=
trum obligabat quemadmodum obligor dare ſorti
vel platoni in extrema neceſſitate ⁊ neutri obligor.
in primo tempore circumciſio fuit neceſſaria / in ſe=
cundo vtilis non neceſſaria/poſtea ſicut dicit augu
ſtinus ab illa publicatione euangelii de precepto
baptiſmi circumciſio nec erat neceſſaria nec vtilis
ſed licita iudeo ex vtroqꝫ parente vel ex altero . in
ſignum cuius paulus circumcidit thimotheum ac=
tuum.xvj.cuius pater erat gentilis et mater iudea
et non titum qui erat ex vtroqꝫ parente gentili/ſed
poſt primam publicationem euangelii circumciſio
fuit mortifera gentili ⁊ ratio eſt q2 ſinagoga debuit
cum honore ſepeliri in ſignum q bona erat ſuo tē=
pore.ſecus eſt de idolatria gentilium et q̄ꝫdiu du=
rauit iſtud tempus quo circumciſio erat licita/ vel
primo expirauit non habetur ex litteris et ratio eſt
q2 actus apoſtolorum qui ſunt finis hiſtorie noui te
ſtamenti non perueniunt vltra trigeſimum annum
a paſſione chriſti hoc eſt ad vltimum annum nero=
nis vt gloſa ordinaria in margine dicit actuum.xv
bede ſed ſucceſſiue opinandum eſt q expirauit et
poſt euerſionem hieruſalem q quando iudei erant
diſperſi in gentilibus legalia ibant in nichilum nūc
tamen ſumus certi ipſa eſſe mortifera pꝫ de baptiſ=
mo et eius effectu maiores/allegat illud verbum
apoſtoli ad galathas.v.ſi circumcidamini chriſtus
nichil vobis prodeſt et diu ante illud capitulū ma=
iores.ſed apoſtolus loquebatur contra eos qui pu
tabant nullum poſſe ſaluari niſi ſeruando legalia
vt gloſa interlinearis exponit. In diebus beati hie
ronimi erat hereſis cherinthi et hebionis vt hiero=
nimus dicit contra auguſtinum et hoc concederet
beatus auguſtinus. ⁋Alius eſt modus commu=
nior multum etiam rationabilis qui videtur eſſe
beati auguſtini et hugonis q circumciſio ſolum an=
te paſſionem chriſti erat neceſſaria. Baptiſmus in=

Mod⁹ augu. de ceſſatione legalium.

ſtituebatur vt hoies aſſueſcerent ad baptiſmũ ante
paſſionẽ qui ſuficienter abſtulit culpam originalez
non obſtante tenebatur circuncidere ſuũ paruulũ
virtute precepti ſicut ſanctificatus ĩ vtero vel mar
tiriſatus in lege gr̃e mundat⁹ ab originali tenetur
ad baptiſma ſi veniat in lucem.⁊ hanc ↄñiam negãt
baptiſmus erat de conſilio ante paſſionẽ:ergo tunc
circunciſio nõ erat de precepto.qñ xp̃s in cruce di=
xit ↄſummatũ eſt.mathei.xxvij.factum erat de le=
galibus quo ad preceptum ſicut beatus aug.expo=
nit.et gloſa interli.Johan.iij.ſuper illo verbo.Et
veniebant et baptiſabantur.poſt paſſionẽ xp̃i circũ
ciſio erat mortua pro aliquo tempore / non tamen
mortifera.hoc eſt licite poterat ſeruari pro aliquo
tempore/ſ; non auferebat pctm̃ originale virtute o
peris operati ſed ſicut fides parentũ ante legẽ ſuffi
ciebat ſecundũ aliquos ſine exteriori ſigno vel cũ
exteriori ſigno ſcd̃m alios.et exterius ſignum iſti⁹
proteſtationis fidei fuit circunciſio.ſtatim poſt paſ
ſionem xp̃i circunciſio amiſit vim obligationis/ſed
baptiſmus non obligabat quouſq; erat prouulga=
tus.facilius eſt deſtruere q̃ꝫ conſtruere prouulgat⁹
formaliter vel virtualiter.ſcd̃m addo propter eos
qui nolebant acquieſcere plantatoribus eccl̃ie/ſed
eos reiecerunt ſicut tempore apl̃orum vel poſtea.
Judeus credens ſe teneri ad circunciſionem poſt
paſſionẽ cui nõ erat prouulgatus aliquo mõ baptiſ
mus non peccauit ſic exiſtimans nec conformiter
agens ſtante tali iudicio ad hoc tenebatur quia con
ſcientia errronea non periculoſa pro illo tp̃e.crebro
homo non peccat conformãdo ſe conſcientie erro=
nee.non valet dictum altiſ.in principio ſui quarti
q̃ iudeus peccabat quia non adhibuit debitam di=
ligentiam non notans debite aduentuꝫ chriſti poſt
paſſionem.ante prouulgationem non tenebatur qli
bet iudeus remotus ſcire ceſſationem legalium.di
ctum danielis ab eo allegatum non eſt ad propoſi=
tum ſed ad iſtud q̃ iudeis conſtare debebat aduen
tus meſſie et q̃ iam venit per ebdomadas danielis
et prophetas. ¶ Forte dicis baptiſmus erat de p̃=
cepto ante paſſionem per illud ioh.iij.niſi quis re=
natus fuerit.non obligat vſq; poſt paſſionez ⁊ erat
pertranſcaſſio in mõ loquendi.Dicis tunc circunci
ſio aperuit ianuã ſiue baptiſmus. Dico q̃ non pro
tempore quo erat de precepto.dico ſcd̃o poſt paſ/
ſionem non erat virtute op̃is op̃ati. Dico tertio nõ
quilibet diſcedẽs baptiſatus ſtatim euolauit ad ſu/
peros.pꝫ de baptiſato ante paſſionez:ſed talis mã
ſit cũ circunciſis ante legem.ſi petas vbi erant cir
cunciſi:dico inter paſſionem et aſcenſionem chriſti
erant cum adam abraham ⁊ patriarchis et bono la
trone/de q̃bus vide in.xxij.d.tertii.añ paſſionẽ ba=
ptiſati et circũciſi ibãt ad limbũ pr̃m/ſꝫ vocat lib⁹
pr̃m ⁊ nõ puerorũ a digniore et a maiore multitudi
ne.plures adulti diſceſſerunt et cum gratia perſo=
nali q̃ꝫ paruuli.etiam omnes qui preceſſerunt nos
ad longos annos dicebantur patres id eſt maiores
noſtri. ¶ Forte dicis tunc circunciſio pro ali=
quo tp̃ore tantum gratie dedit virtute operis ope

rati ſicut baptiſmus cum in vtroq; erit paſſio chri=
ſti exhibita pro aliquo tempore ante paſſionem.
¶ Reſpondetur: licet baptiſmus virtute paſſio=
nis chriſti exhibite det maiorem gratiam q̃ꝫ circun
ciſio dedit ante incarnationem que vigorẽ habuit
a paſſione chriſti preuiſa non conſtat an idem fue=
rit.cum paſſio chriſti fuit applicata rationabile vi=
detur q̃ ſemper baptiſmus maiorem gratiam de=
dit:quia ſacramentum legis gratie licet aliquando
erat ſub conſilio:ſed forte paſſiõe exhibita per actũ
interiorem pro illo tempore circunciſio maiorem
gratiam contulit q̃ꝫ ante. ¶ Sed contra predicta Cõtra di
arguitur:circunciſio per dicta durauit quo ad pu= cta arguit
blicationem euangelii et baptiſmi / ſed multa ſunt
loca ad que non peruenit publicatio baptiſmi ad=
huc/pꝫ de inſulis repertis nunc anno dñi mil.v.c.
a regibus hiſpaniarum / ſcilicet moabar et mada=
gaſtar in mari indico vltra tropicum capricorni.
Idem patet in aliquibus inſulis in mari athlenti=
co et ethiopico ab eiſdẽ repertis vbi incole de nul=
la lege vnq̃ꝫ audierunt ſed inſequuntur rationẽ na=
turalem/clarum eſt q̃ exiſtẽtes prope hieroſolimã
prius obligabantur ad ſuſcipiendam fidem q̃ꝫ exi=
ſtentes in dan et in berſabea/et cauſa eſt:quia prius
eis reuelabatur.ergo ſi ad imaginationem mũdus
tantum in ambitu occupaſſet q̃ homines non pote
rant a hieruſalẽ ad extremitates ire in mil.v.c.an=
nis/exiſtentes in extremis non fuiſſent obligati an
teq̃ꝫ ad eos venit verbum chriſti: ſed nunc eſt eadẽ
cauſa poſtq̃ꝫ verbum chriſti ad eos non peruenit.
¶ Reſpondeo:ſum anxius prima fronte quã par= Reſpõſio
tem eligere debeo me fluctuante incidit in manus ad p̃mum
nunc libellus baptiſte matuani in quo eodem mor=
bo mecum laborat ratus ſum medelam vtriq; no=
ſtrum propiciam inuenire ſed actum nichil reppe=
ri/putat eos poſt mortem aliquod felicitatis gen⁹
habituros / et loca aliqua dei dono ſortituros vbi
melius vel minus male ſint habituri q̃ꝫ hii qui ſor=
dide et flagitioſe vixerũt nichil eſt illud dicere mi=
nus punientur q̃ꝫ ſordide viuentes cõſtat illud apd̃
ethnicos et maronem ſuum ſexto eneidos. Fortaſ
ſis aliquis reputabit propoſitiones non abſonas p̃
mo obtuitu apparentes quas tamen nec aſſero nec
probabiliter tenere volo maxime cum pietas fidei
earũ oppoſitis faueat vt igit̃ ꝓpoſitionũ ſequentiũ
cõtrarium (fidei conformi⁹) appareat propoſitio=
nes apponam.oppoſita enim iuxta ſe poſita mag
eluceſcunt:primi elẽcho.vltĩo. Sit igr̃ p̃ma ꝓpõ.
apparens eſt q̃ ſunt aliq̃ homines ĩ inſulis ad quos
verbum chriſti non peruenit.probatur propoſitio
de inſulis de nouo inuentis: nec aliquid obſtat niſi
illud dictum pſalmiſte pſalmo decimo octauo. In
omnem terram exiuit ſonus eorum.Sed ad illud
ſtatim reſpondebitur/hic nichil apparet eſſe dicen
dum niſi q̃ verbum chriſti ad eos peruenerat ⁊ po
ſtea eorum incuria verbum chriſti extinctum eſt.
Sed cõtra:quia ĩ ſic apparet q̃ eſſet aliqua hereſis
vt machometi vel gentiliũ.ſi dicas eodẽ mõ debẽt
eẽ ſacramẽta legis nature h̃ nõ eſt ita claꝝ.plerĩq;

negant tempore legis nature fuiſſe ſacramenta et
illud eſſet argumentum pro eis. item ſucceſſu ma=
gni temporis ſacramenta legis nature ſunt extin=
cta. ſecus eſſet de ſacramentis noue legis que nec
ita diu durarunt. ¶ Scđa propoſitio eſt. nõ eſt ino
pinabile q ipſi vel eorum anteceſſores habuerũt ſa
cramẽta legis nature nec hec prior aduerſatur cũ
in ea ponitur opinabile et in alia apparens. vtrũqꝫ
opinabilium eſt apparens. probatur: quia ante di=
ctũ eſt q deus non reliquit genꝰ hũanũ aliquo tpe
ſine remedio cõtra originale. et ſacramẽta legis na
ture mãſerũt apud alios a pplo iſraelitico:ꝫ qñ ho
mines erant pauci i mũdo habuerũt illa ſacramẽta
et ſeniores veriſimile eſt annunciauerũt iunioribꝰ
¶ Tertia propoſitio. ſi ſint aliqui tales in inſulis
puta iudei in aliquibus inſulis et gẽtiles in aliis ad
quos fama baptiſmi non peruenit tales vt apparet
circuncidentes adhuc ſunt ſaluati ſi ſint iudei et eo
demmodo gentiles ſeruantes ſacramẽta legis na=
ture. probatio. circunciſio interdum erat eis neceſ=
ſaria et non cõſtat eis q eſt reuocata ergo. Et ſi di
cas paruulus iudei circunciſus rome diſcedẽs dã=
natur: ergo paruulus iudei in inſulis/quia ex ratio=
ne paruulorum idem eſt nec peruenit ad eos. Dici=
tur q ꝯña nulla eſt. ſi dicas eſt error cherinthi et he
beonis dicentium legalia currere cũ euãgelio hoc
non concludit niſi poſt ſufficientem promulgationẽ
in eodem loco. hieroſolimis iam erat lex primo ſuf
ficienter promulgata et tamen legalia non erant ad
huc mortifera in locis ſeparatis. ¶ Quarta propo
ſitio. omnes paruuli in inſulis nullum ſacramentũ
habentes contra originale/dãnantur. patet: ita eſt
de noſtris ergo a fortiori de eorum paruulis.
¶ Quinta propoſitio/ ſi ſint aliqui adulti ad quos
fama euangelii non peruenit nec habent aliquod ſa
cramentum contra originale ſi faciant quod in eis
eſt deus eos illuminabit et baptiſabit eos baptiſ=
mo flaminis et idem eſt iudicium de iſtis ſicut de
philoſophis athenienſibus quorum aliqui bene vi=
xerunt ſcđm q ratio eis ſuggerebat et hii ſaluabã=
tur. Et ſi dicas marci vltimo. qui vero non credi
derit condemnabitur. illi non habent fidem infuſaꝫ
ergo dãnantur. eodemmodo videtur inconueniẽs
dicere legalia adhuc currere. Ad primũ facile eſt
reſpondere deus talibus ſenibꝰ fidem infundit dũ
modo faciunt quod in eis eſt et in paruulis eorum
infunditur fides per applicationem ſacramentorũ
Ad aliud dicerẽt q hoc eſt inconueniens dicere q
legalia currãt i loco in quo fides eſt ꝓmulgata vtĩ
dictum eſt. ¶ Contra p̃mam ꝓpoſitionem ar̃ per
illud apli ad roma. x. allegantis illud. In omnem
terrã exiuit ſonus eorũ. ¶ Ad hoc rñdetur q ibi
terrã diſtribuitur pro generibus ſingulorũ et non
pro ſingulis generũ eſto q terra non ſit genus vl'e
quidditatiue et eſſentialiter ad inferiora ſufficit q
ſit totũ in mõ ad eiꝰ ptes: quia ſic doctores capiũt.
ſic magiſter petrus comeſtor in hyſtoria ſcolaſtica
dicit. multe ſil'es auctoritates ſic ſaluant. vt eſaye
p̃mo ca. ad eũ ꝯuertent om̃es gentes. ¶ Scđo põt
dici q itelligitur auctoritas de totali terra habitabi
li nõ loquendo de inſulis et forte pauci tunc erãt in
inſulis. cum hoc dicto ſatis concordat de lira pſal=
mo. xviij. et ad romanos decimo: Iheruſalem eſt
in medio climatum qꝛ eſt in quarto climate. et viuẽ
te petro ſanctus ſauinianus condidit eccleſiã in ho
nore ſancti petri ſenonis q̃ eſt in vltimo climate et
mathei. xxiiij. dicit q quattuor condidit baſilicas
vnã in honore beate virginis. ſecũdã in honore bea
ti ſtephani. terciã iohis baptiſte. quartam ſancti pe
tri viui eccleſia q̃ nũc eſt ſancti bñdicti pariſius in
vniuerſitate fundabatur i honore ſãcte trinitatꝭ an
no. xlj. poſt paſſionẽ vt in eiꝰ fronte in petra notatũ
manet. tertio põt dici q ꝓpoſitio aſſumpta eſt vera
vniuerſalitate theologica. hoc ẽ hꝫ multas ſingula
res veras et paucas falſas q̃ eſt propoſitio in parte
vera et in parte falſa ſcđm ariſtotelẽ primo prioꝝ
multo plures ſingulares habẽs veras q̃ꝫ falſas ad
dere oportet. et hoc ſufficit ad veritatem vniuerſa
lis loquendo in conſueto modo loquendi. de cõſe.
d. ij. reuera vbi dꝛ q om̃es illi qui manducauerunt
mãna i deſerto mortui ſũt et tñ ioſue et caleph non
mortui ſunt. d. lxxviij. ieiuniũ quarti. ¶ Quarto di
citur cum gloſa ordinaria q̃ melius exponit qđ pre
teritũ ponitur pro futuro qꝛ non eſt impletuꝫ illud
verbum apli tunc per qualibet partẽ terre/ et illud
pꝫ: qꝛ pſal. dixit hanc auctoritatẽ diu ante aplm et
exponit de aplis: g̃ intellexit pſalmiſta pro tẽpore
futuro: ſꝫ qꝛ prophete viderunt futurũ ſicut preſẽs
vſi ſunt preterito: et hoc ſatis ſonat cũ illo hti luce
actuum. j. Et eritis michi teſtes in hierl'm et in oĩ
iudea ⁊ ſamaria et vſqꝫ ad vltimũ terre per vos et
ſucceſſores veſtros. qꝛ beatus auguſti. dicit quoſ=
dã barbaros ad eos in affrica deueniſſe q̃ nullam
legem audiuerunt non nego qn eſt maior apparen=
tia in oppoᵐ et pietas fidei fauere videtur: deſcẽdo
in oppoſitum q ab oli ſuſcepert fidem que ex cul=
pa parentũ extincta eſt et illud apparet viſo q apo
ſtolus paulus tantaꝫ plagã terre pagrauit et multi
erant apoſtoli et diſcipuli ⁊ alios docuerunt. beatꝰ
thomas pthos/perſas/ hircanos/ bragmanos/ et
ethiopes viſitauit. beatꝰ andreas ſithiam ⁊ achaiã.
et ita alii varias plagas terre perluſtrarunt ſi pre=
deceſſores inſulaꝝ reſtiterunt legi dei de baptiſmo
nimirũ q eorum paruuli diſcedẽtes in originali dã
nant ſicut cauſa peccati originalis in paruulis fuit
per alium ita remediũ eſt per alium: ſi quis xpianꝰ
noluerit baptiſare ſuum paruulum manebit pecca
ti origialis reus ſi adulti bene viuant et faciant qđ
in eis eſt: deus eos illuminat in neceſſariis ad ſalu=
tem/ btũs matheus indiam viſitauit et vt apparet
verbum xpi in taprobana callicutia et in inſulis in=
ter tropicum capricorni et circulum antarticum de
uenit. de aurea chriſoneſo ꝛ aliis cõtinentibus terre
habitabilis non cadit dubietas. ¶ Secundo argui
tur mathei quito. Non veni ſoluere legem ſed eaꝫ
adimplere. et geneſeos. xvij. Circunciſio data eſt
abrahe in fedus ſempiternum. ¶ Rñdet q mora=
lia legis moſaice nõ ſoluunt ſed manent. iudicialia

et cerimonialia mutata ſunt in melius et ſic dicunt manere in equiualenti vel magis valenti. votum emittens peregrinationis ſi commutat in votum religionis non dicitur fractor voti quia in melius mutat. ſic vouẽs dare vni eccl'e duos denarios dãs ſcutum non ſeruat votum in forma ſufficit in valore. gloſa interlinearis exponit in fedus eternum quod ducit ad vitam eternam etiaꝫ promittebatur abrahe et ſemini eius terra chananeam in federe ſempiterno/ patet eodem capite geneſeos et tamẽ nunc non habent. ſi ad litteram reſpiciãt iudei non ſufficit dicere hiſmaelite nunc partes iſtas poſſidẽt cum in iſaac promittebatur ſemen et hereditas. Eodẽmodo circunciſio datur in fedus ſempiternum in meliori quia maiorem grãm confert baptiſmus ꝙ circunciſio et peccatũ originale aufert ſicut circunciſio/ vnde quia populus iſraeliticus erat ꝓclinus ad idolatriã ꝛ dure ceruicis placuit deo pro illo tempore eis imponere multa que poſtea in lege gratie in filii incarnatione variare intendebat.

¶ Diſtinctionis quarte queſtio prima.

Circa quartam diſtinctionem queritur an virtutes infundũtur in baptiſmo. ¶ Circa ꝑpoſitam queſtionem varie doctores inter
Pria ꝯ°. ſe opinantur. Sed pro ſolutione pono concluſiões ¶ Prima eſt/ licet naturaliter nullus poteſt probare in nobis eſſe aliquas virtutes infuſas debemus tamen firmiter aliquas credere nobis infundi. Hec queſtio quo ad priorem partem probatur quia nec per experientiã. quia non experimur in nobis habitus quoſcũqꝫ/ nec per rationem quia ꝺ maxime eſſet a poſteriori per actus. ſed hoc non poſſumus probare ſi vnus paruulus baptiſat⁹ cui fides infunditur nutriatur inter infideles nunꝙ audiens loqui de hac/ deus eſt trinus et vnus nunꝙ credet illi. Scda pars ꝓbatur q꞉ auctoritates ſanctorum hoc vincũt ad hebre. xj. ſine fide ĩpoſſibile eſt placere deo ꝛ paruuli nõ habent fidem acquiſitam: ergo oꝫ ꝙ illa auctoritas ĩtelligatur de fide infuſa. Charitas ponitur qualitas a deo infuſa ꝯmuniter contra magiſtrũ. xvij. d. ꝑ. ꝛ ſic de iſtis duabus/ illud ẽt patet ex. de baptiſmo et eius effec. maiores. in clementinis de ſum. trinitate et fide catholica fidei catholice. §. verum. verũ inquit romanus pontifex q꞉ ꝙtum ad effectũ baptiſmi in ꝑuulis reperiunt doctores theologi opiniones ꝯtrarias habuiſſe ꝗbuſdam ex ipſis dicentib⁹ paruulis quiꝺ remitti. ꝛc. ꝛ paulopoſt ſequit̃ nos autẽ attendentes generalem efficatiã mortiſ chriſti ꝗ per baptiſmata applicatur pariter omĩbus baptiſatis opinionẽ ſcꝺam que dicit tam adultis ꝙ paruulis conferri in baptiſ. informantẽ grãm et virtutes tanꝙ probabiliorẽ de dictiſ ſanctorum doctoꝝ modernoꝝ theologie magis conſonam et concordẽ ſacro approbãte cõcilio duximus eligendam: ꝛ illud de tribus virtutib⁹ theologicis cõiter tenetur. coartamur dicere ꝙ charitas infunditur q꞉ ſcꝺm legem dei ordinatam non datur aliquis ꝗ non ſit filius regni aut carceriſ quos grã diuidit. xv. de tri. c. xix. idẽ vide⁹ de aliis duab⁹

¶ Secũda ꝯcluſio quo ad virtutes morales probabilius eſt oppoſito alias virtutes puta tẽperantiam/ iuſticiam/ et fortitudinem et breuiter de aliis nobis ad bene viuendum adminiculis infundi. ꝓbatur per illud moyſi deutero. xxxij. dei perfecta ſunt opera. ſed hec probatio efficaciter non concludit quia illa capta ad propoſitũ ꝓbabis ꝙ quicꝗd eſt vtile ad beatitudinem conſequendã nobis infũditur. quod non eſt verum niſi in ꝑncipio q꞉ dat nobis potentiam ad omĩa nobis neceſſaria conſequẽda. probatur aliter hec concluſio. Romanus pontifex vocat illam opinionem ꝓbabiliorẽ eſto ꝙ nõ precipiat illam opinionẽ inſequi. ergo ſi non ſit fortis ratio ad oppoſitum debemus illud imitari. ꝯña eſt plana et loquit̃ indiſtincte de ꝟtutib⁹ theologicis et cardialib⁹: ꝗ ꝯcedẽs de aliꝗbus nõ debes illꝺ negare de aliis. Confirmo illud. viſo ꝙ omẽ argumẽtum contra hanc concluſionem eſt equaliter cõtra primam et equaliter ſoluendum ſatius eſt hanc tenere. Inſuper ſicut diffinitio maximi põtificis vbi non conſtat de oppoſito eſt inconcuſſe tenenda ſententia quaꝫ probabiliorem exiſtimat debet cenſeri probabilior cum quo tamen ſtat licet cuipiã tali determinationi cõtrarie. multe tñ auctoritates oppoᵐ inſinuantes de adultis intelligende ſunt ꝛ de virtutibus acquiſitis vt eſt glo. roma. v. ſuper illo verbo ꝓ iuſto quis moritur. dicit glo. eſt bonus qui nõ eſt iuſtus ſꝫ qui natus eſt in ſimplicitate innocẽtie. Et iaco. ij. fides ſine opibus mortua eſt. et. ij. ethi. ꝟt⁹ eſt ꝗ hñtem perficit et eius opus bonũ reddit. ꝛ ſic de multis aliis auctorita. ꝗ intelligunt̃ de virtutib⁹ acquiſitis ꝛ in adultis. Si dicas hee virtutes ſunt inanes pro toto tꝑe infantie: ꝗ nõ ſunt ponẽde. ſil'r catulus ante nonũ diem nec eſt cecus nec vidẽs cũ tꝑs non eſt determinatum a natura tunc videndi: ergo cũ in illo tꝑe paruuli non poſſunt exire in act⁹ non reputabuntur iuſti et tꝑati nec iniuſti vel intemperati. ꝑmum nõ mouet. virtutes manent in patria ad decorem etiã iſte virtutes ꝓſunt accedẽte ratione. Ad aliud d꞉ non eſt ſimile in ſpũalib⁹ et corporalibus. viſio prouenit ex diſpoſitione organi. dicẽte ariſt^{le} in de aĩa. ſi ſenex haberet oculum vt iuuenis videret vt iuuenis. ſcꝺm multos organũ ẽ ſbm̃ viſionis. ſola anima eſt ſubiectum virtutũ que eſt ita perfecte ſe habens in paruo ſicut in adulto. ſed illud non ſatiſfacit omnino eſt qualitas poſitiua in paruulo. in cane non eſt aliqua cecitatẽ denominãs fides interdum capitur pro actu: quid eſt fides niſi credere quod non vides/ et alique alie auctoritates beati auguſtini de baptiſmo paruulorum ad hoc ſonant. ¶ Contra primam concluſionem arguitur ꝯ ꝑmã cõclu. ar prꝫ.
ſic. ſuperuacaneum eſt dicere ꝙ deus creet fidem infuſam. probatur. quia nichil agit ad actum credendi. pone duos quorum vnus eſt baptiſatus et alter non/ baptiſatus non magis credit ꝙ alter et ſi ſic ad quid deſeruit illa fides infuſa. Reſpondetur per ꝓpoſitiões. ¶ Prima eſt bene põt defendi ꝙ nullus eſt hñitus in aĩma vel corpore/ lege diuina ſecluſa. probatur hec concluſio. Tum primo: mul=

ti opinantur ꝙ habitus et actus ſunt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime ⁊ cõcordat Albertus magnus in predicamento qualitatis habitus et diſpoſitio inquit diferunt per magis et minus. Item probabile eſt ꝙ motus localis eſt mobile ſcilicet ſubſtantia tunc ſecundũ hoc curſus eſt homo currens: ergo ex multis actibus currendi nõ generatur habitus ſicut philoſophi loquũtur ſed eſt ſubſtantia currẽs alioquin nõ eſſent eiuſdem ſpeciei actus cum habitu cuius oppoſitum ſuppoſuimus. Tum ſecundo habitus in anima eſt eque preſens ſicut actꝰ. ergo poſſumus intueri habitum ſicut et actum. illa cõſequentia eſt bona tenendo ꝙ ſunt eiuſdem ſpeciei Si dicas diſtiguũtur ſpecie ſed habitus nõ eſt preſens in ratione obiecti eſto ꝙ localiter quemadmodum intueor colorem inherentem materie et non materiam et tamen materia eſt eque preſens localiter. apparenter inſtas ſed non eſt idem. ſunt multa argumenta ad ꝓbandũ materiã nos nõ poſſe intueri magni ponderis: hic autem nõ. Tum tertio ſi vis probare ꝙ eſt habitus in aliquo hoc maxime eſt qꝛ quis eſt magis procliuus ad exeundũ in actꝰ poſt actus ꝗ̃ heri ⁊ nudiuſtertius/ ſ; hoc nõ ſufficit igitur probatio minoris. actus currendi vel ſedendi nõ producit habitum currendi vel ſedendi cum curſus et ſeſſio ſint ſubſtantie currentes et ſedentes ſecundum nominales. dicetur tibi ſi aiax olei frequenter currat/ aptioꝛ eſt ad currenduz ꝗ̃ ante erat / non quia manet habitus inclinans actiue in ſimiles actus/ ſed quia taliter ſe habuit. quẽadmodum ſortes eſt currens ⁊ ante nõ currebat et nulla res producitur de nouo ſ; membra ſortis aliter ſe habent ꝗ̃ antea eodemmodo de parmenide aſſueto ſtudere qui voluptuoſe bibliotecã nõ egreditur et tamen non eſt opus ſuperaddere habitum. volo dicere ſi duo habeant decem actus circa eandẽ concluſionem ſortes et plato et deus impediuiſſet omnem habitum in ſorte ne aliquis generetur / et generetur aliqͥs ſicut tu imagiṅris in platone: iſti ambo equalit̃ aſſentient concluſioni ꝓpoſite/ et ſic ſuperuacaneũ eſt ponere habitũ cũ omnia ſine habitu ſaluantur. tu eos inficias eos eque aſſentire. hoc nõ me fugit ſed demonſtra michi eos diſpares aſſẽſus habituros. Itez quẽcunq; actum potentia producit cum habitu poteſt defendi ꝙ poteſt ſimilem producere ſine habitu. patet de primo actu qui poteſt eſſe multũ intenſus. His non obſtãtibus quia ſancti videntur ponere habitus infuſos eos firmiter pono et probabilius eſt mere naturaliter loquẽdo ꝙ ſunt habitus acquiſiti ſed propoſitionẽ quaz dixi reputo non penitus improbabilem ſecluſa fide ꝗ̃ꝗ̃ doctrine .ij. ethico. aduerſa videatur.

¶ Secunda propoſitio/ conceſſo ꝙ ſunt habitꝰ infuſi dubiuz eſt ſaltem non eſt lucidũ an aliquã actiuitatem habent hoc patet de paruulis ante aſſumptis. ¶ Tertia propoſitio/ iſti habitus infuſi et acquiſiti ſpecie differunt. probatur/ habitus acquiſiti cum potentia ſufficiunt producere actum credẽdi circa vnum articulũ / habitus infuſi cum potentia non ſufficiunt producere actum: ergo iſti habitus ſpecie diſtinguntur. licet bonitas huius conſequentie ſit ſuſpecta bene intellecta eſt apparens. antecedens patet: xſto ꝙ adultꝰ infidelis nunꝗ̃ audiens loqui de fide noſtra baptiſatus non aſſentire poteſt plus huic / deus eſt trinus et vnus ꝗ̃ non baptiſatus. Inſuper ſi quis male habituatus accedat ad baptiſmum talis compleet ſe poſtea inclinatum ſicut ante vt dicemus infra/ virtutes ſcđm habitum infunduntur. ſed inter habitus acquiſitos tãta eſt repugnantia ſicut inter actus et cum habitus infuſus ſtat naturaliter cum vitio oppoſito virtuti acquirende oportet ꝙ virtus infuſa et acquiſita nõ ſint eiuſdem ſpeciei. Si dicas odium ſortis et dilectio platonis ſimul ſtant ⁊ non dilectio ſortis ⁊ odium ſortis et tamen dilectio ſortis et platonis dilectio ſunt eiuſdem ſpeciei fateor. probatio non vacat meandris. ¶ Quarta propoſitio dubium eſt ſ; eſt apparens ꝙ habitus infuſi ſunt perfectiores acquiſitis circa idem. ꝙ ſit dubium patet. habitus acquiſiti cum nuda potentia ſufficiũt producere actꝰ habitus infuſi cum nuda potentia vt patet ex premiſſis non poſſunt. ſed agere eſt conditio arguens perfectionem vbi effectus a creatura poteſt produci. hoc addiderim propter angelum non potentem producere angelum. Scđa pars patet/ iſti habitus ſpecie diſtinguntur ex tertia ergo non ſunt eque ꝑfecti. cõſequentia illa eſt plana et argutum eſt ꝙ habitus creati a deo ſunt imperfectiores. In oppoſitum arguitur: iſti habitus infuſi non poſſunt produci a creatura ſed a ſolo deo ergo ſunt perfectiores iſta conſequẽtia tenet: qꝛ habitus ille eſt perfectioꝛ ad quem creatura ex ſuis naturalibus non põt concurrere ꝗ̃ habitus ad quem poteſt peruenire. quidã doctor dicit hoc argumentum eſt ponderandũ cõcedit concluſionem argumenti et ex conſequenti ꝙ eſt perfectioꝛ ſcientia vel intellectu vel ſapientia ꝗ̃ a creatura produci poſſunt. Sed hec ratio non videtur michi tanti ponderis. creatura poteſt producere effectum perfectiorem ꝗ̃ hic effectus productus a deo. Forma ignis poteſt producere formaz ignis et ſolus deus materiam ignis / et tamen per ſuum modũ arguẽdi concluderetur ꝙ materia eſſ; perfectioꝛ forma qđ eſt falſum. Itẽ beatitudo eſt perfectioꝛ grã. ad pͥmam concurrit aĩa partialiter actiue non ad ſcđam/ bona eſt apparentia poſtꝗ̃ fides infuſa circa vnum articulũ cum fide acquiſita ſufficit producere actum et vtraq; eſtineuidens ꝙ illa que creatur a deo eſt perfectioꝛ ſed ex illo non ſequitur ꝙ eſt perfectioꝛ ſcientia vel beatitudine.

¶ Quinta ꝓpoſitio/ fides infuſa ſuperueniente acquiſita fide actiue cõcurrit ad actũ fidei. probatur apparentia eſt vt patet ex precedenti ꝙ fides infuſa ſit perfectioꝛ acquiſita/ ergo non neganda ẽ cauſalitas ab eã magis ꝗ̃ ab acquiſita. imo eſto ꝙ eſſet imꝑfectioꝛ ſ; hoc nõ eſt ſufficiẽs cã cum aĩa niſi ponatur fides acqͥſita ita ꝙ ille due cauſe cum anima ſufficiunt. acquiſita ſine infuſa ſufficienter inclinat in actum: ſed non econuerſo / et hoc nobis expe=

rientia et ratione partim conſtat et ſic habens fidē
infuſam et acquiſitā itentiorē actum credendi ꝓ=
ducit ꝙ ſi haberet habitū acquiſitū tm̄. nec illa via
naturaliter habitū infuſum in nobis probare po=
teſt cuꝫ neſciatur a quibus fontibus ſcateat intētio
actus. ¶ Ex iſtis patet ꝙ virtutes cardinales infu
ſe nō ſunt eiuſdem ſpeciei cū acquiſitis poſſumus
probare ꝓbabiliter habitus aquiſitos per actus ꝑ
temperantiam neſcimus plus ꝓbare in baptiſmo
inq̄ꝛtū huiuſmōi ꝙ i nō baptiſato igitur. nec illō cō
cludit ꝙ nō debemus ponere virtutes cardinales
alterius ſpeciei in paruulis qꝛ eodem modo argu=
menta vniaunt de fide ſpe ⁊ charitate. ¶ Cōtra di
cta / deus infundit iuſticiaꝫ / vel omnē iuſticiam vel
aliquam et aliquam nō / ſecunō non eſt dicendum
nec primum ſunt infiniti habitus ſpecie diſtincti ꝓ
ſius iuſticie dabiles / et ſic de temperentia Ergo
ſi deus ſufficienter infundit iſtos habitus īfinitos
infundit / dicatur infundit vnum habitum qui in=
clinat in omnes actus iuſticie / ſicut fides infuſa ī=
clinat in omne illud quod de neceſſitate credendū
eſt et charitas infuſa ad omnem actum meritoriū
vt patet in. xvij. diſtinctione primi dictum eſt.
¶ Secundo arguitur contra dicta / ſi eſſet aliquis
habitus creatus a deo ille ita naturaliter inclinaret
ad actum ſicut habitus acquiſitus. fortitudo infu=
ſa inclinat ita naturaliter ad act⁹ fortitudinis ſicut
habitus fortitudinis ex actib⁹ genitus. ¶ Reſpō=
detur concedendo dūmodo habitus fortitudinis
infuſus a deo eſſet eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime cū
habitu acquiſito produceret ſuuꝫ actum cum ita par
uo motiuo ſicut acquiſitus ſed habitus infuſus qñ
producit ſemper naturaliter producit ſicut acqui=
ſitus. ¶ Sed contra illud arguitur. dabilis eſt vna
pars fidei habitus acquiſiti ita remiſſa ſicut fides ī
fuſa ⁊ illa agit: ergo fides infuſa cum eſt perfectior
cum ſola potentia. Reſpondetur eſt color in argu
mēto: ſed cōſequētia nichil valet patet ex dictis ⁊ ex
perientia rerum magiſtra docet oppoſitum requi=
rit ſecum fidem acquiſitam vel motiuum extrinſe
cum. Ex illo ſequitur ꝙ ſi eſſet vnus habitus fidei
infuſus infinitus / actum fidei cum ſola potentia ꝓ
ducere non poteſt qꝛ dato oppoſito deuenire opor=
tet ad habitum finitum fidei infuſum qui poteſt ꝓ=
ducere cum ſola potentia actum quod eſt cōtra di=
cta. et eſt ſimile ſol partialiter poteſt ꝓducere aſi=
num puta cum aſino ſcdo phiſicoꝝ / et forte aſinus
ſine ſole / ſed nunc tamen imaginemur ſi ſol in infi
nitum creſcat aſinum ſine aſino producere nequit.
vnde hoc intereſt inter habitum infuſum et acqui=
ſitum. acquiſitus habitus et potentia poſſunt pro=
ducere actus credendi ſine alio adiumento extrin
ſeco. Infuſus et potentia ſine motiuo extriſeco nō
valent ꝙꝙ in poſterioribus dicere viſus ſim habi=
tum ſcientificum et potentiam non poſſe produce=
re ſcientiam actum ſed potius fidem propter ra=
tiunculas quas ibi adduxi. Sed contra hoc feci ra
tionem cui ſatiſfactum iri nō exiſtimo. ſed alibi pa=
tebit locupleti⁹ quid dicere velim. ſufficit habens
fidem infuſam et motiuum citius credit ꝙ eam nō
habens. et fortitudine infuſa redimitus citius for=
tius aget ꝙ illa vacans et cum fortitudo eſt volun
tatis ornamentum que eſt libera cum potentia ſuf=
ficit primum actum fortitudinis erigere vt appa=
ret. hec de fide in vmbra dicta ſunt ſecūdum exigē
tiam huius materie.

¶ Diſtinctionis quarte queſtio ſecunda.

Queritur ſecundo circa hanc diſtictionē quar
tam vtrum non volens et fictus recipiant ſa
cramentum. ¶ Pro ſolutione queſtionis ſupponi=
tur non idem eſſe non volens et nolens antichriſt⁹ Rotandū
non vult capere ſacramētum baptiſmi ſed falſum
eſt dicere antichriſtus non vult capere ſacramen=
tum baptiſmi ſuppoſito ꝙ non vult / ſit due dictio=
nes in prima et tertia perſona de nolo in ſecunda.
prima eſt negatiua non pregnans de ſubiecto non
ſupponente ergo vera. ſcda propter ſimilem cauſā
falſa eſt. ¶ Tunc pono diſtinctiones. Prima eſt /
recipientium baptiſmum quidā ſunt adulti quidam
infra annos diſcretionis. Et ſi dicas: hec diuiſio in
plurali non valet captis duobus quorum vnus eſt
adultus alter vero non / hec membra non compe=
tunt illis tamen diuiſum de pronomine eos demō
ſtrante verificatur. reducas ad ſingulare ſi volue=
ris vel accipe plura membra in plurali numero.
Itē loquor vt plures anni diſcretionis citius inci=
piunt in vno ꝙ in alio ſicut pariſienſes ab vnguicu
lis ⁊ teneris ānis cetis ac minie igenii vt fert ꝯſtāt /
ſed cum barbam induerunt ſub iudice lis eſt. pro=
pterea non eſt poſſibile dare regulam generalē ex
parte temporis conuenientem omnibus ſed ſic ꝓ=
cedendum eſt. capiatur ſortes qui nunc eſt natus.
capiatur totum tempus in quo nichil rationis ha=
bet et gratia exempli ſit ſeptem annorum. et a in=
ſtans terminatiuum illius. poſtea ſucceſſiue ſcdm
ꝙ matureſcat ſuccedit ratio / capiantur duo anni a
et b inſtantia terminatiua illorum duorum annorū.
in b. primo verum eſt dicere / ſortes complete ⁊ ple
ne intelligit. toto tempore inter a et b minus pec=
cat ꝙ poſt b ceteris paribus. capiam⁹ a inſtans. an
te illud eſt infra annos diſcretionis / et ſic procedo:
recipientium baptiſma vnus eſt infra annos diſcre
tionis alter in termino vel extra. idem eſt eſſe i ter=
mino vel extra terminum. in primo gradu ſunt pue
ri etiam complectentes amentes ſi libeat. Eorum
qui ſunt extra annos diſcretionis quidam perpe=
tuo priuantur vſu rationis vt nati ſtolidi vel in pue
ritia facti amentes. quidam ſunt interdum furioſi
nonnunꝙ in ſenſu et habent lucida interualla vt lu
natici et morbo comiciali laborantes vt herculeꝰ
machometus in illo mēbro continentur plene ebri
oſi. Quidam ſunt in iudicio rationis continuo.
Item quidam habent volitionem baptiſandi / et
hoc dupliciter. quidā ſimpliciter volunt baptiſari
nulla conditione exigente. quidam ſi poſſunt euade
re penas nolent ſed quia non poſſunt volunt ne bo
na externa amittant. Exemplum / rex hiſpaniaruꝫ

clamat ꝙ omnis nō baptiſatus egrediatur ſuum regnum ſortes iudeus neſcit alibi viuere ſi permittētur in pace non vult eſſe baptiſatus ſed quia nō poteſt aliter gaudere ſuis bonis vadit ad baptiſmum talis non vult ſimpliciter ſed vult conditionaliter ſecūdum aliquos oppoſito alii modo loquuntur. Et licet difficultas ſit partim ad nomen ſcḋs modus eſt ariſtotelis in principio tertii ethicoꝝ. volūtas non poteſt cogi / quia voluntas imperat membris vt executionem faciant. dicitur ſimpliciter voluntas hoc eſt ſine addito coacta voluntas eſt voluntas. xv. q. i. cap. merito. volitio proiiciendi merces in mari tempore neceſſitatis eſt nolitio conditionata. ſi poſſum euadere nolo proiicere ſed quia non poſſum abſolute proiicio. ſed capitul. maiores extra de baptiſmo et eius effectu ſonat cum modo primo loquendi. ſtat vnum modū eſſe magis vulgarem et aliū magis artificioſum et plus veritati inniti. Et volentium ſuſcipere quidā volunt actualiter quidā virtualiter. Ille vult virtualiter qui volebat baptiſari et non habuit nolitionem oppoſitaꝫ ante ſuſceptionem baptiſmi. Similiter aliquis eſt fictus duobus modis. vno modo quia oſtēdit exterius ſe velle baptiſari habet tamen oppoſitum in mente vt patet circa illud ſophiſma ꝯmune ſortes fingit ſe eē ſophiſtā ſic ſimiramis regꝫ nini vxor fingebat ſe eſſe filium vt imperaret aſſiriis et valas apō bigaram finxit ſe eſſe figulum. Aliomodo quis vadit ad baptiſma intendens ſuſcipere quod eccleſia intendit dare tamen non deteſtatur omnia peccata ſua vel omnia peccata ſua non deteſtatur. ¶ Iſtis notatis ponuntur concluſiones.

Prima cōcluſio

Prima eſt. idem eſt iudicium de amente perpetuo et puero ꝛ per cōſequens non requiritur in eo actus voluntatis. ſed in hoc eſt diſcrimen. dicis quia ſi ſperetur ꝙ veniet ad vſum rationis expectandum eſt vt cum maiori reuerentia ſuſcipiat ſacramentum. Contra hoc arguitur. neſcitur qua hora morietur vel an interficietur vel ſeipſuꝫ perimat poſtꝙ̄ eſt furioſus ergo nō differendum eſt ſacramentum baptiſmi. Item ſi quis pungatur a ſerpente qui vocatur dipſas dormit vſqꝫ ad mortem debemus capere certum relinquendo incertum. Item ſi illa ratio valeret non debemus baptiſare pueros de quibus creditur ꝙ ſīt victuri quia plus poſtea merentur accedente ratione. ¶ Scḋa propoſitio ſi ſit aliquis qui nunc ſit furioſus et habuit rationem antea ſi habuit volitionē baptiſandi et non poſt nolitioneꝫ in furia poteſt baptiſari quia preſumitur ꝙ actualiter vult dato ꝙ in furia contradicat. ſi nolitionem habuerit quā nulla ſecuta eſt volitio in furia nō debet baptiſari. hāc concluſionem habes in forma extra de baptiſmo ꝛ eius effectu maiores in fine. dormientes aūt ꝛ amētes ſi priuſꝙ̄ amentiam incurrerent aut dormierāt in contradictione perſiſterent quia in eis intelligit contradictionis propoſitum perdurare ſic ſi fuerint immerſi caracterem non ſuſcipiunt ſacramenti. ſecus eſt ſi cathecumini extitiſſent ꝛ habuiſſēt propoſitum baptiſandi: vnde tales in neceſſitatis articulo ſolet eccleſia baptiſare / et hic ponitur in neceſſitatis articulo / quia dormiens non diu ſic manet. ſimiliter ſunt aliqui lunatici qui per paruum tempus ſic ſtant: tales non debent baptiſari / niſi imminente morte: ſecus eſt de hiis qui ſemper ante erant furioſi.

Secunda ꝓpoſitio.

¶ Tertia propoſitio de nunc habente vſum rationis dicitur ꝙ habens volitionem ſimpliciter et nolitionem ſecundū quid baptiſandi puta cauſa metus baptiſatur. hec conclu⁹ eſt in capitulo maiores paulo ante ſcḋam propter quod dicit inter inuitum et inuitum coactum et coactū: alii non abſurde diſtingunt et paulopoſt ſequitur et ipſe tanꝙ̄ conditionaliter volens / licet abſolute non velit cogendus eſt ad obſeruantiam fidei chriſtiane. in quo caſu debet intelligi decretum conſilii toletani. et ſequitur poſtea ad propoſitum vt fidē quā neceſſitate ſuſceperunt tenere cogantur ne nomen dn̄i blaſphemetur. videas ius vocat iſtam volitionem coactam ꝛ nolitionem ſimpliciter ſed redit in idem quo ad ſententiam de noīe non contendatur. vides ꝙ illud caput dicere vult ꝙ talis coactus ſuſcipit fidem.

Tertia ꝓpoſitio.

¶ Quarta propoſitio nolens actualiter ſuſcipere vt nolens opponitur nolitioni conditionali et cathegorice eſto ꝙ preſbiter dicat verba cum aqua et intentione nichil ſuſcipit. patet capitulo prefato ille vero (inquit lrā) qui nunꝙ̄ conſentit ſed penitus contradicit nec rem nec caracterem ſuſcipit ſacramēti qꝛ plus eſt contradicere ꝙ̄ minime cōſentire

Quarta ꝓpoſitio.

¶ Quinta ꝓpoſitio q̄ nunc eſt capax rationis et ꝑus volebat baptiſari et nunc nō habet aliquē actum ille eſt baptiſatus ſed ſi nūꝙ̄ ante habuit actum volūtatis puta nec volitionē nec nolitionem nec nunc in preſenti et prebiter facit cetera requiſita dat ꝯ tali caſu talis non eſt baptiſatus. prior patet pars: qꝛ in omib⁹ actibus noſtris hoc ſufficit celebrans horas nō tenetur ſēper cogitare de deo ymo nec qn̄ cōſecrat ſecūd multos interdū eſt diſtractus nec eſt in poteſtate eius oppoſitum ſufficit velle illud formalit̄ in principio. non eſt veriſimile ꝙ de⁹ obligaret nos ad nimis nobiꝫ difficile. Sꝫ ꝫ beatum auguſtinū. iij. de libero arbitrio non eſt in poteſtate noſtra quin viſis tangamur et experiētia nos docet et illum docuit qui lucratus fuiſſet aſinum ſi non cogitaſſet de alio a deo dicendo orationem dn̄icam / et tamen inter dicendum occurrit ei in mentem an eſſet ſimul habiturus frenuꝫ cū cella. Secunda pars patet / quia tunc videtur contemptor baptiſmi. et ꝙ in adulto requiritur actus voluntatis ineſſe vel infuiſſe ſicut requiritur intentio conferendi in adulto ſiue rumor baptiſmi ad eum peruenit ſiue non vt baptiſando viuum in moabar nunc adultum dormientē qui nullatenus eſt baptiſatus / ſcḋm illud marci vltimo. Ite docete omnes gentes baptiſantes eas. in primis requiritur ꝙ credant et velint baptiſari in quadam omelia hieronimus hoc exponens dicit. docete oēs gentes. deinde doctas intingite aqua non enim poteſt fieri vt corpus baptiſmi ſuſcipiat ſacramētum niſi anima ante fidei veritatem receperit. ¶ Sexta et vltima

Quinta ꝓpoſitio.

Sexta ꝓpoſitio. propoſitio eſt .fictus ṗmo modo nichil recipit ſed
ſcḋo modo non recipit gratiã baptiſmalem q2 po=
nit obicẽ ſed caracterez baptiſmalem ſuſcipit/ꝑoꝛ
pars p3 ex dictis et ſcḋa claret. ¶ Contra iſtas
Arguitur cõtra pͥmam concluſionem. concluſiones arguitur per ordinem/capiatur vnꝰ
demens proiiciatur de ponte tempore quo cadit in
aquas dicat ſortes qui eum videt in periculo mor=
tis baptiſo te in nomine patris ⁊c̄.iam ſm dicta ta=
lis debet eſſe baptiſatus q2 eſt materia et forma de
bita /nec requiritur ꝙ baptiſans tangat aquam ma
nu vel pede quia ponendo puerum ĩ aquam de põ
te per calatum puer baptiſatur vt dicunt omnes ⁊
tamen baptiſans non tangit immediate aquam.ſi
dicas eſt baptiſatus/contra:baptiſmus eſt ad vitã
et non ad mortem:ad illud argumentum dicit ri=
cardus et loquentes ꝙ tũc non eſt baptiſatus ratio
aliquorum eſt tacta in arguendo q2 baptiſmus eſt
ad vitam et non ad mortem/ricardus et alii dant
aliam rationem q2 puer debet ĩmergi in aquam et
rurſus reſilire ad deſignandum reſurrectionẽ xp̄i
ꝙ non eſt hic/iſtud non placet michi ṗmo. ratio po
rum non concludit primo gratis eſt illud quod di=
cit baptiſmus debet eſſe ad vitam et non ad mortẽ
de ratione baptiſmi ſufficit intentio preſbiteri vel
alterius faciendi qḋ eccleſia intendit dare/patrini
ſunt de bene eſſe et honeſtate ſolum ſacramenti et
non de eſſentia.eius materia et forma ſimul appli=
cate ſufficiunt nec aliud addendum eſt. ſcḋo ſeque
retur ꝙ baptiſans adultum vel paruulum in aqua
frigida intendens ꝙ moriatur citius quando vidit
paruulum in mortis diſcrimine non baptiſaret illũ
hoc non videtur alicui theologo dicendum:igitur
Tertio volo ꝙ credat proiiciens eum de ponte ꝙ
non eſt periculum ſed deus faciat miraculum eum
conſeruando vel credat ꝙ eſt parua diſtantia a pon
te ad aquas eſt tamen magna. Contra rationẽ alio
rum arguitur ſic/dictum eſt ſupra in aliquibus lo=
cis conſuetudo eſt ſemel ĩmergere in aliquibus ter
ſed neutrum eſt de eſſentia baptiſmi adequate ſed
ſeruanda eſt conſuetudo loci.item quando aliquis
ſubmergitur ſtatim emergit ⁊ reſilit ab aquis ĩ pun
cto reflexionis et rurſus deſcendit/iſtud p3 de ca=
dentibus extra nauem vel in mari proiectis ob ali=
quod crimen vbi aliqui ſtant vigiles ad eos reci=
piendos:ergo illud miſterium ſeruatur. Preterea
qñ aliquis eſt baptiſatus ſi aqua ſuperponit̃ ſuo ca
piti per magnum tempus et moritur anteq̃ aſcen=
dat dũ modo intentio et forma applicentur non
credẽdum eſt ꝙ tunc non eſt baptiſatus/dico ꝙ nõ
apparet michi ratio quare talis non eſt baptiſatus
ſed nullus debet talem in tali caſu proiicere de pon
te in quocunq3 mortis diſcrimine ſit non debet eſ=
ſe homicida auctoritate propria ſm conſilium apo
ſtoli ad romanos ĩiio. non ſunt facienda mala vt
inde eueniant bona multi iudicio humano erant ſa
tis prope mortem qui diu poſtea vixerunt/ſed ꝟ
dicis:ergo mancus poteſt baptiſare in ſenſu cõpo
ſito qḋ doctores paſſim negant. ¶ Rñdeo. hoc ar
gumentũ eſt equaliter ꝯ alios omnes ſicut contra

me.punctum meum eſt ꝙ ille realiter eſt baptiſa= Rñſio ad
tus quem baptiſans ĩmergit in aquis verba profe= argumen
rens per mancũ doctores intelligunt(vt opinor) il tũ cõtra ṗ
lum qui non poteſt diſpergere aquam ſuper bapti= mam con
ſandum puta cui iuſtrumenta mouendi aquam ad cluſionẽ.
corpus deſunt.ſi quis habet extremitates brachio
rum qui manibus orbetur talis poteſt baptiſari ſed
mulier que creditur e vita excedere non eſt ſcinden
da q̃ diu eſt ſuperſtes vt puer baptiſet̃ bene tamen
poſt mortem vt de .C. iulio ceſare. ¶ Contra ſe= Arguitur
cundam propoſitionem arguitur.pono ꝙ hora pre contra ſe=
terita diuidatur per partes proportionales partibꝰ cũdam cõ
minoribus terminatis verſus nos in prima parte cluſionẽ.
proportionali habuerit volitionem baptiſandi/in
ſecunda nolitionem/in tertia volitionẽ/ĩ quarta no
litionẽ/et ſic per omnes partes proportionales que
ſtio eſt iſte eſt in hoc inſtanti et michi reuelatꝰ ſuus
caſus incidat in furiã non eſt baptiſandus in caſu ꝑ
dicta.ſed contra: poſt quãlibet nolitionem habuit
volitionem baptiſandi:ergo poteſt baptiſari.
¶ Item pono ꝙ aliquis habuit volitionem bapti=
ſandi anteq̃ iuit ad dormiendum ipſo dormiente
baptiſatur/ipſo euigilante volo ꝙ non ſit contẽtus
talis ſm dicta eſt baptiſatus/ſed probo ꝙ non quia
ipſe renititur. ¶ Reſpondetur de lege ordinata: Reſpon.
caſus nõ eſt poſſibilis lic3 hoc mõ poteſt elicere vo ad argu.ꝯ
litionem in quacũq3 parua parte proportionali nõ ſcḋa3 con
tamen poteſt eam relinquere et elicere oppoſitum cluſionẽ.
na3 de neceſſitate continuat per tempus/ ⁊ ſi in illo
paruo tempore haberet oppoſitum qualitates con
trarie eſſent in eodem/ſed q2 forte deus poteſt ta=
lem creaturam producere admiſſo caſu poſt quãli=
bet volitionem ſequebatur nolitio et poſt quãlibet
nolitionẽ ſequebatur volitio.hoc patet per aſcenſũ
ſub illis terminis diſtributis propterea homo ha=
beret ſatis dubitare quid fieret in illo caſu. ¶ For=
te dicis/talis non debet baptiſari poſiq̃ non tenuit
ſuas volitiones diu veniẽdo ad paruas partes pro
portionales contennere videtur baptiſmum ⁊ non
ſtare in bono propoſito. ¶ Sed contra illud argui
tur :quẽadmodũ non diu tenuit illas bonas volitio
nes ita etiã nec tenuit illas malas nolitiones .item
pono ꝙ quando habeat volitiones habeat eas in=
tenſas et nolitiones que ſunt male remiſſas / cum
caſus nunq̃ eueniet et non eſt poſſibilis de lege ſi
placet inaniter caſum proſequere de illo nichil poſ
ſumus iudicare ſcḋm legem quam habemus.
¶ Ad aliud quando ponis ꝙ quis habeat volitio=
nem baptiſandi anteq̃ vadat ad dormiendum ⁊c̄.
dicitur ꝙ tunc eſt baptiſatus ſiue reclamet ſiue nõ
pone ꝙ aliquis non vult baptiſari quouſq3 bapti=
ſans dicit mediam formam iterum mutat propoſi=
tum ante finem verborum tñ non eſt reſiſtentia in
baptiſato tempore impreſſionis caracteris forte eſt
baptiſatus cũ tota forma eſt prolata et tẽpore pro=
lationis iſte non diſſentit/poteſt homo dicere req̃=
ritur conſenſus per totam prolationem q2 ſi cõſen
tiret vſq3 ad prolatione3 termini filii poſtea diſſen
tiendo non videtur baptiſatus et idem videtur de

diſſenſu circa primam medietatem et conſenſu cir
ca ſecundam medietatem at ſi vltimum inſtans nõ
eſſe prolationis ſit vltimum inſtans nõ eſſe conſen=
ſus qui manet per prolationem totalẽ talis eſt bap
tiſatus ſimilis difficultas emergit/ſi conſentiret in
vltimo inſtanti non eſſe prolationis verborũ nõ eſt
defficultas ſi baptiſans vel formam proferens in=
tenderet vti ioco in prolatione forme vſqȝ ad me=
dium et tunc mutat propoſitum intendens facere
qđ intendit eccleſia. ſecurũ eſt in iſtis caſibus iterũ
conditionaliter baptiſare eadem eſt difficultas pſ=
biter vult cõſecrare a hoſtiam in principio prolatio
nis forme inter proferenda verba mutat propoſitũ
ad b hoſtiam conſecrãdam. ¶ Contra tertiam pro

Arguĩt cõtra .iij. cõcluſionẽ.

poſitionem arguitur ſic/coactus ducere matrimo=
niũ non contrahit vt infra patebit diſtinc. xxix. er=
go coactus baptiſari non baptiſatur: preterea ſeq=
retur ꝙ duo eũtes ad baptiſma quorum vnus vult
ſimpliciter et ſecũdũ quid non vult et alter omni mo
do vult acquirũt gratias inequales qđ videtur in=
conueniens. ¶ Ad primum negatur conſequentia

Reſpõſio ad argumetũ contra .iij. cõcluſionez.

oportet conſenſum eſſe ſpontaneum in illo contra=
ctu difficili eccleſia illegittimat talem cõſenſum ſe
cus eſt in illo contractu facili et neceſſario ad ſalu=
tez. Ad aliud dicitur ꝙ ille adultus qui non vult cõ
ditionaliter non tamẽ meretur ſicut alter nec hoc
eſt incõueniẽs i adultis vt infra patebit/ſed vterqȝ
caracterem equaliter ſuſcipit ſed ꝙ talis aliquid

Arguitur cõtra .vj. ꝯcluſiõez

mereatur non habeo exploratum. ¶ Contra ſep=
tam propoſitionem arguitur: quilibet obligatur ha
bere gratiam baptiſmalem nullus ſine ea poteſt ſal
uari de lege (intelligo de diſiuncto trium baptiſma
tum) ſed talis tunc non habet gratiam baptiſmalẽ
nec in poſterum poteſt habere. quod probo qꝛ vel
iterum per baptiſmum et hoc nõ qꝛ baptiſmus eſt
initerabilis quẽadmodum ſunt ſacramenta cara=
cterem imprimentia nec per penitẽtiã qꝛ ſuſceptio
ſacramenti erat opus mortuum. ¶ Reſpondetur

Reſpõſio ad argumẽtũ contra .vj. cõcluſionez.

ſunt multa in hoc argumẽto aſſumpta dubia. pmo
de adulto trãſeunte cum peccatis. ſcđo de reitera=
tione. tertio an requiratur deteſtatio peccatorum i
illo ſacramento: pro toto argumento pono propo=
ſitiones. ¶ Prima eſt: ſacramentum baptiſmi eſt
initerabile hoc patet extra de baptiſmo et eius effe
ctu: ſi quis. Si dubitetur de aliquo an eſt baptiſat⁹
debet conditionaliter baptiſari et hoc non eſſet niſi
baptiſatus non poteſt rebaptiſari de conſecratione
d. iiij. rebaptiſare hereticũ qui hoc ſanctitatis ſignũ
percepit. ſcienter rebaptiſans baptiſatum punitur
capite. C. ne ſanctũ baptiſma iteretur. l. ſi quis. itẽ
eſt vnum peccatum contra quod proprie eſt: ergo
congruum eſt ꝙ ſemel accipiatur. item eſt genera=
tio ſpiritualis ſemel genitus non poteſt generari
iterum taliter ſpiritualiter/hoc dixerim qꝛ poteſt
eſſe nouus homo ingrediens religionem et ad hoc
etiam eſt congruentia. In baptiſmo delentur om=
nia peccata quo ad penam et culpam ſi baptiſmus
eſſet iterabilis homines pro peccatis omnibus nul
lam penitentiam acceptarent ſed ſemper currerẽt
ad baptiſmum et non erigerent ſe ad deuotionem.
ꝙ in baptiſmo ſit remiſſio omnis pene pȝ de conſe
cratione. d. iiij. ſine penitentia ſunt dona et vocatio
dei. gratia eni in baptiſmate non requirit gemitum
non requirit planctuȝ vel opus aliquod ſed ſolam
fidem et omnia gratis condonat. Hec ſunt verba
beati ambroſii ſuper epiſtolã ad romanos: ſȝ iſtud
intelligas de penitẽtia exteriori et nõ interiori imo
ſi aliquis adultus qui cõmiſit peccata aliqua opor
tet illa delere anteqȝ vadat ad penitentiã ſicut bea=
tus auguſtinus dicit de penitẽtia. et recitatur de cõ
ſecratione. d. iiij. homines. ⁊ eſt eius probatio. ecce
caput/agunt homines ante baptiſma penitentiam
de prioribus peccatis ita tamen vt etiã baptiſentur
ſicut ſcriptum eſt in actibus apoſtolorum loquente
petro ad iudeos ac dicente: agite penitentiã et bap
tiſetur vnuſquiſqȝ veſtrum in nomine dñi noſtri ie=
ſu chriſti/ex quo patet mortale remittitur cum gra
tia infunditur neceſſe eſt mortale eſſe remiſſum et
illud perſuadetur de veniali etiã in omni generatio
ne perfecta nõ ſolum tollitur diſpoſitio repugnãs
forme introducende/ſed etiã omnis diſpoſitio re=
pugnans bene eſſe forme modo originale et morta
le repugnãt ſimpliciter grẽ ſm legem dei ordinatã
et veniale impedit gratiam quo ad eius augmentũ
et feruorem charitatis diminuit congruentia eſt ꝙ
pena tollatur intrantibus nouum ſtatũ congruum
eſt ꝙ et non iputentur facta in ſtatu priſtino vt ſo=
lent homines dicere de ingrediente religionẽ et qc
quid ſit de iſto ingreſſu eſt rationabiliſſimũ et illud
intelligitur de pena debita i foro dei ſi ſanguinari⁹
ſanguinẽ innocẽtem effuderit vel grauatus fuerit
ob es alienum oportet ſatiſfaciat pena debita pec=
cato originali per accidẽs vt ſitis fames paſſibili=
tas infirmitas et mors non tolluntur iſte penalita=
tes ſunt a natura per ſe et a pricipiis itrinſecis acti
uis et paſſiuis ſunt a peccato originali ſicut a cauſa
remouente prohibens. peccatum originale aufert
iuſticiam originalem q̃ iſtos deffectus nature impe
diuiſſet et congruum eſt ꝙ hee pene non conferan
tur. xp̃s habuit corpus paſſibile ⁊ pro nobis paſſus
eſt: indecorum eſt membra corporis miſtici caput
tranſcendere etiã meremur coronam vincendo paſ
ſiones et equanimiter ferẽdo animi triſticias ⁊ cor
poris cruciat⁹ animi. ſi culpiam venial e placet da
bitur gratia baptiſmalis nec remittitur culpa ⁊ cũ
diſplicet illi veniale poſt baptiſma ad vnum annũ
vel menſem dimittitur ei tota pena debita ſicut eue
ſtigio dicetur de ficto mortaliter. quo ſit aliquis di
ſcedit mox poſt ſuſceptam gratiam baptiſmalem
et tamen tunc non euolat ſed penam luit in purga=
torio: pȝ de ficto mortaliter ante baptiſmum et cõ=
mittente mortalia poſt baptiſmum ⁊ de penitẽte et
protinus aiam eflante. ¶ Sed contra illud argui=
tur: gregorius ſcribit fauſtino defenſori ⁊ recitatur
vbi ſupra. ne ꝙ abſit. ꝙ iudeis volẽtibus ire ad bap
tiſmum imponatur ieiunium. xl. dierũ: ergo penitẽ
tia exterior eis imponitur. Reſpondetur ꝙ illud
ieiunium nõn imponitur eis pro penitentia ſed vt

cum reuerentia accedant ad tale ſacramentum qꝛ
propter circunciſionem et legalia iudei non tantū
appreciantur ſicut alii. ¶ Secunda propoſitio et
eſt quaſi correlaria ſi hō rite accedat ad baptiſma
dimittuntur ei peccata ſua anteq̄ꝫ ei confertur bap
tiſmus patet ezechiel'.xviij.quacūq̄ꝫ hora īgemue
rit peccator ꝛc̄.ſed gratia quā baptiſmus ſuperad=
dit virtute operis operati vocatur gratia baptiſ=
malis. ¶ Tertia propoſitio/ſi vn⁹ iudeus vel ma=
chometiſta adultus eat ad baptiſmū niſi q̄ commi
ſit.viij.peccata et deteſtatur.vij.et non octauum ꝛ
illud ei placet vna ſeptimana et in fine dolet de om
nibus iam dubium eſt an teneatur cōfiteri poſt bap
tiſmum.viij.peccata verius.ix.qꝛ peccauit irreue=
rentiam faciens ſacramēto baptiſmo/ſed an dabi=
tur ei gratia baptiſmalis quādo penitet dubium eſt
apparet ꝙ non qꝛ volitio qua volebat ſuſcipere ſa=
cramentum baptiſmi poſtq̄ꝫ facta eſt i peccato mor
tali fuit opus mortuum:ergo ratione illius nichil
gr̄e dabitur quēadmodū ſortes dans oīa bona ſua
vel orans pro tempore in quo eſt in peccato nichil
ſibi meretur de vita eterna nec maiorem gratiam
vnq̄ꝫ habebit. Dicis et ſic dicendū reor ꝟtute ope
ris operati dabitur ei gratia non ratione actus ei⁹
Sed contra:ergo ratione celebratōis i mortali pec
cato dabitur gratia/dicis non eſſe ſimile cū in vno
ſacramento imp̄mit̄ caracter et eſt iterabile aliud
vero ſacramētū eſt iterabile nec caracterē imp̄mit
Secus eſt in his q̄ proueniunt ex parte operis ope
rantis opus mortuum hominis nō reuiuiſcit bene
tamen dei et illud tenet beat⁹ aug.in li° de baptiſ=
mo et recitat gratianus de cōſecratione.d.iiij.tūc
valere incipit baptiſmus ad ſalutem cū illa fictio
ꝟati confeſſioni receſſerit .opinio apparati reliqua
tur cum ſit contra intentionem littere. ¶ Sed con
tra illud arguitur:talis eſt baptiſatus:ergo ei aufer
tur peccatum originale anteq̄ꝫ penitet imo ſi nō au
fertur tenetur iterū ad baptiſma. Item ſeq̄retur ꝙ
nunq̄ꝫ illud peccatum originale in caſu poteſt de=
leri hoc eſt inconueniens.igitur.quod pꝫ ſic nō per
baptiſmum per te nec per penitentiā qꝛ peccatum
originale nō eſt obiectū penitentie nec tenetur pec=
catum confiteri niſi ab eo commiſſum. Reſpon=
detur negando conſequētiam:romanus pōtifex de
baptiſmo et eius effectu.cap.maiores.§. ſed que=
ritur/dicit talem manere i peccato originali deus
non diuidit peccata ex quo ſequitur aliquis bapti=
ſatus eſt in peccato originali. Secūdo ſequitur nō
omnis exiſtens in peccato originali tenetur ad bap
tiſmum/patet de illo qui caracterem baptiſmalē re
cipit illud originale adimitur ꝑ cōcomitātiā quādo
penitꝫ fictus de actualibus perſonalibus poſt bap=
tiſma tenetur plangere de ſua fictione quam antea
habuit et erat obex ne peccata eſſent deleta dete=
ſtari tenetur illa omnia ſed de peccatis ante baptiſ
mū cōmiſſis non tenetur ad confeſſionē.eſt ianua
ſacramentorū at ſi duo vel tria mortalia poſt bap=
tiſmū cōmiſit tenetur illa deteſtari et de illis face=
re confeſſionē et ſic homo habens decē pctā mor=
talia tenetur tria ſolum confiteri ꝛ non alia ſeptem
pro eis ſufficit penitentia virtus vel eius actus et
hoc eſt quando vna pars eſt commiſſa ante baptiſ=
mū reliqua poſt baptiſma punctū in hoc iacet de⁹
promiſit in baptiſmo tollere originale et penā cui=
libet peccato debitam et conferre gratiam baptiſ=
malem niſi ponatur obex mortalis peccati remoto
obice q̄ erat cauſa quare gratia non dabatur dabi=
tur gratia cum ceſſante cauſa ceſſet effect⁹.veniale
peccatum non eſt obex gratie ſed ſi cuipiā veniale
placeat non tollitur pena veniali debita.an veniale
poteſt a mortalib⁹ ſeiugari inferius erit ſermo la=
tior.ſi dicas forma eucariſtie habet ſuum effectū
licet homo ſit in peccato conſecrat corpus chriſti.
ergo ſimiliter baptiſmus habet ſuum effectū non
obſtante peccato.dico ꝙ habet effectum ſcꝫ cara=
cterem baptiſmalem non tamen gratiam cū actus
actiuoꝝ ſūt in paciente diſpoſito ſcd̃o de anima.for
ma ignis non introducitur i ligno viridi et humido
et ſic originale cōcomitanter deletur fuiſſet deletū
in baptiſmo ſi non fuiſſet obex quo ſublato per con
tritionē originale aufertur.ex iſto pꝫ ꝙ idē eſt iudi=
cium i ordīe et cōfirmatione ſicut in baptiſmo non
autē i aliis quattuor ſacramētis itabilib⁹ ipſſio cara
cteris paꝝ facit ſed iniſtatio.eſt rationabi'le cū nō ſit
iterabile ꝙ ſuum effectum habeat. Et ſi dicas illa
volitio qua vult baptiſari eſt peccatum q̄ facit irre
uerentiam ſacramento:ergo aliquis per peccatum
adimplet preceptum. Reſpondetur diſtinguendo
vel quo ad ſubſtātiam actus et ſic conceditur/vel
quo ad intentionem ꝑcipientis et ſic negatur. Ad
aliud nego ꝙ originale non poteſt deleri imo ꝑ pe=
nitentiam de ꝑ accidens ſed non oꝫ ꝙ homo confi=
teatur ſe de originali in illo caſu et ſic non eſt obie=
ctum per ſe pñie.quando omnia alia peccata dete=
ſtatur deletur originale cum illis et ſic pñia eſt ſcd̃a
tabula poſt naufragiū per ſe reſpectu peccatorum
commiſſoꝝ actualiter.per accidēs reſpectu origi=
nalis. ¶ Contra quintam propoſitionem arguitur
probando ꝙ requiritur cōſenſus actualis ad bap=
tiſmum.tēpore quo baptiſatur patrin⁹ reſpondet
actualiter pro paruulo preſbitero querenti vis bap
tiſari reſpondet volo.tunc ex illo ſi patrinus nolue
rit puer non eſt baptiſatus:ſed adultus reſpondet
pro ſeipſo:ergo ſi illo tunc non vult actualiter non
eſt baptiſatus. ¶ Confirmatur requiritur conſen=
ſus in preſbitero baptiſante ad hoc ꝙ baptiſet:ḡ
in baptiſato.ergo nullus paruulus eſt baptiſatus
qꝛ non habet volitionem nec habuit. ¶ Ad argu=
mentum reſpondetur per propoſitiones. ¶ Pri=
ma eſt.laudabilis eſt conſuetudo ꝙ patrini reſpon
deant pro paruulo vt poſtea reddant paruulū me=
morem in his q̄ tangunt legem/dei. ¶ Secunda eſt
non eſt de eſſentia baptiſmi habere patrinos.et ex
illa ſequitur ſiue reſpondeant affirmatiue ſiue ne=
gatiue nō minus paruulus eſt baptiſatus eſtoꝗ pa
rentes diſſentiant vel quicūq̄ꝫ alii. ¶ Tertia pro=
poſitio eſt.conueniens eſt ꝙ adultus capax rationis
habeat volitionem actualem quādo eſt in capiēdo

ſed non requiritur ſufficit ꝙ prius habuerit et non poſtea diſſenſum. ¶ Ad cõfirmationem pono propoſitiones. ¶ Prima eſt. non requiritur ꝙ preſbiter actualiter velit quando baptiſat. probatur. deꝰ non obligat preſbiterum ad nimis difficile ſed illud eſſet ei nimis difficile in quolibet ſacramento ſẽper formaliter cogitare. ſufficit in principio velle facere quod intendit facere eccleſia et ita in quolibet actu ſuo et hoc eſt velle virtualiter. ¶ Secunda propoſitio eſt: non requiritur amplius in baptiſante ꝙ̃ in baptiſato rationis capaci pꝫ: qꝛ in vtroqꝫ requiritur. ¶ Tertia propoſitio/ plꝰ reqꝛitur in baptiſante ꝙ̃ in paruulo vel amẽte adulto. pꝫ ex dictis ex quibus ſequitur ꝙ non eſt nobis certum certitudine infallabili ꝙ ſumus baptiſati baptiſmo fluminis. probatur. non poſſumus nos ipſos baptiſare ſed ab aliis et non poſſumus naturaliter ſcire quã voluntatem erga nos habent ſufficit nobis certitudo moralis. quo fit male dicit durandus. d. ſexta pie credendum eſt ſi baptiſans nullã intentionẽ habeat ꝙ xp̄s ſummus ſacerdos ſupplet illud qđ malus miniſter omiſit quãtũ ad hoc ꝙ ſalutem conſequeretur illud eſt pium ꝙ ſonat cum fide oppoſitũ eſt impiũ. ſi quis diceret paruulos diſcedẽtes ſine baptiſmo non puniri pena dampni non pie diceret ſed ſacrilege eſto ꝙ videatur paruulis fauere. ratio ſua nulla eſt poſtꝙ̃ parentes fecerunt quod in eis eſt/ at multi baptiſãt qui non formant hoc cõplexũ in mente volo facere quod eccleſia intendit. ſufficit velle actualiter baptiſare et ab illa volitione actuali exire in formam cũ materia vel cogitare quãdo profert ꝙ vult baptiſare ſiue credat baptiſmũ valere ſiue nõ. ¶ Quarta propoſitio duo paruuli decedunt et amboꝝ parẽtes volũt ipſos equaliter baptiſari et qꝛ ille qui debet vnũ baptiſare non habet nec habuit volitionem faciendi quod eccleſia intendit et alter habet/ vnus paruulus eſt baptiſatus et alter non/ et vnus dãpnatur alter vero nõ. Iohannis. iij. niſi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ ſpirituſãcto non intrabit in regnum dei ſi non fuerit ſupplementum per ſanguinem fidem vel ſanctificationẽ ꝙ hic non apparet ſi des oppoſitum dans michi occaſionem tenendi quẽlibet paruulum nõ baptiſatum ſanctificatum quod eſt falſũ manifeſte. Et ex illo ſequitur ꝙ duo deferuntur ad eccleſiã ad baptiſmum et vnus moritur in via alter eſt baptiſatus et viuit primus eſt dãnatus ſcđs vero non: nec reſpiciatur ad gerſonem ꝙ ſũmus ſacerdos talẽ baptiſat qꝛ vtiqꝫ poteſt de potentia ſua abſoluta ſed non ſcḋm legem ab eo poſitam facit. Multe abſurditates ex ſua reſpõſione ſequũtur/ nec vꝫ hoc argumentũ parentes paruulorum faciunt equaliter qđ in eis eſt et baptiſantes et paruuli non poſſunt euitare. ergo ſi vnus dãnatur et alter: ſed in peccatis actualibus modus arguẽdi eſt bonus. Nec vꝫ dictum ricardi de meꝰ villa ſi paruulus moriatur inter proferẽda verba ꝙ pie credẽdum eſt ꝙ ſaluabitur et ꝙ debet in cimiterio ſepeliri. talis ſcḋm veritatem nõ eſt baptiſatus. de ſepultura non eſt magna vis ſed ſi miniſter inter proferenda verba moriatur incipiat alter a principio verborum/ petis ſi quis vult baptiſari et incidit ex culpa mortali in amẽtiã perpetuã an prodeſt ei baptiſmus. Reſpondetur talis eſt xp̄ianus ſed dãnabitur ob mortale commiſſum et nõ deteſtatum. ſed dicis eſt ei impoſſibile deteſtari: ergo excuſatur ſicut ille qui mortale dat obliuioni nec ad mentem reuocare poteſt. Reſpondeo non eſſe ſimile/ cum iſte deteſtatur in generali ⁊ facit indaginem ſufficientem/ ſed an fides et ſpes infundantur baptiſato in mortali ſine gratia vel poſt tempore deteſtationis magis ſpectat ad tertium.

¶ Diſtinctionis quarte queſtio tertia.

Queritur tertio circa hanc diſtinctionem: an omnes baptiſati ſuſcipiant equaleꝫ effectum baptiſmi. de caractere non intelligo ſed de remiſſione culpe et pene/ et infuſione gratie. Notandũ ¶ Ad queſtionem ſuppono multiplicem eſſe baptiſmum ſcꝫ fluminis et de illo cõmuniter hic loq̇mur et eſt proprie ſacramentũ/ ſanguinis quando quis occiditur propter xp̄m/ flaminis vt qñ aliquis iuſtificatur a deo vt hieremias/ hieremie. j. anteꝙ̃ exires de vulua ſanctificaui te. Iohãnes baptiſta/ luce. ij. vel qui habet bonum motum faciendi quod in ſe eſt vt cornelius eunuchꝰ regine candacis actuum. viij. ⁊ ix. bonus latro cui xp̄s dixit. hodie mecum eris in paradiſo/ luce penultimo. illud tangitur i gloſa ad hebreos. vj. dicit ꝙ eſt baptiſmus aque penitentie et ſanguinis/ iſta dicuntur baptiſmata propter ſimilitudinem cum baptiſmate fluminis qꝛ originale tollunt/ gratiam conferunt/ pꝫ per aug. liᵒ. iiij. de baptiſmo: et de cõſecratione. d. iiij. baptiſmi vicẽ. ⁊ magiſter in lr̃a. triplicẽ ſtatum puer habet: primo qñ eſt natus in rerum natura et tunc eſt ſoli deo natus ad opẽ dandã huic eccleſie ſuffragari nequit. ſcđꝫ ſtatum quẽ habet quando naſcitur extra vterum i parte vel in toto cui eccleſia auxiliari poteſt cũ adoleuerit in annis rationis poteſt ſibi opitulari et eccleſia. ſimiliter beata virgo non fuit curata ab originali vt in tertio dictum eſt ſed preſeruata peccatũ nullum habuit cuiã honore obſcurans ſcḋm illud ſedulii Et velud e ſpinis mollis roſa ſurgit acutis Nil qđ ledat habens matrẽ qꝫ obſcurat honore. et illud cõgruum eſt cum iohannes et hieremias ante natiuitatem ex vtero erant ſancti/ ipſa in primo inſtãti. ergo anima erat in rerum natura erat ictã alioquin ſimilem habuiſſet ꝯ illud ſedulii: nec primam ſimilẽ viſa es nec habere ſequentem ſola ſine exẽplo placuiſti femina xp̄o. proprie tamen eſt niſi vnum baptiſma ſcꝫ fluminis ſcḋm illud apoſtoli ad ephe. iiij. vnꝰ dominꝰ/ vna fides/ vnũ baptiſma. et ſeduliꝰ Totũ nãqꝫ lauas vno baptiſmate mundum. alia dicũtur baptiſmata ſcḋm tranſlationem. ¶ Iſtis ſuppoſitis pono concluſiones. ¶ Prima eſt: non omnes baptiſati equalẽ ſuſcipiunt gratiam. probatur: aliqui ſuſcipiunt ficte in peccato ex queſtione precedente. ergo non recipiunt gratiam: ergo non equalem. Prima propoſitio. ¶ Secunda concluſio: non omnes baptiſati recipientes gratiam recipiunt equalem: probatur demonſtro duos Scđa cõcluſio.

quorum vterqꝫ habet gratiam vt duo.arguitur ſic
iſti non recipiunt gratiam:ergo non equalē.cōſequen=
tia tenet qꝛ ex oppoſito conſequentis ſequitur op=
poſitum antecedētis/aſſūptum pꝫ qꝛ diuerſoꝝ ſub
iectoꝝ gratie non conſtituunt aliquod vnum.

Tertia cō cluſio.

¶ Tertia propoſitio: non omnes adulti recipiunt
equalem gratiam.pꝫ:qꝛ aliqui habent maiorem de
uotionem ꝙ alii:ergo in eis inequaliter datur gratia/et
ex illo ſequitur ꝙ omnes adulti maiores gratias re
cipiunt ꝙ paruuli.

Quarta ꝯcluſio.

¶ Quarta propoſitio/non om=
nes gratie baptiſmales ſunt eq̄les omnes hic pro=
prie non poteſt capi collectiue qꝛ oꝫ videre quibus
omnes gratie baptiſmales eſſent eq̄les poſtꝙ eq̄le
eſt de predicamento relationis et nichil ſibi eſt eq̄le
capiendo diſtributiue ipſa eſt vera qd̄ probo ſua cō
tradictoria eſt hec.omnes gratie baptiſmales de=
monſtrando omnes preter vnam vel duas ille non
ſunt eq̄les in intentione duabus vel vni ſed poſtꝙ
equale ſtat confuſe tantū capiendo gratias cōican
tes ſua cōtradictoria eſt vera. ¶ Sed pretermiſſis

Quita cō cluſio.

meandris ſit quinta ꝓpoſitio/quelibet gratia bap=
tiſmalis eſt equalis cuicunqꝫ alteri gr̄e baptiſmali
ꝓbatur hec propoſitio.paſſio xp̄i exhibita eſt cauſa
gratie baptiſmalis in noua lege q̄ equaliter appli=

Arguitur contra qn tam con= cluſionē.

catur omnibus. ¶ Contra hanc quintā propoſitio
nem arguitur.aliqui ſunt predeſtinati ad maiorem
gloriam ꝙ alii:ergo de⁹ dat eis maiores arras pu=
ta maiorem gratiam.

Reſpon= ſio ad ar= gumentū.

¶ Reſpondetur per propo=
ſitiones.Prima eſt:deffendi poteſt vtcūqꝫ ꝙ deus
dat de lege ordinata maiorem gratiā magis p̄de=
ſtinato.poteſt dici ꝙ anima xp̄i ſuā paſſionem plus
obtulit pro vno ꝙ pro alio et ſic aliqui dicunt et ꝙ
propter merita aſtantiū vt puta preſbiteri patrini
vel parentum deus dat interdum maiorē gratiam
vni ꝙ alteri et forte dicunt ſic factum eſt de beato
nicolao cui ſic gr̄a data eſt ꝙ vnica lactatione bis
in ſeptiana contentus maneret.nec ſequitur ꝙ de⁹
eſt acceptor perſonarum/poteſt dici bene ꝙ repro=
bationis et predeſtinationis deus eſt ſola cauſa et
tamen non eſt acceptor perſonarū vt acceptio i vi=
cium ſonat.Secundo poteſt dici deus cuilibet dat
determinatam gratiam baptiſmalem quo ad par=
uitatem puta eſt ita parua quā rl'ariter dat et nullā
minorem puta vnius gradus bene tamē dat aliq̄d
interdum vltra et ſic nulli facit iniuriam ſm illud
mathei.xx.Tolle quod tuum eſt et vade. Tertio
dico omnibus iſtis datis manet quinta ꝓpoſitio ve
ra qꝛ deus dat illas gratias pro alioꝝ precibus vel
cauſa predeſtinationis vel cauſa anime chriſti ſpe=
cialiter offerentis pro vno et non pro alio.Quarto
dico ꝙ dubia ſunt in argumento p̄mo de ſancto ni=
colao non oportet ꝓpter ieiunium eius bis in ſepti
mana dicere ꝙ habuerit maiorem gratiam infuſā
(de qua eſt ſermo)ꝙ alii paruuli.Iohānes baptiſta
et plerique alii et beata virgo habuerūt maiorē gra=
tiam ꝙ beatus nicolaus vt opinor et tamen nō ha=
buerunt ſimiles effectus in iuuentute vltra cōmu=
nes.ex multiplicatione miraculoꝝ non cōcludi
tur maior ſanctitas/miracula fiunt ſepe ꝓpter in=
credulos in patria vnius ſācti vel propter aliquod
ſpeciale.in omnib⁹ dare punctualē cauſam eſt diffi
cile/iudicia dei abiſſus multa/propterea omnes in
p̄mitiua eccleſia linguis loq̄bantur oībus quouſqꝫ
eccleſia cepit fundamentum nunc autē eccleſia ſta=
bilita nō fiunt tot miracula nec baptiſati linguis lo
quuntur nouis.Secundum dubium ibidem tac:ū
eſt an aliquis poteſt mereri alteri/ et pro illo pono
propoſitiones.Prima eſt nullus poteſt mereri alte
ri primam gratiā.ꝓbatur nullus poteſt mereri al=
teri augmentū gratie:ergo neqꝫ primam/conſequē
tiam et antecedēs probo p̄mo cōſequentiā.ſi illud
quod magis videtur ineſſe nō ineſt nec illud quod
minus videtur ineſſe inerit ſed mag videtur ꝙ q̄s
poteſt mereri alicui habenti gratiam puta dei ami=
co ꝙ inimico:igitur:aſſumptum pꝫ qꝛ dato ꝙ q̄s po
teſt mereri alteri augmētū gr̄e ſequitur ꝙ ego poſ
ſum facere ꝙ ſortes dormiens habeat tantū gra=
tie ſicut ſanctiſſimus homo in orbe conſequens eſt
inconueniens de lege dei ordinata/ꝙ ſequatur pa=
tet ſic ponatur ſortes qui habet vnum gradum gra
tie ipſo dormiēte poſſum ei mereri vnū gradū gra=
tie alter poteſt tātū pro ipſo mereri et terti⁹ tm̄dē.
tota gratia iohannis baptiſte non eſt infinita:ergo ho=
mines alii poſſunt facere vnū regem ocio torpentē
tantū mereri ſicut ſanctiſſim⁹.illud ego reputo in=
conueniens:igitur.Preterea ſi patrini ſcti nicolai
poterant mereri ſctō nicolao augmētum gratie de
lege ordinata duo alii deuoti poterant ei tantū me=
reri et ſic habebit maiorem gratiam ꝙ antea et ſic
alii poterant facere ꝙ beatus nicolaus tantū me=
ruiſſet quando erat paruulus ſicut ſanctus petrus
adultus quod non eſt dicendum/iterum ꝙ nullus
poteſt alteri mereri primā gr̄am.ꝓbo.qꝛ ſi ſic ma=
xime adultus poteſt mereri paruulo in peccato ori
ginali qꝛ illud peccatum inter mortalia eſt minime
imputabile.ꝯſequens eſt inconueniens.igitur:ſi di
cas rationabile eſſet ꝙ quis poteſt mereri pro par=
uulo primam gratiam et remiſſionem peccati ſine
actu paruuli quēadmodū paruulo iputatur pecca=
tum originale ſine actu voluntatis ipſius paruuli.
hoc non vꝫ nā tunc preces parentum regulariter
ſaluarēt paruulos ſine baptiſmo quod eſt falſum.
Sed contra iſtud arguitur.ꝓbando ꝙ quis poteſt
alteri mereri / mathei.ix.ca.habetur.et aſcendens
ieſus in nauicl'aꝫ tranſfretauit et venit in ciuitatem
ſuam et ecce offerebant ei paraliticum iacentem in
lecto/videns autem ieſus fidem illorum dixit para
litico confide fili remittuntur tibi peccata tua.et ſi=
mile habetur luce quinto vbi gloſa ordinaria dicit.
ꝙtum valet apud deum fides propria apud quem
ſic valuit aliena vt int⁹ et extra ſanaret hominem.
ergo ex iſtis habetur ꝙ deus dimiſit paralitico pec
cata propter fidem alienam et ex conſequēti infun
debat ei gratiam.item creditur ꝙ orationibus ſan
cti ſtephani conuerſus eſt ſanctus paulus et beat⁹
auguſtinus precibus ſue matris/preterea alioquin
fruſtra potentes facerent deuotos pro ſe orare cū
iſti deuoti non poſſunt mereri pro potentibus ſm

dicta inſuper duo fundantes duo cenobia equa'ia
in quoꝝ altero eſſent deuoti monachi qui vita mo
naſtica bene viuunt et orant pro fundatore ſicut oli
patres in thebaide egipti: ī altero ſunt diſſoluti nō
orantes pro fundatore ſequitur q̄ iſti equaliter me
rentur ꝯñs eſt falſum:quia cōmuniter dicimus ma
lis/fraudatis fundatores et reddetis rationem an
te tribunal chriſti. Ad primum reſpondetur q̄ illo=
rum nō habet pro ſubſtantiuo aliorum a paralitico
ſed fidem paralitici et alioꝝ et ſic dicit de lira ibi=
dem/ſed pro toto iſto manet punctum argumenti
vel aliorum fides aliquid fecit ad hoc quod dimit=
tebatur paralitico ſuum peccatum/et ſi ſic.ergo ali
qui poſſunt partialiter alteri mereri. Item ſi centū
eorum cum paralitico poterant mereri dimiſſionē
peccatoꝝ paralitico ꝛ infuſionem gratie videtur q̄
mille eoꝝ vel ſic aſcendendo poterāt ei mereri ipo
dormiente remiſſionem peccatorū. Propterea ali=
ter dico q̄ propter alios deus corporaliter curauit
paraliticum et fidem propriam ipſius ſpiritualiter.
et hoc videtur ſentire gloſa q̄ꝫtū vꝫ apud deum fi=
des propria apud quē ſic valuit aliena:vt intus et
extra ſanaret hominem/intus propter fidem ipſiuſ=
met paralitici/extra propter circunſtantes. Secun
do dico et eſt ſolutio pro omnibus iſtis/et reſpon=
deo ad formam argumenti.vnum alteri mereri po
teſt intelligi dupliciter.vno modo q̄ alter meretur
vt deus dimittat alteri peccatum vel īfundat gra=
tiam alio nullum actum voluntatis habente ſaltem
extra baptiſmum/et hoc eſt ratio huius ſacramen=
ti:etiam et ſic nego/vel q̄ amplius eſt alio habente
actum ſic q̄ alii faciunt ꝓ eorum actus q̄ detur ei
maior gratia q̄ꝫ haberet per ſuum ſolum actum et
in omni tali ſenſu nego/q2 currere videtur michi
ſemper argumentum q̄ paruum actum habens et
remiſſum valde propter conſtantes et orantes ha=
beret tantaꝫ gratiam ſicut beatus petrus quod nō
eſt dicendum. Alio modo vnum alteri mereri po=
teſt intelligi q̄ deus mouet voluntatē illius ꝓ quo
preces porriguntur vt habeat intenſiorem actum
vel q̄ moueatur ſua voluntas ad merendum quan
do iret ad aliud faciēdum/vel impedit eum ne pec
cet quando forte eſſet peccaturus / et ſic ſtepha=
nus et mater auguſtini pro apoſtolo et aug.merue=
runt/etiam dicatur q̄ deus non punit nos imedia=
te poſt peccatum nec nos capit in malo ſtatu ſed ex
pectat bonū propter alioꝝ preces/et hoc eſt maxi=
mum:q̄ ita ſit pꝫ per illud exodi.xxxij.vbi moyſes
dixit.recordare abraham iacob ꝛc̄.et ſequitur pla=
catus eſt dñs . ſic azarias daniel'.iij . rogat dominū
ne auferas a nobis miſericordiā tuā dñe deꝰ noſter
propter abraham dilectū tuū et iſaac ſeruum tuum
et iacob ſanctum tuum/propterea concedo propter
homines orantes deus remittit penam vel partem
eius peccato debitam poſt penitentiam vel conce=
dit victoriam vel temporalia bona et expectat tē=
pus bonum non ſtati puniens peccatores cui aſti=
pulatur illud hiere.xv.ſi ſteterīt moyſes et ſamuel
coram me non eſt anima mea ad populum iſtū.deꝰ
liberauit loth ꝓpter abraham Gene.xix. Ad aliud
de fundātibus cenobia concedo ſi cetera ſint pia q̄
equaliter merētur ſiue monachi bene viuāt ſiue nō
ſed boni poſſunt rogare deum vt voluntas illiꝰ ad
deum erigatur q̄ fundauit cenobitas bonos. Item
poſſunt mereri pro diminutione pene ſicut indul=
gentiis vbi boni fundatores a purgatorio mox libe
rant/mali ſuos fundatores non adiuuāt et illud nō
eſt parū. ¶Contra illud arguitur per iſtam ſolutio=
nem:ergo non euado concluſiones quas ego repu=
to diſſonas cōtra aduerſarios: ergo meo pugione
me ſuffodo probatur aſſumptum:ſi vnus ſanctus
orat deum vt ſortes rex mereatur ad hūc ſenſum q̄
deus erigat ſuam mentem gratia illiꝰ dabitur vnꝰ
gradus gratie ſcđs poteſt illa via tantū ei mereri
et ſic conſequenter carculando:ergo ille rex mere=
bitur tantum ſicut ſanctus petrus. Reſpondetur
nemo impedit reges et potentes ad merendum tā
tum ſicut multi ſancti q̄ nūc ſunt in celo/ſed ille rex
qui frequenter torpet et non vtitur ſemper inſtiga=
tione quam deus ei dat forte parū meretur ſi bene
vtatur habebit intenſam gratiam et gloriam/ſed ꝑ
proprios actus. Ex hac ſolutione habetur q̄ nullꝰ
meretur pro alio dormiente vel actum non haben=
te. Scđo ſequitur q̄ nullus meretur aliquid ꝓ par
uulo.paſſionem chriſti excipio/baptiſatos i lege na
ture qui ſm illam poſitionem q̄ ſaluabantur puuli
in fide parentum cū proteſtatione alicuius ſigni ex
terioris:ergo in eis dimittebatur originalis culpa
et conferebatur gratia:ḡ alius poterat mereri gra
tiam quando proportionatur virtuti operis opera
ti vt pꝫ de baptiſante vel circuncidentē.potes que=
rere ſi parens fuiſſet i peccato an paruulo poterat
mereri gratiam in ſacramentis extenſo termio ve=
teris legis/ſed ſolutionem habes per baptiſantem
in peccato et circuncidentem/ibi virtualiter erat ſa
cramentum/patet:talis nullū actum habet.ij.co=
rinthioꝝ.v.omnes vos manifeſtari oportet añ tri=
bunal chriſti vt recipiat vnuſq̄ſqꜫ ꝓpria corporis q̄
geſſit et verba hec recitantur extra de penitentiis ꝛ
remiſſionibus cum ex eo et.i.corinthi.iij.vnuſq̄ſqꜫ
propriam mercedem accipiet.petis quid ḡ ꝓdeſt
mereri pro paruulis. Reſpondet vt deus ꝓlonget
eis vitam et cū peruenerit ad annos diſcretionis
moueat eoꝝ mentes ad ea que dei ſunt/precibꝰ ſā
ctorum frequenter paruuli ſaluantur a morte et re
ſuſcitantur quēadmodū fecit regius propheta.ij.
reguꝫ.xij. ieiunauit pro puero quo mortuo non am
plius ieiunauit eſto q̄ viderit morbum incurabilē
putabat ſuis precibus flectere dominum : ſi dicas
ſi aliquis adultus vult baptiſari et incidit in veſa=
niam ille ſuſcipit gratiam baptiſmalem i baptiſmo
et meretur/vel ſi fuiſſet dormiens pari forma ſalo=
mon meruit ſcientiam in ſomno.iij.regum.iij.cap.
Ad primum dicitur:non negatur quando ſcramen
tum digne ſuſcipitur confertur gratia ſacramenta=
lis. Ad ſecundum dico ſalomon non meruit dor= Scđo af
miendo/ſed ante vigilando obtulit mille hoſtias ʒ quirā cō
in gabaon. ¶Secundo arguitur probando q̄ ha= cluſionēꝫ.

tiſmus plus prodeſt vni ꝗ̃ alteri eant duo ad bap=
tiſmum vnus ita malus ſicut nero ⁊ deteſtetur pec
cata ſua que ſuppono mille ⁊ ſortes cū tribus mor
talibus tunc pena reſpondens iſtis peccatis dele=
tur in baptiſmo: ergo plus deletur primo ꝗ̃ ſorti
baptiſmi virtute: ⁊ illud regulariter eſt: ergo ſimili
ter habes dicere non eſſe inconueniens ꝙ regulari
ter huic paruulo conferatur maior gratia ꝗ̃ huic.
¶ Et confirmatur: quia ſi eſſet quelibet gratia ba
ptiſmalis eq̄lis alteri et determiatus ḡdus gr̄e da
tus in baptiſmo ſequitur hec concluſio ꝙ vnus ad=
ultus et vnus paruulus decedent cum equalibus
gratiis quod videtur inconueniens / cum vnus me
ruit pro ſe hoc eſt merito perſonali / alter vero non.
Ad ſcōm dicitur diſtinguendo ꝙ plus prodeſt pri=
mo ꝗ̃ ſorti cum duobus peccatis vel plus quo ad
beatitudinem eſſentialē vel ad gratiam et ſic nego.
vel quo ad aliquid quod dimittit̄ concomitanter:
et ſic concedo ꝗ̃tum aliquis habet gratie tm̄ hab₃
glorie et gratia non cōpatitur peccatum mortale:
propterea ipſum cōcomitant̄ deletur hoc in contri
tione et in penitentia contingit. ¶ Ad cōfirmatio=
nem pono ꝓpoſitiones. Prima eſt. ſtat aliquē par
uulum de lege et frequenter decedere cum maio=
ri gratia ꝗ̃ iſte adultus diſcedit. ꝓmo paruulus eſt
baptiſatus et confirmatus et vtriuſq₃ ſacramenti
gratiam habet et adultus habet gratiā baptiſmalē
ſolum: quia qn̄ primo venit ad annos diſcretionis
ſtat ꝙ non peccet mortaliter per duos dies nec me
reatur et tunc decedat. Scđa propoſitio: ſi aliquis
vult baptiſari et non h₃ aliquem qui ei conferat tri
buitur ei gratia ſi ſic decedat et illa ſolū finite ſi ſit
excedat gratiā baptiſmalē: ergo deueniendum eſt
ad aliquē qui ita paꝝ gratie ſuſcipit per volitione₃
remiſſam ſicut ille ꝗ baptiſatur paruulus. ¶ Ter=
tia ꝓpō: ſi ille ꝗ minis accedit baptiſmum accipiat
gratiā minorē accipit ꝗ̃ ille qui pure ſimpliciter va
dit / ⁊ ſic non om̄s baptiſati accipiunt equaliter nō
eſt em̄ veriſimile ꝙ deus ei tantam gratia₃ tribuat
ſicut aliis: q₂ veriſimile eſt ꝙ nullā gratiā ei confert
pro illa volitione conditionali. ¶ Quarta ꝓpō: nō
eſt poſſibile ſcđ₃ legem ꝙ aliquis ſemel habēs gra
tiam baptiſmalem qui habet meritū perſonale di=
ſcedens in gratia ita paruā gratiā habeat ſicut par
uulus. probatur. talis habet gratiā baptiſmalem ⁊
om̄es tales ſunt equales ceteris paribus ⁊ cu₃ hoc
habet gratiam debitā merito perſonali: ꝗ plus gr̄e
habet ꝯ̄ña eſt cōis animi conceptio: ſtat tm̄ de lege
cōi aliquem .lx. vel .lxxx. annorū habere ita parua₃
gratiam ⁊ gloriā ſicut ille paruus baptiſatus: pat₃
capio vnū gentilem in moabar vel alibi qui deteſta
tur ſua pctā ꝑterita et totam ſuā vitam perditā cui
nullus confert baptiſmū vult tm̄ baptiſari ſed non
repperit aliquē vel alio ſe ad hoc preparante interi
moritur cu₃ remiſſa deteſtatione graduali. ſilr ſtat
aliquē paruulū habere plꝰ gratie et glorie ꝗ̃ vnum
qui ſuſcepit ſacm̄: ⁊ cū hoc h₃ meritū ꝑſonale. pat₃
de circūciſo cū paruo merito perſonali e x̄it eleazar /
ſit titius ex alia parte baptiſatus et confirmatꝰ vel
tm̄ baptiſatus baptiſmus plꝰ gratie cōfert ꝗ̃ circū
ciſio: q₂ ſacramētū legis gratie / ſit exceſſus vt vnū
aliꝗs actus meritoriꝰ eſt vt vnū imo vt dimidium
vniꝰ. p₃. hō pōt elicere actū meritoriū pure partibi
liter. Itē ꝗlibet pars actus meritorii eſt meritoria
ſi ꝗ cuilibet pti rn̄deat maior gr̄a ꝗ̃ baptiſmo gr̄a
rn̄dens toti actui erit infinita ꝯ̄ña eluceſcit cu₃ ſint
infinite ptes ꝓportionales nō cōicantes in actu me
ritorio potes ſic deducere de totali actu meritorio
cadēte in obiectū eutrapilie cū circunſtātiis actū at
tenuātibꝰ. ¶ Sed ꝯ illud arḡ ſic: ſit gr̄a baptiſmalis
vniꝰ gradus quā h₃ ſortes paruulꝰ et plato gr̄am
baptiſmalē ⁊ ꝑſonalē duoꝝ ḡduū iā capio ciceronē
adultū ꝗ in ſubduplo minꝰ meret̄ ꝗ̃ plato (de meri
to ꝑſonali loquor) ille habebit vnū gradū gratie: ꝗ
cicero adultꝰ et ſortes paruulꝰ habebūt gr̄as eq̄=
les. Rn̄det̄ admiſſo caſu vel capis ciceronē habere
ſubduplā gr̄a₃ ſimpliciter ad platonē ⁊ tūc h₃ vnū
gradū tm̄ et ſic nō eſt adultꝰ de quo eſt ſmo vel vis
ꝙ habeat ſubduplū ꝑmium perſonale ⁊ ex ꝯ̄nti gra
tiam baptiſmalē: ⁊ ſic cicero h₃ gradū cū dimidio:
⁊ ſic deſcendēs geometrice nō potes hr̄e adultū ꝗ
h₃ meritū ꝑſonale vltra baptiſmale ꝗ equalē gr̄a₃
habet cum paruulo. ¶ Tertio arguitur ſic: bap=
tiſatus baptiſmo ſanguinis habet minorem gra= Tertio arg. 3.v.ꝯcl.
tiam ꝗ̃ baptiſatus baptiſmo fluminis: ergo nō om
nes baptiſati recipiunt equales gratias. conſequē=
tia tenet: probatur aſſumptum: quia tales tenent̄
iterum ad baptiſma: quod patet. paulus et eunu=
chus candacis regine erant baptiſati flaminis ba=
ptiſmo: ⁊ tamen poſtea baptiſabātur baptiſmo flu
minis ab anania et philippo et cornelius a petro.
in hoc argumento ſunt dubia. primum an baptiſa=
ti baptiſ. ſanguis aut flaminis teneantur ad baptiſ=
mū flumīs. ſm̄ ſi paruuli occiſi ꝓpter xp̄m ſunt ba
ptiſati baptiſ. ſanguis. tertiū an tantā gr̄am eq̄liter
ſuſceperūt cū baptiſatis baptiſ. flumīs. Et pro iº
ponunt̄ ꝓpōes. Prima eſt: ſi eēt aliꝗs baptiſatꝰ ba
ptiſmo ſanguis aut flamīs ſi talis maneat nobiſcū
tenet̄ ad baptiſma flumīs. ꝓbat̄: baptiſmꝰ flumīs
poſtꝗ̃ erat ſufficienter ꝓuulgatꝰ obligabat oēs et
l₃ iudei poterāt circūcidere dū ſpe₃ in circūciſione
nō ponerēt debebāt tm̄ eſſe baptiſati. Ꝺ ꝓbat̄ actuū
ij. petro ꝑdicanti petierūt iudei ꝗd faciemꝰ viri fra
tres / petrus aūt ad illos: pn̄iam inquit agite et bap
tiſetur vnuſꝗſꝗ̃ vr̄m. Ex illo capio argumētū. iſti
erant circumciſi in quibus pctm̄ originale erat dele
tū et tm̄ tenebant̄ iterū ad baptiſma ⁊ nouā gr̄a₃ re
ceperunt: ꝗ idē eſt de baptiſato baptiſmo ſāguinis
aut flaminis: et licet hee probationes non ſunt ve=
hementes pro tempore quo baptiſmus erat ſub cō
ſilio tamen nunc ſunt fortiores. Item apoſtoli ba=
ptiſma predicabant patet ex dictis: ergo ipſimet
apoſtoli illud impleuerunt ſcđm doctrina₃ eorum
magiſtri. actuum primo. Incepit ieſus facere ⁊ do
cere. ꝗ ipſi ceperunt baptiſma añꝗ̃ predicabāt ba=
ptiſma et baptiſabāt. illō probatur aucto. btī aug.
ad ſilentianū: et recitatur de conſec. diſtinctiōe .iiij.
qn̄ ab hieroſolymis. vbi btūs aug. alle. illō ioh. iiij

vbi dñs reſpõdet ad petrũ qui lotus eſt nõ indiget
niſi vt pedes lauet.⁊c.ſignificans ꝙ petrus eſſꝫ lo
tus ꝑus in baptiſmo:hoc idem ꝓbatur ad vicentiũ
et victorem et recitatur vbi ſupra.ſi eos de quibus
ſcriptuꝫ non eſt vtrũ fuerint baptiſati ſiue non ſine
baptiſmo de hac vita receſſiſſe contendimus ipſis
calumniamur apoſtolis qui preter apoſtolũ paulꝫ
qñ baptiſati fuerunt ignoramus. Item beatus pe=
trus baptiſauit corneliũ baptiſatuꝫ ante baptiſmo
flaminis.actuũ decimo .ideꝫ cenſetur de beata vir
gine non videtur deus cum ea et aliis diſpenſare et
iohãnes baptiſta reſpõdit chriſto:ego debeo a te ba
ptiſari et tu venis ad me .mathei tertio. Quo ad ſe
cundũ dominus armacanus in queſtionibus arme
niorum tenet eos non circũciſos eſto ꝙ occiſi pro=
pter chriſtũ dãnatos / ratio q2 non habebant voliti
onem pati pro chriſto alii tamen circumciſi ſunt ſal
uati ſicut alii paruuli circũciſi ꝙ occidantur nichil
eis prodeſt. Et ſi dicas eccleſia celebrat feſtũ inno
centũ ⁊ colit eos tãꝗ martires:ergo negare eos ſã
ctos eſt hereticũ. Reſponderet ꝯſequẽter feſtũ il=
lud eſt innocentũ hoc eſt circũciſoꝝ vel baptiſato
rum :nec per hoc ꝙ eccleſia in honore eoꝝ celebrat
feſtũ arguit ꝙ plus gratie habeant ꝗ nunc baptiſa
ti/ſtat bene ꝙ aliquis quẽ eccleſia colit tanꝗ ſanctũ
ſit minus ſctũs vno alio quẽ non colit. Sed pro il=
lo pono ꝓpoſitiones. ¶ Prima eſt.nõ oĩs occiſus
propter xp̃m eſt baptiſatus baptiſmo ſanguis. pro
batur ꝓpõ:ſi eſſet vnus iudeus in finibus xp̄ianoꝝ
apud valathos vel vulgares qui hñt maliuolentiã
contra nomen xp̄i ⁊ veniunt machometiſte et occi=
dunt eum amore xp̄i talis nõ eſt ſaluatus ſi ſic dece
dat.quod ꝓbo. renitens interius cape baptiſmũ ſi
mulans exteri⁹ ſacramentũ non eſt baptiſat⁹.ergo
nec iſte nõĩ xp̄i formaliter diſſentiens aliq̄d boni a
xp̄o meret accipe:q2 q̄ creauit te ſine te nõ ſaluabit
te ſine te in adulto ⁊ potiſſimũ diſſentiẽte cõtrarie.
¶ Scd̃a ꝓpõ probabilis:oĩs non diſſentiens occi=
ſus pro xp̄o baptiſatur baptiſmo ſanguis/⁊ loquor
de non prius baptiſato.pꝫ ꝑmo auctoritate bti au=
guſtini in ſmone de epyphã.indiſtĩcte de ꝑuulis lo=
quente ab herode occiſis math.ij. Item non requi
ritur volitio ad hoc ꝙ quis aſcribat familie xp̄i: pꝫ
in paruulis baptiſatis:ergo neqꝫ requirit ad hoc ꝙ
quis militie xp̄i. Item nec ſeduli⁹ ponit diſcrimen
inter occiſos pulcherrimo carmĩe materiã tangẽs
Ergo vbi deluſum ſe cõperit impi⁹ irã rex aperit
ſi iure queat rex ille vocari. Qui pietate caret ꝓpri
am qui non regit irã Ereptũqꝫ gemens facin⁹ ſibi
ecu leo frendens Cuius ab ore tener ſubito cũ labi
tur agnus. In totũ mouet arma gregẽ mãditqꝫ tra
bitqꝫ Molle pecus trepide qꝫ vocãt ſua pignora ſe
cte Nec quicꝗ et vacuas implent balatib⁹ auras.
Haud ſec⁹ herodes xp̄o ſtimulat⁹ adẽpto Sterne
re colliſas paruoꝝ ſtrage cateruas Immerito non
ceſſat atrox.et paulopoſt puerilia mactat Milia.et
vere ſiĉ eſt ꝙ aliq̄d peculiare dabat matribus ꝗꝗ
nollẽt liberos occidi cũ hoc ꝑpeſſe ſunt amore xp̄i:
ſm illud ſedulii. Hec laceros crines nudato verti=
ce rupit. Illa genas ſeruit nudũ ferit altera pigus
pectus et que ſequunt.hoc ſatis conſonat nũc ipſi⁹
dei et intelligo hanc cõcluſionẽ niſi prius habuiſſet
diſſenſum/ſicut vnus infidelis q̄ dormiẽs occiditur
ꝓ xp̄o non eſt martyr. Sed tũc dicis:ꝗ ſi mulier fi=
liũ in vtero amore xp̄i velit perimere talis eſt bap=
tiſatus ſi ſic excedat vita. Rñdeo q̄cq̄d ſit paruuli
oĩes occiſi ꝓ xp̄o ab herode ſunt martyres in quo
libet putabat occidi xp̄s cõſonũ erat vltra legẽ cõ=
munẽ eis ſuam miam impꝛtiri/ quẽadmodũ bonus
latro cũ xp̄o occiſus.math.xxvij. meruit eodẽ die
eſſe in ꝑadiſo non tñ nũc occiſus in triũpho regis/
vel in ꝑmo ingreſſu ſuo icarcerati liberari merent
non tñ ob alias cauſas ſic iſti paruuli ꝓ xp̄o ⁊ in ei⁹
loco ꝑempti ſaluant/nõ tñ oꝫ de aliis nũc ꝓ xp̄o oc
ciſis.dixi non oportet.nũdũ conceſſi eos dãnatos.
Sed tũc eſt difficultas ſi paſſim paruuli ꝓ xp̄o tru
cidati ſaluant videt ꝙ iſta occaſio eſt ſacramentum
ꝑ eius diffinitionẽ inuiſibilis gratie ſenſibile ſignũ
etiã virtute operis opati nõ rõne operãtis cũ actũ
voluntatis nullũ habeat. Iſto dato non ſequit cre=
mentũ ſacramentoꝝ ſuper ſeptem cũ oĩs modus
baptiſmi ad baptiſma reducit ſicut oẽs termini ge
nerici ad genus.nec ſequit ꝙ caracter imprimatur
ẽt non oĩbus occiſis nũc ꝯfirmat gratia vt apparet
ſi mr̃ ſuffocarꝫ filiũ ne videret ⁊ amore xp̄i vl̾ amo
re xp̄i nõ ꝯſtat ꝙ ſit ſaluat⁹ nec ꝯſtat ꝙ ſi filius occi
datur in vtero matris ꝙ eſt baptiſatus bap̄m⁹ ſãgui
nis.dixi non ꝯſtat:q2 non eſt coartãda mia dei .ſed
q̄cq̄d ſit nego ꝙ baptiſmus ſanguis vel fidei ꝟtute
operis opati conferat gratiã: ⁊ lꝫ oĩs baptiſm⁹ eſt
ſanguis nullus baptiſmus ſanguis eſt baptiſmus.
Quo ad ſcd̃m tactũ in argumẽto/an paruuli occiſi
ꝓ xp̄o habeant maiorẽ gratiam ꝗ ſit baptiſmalis/
reor ꝙ ſic. Item ſit vinũ cũ aqua iã illud ſufficit et
forte aqua non tangit baptiſatũ. Confirmat ponen
do ꝙ deus capiat aĩam platonis baptiſati et ponat
in materiam in vtero berte vocet totũ illud cõpoſi
tum titius/iam arguit ſic.titius ſaluabit:⁊ tñ nunꝗ
erat baptiſatus q2 nunꝗ habuit vnã de ꝑtĩ veraꝫ.
Ad illud quod tangit de vino et aqua mixtis / vel
vinum iam conuertit aquã in vinum/ vel econuer=
ſo et tunc facile eſt rñdere. Alii dicunt ſi maior ꝑs
ſit aqua qñ ſunt mixta ĩ phiola ſufficit ad baptiſmũ
ſi plus vini non ſufficit opinor eſto ꝙ ſit cognoſcit
minus aque ꝗ vini:dummodo aqua abluit bapti=
ſandum:hoc eſt eũ tangit /ſufficit/ſed ibi reddit pe
riculum quia multum vini corrumpit formã aque/
et difficile eſt videre quando totũ vinum corrum=
pitur vel econuerſo. ¶ Ad confirmationẽ dicitur
ꝙ caſus eſt preter legem/ſed illo caſu admiſſo dici
tur ꝙ titius eſt baptiſatus:quia anima eius habꝫ ca
racterem indelebileꝫ baptiſmalẽ: ⁊ qñ dicis nunꝗ
habuit vnã de ꝑtĩ veram nego:ſed tunc eſt queſtio
an verũ erat tp̄e quo anima primo informauit ma=
teriam titii vel materiã platonis:nõ primũ:q2 nolo
ꝙ applicetur ei baptiſmus:nec ſcd̃ꝫ :q2 tunc titius
nõ erat:ꝗ nõn erat baptiſatus. Rñdetur ꝙ baptiſ=
mus ſicut peccatũ conuenit anime et non materie

non ſolet materia baptiſari. anima ticii erat baptiſata anteq̄ titius erat exiſtens in rex natura: et ſic concedo q̄ titius baptiſabatur anteq̄ titius erat et hoc nihil aliud eſt dicere aīa titii baptiſabat̄ anteq̄ hoc compoſitum quod eſt titius erat in rerum natura: ſed ſi ille caſus lateat titium et eius parentes titius peccat niſi eat ad baptiſmum poſtq̄ venit ad annos diſcretionis: non q2 eſt in originali ſed q2 indubitanter exiſtimat vel exiſtimare debet ſe eſſe in originali et parentes delinquūt non deferentes eū paruulū ad baptiſmum. ¶ Quinto aliq̄s eſt vere preſbiter qui nō eſt baptiſatus baptiſmo fluminis p3: poſito q̄ aliquis credat ſe eſſe baptiſatū: ſ3 talis non tenet̄ ad baptiſmū q2 ſi ſic tenet̄ iterum ad nouos ordines q2 baptiſmus eſt ianua ſacramentorū quod non videtur dicendū. ¶ Reſpondet̄ q̄ iſte caſus eſt ſatis difficilis et eū mouebat ferrariēſis epiſcopus romano pontifici innocētio tercio. extra de pbr̄o non baptiſato veniens poſtq̄ diſputauit pro ⁊ contra vocat caſum et merito dubitabilē reſoluit ſe tuti⁹ inſequēdo inq̄t talis non eſt baptiſatus. et ita diffinitū eſt i cōpendio: ſed baptiſetur ⁊ rurſus recipiat oīes ordines. Si petas an iſte cōſecrauit corpus dñi an bñ audiuit cōfeſſiones et abſoluit creet̄ in epm̄/an dedit ordines/an dedicet eccl'ias/ vel a caſibus reſeruatis abſoluit. Dicit̄ non conſecrat cū non eſt ſacerdos/nec abſoluit pluſq̄ laicus ſi deus iſta suppleat: iā ille nō facit iſta miniſterial'r ſed quo ad ɔfeſſiōes vel ſuſceptionē bñficiorum ab eo ignorātia inuicibilis ſufficit ⁊ ſubditos excuſat/ ſed vbi conſtat eis q̄ non erat baptiſat⁹ et per ɔñs nō erat pſbr̄ oportet ſupplere qđ remediabile eſt: iſte nō tenetur ad continentiam niſi procedat in capiēdis ordinibus alias nō intendebat ſe deuincire ɔtinētie.

¶ Diſtinctionis quinte queſtio vnica.

Notabile

Circa quintam diſtinctionem queritur an liceat recipere ſacramentū a malo miniſtro. Pro ſolutiōe aduertendū eſt nichil eſt malum malicia entis: q2 bonū bonitate entis eſt tranſcendens: patet de ſex tranſcendētibus intellectis p litteras huius dictionis reubau: ſed malū in propoſito capit̄ pro malo moraliter / vel pro deffectu requiſito ad bene eſſe ſcđm quid /et hoc cognoſcit̄ per ſua determinabilia qñ ponitur ſolitarie vel cū termino abſoluto denominat ſigatum adiacere rei ſigate per alium terminū/fortes eſt malus denominat maliciam forti adiacere et idem eſt ſi dicat̄ fortes eſt malus homo et hoc pōt dupl'r eſſe ſm actū vel habitum ſolus actus eſt coram deo imputabilis frequenter tamen homines per habitum iudicant. ſed ſi ponatur cum termino connotatiuo appellat ſuum ſigatum adiacere cōnotato alterius vt mal⁹ miniſter per illam ſignificatur q̄ male miniſtrat ſi non facit ea que ſunt ſui officij/q̄uq̄ ſit ita malus ſicut iudas eſt bon⁹ miniſter ſi bene miſtret hec ſtant ſimul. hec conſequentia eſt nulla iſte hereticus eſt bonus miniſter baptiſmi. ergo eſt bonus homo vel bonum animal variatur appellatio nec arguitur ab inferiori ad ſuum ſuperius reſpectu totius extremi ſed ſi eſſet inferioritas quidditatiua et eſſentialiter ɔña eſſet bona vt hic/fortes eſt bonus homo: ergo eſt bonū aīal. miniſter baptiſmi/vel ille terminus miniſter eſt inferius ſolū ɔſequētial'r ⁊ denoiatiue ad illū terminū hō/vel aīal cōiter angeli non ſunt miniſtri/et ſic eſt inferioritas theologica: ⁊ ſic aliq̄s eſt bonus ſacerdos et malus hō/ad veritatē prime ſufficit q̄ bene doceat qđ ipocrita facit. dicebat̄ q̄d malus dicat cognoſcit̄ p terminū cui adiungit̄/⁊ vltra addo q2 ſatis rōnabilis videtur illa regula logicorū adiectiua poſita a parte predicati habere poſſe ſubſtātiua poſita a parte ſubiecti pro ſubſtātiuis vel dare intelligere tranſcendens. Ex iſto ſequitur hanc eſſe diſtinguendā/miniſter eſt mal⁹ primo mō eſt ſenſus/miniſter eſt malus miſter. ſcđo modo ſēſus eſt res mala. Ex i° iterum ſequit̄ hanc eſſe concedendā/fortes eſt bonus cordiger et mal⁹ religioſus ſi bonam habeat cordā et male ſeruet regulam plato eſt malus religioſus ⁊ bonus monachus ſuppoſito q̄ capiatur cōnotatio habitus/ſecus eſt ſi capiatur connotatio magis principalis q2 ſic hec non ſtant iſte eſt malus religioſus et bonus monachus cōiter hñtes meliores hitus ſunt peiores religioſi quo fit hec ɔña eſt nulla fortes eſt bonus ⁊ miniſter ergo eſt bonus miniſter nec ecōuerſo. Non intendimus hic proprie loqui de malo miniſtro ſ3 propri⁹ de miniſtro qui eſt malus homo/ nec venialiter malus ſolum i pñtiarū malus reputatur vbi quis baptiſaret in veniali ſollenniter nō peccat. Ille eſt bon⁹ miniſter baptiſando qui ſcit baptiſare ⁊ facit l3 ſibi ſit malus et ſibi male miniſtrat. Preterea ſupponit̄ q̄ duplices ſunt miniſtri: quidam preciſi ab eccleſia vt depoſitus/degradatus/ſuſpenſus/ excōicat⁹ Aliqui non preciſi et illi ſunt duplices. quidam notorii vt preſbiter notorius fornicator. alius occulte malus. ¶ Iſtis notatis ponuntur concluſiones.

Prima eſt / licet a ſciſmatico heretico vel infideli pōt quis paptiſari: null⁹ tñ d3 ab eis capere niſi in caſu neceſſitatis. Pma pars huius concluſionis ꝓbatur auctoritate bti aug. ſuper ioh. omel. v. et recitatur de conſe. d. iiij. c. baptiſmus. romanus ponti. ⁊c. et pluribus aliis capl'is. Non voco hic poſſe qđ de iure fieri poteſt. Scđa pars pt3: q̄uq̄ ſit cathe. affirmatiua eſt tamen negatiua pregnans. prior ps patet. tales ſunt preciſi ab eccleſia et maxime in ſacramentis: ḡ non l3 ab eis capere ſacramenta tempore quo alii reperiri poſſunt/prohibetur eis communicare cum aliis potiſſimum in ſacramentis eadem prohibitione prohibemur communicare cum eis. Secunda pars patet. quia preceptum eccleſie eſt de non communicando cum preciſo preceptum dei eſt de ſuſcipiendo baptiſmo/et non eſt ſuſpicatio a quo vel preciſo vel non preciſo: ḡ ɔgruū eſt q̄ eccl'ia vtat̄ epikaia q̄ in illo caſu l3 recipere a pciſo Item eſto q̄ vnus preciſus ab eccleſia ſit in extrema neceſſitate poſſum ei ſuccurrere in corporalib⁹ ḡ in ſpūalib⁹ et ſecū cōicare/et intelligo illđ ſiue ſit Pria ɔ°.

adultus ſiue paruul⁹ de ſcđo nō vȝ eſſe magna dif
ficultas ſuppoſito q ſit ī magna neceſſitate: ⁊ ṗmū
pȝ pōderando ꝓceptum dei et eccl'ie q̄ videntur eē
contraria ſed non ſunt/oportet rationem in his re=
ſpicere ⁊ q ſponſa eccl'ia locū det ſponſo. ¶ Scđa
ſecūda ꝯ° concluſio a nō preciſo publice malo ſed nō notorio
ſi ei incūbit ex officio michi miniſtrare poſſū ab eo
ſuſcipere ſacramentū. ꝓbat: qꝛ q̄ꝫdiu non eſt mi=
chi vetitū per eccl'iam poſſum ab eo meū debitum
petere. ſed ſic eſt de 1° vt ſtatim patebit: igitur ē pro
babile q penitet de peccato ſuo et interꝑtādū a me
ī meliorē partem: et q̄dquid ſit nō ſum cā quare ip=
ſe peccat. peto m̄ debitū. Ex iſto ſequit̃ q ab occul
to malo baptiſmū recipere lȝ at teneat̃/ in extrema
neceſſitate quilibet pōt baptiſare ⁊ angelus bonus
et angelus malus ſi nobis conſtaret. gerſon in r̄lis
moralibus d̄t/requirit̃ de neceſſitate q miniſter ba
ptiſmi ſit viator. propterea excludit angelos et de=
mones. Illud eſt contrā doctrinā multorum theolo
gorum michael in mōte gargano inhibebat ep̄o ſi=
pontino dedicare eccl'iam cū ipſe dedicaſſet lȝ vnū
ſit ſacramentale et aliud ſacramentū poterat idem
feciſſe aliquē baptiſando. ſed pbr̄ poſtq̄ꝫ eſt eccleſie
miniſter layco q̄ꝫtūcunq̄ꝫ bono preferendus eſt et
clericus laico ⁊ mas reſpectu femine. ¶ Cōtra ṗ=
Arguitur cōtra pri= mam con cluſionē 3. mam ꝯ°nem ar̃ ſic/petens a preciſo ſacramentū ec
cleſie eſt cauſa q preciſus peccet cū faciat eū dare
ſacramentū in peccato: et ſic alter facit irreueren=
tiam ſacramento et per ꝯn̄s petens eſt occaſio illi⁹
peccati: et potiſſimū ſi miniſter eſt ille cui incumbit
ex officio et ſciat ſe eſſe in pctō: pȝ. j. q. j. c. remiſſio
nem. immūdus tangens conſecrata in lege pecca=
bat. leuitici. ij. Ois homo qui accedit de ſtirpe vr̃a
ad ea que cōſecrata ſunt imundus/peribit corā do
mino. Et cōfirmat̃. poſito q pbr̄ ſit ita malus q nō
vult baptiſare gratis: ſed baptiſmū vendere/nō li=
cet a tali miniſtro ſic ſacramentuȝ recipere: ḡ mali
cia miniſtri prepedit baptiſmi ſuſceptionē. ¶ Reſ=
Reſpōſio ad argu. pondetur diſtinguendo q petens ſit cā peccati vel
occaſionaliter et indirecte: et ſic concedit̃ et hoc nō
eſt peccare. qui petit debitum qꝛ nullus eſt alius cle
ricus vel laicus potens baptiſare ex ypotheſi cui⁹
dat ei cauſam vt peniteat de ſuo pctō et malignita=
te. an baptiſans in peccato peccet: tenet̃ cōis q ſic
qn̄ ſolenniter facit: ſecus eſt ſi in breui neceſſitate eſ
ſet anguſtiatus baptiſare vbi non occurrit mēoria
peccatorum nec datur tp̄s ſufficiens: vel directe et
ſic nego/ꝑter intentionē petentis eſt q alter ſacra=
mentum irreuerenter miniſtret. ſimile eſt nunc ī re
formationibus fortes reformās religioſos expellit
eos nolentes religioſe viuere. iſti alii expulſi fortaſ
ſis peius viuunt volens eos bene viuere ⁊ q̄ eſt cau
ſa indirecte illius pctī non ꝓpterea peccat/vel dire
cte eſt cauſa peccati et ſic nego: ille directe eſt cauſa
peccati qui alium inſtigat ad peccandū hoc eſt q̄ in
tendit q alter peccet vel facit aliud indebite qđ eſt
cauſa peccati alterius. ¶ Ad confirmationē reſpō
detur: licet emere aquā a pbr̄o/ſed non lȝ emere ba
ptiſmū. nec nunc inſiſto/licet emere aquā et aqua ē
vel poteſt eſſe baptiſmus igit̃. ſed pone preſbiter di
cit non baptiſabo hunc vel alius miniſter laic⁹ hoc
dicat niſi mihi dederis pecuniā pro baptiſmo. Re=
ſpondeo difficile eſt dare ita malū/ ſed eo admiſſo
vel baptiſandus eſt adultus ⁊ tunc nichil dabit ſuf
ficit ei ſua bona volūtas/baptiſatur baptiſmo flami
nis/vel eſt aliquis impotens baptiſare puta eſt mā
cus et nullū hȝ niſi illū malū miniſtrū et puer ſtatiȝ
morietur q̄d faciendū eſt/et dico q nullomō dabit
pecuniam pro baptiſmo. nō ſunt facienda mala vt
inde eueniant bona: tamen poteſt dare alteri pecu=
niam vt redimat vexationē ſuā non habens intēſio
nem emere baptiſmū non curando de intenſione ⁊
malicia alterius. etiā vbi alter eſſȝ ita malus vbi di
ceret nō baptiſabo niſi dederis pecuniā pro baptiſ=
mo ⁊ aliter nō recipiā niſi vbi emiſeret ſcādalū ꝓpt̃
ſimoniā tūc puer relinq̄tur in manus dei/emēs pōt
plus dare pro re q̄ꝫ valeat propter neceſſitatē quaȝ
patit̃. patȝ de re deſiderata ab infirmo tp̄e morbi vt
de malo punico ēt in contractu emptionis licitū eſt
emptori augere ꝓciū et venditori diminuere et non
ecōuerſo: abrahā emit plus ſpeluncaȝ duplicēȝ ab
ephron etheo q̄ꝫ valeret. Forte dicis ſi quis habue
rit bn̄ficium per ſimoniā tenet̃ reſignare ergo ſi q̄s
ſimoniace fuerit baptiſatus non recipit baptiſmū.
ꝯn̄a eſt nulla vt pȝ in baptiſmo ſunt eſſentialia oīa
ad baptiſmū eſto q ſit ſimonia in baptiſante et de⁹
noluit efficatiā propter eius maliciā auferre a ſa=
cramentis. ſimoniace bn̄ficiū impetrans non acci=
pit titulum in beneficio et ſic tenetur reſtituere.
¶ Scđo ar̃. cip̄anus martyr tenuit q baptiſm⁹ ce
ptus ab heretico non vȝ: ⁊ in h̄ finalr̃ mortuus eſt ⁊ Scđo ar̃.
eſt martyr: ḡ illud tenere non eſt falſū. ¶ R̄ndetur Reſpōſio
duplicia ſunt credibilia vt ſufficit in propoſito. q̄dā ad ſcđm.
q̄ quis ſcire tenet̃ et illa diſtinguunt̃ ſcđm maius et
min⁹/theolog⁹ tenet̃ pl'a ſcire q plebe⁹ ⁊ int̃ plebe
os aliq̄ plus aliqui min⁹ ſcđm eorū naturalia ⁊ im
pedimēta/ī pleriſq̄ꝫ locis rariſſima eſt ꝑdicatio vix
ſemel in. xx. annis in aliis pluries. Aliqua ſunt que
quis non tenetur ſcire etiā q̄ꝫq̄ꝫ bene doctus: qꝛ du
bium eſt an ſit catholicū. eſto q de facto ſit catholi=
cū/vt hic hereticus pōt baptiſare in ſenſu ꝯpoſito
q̄ in dieb⁹ cipriani erat anceps quouſq̄ꝫ erat deter=
minata p eccl'iam. ſimile erat an btā virgo eſſet cō=
cepta in peccato originali/vel ne ante determiatio
nes conciliorū et vniuerſitatū. qđ de btā virgine di
co partim exēplariter ſit dictū partim pro caſu no
ſtro an determiationē aliquā reputo fuiſſe apparen
tius dixiſſe eā oīs noxe originalis et alterius fuiſſe
exptem vt in tertio teneo. Tunc dicit̃. aſſentire vel
diſſentire talibus nullū eſt pctm̄ qꝛ eſt ignorātia inui
cibilis iſtū excuſās ſi diſſentiat hiis q̄ ſcire tenetur
peccat et virtualiter reputatur hereticus/nō placet
michi cum aliquibus q peccet venialiter qꝛ nimis
leuiter tenuit propoſitionē ſacris eloquiis (licet la=
tenter) contrariam: quia nec habuit auctoritatē ad
illam fulciendum nec rationem. illud eſt valde du
rum quia pari ratione ſequeretur q beatus bernar
dus alexander thomas et alii peccaſſent venialiter

añ determiatione eccl'ie ⁊ vniuerſitatū ꝙ btā virgo
non erat concepta in originali peccato añ determi=
natione tenuerunt oppoᵐ et tñ neqȝ habuerunt au=
ctoritatem ſufficientē nec rationem niſi ſophiſticā
affirmatiua illa eſt falſa et falſum ꝓbare eſt impoſ=
ſibile:ſed qꝛ iſti doctores fecerunt qḋ in eis erat ⁊
videbatur eis eſſe dicendū/nec tunc tenebanꝰ ſcire
aſſentientes illi non pertinaciter nullomō peccaue
runt:et ſic eſt adhuc circa multas ꝓpoſitiões theo
logas vbi doctores ꝯtraria opinanꝰ vt in prologo
oſtenſum eſt de beato hieronimo et btō aug.⁊ ꝑ le=
gem ꝯdictoriarū vna pars eſt falſa:ſed qꝛ firmiter
non conſtat q̄ eſt illa/abſit ꝙ aſſentientes parti falſe
propterea peccarent/ī materiis de vſuris vel ſimo
niacis homo dicens ꝑtem quā credit veraȝ eſto ꝙ
ſit falſa peccaret quis auderet vnq̄ȝ tunc aliis con=
ſulere ⁊ tñ illud ſequitur ad oppoſitum. ¶ Cōtra
illud arꝰ:vetula aſſentiens prelato ꝑdicanti hereſim
peccat qꝛ eſt heretica ⁊ facit qḋ in ſe eſt vt aſſentiat
ergo in hoc ciprianus martyꝛ ſaltem venialiter pec
cauit/⁊ eodēmō abbas ioachim.ex̄. de ſumma tri=
nitate ⁊ fide catho.ca.dānamus. Videtur altiſſio.
et pleriqȝ alii viſi ſunt dicere ꝙ illa bona vetula pec
cat in caſu non debet aſſentire prelato niſi qñ predi
cat verum/hanc opinionē reputo falſaȝ ⁊ arguo ſic.
vel lȝ vetule credere prelato vnq̄ȝ predicanti pro=
poſitionē quam ipſa prius non audiuit/vel non.ſm
profecto dari non poteſt. Si dicas qñ prelatus pre
dicat verū debet credere et non qñ predicat falſuȝ
hoc nichil eſt qꝛ eā latet nec tenetur illud ſcire ꝓut
ſupponiꝰ:ergo ꝑmū eſt dandum ſiue predicet verū
ſiue falſum cuius oppoᵐ non tenetur ſcire ipa aſſē=
tiendo ſine vlla dubitatione nō demereꝰ/ſed ſi fue=
rit in gratia meretur ſi aliud nō obſtat. ſi ſint duo ꝑ
lati ſortes et plato ſortes ꝑdicat ꝙ xp̄s erat lancea
tus a milite poſt mortē vna vetula audit et aſſentit
plato predicat ꝙ xp̄s erat lanceatus ante mortē ple
beus aſſentit falſo ⁊ vetula vero equal'r ceteris pa=
ribus merentur. Sed ad vidēdum an vetula ſit he
retica notabis ſcḋm beatum hieronimuȝ. Hereſis
eſt dogma falſum fidei chriſtiane contrarium/dog=
ma falſum eſt propoſitio falſa vel eius aſſenſus.
Dicitur fidei chriſtiane quia propoſitio cōtraria ꝓ=
poſitioni geometrice vel phiſice nō eſt hereſis nec
peccatum niſi ſit inanis glorie cupiditas vel aliqua
alia mala circumſtantia.dicitur ꝙ non ſufficit ad eē
hereticum tenere hereſim ſed requiritur ꝙ teneat
cum pertinacia:modo ſecus eſt de vetula licet ipſa
credat/xp̄us erat lanceatus ante mortem poſtq̄ȝ au
diuit a prelato et nullo pacto illā dubitet poſtq̄ȝ au
diuit alios dicere oppoſitum fluctuare incipit ⁊ qḋ
ante credebat fortaſſis opinatur forte nulluȝ aſſen=
ſum habet ſed poſtq̄ȝ capit oppoſitum eſſe verum
a fide dignis indubitanter illi adheret iſta cauta ve
ritate querit veritatem et parata eſt animo eam co
gnoſcere cognitam libenter inſequi/ſecus erat de
arrio ſabellio et aliis hereticis et hereſiarchis qui
inconcuſſe adheſerunt ſuis erroribus et declaratis
oppoſitis veris a fide dignis quorū teſtimonio de=
buerunt adherere ſuam ſententiam pernicioſe con
ſequenter tutarunt ſpernentes ſuam ſalutem ſcḋȝ
illud ſedulii libro ſcḋo cum recitat fidem catholi=
cam in diuinis/inquientis. Hec eſt vera fides hanc
ſpreuit habere ſalutem Arrius infelix. Sed ſi quis
erret qualitercumqȝ in hiis que tenetur ſcire vel eſt
veriſimile ꝙ ſciuerit illaȝ eſſe catholicam facile ha
betur ab eo ſuſpitio ꝙ eſt hereticus ī materia de eu
chariſtia diſtin.xj.queſtio.ij.videas an liceat cathe
goce adorare vel conditionaliter/ſed qꝛ modus op ꝯ ſcḋaȝ ꝯ=
poſitus eſt ſatis cōmunis in ſcola vbi occurrit ex= cluſio.aꝛ.
tremis digitis tango. ¶ Contra ſcḋam concluſio=
nem arguitur ſic:non licet michi audire miſſam no
torii fornicatoris:ergo nec ſecum cōicare in ſacra=
mentis a fortiori. Aſſumptum patet ex̄. de cohabi=
tatione clericorum et mulierum.veſtra duxit deuo
tio. Pro ſolutione huius nota ꝙ duplex eſt noto=
rium/quoddam facti/aliud iuris. Primū eſt quā=
do nulla tergiuerſatione poteſt negari vt ſortes ꝑſ
biter habet in domo mulierē et iuuenes pueros ex
ea genitos nec conſtant aliunde ex patre. Notoriū
iuris eſt quando eſt conuictus coraȝ iudice vel per
chriſtiani confeſſionem/vel probatus talis per te=
ſtes fide dignos/ et ſic non eſt idem notorium et
publicum conuertibiliter/imo ſe habent ſicut ſub
et ſupra/ omne notorium eſt publicum/ſed non
econuerſo in aliquo publicato opus eſt probatione
teſtium ad hoc ꝙ ſit notorium patȝ in publicato ex
fama aliud patet ex tra de habitatione clericorū et
mulierꝝ.tua nos. Ex illo facile poteſt ſciri qḋ pec=
catum eſt occultū/et quot modis occultū capi po=
teſt ſcḋm ꝙ poteſt opponi notorio iuris notorio eui
dentie facti. Preterea aduerte/poſſuȝ abſtinere ab
audienda miſſa ſuperioris tribus modis. vno mo=
do talium ſolēnia reſpuendo ac ſi ſolennia non eſ=
ſent nec valerent/ et hoc non debemꝰ. Aliomodo
vt iſti fornicatores a peccato retrahanꝰ per verecū
diam qñ eorum ſacrificia relinquimus. hec diſtin=
ctio habetur in capl'o veſtra.§. Item aliud eſt a ta=
lium officiis abſtinere vt peccandi licentia ceteris
auferatur et huiuſmodi ad penitētie fructum tra=
hatur atqȝ aliud ſi talium tanq̄ȝ in fornicatione iacē
tium talium miniſteria reſpuantur.et ſequitur ſine
dubitatione itaqȝ teneatis ꝙ a clericis et preſbyte=
ris q̄ȝq̄ȝ fornicariis q̄ȝdiu tollerātur nec habēt ope
ris euidentiā licite diuina officia audiantur et alia
recipiantur ſacramenta eccleſiaſtica et hunc rigo=
rem decretalis tenuerunt antiqui doctores/etiam
theologi. Teneo cū parte illa ꝙ ſunt ſinendi q̄ȝdiu
tolerātur ab eccleſia ſiue factum ſit notoriū ſiue pu
blicum ante ſñiam eccleſie:ſed in facto notorio nō
eſt opus probatione teſtium et rigor decretalis eſt
ablatus per contrariam conſuetudinem et hoc ra=
tionabiliter ne detur occaſio ſubditis in ſuperiores
temere inſurgere/interdū fingerent falſuȝ occultuȝ
et ipſum publicarent et facerent interdū ferme no
torium.indoctum vulgus etiam non cognoſcit qḋ
eſt notorium.

¶ Diſtinctionis ſexte queſtio prima.

Notandū Queritur circa ſextam diſtinctionem / an caracter ſit cauſa initerationis baptiſmi et que pena debetur iterantib⁹ baptiſmū. Pꝛo ſolutione notandum eſt ꝙ non reperitur patenter caracter in canone biblie in ſermone qua doctores vtuntur in pꝛopoſito nec reperitur in biblia ante .xiij. caplm a pocalipſ. ſed non capitur in hac ſignificatiõe vt patet / et faciet oẽs puſillos et magnos ⁊ diuites et pauperes et liberos ⁊ ſeruos habere caractere3 in dextera manu. non loquitur de caractere ſicut vtimur / quia ponit illum in dextera manu: ſed quia ſā ctorum alique auctoꝛitates magis quadrant et doctores theologi cateruati ponũt et non eſt ratio foꝛtis caracterem potẽs impugnare indiſciplinati eſt caractere3 negare. in capite maioꝛes: de baptiſmo et eius effectu: eſt ſermo de caractere altiſ. alexan. bonauen. thomas et omnes / caracterem ponũt. alíquí dixerunt ꝙ erat relatio vt bonauentura recitat ad quod aliquod aliqui poſterioꝛes inclinant / ſed relationes quoquouerſū inficioꝛ beatus augu. vtiſ illo termino ad donatum pꝛeſbiterū / ⁊ recitaẗ. xxiij queſtione .iiij. diſplicet / circa medium et vos oues xp̄i eſtis caracterem dn̄icum poꝛtatis in ſacramẽto quod accepiſtis et erratis et piris. item aug. ad per uinianū de hereticis et damnatis / et recitatur .j. q. j. ꝙ quidam / quaſi circa pꝛincipium / ⁊ diffinitur ſic ¶ Caracter eſt ſignum anime impſſum in ſuſceptiõe ſacramẽti indelebile ⁊ diſtinguens habentẽ a nõ habente indelebile caracterẽ ab habitu ⁊ actu ſeiūgat potentiam anime ipam aiaꝫ pono non eſt indelebilis quin deus delere poteſt: ſed non delebitur in via vel in patria. eſto ꝙ fides deleatur in patria ob noticiam clarioꝛem ſuperuenientẽ nec in dãnatis abolebitur in eoꝛum confuſionem: illa diffinitio ẽ bona de potentia dei oꝛdinata. diſtinguit quidam ſolū argutiue ⁊ ſi oẽs eſſent xp̄iani diſtinguit xp̄ianos a non xp̄ianis poſſibilibus. hoc eſt dictu eſt ſufficiẽs diſtinctio ex parte eius non tunc pꝛopꝛie capiendo diſtinctionem / q2 nec ens non enti / neq3 non ens enti eſt idẽ vel diuerſū ꝑpꝛie captis termis. ¶ Sed ɔ̃

ɔ̃ ꝫ dicta arguitur. caracter eſt qualitas: ergo male diffiniẗ ꝑ ſignum loco generis. Item in circuncíſione nõ imꝑmebatur tunc caracter: ergo nec in baptiſmo: tenet conſequentia. q2 vtrunq3 ſacramentum ſucceſſiue erat ianua circunciſio vt patet ex pꝛemiſſis q̃ſtionibus illa ianua obſtructa aperta eſt alia ſc3 baptiſmus. et añs patet. quia doctores cõmuniter illud non ponunt. Reſpondetur diſtinguendo añs / vel qualitas capitur ſcd̃e intentionaliter et ſic ſub iectum ſupponit materialiter pꝛo termino caracter et ſenſus eſt. Ille terminus caracter eſt de pꝛedicamento qualitatis et ſic ɔ̃ña non valet niſi ſit ſermo de diffinitione quidditatiua quã ille terminus caracter non poteſt habere. ſi qualitas capiatur pꝛme intentionaliter ɔ̃ña minus valet / ſimilitudo eſt qualitas: et tamen bene diffinitur per ſignum ille termi nus ſimilitudo. Non pono res in pꝛedicamento ſ3 terminos / eadẽ res numero ſignificata ponitur i diuerſis pꝛedicamentis eo mõ quo rei conuenit poni in pꝛedicamẽto cum hoc addito res ſignificata. Idẽ caloꝛ numero eſt q̃titas et ſignificatur per illū terminum q̃titas / qualitas / ſimilitudo / actio / paſſio. Ad aliud an in circunciſione impꝛimebatur caracter rationabilius eſt ꝙ ſic. ¶ Iſtis notatis pono concluſiones. Pꝛima eſt licet voluntas dei ſit cau ſa initerandi baptiſma. tamen caracter eſt argumẽtum ſaltem a poſteriori ad hoc concludendum ſoꝛ pars patet: quia illa tria ſacramenta ſunt interabilia ſc3 baptiſm⁹ / confirmatio / et oꝛdo in quibus imꝑmitur caracter: et hec ſola tria ſunt initerabilia. prima ɔ. ¶ Conſequenẗ aſſumptis veris opoꝛtet dicere quiq3 ſunt caracteres ſpecie ſpãliſſima diſtincti tres in oꝛdine ⁊ foꝛte plures et duo in iſtis ſacramẽtis. ꝙ ſpecie differant apparet pꝛopter differentes effectus. hec ſuaſio eſt tenuis ꝯ foꝛte dicis habens baptiſmū flaminis habet vnum caracterem iā anime impꝛeſſum et iterum alium habebit in baptiſmo fluminis et ſic duos caracteres baptiſmales habebit. Reſpondetur ꝙꝙ baptiſmus flaminis ad ſalutem ſufficiat non videtur ꝙ in illo impꝛimatur caracter ſ3 ſolum in baptiſmo fluminis. ex quo patet. non inconuenit aliquem eſſe beatum qui illo caractere vacat non tamẽ video qui baptiſatus baptiſmo flaminis poſtea accedens baptiſma fluminis gratia3 habebit ſacramentalem: ſed ponendo caracterem in circunciſione ſicut eſt pꝛobabile quis habebit duos caracteres in ſignum fidei ſcl3 circunciſionis et baptiſmi qui ſunt aliarum rationum. exiles ratões habere potes contra negantem caracterem in circũciſione. ¶ Secũda ɔcluſio: ſciẽter capiẽs bis baptiſmum incurrit penam canonicam / hoc eſt penã inflictam a canone / eſto ꝙ eum latet que ſit illa pena. pꝛobatur: quia talis dat operam rei illicite quẽadmodū percutiens clericum eſt excõicatus eo facto eſto ꝙ eum latuit percutientem ꝙ canones inferant tales penas / illa pena in pꝛopoſito eſt irregularitas illud patet extra de apoſtatis reiterantib⁹ baptiſmum ex litterarum. quid accolitus miniſtrauit ſacramentum baptiſmi ſuo fratri languenti vt liberaretur a graui infirmitate q̃ laboꝛabat pontifex romanus diffiniuit ꝙ ſi publicatum eſt ad ſuperioꝛes oꝛdines pꝛomoueri non debet niſi ad religionẽ trãſierit vt fauoꝛe religionis ipſius valeat diſpenſari. Si vero occultum eſt / pꝛomoueri poterit: illud patet de conſec. diſtin .iiij. qui bis ignoꝛanter baptiſati ſũt nõ indigẽt ꝑ eo penitere niſi ꝙ ſ3 canones oꝛdinari non poſſunt niſi aliqua magna neceſſitas cogat qui autem non ignari iterum baptiſati ſunt q̃ſi iterum crucifixerunt xp̄m per ſeptem annos peniteant quarta et ſexta feria et tres quadrageſimas ieiunent ſi pꝛo vitio aliquo fecerunt / ſimiliter ſi pꝛo mundicia putauerũt tribus annis peniteant. Ex iſto patet ꝙ qui dubitat an eſt baptiſatus vel ne poteſt ire ad baptiſma et non incurrit iſtã irregularitate3 nec eñ baptiſãs / pbr̃ non teneẗ facere ſollertẽ indaginẽ ad inueſtigandū an puulus vel adult⁹ eſt aliſ bi baptiſãs. illõ p3 de conſecratione diſtin .iiij. cum itaq3 baptiſmi ſui nichil recoꝛdetur qui regenera=

rationis eſt cupid⁹ nec aliter de eo atteſtari pōt paulo poſt ſed in hoc ſimile nichil formidatur qm̄ non poteſt initerationis crimine venire qd omnino factum eſſe neſcitur/ſm leges laycus eſt decapitād⁹ preſbiter deponēdus. ¶ Contra iſtas cōcluſiones arguitur ꝙ bis baptiſatus ſciēter non incurrat hāc penam canonicā et pono per caſum ꝙ duo vel tres ſimul baptiſent vnum paruulum ſic ſcilʒ ꝙ quilibet eorū trium ſimul et ſemel incipiat aſpergere aquā et proferre verba. Arguitur ſic: vn⁹ eorum baptiſat et non eſt maior ratio de vno ꝙ de alio: ergo ille paruul⁹ baptiſatur a pluribus: ergo pluries baptiſatur. forte negas ꝙ ille paruulus baptiſetur. Arguitur ſic: ſi vnus ſolus paruulus aſperſiſſet et protuliſſet verba clarum eſt ꝙ ille baptiſaſſet: ergo ſi vn⁹ alter ſecum proiecisſet aquam ſuper paruulū proferendo verba ille alium non impedit. Item ſi idem ponatur ī diuerſis locis eſto ꝙ duo preſbiteri illud ſciant vident paruulum in neceſſitate vterqȝ preſbiter tenetur paruulum baptiſare q2 dubitat de vita paruuli et neſcit an aliquis eū baptiſat: ergo vterqȝ debet illum paruulum baptiſare. Huic argumento dicitur ꝙ ille eſt baptiſatus a quolibet iſtorū quoād modū in cena dn̄i romanus pontifex cardinales et multi aſtantes conſecrant idem corpus dn̄i et quilibet eoꝝ/et ſic concedo ꝙ a pluribus baptiſetur/ſʒ non pluries q2 pluries dicit interruptionem temporis et propterea cōcedimus ſortem non totiens fuiſſe hominem ſicut fuiſſe pariſius/ſed hic aduerte ꝙ ſi vnus finierit ante alium ille baptiſat et alter nichil facit nō eſt cura quis prius incipit dū modo quilibet inter proferenda verba aſpergat aquam ⁊ ſimul terminēt. ¶ Sed contra hoc arguitur ſic ibi ſunt plures baptiſationes: ergo eſt pluries baptiſatus. Reſpondetur/ſi baptiſatio capitur actiue conceditur ꝙ ſunt plures baptiſationes q2 plures homines baptiſantes/ ſi paſſiue vnus ſolus/ſi abſtractiue pro baptiſmo vel pro verbis concedo/et ſic concedo hanc copulatiuam ſortes eſt ſemel baptiſatus et tamen .xxx. baptiſationibus. baptiſatio nō inheret ſubiecto baptiſato ſicut albedo rei albe et ſic iſte eſt baptiſatus a pluribus cauſis totalibus vt totalibus tantū vʒ ſicut ſufficientibus/ſed non vt tantū valet ſicut ꝓaſis/ſed dicis caracter eſt impartibilis quis eoꝝ illum cauſat ī animam baptiſati: dico non eſt exploratum an caracter ſit indiuiſibilis probabile eſt omne accidens anime eſt intenſibile et remiſſibile licet aliquod nec intēditur nec remittitur a creatura q̄ꝗ̄ illa via nō caret ſpinis propter act⁹ ſinchathegoreumaticos affirmatiuos ⁊ negatiuos ſed quocunqȝ iſtorum modoꝝ dato deus caracterē creat et nullus iſtoꝝ cauſalitatem propriam habet reſpectu caracteris q̄libet eſt tamen cauſa ſine qua non/ſufficiens reſpectu eiuſdem. Forte dicis tunc iſtorum vterqȝ poterit dicere nos te baptiſamus et ſimul poſſunt dicere nos te baptiſam⁹ ⁊ ſic duo copulati baptiſare poſſunt/ hoc non eſt abſonum quando diuiſim baptiſant hoc eſt quilibet eoꝝ ⁊ formam profert et aquam applicat quo ſīt hec illatio eſt nulla nullus habet duos patres naturales ergo neqȝ ſpirituales/etiam ſi quis dicat nomine proprio nos te baptiſamus baptiſat licet perperam agat non vtendo forma cōmuni plerūqȝ vnus de ſe loquens vtitur plurali numero / vt nos iacobus dei gratia. non eſt neceſſarium ad eſſentiam ſacramenti ponere nomen baptiſantis nec ꝓnomen. ſufficit ꝙ ponatur terminus ſignificans lotionem cū aliis eſſentialibus et licet deus ſit vnus cuius ego ſum miniſter/non ſequitur ꝙ debeam vti pronomine ſingularis numeri. ſtat dare mille miniſtros ſimul eundem baptiſantes ⁊ ibi non eſt preciſe vnitas miniſtri/etiam ſunt plures perſone in diuinis. Forte dicis ſi duo ꝓferant ego te baptiſo et vnus finit ante alium ille non baptiſat dicendo nos te baptiſamus cum propoſitio ſua ſit falſa. dico eſſe falſum nichil facit ad formam. grecus bene baptiſat et tamen ſua oratio non eſt vera vel falſa. Ad confirmationē poſito ꝙ idē ponat̄ ī diuerſis locis dicitur ꝙ caſus eſt preter legem. ſed eo dato ſi vnus preſbiter ſcit ꝙ alter illum baptiſauerit nō debet attentare rebaptiſare/ſed punctum eſt ſi paruulus ſit rome et pariſiū et preſbiteri ſciant et de ſe inuicē nullum eſt preiudicium ſi ſimul baptiſant hoc eſt deſinant proferre/ab vtroqȝ eſt baptiſatus. ¶ Secundo arguitur ad idem poſito ꝙ quis moriatur inter proferenda verba baptiſmatis tunc poteſt baptiſari/quod pʒ: q2 nō eſt baptiſatus: ſed probo ꝙ tūc licet rebaptiſari moriatur titius proferendo vnam ſillabam de filii: et arguitur/q̄cunqȝ aliqua pars illius totius orationis eſt/tota illa oratio eſt/et quando tota illa oratio eſt/quelibet pars eius eſt q2 totū eſt niſi ſue partes: ergo tota forma et quelibet pars forme eſt q̄cūqȝ aliqua ſillaba ꝓfertur: ergo erat prius baptiſatus. Confirmat̄: ponatur idem in diuerſis locis in vno baptiſetur et in alio non/et ponatur ꝙ peccatum originale eſt qualitas in anima et tunc duc argumentū tuipſe. Ad argumentū intendo facere in materia de eucha⁊ circa illam propoſitionem hoc eſt corpus meum. Ad confirmationem dicas tuipſe. Tertio pono ꝙ duo deferantur preſbitero ſortes et plato et preſbiter intentionem baptiſandi vnū habet/ſed non cogitet de quo diſtincte/tunc ſic arguo: vtrūqȝ iſtoꝝ licet poſtea rebaptiſare alter eoꝝ eſt baptiſatus: hoc totum ſcit preſbiter: vt ſuppono igitur. Forte concedis alter eoꝝ eſt baptiſatus q̄ro quis eſt ille et quare vnus et nō alter. Reſpondetur ꝙ in illo caſu neuter eſt baptiſatus q2 illa intentio vaga nō ſufficit/requiritur vel ꝙ actualiter habeat intentionem circa vnum vel ꝙ habuerit virtute cui⁹ deſcendit nunc ad baptiſmū ſi nunc non actualiter cogitet quemadmodum de preſbitero qui intendit conſecrare nouē hoſtias demonſtrando decem p̄ntes non determinando ſe ad quaſcunqȝ nouem nullas conſecrat et ſic argumentum eſt ſolutum/ſed non requiritur ꝙ intendat baptiſare filium regis eſto ꝙ filius regis ponatur loco filii ducis ſufficit velle baptiſare hoc ſuppoſitū demonſtratū. Eodēmodo ſi offeratur adultus ma

chometiſta loco adulti iudei vel mas loco femine
ſicut iſaac protulit verba benedictionis in hoc ſup
poſito demōſtrando iacob et deus cū benedixit ſic
cum baptiſans intendit hoc demonſtratum bapti=
ſare deus poſt verba caracterem baptiſmalem im=
primit. ſecus eſt in matrimonio vbi error perſone
matrimonium impedit / tum propter illegittima=
tionem maximi pontificis tū qꝫ iſtud eſt neceſſariū
ad ſalutem illud voluntarium et difficile ſil' coha=
bitare ſi non ſponte a capite inceperunt. Quarto
oblato mōſtro licet dicere ego te baptiſo ꝛc. et tale
eſt rebaptiſandū igitur: et miniſter ſic faciens ſcien
ter non peccat igitur: reſpondetur de monſtro diffi
cile eſt videre an ſit vnum ſuppoſitum vel duo ſi ſit
adultum quidā dant remedium ad ponendum diſ=
crimen ſi alter aliquid vult ꝙ alter non vult cōclu=
ditur ꝙ ſunt duo et due anime / ſed illud in paruu=
lis non prodeſt neqꝫ in adultis: ꝙ probo: ſi illud ſit
in diuerſis locis opinor ꝙ poteſt habere qualitates
contrarias ſimul. ſecus eſt de anima que eſt in pe=
de et in capite propter ſenſus in capite quibus me=
diantibus cogſcit cū hic eſſent varii ſenſus et varie
complectiones ex parte materie eſto ꝙ ſit vna ani=
ma poteſt velle ꝛ nolle: ſed quid tunc remediū an li=
ceat dicere ego baptiſo hoc aggregatum vel hanc
multitudinem eo ꝙ multitudo eſt terminus colle=
ctiuus et diuiſiuꝰ: vnꝰ homo eſt multitudo qꝫ mul
titudo ſuaꝝ partium videtur alicui forte dicendū
ꝙ non eſt baptiſatus qꝫ non eſt ſufficiens intētio ni
ſi determinate feramus intentionem / pꝫ ex dictis.
Sed in oppoſitum arguitur quando apoſtoli bapti
ſabant circiter tria millia actuū .ij. ī die pentheco=
ſtes non videtur ꝙ ſciebāt determinate hic ſunt .iij
vel .iiij. ſed ferebant vos ſuper baptiſatos demon=
ſtratos et preſbiter volens benedicere omnes pre=
ſentes hoſtias neſciens numerū eaꝝ determinate
omnes conſecrat hoc pronomen te poteſt mutari
non modo in numerum pluralem ſed in terminum
non conuertibilem vt patet ī forma grecoꝝ et vide
tur etiam ꝙ miniſter a peccato excuſetur propter
dubium. ¶ Reſpondetur per propoſitiones. ſi ap=
pareat clare ꝙ eſt vnus debet baptiſari cū prono=
mine te latinus: ſed ſi dicat vos reuerētie cauſa dū
modo eſt intentio eius de vno vere baptiſat. licet
mutare pronomen: ſed male agit non vtendo for=
ma debita. Secunda propoſitio poteſt primo vnā
partem baptiſare: poſtea aliam cōditionaliter ſi nō
es baptiſatus poteſt etiam dicere ego baptiſo hoc
aggregatum vel hanc multitudinem ante ſexeſto ꝙ
neſciat an ſit vnum ſuppoſitum vel duo capiendo
terminum collectiuum pariter et diuiſiuū hoc eſt q
vtriuſqꝫ naturam ſapit. ferendo intentionem ſuper
binariū demonſtratum non eſt idem de vos ꝙ po=
teſt eſſe ſingulare vel plurale. ceterum petis an ca
racter eſt in eſſentia vel potentia anime qꝫ nō pono
potentias ſic ab anima diſtinctas: dico ꝙ caracter
eſt realiter in eſſentia anime intellectu et voluntate
et magis proprie ad nudam eſſentiam anime ſpe=
ctat cū ad nullam operationem tendat intellectus

vel volūtatis nullam auctoritatem habet reſpectu
alicuius operationis non video quomodo cara=
cter actionem habeat ad baptiſmū vel ad confir=
mandum vel ad conſecrandum. forte dicis ſtat ba
ptiſatū peccare qn̄ baptiſatur: ergo deus non infū=
dit ei tunc caracterem aliquē vel donum ſuperna=
turale alioquin curaret imperfecte caracterē ꝛ gra
tiam non dando. dico ꝙ curat perfecte in illo ge=
nere licet non ī eſſe gratie balaam infideli ydolatre
cōmunicata eſt ꝓphetia numeri .xxiiij. ſcd̄m illud
ſedulii. Angelici tremefacta minis affat aſella Seſ
ſorem per verba ſuū linguaqꝫ rudenti Edidit hu=
manas animal pecuale loq̄las: dicis caracter ani=
me īheret: g̃ nō eſt nobis ſignū ſufficienter oſtēdens
xp̄ianū a nō xp̄iano. reſpondetur conſtabit in p̄ria
habemꝰ ſignū ſufficiēs nunc nobis moraliter cōſtat
q̄ ſunt baptiſati potes facere argumentū de phito=
niſſis que dicuntur auferre aliquos infantes bapti=
ſatos et ponere deteriores in loco eorum ſicut ho=
mines reſicare ſolent / ſed quicquid ſit de caſu illo
non eſt contra concluſionem ſi non eſt certitudo an
talis eſſet baptiſatus poteſt conditionaliter bapti/
ſari. poteſt eſſe argumentū de vno paruulo occiſo
propter chriſtum an talis reſuſcitatus tenetur ad
baptiſma fluminis et conſtat ꝙ ſic propter precep=
tum commune de batiſmo fluminis q̄ꝙ talis ſit lo=
tus ab originali culpa qꝫ ſic erat de apoſtolis. Sꝫ
contra: preſbiter baptiſans aliquem orat pro illo
ille eſt martir modo iīuriā facit martiri qui pro eo
orat vt patet extra de celebratiōe miſſa. cū marthe
paragrofo tertio loco / ſed hic poteſt dici ꝙ hoc in=
telligitur de illo qui finaliter diſcedit marthir hoc
eſt ſic moritur nec reſuſcitatur / ſed ponamus duos
ſimul proferentes ego te baptiſo ſi nullus alius te
baptiſet: queritur an titiꝰ eſt baptiſatꝰ ab altero tā
tum et rationem aſſigna / ſi ab altero. cōtra: non eſt
intentio ſua baptiſare titiū niſi ea lege ꝙ nullꝰ alius
eum baptiſet ſed alius eū baptiſat ſi baptiſetur cū
pilis eſt ratio ꝙ is ab vtrouis baptiſetur. Si dicas
neuter baptiſat. Contra: tunc ſi vnus non baptiſat
puta ſortes alter plato intendat titiū baptiſare ſi a
nullo alio baptiſatur: ſed titius nō baptiſatur a ſor=
te per te: ergo baptiſatur a platone: rurſus ſi plato
ſolus illam orationem protuliſſet titius fuiſſet ba=
ptiſatus: ergo ſophiſma ſortis in illo caſu nō debet
impedire titium qui eſt baptiſatus opinor neuter
baptiſat eſt repugnantia ex parte intenſionis et for
me. ſecus eſt quando vnus ſolus profert illam ora
tionem vbi nulla eſt recalcitratio in oppoſitum ba=
ptiſmi. Si ponas monſtrum ex tauro et homine ſi=
cut de minotauro vgiliꝰ recitat ſexto eneidos. mix
tūqꝫ genus, preleſqꝫ biformis minotaurꝰ ieſt. loquēs
de laberintho dedali. Reſpondetur ſunt fictiones
poetaꝝ: ſed quando ita in vſu eſſet pars ea que ho=
mo appareret baptiſetur altera relicta. Si ponas
ꝙ deus creet vnum hominem nūc qui non deſcen=
dit ab adam an neceſſe eſt talem baptiſare / caſꝰ eſt
preter legem nō eſt neceſſe talem baptiſare vt mū=
detur ab originali cū in eo non concipiatur / ſed pro

conſequenda gratia et impletione precepti dei talis debet baptiſari. Forte dicis contra illam conditionalem baptiſationem p ſimile in aliis reflexiuis ſi ſortes diceret plato dicit falſum et cōtra idē plato de ſorte aſſereret non eſt neceſſe dicere vtrunqꝫ proferre falſum: ſed vnum/licet ratio videatur eq̄ ergo idē erit in propoſito. Reſpondetur quicquid ſit aſſumptum eſt falſum vterqꝫ dicit falſum et eſt falſificatio mutua ſic hic in propoſito ac ſi diceret ego te baptiſo ſi non baptiſo ī nomine patris ꝛ filii et ſpirituſſancti. Secundo licet in illis inſolubilib⁹ homo poteſt tergiuerſari per obligationes hoc nō eſt pro materia quam tractamus neuter habet intēſionem baptiſandi. pꝫ ex circunſtantia caſus ꝛ hoc ſi intendat ſm prolationem verborum ꝛ licet alter non baptiſat et alius intendit baptiſare ſi null⁹ ali⁹ baptiſat hoc non ſufficit cū equalis ſit ratio alteri⁹ vtrius ac ſi duo ſit ꝓferrent ego te baptiſo in nomine patris et filii et ſpirituſſancti/ego te baptiſo ſi nullus alius te baptiſat prior baptiſat non ſecund⁹ patet ex dictis.

Diſtinctionis ſexte queſtio ſecunda

Notandū VLtimo circa hoc ſacramentum queritur an cathecíſmus et exorciſmus ſint neceſſarii ad baptiſmum. Pro ſolutione nota q̄ iſti termini ſunt greci cathecíſmus idem eſt q̄ inſtructio/debet primo inſtrui anteq̄ baptiſetur et hoc in adultis marci vltimo. Ite docete omnes gentes baptiſantes eas .ꝛc. premiſit ſaluator docete ad inſinuandū q̄ baptiſmum precedat fidei inſtructio . patet de cōſecratiōe. d. iiij. ante baptiſmuꝫ. exorciſm⁹ adiuratio dicitur exorciſte ſunt qui ſuper energuminos vel cathecuminos id eſt ſuper eos qui habent ſpm īmūdum inuocant nomen dñi . paruuli prius exorciſantur añq̄ cathecíſentur vt non ipediantur per demonium anteq̄ inſtruantur. Iſtis notatis ponuntur due concluſiones .

Prima ꝯcluſio. Prima eſt negatiua. pꝫ ex premiſſis ſufficit intentio baptiſantis aqua et verba quo ad paruulū non regeneratum et conſenſus in adulto. Secunda ꝯcluſio. Secunda concluſio cathecíſmus et exorciſmus ſunt de ſollēnitate et honeſtate eccleſie et peccat illa emittens ſm cōſuetudinem ſue eccleſie niſi ſit in periculo q̄ moriatur ante baptiſmi finē: prior pars patet ex notabilibus: ſecunda pars q̄ꝛ tota concluſio eſt exceptiua et excipit caſum neceſſitatis: q̄ꝛ paruulus propter ſollennitatem non eſt exponēdus periculo dāNationis eterne.

Cōtra ſecundā cōcluſionem arguitur. Contra ſecundam concluſionē arguitur probando q̄ paruulus non debet cathecíſari. paruulus nichil intelligit. ergo illa inſtructio eſt ei inutilis. Forte negas conſequentiam: q̄ꝛ patrini pro eo reſpondent quādo preſbiter petit credis. patrinus reſpōdit credo. Contra/patrinus reſpondit pro ipſomet: quod probo: q̄ꝛ ſi pro alio falſum dicit et mentitur: bene ſcit patrinus q̄ paruulus non credit. Preterea p hoc q̄ paruulus eſſet poſtea hereticus videtur q̄ patrinus peccaret et puniri debet: et ſi ſic paucos reperies patrinos. Scdo ar. ꝫ. iiij. ꝯcl. Secūdo arguitur q̄ exorciſmus nichil valet vel illa verba naturaliter effugāt ſpiritus īmundos vel ex pacto diuino ſed neutrum dabis: ergo exorciſmus eſt inutilis. Reſponſio. Reſpondetur ſicut arguendo dictum eſt cōſequentia eſt nulla patrini loco paruuloꝝ reſpōdēt et nego q̄ falſum dicāt. primo. credo tantum valet ſicut fidem habere incipio vel religionē xpianā ingredior. hoc patet de ꝯſecratiōe. d. iiij. nichil aliud eſt credere q̄ fidem habere . Secūdo dicitur q̄ ibi eſt pertrāſcaſſio temporis pro tempore . credo pro tempore quo alter eſt adult⁹ vel tempore quo putatur eſſe adultus. Tertio dicitur poſſumus vti tēpore preſenti pro .xx. annis et ſic illa eſt vera et eſto q̄ cras paruulus moriatur non impedit qui patrinus non mentitur q̄uis propoſitionem falſam dicat que eſt ipertinens ad mentiri. Ad aliud nego cōſequentiam vnde pono propoſitiones . Prima eſt non propterea q̄ paruulus efficitur poſtea heretic⁹ peccat patrinus: ꝓbatur nemo peccat pro delicto alterius cū quo nullo modo cōicat in illo et hoc eſt clarum ſi patrinus faciat paruulum erudiri in articulo fidei. Secūda propoſitio nō obſtat eſto q̄ patrin⁹ paruulū nullo modo i articulis fidei edoceat. hoc patet: debet preſumere poſtq̄ paruulus eſt cū fidelibus parentibus vbi non conſtat ei de oppoſito q̄ eſt ſufficienter eruditus i neceſſariis ad ſalutē vbi non conſtat ei de oppoſito/q̄ꝛ ſi de illo dubitaret dubitatione veriſili non eſſet patrinus excuſat⁹ qui non doceret paruulum in illis mediate vel imediate: et citius ad eum pertinet caſus eruditionis q̄ ad alios xpianos nec illud eſt preter rationem ſicut paruulus poteſt conſequi ſalutem ex fide aliena et ſacramento ſic congruū eſt q̄ obligetur ad ea q̄ ſunt fidei obligatione aliena: et illa non eſt tota cauſa vt inferius dicetur de adultis oſtēſum eſt eſſe cathecíſmum ante baptiſmum ex verbis xpi: Ite docete omnes gentes puta cōia et principia in fide/et hoc patet actuum. viij. cū eunuchus cādacis regine dicebat. Quis me prohibet baptiſari. reſpondit philippus. ſi credis ex toto corde licet. at alter credo filium dei ieſum eſſe chriſtum/exorciſmus eſt rationabilis vt i gñatione ſpūali p⁹ remoueaꝛ diſpoſitio bap^mo^ repugnās q̄ gñatio ſpūalis itroducaꝛ ſicut ignis hūiditatē remouet a ligno añq̄ formā introducat et ortolanus vepres ꝛ vrticas ab orto expellit añq̄ iſerit herbas. et ſi dicas prius dꝫ remoueri cauſa q̄ effect⁹/ſed pctm̄ ꝓmoꝝ parētū eſt cauſa q̄re demō in hominib⁹ hꝫ poteſtatē: ergo ſortes eſt pri⁹ baptiſandus q̄ exorciſandus. maior eſt falſa vniuerſaliter ſi effectus augmentat cauſam vel eam manu tenet . Tertia propoſitio/licet requiraꝛ actus voluntatis ꝓprius illius qui vouit voto proprie dicto non tamen requiritur in baptiſmo. ꝓma pars in materia de voto et. d. xxxviij. patebit/idē etiam requiritur in matrimonio: ſecus eſt in baptiſmo in quo non eſt proprie votum cū ſit de neceſſitate ſalutis anteq̄ acceptetur. Secunda pars patet ex premiſſis hoc non obſtante eccleſia cogit legitime talem paruulū q̄q̄ actualiter nunq̄ poſtea credat ad ſeruanda ea que fidei ſunt et nō cogit pu

rum infidelem:ratio eſt vnus eſt fidelis vel erat per
fidem infuſam alter non. Item quando non pone=
retur fides ifuſa qꝛ vnus eſt de familia chriſti alter
vero non et ſm apoſtoli ſentētiam ad romanos.v.
quid ad me de his que foris ſunt nec paruulus in=
cōmodū poſtea iportat ex hꝰ et pure ifidelis ꝯmodū
ſed oino oppoſito modo quēadmodū ſi eſſent duo
diſcoli cogitur vnus per preceptorem ad ſeruandā
regulam bonam alter habet laxatas habenas alter
vagatur et nullum preceptum habet. Ad ſecundū
argumentum vbi petis an naturaliter effugat de=
mones vel ad placitum/dico ex pacto diuino. Et ſi
dicas dauid ꝑmi regū.xvj.auferebat demonium a
ſaule per pulſum cithare et fumꝰ iecoris piſcis ex=
tercat omne genus demoniorū Thobie.vj.et.iiij.
regum ſexto.heliſeus fecit adduci pſalcē vt pro=
phetaret. ¶ Reſpondetur ꝙ dauid dulciter perſo
nuit/ꝙ minꝰ ſaul apprehendebat vexationem pro=
pter voluptatem in melodia acceptā pluribꝰ inten=
tis minor eſt ad ſingula ſenſus minus cruciatur la=
borans morbo ꝓpter tactum in cimbalis beneſo=
nantibus:licet idē morbus intriſece maneat appre=
henſio actualis intenſa vel remiſſa vel aduertentia
ad aliud delectabi'e partē pene magnā diſſoluit.po
terat etiā dauid per preces et deuotionē in cithara
mereri ne ſaul puniretur vel tantū ſicut antea.de fu
mo iecorꝫ liᵒ.thobie hoc eſt ex deo volente deuotio
heliſei accendebatur per pſalcem vt dignus eſſet
prophetiā recipere/et iam tempus equū fumantia
ſoluere colla circa hoc ſacramentum.

¶ Diſtinctionis ſeptime queſtio vnica.

Circa hanc diſtinctionem ſeptimam/que=
ritur queſtio vnica:an confirmatio ſit ſacra
mentum iterabile. Pro ſolutione Nota ꝙ
Notandū confirmatio hic non capitur pro cōſtanti firmitate
in bono quēadmodum dicimꝰ ſancti in patria ſunt
confirmati/ſed quomodo capitur patebit ex diffi=
nitione eius inſtitutionis/ congruitas ex hoc pꝫ nā
ſicut in vita naturali vltra gñationē ꝑ quā vita acq̄
ritur/requiritur alia actio ꝑ quam homo ad perfe=
ctam q̄titatem ꝑducitur ſic preter ſpiritualem ge=
nerationem q̄ fit in baptiſmo per quam vita acqui=
ritur/requiritur alia actio ſacramentalis per quam
vita ſpiritualis ad perfectam veritatem deducitur
hoc fit per confirmationem in qua ſpiritus ſanctus
datur ad perfectum robur ſm illud de conſecratio
ne.d.v.omēs fideles ꝑ manus impōnē eꝑorū.ſſ.
accipere debent vt pleni xp̄iani efficiantur:inſuper
ad actum qui habet ſpecialem difficultatem opus
eſt ſpeciali adiutorio.Sed ꝑter difficultatem q̄ eſt
in credendo eſt ſpecialis difficultas confiteri fidem
tempore perſequutionis fides ſola non ſufficit co=
ram ſeuiente tiranno Sed ne i vmbra tranſeamus
reſtat querere que res eſt cōfirmatio et qꝛ ponētes
relationes rationis et reales diſtinguūt a rebus ab=
ſolutis habēt ſuum modū dicendi et nominales nō
intelligētes ſua principia dicunt ꝙ eſt res tranſiens
ſic procedendū eſt ſicut in baptiſmo. Confirmatio
eſt vnctio vel ergo vnctio ibidem ſupponit ꝓ oleo
et balſamo ſimul cōnotando verba et intentionem
vel pro verbis et balſamo vel pro his omnibꝰ vnū
dandum eſt.et iuxta illa q̄ dixi i de baptiſmo dici=
tur ꝙ eſt oleum et balſamum et ſic diffinitur. Con=
firmatio eſt criſma ſanctificatum poſitum in fronte
ſigno crucis ab epiſcopo vtente forma debita et in
tentionem habente quod eccleſia intendit reſpectu
regenerati ſi vſus fuiſſet ratione ſemel conſentien
tis et non poſtea diſſentientis vel nunq̄ꝫ rationem
habentis/vel ſic et meliꝰ innitendo breuitati in diffi
nitionibus. Confirmatio eſt/criſma ſanctificatum
in quo epiſcopus iniungit regeneratum in frōte ad
cuius imitationē deus dat robur accipienti ſuſtine
re in publico fidem/non curo an hec diffinitio con=
uertatur cū diffinito pro omni tēpore:ponitur criſ=
ma non genus ſed loco generꝭ vt videatur que res
eſt confirmatio.relique particule ſunt dr̄e acciden
tarie deus dat robur talis tamen roboratꝰ ex ſecor
dia poteſt ſuccūbere ſed citius confirmatus poteſt
reſiſtere q̄ꝫ non confirmatus qꝛ auxiliū habet.poni
tur ſanctificatū/mat'ia que habet ſpecialē miniſtrū
eſt benedicta vt hic in ordine in extrema vnctione
et penitentia.materia in ſacramento euchariſtie eſt
benedicta ob contentum hoc non requiritur in ba=
ptiſmo et matrimonio vbi laici et ꝑſbiteri ſunt mi=
niſtri.allud ſacramentum eſt de precepto quādo ho
mo eſt in periculo perſequutionis et poteſt haberi
miniſter cum effectus eſt neceſſarius puta confite=
ri fidem in publico et ad hoc opitulatur confirma=
tio igitur:et hoc ſi illi conſtiterit. Poſſunt fieri ſimi
les rationes contra hanc materiam ſicut contra ba
ptiſmum et petunt eaſdem ſolutiones propterea
iane eſt recenſere. Forma huius ſacramenti eſt ſi=
gno vel conſigno te ſigno ſancte crucis In nomi=
ne patris et filii et ſpiritusſancti amē/tales ſunt con
cedende. Sacramentum confirmationis fuit in pi=
xide epiſcopi/ponderat vnam librā:ſacramentum
confirmationis creuit in orto nec hoc eſt magis ab
ſonū q̄ꝫ illud concedere in fundamento illius rela=
tionis/confirmatio eſt res permanēs tamen nō ita
diu manet confirmatio ſicut criſma:patet/qꝛ illud
criſma non eſt confirmatio niſi tēpore prolationis
verborum vt ante dictum eſt de baptiſmo/qꝛ defi=
ciente connotatione termini poſitiui deficit eiꝰ ſup
poſitio mediāte copula de preſēti ſicut ſcribēs ſup
ponit pro homine ſed nō ſemper. Illa materia criſ
matis eſt bona et congrua/qꝛ cōfirmatus debet ha
bere munditiam caritatem et bonam famam vt hū
roboretur in fide. Oleum eſt liquor multum leuis
⁊ aſcendit/teſtes ſunt pauperes ſtudentes pariſii q̄
cōſumpto oleo in lampade quando ferme candela
extinguitur imponūt aquā vt oleū ſupernatet et co
pioſum lumen habēt iuxta parabolam math.xxv.
prudentes virgines acceperūt oleum in vaſis ſuis
cum lampadibus:balſamus eſt boni odoris ſic con
firmatus bone fame debet eſſe et non fetere vitiis
in oculis aliorꝫ iuxta illud.ij.corinthi.ij.xp̄i bonus
odor ſimus et ſicut pugiles iungūtur vt faciliꝰ re=
ſiſtant inimico ſic confirmandi criſma imponitur in

fronte vt ab accipiente fides chriſti predicetur ſine erubeſcentia de conſecratione.d.v.nouiſſime.et capio predicari pro tueri quod ſeis ſicut prelatis iuxta capacitatem conuenit confirmantur licet ſm doctrinaʒ apoſtoli.j.ad thimoth.ij. non debent docere in publico. ❡Triplex erat ſtatus eoꝝ qui ingrediebantur terram promiſſionis ſcʒ inſipientiū proficientium et perfectoꝝ vel ingredientiū pugnantium et in tabernaculo miniſtrantium totus populus egrediebatur egiptū et intrauit terram promiſſionis ſic quilibet baptiſatus egiptum deſerit et in familiam xp̄i ingreditur in confirmatione eſt miles xp̄i ad confitendum nomē chriſti ſicut fortiores in populo dei pugnabant pro aliis leuite intrabāt tabernaculum et habebant ſpecialem cultum dei et ad hoc erant deputati quibus ſacerdotes ſuccedūt. ꝙ robur detur viro in confirmatione: patet: dat gratia confirmationis que iuuat ad reſiſtendum vitiis et ad exeundū in actus bonos in ſignum cuius quādo quis eſt confirmatus ſuſtinetur in brachiis alterius ad ſignificandum eum eſſe imbecillē anteꝙ arma acquirat. Si dicas icaſſum quis armatur anteꝙ in bellū prodeat vt eſt de paruulo: dicitur hoc eſſe verum in bello corporali in ſpirituali non oportet etiā ſi talis animam poſt cōfirmationem efflauerit magis beatificabit ꝓportionabiliter ad gratiā confirmationis: gratia cōfirmationis et baptiſmi ſunt eiuſdē ſpeciei et ſe intendūt et reddūt habentē gratiorem intenſiue et dato (ꝙ non credo) more alioꝝ hee gratie diſtinguātur talis maiorem beatitatem habebit propter maiorem gratiam extenſiue.

Prima ꝯcluſio. ❡Iſtis notatis ponuntur due concluſiones. Prima eſt: confirmatio eſt ſacramentū noue legis a ceteris ſacramentis diſtinctum / ꝙ ſit ſacramentum patet auctoritate melchiadis pape de conſecratione.d.v. hiis/ſcito inquit hiſpaniaꝝ ep̄is vtrumqꝫ baptiſmum et confirmationem magnum eſſe ſacramentum: illud probatur ratione qꝛ eſt ſignū ſenſibile gratiam dei ⁊c. ergo eſt ſacramentū a diffinitione ad diffinitum: quod conferat gratiam patet ſuperius ex auctoritatibus. et inferius tangetur. ꝙ diſtinguatur ab aliis loquendo de diſtinctione arguitiua: patet/ habet aliam materiā vel eſt alia materia i idem redit: ſaltem eſt alia forma et materia copulati hoc ponitur propter extremam vnctionem que oleo vtitur: ſed ſignatio crucis in fronte non abs re ponitur homo relinquit fidem propter timorem et verecundiam que in fronte a poſteriori maxime relucent cum verecundia eſt timor ingloriationis. natura pellit ſanguinem ad exteriora oblata materia verecundie ne omnino tabeſcat ſic tempore timoris calor faciē et partes ſuperficiales deſerit ꝓ ꝯſeruanda natura petit palliditas in aliquibus eſt ſignum timoris vt quando calor petit ventrem et partes inferiores: ꝙ ita ſit patet/ qꝛ interdum diſſoluitur venter vſqꝫ ad emiſſionem ſuperflui ſcd̄e digeſtionis nōnūqꝫ ꝑme / patet in meticuloſis iuuenib⁹ ceſis dū calor cor et partes illas petat homo efficit animoſior accenditur ira et dat alimentū fortitudini/ ſed quicqd ſit eſt magna mutatio in fronte et in facie tempore verecundie et timoris propterea facies alteratur hinc eſt ſignatura in fronte/ ad aliuʒ finem imediatū ordinatur qꝫ extrema vnctio et datur. habet aliam formā loquendo de forma improprie dicta/igitur.

Scd̄a cōcluſio. Secunda concluſio/confirmatio non eſt iterabilis: probatur a poſteriori imprimit caracterem ex queſtione precedēte: ergo non eſt iterabilis/ illa probatio ſufficit theologo: illud idem patet auctoritate conſilii terraconenſis de cōſecratione. d.v. dictum eſt ⁊ ca. ſequenti.

Cōtra p̄mā cōcluſionē ar̄. ❡Contra primam concluſionem arguitur: omne ſacramentum eſt a xp̄o inſtitutum/ confirmatio non eſt a xp̄o inſtituta: igitur non eſt ſacramentum conſequentia tenet i baroco et maior patet/ ille ſolus debet inſtituere ſacramentum qui poteſt dare effectuʒ ſignatum ſacramenti ſcʒ gratiam/ talis eſt ſolus deus igitur: minor patet/ qꝛ non legitur vbi chriſtus inſtituerit. Et confirmatur/ omne ſacramētum debet conferri a miniſtro debito/ ſed null⁹ eſt miniſter huius ſacramenti igitur: minor patet/ quia vel eſt ſolus ep̄us et hoc non de cōſecratione.d.v. peruenit. ⁊ eſt gregorii ad ianuariū ep̄m vt magiſter recitat in littera vbi gregorius ſcribit. peruenit ad nos quoſdam ſcandaliſatos eo ꝙ preſbiteros tangere criſmate eos qui baptiſati ſunt prohibuimus/ et ſequitur ſi oīno de hac re aliqui contriſtentur vbi epiſcopi deſunt vt preſbiteri etiā in frontibus baptiſatos criſmate tangere debeant concedimus.

Reſpōſio ad argu. ❡Reſpondetur: nego minorem eſto ꝙ non legatur locus punctualis in quo imponitur hoc ſacramentum et cauſa eſt hiſtorie non producte ſunt vſqꝫ ad mortem apoſtoloꝝ: ſed vſqꝫ ad quintū annum neronis qui erat triceſimus a paſſione chriſti et veriſimile eſt poſt hieruſalem euerſam. xl.ij. annis poſt paſſionem erant apoſtoli et diu poſt iohannes qui erat de iunioribus in paſſione vixit. xcix. annos petrus et paulus anno. xxxvij. poſt paſſionem chriſti occiſi ſunt et ſic non legitur paſſus ſcripture vbi inſtituebatur confirmatio ſed apoſtoli non impoſuiſſent illud niſi habuiſſent a chriſto. romana eccleſia tenuit fidem quam beatus petrus docuit. ꝓ3 in. C. de ſum. tri. l.j. petrus romanis fidē docuit Sed forte dicis fides infuſa et acquiſita ſufficiēter inclinant hominem ad confitendum fidem et in occulto et in apto: ergo ianis eſt cōfirmatio. Nego cōſequentiam et antecedens: conſequentiam qꝛ facilius homo fidem tuetur vallatus multis adiumentis qꝫ paucis. antecedēs. habitus fidei inclinant in actus aſſentiendi imediate modo ſtat quēpiam aſſentire actu vni credibili ⁊ tamen ipſum ob pn̄tiam cruciatuū ore expreſſe negare et ſic confiteri fidem exterius nec eſt actus elicit⁹ nec imꝑatus a fide ſed ab actu voluntatis potius adiuuante confirmatione ſm illd̄ romanoꝝ. x. corde creditur ad iuſticiam ore fit confeſſio ad ſalutem hoc eſt deo adiuuante ſpecialiter non ponitur hic habitus infuſus ſicut i baptiſmo de fide / nec eſt opus dicere caracterem cōfirmationis eſſe actiuū pl⁹ qꝫ in baptiſmo ad aſ-

ſenſum ex pacto diuino de⁹ tñ ꝓportionabilr caūat
ſicut fides īfuſa facit ī bap^m⁹. Ad aliud argumētū
negat minoꝛ/ſed ſup h⁹ ſūt opiniōes vt appar⁹ tā=
git ī pleriſqꝫ locis vt de cōſecratiōe. d. iiij. preſbite=
ris. videtur q̄ gregori⁹ illō ꝑmiſit diſſimulādo ad
euitādū ſcādalū illud dicit gloſa extra de ſacra vn
ctione/cum veniſſet. aliqui hoc impugnant dicen=
tes hoc eſſe preter rationem q̄ beatus gregori⁹ ſic
diſſimulaſſet. Alius eſt mod⁹ dicēdi q̄ omnes preſ
biteri poſſunt illud ſacramentū conferre et epiſco=
pi ſunt ſoluꝫ inſtituti a iure humano ſuper preſbite
ros et non a deo: hoc patet. xcv. diſt. olim. et ca. ſe
quēti et intitulatur hieronio ſuper titū dicēs: olim
q̄dam preſbiter q̄ ⁊ epiſcopus anteq̄ꝫ diabolico in=
ſtinctu ſciſmata in religione fierent et diceretur in
populis ego ſum pauli ego autem apolo et ſequit
ſicut preſbiteri ſciunt ſe ex conſuetudine eccleſie ei
q̄ ſibi prepoſitus fuerit etiā ſubiectos/ita epiſcopi
nouerunt ſe magis ex conſuetudine q̄ꝫ diſpenſatio
nis dñice veritatem eſſe maiores preſbiteris et in
cōmuni debere eccleſiam regere vide diſtinc. xciij.
legim⁹. Sed circa hanc materiā ſuppono pro nūc
petrum impoſitum a deo caput eccleſie et apoſto=
los epiſcopos et q̄ in eorum locis ſuccedūt epiſco
pi loco diſcipuloꝝ. lxxij. preſbiteri. iſta ſuppoſitio
patet. xxj. d. in nouo teſtamento et eſt anacleti qui
erat quintus a beato petro et hoc ſatis mouet quia
a petro lino cleto et clemente illud accipere pote=
rat circa principium capituli dicit ceteri vero apo=
ſtoli cum eodem conſortio honorem et poteſtatem
acceperunt ipſumqꝫ principem eorum eſſe volue=
runt qui etiā iubente domino ī toto orbe terrarum
diſperſi euangelium predicauerunt ipſis quoqꝫ di=
ſcedentibus ī loco eoꝝ ſurrexerūt epiſcopi/iſto ſup
poſito Arguitur ſic. ſꝑ a principio poſt paſſionem
epiſcopi erant maioris auctoritatis q̄ꝫ ꝑſbiteri ſim=
plices et tūc arguitur vel licuit vnq̄ꝫ ꝑſbiteris con
firmare vel non ſi ſm papa nō poteſt dare eis illud
deo non dante/ſi ſic: ergo non eſt facienda difficul=
tas qui quilibet preſbiter poteſt confirmare ſine fa
cultate licet peccaret. ſicut degradatus vel ſuſpen=
ſus conſecrat corpus domini licet male agat conſe
crando/et q̄uis ſint multi contractus in hac parte
adhereo illi ꝑti q̄ nullus nō epiſcopus poteſt con=
firmare. philippus: actuū. viij. baptiſauit in ſama
ria: ſed miſſum eſt pro apoſtoloꝝ aliquo ad confir=
mandū dicente beato luca cum autē audiſſent apo=
ſtoli qui erant hieroſolimis quia recepiſſet ſamaria
verbum dei miſerunt ad eos petrum et iohannem
et etiā non valet dicere philippus erat ſolum dia=
conus cum multi alii erant ſacerdotes. Nec vꝫ di=
cere diſcipuli et ſacerdotes ſimplices differebant
apoſtolis cum omnes ſtuduerūt ampliare cultū di
uinum et facere act⁹ quos potuerūt illud tenet ma
giſter in littera et melchiades papa hoc ſcripſit epi
ſcopis hiſpanieꝝ de conſecra. d. v. ca. de his. et in
ca. manus. ſic inquit manus quoqꝫ impoſitionis ſa
cramentum magna veneratione tenēdum eſt q̄ ab
aliis ꝑfici non poteſt niſi ſummis ſacerdotibus nec

a tempore apoſtoloꝝ ab aliis q̄ꝫ ab ipſis apoſtolis
legitur aut ſcitur ꝑactū eſſe nā ſi aliter ꝑſumptum
fuerit irritum habeatur et vacuum et inter eccleſia
ſtica nunq̄ꝫ reputabitur ſacramenta. hoc patet per
innocentiū. iij. de conſuetudine. c. q̄ꝫto. et de ſacra.
bucci. cum veniſſet. non valet dicere preſbiteri au=
ctoritate grego. hoc fecerunt et non propria eodē
modo diceres laycus poteſt conſecrare auctorita=
te ſacerdotis precipientis tota difficultas que mo=
uet viros in oppoſitū eſt factum grego. ad ianuari
um: et dicatur q̄ tollerauit pro ſcandalo vitādo ad
tempus ſi nichil ſolutione dignum ad hoc reperia=
tur/quare habes hoc pro maiori inconuenienti q̄ ī
illo facto deliquit q̄ꝫ petr⁹. ad galathas. ij. vel mul
ti alii ſancti quos facile eſt in medium citare ex ve=
teri et nouo teſtamento aliquibus viſum eſt pote=
rat illos ſacerdotes facere epiſcopos in eorum ab=
ſentia et ſi ſic/ſaluatur grego. peccati expers et an=
te recitata nec ſequitur/ſacerdos poteſt conſecra=
re corpus domini quod eſt maius: ergo confirma=
re: hoc nō tenet niſi quando min⁹ includitur ī ma=
iori. homo poteſt ratiocinari nō autem volare. Et
congruentia eſt q̄ epiſcopus poteſt confirmare et
non ſacerdos ſimplex ad ſupremū in aliquo ſtatu
ꝑtinet ordinare de illis qui in aliquo gradu preſtāt
cōi populo princeps exercitus de centurionibus et
decurionibus ordinat confirmatus ordinatur ī mi
litiam ad defendendā fidem et epiſcopus eſt prin=
ceps militie ſub imꝑatore igitur. Si dicas ponti/
fex artat et ampliat materiam in matrimonio: ergo
et hic q̄ propter facultatem pōtificis maximi ſim
plex ſacerdos cōfirmat ſicut cōmiſſione nichil fa=
cit/eodē modo dicet tibi poteſt facere papa ne ſit
conſecratio in vino albo ſed erit ī rubeo de illo q̄ꝺ
tangitur in matrimonio alius erit ſermo. Nunc re
ſpondetur ad illud. xcv. d. cum olim. et caꝑ. ſequen
ti q̄ꝺ beato hieronimo intitulatur omnes in primi=
tiua eccleſia epiſcopi vocabantur/ſed iſtoꝝ aliqui
erant huius auctoritatis ſicut ſunt nunc epiſcopi
ſed non habuerunt nomē ſpeciale ab aliis preſbite=
ris poſtea propter ſciſmata ceperunt illi preſbiteri
qui auctoritatem ſuper ceteros habebāt volentib⁹
etiā aliis vocari epiſcopi/et ſic a iure humano talis
modus vocandi introductus eſt et ſic epiſcopi in=
ceperunt eſſe maioris grauitatis ſuꝑ reliquos preſ
biteros quā antea: idem patet de ſūmo pontifice q̄
in principio naſcentis eccl'ie non vocabatur papa
ſed ex conſuetudine hominū hoc introductum eſt
non tamen eſt maioris auctoritatis q̄ꝫ a principio.
hoc patet auctoritate eiuſdē hieronimi ſuper epiſto
lam ad galathas et recitatur. ij. queſti. vij. paulus
petrum reprehendit q̄ non auderet niſi ſe non im=
parē ſciret. hoc non de officio eccleſiaſtice dignita=
tis ſed de puritate vite et ſanctitate conuerſationis
intelligitur ſolus enim petrus inter apoſtolos pri=
matum gerebat et ca. ſequenti et eſt auguſti. ad hie
ronimum q̄ꝫq̄ꝫ ſm vocabula que vſus obtinuit epi=
ſcopatus ſit preſbitero maior auguſtinus hieroni=
mo minor eſt. glo. exponit vita et ſanctitate et ſic

conſuetudo et homines fecerunt ꝙ epiſcopi maio-
res erant nomine diſtincto cum omnes antea no-
mine communi epiſcopi appellabantur non tamen
re. Sed adhuc arguitur .platina in vitis ſummo-
rum pontificum dicit ꝙ ſilueſter inſtituit ꝙ ſoli epi-
ſcopi confirmarent:⁊ tamen ipſe erat anno domini
tricenteſimo trigeſimo nono .ergo ante hoc licuit
aliis preſbiteris confirmare:illud non cogit/quia
non fuit beatus ſilueſter primus inſtitutor inſtitu-
tionum illarum que recitat platia.ſed voluit impo
ſita ſeruari/inſtituit ꝙ vnius viri eſſet vna vxor: et
tamen oppoſitum nunq̄ꝫ erat niſi ex diſpenſatione
tamen ſetis patribus illud claret quia melchiades
papa eum preceſſit. Ex omnibus patet ꝙ confir-
matio eſt ſacramentum noue legis magnam gra-
tiam conferens et vt apparet a ſolis epiſcopis da-
bile ꝙ magnam gratiam conferat .de conſeratio-
ne diſtinctione quinta. nouiſſime. in ſecunda quo-
qꝫ vt eiuſdem ſpiritusſancti ſeptiformis gratia cuꝫ
omni plenitudine ſanctitatis et ſcientie et virtutis
venire in hominem declaretur. Secundo ſequitur
ꝙ parentes debent procurare ꝙ q̄ꝫ primo poſſunt
eorum paruuli confirmentur.patet:procurant par
uulis magnam gratiam ex operis operati virtute.
Tertio ſequitur ꝙ epiſcopi debent eſſe vigilantes
ad hoc ꝙ viſitent ſuos dioceſes ad hoc ꝙ confir-
mentur et hoc negligentes peccant:multi paruuli
diſcedunt poſt baptiſmum ſine confirmatione que
ex eorum negligentia magna gratia priuātur:et ex
conſequenti gloria. vbi eſſet epiſcopus paratus cō
firmare et adultus non impeditus nolit adire vide
tur contemptor confirmationis. ſed an confirma
tio ſit maior baptiſmo vel ne tangitur a melchiade
papa.et recitatur de cenſecratione diſtinctione.v.
de his.quo ad venerationem eſt maior quia a ſo-
lis ſacerdotibus datur:ſed baptiſmus eſt neceſſa-
rius non autem confirmatio: qui crediderit et bap
tiſatus fuerit ſaluus erit.marci vltiō .et ſic confir-
matio eſt maior ſcd̄m quid baptiſmo/non autē ſim
pliciter quemadmodum porrus indorum eſt albi-
or ſecundum dentes q̄ꝫ abſalon vel pitagoras ⁊ ta
men non eſt albior/loquor ac ſi eſſent.baptiſmꝰ ma
gnas prerogatiuas habꝫ poteſt ſuſcipi ſine aliis nō
alia ſine ipſo.p̄ma queſtione p̄ma. ſi quis per igno
rantiam. Item eſt fundamentum et ianua aliorum
ſacramentorū.de conſecra.diſtin.quinta. cū itaqꝫ.
circa finem capituli/an plus gratie detur in baptiſ-
mo q̄ꝫ in confirmatione virtute operis operati: nō
eſt michi vſquequaqꝫ exploratum ſed bona eſt appa
rentia ꝙ ſic:an bis ſcienter tranſiens ad confirma-
tionem vel confirmans incurrat penam canonicā
canoniſte tenent cōmuniter ꝙ ſic:quia incurrit q̄s
penam vt dictum eſt qui ſcienter accipit vel dat ba
ptiſmum iterando et illud prohibetur.ſimiliter de
ꝯſecratione diſtinctione quinta. dictum eſt nobis.
ergo per locum a ſimili tunc incurrit penam cano-
nicam.aliqui dicunt hoc eſſe falſum et nullam pe-
nam canonicam incurrit talis ⁊ cauſa q̄m pene re
ſtringende ſunt et non ampliande: et non habetur
paſſus vbi aliquis incurrit talem penam.argumen
tum a ſimili non habet pedes epiſcopo non impo-
nebatur pena canonica nec eis: quia ſeruire deo
non eſt pena/illud placet multis ſed dubium nō ſic
extinguitur bene volo ꝙ gloſatores non poſſunt ꝑ
eorum expoſitionem infligere illas penas ſicut ipſi
dicunt ſed romanus pontifex:ſed ponderando il-
lum textum dictum eſt nobis ex conſilio tragonēſi
capitulo ſexto . videtur idem ſentire de vtroqꝫ et
pono totum caput quia ipſum eſt breue.dictum eſt
nobis ꝙ quidam de plebe bis vel ter vel eo amplī-
us epiſcopis ignorantibus cum ab eiſdem epiſco-
pis confirmentur bene viſuꝫ eſt nobis eandem cō-
firmationem ſicut nec baptiſmꝰ iterari minime de
bere quia bis vel ter vel amplius baptiſatos aut cō
firmatos non ſeculo ſed ſoli deo ſub habitu regu-
lari vel clericali religioſiſſime famulari decretum
eſt:videtur ꝙ illud capitulum vult dicere ꝙ vtriqꝫ
debent relinquere ſeculum et ſtare in cenobio ſiue
ſint profeſſi ſiue non et pari paſſu vtrumqꝫ compa
rat.ex iſto paſſu poteſt quis dicere ꝙ rebaptiſatus
non incurrit penam ſed reconfirmatus niſi identi-
dem de vtroqꝫ intelligas nō reſpicio ad gloſam ſꝫ
conſidero quadraturam textus eſt apparentia ꝙ ta
les rebaptiſari et confirmari debent viuere in reli-
gione. Illud patet extra de apoſtatis et reiteranti-
bus baptiſmum ex litterarum ꝙ ad ſuperiores or-
dines ſi publicatum ſit promoueri nō debet niſi ad
religionem tranſire voluerit vt fauore religionis
ipſius circa eum valeat diſpenſari. Illud capitu-
lum de conſecratione diſtinctione quinta dictum
eſt.idem vult et cum eis in religione poteſt diſpen
ſari imponebatur epiſcopo pena: quia hoc erat epi
ſcopo ignorante.vt patet ex principio capituli: Et
quando vlterius dicunt non imponebatur eis pe-
na niſi deo inſeruire ⁊ hoc nō eſt pena quia pro bap
tiſmo idem fit. Preterea qđ dicitur de cōſecratio-
ne diſtinctione quinta.vt ieiuni.ad confirmationē
veniant perfecte etatis vt moueantur confeſſionē
prius facere hoc eſt de bene eſſe et non de eſſentia
ſacramenti confirmationis.etiam ſi ſint tot ꝙ epi-
ſcopus non poteſt confirmare ante meridiem: vel
veniunt poſt meridiem et non poteſt diu ſtare non eſt
opus vt ieiuni cōfirmentur: nec per hoc qđ dici-
tur perfecte etatis excluduntur paruuli imo ſatius
eſt ꝙ immediate poſt baptiſmum confirmentur ſic
faciunt epiſcopi quando baptiſant nec plus pericu
li eſt ſi pueri obliuiſcantur ſe eſſe confirmatos pluſ
q̄ꝫ in baptiſmo quia poſſunt īformari a parentibus
et aliis. Sed cum locuti ſumus de epiſcopatu apo
ſtolorum quando erant inſtituti eſt difficultas cu-
ius non eſt hic locus serioſe inſiſtere quocirca tran
ſeunt loquendo partite ſunt poſitiones. Aliquibus
tenentibus ꝙ petrus et alii ſancti ſunt epiſcopi an-
te chriſti mortem. Alii vero quia toto tempore
quo chriſtus erat viſibiliter in terris non erat opus
alio paſtore:ſed poſtq̄ꝫ aſcenſurus erat petrum epi
ſcopum et caput eccleſie ordinauit illud ſentire vi-
detur beatus hieronimus. mathei viceſimo ſexto.

Tu es petrus ꝙ poteſtas fuit promiſſa non in preſenti data. hoc etiam patet. quinquageſ. d. fideliori. et conſiderandum. et extra de electio. ſignificaſti. Et ſi dicas actuum primo. Et pſalmo. cviij. Judas factus eſt epiſcopus epiſcopatum eius accipiat alter. Ad hoc reſpondetur non eſt certum ꝙ iudas ſe ſuſpendit ante morteꝫ chriſti commeſtor in hiſtoria ſcolaſtica multas opiniones ad hoc introducit quarum vna eſt quando audiuit loqui de reſurrectiõe chriſti ſe occidit ſed beatus auguſtinus in queſtionibus noui teſtamenti ſatis dubitat poſtꝙ̃ diſputat de tempore occiſionis iude dicit eſt improbabile ei quando ſe occidit. Sedulius dicit cuꝫ chriſtus duceretur in domum pilati iudas ſe interemit inquiens. Mox igitur dominũ pilati ad menia duci Nexibus aſtrictum iudas vt vidit iniquus diriguit ſceleris ꝙ̃ ſui commertia reddens: et paulo poſt infelicem animam laqueo ſuſpendit ab alto. Sed quicquid ſit non eſt veriſimile ꝙ chriſtus eum epiſcopum poſt reſurrectionem ordinauerit: propterea ad illas auctoritates dicitur ꝙ itelligũt apoſtolatum eius epiſcopatus tantum valet ſicut apoſtolatus: etiã dictum eſt preſbiteri in primitiua eccleſia epiſcopi dicebantur. alie auctoritates ſonãtes ꝙ factus eſt epiſcopus ante mortem chriſti intelliguntur ꝙ fuit ei promiſſio facta ante mortem chriſti ſi non fuiſſet error ex parte ipſius.

Sequitur de ſacramento euchariſtie.

Iſtud eſt tertium ſacramentum in ordine ſcilicet euchariſtia et excellentiſſimum inter cetera ſacramenta propter exiſtentiam realem corporis benedicti et ſanguinis chriſti. de conſecratione diſtinctione quinta. nichil. maior ꝑs deuotionis in eccleſia eſt propter hoc ſacramentuꝫ plebs in feſto paſcatis propter eius ſuſceptionem ſe melius diſponit / et populus qui ter vel pluries communicat / audimus miſſam deuotius ꝙ̃ veſperas / veneramur plus eccleſias propter hoc ſacramentum ꝙ̃ capellas in quibus non eſt euchariſtia / vis vocabuli hoc ſonat. euchariſtia grece latine bona gratia dicitur. ꝓma queſtione prima. multi in ceteris ſacramentis datur gratia accidens hic auteꝫ corpus chriſti et gratia accidens hoc ſacramentuꝫ plures figure preceſſerũt oblatio panis et vini melchiſedech. geneſ. xiiij. in agno paſchali. exodi. xij. in mãna. exodi. xvj. in fauo mellis q̃d ionathas cõuertit ad os eius. ꝓmi regum. xiiij. In fluxu aque et ſanguinis de latere chriſti. iohannis. xix. ſacrificium oblationis quando pontifex intrabat ſemel ĩ anno cum ſanguine in ſancta ſanctorũ quam figuram adducit apoſtolus. hebreorum nono. in hoc ſacramento ſpecialiter eſt deus ⁊ chriſti ſacratiſſimũ corpus. propterea omnia alia ſacramenta in dignitate excellit. dixi ſpecialiter cum vbicũq; locorum eſt dei eſſentia et per conſequens in baptiſmo / ſed non ſpecialiter ſicut eſt hic propter plures proprietates huic ſacramento conuenientes pluribus nominibus appellatur hoſtia offertur deo patri viaticum communio euchariſtia ſacrificium. illud iohan. decimo nono tangit ſedulius. Cuſpide perfoſſũ violat latus ecce patenti Vulnere purpureus cruor et ſic vnda cucurrit Hec ſunt quippe ſacre pre religionis honore Corpus ſanguis aqua tria vite munera noſtre. Hic magiſter ſententiarum tertio in loco hoc ſacramentum ſtabiliuit et de eo ſex diſtinctiones poſuit numerus ternarius inter ariſmethicos maxime laudatur necte trib⁹ modis / numero deus impari gaudet inquit poeta. triangul⁹ habet tres angulos equales tribus rectis. tres perſone ſe habentes ſicut anguli recti: ſicut forma rectoruꝫ ſecundum geometras conſiſtit in indiuiſibili et omnes ſunt equales: ita eſt de perſonis in diuinis ex omnibus partibus eius cõſtat aliquota et nõ aliquota / golias tertio ictu proſtratus. moyſes magos pharaonis tertio ſigno ſuperauit / ꝓmo celi de tribus dicim⁹ omne. funiculus triplex difficile rũpitur. tres ſunt qui teſtimoniuꝫ dant in celis / pater / verbum / et ſpirituſſanctus / et hij tres vnum ſunt. prime iohannis quinto. ionas fuit in ventre ceti tribus diebus. ione ſcdo. et mathei duodecio. moyſes voluit ppl'm ducere in deſertũ itinere triũ dieꝝ. exod. iij. Senarius inſuper eſt numerus perfectus hoc patet: quia omnes partes aliquote reddunt ipum totum ſcilicet ſex diſtinctiones et tertius locus reddunt nouem qui eſt quadratus numerus et nobiliſſimus: quia ex trigonis tribus reſultans et radix. lxxxj. nũeri nõ illaudabil' apd̃ mathematicos.

Circa ſacramentum euchariſtie diſſoluende ſunt alique queſtiones.

Queritur an ſit ponenda forma in hoc ſacramento ſicut in ceteris: videtur aliquibus ꝙ non. quia hoc ſacramentum eſt res permanẽs verba ſunt res ſucceſſiue ſed hic verba ſunt forma cõſecrationis illa conſecratio ſolum eſt in fieri: illud apud me locum non habet: quia baptiſmus et confirmatio ſunt res permanentes quia hoc criſma / illud aqua. dico ſicut hic loquimur de forma methaphorica verba ſunt forma / vinum ⁊ panis triticeus materia / nec eſt neceſſe formam methaphoricã manere cum materia ꝙ̃diu hoc eſt ſacramentum. nec rurſus inconuenit materiam methaphoricam cum toto coincidere ſicut in artificialibus dicimus ligna eſſe materias arche ⁊ preſupponitur ad hoc ꝙ completur archa non obſtante hec eſt vera: archa ē ligna / non pono res artificiales a naturalibus diſtingui. hic autem prolatis verbis manet ſacramẽtum euchariſtie poſt paſſionem interdum ad vnuꝫ diem vel octo ꝙ̃diu ille ſpecies manſiſſent non corrupte cum ſubſtantia panis et vini illud nobis conſtat ſuper eandem hoſtiã non dicimus iterum verba ſed cum eadem aqua numero proferimus rurſum verba in baptiſmo et ſic aqua pluries incipit eſſe baptiſmus et non pluries aqua non ſequitur a=

qua incipit eſſe quater baptiſmus et omnis baptiſ
mus eſt aqua: ergo aqua incipit eſſe quater aqua
nec eſt diſcurſus in quarta figura ſecundum po=
nentes: patet intelligenti logicam. Sic diffinitur.
Euchariſtia eſt ſacramentum ſub ſpeciebus pa=
nis et vini vel panis vel vini corpus chriſti et ſan=
guinem continens. ſacramētum eſt quidditatiuū
genus ad terminum euchariſtia/ſacramentum pro
ſigno ſenſibili ſupponit connotando rem ſacram
dari quātum eſt ex parte eius. euchariſtia habet con=
notationem inferiorem ſupponit pro ſpeciebus pa
nis et vini copulatim etiam diuiſim connotando q̄
corpus chriſti ſacrum ibi contineatur ſimiliter de
ſanguine. Ponitur ſub ſpeciebus panis et vini
loco differentie accidentalis per hoc differt a ba=
ptiſmo et ceteris ſacramentis. ponitur coniunctio
copulatiua et diſiunctiua ad inſinuandum q̄ ille
terminus euchariſtia ſupponit pro illis copulatim
imo ꝓ mille hoſtiis ſimul iūctis vel pro altero illo
rum nec cōuenit oībus ſpeciebus vini vel panis q2
non oēs tales ſunt ſacramentū/et ſic genus diffini
ti facit diffinitū ab aliis arguitiue differre: hec diffi
nitio non cōuertit cum diffinito mediante copula
de poſſibili/deus pōt dare ſuū corpus ſub aliis ſpe
ciebus ſi voluerit ſed nō faciet q2 eſt eterni teſtamē
ti et h̄ ſufficit theologo in iſtis deſcriptionib9. Se=
cūdo diffinit ſic diffinitione magis explicāte mate
riā diffiniti. Euchariſtia eſt ſpecies panis ꝛ vini vł
panis vel vini cū certis verbis prolatis a ſacerdo
te intendente facere qđ eccleſia intendit et ꝑ certa
verba intelligo formā quā propter prolixitatē euī=
tandā (et potiſſimū in diffinitionib9) miſſā facio et
ex dicendis apparebit q̄ ſunt illa: hoc eſt clare dicē
re ille terminus euchariſtia ſupponit pro illis ſpe=
ciebus vel altera illaꝝ cōnotando q̄ preſbiter dixe
rit certa verba cū intentiōe faciendi quod eccleſia
intendit vel cōnotat ille termin9 euchariſtia q̄ ibi
contineatur corpus xp̄i ſiue capiatur eccleſia mili=
tans vel triumphās in idē redit vtraqꝫ eaꝝ recte in
tendit neutra earū in iſto aberrare pōt. illud ſacra
mentū erat inſtitutū a deo poſt cenā. math. xxvj.
accipite et edite ex hoc oēs hoc eſt corp9 meū et de
dit eis auctoritatē illud faciendi in poſterū/ꝛ ſacer
dotibus qui eis ſuccedunt ad hoc ſubiungens/hoc
facite in meā cōmemorationem. luce. xxij. et acce=
pto pane gratias egit et dedit eis dicens. hoc ē cor
pus meū et meli9 corpus qđ neruū et oſſa includit
q̄ʒ carneʒ quod pro vobis tradetur hoc facite ī me
am cōmemorationem/ ſilr̄ et calicem poſtq̄ʒ cena=
uit dicens: hic eſt calix noui teſtamenti in ſanguine
meo q̄ pro vobis effundetur/benedixit ad inſinuā=
dum q̄ requiritur preuia deuotio quotienſcūqꝫ mā
ducatis panem hunc et calicem bibetis mortē dn̄i
annūciabitis donec veniat. hoc pꝫ. j. ad corinh. xj.
Ex iſto patet ad nos ſaluatoris dilectio qua vole=
bat relinquere nobis ſuum precioſum corpus ſub
ſigno ſenſibili poſt eius aſcenſum ad patrem. Se=
cundo ſequit q̄ debemus recolligere paſſionē chri
ſti inq̄ʒtum poſſumus in mentem tempore quo pſ=
biter oſtendit euchariſtiam ad hoc ordinabatur ſūt
duo ſacramenta partialia et due forme quod ſub=
iunxit/hic eſt calix noui teſtamenti in ſanguine meo
qui pro vobis effundetur illa verba plus videntur
mouere animū auditoris q̄ʒ illa: hoc eſt corpus me
um/hec verba ſunt neſcio quid latentis energie vi=
ue vocis actus ꝛ vox in aures diſcipuli de auctoris
ore tranſfuſa fortius ſonat: et licet beatus hierony
mus ī prologo biblie dicat ad aliud propoſitū hec
verba mirū immodū hic michi quadrare videntur
non eſt dubium quin hec verba ſatis ſonabant ī au
res diſcipulorum p̄ſtitum. Ex iſta diffinitione patꝫ
quis eſt miniſter huius ſacramenti. ſ. ſacerdos ſo=
lus. que materia: panis vł vinum que ſunt optimū
nutrimentū corporale in ſuis ſpeciebus panis or=
deaceus reddit homines male coloratos/ tritice=
us bene. Preterea nutrimentum ſpirituale cōgruē
ter ſignificant: datur corpus chriſti ſub aliena ſpe=
cie ne abhorreamus ſumptionē. de conſecra. diſti.
ſcđa. forte. et ca. panis eſt. forma conſecratiōis cor
poris chriſti eſt hec. hoc eſt corpus meuʒ. Et ī hoc
conueniunt omnes de. forma ſanguinis digladiant
viri aliquibus dicentibus hoc totum eſt forma hic
eſt calix ſanguinis mei noui et eterni teſtamenti mi
ſteriū fidei qđ pro vobis ꝛ ꝓ multis effūdet ī remiſ
ſionē pctōꝝ et hoc ſequunt thomiſte. Modus cōi=
or eſt q̄ hec eſt forma ſanguinis hic eſt calix ſangui
nis mei. vel ſic vt dicit magiſter: hic eſt ſanguis me
us. durandus dicit coram ſe fecit legi formaʒ que
ponitur in miſſali baſilii quod fertur habuiſſe ab an
gelo et forma eſt hec. bibite ex eo omnes hic eſt ſā=
guis meus noui teſtamenti qui pro vobis et multis
effundetur in remiſſionem peccatorum: et tamē nō
reprobantur a romana eccleſia in conſecratiōe: nec
requiruntur aliqua verba precedentia iſta ſi preſbi
ter intendat facere ſicut eccleſia. ſecus eſt ſi de pro
prio corpore loqueret/ vtimur pronomine loco al=
terius frequenter/vt nos iacobus dei gratia. ꝛc. fi=
lius meus es tu hodie genui te de patre ad filiū in
diuinis propter dubiū male ageret qui aliquod ver
borum relinqueret de quibus dubitatur et peius q̄ʒ
de omiſſione aliorum verborum/hic melius valet
hūilitas pauli ſimplicis heremite q̄ʒ ſubtilitas achi
tophel. quinqꝫ ſunt verba in conſecratione corpo=
ris. hoc eſt enim corpus meum. ſimiliter in conſe=
cratione ſanguinis non refert an enī ſit de eſſentia
forme. chriſtifera virgo in conceptione protulit qn
qꝫ verba: fiat michi ſecundum verbum tuum. ꝛ ma
thei. xxvij. quinqꝫ erant verba prolata bono latro=
ni: hodie mecum eris in paradiſo quinqꝫ ſunt litte=
re in hac dictione maria per quam aperta eſt ianua
paradiſi. ponitur eſt in hac forma verbum ſubſtan=
tiuum radix verborum adiectiuorum in aliis ver=
bum adiectiuum baptiſo confirmo accipe capio te
ꝛc. Teneo opinionem communem cuʒ omnes euā
geliſte in hoc conueniunt differunt in modo loquē=
di hoc forte voluit ſpiritusſanct9 ad ſignificandum
non requiritur ſinonimitas in forma non valet ra=
tio ſancti thome oratio eſt enunciatiua: ergo de=

terminatio ꝑdicati eſt aſſumenda: hͦ probaret ꝙ ꝓ vobis tradetur eēt pars forme corporis quod nōdū conceſſum eſt adhuc a quopiā quez vidim⁹. ſʒ dico quicqͥd ſit pſbr̄ cōſecrans dʒ oīa illa verba canonis legere et conſecrat eſto ꝙ neſciat que forma ſit adequata quēadmodū ſi de⁹ certificaret me ꝙ vna orō prolata a xp̄o ſufficit ad habendā gratiā et requirit̄ et ſit illa gratia exēpli. dimitte nobis debita noſtra: ꝛ hͦ me lateat. Aliqui dicūt oʒ dicere dimitte nobis debita noſtra ſicut et nos. aliqui dicūt vnū/ aliqui dicunt aliud/ oēs conueniunt ſi dicā pater noſter ad finē certus ſum de gratia ꝛ tm̄ ꝑ nulla verba adequata debem⁹ ꝓferre totā: iam ſum certus in fine ex pacto diuino dat̄ michi gratia ꝑ aliq̄ verba ſed me latet que ſunt illa ſic pōt eē in propoſito lʒ nō ſit opus ſic dicere de facto ſʒ quomodo? plus habemus in canone ꝗ̄ aliquis euāgeliſtarum tangat. tangit̄ ex. de celebra. miſ. cū marthe. queſiuiſti inquit q̄ ſunt forme verborū quas ipſe chriſt⁹ expreſſit cū in corpus et ſanguinē ſuum panē trāſſubſtātiauit et vinū illud in canone miſſe quo eccl'a vtitur generabis adiecerit qȯ nullus euangeliſtaꝝ legit̄ expreſſiſſe et ſequitur paulo poſt hn̄ tn̄ cuʒ nō euangeliſta hoc chriſtum dixiſſe teſtetur miraris ꝙ aliquis aſſeuerare tentauerit eū aliqͩd plus dixiſſe ꝗ̄ aliquis euangeliſtaꝝ aſſeueret. ſane multa tā de nobis ꝗ̄ de ſanctis inuenimus ab euāgeliſtis omiſſa q̄ apl'i vel ſuppleuiſſe verbo vel facto expreſſiſſe leguntur paul⁹ eīn in actibus apoſtoloꝝ ſic ait. meminiſſe nos oportet verbi dn̄i noſtri ieſu xp̄i qui dixit beatius eſt dare ꝗ̄ accipere: hec null⁹ quattuor euangeliſtaꝝ deſcripſit/ null⁹ etiā hoꝝ expreſſit qȯ paulus de xp̄o ad corinth. ſcribēs ait. viſus eſt pluſ ꝗ̄ quingentis fratribus ſimilis. dein viſus eſt iacobo nouiſſime tāꝗ̄ abortiuo viſus eſt m̄/ ſic eſt i ꝓpoſito. Ex quo pʒ nō eſt ita certū de forma ꝯſecrationis ſanguinis xp̄i ſicut baptiſmi. Scd̄o ſequit̄ non requiritur terminoꝝ ſinonimitas imo nec cōuertibilitas lʒ ꝓpōes inter ſe equiualeant. ¶ Contra ꝑdicta ar̄. ſpecies ſenſibiles panis ſunt ſacramentū et ſpecies ſenſibiles vini et illud aggregatū: g̊ ſequitur ꝙ plura ſunt ſacramēta eucharíſtie: et ſic eſſent plura ꝗ̄ ſeptē ſacramenta noue legis contra oēs loquētes. Confirmat̄: conſecratio eſt ſacramētum euchariſtie: g̊ intentum. ¶ Pro ſolutione huius argumenti pono ꝓpōes. Prima eſt. octo ſunt ſacramenta: probat̄. qn̄ octo baptiſant̄ in variis locis iā octo ſunt baptiſmi: g̊ octo ſacramenta ab inferiori ad ſupius: et eodēmō probari pōt in aliis ſacramentis. ¶ Scd̄a ꝓpō. due ſunt euchariſtie ſpecie diſtincte. pʒ: ſpecies panis et vini puta albedo ꝛ rubedo ſpecie diſtingunt̄: et ille ſpecies ſunt ſacramenta euchariſtie: g̊ propoſitum. eodēmō de ordinibus potes logice dicere tm̄ duo ſunt ſacramenta in ſenſu excluſo et excluſiuo gr̄a pluralitatis cum duo infinita ꝯtineant ſed hͦ eſſet tricas logicas materie extraneas citare. Ex iſta ꝓpōe ſequitur octo ſunt ſacramenta ſpecie diſtincta quēadmodū ſcd̄ʒ porphirium tm̄ quinqꝫ dn̄r predicabilia· et tn̄ ſunt decē ſpecie diſtincta: hoc pʒ demōſtrando decē terminos vl'es quoꝝ quinqꝫ ſunt voces et quinqꝫ conceptus. ¶ Tertia propō: tātū vnum eſt ſacramētū euchariſtie ad hunc ſenſum ꝙ ſpecies panis et vini includentes corpus xp̄i dn̄r repreſentare idē puta corpus et ſanguinem in eadē hoſtia. infra dicet̄ an corp⁹ chriſti in infinitis ꝑtibus eſt et ſic tm̄ ſunt ſeptem ſacramenta ſtādo in illa diuiſione quā habemus oīa requiſita ad baptiſmū integrāt vnū ſacramentum et ſic in aliis ꝑinde eſt omino ſicut in ꝑdicabilibus oēs termini generici reputant̄ pro eodē predicabili et oēs differentie pro eadē differentia. Ad confirmationē magnū proceſſum facit gabriel (nr̄e tempeſtatis theologus) vtrinqꝫ arguens et in fine cum timore rn̄dit / qꝛ nō vidit hanc materiā in aliis dicit et relinquit eā examinandā de ꝑceptiōe et vſu ſiľr arguit: iſte homo non cōſiderauit q̄ dicebat viſo ꝙ erat nominalis peto ab eo q̄ res eſt cōſecratio vel eſt preſbiter conſecrans vel forma qua vtit̄ vel ille ſpecies. ſi primū non debuit dubitare. ſi ſcd̄m idem argumentū contingit in baptiſmo et in quolibet ſacramento. ſi tertiū non intelligit quid dicit. Idem peto ab eo de perceptione et vſu q̄ res ſunt et inueniet reſolutionē hoc inuento cuius ignorantia facit frequenter hoīes exorbitare. nō eſt difficultas. Item dato et nō conceſſo ꝙ cōſecratio eſſet ſacramentū et diſtingueretur a ſp̄ebus panis et vini tiere non debuit. logicus ꝓcedit tm̄ eē decē predicamenta qui verſatur exacte circa verū et oīa argumenta ſiľia contingunt contra eū. Forte petis a me q̄ res eſt conſecratio. Rn̄detur ſi actiue capit̄ verbale eſt preſbiter conſecrās et ſi nullus pſbr̄ cōſecrat nichil eſt qꝛ deficit cōnotatio termini poſitiui et per ꝯn̄s eius ſuppoſitio/ paſſiue eſt hoſtia. abſtractiue eſt forma ſacramenti euchariſtie et non ſacramentū: eodēmō de perceptione dicat̄ de vſu et que res eſt inferius patebit cum loquemur de dn̄io rei et eius vſu: ſed pro nunc dico eadem res numero eſt dominiū et vſus: ſed illi termini habent connotata peregrina ſapor diſtinguit̄ ab albedine ꝛ rubedine cum ab alio ſenſu percipit̄ et tenendo ꝙ ꝗ̄titas diſtinguit̄ a re ꝗ̄ta que ſentit̄ a ſenſu tact⁹ et ſic habebis multa ſpecie diſticta ſacramenta. rotūditas hoſtie vel quadratura non diſtinguit̄ ab hoſtia ſic figurata: et ſic pro figura non opʒ plurificare ſacramenta. ¶ Secundo arguitur contra formam hoc eſt corpus meum oīs oratio conſecratiua debʒ eſſe vera illa non eſt vera: ergo non eſt oratio conſecratiua. ꝯn̄a tenet in barocoꝛ probatur minor hoc nichil demonſtrat: ergo illa affirmatiua eſt falſa. aſſumptum patet. quia ſi demonſtrat ſpecies iam extrema non ſupponunt pro eodem ſi corpus chriſti. arguo ſic: vel corpus chriſti in euchariſtia et hͦ non quia iam non eſt in euchariſtia et non demonſtrat̄ corpus chriſti in celo tantum diſtans ab hoſtia vel corpus xp̄i in alia hoſtia igr̄. Iſtud argumentū eſt commune in hac materia et pungitiuum ſicut ſolent eſſe multa argumenta communia. maior etiā poteſt negari: patet de forma baptiſmi apȯ grecos

et varii varias excogitauerũt ſolutiones et multa
logicalia ſatis diſſute inſeruerunt maiores pro ar=
gumenti diſſolutiōe. okam i quotlibeto dicit ꝙ eſt
capitur pro erit ⁊ ſubordinatur vni de futuro/ꝫ nō
valet vt tuipſe vides cum copula eſt de preſenti.
Ponā ꝙ ſuccincte poſſum ſcđm materie exigētiā
quod videt apparentius dz ꝙ iſta verba proferunt
recitatiue ac ſi a xp̄o eſſent prolata: nec oportet ꝙ
pronomē hoc aliud demōſtret ac ſi dicerē xp̄s di=
xit petro / tu es petrus et ſuper hanc petrā.⁊c.ego
ꝓ tu ⁊ huic nichil demōſtro ſed recitatiue profero
ſicut de aliis terminis ibi prolatis. Et accepto ca=
lice gratias egit ⁊ dixit/preſbiter iſta recitatiue pro
fert ſed tunc dicis eſt eadem difficultas q̄d xp̄s de
monſtrauit.hoc nego imo nulla eſt difficultas xp̄s
demonſtrauit ſuũ precioſuʒ corpus quod erat pn̄s
non demonſtrauit panem qui nullatenus erat cor=
pus xp̄i lʒ beat⁹ lucas ꝑus dicat accepto pane gra
tias egit et fregit et dedit eis dicens.poſtea ſubiun
gitur hoc eſt corpus meũ non oʒ ꝙ eo ordine factũ
eſt vt narrat euangeliſta ꝑus conſecrauit per hꝫ ver
ba hoc eſt corpus meũ placet aliis ꝙ ſemel conſe=
crauit per hec verba/hoc eſt corp⁹ meum et poſtea
adiecit/hoc eſt corpus meum nō cōſecrando:et ſic
xp̄s vſus eſt eadē forma qua nos licet aliter tenta
poterat partire panē triticeuʒ in duodecim partes
vel tredeci et per vnam formam omnia illa fruſtra
conſecrare dicēdo hoc eſt corpus meũ ſicut preſbi
ter facit capiendo tridecim hoſtias.demōſtrauit ſe
qui non erat i hoſtia pro tp̄e adequato prolationis
pronominis:hoc in propoſito t n̄ valʒ ſicut hoc ens
vel hoc corpus:et propterea aliquorũ rō eſt nulla
impugnantiũ hoc corpus eſt corpus meum nulla=
tenus pronomen demonſtrauit panem ſed rem cō
tentam ſub ſpecieb⁹ panis vt glo.interli.luce.xxij.
dicit.licet hic modus ab alexandro btō thō bona=
uentura ⁊ pleriſqꝫ aliis impugnetur inter reliquos
michi ſatis placet : nec itelligo aliquē modũ ab eis
poſitũ ita rōnabilem lʒ alii cōiter modũ ricardi de
ſancto victore in lib.de tri.imitentur de demōſtra/
tione ad ſenſum et ad intellectũ. Scđo dico ꝙ preſ
biter pōt capere terminos ſignificatiue et demon=
ſtratur corpus xp̄i quod eſt pn̄s tp̄e prolatiōis ver
borũ.vtimur tp̄e pn̄ti interdũ pro anno dicim⁹ iſte
annus eſt et ſi aliquod totũ eſt quelibet pars ei⁹ eſt
⁊ nũc in octobri concedo ꝙ auguſtus eſt ⁊ lʒ ſit ꝑte
ritus in reſpectu ad octobrē non t n̄ abſolute ſi vte=
remur tp̄e preſenti pro vno mēſe t n̄:tunc auguſt⁹
ſimpliciter eſſe preteritus:tunc dicitur qñ profero
pronomē hoc demonſtro corpus xp̄i quod nũc eſt
preſens puta in tempore preſenti:et ille mod⁹ ite=
rum ſententia mea eſt ſufficiens. Adhuc ponitur
tertius modus cum quo in parte doctor ſubtilis ⁊
cardinalis conueniunt nichil demonſtro toto tēpo
re prolationis pronominis/et ſic illa eſt falſa vſqꝫ
ad inſtans terminatiuum totius et tunc illa propō
incipit eſſe vera et incipit demonſtrari corpus xp̄i
et in principio nichil demonſtraui. ſignum falſum
duplicit pōt eſſe:vnomodo ꝙ ſit propoſitio falſa ꝓ
aliquod tp̄s hoc nō debet eſſe inconueniens dũmō
habetur hoc quod ſigatur realiter. Aliomō ꝙ ali=
quod ſignũ eſt inſtitutum ad aliqđ et illo ſigno ha=
bito non habetur ſigatum:et hoc eſt inconueniens
non refert ſiue propoſitio ſit falſa ſiue vera dũmō
ipſa prolata habetur ſignatũ:hoc eſt ſignũ eſt verũ
ſignũ lʒ propō falſa pro tempore. Pōt deus facere
ꝙ prolata hac homo ē aſinus ſuper materia panis
incipiat ibi eſſe corpus chriſti:ſed inſtituta ſunt ver
ba ſignificantia eſſe ibidē corpus xp̄i neqꝫ vi illorũ
verborum eſt ibidē corpus xp̄i ſed ex pacto diuino
ipſis prolatis incipit eſſe ibidē cuʒ ſi verba fuiſſent
prolata a preſbitero ſm̄ inſtitutionem xp̄i ſuper pa=
ne nō ibi eſſet corpus xp̄i. Quarto dico ꝙ preſbiter
pōt demonſtrare corpus xp̄i ad intellectũ quod eſt
in celo vel ſub alia eucbariſtia intendendo ꝙ prola
tis iſtis verbis incipiat eſſe ſub hac hoſtia vel iſtis
hoſtiis requiritur t n̄ panis in diſtātia q̄ poteſt vide=
ri quantum eſt ex parte eius et hic modus eſt faci=
lis et nichil obſtat niſi ad conſecrationē requiritur
ꝙ res demonſtrata ſit preſens et hũc modũ offero
Quinto dico:lʒ propō nunqꝫ ſit vera niſi qñ eſt: t n̄
redditur vera ꝓ tp̄e pro quo nō eſt/et eſt temporis ꝑ=
tranſcatio alias non potes mee vocali cōtradicere
tp̄e quo profero non me intelligis adhuc qñ tota ē
prolata iam eſt aliud tp̄s ſed tu intendis referre co
pulā tue propoſitionis pro tp̄e mee/ ego dico ſcutũ
eſt in burſa mea ponendo ꝙ nullũ ſit tp̄e prolatiōis
tu dicis nullum ſcutũ eſt i burſa:et ponatur ꝙ te in=
cipiente proferre ponatur ſcutum in burſa tua pro
poſitio eſt vera nō pro tp̄e quo profertur/ſed pro tē
pore pro quo prolata eſt ſic in ꝓpoſito hec oro hoc
eſt corpus meũ eſt vera illo tp̄e quo profertur / ſed
non pro illo tempore ſed ꝓ alio ſequenti/et ſecũdũ
illum modũ tales que reputant poſſibiles ſed non
poſſunt eſſe vere:omnis propoſitio eſt indefinita/
nulla propoſitio ē negatiua ego taceo ego bibo poſ
ſunt eſſe vere ꝓ aliis temporibus/clare volo dice=
re vtor hac hora quo ad duas medietates eius ad
diuerſa/in prima medietate pono ꝙ ſole indeffini
te ſint in ſcđa habeo hanc ois propoſitio eſt indef=
finita illa in ſecunda mediedate hore eſt vera ſʒ nō
pro ſecunda medietate ſed prima. et ſi dicas in ſe=
cunda medietate hec ꝓpō eſt vl̄is:ḡ non ois ꝓpō
eſt indeffinita. Reſpondetur concedendo illā con=
cluſionē ſi non referas ad primā medietatem hore
neqꝫ ei contradicit:quia non eſt relatio pro eodem
tp̄e ſi ꝓ eodem tp̄e capis copulam antecedētis ipʒ
nego hec ꝓpō eſt falſa hec ꝓpō eſt vl̄is pro prima
medietate:ſimiliter me loquente illa vocalis eſt ve
ra ego non loquor qꝛ pro tempore ꝓfertur quo ta=
cui ꝗuis fieri poſſunt contra hunc modum ratio=
nes difficilis ſolutionis non eſt facile eum abole=
re. Sed cōtra capiendo ſignificatiue qñ p̄ſbiter di
cit hic eſt ſanguis meus q̄ pro vobis effundetur in=
nuitur ꝙ ſanguis chriſti in poſteruʒ effundetur qđ
eſt falſum. Forte dicis et ita apparet /loquitur preſ
biter ꝓ tempore ꝓ quo xp̄s hec verba protulit pro
illo tempore preterito. Contra hoc arguitur.ſeque

retur ꝙ bene conſecraret per hec verba hic eſt ſan=
guis meus qui pro vobis effuſus eſt cuꝫ copula de
preſenti et futuro vel preterito accepte pro eodem
videntur termini ſinonimi qḋ patet altera via meū
ſupponit pro proferente et nō pro xpo. Si dicas lo
quitur in perſona xpi ac ſi diceremus/nos iacobus
rex. ¶ Contra ego ſum iohannes et tu conuertis io=
hannes es tu:ergo et tu ſunt termini ſinonimi . ergo
licet tollere meum et ponere ſinonimū eius loco/
hoc eſt corpus mei xpi:vel ponere copulam futuri
temporis in preteritum has rationes tibi relinquo
quia primum modum roborant. ¶ Tertio arguit
probando ꝙ illa quattuor verba non requirunt ad
formam ſed ſufficiunt duo vel vnum qn profero co
pulam tota propoſitio eſt:ergo quelibet pars eius
eſt:ergo dato ꝙ preſbiter tunc moriatur tota conſe
cratio eſt cōpleta. Reſpondetur hic implicatur dif
ficultas qn res ſucceſſiua eſt .hic dico ꝙ nō eſt mul
tum inopinabile in philoſophia naturali ꝙ propoſi
tio vocalis eſt aer ⁊ vox eſt aer. Priſcianus in prin
cipio maioris voluminis diffinit vocem et dicit ſi=
cut philoſophi dicunt vocem eſſe tenuiſſimū aerē.
Item mirandum eſt de illis qui impugnarūt ma=
iores tenentes tempus eſſe rem ſucceſſiuā a perma
nentibus diſtinctam argumentis cōibus omni rei
ſucceſſiue/et cum hoc ponentibus propoſitiōes vo
cales accidentia.oīa argumēta directa cōtra vnū
equaliter concludunt contra aliud et ſm hoc vox
emiſſa poteſt reuerti quod poteſt expoſitorie pro=
bari:aer emiſſus poteſt reuerti : aer emiſſus eſt vel
poteſt eſſe vox:igitur : ꝯña tenet expoſitorie in ter=
tia figura ſuppono iſtas ideffinitas ſinglʾariſari ⁊ ſe
cundum hoc ꝙ ſemel dictū eſt amplius reuerti po=
teſt. Et ſi dicas ariſtoteles dicit oppoſitū in predi=
camento q̄titatis. Et horatius.nā ſemel emiſſum
manet irreuocabile verbū et iterum neſcit vox miſ
ſa reuerti. Reſpōdetur ꝙ debet intelligi poſtq̄ ho
mo aliquid conceſſit non poteſt illud negare:patet
libro ſexto in regulis iuris quod ſemel placuit am=
plius diſplicere nō poteſt de auctoritatibus nō de=
bemus multum inſtare quia equaliter vel citiꝰ eas
exponam q̄ alii qui tenent tempus et motum eſſe
res permanentes ſed aer permanenter eſt aer/ſed
aer non eſt vox niſi quando taliter ſe habet et ſcḋꝫ
illud argumentum non concludit quando aer qui
eſt ſubiectum eſt aer qui eſt copula non eſt copula
quouſq̄ ille aer taliter expellitur quo ad ſufficatvo
cari copula et ſic de predicato . Ex iſto patet quā=
do copula eſt ſubiectū non corrūpitur / ſꝫ corrūpit
ſbm̄.pꝰ pars pꝫ.hic aer non corrūpitur hic aer eſt
vel imediate añ h̄ fuit ſbm̄ igit̄ . ſcḋa pꝰ eſt clara:ſi
dicas ſcḋm illud nunq̄ tota propoſitio eſt quicq̄d
ſit de illo non magis concludit contra me q̄ cōtra
alios an poteſt eſſe loquela ſine aere patet inferius
cum exultationes beatorum ſunt in gutture eorum
et celum empireum non eſt aereum. Tenendo cuꝫ
aliis ꝙ vox eſt ſonus in aere exiſtens inheſiue vide
tur holketo in ſecundo et pleriſq̄ ꝙ nunq̄ propo=
ſitio vocalis eſt vel aliqua res ſucceſſiua vt motus
vel tempus et a tēpore tanq̄ notiori procedam.
Poteſt apparenter primo obtuitu dici cum modo
loquendi plebeo ꝙ hora octaua ſolum eſt in inſtan=
ti terminanti horam octauā/ſi petamus media ho=
ra poſt ſeptimam quota hora eſt non dicitur octa=
ua/imo negatiue reſpondetur non eſſe octauam/ſꝫ
audito pulſu cāpane ſucceſſiue ab vna vſq̄ ad octo
campana octo ſonante protinus reſpondebitur ec=
ce octauam ſed illud videtur difficile dicere ꝙ pri=
mū inſtans non eſſe hore octaue ſit hora octaua im
plicat contradictionem eſt primū inſtans non eē ho
re octaue:ergo nunc primo hora octaua non eſt et
prius fuit. Propterea dicitur ꝙ quando aliquod
inſtans intrinſecum hore octaue eſt hora octaua
eſt et plures partes hore octaue ſūt ecce nunc a in=
ſtans medium inter duas medietates hore octaue
ille due medietates ſunt:ratio quia aliquod inſtans
continuatiuum illarū partiū eſt et nullum tempus
cuius nullum inſtans intrinſecum ē eſt. Ex illo ſe=
quitur ꝙ b et c ſunt copulati et tamen b non eſt ⁊ c
non eſt.patet.poſito ꝙ b ſit prior medietas et c ſe=
cunda hoc patet:quia a inſtans nunc eſt continuās
illas duas medietates et nullum eſt inſtans intrin=
ſecum b vel c/ſed ſolum extrinſecū/igitur nulla il=
larum medietatum eſt / et ſi illa hora diuidatur in
octo octauas nulla illarum eſt/ſed ille octo copula
tim ſunt et ſic in hoc inſtāti iſte annus eſt:q2 eſt vnū
inſtans intrinſecum huius anni hec ſeptimana eſt
et ex conſequenti dies dñica lune et martis copula
tim ſunt et dies dñica non eſt : et ſic tempus mille
annorum eſt : quia aliquod inſtans continuatiuum
eorum eſt. Si dicas ergo adam et abrahā ſimul ſūt
verum eſt ſed inadeq̄te non erant in eodem inſtan=
ti/ qñcunq̄ eſt aliquod inſtans hore octaue tunc ho
ra octaua eſt:et ſic bene tenebimus ꝙ annus eſt to=
tum/et menſis pars anni/ebdomada pars menſis/
contra illum modū qui tempus primū mobile pu=
tat nunc in auguſto eſto ꝙ iſte annus eſt negabit ꝙ
aprilis eſt contra cōem hominū loquendi modum
Forte dicis ſi aliquod totum eſt quelibet pars eius
eſt licet cōiter dicatur in ſucceſſiuis hoc nō oportet
Aliter dico ſi aliquod totum eſt quelibet pars eius
eſt.quod probo.da auguſtū qui nunc eſt ⁊ ſit inſtās
continuatiuum duarū medietatum auguſti. arguit
ſic.hec pars huius eſt demōſtrando quācunq̄ par
tem que includit hoc inſtans et illa pars huius eſt/
demonſtrando ſimilem et nulla eſt pars huius qui
eſt/qḋ ſi forte dicas ⁊ aliter euadere non potes/eſt
aliqua pars huius que non includit hoc inſtans et
illa non eſt. ¶ Contra: ſignetur illa pars et ſit prima
dies auguſti vel pria ſeptimana bene ſequitur : hec
pars non eſt:ergo nō eſt pars eius: ꝯña eſt clara po
ſito ꝙ eſt includat ens vel entia fingere hic amplia
tionem eſt preter ratiōnē. Sed dico ꝙ res perma=
nens ſic differt a re ſucceſſiua quia partes future et
preterite remanent cum p̄ſenti in aliquo determi=
nato inſtanti:vel apte nate ſunt ſic permanere/ſecꝰ
eſt in ſucceſſiuis :de ꝓpoſitione vocali non eſt peni
tus idē quia aliq̄ue ſunt tales ꝙ vna littera eſt ꝓ=

poſitio vel eſſe poteſt vt a ſignificans hominem eſ=
ſe animal et de illa propoſitione diceretur ſicut de
tẽpore qñ altd́ inſtãs illius littere eſt/tota eſt. Alia
eſt propoſitio compoſita ex pluribus partibus vo=
calibus non conſtituentibus aliquod vnũ vt lucre=
tia erat romana et de talibus non oportet dicere cõ
ſequenter ſicut de tpe poſtq̃ȝ nulla eſt interruptio
in tempore niſi per inſtãtia. ſecus eſt hic et dico hãc
concluſionem ꝓpoſitio vocalis fuit. probatur. apo
ſtoli et prophete ꝓtulerunt multas propoſitiones
et non protulerunt niſi ea que fuerunt: igitur. Sed
contra hoc arguis: moyſes nunq̃ȝ fuit proferẽs iſtã
In principio creauit deus celum et terram. quod
patet: qꝛ ſua de ineſſe moyſes eſt ꝓferẽs hanc pro=
poſitionem nunq̃ȝ erat vera/qꝛ nec quando protu=
lit ſubiectum nec predicatum nec copulam: igitur.
Reſpondetur q̄ male datur ſua de ineſſe hȝ mul=
tas de ineſſe/moyſes ꝓfert hanc vocem demõſtrã
do ſubiectũ et hanc demonſtrando copulã et hanc
demonſtrando aliam vocem/et qꝛ quelibet illarũ
eſt vera/illa de preterito eſt vera quando aliquod
mutatum eſſe eſt tota vox eſt. oportet ita bene tolle
re terminum cõnotatiuũ ex parte predicati ad dan
duȝ de ineſſe interdũ ſicut a parte ſubiecti nec ſem=
per ablatio venit a parte ſubiecti. campan⁹ fecit cir
culum nõ habet hanc campanus eſt faciens circu=
lum ſuppoſito q̄ facit non ampliat/ſufficit enim di
cere campanus facit hanc rem/eodẽ modo ſi deus
ſucceſſiue produceret in vna hora vnum lignum et
ſucceſſiue corrũperet ſicut producit in iſtãti terminã
ti horam verum eſt dicere hoc lignũ fuit. habet plu
res de ineſſe hoc eſt/hoc eſt demonſtrando partes
illius que fuerunt. ita bene ſicut hec: quilibet pari=
ſienſis magiſter fuit in ſancta genoueſa q̃ non poni
tur in eſſe per hanc quilibet magiſter pariſienſis eſt
in ſancta genoueſa. Ex his patet ſolutio ad formã
argumenti/ſi bene applicas et q̄ illa non eſt negan
da inter ſeptimanã et octauam hora octaua eſt ſed
vulgares loquẽtes vocant octauã circa finẽ ſi illud
non placeat potes dicere quod alibi tenuimus.

¶ Quarto arguitur: dicẽdo hoc eſt corpus meum
ante primum inſtans non eſſe totius propoſitionis
corpus chriſti eſt in ſacramẽto eucharíſtie. ergo illa
verba non requiruntur ad formam. aſſumptum ar
guitur: ſi in primo inſtanti non eſſe illoꝝ verborum
preſbiter ꝓmo non eſt puta occidatur in inſtanti a
deo vel a creatura ⁊ proferat vſq̃ȝ ad mortem/talis
conſecrat: igitur: probatio minoris. ſi duo preſbite=
ri ſucceſſiue proferant titius et ſempronius et titi⁹
viuat in inſtanti terminanti horam et ſempronius
primo moriatur tantũ eſt prolatum ab vno ſicut ab
alio cum intentione debita ſicut ego ſuppono igiẗ.
ſed ille q̃ moritur eſt mortuus in inſtanti terminan=
ti verba. ergo conſecratio prius eſt. ¶ Et confir=
matur: vltima ſillaba profertur ſucceſſiue. ergo an
te quodcunq̃ȝ inſtãs in quo eſt aliqua pars eius an=
te erat aliqua pars eius/qꝛ ante omnem motũ eſt
motus et quícũq̃ȝ erant partes ſufficientes erat con
ſecratio igitur. Forte dicis conſecratio non eſt an=
te completam prolationem verborum. Contra: po
no q̄ duo proferant et vnus ad imaginationẽ pro=
ferat vltimam ſillabam per horã vnam et alter ha=
bet finem in prima centeſima parte hore ſuppoſito
q̄ ſimul incipiant proferre ſuꝑ panem et eq̃ veloci=
ter vſq̃ȝ ad finem et vnus proferat vltimã ſillabam
per vnam horam talis tunc non conſecraret per te
quod non eſt dicendum. Ad quartum reſpondetur
admittendo caſum. iam pũctum argumenti eſt an
ſempronius conſecrat. dico q̄ ſempronius conſe=
crat in toto tempore terminato ad inſtans mortis
ſempronii tota conſecratio eſt facta/ſed in adeq̃te
in toto tempore. vel potes dicere poſt vltimũ iſtãs
nõ eſſe prolationis vltime ſillabe corpus chriſti eſt
ſub illis ſpeciebus ſuppoſito q̄ immediate poſt il=
lud inſtans ſillaba eſt intelligibilis. Ad confirma=
tionem: q̃ vult probare q̄ in aliquo inſtanti ante in=
ſtans terminatiuũ totius orationis eſt ibidẽ corp⁹
chriſti: et dico q̄ ſic plerũq̃ȝ imo qñcũq̃ȝ verba pro=
feruntur que ſufficiunt cauſare ſententiã in animo
auditoris forma ſufficiens eſt ſed da maximũ non
ſufficiens ſecundum intenſionem vel minimũ ſuf=
ficiens. ¶ Quinto arguitur: poſito q̄ vnus cogitet
iſtam propoſitionem ſinonimã hoc eſt corpus meũ
talis habet propoſitionem ſinonimã cum ꝓpoſitio
ne conſecratiua et non conſecrat: igitur. q̄ non con
ſecrat ſupponitur qꝛ requiritur loquela ad baptiſ=
mum et euchariſtiam accedat ṽbũ ad elementum/
ſed probo q̄ ſic. ſi lingua preſbiteri abſcindatur ſa=
tiſfacit cogitando horas. ergo et celebrando miſſã
Reſpondetur: elinguis vel mutus cõſecrare nõ po=
teſt in ſenſu cõpoſito ſm legem puta hec eſt impoſ=
ſibilis elinguis conſecrat/cauſa eſt inſtitutio diuina
ſola. Sed ſi preſbitero auferatur lingua vel quis ſit
mutus pro tempore quẽadmodum contigit de p̃re
iohannis baptiſte ſm q̄ dicitur in hymno. Perdi=
dit prõpte modulos loquelle ⁊c̃. debet mentaliter
deum orare q̄ debeat verba mentalia proferre nõ
opinor oportere/hoc nimis difficile foret voces fa=
cilius emittuntur q̃ȝ ſcripture vel conceptus artícu
lati fabricantur. Ex illo patet. nõ ſequitur quis cõ
ſecrat ꝑ vnam propoſitionem: ergo per quãlibet ſi
nonimam illi/oportet procedere per voces et hoc
eſt congruum/ ſi concept⁹ ſufficerent magis dubi⁹
aliquis eſſet. Etiam conceptus ſunt occulti conci=
pienti met voces melius cõcipiuntur ſcriptura eſ=
ſet tedioſa et ab aliis ſic non poteſt ꝑcipi ſicut vox
et licet muto illa eſſent faciliora non tamen ſimpli=
citer maiori parti multitudinis et lex datur de hiis
q̃ regulariter contingunt et nõ de illis q̃ in caſu eue
niunt. eodẽ modo ſi quis tres voces proferret hoc
eſt corpus et conciperet meum nichil cõſecrat non
colligo nunc tales vepres nec tenetur vocem gra=
uem proferre in conſecrando nec acutã nec mediã
ergo nullam vocem tenetur proferre in conſecra=
tione/ſed ſi preſbiter vnus proferret verba et alius
faceret cetera requiſita ſolus proferens dũmõ ha=
bet intentionem rectam ſuper materia debita con=
ſecrat/cetera ſunt de honeſtate et neceſſitate mini=

ſtri hoc eſt ad vitandu ... ipſo peccatū. Secus eſt in baptiſmo vbi applicatio aque eſt ita neceſſaria ſicut verboꝝ prolatio/ſed ſi quattuor ſimul proferrent quilibet eoꝝ cōſecrat et hoſtia eadē a quolibet eoꝝ eſt conſecrata vt ante dictū eſt in quodā argumento in de baptiſmo. ¶ Ultimo arguitur. capto pͥmo inſtanti non eſſe verborum/Jam omnia verba primo non ſūt et prius fuerunt quodlibet verbū prius fuit. ergo omnia verba forme prius fuerunt et intētio debita. ergo ante erat corp⁹ chriſti ſub iſtis ſpeciebus. Reſponſionē quere in ſolutione quarti argumenti precedentis.

¶ Diſtinctionis none queſtio prima.

Queritur circa hanc diſtinctionem/an quis indigne hoc ſacramentum ſuſcipere poſſit. Pro ſolutione queſtionis nota diſtinctionem communem aliquis ſuſcipit ſacramentum et non ſacramentaliter vt hereticus/aliquis ſacramentū ſacramentalr̄ et non ſpiritualiter vt xp̄ianus in peccato exiſtens. Aliquis ſuſcipit ſacramentum ſacramentaliter et ſpiritualiter vt bonus chriſtianus ſine peccato. Aliquis ſacramentū ſuſcipit ſpiritualiter et non ſacramentaliter vt qui deſiderat capere hoc ſacramentum et non habet illum ꝗ poteſt ei conferre vel quia eſt proclinus ad vomitū vt de hugone ſācti victoris contigit aſcendat fili⁹ ad patrem ꝛc. Secundo nota ꝙ indignus eſt ille qui eſt in peccato mortali vel prohibitus ab eccleſia. qui peccauit et iam penituit non eſt in peccato licet alicuius pene ſit reus. Si petas quis idonee poteſt hoc ſacramentum ſuſcipere dicitur adultus fidelis mēte predit⁹ ieiunus ieiunio nature deuotus non prohibit⁹ ſine conſcientia peccati mortalis legitime confeſſ⁹ adultus. conſuetudo facit ꝙ iuuenes citius confiteantur ꝙ̄ aſſumant corpus domini cū requiritur maior diſcretio in aſſumptione corporis dn̄i/dicitur fidelis/in feſto paſchatis iudeus nō obligatur nec ad precepta pura eccleſie. mente ꝑditus. eb amentes relique particule ſunt lucide non eſt neceſſariū cōicare in die paſchatis ſufficit die iouis ſctō vel vſqꝫ ad octauas poſt paſcha ſicut eugeni⁹ declarauit.

¶ Iſtis notatis pono concluſiones. Prima eſt: licet exñs in veniali digne ſacramentū eucharíſtie ſuſcipiat/exñs in mortali actuali ſuſcipiēs peccat nouo peccato. prior pars eſt clara/veniale non impedit gratiam nec materia eſt penitentie requiſita. Secunda pars patet per illud prime corinth. xj. ꝓbet ſeipſū homo et ſic de pane illo edat et de calice bibat ꝗ enim indigne manducat et bibit iudiciū ſibi manducat et bibit non diiudicans corpus domini iudiciū mādūcat id eſt dāpnationē ſm glo. interli. hoc eſt peccatum mortale cui debetur dāpnatio et ſequitur ideo inter vos multi infirmi et inutiles et dormiunt multi quod exponens glo. interlinia. febribus et longis ifirmitatibus multi moriunt. Nec ſequitur exñs in mortali communicans mortaliter peccat. ergo accipiens in veniali venialiter peccat

Secunda concluſio licet quis fecerit aliquā diligētiam ſed non ſufficientem de peccatis preteritis et oblitis cōicans peccat eſto ꝙ contritus de omnib⁹ peccatis ſuis anteqꝫ eſt confeſſus non debet communicare. prior pars patet talis per ſuam ignorantiam craſſam vel ſupinā non excuſatur a toto licet a tanto. ergo adhuc eſt in peccato mortali ſed quilibet talis indigne ſuſcipit ex ſecunda parte prime. Secūda pars patet qꝛ eſt preceptū/in feſto paſchatis homines obligantur facere penitentiam ſacramentum/patet de penitentiis et remiſſionibus omnis vtriuſqꝫ. et cauſa eſt qꝛ debet tunc cōmunicare ſi etatem habeat. ergo qn̄cunqꝫ aliquis debet communicare debet confeſſionem vocalē facere ꝛ hoc regulariter vbi tamen null⁹ reperitur ad celebrandum in parrochia in ſollēni feſto niſi vnus cui deeſt copia ſacerdotis talis poteſt celebrare habens confeſſionem vocalem in voto/vocalē dico prerequiritur ꝙ ſua delicta deteſtetur et ſic aliquis celebrat non confeſſus licite/dicitur fratres minores habēt in cōſtitutionibus non debent ſe confiteri aliis tūc minor exñs in campis cū laico interdum celebrat ſine confeſſione. Tertia concluſio licet non ieiunus non debet communicare nec penā canonicā habēs tamen qui fecit ſufficientem indaginem cum reuerentia accedere poteſt. prior pars patet auctoritate auguſtini ad inquiſitiones ianuarii et recitatur de conſe. d. ii. Si quis. et eſt mod⁹ eccl'e ꝛ rationabile eſt ꝙ pͦ dn̄icū corp⁹ ingrediatur ꝙ̄ aliqs cib⁹ intellige de ieiunio nature hoc eſt nec cibū nec potū capere poſt mediā noctem. vij. que. i. nichil. § nullus de cōſecratione diſtinc. ij. ca. placuit. Secūda pars patet/alioquin nulli pateret modus eundi cum ille facit quod in ſe eſt ſm fragilitatem humanam/nec requiritur dormitio poſt cenam vel prandium ad hoc ꝙ ſit completa digeſtio imo nec requiritur digeſtio completa alioquin ꝓhiberis flegmaticos et frigidū ſtomachū habentes ab dormitione refertos vnqꝫ communicādi ꝙ non requiritur dormitio patet. multi habentes cerebrum ſiccū dormire non poſſunt/etiam aliqui noctes ducunt inſompnes/in ſtudio/in oratione vel in aliqua alia honeſta materia quibus in craſtina luce non inhibetur cōmunicatio. Si dicas alexāder terti⁹ fecit remouere quēdam a preſbitero qui non dormiuit tota nocte/ſed celebrauit mane. patet de accuſationibus. capi. ſi cōſtiterit. qꝺ de eccleſia dicitur nō erat ꝓpt nō dormitionem/ſed preſumebatur ꝙ biberat poſt mediā noctem et eſſet indiſpoſit⁹ cum in taberna poſt omnem ſitim ſedatam homines ſolent interpaulatis vicibus euacuare ſecundos calices/etiam frequenter caupones vinum afferunt nullo rogante/etiam vtitur die poſt mediam noctem. ſi inter dentes fuerint reliquie panis vel alterius cibi in lotione oris mane non prepediūt nō ſumebant illo die etiā per modū ſaliue recipiūtur et idē eſt ſi gutta aque ignoranter in ſtomachū deſcēderit alioquin aliquis nō poteſt ſe bene diſponere ad ſacramentum. patet de illo a cuius ſtomacho aſcendunt ad os quidā fecu=

lenti humores qui ſolet gargariſando diatim os z
dentes abluere talis eſt ieiunus ieiunio nature ad=
huc ſecus eſt de medicinis vel aſſumptione potus
licet maneat ieiunium eccleſie non tamen ieiunium
nature et verba inhibitionis pontificum ad hoc ſo=
nant et conſuetudo inhibitionem interpretatur et
eſt eadem cauſa prohibitionis cum cibus ſpiritua=
lis prius eſt aſſumendus q̃ quicq; corporalis ex=
tra neceſſitatem:prohibitio eccleſie hic facit nego=
tium/antiquitus cõmunicabatur in die cene. patet
de conſecratione.d.j.Sacramenta altaris non niſi
a ieiunis hominibus celebrentur excepto vno die
anniuerſario quo cena domini celebratur: non ob=
ſtat ſi vinum faciat aliquas partes eucharistie de=
ſcendere et prius in ſtomachũ deſcendit cũ ali cor=
pus xpi aſſumebatur/nec ad tã exactam ſeparatio=
nem deſcendenduz eſt.canones de prohibitione ci
bi per aliquod tempus de conſecratione diſtin.ij.
tribus gradibus ſunt abrogate nec eſt eadem ratio
cum cibus ſpiritualis prius aſſumptus/eſt etiam in
aſſumptione cibi ſpiritualis hoc eſt eucharistie con
fertur gratia virtute operis operati non poſtq̃ aſſu
mitur/in qua parte temporis aſſumptionis ſiue in=
ter dentes ſiue in ore vel i quauis alia parte nouit
qui eſt in hoc ſacramento ratione totalis hoſtie aſ=
ſumpte datur nec propter magnitudinẽ hoſtie ma=
ior gratia porrigitur:homo debet ſancte cõuerſari
cum in ſe habet hoſpitẽ quẽ celi capere non poſſunt
cum turpiꝰ eiicitur q̃ non admittitur hoſpes et li=
cet maneat deus et corpus xpi ſub ſpeciebus ho=
mine peccante non eſt manſio fructuoſa per gratiã
errauit bartholomeꝰ in apparatu de conſecra.diſt.
ij.cap.tribus gradibus.dicit certũ eſt q̃ q̃ cito ſpe
cies dentibus teritur tam cito in celum rapitur cor
pus chriſti/hoc eſt ficticiũ tunc nunq̃ manducare=
mus corpus chriſti panis aſſumptus in ore et pro=
timus proiectus non eſt manducatus.Si ponis ali=
quẽ non dormientem indiſpoſitum mane talis nõ
debet celebrare ſed non preuenit a vigilia ſed idiſ=
poſitione que eodẽmõ dormienti contigiſſet.Ex il
lo ſequitur ſortes plus aque capit q̃ plato et tamẽ
ſortes poteſt capere corpus domini non autem pla
to.patet:poſito q̃ ſortes capiat a caſu et ipſo non
aduertente in lotione oris et plato capit ſcienter.ſi
quis euacuationem aliũde q̃ per os ceperit non eſt
impedimentum.ratio.per os euchaᵃ eſt primus ci
bus aſſumptus eſto q̃ in ventre aliud purgatiuum
accipiatur/etiam p partes inferiores nõ aſſumitur
alimentabile/ſed purgatiua medicina nec replican
dũ eſt ad ingeſtionẽ cibi per partes illas. Ex iſtis
concluſionibus cũ aliquibus veris adiunctis patẽt
aliqua correlaria.Primum eſt:preſbiter idigne ſu
ſcipiens ſacramentum eucharistie peccat.patet in
digne cõmunicat et abutimur tã excellenti ſacra=
mento/non videtur tantum eſſe peccatũ ad bapti=
ſandũ in peccato vel forte nullum.in caſu preſbiter
duobus peccatis delinquere videtur.primo indi=
gne cõmunicat/ſcdo indigne ſuſcipit.Secundo ſe
quitur q̃ ſm magnitudinẽ craſſe diligentie vel graui=
tatem peccatũ/ſuſcipiẽdo eucharistiam eſt minus
vel maius.duo adhibent aliqualẽ diligentiam ſed
non ſufficientem.ſortes et plato eſt aliqua latitudo
illius diligentie craſſe ſit vt quattuor ſortes adhi=
bet tres gradus diligẽtie plato duos ambo vadũt
ad ſacramentum eucharistie ſortes minus peccat
patet:q2 minus irreuerentie facit ſacramẽto eucha
riſtie.Cum his omnibus ſtant hec concluſiones:
ſortes ſacramentum eucharistie in pctõ ſuſcipit nõ
indigne.patet.poſito q̃ detur ei hoſtia conſecrata
cum multis non conſecratis credat omnes nõ con
ſecratas tunc ille ex caſu capit ſacramẽtum eucha=
riſtie et ille eſt in peccato et non peccat:igitur.Se=
cunda propoſitio:ſortes ſacramentum eucharistie
ſcit ſe capere et tamen eſt in peccato mortali et non
peccat.patet.hanc hoſtiam ſcit ſe capere hec hoſtia
eſt ſacramentum eucharistie:igitur.Tertia propo=
ſitio.ſortes in peccato ſacramentũ eucharistie vult
capere et non peccat:patet expoſitorie ſed iſte ſunt
negande.ſortes ſcit ſe capere ſacramẽtum eucha=
riſtie ſine peccato/ſortes vult capere ſacramentum
eucharistie vt ſcientia vel volitio ferẽ ſup ſacramen
tum eucharistie.ſi preſbiter ſit ſolum attritus vel i
mortali tempore quo capit corpus chriſti ſub ſpe=
ciebus panis et in gratia quãdo capit ſub ſpeciebꝰ
vini qđ eſt bene poſſibile iam ptem eucharistie ca=
pit in mortali et partem in gratia eodẽmõ ſucceſſi=
ue capit corpus chriſti ſub ſpeciebꝰ panis: ergo po
teſt eſſe in peccato mortali tẽpore quo capit vnam
partem et in gratia tempore quo capit aliam et ſic
eandem hoſtiã capiet in gratia et in mortali ſm di=
uerſas partes et in variis inſtantibus et temporibꝰ
poſtq̃ eſt in gratia quando capit vltimam decimã
vel vigeſimam hoſtie non apparet ratio q̃re nõ ha
bebit gratiam virtuti operis operati/ſed quãdo ho
mo eſt in gratia per totam aſſumptionẽ virtute to=
talis hoſtie aſſumpte dabitur gratia et non virtute
partis q2 ſi ſic ſumẽs magnã hoſtiã plus gratie ha=
beret q̃ ſumẽs paruã qđ eſt falſum.poteſt tñ deus
dare gratiam ſucceſſiue in aſſumptione eucharistie
ſicut ipſa ſucceſſiue accipitur non tamẽ dabit de fa=
cto proportionabiliter ſm partes hoſtie aſſumpte ſ3
cum partibus equalibus magne hoſtie ad paruam
minorem dabit et forte ſit de facto dat/determina
uit certam gratiam virtute eucharistie dare digne
accipienti q̃ eſt equalis dato qđ ſit diſcrimen in ho=
ſtiis i magnitudine vel paruitate/loquor v̈tute ope
ris operati virtute operis operantis cõſtat eſſe ine
qualitatem propter maiorem deuotionem i vno q̃
in alio/ſed ſi ita ſit qui capit vnam partem euchari
ſtie in gratia et aliam in mortali non habebit tantũ
gratie ſicut ſumens totaliter in gratia ſed ſolũ ſm
proportionẽ/totũ illud apparet probabile de actu
meritorio ſucceſſiue elicito veroſimile eſt michi q̃
gratia in tali ſucceſſiue augetur et ſic opinor/ſ3 ma
gis dubium eſt quãdo confertur gratia virtute ope
ris operati vel in principio medio vel fine ſed ſicut
gratia virtute deuotionis ſucceſſiue crementũ ſu=
ſcipit ſic forte eſt de gratia ratione operis operati

ſi ponatur ꝙ dat gratiam virtute operis operati in
vno inſtanti videndū eſt qđ eſt illud et an quis tūc
eſt in mortali vel non et dicere cōſequēter. ¶Contra
ſecundum correlarium arguitur ſic:ſit tota latitu=
do craſſe diligētie a non gradu diligentie vſqꝫ.iiij.
incluſiue.recipiens corpus xp̄i poſt vnum gradum
diligentie peccat poſt ſecundum gradū minus pec
cat poſt tertium cum duabus tertiis quarti gradus
ſolum venialiter ſed per primā p̄me concluſiōis
tunc digne ſuſcipit/igitur.ꝙ ſolum venialiter pro=
bo:capio ſortem q̄ facit quattuor gradus diligen=
tie et plato quattuor cū quacūqꝫ additione q̄cūqꝫ
remiſſa ſufficientem diligentiam facit et non pec=
cat. ¶Forte dicis a non gradu diligentie vſqꝫ ad vnū
eſt peccatum mortale puta.ij.vel.iij.⁊ poſtea a.iij.
ad.iiij.veniale. ¶Contra hoc arguā et capio duos
quoꝝ vnus facit diligentiam vt duo ⁊ alter vt duo
cum fractione tunc peccabit venialiter ſolum et ſic
conſequēter ſolue tuipſe per illum qui ſenſim ho=
minem percutit ad mortem vel minutatim auferē=
tem grana tollit ſummā caballi. ¶Secūdo argui=
tur contra ſecundam partem p̄me concluſionis.
probando ꝙ aliquis exn̄s in mortali digne ſuſcipit
ſacramētum euchariſtie:quod probo.ſtat aliquem
qui oblitus eſt cētum peccatoꝝ ꝙ nō oīa ei occur
rant in mentem poſt diligentem inquiſitionem tūc
digne communicat et tamen eſt in peccato mortali
imo in omnibus quibus ante erat qꝛ impium eſt a
deo dimidiā ſperare veniam ꝙ digne communicet
patet.facit quod in ſe eſt. Huic argumento reſpon
detur:communis modus eſt ꝙ quis aſſumit digne
vt opponitur ad indigne hoc eſt non peccat nouo
peccato ſed non confertur ei gratia qꝛ eſt in pecca=
to.apparet michi oppoſitum probabile propterea
ponitur caſus ꝙ ſortes commiſit centum peccata i
iſto anno fecit diligentiam quam poteſt ſm fragili=
tatem humanam occurrūt ei ſolum nonaginta tūc
iſto caſu ſtante ꝯtitur noſtra queſtio. Et pono hanc
concluſionem:ſortes commiſit centum peccata in
iſto anno occurrunt ei ſolum nonaginta huic/dimit
tuntur ſua peccata anteq̄ꝫ vadat ad ſacramentum
euchariſtie et confertur ei gratia/ſaltem digne ca=
pit et dabitur ei gratia.probatio cuilibet faciēti qđ
in ſe eſt deus dat gratiam:ſortes eſt huiuſmodi:igr
maior patet:et ſupponatur ꝙ faciat magnam inda
ginem puta illam que ſufficit ſm fragilitatem hu=
manam ꝓ minore non tenetur oēm indaginem fa=
cere quam poteſt facere cum tota indagine ſuffici=
enti ſm noſtras vires ſtat ꝙ aliqua peccatorum no
ſtroꝝ preterita nobis non occurrant alioquin quis
eſſet extra ſtatum ſalutis preterea.j.corinth.xj.ꝓ=
bet autem vnuſquiſqꝫ ſe an dignus eſt vt de pane
illo edat et de calice bibat alias iudicium ſibi man=
ducat et bibit quid eſt illud dictu niſi facere indagi
nem ſufficientem quam ſi faciat habet gratiam ⁊ ſi
non peccat inter indaginem ſufficientem et nō ſuf=
ficientem non eſt dare medium hic reſpondebit ad
uerſarius/ſi quis faciat indaginem ſufficientē dabi
tur ei gratia ſi non totam quā deberet/ſed fermeto
tam adhuc manet in mortali et capiēdo euchariſtiā
nec merebitur nec demerebitur. Sed contra: tunc
non probauit ſe ſufficiēter ad ſenſum apoſtoli huic
rationi daretur rn̄ſio/amplius argumentor capiēs
ſacramentum euchariſtie ⁊ potiſſimū ſolum ſemel
in anno non tenetur facere minorem indaginem q̄ꝫ
ſtatim animā efflaturus/ſed indago ibi ſufficiens
mortalia oblita delet:ergo et hic:forte dicet aduer=
ſarius intelligit de preſbitero pluries cōmunicāte
vel laico hoc non ſufficit capiam vulneratum pro=
pe mortem qui breue tempus habet. Item ſecun=
dum multos iſtoꝝ atricio cum ſuſceptione baptiſ=
mi vel penitētie ſacramenti tollit peccatum et con
fert gratiam ad minus videtur eſſe prerequiſita a=
tricio et illud eſt ſacramentum ſacramentoꝝ.ergo
tollitur culpa et datur gratia et per conſequens di
gne ſuſcipitur.ſi q̄s dicat me viā dei coartare pluſ
q̄ꝫ alii cum ipſi ponant mecum ego procedo in foro
contradictorio:dico ꝙ latius vel non minus late lo
quor q̄ꝫ ipſi indago ſufficiens ſm vires humanas
peccatum tollit.ſi petant a me:da nobis indagineꝫ
ſufficientem.hec q̄ſtio et eis et michi eſt equaliter
tedioſa petendo q̄ eſt illa que reddit hominē indi=
gnū poſitiue/et que eſt illa in qua homo manet in
mortali ⁊ non peccat capiendo/peccator poteſt me
lius hoc cognoſcere q̄ꝫ alius q̄re recoligat totum
tempus preteritum poſt vltimam confeſſionē et de
ſua pacta vita et deteſtetur peccata que ei occurre=
bant et occurrunt et capiat gn̄alem deteſtationem
oīm et conditionalem puta ſi ei alia occurrerēt poſt
q̄ꝫ fecit indaginem/ſed dicis poſt deteſtationem ho
mo credit peccatū eſſe ei dimiſſum quod nō eſt vel
credit aliquid eſſe venia dignum quod eſt mortale.
ſm illud apoſtoli nichil michi conſcius ſum ſꝫ non
in hoc iuſtificatus ſum.ergo poſt noſtraꝫ eſtimatio
nem ꝙ non ſumus in peccato ſtat nos eſſe pctō ob
noxios non negaui qui ſtat hominē in hoc falli ſed
non ſi faciat quod in ſe eſt. Ad illud apoſtoli dr̄ cō=
ſequentia nichil valet nō occurrit michi memoria
mortalis peccati.ergo ſum in gratia ſic glo.interli.
virtualiter.j.corinth.iiij.exponit allegās illud pſal
miſte.delicta quis intelligit.hoc patet Eccleſia.ix.
Nemo ſcit an odio vel amore dignus eſt hoc eſt cer
titudinaliter/quis tamē poteſt aſſentire firmiter q̄n
habet motiuum ſufficiens pro ſe ꝙ fecit quod in ſe
eſt ꝙ eſt in gratia et illa eſt certitudo moralis alias
male agit adeūdo corpus dn̄i/ conſiderando illa q̄
pono de atritione et contritione in materia de peni
tentia materia eſt lucidior et ab opinione vulgari i
hoc eſt diſcrimen ꝙ alii vocant atritionem contri=
tionem puto nō anguſtiari via domini qui voluerit
modū cōmunē imitari a nobis non impeditur ſuffi
cit nobis ꝓbabiliter dicere relinquentes hoc me=
lius intelligentium arbitrio. ¶Contra illud argui
tur.commiſit centum peccata q̄ non deteſtatus eſt
ſed nullum malum eſt impunitū.ergo punietur pro
quolibet illoꝝ peccatorum. Preterea ſequitur ꝙ
oblitioſus qui non poteſt facile remiſci de peccatiſ
ſuis reportaret lucrum de ſua oblitione quod non

eſt dicendum. Item ſi illa peccata poſt confeſſiõez
occurrant tenetur illa deteſtari ⁊ ei imputant. ergo
ante non habuit gratiam: quod probo. q2 ſi ante ha
buit gratiam peccata diuiduntur et deus mediam
veniam dat/ille rationes non concludunt: ad p̃mũ
concedo q̃ non deteſtatus eſt illa centũ in particu=
lari q2 non occurrebant ei et conceditur q̃ nullum
eſt malum impunitũ. pro peccatis ſuis oblitis pu=
nietur in purgatorio ſi nunq̃ ei occurrãt. Contra
hoc arguitur: ſi hoc eſſet verum ſequeretur q̃ aliq̃s
equaliter intenſiue et extenſiue puniretur pro mor=
tali et veniali conſequens eſt inconueniens. ergo et
antecedens. probo cõſequentiam de illis mortali=
bus oblitis et venialibus aliis. Reſpondetur q̃ il=
lud argumentũ equaliter concludit de mortalibus
confeſſis ſolue vnum et ſoluas reliquũ ſed de hoc
infra. xxij. d. Ad aliud vbi dicis ſequit̃ q̃ obliuioſ⁹
importat lucrũ de ſua obliuione naturali. nego con
ſequentiam: ſed bene verum eſt q̃ poſt magnã in=
daginem ſuppoſito q̃ tot peccata fecit ſicut bñ me
moratiuus et ſint peccata decem/quinq̃ peccata ſo=
lum occurrunt obliuioſo poſt magnam indaginem
decem memoratiuo/ad maiorem triſtic ã tenet̃ me
moratiuus q̃ꝫ ille ꝓpter quinq̃ et ad maiorem ſa=
tiſfactionem/ſed in hoc plus meretur et ſic euadet
a pena purgatorii vbi obliuioſus ibi cruciatur. Sed
dicis ponamus q̃ equaliter doleant intenſiue ⁊ eq̃=
les capiant penitentias quis plus meret̃: reſponde
tu ipſe. Ad tertium conceditur antecedẽs et nega=
tur conſequentia et ad probationem tunc pctã di=
uiduntur. diſtingo illam: peccata diuiduntur vel de
peccatis qui inſunt/et ſic nego: nõ dimittit vnũ ſine
alio quando dimiſit nonagita dimiſit oĩa. vl' q̃ vna
pars peccatorum dimittitur in confeſſione ſine me
moria alioꝝ et ſic concedo: ſed hoc non eſt ratione
obliuionis ſed ratione diligentie magne quã fecit
nec de⁹ obligat nos ad ĩpoſſibile nec nimis difficile
Forte dicis ſortes ꝯmiſit cẽtũ pctã ⁊ q̃nq̃ illoꝝ ſue
menti nõ occurrũt poſt maximã eoꝝ luſtrationẽ ob
illa dãpnabit̃ hoc nõ icõuenit q̃ homo ad ĩpoſſibĩle
obligetur ex culpa ſua preuia. Reſpõdetur. non vi
deo q̃ quacũq̃ culpa cõmiſſa qui viro patet via ſa
lutis de nouo et fuerit cõpos mentis. hoc dico pro
pter illum qui ex culpa mortali l veſaniã ꝑpetuam
incidat qui videtur eſſe in ꝑiculoſo caſu mõ ſtat ali
quem feciſſe aliqua delicta quoꝝ nõ oĩm poteſt re
miniſci ſine ope peculiari dei nec ex iſto traditur oc
caſio non frequenter confitendi nec dandi peccata
obliuioni vtrũq̃ apprime conducit de primo explo
ratum eſt/de ſcđo patet vt homo leuiori pena pur=
getur in hoc mundo q̃ꝫ expectare acriorẽ in purga=
torio. Sec contra illud arguitur/per te illa centum
peccata fuerunt dimiſſa: ergo. xx. aliis ſuperuenie̅=
tibus non tenebitur ad eoꝝ confeſſionem nec ei illa
ĩputantur ad mortale. Si dicas q̃ tenetur illa con=
fiteri. Cõtra: ponamus q̃ nũq̃ confiteatur illa vel
alia redeũt vel non. ſi ſcđm peccata diuidunt̃. ſi pri=
mũ: ergo non erant dimiſſa. reſpõdetur ꝯ infra in de
penitentia. ¶ Contra primam partem tertie ꝯclu=
ſionis arguitur. infirmus de cuius vita dubitatur
poſt prandium poteſt ſuſcipere ſacramentum eu=
chariſtie. ergo ꝯcluſio falſa. antecedens patet q2 ta
lis eſt conſuetudo eccleſie. reſpondetur cõcluſio in
telligitur vltra neceſſitatem/ſed dicis. ponamus q̃
preſbiter non habet hoſtiam conſecratã et eſt poſt
prandium. ergo licet preſbitero cõſecrare poſt me
ridiem alioqui non poteſt ei porrigere. Reſponde
tur in illo caſu circumſtantie ſunt cõſiderande: ſi ho
mo fuerit in magno mortis periculo et affectat ni=
mis habere viaticum puta corpus xp̃i videtur ad=
huc/preſbiter non debet conſecrare/tunc ſufficit il=
lud beati aug. crede et manducaſti. ex quo ſequitur
p̃ſbiter debet vigilare nimis vt habeat hoſtias cõ=
ſecratas paratas pro ſuis ĩfirmis nõ nego qui ſtat
dare caſum vbi quis poſt comeſtionẽ conſecrat vt
ſi quis conſecret ſuper pane non triticeo quem cre
dit triticeum in perceptione percipit non eſſe triti=
ceum iam non eſt ieiunus q2 panez comedit ſed q2
ſacramenta integra ſumi debeant/debet iterũ con=
ſecrare ſuper pane triticeo. ſimiliter ſi quis ex ne=
gligentia imponit aquam loco vini albi aſſumpta
aqua debet ire ſecrete ad cornu altaris et capere vi
num et conſecrare de nouo incipiendo a forma con
ſecrationis vini et tamen talis non eſt ieiunus ieiu=
nio nature de quo intelligimus poſtq̃ꝫ capit aquam
debet capere ſanguinem. illud patet de conſecra=
tione diſtin. ij. capitibus ſe ſe ſequentibus relatum
et comperimus (inquit gelaſi⁹ papa) autẽ q̃ quidã
ſumpta tantũmõ ſacri corporis portione a calice
ſacri cruoris abſtineant q̃ procul dubio neſcio qua
ſuperſtitione doceant̃ abſtringi aut integra ſacra=
menta percipiant aut ab integris arceantur/q2 di=
uiſio vnius eiuſdem miſterii ſine grandi ſacrilegio
non poteſt peruenire. At dicis/ſi quis exiſtit ſub po
lo artico vel extra circulum articum vt de iſlandia
tales habent triticum et non poſſunt habere vinum
durum eſſet dicere q̃ nõ licet eis cõſecrare ſub ſpe
cie panis tantũ. laicus non capit integre ſub vtraq̃
ſpecie/in die paraſcheues capit preſbiter vinum cũ
parte hoſtie ſeruate que deſcendit ante aſſumptio=
nem corporis chriſti. ergo nõ requiritur ſemper in
tegra perceptio. ſimiliter ſi caro vel infans appa=
ret in hoſtia ſub ſpecie panis non eſt illa hoſtia ſu=
menda ſed ſeruanda et non videtur opus iterũ con
ſecrare aliam hoſtiam ſufficit cõmunicare ſub ſpe=
cie ſanguinis multum tamẽ peccaret preſbiter qui
ſub altera tantũ ſpecie cõmunicaret vbi non occur
reret ſimilis neceſſitas. Si dicas apoſtol⁹ dicit ibi
ſi quis eſurit domi manducet. ergo non debet veni
re ieiunus ad eccleſiam. Reſpondetur ipſe intelli=
git ibidem q̃ mãducet domi poſt cibum aſſumptũ
patet ex epiſtola. ¶ Contra ſecundam partem ar=
guitur q̃ faciens quod in ſe eſt non debet ire ad ſa=
cramentum euchariſtie. quod probo vel requiritur
q̃ faciat tantũ q̃ꝫtuꝫ poteſt facere vel aliquid citra
illud et petitur vbi eſt ſtatus non primũ non eſt ma
ximum pondus quod ſortes poteſt portare q2 illo
dato oportet q̃ actiuitas ſortis reſiſtentiã põderis

exuperet. patet. vij. phi. ſimulatur ergo in minimũ pondus quod ſortes nõ poteſt portare. eodẽmõ nõ poteſt currere ita velociter ſicut poteſt currere qꝛ aer poteſt ſubtiliari et licet poſſit currere et viuere in vacuo ad imaginationem: poſſet tamen eſſe melius diſpoſitus ad currendum vno tempore ꝙ̃ alio et eodẽmõ poteſt eſſe melius diſpoſitus ad faciendum indaginem vno tẽpore ꝙ̃ alio de ſua conſciẽtia vt patet de tempore ſereno in quo homo eſt melius diſpoſitus ꝙ̃ nebuloſo hoc bene experiť valitudinarius. Et confirmatur: pono duos titiũ et ſempronium qui ambo commiſerunt decẽ equalia mortalia: titius habeat meliora naturalia ꝙ̃ ſempronius titio occurrant oĩa peccata ſua in vna hora non tenetur amplius memorari de preteritis/ ſempronius tenetur diutius qꝛ vix quinqꝫ adhuc in vna hora ei occurrerent: ergo tenetur maiorem penam adhibere ꝙ̃ alter quẽadmodũ ingenioſus narraturus ſermonem corã clero non tenetur tãtũ laborare ſicut obtuſus. ¶ Reſpondetur per propoſitiones. Prima: nullus tenetur facere tantam indaginem quantam poteſt facere/ hoc patuit ex argumento qꝛ non datur maxima diligentia quam poteſt adhibere. ſi dicas requiritur tanta diligentia quantã facere poteſt cum talibus circunſtantiis ſicut de pondere dici ſolet/ licet non detur maximum põdus ꝑtabile a ſorte tamen datur maximũ in tali medio/ in tali tẽpore et cum tali reſiſtentia hoc non impedit propoſitum. Secunda propoſitio/ nec teneť adhibere minimam diligentiam quam non poteſt adhibere. qḋ probo qꝛ bene ſequiť. Illa diligẽtia eſt minima quã non poteſt adhibere: ergo illam non poteſt adhibere et quãlibet minorem poteſt adhibere et ſic eſſet repugnantia in adhibendo. Tertia propoſitio/ nullus tenetur quãlibet diligentiam quam poteſt citra minimam quã non poteſt adhibere. ꝓbatur. nulla talis eſt ſit minima quã nõ poteſt adhibere vt octo/ nemo tenetur ad quãlibet citra octo. patet. ponendo gradus ſemper diuiſibiliter nulla eſt maxima citra octo non ſeptem qꝛ ſeptẽ cum dimidio eſt ſupra ſeptem et ſic conſequenter in abiſſum / ſꝫ hic poteſ iſiſtere de latitudine vniformiť difformi terminata in nõ gradu in vno extremo et in octo in altero. probando ꝙ i illa latitudine quilibet gradus citra octo reperitur et non octo non poteſt ſignari ſubiectum eius ſi ſit diuiſibile iam non eſt vniformiter difformis ꝫ ipoteſum ꝗcquid ſit de illo manet tertia propoſitio vera/ nullus eſt maximus gradus citra octo et quando eſſet deus non obligaret nos ad illud.

Quarta propoſitio. nemo tenetur ad ſeptem cum dimidio ſuppoſito ꝙ octo ſit minima dilgẽtia quã non poteſt adhibere qꝛ hoc eſſet homini minus difficile ꝛ deus nec obligat ad impoſſibile nec ad minus difficile. Quinta propoſitio: quando homo facit qḋ in ſe eſt ſecundum humanam fragilitatem deus dimittit ei reliquũ vt in exẽplo noſtro capiatur vnũ pũctũ a quattuor vſqꝫ ad octo/ octo eſt minima diligentia quã non poteſt adhibere/ quattuor eſt minima diligentia ꝗ̃ ſufficit vel maxima ꝗ̃ non ſufficit tunc faciẽdo vt quinqꝫ hoc ſufficit vel vt ſex ꝛ ꝙ̃to magis accedit ad octo tãto plus bñfacit et ꝙ̃to magis appropinquat quattuor minus benefacit et qꝛ difficile eſt homini iudicare quando facit diligentiam ſcḋm hanc latitudinẽ difficile eſt ei iudicare quãdo ſufficienter facit et per conſequens ſcire ſe eſſe in gratia non poteſt dari exacta regula ꝗlibet nouit ſuã facultatẽ et quilibet eſt bonus iudex eoꝝ ꝗ nouit. i. ethicoꝝ. non ſolum ille eſt bonus ſagittarius qui tangit album medie mete/ ſed qui prope accedit ad quattuor vel quinqꝫ pedes: ſi ſit ſcrupuloſus alios conſulat cõtũdendo ſcrupulos. ¶ Contra hoc arguitur: ſequeretur ꝙ quicũqꝫ tranſiens ad ſacramentum euchariſtie peccaret nouo peccato conſequens eſt inconueniens qꝛ tunc non eſſet viaticum ꝓbo conſequentiam qꝛ nullus talis eſt certus an fecit quod in ſe eſt et exponens ſe in periculo peccati peccat. tene certum relinque incertum in tali caſu videtur certum non recipiendo ꝙ non peccat/ ſꝫ recipiendo dubitare habet. Reſpondetur negando conſequentiam/ et ad probationem talis nõ eſt certus diſtinguitur vel certitudine demonſtratiua vel phiſica et ſic conceditur: vel certitudine morali et ſic negatur/ et illa frequenter patiť errorem ſed ſi feci quod in me eſt deus michi non imputat non poſſum habere maiorem certitudinem de illo actu ſed ſi haberem opinionẽ fortem ꝙ eſſem in peccato vel apparentias magni ponderis non debeo capere ſacramentum euchariſtie/ habeo vacillationes quas excutere debeo/ ſi non poſſum ſemper conſulendi ſunt docti et prudentes et vtendum eſt eoꝝ cõſilio abigere debes ſcrupulos leues et tandẽ gñabitur habitus floccipẽdendi ſcrupulos tenues/ accipito analogiam per equos iſlandenſes qui extra propriã patriam non veſcuntur feno et grano/ ſed deſiccatis piſcibus propter habitum genitum domi. Idẽ eſt de tegulario cõſcendente pluries domoꝝ vertices qui intrepidus l cunabilo aſcendit ad faſtigiuꝫ pinaculi diue genoueſe vel ſancti pauli londoniis et tamen ego aſcendens ob imaginationẽ preceps eſſem proſtratus humi et ſic non expono me periculo et ſoluitur argumentũ/ ſed in rei viritate ſi aliquis exiſtimat ſe feciſſe diligentiam ſufficientem ꝛ non fecit tranſiens ad ſacramentũ euchariſtie peccat nouo peccato. ſic etiã qui opinať ſe erronee eſſe in peccato mortali qui tamen non eſt peccabit ſi vadat ad ſacramentum euchariſtie ſtante conſcientia qꝛ contrauenit ſue cõſcientie ꝛ peccat. ad romanos xiiij. omne quod non eſt ex fide pctm̃ eſt. Ad confirmationem de titio et ſempronio habentibus impia naturalia pono propoſitiones. Prima eſt titio occurrunt omnia ſua peccata et confitetur illa et tamen indigne accipit corpus xpi. probatur. poſito ꝙ ſit bone memorie et ei occurrerint ſua pctã ſtati nõ eſt certus certitudine morali ꝙ ei occurrunt ſi vadat ſic repente ad ſacramentum euchariſtie peccat peccato omiſſionis facere ſufficientem indaginem an ei omnia occurrerũt. talis non probat ſe ſufficiẽter. Secũda ꝓpoſitio titius rimať ſua pctã in vna

hora et ſcit ꝙ ſunt decē et nō plura et ſempronꝰ nō
pōt in tribus horis titius digne cōicat nō aūt ſem=
pronius poſtꝙ̄ titius deteſtaꝝ oīa pctā ſua et ſcit ꝙ
nō ſunt plura: ḡ non teneꝝ ad plus ſempronius non
ſic imo ſcit oppoſitū vel ſcire dꝫ ḡ. ¶ Tertia ꝓpō ha
bens peiora naturalia dꝫ maiorē diligentiaꝫ facere
ꝙ̄ hñs bona pꝫ ex ꝑmiſſis. Quarta ꝓpō et conſola
tiua ſempronius plꝰ merebiꝝ per longā inqͥſitionē
eius ꝙ̄ titius in caſu. ſꝫ pro maiori labore ꝗs plus
meretur ceteris ꝑibus magnū eſt meritū diligēter
rimari pctā preterita dei offenſiua vt deteſtenꝝ. pro
pterea monēdi ſunt pctōres ad magnā indaginem
tū ꝓpter ſecuritateꝫ qꝛ neſciꝝ ꝗ reqͥriꝝ. Tū propter
magnū meritū ꝛ illa cā eſt eis maxie ꝓpalādaꝛ nō
ſꝫ puis ne terreātur ſed ſm cōditiones hoim varie
habende ſunt medicine forte propter neceſſitatem
eſt ei aliter dicendū. calida quartanis febribus non
nocent ꝗ quotidianas nutriunt et augent. Ex his
facile tales caſus ſoluuntur ſortes credit a veniale
eſſe mortale et illud nō deteſtatur vel credit ſe eſſe
in pctō et neſcit ꝙ eſt illud an peccet accedendo ad
ſancta ſctōꝝ difficile eſt iudicare ex quibus fon=
tibus ſcaturiant peccata qñ hō vadit ad ſacramētū
euchariſtie: interdum deus oſtendit ea vt pctōꝛ illa
deteſteꝝ et mereatur. interdū forte antiquus hoſtis
callide illa pñtat vt hoies non accipiant ſacrū cor=
pus chriſti conſulo ſatius eſſe cogitandum de paſ=
ſione xp̄i tp̄e aſſumptionis dñice vel gloria celi vel
actualiter diligat deum ꝙ̄ tunc cogitare de pecca=
tis eſto ꝙ deteſtetur qꝛ ꝑſupponitur indago ſuffici
ens anteꝙ̄ accedat: et potiſſimū de pctis hominēꝫ
illaqueantibus: ſed ſi occurrant allidantur ad petrā
eoꝝ capita. ¶ Tertio arguitur ad idem. ex iſtis
videtur ꝙ bonum eſt quolibet die cōmunicare. con
ſequens eſt ſſm: ergo aīs. ꝓbatur tñ ꝯñs: qꝛ ſacra
mentū eucha. confert grām virtute opis o pāti: fal
ſitatē ꝯñtiſ probo: qꝛ pari rōne ſeqͥtur ꝙ bonū eſt ꝙ
paruuli añ annos diſcretiōis cōicent, ꝛ ſic vnus hō
in vna ſeptiaua pōt attingere grām ſcti petri quod
eſt incōueniens igꝝ. Huic argumēto ꝓ pͥma parte
rñdet beatus aug. et recitatur de conſe. d. ij. quoti=
die euchariſtie monēdo oīs ꝙ quolibet die dñico
cōicēt/ ſed ſi vnus opiatur eſſe vtile quolibet die ca
pere ſacrū corpus dñi et alter opinatur oppoſitum
propter aliā rōnē puta ꝑ reuerentiā eo ꝙ non poteſt
eſſe quolibet die ita diſpoſitus ſi ſemel in ſeptima=
na vel menſe cōicaret ille non eſt arguēdus/ vterqꝫ
meretur. Illud pulcherrime probat per illud luce
xix. de zacheo ꝗ gaudens in domo ſua ſuſcepit dñꝫ
et de centurione math. viij. dñe non ſum dignus vt
intres ſub tectū meū quotidie (inquit) euchariſtie
cōionem accipere nec laudo nec vitupero omnibꝰ
tñ dñicis diebus cōicandū hortoꝛ et ſic duo facien=
tes contraria per vtrunqꝫ merentur non tñ ꝑ ꝯrias
cauſas ſed bene conſonantes ꝛ pertinentes/ hoc tñ
notādū eſt ꝙ qñ hō eſſet in tali caſu conditio illa ce
teris paribus eſt melioꝛ ꝗ corpus dñi aſſumiꝝ qꝛ da
tur gratia virtute operis operati ꝑſbr̄o videtur da
ri due gratie. ſ. vna qꝛ conſecrat alia qꝛ ſuſcipit ſed
ſiue ſint gratie partiales pro corpe et ſanguine ſiue
vna vtriqꝫ rñdens idem eſt iudiciū ſufficit in conſe
crando ꝙ laicum exuperet. Sed tunc dicis digne
baptiſans ſuſcipit gratiā virtute opis operati ꝛ ita
conferens alia ſacramenta non videtur eſſe ſil'e ma
gnū diſcrimē diſſimilitudinis dare non eſt facile ni
ſi voluntas diuina in hoc nobili ſacramento. Inſu
per maioꝛ reuerentia debetur ſacramento euchari=
ſtie ꝙ̄ multis aliis ſacramentis pleriqꝫ nō concede
rent baptiſantē peccatorē peccare ſecus eſt de eu=
chariſtia. rationabile eſt etiam ꝙ nulla gratia con=
fertur preſbitero virtute operis operati et huic ma
gis adhereo. Et tunc qñ replicas bonum eſt ꝙ par
uuli cōicent hoc nego ꝛ pono propoſitiōes. ¶ Pri
ma eſt dans paruulo corpus chriſti male facit quia
ſm apoſtolum pͥme corinth. xj. probet ſeipm autē
homo. paruulus non pōt ſe probare. ¶ Secunda
propoſitio: hoſtia data paruulo non confert ei gra=
tiam virtute operis operati. Gerſon dicit ꝙ in qua
dam epiſtola beati cipriani legitur ꝙ euchariſtia de
tur paruulis et adhuc ſic dicunt grecos facere. pro
batur: conſuetudo eccleſie non eſt dare paruulo vi
am vniuerſe carnis ingredienti ante annos diſcre=
tionis viaticum: ſed illud ſolum probat pͥmā con
cluſionem. mulier in preſentia preſbiteri baptiſans
vere baptiſat et gratia paruulo cōfertur eſto ꝙ mu
lier peccat. probatur aliter ex verbis apoſtoli aſſū=
ptis: probet ſeipſum homo: ergo vult dicere ꝙ reqͥ
ritur preparatio anteꝙ̄ virtute huius ſacramēti cō
fertur gratia. Item ſillogiſando ad ipoſſibile dabiſ
paruulū ꝗ habebit equalē gratiā cū vno btō ſuppo
ſito ꝙ quolibꝫ die ei deꝝ ſacramētū eucha. quod eſt
incōueniens ꝛ eodēmō de amēte ſentio. Sed ſi ꝗſ=
piam petat hoſtiā et anteꝙ̄ deferatur priuetur vſu
rationis ſi ſit in periculo mortis poteſt ei dari via=
ticū. pꝫ. xxvj. q. vj. ſi quis. paruulis detur ſacramē
tum eucha. qñ veniunt ad annos diſcretiōis qñ tp̄s
diſcretionis pͥmo icipit ab aliis hꝫ conſiderari. Ali
qui ſunt prudentiores in octauo vel nono anno ꝙ̄
alii in duodecio quo fit non eſt tanta neceſſitas eu=
chariſtie ſumende ſicut baptiſmi aliqua ſunt ſacra
menta cuilibet neceſſaria vt baptiſmꝰ oēs naſcunꝝ
filii ire. ad ephe. ij. de his qui ꝑ propagationē gene
rantur niſi de beata virgine ꝗ erat preſeruata. pñia
adulto eſt neceſſaria et ēt euchariſtia ſemel in anno
adultis ex precepto eccleſie ſaltem ſemel in vita ex
inſtitutione chriſti et ad hoc eſt neceſſarium habe=
re miniſtros ſacerdotes: ergo aliqua ſacramenta
ſunt neceſſaria in toto populo cathegoreumatice a=
liqua i toto ſincathegoreumate. ¶ Ultimo argui= vltimo arḡ
tur contra ſecundam partem tertie concluſionis:
non licet polluto communicare et tamen ſtat taleꝫ
feciſſe diligentiā quā potuit. igꝝ. tenet conſequen=
tia cum minore. probatur maioꝛ. ſexta diſtinctione
teſtamentum. ¶ Pro ſolutione huius argumenti
nota ꝙ quis polluitur multipharia. vno modo il
luſione diabolica vel infirmitate vel ingluuie. In=
terdum citius quando ieiunatur ꝙ̄ nō ieiunatur na
tura tunc eſt potentioꝛ ad expellenda ſupflua tertie

digeſtiōis ꝙ̄ tpe iglunijs vbi natura ſuccūbit. Alioꝰ ex pctō mortali p̄cedente puta ex delectatione mulierū et eius cōſenſu tunc multis videt̄ primis duobus modis nō eſt pctm̄. ſcdō mō veniale. tertio mō mortale. Sed ꝓ iſtis capiendis notabis duplex eſt pollutio: quedā interior et eſt volitio polluēdi. alia eſt exterior et nō inuenio accōmodatiꝰ que entitas eſt ꝙ̄ ſemē deciſū. pollutio ſemis nichil aliud eſt ꝙ̄ ſemis reſolutio ex imaginatiōe in ſomno et potiſſimū fit ſcdm ariſto. x. particula. ꝓbleumate. xvj. qn̄ hō dormit reſupinus tūc loca ſeminaria ꝛ renes caleſiunt ꝛ ſic fit reſolutio ſemis et potiſſimū ex imaginatiōe venereoꝝ: vel qn̄ quis diu dormit in meridie vel p̄ncipio noctis raro eſt pollutio. Hoc p̄notato teneo cū alijs ꝙ pollutio ex illuſiōe vel infirmitate ꝓcedens nō eſt pctm̄ ꝛ eſt pᷓma cōcluſio. Secūda cōcluſio nulla pollutio facta de nocte in ſōno ex q̄cunq̄ culpa p̄cedenti ſiue ſecuta eſt pñia culpe vel nō/eſt pctm̄. probat̄ hec cōcluſio quo ad vtrāq̄ ptē ſi ſecuta eſt pñia minor eſt difficultas ſortes deſcendens in puteū nō potens redire ad ſeruiēdū dūmō penitet excuſat̄ a pctō/eſto ꝙ ipſe erat in cauſa illiꝰ deſcenſus. qđ pꝫ: alioqn̄ non eſſet in ptāte peccatoris ſe liberare a pctō qđ non eſt dicendū. Itē pſbr̄ ludens breuiariū ad taxillos qui non poteſt habere aliō ſi penitet excuſat̄ ab hoc ꝙ nō poteſt dicere horas eſto ꝙ illud prouenit ex culpa ſua et non niſi qꝛ facit ꝙ in ſe eſt ad emendandū ſuum peccatum: ſic facit ille q̄ primo hꝫ malā concupiſcentiā et eā poſt anteꝙ̄ dormit emendat. De alia parte arguitur ſic nullus ex bona et laudabili cogitatione pollutꝰ dormiendo meret̄: ergo ex mala cogitatione preuia nō emendata non demeretur. Item argūt quidā huius tempeſtatis doctor vicinus nr̄ martinꝰ de magiſtris ꝛ ſufficiēter: īpoſſibile eſt ꝙ aliq̄s qui nō eſt pctōr niſi vno pctō fiat pctōr duobus pctis ꝑ aliud mere naturale: qꝛ tūc aliquis pōt eſſe nouus pctōr per aliquod qđ nulloꝰ eſt in ptāte eius: ſed ille poſt cogitationē non eſt pctōr niſi vno pctō et pollutio nocturna ī illo eſt mere naturalis: ğ poſt eā ē pctōr ſolū vnico pctō et per ꝯñs pollutio nocturna nō eſt pctm̄ qꝛ pone ꝙ ſit pctm̄ ea poſita ille erit peccator duobus peccatis illa ꝓbatio ſi inferat ſecundā partem totam infert: ſed qꝛ fortaſſis concederet pᷓmā partē et nō ſcdām applicui illi pti rationes ſpāles. Tertia cōcluſio q̄ directe contradicit martino non oīs pollutio nocturna orta ex actu culpabili que eſt volitio vel deſideriū illius nō emendato per diſplicentiā condignā eſt culpabilis. hoc clare volo dicere ego cogito de libidine vt polluar de nocte ꝑ hoc ꝙ ſum pollutus non pecco nouo peccato. hanc concluſionem (ſñia mea) probat ſuū ipſius martini argumentū quod probat ſcdām partē ꝯcluſionis immediate precedentis ſi bene conſideretur. ꝛ vlteriꝰ dico ꝙ illud argumentum probat multum apparēter ꝙ facta in ebrietate ex culpa precedenti nō ſunt imputabilia cuiꝰ oppoſitū ipſe tenet in de temperātia: ſed de hoc infra. d. xvij. q. ij. Probo tn̄ cōcluſionem: ſint duo ſortes ꝛ plato habeāt ambo duas volitiones cogitādi de libidine vt de nocte polluantur polluatur ſortes et non plato tūc ſic. iſti duo eq̄ libꝰ pctis peccāt plato peccat ſolū vnico pctō: ergo ſilr̄ ſortes: ꝯñā claret cū miore. probat̄ maior. qꝛ eq̄les volitiones hñt ꝛ actus exterior nichil bonitatis actui interiori ſuperaddit vt in ſcdō diffuſe declaratū eſt. d. xlii. et martinꝰ tenet illđ. Si dicas ſortes īterp̄tatiue hꝫ aliū actum qꝛ vult aliquid ad qđ ſeq̄tur pollutio. eodēmō tibi dicet̄ ꝙ ſi titius et ſempronius habeant eq̄les cogitationes peruerſas nō pro fine vt polluātur et titiꝰ polluatur et non ſempronius ꝙ titius interpretatiue vult ſcdm pctm̄ h̄ vtriꝙ̄ etiā dat operā rei licite. ſ. dormitant et ꝓpterea non potes hic aufugere ſicut de ebrietate ſꝫ poſtea etiā oſtendetur ꝙ illa fuga eſt inutilis. ¶ Sed ꝯtra hanc cōcluſionē ar̄ argumentis quibus martinꝰ nititur aſtruere oppoſitū. oīs actus volitus volitione culpabili ſic ꝙ ideo ipſa volitio eſt culpabilis qꝛ eſt volitio eius eſt culpabilis pollutio nocturna eſt volita volitiōe culpabili vt ſupponit̄ ſic. ſ. ꝙ ipſa volitio eſt culpabilis qꝛ ipſa eſt volitio eius. volitio eñ qua vis cogitare de libidine vt polluaris nocte ſcdō eſt culpabilis qꝛ ipſa eſt volitio nocturne pollutiōis ğ huius mōi nocturna pollutio eſt culpabilis. ¶ Conceditur maior ꝙ eſt culpabilis eo mō quo culpabilitas actui exteriori conuenit ſꝫ ꝙ ſit nouū pctm̄ ſuperadditū illi volitioni īteriori ꝛ ſic negat̄. ille actꝰ exterior actui interiori non addit nouū pctm̄ nec debet̄ maior pena illi q̄ polluit̄ ꝙ̄ alteri q̄ ſimilē actū interiorē hꝫ ꝛ non polluit̄ illa maior ꝓbaret pari forma quelibet actū malū exteriorē eſſe pctm̄ ſm argumentū eius in idē redit. ¶ Tertio ar̄ ſic: oīs actꝰ q̄ ſi mere libere fiat eſſet malus et culpabilis ē ſimpliciter culpabilis cū nobis quocūq̄ poſſumꝰ ꝓcurantibus vt fiat ipſe ſit: ſꝫ pollutio nocīna ſi mere libere fiat eēt actus culpabilis vt ſuppono. d. clarat maiorē per hunc modū cōuincūtur ſortilege homicide qꝛ faciunt qđ in eis eſt. Illud argumētū nullū eſt qꝛ ſi due ſortilege facerēt qđ in eis eſt ꝛ vnus occiditur ꝑ maleficiū vnius ꝛ nullꝰ per aliā dūmō ipſa facit ꝙ in ipſa eſt equaliter peccant. Arguit ꝫ ſe nullus actꝰ quē ſumus īpotentes impedire ne fiat impotētia nō ꝓueniēte ex culpa nr̄a eſt pctm̄ qꝛ talis actus non eſt liber libertate ſufficiente ad actū hūanum. Rñdendo hanc negat et inſtat de actu quē eē volumus et q̄ntū in nobis eſt nitimur facere vt ſit ꝛ fiat ita ꝙ oī concurſu quo volūtarie poſſumꝰ ad ipſū cōcurrere de facto cōcurrimꝰ. Exēplū huiꝰ eſt de homicidio īperato ſeruo nr̄o lꝫ eñ nō poſſumꝰ impedire cū ſit propter diſtātiā nr̄am qꝛ tn̄ volumꝰ illud fieri et q̄ntū in nobis fuit coopati ſumus vt fieret ideo illud īputat̄ nobis ad culpā. Exemplū de puteo quē in loco aliquo effodimꝰ vt nocte tranſeūtes ibi pereāt lꝫ pro tūc in ptāte illius q̄ fodit non ſit īpedire ne viator pereat mors tn̄ oīꝫ q̄ ibi pereūt eſt ſibi imputabilis qꝛ quicquid potuit egit vt oēs illuc veniētes perirent et ea q̄dā intentione vt perirent hō iſte certe non ponderauit materiā. propter euētū ſequētē nō magis neq̄ minus peccauit duo

emittūt ſuos ad occidēdū vnꝰ ſeruꝰ occidit aliꝰ
vero nō eq̄liter peccāt ꝓpter occiſū nō peccat dn̄s
nouo pctō ſʒ peccauit a pncipio eū volēdo occidere
ſʒ illa exterior occiſio nullū pctm̄ ſupaddit ꝛ illō de
puteo nichil penitꝰ valet duo faciunt duos puteos
ex equali intentiōe ī locis equalibus vt hoīes pcāt
cadunt multi in puteo vnius et nullus in puteo al=
terius q2 alias ipo neſciente obſtruit puteuʒ dūmō
manent eq̄les volitiones in eis equaliter peccāt et
illud eſt ad longū declaratū de actu exteriori ꝑ ma
chometū ꝛ aliū q̄ hēret ſilēm volitionē ſi cui placʒ
ſua pollutio poſt factū ꝓpter malos hūores ſuper
quibꝰ eſt contentus ꝙ expellātur non videtur pec=
catum ſi nullatenus erat in cauſa purgandi. ſi cogi=
tat de muliere vt hūores expellantur peccat: expo=
nit ſe ꝑiculo carnis contra doctrinā ſapientis q̄ꝫ pa
rum poſſibile eſt hō cogitet de mulieribꝰ ſicut fecit
ille bonus pr̄ in vitis patrū claustro nobili mulieri
romane q̄ rogauit deū vt ipſe oraret ꝓ ea/at ille ro
go deū vt deleat te de memoria mea. ¶ Iſtis notatꝭ
pono concluſiones reſponſiuas huic argumento.

Prima eſt licet maius ſit pctm̄ in aliis frequenter
q̄ꝫ in carne ſancti patres rōnabiliter et non abs re
ꝑceperūt nobis non cōicare circa pctā carnis. ꝑma
ꝑs pʒ de ſupbia et inuidia. ſcda ꝑs ptʒ q2 cogitatio
pollutiōis eſt cū maiore feditate et corpis volupta
te ex tali reſolutione ſeminis anima eſt nata cōde=
lectari appetitui ſenſitiuo ꝓpter cōiunctionē eiꝰ cū
carne. perceperunt ſancti patres hoīes regulariter
magis illaqueari hoc morbo q̄ꝫ ceteris flagitiis iō
nolebant ire ad cōiōnē hinc iura maiorem penā in=
iungunt ī publice fornicario q̄ꝫ publice quouis alio
genere pcti cōiter irretito. Ex iſto pʒ correlariū ꝙ
non aꝫ bene q2 eſt vetitū a patribꝰ ne capiatur cor=
pus dn̄i poſt pollutionem nocturnalē: q̄ eſt peccatū
hoc pʒ de conſe. di. ij. ois hō q̄ dʒ cōicare ab vxore
tribus vel q̄ttuor vel q̄nqꝫ diebus abſtineat appara
tus dicit illud eſſe de conſilio et tm̄ non oportuit ibi
eſſe pctm̄ ſi non licuit pollutis cōedere panes ꝓpo
ſitiōis a fortiori ſacratiſſimū chriſti corpus: hic di=
cendū eſt ſi quis reperiat ſe bene diſpoſitū poſt lau
dabilē penitentiā pōt cōicare ſicut poſt alia pecca=
ta ſi nichil aliud contingat ſed ꝓpter domeſticū ho
ſtem. ſ. carnē patres repererunt non eſſe idem ideo
abſtinere conſulerunt ab eucharistia. breuiter nō in=
uenio diſcrimē pollutionis nocturne inter alia pec
cata ita ꝙ ſicut hō penitudine ductus poſt cōfeſſio
nem pōt celebrare ſic videtur poſt pollutioneʒ niſi
mentis euagationeʒ hic compiat plus q̄ꝫ ī aliis. q̄li
bet ſuper hoc eſt ſibi conſcius et hoc ex iure nature
vel diuino nec ius poſitiuū inuenio ſic prohibēs. ſic
exponendus eſt diuus gregoriꝰ ſcribens auguſtino
anglorum epo de hac materia vide. vj. d. c. teſtamē
tum. nec reſpiciēdū eſt ad ꝟba apparati in illa. d. c.
q2. vel in ſequenti loquitur p̄ter rationem in multꝭ
vt puta pollutio poſt pn̄iam imputatur. ſi aliq̄s ex=
ceſſiue bibit vel comederit vel impudice mentem
de die effrenē reliquit penitens q̄n vadit dormituꝫ
nullatenus ei imputatur pollutio q̄nimo dato ꝙ nō
penituerit vt in hac materia diſſeruimꝰ. ſic interp̄=
tari poteris dicta beati grego. ad auguſtinū anglo
rum epm̄ que recitat venerabilis beda in hyſtoria
eccleſie gentis anglorum libro ꝑmo capite. xxvij.
Ex hiis facile patere poteſt quare doctores ſancti
fecerūt maiorē difficultatē circa pollutionē noctur
nam q̄ꝫ ſomniū fedum et ratio eſt: q2 vnū eſt cū ma
iori voluptate et plus hominē inoluit q̄ꝫ aliud qō
frequenter anxietatē ſecū hʒ. Scdo patet: hō dʒ ca
uere q̄ꝫtum poteſt ne dormiat reſupinus vel in cali
do valde lecto q2 illa ad pollutionē conducunt/hic
ſancti pr̄es dormire in culcitra vel in veſtibꝰ ordia
runt ſine lecto plumarū ſiue multarū veſtiū cooper
tura. Tertio cauenda eſt ois magna alteratio cale=
faciendi quare galienus. vj. de reg. ſani. dixit ꝙ cur
ſores debēt portare plūbi lamia ſup renes ne de no
cte polluant. Quarto ſequitur ꝙ martinus non de=
buit mirari quare ſcti patres et doctores citiꝰ locu
ti ſunt de pollutione nocturna q̄ꝫ ſomnio fedo. Qui
to ſequitur maxime cauendū eſt a cibo ſuperfluo ꝛ
potiſſimū vino/per vinū ceruiſiā et omnē potū ine
briare potentē intelligo. Sexto ſequitur ꝙ dormiē
dum non eſt ſuper dorſum lʒ debilitas cauſet mul=
tos ſic dormire cum vnū latus nō pōt reliquuʒ cor
pus ſuſtentare vt in debilibus et carnoſis contigit.
dormiendū eſt primo ſuper latus dextrū per horaʒ
ſcdm̄ auicennā tertia ꝑmi. deinde ſuper ſiniſtrū et
finaliter fiat conuerſio in dexterū cās quare ita eſt
vide in eo. Inſuper non eſt nimis dormienduʒ ſm
conſilium cathonis. Plus vigila ſemꝑ ne ſompno
deditus eſto. ꝛc. ſm ariſto. ſecūda particula ꝓbleu=
matum eſt cauſa male colorationis: ſed ſompnꝰ dʒ
proportionari quantitati et qualitati cibi que alia ē
in hieme alia in eſtate. et ipocras particula ſecūda
aphariſmorū aphoriſmo tertio. Sompnus et vigi
lia vtraqꝫ modo magis facta malum. ¶ Dubitat
circa hanc queſtionem an pctōr mortalis pōt vide
re corpus chriſti ſine peccato et ipſum leuare ſi ca=
dat in terram. reſpondetur affirmatiue de hoc non
debet eſſe queſtio. Et ſi dicas oza. ij. regū. vj. tan=
gens archam federis bobus recalcitrantibus erat
a dn̄o percuſſus et bethſamite percuſſi ſunt plaga
magna pro eo ꝙ viderunt archam dei reductam a
philiſtiim. j. regum. vj. ergo maius eſt in propoſito
de ſacroſancto corpore ſaluatoris. Reſpondet nō
eſt ſimile arche viſio nuda erat prohibita. numeri
iiij. de oza dicitur ꝙ archa debebat ferri humeris
leuitarū et non in plauſtro et propterea percuſſus
eſt oza: hec non ſunt nobis vetita in lege gratie ſed
vbi corpus chriſti caderet in lutuʒ peccator poteſt
leuare honeſte vbi nullus melior eſſet ſi quiſpiā me
lior preſens fuerit congruit cedere. de bethſamitis
dicitur nimis diu ſciebāt eam ſtare ſub diuo ſine lu
mine et cultu debito.

¶ Diſtinctionis none queſtio ſecunda.

Q Ueritur ſecundo an liceat alicui miniſtra=
re corpus dn̄i illi quem ſcit eſſe in peccato — Notabile
mortali. Circa illō notādū eſt aliq̄s dupl'r
pōt eē pctōr. vnomō occultꝰ alioꝰ publicꝰ h̄ ē q̄n ē

probatus talis corā iudice vel nulla tergiuerſatiōe
pōt illud negare oppoſito mō occultus: Iterū vel
ego ſum ſuperior iſtius vt puta vicarius vel cura=
tus vel alius cui non incūbit ex officio miniſtrare.
Item vel ille petit in publico vel in occulto. Si in
publico vel tp̄e quo non o3 ei miniſtrare corp⁹ dn̄i
vel qn̄ o3 vt in feſto paſchatis. Iſtis notatis pono
concluſiones. Prima eſt: l3 occulto peccatori negā
dū eſt corpus dn̄i ī occulto/tn̄ ſi petat in publico ꝑ
tp̄e quo teneor miſtrare aliis ſuppoſito ꝙ ſit michi
ſubditus teneor ei miniſtrare corpus dn̄i. hec con=
cluſio habet duas partes. prior probatur. habeo lici
tā exceptionē contra eum nec eū ſcandaliſo quia ē
in conclaui inter me et eum et ſcio ꝙ ſi capiat nouo
peccato peccat ergo debeo ei negare. ſecūda pars
patet non habeo exceptionē contra eum in publico
quia quod ego ſcio ſcio in foro interiore nō poſſu3
per illud obiicere ⁊ eſſem reuelator confeſſionis ex
emplo ſaluatoris in cena qui optie ſciebat ꝓditorē
illum iudā eſſe in mortali non obſtāte in publico ei
porrexit ſuū ſacroſctm̄ corpus ſicut dicit aug. ho.
xxi. ſuper illo verbo manducauerunt et adorauerūt
omnes pingues terre. Item niſi ſic/daretur occa=
ſio negare corpus chriſti ſctis. math. xxvi. et luce
xxii. quia ibi de apl̄is nullū excepit. illud habetᷣ ex=
preſſe. i. q. i. xp̄s. ⁊ de conſe. d. ii. non ꝓhibeat. ⁊. c.
ſicut iudas. petrus cōmeſtor in capite. clii. hyſtorie
euangelice dicit hilariū tenuiſſe ſuper math. ꝙ xp̄s
non contulit ſuū corpus iude: ſed beatus aug. ⁊ fer
me omes tenent oppoſitū et ſuffragatᷣ euangelium
illud eſt tenendū. Dicebatur ſi petat tempore debi
to. alioquin habeo legittimā exceptionē contra eū/
petam ad quod ꝑpoſitum nūc petitis/eodēmodo
ſi non ſum ordinarius eius. ¶ Secunda concluſio
negandū eſt ſacramentū euchariſtie in publico no=
torie peccatori eſto ꝙ non ſit in peccato. hec cōclu
ſio habet duas partes. prior p3. q2 h3 legittimā ex=
ceptionem contra eū non ſufficit ꝙ preſbiter pōt il
lud crimē cum teſtib⁹ fide dignis contra illū ꝓba
re. ſc̄da pars p3. q2 talis frequenter deteſtatur ſuū
pctm̄ ſed hoc non ſufficit. publica pctā ſunt publi=
ce punienda. Ex illa concluſione ſequitᷣ non d3 ali=
quis dare meretricib⁹ vſurariis vel quibuſcūq3 ꝑ
mortale pctm̄ notorie viuētib⁹ ſtatī ſtī ſcr iura loquū
tur de hiſtrionibus. hoc p3 de conſe. d. ii. pro dele=
ctatione tua conſulendū me exiſtimaſti frater cha=
riſſime quid michi videtᷣ ne hiſtrione et mago illo q̄
apud vos cōſtitutus. paulopoſt ſequitᷣ puto nec ma
ieſtati diuine nec euangelice diſcipline cōgruere vt
pudor et honor eccleſie tā turpi et infami cōtagiōe
fedetur. ſed de hiſtrionib⁹ videtᷣ diſtinguendū q̄dā
exercent illā artē et prorſus nullū aliū viuendi mo
dū habēt vt in vtroq3 regno britānie. quidā3 bone
ſtius viuentes artē habent quā exercent tp̄e ꝯgruo
et ludunt in cōuiuiis vel feſtis vt in francia/ nec iſti
nec illi ſunt remouendi ab euchariſtia dū geſt⁹ im=
pudicos nō oſtēdūt ſicut nō faciūt cōiter. alii ſunt q̄
dedita opa illotis ſermonibus loquuntur cant⁹ fe=
dos et geſtus īpudicos inclinantes ad mortale in=
ducunt de hiis eſt ſermo prohibitiōis. ¶ Cōtra ſe=
cundā partē p̄me concluſionis arᷣ probando ꝙ non
l3 dare pctōri occulto petenti corpus dn̄i in publi=
co. conſentio ſuo pctō ḡ pecco. ꝙ ipſe peccat ſumē
do iā ante patuit q̄ſtione ꝑcedenti ego ei miniſtro il
lud per qḋ ip̄e peccat. ſi ego rē alienā furi preberē3
ſecū peccarē. Itē melius eſt ei ꝙ ſcandaliſetur q̄3
ꝙ ei ſic porrigatur ſacramētū euchariſtie. ḡ debeo
ei ſuccurrere. ¶ Rn̄detur negādo ꝙ cōſentio ſuo
peccato imo diſplicet mihi ꝙ ip̄e capit ſi michi pla
ceret vel inſtigarem eū ad petēdū in publico ſecu3
peccarē ipſe hec facit qui me cogit hec facere in fo
ro in quo non poſſum licite contra eū excipere ⁊ ſic
nō do ſctm̄ canib⁹ nec panē filiorū peccatorib⁹ nec
proiicio corpus chriſti in luto ſp̄ūali ſed citius ipſe
a me rapit et proiicit in lutū nec iure poſſum reſiſte
re ad non dandū. debeo ei dicere in aure qn̄ petit in
publico / conſulo frater mi ꝙ recedas qḋ ſi nolue=
rit debeo dicere ī publico nullus veniat huc cū pec
cato vel anteq̄3 recōciliētur ſctē matri eccl'ie ſi poſ
ſum ſine iſtius ſcandalo et ſuperaddere ꝙ multi in
firmantur et moriuntᷣ indigne ſumentes. ſi noluerit
acquieſcere adhuc dabo ei. Ad aliud vbi dr̄ melius
eſt ei ꝙ ſcandaliſetur tranſeat illud. ſed non eſt me
lius michi actiue ſcandaliſare/charitas bn̄ ordina=
ta incipit a ſemetipſo. ¶ Sc̄do arᷣ ad idem non de
beo facere aliis qḋ non vellem michi fieri ſed ſor=
tes preſbiter ſi eſſet in illo caſu in quo eſt plato pec
cator non debet velle ꝙ plato det ei ſacramentum
eucha. igr̄. Itē math. vii. nolite proiicere margari
tas ante porcos/ille peccator eſt peior porco q̄ non
eſt in pctō: igitur. ¶ Rn̄detur negādo minorē ſi re=
cte vellet d3 velle ꝙ plato porrigat ei ſacramētum
eucariſtie in illo caſu. qḋ p3: d3 velle ꝙ nō peccet ſi
non dat peccat ſi dat non peccat. Ad aliud math.
vii. nō infirmatᷣ ꝯclu⁹ ſ3 potius confirmatᷣ: q2 dicitᷣ
nolite proiicere. i. nolitionē habere proiiciēdi mar=
garitas an̄ porcos q̄tum eſt ex parte veſtra. ſ3 non
dixit non ꝓiiciatis margaritas an̄ porcos: interdū
dans peccat et recipiens non/vt in vſuris dans ad
vſurā peccat recipiēs quidā non delinq̄t. ecōuerſo
eſt hic in miſtratione huius ſacramenti. Si dicas ſi
non haberē velle dandi nunq̄3 darē exterius. veru3
eſt: ſed illud velle eſt extortū et non ſincere ſponta
neū. Si dicas medicus dās infirmo medicinā cor=
poralē eſto ꝙ petat quā nociuā cognoſcit peccat: ḡ
medicus ſp̄ūalis dās medicinā ſp̄ūalem puta cor=
pus dn̄i ei cui ſcit nocere peccat/nego ꝯñam et cau
ſa eſt: vnus obligatur dare alter nō obligatᷣ imo ob
ligatᷣ non dare medicinā corporalē/nec rurſus eſt ſi
mile dare furioſo gladiū ſuū et huic ſacramentum
poſtq̄3 ad vnū teneor et non ad reliquū. Si dicas iu
das non petiit euchariſtiā. ḡ ex facto xp̄i nō debeo
dare euchariſtiā. etiam chriſtus reuelauit iohanni
peccatum iude: ergo ſi debeam imitari chriſtu3 de=
beo reuelare pctm̄ ſecretū fratri mei. diſtiguo ꝙ iu
das non petiit / vel verbaliter et ſic concedo. vel
tacite et ſic nego. Ille petit tacite qui ſedet inter
alios capientes ⁊ ſic iudas ſedebat cū apoſtolis in

Prima ꝯcluſio.

Secunda cōcluſio.

Arguitur cōtra primam concluſionem.

Reſpōſio ad argu.

Reſponſio ad idē argūtum

Rn̄ſio ad ſc̄dm.

cena etiam chriſtus ſciebat q̄ iudas peteret inſtanter. Ad aliud dico non debemus chriſtum imitari vbi eſt nobis prohibitum ſicut eſt reuelare ſecretū fratris. ſecus erat de chriſto nō obligato ad leges illas. Cum ſecundo habebat cauſam reuelandi vt inſinuaret apoſtolo eum nichil latere: itē chriſtus dixit illi qui poterat prodeſſe. Forte dicis ſi ſubditus curati petat euchariſtiam qui eſt in peccato occulto extra tempus debitum curatus non tenetur ei dare: ſed curatus non tenetur dare huic euchariſtiam in hac hora ſufficit aliquo iſtorum octo dierum. igitur: maior eſt vera ſi petat quando non teneor dare petam ab eo quare petit et quicquid dicat ei non dabo dum oſtendit ſe eſſe in peccato: ſed nego minorē nunc teneor ei dare cum ſim dans aliis in feſto paſchatis et ipſe petit cum aliis. precepta affirmatiua obligant pro loco et tempore iā eſt locus et tempus. imprudenter facerē ſi dicerem ei petenti in occulto non poſſum tibi dare cōionē ſic petenti pete in publico. aperirem ei viam peccati ſatius eſt aliqua neſcire q̄ȝ ſcire eadem. petis quare chriſtus non monuit iudam in particulari ne accederet. etiam non tenebatur ei dare ſicut de curato dicatur videt eū incorrigibilē et ſatis monuerat dicens. vnus veſtrū me traditurus eſt. Ad aliud dico q̄ non tenebatur ſed ne crimen occultum proderet omnibus et vt daret nobis exemplar faciendi.

Potes hic arguere ſi teneamus dare tali euchariſtiam maxime eſſet imitando chriſtū qui ſuum corpus cōicauit iude: ſed iudas erat publicus peccator: ergo per illud factum teneor dare publico peccatori. q̄ erat publicus patet: erat cognit⁹ apud iudeos et iohannē in cena. et ſic factum erat publicū de ſe. Si dicas: non erat cognitū apoſtolis licet iudeis et non erat notorium. Contra: ex illo ſequitur q̄ ego tranſiens in Scotiam non poſſū reuelare factum publicum et enorme iſtius heretici nuper cōbuſti pariſius quod non eſt concedendum. Reſpōdetur ꝯña eſt nulla cū eſt declaratum auctoritate iuris et notorium. Si ponas q̄ alicui occurrat peccatum non confeſſum quādo eſt in miſſa vel q̄ eſt ſimoniacus vel irregularis vel q̄ non eſt rite ordinatus et per ꝯñs dubitat an eſt preſbiter vel occurrit ei in mentem q̄ mane gentatus eſt. Reſpōdetur: debet deteſtari cū propoſito confitendi ſi non poteſt deſerere ſine ſcandalo benū eſſet q̄ ille qui credit ſe non eſſe preſbiterū ſimulet ſe eſſe infirmū ſi poteſt ſine ſcandalo ſi ſint ſcrupuli leues excutiat eos reducendo ſe ad paſſionem xp̄i.

Cōtra ſecundā cōcluſionem arguitur.

¶ Contra ſcḋaȝ cōcluſionē ar̄. qui fuit notorius pctōr nunc incipit deteſtari ſuū pctm̄ et hȝ magnā contritionē. ergo nūc eſt in gr̄a. ergo non eſt peccator. ergo nō eſt notori⁹ peccator. ꝯña tenet a ſuperiori ſaltē ꝯñaliter ad inferi⁹ negatiue cū diſtributiōe ſuperioris. Si dicas ei adhuc debetur pena pro pctō et ſic eſt in pctō. Contra volo q̄ doluit illa meretrix tribus diebus priuatim tanto dolore ſicut beata magdalena ⁊ veniat et petat ſacramentū euchariſtie: iam non eſt in pctō. Item ſit vna meretrix notoria in vna parte vrbis bene magna et petat in publico vbi ſunt multi qui illud peccatum non cognouerunt tunc curatus ei negans ſacramentum euchariſtie exorbitat: igitur:

Reſpōſio ad argu.

¶ Reſpondetur per propoſitiones. Prima eſt: hec cōſequentia eſt nulla: berta eſt notoria peccatrix: ergo eſt peccatrix: capiendo peccatricem ꝓ ea que eſt in peccato vel cui debetur pena pcti. hoc patet ex argumento. Secunda propoſitio: ſiue ipſa vocetur peccatrix: vel non/ quādo ipſa petit ſacramētū vel michi conſtat q̄ ipſa eſt vere penitēs poſt aliquantum tempus poſſum dare ei corpus dn̄i in occulto ſed non ita cito in publico oȝ q̄ ipſa reparet malefactū per aliquod tp̄s bene viuendo vel intrādo clauſtrū vel bene viuendo in ſeculo: ⁊ tunc ei dabitur ſi ingrediatur clauſtrū ipſa emendat publice: vel poſſum ei iniungere pn̄iam publicam ſi non ingrediatur vel aliis declarare q̄ ip̄a eſt vere penitēs vt ſicut alii ſcandalizati ſunt de culpa ſic edificētur de pena. prime ad thimo. v. peccantem corā om̄ibus/ argue coram om̄ibus vt ceteri timorē habeāt penitenti dūmodo hoc conſtat non negabo penitētiam: et ꝑ conſequens euchariſtiā. patet de relapſo penitente. diſtin. lxxxvj. cap. tanta. et de peni. et re. cap. quia in te. Sed accedendo ad propoſitum de muliere ſecundū circumſtantias quas ego video nō eſt inconueniens q̄ ipſa non ſit in peccato et ei negetur ſacramentū euchariſtie ſi per teſtes falſos om̄i exceptione maiores oſtendatur et conuincatur coram iudice eſſe meretrix publica negabo ei ſacramentum euchariſtie et ipſa eſt notorie peccatrix et in nullo peccato. Ad aliud ſuppoſito q̄ multi ſciūt dicitur ſi valde multi ſciant et ipſa non poteſt negare ſed eſt euidentia facti eſto q̄ non probetur iuridice negabo ei ſacramentuȝ euchariſtie in eccleſia coram maiore numero fortaſſis in decuplo q̄ȝ ſciant/ nec eam infamo ſed ipſa ſeipſam reddidit infamē. illud patet. ij. queſtio. j. que lotharius rex. et cap°lo ſequenti. de manifeſta non requiritur oīm ſcientia dicit gloſa. ſed forte ſufficiunt decez quia reddunt populum. x. queſtione. iij. vnio. ſed non debeo reiicere mulierem que a pluribus opiatur meretrix niſi bene conſtat ſine tergiuerſatione q̄ ſit meretrix. frequenter populo non credendum eſt. Sed petis ſi occultus peccator petit a me qui illud ſolus ſcio per confeſſionem et adhuc non penitet ſed petit in occulto corpus dn̄i pro tempore et loco. dicis et bene ei negabo. Contra queretur de me eccleſie eo q̄ ei renuerim ſacramentum euchariſtiā ſi ego dicam fuit in peccato/ proditor ſum confeſſionis et hoc dicis recte. Si dicam habeo cauſam ſufficientem ꝓ me ſed non poſſum dicere iam indirecte apud doctos do intelligere iſtum eſſe in peccato occulto. Si dicā ego male egi/ mentior ⁊ falſum dico. bene egi. Reſpondetur non dabo ei corpus chriſti in occulto ſȝ quid reſpondendū eſt ſi caſus contingat dicam nō memini me feciſſe aliquam iniuriam et ex ſua malicia. forte intelligetur q̄ ipſe eſt in peccato occulto non me dicente q̄r nunq̄ȝ illud aſſerā pro cauſa dicam ei veniat ad eccleſiam et dabo ei corpus chri-

ſti ꝙ et faciam coram aliis ſi veniat ad locum ſecre
tum inter me et cum iterum negabo vel ipſo conq̄=
rente epiſcopo dicam ſtare conqueritur veniat ad
eccliam dabo ei euchariſtiā vel adducit teſtē vt te=
ſtes et ei dabo ſine pctō ſi nullus adducat ſicut erat
in principio et nunc et ſemper in ſeculorum ſecula
Si dicis de duobus malis minus eſt eligēdū min⁹
malū eſt pctōri ſi infametur ex reuelatiōe criminis
vel ꝙ detur ei hoſtia non cōſecrata q̄ꝫ ꝙ capiat cor
pus chriſti in peccato. igitur. Reſpondetur maior
eſt falſa nullū malum eſt eligēdū pōt peccator dete
ſtari peccatum et eum confiteri et habebit ſacramē
tum ſine peccato nec infamabitur/et fateor ꝙ ei eſ=
ſet minus malum ꝙ infamaretur q̄ꝫ capere et velle
capere corpus chriſti in peccato: ſed mea non inter
eſt anima mea in manibus meis vt ſuperius dictuꝫ
eſt in ſolutione confirmationis primi argumenti ni
chil prodeſſet dare ei hoſtiam non conſecratam. pꝫ
de celebra. miſſaꝝ. capitulo. de homic. licet capiēs
euchariſtiaꝫ plus gratie habet q̄ꝫ capere volens tā
tum peccat credens capere euchariſtiā ſicut eaꝫ ca
piens non dabo ei petenti non conſecratam/ nichil
falſitatis debet eſſe in hoc ſacramento non pōt da
ri regula certa q̄ꝫ grauiter peccat capiens euchari
ſtiā in mortali ſi ſciat ſe eſſe in mortali. reor minus
eſſe peccatum cōedere carnes die veneris in qua=
drageſima ſi ex ignorantia vincibili peccatū eſt mi
nus: et hic potes facere calculationē eundo prope
ignorantiā inuincibileꝫ vt facio de ebrietate. venia
le non impedit collationē gratie in hoc ſacramēto
ex hoc ꝙ indignus capit ſacramentū hoc. vt decla
rat apoſtolus prie corinth. xj. conuincitur ꝙ brutū
Notabile ſacramentū capit: nec danda eſt fides aduerſariis/
nec hoc eſt magis abſonū q̄ꝫ deum eſſe vbicunqꝫ lo
corum et tamen propterea non fit ignominia deo.

¶ Diſtinctionis decime queſtio prima.

Queritur circa hāc diſti⁊ decimā an corp⁹ chri
ſti natū de virgine ſit in euchariſtia. In titulo
queſtionis additur natū de virgine propter hereti
cos qui concedentes panē eſſe in euchariſtia conce
derent corp⁹ chriſti eſſe in euchariſtia. panis eſt ſub
ſtantia chriſti et corpus chriſti ſicut dūi eſt terra et
plenitudo eius. Bifariā aliquid dicitur eſſe in loco
circumſcriptiue quando vna pars eſt in vna parte ⁊
alia in alia totaliter hoc modo mare tyberiadis eſt
in iudea. Aliomodo diffinitiue quando totū eſt in
toto loco et totū in qualibet parte loci: vt angelus
in ſuo loco eſt. Non inſiſto an ſcientia poteſt diuidi
in octo ptes et poni in variis partibus lapidis quo
modo eſſet in loco: non capio diffinitiue eſſe in lo=
co vt tantū valet ſicut eſſe hic et nō eſſe alibi: vt ale
xander et multi alii ſequentes reales faciunt. ſup=
ponamus ſic acceptionem terminorū nec egemus
difficultatibus extrinſecis an ſi vna medietas hu=
ius ligni eſſet circumſcriptiue in loco et alie diffini=
tiue. Duo ſunt hic potiſſimum tangenda. vnum ꝙ
corpus xpi eſt in hoc ſacramento. ſecūdum de mo
do exiſtendi/ primū eſt clarum ex fide. mathei vlt.
ego vobiſcum ſum vſqꝫ ad ꝯſummationem ſeculi
non intelligitur hoc ſecundum eius diuinitatem il=
lam non oportuit promittere cum ſic eſt vbiqꝫ/ intel
ligitur de humanitate eius non in propria ſpecie vt
incedebat in terris. ſecundū illud mathei. xxvj. nā
pauperes vobiſcum ſemper habetis me autem nō
ſemper habebitis/ oppoſitum erat error iohannis
vicleſ. ſaltem ei imponitur. Itē prime corinth. x.
panem quem frangimus nonne participatio corpo
ris dūi hoc non poteſt eſſe niſi corpus chriſti reali=
ter ſit in hoc ſacramento. patet de ſum. trinitate et
fide catholi. caplo. Firmiter. §. vna. oppoſituꝫ erat
hereſis berēgarii. de conſecra. diſtin. ſcda. cap. ego
berengarius. nec valet dicere figuratiue: qꝛ circum=
ſtantia ſcripturarū illuminat intellectū. dicitur h̄ ē
corpus meū quod pro vobis tradet. math. xxvj. cō
ſtat ꝙ ibi loquebatur de proprio corpore. Si dicas
caro non prodeſt quicq̄ꝫ. iohan. vj. nichil eſt hic qd̄
non proſit igitur: hoc eſt verum qui carnaliter intel
ligit ꝙ caro xp̄i manducatur ſicut alia caro cōmu=
nis que in macello venditur. de modo quo corpus
xpi eſt in euchariſtia non eſt facile explicare cū nō
illuſtratus fide ſtuperet quomodo corp⁹ chriſti eq̄
liter magnū cum corpore iacobi alphei ſit ſub par
ua hoſtia et qualiter eius parte. Unde hic ſunt va=
rii modi dicendi ad hoc ſaluandū. vnus eſt mod⁹
ꝙ eſt ordo partium in ordine ad totū ſed non in or=
dine ad hoſtiam ita ꝙ caput cōtinuatur collo ⁊ col
lū humeris et pectori et pedes diſtant: ſed non ē or
do partium in ordine ad euchariſtiam: ſed quelibet
pars eſt ſub qualibet parte euchariſtie. Hunc mo=
dum dicit aliacenſis eſſe ade et ſubtilē et ei non in=
telligibilē: ſed hic modus eſt cōis apd̄ antiquos ſa
pientes in theologia. doctor ſubtilis illuꝫ modū te
net. ricardus de media villa. alexāder de halles. al
tiſſiodorēſis: et ante eū hugo in elucidario ſic dicit:
cum idem corpus quod in cruce pependit/ in ſepul
chro iacuit idubitanter fateamur eſſe in altari et tn̄
hic et q̄ꝫtum ibi fuit non dubium eſt corpus xp̄i i al
tari non carere ſua forma: et denicꝫ omnes antiqui
ſic intellexerunt. Pro illa poſitione argumentatur
doctor ſubtilis ſic. predicatū ſitus eſt reſpectus ex
trinſecus adueniens. ergo deus conſeruatis funda
mento et termino poteſt deſtruere illū reſpectū ex
trinſecus aduenientem ſicut in camino regis haby
lonis erat ignis ⁊ pueri pn̄tes ſed deus impediebat
actionem mediante qua agens dicitur agere deno
minatiue. Preterea argumentatur. quecunqꝫ for=
ma contingenter reſpicit quālibet formā alicui⁹ ge
neris contingenter reſpicit illud genus: ſed corpus
eſſe extenſum et non eſſe ſedens ſtans ſupinū vel re
ſupinū non repugnat: ergo ipſum eſſe extenſum et
non habere ſitū non repugnat: iſte due rationes im
bibunt dubia. Imprimis multi negant omnem re
lationem: et ſic apud eos probatio non haberet fidē
Secundo non videtur imaginabile ꝙ corpus aliqd̄
ſit in aere vel aqua circumſtante imediate quin ſit in
loco. ſecus eſt in vacuo vel extra vniuerſum/ nō eſt
queſtio quin ſtat corpus eſſe et non eē in loco. patet
de primo mobili vel ſaltem primo celo qd̄ licet nō

moueatur eſt tamen mobile. Ruſus in maiore alterius rationis eſt dubietas: opinabile eſt q coloratum non poteſt negari de mixto et tamen quelibet ſpecies eius negari poteſt. vel ſic et magis ad propoſitum de ſitu et magnitudine curuum circulare et rectū pñt negari de a linea/linea tamē negari nō poteſt nec iuuat dicere curuū et rectū habent connotationes pegrinas ad lineam et ꝑ conſequēs nō ſunt eius ſpecies idē erit imponēdo a et b. Alexander de hales dicit quidaꝫ deuotus miratus de modo exiſtendi corporis xp̄i in hoc ſacramento apparuit illi ita magnū ſicut magni pueri et tunc credidit et modū vidit. At ille deuotus modū apparuit cuidā lectori ī theo' qui alexandro ſignificauit vñ apud altiſ' ꝛ alexandrū eſt diſtinctio hic aliqua ſunt ſm naturam vt albedo ſapor aliqua ſuper naturā ſed non ſuper intellectum q accidentia ſint extra ſubiectū/tertia ſunt ſupra intellectū et non ſupra fidem vt de modo exiſtentie huiꝰ corporis in hoc ſacramento modū hunc apud antiquos cōmunē vt potero balbutiendo appire curabo et diſtinctionē prefatā alexandri et altiſ' inanē oſtendere enitar q non tranſcendat intellectum viatoꝝ capere modū exñdi corporis chriſti in euchariſtia/licet antiqui illud dixerunt manſit tenebroſa aq̄ in nubibus aerꝭ in modo dicendi et pondus rei in hoc conſiſtit quō oſtendamus corpus ſeptem pedibus longum poſſe ſtare in parua hoſtia vel cum hoſtia mille peduꝫ imo in qualibet parte eius. non ſufficit dicere ſola fides ſufficit. nulli fideli cadit in dubium qui ibi exiſtat corpus chriſti ſed oñi poſcēti rationem de fide oſtendere operepreciū eſt: Accedendo ad materiā ſuppono pro fundamento q graue ſimplex vel leue mutatur inſtantanee poſitum in vacuo hāc ſuppoſitionem ſupponimus et eſt modus ariſtotelis ꝛ auerrois. iiij. phiſi. et ratio ei plus ſuffragat' q̄ʒ oppoſito. patet exercitato in phia. Suppono vlterius vacuum quadrupedaliter latū et mille paſſuū in altum per aerē et erigatur ꝑpendiculū tante altitudinis ponatur gleba terre pedalis longitudinis ī vertice ꝑpendiculi in hoc inſtanti gleba illa mouebitur vel mutatur non facio vi in terminis iſtantanee an incipiat illa mutatio per primū inſtans eſſe vel vltimum inſtans nō eſſe alibi diſcutit'. capiamus pro noſtro inſtituto primum inſtans eſſe tunc ſic. b gleba pedalis extēditur per pendiculū a mille paſſuū et b eſt ſolum pedalis et a quinq; mille pedū: ergo non inconueniēs corpus magnū habere aliud minoris longitudinis et reſpondens ſm qualibet partem eius b ꝓpterea non eſt quinq; mille pedū nec a tantum vnius pedis. ergo licet corpus xp̄i longū ſeptem pedibus ſit preſens cuilibet parti hoſtie et toti hoſtie nō ſequit' q hoſtia eſt equaliter magna cum corpore chriſti nec ſequitur corpus chriſti reſpondet ꝑue hoſtie et cuilibet tertie vel quarte eiꝰ. ergo eſt penetratio partium cū non ſequatur b terra metitur ꝑpendiculū ab extremo ad extremū et medium. ergo partes a penetratiue ſe habent imo maior apparentia eſſet q medietas ſuperior et inferior b glebe ſe penetrarent cum in eodem inſtanti ſint in eodem loco vero vel imaginario/et tamē nō ſequitur vt patet intelligenti. Forte dicis deus nō poteſt tenere b pedale in toto illo ſpacio imaginario per tempus. propoſitum analogiā habemꝰ dato q non poteſt/ſed nego q non poteſt per tempꝰ. que repugnantia eſt. nō ſequitur a non protenditur vltra b et quodlibet punctum mediū a habet punctum in b reſpondens. ergo a non eſt maior b. patet in inſtanti mutationis antecedēs eſt verū et cōſequens falſum et ſicut b reſpondet a ita cōtra a reſpondet b vt vicinus vicini vicinus. Si dicas tunc ꝑit omnis via menſurandi vnum per aliud hoc nego naturaliter conſequentia eſt bona hoc eſt nō preſuppoſito miraculo licet naturaliter leue ſimplex moueretur in inſtanti in vacuo et metiretur ꝑpendiculum tñ hoc eſt preſuppoſito miraculo non poteſt vacuum eſſe naturaliter in ſenſu compoſito/ſi eſſet vna tela panni in vacuo ita longa ſicut olim turris babilonica vel protenſa ad celum et caderet vlna ī hoc inſtanti non tranſcenderet telam nec contra. Rurſus ſi eſſet vna linea infinite longa orientē verſus terminata ꝑiſi angelꝰ poteſt naturaliter ſibi relictus mutare ſe per totam lineam et poteſt ſtare ſic mille ſctis. ergo idem deus poteſt facere de corpore. Inſuper anima indiuiſibilis et angelꝰ ſunt in corpore extenſo et non extenduntur et intelligētia mouens celum ſm ariſtotelē. ergo ecōtrario deus poteſt facere magnum corpus ipſo non variato intrinſece ſe habere cum quocūq; corpore q̄ʒtūcūq; paruo. cōſequētia videtur bona et antecedens concedendum ergo et conſequens. ſi non adhereas cōſequentie hoc eſt q frequenter adheſiſti antecedenti cōſequenti non incepiſti adherere. prima frōte videtur conſequentia non habere apparentiam ſʒ cū loquimur de potentia dei cōſequentia eſt admittenda. Si dicas te non capere in radice ſic neſcis dare cauſam q̄re vnus gradus caloris remouetur ab aq̄ ante alium/et quare baculus vniformiter fortis citius frangitur in vna ꝑte q̄ʒ alia de intenſione actuū ſinchathegoreumaticoꝝ et quare nilꝰ ſole exiſte in cancro tantūmō inundat egiptum et eius latus diſcurſus vel anguſtus extra alueū eſt p̄ſagium fertilitatis vel ſterilitatis vix ſcio oſtendere modum de curſu fluminum paradiſi viſo q curſus habent ad varias differentias poſitionū et ſinus arabicus mediat inter tria illiꝰ fluuia et originē a meridie vbi cōiter ponitur paradiſus/ſed de hoc loquimur i. xvij. diſtin. ij. per iſta vides modum rationabilem tenēdi quō corpꝰ chriſti eſt in euchariſtia. ſi ingenioſi ingenue fateantur ſe materiā intelligere conſequens eſt vt indoctum vulgus aſſentiat ſicut mater mea michi dicenti. collegiū montis eſſe ſitum in vniuerſitate pariſienſi fidem daret q̄ nunq̄ʒ fuit in gallia. Ex tota poſitione dicendum eſt q pes diſtat a capite ꝑ ſex pedes in ordine ad totum et nulla eſt cōfuſio ꝑtium inter ſe/ſed quelibet pars in ſua naturaliſſima diſpoſitione ſed in ordine ad hoſtiam et quālibet eius partem quelibet pars corporis xp̄i et to=

tum corpus chriſti eſt. ſecundo patet ꝙ manus dextra poteſt tangere ſiniſtram et e conuerſo. ⁊ ꝙ calor cordis in ordine ad totum non eſt cum frigiditate cerebri. Si ponas hoſtiā corruptam ꝙ deus ſic maneat cum aere vicino non eſt maior difficultas a dictis: ſed ſi ponas ꝙ corpus chriſti nullibi ſit niſi in hac eucariſtia et ſpeciebꝰ deſinentibꝰ/ vbi erit. dico ponis caſum preter legem ſed illo admiſſo erit vbi voluerit deus/ nunc autem deſinētibꝰ ſpeciebꝰ ſoluꝫ corpus chriſti deſinit eſſe ſub eis nec ꝓpterea incipit eſſe in celo cū ibi eſt. ſicut abſciſo digito anima deſinit informare illam quā ante informauit.

Ulterius patet. corpus chriſti eſt ī eucariſtia modo organico et in eo eſt q̄ntitas continua ſiue diſtinguatur a re q̄nta ſiue non. ſi petas an ſit ibi ſub modo q̄ntitatiuo dico nomīa ſignificāt ad plm / eſt ſub modo q̄ntitatiuo intrinſece ſed non eſt extenſe cum hoſtia circumſcriptiue/ ſed ſub qualibet eius parte. ſi petas an caput corporis xp̄i ſit extra hanc hoſtiam ſimiliter et pedes. dico ꝙ ſic in celo et in alia eucariſtia non autem ſi ſolum eſſet in iſta nec eſt in aere vicino huic hoſtie extra hoſtiam non loquendo de aere hoſtiam circumdante chriſtus tamē eſt in aere et vbiqꝫ licet non ſit vbiqꝫ homo chriſtus iſto modo ſic explicato. Inane eſt reſpondere argumētis ohā huius gabrie. et aliorū artꝰ ꝓcedunt ex hoc ꝙ non eſt itelligibile ꝙ magnum corpus ſit cū paruo qđ ſuperius niſi ſumus retexere nō tranſcēdere intelligentiam viri. alie rationes poſſunt dirigi cōtra hunc modū de actione et de illo quod ibi apparet ſed de hiis futurus eſt ſermo. Si petas an corpus chriſti ſedet vel ſtat in eucariſtia. Reſpondet corpus chriſti ī eucariſtia ſedet. patet. hoc corpꝰ xp̄i in celo ſedet ad dextrā dei patris hoc corpus chriſti in celo eſt hoc corpus chriſti in eucariſtia. ergo corpus chriſti in eucariſtia ſedet expoſitorie ⁊ premiſſe clarent/ ſed iſta ſeſſio venit a loco ī quo eſt circumſcriptiue. Secunda propoſitio/ corpus xp̄i non ſedet in eucariſtia nec ſtat ī eucariſtia/ hec differt a priori et per eam denotat ꝙ ſeſſio prouenit in eucariſtia ſed hoc eſt ſ'm. ſedere/ ſtare iacere ſunt de predicamento ſitus variat varius modus ſituandi ꝑ ſe denominationem iſtoꝝ predicatoꝝ per hoc ꝙ partes in ordine ad locum extendunt homo dr ſedere vel ſtare nec reſpicias ad locum ſolum verum ſed imaginarium vt in vacuo cauendo ab ampliatione termini imaginat. nec ſequit pedes corporis chriſti ſunt in ſuperiore parte eucariſtie et caput eſt in inferiori vel caput eſt ſuperius in hoſtia et pedes inferius. ergo ſtat ſuper caput vel pedes. ſi homo mutaretur ſubito in eodem inſtanti pes eſt in vertice perpendiculi et caput prope terrā. ſicut non ſequitur diameter hoſtie non extenditur vltra diametrum corporis xp̄i nec cōtra. ergo ſunt eq̄lis magnitudinis vel corpus chriſti eſt circulare cum hoſtia. accipe analogiam per corpus quadratū cadens prope perpendiculum aliter figuratuꝫ. nō eſt opus ire ad ſeſſionem intrinſecam nō imagieꝝ corpus chriſti includi in concauitate hoſtie ſed ſicut albedo erat penetratiue priꝰ cū toto pane trāſſubſtātiato pane dato ꝙ nō eſſet corpus xp̄i quod eſt deo poſſibile nulla adhuc eſt concauitas in pane ſed cū panis tranſſubſtātiat ī corpus chriſti albedo et corpus xp̄i vnitiue ſe habent ita ꝙ ſi diameter albedis eſſet palmalis quo ad ſpiſſitudinem corpus chriſti eſt in qualibet parte ſuperficiali ſicut ī interiori q̄libet. panis tamen eſt circumſcriptiue ī loco et eucariſtia tranſſubſtātiato pane. corpus chriſti tamen eſt diffinitiue ī eucariſtia ſuperficie a aeꝝ immobilis palmū vel alterius corporis eſt locus eucariſtie ⁊ locat etiā corpꝰ chriſti non tamen eodēmō. Petis an corpus chriſti videatur in eucariſtia dicit ꝙ ſic ſortes videt qꝛ calor eius videtur cāpana auditur ꝑ accidens gratia ſoni. dicimꝰ nos vidiſſe regē qñ veſtem vel clamidem in dorſo eius vidimꝰ. ad videndum aliqua ſufficit videre aliquod eoꝝ inter q̄ eſt colligātia naturalis vel voluntaria ſicut apoſtoli viderunt deum in terris qꝛ humanitatem aſſumptam a verbo viderunt ſed ſic eſt ꝙ eucariſtiā videmus cum qua eſt colligātia in ordine ad corpus chriſti. ergo ad veritatē iſtius video corpus xp̄i ſufficit videre eucariſtiam cōiunctam. ſi albedo eſſet preſens ſemper faciei ſortis et nō inherens. non minus diceremus nos ſortem videre q̄ꝫ ſi inhereret/ propterea non oportet currere ad ſenſum ip̄ropriū cum aliacēſe in ſuo quarto. Alioꝝ eſt modꝰ ꝙ q̄ntitas continua ſeparatur a corpore chriſti et ſubſtantia nō eſt extenſa ſine q̄ntitate et ſic q̄libet pars corporis chriſti eſt cū alia in tota eucariſtia. aliis placet ꝙ q̄ntitas continua eſt res q̄nta ſicut recitat de media villa ad longū hunc modū quē vocamꝰ nominaliū et quelibet pars eſt cum alia. ſi deus poteſt facere duo corpora de predicamēto ſubſtātie diuerſa ſe penetrare quare nō poteſt facere duas medietates eiuſdem cōtinui ſe penetrare et ſic ſine ſtatu ꝙ quelibet ſit cuꝫ qualibet. ſ'm iſtos duos modos corpus chriſti in eucariſtia non eſt magnuꝫ actu nec extenſum in eucariſtia iſti duo modi ꝑū differunt niſi in vno tangente philoſophiā de quo iferiꝰ Sed contra priorem modum arguitur ex eo ſequitur ꝙ aliq̄d perfectionis accidentalis deficeret ab hoc ſacramento puta q̄ntitas hoc eſt inconueniens igitur/ hec ratio non vincit cū ſ'm bonauētura et facientes hanc rationē non inconuenit ꝙ reſpectꝰ extrinſecus inſit corpori in celo ꝙ ei non inhereat in hoc ſacramento. opinor ꝙ deus poteſt oē accidens abſolutū et reſpectiuū ſeparare a ſubſtantia cōſeruando ſubſtantiam. ¶ Cōtra vtrūqꝫ modū argumentor tūc erit confuſio partiū chriſti cerebrū pes et collum et oſſa cum oculo nec magis collum mediabit inter caput et pectus q̄ꝫ pes nec partes manebunt organice. Item ſeparando ſubſtantiam videntur partes eſſe non connexe ꝑtes inq̄ꝫ ſubſtantiales Sc'ds iſtorum modorum poteſt defendi a cōtraditione licet antiqui illum repudiauerūt/ illum okam aliaco et pleriqꝫ alii / extictos cineres ignire runt. poſſunt modū ſancti thome et durandi citare in medium et illos impugnare ſed non conducit

Placet michi pmus modus qui videtur eſſe con=
formis ſanctis patrib⁹ ſaluat omnia ſine confuſio=
ne aia non debite informat partes niſi organicas
ſaltē partialiter dicente ariſto.ij.de aia.anima eſt
actus ſubſtantialis corporis phiſici organici in po=
tentia vitam habentis illud tamen de potētia abſo
luta non cōcludit.datur homo vtroq͡ʒ pede orbat⁹
et vtraq͡ʒ manu.in partibus aliquib⁹ vt perhibent
homines viuunt ſine capitibus/licet aliq̄d propor=
tionabile habent capiti/ſed poteſt deus conſeruare
animam in pectore vel quauis alia parte pure ho=
mogenia quā ante informauit non ſolum preſentia
liter ſed iformatiue nec videtur eſſe neceſſaria extē
ſio ad iformationem cum poteſt deus ponere duo
corpora de predicamento ſubſtātie in eodem loco
proprio poteſt ponere duas medietates ꝯtinui ſub
parte vnius medietatis/et hoc totum ſub ſecunda
parte proportionali et ita per omnes eundo verſ⁹
partes minores ſemper anima informante/ſed il=
lud non videtur ita decens ꝙ fiat hec cōfuſio i cor=
pore chriſti etiam eſt perdifficile intellectu quō col
lum plus vnitur capiti ꝙ̄ pes.nullaten⁹ eſt partiū
confuſio dato ꝙ omnes partes ſint in eodem loco
dūmodo ordo intrinſecus in corpore ipſo.vtor tn̄
crebro modo loquendi aduerſarioꝝ ad videndum
quid rationes valeant et ob alias difficultates im=
mergentes/ſed qꝛ inter arguendum dicebatur co=
loratum non poteſt negari de mixto tranſeūter cō=
tra hoc faciam aliquas rationes probando ꝙ colo
ratum poteſt negari de mixto ſubiecto etiā ſuppo=
nente. Cum primo capiatur vnū corpus remiſſe al
bum puta vniformiter album vt duo illud non eſt
coloratum:quod probo.non eſt album nec nigrum
et ſic de aliis igitur. Cum ſcdo ſigno vnum alte=
rans intrinſecum corruptiuum albedinis in b cor=
pore pedali pure ſucceſſiue et ꝙ nigredo pure ſuc=
ceſſiue introducatur et non ponatur minimū natu=
rale vel maximū qd̄ nō produci in inſtanti ſicut po=
teſt defendi in iſtis omogeniis tunc tota albedo ſuc
ceſſiue corrūpitur: ergo deſinit eſſe ꝑ primū iſtans
ſui non eſſe.ꝛ tunc ſic.vel eſt aliqua nigredo in hoc
ſubiecto et hoc non qꝛ tunc illa produceretur in in=
ſtanti qd̄ non eſt dicendū/ſ͡ʒ icipit in illo inſtanti ni=
gredo per vltimū inſtans non eſſe nigredinis:ergo
in illo inſtanti illud corpus non eſt coloratum quia
queritur quo colore. Cum tertio de ſcuto cui⁹ vna
medietas eſt alba et altera nigra quelibet ſpecies
colorati negabitur de pronomine demonſtrāte ſcu
tum:ergo et genus. Cum quarto.rubeus ex vere=
cundia nullo colore eſt coloratus:igitur non rube⁹.
patet ex predicamento qualitatis non ſufficit deno
minare ſubiectum rubeum niſi fuerit permanenter
Cum quinto.ſupponatur ꝙ qualitates contrarie
vel due eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime cū eis ſint in
eodem ſubiecto extenſe per totum duo gradus al=
bedinis et duo nigredinis illud corpus eſt colora=
tum tame͡ʒ nulla ſpecie coloris coloratū nec ſimul
eſt album ꝛ nigrum.quod probo.nulla ꝑs eſt alba ſi
militer nulla pars eſt nigra:ergo totum non eſt al=
bum et nigrum alioquin das michi modū ſuſtinen
di ꝙ vnum corpus eſt album et viride et nullam vi
riditatem habet quod eſt abſurdum. Ad primū di
citur ꝙ illud eſt coloratū q̄cū q͡ʒ remiſſus color ſuf=
ficit ad denominandum ſubiectum coloratum ex
communi vſu. Secunda propoſitio:tale corpus nō
eſt album:hoc patet.quē admodū medietas vnius
corporis alba non ſufficit denominare totum albū
ſm extentionem/nec medietas albedinis quo ad in
tentionem ſed albedo vt duo eſt citra medium al=
bedinis. Tertia propoſitio vniformiter capiendo
coloratum ſicut album.illud corpus non eſt colora
tum qꝛ non habet colorem ſufficientem denomina
re totum oportet habere vltra medium et hoc mō
clarum eſt ꝙ mixtum eſt coloratum eſt in materia
continenti nec ſic cepit ſ͡ʒ vt tantum v͡ʒ ſicut habēs
colorem ſm totam vel maiorē partem extenſionis.
hoc addideri ſi corpus infinitum habeat colorē pe=
daliter extenſum reſiduo ſine colore totū non de=
bet dici coloratum. Quarto dico nichil ad a eſto ꝙ
mixtum eſt coloratum eſt mere contingens natura
liter etiam loquēdo. Ad ſecundum reſpondetur cō
cedendo in illo inſtanti vt argumētum bene ſcindit
corpus non eſt coloratum quimo non habet colo=
rem ſed imediate poſt hoc habebit. Et ex illo ſeq̄=
tur ꝙ nulla potētia viſiua pro iſto ſtatu poteſt illud
corpus in illo inſtanti videre qꝛ non eſt coloratum
imo nec forte parū ante illud inſtās nec paulopoſt
propter remiſſum colorem qui non ſufficit imuta=
re potentiam viſiuam. Ad tertium argumentum
reſpondetur per duo:primum eſt ꝓbabile ꝙ illud
corpus non eſt coloratum.patet.nulla ſpecies colo
ris/in concreto predicatur de illo.ergo nec gen⁹:cō
ſequētia eſt apparens vtrobiq͡ʒ a ſcutū nullo colore
eſt coloratum vt patet per aſcenſum:ergo nō eſt co
loratum ſed eſt colorata due medietates duob⁹ co
lorib⁹ coloratum/et tunc coloratum ſic diffinit eſt
res habens colorē ſufficientē denoiare ſubiectum.
Scdo dr̄ ꝙ eſt coloratum ꝛ tūc op͡ʒ ſic diffinire eſt
res habēs colorem vel colores ſufficientē vel ſuf=
ficientes denominare totum et concedit ꝙ nullo
colore eſt coloratum ſed ſufficit ꝙ coloribus et ne=
go hanc conſequētiam genus predicatur de prono
mine demonſtrante hanc rem:ergo aliqua ſpecies
illius generis hoc non tenet in terminis ponibilib⁹
tu noueuīltimis ꝑdicamētꝭ ſaltem non oportet iter=
dum tenet ſi b eſt color eſt albedo vel nigredo vel
aliqua inferior. Ad quartum dicitur ꝙ talis eſt ru=
beus in illo caſu realiter ſed vulgariter ab illo colo
re nō denominatur. Ad quintum dicitur ꝙ eſt al=
bum et nigrum et nulla pars eſt alba nec aliqua ꝑs
eſt alba nec aliqua pars eſt nigra ſufficiens habere
albedinem et nigredinem. Ex his non euellis pro
poſitionem in ea dicebatur non eſſe inopinabile na=
turaliter ac ſi de ſoliditate illius propoſitionis pa=
rum curaremus. Arguitur et potiſſimum cōtra po
ſitionem que ponit penetrationem partium intrin=
ſecaꝝ ſequeretur ex hac opinione ꝙ eſſet infinita al
bedo in digito chriſti:conſequens non videtur di=

cendum:ergo nec antecedens et ꝙ ſequatur ſic ar=
guitur:ſi tota albedo extenſa vt quattuor in corpo=
re pedali ponatur imedietate illa erit i duplo albior
ſi in quarta illa erit i quadruplo albior ꝙ̄ antea:hoc
patet qꝛ habet iā ſexdeci gradus albedinis et ſic cō
ſequenter per partes ꝓportionales ꝓportione du
pla ſemper eundo verſus partes minores intēſior
erit albedo et per conſequēs pars illam habens al
bior ſed quādo eſt idiuiſibiliter i loco ſunt pluries
partes ſimul penetratiue. Item clariꝰ et meliꝰ ar=
guitur ſic:diuidēdo corpꝰ pedale vniformiter albū
vt quattuor hic eſt infinita multitudo partiū ꝓpor=
tionalium albedinis ſincathe⁼⁼ et cathe⁼⁼ infinita
equalis intentionis:ergo ſi ſimul ſunt penetratiue
erit albedo infinita intenſiue. Huic argumento re=
ſpondetur negando conſequentiam et cauſa eſt qꝛ
illa albedo non facit aliquod vnum intenſiue quia
albedo que erat in pollice non eſt inheſiue i indice
ſed ſolum in pollice et albedo q̄ eſt inheſiue in vna
parte pollicis non ineſt alteri eſto ꝙ albedines dua
rum partium ſunt eque preſentes.dabo tibi analo=
giam ſi eſſent infiniti angeli creati a deo in eodem
loco adequato et reputo deo poſſibile et ſi haberēt
noticias eiuſdem ſpeciei non eſſet aliqua vna noti=
cia intenſiue infinita ex eis qꝛ non inherēt eiſdē ſub
iectis et albedo hoſtie eſt ita preſens digito xp̄i ſi=
cut eius albedo q̄ ei inheret et tamē propterea digi
tus non eſt albior nec ex hiis ſequitur ꝙ albedo et
nigredo oculi ſunt in eodem ſubiecto/ſed bene i ꝓ=
ximis. Contra illud arguitur ſuppono fortē ſic eſſe
in loco deꝰ poteſt illud facere ſicut de ſuo bn̄dicto
corpore ꝙ ſit idiuiſibiliter i loco cum ſua albedine ſi=
cut eſt de corpore chriſti/corrumpat deus fortē ſua
albedine ſic remanēte penetratiue ſicut ante iā erit
albedo infinita intenſiue. Reſpōdetur fortaſſis nō
faciunt magis vnum ꝙ̄ antea ſi deus voluerit ⁊ idē
videtur iudicium ſi eidē ſubiecto inhereant.propo
ſitio ariſtote.v.methaphiſice duo accidētia ſolo nu
mero differentia non poſſunt inherere eidē qui con
ſtituant aliquod vnum de potentia dei teneuem locū
habet ſed dato ꝙ deus non ipediat qui ſit aliquod
vnum diceur forte ꝙ non eſt albedo intenſiue infi=
nita qꝛ non ſufficit habere infinitas partes equales
non cōmunicātes vni certe date nec iſti vel illi cer=
te date ſed amplius requiritur ꝙ ſi illa qualitas eſ=
ſet extenſa gradualiter ꝑ partes equas redderetur
infinita albedo extenſiue et intenſiue quod nō con=
tingit ibidē ſi albedo vnius gradus ponatur ſuper
vnum pedale extēnſa ſicut antea et alius gradꝰ ſu=
per aliud pedale et ſic cōſequēter nō inuenirēt tot
partes equales ſufficientes facere infinitum. Con
tra hoc arguitur qꝛ per illum modū non eſt poſſibi
le tibi probare ꝙ eſt infinita noticia vel qualitas vel
habitus ſpiritualis qꝛ currere potes ad extenſionē
Item vni certe date habere infinitas partes equa=
les non cōmunicātes videtur eſſe cōpleta ratio in=
finiti. Preſati oībus in illo caſu dico ꝙ albedo q̄ eſt
in digito chriſti ſi eſſet ſeparata a ſubiecto illa albe
do eſt infinite intenſa.modus ſe habendi multū fa=
cit.ſi eſſet vna ſuperficies lata bipedaliter et infini=
te longa verſus orientem vniformiter alba vt vnū
tota illa non eſt infinite alba ſed finite ⁊ tota albedo
eſt finita:qꝛ non ſunt infinite partes equales nō cō=
municantes vni certe date in eadē parte ſubiecti ſꝫ
ſi tota illa albedo poneretur in vna pedalitate eſſet
infinita intenſiue et ſubiectum infinite album et ſic
aliqua tota linea eſt nūc finite alba et tamen ipſa to
ta poteſt effici infinite alba ſine additione albedi=
nis: probatio illa pedalitas eſt infinite alba poſtea
deus in prima parte proportionali hore future ca=
piat ſecundum gradū et ponat in pedalitate ſequē
te quartum ſextum octauum et ſic alternati in inſtā
ti terminante horam ſcda pedalitas erit infinite al=
ba et iterum capiātur ſimiles partes quia ſemper
remanet infinita albedo et dabis totā infinite albā
ſine additione albedinis nec te moueat.numꝙ̄ illo
modo verum erit dicere tota linea eſt alba ſm ſe et
quālibet partem qꝛ accipe primā partē proportio=
nalem hore et in prima parte proportionali eiuſdē
partis faciat deus vt ante et reducas caſum et ha=
bebis concluſionem. Sed contra iſtud argumen=
tor ex iſto oportet dicere calidum vt octo producit
infinitum calorem intenſiue et ſic aliquid producit
vltra gradum ſue perfectionis.patet.ignis calidꝰ
vt octo poteſt producere calorem vt octo i vno li=
gno diffinitiue in loco habente partes penetratiue
poſtea corrumpat deus lignum conſeruando calo=
rem extra ſubiectum erit calor infinite intenſus.
Reſpondetur negando ꝙ ignis calidus vt octo im
mediate producat calorem ſupra octo nō extra ſub
iectū qꝛ tūc crearet et dato ꝙ produceret extra ſub
iectum calorem ſuper octo non induceret nec i ſub
iecto/ſed deus capit calorem ꝓductum ab illo igne
et facit formam infinitā ꝑ deſtructionē ſubiecti vel
partes ponendo ſimul. Idem argumētum potes fa
cere de calore producto nūc in ligno ab a igne quē
deus poteſt ſic diſponere in hoc ligno vel alio faciē
do calorem infinite intenſum calor productꝰ a deo
vel igne in hoſtia cōſecrata vel cum hoſtia videtur
calorem priſtinum intendere. Secundo arguit
ſi corpus chriſti inciperet eſſe ſacramentaliter in ſa
cramento eucharíſtie hoc eſſet per motū localem
hoc eſt falſum igitur.ꝙ ſequitur patet.priꝰ nō erat
in hoc loco et erat et nunc eſt in hoc loco:ergo mo=
uetur ad hunc locum/ꝙ non mouetur localiter pa=
tet.qꝛ nō relinquit terminum a quo ſcꝫ celū dicen=
te beato aug.pſal.liiij. donec finiaꝛ ſeculū ſurſum
eſt dominus. Reſpondetur ſupponendo ꝙ triplex
eſt motus quidā acquiſitiuus tantū vt quando mo
bile acquirit nouum locum priorem non perdendo
vt quando limax ſe dilatat ſm vnam partem alia
parte remanente in eodē loco.aliquis eſt motꝰ de=
perditiuus tantū vt quando limax iterum reſtringi
tur et retrahit ſe Exēplum primi melius eſt quan=
do corpus chriſti incipit eſſe in hoc loco demōſtran
do ſacramentum eucharíſtie et non dimittit locum
in quo prius erat. Exemplum ſcdi quando corpꝰ
chriſti deſiuit eſſe ſub ſpeciebus panis vel vini acq

ſitiuus et deperditiuus vt quando mobile dimittit
vnam partem loci in qua prius erat et acquirit no=
uam partem. Preterea notandũ eſt ꝙ proprie lo=
quendo ſicut philoſophi loquũtur de motu ad hoc
ꝙ mobile moueatur localiter oportet ꝙ relinquat
terminum a quo et tranſeat per medium ſecundũ
ſe vel partes eius propter motũ circularem quod
hic non contingit. corpus chriſti in inſtãti terminãti
prolationem verboꝝ hoc eſt corpus meum incipit
eſſe in hoc ſacramento euchariſtie et nõ tranſit per
medium nec relinquit celum. non implicat ꝙ relin
quat celum ſi deus voluerit et non tranſeat per me
diũ eodẽmodo poteſt ire per mediũ non relinquẽ
do terminum a quo. hoc modo poterat corpus bea
ti ambroſii eſſe turonis non tranſcẽdo per alpes in
ter mediolanum et turonas. Aliomõ aliquid exten
ſo termino dicitur moueri localiter hoc eſt quando
eſt in vno loco in quo priꝰ non erat ſuppoſito ꝙ pꝰ
erat in alio loco. hoc additur propter illud qd̃ pmo
generatur in illo inſtanti generationis eſt in loco in
quo prius non erat ⁊ tamen non mouetur localiter
Ex hiis patet ſolutio argumẽti. ¶ Tertio arguit
ſequeretur ſm illum modum de penetratione par=
tium ꝙ idem corpus eſſet extenſum et nõ extẽſum
conſequens implicat ergo et antecedens: et patet
conſequẽtia. illud corpus in celo eſt extẽſum ergo
eſt extenſum et eſt non extenſum in ſacramento: g̃
eſt non extenſum/ſimiliter idem corpus eſt lõgum
ſeptem pedibus et ita breue ſicut hoſtia digitalis.
patet de corpore chriſti in celo quod eſt ita lõgum
ſicut corpus iacobi alphei et in ſacramento non ſic
extenditur. hoc argumentum non vinceret poſitio=
nem/cõſequenter ad eam ponũtur iſte propoſitio=
nes. Prima eſt corpus xpi in celo eſt lõgum ſeptẽ
pedibus ſupponatur illa q̃titas conueniens natu=
re humane. Secunda propoſitio. corpus chriſti in
ſacramento euchariſtie eſt longum ſeptem pedibꝰ
probatur. hoc corpus chriſti in celo eſt longũ ſeptẽ
pedibus hoc corpus chriſti in celo eſt hoc corpus
chriſti in ſacramento euchariſtie: ergo hoc corpus
chriſti in ſacramento euchariſtie eſt longum ſeptẽ
pedibus: ꝯña tenet expoſitorie i tertia figura vł a re
ſoluẽtibꝰ ad reſolutã ſic/hoc eſt lõgũ ſeptẽ pedibꝰ
et hoc eſt corpꝰ xpi in ſacraᵗᵒ euchaᵉ igiť. probatur
cõcluſio aliter emptimematice bene ſequitur hoc
corpus chriſti in ſacramento euchariſtie eſt lõgum
ſeptem pedibus in celo: ergo in aliquo loco: g̃ eſt
longum ſeptem pedibus. Tertia propoſitio: hoc
corpus chriſti in hac hoſtia eſt longius iſta hoſtia.
probatur. hoc corpus in celo eſt longius hac hoſtia
hoc corpꝰ in celo eſt hoc corpꝰ in euchariſtia igiť.
Quarta propoſitio. hec eſt negãda. hoc corpus xpi
in hoſtia eſt breuior hoſtia. eodẽmõ potes probare
tales. hoc corpus xpi in hoſtia ſedet ad dextrã dei
patris/ hoc corpus in euchariſtia fuit in vtero bea=
te virginis/hoc corpus in euchariſtia fuit crucifixũ
a iudeis. Sed dubiũ eſt an hec debeat concedi. hoc
corpus eſt extra euchariſtiam bene eſt/in aliquo lo=
co q̃ non eſt in illa euchariſtia eo mõ quo habet eſſe
in celo/ ſed videtur propter negationem incluſam
inferre hanc non eſt in hoc loco. difficultas ſtat i ter
mino pctes eam concedere potes eam negare hoc
corpus chriſti aſcendit hoc corpus chriſti deſcẽdit
ſuppoſito ꝙ vna hoſtia aſcendit et altera deſcendit
ſed nunq̃ꝫ concedendum eſt aſcendit et non aſcen=
dit. hoc corpus in ſtomacho meo eſt i celo empireo
quando capio corpus precioſum chriſti et ſic verifi
cantur illa carmina q̃ recitat bernardꝰ in cap̃. firmi
ter. de ſumma trĩi. et fide catho. Rex ſedet in cena
turba cinctus duodena Se tenet in manibꝰ ſe cibat
ipſe cibus Rex id eſt chriſtꝰ rex/domini eſt terra et
plenitudo eius ſm diuinitatem/ reliquũ eſt clarum
non ſtando in negatione de extra bene poteſt conce
di in illo caſu idem corpus eſt intra ſe et extra ſe.
Quinta propoſitio pꝛĩcipalis eſt corpus chriſti non
eſt longum ſeptem pedibus in ſacramento. hoc pa
tet. hoc corpus chriſti eſt longum ſeptem pedibus
in euchariſtia duo dicit/ vnum eſt ꝙ illud corpꝰ hꝫ
ſeptẽ pedes i lõgitudiẽ / aliũ eſt ꝙ illa lõgitudo ſca
turiat ab euchaᵃ qd̃ fłm ẽ: ſꝫ illa h̃ corpꝰ in euchaᵃ
eſt longũ ſeptẽ pedibꝰ: nichil aliũ dt̃ niſi ꝙ h̃ corpꝰ
qd̃ eſt exñs in euchariſtia habet ſeptẽ pedes in lõgi
tudine non curando ſiue in euchariſtia ſiue nõ. Ex
illo correlarie ſequitur ꝙ ille non contradicũt hoc
corpus in euchariſtia eſt longum ſeptem pedibus
et hoc corpus non eſt longum ſeptem pedibus i eu
chariſtia hoc patet tũ primo non habent eadem ex
trema. ſcd̃o nõ eſt eadem appellatio. tũ tertio a po
ſteriori ſunt ſimul vere. Secundo ſequitur: hec cõ=
ſequentia eſt bona hoc corpus eſt longum ſeptem
pedibus in euchariſtia: ergo hoc corpus in eucha=
riſtia eſt longuꝫ ſeptem pedibus non tamen cõtra.
intelligenti logicam hec ſunt peruia.

¶ Diſtinctionis decime queſtio ſecunda.

Queritur ſecundo circa hanc decimam di=
ſtinctionem. an implicet contradictionem
idem corpus numero eſſe circunſcriptiue
in diuerſis locis. duo ſunt hic modi opinandi varii Notabile
quoꝝ vnus affirmatiue reſpondet quem multi imi
tati ſunt ſanctus thomas egidius romanus henri=
cus de gãdauo et durandus. Alia eſt opinio quam
tenet alnř. et alexander de halles queſtione. xliiij.
partis et duns. Ad materiam pono hanc cõcluſio= Concluſio vnica.
nem. nullam contradictionem implicat idẽ corpus
eſſe circũſcriptiue in pluribus locis totalibus quã
concluſionem ſic probo. in legenda ſancti martini
legitur ꝙ ſanctus pater ambroſius ipſo celebrante
mediolani ſimul interfuit exequiis ſancti martini
cum inter celebrandũ mediolani ſtetiſſet diu fatiga
to populo acceſſit clericus dñe hora eſt nimis tar=
da at ille eram turonis ⁊c̃. vide legendam non po=
tes dicere ꝙ idiuiſibiliter erat turonis cantans le=
ctiones nulla eſt tibi fuga niſi legendã negare illũ
idem patet de corpore beati baldredi qd̃ in tribus
locis dicitur eſſe aldhamẽ pſtoñ et tynygamẽ trita
eſt hiſtoria apud glegornũ et partes illas. ppterea

erguitur ratione facere idē corpus in duobus locis
in vno circumſcriptiue et in alio diffinitiue eſt pone-
re idē corpus in duobus locis et cum hoc aliud mi
raculum q in vno indiuiſibiliter ſe habet: ergo faci
lius eſt ex parte facti facere idem corp⁹ circumſcri-
ptiue i trib⁹ locis q in duob⁹ locis ꝛ i vno nouo mi
raclo. Tertio arguit ad idē ille equus i a inſtanti ge
nerat equū piſiū (ſit ita) quare i eodem inſtanti de⁹
producere non poteſt rome eundē equū et ſic idem
erit in duobus locis. Preterea illud nō implicat: ġ
deus poteſt illud facere. conſequentia tenet p ma-
ximam theologicam: antecedens patet ſoluēdo ra
tiones aduerſariorū et etiā inducendo fortaſſis ita
apparentes q̄ omnes infra ſoluentur/ hec cōcluſio
non eſt michi dubia. Preterea ponat ſortes i duo-
bus locis diffinitiue ſicut corpus chriſti eſt in loco
ſibille et edimburgi vel deus poteſt extendere cor-
pus ſortis ſibille illo exiſtēte edimburgi vel nō ſm
non eſt dicendum ſic iam eſt de corpore in celo et in
terra quo facto quero an poteſt edimburgi extēde
re corpus ſortis hoc eſt facere eſſe diffinitiue in lo-
co vel nō illo corpore ſic exiſtēte ſibille ſi ſic habeo
idē corpus in duobus locis circumſcriptiue qḋ erat
probandum ſi caſum neges q̄ro quare citius poteſt
extendere corpus ſibille q̄ edimburgi. Item ſi de-
ſtruatur illud corpus ſibille q amplius ibi non fue
rit poteſt illud corpus extēdere edimburgi vt certū
eſt vel eſſe debet et mirum eſt q corporalis exiſten
tia corporis ſibille impedit eius extenſionē edibur-
gi et idē poteſt oſtendi de chriſto qui apparuit bea-
to petro caſus eſt vulgatus propter locum domine
quo vadis et tamen corpus chriſti tunc erat in celo
patet de conſecra. d. ij. cap. prima hereſis. ampli⁹.
deus poteſt ponere vnum angelum rome et pariſiis
ergo idem corpus. cōſequentia claret et aduerſarii
non negarent. probo antecedens. deus poteſt face-
re q panis tranſſubſtātietur in angelum poteſt face
re q poſt prolationem iſtoꝝ verborum hic eſt ange
lus deſinat panis et incipiat angel⁹ ſuccedere loco
illius: ergo ſi ſit prolatio ſuper duos panes i variis
locis idem angelus erit in duobus locis nec eſt in-
utile hanc queſtionem tractare elucidat vnam par
tem difficultatis occurrentis circa euchariſtiā. he-
retici et infideles poſſunt dubitare quō idē corpus
poteſt ſimul eſſe in variis locis ſacramentaliter qꝛ
ad illud ſequitur idē corpus eſſe in pluribus locis
gratia illius conducit hanc queſtionem in medium
ꝓponere et eius ꝯcluſio principalis manuducit ad
intelligētiam euchariſtie multopl⁹ q̄ aduerſarioꝝ.
mirabile eſſet ſi deus non poteſt ꝑcutere genu pal-
ſi vel alio mō q anima genu non informet et tamen
pedem et ꝑtes ſuperiores iformabit et ſic erit ani-
ma in duobus locis et poteſt corrumpere corp⁹ ſic
conſeruando animam. ¶ Contra hanc concluſio-
Arguitur contra cō cluſionē ʒ. nem arguitur ſequitur q idē ſimul et ſemel poteſt
calefieri et frigefieri cōſequens eſt falſum/ cōtraria
oppoſita inferunt contradictoria oppoſita ꝛ probo
conſequentiam. ponatur ſortes rome prope ignem
validum et vltra montes iperboreos vel mare bal-
theū vel glaciale prope gelu magnum frigefiet et
calefiet. Huic argumento reſpondet doctor ſubti-
lis diſtinguendo vel calor eſt tante reſiſtentie ſicut
frigus actiuitatis e conuerſo vel eſt inequalitas ſi
primum nec calefiet nec frigefiet. Si calor eſt ma-
ioris actiuitatis q̄ frigus reſiſtentie calefiet et non
frigefiet ſi e conuerſo frigefiet et non calefiet idem
tenet in duobus locis et in vno loco et ponit vnam
regulam Quecūqꝫ ſunt priora eſſentialiter ipſo vbi
vniformiter inſunt corpori q̄uis habēti diuerſa vbi
nec variabuntur variato ipſo vbi hoc eſt oīa abſo-
luta et reſpectus intrinſecus aduenientes vniformi
ter conueniunt corpori in vno loco vel diuerſis.
¶ Contra hoc arguitur ſic/ idem in diuerſis locis eſt
maioris actiuitatis id eſt in maiorē effectum poteſt
q̄ eſſet in vno: ergo male dictum eſt. conſequentia
eſt clara. probat aſſumptum. ſit potentia ſortis gra
tia exempli terminata ad vnam libram ſic q mai⁹
pondus nō poteſt portare ſine fractione numeri po
natur in duobus locis habeat in humeris vnā librā
cum hoc poteſt aliā leuare quod ſi neges ꝓpter re-
ſiſtentiam quam habet in brachiis vel humeris de-
ponatur ille lapis et ſit rome et pariſius ſortes in
vtroqꝫ loco conetur leuare vel poteſt ꝛ ſic hꝫ duos
lapides et per conſequens plus poteſt in duobus
locis q̄ vno ſolo ſi non poteſt leuare lapidem piſiꝰ.
¶ Contra eſt difficile creditu q lapis rome cum im-
pediret ne leuet piſiꝰ: eodēmō eſt difficile creditu q
gelu in montibus iꝑboreis impediat calorē i ethio-
pia eſto q ſit idem paſſum/ illa argumēta cum non
vincerent diceret ſi ſortes haberet vnam libram in
humeris non poteſt aliam leuare propter reſiſten-
tiam quam habet ſi nitatur ſimul illas duas libras
leuare nichil leuabit qꝛ a proportione minoris ine-
qualitatis non fit actio. vij. phiſicoꝝ. Ad aliud con
cederet q gelu in montibus iꝑboreis poteſt impe-
dire calorem in ethiopia mō ſit idem paſſum quod
contingit in propoſito et idem homo in diuerſis lo
cis non poteſt habere opiniōeꝫ et ſcientiam ſubtili-
ter certe dicit. Aliter poteſt dici et fortaſſis apparē
tius q idem corpus nūero in duobus locis multū
diſtantibus calefiet et frigefiet ſimul et ſemel et ca
lor rome non poteſt impedire frigus pariſiꝰ plus re
ſpectu eiuſdem ſubiecti q̄ eſſent diuerſa ſubiecta.
illud ſuadeo nullum agens naturale poteſt agere
vel impedire niſi in ſpera ſue actiuitatis et reſiſten-
tie ſiue ſit ſubiectum aliquod vel non nec mirandū
eſt q qualitates cōtrarie inſunt eidem ſubiecto ſi-
mul et ſemel. dato vno miraculo plura vno dato ſe
quūtur q̄ alias non ſequerentur admiſſo q idem ſit
in diuerſis locis e veſtigio ſeq̄tur idem poſſe ꝛ aſcē
dere et deſcendere ſimul et ſemel quid impedimen
ti eſt vt eadem anima que eſt in duabus manibus
quando manibus cancellatis vna leuatur altera de
preſſa nec valet illud Grego. xvij. diſtinctione. j.
vt alibi dictum eſt quo petit an qualitates contra-
rie poſſunt ſe compati et dicit q illud eſt per acci-
dens ad motum alterius et ſic dicit burleus de in-
tenſione forme qꝛ ſi illa anima eſſet in loco in quo

eſt manus leua et manus dextera idem ſeparatim
a manu idem contingere non dubites. Redeundo
ad argumentum concedo ꝙ idem corpus erit cali=
dum et frigidum ſimul: et quando improbas con=
trarie oppoſita inferunt contradictorie oppoſita:
diſtinguo vel ꝓpoſitiones ꝯrie de oppoſito modo
enunciandi et ſic concedo q̃ꝗ̃ alii non ſemper illõ
admitterent quia ſecundum eos contrarie poſſunt
eſſe vere i ſenſibus contrariis in contingenti ſpālr
capto vt nullũ enſ ꝯtingenſ eſt deꝰ ꝛ nullũ ens ꝯti
gẽter nõ eſt deꝰ ꝛ tñ ille non inferrẽt ſm eos ꝯdicto
rie oppoſita ſed hoc ego non recipio/vel ꝙ contra
rie propoſitiones de contrariis predicamentis in=
ferant cõtradictorie oppoſita et ſic nego et has du
as conſequentias ſortes eſt calidus ſortes eſt fri=
gidus: ergo ſortes eſt calidus ſortes non eſt calidꝰ
ſortes eſt frigidus ſortes non eſt frigidus q̃ꝗ̃ apõ
gentilem philoſophum reputaretur conſequentia
bona: ſed vtiq̃ ſi daret caſum cum fidelibus conſe
quentiam negaret. Item bona eſt apparentia ſi ſor
tes habeat quattuor gradus albedinis rome et to=
tidem pariſii ꝙ non eſt albus et niger copulatiue
ſed ſolum ſecundum apparentiam ſed citius fuſcũ
vel mixtum ſed eſt albus et niger copulatim quē=
admodum ſi in vno loco haberet totidem gradus
albedinis ſiue nigredinis non obſtante habet albe=
dinem et nigredinem copulatiue. ¶ Secundo ar=
Cõtra ſecũdã con. arguitur. guitur contra concluſionem ex ea ſequitur ꝙ po=
tentia actiua ſortis non eſſet terminata et ſic infi=
nitum pondus poſſit portare nõ ſic exponendo nõ
tantum quin maius de hoc non eſt queſtio ſed q̃tũ
libet maius: et eodemmodo probabitur de quali=
bet potentia actiua hoc eſt falſum contra ariſtote=
lem primo de celo et mundo quinimo illa via nul=
la eſſet potentia finita: et probatur conſequentia:
ſortes potens leuare vnam libram in vno loco po=
teſt in duobus locis leuare duas/ in tribus tres / in
quattuor quattuor libras et ſic ſine ſtatu: ergo ſi eſ=
ſet in infinitis locis poteſt leuare infinitũ pondus
in grauitate quod non videtur dicendum. ¶ Re=
ſpondetur concedendo ꝙ potentia ſortis dato illo
miraculo non eſt terminata vt argumentum arguit
imo ſortes habens mille libras ſuper caput eius
non plus impeditur q̃ ſi nichil haberet ſi ponatur
in mille locis cum mille libris et nichil haberet ſu=
per caput in alio loco poteſt portare illã libram ac
ſi nichil ſuper caput haberet. ¶ Sed contra illud
arguitur: quia per illum modum terſites poteſt tã=
te grauitatis pondus portare ſicut aiax telamoniꝰ
conſequens eſt inconueniens: ergo et antecedens:
et patet conſequentia de ſe. Preterea probo ꝙ ſor
tes in hoc loco nichil poteſt portare Arguitur ſic:
ſortes in hoc loco demonſtrando pariſium habeat
libram ſuper caput poſito ꝙ habeat rome et nõ pa
riſii: ergo non poteſt portare aliam libram in hoc
loco: probo conſequentiam: alioquin in eodem lo=
co poteſt portare duas libras contra ypoteſim.
¶ Reſpondetur concedendo ꝙ terſites in pluri=
bus locis poteſt tantum portare ſicut aiax in vno
vel in paucioribus ꝛ ſic poteſt vna muſca/ imo ter=
ſites poteſt portare vnum pondus infinite graui=
tatis ſi eſſent infiniti lapides equales in grauitate:
terſites in infinitis locis cũ eis poteſt eos omnes
ſimul portare. patet ſic. cumulus infinite reſiſten=
tie portatur ab homine debili nec locus eſt cauſa
huius ſi eſſet in vacuo et conſeruaretur a deo idem
contingeret. Ad aliud concedo antecedens et ne=
go conſequentiam: licet ſortes in hoc loco habeat
libram ſuper caput non tamen habet libram ſuper
caput in hoc loco: quia ſi haberet vnam libram ſu=
per caput in hoc loco vero vel imaginario non po=
teſt portare alteram libram in hoc loco. ¶ Sed
contra illud arguitur: quia eodemmodo ſanſon nõ
poteſt portare vnam fabam vel lapillum / capitur
lapillus tante grauitatis ſicut vna faba ſi ponatur
in mille locis tantum ponderabit in vno loco ſicut
in alio: g̃ ſi ille lapis in plibꝰ locis cumeleſ in vnũ re
plebit totã actiuitatẽ portatiuam vnius hois. Re
ſpondetur negando ꝙ non habet portare vnam fa
bam quia valet hanc nullomodo poteſt: ſed conce
ditur ꝙ non poteſt portare vnam fabam taliter di=
ſpoſitam quia poteſt replere vnum magnum vas
et deus poteſt ſupplere portationem q̃tum vas re
ſiſtit. ¶ Ex iſtis infero correlaria ſiue ſequantur
ſine addito vel ex dictis cum additione manifeſti
non cura. ¶ Primum correlarium: eſſe vbiq̃ non
eſt proprium deo: hoc patet: quia licet ſit vbiq̃ ſe=
cundum illud mercurii termagiſti deus eſt ſpera/
cuius centrum eſt vbiq̃ circumferentia nuſq̃: de=
us tamen poteſt facere ꝙ vnus homo vel equus ſit
vbiq̃. Probatur: poteſt facere in duobus locis oc
cupatiue et non eſt maior ratio ꝙ ſit ſtatus in duo=
bus locis q̃ in tribus/nec in tribus q̃ quattuor: et
ſic ſine ſtatu: ergo poteſt facere vnum corpus eſſe
vbiq̃ ſed in hoc eſt diſcrimen: quia deus non po=
teſt eſſe quin ſit vbiq̃ et in vacuo imaginario infi=
nito extra celum vt alibi tango creatura autem ex
natura ſua non poteſt eſſe vbiq̃: nec in hoc debes
admirari ꝙ vna creatura poteſt eſſe vbiq̃ deſtrua=
tur ois locus a loco ſortis /iam ſortes vt liquet eſt
vbiq̃. Sed non eſt idem/corpus eſſe vbiq̃ eſt poſ=
ſibile et corpus poteſt eſſe vbiq̃ / thomiſta et gan=
denſis negantes idem poſſe eſſe circumſcriptiue in
pluribus locis: primam habent concedere in caſu
quem pono ſi deus deſtruat omnia alia loca a loco
meo iam illa eſt vera iohannes eſt vbiq̃ et hoc ſuf
ficit ad veritatem illius modalis cõpoſite ſed hec
iohannes poteſt eſſe vbiq̃ denotat ꝙ iohannes põt
eſſe in quolibet loco poſſibili loco ibidẽ diſtribuitur
et ampliatur a põt et ſic thomiſta habet illã negare
circumſcriptiue loquor ſed vtranq̃ concedo: ac=
cipe analogiam oẽm hominem eſſe oẽm hominem
eſt poſſibile ſed non ois hõ poteſt eſſe ois hõ imo
ois hõ non põt eſſe omnis hõ non vꝫ conſequutio:
ois homo eſt vbiq̃: ergo ois homo põt eſſe vbiq̃/
ſicut nec ſequitur ois hõ eſt omnis homo ergo ois

homo poteſt eſſe ois homo:qꝛ cū diſtributione am
pli arꝫ virtualiter ab inferiori ad ſuperius ꝯñaliter
lꝫ non quidditatiue et pred cabilit. Secūdo ſequit
dato illo ſupnaturali ꝙ idem ſit in pluribus locis:
vn⁹ panis pōt ſatiare milonē quīmo oēs hoies in
exercitu xerſis vel darii quīmo vna faba. qꝺ ꝓbo
panis in vno loco ſufficit ꝓ vno ꝙ ſi nō ſufficiat ca
piatur in tribus locis:ꝛ eodēmodo arguas de duo
bus locis ſufficit duobus : in tribus locis tribus et
ſic conſequēter igitur.ꝛ eodēmodo vna copina vini
ſufficit omnibus hominibus pro potu et triticum
vbere ſicilie pro tota europa. Tertiū correlarium:
vna gutta aque pōt ferre vnā nauiꝫ imo oēs naues
venetorum vel mundi.probatio.hec gutta in ꝟ lo=
co tm̄ valet ſicut ſimilis gutta et eadem gutta ſicut
vna alia et ſic procedendo: ſed varie gutte agrega
te poſſunt ferre oīes naues mundi qꝛ reddūt me=
diterraneum caſpium vel hyrcanum et ſecundum
opinionem pholomei alexandrini indicum ab oc=
ceano ſeparātis indicū vel occeanū. Quartū corre
lariū ex vna gutta de⁹ poteſt ſubiūgere totū mūdū
ſicut fecit in diebus noe ſcdm veritateꝫ pirre ꝛ deu
calionis ſcdm ethnicos hoc patet ponendo in plu=
ribus locis continue vel contigue. Quintum corre
larium:deus ſic facere potuit de quinꝗ panib⁹ cuā
gelicis et fortaſſis fecit. mathei.xiiij.ꝛ iohānis.vj.
ad litteram licet non negamus deū poſſe alios pa=
nes creaſſe de nouo vel conuertiſſe aerem propin=
quum vel remotum in panes : vel quancunꝗ ali=
am materiam quam capere poterat ſecundum ꝙ
ſue bonitati placeret:eodemmodo ſicut ignis con=
uertitur in aerem tamen magis ad litteram ſo=
nat ꝙ ex eiſdem panibus ſine aliis eos ſaturauit et
hoc facere poterat ponendo illos panes in plurib⁹
locis et ſimiliter de piſcibus et eodemmodo pote=
rat heliſeus.iiij.regum.iiij.ſunamite mulieri feciſ=
ſe et ſic expono illud geneſis ſcdo ꝙ ex coſta viri ſi
ne addito fuit formatum corpus mulieris nec va=
let probatio grego.de arimino in oppoſitum.xviij
diſtinctio.ij.quia dicit tunc corpus mulieris fuiſſet
multo rarius aliis corporibus forte ita rarum ſicut
aqua vel aer quia coſta non poterat ſufficere ꝓ to=
to corpe prime mrīs ſine rarefactione illud argu=
mentum inqꝫ non valet quia per poſitionē in pluri
bus locis illud non ſequitur imo dico ſi voluiſſet
poterat feciſſe corpus eue ita dēſum ſicut terra eſt
vel plumbum:ſed bene verū eſt ꝙ magiſter ſentē=
tiarum tangit ibidem:et hugo ꝙ deus poteſt face=
re corpus magnum ex paruo ſine additione : et ni=
colaus de lira inſequitur:quia ſi poteſt creare vnuꝫ
montem ex nichilo poteſt ex vno pane creare mon
tem ſine addito hoc reputo falſum:non reputo poſ
ſibile deo ꝙ poſſit facere partem eſſe totuꝫ realiter
vel ꝙ minus ſit maius entitatiue ſine rarefactione
vel additione illud non contingit in propoſito po=
nendo idē in diuerſis locis ſi eadem coſta ponatur
in pluribus locis coſta nō eſt pars totius ſed eſt to=
tum nec propterea volo fouere opinionem magi=
ſtri.xxx.diſtinctio.ij.et petri comeſtoris ꝙ ex par=
ua materia que erat in adam ſine additione ſit totū
compoſituꝫ:ſed ſicut ariſtoteles dicit primo de ge
neratione. Alimentum conuertitur in ſubſtantiam
aliti ſed illud deo non eſt impoſſibile licet nō factū
ſit in aliis habemus auctoritates que litteraliter ſo
nant ad illa que poſuimus. Sexto ſequitur ꝙ vnuꝫ
ſcutum in mille locis valet mille ſcuta . hoc patet:
quia in vno loco valet vnum ſcutum et non eſt ma
ior ratio de vno loco qꝫ alio:ergo valet mille. Se=
ptimo ſequitur ſi ego et ſortes habeamus ideꝫ ſcu
tum et hoc me latet capiendo ſuum ſcutum clācu=
lum licet non capio alienū inuito dño tamen pecco
peccato furti tm̄ ſicut alter qui furatur vnum ſcu=
tum non capio alienum ſed ꝓprium ſed qꝛ credo il
lud eſſe alienum hoc ſufficit in oībus iſtis poſſibi
libus no debemus credere vel opinari ſic minime
eſſe quia deus non multiplicat miraculo ſine neceſ
ſitate. Octauo ſequitur ꝙ eadem propoſitio eſt ve=
ra et falſa:hoc patet capta hac/homo non eſt anial
eſt falſa preponatur eadem negatio numero in prin
cipio tunc illa propoſitio eſt vera ſi caſus ſit poſſi=
bilis in mente tunc ſequitur ꝙ eadem vltimata eſt
vera et falſa ſed an eadem propoſitio ſibi contradi
cat conſequenter examia. Nono ſequit negatio di=
ſtribuit terminum ante ſe:patet:hec negatio in pri=
cipio diſtribuit illum terminum homo hec negatio
in principio eſt negatio poſt illum terminum homo
igitur. Decimo ſequitur ꝙ propoſitio cathego=
eſt ſillogiſmus.hoc patet:ſi idem atramentum po=
natur in diuerſis locis in vno ſcribatur cathegori=
ca et in aliis ſillogiſmus et eodemmodo homo et
aſinus ſunt termini ſinonimi. Diameter quadrati
eſt coſta ſi ex eadem materia in duobus locis dia=
meter ꝛ coſta ꝯſtituant. In iſtis decē correlariis la
tenter ſoluuntur decem argumenta. ¶ Tertio pri
cipaliter arguitur:quia ex illa poſitione ſequitur ꝙ iij arꝫ cō
priuatiue oppoſita verificantur de eodem : conſe= cluſionē.
quens eſt falſum quia propter negationem incluſā
in altero extremo ſequitur contradictio:ꝛ patet:po
ſito ꝙ ſortes ſit rome et ei ibi eruantur oculi pariſiꝰ
et habeat eos:iam ſortes eſt videns pariſii:ergo eſt
videns a parte in modo ad ſuum totum affirmati=
ue et vltra:eſt cecus rome ergo eſt cecus per eundē
locum diametrū. Secundo probatur:eadem con=
ſequentia ex oppoſito conſequentis ſequitur opo=
ſitum antecedentis : ergo conſequētia eſt bona per
ariſtotelem in predicamentis ſi album eſt in corpo
re:ergo eſt in aliquo corpore:probo illam cōſequē=
tiam:ſi in nullo corpore eſt nec omnimo in corpore
erit.probatur antecedens:ſortes eſt rome cecus er
go eſt cecus alicubi:nam ſi nullibi eſt cecus nec ro=
me eſt cecus : patet a ſuperiore ad inferius negati=
ue cum diſtributione ſuperioris vel per deſcenſum
Reſpondetur negando antecedens et admiſſo ca=
ſu nego ꝙ ſit cecus hec conſequentia eſt nulla ſor=
tes eſt cecus rome:ergo eſt cecus arguitur a parte
in modo ad ſuum totum cum dictione negationeꝫ

includente hoc liquet accipiendo antecedentis et
conſequētis equiualens ſortes non videt rome: et
eſt aptus natus videre: ergo non videt et eſt aptus
natus videre: et ad aliam probationem negatur q
ex oppoſito conſequentis ſequatur oppoſitum an-
tecedentis: hec conſequentia eſt nulla ſortes nõ eſt
ſecus alicubi: ergo non eſt cecus rome. hec tamen
bene valet ſortes alicubi non eſt cecus: ergo rome
non eſt cecus quemadmodum illa ꝯñā eſt bona ſor
tes eſt cecus rome ergo alicubi eſt cec⁹: ſed hec nõ
valet ergo eſt cecus alicubi: et eodē mõ ſi occidatur
in vno loco et viuat in alio / viuat pariſiꝰ occidatur
rome ſortes moritur rome ſed non moritur anima
quieſcit in brachio ſed non quieſcit frequenter.

Cõtra q̃r tam con. arguitur.

¶ Quarto arguitur quia ſecundū dicta ſi ſortes eſ
ſet athenis poteſt habere ſcientiam / et in tracia opi
nionem hoc eſt impoſſibile: q patet: bene ſequitur /
ſortes habet opinionem de hac triangulus hꝫ tres
ergo aſſentit cum formidine et vltra: habet ſcientiā
ergo aſſentit ſine formidine: ſed ex ſolutione tertii
argumenti precedentis priuatiue oppoſita non poſ
ſunt verificari de eodem et q ſequatur ſic patet: qꝛ
due qualitates contrarie poſſunt inherere eidem ſi
ponatur in diuerſis locis et equalis eſt ratio in om
nibus ergo. Reſpondetur dando omnia dicta ad-
huc non ſequitur quemadmodum multi opinātur
qualitates corporeas inherere eidem vel qualita-
tes eiuſdem ſpeciei cum eis in gradibus remiſſis ꝛ
in ſpiritualibus non confiterentur. Secundo con-
cedo q ille habebit ſcientiam et opinionem ſimul
et ſemel et concedo illam conſequentiam: ille habꝫ
opinionem ergo aſſentit cum formidine: aliam ne-
go habet ſcientiam ergo aſſentit ſine formidine ꝓ-
pter negationem incluſam in prepoſitione ſiue ī cõ
ſequente poteſt de virtute ſermonis concedi aſſen
tit ſine formidine id eſt aliquo aſſenſu aſſentit ſine
formidine in talibus ſēper concedatur conſequen-
tia cuius conſequens eſt affirmatiuum nullam ne-
gationem lambens altera negetur: ſed conceda-
tur cum addito et tunc non dabis eadem predica-
ta ſicut videns et cecus rome non opponuntur ſed
ſe compatiuntur. ¶ Contra illud arguitur qꝛ tunc
ſimul aliquis eſſet ignarus delirus et ſtultus ſapi-
ens et ſciens hoc videtur inconueniens igitur: et pa
tet conſequentia: ſortes athenis poteſt bene ſtude-
re in tracia non nauare operam litteris: igitur.

¶ Reſpondetur per propoſitiones. Prima eſt: nõ
inconuenit ſortem eſſe ſcientem ꝛ doctum athenis
et eſſe ignarum in tracia imo hoc contingeret in ca
ſu replice. Secunda propoſitio talis non eſt ſtult⁹
imprudens ignarus ſimpliciter hoc patet illi termi
ni priuatiue opponuntur huic termino doctus et ſa
piens. Ex his ſequitur ſi formetur ei queſtio ſtan-
te caſu in tracia neſcit reſpondere in tracia ſcit ta-
men reſpondere athenis. Tertia propoſitio: ſortes
in tracia eſt doctus et bene reſpondit: quod patet
expoſitorie ſortes athenis bene reſpondit: ſortes a
thenis eſt ſortes in tracia: ergo ſortes in tracia be-
ne reſpondit ſed non bene reſpondit in tracia hoc
eſt modus bene reſpondendi non peruenit a tracia

¶ Quinto arguitur: ſi idem ponatur in duobus lo v. ar̃ ꝓcl
cis ſcilicet rome et pariſius ſtat q rome peccet et
pariſius bene viuat et deteſtetur ſua peccata: ergo
ſi ille decedat in illis duobus locis ſimul ſaluabi-
tur et damnabitur hoc eſt magnum inconueniens
q ſaluabitur patet: decedit pariſius in gratia ergo
ſaluabitur. hec conſequentia eſt bona theologice: et
vltra: diſcedit rome in peccato: ergo damnabitur.
Huic argumento reſpondit aliacenſ. ſi deus acce-
ptat actum eius in vno loco acceptabit in alio vel
ſi deacceptabit in vno loco deacceptabit ī alio ꝛ ſic
vel dānabiť vel ſaluabiť tm̄ nec eſt alr̄ poſſibile: bñ
tm̄ poteſt occidere proximū rome et dare elemoſi-
nam pariſiꝰ: ſed ſi deus dationem elemoſine acce-
ptet nullibi occiſionem deacceptat et illud non eſt
penitus improbabile. Aliter tamen reſpondeo non
video inconueniēs de potentia dei abſoluta de qua
loquimur q quis ſit in gratia et in peccato ſimul et
ſemel peccatū ſic diffinitur a beato auguſtino con-
tra fauſtum. Peccatum eſt dictum factum vel con
cupitum contra legem dei et q aliquis ſimul faci-
at cum lege dei et contra legem dei non eſt inconue
niens quemadmodū logice loquendo et de vi ver
borum ſolent tales concedi. ſi duo pugnant iſti pu-
gnant pro ſe iſti pugnant contra ſe ſi vnus homo eſ
ſet in duobus exercitibus oppoſitis: Item ſit ſor-
tes imperator vnius exercitus plato ille homo pla
to eſt contra ſortem et cum ſorte nec negatio ibi in
cluſa eſt in contra quia tunc ſophiſte recte loquen-
tes illas non concederent. Preterea ad deum vnū
per bonum actum acceptare ad vitā eternam per
malum ad eternam penam in inferno nulla ſequi-
tur magis contradictio hic q̄ꝫ q idē ſimul ꝛ ſemel
ſit calidus et frigidus q ille non negat hoc deo poſ
ſibile. Rurſus ſit toto illo anno ſortes ī duobus lo
cis bonus occidatur a platone ipſo dormiente ro-
me iam ibit ad ſuperos hec anima / maneat ſortes
pariſius duobus annis poſt hac et peccet damna-
bitur. Propterea deus poteſt facere q eadē ma-
teria numero ſit in diuerſis corporibus tunc erunt
varii homines licet eadem anima et ſuper iſtum ca
ſum poteſt ſuperedificari pondus totius argumē-
ti. Sed contra illud arguitur: quia per illum mo-
dum nunc ſtante lege ſempronius eſſet ſaluatus et
damnatus. quod probo: amputetur ei manus ī hoc
anno / iam anima in manu deſcendit ad inferos po
ſito q ſempronius erat in peccato poſtea ipſe viuit
et deſcedit in gratia ergo ſaluabitur: ergo eadem
anima ſtante lege ſaluabitur et damnabitur. Huic
argumento nichil aliud reſpondendum eſt niſi q
anima que erat in manu deſinit informare manum
nec deſcendit ad inferos oportet expectare quouſ
qꝫ totum compoſitum deſinat eſſe eadē anima ad-
huc informat reſiduum corporis ſic tibi dicit aduer
ſarius q ſi ſortes occidatur rome anima ſua nec
ibit ad ſuperos nec ad inferos: ſed deſinit infor-
mare illam materiam rome ſed non ſimpliciter /
quia informat pariſiꝰ: Illud non impedit quod

oſtendo deus poteſt facere ꝙ anima que informat manum quando amputatur manus deſcendat ad inferos et perpetuo puniatur pro ſuo peccato ⁊ eadem anima poſtea ſaluabitur ſi voluerit nulla eſt contradictio ſed ex pacto nobiſcum fecit ꝙ anima manebit vel totus homo q̄diu anima aliquam partem materie informat in via / ſed non eſt idem eſto ꝙ anima ſit in diuerſis locis partialibus in manu ⁊ in reſiduo et in diuerſis locis ſeperatis / imo aliter ille contra quem arguo haberet concedere ꝙ opinio et ſcientia poſſunt eſſe in eadem anima in diuerſis locis ſeparatis queadmodum concedit de calore et frigore. ſecus eſt in eodem compoſito dato ꝙ anima ſit in capite et in pede. Secundo arguo contra illam ſolutionem implicat idem dāpnari pena damni et beatificari: ergo male dictum eſt. antecedens patet: bene ſequitur / ille eſt ſaluatus: ergo clare videt deum et cum diligit et gaudet ſaltē diſiunctiue ſequitur: et vltra: damnatur pena damni: ergo non clare videt deum quinimo non videt deum. Pena damni nichil aliud eſt q̄ carentia perpetua viſionis diuine. Illud argumentum non infirmat negotium quia tunc concedam ſimpliciter ille eſt beatus / et ille eſt damnatus pena damni in inferno et tunc debes inferre ergo non videt deum clare in inferno ꝙ clare diuine viſioni nō repugnat pena: patet: anima chriſti triſtis erat ad mortem. mathei viceſimo ſexto. et cum hoc beata quare eadem anima ergo non pōt eſſe triſtis et leta. Petis a me in tali caſu an melius erit anime que eſt in celo et in inferno ſimul q̄ anime vnius paruuli decedentis cum ſolo originali. Peto iterum a te poſito ꝙ anima eadem ſit in diuerſis locis poteſt eſſe triſtis in vno loco et leta in alio imo in eodem loco an melius eſt illi anime q̄ illi que neq̄ triſticiam habʒ neq̄ leticiam ſolue vnum quod habes concedere poſſibile et inuenies tuam queſtionem ſolutionem habere poſſe cum omnibus iſtis non nego quin deus poteſt acceptare in vtroq̄ loco vel deacceptare ſi voluerit poteſt acceptare de potentia abſoluta peccatorem peſſimum ad vitam eternam ſed in toto volo habere non impoſſibile ꝙ eadem anima ſit ſaluata et dānata in inferno in peccato mortali rome et in gratia pariſius. Forte dicis ſi ponatur idē in diuerſis locis fortes iudicās ⁊ ucs homines falletur et ſic obiecto medio et organo bene diſpoſitis ſenſus errabit contra philoſophū ſecundo de anima. Reſpondetur iudicabit duos homines propter varias piramides ſpecierū delatas ad ſenſum: argumentum non eſt maius q̄ de faba tacta digitis cancellatis vel oculo parum variato a ſua ſede vidente vnum vbi ſic videns vel tangens cenſet eſſe

vj.ar͠ ʒ cō clusioneʒ. duo. ¶ Sexto arguitur: dato ꝙ idem ponatur in infinitis locis iam talis in quolibet illorum locorum poteſt mereri: et ſic in vna hora ſi talis diſcedat habebit tantam gloriaʒ ſicut habet anima chriſti pari forma ſi tīt⁹ ponatur in infinitis locis poteſt ī vno illorum locorum peccare. et non eſt maior ratio de vno loco q̄ alio: ergo erit in infinitis peccatis mortalibus equalibus: ergo infinitam penam debet pati in inferno: ſed hoc eſt falſum non poteſt talem pati: eodemmodo de gloria nō poteſt habere infinitā gloriam: et eodemmodo probabo ꝙ poteſt habere infinitam noticiam intenſiue et ſic capacitas anime actiua eſt infinita. Si dicas ille noticie non conſtituunt aliquod vnum eſto ꝙ ſunt eiuſdē ſpeciei ſpecialiſſime. Contra et capiamus de albedine quia fortaſſis in corporalibus melius intelliges ille albedines inherent eidem ſubiecto primo: ergo componunt aliquam vnam formā per illud quinti metaphiſices. Impoſſibile eſt plura accidentia ſolo numero differentia inherere eidem quin conſtituant aliquod vnum quod ſi concedas. Contra: iam capio albedinem que eſt rome et illam que eſt pariſius in diuerſis ſubiectis non conſtituunt vnum: ponatur ſempronius rome et pariſii et ille due albedines informent eum non videtur ꝙ magis facient vnum q̄ antea. Ad ſextum dicitur admittendo caſum ſemper teneo deum poſſe facere infinitum: concedo ꝙ habebit infinitam gloriā et nego ꝙ illam deus non poteſt dare. dico ꝙ anima chriſti habet infinitam gratiam intenſiue et gloriam / et hoc patet in materia de infinito. ⁊ eodemmodo dico de pctō: nec admirari debes ꝙ aliqua anima ſit ita beata ſicut aīa xp̄i de potētia dei abſoluta de qua loq̄mur cū hoc tamen dico ꝙ benedicta xp̄i anima hʒ infinitā gratiam et gloriam et quelibet alia finitam. Ex conſequenti correlarie ſequitur ꝙ gratia anime chriſti eſt maior q̄ omnium ſanctorum qui fuerunt et erunt gratia poſſibilis parum nobis conducit ad ſalutem poſſibile eſt ꝙ fortes viuat ita bene ſicut magnus doctor gentium vel paulus primus heremita: ſed pro illo non premiabitur ſed ex facto actuum primo dicit beatus lucas. Incepit quideʒ ieſus facere et docere. non dixit poſſibiliter facere et poſſibiliter docere. Eodemmodo de pena dicatur in inferno. Ad aliud an habebit infinitam noticiam intenſiue dico ꝙ ſic et quod eſt infinite capacitatis actiue in pluribus locis queadmodum fortes in pluribus locis plus poteſt portare q̄ in paucis et in eodeʒ loco. Dico etiam ꝙ anima fortis poteſt partialiter actiue concurrere ad infinitam noticiam hoc alibi in materia de infinito probatuʒ eſt ſufficienter vt putamus contra aliacenſem per habitus vel ſupplementū dei. Sed petitur an ille noticie eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime conſtituant vnā formam vel ille plures albedines et dicitur ꝙ non eſto ꝙ eidem ſubiecto inhereant. ariſtotel' popoſitio quinto methaphiſice intelligenda eſt naturaliter et nullo miraculo preſuppoſito. Sed cōtra hoc arguitur: ponatur fortes in decem locis in quolibʒ illorum habeat vnum gradū albedinis talis eſt albus vt decem quia ille albedines conſtituunt vnaʒ formam. ꝙ ſit albus vt decem patet quia habet decem gradus albedinis. Reſpondetur diſtinguēdo ꝙ ſit albus vt decē: vel extenſiue et ſic conceditur vel intenſiue et ſic negatur non conſtituunt aliquā vnam formā ⁊ quando illi gradus inhererent eidē

in eodem loco poteſt deus impedire ne faciant vnū
vt michi apparet et hoc ante tactum eſt in queſtio-
ne precedenti de albedine in manu chriſti ſi eſſent i
finiti homines quorum quilibet ſeorſum eſt remiſ-
ſe albus in eodem loco penetratiue nullus eorum
eſſet infinite albus vel albior ꝙ̄ antea et quando il
le albedines eidem inhererēt contradictio nō vide
tur quia poſſunt non conſtituere vnam formam.
Potes petere ſi idem homo ſit in diuerſis locis cū
eodem obiecto an habebit eandē noticiā numero
et an poteſt eſſe ſeruus et domin' ſuiipſius. Et an
Septio ar. cōtra concluſiones. odire et diligere ſe/ſed hec tibi miſſa facio. ¶ Se-
ptimo arguitur probando ꝙ hec poſitio implicet.
Ex ea ſequitur ꝙ idem eſt maius ſeipſo et ꝙ pars
eſt maior ſuo toto contra cōmunem animi conce-
ptionem ꝑme euclidis. patet. capio globum cereū
rotūe cuius diameter eſt pedalis capio medietatē
eius pariſii rarefiat quo ad diameter eius ſit tripe-
dalis ſit pars b totum a b eſt maius a b eſt pars a:
igitur. conſequētia tenet cum minore oſtēditur ma
ior b eſt lōgior latior et profundior: ergo ſecundū
omnem dimenſionem maior et hoc ſufficit ad ma-
gnitudinem igitur. Reſpondetur per propoſitiōes
Prima eſt: aliqua pars eſt longior ſuo toto: hoc ꝓ-
bo: capio corpus cuius latitudo eſt bipedalis et vna
medietas illius corporis ſit longa decem pedibus
altera ſex pedibus: prima medietas a / ſecunda b /
totum c / tunc ſic arguo: a eſt longius c: ergo pars
eſt longior toto cathegoreumatice. Antecedens
patet: a eſt longa decem pedibus/c non eſt longum
decem pedibus: patet: eadem ratione eſſet longū
ſex pedibus ratione alterius partis b: ergo oportz
capere medium inter ſex et decem ſcilꝫ octo et dice
re ꝙ totum eſt longum vt octo. Ex illa probatione
ſequitur: aſſumpto alio vero ꝙ non eſt dabilis lon-
giſſima linea ſi ſit detur et ſit a/tranſeat a ſuper cen
trum alicuius circuli a eſt diuiſibilis ſecundum la-
titudinem pro nunc ſupponitur eſt apparentius ꝙ̄
oꝑpoſitum imagineris cum hoc centrum circuli in
diuiſibile/ eſto ꝙ non ſit abſtrahentiū non eſt men-
dacium quādo eſſet diuiſibile equaliter quo ad for
titudinem ducam argumētum licet non quo ad cla
ritatem medietas a magis accedit ad centrum ꝙ̄
due extremales: ergo eſt longior illis medietatib'
conſequentia tenet ad ſenſum ſic euclides docet ꝑ
longitudinem reperire diametrū circuli tertio ele-
men torum propoſitione ſeptima. Si in diame-
tro circuli inquit punctus preter centrum ſignetur
et ab eo ad circumferentiam linee plurime ducan-
tur que ſuper centrum tranſierit oīm erit longiſſi-
ma que vero diametrum perficiet oīm erit breuiſſi
ma que autem centro proxime ceteris lōgiores ꝙ̄-
to vero a centro remotiores tāto breuiores eſſe cō
uenit: idem patet in propoſitione octaua eiuſdem
tertii ꝙ̄to linea magis accedit ad centrum circuli
tanto eſt longior et ſi ponatur centrum diuiſibile ꝙ̄
magis accedit medietatem eſt longior et que va-
dit ad extremitatem eſt breuior et ſic habetur ꝙ me
dietas linee eſt longior tota cathe⁹. Et rurſus illa

medietas poteſt diuidi in tres partes et ſic in infini
tum et ſi eſſꝫ linea infinita ſecundum longitudinem
finita ſecundum latitudinem adhuc medietas illi'
linee eſt longior medietatibus in aliquo ſenſu ſicut
vnum infinitum ſolet excedere reliquum et per cō
ſequens deus neſcit facere lineam longiſſimam.
¶ Secunda propoſitio: aliqua pars ē intenſior ſuo
toto patet: capiatur vnum corpus vniformiter diſ-
formiter calidum vel album incipiens a non gra-
du et terminatum ad octo: hoc totum eſt calidum
vt quattuor: quia omnis latitudo vniformiter diſ-
formiter reſpondet ſuo gradui medio medietas in
tenſior a quattuor ad octo per idem principium eſt
calidum vt ſex quia eſt gradus medius inter quat-
tuor et octo: ergo ſecunda medietas eſt intenſior ꝙ̄
totum et per conſequens pars ſecundum intenſio-
nem eſt intenſior ſuo toto quod reſtabat probandū
Iſte due propoſitiones ſequuntur ex fundamen-
tis probabilibus. Probabile eſt etiaꝫ ꝙ corpus lō
gum eſt ita longum ſicut longiſſima pars eius po-
tiſſimum in corporibus rectis etiam intenſio forme
vniformiter difformis metienda per extremum in
tenſius vtroqꝫ horum modorum cōmuniū ſequor
ſecundum exigentiam materie occurrentis. Eodē
modo poſſum ſecundum alias dimenſiones proba
re. poteſt fieri proceſſus de homine et ſua materia
ſed non inſiſto. Ex iſtis duabus propoſitionibus
ſequitur ꝙ hec conſequentia nichil valet a eſt lon-
gius b ergo eſt maius b ſtat ꝙ recuperet tantum in
latitudine et profunditate ſuper a ꝙ̄tum a ſuperat b
in longitudine. Si petas an ſequatur a eſt in duplo
longius b i duplo latius et in duplo profundius: er
go eſt duplum ad b. Dicitur ꝙ non ſequitur ſi a eſt
in duplo longius b cum pariſii latitudine et profun-
ditate a eſt duplum ad b. patet capiendo a bipeda-
le et b pedale equalis ſpiſſitudinis et latitudinis a
eſt octuplum ad b. Tertia propoſitio dubium eſt in
caſu argumēti principalis an a qui eſt globus cere'
rotūe per crementum b partis ſit bipedalis et vltra
et videtur ꝙ non quia nullibi a eſt bipedalis et vl-
tra vel dubium eſt an ſit preciſe pedalis vtrūqꝫ ho-
mo tutare potes. ſed dico ergo tertiam propoſitio
nem talem b pars eſt longior latior et profundior a
patet per tres diametros eius bipedales et a eſt bi
pedalis ſolum hic non reſpicimus ad denſitatem
et raritatem dicimus pedale aeris eſt equali peda-
li terre ſi ad hoc reſpiceremus non ſic iret illa pro-
poſitio. Quarta propoſitio totum ſemper eſt plus
entitatiue ꝙ̄ ſua pars patet: in quolibet caſu quem
tetigimus totum continet partem et aliquid vltra
et ſic debet illa cōmunis animi conceptio intelligi
et argumentum ex hiis eſt ſolutum ſi chriſtus con-
ſecraſſet ſuum corpus in iuuentute ſua et conſer-
uaſſet. ad trigeſimū annū a corruptiōe et corp' ei'
ſub eo in trigeſimo anno poterat corp' eſt equalis
magnitudinis in eucariſtia et creſcere ad cremen
tum corporis ſub modo non ſacramentali ſi deus
voluiſſet vel manere paruum in vno loco et non in
alio ſicut idem paruulus poteſt poni in duobus lo

cis et vno loco tenuiter ali in alio abūdantius ⁊ eſ=
ſe maius ſʒ ſic non remanſiſſet oimoda idemtitas.
¶ Sed contra ſecundam propoſitionem arguitur
b que eſt pars a eſt bipedalis : ergo a continet par=
tem bipedalem:ergo eſt ſaltem bipedalis vel bipe
dalis et vltra. Reſpondetur negando cōſequentiā
licet hoc non preſuppoſito aliquo miraculo ſemꝑ
habet verum. ¶ Octauo arguitur:capio vnuʒ par
uulum ponatur in duobus locis vel ſit piſcis occi=
datur in vno loco detur ei ad comedendum in alio
loco et illo comeſto ponat deus adhuc illum piſcē
in alio loco et occidatur et detur iteruʒ paruulo ad
comedendum et nil aliud: tunc peto vel ille creſcit
ad tantam magnitudinem ſicut alter paruulus vel
piſcis vel non. Secundū eſt contra dicta tantum ſuf
ficit ei ſicut alius cibus. Si dicatur ꝙ ſic. contra:ni
chil habebit de nouo quin habuit a pricipio. Et cō
firmatur ponatur idem rome et pariſii/ vadat a pa
riſio a romam et econuerſo ille a roma a pariſium
occurrat in medio ei in anguſto itinere in alpibꝰ vel
impediet ſe et manebit in duobus locis vel in vno
tantum. Reſpondetur admittendo dicitur ꝙ ille
non erit maior entitatiue ꝗ̄ vnus paruulus ſed re=
putabitur ab hominibus maior. Sed contra queli
bet pars erit maior entitatiue ꝗ̄ ante erat:ergo to=
tum. Reſpondeo negando cōſequentiā ꝗ̄ꝗ̄ poſſū
impedire ans. Ad aliud dico ꝙ manebit in duobꝰ
locis ſicut ante. Contra : idem non reſiſtit ſibiipſi.
Forte dicis quando pectus eius obuiabit ſibi erit
ſtatus alioquin eſſet penetratio partium diuerſarū
Sed contra ponatur ꝙ corpus habeat dotē ſubtili
tatis. Reſpondeo ꝙ ſi ſortes ſit in duobꝰ locis tūc
vel pars anterior puta facies incipit penetrare dor
ſū et tunc videt michi qſi facies eius eſt in vno lo=
co tantum et dorſum ⁊ relique partes/tunc non po
teſt exire illum locum naturaliter ⁊ ponere ſe i duo
bus locis:ſed ſi ſortes facialiter veniat ad ſe facia=
liter penetrabit ſe et non manebit in eodem loco ſʒ
poteſt ponere ſe ſicut ante in duobus locis ⁊ cauſa
eſt quando facies que erat in duobus locis incipit
habere vnū locum adhuc alie partes ſunt in duo=
bus locis et eodemmodo per totum tempus pene
trationis:ſi ſortes ponatur in duobus locis non eſt
in poteſtate eius facere ſe eſſe in vno loco tantum:
niſi ſe perimat vel alius in altero locorum ſed po=
ne ſortem diffinitiue in hac aula nunquid ipſe circū
ſcriptiue exiſtens extra aulam poteſt illam intrare
⁊ tunc erit extenſus et non extenſus in eodem loco
Item incipiat eſſe circumſcriptiue totaliter per ex=
tenſionem corporis ſortis in ordine ad locū an tūc
erit preciſe in eodem loco. Reſpondetur pōt ſub=
intrare extenſiue:ſed nego ꝙ ſit extenſus localiter
et inextenſus in eodem loco proprio ſi demonſtres
locum inadequatum non inconuenit/demonſtras
medietatem aule cum parte extrinſeca in hoc loco
ſortes eſt extenſus et in parte illius loci eſt inexten
ſus localiter:ſed demonſtrando locuʒ in quo eſt dif
finitiue et extenſe ſimul nego hanc: nō eſt extenſus
in hoc loco vel ſortes eſt non extenſus in hoc loco

de predicato infinito.ad aliud deſinit tunc eſſe in il
lo loco diffinitiue et erit talis modus extendēdi ꝙ
non exibit amplius in duo loca ex natura ſua quē=
admodum ego non poſſum me ponere in duobus
locis. ¶ Nono arguitur ex illa concluſione ſequi=
tur ꝙ iſta concluſio eſt concedenda linea īfinita ma
nens infinita ſecundum longitudinem eſt in parua
burſa mea hoc eſt inconueniens igitur : et probo ꝙ
ſequatur:capiat deus vnum corpus palmale ſcđm
latitudinem octo palmis ſcđm longitudinem diui=
dat per partes proportionales ita ꝙ prima ps pro=
portionalis ſit vt quattuor et ponatur ſecundū lati
tudinem et ſic conſequenter ibi erit linea infinita ſe
cundum longitudinem in alio loco ponatur in bur
ſa mea tunc ſequitur propoſitum. Et confirmatur
ſi idem homo ponatur ſuper quālibet pedalitatem
linee infinite longitudinis tunc linea infinita claudi
tur inter duo puncta quod probo:quia ſpacium pe
dale clauditur inter duo puncta inter duos homi=
nes /tripedale quadrupedale:et ſic ſine ſtatu igitur
Ad hoc reſpondetur ſi vna linea in vno loco ſit in=
finita in alio finita numꝗ̄ finita et infinita verificabū
tur de pronomine illam lineam demonſtrante. Se
cunda propoſitio talis linea ſimpliciter eſt finita qꝛ
eſt termino clauſa in aliquo loco : ergo eſt termino
clauſa. Tertia propoſitio:licet ſit extenſa ſine ter=
mino in hoc loco non eſt extenſa ſine termino ſi ter
mino includeret negationem aliter eſſet dicendum
non luctemur multum in terminis. Quarta propo
ſitio concedo tamē in hoc caſu linea infinita in hoc
loco eſt in burſa mea ſcđm ſe et quodlibet ſui:ſʒ nō
eſt in burſa mea infinita in hoc loco. Ad confirma=
tionem riſum eſt i materia de infinito. ¶ Decimo
arguitur ſequeretur ꝙ altiſſimū poſſit aſcēdere cō
ſequens implicat qꝛ ſi eſt altiſſimū non poteſt eē al
tius et per conſequens non pōt aſcendere: ⁊ probo
ꝙ ſequatur/ponatur athlas in conuexo celi ſupmi
cū hoc ponatur in pede montis athlantis vel tauri
et aſcendat / tunc ſic:athlas aſcendit in hoc loco er
go aſcendit et athlas eſt ſupremum igitur. Reſpō
det per propoſitiōes. Prima eſt:nullo ꝑſuppoſito
miraculo in duobus locis altiſſimū in hac ſcala pōt
aſcendere ſcalam ſicut optimum naturalr̄ pōt eſſe
peſſimum et econuerſo: hoc pōt ꝓbari expoſitorie
vel a reſoluentibus a reſolutā per ampliationeʒ de
poteſt per illam modalem diuiſam. Secunda pro=
poſitio altiſſimū aſcendere eſt poſſibile: patet in ca
ſu argumenti de athlante qui erat prope centrum
et ſemper magis recedit ab eodem:ergo aſcendit:
nichil aliud requiritur ad aſcenſum. Si dicas tunc
planete vltra motum circūgirationis habent aſcen
ſum in auge ſui eccentrici et deſcenſum in eius op
poſito et ſic planete cum motu circulari aſcendent
et deſcendēt:tranſeat illud / dicere oppoſitū eſt gra
tis ſtare in terminis. ¶ Undecimo arguitur:quē=
admodum naturaliter loquentes dicunt non eſt po
nenda pluralitas ſine neceſſitate vbi paucitas ſuffi
cit. hoc patet primo phiſicorū et in de anima: ergo
cum deus ex vno pane poteſt ſaturare totum mun

dum et facere ex paucis illa ſuperfluum eſt plura
habere et tantum tritici et vini et ſic de aliis rebus
Si dicas eſt ad decorẽ vniuerſi licet poteſt iſta qdẽ
facere et ſaturare per pauciora:ergo philoſophi q
ponunt iſtas relationes intrinſecus aduenientes et
extrinſecus et totum diſtingui a partibus res ſuc=
ceſſiuas a permanentibus ſecundas intẽtiones mo
re realiũ vniuerſalia formalitates cũ complexe ſi=
gnificabilibus et adhuc fodiendo ciſternas nouas
peregrinas melius loquuntur ad decorem vniuerſi
multiplicando res. Reſpondetur negando conſe=
quentiam ſicut beatus auguſtinus. vij .de ciuitate
xxx.ſic res quas creauit adminiſtrat vt eas agere
proprios motus ſinat/creauit frumentum primo z
oia alia originaliter et dedit cauſis ſcdis virtutem
ſimilia producere eſto q ipſe ſe ſolo omnia illa po=
teſt ſicut dicit damaſcenus de fide orthodoxa cap.
vij.relinquens nobis exemplum vt nos inuicẽ iu=
uem9/et ille cauſe ſcde nobis omnia illa admini=
ſtrant ſufficienter niſi propter noſtra peccata inter
dum qz ſunt inſtrumenta dei pluuia ventus/celum
mare et cetera que in eo ſunt. Potuit quidẽ produ
cere omnia alia ſicut in principio non obſtante fecit
noe capere et ponere multa in archa.poteſt in qua=
libet ſpecie et angelorum et hominum creare infini
tam multitudinem et quodlibet ſuppoſitum perpe
tuare ſed bonitati eius non placuit et hoc tibi ſuffi=
ciat ipſe eſt regula inobligabilis et non ſicut regula
leſbia ꝟtilis et negatur q philoſophi ꝑpterea de=
bent multiplicare res ſine neceſſitate. ¶ Duodeci=
mo arguitur:ſi idẽ poteſt poni in diuerſis locis po=
namus q corpus chriſti fuiſſet tempore paſſionis

Duodeci=
mo ar.cõ=
tra cõclu.

quo paſſum eſt hieroſolimis in centum locis aliis
alexandrie rome et pariſius et ſic de aliis tunc hec
fuiſſet concedenda chriſtus patiẗ in mille locis con
ſequens eſt falſum/qz pono q iudei ſolũ crucifixiſ=
ſent hieroſolimis/ſed q ſequatur arguitur ſic.chri
ſtus rome patitur/ſimiliter chriſtus alexandrie pa=
titur et eodẽmõ de aliis locis q chriſtus rome pa=
tiatur probo.xp̃s hieroſolimis patitur xp̃s hiero=
ſolimis eſt chriſtus rome :ergo zc̃.cõſequentia eſt
ſillogiſm9 ſingulariſando mediũ/premiſſe ſunt ꝟe
vt patet:ergo et cõcluſio : eodẽmõ argumentabor
de quolibet alio loco. Et cõfirmatur.angelus non
poteſt eſſe in diuerſis locis vt arguunt aduerſarii:
ergo nec corpus. Reſpondetur.caſus illius argu=
menti eodẽmõ currit contra aduerſarios negantes
idẽ circumſcriptiue eſſe in diuerſis locis fatẽtur idẽ
eſſe circumſcriptiue in celo et diffinitiue in euchari=
ſtia tunc ponamus q apoſtoli ſeruaſſent corp9 chri
ſti conſecratum poſt cenam a xp̃o vſqz ad tempus
paſſionis et vna hoſtia fuiſſet rome alia alexandrie
illo caſu hee propoſitiones ſunt concedende chri=
ſtus rõe patitur hoc arguendo probatũ eſt. Secun
da propoſitio xp̃s in hoc loco patitur demonſtran
do romam.quod patet hic xp̃s hieroſolimis patiẗ
hic chriſtus hieroſolimis eſt chriſtus in hoc loco de
monſtrando romam:ergo chriſtus in hoc loco pa=
tiẗ. Tertia propoſitio xp̃s non patitur rome nec in
hoc/loco per ſuam contradictoriam denotatur nõ
mõ q chriſtus exiſtens in hoc loco patitur verum
etiã q paſſio proueniat ab hoc loco vel in hoc loco
primo quod eſt falſum. Et ex hiis ſequitur quarta
propoſitio q corpus chriſti non fuiſſet paſſum i mil
le locis. Quinta propoſitio in quolibet iſtorum lo=
corum corpus chriſti patitur demonſtrando duode
cim loca ſed non patitur in duobus locis .ſecunda
pars patet ex dictis et prior per aſcẽſum in hoc lo=
co chriſtus patitur et in illo et ſic de ſingulis iſtorũ
et vna eſt oſtenſa vera/idem eſt iudicium de aliis:
g̊ quelibet iſtarum ſingularium eſt vera : Ultima
propoſitio:in duodecim locis corpus chriſti patiẗ:
qđ patz: hoc corpus chriſti patitur hoc corpus xp̃i
eſt corpus chriſti in duodecim locis:g̊ corpus xp̃i i
duodecĩ locis patitur:imo ſi ponatur vbiqz h̃ eſt cõ
cedenda vbiqz corpus chriſti patitur et non patitur
in duobus locis et plurima ſunt loca. ¶ Ad cõfir=
mationem pono propoſitiones. Prima eſt/angel9
poteſt eſſe in locis diſcõtinuis ſicut continuis:hoc
patet dum modo aggregatum locoꝝ diſcõtinuoꝝ
nõ excedit ſuum maximum locum.hec propoſitio
eſt contra okam in primo quotlibeto.probatur hec
ꝓpoſitio.nullus locus angelo repugnat nõ pl9 aer
q̃ꝫ aqua ferrum q̃ꝫ ignis q̃re ergo non poteſt eſſe in
pluribus locis diſcontinuis ſicut continuis et iſtuc
ex ſua natura. Secunda propoſitio:angelus poteſt
eſſe in duobus locis imo infinitis equalib9 ſuo ma
ximo loco poſſibili de potẽtia dicitur.patet.ſicut de
corpore/interdum voco maximum locum angeli lo
cum naturaliter maximum .eſt color q angelus po
teſt eſſe in duobus locis nec continuatis nec conti=
guatis nec conſequenter ſe habentibus ſit a angel9
in vna leuca et in qualibet parte eius cum vna cer=
ta latitudine et profunditate et ſic illa leuca interca
pedo inter portam ſancti iacobi et portã diui mar=
tini vel ad molendinum venti q̃re a angelus nõ po
teſt ſe retrahere de medio manẽdo in extremis ita
q erit vltra citra qꝫ pontes et nõ in ciuitate/ſꝫ huic
rationi reſpondetur in.ij.diſtin.ij.dicis ſi idem pũ
ctum ponatur in extremis duarum lineaꝝ palellaꝝ
tunc concurrent contra euclidem in principio ele=
mentorum conſequẽtia eſt nulla intellexit euclides
quando punctum non eſt in variis ſitibus. ¶ Ter=
tiodecimo arguitur.ex illa poſitione ſequitur q ali
quis eſſet irregularis contra iuris determinatio=
nem /conſequens eſt inconueniens:igitur : et pa=
tet conſequentia.ſi quis ſit dormiens pariſius z ro
me vigilans et occidat hominem iam eſt irregula=
ris:et patet de homicidio voluntario vel caſuali in
clementinis. Si furioſ9 vel infans talis nõ eſt irre=
gularis eſto q occidat. Et confirmatur qz dato illo
modo debes dubitare an xp̃s eſt mortu9/cõſequẽs
eſt hereticũ et contra ſimbolum apoſtoloꝝ nicenũ
et athanaſii:et q ſequatur patet.dubium eſt nobis
an iudas vel aliquis apoſtoloꝝ ſeruaſſet corp9 xp̃i
datũ eis in cena vel cõſecraſſent in triduo qñ erãt
diſperſi qz erat eis preceptũ Luce.xxij. et mathei
xxvi.hoc facere in eius cõmemorationem :ergo eſt

Tertiode
cimo ar̃ ꝯ
ꝯcluſionẽ

Veriſimile in memoriam dominice paſſionis ꝙ con
ſecrarunt cũ non audebant ſtare prope crucem xp̄i
timore ad habendã eius penitẽtiam corporalẽ ⁊ ſic
chriſtus non fuiſſet mortuus qꝛ non ſequitur mor=
tuus eſt hieroſolimis:ergo eſt mortuus imo ſtat ꝙ
eſt viuus in pixide vel in corpore petri.Ex illo ite=
rum altera via patet aſſumptum.qꝛ neſcitur an cor
pus chriſti erat ſub illis ſpeciebus ĩ paraſceue imo
eſt veroſimile:ergo ſi negamus hanc conſequẽtiaꝫ
chriſtus eſt mortuus hieroſolimis ergo mortuꝰ eſt:
debes dubitare an chriſtus mortuus eſt vnde fiat
argumentum ſic.in forma xp̄s erat chriſtus in toto
paraſceue ergo chriſtus nõ mortuus eſt in paraſce
ue antecedens eſt dubium ergo conſequens nõ eſt
negandum. Ad tertiũdecimũ argumentũ an ho=
mines reputant illum irregularem vel non/non eſt
magna vis ſed caſus illius decretalis non ponde=
rat an idẽ ſit in diuerſis locis. Ad aliud de confir=
matione tangit aliud magis ambiguum multifariã
reſpondeo. Cum primo/aliqua conſequẽtia eſt bo
na et antecedens eſt michi dubium et conſequens
negandum.probatur.altera iſtarum eſt bona.deus
poteſt facere infinitum actu ergo deus non eſt/deꝰ
non poteſt facere infinitum ergo deus non eſt ante
cedens vnius conſequẽtie eſt impoſſibile poſtꝙ̃ eſt
modalis diuiſa de nullo extremo reſtricto/ſed hoc
me latet que illarum eſt bona. Cum ſecundo nego
ꝙ antecedens eſt michi dubium apoſtoli ceperunt
corpus dñi in cena et ille ſpecies erant alterate an=
te diem veneris hora ſexta et ſic corpus domini nõ
erat ſub eis et ſic antecedens nõ eſt michi dubium
cum de fide ſit ꝙ chriſtus mortuus eſt in paraſceue
nego ꝙ illo tempore chriſtꝰ fuit chriſtꝰ in quocũ
loco et omne antecedens ad illud nego conſtat mi=
chi per fidem ꝙ chriſtus non erat chriſtus ĩ triduo.
Cum tertio quando ita fuiſſet ꝙ corpus dñi fuiſſet
ſub illis ſpeciebus deus poterat feciſſe ꝙ vbicũ
fuiſſet mortuum.non tamen ſequitur hec conſequẽ
tia eſt bona chriſtus morit̃ hieroſolimis ergo chri=
ſtus moritur eſto ꝙ conſequens eſt verum. Cum
quarto qꝛ xp̄s paſſus eſt mortem hieroſolimis ſuf
ficit pro redemptione humani generis et tantũ pec
cabant iudei eum occidẽtes hieroſolimis ſicut ſim
pliciter quẽadmodum homo occidẽs ſortẽ in hoc
loco tantum peccat ſicut platonem abſolute occi=
dens. Sed dico ꝙ hec eſt abſolute vera chriſtꝰ mor
tuus eſt argumentum non eſt maius contra me ꝙ̃
contra vnum thomiſtam qui concedit et concedere
habet idem eſſe in vno loco diffinitiue et in alio ci=
ſcriptiue contra alexandrum et duns nõ erit qꝛ cõ=
cedunt hanc conſequentiam ſortes moritur in hoc
loco ergo moritur et vbicũ eſt moritur:ego con=
cedo hanc ſortes moriens in vno loco morit̃ vt nõ
maneant vortices dum anima deſinit ĩformare cor
pus in hoc loco et corpus manet in hoc loco aliꝙ̃
moritur ſed conditionales et conſequentias nego
alexander de hales habet etiam alium modum de
viuere et mori.queſti.xliiij.membro.iij.ipſe et do=
ctor ſubtilis capiunt mori poſitiue ego priuatiue ſi=
cut proprie capi debet altiſſ.alexandrũ precedens
queſtione antepenultima de euchariſtia qui hunc
modũ tenuit quem alexander et doctor ſubtilis ſe=
quuti ſunt dicit altiſſ.ſi xp̄s moritur in cruce mori=
tur vbicun ſit probat altiſſ.ſi eſt mortuus in cru=
ce eſt mortuus et ſi eſt mortuus nuſꝙ̃ habet vitam
prima conſequentia eſt nulla ſed altiſſ.in fine illius
queſtionis dicit probabile eſt ſi nuſꝙ̃ eſt ꝑmo nuſꝙ̃
eſſet ſcḋo:ergo volebat dicere.oppoſitum eſt pro=
babile apud me.corpus chriſti poteſt eſſe in hoſtia
dato ꝙ nuſꝙ̃ ſit circumſcriptiue/ſed petis ſi chriſtꝰ
fuiſſet in pixide et hieroſolimis patiens quẽadmo
dum erat lanceatus a milite de ṽitate illius vulnꝰ
in latere chriſti eſt in hoſtia. Reſpondetur non eſt
oĩno certũ que res eſt vulnus vel foramen/vl' vul=
nus eſt homo vulneratus vel pars illa corporis cir
cunſtans illam apturam non diuidendo partẽ ſm
magnam profunditatem vel eſt incluſum inter la=
tera illius.ſi detur tertiũ ſequitur ſi ibidem eſſet va
cuum iſta eſſet neganda:vulnus eſt in latere ſortis
imo oportet concedere iſtam copulatiuã ſortes ha
buit vulnus et nunc non habet et tamen non eſt ſa=
nus vel integer. Propterea do ſcḋm vulnꝰ vl' pla=
ga eſt terminus connotatiuus ſupponens pro par=
te alicuius corporis connotando ꝙ latera illiꝰ par=
tis diſtant contra ſuum naturalem ſitum hoc addi=
derim propter os quod non eſt vulnus et ſic eſt in=
ferius ad foramen hoc prenotato facile eſt reſpon=
dere ſm dicta hoc vulnus corporis chriſti eſt in eu
chariſtia corpus chriſti in euchariſtia eſt vulneratũ
qꝛ hoc corpus chriſti hieroſolimis eſt vulneratum
et hoc corpꝰ chriſti hieroſolimis eſt hoc corpꝰ chri
ſti in euchariſtia ergo ſed hoc corpus non eſt vulne
ratum in euchariſtia. Poteſt eſſe argumentum ad
probandum ꝙ idem poteſt generare ſe contra bea
tum auguſtinum.j.de trinitate cap̄.j.ſi tota mate=
ria ex qua generabatur caym poneret̃ ĩ caym apta
generationi caym generaſſet ſe. Huic argumen=
to aliqui reſpondent inſcite vt quidẽ boquiꝙ̃ ꝙ re=
latiua oppoſitio impedit ne pater ſit filius in illo ca
ſu breuiter nego ꝙ caym generat ſe generatio eſt ꝓ
greſſio de non eſſe ad eſſe mõ caym ꝑus fuit et ſic
non generat ſe. ¶ Vltimo arguit̃ ex toto iſto pro= Vltio ar.
ceſſu ſequitur ꝙ alii negantes idem poſſe eſſe ĩ duo ʒ ꝯcluſio.
bus locis de potẽtia dei abſoluta eſſent heretici cõ
ſequens eſt inconueniens ergo et antecedẽs: decla
rãtur cõſequentia bene ſequitur corpus chriſti po=
teſt eſſe in duobus locis diffinitiue et ſacramentali
ter ergo in duobus locis circumſcriptiue conſequẽ
tia patet: omne apparẽs abſonũ ad conſequens in
uoluitur in añcedente et denique aliud miraculũ de
mori et viuere dãnari intelligit non intelligit inclu=
duntur in caſu quo idem eſſet in duobus locis ſa=
cramentaliter ſicut deus poteſt facere de corpore
ſortis viatoꝝ:et vltra hec conſequentia eſt bona et
antecedens eſt de fide ergo conſequens non eſt tibi
dubium non intuli conſequens eſſe de fide cũ ſcitũ
poteſt ſequi de fide vel intellectum. Reſpõdeo:di=
co abſit vocẽ nus alios hereticos ſtat virũ admit=

tere hereſim et non eſſe hereticū quādo non eſt per
tinecia rurſus negabunt tibi eſſe hereſim cū diſcur
ſus non eſt euidens negabunt conſequentiam acci
pito analogiam de hac conſequentia deus poteſt fa
cere finitum magnitudine ergo poteſt facere infini
tum ſed multo maioꝛ eſt apparentia in prioꝛe cōſe=
quētia et diſcurſus mea opinione colorem habens
ſolutionē radicalem relinquo aduerſariis.

¶ Diſtinctionis decime queſtio tertia.

Queritur tertio circa eandem diſtinctionē
an corpori chꝛiſti eedē proprietates inſunt
in eucharistia et in celo duo pro ſolutione
queſtionis declarabuntur termini in titulo / poſtea
ponentur concluſiones impugnabuntur ⁊ ſoluent.
¶ Corpus capitur tripliciter vnomō quālibet rē ex=
tenſam ſignificat et ſic vocatur corpus de predica=
mento q̄ntitatis.hoc eſt iſte termin⁹ corpus ſuppo=
nit pro aliquo connotando q̄ tres dimenſiones ha
beat et ſic diffinitur.eſt longitudo/latitudo cū pro=
funditate phiſice pōt exponi vel logice iſta de actu
exercito capitur loco vnius de actu ſignato eſt id
eſt connotat et ſic ariſtoteles capit in predicamen=
to quantitatis hocmodo albedo eſt corpus mate=
ria totum compoſitum extenſum eſt corpus.ſcdo
modo capitur pro altera parte eſſentiali pro mate=
ria dicim⁹ q̄ homo cōponitur ex corpore et aīa co=
pulatiue.tertiomō capitur corpus vt eſt ſuperius
ad homo animal et ſic ſignificat rem cōpoſitam ex
materia et forma abſolute et eſt corp⁹ de p̄dicamē
to ſubſtātie et ſic omne animal eſt corp⁹ſic/ſi ſortes
eſſet diffinitiue in loco eſt corpus de predicamento
ſubſtantie et ſua materia corpus ſcdomō ſed non
primo et ſic talis eſt diſtinguēda plato eſt corp⁹vel
corpus eſt de predicamento ſubſtātie et tunc eſt pre
dicatio quidditatiua et eſſentialis/ſi de predicamē
to q̄ntitatis accidentalis et accidentis predicatum
poteſt negari de ſubiecto ipſo ſupponente quando
eſſet diffinitiue in loco vt a pleriſq̄ putat̄ poſſibile
.ſi tantum valet ſicut materia eſt predicatio diſpata
et per conſequens nullius predicabilis predicatio
Secūd⁹ terminus ꝓprietas et duobus modis ca=
pitur p̄me ſignatiōaliter et ſcdē in prima ſignantia
tantum valet ſicut accidens vt accidens capit̄ pri=
me intentionaliter ſcdē intētionaliter vel impoſitio
naliter tantum valet ſicut terminus qui accidenta=
liter predicatur de pronomine demonſtrāte corp⁹
multi termini accidentaliter predicantur de ſorte
qui nullum accidens important vt criſpitudo cur=
uitas ſeſſio ſtatio/criſpitudo et criſpus ſunt termi=
ni ſinonimi criſpitudo crines ſignificat et ex conſe=
quenti totum compoſitum cōnotando q̄ crines ta=
liter ſe habeant puta in ſurſum reflectantur more li
bicoꝝ ſed q̄ꝛ hoc eſt accidentale crinibus vel ſorti
et non de eſſentia crinīū vt patet per incolētes poſt
climata neq̄ ſortes criſpitudo eſt accidēs ſortis ita
q̄ hec eſt diſtinguenda criſpitudo eſt accidens vel
accidens capitur prime intentionaliter et ſic eſt fal
ſa imo eſt ſubſtātia prime intentionaliter vel ſecun=
de et tunc eſt vera.primomō ſubiectum ſtat ſignifi=
catiue et perſonaliter.ſcdomō materialiter/ex hiis
patet q̄ titulus queſtionis duobus modis capitur
et eſt equiuocus in vno ſenſu.Eſt idem q̄rere vtrū
omnia accidentia que inſunt corpori chꝛiſti in celo
inſunt eidē corpori in eucharistia.ſcdomō ſenſ⁹ eſt
an omnia predicata accidentalia que verificantur
de pronomine demonſtrante corpus in celo v̄ificāt̄
de pronomine demonſtrante idē corpus in eucha=
riſtia et ille poſſunt rurſus diſtingui vt patebit per
concluſiones. ¶ Iſtis notatis pono concluſiones.
Prima concluſio non opoꝛtet omne accidens in= Prima cō
herens corpori chꝛiſti in celo et inherere in euchari clusio.
ſtia nec econuerſo:hoc patet ex queſtione preceden
ti. ¶ Secunda concluſio an omne accidens quod Scd'a cō
ineſt corpori chꝛiſti in celo inſit ei in eucharistia et cluſio.
econuerſo dubium eſt ſed pars negatiua eſt appa=
rentioꝛ.hoc patet q̄ꝛ licet queſtione precedenti di=
ctum eſt q̄ ſi ſortes eſſet rome et pariſius ſtat q̄ ſit
calidus et cōbuſtus rome et non combuſtus p̄iſius
ſi deus non impediret agentia naturalia / ſed deus
poteſt impedire q̄ñ vult ſicut fecit de calore ignis
in camino Danielis.iij.et lumen ſolis tēpore paſſio
nis et dato q̄ corpus chꝛiſti eſſet ſuſceptiuum calo
ris ſub eucharistia vel alioꝝ accidentiū q̄ntū eſt ex
parte corporis et ignis ageret q̄ntū eſt ex parte ei⁹
tamen non modo opinoꝛ ſed credo q̄ deus omne
agens corruptiuū bone armonie ſui corporis impe
diret et accidētia q̄ ad corporis conſonantiā condu
cant conſeruat in vno loco et in altero q̄ꝛ nunc dotē
impaſſibilitatis habet/ſed probatur q̄ ſit dubiū q̄ꝛ
dubium eſt an q̄ntitas ſit accidens ſubſtantie inhe=
rens et vniuerſaliter de q̄ntitate cōtinua intelligo ⁊
ſi ſit accidens non eſt penitus iprobabile q̄ iherear
corpori chꝛiſti in celo et non in eucharistia.Inſuper
oculus chꝛiſti in celo habet viſionem vnius partis
celi et non opoꝛtet q̄ illa viſio ſit in eucharistia imo
apparet q̄ non ſit licet neceſſe eſt oculum xp̄i in eu
chariſtia videre partem celi ſi oculus chꝛiſti videat
illam in celo ſuppoſita conſtantia non tamen opoꝛ=
tet q̄ viſio illa iherear corpori xp̄i in eucharistia iſta
ſtāt ſil' oculus chꝛiſti in eucharistia videt hanc partē
celi et nulla eſt viſio in eucharistia loquēdo de viſio
ne oculari ſicut ſtat a ferrum in hiſpania eſſe calidiſ
ſimū et nullum caloꝛem eſſe in hiſpania: ſi quis di=
cat deus ponit ſimilia omnia accidentia i euchari=
ſtia q̄ ſunt in celo cum illo nō eſt altercādū dixi ſup
poſita conſtantia ſtat corpus chꝛiſti eſſe in vno loco
tantum etiam non eſt eſſentialis dependentia iſtoꝝ
modoꝛum eſſendi non implicat corpus chꝛiſti eſſe
modo ſacramentali et non eſſe circumſcriptiue ali=
cubi iam loquoꝛ vltra legem xp̄s poterat eſſe ſacra
mentaliter in eucharistia ante beatam virginem.
Et ſi queris an tunc beata virgo fuiſſet mater xp̄i
⁊ an corpus xp̄i icepiſſꝫ eſſe ibi nulla eſt difficultas
eſt idem ac ſi deus caperet p̄tes materiales abrahe
et poneret i vtero herte et produceret aīam abrahe
in illam materiam an abraham inciperet eſſe ⁊ rea

eſt lucida. hec due concluſiones dantur de acciden
Tertia cō te prime intentionaliter. ¶ Tertia cōcluſio. qlibet
cluſio. terminus accidentalis quimo quilibet terminꝰ q
de corpore chriſti in celo verificatur de corpore xpi
in eucariſtia verificatur etiam tenendo penetratio
partium ſm modum hugonis quē magis iſequor
non eſt dubium. hoc patet per aſcenſum ſi eſſet ali-
qua ſingularis falſa maxime eſſet propter tales ter
minos extenſum dimenſiue in loco qui verificant
de corpore chriſti in celo et non in euchariſtia veri-
ficatur de corpore chriſti. Contra quēadmodū iſta
eſt vera/corpus chriſti in celo eſt extenſum corpus
xpi in celo eſt dimenſiue in loco ita iſte ſunt conce-
dende corpus xpi i euchariſtia eſt extenſum corpꝰ
xpi in euchariſtia eſt dimenſiue in loco quas ꝓbo
hoc corpus chriſti in celo eſt extenſum hoc corpus
xpi in celo eſt corpus xpi in euchariſtia: ergo corpꝰ
xpi in euchariſtia eſt extenſum expoſitorie in tertia
figura minor eſt tibi nota et maiorem concedis: er-
go debes concedere concluſionem. Eodēmō pro-
babo tibi ſecundam et ſic de quocunq; alio termi-
Quarta cōcluſio. no. ¶ Quarta concluſio aliquis eſt terminus q pre
dicatur de corpore chriſti in celo et ille non verifi-
catur de corpore xpi in euchariſtia hec cōcluſio ꝑo
ri non repugnat ſed in appellatione ſto volo dicere
aliquis terminus ponitur a parte predicati cū illo
termino in celo de corpore xpi qui non ponitur cū
illo termino euchariſtia de corpore xpi iſta eſt con-
cedenda corpus xpi eſt in celo extenſum corpꝰ xpi
eſt in celo dimenſiue in loco iſte ſunt negande cor-
pus xpi eſt in euchariſtia extenſum corpus xpi eſt
in euchariſtia dimēſiue in loco qꝛ dimēſio loci non
prouenit ab euchariſtia q per illam denotatur. Cō
tra primam concluſionem arguitur argumentis q-
bus aliqui nituntur frequenter deducere oppoſitū
nullum abſolutum deſinit eſſe in aliquo propter no
uum reſpectum intrinſecus aduenientē acquiſitum
ſed propter hoc q corpus xpi acquirit hic nouum
vbi eomō quo habet nouum vbi nichil acquirit niſi
nouum reſpectum g. item tunc contradictoria veri
ficarentur de eodem qꝛ ſi aliquod corpus eſt i duo
bus locis in vno loco habet albedinem et non ha-
bet albedinem in alio loco iam eſt album et non al-
bum Judicio meo nō eſt opus hiis argumētis re-
ſpondere hec argumenta poſſunt ſolui ex predictis
et quilibet logicus videt q nulla eſt apparentia in
illis argumentis Accipe analogiam nunc actu dico
q anima mea eſt in pede meo habet ſcientiam ꝛ nō
oportet q aliqua ſcientia eſt in pede meo imo citꝰ
opinor q nulla eſt in pede meo. Et tamen nūc ſcio
primam .j. euclidis ſuper lineam datam contingit
triangulum equilaterū collocare. anima habet ſciē
tiam in capite qꝛ ibi relucent ſenſus in quibus ſen-
ſationes habētur ſed anima in pede habet ſcientiā
q patet qꝛ hec anima in capite habet ſcientiam hec
anima in capite eſt anima in pede: ergo anima i pe-
de habet ſcientiam/ſed potes replicare vel aīa ha-
bet ſcientiam in qualibet parte capitis vel i aliqua
ſic et aliqua non ſi ſm detur illa ſi primum ergo de

beo dicere q i qualibet parte corporis habet ſcien-
tiam imo q habet ſcientiam in qualibet parte. Re
ſpondetur q illud ſolum exemplariter eſt inductū
ſed tranſeunter loquens demꝰ q detur quodcūq;
membrum vel q ſit ſcientia in qualibet parte capi-
tis vel in aliqua ſic et in aliqua non circa cētrum ca
pitis in parte diſibili indiuiſibiliter non ſequitur q
haberet in pede vel extra caput. Itē forte rationa-
biliꝰ dicit q ſcientia eſt in vna parte capitis haben
te diſpoſitionem ad ſuſceptionem ſcientie et i qua
libet parte illius ſemper anime inherens ſicut viſio
inheret anime intellectiue circa centrum oculi ꝛ eſt
in anima in qualibet parte i qua eſt talis diſpoſitio
requiſita ad viſionem ſuſcipiendam nec propterea
conſequens eſt q illa viſio vel ſcientia ſit extenſa ſi
cut nec ſubiectum eius ſcꝫ anima extēditur quāuis
multas partes informet nec ſequitur maior intēſio
illius ſcientie licet in infinitis partibus illius par-
tis corporis habeat ſcientiam/et quando ita eſſet q
in qualibet parte haberet dato q ſit de ſtirpe gigā-
tea cum og rege baſan non ſequitur q eadē albedo
que eſt in vno corpore in vno loco ei inſit in alio vt
frequenter ante dictum eſt Nec primo nec comitā
ter tenendo extenſionem partium in ordine ad to-
tum et non ad locum ſicut hugo et altiſſ. ad quem
modum magis declino ſicut iſta conceditur corpꝰ
xpi in euchariſtia eſt longum ſeptem pedibꝰ ita iſta
eſt concedenda corpus chriſti eſt longum ſeptē pe-
dibus in euchariſtia ſed non extenditur ſeptupeda-
liter in ordine ad locum ſed eſt veroſimile quando
corpus chriſti incipit eſſe hic in euchariſtia non ad-
mittit albedinem nec aliud accidens quod habet i
celo qꝛ in inſtanti incipit eſſe hic ꝛ nō pertranſit me-
dium et nullum agens extrinſecum corrūpit aliqđ
accidens ibidem deus impedit actiuitatē et nō cō-
currit cum eis ad actionem. Contra ſecundam cō
cluſionem arguitur q non eſt dubium an omne ac-
cidens quod eſt in corpore chriſti in celo ſit in cor-
pore chriſti in ſacramento et econuerſo oclꝰs chriſti
vidit preſbiterū leuātē corpus xpi in ſacramento ꝛ
audit loquentes habet organum bene diſpoſitum ꝛ
nullum eſt impedimentum igitur. ergo habet viſio
nem preſbiteri ad preſbiterum terminatam et au-
ditionem et hoc non habet in celo igitur. Reſpon-
detur q argumentum aſſumit dubium de quo do-
ctores decertant multis dicentibus q requira-
tur ſitꝰ ad hoc q audiat vel videat placet michi op
poſitum organa illa ſunt diſpoſita intrinſece ſermo
audibilis in aere in bona propinquitate q̄re non po
terit audire ſi deus faceret hominē inſtantanee de-
ſcendere ab alto ad imū q̄are non poterit audire
vel videre corpus maius eſſe cum minore non im-
pedit viſionem vel auditionem et ſic de aliis ſenſa
tionibus ſi clericus prope altare poterit audire pſ-
biterum legentē ſacrificium quare non poterit au[
chriſti eum audire et videre imo illud eſt probabile
ſi poneretur penetratio partiū ſicut multi antiq do
ctores imaginati ſunt: ergo a fortiore ſm hunc mo-
dum et concedo q oculus xpi videt ſuum pedem

in eucbariſtia et calor cordis calefaceret ſubiecta
vicina ſi deus ad hoc actiue concurreret et ſi eſſet
penetratio partium calor magis calefaceret virtus
vnita eſt fortior ſeipſa diſperſa ſi totus calor a cor=
poris calidi poneretur in eius medietate eſſet acti=
uior ꝙ̃ in toto: ergo ſi diffinitiue i loco erit actiuior
non eſt certum ꝙ tales ſenſationes ſunt in celo ſed
corpus chriſti in celo audit preſbiterum legentem
in altari beati poſſunt videre et angeli corpus chri=
ſti in eucbariſtia.patet.poſſunt videre angelos ⁊ no
ſtras noticias ſi ſibi relinquant ergo ⁊ corpus extē
ſum dicere ꝙ requiratur extenſio in ordine ad locū
eſt dictum non probatum de noticia noſtra nichil
intuitiue cognoſcimus extra nos niſi res ſenſatas
non ſentimus corpus chriſti in eucbariſtia et eius
modū ſed an poſſumus videre corpus chriſti in eu
cbariſtia cum influentia dei generali nondū explo=
ratum eſt apparet ꝙ ſic ſi deus concurreret corpus
ſuum eſt coloratum mō color eſt obiectum viſꝰ nec
videtur neceſſarium ꝙ ſit extenſum cum partibus
loci et illud poteſt vallari per puerum qui interdū
in eucbariſtia videtur de quo loquimur ꝙ rationa=
bilius corpori chriſti eſt dandum nec fides nec ra=
tio eſt in oppoſitum ꝙ non audiat quare eſt illud ne
gandū cum habeat organa optime diſpoſita. Sed
contra illud idem arguitur de viſione ponendo pe=
netrationem partium non habet oculum diſpoſitū
ad videndū nec aurem ad audiendū et itelligo ſem
per in tali modo ſe habendi vel imaginemur ſortē
eſſe in vno loco ſacramentaliter et non loquamur
de viſione in verbo. Preterea non videt ſeipm̄ ergo a
fortiori nec aliō cōſequentia apparet qꝛ eſt equa=
liter ſibi preſens obiectie ſicut aliquod aliud vl' ma
gis: antecedens probo. oculus ſortis ſi ſic eſſet non
videt aliquā partem eius qđ probo. nunc oculꝰ pla
tonis non videt ſe: ergo nec oculus ſortis vide=
bit ſe eadem ratione qꝛ eſt peius diſpoſitum: ante=
cedens patet ad experiētiam ſaltem per lineam re
ctam et quelibet alia pars corporis eſt ita preſens
ſicut oculus poſtꝙ̃ eſt partium penetratio ergo nul
lam partem ſui corporis poteſt videre. Item ſen=
ſibile poſitum ſupra ſenſum non cauſat ſenſationē
ij. de anima. Reſpondetur negando ꝙ non habeat
oculum diſpoſitum ad videndum et eodēmō de au
re non requiritur ꝙ partes oculi vel auris finaliter
diſtent. Ad aliud quando arguis corpus chriſti nō
videt ſeipſum: nego. corpꝰ chriſti in vna parte ho=
ſtie videt ſe in aliis partibus hoſtie imo in infinitis
partibus hoſtie. Ad aliud ſenſibile poſitum ſupra
ſenſum non cauſat ſenſationē. Reſpondetur ꝙ ar
gumentū non concludit qꝛ et ſi ſenſationē non cau
ſet vbi eſt reſpectu illius partis oculi poteſt cauſa=
re in alia digitus chriſti eſt ſimul cū oculo eiꝰ i vna
centeſima parte hoſtie digitus ille poteſt ſenſatio=
nē in oculū exiſtentē in alia parte hoſtie cauſare da=
to ꝙ idem digitus ſit in alia parte hoſtie et ſic natu
raliter ſenſibile poſitum ſupra ſenſum cauſat ſenſa
tionem. Accipe analogiā ſi ſortes eſſet rome et pa=
riſius et vnum lignum pariſius eſſet applicatum
pedaliter ſibi diſtans et idem lignū rome ſup oculū
ſortis iam eſt ſenſibile ſupra ſenſum et tamen cau=
ſat ſenſationem qꝛ bene ſequitur cauſat ſenſationē
pariſius: ergo cauſat ſenſationem philoſophi. pro=
poſitio eſt intelligenda nullo p̄ſuppoſito miraculo
non cauſat ſenſationem vbi eſt adequate volo dice
re ſi corpus ſortis eſſet i loco pūctuali ad imagina=
tionem ibi non videret ſe naturaliter ſed extriſecū
bene. Contra oculus xp̄i habet obſtaculū ſup ocu=
lum ſcꝫ pedem ergo non poteſt videre ſm natura=
les. talpa non poteſt videre qꝛ habet pelliculā ſup
oculum perpetuo. Preterea omne quod videtur
ſub piramide videtur cuius baſis eſt in re viſa et co
nus in oculo ſm perſpectiuos ſed ſic non eſt ibi: ergo
ibidem corpus chriſti non poteſt videri a nobis.
Ad primum reſpondetur negando ꝙ habeat obſta
culum ſuper oculum hoc eſt impedimētū nulla ps
corporis chriſti penetratiue cū oculo eius armoniā
rſidit nec impedit quēadmodum i corporibus aliis
et hic eſt aliud ſpeciale. Ad aliud perſpectiuorum
negant communiter loquentes illā ꝓpoſitionē vni
uerſaliter dictā ꝙ nō tenet ipſiarum qn̄ viſibile eſt
ſacramētaliter in loco in argumēto multi ſunt me=
andri ponamus corpus ſortis diffinitiue in loco ſi=
cut corpus chriſti. primo eſt dubium ꝙ idē accidēs
numero naturaliter erit in diuerſis ſubiectis. ſecun
dum eſt dubium qꝛ videt ꝙ ibi erit infinita ſpecies
intenſiue in medio. Contra primum arguo et po=
namus ꝙ chriſtus non impediat ſuū corpus ne pro
ducat ſuas ſpecies in medio vel ſit corpus ſortis i
loco cum vna ſimili hoſtia. Arguitur ſic. quelibet
pars corporis chriſti eſt penetratiue cū alia ſm po=
ſitionem vnam: ergo corpus chriſti eſt in ifinitis lo
cis qꝛ in qualibet parte hoſtie illius habentis infini
tas partes. Capiat digitus in tribus partibus ho=
ſtie in vna parte producit ſuas ſpecies per totū me
dium orbiculariter/ nō potes dicere in vna parte ſi=
cut ignis producit calorem qꝛ paries orbiculariter
producit ſuas ſpecies ſic ſcꝫ ꝙ quelibet pars parte
tis in qualibet partem medii producit ſpecies cuiꝰ
probatio efficax eſt qꝛ vbicunqꝫ in medio illo hn̄te
ſpecies ponitur oculus poteſt quācūqꝫ partem vi=
dere qꝛ in qualibet parte ſunt ſpecies qꝛ nō ꝓpter
aliud ponuntur: ergo eodēmō de quolibet alio viſi
bili. et non eſt maior ratio ꝙ producat ſuas ſpecies
in vno loco ꝙ̃ in alio igitur/ rurſus ſi ſortes eſſet ro
me et pariſius in vtroqꝫ loco producit ſuas ſpecies
et duplas ſpecies quas produceret in vno loco. pa
tet ex deductis in queſtione precedenti: ergo ſi que
libet pars corporis chriſti et totum corpus ſit in in=
finitis partibus vel pluribus producit ſuas ſpecies
et eaſdem numero. ſi dicas alias numero diſtictas
propter varium aſpectum celi contra ponatur ea=
dem influentia in duobus locis vel ſic et apparen=
tius tunc erit infinita ſpecies intenſiue in medio ta=
men digitus in vno loco produceret ſpecies alicuꝰ
intenſionis et in alio loco tante intenſionis et i infi=
nitis locis eſt ergo producit infinitas ſpecies inten
ſiue dicis ſatius eſt tenere modum ſancti thome et

antiquorum q̄ requiratur modus quantitatiu⁹ ad
hoc q̄ corpus producat ſuas ſpecies ſic dices quã
documq̄ʒ occurret tibi argumentum q̄ diluere ne=
ſcis dices ſatius eſt tenere oppoſitum ſic flante bo
rea curres ad auſtrum et flante auſtro mox te con=
uertes ad boream . potes cõcedere illatum q̄ eſſet
infinita intenſiue ſi agens relinquatur ſue nature et
hoc ego concedo et q̄ quelibet pars .ſ.digitus de=
cima pars digiti producit infinitam ſpeciem inten=
ſiue . nõ inſiſto de viſione cãta ab illis ſpeciebus et
d̄ modo videndi corpus chriſti quomõ ibi videatur.
dico q̄ oculus bene videt corpus chriſti in eucha=
riſtia eo modo quo ibi exiſtit ſm poſitionem de exi
ſtentia corporis chriſti dicatur conſequenter . Jtẽ
ponatur ſortes ſicut eſt corpus chriſti in euchariſtia
extenſus in ordine ad totum naturaliter ſibi relict⁹
videtur q̄ poteſt diuidi ergo diuidetur in oẽʒ ſuam
partem concurrat deus ſm omnipotentiam ei⁹ ad
illam diuiſionem omnes ille partes erũt in eodem
loco ergo q̄ ratione vna pars diuidetur ⁊ quelibet/
reſiſtentia nõ ſufficit cum deus de potentia eius ab
ſoluta ad hoc concurrit.ſi dicas ponitur infinita re
ſiſtentia/ponatur q̄ deus etiam actiue concurrit cũ
ſua omnipotentia abſoluta ergo tũc ſupnaturaliter
continuũ in omnem ſuam partẽ diuidi eſt poſſibile
qd̄ implicat tenẽdo q̄ nõ cõponatur ex pũctis de=
mocriticis iſtud non mouet contra modũ de exiſtẽ
tia corporis chriſti ĩ euchariſtia cui magis adhereo
propterea directe non eſt cõtra dicta mea ſolutiõeʒ
q̄re tenendo alium modum ⁊ ſi conſequẽter interd̄
hũc modum tueri elaboro conducit nõnũq̄ʒ aliqua
tibi relinquere vt vires ĩgenii tui experiaris vna ſo
lutio ſubtiliter a te excogitata plus ingenium tuũ
illuſtrat q̄ʒ decẽ quas reputas ſuperficiales ab aliis
Jſtorum ſolutionẽ tibi relinquens pgo ad propoſi=
tum dubitas quomõ nõ diuiditur corpus chriſti ad
diuiſionem hoſtie et augetur dubitatio per beren=
garium ſed illo capitulo ego berengarius circa me
dium dicitur q̄ corpus chriſti frangitur dentibus
atteritur. Reſpondetur q̄ preſbiter ex tranſuerſo
tripartiẽs hoſtiam corpus chriſti non frãgit queãd
modum frangens ſpeculũ imaginẽ in eo non fran=
git.ſed ſi diuidatur in octo partes bone magnitu=
dinis in earũ qualibet manet ſimulachrũ integrum
ſic de corpore xp̄i eſt ſiue effigies illa realiter ſit in
ſpeculo vel non ſufficit ad manuductionẽ intelle=
ctionis noſtri propoſiti. Realius dicã vt potes me
lius capere ponantur tres ſuperficies ſuper ſe iuicẽ
a b et c ſtat q̄ quis ex tranſuerſo diuidat a et c cum
gladio qui gladius tranſit per b medium et non di
uidetur b ſicut duo corpora in celo ſe penetrãt non
glorioſum poteſt eſſe cum glorioſo.corpus chriſti
ibidem hat et dotes et ſic non diuiditur.ad confeſ=
ſionem berẽgarii dicit apparatus caue hic ne inci=
das in peiorem errorem q̄ʒ berengarius/eſt ſermo
de fractione ſpecierum ⁊ dentib⁹ atteruntur vel /ſic
corpus chriſti eſt in dentibus et realiter in ore et ho
ſtia fracta in variis partibus eſt corpus chriſti hoc
ſufficiebat contra berengarium qui realem preſen=
tiam corporis xp̄i negabat in hoc ſacramento .

Diſtinctionis decime queſtio vltima.

VTrum aliq̄ creatura poteſt mouere cor
pus chriſti prout exiſtit in ſacramento .
Pro ſolutione queſtionis ponuntur ali=
que propoſitiones . Prima eſt apud Prima p
multos cõmunis ſacerdos vel laicus leuãs hoſtiã poſitio.
nõ mouet corp⁹ chriſti.probat.quãdo aliqua duo
mobilia ſic ſe habent q̄ motor non poteſt leuare al
terum diuiſim in parte vel in toto/nec coniuncti ſʒ
ſic eſt q̄ ſi corpus chriſti maneret in aere ſicut ma=
net in hoſtia vel in vacuo preſbiter non poteſt mo=
uere corpus chriſti igitur. Forte dicis hoc magnũ
pondus non poteſt trahere ſortes ſine curru tamẽ
pondus poteſt trahere in curru vel naui onuſta vt
artificioſe venetiis fit in extremitate eridani hoc
non valet cum excludit in maiore p hoc qd̄ dicitur
in parte vel in toto/dicis ſortes non poteſt mouere
duas aĩas intellectiuas ſeparatim in parte vel ĩ to=
to et tamen poteſt eas mouere coniunctim quando
informant materias trahendo ſortem et platonem
mouet eorum animas adde in maiore et nõ ſe hñt
ſicut actus et potentia vel ſicut ſubiectum et acci=
dens vel naturalem colligantiam qui mouet vnum
mobilium contigenter et voluntarie cõiunctorũ et
non naturali colligatiõe non propterea mouet reli=
quũ ſic eſt de euchariſtia et corpore chriſti igitur.et
eſt ſimile ſi angelus determinat ſe voluntarie eſſe
cum lapide a mouens lapidem nõ mouet angelum
ſed ipſemet angelus Quicq̄d ſit hec pbatio eſt inef
ficax et minor negaretur nichil obſtat qui preſbiter
quantũcũq̄ʒ debilis poteſt mouere corp⁹ chriſti di
uiſim et cauſa eſt cum eſt donatum dote ſubtilitatis
et ſi in eo ſit grauitas illa nõ reſiſtit ſicut actu nichil
ponderat aqua niſi extra ſuam ſpherã ſed in hoc eſt
diſcrimen elementum reſiſtit attractioni extra ſuã
ſpheram corpus glorificatũ nullibi reſiſtit exercen
do grauitatem ergo ſi corpus vnum glorificatũ re= Scd̄a p
linquatur ſue nature nichil obſtat qui leuetur a preſ poſitio.
bitero vel alio. Secunda concluſio aliqua crea=
tura poteſt mouere corpus chriſti vt eſt in euchari=
ſtia.probatur.anima chriſti poteſt mouere corpus
chriſti.patet.eſt ſufficienter motrix ſicut quecunq̄ʒ
anima corpus chriſti mobile ⁊ dote agilitatis dona
tum ĝ aptiſſimum ad mouendũ ĝ poteſt anima ipſʒ
corpus mouere organice vel non organice cũ eadẽ
anima nũero intellectiua eſt potentia organica q̄ ĩ
aliqua operatione vt in viſione vtitur organo et po
tentia non organica q̄ in actu voluntatis et intelle
ctus nõ vtitur organo ſaltẽ non oportet /põt moue
re non organice hoc eſt omnes partes eq̄ p̃mo ſu=
bito poteſt ſuũ corpus mutare organice poteſt mo=
uere hoc eſt primo vnam parteʒ et poſtea reliquas
non ſequitur hec anima eſt potentia non organica
ergo non eſt potentia organica non infinitabatur to
tale predicatum a negatione infinitante et ppterea Tertia p
non aſ a regula.ij.peryarmenias. Tertia con= poſitio.

cluſio anima chriſti cōcurrit ſemper actiue ad mo=
tum ſui corporis dum mouetur in eucharistia. ꝓba
tur: ſemper ē determinatio dei ꝙ maneat cum eu=
chariſtia: ſed deus partialiter concurrit ad illū mo
tum ſicut cauſa prima et voluntas creata xp̄i hoc
vult et ſe conformat voluntati diuine/nec patet ra=
tio quare non debeat coagere licet deus non ege=
at ope cauſarum ſecundarum in cauſando non im=
pedit eas vt proprios motus agant dans nobis
exemplum mutuo ſuffragari. ¶ Quarta con=
cluſio: apud omnes leuans hoſtiam ab altari vel ali
unde eſt cauſa ſine qua non mouetur corpus chriſti
patet illa cauſa poſita mouetur corpus chriſti ſi nō
poneretur quieſceret eucharistia: igitur. ¶ Quinta
concluſio: corpus chriſti mouetur in eucharistia: ꝓ
batur: preſbitero leuante corpus chriſti ab altari ad
verticem capitis corpus xp̄i incipit eſſe in loco in
quo prius non erat puta in aere ſuper caput preſbi
teri: et licet eēt idem aer qui erat ſuper altare ime=
diate eſt alius locus per equiualentiam/deſerit ter
minū a quo: ergo mouetur localiter etiā ſucceſſiue
ducitur ad caput preſbiteri alioquin dabis ſepara=
tionem inter corpus xp̄i ⁊ eucharistiam. Rationes
durandi contra hanc concluſionem apparentiā nul
lam habent quando corpus xp̄i incipit eē in eucha
riſtia nō mouetur: ergo nec in leuatiōe: cōſequētia
eſt nulla cū in prima nō relinquatur terminus a quo
vt dicit beatus aug. in expo. pſal. liiij. donec finiat
ſcl'm ſurſum eſt dn̄s. etiam nō tranſit p medium. ſe
cus eſt in propoſito. Scd'o arguit nō frangitur cor
pus xp̄i fracta hoſtia: ergo nec mouetur: nego con=
ſequentiam cōſeq̄ns ē oñſum falſum et añs verum
ſicut dicitur in ſequentia huius corporis ſumit vn⁹
ſumunt mille tm̄ iſte q̄tum ille. ¶ Sexta conclu=
ſio corp⁹ xp̄i naturaliter mouet̄ motibus ꝯtrs: ꝓ=
batur hoſtia aſcēdit edimburgi et alia eod' tp̄e ade=
quato deſcēdit hadingtone et idē corpus xp̄i ē in il
lis duabus hoſtiis igr̄. ꝙ hoc ſit naturalr̄ et nō mi=
raculoſe pꝫ. ſi ſortes poneretur in duobus locis in
niniue et in babilonia caldeorū pōt vtrāq; vrbē re=
linquere obuiādo in medio ⁊ hoc naturaliter motu
ꝓgreſſiuo a motore itriſeco. ſ. aīa. ſicut ignis de no
uo creat⁹ ⁊ miraculoſe naturaliter calefacit nō vꝫ
dicere p accñs ad motū alteri⁹ ſecluſa hoſtia ⁊ cor
pore exñte in duob⁹ locis illō ſeq̄tur petit an ꝑſup=
ponit miraculū. Dico noīa ſigūt ad placitū in quid
noīs miraculi ſolet addi inſolitū ⁊ ſic nō eſt miracu
lū. ¶ Septima conclu⁹ dū hoſtia rotūda vel circu
laris giratur ſup ſuo cētro corpus xp̄i nō mouetur
pꝫ: manet ſp in eodē loco et q̄libꝫ ps eius: igitur ſi
hoſtia fuerit trigona tetragona pētigona extogōa
vel qualitercunq; multiangula in partibus remoti
a centro ſignabili mouetur. ¶ Octaua concluſio in
terdū hoſtia mouet̄ et corp⁹ xp̄i cōtētū in hoſtia nō
mouet̄. pꝫ ſi circulariter moueat̄ hoſtia ſup ſuo cen
tro tunc corpus xp̄i nō mouet̄ per p̄cedentē ⁊ tn̄ ho
ſtia mouet̄ qd' pꝫ: quelibꝫ ps hoſtie eſt i alio ⁊ i alio
loco: ḡ mouet̄ lꝫ tota maneat in eodē loco/nō alias
celū ſolis mouet̄ cū totū celū eſt ſp in ſpera martis

Idem de mola fabri. Sed forte dicis: quelibet ps
hoſtie eſt in alio et alio loco: ergo tota hoſtia: patet
ſi quelibet pars acquirit nouum locum: ergo om=
nes partes acquirūt nouum locum omnes partes
ſunt hoſtia ḡ hoſtia acq̄rit nouū locū. Itē due p̄me
ptes ꝓportionabiles acq̄rūt nouū locū tres prime
q̄ttuor q̄nq; et ſic de q̄buſcūq; finitis ḡ totū acq̄rit
nouū locū. Ampli⁹. ſignem⁹ totā hoſtiā dēpta pte
digitali vel minori q̄ dicat̄ a reliqua ps b totū b ac
quirit aliū et aliū locū ḡ totū alioquin pua ps b im
pediet cū ſp a maiore dꝫ eſſe denoīatio et ſeparet̄ a
a b tunc habebit̄ ꝙ tota hoſtia mutabit locū. Ad p̄=
mū nego argumentū dato etiā ꝙ hee ptes acq̄rant
nouum locū ⁊ hee ptes ſunt hoſtia nō ſequit̄ ꝙ ho=
ſtia acq̄rat nouū locū ſed ſolū hoſtia eſt acq̄rētia no
uum locū vel ptes acq̄rentes nouum locū alioqui
maior extremitas nō predicabit̄ in ꝯcluſione. ſcd'ꝫ
argumentū eſt ſolutū. Ad tertiū non ſemper a ma
iore parte eſt denomiatio argumentū nō hꝫ apparē
tiam de ſeparatiōe cū pars erit totum.

¶ Diſtinctionis vndecime queſtio prima.

Queritur circa hanc diſtinctionem vndeci=
mam an panis tranſſubſtantiat̄ in corpus
dn̄icum. Circa hanc queſtionē declarabit̄
vnus terminus et ponent̄ concluſiōes q̄ impugna=
bunt̄. Terminus eſt tranſſubſtantiatio. ij. de celo lo
quendum eſt vt plures/theologi vtuntur ſolum illo
termino circa ſacramētū eucharistie quo circa nō
oportet exacte querere diffinitionem conuertibileꝫ
cum diffinito mediante quacunq; copula ſed diffi=
nitur vt diffinitio cōpetat tranſſubſtantiationi qua
vtimur et ſic Tranſſubſtantiatio eſt ſubſtantia deſi
nens totaliter eſſe loco cuius alia ſubſtantia imme
diate ſuccedit. Subſtantia ponitur loco generis li=
cet non ſit verum genus eius poſtq̄ eſt termin⁹ ab
ſolutus et tranſſubſtantiatio connotatiuus ſed pla
cuit amplius ponere q̄ mutatio vel motus quia q̄ſ
piam dubitaret que res eſt tranſſubſtantiatio nō eſt
tranſmutatio ad locum ſi corpus nullibi eſſet in re=
rum natura inciperet in ꝓlatione iſtorum verborū
eſſe ſub iſtis ſpeciebus nec eſt nunc motus localis
quando incipit ſub ſacramento quo fit in tranſſub=
ſtātiatione non eſt neceſſe aliquid incipere de nouo:
nec panis traſſubſtantiatur in deitatē cum illa ē vbi
q; et non fit ob deſitionem alteri⁹ ſubſtantie niſi di=
cas ſufficit incipere eſſe ſub ſpeciali modo. vlteri⁹
patet panis tranſſubſtantiatur in ſanguinem ſed nō
primo ſimiliter vinum in corpus concomitanter:
nec oportet materiam panis in materiam corporis
chriſti et formam in formam tranſſubſtantiari ſed
totus panis in totum chriſti corpus tranſſubſtantia
tur/totaliter capitur vt ſit aduerbium de totus ſin=
cathegoreumatice hoc eſt ſecundum quālibet par
tem eius ſi habeat partes/loco capitur pro loco ve
ro vel imaginario quia ſi vna ſubſtantia deſinat to
taliter eſſe pariſius et alia incipiat eſſe rome non
eſt tranſſubſtantiatio: et dicitur immediate quia ſi
mediat tempus magnum non eſt trāſſubſtantiatio

et hoc ſatis ſonat vis vocabuli. tranſſubſtantia=
tio quaſi vna ſubſtantia in aliam tranſiens ſed ad
quem ſenſum tranſit ex dicendis infra patebit: ita
ꝙ in effectu eſt dicere. ¶Tranſſubſtantiatio ꝑ ſub=
ſtantia ſupponit cõnotando illa q̄ue ponunt in diſ=
finitione eius puta ꝙ deſinat eẽ et loco eius alia ſuc
cedat. ¶Terminus imediatus in tranſſubſtantiatiõe
panis eſt corpus pro altera parte ꝯpoſiti / in triduo
anima non fuiſſet vi illius conſecrationis hoc ẽ cor
pus meum ſi petrus tunc conſecraſſet / ꝯcomitãter
nunc eſt anima ſanguis diuinitas et alia que a cor=
pore non ſeparant. In conſecratione vini / ſanguis ẽ
terminus immediatus et alia cõcomitanter conſe=
quitur. Ex hac diffinitiõe infero correlaria. primũ
eſt: quelibet ſubſtantia creata in quãlibet ſubſtãtiã
creatam non cõicantem ſecum in parte trãſſubſtan
tiari poteſt. hoc patet ad hoc nil aliud requiritur ni
ſi ꝙ prior ſubſtantia deſinat et alia ſuccedat vice ei⁹
et ita poteſt eẽ in omnibus / reſtringebatur dictuꝫ niſi
ſecum cõicet in parte: forma ſubſtantialis non pȏt
tranſſubſtantiari in totũ cõpoſituꝫ: ꝙ patet: qꝛ alias
forma deſinente eſſe totum cõpoſitum eẽ eſſet poſſi
bile quod eſt falſum. Scðm correlariũ: deus nõ po
teſt tranſſubſtantiari: patet quia non poteſt deſine=
re eẽ igitur. ¶Tertium correlarium ſi albedine deſi=
nente eẽ ſequeretur loco eius nigredo non ẽ tranſ=
ſubſtantiatio: patet: hic nõ mutat ſubſtantia in ſub=
ſtantiã ſed potius eẽt tranſaccidẽtatio etiam ſi ac=
cidens in ſubſtantiã mutetur. vel ecõuerſo trãſſub
ſtantiatio: deficiente ꝯnotatiõe termini poſitiui de
ficit eius ſuppoſitio. Quartum correlarium qñ aer
mutatur in aquã non eſt tranſſubſtãtiatio: ptꝫ: quia
non deſinit aer ſcðm ſe et quodlibet ſui materia ea
dem numero manet ſub forma aque interdũ ſubſtã
tia in ſubſtantiã mutatur accidens in accidens mu=
tari pȏt et ſubſtãtia in accidens et ecõuerſo iſta mu
tatio ſub nulla ſpecie motus tacta a philoſophis in
cluditur nec eſt generatio: quia lꝫ in ea ſit mutatio
huius totius in hoc totum hoc eſt cathegoreumati
ce totius qꝛ forma generatur totũ cõpoſitum gene
ratur vt pꝫ per eius diffinitioneꝫ non eſt corruptio
cum in vtroq; termino conuertibilium manet eadẽ
materia et ita currendo per alias ſpecies motus.
Prima ꝯclusio. ¶Iſtis notatis pono tres concluſiones. Prima ẽ
poſſibile eſt ſubſtantiam tranſmutari in ſubſtantiã.
Secũda ꝯ° ¶Secunda concluſio panis ꝑ nullam potentiam
iij. concl°. poteſt eſſe corpus chriſti. ¶Tertia concluſio: pa=
nis tranſſubſtantiatur in benedictum corpus chri=
ſti. Prima concluſio probatur: deus poteſt deſtrue
re ſubſtantiam ſecundum ſe et quodlibet ſui et aliã
producere loco illius igitur. Secũda cõcluſio pro=
batur: panis et corpus xp̄i ſpecie diſtinguntur: ergo
panis non pȏt eẽ corpus xp̄i. tenet cõſequentia: qa
res de ſpecie eſſentiali in eſſentialem mutari nõ po
teſt. Preterea da oppoſitum panis poteſt eẽ corp⁹
chriſti illa eſt modalis dꝰiſa poſſibilis per te tunc ẽ
neceſſaria poſtq̄ꝫ nullum extremum eius reſtringit
Idem eẽt michi quando eẽt contingens: ergo ſua
de ineſſe eſt poſſibilis puta hec / panis eſt corp⁹ chri

ſti et ſic oportet ꝙ idem numero ſit panis et corp⁹
chriſti. Fortaſſis dicis illa nõ eſt ſua de ineẽ ſed iſta
hoc eſt corpus chriſti hoc in primis non valet poſt=
q̄ꝫ ſubiectum eſt terminus abſolutus qui frequen=
ter debet ſtare in propria forma ponendo illam de
ineſſe ſaltem in propoſito: patet intelligenti: hoc nõ
contingit in propoſito. ſecundo non euitat argu=
mentum. Quero quid demonſtras quando dicis h̄
eſt corpus xp̄i / vel illud erat panis et ſic habetur ꝙ
panis eſt homo. ſi demonſtres corpus xp̄i quod nũ
q̄ꝫ erat panis notum ẽ intelligenti ꝙ non das ſuam
de ineſſe. ¶Tertia concluſio non poteſt probari niſi
auctoritate ſanctorum: et hoc patet extra de ſũma
trinitate et fide catholica. firmiter. et extra de cele=
bratione miſſarum. cum marthe. Dicis hec eſt fal=
ſa panis eſt materia euchariſtie: euchariſtia non eſt
quouſq; corpus xp̄i contineatur ſub illis ſpecieb⁹
et tunc non eſt panis. eodemmodo de ineſſe oñdit
hanc de futuro falſam panis erit materia euchari=
ſtie. ſed ad hunc ſenſum admittatur panis eſt mate
ria euchariſtie / panis preſupponit ad h̄ ꝙ fiat hoc
modo euchariſtia. preter rationem eſt modus durã
di ꝙ panis materia mutatur in corpus xp̄i ſicut ali
mentum in alito virtute diuina: iam corpus xp̄i im
moderatum corpus haberet quod eſt abſurdum ni
chil conuertitur in corpus glorioſum: et licet xp̄us
realiter comedit poſt reſurrectionem illud reſolue
batur in aliam materiam: nutritio non eſt de ratiõe
comeſtionis ſed in os intrare et deſcendere in ſto=
macho licet ſtatim eiciatur per vomitum vel ſe=
ceſſus et quia angeli non habent ventres non come
dũt: male coaptat dicta damaſceni libro quarto ca
pite. xiiij. licet male quotet vel dt quomodo natu=
raliter per comeſtionem panis / et vinũ et aqua per
potum et corpus et ſanguinem bibent / ⁊ credentis
tranſmutatur. ex verbis illis vult ſolum ꝙ ibi ẽ trãſ
mutatio vini et panis in corpus et ſanguinem patet
intelligenti damaſce. deficit in alio ꝙ non mute=
tur corpus per alimentum conuerſum in alitum cõ
ſtat ꝙ non manet primo identitatis ⁊ per conſeq̄ns
non conuertetur in corpus glorioſum vbi dicit mo
dum cõmunem non intelligibilem oppoſitum ẽ ve
rum et ſuus modus multas abſurditates inuoluit
⁊ explodendus eſt: ſicut deus facit ſuum corpus eſ
ſe ſub ſpeciebus panis et vini prolatis terminis et
non pertranſeundo per medium ſic poteſt facere ꝙ
cibus aſſumptus in ſtomacho in paleſtina ſit ſtatim
poſt hoc in taprobana. ¶Et quia prima concluſio
eſt perſpicua ¶Contra ſecundam arguo: ipſa eſt con
tra beatum ambroſium in libro de ſacramẽtis qui
multis argumentis aſtruere nititur ꝙ hec eſt poſſi=
bilis panis eſt corpus chriſti: probat ꝙ ex virga
moyſi factus eſt coluber que ſpecie eſſentiali diffe=
runt. Confirmo illud: vxor loth vt dicitur in geneſi
viceſimo nono capitulo: conuerſa eſt in effigiem ſa
lis. et rex aſſiriorum nabuchodonoſor in bouem.
danielis quarto. Preterea corpus chriſti poteſt
accipere panem in vnionem ypoſtaticam ſicut de=
us viuiuit naturam humanam: et tunc illa erit ve=

ra aliquis panis eſt corpus chriſti. Reſpondetur
ſupponamus cum ariſtotele modum illorum philo
ſophorum falſum/tenentiũ materiã eſſe totam ſub
ſtantiam rei licet naturaliter difficile eſſet illum im
probare ↄcederet iſtas aſinus poteſt eſſe bos ignis
poteſt eſſe aqua accidentia alia requiruntur ad eſſe
aſini q̃ꝫ bouis hanc negaret aſinus eſt bos nec ẽ ſua
de ineſſe ſed hec hoc eſt bos demonſtrando bouẽ
qui ante realiter erat aſinus mediate vel immedia=
te bos aſinus et termini quos abſolutos vocamus
reputaret connotatiuos. Iſte modus eſt hereticus
de homine vt fide conſtat et preter rationem i alůs
propterea quo ad hoc ſupponamus modum ariſto
telis.dico q̃ beatus ambroſius vult oſtendere quo
nã pacto virtute diuina vna ſubſtantia poteſt i aliã
mutari non ſicut album poteſt eſſe nigrum quia ea=
dem res numero que eſt alba eſt vel poteſt eſſe ni=
gra.ſecus eſt de ſerpente et virga et pro modo lo=
quendi idem ẽ apud ariſtotelem in metheoris.et in
de generatione concedit vnam ſubſtantiã in aliam
corrumpi et generari/aer in aquam conuertitur nõ
q̃ eadem res que eſt aer poſſit eſſe aqua ſed q̃ aqua
aeri ſuccedit/ſic corpus xp̃i ſubſtantie panis ſucce
dit:ſed diſcrimen eſt de aere et aqua et in propoſi=
to quia in primis manet materia cõmunis hic autẽ
non ſed deſinit eſſe ſecũdum ſe et quodlibet ſui pa
nis/ſic de virga moyſi eadem materia numero que
informabatur forma virge informatur forma ſer=
pentis et econuerſo et hoc miraculoſe magi phara
onis virtute demonica illud apparenter vel vere fe
cerunt ſed non eſt argumento cure quid intereſt in=
ter vera miracula moyſi in exodo et miracula ma=
gorum.ſufficit q̃ non aliter fit virga ſerpẽs nec ecõ
uerſo pluſq̃ꝫ aer fit aqua / et ſic aqua conuertitur in
vinum in chana galilee:fortaſſe manſit materia que
erat aque/informata forma vini.et pariforma nega
tur q̃ nabuchodonoſor erat bos vel vxor loth effi=
gies ſalis in ſenſu quem pretendit argumentũ nec
eſt litteralis:ſed quia mortua eſt quia retro aſpexit
ad ſodomiam et conuerſa eſt in ſtatuam ſalis id eſt
ymago ſapientie.et illud quadrat verbis xp̃i. luce
xvij. Memores eſtote vxoris loth et aſtipulatur ſe
dulius. Loth ſodome fugiente chaos dum reſpicit
vxor In ſtatuam mutatata ſalis ſtupefacta reman
ſit Ad penam conuerſa ſuam q̃ nemo retrorſum:
Noxia cõtẽpti vitans diſcrimina mundi Aſpiciẽs
ſaluandus erit nec debet arator dignum opus exer
cens vultum in ſua terga referre. Nabuchodono=
ſor conuerſus eſt in bouem id eſt in bouinam men=
tem.xxiij.queſtione quarta.nabuchodonoſor.de⁹
propter ſuperbiam eius ita eum priuauit ratione. ſi
mile ſcribit beatus auguſtinus ad bonifacium: ꝛ re
citatur.xvij.queſtio. q̃rta.miror. Ex illo patet om
nes tales eſſe impoſſibiles: panis erit corpus chri=
ſti:panis poteſt eſſe corpus chriſti: et quelibet talis
in recto panis icipit eſſe corpus chriſti:ſed tales ſũt
concedende panis mutatur in corpus xp̃i vbi pre=
dicatum eſt hoc totum mutatum in corpus xp̃i pa=
nis tranſſubſtantiatur in corpus chriſti. Sed aduer

te q̃ hec eſt multiplex ex pane fit corpus chriſti vel
ex dicit circumſtantiam cauſe materialis quemad=
modum dicimus:ex ferro fit cultellus et ſic eſt fal=
ſa.vel dicit circumſtantiam termini a quo et ſic ẽ ve
ra quia pane deſinẽte eſſe icipit hic eſſe corpus chri
ſti. Ad ſecundum vbi arguis corpus poteſt accipe=
re ypoſtatice panem tunc illa eſſet cõcedenda. Re=
ſpondetur dupliciter primo q̃ illa tunc concedere=
tur quemadmodum ſi deus vniret ypoſtatice aſinũ
iam concederetur hec:homo ẽ aſinus ſic captis ter
minis. Secundo dico q̃ ſi deus dimitteret humani
tatem ſicut poteſt de potentia eius abſoluta et aſſu=
meret vnum panem tunc concedendum foret pa=
nis realiter eſt corpus xp̃i puta aſſumptum a chri=
ſto et xp̃us panis per communicationem ideoma=
tum:ſed non eſt ſic in propoſito.ſed adhuc inſtas ve
niale ſpecie differt a mortali et tamẽ veniale poteſt
eſſe mortale igitur. Rurſus capio materiam et for
mam platonis nunc mortui et demonſtro cum illis
ſortem ſic arguendo:hec ſpecie differunt cum nul=
la ſpecie ſpecialiſſima contineantur/et tamen olim
erunt eiuſdem ſpeciei in reſurrectione: ergo non in
conuenit aliqua tranſire de ſpecie eſſentiali in ſpe=
ciem. Ad primum dicitur capto veniali eſſentiali
ſpecie differente a mortali in illud tranſire non va=
let/aliquod veniale eſt eiuſdeꝫ ſpeciei entitatiue cũ
mortali licet non eiuſdeꝫ ſpeciei ſpecialiſſime in ge
nere malicie et de illo non inconuenit. Ad ſecundũ
poteſt quiſpiam dicere q̃ ille partes ſignate ſunt e=
iuſdem ſpeciei ſpecialiſſime cum ſorte licet non cõ
tineantur ſub homine nec aſino: nec ſufficit apti=
tudo/et ſic duo homines et duo aſini conueniũt ſpe
cie ponendo hominem et aſinum ex vna parte con=
tra hominem et aſinum ex altera:et tamen ſub nul
la ſpecie ſpecialiſſima continentur. Potes dicere
rationabiliter etiam cum non actu contineãtur ſub
aliqua ſpecie ſpecialiſſima non ſunt eiuſdem ſpe=
ciei nec inconuenit talia pluraliter labi de ſpecie in
ſpeciem hoc eſt proprie ſignificari per terminos ab
ſolutos quibus antea non ſignificabantur hoc ẽ ve
rificantur quia de ſermone eſſꝫ ambages ſufficit q̃
ſi aliquid ſit eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime cum alio
ipſo manente non labitur in aliam ſpeciem et ꝑ ca=
ſu principali q̃ vna res non ſit alia. ¶ Contra ter=
tiam concluſionem arguitur probando q̃ panis nõ
tranſſubſtantiatur in corpus chriſti ſi hoc eſſet ve=
rum ſequeretur q̃ panis annichillaretur: cõſequẽs
eſt contra cõmunem modum loquendi ergo et an=
tecedens:et q̃ ſequatur patet:nichil eius manet.

Preterea facilius eſt ſaluare oĩa ponẽdo q̃ ibideꝫ
manet panis q̃ ſic accidẽtia nõ erũt extra ſubiectũ
meli⁹ eſt dicere q̃ corp⁹ xp̃i penetratiue eſt cũ ſubſ̃
panis duo corpa ſunt in eodẽ loco. Rñdet an panis
annichilletur vel non difficultas eſt in terminis ni=
chil eius manet ſed hoc ſecundum cõmunem mo=
dum loquendi non ſufficit ſed cum hoc oportet q̃
nichil illi ſic deſtructo ſuccedat et ſic nego q̃ panis
annichilletur bene tamen deſinit eſſe ſecundũ ſe et
quodlibet eius ſed tranſſubſtantiatur. quo fit ſi pa

nis deſinat eſſe localiter et nichil ſuccedit eſt anni-
chillatio non tamen ſi aliquid ſuccedit. Secundo
patet productio materie eſt creatio et non oīs eius
deſtructio eſt annichillatio. Tertio ſequitur forma
ſubſtantialis in corrupto non annichillatur / termi-
nus annichillatio illud connotat vel importat ſi cui
piam placeat dicere ſufficit ad annichillationem ꝙ
totaliter deſinat eſſe ſiue aliud ſequatur vel ne cum
illo non eſt contendēdum contentioſa verba ſecun-
dum apoſtolū (et potiſſimum ad nomen) ad nichil
valent. ¶ Secundo arguitur probando ꝙ panis et
corpus chriſti ſunt ſimul in prolatione verborum/
hoc eſt corpus meum: iſta verba ſucceſſiue proferū
tur: ergo in primo inſtanti non eſſe verborum inci-
pit ſub illis ſpeciebus eſſe corpus chriſti ⁊ ī eodē in
ſtanti eſt panis: vel dabis tēpus mediū in quo nec
erit ibidem panis nec corpus chriſti: ſecūdum non
eſt dicendum ergo primum: et ꝙ ſequatur probo:
panis deſinit eſſe inſtantanee: ergo per vltimum in-
ſtans eius eſſe. Reſpondetur illud quod inſtātanee
corrumpitur poteſt per vltimum inſtans eſſe corrū
pi/ deus poteſt facere ꝙ vnus angelus duret preci/
ſe per inſtans: et tunc primum inſtās eſſe eſt vltimū
inſtans eſſe et inſtantanee corrumpitur. idem pa-
tet ponendo inſtantia impˀbilia in tempore: inter-
dum oppoſitum contingit et frequenter illud quod
inſtantanee corrumpitur quando corrumpitur cor-
ruptum eſt: et potiſſimum quando ſequitur naturā
rei ſucceſſiue vt in propoſito primum inſtans nō eē
verboꝝ ꝯſecrationis eſt pmū iſtās nō eē panis ⁊ pmū
inſtās nō eē panis primū inſtans eſſe corpis xpī ſub
iſtis ſpeciebus ſaltem inter inſtantia. hoc patet ī ge
neratione et corruptione: inſtans tranſmutationis
debet attribui poſteriori paſſioni. viij. phiſico.

¶ Diſtinctionis vndecime queſtio ſecunda.

Notabile SEcundo queritur circa hanc diſtinctionē
an poſſumus adorare corpus chriſti cathe
gorice ſub ſpeciebus panis ⁊ vini. Pro ſo
lutione queſtionis quia termini queſtionis ſunt cla-
ri declarabo in quo ſenſu queſtio eſt intelligenda ⁊
ad eam reſpondebo vltra ea que dixi diſtin. v. huiꝰ
quarti. Nota aliqui dicunt conditionaliter corpus
chriſti eſt adorandum in ſacramēto eucharīſtie: hoc
poteſt eſſe dupliciter. Uno modo ꝙ oportet adora-
re expreſſe cum conditionali. Alio modo tacite et
iſtud tacite poteſt ſic exponi: ꝙ in modum oppoſi-
tum coincideret. Multi ad pauca reſpicientes po-
nunt oppoſita in verbis et in ſoluēdo veniunt ī ean-
dem ſententiam: ſed hic ad rem due ſunt opiniōes.
Una ꝙ conditionaliter debeo adorare. Alia cathe
gorice. Propterea ponam concluſiones et eas im-
pugnabo. ¶ Prima cōcluſio hec non eſt michi eui
dens ꝙ corpus chriſti contineat ſub hoſtia imo nec
preſbitero: patet primo: fortaſſis panis non eſt triti
ceus et dato oppoſito neſcio an habet intentionem
conſecrandi ſtat ꝙ ſit malus homo. Item ipſemet
neſcit an eſt baptiſatus et per conſequens neſcit an
eſt preſbiter. Et eodemmodo ego neſcio a for-
tiore: non loquor nunc de certitudine morali ſed in
fallibili prout tu vides. Ex probatione huius ſeq-
tur ꝙ non eſt certum preſbitero an ipſe conſecret li
cet poteſt eſſe certius ipſi ꝙ̄ alteri: quia in quocūqꝫ
ipſe dubitare poteſt/ poteſt et alter et pluribus mo-
dis igitur. ¶ Secunda concluſio adorans cathego
rice corpus chriſti quod credit inuincibiliter eſſe in
ſacramento eucharīſtie nō peccat in hoc. probatur
ignorantia inuincibilis excuſat aliquem cognoſcen
tem non ſuam quam credit inuincibiliter eſſe ſuam
vt de iacob et lia: vel eſſe poterat cauſa eſt ignoran-
tia quam non tenetur vincere. Huic argumēto nul
la eſt euaſio niſi hec ꝙ debet facere maiorem inda-
ginem in preſentiarū ꝙ̄ de aliena poſtꝙ̄ eſt de ado-
ratione latrie. ¶ Contra hoc arguo: mulier audiēs
predicatorem predicantem hereſim cuius oppoſi-
tum non tenetur ſcire nō peccat in quacūqꝫ mate-
ria fuerit igitur. Sic erit in propoſito poſtꝙ̄ ipſa nō
tenetur ſcire ꝙ corpus chriſti eſt ſub hac hoſtia te-
neo: ergo ꝙ mulier adorans corpꝰ chriſti quod ipſa
credit inuincibiliter eē in hoſtia non peccat ſaltē in
adorando: et eodēmodo nullus ꝗ̄tumcūqꝫ doctꝰ.
¶ Contra ſcḋam concluſionem arguitur talis eſt
idolatra ergo peccat Arguo ſic in forma: omnis tri
buens cultum ſoli deo debitum creature eſt ydola
tra ſortes adorans contentum ſub ſpeciebus panis
eſt hmōi: ergo eſt ydolatra: cōſequētia tenet in da
rii et maior patet: quia predicatur diffinitum de dif
finitione: et pro probatione minoris ponatur ꝙ pref
biter non faciat quod in ſe eſt: ſupponamus nūc de
per accidens corpori aſſumpto a verbo debetur cul
tus latrie. Preterea ſortes debet rogare deum ꝙ
oſtendat ei quid faciendum eſt et tandem ei oſten-
detur ꝙ ſi non faciat non excuſatur a peccato poſt-
ꝙ̄ dat operam rei illicite. Reſpondetur ad primū
emptimēa negando cōſequentiam. Aliter dicitur
negando antecedens emptimēatis et maiorē in da
rii ſed oportet addere ſcienter eſt illa vera. Queli-
bet ſcienter creatura dans cultum ſoli deo debitū
eſt idolatra et iam minor eſt falſa et hoc requiritur
ad ydolatram proprie dictum quēadmodum non
ſufficit ad adulterium cognoſcere coniunctā ſed re
quiritur ꝙ intendat cognoſcere illam quā credit eē
coniunctam vel ex culpa non ſuam ſic ē in propoſi
to. Ad aliud argumētum nego ꝙ ſortes debeat ro
gare deum vt oſtendat ei verum ſufficit ei adora-
re corpus xpī quod inuincibiliter credit eſſe hic.
¶ Sed contra primum arguitur ſic: quia per illum
modum ſequitur ꝙ machometiſta eēt excuſatus ā
ſuo errore et ſuum pſeudo ꝓphetā adorans in me-
tha arabie ꝯñs ē falſum et nephas ē dicere: et ꝓbo
ꝯñam: non adorat illū quē credit eē creaturā ſaltē
cultu latrie: imo credit hoc qḋ adorat eſſe verū de
um et ita erit de omnibus ydolatris tartarorum e-
thiopum et multorum indorum quis ē tam in ſen-
ſato capite qui cultum ſoli deo debitum tribuat illi
quem credit eē creaturam bene exterius pōt finge
re ſed nō habebit actū in aīa quo vult adorare ma-

tinus in temperantia que eſt. de adulterio dicit im
poſſibile eē ꝙ aliquis ſimul credat et velit adorare
diabolum et tñ adoret deū credens adorare deum
et eum volens adorare ſi aliquis ſortes ponatur lo
co eius talis ſortem non adoret. Impugnarē ſuaȝ
ſolutionem niſi qꝛ in fine ſue ſolutionis dicit ꝙ ali=
bi determinabit. Secundo poteſt eſſe fractio in ap
pellatione rationis in qua ipſe non ſtat. Propte=
rea duo dico iſta non ſtant volo et credo adorare
diabolum et adoro deum poſito ꝙ oratio mea non
feratur in plura/alias non eſt queſtio quin poſſum
deum et diabolum adorare ⁊ cauſa eſt: ſi credo hūc
eē diabolum et volo adorare diabolum non adoro
deum: volo et adoro important actum anime inte=
riorem denotatur ꝙ oratio feratur in deum ratiōe
dei ꝙ eſt cōtra caſum. Secundo dicitur et hoc eſt
ad rem illa ſtant ſimul volo adorare diabolū ⁊ deū
adoro/volo adorare deum et diabolum adoro/ ca=
piamus iacobum alphei fratrem dñi petam ego a
circunſtantibus quis eſt chriſtus et dicant michi ia
cobus eſt ille et quicquid ſit de iſto caſu de quo hol
kot et ſui conferentes luctantur cū adoratio eucha
riſtie eſt ſolita poſſū ibi cathego^ce. adorare et ꝓ ħ
potiſſimum laboro/bona eſt apparentia tamē de cā
ſu iacobi et chriſti dum chriſtus viator erat: ſecus
nunc eſt ſi quis appareret nōie chriſti. volo adora=
re xp̄m et credo adorare xp̄m ⁊ iacobum adoro qꝺ
pȝ expoſitorie hunc adoro demōſtrando iacobū hic
eſt iacobus ğ iacobum adoro/et tamen ſi petatur a
me quem adoras reſpōderem xp̄m ⁊ ſic crederem
me adorare chriſtum et volo adorare xp̄m. Iſtud
patet per magiſtrū ſententiarū in .iiij. di. xxx. ca. j.
vbi hec tangit/verba magiſtri ſunt hec hodie etiam
excuſaretur ille cui inſcio vxoris ſoror lectulū ſuuȝ
ingreſſa ſe ſubiicerit que tñ ſine ſpe coniugii perpe
tuo manere cenſeatur ille tñ qui cognouit eam per
ignorantiam excuſatur qꝺ per ſimile ꝓbatur. ſi enī
diabolus tranſfigurans ſe in angelū lucis credatur
bonus non eſt error periculoſus. Et ſequitur ſi qͣs
hereticus nomine ambroſii vel auguſtini alicui ca=
tholico ſe offerret eūqȝ ad ſue fidei mutationem vo
caret ſi ille aſſentiret in cuius ſententiam fidei dice
retur conſenſiſſe non in hereticorum ſectam ſed in
integritatē fidei quā ille hereticus ſe mentiebatur
habere. ¶ Hoc notato reſpondeo ad formam ar=
gumenti negando ꝙ machometiſta et gentilis ſunt
excuſandi: et quando probas gentilis credit ſe ado
rare deum profecto illud cōcedendum eſt/gentilis
adorans ſimulachruȝ magog illud cuius erat yma
go adorabat et ille magog ab eo creditur eſſe deus
ſed hoc eum non excuſat a peccato/non debuit illꝺ
credere ſufficienter erat ei oſtenſum ꝙ magog non
erat deus. Eodemmodo de machometiſta qui lȝ
non credat machometum eſſe deum ſed deum eſſe
deum non eſt excuſandus/ſemper i peccato reſidet
non peccat in hoc ꝙ credat deum eſſe deum ſed in
hoc ꝙ xp̄m non credit eſſe deum ⁊ non operatur ſe
cundum eius doctrinam: etiam credit illum ange=
lum ſathane machometum fuiſſe prophetā. Rur=
ſus ad ydolatriam ſufficit non dare illi cultū latrie
cui quis tenetur et quando tenetur machometiſte ⁊
iſti hē ſunt: hm̄ōi non dāt xp̄o cultū latrie: et licȝ iſti
eidē eēntialr̄ cū xp̄o dāt cultū latrie hoc nō ſufficit/
requiritur ꝙ velint colere xp̄m latria ꝙ xp̄o dāt cul
tum latrie pȝ: huic deo dant cultum latrie credunt
deum eſſe deum et vnum deum hic deus eſt xp̄us:
ergo. ⁊c. Et concedo ꝙ ſi faceret ꝙ in ſe eſt chriſt⁹
ſua benignitate oſtenderet ei viam ſalutis et eum
ab errore reuocaret. Sed poſtqȝ eſt relictus in ma=
nus arbitrii ſui ⁊ non recte credit nec ſe diſponit cū
pharaone meretur īdurari: ſecus eſt credere an cor
pus chriſti ſit in ſacramento euchariſtie vel euȝ ibi
adorare hoc non eſt eſſentiale fidei adorare chriſtū
vel chriſti corpus habens partes extra partes ī or=
dine ad totum vel partes penetratiue ſicut ante te=
tigimus. Ad veritatem fidei et boni chriſtiani ſuffi
cit ꝙ adoret corpus chriſti ibi contentum vel illud
quod ibi credit inuincibiliter contineri ſiue ſit ſiue
non ſit non minus meretur. duo adorant et vn⁹ cor
pus chriſti in hoſtia et alter illud quod continetur ī
hoſtia puta panem quem inuincibiliter credit eē cor
pus chriſti et equaliter merentur ſufficit ꝙ ſi ſciret
ibi non eē corpus chriſti nō vellet ſic adorare ſicut
duo quorum vnus cognoſcit propriam vxorem vt
generet prolem ad cultum dei ampliandum et al=
ter alienam ſuppoſitam eo inſcio loco vxoris equa=
liter merentur/ſiue ſecundus vocetur adulter ſiue
non poſtea aperietur. Eodemmodo ſi vocetur ille
cathego^ce adorans ydolatra vel non ad nomē ſpe
ctat ſed ſatius eſt dicere nec vnum ydolatram nec
alium adulterum ſed in re quocunqȝ nomine voce
tur non in hoc peccat. ſufficit vetule credere hanc
vniuerſalem. Quicquid mater eccleſia credit cre=
dendum eſt et cum hoc illa que ſcire tenetur expli=
cite inter que non cadit illud explicite credendum/
corpus chriſti eſt ī hac hoſtia doctor theologus nō
tenet̄ illam explicite ſcire: ſed tenetur talem reuerē
tiam facere ac ſi certus eſſet ꝙ ibi eſt corpus chriſti
poſtqȝ vidit panē quē credit triticeū et debet repu=
tare preſbiteruȝ eſſe bonum nō dȝ dubitare ibi eſſe
corpus chriſti ſacrum. Petis quare non adoras
corpus chriſti in ſtomacho aſſumentis ſicut in pixi
de. Reſpondetur non eſt tanta certitudo ꝙ ibi ſit
corpus chriſti fortaſſe ſpecies corrupte ſunt etiam
ne videamur adorare hominem ſecus eſt de crea=
tura pixide vbi non eſt tanta apparentia adoratiōis
qñ cōiūgunt̄ hoſtie quarū aliq̄ ſunt conſecrate ⁊ ali
que nō/feratur adoratio in corpus chriſti quod eſt
in illa multitudīe ſicut eſſet quādo vna pars panis
eſt conſecrata et non reliqua. cōcludendo volo di=
cere corpus chriſti eſt ſub hac hoſtia non eſt de fide
non ſequitur ex omnibus contentis in fide nec per
eccleſiam determinatur nec ex ſcientia et fide ſimꝉ
Non obſtante poſſum aſſentire illi ſine formidine:
quemadmodū bona vetula aſſentit ſine formidine
huic: chriſtus lanceatus eſt ante mortem per pre=
dicationem prelati auguſtini vel ambroſii vel repu
tati talis vel inferioris: ſed iſta non eſt de fide quia

falſa imo ſua contradictoria determinatur per eccleſiam eodemmodo dico in propoſito mulier debet conformare ſe concluſioni illius ſillogiſmi ❡Cuilibet propoſitioni predicate a meo prelato viro docto et bono cuius oppoſitū nō teneor explicite ſcire eſſe de fide eſt credendum xp̄s eſt lanceatus ante mortem eſt hm̄oi:ergo huic eſt credendum: hec conſequentia eſt bona maiori et minori ſine peccato imo merendo poteſt aſſentire:ergo et cōcluſioni ❡Eodēmodo ꝗ qlꝫ preſbiter dicens verba cōſecrationis cum intentione debita ſuper debita materia facit corpus chriſti eſſe hic iſte preſbiter demōſtrādo ſortem vel alium eſt hm̄oi igitur. maior eſt nota:non debeo dubitare minorem licet pluribꝰ modis poteſt eſſe falſa eſt michi certum certitudīe morali ꝙ non debeam dubitare:patet. Nullus dꝫ malum de proximo credere antequā probetur .ij. queſt. j. deus .iij. queſtio. viij. iudicantem .et. xj. queſt. iij. in cunctis. patet alias nō debeo facere ei confeſſionem meam nec ab eo capere ſacramentum eucariſtie ſi dubitarem debeo ergo conformare me concluſioni huius ſillogiſmi. Forte dicis multi dicunt ꝙ preſbiter non debet leuare hoſtiam aliquo pacto populo ante conſecrationem ne populus adoret et ydolatret et peccet: ergo populus ydolatriam cōmittit ex ignoratione inuincibili. Reſpōdetur quicquid alii dicunt non inſiſto/ dico ꝙ non debet leuare quia daret ex ſua negligentia occaſionem ydolatrandi ſed populus ante cōſecrationem adorās nullatenus peccat/profecto durum eſt dicere propter maliciam preſbiteri non conſecrantis ⁊ corpꝰ dn̄i leuantis populus cadens pronus ad genua et adorans cathegoce peccaret pluſquā alius populus cathego. et vere adorans corpus chriſti in alia hoſtia realiter. Non tamen approbo modum aliſſio: dicenti preſbiterum debere hoſtiam non conſecratam porrigere petenti euchariſtiam in caſu.

❡Sed contra omnia iſta arguitur: quia ex omnibꝰ hiis ſequitur ꝙ nullus eſt ydolatra proprie dictus quod non eſt dicendum:et ꝙ ſequatur patet:qꝛ nullus ſcienter adorat creaturam cultu latrie. Reſpōdetur ad ydolatriam ſufficit adorare illud ſcienter de quo non rationabiliter conſtat ꝙ eſt deus quemadmodum ſunt illi qui iouem venerem et cetera ſimulachra adorarunt. Et illud quod dico nichil aliud eſt in ſententia niſi ꝙ ſtat creaturam eſſe materiale obiectum latrie / ſed non formale virtualiter oratio mea fertur in deum vel conditionaliter tacite hoc eſt ſi ſcirem ibi eſſe panem et non corpus xp̄i non taliter adorārem/aliquis dicens i illo caſu ſimpliciter deum adoro et non creaturam vel nullū panem adoro/ſed ſolum corpus chriſti adoro is nō ſatis capit ſillogiſmum formatum hoc adoro hoc eſt panis:ergo panem adoro ſed non adoro panem:ſꝫ ſi eſſet aliquod inſolitū puta aliud appareret deus puta angelus tenebrarum transfiguraret ſe in angelum lucis non ita cito credam cum illud eſt inſolitum dicam cum bonis patribus ſum indignus deū videre in hoc corpore mortali et fortaſſe euaneſcet ſicut interdum factum eſt in talibus non omni ſpiritui credendum eſt ſed oportet probare an ex deo ſunt. ꝑme iohannis q̄rto. ⁊ ioſue quīto. petiit ioſue ab angelo/an noſter es an aduerſariorum et poſtea reſponſo habito pronus cecidit in terram et abraham tres vidit vnū adorauit in conualle mambre ſed non a principio quouſq̄ intellexit qui eſſent. Ad hoc poteſt introduci gloſa marginalis .ij. corinthiorū .xj. ſuper illo verbo/ipſe enim ſathanas trāſfigurat ſe in angelum lucis: ſed meo negocio ſufficit ꝙ cathegoce licet adorare corpus chriſti contentum ſub ſpeciebus panis quia hoc eſt ſolitū ⁊ quotidianum habeo iuſtam cauſaꝫ ꝓ me ego confirmo me eccleſie in hoc nec michi imputatur ſiue corpꝰ chriſti ibi fuerit vel ne ſed de hoc amplius infra in xxxviij. diſtinctione in de adulterio.

❡Diſtinctionis vndecime queſtio tertia.

CIrca hanc diſtinctionē queritur tertio an ſolus panis triticeus ſit conueniens materia huius ſacramenti et vinum de vite termini ſunt clari. Reſpondeo affirmatiue et ſola cau Reſpōſio riſiua ad queſtionē
ſa eſt inſtitutio diuina. illud patet de conſecratione diſtin. quinta. capl̄is non oportet ſacramento ⁊ pluribus aliis in illo pane creditur chriſtus conſecraſſe et in hoc vino et quia in iudea vina ſunt fortia et ſocietas cum chriſto erat ſobria veriſimile eſt ꝙ vinum erat aqua dilutum. Etiam ſanguis et aqua egreſſi ſunt latꝰ chriſti: propterea aqua debet miſceri vino non de neceſſitate ſed de cōgruentia nō ſufficit aqua cadens de aere in pluuia in vite nec poſita in dolio ſed preſbiter debet imponere hoc omittens peccat tamen conſecrat/an farina paſta et illa que ſunt eiuſdem ſpeciei eſſentialis cum pane ſufficiant non luſtratum eſt cōiter tenetur ꝙ non teneat preſbiter conſuetudinem ſunt congruentie de pane triticeo que eſt optimus panis et vinū inter omnes potus eſt excellentiſſimus et ſic figura optimi cibi ſpiritualis vinum optime letificat dicit gloſa ordinaria prime corinthiorū. xj. maior pars panis debet eſſe triticea: multa hic dicuntur ad que tenues rationes habemus ſecurum eſt ergo preſbitero conſecrare in hoc quod certum eſt. Sed petitur quomodo deducitur ex euangeliſtis ꝙ requiritur panis triticeus. dico licet non habeatur ex hiis ex traditione eccleſie hoc habemus ſi deus inſtituiſſet in alio pane apoſtoli vel eorum ſucceſſores interdum alio pane vſi fuiſſent in conſecrando vix ſufficit hic dicere nihil ſufficit pro corpore chriſti niſi ſit eiuſdem ſpeciei cū pane triticeo qꝛ omne vinū ſufficit et forte album et rubeum ſpecie eſſentiali differūt cū vnū ſoluit aliud obſtipat de vino acetoſo hoc eſt acri dūmō eſt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime cum vino non dubium eſt qui ſufficit ſi ſit purum acetū iam eſt alterius ſpeciei. viij. methace nec poteſt cōuerti in vinum requiritur vinum eſſe expreſſum de botro non poteſt efficax argumentum deduci contra dicentem vinū albū et rubeum ſpecie acciden=

tali ſolum differre illud eſt rationabilius triticū ſe=
minatū in terra leodienſium vt fertur mutatur i ſi=
liginem: ꝗ̃ ſignum eſt ꝙ frumentum et ſiligo nō dif
ferunt ſpecie eſſentiali et ſi ſic ſiligo ſufficit/ſimile
de piſis cōtingit vidimꝰ glegorni piſa optima ſemi
nata que muſcida produxerunt et cōtra nō videtur
ita facilis lapſꝰ de ſpecie in ſpeciē eſſentialē ſi ſili=
go ſit alterius ſpeciei eſſentialis a tritico non ſuffi=
cit. ¶ Contra hanc cōcluſionem arguitur ſic/pa=
nis mixtus ex tritico et ſiligine ſufficit et ille nō eſt
triticeus ergo nō ſolus triticeꝰ requiritur. cōſequē
tia tenet virtualiter a parte copulatiue ad totā co=
pulatiuam negatiuā ſolus panis triticeus eſt cōue=
niens materia huius ſacramenti equiualet ſaltē in
conſequendo copulatiue. Forte dicis ſi minor pars
fuerit triticea iam ibi non conſecratur. Contra po=
no ꝙ tota hoſtia ſit pedalitatis et vna quarta triti=
cea tres quarte ſiliginoſe iam in vna parte triticea
cōficietur corpus dn̄i et illa eſt minor pars totiꝰ ho
ſtie igitur. Preterea vel ſub qualibet parte hoſtie
eſt corpus chriſti vel ſub aliqua et aliqua nō vel ſub
tota ſolum cathe.. non primū q2 tūc capiēs hoſtiā
in infinitis partibus caperet/nō ſcḋm da partē ſub
qua eſt et partem ſub qua nō eſt/ſi dicas eſt ſub par
te ſenſibili et non ſub parte inſenſibili. Contra ſit
pars ſenſibilis digitalis vel eſt ſub qualibet parte
eius digiti vel ſub illa tota et non ſub aliqua parte
eius. Si primum oportet redire in ꝓmū mēbrū/nō
ꝭm poſtq̄ eſt penetratiue in loco. ꝭm multos/nō eſt
imaginabile ꝙ ſit ſub tota hoſtia vel aliqua parte ⁊
non ſub qualibet parte illius. ſecundū membrū da
re non potes quando preſbiter hoſtiā triptiꝝ corpꝰ
chriſti eſt ſub qualibet illarum partium et non inci=
pit ſub illis partibꝰ per fractionem: ergo priꝰ erat
ſub eis. ¶ Ad primum reſpondetur ꝙ triticum
potest miſceri cū ſiligine nō capitur hic mixtio vt
eſt miſcibiliū alteratoꝝ vnio vt ariſtoteles capit in
de generatione Sed pro iuxta poſitione granorum
et farinaꝝ diuerſarum ſpecierū vt ſolet eſſe panis
plebeus vel triticum manet i vna parte ſeparatim
vt argumētum tangit ſi primum puta ſit mixta po=
ſitio partium Ad hoc ꝙ totus panis cathe.. ſit tri
ticeꝰ oportet ꝙ maior pars ſit triticea et eſt ſimile
ꝭm eos qui tenent ꝙ qualitates contrarie in gradi=
bus remiſſis ſe compatiuntur ſi gradus albedinis
gradus nigredinis exuperent ſubiectū eſt albū ſic
eſt in propoſito tunc corpus chriſti eſt ſub tota ho=
ſtia cathe.. et ſub qualibet parte ſenſibili habente
plus de tritico ꝙ pro tanto dico ſtat ꝙ ſit vna pars
ſenſibilis plus de ſiligine habēs et ſub illa parte nō
eſt corpꝰ chriſti ſi vna quarta ſit triticea ⁊ tres quar
te ſint ſiligioſe iam totus panis cathe.. eſt ſiligioſꝰ
et vna quarta triticea ſed ſub illa quarta poteſt con
fici corpus chriſti ſi preſbiter habeat intentionē cō=
ſecrandi in illa parte ſi habeat intentionem conſe=
crandi illum panem demonſtrando totum magis
dubium eſt an illa intenſio ſufficit ad hoc ꝙ corpus
chriſti ſit ſub illa parte Et arguitur ꝙ non q2 totus
ille panis non eſt triticeꝰ ergo non eſt materia debi
ta et eodēmō arguā ſi vna medietas ſit triticea pre
ciſe ſi propter iſtas rationes concedas ibi non eſſe
corpus chriſti. Contra ſi tres quarte ſint triticee et
vna quarta ſiligioſa corpꝰ chriſti eſt ibidē et eſt ma
teria debita et non obſtāte corpus chriſti nō eſt ſub
qualibet parte hoſtie ſed ſub maiori parte hoſtie.
Propterea dicitur eſſe in tota cathe... Ex illo ſic
arguo ꝗ̃ ſi vna ſit triticea et tres quarte ſiliginoſe
licet totus panis cathe.. dicatur ſiliginoſus corpꝰ
chriſti poteſt eſſe ſub ſpeciebꝰ illius quarte triticee
q2 eſt ibi materia debita et ſi corpus chriſti eſt i par
te hoſtie eſt in tota. Pretera volens cōſecrare oēs
has hoſtias demonſtrando multas inter quas eſt
vna ſiliginoſa cōſecrat omnes triticeas q2 ſunt ma
teria debita et intenſio eſt debita: ꝗ̃ volens in hiis
hoſtiis conſecrare corpus dn̄i vbi eſt materia debi=
ta conſecrat. Reſpondetur concedendo cōcluſio=
nem rationū affirmatiuaꝝ. Ad argumentum nega
tiuum conceditur ꝙ totus ille panis non eſt triticeꝰ
et propterea non ſub qualibet parte conſecratꝝ cor=
pus domini ſed bene ſub aliqua et hoc tenendo ꝙ
ſiligo ſit alterius ſpeciei. Ad ſecundum argumen=
tum vbi petitur an corpus chriſti eſt ſub qualibet
parte hoſtie Altiſſ. tenet ꝙ non ſed ſub tota. Sed
contra quādo tripertiꝝ incipit eſſe ſub qualibet ter=
tia: ergo fractio facit corpus chriſti eſſe ſub hac par
te. Reſpondit ipſe hoc eſt conſecratione et fractio=
ne ſimul hic modus eſt preter rationem vt poſtea
dicetur. Sed contra dicis nō eſt itēſio preſbiteri cō
ſecrare qualibet partem ſed ſolum hanc hoſtiam.
Inſuper partito ſpeculo ymago incipit eſſe in ſin=
gulis partibꝰ et ante non erat niſi in toto ergo. Re
ſpondetur/eſt intenſio preſbiteri conſecrare panē
ante ſe et quelibet pars eſt homogenea ante ſe. Ad
aliud non eſt ſimile de agēte naturali vbi ab vnico
ſit vna reflectio a partibus diſcontinuis varie re=
flectiones. Pro illo notabis duplex eſt pars quedā
ſenſibilis que ſentiri poteſt/aliqua eſt ita parua que
ſentiri non poteſt et hoc poteſt dupliciter eſſe vel i
ſuo toto vel extra ſuum totum ſecundum hoc po=
no propoſitiones. Prima eſt corpus chriſti exiſtēs
in tota hoſtia eſt ſub qualibet parte illiꝰ q̄ntūcunq3
parua capio hoſtiam pure triticeam. probatur. da
vnam partem hoſtie quācūq3 volueris q̄ro a te an
ibi eſt aliqua pars corporis chriſti an nulla/ſi ꝓmū
vbicunq3 eſt vna pars corporis chriſti ibi eſt queli=
bet eſt penetratio partium / vel ſimul coexiſtentia
in ordine ad locum ꝭm alium modū/ſi nulla ps cor
poris chriſti eſt ibi non eſt imaginabile ꝙ corpꝰ xp̄i
eſt in hoſtia licet forte ꝰ ſit in ſuo loco totali ⁊ i nulla
parte eius tamen pars eſt in parte loci. Item quan
do hoſtia diuiditur duobus quilibet iſtorū accipit
corpus chriſti et non incipit ibi eſſe corpus chriſti
de nouo vt videtur ita facile intelligiꝝ a docto cor=
pus chriſti longum ſeptem pedibus eſſe i qualibet
parte hoſtie ſicut in totali. Ruſꝰ conſecretur pa=
nis longitudinis decem pedum vel corpus chriſti
eſt ſub qualibet parte illius hoſtie et habeo intentū
vel ſub aliqua et aliqua non eſt aſſigna rationē quā

Ↄ rſiſuam ↄcluſio. af

Reſpōſio ad primū argūmtum

aſſignare nequis / abſonū eſt dicere ꝙ non poteſt cō
ſecrari in pane decem pedum imo non eſt ſtatus ī
magnitudine nec in multitudine hoſtiarū ſicut ba=
ptiſans pro pecunia vel ypocriſi baptiſat ſic conſe=
crās ꝓ pecunia vel vt faciat aliq̄d aliud perperā cō
ſecrat: ergo a fortiori in magno pane ſiue capiatur
ſicut non ſufficit materia et forma et intenſio mini=
ſtri remoto poſteriore nō remouetur prius / hoſtiaꝫ
dari eſt poſterius conſecratione igitur . non eſt ſtan
dū in talibus ſi preſbiter conſecrat omnes panes ī
phalis vel feneſtra piſtorꝫ an tenetur reſtituere pa=
nes quos tranſſubſtātiat cum eſt ſermo de deo im=
mortali et rebus arduis ſm regulam oratorū non
ſunt miſcende ineptiole. Item hoſtia eſt homoge=
nia ergo eſt eadem ratio totius et partis. Item hi=
larius papa de conſecratione. d. ij. vbi pars eſt cor
poris chriſti eſt ⁊ totum / exemplificat de colligente
manna in parua quantitate vel magna forte poteſt
dari panis quē preſbiter conſecrare nequit ſcꝫ ſi po
natur longiſſimus et preſbiter in vno extremo pōt
illum panem conſecrare vſqꝫ ad aliquā diſtantiam
ſed illud nō prouenit ob magnitudinē vel multitu=
dinem ſꝫ ob diſtantiam aliquā que impedit / ſi alius
preſbiter vel ideꝫ ſtaret i alio extremo ille magnus
panis conſecrabitur . ſi quis dicat quelibet pars il=
lius panis conſecratur ab eodem p̄ſbitero exiſtēte
in vno loco cum totus eſt preſens et eſt vnum con=
tinuū hoc magis fauet noſtre concluſiōi / ſi quis vel
let conſecrare multitudinem pro exercitu xerſis vł
darii poteſt / eis abeuntibus non impeditur cōſecra
tio etiam vna hoſtia ſufficit mille / pro conſecratiōe
non oportet videre hoſtiam patet de ceco / a paucis
retroactis annis de vorda machlinienſis factus eſt
ſacerdos cecus. Secūda propoſitio dabilis eſt ita
parua pars panis triticei ꝙ illa propter paruitateꝫ
ſeorſum ſentiri nō poteſt . probatur . ſenſibile aliqd̄
a remotis non poſſumꝰ videre propter paruitateꝫ
vbi magnum poſſumus / appropinquet illud paruū
ſenſibile quo ad poſſumus videre et diminuat ad=
huc deſinet videri et ſic procedendo per totā ſphe=
ram in qua poteſt videri. Item ad hoc eſt experien
tia et ratio. Et ſi dicas diuidaẗ vna hoſtia in centū
partes maximas non ſenſibiles manentibus par=
tibus iuxta ſe poſitis iam tota multitudo eſt ſenſibi
lis: ergo in tota multitudine eſt corpus chriſti ⁊ ta=
men non ſub aliqua illarū partium . Reſpondetur
ꝙ nec eſt corpꝰ chriſti ſub tota multitudine nec ſub
aliqua parte illius multitudinis q̄ non conſtituunt
aliquod vnum ſtat totam multitudinē videri ⁊ nul
lam partem eius que eſt vnum hoc aliq̄d videri. pa
tet . i cumulo grani ꝓpter iuxta poſitionē granorū
et ſi hoſtia pforetur erit vnitas ſufficiens ad ſenſibi
le ſignum in reliquo. Tertia propoſitio dabilis eſt
vna pars ita parua in toto ſub qua eſt corpꝰ chriſti
ita ꝙ ſi illa eſſet ſeparata a toto deſineret corpꝰ xp̄i
eſſe ſub illa . probatur . corpus chriſti ſolū eſt ibi ex
pacto diuino pepigit ꝙ ibi erit quādo miniſter ydo
neus ſuper materia debita proferat verba requiſi=
ta cum intenſione faciendi quod eccleſia intendit

queādmodum in materia organiſata ad ſuſceptio=
nem anime intellectiue illam creat et creando ma=
teriam informat ſed illa parua materia non eſt debi
ta q̄ non eſt ſacramentum. Sacramentum eſt inui
ſibilis gratie viſibilis forma hoc eſt ſignum ſenſi=
bile queādmodū non eſt hic . igitur . Ex propoſitio
ne prima adiuncto vero ſequitur ꝙ corpus chriſti
eſt in infinitis partibus hoſtie . probaẗ . ibi ſunt infini
te partes proportionales et in qualibet earū eſt to=
tum corpus chriſti ⁊ quelibet pars eius igitur: ⁊ eſt
in infinitum parua parte nulla tamē pars hoſtie eſt
infinite parua nō vꝫ dictum aliorum partes in con=
tinuo non habent actualem diſtinctionem nec ſunt
plures ſed vnum / ſunt infinite partes exiſtentes q̄ꝝ
nulla eſt alia. Secundum correlarium capiēs vnaꝫ
hoſtiam corpus chriſti capit in infinitis temporibꝰ
partialibus ſed eſt idem tempus totale . Tertium
correlarium ex tertia propoſitione ſequens corpꝰ
chriſti eſt ſub vna parte hoſtie et ſi illa pars eſſet ſe=
parata a toto corpus chriſti deſineret eſſe ſub illa .
Quartum correlariū hoſtia ſic poteſt diuidi ꝙ cor=
pus chriſti ſub nulla parte remanet . patet . ſi diuida
tur in multas partes quarū quelibet eſt inſenſibilis
iam ibi non eſſet corpus chriſti. Quito ſequitur per
locum a contrario ſenſu imo fortius ex medio effi
catiori ꝙ preſbiter poteſt quadriptiri eandē hoſtiā
multis puta quattuor hominibus et quilibet illoruꝫ
ſumit totū chriſti corpꝰ ac ſi haberet integram ho=
ſtiam . hoc patet quelibet pars eſt ſenſibilis et ſub q̄
libet tali eſt corpus chriſti et manet ſub illa / nō ta=
men debet preſbiter facere niſi in neceſſitate ſed te
nere conſuetudinem p̄rie et eccleſie qua iſto modo
non vtitur. Sed contra iſta arguitur ſequeretur ꝙ
laicus poteſt facere corpus chriſti eſſe ſub iſtis ſpe=
ciebus in ſenſu compoſito conſequens eſt falſum ergo
et antecedens . falſitas conſequētis eſt nota ⁊ infra
patebit . ſoli preſbiteri ſunt miniſtri huius ſacramē
ti / ꝙ ſequatur patet ſic capio ſpecies vini diuidatur
illud vinum in multas partes quarū quelibet eſt in
ſenſibilis iā corpus chriſti deſinit eſſe ſub qualibet
illaꝝ partium ex quarto correlario reuniat laicꝰ iā
incipit ibi eſſe corpus chriſti quod probo ſemꝑ ma
net ſub illis ſpeciebus quouſqꝫ corrūpuntur oīno .
Preterea ſub in infinitum parua parte hoſtie ſepa
rate poteſt eſſe corpus chriſti: ergo tertia propoſi=
tio et correlaria illata falſa: probo antecedens que
libet pars ſeorſum eſt ſenſibilis. Forte neges imo
eſt aliqua pars minima ſenſibilis ita ꝙ corpus xp̄i
eſt ſub illa et qualibet parte illius et ſi parua quātū
cunqꝫ ab ea auferatur deſinit eſſe ſub illa . Contra
non eſt minimum ſenſibile ergo male dicis . ſigneẗ
et ſit digitalis longitudinis et profunditatis idem
eſt michi piſalis auferatur vna parua pars a parte
poſteriori illiꝰ quod ſignas minimū adhuc reſiduū
poſſum videre: quod patet . alioquin dabitur vlti=
mum inſtans eſſe completū viſionis: patet . incipiat
illud diuidi per remotionē de preſenti iā illud poſt
hoc non poteſt videri imedietate poſt hoc peius ſe
habebit ad videndum eſto ꝙ ſucceſſiue fiat ablatio

partium .Fortaſſe dicis et bene non datur minimũ
ſenſibile ſed da tur maximũ non ſenſibile. Contra
ſignetur illa pars et gratia exempli ſit magnitudi=
nis vnius grani milli hoc non poteſt ſentiri ab ipſa
potentia demonſtrando potẽtiam viſuã ſortis:po
teſt tamen alterius hominis vel aquile in media re
gione aeris vidẽtis piſciculum in mari. Fortaſſe di
cis oportet habere reſpectum ad potẽtiã hominis
medio mõ videntis vel optime videntis ſicut erat
moyſes cuius oculi in ſenio mortis non caligaue=
rant vel lincei. Quero a te quare hoc dicis aſſigna
rationem vel intelligis de homine optie actualiter
vidẽte vel poſſibiliter/ſi primũ tũc ſm ꝙ homines
bene vel male vident deſinit corpꝰ chriſti eſſe ibidẽ
tempore innocentie homines meliꝰ viderũt ꝗ̃ nũc
ſi de poſſibili cõtra nullus talis quocũqꝫ homine vi
dente dato datur vel dari poteſt homo melius vi=
dens. Eodẽmõ de ſenſu tactus argumẽtabor. Ad
primum argumentum dubium eſt ſi laicus reuniat
illas ſpecies vel preſbiter nichil proferẽdo an inci=
piat ibi eſſe corpus chriſti. Neſcis probare negãti
ꝙ ſic. Tũ ſcdo diceref ꝙ hoc eſt ex pacto diuino et
vi prioris conſecrationis a preſbitero. Tum tertio
datur minimum naturale in ſpeciebus ſicut in aliis
rebus naturalibus et illud eſt ſenſibile a ſenſu ſuffi
ciente et ſic manet corpus xp̄i ſub qualibet tali ſpe
cie ſeorſum .dicis illud minimũ naturale poteſt di=
uidi.ad hoc reſpondetur in materia de mimo. ſed
ad quam potentiam oportet reſpicere deus nouit
Sed ꝙ tangebatur inter arguendũ de minimo ſen
ſibili vel maximo non ſenſibili datur ſecundũ ⁊ li=
cet illud ſeorſum cauſet ſpecies aliquas ad poten=
tiam viſuã ſortis ille propter remiſſionem nõ ſuffi
ciunt cauſare viſionem in hũc oculũ ſed dicis ſicut
calor intenſus cauſat intenſum calorem ita remiſſꝰ
remiſſum ꝗ ſic erit de calore et ſpeciebus aſſumptũ
negatur.eſt aliquis calor ita paruus ꝙ nichil poteſt
producere in hoc paſſum propter reſiſtentiam.pa=
tet.de maximo calore a quo b paſſum non põt pati
et a quolibet minore actiuo.pariliſ ambages põt
fũdari de propinquitate et diſtantia petẽdo in qua
diſtantia homo põt cõſecrare vltra maiꝰ iteruallũ
videt linceus ꝗ̃ lippus /ſed an detur ſtatus in ma=
ximum dubium eſt apud aliquos poſtꝗ̃ magna ꝑs
eſt ſenſibilis ſicut põt conſecrare omnes panes in
foro ita põt licet ꝑperam agit totum vinum in do=
lio ſancti bernardi conſecrare.ſi quis dicat corpus
xp̄i eẽ in hoſtia ſub qualibet parte que eſt ſenſibilis
ſeorſum et ſub nulla parte illius partis non rationa
biliter loquitur nec recederet a mõ aliiſ. quem re
probamus. Forte dicis nulla daſ pars qui illa po=
teſt ſentiri. patet da vnam paruam q̃ diuiſa nõ põt
aliqua eius pars ſentiri.ſit a ſic argumentor b et c
medietates a cauſabant viſionem in ſuo toto natu=
raliter ille partes ſeparate ſunt agentia naturalia ꝗ
concurrunt vt antea qñ erant partes totius a inſu=
per eadem viſio numero rep̄ſentabat a totũ b et c
medietates ſuas.ꝗ ſi b ſit vel c eadem viſio q̃ prius
erat manebit trãſeat ꝙ b et c cauſabunt viſionem ĩ
toto ſed non ſequitur ꝙ cauſabunt extra ſuum totũ
quelibet pars in toto diutius conſeruatur ꝗ̃ extra
ſuum totum ceteris partibus et partes grauis ve=
locius deſcendunt in ſuo toto ꝗ̃ extra ſuum totum
et ſic quelibet pars in toto magis concurrit ad pro
ductionem viſionis totius et ſuemet ꝗ̃ ſeparatim
non eſt ſtatus in minimo naturali in toto ſecus eſt
extra ſuum totum et licet quelibet pars primo ſe re
preſentat ſecundario ad repreſentationẽ ceterarũ
partium concurrit eſt vna viſio repreſentans albe=
dinem pedalẽ et diſtiguitur ab a viſione repreſen
tante medietatem illius pedalitatis viſiones varia
rum partium illius pedalitatis numero diſtingui=
tur ſed conſtituunt vnam qualitatem cum ſint eiuſ
dem ſpeciei ſpecialiſſime in eadẽ anima ſicut noti=
cia ſortis et platonis conſtituũt vnam formam ſed
non quelibet pars illius forme repreſentat ſortem
nec q̄libet platonẽ et ſicut ſunt partes cõicantes et
non communicantes in albedine ita eſt de viſione.
ſi dicas ſi quelibet pars proportionalis in toto re=
preſentat ſe erit viſio infinite intenſa ĩ oculo ſi hoc
admittas videtur rationabile ꝙ potentia finite ca=
pacitatis actiue imutabitur a forma infinita dicaſ
ꝙ minoris ꝑtis eſt remiſſior viſio.ſꝫ dicis tũc recedẽ
do a viſibili mox deſinent pue ꝑtes videri ab ocu=
lo manente viſione magnarum partium cũ citiꝰ re
miſſa viſio corrumpetur ꝗ̃ intenſa. Inſuper ſi que
libet pars ſuperficialis videatur quando quis eſt ĩ
ſpera videndi et quelibet pars primo cauſat viſio=
nem ſui tunc cum ibi ſint ſex vel ſeptem gradus eq̄
liter applicati q̄libet illorum graduum videbitur et
ſcimus diſtiguere vnum gradum ab alio ſicut vnã
medietatem vel tertiam ab alia virtute illiꝰ viſiõis
Reſpondetur inter arguendum ꝙ minoris partis
proportionalis minor eſt viſio intenſiue et ſicut ĩ in
finitum parua eſt aliqua pars proportionalis illius
albedinis ita in infinitum remiſſa eſt viſio alicuius
partis licet cuiuſlibet partis proportionalis viſio
ſit certe et determinate intentionis ſed ꝑ elongatio
nem a viſibili non eſt equalis remiſſio viſionis pue
partis et magne ſi per receſſum octopedũ a maxi=
mum non ſenſibile ſeorſum minꝰ cognoſcitur ꝑ q̄r
tam partem vnius gradus et b eſt quadruplũ ad a
oportet ꝙ proportionaliter admittat ad aliud/con=
cedo ꝙ quilibet gradus ſuperficialis de ſex vl'octo
cauſat ſui viſionem ſed talis viſio non eſt nata cau=
ſare iudicium de diſtinctione partium ipuriꝰ co=
gnoſcimus aliqua in eodem loco ꝗ̃ in locis ſepara
tis ſi duo lapides pedales vel infiniti eſſent pene=
tratiue nõ poneremus diſcrimen ſicut inter duos
vel tres lapides ſeparatos loco ⁊ ſitu at dices tunc
cauſabitur infinita ſpecies in medio et infinita vi=
ſio in oculo:ꝗ non debebam habere ꝓ inconuenien
ti ꝙ anima imutetur ab infinita viſione. Reſponde
tur cõcedendo de ſpeciebus non videtur ꝙ ſe im=
pediant de viſione nego/niſi deus concurrat ſpecia
liter minãdo cauſalitatem actiuã viſus tunc nõ ha
berem pro inconuenienti ſed ſtando in capacitate
finita actiua ipſius anime.forte dicis habebit noti=

cias octo vel decem lapidum et non plurium cum capacitas actiua eſt iam repleta. cõtra oīa agentia ſunt equaliter applicata et eque cito: ergo ſi aliqui lapides viſiones diſtinctas producunt et reliqui ponamus primam cauſam equaliter concurrere ſupponam⁹ lapides equaliter coloratos et cetera paria ꝙ vnum viſibile non eſt magis diſpoſitū ad producendam viſionem eius ꝙ̄ aliud. dicis nullū lapidem videbit non eſt maior ratio de vno ꝙ̄ alio ſicut de vaſe pleno aqua obſtructo ſuperi⁹ habente duo foramia non eſt maior ratio ꝙ aqua egrediatur per vnum foramen ꝙ̄ aliud et non poterit oīa viſibilia ſimul videre: cõtra ergo dabis potentiam viſiuam bene diſpoſitam et viſibile in debita diſtantia et medium bene diſpoſitum et tamen nichil videbit nec cauſabitur viſio. Forte dicis multitudo ſpecierum vel viſionis corrumpet ſenſum et nulla erit viſio: Contra defendi poteſt ꝙ nulla eſt ſpecies in medio vel organo / etiam ponamus deum impedire illam corruptionē. Reſpõdet dico ꝙ nullum illorum lapidū diſtincte videbit cum equalis eſt ratio in omnibus et non poteſt illos ſil' diſtincte cognoſcere ſed erit vna noticia confuſa cauſata ab illis omnibus repreſentans omnes copulati ⁊ nullum diſtincte / a lapis non eſt bene applicat⁹ ſtantibus circunſtantiis ad hoc ꝙ diſtincte videatur. contra illud arguitur quilibet iſtorum octo graduum albedinis diſtincte videtur a ſorte ī equor de gradibus ſuperficialibus et tamē penetratiue ſimul ſunt ergo penetratio non impedit / aſſumptū patet. quelibet pars proportionalis ſuperficialis ſm extenſionem huius pedalis diſtincte videtur ergo quilibet gradus ſm intenſionem ſuperficialis / inſuper non euaditur qui tota noticia eſt infinita illorum infinitorum lapidum illa viſio cauſatur ab infinitis lapidibus quorū quilibet equalem portionem illi⁹ viſionis producit: ergo tota viſio eſt infinita: ergo incidimus in illud qđ euitare intēdim⁹. Ad ꝑmū. cõſequentia eſt nulla ꝓpter infinitatem illorū lapidū et finitatem gradualem partiū equaliū non cõicantium ſi eſſent infiniti gradus penit⁹ eſſet idem / etiā nego antecedens melius cognoſcim⁹ vt experientia docet partes extenſas extra ſeinuicem ꝙ̄ intenſas in eodē ſitu hanc intentionem gradualē cognoſcimus diſtincte. patet hanc extenſionē cognoſcimus diſtincte et hec extenſio eſt hec intēſio gradualis igitur / ſed non cognoſcimus diſtinctionem gradualem intenſionis. Ad ſcđm nego antecedens et ad probationem conceditur ꝙ illa viſio cauſat ab infinitis lapidibus et nego preſuppoſitū de equalitate portionis vnus lapis non concurrit ad vnam partem noticie ad quā non concurrit quilibet ali⁹ lapis ſed ad vnam noticiam totalem que repreſentat omnes ſimul concurrunt: ſimile poteſt dari de cumulo grani qui a remotis videt et nullū granū videtur licet qđlibet granum ad noticiā illius noticie partialiter concurrit. ſi quilibet lapis cauſaret partialem noticiam quam non cauſat alius argumentum concluderet infinitatem cum eſſent infinite partes equales non communicãtes. Sed contra illud argumentor habeat ſortes noticiam a lapidis diſtincte tunc ſequitur ꝙ per penetrationem alioꝝ lapidum cum illo deſinet primus videri ꝙ non videtur dicendū cum citi⁹ ſe iuuarēt ꝙ̄ impedirent. dico ꝙ illud non ſequitur ſi ſucceſſiue applicarentur lapides quouſqꝫ capacitas actiua anime ſortis eſſet repleta alii lapides ſuperuenientes non videbuntur difficultas eſt maior qñ ſimul applicantur. Sed cõtra iſtud arguitur ſi eſſent infinite anime ſeparate vl' angeli in eodē loco vnum viſibile a cauſabit infinitas diſtinctas noticias in illis: ergo ꝑ idē infinita obiecta cauſabunt infinitam noticiam in anima vel angelo. aſſumptū patet a cauſaſſet noticiam diſtinctā ſui in b animā vel angelū ſi ſolitarie fiat nec videtur nec apparet quomõ c et d impediūt angelū b: ꝗ quilibet eorum habebit noticiam diſtinctā de a obiecto. Reſpondetur concedendo antecedens videtur michi antecedēs dꝫ cõcedi non video in hoc impedimentum debere rationabiliter dari / ſed conſequentia eſt nulla. ad primū non ſequitur angelum vel animam eſſe infinite capacitatis actiue tñ hoc ſequitur ad ſecūdum. non debet nos mouere infinitas m'titudinis noticiarum ſicut nec infiniti angeli vel anime date non apparet ꝙ eadē noticia nūero ī quolibet illorum cauſetur eſto ꝙ ſpecies viſibilis m'tiplicate apud illos. At dicis ex iſto ſequitur ꝙ nūc de lege quilibet angelus bonus vel malus vel anima ſeparata habet īfinitas noticias de quocūqꝫ obiecto viſo. pꝫ. angelus et ſi partibilis eſt tamen eſt in loco diuiſibili ponatur angelus in circulo centum pedum vel vni⁹ et in qualibet parte illi⁹ tunc ſic iſte angelus michael in circūferētia circuli ꝓpe a obiectum habet noticiam de a in ſcđa parte ꝓportionali illius circuli remotiori habꝫ noticiā de a obiecto licet forte remiſſiorē tñ eſt remotior ab obiecto et ſic in tertia parte proportionali illius circuli quadrati vel quadranguli ſecundū modū figure loci angelici non videtur ꝙ exiſtentia eius in vno loco impediret noticiam eius habendā ī alio loco cū non videtur repugnare quecūqꝫ paruitas loci angelo vel anime ſeparate ſi eſſet quadrangulus ⁊ angelus eſſet in prima parte proportionali tertia ⁊ ſic in abiſſum alternati iam poteſt habere noticias infinitas obiecti. videtur ꝙ continuitas non debeat obeſſe. Reſpondetur ſi eſſet alternati in quadrangulo non video q̄re non haberēt infinitas noticias et opinabile eſt ꝙ iam habeat totidē licet poteſt dari diſcrimen ſortes nunc in duobus locis habet duas noticias eiuſdē obiecti ſed ſi eſſet in eodem loco nõ eſſet idem argumentum nunc non eſt min⁹ de anima corpus informante q̄ videtur ſuſcipere noticiā intuitiuā in infinitis partibus capitis. Sed contra totum proceſſum de noticia cõfuſa infinitorum lapidum arguitur ſic. anima ſtante eius finitate actiua poteſt cū auxilio habere plures noticias nec hoc arguit maiorem perfectionem eius ꝙ̄ habere paucas ſine auxilio. patet de luce requiſita ad productionem ſpecierum in medio q̄ per regulā iueniēde

cauſalitatis actiue concurrit ad productionem ſpecierum cum color ſine luce producere nequit ſpecies color et lux producunt et hoc vult cõmentator iij.de anima cõmẽto.xxxvj.non eſt maioris actiuitatis ferre pondus duarũ librarum cũ auxilio vniꝰ ꝗ̃ vnius libre ſine auxilio et triũ cum duplici auxilio et ſic cõſequenter ſine ſtatu.ꝓpterea conceditᷣ a gregorio ꝙ intellectus ſeparatus poteſt habere noticias tot actuales quot ſpecies habet cum a quali bet iuuatur. Reſpondeo licet ſic auxilum a quolibꝫ obiecto potentia ſemper magis et magis facit ⁊ tãdẽ erit ſtatus eius actiuitatis ſecꝰ eſt de latione põderis vbi potentia non plus conatur ferendo mille libras cũ.ix.c.xcix.ei equalibꝰ ꝗ̃ ferendo vnam libram et ſic non debilitatur potẽtia portatis ſortis plus iuuãdo ferre mille libras cum numero ſignato ꝗ̃ ferendo vnam ſine ope ſimlr̃ eſt de luce ad cõproductionem ſpecieꝝ/vl̃ ſecundũ alios eſt diſpoſitio requiſita ſolum et forte non requiritur.pꝫ.de exiſtente in tenebris qui poteſt alium in lumie videre ſed in hoc non inſiſto.idem patet de ſole et equo et ſi eſſent iſinita animalia ſm̃ ariſtotelẽ cũ quolibꝫ equaliter concurreret ſol.et quicquid ſit de veritate concluſionis gregorij de q̃ alibi/ſua probatio eſt inefficax difficilius eſt intelligere mille noticias actuales cum ſpeciebus ꝗ̃ ducentas et ſic comparatio de latione lapidum eſt nulla. At forte dicis diximus a pꝛĩcipio huius digreſſiuncle viſiones partiũ ſe intendunt:ergo albedo magni corporis apparebit maior ꝗ̃ parui ⁊ ſic ps et totum non apparebũt vniformiter alba. Reſpondetur licꝫ intenſior ſit viſio qua repreſentatur totum ꝗ̃ pars non tamen intenſius repreſentatur totum/ſicut alibi diximꝰ noticia ſortis et platonis ſe ſe intendunt ſꝫ non intẽſius videtur ſortes ob ſuperuenictẽ platonis noticiam. Forte dicis cumulꝰ grani videtur et tamen nullꝫ granum videtur:ergo non inconuenit aliqđ vnum videri dato ꝙ nulla pars eius videatur:ergo aggregatum duoꝝ maximoꝝ non ſenſibilium videbitᷣ et nulla medietas etiam in ſuo toto/hoc eſt verum in magna intercapedine ſecus eſt dũmõ eſt potentia bene diſpoſita ad videndum in bona ꝓpinquitate ꝗ̃tãlibet paruam partem videt et vnam diſcernit ab alia. ¶ Secundo arguitur.habeat pꝛeſbiter nouẽ hoſtias coram ſe et intendat conſecrare octo non tamen ſpecificet intenſionem determinate ad has octo magis ꝗ̃ ad illas. Arguitᷣ ſic vel ſolum octo conſecrat et pꝫ ꝙ non/non eſt maior ratio ꝙ has octo conſecraret ꝗ̃ illas/ ⁊ ſic omnes vl̃ nullas. Forte dicis et ita dicendum eſt nullas conſecrat intenſio illa confuſa non ſufficit ſed determinata determinando ſe ad iſtas octo vel ad illas.

Contra.ſequeretur ꝙ preſbiter nullam partem hoſtie conſecrat quod non eſt dicendum.patet.intendit ſolum conſecrare illam hoſtiam et non cogitat quicꝗ̃ de partibus et tamen partes conſecrat. Cõfirmatur illud idẽ ſi preſbiter ponat mille hoſtias dũmõ intendit eas om̃es cõſecrare eſto ꝙ neſciat numerum conſecrat ergo ille ſimiliter. Item ponatur ꝙ preſbiter intendat conſecrare totam hoſtiam cathe᷑ et nullam partem eius. Arguitur ſic preſbiter conſecrat partem et tamen non intendit immo oppoſitum formaliter. Reſpondetur ad primum argumentũ vt arguendo dictum eſt ꝙ nullas conſecrat et arguendo tangitᷣ cauſa. Ad replicã nego ꝙ nullam partem hoſtie conſecrat poſtꝗ̃ intendit determinate conſecrare hanc hoſtiam nõ oportet cogitare de partibus poſtꝗ̃ totũ non conſecratur partibus non conſecratis qñ totum eſt pure triticeum et nullam partem intendit excipere. Ad cõfirmationem conceditur ꝙ preſbiter habens mille hoſtias eas conſecrat dũmõ intendit eas oĩs conſecrare et nullam excipit poſtꝗ̃ ſunt omnes preſentia ſufficienti. Ad aliud argumentum vbi ponis ꝙ intendat preſbiter conſecrare totam hoſtiam ⁊ nullam partem dicitur ꝙ nichil conſecrat ꝓpter repugnantiam cũ mõ quo corpus chriſti eſt in hoſtia.

Ex hiis patet.ſi preſbiter velit conſecrare vnã medietatem eucharíſtie vage ad nullam partem determinando nichil conſecrat ſecꝰ eſt ſi velit hãc partẽ demonſtrando medietatem prope ſe vel remotam a ſe iam vnam medietatem ꝑciſe conſecrat. Scđo patet:ſi preſbiter velit conſecrare primam partem proportionalem tertiã quintã et ſic de ceteris ipſibꝰ conſecrat ſine ſtatu.non eſt putandum ꝙ ibi ſit ſtatus in maxima parte non ſenſibili vel minimo ꝙ ſic qꝛ quelibet pars eſt in ſuo toto licet ibi panes non conſtituãt vnũ albedo tamẽ conſtituit eſto ꝙ partes impꝛes panis conſecrentur eſt aliquod vnũ albedine cuiꝰ vna pars eſt in ſubiecto et altera extra ſubiectum. Ex illo ſequitur ꝙ preſbiter nũc de lege poteſt facere infinitam multitudinem rerũ ſeparatarũ cathe᷑ infinitum.patet.qꝛ ibi eſt ſcđa pars proportionalis panis quarta ſexta et ſic conſequenter per partes pares et ille partes non continuãtur qꝛ inter omnes partes mediat corpꝰ chriſti ⁊ licet illud correlarium nõ ſatis mordẽti videatur extraneum ipſum tamen cũ fundamento iudicio meo eſt verum. Si ponatᷣ talis hoſtia ad latꝰ calicis an corpus chriſti eſt propinquus calici ꝗ̃ panis poteſt eſſe queſtio et dicitur ꝙ quolibet pane ibi exiſtentẽ corpus chriſti eſt propinquius qꝛ corpus chriſti eſt iter ſecundam partem proportionalem panis et calicẽ inter quartã proportionalem et calicẽ et ſic de quali bet parte proportionali panis. Sed hic poteſt eſſe diſceptatio an infinite partes proportionales panis tangãt calicem et nulla pars proportionalis panis tangit calicem. Supponamus partes proportionales hoſtie minores accedere ad calicem. Sitᷣ ſcđa propoſitio/nulla pars proportionalis hoſtie tangit calicem.patet.nec hec nec illa et ſic de ſingulis et ſic probabitur ꝙ nullꝰ panis tangit calicem. Tertia propoſitio infinita multitudo panũ tangit calicem quando nullus panis tangit calicem.patet in caſu noſtro ante conſecrationem panis erat immediatus calici ſimlr̃ tota albedo et ſi ipſa albedo eſſet partita in partes proportionales minoribus appropinquantibus calici ſine ꝑtitione partium pro-

portionalium iam nulla pars proportionalis albe=
dinis tangit calicem et infinite tangunt calicem cū
nichil mediat inter calicem et albedinem ſi quelibꝫ
pars proportionalis ſeparet a toto parte remanen
te in ſimili ſitu ſicut ante erat iam patet tertia ꝓpo
ſitio.Quarta propoſitio.corp⁹ chriſti eſt immedia=
tum calici.patet.in infinitum propinquus calici eſt
aliquis panis in hac multitudine et quolibet pane
hoc corpus chriſti eſt propinquius:ꝙ in infinitū pro
pinquū eſt corpus chriſti calici cum ſingulariſatur
terminus corpus ꝯña eſt bona/ſi ſtaret confuſe tan=
tum ꝯña non haberet colorem vt patet ſic arguen=
do in infinitū ꝓpinque calici accedit vna pars pro=
portionalis cōſecrata et qualibet parte proportio=
nali conſecrata panis eſt propinquior calici ergo ali=
quis panis eſt infinite propinquus vel imediat⁹ ca
lici nulla eſt apparētia i valore huius ꝯñe. Ad dicis
ſi presbiter moueat calicem verſ⁹ maiores partes
proportionales vel ṗ⁹ pes calicis erit ſupra partē
proportionalem conſecratam et illa eſt vltia vel ſu
per non conſecratā et ſeqꝉ idē Propterea ſit.quīta
propoſitio imediate poſt hoc inſtans in quo ſumus
qꝺ eſt vltimum inſtās nō eſſe motus pes calicis vi
cinior pertranſibit duas ꝑtes proportionales tres
quattuor et ſic ſine ſtatu et non pri⁹ conſecratā ꝙ
nō conſecratam.patet.quocūqꝫ inſtanti dato poſt
hoc inſtans pes calicis erit ſupra vnam partē pro=
portionalem vel extra et iter illud et terminū a quo
mediant imunere partes proportionales igitur .
Si presbiter ponat vnam hoſtiam quā intendit cō=
ſecrare altero illam hoſtiam auferente presbitero
inſcio ſed aliam ponente petis an conſecrat .dicit ꝙ
ſic dūmō intenſio eius eſt conſecrare hoc quod eſt
ante ſe.Sed ſi aliquis ponat duas dūmō presbiter
credit ꝙ eſt vna quarꝫ vna ocultatur ſub altera di=
citur ꝙ conſecrat ſuperiorem qꝛ ſua intenſio eſt illā
conſecrare:an presbiter conſecret vinū in pede ca=
licis vel in ora eiuſdem vel hoſtiam in medio altari
videndum eſt de intentione miniſtri dato ꝙ opinet
panem ex punctis cōponi vel non dūmodo intēdit
conſecrare ante ſe poſitum conſecrat. Ex ſolutio=
ne patet.ſi presbiter velit cōſecrare omnes hoſtias
ante ſe preter vnā nichil conſecrat vna excipit ꝛ nō
eſt maior ratio de vna ꝙ de alia:ergo nulla cōſecra
tur.Si velit conſecrare eas omnes preter ſupmam
vel infimā omnes ea dempta ſunt conſecrate.Eo=
dēmō ſi duo presbiteri ſic ſe habeant ꝙ vnus vult
conſecrare vnam medietatem ꝛ alius aliam nichil
conſecrant ſed ſi vnus velit conſecrare medietatē
vicinā ſibi et eodēmō alius conſecrant illam hoſtiā
et tota eſt conſecrata ab eis copulati/ſi presbiter ve
lit conſecrare vnam tertiam vel quartam determi
natam hoſtie illam conſecrat.ſi duo vel tres velint
eandem hoſtiam conſecrare dummō ſimꝉ deſinūt
in prolatione verboꝝ quilibet eorū conſecrat/ſi vn⁹
protulerit formam ante alios ille ſolus conſecrat
nichil valet hoc ſi velit referre prolationem ad idē
inſtans qꝛ tunc conſecrās mane volēs corp⁹ xpi eſ
ſe ſub ſpeciebus panis poſt meridiē hoc pōt facere
oēs poſſunt proferre.dato ꝙ vnus ante alium ter=
minat prolationem quādo dubitatur de conſecra=
tione hoſtie poteſt cathegorice cōſecrari.ſec⁹ eſt in
baptiſmo eodēmō in negotio noſtro pricipali ꝛ ma
teria non eſt conſecrabilis ab aliis cū nec eſt vinum
nec panis triticeus vt ſupra de baptiſmo diximus.
Sic etiā apparet ſi quis presbiter dicat ſuper vino
hoc eſt corpus meum/nichil conſecrat licet illa ma
teria ſit conſecrabilis non tamen per illam formā
eodēmō dicēdo ſuper pane triticeo/hic eſt calix ſan
guinis mei non conſecrat non eſt materia conſecra
bilis per illam formam.dato ꝙ idē contineatur in
vtroqꝫ ſacramento.Sed contra totam ſolutionem
arguitur.dictum eſt nichil conſecrat qꝛ vel omnes
vel nullas et nō eſt maior ratio ꝛc̄.calor corrumpit
vnum gradum frigoris in quarta parte hore :ergo
quēlibet vel aliquem et aliquem non vel nullū ꝛ no
tum eſt ꝙ aliquem et aliquem nō eſto ꝙ nos lateat
pari ratione debem⁹ dicere ꝙ octo conſecrantur li
cet lateat q̄ ſunt ille octo.dicit ꝙ illa nō eſt cauſa ſꝫ
deffectus intentionis determinate ꝙ partialiter a
poſteriori oſtendimus qꝛ vel conſecrat oēs vel nul
las nec ad hoc currere debem⁹ niſi quando vrge=
mur poteſt fieri argumentum eo pacto ꝙ venenū
conſecrat.patet tenetur ſumere ſi cadat i vinū hoc
eſt in ſpecies vini.Sed hoc negatur dꝫ animal laua
ri et cōburi ſi fuerit paruus ſerpens aranea vel mu
ſca vel pluma et cineres conſeruari in piſcina et a=
liud vinum conſecrari .

Diſtinctionis duodecime queſtio prima.

Circa duodecimā diſtictionem queritur an
accidentia omnia poſſunt eſſe ſine ſubiecto
Pro ſolutione queſtionis declarabitur iſte Notādū.
terminus accidēs et qꝛ doctores ſolēt hic maxime
contendere de ꝙtitate continua an ſit accidens de
illis inquiram . Accidens capitur duobus modis
vnomō ſcḋe intentionaliter pro termino qui predi
catur accidentaliter de pronomie demōſtrante ſub
ſtantiam in concreto vel abſtracto.Et ſic multi ter
mini ſunt accidentia qui nullum accidens ad extra
vel ad intra ſignificant vt ſeſſio curſus criſpitudo
ſed qꝛ ſignificant aliquid circa ſubſtantiam qꝺ non
eſt eis eſſentiale dicuntur accidentia id eſt termini
accidentales hoc eſt extrinſece cōnotāt ita ꝙ eſſen=
tiale capitur ſcḋe intentionaliter riſibiꝉe eſt accidēs
reſpectu hui⁹ termini homo de iſta acceptione hic
non multum contenditur licet in logica frequenter
ſic accipimus.Aliomō capitur prime intentionali=
ter et tunc accidens eſt res non per ſe exiſtens natu
raliter nec ꝑs eius actu vel aptitudine ita ꝙ omis
res q̄ non per ſe exiſtit naturaliter nec eſt pars eius
actu vel aptitudine eſt accidens . De ꝙtitate dicit
a multis in ſacramento eucha riſtie ꝙ eſt ſubiectum
aliorum accidentium ſcꝫ albedinis ſaporis dulce=
dinis.Ab aliis opinatur ꝙ ꝙtitas eſt res ꝙta.i pri
mis non oppinor cum eis qui tenent relationem di=
ſtingui a re relata vel relatis paternitas ſm me eſt

pater ⁊ iſti termini ſũt ſinonimi: nego oẽs reſpect⁹
intrinſecus aduenĩẽtes pariter ⁊ extriſec⁹: de q̃tĩ=
tate nõ eſt vſq̃q̃ certũ. Propterea ponã duas po
ſitiones vulgares ꝯdictorias querũ q̃libet defendi
poteſt: doctor ſubtilis allegat illas duas opiniones
xij.di.hui⁹.et de media villa añ eũ recitat modũ il
lius poſitionis tenentis quãtitatem eſſe rem quan
tam luculenter quam nominales inſequuntur.

¶ Prima propoſitio quelibet quantitas continua
diſtinguitur a re quanta hec poſitio non probabitur
aliter niſi ꝑ argumẽta cõtra contradictoriam poſi
tionẽ inferius ſubiũgẽda. ¶ Contra iſtã poſitionẽ
arĝ ſic: ſi quãtitas diſtinguiť a re quãta ſeq̃reť ꝙ de⁹
põt capere hoc pedale tenẽdo ꝑtes ſbe in eodẽ ſitu
et loco quãtitatem ei⁹ corrũpendo: ꝯñs eſt falſũ ĝ
et añs: ꝯñam ꝓbo q2 oẽs res diſtinctas q̃rũ neutra
eſt deus vel ꝑs alterius deus põt vnã quãcũq; vo=
luerit ꝯſeruare reliq̃ corrupta: ſꝫ ſic eſt de quãtitate
et ſba quãta ꝑ te igiť. Fortaſſe negas maiorẽ: pñi=
tas diſtinguiť a ſorte ⁊ a platone filio eius nec ẽ de⁹
nec ꝑs ſortis vel platonis: et tñ deus non põt ꝯſer=
uare iſtas res ſortẽ ⁊ platonẽ poſtq̃ꝫ plato eſt genit⁹
a ſorte corrũpendo paternitatẽ. Hoc non obſtat in
ꝑmis irrationabiliť inſtas. ſecũdo nõ eſt idẽ ſecũdũ
tua principia de relatiõe intrinſecus aduenĩẽte ⁊ ac
cidente abſoluto/ ꝓpterea maxima aſſumpta eſt ve
ra etiam ſcðm te i abſolutis. Aliq̃ adhuc reales res
gratis multiplicantes inſtarent de ſubiecto et eius
paſſione/eſſentia aie ⁊ eius potentiis/ſed hoc apud
me eſt irrationabile per ergo vlterius. Falſitatem cõ
ſequentis probo: iſta ſba ſit lapis eſt adhuc pedalis
hꝫ partẽ extra partẽ ergo eſt continua ⁊ ſine quan=
titate continua quã ſuperaddis ad cõtinuandas ꝑ=
tes ſbe: ergo incaſſum ponis quantitatẽ diſtingui a
re quanta. Iſtud eſt argumentũ egidii rõani theo.
trigeſimo ſexto ⁊ tribus ſequentibus ⁊ in parte põ
derandum. Rñdetur pmo negando caſum ꝙ de
us poteſt ſeparare quãtitatem continuam a re quã
ta: et ſic argumentum non hꝫ alas: ſed q2 illud ẽ te=
merarie negare potentiã dei argumẽtuꝫ nõ eſt ſuis
alis immune: cõiter admittiť caſus. Moderniores
reales huic argumẽto dicũt ꝙ ille lapis habet ꝑteꝫ
extra partẽ entitatiue ſed non quantitatiue: hoc eſt
vna entitas eſt extra aliam ſed non per quãtitatem
continuã. Alii turpi⁹ recedẽtes dicũt non eſt ibi ex
tra ſolum in diuiſibilibus quãtitatiue eſt extra. Sꝫ
contra priorem ſolutionem arguo q2 illa eſt cõmu=
nis arĝ ſic: vel oẽs partes ſbe ſunt diuiſe abinuiceꝫ
⁊ diſcõtinuate ꝑ hoc ꝙ quãtitas ſeꝑatur a ſba lapi=
dis ⁊ hoc nõ: ĝ oportet dicere ꝙ ꝑtes lapidis ſunt
adhuc cõtinue. Rñdetur ꝙ ꝑtes pñt eſſe diſconti=
nue dupliť: vno⁰ q2 ſunt ⁊ non ſunt cõtinue ꝓprie et
ſic ſunt diſcõtinue vel diſcõtinue .i. ſeꝑate entitatie
quẽadmodũ fit i diuiſiõe pomi qñ vna medietas ſe
paratur ab alia ⁊ hoc non. Vlteri⁹ peto vel ingredi
tur vbi erat illud pedale vel nõ ſi ſcðm facit latera
aeris diſtare pedaliter ſicut antea videť eẽ ꝓpe cõ=
tinuũ. Fortaſſe dicis duo diuerſa corpa faciũt aerẽ
diſtare tñ non ꝓpterea ſunt continua. Nichil dicis
non continue faciunt aereꝫ diſtare. Forte dicis aer
ingreditur per q̃libet punctũ. Contra/tunc duo
corpora de predicamento ſbe ſe cõpaterentur con
tra ariſtotelem quarto phiſicorum caplo de vacuo
ſi duo corpora poſſunt eſſe in eodẽ loco tria ⁊ ſic in
infinitum quod abſonũ reputat. Forte dicis nõ eſt
inconueniens ſecluſa quantitate continua. Contra
adhuc equaliter curris ꝙ partes ſbe ſunt continue
⁊ vnum aliud extraneuꝫ ꝙ aer ingredietur q2 ſi ſic
hoc eſt ad fugiendum vacuuꝫ ſed hoc non quia ibi
eſt locus corpore repletus. Forte dicis ꝙ non eſt
propterea ſed quia ſola quantitas facit latera aeris
diſtare: dic ꝙ albedo vel ſubſtantia ſeparata a quã=
titate continua eſt ſenſibilis in potentia remota nõ
tamen propinqua. Eodem mõ diuiſibilis vel indi=
uiſibilis hoc eſt ſi quantitas continua ſepararetur a
ſubſtantia totum erit diffinitiue in hoc loco vt ani=
ma in corpore vel angelus in ſuo loco. Et colloro ſo
lutionem: ſi ſba non habeat partes extenſas niſi ra=
tione quãtitatis cõtinue inherentis quẽadmodum
paries non põt eſſe albus ſine albedine ſublata quã
titate ꝯtinua ꝑtes nullatenus extenduntur: ſꝫ q̃libꝫ
pars eſt cum qualibꝫ ⁊ eſt partium cõfuſio quia ex
tenſio ſbe eſt a quantitate cõtinua ſcðm hanc opini
onem ⁊ non pñt extẽdi de potẽtia dei abſoluta ſine
quantitate continua ⁊ tũc eſt apparentia ꝙ aer igre
dietur ⁊ ſic ſecluſa quantitate terre tota terra eſſet
ꝑ totum elemẽtum terre/deus nõ poteſt facere al=
bum ſine albedine/ſic proportionabiliter videť eſſe
dicendum. Alii dicunt ꝙ oẽs partes concurrãt ad
pũctum medium hoc eſt preter rationẽ dictum vbi
linea eſt infinita nõ datur pũctum mediuꝫ. Sed cõ=
tra illud arguitur: ſi dicatur ꝙ ſubſtãtia ſecluſa quã
titate continua nulli corpori reſiſtit ad hoc ꝙ ſuum
locum igrediatur ſequitur ꝙ ſi tota quãtitas ſpere
terre continua eſſet ſequeſtrata ꝙ oẽs partes flue=
rent ad vnum indiuiſibile quod eſt inconueniẽs. cõ
ſequentiam probo: partes ſuperiores ſunt graues
appetunt deſcendere: partes inferiores per te non
reſiſtunt: ergo oẽs deſcendunt ad centrum. Hic ſo=
leo dicere eſt naturalis colligantia partium adinui
cem ꝙ partes inferiores intrinſece ſuperioribus re
ſiſtunt et fortaſſis ſuperiores non appetunt deſcen
dere ſuper inferiores vt totum corrumpatur. Sed
tunc arguitur/ſequitur ꝙ equus cuius tota quanti=
tas continua eſſet ſeparata non poteſt ferre fabam
cum faba ſit grauis appetit deſcendere nichil ei re
ſiſtit igitur. Inſuper arguo ſic: poſito ꝙ capia=
tur lapis bipedalis cuius vna medietas ſua quan=
titate continua ſpoliatur reliqua quantitatem con=
tinuam habente: vel ille due medietates cõtinuan=
tur vel non quid dicendum eſt. Reſpondeo conce=
dendo ꝙ equus ille non poteſt ferre fabam nec ſic
naturaliter durare: mons iperboreus ſecluſa quan
titate non poteſt ferre niuem nec boriſtenes ſuper=
ferre dulcem piſcem/ loquor de quantitate conti=
nua preter rationem eſt dicere quantitatem diſcre=
tam differre a re quanta. ¶ Ad aliud argu=
mentum quod tangit videre meo difficultatem et

pro nunc cogit me tenere materiam problematicam licet ante alteri parti ſolum adheſi de identitate quantitatis et ſubſtantie. In primis dico ꝙ argumentum eſt equaliter graue contra quamcunqꝫ iſtarum opinionum ſi corpus in ſacramento euchariſtie ſic ſe haberet ꝙ vna medietas eſſet extẽſa puta ſuperior et alia medietas eſſet in euchariſtia prout nunc eſt ſecundum okam aliaco et aliquos alios quid fieret de illo corpore. Si dicas non eſt continuum. contra: tunc pari ratione capio bipedale terre et medietas eius ſit diffinitiue in loco alia medietas circumſcriptiue vtraqꝫ medietate remanente in toto. Si dicas diſcontinuantur: contra: deſcendente vna medietate alia ſecum deſcendit et coherent partes ſimul: ergo ibi aliqua eſt colligantia. Hic reſpondeat okaniſta et illi quos recitat de media villa et ei reſpondebitur ad aliud argumentum egidii Reſpondetur per aliquas propoſitiones. Prima eſt: ille due medietates non ſeparantur / ſed eſt naturalis coalligantia et vna iuuat aliam. Secunda propoſitio ſtando in hoc ꝙ de ratione continuationis requiritur extẽſio / non continuantur ſed diſcontinuantur: oppoſito modo capiendi continuantur: tamen entitatiue ſunt due entitates quarũ vna habet naturalem colligantiam alteri. Ex iſto patet duo ſunt equalia et per ablationem equalium non remanent equalia. Patet: ſi a duobus pedalibus equis ſegregetur q̃titas: illa cõmunis animi conceptio euclidis intelligitur de ablatione ſimilium partium vel manente quantitate. Secundo ſequitur: ſtat dare aliquod quantum non maius ſua parte integrali: patet ſi q̃titas cõtinua vnius tertie partis a pedalis remoueatur iã a eſt q̃tum pluſq̃ medietas eſt q̃tum ſicut de corpore albo: et tamen nõ magis extenditur q̃ due tertie eius que ſunt ps integralis tamen plus de entitate continet totum q̃ ps cũ q̃titas entitati ſit ĩpertinẽs ❡ Sed ꝫ aliam poſitionem arguitur ſic: veſice latera plene aere nõ poſſunt comprimi et non ratione ſubſtantie nec alterius a q̃titate diſtincta a re q̃ta: igitur q̃titas diſtinguitur a re q̃ta. minor patet: materia aeris non reſiſtit nec forma aeris: quia aer poteſt condenſari et tunc illa forma minorem extẽſionem materie informabit: ergo naturaliter nulla eſt repugnantia ex parte forme aeris quin condenſetur et totum compoſitum nullã habet reſiſtentiam niſi rõne forme: igitur oꝫ dicere ꝙ reſiſtentia a q̃titate prouenit eodẽmodo de folle aere pleno obſtructo orificio: hec eſt ratio cuiuſdã laborioſi regentis in artib⁹ iohannis buridani. Preterea ꝑmo phiſico. dicit phus. ſi ſubſtantia et q̃tum ſunt iam duo ſunt que ſunt et nõ vnũ qđ eſt: vbi ſi quãtitas poneretur res quãta illud non dixiſſet igitur. Rñdetur ad primum concedendo ꝙ latera veſice non pñt comprimi et reſiſtentia prouenit a forma aeris q̃ eſt extenſa in aere et ibi non eſt ſufficiens cauſa condenſationis materie vł forme motus localis agitandi aerẽ incluſum citi⁹ calefacit q̃ eſt mater rarefactionis. ſed ſi poneretur eadem veſica prope magnum frigus vbi condenſatur aer latera poſſunt cõprimi ſecundum exigentiã condenſationis. Multum hic facit frigiditas ad cõdenſationem: vnde ſi capias vas plenũ aqua in cuius vaſe figatur cãdela deſuper ponatur phiola ꝓpter condenſationem aeris ſurſum conſcendit aq̃ ne ſit vacuũ et extinguitur candela vt liquet ad ſenſum / ſic facit calor ad rarefactionẽ aeris. vnde fiola citius rũpitur orificio ſuppoſito et applicato immediate igni q̃ econuerſo. q̃titati nichil eſt contrarium inquãtum quantitas bene tamen inquantum qualitas. vel hoc intelligitur de dicibilibus predicamenti quantitatis et nõ de rebus. ꝙ plura corpora de predicamento quantitatis naturaliter ſunt ſimul non inconuenit materia bouis et eius forma albedo et multa alia accidentia ſe mutuo penetrant: ſecus eſt de corporib⁹ in predicamento ſbe hoc partim experimento cognoſcimus bireme mare intrante latera maris cedunt de aliis corporibus nec eſt ratio nec experientia ex iſto non tamen ſequitur ꝙ cadauer hominis mortui ſit in duplo maius homine eſto ꝙ forma cadaueris tantum extẽditur ſicut materia et non anima intellectiua oppoſitum ſequitur cum forma cadaueris materiam penetrat: ſec⁹ eſt de duabus medietatibus aſini ſi deus eas poneret penetratiue cum ille nate ſunt ex earum naturis reddere aſinum extenſum / modo forma aſini non eſt nata ex ſua natura ſtare extra materiam. At dicis: tunc ſubſtantia eſt intenſibilis et remiſſibilis cũ plures partes ſint in eodem ſitu: dicis hoc non ſufficere cum non proueniat ex naturis rerum: ſecus eſt de qualitatibus natis in eodem ſitu componere vnam formam. cõtra ſaltẽ materia et forma ſe intẽdunt que ſuapte natura ſimul ſunt: ſed dicis et bene non ſunt eiuſdem ſpeciei. ſaltem plures partes materie ſe intendent et plures partes forme ſubſtantiales cum ſint in eodem loco naturaliter et eiuſdem ſpeciei ſed hoc negas. ſaltem quantitas continua ſecundum priorem poſitionem erit intenſibilis cũ in vno corpore erit maior quãtitas q̃ in alio: vere non eſt facile explicare quare qualitates prime ſpeciei et tertie qualitatis ſint intenſibiles et nõ cetere res et ad hoc eſt argumentum cum auẽroys putauerit formas elementorum intenſibiles in multis innitimur maiorum modo dicendi cum parua perſuaſione et non preter rationem qñ non conſtat nobis de oppoſito ꝓſumit mod⁹ communis verus: pedalitas et bipedalitas ponantur eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime entitatiue. Ad ſecundum argumentum ſolet reſponderi ab aliquibus ꝙ ariſtoteles habuit intentum contra antiquos ſi ſubſtantia et quãtum ſunt iam aliquid habẽs plures partes eſt: quia ſubſtantia q̃ta / et hoc ſufficiebat ariſtoteli ad probandum contra permenidem et meliſſum pluralitatem rerum. ❡ Contra ſolutionem arguo: ariſtoteles non debuit probare pluralitatẽ numeralem rerum cõtra antiquos ſed pluralitatem rerum ſpecie diſtinctarum. quis philoſophoꝝ erat ita inſenſato capite ꝙ opinaretur primum mobile eſſe formicam vel permenidem eſſe meliſſum. ſed dicebãt

omnia eſſe vnum continuum quēadmodum mul=
ta mēbra hominis hominē integrant/ſic aer/ignis/
homo/muſca/celum / ſunt vnum corpus:et primo
de generatione philoſophus iterum illud tractat/
vbi ponebant materiam eſſe totam ſubſtātiam rei:
ergo intentio ariſtote'is erat ꝙ quelibet q̃titas a
qualibet ſubſtantia ſpecie diſtinguitur:quia ſi iden=
tificaretur cum illa ſubſtantia quam alii ponebant
petiuiſſ: t principium non modo contra aduerſari=
os ſed aſſumpſiſſet falſum ſecūdum eos et ſeipſuꝫ
quod non eſt dicendum. Poteſt dici loquitur de q̃
titate indiuiſibili /et illa a quantitate ſpecie diſtin=
guit.non inſiſto serioſe an eſſet actio in. qualitates
ſeparata quantitate / dubium eſt an calor requirat
quantitatem ad hoc ꝙ coagat et poteſt dici ꝙ non
cum nunc non eſt ſine quantitate non coagit ſine q̃
titate ſed ei non repugnat agere ſine quantitate. Si
ponatur ignis pedalis hic inferius et vna medietas
ponatur penetratiue in loco et relinquatur ſue na=
ture cum concurſu generali dei videtur ꝙ illa me=
dietas ſe extendet : forma ignis appetit materiam
extenſam et raram in aere erit ſucceſſiua extenſio
propter reſiſtentiam in vacuo ſubito et inſtantanee
conſcendit nec prius ꝯſcendet q̃ habuerit materiā
extēſā nec ecōuerſo. ¶ Secūdo arguitur q̃titas panis a pa
ne diſtinguitur : ergo pari ratione quelibet q̃tite s
a qualibet ſubſtantia diſtinguitur.antecedens patet
in conſecratione eucharistie:panis tranſſubſtantia=
tur hoc eſt deſinit eſſe et q̃titas manet igitur.

Preterea numerus duorum angelorum diſtingui=
tur a re q̃ta : patet : a qualibet re q̃ta diſtinguitur
patet aſcendendo copulatiue ſub illo termino re q̃
ta qui diſtribuitur.vel clarius ſic:numerus duoꝵ
angelorum a qualibet re diſtinguitur : quelibet res
q̃ta eſt res:ergo quantitas duoꝵ angelorū a qua
libet re q̃ta diſtinguitur:conſequentia eſt ſillogiſa=
ta /et clarius patet preponendo diſtributionem et
premiſſe apparent. Ad ſcḋm concedo ꝙ q̃titas pa
nis a pane diſtinguitur ſed non diſtinguitur a pane
verum tamen eſt ꝙ aliqua quantitas panis diſtin=
guitur a pane tranſitiue capiendo : patet de albedi=
ne que eſt quantitas panis:ſed non ſtas in arguen=
do opinor in inutilibus angulis. Et ad probationē
dicitur ꝙ quantitas ſubſtantia deſinit eſſe:ſed quā=
titas qualitas non deſinit eſſe. Forte dicis / albedo
non eſt quantitas ſaltem cōtinua de qua loquimur:
patet non habet partem extra partem ſi hoc negas
imo albedo bipedalis a et b pedalitates ſunt extra
ſe. Contra capio duas medietates totius bipedali
tatis ſecundum intentionem c et d/c et d non ſunt
extra ſeinuicem c et d ſunt a et b igitur. Reſponde
tur c et d ſunt extra ſeinuicem ſecundum extenſio=
nem. Ad aliud argumentum pono propoſitiones.
Prima eſt aliqua eſt quantitas que nec eſt ſubſtan=
tia nec accidens patet de duobus angelis. Secun=
da propoſitio:aliqua eſt quantitas que nec eſt ſub=
ſtantia nec accidens nec ſubſtantie nec accidentia
patet de vno angelo et eius noticia. Tertia propo=
ſitio:aliqua quantitas eſt quantitas ; et tamen non
eſt res:pꝫ de binario angeloꝵ ꝛ q̃titas capit diuiſiue:
collectiue res ēt ſꝫ diuiſiue i ſingulari nūero. Quar
ta propoſitio continuū pōt eſſe q̄ non erit co tinu
um:hoc patet ſecundum vnam poſitionem / poſito
ꝙ deus ponat vnum continuum in loco ſicut corp⁹
chriſti eſt/iam non eſt continuum:et licet continuuꝫ
non ſit eſſentialiter continuum eſt tamen eſſentiali/
ter quantum. Quinta propoſitio:aliquid eſt conti=
nuum et vna pars eius non eſt cōtinua: patet de ho
mine/ꝙ homo ſit quantitas continua patet:quia eſt
medietas inferior et ſuperior.nec propterea ſequi=
tur ꝙ homo ſit ſua materia/eſto ꝙ ſit ſua quantitas
continua. Ex his argumentum ſolui poteſt quo=
modo eſſentie predicamentorum ſunt impermixte
et quomodo propoſitiones ſunt immediate i qui=
bus predicatur generaliſſimum de generaliſſimo ꝛ
quomodo ſunt decem predicamenta non eſt preſen
tis negocii:ſed ex artibus pendent. An accidentia
ſeparata poſſunt agere et pati reſpectu accidentiuꝫ
dependet ex alio:probabile eſt ꝙ quantitas eſt ſub=
iectum qualitatum/et ſic hoſtia eſt calida per calo=
rem inherentem/et ille calor poteſt corrumpere fri
gus alterius hoſtie et producere calorem cum ibi ē
ſubiectum ſufficiens ſcilicet quantitas continua:p
prium eſt ſuperficiei primo colorari quinto thopi=
corum .et auicenna ſecundo methaphiſice : vnum
accidens eſt ſubiectum alterius. et octauo phiſico=
rum textu cōmēti quīq̄geſimi. quātitas primo ineſt
deinde alia accidentia.inanis eſt diſtinctio de ſubie
cto quo ꝛ ſubiecto qḋ.ſi ponatur quātitas ſubiectū
albedinis conſeruata quantitate naturaliter extra
ſubiectum alia accidentia naturaliter exiſtunt in q̃
titate:et ſic erit eadem actio et paſſio ſicut ille qua=
litates eſſent in ſubiecto. Ad generationem et cor=
ruptionem ſufficit contrarietas et paſſum commu
ne primo phiſicorum. Rurſus eſt probabile ꝙ quā
titas continua non diſtinguitur a re quanta et ſic al
bedo eſt quantitas et cum nulla creatura poteſt cre
are vel annichillare ignis non calefacit hoſtiam cō
ſecratam. Tertio eſt probabile in philoſophia ꝙ q̃
titas continua diſtinguitur a re q̃ta et non eſt ſub=
iectum aliquarum qualitatum : nullum accidēs eſt
ſubiectum alterius. in proprietatibus ſubſtantie di
cit philoſophus : maxime proprium eſt ſubſtantie
cum ſit vna et eadem numero ꝙ ſit ſuſceptiua con
trariorum. Alia accidētia quia ſunt penetratiue cū
q̃titate extenduntur ſicut eadem quantitas nume=
ro extendit ſubſtantiam et omnia accidentia eius
ita poſt tranſſubſtantiationem ſubſtantie extendit
omnia reliqua accidentia que ante extendebat:gra
uitas aſſiſtit quantitati et facit cetera accidentia de
ſcendere et ſecundum hanc viam iſta accidentia nō
poſſunt naturaliter corrumpi quia tunc eſſet anni=
chillatio.ſed an accidentia poſſunt habere actioneꝫ
ad corrumpendam ſubſtantiam non eſt vſquequaꝗ
certum licet accidens ſe ſolo nequit producere ſub
ſtantiam:bona eſt apparentia ꝙ accidentia ſepara=
ta poſſunt ſubſtantiaꝫ partialiter corrūpe ſi poneret
gutta aque in calore intenſiſſimo ſeparato videtur

ꝙ ille calor formam aque corrumperet prio totale
frigus corrumpet et forma aque non poteſt diu cõ=
ſeruari ſine frigore/ſic bene apparet ꝙ calor formã
aque corrumpit: ſed quia ad corruptionem vnius
forme ſequitur introductio alterius et difficile ẽ da
re quam formam ſubſtantialem poteſt ille calor ſe=
paratus partialiter producere negotiuȝ non eſt cer
tum:non videtur alia forma niſi forma ignis non
obſtat illud ꝙ ille calor eſt forma ſubſtãtiali imper=
fectior ergo non poteſt illam corrumpere et aliam
producere: quia non videtur a quo forma ſtrabo=
nis vel muris geniti ſine propagatione produca=
tur niſi dicatur ꝙ deus concurrat: cauſalitas celi
non ſufficit/quodlibet corpus non viuens quoli=
bet viuente eſt imperfectius/et ſic dicam in propo=
ſito. Non ſequitur celum eſt animali diuturnius:
ergo nobilius vt ariſtoteles dicit primo ethicorum
impugnando platonem: etiã ceruus grus elephas
et coruus preſtant homini in longitudine vite/incor
ruptibilitas celi non concludit: patet de materia
prima incorruptibili primo phiſicorum: et tamen
forma corrumpitur vt conſtat. Sed illam rationeȝ
pondero ꝙ calor ſeparatus non poteſt producere
formam ſubſtantialem ignis: quia per idem humi=
ditas ſeparata corrumpet ſubſtantiam et ſubſtan=
tiam producet et non formam aeris: quia eadem
ratione aque. Nec valet dicere/producet talem for
mam qualem habuit compoſitum ante quod infor
mauit et in virtute illius formam ſubſtantialem ꝓ=
ducet: quia illa forma non eſt nichil: ergo facit ad
introductionem forme ſubſtantialis: huic dices hu
miditas aque a aque formam producet. Item po=
no ꝙ illa caliditas ſemper erat ſeparata/tunc non
potes dicere quid producet. Sunt aliqua nobis
ambigua quando ignis a producit ignem b non eſt
exploratum an forma ſubſtantialis a producat for=
mam ſubſtantialem b et caliditas nullo pacto con=
currit ad productionem forme ſubſtantialis b. Et
rurſus eſt obſcurum an forma ſuſtantialis a effecti
ue concurrit ad productionem caloris in b: nõnulli
exiſtimant accidens effectiue concurrere ad produ
ctionem ſubſtantie/ſed hoc eſt tanꝗ inſtrumentum
ſubſtantie et in virtute alterius: ſed ſubſtantia corru
pta perit cuius virtute accidens concurrit/vel ſi
eſſet calor a deo productus que nulli ſubiecto vnꝗ
adheſit apparet ꝙ ille calor idem faceret cum calo
re agentis principalis corrupti. alii rati ſũt nullum
accidens efficientiam aliquam reſpectu ſubſtantie
generande vſurpare/ita ꝙ calor a ignis dicerẽt pro
ducit calorem in b paſſum quo calefacto forma ſub
ſtantialis a producit formam ſubſtantialem/mouẽ
tur in cauſis equiuocis cauſa debet eſſe effectu pre
ſtantior/ſed hec ratio non vincit: patet de noticia in
tuitiua producta partialiter ab albedine que albe=
dinis perfectionem exuperat pariforma quãdo ge
nerantur auce ex radiis ſolaribus in arboribus vt
fit apud ſeptentrionales ſcotos et occiduos celum
eſt imperfectius his animantibus. Idem patet de
igne producto a calore genito vnito in concurſu ra=
diorum ſpeculi concaui vt experientia et perſpecti=
ua demonſtrat non iuuat aſſerere id a celo emerge=
re. Tum primo celum forte non eſt hoc igne perfe=
ctius. Tum ſecundo ſi celum eſſet corruptum con
ſeruatis radiis et calore idem contingeret/vel po=
nantur radii producti a deo. Tum tertio argumen
tum aucarum vincit currere ad cauſam perfectio=
rem ſcilicet deum/nec operepretium eſt quamlibet
cauſam equiuocam perfectionem effectus tranſ=
gredi ſufficit hoc de totali cauſa in qua ſemper in=
cluditur prima cauſa. Forte negas productionem
aucarum ſicut eneas ſiluius in libello de ſitu euro=
pe dicit: cum erat in Scotia de iſto queritans/me=
ridionales ſcoti miraculum aſcripſerunt partibus
borealibus orchades verſus/et ſic ipſo ſollicitius
miraculum perſequente eminus aufugit volens il=
lud vulgatum eſſe cõmenticium/hoc non impedit
propoſitum. patet de muribus in pellibus in litto=
re maris productis vbi mures non erant a princi=
pio vel de ſtrabonibus: ſed res aucarum eſt tante
certitudinis ſicut ꝙ pariſius eſt in francia. Simili=
ter argumentum duci poteſt an producitur ignis ꝑ
confricationem ſilicis et calibis. Perdifficile eſt
perſuadere accidens productionem ſubſtantie atti
gere contra ſecundum modum/licet illius ratio re
probari poſſit calor ſeparatus magnus (vt appa=
ret) vnum gradum frigoris parue aque corrumpe
re poteſt/et ſic gradatim totale frigus illius aque
euellere poteſt et calorem intenſum introducere et
ex conſequenti naturaliter forma aque corrumpe=
tur: et ſic vel ſtabit materia ſine forma ſubſtantiali
vel calor ſine forma ſubſtantiali formã ignis produ
cet: hec ratio non vincit aduerſarius poteſt ſe oppo
nere negando ꝙ calor ſeparatus etiaȝ infinitus po=
teſt corrumpere vnum gradum frigoris ipſi⁹ aque
propter reſiſtentiam forme ſubſtantialis aque: ex=
perientiam non accipis a ſacramento eucharistie
cum miraculoſe hic multa fiunt/etiam illo dato ne=
gabitur ꝙ poteſt producere calorem. Tertio et ra=
tionabilius dicere poſſit materiam ſic ſtare cuȝ ſua
forma ſubſtantiali nec corrumpi poteſt ab vllo acci
dente niſi applicetur alia ſubſtantia corruptiua: ali=
ud eſt non exploratum an forma ſubſtantialis con=
currit ad productionem accidentis extra ſe/ſed vi
detur michi ꝙ ſic forma ſubſtantialis aque corrum
pit calorem eius ſenſim et poſtea inducit frigus ſe
ſola: ergo rationabilius eſt ꝙ concurrit ad produ=
ctionem frigoris. ſed illud ſolum probat ꝙ forma
aque producit frigus intra ſe ſine inſtrumento ex=
tra ſe non poteſt. patet de forma aque calefacte nõ
frigefacit b paſſum applicatum et cauſa eſt: quia ca
ret frigore eius inſtrumento/ſed illud dicis non cõ
cludit cum non frigefaciat paſſum impoſitum in a=
quam: ergo intra ſe ſine frigore nichil facit. Dicis
licet digitus ponatur inter partes aque tamen non
eſt intrinſecus aque ſicut eius partes et eius acci=
dentia: quicquid ſit certũ eſt aquã producere frig⁹
intra ſe ſine frigore. in tẽſi⁹ tñ cũ frigore: et forma
aque et frigus actiue frigefaciunt extra ſe vt appa

ret non apparet ꝙ forma aque concurrit cum calore eius ad calefaciendos piſces vel carnes ſolus calor in aqua piſces vel carnes coquit et cruditatem expellit ab eiſdem: forma ſubſtantialis eſt principium motus conuenientis forma aque frigefacit modo idem inq̃ntum idem ſemper natum eſt facere idem: ergo non calefacit. Si dicas cum alio inſtrumento frigefacit ſicut charitas infuſa incliat in contraria: ſi abbas precipiat ſorti illuminare candelam et precipiat platoni eam īpedire / ad illa ambo inclinant charitas ſi ad vnum actum meritoriū inclinat ad omnem et quilibet illorum bene facit et poteſt facile dari materia benefaciendi iſtud nō valet ſed latum eſt diſcrimen vt alibi tangitur: ſed hic ſufficit ꝙ hoc non inconuenit quando cauſa naturalis requirit cauſam liberam ad coagendum: loquor de libertate cauſe ſecunde et vbi eſt pura naturalis actio in cauſis ſecundis. Item quare corrumpit forma aque calorem ſi erat eius inſtrumentum cum quo cōcurrebat. quo fit aqua citius calefiet ab igne q̃ a calore ita vehementi ſicut calor ignis cuz in vno ſunt geminate cauſe et ſicut ſubſtantia agit ad productionem accidentis ſic dicere potes accidens ad productionem et ad corruptionem ſubſtātie concurrere cum ſubſtantia accidente ſit perfectior: imperfectius citius nomen inſtrumenti vſurpat q̃ ſubſtantia ſed vnum ſine reliquo agere pōt quod dixi formam aque producere frigus ſine inſtrumento a pleriſq; negaretur. aliquibus dicentibus vt burleo id euenire ab aere et medio circunſtante alijs frigiditatem virtualem in aqua ponentibus ſed horum neutruz eſt rationabile virtualis calor piperis non eſt calor nec accidens ſed eſt piper poſſe calorem producere ſicut dicimus ſolē eē virtualiter calidum / ſic forma aque ē virtualiter frigida id eſt frigus potens producere ſuapte natura.

Omībus ponderatis veriſimile ē ꝙ accidens ad generationem ſubſtantie et corruptionem immediate ꝯcurrit ſicut ſubſtātia ad ꝓductionē ⁊ corruptionem accidentis et calor ſeparatus poteſt concurrere cum deo ad corruptionem forme ſubſtantialis aque et ad introductionem forme ignis. ſed quia humiditas conuenit aeri et aque concurrit ad corruptionem ſiccitatis cui opponitur et quia prius reſpicit aerem cum ei primo conueniat inclinatur ad productionem forme aeris magis q̃ ad productionem forme aque: ſed ad vtriuſq; formam producendam concurrere poteſt ꝙ ſi ponas aliquod accidens actiuuz equaliter reſpicere duas formas ſubſtantiales ſuperfluum petis: ſed illo admiſſo inſequitur concurſum cauſe ſuperioris. Dicis quando ex confricatiōe calibis et ſilicis generatur ignis motus localis generat ignem et ſic accidens producit ſubſtantiam. Preterea ſi cauſa equiuoca non ſupereminieat ſuo effectui tūc datur tibi occaſio tenendi ꝙ aſinus vel muſca concurrere poteſt ad ꝓductionē leonis vel hoīs ⁊ ſic non ꝯcludemꝰ nobilitatē p̄me cāe ab nobilitatē effectꝰ. Ad primū dr̄ nō ſequitur ꝙ accidens hoc facit. Forte motus localis nō diſtinguitur a mobili. Poteſt dici forma ſubſtantialis calibis et lapidis actiue concurrunt ad productionem illius ignis ſed ad debitam applicationem illarum cauſarum ad producendum ignez requiritur confricatio: alique cauſe immediate producunt ignem alique mediate ignis imbibitus ī poris ferri igniti ignem producit gallina non attingit formam ſubſtantialem aucarum ſed conſeruat oua auce calida ad generationem aucarum idez fit paſſim in cairo babilonia in caminis vel ſub fimo ħ eſt a virtute in ouo et a prima cauſa. Ad ſecundum nego conſequentiam nulla eſt apparentia ꝙ muſca hominem producat in hiis que diximꝰ eſt calor maior q̃ ad oppoſitum albedo eſt cauſa efficiens partialis noticie intuitiue que de albedine habetur. dicis tamen anima intellectiua concurrit et ſic totalis cauſa equiuoca creata eſt perfectior licet non q̄libet partialis. Ex illo habeo propoſitum ꝙ ſufficit totalem cauſam equiuocaz preſtare ſuo effectui et mea non refert ſiue ſit creata ſiue increata. gratis dicis hoc requiri de totali cauſa creata etiam ī productione ranarum in media regione aeris et de aucis de quibus loquti ſumus et de allecibus q̄ producuntur in aere ſicut prope glegorium intellexi. Sed ibi potes forte dicere leuabantur de mari per aliquam qualitatem occultam: hoc patet de muribus genitis in naui inter pelles in mari de vermibus et albertus (ſi credere dignum eſt) dicit bouez cecidiſſe de aere / ī iſtis conſtat ꝙ eſt generatio equiuoca ſol et influentie celeſtes ad productionē taliū concurrunt et da totalem cauſā perfectiorē eq̄uocā hiis effectibus celum non eſt animatum licet intelligentie vel angeli coaſſiſtant etiam non ſemper nobilior cauſa producit nobiliorē effectum homo nullam ſubſtantiam poteſt producere quando applicat lignum igni ignis et eius calor producunt ignē et non homo et tamen aſinus producit aſinum. ſimiliter angelus nullam ſubſtantiam producit prima cauſa nobiliſſimos effectus producit hoc partim fide partim ratione dinoſcimꝰ. ¶ Sed de mixtione alicuius ſubſtantie cum ſpeciebus vini loquendum eſt vel mixtum eſt alterius ſpeciei in ſubſtantia et qualitate vel eiuſdem ſi primū vt quando admiſcetur aqua cum illis ſpeciebus aut aqua eſt maioris actiuitatis equalis vel minoris. ſi primū corrumpuntur ille ſpecies vini / puta rubedo a deo et ab aqua et eius accidentibus et hoc ponendo q̄titatem eſſe ſubiectum illarum qualitatum et ex conſequenti deus annichillat q̄titatem ſi alios modos inſecteris deus illas qualitates ſe ſolo annichillet ad preſentiam aque ſicut aqua fuiſſet cum vino et quia tedioſum foret declarare modum dicendi ad quamlibet opinionem ſufficit dicere ad vnam ſi ſpecies ſupereminineant in actionem concurrūt cū deo ad corruptionem aque et ad productionem vini.

Si equalis actiuitas et reſiſtentia erit actio et repaſſio quoad vnum habuerit dominium interim tamen quia in nullo membrorum iſta fient ſubito erit mixtio et aliq̄ partes aque ſeparabuntur et ſeiuga-

bũt partes ſpecierꝫ vini corpus chriſti manebit ſub ſpeciebus vini q̃diu ille durãt et non vltra et hoc ſi quelibet pars vini ſegregati fuerit ſenſibilis non videtur ꝙ ad corruptionem ſpecierum ſub quibus erat corpus chriſti corrũpatur q̃titas vel annichilatur a deo cum appareat maior q̃titas in fine per impoſitionem aque q̃ꝫ erat a pͥcipio. Nec iſtud ꝓbat q̃titatem diſtigui a qualitate dicetur corruptis ſpeciebus colore et ſapore deus proportionabiliter auget nouam materiam ſecũdum magnitudinẽ ſpecierum corruptarum ſed eſt vna bona ſuaſio ꝙ q̃titas diſtinguitur a re q̃ta. Sed illud eſt dubium ſi corrupta rubedine vel albedine remanente q̃titate deſinat corpus chriſti eſſe ſub illa q̃titate cum q̃titas eſt ſenſibile ſignum ſub quo erat ſanguis chriſti et non corrumpitur incertum eſt an mox cum ſpeciebus corrumpatur q̃titas a deo et videtur ꝙ ſic producendo nouam q̃titatem hoc dixerim ſi pinta vini imponeretur in copinam ſpecierũ corrupta q̃litate deus producit ſubſtantiam loco ſpecierum talem ſubſtantiam quã cõtraria eſſent nata producere ad corruptionem ſpecierum. Accipe analogiam ab euchariſtia incaute conſeruata ⁊ productiõe ſubſtantie ſimilis qualis poduceretur a contrario circuſtante. non dico illas ſpecies corrumpi a ſpeciebus ſed circumferentialis pars ſpecierum corrumpetur ab aere vel igne vel alio contrario circumſtante. non inconuenit corp⁹ chriſti ſucceſſiue deſinere eſſe ſub aliquibus ſpeciebus illud creberrime contingit ſi hoſtia diu cõſeruetur quouſqꝫ tendit ad corruptioneꝫ partes ſuperficiales prius corrumpẽtur q̃ꝫ partes circa centrum et ſi ſic relinquatur ſine miraculo corpus chriſti maneret in centro hoſtie quouſqꝫ deuentum fuerit ad minimum ſenſibile vel ad maximũ non ſenſibile q̇d eſt dandũ dabitur pͥmũ inſtans in quo non erit ſub illis ſpeciebus. ſi admiſceatur vinũ ſile in ſubſtantia ⁊ in accidente vt vinũ de eodẽ dolio tunc illud vinũ nullatenus ꝯcurrit ad corruptionem illaꝝ ſpecierum nec contra ⁊ hoc nõ niſi per mixtionem eſſet ꝑenetratio ad partes inſenſibiles ſpecierum ꝙ non oportet. Si vinum album immiſceatur in ſpecies rubeas non apparet ꝙ rubedo corrũpatur ſed ſc͂dm apparentiam non tantum immutat viſum ſicut ſuperius eſt confuſio duorum colorum vicinorum in partes minutas. hic non capitur mixtio ſicut ſc͂o de generatione capit pͪhus diffiniens. Mixtio eſt miſcibiliũ alteratorum vnio vbi duorum fit corruptio et productio tercii. ſꝫ hic capitur mixtio vulgariter pro iuxta poſitione ſicut in mixtione tritici et ſiliginis cum vinum ſit poroſum et minoris reſiſtentie in vna parte q̃ꝫ in alia alius liquor ſuper infuſus vel iuxta poſitus igreditur minutatiꝫ ſed ſub illa parte adequata que eſt extra ſubiectum ſubſtantiã manet corpus xp̄i et non ſub aliis. Accipe analogiam diuidendo hoſtiam conſecratam in mille partes et cõmiſceas cũ mille partibus ordeaceis corpus chriſti ſemper eſt ſub parte triticea et nullatenus cum ordeacea rubedo que eſt extra ſubiectum nunq̃ꝫ inheret ſubſtantie vini/accidens non migrat de ſubiecto in ſubiectum. Si ponas coclear plenum vini rubei in vinum album videtur totum rubefacere ſed illa rubedo nunq̃ꝫ inheret vino albo ſed ſuo proprio ſubiecto multipharie diuiſo. ¶ Petis an erit aliquod vinum ex rubedine ſeparata et vino: dicitur eſt vnum q̃titatiue ſicut de virga cuius vna pars eſt arida ⁊ alia viridis q̃titas huius et illius continuantur ſic põt eſſe in propoſito. Incertum eſt ſi deus reproduceret vinum quod informauit hec ſpecies ſeparata an ei iterum inhereret ſi nature ſue relinqueretur. ſed cum eſt hec mixtio ſpecierum et vini adoratur corpus chriſti q̃diu putatur eſſe in illo toto et non vinum/exemplum preſbiter conſecrat corpus chriſti in vna parte panis vt fertur eſſe in grecia iam adoro adoratione latrie de per accidens corpus chriſti quod eſt ibidem. Si dicas oleum non conſecratuꝫ additum conſecrato vadit ĩ conſecrationẽ. extra de conſecra. c. ꝙ in dubiis. Idem patet in mixtiõe aq̄ benedicte cum non benedicta vbi tota eſt benedicta ergo vinum vel aqua mixta ſpeciebus conſecratis eſt conſecrata cum magis dignum trahit ad ſe minus dignum: negatur conſequentia. pͥmum eſt cõſtitutio pape que ſufficit in conſecratiõe eccleſiaſtica ſed in ſacramentis non poteſt facere ꝙ corp⁹ xp̄i ſit ſub ſpeciebus aliquibus niſi poſt conſecrationeꝫ ſacerdotalem vnde admitto ꝙ illud totum dicatur ſanctum ratione nobilioris partis. His preſuppoſitis dico concluſiue ad titulum queſtionis quodlibet accidens poteſt eſſe ſine ſubiecto: patet cũ ſubiectum ſit extrinſecum accidenti puta non eſt pars eius nec eſſẽtialiter depẽdet a ſubiecto ſicut a deo/ de aliquibus accidentibus hoc certum eſt vt de q̃titate et equa eſt ratio in omnibus ergo omne accidens poteſt facere ſine ſubiecto et eum conſeruare extra ſubiectum. ¶ Contra iſtud argumentor: nõ poteſt odium dei conſeruare ſine ſubiecto ergo cõcluſio falſa: aũs patet: ponat odium dei extra ſubiectum tunc odium dei bene fit quia a ſolo deo et ſic argumentor de paternitate que non poteſt eſſe ſine fundamento et termino cum eſt relatio intrinſecus aduenïens. Rurſus ſicut contingit ſubſtãtie per ſe exiſtere ita accidenti inherere. Ad pͥmũ nego maiorem odium dei poteſt facere ſine ſubiecto ſed nõ ſequitur propterea ꝙ odium dei eſt extra ſubiectũ/ quando eſt extra ſubiectum non eſt odium dei cuꝫ non inhereat ſubiecto quod poteſt denominari odiens nec illa eſt ſua de ineſſe ſed hoc eſt extra ſubiectum demonſtrando illud accidens. Sed dicis ponatur odium dei in voluntate fortis et in aere iam odium dei eſt in aere: ꝙ patet eſt odium dei in voluntate fortis: ergo eſt odium dei/ et vltra hoc eſt odiũ dei et hoc eſt in aere ſubſiſtens ergo odium dei aeri inheret. Reſpondetur non admittitur ꝙ aeri inhereat bene tamen extra ſubiectum: et tunc conceditur ꝙ odium dei eſt extra ſubiectum et in ſubiecto quo facto odium erit q̃ñ non erit odiũ dei: patet ſi ponatur odium dei in forte extra ſubiectum: ſed admiſſo caſu concedo ꝙ odiũ dei inheret aeri ſed de

nominatio odii non prouenit ab aere/non ſequitur
odium īheret aeri:ḡ aer odit/ſed dicis per illud nō
ſequitur odiū ſortis vel dei inheret voluntati pla=
tonis:ḡ plato odit.patet.poſito q̄ illud odium ſit ī
voluntate ciceronis et ipſe odiat et eadē q̄litas po=
natur inheſiue nō vitaliter imutādo in anima plato
nis caſus non videtur formalē repugnantiam reſpe
ctu dei includere trāſeat q̄ hec cōſequētia eſt nulla
Ad ſecundū nego preſuppoſitū paternitas eſt pa
ter ſcʒ laomedō vel priamus.ſed dicis priam⁹ po=
teſt eſſe ſine filio nulla paternitas poteſt eſſe ſine fi=
lio:ḡ priamus non eſt paternitas:minor eſt falſa pa
ternitas poteſt eſſe ſine filio.ptʒ.hic poteſt eſſe ſine
filio ⁊ hic eſt paternitas igitur:ſed nichil poteſt eſſe
paternitas ſine filio capio terminū fili⁹ vt eſt de pre
dicamento relationis.Ad tertiū nego ſi li ſicut di=
cat oimodā ſimilitudinem.¶ Secundo argumen=
tor in hoſtia incaute conſeruata generant̄ vermes
ſed ex accidentibus non generātur vermes:ḡ ponē
da eſt ſubſtantia panis in eucharistia propterea pre
cepit romanus pontifex eucharistiā bene cōſeruari
extra de cuſtodia eucharistie cap.ſtatuimus. Forte
dicis illi vermes vel alie ſubſtantie generantur ex
materia circumſtante. Contra quando hoſtia con=
ſeruaretur in paruo pixide adequato hoc contige=
ret/argētina ⁊ aliqui non habent pro inconuenienti
q̄ ex accidentibus generetur ſubſtantia de potētia
dei abſoluta illud nichil valet ex eiſdē ſum⁹ et nu=
trimur et ex accidentibus non poteſt eſſe ſubſtantia
ſeptimo methaphiſice nō ſto in dictis philoſophi
i ꝓpoſito ſed quia eſt repugnantia ex parte rei ari=
ſtoteles negaret accidens poſſe eſſe ſine ſubiecto ſʒ
in hoc fallebatur vt nobis certa fide conſtat ſua au
ctoritas in aliquibus eſt admittenda in aliquibus
eiicienda/deus creat materiam panis vel capit aliā
materiam aliam propinquam vel remotam et pro
ducit vermes vel talia que ſequuntur ad corruptio
nem ſpecierum ac ſi panis eſſet/ſatis congruum eſt
capere materiam que fuit panis tranſſubſtātiat⁹ cū
panis trāſſubſtantiatur in corpus chriſti incipiente
corpore chriſti in iſtis ſpeciebus deſinit panis eſſe
in eis et rurſus corpore xp̄i deſinente eſſe ſub iſtis
ſpeciebus reproducetur materia panis denuo cum
nunc panis ſuum officium exercuit.exemplū de co
lumba mathei.iij.et de ſtella magorum q̄ comple
to officio conuerſa eſt in priſtinam naturā. dicis ca
piamus primum inſtans in quo corpus xp̄i deſinit
eſſe totaliter ſub hac hoſtia vel in illo inſtanti eſt pa
nis reproductus et ſic non ſunt vermes adhuc vel
alia ſubſtantia genita.breuiter dico veniēdo ad mi
nimum naturale ſpecierum circa centrum corpus
chriſti deſinit ibi eſſe per vltimum inſtans eſſe ⁊ im
mediate poſt hoc reproducetur materia et nō citi⁹
q̄ʒ forma vermium vel alterius ſubſtantie ſuccedē
tis et eq̄ cito materia informatur forma vermium
ſit hoc vltimum inſtās in quo ſumus a.dico q̄ de⁹
poteſt immediate poſt hoc reproducere materiam
panis ſi placentis et imediate poſt hoc formam ver=
mium et immediate poſt hoc facere formam exten

ſam informare materiam. Non cōcedo q̄ per tem
pus vel inſtans materia producitur ante formam
vel informationem :non admitto q̄ creato p̄mo an
gelo in vno inſtāti determinato q̄ duo poſſunt crea
ri immediate poſt ſe inuicem vnus tunc non creare
tur ante alium non creādo per partes proportiona
les poſt hoc minoribus terminatis verſus hoc in=
ſtans etiam illud eſt ſophiſma dando maximum nō
ſenſibile ſi ſpecies pure partibiliter corrumpantur
dico quando eſt primum p̄mo maximū non ſenſibi
le in illo inſtanti ſunt vermes et imediate ante hoc
ſub ſpeciebus erat eucharistia ⁊ dicatur de materia
forma et informatione vt ſupra.Ex iſto patet.q̄ re
ſolutio alexandri halenſ et inocentii in hac parte ni
chil valet q̄ reproducitur panis et ab agentib⁹ na
turalibus naturalis fit iſta corruptio q̄r ſic diu ma=
nebunt iſte ſpecies quando corpus xp̄i non erit ſub
eis poſtq̄ʒ ſub eis fuerit/illud patet facile applican=
ti inſtantia deſitionis corporis xp̄i ſub iſtis ſpecie=
bus licet dominus innocentius hoc dicat non dicit
vt papa ſed vt doctor cuius dicta poſſunt negari
dum procedit illa via habeas oculū ad productio=
nem vermium et deſitionem corporis xp̄i ſub iſtis
ſpeciebus ad generationem noue forme et ad cor=
ruptionem prioris q̄r deus oīno facit vt non perci=
piatur vt creſcat meritum fidei licet interdū oſten=
dat oppoſitum vt aliquos in fide alat quādo ſue im
menſe bonitati placʒ eſt ita probabile q̄ capiat ali=
qua alia materia nec ſuum precioſum corpus ma=
culatur per hoc q̄ vermes generentur in circumfe=
rentia hoſtie ipſo manente in centro ſicut quando
eucharistia proiicitur in lutum vel de⁹ qui eſt vbiq̄ʒ
Si dicas omnia poſſūt facili⁹ ſaluari tenēdo q̄ ma
neat panis:ergo eccl'ia non rationabiliter fecit diffi
niendo q̄ panis deſinat eſſe.dico omnia ſaluantur
equa facilitate apud doctum:eccleſia ducta ſpiri=
tuſſcō q̄ nec fallere poteſt nc falli/īpoſſibile eſt fidei
ſubeſſe falſum et hoc non dubitamus terq̄ʒ q̄terq̄ʒ
in rationib⁹ naturalibus fallimur.ꝓpterea delirus
ille hereticus vicleff circa eucharistiam tenuit hos
errores dānabiles ſine motiuo corpus xp̄i non eſt
identice in eucharistia manet panis/accidentia non
ſunt ſine ſubiecto in eucharistia/exiſtens in mortali
non conſecrat.Si quis videns hoſtiam conſecratā
neſciens eſſe conſecratam credens ibi eſſe ſubſtan
tiam panis talis ſeipſum decipit ſicut credens du=
cem eſſe regem decipitur a ſeipſo quo fit non habe
tur euidētia de hac hic eſt panis.ſed an poſſunt nu=
trire hec accidentia dicitur poſſunt perturbare cere=
brum et inebriare ſpecies vini aſſumpti.illud patet
per gloſam.j.corinthiorum.xj.alius quidē eſurit ali⁹
autem ebri⁹ eſt ex magna quantitate ſpecierum nimi=
rum odor vini confortat et interdū perturbat cere=
brum.patet de intrāte penu vino refertum vel no=
ua ceruiſia et forte:ergo hec accidentia poſſunt ali=
quam diſcraſiam vel incolūitatem poſſunt cauſare
naturaliter ventrem replent ſicut vinum et panis
cum tamen extenduntur tantum locum occupāt in
ſtomacho ſicut ſubē.ſed eucharistie non nutriunt

cum ex accidentibus non eſt nutritio ſubſtantie in
nutritione alimentum cõuertitur in ſubſtantiã aliti
ſed ſpeciebus illis corruptis et alteratis in ſtoma-
cho producuntur alie ſubſtantie ex quibus natura
poteſt trahere purum et mittere ad varias partes
corporis nutriendas et ſeparando impurũ. dicis vi-
num non corrumpit aquam: ergo ſpecies que erant
vini poſt conſecrationem in quãtulacũqz magnitu-
dine non corrumpunt aquã. aſſumptũ patet. ſigne-
tur dolium ſemiplenum vino imponat pinta aque
tunc per conclusionem vinum corrumpet illã pin-
tam aque tunc domin⁹ lucratur vnam pintam vini
Poſtea adhuc imponatur vna pinta aque vel cor-
rumpet illam vel non. Si primũ tũc totũ vinum eſt
maius qȝ antea et fortius qꝛ totum vinum qđ a prin
cipio erat remanet et nouum vinũ ꝓductum et ſic
erit ſine ſtatu contra experientiã. Itẽ per hũc mo-
dum ſeru⁹ capiens dolium vini puri poteſt impo-
nere qualibet nocte quartam aque qꝛ mane habe-
bit vinum purum ſed vendendo vinum purũ non
peccabit. Forte dicis vinum precedens debilitatur
propter appoſitionem aque. Contra hoc arguitur
ſemper manet eadẽ forma ſubſtantialis vini prece
dẽtis q̃ nõ poteſt remitti / ſubſtãtia nõ ſuſcipit ma-
gis et minus ex predicamento ſubſtantie. Si dicas
accidentia remittantur. Contra nõ oportet quãdo
imponis coclear plenũ aqua in magnum doliũ vini
non eſt neceſſe aliquod accidens corrumpi quod ſi
cõcedas ſucceſſiue ſic addam aquã qꝛ ex vna quar-
ta vini ꝑ impoſitionem paruarũ guttaꝝ aque iple-
bo magnum dolium ſancti bernardi. Reſpõdetur
concedendo ꝙ vinum corrumpet formã aque et fa
cit totum vinum. Ex quo infero vnum correlariũ
preſtat ꝑmittere vinũ bene miſceri cum aq̃ per no-
tabile tempus anteqȝ bibatur. patet. ſi in prima mix-
tione bibatur adhuc aqua non eſt conuerſa in vinũ
qꝛ requiritur certum tempus ante cuius finẽ bibẽs
aquam bibit: i fine purum vinũ ſubſtantialiter hau
rit. Et dicitur ꝙ vinum ſucceſſiue debilitabitur nõ
ꝙ forma ſubſtantialis eius remittatur ſed eius acci
dentia et ſemper poſtea min⁹ agunt et reſiſtunt ſic
ſcȝ ꝙ tandẽ parua aqua ipoſita totum vinũ corrum
pit. Unde concedo hanc concluſionem ꝙ vna copi
na aque imo vnum coclear plenum aqua quinimo
calamus aqua plenus põt corrumpere tãtũ vini pu
ri ſicut oẽs elephanti i india vel cameli in cayro fer
re poſſunt. hoc patet. capio totum illud vinũ impo
natur coclear plenum aquã in fine alterationis erit
purum vinum ſubſtantialiter adhuc imponat aliud
coclear in fine alterationis erit purum vinum ad-
huc. et tunc ſic. vel eſt ſtatus et habetur cõcluſio vł
non eſt ſtatus et tunc ex dolio vini poteſt eſſe ꝑ ap-
poſitionem aque infinitum vinũ naturaliter qđ nõ
eſt dicendum. Ad illud quod tãgitur de ſeruo aq̃m
ſero imponente. dico ꝙ male facit et qȝqȝ vinũ pu-
rum in die ſequenti vendat tamen debilitatum in
actiuitate et penetratione.

Diſtinctionis duodecime queſtio ſcda.

Quia in vltimo capite huius duodecime di-
ſtinctionis magiſter petit an pluries i die
licet celebrare peto hunc queſtionis titu- Notãdũ.
lum an pluries in die celebrandũ eſt. Pro ſolutio-
ne queſtionis notabis duplex eſt dies ſcȝ naturalis
tẽp⁹ vingitiquattuor horaꝝ vt geneſis. j. Erat ma
ne et veſpere dies vnus et eſt reuolutio equinoctia
lis circa terram cum tanta parte qȝtũ ſol motu pro
prio deſcribit in oppoſitum firmamenti. Alia arti-
ficialis q̃ diuerſificatur ſecundum orizontes que i
vltimis climatibus et in poſtclimatibus ſole exiſtẽ
te in ſignis ſeptẽtrionalibus eſt maior qȝ ſub equa-
tore vel in primis climatibus ſecundũ ꝙ ſigna re-
cte vel oblique oriũtur. Dies artificialis diffinitur
dies eſt latio ſolis ſupra terram ſi teneatur ꝙ tẽpus
eſt res permanens poteſt poni celum ſolis vel cor-
pus ſolis et tunc illa conſtructio trãſitiua loco vni⁹
intranſitiue capitur. ita ꝙ latio ſolis eſt ſol latus et
licet ſit ſemper dies in aliquo orizonte qꝛ nobis ha
bentibus noctem antipodes et alii diem artificialẽ
habent oportet reſpicere ad noſtrum orizontẽ i quo
ſumus. Iſtis paucis notatis pono cõcluſiones.
Prima eſt licet attentans conſecrare de nocte ve- Prima ꝯ
re conſecrat / non licet de nocte aliqua conſecrare cluſio.
niſi in nocte natiuitatis xpi. Prior pars patet qꝛ in
tenſio forma et materia ſufficiunt et miniſter: qua-
cunqz hora fuerit. Scda pars patet qꝛ talis cõtra-
uenit precepto eccleſie: ergo in hoc peccat et licȝ ne
ſciat non excuſatur debet ſcire ea que ſunt ſui offi-
cii. ꝙ ſit contra preceptum eccleſie patet de cõſecra
tione diſtin. j. nocte ſancta (iquit teleſphorus papa)
natiuitatꝭ domini ſaluatoris miſſas celebrẽt preſbi
teri: et paucis interiectis ſequitur. reliquis vero tẽ-
poribus miſſarum celebrationes añ horam diei ter
tiam minime ſunt celebrande qꝛ et in eadem hora
domin⁹ crucifixus eſt et ſuꝑ apoſtolos ſpiritusſan-
ctus legit deſcendiſſe religioſi ter celebrãt tertia qꝛ
tunc domin⁹ crucifixus eſt in linguis iudeoꝝ ſexta
crucifixus realiter nona qꝛ dñs tũc expirauit ⁊ hoc
potiſſimũ tẽporib⁹ ieiunioꝝ vel quando conferunt
ordines niſi fuerit rationabilis cauſa excuſans.
Secunda cõcluſio / non licet cõiter celebrare plu Scda con
ries in die niſi in feſto natiuitatis xpi. illud patet de cluſio.
conſecratione diſtin. j. ſufficit ſacerdoti vnam miſ-
ſam in die celebrare qꝛ xp̃s ſemel paſſus eſt q̃ totũ
mundũ redemit non modica res eſt vnam miſſam
facere et valde felix eſt qui vnam digne celebrare
poteſt quare dixerim cõiter pȝ. qꝛ ſtatĩ ſequitur quĩ
dã tamen pro deffunctis vnam faciunt et alteram
de die ſi neceſſe ſit. Qui vero pro pecuniis et adula
tionibus ſclariũ vna die preſumunt plures facere
miſſas non exiſtimo euadere dãnationẽ. iſtud patet
etiam extra de celebratione miſſarum cõſuluiſti et
infra reſpõdemus ꝙ excepto die natiuitatis dñice
niſi cauſa neceſſitatis ſuadeat ſufficit ſacerdoti ſe-
mel in die miſſam ſolũmõ celebrare: gloſa ponde-
rat illud verbum ſufficit. dicit ꝙ preſbiter nõ ꝓhi-
betur pluries in die celebrare ſed illud contrauenit
expreſſe illi capiti ſufficit prenotato in die natiuita-

tis chriſti et in nocte ſemel ter celebratur p̄mo ī no
cte et illa miſſa deſignat tempus ante legem ⁊ ideo
in illa miſſa dicit̄ Populus gentiū qui ambulabat i
tenebris.ſcōa miſſa tēp⁹ ſub lege deſignat et canta
tur inter diem et noctem et dicitur officiū Lux ful=
gebit hodie.tertia dicitur in die per quā deſignatur
tempus gratie vnde dicitur officiū Puer natus eſt
Alie poſſunt eſſe cauſe φ preſbitero bis licet cele=
brare vna eſt euchariſtiam dare infirmo.Alia poſt
celebratiōem veniūt aliqui ad nuptias nō eſt mod⁹
ſine miſſa.dicit̄ tunc ſcōo licet celebrare/vel vbi eſt
conſuetudo habere duas miſſas in die et alter preſ
biterorū infirmatur ne populus careat miſſa licet
ſcōo celebrare.Alia cauſa eſt aliq̄s ꝗuis homo aſ=
ſuefactus quolibet die audire miſſam accedit eccle
ſiam et non poteſt reperire ſacerdotem niſi eum q̄
celebrauit tunc recelebrandū eſt.Alia cauſa eſt due
eccleſie ſunt vicine et neutra earū valet nutrire p̄ſ=
biterum vel altera non valet tunc licet eidem preſ=
bitero bis celebrare.Alia rationabilis cauſa ꝓpter
mortem alicuius/ſed tunc cauere debet ne aquam
accipiat vt ſit ieiun⁹. in die paracheues nō celebra
tur cum celebratio fit i memoriam paſſionis dñice
quā illo die ſummo ſtudio veneratur eccleſia ne di
ſtrahatur aliūde ceſſat a celebratione et licȝ ſpecies
in ventre corrumpantur ⁊ deus producat ſubſtātiā
in ſtomacho hoc non prohibet qui manet ieiun⁹ cū
cibus non eſt aſſumptus per os.¶Tertia cōcluſio
licet ceteris paribus meli⁹ eſt celebrare miſſam q̄
abſtinere ꝓpter deuotionem tamē nullus tenet̄ quo
libet die celebrare et eodēmō de cōicare reſpectu
laicorum.prior pars patet qꝛ celebratio miſſe ⁊ aſ=
ſumptio corporis dñici vitam afferunt ſm illud io=
hannis.vj.Qui mādūcat me viuit ꝓpter me.eſt pe
narum relaxatio de conſecra.d.ij.cū omne.et cap̄.
panē de altari.ſcōa pars eſt clara qꝛ nimis durū eſ
ſet ſm φ dicit pſalmograph⁹ pſalmo.xxij.Para=
ſti i cōſpectu meo menſam aduerſ⁹ eos q̄ tribulant
me.hoc eſt contra inſult⁹ peccati vt caſſiodor⁹ in
glo.marginali exponit cum i illo cibo ſpirituali ex
citatur deuotio reſiſtitur pctis etiam aſſiſtentia ho=
ſpitis excellentiſſimi tibi auxiliatur inſuper duo bo
na preſtant vni quādo illud vnū includitur in alte=
ro duorū qui abſtinet cum centurione laudabiliter
facit qui capit cum zacheo bene facit et meli⁹ ⁊ cū
hoc virtute operis operati confertur gratia:ꝗ con=
ditio capientis eſt melior q̄ non capiētis q̄ꝛ vtrūq̄
bene fit.ſolus ſacerdos cōſecrat de ſumma trinita=
te et fide catho.cap̄.j.ſicut degradatus excōicatus
vel quocunq̄ genere vicii irretic⁹.paſſus qui vidē=
tur ſonare φ non conſecrant intelligātur nō ad coꝝ
ſalutem hoc eſt peccant vt.xxiiij.q.j.c.audiuimus
do φ ſic φ q̄ō:et hoc ſi intendat facere ſicut eccle=
ſia cum materia debita hoc ſemper eccleſia tenuit
hec erat hereſis viclefi inſuper quando degrada=
tus eccleſie reconſiliatur et excōicatus abſoluitur
conſtat φ conſecrant et tamen non reordinatur ⁊ ſi
cut ſolis ſacerdotibus datur poteſtas conſecrandi
corporis dñici ita datur eis poteſtas corpus chriſti
miniſtrare aliis infimi ſm dioniſiū debēt reduci ad
extremū ꝑ medium modo preſbiteri mediant iter
deum et laicos omnia tāgentia corpus xp̄i ſunt cō
ſecrata calix conſecratus patena manus ſacerdotꝭ
diacon⁹.tn̄⁹ poteſt populo miniſtrare ſanguinem
pro tempore et loco ſ.c beatus laurentius diacon⁹
fecit ſixto vbi tamen preſbiter eſſet infirm⁹ diaco=
nus poteſt ad eum deferre corpus chriſti et ſibi por
rigere in vaſe ſi non poteſt neceſſitas non habet le=
gem religioſis precipitur omni mēſe cōicare de ſta
tu monachoꝝ ne in agro.§.ſane. ¶Contra pri=
mam cōcluſionem arguitur ſic.cōmuniter celebra=
tur hora ſexta mane et in hieme et tunc eſt nox i ori
zonte vbi celebratur qꝛ non eſt artificialis quouſq̄
ſol aſcendat ſuper orizontem.¶Reſpondetur per
propoſitiones.Prima eſt.non eſt vere dies in ali=
quo loco quouſq̄ ſol aſcenderit ſupra orizontē.pȝ.
non eſt latio ſolis ſuper terram et orizontem et lo=
quor de noſtro orizonte ita φ requiritur cētrū ſolis
eſſe ſuper orizōtem ad eſſe diem.ſi cētrum ſolis eſt
in contactu orizontis eſt vltimum inſtans non eſſe
diei equa eſt ratio in illo inſtanti de nocte/ſicut de
die eſt nox et dies copulatim ſicut de ſcuto pro me
dia parte alba et alia nigra vulgares aliter tamen
iudicant.¶Secūda propoſitio eſt.eccleſia non ca=
pit diē ſic philoſophice/ſed pro diluculo hoc eſt ꝑ
tempore ſeparationis tenebrarum et lucis pro dilu
culo vel aurora:diluculū diem precedit vna hora ⁊
amplius quīdecim grad⁹ equinoctialis valent vnā
horam et cū ſol eſt ſub orizōte per decē ⁊ octo gra=
dus eſt dies vulgaris ſm ptholomeū/ſm alios per
triginta gradus vt dicit iohannes de ſacro buſco in
tertio capite de ſphera/ex quo ſequitur citi⁹ homi=
nes ſine diſpenſatione poſſunt celebrare in eſtate q̄
in hieme citius apud regionem ſmarum q̄ apud ꝑ
thos citius apud ꝑthos q̄ edimburgenſes citius
apud edimburgenſes q̄ hibernenſes et maturius
apud hibernenſes q̄ luſitanos cum eis citi⁹ ſol ori
tur et dies illuceſcit.Scōo ſequitur φ aliquis hora
quarta poſt meridiem bene celebrat ediburgi hoc
patet hora vndecia edimburgi exiſtente ē hora q̄r=
ta poſt meridiē in oriente ſed hoc eſt illicitum dum
eſt quarta poſt meridiē in orizōte i quo celebratur.
bene ſequitur nunc eſt hora quarta poſt meridiem
apud ginoſophiſtas ꝗ nunc eſt hora quarta dixi ſine
diſpenſatione qꝛ iſte conſtitutiones ſunt humane.
Forte dicis aliqui habēt vigintiquattuor horas pro
die artificiali.patet de his quoꝝ zenith eſt in circu=
lo artico ſole exiſtente in primo puncto cancri ideȝ
patet amplius eis qui habent zenith in polo artico
habentibus medium annū pro die artificiali vt q̄ñ
ſol decurrit a principio arietis vſq̄ ad finem virgi
nis hoc clare patet ꝑ ſpheram materialē φ aliqui
parum diſtant a polis.patet per ptholomeū plinīū
et poſteriores geographos iſlandia eſt vltra circu=
lum articum.Reſpondeo leges iſte maxime dant̄
iſtis q̄ ſunt in climatibus vel qui recedendo habēt
decem et octo horas vel viginti pro longiſſimo die
anni ſi chriſtiani ſunt poſſunt vti aliis regulis i qui=

Tertia cō cluſio.

Cōtra pri mam con cluſionem arguitur.

Reſpōſio ad argu.

bus non inſiſtendum eſt.alii inter tropicum capri=
corni et circulum antarticũ poſſunt ſe regere ſicut
nos exiſtentes inter tropicum cancri et circulũ ar=
ticum qꝛ ſimiles hiemes eſtates et tēpora nobiſcũ
habent oppoſito mõ/hoc eſt nr̃a eſtas eſt eis hiẽs ⁊
econuerſo licet ſit ver nr̃m eis autũpnale tp̄s et cõ
tra an ibi aliqui morent̄ vide in.xvij.diſtin.ij.ſen=
tentiaꝝ.leges dantur de hiis q̄ cõiter contingũt.ff.
de legi.et ſenatuſcõ.l.nam ad ea.vbi iuriſconſult⁹
dicit nam ad ea potius debet adaptari ius que ⁊ fre
quenter et facile ꝙ ad ea q̄ p raro eueniũt qꝛ que ſe
mel aut bis(vt ait theophraſtus)cõtēpnũt legiſlato
Cõtra ſe=cũdã con=cluſionem arguitur. res. ¶Contra ſecundam concluſionem arguitur.
ſequitur ꝙ quis ſepties in die poteſt celebrare lici=
te cõſequens eſt inauditum:ergo antecedens nõ eſt
audiendum.conſequentiã probo.ſit ſortes qui cele
brauit mane iam venit funus ad eccleſiam ſcd̃o ce=
lebrauit dicta illa miſſa vn⁹ epiſcopus accedit iam
debet celebrare qꝛ occurrit illa rationabilis cauſa/
poſtea veniũt nuptie:eodẽ mõ pono quatuor paupe
res pagos vt contingit crebro in aliquibus partib⁹
vbi diſtant parrochiani quinqꝫ aut ſex leucis ab ec
cleſia videtur ꝙ presbiter poteſt viſitare pagos iſto
rum parrochianoꝝ ⁊ quater celebrare. Inſuper ſe
quitur ꝙ eſſet in facultate alicuius domini venire
ad eccleſiam vel non et per cõſequens cauſa poteſt
eſſe mee celebrationis et ꝙ capiã corp⁹ dñi et mihi
Reſpõſio ad argu=mentum. conferatur gratia virtute operis operati.¶Ad pri
mum non lucidum eſt quid eſſet faciendum in illo
caſu videtur ꝙ manendum eſt in ſcd̃a celebratione
et non procedendũ vlterius propter conſuetudinẽ
et ſic eſt ſtatus in fine ſecunde ſicut theologoꝝ ſa=
cra facultas pariſienſis dat bachalariãdis ſuis ra=
tione curſus annum regẽtie et tamẽ nõ daret duos
annos ꝓ omnibus curſibus buridani.Ad aliud cõ
ceditur ꝙ superueniens eſt cauſa occaſionalis gra=
tie quare mereor et hoc patet de dãte ſex pauperibus al=
bos miniſtro.¶Contra tertiam concluſionem ar=
Cõtra ter=tiam con=cluſionẽ. gumẽtoꝛ.presbiter tenetur celebrare vel ergo quo=
libet die et tũc ꝯcluſio eſt falſa vel in aliquo die et i
Reſpõſio ad argu. aliquo nõ tenetur et ſignetur dies ille.¶Reſpon=
detur in die paraſceues presbiter non debet celebra
re qꝛ tunc apoſtoli latuerunt propter metum iudeo
rum.quelibet alia eſt dies conueniens celebratiõis:
celebrare miſſam eſt preceptum affirmatiuum preſ
bitero et diſtiguẽdũ eſt de presbitero vel beneficiũ
eccleſie habet et tunc eſt magis deuinct⁹ ſi ſeruiẽs
altari de altari viuere debet ſic viuens de altari ſer
uire debet eidẽ tenetur celebrare pro loco ⁊ tēpore.
ſi ſit alius presbiter non habens beneficium et hoc
poteſt eſſe multiphariam.fortaſſe eſt paralieticus
vel laborat alio morbo in quo nõ poteſt commode
celebrare vt morbo comitiali laborãs vel eſt irre=
gularis occidẽdo hominem vel aliter in caſu ĩ quo
non conſueuit diſpenſari vel non poteſt adire diſpẽ
ſantem vel rationabiliter preſumit ꝙ ſecum nõ di=
ſpenſabitur tunc eſt excuſatus alioquin videtur ſcã
dalum aliorũ et irriſio capere ſacerdotium et nũqꝫ
celebrare ſi diu viuat:ſi ſtatim poſt ſacerdotiũ mo=
riatur non obſtat poteſt tamen contingere caſus vt
in predicatione quadrageſime vel lectura alia vel
pro alio pro officio ꝙ homo diu abſtineat a cele=
bratione rationabiliter.non auderem ſacerdotem
excuſare a peccato ſi non celebret in principalibus
feſtis ſi non habeat legitimum impedimentũ vt in
feſto natali dñi penthecoſte paſchate oĩm ſanctorũ
feſto aſſumptionis diue virginis et illud poteſt ro
borari per maximũ pontificem de celebra.miſſa.c.
dolentes.§.Sũt.ſunt inquit pontifex qui miſſarũ
ſollẽnia vix celebrant quater in anno et etiã hoc eſt
ab eo reprehenſum.

¶Diſtinctionis duodecime queſtio tertia.

Vtrum quilibet clericus quolibet die te=
netur dicere horas. Pro ſolutione que= *Notãdũ.*
ſtionis notabis aliqui ſunt in ſacris aliq̄
in minoribus aliqui ſtudentes et aliqui
beneficiati aliqui vero non.et ſtudentum aliqui ſtu=
dent theologie aliqui inferioribus facultatibus
¶Iſtis diſtinctionibus datis pono concluſiones.
¶Prima eſt omnes in ſacris et beneficiati ſiue in *Cõcluſio*
ſacris ſiue non tenẽtur quolibet die dicere horas et *prima.*
licet ſit conſonũ dicere in horis competentibus nõ
tamen eſt neceſſarium imo fortaſſis oppoſitũ pro=
deſt.patet.omnes tales ſunt in ſorte dñi hii in ſorte
patrimonii crucifixi illi in ordinib⁹ tenentur ſolue=
re penſum hoc patet extra d̃ celebratione miſſa.pſ
biter ĩquit mane matutinali officio expleto pẽſum
ſeruitutis ſue videlicet primam/tertiam/ſextã/no=
nam/veſperam qꝫ perſoluat et non mõ presbiter ſꝫ
ſubdiaconus.ſimiliter percipiẽtes bona eccleſie te
nentur ſi viuant de altari ſeruire debent altari et il=
lud eſt de iure diuino.Vltima ps patet ꝓpter obli
uionem vel aliam rationabilem cauſam nõ exiſtio
cum ſana conſcientia iuuenem vel ſenem qui dice=
re poteſt et habet beneficiũ quin tenetur dicere ho=
ras quũ talis colligere vult fructus eccleſie et non
ſeruire hiis qui fructus inſtituerũt/futile et nimis
rigidum eſt dicere hominẽ teneri ad celebrationeꝫ
horarum extra tempus miſſe ſufficit dominico die
vel alio ſic audire miſſam et celebrare horas. Sed
contra dicis homo tenetur ad vtrũqꝫ ſcꝫ ad audiẽ=
dam miſſam in feſto et ad dicendas horas:ergo ꝑ
vnicum actũ non ſatiſfacit preceptis:hoc concedo
non ſatiſfacit vtriqꝫ precepto per vnicũ actum ſed
per duos aduertit celebrationi horarũ et cum hoc
celebrationi miſſe leuationi corporis dñici ſicut alii:
ad audire miſſam non requiritur ꝙ audiatur preſ=
biter proferens.patet de ſurdo et audientibus re=
motis nec requiritur videre eucbariſtiam leuatam
patet de ceco nec quilibet tenetur appropinquare
presbitero quouſqꝫ audiat:vetitũ eſt laicis itrare cã
cellos chori de honeſtate.Sꝫ contra ergo ſi quis eſ
ſet obligat⁹ audire duas vel tres miſſas ſufficit eas
audire omnes ſimul in diuerſis altaribus.iam ta=
lis ſatiſfacit precepto per ſolutionẽ datam de illo q̄
ſatiſfacit duob⁹ preceptis ſimul vt puta de dicen=

dis horis et audienda re diuina. Reſpondeẽ oportet aduertere ad intentionẽ obligantis audire plures miſſas vel eſt i eodem die vel in aliis ſi ſcd̃m replica eſt nulla ſi in eodem die vel in variis horis vt ſolʒ eſſe in multis religionibus ⁊ adhuc non currit: conſuetudo exponit ius poſitiuum q̃ eſt inter graues viros: ſimul dicere horas et audire rem diuinã nec eſt ratio vincens ad oppoſitum. Sed petes an laici peccent egredientes ante finem miſſe ſicut cõiter facere ſolent. Reſpondetur aliqui impediũtur ab auditione non obligantur audire miſſam vt infirmi adhuc paruuli non doli capaces cuſtodientes infirmos vel lactantes paruulos et potiſſimũ vbi multũ diſtant ab eccleſia vt noſtrates cuſtodes boũ domorũ vel ouium vbi eſt vna miſſa ſolum in parrochia et diſtantia magna ad eccleſiã in feſtis precipuis debẽt eis procurare vt miſſam audiãt de iſtis qui miſſam audiunt difficile eſt dicere hominẽ teneri audire confiteor/ſed ſufficit venire circa introitũ: ſtat dare infinitos caſus in quibus homo poteſt exire ante finem miſſe et ſic non peccat ſtat ꝙ illa eſt vltima celebranda ſed iſti omnes tenẽtur colere deũ in die illo ſm congruentiam: in campis homo põt deum orare. non videẽ ꝙ homo obligeẽ audire miſſam quolibet die feſto in ſua parrochia ſufficit i religioſis domibꝰ vicinis dũmõ parrochia viſitetur in precipuis feſtis et non defraudetur curatꝰ i oblationibus: bonum eſt citius in propria parrochia audire miſſam ꝙ̃ alibi. videtur etiam ſufficere audire duas ſecundas duarum miſſarum: due medietates equiualent vno integro: non eſt idem deſcendere ad tres tertias quinqꝫ quitas et octo octauas. ¶ Contra iſtud argumentor quia ex iſta ſolutione ſequeretur ꝙ laicus ad tantum obligatur ſicut ſacerdos in feſto. patet. ad auditionẽ miſſe et etiã ad aliquas preces. Reſpondeo non eſt facile dare ad quas horas determinate laicus deuincitẽ ⁊ ſic eſt latum diſcrimẽ cũ preſbiter tenetur dicere horas ab exordio ad finem vſqꝫ/ſed bene verum eſt plꝰ conuenit laicus cum clerico in dicendis horis et precibus in feſto ꝙ̃ in non feſto. ⁊ facio ratiũculã contra aduerſariũ: celebret ſortes clericꝰ horas iter audiẽdam rem diuinam. iam peto a te in fine an ſatiſfecit vni precepto vel vtriqꝫ vel neutri. ſi tertiũ tunc audiat ſcd̃o rem diuinam et celebret horas et eq̃ obligabitur et ſic decies ſi tantũ vni precepto ſatiſfactũ iri opineris remanet q̃ſtio de illa preceptione ergo remanet ſcd̃m membrũ. argumentum de conſuetudine/⁊ iſta me mouẽt potiſſimũ cũ nec ius diuinum nec humanũ reperitur in oppoſitũ. inſuper ad q̃d homo reſtringetur quãdo audit miſſam: ad dicendas aliquas preces: tam in feſto clericus obligabiẽ ad tria ad audiẽdam rem diuinam ad illas preces ⁊ ad horas ſed vbi dixi ſtat dare pleroſqꝫ caſꝰ in quibus homo tenetur audire integram rẽ diuinam regulariter tamen credo ꝙ tenetur quis toti ſacrificio intereſſe niſi cauſam legitimam habuerit q̃ eſt examinanda a prudentibus. Sed contra totũ iſtud inſtatur ponentur duo bñficiati ſortes et plato ſortes in camera celebrat horas vadit ad eccleſiam audit miſſam nullum actum deuotionis habendo plato ad longum recitat horas plato ſatiſfacit vtriqꝫ precepto de dicendis horis et audiẽda re diuina ſʒ ſortes tantũdẽ facit ſicut plato: ergo ſortes non eſt tranſgreſſor. Forte dicis et ſic apparet eſſe dicẽdũ plato habet deuotionem et leuatur in deũ vel i horas ſecus eſt de ſorte licet ſimiles actus habuerit in camera non eſt idem. Sed contra tunc ſequitur ꝙ ſortes dicens horas in camera trãſiens ad eccleſiã tempore miſſe legens geneſim vel exodum tempore miſſe ſatiſfacit cum leuatur in rem deuotã. cõcedis ſicut de aliis deuotionibus quilibet eſt bonus iudex ſui et recolligere ſe eſt bonum tempore miſſe in materiam illam q̃ plus inflammat affectum hic eſt finis horarum ſacrificii et ſimiliũ: dicis eſt cõſuetudo audire miſſam quolibet die in collegio montiſacuti vnus ſtudioſꝰ interea dat operã ſtudio nũq̃d peccat q꞉ ſi non iniuſte ceditur nemo debet puniri ſine ſua culpa. ſi dicas delinquit q꞉ non obtẽperat maioribus q꞉ ſi iſte licite poteſt ſe abſentare gratia ſtudii ſic poteſt quilibet alius et ſic peribit oĩs acrimonia diſcipline hoc non ſatiſfacit ponatur ꝙ eat ad ſacellũ cum aliis et interim ſtudet an ſuperior licite eum pcutit pro illo ſtudio vel q꞉ noluit celebrare. dicis poteſt ſtudere mentaliter ſed non quotare ſuos libros vel legere ſic alios ſcandaliſat. ¶ Cõtra non eſt ſcandalũ actiuũ de quo loqui operepreciũ eſt niſi quando factum eſt indirectum: quicquid ſit aliquis punitur ſine ſua culpa non tamen ſine cauſa parendũ eſt ſuperioribus in quibus eſt ius ſuperioritatis in aliis non oportet et quando ambigiẽ de ſuperiore an iuſte precipiat p̃ſumatur in meliorẽ partem et parendũ eſt. regens cedit ſcholaſticum q̃ nõ venit ad lectionem matutinam et forte non erat excitatus et ſic eum cedit ſine culpa. dicis ſi poſt indaginem exploratum haberet ꝙ nõ erat excitatꝰ nec erat in culpa illius regens iniuſte eũ ferit fateor in illo caſu non eſt feriendus ſed de hoc in materia omiſſionis: ſunt tamẽ alique trice inter arguendũ tacte non medullitus explicate dedita opera ptranſeo.

ſecũda ꝯ°

¶ Secunda concluſio. licet cuilibet ſtudenti bonum ſit dicere horas noſtre dñe quotidie et audire miſſam non tamen obligatur extra dominicã diẽ ⁊ feſta. prior pars patet ſi intendat eſſe preſbiter diſcat iugum dñi ab adoleſcentia ſucceſſiue aſcendendo. ſi non intendat eſſe preſbiter propter doctrinaʒ et ſtudium cui incũbit et conſuetudinẽ eoꝝ cum quibus conuerſatur qui habẽt quolibet die miſſam deputatam vt in collegiis. nolo negare qui oĩbus laicis eſt bonum. ſecunda pars eſt exponibilis duas partes complectitur. patet. nullo iure eſt cautũ nec naturali non diuino nec humano: ergo illud nõ eſt dicendum. ſecũda pars patet q꞉ eccleſia illa feſta inſtituit et tunc laici tenentur fundere orationes: ergo clerici ſm conſuetudinem eccleſie et plus theologie ſtudentes ꝙ̃ ceteris facultatibus. inſuper nõ eſt conſuetudo multorum prudentum quolibet die audire miſſam et in hoc non faciunt conſcientiam

ꝗ tamen facerent in dicendis horis et conſuetudo interpretatur ius poſitiuum. Item de priuilegiis. c. vltimo libro ſexto dicit ꝙ epi itinerantes ſuper altare portatile vbiqꝫ pnt facere celebrare cū nō deceat eos aliquē diem trāſigere ſine miſſa niſi fuerit rationabilis cauſa. rationabilis cā ꝗ eos excuſat a nō audienda: etiā ponitur decet: gloſa ponēs nō debꝫ non conſiderat textum niſi eam exponas per debitū cōgruitatis et ſi epiſcopꝰ non obligetur a fortiori nec alii. ¶ Contra primam concluſionem arguitur. ſortes clericus in ſacris de nullo vſu tenetur dicere horas canonicas: qꝛ nō de vſu romano nec de vſu ſarū nec de aliquo alio igit̃ nullas horas canonicas tenetur dicere. Item nullo tempore dici tenetur dicere horas non hora prima poſt mediā noctē nec hora ſcd̄a nec tertia ⁊ ſic de q̄libet hora ergo. Et confirmatur. ſufficit dicere medietatem horaꝝ. patet de dicente cum alio: ergo idem eſt ſi ſolus dicat. Forte dicis et bn̄ cōſequentia nulla eſt quia audit alium dicētem et hoc ſufficit. cōtra: ꝗ ſi audirē alium in mediis horis dicēdis liberabor pari ratione ab alia medietate et per conſequens ſufficit ſorti preſbitero audire duos celebrantes horas. Itē ponatur ꝙ ſit ſurdaſter tunc non poteſt celebrare cum alio per illam reſponſionem. Ad primum conceditur ꝙ de nullo vſu homo tenet̃ dicere horas de neceſſitate ſalutis non de vſu romano. patet de gallo qui ad illum vſum non tenetur: non de vſu vbi ſuū beneficium eſt: poteſt derelinquere beneficiū igit̃/ꝗ non tenetur dicere horas. nego cōſequētiā. ſepties in die laudem tibi dixi. laudare deum ſpecialiter eſt de iure diuino beneficiato vel exiſtenti in ſacris: ſꝫ nunc quilibet debet ſm̄ conſuetudinem patrie ī qua eſt celebrare vel ſm̄ vſum romanū qꝛ illa eſt patria cōmunis quo ad hoc/et hoc ſi non fuerit beneficiatus: ſi beneficiatus fuerit dicat ſm̄ conſuetudinem eccleſie cuiꝰ fructus colligit: ꝙ ſi plures habeat ſm̄ conſuetudinē principaliorꝭ beneficii: ꝙ ſi eq̄ principalia ſint: quando eſt in vno loco ſm̄ conſuetudinē illius/et ſic in alio/ꝙ ſi in neutro loco reſideat/eligat vnam conſuetudinem: congruum eſt nunc iſti nunc illi deſeruire propterea dicere de hoc vſu vel illo eſt conſtitutio humana in qua romanus pontifex diſpenſare poteſt propter rationabilem cauſaꝫ ſed non poteſt liberare eum a toto qui dicat aliq̄d: quēadmodum ego teneor dare vnū iſtorū agnorū pro decima ſed in facultate mea eſt quēlibet dare: de tempore poteſt ſolui: poſſum de ſero pro rationabili cauſa dicere horas diei ſequentis vt qꝛ cras ante meridiem ero impeditus: patet extra de celebratione miſſarum. preſbiter. ⁊ cōcedo ꝙ nulla parte huius diei teneor dicere horas: ergo non teneor in iſto tempore/nego conſequētiam. Petis ſi quis omittit dicere horas/quando p̄mo omittit: dico ꝙ ſi poteſt dicere horas ſuas in duabus horis et non in minore tempore non peccat omittendo aſi duas vltimas horas totalis temporis ſed quacūqꝫ parte illarum duarum labente anteq̄ꝫ dicere incipiat peccat et magis ac magis ſm̄ magnitudinem tēporis ita ꝙ dato vltimo inſtante non eſſe illarum duarum horaꝝ. nūc nō omittit culpabiliter et imediate poſt hoc culpabiliter omittet ſed non tantū ſi in vltima hora incipiat dicere ac ſi vtraqꝫ hora elapſa dicere incipiat. Ad aliud quando dicis ſufficit dicere medietatem: diſtingo vel ipſo aduertente ad alium reliquum profert conceditur: alioqui negatur. Et cōceditur ꝙ ſurdaſter non debet cum alio celebrare et quando arguis ſufficit audire vnam medietatē ergo et altam: nego conſequentiam/oportet ꝙ ipſe dicat horas/et ad dicere ſufficit ꝙ dicat partem ſecūdū conſuetudinem p̄rie. potes inſiſtere ꝙ ſortes dicat primam lectionem/plato ſecundā/cicero tertiam/iohannes quartā/an celebret ſed ſeruetur cōſuetudo loci qui eſt de duobus. ¶ Secundo arguitur: ludat preſbiter breuiarium ad taxillos vel cōburat ex iracundia talis non tenetur dicere horas qꝛ eſt ei impoſſibile. Item infirmus non poteſt dicere: ergo pro tunc non tenetur dicere nec quando redit ad ſanitatem: patet de ieiunio et aliis. Preterea iuuenis habens beneficium et fructus nō percipiens nichil ab altari recipit ſicut epiſcopi ſuis cōſanguineis practicant: ergo non tenetur dicere horas imo per illam rationem tenens illud beneficiū epꝰ pro eis tenetur dicere horas et videtur ꝙ ſi ratione a beneficii teneor dicere horas eodēmō ratione b beneficii et ſic bis in eodem die teneor dicere eaſdem horas. Ad ſecundū de preſbitero qui breuiariū ludit ad taxillos dicitur ſi poſtea penitet de luſione vel combuſtione toto tempore quo non pōt habere librum coram deo a dicendis horis excuſatur roget tamen deū et dicat aliqua que ſcit memoriter ſi non penituerit formaliter ſed habet hanc intentionem vellē dicere horas ſi librum haberē iam penitet virtualiter de non dicendis horis. Item excuſatur ſi efficaciter vult dicere horas et ad hoc efficaciter vult habere librum ſine quo dicere neſcit de infirmo concedo ꝙ non tenetur dicere horas et tranſeunte die illo nec ſanus nec infirmus tenetur pro die preterito dicere horas qꝛ detentio eſt ꝓ certo die. Et ſi dicas ſi ſortes tenet̃ michi ſoluere decem in feſto diui andree elapſo die tenetur poſtea ſoluere decem: ergo ſic eſt in propoſito: nego conſequentiaꝫ qꝛ tenetur ſortes michi ſoluere decē ſꝫ detentio ſolutionis eſt in feſto andree modo in propoſito non eſt debitum niſi pro die puta debitū illius diei determinate dies habent determinatas horas Sed ꝫ ſeq̄t ꝙ omittens facere cōfeſſionem vocalē de peccatis ſuis ī feſto paſchatis in die ſequēti non tenetur ad confeſſionem quod eſt inconueniens/et probo ꝙ ſequatur qꝛ tenetur pro certo tempore. Aliqui cōcedunt et non preter rationē ſi homo pertranſeat totum tempus quo tenetur cōficere ꝙ non amplius tenetur: potes dicere non eſſe idē pōt homo confiteri ſe in ebdomada paſcatis vel in die iouis precedēti ſufficit in ebdomada ſancta vel ī octauis paſche vt patet in extrauagante ꝗ incipit fide digna eugenii. iiij. nec tranſgreſſor eſt: peccata nō habent reſpondētiam ad certum diem ſed in iſtis ore

dinatis pro determinatis diebus träſgreſſio diei eſt peccatum. ſed homo poſt diem illum nõ tenetur ad illud nec in ieiunio nec in dicendis horis poteſt capere aliam penitentiam bene agere t qui vellet ſupplere quod omiſſum eſt. dixi illo die elapſo quia adhuc in illo die tenetur et ſi non ſis in hoc tranquill⁹ ſufficit tibi modus dicendi hominum in hac parte oppoſitum eſſet nimis durum ſi aliquis tranſgrederetur per annum dicere horas anno ſequenti ſatis laboris haberet vel ſe omitteret per ſeptem annos Ad aliud punctum de iuuene qui nichil recipit paucos tales inuenies collatores vel eorum conſanguinei eis partem fructuum porrigunt propterea non deobligantur et quando manerent in titulo beneficii non auderem eos abſoluere a celebrandis horis ſunt in culpa vel cauſa quare non recipiunt. de illo qui habet duo beneficia dico ꝙ talis tenetur dicere ratione vtriuſ q̈ beneficii quia eſt par ratio ſed nego ꝙ bis teneatur ſicut nõnumq̈ contingit ꝙ homo tenetur ad idem pluribus de cauſis vt facile eſt exemplificare ratione trium ordinum et ſubiectũ huius / ſortes erit occidendus ampliatur a copula t predicato. Sed ſi quis omitteret dicere matutinas vſq̈ poſt meridiem ꝗ̄q̈ ſit conſuetudo multorum celebrare matutinas ante meridiem non auderem dicere talem poſt meridiem deobligari poſt meridiem eſto ꝙ meridies ſit preteritus cum aliquid huius diei adhuc remanet dato ꝙ non ſit reſpondentia punctualis horarum vt dicendo veſperi iam lucis orto ſidere. Sed dicis nunc eſt hora vndecima de nocte cum dimidia et ſortes non poteſt complete dicere horas in minore tempore ꝗ̄ in vna hora an tunc tenetur ſub pena noui peccati medietatem horarum dicere ſi tunc deliberat opinor tenetur dicere vſq̈ ad duodecimam et conſilium eſſ3 totum perficere. hec ratio quam appoſui non cõcludit de illo qui omittit dicere ſeptem annis ꝗ̄uis põt bene duci vel tenetur hodie dicere totiens horas quotiens poteſt hoc eſt quadragies vel non ſcdm ẽ difficile ſi dicas bis vel ter tenetur et non pluries.

Contra ſi deberes ſorti pecuniam ſoluere de vincis elapſo termino ſecundum ꝙ actu habes tu obligaris pro iſtis ſeptem annis potes hoc die dicere q̃dragesies horas t ſatiſfacere deo igitur: ſed hec ratio dicis refellitur per debitorem qui non habet vnde creditori ſatiſfaciat niſi in parte t ſimiliter dicetur. Secundo argumentor ſi omittas in ebdomada ſancta dicere horas iam in die paſche qui eſt dies leticie vteris horis planctus tu concedis nõ pro illo die ſed pro alio: iſte tamen ratiuncule cum modo cõmuni ſufficiunt probabile apud aliquos reputatur ꝙ is qui plura beneficia habet ſine rationabili cauſa ſecundum numerum beneficiorum tenetur celebrare et hoc neſcio reprobare. ſi ſortes defraudet deum ſubtrahendo virum a cultu diuino tenetur illud ſupplere. ſecus eſt vbi eſt rationabilis cauſa plura tenendi ſacerdos ratione cuiuſlibet ſacri ordinis tenetur celebrare: ſed vna celebratio ſufficit: ſed verius quia in ſorte dñi et pluries ad hoc aſtrictus. Dicis his duo beneficia ſine rationabili cauſa vel tria bis vel ter tenetur dicere horas: ergo habens vnum beneficium inidonee equiualens tribus tenetur ter dicere horas: conſequẽtia eſt nulla eſt maior difformitas tenere duo beneficia ſine rationabili cauſa ꝗ̄ tenere vnum eis equiualens ſine rationabili cauſa t ſi conſequẽtiam ponderes mea non refert vt me in hoc inuoluam ſi quis ſero celebrat dato ꝙ parum poſtea bibit hoc ſufficit pro celebratione non tamen deb3 cenare poſt celebratas horas. Studioſi viri dicunt horas de ſero vel poſt prandium reſeruantes tempus ſunt melius diſpoſiti theorice mane nec hoc eſt quiſquilias deo porrigere cum omnia in gloriam dei facit diuidit tempus rationabiliter vnum tempus eſt aptum celebrationi ſtudio ineptum. ſi cuipiam eſt veroſimile ꝙ pſalmum vnũ vel duos dixit / eſto ꝙ habeat ſcrupulos in oppoſitum pergat talis conſequẽter remouendo ſcrupulos quia reincipiendo erit eadem difficultas t nouiſſimus error peior priore. Aliqui ex habitu quem habet interdum dicit duos pſalmos ſine aduertẽtia. Si quis dicat ex inaduertentia tertiam ante primam ſuppleat pretermiſſu3 hoc ipſum apparet de preteritione pſalmi vnius.

¶ Tertio arguitur de illo qui imaginando caſtra in hiſpania celebrat non peccat in celebrando. Ad illud vbi arguis ꝙ homo debet aduertere / verum ẽ ſecundum fragilitatẽ humane nature non ꝙ in cuiuſlibet verbi prolatione de verbis vel deo cogitare teneatur humana fragilitas non ſinit: patet de illo cui promiſſus eſt aſin⁹ vt pater noſter diceret nõ cogitando de extraneis ſed homo non debet ponere ſe ſcienter in aliquod repugnãs de dicendis horis debet aduertere plus valet pſalmus cum deuotione in ratione meriti ꝗ̄ hore noſtre dñe cum vagatione mentis recitate; ſed quando preter intenſionem homo diſtrahitur per medium pſalmũ vel duos cum percipit redeat ad mẽtem nec eſt opus repetere dicta cum euagatione: ſed an dicens horas cum om̃imoda euagatione mentis ſatiſfacit ꝑcepto eccleſie / eſt ſimile in materia de ieiunio.

¶ Quarto arguitur probando ꝙ non peccat beneficiatus vel in ſacris non dicens horas ſortes non peccat omittendo vltimum verbum horarum ex certo propoſito: ergo omne verbum omittens dicendi non peccat: probo conſequẽtiam ratio vltimi verbi non peccat eadem ratione penultimi et antepenultimi. Forte dicis a certo propoſito relinquendo vltimum verbum peccat aut venialiter aut mortaliter. Si primum idem erit iudicium de quolibet alio verbo et omittendo horas peccabit mortaliter: ergo mortale equiualenter componitur ex venialibus. Si dices omittendo vnum verbum ex certo propoſito quando ſolus dicit peccat mortaliter. Contra: ergo eodem modo omittens aliud verbum et ſic omittens dicere horas quando tenetur committeret centum mille mortalia quod non videtur dicẽdũ. Forte dicis volẽs determinate omittere vltimũ verbum plus peccat ꝗ̄ omittens

aliud de quo non cogitat ⁊ omittēs dicere horas ſecundū ſe ⁊ quālibet partem peccat mortaliter ratione totius cathego^{ce} et non rōne vnius verbi quēadmodū furans cumulū grani mortaliter peccat: ſed non mortaliter rōne vnius grani et non oportet ꝙ illa volitio ſit ita mala ſicut multe volitiones quib⁹ vult omittere diſticte circa multa ꝟba quēadmodū volens occidere mille homines in confuſo nō tantum peccat ſicut habens volitiones diſtinctas circa mille ceteris paribus. ℂōtra ex illo ſequitū ſi eſſet ita grande nephas velle diſticte omittere vnū pſalmum ſuppoſito ꝙ nolitiones dicendi cadant diſtincte ſuper quodlibet verbum illius pſalmi ſimul vel ſucceſſiue ſicut nolitio qua quis vult dicere matutinas. Preterea capio ſortem qui eſt in vltimo pſalmo celebrans. Et arguo ſic: ſortes non dixit horas patet per falſitatem ſue contradictorie partes matutinarum non ſunt matutine: ⁊ tamen non tenetur dicere iſtas horas pars vltimi pſalmi nō eſt iſte hore. Tunc ſic in forma arguo: ſortes iſtas horas non dixit hoc die: nec eſt aliunde impeditus: et tamē nō tenetur dicere iſtas horas iſto die: ergo ſortes preſbiter non tenetur celebrare horas quod erat probādum. Rurſus infirmus non tenetur dicere horas vt ſupra dictum eſt: et cauſa eſt quia non poteſt cuꝫ eſt aliunde vexatus et non poteſt cōmode ſic eſt ꝙ tranſiens romam pro beneficio vel ſaltem propria cauſa que eſt in periculo perdendi non poteſt commode dicere: ergo talis non tenetur. preterea ſufficit cogitare horas: ergo non tenetur vocaliter proferre ſtat ꝙ quis cogitando deuotius celebret ꝙ̄ ꝓferens vocaliter vt de anna. primi regum primo. Item actus exterior nichil boni ſuperaddit actui interiori: ergo ille tantum meretur qui vult celebrare et non celebrat ſicut celebrans. ℂ Ad primum conceditur ꝙ ſtat aliquem tantum peccare volens omittere vnum pſalmum et multa verba illius diſtincte ſicut omittens dicere horas confuſe de verbis cogitans ſicut in caſu homicidii contingit.

ℂ Ad ſecundum cōceditur in illo caſu ꝙ ſortes nō dixit horas et ſatis tp̄is reſtat huius diei et tñ nō tenetur dicere ſuas horas. Si dicas eſt aliquis qui dicit matutinas in choro dixerunt vnum pſalmuꝫ anteꝙ̄ intrauit an talis tenetur dicere illum pſalmum dicitur ꝙ pro paruo apparet ꝙ non tenetur: ſed ſi fuerit notabilis omiſſio tenetur ſupplere: quod deeſt ſupplent omnes: ſecus eſt ſi diceret ſolus vel cū vno quando homo abeſſet per notabile tempus nō ſufficeret aliorum ſupplementum. ℂ Ad aliud concedo ꝙ infirmus non tenetur dicere horas vocaliter ſi ei noceat proferre vocaliter ſicut in meipſo expertus ſum in febribus vbi propter ſitim vix homo bene loquitur: deus nec obligat nos ad impoſſibile nec ad nimis difficile: ſed ſi ponas ꝙ infirmitatem incurrimus ex culpa noſtra an ſumus deobligati. Dico ꝙ ſic ſicut inferius dicitur de ieiunio: eodemmodo concedo ꝙ tāta poteſt eſſe neceſſitas pie cauſe que eſt in periculo perditionis: non debeo dicere horas ſed indubie talis cauſa non ſolet eſſe acquiſitio beneficii ſtat ꝙ hō egeat tanto ſtudio propter actum quē repente habet facere vel ſermonē ꝙ vno die naturali nō obligatur dicere horas nec ieiunare diē ieiunabilē ſufficit ibi rogare deū et de nullo viſu dicere ſicut de ieiunio. Ad alia duo nego ꝙ ſufficit cogitare de horis: requiritur celebratio vocalis: actus exterior nichil boni ſuperaddit actui interiori: ſed plerūꝙ actus exterior ꝑcipitur et tunc oꝫ ipſuꝫ facere alioquin non habetur actus interior. Si eſſent duo quorū vterꝙ vellet dicere horas efficaciter et vnius lingua ēet abciſſa tñ meret ſicut alter dicēs ſi deuotio vocaliter orantis augeatur ab oratione vocali iam cetera ſunt imparia: crebro actus exterior eſt cauſa quare actus interior eſt melior vel peior. Dicis forte quando ſortes eſt in fine primi pſalmi vt beatus vir: tunc dixit horas: patꝫ. de ineſſe illius de ꝑterito eſt vera ꝗ et illa de ineſſe: ꝯſequentia clarет: aīs pꝫ tunc verū eſt dicere ſortes eſt dicens ſuas horas. Reſpondetur ꝑ ꝓpōes. Prima eſt: aliq̄ eſt ꝓpoſitio de ꝑterito vera cui nulla de pn̄ti reſidebat vera ſed falſa: hoc pꝫ ſi ſortes dicat hanc ſortes dicit falſū hora duodecia et nullū aliud falſum ꝓferat iā illa eſt falſa ob falſificationē ſuiipſius: poſtea lapſa duodecima dicat/ſortes dicit falſum hora duodecia ipſa de ꝑterito eſt vera: ita eſt ſicut ipſa ſignificat nec ſe falſificat: ꝗ eſt vera. Scḋa ꝓpō nō ꝗlibet enunciatio de ꝑterito vera extra inſolubilia hꝫ vnam de ineſſe verā reſeruatis propriis terminis extremorum pꝫ de talibus / ſortes erat iunior ꝙ̄ ipſe eſt/plato erit ſenior ꝙ̄ ipſe eſt/ſortes vidit omnem planetam vel omne aſtrum lucidum. Tertia propoſitio nec hoc habet vbiꝙ verum in extremis ſimplicibus vt patet de talibus/archimenides fecit circulꝫ: qꝛ actus importatus per terminum dicit complementum alicuius: ⁊ talis denominatio non viſurpatur ante finem rei non eſt metiēda veritas propoſitionum de extrinſecis temporibus per illas de ineſſe ſed capiendi ſunt termini abſoluti ſaltem ab ſolutiores termino difficultateꝫ ingerēte: ſortes dicit hoc demonſtrando hanc lectionem vel verbum Sed quia eſt cōmunis modus orare vocaliter dubitas an prodeſt vocaliter orare quando homo celebrat. beatus auguſtinus in epiſtola ad probā tangit multa de oratione. Reſpondetur bonum eſt ꝙ oratio cōmunis ſit vocalis vt innoteſcat populo ꝓ quo offertur et deuotio excitetur: etiam aliqua eſt oratio vocalis in precepto vt de dicendis horis et miſſa ſed an preſbiter valde eleuata voce debet loqui vel depreſſa nō poteſt dari regula quod vni nutrit deuotionem alteri eam extinguit quilibet cognoſcere poteſt quid ſibi prodeſt vbi oratio eſt particularis quam homo capit ſupereroganter non eſt opus multiloquio: deuotio interna plus conducit de conſecratione diſtinctione quinta. non mediocriter. et Mathei ſexto. Orantes nolite multum loqui.

ℂ Diſtinctionis decime tertie queſtio prima.

Circa hanc decimam tertiam diſtinctionē
quia eſt diſceptatio inter latinos et grecos
in quo pane ſaluator confecit:propterea q̄=
ram hunc queſtionis titulum An chriſtus conſecra
Notabile uit in pane azimo. Pro huius intelligentia notabis
noſtrates circa celebrationem paſchatis aliq̄ntiſ=
per aberrauerunt: vt venerabilis beda in tertio li=
bro eccl'aſtice hyſtorie gentis anglorum luculen=
ter explicat non more iudaico/ſed a decima quarta
luna vſq̧ ad vigeſimam diem:et in vigeſima pri=
ma que apud iudeos eſt celeberrima nichil ſerua=
bant:hoc cōtingit dicit beda patribus illis ex igno=
rantia. hoc patet.xvij. capite illius libri cum beda
cumulatas virtutes aidam recitaſſet paucis ꝯclu=
dens ait. Qui vt breuiter multa comprehēdam q̄n=
tum ab eis qui eum nouere didicimus nichil in om
nibus que euangelicis ſiue apoſtolicis ſiue prophe
ticis litteris faciendi cognouerat pretermittere ſed
cuncta pro ſuis viribus operibuſq̧ explere curabat
hec in prefato antiſtite multum complector et amo
quia nimirum hoc deo placuiſſe nō ambigo. Quod
autem paſcha non ſuo tempore obſeruabat vel ca=
nonicum eius tempus ignorans vel ſue gentis au=
ctoritate ne agnitum ſequeretur et etiam tanti ſan=
ctimonii erat vt diſcumbens in menſa cum ſancto
eſvvaldo rege anglorū qui lancem argenteam fre=
git et dedit pauperibus in quo facto vir dei aidam
benedixit manum regis dicens. Nunq̄ areſcat hec
manus q̄ et contingit. capite ſexto huius libri dicit
beda. nam cum īterfecto rege manus cum brachio
eſſent a corpore reſecte contingit vt hactenus incor
rupte perdurent idem de aliis ſcotis epiſcopis miſ
ſis ad anglos pro eis informandis in fide contigit:
hec dixerim ne tibi videatur illos ſanctos patres i
hoc peccaſſe ⁊ conſtat q̄ non: adhuc non erant ſuf=
ficienter eruditi in traditiōibus matris eccleſie bo=
ni patres inconcuſſe tenuerunt articulos fidei et cō
munia plus ſe dantes deuotioni et religioni bone
vite q̄ alicui alteri inquiſitioni: et ſic eis erat igno=
rantia quam pro tunc non tenebantur vincere/poſt
ſufficientem oſtenſionem veritatis acquieuerunt.
ſcdo nō. ¶ Secundo notandum eſt q̄ eſt diſceptatio inter
latinos et grecos an chriſtus cōſecrauit in pane azi
mo vel fermentato ita q̄ greci in illam veſaniā pro
ruperunt vt dicant tres primos euangeliſtas aber=
rare et iohannem eos caſtigaſſe vt glosa iohannis
decimo tertio dicit. ¶ Iſtis prelibatis pono con=
Prima ꝯ cluſio. cluſiones. Prima chriſtus comedit cum diſcipulo
agnum paſchalem decima quarta luna ad veſperā
menſis primi. ¶ Secunda concluſio: chriſtus con=
ij. concl'o. fecit in pane azimo ꝓor cōcluſio probatur: chriſtus
vſq̧ ad mortem incluſiue ſeruauit legem: patꝫ ma=
thei quinto: et hoc concedit doctor eorum criſoſto=
mus ſuper matheū: ſed in lege illud precipiebatur
patet exodi duodecio. Secūda concluſio ſequitur
ex prima quia iudei tenebantur hoc facere ſcilicet
manducare agnum paſchalem cum pane azimo et
fermentatus tunc non inueniebatur in domibus iu=
deoꝝ ⁊ xp̄s cōfecit cuꝫ tali pane qualē repperit in
domibus iudeorum. Unde exodi duodecimo. die
primo azimorum non erit fermentum in domibus
veſtris. Unde gloſa ſuper illo verbo primo die
azimorum. Mathei viceſimo ſexto. de decima=
quarta die primi menſis quando abiecto fermenta
to agnum immolabant ad veſperam illud ratione
puritatis magis congruit. vnde prime corinth. quī
to. non in fermento veteri ſed in azimis. Item ma
thei. xxvj. prima autem die azimorum acceſſerunt
diſcipuli ad ieſū dicentes: vbi vis paremus tibi co=
medere paſcha. hoc idem patet apud alios euange
liſtas: ex quo ſequitur q̄ chriſtus ſero die iouis hoc
eſt quinta feria manducauit paſcha cum diſcipulis
ita q̄ in argumentum illius multi ieiunium quadra
geſime illa nocte interrumpūt q̄uis hoc non appro=
bem. ¶ Sed contra hoc argumentor argumentis
grecorum ſcribitur iohannis decimo octauo. iudei af ꝫ ꝯclu.
non introierunt pretorium vt non contaminarētur
ſed vt manducarent paſcha: ergo illo die quo iudei
chriſtum obtulerunt pylato debebant manducare
paſcha: ſed illis dies fuit decima quarta luna alio=
quin iudei omnes fuiſſent tranſgreſſores legis qḋ
nō eſt veroſimile: ergo chriſtus preuenit iudeos co
medendo agnum paſchalem in nocte precendenti
ſcilꝫ luna decima tertia. ¶ Preterea iohannis. xiij
ante diem feſtum paſche ſciēs ieſus q̄ venit hora
eius: g̊ xp̄s preuenit paſcha iudeorū ⁊ cōedit agnū
paſchalē decima tertia luna ⁊ tūc non erat panis a=
zimus in domibus iudeoꝝ ſꝫ ſolū fermentatus ſed
conſecrauit in tali pane qualē repperit in domibus
eorum: g̊ conſecrauit in pane fermētato. greci pro=
pter iſtas rationes et ſimiles concedunt concluſio=
nes argumentorum. ¶ Pro ſolutione horum Rñō ad ꝓ
argumentorum noſtri dicunt ⁊ bene: paſcha inter= mū argu.
dum capitur pro agno paſchali: interdum pro pa=
nibus azimis vel pro illis ſeptem diebus quorum
primus et ſeptimus erant celebres: hoc patet per
glo. math. xxvj. Aliqui ponunt quinq̧ vel plures
equiuocationes ſed date ſufficiūt. ex hiis ſoluitur
rationes grecorum nō introierūt pretoriū ne conta
minarent̄ ſed manducarēt paſcha. i. panes azimos
in ſexta feria q̄ dies erat celebris apud eos. Si ad=
ducas brugēſem in additione math. xxvj. q̄ nunq̄
legitur q̄ paſcha tm̄ valet ſicut panis azim⁹ ſuſpe=
ctū eſt illud qḋ aſſumis. glo. marg. ioh. xiij. ⁊ multi
noſtri valētes patres dicunt oppoſitū. Et ſi dicas
ipſi erāt obſeruatores legis ad litterā ſicut ipſe ar=
guit: nō oꝫ dāre riſionē illi dicto ſꝫ ſolū mirari q̄re
ita dicat que obſeruatio ad litterā dānare innocen
tem in cuius ore nō eſt inuentus dolus ⁊ illud ē ra=
tionabilius q̄ꝫ dicere cū brugēſe q̄ iudei legitimū
et non verum paſcha ſcḋm compotū xp̄i ſeruabant
xp̄s autē verū et legitimū ſcḋm q̄ ipſe cōputabat
eo q̄ in morte xp̄i non oportuit obſeruare neome=
nias ſequētes q̄r regula illa quā brugenſis dt com
munem apud iudeos eſt a multis ſuſpecta q̄ nunq̄
celebrant ſecunda feria quarta vel ſexta non eſt ve=
riſimile quin chriſt⁹ obſeruabat idem paſcha quod
iudei debebant obſeruare ſcḋm ſupputationem cō

numentum. luce. xxij. Venit autem dies azimorum in qua neceſſe erat occidi paſcha/hoc eſt agnus paſcalis quem iudei tunc debebãt comedere. Illa regula videtur ficta a poſterioribus iudeis vt eorum patres iuſtificarent in hoc ꝙ licitum erat eis manducare paſcha quinta decima luna et in hoc nõ peccabant. Poteſt inſuper dari modus criſoſtomi ſuper mattheum omelia. lxxxviij. ꝙ iudei tota illa nocte vigilabant ⁊ intenti erant pro occiſione chriſti/⁊ ſic illa nocte non manducabant et trãſgreſſi ſunt preceptum dei in hoc/ſed in die ſequenti expectabant comeſtionem hoc eſt vſq; ad decimã quintam lunã et ſic poteſt dici non intrarunt pretorium pontii pilati ne contaminarentur ſed manducarent paſcha: id eſt agnum paſchalẽ cuius manducationem trãſgreſſi ſunt decima quarta luna menſis primi. Ad aliud iohannis decimo tertio argumentum eſt ſolutum ꝙ paſche capitur pro primo die azimoꝝ. Si dicas non debemus iudaiſare: ſed iudei in azimo agnum paſchalem comederunt igitur. Dicitur nõ iudaiſamus quia non ſeruamus hoc ex lege eorum: ſed ex inſtitutione chriſti ſicut vſi ſunt aqua luſtrationis ⁊ nos aqua vtimur in baptiſmo. iudaiſare nõ eſt facere aliquid quod iudei fecerunt: ſed eſt facere vt legem moſaicam impleremus. ſi quis ob morbum aliquem occurrentem preputiũ abſcinderet vt incolumis euadat non in hoc iudaiſet.

ij argum. ¶ Secundo principaliter arguitur matthei. xxvj. Non in die feſto ne forte tumultus fiat in populo: ergo non crucifixerunt chriſtum primo die azimorum ſcilicet decima quinta luna/neq; poſt vt conſtat: ergo ante fuit occiſus puta ĩ decima quarta luna: ergo preuenit cenam comedẽdo agnum paſchalem decima tertia luna quod erat probandum.

¶ Cõfirmatur luce. xxiij. ſancte mulieres viſo monumento in quo poſitum fuit corpus dñi reuertentes parauerunt aromata et vnguenta: hec autẽ preparatio fuit illo die quo licuit operari ſcḋm legem alioquin ſancte mulieres fuiſſent preuaricatrices legis qḋ non eſt dicẽdum: ergo hoc non erat decima quĩta luna: qꝛ tunc erat feſtum ĩ quo nõ licuit operari.

Reſpõſio ad ſecũdũ argu. ¶ Ad ſcḋm nego ꝙ nõ erat occiſus in die feſto imo erat celebre feſtum qñ erat decima quĩta luna menſis primi ipſi non curarunt de feſto ꝓpter rancorem quem conceperunt contra xp̄m: propterea ſubiungitur. ne forte tumultus fiat in populo magis formidabant ne chriſtus raperetur ab eis propter multitudinem iudeorum qui venerunt hieroſolymam propter feſta quorum magna pars reputabat chriſtum ſanctum ⁊ meſſiam in lege/ſed tandem mutarunt ſententiam cum caperent oportunitatem per iudam qui clanculum eũ traderet vt non eſſet opꝰ ſeditione preualuit ordinatio dei intentioni phariſeorum cum populus iſraeliticus liberabatur decima quinta luna menſis primi a ſeruitute egyptiaca volebat deus pater vt filius in tali ſolennitate liberaret genus humanum. ¶ Ad aliud de ſanctis mulieribus dicitur ꝙ opera ſeruilia erant prohibita. leuitici. xxiij. primus dies erit vobis celeberrimꝰ oẽ opus ſeruile in eo non facietis: preparatio vnguenti pro defunctis erat opus miſericordie ⁊ ſpirituale et preparabant die illo vſq; ad veſperam ſabbati ⁊ tunc ſero quieuerunt propter ſabbatum quod erat celebrius quocunq; die azimorũ: illa etiã dies ſabbati erat multum celebris propter duo feſta cadẽtia ſcilꝫ ſcḋa dies azimorũ ⁊ ſabbatũ: propterea vocabatur magnus dies ille ſabbati. ⁊ per hoc ſoluitur vnũ argumẽtum grecorum dicentiũ ꝙ ſabbatum erat decĩa q̃nta luna ⁊ ꝙ duo magna feſta erãt in eodẽ die ſcilꝫ primus dies azimorũ ⁊ ſabbatũ: ſed non ſic dico: ſabbatũ erat decĩa ſexta luna ⁊ ſecũda dies azimoꝝ. ¶ Et ſi dicas cũ tranſiſſet ſabbatum maria magdalene et maria iacobi et ſolõe emerunt aromata vt venientes vngerent ieſũ. Dr̃ ꝙ aromata q̃ prius habebãt decima q̃nta luna nõ ſufficiebãt propterea emerũt plura et ꝑparauerunt. Et ſcte mulieres ante tp̄s emerunt aromata: ſciebant mortem chriſti futuram ſm̃ rhiſionem chriſti excuſantis magdalenam hoc ad ſepeliendum me fecit et ſinite illam vt in diem ſepulture mee ſeruet illud. Sed forte dicis chriſtus paſſus eſt in nouilunio: ergo non in decima quĩta luna vel q̃rta decima luna: ꝯña claret in decima quĩta lũa eſt oppoſitio luminariũ qꝛ in cõiunctione luna paululũ abeunte ſua celeritate a ſole incipit eẽ bicornis figura illa per primã quartam vſq; ad ſcḋam grece dicitur monoydes in pͥncipio ſecunde quarte apparet ad modum ſemicirculi et vocatur dycothomos: a principio ſcḋe quarte vſq; ad oppoſitionẽ apparet gibboſa inſtar maioris portionis circuli vocatur amphitrios in oppoſitiõe venit in quarta decĩa die qñ vocatur panſelinos et eſt plenũ: nunq̃ põt eſſe eclipſis in trino ſextili aſpectu vel oppoſitiõe ſed ſolum in coniunctione: ſed ita erat de ſole patet math. xxvij. tenebre erant ſup faciem abyſſi ab hora ſexta vſq; ad nonã. idem legitur apud alios euangeliſtas addit lucas. luce. xxiij. et ſol obſcuratus eſt. ¶ Rñdetur hoc argumentum currit equaliter contra vtranq; opinionem ſed in argumẽto aliq̃ ſunt certa/aliqua ambigua: certum eſt naturaliter non poteſt eſſe deliquium ſolis niſi ĩ nouilunio: ſed qñ luna eſt diametraliter in via ſolis ſub ecliptica in altera ſectionum in capite draconis vel cauda quod non poterat ꝯtingere naturaliter: poteſt dici ſol ſubtraxit ſuos radios: ſicut dicit beatus hieronymus vel deus non egit cum ſole ad irradiandum: et ſic erat deliquium in ſole qui nõ apparuit illuminatus: vel deus poterat facere ꝙ luna miraculoſe eſſet interpoſita inter ſolem et terrã: et ſic eſſet ſolum eclipſis in vna regione ſcilicet iudea q̃ interdũ vocat vniuerſa terra. ſic̃ habetur. iij. reg. c. xviij. de helia. viuit dñs deus tuus ſi eſt gens aut regnũ vbi non miſerit me dñs meus querere te vbi intelligit de terra promiſſionis. Si dicatur beatus dionyſius ad policarpum dicit ꝙ ipſe in egypto illud deliquium deprehendit: ergo erat vniuerſale nec potes ibi ponere nubeculas cũ in egypto tales non contingant in qua non pluit ſaltẽ remote a mari. ¶ Reſpõdetur ſi erat vniuerſale (vt eſt pro-

babile propter auctoritatem beati dionyſii) hoc de
liquium a ſola luna cauſari non poterat quia licet
lune eclipſis ſit vniuerſalis ſolis tamen eſt particu=
laris et in vno ſolo orizonte nō omnibus eque cito
apparens: oportet dicere deus non concurrebat ad
productionem radiorum ſolis in vna regione. Si
dicas ex iſto deſtruo modum beati dionyſii dicētis
lunam motam ab oriente occidentem verſus ad oc
cultandum lumen ſolis cum ſole nō irradiante non
eſt opus cauſa extrinſeca ad impediendum lumen
ſolis cum nullum erat: nego conſequentiam ꝛ luna
et ſol compaſſi ſunt morti chriſti ſicut dicit beatus
hieronymus: et ſic congruū erat ꝙ luna delata ad
coniunctionem ſolis cauſaret vmbram naturaliter
et ſol exiſtens ſupra lunam ſuum lumē producit ad
lunam vſqꝫ q̄ impediebat exiſtentes im vmbra lu=
ne habere lumen et deus non cōcurrebat cum ſo=
le ad producendum lumen extra illam vmbram ab
hora ſexta ad nonam vſqꝫ. Fortaſſe dicis quid opꝰ
erat tali motu miraculoſo i luna cum venus ꝛ mer
curius poſſunt ſolem eclipſare et non conſtat an al
teruter illorum planetarū ſolis iubar impediebat:
hoc non valet: ille due planete nō poſſunt illud cau
ſare eſto ꝙ fuiſſet coniunctio vnius vel vtriuſqꝫ cū
ſole: ſed de hoc in ſecundo ſentētiaꝝ ꝛ de modo lu=
minarium et eorum deliquiis in operibus ſex die=
rum: ſufficit nobis pro noſtro argumento deliquiū
ſolis a luna cum erat ſupermūdana non improbat
noſtrum propoſitum et ꝙ non erat neomenia natu=
iij. argū. ralis. ¶ Tertio arguitur ſi chriſtus paſſus fuiſſet
decima quinta luna ſequitur ꝙ res nō proprie reſ=
ponderet figure hoc eſt inconueniens in propoſito
igitur: patet conſequentia: comeſtio agni paſchalis
ſignificabat paſſionem chriſti: ſed agnus paſcha=
lis comedebatur decima quarta luna: ergo illo tem
pore chriſtus pati debebat: ſed in die precedēti chri
ſtus cenauit cum diſcipulis igitur. ¶ Reſpondent
Rñō ad tertium. noſtri doctores et patres figura debet reſpondere
rei hoc eſt verum fuit decima quarta luna chriſtus
oblatus iudeis ꝛ venditus a diſcipulo ꝛ paſſio eius
tunc incepit emiſit ſanguineos ſudores in orto bru
genſi ſuper hoc non contentus non pōderatam re=
plicam dirigit ecce ſua verba non videtur ratiōi cō
ſonum ꝙ remigiꝰ ꝛ alii doctores dicunt ꝙ chriſtus
fuit ligatus ꝛ intentus in decima quarta in veſpe=
ris et tunc inceperunt paſſiōis exordia: nam immo
latio chriſti propria non fuit niſi in ara crucis vt cō
munis doctrina eccleſie teſtatur. miror quō dicat
communis doctrina eccleſie teſtat̄ cuꝫ doctrina ec
cleſie nichil aliud eſt niſi doctrina doctorum ipſi
ſunt eccleſia in hoc negocio in ſatis propria accep=
tione. ¶ Vlterius argumentatur brugenſis: ſexta
feria in qua chriſtus paſſus eſt non fuit celebris: er=
go non erat decima quinta luna menſis primi: con=
ſequentia claret intelligenti: aſſumptū probat: mul
ta fecerunt iudei in illo die / puta in ſexta feria que
non licuit facere in decima quinta luna: patet: accu=
ſare flagellare teſtes preſentare examinare ſenten
tiam diffinitiuam ferre. Reſpondetur antecedens
eſt falſum et negatum ab omnibus noſtris doctori
bus: ꝛ quando probat antecedens iuſtificando pha
riſeos et doctores legis multa fecerunt que non li=
cuit facere in feſto ego hoc concedo ꝛ addo multa
fecerunt que non licuit facere in feria alia cōmuni
circa chriſtum vt conſtat flagellare et occidere in=
nocentem ꝙ nullo die hoc poterant facere licite ſi
defecerunt in principali nimirū ꝙ in aduenticio de
linquerent. Sed forte dubitas adhuc quomodo au
debant hoc facere expreſſe contra preceptum legis
cum ibi erant pharifei ſaducei eſſei ꝛ promiſcuum
vulgus ſine numero. ¶ Reſpondeo colorabant
tranſgreſſionem legis per legem ſophiſtice proce=
debant: quis poteſt verum oſtendere habere colo=
rem falſi cum elencho ſophiſtico: dederunt populo
intelligere ꝙ chriſtus erat peruerſor legis ꝛ niſi ſta
tim fuiſſet eneruatus locum et gentem amitterent
ꝛ ſic habita oportunitate quā citius in eum manus
iniecerunt iuſtificantes ſe per legem ſi fuiſſet alius
caſus vt de barbara vel alio nō ſic feciſſent in feſto
ſed propter odium quod in chriſtum conceperunt
nulli diei pepercerunt. ¶ Quarto et finaliter argu iiij. ar.
mentor: a die paſche iudei numerabant ſeptem eb=
domadas plenas et ſtatim poſt illas quinquageſi=
mo die erat feſtum cenophegie ſiue feſtum penthe=
coſtes ſed dies feſtus paſche fuit ſexta feria q꜠ tunc
decima quinta luna vt dictum eſt: ergo poſt ad ſe=
ptem ebdomadas debebat eſſe feſtū penthecoſtes
et ſi ſic: ergo penthecoſte erat in ſexta feria vt patet
numeranti. Dicitur ꝙ iudei non deberent numera= Reſpōſiō
re a primo die azimorum ſed a die ſabbati qui inci= ad quartū
debat in illa ſolennitate. vt patet leuitici. xxiij. nos
numeramus a noſtro paſchate quando chriſtus trā
ſiuit a morte ad vitam ſcilicet a die dn̄ica et com=
putamus quinquaginta dies ab illo et eſt feſtum pē
thecoſtes. Non tamen nego quin greci conficiunt
in pane fermentato eſt eiuſdem ſpeciei cum tritico
et ſenſibile ſignum nichil obſtat. hoc etiam conce=
dit beatus anſelmus in ſuo libello de fermento ꝛ a=
zima: primo quando incepit eſſe diſceptatio de ob=
ſeruatione legaliū propter errorem ebionitarū di=
cētium neceſſarium eſſe chriſtianos iudaiſare ꝛ ſer=
uare legalia eccleſia confecit in fermentato ſepul=
to illo errore cōuertit ſe eccleſia latina ad conficien
dum in azimo pane ſicut chriſtus fecit et chriſtiani
vſqꝫ ad errorem ebionitarum greci manſerunt per
tinaces conſecrantes in fermentato. ¶ Dubitatur
an greci in hoc ſunt heretici vel male agunt. ¶ Re
ſpondeo multum refert dicere male agunt vel ſunt
heretici. Si dicant tres primos euangeliſtas erra=
re ſicut ſupra allegatum eſt ex gloſa ordinaria ſunt
peſſimi heretici et inſenſati. Si nō dicant illud ſed
honeſte exponunt euangeliſtas omnes quatuor q̄
conueniunt erant docti ab eodem magiſtro id ē ab
eodem ſpū ſctō ꝛ eque vere ſcripſerunt lꝫ vnus in=
terdū dicat aliqd qd nō erat dictū ab alio tunc res
non eſt ita certa. Si dicant chriſtū comediſſe decīa
tertia luna agnū paſchalē et neceſſarium fore com=
municare in pane fermētato non longe diſtant ab

hereſi. Si dicant ſe conſecrare et nos in azimo ſed volũt ſeruare eorum cõſuetudinem quaƷ habẽt ab eorum patribus nec volũt recipere ꝑcepta romane eccl'e adhuc cõſtat ꝙ male agunt nec auderem eos excuſare omnino ab hereſi ſaltem ſũt ſciſmatici ⁊ tunicam inconſutilem chriſti partiũtur quem integrã ſeruarunt gẽtiles: nec eſt idem de vxoribus ꝑſbiterorum / quia eccleſia romana non intẽdebat eos ad hoc obligare vt nobiſcum cõueniant. Etiam forte male faciunt ꝑſbiteri grecorum nolẽtes ſeruare vitam celibem ſicut noſtri ꝑſbiteri: ſi eccleſia nõ eos intẽdit obligare ad cõſecrandum in azimo: iam in hoc non peccant conſecrantes in fermẽtato. an cõſuetudo excuſat dicetur in vna queſtiõe ad partem. Delirant inſuper greci dantes ſuis paruulis corpus dñi. ⁊ ſicut diximus de grecis ſic dicẽdum eſt de bohemis ⁊ taboritanis de communicatiõe ſub vtraqƷ ſpecie ſi behemi dicãt prout aſſeritur eſt de fide laicum debere communicare ſub vtraqƷ ſpẽ iam ſunt heretici nõ eſt minus hereſis dicere aliq̃d quod nõ eſt de fide eẽ de fide ꝙ̃ negare aliq̃d de fide eẽ de fide. ſi nolũt parere rõane eccl'e prohibẽti cõmunicare ſub vtraqƷ ſpẽ iam ſunt ſciſmatici ⁊ parum ab hereſi vł nichil diſtãtes / in materia de cõſuetudie oſtẽdetur ꝙ nõ excuſantur ꝑ hoc. Etiam ſuppoſito ꝙ dicãt eẽ ius poſitiuum humanum quod tamẽ non fecit ſꝫ eẽ de neceſſitate ſalutis. Et ſi dicas iohã. vj. habetur: amẽ amẽ dico vobis niſi mãducaueritis carnẽ filii hominis ⁊ biberitis eius ſanguinẽ nõ habebitis vitam in vobis. Rñdetur qui capit ſub vna ſpẽ ſcilicꝫ panis ſanguinẽ bibit cõcomitãter ⁊ hoc ſufficit: ẽt illud capitulum itelligitur de aſſumptiõe ſpirituali. Iſtud patꝫ ꝙ cape ſub ſpẽbus ſanguinis nõ eſt de ꝑcepto chriſti ꝑ vnam cõditionalẽ quam ponit ſaluator iohã. vj. inquiẽs. Si quis mãducauerit ex hoc pane viuet ieternum. hic de ſpẽbus vini vel aſſumptiõe ſanguinis nõ eſt mentio. Itẽ licꝫ legatur ꝙ apoſtoli cõicarũt ſub ſpẽbus panis nũq̃ legiť ꝙ ſub ſpẽbus vini cõmunicarũt alios vnde actuum ſcdo dicitur de cõuerſis ad fidem ꝑ apoſtolos: erant autẽ ꝑdurantes vnanimiter in templo ⁊ frangẽtes circa domos panem: gloſa interli. id ẽ ſcrm. illud erat diffinitum conſtãtie ꝙ nõ eſt de neceſſitate ſalutis cõmunicare ſub vtraqƷ ſpẽ ⁊ vetitum laicis ſub ſpẽbus vini cõmunicare. Itẽ ſi fuiſſet de neceſſitate ſalutis dãnabis ſanctos patres a mille ãnis qui nõ cõicarunt nec docuerũt alios ſub vtraqƷ ſpẽ cõmunicare. aliqua circa hoc ſacramentum ſicut circa alia ſunt indiſpẽſabilia ſaltem ab homine vt miniſter ſit preſbiter materia ſit panis triticeus vel vinum azimus vel fermẽtatus. chriſtus in cena ſub vtraqƷ ſpecie miniſtrauit apoſtolis ſuũ corpus qui ẽt erant ſacerdotes / ſed ꝙ hoc vniuerſaliter fuerit obſeruatum poſtea ab apoſtolis vł eorum ſucceſſoribus non legitur: licꝫ apoſtolus vt patet per glo. prime corinth. xj. hoc obſeruauit ⁊ fertur ꝙ corinthĩ adhuc hoc obſeruant. Idem patet iohannis ſexto per poſtillatorem. non debemus in omnibus imitari chriſtum in factis vel apoſtolum patet de ieiunio quadraginta dierum chriſti nichil comedendo: de virginitate dedit corpus ſuum poſt cenam. ⁊ apoſtolus dicit ad thimo. ij. oportet epiſcopum eſſe vnius vxoris virum: eccleſia inhibuit cõmunicare ſub vtraqƷ ſpecie magnum vinum nõ ſuffeciſſet magne parochie opus fuiſſet magno vino pro eccl'ia ſancti egidii edimburgi in partibꝰ ſeptẽtrionalibus non eſt copia vini nec fuiſſet conſeruatum bene quin ad acetum tetẽdiſſet vel aliq̃ animalia fuiſſent genita in nauſiam capientium ⁊ quomodo fuiſſet delatum a beruito ad glegornum: interdum in quadruplo remotius: patet in dimbaro adheſiſſet barbis hominũ: ⁊ per conſequẽs rationabiliter eſt vetitum illa nõ contingebãt in primitiua eccleſia vbi homines erant diſcretiores caritas maior et pauciores: aliqua expediunt pro vno tempore que pro alio nocent. de tempore non habemus niſi nunc quarto phiſicorum.

¶ Diſtinctionis decime tertie queſtio ſecunda.

Queritur de modo celebrandi. ¶ Reſpondetur multa de modo celebrandi tanguntur. de cõſecra. diſt. prima. ſicut nullus niſi ſacerdos poteſt conſecrare / ita nõ debet eẽ celebratio niſi in locis conſecratis niſi ſumma coegerit neceſſitas. patet in capitulo ſicut non alii. iſta neceſſitas exponitur in c. concedimus. ibi dicitur in concilio tribarienſi ſi eccleſie fuerit deſtructe incendio in capellis permittitur cõſecrare quouſqƷ eccleſie reſartiantur etiam in itinere ſi eccleſia defuerit ſub diuo licet celebrare dũmodo tabula altaris conſecrata cetera ſacra miſteria ad illud officium pertinentia affuerint: ⁊ illud permittitur ſecũdum legẽ communem: nõ videtur idem in naui que eſt in mari ꝙ̃tocunqƷ tẽpore dummodo non pꝫ acceſſus ad terram tales excuſantur ab auditione miſſe eſſet periculuꝫ effuſionis ſanguinis chriſti: vbi caueretur ab illo periculo poteſt celebrari. dixi dummodo nõ patet acceſſus ad terram ob piratas et tales qui nõ excuſantur a ſanctificatiõe diei dñice de audiẽda miſſa niſi quando habent rationabilem cauſam ibi manendi. fortaſſe deſcendẽdo in terram eſſent iniq̃ perempti ſufficit etiam facultas epiſcopi pꝫ in c. miſſarum: corporale debet eſſe in puro lineo vel lintheo ab epiſcopo conſecrato et non in ſerico vel alio pãno: patet in ca. conſulto oim. hoc ſigt ſindonẽ mundam qua chriſtus inuolutus eſt in ſepulchro. Calix ſit de auro / argento / vel ſtanno: ẽs ⁊ auricalcum eruginem faciunt et vomitum cauſant. ca. vt calix. q̃re nec lignum nec vitrum nec alia materia ab illis tribus enumeratis eſt ſufficiens licet in capite hoc dicatur duo debent intereſſe celebrationi quia dicitur dñs vobiſcum / ⁊ orate pro me: conſuetudo iuris poſitiui humani optima interpres hoc euacuauit: altare debet eſſe de lapide. ca. altaria. ſine ſacris veſtibus non debet celebrari. ca. veſtimenta. ſpecialiter ſine manipulo et ſtola. non debet celebrari ſine luce aliqua ꝑpterea ſacerdos fuit priuatꝰ beneficio. de

Reſpõſio ad q̃ſtioñ

celebratione miſſarũ cap̄.vltimo.euchariſtia debet ſeruari in loco mũdo et honeſto firmiter clauſo cũ lãpade vel cera illuminata.q̄ ſequitur me non ambulat in tenebris ſed habebit lumẽ vite Johã.viij. ¶ Preterea aduerte iacobus frater dñi modũ celebrationis prim⁹ inſtituit de conſecratione.d.j.c. iacobus.propter caſualem infirmitatem ſuperuenientem preſbiter finire non valens alter vbi finiuit perficiat.vij.q.ij.nichil de tempore ruri vbi nõ habetur horologiũ ſufficit celebrare hora duodecima et ob deuotionẽ perſone magne audientis vel celebrantis etiã quando dubitaretur an finiet ante duodecimã. ¶ Sed probas q̄ ſtola non debet eſſe conſecrata: ſit pẽtepedalis et vna pedalitas vetuſtate cõſumitur poteſt reſarciri et tota erit benedicta.patet de cõſecratione eccleſie.c.q̄ in dubiis .iũcta gloſa.ſicut de oleo non benedicto et aqua non benedicta addita benedicte quo facto tota ſtola eſt adhuc benedicta remoueatur alia pedalitas b ꝛ addatur alia loco eius per lapſũ temporis et ſic gradati vſq̄ ad c.incluſiue.tunc ſic in fine non eſt opus q̄ hec ſtola conſacretur: ergo male dictum eſt nulla pedalitas huius ſtole fuit conſecrata a preſule quia nũq̄ illam vidit vel nunq̄ habuit partem vicinam huius ſtole ad decem leucas hoc ſupponamus.

Reſpondetur ſi ſimul et ſemel maior pars ſtole vetuſtate conſumitur tota eſſet bñdicenda/ſed vbi eſt magna intercapedo tẽporis ,put ſupponitur ĩ ablatione partium tota eſt ſufficienter conſecrata vt in aluuione eſt ſic eadem identitate morali identitatis licet nõ idẽtitate phiſica cũ ſola bñdicta ab ep̄o et hoc ſufficit cum partes ſuccedant in ſimili ſitu ꝛ figura et ſemper reputabatur eadem vt in correctione nauis ſenſim hoc menſe reparando vnũ aſſerẽ in alio menſe aliũ et ſic ſucceſſiue quo ad null⁹ aſſer relinquatur in tota naui illud patet.vij.q.j.de miq̄.xvj.diſtin.cap̄.habeo.et ad longũ.ff.de iudiciis.l.proponebatur et de ſeruituti.ruſ.predi.l.ſeruitutes.§.Si ſublatum. ¶ Potes applicare difficultates in conſecratione quas habes ſub aliis terminis in de baptiſmo vt ego volo conſecrare hanc hoſtiam ſi nullus alius eam conſecrat et non aliter ſortes habet idem propoſitum vel vult cathegorice conſecrare vel demonſtrando quattuor hoſtias ſortes vult conſecrare illas duas quas plato nõ cõſecrat et econuerſo plato vult conſecrare duas hoſtias quas ſortes non conſecrat. Si aĩa preſbiteri ponatur in corpore laici an poteſt conſecrare ſicut ſuperius diximus de aĩa xp̄iani in corpore agareni ſi anima vnius preſbiteri ponatur ĩ corpore alteri⁹ preſbiteri ꝛ contra an quilibet eorum eſt preſbiter: ſic. Contra null⁹ iſtoꝝ fuit conſecratus vel factus preſbiter ab aliquo epiſcopo nec ab epiſcopo accepit ordines et hoc eſt verum videtur tñ ſufficere ad conſecrandũ cũ caracter ſacerdotalis indelebilis manet in anima non alias dicim⁹ p̄ſbiterum reſuſcitatum eſſe preſbiterum et religioſum vel vxorẽ reſuſcitatam non eſſe aſtringendam adherere viro vel reintrare religionem.dicis tunc ſi anima vnius preſbiteri ponatur in mille corporibus mille erunt preſbiteri diſtincti realiter quod concedimus pone animã preſbiteri in corpus laici: et cõtra.ſint quinq̄ hoſtie due ſignate littera a/due littera b/tertia ſig̃ta et littera b et a/ſortes vult cõſecrare ſignatas littera a plato lr̃a b/quita conſecratur ab vtroq̄ ꝛ ſic tres ab vno preſbitero et tres ab alio q̄ realiter diſtinguntur hoc non eſt mirum cum eſt vna cõicans ſortes vult conſecrare partẽ hoſtie iuxta ſe vſq̄ ad a lineam plato aliam medietatem vſq̄ ad a lieam: a linea panis non eſt conſecrata pono lineã nõ diſtingui a ſubſtantia qualitate vel q̄ntitate cõtinua.ceterum dicis volo conſecrare quãlibet partem hoſtie non terminatam ad a punctum vel ad pedem calicis vel quelibet eſt conſecrata et hoc eſt contra ei⁹ intentionem: ſi aliqua non eſt conſecrata ſub q̃ non eſt corpus chriſti ſignet illa eſt diuiſibilis: ergo vna pars illius non tangit pedem calicis et illa eſt conſecrata et per conſequens ibi eſt corpus chriſti.dicis nulla pars eſt conſecrata demonſtrando q̄tãlibet partem paruam prope me reliqua pars tangit pedem calicis vel a punctũ ratione partis ei⁹: ergo ſub nulla tali parte erit corpus chriſti ex caſu et q̄ implicat dare maximam partem hoſtie non potes ſignare ad tuam imaginationem partem non conſecratem a conſecrata. Pro ſolutione vt res ſit lucidior ſit hoſtia quadrata vel quadrangularis partibus minoribus terminatis ad pedẽ calicis ponuntur propoſitiones que prima frõte alicui apparerent poſtea loquemur ſicut putamus ad queſtionẽ Prima quelibet pars huius non terminata ad pedem calicis eſt conſecrata ſm ſe et q̄ölibet ſui. Secunda propoſitio cuiuſlibet partis aliqua ps hui⁹ quadranguli eſt cõſecrata.pꝫ.ſi eſſet inſtantia eſſet in parte terminata ad pedem calicis et hoc non q̄ quacũq̄ parua parte data prope calicem aliqua ps illius eſt ꝯſecrata.pꝫ de remotiori medietate tertia vel quarta a calice. Tertia propoſitio q̄libet ps ꝓportionalis hoſtie ſm illam diuiſionem eſt cõſecrata.patet.quacũq̄ data illa diſtat a calice ꝛ aliq̄d panis mediat: dixi ſecũdũ illaꝫ diuiſionem q̄ ſi oppoſito⁹ caperes partes proportionales nõ q̄libet eſſet conſecrata ſcd̃m q̄ölibet ſui ſaltem ſi eſſet ſermo q̄ ad conſecrationem totius ſufficit q̄ maior pars cõſecretur iam q̄libet pars illius hoſtie eſſet conſecrata. Quarta propoſitio deus non videt maximã partem illius hoſtie conſecratam ſcd̃m ſe ꝛ q̄ölibet ſui patet.nulla talis eſt nec dari poteſt. Quita propoſitio non omnes partes illius hoſtie ſunt conſecrate qualiſcũq̄ ſit partitio in partibus proportionalib⁹ incipiendo a calice vel ab oppoſito.patet.tunc hoſtia eſſet complete cõſecrata cõtra ipoteſim. Sexta propoſitio corpus chriſti eſt p̄ſens calici.patet.bñ ſequitur in infinitum propinque calici eſt aliqua pars proportionalis iſtius hoſtie capiẽdo minores prope calicem et qualibet harũ partium corp⁹ xp̄i eſt vicini⁹: ergo infinitũ propinque eſt corp⁹ chriſti calici et per conſequens non diſtat ab illo. Sed contra iſta argumẽtor caſus implicat ergo non eſt ad-

mittendus: antecedens patet vel remanet aliquis
panis non conſecrandus vel nullus ſi ſm: cõtra iſte
non intendit conſecrare totum panem: ergo aliqͦs
panis manet conſecrand⁹ ꝙ ſi concedas vel ille pa
nis eſt diuiſibilis vel non: ſcḋm nõ eſt dicendũ tũc
panis cõponitur ex indiuiſibilibus ſi primum iam
non conſecrauit quẽlibet panẽ nõ terminatũ ad pe=
dem calicis cũ medietates remotior illi⁹ panis nõ
tangit pedem calicis / relinquitur ꝙ illa intentio nõ
ſufficit pro conſecratione vt ponebatur in caſu ꝙ
concedimus.

Diſtinctionis decime quarte queſtio pͥma.

Notabile Circa iſtam decimã quartã diſtinctionem
queritur primo an peccati poſt baptiſma
commiſſi neceſſaria ſit penitentia. In hac
queſtione pͥmo duo termini declarabuntur poſtea
reſpondebitur per cõcluſiones ad queſtionem que
impugnabuntur vt veritas magis eluceſcat et ſol=
uentur: in ſecũdo ſententiarũ diffinit peccatũ pro=
pterea tangam diuiſiones in quibus doctores hic
inſiſtunt. Peccatum et reatus peccati aliqͩ di=
ſcriminis habent ſed de reatu pcti hic eſt principa=
lis ſermo quid remanet in peccatore omi actu pec=
cati ceſſante pariter et habitu ꝙ facile contingit ta=
lis eſt coram deo peccator et ſi decideret ſic dormiẽ
do dãnaretur. Aliquibus dicentibus ꝙ remanet re
ſpectus extrinſecus adueniens in peccatore. Aliis
opinantibus ꝙ ſolum manet reſpect⁹ rationis cau
ſatus per actum voluntatis dei volentis iſtum or=
dinari ad penam qꝛ ipſum offendit. Sꝫ qꝛ non po=
no huiuſmodi reſpectus dicit̃ ꝙ reatus peccati po
teſt capi intranſitiue et tunc eſt peccatum quo ho=
mo eſt reus. Aliomõ capitur tranſitiue et tunc ſup
ponit pro homine vel anima ita ꝙ poſtꝗ̃ ſortes cõ
miſit vnum mortale peccatum et adhuc non dete=
ſtatus eſt in forma vel in valore / et null⁹ actus vel
habitus eſt in eo tunc eſt reatus peccati hoc eſt di=
ctu eſt reus peccati perpetrati / ſed reatus peccati
non abſolute ſupponit pro homie vel anima ſꝫ cõ=
notatiue connotando ꝙ fecerunt aliquid contra le
gem dei vel omiſerunt aliquid quod facere tenebã
tur et non deteſtati ſunt formaliter vel virtualiter:
multa concreta verificantur de rebus et non pro=
pter aliquam rem inherentem eis neqꝫ res: de⁹ di=
ligit vnum paruulum ticiũ. titius eſt dilectus tamẽ
non eſt dilectio in ticio nec i deo dilectio dei eſt de⁹
Duplex eſt reatus peccati ſcꝫ culpe et pene in=
terdum homo eſt reus reatu peccati et reatu pene
et ille reatus eſt met homo re⁹ / ex quo ſequitur ta=
les propoſitiones ſunt vere ſi inferantur reat⁹ pec
cati erit in celo qꝛ hic homo erit in celo hic homo
eſt vel erit reatus culpe: ergo reatus culpe erit i ce=
lo de lege iam poſita et hoc non eſt aliud dicere ꝗ̃
hic homo peccati reus erit in celo et hoc eſt verum
ſed illa non eſt concedẽda reatus peccati eſt in celo
oportet tollere terminũ connotatiuum ponendo il
lum ineſſe: reat⁹ culpe actualis fuit anteꝗ̃ erat rea
tus culpe actualis i forte qꝛ ſortes fuit anteꝗ̃ eſſet
reatus culpe actualis. dico actualis non prius erat
ſortes ꝗ̃ erat reatus culpe originalis quo fit multi
doctores ſe inuolentes tenebroſe loquũtur de ma=
cula peccati: actu peccati tranſeunte interdũ rema
net habitus nõnũꝗ̃ ille extingitur cũ actu tunc nul
la qualitas poſitiua vel pͥuatiua relatio extrinſec⁹
vel intrinſec⁹ adueniẽs manet in peccatore / nõ op
neris peccatum animam maculare more aliquoꝝ
ſicut atramentum papirũ relinquendo veſtigium
aliquod in ea aliud ab habitu in nonnullis peccatis
in corpore generantur mali humores homines ici=
tantes ad malũ vt in ebrietate exceſſiuo cibo ⁊ forte
in peccatis carnis peccatum quod non ſtatim eluit
ſuo põdere ad aliud trahit hoc eſt relinquit malos
habitus in anima et carnem incitantes ad malum.
Secundus terminus eſt penitentia ille termin⁹
penitẽtia biphariam accipitur: vnomõ vt eſt nomẽ
virtutis: aliomõ vt eſt nomen ſacramenti et multũ
intereſt vt eſt ſacramẽtum eſt ſignũ ſenſibile vt que
ſtione ſequenti dicetur vt eſt virt⁹ eſt qualitas mẽ
tis interdũ tamen late accipitur pro omni pena vo
luntarie pro peccato vel peccatis aſſumpta. Dif
finitur penitentia a beato ambroſio i quodẽ ſermo
ne quadrageſime. Penitẽtia eſt preterita mala plã
gere et plangenda iterum non cõmittere hoc eſt do
lere de perpetratis et habere propoſitum non pec=
candi deteſtari peccatum ipſum odiendo qꝛ dicit̃
offenſiuum velle accipere penã ſine murmure gau
dere de pena aſſumpta propter deuꝫ iſti ſunt actus
penitentie virtutis et habitus ex eis geniti ſunt pe=
nitentia virtus / virtus conuenit et actui et habitui
ſꝫ citi⁹ actui quo ad mereri et demereri. j. ethi. viij
atqꝫ vt in olimpia non ii qui ſunt elegantiſſimi for=
ma preſtantiſſimiqꝫ robore ſed ii qui decertãt coro
nis efficiuntur ſed quo ad denominationem habi=
tui propter ſtabilitatem conuenit triſticia dolor ꝗ
ſunt paſſiones ſequẽtes huiuſcemodi deteſtatiões
ſunt penitentia. Similiter peregrinatio / ieiunium /
elemoſina et huiuſmodi operationes exteriores la
te capiendo. et ſicut peccatum conſiſtit in actu vo=
luntatis: ita deteſtatio peccati eſt propͥiſſim⁹ actus
penitẽtie vĩdicare peccatum cõmiſſum triſticia et
dolor in parte ſenſitiua deteſtationem ſequuntur.
proprie contritio eſt nolle peccaſſe hoc eſt diſplicet
michi peccaſſe et non peccabo dͥ gratia in poſterũ
cui quadrat diffinitio beati ambroſii. homo poteſt
multiphariam deteſtari peccatum: vnomõ qꝛ ledit
naturam tantum vel ſolum formidine pene: terti⁹
qꝛ eſt dei offenſiuum et ſolum tertiũ valet contritio
ꝗ eſt penitentia in ſua ratione dicit diſplicentiã de
peccatis qꝛ contra honorem dei cum propoſito cõ
fitendi et abſtinendi a peccato in poſteꝝ de diſplicẽ
tia voluntatis loquor hoc eſt clare dicere iſte termi
nus contritio vel actus penitentie virtutis oĩa hec
connotat non requiritur ꝙ omnia fiãt per eundem
actum ſufficit per varios ad hoc ꝙ quis dicat con=
tritus dolor partis ſenſitiue non ꝑtinet eſſentialiter
et intrinſece ad cõtritionem ſed quãdoqꝫ cõcomi=

tatur in quātū ex diſplicentia voluntatis ſequitur
aliqua paſſio in virtute ſenſitiua ob ꝯnexionē inter
vires ſuperiores et inferiores. ¶Penitentia poteſt
capi collectiue et diuiſiue ſicut iſte terminꝰ logica.
¶Ex illa acceptione infero propoſitiones. Pri=
ma eſt multe penitētie ſpecie diſtinguntur hoc eſt
multi actus vel habitus quoꝝ quilibet eſt peniten=
tia ſpecie diſtinguntur. probatur. Actꝰ diſtinguntᷣ
per obiecta ſcḋo de anima et regula vniuerſalis eſt
q̄ſicūꝗ obiecta ſpecie diſtinguntᷣ actus ſpecie diſti=
guntur: ſed nolitio qua nolo peccatum eſſe propter
deū ſpecie diſtinguitur a nolitione qua nolo pecca
tum eſſe. Illud patet eodē actu poſſum diligere me=
dium et finem et medium propter finem ex prima
diſtīctiōe primi obiectum illius actus eſt medium
et finis puta deus et peccatum alterius ſolum pec=
catum. ¶Ex iſta propoſitione ſequitur ꝙ odium
peccati eſt dilectio dei: hoc patet eodem actu vt di
cit prima propoſitio odio peccatū et diligo deum:
ergo illo actu demonſtrato hec eſt vera hic actꝰ eſt
odium qꝛ bene ſequitᷣ eſt odiū peccati ergo eſt odiū
eodēmō concluditᷣ ꝙ eſt dilectio. ¶Ex illa regula
vniuerſaliter in prima propoſitione ſequitᷣ ꝙ dete=
ſtatio ſuperbie et auaricie ſpecie diſtinguntur ⁊ ſic
in multis aliis eodēmō in habitibꝰ qꝛ vtrobiꝗ q̄ta
eſt diſtinctio in actibus tanta eſt in habitibꝰ natura
liter genitis. ¶Tertio ſequitur ꝙ frequenter peni
tens gaudet et triſtatur. hoc patet triſtatur de pec=
cato perpetrato et gaudet de illa triſticia ad illud
non ſequitur ꝙ qualitates contrarie ſunt in eodem
qꝛ non ꝯtrariantur niſi eſſent reſpectu eiuſdem quēad
modum non eſt hic: poſſum naturaliter diligere ſoꝛ
tem et ſimul odire platonem quinmo poſſum dili=
gere ⁊ odire eundē ſiᷣ ſed multū intenſꝰ doloꝛ triſti
ciam extinguit quecūꝗ obiectoꝝ ⁊ econuerſo. vij.
ethicoꝛum. ¶Quarto ſequitur licet triſticia natu=
raliter ſequatur nolitionem alicuius diſconuenien=
tis tamen voluntas poteſt impedire crebro ne fiat:
hoc patet: qꝛ ex nolitione alicuius diſconuenientis
naturaliter cauſatur triſticia voluntas poteſt impe
dire illam nolitionem non apprehendendo diuer=
tendo ſe ad aliud. ¶Pono concluſiones reſponſi=
Prima ꝯcluſio. uas. ¶Prima eſt nulla penitentia eſt neceſſaria ad
delendum peccatum. probatᷣ. nec hec nec illa et ſic
de aliis qꝛ deus de potentia abſoluta poteſt dimit=
tere peccatum ſine penitentia non alligat ſuam vir=
Scḋa ꝯ°. tutem ſacramentis. ¶Secunda concluſio de po=
tentia dei ordinata nulla penitētia eſt neceſſaria ad
delendum peccatum poſt baptiſma cōmiſſum. pa=
tet. nec iſta nec illa ⁊ ſic de ſingulis: ergo nulla. Foꝛ
taſſe dicis ſingulares negatiue nō inferūt vniuerſa
lem vt clare patet arguendo ex oppoſito conſequē
tis ad oppoſitum antecedentis puta ab indeffinita af
firmatiua ad diſiunctiuam cōpoſitā ex ſingulari=
bus hoc non impedit propoſitū pone conſtantiam
et tunc currit probatio. quelibet ſingularis eſt vera
quod patet da deteſtationē in aliquo gradu ad huc
me dictas illius gradus ſufficit ad dimittēdū illud
peccatum vt infra queſtione ſequentᷣ dicetᷣ. Item
per ieiunium poteſt deleri vel per elemoſinam ⁊ ſic
de multis aliis penitētiis propter peccatum ſuper
bie perpetratum poſſum velle ieiunare in vltionem
illius peccati vel peregrinari licet proprius oꝛare.
¶Tertia concluſio non ad delendum peccatū re= Tertia cō
quiritur penitentia hec propoſitio non eſt eadē cū cluſio.
prima apud multos eo ꝙ aſſerunt ꝙ eſt diſtributio
oppoſita ſuppoſitioni confuſe tantum in hac/in ſe=
cunda propoſitione oppoſita ſuppoſitioni determi
nate propterea concedūt ad equitandū requiritur
equus et nullus equus requiritur ad equitandū. ꝓ
batur concluſio ille equiualent ad equitandū requi
ritur equus et equus requiritur ad equitandū. er=
go ſue contradictoꝛie equiualēt iſta conſequētia eſt
infallibilis: alioquin protinus dabis contradicto=
ria vera vel falſa. aſſumptum patet: vnū extremum
iſtius ad equitandū requiritur equus nō ſupponit
puta ens requiſitum ad equitādū. ſi dicas pro quo
libet equo iam vtraꝗ eſt vera et non dabis vnam
veram altera exiſtente falſa ſi formetur idē eſt in ꝓ
poſito. Teneo ꝙ equiualent tertia et ſecunda con=
cluſiones quēadmodū ille equus requiritur ad eq̄=
tandū et ad equitandum requiritur equus ⁊ vtraꝗ
poteſt defendi falſa/ſed talis conditionalis eſt ve=
ra. neceſſe eſt ſi quis equitet habere equū clarꝰ eſt
propoſitiones illas ſaluando eas ſic reducere vt ne
ceſſe cadat in totam conditionalē nec opoꝛtet aſcen
dere nec deſcendere ibidem nec ī cōſequētiis. ſecꝰ
eſt de copulatiuis ⁊ diſiunctiuis: non ſequitur ſi ho
mo currit aīal currit: ergo ſi homo currit iſtud aīal
currit: antecedens eſt neceſſarium et conſequēs im
poſſibile animal ſtat ibi determinate niſi fingamus
peculiarem modū aſcendendi et deſcendendi ī con
ſequētiis in quo nunc non inſiſtendum eſt. ¶Tūc
pono quartam concluſionem. hec non eſt neceſſaria Quarta ꝯcluſio.
ſi ſoꝛtes qui eſt in peccato debet habere ſalutē opꝰ
eſt penitētia. patet. ſtat ꝙ ſoꝛtes ſit in decem pecca
tis moꝛtalibus et non doleat de eis tamen ſaluetur
patet. poſito ꝙ repente vocetur corā tiranno ꝙ ne=
get nomē chriſti vel occidetur ſtat intrepidus ſicut
beatus laurentius aut vincentiꝰ vel ſi trepidꝰ non
vult negare nomen chriſti et occiditur talis eſt ve=
re martir et iniuriam facit martiri qui pro martire
oꝛat. extra de celebratione miſſarum. cum marte. ḡ
talis ſaluatur et non deteſtatur peccata ſua: ſic tirā
nus circunſtat cū minis ⁊ terroꝛibꝰ ꝙ non dabatur
ei facultas ea deteſtari talis ſi moꝛietur ſaluabitur.
Iſtud poteſt cōtingere alia via ſi ſoꝛtes fecit diligē
tiam quam potuit et aliqua ſuoꝝ peccatoꝝ ei non
occurrunt iam talis ſaluabitur tamen non deteſta=
tur eis peccata que perpetrauit ſaltem in particula
ri: ſed ſufficit in hoc caſu vniuerſalis deteſtatio.
¶Quinta concluſio arguitiua neceſſe eſt exiſtenti
in peccato moꝛtali ſpecialiter et de eodem conſcien Quīta ꝯ°.
tiam habenti vel habere debenti de potētia dei oꝛ=
dinata habere penitentiam foꝛmalē vel virtualem
Iſtud eſt verum de peccato actuali ſiue ante baptiſ
mum ſiue poſt: penitentia ſacramentum requiritur
poſt baptiſmum hoc eſt penitentia virtus requiritᷣ

de omni mortali facto ſiue ante baptiſma ſiue poſt
baptiſma/ſed non oportet confiteri peccata ſacer=
doti et pro eis ꝯ pere penitētiam niſi que feci poſt
baptiſma:vides voco penitentiam virtutem inter=
dum actum nūꝗ̄ habitū ad hoc ꝙ deleatur pec=
catum.probatur concluſio per illud Luce.xiij.niſi
penitentiam egeritis omnes ſimul pibitis.itē mar=
ci.i.penitemini ⁊ credite euangelio. et actuū.iij.pe
nitemini et conuertimini vt deleantur peccata vr̄a
et ratio eſt q: pena eſt reordinatiua culpe meli⁹ eſt
peccatorem non correctū eſſe in pena q̄ ſine pena
ne dedecus culpe ſit ſine decore iuſticie ſicut dedu=
cit Boetius.iiij.de conſolatione proſa.iiij.et non
intelligo ſolū de pena que eſt peccatum q: clarum
eſſet illud. ꝙ peccatū ſit pena.patet per illud aug.
v.confeſſionum/iuſſiſti dn̄e et ita eſt vt pena ſit ſibi
quiſꝗ̄ inordinat⁹ aīm⁹.dictum eſt in peccato mor=
tali q: originale deletur ſine penitentia et veniale
interdum.dicitur vel habere debenti propter igno=
rantiam vincibilem.dicitur virtualiter ſm aliquos
q: per feruentem dilectionem dei quā deus acce=
ptat ad deletionem peccati.ita ꝙ ſi homo tūc occi=
deretur ſaluaretur poſt q̄ talis diligit deum ſuper
omnia/ſed illud non plene intelligo:ſi dicas dimiſ=
ſa ſunt magdalene peccata multa qm̄ dilexit mul=
tum.Reſpondetur q: dilexit multū fleuit de pec=
catis multum et ſic dilectio dei erat cauſa contri=
tionis et contritio cauſa proxima deletionis pecca
torum vbi quis repente eſſet vocatus coram tiran=
no ad abnegandam fidem q̄ mauult pati mortē q̄
eam negare et non cogitat de peccatis ſuis ſꝫ ſtati
occiditur deteſtatio peccatorum in generali ſufficit
tali/et ſi ſit ita intentus circa cruciat⁹ et circa tiran
num ꝙ non deteſtatur in generali opinor talē vere
martirem et ſaluum talis habet penitentiam ꝟtua=
lem cū ſe et vitam amore dei dat paruum eſſꝫ ei i re
ſpectu cōfiteri et deteſtari ſua peccata pro deo.for=
taſſe dicis tunc poſt actum martirii ſi ob miracula
martir non occiditur tunc ipſe non reqritur ad am
pliorem deteſtationē et dico ſi talis ſoſpes euadat
et donetur priſtine libertati vel tempus ſufficiens
habeat tenetur ſua peccata confiteri eſto ꝙ peccata
coram deo deleta fuerint. inſuper pro modo illius
doctoris dicatur.quis poteſt eodem actu diligere
deum et odire peccatū.patet de actu quo ds̄ odit
peccatum propter deum vt dictum eſt.beat⁹ aug.
in libro de penitētia.Nemo ſue voluntatis arbiter
conſtitutus poteſt inchoare nouā vitam niſi peni=
teat eum veteris vite/aliomō ſic ille diligit deū ſu=
per omnia q̄ non vult aliquod diſplicabile deo ⁊ ex
conſequenti ſcit peccatum diſplicere.deo deteſtat
ipſum.ſi dicas nullum iſtorum eſſe ad ſuā mentem:
non eſt improbabile illud tenere in terminis/ſꝫ pro
me non pono aliam penitentiam virtualem niſi in
martirio quos penitet ob leſionē nature vt anthio=
cus.ij.machabeoꝝ.ix.Orabat ſceleſt⁹ dn̄m a quo
non eſſet miam conſecuturus non habent peniten=
tiam virtutem ſic de iuda et cain q̄ non habēt ſpem
venie non habent penitentiam cū termin⁹ peniten=
tia omnia illa preſupponit.de talibus dicitur: con=
tritio et infelicitas in viis eorū. ¶ Ex illa conclu=
ſione cum eius deductione ſequitur ꝙ ſine peniten
tia ſacramento deletur peccatum.pꝫ.ꝗcūꝗ̄ dete=
ſtatur quis ſua peccata propter deum iam ei dimit
tuntur.illud etiā patet ꝑ illud ezechielis.xviij.con
ſiderans et aduertens ſe ab omnibus iniquitatib⁹
ſuis quas operatus vita viuet ⁊ non morieť.paulo
poſt ſequitur cōuertimini ⁊ agite penitētiā ab oib⁹
iniquitatibus veſtris ⁊ non erit vobis in ruinā iniq̄
tas proiicite a vobis omnes iniquitates veſtras in
quibus preuaricati eſtis ⁊ facite vobis cor nouum
⁊ ſpiritum nouum ⁊ reliqua. ¶ Arguitur contra Arḡ ꝯ ſecū=
ſecundam concluſionem et correlarium illatū pro= dam con=
bando ꝙ non cuilibet deteſtanti peccatū dimitiť cluſionē.
peccatum.patet.requiritur ꝙ peccator eliciat vnū
bonum actum meritoriū de congruo in aliquo cer=
to gradu et continuet ꝑ aliquod certum tp̄s ad hoc
ꝙ peccatū eius deleatur et in inſtanti terminatiuo
illius temporis infundiť ei gratia et meretur de cō=
digno:ergo ſi moriatur ante illud inſtans dānabiť
Ricard⁹ in.xvij.diſtinctiōe ⁊ doctor ſubtilis ſcd̄a
concluſione huius.xiiij.diſtin.⁊ multi loquētes di=
cunt ꝙ requiritur certum tempus et certus grad⁹
quo ad intenſionem ad hoc ꝙ gratia infundatur et
in toto tempore intermedio ille act⁹ eſt meritori⁹
de congruo et in inſtanti terminanti illud temp⁹ in
fundatur gratia et idem act⁹ numero poſtea eſt cō
tritio et anteq̄ infundebatur gratia vocabať attri=
tio:et ſi ille actus deſinit eſſe in iſto inſtanti per pri=
mum inſtans non eſſe adhuc fortaſſis ei infunditur
gratia ſi in illo inſtanti non potuit obicem. ¶ Sed
contra iſtum modum arguitur ſic.nullum tempus
requiritur ad hoc ꝙ gratia infundatur.qđ probo ꝑ
te q̄libet dilectio dei eſt diſpoſitio ſufficiēs ad gra=
tiam/ſed in quolibet tempore q̄tūcūꝗ̄ paruo pōt
elici dilectio imo in inſtanti ſed in qualibet deteſta
tione peccati q: eſt dei offenſiuū ibibitur amor dei
idē actus numero eſt odium peccati et amor dei de
teſtor peccatū propter deū amatū ſi ſint duo actus
et vnus alium preſupponens tēpore vel natura ſuf
ficit michi:ergo nō requiritur continuatio illius de
teſtationis per aliquod tempus vel per aliquā iten
ſionem gradualem.inſuper ſignetur illud tempus
et ſit vna hora gratia exempli ſi ſit milleſima pars
hore equaliter currit argumentum medietas illius
temporis ſufficit ad deteſtandū ſuū peccatum: qđ
patet ſi ſortes ſubito occidatur et ī medietate illius
temporis deteſtetur ſuum peccatū tali dabitur gra
tia:qđ probo multipliciter.Cum primo/cuilibet fa
cienti quod in ſe eſt datur gratia ſortes eſt huiuſmodi
vt ſupponitur/ergo ſorti datur gratia: tenet conſe=
quentia cū minore ⁊ maior eſt rationabilis.forte di
ces ſi ex culpa precedenti non oportet:occidens in
ebrietate ex culpa precedenti facit quod in ſe eſt et
tamen peccat.ſimiliter aliquis eſt perplexus ex cul
pa precedenti quod peccatum euadere non poteſt
et ſic erit de illo.Contra primo de plene ebrio occi
dente non peccat.ſecundo non facit quod in ſe eſt

quo ad bonitatem nichil boni facit.ſecus eſt de iſto
in caſu.illud de perplexitate nichil valet nullus eſt
ita perplexus ex quacūq; culpa precedenti qui euí
tare poteſt nouum peccatum :iurās occidere homi
nem poſt periurium poteſt cauere nouum peccatū
et deteſtari p̄mū in quocūq; paruo tempore. Cū
ſecundo q̄ꝫ cito aliquis elicit actum cōtra preceptū
diuinum deliberate in quocūq; tempore q̄ꝫtūcūq;
paruo aufertur ſua gratia vt conſtat et deus eſt ꝓ=
nior ad miſerendū q̄ꝫ ad cōdēnandū ſm illud miſe
ricordia eius ſuper omnia opera eius:ḡ q̄ꝫtūcunq;
paruum tempus deteſtādi peccatum ſufficit.iſtud
patet de penitētia diſtin.iij.tales.et eſt iohānis cri=
ſoſtomi de reparatione lapſi:verba ſunt hec:talis
michi crede eſt erga homines pietas dei nū q̄ꝫ ſper
nit penitentiam ſi ei ſincere et ſimpliciter offeratur
et ſi ad ſummum perueniat maloꝝ ⁊ inde tamen ve
lit reuerti ad virtutis viam ſuſcipit et libenter am=
plectit̄ facit omnia quatinus ad p̄orem reuocet ſta=
tum q̄ꝫq; eſt adhuc preſtanti⁹ et eminentius etiam
ſi non poterit quis explere omnem ſatiſfaciēdi or=
dinem q̄ꝫtūcunq; tamen et quālibet breui tempore
geſtam non reſpuit penitentiam ferme eiſdem me=
diis probari poteſt ꝙ non requiritur aliquis grad⁹
deteſtationis: quilibet gradus quo ad intenſionē
volendi contrauenire precepto dei ſufficit ad pec=
catum:ergo q̄libet gradus deteſtationis ſufficit ad
penitentiam.item q̄libet gradus dilectionis dei ſu
per omnia ſufficit ad illud preceptum implendū:ḡ
quilibet gradus deteſtandi ſufficit:antecedens pa=
tet q2 non precipitur in quo gradu debeamus deū
diligere nec in quo gradu debeam⁹ noſtra peccata
delere.inſuper ſm hunc modū nū q̄ꝫ conſtabit tibi
certitudine morali ſicut ſacramento penitētie ꝙ es
in gratia neſcis q̄ꝫto tempore vel q̄ꝫto gradu debet
actus ille durare ad hoc ꝙ gratia infundatur quod
eſt durum. hec poſitio michi apparet multū cōfor=
mis mie dei/auctoritatib⁹ ſanctoꝝ.ezechielis.xviij
in quacunq; hora ⁊c.⁊ interdum tenetur publice in
ſchola.aliqui fortaſſe ab hoc mō abhorrēt dicentes
eum eſſe nimis latū. Sed contra hunc modum ar=
guitur ſic ſm hunc modum nullum dabis xp̄ianū
dānatū pena ſenſus eſſentialiter quilibet ſceleſtus
ſordium colluuie irretitus facile poterit actū talē
rite circūſtantionatū elicere raptim vel imperceptí
biliter more alterius poſitionis de actus elicitione
⁊ ſic non dānabitur.reſpondeo hoc argumentū nō
mouet. Cum p̄mo poſitio eſt non abiecta in theo
logia nemo poteſt ſine ope diuina ſpeciali actū bo
num moraliter elicere et q2 hoc auxiliū ſpeciale nō
cuilibet confertur conſequutio eſt nulla hanc poſi=
tionem probabilē in ſcho cum aliis ſuſtinem⁹. Cū
ſecūdo tenēdo oppoſitum qḋ eſt etiam defenſabile
requiritur iſta deteſtatio efficaciter propter deū ꝙ
homo ſit paratus deo ad emēdam/ſi tu habes alie=
num et non reſtituis vbi potes deteſtatio tua nō eſt
rite circunſtantionata et ſic non habes contritionē
oſtendo aliis ꝙ non debent confidere in hac ratio=
ne :peto ab eis quare non quilibet ei⁹ bonus cū qui

libet poteſt elicere actum voluntatis bonū ⁊ quan=
ta facilitate poſſunt hoc elicere efficaciter tanta fa=
cilitate poſſunt eſſe boni q̄re non facit quilibet qḋ
melius eſt ſi vellet efficaciter id faceret :argumētū
innititur baculo arundineo. Rurſus quando homo
eſt in extremis ⁊ dicitur⁹ ſup̄mū vale cadēs in igne
vl' aqua vl' a v̄tice domus vl' graui infirmitate de=
tētus ſenſualitas abhorret ſuapte natura mortē et
ratio ob vicinitatem īpeditur plurimum ab actib⁹
ſpontaneis bonis vt pꝫ ad ſenſum plerīq; reluctan
tur motione ſpiritusſancti ⁊ cuꝫ pharaone induran
tur/adhereo illi parti propter rationes iſtas q̄cūq;
gradus deteſtationis peccati rite circunſtantiona=
tus in q̄ꝫtūcunq; paruo tempore ſufficit ad deletio=
nem peccati quo ad culpam ſic ſcꝫ ꝙ pena eterna
mutetur in tēporalē. Sed contra iſtud arguitur q2
ex illa ſolutione ſequitur ꝙ attritio ⁊ contritio non
differunt imo ꝙ nū q̄ꝫ eſt attritio:conſequēs eſt in=
conueniens ḡ ⁊ antecedēs.probo conſequētiam.ſi
quis eliciat deteſtationem peccati ſui propter deū
in inſtanti in illo infunditur gratia ⁊ q̄ꝫp̄mum eſt
gratia illa deteſtatio eſt contritio ⁊ nū q̄ꝫ habebit
attritio:ſi ſucceſſiue eliciatur per vltimum inſtans
non eſſe ſequitur idem :quod probo.ſit a vltimū in
ſtans non eſſe in quo nos ſumus in a iſte actus non
eſt ⁊ immediate poſt a iſte actus ſm ſe vel aliquid
eius erit et q̄ꝫp̄mum aliquid eius erit gratia infun=
detur per dicta ante quodlibet inſtans futurū poſt
hoc inſtans a ille actus erit contritio.non valet mo
dus iſtius gabrielis etiā mecum conuenientis ī cō=
cluſione principali ꝙ in illo inſtanti quo gratia īfun
ditur adhuc deteſtatio non eſt contritio/ſed imedia
te poſt hoc erit contritio de gratia non concurrit in
illo inſtanti/peto ab eo quare gratia non magis cō
currit in iſto inſtanti q̄ꝫ in alio ſequenti/viſo ꝙ ipſe
tenet et ratio fauet creaturam poſſe actum elicere
in inſtanti. Ruſ⁹ ſi homo pure partibiliter eliciat
deteſtationem per vltimum inſtans non eſſe quo=
cunq; inſtanti dato quo gratia erit in anima concur
rit cum illo actu ⁊ in quolibet inſtāti futuro imo añ
quodlibet inſtans futurum deteſtatio iſtius erit con
tritio et non dabis attritionem.forte dicis non dat̄
inſtans adequatum attritionis quo ad produci vel
exiſtere/ſed precedit contritionem ſicut non datur
inſtans in quo ſecūdus angelus p̄mo eſt poſt pre=
cedētem poſito ꝙ imediate poſt eum producatur:
hoc nichil eſt dictu datur inſtans in quo ſecundus
angelus eſt licet non datur p̄mū inſtans eſſe eius
ſed vltimum non eſſe in propoſito nullū das inſtās
attritionis.inſuper licet alibi admiſimus tres ange
los eſſe productos immediate poſt ſe dando inſtās
determinatum productionis medii et indetermina
tum extremorum non tamen dando vnum in inſtan
ti p̄mo admiſimus duos poſt ſe ſe eſſe immediate
productos:ergo non potes poſt hoc vltimū inſtās
non eſſe attritionis dare attritionem inſtantaneam
et tunc contritionem. Si dicas vel attritio eſt bon⁹
actus vel malus tranſeat ꝙ ſit malus non ratione
illius infunditur gratia/ſed ratione actus boni ⁊ ſic

deus non dat ſine ratione actus boni gratiam. Forte dicis illud eſt contra cōmunē modum loquendi in theologia neſcis quid faris. Cum primo multis theologis placet ꝙ nemo poteſt aliquid mereri de condigno et ſic non eſt ſtandum in illa diſtictione. Cum ſecundo vtere ratione et fundamento quod rationabile apparet et dicas conſequenter. Cum tertio multa ſunt plantata in capitibus pr̄m minus ſolida/aliqui dicunt attritionem eſſe de aliquibus peccatis et non omnibus ⁊ ſic dicerent attritionez eſſe actum malū vel eſt timor ſeruilis a timore cōmuniter inchoatur penitētia ad hoc magiſter introducit in tertio capite hui⁹ diſtinctiōis illud Eſaye xxvj. a timore tuo domine concepim⁹ ⁊ peperim⁹ ſpiritum ſalutis nō ſemper ꝑrequirit iſte timor nec attritio ad hoc ꝙ ſequatur cōtritio multi famegerati viri de diſcrimie inter attritionem ⁊ cōtritionē ſuperficialiter loquuntur Unde beatus thomas in xvij. diſtinctione dicit duplex eſt opinio an attritio poteſt eſſe cōtritio q̇dam enim dicunt ꝙ attritio ſit cōtritio ſicut fides in formis ſit formata ſ; hoc non poteſt eſſe q; quāuis habitus fidei i formis fiat formatus nunq̄; tamen actus fidei in formis ſit actus fidei formate q; actus ille tranſit et non manet veniente charitate. attritio et contritio non dicunt habitum ſed actum de palude biphariam iſtud protegere nititur vnomō tenendo ꝙ intenſio forme non ſit per additionem gradualem. aliomō nō eſt idem actus elicitus a gratia ⁊ ſine gratia ſunt hic multa falſa iudicio meo ſicut doctor ſanct⁹ dicit de habitu. ſic dico de actu eſt idem actus numero fidei in formis et fidei formate ſucceſſiue/licet impoſſibile ſit fidem informē eſſe formatā. ſtat fortē peccatorē continuare actum per breue tempus et cū illa continuatione deteſtabitur peccatū nō repugnant duo actus in anima ſimul vnus in intellectu et alius in voluntate quimo nec duo in intellectu min⁹ valet cōmentū petri data ꝑma gloſa ⁊ non cōceſſa nō video quō per hoc euitaret propoſitum ſm dictū eſt nullū pleriq; actus cōtinuantur ante gratiā gratia ſuperueniente attritio ergo vel eſt diſplicentia de aliquibus pctis et nō oib⁹ ſed in eis ꝯplacendo vel diſplicētia peccatorū ſolū formidine pene ſm illud poete. Oderunt peccare mali formidine pene ⁊ iſta nunq̄; poteſt eſſe cōtritio niſi ſicut aer poteſt eſſe aq̄ q; ſuccedit loco illius nec eſt neceſſarium oēm reſurgentē habere hanc attritionē ꝑuia; licet ita plerūq; ſit ratione attritionis deus non infundit gratiam ſed ratione contritionis. Contra dicis/tunc cōtritio eſt cauſa gratie et gratia effectiue cōcurrit cum cōtritione cū eſt actus meritorius. Reſpondetur contritio eſt ſolum cauſa ſine qua non reſpectu gratie hanc deus creat ſe ſolo an gratia effectiue concurrit ad actum meritoriū latior habitus eſt ſermo pro nunc ſupponitur ꝙ ſic et naturaliter cōcurrit cum contritione ad eius productionē nec inconuenit effectum vni⁹ cauſe eſſe cauſam ſine qua non illi⁹ cauſe. Ex quo patet/facilius eſt voluntati continuare ſuā contritionē q̄; eam primo inchoare correlariū eſt lucidū ſupponēdo ꝙ deus auget gratiā ſm crementū actus meritorii dat adiumētū gratuitum volūtati ad cooperādū cū maiorata cauſa naturali voluntas facilius poteſt exire in actū/ non tamen eſt ꝓpterea conſequens ꝙ omnis exceſſus potentie ad reſiſtentiam ſufficit ad continuandum motum ⁊ nō ad inchoandū cū ab omni proportione equalitatis maioris ſit actio. vij. phiſicorū. dicis ſi quis eliciat contritionē in inſtanti gratia iuuat illam elicitionē et facit eam intenſiorē q̄; fuiſſet tranſeat illud ſi actus deteſtandi fuiſſet vt duo ſine gratia de potentia dei abſoluta q; ſuperuenit gratia ⁊ cauſalitatem ſuā naturalē habet actus erit vt duo cum dimidio vel vna tertia/ſed de reciproco argumento alibi inq̇rim⁹ ꝑ aliquod maius apparens ꝑ actus et habitum naturalē et ſic eſt aliqua prioritas inter contritionem et gratiam ⁊ ecōuerſo nec illud abſonum eſt ꝙ a habeat quādā prioritatē reſpectu b ⁊ contra patet analogia de numeris ꝑ multiplicationem digiti cū digito auferendo totiēs minorem a ſua dena quot vnitatibus maior elongatur a denario: et ſi vnitates fuerint pares eandem legē ſubeunt auferendo a octo a b octo a rationem maioris et minoris viciſſim accipit ſic de gratia et contritione de merito congrui ⁊ condigni nunc non ꝑquiro.

Diſtinctionis decime quarte queſtio ſcḋa.

SEcundo queritur circa hāc diſtinctionem decimam quartā an per ſacramentū penitentie peccatum mortale deleatur declarabitur vnus terminus poſt hac cōcluſiue reſpondebitur cum impugnatione penitētia queſtione precedenti quo ad rationem termini tacta eſt pro vna acceptione. Notandū. Iterum dicitur penitentia capit duobus modis: vnomō vt eſt penitentia virtus de qua acceptione q̄ſtione precedenti locuti ſumus. ſecundomō capitur penitentia pro ſacramento et vocatur penitentia ſacramentū nec talis modus loquendi eſt nugatorius eſto ꝙ ſuperius quidditatiuū immediate iungatur ſine connexione ſuo inferiori q; additur ad tollendum amphibologiam/ſed q̄ entitas eſt penitentia ſacramentū in primis videndum eſt. et dicitur cum de ratione ſacramēti ſit ꝙ ſit ſenſibile ſignum eſt connotatio principalis illius termini ſacramentū: penitētia et quelibet ſpecies ei⁹ debet diſtincte idem connotare. ⁊ oportet dicere ꝙ eſt homo penitens ꝑſbiter vel verba. ſed accōmodatius dicitur eſſe verba propterea vt videatur q̄ entitas eſt non ponam quidditatiuū genus in diffinitione puta hunc terminū ſacramentum magiſter ſcḋo capitulo huius dicit eſt penitētia exterior q̄ eſt ſacramentum interior eſt virtus mētis loquens de penitentia virtute et penitentia ſacramento innuēs penitentiam ſacramentum debere eſſe ſenſibile ſignum ſed ſic diffinitur. Penitentia eſt verba certa prolata a ſacerdote iuriſditionem habente cum intentione debita ſignificātia penitentē ſolui a peccatiſ verba ponuntur loco generis et tantum valent ſi-

cut voces loco generis q: eſt terminus denomina=
tiue ſuperior om̄is penitentia eſt verba ſed non ecō
perſo:ſed illa eſt accidentalis predicatio connota⁹
huius termini pn̄ia eſt extranea reſpectu huius ter=
mini v̄ba patet ex particulis poſitis in eius diffini
tione.relique particule ponunt̄ loco differentie.di=
citur certa quia non om̄ia ſufficiunt et ſunt talia ab=
ſoluo te ab om̄ibus peccatis tuis vel peccatis tuis
quia ſi ab vno mortali ab omnibus ſcḋm legez dei
poſitam .vel ego abſoluo te ab omnibus peccatis
tuis In nomine patris et filii et ſpiritusſancti. reli=
qua verba ponuntur loco orationis:illa verba non
ſunt ita preciſa ſicut in ſacramento baptiſmi vel eu
chariſtie. Dicitur a ſacerdote quia nō ſacerdos nō
poteſt abſoluere. mathei.xvj . dictum eſt apoſtolis
quorum dimiſeritis peccata. ꝛc. quibus preſbiteri
ſuccedūt quo ad hoc. additur iuriſdictionem habē
te quia ſententia lata a non ſuo iudice nulla eſt ſi al
ter ſacerdos abſoluere tentauerit nichil facit. Dici
tur cum intentione debita hoc eſt intendit facere ꝙ
mater eccleſia intēdit ſcilicet miniſterialiter aucto=
ritate chriſti abſoluere. ¶ Ex illa diffinitione infe=
ro correlaria. Primum eſt:hec eſt diſpata peniten=
tia eſt penitentia capiendo a parte ſubiecti pro vir=
tute a parte predicati pro ſacramento. ¶ Secūdo
ſequitur ꝙ habent connotationes impertinētes pe
nitentia ſacramētum ſupponit pro verbis cōnotā=
do ꝙ proferant̄ a ſacerdote iuriſdictionē hn̄te. ꝛc.
¶ Tertio ſequitur q̄ñ dicimus peccata ſunt mate=
ria ſacramenti penitentie vel homines peccatores
ibi materia non capitur pro materia ex qua ſed cir=
ca quam quo circa multi ſe inaniter fatigāt an pec=
cata ſint materia penitentie an homines ſe ꝯfitētes
Dico ꝙ ambo ſunt materia penitētie quia circa illa
exercetur penitentia ſacramentū. ¶ Quarto ſequi
tur ꝙ ſacramentū penitentie non cōponitur ex ma=
teria et forma niſi velitis dicere qḋ ante colorare vi
debar ꝙ voces ſunt aer loquar cuz cōiter loq̄ntib⁹
ꝙ voces ſunt accidētia in aere nullū accn̄s ꝯponit̄
ex materia ꝛ forma metha⁹⁹ ſēſibil̄e. v̄bū ē materia
et q: requirit̄ intētio preſbiteri q̄ eſt ſpūalis rōnem
forme ꝑticipat nō tn̄ cōponūt vnū hoc aliq̄d cū ver
bis pꝫ illud .j .q .j .accedat verbū ad elementū ꝛ fit
ſacramētū circa ꝓncipiū baptiſmi tripharīā expoſi
tū eſt q̄ expoſitiōes nr̄is dictis aſſipulant̄. ¶ Qui=
to ſequit̄ ꝙ cōtritio nō eſt ꝑs pn̄ie integralis pn̄iam
cōponens contritio nichil aliud eſt ꝙ̄ pn̄ia virtus q̄
eſt accn̄s in aīa:pn̄ia ſacramētū eſt accn̄s i aere nec
eſt ꝑs ſubiectiua ſcḋe intentionalr̄ ſꝫ eſt pars pn̄ie
ad hunc ſenſū ꝙ pn̄ie ꝓſupponit̄ ad hoc ꝙ pn̄ia ſa=
cramentū ſuū effectū cauſet puta grām nō ſicut cā
proprie dicta ſed ſicut cā ſine qua non et ſic partici
pat conditiōes partiū:totū nequit eſſe ſine partib⁹
et eas preſupponit et ſunt ꝓores natura :ſic pn̄ia ſa
cramentū contritionē confeſſionē in voto pariter ꝛ
ſatiſfactionem prerequirit i pctōre qui ſatiſfacere ha
bet:ſine illis penitentia nichil valet:pn̄ia interdum
collectiue capitur ꝓ illis tribus/ꝛ ſic pn̄ia virt⁹ eſt
pars pn̄ie ſicut lapis eſt ꝑs cumuli. ¶ Sexto ſequit̄
ꝙ frequenter eſt ſacramentuꝫ pn̄ie ſine gratia vt in
non habente penitentiam virtutem .et ſic patet ꝙ
equiuoce capitur penitentia quando dicitur mag=
dalena eſt penitens preſbiter iniungit penitentiam
preſbiter abſoluit virtute penitentie. ¶ Iſtis nota=
tis reſpondetur per concluſiones . ¶ Prima eſt :
vere penitens ante ſacrametum penitentie acqui=
rit remiſſionem ſuorum peccatorum . probatur ex
queſtione precedenti ꝙ̄ primum aliquis habet di=
ſplicentiam paratus facere emendam de peccatis
ſuis propter deum remittuntur ei peccata ſua et in
funditur gratia . ¶ Secunda concluſio virtute pe=
nitentie ſacramenti eunti ad confeſſionem per ver=
ba ſacramentalia confertur gratia penitentialis: ꝓ
batur concluſio:omne ſacramentū noue legis con=
fert gratiam virtute operis operati in capace: ꝛ diſ
poſitus tranſiens ad confeſſionem dolens de pec=
catis eſt huiuſmodi:igitur . ¶ Tertia concluſio :
ſacramentum penitentie nullo modo delet pecca=
tum : probatur ſic : vel tranſiens ad confeſſionem
prius dolet ꝙ̄ ſacerdos applicet ſacramentum vel
ſimul:vtroqꝫ iſtorum dato peccata delētur per pe=
nitentiam virtutem ſi non doleat de peccatis peni=
tentia ſacramentum non delet: qḋ patet: baptiſm⁹
non delet peccata actualia cōmiſſa ſine dolore pre=
uio:ergo nec a fortiori penitētia ſacramentum : aſ=
ſumptum patet ante in materia de baptiſmo : hoc
magiſter ſententiarū tenet .xviij .diſtinctione quar=
ti.capite ſexto/ſeptimo/ꝛ octauo:et doctores com=
muniter . ¶ Ex his concluſionibus infero corre=
laria. Primum eſt vtile eſt nimis deteſtari pecca=
ta perpetrata et potiſſimū quando homo facit vnū
opus bonum moraliter quod alias eſſet meritoriuꝫ
niſi quia eſt in peccato perdit meritum quia opus
eſt mortuum. ¶ Secundo ſequitur : celebrans di=
cens horas vel ſimiliter faciens in quouis alio ope
re bono debet in primis ſua peccata plangere pro=
pter deum et velle propter deū facere illud et hoc
ſollicite debet dici in predicando quia plurimi exi=
ſtimant ſe eſſe in peccato poſt illa perpetrata quo=
uſqꝫ cōfiteantur exterius quod falſū eſt. ¶ Contra ar̄ ꝯ ꝯclu.
primā ꝯcluſionē ar̄ ſic:i nullo gradu hō tenetur ha= primam.
here contritionē ꝑ me:ḡ nō tenet̄ hr̄e contritionem
Arguatur ſic in forma:nullum gradum contritio=
nis tenetur peccator elicere : quelibet contritio eſt
aliquis gradus contritionis :ergo nullam contri=
tionem tenetur quis elicere: conſequentia tenet in
celarent ex parte medii diſtributi : maior patet ſe=
cundum dicta in queſtione precedenti non requiri=
tur mora temporis nec gradus. Et minor patet q:
quelibet pars forme eſt gradus vt capimus non ac
cipitur gradus pro parte aliquota determinata pro
octaua nona vel decima quia iam minor eſt falſa in
illo ſenſu. Forte concedis conſequentiam antece=
dens et conſeq̄ns:ſed hanc negas nō requirit̄ cōtri
tio in gradu ad delendū pctm̄. Cōtra ante dictum
eſt ꝙ idē valet dicere requirit̄ cōtritio ad delenduꝫ
peccatum et contritio requiritur ad delēdum:ergo
illarum contradictorie equiualent . ¶ Reſpondet̄

conce dendo cōcluſionem in celarent : ſedhec con=
ditionalis eſt vera ſi peccatum perpetratum dele=
tur opus eſt contritione in ſenſu quo ante conceſſi=
mus queſtione precedenti. ❡ Sed cōtra illud arḡ ſe
queretur q̄ q̄libet contritio penam ꝛ culpam dele=
ret cōſeq̄ns eſt falſum ḡ et añs . falſitatē cōſeq̄ntis
probo q꜡ tūc eccl'ia ſup̄uacanee īponeret p̄niam ſal
tē non eēt aliquo mō neceſſe: ſꝫ q̄ ſeq̄tur pꝫ : capio
contritionē intēſam vt q̄tuor vel vt duo. ❡ Cēteſima
ps vni⁹ grad⁹ p̄ te ſufficit ad delēdū pctm̄: ḡ mutat
penā eternā in tp̄alē ſꝫ ſup̄ſunt vigīti p̄tes cōtritio
nis ſimiles: ḡ ille p̄n̄rt in̄dē facere: ſed mior ē pena
debita poſt mutationē pene eterne q̄ꝫ oīa pctā p̄ce=
dentia: ḡ reliq̄ partes graduales cōtritionis ſuffici
unt pro pena imo milleſies pro ſimili pena q̄ſi dura
ret vſq꜡ ad diē iudicii: ḡ ſuperuacanee imponiť pēa
vel nō q̄libet ps cōtritionis ſufficit ad delēdū pctā
contra dicta. Preterea cōtritio et pctm̄ nunq̄ꝫ ſunt
in eodē ſbō: ergo vnū nō tollit aliō. ❡ Forte negas
ꝯñiam ſciētia errorē de oppoſito corrūpit et tn̄ non
ſunt in eodē ſbō. ❡ Contra vel contritio ſucceſſiue
produciť vel in inſtāti. Si p̄imū ſigneť vt duo/ vnā
medietas eius pctm̄ tollit: ḡ ſilr̄ quelibet alia pars
ſed p̄tes ſunt infinite: ḡ ab infinitis partib⁹ tollitur
pctm̄ Si dicas a totali cōtritione et nō ab aliq̄ par
te. ❡ Cōtra medietas eius vel octaua ſi eſſet ſeor=
ſum tolleret illa peccata meritorie / hoc eſt deus p̄
illā contritionē tolleret ꝛ non eſt mioris valoris in
toto q̄ꝫ ſep̄atim: ḡ virtute vnius p̄tis tolliť peccatū
Si ſucceſſiue apparenti⁹ argumētabor q̄cunq꜡ con
tritione data añ illā pctm̄ eſt deletū: añ oē contritū
eſſe eſt cōtritū eē vbi eſt ſucceſſio ſicut ante oē mo=
ueri eſt moueri: ergo non dať contritio tollēs pctm̄
❡ Rñdetur negando cōſeq̄ntiā q̄ q̄libet cōtritio
penā et culpā tolleret ꝛ ad p̄bationē q̄ vna medie
tas tollit peccatū: conceditur/ hoc eſt q̄ ſic deus ac
ceptat quēcunq꜡ gradū q̄ amplius nō imputat pec
cata p̄petrata ad penā eternā ſed illa in tp̄alem cō=
mutatur. et cōcedo q̄ ſeptē partes eq̄ illius contri=
tionis manent q̄ non tollunt penā tp̄alem puta ieiu
nii ſex dierū vel hmōi: deus nō acceptat ſic: ſed bn̄
verū eſt q̄ deus plus mīe nobis largitur dimitten=
do mortale q̄ꝫ dimittēdo reliquā penā non tn̄ nego
quin ita intēſa pōt eſſe cōtritio q̄ pctm̄ dimittiť cuꝫ
eius culpa: deus ſic acceptat quēlibet actū vt v̄tute
eius quālibet culpā dimittit et cū q̄cunq꜡ contritio
ſit meritoria deus oīa pctā dimittit. Scđo dicitur
q̄ oēs actus meritorii eq̄les equale p̄miū eſſentiale
mereñť concomitanter nō ſic oꝫ de p̄mio accidētali
vel diminutione pene p̄mus actus meritorius poſt
pctm̄ mortale mereť tm̄ p̄miūi celo ſicut ſcđs ꝛ cū
hoc remiſſionē culpe ꝛ relaxationē pene eterne ſed
hoc eſt de p̄ acceſſo vn⁹ plus pene hꝫ dimiſſū itердū
p̄ dationē leardi q̄ꝫ idē largiendo duodenuꝫ: pꝫ per
indulgētias et p̄ces alioꝝ. Tertio dico nō ſp̄ illō q̄
tollit maius tollit min⁹ in reb⁹ naturalib⁹ ḡ a for=
tiori in agētib⁹ liberis: eſt mi\u0304 e cōtritio forte q̄ po
teſt eſſe ſeorſū nō tn̄ in ſuo toto: ꝛ illa elicitur i inſtā
ti et illa ſufficit ad deletionē pcti mortalis et nō ſūt
infinite tales. Aduerſarii non p̄nt ſe iuuare illo me
dio: q꜡ poſſuꝫ retorq̄re in eos dando gradū quē ipſi
dicūt ſufficere q̄ quelibet parua deteſtatio ſuper il
lam ſufficit ad tollendam totā penam : quo fit dete
ſtatio mortalis peccati ī proportiōabil' : ꝛ tollit ma
iorem penā q̄ꝫ deteſtatio venialis q꜡ infinitatem ex
tenſiue et hoc eſt conſonū vt vbi ſup̄abūdat delictū
ſup̄habūdet charitas. ſꝫ aduerte q̄ſi dicim⁹ dimiſſo
pctō mortali p̄ contritionē mutatur pena eterna in
tp̄alem h̄ ſic intelligitur debeť pena eterna illi q̄ di=
ſcedit cū peccato mortali ratione mortalis ſed cuꝫ
iſte conteritur de illo pctō tollitur tota pena debi=
ta illi pctō ꝛ rñdet alia pena tp̄alis hic facta vel in
purgatorio q̄ nullo mō cōicat cū pena eterna et ſic
dicimus mutať pena eterna in tp̄aleꝫ: ḡ non cuilibꝫ
peccato mortali debetur pena eťna ſed ſolū illi cū
quo hō diſcedit. nero ꝛ conſtantin⁹ faciūt duo mor
talia equalia a ꝛ b/ cōſtantin⁹ cōteritur de b tota pe
na reſpondēs b eſt ſolum finita intenſiue ꝛ extenſi=
ue: a debetur infinita pena extenſiue: ſed in vulgari
mō theologicali dicim⁹ cuilibet pctō mortali debe
tur infinita pena ex indignitate offenſe eſt ex mīa q̄
eterna in tp̄alē cōmutatur. Sꝫ petis ſi aliq̄s deteſte
tur ſua pctā p̄terita propter deū tn̄ non īntēdit ſe cō
fiteri pro loco et tp̄e vel nō hꝫ ſpem venie an ſua de
teſtatio eſt contritio cū ſit actus bon⁹ ꝛ per ꝯñs ge
neratiuus virtutis vel ab eo elicitus. Rñdetur non
eſt contritio/ de rōne cōtritionis eſt q̄ gratia inbere
at et pctā tollantur qđ non cōtingit in p̄poſito ꝛ fa
teor q̄ eſt virtus: quilibet act⁹ bon⁹ eſt actus virtu
tis intranſitiue et generatiuus virtutis : pꝫ cum eſt
actus vel hītus electiuus in medietate cōſiſtēs iſte
actus eſt actus iuſticie et bonus moraliter alii act⁹
mali vel omiſſiones q̄ ſunt circumſtantie actū bonū
circumſtātes extrinſece non faciūt actū alias bonū
malum. quo fit ſtat actū p̄nīe virtutis eē et contritio
nem et non eſſe tales: lꝫ contritio ſit eſſentialr̄ quali
tas nulla qualitas eſt eſſentialr̄ contritio. ❡ Cōtra
ex iſto ſequiť q̄ eq̄ intenſus dolor req̄riť ad deletio
nē furti ſimplicis ſicut vxoricidii vel matricidii vel
cognoſcēdo virginē veſtalē ꝯñs eſt falſum ḡ et añs
et q̄ ſequať perſpicuū eſt ex dictis: falſitas cōſeq̄n=
tis pꝫ: pene debent aggrauari ſcđm qualitatē deli=
cti. xxiiij. q. j. Non afferam⁹. mō contritio eſt pēa:
pro fornicatiōe religioſe magna pena iponiť. Reſ=
pondeť q̄ nō ſequiť q̄ eq̄ intenſus dolor requiriť p̄
magno pctō ꝛ paruo: null⁹ requiriť dictū eſt ſed q꜡
cōditionalr̄ argumentū forte intelligit ad rē rñden
do: diſtingo vel quo ad intēſionē gradualē et ſic trā
ſeat vel ſcđm ſp̄eꝫ eſſentialē et ſic negať ille nolitio
nes nolo pctm̄ furti fuiſſe p̄petratū a me: nolo pctm̄
homicidii fuiſſe p̄petratū a me iſte due nolitiōes q̄
realiter ſunt deteſtatiōes ſp̄e eſſentiali diſtinguñť ꝛ
ſcđa nolitio diſtinguiť ſp̄e a p̄ma: q꜡ hꝫ aliud obie=
ctū aſte deteſtatiōes ſunt pene idētimatice ſi loqua
ris d̄ triſticia q̄ eſt ēt pena nolitiōeꝫ naturalr̄ ſeq̄ns
an ſit eiuſdē ſpeciei. dubiū eſt q̄ꝫ q̄ꝫ cauſe productī=
ue ſpecie differant non opꝫ effectus vt pꝫ de calore
a ſole et igne producto: nec oppoſitū pōt oſ̄di pu=

ta q̄ ſint eiuſdem ſpeciei non eſt multū vtile inſiſte
re ad hoc ſuadēdū cū toto iſto. dico tn̄ plus deteſta
ri peccatū maius q̄ꝫ minus plus in deteſtabilitate ꝛ
maior pena eſt exterior aſſumēda. et ſcđm illō deu
terono. xxv. ſcđm menſurā delicti debet eſſe et pla
garum modus. ꝛ apocalip. xviij. q̄ꝫtuꝫ glorificauit
ſe in delicis tm̄ date ei tormenti et luctus et cū do=
lor eſt partialis pena pōt rationabilr̄ plus dolere ſꝫ
q̄ teneaꝛ intēſiue non apparet cum quilibet ſufficit
et poteſt capere alias penas pro pn̄ia iniūcta vel ſic
quis plus dolet plus appciatiue de grādi delicto q̄ꝫ
puſillo: quēadmodū viator plus appciatiue deū di
ligit (lꝫ non gradualr̄) q̄ꝫ patrē dolor ſenſualis de a
miſſione patris ē maior q̄ꝫ de pctō ppetrato: ſed nō
rōnalis q2 vnūquodqꝫ facili9 moueꝛ a propō moto
re q̄ꝫ extraneo cū vires ſenſitiue moueꝛ a proprijs
obiectis moueꝛ a propꝰis motorib9 vt tactus a ca
lore vel frigore: qn̄ mouētur ex redundātia viriū ſu
periorū moueꝛ ab extraneo motore igitur rōnalis
eſt maior de pctō q̄ꝫ de patre q̄ plus amat patreꝫ q̄ꝫ
me non eſt me dignus dicit xp̄s flem9 et emittim9
lachrymas experientia teſte interdū inuit9 interdum
nolētes a fuiſſe nō flem9 / aliq̄ femine et moles car
ne vel ex habitu genito facile flent imo idem poſt
ſecundos calices flet q̄ añ flere neq̄bat: nunq̄ꝫ tn̄ dꝫ
eē lachrymatio ad corruptionē vel ad indiſpoſitio=
nem ſubiecti. roma. xij. rōnabile ſit obſequiū vr̄m.
Illud eſt clare dicere ſi daret michi optio amittere
bona vl' deū offendere pmū eſt accipiendū: ſecūdo
vero relicto ſed cū hoïes cuncta q̄ hn̄t dant ꝓ ſua
pelle ſi occurrat ei in mentē an vellet pati mortem
citius q̄ꝫ cōmittere veniale / dꝫ citius velle mortem
ſubire: ſed propter horrorē et conſcientiā nō ꝓdeſt
in talibus caſib9 ancipitibus im orari: ꝛ potiſſimuꝫ
in pticulari plus horrem9 doliū feruentis olei. ioh.
vel craticulā laurētij vel excoriationē bartholomei
in pticulari q̄ꝫ penā in vlt quantumcunqꝫ: proponat
tn̄ gratia dei fretus in poſteꝝ cauere ab oī pctō ſm
ſuā fragilitatē humanā et ſcđꝫ q̄ deus largieꝛ diffi=
cile eſt ei aſſentire q̄ nunq̄ꝫ venialr̄ peccabit nō eſt
op9 ad talia pticulariter deſcēdere. Forte dicis ber
ta teneꝛ nolle hāc fornicationē fuiſſe: ḡ teneꝛ nolle
hunc filiū fuiſſe demōſtrādo magiſtrū ſn̄iaꝝ vel rol
landū: cōſeq̄ns incōueniēs: pꝫ cōſeq̄ntia: ſine hac for
nicatione nō fuiſſet hic genitus. Rn̄detur cōſeq̄n=
tia eſt nulla: non oꝫ ad nolle cauſā nolle effectū: ſed
berta dꝫ nolle eū eſſe hoc mō per fornicationē odiē
tes modū faciendi et peccatū diligamus ſrāꝫ. Pre
tis q̄re non iniungiꝛ contritio in pn̄ia cū tollit penā
ſicut elemoſina vel pegrinatio. Rn̄detur act9 aiē
ſunt nobis occulti et ſe hn̄t ad noſtrā intelligentiaꝫ
ſicut lumē ſolis ad oculū veſptilioïs vel bubonis q̄
re magis cōducit iponere penā ſenſibilē ne trāſgreſ
ſores penitudinis nobis iūcte inueniamur. Ad aliō
rn̄detur q̄ cōtritio non delet pctm̄ niſi meritorie de
us non iputat pctā ampli9 et q̄ꝫ pmū contritio ē pec
cata primo non iputanꝛ ꝑ quod inſtās pꝫ ex queſt.
precedēti. Et qn̄ argumētum petit a quo gradu cō
tritionis peccatū deleꝛ. Rn̄detur a toto cathe** et

deus remittit ēt partē pene debite ſm intenſionem
doloris. Scđo dico q̄ deus remittit peccatū ratiōe
alicuius ptis q̄ eſt ei cognita ꝛ aliā accipit pro dimi
nutione pene ſm q̄ ei libet ꝛ ſua voluntas eſt cauſa
quēadmodū concurrit cū corruptione vni9 grad9
caloris primo ꝛ nō cū alijs eq̄ cito. Sed contra ſeq̄
tur ex oībus iſtis q̄ equaliter peccātes inequaliter
punit quod eſt inconueniēs in iuſticia dei ſed q̄ ſeq̄
tur pꝫ. pena iferni ſuperficialr̄ vel potius ſolide pe
nam in hoc mundo exupat. Rn̄detur diſtigo: q̄ eq̄
liter punit vel in eodem foro et ſic negatur in diuer
ſis foris conceditur: idem vinuꝫ carius venditur a=
berdonie q̄ꝫ pariſius et ſalmōes e contrario et ſem
per iuſtum eſt forum: ſicut clericus declinans foruꝫ
mitte eccleſie dégradatur ꝛ acerbius punitur i ſc'lo
Secundo principaliter arguitur contra eandem
cōcluſionem probādo q̄ non teneor dolere de pec=
catis meis: patet vel hoc eſt ſemper quando occur
runt vel ſemel ſufficit doluiſſe ita q̄ quando poſtea
occurrunt non eſt de eis dolendū non pmuꝫ poſtq̄ꝫ
peccata dimiſſa ſunt et penitētia completa non eſt
amplius de eis dolendū quod ſi concedas q̄ro quo
modo te habebis circa ipſa quando occurrunt vel
ea volendo eſſe perpetrata et ſic de nouo peccas vl'
nolendo ēt ſic oportet iterū triſtari et totiens quoti
ens occurrunt. Si dicas neqꝫ nolendo neqꝫ volēdo
videtur ingratitudinis et ſic iterū peccatum. For=
taſſe dicis debeo nolle illa ſi occurrant. Contra q2
tunc ſi occurrant beatis debent ea nolle ſi in mentē
beati petri venit negatio chriſti cum iuramēto ꝛ ma
gdalene fornicatio debent illa peccata nolle ꝛ ad no
litionem ſequitur triſticia naturaliter vt beatus au
guſtinus dicit. xiiij. de ciuitate dei. c. xxv. igitur pe=
trus et magdalena habebunt triſticiam in patria.
Preterea ſi contritio ſit meritoria maior cōtritio ē
magis meritoria et ſic eſt mai9 meritum plus triſta
ri q̄ꝫ parum triſtari vel ſaltem habendo ſuam cauſā
ſe nolle et hoc contingit vniuerſaliter in actib9 in=
trinſece bonis conſequēs eſt falſum ḡ et antecedēs
et probo falſitatem conſequentis. prouerbio. xvij.
Spiritus triſtis exſiccat oſſa. et mathei viceſimo ſe
xto. Triſtis eſt anima mea vſqꝫ ad morteꝫ: triſticia
poteſt eſſe tanta q̄ perimeret habētem: ergo talis
non eſt rationabiliter aſſumenda nemo debet eē ho
micida et potiſſimū ſui auctoritate propria. Reſpō
detur ad primum per propoſitiones. Prima eſt nō
ſemper teneor deteſtari peccata mea preterita patꝫ
deteſtatus ſum. Secunda propoſitio: deteſtari pec=
cata cum ſemel dimiſſa ſunt eſt preceptum affirma
tiuum ſemper obligans ſed non pro ſemper ſed lo
co et tempore quando occurrunt et apparet q̄ ho=
mo tenetur tunc illa deteſtari ad hoc ſonat beatus
auguſtinus in tractactu de penitentia dicens: peni/
tentia eſt queđ dolentis vindicta ſemper puniēs in
ſe q̄ dolet cōmiſiſſe et penitens ſp̄ doleat ꝛ de dolo
re gaudeat ꝑ hoc videtur q̄ñcūqꝫ occurrit viro pec
catū teneꝛ illud deteſtari ſicut de pceptis affirmati
uis ſil'r hētur in coll'a fideliū vt indulgētiam quā ſp̄
optauerunt diſcrimen eſt in pma deteſtatione quia

tenebatur ipm deteſtari ꝛ facere indaginē ſufficien tem vt occurrat ꝛ ipſo occurrēte in ſpeciali/ipſum in ſpeciali deteſtari:ipſo non occurrēte deteſtari in generali: hic āt poſt primā deteſtationē ſufficientē non tenetur vlteri⁹ explorare. Si dicas hoc eſſe du rū:fateor: tū eſt ſecurū ꝛ potiſſimū qñ eſt plena me moria de peccatis:non eſt facile hanc ſcđam ꝓpoſi tionē probare eodēmodo reſpectu futuri cōmitten di certū eſt tenetur non habere ꝓpoſitū peccandi mortalr̄ nunq̄ȝ deus dimitteret pctm̄ vnū mortale ei habenti ꝓpoſitū mortalr̄ peccandi deteſtatio ge neralis hoc eſt oim pctōꝝ ſufficit ad deletioneȝ venialiū videt̄ q̄ hō tenetur habere propoſitum nō peccandi in poſterū:ſcđm illud bti ambro. pñia eſt mala p̄terita plangere ꝛ iterum plangēda nō omit tere. lȝ hō cognoſcit ex ſua fragilitate ei ꝑdifficile ſine pctō viuere:pōt proponere ex gratia dei q̄ i po ſterum cauebit:qui tȝ cōcubinā in domo vel alienū irridet cōfeſſionē. ❡ Tertia ꝓpoſitio ꝛ ſi petro bea to pōt concurrere memoria ſui pcti ꝛ habeat noli tionē eiuſdem non tamē ſequitur triſticia:ptȝ: quia triſticia ſolum naturaliter ſeq̄tur ex apprehēſiōe et nolitione ꝛ deus poteſt ipedire effectū quēcunq̄ȝ q̄ rūcunq̄ȝ cauſarum imo ſi deus ſubtrahit influētiaȝ generalem coagēdi cum illis cauſis naturalib⁹ nō amplius producunt triſticiā q̄ȝ ignis in fornace ca lefecit pueros. danielis tertio. Ad ſecūdū argumē tum qđ eſt partim ſuperius tactum ſed amplius. reſpondetur per propoſitiōes ſeq̄ntes. Prima eſt abbreuians vitam etiam ſenſibiliter et notabiliter propter puritatē mentis in aliqua laudabili admi niſtratione non peccat ſed meretur:potiſſimum qñ non conſtat ei: hoc patȝ quia in bello iuſto dare ſe pōt conflictui ſine peccato. lege inſuper vitā pauli primi heremite/ſancti anthonii et multoꝝ patrū in egypto et alibi fecerunt aliq̄ abbreatiua vite lȝ non formalr̄ volebāt abbreuiare vitā beatus petrus ſꝑ in gallicantu fleuiſſe fertur pro negatione xp̄i ita q̄ lachryme fecerūt rigas in genis pro negatione xp̄i et i hoc cōmēdatur:fortis pro tuitiōe reipublice dȝ ſe ſcđm pure phāntes exponere morti dubitans vitā poſt hanc vitam a fortiori chriſtianus de h cer tus debet ſe exponere. Secunda eſt vbi videretur medicis q̄ aliquis vtilis reipublice chriſtiane et in periculo vite propter violentē egritudinem dȝ con ſulere tali ne multū triſtetur ſi in extrema neceſſita te liceat carthuſienſi religioſo veſci carnibus q̄re non licebit ſubtrahere fletum. Si petas an req̄rant lachryme pȝ ex dictis q̄ nō:aliq̄ hñtes maiorē dete ſtatiōnē in volūtate nō prorūpūt in lachrymas vbi alii ꝓrumpūt:profluuius lachrymarū ob perpetra ta ſcelera dei offenſiua eſt laudabilis ꝛ fructū anime ſue:ut irrorat q̄ȝ nilus egyptū ꝛ bonū eſt iudiciuȝ gratie dei ſuꝑuenientis quo circa q̄ habitū hȝ conti nuet qui non hȝ habere ſatagat nec q̄ non pōt pro curare diſperet interdū deus minus deteſtanti vbe riores porrigit lachrymas ne deficiat i via ſicut ma ter debilē filiū domi delicate nutrit aliū quē predili git ſine cibo mittit ad campos ſi non poteſt dolere

doleat q̄ dolere nequit vt fertur de magiſtro ſilia: qui hoc ſue matri conſuluit et clamet cum prophe ta:quis dabit capiti meo aquam et oculis meis fon tem lachrymarum. hiere. ix. roga dñm vt percutiat ſilicem cordis tui vt fluant aque mundet puteos cū iacob obſtructos a philiſteis et fluent aque hoc eſt tollantur trice terrene animam illaqueantes.

❡ Tertio principaliter arguitur ꝯ primā cōcluſio nem:aliquod eſt pctm̄ mortale quod nō poteſt dele ri ante pñiam ſacramentū per contritionē: ḡ male dictum eſt:ꝯña claret aſſumptum aꝑ de finali impe nitentia illud pctm̄ nō pōt deleri ꝑ pñiam igitur. ꝓ batur q̄: da oppoſitū q̄ deleat̄:iā nō eſt finalis im pñia contra ypotheſim quia capio finalem impñiaȝ vnius reprobi ſi doleat nō das finalem impenitētiā igitur. Preterea pctm̄ mortale rōnabiliter fit ḡ nō deletur ꝑ deteſtationē:ꝯña eſt bona aſſumptum aꝑ bene ſequitur/ſortes penitet ḡ ſortes peccauit: añs eſt rationabiliter volitū a ſorte ergo et ꝯñs. Fortaſ ſe dicis ꝛ ita dicendū eſt ꝯña eſt nulla quēadmodū non ſequitur: hec cōſequentia eſt bona et añs eſt ſci tum ḡ et conſeq̄ns. ſed oȝ addere et ſcio cōſeq̄ntiā eſſe bonā. Contra illo dato habeo ꝓpoſitū oȝ dice re q̄ hec ꝯña eſt a me volita eſſe bona: mō pono q̄ ſortes velit hanc ꝯñam valere ſortes penitet ḡ ſor. peccauit. Rñdetur ad primū ꝑ ꝓpōes. Prima eſt: de pctō finalis ipñie ſortes pōt penitere. Scđa eſt: impoſſibile eſt ſortē penitere de pctō finalis impñie Tertia:ſortes non pōt penitere de pctō finalis ipe nitentie. voco pctm̄ finalis ipñie qñ homo diſcedit in mortali ꝓ nunc:de hoc dictū eſt in ſcđo. Prima propō probat̄:capio hanc volitionē volo finalr̄ de cedere in mortali pctō. aꝑ ſic/hoc pctm̄ poſſum de teſtari. hoc pctm̄ eſt vel poteſt eē pctm̄ finalis ipñie igit̄ pctm̄ finalis ipñie poſſum penitere. ꝯſeq̄ntia tȝ expoſitorie:et añs claret:ḡ conſequens non dȝ eſſe dubiū. Scđa ꝓpō probatur:q̄: da eius oppoſitum vel ſaltē repugnantē poſſibile eſt penitere de pctō fi nalis impñie cū illa eſt modalis cōpoſita oȝ q̄ ꝑtes dicti cōueniant inter ſe pro eodē tp̄e adeq̄to vel q̄ eis non repugnat:loquor lege ſtante mō hoc eſt fal ſum. Preterea modalis cōpoſita dȝ poni ineſſe in proprīis terminis ſiue fuerint cōnotatiui ſiue abſo luti oȝ ſolū tollere modū poſſibile eſt albū eē nigrū hȝ hanc pro de ineſſe album eſt nigrū ſiue modalis compoſita ſit de ineſſe vel modalis ſimpliciter non inſiſto: ſua ergo de ineſſe dȝ eſſe iſta / ſortes penitet de finali ipñia q̄ eſt falſa lege ſtante ſcđȝ q̄ terminū accipimus et ita multi termio vtuntur. Ex prima concluſione pȝ q̄ȝ primū penitet non eſt pctm̄ ḡ non eſt pctm̄ finalis impñie a ſuperiore ad infert⁹ nega tiue cū diſtributione ſuperioris. dicebā da eius op poſitū vel repugnantē q̄ ille modales cōpoſite nō opponitur:ipoſſibile eſt ſortē penitere ſūt ambe aꝑ firmatiue qñ impoſſibile capitur ſcđe intentionali ter non reddit ꝓpoſitionē negatiuā ſȝ ille due repu gnant. Tertia ꝓpō non eſt eadē cū ſecunda nec cū prima eſt modalis diuiſa per hoc differt a ſcđa ſed q̄ qđ ponitur a ꝑte ſubiecti in p̄ma ponitur a parte

iij. aꝑ ad idem.

predicati i tertia. ꝓpterea eſt alia appellatio ſua de
ineſſe eſt hec ſortes penitet de pctō finalis impſue
q̄ implicat lege ſtante q̄ñ penitet non eſt pctm̄ fina-
lis impſiie nec vnq̄ȝ erat pctm̄ finalis impſiie. ſecus
eſt de ineſſe iſtius de pctō finalis impſiie ſortes pōt
penitere ſua de ineſſe eſt hec ſortes penitet ſiue hoc
cōplexum de pctō finalis impſiie ſit pars predicati
vel ſubiecti in idem redit eſt ſubiectū locutiōis vel
pars eius qḋ ſufficit: ex hiis potes argumentum in
forma ſoluere. Ad aliud nego ꝙ pctm̄ mortale ra-
tionabiliter fit ⁊ ad illā conſeq̄ntiam ſortes penitet
ergo peccauit cōcedo ꝙ ſequitur capiendo pctm̄ ſi
cut accipimus ⁊ ꝙ ꝯñs rōnabiliter fit ſed non oȝ ꝙ
conſequens niſi ꝯñs ſit rōnabiliter volita qḋ eſt fal
ſum eſto ꝙ bonitas ꝯñe ſit volita. Quarto arḡ probā
do ꝙ pctm̄ non pōt deleri ꝑ pñiam quod pȝ tripl'r.
Cū primo nō poſſum penitere de pctō q̄ꝓ primū pe
niteo de aliquo pctō puta a vel b deletur corā deo
q̄ non eſt dabile inſtans in quo habeo verā pñiaȝ re
ſpectu peccati: bene ſequit̄ ego habeo penitētiā de
pctō meo: ergo pctm̄ meū ē alioquin das michi mo
dum ſuſtinēdi ꝙ poſſum penitere de chimera quod
diceret nemo. Cum ſcdo pctm̄ meū non fuiſſe ē im
poſſibile. ſexto ethico. laudat ariſto. dictum agatho
nis hoc ſolo priuatur deus ingenita facere que fa-
cta ſunt: nemo tenetur ad ipoſſibile vel ad illud cu-
ius oppoſitum ē neceſſariū ⁊ ſic eſt de quolibet p̄te
rito vero ex futuro contingēte non dependēte ſine
diſtributione igitur. Cum tertio pñia hȝ pctm̄ pro
obiecto ergo non eſt actus bonus: ergo ꝑ eū nō de-
letur pctm̄. Rñdetur ad primū concedēdo ꝙ q̄ꝓ pri
mū habeo pñiam de pctō ipm̄ iā non eſt pctm̄: peni
tet ampliat iportat actū voluntatis hec eſt cōceden
da velle ē habere centū ſcuta eſto ꝙ nulla eſſent: libe
ralitas inclinat me ad dandū denariū ſiue ſit in bur
ſa ſiue non nec ſequitur ꝙ poſſū penitere de chime-
ra: et actus q̄ erat pctm̄ pōt eſſe in volūtate et nō eē
pctm̄. Ad aliud dubiū eſt quō doleo de pctō tenen-
do ꝙ ad preteritū nulla eſt potētia vendicare pctm̄
cōmiſſuȝ nō eſt certa ipoſſibile ſȝ de deteſtatiōe pec
cati eſt difficultas. ſ. nolle peccaſſe a pctm̄ meū fuit
eſt neceſſariū per accidens q2 ꝓpō de preterito v̄a
non dependens ex vlla de futuro cōtingenti ſine di
ſtributione ergo ſua ꝯdictoria eſt ipoſſibilis ſaltem
per accñs quō obligor ad velle peccatū meū a non
fuiſſe vel ad nolle a fuiſſe: ⁊ dr̄ lȝ illa ſit neceſſaria ꝑ
accñs a peccatum fuit ⁊ ſua contradictoria hoc mō
impoſſibilis poſtq̄ȝ a voluntate mea deprauata de-
pendebat verificatio illius de p̄terito teneor habe-
re nolitionē de illa productione actus ⁊ illud nō eſt
impoſſibile: imo valde poſſibile voluntati illud vel
le vel nolle poſſum cōditionalr̄ etiā illud nolle. In
ſuper voluntas eſt impoſſibiliū non aūt electio ter
tio ethi. delirus eſſet ille qui faceret aliq̄d ipoſſibile
vt p̄teritionē a actus ⁊ iā laboraret ipedire ne a vnq̄ȝ
fuiſſet cū non ē ſitū in facultate viri ĩpedire quin a
fuerit. illud hri hiero. ad damaſcū papā: anathema
eſt credere deū nos ad impoſſibile obligare intelli-
gitur de illo ꝙ nullatenus eſt in facultate noſtra et
ſic nunq̄ȝ nos obligat. Ad tertiū rñdetur negādo ꝙ
habeat peccatū pro obiecto q̄ꝓ primū eſt pñia actus
deſinit eſſe peccatū ⁊ q̄ñ duraret ꝑ tp̄s ſicut aliq̄ exi
ſtimant diſtingo ꝙ peccatū ſit obiectū pñie vel ipm̄
nolendo ⁊ ſic concedo ⁊ talis actus eſt bon⁹ et me-
ritorius: fruitio interdū hȝ peccatū pro obiecto par
tiali nolo peccatū ꝓpter deū deus ⁊ pctm̄ ſunt ob-
iectum illius nolitionis ⁊ iſta nolitio eſt fruitio re-
ſpectu dei licet vſus reſpectu pcti ⁊ data oppoſita
opinione peccatū meritorie eſt obiectū totale noli-
tionis: vel ipm̄ volēdo ⁊ ſic nego imo eēt peccatum
non tñ negandū eſt quin cū habitu pñie ſtet pecca-
tū mortale: ſed de actu intelligēda ſunt hec q̄ dixi-
mus. Forte petis ſub qua virtute cōtinet̄ pñia. Re
ſpondeo pñia virtus nō eſt ſp̄es ſpaliſſima imo ſub
alterna ſatis excelſa in arbore aliq̄ eſt caſtitas aliq̄
iuſticia exēplū primi noli me luxuria defluxiſſe: no
litio qua q̄s non vult luxuriari eſt caſtitas ſicut voli
tio qua q̄s vult ſeruare ſuā caſtitatē. exēplum ſcdi
q̄ñ hō tenetur penitere volo penitere ꝓpter prece-
ptū ſuperioris de peccato meo ego me habeo ac ſi
alius eſſem ad inflictionē pene. ſi capias hunc actū
nolo me defluxiſſe luxuria ꝓpter deū talis actus ꝑ
ticipat virtutis theologice rationē quod ad obiectū
finale et caſtitatis quo ad aliud obiectū ſicut idem
actus eſt vſus ⁊ fruitio ſic dici poteſt idem act⁹ eſt
caſtitas et virtus theologica ſed apud loq̄ntes non
vocat̄ virt⁹ theologica ſed ſole ille tres fides ſpes
et charitas: ſed de hoc amplius in tertio potes du-
re eundē actū q̄ ſit iuſticia ⁊ caſtitas an eq̄ p̄ncipal'r
ille actus ſpectat ad vnam virtutē ſicut ad aliaȝ nō
inſiſto aliqua penitentia nō eſt iuſticia q̄ñ homo de-
teſtatur peccatum pro tempore quo non tenetur: et
ſic idem actus numero eſt iuſticia ⁊ amicitia vt odi
um peccati ꝓpter deū ille eſt actus charitatis in de
um latus et actus iuſticie. Si dicas pñia virtus eſt
habitus bonus et virtus: ergo xp̄o attribuenda eſt:
conſeq̄ntia eſt nulla: pȝ de fide ⁊ ſpe in materia ter-
tii a fortiori de hac virtute nec xp̄o nec beate virgi
ni penitentia virtus vel eius actus infuit lȝ ſunt bo
ni actus tñ dicunt ſtatū imperfectum interdū ſcilȝ
hominē corruiſſe lȝ doluit de peccatis alienis ſȝ nō
ſequitur propterea ꝙ pñiam habuerit de qua loq̄-
tur dauid petens ab alienis parce ſeruo tuo intelle
xit de pctis contractis a mala ſocietate et de ſuo ꝓ
prio non certo an angeli poſſunt tales act⁹ elicere:
ſi peccaſſē deteſtarer ꝓpter deū ⁊ an eſſent pñie ac
tus cū noīa ſigāt ad placitū pōt dici req̄rit̄ ꝙ hō de
liq̄rit: dicentes virtutē theologalē habere deū pro
obiecto et moralē pro fine non ſatis dicunt: ideȝ eſt
crebro finis et obiectū vt ſupra tetigim⁹ et videtur
beata virgo nō habuit pñiam virtutē nec eius actū
acquiſitū: nec opus eſt in baptiſmo ꝙ habitus peni
tentie fuiſſet ei infuſus cum cognouit deus ꝙ ipſa
eſſet oīs pcti expers nec egeret illa penitētia nec
hoc eſt tollere a beata virgine aliquid ei datum ea
dignam ſed econuerſo ipſa non conſiderauit tales
muſcas ſi peccarē deteſtarer ſatiſ intēta in dilectiōe
dei actuali ⁊ in rebus arduis circa filiū ⁊ dato ꝙ hō

deteſtetur pctm̄ propter deum hoc non vetat quin ſpectat ad eãdē virtutem ad quam alias ſine tali relatione ſpectaret ſortes deteſtatur ſuum furtum ꝓpter deum illa deteſtatio ſpectat ad iuſticiam ſemper velle actum bonum ⁊ nolle malū circa eandem materiã propinquam ad eãdem virtutem ſpectant volo temperate viuere ⁊ nolo imtēperate viuere ad tēperantiam ſpectant ſic de fortitudine et virtutibus reducibilibus ad cardinales dicatur non valet vt dixi quod antiqui doctores dicunt virtus theologalis hꝫ ꝓ obiecto deū ⁊ moralis pro fine dilectio ſortis propter deum eſt actus charitatis ⁊ fortē habet pro partiali obiecto etiam finis actualiter volitus eſt partiale obiectum nō valet ꝙ alii dicūt virtutes theologales imperant actus aliarum virtutū vt charitas imperat latriam ſed penitentia virtus que deteſtatur peccatuꝫ quia dei offenſiuū habꝫ dictamen prudentiale ſupernaturale ſed an ſufficiat ad virtutem theologalem in tertio tangitur. quo fit peccator habet aliquam virtutē quam nō habet ille qui nunꝙ̃ lapſus eſt: magdalena habuit penitētiam et pn̄iam non habuit chriſtus. Idem videtur de beata virgine alique virtutes preſupponunt lapſum tales non ſunt chriſto et ſancte virgini digne ſpes ⁊ fides non ſunt negande a beata virgine nam erat viatrix in ea non dixerunt imperfectionē non infuerunt chriſto qui cū hoc ꝙ currebat in ſtadio quo ad corpus habebat brauium ſcꝺꝫ animam. nec ſequitur lapſ⁹ habet virtutem quam non hꝫ nō lapſus: ergo eſt in ſtatu meliori: diues habet magnificentiam vel liberalitatem quam non habet frater minor qui iuuenis intrauit religionem. Dicis verecundia non eſt virtus. quarto ethi. quia eſt de turpi: eadem eſt cauſa in penitentia igitur. Inſuper quelibet virtus mediat inter duo extrema. ſcꝺo ethico. penitentia non habet extrema cum quelibet deteſtatio propter deum ſufficit: igitur: verecundia eſt paſſio uirtus nonunꝙ̃ ſine vitio verei: ꝓptea non eſt virt⁹ nobilis paſſio in iuuenibus et frenum vitiorum: propterea ſecundum tonitū erubeſci ſalua res: ſed verecundari de vitio deteſtando eſt virtus. Ad ſcꝺm dicitur poteſt eſſe nimia intenſio gradualis tendēs ad ſubitam corruptionē ſubiecti vel inuoluens malam circūſtantiã vel qñ dormiendū eſt. ſolutio hui⁹ pendet a queſtione quã quero in propriis terminis in tertio. ¶ Contra tertiã concluſionē arḡ ſic: qꝛ ex ea ſequitur ꝙ nunꝙ̃ per pn̄iam deletur pctm̄: et ſic non eſſet ſacramentū noue legis. Sequitur vlteri⁹ ꝙ non eſſet ſcꝺa tabula poſt naufragiū niſi ꝙ̃ liberaret naufragum a periculo ſubmerſiōis. Rn̄deo ad argumenta cōcedo ꝙ nunꝙ̃ p ſacramentū pn̄ie deletur mortale pctm̄ cōmiſſum ſiue añ baptiſma ſiue poſt baptiſma: de origiali nō loquor in baptiſmo i adulto requiritur dolor de pctō baptiſmus tollit penã debitam vt ſupra dictum ſit penitentia ſacramētum non tollit peccatum ſed partem pene relaxat vel totam ſi pena ſit parua nō dꝫ renuere pn̄iam iniunctã qꝛ nō eſt ei certū an tota pena deleatur et tãtum meretur per opus ſatiſfactorium ſiue non ſatiſfactorium temerarium ergo foret non acceptare penam. Item confert gratiam hoc eſt augmentat gratiam priorem quando ſcꝺo arguitur penitentia non eſt hoc modo ſecunda tabula poſt naufragium. Reſpondetur per propoſitiones. Prima eſt penitentia virtus eſt ſecunda tabula poſt naufragium quia nichil aliud eſt ꝙ̃ contritio. Secunda propoſitio penitētia ſacramētum ē ſecūda tabula poſt naufragium quo ad diminutionem pene ⁊ augmētum gratie et non aliter. Pro illo modo loquendi de tabula notabis ꝙ ſtatus innocētie comparatur vni naui adam peccante frangebatur nauis tunc ſumus in hoc mundo tanꝙ̃ in mari magno fluctuantes prima tabula eſt baptiſmus ad portuꝫ ſaluti ducens ⁊ quia per peccatum mortale frangitur illa tabula nulla relinquitur ſpes euadēdi niſi per ſecundam tabulam que eſt penitētia. Illud expreſſe tenet magiſter in. xviij. diſtin. applicans illud ꝙ lazarus erat primo reſuſcitatus ⁊ poſtea traditus apoſtolis ſoluēdis. Iohan. xj. Forte dicis ſi penitētia ſacramētum tollit partem pene debite: ergo ſi vnus confiteatur ſe ſimul plurib⁹ p̄ſbiteris tota pena debita peccatis ſuis delebitur ponēdo ꝙ confiteatur peccata ſua quatuor preſbiteris ſimul ⁊ ſemel ſicut plures ſimul baptiſant ⁊ multi ſimul conſecrant.

Reſpondetur an ſacramētum penitētie repetitum penam diminuat et gratiam largiatur futurus ē ſermo ſaltem ſucceſſiue ſed cum nunc proponitur reſpectu eiuſdem poteſt quis dicere confeſſio debet eſſe ſecreta ⁊ habere forum occultuꝫ ⁊ ſi hic mod⁹ non valet. Poteſt dici ꝙ quilibet eorum abſoluit ⁊ non maior gratia infunditur ſicut tres ſimul baptiſant et vnus caracter imprimitur ⁊ vnica gratia baptiſmalis infunditur: ſic hic de infuſione gratie nō ſequitur ꝙ prodeſt cumulare mille ſacerdotes habentes facultatem a ſuo curato ad abſoluendū talis poneret ſuum caſum publicum qui debet eſſe ſecretus. Interduꝫ multi ſimul confitentur ſe vni vt ſtariſburgi quando nauis eſt in periculo ſubmerſionis inter ſirtes affrice tunc videtur vna penitentia ſacramentum ſufficere omnibus: penitentia interior in illo caſu ſufficit: licet interduꝫ aliqua talia peccata data ſunt obliuioni veniendo ad littus maris vt perhibent. Dubitatur ſunt duo ſortes ⁊ plato primꝰ voluit occidere ⁊ non occidit/ſecundus voluit ⁊ occidit an tenētur ſe equaliter confiteri et apparet ꝙ ſic cum equaliter peccarunt. Reſpondetur licet in. xlij. diſtin. ſecundi tentum eſt licet actus exterior nichil bonitatis vel malicie ſuperaddit interiori non penitus reprobando aliam poſitionem: dico ꝙ homo teneretur confiteri actum exteriorem mortalē ſecundū omnē poſitionē actus exterior eſt peccatū ⁊ aliquis mortalis: modo omē mortale occurrēs ē confitendū: ⁊ ſic ſortes confitetur ſe de hoc ꝙ hominē occidit nec eſt opus formaliter confiteri ſe de homicidio formali hoc preſupponitur cū antecedit ad actū exteriorē in eo qui occidit confitendo actū exteriorē virtualiter interiorem cōfitetur. ſed circūſtantie confitēdi deſunt vt ſi erat longa mora actus

interior[vel huiuſmodi ſtatvnū pl⁹ peccare q̄ȝ aliū et eſſe deiunctū cōfiteri pauciora peccata.patet.nō vocamus hic in vulgari modo loquendi partē peccati peccatum mortale et tamen de facto ita eſt ꝛ ſic hec conſequentia eſt nulla brutus et tit⁹ volebant equaliter occidere ceſarem ꝛ equaliter peccarūt de vno peccato ſe tit.us non debet confiteri:ergo brutus etiam actus exterior eſt plerunqȝ circunſtantia vel obiectum actum interiorem augens in bonitate vel malicia qui ſolum interiorē habet actū ſine exteriore de illo ſolo ſe confitetur et alius faciens exterius operationē malam exteriorem tātum nominat et non ſufficit dicere volebam iſtum occidere. ¶Dubitatur ſcdo an penitentia ſit iterabilis. dubitatur tertio an quis poteſt ſatiſfacere deo de peccato. Ad primum iſtorum dicitur q̄ ſic.patet. dauid peccauit cognoſcendo berſabeam.ij.regū.xj.idem patet de homicidio vrie et tamē dicēte ꝓpheta nathan dimiſſum eſt ei ſuum peccatum poſtea tamen peccauit in numeratione populi.idē patȝ de innumeris aliis conſtat q̄ eſt hereſis ſine apparētia:dicitur luce.vj. Eſtote miſericordes ſicut pater veſter miſericors eſt ſed nobis iponitur modus mie ad proximum vt ei peccatum remittam⁹ nō ſolū ſepties ſed ſeptuageſies ſepties Mathei.xviij.vbi ponit numerus determinatus pro ideterminato:et etiam illud ezechielis.xviij. In quacūqȝ hora ꝛc̄. Si dicas facilitas venie eſt cā delinquendi hoc eſt veruȝ ſemper pro quolibet peccato exigitur pena.conſequentia eſt nulla non legitur q̄ xp̄s eundē infirmū bis curauit corporaliter: ergo nec ſpiritualiter ſicut dicitur de penitentia.d.iij. Item q̄ frequenter dn̄s liberauit multos a ſimili infirmitate plures cecos illuminauit/leproſos plures mūdauit:q̄ figuratur q̄ xp̄s ab eodē morbo frequenter curauit. item locus ab auctoritate negatiue nō valet vt eſt hic cū hoc verbum legitur negatur licet forte ita ſit non curauit eundem pluries cū infirmum curauit cum ad latitudinem bone cōplexionis reduxit argumenta methaphorica parū roboris habent ſollennis penitentia nō debet iterari que datur pro peccatis totam rem publicā ꝯmouētib⁹ que ſit illa.patet.l.d. cap.in capite quadrageſime.illa iā abiit ab vſu aliq̄ congruunt pro vno tēpore que non quadrant pro alio interdū eſt aliqua publica penitentia que non fuit cū ſollennitate predicta vt circuire mundū nudis pedibus vel cum armis et illud etiam parū cōducit et eſt rarum in diebus noſtris nō reprobam⁹ iſtos qui ſolum victum capiunt q̄ auſtere viuūt mūdum circuiētes tunc iudicium eſt q̄ non moueātur pro turpi queſtu ſicut vidimus in diebus iſtis nec laudanda eſt penitentia publica quā aliqui ſacerdotes imponunt parentibus quoꝝ filii interdum occiduntur ex culpa oculta parentū. Forte eſt leuis culpa interdū ſine eoꝝ culpa in lecto moriuntur ꝛ mortui fuiſſent in cunabulo preſbiteri faciunt parentes in camiſiis circuire eccleſiā quod non eſt approbādum. Ad terciū licet proprie eſt diſcrimen inter reſtitutionē et ſatiſfactionē.reſtitutio eſt tātū de reb⁹ exteriorib⁹ iniuſte ablatis reducendo inequalitateȝ ad equalitatem.ſatiſfactio eſt pro iniuriis iniuſte illatis tamen termini confunduntur in vſu interduȝ Iſta equalitas poteſt dupliciter attendi vel conſiderando valorem abſolutum rei ad rem et hic eſt equalitas proprie dicta vel equalitas illa poteſt attendi ſm̄ acceptationē diuinā hoc eſt ſm̄ legē ordinatā reddendo quod eſt nobis poſſibile ꝛ requiſitū a deo.primomō non poſſum⁹ ſatiſfacere nec dare equiualens cum crimē creſcit a magnitudine obiecti offenſi.v.ethi.parentibus diis et magiſtris nemo poteſt regratiari ad condignum.viij.ethicorū homo accepit a deo eſſe corporale ꝛ ſpirituale ꝛ ab eo dimittitur nobis culpa in nullo iſtorū bn̄ficioruȝ poteſt homo reddere deo equiualens.nec valet abſolute currere ad paſſionem xp̄i ſi xp̄s nō paſſ⁹ fuiſſet non fuiſſent dimiſſa peccata/tamen nō nego quin de lege paſſio xp̄i deo patri oblata eſt partialis cā et meriti ꝛ venie nobis de culpis collate et licet oia que habemus dei ſunt.j.paralipomenon.xxix. Tua ſunt omnia dn̄e et que de manu tua accepim⁹ reddimus tibi. ꝛ apoſtolus quid habes quod non accepiſti tamen actus noſtros accipit ad impletionem preceptorum cōſiliorum et remiſſiones offenſaruȝ ex ſua benignitate et lege iam poſita.

¶Diſtinctionis decime quinte queſtio ꝑma.

IN iſta.xv.diſtinctiōe magiſter determinat an vnum peccatum mortale ſine alio deleri poteſt nunc de ſatiſfactione de qua magiſter i littera loquitur petam aliqua. Primo vtrū quis poteſt ſatiſfacere exiſtendo in peccato mortali Secūdo an opus ſatiſfactorium ſit ita meritorium ſicut non ſatiſfactoriū. Pro prime queſtionis dilucidatione declarabitur ratio termini ſatiſfactionis poſtea ad titulum queſtionis reſpondebitur ſic diffinitur. Satiſfactio eſt volitio efficax reddendi equiualens pro debito. volitio ponitur loco generis: relique particule ponuntur loco differētie. dicitur efficax q̄ꝛ ſi non fuerit imperatiua operationis exterioris non eſt ſufficiens ſed inefficax dūmō non ſit impedimentum dicitur reddendi equiualens q̄ꝛ ſi minus non eſt ſatiſfactio ſi magis eroget.iam dat equiualens licet non preciſe et non capitur equiualens ſecundum ſtrictum rigorē q̄ꝛ ſi ſic deo nemo ꝓ offenſa poteſt reddere equiualens vt nuperrime diximus/ſed ex ſua mia noluit nos ad nimis difficile obligare ſed ſolum ad precepta decalogi nature et ad precepta eccleſie et ſuperioꝝ vbi iuſta ratio requirit alia opera ſupererogationis acceptat pro offenſa contra eum commiſſa pro peccato debemus ſatiſfacere illa diffinitio conuenit ſatiſfactioni pro peccatis commiſſis et pro aliis contractibus. Ex hac diffinitione correlaria infero. Primū eſt/ſatiſfactio non capitur actiue neqȝ paſſiue ſed abſtractiue actiue eſt homo ſatiſfaciens paſſiue peccatū vel res pro q̄ eſt ſatiſfactio. Secundū qui abſtulit oēs diuitias creſis regis lidorum nichil habens dūmō Notādū.

habet volitionem ſufficientem ſatiſfaciendi ſatiſfa
cit.patet per diffinitionem. ¶Tertio ſequitur q ad=
implens frequenter penitentiam iniunctam non ſa
tiſfacit in toto pro pena debita:hoc patet.ſtat q nõ
detur equiualens ſm legem ordinatam propter er=
rorem clauis.Quartuȝ.ieiuniũ/oratio/elemoſina ⁊
opera exteriora vel peregrinari percutere pect⁹ ꝓ
peccato vſqȝ ad effuſionẽ ſanguinis ſicut fecit ſan=
ctus hieronimus non ſunt ſatiſfactiones niſi equi=
uoce ꝓ q̃to ſunt actus imperati ab illa volitione in=
trinſeca.Preterea notabis q titul⁹ q̃ſtionis poſtq̃
in ea ponitur gerundiũ poteſt exponi per dum ſi vl'
q: et multum intereſt inter illas acceptiones nolo
tamen dicere q titulus queſtionis ſit hypothetic⁹
¶Theologice loquẽdo titulus queſtionis poteſt ha=
bere duos ſenſus vnus an quis manens in mortali
poteſt reconciliari deo de alio mortali vel aliis ⁊ il=
le ſenſus nõ eſt dubius in aliquo ſenſu ſȝ ꝓcedam⁹
in ſenſu compoſito.impium eſt a deo dimidiã ſpe=
rare veniam vix homo remittit tibi vnã offenſam
contra eum factam te manente et perſeuerante in
alio:ſimil'r xp̃s curauit mutum et ſurdũ eiecit ſeptẽ
demonia de magdalena nullum relinquens.idem
patet de legione demonũ in demoniaco illud non
prouenit ob connexionẽ peccatorum inter ſe q: po=
teſt quis incurrere vnũ vel duo non incurrẽdo alia
ſed eſt propter deum non purgantem vnũ/peccato
re manente in aliis:de veniali nõ eſt idem homo po
teſt dolere de veniali vno manendo in aliis:veniale
nec gratiam diminuit nec ei contrariatur ſm legeȝ
Alius ſenſus eſt vt ponamus in terminis ſortes cõ
miſit decem mortalia ſufficit deteſtatur illa decem
et eſt de eis contritus preſbiter titi⁹ iniungit ei ieiu
nium decem dierum pro diluenda pena debita ſor=
tes bene ieiunat primo die/ſcđo mortaliter peccat
et in mortali manet vſqȝ ad finem decimi diei iclu=
ſiue et ieiunat.iam queſtio eſt an ſatiſfecerit pro pe
nitentia iniuncta q non punietur in inferno vel pur
gatorio pro illo ieiunio pluſq̃ ſi ieiunaſſet in gratia
non loquimur de merito conſtat q ieiunando ĩ gra
tia meritus fuiſſet et penam abſoluiſſet loq̈mur ꝑci
ſe de ſatiſfactione pro pena iniuncta.¶Capto ergo ti
tulo queſtionis in hoc ſenſu due ſunt opiniões fa=
moſe ad titulum queſtionis quarũ vtraqȝ deffenſo
res habet:prior tenet q ſatiſfactio facta in peccato
mortali nichil valet. ¶Cõtra hoc arguitur hoc eſſet
nimis durũ et occaſio maioris obſtinationis.Pre=
terea arguitur contra illam opinionẽ vel peccatũ
eſt huic contrito dimiſſum ⁊ pena eterna mutata in
temporalem vel non:primũ oȝ dare vt patet ex di=
ctis:ergo ſi imponatur ieiunium octo dierũ ſi illam
adimpleat ſatiſfacit ei pro pena impoſita q: niſi ſic
ſi decedat in peccato tertie diei non patietur infini=
tam penam in inferno extẽſiue pro illo peccato cũ
eſt cõmutata iam in temporalẽ vel oportet dicere q
poteſt ſatiſfacere pro peccato in peccato exiſtendo
Reſpondet hec opinio huic argumẽto non eſſet oc
caſio maioris obſtinationis ſed melioris vite. Ad
aliud argun.ẽtum diceret q qñ homo deteſtat ſuũ

peccatum eſt ei delctũ quo ad penaȝ condi°naliter
ſi adipleat penitentiam ei impoſitam ſatiſfaciendo
et ſi non ſit in gratia non ſatiſfacit q: actualiter re=
manet inimic⁹ dei .Sed contra illud replicat pec=
catum deletur q̃cito dolet cathe°° ꝑ illud ezechiel
xviij.ergo pena eterna que debebat actui cõmutat
in temporalẽ:ergo ſi peccaret medio tempore peni
tentie et ſtatim poſt peccatum decederet pro pecca
to confeſſo non pateretur ifinitam penam extẽſiue:
ſententiam quã dedit deus in dimiſſione nunq̃ re=
uocabit. Item per hunc modũ ſi vnus deteſtatur
ſuum peccatum et peccet anteq̃ adimpleat aliquid
de penitentia equaliter punietur cum alio q̇ non de
teſtatus eſt ſuum peccatum ceteris paribus. Hoc
non apparet rationabile : dixi iter arguendũ nunq̃
aliq̇d pñie adimpleat q: ſi titio imponatur temp⁹
octo dierum ad ieiunãdũ et ſi in fine quarti diei frã
gat ieiuniũ vel peccet vel poſtea ieiunet alios qua=
tuor dies in peccato ipſo manente/ in ſubduplo mi
nus punietur q̃ ſi nichil penitẽtie adimpleuiſſet et
cauſa eſt q: adimpleuit medietatẽ penitẽtie in illo
caſu ĩ gratia .replica eſt ſoluta qñ homo deteſtatur
ſuum peccatum pena eterna nõ cõmutatur ĩ tẽpo=
ralem vt dictum eſt ſed dat peccatori duplex forũ
liberandi ſe a peccato in gratia vel alibi in inferno
Ad aliud quod eſt ponderandũ ſm eorum moduȝ
mirabile eſt concedere ſicut aliqui eorum cõcedũt
q ſi duo cũ equalibus peccatis ſortes et plato ſor=
tes conteritur et acceptat penitẽtiam quã adiplet
totaliter ⁊ plato non conteritur ſȝ vno pctõ equali
peccat cum ſorte iſti duo equaliter puniẽtur in in=
ferno actualiter ſorti cõtritio erit inutilis: nichil eſt
hoc dictu eſt bona de ſe tñ non prodeſt habẽti ſic nõ
ſoluerẽ tenendo poſitionẽ q̇libet contritio q̃tũlibet
remiſſa ſufficit tollere culpam et non eſt poſſibile
habere contritionem qui habeat partes aliqua ps
contritionis tollit partem pene debite:in omni con
tritione eſt opus ſuperogationis ſicut in dilectione
dei nec nũc laboro ſegregare partem conſilii a ꝑte
debita.inſuper ſi ſortes ieiunans octo diebus i pec
cato mortali non ſatiſfecit tenetur iterum ieiunare
⁊ aliam penã ſubire ⁊ ſic dubitabit an cõpleuerit pe
nitentiam iniunctam in mortali et non habebit finẽ
ſic ſacerdos poteſt ei imponere q compleat in gra
tia.dicis ſicut dicit alexander qñ probabiliter exiſti
mat ſe impleuiſſe penitentiã iniunctam in gratia li=
cet ſit in mortali abſoluitur in foro eccleſie et cõſciẽ
cie q non peccet nouo peccato ſicut exiſtens ĩ mor=
tali capiens eucharistiã qñ probabiliter credit ſe in
gratia non peccat tñ ſi ſic decedat punietur ac ſi ni=
chil feciſſet. aliqui dicunt aliqua ſunt opera extra
charitatem facta que relinquunt effectus penales
poſt ſe vt elemoſina attenuatio pecũiaꝝ ieiuniũ cor
poris debilitatio talia opera extra charitatem facta
non oportet totaliter reiterare.alia ſunt q̇ non reli=
quunt aliqua penalia vt oratio talia oportet iterare
illud nichil eſt elemoſina in fine forte eſt voluptuo=
ſa horũ meminiſſe iuuabit cum enea et aliqui poſt
ieiuniũ ſunt robuſtiores aliqui habent genua indu=

rata in fine orationis et incertum erit quando peni=
tentia eſt iteranda quando vero non redit ſemper
queſtio an facta in mortali ſufficiunt. Item homo
ſatiſfacit homini laborando in mortali.pꝫ de agri=
cola et viticola et honorans parentes in mortali nõ
eſt tranſgreſſor illius precepti igitur. Fateor hanc
poſitionem eſſe cõiter ſuſtentatam a ſcriptorib⁹ il=
lius temporis.pꝫ ex aliiſ. alexandro/bonauẽtura/
thoma et ricardo/ſed iſti recitant in diebus ſuis du.
plicẽ modum dicendi.ergo oppoſitum erat proba=
bile in eorum diebus:beatus thomas dicit ꝙ magi
ſter oppoſitum intendit reprobare/ſed hoc non vi=
deo:magiſter proſequitur ad longum an quis põt
ſatiſfacere de vno peccato manendo in alio de no=
ſtro membro non loquitur. Alia eſt poſitio ꝙ peni=
tentia facta in peccato mortali ſufficit et homo to=
tam illam implens in hoc mundo non tenetur ad
aliud nec punietur ratione illius eternaliter in infer
no cũ primum homo deteſtatur ſuum peccatũ pe=
na eterna eſt cathegorice in tẽporalẽ cõmutata ⁊ ſi
nichil illius pene in hoc mundo ſoluat punietur in
inferno temporaliter et hoc facit ei cõtritio.iſta eſt
mitior et rationabilior quã expreſſe tenet ſanctus
thomas in ſolutione ad quintum queſtionis prime
diſtinctionis.xxij.ſui quarti:et hoc ſequitur doctor
ſubtilis:et ego ſic opinor.poſitio non eſt propterea
ſolidior qꝛ a pluribus famegeratis fouetur ſed qꝛ
in lumine naturali eſt rationabilior cui fides appo=
diat tenendo hunc modũ auctoritates facilius ſol=
uuntur et rationes ꝙ̃ tenẽdo oppoſitum. Si dicas
quomodo beatus thomas in locis duobus ita vici
nis vt in.xv.diſtinctione et in.xxij.ſibi contradicit
nego ſuppoſitum cõtradictio requirit eandẽ diſpu
tationem et idem tempus. Frequenter homo po=
nit duas poſitiones probabiles quas nõ teneret co
pulatiue in eadem reſponſione ſchole niſi adderet
teneo hoc probleumaticum ceterum experimento
loquor.interdum homo ſcribendo capit vnam ma
teriam probabilem diſtractus pro tempore in aliis
curis rebus ſcholaſticis impertinẽtibus vel legendo
in aliis mutat opinionem immemor p̃ſcriptoꝝ nec
adhuc debemus dicere virum ſibi repugnare ſꝫ ꝙ
tenuit poſitiones duas probabiles/ſed qꝛ verſipel=
lis dicet hanc eſſe amicabilem excuſationẽ ſcripto=
rum bonum eſſet viro ſpecificare ſuam poſitionem
probabilem qñ ei in mentem occurrit ne zoil⁹ la=
tret:auctoritates alioꝝ ſoluuntur per ſatiſfactionẽ
meritoriam ſicut prime corinthioꝝ.xiij. Si linguis
hominũ loquar et angeloꝝ ⁊c̃.nichil michi ꝓdeſt
immediate ad vitam eternam et ita de ſimilibus.ſi
dicis penitentia facta in mortali liberat:ergo ſi q̃s
moriatur in fine illius temporis cum deteſtatione
lapſus citius euolabit et ſic actus factus in mortali
accelerat ad gloriã pone per quatuor vel quinqꝫ
dies:ergo vita eterna dabitur ratione actuũ facto=
rum in mortali. Item ſequitur ꝙ indulgentie vale=
rent exiſtentiĩ mortali:conſequens non eſt dicendũ
cõſequentia patet.indulgentie ſolumꝫ liberant a pe
na concedo ꝙ opera facta in mortali accelerant ad
gloriam et ſic de ꝑ accidens ratione eoꝝ dabiť glo=
ria qꝛ tollunt prohibens:apiens feneſtram nõ illu=
minat domũ ſed ſol ſicut de reſurgente: actui meri
torio ꝑ ſe reſpondit infinita gloria extenſiue et de=
terminata portio intenſiue de indulgẽtiis quas q̃s
capit in mortali nõ eſt ſimile cum in noſtro caſu iſte
erat contrit⁹ primo.ſecundo i indulgẽtiis ponitur
cõiter omnibus contritis. Preterea ponatur ꝙ ſa=
cerdos imponat platoni ieiuniũ quatuor dierum ſe
cundo vel tertio die labatur plato in peccatum ſed
ꝯpleat ieiuniũ tũc ſic minim⁹ act⁹ factus i grã pre
ſtat centũ mille actibus in mortali factis ieiunium
primi diei non liberat a quarta parte pene:ergo alia
ieiunia parũ vel nichil liberant imo incomparabili=
ter. Itẽ citius per actum indifferentẽ erit liberatio
a pena. Ad primũ concedo quo ad vitam eternam
non tamen oportet ad liberationẽ pene debite. Ad
aliud vna poſitio probabilis negaret ſuppoſitũ etiã
non erit indifferens ad liberationem pene quando
applicatur ad penitentiam. Ex hiis patet ꝙ̃ conclu
ſiones ſunt concedende pro ſolutione queſtionis.
Prima eſt ſortes exiſtendo in peccato mortali põt
ſatiſfacere digne pro peccatis ſuis ſi exponatur per
dum equiualet temporali et vlterius vni copulati=
ue ſortes eſt in aliquo tempore in peccato mortali
et in illo tẽpore poteſt ſatiſfacere pro peccatis ſuis
prior pars eſt poſſibilis/ſecũda modalis diuiſa poſ
ſibilis de nullo extremo reſtricto:ergo eſt neceſſa=
ria:ergo tota copulatiua eſt poſſibilis de lege nũꝙ̃
neceſſarium contingenti aduerſatur. Ex quo patet
ꝙ ſophiſte male negant hoc ſophiſma tanꝙ̃ impoſ
ſibile neutrum oculum habendo tu potes videre ſi
exponatur ꝑ dum vel ſi:tunc conſequens eſt neceſ/
ſarium et idem ſufficit ad bonitatem conſequẽtie
et veritatem propoſitionis in cõditionali. Ex quo
patet ſecundo ꝙ illa eſt concedenda ſi exponatur ꝑ
ſi. Secunda propoſitio ſi titulus queſtionis expo=
natur per quia eſt propoſitio falſa licet ſit conſequẽ
tia bona. Tertia propoſitio poſſibile eſt de commu
ni lege ꝙ quis eſt in peccato mortali et tamen ſatiſ=
facit de penitentia ei iniuncta.hoc patet ex ſecunda
opinione quã rationabiliorem puto: Et adhuc con
tra modũ p̃orem facio ratiunculam imponať ſorti
ieiuniũ vni⁹ diei ieiunet peccando in meridie vľ ſor
tes ſatiſfacit:⁊ ſic ꝯ poſitionẽ vel nõ:cõtra ꝓ medie
tate non erat in peccato nõ apparet michi aliud di=
cendum niſi ꝙ penitentia ſufficit pro vna medieta=
te puta talis in ſubduplo min⁹ puniet ꝙ̃ ſi non com
pleuiſſꝫ ⁊ ſi hora vndecia poſtmeridiana peccet mi
nus in propoſitione ſubvigeſima tripla ⁊ proportio
nabiliter ſi alicui imponatur dicere pſalterium ⁊ di
cens in vltimo verbo eſt in mortali et ante ſemper
erat in gratia oportet conſiderare proportionẽ oim
verborum collectiue ad vnum vel duo. vlteri⁹ po=
no ꝙ ſacerdos imponat ſorti dicere ſimbolum ⁊ ꝙ
diligat beatam virginem ante inſtãs terminatiuũ
ſimboli et omittat ſortes iam quero an ſortes im=
pleuit totam penitentiam ſi ſit et erat in mortali añ
finem ſi non in quolibet inſtanti ante finem erat in

gratia: ergo ſatiſfecit illud eſt i diſtinctione ſequētí ſolutum vnus poteſt ſatiſfacere ꝑmo pro a peccato ieiunando diem lune et pro b ieiunando diē martis ⁊ ſic pro quolibet peccato ſucceſſiue ⁊ ſic ꝑ octo dies vbi plato ieiunat pro omnibus die lune et pro omnibus die martis et ſic de quolibet die ebdomade: et ꝑ parum differt ſi diſcedant medio tempore vnus punietur pro pluribus ꝙ̄ alius / ſed equaliter in acerbitate quo fit dabis ſortē ꝗ punietur pro mille peccatis odio dei ſuperbia et ſimilibus eternaliter ⁊ nō magis ꝙ̄ plato ꝓ furto ſimplici patet ſi ſortes ieiunauit per mille dies dēpta vltima medietate et tunc labatur in moꝛtale in quo decedat plato ſatiſfecit vno die pro odio alio die pro ſuperbia et ſic vſqꝫ ad medietatem vltimi diei cum ſortes decedat in moꝛtali ſoꝛtes pro mille copulatim eternaliter punietur ſecundū prioꝛem poſitionem plato ſolum pro vno. ¶ Contra tertiam propoſitionē arguit ſic ſi opera facta in peccato ſufficerent ad deletionē pene ſequeretur ꝙ aliquis poteſt decedere lege ſtāte cū multis peccatis moꝛtalibus qui nullā penā patietur in inferno falſitas conſequentis probatione non eget et patet conſequentia a opus factū i peccato moꝛtali ſufficit pro pena ne inſit in inferno b opus ſimile tantūdē valet et c: ergo tandē dabitur ſoꝛtes qui dicedit cum decem peccatis moꝛtalibus et nullam penam patiet in inferno. reſpondetur negando conſequentiam nec eſt in ea colo cuius cauſa eſt poſtꝙ̄ ꝑ contritionem moꝛtale peccatum eſt dimiſſum et pena eterna illi peccato debita cōmutata eſt in tempoꝛalem tandē erit finis illiꝰ pene debite hic vel alibi in purgatoꝛio vel in inferno ſi quis dicedat cum moꝛtali vno et ante ꝑ hoꝛam deteſtatꝰ fuiſſet centum mille peccata moꝛtalia et penitentia nondum ſit impleta talis patietur infinitā penā extenſiue pro illo vno moꝛtali et finitam pro illis centum mille peccatis poſtꝙ̄ eoꝝ pena eterna catherᵉ eſt mutata in tempoꝛalem et a foꝛtioꝛi i purgatoꝛio poteſt deleri vel in hac via / ſed qꝛ argumentū tetigit aliquid quod hanc poſitionem non infirmat ſcꝫ quid poſſunt opera moꝛtua. Aduerte multū itereſt inter opera moꝛtua et moꝛtificata. opera in naturalibus vocantur viua qꝛ habent in ſe principium viuendi et cum hoc poſſunt exire in ſuas operatiōes debitas vt quando oculus exit in actum vidēdi aliquid vocatur moꝛtuū quando vixit ⁊ moꝛtuum eſt vel aptus natus erat viuere licet non vixit ſic ſolemus dicere fetum in vtero moꝛtuū cū materia erat in propinqua diſpoſitione ad habendū vitā moꝛtificatum membꝛum vocatur hoc quod in ſe habet vitam ſed non poteſt exire in ſuas operationes debitas ſic dicimus de membꝛo paltico vel infrigidiato quando tale curatur vel miraculoſe vel naturaliter vt in ſuas operationes prodeat dicimus eſſe opus viuificatum ꝑſoꝛma eſt diſtinctio magiſtralis reſpondens aliquod opus eſt viuū quod elicit a charitate aliquod moꝛtificatum vt actus bonus a gratia elicitus in frigiditatus a moꝛtali ſuperueniente opus moꝛtuū eſt actus bonus elicitꝰ in moꝛtali peccato. actus viuificatus eſt operatio moꝛtificata reſuſcitata contritio et gratia ſuperueniēs tollit impedimentum et curat paliſim et reddit reliquos actꝰ quondā meritoꝛios nūc meritoꝛios quo fit peccatū non eſt opus moꝛtuum cū non ſit aptū natum viuere de lege bene aliquod peccatū eſt aptum natum viuere in potentia remota pōt eſſe non peccatum. et dicitur ꝙ talia proſunt. ¶ Cum pꝛimo ad ſatiſfaciendū de penitentia iniuncta pro peccatis dimiſſis. ¶ Cum ſecundo ad impletionem precepti ne delinquatur nouo peccato ego teneoꝛ ieiunare hodie ſum in peccato non pecco frangendo ieiunium ſed non mereoꝛ. ¶ Cum tertio multi boni habitus generantur tunc qui inclinant in bonos actus et meritoꝛios adueniēte gratia qui multū proſunt ¶ Cum quarto deus citius eleuat mentē meā a peccatis. ¶ Cum quinto qꝛ foꝛtaſſis illo tēpoꝛe quo actū bonum de genere elicio eſſem alias actum malum producturus abiſſus abiſſum inuocat pſalmus. xlj. et ſic diminuitur pena ꝗ foꝛtaſſis infuiſſet nō alias quia ſi pena fuiſſet diminuta ſequitur per calculationem ꝙ aliquis poteſt dicedere in multis moꝛtalibus et nullam penam perferre non valet currere ad diminutionem geometricam et non ad ariſmeticam dicendo ꝙ ſi pꝛimus actus tollit aliquid de pena / ſecundus actus tollit medietatem illius ⁊ ſic propoꝛtionabiliter. nec inſup valet dicere ꝙ aliqui dicunt ꝙ eſſentialis pena non diminuitur ſed letius ſuffertur illa pena a paciente quāꝙ̄ apparens dari poteſt analogia ſi ſoꝛtes poꝛtet vnum pondus a rothomago ad pariſiū et in magno caloꝛe datur ei potus vel poſt quietē in itinere melius et acceptabiliꝰ fert licet pondus non diminuatur hac via dabis aliquem qui non ſentiet penam in inferno et ſic voluptuoſe viuent dāṅati. ¶ Ex his patet nullus erit actꝰ bonus non irremuneratus iuxta illud Job. iij. Ipſe conſiderat vias meas nulla bona vel mala ſunt ſine retributione dicit gloſa / Sexto habetur leticia mētis experimur poſt actus bonos et ſtudiū letamur deuotus regulariter eſt iocundus dulcedinē mētis acquirit / peccatoꝛ triſtis eſt: et ſi leticiam habeat eſt inepta et extrema illius gaudii luctus occupat iuxͣ illud pſalmi de bonis in via teſtimonioꝝ tuoꝝ delectatus ſum. et tullius nichil eſt iocundiꝰ ꝙ̄ honeſte vite retracte memoꝛia. opera bona etiam merētur bona tempoꝛalia. dn̄s dixit ad heliā de rege achab tertii regū. xxj. Nōne vidiſti achab hūiliatū coram me qꝛ humiliatus eſt mei cauſa non inducā malum in diebus eius. de peccatis factis nulla datur remuneratio ſed pena que nocet deus ſinit eos ſicut de ipocritis Math. v. amen dico vobis receperūt mercedem ſuam. ¶ Poteſt fieri argumentum ꝙ peccatū eſt opus ſatiſfactoꝛiū qd̓ inconueniens videtur. patet. volo ieiunare propter vanam gloꝛiam et penitentiam ſimul ille actus eſt peccatum et per illud actum ſatiſfatio. ꝓbatur ille vnus actus habens illa duo obiecta videtur equiualere duobus actibus habentibus duo partialia obiecta ſic ſcꝫ volo ieiunare propter penitentiam. volo ieiunare ꝓpter va-

nam gloriam ſed habendo illos duos actus ſatiſfa
ctio. ergo habẽdo preciſe illum vnũ actum ſed hec
illatio non ſequitur ex dictis nec ille vn⁹ act⁹ duo=
bus aliis equiualet. Sed hic dubitatur an quis ma
nens in peccato poteſt habere gratiã in ſenſu com=
poſito et de mortali loquor et arguitur q̄ ſic habeat
ſortes vnum actum malum mortaliter quẽ elicuit
ſubito vel ſucceſſiue de neceſſitate continuabit per
tempus ſit centeſima pars vnius hore vult capere
alienum cum hoc poteſt nolle illum actũ eſſe et fuiſ
ſe propter deum et ſic ei infundetur gratia. nulla eſt
contrarietas q̄ homo alienũ vult capere nolẽs illũ
actum eē: poteſt habere actum directum et reflectio
nem ſuper illum actum. ¶ Reſpõdet quicquid ſit
non ſequitur q̄ peccatũ mortale et gratia ſimul ſint
q̄ iam ille actus de neceſſitate naturali continuat⁹
(cum res permanens non habet vltimuȝ inſtãs ſui
eſſe completum) non imputatur ad mortale cuȝ nõ
ſponte continuetur.

¶ Diſtinctionis decime quinte q̃ſtio ſcđa.

SEcundo quero circa hanc diſtinctionẽ de=
cimam quintam an opus ſatiſfactoriũ ſit
ita meritorium ſicut non ſatiſfactorium.
Notãdũ. Pro ſolutione nota q̄ opus ſatiſfactorium nichil
aliud eſt q̃ opus penale acceptum pro penitentia
peccati ego peccaui a peccato: imponitur michi di
cere ſeptem pſalmos: alter titius amore dei q̄ſi eſt
de conſilio vel q̄ſi de precepto dicit ſeptẽ pſalmos
q̄ eſt beneficiatus vel in ſacris etiam ex equali cha
ritate: q̃ſtio eſt an equaliter mereamur. Scđo ſup
pono hanc propoſitionem: non eſt neceſſarium pec
catori ſuſcipere penitentiam iniunctam a preſbite=
ro ad hoc q̄ ſua confeſſio valeat et illud verum eſt
conſentiente preſbitero. probatur dimittitur ei ſuũ
peccatum ꝑ contritionem et ita poteſt eſſe ita inten
ſa q̄ conferatur omnis pena: ğ cui hoc eſt probabile
non tenetur ſuſcipere penitentiam etiam ꝑcipiente
ꝑſbitero. ¶ Pono duas ɔcluſiões. Prima eſt op⁹
ſatiſfactoriũ in gratia factũ eſt meritoriũ vite eter=
ne. probatur. omne op⁹ a gratia emanãs eſt merito
rium vite eterne op⁹ ſatiſfactoriũ eſt hmõi. igitur.
conſequentia tenet in darii. hmõi virtualiter acce=
pit a parte predicati ſubiectum maioris: maior eſt
principium theologicũ. minor patet ſuppoſito q̄ ca
piatur propter deum ex hoc ſequitur contritionem
eſſe meritoriam vite eterne. Secunda propoſitio
opus ſatiſfactorium eſt ita meritorium ſicut non ſa
tiſfactoriũ ceteris parib⁹ hoc eſt ſi ex equali gratia
et conatu. probatur. da oppoſitum ſortes min⁹ me
retur de premio eſſentiali q̃ plato ſignetur premiũ
platonis et ſit vt quatuor ſortis vt duo tunc ſi pre
mium ſortis eſt ſubduplũ ad premium platonis et
tota cauſa eſt ſatiſfactio ſortis pro ſuo peccato: er=
go deus ſecundum legem iniuſte premiat ſortẽ. pȝ
cõſequentia. ponatur q̄ ſortes debet dicere ſeptem
pſalmos quatuor gradus premii preſtãt duob⁹ gra
dibus et dimiſſione parue pene dicendi pſalteriũ.

¶ Confirmatur idem q̄ tunc inconſulte confeſſor pe
nitentiam imponeret confitenti/ hoc eſt contra con
ſuetudinem matris eccleſie/ et q̄ ſequatur pȝ. me=
lius eſſet vni pati penã diurnã in purgatorio et po=
ſtea habere perpetuo quatuor gradus glorie q̃ di=
cere pſalterium hic et poſtea habere ꝑciſe duos gra
dus glorie quod abſq̄ dubio contingeret ſi minus
quis meretur pro opere ſatiſfactorio q̃ non ſatiſfa
ctorio. Ex hac propoſitione et eius probatione cla
re habetur ſi ſortes velit ſatiſfacere pro peccato ꝓ
pter deum dicendo pſalterium et plato vult dicere
pſalterium ꝓpter deum in equali conatu et gratia
equaliter merentur. Secundo ſequitur q̄ homo de
bet libenter penitentiam iniunctam implere. patet.
ꝓpter magnũ meritum: non tamen nego quin eſt
ita bonum confeſſori erogare penitenti interdum
vnam paruam penitentiam q̃ dare magnam. hoc
patet: capiendo magnã ꝓmittit ſe impleturũ peni=
tentiam: fortaſſis incuria ſua obliuiſcitur: ergo pec
cat vbi fortaſſis ſi eſſet minor fuiſſet cõpleta. Ter=
tio ſequitur q̄ ſatius eſt peccatori capere bonã pe=
nitentiam dum poteſt implere q̃ capere paruam
hoc patet. q̄ tantum meretur per opus ſatiſfacto=
rium ſicut per non ſatiſfactorium ex ſecunda pro=
poſitione principali et cum hoc eſt cauſa gratie. ſe=
cunda pars patet vbi penitentia eſt minor oportet
reſiduum pati in purgatorio vel in inferno vbi ſol=
uit ad vltimum quadrantẽ. dicebam dũmõ veriſi=
mile eſt q̄ implebit alioquin oportunius eſt mit=
tere penitentem ad purgatorium cum magna pena
q̃ ad infernum vbi ſempitern⁹ horror et null⁹ or=
do inhabitat. Contra ſecundam concluſionẽ argui
tur ex ea ſequiť q̄ equaliter merentes inequaliter ꝑ
miabuntur et hoc in eodẽ foro. conſequẽs eſt icon=
ueniens. deus non eſt acceptor perſonaꝝ. Actuum
x. et probo conſequentiaȝ ſorti dimittitur peccatũ:
platoni nichil dimittitur ſortes et plato merentur
equale premiũ eſſentiale q̄ intenſum vt quatuor ſȝ
plus eſt dimittere penam tẽporalẽ et conferre gra=
tiam vt quatuor q̃ preciſe conferre gratiã vt qua=
tuor: ſi rex dimitteret michi mille ſcuta platoni ve=
ro nichil et vtriq̄ noſtrum daret centum michi pl⁹
gratie faceret et hoc non niſi in remittẽdo mille ſic
facit deus michi illo caſu: igitur. Pro ſolutione ar
gumenti notabis q̄ holkot tenet q̄ prim⁹ act⁹ me
ritorius poſt peccatũ mortale eſt longe melior q̃ q̄
cunq̄ actus ſequens quĩmo q̃ omnes ſequentes
et ſic diceret contritionem et actum cui ꝑua gloria
reſpondet preſtare magno actui ſequenti ratio ſm
eum eſt q̄ per primum actum meretur vitã eternã
etiam in aliqua intenſione et dimiſſionem pene: per
ſecundum actum meretur ſolum intenſionẽ ğdualẽ
vite eterne pro illo actu iam non meretur vitã eter
nam q̄ eam ante meruit. Poteſt eſſe color pro eo
q̄ aufertur peccatum et pena eterna et non per ſe=
cundum actũ q̄ iam ablata ſunt. Ex hac ſolutione
concedendum eſt q̄ nullus actus ꝑmũ ſequens po
teſt eſſe duple bonitatis ad ꝑmũ imo in nulla ſpecie
proportionis inequalitatꝫ maioris nec minoris pri

mus actus infinite excedit ſecundum. ¶ Contra hanc concluſionem ſic arguo qꝛ ex ea ſequitur ꝙ primū peccatum quo gratia amittitur eſſet peiꝰ quocunqꝫ alio peccato q̄tūcunqꝫ magno: ꝯſequēs eſt inconueniens. ſi primū peccatū eſſet furtū ſimplex et ſecūdū odiū dei. et probo ſicut ipſe probat ꝑ primū peccatum aufertur tota gratia et gloria reſpondens et datur infinita pena extēſiue in inferno pro odio dei. ſecūdo peccato ſolum datur intenſio pene ſ᷑m eū: igitur. Secundo arguitur ad idem reſurgat ſortes a peccato nunc primo per a actum bonum/ poſt ad vnam horam habeat volitionē efficacem paciēdi martiriū ſit b illa volitio: per te ſortes per primū actum meretur vitam eternā. quero a te pro quo capis vitā eternā oportet capere pro beatitudine formali. Forte dicis ꝙ accipis pro perpetuitate/ peto tunc a te que res eſt perpetuitas illa: non potes dare niſi beatitudinem formalē: ſit premium reſpondens a actui meritorio quo ad intenſionem vniꝰ gradꝰ reſpondens b quatuor graduū vtrūqꝫ premium eſt perpetuū ⁊ ꝑpetuitas premii nichil eſt aliud q̄ premiū ꝑpetuū quēadmodū illa premia reſpondentia a et b actibus diſtinguūtur ſic ꝙ neutrū eſt pars alterius ita ille perpetuitates et ſic perpetuitas debita b actui eſt altera a perpetuitate a actus: ergo male dicit: propter iſtas rationes et potiſſimū vltimā teneo ꝙ primꝰ actꝰ meritoriꝰ poſt peccatum frequenter eſt minor/ ſecūdo ſubduplꝰ ſubtriplus ſubſexq̄tertius ſubſexq̄q̄rtus ſ᷑m ꝙ actus ꝓuenit interdū etiā maior: ſed ratione primi actus tollitur pena in inferno debita cōcōitanter et non ratione ſecūdi hoc parū eſt ſecundus actꝰ q̄tū eſt ex parte eius tātūdē faceret ⁊ quo ad perpetuitatē glorie. ſecundꝰ actus eſt multo melior ſepe ꝑmo actu. Sed contra illud arguitur ſit ſortes in gratia eliciat vnum actū meritoriū vt quatuor ita ꝙ premiū ei reſpondēs ſic quatuor gradꝰ ſit c. pono platonem q̄ nunc primo reſurgit ꝑ vnū actū cui debetur premiū intenſum vt vnū vocet̄ illud premiū d tam ſic arguo. maius malū eſt carere d q̄ c: ergo melius eſt habere d q̄ c. antecedēs patet. ſi careat d ex caſu ſic decedendo dānabitur hoc non contingit carendo c: igitur. Reſpondetur negando ꝙ ſit maiꝰ malū carere d q̄ c ſimpliciter non eſt ita malū carere vno gradu ſicut quatuor/ ſed licet per accidens ⁊ ex caſu melius eſt non tamen ſimpliciter. Sed redeundo ad argumentū duplex eſt premiū/ quoddā eſt eſſentiale ⁊ nichil aliud eſt q̄ beatitudo formalis charitas non eſt proprie ꝑmiū licet multū promoueat ad conſequendū premiū principale. Aliud eſt premiū accidentale vt aureola vel gaudiū de creatura vel liberatio a pena: liberari a pena eſt premiū concōitans ſi alicui debeatur gl'ia liberatur a culpa ⁊ ab eternitate pene ſortes nunc eſt in peccato dolet de ſuo peccato ꝓ voluntate dolendi debet̄ beatitudo ſ᷑m legem dei que non ſtat cū perpetuitate pene propterea ex conſequenti ꝙ meretur aufert̄ iſta pena eterna interdū vtor dolore pro eius cauſa effectiua actu: volūtatis precula: contritio eſt deletiua omnium peccatorū et etiam meritoria vite eterne ita meritoria ſicut ſcḋa vel cēteſima. dato ꝙ peccatum fuerit remiſſum quo ad culpam non inconuenit ꝙ dicatur contritio alioquin ſi pure ꝯtribiliter eliciatur non dabis contritionē. Si dicas tūc beata magdalena habet contritionem ad hoc virtualiter reſponſum eſt ſupra ſicut eadem tunica talaris valet terſiti ad tegendas tibias ſuas a frigore et eas occultandas a dedecore qꝛ ſunt abiecte. Joſeph autem formoſo ſimilis veſtis valet ſolum contra frigus ſic eſt in propoſito opus ſatiſfactoriū valet vni ad remittendam offenſam et ad tegenda peccata ⁊ cum hoc ad beatitudinem alteri innocenti ad ſolū beatitudinem. Tunc dicis: q̄libet deberet initi dicere ſine penitētia iniuncta a preſbitero orationes legere ⁊ ſimilia facere pro peccatis ſuis et amore dei. dico ꝙ talis prudenter agit videt̄ propoſitum currere in penitentia iniuncta et accepta. Inſup tranſiens romā ex penitentia iniuncta non ita feruenter ꝓficiſcit̄ romā ſicut alter ſponte tranſiens: ergo nō tantū meret̄ prius nūq̄ de roma cogitaſſet niſi confeſſor hoc ei impoſuiſſet. Reſpondetur verū eſt ꝙ ſatiſfaciens ꝓ peccatis nō cogitauit de roma quouſqꝫ ei imponebatur ſed hoc non impedit ſi ita alacer incedat ſicut alius et cū tanto feruore eſto ꝙ nō eſſet iturꝰ niſi ob penitentiam iniunctā cum tamen eque refert inceſſum ſuū actualiter et gradualiter in deum ſicut alter ſi autē cū murmure vel vt mauult ſoluere penā puſillam in hoc mundo q̄ atrociorē in purgatorio ⁊ non principaliter propter deū cetera ſunt impia. Forte dicis liberaliꝰ tranſit non ſatiſfaciens romā q̄ alius cū ex precepto facit hoc ergo magis meret̄ quicquid ſit de antecedente nego conſequētiā ceteris paribꝰ opus precepti eſt ita meritoriū ſicut opus cōſilii: circa antecedēs vtrūqꝫ eſt opus liberalitatis antecedenter: confitēs et confeſſor poſſunt cōuenire ꝙ nulla penitentia imponat̄ etiam non eſt improbabile ꝙ penitens non tenetur ſubire onus penitentie iniuncte cū obligetur alternatiue hic penam luere vel alibi. Sed adhuc pono concluſiones. Prima eſt equaliter merentibꝰ eq̄le ꝑmium eſſentiale cōfertur. probatur per illud Mathei. vij. In qua menſura menſi fueritis remetietur vobis. Secunda concluſio non ſemper equaliter merentibꝰ datur premiū concōitans equale. probatur hec propoſitio. ſi ſint duo vnus ita malus ſicut nero vel iudas alter eque malus cū petro quando negauit chriſtum. ſi ambo incipiāt deteſtari peccata ſua in equali conatu equale premiū eſſentiale merebuntur ex prima concluſione ꝑmo tamen dimittuntur plura peccata: ſecūdo pauciora: ergo propoſitum. Contra primam concluſionem arguitur ſic ſi vnus decederet nunc cū equali merito ſicut bonꝰ latro talis equaliter intenſiue premiabitur cū bono latrone: ergo deus non dat equaliter merentibus equale premium eſſentiale. probo conſequentiam/ quia bonus latro erat beatus nunc mille quingētis annis anteq̄ ille titius eſt beatus et cum hoc equaliter poſtea beatificabitur intēſiue ⁊ extēſiue: ergo

totale premium eſſentiale boni latronis premiū totum iſtius titii exuperat. Fortaſſe dicis vt holkot et non apparet alia fuga ꝙ titius plus intenſiue beatificabitur pro vno paruo tempore ꝙ̄ bonus latro quouſqꝫ venit ad equiualens exceſſum tēporis mille quingentorum quem habuit bonus latro ſuper titium. Contra hoc arguitur: paruuli decedentes cū ſolo originali equaliter puniuntur pena dampni et nullam penam ſenſus patiuntur. hoc declaratum eſt trigeſima diſtinctione ſecundi. tunc capio vnum paruulum qui diſceſſit ſine ſacramento veteris legis in diebus noe vel mathuſalem ſit ſortes et capio platonem paruulum nunc diſcedentem ante baptiſmum eſto ꝙ non habeat nomen impoſitum poſſumus imponere/ iſti equaliter punientur quo ad penam dampni que non recipit crementum et titius minus ſecūdum tempus nec magis punitur intenſiue ad equalitatem paruuli diſcedētis in dieb⁹ noe: eodēmodo de gratia baptiſmali/ capio duos paruulos quorum vnus diſceſſit tempore clementis pape/ et alter heri cum gratia baptiſmali: tales eque intenſe beatificabuntur. ¶ Reſpondetur per propoſitiones. Prima duo diſcedētes cum equalibus meritis iequaliter premiantur de premio eſſentiali ſecundum extenſionem: proba⁹ ſcaturit ex argumento aſſumpto. Secunda propoſi⁹: non tamen ſeq̇tur quod ille q̇ diſceſſit a multis annis preteritis plus puniatur vel p̄mietur ꝙ̄ hodie diſcedens: hoc patet: vterqꝫ per ifinitum tempus premiabitur vel punietur: modo vnum ifinitum proprie non eſt maius alio quēadmodum aggregatum ex linea et pūcto terminatiuo non eſt maius illa linea ſic aggregatum ex tempore finito a parte ante et tēpore ifinito a parte poſt non eſt maius illo ifinito a parte poſt. Tertia propo⁹: i aliqua acceptione maioris prius diſcedens plus premiatur ꝙ̄ poſterius diſcedens primum tempus continet ſcd̄m et aliqd̄ vltra. Quartā propo⁹: p̄ma concluſio p̄ncipalis debet itelligi de premio eſſentiali ſecundum intenſionem ſemper duo decedentes cum equalibus meritis equaliter premiantur itenſiue ⁊ itellige quando premiantur ſtat ꝙ duobus iequalibus meritis decedentes et vnus q̇s habet idulgentias vel aliq̇d aliud volat ꝓ͛inus ad ſuperos alter vadit ad ignē purgatoriū etiam fiunt preces pro vno i purgatorio et non pro alio: ⁊ hoc ſolum concludit de extenſione: quo fit diſcedens hodie equaliter bonus cuꝫ bono latrone equaliter ſolum itenſiue cum eo premiabitur ſicut de denario diurno dato hora ſexta ⁊ nona. Contra totum illud arguitur ſic: ſi q̇s orans et ipetrans veniam pro peccatis tantum meretur ſicut alter orans pro ſeipſo ſeq̇tur ꝙ preſbiter orās pro ſe ⁊ aliis in ſacrificio tantum meretur ſibi ſicut pro nullo alio oraret: conſequens eſt falſum totum meritum rei diuine eſt finitum: ergo quādo diuidit̄ minor erit ſua portio ꝙ̄ preciſe pro ſe oraret imo tunc ſemꝑ pl⁹ ꝓdeſſet orare pro aliis ⁊ pro animis defunctis ꝙ̄ pro ſeipſo tantum q: poteſt prodeſſe aliis non nocendo ſibi: ⁊ quod ſequatur patet ex ꝓbatione concluſionis p̄ncipalis ſuppoſito pro nūc/ ꝙ nullus poteſt mereri alteri gloriam eſſentialem nec eius augmentum vt ante practicauim⁹/ ſigno duos linum preſbiterum q̇ celebrat pro ſe ⁊ cētum aliis/ ⁊ bedam p̄ſbiterum qui orat pro ſeipſo celebrent ambo ſacrificium vel equaliter merentur de premio eſſentiali et habeo intentum vel beda preſbiter plus meretur de premio eſſentiali ꝙ̄ linus ſignetur premium bede vt quattuor/ lini vt duo: Arguitur ſic: aggregatum duorum graduū beatitudinis et diminutionis pene alioꝝ non eſt ita bonum ſicut totum premiū bede intenſum vt quattuor: ergo deus iniuſte de premio eſſentiali premiat ⁊ propter vnum paruū accidentale puta liberationē a paruis pena temporali ſubtrahit duos gradus glorie ꝓpe tuos quod negandum eſt a dei iuſticia et ſumma miſericordia propter punctum auferet corpus. Reſpondetur concedendo ꝙ tantuꝫ meretur ſicut orans pro ſe ſolo de premio eſſentiali non tamē de diminutione pene.

¶ Diſtinctionis decime quinte queſtio tertia.

Queritur tertio circa hanc decimam quintā diſtinctionem de ieiunio quod eſt pars ſatiſfactionis/ cū magiſter ca. iiij. huius diſtictōis de ſatiſfactiōe loq̇tur an ꝯuenientes ieiunio p̄cepto: mortal'r peccet. Pro ſolu⁹ne nō nōnūꝙ̄ hoies ſctōꝝ ꝓfeſta duxerit inſōnia ⁊ vigilat āt hinc mod⁹ loquēdi pullulauit eſt vigilia talis ſcti q̇ mod⁹ apd̄ aliquos adhuc obſeruat vt in alba eccleſia in laudonia (⁊ male) ſatius eſt domi morari ꝙ̄ ſic proficiſci peregre ⁊ ducere noctes inſōpnes in tēplo vel ſub diuo quocirca vigilie in ieiuniū abierunt. Ceterum iſte terminus ieiuniuꝫ multipharia accipit̄. vno mō ꝓ abſtinentia a pctis. eſaie. lviij. nōne hoc eſt ieiunium qd̄ elegi. math. xvij. ſuper illo verbo hoc gen⁹ demonioꝝ nō eiicitur niſi oratione et ieiunio. gloſa dicit: ieiuniū generale eſt non tm̄ ab eſcis ſed etiam ab oīmibus iiquitatibus abſtinere. hoc pꝫ de conſe. d. v. ieiunium. Et capitur interdū pro oīmi afflictione corporali iſte acceptiōes ſunt minus ꝓp̄e. Aliomodo capitur vt eſt circa cibum aut potum; ⁊ tripl'r eſt tale ieiunium ſcꝫ nature: ieiuniū virtus: ieiuniū eccleſie: ieiunium nature dicit abſtinētiam omnem a cibo et potu. Ieiunium virtus eſt ſpecies temperantie temperantia vt eſt virtus cardinalis circa venerea habet/ caſtitatem circa potum/ ſobrietatē circa cibos abſtinentiam cuius ſpecies eſt ieiuniū prima ſpecies eſt circa ſenſum tactus alia ſpecies circa guſtum ⁊ tactum licet magis circa ſenſum tact⁹ vt ꝑpulchre declarat ari. iij. ethi. x. de quodā pulctiuorace philoxeno q̇ precar⁹ eſt deos vt lōgi⁹ ſibi guttur ꝙ̄ gruis fieret ſed non petiit latā lingūā ſi tēperātia caperet̄ ſicut de mgr̄is accipit ⁊ icludi. diſficultatē nō arduā ſpecies date non ſufficerent ſed illi acceptioni termini: libellum repudii dedi alias. Tertiū eſt ieiuniū eccleſie non oē tale eſt ꝟtus ſi q̇s parū extra latitudinē tēperantie trāſgredit̄ talis eſt intemperatus/ vt in prima queſtione huius proba=

nimus ꝛ tamen talis dicit̃ ſeruare ieiunium eccl'ie
et ipſuꝫ non infringere eodem modo. Forte ſi quis
propter finem indebitum ieiunet ſeruat ieiuniuꝫ ec
cleſie per peccatum. forte non tranſgreditur prece
ptum eccleſie de ieiunio. Inſuper ſi quis nichil co=
medit cui recta ratio ſuadeat vt comedat talis ieiu
nat ieiunio eccleſie: et tamen male agit ſic abſtinē=
do modo virtutibus nemo male vtitur. quinti ethi
corum primo. ſaltem formaliter et inclinatiue. cum
autem aliquod ieiunium ſit indiſcretum vt nunc di
ctum eſt in quo quis non reputatur preuaricator p̄
cepti eccleſie cōſequens eſt dicere non omne tale ē
virtus. inſuper in exceſſiuo potu manet ieiuniuꝫ ec
cleſie vt apparet et tamen latitudo temperantie in=
fringitur igitur: non ſemper ieiunium eccleſie ē vir
tus ſicut nec ſemper virginitas ſeruata eſt virt⁹ ſꝫ
hec tertia acceptio pulſat animum. Abſurdum vi=
detur concedere ꝙ quis per actum qui eſt peccatuꝫ
ſeruat et adimplet preceptum de ieiunio: nō minus
abſonum apparet concedere ꝙ quis nichil come=
dēdo vbi ratio dictat eſſe comedendum frangit ie=
iunium eccleſie vel vbi quis intēperate comedit vl'
bibit ſic ꝙ venialiter peccat in excedendo et ſic illo
rum duorum alteruꝫ admin⁹ accipere cogimur nō
eſt ambiguitas quin eccleſia ſemper ſtudioſe preci=
pit ieiunium et bene ageret ille qui ieiunaret ad in=
tentionem eccleſie: aliquis ſeruat ieiunium eccleſie
et tamen per illū actū peccat: pꝫ ſi quis ieiunat pro
pter inanem gl'iam et preceptuꝫ ſuperioris talis ve
re ieiunat. i. non eſt trāſgreſſor precepti eccleſie ꝓ=
bo et in primis lucidum eſt aliquem in peccato im=
plere p̄ceptum dei ſic ſcꝫ ꝙ non erit tranſgreſſor et
hoc patuit. xxxvij. d. iij. de impletiōe precepti quo
ad ſbam actus: licet nō quo ad intentionē precipiē
tis ſed coloratur ꝙ per peccatū q̄s adimplet prece
ptum ſic ſcilꝫ ꝙ non ampli⁹ obligat̃ volens bapti=
ſari propter inanē gl'iam ꝛ propter deū ſatiſfacit p̄=
cepto q̄ nō amplius obligat̃: pꝫ talis ſuſcepit cara
cterem baptiſmalē: ergo amplius talis non dꝫ bap
tiſari. item idem poſt diligētiā craſſam celebrās ꝓ
forte a quo capit ſex paruos albos ſatiſfacit obliga
tioni humane ꝛ tñ in illo actu peccat cū indigne cō=
ſecret ꝛ māducat. ſi negas eū ſatiſfacere ꝛ ꝙ iteruꝫ
tenetur celebrare eſt durū. idē pꝫ de fodiēte in orto
ob inanē gl'iaꝫ. Rurſus de ieiunio q̄n aliquis exceſ
ſiue bibit ꝛ eſt intēperās venial'r talis non eſt tranſ=
greſſor p̄cepti de ieiunio eccleſia nō prohibet exceſ
ſiuū potum ſub noua pena bene talis peccat per in
temperantiā ſed nō aliter rōne ieiunii eccleſie. For
te dicis talis ſic p̄ceptuꝫ adiplens ſatiſfacit p̄cepto
eccleſie ita. ſ. eccleſia non pōt talē tranſgreſſorē iu=
dicare et eū punire lꝫ deo non ſatiſfacit. illud eget
libramine q̄ro a te quid eſt illud dicere iſte ſatiſfa=
cit precepto eccleſie et non deo conſtat ꝙ per illum
actum non meretur q̄ſtio eſt duo ſunt quoruꝫ alter
ieiunat ob inanem gl'iam ſortes: plato non ieiunat:
vterqꝫ conſtat peccat: ſed an ſortes peccet omitten
do ac ſi non ieiunaret eſt punctum negocii ſicut de
illo qui dicit horas cum om̄imoda euagatione mē=
tis vel ob inanem gloriam partim. ſi quis exceſſiue
comedit in meridie ad intemperantiam talis pec=
cat ſed non videtur tranſgreſſor ieiunii eccleſie ec=
cleſia non videtur obligare hominēꝫ niſi ad nō plu
ries comedendum nec videtur eſſe requiſita deuo=
tio tempore quo quis dicit horas ſufficit eas dice=
re propter deum actual'r vel v̄tual'r ſi inanis glo=
ria ſit circunſtantia circunſtans nō eſt difficultas ſi
cadat in ratione obiecti partialis eſt maior difficul
tas: ſed actus ille habens deum et peccatum pro
obiecto ſimpl'r eſt peccatum ꝛ pena dignum nec eq̄
ualet duobus actibus quorum vnus habet deū pro
obiecto et alter inanē gloriam extremis digitis ꝓ
nunc hanc materiā pertranſiens. Diffinio ieiunium
eccleſie eſt volitio qua q̄s non vult comedere plu=
ries q̄ꝫ ſemel. ſi q̄s non habeat nec habuerit propo=
ſitum ieiunandi vel equiualēs nō videtur ſatiſface
re precepto nec euitare peccatuꝫ actus eius ex ima
ginatione procedens non eſt humanus licet om=
nis homo eſt homo per rōnem et voluntatem ſaltē
certiſſimum eſt non merebitur nec habebit actū bo
num ſi q̄s noctem iouis duxerit iſomnem et dormi
erit diem ſequentem vel comedit hora quarta vel
ſecunda poſtmeridiana et iterum dormiat toto die
quem latet ieiuniū is non meretur et vt opinor pec
cat niſi per ignorantiam excuſetur licet talis nō po
teſt puniri in foro exteriore pro fractione ieiunii ſi
vis contendere talem ieiunare adde vel homo nō
pluries comedens q̄ꝫ ſemel. vꝫ non pluries q̄ꝫ ſe=
mel non requiritur ꝙ habuerit propoſitum ſemel
comedendi vel ſemel comedat ſi nichil in die come
dat ſatis bene ieiunat preter rōneꝫ: martinus illud
addit et quattuor acceptiones ieiunii inutiliter aſtru
ere ſatagit in ſecūda queſtione huius materie vꝫ ci=
bos permiſſos ab eccleſia q̄a carnes comedēns nō
ieiunat quia tales cibi non ſunt permiſſi ab eccleſia
Ex quo patet aliqui cibi vno tempore frangunt ie=
iunium eccleſie qui alio tempore non frangūt: hoc
patet: oua et lacticinia frangunt communiter ieiuni
um quadrageſimale et nō quattuor temporum. ſi=
militer patet de loco aliqui cibi frangunt ieiunium
ī vna dyoceſi: patet ī dyoceſi ſcti andree ī quadra=
geſima licet vti butyro et caſeo ī aliis noſtris dyo=
ceſibus non licet q̄uis piſces et lacticinia ſimul p̄=
parant ad morbos et potiſſimum lepram ſed q̄ non
poſſunt habere piſces poſſunt altero veſci. Secun
do ſequitur ſtat aliquem ſolum ſemel comedere in
die et frangere ieiuniuꝫ: patet de illo q̄ comedit car
nes vel de illo qui ī dyoceſi murranie comedit bu=
tyrum vel caſeum in meridie. Tertio ſequitur: ci=
bus quo ad fractionem ieiunii ſequitur voluntateꝫ
eccleſie ſicut ſolſequium ſolem imitatur / ſi roma=
nus pontifex vnam ſpeciem piſcium ſubtraheret /
vl' vinū in die ieiunabili capiens illa vetita tempore
prandii frangeret ieiunium. Tempus quo licet
comedere eſt duodecima / in quadrageſima notabi
liter homo non debet preuenire horā duodecimam
niſi pro rationabili cauſa: poteſt tamen q̄ꝫdiu volue
rit poſt horā duodecimaꝫ expectare rationabilis

cauſa eſt in aliquibus quibus perdifficile eſt ieiuna-
re ante meridiem non autem poſt meridiē: vel pro
pter receſſum alicuius fratris ante meridiem : vel
quia iter dirigere habet ante meridieʒ aliis: et mul
tis aliis cauſis quibus ſecundū iudicium pruden-
tis poteſt quis ante meridieʒ veſci. capere medici-
nalia vel bibere ante meridieʒ ad extingendam ſi-
tim non eſt frangere ieiuniuʒ: aliqui patiuntur ver-
tiginē et tremoꝛem in mēbꝛis quouſqʒ biberint et
paruʒ comederint tales excuſantur : rudi mine⁹
ſufficit cognoſcere hoꝛas ruri non habent hoꝛolo-
gia. Et ſi dicas id dinoſcunt ſolis radio attingente
poſtē feneſtram vel tale ſignum in parieteʒ hoc nō
ſufficit in die turbido multa alia ſigna ſufficiunt pu
ta exaratio omniū ſulcoꝛuʒ talis agelli . agricultoꝛ
nouit alias ꝗtum in octo hoꝛis coluit nunc tantuʒ
eclit equaliter incedēs ſic hoꝛas cognoſcit vel per
famē quotidianaʒ ſolitam ſolemus dicere eſt duo-
decima in ventre meo vel mulier domi hoc depre-
hendit per id ꝙ ſuam colum nendo abſoluit. Licet
iudei ieiunabant a veſpera in veſperam et in legen
da beati ieronimi legitur ꝙ ieiunabat a veſpera ad
veſperam tamen hoꝛa duodecima quando ſol me-
dium celum conſcendit eſt conſuetudo chꝛiſtiano-
ruʒ comedere : in multis iſtoꝛum ſufficit voluntas
et conſuetudo nec citanda eſt alia ratio licet in mul
tis dari poteſt congruentia vt puta quare prohibe-
tur certus cibus et non quantitas puta libꝛa panis
vel due libꝛe cum varie ſunt cōplexiones vt de mi-
lone et ludi magiſtro: propterea in vno ſtatus dari
non poteſt et licet vinuʒ ſit ita inflammatiuuʒ ſicut
caro cum potus eſt neceſſarius et difficilius homi-
nes ferunt ſitim ꝗ ieiuniuʒ. carnes prohibentur et
non vinum et ꝗꝗ piſa fabe et rape ⁊ huiuſcemodi
ſunt inflāmatiua quia ventoſa tamē quia ſunt par-
ui nutrimenti reſpectu carniuʒ ex quibus non habe
tur ſuperfluitas tertie digeſtionis iſta non prohibē
tur ſicut carnes : ⁊ licet aliqui piſces ſunt meliores
ꝗ poꝛcine carnes bouine de pauone vel [illegible]ca tamē
quia multitudo carniuʒ magis pꝛebet incentiuum
peccandi ꝗ piſcium: propterea etiaʒ vnum prohi-
buit et nō aliud: patet in piſcibus de luciis perchis
et ſoleis. Etiam aliqui piſces aliquibus carnibus
ſunt magis inflammatiui vt oſtrea rigidia ⁊ piſces
grandes : tamen hoc non eſt communiter eccleſia
vnum prohibuit ⁊ nō reliquum. ¶ Notādum eſt
ſcdonō. ſecundo ꝙ oēs apoſtoloꝛum vigilie ſunt ieiunā-
de preter vigilias philippi ⁊ iacobi ⁊ iohānis euā-
geliſte ratio primoꝛuʒ quia eoꝛum feſta in ſollēnita
te paſchali ⁊ natiuitatis dñi cadūt de beato bartho-
lomeo vixit poſt toꝛmenta vno die aliqui dieʒ toꝛ-
mentoꝛum ieiunant aliqui craſtinum: patet de con-
ſeruatione ieiunioꝛum. conſilium. Idem de vigi-
lia beati mathei licet foꝛte fuerit electus. Et de fe
ſto aſſumptionis extra eodem. Ex parte iſte mo-
dus omnium apoſtoloꝛum non obſeruatur in frā-
cia ſed ſolum iſtoꝛum quos gloſa tangit titulo pre-
fato. conſilium. petrus ⁊ andreas paulus cum ſimo
ne iudas vt ieiunemus nos admonēt atqʒ mathe⁹

poſtꝗ eccleſia iſta ſinit et conſtant ſufficit. In ſcotia
tamen debes omniuʒ nouem apoſtoloꝛum vigilias
ieiunare propter loci conſuetudinem et vt apparet
omnes vigilias noſtre dñe a conſuetudine iuris ſo-
lum tangunt feſtum aſſumptionis. Si feſtum na-
tiuitatis in die veneris contingeret potes eo die ve
ſci carnibus niſi vouiſſes nunꝗ comedere carnes ī
die veneris vel ex regula habes vt ille de oꝛdine ſā
cti benedicti vel alii hoc ipſuʒ habeas quia ſi ſic nō
licet tibi veſci carnibus: ꝗcunqʒ vult non comede-
re carnes poteſt illo die non comedere. Illud patet
extra de obſeruatio. ieiunio. Explicari de ieiuniis
quattuoꝛ tempoꝛum: pꝛimum eſt in pꝛincipio qua-
drageſime: ſcdm in ebdomada penthecoſtes: terti-
um eſt in ſeptembꝛi poſt feſtum crucis: quartum in
decembꝛi in proximo ſabbato ante vigiliam natiui-
tatis dñi poſt feſtum lucie. Iſtud patet. lxxvj. diſtin
ctione. de ieiunio. ⁊ capitulo ſequēti. ieiunia quatu
oꝛ tempoꝛum cadunt quarta feria/ſexta feria/ ⁊ ſab
bato qui dies ſtrictius ſeruantur ꝗ reliqui. Quar-
ta feria chꝛiſtus venditus eſt/ſexta crucifixus/ſab-
bato iacuit in ſepulchꝛo. Ieiunia quattuoꝛ tempoꝝ
reſpondent ieiunio menſis quarti ſcilicet iulio qui
eſt quartus ab apꝛili quem pro pꝛimo menſe cōpu-
tant iudei zacharie. viij. nos obſeruamus ob alias
cauſas in tempoꝛibus ſignatis aliis a die paſchatis
vſqʒ ad penthecoſten nullum eſt ieiunium ſicut de-
clarat beatus ambꝛoſius in ſermone ſuper hoc fe-
ſto qui incipit. ſcire debet ſanctitas veſtra: ſed con-
ſuetudo cogit profeſtum penthecoſtes ieiunare nec
putandum eſt ꝙ quis tempoꝛe illo intermedio ie-
iunans peccat: quia anthoni⁹ et paulus et ceteri pa
tres ſolum leguntur rigoꝛem abſtinentie mitigaſſe
in diebus dñicis: imo poteſt homo ieiunare in die-
bus dominicis vt hieronimus dicit ad lucinum vti
nam inquit omni tempoꝛe ieiunare poſſim⁹ qđ in
actibus apl'oꝛum/diebus penthecoſtes / et die dñi-
co apoſtolum paulum et cum eo credentes feciſſe
legimus. Et beatus auguſtinus in quadā epl'a illđ
declarat per factum xpi quadraginta dies cōtinuo
ieiunantis: ergo ieiunauit diebus dñicis. Ieiunium
q̄drageſimale eſt decia pars anni ſuperaddūtur q̄t
tuoꝛ dies vltra trigita ſex q̄ ſunt vera decia illi q̄ttu
oꝛ ſufficiūt ꝙ ieiunio quattuoꝛ tp̄m vel propter imi
tationē ieiunii xpi. math. iiij. vel moyſi. exo. xxxiiij.
et helie. iij. regū. xix. dies dñici non ieiunantur: ſed
ne homines ſe ingurgitent vt faciunt in feſto carnis
pꝛiuii vt olim fiebat vetitū eſt tunc comedere car-
nes. Inſuper quadragita eſt numerus auſteritatis
et laboꝛis ſed partes ei⁹ aliquote quinquaginta nu
merum quietis procreant et annum iubileum has
partes aliquotas habet quadraginta/viginti/decē
octo/quinqʒ/quattuoꝛ/duo/⁊ vnum hinc poſt q̄dra
ginta dies laboꝛis ſequuntur quinquagita dies nō
ieiunabiles fractio vni⁹ diei nō īpedit propoſitum.
rite in verno tempoꝛe eſt inſtitutum ad repꝛimēdū
carnem petulantem que illo tempoꝛe impetuoſius
contra rationeʒ ſtimulat dicente Marone tertio ge
oꝛgicoꝝ. Vere magis quia vere coloꝛ redit oſſibus

ille tunc ſole intrante arietem terre naſcentia virēt
et germinare incipiunt ex iſta parte equatoris tro-
picum capricorni verſus tunc areſcunt ⁊ germina-
tio incipit in libra vt opinor quia eſt eadem ratio ſi
cut de noſtro vere et finali eſtate ⁊ quia plures habi
tant ex iſta parte equatoris ꝙ alterius eſt maior cō
gruentia ꝙ ieiuniū quadrageſime fiat in vere no-
ſtro ⁊ vbi chriſtus ieiunauit ꝙ in illorū ꝙ noſtro au
tumpno reſpondet. ¶ Iſtis notatis pono conclu-
Prima ꝯ ſiones. Prima eſt: frangens ieiuniū vbi non eſt ra-
cluſio. tionabilis cauſa frangendi peccat. probatur cōclu
ſio quia ſi non hoc maxime eſſ; quia eccleſia nō po
teſt aliquid precipere ſub pena peccati hoc conſe-
quens eſt falſum et ſtatim reprobabitur tanꝗ deli-
ij. concl'o. rum et inſanum. ¶ Secunda concluſio ſicut ieiuni
um quadrageſimale ceteris ieiuniis eſt arctius ob
ſeruandum ſic vno die frangens totā cathegoreu-
matice frangit. prior pars patet patrū teſtimoniis.
Inſuper nō inopinabile eſt ꝙ eſt de iure diuino: ita
beatus auguſtinus inſinuare videtur in quodā ſer-
mone de quadrageſima. Et recitatur in matutinis
prime dñice quadrageſimalis. Preterea fertur in
vitis ſummorū pontificum ꝙ beatus petrus inſti-
tuit et dubium eſt vtrum fuerit inſtitutor vel prece
pti diuini promulgator et de conſecratiōe diſtin. v.
capi. quadrageſima. q̄drageſima ſumma obſerua-
tione eſt ſeruanda vt ieiunium in ea preter dies do-
minicos qui de abſtinentia ſubtracti ſunt. ⁊c. Item
beatus ambroſius ſermo. xxxiij. quiſquis chriſtia-
nus conſecratā non adimpleuerit quadrageſimam
preuaricationis ⁊ contūacie reus tenebitur legē di-
uinitus pro ſalute ſua datā ipſe reſcindit. ⁊ ſermōe
xxxvi. habent quadrageſime modū non eſſe ab ho
minibus conſtitutū ſed diuinitus cōſecratū nec ter
rena cogitatione inuentū ſed celeſti maieſtate pre-
ceptum. Et ideo qui conſtitutum nūerum vno die
manducando preterit non / vt vnius diei viola-
tor accuſatur. Secunda pars patet quia iam to-
tum deſinit eſſe integrum. ¶ Ex his ſequuntur
propoſitiones ꝙ cenās die iouis ebdomade ſancte
frangit ieiunium. patet de conſecratione diſtinctio.
tertia. capl'o. Non liceat. Secundo ſequitur ꝙ plu
ribus cauſis obligatus ieiunare non ieiunans plus
peccat: hec propoſitio probatione non eget.
Ex quo iterum ſequitur prelati eccleſie et preſbite
ri plus peccant ꝙ laici et alios ſcandaliſant. Cau-
ſa excuſans a ieiunio eſt infirmitas non poſſe habe
re refectionem ad ſemel comedendum: laborare in
ſudore vultus pro lucrandis neceſſariis: laborantī
et ſue familie nō ſufficit pro exceſſiuis diuitiis ſene
ctus ⁊ iuuētus ſed quales poſtea tangetur: permu
tatio dierum eſt rationabilis cauſa vt apud ſanctū
quintinum non ieiunatur profeſtum omnium ſan-
ctorum cum dies ſancti quintini illa die cadat ſed
alium diem ob id ieiunant nec in hoc peccant com
mutante ſuperiore. libro quinto de inſtitutio. ceno
biorum. caſſianus dicit cum profectus eſt de parti
bus ſyrie ad partes egypti ob eius aduentum paſ-
ſim fratres fregerunt ieiunia. ¶ Contra duas pri-
mas cōcluſiones arguitur: eccleſia non poteſt ali- ar ꝯ ꝯclu.
quem obligare ad aliquid faciendum ſub pena pec
cati mortalis: ergo frangens ieiunium non peccat.
antecedens patet: quia non poteſt infrigere penā
debitam pro peccato mortali quia non penam per-
petere in inferis. ¶ Reſpondet aliqui docti potiꝰ Rñō ad
ſcioli huic medio innitentes publice predicabāt di- argumen.
cētes ſe neſcire deducere ex diuinis eloquiis ꝙ ho-
mo tranſgrediens preceptum eccleſie peccaret cui
applicare videtur gerſō in de vita ſpirituali anime
lectura quarta circa principiū ſic inquit. nulla trāſ-
greſſio naturalis vel humana vt naturalis vel hu-
mana eſt peccatum mortale propter reſtrictionem
quam habet poteſt exponi: ſed nō inſiſto taceo de a
liquibus aliis quos recitat panormitanus in prīci-
pio tituli de obſeruatiōe ieiuniorum omnia illa ſūt
ſomnia languidorum contra apoſtolum ad roma-
nos ſecūdo. gentes. ⁊c. vbi expreſſe vult ꝙ contra-
ueniens legi nature peccat ꝙꝗ adhuc non ſit pre-
ceptum diuinum non inditum. ⁊ mathei. xxiij. Su
per cathedram moyſi ſederūt ſcribe ⁊ phariſei om
nia queꝗ dixerint vobis facite. ⁊ prime petri ſe-
cūdo. ſubiecti eſtote omi humane creature propter
deum ſiue regi quaſi precellenti ſiue ducibus tāꝗ
ab eo miſſis ad vindictam malefactorū. Et paulo-
poſt ſequitur: ſerui ſubditi eſtote. ⁊c. Et beatus au
guſtinus ad bonifacium comitem dicit. qui legibus
imperatorum qui pro dei voluntate feruntur obtē-
perare non vult acquirit grande ſupplicium: nemo
eſt doctus qui vnꝗ opinatus eſt oppoſitum. Ex il
la poſitione ſequitur ꝙ comedens carnes in die ve
neris i occulto nō peccat: nec preſbiter celebrās ho
ras ſecūdum quēcunꝗ vſum: ſufficit rogare deum
ꝙ nemo peccat nō ſoluens pedagia quātuncūꝗ iu
ſte impoſita tot deliramēta ſequuntur ꝙ ille modꝰ
nō eſt audiendus ſed explodēdus. Et quādo dici-
tur nō poteſt iſligere penam peccato mortali debi-
tam: quicquid ſit de illo nego cōſequētiā ſicut apo
ſtolus negaret ad roma. ſcdo. Forte dicis per capi
tula iam īducta ſequitur ꝙ quelibet trāſgreſſio hu-
mana eſt cōtra preceptum diuinum: qui vos audit
me audit / qui vos ſpernit me ſpernit: negatur con-
ſequētia: diſtīguitur ꝙ trāſgrediens preceptum hu
manum cōtrauenit precepto diuino vel generali
precepto obedire ſuperioribus ⁊ ſic cōcedo ⁊ hoc
nō ſufficit ad eſſe preceptum diuinū: alioqui nullū
eſſ; pure humanū cōtra recte loquētes: vel ſpecia
li ⁊ ſic negatur: furtum vel fornicatio cognoſcūtur
opponi preceptioni diuine vel prohibitioni ſiue aſ-
ſumptiōe ſtatuti vel precepti hominis: ſecus eſt de
ieiunio ſancti petri vel andree. In diſcurſu accipies
vnā propoſitiōem de iure humano ſolum vt ſic ar-
guēdo: oportet obedire ſuperioribus meis iſte eſt
ſuperior meus: ergo ei eſt obediendum: vel ſic cui-
libet legi ſuperioris eſt obediēdum ieiunare profe-
ſtum ſancti andree ē lex ſuperioris igitur: vides ſem
per aliquid in antecedente qđ nō eſt de iure diui-
no et ſic concluſionem pure eſſe de iure huma-
no inſequentem debiliorem partem vt liquet.

multi[ſ] exiſtimabant me longe aberrare propter modum quem ab vnguiculis hauſerunt potius ꝙ propter rationem et omnes veteres cõfeſſi ſunt leges pure humanas obligare ſub pẽa peccati aliqui neoterici aiunt hoc procedere a iure diuino et eſſe de iure diuino hoc non valet. ¶ Cum primo non multum differimus an ſit peccatum vel ne ſed in modo loquendi et mulgent hircos. ¶ Cum ſecundo eſt cauſa multorum errorum talis modus aliqui capientes duas propoſitiones: quarum vna. nulla lex humana poteſt obligare ſub pena peccati. ſecunda ieiunium quadrageſime vel quatuor temporum eſt ſolum lex humana e veſtigio inferebant preuaricatio talium non eſt delictum quocirca nõ ab re vtor modo loquendi maiorum et veterũ. incaſſum eſſet hic immorari non habituatis: ſed propter illos quibus preſtaret dedicere quod primitus didicerunt tetigimus. Sed contra hoc arguitur: ſequitur ꝙ eccleſia poteſt me obligare ad nunꝙ comedendas carnes et ad ducendam vitam cenobiticam: cõſequẽs eſt falſum ergo et antecedens: probo conſequentiã eccleſia obligat me ad ieiunandos quadraginta dies et pleroſq alios in anno. tunc ſic vel eccleſia poteſt addere vnam diem iſtis vel non poteſt / ſecundum eſt preter rationem. ſi primum peto an poteſt addere ſecũdum diem tertium diem et ſic ſine ſtatu. Preterea frequenter ſuperior nichil cogitat de peccato mortali ſed tranſgrediens non obligatur niſi ſecundum intentionem obligantis: propterea tranſgreſſiones regule beati dñici non imputantur ad culpam et aliq̃ tranſgreſſiones regule beati frãciſci non ſunt imputabiles ad culpam et ponderat romanus pontifex intentionẽ beati franciſci vt patet: exiit qui ſeminat et exm de paradiſo. Ad primũ negatur ꝙ romanus pontifex poteſt obligare me ſine culpa ad nunꝙ comedendas carnes hoc eſſet opus heroicum: bene poteſt tamen ad aliquod tempus nec michi eſt cure vbi eſt preciſus ſtatus ſufficit quando cauſa eſt rationabilis poteſt obligare et quacunq congerie dierum data adhuc poteſt ſuperaddere aliquos dies ſed ſi immenſum ſuperadderet iam tranſgrederetur rationem et non faceret preceptum quocunq die oblato eſt eadem difficultas ſed non in multis. et non ſolum romanus pontifex poteſt obligare ad aliquid ſub pena peccati ſꝫ etiam alii ſuperiores ſeculares vel ſpirituales dũmodo procedunt ſecundum auctoritatem eis datã. Alii abſurde reſpondentes dicerent tranſgreſſionem humanam eſſe contra ius diuinum ſed hoc nõ valet licet omnis auctoritas humana ſi iuſta eſt robur habet a deo tamen aliquod eſt pure de lege humana. Ad aliud argumentum quid ad a ſufficit nobis aliquam labefactionem legis pure humane eſſe peccatum. Sed contra iſta arguitur: romanus pontifex nõ poteſt ſub pena peccati obligare: ergo nullus: conſequentia claret quia ipſe eſt ſupremus vnus homo in eccleſia: antecedens patet de gallis non ieiunantibus noctem apoſtolorum profeſta nõ eſt dicendum ꝙ peccant et tamen romanus pontifex precipit omnibus equaliter. vt patet extra de obſeruatione ieiuniorum. capi. conſilium. Forte dicis et ſic dicendum eſt ꝙ conſuetudo deobligat gallos primi galli non ieiunantes peccabant quia contrauenientes precepto eccleſie ſed poſtꝙ eccleſia hoc cognoſcit et ſinit iam vlterius eos non obligat cõmentatores in iure pontificio vltramontani modũ gallorum vident et non reprobant nec doctores in gallia hoc reprehendunt quare galli in hoc nõ peccant. Etiam dato ꝙ aliquis vnus diceret eos peccare vbi non conſtat eis de peccato non tenentur ieiunare. Et ſi dicas per illud beati auguſtini tunc leges inſtituuntur cum promulgantur tunc vim habent cum moribus vtentium approbantur. Hic iterum eſt opinatio credens ſuperioreꝫ non poſſe obligare ſubditos niſi conſentiant omnes quod falſũ ſentio quia ſi ſic appro° populi facit aliquod eſſe peccatum et non ſuperior: dico ꝙ illa auctoritas bene poteſt intelligi et male: vno modo ſic ꝙ requiritur approbatio populi ad hoc ꝙ ſuperior obligat et hoc nego vt patet de communicatione ſub vtraq ſpecie bohemorum ſi dicerent ſe velle ſeruare conſuetudinem patrie et de continentia ſacerdotũ non tamen nego quin ſuperior non debet obligare vnum populuꝫ contradicentem vbi rationeꝫ haberet. Et obligatio eſſet inanis bohemi debent ſe cõformare aliis propter preceptum eccleſie et nullaꝫ rationem habent ponere ſciſma in modo viuendi et potiſſimum in tangentibus ius diuinum. Alio modo intelligitur auctoritas tunc vim habẽt id eſt durabilitatem et permanentiaꝫ cum moribus vtentium approbate fuerint. ¶ Sed contra illud argumentor quando dubito de lege ſuperioris an ſit recta non teneor ſub pena peccati me confirmare illi cum dubium eſt michi an ſit contra legem nature vel diuinam: ſimiliter vl' legem humanaꝫ tranſgrediens plus peccat vel equaliter ſicut tranſgrediẽs legem diuinam vel minus: non tertium quia tunc tranſgrediens legem ſuperioris plus peccat ꝙ legem inferioris et tunc neſcis dare ꝙ grauiter peccat qui tranſgreditur legem legaleꝫ cuꝫ neſcias an imperator ſit ſuperior ceteris regibus. Ad primuꝫ dico ꝙ quando conſtat michi preceptionem ſuperioris eſſe contra legem nature vel diuinam eo ipſo non eſt lex nec optemperandum eſt quando dubito obtemperabo etiam anteꝙ ſciſma excitem in populo poſſum iuri meo cedere et debeo: ſecunduꝫ illud Mathei quito. qui angoriauerit te mille paſſus vade cum eo alia duo: capiens mea iniuſte facit contra ius nature et diuinuꝫ ſed ego dans ne ſciſma oriatur in populo non pecco non do pure ſponte mea. Ad aliud argumentuꝫ dicitur ꝙ peccat minus tranſgrediens legeꝫ humanaꝫ ꝙ diuinam ſed non in ea proportione minus ꝙ prelatus eſt deo inferior cuꝫ in vno ſit exceſſus infinitus. de hoc quod adducis de imperatore nichil nunc dico malo vt ſaluſtius inqt de cartha. tacere ꝙ parũ de ea loq̃ procedo ꝙ nemo theolog° nouiti hac via ꝙ deteriate eſt malicie ꝙ petrũ vl' illud ſufficit ꝙ dicat ꝙ eſt mortale

magnum vel paruum ſicut a remotis tu vides og
vel goliam ſcis dicere iſti ſunt magni viri ſed quot
digitos habent in longum te prorſus latebit vl' pal
mas. Si dicas beatus auguſtinus in diffinitiõe pec
cati dicit/dictum factum vel concupitum ponit cõ
tra legem dei: ergo ſi eſt aliquod peccatum eſt con=
tra legem dei. Dupliciter reſpondeo: tum primo
non diffinit peccatum in generali ſed peccatum cõ
tra legem eternam. Secundo dico mediante tranſ
greſſione legis humane eſt contra legem dei.

ſcdo ar. ¶ Secundo arguitur probando ꝙ comedens car=
nes in die ieiunii non frangit ieiunium: ergo male
dictuȝ eſt: conſeqñtia eſt nota: probatur aſſumptũ/
in hoc die paſche licet michi veſci carnibus: hec di
es paſche eſt vel erit quadrageſima: ergo i quadra
geſima licet veſci carnibus: cõſequentia tenet expo
ſitorie in obliquo et minore in recto concludẽdo ſi=
milem obliquitatem maior eſt nota: et minor patet
ſecũdum tenentes celum eſſe tp̃s/paſcha quadra=
geſima licet illi termini hñt alias cõnotatiões. Itẽ
in eĩ illi⁹ de futuro dies paſche erit ꝗdrageſima eſt
h̃ hoc ẽ ꝗdrageſima demõſtrando celũ et illa eſt ꝑ
toto tempore quadrageſimali verum eſt dicere ꝙ
celum eſt quadrageſima vel nõ inuenies quadra=
geſimã ſecundũ hanc opinionem. ¶ Et confirma=
tur iocoſe: licet comedere fabas piſa i ieiunio qua/
drageſime/et ille ſunt animalibus paruis refer=
te nec teneor eas iquirere: ergo eſt michi dubiuȝ ꝙ
comedam carnes imo opinatuȝ: facio tibi hanc cõ
ſequentiam comediſti centum fabas: ergo comedi
ſti multorũ animaliũ carnes: antecedẽs eſt tibi cer=
tum et conſequentia: licet logice non valeat tenet vt
in pluribus: ergo aſſentis conſequenti: et tamen nõ
eſt dicendum te infringere ieiunium igitur. Reſpõ

Rñſo ad ſecunduȝ. deo ſecundum illam opinionem celum eſt quadra=
geſima paſcha penthecoſte ſucceſſiue quare illa de
preterito et futuro ſunt cõcedende/quadrageſima
erit paſcha. Secunduȝ hanc opinionem pono pro=
poſitiones. Prima eſt in quadrageſima licet bono
catholico comedere carnes ſcienter: hoc patet ar=
guendo expoſitorie. Secũda propoſitio: quilibet
comedens ſcienter carnes in quadrageſima mor=
taliter peccat: patet contrauenit precepto eccleſie.
Tertia propoſitio: non licet cõedere carnes i qua=
drageſima hec a prima diſcrepat propter appella=
tionem capias affirmatiuam et contradicentem ſibi
ponuntur duo termini cõnotatiui a parte predicati
ſcilicet li comedens carnes ſcienter in tẽpore qua=
drageſime quod eſt contra ſecundaȝ propoſitionẽ:
ſortes comedit carnes in quadrageſima antecedit
ad hanc ſortes in quadrageſima comedit carnes/
ſed non econuerſo. Quarta propoſitio ſortes quo=
libet tempore ieiunat et viuit quatuor annos et ſo=
lum ieiunat vnum diem poſito ꝙ ſortes ſemel dieȝ
paſſionis et nullam aliam diem ieiunet: et cum hoc
viuet quatuor annos tunc habes ſcdaȝ ptem: ꝓmã
probo ſic: ſit nunc paraſceue et ieiunet ſortes/tunc
ſic in hoc tempore ſortes ieiunat hoc tempus eſt vl'
erit quodlibet tp̃s igit: ſed ſortes non ieiunat quoli

bet tempore. Ad ſecundum argumẽtum quod mo
uebat pithagoram ad non comedenda piſa ne ani=
me illorum animalium intrarent corpus ſuum opi=
nabatur animam migrare de corpore in corpus: iu=
xta illud .xv. methamorphoſeos. Morte carẽt ani=
me ſꝑ priore relicta ſede nouis domibus habitant
ſedẽꝗ recepte Ipſe ego iaȝ memini troiam tempo
re belli Panthoides euphorbus eram cui pectore
quondam cognoui clypeũ leue geſtamina noſtre.
Et paulopoſt: ſpiritus eque feres humana i corpo
ra tranſit. Aliquibus viſum eſt hoc prohibuit q2 fa
be ſunt inflammatiue ad libidineȝ. Reſpondeo ad
formam argumenti concedendo ꝙ licet comedere
fabas et piſa et non frango ieiunium pro comeſtio=
ne talium animalium eccleſia prohibet comeſtionẽ
carnium a certo propoſito non eſt michi voluntas
ſuper comeſtionẽ talium animaliũ ſed ſuper fabas
nec habeo curioſe inſiſtere ſi ſint talia animalia i fa
bis multi ſollicitius inſiſtunt in mũdandis vaſis in
fronte quadrageſime ꝗ̃ȝ in mundanda conſcientia
vel ad bene ieiunandum. Poteſt eſſe argumentum
de fibro pontico qui tenet caudam in aqua et reli=
quum corpus in cuniculis terre: ergo vna pars eſt
piſcis et reliqua caro: et ita germani vtuntur teſte
ſipontino in quodã epigrãmate martialis ad procu
luȝ: poſteriore veſcuntur in ꝗdrageſima: non potes
facile ſegregare piſces a carnibus niſi peruiuere in
aqua vel extra aquam per notabile tempus: ſi hec
beſtia extra aquas educatur/op⁹ crebro in die ſuã
caudam humectatur: ponis fortaſſe ꝙ deus conſer
uet omnes ſalmones in dona et dea in aere per no=
tabile tempus vno anno vel duobus. tũc illi piſces
in denominationes carniũ ingredientur aras littus
maris: ſed data ypotheſi adhuc licet eis veſci in ꝗ=
drageſima ſuapte natura degunt in aquis et i aere
preter naturam fouentur. ſimile occurrit de quodã
monſtro in legenda ſancte marthe qd ipſa peremit
et de auicis ſcoticis cadentibus in mare tot quot
in arbore ſtillant in aquis viuunt/alie moriuntur.
¶ Tertio arguitur licet hora vndecima i feſto bñ̃ tertio ar.
donis comedere carnes et tunc eſt quadrageſima
bene ſequitur eſt quadrageſima in oriente: ergo eſt
quadrageſima. Forte dicis intelligis reſpectu eiuſ
dem orizontis. Contra ex illo ſequitur ꝙ ſi ſortes
moueretur cum ſole poteſt diutius veſci carnibus
ꝗ̃ȝ mouendo contra ſolem. Similiter poteſt fieri ar
gumentum de variis quorum aliqui incipiunt dieȝ
naturalem in meridie vt aſtronomi aliqui vno tem
pore aliqui alio. Preterea pono ſortem comede=
re ab hora duodecima per vnam mediam horam et
deſiſtat per vnam mediam horam et tunc iterũ co
medere incipiat per mediam horam. Arguitur ſic:
talis ieiunat et tamẽ pluries comedit: ꝙ ieiunat pa
tet: plato comedens continuo ab hora duodecima
vſꝗ ad primam bene ieiunat et plus temporis oc=
cupat in comedendo ꝗ̃ȝ ſortes et plus in quantita=
te comedit igitur. ¶ Ad tertium reſponſum eſt: et
concedo ꝙ tranſiens verſus occidentem poteſt diu
tius veſci carnibus ꝗ̃ȝ tranſiens contra ortum ſolis.

qꝛ mouetur continuo cum ſole et habebit diem ar=
tificialem longiorem ꝙ̄ alter: ſi vnus moueretur ita
celeriter ſicut ſol circa terram talis continuo habe
ret diem artificialē. at dicis piſcis mortuus non eſt
piſcis: ergo non ſufficit in die ieiunabili tales come
dere. ſed dices et bene non comedimus piſces ſed
cadauera propinqua piſciū: piſcis habet formā ſub
ſtantialem piſcis vel vtimur ſuppoſitione ſinodoti
ca. quo fit egiptii qui dies in occaſu ſolis inchoant
et perſe ab ortu. et athenienſes hora ſexta et lati=
ni in media nocte facile modū ſeruandi ieiuniū ha=
bere poſſūt. Ad aliud cōcedo ꝙ ſortes frangit ieiu
nium et non plato propter interruptionē temporis
da minimā interruptionē q̄ ſufficit frangere ieiuniū
vel maximam q̄ non ſufficit non copulatiue maior
comeſtio vel in maiore tempore nichil facit dūmō
non ſit exceſſus: qui lente comedit plus tēporis oc=
cupat ꝙ̄ ille qui maſticando vorat et miloni et plus
in tempore et quantitate debet ꝙ̄ platoni. hoc pa=
tet libro. v. cap̄. v. de inſtitutis cenobiorū apud caſ=
ſianū et bene ieiunat. Sed cōtra ex illa ſolutione ſe
quitur ꝙ archimageri et ſeruitores dn̄orū comeden
tes eſcas frangunt ieiuniū. cōſequens eſt inconue=
niens/et conſequētia patet. comedunt hora vndeci
ma et toto tempore prandii guſtant cibos vſꝙ ad
ſecundam tunc comedere incipiunt vſꝙ ad quartā
Idē patet de lectoribus in menſa tēpore prandii.
Reſpondeo negando conſequentiam plus tēporis
eis ſufficit ꝙ̄ aliis qui omnia poſſunt habere ſimul
ad comedendū illud quod comedunt ante prādiū
et in tēpore prandii et poſt prandiū ꝯputabiť ꝓ eodē
tp̄e: minor interruptio frāgit ieiuniū vni⁹ ꝙ̄ alteri⁹
malo illud dicere ꝙ̄ ꝙ nō ieiunāt qꝛ ſunt viri fortes
et tenentur non cenare. Sed contra iſtud argumen
tor. ex illo ſeqṫur ꝙ mēdicantes comedentes toto
die vel quacūꝙ hora bene ieiunant et ſic habebis
concedere ꝙ homo incipiens hora octaua mane co
medere interſcalariter octies vel decies comedēs
ieiunaret quod eſt abſurdum. inſuper ſequitur ꝙ ſi
dn̄s comederet intēpate in die ieiunabili ter vł qua
ter ꝙ ſeruus totiens comedere tenetur imo ſi dn̄s
veſceretur carnibus etiā ſine facultate ꝙ ſeru⁹ etiā
tenetur qꝛ oportet preguſtare. nego conſequentiaꝫ
de mēdicantibus non tenentur capere vnam refe=
ctionem principalem et nichil aliud ſuppoſito ꝙ ac
quirere non poſſunt ad vnū tempus aliqui cibi non
poſſunt ſeruari quin deſtruantur et inedia labo=
rant oportet comedere ꝙ̄ primū offertur ſecus eſt
de hiis quibus datur vna refectio: ſerui dominorū
parum comedunt preciſe guſtant et ſufficientē ci=
bum habent non eſt ſic de mēdicantibus qui cena=
re poſſunt. Ad aliud de intēperato cōmedente dn̄o
nego ꝙ ſeruus poteſt veſci carnibus ſine facultate
vel diſpenſatione: de guſtu in cibo facit ſm̄ conſue
tudinem que ius poſitiuum interpretatur. dicis ſer
ui ſeruāt ieiuniū qui interſcalariter comedūt: ergo
pauperes cum non peccant. inſuper ponam⁹ ꝙ ſor
ti dentur carnes in die ieiunabili/ ex ignorantia in=
uincibili in offa vel aliis cibis talis non peccat et ſer
uat ieiuniū: ergo non eſus carniū non eſt de eſſentia
ieiunii. Ad primum nego conſequentiam p̄mi fa=
ciunt niſi vnam refectionem/ pauperes binas vel
trinas ambo non peccant ſed primi eſſentiam ieiu=
nii ſeruant ſecūdi vero nō. Ad aliud de illo cui por
riguntur carnes certum eſt talis non peccat ſed an
ſeruet eſſentiam ieiunii non eſt vſꝙ̄ꝙ exploratū
potes dicere talem frangere ieiunium quo ad eſſen
tiam ſicut pauper facit ſine peccato. Si petas an
minimus vel habens ex regula non vti lacticiniis
comedens oua in feſto quatuor tēporum frangit ie
iunium. potes dicere ꝙ non licet peccet per intem=
perantiam comedendo cibos veticos in ſua regu=
la: comedens oua in quadrageſima tantū ſemel in
die cum diſpenſatione ieiunat vbi alter non ieiunat
Si dicatur excuſatur a ieiunio/parum refert.
¶ Quarto arguitur in aliquibus partibus homies Q̄rto ar.
cenant in diebus iouis vel martis et fertur ſic fieri
in britannia in quadrageſima et non eſt dicendū ta
les tranſgredi legem dei qꝛ eſt conſuetudo patrie q̄
eſt lex non ſcripta propterea ſuperius gallos excu=
ſauimus a ieiunio aliquorum profeſtorum. ¶ Re= Reſpōſio
ſpondetur multi ſunt meandri in argumēto cū pri= ad quar=
mo non conſtat tibi certitudinaliter quin ieiunium tum.
quadrageſime eſt de iure diuino. Et ſi ſic nunꝙ̄ cō
tra ius diuinū vocatur conſuetudo ſed corruptela:
ſolum ius humanū interpretatur conſuetudo: q̄ ne
garet quadrageſimam eſſe de iure diuino poteſt di=
cere ad p̄m ſanctiones inductas deus primo inſti=
tuit ieiunare quadraginta dies hoc eſt exercuit ſuū
modum tamē non imittamur eū qꝛ ipſe in illis die
bus nichil comedit/ſed iſto mō ieiunandi ſicut eccle
ſia nunc ieiunat eſt de inſtitutione eccleſie a princi=
pio naſcentis eccleſie ieiunium quadrageſime erat
in honore et arcti⁹ ꝑcipitur ꝙ̄ cetera ieiunia de qui
bus conſtat ꝙ fuerunt inſtituta ab eccleſia. non vꝫ
dicere reddere decimā eſt de iure diuino ſed q̄dra=
geſima eſt decima pars anni. minor patet. diuide
ccc. lxv. et ſtatim in diuiſione prodeunt. xxxvi. de
fractione dierum et horarū non curat eccleſia. illud
non valet. Tum primo dare decimā non eſt de iure
diuino quo ad quotā vt in tertio dictum eſt. Tum
ſecundo ſuperadduntur quatuor dies ad imitatio=
nem chriſti. nec valet dicere omis chriſti actio nr̄a
eſt inſtructio quo ad obligationem qꝛ tunc nichil co
mederes in quadrageſima et reſuſcitares lazaruꝫ
cū filio vidue. etiam mediolani non ieiunant q̄tuor
primos dies: ergo ſignū eſt ꝙ hii quadraginta dies
non ſunt de iure diuino qđ eque obligat omnes idē
eſt in hoſpitali dei pariſius. Forte dicis mediolanē
ſes obſeruant dominicos dies in recōpenſaꝫ iſtorū
quatuor dierū. hoc non videtur ſufficere qꝛ non ie=
iunant dies dominicos licet abſtineant ab eſu car=
nium aliqui dicūt in recōpenſam ieiunāt feſtum ro
gationū de hoſpitali me latet ꝙ̄ꝙ̄ moror pariſii/ſꝫ
ab aliquibus ſic intellexi. Secundo nego ꝙ ſit con=
ſuetudo adhuc plures ieiunant et cōtinuo predicať
ꝙ male faciunt maior pars populi forte ieiunat po
puli inꝙ̄ qui teneť ieiunare ſi eſſet in alia patria. nō

loquor de paraſitis et ſicophantis nebulonibus et p
ditis hominib⁹ et prodigis ſed de eis tim entibus et
ſtudioſus ſicut conſuetudo plebea terminū lepidū
ab illepido non ſegregat ſed peritorū vſus oia trāſ
mutat. Et dicas vnus popul⁹ poteſt tollere legez
ſuperiorū per conſuetudinem in oppoſitā. et ſi vnā
legē eadem ratione aliā tertiā quartā et ſic populus
poteſt ius poſitiuū tollere/ et duci ſola cōſuetudine
more lacedemoniorū. cōcedo q̄ popul⁹ poteſt vnā
legē tollere et equalis eſt ratio profecto de qualibet
lege pure poſitiua/ ſed nego q̄ tollet oēm nūq̄ po=
pulus eſt ita dure ceruicis q̄ oēz legē tollit. tu cōpa
ras vnā legē ad legē aliā et ſic cōcedo q̄ eſt par ra=
tio: ſz ſi compares vnā legē ad plures nō eſt idem.
citius homo incidit in vnū peccatū q̄z in multa vel
in vnā trāſgreſſionē q̄z in multas ſz quo ad conſue
tudinem vel illa venit poſt legē humanā et illā abro
gat poſtq̄z eſt ſufficienter introducta ſi lex ſcripta
venit poſt cōſuetudinē eam tollit ratio primi eſt ſu
perior videt ſuam legem non ſeruatā ſed laceratā
Et excluſam tacite quieſcens ſua lex robur amit=
tit Et quando eū lateret ſufficit q̄ illi quibus incū
bit tacēt quouſq̄z ſit cōſuetudo introducta quo ad
tēpus pſcriptionē imitat in pluribus in dieb⁹ ma=
gni gregorii ſeruus ſeruorū dei nō erat cōſuetū nec
ſi os porci mutatio nominū in creatione pontificū
nō conſuetum incipit eſſe conſuetum et cōtra. ſi ro=
ges quod eſt inſtans ſegregans conſuetudinē a nō
conſuetudine vacuus abſbis. Ex quo ſequit̄ q̄ vn⁹
totus populus peccat primo. et tamē ille vel popu=
lus ab illo deſcendens non peccat. patet de primo
populo qui paulati radit legē. et de ſcđo qui legem
iam abrogatā inuenit. et ſic habes interdū patres
comedere vnā acerbam quorū dentes filiorū nō ob=
ſtupeſcunt de vxorib⁹ preſbiterorū grecie eccleſia
nō intendebat eos vnq̄z ligare/ ſz ſi grec⁹ preſbiter
eſſet in occidētali eccl'ia petis an debet cōformare
ſe modo latinorū vel reddere debitū vxori petēti cū
hoc videat̄ eſſe de iure diuino. idē poteſt fieri ſi tu
eas ad quarthuſiā an tenearis cōſuetudinē carthu=
ſienſium acceptare. Ad primum dicitur q̄ grecus
pſbiter poteſt debitū reddere vxori petēti pro loco
et tēpore: etiā inter latinos ſi non oriatur ſcandalū
vl' aliud impedimētū. de carthuſia dicit̄ q̄ nō opor
tet habitantem in ea. ſi laicus nō profeſſus ſcit talē
modū viuēdi ſeruare loc⁹ particularis religioſus
vel non religioſus nō facit ſufficiētē cōſuetudinem
alioqui homo obligatur ieiunare omnia pfeſta nře
dñe in collegio mōtiſ acuti vbi frequēter tota vrbs
veſcit̄ carnib⁹ qđ non credo de pauperibus illius
collegii qui elemoſinis viuunt non loquor ipſi ſuū
modum viuēdi habēt/ ſz ſi ponas vnū diuitē de col
legio camiriſtā vl' portioniſtā comedētē carnes in
profeſto purificationis vel natiuitatis noſtre domi
ne ſine cōtēptu q̄ritur an ſupior poteſt illum punire
cū nō trāſgreſſus eſt. Reſpondeo quicq̄d ſit in re=
gula multorū cenobitarū et ſiluicolarum frequēter
infligitur pena ſine culpa puta/ ſed non ſine cauſa et
hoc eſt rationabile qñ homines hoc ceperūt ex re=
gula nō eſt idē de collegio ſi nō oriatur ſciſma vel
contēptus/ ſz hic aduertēdū eſt q̄ non omnis con=
ſuetudo obligat hoīnē ſub pena pctī mortalis hoc
eſt nō q̄libet cōtrauenīēs conſuetudini peccat mor=
taliter interdum venialiter et nōnūq̄z non eſt pctm̄
cōſuetudo eſt nō ieiunare diem iouis vl' dominicā
ego tñ illos dies ieiunās et cōſuetudini ꝯtrauenīēs
nō pecco. Sed difficile eſt dare regulā quando q̄s
peccat trangrediēdo cōſuetudinē. et poteſt dici aliq̄
eſt cōſuetudo de conſilio aliqua de indifferenti bo=
no vl' nō ponēdo actum indifferētem de minori bo
no vt comedere carnes in die iouis vel dñica et con
trauenīēs iſti non peccat. aliqua eſt conſuetudo ha=
bens vim precepti qñ ſecūdum iudiciū prudentuz
iudicatur eſſe tale: et talis conſuetudinis tranſgreſ
ſor peccat nō alias. et ſicut difficile eſt interdū ſepa
rare conſilium a precepto ita difficile eſt ponere di
ſcrimen inter iſta membra cōſuetudinū. Ex iſto pa
tet non facile eſt iudicare an quis comedendo car=
nes in quarta feria in ſcocia peccet vel ne eſto q̄ ſit
conſuetudo nō comedere ſic eſt conſuetudo come=
dere carnes in die iouis vel dominica et contraue=
niens iſtis non peccat. forte populus illud accipit
de conſilio: et ſic continuauit nec aliud intendit. et
forte idem eſt de ieiunio diei veneris vel ſabbati ex
tra quadrageſimā in anglia terra. ex quo habes q̄
homo poteſt contrauenire cōſuetudini ſine pecca=
to. interdū eſt ratio ad contrauenīēdū cōſuetudini
bñficiatus in ſancto andrea trahens moram in gal=
lia celebrat ſm cōſuetudinē ſcti andree ppter fru=
ctus leuatos bñficii nec xpianus in cairo babilonia
in quadrageſima debet ſe cōformare moribus egi=
ptiorū imo tenetur difformare ſz conformās ſe cō=
ſuetudini approbate a prudentibus non peccat nō
alias caſtellani excuſantur a comeſtione extremita
tum aialiū et inteſtinorū in diebus ſabbatinis et gal
li a comeſtione carniū in diebus ſabbatis inter fe=
ſtum natiuitatis chriſti et feſtum purificationis eſto
q̄ cauſa quare primo in diebus illis comederūt ſit
inualida q̄ noſtra dña interim comedit carnes an=
teq̄z eſſet purificata cū ipſa in ptu nō morbo labora
uerat ſz iam ſufficit cōſuetudo loci aliqui de noſtra
tibus hic horrent diebus illis veſci carnibus ſz nō
horrendū eſt qui voluerit abſtinere etiā poteſt vt pz
ex dictis: ſed difficultas eſt de illo q̄ nō eſt perman
ſiuus in vna patria ſz tranſit per patriam aliam an
poteſt tenere conſuetudinē patrie. et q̄z q̄z aliquib⁹
videatur q̄ conſuetudo pprie patrie tunc eſt ſeruā
da michi videtur q̄ nō. et carmina beati aug. et am=
broſii in hoc quadrant dū beat⁹ aug. pmonita eius
matre rogaret an ieiunandū eſſet ſabbatū mediola
ni. Reſpōdit beatus ambroſius q̄ rome ieiunabat
ſabbatū mediolani non ieiunabat. et tamē in altero
illorū locorū pmanſiuus erat in altero vero non gra
tia quorū hec carmina emanuerant in lucē. Si fue=
ris rome romano viuito more Si fueris alibi viui=
to more loci. Sz contra ponat̄ epiſcopatus murra=
me epiſcopatui ſancti andree cōtermin⁹ et in qua=
drageſima ſequitur q̄ fortes murramēſ poteſt in=

trare epiſcopatum ſancti andree et veſci lacticiniis conſequens videt̄ incōueniens: ꝛ cōſequentia lucere videtur ex dictis. reſpondeo conſeq̄ntia nō valet q: talis hoc facit ex fraude ꝛ nō rationabili cauſa incedendi ꝑ p̄ſiam: ꝛ idē cōtingere poteſt de hiis qui habitant prope ſanctū quītinum. potes facere difficultatem de mediolanenſibus q̄ ritum particularem habent celebrandi rem diuinam ꝛ nō cōformant ſe cōmuni cōſuetudini eccl'e. ſed ad hoc poteſt reſponderi ꝙ hoc habebāt miraculoſe: lege vitam et geſta grego. potes inſiſtere de aliquib⁹ vrbibus ī quibus habitant greci ꝛ latini vl' galli ꝛ teutones vt in lethoringia metis et in multis aliis. Sed cōtra iſtud argumētor. ſequitur ꝙ clerici ſeptētrionales poſſunt ſine peccato nutrire comā cōtra preceptum anacleti pape et de vita et honeſtate clericorum in variis capitibus cū ſit eorum cōſuetudo.

Reſpondetur: conſeq̄ntia nō valet cōſuetudo nō debet ſumi a laicis ſ; a clericis. maior pars clericorum incedit pilis decentibus ſed t̄n paulo longioribus q̄ȝ in gallia/italia vel hiſpania vtunt̄. Et hoc ſufficit: conſuetudo ſeptētrionis interpretatur ius humanū q̄ȝ longos pilos debent habere cū eſt conſtitutio humana: etiaȝ reformatores p̄iſui nō cogūt ſeptētrionales pilos p̄iſius abbreuiare ad equalitatem meridionaliū ſed an bene agant nō inſiſto cum tales in gallia habitāt. Petis/ſi ponatur in lege humana non obſtāte quacūq̄ȝ conſuetudine quid tūc erit. dicis conſuetudo illam abrogare nō poteſt cū perpetuo manet prohibitio: hoc nō valet multe leges ſcripte ſic prohibēt que ſunt abrogate. Illa conſtitutio eſt ſolum humana/ſ; eſt argumentū ꝙ legiſlator multū voluit illā legē ſeruari poſtq̄ȝ hoc adiecit illa conditio interdū eſt interpretatiue reuocata hec hactenus de conſuetudine dixiſſe ſufficiat.

Quito ar. ¶ Quinto arguitur. pueri non tenentur ieiunare q̄dragesimam et tamen ſunt robore fortes: ergo nulli. Preterea ſi quis comedat duos panes ī meridie ꝛ intēperate ꝛ nō ampli⁹ q̄ȝ ſemel talis ieiunat ꝛ peccat: ergo aliquod peccatum eſt impletiuū ieiunii.

¶ Rurſus dictū eſt conſuetudo interpretatur ius humanum: ergo vbi eſt conſuetudo comedere ſero et facere collationem homo poteſt comedere ſine

Rñſio ad peccato. ¶ Forte dicis et ſic dicendū eſt. homo po

quintum. teſt comedere ſecundū cōſuetudinē patrie. Cōtra ſit conſuetudo comedere tres morſellos panis tūc ſi aliquis comedat tres morſellos panis cum q̄ȝtitate vni⁹ fabe vltra ſequit̄ ꝙ talis frangit ieiunium ꝑ comeſtionem quātitatis panis vni⁹ fabe quod nō eſt dicendū. Ad primū de pueris et ſenibus nō poteſt dari vna regula placet aliquibus dicere pueri non tenentur ad ieiuniū ante vigeſimū aliis ante vigeſimū primū aliis ante vigeſimū quintū: ſ; q: aliqui ſunt fortiores in decimo octauo anno q̄ȝ alii in vigeſimo vix vna regula dari poteſt q̄libet in particulari cognoſcēs cauſas bene poteſt iudicare: ſ; ne rem relinquam⁹ confuſam ꝓ conſcientiis ieiunantiū dicam⁹ cū illis qui ponūt vigeſimū primū ānū ad ieiunium totius q̄dragesime: decē ꝛ q̄tuor anni

ſufficiunt pro aliquibus dieb⁹. De ſenib⁹ dicit ypocras particula prima aphoriſmo. xiij. Senes facile ferunt ieiuniū ſecūdo conſiſtentes min⁹ vero pueri horum vero oim maxime infantes hoꝝ vero ipſoꝝ q̄cūq̄ȝ aioſiores exiſtentes: ſed pro illo aduerte duplices ſūt ſenes. ſ. ꝑmi ſenes quoꝝ etas eſt. l. vſq̄ȝ ad ſexageſimū vel ſexageſimū quintū. et de iſtis intelligit. Alii ſunt ſecundi ſenes vel decrepiti: ꝛ incipiunt a ſexageſimo anno vel ſexageſimo quīto vſq̄ȝ ad finem tales difficulter ieiunāt: ꝑ conſiſtentes intellige eos agentes vitam inter. xxx. annos ꝛ. l. vel xlv. In omnibus iſtis nō intendit eccl'ia iugū nimis difficile imponere ieiunantibus ſ; ſolū ſubdere carnem ſpūi. Et licet aliquis illū finē non aſſeq̄t ſ; caro manet rebellis non eſt dicendū qui ieiunat ꝛc̄. ſicut licet alicuius caro ſit ſubdita ſpui nō deobligatur talis a ieiunio ſi poterit: q̄n homo nimis ieiunat corpus impletur malis humoribus vt dicit auicēna iij. ꝑmi doc̄a. ij. cap̄. vij. Et hoc experit̄ non eſt ita difficile ei ieiunare poſt meridiē ſicut ante meridiē vel circa horam qua comedere ſolet ꝓpter malos humores replentes poros quare parū laudandum eſt ieiuniū ſancti niniani qđ alique muliercule nobiſcū faciunt incipientes comedere die veneris ī meridie de pane et aqua nichil comedētes vſq̄ȝ ad dominicā in meridie ꝛ ſic nichil comedunt duob⁹ diebus naturalibus adde etiā iſti ſic ieiunātes ſunt plebei ſatis frugaliter viuētes nolo tamē dicere ꝙ peccent imo ꝙ mereantur licet indiſcrete agāt ex ignorātia. et ſi dicas actus eoꝝ nō ſunt cōformes dictamini prudētiali: ergo nō ſunt ſtudioſi: ſolutionē habes alibi. Forte dicis tales interdum ſunt homicide ſui: ergo peccant quicquid ſit de antecedente nego conſequentiam non ſunt culpabiliter cauſa ſue mortis neſciunt hoc nec ſcire tenentur ſed ſi a doctis eis dicatur debēt acquieſcere cōſilio qui exponit ſe periculo mortis vel aciei belli iuſti frequenter eſt cauſa ſine qua non ſue mortis ſed non culpabiliter agricole in ſudore vultus laborantes nunc in calore nūc ī frigore veſcentes carnibus porcinis ꝛ bouinis ꝛ inflatiuis pultibus vitam abbreuiāt ſine peccato hoc eſt ſenſim ꝛ impceptibiliter ꝛ aliūde obligantur ſe et ſuos alere excuſantur nō nego qui aliq̄ iſtorum diuitiſſime viuūt in labore omnia degerūt. Et per hoc patet ꝙ p̄res in thebaide meſopotamia et ſtichia non peccabant tenuiſſime viuētes pleriq̄ȝ eorum gradatim adiecerūt artitudinē ꝛ aſſuefactione latitudinē auguſtā ꝛ ſufficientē adiecerūt: patet de hilarione ꝛ aliis multis celo dignis petulantem aſinum ſpiritui obtemperare cogētibus: ſ; ſi q̄s haberet carnē nimis petulātem contra rationem talis eſto ꝙ ſciret ſuam vitā notabiliter abreuiari debet ieiunare: melius eſt habere breuem vitā cū ſalute anime q̄ȝ longā cum eius iactura: ſed vbi caro eſt obediēs rationi hō debȝ enim tenere corp⁹ ſanū: ad motū corporis mouetur aīa quare ſatiricus petebat mētēȝ ſanā in corpore ſano ꝛ potiſſimū iſte q̄ rei publice eſt vtilis quoad exemplar vite doctrine vl' defenſionis vel quauis alia via quare zenocrates

ron abſurde plus deteſtabatur ſubmerſionē nauis
ꝙ alius ſichophanta. ieiuniū non eſt virtus ſm caſ=
ſianū niſi propter aliud ſcꝫ puritatē mētis ꝑmo ad
timotheū. iiij. corporalis exercitatio ad modicum
vtilis eſt pietas ad omnia valet. ſꝫ ſubtrahere ſup=
flua corporis vt ſit tranſquillitas ſpiritus nō eſt ſo
lū corporalis exercitatio ſꝫ vtilē ſpiritualē imbibit
nec propterea conſequens eſt ꝙ ille cuius mens eſt
trāquillior in bis comedendo deberet bis comede
re in die ieiunabili qꝛ propter paruam diſtraſiā cor=
poris mens nō inquietatur: ſed vbi eſſet notabilis
fluctuactio mētis ꝓpter ieiuniū concedo ꝙ eſt fran
gendū. ¶Ad aliud argumētū de illo ꝗ comedit duos
panes dico ſtat aliquē bene ieiunare qui tātū come
dit in die ieiunabili ſicut in die non ieiunabili diffici
lius eſt totum ſemel comedere. patet de illo ꝗ quo
libet die ieiunat. ſcđo de illo ꝗ tēꝑate comedit bis
in die ieiunabili. forte nō minꝰ ſufficiet ei in die ieiu
nabili nec ſequitur iſte comedit maius i meridie in
iſto die ieiunabili ꝙ in alio: ergo peccat nec homo
peccat lautius cenādo quādo in craſtino eſt ieiuna=
turus non vt non patiatur iediem ſed vt bene ieiu=
net et ſeruet preceptum eccleſie ſine corporis iactu
ra. etiam poteſt ſplēdidius iantari in die ſequenti la
titudo tēperantie eſt diuiſibilis: ergo in cena quādo
eſt ieiuniū in craſtino poteſt homo plus comedere
ſero qꝛ in craſtino non eſt iantaturus: loquor de illo
inſolito ieiunare vſqꝫ ad meridiem ſicut religioſus
conuerſus ferēs lapides pro extruenda domo pōt
plus comedere ꝙ qui tenet ociū in cella tunc nō eſt
tanta reſolutio caloris in die ſequenti poteſt iantari
non aſſuetus iantari ſꝫ ieiunans ſiue quilibet alius
reſpiciat ad latitudinem tēperantie que latitudo ex
tribus lapidibus conſtruitur. iij. ethicoꝝ. xj. vir tē=
perans in his mediocriter ſeſe habet. ¶Et ſequitur
res appetit ꝗ ad ſanitatē ⁊ corporis bonā habitudi=
nem conferūt. et res ceteras voluptatis effectiuas
idētidem ſi nec impedimento ſint dictis habitibus
corporis nec honeſtatis cancellos nec facultatum
metas egrediantur reſpiciat ad bonā habitudinem
corporis ꝙ res ſit honeſta quare ꝑdices tēpore ie=
iunii comedere eſt extra latitudinē tēperantie ꝙ nō
tranſgrediatur cancellas diuiciaruꝫ ōre diues ſplē
didius poteſt prandere ꝙ pauper ⁊ infirmus ꝙ ſa=
nus preſtat perdere bona fortune ꝙ corpus et illa
ſimul res vocatur honeſta que eſt ſolita a prudenti
bus comedi veſci carnibus crudis vel humanis vt
aliqui ſchite faciūt non eſt honeſtū nec illud quoqꝫ
pacto in aliqua patria eſt honeſtū veſci ranūculis li
macibus ⁊ boletis in aliquibus partibꝰ ex iſta par=
te maris reputaretꝰ honeſtum i honeſtū tñ apud bri
tannos interdū honeſtū reputamꝰ ꝙ eſt recte ratio
ni concors ⁊ ſic terminus omnes tēperantie termi=
nos inuoluit. ¶Et datur hec regula. vir qui vult be=
ne ieiunare vel frugaliter bene viuere ſemel vl̓ bis
comedat mediocriter ⁊ in fine prandii videat an ſuf
ficientem cibum habeat. et ſimili quātitate aliis die
bus vtatur. naturale eſt tēpore quo quis comedit ꝙ
plus expetit ſenſualitas ꝙ per ſit. exanimitio piroꝝ
nōdum repleta eſt ſꝫ in fine motus augmētationis
vel nutritionis iam ſe ſatis ſaturum inuenit: ſꝫ ſi ꝗs
recedat a latitudine tēperantie ex ignorantia nō im
putabili non peccat ſiue talis comeſtio dicat̄ intem
perantia vel temperantia difficultas eſt ferme ver
balis poteſt dici minus tamē ſcite ꝙ eſt intemperā
tia. et videtur meritum ſicut aliqui vt martinꝰ dice
rent ꝙ cognoſcēs alienā quā inuicibiliter credit eſſe
ſuam adulteratur ſed nō peccat pctō adulterii pla=
cet michi oppoſitum ſi homo comedat pluſꝙ ſuf=
ficit bone armonie corporis ſed ignorat adhuc eſt
temperantia. ¶Et ſic comedēs cōformat ſe cōcluſio
ni ſillogiſmi practici veri ſic ſillogiſādo: oīs cibꝰ nō
ꝓhibitus quē credo mihi eſſe vtilem cuius oppoſi
tuꝫ non teneor ſcire eſt a me comedēdus hoc cibo
rum quod comedit beatus martinꝰ eſt huiuſmodi
igitur. ¶Similiter de oleo putato vino a beato ber=
nardo. ¶Si ponas ſortē et platoneꝫ vterqꝫ iſtoꝝ que
rit cenam finito prandio ſorti datur cena platoni ni
chil qui ſic petit lectum an plato peccet tantū ſicut
ſortes. ¶Reſpondeo ꝙ ſic ſi ſortes non plus intēdat
actum vel cum cōtinuat ꝙ plato et equaliter deme
rentur coram deo caro tamen comedētis erit alte=
rius carne petulantior. dicitur cenarē poſt prādiū
ſtat virum bene ieiunantem cenare qui ſero come=
dit cenat ſicut in ꝓfeſto omniū ſanctoꝝ apud mul
tos. et licet homo comedat aliqͥd ſiue in die ieiuna
bili ſiue in alio die ſcienter ꝙ ſenſim ledit bonā ha=
bitudinem corporis non oportet ꝙ ſemper mortali
ter peccet ſufficit venialiter: ſꝫ hic nō des obliuioni
te poſſe facere argumētū ꝙ mortale cōponit̄ ex ve=
nialibus ꝑua comeſtio viniꝰ morſꝰ vltra latitudinē
tēperātie ſciēter eſt venialis: et vna alia pari forma
eſt venialis: ergo illa apperta diſtraſia corporis que
conflatur ex hiis eſt mortalis. hoc argumētū diluc
ſicut de ablatione ſucceſſiua granorū et ſucceſſiua
ꝑcuſſione vſqꝫ ad mortem. ¶Ad aliud argumētū de
conſuetudine ſi ieiunium quadrageſime eſſet de iu=
re diuino parū facit cōſuetudo imo nō eſſet cōſuetu
do ſed corruptela: ſꝫ qꝛ cōius ꝑutat̄ ⁊ ſic magis aſ=
ſentio ꝙ eſt de iure humano: cōcedo ꝙ homo poteſt
facere collationē ſcđm cōſuetudinem regionis in
qua eſt nec in hoc frangit ieiuniū: ſꝫ ſi aliud vltra il=
lud comedat frangit ieiuniū et peccat vbi eſt cōſue
tudo nichil ſero in collatione comedere habeat ho
mo ſpecies vel ſi potus noceat ei ſine pane ⁊ hoc ꝑ=
ciperit comedat aliquid panis et talem declarans
ſe coram aliis ne eos ſcandaliſet vel in ſecreto illud
accipiat preceptum eccl̄ie obligat ſecūdū intētionē
precipientis non intendit obligare oēs ꝙ ꝙ lex de
tur vniuerſaliter ſed ſolū illos ꝗ poſſunt ſine corpo
ris et anime iactura ſi cauſa diſpenſandi eſt patens
poteſt homo ſine conſenſu ſuperioris ieiuniū fran=
gere ſi cauſa eſt dubia adeat ſuperiorē epiſcopū vl̓
eius vicariū in hoc ſi cōmode haberi poteſt ſin autē
vtatur conſilio ſui curati vel probi viri. ratio primi
eſt qꝛ conſuetudo illuꝫ declarat non teneri. ratio ſe
cundi quilibet eſt malꝰ iudex ſuiipſius ⁊ plus fauet
ei ꝙ parcit. ¶Etiā licet ieiuniū ſit de precepto nō eſt

ſeruandũ propter aliqua vtilia aſſumpta de cõſilio
q̃ quidẽ vtilia rei publice cõducũt. Et ꝑpterea de
magiſtris recte dicit ꝙ aliqui regentes in artibꝰ nõ
tenẽtur ad ieiuniũ quadrageſime. et hoc itelligo de
hiis qui non poſſunt ſatiſfacere ſuis ſcholaſticis ſi=
ne vehemẽti ſtudio quod non ſtat cũ ieiunio. ſecus
eſt vbi modico labore vel ieiunando ſine corporis
iactura ſatiſfacere poteſt. ⁊ idẽ eſt de regente in grã
matica: tũc ieiuniũ quadrageſime deſinit tali eſſe p̃
ceptum nõ refert ſiue ſpecies cibo miſceantur vel
ne ſeruet̃ cõſuetudo loci. et nõ capiat̃ exceſſꝰ i frau
dem ieiunii dato ꝙ homo non egeat põt ſeruare cõ
ſuetudinem loci ſicut in alio die poteſt quis capere
in cibo ⁊ in potu quouſqꝫ credit nec ledere corpus
nec animã in ſuperfluitate licet natura ſm boetium
paucis minimis qꝫ cõtẽta fuerit latitudo tẽperantie
eſt bene diuiſibilis ⁊ certitudo moralis ex rudibus
cõiecturis colligitur eſt idiſcipliati certitudinẽ aliã
hic expetere. j. ethicoꝝ. pauperes poſſunt parũ pa=
nis capere loco ſpecierũ q̃ difficulter habentur.

Dubitat. ¶ Sed ſine forma argumentoꝝ peto aliqua. Pri=
mũ eſt ſit aliquis infirmus ex culpa ſua qui intẽpe=
rate vixit an talis deobligatur a ieiunio quadrage=
ſime. ¶ Secundo dubitatur an infringens vnum
diem tenetur alio die ieiunare pro illo. ¶ Tertio
dubitatur quomodo ſe habent abſtinentia ⁊ ieiuniũ
¶ Quarto dubitatur an habẽs hanc nolitionẽ i pri
cipio quadrageſime nolo ieiunare vnum diẽ q̃dra=
geſime tantũ peccat ſicut ille qui habet quadragin
ta diſtictas nolitiones cadẽtes ſupra ſingulos dies
¶ Quinto dubitatur an ille ieiunat qui vellet habe
re cenã / ſꝫ non adminiſtratur ei. ¶ Sexto dubita=
tur an tabernarii vel parentes porrigẽtes cibos ad
comedendũ hiis de quibus dubitant an ſine cauſa
frangant ieiunium peccãt. ¶ Septimo dubitatur
an vouens nõ comedere carnes in quarta feria co=
medens offam vl' interiora pecudũ puta farſumis
ſanguinea frangit votũ. ¶ Octauo dubitaitur an
peccans ꝑ intẽperãtiam frangit ieiunium. ¶ Ad

Reſpõſio ad primũ dubium. primũ dicitur affirmatiue ꝙ talis eſt deobligatus
eſt inter duo ꝯſtitutus quorũ vnũ eſt cõſeruare vitã
et ne ſit occiſor ſuimet et veriſimile eſt ꝙ ieiunando
erit cauſa notabilis breuitatis vite quod reprobat
beatus hieronimꝰ vt patet de cõſecratione diſtin.
v. nõ mediocriter de rapina olocauſtũ offert q̃ vel
ciboꝝ nimia egeſtate vel ſomphi penuria imodera
te corpus ſuum affligit. aliud eſt ſeruare ieiunium
quod debet deſerere in illo ſic legiſlator deberet ſi
preſens eſſet ⁊ ſic aliquis deobligatur ex ſua culpa
a ieiunio. Si dicas non refert te occidere magno tẽ
pore vl' breui. dicitur ꝙ hoc eſt verum de vno actu
vt ſtatim tibi reſecare collum vl' ſucceſſiue te mem
brati dilaniare: ſꝫ interdũ eſt ignorãtia inuincibilis
⁊ dato ꝙ homo vitã abbreuiat nõ peccat vl' eſt con
ſtitutus inter hec duo vel caro petulãs laſciuiet cõ=
tra ſpiritũ vl' abſtinẽdum eſt cum abbreuiatione vi
te ſm eſt faciẽdum ſine peccato / vel eſt opus hone=
ſtum faciendum. Et ſi dicas ad ephe ſios quito. ne
mo vnqꝫ carnez ſuam odio habuit: ergo caro eſt fo
uenda ⁊ non macerãda per ieiuniũ. Inſuper mathei
v. diligite inimicos veſtros ⁊ bñfacite hiis qui ode
runt vos: ſed caro eſt nobis inimica. ad Galathas
v. igitur. Ad primũ dicitur caro eſt fouenda id eſt
ſubſtantia carnis: ſꝫ occaſio peccati in carne eſt ſub
trahenda. ſm illud iohelis. ij. Scindete corda ve=
ſtra ⁊ non veſtimenta. Ad ſecundũ dicitur ſubſtan=
tia inimici eſt diligenda ſꝫ cũ inimicꝰ nos iducit ad
peccandũ ab eo recedẽdũ eſt ⁊ coarcendus eſt. ⁊ ſic
poteſt reſpõderi ad illud Mathei. xv. Omne quod
intrat in os nõ coinq̃nat animã: diſtingo vel efficiẽ=
ter / et ſic nego crebro eſt cauſa quare anima delinq̃t
vel formaliter et ſic concedo: rationabile ſit obſe=
quium veſtrum Romanoꝝ. xij. et ille nõ eſt bonus
politicus qui occidit ciuẽ ſine quo non poteſt viue=
re anima ſine corpore nõ poteſt viuere vita mortali
et meritoria ſm legem ſeruet̃ corpus incolume vt
ſit puritas mentis: ſꝫ qꝛ eſt periculoſus ciuis ⁊ cre=
bro petit nociua aie teneat̃ in ſeruitute ibi verũ hꝫ
dictũ nr̃atiũ loquẽtiũ de aliquibꝰ viriꝰ p̃rie dicimꝰ
eos obſeq̃oſos famulos auſteros dñ̃os / ſic ẽ de cor
pore peſſime pariter ⁊ periculoſiſſime dñatur ani=
me vel de paritate certat tranquille famulatur ⁊ ſic
macrocoſmus egre capit duos imperatores ſic de
microcoſme intelligas. ¶ Ad ſcd̃ꝫ dicitur ꝙ nõ vt Reſpõſio ad

patet ſupra de illo q̃ amiſit dicere horas diſtin. xiij. ſecũdũ du

¶ Ad tertium dicitur ꝙ abſtinentia eſt ſuperiꝰ ad bium.

ieiuniũ. Ieiuniũ interdũ capitur pro actu in differen rũo ad. iij.
ti ſicut virginitas et ſic non eſt ꝑ ſe virtus cardina=
lis circa ſenſum tactus habet caſtitatem hoc eſt cir
ca venerea circa potum ſobrietatem circa cibos tẽ
perantiam regularem et in illa eſt abſtinentia cuius
latitudo eſt minor qꝫ latitudo tẽperantie regularis
Et rurſus latitudo ieiunii eſt minor latitudine ab=
ſtinentie declaratur exẽplariter ſortes poteſt in die
comedere vnam librã in pane vel duas ecce tota la
titudo tẽperãtie regularis eſt in vna libra vl' in dua
bus ſi minus comedat in die quã vnã librã eſt inſẽ=
ſibilis ſi ſupra duas libras eſt intẽperans tenendo
ſe in medio temperate viuit ſecundũ tẽperantiam
regularẽ ecce obiectũ tẽperantie regularis abſtinẽ
tia minorem latitudinẽ habet ita ꝙ vbi eſt ſtatꝰ tẽ=
perantie regularis in decremento ibi eſt ſtatꝰ abſti=
nentie: ſed non expandit ſe in tantũ verſus aliud ex
tremũ excelſius ſicut intemperãtia ſic ita manet in
latitudine abſtinentie dũmõ comedit panẽ cũ dimi
dio ſi ſupra panẽ cum dimidio nõ eſt abſtinens ieiu
nium virtus vl' ieiuniũ eccl'ie minorem latitudinẽ
habet vel minꝰ obiectum ſaltem quo ad tempꝰ pu
ta comedere vnum panem cũ dimidio in vnico tẽ=
pore ita ꝙ ſi quis comedat vnum panẽ vnico tem=
pore vel panẽ cũ dimidio vnica vice cũ reliquo edi
lio talis ieiunat. Et quẽadmodũ latitudo ieiunii im
bibitur in latitudine abſtinentie et latitudo abſtinen
tie in latitudine temperantie regularis inuoluitur:
ita omne ieiunium eſt abſtinẽtia ⁊ omnis abſtinẽtia
eſt temperantia regularis aliquis actus qui eſt ieiu
nium eccleſie eſt tẽperantia: aliquis in temperantia
hoc eſt non frãgitur ieiunium eccl'ie ⁊ tamen eſt in=

temperantia patet de exceſſiuo potu: ſi homo bibit exceſſiue in die ieiunabili peccat per intēperantiam ſicut i alio die ⁊ non magis de ꝑ ſe: forte bene magiſ propter circunſtantiam ſi quis comedit hora quarta poſt prandiū talis peccat de per ſe ⁊ frangit ieiunium et ſi intemperate comedit panem illa hora duplr talis peccat frangēdo ieiuniū eccleſie ⁊ intemperate ſi parū comedit hora quarta intēperate comedit ſi frāgit ieiuniū tēperantiam frangit: ſꝫ non oportet ꝙ frangat tēperantiā: ſed eſt min⁹ peccatū ꝙ̄ exceſſiue comedendo i corporis ⁊ aīe diſpendium ſed iſti habitus collectiue capiēdo ⁊ actus diſtiguntur ſicut omnis homo eſt animal: tū iſte terminus homo nō eſt termin⁹ animal actus vel habit⁹ ſunt virtutes. Sed cōtra illud arguitur: ex illo pȝ ꝙ idē actus eſt ieiuniū ⁊ tēperātia regularis ⁊ ꝙ idē indiuiduum ꝑtinet ad diuerſas virtutes ſubalternas.

Reſpondetur concedēdo ſpectat ad diuerſas ꝟtutes ſubalternas ſicut idē terminus eſt iferior reſpectu pluriū generum ſubalternorum imo cōcedo ꝙ idē actus numero eſt tēperantia iuſticia ⁊ caſtitas ſicut ille qui vult luxuriari ꝓpter lucrum eſt itēperatus ⁊ auarus: licet plus denominetur a fine non refert: ⁊ alibi declaratū eſt. Ex iſto patet. male impugnat martinus beatū thomā i hac parte per actum interiorem ⁊ exteriorem: ſed petis de iſto actu quo quis vult comedere iſtum panem vel partē huius panis hora duodecima i die ieiunabili dico ꝙ eſt actus ieiunii ſi intendat illum panem comedere cum reliquo qui ſufficit ⁊ temperantia regularis ⁊ ſicut dictum eſt in poſteriorib⁹ idē indiuiduum continetur ſub phiſica ⁊ aſtronomia ſimiliter idē ꝑtiale indiuiduū continetur ſub grāmatica ⁊ logica ſic eſt i ꝓpoſito ꝙ̄ꝙ̄ non eſſent ſubalterne punctū i hoc latet pono ſub diſiūctione obiectum dū tamen nō itēdit deſerere comeſtionē ante ſufficientiā ⁊ cū iſta diſiūctione ſaluatur ratio ſuperioritatis ⁊ inferioritatis vt de colorato ⁊ albo contingit. Et ſic omnis abſtinentia eſt tēperātia regularis ⁊ omne ieiuniū abſtinentia martinus ponit ſub copulatione ⁊ ſic non poteſt id ſaluare nūꝙ̄ notio integrum copulatū importans erit ſuperior ad notionē partē ſignificātē. Ex quo patet. ſi eſſent duo quoꝝ vnus vult comedere hanc paruam partē panis et alius ſimilē partē vni eſſet ille actus inſenſibilitas alteri tēperantia ſi intendat nihil vltra comedere vbi ratio dictat. Forte dicis. ex iſto ſequitur ꝙ non ſtat i die ieiunabili tēperate comedere niſi ꝗs ieiunet. Reſpondetur cōcedendo bene tū quādo ieiuniū eſt de cōſilio vel ſecūdū vnā poſitionē poſt ſcdam comeſtionē lꝫ cōcedere tēperantiā regularē nō frāgēdo vel abſtinentiā ⁊ nō ieiunando. Ceterum de illo q̄ ieiunat i peccato pōt multipharíam accidere vl̕ aliquis eſt i pctō mortali ⁊ tunc ieiuniū eius nichil valet ad vitam eternaꝫ bene tamen īpedit eum ne plus peccet: ſed ſi ꝗs ieiunat ⁊ eſt circunſtantia venialis circunſtans non cadens in ratione obiecti ieiunium eius eſt meritū ſi ſit in gratia ſi i mortali eſt virtus vl̕ eius actus ſi circunſtantia cadat in ratione obiecti ſub iudicelis eſt. Sed contra illud argumentor ſequitur ꝙ p̄res in egipto ⁊ anathorite artiſſimem vitam degentes in antris deſerti fregerunt ieiunium ꝑ intēperantiā conſequens non eſt dicendum igit̃. conſequentia pȝ de paula ⁊ euſtochio paulo primo heremita et anthonio ⁊ ſimilibus qui oluſculis ⁊ aqua vſi ſunt modo aliquis noſtrum infirmitatem incurreret bibēs aquam. Reſpondetur negando conſequētiam patres ſucceſſiue redegerunt ſe ad paruam latitudinē tranſeuntes ſenſim de maiore ad minorē hū erant complexionati corpora inſuper veterum erant corporibus modernorum maiora vt dicitur. xxxiiij. d. fraternitatis erant in climatibus cōuenientibus. In ſcdo dictū eſt cum auicenna quartū clima poſt torridam zonā eſſe temperatiſſimū plīmi patrum in iij. iiij. et in principio quinti climatis vixerunt vbi bona aqua bone herbe et fruct⁹ optimi etiā maior erat feruor in ecleſia in diebus illis ꝙ̄ in noſtris nichil eſt amanti graue erant viri valentes et heroici Alexander macedo et iuli⁹ ceſar erant heroici ſm̄ innobile vulg⁹ latitudinem fortitudinis tranſcendentes iſti reuera heroici. de hoc qđ tangitur de aq̄ o bone deus ꝙ̄ bene cuilibet prouiſū ē. agricola tota die laborans aquā ꝙ̄tūcūꝙ̄ infectam bibēs ⁊ cibariis groſſis veſcens non laborat morbo. molliter educat⁹ ſm̄ illud alexādri vt mea defuncti da molliter oſſa cubare vbi diuites et litterati notabiliter alterātur regulariter a modico alteratiuo ꝙ̄ꝙ̄ ſtudium litteratoꝝ digeſtionē impedit ⁊ melancoliā inducit: ſed pro bonis et pauperibus aquam bibentibus vtantur cōſilio auicēne. ij. ꝑmi doctrina. ij. vbi ad longū de aqua diſſerit. aqua bona eſt aqua fontis terre libere currens diſcooperta ſoli et vētis ſuper lutū liberum incedens multa fortis curſus tendens in oriens a ſuo principio elongata deſcendēs a locis altis inſipida cuius quātitatē magnam vinū non tollerat leuis in pondere que cito calefit ⁊ infrigiditatur in qua cito coquitur ⁊ diſſoluitur quod in ea coquit̃. aqua putealis nō eſt bona: coci de collegio montis ad decoquenda piſa vadunt collaturi aquam de ſecana relinquentes aquam putealē trāſiens orientem verſus vbi ſol ſuper ipm̄ mane orit̃ poſt illam valet aqua currens ſeptētrionem verſus ſtat aliquā talem aquis currentibus orientem verſus eſſe meliorem vt auicenna dicit de nilo galien⁹ in ſuo libello de aquis Cap̄. j. loquens nilum commendat ꝙ̄uis putauerit ipſum fluere meridiē verſus: ſed de eius fluxu dictum eſt in. xvij. diſtin. ſcđi de paradiſo terreſtri et eius fluminibus. elongata a ſuo principio. ſtat aliquam aquam elongatam a principio propter maliciam terre ſuper quam fluit eſſe peiorem ꝙ̄ a principio et propterea aqua ꝯmētatoris poterat eſſe melior prope cordubam ꝙ̄ prope ſibillam vt ipſe putat quito colliget capitulo de ꝗs qui ſtomachum debilem habent decoquāt aquam et temptent in vaſis equalib⁹ equales mēſuras aq̄ et minus ponderans eſt melior vel madefiāt in eis duo panni equales equaliter poſtea deſiccent̃ ⁊ pannus minus ponderans imbibit meliorem aquam.

¶ Ad quartam dubitationem dicitur ꝙ non quemadmodum habens volitiones quadraginta diſtinctas ad occidendos homines plus peccat ꝙ̄ vnam volitionem habens occidendi vnum hominem. Sed aduerte ꝙ habens nolitionem ieiunandi vnuꝫ diem quadrageſime peccat et habens nolitiones particulares peccat nouo peccato hoc diſterim conſtant iſta eſſe vera nec probatione egent. martinus concluſione ſecunda queſtionis none. de ieiunio videtur dicere oppoſitum ſed abutitur terminis nouo peccato. vult idem in ſententia dicere vt patet in ſolutionibus argumentorum circa finem queſtionis ſed prolixe in ſoluendo laborat et indigeſte ſolum abutitur terminis prima fronte tibi delirare videbitur et ita michi interdum viſum eſt ſed conſiderando totam queſtionem ſeipſum explicat.

¶ Ad quintum dicitur ꝙ non immo ſi quis haberet
Ad q̄nti. quadraginta diſtinctas volitiones interruptas in eodem die ſuper fractione illius diei talis tantum peccaret ſicut frangens totam quadrageſimā quemadmodum ſtat virum occidendo vnum hominem tantum peccare ſicut occidendo viginti per frequentationem actuum. Hic poteſt homo replicare tenendo ꝙ tertia comeſtio non eſt fractiua ieiunii ꝙ tertia volitio non eſt peccatum petendo an ille qui vult ſecundo comedere et nichil datur ei ad comedenduꝫ tunc talis frangit ieiunium aut in tertia volitione qua vult comedere et de facto comedit ſit fractiua ieiunii que realiter eſt ſecunda comeſtio. Poteſt hic quis dicere ꝙ ſecunda volitio eſt fractiua ieiunii ſi non comedat ſed non irrecupabiliter ſi penitudine illo die ducatur incipit eſſe ieiunium exemplum de illa que per actum voluntatis deſinit eſſe virgo et rurſus poſt penitētiam incipit eſſe virgo ſed poſt realem comeſtionem ſecundam irrecuperabiliter perditur ſicut de illa que actualiter cognoſcitur et talis in tertia comeſtiōe vel quarta dū realiter comedit irrecuperabiliter frangit ieiuniuꝫ illius diei: ſed ille qui habet tres volitiones vel plures frangendi ieiunium et non comedit ſi non ſeq̄tur penitentia. tertia volitio non eſt peccatum ſed ſolum ſecunda et cauſa eſt quia tertia iam repperit ieiunium fractum ſed ſi penituerit ante realem comeſtionem dato ꝙ viginti volitiones ſolum interiores habuit et non actum exteriorem licet ſemper vnus actus puta primus poſt realem comeſtionem eſt peccatum vel ſecundus actus poſt volitionem ſolum interiorem reliqui actus non ſunt peccata ſi non accedat intemperantia vel aliud tunc quando ſortes in fine vigeſimi actus penitet adhuc verum eſt dicere ſortes eſt ieiunus ieiunio eccleſie licet peccauerit. Et rurſus actus ſequens penitentiam eſt peccatum et fractiuus ieiunii. Ex illo habes ꝙ penitentia eſt partialis cauſa quare actus eſt peccatum qui alias non eſſet peccatum. exemplum in ſimili ne territus ſis hoc concedere penitētia eſt cauſa quare perditur virginitas vbi ſi non eſſet penitentia non amitteretur virginitas poſtꝙ̄ aliqua habuit actum meretricium vnum vel plures ſecundus actus non frangit virginitatem: quia iam eſt amiſſa per primum actum: ſed ſi reſipiſcat mulier et ducatur penitudine actus corruptionis proximo ſequens eſt fracturus realiter virginitatis. ſic eſt in propoſito et eſt omnino ſimile niſi ꝙ hic non ſemper peccatur per quemlibet actum in ieiunio vt poſitio tenet. ſecus eſt in actu impudicitie penitentia eſt etiam cauſa quare ſecundus actus eſt maius peccatum propter ingratitudinem poſtꝙ̄ deus pepercit peccatori ille eſt ingratus qui iterum recidiuat. Inſuper virtus eſt cauſa maioris peccati de per accidens. Forte dicis melius eſt dicere quālibet volitionem vbi non eſt comeſtio exterior eſt peccatum et fractiuum ieiunii. Contra pono duos ſortem et platonem qui habent quattuor actus diſtinctos et interruptos frangendi ieiunium ſorti datur ad comedendum platoni nichil. Arguitur ſic: ſortes tertio comedens non peccat nec quarto: ergo neqꝫ plato. alioquin actus exterior aliquid malicie actui interiori ſuperaddit quod alibi reprobatum eſt: ergo primus modus eſt rationabilior huic argumento. dicere potes licet actus interiores ſint pares in ſpecie eſſentiali et entitatiua ſunt tamē impares in imputabilitate propter prohibitionem eccleſie non imputantis comeſtionem tertiam vel voluntateꝫ eius: ſecus eſt quouſqꝫ fuerit exitus in actū. Poteſt dari analogia hic: ſi prohiberetur alicui frāgere vitrum quelibet volitio frangendi vitrum ꝙ̄diu eſt integrum eſt peccatum non autē poſtea cui magis placet hec ſolutio ꝙ̄ prior teneat. Et videtur ſecurior cum ieiunium adhuc eſt recuperabile ſecus eſt poſtꝙ̄ perditur per exitum in exteriorem actum. Alioquin etiam poſſunt fieri alique trice de talibus actibus ſi ſortes in die cinerum habeat hoc propoſitum nolo ieiunare hanc totam quadrageſimam cathegoreumatice propter aliquem vel aliquos ad quem vel ad quos me nunc non determino ſi ſecundus actus non erit peccatum oportet dare actum reſpondentem ſuper talem diem qui erit peccatum de talibus non facerem difficultatem nolo ieiunare totam quadrageſimam propter hunc diem demonſtrando diem cinerum diceret ſecunduꝫ actum in illo die non eſſe peccatum: ſecus eſt in aliis diebus. Item ſi haberet hunc actum ſcilicet nolo ſoluꝫ ante primum inſtās non eſſe hore duodecime carniſpriuii et poſt vltimum inſtans non eſſe hore prime diei naturalis cinerum habeat reliquum ſcilicet ieiunare iſtum diem. Sed contra ponamus ꝙ aliquis habeat nolitionem in fronte quadrageſime nolo ieiunare vnum diem quadrageſime tunc talis nulla die ſequenti comedens peccat. Forte dicis confuſa nolitio non ſufficit.

¶ Contra ſaltem ſi primo die quis habuerit quadraginta diſtinctas volitiones non peccabit in poſterum comedens. Reſpondetur non ſequitur requiritur nolitio in illo die: ergo nūc per duos dies precedentes profeſtum natiuitatis nolo ieiunare non

excuſor in illo profeſto propterea quemadmodum ſi nunc ſecundo comederem pro illo die non me de obligarem a ieiunio profeſti natiuitatis cum adhuc poſſū ieiunare pro illo die. ſecus eſt poſt cōeſtionē i ipſo die ieiunabili cū ieiuniū eſt iam actu fractum.
¶ Ad ſextum dicitur q̄ ſic niſi explicent rationa-
Ad ſextū. bilem cauſam vel infirmitatis vel q̄ non pranſi ſūt vel aliquod tale tunc eis credere deberent melius eſt iſtum vel minus malum eſt q̄ frangit ieiunium q̄ʒ fame moriatur vbi ſciēter porrigūt eis quos nouerunt frangere ieiunium peccant et cooperantur eorum peccato tabernarii et aliī ſuperiores vel indifferentes. ¶ Ad ſeptimam dicitur cum offa non
Ad ſepti. ſit caro nec ſanguis ſit caro videtur q̄ talis non eſt fractor voti: non omne quod emanat a carne eſt caro. patet de ouis: hoc faciunt aliqui religioſi: penalia reſtringenda ſunt tu pleno ventre omnia exponens in deteriorem partem hoc ſubſānas vbi non irrides comedentem carnem cum offa.
Ad. viij. ¶ Ad octauum patet reſponſio ex dictis in tertio dubio. ¶ Sed hic dubitatur de diſpenſatione cum lacticiniis in dioceſi ſancti andree videtur q̄ paruʒ prodeſt. Tum primo: lac et piſces ſimul generant morbos et potiſſimum lepram: vt auicenna prima canonica fen tertia dicit. Experimentatores indi ꝛ alii dixerunt q̄ lac cum acetoſis non eſt comedendum neq̄ʒ piſces cum lacte quoniam egritudines producunt pernicioſas ſicut lepram. Tum ſecundo non credo aliquam partem illius dioceſis diſtare a mari quindecim leucis vbi eſt copia piſcium: ergo cauſa diſpenſandi eſt rationabilis. ¶ Reſpōdetur diſpenſatio eſt rationabilis non comedantur piſces ſimul cum lacte ſed nūc hoc nunc illud.
Ad aliud vbi dicis eſt copia piſcium non ſemper propter frigus et ventum: ſolent vbi oriundus ſum piſcatores irridere per motum arborum ac ſi dicerent communi deūbio diem eſſe indiſpoſitum q̄ ſolet accidere in vere i poſt climatibus etiam propter paganos habentes lacticinia quibus non ſuppetūt pecunie ad comparandos piſces. omnibus iſtis fauet patrie conſuetudo.

¶ Diſtinctionis decime quinte queſtio quarta.

Queritur quarto circa hanc diſtinctionem decimam quintā an tertio comedens frāgat ieiunium ſicut ſecundo comedens. Dico materia eſt problematica vtrimq̄ʒ argumentabor nec alia erit probatio: et primo teneamus q̄ tertio comedens non frangit ieiunium. ¶ Contra
ar̄ ꝯ poſi. hoc argumentor ſi non: ſequitur q̄ aliquis per culpam ſuam eſſet deobligatus a ieiunio conſequens eſt inconueniēs q̄ quis importaret lucrum ex culpa ſua. Et conſequentia patet quia tertio comedēs frangit ieiunium et tertia videtur ita mala ſicut ſecunda: igitur. Inſuper iſta via ſequitur q̄ quis poteſt veſci carnibus ſine peccato poſt ſecundam comeſtionem conſequens eſt falſum. et conſequentia patet ſi non / hoc maxime eſt quia hec dies eſt ei ieiunabilis: hoc eſt falſum poſtq̄ʒ ieiunium fractum ē igitur. ¶ Ad primū nego conſequentiam lucrū in
ore damnum in anima: ſed fateor ſecunda come- Rñō ad
ſtio que eſt peccatum eſt cauſa quare tertia come- argumē
ſtio non eſt peccatum ſi non excedit latitudinem tēperantie in tertia comeſtione. Ad ſecundam nego conſequentiam ſtrictior eſt prohibitio carnium q̄ʒ comeſtionis alterius / vides pueri non ieiunātes nō veſcuntur carnibus nec amentes: propterea ſecundo comedens carnes in die ieiunabili duobus peccatis realiter vel equiualenter peccat. Tum primo / ſecundo comedit. Tum ſecundo veſcitur carnibus toto illo die prohibitis. Et ſi tertio comedat carnes ſcienter iterum peccat comedēdo q̄ pro toto illo die eſt vetitum. Sed ſtat dare ſecundam comeſtionem in die ieiunabili vbi homo tenebatur ieiunare non eſſe peccatum: probo: comedat ſortes hora octaua ante meridiem ſine rationabili cauſa: ſortes tunc ſemel comedendo frangit ieiunium tūc ieiunio extincto in ſecunda comeſtione non peccat: nec hoc eſt mirandum: ſi quis in prima comeſtione in quadrageſima comedat oua vel carnes peccat et frangit ieiunium. potes inducere punctum non omnino impertinens cum oua et carnes totaliter ſunt prohibite q̄ quot partes ſortes carnium comedit totiens peccat et ſi ſic cuʒ ſint infinite partes ꝓportionales in hac carne īfinite grauiter has carnes comedendo peccabit ſed non ſuper quamlibet partem proportionalem habet diſtinctum actum. Sed probo q̄ nec ſecundo nec tertio comedens peccat et hoc ſic: q̄ʒ primum ieiunium eſt fractum homo non tenetur ieiunare ſed in comeſtione prima in caſu prefato vel in tertia comeſtione cōmuniter ieiunium eſt fractum anteq̄ʒ aliquid comedatur. patet anteq̄ʒ comedam ſecundo volo comedere et q̄ primum volo comedere ieiunium eſt fractum: ſed ieiunio fracto homo non peccat comedendo: ergo ſecunda comeſtio exterior non eſt peccatum et eodemmodo nec prima comeſtio hora octaua. ¶ Reſpondeo per propoſitiones. Prima eſt: anteq̄ʒ homo exterius comedit / ieiunium eſt fractuʒ licet recuperabiliter velle non ieiunare vel nolle ieiunare vel velle antecedens adhuc frangit ieiunium. ¶ Secunda propoſitio: hoc non obſtante comeſtio exterior eſt peccatum ſicut peccatum actui exteriori conuenit: patet: imperatur a peccato: ergo eſt peccatum: et hoc ſufficit ad actum imperatum eſſe peccatum. ¶ Tertia propoſitio: ille actus interior continuatus poſtea deſinit eſſe peccatum: patet: poſt fractionem ieiunii ex qua ſequitur actus exterior tunc deſinit eſſe peccatum ſalteʒ poſt interruptionem licet a peccato ortum habuerit. non abſonū eſt concedere eundem actum interiorem vel exteriorem entitatiue primo eſſe peccatum poſtea non eſſe peccatum ipſo remanente: quinimo non abſurde concedendum eſt eundem

actum exteriorem eſſe inperatum a peccato ⁊ non peccato interiore ſimultate temporanea vel inſtantanea. Et hanc illationem nego hic actus exterior a nõ peccato volitatis huius emergit: ergo hic actus eſt nõ pctm̃. Sed cõtra ponamus ꝙ volitio comedẽdi que eſt fractiua ieiunii eliciatur pure partibiliter: ⁊ ſit nũc vltimũ inſtãs nõ eſſe illius elicitionis. Arguitur ſic: hic actus imediate poſt hoc erit nõ peccatũ ⁊ hoc nõ niſi per fractionẽ ieiunii primã per te ſed illa volitio non plus erit fractio ieiunii: ergo prius erit nõ peccatum quod nõ eſt intelligibile. ¶ Reſpondeo per propoſitiões. Prima eſt immediate poſt hoc actus ille erit peccatũ: patet nũc ille actus incipit per remotionem de preſenti ⁊ poſitionem de futuro: ergo poſt hoc erit volitio frangendi ieiunium et nõ eſt dabile inſtans poſt hoc. ⁊c. ſed ꝙ primum erit volitio frangendi ieiunium vel ieiunium frangẽdi volitio ita cito incipit eſſe peccatum: igitur. ¶ Secunda propoſitio: alicui primo obtuitu apparens immediate poſt hoc ille actus erit non peccatum: patet: ante quodlibet inſtans futurum ieiunium erit fractum: ſed ꝙ primũ ieiunium erit fractum tam cito ille actus deſinit eſſe peccatũ: igitur. ¶ Tertia propoſitio: ille actus immediate poſt hoc erit peccatum et in nullo inſtanti futuro verum erit dicere hic actus eſt peccatum Si petas pro quo tempore verũ erit dicere hic actus eſt peccatum: diceret aliquis ꝙ in quolibet tempore terminato ad vltimum inſtans non eſſe elicitionis illius actus. ¶ Quarta propoſitio: licet prius natura hic actus erit peccatum ꝙ nõ peccatum tamen nõ datur inſtans in quo prius erit peccatum ꝙ non peccatum non reſpicias ad cõtinuationem naturalem poſt elicitionem et hoc ſufficeret: eſt non peccatum in illo tempore in quo non incurritur noua pena. Sed in propoſito non ſic dicẽdum eſt actus interior eſt peccatum quouſqꝫ ieiunium ſit totaliter fractum quod nõ fit i inſtanti ſed in paruo tempore: et ſic hec eſt falſa hic actus immediate poſt hoc erit nõ peccatum et per primam comeſtionem durat actus peccatum non fit comeſtio in inſtãti non oportet ꝙ ꝙ primũ ieiunium ſic fractũ ꝙ actus idem ſequens continuatus ſit non peccatum ſed bene poſt interruptionem formalem vel equiualẽtẽ. Secundo arguitur: preceptũ de ieiunio eſt negatiuum: ergo quotienſcunqꝫ fit contra ipſum peccatur. Et cõfirmatur: qui vouit virginitatem totiens peccat quotiens alteri cõmiſcetur: ergo qui comedit pluries ꝙ ſemel totiẽs peccat.

Ad primum martinus negat cõſequentiam: dicit ſunt multa precepta negatiua que nõ ſemper obligant ſicut preceptum de ieiunio nõ obligat die dominica. Ad ſecundum negat conſequentiam quia in primo manet obligatio voti quãtum ad aliquod in ſecundo nõ manet obligatio ieiunii poſt ſecundam comeſtiõem. Neutra ſolutio ſatiſfacit argumento nõ prima quia non inſtat ad propoſitum cõtra preceptum negatiuum debet loqui de die ieiunabili et ſic peregrine introducit diem dominicam

Ad ſecundum argumentum negat conſequentiam ſed diſcrimen non dat. Preterea ad primũ nego cõſequentiam nõ eſt intentio eccleſie totiens hominem obligare. Ad ſecundum argumentum de voto erit copioſior ſermo: ſed pro nunc dico contrahens poſt votum ſimplex primo reddens debitum peccat: poteſt adhuc volare ad frugẽ melioris vite ſcilicet religionẽ poſtea tamen poteſt reddere petente vxore ſine peccato non autem expetere. Sed contra vtramqꝫ ſolutionem argumentor: vnde tibi conſtat de intentione eccleſie non hominem equaliter obligante in tertia comeſtione et in ſecunda eccleſia in propoſito eſt romanus pontifex et conſiliarii eius que de hoc fortaſſis tantum cogitarũt ſicut vulpes ad occidendos agnos in eodẽ nemore in quo latitat. Reſpondeo licet eccleſia nichil cogitauit exponim⁹ i mitiorẽ partem intentionem eccleſie pene ſunt reſtringende niſi vbi nõ conſtat de oppoſito. Inſuper in conſtitutionibus penalibus poſitiuis humanis nõ totiens incurrit quis penam quotiens tranſgreditur preceptum. Si rex vel ſenatus prohiberet ſorti non percutere platonem ſub pena centum marcarũ argenti / et ſortes quater percuteret platonem non tantum ſoluit pro ſecũda percuſſione ſicut prima qui promiſit ſtare ſententie arbitri ſub pena: primo cõtraueniens incidit in penam non autem amplius. ff. de arbitrio. l. Si duo. § penultimo. Et ſi dicas contra exemplum meũ ſortes ſecundo percutiẽs peccat ſicut primo hoc eſt verum quia contra legem diuinam ⁊ nature ſed non cõtra conſtitutiõem poſitiuam humanam ſecunda vice eſt penalis tranſgreſſor quod ſufficit. Tertio argumentor qui vouit hoc toto die non bibere vinum totiens peccat quotiens bibit vinum: ergo eodẽmodo de tertia comeſtiõe et quarta: antecedens patet: qui vouit non bibere vinum in aliqua parte huius diei poſtꝙ bibit in vna parte adhuc manet obligatio pro alia parte: igitur. Et cõfirmatur tertio celebrans in die non cõceſſo peccat ſicut ſecundo celebrans. Ad tertium argumentũ dubitandum eſſet antecedens ab aliquibus poteſt homo dicere ſicut de veniis perpetuis in aliqua eccleſia ordinatis quotienſcunqꝫ vadit homo ad eas lucrãdas lucratur venias non tamen ſi eſſent temporanee puta pro certis diebus qui ſunt ordinati vt qui non poſſunt venire iſto die veniant ad eas lucrandas alio die et non pluries illo tempore ſic diceret ſi homo voueret nunꝙ bibere vinum totiens eſt tranſgreſſor quotiens bibit. ſed ſi voueret nõ bibere iſto die poteſt ſolum ſemel tranſgredi: ſed cõcedo antecedens nego conſequentiam poſt preuiã tranſgreſſionem in bibitione vini / ſtat obligatio pro tempore futuro talis virtualiter vouet non bibere in a / non bibere in b / non bibere in c / et ſic conſequenter ita ꝙ obligatio cadit ſuper quamlibet partem diei in forma preceptum de ieiunio quadrageſimali cadit ſupra quadragita dies ſolum et nõ ſuper partes dierum. ſꝫ bene ſuper quãlibet diẽ. Ad confirmationẽ ꝯña non valet: patet ex dictis

Et ſi dicas per tertiam comeſtionem caro ſic inſurgit contra ſpiritum ſicut in ſecunda: ergo talis tertia vice comedens contrauenit intentiōi eccleſie ſicut ſecundo comedens. Reſpondeo eccleſia licet hoc intendat non tñ conſtat an intēdat ad ħ obligare. Ecce analogiam in lege diuina deus intendit ꝙ homo mereatur vitam eternam implendo precepta non tamē obligat homines ſemper implere ꝑcepta ex gratia vel ex merito: frequēter exiſtens in peccato mortali adimplet preceptum ad intentionem ad quam deus obligat ſub pena peccati. adde quod martinus in fine illius queſtionis prenominate titubare videtur in ſua poſitione et non loqui bene conſequenter dicit cum omnibus primo dictis ſtat ꝙ licet obligatus hoc die ieiunare non totiens peccet mortaliter quotiens pluries comedit tamē circumſtantia temporis eſt conditio aggrauans peccatum ter aut quater aut quinquies comedens nō tamen ſequitur ꝙ peccet qualibet vice mortaliter quotiens pluries comedit nec ꝙ peccet tertia ꝛ q̄rta et quinta vicibus quātū peccat ſecunda et hoc q̄ꝫtum eſt ex vi precepti de ieiunio hic videtur dicere ꝙ tertio comedēs venialiter peccat vel minꝰ mortaliter q̄ꝫ ſecundo comedens. Et ſi dicas locꝰ a cōtrario ſenſu non valet apud theologum hoc nō ſufficit eius intentiōi. Inſuper in eadem queſtione cōcluſiōe quarta allegat godofridū de fontibus quotlibeto quinto. queſtione duodecima dicente. ſi primo tango non meam pecco/ ſi ſecundo eam tango minus pecco quia iam ſum tranſgreſſus preceptū: non credo ei nec godofrido ꝙ ceteris paribus cognoſcēs ſcd̄o non meam minus pecco q̄ꝫ ꝑmo eam cognoſcens. ſecus eſt de virginitate vbi cetera ſūt īparia. dico ꝙ illa poſitio debet dicere ꝙ tertio comedens et extra ſecundam comeſtionem non peccat niſi aliunde proueniat impedimentum per intemperantiam vel aliud: oppoſitum dicens non intelligit ſeipſum. Nunc argumentor contra aliam poſitionem que tenet tertio comedens tantum peccat ſicut ſecundo comedens vel quarto comedens ſicut ſecundo comedens. Et introducam aliquas rationes durandi et martini de magiſtris quibus nituntur probare oppoſitum et eas eluere elaborabo ſic arguit martinus: ſecundo comedens frangit ieiunium: ergo tertio comedens reperit ieiuniū iam fractum: ergo non frangit ieiunium. tenet conſequentia: ſolum integrum frangitur. Reſpondetur ꝙ hoc argumentum non concludit vouens non bibere vinum hodie primo bibens non contrauenit voto et eſt fractum. Dicam ꝙ ſecundo bibens non frangit votum quia iam ante fractum eſt: illud eſt contra godofridū de fontibus quito quotlibeto queſtiōe duodecima quem martinus inſequitur in concluſione quarta eiuſdem queſtionis. eodem modo vouens virginitatem cognoſcens aliquem primo mortaliter peccat et ſecundo etiam et tamē votum eſt fractum. Et dicas ſecus eſt circa materiaꝫ guſtus et tactus. Contra poteſt eam ducere in vxorem per votum ſimplex et tamen nunq̄ꝫ licet ei petere debitum et martinus non negat. Secundo arguitur ſic: preceptum obligans ad non tranſgrediendum limitem non obligat niſi eos qui ſunt infra limitem: per ſecundam comeſtionem ille non eſt infra limitem: igr̄. Rn̄deo ꝙ hoc argumentuꝫ equaliter probaret de voto virginitatis et vini ꝙ hoc tātum ipſemet negaret. Fortaſſe inficiaris eſſe ſimile. Cum primo bibens in a tempore obligatur pro b et c temporibus in quibus poteſt ſeruare ſuū votum: ſic tibi dicam obligatiō eccleſie eſt hunc obligantis non pluries q̄ꝫ ſemel comedere et quotiēſcunq̄ꝫ illi contrauenis totiens trangrederis preceptum. Tertium argumentum eius eſt idem cū primo. Quarto arguit ſi ſemel ſecundo comedit frangit ieiunium/ et ſi ter duo ieiunia ſed in eodem die non poſſunt eſſe ieiunia duo. Reſpondeo quando ſecundo comedit frangit ieiuniū et quando ter non frangit duo ieiunia quia non ſunt duo in eodem die nec vnum quia eſt fractum ſed quia facit quod i ſe eſt in tertia comeſtione ad frangendum ac ſi eſſꝫ integrum non minus peccat: etiā tibi dicam ſunt plura ieiunia in eodem die quando ſecundo comedit: ieiunium totius diei cathegorice eſt fractū ſed non huius partis demonſtrando horam quartam poſtmeridianam ſicut de vouente virginitatem. Et ſi dicas ipſe eſt bonus theologus et opinatur ſicut ricardus vel martinus tertio comedit ſi ſciret ſe tertio peccaturum non vellet peccare illud non prodeſt. dubium eſt ſatis an tertio tantum peccet ſicut ſecundo: exponens ſe periculo peccat. quicquid ſit adducit exemplum ſi dn̄s inhibeat michi frangere vitrum percutiendo vitrum pecco poſtq̄ꝫ percutiendo vitrum fractum non ſi debeam dare ſcutuꝫ ſi frangam ipſo fracto percutiendo non debeo dare tot ſcuta quotiens percutio. Reſpondetur quicquid ſit de illo exemplo poſtq̄ꝫ vitrum eſt fractum non eſt amplius frangendum. ſed coram deo non minus pecco poſtq̄ꝫ facio quod in me eſt ad ſecundo et tertio frangendum. Et quia dicit illud exemplum concludere contra aduerſarios illud euacuādum eſt: vel prohibitio de fractione vitri eſt ipſum non frangere ſub pena vel peccati vel alterius pene vel non percutere hoc vel hec demonſtrando ſuas partes. Si primum fracto vitro partes vel entia que fuerunt eius partes percutiendo non peccas non contrauenis prohibitioni. Si ſecundo percutiens tantundem peccas ſicut primo et etiā amplius propter contemptum vel ſaltem non minus: ſic in preſentiarum dico. etiam poteſt prohibere fractionem ieiunii huius diei. Et hoc bifariam intelligi poteſt: vnomodo ꝙ homo non obligatur ad aliꝰ ipſo fracto. Et reſtat probare eccleſiam intendere hominem obligare in illo membro. Aliter etiam poteſt intendere prohibeo comedere pluries q̄ꝫ ſemel hoc die. et hoc reputat fractionē ieiunii et illud reputatur frangere quod huic contrauenit ſicut vouens virginitatem ſcd̄o cognita voluntarie a non ſuo peccat et contrauenit ſuo voto licet non in propriis terminis cum amplius non eſt virgo.

Inſuper argumentor ſi tertio comedens peccaret peccato fractionis ieiunii ſequitur ꝙ ille qui in ſecūda comeſtione caperet centū morſellos totiēs peccaret peccato fractionis ieiunii: conſequens eſt falſum ergo et antecedens: probo conſequentiam: tertia comeſtio eſt peccatum: quarta et quinta et ſic ſine ſtatu. Preterea ſequitur ꝙ aliquis in caſu eēt ꝑplexus: conſequens eſt falſum non cadit perplexitas in lege dei: probo conſequentiam cōcedat aliqs parum mane quod non ſufficit ſuſtentationi ſue nature talis ſecundo comedens peccat per hanc poſitionem frangendo ieiunium et obligatur ſuccurrere ſue nature ꝗ̄ ad aliqđ īpoſſibile obligatur. Ad primum dico ꝙ hoc argumentum non eſt maius contra hanc poſitionem q̃ oppoſitam des illi ſolutionem et illa michi ſufficit. Propterea pro vtraqꝫ poſitione dicamus et argumentū aliquid coloris habet dūmodo homo ſcit argumentum regere pro ſecunda comeſtione totali homo peccat vnico peccato mortali: ſimiliter in tertia comeſtione ſed nō pro qualibet comeſtione partiali ſicut ille qui itendit occidere hominem fuſte vel pugno eſt niſi vna occiſio et vnum mortale non loquor de partibus illiꝰ mortalis ſufficit michi ꝙ non quelibet impoſitio panis vel carnis ī os reddat mortale. dicis an veniale reddit et tunc mortale ex venialibus reſultabit huic pūcto alibi prolixum ſermonem habes. Sed contra iſtud inſto: pono aliqueꝫ qui pranſus eſt in meridie talis ſit ſortes incipiat comedere hora tertia et comedat paulatim vſqꝫ ad horam ſextaꝫ plato octies comedat et interrūpat comeſtionem. Arguitur ſic: ex ſolutione oportebit dicere platonem octies pluꝰ peccare q̃ ſortes peccet. et tamen minime videtur dicendum cum ſortes diutius continuet. Reſpondetur cōſequentia eſt nulla forte tamen conſequēs eſt verum ſtat ſortē aduertere ad principium comeſtionis et non ad conſummationem plato ex ſua malicia octies diſtincte comedit et vult comedere tūc bene poteſt plato octies plus peccare q̃ ſortes: ſed ſi ſortes totiens diſtincte cogitat de comeſtione ſicut plato eſto ꝙ ſemel comedat comeſtione totali ſtat ꝙ plus vel equaliter peccet cum platone: propterea in omnibus iſtis currendum eſt ad actus interiores et non exteriores. Sed manet vna replica et qđ dicebam et verum eſt homo comedens lente duabus horis comedit ſine fractiōe ieiunii ſed ſi interpaulatim comederet per interpoſitioneꝫ medie hore frangeretur ieiunium. ſed vides non eſſe ſimile cum maneat in ſuo tempore. Ad aliud nego ꝙ aliquis eſt perplexus de illo qui comedit mane: q̄ro ab aduerſario quid deberet facere in ſecūda comeſtione: et ſicut ipſe reſpondet reſpondebo. propterea hoc non eſt ponderandum contra hanc poſitionem pluſq̃ contra aliam: dico vel aduertit quādo mane cogitat vel non: ſi ſecundum ſicut plerūqꝫ accidit ſine culpa comedentis ſi comedat paruꝫ cogitans et ſciens tunc vel talis poteſt ſine leſione ſui corporis ieiunare vel non. Si primum ieiunet ſi nō poteſt non obligatur ſicut mendicus et pleriqꝫ alii deobligantur. dicis forte eſt ei difficile. ex dictis ſolutionem habes quid facere debeat tunc veſci debet. Dicis ieiunans profeſtum omnium ſanctorum impoſitum a gregorio quarto: nullum ieiuniū frangit: patet omnium ſanctorum profeſtum ieiunat: ergo iſtorum demonſtrando iohannem ⁊ petrum poſita conſtantia ⁊ ſic murmur noſtratum hibernicoꝝ eſt licitum conquerētium de aduentu iohannis vel petri quare non venit in profeſto omnium ſanctorum ſi ſint diſtincta feſta. Reſpondetur aliqui ſancti habent feſta particularia eis deputata et ieiunia aliqui ſancti non habent feſta particularia. propterea decens eſt habere vnum commune. eſt feſtum omnium ſanctorum collectum redemptoris chriſti vere virginis baptiſte angeloruꝫ et ſic de aliis ſanctis copulatim. propterea ſtat ieiunare profeſtum omnium ſanctoruꝫ bene et nullius ſancti particularis in anno ſicut titius nichil furatur a cōmunitate venetorum et tamen a ſempronio eorum duce furatur vnum equum queꝫ domi habet. Nec ſequitur hoc profeſtum demonſtrando aſſumptionem frangit ſortes et illud ⁊ ſic de ſingulis particularibꝰ copulatiue: ergo feſtum omniuꝫ ſanctoruꝫ imo copulatim. non ſufficienter enumeras ſuppoſita ſancti non habentis feſta ſpecialia vt linus cletus hic includuntur. Dicis tunc illud profeſtum eſt pro omnibus in celo ⁊ ſic ſucceſſu temporis augetur cum plures ſunt in celo hodie q̃ anno preterito ⁊ anno ſequenti q̃ hoc anno. Inſuper tunc eſt feſtū eccleſie que ſemper eſt ſancta de eccleſia militante loquor ſalteꝫ ſemper ſancta eſt eccleſia. Si dicas laudanda eſt nauis cum venerit ad portum tunc exiſtētes in purgatorio includuntur hic cuꝫ non ſunt in diſcrimine maris. Preterea ſequeretur ꝙ frangēs ieiunium omnium ſanctorū plus peccaret q̃ frangens quadrageſimam ⁊ quemlibet alium diem ieiunabilem totius anni: patet acrius eſt peccatū frāgere profeſtum ſimonis et iude q̃ eſſet ſolius ſimonis: ⁊ ſic gradatim aſcendendo et cum mille milliū aſiſtunt ei et decies centena millia ſeruiūt ei danielis ſeptimo: et apocalipſ. quinto. de angelis qui in hoc feſto includūtur patet in horis canonicis huius diei. Reſpondetur potiſſimum iſtud feſtuꝫ inſtituitur de eccleſia triumphante quorum ſanctitas eſt in termino fruendo: ſunt ſancti in via ſꝫ eoꝝ ſctitas procellis occeani agitat̄ ſctitas eſt ſecura in purgatorio cū illi ſpē ſunt in grā ſūt bti ſpe hoc eſt ſunt certi potiri beatitudine et in ſecula ſeculorum deum videre. Ad calculationem profecto eſt grande peccatum frangere profeſtum omnium ſanctorum ſine rationabili cauſa: ſed nego ꝯñam ꝙ ſit maius peccatuꝫ frangere illud feſtum q̃ frangere omnia ieiunia totius anni ſicut vna volitio confuſa de homicidio mille non eſt peior viginti diſtinctis volitionibus de occidendis viginti: et tranſeat ꝙ ſit maius peccatuꝫ frangere illud feſtum hoc anno q̃ anno preterito propter plures incluſos ſtat dare ꝙ eſſet maius peccatum frangere diem veneris ebdomade ſancte q̃ feſtum omniuꝫ ſanctorum propter

ſcandalum iudicaretur talis male ſentire de paſſio
ne redemptoris noſtri et ſcandaliſaret etiam quia
ſpecialiꝰ vnus dies vni attribuitur ꝙ̃ alius:propte=
rea maior contemptus directe fit contra deum frã=
gendo feſtum natale ſaluatoris ꝙ̃ frangendo feſtũ
omnium ſanctorum ſed quia indirecte contemnitur
deus in ſuis ſanctis quorum eſt vnum velle et nol=
le non eſt leue peccatum frangere feſtum omnium
ſanctorum ſine rationabili cauſa poteſt fieri difficul
tas de cultu illius feſti. ¶ Hic dubitatur cum di=
ctum eſt ieiunium eccleſie eſt interdum virtus mul=
ti ieiunant qui non hñt actu velle vel nolle:que ẽ ibi
virtus. Scḋo dubitatur an bruta voluptatẽ capiũt
in alio ſenſu ꝙ̃ guſtus vel tactus ⁊ mouetur dubita
tio ex ariſtotel' littera cap'lo ſuperiꝰ allegato. In op
poſitum apparet ratio de ſenſu auditus aliq̃ aues
cantu delectant̃ vt apparet. ſcḋm illud Fiſtula dul
ce canit volucrem dum decipit auceps. Ad primũ
dicitur multi dicuntur ieiunare qui non hñt hãc vo
litionem actualem volo ieiunare hodie vel cras ſuf
ficit volitio confuſa vt puta volo ieiunare quadra=
geſimã nec videtur michi ſemꝑ requiri diſticta vo
litio et particularis cadens ſupra diem determina=
tum:ſimiliter qui ſemel cõedit in die q̃ñ venit ad tẽ
pus cene hꝫ hanc volitionem nolo cenare hodie qꝛ
eſt ieiunium vel ieiuniũ non eſt frangendum nec fa
cile poteſt tranſire quin habeat ſimiles volitiones
ſi non comedat ſi nõ fuerit aſſuefactus quolibꝫ die
ieiunare more multorum patrum qui ab habitu id
faciunt nec requiritur alia determinata volitio bo=
num eſt tamen habere diſtinctas volitiones vel no
litiones tantum ſemel comedẽdi. Et difficulter ho
mo tranſit non comedens niſi ſemel ſine talibus ac
tibus nunq̃ꝫ tamen homo meretur ſine actu bono ĩ
teriori licet homo demereri poteſt pure omittendo
ſed pro illo in diffinitione ieiunii ponitur volitio no
litio vel homo. Ad ſecundam dubitationem ariſto
teles tercii ethicorꝫ decimo ſignificare videtur ꝙ
bruta non gaudent aliis ſenſibus a guſtu et tactu ni
ſi per accidens hoc eſt per relationem ad ſenſum
guſtus et tactus dicente ariſtotele atq̃ꝫ neq̃ꝫ cetera
animalia voluptatem niſi per accñs ꝑ hoſce capiũt
ſenſus:neq̃ꝫ enĩ odore leporũ ſed eſu gaudẽt canes
odor ãt ſenſũ ferit:neq̃ꝫ voce bouis leo ſed eſu:per
vocem autem ſcit illum eſſe propinquum atq̃ꝫ hoc
ipſo gaudere videtur:ſed tunc ẽ ratio in oppoſitũꝫ
non video ibidem quomodo relatione perdix gau
det dum decipitur in equo ficto. propterea mihi vi
detur cum petro de ebano exponente penultimum
probleuma. xxviij. particule propoſito ariſtotelis
eſt vera vt in pluribus dicit philomenam gaudere
cantu humano et pauonem gaudere viſione penna
rum et triſtari viſu pedum. fertur etiam vnicornis
odore virginis delectatur. poteſt tamẽ defendi vni
uerſaliter bruta non gaudere ĩ aliis ſenſibus. de per
dice poteſt dici et in aliis auibus per cantum et vo=
ces dulcẽs cauſatur quidẽꝫ pruritus in auribus ta
lium et propterea delectantur ſicut canes venatici
quando audiunt ſonũꝫ cornu. de pauone dicitur ꝙ
non gaudet viſu pennarum eius ſed quia habet pul
chras pennas:ꝙ patet ſi ſic/tantum delectaretur in
viſu pennarum alteriꝰ pauonis ſicut ipſemet quod
liquet eſſe falſum. Dubitatur an ſtimulus caſtrimer
gie in nobis poteſt extingui. Martinus tenet ꝙ nõ
ſed ſtimulus libidinis extingui poteſt ratio eſt cum
magis abſtinemus tanto magis egemꝰ cibo:oppo
ſito modo contingit de luxuria adducit aliquas au
ctoritates ad hoc abiicio moduꝫ illum partim mo=
tus de hominum inſtabilitate parti auctoritate ab=
batis abrahe in ſecunda parte vite patrum in libel=
lo de diſcretione cum ſenex vnus dicebat extinxiſ=
ſe fornicationem dixit abrahã pater ſancti alligant
paſſiones et non extingunt. Et ſic reſpondendum
eſt ad auctoritates quas martinus affert in mediũꝫ
iohãnis caſſiani licet male notet paſſus caſſiani qḋ
non eſt mirandum. collatione quinta patrum ꝯmo
rantium in ſcithica heremo probat ſtimulum caſtrĩ
mergie non poſſe in nobis extingui per quendaꝫ ſe
nem dicentem ꝙ pater eius relinquit eum debitorẽ
multis creditoribus quolibet die ſatiſfaciendo om
nibus ſatiſfecit niſi vni hoc eſt ſtimulo caſtrimergie
probat hoc caſſianus de aquila alte aſcendente tan
dem deſcendente ad cibum hoc totum proſeq̄tur ĩ
collatione abbatis ſerapionis in collatione duode=
cima abbatis therenionis dicit. quiſquis igitur ex=
tractus a confabulationibus occioſis et mortifica=
tus ab omni ira ac ſollicitudie curaq̃ꝫ mũdana duo
bus tantum paximatiis fuerit quotidiana refectio=
ne contentus et aque ſacietate ſubtracta quietẽꝫ ſõ
ni triũ vel q̄ttuor horaꝝ ſperando in deo in ſex mẽ
ſibus reperiet hoc poſſibile:non iſiſto conſtat ꝙ caſ
ſianus vult dicere vterq̃ꝫ ſtimulꝰ poteſt claudi ſed
difficilius caſtrimergie petẽdo q̃ res eſt ſtimulꝰ ca
ſtrimergie inuenietur ꝙ martinus ridit ſuperficia
liter:q̃ꝫtum eſt de me plus fidei tribuo caſſiano ĩ vir
tutum acq̃ſitione ꝙ̃ ariſtoteli eum vbi ratio non eſt
patens ĩ oppoſitum vel auctoritas non negabo. ſed
de ieiuniis diei dñice dicit martinus illum eſſe pro=
hibitũ a ieiunio ꝙ quomodocunq̃ꝫ ĩ illis diebus ie=
iunat peccat. ad hoc ſecum itroducit ſanctum tho=
mam q̃ ſecum id idem dicere videtur ĩ ſecunda ſe=
cunde queſtione. cxlvij. articulo q̈nto tenet:oppoſi
tum beatus hieronymus ad lucinum:⁊ beatus au=
guſtinus probans exemplo chriſti ieiunãtis q̄dra
ginta dies hominẽꝫ poſſe ieiunare in die dñico:nõ
valet dicere ſicut martinꝰ dicit ꝙ hoc poſteriꝰ erat
reuocatum per aliqua iura cum vbicunq̃ꝫ eſt ſermo
in iure ſuper iſto caſu addit̃ niſi fuerit contemptus
vel error(vt maichei putabant)eſt neceſſariũ. illud
patet de conſecratione diſtin. iij. in variis capitibus
vt in cap̄. placuit. cap̄. ieiuniũ et cap̄. ne quis. iij. di.
Si quis. Confirmatur iſtud:qꝛ apparatus diligẽs
collector iuris tenet non eſſe peccatũ niſi adſit con
temptus:ergo non eſt abeundũ a determinationi=
bus ſancti hieronimi ⁊ beati auguſtini niſi vbi con=
ſtat de oppoſito per determinationem iuris vel ra=
tionem. Sed cõtra. dices contemptus quolibet die
prohibetur huic replice reſpondet apparatus i.d.

caꝑ.ieiuniū.ꝙ in his duobus dieꝰ deus fecit quic
quid inſigne fecit.⁊ illud patet:in die dñico mūdus
cepit exordiū dñs reſurrexit.vt dicit leo recitante
gratiano.lxxv.diſtin.caꝑ.ꝙ de die dñico.etiam ali
qui heretici putabant eſſe neceſſariū illo die ieiuna
re vbi beatum thomam allegat ſi ita foret nō infir=
matur propoſitū qui illud quod dico eſt probabi
le ⁊ magis probabile ꝙ̄ oppoſitū:ſed in mō ſancti
thome eſt aliquid qđ niſi exponatur non credo eſſe
verum nec beatꝰ thomas eſt pro martino.pȝ.ecce
ſolutionem argumenti vltimi articulo prenotato in
diebus dominicis in quibus ſi quis ieiunaret cōtra
conſuetudinē populi xpiani qui vt aug.dicit eſt pro
lege habenda/vel etiam ex aliquo errore ſicut ma=
nichei ieiunant quaſi neceſſarium tale ieiuniū arbi=
trantes non eſſe a peccato imunis ꝙ̄uis ipſum ieiu
nium ſecundū ſe conſideratum omni tēpore ſit lau
dabile.ſm illud hieronimi ad lucinū.vtinā omni tē
pore ieiunare poſſemus:ſi beatꝰ thomas intelligat
quēlibet conſuetudini contrauenientē peccare illud
eſt falſum:ſi in feſto carniſpriuii fortes veſceretur
piſcibus qui non habet illud ex voto non male age
ret vel ꝙ nūꝙ̄ comederet carnes ⁊ tñ conſuetudo
eſt in oppoſitum.Etiam beatus thomas loquitur
ibi de non ieiunio inter paſcha et penthecoſten et
de dominicis diebus ſimul.Et tamen martinꝰ in
concluſione octaua queſtionis huiꝰ materia dicit vi
rum poſſe ieiunare inter paſcha ⁊ penthecoſtē ſine
peccato.vult beatus thomas dicere idem cum ap=
paratu dicit ſimpliciter homo poteſt ieiunare.Et
hoc vocat ieiunium ſecundū ſe conſideratum in do
minicis diebus eſſe licitum de die reſurrectionis ꝙ
occurrit ſemel in anno an poteſt quis illo die ieiuna
re eſſet aliud ſpeciale non conſtat michi de oppoſi=
to.martinus dicit eſſe reuelatum alicui ſctō patri il
lo die nō ieiunare:nō memini me legiſſe in vitis pa
trū:ſed in illo dicto eſt dubietas an erat ei ſoli veti=
tum vel omnibꝰ ſi ſm tranſeat dies ille non eſt ſimi
le de aliis.Si adducas exēplū heronis quīquagin
ta annis in deſerto ieiunantis ꝙ noluit in die paſcha
tis veſci leguminibꝰ ⁊ de quibuſdā aliis exemplis
in tertia parte in vitis patrū capitibꝰ.xliij.⁊.xliiij.
hoc nichil eſt ꝙ heron ſe precipitauit in puteū erat
propter dementiam quā incurrebat ex inſenſibilita
te:dico ḡ qui nūꝙ̄ vult comedere carnes vel ſemp
ieiunare ſine voto dūmō non ponatur mala circun
ſtantia vel contemptus poteſt illud perhenniter ob
ſeruare.Sed forte dices probabile eſt ꝙ in die re=
ſurrectionis peccatum eſt ieiunare:ſed q̄libet dies
dominicus illi reſpondet.diſtingo ꝙ ei reſpondeat
vel in ordine dierū ebdomade et ſic conceditur illa
non eſt appropriata ⁊ ſollēnis reſpondentia:vel ad
curſum ſolis ab occidente ad orientē.vbi erat i die
paſchatis anni preteriti ⁊ ſic negatur et illa reſpon=
dentia eſt ſollennis.hactenꝰ de ieiunio ſequitur de
alia ſatiſfactionis parte ſcȝ elemoſina.

¶Diſtinctionis decime quinte queſtio q̄nta.

Queritur quinto vtrum elemoſina ſit neceſ
ſario dāda indigenti.Pro ſolutione que= Notādū.
ſtionis notabis.Elemoſina eſt volitio dan
di putato pauperi aliquid intuitu pauptatis ad ſup
plendam indigentiam eius nō requiritur datio ex=
terior quādo homo nō habet.patet de muliere euā
gelica offerente duo minuta:vl' qꝛ habet ⁊ impedit
ab aliquo alioquin volitionē efficacē nō habet.ix.
methaphiſice.licet volitio ſit libera tñ mere natu=
raliter cauſat actum exteriorem niſi ponatur impe
dimentū qñ eſt volitio nimis tenuis non ſufficit ad
tollendum impedimentum licet inclinet efficaciter
ad dandū ad extra datio exterior poteſt imperari a
vitio ⁊ a virtute.dicitur ad ſupplēdam indigētiā ſi=
cut cōtingit in actibus huius carminis cōis:viſito/
cibo/poto/redimo/tego/colligo/condo:que in
hoc carmine includunt Conſule/caſtiga/ſolare/re=
mitte/fer/ora.Non tamē eſtimandū eſt omnes ſpe
cies elemoſine in his carminibꝰ includi qui feſſum
in itinere ſubleuat.ſilr protegens innocentem ab in
uaſoribus elemoſinam facit.ſed iſte ſpecies ſunt cō
munes quas numerat ſcriptura:ſex continent Ma
thei.xxvij.Thobie.quarto.Joſeph ab arimathia
⁊ nichodemus laudantur qꝛ ſepeliebant mortuos
Viſito infirmos ad eos conſolandos qꝛ ſm illud
cōici Cū in dubio eſt animus paulo momēto huc
atqꝫ illuc ipellitur:reliqua ſunt ꝑſpicua ꝓma ſpes
elemoſine ſpūalis puta conſulere deuiātes coīcidit
materialiter interdū.ſed poteſt dari alia ratio vniꝰ
⁊ alterius vt viſitare pro incolumitate corporis ha
benda ⁊ conſulere in fide ⁊ in agendis ſic de oratio=
ne ꝙ prebet pro miſero vt ei ſubueniatur a deo eſt
ſpecies elemoſine ⁊ ſic non oīs oratio diſtinguit ad
elemoſina ⁊ ſicut anima preſtat corpori ſic elemoſi=
ne ſpūales elemoſinis corporalibus preſtant.ſicut
gregorius dicit in quadē omelia ꝙ meliꝰ eſt animā
ſemper victuram verbo vite reficere ꝙ̄ ventrē mo
riture carnis terreno pane ſatiare ſpūales elemoſi=
ne imediatius tendūt in beatitudinem licet corpo=
rales ſunt crebro magis penales ⁊ magis ſatiſfa=
ctorie propterea imponuntur in penitētia cum ſatiſ
factio debet eſſe penalis virtute operis operati ſm
menſuram delicti debet eſſe plagaris modus ſatiſ
factio eſt recompēſatio offenſe ꝑ emendam recom
penſatio iportat quādā adeq̄tionē inter illū ꝙ offen
dit et illū qui offenditur adequatio autē in iuſticia
eſt per ſubtractionem ab illo qui plus iuſto habuit
et additionē alteri cui ſubtractū eſt vt patet.v.ethi=
chorum peccator ſubtraxit honorem deo debitum
delectabile nichil ſubtrahit a peccante ſed citius
dat ⁊ qꝛ ſubtractio penalior ⁊ ſenſibilior ſit i elemo
ſina corporali ꝙ̄ ſpirituali propterea illa imergitur
aliqua elemoſina eſt opus liberalitatis ⁊ miſericor
die quando homo non tenetur elargiri elemoſinā:
aliqua eſt actus iuſticie quando elemoſina eſt in pre
cepto.quo fit elemoſina eſt virtus ⁊ ſub ſe comple=
ctens multos habitus et actus ſpecie diſtinctos ⁊
ex conſequenti non quelibet elemoſina aliam inten
dit.Tertio ſequitur interdū eſt elemoſina ⁊ nichil

eſt cōmune in dante ⁊ accipiente.patet in cōſulente
imo cōferens plꝰ habet in fine ꝙ̄ in principio ſicut
doctrina doctoris docendo augetur ſicut fabrican
do fabriſimꝰ ſic docendo ꝯſulendo ⁊ bñ operando
tales euadimus.Quarto ſequitur diuiti datur ele=
moſina qñ putatur eſſe pauper putatus pauꝑ eſt ob
iectū elemoſine pauꝑ in ꝓpoſito non capitur adeq̄=
te ꝓ nichil habente in bonis fortune.patet de radul
pho carbōerio ſuſcipiente in hoſpiciū karolū ma=
gnum ⁊ iohāne reiſſ ſimiliter ſuſcipiente regem an
glorum:ſꝫ iſti conſtituti in nemoribꝰ erant orbati ho
ſpitio ⁊ hoc ſufficit ad paupertatē de qua loq̄mur
⁊ addatur i diffinitione elemoſine ꝙ nō cadit actio
in foro exteriori ꝑ hoc excluduntur ꝑlati eccl'ie qui
ſolutione decimarū nō accipiūt elemoſinā qꝛ pari
ratione rex in talliis ⁊ ſuis colectis.iſtis competit a
ctio in foro exteriori licet pauperes de diuitibus in
caſu conqueri poſſunt modica vel nulla datur eis
actio ciuilis contra diuites qꝛ quero cōtra quē diui
tem ⁊ quē probabis habere ſuꝑflua ⁊ quō ꝓbabis
te extreme vel ferme extreme indigere.Secundo
notabis.aliquis eſt extreme pauper qui eſt tanta
inopia preſſꝰ ꝙ niſi ei ſuccurratur ſtatim morietur
ſic etiam ille qui habet talia iudicia ꝙ niſi ei ſuccur
ratur veriſimiliter in hoc incidet ſi expectes extre=
mam neceſſitatē eū inuenies in tali caſu ꝙ manduca
re non poterit.patet per fabulā ventris ⁊ manuum
eſopi.triphariā quis ſe habet in propoſito.vnomō
qꝛ habet neceſſaria pro ſe ⁊ familia eius ſed cum ar
titudine ⁊ vocaꝫ neceſſitas nature vel perſone ali=
quis habet ſufficiētia pro ſuo ſtatu vt manuteneat
ſe ⁊ ſuā familiā ſm ſuā decētiā ſed nō vltra.tertius
habet ſuperflua.❡ Iſtis notatis pono cōcluſiōes.
Prima cō- ❡ Prima eſt.qlibet nō exiſtens i extrema neceſſita
cluſio. te tenetur ſuccurrere illi qui eſt in extrema neceſſi=
tate de neceſſitate ſalutis ibi habet verū ſi nō paui=
ſti occidiſti.hec concluſio eſt euidens in iure nature
et diuino Mathei.vij.hoc fac aliis qđ tibi vis fieri
⁊ prime Iohis.iij.qui habet ſubſtantiā huius mū=
di ⁊ viderit fratrē ſuum neceſſe habere ⁊ clauſerit
viſcera ſua ab eo quō manet charitas i eo.ꝓpterea
btūs martinꝰ relicto ſuo ſtatu dimiſit clāidē illi quē
extreme iudicauit indigere ſecūdū carmia vulgata
Martinꝰ clamidem cum paupere dimidiauit vt fa
ciamus idē nobis exēplificauit Mathei.xxv.Eſu=
riui et nō dediſtis michi manducare.hoc patet per
canones.lxxxvj.diſtin.caꝑ.non ſatis in illo caſu fi=
liuſfamilias religioſus ⁊ vxor:dare poſſunt etiam
ꝓhibente patre abbate et viro de peculio caſtrenſi
vel quaſi caſtrenſi non eſt difficultas cōtradicenti=
Scđa cō- bus parentibus in omni caſu.❡ Secunda conclu=
cluſio. ſio:dare de michi neceſſariis alteri qui non eſt in
extrema neceſſitate nec eſt de precepto nec de con
ſilio.de precepto patet nec de conſilio probatur qꝛ
non eſt de maiori bono charitas incipit ab habente
illud eſt michi neceſſariū ꝙ familie ⁊ michi eſt req̄=
ſitum ⁊ hic intelligo ceteris paribus ſi alius eſſet
notabiliter neceſſarius rei publice ego autē in com
paratione illiꝰ parū comodi rei publice afferre poſ
ſim alteri eſſet ſuccurrendū imo in extrema neceſ=
ſitate ſic petiit helias teſbites ſibi fieri panē ſubcie=
ritiū ⁊ poſtea fieret alius mulieri ⁊ filio eius ⁊ tan
ſa eſt qꝛ erat auriga ⁊ currus iſrael nō ſolū reſpiciē
dum eſt ad inediā qua laborauit ſic etiā vxor ⁊ eius
filius nō debes tātū elargiri vt filiis et vxori nichil
relinquatur Vñ aug.Si quis vult filios exheridita
re ⁊ eccleſiam inſtituere aliū querat ꝓ cōſilio ꝙ̄ au
guſtinū Vñ.C.de ſeruitu.et aqua.l.preſes.abſur=
dū eſt tuis agris ſitientibꝰ alios irrigare qui omia
pauperibus irrogat et volat ad frugē melioris vite
tenet ei neceſſaria antecedenter xp̄m ⁊ bonos q̄ pa
uit heliā in coruo et paulū heremitā ſm conſilium
xp̄i mathei.xix.Si vis perfectus eſſe vende omnia
que habes et da pauperibꝰ et marci decimo vnum
tibi deeſt vade et vende omnia que habes ⁊ da pau
peribus et hoc ſi non teneor alios alere diues ha=
bens liberos mortua vxore male ageret omnia dās
pauperibus nichil relinquens liberis et ſic intrans
religionem illud Luce.ſexto.Omni petenti tri=
bue quādo ſunt in magna neceſſitate:alias dicatur
eis petitis ⁊ non accipietis vel tribue bonā reſpon=
ſionem interdum iuſte petunt ⁊ iuſte poſſum eis ne
gare oro deum eis ſuffragari vel deus eos preſer=
uet.cauendū eſt a rixa ⁊ murmure in danda elemo=
ſina ſicut in liberalitate oportet conſiderare cōditio
nem dantis accipientis doni loci publici vel occul
ti.quo ad primū de i ſecūdū facultates bonis ⁊ egē
tibꝰ nō malis ad nutriēda eoꝝ vitia.doni.ꝙ ſit res
iuſte poſſeſſa vel incerta cuius eſt ⁊ detur donū cō=
ueniens nudo veſtis:clerico liber vel pecunia vt nu
triatur in ſtudio vel promoueatur ſi eſt veroſimile
ꝙ proficiet in vinea domini ⁊ non alias ſi aliquis ar
guatur auaricia vel putatur theſauriſare bona ec=
cleſie detur elemoſina eccleſie pauperibus in pro=
patulo ſic luceant bona opera veſtra corā hoībus vt
glorificent patrē veſtrū qui i celis eſt cui creſcit ina
nis gloria ob dationē publicā ⁊ non videtur a mul
tis ⁊ quidem ꝑrudentibꝰ illa datio eſſe ad aliud ni=
ſi vt altius ꝓmoueatur vt fertur de illo q̄ ſucceſſi=
ue pulſauit ꝓ danda elemoſina tandē q̄euit pulſans
ꝓ vltimo illi meliꝰ eſt dare i occulto vt neſciat dex
tera q̄d faciat ſiniſtra ⁊ talis exibit in lucem melius
ꝙ̄ oino publice faceret debemꝰ ſemper talē datio=
nem publicam i meliorē partem interpretari inanis
gloria incidens in dationē elemoſine nō viciat datio
nem illam ſecus eſt qñ cadit in ratione obiecti.
❡ Tertia concluſio ſicut homo ceteris paribꝰ ci= Tertia cō-
tius illi debet dare elemoſinam in quo eſt ſpes ma= cluſio.
ioris profectus in republica ſic non faciēda eſt ma=
gna idago in elargiēda elemoſina.prior pars patet
debet facere in gloriam dei.ergo vbi eſt apparētia
maioris glorie illi citius ſubueniēdū eſt ceteris pa=
ribus ſi alius eēt in extrema iam illi dare eſt de pre
cepto nutrire ſcholaſticos orphāos de q̄bꝰ eſt ſpes
ꝙ euadent in claros viros dare religioſis mendicā
tibus ⁊ ſecularibus pecunias pro gradu in theolo=
gia ⁊ eos nutrire ſicut a pleriſq; fit ex iſta parte ma
ris.ſcđa pars patet.xlij.diſtin.quieſcamꝰ.et eſt io=

bannis criſoſtomi ad hebreos perpulchre probat
per factum abrahe qui ſi magnam explorationem
adhibuiſſet nūq̄ʒ angelos in hoſpicio recepiſſet.
Q̄rta ꝯ° ·❡ Quarta concluſio:habens ſuperflua ſue nature
et ſtatui licet benefaciat dando pauperibus nō ex-
tremis tñ eis non dans nō peccat mortaliter.prior
pars eſt clara.ſcḋa pars patet.alioquin dānabis di
uites inſieros et dices eos peccare mortal'r vbi tibi
nō cōſtat ꝛ ſic nō bene theologiſas pēſa bñ q̄d vo-
cauerim extremā neceſſitatē.ſʒ ſi occurrat paup̱ nō
extrem⁹ ſʒ magna arctitudine inopie p̄ſſus ꝛ habēs
ſup̱flua putat reperire ita pauperē ꝛ intendit illi da
re nō videtur peccare nō dādo iſti ſʒ ſi iudicet non
occurret mag̃ indigēs nec in opus vtilius poſſum
elemoſinā elargiri talē nō excuſo a peccato ſi non
Vltīa ꝯ°· det.❡ Concluſio finalis.elemoſina eſt magni me-
riti apud deū ꝛ clipe⁹ ad excutiēda pctā.pʒ Luce.xj
date elemoſinam et omnia ſunt vobis munda.
Daniel'.iiij.peccata tua elemoſinis redime.elemo
ſina reſiſtit pctis Eccli.iij.elemoſina viri quaſi ſa-
culus cū ipſo.xvij.capite Eccli.orōnes ꝛ elemoſi
ne cornelii cēturionis aſcēderunt in conſpectu dei
actuū.x.aug. in ſermone.xlvj.ad heremitas dicit
fratres mei chariſſimi nūq̄ʒ recordor me legiſſe ma
la morte periſſe illū qui libenter in hac vita opera
pietatis vel charitatis voluit excercere Eccli.vij.
non te pigeat viſitare infirmū.Mathei.x.quicunqʒ
potū dederit vni ex minimis iſtis calicē aque frigi-
de tantum:amē dico vobis non perdet mercedem
ſuam.et Eſaie.lv.frange eſurienti panē tuum ꝛ ege
nos vagoſqʒ duc in domum tuam.lege hiſtoriā io-
hannis elemoſinarii.Elemoſina eſt danda de licite
poſſeſſis in noſtro dominio vel ſi adminiſtrationeʒ
dandi habemus vt de elemoſinario et bñficiato.Si
quis habeat iniuſte poſſeſſum reddēdū eſt vero do
mino vxor habens paraſernalia vl' eſt lucratiua po
teſt dare elemoſinam contradicēte viro vl' vbi ra-
tionabilē cauſam dandi habet contradicente viro.
ſic abigaab dedit dauidi ad prandendū cōtradicen-
te nabal carmelo et dato q̄ mulier non ſit lucratiua
vbi eſt conſenſus mariti expreſſus vel preſumptus
de pane et potu et ſimilibus poteſt:conſenſus pre-
ſumptus colligitur ex conſuetudine vicinarū mu-
lierum et etiam viro non contradicēte:ſic religioſ⁹
in ſtudio vel itinere cū conſenſu prelati dat paruas
elemoſinas habet ſuperioris conſenſum.potes ex
hiis intelligere quid facient famuli ꝛ filiifamilias.ꝛ
ſi dicas luce.xvj.facite vobis amicos de mām ona
iniquitatis:ergo de iniuſte acquiſitis danda eſt ele
moſina.Multifariam reſpondetur hoc intelligitur
quando reſtitutio eſt vaga.ſecūdo hoc intelligitur
de hiis que iuſte poſſidentur ſed medio illicito acq̄
rūtur vt vendendo in feſto vel acq̄rendo meretricio
Tertio iniquū tantum valet ſicut ineq̄le:bona for-
tune inequaliter diuiduntur bonis et malis etiā di-
uitie ſunt cauſe iniquitatis ꝛ nocent crebro. Con-
tra primam concluſionem argumentor.do paupe-
ri quod ſuum eſt:ergo nichil do de meo:g̃ nō facio
elemoſinam.Rurſus plus prodeſt michi dare pau
peri non extremo pluſq̄ʒ huic q2 ille tenebit̃ p̱ me
orare ꝛ poſſum paciſci ſecum vt pro me oret iſte ex
treme pauper non tenebitur orare pro me:igitur.
Ad primū nego q̄ do pauperi extremo quod ſuum
eſt ſoluʒ ē ei debitum ſi non do pecco:ſed res dāda
manet mea.ſecus eſt de pecunia mutata de qua po
teſt habere actionem cōtra me et ſemper intelligat̃
ſi michi conſtat vl' conſtare debet q̄ iſte eſt extreme
pauper diuiti de neceſſitate ſalutis eſt dāda elemo-
ſina in caſu.patet.ſi ex ignorātia putatur eſſe extre-
me pauper eodēmō alicui extreme pauperi non eſt
danda elemoſina.patet.dūmō non conſtat eſſe ta-
lis a prudētibus ꝛ ſi moriatur iedia in illo caſu ego
nō pecco dixi a prudentibus aliquis dicit ſe extre-
me inopē cui ſi fidem impartirer vl' ſufficienter ex-
plorarē inuenirē eum dicere verum diſſentio cōtra
rie ſue paupertati ſua mors michi imputabit̃ ſʒ non
tantū ac ſi ſcirē ſuppoſito q̄ ſuccurriſſem ſi michi
conſtetiſſet.eodēmō in hoſpitalitate aliqui moriun
tur frigore de nocte nō potentes habere hoſpitiuʒ:
abraham ſedit in hoſtio tabernaculi ſui in conualle
mābre in feruore diei vt reciperet hoſpites Geneſ
xviij.ſic martha meruit ſuſcipere hoſpitio noſtrum
redemptorē ob ſuam hoſpitalitatem:ꝛ loth ange-
los oportet epiſcopum eſſe hoſpitalē.prime ad thi
motheū.iij.ſermo eſt de egentibus ꝛ non diuitibus
ſi comode poſſunt ire aliorſum vbi poſſunt hoſpi-
cium habere pecunia:ſʒ ſi eccleſiaſtic⁹ hoſpiciū ca-
pit gratis a diuite poteſt reddere equiualēs vl' vbi
diues non poteſt ire cōmode illa nocte ad aliū locū
debet recipi.eodēmō de veſtibus qui habet duas
tunicas det vnam non habenti hoc eſt habens ſup̱-
fluas veſtes ſuperfluitatē vendat et det pauperib⁹
ſicut eſt extrema egeſtas ob deffectum panis ita vi
ni veſtiū hoſpitii.Sed contra hoc argumentor po-
ſito q̄ ſint centum equaliter diuites mecū vel mille
ſi ego teneor ei dare ſub pena peccati pari ratione
q̄libet alioꝝ ꝛ tantū quilibet alioꝝ tenebatur dare
ei ſicut ego ergo tenemur facere illū ditiorē duob⁹
noſtrum quod non eſt dicendū.Si dicas nemo no-
ſtrum tenetur dare ei aliquid in illo caſu tunc mo-
rietur fame.reſpondeo ſi ponatur ſortes in extre-
ma neceſſitate inter mille viros habentes mille pa-
nes quoꝝ quilibet tenetur ſuccurrere ſue vite tunc
tenentur inter ſe componere vt ſuccurratur ipſi ſor
ti ita q̄ quilibet dabit ei partem vel vnus totū pro
aliis.q̄ ſi dices plato eſt contentus dare ſorti mille
ſimam partem panis ſui ſi quilibet alius tantūdeʒ
daret ſortes ſufficiēter haberet ſi alii nichil dāt pla
to peccat non dans totum ſuū panē et quilibet alio
rum peccat mortaliter vidēs ſortē in periculo mor
tis nec aliquo modo volens ei ſuccurrere.ꝛ quilibʒ
eoꝝ eſt homicida quilibet iſtoꝝ poteſt hūc erūpno
ſum eripere de morte ꝛ tenet̃ ꝛ nō facit:g̃ letaliter
preuaricatur plato tenetur totū ſuum panē imptire
huic aliis nichil dantib⁹.Et ſic de quolibet alio eſt
par ratio ex quo colligere ne quis eos oēs ſuos pa-
nes ei elargiri debere quilibet ſeiūctim ſuū paneʒ
integrum arrogare eſt addictus aliis nichil danti-

bus ſed pone ſortem extreme inopem cuius vite
plato ſolus ſuccurrere poteſt cū vno pane in nemo
re quem ſorti non porrigit ſorte excedente e vita an
plato iuſte tenet hunc panē. Et argumentor ad par
tem negatiuā a panis erat ipſius ſortis in extrema
neceſſitate: ergo platonis deſinebat eſſe: ergo dato
ꝙ ſortes viā vniuerſe carnis ingreſſus fuerit plato
non incipit eſſe dn̄s huius panis ſed eū heredi ſor=
tis prebere tenet̄ ꝙ ſi fatearis cōcedere dabis quē=
libet diuitē tempore quo peccat non dādo elemoſi
nam etiā eſſe obnoxiū reſtitutiōis illius ꝙ dare de
buit qđ non apparet cōcedendū: tunc nichil intereſ
ſet inter beneficiatū ⁊ diuitē laicū. iudicio meo pa=
nis eſt ipſius platonis licet peccauit multū eū ſorti
non dans nūꝗ̄ ſimpliciter deſinebat eſſe titularis
huius panis ⁊ hoc diſcriminis eſt inter diuitē ⁊ bn̄fi
ciatū quādo diues non porrigit manus adiutrices
quando tenetur grauiter deū offendit pauperum
eſt qđ tenet hoc eſt pauperib⁹ debitū ſub pena pec
cati. ſed ſi aliter exponat reſtituere non tenet̄ bene=
ficiatus non modo peccat in non dando pauperib⁹
ſed reſtitutioni eſt deuinctus. Ad ſecundū nego ꝙ
prodeſt michi ampli⁹ dare pauperi nō extremo et
cauſa eſt ad vnum obligor ⁊ non dans actum iniuſti
cie facio: alteri dare non ſic obligor: ſed in argumē
to duo tanguntur. vnum eſt an pauper cui ſuccurro
tenebitur pro me orare. ſecundū eſt an ſecū poſſuꝫ
paciſci vt pro me oret dando ei pecuniam de debi=
to congruitatis nō eſt dubiū quin ſic: ſed de debito
neceſſitatis eſt maior difficultas. ⁊ primo videt̄ ꝙ
ille exiſtens in extrema neceſſitate elemoſinam re=
cipiēs non tenet̄ orare pro dante ſolū ei datur ſuum
etiam vbi eſſet pactio rationabilis talis videtur te
neri ſicut preſbiter celebrans pro ſex paruis albis
nec eſt maior ſimonia in vno ꝙ̄ in alio ſi ſine pacto
apparet michi ꝙ recipientes elemoſinam tenentur
orare pro hiis qui eis ſubuenerunt dicere oppoſitū
eſſet dare occaſionem diuitibus minus impriri pau
peribus ſaltē in generali non oportet orare in parti
culari pro quolibet dante q̄drantē pro talibus orat̄
cū pro benefactoribus in generali orat elemoſinam
accipiēs. Preterea quito ethicoꝝ. veteres grāꝝ
tēplū in medio ciuitatis locabant. Et hoc puto qū
vnus dat vni multa amore dei tenetur ſpecialiter
pro illo orare. Et dicas tunc ſtatus pauperū eſt pe
ior ſtatu alioꝝ. hoc negatur. ſi patienter ferāt. eodē
modo probares de preſbiteris et prelatis eccl'ie q
de facto pro ſuis tenent̄ orare. Ad aliud de pactio=
nibus ꝙ̄uis aliqui alii dicūt eſſe ſimoniā: hoc non
videtur michi verum: ⁊ ratio eorum pariter cōclu=
deret de ſimonia pro celebratione miſſarū. ⁊ ꝓpor=
tionabiliter hic dicat̄ ſicut inferius de ſimonia. ita
ꝙ hec eſt diſtiguenda ego dabo tibi liardum vt pro
me dices ſeptē pſalmos vide in loco allegato. Se=
cundo argumentor nulli poſſunt mendicare hoc eſt
prohibitum. Deuteronomii. xv. ⁊ oino indigens et
mēdicus non erit inter vos ⁊. C. de vali. mēdic. le.
amicis. tales ſunt inutiles. nūꝗ̄ vidi iuſtū derelictū
nec ſemen eius q̄rēs panem dicit pſalmiſta. Et cō
firmatur. pauperes tenētur laborare pro pane quo
tidiano: ꝗ non poſſūt mēdicare. antecedēs pꝫ. q nō
laborat nō māducet. ij. theſſal. iij. prime theſſa. iiij.
ad ephesios ⁊ actuū. xx. itroducēs ſuo exēplo homi
nes debere illud facere qui de die laborabat ⁊ de ar
te cenophigie laborabat de nocte pro pane: ⁊ gene=
ſis. iij. in ſudore vultus tui veſceris pane tuo ⁊ i la=
boribus comedes ex eo. mēdicātes volūt illud on⁹
impoſitum humeris ade et poſteritati eius excute=
re ab eis. Ad primū dicitur ꝙ illud precepum erat
contra diuites iudeos auaros qui pauperibus non
ſuccurrebant ⁊ nemo diceret illū peccare q pauper
tate preſſus peteret elemoſinam et dato ꝙ eſſet pre
ceptū non eſt morale propterea nūc nō ligat inꝙ̄tū
huiuſmodi dixi iꝙ̄tū huiuſmodi ſi aliq̄s pn̄ceps vł
cōitas ſtatuat in ſua patria ne ſit mēdicus ⁊ proui=
deatur impotentibus tunc hoc eſt licitū vt facit iſte
epiſcop⁹ granacēſis ꝓ oibus nichil habētibus qui
laborare poſſunt artē reppit ⁊ ponit eos ad artē ſuo
morbo cōuenietē ſic cecis claudis ⁊ ſimilib⁹ proui=
deat per artem dūmō laborare poſſunt ſi aliqui la=
borare nequeāt quoq̄ pacto: colligit elemoſinas ⁊
illos nutrit vt vacēt orōni pro aliis hoc multū ap=
probo codex cōdēpnat iſtos validos mendicantes
⁊ bene quidē: turpe eſt aliquem robuſtum q pōt ali
quoᵒ laborare vitā iopē ꝓtegere ſiū erubeſcētia paſ
ſim elemoſinas queritando ſaltē de hoc facere artē
nichil eſt dandū illis qui occioſe viuūt fouēde ſunt
ſubſtantie ⁊ errores eradicandi. de religioſis mēdi
cantibus nō intelligo de hiis eſt futur⁹ ſermo. Ad
aliud pſalmi nūꝗ̄ vidi iuſtū derelictum intelligitur
de pane ſpūali qꝛ profecto multi egētes diuitibus
pluribus ſunt iuſtiores. Ad confirmationē: egētes
tenentur laborare hoc eſt verum in forma vł in va=
lore ſicut faciūt mendicantes religioſi in toto cor=
pore vero man⁹ pro ceteris laborant oculi vident
pro toto pedes totū ſufferūt ſic in corpore miſtico
aliqui orāt pro aliis ⁊ gratia illorum qui vacāt reb⁹
diuinis deus bn̄facit toti multitudini ⁊ vlciſcitur in
multitudinē demerentē. hoc patet. Gen̄. xviij. deus
voluit ſodome/gomorre ⁊ aliis q̄nq̄ ciuitatibus ꝑ
cere ꝓ quinquaginta iuſtis imo deſcendit ad nume
rū denariū. an tibi illud videat̄ parum ſi ſacerdotes
egipti ⁊ flamines gentiliū ⁊ trib⁹ leuitica nutriebā
tur ex aliorū laboribus ꝙ̄to forti⁹ deputati cultui
dei viui in lege gratie nutriri debeāt. ſubtrahe auxi
lium a clericis ⁊ protin⁹ iſopi caſum inuenies de ma
nibus negantibus alimentū a ventre. actuū. vj. nō
eſt equū nos relinquere verbū dei ⁊ miniſtrare men
ſis. Alie honeſte operationes ſpūales nō ſunt poſt
ponēde labori manuali ſicut tu capis in arguendo
vt patet de lectore in theologia apoſtol⁹ laborādo
manibus de nocte fecit opus ſuperogationes vt pꝫ
prime corinthioꝝ. ix. Si nos vobis ſpūalia ſemina
mus ⁊ etiā quis niſi inſenſat⁹ negaret patres i egi=
pto laborare cōtra diabolū mūdū ⁊ carnē ſm illud
ij. corinthioꝝ. vj. in laborib⁹/in ieiuniis/in vigiliis/
in caſtitate homo debet euitare ociū ꝑ quācūq̄ ope
rationem honeſtā. ſm illud Iherōi ad ruſticū ſem

per aliquid operis facito vt te diabolus occupatū
inueniet. Et beatꝰ hieronimꝰ in ꝓlogo iob. ſi fiſtel
lam iuncis texerem aut palmaꝝ folia cōplicarem
vt in ſudore vultus mei comederē panem ⁊ ventris
opus ſollicita mente tractarē nullꝰ reprehēderet nūc
aūt iuxta ſententiam ſaluatoris volo operari cibū
qui non perit falſarius vocor. inſuper dāpnabis re
ges ⁊ pricipes qui manibus nō laborant. ſummari
dico ſicut manus vocatur organū organoꝝ ſic ma=
nualis labor ceteros amplectitur nō opus eſt iſtud
confirmare auctoritatibus pꝫ noui teſtamēti. bea
tus gregoriꝰ ſcd̄o dialogoꝝ capite primo dicit bea=
tum benedictū triēnio ſteiſſe in ſpelūca nichil ope=
rantē. vide beatū dn̄icum ⁊ franciſcum. ¶ Dubitat
an diues tenetur reſtituere elemoſinā captā intuitu
pietatis: ⁊ an ille peccet qui dat elemoſinam tali.
Reſpondet ꝙ ſic: non eſt intentio dantis dare niſi
pauperi ſed ꝙ pauper debet eſſe recipiēs relinquat
iudicio prudentum/ſꝫ elemoſinam acceptā non te=
net reſtituere illi qui dedit cū ille iaꝫ fructū ſuſcepit
⁊ vtilitatem ſpiritualē: tenetur aliis pauperibꝰ irro
gare. Sed contra hoc argumētor intendēs dare be
neficium bono dans ypocrite vere dat eſto ꝙ ypo=
crita appareat bonus ⁊ nō eſt: ergo idē eſt in propo
ſito. diues apparens pauper capiens elemoſinam
reſtituere non tenetur. diſtingo antecedēs. vl' ypo=
crita eſt in veritate idoneus ad ierarchiſandū ⁊ tūc
vere datur ei beneficiū nec reſtituere tenetur q̄cq̄d
prelatus intēdebat: recta ratio ita collationē confe
rentis debet interpretari alias ſemper latitarēt me
andri in collatione beneficioꝝ: iſte vult dare huic ſi
cut intendēs capere mulierē diuitē q̄ eſt pauper dū
cōſentit in eam eſt eius vxor cuilibet palā eſt nemo
intendit dare diuiti ꝑ modū elemoſine aliquid licet
interdum diuiti intendat dare elemoſinā. Probat
ꝙ dans elemoſinam diuiti quē credit eſſe pauperē
male agit. diues in dando conformat ſe errori huic
danda eſt elemoſina: ergo actus electiuus eſt malꝰ
cōſequentia tenet / ad bonitatē actus electiui requi
ritur conformitas ad dictamē prudētiale. aſſumptū
patet. nulli diuiti eſt danda elemoſina hic eſt diues
ergo huic non eſt danda elemoſina. Reſpōdetur
negando ꝙ actus velle dare elemoſinā ſit confor=
mis errori vel aliquid accipit ab illo errore ſꝫ a di=
ctamine prudētiali: dans conformat ſe concluſioni
huius ſillogiſmi practici. Cuilibet quē iuincibiliter
credo eſſe pauperē danda eſt elemoſina iſte demō=
ſtrando diuitē eſt huiuſmōi: ergo huic danda eſt ele
moſina: premiſſe ſunt vere: concluſio nō ſe falſificat
⁊ cōſequentia eſt in darii: ergo cōcluſio eſt vera. Ex
iº pꝫ ꝙ maior alterius ſillo^mi eſt interimēda: nulli di=
uiti danda eſt elemoſina: ſua contradictoria eſt ve=
ra ⁊ deducitur ex ſillogiſmo prudētiali cōcluſio ſi=
lo^mi eſt/huic danda eſt elemoſina ⁊ hic eſt diues: er=
go diuiti danda eſt elemoſina: ſed ponas ꝙ habeat
hoc iudiciū in intellectu huic diuiti dāda eſt elemo=
ſina: actus volendi dare eſt bonus ſufficit cōformi=
tas ad prudētiā vl' errorē iuincibilē ſic eſt in propo=
ſito. ſi petas qd̄ iſtoꝝ triū eſt meliꝰ demonſtrando

elemoſinā orationē ⁊ ieiuniū. dico ꝙ ſe habent ſicut
excedens ⁊ exceſſum. ieiuniū magis affligit corpꝰ
et eſt penalior regulariter ⁊ vtilior habēti carnem
petulantē. diuites multi dant elemoſinā q̄ nolūt ie=
iunare ⁊ alia corporis afflictiua ad ieiuniuꝫ reduci
habēt vt peregrinatio vigilie cilitiū ⁊ huiuſmodi lo
quor de vigiliis incluſis i domo ⁊ in ſecreto que ho
mo facit. et nō de iſtis vigiliis q̄ fiunt i peregrinatio
nibus publicis: in iſtis rixe adulteria ſtupra ⁊ huiuſ
modi cōtingūt: oratio contra ſuperbiā valet larga
elemoſina eſt penalis et vtilis et neceſſaria illi q̄ re
ſtituere tenetur et neſcit cui determinate reſtituēdū
eſt. elemoſina interdū indirecte imbibit ieiuniū hoc
eſt oportet ſortē arctius viuere cum ſua expoſuit in
elemoſina et cui do elemoſinam eſt obligatus pro
me ieiunare vel orare et ſic elemoſina alia duo in=
cludit. ꝓpterea dicitur luc. xj. date elemoſinā ⁊ oia
ſunt vobis mūda. et thobie. iiij. elemoſina ab omni
pctō mundat et hoc eſt deo ſatiſfacere dū damꝰ q̄=
bus iſpe vult cū dicat qd̄ vni ex minimis meis feci=
ſtis michi feciſtis: ipſe bonoꝝ noſtroꝝ non indiget
pro ſe peccamus offendendo deū et ſuis bonis ab=
utimur que ſunt bona anime corporis et fortune: er
ga primū oramus: pro ſecūdo bono affligimꝰ cor
pus ieiunando: pro tertio damꝰ elemoſinā vel om=
ne quod eſt in mundo eſt concupiſcentia carnis cō=
cupiſcentia oculorū et ſuperbia vite. cōtra hec tria
monſtra ſunt hec tres medicine: contra primū/ieiu
niū: contra ſecundū/elemoſina: contra tertium/ora
tio ſicut medicꝰ corporalis cōtraria ꝯtrariis curat ſic
debet ſpūalis. non eſt ſemꝑ contrarietas in effectu
ſed debet eſſe i cauſa: effectus inuidie et ire eſt triſti
cia quēadmodum filia deteſtationis eſt triſticia: ſꝫ
applicetur medicina mitigatiua ire et inuidie.
¶ Dubitatur an ſortes habens pecuniā furtiuam
vſurariam/rapinam vel ſimoniacā vel depoſitum
dans illud quod iniuſte habet illi quē videt in extre
ma neceſſitate reſtituit ſufficiēter. et ſit plato extre=
me indigens cui ſortes iſtud conferat iam eſt que=
ſtio an ſortes tenet illud reſtituere ciceroni vl' pau/
lo a quo iniuſte tenet. ¶ Reſpondetur. tenetur re=
ſtituere alienū quod habet veris et antiquis dn̄is:
nec ſic poteſt facere elemoſinam et ratio eſt. habet
alienū quod non reſtituit vero dn̄o nec alicui loco
veri dn̄i qꝛ dn̄s nō tenebatur dare illud huic extre=
me inopi ſtante caſu. ¶ Contra hoc argumentor ſi
verus dn̄s hic eſſet tenet illud pauperi elargiri vel
ſi plato illud habuiſſet a cicerone non tenetur illud
reſtituere: ergo ſortes platoni rem cicerōis dans re
ſtituere non tenetur: vtrūqꝫ antecedēs concedo: ſꝫ
conſequentia eſt nulla. ſi cicero fuiſſet hic preſens
fuiſſet ita obligatus ſuccurrere platoni ſicut ſortes
ſed quia non erat ⁊ nullus niſi ſortes vel alii cū ſor
te cū ipſe dedit alienū nulla auctoritate nō eſt abſo
lutus ab alieno. Dubitatur ſunt ſcd̄o duo dātes eq̄
lem elemoſinam pauperi cū equali intentione gra=
duali. hoc dempto vnus dat hilariter. ſm̄ illud. ij.
corinthioꝝ. ix. hilarē datorē diligit deus: vter horū
plus meretur. Reſpondetur. equaliter meret et eq̄

hilariter dant niſi aliud obſtat vt puta vnus habet
aliquod diſplicibile extrinſecum amicū laborantez
vel aliquod infortuniū alter non habet ſic vnus hi=
lariter dat ⁊ non alter:ſed hoc non probat ꝙ hilari=
ter dans plus mereatur:ſed per hilarem datorem
intelligitᷓ voluntarium datorē q̄ ſine murmure dat
vbi alius eſſet auarus a natura vel petēs ab eo ele=
moſinam male mendicat.alterius eſt bonꝰ perſua=
ſor cetera iam ſunt imparia et prius plus meretur
¶Dubitatur vlteriꝰ ſunt duo pauperes:vnꝰ in ex
trema neceſſitate.titius alter nō extreme paup ſcꝫ
ſeius iniungitur michi i penitentia dare pauperibus
vnum panem vl' duodenū cui debeo dare. ſi dicas
extreme pauperi. ¶Contra.nō ſatiſfacio penitentie
iniuncte qꝛ eſt opus precepti conferre illi.modo ne
mo ſatiſfacit penitētie iniuncte per opus precepti:
qꝛ ſi ſic imponā tibi ieiuniū q̄dragеſime pro remiſ=
ſione pctōꝝ tuoꝝ ⁊ dicere horas canonicas ad q̄s
aliunde es aſtrictus dando ſeio ſatiſfacio penitētie
iniuncte:ergo michi plus prodeſt dare ſeio ꝙ̄ da=
re titio:qꝛ mereor ei dando qꝛ actū bonum facio et
me libero a penitentia iniuncta.¶Reſpondeo deuin
cior dare titio in ipotheſi et tranſeat ꝙ deobligor a
penitentia iniuncta dando ſeio:ſed pecco ſic facien
do teneor dare titio.Si dicas penitētia eſt opus bo
nū penale acceptum in expiatione peccati .quid ad
a dixi tranſeat:ſed nego ꝙ ſit melius michi ſic face
re imo non eſt bonū mereor dando titio ⁊ non pec=
co mortaliter: et hoc eſt multo maiꝰ ꝙ̄ ſatiſfacere
penitētie iniuncte.apparet michi ꝙ ſatiſfactio ipo=
ſita pro peccato in opere ad quod alias ſum obliga
tus non ſufficit.requiritur aliquod penale ad quod
homo aliūde non eſt aſtrictus alioquī ſequūtur in=
conuenientia adducta de impoſitione ieiunii q̄dra=
geſimalis.et illud patet per anſelmū cur deus ho=
mo per illa fit ſatiſfactio q̄ nō poſſūt ab homine ex
igi niſi peccaſſet . quo fit ſi imponatur ſorti pro pe=
nitentia ieiunare ſex dies inter quos cadit profeſtū
iohānis baptiſte non ſatiſfacit penitētie iniūcte ieiu
nādo diem illum ſed oportet ieiunare alium . Sed
contra per idē ieiuniū ſatiſfacio precepto quadra=
geſimali quatuor tēporum et religioni mee ieiunan
do diem veneris in prima ebdomada integra qua=
drageſime ſi ſit carthuſienſis vl' frater minor ſupe=
rius in .xiij.diſtin.dixīmꝰ idē de audiente miſſam ⁊
celebrante horas:nego conſequētiam ieiunādo diē
veneris facio oīne illud ad quod teneor ex omībꝰ
illis nō habeo niſi ieiunare diē veneris qd̄ ⁊ facio
de alio ſuperius dictum eſt hic autē debeo reddere
emendam ratione peccati mei illi quē offendi ſi de
berem ſorti decem ſcuta et eius brachium vel di=
gitum amputarem non ſatiſfacio ꝓ leſura dando
ei ſua decem poteſt michi imponi ieiunare diē vene
ris in pane ⁊ aqua qꝛ ad hoc nō ſum aliunde obliga
tus:vel dicere ſuper genua horas canonicas vel de
uote.¶Ex illo patet dando panē titio extreme inopi
non ſatiſfacio qꝛ aliunde ad hoc obligabar et hoc
potiſſimū ſi ſolus potes releuare eius indigentiam
adſum ſi ſint alii volētes ei ſuccurrere ego ei dans

ſatiſfacio penitētie iniuncte. Sꝫ hic inſiſtes alio ei
ſuccurrēte pro media parte ⁊ ego dans duodenum
qui ſufficit ſuccurrere ſue inopie totaliter ꝙ ſatiſfa
cio ſolum ꝓ media parte et nichil contra me de ie
iuniis in pane et aqua poteſt eſſe ꝙ exceſſus ille ri=
giditatis ſit difficilior ꝙ̄ ieiunare vnū diem.ſed du
bitas an liceat extreme iopi quoquo uerſum cape=
re pro nutrimēto ſue nature vel an faciat furtū.di=
citur neceſſitas nō habet legem ⁊ excuſat.le. aliqū
ff.de offi.ꝓcō.et de.ff.de conſulibus .l.j.neceſſi=
tas eſt inexcuſabilis.v.methaᶜᵉ nō alias excuſatur
dauid comedendo panes propoſitionis nec apoſto
li euellētes ſpicas in ſabbato.patet.j.regū.xxj.⁊ lu
ce.vij.⁊ de conſecratione diſtin.v.diſcipulos.Sed
contra iſtud arguo ſic.ſi in extrema neceſſitate om=
nia incipiant eſſe cōmunia:ergo ꝙ̄to q̄s eſt paupe=
rior tanto eſt ditior quod nō apparet dicēdū.probo
ꝙ ſequatur/ſit ſortes in extrema neceſſitate nunc a
panis eſt eius ex dictis et nō eſt maior ratio:ꝙ a pa
nis eſt eius ꝙ̄ b panis eodēmō arguendo de c pane
et quolibet alio.¶Fortaſſis dicis poſtꝙ̄ habes a pa=
nem qui ſufficit releuare eius indigentiam nullus
alter panis eſt eius.¶Contra.quero a te q̄re dicis a
eſſe panē eiꝰ plꝰ ꝙ̄ b vel ecōuerſo:poſito ꝙ ſit i me
dio panū in foro vel in campo ad quēcūꝗ panē va
dit ille eſt eius imo añꝙ̄ tāgit panē ⁊ eq̄ eſt ratio de
omnibus panibus:ergo in illo caſu ſortes erit eque
diues ſicut preſbiter iohānes ⁊ ſic implicat dare ho
minem extreme pauperem.¶Preterea ſim ego i cā=
po ⁊ ſint quatuor in extrema neceſſitate alexander/
iohānes/petrus ⁊ cicero ⁊ habeam ego preciſe vnū
panem q̄ quidē panis ſufficit pro releuanda indigē
tia vnius tantū et non pluriū:hoc eſt poſſibile ſtat
parciendo panem eis mouere appetitus ex parua
comeſtione qui morꝰ eis fortaſſis plus oberit ꝙ̄ ꝓ
derit parua pars panis experimur plus nos appe=
tere cibū poſt principiū comeſtionis ꝙ̄ a principio
in illo caſu nulli illoꝝ teneor ſuccurrere de neceſſita
te ſalutis et oēs ſunt in extrema neceſſitate ꝙ nulli
teneor dare panem.patet per inductionē nec ſorti
nec platoni ⁊ ſic de ſingulis iſtorum:ergo nulli:cō=
ſequentia eſt aſcenſus materialis arguendo a ſingu
laribus i ſupponendo ⁊ ſignificando.aſſumptū eſt
clarum ſorti non dando non pecco non teneor dare
ei.¶Circa primū argumentum pono propoſitiones
¶Prima eſt.iſti homines demonſtrando omnes ho=
mines in mundo vel regno ſunt ſemper equaliter
diuites ⁊ quolibet die vite eorū aliquis efficit pau=
perior.hoc probo.ſuppoſito ꝙ omnia bona mundi
poſſideantur ab iſtis et ita ferme eſt de omnibꝰ bo
nis quia iſti ſemper habent equaliter quia per hoc
ꝙ ſortes eſt pauperior ſolito plato eius proximꝰ eſt
ditior et ſic mutantur diuitie qꝛ ſemper tota multi=
tudo equaliter in diuitiis habet. Secunda propo=
ſitio.quando eſt magna cariſtia in vna parte regni
et opulentia in altera parte.ita ꝙ pecunie tranſeant
de vna parte ad aliam regio non eſt pauperior neꝗ
ditior qꝛ qd̄ vna pe amittit alia lucratᷓ ſicut de ma=
gnitudine arcus cuiꝰ dorſum rareſit ⁊ vēter ꝯdēſat

ſed quando maior pars pecunie trāſit in manu vnius regnum eſſe pauperius dicere ſolemus. Tertia propoſitio quanto pauperes ſunt pauperiores tanto diuites ſunt ditiores tanto etiam etiam ꝗ̄to dāt intelligere ſi quia vel dum et econuerſo quādo pauperes depauperantur eorum opes eunt in manus diuitum. Quarta propoſitio mundus eſt equaliter diues in pecunia ſicut vnqꝫ erat. Si dicas multa que erant ſunt conſumpta ſic etiam multa ſunt ꝓducta. Quinta propoſitio demonſtrando multos quorum vna tertia pars nichil habet falſum eſt dicere iſti ſunt pauperes demonſtrando omnes homines in mundo verum eſt dicere iſti ſunt diuites ⁊ tamen multi eorum ſunt pauperes: ergo falſum eſt dicere ꝙ illi omnes collectiue ſunt pauperes alioquin duo termini priuatiue oppoſiti verificarentur de eodem ſi vna medietas diuitiis affluat alia inopia tñ ſunt diuites et pauperes copulati. Reſpondeo ad formam argumenti dico ꝙ bene ſortes poteſt eſſe extreme pauper et negatur ꝙ omnia ſunt eius tunc immo nichil: ⁊ quādo dicis tunc omnia ſūt eis communia verum eſt poteſt capere quamcunqꝫ rem ad ſubleuandam eius indigentiam et conceditur ꝙ eſt equa ratio de omnibus. ſed nichil eſt eius quouſqꝫ capit vel datur ei et capiendo hoc quod leuat eius indigentiam non debet amplius capere.

¶ Sed contra illud arguitur: ſi iſta dicta eſſent vera ſequeretur ꝙ ſi ſortes furaretur vnum caſeum et poſtea omnia eius bona eſſent ablata nichil habendo niſi illū caſeū ꝙ ille caſus inciperet eſſe eius et non tenetur ad reſtitutionem et ꝙ ſequatur patꝫ nemo tenetur reſtituere quod ſuum eſt ille caſeus eſt ſuus: igitur. Preterea pono ꝙ ille qui habebat caſeum illum primo veniat ad neceſſitatem pariter ſecum et ꝙ caſeus ſufficit vni ſoli cui debet reſtituere. Ad primum dicitur concedendo ꝙ in illo caſu caſeus eſſet eius et poteſt comedere ſed quando venit ad pinguiorem fortunaꝫ tenetur reſtituere equiualens: hoc patet extra de ſolutionibus. Odoardꝰ clericus ſed ſi cepiſſet tempore quo fuiſſet in extrema neceſſitate primo non videtur ꝙ tenetur reſtituere ipſo venienti ad pinguiorem fortunam qꝛ niſi ꝗꝫ iniuſte iſtud habuit. Ad aliud dicitur ꝙ vel dominus rei primo venit ad neceſſitatem extremam vel poſt alium vel ambo ſimul ſi primo tenetur dare vero dn̄o quia ad eum pertinet duplici iure ſi ambo ſimul deueniunt in extremam neceſſitatem dandus eſt vero domino quia duplici iure ad eum ſpectat aliud membrum eſt perſpicuum. Ad aliud argumentum vtendo logica communi teneor et obligor. Reſpondeo admittendo caſum et pono propoſitiones. Prima eſt: teneor de neceſſitate ſalutis dare alteri illorum quattuor. patet: ſi non dedero mortaliter pecco: patet per illud Iohan. tertio. qui habet ſubſtantiam huius mundi et videret fratrem ſuuꝫ neceſſe habere et clauſit viſcera ſua ab eo quomodo charitas dei manet in eo: ſed nullus habet maius neceſſe ꝗꝫ iſte ex ypotheſi et charitas dei nō manet in eo tunc eſt in peccato mortali. Secunda propoſitio nulli illorum teneor dare illum panem ꝙ patet per aſcenſum nec huic demonſtrando ſortem et ſic de ſingulis: ergo nulli illorum non eſt ibi opus conſtantia cum virtualiter ponatur propter pronomen illorum: hoc patet arguendo ex oppoſito conſequentis ad oppoſitum antecedentis. alicui iſtorum teneor dare: ergo iſti vel illi et ſic de aliis demonſtrando illos quattuor. Ex quo ſequitur ꝙ iſte non contradicunt teneor dare alicui iſtorum panem iſtum et nulli illorum teneor dare panem iſtuꝫ eſt diſtributio oppoſita ſuppōni determiate hic iſta contradicit huic alicui iſtorum teneor dare panem iſtum contradictoria alterius dabitur preponendo negationem huic verbo teneor vt ſit diſtributio oppoſita ſuppōni confuſe tātum dicendo non teneor dare alicui iſtorum hunc panem et opꝫ aſcendere diſiuncti ⁊ deſcēdere. Tertia propoꝰ hec probabiliter ē ꝯcedēda teneor dare iſtū panē alicui cui nō teneor dare pꝫ: hͦ eſt hypotetica vel in eā reſolubilis i hanc teneor dare panem alicui et illi non teneor dare panē et iſta eſt vera qͦ probo: prior pars patet ex premiſſis duabus. ſecunda pars patet quia valet hanc et illi cui teneor dare non teneor dare illa eſt negatiua cuius ſubiectum eſt hoc totum vel ſe applicat vni extremo illi cui teneor dare et illud totum non ſupponit nec eſt de conditionato nec ex poſſibilis: ergo illa tota eſt vera: ſicut chimera que neceſſario eſt non neceſſario eſt: dixi ꝓbabil̄r eſt cōcedenda qꝛ dubiū eſt an relatiuū ſubſtantie identitatis in copulatiua affirmatiua referens relatione perſonali antecedens in copulatiua referat reſtricte cum ſigno vel ſine ſigno aliquibus affirmatiue aliquibus negatiue opinantibus: ſed difficultas certe eſt ad voluntatem ratione improbari non poteſt ſi teneatur ꝙ non refert cum ſigno copulatiua eſt falſa et valet hanc: teneor alicui homini hunc panē dare et hōini non dabo vl̄ aliqͥd tale capiēdo ſignum particulare ſicut indigeo oculo ad videnduꝫ quo non indigeo ad videndum. Quarta propoſitio dando panem illi cui non teneor ſum abſolutus a debito: hoc patet dando ſorti ſum abſolutus a debito et tamen non teneor dare ſorti. Quinta propoſitio: ſi nulli iſtorum panem do ſum homicida: hoc patet ſi non paviſti occidiſti. octuageſima ſexta diſtinctione. paſce. Item qui negat elemoſinam indigēti chriſtum qui miſericordia eſt negat. ſeptima queſtio. prima. omnes qui preterea eſt maius peccatum negare elemoſinam indigenti ꝗꝫ auferre ab habente ſed ſecundum eſt peccatum quia furtum ergo et primum: aſſumptum patet. quadrageſima ſeptia diſtinctione. Si cuiꝰ hi. et peccare. hoc eſt ipſum occidere quia potes ſuam vitam ſaluare et teneris. Potes rationabiliter negare tales alicui iſtorum teneor dare panem: teneor dare alicui iſtorum panem. ſed hec eſt concedenda: ſi velim euadere peccatum dandus eſt panis alicui iſtorum et hec ſi non dedero panem alicui iſtorum pecco: intelligas

de lege et ſtante ypotheſi. Inſuper frequenter ſtat concedere indefinitam nullam ſingularem concedendo indefinita eſt etiam ſcita et ſingularis eius dubia. ſcio ſi nulli iſtorum do vnius hominis ſũ homicida et tamen non oportet ꝙ ſciam cuius vita michi imputabitur illa eſt ſingularis vt in primo tractatu capimus ſed ratione termini cõmunis nõ ſingulariſati capio indiffinitatem ſi teneor vni dare quia vtilior rei publice vel michi carior tunc illi⁹ ſum homicida et non aliorum. ¶ Sed contra propoſitionem arguitur: ponatur ꝙ ego nolim porrigere vni iſtorum hunc panem nullius illorum homicida ſum culpabiliter: qđ probo vel ſum homicida illorum quattuor et hoc non ſum quia non poſſum ſuccurrere iſtis quattuor et anathema eſt dicere deum obligare ad impoſſibile vt dicit beat⁹ hieronimus de explanatione fidei ad damaſcum papam: ergo non ſum homicida culpabiliter reſpectu iſtorum quattuor ſed ſolum reſpectu vnius: ſz probo ꝙ non quia non iputabiliter ſum homicida fortis nec imputabiliter ſum homicida platonis et ſic de aliis tribus: ergo nullius ſum homicida imputabiliter. conſequentia eſt nota et antecedens claret: propterea veniat ſortes et petat panem et reſpondeam ei nolo: hec nolitio non eſt mortalis quia non teneor dare ſorti. ſecundo veniat plato cui reſpondeam nolo: hec nolitio pariforme non eſt mortalis et ſic reſpondeam aliis: nulla illarum nolitionum eſt mortalis quia ſi vna quelibet conſequẽtia tenet gratia materie licet arguatur a nõ diſtributo ad diſtributum et a propoſitione habente plures cauſas veritatis ad propoſitionem habentem pauciores: quia equalis eſt ratio in omnibus: ergo nullus act⁹ voluntatis mee in illo caſu eſt mortale peccatum: ergo non pecco. Reſpondetur ꝙ cuiuſlibet eorum ſum homicida cuiuſlibet indigentiam poteram releuare ego poteram impedire ne ſortes moriretur et ſic ſum eius homicida: et ſic reſpectu cuiuſlibet alterius ſed imputabiliter vnius ſolius hoc ẽ deus non imputat michi niſi tantum ac ſi eſſet vnus ſolus et illi non ſubuenirem. Si petas pro quo reputat quere a deo reſponſionem et illud intelligo ſi nichil aliud materie ſit reſpectu iſtorum quattuor vt ſi haberem quattuor panes nulli iſtorum ſuccurrerem tunc ſum homicida imputabiliter de quattuor Si proiiciam lapidem extra domum et occidã ſortem dicitur michi a fide dignis occidi ſortem vel platonem iam ſcio ꝙ ſortem vel platonem occiderim ſed quem occiderim me fugit. Ad aliud argumentum dupliciter reſpondeo primo ſophiſtice dico ꝙ nolitio qua nolo ſuccurrere ſorti non eſt mortalis et ſic de duabus aliis nolitionibus ſequentibus ſed quarta nolitio eſt mortalis: et nego ꝙ ſit equalis ratio in facultate mea eſt dare cuicunqꝫ iſtorum ſine peccato et teneor vni illorum dare et abſolute negaui tribus ſine peccato. mortale incurro per nolitionem dandi quarto quia illud membrum ſequitur ex obligato cum oppoſitis bene negatorũ deus obligat me ad hanc ꝙ vni illorum dem panẽ veniunt tres homines ⁊ proponunt ſucceſſiue tres ſingulares quas rationabiliter nego et tunc ſint ſolum quattuor et conſtantia poſita per pronomẽ demonſtratiuum oportet illam concedere. accipio analogiam pono tibi illam aliquis iſtorum quattuor eſt indoctus demonſtrando pytagoram/ſocratem/ platonem /et ariſtotelem: illa eſt admittenda quia poſſibilis: poſtea proponis ſucceſſiue iſte eſt indoctus demonſtrando pytagoram/ illam nego tanqꝫ falſam et impertinentem et ita de qualibet ſingulari vſqꝫ ad vltimam: et illa propoſita ariſtoteles eſt indoctus conceditur cum ſequitur ex poſito et oppoſitis bene negatorum. Secundo reſpondeo magis theologice concedendo ꝙ nulla illarum nolitionum eſt mortalis ſed hec nolo dare hunc panez alicui iſtorum: ꝙ ſi ponas eum nulluz alium actuz habere: dicitur ꝙ peccat pure omiſſiue omittendo illud facere et velle ad quod tenetur: et hoc intelligo ſint michi equaliter iuncti ſecundum ordinem charitatis. ſecus eſt ſi vnus eſſet pater vel frater ⁊ alii extranei vel vbi vnus eſſet multuz vtilis reipublice vt tullius et alter inutilis vt catilina. at ſi panis ille ponatur in medio rogas an quilibet poteſt illuz rapere ab alio/ et apparet ꝙ ſic pro ſuccurrẽda ſua vita ad quam conſeruandam magis obligatur / vt ſi naui fracta vnus aſſer ſufficit ſuperferre vnuz ſolum et non duos quilibet ſaltando poteſt aliuz trudere ab aſſere. Reſpondetur quilibet poteſt initi in principio habere illum panem ſed ipſo habito ab vno nemo poteſt illum habere violente ab illo primo occupanti: conceditur teneor ſuccurrere mee vite ſine iniuria alterius: ſaltando ad aſſerem poſſum initi lucrari primo aſſerem et illo capto aliuz pellere ab eodez ſi egre me ferat: debeo michi citius ſuccurrere qꝫ illi vbi ambo periremus alias. nec ſequitur ꝙ debeo eum trudere in mare ab aſſere ſi illum primo habeat: licet poſſum occidere inuaſorez pro defendenda vita propria cum moderamine inculpate tutele: alter iniuſte me proſequitur rationabile eſt defendere vitam innocentis ne occidatur a nocente: hoc non contingit in caſu noſtro ſi inter ſaltandum vel ipſo ſe accingente ad ſaltandum eum truſero quouſqꝫ aſſerem lucror bonarum mentiuz eſt culpam ibi agnoſcere. Ex iſto patet ſi aliquis tyrannus minatur michi mortem niſi ſortem occidero non debeo occidere ſortem nec licet michi tueri meam vitam cum iniuria ſortis: ſed ſi ſint duo quorum vterqꝫ habet medietatem panis qui integer ſolum ſufficit vni illorum et hoc eis conſtat poſſunt ſortiri ꝙ panis detur vni quod ſi noluerint et vterqꝫ expectat quouſqꝫ alius det ei ſuam medietatem neutri mors imputabitur. nec vz dicere ꝙ ſortes in illo caſu tenet dare platoni cũ magis debeat velle platonẽ viuere qꝫ ambos mori qꝛ idẽ eſſz de platõe At dicis ionathã cepit fauũ mellis in extremitate virge. primi regũ. xiiij. et tamen peccauit quod pz cum reſponſum non dabatur a deo ad proſequen=

dos philiſteos et ſors cecidit ſuper eum. Reſpondetur negando minorem/erat ignarus prohibitionis paterne temerarie et neceſſitas eum excuſauit Reſponſio dei eſt liberatio et iam ſatis multi philiſtei miraculoſe occiſi ſunt: ſors cecidit ſuper ionathan ad declarandum ſuam innocentiam ne alii eſſent ſcandaliſati non conſtabat aliis de ſua ignorantia et fame qua laborauerat: et ꝙ oculi eius illuminati ſunt poſt comeſtionem.

¶ Diſtinctionis decime quinte queſtio ſexta.

Notabile Circa iſtam decimam quintam diſtinctionem magiſter loquitur de ſatiſfactione cui annectitur reſtitutio alieni et quia non cognoſcitur alienum niſi cognoſcatur proprium: ergo pro fundamento dicendorum. quero hunc conſtionis titulum: an rerum dñia fuerint diſtincta iure nature/diuino/vel humano ſuppoſito ꝙ dominiũ rei nichil aliud eſt ꝙ̃ res quam aliquis habet in proprietate/vel eſt homo rei proprietatem habens et vſus interduz eſt eadez res: ſortes habens dominiũ ſui orti vel gregis dat michi eiuſdem vſu fructum tunc grex poteſt dici proprietas ſortis et idez grex poteſt dici vſufructus reſpectu mei: eodẽ modo dicatur de vſu: poteſt etiam non inſulſe dici/vſuarius realiter eſt vſus rei: vſufructuarius eſt vſufructus: proprietarius rei eſt dñs rẽ poſſidens: ſed illi termini ſunt impertinentes et differunt in connotatis et in ſuis rationibus formalibus: intendimus loqui de dñio ciuili. vnde multiplex eſt dominiũ quoddam eſt beatificuz/et nichil aliud eſt ꝙ̃ cõditio beatis competens. aliud originale et eſt dominiũ cõpetens homini in ſtatu innocentie vt terram nichil noxiũ producere/non herbaz venenataz non arborem ſterilẽ: tunc homines non veſcebantur animalibus ſed fructibus ⁊ herbis dicit gloſa marginalis. geneſis primo. tũc cocodrilus nõ emiſiſſet lachrymas pro vorandis hominibus tunc baſiliſci virus ceteri ſerpentes non effugiſſent. dominiũ gratificum nichil aliud eſt ꝙ̃ illud quod cõpetit habentibus gratiam. Aliud eſt canonicum: quintum euangelicum de quibus non intẽdimus loqui hic: ſextum eſt dñium ciuile de quo eſt nobis ſermo cui impertinens eſt charitas/predeſtinatio/vel fides: vt patuit de regibus infidelibus in lege moſaica. hereſis per ſe non eſt cauſa perditionis dominii ſed conſtitutio pontificis: quia niſi ſic incerta eſſent rerum dñia. Ex quo habetur color ꝙ papa non deſinit eſſe caput eccleſie propter hereſim occultam: et licet non vniatur mẽbris in fide infuſa vnitur in ſigno fidei id eſt in caractere baptiſmali. Dices hoc non concludit pro non baptiſatis vel muliere vt io hannis octauo. hoc non ſufficit cum in vno eſt multo maior certitudo ꝙ̃ in alio ⁊ remedium adhiberi poteſt ab hominibus non autem in alio. Inſuper ipſo protinus penitente de occulta hereſi quis conſtituit euz papam: illud poteſt vallari per epiſcopos inferiores ⁊ ſũmos pontifices legis moſaice: dominiũ etiaz multis modis acquiritur: per emptionez hereditariam ſucceſſionẽ/donationẽ/preſcriptionem/donatione inter viuos/donatione inter mortuos/vſucapione/alluuione: qđ in nulli⁹ poteſtate eſt id ocupanti conceditur: ⁊ multis aliis modis patet. ff. de acquiren. re. dñio. inſtitu. de rerum diuiſione per totum. Iſtis paucis prelibatis pono concluſiones. ¶ Prima eſt: conueniens erat ꝙ rerum dñia fuiſſẽt cõmunia in ſtatu innocentie. ¶ Secũda concluſio: reruz dñia eſſe communia in ſtatu nature lapſe eſt preter rationem. ¶ Tertia concluſio appropriatio rerum in particulari eſt iure humano introducta: patet prima concluſio: quia illo ſtatu omnes vſi fuiſſent rebus ſecunduz dictamen recte rationis: ergo inane fuiſſet habere res in particulari locatas. Inſuper illud eſt iudicium magne vnionis ⁊ tranquillitatis que in illo ſtatu fuiſſet ſicut ariſtotel'. ſcđi politicoꝝ tertio explicat de eqs ⁊ canibus lacedemoniorum in via repertis. preterea inconueniẽtia que ſequuntur ex oppoſito ſecũde concluſionis in illo ſtatu locum non habuiſſent. Secunda concluſio probatur ab ariſtotele luculenter ſcđi politicoꝝ quarto primis capitibus contra vtranqꝫ rem publicam ſocratis oſtendit ariſtoteles contra ſocratem et platonem nec vxores debere eſſe cõmunes/nec alia particularia bona: terra redderetur inculta et penitus deſolata cũ homines multum de rebus propriis curent parum vero de cõmunibus: fortiores fortitudine corporali et mali pulſarent debiliores: bella et iurgia pro rerum vſu nõ extinguerentur. Tertia concluſio probatur auctoritate beati auguſtini omelia ſexta ſuper iohannem et gratianus recitat octaua diſtinctione ca. quo iure deffendis villas eccleſias diuino aut humano: et ſequitur iure ergo hilſano dicitur/hec domus mea hec villa mea: tolle iura imperatoris/quis audet dicere hec villa mea eſt. idem patet. xij. queſtio. j. dilectiſſimus. ex beato clemente. et marcus tullius ꝑmo officiorum: ſunt autem priuata natura nulla ſed aut veteri occupatione vt qui quondam in vacua venerunt/aut victoria/aut qui bello potiti ſunt/aut lege/aut pactione/conditione/ſorte. Ex quo fit vt ager arpinas arpinatuz ducatur tuſculanus tuſculanorum. Contra primam concluſionem argumentor: rerum dñia erant cõmunia ante peccatum de lege nature: ergo nunc poſt peccatuz ſeparatio eſt cõtra legem nature. Et confirmatur: terra promiſſionis fuit a deo ſpecialr̃ data populo iſraelitico: ergo dñia rerum ſunt de iure diuino. Ad primum argumentum dico ꝙ proprie capiendo legem nature in ſtatu innocentie non omnia bona erant communia: licet erat conueniens: poterãt homines tunc vti diuiſione dominioꝝ ſicut nunc/licet nõ tantũ expediebat illi ſtatui ſicut nunc. Secundo nego conſequentiam conceſſo antecedente: lex nature nunꝙ̃ inclinat ad oppoſita rebus ſimiliter ſtantibus: ſecundũ legem naturalem debeo reſtituere depoſitum ſorti et tamen ſi ipſe eſſet temulentus/furioſus/

Margin notes (right column): Prima cõcluſio. — Scđa cõ. — iij. concl'o — ar ꝫ. j. cõ. — Rñſio ad primum.

vel demens petendo gladium non debeo reddere
imo reddendo deliro: quemadmodum pauloante
cibum caro coctaneorum ſuapte natura conſtipat:
poſt vero cibum diſſoluit. lex nature in ſtatu innocē
tie non dictabat tunc pro quocunq; ſtatu eſſe expedi
ens habere bona in communi ſed pro illo ſtatu bi=
bere vinum eſt naturale ſano non autem infirmo.
Ad ſecundum dico ꝙ eſt ſermo de diſtinctione per
ſonali: licet terra promiſſionis fuit data a deo toti
populo non tamen hec pars iſti perſone / vel illa
pars illi perſone: ſatis liquet in libro ioſue de ꝑtiōe
terre promiſſionis. ¶ Contra ſecundam concluſio
nem argumentor: ipſa eſt contra doctrinam chriſti i
actibus apoſtolorum actuum quarto ſcribitur mul
titudinis autem credentiū erat cor vnum et anima
vna: Nec quiſq; eorum que poſſidebat aliquid
ſuum eſſe dicebat ſed erant illis omnia communia
ex illo facto chriſti venerabiles patres ſuas religio
nes fundarunt volentes omnia eſſe cōia. baſilius
auguſtinus et reliqui: ergo concluſio et eius proba
tio eſt inualida. Negatur ꝙ concluſio ſit contra do
ctrinam chriſti et inſtitutiones cenobitarum: et di/
ſtingo ꝙ expediat habere omīa in communi / vel in
toto orbe / vel in eius magna parte et ſic nego: vel i
vna parua communitate que penitus abdicat bona
in particulari contenta ſolis neceſſariis: et ſic con=
cedo. aliquid expedit vni parue cōmunitati quod
non conducit toti populo: patet de non eſu carnium
in carthuſienſibus: ſed non expedit toti populo.
Potes inopportunam replicam cudere: centū poſ
ſunt habere omnia in communi vt cluniaci et non
eſt ſtatus in centum preciſe vt patet conſideranti vi
tas patrum: igitur totus mundus licite poteſt. vel
da preciſum ſtatum: hoc tibi miſſum facio.
¶ Contra tertiam concluſionem argumentor ꝓ=
bando ꝙ dn̄ia rerum ſeparata ſunt de iure nature.
inſtitu. de rerum diuiſione. § fere. fere igitur beſtie
(dicit iuſtinianus) volucres / piſces / ⁊ omnia anima
lia que in mari / terra / celo naſcūtur: ſimul atq; ſi ab
aliquo capta fuerint iure gentium ſtatim illius eſſe
incipiunt. Quod enī ante nullius eſt illud naturali
ratione occupanti conceditur: nō alio iure finguſi⁹
filius ſarchradi ſceptrū in ſeptētrionali parte brită
nie accepit. Hoc idem patet de aliis contractibus
qui de iure gentium ſunt. in inſtitu. de rerum diuiſi
one. § per traditionem iure naturali res nobis acq̄
rantur: nichil enī tam conueniens eſt naturali equi
tati ꝙ voluntatem dn̄i volētis rem ſuā in aliū trāſ
ferre ratam haberi. Reſpondeo iſti contractus et
multi iuſti tituli quoad genus hoc eſt in communi
vel in contractu ſunt de iure naturali / ſed cum tali
ſpecificatione quali communiter res acquiruntur ⁊
proteguntur hoc eſt de iure humano et conſtitutio
nes principum robur dant. nō eſt de iure nature ꝙ
fera beſtia cum manus tuas euaſerit eſt occupantis
et non domeſtica niſi per conſtitutionem imperato
riam: idem de preſcriptione vſucapiōe / de deceptio
ne vltra dimidium iuſti precii: et breuiter in omni=
bus iſtis contractibus inuoluitur communiter ali=
quid quod eſt peregrinum a iure naturali ꝙq; illi
non repugnet. rerum prima diuiſio videtur fuiſſe
ab hominibus introducta vel per ſortes a filiis noe
vel a patre diuidente: ſic geneſeos decimum caput
ſonare videtur: et beatus hieronymus in libro de
hebraicis queſtionibus: ſem aſiam illa via iure ac=
cepit: cham affricam: iaphet europam: licet in aſia
aliquid obtinuerit ab imao ⁊ tauro montibus vſq;
ad fluuium famatiſſimum tanaym ſecantem aſiā
ab europa: idem videtur fuiſſe factum de terra quā
acceperunt abrahā ⁊ loth. gene. xiij. fortaſſe adhuc
terra non erat ſufficienter inhabitata. Interdum
iniuſte ita inhiat humanū genus libidini dominādi
corpus ⁊ animam pro imperiis augendis exponit
vt de venatore nēbroth ⁊ nembrothide nino babi/
loniorum ⁊ poſteris clarum eſt videre non modo ꝓ
habendo ſibi dominio ſed aliis patet de ſopiro qui
ſibi naſum labia et aures preſcidit vt babiloniam
dario lucrifaceret: idem de ſinone (ſi maroni credi=
tur) pro capienda troia agamenoni et grecis. ſic a=
thenienſium crodrus rex ſe morti expoſuit: interdū
illud heroice fit: aliqui reges honeſtā habuerūt ori
ginem regnandi vt ſaul et dauid primo regum apd̄
gentes in lumine naturali ambulantes aliquis ma=
gnus habens familiam in vno regno et non regnum
proficiſcitur in aliud inhabitatū cum ſuis et ibi dya
dema capit: cum in nullius poteſtate eſt id occupā=
ti conceditur ſicut fecit finguſius de hibernia q̄ tūc
ſcotia vocabatur proficiſcens in britanniam ſedem
accepit in ſeptētrionali parte eiuſdem occidentem
verſus tercētis ⁊ triginta annis ante incarnationē
ſaluatoris chriſti: alii reges cōiter ſic ꝓmoti ſunt qui
equales occuparunt vnum regnum vel patriā pri=
mo ꝯuenerunt inter ſe vt aliquis inter eos eorū iu=
dicio optimus ad regendum aſſumeretur qui inno
centes in quiete protegeret et peccatores ſecundū
grauitatem delictorum mulctaret ei a tota cōitate
dati ſunt agri ampliſſimi vel tributa vt vnūquēli=
bet et multos in potentia ſuperaret: alioquin ſper=
neretur et non poſſet punire malefactores: ei magna
militum cohors data eſt in cuſtodiā ne ab aliis po=
tentibus opprimeretur ne ipſo perturbato vel extī
cto mutaret res publica regē. quo fit rex eſt ꝓpter
bonum patrie et patria non fit propter regem. Se=
cundo patet ꝙ rex debet ſe ſeruare imunem a peri=
culis tenēdo grauitatem regiā ne contēnatur a po=
tētibus pro bono publico policie. Tertio ſequitur
ꝙ debet ſe exponere periculo vite quando caſ⁹ ho
neſtus vrget pro deffenſiōe patrie ⁊ bona pace eiuſ
dem et non ſe temere exponere periculo ne ſuus ca
ſus ſit toti politie calamitas. Quarto ſequitur quā
to mai⁹ eſt periculū de herede futuro tāto ſollicit⁹
debet ſe preſeruare. ceterum licet heres regis non
ſit prudentiſſimus et optimus tamen eſt optim⁹ ad
regendum. preſtat habere regem per ſucceſſionem
ꝙ per electionem cum in cuiuſlibet regis electio=
ne eſſent trice ſine fine et concurreretur ad arma
i ruinā toti⁹ politie: potētes haberēt factiōes īter ſe
⁊ cū hoc eſſet exaltatio noue familie in maieſtatē regi

am inopinate talis rex contẽneretur: propterea ꝓuiſum eſt ꝙ tali familie ⁊ heredibus proximis detur regnum: non eſt ſic de maximo pontifice ⁊ inferioribus cum ſupponãtur eccl'iaſtici viri eſſe ſpirituales ⁊ raro vt intuemur pro hmõi electionibus ad arma cruenta concurritur: multo melius eſt regnum regi per vnum q̃ per communitatem raro cõmunitates diu durarũt: q2 multi certãt de pirate felicia tempora bonorum auxerunt romanorũ imperium ſed diu ſub ſenatu non ſtetit ſed bella inteſiua ſequuta ſunt vt inter domum marii ⁊ ſille ĩ ſtrã gem innumerabilem ciuium nec ceſſatum eſt quo ad ceſar ad monarchiam totum reduxit: nulla communitas nunc eſt alicuius momenti niſi ſola veneta: attenuate ſunt ferme ad nichilum omnes alie cõmunitates in hac tempeſtate in italia: et nunc ſicut intelligimus in materiis arduis diſſenſiente ſenatu et patriciis opus eſt reducere onus totius materie in paucorum deliberationibus. quocirca preſtat habere vnum ſupremum monarcham in regno a cuius nutu omnia dirigũtur dũmodo is vtatur conſilio ſapientum et poſtea eis conuenientibus vel diſſentientibus cõcludat a parte que ſibi placet. Ex iſtis patet ꝙ regnum preſtat timocratie et ariſtocratie ⁊ hoc concedit ariſtoteles octauo ethico. et homerus ſcd̃o iliados. Secundo patet ꝙ reges habentes vix terras ſtatui regio ſufficientes non liberaliter (imo prodige) agunt dantes terras has vel earum partẽ ſuis familie vel familiaribus in hereditatem niſi aliud ſpeciale occurrat. ¶ Sed hic mouebo vnã dubitationem cum eſt ſermo de diũo rerum et policia an ſit bona policia in regno in quo agricole et rurales non habent territoria perpetuo ſoluendo penſiones debitas veris dñis quotãnis: et mouetur dubitatio propter noſtrates: in ſcotia per totum coloni variãtur ad nutum dñorum ſcil3: qđ dico de vno agricola idem intelligas per totũ regnum: ſortes agricola habet terram locaticiam pro tempore q̃tuor vel quinqꝫ annorum et non amplius in fine termini dñs poteſt illum eiicere ſicut plerũqꝫ fit. Reſpõdeo ad dubitationem affirmatiue eſt mala policia: probatur: illa policia que eſt cauſa multorũ detrimentorum reipublice: et nullum bonorũ eſt mala: ſic eſt de policia data: igitur. conſequentia claret cum maiore: probatio minoris: ſequuntur hec incõuenientia ꝙ terra inutiliter colitur / ꝙ domus ſũt caduce / paupertas / iniuſticia / et innumerabilia mala: ꝙ terra infructuoſe colitur: probatur: neſcit qua hora terra ſpoliabitur propterea non audet operã nauare improbam et impenſas in paucis annis timẽs ne alius colligat mel ab illo mellificatum: ex hoc timet ſtruere domus ſtatui ruralium et patrie conuenientes: cum lapidum cementi et materie oppoſito modo fit ad campum ſennaar: per hoc apparebit diues vel a dño vel eius conſanguineis vel ſeruis eiicietur dñi in fine termini capiunt nouam pecuniam vltra firmã cõmunẽ breuiter iſti nichil audent negare dño ſoli ſuis conſanguineis vel famulis. iniuſticia: patet cũ vnus capit terram quam alius habuit cedes non pauce ſequuntur cũ iſti q̃q̃ aduerſitatibus premantur poſt nobiles ſaltem aptiſſimi ſunt ad bellum et inhabitantes vrbes fortitudine bellica audẽter nimirum aſſueti ſunt dura pferre ab ineunte etate et teniuter educantur ſecundum illud maronis ſcd̃o georgi. Et patiens operum paruoqꝫ aſſueta iuuentus. Ex altera parte magna iniuſticia cũ dñs aliud ei precipit ſiue phas ſiue nephas illud complere ſatagit ⁊ ſe omi diſcrimini exponit ne ipſe et familia a terra eiciatur. propterea dñi non diligunt eos nec libenter terras locant eis niſi animoſi extreme fuerit ſi terra perpetuo daretur ſicut ĩ aliis regnis terra plus valeret ĩ duplo q̃ valeat domus eſſent pulchre ⁊ robuſte vt videre eſt in vrbibus vbi domus ſunt multo meliores q̃ ĩ partibus iſtis. oppoſito modo eſt de domibus ruralibus more ceſarũ conſtructis: ⁊ tamẽ conſtat agriculturam cuiuſlibet artis ⁊ regni eſſe baſim. vnde marcus tullius in de ſenectute. ⁊ primo officiorum de ea loquens ait. omniũ rerũ ex quibus aliquid oritur nichil eſt agricultura melius / nichil vberius / nichil dulcius / nichil libero homine dignius / ⁊ eiuſdem tempeſtatis poeta. O fortunatos nimium ſua ſi bona norunt agricolas quibus ipſa procul diſcordibus armis: fundit humo facilẽ victum iuſtiſſima tellus. at ſecura quies et neſcia fallere vita. hoc ante hos deducit ſcite philoſophorum princeps. ſexti politico. quarto. ⁊ primi economicorum ſecũdo. ⁊ ſecundo georgicorum. ſacra deũ ſanctiqꝫ patres extrema per illos: iuſticia excedẽs terris veſtigia fecit Et adhuc ponam aliquas concluſiones. prima eſt. Numq̃ terra perpetuo dabitur ſub annuo cẽſu niſi omnes dñi conueniant vel maior pars. Secunda concluſio iudicio meo omnes tenentur conſentire de danda terra agricolis pro annuo cenſu. prior cõcluſio probatur. minus curabũt ſuos dños q̃ terras perpetuas habent q̃ illi habentes terras temporaneas nec cum dñis ita facile ibunt ad bellum ſicut alii ergo pauci dñi non conſentient niſi omnes voluerint vbi hoc vbilibet in regno contingit omnia eſſent conſona. Secunda cõcluſio probatur: omnes de regno tenẽtur procurare vtilitatem rei publice regni ⁊ maxime rex ⁊ dñi qui curam debent habere Secũdo arguitur ad idem qui poſſũt ſuccurrere ⁊ tenentur inopie ſubditorum ſine eorum grauamine non ſuccurrentes non bene agunt: rex ⁊ dñi huius regni ſunt huiuſmodi igitur. Probatio minoris ſicut plebei et inferiores honorem et cenſus debitos non reddentes indiſcrete agunt: ita maiores curã eorum habentes tenentur iuſticiam et bonam policiam inter illos ſeruare et potiſſimum vbi poſſunt ſine eorum iactura: ſed hoc poſſunt vt in ſolutionibus argumentorum dicetur: igitur.

Alius error eſt inter agricolas ex parte eorum proueniens erubeſcũt ſuos liberos arti mechanice tradere / calcificibus ſertoribus et huiuſmodi ipotecas abiectiſſima irriſorie tradunt: ſed eos curiis principum vel aliter indiſciplinatos relinquũt inertes vt ſue vite cum adoleuerint vix prouidere ſciũt hic er

roꝛ non ſolos colonos tangit ſed multos alios i re=
gno. Foꝛtaſſe dicis artes mechanice ſũt viles ⁊ nõ
libero homini digne. vt cicero dicit primo officioꝝ
inquiens. Opificeſqꝫ oẽs in ſoꝛdida arte verſan=
tur nec vero quicqꝫ ingenuũ poteſt habere officina
minimeqꝫ artes pꝛobãde q̃ miniſtre ſunt volupta=
tũ. Cetarii lanii coci ſartoꝛes piſcatoꝛes. Multifa
riam reſpondeo: tum pꝛimo romani habebant ſer=
uos ſicut pecoꝛa: tales non reperiuntur in britãnia
vel in gallia et ſic ſerui poterant iſta exercere. Se=
cundo ipſe loquitur de magnis et diuitibus. loqui=
tur ad ciceronem filium et ſimiles. Inſuper ſi quis
vult habere artem reperiet aliquas honeſtas ſed ne
ceſſariuꝫ eſt toti coꝛpoꝛi miſtico habere varias par
tes ſicut alique partes coꝛpoꝛis humani habent ho
neſtius officium qꝫ alie tamen ſine officio partiuꝫ vi
lium coꝛpus exiſtere nequit: ſic eſt in pꝛopoſito nul
la ars mechanica eſt inhoneſta popularibus vel ſal
tem plebeis. ¶ Contra ſecundam cõcluſionẽ ar=
gumentoꝛ: hoc dato ꝙ darentur terre in perpetuuꝫ
plebei diũs non perent nec cũ ſuo dño vero equita
rẽt in eius deffenſionem cõtra inimicũ eum iniuſte
vexantem nec gratis irent ad belluꝫ contra hoſtes
regni cuius oppoſitum nunc faciunt hec ſunt incõ=
uenientia et illud dãnum eſſet maius qꝫ bonum ſe=
quens ex perpetuitate cenſus: hic non tantuꝫ reſpi
ciendum eſt ad bonum priuatum ex vna parte ſꝫ ad
malum ex parte oppoſita. rurſus capio ſoꝛtem diũ
arguitur ſic. a terra eſt huius dñi ſoꝛtis: ergo poteſt
locare eius terram tempoꝛanee pꝛo paruo vel ma=
gno tempoꝛe ſicut ei libet et tenere totam terrã in
manibus pꝛopꝛiis ⁊ habere ſeruos qui colunt ſuas
terras cum pꝛopꝛiis bobus eis ſoluendo pꝛo labo=
ribus: ergo non tenetur locare aliis perpetuo ſicut
de terris in vrbe contingit. Preterea dñi non tan=
tum haberent de terris ſicut nunc habent et ſic per
petuitas cenſus eſſet in dãnum dñoꝛum. Ad pꝛimũ
nego ꝙ plebei dñis non parerent conſtituerentur
eis leges ſicut eſt in francia anglia et aliis regnis.
nunquid videmus in anglia nobis contigua plebei
et agricole vnanimiter ſurgunt in deffenſioneꝫ ſuo
rum dñoꝛum amoꝛ plus facit ad hoc qꝫ rigoꝛ et pa
riſoꝛma pꝛopꝛiis ſumptibus irent ad bellum ſicut
nunc vadunt vt eſt in aragonia et catlonia poteſt
rex vti eiſdem penis circa eos non euntes ad bel=
lum ſicut nunc vtitur. Ad ſecundum argumentum
nego ꝯſequentiã de inſtitutis de hñeq ſui vel alieni
iuris ſicut. § in pñte. Expedit enim reipublice ne
ſua re quis male vtatur. interdum rationabiliter ꝓ
hibetur alicui ferre arma pꝛopꝛia: pꝛohibetur car=
thuſienſibus pariſii emere vlterius agros vt aiunt
ſic eſt vetitum incolis loudoniarũ emere terras do
minoꝝũ in campis ⁊ relinquere terras eccleſie ſine
ſcitu regis. In anglia poteſt res publica cogere ali=
quem vendere ſua in caſu ſtatuendo ei pꝛeciũ et ei
pꝛohibendo ne pꝛopꝛium vendat. ſi dñs vellet te=
nere aliquas terras pꝛo ſeipſo q̃ colerentur a ſuis
bobus dummodo reliquas locaret in perpetuo cẽ=
ſu nichil mali eſt. Ad vltimũ vbi dicitur dñi nõ tan
tum haberent de terris ſicut nunc habent: hoc ne=
go imo multo amplius videat titius dñs a pagum
quem habet q̃ dat ei annue centum ſcuta et in fine
ſeptem annoꝛum capit centũ ſcuta iam dñs nõ ha=
bet quotannis centum ⁊ viginti ſcuta pꝛo firma et
illa pecunia leuata reperiet platonem plebeum qui
ei dabit quotannis pꝛo eodem pago cẽtum quadra
ginta ſcuta in annuo cenſu vel in emphiteoſi annec
tendo etiã conditiones aliquas vaſalli qui feudũ te
net vt teneat fidelitatem dño in bello iuſto vel qua=
uis alia via et hoc poteſt agricola qꝫqꝫ non multuꝫ
lucratur in pꝛimis annis vt amphiteota ſolet tamẽ
poſt terram impinguatam lucrum non modicum
habebit: nichil tunc relinquetur incultum: non eſt q̃
ſtio quomodo pꝛouidebitur filiis dñoꝛum vt patet
in aliis regionibus: ſi iſtud fieret opinione mea re=
gnum in quadruplo plus valeret tunc fructus do=
mus et ſimilia haberentur tanta vbertate ſicut i re=
liquis regnis ſecundũ pꝛopoꝛtionẽ patrie fatemur
quãuis hoc vtile: quinimo vtiliſſimum foꝛet nõ eſſe
temptandum imperioſe a pꝛincipe ſine conſẽſu eo=
rum ad quos ſpectat pꝛopter ſimultates ⁊ ſciſma=
ta que interuenire poſſunt. vtẽdum eſt etiam bona
pꝛudentia ne terra totius regni ſimul offeratur pl⁹
offerenti ne multitudo colonoꝛum ſtatim a ſede ex
pellatur in diſturbium reipublice ⁊ eoꝛum iacturaꝫ
pꝛodeſſet eis dare dummodo rationabiliter offer=
rent egre iſtud amittetur in parliamento dñoꝝũ vni
uerſaliter congregatoꝛum niſi contionatoꝛes ver=
bi diuini ad partem ante congregationem honeſta
tem ⁊ vtilitatem dñoꝛum ⁊ ſubditoꝛum oſtenderẽt
videntes in quo latet impedimentũ vt ſuadere poſ
ſunt ⁊ perſuadere oppoſitum.

¶ Diſtinctionis decime quinte queſtio ſeptima.

VTrum homo tenetur reſtituere illa que
acquiſiuit per pꝛeſcriptionem vel vſuca
pionem. ¶ Pꝛo enucleatione queſtiõis Notabile
aliquos terminos explicabimus poſtea
concluſiue reſpondebimus: termini detegendi ſunt
pꝛeſcriptio vſucapio: et licet interdum illi termini
confunduntur ꝙ vnus ſumatur pꝛo reliquo pꝛope
diſcrimen habent vt pꝛeſcriptio in immobilibus et
vſucapio in mobilibus ſumatur: nec capitur mobi=
le ſicut in philoſophia quia ſic quelibet res eſt mo=
bilis centrum terre et tota ſpera terre eſt de ſe mo=
bilis. capimus imobile vulgariter pꝛo agris/edifi=
ciis ⁊ huiuſmodi oppoſito modo mobile. ¶ Pꝛe=
ſcriptio ſic cõmuniter diffinitur: eſt quoddam ius
ex tẽpoꝛe ⁊ auctoꝛitate legis vim capiẽs alicui dãs
dominiũ ꝓpter dirimẽdas lites finaliter oꝛdinatũ
in re imobili. Eodẽmodo vſucapio diffinitur hoc
dẽpto ꝙ ponitur mobile requiruntur decem anni
ad pꝛeſcribẽduꝫ inter pñtes viginti inter abſentes
duo anni abſentie ideo putabuntur pꝛo vno pꝛeſen
tie. Iſtud patꝫ inſtitu. de vſucapio. ⁊ longi tẽpoꝛis
pꝛeſcrip. § iure ciuili. ⁊ extra de pꝛeſcriptionibus in va
riis capitibus diffuſe. in. ff. ⁊. C. tãgitur. ſufficiat ſuc

cincte procedere ad hoc q̄ preſcriptio valeat aliq̄ requirūtur iuſtus titulus vt cōmuniter dicitur. hoc eſt putatus titulus. ſi requiritur titulus inanis eſſet preſcriptio vel illa cōditio intelligitur in rebus īpreſcriptibilibus a tali vt de decimis a laico. ſcḋa conditio requiſita eſt bona fides q̄ durante tēpore preſcriptionis credat rem eſſe ſuam poſſeſſor male fidei nullo tēpore ꝓſcribit per regulā iuris li. vj. ⁊ de preſcriptio. cap̄. vigilāti. hoc eſt verum in preſcriptione vbi requirit̄ actus poſitiu⁹. ſecus eſt vbi nullū factum requiritur vt in preſcriptione libertatis contra ſeruitutē ruſticā licꝫ ſciam me debere tibi ſeruitutem eūdi tn̄ poſſum preſcribere libertatē cui aſtipulatur. l. ſequitur. §. ſi viā. ff. de vſu. Tertiū requiſitū eſt q̄ proprio noīe poſſideat ſi alieno noīe vt precario vel coloni fuerint nō eis preſcribitur.

Quartū requiſitū eſt q̄ res non ſit vitioſa vt poſſet preſcribi quare res furtiua vel vi poſſeſſa nō poteſt ꝓſcribi nō ſolū a fure ⁊ raptore q̄ꝛ eſt male fidei poſſeſſor: ſed nec ab alio quouſq̄ vitiū purget̄ illud. patet inſtitu. de vſu. §. q̄ autē. cōtra eccl'iaꝫ romanā requiruntur cētū anni cōtra aliā quadragīta. Ex iſtis ſequunt̄ aliqua. Primū eſt fruct⁹ ſoli citius vſucapiuntur q̄ꝫ terra preſcribatur. Scḋo ſeq̄tur habēs malam fidem ante finem temporis preſcriptionis in foro anime tenetur reſtituere: licet non poteſt probari q̄ mala fide poſſiderit in foro ciuili.

¶ Iſtis notatis pono duas concluſiones. Prima preſcribens aut vſucapiens acquirit verū dn̄iū rei preſcripte. patet diſtictio dn̄iorū hoc modo vl' iſto eſt de iure humano. viij. diſtin. quo iure: ſꝫ ſic eſt q̄ per ius pontificiū ⁊ ceſareū per preſcriptionē transfertur dn̄iū rerum: igitur. Item ſi non eſſet tranſlatio dn̄iorū per preſcriptionem vel vſucaptionē hoc ideo eſſet q̄ꝛ homo non eſt priuandus dn̄io ſuo ſine eius conſenſu/ſed hoc nō obſtat: igitur: ꝓbatio minoris heretic⁹ iuridice declarat⁹ talis. ſimilr̄ committēs crimē leſe maieſtatis in regem amittit dn̄iū rerū ſuaꝝ ipſo nolente hoc ipm̄ contingit in bello ⁊ in repreſaliis ꝓpter culpam homo priuatur bonis ſuis modo ille cōtra quem preſcribitur vel vſucapitur eſt negligens in cōſeruanda re ſua. Item niſi eſſet preſcriptio ſequerētur īconuenientia ī politia. ſ. q̄ terre manerent inculte ⁊ ſic eēꝫ maior cariſtia ⁊ eſſent lites ſine termino ſi homo tenēs pacifice aliquas terras reclamāte nemīe per q̄ntūcūq̄ magna tēpora non maneret dn̄s ſed alteri liceret ei mouere litem de dn̄io per ꝑditionē vl' ſurreptionē lr̄arū ⁊ probationes in oppoſitum eſſet confuſum chaos Rurſus eſt cōſenſus virtualis ꝑticularis dn̄i cum ſubditi conſentiūt in principē ⁊ q̄ ꝯdat eis leges rationabiles: ergo in oēm legē rationabilē principis conſentit popul⁹ ſi audiret hāc vniuerſalē quicūq̄ diceret ſtatim aſſentio illi oīs lex rationabilis ſtatuta a principe eſt ſeruanda ſi non aſſentiat illi: ſed ponitur eſſe imprudēs ſufficit ergo q̄ cōſentiat vel conſentire debet amplius aliquis punitur ſine culpa propria in bonis fortune. patet de herede cōmittentis crimē leſe maieſtatiſ. Secunda ꝯcluſio acquirens dn̄iū per preſcriptionē vel vſucapionem ſana cōſciētia tenet acquiſitū: nec tenetur reſtituere. patet. nullus habens verū dn̄iū ī aliqua re tenetur illud reſtituere: ꝓſcribens ⁊ vſucapiens eſt huiuſmōi igitur. ſi dicas maiorē pati inſtantiā in vſurario qui ſcḋm aliquos acquirit dn̄iū lucri vltra ſortē addatur iuſte modo vſurarius nō acquirit iuſte dn̄iū illius lucri. ſed dicis adhuc probatio nō currit. patet per mutuatariū qui licet nō tenetur reſtituere mutuum cū ex meo ſit tuū tenetur reſtituere equiualēs. probatur aliter cōcluſio iure acquirit̄ dn̄iū rei preſcripte ⁊ vſucapte ſi iure iuſte et bene. xiiij. q. iiij. quid dicā. hoc patꝫ. ff. de víctionib⁹. ⁊. C. de quadri. preſcrip. l. bn̄a zenone ⁊ per totū. Ex iſtis concluſionibus ſequitur q̄ ſi antiquus dn̄s peteret terram de qua agitur per horā ante finē tēporis requiſiti ad ꝓſcribendum vel vſucapiendū homo tenetur reſtituere: ſed ſi illa hora finita p̄mo venerit nō tenetur. ſcḋo ſequitur q̄ in inſtanti terminante tempus preſcriptionis verum eſt dicere ſortes nunc primo eſt dn̄s huius rei et plato deſinit eſſe dn̄s eiuſdem platone dormiente vigilantibus ⁊ non dormientibus iura ſubueniūt ſi quis fuerit captus ab hoſtibus vl' in remotis partibus detentus iura illi ſubueniunt poteſt hoc explicare legiſlatori ⁊ ei ſubuenietur.

¶ Diſtinctionis decime quinte q̄ſtio octaua.

Superius loquuti ſum⁹ de rerū dn̄io quomodo res acquiruntur ⁊ an preſcriptio et vſucapio dent iuſtā cauſam habēdi dn̄ia. et q̄ꝛ duplex eſt dn̄iū quoddā directū ⁊ primarium quoddā vtile ⁊ quia eſt trita diſtinctio dn̄ii vtilis. ſ. de vſufructu ⁊ vſu quibus in multis materiis vtimur. Querā octauo quomodo cōueniūt et differūt vſufructus ⁊ vſus. vſufruct⁹ ſic diffinit̄ inſtitu. eodē titulo. §. vſufruct⁹ ⁊. ff. eodē. l. j. ⁊. ij. vſufructus eſt ius alienis vtendi fruendi rebus ſalua rerū ſubſtantia in re propria nemo habet vſufructū formalē cauſalis eſt tn̄ in re propria dicit̄ vtendi ad differentiam creditoris qui non debet vti pignore. patet inſtitu. de ob. que ex delicto naſcūtur. §. furtū. dicit̄ fruendi ad differentiā nudi vſuarii qui vti poſſunt ſꝫ non frui ſalua rerū ſubſtātia data cautione ne res pereat vtetur rebus que nō conſumūtur vſu arbitrio boni viri ⁊ finito vſufructu reſtituet ꝓprietario q̄ ſupereſt/vel q̄ꝛ non videtur eſſe eſſentiale vſufructuario ſemper dare cautionem. patet. vbi nulla eſſet ſuſpitio de infidelitate eius dicatur ſalua rerum ſubſtantia. ſublata ſubſtantia rei aufertur vſufructus. vſufructus ī omnib⁹ rebus conſtituitur q̄ non cōſumuntur vſu quēadmodū ſunt vinū oleum frumentū veſtimentū quibus proxima eſt pecunia numerāta dicit īꝑator. ⁊ ne proprietas eſſet inutilis ſi vſufructus ſemper duraret finit̄ in morte fructuarii vel quando eſt cōſolidatio duabus capitis diminutionibus. ſ. maxima ⁊ media cedendo. vſus eſt ius tantū vtendi alienis rebus ſalua rerum ſubſtantia ſine facultate alienandi ꝓpterea min⁹ iuris habet Notandū

in re dicit imperator inſtitu. de vſu ⁊ habitatione. § po
minus autem ex iſto patet. quomodo cõueniūt ⁊ diſ
ferunt interdū perficiātur vt accurſius ⁊ bñ colli=
git in gloſa vt i fundo de quo tātū feni tollitur quā
tū ſoli ſibi ſufficit. Item in ſilua rẽota ex qua vterqꝫ
ligna vendere potuit. ff. eo. diuus alias vſus eſſet
viro inutilis cū crebro plus exponeret ꝓ portatiõe
lignoꝝ quā valerẽt. Sed circa iſta dubitat. ſortes
habet vſū in tribus nemoribus vel pratis arguitur
ſic aliquis vſus erit ei inutilis vel poteſt vendere ſi
cut fructuarius. inſuper ſi reliquatur vſufructus vni
uerſitati ille nūqꝫ finietur cū ſecundū doctrinā poli
ticam ariſtotelis ciuitas manet eadē variis homini
bus ſibi ſuccedentibus. Ad primū dicitur. ſortes
poteſt capere vſufructū vbi vult et aliis facere gra
tificationem. Ad ſcōm dicitur ꝙ vſufructus legatus
ciuitati durabit ſpacio centū annorū. ff. eo. l. an vſu
fructū. Secūdo videtur ꝙ non erit ſalua ſubſtantia i
vſu et fructu. ſortes poteſt tollere hoc lignū ⁊ illud
⁊ ſic de quolibet ⁊ tandē corrumpetur nemus nec va
let currere ad radices arborum. vnā radicē poteſt
extrahere eadem ratione qualibet ⁊ ſic non mane=
bit nemus. inſuper ponatur vſufructus legatus ali
cui donec filius pupillus ad pubertatē venerit et ta=
lis moritur pupillus tūc videtur ꝙ inutilis eſt ꝓprie
tas: eodē ō legetur fructus quouſqꝫ iſte furioſus
reſipiſcat et anteqꝫ reſipiſcat moritur. cōcedo ꝙ po
teſt vnū lignum tollere ⁊ equa eſt ratio de quolibꝫ
ſed ſtat ꝙ non ſit equa ratio de duobus et vno nec
par ratio de tribus ⁊ duobus ⁊ ſic gradatim aſcen=
dendo. Ad aliud dicitur ꝙ vſufructus durabit vſqꝫ
ad etatem completam non curando de morte. Ad
ſecundam partē caſus cū vſufructus eſt legatus ſub
incerto tēpore durabit tota vita vſufructuarii quia
poſſibile fuit vt toto eius tēpore in furia perſeueraſ
ſet vt in l. ambiguitatem. C. eo.

¶ Diſtinctionis decime quīte qōſtio nona.

Circa hanc diſtinctionē ſtabimus ī materia
ludorum an lucrans in ludo acquirat dñiū
rei lucrate ⁊ potiſſimum in ludis taxillorū
Notādū. et erit queſtio nona huius diſtinctionis quīte deci=
me. Ad queſtionē reſpondetur per cōcluſiones ſe
quentes. Prima in aliquibus ludis fortuitis victor
acquirit dñiū rei lucrate. patet. ad tranſlationē dñii
rerum vnius in alium ſufficit volūtas transferētis
⁊ accipientis ꝙ transferens habeat liberā tranſla=
tionem huius rei puta eſt dñs rei transferende vel
liberam habet tranſlationem per hunc vſum: capa
cites in acquirente dñiū ⁊ non ſit prohibita tranſla=
tio per legē ſuperiorē: ſꝫ ſic eſt in aliquibus ludis. pa
tet. currendo in ſtadio in velocitate equorū in ſca=
cario et multis aliis ludis. ludēs eſt dñs rei quam
ludit: alius capax et nulla eſt prohibitio humana vel
doceat de illa. Secunda concluſio. lucrans contra
artem ludi vel ab eo qui non potuit transferre dñiū
rei ludendo non acquirit dñiū rei lucrate vel quam
lucrari exiſtimat. patet. non eſt intentio luſorū trāſ=
ferre dñiū in ſeinuicē niſi teneant conditiones ludo
non repugnantes: ſed peccās cōtra ludū accipiens
bonam cartam vel mutās taxillū vel hmōi clancu
lum capit rem alterius luſoris inuito dño: ꝗ furtū
cōmittit per diffinitionē furti quicūqꝫ capit alienū
inuito dño clanculū cōmittit furtū clanculū in mo=
do capiendi licet alter luſor videt eū capere rē ſuā
hoc non ſufficit capit ꝑ fallax mediū filiuſfamilias
vel religioſus nō habet dñiū transferendi notabilē
ſummā pecunie hoc modo: ergo ꝑ artē ludi ab his
lucrans non acquirit dñiū rei lucrate nō ſufficit cō
ſenſus partium. requiritur ꝙ ludens habeat dñiū
rei vel adminiſtrationē ad ſic exponendū non voco
fallax mediū qñ homo caute ludit occultando ſuū
ludum colludenti licite: ſed qñ contra artē ludi ca=
pit. Tertia concluſio. ꝓbabile eſt ꝙ lucrans ad ta=
xillos pecuniam ab illo qui poteſt perdere dūmo=
do non peccatur cōtra artē ludi acquirit dñiū rei lu
crate: per taxillos oēm ludū fortuitū intelligo mul
ti theologi oppoſitū huius tenent et canoniſte de vi.
⁊ ho. cle. clerici offi. ꝓbatur concluſio. ambo con=
ſentiūt ꝙ victor habet dñiū et ſit tranſlatio dñii de
victo in victorē. modo volūtas dñi ſufficit ad tranſ
ferendū dñiū nichil eſt tam naturale qꝫ vt acquiſi=
tio fiat ſcdm volūtatem dñi tradentis. inſtitu. de reꝝ
diuiſione. § per traditionem: et conſuetudo explicat
illum conſenſum. dato ꝙ perdens dicat in fine lu=
di ſe non intendere abdicare dñium rei luſe a ſe lu=
crans nō tenetur credere nec ei reſtituere victor eſt
capax ludi perdens dñs rei luſe ſi ergo victor non
habeat dñiū rei luſe: hoc nō eſt niſi propter irritatio
nem illius contractus a legiſlatore ſed hoc nō agit:
reſtat ſolum probare minorem canones bene vetāt
cōtractū ſꝫ eū nō reddūt irritū. irritatio legū nō ſuf
ficit. ff. de condi. ob tur. cau. l. ſi ob turpē lex illa di=
cit. lucrū eſt pauperibus irrogādū. idē. ff. de aleaꝝ. l.
vltima. ſi quis in alea rem ſuā vendiderit nō tenebi
tur de emptiõe. ſimile habet in. C. de religio. ⁊ ſū=
ptu funerū. l. alearū. vſus iſte inqꝫ leges non ſufficiūt
ſtat aliud eſſe repetendū et tamē habēs non tenetur
reſtituere ante ſententiā de reſtitutione. inſuper in
terris nō imperialibus ſuſcipiūt leges īpatorū qñ
videntur rationabiles ⁊ quadrare moribus prīe et
non aliter nūquid conſtitutū eſt ab arthuro britan=
no ꝙ primogenitus ſuccedat in terra nobiliū in toto
qđ ſeruatur in hodiernū diem in vtroqꝫ regno britā
nie. forte dicis. nullus erat arthurus hoc nō impe=
dit licet multa figmenta de viro illo recitentur icre
dibilia: cōſtat illam eſſe legem vtriuſqꝫ regni diu ob
ſeruatā ſic in innumeris aliis regnis alegare poſſum.
Item qui filii ſunt legitimi per venerabilē: rex fran
corum non cognoſcit ſuperiorē. dicis de facto non
recognoſcit debet tñ de iure gloſa illa deſtruit tex=
tum pontificis: poterat nobilis ille gallus petēs di=
ſpēſationem dicere ꝙ non recognoſceret actu ſupe
riorem intellexit pontifex de iure. dicis pōtifex frā
cos ab imperio abſoluit ⁊ hiſpanos qꝛ patriam libe=
rarūt a manibus infidelium: tunc ſaltem in francia
⁊ hiſpania noſtra concluſio erit vera. inſuper ſi ali=

quos reges abſoluis et non alios neu procedis ra
tionabiliter non eſt intentionis noſtre de hac mate-
ria loqui inter impatorem et reges. tamen ſiue re-
ges ſint ſubditi impatori ſiue non ſiue eccl'ia irritat
cōtractum ſiue non p ſuſceptionem ⁊ auctoritatē
legū. Arguitur ſic. omnis lex humana per contra-
riam conſuetudinem eſt abrogata: ſ; ſic eſt de lucro
in taxillis ꝙ victor capit lucrum ⁊ non reſtituit: igi-
tur. dicis vſus nebulonum et imprudentum quēad
modum ſunt luſores nō facit conſuetudinem hoc
non ſufficit cum multi prudentes prudentia huius
ſcli lucrantur nec reſtituūt. Preterea arguit ad idē
ludant ſortes et plato per integrū diem lucret ſor-
tes ante meridiem centum ſcuta plato eadē poſt
meridiem tunc ſit hora duodecima ſortes habet cē
tum ſcuta quorū plato amiſit dn̄iū in turpi cauſa po
tior eſt conditio poſſidentis. ſi ſortes eſt dn̄s habeo
propoſitum ſi non habeat oportet dicere pauperes
habent dn̄iū illoꝝ cētū et eis debētur ſub pena pec
cati: ergo ſi plato illa centū ſcuta lucratur poſt me-
ridie; ſortes tenebitur centū reſtituere pauperibus
cum in hora duodecima ſortes habebat centū ſcu-
ta pauperū poſt meridiem luſit ea ⁊ amiſit non con
ſentiente dn̄o ſ; contradicente potius: ergo poſt me
ridiem ⁊ in die ſequenti manet obligatus dare illa
centum ſcuta que habebat hora duodecima paupe
ribus: eodē mō in fine ludi amittens amittit dn̄ium
rei perdite et pauperes incipiunt eſſe dn̄i rei perdi-
te ⁊ lucrans non poteſt iterū ludere contradicente
dn̄o. ſi dicas finito ludo pauperes incipiūt eſſe dn̄i
rei perdite et qn̄ homo recedit. contra: ſi homo pro
ponit non ludere poſt lucrū vt de ſorte hora duode
cima ⁊ interlauandū manus mutat propoſitū tenet
reſtituere pecuniam lucratam a platone dare pau-
peribus. Item queritur quanta diſtantia poſt fine;
ludi facit hanc pecuniam eſſe pauperibus debitam
debito neceſſitatis. Ex concluſione tertia ſequitur
ꝙ lucrans ſm ꝙ explicatur in tertia concluſione nō
tenetur reſtituere lucratum. patet. eſt dn̄s illius rei
vt dicit tertia concluſio nec refert ſiue lucrans per-
ſuaſit perdenti ludere ſiue ecōuerſo. Contra ſecun
dam concluſionem argumentor. ſequit ꝙ periculo
ſum eſſet ludere cum religioſo ſi laicus fuerit victꝰ
amittit dn̄iū rei ſue ⁊ a religioſo non lucratur cū nō
habeat dn̄iū rei luſe. Inſuper dānaremus religio-
ſos omnes quātūcūqȝ parum ludentes ad hos lu-
dos. Ad primū iſtorum concedendo ſicut argumē-
tum tangit non eſt ſecurū ludere cum religioſo filio
familias vel nichil habente niſi ex pr̄imonio cruci-
fixi. Ad ſcḋm. religioſus poteſt aliquid ludere ⁊ lu-
crans acquirit dn̄iū rei lucrate religioſus ab has vl'
epiſcopꝰ interdū dat tres vel quattuor ſolidos ho-
neſto nimio vt recreetur propter curas graues vel
morbos eget recreatione: et forte religioſus plꝰ re
creationis capit in ludendo q̄ȝ aliū audiendo dū ali
quod tale ludet ſeruando honeſtatē in ludo ſine ſcā
dalo. nolo dicere eum male agere nec aliū eſſe deui
ctū reſtituere lucratum et poteſt eſſe ꝙ religioſus
non egens recreatione hoc facit pro ſolatio alterꝰ
meſti conſtat nō eſſe idē in paruo et in magno. pro-
pterea caueant nobiles lucrantes a religioſis qui-
gentos aureos vna nocte heu interdum mille ⁊ ſu-
pra ⁊ a prelatis eccl'ie nullū pr̄imoniū habentibus
a beneficio nec aliam induſtriam lucrandi ⁊ ſi velit
ludere acquirant laicos habētes plenū dn̄ium reꝝ
⁊ vtentes ratione. Etiam eccleſiaſtici viri ſcādali-
ſant alios ſic publice magnas ſummas ludētes im
pedimentum preſtāt principibꝰ ⁊ diuitibus benefa
cere eccleſiaſticis aliis egentibus. ludi eccleſiaſti-
coꝝ ſunt libri ſacri biblie hiſtorie edificatiue et pro
informatione gregis cōmiſſi. Contra tertiā cōclu-
ſionem argumentor. ex ea do occaſionē nō reſtituē
di lucratum in ludo et apperio viam peccatoribus
extendere cornua ad ludēdum vt iſta via ditent et
torpeant in ocio. Reſpondetur negādo ꝙ occaſio-
nem non reſtituendi do plus q̄ȝ multi pr̄es ante me
⁊ nego ꝙ viam apperiam pctōribus illa eſt ad mul
tos annos an̄ nos apperta: ſ; qꝛ video duos modos
vulgares neutrum modū teneo: qꝛ iſte dicit vel ille
ſed teneo illū cui michi vident plures rationes ſuf
fragari. Ad tertiū tactum in argumēto datur occa
ſio ditādi p ociū: h certe nego raro vl' nunq̄ȝ vide
bis viꝝ hac via ditatū creberrie depauperatū ⁊ cum
homines hoc vident prudentes nulli ponunt ſe ad
hos ludos fortune vt faciāt ſibi artem p lucrum vt
magis appienꝰ queſtione ſequenti. at dicis in ma-
teria dubia ſanior pars eſt tenenda multi magni vi
ri tenent oppoſitum: ergo debebam dubitare vel tene
re oppoſitu;: cōcedo qḋ aſſumis: nego ꝙ oppoſitū
ſecurior ſit opinio licet ſit ſecurius reſtituere. Duo
ſunt hic dicere virū eſſe deuictum reſtituere lucra-
tum qui non reſtituit cū videt alios non reſtituere
et multos dicentes eū non eſſe obnoxiū ad hoc da-
bis ei ſcrupulū conſcientie de reſtitutione et non re
ſtituet ſecundum eſt de oppoſito dixi probabile. ac
ſi eſſet ſcintilla in oppoſitum.

Diſtinctionis decime quīte q̄ſtio decima.

DEcimo circa hāc diſtinctionem quintā de-
cimam quero an ludere ad ludos ſit hone
ſtum: ſupponatur pro enucleatione q̄ſtionis Notandū
non ponimꝰ nunc diſcrimē inter ludos et iocos: ſ;
omnem recreationem ſub ludo cōprehendimꝰ hoc
eſt qḋ eſt recreatiuū de ſe cōiter qn̄ eſt habitus geni
tus agricola viticola capiūt recreationē in eorum
laboribus vel moti ſpe lucri ſm ꝙ dici ſolet. Omis
in orbe labor ſi compenſetur honori. Fit leuis ⁊ lu-
crum thitigat omne malū. aliqui boni gaudent de
infirmitate et eq̄nimiter fert patiens aduerſa ſicut
proſpera a ſuo habitu patientie non tamē vocamꝰ
egritudines ludos qꝛ nō ſunt recreatiue de ſe licet
bene ab extrinſeco: ſimiliter habens ſurē fractā; in
pila pedali non multū recreatur ſed hoc eſt per ac-
cidens et non ex parte ludi de ſe de hoc non eſt mul
tum inſiſtēdū cū in comeſtione ⁊ potu eſt voluptas
diceres ibi eſſe ludū loquendo vt plures de ludo.
Dicamꝰ vlteriꝰ quiddā innitūtur fortune vt taxilli

a lidiis inuenti quidã ingenio vt in tractu regis re=
gine et ſimiliũ quidã parti ingenio parti fortune vt
in ſcacario inuento a palemide apud troiam. Iſtis
prelibatis pono concluſiones. Aliqs ludꝰ eſt hone
ſtus. ꝓbat. aliquis poteſt excedere iocando vt ſchi
tophante ſcurre loquentes plus q̃ oporteat vł qñ
non oportet et vbi non oportet vt tei ſites homeri=
cus. ij. iliados. aliquis non loquitur qñ oportet vbi
et qualiter oportet vt craſſus agelaſtus qui ſolũ ſe=
mel in vita riſiſſe fertur ſcd̃m alios nunq̃ vtrumq̃
iſtorum deficit: g̃ per doctrinam. ij. ethicoꝝ. cõtin=
git dare mediũ. ꝓpterea eutrapelia ponit̃ talis vir=
tus. iiij. ethicoꝝ. cuius extrema ſunt bomolochus
et agreſtis. Inſuper ſeria multa noſtrũ ingeniũ ob
tũdunt et impediunt: g̃ interdũ opus eſt recreatio=
ne ſicut arcꝰ debilitatur ſemper tenſus opus eſt in
terdũ pro eius vigore recuperando vt eius rectitudi
ni naturali relinquatur ſic de noſtra vita. Itẽ catho
puerorũ Interpone tuis interdũ gaudia curis. Et
q̃ caret alterna requie durabile nõ eſt huic aſſignã=
tur dies campeſtrales pro ſtudentibus et apud ar=
tiſtas quos aliqui ariſtotelicos vocant et apud grã
maticos. forte illo modo recreationis vſus eſt ari=
ſtoteles poſt ſtudium. dauid vſus eſt cithara. patet
ex primo libro regnorũ. eccl'ia vtitur organis ſm il
lud pſalmi. laudate eũ in timpano et choro laudate
eum in cordis et organo. laudate eum in cimbalis
bñſonantibus. pſalmo. cl. hoc patet. viij. politico=
rum. eneas pro anchiſe pr̃e inſtituit ludos. v. eneı=
dos et achilles pro patroclo apud daretẽ ⁊ homeꝝ.
Secunda concluſio. aliquis ludus vni ſtatui homi
ni eſt honeſtus q̃ alii eſt inhoneſtus. pꝫ. haſte ludere
luctari aucupari venari decent laicos non autem re
ligioſos et preſbiteros. patet de cleri. venato. cap.
epiſcopũ. dicitur eñm preſbiterũ ac diaconũ canes
aut accipitres aut huiuſmodi ad venãdũ habere nõ
licet tales ludi nobiles decẽt haſte ludere luctari/
currere/ſaltare/baliſta et arcu ſagittare iſti condu=
cunt ad proſequendũ hoſtẽ et ad euadendum tem=
pore et loco venari feras. pila ludere manuali cum
iuuentus eſt inſtabilis req̃rit̃ aliqua honeſta recrea
tio ad euitandũ ociũ. Tertia concluſio. aliquis lu=
dus eſt honeſtus vno tempore qui non eſt honeſtus
alio. patet. tibia eſt honeſta ad congregãdos viros
principis vel tempore quo pugnandũ eſt accendit
mẽtem ad bellũ ſicut cornu leporarios aſcẽdit ⁊ tñ
tibia eſſet inhoneſta tempore quietis et prandii op
poſitũ de lira cithara ⁊ hiſtoria. ꝓpterea apud ma=
ronem. vj. eneidos. fit mentio de miſceno qui furo
rem bellicum in hectore excitauit dicentem miſce=
num eolidem quo non preſtãtior alter. ſciere ſciere
viros martẽq̃ accendere cantu Hectoris hic ma=
gni fuerat comes hectora circũ Et lituo pugnas in
ſignis obibat et capto arimino a ceſare primo phar
ſalie apud lucanum ſtridor lituum clangorq̃ tuba=
rum Non pia cõtinuit cum rauco claſſica cornu. ſic
noſtri inuetanei cornitines mentẽ incendere ſolent
quorum ſonus olim emiſſus in altum aera poſt pri
mum bellum et quidẽ acerrimũ in octuburũ dura=
menſes in ſcdo attonitos retrocedere coegit vt a=
pud froſardũ clarum eſt intueri recreatio tempore
prandii vt ſolet apud britannos eſſe de recitatione
virorum illuſtrium vt ceteri animentur (dũmõ im
pudica non infuerint) laudã[illegible]a eſt. hoc tirii fecerũt
in cõuiuio enee apud maronem inquientem Citha
ra crinitꝰ iopas perſonat aurata docuit q̃ maximꝰ
athlas Hic canit errantem lunam ſolis q̃ labores
Vnde hõim genus et pecudes vñ imber et ignes
Arcturũ pluuias hyadas gemios q̃ triones Quid
tantũ oceano properẽt ſe tingere ſoles Hiberni vł
que tardis mora noctibus obſtet. Quarta cõcluſio
aliquis ludus eſt omniũ hominũ inhoneſtus. patet
ludus fit ob recreationem potiſſimũ ⁊ ad hoc fina=
liter ordinatur q̃ victor voluptatem capit in vicẽ=
do ſicut qui alium proſternit in lucta vel vincit di=
ſputatione: ſed in ludo taxillorũ nulla eſt recreatio
nec pulcrũ eſt victori vincere cum demẽs ita bene
ludit ſicut vlixes vel achitophel aſcenſus ſex pun=
ctorum ſuper vnũ: vel contra eſt pure fortuitus: g̃
hic non eſt voluptuoſum vincere hñ tamen nõnũq̃
eſt voluptas ſed non gratia ludi vel victorie: ſꝫ gra
tia lucri conſequuti nũquid ille eſt ridiculus qui po
nit magnam ſummam pecunie ſuper talem caſum
fortuitum vt in oſſe canis vel alterius bruti: idẽ eſt
quando luditur ad aſardum in cartis: ꝓpterea re=
cte dicebat catho. troco lude aleas fuge. ⁊. iiij. ethi
corum. j. aliqui capiunt vbi non oportet vt aleato=
res de vita et hone. cleri. clerici officia ad aleas/
ad taxillos non ludant nec huiuſmodi ludis inter=
ſint publice aleator remouetur a ꝓmotione de ex=
ceſ. prela. inter dilectos nec debẽt eſſe inſpectores
huiuſmõi ludi in autẽtica de ſan. epiſ. §. īterdicimꝰ
col. ix. Preterea argumentor. ille ludus eſt inhone
ſtus in quo communiter multa mala inuoluunt̃: ſed
ſic eſt in taxillorum ludo fraudes contra ludũ et ꝑ
conſequens furtũ periuria iuramenta ſine neceſſita
te de vero que ſub aliqua ſpecie piurii includuntur
anathema rixe pugne diſſipatio pr̃imonii comeſſa=
tiones et potus ſuperflui homicidia conſcientia la
cerata ante omnia incõuenientia recitata que ſequũ
tur ad hunc ludũ ante diem clauſo componet veſꝑ
olimpo Quare hic ludus non eſt libero homine di=
gnus. Si dicas ludus taxillorũ eſt illicitus ⁊ ĩhone
ſtus: ergo lucrans tenetur reſtituere lucrum. conſe
quentia eſt nulla. patet in hiſtrionatu meretricio vẽ=
dente equum in feſto et in multis cõtractibꝰ in qui=
bus peccatur ita q̃ medium acquirendi eſt illicitũ ⁊
manet res acquiſita et ita in turpi lucro non tamen
iniquo.

Diſtinctionis decime quĩte q̃ſtio vndecima.

Vndecimo circa hanc diſtinctionẽ quin=
tam decimã Queritur an proximi lace=
rans famã tenetur eam reſtituere ſuppo Notãdũ.
natur q̃ multipharian homo detrahit
fame alterius. vno mõ quando mala fama eſt publi
cata ⁊ ille proprie non detrahit cũ iam detracta eſt
vel dicendo peccata quibus eſt nota vel dicendo ali

quid qd̄ parum famam ledit vt vocando eum iracū
dum loquacē non ſtudioſum vel addens aliquid qd̄
de natura loquendi diminuit a certitudine diminu=
tionis fame vt dicendo intellexi talia eſſe relata de
ſorte vel plato michi maledixit de ſorte neſcio quid
veri ſit. de iſtis non intelligim⁹: et lȝ fama capiatur
pro bona fama vel mala cū fama nichil aliud eſt q̄ȝ
iudiciū qd̄ homines habēt de vita alterius ſi tale iu
dictū ſit de malo eſt infamia ſi de bono bona fama
intendimus loqui de fama in bonam partē ſic ſatis
vulgariter capitur in vſu et tria ſunt mēbra de qui
bus loqui proponim⁹. vno mō quis ledit famā pro
ximi et falſū crimē notabiliter malū imponēdo vt
vxor phutifaris ioſeph ſenes danielis ſuſanne. alio
modo verū crimē ſed occultū alteri īponendo hoc
eſt pretermiſſo ordine iuris. tertio mō q̄s negat ve=
rum crimen ei impoſitū ſed occultū. Iſtis notatis
circa tria membra ponuntur tres concluſiones.
Prima in qua omnes conueniunt imponēs alicui
falſum crimen tenetur illud reuocare vt ſi quā vo=
luptatē male dicendo acceperit eā reuocādo amit=
tat ꝛ cōcedere publice ꝙ mentitus erat vt fama re
ſtituatur innocēti corā hiis apud quos infamia alte
rius deuenit non tamen corā hominibus. forte in=
famia vadit per totum regnū innocentis eat ad fo=
rum vel ad eccleſiam parrochialem et ibi publice
confiteatur ſe mentitū fuiſſe nec ſic dicendo ſe infa
mat radicaliter licet nunc primo reputetur infamis
a populo cū primū falſum crimē frī impoſuit radi
cē dedit infamie analogia eſt ſortes furatur in con=
ſpectu duorū crimen illud iam paucis innoteſcit il=
li duo teſtantur cōtra ſortem in iudicio nunc infa=
mia ſortis vagatur apud populum radicaliter quā
do furat⁹ eſt citi⁹ homo debet ſeruare famā ꝓpriā
q̄ȝ alterius ceteris paribus modo cetera ſunt mltū
imparia innocentis fama iniuſte dē te camino lace=
ratur et fama iſtius nocenter putatur bona tenetur
ergo innocēti reddere ablatum ſi neceſſariū eſt red
dere proximo bona fortune ablata a fortiore neceſ=
ſarium eſt reddere famā que bonis fortune preſtat
ſm̄ illud prouerbioꝝ. xxij. melius eſt bonū nomen
q̄ȝ diuitie multe: et Eccliā. xlj. curam habe de bono
nomine hoc autem magis permanebit tibi q̄ȝ mille
theſauri magni et precioſi ſi impoſuit falſuȝ crimē
ꝛ credebat relatu aliquorum eſſe verum ſȝ finaliter
capit illud eſſe falſum iam tenetur famam innocen
ti reſtituere: et cū hoc poteſt famā propriā parti ſer
uare dicendo publice ſi publicauit vel vni/duobus
vel tribus ſi corā illis ſolū dixerat⁹ ſum ſortem ſic
fuiſſe malum fornicatorē vel piurū ſic eram infor=
matus ab aliquibus quibus nō debebā credere nūc
cōperi oppoſitum verū iā reddit alteri debitū et ſi
hiſpi imponit ſolū quādā leuitatē qui cito credit le
uis eſt corde ꝛ tantū de fama ſibi ipſi tribuit ſicut au
fert cū ſeipſm ſolū notat de leuitate ꝛ innocenti ſic
reſtituit famā indiciū eſt bone conſcientie ꝛ ꝙ deū
timet ꝛ proximū diligit peſtifera res eſt hec lacera
tio fame ꝛ quanto ille cuius fama leditur eſt maior
tanto illam lacerare peccatum eſt maius et creſcit
magnitudo peti per hoc ꝙ infamatus diſtrahitur a
bono qd̄ impendebat ꝯmuni populo quibus oībus
tenetur infamās. dicit forte de curato vel predica=
tore ꝙ eſt fornicator adulter vel homicida iā cura=
tus retrahitur a ſermone cū eſt notatus vno vitio
non audet ſicut ab oli predicare contra illud vitiuȝ
nec contra alia timēs ne ei dicatur vocaliter vl' mē
taliter. verbū euangelicū. Eiice primū trabem de
oculo tuo poſtea labē de noſtris qui cupit ex oculo
conſortis tollere labē primit⁹ ex proprio diluat ipſe
trabē non proficit aliis q̄ ſicut heri et nuduiſterti⁹
nec in ſeipſo ſicut honos alit artes ita eſt altrix vir
tutis et in ſe tabeſcit ecce quid facit vir belial alte=
rius famā lacerando. Secundo quis lacerat famā
alterius verū crimē ſed occultū iponendo talis cū
contra ordinē charitatis ꝓceſſit occultū crimē fra=
tris ꝓpalando tenetur illud retractare nō poteſt di
cere mentitus ſum de tali qꝛ tunc peccaret. dicunt
aliqui debet dicere non proceſſi bono modo contra
iſtū ſic dicit ricardus alii dicunt ſic non credatis eū
eſſe talem male eni dixi et hoc eſt verū qꝛ nō ſerua=
ui ordinē iuris. Sed contra vtrūq; iſtoꝝ arguitur
ex iſto modo dicendi nō redditur alteri fama ſȝ pu
tat eſſe peior q̄ȝ aū cū ex modo dicēdi apparet aliū
fuiſſe occulte malū ſed hūc eſt difficile ſeruare ſe a
mendatio ad qd̄ obligatur ſic conſulerē credebā tē
pore quo locutus ſum de iſto ei hoc crimē iponēdo
verū dixiſſe poſtea ponderando caſū faciēdo inda=
ginem repperi me leuiter ꝓceſſiſſe hoc totū eſt ve=
rū nec iſte mentitur ſeruat propriā famā per hoc ꝙ
dicit credebā me verū dixiſſe ꝛ hoc eſt verū ꝛ hoc
ſcit eſſe verum adhuc ſȝ pro cautela vt famā alteri
reddat dicit poſt idaginē factā de ſcelere fateor me
leuiter dixiſſe et hoc iterū eſt verum. ſi dicas docti
per noſtrū conſiliū intelligent ꝙ crimen erat occul
tū ꝛ magis lacero famā q̄ȝ tacendo ꝙ video in primis
vulgus non ſic intelliget et occultiorē modū vide=
mur dare q̄ȝ alii ꝓ ſeruanda fama leſa ꝛ pauci docti
etiam hoc intelligent ꝛ licet approximē lacerationi
fame proprie nō obſtat: cū hoc demeruerim detra=
hendo. De tertio membro dicūt aliqui non tenetur
retractare negationem ſuam qua negauit in publi=
co verum crimē ſibi impoſitum tenetur tamen per
quedā verba ſobria reſtituere famam accuſāti quē
indirecte notauit de calumpnia dicendo. nō habea=
tis eū pro calūpniatore credo ꝙ habuit bonam in=
tentionem proponendo vel forte credidit ſe proba
turum intentū ſuum ſed deceptus fuit quo ad prio
rem partē negatiuam placet michi illud ſcd̄a pars
etiam habet aliquid apparentie ſed nego ſecundaȝ
opinione mea nō tenetur ad reſtitutionem alicuius
fame huic intentio ſua non valebat ſaltē non proceſ
ſit debite intendendo: et quando propoſuit publice
michi crimē occultū qd̄ probare nō poterat ſuā fa=
mā inique lacerauit ipſe ego non tenebor ei reſtitue
re quicq̄ȝ ſȝ ipſe erit deuictus michi reſtituere mo=
do ꝑtacto. Sed circa dicta dubitat ſortes dixit de
platone curato ꝙ tenet occultā concubinam in do=
mo poſtea plato dicit de ſorte vel dici facit per aliū

q2 ei non daretur fides cum putaretur dicere mali=
uolentia q ſortes eſt adulter vel tenet concubinam
ponatur vtrũq3 crimẽ falſũ an poſſunt facere recõ
penſationem mutuã et patet q ſic.ſi ſortes furare=
tur equum a platone ⁊ plato duos boues a ſorte fa
ciunt recompenſatione3.Reſpondetur q non poſ
ſunt facere recõpenſationem ſic mutuo ſed vterq3
tenetur retractare male dictũ non ſolũ peccatur in
perſonas ipſas ſed in cõmunitatem qñ infamia hic
inde eſt publica pctm̃ apertũ boni.ſcandaliſat vehe
menter indoctã plebẽ diminuit fidẽ et bonam vitã
in aliis.aliqui malefactores a natura habẽt perperã
de bonis loqui vel vt eoꝝ mala vita non appareat
ſm q dici ſolet eſt conſolatio miſeroꝝ habere con=
ſortem in pena vel ac ſi nulla eſſet deuotio in mun=
do ⁊ vt magis fallãt aſſimulãtur ſophiſtis aſſumũt
maiorẽ rationabilẽ minorẽ falſam adiungũt tandẽ
concludentes falſum ſi maior premiſſa non eſſet ra
tionabilis nõ eſſet cauſa fallatie deficeret cauſa ap
parentie in minore eſt cauſa deffectus ꝓ maiore ex
tollunt virum in ſcientia in ſermone ad populũ in
grauitate prudentia vel huiuſmõi ſubſumunt ꝓ mi
nore dicũt eũ eſſe impudicũ vel vehementer labo=
rare pro beneficiorum pluralitate vel eſſe ſuperbũ
Poſtea inferunt propoſitionẽ in parte veram et in
parte falſam vbi debent inferre propoſitionẽ in to=
to veram.Ex iſto patet q ſi quis iniuſte leſit famã
alterius in publico non ſufficit petere veniam ab il
lo.Si ego pcerem viro qui res meas furat⁹ eſt nõ
tamen dimittere poſſu3 emendã iuſticie cõmunis
quin ſubiaceat pene cõmuni.Inſuper ſi quis famã
tuã iniuſte lacerauit debes ei dicere rãcorẽ nõ hẽo 3
te frat dediſti m̃i grãde ipedimentũ progredi in via
moꝝ tolle illud retractando iniuſte m̃i impoſita:con
ſulta cũ ſapientibus an poſſum tibi illud remittere
vtar eorum conſilio an remittere poſſum hanc iniu
riam vel ne nullo modo eſt ſimile de rebus ablatis
niſi loquaris de pena debita pro perturbatione rei
publice.Inſuper vir impedit famã proximi auge=
ri ⁊ hoc eſt detrahere idirecte vt qñ audit alios talẽ
extollentes in vita ſcientia ⁊ in talibus que condu=
cunt ad dei gloriam ⁊ promotione3 proximi in via
morum tũc hoc impediens dicens non credit ⁊ re=
ſiſtit vel conuertit ſe ne audiatur glĩa alterius ſtati
in aliã materiã:vel porrigit eis aliud os(vt aiũt)vt
in ore rodant.dixi que conducunt ad glĩa3 dei ⁊ edi
ficationẽ proximi ſi eſt veriſimile q per hoc impe=
diet bonos vel hoc cõuertetur in pnicẽ rei publice
dicat illud catonis.parce laudare memento.

Diſtinctionis decime quite q̃ſtio duodecima.

Notãdũ. Duodecimo queritur an accuſat⁹ de aliquo
crimie tenet illõ crimẽ ꝓpalare.P̃ ro ſolu
tione queſtionis notãbis aliquod eſt crimẽ
publicũ et etiã aliquis eſt infamatus circa tale cri=
mẽ vt eſt vnus occiſus in vico ⁊ ſortes eſt male fa=
matus de illo vt contigit de homicidio aiacis the
lamonii ⁊ vlixis ſupuenientis nõnũq3 crimẽ eſt pu
blicũ ⁊ neſcit quis tale crimẽ cõmiſit vt ſortes re=
peritur occiſus in vico neſcit quis illũ occidit nec
habetur maior ſuſpicio de vno q̃3 alio qñq3 crimen
eſt occultũ ex parte facti et facientis.Iſtis nota
tis pono concluſiones.Prima eſt vbi caſus eſt oĩ=
no occultus vt in tertio mẽbro homo nõ tenet ſuũ
peccatuũ occultũ ꝓdere.patet nõ tenetur peccatũ
occultu3 fratris ſui manifeſtare imo tenetur nõ ma
nifeſtare.ergo propriũ peccatũ cũ ſcdꝫ ordinẽ cari
tatis homo debet plus ſe diligere q̃3 proximũ deb3
plus ſuã propriã famã ſeruare q̃3 proximi cõtra ta
les loquit.Eſaias.iij.capite ſui libri.Et pctm̃ ſuũ
quaſi ſodoma predicauerũt.ad iſtud hõ tenet ordi
ne caritatis.Quo fit religioſus non tenet peccatũ
ſuũ ſecretũ dicere in capitulo nec ſuo prelato ex=
tra cõfeſſionẽ nec alteri⁹ crimẽ debet dicere occul=
tũ:et dato q iuraret ſuperiori dicere veritatẽ de in
terrogandis et poſtea prelat⁹ peteret de tali occul
to nõ debet dicere:ſuu3 iuramentũ debet intelligi
dicã que poſſu3 dicere:hoc eſt niſi fortiori vinculo
aſtringor ad oppoſitũ et intelligo vbi ſecretu3 fris
mei non tendit contra ruinã publicã ſi eſſet cõbuſtu
rus cenobiũ hac nocte vel traditur⁹ vrbẽ hoc reue
labo ſi ſciã in ſecreto aliter q̃3 per cõfeſſionẽ ⁊ ſi ſim
accuſatus corã iudice de tali crimine dicã.dñe iu=
dex nolite querere talia tranſcenditis veſtrũ forũ
querẽdo illa cũ nec ſũ infamat⁹ de talibus nec fa=
ctũ eſt publicũ iſtud patet.xxxij.diſtin.c.erubeſcãt
xxxiij.q.v.xpiana.ij.q.v.cõſuluiſti.talis iudex aſſi
milatur illi qui ſolẽ facibus ſtudet iuuare.dicit a=
drianus.vj.q.j.c.ſi oĩa.non eſt procedendũ ad in=
quiſitionẽ contra aliquẽ niſi contra infamatũ deac
cuſant.c.inquiſitionis.et.c.qualiter. Sed pone q
iudex ſecularis vel alius dicat ei reſpõde ad inter=
rogata alias habebo te pro cõuicto ⁊ ipſe dicit ne=
go propoſita intelligens nego ea eſſe facta vt pro=
ponis vel nego me feciſſe hec ad tibi apperiẽdũ an
iſte peccat.dicitur in primis non mẽtitur non dicit
vnũ exterius et habet aliud in mente ſed an fallat
imputabiliter:apparet q nõ cũ alter interrogat in=
iuſte et materia eſt odioſa ex parte iudicis datur ei
reſpõſio amphibologica:ꝗ non imputatur iſta falſi
tas dicenti.de aliis mẽbris vbi factũ eſt publicũ vl
iſte eſt famatus.videtur q tenetur ſuũ pctm̃ aliquo
modo occultũ propalare iudici interroganti:iuridi
ce dato q ad hoc condẽnetur ipſe non eſt cauſa ſed
lex.aliqui adducũt probationẽ ad hoc euidentia ꝑ=
petrati ſceleris nõ eget accuſatore:ſ3 hec probatio
eſt inutilis q2 hoc intelligitur qñ factũ eſt notorium
et cuilibet conſtat quis cõmiſit tale delictũ:ſed pro
bo per factum illius qui clãculũ dimiſit libellũ con
tra caſtoriũ in publico quẽ anathematiſauit grego.
vt crimẽ cõfiteretur.v.queſtione prima.c.quidem
maligni ſpũs.et ſi dicas in capitulo quis aliqñ de
pen.d.prima.§.E cõtra nõ tibi dico ne te publice ac
cuſes.hoc intelligitur dicit apparat⁹.v.q.j.c.q̃dẽ
quando crimẽ eſt oĩno occultũ.ſed dicis eſto q ac=
cuſor adhuc mea fama non eſt lacerata realiter nã
multi multa loquuntur mea confeſſio meã famã la
cerabit:ergo in illo caſu non teneor me ꝓdere.re=

ſpondeo ſi realiter ſum innocens meam innocentiā concedam:ſi autem nocens fama non gratis eſt excitata debeo parere iudici interrogāti iuridice ⁊ ad hoc mouet factum beati gregorii:ſed ſi mea confeſſio vergat in periculum mee vite dato ꝙ negem hoc diminuit a tanto dummodo intendo reparare delictum. Sed dicis ſi queratur innocens ab homicida et domū meam ingrediatur homicide petenti vbi eſt innocens. dico non eſt hic intelligens tertiā perſonam de edo non comedit hic licet perſequens intelligat tertiam perſonam de ſum ſine peccato: ergo pro ſeruanda mea vita ſic intelligo in propoſito non eſt ſimile fugiens eſt innocens vel ſi nocuit occidendo eſt innocens ꝙ occidatur illo modo: ſecus eſt in propoſito cum iſte eſt iudex et petit iuridice. Ex quo patet ſi homo concedit ſe feciſſe crimē qḋ nō fecit in tortura peccat propriam famam lacerando ſed metus diminuit a tanto: ſed ſi confeſſus fuerit ipſo ſoluto a tortura tenetur preconceſſuꝫ negare nec eſt redargutio cum non eſt in eadem diſputatione et ſibi famam reſtituere et penitere ꝙ in ſeipſum peccauerit pro prima confeſſione in tortura non occidetur licet ſit ſuſpitio contra eum. Sed petis an homo tenetur ſeruare ſuam famam: reſpōdetur fama non eſt neceſſaria homini propter ſeipſum ſed ſolum propter proximi edificationem. appetere famam propter proximi edificationem charitatis eſt propter ſuiipſius exaltationem eſt inanis glorie auiditas. propterea illis quibus incumbit ex officio vel ex ſtatu perfectionis aliorum ſaluti prouidere tenentur omnibus mediis licitis infamiam repellere. illud eccle. xvii. ibi maxime verum habꝫ vnicuiqꝫ mādauit deus de proximo ſuo vt. ſ. ei proſit exemplo et verbo: crudelis eſt ille in talibus qui famam negligit alii ſedēt ſub modio quibus cuſtodia proprie ſalutis ſufficit. talibus ſufficit bona conſcientia negligendo famam etiam eſt eis interdum cauſa humilitatis exemplo multorum in vitis patrum quibus dum multa falſa imponebantur quieuerunt: patet de illa que finxit ſe virum monachuꝫ cui imponebatur a quadam impudica ꝙ ex ipſa genuit prolem qḋ non cognoſcebatur ante mortem et pena ab abbate pro illo tanq̄ꝫ delicto capiebatur.

¶ Diſtinctionis decime quite queſtio decia tertia.

DEcimotertio queritur an diſſuadēs alicui intrare religionem tenetur intrare religionem illo nolente poſtea intrare. Reſpondetur multipharīaꝫ quis diſſuadet alicui intrare religionem vel qꝛ iudicat illum q̄ diſſuadet ineptū intrare religionem vel credit eſſe vtilius huic pro tēpore dare opam litteris vt ſit maior fructus in eccleſia dei ratiōe iſtius vel pro ſalute aīe quā diſſuadens procurat ab iſto qꝛ eum erudit in via moꝝ vł eum nutrit ⁊ ſic diſſuadens nō peccat: ſ alio poſtea nolente religionē intrare diſſuadens non obligabit ſi hoc faciat maliuolentia contra religionē (ꝙ raro accidit) ſuadeat poſtea illi intrare religionem ꝙ ſi noluerit ſtudeat habere alium q̄ religionē ingrediatur quem ſi reperire nequit ipſe tenetur intrare ſm aliquos exemplo raymūdi diſſuadentis cuidā nouicio ſtare in religione quo volente religionem itrauit predictus raymundꝰ. Item qui ordinat ſeruū alicuius in preſbiterum tenetur ad eſtimationē ſerui et inferius in ſacramento ordinis patebit probationes iſte non oſtendunt propoſitum vt opinor. forte raymundus libere intrauit et ſi fecit conſcientiā ꝙ tenebatur intrare ei imputetur aliqua conſciētia erronea non nocet habenti ſed prodeſt ſecunda ratio de ſeruo ordiato nō ↄcludit ymo citius ↄ̄ facto rē: ↄ̄ dn̄m ibi eſt iniuria auferendo alienum vel ipm indiſponēdo ad ſeruitia antiqua cum in caſu noſtro iſte nunq̄ꝫ fuit religioſus dato ꝙ eſſet nouitius a religione hac nichil tollitur multū refert ꝓpe habere et habere actu impediens idoneū ab aſſecutiōe beneficii habendi nō tm̄ peccat ac ſi eū priuaret ab habito. inſuper forte iſte ita bene viuit pſbiter vel laicus in ſeculo ſicut vixiſſet in religione licꝫ tota religio ſit melior q̄ꝫ non religio ſtat pleroſqꝫ nō religioſos eſſe multis religioſis meliores ſi ſuaderē ſorti volenti intrare cōuentū btē marie de monte carmelo intrare ordinē auguſtinenſiū an ꝓpterea eſſē obligatus intrare pro eo carmelitas. dicis vtrūqꝫ iſtoꝝ eſt licitū ſic licitū eſt huic ſtare in ſclo hō non ſemꝑ tenetur ad melius ſuadeat illi itrare vel ſtudeat habere alium vel recōpenſet cōuentui ſm iudiciū prudentū. Eodēmō ſi q̄s induxit aliquē ad peccandū peniteat ⁊ ſtudeat eū reuocare ad viā veritatis vel ſi virgini fecit iniuriā eā deflorando reparet ſecundum iudiciū prudentū. illud exodi. xxij. nunc nō ligat ſed ſatis accedit ad lumē naturale et potiſſimū vbi virgo fuit honeſta et eſt ⁊ erat illuſa ab iſto. ſed dicis cū hic loquuti ſumꝰ de religioſo quomō tenetur ad reſtitutionē illicite cōſumptoꝝ cū nichil habeat. rn̄detur viuat artius et ſtudeat per amicos lecturā vel contionē facere recōpenſam. Sed hic dubitatur quō mulier nobilis hn̄s ꝑmogenitum ſpurium quē dn̄s eques auratus comes vł hn̄s amplū patrimoniū credit eē ſuū cōſtat mulieri de oppoſito et loq̄mur in britānia vbi in vtroqꝫ regno ꝑmogenitus ſuccedit in toto videł ꝙ hec mulier manebit in peccato ꝑmittit filiū alterius ignobilis forte ſuccedere in patrionio ſecūdo genitꝰ eſt verus heres. ſi dicas conſulendꝰ eſt intrare religionē vel capere ordines ſacros incaſſū laborabis: ſi dicas ei ꝙ ſit ſpurius nō tenet aſſentire nec aſſentiet dicet matri facile crediderim vos ipudicā ſed non credo q̄ ſū filiꝰ talis dn̄i q̄re non reputaſtis me ſpuriū a principio q̄re debeā plus credere nunc q̄ꝫ a principio. ſi dicat viro forte recidetur et reddet ſe infamē ⁊ eiꝰ peccatum eſt occultum. Reſpondetur ſi mulier videat filium talis conditionis ꝙ acquieſcet ei dicenti et habuerit ſtrictam conſcientiā pōt dicere filio ⁊ ſuggerere ei intrare religionē vel capere ordines ſi videat virum clementem et ꝙ ipſa non eſt in aliquo periculo occiſionis pōt dicere viro caſum rationabilius eſt ꝙ fama ſua que eſt mala meretrix

Notabile

quo periculo occiſionis pōt dicere viro caſum ra-tionabilius eſt ꝙ fama ſua que eſt mala meretrix propaletur viro ꝙ̄ verus heres careat hereditati. Si videat virum terribilem et filium large conſciētie neutri dicat diminuat de bonis cōmunibus quantum pōt et bn̄ loqtur de ſecundo genito patri dans pecuniā vt emat terras ſecundo genito. et qcquid pōt colligere ad partem det illi ſi ſciat bn̄ pecuniā diſponere et lʒ ſpuri⁹ ſuccedat in maiore pte mulier non pōt adhibere aliud remediū ipſa eſt inter duo de ſeruanda fama ꝛ ꝓpria vita et ne maritus cōmittat vxoricidium ex vna pte et de reſtituēda hereditate ex altera pte flectat ſe ad minus non reſtituendo hereditatem et doleat ꝙ ipſa eſt ipoſſibilitata et ſic ipſa non eſt āplius in pctō eſt apparētia ꝙ ipſa in articulo mortis cōgreget duos vł tres ſacerdotes vel viros ꝓbos dicēs eis caſum ſi ipſa viuat ꝙ taceāt ſin autē ſi ipſa moriatur ꝙ illi tres viro ſignificent ſed iteꝝ in oppoſitū eſt apparētia vix illis trib⁹ dabit fides. item nec mulieri q̄ tenuit iſtū legittimū a ꝑncipio eſſent lites inter viꝝ et pentes vxoris forte nullū alioꝝ crederet legittimum tabeſceret triſticia et occideret ſpuriū plano marte vł dolo. propterea in toto vtatur mulier cōſilio ſapientum cōfeſſoꝝ duoꝝ vel trium qbus ipſa cōfitebitur delictū q̄ nouerit cōditionem viri et ſpurii qꝛ ſecundum hoc variande ſunt reſponſiones.

❡ Diſtinctionis decime quinte qſtio decima qrta.

Superius de reſtitutiōe ſpūalium et eoꝝ q̄ aīm cōcernunt loquuti ſum⁹ nunc loqndum eſt de reſtitutiōe eoꝝ q̄ corpus cōtingunt et de aliqbus icidentibus circa corpus. ſ. vulneratiōe et homicidio: et qro qrto decio circa hanc diſtin. an homicidiū eſt magnū pctm̄: et q̄ reſtitu-

Notabile tio debet in homicidio. Pro qſtiōis expeditiōe ſcias nos nō locuturos de hōis occiſiōe legali ꝛ iuſta vt puta qn̄ qs occidit a miniſtro legis poſt ſniaꝫ humanā vel poſt ſniaꝫ legis naturalis qn̄ hō nō pōt euadere niſi inuadentē pimat vel ꝑcipit a deo ſe occidere vt ſanſon. iudi. xvj. nec loquimur de occiſo ꝑ ignorātiā inuincibilē vt qn̄ qs dat opam rei illicite et licito tpe et ꝑter intentionē eius ptranſit aliqs vł latitat qui ab arbore vel ſagitta occidit ſed loqmur de homicidio iniuſto hoc eſt pctō homicidio alias auctoritate propria titulo qſtiōis ſic limitato pono cōcluſiones. ꝑma eſt: homicidiū eſt grāde peccatū probat: q2 ꝓhibet in ꝑceptis decalogi et oia illa ſtricte ꝑcipiunt vel prohibent imo pauca ſunt peccata eqlis grauitatis cū homicidio inter reliq̄ piurium contra deū ſcienter non eſt ita magnum pctm̄ ſicut homicidiū lʒ ſit directius contra deū et cōtra ꝑcepta prime tabule cetera ſunt ipia tollit hō ꝑ homicidium de reꝝ natura non ſūt deus ꝑ piurium adulterium eſt multo min⁹ pctm̄ ꝙ̄ homicidiū: breuiter eſt horrendū pctm̄ appropinquāte homicida occiſo recenter ſanguis de vulnere emanat vt phibent et iſtud eſt vel nutu diuino in horrorem peccati vel

forte propter aliquos hūores emiſſos ab alterato homicida ingredientes vulnera occiſi et commotionem facientes eſt vnum de qttuor pctis et ꝑmū in magnitudine clamantibus vindictā de celo ſcdʒ caria vulgaria. Clamitat ad celum vox ſanguis et ſodomoꝝ: vox opſſoꝝ merces detēta laboꝝ. ge. iiij. dictū eſt ipſi cayn poſt occiſionē fris vox ſāguis fris tui clamat ad me de tra nūc igr̄ maledictus eris ſuper terrā que aperuit os ſuū et ſuſcepit ſāguinē fratris tui de manu tua cū operatus fueris eam nō dabit tibi fructus ſuos et q̄ ſequitur. genes. ix. carnē cū ſanguie non cōedetis. ſanguinē ei aiarum veſtrarum reqrā de manu cūctaꝝ beſtiaꝝ et de manu hominis de manu viri et de manu fratris eius requiram animam hominis. mathei viceſimo ſcdo. quicūqꝫ gladio pcutit gladio pibit. et gene. ix. quicunqꝫ effuderit hūanum ſanguinē fundetur ſanguis illius dixit dn̄s ad dauid. ꝑmi palip. xxviij. et ſecūdi reg. vij. non edificabis domum nomini meo eo ꝙ ſis vir bellator et ſanguinē fuderis ecce ꝙ̄tum deteſtatus eſt dn̄s edificationē templi propter homicidium in ſctō rege electo ſcdm̄ cor dn̄i. prouerb. vi. ſex ſunt q̄ odit deus inter q̄ numeratur ille q̄ effundit ſanguinē inocentē. hinc eneas noluit capere penates ſed fecit patrē eos capere cū venit de recēti ſanguine grecoꝝ in bello vt videtur iuſto dicēte marone ſcdo eneydos. Tu genitor cape ſacra manu patrios qꝫ penatos. Me bello ex tanto degreſſū et cede recenti. Actrectare nephas donec me flumie viuo. Abluero. augetur pctm̄ ex nobilitate homis quē minuit deus paulominus ab angelis oues boues et vniuerſa pecora cāpi ei ſubiecit pſalmo. viii. ad imaginē dei creatus eſt genes. ix. indigne ferret rex ſi templū vel caſtrum ab eo extructū aliquis deſtrueret vel ſi filium ei ſimilē: ſic pater nr̄ de⁹ egre fert contra homicidā: q2 cōiter hō eſt digniſſima creaturaꝝ ꝛ alexander cuncta timēt hoiem qꝛ preſidet ipē creat. math. xviii. videte ne contēnatis vnū ex hiis puſillis dico ei vobis qꝛ angeli eoꝝ ſp vidēt faciē patris mei q̄ in celis eſt hō eſt minor mundus viii. phiſicoꝝ. propterea ſaluator nr̄ dicebat. luce viii. ꝑdicate euāgeliū oī creature hoc eſt hoī q̄ participat cū oī creatura ſcdm̄ aliquā rationem intelligere cū deo ꝛ angelis/ſentire cum aialibus/viuere cū plantis exiſtere cū oībus. pʒ magnitudo hui⁹ peccati a pena quā capit deus de eodē ſp tremebat cayn poſt occiſionē abelis tandē occiſus et tota ſua genealogia ſubmerſa eſt in diluuio viri ſanguinum non dimidiabunt dies ſuos. pſalmo. liiii. ſtat homo ſemper in periculo trepidus ne occidatur a liberis fratribus vel amicis occiſi lupus non occidit lupū nec vulpes vulpē. eccle. xiii. oē animal diligit ſuum ſimile citius me defecerit dies ante ꝙ̄ enūcerare poſſem panaʒ et grauitateʒ homicidi. ❡ Secunda cōcluſio vbi homo ſecundum legē occiditur pro homicidio ſatiſfacit equanimiter ferendo mortem ꝓ morte. patet talis ſatiſfacit ſcdm̄ extremū potentie ſue cum maluit cuncta que habet dare ꝙ̄ pati mortem. Inſuper illa eſt pena poſita a legiſlatoribus: ergo ſoluēdo ſatiſfa' ſʒ legē. ❡ Tertia: penā legi ꝓcepe

poteſt interduꝫ remittere non occidēdo hoīcidam
patet de lege nature eſt ꝙ pro homicidio homo pu
niatur et ꝙ aliquam penaꝫ ſubeat:ſed ꝙ hoc modo
puniatur puta lege talionis eſt humanū poſitiuū :ꝰ
illam penam remittere poteſt princeps ⁊ ad hoc in
clinat clementia. In hoc laudatur iulius ceſar pro
talibus potiſſimū ſiunt ciuitates refugii in antiqua
lege et rationabiliter ad lumen nature.ioſue.xx.nu
meroꝝ.xxxv.et deutero.xix.interdum forte ex re-
pentina ira dat paruum ictum et alter paruo vulne
re moritur vel eſt multum vtilis reipublice tūc ſer
uare rigorem legis ſcripte vel conſuetudinis cōis
non eſt recte incidere ſed ſummū ius in illo caſu eſt
ſumma iniuria ꝑmus conditor legis hunc nō occi-
deret dꝫ tamē cogere homicidā ſatiſfacere parti le
ſe et petendo veniam ab his quoꝝ intereſt/et faciē
do emendam pecuniariā ſi capere velint nec hāc eꝭ
ſenſam remittere poteſt ꝑnceps ꝙ ſi pars leſa ratio
ni obtēperare noluerit non deuincitur princeps ho
micidā propterea occidere. ¶ Quarta cōcluſio nō
ſemper inclinat clementia ad remittendam penam
legis in quolibet/imo ad infligendam:patet:eſt in-
terdum in perniciem rei publice non occidere ho-
micidam eſt graſſator icorrigibilis/prebet occaſio
nem aliis ſic tranſgrediendi:occidit duos vel plu-
res vulgariter dicitur eo occidēte ſecundum vł ter
tium ꝙ rex illos occidit qꝛ non ſuſtulit illum de me
dio ⁊ eſt in culpa illiuſ homicidii contra equitatem
eſt talium penas cōmunes commutare in pecunia-
riem:ex hoc efficiuntur deteriores euadunt cruen-
ti ſanguinarii et carnifices oīmi beſtia deteriores in
ignominiam et iacturam regis et reipublice. ceteri
mali ſiūt propenſiores ad male agendum nec paci
ficis et bonis datur quies viuendi. ſalomon ſuꝑni-
puit ioab militem ſtrennuū a cornu altaris et eū oc
cidi fecit eo ꝙ duos nobiles occidit proditorie. iij.
reg.ij. ¶ Contra primā concluſionē argumentoꝛ:
moyſes occidit egyptum quē ſabulo abſcōdit.exo.
ſcdo.et tñ non peccauit cum hoc non ſit imponēdū
tali legiſlatori de quo dicitur non eſt inuētus ſicut pro
pheta in iſrł.deuter.vlti. ad litterā preterea iubeat
aliquis ſuū famulum aliquē fuſte percutere et ille
occidit negligētia tale homicidiū nō eſt mortale cū
non eſt voluntariū igił.ad pꝛimū ſi moyſen excuſa
re debeam⁹ dicēdum eſt ꝙ moyſes h̄ fecit inſtinctu
ſpūs ſcti.ſic beat⁹ ſtephā.act.vij.ſonare videł.ſi di-
cas qūo tranſgreſſus eſt penā taliōis ꝓ verbere oc
cidendo ſolutio eſt iā data ſi id fecit inſtinctu ſpūs
ſcti nō op⁹ eſt ire cū poſtillatore ad h̄ ꝙ audiuit ex
materia litigandi ꝙ egyptius cognouerit vxorē he
brei nec ſufficit ꝙ dicit brugenſ.ꝙ ꝑꝑulſauit iniu
riā fratris poterat eīm tenere egyptiū cū vir fortis
et prudēs erat moyſes:ꝰ ſi cuꝫ ſic occidiſſet nō ſer-
uaſſet moderamen inculpate tutele ſꝫ de h̄ dicem⁹
in ſolutiōe q̄rti argu.ſequen.ad ſm dr̄ dn̄s eſt homi
cida et famulus lꝫ contra vtriuſqꝫ facultatē cū da-
ta ē opa rei illicite ſꝫ ambo min⁹ peccāt q̄ꝫ volētes
occidere. ¶ Secundo argumētoꝛ: emittat aliquis
ſagittā ꝯ aliquē ⁊ anq̄ꝫ ſagitta tāgat ſortē q̄ occideł
periteat tunc ſic ibi eſt homicidiū cū ſortes occidił
et tñ non eſt pctm̄ homicidii nō anteq̄ꝫ ſagitta tāgat
ſortem nec tūc cū ſagitta eſt in actu ꝓpter pn̄iaꝫ igi
tur.preterea ſint viginti viri a b c et ſic ꝑ ordinē al-
phabeti ꝑcutientes pſonem ſic ſcꝫ ꝙ pſo nulli⁹ ictu
moreretł ſꝫ ex oībus ſił qđ pōt contingere tunc a nō
peccat pctō homicidio/nec b/nec c: et ſic de quolꝫ
alio. Ad pꝛimum dicił in ſecundo de actu exteriore
an aliqđ malicie vł bonitatis ſuꝑaddit actui interio
ri. Ad ſm dicił q̄libet eoꝝ peccat pctō homicidio i
caſu illo ſꝫ ſi conſtiterit q̄s dederit vulnus letale ta
lis punieł ꝓ homicidio.ff.ad leg.aq̄li.l.itē mela.
ꝭ ſed ſi ſeruū pl̄es ꝑcuſſerint. Accipe exemplū de
ceſare et caſſio ꝑcutientib⁹ ceſarē vbi inter trigīta
tres ictus ſolū tres erant letales. ¶ Tertio argum̄
toꝛ lꝫ mulieri ſe iterimere qn̄ tyrānus eā proſeq̄tur
ꝓ perdēda caſtitate ⁊ ipa nullaten⁹ alr̄ ꝑt caſtitatē
ꝓtegere h̄ vī expſſe concedere.beat⁹ hiero.ſuꝑ na
um ꝓphām et auctoritas eſt canonizata.xxiij.q.v.
c.non eſt.dicit illud caput non eſt noſtrū mortē ar-
ripe ſed illatā ab aliis libenł accipe.vñ et in pſecu-
tionib⁹ non lꝫ m̄ propā manu perire abſqꝫ eo vbi ca
ſtitas piclitatur:ꝰ excipit caſtitatem. Rn̄detur ne-
gando aſſumptū intq̄ ageret h̄ mulier:vſqꝫ in ꝓpo
ſito capił incluſiue et ſic ſolet frequenter accipi. ſic
ſcribit greg.ad epos gallie.pꝫ.xxxiij.q.v.in.c.pro
geniem dicit ſic progeniē ſuā vnumquēqꝫ vſqꝫ ad ſe
ptimā decernim⁹ obſeruare gn̄ationē et tunc nō li
cuit cōtrahere in ſeptio.hoc ipm pꝫ.ff.de pig.ac.l.
j.et pꝫ in mō loq̄ndi dicim⁹ oēs pagos vſqꝫ ad gle
gornū eſſe de prochia heruiti inter quos includitur
glegornū.ſi aliq̄ mulier fugiens in aquā non credit
eā profūdā ſubmergił pro ſeruāda caſtitate excuſā
da eſt. ¶ Quarto argumentoꝛ:beat⁹ petr⁹ āputās
aurem dextrā a malcho intendebat ei āputare cap͛
et eum occidere ⁊ tñ non peccauit pctō homicidio
cū gloſa inter luce.xxij.cuꝫ ꝯpat ipſi phinees q̄ oc-
cidit coeunteꝫ cū madianite. nume.xxv.propterea
ꝓmiſſum eſt ei ſacerdotiū in eternū qꝛ zelat⁹ eſt ꝓ
deo ſuo et expiauit ſcelus filioꝝ iſrł:ꝰ phinees non
peccauit:ſed ꝙ btūs petrus peccauerit pꝫ:eū repre
hendit ſaluatoꝛ.math.xxvj.cōuerte gladiū tuuꝫ in
vaginā:oēs q̄ gladio ꝑcutit gladio ꝑibit. Rn̄detur
beatus petr⁹ in h̄ peccauit cū nec erat iudex nec au
ctoritatē ad h̄ habuit.propterea a xp̄o eſt rephenſ⁹
zelus fuandi dn̄i eū ad h̄ ipellebat lꝫ in facto deliq̄t
et ſic quo ad aliqđ ꝯꝑabat ipſi phinees. Si dicas
xp̄s eū ꝑcepit q̄ nō haberet gladiū tunicā venderet
et emeret gladiū/cui petr⁹ ecce duos quos xp̄s ſuf
ficere aſſerebat nō erat ei dictū ꝙ ꝑcuteret ſꝫ ferrū
ferret vt beat⁹ aug.ſed ꝙ eſſet protin⁹ in diſcrimie
capiendi et h̄ tꝫ beat⁹ aug.expſſe.xxij.cōtra fauſtū
ca.lxx.tenens ꝙ tā petrus q̄ꝫ moyſes in caſu primi
argumenti peccarūt dicit ꝑ illa facta oſidił eoꝝ ze-
lus eſto ꝙ in h̄ deliq̄rūt vt de ſaulo ꝯtigit dat ꝯpa-
tionem naturalem ꝙ agricola montem plenū olea-
ſtris cognoſcit vtilem pro oleis.cultura accedente
dicēs: ſic virtutis capaces ac fertiles ꝑmittūt ſepe
vitia q̄bus h̄ ipm iudicēt cui ꝟtuti potiſſimū ſūt ac-

commodate concludens in fine capituli quid ergo incongruũ ſi petr⁹ poſt hoc pccm̃ fact⁹ eſt paſtor eccleſie ſicut moyſes poſt percuſſũ egyptiũ factus eſt rector illius ſinagoge vterq; ei non deteſtabili immanitate ſ; emendabili aioſitate iuſticie regulã exceſſit vterq; odio improbitatis aliene ſed ille fraterno iſte dñico licz adhuc carnali tñ amore peccauit. De petro tenendũ eſt ğ q; peccauit ſed zelus diminuebat a tanto poterat ſic et ſic: veroſiľe ẽ q; habuit plures actus quoꝝ aliqui erant boni ⁊ vnus malus ſ; de moyſe eſt maior difficultas non q; pferamus paſtorẽ ſinagoge paſtori eccleſie qui vtrũq; conſtituit paſtorẽ nouit vter illorũ eſt maior beatus ſtephan⁹ videtur excuſare moyſen. act. vij. l; non legatur exodi. ij. q; adhuc moyſes erat conſtitut⁹ iudex a deo tñ beatus ſtephanus dĩt q; ſic: ğ illud eſt tenendum: exiſtiabat aũt intelligere fratres dicit btũs ſtephanus qm̃ deus per manũ ipſius daret ſalutẽ illis at illi non intellexerunt ſi moyſes putauit alios intelligere q; deus per eu; daret eis ſalutẽ: iam ꝺ moyſi conſtabat: dicis verũ eſſe q; ſic putabat prothomartyr ſed non oportet q; ſuum iudicium ſit verum: ſicut ioſeph putabat chaſtũ eſſe iter notos ⁊ amicos luce. ij. qui tñ non erat iſtud nõ ſufficit recte iudicabat beatus ſtephanus potes in hoc relinquere beatum aug. potes ſine magno inconuenienti vt opinor dicere etiã moyſen peccaſſe ⁊ verũ eſt q; conſtitutus eſt iudex vt beatus ſtephanus dicebat ſed nõ ad ſic occidendum ſicut preceptum erat apoſtolis habere gladium tp̃e paſſionis ſed non ad percutiẽdũ. Dubitatur ad quid tenetur aliũ vulnerãs: dĩr tenetur ſoluere pro expẽſis leſi ſatiſfacere cirurgico et refundere tñ q̃tum alter lucrat⁹ fuiſſet vel q̃tũ amiſit defectu cuſtodie tp̃e quo morbo laborauit ſi remediabiliter leſus ſit: ſi irremediabiliter alius leſerit tenetur eũ alere ⁊ ei tñ dare q̃tum ſcd̃m iudicium prudentũ lucratus fuiſſ; deductis laboribus non dabitur ei tñ in quiete q̃tũ lucratus fuiſſ; operando ⁊ ſic ſi quis aliquẽ occidit q̃ ſua arte habuit patrẽ ⁊ liberos nutrire occidens tenetur iſtos alere hoc eſt clarũ in lumine naturali nõ cito ꝓpterea alias ꝓbatiões. quo fit licet ſit maius pctm̃ occidere vel ledere virũ nobilẽ ⁊ honeſtũ q̃ latomũ vel fabrum tñ occidẽdo ſcd̃es hõ ad plus obligaľ ⁊ omittẽs vtriſq; ſuccurrere pl⁹ c mittit in ſcd̃is non tenetur alere filios nobiles ſi habeant patrimoniũ aliũde. ſecus ẽ de filiis mechanici nichil hñtis niſi artẽ ꝑ quam ꝓuideľ ſue familie/vt de ſophroniſto lapidario. ſi ſortes ledit platonẽ ⁊ ecõuerſo ſi equalr̃ ledanľ neuter habebit recõpẽſam ab alio ſ; erit acq̃tatio ſi vn⁹ alteri ãputauit manũ ⁊ alius illi digitu; vel articulũ pmus tenebiľ ſatiſfacere ſcd̃m exceſſũ ad arbitriũ boni viri: legiſlator erit lex aĩata ad hoc vnus h; plus de lucro loquẽdo more ariſtoteľ. v. ethico. ⁊ alr̃ plus de dãno o; tollere exceſſum lucri ab habente reddẽdo alteri reducendo ad equalitatem nõ loquor de penis canonicis an occidẽs voluntarie ſit irregularis ⁊ perdit bñficiũ conſtat oĩs illas penas canonicas eſſe humanas ⁊ per ꝯñs pala; eſt conditorẽ canonis poſſe in omnibus illis diſpenſare.

Diſtinctionis decime quinte queſtio decia q̃nta.

Circa eandẽ quĩtã decimã diſtinctionẽ q̃rã q̃ntã decimã q̃ſtionem in ordine de homicidio ⁊ bello. Et q̃ro hanc q̃ſtionẽ an l; occidere ⁊ rape in bello. Pro ſolutiõe q̃ſtionis nõbis l; cõiter dicatur bellũ dĩr a bellus bella bellũ ꝑ antiphraſim vt de talibus ꝯtingit lucus ⁊ officiũ bellũ libitinaq; pce. Iſta ꝑ antiphraſim dĩr nola monſq; etiã dĩr pugna q: antiquitus pugnis calcibus ⁊ dẽtibus pugnatũ eſt poſtea armoꝝ vſus a tubalcaym ⁊ lacedemoniis inuẽtus eſt. Sz auguſti. dati in ſuo libello de nouẽ verbis q̃vulgatã multoꝝ opinionem oñdere elaborat q; bellũ a bellua ducatur ⁊ luc⁹ nõ ꝑ cõtrariũ ⁊ i hoc q̃ntilianũ ⁊ btm̃ hiero. reꝑhendit ſed nõ eſt theologis iſiſtere a q̃bus fontibus huiuſcemodi riui ſcateãt frequenter illõ veꝝ cõtinet grãmatici certãt ⁊ adhuc ſub iudice lis eſt de multis vocabulis vtcũq; res ſe habeat. vel dĩr a bellua vel per contrariũ honeſti nõ refert de denoiatiõe nouũ collegiũ oxonie eſt antiq̃us collegio magdalene. Tñ bellũ capitur in bonã ptẽ ⁊ eſt honeſtũ ⁊ malã: aliquod bellũ eſt actus fortitudinis ⁊ aliquod bellum eſt actus audacie ⁊ ſic de militia/l; fortitudo militaris ſm ariſto. iij. ethi. viij. non eſt fortitudo neq; virtus eſt ſecũda ſpẽs fortitudinis methaphorice ſm ariſto. fortitudo bellica eſt ꝟtus cardialis. iij. ethi. et. j. rethorice. ⁊ vbicũq; de ea loquiľ q̃q̃ martin⁹ voluerit fortitudinẽ bellicã eſſe eius ſpeciẽ ⁊ aliam acceptionẽ fortitudinis ꝟtutis cardinalis effinxerit propter partes potẽtiales fortitudinis vt magnanimitatẽ ⁊ ſiľes ſeruaret ptes ſubiectiuas fortitudis ſed hoc in tertio fictitiũ laboro oñdere. Fortitudo eſt act⁹ vel hitus quo q̃s vult belligerare ſm q; ratio dictat. iij. ethi. vij. fortis itaq; eſt impauidus vt hõ atq; timens quiõ vt humiſce res formidoloſas verũ vt o; ⁊ vt dictat rõ tollerabit honeſtatis cauſa hec eñ ipſius ꝟtutis eſt finis eius conditio eſt ante bellũ eſſe quietũ/tp̃e belli eẽ feruidũ: dicẽte ariſto. fortes aũt in ipſis opibus feruidi ſicut ãtea ꝟo q̃eti maro. j. eney. non ſolum deſcribens fortitudinem enee ſ; heroicũ virũ dicit exemplo enee ſoluunľ frigore mẽbra. vbi ſeruius id exponẽs dicit eũ fuiſſe timore percuſſum. et tullius. j. officiorum. Sed fugiendum etiam illud ne offeramus nos periculis ſine cauſa quo nichil poteſt eſſe ſtultius pricipes pleno ore laudati vbi par erat de lite ſtabant vt de multis facile eſt oſtendere. Audacia eſt actus vel habitus quo quis bella gerit pluſq̃ oportet terribile auſibile reputat vt de celtis loquitur ariſtoteles q̃ non formidãt tonitrua ante pericula audaces ſunt precipites et volunt ea ſed cum in ipſis ſunt tergiuerſantur vecordia eſt extremum in deficiendo:

Ex his infero propoſitiones. Prima eſt: impertinens eſt viro forti eſſe robuſtum corpore vel nervoſum licet interdum vocitemus talem fortem tamen hoc non eſt in ſermone moralis philoſophie:

patet correlarium ſtat aliquem talem eſſe timiduꝫ
et aliquem fortem fortitudine morali vt de achille
et hectore contigit:aliqui ab ineunte etate ſunt ap=
tiores ad bellum q̄ꝫ alii non ſolū a natura vt de be=
ne natis loquitur ariſtoteles ſexto ethico.ſed ab aſ
ſuefactione grauium laborum et frugalitate victus
parcitate ſomni et propterea vegetius primes par
tes ante nobiles videtur impartire agricolis ſꝫ glo
ria et iſamia que ſtimulāt ad laudem ſunt maiores
in nobilibus vt lucanus de ceſare et pompeio dicit
ſtimulos dedit emula virtus fabris laniis non hor=
rentibus effuſionem ſanguinis fortitudo militaris
facile alludit angli vti intelleximus rēnuunt cape=
re lanios in eorum iudicio in cauſa mortis : calcifi=
ces/ſertores/ tonſores ab eorum arte ſunt ſpurii
mentis nec nati in tratia que proportio acus vel no
uacule ad lanceā vel enſem .dixi ab eoꝝ arte non eo
inficias aliquos iſtoꝝ a natura aliquib⁹ curialiſtis
vel agricolis preſtare molliter educati magis ſunt
milites veneris q̄ꝫ martis:ſicut hector paridi ipro=
perauit fugienti a menelao vt eſt apud homeꝝ ter/
tio illiados inquiens:at cū in h̄ belli puluere nihil
ad victoriā faciūt cithare cant⁹ dignitas forme cō=
pri capilli veneris dona cetera q̄ꝫ hmōi .effinxere
poete achillē alitum ex neruis boum ꝛ non perdicū
vel phaſianorum:et guillermus vallas vt noſtri an
nales perhibent partes illas boum quas nouē pli
cas vocant dilexit. ❡ Sequitur ſcḋo:ſtat ſenē ne=
ſtorem eſſe ita fortem ſicut aiacem telamoneū imo
eſt dubiū.pꝫ:forte neſtor habuit habitum intenſio=
rem q̄ꝫ aiax vel actū propter longā experientiā i re
hus bellicis ſed q2 ad extra non ita patuit nec inua
dendo troianos occidendo paridē et ledēdo becto
rem nec expectando dicimus aiacē fuiſſe fortioreꝫ
neſtore nec hac fortitudine plus pollebat hānibal
dū ſaguntū obſideret vingintiq̄ꝫ annos natus q̄ꝫ
cum antbiocō ſirie relinquerit iā ſeptuagenarius.
❡ Tertio ſequitur:vnus actus eſt vni fortitudo q̄
alteri eſſet temeritas:pꝫ cōgredi cum hectore i du
ello fuit aiaci thelamonio fortitudo melenao vl' vli
xi fuiſſet temeritas thedeo cōgredi cū quinquagin
ta fuit fortitudo audacia terſiti.ſil'r expectare i vno
loco eſt fortitudo in alio temeritas robert⁹ bruſe te
mere egiſſet certando ſolus contra exercitū in cā=
po qui ſol⁹ oppoſuit ſe integro exercitui in pertrā
ſitione vadi prudenter. ❡ Quarto ſequitur:hec cō
ſequētia nichil vꝫ:neſtor eſt fortior achille:ergo de
bet vel pōt pugnare cū hectore vel thelapho ſicut
achilles:ſed pone q̄ hitus vel actus quē fortis ha=
buit ſit corruptus an talis ſit fortis dicitur q̄ ſic ſuf
ficit habuiſſe et poſtea nunq̄ꝫ habuiſſe ꝯtrariū neq̄ꝫ
eſt ſimile de albedine ꝛ albo. ❡ Quinto ſequitur q̄
fugere eſt actus fortitudinis: pꝫ : recta ratio dictat
q̄ quis debet interdum cāpum diſerere ſicut con=
gredi.propterea aliqui noſtratū in hoc non debent
ſtare de aliquibus viris heroicis dicunt ipſos peri/
culum ſubterfugiſſe ꝛ nunq̄ꝫ fugiſſe. ❡ Sexto ſeq̄=
tur q̄ cunctari eſt actus fortitudinis ſicut aggredi:
pꝫ:interdum ratio dictat vt fecit fabius maximus
cōtra hanibalē q̄ hoſtis non erat inuadendus ſꝫ al=
leuiandus:ſcḋm illud maronis ſexto eneyḋ.verba
ennii recitantis . quo feſſum rapitis fabii tu maxi=
mus ille: es vnus qui nobis cunctando reſtituis rē
pro ſalute patrie glīoſus dux aſpernatur rumores
vulgi et lacerationem eius fame vt ſuccurrat ſalu=
ti reipublice.Quocirca marcus tul.pri.officiorum
idem carmen ēnii allegans carpit callicratidē ducē
lacedemoniorum nolebat anteponere ſalutem rei=
publice rumori inani vulgi de attenuāda ſua gloria
ſecundū conſilium magni pompei ſeptimo pharſa
lie:fortiſſimus ille eſt qui promptus metuēda pati
ſi cōmunius inſtent et differre poteſt placet .hec tā
proſpera rerum tradere fortune.ꝛ in ſcḋo eiuſdem
poſt orationem militibus habitam ad ꝯgredienduꝫ
cum ceſare non videns eōs animatos reliquit bel=
lum inquiens.Senſit ꝛ ipſe metum magnus placu
itq̄ꝫ referri.Signa nec in tante diſcrimina mittere
pugne . ſic diu iugurtha peregit contra vitellum ꝛ
marium . ❡ Septimo ſequitur:illi non ſunt laudā=
di qui bellando alienas res publicis lacerāt ꝛ vſur
pant ſed iprobandi.pꝫ tales in hoc ſunt temerarii ꝛ
auari homicide imputabil'r bellue crudeles hū tho
meris caput ciri locauit in vtere ſanguinem ſitiebat
vt ſanguinem biberit:ſtultum genus hoim grande
facit tales indignos quorum ſic finaliter ſepeliun=
tur cum plutone.Ridiculum eſt alexandrum ma=
cedonē obdomi tū orbem extollere bene reſpondit
pirata diomedes ego ſum latrunculus tu aūt maxi
mus latro quas luebat penas ab antipatri filiis per
emptus quem finē ſuum imperiū habuit voluta vt
nec ſuperſtites liberi vxor frater vel olympias ma
neret.ſi exitū negocii cōſideraſſet opinor elegiſſet
deffendere propria ꝛ nō inuadere aliena niſi vbi ha
buit iuſtā cauſaꝫ bellandi. ſcḋm illud.ix.pharſalie.
Illic pillei proles heſana philippi felix predo iacet
terraꝝ vindice fato raptus:ꝛ paulopoſt nulloq̄ꝫ he
rode relicto totius fati lacerandas prebuit vrbes.
Quocirca baptiſta romulū introducit orantē pom=
peū tueri italiam ꝛ iura patrie ꝛ non ceſarem ꝛ di=
cit erat melior ceſare inquiens.magne meorū imor
talis honos ꝛ glorie ſumma nepotū ꝛ cōe bonū ſer
ua qm̄ hec tibi ſp cura fuit:et paulopoſt : te extremi
noſtriq̄ꝫ duces venerant ꝛ ipſe depoſitis odii cauſis
liuore ſepulto.te p̄fert ceſar ſe melioreq̄ꝫ fatetur.
q̄quidem pietas ꝛ neſcia rūpere leges.dignior eſt
ſceptro ꝛ regni diademate virtus.Idē cenſeo de iu
lio ceſare et pleriſq̄ꝫ aliis quos inobile vulgus ſup
aſtra euehit q̄ a tullio tyrānus reputabat. ❡ Octa=
uo ſequit':nō eſt actus fortitudinis ſe occidere pro=
pter quācunq̄ꝫ triſticiā:pꝫ.iij.ethi.vij.mortē ſibi cō
ſiſtere ob fugiēdā pauptatē aut amorē aut moleſtū
aliq̄d non fortis eſt hois ſed timidi eſt ei mollitudi
nis laborioſa fugere.Ex quo patꝫ aiax thelamoni⁹
quē hector vicere nō poterat molliter ꝛ timide egit
ſuo mucrone ſe ſuffodens.xiij.mathamor. dicente
ouidio.Hectora qui ſolus qui ferrum qui ignemq̄ꝫ
iouēq̄ꝫ:ſuſtinuit totiens.idem patet de regina dido
ne.quarto eneydos(ſi poetis adhibeatur fides)idē

tidem de ſaule patet: male egit occidendo ſe cato
vticẽſis quem tantopere nono pharſalie laudat lu=
canus inquiens. Ecce parens verus patrie digniſ
ſimus aris Roma tuis per quem nunq̃ iurare pu=
debit. Et quem ſi ſteteris vnq̃ ceruice ſoluta. ſuffi
cit in illo actu molliter egit et lucretia que tantope
re a romanis effectui vt arguit beatus auguſtinus
in ciuitate dei: vel ipſa erat innocens vel nocens: ſi
primũ erat morte indigna male egit occidendo in=
nocentem. ſi nocens auctoritate propria nõ debuit
ſe occidere nolo mortem peccatoris ſe magis con=
uertatur et viuat. Ezechielis. xviij. hoc eſt nolo vt
ſe occidat: etiam in adulterio tarquinii ſuperbi ipſa
erat innocens. idem poteſt inferri de mitridate ⁊ ſa
gaſſiſmo pariter et bellicoſiſſimo hanibale hamil=
taris filio: ſed laudenda eſt lucretia propter caſtita=
tem coniugalem quam viro ſeruabat ſicut feruor
caſtitas laudatur in origene ſ; nõ abſciſio mẽbrorũ
ſm illõ hora. nihil ẽ ex oĩ pte beatũ de ſaule q̃q̃ di
gladientur aliqui: vt patet primi regum viii. tamẽ
ſi inſtinctu diuino ſe peremit tunc non peccauit/ vt
de ſanſone: iudicum. xvj. ſed ſiue ſic ſiue non pecca
tum erat minus volebat ſe occidere ne eſſet ludi=
brium infidelibus ſed cum non excuſamus. beatus
auguſtinus tenet cum dãnatum in queſtionibus ve
teris et noui teſtamenti cui littera regnorum ſuffra
gatur de beato marco qui amputauit pollicem ap=
paret quod factũ eſt inſtinctu ſpiritusſãcti cui mors
et vita eſt debita in hoc laudatur yſaac volens pa=
tri parere dicens patri q̃ male ageret q̃ propterea
fleret cui aſtipulat̃ baptiſta in calamitatibus. Quid
patris et nati ante te noia terrent. Quid te falſa li=
gat ſtulte pietatis imago. Eſt pietas ſuprema deo
parere nec vllum gratius eſt ſacrum nec victima
ſanctior vlla. caſus tamen ille non eſt trahendus in
conſequentiam. vij. queſtio. j. petiſti qui abſcindũt
membrum a ſe nunc non ſunt promouendi. xlv. di=
ſtinctione per totum et hoc ſi ſcienter ſi ab extrinſe
co inferatur vel per accidens hoc eſt ignorãter vel
ãputãdo mẽbrũ alioꝝ corruptiuu; vel nihil mali eſt
aliud tñ eſt de amiſſione oculi ex culpa quacũq; p̃=
uia. p;. xlv. d. ſi euangelica vbi diaconus irritãs pſ
biterum erat oculo priuatus a preſbitero gelaſius
papa prohibuit hunc diaconũ ꝓmoueri ad ordies
¶ Nono ſequitur iſti domi inter vicinos pugnan=
tes non ſunt fortes ſed temerarii et ſimee fortiũ eſt
dicterium gallus pugnat in propõ ſterquilinio eſt
inutilis in cãpo. idem de hoibus iactabundis intelli
gas ſcdm q̃ dici ſolet bonus aſcriptor nũq̃ fuit bo
nus equeſter verba ampuloſa in abſcentia periculo
rum euomunt et in preſentia eorundẽ penitus tabe
ſcunt ſicut iproperauit aiax vlixi inquiẽs: tutius eſt
igitur fictis contendere verbis q̃ pugnare manu
in eis illud ſatyricũ verificatur: parturiunt montes
naſcetur ridiculus mus: et terſites numeru; non vi
res auxit: athenas impos virtute garrulitate po=
tens. Sed notabis q̃q̃ apud aliquos dicatur re=
percutiens facit bellum et non primo pulſans hoc
parum efficacie h; ratio quã vulg⁹ aſſigñt eſt hec ſi

non repercuteret non eſſet bellum nemo ſolus bel
lat profecto hoc eſt verum. ſed hec ratio conclude
ret pariter de primo cedente alium ſine primo non
fuiſſet ortum bellum primo inferens multo grau⁹
delinquit. ¶ Decimo ſequitur: licet aliquis poteſt
eſſe fortis qui nunq̃ bella gerebat tamen regulari=
ter non exercẽtes bella non ſunt fortes: primum pa
tet. Fortitudo eſt actus vel habitus inexiſtens vel
qui prefuit qui in abſentia haberi poteſt ſicut pau=
per poteſt eſſe liberalis ſaltem in aliquo gradu libe
ralitatis. ſecundum patet: talis ſe non exercens nõ
intromittit ſe multum in actibus fortitudinis belli
ce et fortaſſe non habet actus intenſos et efficaces
licet ſe habere exiſtimet pleriq; exiſtimarunt ſe ani
moſos anteq̃ congreſſi ſunt (more ſancti petri i ab
ſentia) poſtea auffugientes ſe meticuloſos inglo=
rioſe pedem retraxerunt quando oculus videt que
ante non viderat anima aliud cogitat et imagina=
tur vt aiunt plus mouet preſentia enſis q̃ abſentia
dominorum non gratis ab aliq̃bus dicitur volitio
patiendi mortem in abſentia periculorum non ſuf=
ficit ad martyrium. ¶ Undecimo ſequitur fortis
robore vel habens fortitudinem militarem eſt fre
quenter vtilior in bello viro forti. patet plus poteſt
nocere proximo et nouitan fractus bellicos decer
tat armatus cõtra inermen vel ſicut ludi magiſter
contra adiſcentem prudentia iſtis tantum condu=
cit ſicut pugnacitas cedunt arma toge ſecũdum ci
ceronem. propterea bene dixit vlixes aiaci thela=
monio. xiij. methamorpho. qui nil niſi prelia noſti.
Quis tuus vſus erat nam ſi mea facta requiris ho
ſtibus inſidior foſſas munimine cingo. Cõſolor ſo
cios vt longe tedia belli: mente ferant placida. ⁊ re
liqua: et paulopoſt recitatis factis eius concluſit.
Que niſi feciſſe; fruſtra thelamone creat⁹. Geſtaſ
ſet leua taurorum tergora ſeptem: et ſequitur: tu vi
ces ſine mente geris michi cura futuri. Tu pugna=
re potes pugnãdi tempora mecum. Eligit atrides
et que ſequuntur. experientia multum conducit ⁊
exercitatio. non alias dicit vegetius romanos vicií
ſe verſipelles affros ⁊ totam bellicoſam europam
cum bona parte aſie nõ alias cognoſcitur plus ꝓ=
deſſe percutere punctum q̃ ceſum cum minor eſt
reſiſtentia ſtare in forma rotũda reſiſtendo inuade
re in forma piragmidali non tenere eundem ſitum
dum ferit hoſtis vt minus ſolidetur ictus. et l;. viij
politicorum dicit phus: bellicoſitas ⁊ induſtria mẽ
tis requirunt modum contrarium cum molles car
ni ſunt apti mente. ſcdo de anima. ſunt delicatiores
minus poſſunt preferre graues labores vt videre
eſt in achille et aiace thelamonio quoru; neuter vi=
ſus eſt prudentiſſimus prior tam datur prima ps
palme omnium qui interfuerunt bello troiano ſiue
troianorum ſiue grecorum ſecũdum apolinium vt
patet tertio philoſtrati ſecundus in ſingulari duel=
lo integrum diem cum hectore pugnans vinci non
poterat teſte homero ſecundus inter quinq; viros
fortes venientes ad troiam numeratur ab eodem
cuius nomẽ alexander macedo in cornu animalis

maximi in indis inſcribi facit vt magne beſtie viri
fortis nomē inſcriberetur ſm appollinīū qui tñ ſue
agamenone ⁊ vlixe non euertiſſent troiā/ britanni/
germani/galli/trionales ⁊ p cōſequēs bellicoſiores
meridionalibus.vij.politicoꝝ.hoc ponit auicenna
fen ſcḋa doctrina ſcḋa ṗmi canonis cap̄.xj.et ſcḋz
vegetiū lib⁹.j.cap̄.ij.ſupabantur tñ a ceſare et ro=
manis et hoc ſolū propter exercitationē ⁊ pruden
tiā in diſponendis aciebus p īpatores centuriones
decanos ⁊ reliquos milites locādos in dextro cor=
nu ⁊ ſiniſtro aliqui cordati viri a natura redduntur
ad bellū inabiles vt gaudētes mulieribus ꝓpterea
puduit pōpeū dormire cū lucretia ꝓpria vxore di=
cente lucano quito pharſalie nā me iā marte parato
Securos cepiſſe pudet cū cōiuge ſōpnos maro.di
cit eneā protrahere ſedē datā teneris in italia pro=
pter amorē eliſſe ita ꝙ vix diis ſuadētibus poterat
auelli et menia carthaginis nō erigebātur vt ab he
ri ⁊ nudiuſtertius a didōe ob enee amorē non cepte
eſſurgunt turres non arma iuuētus Exercēt port⁹
ve aut propugnacula bello.tuta parāt pēdēt opera
interrupta mineqꝫ Murorū ingētes equataqꝫ ma=
china telo hoc liquet de holoferne ⁊ iudich ⁊ hiſto=
riis inumeris ſic aioſ⁹ achilles ṗmo iliados ob bre
ſeidā a bello quieuit ꝗ iactabat ſe plus animū viri
fortis muliere poſſe ꝙ̄ poſſet vlixes aut neſtor di=
cente ouidio in epiſtolis.plus ego ꝙ̄ phenix pluſꝙ̄
facundus vlixes.Pl⁹ ego ꝙ̄ teucri credite frater
ac ſ nūquid amore polixene achilles ſinebat gre=
cos occidi vſqꝫ ad magnam deſtructionez nauium.
Notād.ij. ¶Secundo notabis.duplex eſt bellū quoddā eſt
iuſtū aliud iniuſtū.bellū iuſtū ꝙ geritur auctoritate
legis propter cauſaz debitā intentione debita oppo
ſito mō eſt bellū iniuſtū:hoc eſt quocūqꝫ iſtorū deffi
ciente bellū eſt iniuſtū . dixi legis et non principis
vel legiſlatoris ſufficit geratur bellū ſm legē natu=
re/diuina vel humana.Exēplo legis nature vt vim
vi repellere licet mox cū moderamine inculpate tu
tele ſicut quilibet in neceſſitate baptiſat ſolus preſ=
biter ex officio ſic quilibet ſe deffendere poteſt i ne
ceſſitate ⁊ occidere miniſter legis ex officio legis di
uine vt in veteri teſtamēto pueri iſrael pugnauerūt
contra cananeos legis humane qñ rex vocat ſuos
ſtipendarios ad bellū. ¶Iſtis notatis pono con=
prima ꝯ⁹. clusiones.¶Prima eſt licitū et meritoriū eſt bel=
Scḋa ꝯ⁹. lare in bello iuſto. ¶Secunda concluſio ſurripiēs
res in bello iuſto non tenetur ad reſtitutionē dūmō
Tertia ꝯ⁹ capit ſm exigentiā culpe.¶Tertia concluſio prin=
ceps ⁊ primores regni peccant pugnantes in bello
Q̄rta ꝯ⁹. iniuſto ſcito tali.¶Quarta concluſio ſicut inferio=
res alicuius principis dubitantes an bellū ſit iuſtū
an ne excuſant a peccato ſic non ſubditi in tali caſu
Quīta ꝯ⁹ pugnantes peccant.¶Quinta concluſio licet auf=
ferens alienū intentione inordinata in bello alias iu
ſto peccet in auferendo nō tñ tenetur ad reſtitutio=
nē ex quo conſequēs eſt nō reſtituendum eſt omne
ablatū i bello iniuſto hoc modo.Pria cōcluſio pro
batur.ois actus deliberatus cadenꝫ ſuper obiectū
debitū deliberatus cum ceteris circūſtantiis requi
ſitis eſt bonus ſuppono exiſtentam q̄re bellum eſt
huiuſcemodi:igitur:bellū proprie eſt actus volun=
tatis pugnādi vt de aliis virtutib⁹ contingat minor
patet.eſt actus fortitudinis.Inſuper illud eſt meri
toriū in habēte gratiam i quo homines a ſtudioſis
laudantur bellū aliquid eſt huiuſcemodi:igitur.In
hoc abraham/dauid/karolus magnus illuſtris/go
dofridus de billon et eius fratres princeps dauid
de humtintoldū ſanctus ludouic⁹ famā percelebrē
conſequuti ſunt iſtam militiam licitā oſtendit iohā
nes baptiſta.luce.iij.petentibus militib⁹.quomo=
do ſaluarent.Reſpondit eis neminē ꝯcutiatis neqꝫ
calūniā faciatis et contenti eſtote ſtipēdiis veſtris
duo ꝓhibuit ſcꝫ oppreſſionem pauperū et calūniā
imponi diuitibus ꝑ acquirendis eorum diuitiis in
iuſte.tertiū honeſtū admiſit et eſſent cōtenti ſtipen
diis ſuis.idem tenet beatus auguſtinus ad boniſa=
ciū cōmuniter noli exiſtimare neminē deo placere
poſſe qui armis bellicis miniſtrat quid enim culpa
tur in bello an qꝛ morimur qñ morituri vt deuenieꝫ
in pace victuri hoc reprehendere timidorū eſt non
religioſorū hoc patet.xxij.cōtra fauſtū cap̄.lxxiiij.
iuſta cauſa bellandi eſt pro deffenſione cult⁹ diuini
ſicut viri prefati fecerunt ⁊ adhuc ſuperſtes ferdi=
nandus aragonū rex ꝗ ſpurcos machometanos eu
ropeos bellicoſos bello diuturno de regno gran=
nati expulit deffenſio eccl'ie eſt iuſta cauſa etiā def
fenſio p̄rie vel innocentū dicente cathone. Pugna
pro patria:et maro dat eis altū locum in eliſiis cā=
pis dicens.Hic man⁹ ob patriam pugnando vul=
nera paſſi.Hoꝝ filii ſicut alendi a re publica et hyp
podamus docuit policiē.vj.dixi a viris ſtudioſis ⁊
prudentibus laudantur iſti qui terras aliorum lace
rant et ſubſtrahunt ſolum a malis qui ſe faciūt ex=
ponunt ſe magno diſcrimini ṗmo ſi occidāꝫ in bel=
lo tali pereunt corpore et anima ſcḋo eſt perdiffici
le reſtituere regna et dn̄ia ⁊ honores hoīs impel
lunt ad infinita nocua.vñ marcus tullius.iij.offi=
ciorum reprehendit ceſarē eo ꝙ in ore ſemp hēbat
grecos verſus euripidis de pheniſſis nā ſi violan=
dum eſt ius regnandi gratia violandū eſt in aliis re
bus pietatē colas certe iſenſate iſtud erat dictū vn=
de iuſtū bellū eſt contra rebellē regi vt.ij.regū.xx.
cōtra ſibā filiū bocri:vel ſi malefactor deffenditur
vt iudicū.xx.de bello moto contra gabaa vel ꝓ in=
iuria magna illata principi vt dauid contra regem
āmon.ij.regum.x.qui fecit radi barbas nunciorūz
dauid in eius contēptū vel contra illum per quē ho
ſtis roboratur.ij.regum.viij.de bello dauid cōtra
ſirtā damaſci eo ꝙ ferebat auxiliū adadeze . Scḋa
cōcluſio eſt ꝑſpicua cū tertia. Quarta cōcluſio pro
batur debent ipſi ſupponere maiores regni inquiſi=
tionem de bello iuſto inquiſiuiſſe alioquin oporte=
ret eos inferiores facere vlteriorē indaginē qḋ ad
eos non ſpectat. Et confirmatur quando inferior
dubitat de ſententia iuſta ſuperioꝝ in cauſa crimi=
nali in vltimo ſupplicio debet exequi mandatū ſu=
perioris alioquin lictoris erit facere nouā indaginē
quod penitus eſt abſurdū tandē nō erit finis rei nec

inferioꝛ debite obedit dixi qñ dubitat ſi inferioꝛ ſci
ret bellū eſſe iniuſtū parere nō debet tunc parendū
eſt deo relictis hominibus. vñ beatus auguſtin⁹ cō
tra manicheos: vir ꝙ iuſt⁹ ſi forte ſub rege etiā hōie
ſacrilego militet recte poteſt illo iubente bellare ſi
vice pacis ordinē ſeruans qḋ ſibi iubetur: vel non
eſt contra dei preceptū licet ſuperioꝛ peccet preci=
piendo quando nō conſtat de oppoſito ipſi inferiori
inferioꝛ parens non peccat. Illud patet extra de iu=
re iuran. debitoꝛes. xix. d. in memoꝛia. ſcḋa pars pa
tet de nō ſubditis cū obediētia nō eſt ꝓ eis ſicut ꝓ
ſubditis qui parere habēt. Quīta concluſio pȝ dū=
modo bellū eſt indictū pꝛo rationabili cauſa ab ha
bente poteſtatem dūmō moderate auffertur inten
ar̃ z. i. cō. tione nō depꝛauata. ❡ Contra pꝛimā concluſionez
argumētoꝛ. pꝛobando ꝙ non licet bellare. math. v.
Si quis te ꝑcuſſerit in vnā maxillā ꝓbe ei et aliam
et qui angariauerit te mille paſſus vade cū eo duo
milia et mathei. xxvj. xp̃s dicit petro cōuerte gla=
dium tuum in vaginā. mathei. xj. ſi vos perſequuti
ſunt in vna ciuitate fugite in aliam exemplo chꝛiſti
qui fugit ab herode. mathei. ij. cū reſiſtere poterat
et iohannis. xviij. reſpondit pilato. Regnū meum
non eſt de hoc mūdo. multe ſimiles auctoꝛitates in
troduci poſſunt pariter et facta martirū qui reſiſte=
Rñſio ad pꝛimum. re poterant tirannis mediate vel imediate. ❡ Re=
ſpondetur: circumſtantia ſcripturarū illuminat intel
lectum. xp̃s nō impleuit iſta nec ei⁹ apoſtoli ſm ſo
num verboꝝ. ꝓpterea negatur ꝙ pꝛimū ſit de pꝛe=
cepto vult xp̃s per illud ſuadere pacientiā interio=
rem animi. vt beat⁹ auguſtinus dicit in ſermone de
puero cēturionis et expꝛeſſe. xxii. contra fauſtū ca=
pite. lxxvj. dū percuteretur. iohānis. xviij. reſpon=
dit/ſi male locutus ſum teſtimoniū perhibe de ma
lo: ſi autē bene quid me cedis: ergo non ꝓbuit aliaz
maxillā: poſſum⁹ ergo cognoſcere ꝙ non eſt de pꝛe
cepto nō repercutere. beatus paulus actuum. xxiij.
percuſſus. Reſpōdit pꝛincipi ſacerdotū. percutiet
te deus paries de albate ſedes me iudicare ſm le=
gem et cōtra legē iubes me percuti. ad illud math.
xxvj. oīs qui gladio percutit debet intelligi extra
auctoꝛitatē legis. Ad illud mathei. xj. ꝙ fugienduz
eſt de vna ciuitate in aliam. diſtingo vel ſi ſit pꝛoſe=
quutio perſonalis et ſic conceditur exemplo beati
pauli actuuz. ix. in damaſco tunc eſt pꝛoſequutio ꝑ
ſonalis quando queritur qꝛ hec perſona nō qꝛ fide=
lis ſi ſit pꝛoſequutio qꝛ fidelis et iterū diſtigo vel vi
detur ꝙ erit vtilitas eccleſie ꝙ expectet et aliqui cō
uertentur ad fidem et tūc nō eſt fugiendū ſȝ intre=
pide moꝛs tolleranda exemplo heroicoꝝ martirū
qui māſerunt vel eſt veriſimile ꝙ erit ſolū deriſio
fidei et nullus pꝛofectus eccl̃ie ⁊ tūc dandus eſt lo=
cus ire ſicut nunc contingit interdū inter machō=
metiſtas non ſunt pꝛoiiciende margarite inter poꝛ=
Scḋo ar̃. cos. mathei. vij. ❡ Secundo pꝛincipaliter argu
mentoꝛ. homo in acie belli iuſti videns ſe eſſe occi
dendum ſi maneat erit cauſa ſue moꝛtis. ergo tunc
bellare nō eſt meritoꝛium cū homo tenetur ſuccur
rere ſuevite. Inſuper foꝛtitudo militaris eſt niſi foꝛ=

titudo ſimulata ⁊ viciū ſm ariſtotelē. iij. ethicoꝝ et
tamen eſt habitus genitus ex inuaſione et expecta=
tione in bello: ergo foꝛtitudo nō eſt virtus. ❡ Ad Rñſio ad ſecunduȝ.
pꝛimū vel hō in acie belli exiſtimat ꝙ ad ei⁹ fugam
ꝑibit res publica et reliqui exercitus erūt ꝑiti ⁊ ve
riſimile eſt relinquent campū i perniciē reipublice
et tunc ſcḋm ariſtotelē. iij. ethicoꝝ expectandū eſt
ſicut recte dixit eneas. ij. eneidos. pulcrūqȝ moꝛi
ſuccurrit in armis et methiculoſis addit ipothetū
turpe inquiens pars ingentē foꝛmidine turpi ſcan=
dunt rurſus equū per carentiā timoꝛis. dido ſoꝛoꝛi
ri anne ꝓbare niſa eſt eneam eſſe de genere deoꝛū:
inquiens degeneres aīos timoꝛ arguit. et audaces
foꝛtuna iuuat vbi crebꝛo audacia ꝓ foꝛtitudīe vſur
patur et. xij. eneidos turnus dixit inturne. Terga
dabo et turnū fugiētē hec terra videbit vſqȝ a deo
me moꝛi miſeꝝ eſt ⁊ ꝑmo officioꝝ marc⁹ dicit cha
ri ſunt parentes chari liberi ꝓpinqui familiares.
Sed omnes oīm charitates pꝛīa vna complexa ꝓ
qua quis bonus dubitet moꝛtem oppetere ſi ſit ꝓ=
futurus. ⁊ marc⁹ regulus obiectauit caput ſuū ꝑi=
culis penoꝛum in ꝑmo bello punico ratū habens
ꝙ atrocia ſupplicia non euaderet ⁊ in hoc nō teme
re egit vt tulli⁹. iij. officioꝛū oſtendit octo milia ro
manoꝝ i ꝓbe captoꝛum ab hanibale noluit redime
re ſenatus teſte eodē tullio vt inſitū eſſet militibus
romanis aut vicere aut emoꝛi. timoꝛ viri foꝛtis tur
bat totā aciē quocirca lucanus excuſat ſenatū q̃re
reliquit romā foꝛmidine ceſaris per timoꝛē pōpei
magni pꝛimo pharſalie inquiens danda tamē venia
eſt tantoꝛum danda pauoꝛum pompeo fugiente ti=
ment ſtimulus pꝛo augenda gl̃ia p̃rie nō eſt exigu⁹
philení duo fratres carthaginenſes ꝓ ampliandis
finibus reipublice ſe viuos ſepelire permiſerūt. nō
me fugit quin multi in hoc exuperāt ſed hoc nichil
turpitudinis habet reſpectu pꝛoditionis p̃rie. ma=
gnus can tartaroꝛū legē habet ꝙ ſi quis ex ſuis effu
giat talis pꝛoſcribitur vt perhibēt in ſolo lumie na
turali loquendo expectandū eſt pꝛo deffenſione rei
publice a foꝛtiori ſm veritatem nobis a deo reuela
tā cū ponenda eſt vita poſt hanc vitā talis ſic mo=
riens eſt cauſa ſed non imputabilis ſue moꝛtis pꝛe=
ſtat eñi velle moꝛi ꝙ̄ turpiter viuere. ⁊ cū in gloꝛia
eſt quotidiana moꝛs auffugere vbi expectandū eſt.
et licet bellare pꝛopter honoꝛē vel ad fugiendū tur
pitudinem non ſit actus foꝛtitudinis bellice ſed po
tius magnanimitatis tamen non videtur vitiū ſed
virtus. vt ariſtoteles. iij. ethicoꝝ ex homero alle=
gat hectoꝛ ne eſſet inglorius affugere noluit nec dio
medes. iij. ethicoꝛū. viij. dicit eni hectoꝛ nā me po=
lidamas ante oēs repꝛehēdit ⁊ diomedes inter eū
dicet troianos optimus hectoꝛ. Timides metuens
puppis confugit ad altas. ſi homo videt ꝙ cōmo=
de recedere poteſt ab acie belli et nichil male con=
tingit exercitui nolo dicere ꝙ perperā agat abeun
do. Sed vbi non eſſet apparentia bellandi vt quia
vnus exercitus in multitudine icomparabili et ap=
paratu bellico aliū exuperat ibi ſtare eſt dementia
lues eſt et ignominia rei publice. hoſtis ſit ſic vicēdo

animoſior. Scđo ſequitur q̄ ille qui debet vti pa=
ce arma ferens vel alter vtens q̄ʒ ratio poſtulat a
fortitudinis latitudine delirat. Ex quo correlario
ſequitur pſbiteri in vtroqʒ regno britannorū inde=
center ferunt arma more armigerorū mltos inue=
nies qui promptius enſe et clipeo accingūtur q̄ʒ cū
breuiario iſta bene an decēt ſacerdotē deus nouit p̄
ces et lacrime ſunt arma clericoꝝ teſte beato am=
broſio licet hoc ſit de vita non tamen de honeſtate
clericorū et hoc potiſſimū qn̄ domi quieſcūt extra
periculū. Ad confirmationē de fortitudine militari
fortitudo militari potest bifariā accipi. vnomō pro
habitu quē habet miles pugnandi in bello iuſto et
tunc talis habitus eſt vera fortitudo. ariſtoteles ſic
non capit. Aliomō capitur fortitudo militaris p ha
bitu quē quis habet potiendi victoria et non pro=
pter finem honeſtū. ſʒ quando ſolū credit ſe habe=
re victoriam ⁊ ſic capit philoſophus expectāt quia
alios ledere nouerunt ⁊ non leduntur: ſed increbre
ſcēte periculo milites primo fugā corripiūt qđ de=
clarat per expectationē ciuiū in heruco ⁊ fugā mili
tum. ❡ Tertio argumentor. ſi concluſio prima ſit
tertio af. vera ſequitur q̄ aliquis occidens hominē auctori=
tate propria mereretur. conſequens eſt falſum ḡ et
antecedens. probo conſequentiam. bellū iuſtū vide
tur in deffenſione proprii corporis vbi homo nō po
teſt aliter euadere. ⁊ ponatur q̄ titius aufugit a ſem
pronio ſed euadere nō poteſt niſi eum occidat ⁊ nō
ponatur actus medius deliberatus inter bonum et
malum. Preterea venit exercitus anglorum i ſco=
tiā et aufferet ſcotorū bona ſortes ſecūs iterū trā
ſiens cum ſcotis in angliam capit bona platonis an
gli limitannei qui nūq̄ʒ nocuit ſcotis ſi ex belli iuſti
titulo ſortes facit res ſuas per ſcđam cōcluſionē
bellum iuſtum excuſat virum a reſtitutione alieni.
❡ Reſponſio primū argumentum petit an licet oc
rño ad. j. cidere inuaſorē et pro qua cauſa pro cuius ſolutio=
ne notabis. licet aliqui tenuerunt q̄ nulli licet occi=
dere etiā pro propria vita deffendenda. vt hugo. l.
diſtin. viij. ſi vero ita alii dixerunt clerico non licet
bene tamen laico licebit. iſtud eſt preter rationem
de iure gentiū eſt vim ꝓpulſare. ff. de iuſti. ⁊ iure. l.
vim dicit impator vt vim atqʒ iniuriā ꝓpulſemus
nā iure hoc euenit vt qđ quiſqʒ ob tutelā corporis
ſui fecerit iure feciſſe exiſtimetur nō valet glo. acur
ſii iure fori nō celi dico ⁊ fori et poli rationabili⁹ eſt
vt vita innocētis ſeruetur q̄ʒ nocentis qui euadit et
ordo caritatis ſuffragatur que incipit ab habente.
hoc idē patet ad legē acquiliā: ſed et ſi quecūqʒ idē
eſt ob tutelā rerū ſuaꝝ. C. vnde. vi. l. j. tunc homo
non tenetur aufugere vel quādo eſt veriſimile quia
citius lederetur melius figitur ictus in fugientem
q̄ʒ in repercutientē ſi vnus canis auffugiat alter il=
lū ſiōſe inuadit non autē contrarantentē. homo hic
non poteſt conqueri ad legiſlatorēʒ. propterea ciui
li in iſto caſu neceſſitatis datur ſibi facere ius. ex il
lo patet q̄ nobilis nō tenetur auffugere a vili cum
fama preſtat rebus. homo debet ꝓpriā vitā ꝓpo=
nere vite alterius. dūmō hoc fit ſtatim et cū mode=
ramine inculpate tutele: hoc eſt non culpabiliter ex
cedit reſiſtatur ſm exigentiam inflictionis periculi
ſi aliquis me percutere incipit pugno nō debeo euʒ
percutere ferro niſi alius eſſet talis q̄ me occideret
ictu illo. vt de ariſtotele ⁊ milone: nec debeo expe=
ctare q̄ me primo percutiat ſi ſit animoſus ſed poſ
ſum eum primo ferire ſecus eſt qn̄ eſt timidus poſt
vulnus illatū nō facio in protectionem meā ſed vl=
tionem niſi ſit adhuc percutiēs ⁊ hoc eſt q̄ cōmuni
ter dicitur in cōtinenti debet fieri repulſio iniurie in=
telligito illa te perſone in furore poſt factū datur ve
nia l parte dicitur l cōtinenti reſpectu rerum aliter
poſt res ablatas a domo mea poſſū amicos et ſub=
ditos agregare et readducere res meas cuiʒ iſtud
conuenit vitā protegere ⁊ preſbitero et religioſo
quolibet tēpore et loco vt in celebratione miſſe in=
choatū officiū propter impedimētum corporale ſu
perueniēs eſt relinquendum. vii. q. j. illud ⁊ nichil.
Hic occurrit magnū impedimentum corporis ſcʒ
mors ſed pone q̄ ſortes preſbiter debet baptiſare
paruulū quē vidit protin⁹ moriturū interi qꝛ tiran=
nus eū inuadit occidetur ſi expectet ad baptiſandū
quid debet facere. Reſpondeo veriſimilis eſt q̄ te
netur paruulū baptiſare ne pereat aīa perpetuo et
pati penā corporalē potiſſimū ſi eſt curatus et⁹ alio
quin excuſabis curatos non dantes ſacramēta ſub
ditis tempore peſtis et nego q̄ in illo caſu eſt homi
cida ſui vel in cauſa illius culpabiliter et non ſolum
pro ſeipō ſed pro filio parentibus et amicis qui cha
riores ſunt ſibi bonis fortune pro quibus occidit ra
pientem. idē videtur de extraneo cū eſt innocens ⁊
inuadens nocens. ⁊ hoc patet. xxiij. q. iij. non infe=
renda. lxxxiij. d. error. ſed ſi eſt michi veroſimile q̄
cadit in pniciē meam puta ero occiſus in deffenſio=
ne non debeo inſiſtere. quo fit malus eſt modus ali
cubi dūmō pugnatur vicini nō mediant armati ad
eos ſeparandos ſunt homicide omiſſiue poterant
ſuccurrere vite viri et tenebantur ſicut in extrema
neceſſitate ꝺ nō dādo pane vbi inuaſorē poſſū tenere
vel eloquio eū lenire non debeo percutere mod⁹ eſt
inutilis in aliquibus partibus dū preſbiter aliū in=
uadit alius retrocedit ad vnū pedale vel duo et di=
cit inuaſori nūc venias in periculū tuum vel trahit
lineaʒ in medio talis potius alium irritat q̄ʒ eū dul
ci eloquio mulcet ſi ſit clericus vel vilis homo ſibi
ſuccurrat velocitate pedū. Ad ſecunduʒ argumē=
tum dico q̄ ſortes aufferens bona platonis vel ex=
ercitus ſcotoꝝ aufferens ab anglis qui nunq̄ʒ intra
runt ſcotiam eorum bona non tenentur ad reſtitu=
tionem alii limitanei anglorum qui nunq̄ʒ fuerūt
in ſcotia prebent auxilium vel ſaltem non cōſtat ſco
tis de oppoſito et ipſi prius erant ſuis rebus ſpolia
ti. ꝓpterea tantūdē aufferentes vbi non poſſunt ha
bere reſtitutionem alia via dūmō hoc auctoritate
ſuperioris faciunt non tenentur reſtituere tempore
belli. ſecus eſt ſi ſortes partſius abſtulit a me duo=
denū non debeo nec poſſum a quouis alio aufferre
alium cū poſſum iuridice procedere q̄ ſunt ſub eo=
dē rege non poſſunt illa tentare qꝛ iuridice poſſunt

procedere ex illo habes ſolutionem de repreſaliis ꝙ ſunt licite hoc preſuppoſito ꝙ iniuriatus non poteſt habere iuſticiam in alio regno vel iniuſtē et facultatem habet a ſuo ſuperiore dūmō eſt notabiliter grauat⁹ et non capit ab alio vltra res ſuas iſtud contingit in bello iuſto innocens capitur et punitur ſic hic et eſt equiualenter bellū. Forte dicis: nemo poteſt alium occidere pro deffenſione rerū ſuarum quilibet plus debet diligere vitam proximi q̄ opes ꝓprias que ſunt bona fortune et caduca ꝗ citius dʒ deſerere res ſuas q̄ aliū pimere. Inſuper ꝯtra terciam cōcluſionem arguit̄ q2 ex ea ſequitur ꝙ aliqđ eſt bellum in parte iuſtū et in parte iniuſtū cōſequēs eſt inconueniens: ⁊ pʒ ꝯſequētia vbi dubitat̄ an bellum ſit iniuſtum inferiores iuſte bellant ſuperiores iniuſte imo iſta via iuſte pugnatur in duobus bellis oppoſitis tñ ſubditi dubitant de iuſta cauſa belligerandi. Ad primum nego ꝙ nulli licet pugnare pro deffenſione rerū ſuarū. Et ad pūctū argumēti pl⁹ debeo diligere vitā proximi q̄ res meas hoc eſt verum abſolute qñ debeo perdere res meas vel vicinū citius debeo ſuccurrere vicino/vñ ſi viderē res meas in periculo perditionis ⁊ proximū in periculum vite admittēde niſi alteri ſuccurrat̄ vbi poſſuʒ alteri tantū ſuccurrere videt̄ q̄ citius debeo ſuccurrere ꝓximo niſi res mee ſint michi neceſſarie tunc non reſpiciendū eſt ad ſolas opes ſed etiam ad vitam meam et meoꝝ quibus teneor ſubuenire. ſec⁹ eſt in ablatione rerum mearū cū iniuria mea i meā ꝑniciē ⁊ in reipublice luem. vnde .iiij. ethicorū ꝑmo videtur autē et ꝑdimēti diſſipatio interitus quidē ipſius propterea ꝙ p̄rimonio viuitur facit michi iniuriam et reipublice multi illa via ſufferrent. Et ſi dices beatus auguſtinus dicit in de libero arbitrio quomō apud diuinā prouidentiam pctō liberi erūt qui pro his rebus quas inuiti amittere poſſunt humana cede polluti ſunt illa auctorites ſic dirigitur ad corp⁹ ſicut ad bona externa loquitur interrogatiue ⁊ vbi homo poteſt aliter euadere cum vita vel protectione rerū ſuaꝝ vel facit nimio amore ſui primo de libero arbitrio dicit multo enim mitius eſt eū qui aliene vite inſidiatur q̄ eum qui ſuam tuetur occidi. Ad ſcđm argumentum cōcedo ꝙ aliquod bellum ex parte aliquorum eſt iniuſtum ⁊ ex parte aliorum iuſtum. principi ⁊ ſuperioribus bellum eſt iniuſtum ⁊ ſubditis eſt iuſtum ſtat tñ vtrinq̄ bellū eſſe iuſtum ſi vterq̄ princeps poſt indaginē ſe exiſtimat habere iuſtum titulum ſed caſus eſt rarus: ſed interdum contingere poteſt vt lucanus videtur dicere de bello inter ceſarem ⁊ pōpeiū inquiens ꝑmo pharſalie quis iuſtius induat arma Scire nephas magno ſe iudice q̄ſq̄ tuetur. Sed cōtra: ergo ſubditi non tenentur reſtituere illa que capiunt in bello: princeps ⁊ extranei reſtituere tenentur. qđ concedēdum eſt. ſubditis eſt ignorātia inuincibilis. an coreb⁹ arma grecorum induens vt grecus appareret dicēte marone. mutem⁹ clipeos danaūq̄ inſignia nobis aptemus dolus an virtus quis in hoſte requirit rex henetus faciens quēdā in tempeſta nocte induere ſquamas piſcium vt ſuos animaret cōtra piros dñs thomas randel ⁊ dñs de denglas in gardiant poilra vt memorie proditū eſt a froſardo: hanibal fabi⁹ et temiſtocles peccabāt vtendo inſidiis i bello. habetur in .iij. ſuper caſu ioſue. viij. i materia de mendatio diſtin. xxxviij.

Diſtin. decime quinte q̄ſtio decima ſexta.

Circa hanc diſtinctionem quintam decimā ſexto decimo Queritur an duellū ſit licitū pro elucidatione cōtionis apperiem⁹ quid nominis termini poſtea vnam concluſionē fundare conabimur eam paucis rationibus oppugnādo vt veritas lucidior euadat duellum eſt ſingularis pugna inter aliquos duos ad probationem veritatis alicuius oculti qđ aliter per viaʒ humanā probari non poteſt niſi per alterius victoriā ſufficiat nobis diffinire terminū ſcđm ꝙ communiter eſt in vſu licet interdū aliter contingere poteſt nec ita exacta diffinitio eſt hic expectēda ſicut in methaphiſica dicitur duellū quaſi duū vel duorū bellū alias monomachia a monos qđ eſt vnū ⁊ chia pugna quaſi pugna vnica et ſingularis: et licet quatuor vel quinq̄ cāpum ſimul ingrediuntur cū vnus pugnat contra vnū duellū vocatur in duello potiſſimum ſunt tres perſone de quibus loquendū eſt. ſ. de inuadēte defendente ⁊ iudice. pono vnicā concluſionem ꝓ omnibus et princeps facultatem certādi in duello prebens et pugnātes in duello peccant ſi concluſio debeat pati aliquam exceptionem: argumētorū ſequētium ſolutiones explicabunt. probatur ꝯcluſio. iſti temptant deū vt oſtendatur veritas ſicut populus iſraelitic⁹ in deſerto. exodi. xvij. volens videre an deus eſſet in eis contra illud deuteronomii. vj. et mathei. iiij. non temptabis deū tuum: ſed dicis nec duellantes nec aſſiſtentes dubitāt an deus eſt inter illos: ſed vt veritatem oſtendat per talē pugnā hoc non valet ille temptat deum qui vult habere aliqđ occultū reſeratū et nō adhibet omnē diligentiā humanā quā poteſt. xxij. q. ij. queritur ⁊ reliquū ad qđ venire non poteſt relinqt in man⁹ dei ita fecit abraham de ſarai in geraris vocauit eam ſororem amphibologice. geneſeos. xx. licet ſciebat ſe preſeruari ſpeciali ope dei fecit qđ via humana facere poterat reliquum relinquens diſpoſitioni dei: hoc fecit ſaluator noſter. mathei. iiij. cū diabolus precepit ei vt mitteret ſe deorſum a pinaculo templi noluit: ſʒ per gradus more cōmuni deſcēdit dās nobis exemplum ſic faciendi. ꝓpterea anthonin⁹ i tertia parte hiſtorie inter ceteras virtutes beati ludouici recitat eum nūq̄ admiſiſſe duellum interdū etiā confiſcantur bona victi non ſic fecit eneas darbete apud maronem. v. eneidos. Enſem atq̄ inſignē galeā ſolacia victo dicit. Rurſus plerūq̄ cōpertū eſt ꝙ hñs iuſtam cauſam pugnādi eſt victus et iniquā habēs victor euaſit tres contra tres pugnarūt ſucceſſiue pro eadē materia et tamē ex vtraq̄ parte aliq̄ erāt victi et poſſum exemplificare per pugnantes i duel Notabile

lo tempore meo ꝛ ante hec tempora per annales:ſꝫ
protrite ſunt hiſtorie:ꝗ vinci non arguit virũ habe=
re iuſtam cauſam ꝛ vincere iuſtam hoc ipſũ liquet
apud lucanũ.vij.pharſalie vbi tulius incuſat pom
peum quare pron⁹ nõ congreſſus eſt cum ceſare cũ
iuſtam cauſam certandi haberet inquiens De ſupis
ingrate times cauſamq; ſenatus Credere diis du=
bitas ꝛ paulo poſt pompeus recte dicit. Uicis apd̾
ſuperos votis me ceſar iniquis.ꝓpterea lucanus
dicit viros probos pompeo adheſiſſe vt puta cato
nem vticẽſem marcũ tulliũ et reliquũ ſenatũ deos
tamẽ fauere ceſari ac ſi honeſte diceret cauſa pom=
pei erat iuſta dii tñ volebant ꝙ perderet ꝛ.ij.enei=
dos Cadit et ripheus iuſtiſſimus vnus Qui fuit in
teucris ꝛ ſeruãtiſſim⁹ equi diis aliter viſum eſt idẽ
eſt facile oſtendere per magnanimũ robertum bru
ſe qui a principio ſui regni inumeris calamitatibus
premebatur ꝛ a ſuis ꝛ ab exteris totiens vict⁹ tan=
dẽ ita prudenter et animoſe cũ hoſte bella geſſit vt
paucos in britãnia ortos ei pares reperires hic pru
dentia militaris et corporis robur creberrime iter
pugnantes victoriam dat.patet per pittacũ mitte=
lenenſẽ qui phrinonẽ athenienſem inuoluit rethe ꝙ
ſub clipeo furtim tenebat ꝛ demũ occidit prohibi=
tio huius patet ſcd̾a q̄ſtione quita monomachiam
et de purgãt vulgari cura ſuſcepti.ſiñ ratiõe hono
rius tertius ſcribens ad templarios i liuonia ꝓhi=
buit iudiciũ ferri cãdentis.c.dilecti de purgãt vul.
ꝛ eadem ratione prohibendũ eſt iudiciũ ſup albaꝫ
cãpanã de veddel ꝛ cãpanã ſancti keſſogi et.C.de
gladiato.l.vnica.dicit imperator cruenta ſpectacu
la in ocio ciuili et domeſtica quiete non placẽt.qua
propter oĩno gladiatores eſſe prohibemus. Cõtra
probationem concluſionis argumentor Ezechias
petiit ſignum a deo de ſua ſanatione.iiij.regũ.xx.ꝛ
Eſaie.xxxviij.idem patet de rore in vellere gedeo
nis.iudicũ.vj.et in pleriſq; locis ſcripture et tamẽ
nõ dicitur ꝙ iſti in hoc peccarũt.preterea ſi habens
iniuſtam cauſam eſt interdũ victor deus nõ bene re
git caſus hominũ rex terrenus non iudicaretur bo=
nus iudex ſi partem innocentem cõdempnaret de⁹
eſt omniũ ſapientiſſim⁹ ꝛ ſua ſapientia omne poſſi=
bile videns. Ad primũ dico illi patres non fecerũt
illud diffidẽtes de deo vel de eo dubitantes ſꝫ qua
dã familiaritate id fecerunt inſtinctu dei.nõne vi=
des archiepm̄ glaſguenſem petere aliqua a rege q̄
ſi peteres eſſes merito torquendus. Ad ſcd̾ꝫ nego
cõſequentiam.nunquid alie tribus habebant iuſtã
cauſam bellandi contra beniamin pro turpi ſcelere
cõmiſſo in gabaa.iudicũ.xx. ꝛ tñ bis occubuere in
bello propter aliqua ſcelera in eis impunita rober=
tus bruſe pene attritus eſt in bello.ꝓpterea q2 occi
derat iohannem cumyn corã ſacramento apud dũ
freſam ſunt ſemper alique cauſe q̄s nouit de⁹ nos
latentes ſinit iuſtos opp̄mi a tirannis vt creſcat eo
rum pacientia et virtus.patet in martiribus ꝛ in ve
teri ꝛ in nouo teſtamento. etiam vt homines caue=
ant ab iſtis iudiciis temerariis facit illud dinoſci
ab omnibus ꝙ non ſemper iuſtus vincit. Nulla eſt
comparatio iudicis mortalis ad deum cũ alter eſt
obliquabilis deus autẽ nulli obligatur implicat eũ
male agere deus ꝑmittit cauſas ſcd̾as habere ſuos
proprios motus quos eis dedit nec ſemper vtitur
miraculis ſinit fortiorẽ proſternere debiliorem per
legem communẽ interdum quando opus eſt facit
oppoſitum ſed hoc non conducit nec ſuã imenſam
bonitatẽ hic decet cum alia via poteſt adhiberi re=
medium.et ſi dicas alia via non clareſcet veritas
dicitur non opus eſſe frequenter ſcd̾m comicũ ve=
ritas odium parit ſufficit ꝙ aliqua ſcelera puniant
a deo que ab homine puniri nequeunt ſicut homi=
nes non poſſunt expetere equalitatem dei ita nec
cognoſcere ſibi cognita. Secundo argumentor da
uid pugnauit contra goliam in ſingulari certamie
j.regum.xvij.et tamẽ in hoc non vituperatur imo
laudatur:ꝗ hoc licet facta ſctõꝝ ſunt trahẽda in ex
emplũ quare alias coram principibus recitãtur vi
te illoꝝ illuſtrium ꝛ coram deuotis vite patrum et
legende ſanctoꝝ.huic argumento bipharism rñde
mus tũ primo.hoc dauid habuit illuminatione ſpi
ritus ſancti ſpiritus vbi vult ſpirat.iſtud patet ex ſe
rie lr̄e regnorum Tu venis ad me in gladio et ha=
ſta ꝛ clipeo Ego autem venio ad te in nomine dñi
exercituum ſicut abraham precipiente deo filiũ oc
cidendo vel volendo ꝑimere non peccauit.ſec⁹ eſt
auctoritate hominis mortalis. Tũ ſecũdo.dico qñ
ſunt duo exercitus oppoſiti licitũ eſt duobus bellũ
ingredi vt tota lis belli dirimatur hoc fecit alexan.
philippi cũ poro rege idorũ ꝛ maior aiax cũ hecto
re turn⁹ et eneas in fine enei. heraclius religioſus
princeps cuꝫ filio coſdroe apud hiſtrũ hoc obtulit
eduardus de vidoſora philippo valeſio teſte gagui
no in hiſtoriis gallorũ id idẽ robertus ſtevvardus
henrico quarto vt perhibent.hoc fecit robert⁹ bru
ſe in acie belli acerrimi apud torrẽtẽ bãnok cõmiſ=
ſi inter robertũ et eduardum ſcd̾m dũ quidã miles
ex meridionali britannia aioſiſſim⁹ ad magnã iter
capedineꝫ precedens ſuũ exercitũ impingerrime
ſonipedem loricatũ dirigẽs haſtã tremulã in rober
tum vibrauit quẽ cognouit dirigẽtẽ acies ſeptẽtriõ
nalium britannorũ a quo ſpectante vtroq; exercitu
a rege ſingulari pugna in officium militis recept⁹
eſt iſtam pugnam dũmõ bellum ſit iuſtum ex parte
duellantis vel vtriuſq; anceps ꝛ lis non poteſt ali=
ter terminari non eſt penitus reprobandum imite
mur viros illuſtres in laudabilibus vbi ſimiles ca=
ſus contingunt. Tertio argumentor ſortes prouo
cans platonem ad duellũ ſcit platonem eſſe morte
dignum ob aliquod crimen occultũ in rem publicã
ꝛ neſcit probare alia via putat euadere victor:ergo
offerens bellũ in illo caſu non peccat non valet di=
cere intendit deum tẽptare hoc non intẽdit ſcit aliũ
reum mortis habet fiduciam in armis ꝙ aliũ vin=
cet:ergo in illo caſu licebit mouere duellum. Re=
ſpondetur concedendo antecedens:ſed nego con=
ſequẽtiam.illa probatio eſt inutilis.tũ primo dabi=
tur palleatio temerariis hac via ſi id admittatur ꝙ
perturbent ex inuidentia innocentes dicẽt eueſtigio

ſe habere cauſas q̄re is eſt morte dignus ⁊ hoc pro
habunt in duello. ¶Cũ ſcđo.inuaſor ſicut argumētũ
imaginatur eſt innocens quare exponit ergo ſuam
vitā in diſcrimine non ſufficit dicere habet ſpem in
armis exploratum eſt iam millies ꝙ alea belli eſt
anceps.hector putabat achillem deducere ad infe
ros cuiꝰ femur vulnerauit in duello quē tñ occidit
achilles vt apud darete̅ notũ eſt qui militauit tēpo=
re troiani belli.plerūq; qui putabaꝫ in exordio bel=
li euadere glorioſus victor turpiter ſuccubuit vnꝰ
lapillꝰ vel concauitas in ſolo ſufficit virũ armatū
intentũ circa mortem alterius poſternere.patet in
diebꝰ noſtris de roberto tochrano et guillermo tor
ſub inclito iacobo.iij.et multis aliis relinquitur:ꝫ
iſte modus probandi illegitimus ⁊ ꝯſequens et iu=
dex dans facultatem in iſto caſu peccant ⁊ alii hoc
iudici vel parti conſulentes. ¶Quarto argumētor
ſunt duo morte digni ⁊ hoc conſtat iudici ꝑ famam
publicam ticius et ſeius ſeſe proſequūtur corā rege
in duello prodeſſet rei publice ꝙ tales tollerentur
de medio princeps vtriq; dat facultatem vt ſit mi=
niſter legis ad occidendum alterū videtur ꝙ iudex
hic non peccat nec alteruter cū vtriq; datur facul=
tas a iudice ⁊ vterq; ſcit aliū reū et morte dignum
quēadmodū ſi eſſent duo condempnati ad morte̅
licitum eſt iudici eos dampnare vt ſe occidant. re=
ſpondeo eſt aliquid coloris in iſto caſu:ſed nec ipm
admittimꝰ non ſunt dampnādi hac via occiſus cir
ca mortem debet ſe recolligere deteſtando vitam
male actam cogitando de deo.ſimiliter miniſter le
gis zelo iuſticie ſine paſſione debet dāpnatū occi=
dere in iſto caſu hoc eſt alienū concitata ira et paſ=
ſione nec eſt fletus peccatorū nec paciencia cōmu=
niter.ſententia videtur iniqua ꝙ duo ſint carnifices
inter ſe ⁊ horrendum a chriſtiano viro.Sed contra
iſtud arguitur.ſequitur ex ſolutione argumēti ꝙ nō
liceret bellare in bello iuſto vſq; ad mortem nec in
martirio licet perpeti mortem ꝓ xp̄o ⁊ ſua lege ſer
uanda iſtud eſt falſum ⁊ hereticum:ꝫ male dictū eſt
nec valet dicere hoc contingit in bello iuſto non au
tem hic hoc inq; non iuuat hoc duellū eſt iuſtū iſte
eſt iuſte occidendus ⁊ auctoritate iudicis ⁊ ponanꝫ
iuridice damnati titius licite poteſt occidere ſeium
patet de miniſtro legis qui occidit reū ⁊ econuerſo
ſeius poteſt occidere titium:ꝫ iſti poſſunt ſe inuice̅
iuſte occidere ſicut dicit glo.interlinearis.geñ.iiij.
euidentia perpetrati ſceleris non indiget clamore
accuſatoris:ergo pri̅ceps eos dampnat eis inſciis
Ad illud de martirio dico nō eſſe ꝯtrapugnatione̅
⁊ ſic argumentū non eſt ad propoſitum:etiam mar
tires equanimitate̅ ſeruabant in aduerſis arduis:ꝫ
pacientiā habuerūt in gradu heroico.iudex inique
iudicaret reum mortis ꝙ ſe iugulet vel vt propriū
cor extrahat omnia iſta etiam ſeruantur in bello iu
ſto ⁊ cum hoc res non poteſt aliter terminari ſtan=
tibus circumſtantiis vna pars habet iuſtam cauſam
deffendēdi patriā ⁊ gloriam reipublice xp̄iane vbi
res poteſt aliter terminari male actum eſſet ꝙ expo
nerent ſe homines bello modo hiis duobus poteſt
adhiberi remedium cum ſint ſub eodem principe
alia via eos puniendo ⁊ proſcribendo ⁊ non modo
ad hoc teneꝫ rex ſed primores regni.peſſime agunt
iſtos fures et ſiccarios inemendabiles occultātes
a iuſticia in luem nō modicā totiꝰ rei publice alias
coram ſtricto iudice ſcꝫ deo rationem reddituri ſūt
¶Quinto argumētor rex permittit iſta duella fieri
⁊ ei diſplicet non conſulit eis duellare:ergo in hoc
non peccat alioquin peccaret eccleſiaſticꝰ iudex ſu
mens impudicas mulieres in vrbe modo rex offert
mouentibus bellum ⁊ recipientibus iuſticiam ⁊ ſic
ſcimꝰ fuiſſe practicatū diebus hiis.amplius rex in
terdum vel iudex ſubſtituꝰ ꝓiicit virgam pacis ꝙ
neuter vincatur in illo caſu ſeruatur vtriuſq; fama
⁊ nulli fit iniuria.Reſpondetur per diſtinctione̅ de
permittere in materia de libello repudii in antiqua
lege ſꝫ vt ſufficit in propoſito.nego loquendo de ꝑ
miſſione de qua argumentum pretendit tunc aliqđ
permittiꝫ qñ non poteſt adhiberi remediū ⁊ homo
non tenetur.exemplum de impudicis mulieribus
que ſi tollerentur ab vrbe caſte matrone ⁊ cap. fille
eſſent in maiore diſcrimine aliqua minus mala tol=
lerantur ne peiora eueniant.tolle dicit beatus aug.
meretrices ab vrbe ⁊ omnia perturbabis libidini=
bus ꝓpter iuuentutem ⁊ ꝓcliuitate̅ ad huiuſcemo
di vicia ſufficit ꝙ tales relinquantur punitioni dei
⁊ abiecte reputentur ⁊ ſuam familiā infament etiā
ſunt reiciēde a locis publicis ne malo exemplo no
ceant caſtis.ſecus eſt de iſtis duellis res publica ſi=
ne eis pōt bene regi citius ſunt duella materia ſciſ
matis ⁊ iurgii q̄ꝫ concordie victores hic honoranꝫ
modo bonos impellit homines ad multa inconue=
nientia ad duellum animantur ⁊ de modo dimican
di eis conſulitur. Ad ſcđm dico ꝙ virga pacis eſt
penitentia troianorum vel ſinapium poſt prandiū
a paucis diebus q̄ꝫ miſere vnus occidebatur noue=
rint aſtantes ſed rex non interfuit. Inſuper fortaſ=
ſe tertio ictu vel quarto alter occiditur mutilaꝫ vel
cadit ⁊ manet tota vita apud populū inglorius qui
fortaſſe victor in animoſitate ⁊ viribus preſtat ſi ni
chil futurum ſit quare fiunt tot impenſe in loco cer
tandi ⁊ armis et totum regnū illuſū gratis accedit
ad certamen. ¶Sexto argumētor probando ꝙ in
terdum recipiens bellum non peccat.patet.poſito
ꝙ videat ꝙ inique condēpnabitur ſi bellū recuſaue
rit cū licet vim vi repellere cū moderamine incul=
pate tutele:ergo pro ſeruanda vita licebit pugnare.
Forte dicis ⁊ ſic dicendū puto licebit huic duellum
intrare in illo caſu vbi tenebitur ꝓ conuicto ſi bel=
lum recuſet vel eſt ei certum certitudine morali ꝙ
condēpnabitur inique ſi non prodeat in bellū idem
etiam videtur pro omiſſione rerū ſuarū aliquis iu=
ſte alium occidit ꝓ conſeruatione bonorum fortu=
ne iuſte ab eo poſſeſſorum. Sed contra iſtud argu=
mentor.ſequitur ꝙ aliquis poteſt pugnare in duel=
lo ne famam amittat ⁊ ſic faciunt omnes ſuſcipien
tes duellum erubeſcunt recuſare pugnare cū inua=
dente ne reputeptur timidi in iacturam rerum ⁊ fa=
me. Ad ſextū conceditur ꝙ in illo caſu ſuſcipiens

bellum non peccat vt interarguendū reſpondim⁹.
Ad vltimam replicam de amiſſiōe fame nego ꝙ il-
la via periclitatur fama ſufficit ꝙ dicat volo iuſtifi-
cari per iuſticiam regis et regni exiſtimo me inno-
centem in caſu quē falſe michi impingis et ſi q̄d mi
chi habes dicere alīs nullo preſente vel equali nūe-
ro clientū intelliges quid reſponſurus ſuꝫ ſcio per
ampulloſa verba ⁊ alioꝝ prouocationē in campum
non acquiritur fama glorie paruꝫ nactus eſt hector
in prouocatiōe aiacis (ſi homero creditur) puta nō
eam quam putabat ſed glorioſum eſt non poſſe vin
ci a viro forti et ita in ceteris quos ſuperius citaui-
mus in medium et poſſum innumeros alios ciere
noſtratium qui alios prouocarūt qui victi turpiter
ſuccubuerunt ⁊ horum aliqui miſere vitam in mor
tem cōmutarunt in campo. O ſtultum genus hoīm
poſt fecundos calices paſſionem repentinam ire in
uidie vel amoris muliebris mouens pari vel maio-
ri bellum in grande diſcrimen amittēde fame tur-
pis poſtea reputabitur penitentia belli oblati apud
vulgus neſcis cum pare pugnare dubium eē ſi vin-
cas minus reputatuꝫ non cedet tibi ad gl̄iaꝫ ſi ma-
gis realr̄ non erat te maior ſꝫ talis reputatus ⁊ deli
re agis. ſi vincas dicetur lapſus ē pes ex inuertētia
vel per ſortilegium ſicut inter tot ⁊ ſuū ſocium ſivi
cas parum vel nichil glorie comparas nō tibi aſcri
betur ⁊ ſp̄ tue anime inſidiabitur ī poſteꝝ. ſi vinca-
ris ignominioſum ē fabula eris oīībus mortalib⁹
ſubſānaberis a vicinis timidus ⁊ ſic ſpretus repu-
taberis ab vxore ⁊ liberis cū maculam in eoꝝ glo-
riā videris īponere fac indaginē imaginariā ⁊ ſp̄ in
uenies tot reputatos fortes victoriā amiſiſſe ſicut
importaſſe. ſis memor illi⁹ deuerbii optimū eſt alie
na frui inſania qđ vulgariter nr̄ates dicere ſolēt: fe
lix quē faciunt aliēa picula cautū. Septio argumē-
tor: lꝫ haſte ludere vt cōiter fit corā pncipibus ī ma
trimoniis vl̄ p̄mis ingreſſibus vrbiū ⁊ h̄ eſt certare
in duello igit̄: aſſumptū pꝫ: alioquin dānabim⁹ mul
ta facta a deuotis pncipib⁹. Ad primū conceditꝰ aſ
ſumptū cū capitibus obtuſis vel alia via cauēdo ne
hoīes occidātur paci h̄ occiduntꝰ nec ē piclitatio fa
me cōiter ꝙ ſocius me⁹ frangat lāceā ⁊ nō ego vel
equus meus cadat michi non īputabitꝰ. ſi dicas tor
neamēta prohibētur a pōtifice in vtroꝗ capite eiuſ
dē rubrice. Ad hoc rn̄detur mlt̄iplr̄. tū primo ibi ꝓ
hibetur ad oſtētationē viriū ⁊ potiſſimū in mō cur-
rendi vbi cōiter ſeq̄tur mors. hoc dt̄. c. felicis. talis
ludus tanꝗ noxius ꝓhibetꝰ. ff. ad. l. acq̄. nā ludus.
ſed currēdo ſicut apud multos curritꝰ p̄cauetꝰ a mor
te ⁊ ſi ſequatur mors qđ eſt contingēs rariſſimū vix
vnus in vita hominis occidēs non tenebitꝰ. l. acqui.
ff. ad. l. acq̄. qua actione. §. ſi quis. pugnatio dꝫ ordi
nari in exercitationē virium vt tēpore belli iuſti de
fendatur res publica licet interdum incidat cupidi
tas inanis gloriole nunquid populo iſraelitico pre-
cipiebatur hoc vt diſceret certare cum hoſtibus.
iudicum tertio. ⁊ ſcipio naſica ⁊ aliqui prudentes
romani nolebant propterea cartaginē rome emula
ni euerti vt romani in armis exercitarētur ſicut mā
ſerunt aliqui philiſtinorum in terra chanaam ad ex
ercitationē populi dei iudicū iij. Cum ſcđo non
ſunt ſp̄ verba legis ſeruanda ⁊ potiſſimū legis pu-
re humane ſed intētio veriſimilis legiſlatoris. ſi tur
pe eſt non tueri regnum iuſte poſſeſſum ſic eadem
turpidine indecoꝝ eſt non prouidere de mediis cō
gruentibus vt haſte ludere vt hoīes animoſiores ⁊
exercitatiores tempore belli reddātur. Octauo ar-
gumentor: lex federici ꝑmittit duelluꝫ licitū qñ qs
dicit ſe hominē occidiſſe in deffenſione ſua ⁊ nō ſūt
ad hoc teſtes. pꝫ. C. de pace tenēda ⁊ eius violato
ribus. l. federicus. libro. xj. §. Si quis hominē inq̄t
imperator īfra pacem conſtitutam occiderit capi-
talem ſubeat ſentētiam niſi per duellum hoc proba
re poſſit ꝙ vitam ſuam defendēdo illum occidit nō
peccamus legis auctoritate. Reſpondetur hec lex
non eſt lex dico negatiuā nulla eſt lex hūana niſi cō
formis legi diuine quando illi dinoſcitur repugna-
re explodenda eſt non meretur dici lex ſed error cō
tra canones ⁊ ius nature ſic probare innocentiā cō
cedo ꝙ non peccatur legis auctoritate ſed cum ali
qđ eſt inimicū canonib⁹ vel iuri diuino non eſt lex
non omne ſcriptum in iure ceſario eſt lex. ſi dicas
ergo non erit ſolidum argumētum ex legibus ſi ali
quid erroneum inueniatꝰ in illis. Reſpondetur con
ſequentia eſt nulla licet ariſtoteles ſacrilege inter-
dum loquutus eſt vt de perpetuitate mundi nō ſo-
lemus eum in caſibus ambiguis vel rationabilib⁹
negare in legibus ſic tu potes argumentari. Ius
ceſarum hoc precepit admittit licitum vel prohi-
bet et non eſt contra legem diuinam/legum deā/cō
tra canones/vel cōſuetudinem approbatam: ergo
ſic eſt iudicandum. patet de multitudine teſtium in
teſtamentis/de concubinatu/ vel de noſtro duello:
ſicut non ſequitur/ariſtoteles ita opinatus eſt: ergo
ita eſt. ſed ſic arguendū eſt hic eſt modus ariſtote-
lis fidei et doctrine ſanctoꝝ in ratione vel auctori-
tate fundatis non contrarius et nullus eſt philoſo
phus tante auctoritatis in oppoſitum: ergo ita eſt
vel ſaltē eſt ſuſpitio vehemēs ꝙ oppoſitum ſit fal-
ſum. Dixi in ratione vel auctoritate fundatis non
cuilibet ſanctorum eſt maior fides adhibēda in im-
pertinentibus fidei ꝗ ariſtoteli: plus credendum ē
philoſopho dicenti alimentum conuerti in alitum
ꝗ magiſtro ſententiaꝝ/⁊ ita in aliis materiis de vi
ris multo maioribus magiſtro. hoc liquet ſanctita-
ti non repugnat de lege error ī intellectu in philoſo
phia ſicut nec ſemper bonuꝫ iudicium in intellectu
cōmunicatur deuotio ⁊ ſanctitas. Dixi ⁊ nullus eſt
philoſoph⁹ tante. ⁊c. quare medici dicunt quando
ariſtote. ⁊ galie. in materia medicinali cōtradicunt
difficile eſt repire veritatē ſufficit vtrāꝗ partē tūc
tueri probabilē. quo fit applicando ad ꝓpoſitū an-
teꝗ q̄s capiat ſolidū argumentū ex legib⁹ dꝫ ꝯſide
rare ius diuinū ⁊ canōes non ſp̄ addim⁹ tn̄ in aītē
fundādo argumēta ī ariſtotele ⁊ legib⁹ ſicut adieci
m⁹: petis quō prudētiſſimi reges iſtō admittūt nūc
pauci reges ī hac tēpeſtate ſinūt duella nō occurrit
m̄ ī mētē vn⁹ tn̄ explorationē feceri vbi eꝫ ſcotiā ex

ercetur duellum cruentum licet quondam in hyſ=
paniam (et quid male) duella erant in vſu. Scdo di
co reges cordati decorum cēſent in audaciam labi
vt elongentur a fediore vitio ſcilicet vecordie.
Tertio non oēs reges ſunt eruditi vt dextrū a ſi=
niſtro ſeiungant. vtuntur inſuper cōcilio iuuenū no
bilium q̄ ad hoc ſuggerunt et nō ſapientū et ſi pol
leant in claris naturalibus et eruditiōe vt nunc pre
oculis intuemur excuſatos ſe iri per leges ciuiles
et conſuetudines maioꝝ exiſtimant habitu aioſita=
tis ad hoc fomentū miniſtrante que de re militari
tractamꝰ iudicio noſtri regis inuictiſſimi iacobi q̄r
ti cōmittimus gratia cuiꝰ licet extremis digitis q̄z
ad alia tendimus hec mouemus. in his tricis nos
facile poſſe falli putamus tum propter rei militar(
inexperientiā tum ob noſtri ingenioli puitatem ſuf
ficit tranſeunter hec dixiſſe vt per aliorum explora
tionem ad portum veritatis perueniatur.

¶ Diſtinctionis decime quīte q̄ſtio decima ſeptia.

Queritur tertio circa materiam homicidii
et eſt huius decie quīte diſtinc. q̄ſtio ſeptia
decima in ordine/an hō dānatus ad mortē
licite pōt aufugere. Pro ſolutiōe notabis ſi aliquis
Notandū eſt iniuſte dānatus: notum eſt q̄ ſic ſm illud maro.
ſcdo eneydos. Eripui fateor leto me et vincula ru
pi. Si iuſte maior eſt difficultas et michi apparet il
la pars probabilis q̄ poteſt aufugere dūmō non in
ferat alicui iniuriā cui aſtipulari videtur. xxij. q. iiij
in fine vbi dicit: licet reo corrūpere aliquem pro vi
ta conſeruanda. idem patet. ff. de bo. eorum q̄ mor.
ſibi conſti. le. j. vbi dicit lex ignoſcendum cenſuerit
ei qui ſanguinem ſuum qualitercunq̄ redemptum
voluit et hoc vbi putatur eſſe mors vel militatio.
Sed contra hoc arguitur: talis non habet dñium
ſui corporis ſed lex: ergo aufugiēdo illud tollit qd
eſt legis. Inſup ſequitur ſi hoc eſſet veꝝ q̄ pōt in=
fringere carceres vt euadat cū in extrema nccitate
oia ſunt ei cōia vt dictū eſt ad ſuccurrendū ſue vite
ſi non pōt aliter euadere niſi frāgat hoſtiū: ergo h̄ ē
ei licitū qd ſi concedas: ḡ pōt bellare cōtra cuſtodē
carceris eū occidendo ꝓ liberatiōe ſue vite cū alr
nō pōt ſue vite ſuccurrere qd ſi concedas cōtra bel
lum eſt iniuſtum ex pte eius et iuſtū ex parte cuſto=
dis. Ad pmum cōcedo q̄ non plenū dñiū ſui corpo
ris hʒ actu ſaltē tūc non hʒ vſū ſui corpis: ſʒ ille cū
tenens ſʒ poſtq̄ aufugit plenū dñiū hʒ et eſt analo=
gia de ſeruo. inſti. de re. diui. §. itē mea q̄ ex hoſtibꝰ
capimus iure gentiū ſtati noſtra ſunt adeo quid vt
ſi liberi hoīes in ſeruitutē noſtrā deducātur q̄ tn̄ ſi
euaſerint a noſtra ptāte et ad ſuos reuerſi fuerit pri
ſtinū ſtatū recipiunt. illud pʒ. ff. de cap. l. nichil iure
poſtliminii hoc recipiūt. inſti. quibꝰ mo. ius. pa. po.
ſoluitur. §. ſi ab hoſtibus: ⁊ nego q̄ tollit illud quod
eſt legis nec legi facit iniuriā intendit emēdare me
lius delictū perpetratū intrando religionē vel ſan=
cte viuendo: aliud debet habere alias ſi intēdit eua=
dere vt ſit graſſator et ꝑperā viuat peccat volēdo
abire propter illum finē. ſed rogas ſi illo malo fine
euaſerit an redire teneatur peniteat de mala vo=
luntate mutando propoſitum in bonum. pōt dari
analogia de fera beſtia quam habes ſi aīmū redeū=
di deſerat non eſt āplius tua ita q̄ replice occurren
tes equalē pūgunt contra iura. Ad ſcdm argumen
tum nego q̄ pōt infrigere carceres vel occidere cu
ſtodes lʒ cuncta q̄ hō hʒ dabit pro aīa ſua. iob ſcdo
iuxta illud poete. vt vitā redimas ferrū patieris et
ignes. pōt dici non tn̄ dʒ alteri nocere bellū eēt iniu
ſtum ex pte eius: eodēmō eſſet violare rē publicam
frangere carceres. ſecꝰ ē d̄ cibis appoſitis quos in
extrema neceſſitate pōt cape tanq̄ ſuos: nec videt
q̄ hō pōt dānari q̄ nunq̄ comedat q̄ tenet illud ſer
uare: ſi ponat panis prope condēnatum q̄ nunq̄ co
medat non vr̄ q̄ perperam agat cōedendo non te=
netur parere iudici in oībus/lʒ ſit dānatus: ſi prohi
beret ei orare deū non tenet illi parere/et cū ita eſt
q̄ pōt panem cape preſentatum poſt ſuam dānatio
nem videtur q̄ pōt effringere carceres dummō in
tendit eos reparare potiſſimū lʒ ſit argumentū pro
eo q̄ ad hoc nō teneat ſicut capiendo panē in extre=
ma neceſſitate non tenet illū reſtituere cuʒ venerit
ad pinguiorē fortunā. et ꝯͥter poteſt dicere cuſtodi
carceris ſine magno errore deſine proſeq̄ me bellū
eſt iuſtum ex pte mea tueri meū corpus cū manus
carceris euaſi et decet nec ſequit bellum eſt iuſtum
ex parte fugientis: ḡ iniuſtū ex parte deffendentis.
nolo dicere eos iniuſte agere qui ꝓſequunt malefa=
ctorem vt illū cōprehenſum readducant cū intēdāt
punire malefactores ⁊ eradicare ʒizaniam pertur=
batē rē publicam nolumus eum excuſare penitus
ſi occidat inuaſores pro deffenſione ſui corporis ſi=
cut captus ab hoſtibus cum recedit ⁊ in quiete ī ter
mino ad quem acquirit libertatem ac ſi eſſet manu
miſſus ſeruus ſed dummodo quis eū proſequitur
redeundum eſt. ſic in propoſito ſed excuſatur a tan
to ipſe intendit ſeruare ſuum corpus ⁊ proponit de
lictum emendare melius ⁊ hoc patebit reipublice ⁊
ita iudicat. ¶ Dubitatur circa hanc queſtionē qua=
re eſt q̄ alique patrie ſumma beniuolentia ſeſe per
ſequuntur et alique maliuolentia. reſpondetur cō=
muniter: regna vicina non ſe diligunt et cauſa cum
certāt dilatare ſua imperia qd nō poteſt eſſe ſine ia
ctura alterius certant de honore pari ſunt vicini bo
nos vnius in dedecus alterius redundare videtur
a vulgo cum oppoſita iuxta ſe poſita clarius eluceſ
cunt/iurgia ſubditorum vicinorum ignem bellige=
randi p̄bent fac inductionē per totā europā inter re
gna vicina ⁊ cōmunem maliuolentiam inter illa in=
uenies. interdum a prudentibus regibus ob matri=
monium vel inimicitiā in tertium vt ariſtoteles lo=
quitur de ſollertia fit pax hic verum habet verbum
ſatyrici/inuidet figulus figulo/et nemo ſit prophe=
ta in patria ſua/quando certant vel certare viden=
tur de eodem honore et non modo in variis regnis
hoc prouenit nec duo domini vicini in eodem re=
gno equales bene conueniunt. Quo fit belluʒ com=
muniter fieri inter hec duo regna non arguit hunc

populum eſſe fallacem et maluꝫ plus q̄ꝫ alium ſci=
mus ſi cēe hoīes eſſent boni inter illos nō conti ge=
rent bella ſed nō aſꝭ ſpecialis malicia:nō ſequitꝭ gal
li cū hungaris ꝯueniūt cōiter galli non ſic vniōnē
hn̄t cū germanis:q̄ germani ſunt peiores vngaris.
Scd̄o pꝫ ſoloꝝ prudentū regū eſt ſcire nutrire pa
cem in regnis vicinis.pꝫ cum magne ſint incliatio=
nes ad bellum difficile eſt illis obuiare:ħ imprudē
tibus et temerariis non eſt daſū et ſi nullū interſti=
tium mediet vt mare/mōtes/vel obſtacula tāto dif
ficilius eſt. Tertio pꝫ: reges debēt ad hoc ſūmope
inniti:pꝫ regū intereſt procurare illō qō conducit
ad bonum aīe ꝛ corpis in ſubditis et in eis:ſed hoc
ꝑ pacē eſt iꝑe belli deuotionl'la oīa ſūt i motu iactu
ra bonoꝝ fortune ſine menſura ꝛ plus reges in hoc
leduntꝭ q̄ꝫ reliqui malefactores fugiētes iuſticiā de
patria in patriā vagantꝭ reges ſua exponunt nūc le=
ti ſi ſui victores extiterint cras ob ſuos victos ta=
beſcūt ita q̄ extrema gaudii luctus occupat. Quar
to pꝫ q̄ inter regna vicina eſt potiſſima cā diſpenſā
di pro matrimonio ita q̄ hic pontifex pōt diſpenſa
re in oībus gradibus non ꝓhibitis de iure nature
hic eſt auctoritas diſpenſantis et rōnabilis cauſa.
potes hic facere dubitationē ſortes hꝫ vnū pedem
in cōpedibꝰ quos frāgere nequit ponitur ſolitarie
et ꝓpe eū cultellus eſt in illo caſu ſi tibiā manū vel
aliud mēbrū abſcindat pōt abire et ſuccurrere ſue
vite ſi maneat morietꝭ fame in cōpedibꝰ quid debꝫ
ſortes facere.dicis abſcindere mēbrū ſicut cirurgi
cus abſcindit mēbrum reliq̄ inficiens vt totū com=
poſitum viuat de duobꝰ malis pene minus eligen=
dum eſt.

¶ Diſtinctionis decime quīte q̄ſtio decia octaua.

Superius locuti ſumus de partibus reſti=
tutionis communiter enumeratis ſcilicet
ieiunio et elemoſina alias de oratione lo=
quentes et cum rectum eſt index obliqui primo de
anima non poteramꝰ cōmode tractare de reliquis
ſpeciebus reſtitutōis niſi de dominiis reꝝ ꝑmeuis
nōnichil tangeremꝰ et earum annexis poſtea inci=
pientes de reſtitutionibus trium bonoꝝ de quibus
loquitur ariſtoteles primo ethi. ſi bonis aīe corpo=
ris et fortune eo ordine quo ſe hn̄t in dignitate loq̄
mur iſta bona fortune parū apud ſapientes reputā
tur ſcd̄m dictum binatis ſapientis allegati in para
doxis a mar.tul.oīa mea mecū porto inſinuās alia
parū ad ſe attinere ſꝫ q꞉ hūanū genus auide inhiat
ꝑ phas ꝛ nephas ħ bona exaggerare aliq̄d dicemꝰ
incohoantes a vulpino fure triū litteraꝝ viro q̄ren=
Notādū. tes duo de vigeſimo:an hō tenetur reſtituere acq̄ſi
ta per furtum. Pro ſolutiōe queſtionis aduerte q̄
per furtum interdum intelligimus rapinā et omne
illicite detentum:ꝛ ſic capitur in prohibitione deca
logi.xiiij.q.v.penale.ſic ſcimoniacꝰ nō ingrediēs
per oſtium eſt fur.xxiij.q.iiij.tres perſonas.ſic vſu
raria pecunia eſt furtum ſi prope capiatur eſt voli=
tio capiēdi qō putatur alienū clancul' inuito dn̄o
aīo lucrandi.hec diffinitio quadrat cū inſti.de obli.
que ex delic.naſ.§.furtum.addunt aliqui mobile ꝛ
corporale per ħ ſimoniam vſurā ſeiugant:ſed faci=
le eſt hec impugnare per methaphi.petendo quo=
modo eſt vſura ſpiritualis vel circa ſpirituale etiā
petatur quare quis non pōt cōmittere furtum i ter
ra.volitio ponitur loco generis q̄ꝫq̄ꝫ non ſit veruꝫ
genus cum furtum cōnotationē peregrinā habꝫ re
ſpectu termini volitio.ſed vt melius rem ipſam ca
piamꝰ placuit ita dicere. dicitur qō putatur eē alie
num et non alienum ſi rem meā capio quā credo eſ
ſe alienam furtum cōmitto:et hic capitur alienū ſi
ue ad vſum ſiue ad proprietatē ſi quis rē meam ex
pignore vel ypotheca hꝫ ꝛ ego clanculum ſuſcipio
furtum cōmitto:capio qō ſcio eē alienū ſcio alium
in hoc ius aliqō habere. Dicitur inuito dn̄o: quia ſi
dn̄s conſentiret vel eſt veriſimile q̄ conſentiret ſiue
conſentiat ſiue nō nullomō eſt furtum: et intelligo
per dn̄m rei illū qui in re auctoritatem habꝫ/ſiue ſit
dn̄s inferior vt cauſa ſcd̄a cui dn̄s ſuperior conſen=
tit ſiue dn̄s ſuperior oīm poteſtatem in re accipit vt
de ſpoliatione egypti.exodi.xj.hoc idem pꝫ.xiiij.
queſt.v.dixit dn̄s. Dicitur aīo lucrādi:q꞉ ſi quis ca
peret rem vt alium reddat cautiorē/vel gratia ioci
non cōmittit furtum. ¶ Ex hac diffinitione patent
alique propoſitiōes. Prima eſt:aliquis peccat pec=
cato furti et nichil furatur.pꝫ de illo qui vult cape=
re alienum ſed non pōt habere.et ex hac propoſitio
ne ſequitur q̄ non oīs fur tenetur ad reſtitutionem
furti.pꝫ de fure dato ille de quo eſt mētio nō ſolum
peccat peccato furti ſed eſt fur. Tertio ſequitur q̄
furtum a rapina differt penes clanculum et manife
ſtum ſcd̄o capiendo. Quarto ſequitur coram deo
ego capiens meum ab illo a quo alia via habere nō
poſſum iuridice non cōmitto furtum.pꝫ capio meū
et ille nullum ius in illo hꝫ nec videtur eſſe in ħ pec
catum.Secus eſt ſi poſſum probare rem eſſe meā et
eam iuridice habere tunc male ago rē meā clancu=
lum capiēdo ſi ſcio rē eſſe meā ꝛ probare neſcio non
debeo rape q꞉ hoc cederet in detrimentū rei publi=
ce ſi clanculū habere poſſum nō vr̄ eē pctm̄ tunc nō
leditur ille a quo capio nec reſpublica. Quinto ſeq̄
tur exn̄s in extrema neccitate capiens necca pro ſuo
nutrimēto non peccat pctō furti.ħ pꝫ capit ſuū cuꝫ
in illo caſu oīa ſūt ei cōia.de conſe.d.v.diſcipulos.
non alr̄ dd̄ excuſatur cōedendo panes ꝓpoſitiōis
j.reg.xxj.et apl'i cōedentes ſpicas in ſabbato. luce
xij. Sexto ſequitur:qui alienū capit vt faciat elemo
ſinā cōmittit furtū cū capit alienū actꝰ cadit ſuper
obiectum malum licet circumſtantia finis ſit bona:
ſed ħ non ſufficit.et illud patet decia quarta q̄ſtio=
ne quinta ſorte.trigeſima ſecūda queſtione quarta.
ſic non ſunt. Septimo ſequitur quantūcunq꞉ quis
parum accipit qō putatur eſſe alienum contradicen
te dn̄o rationabiliter eſt furtum.patet per totaꝫ diſ=
finitionē.ꝛ illō pꝫ.xiiij.q.vj.c.finali.et de pe.d.j.§.
vulga. Octauo ſequitꝭ: non oē furtum eſt mortale
peccatū.pꝫ de furto alicuiꝰ qō nō eſt notabile dānū
furtum mortale eſt volitio auferre notabile bonū.
Nono ſequitur:furtum eſt auaricia/furtū eſt vſura

Decimo ſequitur: aliquod furtuȝ eſt eiuſdē ſpeciei
ſpālíſſime cū rapina. pȝ habeam ego hanc volitio/
nem volo cape hoc demonſtrādo illud qđ credo eē
alienū nullo ſciente: poſtea ſuperuenit dñs rei et re
ſiſtat/ego ſurripiēdo rem poſſum cōtinuare volitio
nem meam ꝑ ihm que prius erat latens nunc vero
aperta: ergo idē act⁹ volūtatis numero q̄ pri⁹ erat
furtuȝ poſtea efficitur rapina imo ſtat tūc q̄ primo
ſit furtum mortale et poſtea idē actus numero erit
meritum ſed hoc non erit ſimul: pȝ habeaȝ ego hāc
volitionem volo capere hunc librū propter deū de
monſtrando librum tuum iā eſt furtum per ſextum
correlarium continuo illuȝ actum et in medio tem=
pore tu das michi illum librum: iam iſte actus eſt
meritū et poſſū eſſe in gratia ſaltē eſt actus bonus
moraliter qui habet caput refertum doctrina com=
muni noīalium quam ſpeculationeȝ putat cenſebit
me falli et eſſe ad obiectum ſed queſo penſitet pau
lo profundi⁹ anteq̄ȝ nos dānet. Undecimo ſeqtur:
ſtat equaliter furari ab eadē equali intentione gra/
duali actus et inequaliter peccare. pȝ ſi fortes habe
ret preciſe centum ſcuta ei neceſſaria et primo fura
rer ab eo viginti ſcuta ꝛ poſtea alia viginti plus pec
co ſcđo q̄ȝ primo qꝛ fortes plus eget ꝛ pl⁹ tertio q̄ȝ
ſcđo: ſed frangendo archam ꝑmo ꝛ auferens vigi=
ti ſcuta ꝑmo cōiter plus pecco q̄ȝ auferens tandem
poſt me qꝛ eram occaſio ſcđi furti: ꝛ hoc ſi non fue=
rit exceſſus per inopiā in ſcđo. ¶ Iſtis prelibatis
pono concluſionem. Omne ablatuȝ per furtū q̄liter
cunq̄ȝ capiatur eſt reſtituendū et capiā vt includat
rapinā hoc eſt primo⁹. pȝ: omne alienuȝ et iniuſte ac
quiſitum eſt reſtituendū: omne furtum eſt huiuſmo
di: igitur. maior pȝ per illud bti aug. ad macedoni=
um: nō dimittit̄ pctm̄ donec reſtituatur ablatū: h⁹r
pȝ: qꝛ non eſt iuſt⁹ titul⁹ ī furto ſiue icludat ſimoniā
ſiue rē immobilē ſiue vſuram vt in vna q̄ſtione vſu
re patebit ſed h̄ potiſſimum loquimur de furto pro
prie dicto ablatum eſt reſtituendum hoc ſic intelli=
go homo tenetur habere volitionem efficacem re=
ſtituendi/et imperatiuam executionis et non ad
ſemper dandum/interdum eſt impoſſibile cum ni=
chil habet/interdum propter circumſtantiam nō po
teſt reperire tabellionem ad defferendum ad aliam
patriam et non tenetur conducere nuncium qꝛ res
non eſt tanti momenti vel quia eſſet iactura illi cui
eſt reſtituendum. Interdum furtum eſt occultū ho=
mo propalaret ſe de furto ad quod nō tenetur tūc
capiet confeſſorem ſuum faciendo eum reſtituere ꝛ
q̄ ipſe petat cyrographuȝ tenetur facere indaginē
quecuſq̄ȝ alter hȝ non ſufficit dare confeſſori et non
ſufficit ſolum ablatum ſiue res ablata ſit fructifera
de ſe vt grex armentum ſolum/vel per induſtriam
aliorū requiritur refundere lucrum qđ alter pote
rat conſequi ex re ſua: vel tenetur ſatiſfacere de dā
no q̄ alter ob ſue rei carentiam pertulit nec poteſt
petere dilationem ſi habeat non ſufficit nutrire ho
neſtum ſtatum cum ere alieno tenuiter viuat et reſti
tuat: nolo dicere q̄ tenetur oīa mox reſtituere quo=
uſq̄ȝ ſit extreme mendicus petat dilationem a dño

rei et det fideiuſſorem mediate per intermediū vel
immediate quam ſi dare noluerit reſtituere oportȝ
aliqui inopia preſſi procurant eis litteras ne cogan
tur ſoluere ad quattuor vel ad quinq̄ȝ annos futu=
ros vt in eccleſia ſancti pauli londoniarum et valē
tienis non habebitis ſolutionem et illud crebro eſt
rationabile: ſed vbi quis ſatiſfacere poteſt et nō fa=
cit ſed ex diſcolia vtitur priuilegio minime excuſa=
tur coram deo. Ex quo ſequitur q̄ moriens habēs
alienum relinquens heredi in precepto reſtituendi
non tamen reſtituens male diſcedit: patet talis non
habet volitionem reſtituendi ſufficientem hoc eſt
imperatiuam executionis ſi haberet illam reſtitue=
ret ſi non ponatur impedimentum ſuppono q̄ non
ſit impedimentum reſtituere/interdum eſt difficile
nichil video periculoſius in mundo q̄ȝ ſit reſtitutio
ad videndum quibus primo eſt reſtituendum mul=
te circumſtantie ſunt conſiderande quis magis eget
a quo prius ſuſcepi alienum an alienū ſit penes me
vel cōſumptum et ſecundum hoc reſtituendum eſt
q̄ȝ primum cōmode poſſum. Secundo ſequitur ſtat
virum per detentionē vnius duodeni tm̄ peccare ſi
cut per furtum vnius ſcuti. patet ſuppoſito q̄ diu
duobus vel tribus annis tenuerit duodenum vel
quinq̄ȝ et preciſe vno die vel hora tenuerit ſcutum
qui furatur primo vnum ſcutum plus peccat q̄ȝ ille
qui furatur vnum duodenum ceteris paribus: ſed
ſtat q̄ detinens per detentionem peccet nouo pec=
cato eo q̄ tenetur reſtituere et non reſtituit non ta=
men in qualibet parte proportionali vni⁹ hore pec
cat nouo peccato eſto q̄ non reſtituat nec quando
dormit ſed quando actualiter cogitat de reſtitutio=
ne poſt deliberationem dandi peccat eſt preceptuȝ
negatiuum vl̄ prohibitiuo proprie non tenere alienū
et ſicut volens furari ꝛ volitionem continuans per
vnam horam contrauenit ꝑcepto negatiuo in qua=
libet parte illius tpis non eſt tn̄ intētio obligantis
q̄ homo in quolibet tp̄ore q̄ȝtumlibet puſillo pec=
cet nouo peccato vt alibi declarari habet/ſic eſt in
propoſito: ſed eſt vnum aliud de reſtitutione dato
q̄ homo tranſeat per annū non cogitās de reſtituē
do vbi reſtituere tenetur ꝛ q̄ interdū peccet pecca
to omiſſionis. iſtud correlariū ex aliis locis ſuā ex=
planationē deducit adde etiam q̄ non prohibet fur
tum niſi propter non tenere alienū. Contra conclu
ſionem arguitur exercitus auferens racemos nō te
netur ad reſtitutionem eorum et tn̄ iniuſte eos deti
net igitur: h̄ pȝ poſito q̄ a exercitus centū mille ho
minū trāſeat ꝑ vineā naboth et q̄libet auferat race
mū vnū iam nullus ad reſtitutionē tenet̄: qđ pȝ etiā
voco tenet̄ qui non reſtituēs peccaret mortalr̄: mō
null⁹ eoꝝ peccat mortalr̄: qđ ꝓbo qꝛ ſi ſic maxie eſ
ſet ꝯmittēdo furtū ſȝ hoc nō quilȝ capit vnū race=
mū: ſȝ iſtud auferre non ē mortale pctm̄: ḡ indetinē
do nō eſt mortale pctm̄: q̄s diceret q̄ ſub pena pcti
mortalis ego teneor reſtituere vnū granū milii q̄
cepi a proximo et vltra nullus tenet̄ ad reſtitutioneȝ
ſub pena peccati mortalis vni⁹ grani: ergo nō oēs
tenentur. probo ꝯñam ſiue oēs capiatur collectiue

ſiue diſtributiue quia da oppoſitum collectiue oēs
teneātur ad reſtitutionē nullus de neceſſitate ſalutis
tenetur ad reſtitutionem ⁊ non ſunt alia peccata cō
miſſa ſequitur ſi diſcedant ſic omnes damnabunt̄ ⁊
nullus damnabitur q̄d falſum eſt ⁊ tamē iniuſte de
tinent racemos .probatur:iniuſte racemi ſunt abla=
ti nec recompenſatuꝫ pro eis eſt et ſunt potentes re
ſtituere:ergo iniuſte detinent racemos ꝙ oēs iſti
copulatim fecerunt furtuꝫ:patet ceperunt aliquod
notabile bonum alienum igitur. Pro ſolutione ad
uerte ꝙ iſti aufferentes racemos vel piſa tripharia̅
poſſūt ſe habere vel nullus ſcit de alio ſed ſortes ve
nit prius et auffert vnum piſum poſtea accedit pla
to auffert reliquū cicero tātūdē vel quilibet ſcit de
alio hoc eſt vadunt et ſibi inuicem ſuggerunt aufer
re illa grana vel ſciunt ſine ſuggeſtione de ablatio=
ne et nullus dicit de alterius furto. ¶ Iſtis nota=
tis reſpondetur per concluſiones. Prima eſt:in pri
mo membro omnes notabiliter damnificant: hoc
patet capiendo omnes collectiue hoc eſt tota mul=
titudo aufert notabile bonum ſed nullus iſti⁹ mul=
titudinis notabiliter damnificat: q̄admodū ſi qui=
libet vnius exercitus portat vnum granum totus
exercitus portat magnum cumulum. ¶ Secunda
propoſitio et ſi omnes notabiliter damnificant pro
ꝓximum auferendo grana nullus eorum peccat pec
cato mortali furti nec omnes ſit quia nullus eoruꝫ
peccat ſaltem mortaliter patet ex dictis.quia non
omnes patet quia tunc oēs eſſent damnati et nul
lus eſſet damnatus et per conſequens non omnes
eſſent damnati ſi omnes ſunt damnati quilibet illo
rum eſt dānatus gratia materie ſicut mere natura=
liter loquendo bene ſequitur ſortes et plato currūt
ergo ſortes currit et plato currit licet nō gratia for
me. ¶ Tertia propoſitio pro tertio membro ſi om=
nes ſciunt de ſeinuicem omnes tenentur ad reſtitu
tionem et quilibet reſtituat non totum ſed ſuaꝫ par
tem et alios dꝫ amonere vt reſtituant durū eſſet di
cere ꝙ quilibet eoꝝ debet reſtituere inſoliduꝫ quia
ſic ſatis perniciōſum eſſet furari in ſocietate ꝙ qui
libet tenetur reſtituere aliquod .pꝫ alioquin nunq̄
habebit ille reſtitutionem. ¶ Quarta ꝓpō ſi q̄s ſua
ſit aliis aliq̄d furari ille tenet̄ reſtituere inſolidū et
ſic de quolibet ſuadente ratio q2 actus eius et exe=
quutio cadit in totum:ſecus eſt in priore mēbro ſed
vno ſoluente reliqui non tenentur ſoluere ſicut qñ
plures dolo malo dederunt dānū alicui ſi vnus re=
ſtituat alii liberati ſunt.l.ſi pl'es.ff.de dolo.ſed i fo=
ro conſcie alii tenentur huic facere reſtitutionē cuꝫ
pro eis ſatiſfecit ⁊ alienū habent nec ſufficit eis da
re paupibus.ſecus eſt qñ habeo ꝑus inuēta incerta
vel furta minuta et abeſt dñs rei ⁊ ſi dñs redierit vl̄
oſtendatur poſt dationē illoꝝ bonoꝝ nichil ei reſti=
tuetur cū iā pro eo dedi ſed cū eū latuit me ꝑ eo dā
te non meruit ſꝫ habendo acta mea rata merebitur
et de neceſſitate faciet virtutē in hiis carminib⁹ vul
garibus recitantur furto notati. Iuſſio conſiliū con
ſenſus palpo recurſus. Participans mutus nō ob
ſtans non manifeſtans.palpo hoc eſt adulando di=
cendo eum viriliter egiſſe reliqua ſunt perula.

¶ Diſtinctionis decime quinte q̄ſtio decima nona

Queritur vndeuigeſimo circa hanc diſtin=
ctionem quintādecimā et eſt ſcd̄a q̄ſtio de Notabile
furto quō eſt furtum veniale vel mortale i
caſu ſequenti ſatis vulgari ſed ipm non vidim⁹ ple
ne ſolutū et fortaſſe nec nos penitus oēm difficulta
tem in argumento emergentē reſerabimus cuꝫ eſt
nodoſum tangam⁹ ꝑ modulo q̄ occurrunt nobis.
ꝓmo venā argumenti aperiendo ſit vnus cumulus
grani in horreo melros auferat ſortes oia grana ſē
ſim nunq̄ duo ſil' ſed ſꝑ vnum habeat tot volitiōes
diſtinctas quot ſūt grana ſic.ſ.volo capere a granū
volo cape b granū et q̄cūq̄ aufert vnū granū ha=
beat volitionē ꝑticularē cadentē ſolū ſuꝑ illud gra=
nū nunq̄ hñdo volitionē cadēteꝫ in plura grana to
talia.tunc ſic in caſu veꝝ eſt dicere ſortes euacuauit
horreū ſenſim auferendo grana et tñ non peccauit
mortaliter : et ſi in hoc caſu non peccauit mortali=
ter non inuenies furtum mortale. ſi dicas non pec=
cauit mortaliter in fine ſic callide ſubtrahendo da
bis occaſionē auferendi oia bona ſine mortali. Itē
hñs diſtinctas volitiones occidendi tres viros pl⁹
peccat q̄ȝ hñs volitionē occidendi tres copulatim:
alioq̄n volens occidere infinitos infinite peccaret
ergo habens pl'es volitiones diſtinctas cadētes ſu
per pl'a grana plus peccat q̄ȝ hñs vnam cadentem
ſuper magnā congeriē granoꝝ.iam ꝓbauimus ꝙ nō
peccauit mortaliter vel in ablatione ꝓmi grani et b
non vt conſtat nec in ablatione ſcd̄i grani:q2 eadeꝫ
eſt ratio et ſic de qualibet alia volitione ſūt eiuſdeꝫ
ſpeciei ſpecialiſſime cadūt in obiecta ſilia ille voli=
tiones depēdent a ſilibus noticiis abſtractiuis vel
intuitiuis.forte dicis ablatio decimi grani eſt pctm̄
mortale hoc eſt volitio auferendi decimi in virtute
ꝑcedentiū ſicut vltima gutta cauat lapidē in virtu=
te precedentiū.ſed contra decima eſt eiuſdē ſpeciei
vt dictum eſt cum aliis volitionibus et ſi fuiſſet pri
ma non fuiſſet mortalis:ergo nec in vltimo loco:a=
lioquin auferens poſt nouem alios mortaliter pec=
caret. Item analogia de cauatione lapidū non con
ducit vel prima gutta aliq̄d a lapide aufert vel ni=
chil.ſi ſcd̄m pariformā nec ſecūda gutta aufert nec
tertia cū eſt par ratio:g̊ nulla gutta cauat. Dicis pri
ma et ſecunda diſponunt ad cauationem ſed vltia
virtute illius diſpoſitionis cauat. q̄ro que eſt iſta di
ſpoſitio vel mollificatio et hoc non lapis non vide
tur mollior ſolito cū nulla forma ſubalis producit̄
non eſt aliqua ꝑuia diſpoſitio. Rñdetur cōcedēdo
ꝙ quelibet illarum volitionū eſt eiuſdē ſpeciei eſſē=
tialis entitatiue ſed non ſunt eiuſdē ſpeciei in gene
re malitie cꝫ videre ſcd̄m iudicium prudentū qñ ē
notabile damnum illatum proximo vel citius nota
bile bonum ablatum a proximo auferre a rege frā=
corum tres vel duos duodenos nō eſt ei nocere no
tabiliter ſed aufertur ab eo notabile bonum cum
illa pecunia poterat mereri eam dando pauperi
cōſiderandum eſt ſi eſſet prudens vel aliquis iuſt⁹

propinquus diceret non eſt notabile bonū ablatum
adhuc licet male actū ⁊ interdū diceret nūc eſt no-
tabile bonum ablatum ⁊ q2 mediat inſtans inter no
tabile bonum ⁊ non notabile in quo quidā inſtanti
verum eſt dicere nūc eſt primo notabile bonū abla
tum vel nunc nō eſt notabile bonū ablatū: ſ3 imme-
diate poſt hoc erit notabile bonū ablatū ⁊ do ſcd̄m
alioquin dabis minimū mortale circa talem mate-
riam cum tali intentione graduali ⁊ circunſtantiis
prudens: ergo diceret ſorti nunc deſiſte. ſi aliud vl-
tra auferas mortaliter peccabis ⁊ licet nos lateat
an in fine iſtius grani eſt maximū non dampnificās
vel illius tn̄ ſcim⁹ eſſe ſtatū in fine alicuius frequen
ter ſcim⁹ indefinitā ⁊ quālibet ſingularem dubita-
m⁹ hec eſt ſcita a me in die aliq̄ ſtella eſt ſupra nos
⁊ q̄libet ſingularis michi dubia ſi cōſcientia viri di
ctet ſibi q ſi auferat plus notabiliter aufert ⁊ morta
liter peccat tunc mortaliter peccat cōtraueniendo
conſcientie erronee ſi non notabile bonū in rei veri
tate ſit ablatū idē licet pctm̄ min⁹ ſi vehemēter du
bitat ſi habeat ſcrupulum leuē nō oportet. ſi aufert
notabile bonum. dato q conſcientia ei dictat q nō
eſt notabile bonum mortaliter peccat ꝯtraueniēdo
precepto dei de furto. Ex iſto ſequitur qn̄ maximū
nō dampnificans eſt ablatū ſi aliquid vltra aufera-
tur quantūcūqȝ puſillū eſt mortale peccatum et ſic
ablatio vni⁹ grani imo cuiuſcūqȝ partis ꝓportio-
nalis vnius grani facit mortale peccatū nō abſolu
te ſed in virtute precedentiū quo fit non eſt idē in
ablatione primi grani ⁊ vndecimi vocem⁹ decē gra
na gratia exempli maxima multitudinē nō dāpnifi
cantē ſicut de cauatione lapidū: ſ3 quo ad analogiā
īpugnatā dicitur quelibet gutta aliq̄d de lapide tol
lit. ſed primū ablatum eſt inſenſibile. ſcd̄m etiā in-
ſenſibile ⁊ ſtat totū ablatū adhuc eſſe īſenſibile tūc
in fine quarti vel quinti caſus erit vnu3 ſenſibile et
tunc erit cauatio parua ſcd̄m illud poete ferre⁹ aſ-
ſiduo cōſumitur an nulus vſu in ſcd̄o caſu ſemper
plus cauatur q̄ȝ in primo ꝓpter maiorē itercapedi-
nem inter guttā et terminū ad quē ⁊ meliorē vnio-
nem in recipiendo. ſi dicas tunc tandē lapis perfo-
raretur/conceditur quantūcūqȝ ſpiſſum et finitum
ſicut non quelibet depreſſio naſi denominat virum
ſimū: ſed notabilis depreſſio: et ſi poſt ablationē de
cē granorum peniteat intendens reſtituere: ſed re-
ſipiſcat mox nolendo reſtituere: ſed auferendo vl-
tra aliud mortaliter peccat cū capit notabile bonū
Sed contra iſtud arguitur oportet q̄ dicere ſortes
peccat venialiter ⁊ mortaliter ſic auferendo hoc eſt
inconueniens: igitur q ſequatur patet aſcendendo
a non peccato primo tranſit per veniale tanq̄ȝ per
medium q̄ȝ per mortale ergo ablatio quinti grani
gratia exempli erit venialis et ſic de quolibet gra-
no vſqȝ ad decem incluſiue ⁊ ablatio vndecimi gra
ni erit mortalis: et ſic ablatio eius erit peior q̄ȝ de-
cem volitiones precedētes imo ablatio minimi na
turalis vndecimi grani. Reſpōdetur primo ad ma
teriam argumēti ſtat capere decem grana vel race
mos ſine pctō capio ꝓpter ſitim vl̄ famē vl̄ ad vi-
dendā naturā terre qn̄ dn̄s rationabil'r vellet illud
ſi eſſet pn̄s vl̄ rationabil'r velle debebit ſi ſciret tūc
nō pecco quoquā pacto ⁊ ponam⁹ q quinqȝ g̃na vl̄
ſpicas capio ſine peccato ibi dandum eſt maximu3
non dānificans citra veniale rurſus a quinqȝ ad de
cem maximum non dānificans quo ad mortale ita
q ablatio cuiuſlibet grani ſub quinqȝ vel quinti eſt
non peccatum cuiuſlibet ablatio inter quinqȝ et de
cem etiam decimi eſt venialis et ſupra mortalis: et
licet ſint duo maxima non dānificantia vnum citra
veniale aliud citra mortale de ſecundo potiſſimum
loquor: et licet non procedatur ſemper a non pec-
cato ad mortale per veniale tanq̄ȝ per medium ta-
men hic proceditur dato q fuerit conſenſus delibe
ratus auferendi alienum paruū. conceditur q abla
tio minimi naturalis erit peior q̄ȝ ablationes omniū
partium precedentiū cu3 in eo aufertur notabile bo
num: pro mortali vocetur b primum notabile bo-
num: pro veniali a ſed hoc eſt propter habitudinem
ad precedentia grana: et eodemmodo oportet dice
re ablatio decimi grani eſt peior q̄ȝ ablatio noni: et
ablatio noni peior q̄ȝ octaui et ſic vſqȝ ad quintum
vbi eſt non peccatum: et concedo q ſit auferēs mor
taliter et venialiter peccat. Forte dicis non incon-
uenit mortale integrari ex venialibus preciſe ſicut
magnu3 pondus ex paruis conflatur: et hoc vult
alanus inquiēs. De minimis granis fit maxia ſum-
ma caballi. de minimis mēdis non veniale malum
ſi intelligat vt verba ſonāt delirat nec de ſuo errore
eſt curandum venialia frequenter diſponūt ad mor
tale. alibi inſiſtimus an quelibet pars peccati mor-
talis ſit mortalis in ſcd̄o. S3 dicis: ponam⁹ q aliqs
eliciat in inſtāti vndecim volitiones diſtinctas au
ferendi vndecim grana non poſſu3 tunc currere ad
vnum actum in virtute precedentium cum nullus
actus precedit: ergo in illo caſu quilibet actus erit
venialis: et neceſſarium eſt dicere q auferens totū
cumulum ſolum peccat venialiter: vel q mortale
ex ſolis venialibus conflatur. Reſpondetur admit
to caſum/licet voluntas non poteſt habere vndeci
actus diſtincte ſimul non euitatur difficultas capiē
do obiecta maiora vel grana ſicut malum punicu3
eſt in duplo maius in egypto q̄ȝ in vaſconia tūc po-
teſt habere quinqȝ vel ſex actus: dico quemlibet il-
lorum actuum eſſe mortale equa eſt ratio in omni-
bus: et ſi vnus ſit non peccatum vel venialis eade3
eſt ratio de omnibus. ex iſto non ſequitur q tangi-
tur inter arguendum q mortale ex venialibus com
ponitur cum quilibet illorum actuum eſt venialis:
ſic diſcedens punietur ſolum per finitum tempus
in purgatorio vel in inferno non datur actus com-
miſſionis quoqȝ pacto ex his reſultans ratio eſt q̄-
re illorum quilibet eſt mortalis cum nunc leditur ꝓ
ximus notabiliter b et hoc michi conſtat et de equa
litate rationis actuum hanc cauſa3 addiderim alio-
quin dicere oportebit q a principio intendens ſuc-
ceſſiue habere decem actus per cautelam per quēli
bet actum peccaret mortaliter ſed cum poteſt dari
diſcrimen in actibus non apparet eſſe idem ſed iſte

ſic intendens a principio peccaret mortaliter ꝑ vnū actum ſcilicet volo auferre vndecim grana ſucceſſi ue per diſtinctos actus vndecim vt ſit ſophiſma et iterum in vndecimo actu peccaret mortaliter ſed ſi quemlibet alium actum voluntatis ſecluderet ha bendo illos vndecim actus ſucceſſiue vndecimus actus primo eſt mortalis. Iſtud poteſt colorari.ff. ad le.aqui.l.item.§.ſed et ſi ſeruum.vbi ſimilis ca ſus de percuſſione incidit. Sed dicis cum vnus.ſ. ſortes habet vndecim actus in eodem inſtanti elici tos circa totidem grana quorum quilibet eſt mor talis.et plato ſucceſſiue elicuit vndecim actus vn decimꝰ primo eſt mortalis ſic ſortes vndecies plꝰ peccaret ꝗ̄ plato:non ſtemus in venialibus plato nis cum exceſſus mortalis ſuper veniale eſt ſicut li nea ad punctum.dicitur non oportet ſtat vnū mor tale eſſe peius aliis duodecim poteſt homo dicere qui intendit ſophiſtice ſic grana auferre dato ꝙ ſuc ceſſiue actus voluntatis habeat quilibet eorum eſt mortalis et idem eſt inſtantanee et partibiliter illos actus habere. Sed contra totum iſtud arguitur ſi ſortes auferat a cumulo decem grana plato ſuper ueniens auferens vnum granum peccaret mortali ter cum aufert notabile bonum. Item ponatur ꝙ vnus auferat a variis cumulis congeriem granoꝝ pro onere caballi ſic ſcilicet ꝙ a quolibet auferat ꝑ ciſe vnum granū videtur ꝙ talis non peccaret ſal tem mortaliter cum a nullo capit notabile bonum. Ad primum dico vel plato ſcit ſortem tunc abſtu liſſe decem et tunc concedo ꝙ peccet mortaliter ſi neſciat non oportet latet eum de ablatione notabili et ſortes ſolum peccauit venialiter.interdum minꝰ auferens plus peccat ſortes eſt in cāpis habet tres panes quorū quilibet ſufficit ſuccurrere ſue extre me neceſſitati plato primo aufert ei duos poſtea ci cero vnum hic plus peccat ꝗ̄ ille. Sed dicis pona mus ꝙ noluit reſtituere:ſortes dicit ego peccaui ſo lum venialiter auferendo non teneor reſtituere ſub pena peccati mortalis:plato dicit minus abſtuli ꝗ̄ ſortes:ſed ipſe non tenetur reſtituere ſub pena pec cati mortalis:ergo nec ego. Dico ꝙ ſortes in illo ca ſu tenetur reſtituere ſub pena peccati mortalis licꝫ ſolū peccauit venialiter in auferendo ſi mille aufe rebant mille fruſtra ab vno cumulo ꝙ quilibet eoꝝ peccauit venialiter auferendo vel forte non pecca uit et poſtea ſciuerint de ſeinuicem ꝙ paterfamili as notabiliter lederetur tenerentur omnes reſtitue re ſub pena peccati mortalis/alioquin fraudaretur innocens in ſuis bonis:ſed ſi oēs reſtituerent vno dempto et ipſe clanculum abiret cū ſuo grano nō oportet ꝙ ipſe peccet mortaliter hoc retinēdo. Ad aliud vbi ponis vnum callide furari a variis puta cacū talem non excuſo quia ſi ſic a cōitate veneto rum et romanorum in diebus quibus roma floruit et nunc a cenobitis noſtris non peccaret cum a nul lo capit notabile bonum ſed a cōmunitate. ſi dicas habent ſubordinationem ad quandā vnitatem vt cenobite ad abbatem veneti et romani ad ſenatum et ad patricios:idem dico vbi nulla eſſet ſubordina tio ſufficit ꝙ ſufficit notabile bonum ablatum de ſe furari tamen a pauperiore eſt maius peccatum ce teris paribꝰ.pro tota hac materia capiatur hec ſca la aſcendendi ad intelligendā ſolutionē alexādri percutiat alexander macedo clitū vndecies ꝙ pri mus ictus nō ſit vſqꝫ ad mortē ſed parū ledat ſic ꝙ ſtet eſſe veniale peccatū ⁊ ſic de aliis ictibus interi videt cariſſimū clitū debilitatū in decimo ictu iudi cat vel ſapiens iudicaret ſi amplius percutiat occi det vel notabiliter ledet amicū clitū vel ſic conſtat ꝙ non omnis perforatio carnis inducit mortē.po natur ꝙ penetratio decē partiū non inducat mortē ſed bene vndecimi ſenſim brutus mittat pugionē in cor iulii ceſaris ⁊ conſtet bruto per reuelationem ab eſculapio vel ipocrate tūc poſterius ſemper am plius peccat ⁊ idē eſt in propoſito argumenti prin cipalis hoc dempto ꝙ vnū peccatū eſt circa maiꝰ obiectum et peius ꝗ̄ aliud. ¶ Sed cōtra totū illud arguitur volitio vndecima eſt improportionabili ter maior decima ſicut mortale tranſcendit veniale qꝛ notabile bonum aufertur: ḡ duodecima volitio erit mortalis īproportionabiliter maior vndecima volitione videtur eadem ratio. Reſpōdetur negā do conſequentiam ſicut aliqua concauitas naſi non ſufficit denominare virū ſimū ⁊ ponaꝶ ꝙ decē pue depreſſiones non ſufficiunt ⁊ vndecima primo ſuf ficit vel decia depſſio eſt vltia nō ſufficiēs nō q̄libꝫ ſequēs ꝑmā denoiatiōeꝫ ſimutat[illegible] ſic variat denoia tionē. Interdū pro ſolutione huiꝰ argumēti aliter imaginatus ſum ꝙ ſic furans grana peccabat pec cato omiſſionis mortaliter et mouebar ex illo vide batur michi equalis ratio de qualibet volitione ca denti ſuper vnum granum ſiue primo loco/vltimo vel medio ⁊ non eſſet ratio ꝙ totiens peccaret mor taliter quot eſſent actus vel ꝙ nullo modo pecca ret mortaliter incidi in hoc ꝙ peccat peccato omiſ ſionis cū nulla commiſſio ſufficere videbatur omiſ ſio fuit hoc modo tenebatur in preſentia obiectorū habere vnū nolle efficax auferendi alienū ⁊ qꝛ non habet peccat mortaliter omittendo ſicut de occidē te in ebrietate vel in dementia exterius peccat ſcdꝫ vnū modū ⁊ actus exterior eſt malus ⁊ nullus actꝰ interior malus reſpondet vbi videtur eſſe currēdū ad vnā puram omiſſionem. ¶ Sed contra iſtud ar guitur: tunc ſequiꝶ quāprimū tu venires in meam bibliotecam tenereris habere vnū nolle capiendi li bros meos ⁊ in foro vel in eccľia reſpectu cuiuſlibꝫ obiecti cōcupiti eſſes deuinctus habere tot nolitio nes ꝙ videtur abſurdū ⁊ falſum pariforma qñ ha beres actum malū voluntatis peccares pctō omiſ ſionis.patet.eſſes obligatus non habere iſtum actū et cum habes:igitur.licet hec argumenta videbanꝶ reſponſioni imponere ſilentiū niſus ſum tñ reſpon dere ad primum nego conſequentiam qñ obiectuꝫ preſentatur in preſentia locali. ſecus eſt quando ꝑ ſentatur obiectiue qñ homo exit in actum exteriorē qui quidē actus nō habet ita malū actum interiorē ſicut eſt exterior reputatus a prudentibꝰ:modo ex terior acceptio alieni eſt mortalis et non videꝶ quis

actus interior ſit mortalis in caſu: igitur. Secũdm argumentum ferme equaliter procedit cõtra omnez opinionem concedo q tenetur nõ habere illũ actũ ⁊ quia cum habet peccat pctõ cõmiſſionis tunc ſolum homo peccat peccato omiſſionis qñ omittit habere actũ quẽ tenetur habere qđ non cõtingit ĩ propoſito non tenetur habere nolle qñ eſt actus iterior tante malicie ſicut exterior reputatur a ſapientibꝰ. Si quis voluerit conſequenter ad hunc modũ dicere dicat placent michi amplius priꝰ dicta poſſumus ſeruare tantam maliciam in actu interiore vt ſuperius niſi ſumus ſicut a prudentibus ponitur in exteriore malicia actus exterioris ab interiore pendet. ꝓpterea ſatius eſt in radice loquendo currere ad interiorem.

¶ Diſtin. decime quinte queſtio vigeſima.

Vigeſimo queritur an emens rem furtiuam tenetur illam vero dño ſine reddi-
Rotãdũ. tione ꝓcii reſtituere. Pro ſolutione notabis vel aliquis emit rem furtiuam ſcitam eſſe talem vel ignoratã eſſe talẽ ignorantia craſſa vel ſupina ⁊ talis tenetur emptum reſtituere vero dño et ſatis ſuſpectus erit taliter emẽs de furto iſtud patet. C. de fur. ⁊ ſeruo corrup. l. inciuilẽ. ⁊ ſi res periit tenetur precium reſtituere ſm optimum ſtatũ in quo erat: ⁊ fructus quos verus poſſeſſor poterat ex re conſequi. hoc patet de reſti. ſpoliat. cap. grauis: ſed intelligatur ſicut gloſa bene dicit deductis expenſis que fiunt gratia querẽdorũ ⁊ conſeruãdorum fructuũ qđ locũ habet in bone fidei ⁊ malo poſſeſſore etiam predonibus. C. de fru. ⁊ li. expẽ. l. j. nullus caſus interuenire poteſt qui hoc genꝰ deductionis impediat. ff. fa. here. fundꝰ qui. ſ. reſpõ. in fi. fructus intelliguntur deductis neceſſariis expenſis arg. xij. q. ij. nobis. at ſi quis emẽs a fure rẽ ritū multo minoris q̃ʒ valeat vidẽs niſi ipſe hac via ſuccurreret equus eſſet delatus in aliam patriã ⁊ irreuocabiliter poſitus extra manus veri dñi in illo caſu vbi ita conſtaret vero dño tenetur refundere datũ emptori in foro conſcientie in foro ciuili ſemp ꝓceditur ex preſumptione que nõnũq̃ʒ eſt de falſo. Si eſt bone fidei poſſeſſor non peccat emẽdo nec tenendo quãdiu manet in illa fide eſt ei ignorantia inuincibilis: ſed cũ ſciuerit rem eſſe alterius tenetᷣ eã reſtituere iam eſt male fidei poſſeſſor bone fidei poſſeſſor tenetur tantum reſtituere fructos extãtes et non conſumptos ante lit. ꝯte. poſt litẽ vero oꝯte. vniuerſos. C. de rei ven. certũ ⁊ ſi res periit durãte bona fide non tenetur ad reſtitutionẽ. C. de fur. l. ij. Sed dices: ſi bone fidei poſſeſſor tenetur rem vero dño reſtituere tunc grauabitur ſine eiꝰ culpa: ergo lex de reſtitutione fundatur contra equitatem naturalem. Reſpondetur negando conſequentiã. diſcat eſſe cautior emptor impoſterꝝ etiam eſſet cõtra omnem equitatem q verus dominus non rehaberet rem ſuam. et cum hoc habentes malã conſcientiam fugerent ſe bone fidei poſſeſſores q̃re non eſt mirandum q̃re bone fidei poſſeſſor tenetur rem reſtituere etiam ꝑ legem cõmunem nõ tenetur fructꝰ conſumptos reſtituere niſi inq̃ʒ factus eſt locupletior vt ſupra diximꝰ durante bona fide: ſed fructus extantes ſiue naturales ſiue induſtriales tenetur reſtituere ſi res nõ fuerit fructifera capit pro meliori ratione vel cuſtodia et moueat litem cõtra venditorem: ſed dicis quo titulo manent conſumpti fructus ſui hoc eſt non tenetur illos reſtituere. dico q hoc bona fides ſibi facit cũ determinatione legis. at dicis eſt contra equitatem q res pereat in manu furis res ſemper debet perire in manu dñi. patet in pecunia mutuatica que perit ĩ manu mutuatarii idẽ tidem in accommodatione locatione et aliis contractibus. Item forte equus fuiſſet furto ablatus ſi manſiſſet in ſtabulo veri dñi. Reſpondetur iura ⁊ rationabiliter clamant contra fures ⁊ in odiũ eoꝝ hec iuſte ĩfliguntur. ſecus eſt in aliis honeſtis contractibus. fur ſemper eſt ĩ mora ſicut quilibet alius male fidei poſſeſſor ſi res deterioratᷣ tenetᷣ ad emẽdationem ⁊ ſi periit ad reſtitutionem. ſecus eſt cum rem dño tẽpore ⁊ loco obtulit et dominꝰ recuſauit iam fur purgat moram. Dubitatur an furtũ ⁊ rapina ſint eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime. Pro ſolutione dubitationis dicitur per propoſitiones. Prima eſt furtum non eſt ſpecies ſpecialiſſima. probatᷣ. furtum non eſt res ablata ſed ea eſt obiectũ furti volitio auferẽdi alienũ vel tale putatũ vt ſuperiꝰ dictũ eſt furtum eſt et quãdo eſſet res ablata idẽ eſſet ad primã propoſitionẽ boues/equi et veſtes differunt ergo actus cadẽtes ſuper huiuſmõi ſpecie differũt actus diſtinguntur per obiecta. ij. de anima. Secũda propoſitio aliquod furtũ et aliqua rapina ſpecie differunt. patet. furtum pecunie ⁊ rapina equi ſpecie differunt. rapina etiam eſt actus voluntatis: ſʒ terminus rapina importat q fiat cum violentia.

Tertia propoſitio multe rapine ſpecie differũt illa claret ex duabus prioribus. Quarta propoſitio aliqua rapina ⁊ aliquod furtũ ſpecie eſſentiali cõueniunt. patet ſit ſortes habens hanc volitionem volo capere hunc equũ eſto q videat dñm rei preſentem ⁊ contradicentẽ ⁊ plato qui vult capere hunc equũ nullo ſpectante iſti duo actus ſunt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime entitatiue neſcis dare rationem quare ſpecie eſſentiali differant. dicis habẽt obiecta ſpecie diſtincta vnus vult capere alienũ clanculũ ⁊ aliter publice nõ obſtãte renitentia modo hec obiecta ſpecie differunt putas ſubtiliter cum multis in hoc dicere: ſed illuderis fateor illos duos ſcđos actꝰ habere diſcrimẽ ſpecificũ eſſentiale: ſed non eſt neceſſe oẽs actus furti et rapine accipere talia obiecta in caſu huius q̃rte propoſitionis poſuimus renitentiã circunſtantiã circunſtantẽ ⁊ non cadentẽ in ratione obiecti pleriq̃ʒ furantur qui non volunt capere aliena niſi clanculum iuito dño licet alienũ clanculũ iuito dño velint capere. Quinta propoſitio furtũ et rapine ſemper differunt in denominationibus talibus furti et rapine ĩpterdũ in ſpecie eſſentiali nõnunq̃ʒ in accidentaria q furtum non ſit ſpẽs ſpecialiſſime

patet per ſpecies eius ſacrilegium peculiatus plagiatus abigeatus:⁊ iterū ſacrilegiū eſt ſpecies ſub alterna vt patet per tres ſpecies eius ſacrū auferēdo clanculum de ſacro non ſacrū de ſacro vł ſacrū de non ſacro.

¶Diſtin.decime quīte q̄ſtio vigeſima p̄ma.

VIgeſimo p̄rimo circa diſtinctionē hanc decimā quintā Queritur an iuſte ꝓ furto infligatur mors. Reſpondeł eſt ſermo de ſimplici furto in lege moyſaica in infligebatur mors pro furto q̄ꝫ conſtat ꝙ non venit ad occidendū.patet.exodi.ij.vbi ponitur pena furum nec per ius ceſareū prohibetur ne occidantur vel demēbrentur.patet.C.de ſer.fu.aūt.conſtat ꝙ canones non infligunt mortem ex hiis colligił vna concluſio negatiua nec per legē moyſaicā nec ceſaream nec eccleſiaſticā nec precipit euangeliū ꝓ ſimplici furto infligał mors nec eſt de lege nature fur eſt puniendus bñ eſt de lege nature ſꝫ ꝙ puniał hoc modo puta vltimo ſupplicio eſt vnū purū poſitiuū Scd̄a cōcluſio iuſte pro furto ſimplici vbi preſumitur fur icorrigibilis infligitur mors.ꝓbatur ſi non liceret hoc maxie eſſet q꞉ illud nō precipit lex ſcripta imo potius vetat:ſed hoc non obſtat cū conſuetudo vbi eſt ſtabilita legē poſitiuā humanā tollit et oppoſitū ponit:ſed ſic eſt de furto ſimplici conſuetudo obtinuit ꝙ tales occidantur.patet in multis partibus.et iſtud eſt rationabile cū oportet tollere de medio incorrigibiles perturbatores rei publice ⁊ impedientes pacificā vnionē adinuicem ſicut eſt de furibus aliena auferentibus ꝓ quibus lites ⁊ iurgia oriuntur non ſemper maiora pc̄tā grauiꝰ puniūtur ab homine ſuperbus pro ſuperbia nec inuidus pro inuidia occiduntur q꞉ hoc non perturbat pacificam vitam ciuilē.ſecus eſt de furto qđ eſt multo minus pc̄tm̄ a genere ⁊ ſm̄ ꝙ res ſubiacet maiori periculo ad furandū tanto pena augetur.ꝓpterea exodi.xxij.pro ouibus erat reſtituere quadruplū et nō ꝓ aliis rebus domi q꞉ oues maiori diſcrimini exponebantur ⁊ cum boues nō ita gregatim viuūt ſicut oues maiori diſpendio ſubiiciebātur q̄re quinqꝫ boues erant reddendi pro vno boue ⁊ nullū ſcelꝰ apđ ſchitas crudelius hoc peccato punił ⁊ ratio ſuffragatur cum in curribus viuant ⁊ domoꝝ ſint exptes et iſtud patet.xxix.ꝑticula probleumatū vbi querit philoſophus quā ob cauſam qui ex balneis furatꝰ eſt aut ex paleſtra aut ex foro aut ex aliquo eiuſmōi loco morte mulctatur qui autē ex domo ꝑuata furti preciū duplū exoluit inter multas cauſas dat illā p̄rimā quā dedimꝰ ⁊ eſt potiſſima an q꞉ in domibꝰ rem cuſtodire melius poſſumꝰ nā et paries firmus ⁊ clauis eſt ⁊ familiaribꝰ res domeſtice cure oībus ſint vt tuto ſeruentur.at in balneis ceteris qꝫ publicis locis facilis cuiqꝫ facinoris ꝑpetratio eſt nl eñ ad cuſtodiam ſatis qui ſua poſuerit habet p̄ter oculos et que ſequuntur.dixi qñ preſumitur incorrigibilis vt poſt binā vel trinā correctionem non deſiſtit p̄mo eſt leui pena mulctādus vt virga in cōfuſionem.ſcd̄o ſolent abſcidere aurē ꝙ ſi adhuc non deſiſtat preſumitur incorrigibilis i arbitrio iudicis erit aliam auriculam adhuc extrahere ex quo patet contra iuſticiā faciūt qui hominē occidunt ꝓ p̄mo furto:⁊ interdū modico et forte erat etiā in magna neceſſitate in hoc non poteſt eſſe conſuetudo ſꝫ corruptela certa debet eſſe probatio in occidendo viro ⁊ certum debet eſſe ꝙ id non faciat ꝓ magna neceſſitate vt quando capit aliquod cōmeſtibile tēpore famis et non habet vnde alatur etiam ꝓ re modica(ſcd̄m iudicium prudentium quantitas rei iudicanda eſt)non debet occidi. ¶Dubitatur an fur vł raptor grauius peccat ſilr̄ auferendo. Reſpondetur raptor cōmuniter expreſſe cōtra voluntatē dñi in preſentia boni ablati habꝫ nolle in re furtiua non habet nolle ſed non velle habet añq̄ꝫ ei conſteterit Scd̄a cauſa principalior eſt maior perturbatio rei publice et maior temeritas non modo ſubtrahunł res ſed violentia ⁊ ignominia fit ꝑſone ꝙ fur magꝭ verecundetur q̄ꝫ raptor non arguit maius pc̄tm̄ interdum de minori peccato plus verecundamur cū apud homīes turpius reputatur.patet de furto ⁊ iniuria apud ariſtotelē in fine.xxix.ꝑticule ꝓbleumatum:etiam in furto ſimplici nichil animoſitatis videtur ineſſe.ſecus eſt in rapina.prior cōparał vulpecule ſcd̄s leoni.fur reputatur infamis ⁊ dedecꝰ eſt non modo progeniei ſed patrie dicit cōmentator ariſtotelis in loco allegato fur non modo ihoneſtat vrbem ſed patriam ⁊ infert ſtatim vno in furto cōperto concluditur bohemꝰ vel anglus eſt ſed forte male ſillogiſauit cōmentator in gallia dū picardis normanis britonibus et ceteris attribuunt appropriata britones fures appellant ⁊ angli apud multos loquentes britāni vocantur ex hac parte maris nomē antiquum adhuc manet licet tñ male in re ſit appellatio.ꝓpterea forte appropriatū paruoꝝ britonū anglis adiecit corruptela in aliquibꝰ locis regnat ꝙ hoc turpe vicium non putatur probroſum. patet in limitibus ſcotie ⁊ anglie circa arintagium echſdail ⁊ partes illas non erubeſcunt noīe glorioſo a vicinis vocantur boni equites et actiui qui furca digni ſunt:eſto ꝙ ſpecimē honeſtatis induunt furando vt ſcoti ab anglis et econuerſo tñ ſcoti plus a ſcotis ⁊ angli ab anglis ſubtrahunt q̄ꝫ a ſeinuicēꝫ Inſuper tempore pacis eſt furtū ſcotis capere ab anglis ⁊ econuerſo ⁊ potiſſimū hiis a quibus nichł eſt ſubtractum. Inſuper iſti ſunt perturbatores pacis inter res publicas.p̄rimo per furta.ſcd̄o per rapinas.tertio per homicidia q̄re ad vtrunqꝫ regem ꝑtinet tales caſtigare ſub pena peccati vt innocentes viuant in pace reges ſunt propter regna et non econuerſo.at dicis pena furti ſm̄ leges eſt maior q̄ꝫ pena rapine.patet.inſtit.de vi.bono.rapto .§.quadruplum.pena furti manifeſti eſt quadrupla nō manifeſti dupli.inſtitu.de obliga.que ex delect.naſcū. dicitur ꝑna eſt nulla vt superiꝰ meminimꝰ etiā aſſumptum eſt falſum pena rapine ſemper eſt tripla furti cōtoris dupla rariozis q̄drupla: ergo tota pe

ponitur loco generis licet nō fuerit quidditatiuū ge
nus ꝓpter peregrinam ꝯnotationē termini vſura
cuius ꝯnotatio ex ſua deſcriptione nota euadet:ſed
eſt terminus ſuperior vl' cōior ſi ponas aliquē habe
re hoc propoſitum nolo dare tibi mutuū niſi habue
ro lucrum vltra ſortē parum refert illa volitionem
parit.patet per exponentes.Dicatur volitio forma
liter vel equiualēter ſatius eſt ſic deſcribere ꝙ per
lucrum cū lucrū nichil aliud ſit ꝙ res lucrata lucrū
eſt materia vel partiale obiectum vſure ⁊ vſura eſt
peccm̄ non capio pro cremento bonorū ibi.luce.xix.
Ego veniens cū vſuris exegiſſem illā per quis ēt in
telligitur que vt crebro in vſu eſt nō capitur ſors in
preſentiarum pro ſigno diſtinctiuo vt actuū primo
cecidit ſors ſuper mathiam nec pro portione here=
ditatis vt ioſeph ſorte diuiſit poſſeſſiones terre ca=
naam filiis iſrael nec pro euentu fortuito ſm illud
lucani.o miſere ſortis ꝙ non īpunita nati ſ3 tm̄ va=
let ſicut capitale vel principale ponitur ratione mu
tui ſi non fuerit mutuū verū vl' interpretatiuū non
eſt vſura ſ3 poteſt eſſe alius contract⁹ illicitus oſtē=
datur illud exemplariter.Ego hodie in maio do ti
tio centum ſcuta mutuo vt ipſe michi det quinq̄ȝ in
feſto diui michaelis ratione mutuationis mee iam
mea volitio eſt vſura ecce mutuū in forma demus
mutuum interpretatiuū accedis me pro menſura a
tritici nunc valente ad ſummū decē ⁊ q2 non ſoluis
in promptu ſed promittis in feſto natali xp̄i capio
duodeci iā hic eſt venditio ſ3 eſt reſolubilis vn⁹ cō
tractus mutui ac ſi tu dares michi decē q̄ tibi mu=
tuo et gratia illi⁹ mutui capio vltra ſortē et mutuū
verum vel interpretatiuū eſt ſedes vſure quo fit ali
quis eſt vſurarius qui in ſe non habet vſurā .patet
de illo qui habuit actum ⁊ non deteſtatus eſt abeun
te ⁊ actu et habitu ſufficit habuiſſe ⁊ nō abluiſſe pe=
nitentia ſicut de peccatore abeunte peccato dictum
eſt.Scdō patet ſtat aliquem eſſe vſurarium habi=
tualiter ⁊ non eſſe vſurarium omnis vſurarius eſt
malus aliquis vſurari⁹ habitualiter non eſt malus
ḡ talis non eſt vſurarius de quo loquimur in baro=
co ſicut de peccatore. Tertio patet ſtat aliquē eſſe
vſurariū bis vel ter circa eandem pecuniam.patet
quotiens iterat actum capiendi lucrum vltra capi=
tale vi mutui totiens peccat peccato vſure:ſed pe=
tis an ſortes decies eliciens actum vſure puta ha=
bendi centum pro bis mille circa idē centum tantū
peccet ſicut plato eliciēs decē volitiones circa alia
decies centum dico ꝙ apparet ſic ceteris paribus
quo ad intenſionē actus continuationem pauperta
tem vel diuitias mutuatarii ſicut ille q̄ vult decies
voluntarie occidere eundē hominē tantum peccat
ſicut habens decem volitiones equales circa alios
decē.ſcda volitio eſt ita mala ſicut prima ⁊ ſic de q̄
libet ſequenti ⁊ prima eſt equalis cuiclibet volitioni
occidēdi decem:igitur.Hac diffinitione ꝑmiſſa re=
ſpondetur affirmatiue.patet.nichil prohibetur ſub
pena peccati vl' enumeratur inter alia que prohibē
tur ſub pena peccati niſi peccatū vſura eſt hmōi:igi
tur.minor patet.illud p3.Ezechiel.xviij.hoc pat3

Pſalmo.xiiij.Dñe quis habitabit in tabernaculo
tuo.et ſequitur qui pecuniā ſuam non dedit ad vſu
ram.forte dicis prohibitio veteris teſtamenti non
cōuincit nunc eſſe peccatū.probo ꝙ ſic vel eſt mo=
rale iudiciale vel cerimoniale non duo ſcda : q2 tūc
male eccl'ia capet probationē extra de vſuris q2
in omnibus ꝙ vſurarii dānantur vtriuſq̄ȝ teſtamen
ti pagina.ḡ eſt morale.ergo nunc manet cū mora=
lia veteris legis nunc robur habent. Itē mutuata=
rius incipit habere dñiū rei de meo fit tuū.ḡ ſi ratio
ne illius aliquid capis ex alieno lucrū leuas. Item
luce.vj.mutuum date nichil inde ſperantes in no=
uo teſtamento.forte dicis dare mutuum eſt de con
ſilio niſi in extrema neceſſitate qñcunq̄ȝ elemoſina
eſt de precepto eſt mutuū de eodē.extra caſum ne=
ceſſitatis mutuum eſt de conſilio ſolum:ḡ etiā pro
hibitio vſure.hoc nichil eſt eccl'ia dicit eſſe prohibi=
tionem.patet in.c.q2 in oībus ꝙ ſit morale p3.ari=
ſtoteles.iiij.ethicoꝝ.primo dicit.Quidā autē in ca
piendo exuperant vndiq̄ȝ ⁊ ꝯuidius capientes qua
les ſunt hii qui operationes illiberales exercēt vt
lenones et omnes tales et feneratores et qui dant
parua pro magnis.hoc patet.j.politicorū.vj.et.ij.
officioꝝ circa finē:et iſti l lūie naturali loquuti ſunt
igitur eſt morale preceptum. Inſup in cōcilio late
ranen̄ .extra de vſuris.c.q2 in oībus.additur pec=
cata eccleſiaſtica cōſtituimus ꝙ vſurarii manifeſti
nec ad cōionē admittantur altaris nec xp̄ianā (ſi in
hoc peccato deceſſerint) accipiant ſepulturam:ſed
nec oblationes eorum quiſquā accipiat. Qui aute3
acceperit vel xp̄iane tradiderit ſepulture et que ac
ceperit reddere cōpellatur et donec veniat ad arbi
triū ep̄i ſui ſatiſfaciat ab officii ſui executione ma=
neat ſuſpenſus vſurari⁹ monit⁹ ſi cleric⁹ fuerit ab
officio et beneficio ſuſpendit ſi laicus excōmunicet
Contra diffinitionem et concluſionē ſimul argu
mentoꝛ vt meli⁹ intelligant ⁊ hoc ſic lic3 ſpare beni
uolentiā mutuo tibi nūc vt michi alias mutues me
egēte vel propter amorem dei:ergo ſpero vitā eter
nam pro mutuo meo. Confirmatur do tibi nunc
in maio centum ſcuta mutuo ſoluenda in feſto nata
li ſaluatoris ſuperuenit interim inopiatus creditor
te non ſoluente in prefato termino cogor res meas
vendere minoris ꝙ valeant de decē ſcutis vt ei ſa=
tiſfaciam tu deuinciris me tenere in dānum de iſtis
ſcutis decē poſtꝙ tua cauſa ⁊ forte tua culpa cogor
perdere decem:ergo michi licet a te capere decem
vltra ſortem ⁊ tamen facio vſuram:ergo vſura eſt
licita.ꝙ ſit vſura patet per totam diffinitionē eſt vo
litio capiendi lucrum vltra ſortē q2 recipio a te cen
tum et decem ſcuta tibi mutuaui dūtaxat centum .
Reſpondetur de lucro ſpirituali non eſt ſermo:ſ3
de temporali mutuans facit actū meritorium ſi ſit
in gratia et vult cū hoc iterum leuare ſua centum
ſcuta:ſed de beniuolentia poſſum illam expectare
hoc eſt propꝰ ḡre expectare retributionē mutuam
v.ethicoꝝ.v. q̄ ꝓpter inquit ꝑhus grarū tēplū in
medio ciuitatꝭ cōdunt:ſ3 vt apparet non licet illud
deducere in pactū tunc vi mutui ſperaret lucrū re=

mutuationis:licet ille cui mutuo eſt citius obligatꝰ
ad antidota ꝙ̃ alius hoc eſt ſolū obligatione natu=
rali ratione cuius non poteſt cōpelli in foro exterio
re ad remutuandū pōt autem ſi intercedat obliga=
tio ciuilis.ſed ſi mutuarē ꝓpter beniuolētiā ſuā ha
bendam quā beniuolentiam refero in vlteriꝰ lucrū
tunc eſt vſura:ſed hoc non eſt ratione beniuolentie
non video qui ſicut celebrās pͥcipaliter ꝓpter deū
minꝰ principaliter ꝓ ſex paruis albis nō peccat ſic
pͥcipaliter mutuo ꝓpter deū minꝰ pͥncipaliter ob
beniuolentiā. ¶ Ad cōfirmationē fateoꝛ poſſum a
te capere decē vltra capitale:ſed hoc non eſt vi mu
tui:ſed ratione dāni vel intereſſe qđ ꝯſequoꝛ ex mu
tuo tibi dato et ſic non eſt vſura.forte dicis ſi nō pre
ceſſit mutuū non caperem decem vltra a te:ꝗ̃ eſt vi
mutui.antecedens eſt verum ⁊ cōſequētia eſt nulla
vi intereſſe accipio:ſed mutuū eſt cauſa ſine qua nō
intereſſe eſt terminus vulgatꝰ in hac materia et cō
ſiſtit in dāno meo.puta ego icurro dānū ex mutuo
tibi dato qn̄ non tenebar tibi mutare ⁊ illud dānum
multū mea intereſt: ꝓpterea vocatur intereſſe ra=
tione mutui tibi dati cogoꝛ capere ab alio ad vſurā
vel vendo res meas minoꝛis ꝙ̃ valeāt tu ſm̄ legeꝫ
nature deuincirie me tenere indēnem.et illud expꝛ̄ſ
ſe patet extra de fideiuſſoꝛi.ꝑuenit et poſſum cape
re vltra ſoꝛtem non modo ratione dāni occurrētis
ſed lucri veriſimilis hoc eſt ſm̄ iudiciū pꝛudentum
tantū lucratus fuiſſem mea pecunia ſicut a te capio
non cōmitto vſuram ſum trāſiturus ad damaſcum
ſirie et empturus ſericū mille ducatis ſm̄ pꝛudētes
mercatoꝛes poſſum vltra expenſas et operam lu=
crari tercentos ducatos venis ad me dicis te pluri
mum egere mille ducatis quos tibi mutuo te ꝓcu=
rante vno anno ea lege ꝙ octuaginta ducatos vltra
ſoꝛtem michi poꝛrigas anno reuoluto ego leuo tā
ratione intereſſe octuaginta ducatos vł centū vltra
ꝙ̃ mutuauerim qꝛ ſm̄ pꝛudentes plus lucri conſeq̄
poterā vel tantū hic oꝫ defalcare ſūptꝰ quos feciſſē
i itinere.foꝛtaſſe expoſuiſſem ꝓ me ⁊ equo centum
ducatos fuiſſem etiam in periculo cū rebus meis ⁊
meam operam locaſſem et ſic habuiſſem tercētos
ducatos vltra capitale edinburgi vel quadrigētos
ſed ſubtrahere operepꝛeciū eſt expoita ⁊ pꝛo mea
quiete qꝛ non laboꝛo:mea opera foꝛte valet centū
ducatos et pꝛo diſcrimine:et iſtud patet.tu teneris
ſuccurrere indēnitati ꝓximi tui cuius tu eras i cau
ſa qn̄ pꝛoximꝰ non tenebatur tibi ſuccurrere. ⁊ pa=
tet in terminis.ſi raperes a fabꝛo ſua iſtrumēta me
diantibus quibus operaꝛ̄ tu teneris non ſolū reſti=
tuere illa inſtrumenta ſed ſatiſfacerere pꝛo tēpoꝛe
ꝑdito .ſi dicas non eſſe ſiſe mutuatoꝛ ⁊ mutuatariꝰ
conſentiūt in mutuo non autē faber.cōtra ponatur
ꝙ faber relinquat ſuā operā pꝛo tēpoꝛe tibi locans
ſua inſtrumenta.dicis non eſſe ſiſe adhuc qꝛ in vno
eſt locatio in alio cōtractu eſt mutuū hoc nō refert
equū eſt ꝙ ille cui ego auxilioꝛ cū detrimento lucri
mei qꝛ ꝙ conſequi poteram qn̄ ſuccurrere non tene
bar michi ſatiſfaciat.⁊ iſtud intelligiꝛ̄ ante intereſſe
an̄ morā mutuatarii ſicut poſt morā eiuſdē itereſſe
emergens ante moꝛam debitoꝛis eſt intereſſe pꝛo=
ueniens anteꝙ̃ pꝛoueniat terminus ſolutionis ſoꝛ=
tis intereſſe poſt moꝛam eſt ex dilatione ſolutionis
mutuatarii qꝛ non ſoluit i termino debito. ¶ Sed
contra iſtud argumentoꝛ nullus hac via cōuicetur
eſſe vſurarius ſemꝑ dicet non capio lucrum ſed ca
pio michi debitū ratione mei intereſſe ⁊ ſic erit pal
liatio. Reſpondeo.difficile eſt pꝛobare aliquē eſſe
vſurariū qui eſt bone fame ſemꝑ ſubterfugiet hac
via de aliquibus palam eſt ꝗ cōiter hoc exercent
ſed intentio multū facit ſibi locū habet quid faciant
homines intentio iudicat omnes.duo ſunt ſoꝛtes ⁊
plato equaliter lucranꝛ̄ vel ſuſcipiunt icrementum
ex ſimili pecunia et tn̄ ſoꝛtes nō cōmittit vſurā:pla
to autē cōmittit poſito ꝙ ſoꝛtes diſpoſuit negotiari
et ratione intereſſe capit pecuniā plato nō eſt expo=
ſiturus pecuniā ſed eam ſeruaturꝰ in archa vterqꝫ
leuat decem ſcuta de cētū plato ratione mutui ca=
pit decē ſcuta nichil capit ratione intereſſe cū nō in
tendebat lucrari nec aliquid perdidit ratione illius
mutui. Sed contra iſtud argumentoꝛ:plato nō eſt
ſolitus mercari dedit hodie mille ſcuta mutuo cice
roni ea cōditione vt rehabeat de hinc ad annū : ſuꝑ
uenit caſus inopinatꝰ de emēdo aliquo ſolo vł aliq̄
alia merce pena fuit adiecta ꝙ ſi cicero nō ſoluerit
in die ſtatuto daret ſexaginta ſcuta vltra ſequiꝛ̄ ꝙ i
illo caſu plato cum ſana cōſcientia poteſt capere il
la ſexaginta ſcuta ratione intereſſe. Inſuper ſeque
retur ꝙ mercatoꝛ rothomagi pōt capere in ſcotia
viginti libꝛas pariſienſes dando ſtudēti pariſiꝰ mu
tuo viginti francos poſito ꝙ ſm̄ iudicium pꝛuden=
tum poteſt tantū lucrari in expoſitione viginti frā
coꝛuꝫ qꝛ capit ratione intereſſe qđ ſi cōcedas pono
ꝙ nauis ſit ſubmerſa inter donerū ⁊ caleſiam vł re
liqua bona ſint amiſſa per piratas iam non lucraꝛ̄
de franco quattuoꝛ ſolidos pariſienſes imo nichil
lucratur. Ad pͥmū concedo ꝙ pōt pena cōuentiona
lis eſt rationabilis poſito ꝙ mutuans mauult habe
re ſoꝛtem ꝙ̃ lucrū excreſcens ꝓpter delationē ⁊ il=
lud includitur in intereſſe quiūmo aliud pͥma frōte
videtur ego do ciceroni centū ſcuta mutuo cum pa
cto rehabendi in fine ſex menſiū quattuoꝛ ſcuta vl=
tra ſoꝛtem qui nunꝙ̃ mercatus ſum nec mercari ꝓ
ponebā cum pecuniam dederi mutuo iam ego erā
vſurarius ⁊ cōmitto vſuram in medio tempoꝛe lap
ſis tribus menſibus occurrit aliquid emibile i quo
lucrari poſſū quiqꝫ vel ſex ſcuta ⁊ ego ſi penes me
habuiſſem meam pecuniam illud emibile emiſſem
apparet ꝙ poſſum capere q̄ttuoꝛ ſcuta ſana conſciē
tia non ratione mutui pꝛimi : ſꝫ ratione mei inter=
eſſe nunc occurrentis. Ad aliud de mercatoꝛe ſi nō
poteſt lucrari quattuoꝛ ſolidos pariſienſes de fran
co deductis expenſis inique capit: ſed ſi ſic iuſte ca
pit ratione intereſſe nec refert ꝙ nauis pereat ſm̄
iudicium pꝛudentū tantū lucrari poterat quādo pꝛi
mo arripuit iter qđ ſufficit. Ex iſto ſequitur ꝙ mer
catoꝛ plꝰ poteſt capere vltra capitale in patria in q̄
plꝰ lucratur ꝙ̃ in pͥria in qua minꝰ lucraꝛ̄. Scđo ſe
quitur tꝑe hoſtili vł i hieme minꝰ pōt capere vltra

ſortem q̈ꝫ tempoꝛe ſereno et pacifico.pꝫ res minus
valet cū periculo q̈ꝫ ſine periculo:cum maioꝛe peri
culo minus valet q̈ꝫ cū paruo. Tertio ſequitur ſoꝛ
tes dat platoni mille ſcuta vno mēſe vl' q̈ttuoꝛdeci
ſolum diebus et capit iuſte in fine ille ꝑ ſexagita vl'
octuaginta vltra capitale.pꝫ ſortes lugduni dat pla
toni qui vadit landetū ad emendas merces in qui
bus plato lucratur ſupra centū etiam deductis ex=
penſis quam pecuniā ſortes lucratus fuiſſet ꝛ lucra
ri ꝓpoſuit lādeti vel alibi interim.Quarto ſeqtur
induſtrius mercatoꝛ et gnarus in contractib⁹ plus
iuſte leuat q̈ꝫ paꝝ tritus in ea arte.Quinto ſequitur
ſortes mittit mille ſcuta cum ſuo famulo ad calicu=
tiā ad mercandum ꝛ dat platoni mutuo totidē tātū
capit iuſte a platone vltra ſortem ſicut lucratur de
aliis mille expoſitis mercātie.pꝫ ſi non dediſſet pla
toni mutuo expoſuiſſꝫ mercature illa ſcuta imo ſoꝛ
te nichil lucratur de ꝓpriis mille ſcutis et nauis pe
rit. Iſta ſunt multū cōſiderāda in propoſito ꝙ mu
tuatoꝛ mauult vel ita libēter habere ſuum ſicut cre
mentum vltra et ꝙ non ſit aſſuetus ſic dare ad lu=
crum et teneat ſuā famā vbi non eſt ſpecies mali fa
ma ſua in caſu eſt ꝓferenda centū ſcutis. ¶ Scdo
ꝓncipal'r argumentoꝛ: ſortes hꝫ mille ſcuta ociosa
quibus plato eget et in eis lucratur ducenta ſcuta i
turchia mercādo plato nihil ꝑdit nulli fit iniuria qꝛ
ſcienti et volēti non fit iniuria. v. ethi. g̊ in illo caſu
lꝫ ſaltē non erit contra legē nature in illis ypotheſi:
eſto ꝙ cōiter fiat in ꝑnicié rei publice. ¶ Cōfirmatur
deutero.xxiij.non feneraberis fratri tuo ad vſurā pe
cuniā nec fruges nec quālibꝫ aliā rē ſed alieno: g̊ lꝫ
cape ad vſurā vel licuit ꝛ per ꝯñs non eſt ꝯ ius na=
ture. Ad ꝑmū dico ſtat vtrūqꝫ habere lucrū i archa
et mutuatoꝛē ꝛ mutuatariū ſed mutuās male capit
dr̄ mutuū quaſi ex meo fit tuū ꝫ mutuo tibi centū q̄
mea erant tua eē incipiunt et deſinunt eſſe mea q̄re
preter rōnē ꝫ ex pecunia tua aliq̄d capio.pecunia vt
dicit ph̄us non eſt nata vt pecuniā pariat ꝛ ꝓpterea
dr̄ vſura raptus vſus pene:hoc eſt rapitur vſus cō
tra quē fit:accōmodatioꝛ mutuū debent gratis fie
ri/vnū in dn̄io rei/aliud in vſu ei⁹.ſed q̄cq̄d ſit de le
ge nature in qua non luctoꝛ in ypotheſi volenti ſim
pliciter non fit iniuria volenti ſm̄ quid bū fit iniuria
ſicut das centū raptoꝛi ne te ꝑimat ꝙ ſi ponas mu
tuatarium ſimpl'r velle dico ꝙ contractus fit in luē
totius rei publice:illa via hoīes ocio toꝛperēt ꝛ vel
lent eis lucrari cum ocioſa pecunia neceſſaria vite
etiam contractus eſt irritatus a deo ꝛ legibus hūa
nis conſenſus ſortis ꝛ platonis nō ſufficiunt ad cō
trahendum quando eſt inhibitio a ſuperioꝛe. Ad ſe
cundum illud intelligitur permiſſiue ne committerēt
vſuram ſuis fratribus ad euitandum minus maluꝫ
illud eſt permiſſum iudei propenſi erant ad auari=
tiam. Secundo dicitur ſermo erat de chananeis q̄
iniuſte detinebant coꝝ terrā ꝛ acceperunt propꝛiū.
Iſtud patet.xiiij.queſtione.iiij.ab illo exige vſu=
ras cui merito nocere deſideras cui iure inferuntur
arma:dicis ergo vſura eſt licita in caſu reſpōdetur
impoſſibile eſt vſuram bene fieri capiēdo ſicut ca
pimus in diffinitione ſicut impoſſibile eſt mendaci=
um et adulterium bene fieri:ex illo ſequitur nō poſ
ſum dare hoſtibus ad vſuram hoſtis tenet a me cē
tum que iuridice habere non poſſum do ei centum
mutuo vt rehabeaꝫ ducenta non capio lucrum ſed
ſolum meum nec capio vi mutui ſed vi debiti qḋ ali
as habere nequeo ſuppleo ius. Sed cōtra ponatur
ꝙ deus precipiat michi vi mutui capere crementū
tunc erit vſura:ergo vſura poteſt bene fieri in ſen=
ſu compoſito.dico ꝙ tunc capio crementum ſꝫ non
erit vſura.iſtud patet extra de vſuris ſuper eo di=
cit pontifex reſpondemus qḋ cum vſurarum cri=
men vtriuſqꝫ teſtamenti pagina deteſtetur ſuꝑ hoc
diſpenſationem aliquam poſſe fieri non videmus/
quia cum ſcriptura ſacra prohibeat pro alterius vi
ta mentiri/multo magis prohibendus eſt quis ne ēt
pro redimenda vita captiui vſurarum crimine iuol
uatur comparat mendacio qḋ non poteſt bene fieri
et dicit eſſe maius.ſed dicis tunc diffinitio nichil va
let cum ſortes accipit vi mutui aliquid vltra ſorteꝫ
et tamen non eſt vſura.dicitur diffinitio datur de le
ge vel melius non capit vi mutui tūc ſubiret nomē
alterius contractus nunc innominati . vel non ca=
pio lucrum poſtq̈ꝫ deus michi dat ſic illa vi capio ſi
cut iudei vi donationis diuine acceperunt accom=
modatum ab egyptiis beatus ambroſius in aucto=
ritate premiſſa.xiiij.queſtione.iiij.pro cremēto ac=
cipit vſuram ſicut interdum eſt modus loquendi:
ſed licet capiens ab hoſtibus ſuum ſub nomine vſu
re vel ratione mutui peccet nō tamen tenetur reſti=
tuere tenet alia ratione ſcꝫ ſui non tenet alienum et
ſi reſtitueret non poteſt rehabere ꝛ ſic iniuſte re ſua
ſpoliabitur:ſi aliquis deberet michi centū ſcuta vel
furto vel rapina a me tenet q̄ ego non poſſum habe
re iuridice/vel qꝛ non exercetur iuſticia i patria/vel
qꝛ eſt potens tyrānus/vel qꝛ probare neſcirem euꝫ
tenere meū/ſed me non fugit quin mea centū ſcuta
detinet tunc poſſum dare ei centum ſcuta mutuo vt
in fine anni rehabeā ducenta dūmodo hoc non fa=
cio cū laceratiōe fame mee furto poſſum etiam ca=
pere cōmodius dum ego caueam ꝙ non reſtituet
michi nec meis heredibus in poſterum .hic non ca
pio lucrum ſed in modo loquendi vocatur fenus:
quia ita apparet aliis:ſed quia tangebatur inter ar=
guendū de lege nature:dicitur licet diſpēſauit de⁹
cum viro vt haberet duas vxores ſine peccato : pꝫ
de patriarchis abrahā et iacob : tn̄ non videtur idē
eſſe de vſura i veteri lege propter auctoꝛitates pro
phetaꝝ ſonantes in oppoſitū.dicet aduerſari⁹ ille
intelliguntur ſuo fratri:ſed quicquid ſit certū ē nūc
tempoꝛe legis gratie nō minus obligantur iudei ca
uere ab vſura q̈ꝫ nos xp̄iani cum lex gratie oīs cō
plectitur et volentes et nolentes licitum eſt michi
redimere vexationem meā iniuſtā.extra de ſimōia.
dilectus.et de magiſtris prohibeas . ſm̄ illud apo=
ſtoli redimentes tp̄s q̄m dies mali ſunt et ſic face=
re poterant iudei cum chananeis vt dictum eſt.ꝛc.
Tertio poteſt dici feneraberis tantum valet ſicut mu
tuabis : et ſic gloſa marginalis Deuteronomii.xv.

dicit ſuper illo verbo: fenerabis gentibus multis ꝛ
ipſe a nullo accipies mutuum. ¶ Tertio argumentor
regens dat ſcolaſtico pecuniā mutuo vt viſitet eius
lectionem et hoc facit ſine peccato vt apparet et tñ
capit lucrum vltra ſortem. patet mutuat decez ſcu=
ta que in fine termini capit et cum hoc alius mora=
tur in ſua regula et alter lucratur quattuor vel qnin
q; ſcuta ratione totius curſus et ſic capit lucruz vl=
tra ſortem ſic facit molendinarius piſtori vt veniat
ad eius molendinū. Rurſus mercator vendit par=
tem exteriorem panni ſorti decem ſcutis in manu
platoni ſimilem vendit expectando pecuniam de
cem ſcuta cum dimidio: et tamen eſt mutuuz inter=
pretatiuum et ratione temporis aliquid capit. ſi di=
cas eſt vſura ¶ Contra tenet ſe indēnem. Ad tertiuz
dico triphariaz poteſt ſe habere molendinarius vel
regens in artib⁹ primo pricipal'r mutuat piſtori vt
veniat ad eius molendinum: ſecundo mutuat piſto
ri propter deum actualiter vel virtualiter ſperat ta
men beniuolentiam ſed non obſtante vult dare mu
tuo piſtori ſiue ſit beniuolus ſiue non. tertio modo
principaliter propter deum minus principaliter ꝓ
pterea vt veniat ad eius molendinum vel lectionē
duo ſecunda membra non videntur reprobanda ſ;
ſolum primum. Sed contra dicis tu capis lucrum
preter ſortem vi mutui: quia illud non eſt tibi debi=
tum. Item ſi non veniret ad molendinum tuum nō
dares ei mutuo: ergo illa eſt cauſa magis principa=
lis cum ea ſecluſa ſecludatur effect⁹. nego q; capio
vi mutui ſed ſolum ratione debiti ratione congrui=
tatis et hoc ſi ego doceam ita vtiliter ſicut alius re=
gens vel molo ita bene et ita parum capio ſicut ali
us non capio indebitum cum ego lego ita vtiliter ſi
cut vicini mei huic nec leuabo plus pecuniarum q̄
debeam ex conſuetudine quid obſtet q; oculum ha
beat alius ad mutuum ſum gratior huic q̄ quiuis
alius quia mutuum ſuperaddo aliis bene concēdo
qḋ mutuum eſt cauſa ſine qua non quare iſte mo=
ratur in curſu et dat michi quattuor ſcuta finaliter
ſed illa leuo ratione improbi laboris mei. ſi dicas
non minus laborarem eo abſente. dico tu hac via
ꝯcluderes q; a nullo debeam leuare turonū; quia
quocunq; oblato ob defectum eius non minus le=
gerem. dico ſecundo tantum lego ei ſicut omnibus
aliis quia poteſt audire ſicut tota multitudo.
Ad aliud ſi non veniret ad molendinum non daret
mutuo concedo: ſed illatio eſt nulla ſecluſa cauſa
minus principali remouetur integer effectus quan
do ſunt due cauſe partiales et neutra ſe ſola ſufficit
et illud patet in ſimili in ſimonia. perinde eſt in pro
poſito. ſed dicis capio aliquid appreciabile pecu=
nie tollo ei libertatem alium adeundi que eſt auro
appreciabilis ſecundum q; dici ſolet non bene pro
fuluo libertas venditur auro. dico non tollo ei liber
tatem non eſt mecum maior ſeruitus q̄ cum alio ꝛ
poſſum mutuare ei pecuniam q̄diu viſitat lectio=
nem meam et prefinire terminum ipſo abeunte ſuū
pecuniam rehabiturus dato q; ipſe doctus ſit cau=
ſa quare plures alii accedunt et plus lucror hoc ha
beo ratione laboris mei qui eſt eque vtilis ſicut alte
rius. Ad aliud argumentum ſtat q; non ſit vſura vl
na panni habet precium non conſiſtens in impartibi
li. capio michi debitum ſaltem non capio indebitū
Si dicas ratione ſolutionis in promptu minus ca=
pio per francum. dico illā non eſſe cauſam ſed nul=
la eſt alia niſi voluntas mea volens vti beniuolen=
tia vni et non alteri ſi eſſet ratione intereſſe mei poſ
ſum ab vno capere vndecim ſcuta vbi cepi ſolum
decem ab alio: vel quia alius eſt malus debitor ci=
tius dicaz bonus debitor ꝛ malus ſolutor ſēper ma
neat venditor in hoc q; teſte eius conſciētia non le=
uat precium ratione dilationis q; ita libenter habe=
ret iuſtum precium in promptu: ſed petis an pōt
ꝓportionabiliter leuare preciū ſecundū q; emptor
eſt malus ſolutor vel an ratione auxietatis quaz ha
bebit ratione expectationis an ſecundum hoc po=
teſt leuare precium q̄ q̄ eſt aliquis color q; ſic ſed
quia eſt ſpecies turpis vſure non eſt ſanum illa via
procedere quieſcendum eſt in tali venditione citius
non vendat.

¶ Diſtinctiōis decime quinte q̄ſtio vigeſima q̄rta.

Vigeſimo quarto circa hanc diſtinctionē Notādū
quero an iſte caſus ſit vſurarius ego ha=
beo vnum chorum tritici in feſto ſancti
martini valentez viginti quem volo ſer=
uare ad auguſtum in quo triticum ſolet eſſe carius
apud britānos vel econtrario ducatur caſus apud
bis colligentes fructus annue vt inter tropicos et
prope eos ducatur proportionabiliter licet bis col
ligant propter ſitum terre nonnunq̄ habent annos
ſteriles. patet ex geneſis. xlj. capite de egypto etiā
vno tempore propinquo vel vicino collectioni ſe=
getum habent annonā cariorem vel minus caram
accedit ad me petrus volens emere a chorum pe=
tens dilationem ſolutionis ego capio triginta in au
guſto: ergo lucrum vltra ſortem: et tamen non pec
co. patet poſſum conſulere commoditati mee ſi=
ne detrimento alicuius cui non obligor ſub pena
peccati ſed ego intendebam ſeruare a chorum ad
auguſtum vſq;. igitur. Reſpondeo vel ego eraz vē
diturus nunc meum chorum ſi haberem ſolutionē
in promptu ſecunduz forum currens: vel eram ex=
pectaturus auguſtum in quo triticum ſolet eſſe ca=
riſſimum / ſi primum ſum vſurarius / ſi ſecundum
non ſuz. illud patet extra de vſuris nauiganti ꝛ ego
poſſum multiphariam me habere cum petro vel
nunc imponendo ei certum precium puta de dan=
dis triginta et ſi ita ſit qḋ illo tempore anni chorus
interdum valet quattuor vel quinq; vltra nonnun=
q̄ minus ratione dubii poſſum vendere triginta te
nendo medium ratione dubitationis. iſtud patz de
vſuris nauiganti: et in ciuitate ego non teneo me in
tuto et alium in diſcrimine ſed pro vtroq; eſt equa=
le diſcrimen vel non limito certum precium ſed or
dino ſolutionē pro vno tp̄e. ꝛ hoc dupliciter vel vno
determinato die quem ego volo eligere ad nutum
meum in q̄o iudico q; triticum carius vendetur di

ctne petrꝰ dabit michi preciū currēs in die ſabbati badingtone immediate ante feſtum aſſumptionis chriſtifere virginis auguſti et ſic iterū non facio vſuram quia eram illo die vendicturus ſi non ſuperueniſſet petrus vel teneo me in pluribus diebus puta ſicut venditur charius in tota eſtate vel in toto illo menſe et ſic me teneo in ſecuro et alium in incerto et committo vſuram quia ſi tenuiſſem triticum penes me neceſſe fuiſſet expoſuiſſe vēditioni vno die determinato eſt deuerbium apud noſtrates in vituperium vſurariorum iſte vendit ſicut farrina chari us incidit hoc anno. ¶ Ex iſto patent aliqua primū eſt nunc in hyeme forū commune de choro tritici eſt de viginti ego nunc vendens chorum capio iuſte pro eſtate triginta. Secundo ſequitur vendo duos choros eodem die et pro vno recipio viginti tantum et pro alio triginta. patet intendebam vnū chorum ſeruare ad auguſtum ad ſoluendum meſſoribus et alium nunc ad ſatiſfaciendum dño ſoli de firma ſancti martini vtor more noſtratium loquendi de firma. Tertio patet vnus pro vno choro capit tres choros iuſte. patet venit ad me petrus egens choro tritici in auguſto valenti quadraginta ob ſterilitatem iſtius anni vendo ei expectando precium ad diem ſancti martini tunc chorus valet decem et per conſequens capio ab eo quattuor pro vno licet plus in quantitate mathemathica capiam non tamen plus in valore. Quarto ſequitur magnam gratiam facit colono diues in eſtate dans ei vnum chorum mutuo pro ſimili choro ſoluendo in quantitate in hyeme. patet concedit ei de ſuo lucro qđ iuſte conſequi poterat. Quinto ſequitur facit ei gratiam capiendo duos choros pro vno expectauit ſolutionem et non petit maiorem quam in promptu habere poterat ſed nō debet ſub hac forma mutuare mutuo tibi nunc in eſtate vnum chorum ea lege ꝙ in feſto omnium ſanctorum michi des duos choros vel chorum cum ſemis / eſto ꝙ frequenter ita fit ſed an ratione periculi poteſt ſic paciſci cum ſecundum iudicium prudentum nunc vnus chorus valet duos i hyeme. non inſiſto cum ex dictis poteſt haberi ſolutio. ſed videat diues ne agricola ſit in extrema paupertate vel parum ab ea diſtans in qua non modo tenetur mutuare ſed ſub pena peccati dare habeat oculum pietatis non opprimendo pauperes nō extremes hac via capiūt pauꝑ mutuo i eſtate collectis meſſibus in principio anni nichil habet in fine vnde tota eſtate cum domo tabeſcit multum meretur diues ille coram deo et hominibus qui ſuccurreret imprudenti colono mutuando chorum pro choro eſto ꝙ in correlariis illatis neſcirem vtrum damnare ꝙ peccet. Sed remanent duo puncta excutienda in ſolutione primi: probo ꝙ volens expectare ad auguſtum poteſt ſtatuere ei vnum menſem. patet: poteſt ſtatuere duos vicinos dies et qua ratione duos eadem ratione tres quattuor ſine ſtatu. de duobus patet: quia in die ſancti michaelis et in craſtino durat indictum ſancti michaelis badingtone: eodem modo de tribus vel quattuor vt in indicto omnium ſanctorum edimburgi vel octo diebus continuis vt in indito canthebergie/ſtrubeich. ſimiliter ponatur ꝙ eſſem vendicturus chorum meum partibiliter quartam partem eius primo die forali auguſti: ſecundum chorum ſecundo die forali eiuſdem menſis et ſic de aliis duabus quartis tunc poſſum tibi aſſignare quattuor dies. Secundo probatur ꝙ non potes accipere tantum ſicut in vno die ſignato et hoc ſic tu habes maldrum tritici nunc in hyeme vel omnino collecta ſegete primo tu vendes petro dictum eſt iuſte tanti quanti ſimile triticum venditur badingtone i vno certo die quia tunc eſſes vendicturus. ¶ Contra maldrū tuū in hieme areſcet an eſtatem ḡ deficiet an auguſtū vna cētesima pars maldri vel ſedecia: ḡ ſi conſeruares minꝰ in quātitate haberes. Inſuꝑ hēres curam et ſollicitudinem pro conſeruatione: ergo iniuſte tantum capis hodie in hyeme ac ſi venderetur in auguſto. Ad primum nego ꝙ poteſt ſtatuere duos dies et hoc ſi erat expoſiturus totum venditioni vnico die ſed minus inconueniens eſt pro duobus ꝙ̄ tribus et ſic aſcendendo: et licꝫ poterat quolibet die forali triticum exponere venditioni tamē ſolum vnico die vendidiſſet. dicis ſic eodem die forum mutatur ꝙ hora nona vna menſura valet duodecim hora duodecima tredecim hora quarta quindecim: ergo inconueniens eſt capere integrum diē. Reſpondeo raro ſolet eſſe notabile diſcrimen i eodem die et in iſtis commutationibus ſufficit vti rudi mineruа non deſcendēdo ad partes diei quia ſic duceres anfractꝰ ad partes minutas hore. ſꝫ veniendo ad punctum dicatur reducatur medium extremorum illius diei quod eſt tredecim ibi eſt tantum apparentie lucri ſicut damni et eatur ad precium medium et ita facile eſt reducere totum ad iuſtam equalitatē ſi ante meridiem fuit venditio duodecim / et poſt meridiem continuo propter inopinatam ſortem quattuordecim cēdo cōſter ad tredecim. ſed tangitur ꝙ vendens intendebat quatripartiri venditionem tunc dico ꝙ pro qualibet parte poteſt capere precium currens illius diei et non pro toto: ſic dicens pro hac quarta maldri dabis ſicut forum currit tali die: pro ſecunda quarta dabis ſecundū forum currens forali die immediate ſequenti. Ad ſecundum videre meo argumentum rationabiliter oſtendit ꝙ debet defalcare diminutionē granum fuiſſet minoris menſure in auguſto: et ſic intelligo prius dicta ego in hyeme vēdēs triticū qđ ſeruare proponebam vſqꝫ ad primam auguſti accipere poſſum tanti quanti triticum venditur in illo die reſpiciendo ad diminutionem grani ſed quia forte minus in quantitate grani areſacti dabit tantum farine ſicut plus de grano non areſacto illud non ſufficit cum menſuram eſt repleturus tritico in eſtate et non farrina ꝙ equales menſure tritici inequales dant menſuras farrine dubitat piſtor nullus homo prouenit a ſoliditate et corpulentia vnius grani ſuper aliud et modicus aer includitur inter grana. Sed contra non erit notabile damnum ſed non cōputandum ratione a grani areſacti e ſimiliter ratio

ne b ſpice arefacte:ergo tota cōdēſatio totius mal=
dri erit non notabilis detrimēti. Rurſus ſi in octo
menſibus a die ſancti martini ad auguſtum vſqꝫ di
minuetur vna ſedecima pars maldri ſi ego p̄poſ=
ſuiſſē ſuare ſeptē ānis oportebit defalcare ſeptē ſe
decimas maldri poteſt eſſe ꝙ ego volo ſeruare q̄a
preſcius future ſterilitatis ſicut ioſeph vel per cur=
ſus ſyderum more thaletis oſtendētis philoſophū
facile poſſe ditari quia licet nemo poteſt cognoſce=
re effectus futuros dependentes ex libero arbitrio
tamen poteſt cognoſcere fertilitatem vel ſterilita=
tem terre per aſpectus celeſtes ſerenos vel obli=
quos imo eiuſdem anni fertilitatē prenoſticent agi
pri a cremento nili ad ceteros limites: ergo a for=
tiori a celo. Reſpondetur licet cuiuſlibet grani ſit
non notabile damnum bene tamen totius multitu
dinis:ſicut in paruo tempore non cognoſcitur mo=
tus manus in horologio vel vmbre cauſate a perpē
diculo in magno tēpore illud dinoſcitur: nec opor=
tet in equalibus temporibus ꝙ ſemper granū pro=
portionabiliter areſiat ꝛ cōdenſet quia ſic in ſedeci
annis totum maldrum condenſabitur ad indiuiſi=
bile qđ eſt falſum. Ex quo patet ꝙ ſi frumentum
non poteſt ſeruari non potes vendere ſecundū exi=
gentiam magni temporis futuri vt ſolet eſſe de fru
mento allato de ſicilia per mare ad maioricarū in=
ſulam ſed poteſt capere precium ſecundum quan=
titatem tēporis per qđ poteſt durare et quādiu in=
tendebat illud ſeruare in illo. Sed dicis ponamus
ꝙ ſortes vēdens maldruꝫ i hyeme qđ ſeruaſſet ad
auguſtum quadraginta vbi tamen ſcđm iudicium
prudentum precium non excedet toto iſto anno tri
ginta tunc cōmittit vſuram:quia capit vltra ꝗ̃ pre
cium veriſimile toto iſto futuro. Sed contra pona
tur ꝙ inopinate deſtruatur bladuꝫ in agris ab abū=
dantia aquarum vt eſt in locis decliuibus/ vel a ſic
citate in terra arenoſa vel montuoſa ſic ꝙ facile erit
exceſſus maldri ad quinquaginta tunc petrus ni=
chil perdet:ponatur ꝙ tenet penes ſe totum granū
ſed ſuperlucratur. Reſpondetur ſortes non excu=
ſatur ab vſura tranſcendens preciuꝫ veriſimile ſe=
cundum iudicium prudentiuꝫ:ſed an tenetur reſti=
tuere lucrum puta illa decem que capit vltra ſortē
non eſt ita clarum. ſi dicas non tenetur quia petrus
nichil perdit ſed ſuperlucratur hoc non ſufficit ſic
frequenter in vſu eſt ꝙ mutuatarius lucratur non
obſtante mutuator lucrum capiens tenetur ipſum
reſtituere mutuatario. forte dicis non tenetur reſti=
tuere ſed male data eſt cauſa:ſed erit hꝫ penitet ſor=
tem vſure preterite cum videt bladum ſic aſcende
re qđ erat conſeruatur⁹ ad primaꝫ auguſti ſi petr⁹
non ſuperueniſſet ipſe capit decem ratione intereſ=
ſe hoc eſt ratione lucri qđ cōſequi poterat et de fa=
cto conſequutus fuiſſet ſi non fuiſſet petrus eſt dif=
ficilius hunc modū eradicare. Ex toto patet quis
poteſt emere bladum in agris vel granuꝫ de nouo
ſeminatum ſine labe vſure ſicut de ordeo buklaſe
veniente vt hadigrone aiunt prouerbialiter dum=
modo dat moderatum preciuꝫ non tantum quanti
eſtimatur in orto collectuꝫ eſt ſubiectum multis di
ſcriminibus pluuie ſiccitati ziꝫanie loliis ꝛ carduis
ꝛ huiuſmodi:ſecundum illud maronis prime geor
gicorum poſt multa nociua numerata dicit. Quod
niſi et aſſiduis terram inſectabere raſtris. Et ſoni=
tu terrebis aues et ruris opaci. Falce premes vm=
bras votiſqꝫ vocaueris imbrem. heu magnum al=
terius fruſtra ſperabis aceruum. oportet defalcare
precium ad quantitatem laborum paſſorum anteqꝫ
colligantur ad ortum et periculum celi vel hoſtiuꝫ
et rurſus in orto ſubiacebit diſcrimini. teſte maro=
ne inquiente. Cum habes in orto. Tum varie elu=
dunt peſtes ſepe exiguus mus. Sub terris poſuit
qꝫ domos atqꝫ horrea fecit. Aut oculis capti fode=
re cubilia talpe. Inuentuſqꝫ canis buſo et que plu=
rima terre. Monſtra ferunt populatqꝫ ingente far=
ris aceruum. Curculio atqꝫ inopi metuens formi=
ca ſenecte. Si dicas hominem poſſe ſe facile tueri
ab hiis inconuenientibus ſecundum conſilium poe
te dicentis. Area tum primum ingenti eſt equanda
cilindro. Et vertenda manu et creta ſolidanda te=
naci. Ne ſubeāt herbe neu puluere victa fatiſcat. hoc
non obſtat in toto hoc artificio opus eſt materia et
labore:et licet det ſigna prenoſtica cognoſcendi fer
tilitatem frumenti per amigdalum inquiens. Con
templator item cum ſe nux plurima ſiluis. Induet
in florem et ramos curuabit olentes. Si ſuperant
fetus pariter frumenta ſequentur. nunꝗ̃ vacabis
periculo et improbo labore ꝙ licet iſta emere. patet
venditor eſt in ea neceſſitate qua vendere compel=
litur tum propter inopiam/tum propter diſceſſum
ad loca remota/tum nec ipſe nec eius audent labo=
rare propter crudelitatem tyranni vicini ſed ſecū=
dum iudicium prudentum ponderandum hinc in=
de collectam ſegetam:ex vna parte periculuꝫ et o=
peram ex alia: prudentes voco colonos vicinos.
Ex iſto patet arpentum grani minus valet i agris
ſoyntonouem et tuedinouch ꝗ̃ coleniganem et lā=
bruch:hoc patet propter concurſum hoſtium. tem=
pore belli idem patet de balachie vel raguſe agris.
Secundo patet granum prope collectionem plus
valet ꝗ̃ quando primo gerebat fructum in culmo
et tunc magis ꝗ̃ quando ſeminabatur. Tertio pa=
tet ſtat emptorem iſtius bladi moderate lucrari et
iuſte ſi non eſſet ſpes lucri non aſſumeret hunc labo
rem. pro lucro tu pone diem quocunqꝫ laboras. nec
propterea ſequitur ꝙ vendens perdit ſtat vtrunqꝫ
eque participare lucrum licet hoc non requiratur
ad medium emptionis et venditionis ſufficit ꝙ ni=
chil inique fiat in contractu ſi emptor caperet hic
exceſſiuum lucrum eſſet vſura ſub mutuo interpre=
tatiuo ratione temporis.

¶ Diſtinctionis decie q̄nte q̄ſtio vigeſima q̄nta.

Vigeſimo quinto queritur an iſte caſus ſit
labe vſure infectus vel licitus/eſt ſempro= Notādū
nius campſor dans tibi albam pecuniam
pro ſcuto aꝯcepit ꝗum albū ſupra ſcutum vl mu=

tui:ergo committit vſuraꝫ:⁊ tamen nō peccat cum
vides viros honeſtos artem exercere cum ſint vti
les reipublice tu petis aurūꝫ pro alba pecunia quā
attuliſti de partibus vel pro danda elemoſina vel
rebus minutis emendis/vel attuliſti pecuniam de
vna patria exiſtimās ꝙ valeret in alia ad quam va
dis q̄ nichil tibi prodeſt vtile eſt habere permuta=
tionem. Inſuper ypotecharii dant in actibus ſco=
laſticis pariſii vaſa argentea ⁊ tñ capiunt lucrū vl=
tra ſortem vi mutui ſi non eſſet ratione mutui eſſet
alius contractus.ſ.locationis ſed hoc nō ſi ego cō
ducerem equum tuum qui eſſet a me ablatus ſine
culpa mea res peribit in manu locantis et non con
ducentis cum locans eſt dñs rei.ſic non eſt hic mul
ti in doctoratibus ſuis experti ſunt oppoſituꝫ igit.
idē pōt deduci de pecunia que datur ad oſtentatio
nem banchario/vel illi qui ducit vxoreꝫ ante fores
eccleſie vel alibi ꝙ ibi ſit mutuum et nō locatio.pꝫ:
aliter tu non deuinciris reddere eadem ſcuta ſuffi=
cit ſilia ſicut fit in mutuo et non in locatione vel cō=
ductione. Rñdetur concedendo ꝙ campſor capit
lucrum vltra ſortem:ſed hoc non eſt vi mutui ſꝫ eſt
alius contractus permutationis ac ſi tu dares mi=
chi triticum ſicilie et ego tibi ſalmones clide iſti cā
pſores ſunt vtiles rei publice ⁊ locant ſuas domos
et operas pro vtilitate communi pariſii oēm pecu=
niam habebis commutatam i monetam gallicam
nunquid iſtum oportebit habere labores ad expo=
nendam pecuniam aliarum regionum.idem eſt de
bancharíis das ſorti pariſius centum ſcuta dat tibi
vnas litteras ad platonem venetiis vt habeas no=
naginta quinq̄ vel nonaginta ſex eſt tibi ⁊ reipubli
ce vtilis tibi fuiſſet penalius ferre hanc pecuniam
q̄ꝫ vnas exiguas litteras ſollicitudo in itinere pro
conſeruatiōe eius et forte fuiſſet cā tue necis vnde
nunc non putatur te habere vltra ſumptus in prom
ptu:et ſic ſoſpes a metu hoſtium euadis oportebit
eum interdum per famulum capere curam de ſatiſ
factione pecunie recepte et onus periculi ſubibit et
ſicut tibi vtilis eſt ita cuilibet alteri et per ꝯñs toti
rei publice.ſed an lanius vel piſtor poteſt capere ra
tione permutationis aliq̄d lucri incertum eſt nō lo=
cat operas ſuas ad hoc et capiens album more cā
pſorum videt eos defraudare a ſua arte et a lucro
debito ꝑinde ac ſi vnꝰ artifex poneret falcem i meſ
ſem alterius artificis hec ratio non eſt magni pon=
deris qꝛ hac via nō poſſet permutare gratis qđ nō
eſt dicendum eo ꝙ eſſet in grauamē campſorum ſi
capiat turonum vel duplum pro labore quem ha=
bet numerando tenuem pecuniam et pro placi=
to impenſo vbi campſor capit quattuor turonos
vel liardum non videtur peccatum . dicis forte la=
nius dans tibi albam pecuniam pro aureo nummo
mauult habere aureum vel ita libenter:ergo mane
bit placitum pro obſequio.dico ꝙ hec ratio conclu
deret etiam contra campſorem qui crebro ita liben
ter haberet vnum ſicut aliud:etiam nōnumq̄ꝫ homo
permutat in vna patria cum pecunia que minus va
let in illa et portat in aliam vbi plus valet ſine labe

vſure vt groſſum anglicanum valet quattuor dena
rios ſcotus dat anglo quater mille denarios ꝑ mil
le groſſis/groſſum apud ſcotos valet quinq̄ dena=
rios:non capit lucrum ab anglo vltra ſortem in pa
tria angli et etiam eſt permutatio.idem eſt ſi duca=
tus plus valet rōe q̄ꝫ pariſius ratiōe patrie ad quā
proficiſcor.capio a banchario pariſii ratione duca=
torum quos ei do proportionabiliter rome nō hoc
vi mutui ſed ratione patrie ad quam pergo ⁊ pote
ram mecum portaſſe ducatos. Ad ſecundum argu
mentum ibi eſt locatio et non mutuum ⁊ ſic non eſt
vſura/vaſa non ſunt recipientis ſicut eſt in mutuo
ſed manēt locantis:et ſic de pecunia data ad oſten=
tationem vel de auro dato ad curandum a lepra.
Dicis diſtractio pecunie eſt eius deſtructio vſus nō
diſtinguitur a dominio. Reſpondetur ſuperius lo=
cuti ſumus de dominio et vſu rerum pro modo
tamen loquendi in aliquibus vſus rei diſtinguitur
a dñio hoc eſt quando homo vtitur re ipſa dño et
proprietate manente penes alium vt in accōmoda
tione et in conductione in rebus vſu conſumptibili
bus vſus non diſtinguitur a dñio hoc eſt qui vtitur
re ipſa ad finem ad quem ordinatur eam conſumit
vt in cibo et potu vſus cōis pecunie eſt eius cōſum
ptio vt fit in mutuo vel emptione:non ꝙ pecunia en
titatiue conſumatur ſed transfertur a cōmutāte ita
ꝙ non ſit eius ac ſi eſſet totaliter extincta ſed quan=
do manet eius non conſumitur vſu vt in oſtentatio
ne vel in auro pro curando morbo tunc non eſt eiꝰ
diſtractio ſed locatio et conductio ⁊ tunc pōt mode
rate cape pecuniam et vero dño debet idem reſti=
tui alioquin detineretur alienum ſed quia eſt puſil=
lum diſcrimen inter ſcutum et ſcutum ducatum et
ducatum non refert an reſtituatur idem : ſecus eſt i
aliis rebus que raro reperiuntur eiuſdeꝫ bonitatis
demonſtra duos equos iudicio tuo in valore ſimili
mos vnus vocabit a b meliorem alius aſſeret b an
teire a:propterea in talibus non ſolet eſſe mutuum
De amiſſione vaſorum reſpondetur in re que non
requirit diligentiſſimam curam vt in equo tenetur
conductor ſolum locatori de dolo in culpa lata ⁊ le
ui cum vtriuſq̄ gratia contrahitur.inſti.q̄.mo.re.
contrahi.obli.§.vltimo.hoc etiam patet in.l.ſi q̄s
domum.§.celſus.ff.loca.ſed in re que eget diligen
tiſſima cura conductor tenebitur de culpa leuiſſima
patꝫ in.l.ſi merces.§.qui columnā.ff.loca. q̄s alias
tibi vaſa argentea vnq̄ꝫ locaret:non inſiſto an ban=
charius capiens ad oſtentationem pecuniā vt cre=
datur diues ⁊ ei adhibeatur fides/vel de illo q̄ vult
diuitem vxorem habere illa via an peccet mentien
do ⁊ diſſimulando vel alter ſecuꝫ ad hoc cooperās
quia hoc ſpectat ad materiam tertii.

¶ Diſtinctiōis decime quinte q̄ſtio vigeſima ſexta

Vigeſimo ſexto q̄ro an iſte caſus ſit vſu=
rarius ſortes dat platoni duo mille li= Notabile
bras ſtirlingorum mutuo capiens pagū
valentem annue centum ſcuta in pigno=

re tenet ſortes a pagum et eius fructus colligit vigĩ
ti ãnos et demum mille ſuas libras integras reci=
pit huic diffinitio vſure competit et tamen contra=
ctus non reputatur labefactus cum paſſim fiat in=
ter viros honeſtos talis capit lucrum vltra ſortem
quia fructus viginti annorum vi mutui non eſt alia
vi. Reſpondetur hic caſus vbilibet contingit in pri
mis licitum eſt capere ſecuritatem cirographũ ac=
cepit a gabello thobias de decẽm talentis. thobie p̃
mo. hoc licet etiam de agris ſic erat in terra ꝓmiſ=
ſionis leuitici. xxv. romanus pontifex de vſuris ca
pite primo dicit. habens pignus fructiferum debet
computare fructus perceptos in partem ſolutiõis
ita ꝙ ſi dares michi centum ducatos mutuo et ha=
beo a agrum in pignore vel in apotheca extẽdo ter
minum pignus ad vtrunqꝫ leuas centum ſcuta et pe
cunia etiam collecta ſupra centum que ſufficit mi=
chi pro laboribus et induſtria quam habeo pro col
ligentibus fructibus de vintior reſtituere a agellus
ſi pignus ſit meum de iure et alter detinet tyran=
nice palam eſt non debeo computare fructus reci=
pio meum/vel pignus eſt mutuatarii aliquo modo
habet dñium vtile et mutuans habet dñium directũ
et tunc nõ oportet computare fructus in ſolutione
ſortis. patet de vſuris conqueſtus. hoc patet de feu
dis. ca. primo et tunc vaſallus non debet ſeruitium
dño feudi: idem eſt de ſocero recipiente pign⁹ fru=
ctiferum a genero qui non tenetur computare fru=
ctus in partem ſolutionis de vſuris ſalubriter ſed
tunc requiritur ꝙ ſuſtineat onera matrimonii ad h
ꝙ iuſte lucretur. patet. ff. dando. excep. l. pater. niſi
in his caſibus vel ſimilibus non licet. dicis tũc do
minus feudi habet plenum dñium in terra quia di=
rectum et vtile: et per conſequens non tenetur reſti
tuere feudatorio. et vltra ſequitur ꝙ nõ manet ei in
pignore cuꝫ res propria nulli eſt pignus imo ſequi=
tur ꝙ alius non eſſet vaſſalus. dicitur ꝙ vaſſalus to
to tempore durationis non habet actu dñium vtile
dñium tamen eſt ligatum et tollitur ligamẽ poſt ſo=
lutionẽ mutui non obſtante non deſinit vocari vaſ=
ſallus potentiam remotam habet ad ſeruiendũ do
mino feudi dñs feudi non habet plenũ dñium irre=
uocabile licet pro tempore vtrunqꝫ habeat cũ vaſ
ſallus aliquid iuris in re habeat alter non habet p=
fecte dominium et ſic vocatur adhuc pignus. Ce=
terum eſt vnum membrum magis prima facie am
biguum pagus eſt ipſius mutuatarii nullo iure ſpe
ctans ad mutuatorem: ſit ſortes dñs capiẽs a pla
tone bis mille aureos dat interim a pagum annue
valentem centum aureos platoni in pignus conſi=
derando omnes circumſtantias contractus. dicitur
ꝙ non eſt vſura nec eſt mutuum ponuntur vel pre=
ſupponuntur per leges municipales et conſuetudi
nẽ q̃ contractũ interpretatur aliqua contractui mu
tuo pugniãtia: de ratione mutui eſt ꝙ mutuator po
teſt a mutuatario petere ſolutionẽ mutui quando
vult vel in termino aſſignato iſte contractus eſt ir=
reuocabilis capiens predium vel vocatum pignus
non poteſt cogere recipienteꝫ pecuniam ad reſtitu/
endum qḋ eſt cõtra ſubſtantiam mutui etiam ſi pa
gus pereat caſu fortuito vel incurſione hoſtium ca
piens vocatum pignus nichil aliud habebit: et ſic
non eſt ꝓp̃e impignoratio non refert quibus nomi
nibus vocetur contractus vocatur frequenter alie
no nomine. quarti reg. ſexto. quidam ſecurim acce
perat accommodato et tamen dicebat heu heu heu
hoc mutuo accepi et tamen palam eſt ꝙ non erat
mutuum cum accipiens non habebat dñium illius
rei. ſimile patꝫ. quarti reg. quarto. de heliſeo dicen
te vidue pete mutuo ab omnibus vicinis tuis vaſa
vacua non pauca et tamen ibi erat accommodatio
ſimiliter leuitici. xxv. non erat emptio et venditio
ſed potius impignoratio. ſimile contingeret ſi quis
vellet palliare in vſura diceret/non mutuo tibi cen
tum ſed emo annuum redditum ꝙ quotãnis obli=
gaberis michi dare quinqꝫ vel ſex et apud me erit
facultas repetendi quando voluero hic eſt mutuuꝫ
licet vocetur emptio cenſus annui. patet tales con
ſequentias eſſe nullas ſortes vocatur leo vel vrſus
ergo eſt leo vel vrſus/vel iſte vocatur doctor omni=
ſciens vel reſolut⁹: ergo eſt talis. quo fit contract⁹
prefactus non eſt vſurarius ſed emptio huius pagi
cum conditione reuendendi cum alius pecuniã per
ſoluerit et in emptione non oportet dare fruct⁹ re=
ceptos alteri quia emptoris ſunt ſi emerẽ a te anno
dñi milleſimo quingenteſimo et de hinc ad decem
annos futuros vel viginti leuo tantum quantũ de=
di et amplius et ſi a me emeres tantum dabis ſicut
ego dedi a principio et illud eſt veriſimile ꝙ nichil
palliationis ſit cum dando viginti pro vno iſte po=
terat emere predium aliud irreuocabile ſed ſi adde
retur particula ꝙ periculũ maneret apud ĩpignorã
tem vel ꝙ pecuniam dans poteſt reuocare pecuni
am ad placitum eius tunc eſt vſura.

Diſtinctionis decime qnte q̃ſtio vigeſima ſeptia

Vigeſimo ſeptimo circa hanc quintam de=
cimã diſtinctionẽ queritur de pecunia tra=
iecticia vel nautica tangendo caſuꝫ capitis
nauiganti de vſuris non licet ſorti capere pecuniaꝫ
vltra ſortem ratione periculi ſuſcepti vt romanus
pontifex dicit in capite prefato. Reſpondetur intẽ=
tio illius capitis eſt reprobare contractum illũ quo Notãdũ
mutuans noluit dare mutuo pecuniam niſi in ſe ſu=
ſciperet periculum et lucrum acciperet et ſic nõ dat
mutuo gratis: ſed ſi mutuatarius rogaret mutuato
rem poſt mutuum in ſe ſuſcipere periculum vel ſi
vltro mutuator ſe ad illud offerat poteſt taliter ſu=
bire onus periculi ſicut non mutuator. ratio bernar
di in gloſa nichil valet. dicit ꝙ periculum pecunie
mutuate pertinet ad debitorem cum ſua facta fuiſ=
ſet/alius tamen frequenter in ſe ſuſcipit periculum
ſine labe vſure ſic poteſt mutuãs poſt mutuũ datuꝫ
Ceterũ de periculo eſt vnũ aliud cõiter fit in italia
et hiſpania vt michi recitant hiſpani ſortes exiſtens
barchinonie mittit merces ſuas ad damaſcũ ſiue vl
alexãdriã egypti formidat de mercibꝫ diſcrimine pla

to in ſe ſuſcipit periculū pro certa pecunia vel aliquā pecuniā tradit ſorti pro mercibus eius ibi plato eſt in periculo perdendi pecuniā quā ſorti dedit etiā eſt apparētia ꝙ ſuperlucrabitur exponit ſe diſcrimini hic non eſt vſura ſʒ alius cōtractꝰ inoiatꝰ noie ſpeciali accipio ſi des ex pte platonis: hoc eſt accipio in me periculū ſi des centū vel do ſi des ex parte ſortis ſortes dat oē ius ſuū in mercibꝰ ſi aliꝰ det mille ⁊ ſi plato locaret operā ſuā puta ē nauclerus vel nauta ꝓ ſeruandis mercibus diligentiꝰ nō videtur cōtractus illicitus: ſʒ vbi plato quieſcit lōdoniis ⁊ periculū eſt de naui vl' itbone ⁊ nulla opera locatur: ſed caſus exponitur fortune aliud eſt. aliquibus placet hunc contractū iuſtificare. aliis eum reprobare ⁊ apparentia reprobationis eſt cū hoies predicēt vſuras in lumie naturali excutiēdas eo ꝙ ſi ſic liceret viuere iuſte homo ſine labore plꝰ lucraretur ꝗ̄ aliꝰ quocūqʒ labore ſic in iſto caſu homo a ſe excueret onus impoſitū a deo ꝙ in ſudore vultꝰ ſui pane ſuo veſcat dicet aduerſarius hic eſt expoſitio diſcriminis ⁊ nō eſt certꝰ caſus de lucro ⁊ ſuccurritur fratri triſtie ſollicito de aduentu mercis cōducit ei habere mediocre lucrū anteꝗ̄ tabeſcat tēpore more quicquid ſit ſatius eſt ab iſto contractu deſiſtendum ⁊ licet contractus ſit turpis ⁊ pctm̄ nō tamen apparet ꝙ tenet reſtituere lucrum nec eſt vſura nec reſtitutio eſt precepta iure nature/diuino vel humano.

¶ Diſtinctiōis decime quīte q̄ſtio vigeſima octaua

Ulterius. xxviij. paulisꝑ inſiſtamꝰ tangendo vnū modū cābii quo dicunt mercatores paſſim vti ſicut itellexi a quodā q̄ cū eis verſat ⁊ vocat cambiū burſe cambiū burſe fit hoc mō i platea brugenſi vel handbarpie mercatoribus deputata ſurgit vnus petens: quis vult dare mille ducatos mutuo quattuor vel quīqʒ menſibus ad hiſpaniam vl' italiam ⁊ talis habebit cētū vl' centū quinquaginta vltra capitale cābiū burſe creſcit ſm exigentiā pecunie inter mercatores ⁊ ſm habundātiā decreſcit et ſic variatur accedit habēs pecuniā accepta ſecuritate hanc pecuniā dat mutuo capiens vltra ſorteʒ non ratione mutui: ſʒ intereſſe intēdebat mercari et mercatus fuiſſet ſi hunc moduʒ non reperiſſet: ſed cum reperit hunc modum non ponit ſe amplius ad mercandum vel parum mercaturam exercet trāquillius et ſecuriꝰ capit ſuū lucrū ꝗ̄ trāſeūdo ꝑ mare ita ꝙ ſollicite venat quō vadit cābiū burſe ⁊ ſi burſa non fuerit ſatis alta mittit pecuniā lugdunū vel ad partes remotas vt taliter viuat relicta mercatura eſt q̄ſtio an hic modus viuendi ſit licitus ⁊ vt paulo altius repetamꝰ videamꝰ originem huius burſe ⁊ poterat ſic eſſe ſortes mercator egēs pecunia brugis acceſſit platonem mercatorē ꝓmittens ducenta vel tercenta pro bis mille ducatis plato ratione intereſſe iuſte hanc pecuniam leuauit ſimilē gratiā fecit ferdinandus gunſalo ⁊ alexander gabino ⁊ ſic creuit burſa ſemꝑ mercatores egētes faciūt iſtas proclamationes. Tunc ſic argumētor a habens bis mille ducatos mille ponit in merces ⁊ mittit in hiſpaniam ⁊ ſuperlucratur ducētos vel centum ducatos vltra expenſas labores et pericula dat platoni mutuo reliquos mille: ergo licebit ei accipere cētū ratione intereſſe ⁊ ſi hoc liceat ipſi a in parte licebit eidē in toto ⁊ idē ūdē ipſi b ⁊ ſi liceat hac vice pluries ſine ſtatu licebit vel da rationem ſtatus. dicis forte eiicit a ſe in ſudore vultus veſci pane ſuo vt in ſolutione precedentis argumēti diximꝰ ⁊ non bene deſeruit in corpore miſtico rex vigilat pro vtilitate cōmuni temporali ꝓ ſeruanda pace inter ſubditos et ad expellandos hoſtes epī pro ſpiritualibꝰ religioſi orāt mendicantes ſunt materia habende virtutis ab eis emit regnum celoꝝ mercatores deferūt merces ad pr̄iam ⁊ reipublice cōducunt iſti aūt ducunt dies in ocio. ¶ Contra hoc argumentor iſti prebēt fomentū deferendi merces de pr̄is ad patriā alii ſi non haberent pecuniam ab iſtis merces non trāſueherent cū crebro eis defuerint pecunie mercantes cum eis aſſequuntur lucrum alioquin nō caperent mutuum ab iſtis. Item da quomō campſores laborant plꝰ ꝗ̄ iſti. Itē de illo qui mittit famulos ſuos de patria in patriam ⁊ ipſe domi quieſcit. dicis habet ſollicitudinē reddendi emendi et tranſportandi ſic iſte habet ſollicitudinē rehabendi pecuniā reperire fidū mercatorē. ⁊ ſi iterdū mitteret merces ad patriam iam laborat. Inſuper quomō laborat dñs talis quolibet die non prohibito tranſiēs ad venandum non habēs vxorem et liberos omnē ſollicitudinē dans ſeneſcalo familie platoni ab eo nullū cōpotū recipiens iſte propterea non viuit in pctō. mercator iſte ſatis laborat domi circa vxorē ⁊ familiam regendā et ſic ſtat tota q̄ſtio ab exordio mota quare iſte mercator videns duas vias viuendi cuʒ ſua pecunia ſcʒ mercandi vel mutuādi ⁊ capiēdo ratione intereſſe relinquit priorē viam. ſcdē adherendo qꝛ ponitur ꝙ iſte intēdebat mercari ⁊ de facto mercatus fuiſſet ſi mutuariū nō reperiret dans ei rationem intereſſe. dicis forte nichil capit ratione intereſſe cū proponit vitam totā ſic tranſigere et nunꝗ̄ mercari. ſecus eſt de illo qui ſemel dat mutuū ⁊ ratione intereſſe capiens pecuniā intēdens alias mercari hoc non ſufficit qꝛ ponatur ꝙ de nunꝗ̄ mercari nichil cogitauit vel ſi cogitauit nō deliberauit et ceſpitat vtrinqʒ videt periculū ⁊ capitale hic interdū extinctū ob inopiā mutuatarii ſicut i mari vel ꝑ terram: ꝗ nichil probas cōtra illū qui nichil deliberauit: vel cōtra illū qui aliq̄s merces mittit ad mercandū qꝛ de facto nūc cum iſta pecunia ipſe mercaretur niſi virum reperiret qui pecuniā hanc quereret nec laceraret ſuā famā. patet qꝛ indiciū eſt ꝙ nō viſo ꝙ alius iſtū quererit ⁊ iſte nō aliū etiā aliq̄s licite volens mercari poteſt adire ſociū pecunia egētē dicendo ꝙ eſt paratus mercari: ſed ſi poſſet morā gerere alteri libens faciat dūmō det aliꝰ ratione intereſſe tantū quantū lucrari poterit: ſed ſi cōiter iſtud faceret eſſet de iſto vehemēs ꝓſumptio ꝙ nō intēderet mercari ſed ſub vmbra vſure id faceret: ſʒ nos po-

Notādū.

nimus ꝙ alius venit ad iſtū.dicis iſti ſic mutuātes
querunt et queruntur ꝓficiſcunt̄ in partes remotas
vel ad eas mittunt.cōtra dū hoc facis ſemꝑ eſt pa=
ratus mercari ſi virū egentē non reperiat cui vult
humane ſuā pecuniā mutuare in lucrū mutuatarii
ꝛ in lucrū proprium.Forte dicis in hiis vbi eſt inter
eſſe reqritur ꝙ mutuatoꝛ mauult vel ita libēter vult
mercari ſicut mutuare ꝛ non libentius modo iſte li
bentius vult mutuare ꝙ̄ mercari.Cōtra aūꝙ̄ ſup=
uenit mutuatari⁹ mutuatoꝛ erat idifferēs ad vtrūꝙ̄
ſed qn̄ dat mutuo illud libēti⁹ vult qꝛ in illā partez
deſcendit ſic eſt hic interdū nō valet dicere hic mo=
dus eſt ſecurioꝛ ꝙ̄ mercatura ꝛ ꝑ cōſequēs hoies ſi
iſtud licite fieri poteſt relinquēt mercaturā huic vie
adherēdo lucrū in terra eſt ſecurius ꝙ̄ in mari ꝛ tn̄
eſt licitū.nec ꝓpterea ſequit̄ ꝙ nulli ſunt mercato=
res eodē mō in propoſito iſte mod⁹ dandi pecuniā
ſic mercatores dilatat. Et iterū ſic argumētoꝛ ſint
ſex indita in anno vnū pro ianuario ꝛ februario lug
duni ſcꝫm pro duob⁹ menſib⁹ rothomagi ꝛ ſic ꝑ an=
nū tūc ſic ſortes pariſienſis intēdit viſitare oīa iſta
indita annue ꝛ ſic viuit ꝛ vixit annis octo vel decē
ꝑteritis ipſo volēte in ianuario adire lugdunū ſup
uenit plato petēs ſuos mille aureos quos volebat
exponere dans tantū lucri ſorti quātū lucraret̄ in il
lis inditis ſuper ſumpt⁹ diſcrimē ꝛ labores famuli
quē pro paruo cōputat dn̄s qꝛ domi deberet labo=
rare ſortes licite capit ſexaginta vltra ſortē veniat
cicero in ſcdis duobus menſibus.videt̄ ꝙ pōt tan=
tūdē caperet ſic a iohāne ꝛ ſi ſic toto hoc anno oib⁹
ſiūis futuris.dicis licet corā deo nō cōmittit vſurā
pant̄ ſuā famā corrodi ſub palliatione vſure qꝛ licꝫ
actū de ſe licitū fecit nō tn̄ licito mō.cōtra pōt iſte
declarare ſuā innocētiā aliis ꝛ eos nō ſcandaliſare
ſed iſtud non ſufficit non poteſt declarare tot quot
cognoſcunt ꝛ qn̄ declararet vix crederet̄ ꝛ merito
non deberet credi cū proponit hāc pecuniā ponere
in burſaꝫ cābii ꝛ nūꝙ̄ mercari repugnātia videtur
eſſe vi intereſſe qḋ leuat nō videt̄ ſufficere ad itereſ
ſe iſtud ſi non reperirē hanc viā mercarer ꝛ capio il
lud ratione lucri veriſilis hoc eſt lucri qḋ conſequi
poſſuꝫ requirit̄ ꝙ homo intēdat nūc in ꝑticlari mer
cari cū hac pecunia ad hoc ꝙ capiat lucrū ratione
intereſſe ꝛ ſic nō ſcirē clarificare caſū ab vſura hō
non poteſt leuare ratione intereſſe qui propoſitū va
guꝫ ꝛ vl̄e habet nō excuſatur ad mercandū reqrit̄
ꝙ nūc habeat propoſitū mercādi ꝛ ꝙ alter capiens
pecuniā eſt cauſa q̄re non dat ſe exequutioni mer=
candi/etiā ſuaꝫ famā lacerat ꝛ cōiter eſt vſura pal=
liata q̄rens alios vt det eis mutuo vt capiat pecu=
niā vltra ſortē vi itereſſe qꝛ mutuatoꝛ debet eſſe hu
ius cōditionis:ꝙ libenti⁹ vl̄ non min⁹ libēter mer=
cari intēdit ꝙ̄ mutuare ꝛ ſi ſic indubie iſte non pro=
ficiſceret̄ de vicino ad viciuū de vrbe in vrbē vt det
mutuo cū videt ſuā famā interi rodi quā nō vellet
pati pro parua pecunia oportet ergo ꝙ multo libē=
tius dat mutuo ꝙ̄ mercaretur ſi ego non intenderē
mercari hoc anno ſꝫ ſequēti nō poſſuꝫ anno preſen=
ti quicꝙ̄ capere ratione lucri veriſilis nec ſufficit
nūc mercarer ſi nullū reperirē volētē mutuo pecu
niaꝫ capere reqrit̄ ꝙ nunc vellet mercari ꝛ cū roga
tur ab alio cui cōdeſcendit ratione lucri capit vltra
ſortē nec ſufficit facere artē ſic ſemꝑ viuēdo qꝛ illa
via oēs ad te accedent.

Diſtin.decime quinte q̄ſtio vigeſima nona.

Queritur vigeſimo nono an liceat recipere
ad vſurā.Reſpondetur petens ad vſuraꝫ
duobus modis poteſt ſe habere vl̄ eſt ī ma Notabile
gna neceſſitate vel in neceſſitate ꝙ non habet ſuffi=
cienter pro ſuo ſtatu ꝛ eius familie vt manuteneat̄
vl̄ habet ſuperflua quo ad naturā ꝛ quo ad ſtatuꝫ.
primomō poteſt capere ad vſurā prudenter tn̄ ince
dat non petat ad vſurā qꝛ tā directā occaſionē vſu=
re prebet ſuo fratri ſꝫ petat mutuo vbi alter nō vult
dare niſi ad vſurā non conſentiat illi modo peten=
di ſed conſentiat in dādo modo dare vſuras nō eſt
illicitū licet ſit illicitū eas accipere ſicut dare rapto
ri pecuniā non eſt malū ſed nephas eſt eaꝫ hoc via
accipere poſſumus vti malo proximi ad bonū vt ia
cob vſ⁹ eſt iuramēto labā per ydola ad bonū.gen.
xxxi.ꝓ ſtabilimento poſteritatis ſue ſic iudas ma=
chabe⁹ cū romanis.i.machabeo.viii.ſolꝫ dari ana
logia in propoſito pulcra mulier ſcit vel ſcire debꝫ
ꝙ inceſſus eius per talē viam eſt cauſa ruine proxi=
mi ſi eat qn̄ iuſtā cauſā eundi habet puta ad eccl̄iaꝫ
vel forū facit qḋ debet non eſt vis ſi alter capit oc
caſionem pcti:ſed ſi iret qn̄ non haberet cauſaꝫ ra=
tionabilē vel cōptius ꝙ̄ deceat ipſa peccat ſic eſt de
capiente ad vſurā vbi ſi egeat pro ſe vl̄ familia vel
aliis piis cauſis et aliū habere non pōt non peccat
facit ꝙ iuſte facere poteſt ſi ſuꝑflua habeat hoc nō
licebit vbi cognoſcit ꝙ alter non dat niſi ad vſuraꝫ
non debꝫ eū adire ꝑberet ei occaſionē vſure ꝛ pcti
ſecus eſt vbi hn̄s ſuꝑflua adit aliquē quē non ſuſpi
cat̄ facile ꝓclinē ad vſuram ſicut pulcra mulier pu
dicū adit vbi non poteſt impudicum adire cognitū
talem egēs eſt cauſa occaſionalis pcti non tn̄ pro=
pterea peccat faciēs actū licitū ſicut reformās mi=
nores eſt cauſa occaſionalis multi eximunt ſe ab
obedientia ſuperioꝝ ꝛ in colluuiē ſordiū icidunt nō
tn̄ ſequitur ꝙ alii eos reformantes peccant ſed deo
preſtant obſequiū nec ſequitur accipere ad vſuram
eſt pctm̄:ḡ dare ad vſurā eſt peccatū licet nemo ac
cipit ad vſurā niſi aliquis ad vſurā dat ſicut non ſe
quitur pater eſt peccatoꝛ actu malus vel alb⁹:ḡ ta
lis eſt filius.ſi dicas bene ſequitur:ſortes dat plato
ni lucrū vltra ſortē vi mutui:ḡ plato accipit lucruꝫ
vltra ſortem vi mutui:antecedens eſt licitū ꝛ licite
volitum ergo et cōſequens:ꝓoꝛ cōſequētia eſt bōa
nemo accipit nolens vel nō volēs:ſed nego iſtā cō=
ſequentiam aūs eſt volitū:ḡ ꝛ conſequēs ꝑ locuꝫ a
cōiter accidētibus ꝛ ſequit̄.dioniſi⁹ tirann⁹ eſt rex
ḡ parū quietis habet antecedēs eſt volitū ꝛ non cō
ſequens.patet manifeſtius ſortes eſt in luto ꝓ cen=
tum ſollidis:ergo ſortes eſt in luto:aūs eſt volituꝫ
ꝛ non conſequeſ.s.ex iſtis poſſunt ſolui multi alii ca

ſus ſpeciales dūmō eſt oculus ad intereſſe vt petrꝰ tenetur ſoluere iohanni in fine vniꝰ anni centū aureos iohannes egens nunc .xcv. petit in promptu remittens petro reliquam partem puta quinqꝫ ratione intereſſe licitū eſt hoc petro ſemꝑ ſuppoſito q mauult dare centū in fine termini vel ita libēter vult ſicut nunc .xcv. et eodē mō petrus debet niniano centum aureos ninianus non potens habere in promptu vendit michi ius illorum centum ſcutoꝝ .xcv. ſcutis ⁊ ſic poſſum ratione intereſſe mei.

¶ Diſtin. decime quinte queſtio triceſima.

Rotādū. Circa hanc diſtinctionē triceſimā quero an aliquis poteſt vendere vſurario aliquid et an tenetur reſtituere lucrū vſure. capio po teſt in titulo queſtionis ſicut dicimꝰ hoc poſſum qd̄ iure poſſuꝫ pro illo ſupponant̄ duo modi dicēdi va rii quorū prior tenet vſurariꝰ non habet dn̄ū lucri vſurarii: ſed ipſe dās pecuniam mutuatariꝰ eſt verus dominꝰ illius lucri: ⁊ hec poſitio apparet michi rationabilior ⁊ pro ea argumentor. nullo titulo vſurarius incipit habere dn̄ū illius lucri non donatione abſoluta non emptione ⁊ ita de aliis iuſtis titulis acquirendi dn̄ia ille non eſt iuſtus titulꝰ ꝑ mutuuꝫ forte dicis licet cōtractus ſit prohibitꝰ .luce. vj. nō tn̄ irritatur acq̄ſitio dn̄ii. Propterea ſc̄do argumētor. nullus habet verū dn̄ū in re q̄ꝫ iniuſte tenet per tempus ⁊ inſtans vnde verū eſt q mutuatariꝰ tenetur reſtituere mutuū cuius habet verū dn̄ū tn̄ licite tenet ipſuꝫ per tempus vſurarius nec licite tenet lucrū per inſtans vel tēpus ſicut fur vel latro etiaꝫ tenendo aliorum poſitionem vſurarius tenet̄ reſtituere lucrum ambe poſitiones in hoc conueniunt. Sc̄da poſitio diceret vſurariū non obligatū reſtituere idē lucrū numero ⁊ poteſt illud alienare cū eſt eius ſicut mutuū eſt mutuatarii. Prior poſitio diceret vſurariū deuinctuꝫ reſtituere idē numero ſicut fur tenetur reſtituere rem furtiuā ⁊ non poteſt eam alienare ⁊ ſic non poteſt q̄s vendere vſurario aliq̄d habenti ſolū vſure lucrū ⁊ cognito tali dato etiam q relinqueret ita potentem ad ſatiſfaciendū creditori. patet. conſentit q aliꝰ contractat rem alienaꝫ inuito dn̄o vt de fure. ergo male agit compares vſurariū huic furi nichil habēti niſi rem furtiuaꝫ vbi lucrum eſt pecunia poteſt homo ei vēdere vt de fure ſi ſortes furatus eſt decē aureos quos neuī furto ablatos poſſum dare ei equū ꝓ illis decē dūmō vſurarius manet potēs vel fur ad reſtituendū ⁊ hic eſt cauſa q2 mutuatariꝰ vel ille a quo fur hanc pecuniā accepit eſt contentꝰ vel eſſe debet ſufficit ei habere alios decem ſil'es aureos inter aureū bonum ⁊ bonū eiuſdē ſignature nō eſt diſcrimē. ſecus eſt in aliis rebus mobilibus vel imobilibus vn̄ ſummati non licet ei vendere vel ab eo capere elemoſinā donum vel aliū contractū facere gr̄a cuius iſte reddetur īpotentior ad ſoluendū. Si dicas eccl'ia accipit a iudeis nichil habentibus niſi de vſura decimas ꝑdiales. ꝓbat̄ extra de decis terraꝝ. dicit̄ q capit illud q alias eſt ſuuꝫ ſi quis furaretur omnes fructꝰ huius arpenti eccl'ia capit decimam nō quia eſt res furtiua: ſed ſibi alias debita. Sed dicis ponamus iſaac iudeū qui nichil habet niſi rem vſurariam et non pecuniam nū quid poſſum vendere ei victualia ſi ſum conſcius rei non poſſum q2 caperē alienū inuito dn̄o ſꝫ vbi veniret ad extremā inopiā teneor ei donare ¶ Iſtis prelibatis ponit̄ concluſio. Vſurariꝰ tenetur reſtituere lucrum qd̄ capit per vſuram ꝯcluſio patet de vſuris cum tu et tua nos nō modo vſurarius tenetur reſtituere hoc lucrū ſed illud refundere tenetur qd̄ interim mutuator lucrari poterat mercando. ¶ Contra hanc cōcluſionē argumētor de vſura mentali ſortes dat mutuanti vltra ſortem aliq̄d timēs offendere mutuantē vel vt ei det mutuo alias in iſto caſu plato dans mutuo nō tenet̄ reſtituere captū vltra ſortē cū liberali dono illud accipit. ¶ Confirmat̄ hoc dupl'r q heredes non tenentur reſtituere ⁊ hoc dupliciter. Tū primo ponatur q ſortes relinq̄t duobꝰ heredibus platoni ⁊ ciceroni mille ſcuta quoꝝ centum vſura acquiruntur ⁊ cicero ſit in non ſoluendo iam plato non tenetur reſtituere centum ꝓpter inopiam platonis: ḡ heredes non tenentur reſtituere. Tum ſecundo relinq̄t a tribus heredibus b c ⁊ d vaſa argentea e f ⁊ g heredibus ſic ſcꝫ q d vas ſit lucrū vſure qd̄ habet g ⁊ nichil aliud iam g non tenetur reſtituere d totaliter nec e ⁊ f igit̄. Reſpondet̄ vel ſortes dat platoni vero dono ⁊ hoc platoni conſtiterit plato pōt licite capere nec tenet̄ illud reſtituere q̄ſi ſortes poſtea diceret eum nunq̄ꝫ illud cōtuliſſe q̄re plus credit̄ ei nūc q̄ꝫ a principio tunc illa res eſt ſimpliciter platonis qui nō eſt deterioris cōditionis ad recipiendū donū q̄ꝫ ille qui nichil mutuauit vel ſortes non dat libere ſed ne offendat platonē et eſt veriſimile platoni q ſortes liberaliter illud dat tūc licite illud tenet licet ſit alienū ad titulū donationis requirit̄ ita bn̄ libera collatio donatoris ſicut acceptio donatarii ſꝫ ignorantia inuincibilis excuſat platonē quēadmodū de illo qui dat michi equum furtiuum quē credo eſſe iſtius dantis vel dare preſumentis hic ſum poſſeſſor bone fidei qd̄ michi ſufficit vel ſortes dat coacte platoni munꝰ illud et hoc platoni cōſtiterit vel eſt veroſimile tenetur reſtituere vel ſortes libere dat platoni ſed plato non vult illud recipere vt donū ſed alia via ratione mutui et tunc plato tenetur reſtituere libera collatio collatoris non ſufficit requiritur q donatarius illa via velit recipere ſed ſi hoc platoni poſtea conſtiterit ⁊ mutet propoſitū volens capere iuſte illud tenet quēadmodū aliquis ad me mitteret vnū pallafredū ⁊ in itinere illū clanculū accipio ſub nomine furti equus hoc modo nō incipit eſſe meus ſed ſi plato conſentiat in liberam acceptionem per donum poſtea ſed tunc diſſentit ſortes ita q non ſimul cōſentiant non eſt donatio. Ad aliud apparet q plato tenet̄ reſtituere integra centum cum omnia bona relicta ab vſurario obligata manebunt. Ad aliud dicitur q omnes filii tenebuntur conuenire inter ſe et q̄libet dabit pro ſua rata ⁊

vas ipſum tradet mutuatario cū manerem in ꝓpa
forma vt de pecunia furtiua contingit.

¶ Diſtin.decime quinte q̄ſtio trigeſima p̄ma.

Circa hanc diſtinctionē decimā quintā tri=
geſimo primo queritur an mercatura ſit li
cita. Pro ſolutione queſtionis pono con=
cluſiones. ¶ Mercatura eſt licita. probatur cōclu=
prima ɔ°. ſio cadit ſuper obiectū debitū intētio poteſt eſſe re=
cta ſcʒ prouidere patrie de mercātiis que habentur
in alia patria deferre ad ſuam ⁊ econuerſo/et licet
actualiter intendat ſibi ſuccurrere ⁊ ſue familie de
vtilitate reipublice nichil cogitans non propterea
inficitur actus mercandi ſufficit ꝙ finis actualiter
volitus ſit referibilis in vlteriorē finē honeſtū et ꝙ
vtile ſit deferre ſic merces de patria in patriam.pʒ.
vna patria habundat hiis quibus alia vacat ſtannū
piſces et lanā affert britannia bachū ⁊ ferruʒ capit
eadem a francia ⁊ hiſpania ⁊ ita ꝑ relinquas p̄ſias
inuenies ſcḋm illud maronis.j.georgicorū.hic ſe=
getes illic veniunt felicius vue Arborei fetus alibi
atqꝫ iniuſſa vireſcunt Graina nōne vides croceos
vt tinolus odores India mittit ebur molles ſua tu
ra ſabei Et calibes nudi ferrum viroſaqꝫ ponthus
Caſtorea heliadū palmas epiros equarū .deus va
ria in locis ſeparatis dedit ne principū faſtus i im=
menſū creſcat vt quilibet diſcat ſe egere ope alteri⁹
vbi terra eſt ſterilior mare ē fertilius ⁊ econuerſo ⁊
ne homines ocio domi torperent ſed p̄riarū mores
⁊ diuitias conſiderarent ſm illud horatianū.ipiger
extremos currit mercator ad indos :ꝑ mare paupe
riem fugiēs per ſaxa per ignes.in hoc laudādi ſunt
rodieſes vel ſm alios peni qui primi gloriant mer=
Scḋa ɔ°. caturam aliis tradidiſſe. ¶ Secunda concluſio
mercatura crebro habet peccata incidentia .pʒ de
mendatiis pluribus et deceptionibus incidentib⁹ in
negociationibus pariſii introducūt te i tenebris vt
non bene iudices qui ambulat i tenebris neſcit quo
vadit credens habere nigrū colorē potius nigredi=
nem ⁊ illum petēs in camera habet croceū ſi taxa=
ueris vlnā panni valentē ſcutū petendo quanti ven
dunt vlnā .reſpondebunt duob⁹ ſcutis vel alias iu
rabunt ſe ſic vendidiſſe ⁊ hoc eſt peregrinū precio
ſi alios fefellerūt non op⁹ eſt tātum a te exigere.for
te dicis eſt conſuetudo patrie offerre in precio du=
plo alioquin ſi primo ꝟbo offerrent vno ſcuto vł in
medio iuſti precii nō emeres nō mentiūtur dicunt.
dabitis ſi placet duos aureos hoc non valet ad qḋ
propoſitū recedunt a remotis gradatim diſceden=
tes ad ſcutū niſi vt incautū emptorē capiant in la=
titudine inter ſcutū ⁊ duo ſcuta nō prodeſt eoꝝ ven
ditioni licet ſit modus ſic vēdendi pariſius.noui m⁹
omnes duos librarios piſii qui primo verbo ſunt i
latitudine precii a quo non abeunt ⁊ tales cū ſic co=
gnoſcantur melius pro eorū lucro vendunt q̄ʒ alii
dicis non eſſe ſimile de panno et aliis rebus vendi
bilibus a ſorte vltra pontes non cognoſcet ab vno
nec vendet mercaturā niſi vtatur more cōi :hoc eſt
falſū pōt dicere.ecce modū meū p̄mo ꝟbo nō rece=
dam a latitudine precii more vulgari dabitis ſcutū
pro vlna nullū intendo fallere viſitate alios ⁊ ſi nō
ſimilē pannū habueritis meliori foro redeatis citi⁹
huic dabitur fides q̄ʒ cētum aliis ⁊ nō min⁹ vendet
hec concluſio ſcḋa probatur.teſtimonio ſapientis
Eccli.xxvij.due ſpecies difficiles ⁊ periculoſe mi
chi apparuerūt difficile exuitur negotiās a negligē
tia ⁊ nō iuſtificabitur caupo a pctis labiorū hoc eſt
dictu hec duo gn̄a hominum difficulter continēt a
pctis ⁊ de penitentia.d.v.c.qualis. ¶ Tertia con= Tertia ɔ°
cluſio ars inſtitutoria recte circūſtantionata eſt lici
ta rite circūſtantionatur dūmō quis emit et poſtea
vendat cū populus rei empte egeat.dato ꝙ lucruʒ
habeat ratione laboris ⁊ conſeruationis.hoc nō ob
ſtat ſortes emit circa ad vincula ſcti petri cētū alle=
ca heruiti vno liardo vēdit ſex in q̄dragesima vno
liardo vel octo opus erat alleca ſale cōdire et eorū
habere curam plebs cōis ſibi non preuidet:ꝫ vtile
eſt toti policie ꝙ hec cuſtodiantur ⁊ vendantur tem
pore ſuo ⁊ ita de aliis mercantiis tritico vino ⁊ ſimi
libus ſed error poteſt cōtingere dūmō diues oīa
emit a principio impediendo forū ⁊ poſtea ſtati vē=
dit vel poſtea ad libitū vt qn̄ naues afferunt triticū
de Normānia plato emit totū triticū vni⁹ nauis in
letha vt care vendat talib⁹ hoc debet interdici a le
gūlatoribus. ¶ Contra ſecūdā concluſionē argu
mentor probando ꝙ licet ducere emētes in locum
tenebroſum ſortes non tenetur defectū ſue mercis
ꝓpalare emēti alioqui nūq̄ʒ bene vendet ⁊ vt mar
cus tulli⁹ allegat .iij.officioꝝ.ex perſona diogenis
babiloniensis quid ꝟo ſtultius quā venditorē eius
rei quā vendit vitia narrare quid autē taʒ abſurdū
q̄ʒ ſi dn̄i iuſſu ita preco p̄dicet domū peſtilentē ven=
do licitum eſt vēditori tenere ſe idēnem .aliud eſt ta
cere verum et dicere falſum .primū eſt licitū qn̄ ho=
mo illud ꝟū detegere non tenet. ſi dicas homo de=
bet ſe tenere indēnem ſine iactura alterius:cōtra ſi
emptor vel venditor incurret iacturā citi⁹ vēditor
debet ſibi ſuccurrere. Reſpondetur vel defect⁹ rei
vendite eſt patens vt puta equus eſt monocul⁹ vel
claudus et hoc conſtat emptori vel eſt veroſimile
venditori ꝙ emptori conſtat nō tenetur illud refera
re qꝛ inane foret vel error eſt occultus ⁊ tūc eſt ma
ior difficultas/aliquibus videtur error ille non eſt
aperiendus emptori dūmō vendens intendit pro=
portionabiliter deſcendere in p̄cio quātū nocet er=
ror rei emēde ſi error aperiretur emptori nimis de
ſcenderet a precio iſtud vt iacet reputo nimis extē=
ſum :ſed diſtingo vel dūmō vēditor intelligit ꝙ em
ptor mercem emeret dato ꝙ defectū cognoſceret
ſed nimis deſcenderet a latitudine iuſti p̄cii ⁊ in illo
caſu opinor ꝙ non tenetur defectū illi detegere.ſe=
cus eſt vbi conſiderat oppoſitum exemplariter.pʒ.
ſortes de marchia vel northūbria intendit emere a
equū quē credit ipigrū ⁊ ita apparet cū eſt optime
coloratus ⁊ plaſmatus vt more leporarii vel geni=
tarii paruo capite longo collo colore vie rubee ſił
ſtella alba i frōte vel poſtremo pede remotiore al=

bo tunc credo q tenetur dicere verū nec ſufficit de
ſcendere in precio hic dolus non incidit in contra-
ctu ſed dat cauſam cōtractui quo fit nullomō ſunt
excuſandi vendentes in tenebris vbi emptor mer-
cem diſcernere nequit. Scdo ſequitur minus ſunt
excuſandi illi qui amphibologice decipiūt vt de il-
lo accidit qui dicebat ſuū equū nimis comedere et
cuius equus nō ſcandebat ſup ligna. prioris equus
oēs mordebat ſcdi equus noluit pertranſire pontē
ligneū quid dicem⁹ de illo dicēte ſuū equū tot an-
nos natū quot expeteret emptor. Tertio patet hec
ɔña eſt nulla. defectus huius equi eſt patens ocul⁹
ementis eſt ei mercator: ergo vendendo non pecco
errorē non manifeſtando añs huius quē concede-
ret antepater diſcipulus diogenis babiloniensis et
negaret conſequentiā et tullius .iij. officioꝝ in hoc
carpit hecatonē diſcipulū penetii. ¶ Cōtra tertiā
concluſionem argumentor auctoritate tullii primo
officioꝝ indentis. Sordidi etiā putātur q mercant
a mercatoribus quod ſtati vendant nichil enī profi
ciunt niſi admodū mentiant. Reſpōdetur hoc nō
eſt contra cōcluſionē multa ſunt licita et honeſta ho
neſtate morali q ſordida reputant a populo vt mū
dare caminos et ſeceſſ⁹ de tali ſordiditate loquitur
tullius tales raro ſunt diuites cuz coniuncti multa
emunt et diuiſim illa protinus vendant idem cōtin-
git de mercatoribus aliquibus cum vix q̄draginta
vel ſexaginta aureos habent ponunt ſe vltra mare
ad mercandū quos oportet equaliter ali cū diuiti-
bus exponunt vnā partē bonoꝝ añq̄ redeāt in coꝝ
iacturā et pñie dedecus poſt vnū naufragiū cogunt
mendicare, pdeſſet talibus habere domi adhuc res
circūforēas in dorſo et q arte inſtitutoria vtantur
propterea recte dicit tulli⁹ pmo officiorū. Merca-
tura aūt inquit ſi tenuis eſt ſordida putāda eſt ſi ma
gna et copioſa multa vndiq̄ apportās multiq̄ ſine
vanitate ipartiens nō eſt admodū vituperanda.

¶ Diſtictionis decime quīte q̄ſtio trigeſima ſcda.

Queritur trigeſimo ſcdo circa hanc diſtin-
ctionem decimā quintā an cōtract⁹ i quo
eſt deceptio vltra medietatē iuſti pcii ſit re
ſcindēd⁹ et an receptū vltra iuſtū preciū ſit reſtituē
dum. Pro ſolutione queſtionis in primis vnū ter-
Notādū. minū explicabim⁹. poſtea ad queſtionē ppoſitam
reſpondebimus preciū alicuius rei non conſiſtit in
indiuiſibili ſed in quadā latitudine partibili .ij. ethi
choꝝ et ſm magnitudinem rei augetur latitudo pre
cii iuſti explicem⁹ hoc in terminis aliqui periti i ar
te mercandi dicunt a vlnā panni valere duos fran-
cos aliqui duos francos cum tribus duodenis tūc
eſt latitudo iuſti precii a quadraginta tanq̄ extre-
mo inferiori vſq̄ ad quadraginta tria tanq̄ ad ex-
tremū ſuperius qualitercūq̄ venditur in iſto me-
dio manet iuſtum preciū et iſtud eſt mediū morale
quadraginta vnū cū dimidio eſt mediū mathemati
cum eque diſtans ab extremis ſicut lingua balācis
ab extremis ſi vēdēs vēdat a vlnā prefatā decem et
nouem duodenis tunc decipitur vltra medietatem
iuſti precii. ſecus eſt ſi vēdat viginti qr tūc vēdit in
medio iuſti precii non oportet habere oculū ad me
diū mathēaticū querēdo citra vel vltra latitudinē
iuſti precii ſi equus vēdat latitudo pcii iuſti eſt ma-
ior cuz carior ſit a vlna et ſi pagus vendatur latitu-
do pportionabiliter creſcit ita q res talis pōt vē-
di q latitudo precii poteſt ſtare in mille libris ſter-
lingorū quod mediū ſemper eſt inueniendū aperi-
tis in illa arte ſapientes in philoſophia et theologia
nō nouerūt bonū coriū ſicut calcifex termio vtriq̄
ſic explicato. Pono cōcluſiones. ¶ Prima eſt qui
cūq̄ alium decipit emēdo vel vēdēdo recedēdo a Prima cō cluſio.
medio peccat et receptū vltra mediū tenetur reſti-
tuere et hoc niſi ignorantia inuincibilis eū excuſāt
probatur concluſio. ſi ſortes vēdat a vlnā pāni duo
bus francis cum dimidio iam cū in vendendo non
ſtat in medio eſt in extremo: ergo preter rationē le-
uat ſeptem duodenos ab emente: q̄ tenetur illos re
ſtituere. quero quo titulo capit illos ſeptem duode
nos ſi titulo emptionis iam licebit ei capere tres
francos et mille ſine peccato ſecluſa reciſione con-
tractus per legē hūanā qd eſt falſū nō nego tñ quā
to mag' tāto mag' peccat et ad maiorē reſtitutionē
tenetur vis rationis in hoc ſtat cum non eſt in latitu
dine iuſti precii eſt in extremo: ergo eſt iniuſticia in
ipſo cōtractu. Rurſus in fine cōtract⁹ vn⁹ nō de-
bet eſſe ditior vel pauperior q̄ erat a pricipio ſcdm
iudiciū oim peritorū in illa arte ſz ſic eſt i illo cōtra
ctu oēs ſapientes dicerēt vēditorem eſſe ditiorem
q̄ erat a pricipio et aliū pauperiorē et per cōſequēs
ſm doctrinā .v. ethicorum oportet auferre ab illo
qui habet lucrum exceſſum ſcz ſeptem et addere il
li qui eſt pauperior et facere quādā equalitatē ſicut
de duabus lineis maiori et minori. dixi oim pitoruz
in illa arte non obſtat. dato q vnus perit⁹ dicat vl
duo ſtat q duo alii dicunt oppoſitum ſz in caſu no-
ſtro omnes cōueniunt q vnus eſt pauperior q̄ erāt
a principio et alter ditior eo modo quo diuitie acq-
runtur illicite proprie non eſt dicior ſolito et ſi oēs
mercatores ſciunt latitudinē precii eſſe ptibilē iter
q̄draginta tria et ſortes vendit vni .xlii. ſcz ipi pla-
toni ſciunt platonē nō eſſe pauperiorē ſolito in fine
contractus cum eſt veriſimile q tantūdē pōt habe
re pro re empta ab aliquo ſm forum currēs ſi rur-
ſus vendat illam vlnā duobus francis nō ſagaciſſi
me mercatur: licet maneat in medio. preterea dece
ptus a latitudine iuſti pcii non ſpōte dat alteri dñiū
rei quā capit vltra mediū iuſti precii: ergo alter nō
acquirit illius rei dñiū nec actualiter nec vtualiter
in illam tranſlationē conſentit. ſecus eſt ſi non con-
ſentiret in latitudine rigoroſa ementi qr conſentire
debet. Ex iſto patet qui ſcit ſe cepiſſe ab alio vltra
mediū iuſti precii tenet penitere de hoc qd cepit et
tenetur receptū reſtituere. ampli⁹ .xiij. de trinitate
cap. iij. Scio hominē cum oblat⁹ fuiſſet ſibi codex
preciūq̄ eius ignarū et cū venditorē cerneret exiguū
petere iuſtū pciū qd multo ampli⁹ erat inopinanti
vēditori imaginor q ſe ipſo loquebat: ergo vult di-

cere venditio et emptio debēt conſiſtere in quadeʒ
equalitate ita ꝙ merces tantū valet ſicut preciū.ſi
dicas res valet quātū vendi pōt hoc eſt veruʒ hoc
poſſum qđ de iure poſſū ſemper manendo in latitu
dine: vni mercatoꝛ iuſte vendit ⁊ rigoroſe qñ vēdit
vltra mediū mathematicū manendo in medio mo=
rali alteri amicabiliter qñ citra mediū mathemati=
cū vendit ſtando in medio de dono hic non loqui=
mur vt qñ apparet emptoꝛ diues et cognoſcit ꝑciū
et dat vltra preciū tamē preſumitur ꝙ puro dono
ob honeſtatē dat vltra preciū vel exceſſus pōt eſſe
ita paruus ꝙ ꝓſumitur ꝙ emptoꝛ tantū remitteret
venditoꝛi.eodē mō loquendū eſt qñ venit deceptio
Scda ɔ°. ex parte venditoꝛis.¶ Secunda concluſio licet de
cipiens vltra medietatē iuſti precii tenetur lucrum
reſtituere iure poli iure foꝛi nō poteſt ad hoc cogi.
pꝛioꝛ pars eſt oſtenſa in concluſione pꝛioꝛi ſecundā
partem opoꝛtet oſtendere iura dant remediū qñ eſt
deceptio vltra medietatē iuſti precii.pʒ.C.de reſci.
ven.l.ij.⁊ de empt.⁊ vendi.cum dilecti:ergo ꝑ lo=
cū a contrario ſenſu videt̄ negare remediuʒ in alia
deceptione lex humana nō poteſt punire oīe pec=
catū ⁊ in ꝓpoſito eſt rationabile ꝙ nō puniat ſic eſ=
ſent anfractus ſine termino ⁊ ſemper impediretur
ɔ.j.cō. ar iudex.¶ Contra pꝛimā concluſionem argumētoꝛ
qꝛ dictū eſt ignoꝛantia inuincibilis vtrūqꝫ excuſat
ponatur ꝙ venditoꝛi conſteterit poſt contractuʒ ꝙ
alium fefellit.ſequitur ꝙ non tenetur reſtituere qđ
habuit ab alio vltra mediū iuſti preciū qđ videtur in
conueniēs. ¶ Reſpondetur in ipſo ɔtractu neuter
Rñr ad peccauit ⁊ toto tempoꝛe pꝛobabilis erroꝛis nō erat
argumē. peccatum ſed cum pꝛimo alteri cōſteterit ꝙ alium
fefellit tenetur refundere exceſſum ſuꝑ iuſtū preciū
non valet qđ aliqui dicunt non tenetur reſtituere niſi
ar. ɔ ſecū ſi alius petierit.¶ Contra ſecundam concluſioneʒ
dā concl'. argumentoꝛ vendat ſoꝛtes a vlnā panni valētē de=
cē.xvj.ipſi platoni tunc cū eſt deceptio vltra medie
tatem iuſti precii ſoꝛtes cogetur implere preciū ſuf
ficiens quo ad foꝛū exterioꝛem hoc eſt ſufficit dare
duodeci denarios platoni ſi vendidiſſet quindecim
ad nichil tenebitur in foꝛo exterioꝛe:ergo per exceſ
ſum duodeni denarii vel oboli non tenebitur in ex
terioꝛe foꝛo redire ad latitudinē iuſti precii.Reſpō
detur ſoꝛtes dabit platoni ſex ſolidos vel reſcindet
contractū ⁊ ſi accepiſſet ſolū quindeci ſolidos a pꝛin
cipio in foꝛo exterioꝛe non fuiſſet coact⁹ ad hoc eſt
ar.ff.ſi quis cautionib⁹.l.quid.tamē ſi plato dixiſ=
ſet a pꝛincipio ſcio hanc rem nō valere vltra deceʒ
do tibi libere ſex vltra preciū talis contractus non
eſt impediendus cum eſt hic donū iunctū emptioni
⁊ venditioni opoꝛtet conſiderare tempus qñ vēde=
batur arpētum nunc valens viginti in diebus noe
⁊ abrahe vix valuiſſet vnū in facultate ē vēditoꝛis
eſt decipientis reſcindere cōtractū vel ſupplere pre
cium econuerſo ſi deceptio pꝛoueniat ab emptoꝛe
⁊ iſtud eſt rationabile cū dolus non dedit cauſaʒ cō
tractui vterqꝫ volebat cōtrahere ſimpliciter hic vē
dere ille emere:ģ rationabile eſt ꝙ pꝛincipalis con=
tract⁹ maneat ⁊ ſupplicet̄ iuſtū ꝑciū vtile ꝑ inutile
nō debʒ viciari. ſi dicas gerſon dt talē cōtractū nul
lum ⁊ lege irretitū libꝛo.ij.noſtra non refert qđ di=
cat aliter dicere debuit vel ſic ⁊ amicabilius intelli=
git qñ dolus dedit cauſam cōtractui tūc non eſt in=
tentio ſimpliciter emptoꝛis emere ſʒ inducitur do=
lo malo a venditoꝛe dicendo hec ſpecies curat a ve
neno vel hec quinta eſſentia purgat leprā vel calcu
lum vel peto equū celerem titi⁹ equū claudū addu
cit callefactum qui tunc non claudicat cū ſteterit ꝑ
tēpus in ſtabulo detegitur fraus vendētis iſtud pa=
tet.ff.de dolo.l.⁊ eleganter.an iſtud habeat veruʒ
de ſupplendo ꝑcio ſolum in contractibus bone fi=
dei vel etiam in hiis que ſunt ſtricti iuris non inſi=
ſto.at dicis ex ſupꝛadictis.patet medium iuſti pre=
cii non eſſe impꝛtibile ſupplendo defectum vbi erit
ſtatus.Reſpondetur in illo caſu iudex iudicabit ꝙ
eſt lex animata.¶ Dubitatur titius dat ſempꝛonio
libꝛum vendere decem ſempꝛoni⁹ vendit libꝛū duo
decim an teneatur reddere duo ipſi titio dicitur vł
ſempꝛonius capit duo vltra iuſtum preciū ⁊ debet
illa duo reſtituere ciceroni cui libꝛū vendidit ſi duo
habuit ex induſtria manēdo in medio iuſti precii nō
tenetur illa duo reſtituere cū dedit in mandato ven
dere pꝛo decē.eſto ꝙ bene vellet habere vltra decē
⁊ hoc ſi non ſit famul⁹ vēdentis ꝑncipalis.ꝓpterea
dñs illum tenet qꝛ eū exiſtimat induſtriū ſi non de=
terminat ꝑcium ſʒ reliquit in manu ſempꝛonii tunc
ipſe ſempꝛoni⁹ debet dare titio qui ſatiſfaciet et ꝓ
laboꝛib⁹ aſſumptis ⁊ ſic in emptione qñ ſoꝛtes mit
tit platonē ad emendū niſi venditoꝛ daret emēti ſe
cundario aliquid gratis et hoc illi conſtaret hoc nō
tenetur refundere emptoꝛi pꝛincipali dixi ſignāter
⁊ hoc illi conſtaret non ſufficit ꝙ mercatoꝛ dicat vē
dendo amoꝛe tui do duo vel tria:eſto ꝙ iureiurādo
hoc affirmet hoc idē ſolet oībus emptoꝛib⁹ dicere.

¶ Diſtin.decime quinte q̄ſtio trigeſima tertia.

Sed qꝛ in queſtione precedenti loquuti ſu=
mus de latitudine iuſti precii in emptione
⁊ venditione.difficultas eſt quomodo illa Notādū.
latitudo eſt metiēda Erit queſtio trigeſima tertia
huius decime quīte diſtinctionis quomō cognoſcat̄
tale mediū.Reſpondet̄ alique res venales habent
preciū determinatū per leges municipales vtputa
ꝙ pinta ceruiſie vendatur duobus denariis ⁊ ſic de
libꝛa panis in talibus facile eſt cognoſcere iuſtū pre
cium legiſlatoꝛes habent oculū ad vtilitatē publi=
cā ⁊ ad lucrum tempoꝛale huius venditoꝛis in aliqͥ
bus precium eſt incerti⁹ vt in venditione panni ꝓ=
pter magnam varietatem in panno et in aliquibus
mercantiis raris de remotis partibus adductis i ta
libus non habendus eſt oculus ad bonitatē entita=
tiuam quia tunc cattus preſtaret toti tritico cicilie
vel toti turri ſabel cuʒ viuens preſtat non viuēti nec
opoꝛtet reſpicere ſolum ad lucruʒ qđ conſequitur
emens quia ſic potio euacuatis valeret centum mil
le libꝛas cum liberet patientem.ſed ponā aliquas
concluſiones.¶ Pꝛima eſt:prodeſt ꝑ leges muni= Pꝛia ɔ°.

ciales imponere precium in pane/ceruiſia/ ꝛ cete=
ris rebus comeſtibilibus ꝛ potabilibus non nimis
altum et tranſgreſſores puniendo quando tranſcē=
dunt precium in vendendo vel quando non iudica
tur ſufficiens a iuratis examinatoribus . hec cōclu=
ſio patet:legiſlatorum intereſt imponere certiores
leges vbi pullulat maior error : ſed ſic eſt in rebus
potabilibus ꝛ comeſtibilibus/veſtis ſufficit pro an
no vl' duobus communi plebi quolibꝫ die comedi
tur interdum bis vl' ter/ꝛ ſenſualitas ad hoc tendit
effrenis ſi non cohibeatur ratione cum maior eſt in
clinatio circa cibum ꝛ potum ad emendum quali=
tercunqꝫ vendatur q̄ꝫ circa aliam mercaturam par
eſt imponere leges certiores non eſt idem de cerui
ſia ꝛ vino propter varietatē vini in bonitate nō po=
teſt imponi vna lex vniuerſalis ſed quilibet relin=
quitur arbiter ſui in ceruiſia modicum eſt diſcrimē
in vigore ex equali grano equales capiendo men=
ſuras potus dixi in vigore interdum propter aquā
aſſumptam ceruiſia coloratur nunc ad rubedinem
vt in ſancto andrea/in variis locis anglie nunc ad
alium colorem ita ꝙ aliqua loca principatum ha=
bēt in talibus/vt ceruiſia hadingtone peblus cāta=
brigie vt contingit de purpura tincta apud ſanctuꝫ
marcellum in ſuburbio Pariſienſi/ ſiue ab vſtrino
igne vl' grano proueniat non refert : modicum eſt
diſcrimen in vigore.precium moderatum dicebam
ſtatuendo vt lagena(eorum more loquendo) venū
detur octo denariis vl' ſimiliter tunc minus ordeo
conſumitur vbi pot⁹ eſt fortis plus de grano con
ſumitur ꝛ ſic opus eſt maiore ordeo ꝛ ad magnitu=
dinem ordei diminuitur triticum ꝛ ſic annona cari
or non ē modus horum granorum ſicut in lombar=
dia vbi vites ꝛ fructus in ſulcis nō impediunt triti
cum nec pbas eſſet illi licere ſinere aliquem ven=
dere pintam tribus denariis vbi communiter ven=
ditur duobus quia ſic omnes propter intemperan=
tiam ad quam homines ſunt propenſi ad cariorem
potum ibunt ꝛ potiſſimum mechanici ꝛ pecuniam
conſumentes ꝛ non domi laborantes patrefamili=
as in taberna famuli minus laborant vno incon=
uenienti dato in patrefamilias multa ſequuntur in
vxore liberis ꝛ familia ꝛ iſtud debet ſeruari potiſſi=
mum apud ſeptentriōales qui meridionalibus ſūt
propenſiores cum robuſtiores ſint a frigore circū=
ſtante ꝛ ſic per antiperiſtaſim eorum calor vnitur.
Non valꝫ dicere diuites poſſunt habere potum ca=
riorem q̄ꝫ pauperes ꝛ nobiles q̄ꝫ ignobiles cum nō
eſt eis eadem latitudo ſobrietatis hiis ꝛ illis in quā
titate vl' qualitate:ergo pro his debꝫ eē potus me=
lior quia illo dato vt ſupra oſtenſum eſt oēs ad il=
lum currerent ſi eſſet venalis habeant diuites pro
ſe potum non venalem non a domo cauponis ſed
domi ne eſſet fraus in lege municipali. ❡ Secū=
Scda 2ª. da cōcluſio:in aliis rebus communibus venalib⁹
in quib⁹ non eſt precium certum diſſormiter bonuꝫ
eſt tenere precium commune fori in talibus.patet
alia certitudo haberi nō poteſt communitas non
facile aberrat ſortes videt quomodo triticum ſui
pagi vēditur tale birretum vel liber tanti ſortes po
teſt vendere ſic de terris ſecundum cōſuetudinem
patrie in tali loco plus valent duo iugera in kers in
dominio de gobra q̄ꝫ duo iugera in lāmurmora nō
video ꝙ ſortes poteſt vēdere ſecundum damnum
qꝫ paſſus eſt ſine ſua culpa quia tūc poſt naufragi
um licebit ei vendere vnum birretum cōe centum
ducatis vel mille : ꝛ ſi dicas vt aliqui volūt poteſt
tantum capere ſicut habuiſſet a rectore rei publice
pro laboribus ꝛ ſua familia nutrienda cum eſt vti=
lis reipublice vtile eſt mercari vt ſupra diximus in
prima queſtiōe huius materie ꝛ paſſum eſt naufra=
gium ſine ſua culpa vel captus eſt ab hoſtibus.
Reſpondetur negando aſſumptum quia illo dato
licebit ei vendere vnum pilleum / vel horas noſtre
domine mille ducatis qꝺ non videtur admitten=
dum nō valet dicere poteſt augere precium in tota
multitudine ad ſuum intereſſe ſed non in hoc vno
ſtat ꝙ nichil venale relinquatur niſi pilleus vel ho=
re noſtre domine:nec valet currere in ſecunda na=
uigatione faciet recompenſam ſtat eum ſecūdo ca=
pi ab hoſtibus vl' nichil habere ad mercandum de=
bet vendere ſecundum precium currens ſue patrie
diſcat cautius mercari in poſterum: ꝛ licet ſciat na=
ues ſuperuenientes inter duos dies et precium di=
minuetur non tenetur illud aliis ſignificare nec de=
ſcendere de precio capere poteſt forum repertum
ſecundum ꝙ multitudo offert : et potiſſimum in
rebus conſumptibilibus vſu in cibo et potu ſuffi=
cit capere mediocre lucrum cum homines ad illa
emenda vrgentur. At dicis quid eſt de primo vē=
dente in foro vt i die ſabbati hadigtone ſortes pri=
mus venit ad forum quomodo ſe habebit : ſi dica=
tur ad forum precedens Cōtra ſtat ꝙ erat magna
cariſtia in foro precedenti vel nunc eſt nouū granū
Reſpōdeo loquutus ſum de hiis que communi=
ter eueniſſit nec quemlibet angulum venari in hac
parte proponimus vel poſſumus ſed ipſe ſortes a=
gricola conſideret raritatem grani vel fertilitatem
et habeat reſpectum ad annos preteritos in tali tē=
pore/in tali fertilitate mercator afferens primum
triticum ad patriam ſciens de nauibus vēturis ca=
piat moderatum lucrum nichil dicens de futuris ſi
voluerit peccant naues ſi inter ſe conueniāt ad vē=
dendum vel vnus nomine omnium vt ſit cariſtia ī
patria:imo ſi ſic princeps poteſt ſtatuere eis iuſtuꝫ
precium in quo habebunt rationabile lucrum et nō
licebit eis illud precium tranſgredi. ❡ Tertia
conclusio: mercator tranſeundo de patria in patriā Tertiā cō cluſia.
emendo merces poteſt capere lucrum moderatuꝫ
pro ſe et familia nutrienda ꝛ pro aliquibus diuitiis
congregandis pro liberis ꝛ hoc potiſſimum vbi nō
patitur iacturam. Patet preter rationem eſſet di=
cere ꝙ vinum debet vendi ita bono foro londoniis
ſicut rupelle/vel ſalmones depe ſicut aberdonie vl'
bāne.ſi mercator ſtaret domi ī aliquo artificio pro=
uideret ſibi et ſue familie congregādo bona pro li=
beris et cum ponat mercator ſe in periculis maris
Iuxta illud eccleſiaſt.xliij.Qui nauigat mare enu=

merat pericula eius et audientes mirabimur quare non poterit tãtum capere et maius q̃ȝ artifex poteſt lucrari ratione laboris et periculi cum eſt niſi vnus digitus inter eum et mortem: et ſicut ſi omnes calcei vel opes ſortis eſſēt ab eo ablate ſine ſua culpa nō licet ſorti in immenſum tranſcendere precium commune: ita i propoſito pro naufragio ſi ex ſua culpa bona amiſerit conſtat ꝙ non debet augere precium ſed fateor vbi homo eſt notabiliter dãnificans ſine culpa poteſt aliquem oculum habere ad damnum et magis ponderando damnum quando merces ſunt inſolite. ¶ Quarta concluſio: in
Q̃rta ꝯ°. vendendo non debet eſſe deceptio in quantitate vẽdendo paruam vlnam pro magna vt dando vlnam britannicam pro vlna gallica vel pintam gallicam pro pinta britannica nec metiendo pannum ꝑ oraȝ vbi eſt modus metiri per medium dorſum cuȝ per extrema ſit panni elongatio in qualitate vendendo vinum aqua dilutum pro puro vino i ſubſtantia vẽdendo auricalcum pro auro vel laminas tenuiſſimas deauratas a lapide philoſophico pro puro auro in iſtis tribus predicamentis hic peccatur.

Af ꝯ q̃rtã ꝯcluſionẽ. ¶ Contra quartam concluſionem vnico argumẽto obiiciam primarii collegiorum vendunt vinum aqua dilutum pro puro vino. ſecundum illud baptiſte. Falſa q̃ȝ cum veris iungens cum doride bacchum ⁊ non eſt dicendum ꝙ peccent cum viri timorati id faciunt. forte dicis ſciunt vinum purum nocere ſtudio iuuenum et eis conducit habere vinum lymphatum non modica aqua: quia tale vinuȝ magis penetrat et per conſequens citius inebriat vel cerebrum perturbat: ergo oportet ſatis aque imponere vt calor vini compeſcatur pro petulantia iuuenum. Contra ſequitur ꝙ caupo propter ſimilem rationem deberet aquam in vinum ponere. Item communiter dant vinum album qđ eſt penetrabile dicis quia illud plus aque ſuffert anteq̃ȝ alteretur q̃ȝ rubeum vel ſub rubeũ. ex hoc colligo non habetur oculus ad aliud niſi parum vini dare. Si dicas non eſſe ſimile de cauponibus cum bibentium in taberna non habent curã. Contra regentes vtũtur diſcretione et magiſtri ſoluentes pro portione non valet currere ad multitudinem miniſtroꝝ vt ianitorum/diſpenſatorum/ſeruitorum aule/ et ſimilium: vel ad non ſoluentes cũ materia repreſaliarũ hic locum non habet quare punis vnum pro alio. Reſpondetur tranſeat ꝙ primarii non peccant dãtes vinum aqua lymphatum iuuenibus dummodo non ſit corruptũ vel nimis imoderata aqua ipoſita pro regentibus et aliis vendunt portionem domus ſecundum ꝙ conſueuerunt dare alus nec eſt obligatio dare pintam vini in die vel copinam in prandio: ſed vinum ſecundum conſuetudinem domus de magiſtris regentibus et etateȝ habentibus ſi non fuerint contenti prouideant eis alibi ſed cuȝ eſt dignus mercennarius cibo ſuo non excuſo principales qui ſic vinum aquatiſſimum dant diſcretis viris. propterea coguntur habere vinum ab vrbe i eſtate magis peccãt in abiectis carnibus ⁊ ouis et piſcib⁹ nonvȝ dicere ꝑ icipiũt ꝓcuratorib⁹ hñ ꝓuidere vnũ dicũt aliđ cogit it ẽt omittũt freq̃nter cognoſcere q̃d ē in re ꝓceſſit vt opinor ꝙ totiẽs caſũ eo ꝑ circa portões ꝯſiđrarẽt quo tiẽs pueros mittũt ad ꝯfeſſiões annue.

¶ Diſtin. xv. q̃ſtio. xxxiiij.

Superius locuti ſumus d e emptione et vẽditione i epithomate: et quia ſolet eſſe difficultas de emptione vitaliciorum propterea. xxxiiij. circa hãc diſtin. xv. q̃ro an lȝ emere redd it⁹ fructuarios et pecuniarios. Pro ſolu. nõbis aliquas diſtinctiones in primis ꝙ redditu ũ quidã Notãd lñ.
certus vt quando leuas determinatam pecuniam decem vel viginti vel aliquid aliud vnum modiuȝ tritici vel duos. Alius eſt incertus vt quãdo emis quintam partem fructuum vt fecit ioſeph. geneſis xlvij. licet erat ſpecificatio per nomen tamen determinate neſcitur quid futurum ſit. Alia diuiſio cuius vnum membrum eſt perrarum qđ redditum quidam eſt perſonalis qui conſtituitur in alicuius perſona potẽtis vltra victũ et veſtitũ lucrari aliq̃d alicui vendere vel dare. Alius eſt redditus predialis. ¶ Tertia diuiſio: redditum quidam eſt fructuarius vt redditus dandi res vtiles a pecunia. Alius pecuniarius vt ille qui in pecunia cõſtituitur ¶ Quarta diuiſio redditũ quidam eſt perpetuus qui me et meis heredibus conſtituitur. quidam tẽporaneus qui non eſt ad perpetuum tempus ſemper intellige genus diffiniti et talis redditus habet tres ramos: quidam ad decem annos vel vltra/ et dicitur redditus non ad modicum tempus. quidaȝ ſub decem annis et dicitur ad modicum tempus: quidam eſt ad annos incertos puta ad vitaȝ hominis et dicitur vitalicium et dicitur a vita pro qua ordinatur ipſe redditus. Inſuper redditus perpetu⁹ eſt duplex/ quidam irredimibilis qui redimi nõ poteſt ſaltem ſi ego emens non conſentiam/ hoc eſt dicere tu non potes extinguere ipſum ius qđ ego habeo in reditibus quandocunq̃ȝ vis. Alius eſt redimibilis vt quando ego emo ducentis ſcutis in terra tua ius leuandi quotannis decem ſcuta illa conditione adiecta ꝙ quandocunq̃ȝ tu das michi ducẽta ſcuta non habebo vlterius ius in terris tuis. Secundo notabis lȝ ita ordinate multiplex vniuocum põt diffiniri ⁊ poſtea diuidi tñ in ideȝ redit ⁊ non eſt lucidũ q̃ res eſt iſte reddit⁹ placuit incipe a faciliore. Poſtq̃ȝ a multis ⁊ magnis ꝯcẽdit ꝙ nõ lȝ emere reddit⁹ pecuniarios eo ꝙ reddit⁹ pecuniarii ſũt pecunia ⁊ ꝓpterea dãnarunt reddit⁹ pecuniarios. Alii ⁊ meli⁹ tenẽt oppo^{m} ſȝ fugiẽtes a pecunia viſũ eſt eis lȝ emere redditus pecuniarios ⁊ nõ lȝ emere pecuniã ponũt reddit⁹ pecũiarios eẽ ius leuãdi pecuniã qđ quidẽ ius nõ eſt pecunia: ⁊ ſic vmbratice ꝑtrãſeũt nõ mõ canoniſte ⁊ legiſte quoꝫ mod⁹ ē ſine radice loq̃ ſȝ theologi: ꝓpterea op⁹ eſt petere q̃d ē reddit⁹ ⁊ q̃ res ius hñdi reddit⁹. poſtea ſȝ doctrinã ij. de ce. ⁊ mũ. loq̃ndũ eſt vt pl'es ⁊ deſcendenduȝ eſt in contionis mote diſſolutionẽ. Notãdũ eſt tertio cũ nõ placeãt m̃ relatiões reales nec rõnis. Dico reddit⁹ pecũiarii ſũt pecũe reddit⁹ vini ſũt vis Põit ꝯ°.

redditus bladi ſunt bleda ⁊ ita de ſimilibus reddi=
tibus. probatur concluſio: redditus pecuniarii ſunt
aliqui vel aliqua ⁊ non niſi pecunia ⁊ eodē modo de
redditibus vini ſunt vina. probatio minoris da op=
poſitum peto q̄ res eſt illud ius ſb̄a vel accidens. ſi
primum corporea vel incorporea oportet deſcende
re in hoc qđ intendimus ius recipiendi pecuniā nō
ē vnus baculus nec dom⁹ ⁊ ceteris: eodē modo de
accidente petetur et reſpondens nō cōfugiens ad
relationes nō poteſt inuenire aliud ⁊ tunc reſtabit
quid dicet nominalis tales relationes negās. Inſu
per ſi aliqua ratio probaret qđ reddit⁹ pecuniarius
nō eſſet pecunia hoc ideo eſt vt aduerſari arguunt:
ſicut de hoyta in ſuo tractatulo ⁊ alii. frequēter ho=
mo emit illud qđ non eſt illi redditus vini non ſunt
ante autūnum ⁊ tamē homo in hyeme dicitur eme
re reddit⁹ de predio tuo: hec ratio nichil valet emo
ampliat īpoꝛtat actum alē interiorē. Rurſus ratio
henrici de gādauo que plus ponderatur a plurib⁹
eſt equaliter debilis ꝙ pecunia nō poteſt emi cui de
hoyta ⁊ alii innituntur ſed pecunia debꝫ eſſe mediū
in cōmutationibus et nō terminus: hec ratio ē par=
ui momenti homo emit taceas argēteas/ cathenas
aureas que ſunt eiuſdem ſpeciei eſſentialis cum pe
cunia: res artificialis nō diſtiguitur a re naturali vł
rebus naturalibus vt probabilioꝛ tenet ſnīa quare
oꝛ concedere illas de obliquis temporibus ſortes
pecuniam emit. patet ſortes hoc argentum anteq̄
erat redactū in pecuniā emit h̄ argētū eſt vł fuit pe
cunia: ḡ ſortes pecuniam emit: q̄admodum opoꝛ=
tet/ concedere hic denerius creuit in monte/ hoc au
rum reperiebatur in tago/ hec camiſia ſuper doꝛſū
tuum creuit in oꝛto patris tui: ille de preſenti nō cō
ceduntur pecunia eſt terminus connotatiuus ſup=
ponens pro auro vel argento vel alio metallo con=
notando ꝙ habet ſculpturam et cetera que requi=
runtur que dependent a voluntate ſuperioris vł ſu
perioꝛum alia non eſt pecunia: modo non licet eme
re iſtud hoc inq̄ non valet quia licet ille terminus
ſic connotet tamen cum conſtat pecuniam et nō pe=
cuniam eſſe eiuſdem ſpeciei eſſentialis: quia res nō
labitur de ſpecie in ſpeciem eſſentialem: ergo vnū
eſt ita emibile per legem nature ſicut aliud nec legi
tur aliqua prohibitio illius emptionis per aliquā
legem poſitiuam igitur: ſi dicas. v. ethicoꝝ. inuēta
eſt pecunia vt eſſet medium et non terminus i com
mutationibus hoc conceditur regulariter eſt me=
dium: ſed interdum poteſt eſſe terminus q̄admo=
dum indubie ante inuentionē nūmiſmitatis homi
nes poterant capere aurum vel argentum ſine ſcul
ptura ꝓ medio ita ꝙ agricola poterat dare calceos
ꝓ fruſtro parui auri vel argenti. ſicut Hiſpani mer
cantur cum aliquibus inſularibus vltra equatorē
et cum illo fruſto eme re calceos vel neceſſaria ſed
ſic fuiſſēt multe deceptiones in materia: propte=
rea legiſlatores ⁊ principes ſtatuerunt artificioſe
⁊ ſubtiliter ſculpere aliquod metallum ne fierent
deceptiones: ⁊ aliquod rarum parui ponderis ſta=
tuerunt eſſe magni valoris/ difficile eſſet mercatori
bus variarum patriarum bene negotiari ſine tali=
bus aliquam monetam minoris valoris ſtatuerunt
propter neceſſaria vite humane ad parua emenda
⁊ ad diſtributiones pauperum ⁊ aliarum rerum: et
hoc erat magis conſentaneum: ergo non eſt contra
legem nature emere pecuniam: ego etiam nunc li
cite poſſum emere pecuniam aureos ſolis ſicut poſ
ſum emere domum vel equum: item quando eſt cā
bium paruum eſt diſcrimē ab emptiōe. Ex quo to=
to patet ego emo interdum redditus qui non ſunt
nec vnq̄ erunt. ad hoc ꝙ ego emā a te redditus ſuf
ficit ꝙ ego volo habere ius leuandi redditus vł vo
lo te obligari ad dandum michi redditus pro p̄cio
et tu vis ad hec obligari. ¶ Iſtis notatis deſcen=
do in concluſiones queſtioni reſponſales. ¶ Pri= Pria ꝯcl.
ma concluſio eſt: licet emere redditus perpetuos ſi
ue fructuarios ſiue pecuniarios dūmodo datur pre
cium ſecundum conſuetudinem patrie equiualēs
probatur concluſio per cōe factum hominum ita ē
vbilibet illud eſt de iure gentium ꝙ redditus ven=
dantur ſi quis eget magna ſumma pecunie vel deſi
derat aliquod honeſtum qđ habere non poteſt ſine
pecunia licet ei vendere terram perpetuo vt habe=
at pecuniam. hec concluſio non debet alicui cē am=
bigua quo ad redditus fructuarios vel prediales:
ſed idem eſt de pecuniariis vt ſupra probatum eſt.
dicitur in concluſione dummodo datur precium ſe
cundum conſuetudinem que interdum minoꝛ erat
nunc vero maioꝛ. centum ſcutis in manu emuntur
quinq̄ ſcuta in redditibus: ⁊ vnum ſcutum pro vi=
ginti. ⁊ licet in ſucceſſu temporis plus recipietur in
fructu q̄ erat pecunia primo data: tamen centum
ſcuta in vnica datione ſecundum conſuetudinē pa=
trie tantum valēt ſicut quolibet anno leuare quinq̄
ſcuta. fortaſſis homo cum cētum ſcutis in anno lu=
crabitur quinq̄ ſcuta/ octo/ vel decē vł ſupra. diffi
cilius eſt homini dare magnam pecuniam ſiꝉ q̄ ſuc
ceſſiue/ homines minus curant de heredibus q̄ de
ſe/ ⁊ minus de nepotibus q̄ filiis/ minus de prone=
potibus ⁊ abnepotibus q̄ nepotibus/ ⁊ ſic conſeq̄n
ter procedendo: ergo ſic vendendo ſeruatur medi=
um iuſticie in venditione. ex quo ſequitur ſortes et
ſui heredes iuſte recipiunt centum mille ſcuta pro
centum ſcutis ⁊ ſi mundus eſſet perpetuus homo
iuſte pecuniam infinitam poteſt per ſe ⁊ ſuos here=
des ſuſcipere poteſt pro centum ſcutis imo pro de
cem vel quinq̄ ſcutis. multi gentiles extimarunt
mundum perpetuo duraturum non tamen obſtan
te vſi ſunt iſto modo vendendi redditus et emen=
di nec aliquid iniuſte videtur inuolutum eſſe in tali
bus cōtractib⁹ niſi aliūde ab extrinſeco proueniat.
¶ Secunda concluſio et eſt ferme ad hanc primā
ſequens. licet emere redditus temporaneos: puta Scda ꝯ°.
poſſum emere pro vita mea fructum viginti ſcuto=
rum puta vitalicium. patet poſſum emere mille ſcu
tis ius leuandi quotannis quinquaginta ſcuta hoc
eſt realiter quinquaginta ſcuta perpetuo hoc eſt ꝓ
me et heredibus meis: ergo a fortiori poſſum mino
ri pecunia emere ius leuandi quotannis quinquagi

ta ſcuta.tenet conſequentia quia ſecundum iudiciū
omniuʒ minus eſt eſtimabile emere pro me ſolo q̄ꝫ
pro me et heredib us meis. Ex quo iterum ſequi=
tur ſecundum ꝙ homo veriſimiliter eſt victurus ſe
cundum hoc debꝫ quotari quota pecunie cum qua
vitalicium emitur ita ꝙ ſexagenarius minus debet
dare q̄ꝫ quadragenarius ceteris paribus/ et valitu
dinarius iuuenis minus q̄ꝫ bene ſanus coetaneus.

Tertia ɔ° ¶Tertia concluſio:licet emere redditus cum con
ditione adiecta ꝙ emens reuendet quando vendēs
dabit pecuniam que dabatur a principio:hec cōclu
ſio licet a multis interdum negabatur apparenter
ex prima ſequitur ſaltem cum adiectione verorum
lucidorꝫ ſequitur licet emere et vendere perpetuos
ex prima concluſione ꝛ ſeruatur iuſticia per hoc ꝙ
vendens tantum recipit in valore ſecundum con=
ſuetudinem patrie ſicut emens licet non in ſucceſ=
ſu temporis:ſed hoc idem hic ſeruatur vendēs ha/
buit totam pecuniam a principio datam in eius do
minio ꝛ vſu:ꝛ hoc ſecundum iudicium prudentum
ꝛ conſuetudinem patrie. dicitur tantum valere ſi=
cut fructus quē interim emens ſuſcepit. ſic factum
eſt in terra promiſſionis leuitici vigeſimo q̄nto: er=
go illud eſt licitum. Forte dicis in illa lege permit=
tebatur vxorum pluralitas in iſta lege non licet:er=
go probatio nulla hoc non excludit argumentum
in noua lege vxorum pluralitas eſt vetita et non
venditio cum conditione adiecta reuēdēdi nec par
ratio pro vtroqꝫ ſuggerit cum vnum ſit contra le=
gem nature extendendo legem aliud vero non.nec
valet dicere ꝙ quilibꝫ nunc tenetur vendere reddi
tus cum illa conditione adiecta vel computare fru
ctus in ſorte ſolutionis quia deus voluit illos ad h̄
obligare pro tempore illius legis mō illud nō ē mo
rale ergo nunc non obligat. Item deus ſeruauit ſi=
bi ſpecialius iudeam q̄ꝫ ceteras regiones erant co=
loni ꝛ terra dn̄i vt ibi patet ipſe miraculoſe cum eis
bellauit:non tamen nego quin idem poteſt facere
cum quacunqꝫ terra ſi vellꝫ expreſſe.illud habetur
C.de pac.inter empto.ꝛ ven.l.ſi fundum.patet in=
tuenti. Hoc iterum probatur auctoritate martini
quinti in quadam extrauagante que incipit:ad fu=
turam rei memoriam.ꝛ in extrauaganti calixti ter=
tii que eodem modo incipit hec concluſio ergo non
eſt dubia.inane eſt cartas replere probationibus.

ʒ.j.cõ.ar. ¶Contra primam cōcluſionē arguit et ſic potiſſi=
mum circa illam particulaꝫ de redditu pecuniario
ex iſta concluſione datur vſurariis ꝛ malis via pal
liandi circa vſuram ꝛ opprimendi pauperes hoc eſt
icōueniens:ergo ꝛ origo q̄ antecedit.antecedēs pa
tet:quia diues dicit protinus pauperi petenti mu=
tuo non dabo tibi mutuo:ſed emam a te redditus
annuos quouſqꝫ michi perſolueris dabo tibi ſcuta
mille ꝛ leuabo quinquaginta ſcuta quouſqꝫ reddas
ſꝫ q̄d eſt hic niſi palliata vſura. ¶Preterea vel cui
libet licet emere iſtos annuos redditus vł alicui ſic
ꝛ alicui non:non primum aliqui nimis haberent ꝛ eſ
ſet contra vtilitatem rei publice ꝙ plus haberēt eo
ꝙ ipſi ꝛ eorum liberi poſtea ocio torpēt ꝛ in alia fa=
cinora incidunt:qꝛ ocium eſt mater flagitiorum:ſi=
cut labor eorum nouerca.non ſecundum quia vn⁹
diues emere poteſt/pauper emere nequit/ ꝛ qua ra
tione vnus ꝛ alius:ergo quilibet poteſt ꝛ non ē ſta=
tus in emptione reddituum:ꝛ ſic ſine termino da=
buntur auaricie cornua que creſcit ad crementum
pecunie.dicente ſatyrico. Creſcit amor nūmi quā=
tum pecunia creſcit. Ad primum nego ꝙ malis da
tur via palliandi ꝛ incidēdi in vſuram quia ꝑ opus
iuſticie non datur occaſio ruine/licet alii interdum
accipiāt. licite diues pauperi cui non obligatur ex
p̄cepto mutuare. poteſt mutuum negare ꝛ ſubiun/
gere ꝙ ei placet emere annuos redditus pecunia=
rios vel fructuarios in omnibus bonis vendentis
vel in determinata terra vel bonis.dixi cui non te=
netur ex p̄cepto qꝛ cui diues tenetur dare elemoſi
nam tenetur dare mutuo de precepto. ¶Sed con
tra illud arguitur:iſte contractus in nullo niſi in ſo=
lo verbo ꝛ denominatione differt ab vſura:ergo cō
tractus eſt illicitus.probo antecedens:capio ſortē
qui dicit platoni dabo tibi mille ſcuta mutuo dabis
michi quotannis quinquaginta ſcuta:cicero dicit
titio emo a te ius ꝑcipiendi quinquaginta florenos
annue iſtis mille ſcutis videtur ꝙ equaliter iſti duo
licite vel illicite leuant quinquaginta aureos. Reſ=
pondetur ꝙ non eſt idem ille qui mutuat dat alteri
dn̄ium rei mutuate ſi ergo leuat aliquid ratiōe mu=
tui illius illicite leuat:etiā poteſt petere totale quā=
do vult vel in termino ſignato alter emens non po
teſt petere capitale et leuat ratione ſui redditus
empti. Forte dicis ſortes emit ſuis mille ſcutis q̄n
quaginta ſcuta a platone habente in bonis ꝛ terris
cētum mille ſcuta:ergo hec quinq̄ginta emit vel il=
la vel omnia quinquaginta que plato habet:ſecun=
dum non eſt dicendum/nec primum:quia non ē ma
ior ratio de vno q̄ꝫ alio. Reſpondetur emit quinq̄=
ginta ſcuta et hic poteſt eſſe talis ſolutio ſicut ſolet
ibi fieri debeo tibi equum ꝙ oēm equum michi de=
bes ſed dando vnum equū ſatiſfacis debito:ſic po=
tes in propoſito dicere non innocemus auxiliū ſan
ctorum in materia noſtra nec valet iterum dicere ꝙ
hanc pecuniam recipit ratione pignoris imo ratiōe
mercis quam emit. quinquaginta ſcuta ſunt merx
empta nec valet iterum dicere tenet ſe plus in ſecu
ro q̄ꝫ alium tum primo ipſe non eſt om̄ino ſecurus
ſi alter om̄ia bona amittat negligentia ſua vel caſu
fortuito aqua vel igne ipſe nichil habebit:ſecundo
non inconuenit ꝙ pars ſua ſit ſecurior q̄ꝫ alteri⁹ ſi=
cut mercator vendens predium facit mercantias
dat alteri terram mercatoris lucrū fortaſſis nō eſt
ita ſecurum ſicut alterius ſufficit ꝙ ſecundum iudi
cium prudentum pecunia reputabatur equiualere
in valore merci non autem in quantitate molli vel
mathematica.ſi dicis ſi mercator a quo emis reddi
tus quinquaginta ſcutorꝫ iſto anno nichil lucratur
an potes leuare totam pecuniam tuaꝫ:dicitur ꝙ ſic
q̄ꝫadmodum do mercatori mille ſcuta pro a terra
ſua ipſe nichil lucratur ſed om̄ia in fortunio amit=
tit non teneor ad reſtitutionem. ¶Ex toto illo ſe=

quitur ꝙ homo poteſt tantum lucrum licite habere ſicut habet vſurarius tamen alia via intēſio multum hic facit. Et ſi dicas ſi ſortes dicat platoni mutuo tibi viginti ſic ꝙ des michi quotannis vnum et reſtitue illos quandocunq̄ volueris hic eſt vſura et ſolo verbo differt ab alio contractu dicendo emo a te. Reſpondetur ꝙ hic non eſt mutuum in mutuo datur facultas mutuanti petere pecuniam hoc eſt ius repetendi ſiue repetat ſiue non: et ſic licet vtatur verbo mutuo ex vi contractus mutatur in alia ſpecie contractus Ad aliud an cuilibet paſſim licet emere huiuſcemodi redditus. Reſpondetur multa licent que non expediunt tamen aliquibus expedit vtputa pro fundationibus altarium religioſoꝝ hoſpitalium pauperꝝ/impotentium/et membris orbatorum. Si dicas ariſtoteles precipit tales membris orbatos abiicere. vii. politicoꝝ. xvi. ex tranſlatione leonardi ſic eſt clara littera. Circa expoſitionem autem vel educationem pueroꝝ lex ſit nihil orbatum natura fore educandum. et ideꝫ videtur plato tenere in tertio de re publica. Reſpōdetur ꝙ ariſtoteles in hoc multum aberrat a ratione/pariformiter et plato paruulorum ſtudentiū et laborantiuꝫ pro re publica et alios docentium in ſacris eloqíis et ſimilibus: ſed an liceat fortioribus et diuitibus nō videtur ratio ſufficiens licet non om̄s tales damnē ſed citius debēt prouidere ſibi laboribus q̄ꝫ p redditus ocio vitam inertem tranſigere et volentes illud excutere ab eorum humeris ade dictum in ſudore vultus tui pane tuo veſceris. et iob. v. homo ei naſcitur ad laborem ſicut auis ad volandum. Frequenter irrationabiliter pauperes opprimunt nobiles et diuites partim fraude partim minis eorum terras acquirentes finaliter vt domus eoꝝ extollāt in altum que poſtq̄ꝫ ſubleuate ſunt corruunt: ex male queſitis vix gaudet tertius heres. et dicente alano quomodo ſtare poteſt titubantis machina muri

¶ Arguitur contra ſecundā concluſioneꝫ argumētis henrici gandenſis. vſus pecunie eſt eius diſtractio et alienatio: igitur pro nummo nullus pōt aliquid leuare et ſi accipiat aliquid capit illud ꝓ quo nichil dedit et ſic capit alienum. declaratur exemplo ſi quis det centum ſcuta alicui vt quotannis leuet decem ſcuta iam in vndecimo nichil debet leuare quia capit aliquid vltra ſortem: ergo eſt vſura Item talis minus intendit dare de ſuo q̄ꝫ accipere de alieno quia alias non emeret tale vitalicium: igitur. Reſpondetur talis dās centum ſcuta emit ius leuandi quotannis decem ſcuta et realiter emit ſcuta vel eorum valorem ante oſtenſum eſt non inconuenire ꝙ quis emat pecuniam non video cui legi ē diſſonum non nature/nec diuine/nec humane in vndecimo anno nego ꝙ capit alienum imo ſuū ius et hoc nō eſt vltra ſortem ſed includitur in ratiōe ſortis q̄ꝫdiu viuit: et licet ſucceſſu temporis plus recipiat q̄ꝫ primo dedit in quantitate molli vel mathematica nō tamē in valore ſecundū iudiciū prudētum. Illud argumentū probaret equaliter ꝙ illicite a te emo equum cū cuius locatione lucror ſucceſſu temporis quadraginta ſcuta. probaret pariter ꝙ illicite emerē aliquos agros ſucceſſu temporis plus leuo q̄ꝫ a principio dederim. Si dicas non eſſe idē qꝛ equus et ager ſunt nati fructificare non aūt pecunia hoc non valet ſi equus relinquatur ſibi ipſi ſine hominis applicatione: et ſimiliter ager parū vel nichil fructificabūt et ſic pecunia eſt nata fructificare id eſt iportare ſuo dn̄o fructum ſi dn̄s prudēter applicet puta in mercantiis mobilibus vel in emēdis agris. Ad argumentū quo dicis talis intendit minus dare q̄ꝫ recipere. Reſpondetur ſtat ꝙ non vel dubitat neſcit certitudinaliter an ſit victurus quouſq̄ leuet totā pecuniam ſed dato ꝙ ſic concedo ꝙ intendit lucrum ſic etiam intendit venditor et hoc regulariter contingit inter om̄s emētes et vēdētes. cui aſtipulatur caſus illius qui in nundinis dicebat ſe ſcire cogitationes omniū in illis tandem in hāc ſententiā prorumpens quilibet venditor vult care vendere et econtrario emptor. Imo ſi ſortes emeret ducentis ſcutis redditum viginti ſcutoꝝ a platone quotannis et relinqueret totam pecuniam in manu platonis viginti annis vel platone petente ad eius vtilitatem ad mercandum vel ipſis in hoc conuenientibus iuſte poteſt ſortes capere a platōe in fine tēporibus viginti annoꝝ quadringenta ſcuta/hoc eſt duplum ad capitale qd̄ primo dedit et recipere vlterius q̄ꝫdiu viuit viginti ſcuta qꝛ ſolum capit ſuum. accipe analogiam ſemper in aliis redditibus quia ſemper ibi erit manuductio ſolutionum. Scd̄o arguitur emens vitalicium et vendens exponunt ſe fortune et illi totum caſum ꝯmittunt ſicut luſores ad taxillos ſed talis ludus eſt illicitus eo ꝙ lucruꝫ et damnum cōmittuntur fortune igitur. Inſuper ſi quis debet emere vitalicium oportet habere oculū ad vitam ementis ſi ſit iuuenis vel ſenex/valitudinarius vel robuſtus/et ſecundum hoc proportionabiliter ponere: ſed probo qd̄ non capio vigenariuꝫ qui emit vitalicium/et ſexagenarium: et ponatur ꝙ eſt veriſimile ſm iudicium prudentum et ſm eoruꝫ bonū regimen quo vtūtur viuēt. lxxxj. annos ſicut plato vel. lxij. ſicut ariſtoteles: tunc iuuenis vigenarius debet dare plus in triplo q̄ꝫ ſexagenarius q̄ putatur viuere ad annos platonis: quia qualis eſt proportio inter annos/talis debet eſſe inter pecunias datas. Si dicas ratione periculi non oportet. contra ratione periculi tolle parum quid et ſic iuuenis ſemper debet dare ferme triplum vel tripluꝫ ad ſenem qui fortaſſis morietur ad duos annos. Inſuper vendens vitalicium ſemper deſiderabit mortē alteri⁹ vitaliciū emētis eū intoxicādo vł ei nocēdo ergo contractus eſt illicitus: nec valet dicere ꝙ argumentum equaliter concludit de heredibus q̄ deſiderant bona parentum quia caro et ſanguis eos retrahit ab illicito communiter heredes ſanguine coniunguntur eis derelinquētibus hereditates. nō alias eſt prohibitum beneficium non vacans ꝓmittere. Ad primum nego ꝙ cōmittunt ſe fortune ſed rationi vtrinq̄ eſt apparens ratio vterq̄ lucratur vel veriſimiliter ſecundum iudicium prudentū lu-

crabitur: ſecus eſt de ludis q̄d vni eſt bonum alteri eſt nociuum luſores ſe habent ſicut due cõtradictorie q̄d eſt vni bonum eſt alteri malum et ecõuerſo: emẽtes vitalicium et vendentes magis participant legem ſubcontrariarum que in materia contingenti ſunt vere ſic in iſto contractu cõmuniter contingit q̄ ambo lucrantur. Ad ſecundum argumentũ conceditur q̄ oportet habere reſpectum ad longitudinem veriſimilem vel breuitatem vite ſed non oportet proportione ariſmetica procedere in pecunia danda pro vitalicio ſicut eſt inter annos ementium vitalicia ſed oportet alia etiam conſiderare periculum vite illius iuuenis. interdum moritur agniculus ita cito ſicut antiqua ouis vt antiquo dicterio dici ſolet ſed hoc eſt rarius. Secundum ad q̄d reſpiciendum eſt homo multum ſil' vendẽs vel emẽs meliori foro emit vt patet per mercatores / inſtitutores / et anxiatrices q̄ pauca ſil' emens vel vẽdẽs et propterea vendens iuueni vitalicium reſpicit ad periculum vite future. reſpicit inſuper ad totalem ſummam leuatam quam ſil' capit ſupra quã tantũ lucrabitur ſecundum iudicium prudentum vel fortaſſe amplius q̄ capit. Ad tertium dicitur q̄ ſi vendens vitalicium deſideret mortem alteri⁹ male deſiderat ſi ſit bonus hoc nõ deſiderabit et dato q̄ deſiderat liberari a ſolutione debiti q̄d fieri nõ poteſt niſi per mortem alterius non tamen oportet deſiderare mortem alterius. actus deſiderandi põt cadere in vnum obiectum et non in aliud argumentum equaliter concludit de heredibus non conſanguineis et quando dicebatur non alias eſt vetitum cõferre beneficium alicuius viuentis et vbicunq̄ eſt eadẽ ratio debet eſſe idẽ effectus: diſtingo vel i rationibus naturalibus vbi naturalis ratio et non lex poſitiua eſt cauſa prohibitionis ⁊ ſic concedo: in poſitiuis non oportet penoſa ſunt tenenda in proprijs terminis ſed non ad alia ampliãda: q̄d clare patet quia adhuc romanus pontifex dat gratias expectatiuas vbi eſt ferme eadem ratio. Sed hic notandũ eſt q̄ non licet cuipiam paſſim emere vitalicia ſed illi de generibus ante dictis. de ſtudioſis viris patet. bonus in foro malus in ſtudio dici ſolet: propterea conduceret pro tempore q̄ homo litteris deditus haberet neceſſaria vite in quibus non eſſet inuolutus de quo eſſet ſpes profectus in poſterum in eccleſia dei: nec emat aliquis portionem certam a laicis quia plerunq̄ bona portio a principio mutaretur in malam et finaliter ad non gradum deſcenderet hoc frequenter euenit poſtq̄ pater proprijs liberis omnia relinquit ipſi de patre demum fatigãtur ſed emat certam quo tã annue per obligationẽ certam: tali ſecuritate vſus eſt thobias ſenior / vel emat ab vno bono cenobio boni cenobite cum emẽ-

3.iij.ↄ°nẽ arguit.

tem vitalicium non decipient. ¶Contra tertiam cõcluſionem arguitur: vel emens redditus cum conditione adiecta reuendẽdi quando placet venditori debet dare tantum pro redditibus emendis ac ſi illa conditio non apponeretur vel non neutrum eſt dicendum igitur: breuiter ſine diſcurſu argumenti reſpondetur dico q̄ minus poteſt dare quia minus valet habere incompletũ dñium alicuius rei q̄ habere completum in ↄcluſione tertia venditor preſeruat ei ius vendendi ita q̄ ſi quis licite decem ſcuta reddituũ ꝑpetuo ducẽtis ſcutis emeret põt paulo minus dare ſecundum arbitriũ boni viri pro illis decem adiecta conditione reuendendi quanto minus datur tanto citius alter liberabit: ſed emẽs poteſt ita parum dare q̄ non ſeruatur iuſtum precium ſiue alter mox redimat ſiue non. et ſi arguas vel vẽdens redimit terram vel non. ſi ſecundum oportuit dare equaliter cum conditione adiecta vel non adiecta. ſi primum emẽs habebit ſuum et illud q̄d interim recepit et ſic ei non fit detrimentum: ergo ei equaliter valet / ſiue ponatur conditio / ſiue non ponatur. Reſpõdetur ſiue redimat ſiue non terra minus valet ementi: cuius cauſa eſt non ita bene colit agros acceptos vel domum quia dubitat quando alter redimit ſi ſit liber taliter emptus non audet emens eum notare in margine / vel facere fructus ſuos. Item eſt ſollicit⁹ et anxius quid faciet de pecunia quam alter eſt forte allaturus et illa anxietas eſt eſtimabilis precio ⁊ per conſequens minore pecunia poteſt terram emere iſta cõdictione adiecta.

¶Diſtinctionis decime ſexte queſtio vnica.

Circa decimam ſextam diſtinctionẽ in qua magiſter petit an contritio / confeſſio / et ſatiſfactio ſunt partes penitentie de quibus facile eſt reſpondere ex dictis. Alij petunt an gratie infuſio et peccati remiſſio ſint vna mutatio ⁊ an prius introducatur forma introducẽda q̄ eiciatur forma expellenda conſtat q̄ ſunt due mutatiões de prioritate temporis non prius vnum introducitur q̄ reliquum expellatur: ſed primum inſtans inductionis vnius eſt primum non eſſe alterius vel vltimum inſtans non eſſe vnius eſt vltimum inſtãs eſſe alterius hic inter peccatum et gratiam nulla eſt repugnantia formalis ſicut inter calorem et frig⁹ ſed incõpoſſibilitas ex pacto diuino de mortali loquor ſed in inductione formarum aliarum non eſt prioritas aliqua temporis licet bene perfectionis / ignis introducens calorem expellit frigus poteſt expelli frigus de potentia dei et nõ introduci calor deo ad hoc non concurrente ſic calor et frigus in quibuſcũq̄ gradibus nullam habent repugnantiam vt opinor: et ſic proprie non eſt prioritas licet ſit ſimilitudo cum prioritate q̄ prius eicitur forma expellenda et diſponitur ſubiectum ſicut prius materia eſt diſpoſita in vtero anteq̄ deus introducit animam intellectiuam. ⁊c. frigus et humiditas expelluntur a ligno anteq̄ ignis introducit formam ſubſtantialem ſic in iuſtificatione ipſi peccator deteſtatur mortale commiſſum anteq̄ deus infundit gratiam. ſecundum illud beati auguſtini: nullus ſue volũtatis arbiter conſtitutus nouam vitam inchoare poteſt niſi peniteat eum vite preterite in martyrio vt opinor in caſu eſt virtualis deteſtatio alium caſum nõ

Rolãdũ.

poſui ſuperius act⁹ actiuoꝝ .ij. de anima ſunt in pa
ciente ⁊ diſpoſito. ꝓpterea ꝑus natura eſt contritio
añq̄ȝ gratia infundatur attritio tempore ꝑceditiuſti
ficationem impii ſȝ peccator ratione attritionis nõ
eſt iuſtificatus. at ſi quis eliciat cõtritionẽ pure ꝑti=
biliter ⁊ ſit a inſtans in quo ſumus vltimũ non eſſe
productionis eius añ quodlibet inſtans futurũ erit
gratia ⁊ añ quodlibet inſtans futurũ erit contritio
⁊ tñ contritio erit prius natura. non ſequitur nulla
cõtritio erit imediate poſt hoc ⁊ imediate poſt hoc
erit gratia ergo gr̃a omnẽ contritionẽ futurã prece
dit cũ imediate poſt hoc erit cõtritio imediate poſt
hoc erit contritio q̄ non imediate poſt hoc erit ſi eli
ciatur contritio inſtantanee in eodẽ inſtanti infunde
tur gr̃a: ſȝ eſt prioritas nature cõtritionis ⁊ hic lo=
quutus ſum de adultis puuli aliqui iuſtificant̃ ſine
actu proprio per ſacramẽta ⁊ in vtero aliqui. vt hie
remias baptiſta. ¶ Iſto pretermiſſo peto hãc que=
ſtionem. an peccatũ mortale ⁊ gratia ſunt ſimul in
Rño ad q̄ eadẽ anima. ¶ Ponit̃ vna cõcluſio negatiua ad q̄=
ſtionem. ſtionem q: da oppoſitum talis ſi decederet dãnare
tur ⁊ ſaluaretur poſtq̄ȝ in pctõ mortali ⁊ in gratia di
ſcedit. et ꝓcedo ſm legem ſtipendia pcti mors gr̃a
q̄ ꝯ⁹ne ar̃ dei vita eterna. ¶ Contra concluſionem arguitur
ꝑcipiat deus ſorti nunc exñti in gratia q̄ diligat eũ
añ a inſtans terminatiuũ huius hore omittat ſortes
⁊ ſim⁹ nos iam in a inſtanti. Arguitur ſic iam ſor=
tes eſt in peccato q: culpabiliter omittit (de morta=
li culpa intelligo) ⁊ eſt in gratia. qḋ probo. q: i quo=
libet inſtanti intrinſeco huius hore ante a inſtãs eſt
in gratia: g̃ in toto illo tempore ſiue capiatur cathe
goreumatice ſiue ſincha⁰ᵉ ꝯña tenet q: ex oppoſito
ſequitur oppoſitũ q̄ in quolibet inſtanti intrinſeco
illi⁹ tpis ſit i gr̃a ꝓbo q: ſi non hoc eſſet q: culpabi
liter omittit añ a inſtãs ſȝ hoc non q: quocũq̄ȝ inſtã
ti dato ante a inſtans inter illud ⁊ a inſtans mediat
tempus in quo poterat adhuc adimplere ꝑceptuȝ
ergo tunc non culpabiliter omittit. Et pro nũc ſup
ponatur q̄ voluntas poteſt actũ elicere in inſtanti
hoc probabili⁹ eſt oppoſito. ⁊ quando ſolum eſſet
ꝓbabile per regulam obligationũ omne poſſibile
eſt admittendũ non debes impedire argumẽtũ nec
tenẽdo oppoſitũ illa via abibis. Forte cõcedis pro
pter argumentum q̄ ſortes eſt in gr̃a per totũ tẽp⁹
ante a inſtans ⁊ per quãlibet eius partẽ. Cõtra vo=
cetur tempus vna hora b ſortes in b eſt in mortali
peccato q: eſt ei preceptũ ante a inſtãs diligere deũ
ſub pena peccati mortalis ⁊ cũ omittat g̃ añ a ſor=
tes eſt in peccato mortali. Forte negas conſequen=
tiam ⁊ apparẽter imo ſolũ ſequitur q̄ in a inſtãti eſt
in peccato mortali primo. ¶ Contra hoc arguitur
peniteat ſortes primo ſuũ peccatũ in a inſtanti caſ⁹
eſt poſſibilis cũ poteſt elicere actũ in inſtanti vt iam
argutũ eſt nullũ alium actum habendo in illa hora
illo dato arguitur ſic. ſortes in illo caſu culpabiliter
omittit tñ in nullo inſtãti eſt verum dicere ꝑmo cul
pabiliter omittit nec i aliquo tempore. Forte dicis
non poteſt primo deteſtari ſuum peccatũ in illo in=
ſtanti. Contra poteſt nolle peccaſſe in quocũq̄ȝ in=
ſtanti ꝑmo ex ipotheſi ⁊ maxime ſi nullũ actum ha=
beat ante illud inſtãs quẽadmodũ eſt in propoſito.
forte dicis deus non põt precipere alicui ſub pena
peccati mortalis q̄ diligat eũ ante a inſtans qui in=
cludat etiã a inſtans. ⁊ ſequitur cõtradictio vt argu
mentum arguere videtur. Contra hoc nõ ſoluit ar
gumentũ q: argumẽtũ ad hoc deducere conat̃ vbi
facile ſoluendo reſiſtet̃: g̃ non eſt negandũ de potẽ=
tia abſoluta dei huic argumento cõmuni. Reſpon=
detur admittẽdo totũ caſũ dicit̃ q̄ ſortes peccauit
ante a inſtans puta i tempore terminato ad a inſtãs
Et conceduntur iſte concluſiones imediate ante a
inſtans ſortes erat in gratia/in qualibet parte hui⁹
hore ſortes eſt in gratia/⁊ in aliqua parte huius ho=
re ſortes eſt in peccato mortali/in quolibet inſtanti
huius hore ſortes eſt in gr̃a: ſȝ hanc nego in aliquo
inſtanti huius hore ſortes eſt in peccato mortali.
¶ Cõtra iſtud arguitur ſortes peccauit añ a inſtãs
eſt ꝓpoſitio de preterito ꝟa: ergo habuit vnã de pre
ſenti ꝟam ſortes eſt in peccato ante a inſtans vł ſor
tes peccat ante a inſtans ſemper eſt falſa: q: ſi i quo
cunq̄ȝ inſtanti ante a inſtans deceſſiſſet fuiſſet ſalua=
tus. preterea pono q̄ primũ moriat̃ in a inſtanti per
ſuum primũ inſtãs nõ eſſe talis damnabitur per te
q: decedet in peccato mortali: ſȝ probo q̄ non q: in
quocunq̄ȝ inſtanti ſortes erat in rerum natura fuit i
gr̃a: ergo non decedit i mortali peccato. Eodẽ mõ
potes argumẽtari ſi ſortes viuat et primo incipiat
deteſtare ſuum peccatũ in a inſtanti. Reſpondetur
concedendo q̄ eſt ꝓpoſitio de preterito vera. ⁊ cõ=
ceditur etiã q̄ ſua de preſenti eſt vera ſortes peccat
añ a inſtans vel ſortes eſt in peccato ante a inſtans
⁊ in quolibet tempore terminato ad a inſtans q̄tũ=
cũq̄ȝ magno vel paruo: ſȝ non datur tempus adeq̄=
tum añ a inſtans in quo eſt in peccato ſecũdum ſe ⁊
quodlibet ſui: ſȝ bene ſecundum aliquid ſui capien=
do ſemper tempus terminatum ad a inſtans. Sed
cõtra imediate ante hoc inſtans erat in mortali: g̃ i
aliqua parte hore precedentis caruit gratia ſi in tp̃e
terminato ad hoc inſtans ſit in mortali: ergo in illo
tempore nõ habet gratiã: ſed hoc eſt falſum in hoc
tempore habet gratiã. nego ꝯſequẽtiã primã i eodẽ
tempore eſt in gr̃a ⁊ in mortali pctõ: ſi in qualibet
parte huius hore ſit in gratia in nulla parte hui⁹ ho
re caret gratia vbi ponis q̄ ſit cõtrict⁹ in hoc inſtã
ti terminãte horã. Inſuper vocetur gratia quã ha=
bebat in tota hora preterita a illa gratia perditur q̄
ro q̄ñ perditur vel an manet in hoc inſtanti termi=
nante horam. dico q̄ a gratia nunc primo perditur
⁊ gratia contritionis nunc datur: ſȝ dabitur equiua
lens gratia annichilate cũ ponim⁹ hominẽ reſurge
re ſemꝑ in maiori gr̃a ⁊ cũ peccatũ mortale quodlȝ
ſit gratie ablatiuũ nõ inconuenit q̄ deus vnam gra
tiam annichilat in vno inſtanti ⁊ ſimilẽ producat in
eodem inſtanti vt contingit q̄ñ producit in aliis in=
ſtantibus vel dicatur q̄ a non ꝑditur in caſu cũ po=
natur impedimentum ſcȝ deteſtatio que ſi non poſi
ta fuiſſet in hoc inſtanti gratia ꝑmo fuiſſet perdita
et ſic non ſemper peccatum mortale tollit gratiam

quodlibet eſt ablatiuuꝫ de ſe gratie ⁊ in quocūqꝫ inſtanti hō eſt in peccato mortali i illo nō habet gratiam ſtat cū tota noſtra ſolutione. Ad aliud conceditur ꝙ ſi diſcedat per primū inſtans nō eſſe primo in a inſtanti dānabitur pro peccato añ perpetrato. ⁊ conceditur in illo caſu ꝙ in quolibet inſtāti vite ſue erat in gratia ⁊ dānabitur qꝛ tunc primo anima eſt in peccato. Et etiā diuidendo tēpus precedēs a inſtans per partes proportionales ꝑtibus minoribus terminatis verſus a inſtans in nulla parte ꝓportionali huiꝰ hore ſortes peccauit: ſꝫ non ſequitur ꝙ in nulla parte huius hore ſortes peccauit qꝛ in ꝑte terminata verſus a inſtans includēte infinitas partes ꝓportionales ſortes peccauit. Cōtra dicis ḡ lapſa illa hora verū eſt dicere ſortes incepit peccare mortaliter ⁊ nō ꝑ vltimū inſtās nō eſſe. pꝫ q̄rēdo de illo nec potes dare intrinſecū illi hore: ḡ incepit peccare per primū inſtans eſſe: ſꝫ non in aliquo inſtāti intrinſeco illius hore: ḡ in illo inſtanti extrinſeco primo quelibet res icipiēs eſſe vel incipit per primuꝫ inſtans eſſe vel vltimū inſtans non eſſe ⁊ hoc patet capiendo totum tempus in quo res nō eſt ⁊ totum tempus in quo eſt ⁊ dando mediū inſtās a vel i illo inſtāti res eſt ⁊ nūqꝫ prius fuit vel in illo nō eſt ſed immediate poſt illud erit ſi primū datur primū inſtās eſſe ſi ſcōm datur vltimū inſtans nō eſſe. Reſpōdetur per neutrū incepit nec argumentū habet colorem. patet. in ſili deus poteſt imediate poſt inſtans in quo ſumꝰ ſcꝫ b creare vnū angelū ergo eodēm ō añ inſtās in quo nos ſumꝰ poterat creare angelum vocetur ille c nūc verū eſt dicere c fuit ⁊ incipit eſſe: ſꝫ nec per primū inſtans ſui eſſe nec vltimū inſtās nō eſſe. pꝫ aduertenti licet hoc inſtans i quo nos ſumus eſt primū eſſe inſtātaneū c angeli nō tñ eſt primū eſſe iſtius cū ante habuerit eſſe nec ſepas totale tēpus i quo eſt a totali tēpore i quo nō eſt cū nō datur maximū tempꝰ ꝑ qḋ erit. aliꝰ eſt modꝰ rationabilis i philoſophia ⁊ ſatis cōis ꝙ aliq̄d acquiretur ⁊ gñabitur añqꝫ genitū ⁊ acq̄ſitū ſit ita ꝙ calor generandus in hora ſequenti gñabitur ⁊ in inſtāti terminātē horam totus ille calor erit genitꝰ ⁊ ſm hoc. Secundo reſpondeo ad caſum principalis argumenti ꝙ ſortes primo peccat in a inſtāti ⁊ i nullo inſtanti ante a inſtans nec in aliquo tempore ante a inſtās: ⁊ hec via ſatis quadrat cū dictis ariſtotelis ꝙ omne ꝙ factū eſt prius fiebat ⁊ oē ꝙ corruptum eſt prius corrūpebatur nec modꝰ precedēs ariſtoteli ⁊ veritati repugnat priꝰ fiebat ſm partes qñ ſucceſſiue fiebat hunc ſm modū multi antiquorū tenuerūt patet per altiſſ. expreſſe ⁊ multos doctores illiꝰ cui licet apud eoſdē prior erat in honore licet facile ſit ꝑorē modū opugnare difficile eſt ſolutiōes dabiles ab ingenioſo expugnare. Et qñ arguis deus precepit ſorti diligere eum añ a inſtās ⁊ ſortes nō dilexit deum añ a inſtans: ergo ſortes culpabiliter omiſit añ a inſtans nego cōſequentiam: ſꝫ ſolum ſequitur ꝙ primo peccat in a iſtanti. Et qñ cōtra illud replicas precipiat deus ſorti deteſtari ſuuꝫ peccatū in a inſtāti. Reſpondeo ꝙ replicās nō intelligit ſeipſuꝫ penitere ⁊ deteſtari ſunt reſpectu culpe ꝑterite mō nulla eſt culpa precedēs a iſtās ex caſu nō deleta ꝑ gratiā: qꝛ licet ſortes peccauerit antea ꝑ annū preteritum ponimꝰ cum i hora tota ante a iſtās eſſe in gratia. Si dicas ſortes poteſt elicere peccatū mortale i hoc inſtāti ⁊ ipm ſiľ deteſtari. Reſpondeo negando cōtritio ⁊ mortale nō ſe compatiūtur i eodē inſtāti. illo dato eſt difficultas extrinſeca huic argumento. Sed contra iſtud arguiť deteſteť ſortes ſuū peccatū imediate poſt a inſtans ſeq̄tur ꝙ illud peccatū durabit ꝑciſe per vnū inſtans. ⁊ ſic habetur ꝙ rei permanētis datur vltimū iſtās eſſe ſecūdum ſe ⁊ quodlibet ſui imo ꝙ rapti fluit de curſu cōmuni. Preterea pono ꝙ ſortes diligat deū primo in a inſtanti ſequeretur ꝙ ſortes non eſſet trāſgreſſor ꝑcepti tūc conſequēs eſt falſum: igitur. Et ꝙ ſequatur arguitur quandocunqꝫ quis diligit deū ſuper omnia eſt in gratia qꝛ dilectio dei ſuper omnia videtur eſſe vltimata diſpoſitio ad gratiā. falſitas ꝯñtis pꝫ qꝛ precipiebať ei diligere deū ante a iſtās ⁊ ꝑceptū erat rationabile ergo ſi nō impleuit preceptum toto magno illo tempore erat deo ingratus ⁊ peccauit. Reſpondetur admittēdo ꝙ ſortes immediate poſt a inſtās deteſtetur peccatum ſuum qꝛ ſiue ſucceſſiue ſiue in inſtāti actū deteſtationis eliciat ſi ſucceſſiue illa deteſtatur incipit per vltimū inſtās non eſſe deteſtationis. Et illud vltimū inſtās nō eſſe deteſtationis eſt primū inſtās eſſe huius peccati. Si i inſtanti erit perinde ac ſi de duobus angelis quorū vnus producitur imediate poſt aliū: ſed nego ꝙ illud peccatum durabit ꝑciſe per vnum inſtās illud peccatū omiſſionis realiter eſt aīa vľ homo omittens. ⁊ ſic hec eſt falſa peccatū hoc durabit ꝑciſe ꝑ vnū inſtās qꝛ bene ſequitur hec anima durabit ineternum a parte poſt hec anima eſt vel erit hoc peccatum omiſſionis ergo hoc peccatū omiſſionis durabit ineternū a parte poſt: ſꝫ hanc concedo. hoc peccatum durabit hoc peccatum omiſſionis ꝑciſe per inſtās ſiue aliqua res durare pōt preciſe per vnum inſtās vel ne nō eſt michi cure: ſꝫ argumētū aſſūptū hoc non oñdit. Ad aliud admitto ꝙ ſortes diligat deum primo i a inſtāti ⁊ eſto ꝙ ipſe ſit tūc in gratia michil contra argumentū qꝛ ſm aliquos ponit obicem peccato mortali. modo ſolutio vult dicere i inſtanti terminanti totū tpˢ precepti primo peccatur ſi in illo non ponatur obex quomodo dilectio dei tollit peccatū alibi dictū eſt nobis ſufficit ratio non vincit oppoſitum. Forte petis ſolutionē argumenti tenēdo ꝙ voluntas nullū actū pōt elicere in inſtāti cōmuniter dicitur ꝙ omittit añ a inſtās oportet dare aliquod tempus ꝓpter cuius paruitateꝫ voluntas nō pōt elicere dilectionē dei ⁊ dabitur minimū tempꝰ in quo pōt elicere dilectionē dei vel maximū in quo nō pōt elicere dilectionem dei dando ꝑmuꝫ ſit illud tempus b terminatū ad a inſtās. ſi nō incipiat diligere deū in b incipit eſſe culpabiliter omittens. ſi detur ſcōm mēbrum puta maximū tempus in quo non pōt elicere dilectionē dei tūc ante illud tempus culpabiliter omittit. Sed contra illud

arguitur da vnū mēbroꝝ minimum tēpus ſit illud tempus milleſima pars hore termiata verſus a inſtans volo probare ꝙ illud non eſt minimū tempꝰ in quo pōt elicere dilectionē dei nec aliquid eſſe poteſt ſit inſtās inchoatiuū b temporis c. Et incipiat ſortes in c inſtanti per remotionē de preſenti ⁊ poſitionē de futuro diligere deum. Arguitur ſic ſortes nūc incipit i c inſtāti diligere deū ergo nunc nō diligit deum ⁊ imediate poſt hoc diliget deū illa cōſequentia eſt bona i propoſito ⁊ ꝑ conſequēs añ finez b temporis diliget deum ergo b tempus nō eſt minimū in quo pōt diligere deū. ſi dicas dicatur vnuz minꝰ tp̄s q̄ȝ b. puta eius octaua pars vel alia minor ⁊ illa eſt minimū tempꝰ i quo poſſum diligere deū. Eodē mō arguam contra te ſicut ſupra. forte dicis nō datur minimū tempus i quo voluntas ſuū actū pōt elicere: ſȝ daꝛ minimū i quo pōt actū certe intēſionis elicere. ⁊ hoc requiriꝛ ad dilectionē dei. Contra quecūq̄ dilectio gradualis ſufficit ad impletionem precepti de dilectione dei vt alias probatum eſt videtur michi vt argumentum deducit oportet dicere ꝙ ſortes culpabiliter prio omittit ſicut alia opinio tenēs ꝙ voluntas pōt producere actū i inſtāti ⁊ adā male ponderat et hoc poteſt eſſe dupliciter ſolutū vel ꝙ primo peccat in īſtanti terminati illud tempus vel in tēpore terminato ad hoc inſtās alibi tangemꝰ aliqua que cōcernūt euiſcerationē huius argumenti de ſorte et platone qui continue mereꝛ ⁊ demereꝛ ꝑ vnam horā et alter i inſtāti termināte illam horā non ſit altero exiſtente. Sed contra oēm ſolutionem datam replicatur probādo ꝙ ſortes nō peccat vſq̄ poſt a inſtās. Contra illam ſolutionez tenentē ꝙ tunc in illo inſtāti primo peccat vł ꝙ peccat in tēpore terminato ad a inſtās ſcđm aliam ſolutionem. Et hoc ſic p̄cipiat deus cum caſu ſortis ſtante platoni ꝙ diligat cum añ finē intrīſecū hore ⁊ omittat iam plato omittit añ ſortē ⁊ nō omittit vſq̄ ad a incluſiue ſcđm priorē ſolutionē nec vſq̄ ad a excluſiue ſecundū aliā ſolutionē ⁊ plato omittit culpabiliter añ ſortē. patet. q2 eſt p̄ceptū diligere deuz añq̄ labaꝛ hora ꝑ inſtās intrīſecū vel finē intrinſecū q omnia precedūt a iſtās extrīſecū ꝙ nō peccat añ a inſtans ſecundū primā ſolutionē. pȝ. da iſtud ⁊ ſit b. Cōtra adhuc pōt implere preceptū ergo in b nō omiſit. Eodē mō arguā de quolibet alio inſtāti añ b ſic facile potes argumētari ſi teneatur aliꝰ modus dicendi caſus iſte nō petit aliā ſolutionem a caſu principali. ſcđm vnā ſolutionē dicatur ꝙ peccauit añ lapſum oīm partium proportionabiliū ſed in qualibet parte proportionali erat in gratia ſꝫm aliā in iſtāti termināte horā primo peccat. ſȝ dicis tunc aliq̄s iniuſtus peccat i caſu p̄cipalis argumēti. pȝ. in illo inſtāti termināte horā verū eſt dicere is primo omittit. ponatur ꝙ diſplicet ſorti ꝙ nō dilexerit deū in tēpore preterito ⁊ nūc diligat deū iā adhuc peccat peccato omiſſionis tenebaꝛ diligere deū añ a inſtās ⁊ nō dilexit deū añ a iuſtās ꝑ te primo contrahit maculā hoc eſt dictu eſt in culpa omiſſionis primo in a iſtanti ergo aliquis iuſtꝰ peccat. Reſpō deo ſiue diligat ſiue nō diligat i illo iſtāti peccabit: ſed añ poterat cauiſſe ꝓpterea non iuſtus peccat.

¶ Secūdo arguiꝛ gratia expellit peccatū mortale Scđo ar.
⁊ contra ergo oportet ꝙ ſimul ſint i aīa. cōſequen= ad idē.
tia tenet q2 alias expellere ſeſe non poſſunt. Item vel p̄us peccatum dimittiꝛ añq̄ gratia infundatur Et ſic dabitur de lege aliquis neq̄ filiꝰ regni neq̄ carceris vel peccatū ſtat quouſq̄ gratia infundatur ⁊ habetur itentum. ¶ Reſpondetur diſtinguendo ꝙ gratia mortale peccatū expellat vł ex natura rei vt calor frigus ⁊ ſic negatur vel ex pacto diuino ⁊ ſic concedo. ex cuius cōceſſione nō ſequiꝛ ꝙ gratia ⁊ peccatuȝ mortale ſunt ſimul i anima: ſed illud nō ſoluit vniuerſaliter ſciētia huiꝰ q̄libet linea oppoſita maiori angulo eſt maior ⁊ econuerſo expellit opinionē q̄ habeꝛ de eodē et tamē nūq̄ ſimul ſunt per inſtātia ſicut explicabimꝰ ſꝫm materiā ſubiectā de gratia ⁊ mortali peccato vnde hic aduerte. ſi ſortes ſit nunc in gratia vel elicit mortale i inſtāti vel ſucceſſiue. ſi primū gratia deſinit eſſe per primū inſtās ſui nō eſſe primū inſtās peccati mortalis eſt primū nō eſſe gratie ⁊ eſt idē iſtās numero ſi ſucceſſiue homo elicit mortale peccatū tunc vltimū inſtans non eſſe peccati eſt vltimum inſtās eſſe gratie ⁊ ſic res permanēs ſecundū ſe ⁊ quodlibet ſui habet vltimū inſtās ſui eſſe nimirū a ſolo deo adnichillatur.

¶ Diſtinctionis decime ſeptime queſtio prima.

Circa decimam ſeptimā diſtinctionē queriꝛ primo an omis vtriuſq̄ ſexus fidelis ex̄ñs in annis diſcretionis teneꝛ tantuȝ ſemel in anno omnia ſua peccata ꝓprio ſacerdoti confiteri moueo queſtionē ſub hac forma. omnis vtriuſq̄ ſexus vltro coincidendo cū illo famato capite. extra de penitentiis ⁊ remiſſionibus omīs vtriuſq̄ ſexus

¶ Pro ſolutione q̄ſtionis nota ꝙ titulꝰ queſtionis Notādū.
eſt ꝓpoſitio excluſiua in vna exponente includens ꝙ quilibet tenetur ſemel in anno confiteri in altera exponēti nō pluries q̄ȝ ſemel i anno. Et vtrūq̄ mēbrum habet difficultatē. Scđo notabile reſtat oſtendere quo iure confeſſio vocalis introducta eſt non iure nature nec eſt principiū practicū euidenter notū nec ꝯ° ab hoc deſcendens ꝙ quis debeat peccata ſua occulta alteri oſtēdere adam ⁊ cayn. gene. iij ⁊ iiij. debebāt deo recognoſcere pctā qui interiora cognoſcit. reſtat venire ad ius diuinū poſitiuū vł humanū. Ad primuȝ licet ſint auctoritates in veteri teſtamento cōfeſſionez inſinuantes. vt leuitici. xvj. aaron ⁊ filii eius debuerūt cōfiteri pctā filioꝝ iſrael Et ioſue. vij. de achon. Iſte auctoritates intelligūtur de cōfeſſione deo faciēda vel publica/⁊ de q̄dā gn̄ali cōfeſſione vt peccauimꝰ iniuſte egimꝰ. Eſaie xliij. Narra ſi quid habes vt iuſtificeris. et prouer. xxviij. Qui abſconderit ſcelera ſua non dirigetur. Sed veniendo ad nouū teſtamētū ſunt opiniones aliquibus dicētibus eſt pure de iure humano ſic tenet apparatꝰ de pñia. d. v. in penitētia. et panormitanꝰ. extra de peni. ⁊ re. omīs vtriuſq̄ ſexus: ſȝ diſ

ficile eſt videre vbi introducebatur ab eccl'ia nõ hic
omnis vtriuſq3 ſexus q2 aſi erat cõfeſſio vocalis.p3
in magiſtro ſſnaꝶ qui preceſſit innocentiũ tertiũ et
i doctoribus eccl'e auctoritates magiſter in lr̃a itro
ducit de cõfeſſione apparatus dicit licet non poſſit
dari paſſus illius impoſitionis ab eccleſia tamẽ eſt
conſuetudo eccl'ie ꝛ pſupponit q impoſuit hoc lic3
in iure nõ habeatur cũ nõ cõſtat vbi imponitur i iu
re quidã doctor dicit q irrationabiliter loquitur di
cendo aliquid eſſe de vniuerſali traditione eccl'ie ꝛ
nõ poteſt repiri illud in canone q̃admodũ turpe eſt
theologo dicere aliquid eſſe de iure diuino ꝛ neſci=
re vbi illud continetur. Sed contra doctor ille im=
pugnando paſſus introductos ab aliis dicit q i no=
uo teſtamẽto precipit venit finaliter in hoc q eſt de
iure diuino.eſto q in biblia nõ habeatur locus expſ
ſus vbi pcipit ſm illud Johãnis vltimo.multa q̃dẽ
ſigna fecit ieſus que nõ ſunt ſcripta in libro hoc q̃
incidit in illud quo aliũ arguit. Potes dicere illud
nõ concludit q2 vult dicere nichil eſt de iure canoni
co eccl'ie [illegible]uod non habeatur in canone.ſec⁹ eſt de
iure diuino cũ fundamentũ eſt illud Johãnis vltio
Arguit quidẽ ſic quilibet tenet recupare gratiã per
ditã via faciliore qua poteſt:ſed ſic eſt per confeſſio
nẽ maior negaret non ſemp tenetur homo ad meli⁹
etiã negabitur minor cõtritio eſt nobis notior. Cũ
tertio ſi non ſit ſacramentũ pceptũ a xp̃o argumen
tũ petit principiũ dico q eſt de iure diuino in nouo
teſtamẽto cõtentum et ſic argumẽtor.iacobi.v.illa
que eodẽ cõtextu pmulgantur eandẽ vim obligãdi
habẽt:ſed ſic ẽ q iacobus pmulgat extremã vnctio
nẽ quito capite prefato infirmat quis inter vos in=
ducat pſbiteros ꝛ poſtea ſubiũgit cõfitemini alteru
trũ peccata vr̃a nec impedit(quod alii dicũt)orate
pro vobis inuicẽ ſic debent confeſſor ꝛ confitẽs de=
bito cõgruitatis.item iohannis.xx.pcſt paſſionem
quorũ remiſeritis pctã remittent eis / ꝛ hoc nõ põt
fieri niſi alii pctã referent q illa ſunt de precepto ꝛ
nõ cõſilio.patet ex doctrina aplorũ3 et pmitiue ec
cleſie q̃ ſemper ita tenuit ꝛ docuit que in hoc errare
nõ potuit.quo fit nõ modo inſcite:ſed delire loquũ
tur apparat⁹ ꝛ panormitan⁹ dicẽtes q eſt de iure hu
mano ſolũ hoc eſt falſu3 ſed cõfiteri in tali tempo=
re circa paſcha eſt de iure pure humano ſicut colere
deũ eſt de iure diuino ſed in tali die colere ꝛ tali mo
do eſt de iure humano modus grecoꝶ nõ impedit
multa laudabilia reliquerunt oĩa ſacramẽta eccl'ie
a xp̃o inſtituta ſunt ſi eſſet aliquod ab homine põt il
lud tollere.Item ſicut baptiſm⁹ cõtra originale eſt
de precepto diuino ſic penitentia ſacramẽtum circa
mortale actuale q̃libet adultus tenet ad cõfeſſionẽ
dicit cõſtitutio per adultũ intelligit capax rationis
Et hoc cognoſcit ſic.qñ quis interrogat⁹ ordinate
cognoſcit rationabilia eſſe rationabilia ꝛ verecun=
datur de malefactis p verecundiã cõuincũtur pig=
mei nõ eſſe homines ſm ariſtotelem magiſter dicit
non legit cõfeſſio petri locus ab auctoritate negati
ue non tenet:etiã adhuc penitentia ſacramẽtũ non
erat impoſita.Item xp̃s magnus pontifex poterat
diſpenſare.Ultimo aduerte ſup illo verbo pprio
ſacerdoti voluntarie expoſitiones.vna erat cuiuſdã
doctoris pariſienſis magiſtri iohãnis de poliaco te
nẽtis q per propriũ ſacerdotẽ intelligit ille quẽ cõ=
muniter vocam⁹ curatũ vel in ſcotia vicariũ vl' re=
ctorem.hoc p3 in quadã extrauagãti iohãnis.xxij.
vas electionis vbi dictus magr̃ iohannes tenuit q
confeſſus religioſis habentibus licentiã gñalẽ au=
diẽdi cõfeſſiones tenet iterum confiteri ſua pecca=
ta ſuo pprio ſacerdoti ꝛ ſeminauit ꝯſequẽter alios
errores.patet ibidẽ ad illud propoſitũ aliis exponẽ
tibus illũ terminũ pprius ſacerdos q habẽtes ge=
neralẽ licentiã audiẽdi cõfeſſiones tenẽtur habere
facultatẽ a curato ꝛ poſtea ſufficit.Et ſic tenet glo.
extra de peni.ꝛ re.omnis vtriuſq3 ſexus. ¶ Iſtis
prelibatis pono concluſiones. ¶ Prima eſt omis Pria pc.
adultus rõne vtẽs fidelis tenet ſua peccata omnia
confiteri ſuo proprio ſacerdoti ſel' in anno p ſtatutũ
omnes. ¶ Secunda concluſio q̃q3 volũtẽr opinio Scda pc.
nes ſup hoc an homo tenetur ire ad confeſſionẽ q̃
pmũ peccauit mortaliter habita opportunitate ſa
cerdotis ſanior michi apparet illa opinio q non re
gulariter ſufficit ſemel in anno ita q homo q̃ pmũ
peccat qñ occurrit ei memoria peccati tenet ipſum
deteſtari ſatis accedit illud ad ius nature ꝛ habeat
in ppoſito pro loco ꝛ tempore adire confeſſionem
puta in feſto paſchatis dictũ eſt volũtẽr opiniones
q2 aliqui tenẽt partem affirmatiuã alii cõiter partẽ
negatiuã.patet ꝯ⁹ pene ſunt reſtringẽde vbi nõ cõ=
ſtat de oppoſito ꝛ fauores ampliandi dictũ eſt regu
lariter qñ eminet mortis piculũ vel qñ capit eucha
riſtiã vel eſt in graui infirmitate cõfeſſio eſt faciẽda
imo precepit romanus pontifex añq3 introducatur
medicus corporalis.extra de pe.ꝛ re.cum infirmi=
tas nec valet dicere q per hoc deſperabit laborãs
q2 in hoc doceatur q eſt preceptũ romani põtificis
ꝛ quidẽ rationabile nec ppterea formidabit.etiam
qñ vadit ad bellũ iuſtũ vbi mortis periculũ eminet
ſimiles caſus poſſunt contingere multi vt qñ vadit
ad mare piculoſum vel nunc habet oportunitatem
ꝛ eſt veriſimile q poſtea non eſt habitur⁹ i feſto pa=
ſchatis ſi quis habeat cõſcientiã erroneam q tenea
tur q̃ citius deponat eã vel confiteatur de religio=
ſis qui conſuetudinẽ cõicandi habent.in menſe nõ
intelligo bonũ tamen eſt.ꝛ inſuper debitum debi=
to congruitatis q clerici ꝛ prẽſfamilias ꝛ mr̃eſfa=
milias in feſto paſchatis/penthecoſtes ꝛ natiuitatiſ
dñi confiteantur ꝛ cõicent bonũ eſt frequẽter cõfi=
teri tũc facili⁹ peccata occurrũt ꝛ facile eſt confite=
ri.vnde ſm illud beati grego.pctm̃ quod per peni=
tentiã non diluitur mox ſuo pondere in aliud tra=
bit.abiſſus abiſſum inuocat.Apocalipſis vltimo.q̃
in ſordibus eſt ſordeſcat adhuc.tamẽ iſte auctorita
tes poſſunt exponi q diluuntur poſt cõtritionem et
hoc eſt verum nõ requirit aliud niſi in feſto paſcha
tis regulariter.Si dicas homo tenetur cõfiteri oĩa
ſua peccata que fecit poſt vltimã confeſſionẽ ſ3 hoc
non poteſt ſi differat vſq3 ad paſcha multa excedẽt
ab eius memoria quãtũcunq3 tenacis memorie fue

rit. ¶ Reſpondetur homo poteſt cõmendare ſcripto ⁊ tenere occulte q nemo ſcit legere niſi ipſemet aliqui non totiens peccant in anno mortaliter quin cõmẽdare poſſunt memorie imo aliqui i toto anno nõ peccãt mortaliter. propterea alexã. ⁊ pfes faciunt magnã indaginẽ de illo qui ſola venialia cõmiſit toto anno qd tuas vires trãſcẽdit eſt tibi inopinabile: ppterea rationabiliter dicebat doctor ſubtilis non eſt incredibile multos per annũ viuere ſine mortali imo per maius tẽpus. At ſi quis cõmiſit tãtuʒ numerũ pctõꝝ q determiate explorare nõ poteſt quotiẽs peccauit ſufficit dicat veriſimilr nullus eſt ipoſſibilitat⁹ vtẽs ratione qui ei pateat via

Tertia 2° ſalutis. ¶ Tertia cõcluſio peccator debet oĩa ſua peccata mortalia vni cõfiteri ⁊ non diuidere hoc pbatur auctoritate beati auguſtini de vera ⁊ falſa penitẽtia et ponit. xvj. d. quidã vni celãt qd alii manifeſtandũ cõſeruant medic⁹ non poteſt bene curare febrẽ niſi habendo reſpectũ ad ventris pfluuiũ diuidere eſt ſe laudare ⁊ ad ipocriſim tendere et non modo peccata: ſed circunſtantias que reddũt peccatũ mortale vel grauius mortaliter q̃ ſi ille circũſtantie non ponerentur de penitẽtia. d. v. conſideret qualitatem criminis in loco / in tempore / in pſeuerãtia / in varietate pſone ⁊ quali h fecerit tẽtatione et in ipſius vitii multiplici executione oportet eum penitere fornicantem ſecundũ exigentiã ſui ſtatus aut officii aut ſecũdũ modũ meretricis ⁊ in modo operis ſui et qualiter turpitudinem egerit ſuã ſi in loco ſacro ⁊ reliqua. Multiplices ſunt circunſtantie: alique mutant ſpeciẽ peccati vt furari de loco ſacro in illo actu vnico ſunt duo peccata capiendo alienum ⁊ de loco ſacro et ſic furtũ imbibit ⁊ aliam ſpecialẽ prohibitionẽ in furto nõ incluſaʒ. ſimilr cognoſcendo conſanguineã ſolutã includitur fornicatio per equiualẽtiam ⁊ ſpecialis alia phibitio ſub pena peccati hic nõ mutatur ſpecies peccati entitatiue hoc eſt proprie non oportʒ mutare ſpeciẽ actus eſſentialiter ſed mutaꝛ actus in ſpecie peccati de ſpecie ſpecialiſſima loquor. circunſtantia circunſtẽs non mutat eſſentiam actus. due ſunt circunſtantie in eadeʒ ſpecie quarũ vna aliã inuoluit differentes ſecundũ maius et minus vt furari parũ vel magnũ. Tertie ſunt circunſtantie indifferentes puta nec augentes nec diminuentes vt furari a ſorte vel a platone manu dextera vl' ſiniſtra. Prime circũſtãtie ſunt de neceſſitate cõfitende cũ addunt noua peccata vel nouã diffoꝛmitatẽ ad actũ. tertie non ſunt cõfitẽde de ſcdis nõ cõueniũt omnes ſed opinor q debent eſſe cõfeſſe. probatio exceſſus ex parte obiecti in furto maiorẽ difformitatẽ addit ſuper paruũ obiectuʒ q̃ locus ſacer reſpectu ablati. in eo pʒ de furto mille ſterlingorũʒ ſuper ſcutũ. ſed prima difformitas eſt cõfitenda g ⁊ ſcda. Inſuper neſcit confeſſor penitẽtiã imponere niſi cognoſcat magnitudinẽ delicti ſʒ delictũ cognoſci non põt niſi oſtẽdatur magnitudo obiecti. rurſus aliqd furtũ eſt veniale aliquod mortale puũ aliquod mortale peccatũ magnũ pʒ de furante liardũ granũ tritici vel duo vel vnũ ſcutum

et intelligitur de doctis circunſtãtias cognoſcẽtib⁹ indocti nõ tenẽtur niſi interrogentur a cõfeſſore ſʒ de actu voluntatis intenſo vel remiſſo accedat ita propinque ſicut põt dicendo diu habui malã voluntatẽ contra titiũ vel actu multũ intẽſo nõ põt qs ita clare magnitudinẽ peccati prouenientẽ ex pte anime cognoſcere ſicut ex parte obiecti. dicat ſicut ei videtur mortale cognitũ tale cathegorice cõfitẽdo qñ dubitat q eſt mortale vel veniale cõfiteaꝛ ipſuʒ peccatũ ipſuʒ deteſtando ⁊ ſic eſt deletũ ad culpam dato q cum lateat an ſit veniale querat prudentem ⁊ doctuʒ pro materia reſtitutionis ne ab impito cogatur dare licite acquiſitum vel tenere inique cẽtũ licet ſit bonũ confiteri venialia nõ eſt de neceſſitate precepti qñ eſt cognitũ tale licet multi dicant quãdo venialia cõiũgunꝛ mortali nõ ſunt de neceſſitate cõfitenda. ſecus eſt qñ ſunt ſolitarie propter preceptũ eccleſie de cõfitendo ſemel in ãno vel ſemel in menſe inter religioſos. Sed ꝯ ſi ſignuʒ vniuerſale omĩa in decretali diſtribuat terminũ pctã pro oĩb⁹ ſuis ſuppoſitis oportʒ confiteri mortalia ⁊ venialia ſimul ⁊ oĩa venialia qñ ſeparanꝛ a morta'i qꝛ nõ eſt maior ratio de vno veniali pluſq̃ alio. Item tunc melioris ꝯditionis erit peior quo ad hoc. qui nullũ habet peccatũ niſi veniale põt accedere ad ſuũ curatum. dñe ago gratias nõ occurrit michi alicuius mortalis memoria cõſeruationem attribuo deo de me puluis ⁊ cinis ſum peto corpus ſaluatoris cum aliis ſi placeat aliud non poteſt curat⁹ habere oportet q cõfitenti det fidem niſi ei aliunde cõſtiterit de oppoſito ⁊ illud crebro cõtingit in religioſis q quolibet menſe cõicant vel in ſacerdotib⁹ religioſis q quotidie celebrant: g a fortiori cui nullũ veniale occurrit poſt vltimã confeſſionem non tenetur ire ad confitendũ ſe eſſe miſerũ peccatoreʒ licet poteſt ſe confiteri pcliuẽ ad peccandũ ſed ad hoc non tenetur nec eſt confeſſio de qua loquimur. Ex iſto patʒ q beata virgo non confitebatur ſe cũ omis peccati originalis / venialis ⁊ mortalis erat expꝰ nõ habebat materiam pfile virtutis vel penitentie ſacramẽti. albertus ſup miſſus eſt dicit cõfitebatur ſe iohanni euangeliſte dicendo. ſi in tali opere vel tali deliqui confiteor ipſa nõ peccauit non dubitauit vt opinor q peccauerit et per conſequẽs incaſſum conditionaliter confeſſa ſe fuiſſet. Si dicas p illud beati grego. bonarum mentium eſt culpã cognoſcere vbi culpa non eſt. dico cognoſcere id eſt trepidare nõ tamen in quolibet ſuppoſito ſed vbi eſt ratio dubitandi xpifera dei virgo preuiſa ante ſecula aiam bonam et corpus aptiſſimũ ſortita eſt nimirũ cũ ſaluator corp⁹ ex ea accepturus erat regebatur a ſpiritu ſancto vnctio eã in hiis illuſtrauit propterea nõ dubitauit an ipſa peccauit an ipſa dubitauerit an filius eſſet inter amicos. luce. ij. tangim⁹ in tertio exiſtens inter machometiſtas in ſeruitute vel carceribus vel habens ignorantiã inuincibilẽ excuſaꝛ non requiritur ſcriptum: inter diſtentes cũ ſcriptum de ſe eſt patens cum tollitur verecundia ſi quis fuerit mutus ⁊ ſurdus ſi poteſt ſua peccata explicare per

nutus bñ eſt licet illud ſit difficile difficile eſt ſigni-ficantias rerꝝ abſentiũ per nutus repreſentare quid erit de ſincbategorcumatibꝰ ſi religioſꝰ habẽs nu-tus in promptitudine fiat elinguis poteſt ſe cõfiteri per nutus vbi curatus eſt ignarus neſcit diſcernere inter leprã et leprã vel ſollicitator ad maluꝫ poteſt mulier ab eo petere facultateꝫ confitendi ſe aliũde idẽ eſt ſi eſt reuelator ſecreti in confeſſione vel ſi q̇s cognouit conſanguineã curati in pmo gradu vel vlteriore vel occidit ſuũ fratrẽ vel furatꝰ eſt ſuum equum petatur facultas ab illo cõfitendi ſe alibi q̇ ad hoc non debet eſſe difficilis et potiſſimũ quãdo videt virꝝ diſcretũ nec prodat ↄfitens aliũ ſecũ in crimine pticipãs in confeſſione ſi põt ſuuꝫ peccatũ alr̄ detegere dixi aduerſũ me iniq̇tatẽ meã.ps.xxxi dixi aliter detegere ſi aliquã in gradu pmo cogno uerit debet illud cõfiteri nec eſt idẽ de filia ⁊ matre in magnitudine peccati cũ vna eſt in linea aſcẽdẽti et alia in linea deſcendẽti magnũ eſt diſcrimẽ i gra uitate peccati inter illa duo ſemper nude confiten-do.Ita ꝙ caſus non debet eſſe ſacerdoti amphibo-logicus circunloquaꝛ pctã turpia ⁊ nõ vtaꝛ termis turpibus et propter ſe ⁊ confeſſorem.ſꝫ ponis ꝙ q̇s ois peccati expers it ad confeſſionẽ an habebit gra tiam penitẽtialem ſi non peccator erit melioris cõ-ditionis in habenda gr̃a q̃ꝫ nõ peccator quod repu-tatur inconueniens cõtra poſitionẽ aliorꝝ de cõfeſ-ſione venialiũ. Reſpõdeꝛ difficulter datur aliquis ſine venialibꝰ ⁊ habẽs venialia hẽbit gratiã penitẽ tialẽ:ſꝫ vbi homo confitereꝛ ſe de pctis q̄rta feria ⁊ accederet quĩta feria nullũ peccatũ veniale habẽs qui dicit cõfiteor me natura pronum ad peccandũ hoc eſt eiuſdẽ ſpeciei ſpecialiſſime cum pctõribus nõ eſt certũ an cõferatur tali gratia ſi iſte caſus ſit dabilis qui repugnãtiã nõ includit nõ videꝛ incõue niẽs ꝙ tali detur gratia penitẽtialis alioquĩ ſicut ar gumẽtũ tãgit bonꝰ erit peioris cõditionis q̃ꝫ malꝰ quo ad hec ſꝫ ſi quis tertio/quarto/quĩto adeat ſa-cerdotẽ an totalis pena diluaꝛ nõ eſt exploratũ cũ i foro humano poſt ſententiã diffinitiuã datã ſemel ſcđa ſententia eſt inanis ⁊ inualida ſic poteſt dici i ꝓpoſito. Sꝫ ↄ̄ dicis cõfiteaꝛ quis habẽs octo pctã quorũ octaui oblitꝰ eſt nec ei occurrit de ſeptẽ tali dabitur gratia poſt meridiẽ cõmittat duo ⁊ occur-rat ei octauũ peccatũ iã cõfitendo ſe in craſtino de tribus habebit nouã gratiã penitentialẽ et iterũ cũ nouis pctis ſuperuenientibꝰ cõfitẽdo vnũ de his et in penitẽtia ſacramẽto deleꝛ pars bene debite: ꝗ ꝑs pene debite pctõ pluries confeſſo delebiꝛ.hoc põt roborari de illo qui habet caſꝰ reſeruatos ⁊ omnia pctã cõfitetur ſuo proprio ſacerdoti neſciẽs an ille põt ab omnibꝰ abſoluere. videtur ꝙ ille ſcđo cõfi-tẽs bis acquirit ſacramẽtũ pñie.illud pꝫ de pe.d.j. mẽſurã octo nõ ſunt. Reſpõdeo ſi q̇s voluerit pro pter has rationes põt probabiliter cõcedere ꝙ ſa-cramẽtũ penitẽtie ſemper hꝫ ſuũ effectũ ex illo pro deſt pluries cõfiteri nõ ob verecũdiã ſolũ quia hoc cõtingeret in laico:ſꝫ pro ſacramẽto pñie habẽdo ⁊ tali diminuetur tota pena inane eſt currere ad par-tes proportionales ⁊ dabiꝛ ei ſempꝛ maior ⁊ maior gr̃a.Illa poſitio inducit hoĩes ad pluries cõfitẽduꝫ ſecus eſt in ſacramento eucheriſtie vbi verba ſemel ꝓlata tranſmutãt panẽ in corpus xp̄i i ſacramento matrimonii ex vnica prolatione cũ cõſenſu eſt ma trimoniũ indelebile in vita iſtorꝝ ⁊ ſic ſcđa prolatio ⁊ tertia eſt inanis niſi reſuſcitarenꝛ ⁊ nõ eſt idẽ i ſen tentia humana cũ poſt vnicã ſentẽtiã nichil rema-net iudicãdũ.ſecus eſt in ſacramentis aq̄ pluries in cipit eſſe baptiſmꝰ i eodẽ fonte ſic de cõfirmatione ⁊ extrema vnctione. Si dices aliq̇s repẽte erit ita deuotus ⁊ i tãto merito ſicut ſctũs petrꝰ. Reſpon deo nemo te ĩpedit ad hoc: ſꝫ nullatenꝰ ſequitur ꝑ longũ tempus beatꝰ petrus exercuit actꝰ heroicos ⁊ i gradu temperantie quorꝝ quilibet tãtũ valuit ſi-cut totꝰ tuus actꝰ etiã cũ opere operato. Contra iſta arguiꝛ habeat ſortes centũ peccata mortalia q̇ cõmiſit nõ poteſt actualiter cogitare niſi de quinqꝫ ſicut ſupponitur ꝙ aĩa non poteſt habere valde plu res noticias actuales ſimꝉ tũc qñ diſplicet de q̇nqꝫ alia nõ ſunt:ꝗ illa quinqꝫ nõ dimittunꝛ ei.iuxta illud aug. Impiũ eſt a deo dimidiaꝫ ſpare veniã poſtea qñ diſplicet de aliis quinqꝫ iſta prima quinqꝫ recedũt ꝗ nunq̃ꝫ dimittunꝛ ei peccata ſua. Forte dicis ⁊ be-ne quando habet propoſitũ recolligendi ſua pecca ta ⁊ ea deteſtatur in generali hñs propoſitũ recolli-gendi quodlibet i pticulare ⁊ ipm̄ occurrens dete-ſtare q2 eſt dei offenſiuũ eſto ꝙ nullũ diſtincte ei of feratur tũc oĩa pctã corã deo delẽtur imo oĩa forte erãt deleta per menſem añq̃ꝫ iuit ad cõfeſſionem ⁊ pena eterna cõmutata corã deo in penã temporalẽ ſed teneꝛ ꝑere mr̄i eccl'ie de cõfitendo i tp̄e paſcha tis. Contra tũc falſum eſt dicere ꝙ iſte eſt in pecca to mortali ⁊ nullus teneꝛ confiteri niſi ſuum pctm̃ mortale i quo eſt. Item req̇ritur pro quolibet mor-tali diſplicẽtia particularis quid aliud ſonat conte rere q̃ꝫ in partes minutas frangere. Reſpondetur argumentũ dicit arguẽdo ſufficiẽter per illã diſpli centiã gn̄alẽ peccata delentur ⁊ hoc ſi intẽdat explo rare quodlibet ⁊ cuiuſlibet occurrentis caput alli-dere ad petrã ipm̄ deteſtando alioqui homo mane bit in mortali peccato toto tẽpore quo eſt in recolle ctione ſuorꝝ pctõrꝝ vſqꝫ ad vltimũ qḋ non eſt dicẽ-dũ. Et qñ illud impugnas nullꝰ teneꝛ cõfiteri ſe ni ſi de pctõ mortali in quo eſt. ¶ Pono ↄcluſiones.

¶ Prima eſt falſum eſt dicere ꝙ nullꝰ teneꝛ confi-teri ſuum peccatũ niſi q̇ eſt in peccato imo aliq̇s q̇ in nullo mortali eſt teneꝛ confiteri cẽtũ pctã morta lia in quibus ſucceſſiue erat. ¶ Secunda propoſi-tio ſortes teneꝛ cõfiteri cẽtũ pctã mortalia tñ nũq̃ꝫ erat in centũ pctis mortalibus. ꝓbaꝛ poſito ꝙ p̄mo die huiꝰ anni peccaſſet/ſcđo die deteſtatꝰ fuiſſet il-lud mortale peccaſſet ſcđo ⁊ illud deteſtatꝰ fuiſſet añ tertiũ pctm̃ ⁊ ſic ſucceſſiue de cẽtũ nũq̃ꝫ duo ſiꝛ hñdo qñ dꝛ ſortes eſt in pctõ ibi eſſe in nõ capiꝛ pro pñe illa trãſitiua loco vniꝰ itrãſitiue capiꝛ ſortes eſt pctõr ſicut cõcedimꝰ ego ſũ in debito tuo id eſt de-bitor tuꝰ vꝉ illa de actu exercito capiꝛ loco vniꝰ de actu ſignato. Qñ diciꝛ de quolꝫ req̇riꝛ diſplicẽtia.

Pria ↄcl.

Scđa ↄ°.

Pono propoſitiones. Pria eſt: quandocunq; mortale peccatum vnius ei occurrit tenetur deteſtari illud ante ſuaſum eſt illud. Secunda propoſitio: non de quolibet mortali perpetrato requiritur diſtincta deteſtatio. probatur da oppoſitum ſequitur q̄ eſt aliquis qui eſt extra ſtatum ſalutis: patz titius eſt tardo ingenio qui fecit diligentiam quam humana fragilitas ſinit et adhuc octo peccata ab eo perpetrata ei non occurrerunt de illis non tenetur dolere diſtincte. Tertia propoſitio ſortes qui peccauit de quolibet peccato mortali quod ei occurrit tenetur de quolibet diſtincte dolere: hoc patet tenetur recolligere ſe anteq̄ vadat ad confeſſionem ſicut faceret pro re ardua que eſt multū cordi: ceterū faciemus quandam digreſſiunculam facilem pro confitente qui tacitus dicat in corde cum pſalmiſta. miſerere mei deus: rugiebam a gemitu cordis mei: fuerunt michi lachryme mee panes die ac nocte: et dicere cum filio prodigo: pater peccaui in celum ⁊ coram te: ⁊ cum publicano deus propitius eſto michi peccatori. et cum Eſaya: cogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine anime mee: ſi peccato carnis deliquerit clamet cum pſalmiſta: quoniam lumbi mei impleti ſunt illuſionibus ⁊ non eſt ſanitas ī carne mea: afflictus ſum ⁊ que ſequuntur. delicta iuuētutis mee ⁊ ignorantias. ⁊c. et ita proportionabiliter in aliis peccatis non deſperet q̄tuncunq; deliq̄t ⁊ quotienſcunq; conſideret dauidem/magdalenā/latronem/ in fine vite ſue ſic certioratus pater miſericordiarum nunq̄ claudit viſcera miſericordie cū clamet pulſate ⁊ aperietur vobis. cōfitemini domino qm̄ bonus qm̄ in ſeculum miſericordia eius: depoſita verecundia confidenter oīa peccata recitet non ſinet ſe illudi a dyabolo vt per plures hyſtorias declarari poteſt q̄ aliqui in toto bene viuētes niſi in hoc vno peccato tandem damnati ſunt ⁊ nimirum tranſgreſſores et illuſores penitentie. penſitet vlterius ſi centum luminibus cinctuꝫ caput argus habet at deus oē poſſibile videt diſtinctiſſime res tua ſecreta manebit: multum mereris volendo parere deo ⁊ eccleſie in hoc actu difficili circa difficile eſt ars ⁊ ſcientia ſcdo ethicoꝝ. adeat doctum ⁊ bonum quia licet dyaletica inter triuiales dicatur ars artium hinc comparata difficultatem nec vtilitatē habet preſtat habere hic vnum gradum contritionis q̄ꝫ cognoſcere intenſionē forme a non gradu vſq; ad aliquem certum gradum incluſiue vel excluſiue ⁊ quia peccata carnis lꝫ aliquib⁹ aliis ſiue minoris culpe maioris infamie ſunt. hinc maior eſt difficultas in confeſſione illorum peccatorum q̄ꝫ ceterorum prudens ſit confeſſor conſideret gerſonē de paruulis trahendis ad chriſtum q̄ꝫ q̄ꝫ forte iohānes gerſon a ſuo ingenio illa que ibi continentur accepit tamen propter fetorē rei dicit ſe accepiſſe a quodam bono preſbitero ipſe erat bonus preſbiter. tertio ethicorum de luxuria ſubiicuit non exemplificans circa quas partes determinatas eſt dixit eſſe potiſſimum circa tactum. vide iij. ethicoꝝ. x. nōne vides alexandrum pueroruꝫ non nominauit pedo ſed dixit qd̄ turpe ſonat: caueat tamen confeſſor nimis ſcrutari ibi rimari ciſternas ſatius eſt aliqua neſcire q̄ꝫ ſcire eadem licet noticia inq̄ꝫtum huiuſmodi eſt bona tamen inq̄ꝫtum eſt partialis cauſa peccati eſt mala habenti iuuenes petulantes et opipere viuentes in peccatis carnis ſordeſcūt mercatores in fraude per commutationes ⁊ ſic in aliis ſecundū qualitatem confitentis conſideret confeſſor penitētiam ſalutarem morbo contrariam apponēdo eſt⁹ potti bullientis tripharium extingūtur vt alias magis patebit tollendo fomentum a foco imponendo aquam frigidam vel pottum remouendo ſic cōfeſſor a iuuene ſubtrahet exceſſum cibi et potus et pabulum vitii carnis ingerat ieiunium vigiliam auferat iuuenem a mala occaſione peccandi auaro imponat elemoſinā et ſic in reliq̄s id gen⁹ ſicut null⁹ medicus ſcit dare artem curandi omnem morbum ita nec theologus poteſt dare theoricam ſpiritualē ſed ſicut vltra regulas ypocratis et galieni opere precium eſt conſiderare linguam pulſum vrinam ⁊ huiuſmodi ſic confeſſor peccatorum ſordes voluta bit ⁊ quis erat impulſus ad peccandum ⁊ multa capiet per liguam ⁊ receptam particularem penſans circumſtantiis conferet et licet ſit penitenti non aſſueto perdifficile a principio ſubire iugum penitentie ſucceſſu temporis equanimiter feret: hoc patet per comparationem nauis ad penitētiam cui homines ſolent hanc componere nauis eſt ſtricta in principio lata in medio ⁊ per tendentiam vlteriorem in acutum alium finem verſus intellige difficultatem bene penitendi in extremis quando homo eſt vitaꝫ in mortem commutaturus ⁊ ſicut nauis clauditur inferius et aperitur celum verſus ſic faciat penitēs reſpectu celi ⁊ terraneorum futilium ⁊ ſicut naui periclitanti ſuccurritur eiciēdo aliqua in naui obſtruendo rimas per quas aqua habet acceſſum et per hoc q̄ anchora in ſolo figitur vel in mari que mitigat ventum ſecundum ariſtotelem in problematibus ſic peccator eiciat diuitias reſtituēdo male acquiſita et poſſeſſa claudat foramina id eſt ſenſus exteriores figat anchoram mentis ⁊ cogitatuꝫ iactet in dño et ſic ad portum tranquillum tandē poſt magnos labores perueniet: propterea rectior apparet michi illorum ſententia q̄ in extremo iudicio peccata ſemel confeſſa ⁊ deleta non preponentur ī medium. Iam arguitur probādo q̄ quis non tenetur confiteri ſe de quolibet peccato ſuo volo q̄ ſortes eat ad confeſſionem poſtea ipſo abeunte redeat dicens peccaui poſt vltimaꝫ confeſſionem in hoc peccat tamen non tenetur ad cōfeſſionē igitur: q̄ ī hoc peccat probo: dicit mendatium ergo peccat: antecedens probo: vel dicit verum vel falſum: ſi ſecundū mendacium: ſi primū ergo ita eſt ſicut ipſe dicit peccauit poſt vltimam confeſſionem. ſed q̄ non tenetur confiteri probo ſic. maxime eſſet pro mendatio ſed hoc eſt falſum nullus dicens verum mendacium facit in eo q̄ verum dicit ille ſortes eſt huiuſmodi ergo non dicit mendacium. Reſpondetur admittendo caſum et concedo q̄ ſortes dicit men-

dactum aliquis dicens verum mentitur de hoc nõ
eſt dubium: ſi ego credo regem eſſe pariſii ⁊ dicam
eum eſſe aurelianis ⁊ ſit ita ꝙ ſit aurelianis ego mē
tior ⁊ dico verum vnum profero exterius aſſentiēs
tamen oppoſito. Secundo dico ꝙ ſtat aliquem di=
cere verum ⁊ aſſentire illi vero et in hoc mentitur
illud contingit quando illa propoſitio infert profe=
rentem mentiri ⁊ nunꝙ in aliis ⁊ ex conſequenti cõ
ceditur ꝙ ego mentior per vtrunque contradictorꝫ
ſed ſi ego proferam hanc ego mentior cum hac ho=
mo eſt aſinus non infert ꝙ ego mentior per illā hic
habendus eſt oculus ad circuſtantiam caſus. Inſu
per arguitur probando ꝙ ego non teneor confiteri
omnia peccata mea meo proprio ſacerdoti volo ꝙ
habeam decem peccata quorum duo ſint reſerua=
ta epiſcopo vel eius penitentiario tũc ego licite cõ
fiteor octo peccata curato meo et reſeruo alia duo
reſeruata ſuperiori: ergo non requiritur confiteri
omnia peccata mea proprio ſacerdoti imo pluribꝰ
Forte dicis teneor confiteri meo curato omnia ſi a
liqua ei confitear alioquin eſſet confeſſio diuiſa.
Contra non poteſt me abſoluere ab illis peccatis:
ergo ſuperuacaneum eſt confiteri ei illa. Item ego
debeo confiteri illa peccata epiſcopo vel eius peni
tentiario ⁊ per te etiam meo curato ergo teneor bis
confiteri eadem peccata qđ non eſt dicendum quia
pari rõne rõanus põtifex põt ei reſeruare aliqua. ⁊
ſic iterum teneor illa confiteri tertio ⁊ tunc duo vel
tres poſſunt ferre teſtimoniuꝫ cõtra me eſto ꝙ ma
le agerent. Huic argumento reſpondetur curatus
Rn̄r ad meus audiens me in confeſſione dꝫ audire oīa mor
argumē. talia m̄ occurrētia tā a reſeruatī ꝙ̄ a nõ reſeruatī
alias cõfeſſionem diuiderē ⁊ ipſe me abſoluit. po=
ſtea adeo ſuperiorem penitentiarium epiſcopi vel
maximi pontificis ſecundum exigentiam caſus re
ſeruati confiteor ei ſolum a reſeruatum talis eſt cõ
ſuetudo penitentiariorꝫ ⁊ ipſe abſoluit me ab a re=
ſeruato non ſum in culpa cum recedo a primo con=
feſſore nec forte quando cum audiui omnia ⁊ ſingu
la peccata mea deteſtatus ſum paratus eraꝫ pare=
re eccleſie primus abſoluit me ab vna parte pecca=
torum que ſunt de ſuo foro ⁊ penitentiam iniungit
ſic facit ſecundus cum confeſſus ſum omnia pecca
ta mea vni apud vulgariter loquentes non partitꝰ
ſum confeſſionem ⁊ paratus ſum parere eccleſie in
vno duobus vel tribus non eſt diuiſio peccatorum
vt ſi haberem caſum epiſcopalem ⁊ papalem inno
datus duplici vinculo excõmunicatiõis poteſt bis
vel a duobus abſolui. c. cum pro cauſa de ſentētia
excommunicationis ⁊ ſi poſt abſolutionem a ꝑmo
muto propoſitum nolens adire ſuperiorem non re
deunt pctā cathegorematice dimiſſa ſed pecco no
uo peccato. Secus eſt vbi homo ob verecundiam
vel ypocriſim ſua peccata duobus confitetur extra
caſus reſeruatos confeſſio illa eſt inanis ⁊ eſt pec=
catorum diuiſio non ſufficit omnia peccata deteſta
ri niſi habeat propoſitum confiteri actu vel habitu
ſecundum ꝙ ordinat eccleſia ⁊ licet deteſtari hoc
peccatum ⁊ illud et deniꝗ omnia ſit bonum quin=
imo bene factum hoc non ſufficit oportet non omit
tere et non malefacere idē ſimul et ſemel benefa=
cit et malefacit. Si dicas idem peccatum bis con=
fiteor et equa eſt ratio in aliis hoc nego: vnum pec=
catum eſt reſeruatum et non alia ſi nullum pecca=
tum habes niſi reſeruatum adeas ſuperiorem: ſi
quis confeſſus eſt illi qui non poterat abſoluere vel
quia non iuriſdictionem ordinariam / vel delega=
tam habet / vel non confeſſus ſum omnia mortalia
peccata michi occurrentia tunc teneor adire con=
feſſorem ydoneum. Idem eſt confiteri male et ni=
chil facere. At ſi feci indaginem ſufficientem vel
quam reor eſſe ſufficientem et nullus eſt caſus re=
ſeruatus non teneor illa peccata rurſus confiteri:
et ſi aliud mortale michi poſt confeſſionem mox
occurrat teneor illud cõfiteri eodem precepto quo
tenebar confiteri priora mea mortalia: licet dice=
bat preſbiter abſoluo te de confeſſis et oblitis: ſuf=
ficit confiteri illud ſolum preſbitero cui priora con
feſſus ſum: vel ſi non reperiatur non eſt neceſſe pri
us confeſſa iterum repetere non eſt neceſſe propter
peccatum ſuperueniens impedire preſbyterꝫ mi=
niſtrantem corpus domini expectet vel ſi ſit in mē
ſa deteſtetur habens in voto confiteri poſt aſſum=
ptionem corporis domini non eſt neceſſe iterum
confiteri ob oblitam penitentiam. cauſa. nõ eſt ne=
ceſſe capere penitentiam / applicet met confitens
operationes ſuas bonas quas facit ad penitenti=
am qđ ſufficit: nec ille proprie diuidit peccata qui
poſt indaginem confitetur omnia ei occurrentia et
poſtea confitetur vnum alteri preſbytero cum il=
lum in venia vel alibi inuenire non poteſt mortalia
peccata occurrentia ſeparata ſolum diuiduntur nõ
eſt ſermo de diuiſione venialium nec occurrunt mi
chi alii caſus licet aliqui gratis multiplicant in gra
ue onus confitentibus modum in religione ſancti
Benedicti / nec approbo / nec reprobo quo dicunt
ſe aſtringi ad confeſſionem omnium peccatorum
in quadrageſima que confeſſa ſunt antea per an=
num. Ex hiis ſequuntur aliqua: interdum ſunt
due abſolutiones partiales / et due confeſſiones et
non omnia confitentur peccata in ſecunda confeſ=
ſione et ꝙ idem peccatum bis eſt confitendum de
per accidens. Ulterius patet ꝙ non ſufficit dete=
ſtari peccatum in penitentia ſicut in baptiſmo inite
rabili vbi imprimitur caracter non valet quod di=
cunt imprimitur ornatus quia tunc in qualibet con
feſſione imprimeretur ornatus: ⁊ ſic preſbyter quo
tidie celebrans haberet multos ornatus quod eſt
gratis dictum. Dicis papa vel epiſcopus poteſt re
ſeruare ei duo peccata / vel tria: eadem ratione
quattuor / quinꝗ / decem / viginti / ſine ſtatu omnia:
ergo poteſt auferre omnem auctoritatem a pleba=
no audiendi confeſſiones. hic queris quintum pe=
dem in ariete nunꝗ hoc ſuperiores attentabunt ſi
ponas quemlibet hereticum quis manebit chriſtia
nus. Forte dicis preſbyter abſoluit virtute ſacra=
menti penitentie a parte pene: ergo alicui mortali
nulla debetur pena. probo conſequentiam: fortes

fecit centum peccatā mortalia per contritionem to
ta pena eterna eſt commutata in temporaleꝫ ꝛ preſ·
biter virtute clauium tollit vnam partem pene de=
bite ſit vna decima hoc eſt virtute clauium tollit
penam reſpondentem vni decime parti vel tollit
decimam partem totius pene hoc eſt clare dicere
plato fecit tot peccata ꝛ deteſtetur ſimiliter ſua pec
cata cum ſorte ſed nemo ei applicat ſacramentum
penitētie plato punietur per aliquod tempus vt cē
tum in purgatorio ſortes ſolum vt nonaginta cum
vna decima pars totius pene eſt ablata per ſacra=
mentum penitētie illud totum eſt verum: quo ſup=
poſito patet cōſequētia ſi cicero faciens ſolum de=
cem peccata ſimilia cum decem ſortis vel platonis
virtute clauiuꝫ tota pena ciceronis delebitur quod
erat probandum. Inſuper cuilibet peccato reſpon
det aliqua pena. Reſpondetur confeſſor diminuit
de pena geometrice a maiore maius de pena quia
plus eget et a cicerone tollit penam debitā vni pec
cato in aliq̄bus habemꝰ apparētiā certā currere ad
diminutionē geometricā et nō ad ariſmeticā vt hic
alioquin dicceremꝰ ꝙ alicui peccato nulla pena re=
ſpondit alia a contritione q̄ꝫtuncunq̄ꝫ remiſſa et pe
na explicanda in ſolutione ſecundi argumenti. Si
petas cuius peccati vel quorum in ſorte deus dimi
ſit penam . reſpondetur illius cuius deus voluerit
vel vnam quotam dimittit ſiue ſit decima vel octa
ua me fugit: ſufficit ꝙ aliquam. Ad aliud dicitur ꝙ
contritio eſt penalis ex parte actus: hoc dixerī pro=
pter illum qui libens conteritur ꝛ cui eſt voluptuo
ſum ex habitu genito . etiam chriſtus in cruce penā
atrocem pro noſtris pecccatis pertulit vt in indul=
gentiis ꝛ ſuffragiis declarari ſolet. Ex iſto ſolutio=
nem habes ꝙ non oportet ſi virtute ſacramenti pe=
nitentie auferatur vna portio pene debite a morta=
li totalis pena debita veniali extinguetur ſi confeſ=
ſus dicat ſe nolle reſtituere alienum vel relinquere
ſuum mortale non eſt abſoluendus ſi dicat ſe velle
reſtituere abſoluatur in fine non reſtituens non fal=
lit confeſſorem ſed ſeipſum in materia opinionum
de reſtituere oportet eum bene intelligere . quo fit
ſi duo confiteantur ſua peccata que ſe habent in ꝓ=
portione dupla ꝛ ſubdupla proportionabiliter dimi
nuetur pena vi clauium vbi ſuperhabundat delictū
ſuperabundat mia. Secundo ſequitur pro paruis
peccatis parum deletur. Tertio ſequitur ſi duo ac
cedant ad confeſſorem cum peccatis in proportiōe
inequalitatis maioris ꝛ minoris quacunq̄ꝫ rationa
li poſt penam purgatam vi clauium manebunt pe=
ne in eadem proportione licꝫ plus ariſmetice tolla
tur a maiore clementia non aduerſatur iuſticie ſꝫ in
terdum aufert partem latitudinis pene interduꝫ to
tam. Finaliter argumentor probādo ꝙ aliquod ve=
niale ſortes tenetur confiteri et hoc ſic: Quodlibet
mortale occurrens in particulari menti ſortes tene
tur confiteri aliquod veniale eſt hmōi igitur. conſe
quentia tenet in darii cum hmōi includat medium:
minor patet demonſtro actum quo volo occidere ꝛ
mentiri iocoſe per illum actum ego facio aliquod
prohibitū ſub pena peccati mortalis ꝛ venialis er=
go ꝛ mortaliter ꝛ venialiter pecco ꝛ actus eſt vnicꝰ
preterea iſtum actum habens tm̄ peccat ſicut hīs
duos actus quoꝝ alter eſt mortalis alius venialis
ſed ille mortaliter ꝛ venialiter peccat ergo ꝛ iſte.
Rurſus ſit aliquis qui ſcit ſe feciſſe vnum mortale
qḋ ſua mēte excidit talis nō tenetur confiteri illud
mortale ſtat virum ſe ſcire feciſſe vnum mortale et
ei in mētem non occurre t ipſo maxime indagante
vt patet in obliuione. Reſpondetur pctm̄ datū eſt
confitendum de neceſſitate ſalutis: patet eſt morta
le menti occurrēs. Scd̃a ꝓpō ſi actus datus ſit ve
nialiter malus ipſe eſt confitendus ꝛ aliquod venia
le eſt confitendum nec hoc inconuenit qn̄ eſt actus
mixtus ex veniali ꝛ mortali ſed non eſt neceſſe con
fiteri illum actum ſecundū hoc ꝙ eſt venialis puta
circa mendacium iocoſū ꝛ ꝓñr dicendum eſt ſcd̃m
poſitionem probabilem aliquod mortale remiſſius
interdum punietur in inferno: patet de mortali mix
to. Tertio patet vnum mortale excedit aliud mor=
tale venialiter ſolum. Quarto patet veniale eſt nō
tantum eiuſdem ſpeciei entitatiue cum mortali ſed
eiuſdem ſpeciei in genere malicie. Iſta difficultas
poteſt foueri de veniali aggrauante mortale ſed nō
ita bene ſicut hic poſui correlaria ex vna conditio=
nali an actus datus ſit venialis quam materiam ali
bi tangimus. Ad aliud faciat indaginem ꝛ ſi nō oc
currat confiteatur ſe ſic de illo peccato ſcio me per=
peram egiſſe ꝛ vnum peccatum mortale hoc men=
ſe vel hac ebdomada commiſiſſe ſed non occurrit
in mentem credo ipſum fuiſſe magnum ſi tale fuit
ſi quis credit a veniale eſſe mortale tenetur velle
illud confiteri pro loco ꝛ tempore vel emendare cō
ſcientiam ſed ſimpliciter illud confiteri non tenet.

Diſtinctionis decime ſeptime queſtio ſecunda.

Secundo circa hanc materiam poſtq̄ꝫ dici
tur adultus in annis diſcretionis an demē
tes ꝛ plene ebrii teneantur ad confeſſioneꝫ
ꝛ an peccent tempore quo ſunt tales. Pro ſolu=
tione queſtio. nō ꝙ maior difficultas ab aliquibus
fit de ebriis q̄ꝫ furioſis: propterea de illis paululuꝫ Notandū
inſiſtam nec huic materie tango impertinens. Cuꝫ
quis dubium eſt an iſti ob ebrietatem deobligentur
a precepto eccleſie. Cum ricardus de media villa
id idem ante me tetigit in hac diſtinctione licet pa=
rum loquatur ſecundum ꝙ materia expetebat ꝛ ſic
nō laboro in impertinens. propterea dignum cen=
ſui aliq̄ꝫtiſper inſiſtere. Nota ꝙ ebrietas dicitur ab
e ꝙ eſt extra et brios menſura quaſi extra menſu=
ram rationis multa damna inducit. Unde horatiꝰ
ad torquatum epiſtola quinta quid non ebrietas
deſignat / operta recludit / ſpes iubet eſſe ratas /
ad prelia trudit inermen. Unde non inſcite egit
Ariſtoteles in de ſecretis ſecretorum precipien=
do alexandro reddere nobiles plenos mero vt eo
rum ſecreta intelligeret poliphemum gygāteꝫ oc
cidit vlixes poſt inebriationem non aliter tentauit

cyrus congredi cum ſcitis et filio tomiris quouſꝫ
populus incaluiſſet mero ebrietas eſt luctaror cali=
diſſimus. Et iuuenalis ſatyra ſexta. Diuitie mol=
les quid enim venus ebria curat: inguinis et capi=
tis que ſunt diſcrimina neſcit: grandia que medus
iam noctibus oſtrea mordet. Cum perfuſa mero
ſpumant vnguenta phalerno. Cum bibitur cōcha
cum iam vertigine tectum. Ambulat ⁊ geminis ex
urgit menſa lucernis. Et ouidius in arte poetica.
Uina parant animos redduntꝙ caloribus aptos.
Et triceſima quinta diſtinctione a quib⁹ vnde noe
in ebrietate nudauit femora: loth quem ſodoma nō
vicit vina vicerunt. Item illud prouerbiorum vice
ſimo. luxurioſa res eſt vinum et contumelioſa ebri
etas: omnis enim qui cum his miſcetur nō erit ſa=
piens. Et romanus pontifex extra de vita et hone
ſtate clericorum a crapula prohibet illum modum
bibendi ad hauſtus equales. apparatus propterea
irriſorie dicit triceſima ſecunda queſtione ſecunda
capitulo Moyſes. ne anima habitet in ſicco aliqui
bene bibunt. Et ex hoc iquit/ Normani/ Anglici/ ⁊
poloni argumentum bibendi accipiunt. de lyra he=
ſter primo dicit ꝙ aliqui venientes a polo artico il=
lum modum bibendi docuerunt in Normandiam
pariſii inuitant ſe cōmuniter ad potus almanicos:
patres noſtri non gratis illud inſtituerunt / clerico
ſufficit ter bibere in prandio. quadrageſima quarta
diſtinctione. quando preſbiteri. aſſuerus gētilis nō
ita fecit heſter primo dicitur nec erat qui nolentes
cogeret ad bibēdū apꝰ ſueuos et baſilienſes vetitū
eſt a magiſtratibus bibere ad hauſtus equales ſub
pena pecuniaria vel aliquem imitare potu. Per vi
num non intelligas vinum proprie dictum ſed om=
nem potum inebriare potentem vt ceruiſiam et ce=
tera. id genus vt Luce primo dicitur de iohāne ba=
ptiſta. vinum et ſiceram non bibit. Seneca in libro
de ira de vino loquēs introducit platonem ꝙ ex vi
no facile periclitatur caſtitas. peccatum eſt fediſſi=
mum ebrietas vel ebriare velle. patet ex dictis et
hoc patet cum achilles homericus nichil probro=
ſius inuenit ebrietate cum temulentum vocauit gi=
gnit cedes cruentas inter amicos interdum. patet
de alexandro macedone clitū chariſſimum ⁊ mul=
tos alios in ebrietate iugulante. propterea ſcite di=
cebat anarcharſes vitem tres vuas ferre/ primam
voluptatis/ ſecundam ebrietatis/ tertiam contume
liarum. ne multis te morer circa feditatem vini que
conſtat ex ſignificatione vocabulorum temulentia
mentem tenet vel tentat. de ebrietate dictum eſt ſu
perius accedendo ad propoſitum principale. Ad=
uerte duas eſſe opiniōes contrarias an facta ī ebrie
tate ſunt imputabilia. Quarum vna tenet partem
affirmatiuam et illa eſt cōmunis quam opinionem
moderniſſime in detēperata deducit ⁊ tenet mar=
tinus. Alia eſt negatiua tenere qꝺ facta tēpore ebrie
tatis non ſunt imputabilia videtur forte offendere
pias aures et ſobrias: ſed re vera pro illa parte ſūt
rationes apparentiores ꝙ̄ ad oppoſitum. propte=
rea gratia ſcolaſtice diſputationis hanc materiam

hic nutriam. origenes ⁊ btūs auguſtinus vt īfra pa
tebit idem tenuerunt. vide. xv. queſtione. j. caplo.
ſane. et capitulo concupiſcētia. xxij. queſtione. iiij.
vnuſquiſꝫ. hoc tenet bernardus in gloſa de reli. ⁊
vene. capitulo primo. ⁊ apparatus. Sed vt paulo
altius repetamus vidende ſunt acceptiones ebrie=
tatis ⁊ ſui oppoſiti ſobrietatis. hic poſſum impu=
gnare de magiſtris in tribus opinionibus quas po
nit de ſobrietate et in acceptione termini eſt mira=
bilis ſobrietas ī morali philoſophia vocare bibacē
⁊ bibētem actualiter exceſſiue ſobrium: ſed diſcri=
men ex dicendis inter nos apparebit dabo actum
ſobrietatis vel actus quibus inuenis in promptu
habes que res eſt hitus ipe volo bibere ſm ꝙ oꝛ vl
ſm ꝙ oꝛ volo bibere/ nolo bibere pluſꝙ̄ par ſit. quo
fit multas ebrietates ſpecie eſſe diſtictas ⁊ per con=
ſequens non potentes ſe intēdere. patet de actu et
habitu quorum quilibꝫ eſt ſobrietas de actibus idē
tidem claret per velle ⁊ nolle / potus eſt obiectum
remotum ſiue ebrians ſiue non ⁊ ſicut obiecta pro=
pinqua hic frequenter ſpecie diſcrepant ſic remo=
ta. Secundo patet dare potes duo extrema vnum
in non bibendo quando oportet et eſt inſenſibilitas
potus aliud in excedendo ⁊ eſt ebrietas/ ad ebrieta
tem oportet habere duos reſpectus vt me ⁊ mora=
li philoſophie ⁊ vulgo in loquendo conformē quo
circa vtar hoc modo loquendi bifariam accipitur
ebrietas: vnomodo ſignificat omnem exceſſum im
putabilem in potu ⁊ hanc moralem ebrietatem vo=
cabo ⁊ ratio eſt ſic moralis philoſophus extremuꝫ
ſobrietatis exuperans metiri debet ⁊ ꝙ̄tuſcunꝙ pu
ſillum hō a latitudine ſobrietatis ſe flectat exudan
tiam verſus mox ebrietatis latitudinē ſubintrat.
Alia eſt ebrietas vulgaris ſic vulgus vtitur quādo
homo ſpoliatur omī vſu rationis ꝑ potū ſed nō om
nis talis ebrietas ī latitudine prime acceptiōis col
locatur. pꝫ ſi ex ignorantia inuincibili quis ab exceſ
ſiuo potu fuerit rationis expers vel vbi ſcienter ꝑ
rationabili cauſa vt ad cauſandum vomitū ꝙ aliter
procurari non poteſt in illo caſu martin⁹ cōtra bea
tum thomam tꝫ aliquem poſſe ſe inebriare ſine cul
pa cui aſſentior in hac parte ⁊ in illo caſu fortaſſe be
atus thomas conceſſiſſet. Aliomō ebrietas vulga=
ris capitur qñ quis nudatur ratione ex ſua culpa et
ſic ſicut obiectū remotū ⁊ vicinum ebrietatis vul=
garis in ebrietate morali imbibitur ſic latitudo for=
me vnius in latitudine eſt alterius: martinus dicit
ebrietatē ex ignorantia inuincibili eē pctm̄ ſed non
imputabile non ſecū aſſentio qꝛ ex illo dabit actum
meritorium vite eterne pctm̄ quod ego non conce=
dam deductio eſt clara volo hūc potum amore dei
bibere vel ad recreationem corporis vel aīe demō=
ſtrando vinū cretenſe qꝺ reor eſſe delutum aqua. ⁊
infundere vinū albū in conſpectu cādele non tamē
inficior quin motus primo primus pōt vocari pec=
catum ⁊ non imputabile ſed peregrinum eſt id ad=
mittere de actu bono. Forte dicis potus vini de=
bet eſſe omnino interdict⁹ et potiſſimū his qui de
ſorte domini ſunt filijs aaron fuit vinum et omne

quod inebriare poterat vetitum. Leuitici primo.
qui gerunt typum clericorum. Idem patet de na=
zareis. Numeri ſexto. ⁊ de rachabitis. Hieremie
triceſimo ſexto. Imo machometus in alchorano
potum vini interdixit. Dicitur cerimonialia vete=
ris legis non manent in propria forma exceſſus vi=
ni eſt prohibitus. Dicitur non vinolentum de con=
ſtituendo ſacerdote. primi ad thimotheum tertio.
Et nolite inebriari vino. ad epheſios quinto. Sed
idem aplus prime ad thymote. quinto dicit. modico
vino propter ſtomachū vtere pondera verbū modi
co ad illud ſpurci machometi dicitur vetuit potum
vini vt occultaret morbū epilenticū quo laborabat
poſt ſecundos calices plus mouebatur propter ꝑ=
turbatū cerebrū a ſpeciebus vini. Inſuper ī patria
qua oriundus erat eſt magnus calor qm̄ in ſecūdo
climate et primo inter tropicū cancri et equatorem
eſt ſita arabia felix huius infelicis monſtri altrix.
¶ Iſtis notatis pono concluſiones. Prima eſt: ha
Prīa ɔcl. bituatus facere aliquod mortale pctm̄ extra ebrie=
tatem inebriatus ſine culpa faciens ſimiles act⁹ nō
peccat volo dicere ſortes habituat⁹ adire lupanar
inebriatus ſine culpa poſtea tranſiēs non peccat no
Scda ɔ°. uo peccato. ¶ Secunda cōcluſio: incurrēs furiam
ex culpa ſua qcq̄d facit tpe furie non peccat nouo
Tertiā cō peccato. ¶ Tertia concluſio: incurrēs furiā ex cul=
cluſio. pa mortali ſp manet in illo mortali q̄diu eſt furio=
Qrta ɔ°. ſus. ¶ Quarta cōcluſio: incurrens ebrietatē ex cul
pa qcq̄d facit tpe ebrietatis nō peccat nouo pecca=
to. Prima cōcluſio ꝓbatur: nullus oīm ratione or=
batus quā incurrit ſine culpa peccat eo tpe quo ra=
tionis eſt expers: ebrius ſcd̄m caſum prime conclu
ſionis eſt huiuſmodi igitur: ɔña claret cum minore
ſuggero maiorē q2 non alias brutorum facta nō ſūt
imputabilia et facta inter baptiſmū paruulorū ⁊ an
nos diſcretionis. Fortaſſis dicit aduerſarius et alʼs
nulla eſſet tergiuerſatio ꝙ nō eſt ſimile quia iſte ha
bet ex malo habitu quē male acquiſiuit vel ex cul=
pa ſecus eſt de paruulo et de bruto. Sed cōtra hoc
arguo propter habitū nō peccamus ſolus act⁹ eſt
imputabilis vt pȝ in peſſime habituato nunc primū
in gratia imo male habituatus ceteris paribus tan
tum merebitur ſicut bene habituatus ergo idē erit
male habituato et non habituato. Preterea nō ha=
bituatus incurrens ebrietatem ſine culpa non pec=
cat: ergo neq̄ȝ habituatus: antecedens concedunt
aduerſarii ergo conſequens debent concedere. di=
co vniuerſaliter vel male habituatus faciens actuȝ
bonum ſimilem cum non habituato ſaltem tantum
meretur et faciens tales actum malum ad queȝ impel=
lit habitus ſi non minus peccant q̄ȝ habituatus ſal=
tem peccabit equaliter vel ſi aliter non peccat nec
ipſe. ¶ Sed contra hanc concluſioneȝ arguitur ar
gumentis quibus martinus aſtruit oppoſitum fa=
cit tria argumenta ſed eorum pōdus eſt in hoc ver
bo aſſuetus adire lupanar quolibet die nunc iebria
tus peccat: qđ probat quia nullus propter ignoran
tiam excuſatur a peccato quod alias eſſet facturus
ſi non fuiſſet inebriatus alias peccaſſet igitur nunc
peccat. Item talis ſcit iſtam eſſe meretricem ⁊ eſſe
non ſuam nec ignorat aliquid eorum quod ſufficit
ad reddendum actum culpabilem. Ad primuȝ qđ
eſt ſuum ſecundum argumentum in ordine nego ꝙ
talis peccet. Et ad probationem qua dicit null⁹ ꝓ
pter ignorantiam excuſatur a peccato qđ alias eſſȝ
facturus. Reſpondetur tum primo negando illaȝ
ſortes et plato ſunt duo amici qui ſe iuuant contra
quoſcunq̄ȝ: eſt eis iudeus cicero: platone dormiē=
te vel alias neſciente ſortes occidit ciceronem pla
to iuuiſſet ſortem ad occiſionem ciceronis vt ſup=
ponitur tunc ignorantia facit qđ ille non peccat.
Tum ſecundo: ex illa maiore concludet cōtra ſeip
ſum ꝙ non habituatus incurrens ebrietatē ſine cul
pa tranſiēs ad lupanar peccaret imputabiliter: qđ
probo: quia alias eſſet illud facturus quia pono ta=
lem inebriatum titium qui cum bonis bonus eſt cū
malis malus et nunc veniunt ſui ſocii qui abfuerūt
diu qui duxiſſēt eum ad aliquod flagitium enorme
ſiue ſit inebriatus ſiue non tunc accepta tua maio=
re probabis contra teipſum qđ ipſe peccaret. Tuȝ
tertio illa minor eſt dubia fortaſſis non feciſſet. Vn̄
dico vniuerſaliter nullus peccat vel meretur ī hoc
quod poteſt facere vel non facere ſed propter illud
quod facit fecit/vel faciet/vel amiſit: vnde capio ſē
pronium qui ſolet quotidie adire noſtram dn̄am et
orare vnus occidit eū in itinere talis ſi vixiſſet duo
bus annis quolibet die meruiſſet ſed non habebit
iſta merita. Ad aliud argumentum talis ſcit iſtam
eſſe non ſuam et etiam hoc eſt dubium ſuponamus
iſtum omni ratione eſſe orbatuȝ vnde ex habitu va
dit ad lupanar eſto ꝙ ſit omnis rationis expers. pa
tet de oue aſſuefacta ire ad granum et ad ſuum oui
le. Iſtud argumentum profecto ſi aliquid conclu=
deret eſſet enſis aiacis ad probandum ꝙ ſi quis nō
habituatus vel paſſionatus occideret tempore ebri
etatis quā non incurrit ex culpa peccaret quod ne=
gat. Secūdā ɔ°nem ꝓbo modicā rōnē hn̄s minus
peccat q̄ȝ magnā hn̄s. ſm illud luce. xij. ſeruus ſci
ens voluntatem dn̄i ſui et non faciens plagis vapu
labit multis et adhuc habens minorem rationem
minus peccat: ergo nullam rationem habens non
peccat: probo conſequentiam quia alioquin dabis
vnum peccatuȝ in infinitum paruum et ſic nec erit
veniale nec mortale et ad nullam penam imputabi
lem/vel dabis ꝙ vnus aliquid rationis habēs equa
liter peccabit cum eo qui nullam rationē habet ce=
teris paribus. iſta diſiunctiua que eſt cōſequens ꝓ
vtraq̄ȝ ſui parte eſt inconueniens ergo ⁊ antecedēs
et probatur conſequentia da ꝙ ille furioſus occidē
do peccat et ſemper intelligo de peccato imputa=
bili ſignetur malicia ſui peccati a et ſit mortale ſi ve
niale equaliter arguam a erit vt vnum homo pru=
dens vt vlixes occidens talem hominem peccat vt
quattuor hō talis vt aiax thelamoni⁹ occidēs taleȝ
hominem peccat vt tria oportet venire ad hominē
qui adhuc minus peccat et ſic ſine ſtatu et ſic argu=
mentum clare fit in prima parte proportionali ho=
re creet deus vlixem in ſecunda aiacem in ſubdu=

plo minus prudentem in tertia achillē et ſic p om=
nes partes proportionales vnius hore in infinitum
parum aliquis iſtorum eſt prudens. et ſi omnes iſti
velint occidere vnū hominē ſp qui minus rōnis hꝫ
minus peccat ſꝫ furioſꝰ minꝰ hꝫ q̄ aliq̄s iſtoruꝫ im
proprie minus: ergo ipſe nō peccat: vel dabitur ali
quis iſtorum qui ita parum peccat ſicut ille furioſꝰ
cum in infinitum modicum aliquis eorum peccat:
licet nullus eoꝝ in infinitū modicum peccat. Illud
etiam patet de homicidio voluntario vel caſuali in
clementinis furioſus vel infans/inquit Clemēs q̄n
tus: ſeu dormiens ſi hominem mutilet vel occidat
nullam ex hoc irregularitatē incurrit. vide. xv. q̄=
ſtione p̄ma per totuꝫ in capitulo. Illud inquit gra=
tianus et ē de geſtis ti. de iniuriis ſane ſunt quidaꝫ
qui facere non poſſunt vt puta furioſus vel impu=
bes qui doli capax non eſt nāqꝫ hii pati iniuriā poſ=
ſunt non ſolent facere cuꝫ omnis iniuria ex affectu
facientis conſiſtit conſeq̄ns erit dicere hos ſiue pul
ſent ſiue conuitium dicent iniuriam feciſſe non vide
ri. et beatus ābroſius in libro de patriarchis loq̄ns
de iſtis dicit apud ſapientes iudices venia quidam
donantur. Item hec ſecunda concluſio non nega=
tur ita pede fixo ab aduerſariis ſicut quarta ꝓpte=
rea probationes inducte ſufficiunt. ❡ Tertia conº
probatur: nullum pctm̄ mortale deletur niſi per di
ſplicentiam illius vel aliquem actum meritorium.
furioſus tempore furie hoc habere nō poteſt q̄ad
modum nec demeritum igitur. Quo fit ſi perpetuo
manet furioſus nō eſt in ſtatu ſalutis ſi ex mortale
in furiam incidit vel erat in mortali et non deteſta=
tus eſt peccatum ſuum ante furiam. ibi illud eccle.
xj. locum habet lignum ſi ceciderit ad auſtrum aut
aquilonem quocunqꝫ loco ceciderit ibi erit ſecun=
dum illam vulgarem ſententiam: qualeꝫ te inuenio
talem te iudico. ❡ Quarta concluſio ſic probatur:
plene furioſus nō peccat tempore furie: ergo neqꝫ
ebrius anteccdens conceditur a pleriſqꝫ oppoſitis
huius quarte et martinus duas dans ſolutiones in
ſecunda concedit antecedens et negat conſequen=
tiam et cauſa eſt inquit quia furia eſt multo grauior
pena q̄ ebrietas et acerbitate et duratione et minꝰ
rationis habet illud non valet quia licet ſit pena nō
eſt voluntarie aſſūpta/q̄admodum contingit de
pena dānatorum. Cum ſecundo: ſtat ꝙ ille furio
ſus occidat hominem īmediate poſt furiam et po=
ſtea occidatur et anteq̄ꝫ quis venit ab ebrietate da=
tur ei iterum vinum ad inebriationem et iterum ꝙ
ita diu ſicut alter manet furioſus maneat ipſe ebriꝰ
hic facilius eſt continuare motuꝫ q̄ inchoare vt de
campana eſſe videtur. Cum tertio: ſatis veriſimile
eſt ꝙ acerbius punitur ebrius pro tempore quo eſt
ebrius. ſecundū illud Iuuenalis preaſſumptum q̄
furioſus. Furioſus diu viuit ꝙ credo non contige=
re in ebrio ſi diu ſic maneret. vbi dicit ebrius plꝰ ra
tionis habet non valet: et cauſa eſt quia illa ratio
non ſufficit ad reddēdos ſuos actus culpabiles q̄z
ſi ſic incurrens ebrietatem ſine culpa hominem in=
terimēs peccaret imputabiliter qd̄ martinꝰ negat
ſufficit ꝙ ratio qua vtitur ebrius non eſt ſufficiens
ad hoc ꝙ eius actus ei imputetur et analogia eſt in
ter bruta quorum aliqua magis accedunt ad ratio=
nem q̄ alia. patet de elephanto et aſino. Secundo ſcd̄o aſ ad
arguitur ad idem: pono tres ebrios ex tribus cul= idē.
pis precedentibus/titium ex veniali/ ſempronium
ex mortali pono/ſortem ex mortali maiori/pono ꝙ
occidant tres homines equales ita ꝙ ceteris pa=
ribus ſi eſſent extra ebrietatem equaliter peccarēt
vel omnes tres in ebrietate peccant equaliter occi
dendo et hoc eſt irrationabile quia culpe ex quibꝰ
ebrietates emanarunt erāt inequales ergo inequa
liter peccant. tenet conſequentia quia non aliter ſe
cundum aduerſarios ebrius ſine culpa occidēs nō
peccat et cū culpa peccat: ergo in minore culpa ebrius
minus peccat qd̄ ſi concedas tunc titius ſoluꝫ pec
cat venialiter occidendo hominem qd̄ aduerſariꝰ
debet reputare inconueniens. ❡ Tertio arguitur
nullum eſt peccatum niſi volitum illud homicidiuꝫ iij. ad idē.
non eſt volitum igitur. diſtinguis minorem/vel for
maliter et ſic negas: interpretatiue vel anteceden/
ter concedis. Velle aliquid interpretatiue eſt velle
aliquid ad quod ſequitur aliud ebrius formaliter
vult vinum bibere ad quod ſequitur homicidium
propterea eſt homicida imputabiliter. Contra illd̄
arguitur probando ꝙ velle illud interpretatiuum
non ſufficit ad culpam quia illo dato ſequitur ꝙ oc
cidens in ebrietate ſine culpa peccat: patꝫ quia vult
aliquid ad quod ſequitur occiſio puta bibere vinū
qd̄ neſcit inebriare q̄admodum noe qui primus
inebriatus eſt. ❡ Huic argumento forte dicis
oportet dicere in volitione interpretatiua quia vult
aliquid ſiniſtre ad quod ſequitur aliud. Contra po
no ꝙ aliquis velit bibere pluſq̄ ratio dictat et per=
cipit alienationem mentis accedentem et penitꝫ de
facto ⁊ poſtea occidit ſequeretur ꝙ talis peccat qd̄
nō eſt dicendum. Forte iteꝝ negas conſequentiam
et bene quia intelligis vbi illud peccatum non eſt
deteſtatum ſed quia illud argumentum non vide=
tur tibi ponderandum. ❡ Quarto arguitur: ſeque= iiij. ad idē
retur ꝙ ſi duo emittant duas ſagittas extra muros
ex equali negligentia et vnus occidit alter non ꝙ
occidens plus peccat q̄ alter quod non eſt dicen=
dum: ergo volitio interpretatiua nō ſufficit ad pec=
catum volo ꝙ ſortes occidat plato vero non: patet
ſortes vult occiſionem interpretatiue et non plato
quia vult aliq̄d perperam ad quod ſequitur mors
et propterea plus peccabit: quod ſi forte concedas
Contra toto tempore quo ſagitte volitant equali=
ter peccant et tūc ꝓpter impoſitionē vmbonis quē
cicero facit ad reſiſtendum ſagitte platonis et nul=
lus reſiſtit ſagitte ſortis/ſortes plꝰ peccabit q̄ pla
to quod inconuenit. ❡ Quinto arguitur ad idem: v. ad idē.
ſortes eliciens actum in inſtanti in tempore in quo
de neceſſitate continuat non peccat nouo peccato:
ergo neqꝫ ebrius occidens ſemper ſuppono ebriuꝫ
ex culpa. probo conſequentiam quia vnum non eſt
magis voluntarium q̄ aliud primum volitum iter
p̄tatiue ſi hoc ſufficiat ad peccatū q̄z vult aliđ puta

in inſtanti.ad quod ſequitur cōtinuatio. Huic argu
mento nullā ſolutionē video neq̧ fractionē niſi di=
cendo q̄ vnū eſt naturalius alio q̄z ebri⁹ pōt ire na=
turaliter cubitū elicięs in inſtanti nō poteſt ab actu
deſiſtere ꝛ ſic nō eſt idē de duob⁹ actibus variis et
eodē. Contra eſto q̄ poteſt ire cubitū tn̄ oblata oc=
caſione pugnādi neſcit recedere pluſq̄z vnū bantuz
vj.ad idē. ſuppono cum omī ratione exptem. Sexto arguit
capio ſortē et platonē qui vadūt ad bibēdū habeāt
has volitiones eam⁹ ad bibendū vel inebriandū ſi
ue ſequat adulteriū ſiue mors ꝛſic eant cicero ponit
ſortez in lecto plato vagando occidit hominē ſeq̄=
tur q̄ plato plus peccaret q̄z ſortes quod non vide
tur imo tunc actus exterior maliciā actui interiori
vij.ad idē ſupadderet cui⁹ oppoſitum tenēt oēs aduerſarii.
Septimo arguit ſortes incurrens furiaz ex actu me
ritorio non meret ergo neq̧ ex culpa incurrēs furiā
demeretur tenet ꝯña q̄z deus nō eſt pronior ad pu=
niendū.antecedēs patet ꝛ petit ex quibus actibus
meret:vel in qua ꝓportione meret in ordine ad ca=
pacem rationis.dicis plura requiruntur ad bñ age
viij.ad idē. re q̄z ad ſiniſtre agendū ꝓpterea. Octauo arguit
nullus pctōr vnico peccato eſt pctōr duobus pctis
p aliquod mere naturale qđ nullaten⁹ eſt in poteſta
te ſua ille fuit inebriat⁹ vnico pctō ꝛ non eſt in po=
teſtate eius nō occidere in ebrietate g̊ tūc non pec=
cat nouo peccato hāc maiorē capit martin⁹ ad pro
bandū pollutionē nocturnā etiā ortā ex culpa p̄ce=
denti nō eſſe peccatum q̄ videtur equaliter conclu=
dere de ebrietate.forte aſſerit vnū dare operam rei
licite ſcz ſopno aliū nō dare operam rei licite. Sed
contra ſi quis dormiat qn̄ tenet celebrare vl' aliud
facere ꝛ eſt polut⁹ tunc peccat nouo peccato in po=
lutione illud dicere oportet ꝛ potiſſimū qn̄ putabat
q̄ pollueretur ſic dormiendo ſm martinū.q̄z exiſti=
mat nō omnē actū i culpabili ebrietate perpetratū
imputabilē:ſed ſolū qn̄ erat ei veriſimile q̄ temulen
tiā incurreret.alii vniuerſaliter oēm actū ex temu=
lentia culpabili ortum dicerēt imputabilē:ſz ſi quis
eat dormitū hora debita ꝛ exuperāter dormit ex eu
ius exuperantia polluit non peccat non erat hoc ſi=
tū in facultate ſua tempore dormitionis. Inſup ſi
duo temulenti proiiciāt lapides extra domū vnus
occidit alter vero non ex eq̄li negligētia videt q̄ eq̄
liter peccāt cū ſic contingeret in nō ebriis. Rurſ⁹
videtur q̄ mot⁹ primo p̄mus nobis imputaret cuz
ex culpa noſtra prouenit.dicis nō ex culpa partiali
ſaltē tunc motus p̄mo primus fuiſſet peccatū i adā
dicis poſt penitētiam nō oportet ſicut de ebrietate
Nono argumentor pono q̄ ſortes q̄ tenet dilige
ix. ad idē. re deum vel facere aliquod opus in a hora que eſt
duodecima inebrietur hora decima. Argui=
tur ſic impoſſibile eſt ſorti implere preceptū illud
cū nō ſit ſitum in facultate ſua propter ebrietatē p̄=
mam:ergo hora duodecima non peccat. Si dicas
hoc prouenit ex culpa ſua ꝛ ſic non excuſat. contra
ſic prouenit ex culpa viri qui actū elicit in inſtanti ꝛ
continuat per tēpus naturaliter videtur vna cōne=
xio ita naturalis ſicut alia ꝛ ſilr̄ ſeq̄tur q̄ homo pōt

omittere culpabiliter tpe quo dormit qui poſuit ſe
ad dormiendum qn̄ nō debebat. Cōtra tres vltias
concluſiones ſimul. Arguit ex ſcđa ꝛ tertia conclu
ſionib⁹ ſimul ſequitur q̄ aliquis eſſet impeccabilis
per naturā cōſequēs eſt falſum ꝛ cōiter reprobatū
eſt in ſcđo g̊ ꝛ aſis.ꝓbo cōſequentiā de illo furioſo
nō amplius peccabit nec eſtulapius poteſt eū redu
cere ad p̄ſtinā ſanitatem vt ſupponit. Item contra
tres vltimas concluſiones ſeq̄tur q̄ aliquis iportā
bit lucrū de ſuo peccato hoc eſt inconueniēs igitur
ꝛ q̄ ſequatur patet ſi duo occidant duos homines
quorum vnus eſt furioſus vel ebrius talis nō pec=
cat alter occidens peccat auctoritate propria ꝛ nul
la eſt cauſa quare primus non peccat niſi ſua culpa
ſcz ebrietas vel furia:igit. Reſpondetur negando
q̄ aliquis eſt impeccabilis dictiones terminantes
in bilis aptitudinē iportāt. Iſte poteſt curari vl' nō
repugnat ꝛ tunc in potentia propiqua peccare pōt
ſz q̄zdiu ſic ſe habet peccare nequit aliq̄s eſt riſibi=
lis vel fuit q̄ nūq̄z riſit. Ad aliud nego q̄ quis ipor
tat lucrum de ſuo peccato.ꝛ ad probationē furioſ⁹
occidens nō peccat ꝛ alter peccat conceditur.ſed hoc
eſt q̄z vn⁹ rōne ſpoliatur alter vero non in cuius tn̄
ſpoliationē peccabatur. nec hoc iuuat aduerſarios
q̄z ſm eos ebrius min⁹ peccat q̄z nō ebrius g̊ dimi=
nuit a tanto licet non a toto ſm eos ergo peccatum
eſt minus propter ebrietatē:ſed minus malum com
paratum ad maius facit hic lucrū vt patet.v.ethi.
Similiter ſi quis ex ingluuie morbū grauem incur
rat in fronte q̄dragesime talis deobligat a toto ie=
iunio quadrageſimali ꝛ poteſt veſci carnibus ſine
diſpēſatione ꝛ iſtud emergit a ſua culpa. Similiter
ſecundū martinum in ſolutione ſecundi argumēti
ſi quis ebrietatem vel dementiā incurrit ex culpa
preuia ꝛ neſciebat an mente cōſternaret talis occi=
dens nō peccat imputabiliter ergo cōcederet quē
piā lapſum in ebrietatē ex culpa cuius actus nulli
poſtea imputabuntur. peccatum nō eſt cauſa propi
qua quare non peccat ſz inopia rationis. Secundo Ar ꝯ vlti
arguitur contra vltimā concluſionē ſm ariſtotelez mā cōclu=
iij.ethicoꝝ.ebrio debetur duplex pena. Item pec= ſionem.
catū loth puta inceſt⁹ cum filiabus erat imputabi=
lis ſm illud ipenitēas cito vnde loth inceſt⁹ peior
fuit ebrietate tamen erat ebrius:igitur. Reſponde
tur ad primū q̄ illud ariſtotelis nō concludit quia
loquitur ſecundū ſententiā pitaci qui dixit eos du=
plici pena puniri vidit multū vinū creſcere in inſu=
la mitelenenſiū ꝛ eos ad intēperantiam ꝓcliues ad
cauēdum ab illo impoſuit graues leges ex hoc non
arguit magitudo peccati. de hoc vide p̄hm.ij.po=
liticoꝝ ꝛ ſic patet q̄ martinus nō debet tātū confi=
dere in iſta auctoritate philoſophi.ſi dicas illud eſ
ſe contra mentem ariſtotelis.iij.ethicoꝝ.duo dico
primū eſt non eneruatur poſitio ex ſola auctoritate
ariſtotelis nō omia ariſtotelis dicta inconcuſſe ſunt
tenenda.patet eius ſcripta conſideranti.tum ſcđo
nō eſt ſic temere abiiciēda ariſtotelis ſnīa dico intel
ligit dupliciter peccat id eſt ſe inebriando et debe=
bat ſcire q̄ nocere poterat.p̄mo non q̄ nouo pec=

cato peccet tempore ebrietatis peccat exponens ſe
periculo nocēdi ꝓmo peccat etiā ꝑ intemperan=
tiam .vlterius dico intelligit de non plene ebrio.ad
aliud de peccato ipſius loth.gene.xix.origenes ſī
biter ſcite omelia quita ſuꝑ geneſim exponit dicit
loth partim deliquiſſe partim excuſatū iri non con
ſenſit cōcubitui filiaꝝ:ſed deceptꝰ erat peccauit ni=
mis vino indulſerat nō ſolū ſemel ſed iterū vult di
cere q̄ꝫ excuſationē in priore temulētia meruerat
nichil habes vt eum i ſcda peccati reddas expertē
debebat cauiſſe vult dicere ſcdam ebrietatem icur=
rebat ex peccato ſed nō peccauit ꝑ inceſtū ergo ori
genes vult dicere facta in ebrietate nō imputabilia
eſto ꝙ ex culpa preuia.ꝛ ꝓbo ꝙ martinus non bene
dixit conſequēter ipſe vt paulo ante meminimꝰ te=
net ꝙ qñ quis dementiā vel temulentiam ex culpa
incurrit ex hauſtu culpabili neſciēs tñ ꝙ has incur=
rat poſtea non peccat ſꝫ ſic erat de loth.pꝫ ꝑ ſeriem
littere quā ponderat origenes beatꝰ auguſtinꝰ ori=
genem ſequi videtur licet beatū auguſtinū martinꝰ
in oppoſitum flectere ꝛ quidē tortuoſe elaborat nec
eſt etiā mirandū ꝙ loth in ſōpno nō habuit iudiciū
ſufficiēs de morte vxoris ſicut qnto pharſalie luca
nus dicit meſtā corneliam ſolitarie iudicare de no=
cte pompeum eſſe preſentem dicens ſōpno q̄ꝫ ſepe
grauata deceptis manibꝰ vacuum cōplexa cubile
eſt.Atqꝫ oblita fuge q̄ſiuit nocte maritū.vnde bea
tus auguſtinꝰ libro.xxij.cōtra fauſtū ꝛ gratianꝰ in
troducit.xv.q.j.inebriauerūt loth filie eius in mon
te ꝛ ſe neſciente miſcuerūt quapropter culpandꝰ eſt
qui dā nō tñ tantū q̄tū eſt ille inceſtus ſꝫ q̄tū ebrie
tas illa meretur.beatus auguſtinꝰ.xxij.cōtra fau=
ſtum cap.xliij.tenet loth peccaſſe in ebrietate ꝛ nō
in inceſtu non valet dicere inquit filie aliqua mala
arte quā didicerūt ſodome ꝑuo potu p̄rem inebria
runt mirū eſt dicit ſi ſcriptura hoc tacuiſſet .ex iſto
pꝫ ꝙ non offendit aures ſobrias tenere facta ebrio=
rum nō imputabilia pꝫ ꝛ origenes ꝛ beatꝰ auguſti=
nus habuerūt vt certū eſt aures ſobriſſimas ꝛ tamē
hoc tenuerunt.ꝛ ſi dicas ſicut martinꝰ dicit plꝰ cre
dit ariſtoteli q̄ꝫ multis de nr̄is quoꝝ vnus cepit ab
alio hoc euacuatū eſt oſtendimꝰ ariſtotelē non eſſe
contrarium ꝛ ſi oppoſitꝰ eſſet nobis ſufficit acquie
ſcere ꝑti illi cui plus ratio ſuffragari videtur potiſ=
ſimū cū prefatorū doctoꝝ teſtimonio vallati ſumꝰ
Et qñ introducis illud culparū fontes ꝛ etiā vnde
loth inceſtus.Reſpondeo ſecundū illud horatii pi
ctoribus atqꝫ poetis quidlibet audendi ſemꝑ datur
equa poteſtas filie eius multū excuſantur etiā puta
bāt oēs eſſe mortuos ꝛ cōbuſtos q̄ꝫadmodū ſemel
accidebat in principio ſcde etatis de noe ꝛ potiſſimū
cū audiuerunt a p̄re ꝙ tandē mūdus purgabitur ꝑ
ignē dicit origenes dicunt hominem plene ebrium
mulierem cognoſcere non poſſe.patet in probleu=
matibus ꝑticula tertia probleumate vndecio ꝛ ꝑti=
cula q̄rta ꝓbleumate qnto ex quo eſt color ꝙ non
erat plene temulentꝰ ſꝫ origenes ꝛ beatꝰ auguſtinꝰ
oppoſitū tenēt cui ſcriptura ſuffragatur quā orige=
nes recitat neſciebat eni cū dormiret cum eis ꝛ cū
ſurgeret naturaliter loquentibus poteſt dici ꝙ re=
gulariter non generāt temulēti:ſꝫ interdū procreāt
ꝛ hic erit aliud ſpeciale vt caſꝰ poſteritati eluceſce
ret ope diuina ſꝫ nō eſt opus ad illud volare argu=
mentū hebreorum eſt nullū nō ſtat virum virginē
cognoſcere ipſo inſcio ebrietas actus memorie et
prudentie ſimul impediebat difficile eſt vincere vi=
rum volentē dicere loth non fuiſſe oino abſorptū
ratione ꝛ totaliter ebriū neſciebat quid ageret nec
mane diceretur neſciebat cū filiabus oblitꝰ erat de
nocte vel non recordabat̃ abſentie vxoris peccatū
filiarū erat ꝑuū cōſtituebantur inter duo vnū erat
ſuccurrere vniuerſo populo cadenti ſm̄ eaꝝ iudiciū
exiſtimātes oīa igne deuorata.Aliud de inceſtu mi
noris delicti periculis ſe dare rate concubitū p̄ris
furate ſunt argumentū pudicie erat quelibet earū
ſemel ſolum cū patre dormiuit.vnde origenes ve=
reor proloqui quod ſentio vereor inq̄ꝫ ne caſtior fue
rit haꝝ inceſtus q̄ꝫ pudicicia multaꝝ.Tertio argui
tur occidens in ebrietate debet penitere quādo ve
nit ad lucida interuala pro eo ꝙ occidit ſꝫ nemo te=
netur penitere de nō peccato igitur oportet dicere
ꝙ peccauit.Itē imponit̃ ei pñia q̄ nō imponitur niſi
pro culpa.Reſpondetur ihumanū eſt niſi cōdoleat
cū venit ad rationē de homicidio de malo ꝓximi
etiā ſi ab alio fuiſſet occiſus.Ad aliud dicitur ꝙ pe
nitentia imponitur interdū ſine culpa ſꝫ nō ſine cau
ſa primū declarat̃ a beato auguſtino ſuper leuiticū
de muliere q̄ miſcetur cū pecude ꝛ pecꝰ occiditur
patet.xv.q.j.mulier.ſcdm patet.ſaltē ſi eſt pena iu
ſte inflicta vt omnes euitent impoſterum ebrietatē
que eſt radix ad multa flagitia vt in frōte huiꝰ que
ſtionis diximus.primo quādo homo non eſt plene
ebriꝰ peccat.ſcdo facit pctā non imputabilia id eſt
actus difformes recte rationi alterius ꝛ deturpat ꝛ
coinquinat eius famā. Quarto arguĩt ille tenebatur
implere p̄cepta decalogi ꝛ nō eſt deobligatꝰ ꝓpter
ebrietatē quā ex culpa eius incurrebat ꝛ nūc nō adi
plet igit̃ peccat.negat̃ minor nunc eſt deobligatus
eſto ꝙ ex culpa eius illud ꝓuenit q̄ꝫadmodū aduer
ſarii habent dicere ꝙ quis propter eius culpam eſt
minus deobligatus q̄ꝫ antea ꝛ hoc ſeq̄tur ad poſi=
tionē oppoſitā ꝙ ebrietas diminuit a tanto licet nō
a toto. Ex iſto infero ꝙ furioſus ꝛ ebriꝰ in feſto pa
ſchatis non tenētur ad cōfeſſionē qd̄ reſpondet titu
lo queſtionis.¶ Contra ola iſta arguit̃ de ebrietate Cōtra di cta arguit̃
nulla eſt nec dari poteſt ebrietas:ḡ ebrietas non ex=
cuſat a pctō ꝯña claret.ꝓbo aſſumptū.vel ebrietas
eſt vinū hominē inebrians ꝛ hoc nō qꝛ nō anteq̄ꝫ bi
bit nec pro tempore quo homo eſt ebrius vinū for=
taſſis tunc eſt corruptum nec videtur aliquid aliud
igitur.Preterea ſi vinū pōt alexandrū philippi ine
briare vel datur minimū quod eū inebriare pōt vel
maximū quod non pōt.alia duo mēbra dari nō poſ
ſunt vt liquet igitur:ꝙ non detur minimū patet ſit
vna copina vini ſeq̄tur ꝙ ablatio ab illa copina q̄
ſufficit replere oculū alicuiꝰ ꝓhibebit ne alexāder
ſit ebrius ꝛ tunc peccatū eiꝰ eſt ei imputabile.ſi de=
tur maximū quod nō pōt eū inebriare detur ei ad

bibendū ⁊ tunc non eſt ebrius ⁊ tūc faciendo actus
difformes peccat. Reſpondetur ꝙ ebrietas vel eſt
potus vel anima vtrūqꝫ dici pōt ille termin⁹ ebrie=
tas nō ſignificat vinū abſolute: ſꝫ cōnotando ꝙ per
ipſum homo ꝑuatur ratione per potū quicq̄d iſtoꝝ
dicatur. homo eſt ebrius ebrietate ebrius: ſꝫ magis
proprie actus vel habit⁹ eſt ebrietas. Ad aliud dici
tur ꝙ licet nō detur minimū vinū quod poteſt ine=
briare ſimpliciter qꝛ pōt dari minus acutius et pe=
netratiuū magis vel ille poteſt magis indiſponi tñ
datur minimū cū iſtis circūſtantiis ⁊ cōceditur ꝙ ſi
parua pinta fuiſſet ablata ille nō fuiſſet plene ebri⁹
ſꝫ ſemiplen⁹ ⁊ ſupra ⁊ peccat ſed pctā ei parum im
ponitur. dādo maximū quod nō potes dicere con
ſequenter. Forte hic dubitas ꝓpter argumēta a ꝑn
cipio introducta de potatione vini an eſt peccatum
bibere ad hauſtus equales. Reſpondetur ꝙ atten=
denda eſt mens romani pōtificis ⁊ ſctōꝝ de frequē
ti potatione ⁊ nō verba q̄libet pōt capere hoc quod
ſufficit ſuſtentationi ſue nature quūmo ꝙ non ſit in
detrimentū ſue nature dūmō nō excedatur latitudo
ſobrietatis: ſed caueat ne aſin⁹ cōtra dn̄m prepararet
inſidias ſcd̄m illud alani peſſimus eſt hoſtis q cum
benefeceris illi. Fortius inſurgit bella mouēdo tibi
q̄admodū eſt caro. in omnib⁹ habendus eſt ocul⁹
ad rationem ſenes et īfirmi plus vini vti poſſunt ꝓ
pter debilitatem ſtomachi q̄ꝫ iuuenes et petulan=
tes. propterea danielis. decimo. in diebus illis ego
daniel triū ebdomadarū diebus lugebam ⁊ panē
deſiderabilē non comedi ⁊ caro et vinū non introie
runt in os meum ſuper illo paſſu arguendo a con=
trario ſenſu cōcluditur ꝙ tunc q̄n erat ſenex nō ab
ſtinuit a vino et tñ in iuuentute abſtinuit. vt pꝫ da=
nielis. j. Idē patet in legenda beati dn̄ici q̄ dicitur
abſtinuiſſe a vino ſeptē ānis ſꝫ poſtea bibit. ſunt ali
qui ſeptētrionales miſerā vitā agentes in ſcola exi
tura ſtudioſi exceſſus regit hos vt vinū vaſis ⁊ ſūt
duo dolia vini quoꝝ vn⁹ tātū bibit q̄ꝫtū ſufficit vin
ginti viris ſobriis tales mai⁹ deuorātes i maiori ꝑ
cio habentur tales peccāt per iniuſticiā contra cari
tatē in deū ꝓpriū corpus ⁊ aīa ⁊ cōtra proximum
contra deū palā eſt cū deliquūt mortaliter tūc ebrie
tas eſt venialis q̄n exceditur ſcienter mediū ſobrie
tatis vel ex ignorantia craſſa nō in notabile dānum
corporis vel anime mortalis q̄n eſt in notabileꝫ ia=
cturam corporis vel anime qd̄ dixi de veniali ītel=
ligo niſi aliūde proueniat ꝓhibitio vt puta contra=
uenit voto vel ꝑcepto vel penitentie iniuncte ſic eſt
de iſtis miſeris īfirmitates notabiles incurrūt pro=
rumpūt in rixas maledictiones verbera cōtra pro=
ximū exorbitant conſumunt hoc qd̄ ſufficit aliis et
potum cariorē reddunt ⁊ ex cōſequenti granū loco
tritici pro iſtis bibacib⁹ ordeū ſeminare necē eſt ſi
iſti maris ſarmatici ⁊ germanici accole ⁊ poleni le=
ges baſilientium admitterent ſupra recitatas e me
dio tollerēt modū loquēdi galloꝝ potemus alma=
nice. Quito arguitur ſequitur ꝙ intēperat⁹ nō pec
caret ꝯñs eſt falſum ⁊ cōtra ariſtotelē. vij. ethicoꝝ
patet tñ ꝯſequentia qꝛ iudiciū eius eſt extinctū per

malū habitum. Et cōfirmat̄ pono aliquē cui⁹ ra=
tio ſucceſſiue aufertur per vnā horā: ſꝫ qꝛ in inſtan=
ti terminārte illā horā nichil ratiōis habeat/habeat
tñ talis in precepto diligere deum ad illud inſtans
vl' aliud facere qd̄ poteſt ſubito implere iam ex iſta
poſitione ſequit̄ ꝙ aliq̄s infinite parū peccaret con
ſequēs eſt incōueniens ⁊ conſequētia eſt clara ſciēti
argumentū deducere cū nō dat̄ minima ratio quā
ille hꝫ in tota hac hora ⁊ ſecundū magnitudinē di=
ſcretionis pctm̄ eſt maius vel mī⁹. Ad primū ne=
go cōſequentiā talis eſt cōpos mentis nō aūt ebri⁹
de quo loquimur. Ad cōfirmationē ſecūdū vnam
poſitioneꝫ que tenet ꝙ homo primo tranſgreditur
preceptum omittendo in inſtanti terminante horā
ꝑmo argumentū robur nullū habet cū in illo inſtan
ti nichil rationis habet: etiā ſm̄ aliam poſitionem
eodēmō rn̄deo cū in illa hora in infinitū paruam ra
tionem habet ⁊ ſemper minus rationis eūdo illud
inſtans ꝯſus nō imputabitur ad pctm̄ nō peccabit
ſm̄ rationē qua vtit̄ in prima pte proportionali ho=
re nec ſm̄ rationē q̄ vtitur in aliqua parte propor=
tionali eiuſdē hore vel dicitur illud peccatū nō erat
cōparabile cū alio peccato mortali in malicia vt ve
locitas linee infinite mote ſucceſſiue circa cētrū mū
di vel datur minimū naturale rationis quod ḡnat̄
⁊ corrumpitur ſubito ⁊ ſic nō ſtat totū rationis vſū
ſucceſſiue e medio tolli non potes hic ire ad gradū
mediū latitudinis vniformiter difformiter perdite
vt palam eſt ſꝫ priores ptes ſolutionis ſunt admit=
tende ⁊ magis ad veritatē accedunt.

Diſtinctionis decime octaue queſtio vnica.

Circa hanc diſtinctionē decimā octauā que
ritur an excōicatio liget excōicatū ne col=
loquatur cum aliis. Excōmunicatio eſt ſe Rolandū
paratio a cōione ecclīe quo ad fructum et ſuffragia
generalia priuatur a ſumptione ſacramētoꝝ ⁊ ab
omni actu legitimo baptiſatus cetum fidelium in=
greditur ⁊ ad participationē ſacramentoꝝ cuꝫ aliis
propter aliq̄ pctā ꝑuat̄ vtroqꝫ vt per excōicationeꝫ
alia eſt minor id eſt ſeparatio a ſacramētis ⁊ potiſſi
mū euchariſtie ⁊ vocatur minor excōicatio ꝙ prius
maiori excōicationi cōuenit ⁊ in abſoluto modo lo
quendi ꝓ ea accipit̄ pꝫ de ſn̄ia excōicationis. ſi quē
quo fit licet aliqua excōicatio eſt minor imo omnis
excōicatio eſt minor nulla minor excōicatio eſt ex=
cōicatio nec arguitur in darapti oīs excōicatio eſt
maior omnis excōicatio ē minor ḡ minor excōica⁹
eſt maior ex illis ꝑmiſſis nulla ſequitur concluſio
formaliter ſaltē gratia forme acceptiōis terminoꝝ
dicitur maior cōparatiue ꝓpter minoreꝫ vt maior
attrides maior aiax excōicatio eſt extra cōitatē ſepa
tio vel cēſura minor excōicatio eſt morb⁹ reſpiciēs
perſonā abſolute maior eſt morbus reſpiciens per
ſonā vt eſt pars cōitatis. Sed triplex eſt cōio que=
dā ſpiritualis cōio vt quātū ad dilectionē interioreꝫ
et vitā eternā ꝓmerendā quedā quātū ad exterio=
rem cōuerſationē quedā ſacramētalis q̄ꝫtū ad ſa=

cramentorum/ ſuſceptionē ꝛ potiſſimi altaris a pri
ma cōmunione nūꝗ̄ ſeparātur excōicati eccl'ia nō
orat pro excōicatis in ḡnali oratione bñ tamē aliq̄s
in ſpeciali orat pro aliquo excōicato ab aliis duab⁹
cōionibus ſeparātur excōicati vt patet in carmine
vulgari. Os orare vale cōio menſa negatur non eſt
obſculandus nec ſecū orādū nec ſalutandus nō di=
cam⁹ in exordio lr̄arum ſortes Johanni de padua
ſalutē ſ3 ſpiritū ſaniorē. ¶ Iſtis notatis pono con=
Pria ↄcl'. cluſiones. ¶ Prima eſt prelati eccl'ie rationabili=
Scda ↄ⁹. ter excōicant. ¶ Scda concluſio excōicatio nō de
bet infligi pro quolibet pctō ſ3 ſola contumatia.
Tertiā cō ¶ Tertia concluſio excōicatio ligat excōicatū vi=
cluſio. tare aliorū cōſortiū ſicut alii obligantur vitare eum
Prima cōcluſio probatur.mathei.xviij.ſi peccaue
rit in te frater tuus ſi te non audierit ſit ſicut ethni=
cus ꝛ publicanus apoſtol⁹.j.corinthioꝝ.v.fornica
torē manifeſtū tradidit ſathane et.j.ad thi.j.ex q̄=
bus eſt himene⁹ ꝛ alexan.quos tradidi ſathane et
ꝑme ad corinthi.vltimo. Si quis non amat dn̄m ie
ſum anathema ſit pr̄familias filiū inobedientē ex=
tra domū eiicit pro tēpore vt corrigatur ḡ ſic in mo
ralibus poteſt pater ſpiritualis. Scda concluſio p3
xi.q.iij.nemo epiſcopoꝝ ille eſt contumax vt ibi di
citur qui nō vult venire vel veniēs nō paret vel añ
tempus recedit.pꝛc batur aliter ratione ſi pro quo=
libet mortali infligeretur tunc eſſ3 onus iportabile
ꝛ non virga diſcipline ac ſi quis vellet abigere mu
ſcas a fronte calui ꝛ eam ledit vel frāgit. Itē eccl'ia
debet procedere more medici in corporib⁹ curādis
qui primo medicinas faciles dat vt cirupos ꝛ eua=
cuationes poſtea procedit ad maiora ſi tertiana fe=
bricula poteſt curari per dietam vel fleubotbomiā
inconſulte faceret onerando ſtomachū et ledendo
naturā:ḡ vbi homo eſt corrigibilis ꝛ audit eccl'iam
quare eſt iudicādus ſicut ethnic⁹ ꝛ publican⁹. illud
patet.e.cū medicinalis ſit de ſententia excōicatiōis
libro.vj.non alias precepit innocenti⁹ q̄rt⁹ excōi
cationē ſcripto dare ꝛ cauſam iſcribat hoc ipſum
patet.xi.q.iij.audi excōicatio eſt maxima pena ec=
cleſie dicitur mucro epi.xvj.q.ij.viſis in fi.xxiiij.
q.iij.corripiantur.alia pars p3 q̄ pro cōtumacia de
bet inferri.p3.clauū clauo oportet reſcindere cirur
gicus mēbrū putridum abſcindit ne reliquū corp⁹
inficiat:ſm illud naſonis.vt vitā redimas ferrū pa
tieris ꝛ ignes:ḡ medic⁹ ſpiritualis licite punit ali=
quē ne reliquū gregē inficiat q2 vnica praua pecus
inficit omne pec⁹ ꝛ.xxiiij.q.iij.reſecande.reſecāde
ſunt carnes putride ꝛ ſcabioſa ouis a caulib⁹ repel
lenda ne tota domus maſſa corpus ꝛ pecora arde=
ant arius in alexandria vna ſcintilla fuit ſ3 qm̄ non
ſtatim opreſſus eſt per totū orbem eius flāma po=
pulata eſt. Tertia concluſio patet cōtrauenieēs ſta=
tuto p̄ceptorio eccl'ie peccat. Inſuper peccat ener=
uans gladiū ſpiritualē ꝛ vltimū mucronem eccleſie
de medio contēnens excōicationē eſt hmōi:igitur.
Inſuper colloquēs cū excōicato peccat ꝛ maior eſt
cauſa in ipomet excōicato:igitur:ꝛ ſi non fieret hic
relatio equiparentie parū prodeſſet ſi alius prohi=
betur loqui cū excōicato ꝛ non ecōuerſo ipſe ſibi lo=
queretur tota die a remotis ꝛ ſic eſſet irriſio excom
municationis. Et illud intelligitur etiam extra ca
ſus conceſſos in quibus licitū eſt cōuerſari extra di
uina qui caſus in hoc carie vulgari includuntur vti
le lex humile res ignorata neceſſe pro ſalute excōi=
cati. licet etiā colloquēs iterponat quedē alia vt po
teſt efficatius concludere lex matrimoniū humile
filiuſfamilias ꝛ fui ignorantia tranſeuntes ꝑ dom⁹
excōicatorum vt ꝑegrini et mendicantes etiā ꝑ vti
le intelligas vtilitatē colloquētis q2 debet michi pe
cuniam vl' meū iniuſte tenet petiñ non debet ei pa=
trocinari. Ex iſto patet q̄ male agunt excōicantes
pro leui cauſa vt pro ſolutione pecuniaria vbi egre
homo poteſt ſatiſfacere. Scdo patet q̄ male faci=
unt citantes peremptorie vnico contextu tripliciter
virum honeſtū de cuius fuga nullaten⁹ eſt timēdū
Interdū hoc faciūt ad petitionē ptis ꝛ pro leuibus
cauſis terna monitio debet p̄cedere.xxij.d.ſi quis
ep̄s non debet ferri cum impetu ſ3 cū deliberatio=
ne ꝛ cauſe cognitione.xi.q.iij.ſi ep̄us et.c.ſeruetur
Tertio patet q̄ hmōi leuis excōicatio eſt cauſa cō=
tēnibilis excōicationis qui nimis emūgit elicit ſan
guinem ꝛ om̄e rarū precioſum raro cōicauit apo=
ſtolus raro pr̄es in ꝑmitiua eccl'ia maior error eſt
in hac parte in officialibus q̄ȝ in aliis. ¶ Cōtra pri
mā concluſionē ar̄ aut excōicatio eſt morb⁹ aut me ℨ.j.cō.ar̄.
dicina ſi morbus nulli eſt infligenda cuiuſlibet ſal⁹
eſt deſideranda ſi medicina cuilibet eſt applicanda
Inſuper per excōicationem traditur homo ſatha=
ne vt p3 in excōicatione apoſtoli dicit̄ q̄ eſt medici=
na ſi iuſte infligatur vel toti multitudini vel ex par=
te eius ꝛ pleruꝗ̄ excōicatio licet ledat pro tempore
ſicut ſectio vnius mēbri ne alia ledat. Ad aliud di=
citur in ꝑmitiua eccl'ia hoīes tradebantur ſathane
vt eos torqueret.j.corinth.v.in glo.ob ſalute3 aīe.
vtile erat aliquibus pro plātatione eccl'ie quib⁹ ec=
cleſia nunc plantata non eget. ¶ Secūdo arguitur
excōicatio eſt quedā maledictio: ſ3 talis eſt prohibi ſcdo ar̄ ad
ta rōan.c.xij.ergo eccl'ia nullū debet excōicare et idē.
in canone iude q̄ cū michael altercaretur de corpo
re moyſi non eſt auſus iudiciū inferre blaſpheman
do ſ3 dixit.impet tibi dn̄s ḡ eccl'ia non debet excōi
care quēpiā ſecū altercantē. Preterea excōicatus
dānatur in ſpiritualibus incidēs in canonē late ſētē
tie a iure fecit dānum corporale vt percutiendo cle
ricum.ſi quis ſuadēte diabolo.xvij.q.iiij.ergo pe=
na excederit culpam. ¶ Reſpondet q̄ maledictio
q̄ ↄſiſtit in optatiōe pene eſt illicita ꝛ ſic loq̄t apoſto
lus:ſ3 maledictio que eſt optatio pene ad correctio
nem delinquentis eſt licita etiā diabol⁹ eſt incorri=
gibilis ꝓpterea ei maledictio eſt iānis. Ad vltimū
dicitur q̄ excōicat⁹ dānificat ſeipſu3 dat operā rei
illicite et eſt cauſa quare incidit in canonē nō tamē
totalis ſi eccl'ia non excōicaſſet taliter deliquente3
non incideret i canone ꝛ nego q̄ pena excedit cul=
pā peccauit mortaliter percutiendo cl'icū excōica=
tio nō eſt ei culpa hoc eſt tollerātia excōicatiōis bñ
tū infligitur pro culpa ad incidēdū in ſñiam excōi=

cationis latā a canone ſufficit facere prohibitū a ca
none ſiue ſciat faciēs excōicationē ſiue nō eccleſia
facit ſicut doctus regēs qui aliqua rudi minerua et
exēplariter oſtēdit diſcipulo vel i ſillogiſmo demō
ſtratiuo procedit ſic eccleſia pdicādo ꝛ exhortādo
interdū deducit ad impoſſibile.aſſumpto vno ipoſ
ſibili nō cognito tali ab auditore oſtendit cōnexio=
nem cōſequentialē validā ꝛ ꝯñs manifeſtū impoſſi
bile tunc per regulā logicalē ꝙ ex poſſibili nūꝙ̄ ſe=
quit̄ ipoſſibile cognitā ab auditore oſtendit antece=
dens añ auditori dubiū ipoſſibile exēplo illud dino
ſci poteſt ex ariſtotele.iiij.phiſicoꝝ.contra admit=
tentes vacuū oñdit ꝙ graue ſimplex poſitū i eo mo
uebitur ſubito ꝛ ita cito vel citius i pleno ꝙ̄ i vacuo
qḋ reputabit diſcipul⁹ iconueniēs i fine fatebitur
antecedens qḋ prius dubitabat vel putabat verum
ipoſſibile ſic admiſſa cōtumatia pctōris quā dubita
bat eſſe pctm̄ vel id negat vel non paret tādē dedu
cit ad maius iconueniēs itendens humiliare contu
macem vmbone repellitur vmbo ꝛ ſic finaliter iten
dit ſalutē cōtumacis i ſñia iuſte ꝛ iuridice illata ab
homine eſt maior cōtumacia ꝛ p ꝯñs mai⁹ pctm̄ ꝙ̄
i excōicatione lata a canone ꝛ potiſſimū vbi ignora
tur ibi non oportet peccatū eſſe maius propter ex=
cōicationē cū ille non tenet̄ ſcire canones ꝓut ſup=
ponitur ꝛ in eo eſt cōtent⁹ extenſo termino nō pens
eccl'ie ſi ſciat eſt magis proprie cōtumatia.excōica
tio a iure eſt vt homo caueat a peccato.ꝓpterea aſ=
ſimilatur medicine preſeruatiue qñ dubitat̄ de mor
bo futuro quis capit firmatiuā q̄ infligit̄ ab homie
aſſimilatur curatiue ꝛ ifligit̄ illa pro cōtumacia pro
prīiſſime ſtat ignarū canonis occidere clericū plus
peccare ꝙ̄ tres cōtumaces per breue tempus pro
pecunia.¶ Contra alias duas cōcluſiones promiſ=
ſe ſimul argumētor aliqs eſt excōicat⁹ ſine pctō
qḋ pꝫ de excōicatione iniuſta ſicut dicit gregori⁹ et
recitat gratian⁹.xj.q.iiij.c.primo ſñia paſtoris ſiue
iuſta ſiue iniuſta tenenda eſt et timenda.¶ Reſpon
detur dupliciter ſñia dicit̄ eſſe iniuſta.vnomō ſic eſt
iniuſta ꝙ eſt nulla vel ex parte iudicis qꝛ nō habet
iuriſditionē i excōicato vel ex parte iudicati qꝛ ex=
cōicat poſt appellationē legitimā vel in excōicatio=
ne continetur notabilis error vt qꝛ dedit elemoſinā
vel audiuit diuina. ſi excōicatio eſt iniuſta ſic ꝙ ſit
nulla nullaten⁹ eſt timēda corā deo vel corā homi
nibus ꝛ hoc ſi ſit patenter nulla ſi ſapiētes ſciāt eaꝫ
eſſe nullā ſꝫ dubitāt vulgares ſeruetur in publico
corā vulgaribus iter ſapientes ſolos q̄ noſcunt ma
teriam nō oportet ſeruare ꝛ hoc non eſt cōtēnere ec
cleſiā ſꝫ eam honeſtare ꝛ nō ſinere diſcolū prelatuꝫ
coinq̄nare fideles ſubditos ꝛ grauiter peccat diſco
lus prelatus ſic excōicans vbi eſt dubiū propter ſcā
dalū ne videatur contētor eccleſie obſeruet ꝛ petat
abſolutionē ad cautelā.Aliomō poteſt eſſe iniuſta ſic
tm̄ ꝙ tenet hoc eſt manēt oia eſſentialia excōicatiōis
ſed aliqua ſolēnitas accidētaria ꝑtermittitur vel ma
la circunſtantia inuoluitur.puta ira/inuidia vni⁹ par
tis vel nimia affectio alteri⁹ ad hoc ꝙ actus ſit iu=
ſtus multa req̄runtur.in propoſito req̄rit̄ ꝙ cauſa
ſit poſita homo eſt contumax iferēt excōicatio pro=
pter finē debitum pro emendatione huius ꝯtuma=
cis ꝛ vt ad cor redeat actualiter vel virtualiter ꝛ ꝙ
non inuoluatur aliqua mala circūſtantia cadēs i ra
tione obiecti circunſtātia circūſtās non vitiat actū
bonū a bonitate morali.dato ꝙ circunſtātia ſit mor
talis.excōicatio primomō non eſt excōicatio ſicut
homo pictus non eſt homo.excōicatio ſcḋomō eſt
excōicatio ſicut malus homo ſimpliciter eſt homo
i prima acceptione eſt diuiſio vocis in ſua ſignifica
ta in ſcḋa ſuperioris in ſua inferiora.¶ Secundo
argumentor petat titius a ſempronio a ſummā pe=
cunie corā officiali ſancti andree quā dicit ſe mutuo
tradidiſſe ſempronio ꝛ ponat̄ ꝙ nichil dederit.ad=
ducat tñ viros belial ſortem ꝛ platonem reputatos
in exteriore homine q̄ teſtantur pro titio tunc dñs
hugo officialis excōicat ſemproniuꝫ ſoluere recu=
ſantem ſempronius in iſto caſu non tenetur vitare
ſocietatē fideliū cum conſtat ei ꝙ eſt iniuſte excōica
tus.¶ Reſpondetur per propoſitiones maior fi=
des eſt danda teſtib⁹ ꝙ̄ ſempronio et hugo iuſte ex
cōicat facit aliisq̄ꝫ facere tenetur.¶ Secūda pro
poſitio ſempronius eſt iuſte excōicatus.pꝫ ab acti=
ua ad paſſiuā.¶ Tertia propoſitio ſempronius de
bet ſe ſeparare ab aliis ꝛ alii ab eo.at ſi ex omni pte
eſſet iuſte excōicatus de aliis non eſt queſtio cū cre
dāt eum eſſe iuſte excōicatum et iuſte accuſatum ꝙ
ipſe ab aliis patet alioquin ab aliis reputabitur cō
tēptor eccleſie et eos ſcandaliſabit non debēt ei ſoli
credere dicenti oppoſitū cū teſtes erant omni exce
ptione maiores.¶ Quarta ꝓpoſitio ſi ſempronius
fuerit in ſolo loco in quo ſunt teſtes ꝛ actor nō vi=
detur ꝙ teneatur ab eis ſe elongare.pꝫ.ipſis cōſtat
ꝙ corā deo non eſt excōicat⁹.officialis cōformat ſe
concluſioni huius ſillogiſmi practici cuilibet contu
maci ferenda eſt ſententia excōis ſempronius eſt
hmōi.igitur.ſed quia negas minorē accipito hanc
maiorem quilibet probat⁹ corā me a teſtibus quos
non poſſum refellere cōtumax eſt a me excōicand⁹
vel cogend⁹ ſoluere ſempron⁹ eſt hmōi.ſꝫ ſubdu
bitabit ſempronius quid facturus eſt.¶ Ponitur
quinta propoſitio cū eſt inter ſcillā ꝛ caribdin elon=
get ſe a ſcilla appropinquādo caribdi de duob⁹ ma
lis pene min⁹ eſt eligendum conſideret nocumen=
tū quod poteſt pati de ſolutione pecunie ex vna pte
ꝛ iacturā quā patitur interim ex pte excōicationis
minus penale accipiat ſi equaliter ponderet erit ei
optio.¶ Tertio argumentor titius excōicat⁹ inſe
quitur platonē ꝛ plato per te tenetur eius ſocietatē
euitare ſemper inſequenti titio i campis neceſſe erit
platonem currere p terrā iuxā in recto itinere oppo
nit ſe titius excōicatus.Inſuper eſt aliqua diſtātia
intra quā homo peccat manendo cū excōicato ꝛ ali
qua in qua non eſt peccatū propter lōgitudinē:vel
datur minima diſtātia prope excōicatum in qua nō
peccatur et tunc ſedens in extremo illius diſtantie
nō peccat ſꝫ mouēs digitū vl'⁹ excōicatū erit excōi
catus vel articulū pedis parū remouēs cū iam ha=
bebit aliquod mēbrum infra punctum in quo non

peccat ſi des maximam diſtantiā in qua peccatur
idē erit remouendo pedē per granū milii ꝙ nō erit
peccatū ⁊ pone vnum punctum extra illud punctū
⁊ alium infra quid erit. Item videt̄ q̄to homo ma
gis accedit tāto peccatū erit maius ⁊ ſic volens ap
propiquare magis ⁊ magis peccat ⁊ ſucceſſiue elō
gans min⁹ ⁊ minus peccat. Reſpondetur ſufficit
viro facere ꝙ in ſe ē ad fugiendū ab excōicato ⁊ ro
get eū abire ⁊ ſi alius proteruus noluerit non pec=
catur non eſt intētio eccleſie in illo caſu talē obliga
re. Ad aliud tranſeat ꝙ eſt ſtatus ⁊ da minimā pro
pinquitatē in qua non peccatur vel maximā in qua
peccatur: ſed ſtatus debet iudicari ꝯſilio prudentū
ſicut frequenter in propoſito contingit dubiū ſor=
tes inuitat excōicatum ad prandiū te inſcio te exi=
ſtente in principio tabule ⁊ excōicato ſuperueniēte
⁊ poſito in extremo vel in alia menſa vicino vł ipo
ſucceſſiue tibi appropinquāte in eadē menſa prudē
tum eſt interpretari intentionē eccłie qñ eſt ligamē
qñ vero non qñ quis eſt in latitudine propinquita=
tis in qua peccatur non oportet ꝙ q̄to magis acce
dit tanto plus peccat ſi quis fugeret ſe colloqui cū
excōicato vt eum corrigat ſed de hoc parū curat vł
eſt ei veriſimile nichil faciet alius pro eo talis eſt ex
cōicatus ⁊ ſe illudit ⁊ non eccłiam. ſecus eſt vbi ho
mo poteſt alium corrigere ⁊ hoc eſt ei veriſimile.
¶ Quarto argumentoꝛ ducat ſortes bertā ficte in
facie eccleſie ⁊ poſtea tebergā poſtea eccłia talem
iuſte excōicat ⁊ non patet ei remediū nō poteſt pro
priam vxorem dimittere in lege grē non datur libel
lus repudii. Inſuper q̄ non cōicat in culpa nō cōi=
cat in pena: ergo q̄ non erat contumax non peccat
colloquendo cū excōicato. Ad primū reſpondebit̄
inferius in matrimonio. Ad aliud dicit̄ ꝙ non cōi=
cat in eadē pena id eſt nō punitur ea pena qua excōi
catus maioꝛe excōicatione punitur niſi idē crimen
faceret exterius non eſt ſermo hic de actu interioꝛe
ille non eſt excōicatus qui vult occidere clericū ſed
qui iniurioſe ꝑcutit nō tñ propterea ꝙ eccleſia nō ꝓ
cipiat iterdū actū iterioꝛē i confeſſione precipit ꝯfi
teri pctā occulta i paſchate licet confiteri pctā oc=
culta ſit de iure diuino tñ confiteri occulta i hoc tē=
poꝛe huic non eſt de iure diuino ſ; eccłie ſimiliter
nolens interius ieiunare quadrageſimam peccat.

Nota. ¶ Hic peto aliq̄ primū an excōicans incidit in ſen
tentiā excōicationis. Scdo quero quis eſt effectus
excōicationis et an om̄is diſcedens excōicatus eſt
dānatus. Tertio an vniuerſitas poteſt excōicari.
Quarto quis poteſt excōicare et ſoluere. Quinto q̄
certitudo excōicationis requiritur ad euitandum
excōicatū. Sexto an duo excōicati poſſunt inuicem
colloqui. Septimo an colloquens cū centū excōi=
catis ſimul centum moꝛtalia cōmittit. Octauo an
metus excuſat aliquē ab excōicatione. Nono dubi
tatur de muliere dubitante de cōſanguinitate vł af
finitate excōicata que nō vult reddere debitū an bñ
agat. Decimo an aliquis iuitus poteſt abſolui. Un
decimo quomodo eſt ꝙ excōicatus ab vno epiſco=
po tenetur euitari a non ſubditis illius. Duodecio
an quilibet loquens cū excōicato peccet moꝛtaliter
Tertiodecimo an inodatus plurib⁹ excōicationi=
bus poteſt ab aliquib⁹ abſolui. Ad primū dicitur l;
excōicans peccet pctō quare infligitur excōicatio
vt percutiens clericū iniurioſe tñ quo ad penā latā
a iure ſuprem⁹ excōicans non excōicatur ſua volū
tas in his poſitiuis humanis eum deobligat con=
gruum eſt tamē vt obſeruet. Ad ſecundū dicitur
priuatur ſuffragiis communibus eccleſie non po=
teſt excōicare. xxiiij. q. j. audiuim⁹ priuat̄ a diuinis
et a colloq̄is alioꝝ non poteſt acquirere beneficiu;
eccleſiaſticū. c. poſtulaſti de cleri. excōi. mi. vulgus
apud nſates dt oēs ſpiritus apparentes rediſſe ob
violationem excōicationis. Ad aliā ptē ſcʒ dicit̄
ꝙ non de aliquibus dubiū eſt an ſint excōicati et ta
les non dānantur. dicis hoc non eſt ad propoſitum
debeo loqui de excōicato. p; de contumaci penitus
diuie ducto querente abſolutionem vt in caſu ma=
trimoniali de ficte contrahente qui non abſoluitur
hoc p; poſt penitentiam anq̄ȝ homo abſoluatur i fo
ro exterioꝛe eſt in gratia poſt cēſurā excōicationis
quouſq; abſoluatur eſt irretit⁹ vitio excōicationis
⁊ tamen pleriq; tales ſunt in gratia: ſed ſi quis fue=
rit excommunicatus temere ⁊ non querit abſolu=
tionem: ſed ſic moꝛitur male diſcedit et dānatur ſi
ſit in inferno poſt moꝛtē vel in celo parum ei noce=
bit hoc eſt ſue aīe. dato ꝙ excommunices nocet ſi
fuerit in purgatoꝛio quo ad longam detētionem.
Ad tertiū dicit innocentius q̄rtus ꝙ non. c. roma=
na eccleſia de ſñia excommunicationis libro. vj. ſ;
licet excōicare oēs faciētes culpam. ratio multoꝝ
iuriſconſultoꝝ non valet qꝛ non eſt ſuppoſitum. p;
de interdicto: ſed ratio eſt ne innocentes feriantur
vltima ferula eccłie. Sed contra dñs alexan. ſext⁹
excōicat ſingulos ⁊ oēs malefactoꝛes communita=
tis oēs iſti malefactoꝛes ſunt hec cōitas. ergo excō
municat hanc cōitatē. dico ꝯñaȝ non valere nec va=
let hec illatio excōicat om̄es iſtos viginti iſti vigin=
ti ſunt hec cōitas ḡ excōicat hanc cōitatē variatur
appellatio rationis. ¶ Sed pono propoſitiones.
¶ Prima eſt ſortes male agit excōicando cōitate;
¶ Secunda propoſitio cōitatem licite ſortes pōt
excōicare. Ad quartū dicitur ꝙ epi. abbates/prio=
res ⁊ rectores hñtes cōitates ſubditas ⁊ hanc po=
teſtatem aliis committere poſſunt non eſt proprie
clauis claudēs ⁊ apiens regnū celoꝝ ſ; eſt gladius
et alii etiā excōicare poſſunt qui hoc obtinuerūt ex
cōſuetudine cōſuetudo dat iuriſditionē ab om̄i ſen=
tentia excōicationis lata a iure poteſt epiſcop⁹ ab=
ſoluere niſi conditoꝛ canonis id ſibi reſeruat ⁊ exē=
ptus ſuos ſubditos abſoluere poteſt ⁊ inferioꝛ non
poteſt abſoluere niſi illud fuerit ſibi cōmiſſu; a ſen=
tētia lata ab homine poteſt ille abſoluere q̄ eam tu=
lit ſuperioꝛ in hoc vel eius ſucceſſoꝛ vt innocentius
viij. abſoluit venetos a ſixto. iiij. excommunicatos
⁊ dñs iohannes pic⁹ excōicatus ab innocētio. viij.
abſolut⁹ ab alexādro ſexto ⁊ excōicat⁹ ab vno offi
ciali abſoluitur a ſequēti a ſñia minoris excōicatio=
nis q̄ incurrit ꝑticipādo cū excōicat; nō in crīe pōt

abſoluere proprius ſacerdos de ſen.excōmunica. capitulo.nuper. Ad quintum dicitur ꝙ in concilio conſtantienſi et in baſilienſi anteꝗ̃ ſciſſuram faceret concluſum eſt ꝙ nemo tenetur euitare excōmunicatos nec in diuinis nec extra niſi fuerint publicati vel denunciati excepto caſu de iniectione manuū notoria in pſonas eccleſiaſticas et ſicut multoſūt reuocata de excōmunicationibus et vtile foret de facto in pragmatica ſanctione qua galli vtuntur in capitulo de excommunicatione dicit ꝙ nemo eſt vitādus nec in ſacramentorum adminiſtratione vel i quibuſcunqꝫ aliis quouſqꝫ fuerit denūciatus talis aut caſus fuerit ita notori⁹ ꝙ nulla tergiuerſatione poteſt celari aut aliquo iuris ſuffragio excuſari nam a cōmunione illius abſtineri vult iuxta canonicas ſāctiones per hoc tamen huiuſmodi excomunicatos non intendit in aliquo reuelare nec eis quōlibet ſuffragari vbi gloſa in verbo ſuffragari nam in hiis q̃ tangunt fauorē excōicatiūon eſt differētia inter occultum et notoriū.Ioh.gerſon in de vita ſpi.anime lectione q̄rta dicit audiuit de vrbano q̄nto ꝙ gloriabatur ſe papā eſſe ob hanc precipuā cauſam ꝙ multis penis excōicationū et irregularitatū erat obnoxius prudenter et ſubtiliter infert cancellarius ſi dilexiſſet proximos ſicut ſeipſum et ad hoc aduertiſſet relaxaſſet fortaſſe tot laqueos/tot onera/tot pericula/ab eoꝝ ceruicibus vt aliqualiter ſi non pari libertate gratulari potuiſſent:tot ſunt ſnie excōicationis ꝙ vileſcunt. Ad ſextum dicitur ꝙ non. Ad ſeptimū non oꝫ. Ad octauū dꝫ ſi non fuerit metus cadens in conſtantem viꝝ non excuſat.pꝫ de hiis que vi metus ve cauſa fiunt.c.cum dilectus.ſi fuerit cadens in conſtantem viꝝ opinione mea talis non eſt excōicatus/ſiue participando in diuinis/ſiue extra diuina nec capitulū ſacris in prefata rubrica eſt in oppoſitum fugere ab iſto eſt conſtitutio humana vt reor in articulo mortis vel ſaluande vite non obligat non intēdit me eccleſia i illo caſu excōicare nec intendere debet. Ad nonum dicitur mulier de qua fit mentio non habuit probationes paratas ſed q̄ſiuit dilationes et ſua temeritate receſſit preſumebatur contra eam non rediens erat excōicanda. Ad decimum dicitur ꝙ ſic licet nō poteſt abſolui a peccato inuit⁹ poteſt m̄ abſolui ab hoc qđ ponit ꝙ non colloq̄tur cum aliis vel alii ſecum. Ad vndecimum dicitur ꝙ hoc eſt per legē ſuperioris dantis robur: pꝫ de decre. bono.xi.q.iii.cure ſit. Ad duodecimū non eſt ſermo de participante in crimine ꝑ quo eſt quis excōicatus nec de participatione i mortali cū excōicato nec in diuinis in talibus tranſgreſſio plena et deliberata eſt mortalis de colloquio vel alia cōicatione eſt ſermo et placet michi modus ille ꝙ non eſt pctm̄ mortale eccl'ia noluit ꝑ emendatione iſtius infligere ita grauem penam aliis ꝙ pro ſalutatione vel parua loquela eſſet tranſgreſſio mortalis et hoc niſi hō videat veriſil'r ꝙ ex ſua loquela cōtēneretur eccl'ia et ſic ſtat ꝙ frequens colloquutio ſit mortalis vbi prima vel ſcđa erat venialis non ꝙ ſola frequentia venialium nullis aliis concurrentibus ſit mortale pctm̄ hoc nihil eſt dictu mortale nō componitur ex venialibus vel venialiū ſoloꝝ aſſuefactio non facit mortale ſed aliud accedit.ſ.contēptus video ꝙ ex primo colloquio vel ſcđo non contēnitur eccleſia in tertio vel quarto alii a me accipiunt exemplum frangendi precepta eccleſie ⁊ ero in cauſa illius niſi deſiſtam tunc ſtat iterum loquendo qđ mortaliter peccem vbi venialiter peccaui.exemplum de percutiente virum ſenſim vſqꝫ ad mortē prima alapa non eſt mortalis nec ſecunda ſed dum demū percipit percutiens vel percipere debet ꝙ hec percuſſio notabile damnum proximo inferret percutiendo mortaliter peccat ſic in propoſito. Si dicas mathei decimo octauo qui eccleſiam non audierit ſit ſicut ethnicus et publicanus hoc intelligitur de participatione in diuinis in humanis fideles communicare poterant cuꝫ infidelibus.prime corinthiorum decimo.ſi quis infidelium vocat vos ad cenam et vultis ire omne quod vobis apponitur manducate nichil interrogantes propter conſcientiam. Ad decimum tertium dicitur duplex eſt effectus excommunicationis ſcilicet eiectio et ligatio quo ad primum effectum qui eſt eiectus nō poteſt amplius eiici q̄tum ad ligationem ſecundā poteſt pluribus ligationibus ligari aſcende ad huius intelligentiam de funibus materialibus quibus quis ligatur. Quo fit prima excommunicatio eſt peior excommunicato ꝗ̃ ſecunda cum excommunicandum eiicit et vinculat .ſecus eſt de ſecunda. Secundo ſequitur qđ idem eſt de ſecunda et tertia excommunicatione quo ad eiectionem.ſi quis ſententias excommunicationis videre voluerit videat iura.inane eſt theologo illas materias faciles mutabiles in medium recitare Si petas que res eſt excommunicatio : dicitur ſi capiatur terminus actiue eſt homo excommunicans. ſi paſſiue eſt homo excommunicatus.abſtractiue eſt ſignum notificatiuum excommunicantis.

Diſtinctionis decime none queſtio pͥma.

Circa decimam nonā diſtinctionem queritur an ſacerdos poteſt vti claue in quolibꝫ

Pro ſolutione queſtionis notabis oīa tranſferentes ſcđm aliquam ſimilitudinem tranſferunt ſicut hoſtium materiale per clauem clauditur et aperitur ſic ſacerdos euangelicus per poteſtatē ei traditam claudit et aperit peccata in confeſſione detecta:propterea dicitur habere claues et claues dicuntur eſſe in eccleſia. In lege moſaica non erāt hmōi claues ſed preceſſerunt in figura. Officiū ſacerdotum legalium in tribus erat claudendo ⁊ aperiendo mundis ⁊ immundis materiale templū ſecundum ritum legis in oblatione ſacrificiorum et oblatione ſacramentoꝝ legalium in mundatione aliquarum irregularitatum que incurrebantur ſecūdum legem in principio ſcꝫ templo ſecundum du- Notabile

plicem ſui partez ſctm̄ ſctōꝝum et etiā preceſſit figu
ra eccleſie ſecundum duplicem ſui partem militan
tem et triūꝑhantem ſecūda duo habent ſacramē
ta noue legis reſpondentia ⁊ purgationem a pecca
tis. Sed que res eſt clauis dubium eſt inter ſapien-
tes aliquibus dicentibus clauis eſt poteſtas et ca-
racter ſacerdotalis realiter et hic modus eſt com-
munis aliis ponentibus claues eſſe reſpectus ⁊ plu
res eſſe claues difficultas eſt potius methaphiſica
q̄ꝫ theologalis cum omnes conueniunt in quē effe-
ctum poteſt ſacerdos ſicut ſuperius de baptiſmo
diximus baptiſmus eſt aqua: aliter alii dicerent ſꝫ
in hoc conuenim⁹ ꝙ baptiſatus vno modo eſt. alio
modo baptiſatus niſi aliunde accidentaliter diffe-
ramus ſed quia non eſt modus educati in philoſo-
phia quēadmodum theologum decet neſcire de q̄
re loquatur more ſitaci: propterea dicam ſicut ſen-
tio i hac parte iſte claues non diſtingūtur a ſacerdo
te vel ſigno ſenſibili quo ordinatur nec poteſtas or
dinis probatio vel clauis eſt reſpectus diſtinctus a
fundamento ſicut aliqui exiſtimant et hoc nōnulli
tales ſunt prout ſupponitur et ſuppoſitio ferme ab
omnibus huius ſtudii admittitur non eſt petenda
pluralitas vbi paucitas ſufficit de multiplicatione
rerum vel eſt caracter et hoc non ordo nō poteſt di
ci caracter ordo eſt ſenſibile ſignum cum eſt ſacra-
mentum. augu. ponit ſignum ſenſibile in diffinitio-
ne ſacramenti vt in capite quarti diximus: modo q̄
libet ſpecies debet includi ſub genere. Item ſi ani-
ma preſbyteri cū caractere ponatur in corpore pla
tonis laici non videtur habere has poteſtates: igit
cum non videatur quid rationabilius dici poteſt q̄ꝫ
ſacerdos ponamus eſſe ſacerdotem. ¶ Sed cōtra
illud argumentor math. xvi. chriſtus dixit petro ti
bi dabo claues regni celorum: ergo ſunt plures ſa-
cerdos eſt vnus igitur. Preterea iſte poteſtates re
aliter diſtingūtur qđ patet diuerſis temporibus dā
tur nunc a precbytero et primo a chriſto in cena or-
dinauit apoſtolos ſacerdotes et dedit eis poteſta-
tem ſuum corpus conſecrandi. luce. xxii. poſt reſur
rectionem dedit eis poteſtatem abſoluendi. iohan.
xx. cum diuerſis temporibus dantur ergo poſſunt
adinuicem ſeparari ergo realiter diſtinguntur.
Ad primum etiam vn⁹ ſacerdos eſt plures res ſic
verba calix et hoſtia totum eſt ſue partes et ſic de
virtute ſermonis ſunt plures ſed hec reſponſio eſt
ſophiſtica dicitur licet clauis ſit plures res non ta-
mē eſt plures claues dico ꝙ eſt plures id eſt poteſt
in plures effectus ſic anima vocatur plures poten-
tie quia poteſt intelligere et velle et tamen intelle-
ctus eſt voluntas ſimiliter ſortes habet duos gra-
dus ſcilicet in theologia et in iure pontifico quero
que res eſt gradus vel quam entitatem acquirit qñ
eſt factus magiſter nullam vt opinor ſed nunc po-
teſt preſidere publice et predicare in vniuerſitate ⁊
non ante cum aliquis eſt magiſter in artibus poteſt
in artibus regentare pariſius et non ante ſed in hoc
eſt diſſimile ꝙ vnum eſt conſtitutio humana et op-
poſitum poteſt fieri ab homine non autez in noſtro
caſu dicimus iſte habet duos gradus. Ad aliud nō
habet colorem: patet de duobus gradibus ſucceſſi
ue acquiſitis licet theologia ſit habitus vnus vel
plures tamen doctorat⁹ in theologia eſt theolog⁹
dirige argumentum tuum contra illud magiſteriū
in artibus et doctoratus ſucceſſiue acquirūtur hoc
eſt homo ſucceſſiue ſuſcipit has denominationes.
Ex iſto patet ꝙ clauis fuit anteq̄ꝫ fuit clauis ſicut
rex fuit anteq̄ꝫ fuit rex: intelligenti logicam et fun
damentum res eſt lucida non infero propoſitio-
nes que non intelligentibus videbuntur peregrine
Sed dicis ſi ſucceſſiue dentur hee poteſtates tunc
aliquis poteſt conſecrare corpus chriſti qui non po
teſt audire confeſſiones: patet de apoſtolis ante re
ſurrectionem. ſimiliter ſi epiſcop⁹ diceret nunc re-
quiſita ad hoc ꝙ aliquis conſecraret corpus chriſti
verum nullam auctoritatem dans ſuper corp⁹ xp̄i
miſticum hoc argumentum contra omnes equali-
ter currit dicitur ꝙ talis non eſt complete ſacerdos
et non concludit aliud niſi ꝙ poteſt eſſe ſeparatio ſi
cut in gradibus exemplificauimus. vlteri⁹ aduerte
trita eſt diſtinctio quedam eſt poteſtas auctoritati
ua/quedam excellentie/quedā miniſterialis: prima
deo conuenit/ſecunda chriſto hōi: imi hoc eſt ſecun
dum humanitatem/tertia preſbyteris. poteſtas ec-
cleſiaſtica ſic diffinitur: eſt poteſtas a chriſto colla-
ta ſupernaturaliter et ſpecialiter ſuis apoſtolis et
diſcipulis et eorum ſucceſſoribus legittimis ſecun
dum leges euangelicas poteſtas eſt genus que cui
libet etiam competit an ſit verum genus an totum
in modo non inſiſto. ponitur ſpecialiter propter fi-
dem ſpem et charitatem conuenientes oib⁹ chri-
ſti fidelibus ſi ponas nullum in mundo niſi ſacerdo
tes incaſſum laboras in iſtis diffinitionibus que cō
tingūt in via facti. Poteſtas eccleſiaſtica diuiditur
in duas ſpecies: quedam eſt ordinis: et illa rurſus
diuiditur ſecundum numerum ordinum: ſed de ſa-
cerdotio loqui potiſſimum propono. Alia eſt iuriſ-
dictionis id eſt ferendi ius/iuriſdictio eſt iuris pro-
mulgatio/vel poteſtas dicendi ius. Et iterum pote
ſtas iuriſdictionis ſcinditur: quedam eſt poteſtas
cognoſcendi in foro interiori in peccatis diſcernen
do lepram a non lepra peccati ſicut ſacerdos mo-
ſaycus de lepra materiali cognoſcebat: et illa voca
tur clauis ſcientie/clauis ſcientie non eſt actus vel
habitus ſcientificus licet ille requiritur de neceſſi-
tate miniſtri ad hoc ꝙ digne. i. ſine peccato exerce
at ſi ſe ingerat in illud officiuꝫ hoc eſt requiritur ꝙ
ſciat illa que ſuo officio incumbunt ſed eſt realiter
poteſtas. Alia eſt poteſtas iuriſdictionis ferendi
ſententiam et iudicandi in foro interiori et voca-
tur clauis potētie quia eſt priore principalior prior
ad hoc ordinatur. ex iſto non ſequitur diſtinctio illa
rum clauium realiter ſed ſolum rationum vt quē-
admodum vnum officium aliud preſupponit ad h̄
ꝙ digne fiat iſte claues fundantur in caractere ſa-
cerdotali non ſicut relatio in fundamento more a-
liorum ſed illum preſupponunt tempore vel na-
tura de lege ſicut ars preſupponit materiam. Alia

eſt iuriſdictio in foro exteriori que non ita proprie
vocatur clauis cum caracterem ſacerdotalem non
preſupponit traditio clauium hoſtiario in hoſtiaris
ſignificat aperitionem ⁊ clauſuram templi ma-
terialis non eſt claudere vel aperire regnum celo-
rum non ſacerdotes vt officiales archidiaconus ⁊
tales excommunicant et abſoluunt ⁊ diſponunt ad
vſum clauium cum mediante eccleſia militāte ad
triumphantem peruenitur abſolutio ab excommu
nicatione eſt preuia ad hoc ꝙ quis abſoluitur a cul
pa et quia ad eam diſponit non decet ꝙ perſona q̄
non poteſt promoueri ad ordines excommunicet ⁊
abſoluat et propterea mulier nec excōmunicat nec
abſoluit de ma.et obe.capi dilecta.et de pe.⁊ reſm.
ca.noua.licet abbatiſſa habeat auctoritatem corri-
gendi moniales.quo fit aliqua eſt poteſtas ordinis
tantum vt conſecrare corpus chriſti verum.aliqua
iuriſdictionis tantum vt excommunicare.aliquid
vtriuſqꝫ ponit materiem alia eſt iuriſdictio in foro
exteriori que non ita proprie vocatur vt abſoluere.
clauis potentie abſoluit a culpa miniſterialiter deꝰ
auctoritatiue per contritionem declarando quid ē
peccatum quid non peccatum quid reſtituendum
quid ſibi tenendum ⁊ diminuit partem pene ⁊ cum
hec confertur gratia penitentialis de ratione cuiuſ
libet ſacramenti eſt conferre gratiam ſi non pona-
tur obex ſi ponas preſbyterum dicere ego te abſol
uo.in nomine patris. ⁊c. poſt confeſſionem primi
peccati et ſic poſt confeſſionem ſecundi ⁊ ita conſe
quenter an ſemper diminuit.dicitur ꝙ non vſqꝫ ad
finem totius. ¶ Iſtis prelibatis aduerte duplicem
eſſe poſitionem ad titulum queſtionis reſponſiuaꝫ
vna eſt quam tenet noſter vicinus dñs armachanꝰ
libro vndecimo ad armenos quam tenet durandꝰ
bene probabilem et pondus poſitionis in hoc iacet
quilibet ſacerdos ſi attemptat abſoluere quencun
qꝫ peccatorem penitentem eum abſoluit licet pec-
cet propter prohibitioneꝫ eccleſie vt comedens in
die ieiunabili bis realiter comedit ſed peccat pro-
pter prohibitionem eccleſie ſed alius eſt abſolutus
ſuppoſito ꝙ neſciebat confitens prohibitioneꝫ nec
ſcire tenebatur ſicut degradatus peccat conſecrā-
do ſi ſciat prohibitionem eccleſie peccat ⁊ per con
ſequens non eſt abſolutus cū manet in actuali pec
cato vult dicere prohibitio non eſt de iure diuino:
ſed ſolo canonico. Alius eſt modus rationabilior
quem ferme omnes tenent quem teneo cum aliis ⁊
hoc patꝫ de peniten.omnis. Item ſententia a non
ſuo iudice non tenet ⁊ ſimiliter ſi a ſuo ⁊ eſt vnus
caſus reſeruatus ſuus de illo abſoluere non poteſt
et iſtud eſt rationabile ne ſit confuſio in eccleſia ſi
cuilibet data fuiſſet paſſim facultas alium abſoluē
di multi latuiſſent a confeſſione. Hoc patꝫ decima
ſexta q̄ſtio.prima ꝙ nulli ſacerdotum.⁊ de penitē-
tia capitulo primo.libro ſexto. Ex iſto patꝫ ꝙ non
eſt idem in penitētia ⁊ aliis ſacramētis in baptiſmo
ſufficit miniſter baptiſandus intētio ⁊ aqua degra
datus conſecrat corpus chriſti ⁊ epiſcopus degra-
datus dat ordines licet non exequutionem penitē-

tia eſt ſacramētū iuriſdictionis. Scđo patꝫ ꝯña eſt
nulla quilibet panis triticeus ſiue poſſeſſus a ſacer
dote ſiue non poteſt ab eo conſecrari .ergo quili-
libet peccator poteſt ab eo ſolui ſemper loquendo
in ſenſu compoſito conſtat in ſenſu diuiſo ſimplex
ſacerdos poteſt abſoluere imo laicus poteſt abſol-
uere. Tertio patꝫ: licet requiratur voluntas penitē
tis ad hoc ꝙ abſoluatur tamen illa non ſufficit.
¶ Sed contra illud argumentor: quilibet in extre
ma neceſſitate poteſt abſoluere quēlibet: non ſic
in hoc nemo poteſt abſoluere quemlibet quia mi-
chi ſufficit quēlibet quilibet abſoluere poteſt ſꝫ eſ-
ſentia ſacramentorum non mutatur propter quam
cunqꝫ neceſſitatem. Inſuper confeſſor pape pa-
pam abſoluit: ⁊ tamen non habet ſuper eo iuriſdi-
ctionem. Ad primum concedo aſſumptum: eſt in-
tentio pape vel eccleſie in illo caſu dare cuilibꝫ pſ-
bytero iuriſdictionem in caſibus reſeruatis ⁊ non
reſeruatis ⁊ excommunicationibus. de ſentē.excō
municā.capitulo eos libros.de furtis.capitulo.fu
res.⁊ patꝫ per gloſam in capitulo.paſtoralis.de of
ficio ordinariorum.ita ꝙ non oportet amplius de
illis confiteri vel ad alium recurrere: etiam forte ſi
ſacerdos ſit hereticus excommunicatus vel ab ec
cleſia preciſus dummodo alius haberi non poteſt
⁊ ſic ſoluitur ſecūdum .papa committit confitenti
iuriſdictionem cum eſt homo infirmitate circum-
datus ſicut alius eget abſolutione. Secundo ar-
gumentor ſeqretur ſi aliquis crederetur a me eſſe
meus ſuperior ⁊ non eſt quia eſt intruſus ⁊ non ha-
bet veruꝫ titulum in cura ꝙ non eſſem abſolutꝰ ab
eo in paſchate ⁊ ſic caperem corpus chriſti ſine confeſ
ſione ⁊ abſolutione. Amplius preſbyteri ſe mutuo
confitentur ⁊ tamen inter eos non eſt iuriſdictio: er
go penitentia non eſt ſacramentum iudiciale.
Ad primum concedo ꝙ non ſum abſolutus: quia
poteſtatem non habet. nec inconuenit capere ſacra
mentuꝫ eucharistie centies ſine penitentia ſacramē
tali dūmodo eſt ignorantia inuincibilis ſicut eſt in
propoſito ſi putarem aliquem eſſe meum ſuperio-
rē qui non eſt hoc michi ſufficit imo ſi eſſet laycus
a me putatus ⁊ ab aliis meus preſbyter hoc michi
ſufficit ſicut interduꝫ aliqui filii belial reperiuntur
ſed ſi talis ſit proditor confeſſionis acerrime ē pu-
niendus ſecundum iudiciuꝫ iudicis diſcreti ne ſimi
libus detur occaſio populum decipere ⁊ ſubtrahe-
re homines a cōfeſſione hic nō requiritur certitu-
do mathematica vel euidentia ſimpliciter dicta vł
naturalis ſufficit moralis que ex rudibus coniecta
tur putatur ab aliis habere iuriſdictionem et non
conſtat de oppoſito in veniis michi ſufficit ꝙ ſede
at inter alios confeſſores paratus audire confeſſio
nes dummodo michi non conſtat de oppoſito ſiue
ſit bonus ſiue malus error ſine apparentia eſt val-
denſium dicentium ꝙ requiratur gratia. Forte di-
cis in extrema neceſſitate teneor me confiteri layco
et tamen nullam iuriſdictionem habet talis ne-
go ꝙ tenear confiteri me tali laico non poteſt ab-
ſoluere me nec aliquē nec michi ꝯferꝫ gratia ꝟtute

ſacramenti cum nulluꝫ eſt nec diminuitur pena vi
clauium cum nullam habeat poſſum ſecum conſul
tare ſi prudens ſit et vti eius conſilio ſufficit michi
in caſu illo velle confiteri ſi haberem virum poten-
tem me audire ⁊ abſoluere ⁊ diſplicet michi ꝙ non
habeam taleꝫ deteſtando peccata mea omnia pro-
pter deum queꝫ offendi paratus facere emendam
pro tempore et loco ſiue caſus fuerint reſeruati ſi-
ue non ſiue mille nodis excommunicationis irreti-
tus ſiue preciſus: licet ſero penitebant friges: non
eſt ſic de penitentia in foro dei qui malo latroni pe
percit: nichil eſt dictu copia preſbiteri ſi deſit pan-
de ſodali cum iam illud negauerim. ¶ Ex iſto pa-
tet male indoctum vulgus exiſtimat potiſſimum a
pud noſtrates opinatur quemlibet ſaluatum cui in
facie eccleſie porriguntur ſacramenta quod eſt fal-
ſum cum pleriq; tales non reſtituunt alienuꝫ quod
ipſi et predeceſſores eorum iniuſte ceperunt vel ſu-
perficialiter dicunt liberis reſtituere putātes ꝙ nō
magis reſtituent ꝙ ipſi plus diligentes carneꝫ et
ſanguinem ꝙ ſalutem anime alios putant damna-
tos qđ abſit hec conſequentia non modo nō valet
logice ſed nec theologice iſte diſcedit excommuni
catus: ergo eſt damnatus: ſtat ꝙ penitudine duca-
tur ⁊ non poteſt in extremis in foro exteriore acqui
rere abſolutionem ſiue ſepeliatur in eccleſia cymi
terio vel ne priuatur tamen talis frequenter bonis
precibus qđ ei multum nocet: non nego qui diſce
dit ſine ſacramentis eccleſie qui poteſt illa habere
peſſime moritur etiam quando ſunt tres ſortes a-
pud perſas non potens conſequi ſacramentuꝫ pe-
nitentie et eucharistie plato apud peloponeſſum ha
bens penitentiam ſacramentum et non eucharisti-
am cicero pariſii vtrunq; ſacramentū capiens me-
lius eſt ciceroni ꝙ platōi et diſcedit i maiori gratia
ꝙ plato et habet ſacrum viaticum ad conducendū
eum de via in terminuꝫ ⁊ melius eſt platoni ꝙ ſor-
ti minus punietur in purgatorio et plus gratie ha-
bebit ⁊ per conſequens maiorem beatitatem. Ad
aliam de preſbyteris tacite habent facultatem ec-
cleſia hoc videt et non prohibet: qui tacet hic con-
ſentire videtur: ⁊ illud eſt rationabile pro eis cum
quotidie multi eorum celebrant mendicantes ⁊ nō
habentes domiciliuꝫ habent ſuperiorem illum i cu
ius parrochia ſint bonuꝫ eſt peregrinis habere fa-
cultateꝫ a ſuis ſuperioribus ſi fuerit aliquis domi-
nus habitans in hyeme in vrbe ruri in eſtate poteſt
capere ſacramentuꝫ in parrochia illius in quo eſt i
paſchate. Forte petis an curatus tenetur totiēs au
dire ſubditum quotiens ad eum venit. dico ꝙ non
ſub pena peccati quia tunc ſemper homo eſſet im-
peditus qui haberet magnaꝫ parrochiaꝫ nec dare-
tur ei ociuꝫ ſtudēdi nec celebrandi nec vicarios ſuf
ficientes ad hoc nutrire poteſt ſtat ꝙ oēs veniant
quelibet die bonuꝫ eſt ꝙ eos audiat quandocunq;
veniunt ſi non accedant inoportune ſed quādo ſub
diti tenentur de neceſſitate capere etiaꝫ tunc tene-
tur de neceſſitate eos audire ſi preſens fuerit etiaꝫ
quocunq; morbo laborauerint ſed vbi negat eis ra

tionabiliter copiā ſui in confeſſione ⁊ non aſſignat
eis ad quem eundum eſt videtur eis dare faculta-
teꝫ adire alium. Inſuper eſt conſuetudo paruulo-
ruꝫ citius adire curatum in confeſſione ꝙ capere
corpus dñi ⁊ hoc non poteſt reprobari cū videatur
maior reuerentia queri ad vnuꝫ ſed neutruꝫ eſt diſ-
ferenduꝫ. Tertio arguitur pleriq; confiteātur ſe fra-
tribus minoribus ⁊ predicatoribus ⁊ tamen tales
non ſunt ſuperiores ꝙ talis confeſſio ſufficiat patꝫ
per clementinaꝫ dudū de ſepulturis ⁊ abſurdum
eſt dicere aliqueꝫ rite confeſſuꝫ ⁊ abſolutuꝫ iterum
obligari ad confeſſionē igitur. Reſpondetur tales
preſentati epiſcopo legittime ſunt proprii ſacerdo-
tes nec quis tenetur illa peccata que rite confeſſus
eſt iterum confiteri a quibus eſt abſolutus in feſto
paſchatis debet homo adire ſuperioreꝫ dicendo ſe
alteri habenti poteſtatē confeſſum ⁊ petere corpus
chriſti cuꝫ aliis ⁊ ei danda eſt fides ſi veniret ad cu-
ratum ⁊ diceret ſe nullum peccatū habere non pa-
tet de alia probatione ſed ceteris paribus rationa-
bilius ⁊ ſecurius ē confiteri proprio curato ꝙ reli-
gioſo obediendo ſuperiori ⁊ cuꝫ hoc curat ſollitiꝰ
de ſalute gregis commiſſi ꝙ alius ⁊ tenetur tempo
re peſtis et in quocunq; morbo inſtante ſacramen
ta miniſtrare non autem mendicus preter rationeꝫ
eſt relinquere curatum doctum ⁊ circumſpectum
pro viro quem non noſti ob verecundiam vel impe
ritiam conducit interdum poſſe ſe confiteri aliis a
curato ⁊ cognitis pro nunc hanc materiam de qua
mendicantes ⁊ curati certant non amplius preſe-
quor.

¶ Diſtinctionis decime none queſtio ſcda.

Secundo circa hanc diſtinctionem decimā
nonam queritur an fraterna correctio ſit
de precepto. ¶ Pro ſolutione queſtionis
noto ꝙ fratris correctio ē caritatiua admonitio de
peccato cauendo. ⁊ affirmatiue reſpondetur ad ti-
tulum queſtionis. Eccleſiaſt. decimo ſeptimo. vni
cuiq; mandauit deus de proximo ſuo ſi elemoſina
corporalis in neceſſitate ſit de ꝑcepto a fortiori ſpi-
ritualis de impedimento peccati ſi non annuncia-
ueris ei ſanguinem eius de manu tua requiram.
Ezechielis tertio. facientis culpam habet qui po-
teſt corrigere negligit. octuageſime ſexte diſtinctio
ne. Culpam. ſed error correctio fraterna eſt prece-
ptum affirmatiuum obligans pro loco ⁊ tempore
hoc eſt certitudine morali mihi conſtat hic eſt corri
gibilis a me et nunc eſt optimum tempus nec ſunt
alii ad quos magis correctio ſpectat ꝗ iudicio pru
dentum eum corrigent ſi iudicem ꝙ eum exaſpera
bo et ad iram prouocabo tacendum eſt vel nunc eſt
ineptus correctioni vel iratus vel iudicatus abſor
ptus triſticia non eſt procedenduꝫ quare Eliaphaꝫ
themanites baldach ſintes et ſophar naamachites
ſeptem diebus et ſeptem noctibus cum iob ſede-
rūt anteꝗ ſecū diſputare orſi ſūt iob ſcdo putātes
eum abſorptum triſticia et ira. Quo fit ſtat ſortem.

non corripi inter platonem et ciceronem ſine illo=
rum peccato quando vterqȝ credit alium zelatorez
animarum inter ſcabella duo cecidit an⁹ huius ſi
vterqȝ de alio dubitat et putat alium ſcire de pec=
cato conueniant inter ſe ſecundum perſonam viri
corrigendum eſt ſi ſuperior manſuete et ſine ſtrepi=
tu contumelia vel verbere . vnde apoſtolus prime
ad thimotheum quinto.ſeniorem ne increpaueris
ſed obſecra vt patrem.propterea dionyſius redar=
guit demophilum monachum quia ſacerdotem et
ſe maiorem correxerat irreuerenter eum percutiēs
et ab eccleſia eiiciens de caſu inter petrum et pau=
lum.ad galathas ſecundo.peccantem coram omni
bus argue coram omnibus vt ceteri timorem ha=
beant.vt prima queſtione ſeptima.capitulo.paul⁹.
non oportet vacari ad corrigendos proximos ⁊ eo
rum vitam explorare:ſed peccata incidentia remo
uere oportet.iuxta illud beati auguſtini in libro de
verbis dñi admonet nos dñs noſter non negligere
inuicem peccata noſtra non querendo quid repre=
hendas.ſed videndo quid corrigas alioquin effice
remur exploratores vite aliorum contra illud pro=
uerbiorum vigeſimo quarto . non queras impieta=
tem in domo iuſti ⁊ non vaſtes requiem eius etiam
de venialibus et paruis non eſt inſiſtendum.

Preterea notabis circa illud math. decimo octa=
uo. Si peccauerit in te frater tuus peccatum fra=
tris poteſt tripharium ſe habere vel eſt publicum ⁊
notorium / vel ſic occultum ꝙ probari non poteſt
nec eſt diffamatus vel eſt partim occultum partim
manifeſtum hoc eſt apud aliquos graues fama eſt
leſa vel aliquibus duobus vel pluribus conſtat in
primo membro non requiritur ſecreta admonitio
cum prelatus poteſt talem corrigere bonum eſt ta=
men illi dicere ac ſi eſſet aliqualiter occultum ſe=
creta admonitio de qua loquimur eſt ad ſeruandaȝ
famam que nunc eſt amiſſa ſi peccatum ſit omnino
occultum ſolus ego ſcio:⁊ tunc diſtinguo vel eſt in
detrimentum temporale vel ſpirituale aliorum vt=
puta eſt clauiger vel cuſtos porte vel curam habēs
vt āthenor ⁊ eneas de troia ſecundum daretē vel ē
hereticus ad inficiendum populum ſi credaȝ ꝙ ꝓ=
pter meam ſecretam admonitionem quieſcit ibi ſi=
ſtenduȝ eſt ſi autem dicaȝ illi qui poteſt occurrere
ſalua eius fama ſecūdum qꝺ eſt poſſibile bonū cō=
mune ⁊ ſalus innocentum eſt preferenda fame hu=
ius mali.ſi peccatum ſit nociuum ipſi peccanti ſo=
lum qꝺ non poteſt probari ego ſol⁹ ſcio nec pecca
tor eſt infamatus tunc eſt monendus ⁊ ſi audierit
bene eſt ſi autem ſiſtendum eſt nec denunciānduȝ
eſt prelato.Si peccatum ſit preteritum neſcirē pro
bare ⁊ factum eſt ſi futurum iudicio meo ſanior eſt
modus ille ꝙ non debeo adducere primo vnum te
ſtem et poſtea alium vt ſic habeam duos teſtes. ſe=
cundum illud beati auguſtini non debeo eſſe explo
rator vite aliene ⁊ hoc prelato inq̄tum prelatus ſi
videatur eſſe bonus potens tenere materiam ſecre
tam ⁊ aliuȝ impedire a peccato poſſum ei dicere in=
q̄tum paulus vel petrus.et illud roboratur viceſi=
ma ſecunda:queſtione ſexta.capitulo.hoc videtur
de illo qui audit alium falſum iurare ſi peccatuȝ ſit
partim occultuȝ puta fama publica non eſt contra
hunc ſed pauci ſciunt poſſum procedere ſecundum
doctrinam euangelicam primo vnum teſtem addu
cendo eorum qui ſciunt poſtea alium. Sed contra
dicis ioſeph Geneſis trigeſimo ſeptimo.accuſauit
fratres ſuper crimine peſſimo ⁊ tamen non loqui=
tur ſcriptura de correctione ſecreta. Inſuper bea=
tus auguſtinus dicit in regula qui non corrigitur ꝑ
ſecretam admonitionem fratris denunciandus eſt
ꝓlato non tanq̄ȝ publice perſone.Reſpondetur for
te ioſeph admonuerat eos in ſecreto etiam iuuen=
tus reddidit eum in hoc incircumſpectuȝ non valet
dicere accuſauit ⁊ non denunciauit in accuſatione
ſi probationem non inducat punitur pena talionis.
ſecus eſt in denunciatione de beato auguſtino po=
teſt dici intelligit dummodo peccatum eſt partim
publicum vel loquitur de occaſionibus vel aliqui=
bus leuibus aliqui ſolent aliqua parua errata con=
fiteri publice in capitulo que non lacerant famam.

¶ Dubitatur que res eſt fama et an eam rodere ſit
grande peccatum.Dicitur fama nonnunq̄ȝ capitur
pro gloria.vt virgilius primo eneydos.Sum pius
eneas raptos que ex hoſte penates. Claſſe veho
mecum fama ſuper ethera notus.Interdum capi=
tur pro iudicio hominum quod habetur de aliquo
qui interdum eſt inter paucos:interdum inter plu=
res ſecundum ꝙ plures habēt iudicium actuale vł
habituale de aliquo et in vtranqȝ partem capitur in
malam.quarto eneydos. Fama malum quo nō eſt
aliud velotius vllum.Mobilitate viget vires acq̄=
rit eundo.⁊ que ſequitur.Dicitur ꝙ eſt grande pec
catum.quod patet:eſt frenum retrahendi homineȝ
a peccato:ergo illud tollens vt homo in vitium pre
ceps ruit magnam iniuriam fratri facit. Inſuper
fama preſtat opibus.Eccleſiaſt.quadrageſimo pri
mo.curam habe de bono nomine hoc enim perma
net magis q̄ȝ mille theſauri magni ⁊ precioſi . vide
hoc in lenonibus et abiectis mulieribus :imo ſicut
dicunt cum habetur aliqua mala opinio inter ali=
quam mulierem cum aliquo eſt periculum perden=
de incontinentie detrahere fame alterius cauſat ri=
xas ſciſmata et reddit detrahentem inuiſum et cō=
temptibilem: propterea patres ordinarunt lectio=
nes ſalutares in menſa ne homines ſiniſtre loquan
tur et religioſi:propterea ſedent ſuper vnam partē
⁊ non ex oppoſito ſolent noſtrates dicere ſi aufera=
tur portio a monito mekoſenſi ſilebit.ſilentium in
clauſtro ſilentium poſt cōpletorium hinc beati au=
guſtini carmina in luce prodierunt.Quiſquis amat
dictis abſentum rodere vitam.Hanc menſam ve=
titam nouerit eſſe ſibi.Quare quodam magno pre=
lato detrahēti aliis dixit vel abiret vel carmina de
leret . vn⁹ bonus religioſus incipiens ſtudere cum
venit ad dixi cuſtodiam linguam meam noluit pro
cedere vlterius dixit ſatis ſe habere de hac vna le=
ctione .et cum quidā iuſſerat cuidam prudenti phi
loſopho adire macellum ⁊ optimas carnes et piſ=

ſimas emere qui attulit linguam ſi bona eſt lingua eſt optima caro: ſi mala peſſima. Propterea ligurgus apud lacedemonios ſtatuit vt nullus adoleſcens in publico ꝯſenſu loqueretur niſi rogatus. Et pytagoras ſami⁹ auditorib⁹ idixit ſilētiū alijs mai⁹ alijs min⁹ ſcðm eorum capacitatē vt intelligerent anteꝗ̃ loquerētur hinc duos oculos ⁊ duas aures et vnam linguam nobis contulit de⁹ dentiū multitudinē cum labijs vallatam et cum quidam ſoloni in conuiuio exprobraret ꝙ ſtultus eſſet eo ꝙ taceret cui ſolon ſcito ſtultos neſcire tacere ſignum ſapientis eſt ſcire ſilere detractio ⁊ contumelia differunt in connotato: aliqui dicunt detractionem eſſe circa famam/contumeliam cōtra honorem ſeu gēt queſo illi honorem a fama. dico ꝙ detrahere ē male dicere de aliquo in abſentia. contumelia eſt ipm afficere iniuria in preſentia contingit dente canino famam alterius ledere de per ſe ei falſum imponēdo vocando eum malum ypocritam ruſticum vel negando eum ita doctum ita probum eſſe vt aſſeritur. interdum crimen occultum preter rationem dicendo. Sed hic nota corroſor fame qui eſt dicatulus lacerans famam huius ⁊ illius ſua in abſentia peramplius denigrabit te non mireris cum doctiorib⁹ te ⁊ melioribus detrahit et tibi ſimiliter detrahet aliquis de per accidens hoc eſt preter intentionē ex nimia dicacitate famam alterius denigrat ⁊ illud peccatum eſt minus. Sed ſubdubitas an peccator teneatur fratrem corrigere. dicendū duplex ē peccator ſcilicet publicus ⁊ occultus: ſimiliter eſt correctio publica et occulta occultus non deobligatur ab hoc precepto nec in occulto nec ī publico poteſt remitti peccato fratris nec aliquem ſcandaliſat i publico non decet ſi ſit publicus peccator. ſecundum illud pſalmiſte. peccatori dixit deus quare tu enerras iuſticias meas ⁊ aſſumis teſtamentum meum per os tuum. Pſalmo quadrageſimo nono. gloſa interlinearis auguſtini hoc contra pdicantem ſecurus tamen qui audit a quocunqꝫ audit. et gloſa marginalis caſſ. quare enerras id eſt quaſi communi ſermone ad hieruſalem profers aliquid de mea maieſtate hoc contra predicatores inquit: non enim lectio negatur ad hoc allegat illud prime corinthiorꝫ nono. Caſtigo corpus meum et in ſeruitutem redigo ne cum alijs predicem reprobus efficiar notanter predicem ⁊ non legam ſtat virum bonum dicere et non bene ſicut grāmaticum ⁊ nō grāmatice ſcðo ethicorꝫ cui quadrat illud beati gregorij cuius vita deſpicitur reſtat vt eius predicatio cōtemnatur ⁊ eſt auctoritas canoniſata. iij. queſtione vij. caplo. infames. §. finali.

¶ Diſtinctionis vigeſime queſtio prima.

Circa hanc vigeſimam diſtinctionem queritur primo an ille eſt totaliter liberatus qui adimplet penitentiam iniunctā a ſacerdote. ¶ Pro ſolutiōe queſtionis notabis ſicut mediū iuſti precij in emptione venditione ⁊ alijs contractibus non conſiſtit in indiuiſibili ſed ē quedam latitudo intra quam ſi quis manet contractus eſt licitus ſi eſt latitudo emēde ad offēſam ⁊ in foro humano ⁊ diuino: verbi cauſa fortes eruit vnū oculū platonis poteſt fieri emēda forti auferēdo lucrū putatum a platone ⁊ addendo dāno fortis reducēdo ad equalitatē aliqui ſapiētes dicunt platonē dare oportere cētū forti/aliqui nonaginta quinqꝫ/aliqui quinqꝫ ſupra cētū totum iſtud reputatur latitudo emende. ſic eſt de penitētijs iniunctis pro peccatis coram deo non eſt veriſimile ꝙ deus reputet talē penam preciſam debere dari a ſuperbie ⁊ nullam penitus minorē debere ſufficere tunc raro vel nunꝗ̃ poteſt prudentiſſimus confeſſor penitētiā conuenientem iniungere ſꝑ habundabit vel deficiet pro a ſuꝑbia ē latitudo dicere pſalterium ⁊ bis ſeptē pſalmos vel ter ita ꝙ ſi vnus dicat bis ſeptē pſalmos cū pſalterio ſatiſfacit toti pene debite ſicut alter qui ter dicit ſeptem pſalmos cum pſalterio pro ſimili ſuperbia non tam tantū meretur quando eſt impoſitio pñie in hac latitudine tunc clauis non errat quādo extra eam clauis errat. ¶ Hoc prenotato pono cōcluſiones. Prima eſt: adimplēs pñiam iniunctam claue non errante etiam in peccato eſt abſolutus a pena ſic ꝙ penā pctō debitā nec in purgatorio nec in inferno patietur. ¶ Secunda concluſio non ſemper adimplens totā pñiam iniunctā a ſacerdote eſt liberatus a pena ſꝫ oportet eum illā pati in purgatorio vel in inferno ſi ſic diſcedat debitor illius pene. ¶ Tertia concluſio: non adimplens temere penā acceptam ⁊ iniunctam peccat. Prima concluſio ptꝫ: offenſa reducitur ad equalitatē per emēdam ſufficiētē ⁊ iniuſticia ad iuſticiam reducitur ꝙ ſatiſfactio ſufficit in mortali ſupra probatum eſt. Secunda concluſio patꝫ: quia da oppoſitum eſſet in poteſtate temerarij ſacerdotis abſoluere totam penam reſpondētē pctis neronis per orationē dominicam, imo per aſperſionē aque benedicte vel ꝑ tactum digiti imo ſi poteſt tollere ad libitum eius partem pene debite poteſt totam penam ⁊ ſic diceret abſoluo te a pena totaliter ⁊ a culpa. Inſuper non alias dicimus in ꝯmuni modo claue non errāte cū pſbiter eſt arbiter inter deum ⁊ pctōrē oportet ꝙ pñia iniuncta fiat de conſenſu partium ⁊ potiſſimum partis principalis ſcilꝫ dei non requiritur conſenſus peccatoris ſufficit ꝙ conſentire deberet. Item tunc canones incaſſum impoſuiſſent pñias. Amplius gregorius: et recitatur de penitē. diſtin. ſexta. falſas penitētias dicimus que non ſecundum auctoritatem ſanctorum patrum pro qualitate criminis imponuntur. patet de peni. diſtinct. quinta. ca. ſlans. Tertia concluſio pꝫ: talis non paret ſentētie iuſte late ⁊ contrauenit ſuo promiſſo.

¶ Contra ſecundam concluſionem argumentor: chriſtus dimiſit peccata ſine aliqua pñia. iohannis octauo de muliere deprehenſa in adulterio: vade et iam amplius noli peccare. ſimile patet iohānis. v. de ſanato. inſuper math. xvj. Quodcunqꝫ ligaueris ſuper terram. et reliqua. et iohannis vigeſimo.

quoꝝ remiſeritis pctā. Ad primū nouit quātitates
cōtritionū ⁊ forte fuit cōtritio ſic intenſa ꝙ ſufficie
bat. Scdo erat ſumm⁹ diſpēſator a quo in nullo fo
ro lꝫ diſpenſare cum eſt inobligabilis auctoritates
intelligunt̃ claue nō errante. Alij indocti exiſtimāt
ex illa auctoritate poſſe cōcludi ꝙ romanus ponti=
fex poteſt oīa ſiue phas ſiue nephas ⁊ omnia ad
nutū dirigere qḋ hereticū eſt nulla eſt lex humana
pōtificia vel imperatoria niſi lege diuine cōformis a
qua robur ⁊ ſtabilimentū hꝫ ſolutio eſt ſub alijs ver
bis ⁊ eſt eadē ſnīa xp̄us vſus eſt ṽbo cōiunctiui mōi
ligaueris ſolueris remiſeritis petro ⁊ omnib⁹ alijs
ad īſinuādū debet eſſe cōiūctio legis humane ⁊ cō=
ſummatio ſm inchoationē legis diuine. ita ꝙ deus
dimittit culpā ⁊ ſacerdos vi clauiū partē pene debi
te remittit. Iohānis.xi. dixit dn̄s. lazare veni foras
q̄ erat adhuc inuolutus ſindone diſcipuli manus et
pedes ſoluerūt vbi dn̄s non prius reſuſcitat lazarū
hoc dimittit culpā ⁊ dat gratiā ſacerdotes abſoluē
do de culpa nichil diminuūt ſicut magiſter dicit. c.
v. xviij. diſtinc. expreſſe ſacerdos euangelicus de=
clarat ſoluendos vel non ſoluendos ſicut oli legā=
lis in illis q̄ cōtaminati erant lepra que pctm̄ ſignat
ad hoc introducēs beatū hieronimū in lr̄a exponē=
tem hunc paſſum matthei. xvj. Tibi dabo claues re
gni celorū. hunc locū dicit hieronim⁹ q̄dē nō intel=
ligentes aliqui ſumūt de ſupercilio phariſeorū vt
dānare inoxios vel ſoluere ſe putent noxios cum
apud deū non ſententia ſacerdotū: ſꝫ reoꝝ vita que
ritur in leuitico ſe oſ̄dere ſacerdotibus iubemur le
proſi quos illi non faciunt leproſos ſꝫ diſcernunt q̄
mūdi vel imūdi ſunt. pn̄ia ſacramentū tollit de cul
pa ad ſenſum habent ꝙ cum deteſtatione pctōꝝ
requiritur ꝙ homo pro loco ⁊ tempore intendit adi
re clauigerum doctor ſeraphic⁹. d. xviij. dicit hūc
modū in ſuperficie habere fantaſiā ⁊ aliū plurimi il
lius etatis ⁊ eorum ſchole ſꝫ nec eorū rationes hoc
oſtendunt nec michi placent in eorū modo argumē
tatur btūs bōauentura ꝑ baptiſmū ⁊ dico id̄ eſſe in
adulto baptiſmus non tollit culpā mortalē ante ba
ptiſma cōmiſſum: ſꝫ ſolum contritio argumentatur
vlterius de attritione ſꝫ de hoc non reſpōdeo facile
eſt eū in hoc impugnare ⁊ ſupra tetigim⁹. Ex iſtis
ſequuntur aliqua. primū eſt aliquis tenetur imple=
re maiorem penitentiā q̄ culpa demereat. pꝫ inter=
dū (licet raro) poteſt imponi maior penitētia q̄ ſuf=
ficiat ⁊ talis ſuſcipit. ſecundo patet ꝙ alicui imponi
tur aliqua penitentia ⁊ tñ moriēs ante finē pn̄ie ſtati
euolabit. patet completa penitentia ſufficiēte. Ter
tio patet ſi aliquis parum diſtat a latitudine penitē
tie in deficiendo non ſatiſfacit. ſecus eſt ī latitudine
deficiendo a medio mathematico illius medij: ſed
pone aliquē laborātem in extremis talis nō poteſt
adimplere penitentiā ſufficientē nemo obligat̃ ad
impoſſibile. Inſuper ſortes eſt cōtentus capere ꝓ
pctis ſuis ſufficientē penā ſm canones vel arbitra
riam nō tenet̃ ſcire canones nec cognoſcere que eſt
latitudo ſufficiens videtur ꝙ ſit deobligatus ⁊ po=
teſt dari analogia ſi ſortes platonē offenderit cōten
tus ſtare ad arbitrium iudicis vel arbitri prudētis
lꝫ minus iuſto offerat videt̃ deobligat⁹ de⁹ eſt quo
cunq; homine tractabilior ⁊ clemētior: ergo iſte ta=
lis citra latitudinē ſoluēs erit liberat⁹. Ad primuꝫ
dico q̄ non hꝫ iure luat in corpore aīa eſt in natura
nemo tenetur ad impoſſibile poteſt pati aīa ī purga
torio. Secūdū argumētū aliquid coloris habet ꝙ
ſacerdos patietur aliq̄d pene pro eo ſed hoc eſt du=
rum pro ſacerdote nolo illud admittere ſtat ꝙ ad=
huc deficiat a latitudine pn̄ie iniungende ex ignoran
tia inuincibili credit cōtritionē cōfitentis maiorē q̄
ſit et pene ſunt arbitrarie cōſonū eſt magis ꝙ ille q̄
peccauit pn̄ietur pro ſuo pctō ⁊ multū meretur ille
talis et bonū propoſitū habet. forte deus aliquam
penā iſtius relaxat et cū iſto non tenet legē commu
nē cū non habeat propoſitum cōe. Si dicas tūc q̄=
libet procedet ita prudenter ſicut iſte et eadē via et
ſic diſcedēt a via cōi ⁊ ſi a culpa preſbiter iniungit
penitentiam hoc eſt neſcit ea que ei incūbunt ex of
ficio patietur pro alio. dixi forte ⁊ ſic quādo illatuꝫ
fortaſſis haberes nō concludis: ſed petis quare er=
go ſunt pn̄ie arbitrarie iuxta diſcretionē iponentis
xxvj. q. vij. hoc ſic de pe. d. j. menſurā reſpōdetur
aliqui non implerēt penitentiā iniunctā ⁊ ſic pecca
rent deſperando melius eſt eos mittere ad purgato=
rium cū pena q̄ ꝓicitare ī inferno melius eſt redde
re rationē de mīa q̄ crudelitate. xxvj. q. vij. de hiis
et. c. alligant. ī pn̄ia eſt conſiderare remediū contra
recidiuum peccati et ſcandalū qḋ oritur in plebe ⁊
ſic interdum ꝓ minore culpa imponitur maior pe=
nitentia ſi conſideretur grauitas delicti ſolū ſemꝑ
ꝓ maiore peccato maior eſt imponēda penitētia ho
mines in diebus iſtis non ferunt ita magnas peni=
tentias ſicut in ꝑmitiua eccl̄ia ꝗ cōſentaneū eſt pe=
nitentias eſſe arbitrarias ſm ꝙ cōfeſſori viſum fue
rit nec imponere ſꝫ regulas canonicas ſicut nec re
gule galieni vel auicēne ſufficiunt ꝓ qualibet rece=
pta danda: ſed eas oportebit variare ſm diſcretio=
nem medicorum. Iudicio meo vtile eſt imponere
paruam pn̄iam de precepto ⁊ magnā de cōſilio ne=
gligens penitentiam de precepto peccat propterea
ſecurum eſt imponere puā talē. alia magna de con
ſilio ſatiſfactoria eſt ⁊ eius tranſgreſſio nō eſt pec=
catū licet tranſgreſſio precepti ſit peccatū et nō cō=
ſilij tñ ſtat dare frequenter actum cōſilij tanti meri
ti ſicut actū precepti vis clauiū ſiue imponat̃ pn̄ia
ſiue non diminuit de pena in abſolutiōe ⁊ ꝙ ampli⁹
eſt bonū eſt peccatori accipere penitentiā ꝑ ſe et re=
ferre multas bonas oꝑationes ſuas penales in re=
miſſionem pctōꝝ per que deū offendit. ſuperius ꝓ
batū eſt hominē tantū mereri per op⁹ ſatiſfactoriū
ſicut non ſatiſfactorium ⁊ hoc intelligo ſiue ſatiſfa=
ctio ſit de precepto iniuncto a preſbitero ſiue de cō
ſilio ab eodē īpoſito ſiue accepto a penitente ⁊ cum
hoc erit cauſa diminutionis pene ⁊ ſic habebit bina
lucra: ſed ſubdubitas an aliquis pro aliquo ſatiſfa=
cere poteſt dictū eſt pn̄ia valet ad duo. ad preſerua=
tionem a recidiuo vt ieiuniū caſtigat corp⁹ ne effre
ne currat cōtra ſpẏritū cōſtat ꝙ vnus quo ad hunc

effectũ nõ ſatiſfacit ꝓ alio per carnẽ ſortis domitã
nõ domatur caro platonis quo ad aliũ effectuꝫ ſcꝫ
de diminutione pene ridentis culpe diſtingr̃ vel il=
le nõ poteſt ſatiſfacere ĩ propria qꝛ debilis vel ſtatĩ
moriturus et ſic vnus pro alio ſatiſfacere poteſt et
ſi non habeatur cõfeſſoꝛ eſt ſua voluntas p̃ſumpta
nec ꝙ voluerit mittere ad purgatoꝛiũ nec obligare
ad difficilimũ. Etiã ſi aliquis delicat⁹ neſciens bñ
ieiunare vult facere aliquod equalẽs deo qḋ eſt tã=
tum remediũ cõtra peccatũ ſicut aliud videt̃ ſuffi=
cere facere ieiunare per aliũ. Ex iſto pꝫ ꝓdeſt mo=
rienti querere aliquẽ amicoꝝ fideleꝫ vel plures ad
implendam penitẽtiam quã ſacerdos põt iniunge
re laboranti quã ſi non expleant in hoc mũdo mo=
riens in purgatoꝛio torquebit̃ ſꝫ vn⁹ nõ poteſt per
eundẽ actum ſatiſfacere pro ſe ꝛ alio ſicut nec ſatiſ
facere ieiun o ecclie ꝛ penitentie iniũcte ſimul vt di
ximus ſuperius de elemoſina data illi qui eſt in ex=
trema neceſſitate. ¶ Dubitat̃ an penitentia facta in
extremis valeat. ¶ Reſpondetur licet raro valeat
vel ſit periculoſa nõ iplicat de lege imo bene ſtat ꝙ
valeat. qḋ pꝫ. male habituat⁹ difficulter euellitur a
ſuo malo habitu vel qñ eſt ĩ periculo cadẽdi de pin
naculo vel in mare homo cõuertit ſe totaliter ad ſi
bi ſuccurrendum ex inclinatione nature ꝙ egerrie
ſe conuertit in deteſtationẽ ſui peccati ſi dormiens
vel non aduertẽs vel in actu pcti occidat̃ Jã lignũ
vbi ceciderit ſiue ad aquilonẽ ſiue ad auſtrũ ibi iace
bit. Propterea de tali ſerotina pñia timendum eſt
ne dicatur pñia troianoꝝ ſera ſꝫ qꝛ voluntas eſt li=
bera poteſt homo deteſtari ſua pctã in q̃tolibet tẽ=
pore q̃tũcunqꝫ puſillo.

¶ Diſtinctionis vigeſime queſtio ſecunda.

Ueritur circa hanc vigeſimã diſtinctionẽ
ſcḋo an valeãt idulgẽtie Notãdũ idulgẽtia
Nota. cõiter capitur vt tantũ valet ſicut delicate
intẽdere ſm illud maronis indulge hoſpitio cau=
ſaſqꝫ incete morandi ꝛ ſm illud quītiliani mollis il=
la educatio quã indulgentiã vocam⁹ neruos oĩs
ꝛ mentis ꝛ corporis frangit ꝛ catho indulgere gu=
le noli ꝛ idulge genio. Quocirca valla theologos ĩ
hoc barbaros appellat. ¶ Sed cõtra hoc argumẽ
toꝛ aliqḋ incõſuetũ ĩ dieb⁹ maiorũ ſit ſolitũ ꝛ barba
rũ ꝑ hominũ vſum ſit cultũ ſm illud horatianũ. nã
penes arbitriũ ſtat vis ꝛ norma loquẽdi multa re=
naſcitur ꝛc̃. ſꝫ hic termin⁹ eſt in vſu ĩ ſigtione qua
vtimur ꝛ ĩ dieb⁹ valle cũ ab eo pauci lapſi fuerit an
ni diceret laurentius cõſuetudo barbaroꝝ ſmoneꝫ
cultũ ĩ barbarũ nõ mutat nec contra ſꝫ oratoꝝ ſicut
nebulonũ vſus nõ iterpretat̃ leges humanas ſꝫ ꝓ=
boꝝ. replica eſſet de beato hieronimo ꝛ ambroſio q̃
vſi ſunt termio prope hãc ſigtionẽ ꝛ vocam⁹ prĩn=
cipes benignos ꝛ faciles indulgẽtiſſimos p̃ncipes
quicquid ſit nõ eſt mod⁹ theologi ĩ termĩs phale=
ratĩ certare ĩ hoc imitemur pr̃es noĩa ſignificãt ad
placitũ vtentiũ difficile eſt modũ idulgentiaꝝ fun
dare auctẽtice in ſcriptura ſacra in ſignũ cui⁹ tres
p̃mi doctores ecclie parũ de iſto modo idulgẽtiaꝝ
loquuti ſunt: ſꝫ cũ beat⁹ grego. indulgẽtias ꝛ eccle
ſia eas cõceſſit ad mittẽde ſunt originẽ aſſumant ab
illo. mathei. xvj. Tibi dabo claues regni celoꝛum.
¶ Jſtis notatis pono cõcluſiones. ¶ Prima eſt
indulgẽtie aliquid valẽt dũmõ dãtur claue nõ errã
te. ¶ Secunda cõcluſio valẽt ad diminutionẽ pe=
ne. ¶ Tertia cõcluſio potiſſimũ in indulgẽtiis eſt
cõſiderare intentionẽ dãtis indulgentias. prima cõ
cluſio probatur. alias eccña in hoc toto erraret hoc
eſt falſuꝫ ꝛ cõtra ꝓmiſſioneꝫ xp̃i petro rogaui ꝓ te
ne deficiat fides tua. iſta cõcluſio pꝫ ex variis de=
terminationibus ecclie per clemẽtũ quītũ ĩ cõſilio
vienenſi de reliquiis ꝛ veneratione ſctõꝝ ſi dñm in
ſanctis eius pro cultu corporis xp̃i ꝛ aĩ eũ de extra
uagãte. bonifacii. viii. de pe. et re. c. antiquoꝝ de
iubileo ĩ cẽteſimo quẽ clemẽs vj. mutauit ĩ q̃nq̃ge
annũ. c. vnigenit⁹. poſtea per paulũ venetũ ſcḋm ꝛ
ſextũ q̃rtũ ſit ĩ quolibet vigeſimo quīto anno. cap.
q̃ſadmodũ ꝛ colorat̃ mod⁹ ratione vn⁹ poteſt ĩ ec
cleſia ſatiſfacere pro alio ꝛ potiſſimũ dũmõ illud ꝓ
uenit auctoritate ſuperioris eſt autẽ theſaur⁹ eccle
ſie ſpiritualis ex merito paſſionis xp̃i ꝛ ſctõrũ qui
multo plura ſuſtinuerũt tormẽtaqꝫ peccata deme=
ruerunt. de hoc theſauro poteſt eccleſia cõicare ali
cui vel aliquib⁹ qḋ ſufficit ad ſatiſfaciendũ ꝓ eoꝝ
pctis hoc fit per indulgentias cõicãdo partẽ illius
pro pena debita illis pctis nõ valet ratio dicẽtium
ſcti ſunt premiati pro oĩbus eoꝝ meritis: ĩ opere ſa
tiſfactorio eſt tãtũ meritũ ſicut ĩ non ſatiſfactorio ꝛ
cum hoc liberatur a pena vt ſupra dictum eſt ꝛ ſcti
applicãt eoꝝ cruciatus ad hoc formaliter vl̃ inter
pretatiue p̃ma canonica iohãnis. ij. cap. ꝙ ipſe eſt
propiciatio ꝓ pctis noſtris ſicut dicit iohãnes ba=
ptiſta. Ecce agnus dei ecce qui tollit pctã mũdi in
hoc theſauro includunt̃ oĩa merita ab adã vſqꝫ ad
hunc diẽ ꝛ meritũ xp̃i eſt infinitũ in ratione meriti
ſaltẽ infinite poteſt acceptare deus habuit beatitu=
dinem gratie: g̃ ſuum meritum manſit pro nobis
miſeris ꝛ minima gutta ſui precioſiſſimi ſanguinis
ſufficiſſet pro noſtra redemptione ob vnionem ad
verbum dicit clemẽs ſextus ĩ prefato capite vnige
nitus ꝛ qꝛ apud dñm miſericordia ꝛ copioſa apud
eum redemptio. ꝛ pauci ſunt electi reſpectu repro=
borum nõ eſt timendum de euacuatione huius pre
cioſi theſauri. dato ꝙ infiniti eſſẽt mundi quod eſt
deo poſſibile licet nõ de facto ſunt hic merita xp̃i ſe=
re ꝟginis iohãnis baptiſte q̃ ne peccaret leui faĩe te
neris ſub annis cucurrit ad antra deſerti quo inter
natos mulieruꝫ nõ ſurrexit maioꝛ ꝛ ita de aliis nec
te moueat ꝙ exiles date ſunt idulgẽtie ĩ pricipio na
ſcẽtis ecclie feruioꝛ deuotiõis tũc erat maioꝛ ꝛ ſan
guis xp̃i recẽter effuſus homines rari⁹ peccabant
ꝛ ſubibant maiores pñias q̃ꝫ nunc ſubeãt. ꝓpterea
congruum erat habere alia remedia explicata. dixi
claue nõ errante ad hoc ꝙ indulgentia valeat aliq̃
requirunt̃ auctoritas in dante qꝛ eſt meritum toti⁹
ecclie q̃ eſt ſponſa xp̃i oportet ꝙ detur a vicario ei⁹
ſcꝫ maximo põtifice ſaltem vniuerſalis ſiue req̃rat̃

ad hoc ꝙ ſit ſacerdos vel ſufficit iuriſdictio ꝙ ſit
papa nō ſacerdos incertum eſt rationabilis cauſa q̄
tangit honorē dei vt ad impugnandos hoſtes fidei
vel pro aliqua alia pia cauſa placet aliquibus ꝙ po
teſt ſine cauſa realiter dare indulgētias licet peccet
ſicut rex conferens de theſauro pluſq̄ par ſit male
agit ſʒ accipiens eſt verus dñs ſʒ illud nō admitte=
tur a multis dicent eſt ſolū diſpenſator ſm volun=
tatē dñi ſuperioris ſm illud pme corinthioꝝ.iiij.ſic
nos exiſtimet homo vt miniſtros xpi ⁊ diſpenſato=
res miniſterioꝝ ſʒ ſicut in pñia eſt quedā latitudo in
quā preſbiter iniungens bñ facit ⁊ pctōri ſufficit ſic
eſt in propoſito quedā latitudo ſic ꝙ pontifex inter
dū dat pro cauſa equali maiorē idulgētiā interdum
minorē nec ſit tibi cure manēdo in latitudine an det
rationabiliter ſupponas pōtificē te diſcretiorē ſuf=
ficit tibi capere indulgentias. Scda cōcluſio patet
valent ad aliquid ſm pmā cōcluſionē ⁊ nō ad aug
mentū gratie vel glie niſi ex parte obiecti non vide
tur ad quid aliud. Itē ponitur cōiter in iſtis veniis
relaxam⁹ de pñia iniuncta tertiā partē. Tertia cō=
cluſio patet dantur cōditionaliter ſʒ verba explicāt
conditionē dātis nō extante cōditione non tenent.
interdū datur indulgentia ſub hac forma oib⁹ con=
tritis ⁊ cōfeſſis tūc vtrunq; requirit ⁊ ſolutio.cape
ſm ꝙ continetur in forma.interdū dicit oib⁹ cōtri=
tis ⁊ cōfeſſis ad tres vel q̄tuor dies futuros nōnūq̄
dicitur oībus porrigētib⁹ manus adiutrices ſemp
ꝑrequiritur contritio ad deletionē mortalis anteq̄
indulgentia penā auferat ſed poteſt dare cōtritis ⁊
nō cōfeſſis vt opinor dūmō intēdāt ſe cōfiteri pro
loco ⁊ tēpore imo exiſtētibus in mortali ſic ſcʒ ꝙ qñ
erit contritus valet indulgētia ⁊ nō alias ſʒ añ con=
tritionē nō habet indulgētia effectū ſuum qñ idul=
gentie ſunt tꝑales.puta per tres dies vel octo vide
tur ꝙ ille q̄ lucratur eas ſemel non pōt pluries eas
lucrari dentur plures dies vt q̄ non poteſt venire
in vno die ſaltē veniat aliquo illoꝝ dieꝝ qñ ſunt per
hennes dātur quolibet die.pʒ quō alias ſunt ꝑhen=
nes ſi nō liceret multis tēporibus eas habere / ſed
non ſufficiūt hore ⁊ horaꝝ minuta qꝛ ſi ſic egrediēs
⁊ ingrediēs millies in eodē die lucraret idulgētias
imo videtur ꝙ homo cui⁹ vna medietas eſt in ho=
ſtio ⁊ alia extra hoſtiū per declinationē capitis i ec=
cleſiā lucratur indulgentias cū iam maior pars cor
poris eſt in eccleſia ⁊ ita per motū digiti egredietur
⁊ ingredietur illa ſunt abſurda nec videtur intentio
legiſlatoris. ¶ Ex hiis ſequunt alique propoſitio=
nes. ¶ Prima eſt volens lucrari idulgentias ⁊ nō
dans ſicut cōtinetur in bulla nō lucrat indulgētias
cōdicio nō exiſtit nec tñ cōſequēs eſt ꝙ actus exte=
rior aliquid boni ſuperaddit actui interiori. pʒ. iſti
duo equaliter merentur de premio eſſentiali ſi act⁹
interiores ſunt equales prout nūc ſupponit de di=
minutione pene melius erit illi qui facit actū exte=
riorē ʒ nō negamus quin act⁹ exterior facit aliquid
ad premiū accidētale vl' ad accelerationē premii eſ
ſentialis qꝛ abbreuiat penā. ¶ Scda propoſitio ve
niens romā ex viterbio in anno iubileo tñ cōſequtur
indulgentiarū ſicut veniens ab hadingtoni ſʒ ineq̄
liter hñ duo mererentur.prior pars pʒ.vterq; plenā
remiſſionē oīm peccatoꝝ habet. Scda pars patet
vnum opus eſt difficilius alio difficultate prouenie
ti ex parte obiecti ſuppono actus interiores equa=
les in gradu mō ars ⁊ virtus ſunt circa difficile.ij.
ethicoꝝ.non alias fortitudo preſtat eutrapelie.
¶ Tertia propoſitio diues dans tres duodenos tā
tū lucratur vl indulgentiaꝝ ſicut pauper.pʒ.vterq;
acquirit ſm tenorē bulle ſoluendo qđ continet ſed
pauper multopl⁹ meretur. eſto ꝙ actus interiores
ſint equales in gradu.pʒ.eſt maior difficultas i pau
pere.patet de vidua euāgelica.luce.xij. ¶ Quarta
propoſitio frater minor videt lucrari idulgētias ſi
aliquis pro eo dat pecuniā lʒ dicatur in bulla idulge
mus vl' relaxamus dāti de bonis ſuis: hoc eſt ſuis
vl' que procurare pōt alioquin filiuſfamilias ⁊ ſer=
uus non pōt lucrari indulgētias nec inniti debet re
ligioſus vagari ꝑ pñiam ad lucrādas venias tantuʒ
vel pl⁹ proderit in cella q̄ ſe exponendo fluctibus
ſcli. ¶ Quinta propoſitio vbi eſt taxa de ſcuto dan
do dans ſcutū malum qđ credit bonū nō lucratur
venias malum ſcutum nō eſt ſcutum.ſecus eſt de
malo homine qꝛ habet oīa eſſentialia hoīs et idem
videtur ſi q̄s det triginta q̄tuor duodenos ſi quis
dicat talē habere partem venie quero quam parteʒ
Si dicas totam indulgentiam lucratur eodēmodo
tollā liardū dādo min⁹ ⁊ ſic vſq; ad turonū qđ nō
videt dicendū ſi ſcutum tñ vix ſit de pondere ſʒ dat
ſcutū tali fabrice hoc nō impedit nec cū dicēte op=
poſitum ſerioſe cōtēdo.dicis deficiēte vno grano
ſcuti minus valet de ſolido:ergo dādo trigīta quat
tuor lucrat ſicut ille.nego cōſequētiam pro vno ha
bebit in foro ſcutū nō pro alio ſaltē inter alia qđ ſuf
ficit. ¶ Sexta propoſitio dādo librū valentē ſcutū
videtur lucrari venias.patet.dat equiualēs vbi ta=
xa eſſet de ſex paruis albis ſufficit dare groſſum an
glicanū. ¶ Septima propoſitio vni plus prodeſt
indulgētia q̄ alteri.patet eſt debitor maioris pene
ſicut in cōtritione ⁊ in baptiſmo. ¶ Octaua propo=
ſitio non debet mouere hominē i oppoſitū ꝙ aliqđ
erit pctm̄ impunitū illud cōcluderet cōtra ſuffra=
gia eccleſie ⁊ in abſolutione ꝟtute clauiū tollit ps
pene debite. Item clemētia inclinat traianū ad mi=
tigandum rigorē iuſticie in filio. ¶ Nona propoſi=
tio forte qñ varii pontifices relaxat varias partes
pene geometrice ⁊ non ariſmetice laxant. Interdū
vnus pontifex remittit ſeptimā partem pene debi=
te peccatis cuiuſcūq; dantis a ſancto ſepulchro in
ciuitate ſpirenſi ſi ſex alii pōtifices tātū dicūt ergo
vel talis dās ſeptē duodenos erit ita abſolutus ab
omni pena ſicut acquirens indulgētias plenearias
anni iubilei qđ multi abſurdū reputarent vel nona
propoſitio eſt vera. ¶ Decima propoſitio indulgē
tia nichil facit ad remiſſionem culpe.pʒ.requiritur
contritio ad hoc ꝙ peccatū deleatur ⁊ illa ſola ſuffi
cit ſi teneam⁹ modū cōmunem ꝙ attritio cū ſacra=
mento ſufficiūt adhuc indulgētia nō eſt ſacramen=
tum et habetur intentum: ſed exponamus modum

eccleſie ſic de pena debita culpe.ſimile habetur.ij.
machabeoꝝ.xij.Sācta ꝛ ſalubris eſt oratio pro de
functis vt liberentur a pctīs eoꝝ. Sed dicis indul
gentia poteſt eſſe de veniali culpa ibi nō requirit di
ſtincta nolitio illius ad hoc ꝙ deleatur. Undecima
cōtritio dat magnas indulgētias ſaltē tāꝫ cauſa ſi
ne qua nō deus principaliter dat poſita contritiōe.
patet .mutat penā millionis quinimo infinitā in fini
tā eſt gāoſa indulgētia ꝛ ſolida. Sed dubitatur an
papa poteſt dare indulgentias exiſtenti in purgato
rio qꝛ cōſtat nichil valent exiſtibus in inferno lim=
bo puerorū vel celo opinor ꝙ ſic ratio pleriqꝫ pon=
tifices ita dederunt indulgētias ſi quis viſitauit vł
fecerit aliquod tale dam⁹ ei poteſtatē relaxare aiaꝫ
quā voluerit de purgatorio ꝛ in diebus nr̄is audi=
uimus nec plene conſtat de oppoſito:ḡ nō debem⁹
cōtraniti modo faciendi ecclīe. Sed contra dicis
tunc auferet ois deuotio orandi pro defunctis tot
ſumptus in funeralibus ſicut intuemur tollētur de
medio cum pontifex poteſt effingere cauſas ratio=
nabiles ꝛ euacuabitur purgatoriū:nego cōſequen=
tiam modus orandi pro defunctis de ſuffragiis eſt
ſecuriſſimus hic autē diecretur a multis ſapiētib⁹
poteſt eſſe interdū iniuſta cauſa ꝙ de⁹ nō acceptat
dicerent.ſi dicas ꝙ romanus pontifex pōt ad nu=
tū ſine pia cauſa viuum liberare de purgatorio licet
male ageret ſic duos vel tres tunc faciet ꝙ nullus
tota vita eius ibit ad purgatoriū ꝛ ipſe male viuēs
in fine in breui morula contritus dabit cuilibet pro=
ferenti litteram a pleniſſimas indulgētias ꝛ ipſe ꝓ
feret a ꝛ ſic nullam penā patiet̄ in purgatorio nec ī
hoc mundo ꝛ ita poteſt ſucceſſor eius .nec ſufficit di
cerent eſt pia cauſa liberare oēs de purgatorio cuꝫ
iuſticie diuine contranititur. ſecus eſt vbi eſt ratio=
nabilis cauſa. Dicis ex illo ſtat pontificē maximum
errare dando indulgētias ꝛ ſic michi aduerſent̄ ta=
les.deduxi ꝓbationē p̄me cōcluſionis ad hoc tāꝫ
inconueniens. Ad hoc reſpōdeo:tū primo mea nō
intereſt.iū ſcḋo ſi color vnius probationis eneruet̄
non ſequitur ꝙ ita ſit in oībus ꝛ ſi non ſingula con
cludant omnia tñ iuuāt. Tertio nō eſt ſile negāti pri
mā concluſionē diceret ecclīam in rationabili cau=
ſa errare.ſecus eſt in caſu noſtro non facile admit=
to ꝙ ita faciat ſꝫ facere poteſt romanus pōtifex ali=
qui reprehenſi ſunt a ſcriptoribus qꝛ nimis diſſipa=
runt theſauros ſpūales ecclīe ſufficit nobis in hac
parte tranſeam⁹ cū nō patet nobis euidentia ſuffi=
cit probabilis coniectura ꝛ capiamus indulgētias
Scḋo oram⁹ ꝛ ſumptus facim⁹ in funeralibus pro
paruulis baptiſatis decedentibus quos cōſtat pro
tinus euolare ad ſuperos vt ſit vnio eius cum aliis
de ecclīa nec valet dicere dubium eſt ſi eſt baptiſa=
tus qꝛ ſi non nichil valent ei preces ſi ſit ſtatim euo
labit. Item multi ſunt abuſ⁹ in indulgentiis ꝑ que=
ſtuoſos ꝛ fingentes ſigilla prelatorum ecclīe. forte
dicis argumentum qḋ feci concludit cōtra reſpon
ſionem meā in concluſione principali.ꝑꝫ ſi vn⁹ po=
teſt liberare vnā animā quā voluerit a purgatorio
qui viſitauit talē capellā hoc anno in cōpoſtella dā=
do talē ſummā ſic poteſt alius tertius ꝛ quartus et
ſic omnes liberabuntur. cōſequētia eſt nulla quero
an omnes britāni hoc anno adiuerūt ſanctū iacobū
ꝛ an galli viciniores vł oēs nauarri .de purgatorio
ī ſe nō ſunt infiniti in illo ſoli ſuſcipiētes fidē xp̄i ibi
ſunt infideles ſunt dānati ꝛ inter xp̄ianos multi dā=
nantur paruuli aliqui diſcedunt ſine baptiſmo: ḡ in
purgatorio ſunt ſolū finiti ſi oēs intenderent ſuffra
giis poſſunt purgatoriū attenuare : ſed ſemper di=
ſcedent alii purgandi ꝛ licet in illis bullis contine=
tur ꝙ quis poteſt quēpiā liberare per modū ſuffra
gii hoc eſt magis ꝙꝫ de ſuffragiis ſine indulgentiis
intenditur ꝙ vn⁹ faciat ꝓ defuncto hoc qḋ cōtinet
bulla ꝛ ſic ei ſuffragat̄ nec obſtat illud mathei.xvj.
Quicquid ligaueris ſuper terrā ꝛc.ḡ ſub terra vel
intra terrā nichil poteſt ſuper terrā poteſt determi=
nare tu ſubintellectū quicquid tu epiſcopus ſuper
terram ligaueris claue non errante ſi determinat
ligaueris vel ſolueris intelligit̄ per terrā aīāꝫ ſunt
in inferno vel celo hoc eſt termino finali etiā pecca=
būt ſuper terrā ꝛ reus inſequitur forū in quo deli=
quit quouſqꝫ nō pertrāſiuit terminos illi⁹ fori hoc
dixerim propter exīſtes in termino finali. ¶ Scḋo
dubitatur an debet penitens in indulgētiis capere
penitentiā. ¶ Reſpōdeo non peccat aliquis nō ca
piens penitentiam ſm̄ aliquos ſed addo in caſu po
tiſſimū cū conſenſu ſacerdotis ſꝫ talis cōiter male
ſe habet.fortaſſe male ſentit de purgatorio vł ſi bn̄
ſentiat quō eſt ipſe ita delicatus ꝙ nichil penale eſt
paratus capere ſaltē de conſilio ſi ſe exiſtimet fra=
gilem ad nō implendum. ¶ Reſpondeo ad dubi=
tationem motā ſecurū eſt capere penitentiā iniunctā
ꝛ alius inſcite agit neſcit ꝙ̄diu eſt puniendus ī pur=
gatorio ꝛ opus ſatiſfactoriū eſt ita meritoriū ſicut
non ſatiſfactorium alicui eſt vtilis pñia in precepto
ꝓpter recidiuū vt quolibet die quo peccat tali pec
cato precipere vt dicat ſeptem pſalmos ꝛ ſi cōtin=
gat nō dicere in illo die dicat in die ſequēti addēdo
ꝙnqꝫ pr̄ nr̄ pſal. rogauit deū ne puniret in ira ſua
hoc eſt in purgatorio nec in furore ſuo hoc eſt in in=
ferno.ſꝫ in mia ſua hoc eſt in hoc mundo inquiens
pſalmo primo dn̄e ne ī furore tuo arguas me id eſt
in inferno in quo eſt crudelis pena neqꝫ ī ira tua id
eſt purgatorio corripias me:ſed miſerere mei dn̄e
ꝓpterea ſatius eſt adimplere pñiam in hoc mūdo
¶ Tertio dubitatur quid eſt hoc dictu damus qua
draginta dies indulgentiarū vel centū annos. Re
ſpondetur de hoc dubiū eſt ſꝫ certitudo eſt in diſiū
ctiua nō ꝙ hec pars eſt certa vel illa ps eſt certa qꝛ
ſic erit diſiūctiua cuiuſqꝫlibet pars eſt falſa ſꝫ firmi
ter ſcio illā totā diſiūctiuā eſſe verā:poteſt dici rela
xamus q̄draginta dies indulgētiaꝝ id eſt auferent̄
q̄draginta dies qb⁹ deberes pati in purgatorio ſm̄
legem dei cōmunē ſm̄ aliū modū tantū valent ac ſi
quadraginta diebus impleuiſſet pñiam in hoc mū=
do. ¶ Sed contra vtrūqꝫ modū eſt difficultas vn⁹
patitur acerbi⁹ in purgatorio ꝙꝫ alius ſicut in infer=
no ſimiliter pñia vna in hoc mūdo eſt ī pane/ aqua
et cilicio alteri⁹ ſplendidi⁹ oportet interꝑtari intẽ

tionē pontificis ſm pñias cōmunes ⁊ ſm accepta=
tionem dei nec in hoc eſt fodienda maior inquiſitio
ſed qꝛ dicitur in bulla de pñia iniuncta relaxamus
videt intētio pontificis ſolum relaxare de illa. Re=
ſpondeo hoc cōiter nō obſeruatur illa via procedē
do deberet confeſſor imponere auſteriſſimā penitē
tiam in pane ordeaceo ⁊ aqua ſm magnitudinē an=
norum i bulla ⁊ indulgentia ꝑ hoc toto ſufficeret ⁊
tunc īponendo pñiam ſalutarē ſed illud videt ꝑter
rationem tenendo mēbrum illud dicerem ſic intel=
ligitur relaxamus de pñiis iniunctis id eſt q̄ iniūgi
poſſunt. Ex hoc apparet dicit gerſon parū eſt dare
cētū mille annos indulgētiaꝝ nec pñia ita longa eſt
imponenda ſm vnū mēbrū homo nō obligat ad im
poſſibile nec purgatoriū vt apparet ita diu durabit
purgatoriū ſꝫ ratio ſua nō valet concluderet tenen
do pmū mēbrū de centū annis imo in decrepito de
viginti annis cū hō non eſt ita diu veriſimiliter vi=
cturus ſufficit nobis capiendo indulgentias dicere
claue nō errāte ſed qñ errat dicere vtrobiqꝫ eſt dif=
ficile ſꝫ in hec bñ dicit cācellarius non videtur tā in
menſa annoꝝ congeries dāda pro talibus cauſis ſi
martir e veſtigio diſcedens euolat ad patriā poteſt
pōtifex dare pleniſſimā indulgētiā illi q̄ pugnat cō
tra agarenos talis magnā deuotionē habet corpus
⁊ oia ponit pro dei gloria: ſed hic eſt error plebeus
imo popularis apud nr̄ates putat q̄cūqꝫ trahit gut
tā ſanguinis de iudeo quicq̄d perperā egit protinꝰ
euolabit. Fortaſſe hoc duxit originē ab his qui ze=
lo zelati ſunt pro dño exercitiuū trāſeuntibꝰ in aſiā
ad expugnādos machometanos cum indulgētiis.
Scdo pꝫ grē ſunt agende de iſtis indulgentiis ⁊ ca
piende ſunt cū pietate. Tertio ſequit nec ꝓpterea
ſacrificia et alia ſuffragia eccl̄ie ſunt relinquenda
vnū facere aliud nō omittere ſm illud. xiij. q. ij. c.
aie ⁊ non eſtimemꝰ. Quarto patet nō ſunt prohibē
de indulgentie beati dioniſii: eſto q̄ nō roborentur
a pontifice ſꝫ ſuppoſita hiſtoria quā afferunt nō eſt
ſuffocanda deuotio xp̄i fideliū. Quīto ſequit tantū
valent quātū ſonant claue nō errante. Sexto ſequi
tur vbi preberēt incentiuū peccādi vel tollerēt ſuf=
fragia ⁊ deuotionē ab eccl̄ia non eſſent dāde. Si pe
tas que eſt indulgētia plena plenior et q̄ pleniſſima
Reſpondet plenus prima fronte nō videt poſſe re
cipere comparationē cū ſua proprietas nō valet au
geri ⁊ minui: ſꝫ hoc non valet dicimꝰ ſtephanū ple
nū gratia ⁊ fortitudine ⁊ xp̄iferā virginē plenā grā
⁊ tamē nō habebāt gratias equales nec capacitas
eiaꝝ totaliter repleta erat plena pōt vocari dimiſ=
ſio peccatoꝝ confeſſoꝝ cōmuniter dicit de omnibꝰ
contritis ⁊ confeſſis: ergo talis diſcedēs puniretur
tpaliter pro venialibus ⁊ mortalibus oblitis ſi que
ſunt plenior dimiſſio totius pene debite omnibus
mortalibus. pleniſſima oīs pene venialiū ⁊ morta=
lium ita q̄ talis ſic diſcedens ſtatim euolabit.

Diſtinctionis vigeſime pme queſtio prima.

QUia magiſter in hac diſtinctione vigeſima
prima querit duo. primo an aliqua pecca=
ta dimittantur poſt vitam. ſecundo querit
de ſigillo confeſſionis. Quero primo ergo an aliq̄
peccata dimittant poſt hanc vitā. Pro ſolutio=
ne q̄ſtionis ponā concluſiones. Prima eſt dece=
denti cū ſolis venialibus ſine mortali dimittuntur
peccata poſt hanc vitā. Secunda concluſio dece
denti cū mortali ⁊ veniali veniale dimitti ſine mor=
tali eſt rationabiliꝰ oppoſito licet oppoſitū poteſt
defendi. Prima cōcluſio probat ſic talis diſce=
dit in gratia g̃ interdū habebit gl̃iam ſꝫ nō anteq̄ꝫ
punietur pro peccatis ſuis vel aliquis ſatiſfacit ꝓ
eo vel dando ei indulgētias ſecludo duo vltima vo
lo q̄ non applicentur q̄ nō añq̄ꝫ punict. patet ſm il=
lud pme corinth. iij. per fenū/lignū ⁊ ſtipulā intelli
git apoſtolꝰ punitionē pctōꝝ venialiū. Et qꝛ aliq̄
ſunt maiora aliqua minora dixit fenū/lignū ⁊ ſtipu=
lā. hoc pꝫ. xxj. de ciuitate dei ⁊ de vera ⁊ falſa peni
tentia ſi quis diſcedat in grā ſaluabit cōſtat non ſi=
mul habebit penā et gl̃iam nec penā poſt gl̃iam: g̃
prius vapulabit per ignē purgatorii. et dato q̄ ho=
mo ſit memor in extremis de veniali ſcito tali ⁊ ipꝫ
nō deteſtans nō videtur q̄ mortaliter peccet ſicut
conſenſus in veniale eſt venialis ita nō videtur de=
teſtatio eius occurrentis ſub pena peccati morta=
lis req̄ri veniale poteſt multipharia deleri vnomō
patiendo penā ei debitā. aliomō ipm̄ deteſtādo vel
faciendo aliquos bonos actꝰ quos refert in expia=
tionē venialiū. etiā dato q̄ nō referat ꝑ aquā bene=
dictam/ꝑ bñdictiones epiſcopoꝝ vt cōiter dicitur
propterea nō oportet maiorem aquā bñdictā plura
tollere vēialia niſi propter maiorē difficultatē vltro
tolleratā tollit aliqua venialia ⁊ non oīa ſm q̄ deo
placet idē de benedictiōe ⁊ nō eſt incredibile q̄ fre
quens perfuſio aque diſtincta hoc eſt per diſtictos
actus tollit plura ⁊ ſic plures bñdictiones epiſco=
porum vel abbatū cū boni actꝰ nō relati i deletio=
nem pctōꝝ venialiū tollunt venialia vt eſt ꝓbabi=
le ſi tū actꝰ ſunt boni cū talia fiunt i eccl̄ia dūmodo
reuerenter ⁊ humiliter ſuſcipiunt quo ſit peccatum
deletur in alio mūdo. patet de decedenti in multis
venialibus cū gratia. Secundo ſequitur aliquis di
ſcedit cum culpa et debito pene qui nō diutius ſta=
bit in purgatorio q̄ꝫ diſcedēs ſine culpa debitor ſo=
lum pene. patet. ſi ſortes decedit cuꝫ veniali feno q̄
eſt debitor parue pene ⁊ plato cū debito magno pe
ne. ex iſto ferme ſequitur q̄ veniale iūctū mortali ſo
lum punietur tēporaliter ratione venialis. patet. ve
niali ſm legem de per ſe debetur ſolū pena tempo=
ranea ergo propter cōiunctionē eius cū mortali nō
debet ei maior pena. Inſuper virtute clauiū deus
magis a malo remittit maiorē partē pene q̄ꝫ a mi=
nus mala vt ſupra oſtenſum eſt ⁊ hoc eſt qꝛ maiore
mia eget: ergo ſaltē nō decet ſuā clementiā puni=
re veniale vltra penā ei debitā ſolitarie nec ex aſſū=
pto pretendo q̄ veniale minus punietur iūctū mor
tali q̄ꝫ ſine mortali ſꝫ equaliter. Quarto ſequit ali=
cui dimittitur culpa cui nō augetur gratia nec gloria.

patet de punito in purgatorio habēte grām ſimili=
ter in iferno de pctō veniali ſaltē culpa dimittitur.
Sed ponas aliquē diſcedere ſtipatum multitudine
ſoloꝝ venialium circa diē iudicii.dico deus poteſt
tantū illū punire vna hora ſicut ali⁹ punit̄ vno an=
no imo ſeptē annis per intenſionē pene accipe ſca=
lam intelligentie per migramā vel colicā paſſionez
et lenta febre ſi hiis nō laboraſti experto(vt aiunt)
crede roberto.Sed dicis ponam⁹ deum prohibe=
re ſorti cōtinuare a actum per quācūqꝫ partē pro=
portionalē vnius hore ſub pena horali vel diurna
lis diſcedens cum gratia punietur eternaliter.pro=
batio in infinitis venialibus diſceſſit ꝓ quolibet pu
nietur vna hora:ergo in ifinitis horis puniet̄ q̄ red=
dunt tantū tēpus ſicut infiniti anni. Eodēmō pro=
hibeat ſortes deus vel abbas trahere digitū vltra
primā partē proportionalē hui⁹ pedalitatis ſub pe
na diurna vltra ſecundā ſub ſimili pena ⁊ ſic de qua
libet parte proportionali trahat ſortes digitū ſcien
ter ab vno extremo in aliud.dicis caſus eſt irratio=
nabilis cū nō pōt cognoſcere illas exiles partes ꝓ
portionales tēporis vl' albedinis ⁊ per cōſequens
nō poteſt cognoſcere quando peccat diſtincte ⁊ no
uo peccato.Sed dicis quis peccat inſtantanee ⁊ tñ
non cognoſcit inſtans et ſic poteſt peccare in qua=
libet parte proportionali licet non cognoſcat:ergo
noticia partis nō requirit̄ ad pctm̄ ſicut multi pec=
cant pctō omiſſionis ⁊ neſciūt que res eſt:q̄cq̄d ſit
caſus eſt preter legē de potentia dei abſoluta caſus
eſt poſſibilis ꝙ quis diſcedit in ifinitis venialibus
dando ei cuiuſlibet partis proportionalis noticiaz
diſtinctā vl' creature creabili vel vni homini poteſt
id imputare q̄ nūc eſt ſicut originale imputat hic ho
mo poteſt cauere ne delinquat et illo caſu admiſſo
preter legem poteſt cū iuſte punire vbi voluerit vl'
ei dimittere culpā ſicut ei placet deus nō punit pro
peccatis poſſibilibus ſed pro eis que facimus vel
omittim⁹ de abbate non oportet ꝙ peccet tengēdo
quācūqꝫ partē proportionalē quid ſua refert de ta=
ctu mei digiti. ¶ Contra ſecundā concluſionē ar=
guitur i inferno nulla eſt redēptio:vt ait iob. Forte
dicis et bene nullus qui eſt in inferno liberatur ab
eo ⁊ de faucibus eius hñ tamen eſt redemptio quo
ad peccatū veniale vel quo ad mille venialia qꝛ ho
mo debet ſolū ſolutionē pene licet multis aliis mo
dis venialia deleri poſſunt vt dixim⁹ vt puta ꝑ aque
benedicte aſperſionē.de cōſecratione.d.ij.aqua ſa
le ꝑ orationē dñicā ꝑ pectoris tōſionem de pñia.d.
.j.medicina per preſbiteri bñdictionē.ij.d.preſbite
rum.Alia poſitio cōtradictoria ſcdē cōcluſioni eſt
ꝙ veniale nō dimittit̄ in inferno ſi iungatur cū mor
tali ⁊ hoc eſt de per accidens ꝓpter coniunctionez
alterius de per ſe debetur ei pena finita.Sed cōtra
dicis ſi quis decedit cū originali ⁊ veniali talis pu=
nietur in inferno pro aliquo tempore ⁊ tandē ab in
ferno liberabit̄ ⁊ ibit ad libū pueroꝝ ꝙ punietur ꝓ
tempore in iferno.patet.nō puniet̄ illo tempore in
purgatorio qꝛ purgatorii eſt finis nec puniet̄ in lim
bo ſolū ibi puniētur paruuli pena dāni. ¶ Reſpon
detur quicq̄d ſit de liberatione talis a tali ſitu talis
ſemper manebit dānatus pena dāni vbicūqꝫ quis
poſt hanc vitā punitur ibi eſt eius infernus vl' pur=
gatoriū qꝛ beatus thomas negat caſum ampli⁹ de
ducitur in ſcdō poſſibilis ⁊ ad ipm̄ reſpondetur.
¶ Contra illam poſitionē arguo:diſcedat ſortes ī
veniali et mortali vel illud veniale delebitur in alio
mundo vel nō ſi primū propoſitū ſi nō deleat̄:ergo
ſortes habens originale ⁊ veniale puniet̄ de per ſe
pena ſenſus eternaliter pro veniali contra illā opi=
nionē ſortes non punietur ꝓ originali pena ſenſus
ſicut cōiter tenent omnes . Et cū punitur pena ſen
ſus eternaliter oportet dicere ꝙ veniale per ſe eſt
cauſa illius. ¶ Reſpondetur dupliciter. Cū p̄mo
negando caſum ī quo quis diſcedit cū ſolo origina
li ⁊ veniali ⁊ cauſa eſt qꝛ nō poteſt ante ānos diſcre
tionis aliq̄s venialiter peccare ⁊ ſi omittit tunc ba=
ptiſari ⁊ nō eſt baptiſatus culpabiliter mortaliter
omittit ⁊ ſic nō datur caſus ſm̄ aliquos:ſꝫ quid pro
babilitatis hoc cōtineat tangim⁹ vbi ſupra. Cum
ſecundo admiſſo caſu ſic dicerē cōſequenter cōce=
do ꝙ talis puniet̄ eternaliter pro veniali pena ſen=
ſus pena quidē ſatis miti quo ad intenſionē qꝛ pro
ſolo veniali ⁊ illa pena ſenſus eſt ſola cauſa perpe=
tuitatis illius pene ſenſus ſed non eſt per ſe.voco
illud per ſe qđ eſt cauſa omni alio ſecluſo modo ſe=
moto originali ſi iſte decederet in ſolo veniali non
punietur eternaliter pro illo.originale eſt cauſa per
petuitatis pene veniale cauſa pene ſenſus imedia=
ta ⁊ ſic nec veniale eſt per ſe cauſa perpetuitatꝭ nec
originale cauſa per ſe pene ſenſus ſꝫ illoꝝ peccato=
rum vnio eſt cauſa talis pene. ¶ Scdō arguit̄ con=
tra eandē concluſionē diſcedat ſortes cū a mortali
et b veniali ⁊ plato cū c mortali equali a vel ſortes
punietur intenſius q̄ꝫ plato eternaliter vel eque in=
tenſe ſi ſecūdū nō puniet̄ eternaliter pro veniali ſi
primū ſignetur ⁊ ſit illa triſticia vn⁹ gradus vl' me=
dius grad⁹ ſi ſortes ḡ punietur eternaliter acerbi⁹
q̄ꝫ plato ſtat ꝙ cicero faciat mortale equale a/⁊ ad=
huc vnū mortale pro quo puniet̄ vnico gradu quo
facto cicero ſolū eque intenſe puniet̄ cū ſorte ⁊ eq̄=
liter quo ad durationē qđ eſt incōueniens.Ad ſecū
dū admitto caſum ⁊ dico ꝙ ſortes punietur eterna
liter intenſius q̄ꝫ plato et eq̄liter quo ad durationē
⁊ concedo ꝙ ſortes equaliter punietur cū cicerone
in duratione ⁊ in intenſione ḡduali ſꝫ non in ratione
offenſe diuine ille pene ſunt iproportionabiles q̄ꝫ ad
modū pūctū et linea. ¶ Tertio arguitur pono ſor
tem qui diſcedit ſolum cum trib⁹ venialibus ⁊ pla
tonem cū vno mortali ⁊ duobus venialib⁹ equali=
bus ſortis. ¶ Arguitur ſic deus plus punit plato=
nem pro ſuis venialibus duobus q̄ꝫ ſortez pro ſuis
imo ſequit̄ ꝙ de⁹ plus punit illū q̄ diſcedit cū vno
veniali et mortali pro illo veniali q̄ꝫ vnū aliū q̄ di=
ſcedit cum mille venialibus quod negandū videt̄
a mia diuina. ¶ Ad tertiū reſpondet̄ cōcedēdo ꝙ
deus plus punit platonē pro ſuis duob⁹ venialib⁹
q̄ꝫ ſortez:ſꝫ de per accidēs illa pctā ſunt ineq̄lia qꝛ
platonis pctā⁹ cōiūgūtur mortali ⁊ ꝓcedit hec con=

cluſio q̄ deus plus punit aliquem pro vno veniali iuncto mortali vel originali q̄ pro quibuſcunq̄ finitis venialibus. Ex ſolutionibus omnium argumētorum poteſt ſolui hoc argumentum q̄ pena debita vni mortali hic dimiſſo non expleta in hoc mundo ſed ſolum in purgatorio non eſt maior extenſiue nec fortaſſis intenſiue q̄ pena debita vni veniali. de pena extenſiua non eſt difficultas: de intenſiua patet:nam ſi non. daretur minima pena intenſiue.

¶ Diſtinctionis vigeſime p̄me queſtio ſcđa.

QVero ſecundo hanc queſtionem an ſigillū confeſſionis ſit tenendum in omni caſu.

¶ Pro ſolutione queſtionis in primis notabis. ſigillum ſecreti et ſigillum confeſſionis ſe habent ſicut ſuperius et inferius non omne ſigillum ſecreti eſt confeſſionis bene tamen econuerſo. (Notabile) Preterea aduerte q̄ ſeruare ſecretum in confeſſione eſt de iure nature diuino et humano. q̄ ſit de iure nature:patet per illud matthei ſeptimo. omnia quecunq̄ vultis vt faciant vobis homines facite illis hoc eſt enim lex et prophete que vultis id eſt velle debetis ſecundum rectam rationem. gloſa interlinearis ſuper illo verbo dicit. voluntas tantum hic de bonis dicitur. omnia enim precepta decalogi ordinātia hominem ad proximum non ſunt niſi quedaꝫ concluſiones deriuate ex illo principio ſꝫ nemo vellet q̄ aliquis reuelaret ſecretum eius cadens in eiꝰ notam:ergo debet idem velle de proximo eius. eſt de iure diuino quia per oppoſituꝫ datur occaſio nō confitendi vocaliter contra ius diuinum etiam de precepto humano. extra de penitentiis. omnis vtriuſq̄ ſexus. talis reuelans debet deponi et detrudi in arto monaſterio et cum hoc eſt grande peccatū. patet. omnis vtriuſq̄ ſexus. ¶ Iſtis notatis reſpōdeo ad queſtionem per concluſiones. Prima eſt: q̄libet reuelans ſecretum proximi per quod proximus leditur in fama vel in alio bono peccat. probatur hec concluſio. quilibet contrauenienſ iuri nature peccat ſeruare ſecretum proximi eſt de iure nature:igitur. Inſuper eſt de iure diuino q̄d ſequitur ex illo immediate tanq̄ concluſio ſub premiſſa mathei ſeptimo. omnia quicunq̄ vultis. ꝛc. Item prouerbiorum vndecimo. qui ambulat fraudulenter reuelat archana. et recitatur quinta queſtione quinta. qui ambulat. ſi quis ſciat ſecretum peccatuꝫ fratris extra confeſſionem contra communitatem innocentem dictum eſt in decima nona diſtinctione. quid faciendum eſt. Ex hac concluſione infertur: nemo debet peccatum ſuum occultum propalare extra confeſſionem:patet quia non alterius: ergo a fortiori non ſuiipſius:nec ſequitur q̄ ſit ipocryta: non eſt idem tacere verum et oſtendere falſum. petis an aliquis poteſt reuelare penitentiam ei iniunctam. dicitur quando cadit contra confeſſorem nō oportet. Forte precepit mulieri vel iniunxit in penitentiam vt ipſa abſtineat a ſocietate talis qui ſciēs presbytero nocebit ꝛ ſummatim quādo cadit in preiudicium confitentis vel confeſſoris non debet detegere ſi in neutriꝰ iacturam bonum eſt non dicere ꝛ abſtineat a talibus tamen non ſemper eſt peccatū dicere. ¶ Secunda concluſio quilibet reuelans cōfeſſionem plus peccat q̄ reuelans ſecreta extra cōfeſſionem. patet:q̄to res debet ſeruari ſecretior tāto propalare eſt enormius:ſed illō dꝫ ſeruari ſecretius:quod patet:alioquin retraheret homines a cōfeſſione que a deo precipitur et ab homine ſimul q̄ conſulit doctum de a peccato vel b tacendo de perſona non eſt proditor confeſſionis. patet de penitentiis et remiſſionibus. capitulo. officii. vbi papa non arguebat legatum conſulentem de peccato quod aſſeruit ſe audiuiſſe in confeſſione. Quis non debꝫ copulatiue propalare peccatum auditum in confeſſione bene tamen diſiunctim vt audiui tale peccatum in confeſſione audiui ſortem in confeſſione nō tamen audiui ſortem in tali peccato tenende ſunt etiam circunſtantie in confeſſione que aperiunt ſigillum confeſſionis et alias perſonas ſi ſortes cognoſcens conſanguineam hoc confiteatur ſicut oportet presbytero debet illam tertiam perſonam celare nec eam ammonere pluſq̄ nichil intelligeret de hoc de impertinentibus vt de parentela. nomine. gradu. patria. et impertinētibus ad peccatuꝫ non eſt neceſſe in his tacere nec laus: ſocius ſancti thome qui cum audiuit in confeſſiōe dicebat magnum acquinatem virginem et innocentem et in hoc non eſt reprobandus dummodo indirecte non redundat in oſtenſionem peccatorum alterius vt audio nunc ſortem et platonem dico coram aliis: iſte ſortes eſt virgo et totus bonus videor appropinquare fimbriis platonis in illo caſu :propterea vel tacendum eſt in propoſito vel circumſpecte conſiderando niſi indirecte famam videatur denigrare vt multi ſunt magnificantes titium qui apparet in exteriore homine optimus te preſente tu communiter audis titium in confeſſione ſcis eum ypocritam potes te ſimulare non audire vel cum eis loqui ſecundum q̄ apparet in exteriore homine ſi laycus vel interpres audiat tenetur etiam ſeruare ſecretum confeſſionis alioquin puniendus eſt ſecundum arbitrium ſeueri iudicis pena in capitulo. omnis. et non appropriatur cum non eſt ſacerdos. et ſi quis in confeſſione dicat ſe velle occidere hominem et non penitere et per conſequens non poteſt abſolui hoc eſt obſeruandum et dato q̄ dicat ſe hereticum et irridere confeſſionem adhuc omnia ſūt celanda alioquin dabitur occaſio reuelandi confeſſionem optimam dicendo dixit ſe irridere confeſſionem et hereticum:et vbi eſſet confeſſor qui peccauit abſoluendo ſimoniacuꝫ epiſcopum quem nō poterat anteq̄ deueniatur hoc in noticiaꝫ tacendū eſt illud peccatum et non confitendū potiſſimū illi qui cognoſceret indirecte et ſtat q̄ nunq̄ teneatur illud confiteri:patet de iure nature eſt et diuino tenere ſecretum auditum in confeſſione confiteri peccata occulta ſacerdoti de iure diuino pure poſitiuo

et de eodem eſt aliud: ergo vnum quod videtur eſ=
ſe preceptum in illo caſu alteri cedit nunq̄ eſt op=
poſitio in preceptis diuinis: licet nobis interdum
difficile quod eſt acceptandum. Sed dicis ex hac
probatione cognoſcens ſuam filiam vel neptem ſo
lam non tenetur illud confiteri cum eſt de iure na=
ture ⁊ diuino tenere ſecretum peccatum occultum
alterius que forte ſuggeſtione eſt inducta vel ipſa
neſciente in ebrietate vel dormitione ſecundū om=
nes vnum eſt confitendum et non aliud: et dico nō
eſſe idem et ſic pono maiorē quando videntur duo
precepta diuina oppoſita quorum vnum eſt poſiti=
uum tantum aliud reuocans et exponens quod nō
tenet in illo caſu nec manet preceptum poſitiuum
eſt capiendum ⁊ aliud relinquendum niſi aliud pre
ceptum naturale videatur tantum iuris diuini in=
cludere ſicut aliud: tunc pure poſitiuum eſt relinq̄n
dum eſt vnum poſitiuum diuinum confiteri et cum
illo annectitur aliud diuinum confeſſum tegere ali
as aliud non impleretur et cum hoc ſeruare ſecre=
tum eſt de iure nature: ergo nullum peccatuʒ quod
audio in confeſſione in lege gratie poſſum reuela=
re per quod deuenietur in noticiam alterius. Ius
diuinum eſt ꝙ confitear omnia peccata mea mor=
talia et circumſtantias potiſſimum in aliam ſpecieʒ
mutantes niſi fuerit aliquod acceptum in confeſ=
ſione: ergo ſortes debet ſe confiteri de conſangui=
nea. ¶ Ex iſtis concluſionibus ſimul infero pro
poſitiones correlarias. ¶ Primum correlarium:
romanus pontifex non poteſt diſpenſare de reuela
tione ſecreti: patet: non poteſt infringere ius natu=
re quemadmoduʒ non eſt conditor nature neqꝫ ius
diuinum quemadmodum non eſt deus et a fortiori
nec aliquis alius homo. ¶ Secundo ſequitur ꝙ
veniens a caſu prope confeſſionis locum confeſſio
nem audiens debet ſeruare ſub pena peccati mor=
talis ſecretum et non peccat ſi caſualiter accedat:
ſed ſi a certo propoſito vt audiat mortaliter pec=
cat. ¶ Tertio ſequitur ꝙ ſi aliquis garrulus vel vi
nolentus aliqua verba euomuerit in ſecreto que
poſſunt ei nocere tenetur audiens ſub pena pecca=
ti non reuelare ſiue dicat narro vobis hec in ſecreto
ſiue non. ¶ Quarto ſequitur ꝙ illud raymundi ni
chil valet in quo dicit qđ peccator non tenetur ce=
lare peccatuʒ in fide rođ. ꝙ tenetur celare peccatū
confeſſum non committendum: et ſic illud carmen
veritatem non concludit. Eſt hereſis crimen quod
nec confeſſio celat: quēadmodum ſunt multa alia ꝑ
auctoritatibus introducta confeſſor in aliquo tali
ſcelere poteſt dicere ſuperiori dn̄e vigiletis ſuper
gregem veſtrum eſt lupus inter oues et per hoc nō
conſtabit quiſnam ille ſit. ¶ Contra predicta ar
guitur: quia probabatur per notabilia et concluſio=
nes ꝙ reuelans peccat quia contrauenit triplici iu=
ri: et arguitur ſic: non plus peccat aliquis contraue
niens iuri diuino propter preceptum humanum: er
go male hoc ponitur pro concluſione: conſequen=
tia eſt nota. probo aſſumptum da ꝙ plus peccat: er
go quemadmodum romanus pontifex poteſt ali/
quid precipere inter omnes chriſtianos ſeruandū:
ita epiſcopus in ſua dyoceſi et ſynodus et archiepi
ſcopus et legatus: ergo propter prohibitionem in=
finitorum peccatum erit infinite graue et a multitu
dine prohibentium creſcit malicia peccati. Simili=
ter ſequitur ꝙ ſummus pontifex poteſt facere ꝙ
tam graue peccatum erit contrauenire pro prece=
pto ſuo ſicut precepto dei quia illud eſt finite mali=
cie: ergo tot prohibitiones ſummus pōtifex poteſt
ſuper aliquo ꝙ omiſſio ſummi pontificis erit gra=
uior omiſſione precepti dei. Dicis forte pecca=
tum non eſſe maius propter multorum prohibi=
tiones vel precepta. Contra tunc per te religio=
ſus rapiens pecuniam non plus peccat ꝗ̄ ſimplex
laycus ceteris paribus. Item ſequitur ꝙ doctores
theologi iurantes fidele teſtimoniū preſtare de bac
calariis non plus peccarent ꝗ̄ non iurantes et exa=
minatores ſancte genouefe ꝗ̄ inferioris examinis
et tunc nichil prodeſſet iurare. Si forte concedas
ꝙ contrauenienſ plurium ſuperiorū preceptis ſci
ens plures precipere peccat totideʒ peccatis quot
ſunt ſuperiores precipientes. Contra: vel om=
nes ſuperiores equaliter obligant ſic ſcilicet ꝙ con
trauenienſ epiſcopo tantum peccat ſicut contra=
ueniens pape vel non. Reſpondetur ꝙ contraue
niens plurium preceptis plus peccat in grauitate
ꝗ̄ paucorum preceptis contrauenienſ: ſed non ſe=
quitur ꝙ peccatum erit infinite graue quia nō ſunt
infiniti ſuperiores. Etiam ſtat ꝙ contrauenienſ ſu
perioribus neſcit ſe eis contrauenire: etiam non qui=
libet ſuperior poteſt obligare ſub pena peccati: nec
multi prelati in qualibet materia. ¶ Secundo ar=
guitur contra ſecundam concluſionem probando
ꝙ licet reuelare confeſſionem ſi iudex cogat confeſ
ſorem reſpondere affirmatiue vel negatiue de vno
peccato ei confeſſo vel concedit confitentis pecca=
tum et ſic contra concluſionem vel negatiue reſpō
debit et ſic mentitur vnum exterius profert aliud
interius cogitat iſta eſt falſa non ſcio iſte fecit tale
delictum ſua contradictoria eſt hec: ſcio iſte fecit ta
le delictum ſcio per confeſſionem: ergo ſcio hoc an
tecedens eſt verum ergo conſequens. Preterea cō
fitens dando facultatem confeſſori vt dicat eiꝰ pec
catum in confeſſione facit ꝙ confeſſor reuelādo nō
peccat. Reſpondetur ad primum argumentum.
preſbyter confeſſor debet dicere iudici ſiue fuerit
ſuperior ſiue inferior male queris a me dn̄e iudex ſi
cut ariſtoteles dī non om̄is queſtio eſt geometrica
ſic non omnis queſtio pertinet tuo foro iſta queſtio
non eſt foro impertinens ſed obuians. vel ſi aliter
non poſſit euadere dicet non ſcio iſtum feciſſe hoc
peccatum et illa debet moderari non ſcio ad ſigni=
ficandum ego ſcio in ſenſu contradictorio eſt falſa
ſi ſic moderetur ſi non habeat illud moderamen af
firmatiua ſicut negatiua non contradicunt quia nō
habent eadem predicata. iſte iudex vel alius petit
ī foro ī quo dico me neſcire ſicut de dioceſi meldēſi
non tenetur reſpondere epiſcopo Pariſienſi: dicis
tamen non debet mentiri cuicūqꝫ ſed tacere poteſt

dico nullatenus iſte mentitur dicit ſicut aſſentit profert exteri⁹ ego neſcio iſtum tale crimen commiſiſſe intelligit tamen mentaliter ſupple ad reuelandum in foro in quo petis ſi indoctus proferens illam cathegorice ſe credit mentiri et ſi ita profert ſibi imputetur. dicis ſaltem fallit et decipit alium. Reſpondeo prout fallit ſonat in vicium hoc negatur alius decipit ſeipſum male intelligens ſenſum totalem propoſitionis ſi dicerem niniuem eſſe aliā ciuitatem a babylonia caldeorum et tu putas me dicere niniue eſt babylonis tu fallis teipſum nō autem ego. dicis non eſſe idem de virtute ſermonis te fallo diligenter aduertis tamen non capis ſenſuꝫ in quo propoſitio capitur diligenter aure exteriore bene capis et non aure mentis et ſi intelligas ſenſum totalem nō eris certificatus ſed ambiguis anceps ſicut a principio non licet paſſim ſic proferre niſi vbi rationabilis cauſa occurrit non ſemper reſpicienda ſunt nuda verba ſed circumſtantia materie exponit negotium. Si dicas reſponde de virtute ſermonis ſic dicam reſpondi et ſemper mea reſpōſio habet illam interpretationem et iuro per deum me nichil intelligere in hac parte ſemper intelligo ad tibi referandum: modo iſte non contradicunt ſcio iſtud in foro interiore et neſcio illud ad tibi reſerandum nec ille ſcio hoc non ſcio hoc ſimpliciter prolate in voce ſi negatiua habeat ſuam expoſitionem et affirmatiua ſuam licet ſint ſingulares tamen non habent eadem predicata cum ſuis comitibus expoſite. Si dicas non eſt verius contradicere q̄ꝫ toti propoſitioni negationem preponere. Forte ſi procedis illa via habebis cauillationes non a homo non eſt animal ſi a confundat confuſe tantuꝫ negabitur tibi ꝙ contradicat huic a homo non eſt animal: et hec non omnis homo eſt b animal ſi b in affirmatiua faciat animal ſtare determinate ſimiliter hic non hominis a aſinus non eſt animal vbi in affirmatiua terminus diſtribuitur in ordine ad duos terminos quorum vnus ſtat determinate et alter confuſe tantum: et proterue querendo mereris intrincatas ſcalas methaphoricas: ſed tranſeat ꝙ non eſt verius contradicere q̄ꝫ toti propoſitioni negationem preponere tenendo eadem predicata cuꝫ requiſitis aliis ad bene contradicendum potes habere analogias ego autem non aſcendam ad diem feſtum hunc et tamen aſcendit intelligitur in manifeſto. ſimiliter de die autem et hora nemo ſcit nec filius intelligitur per ſcientiam acquiſitam vt homo. idem patet de mendatio iacob: ego ſum filius tuus primogenitus eſau: et ſolutio illius radicalis huic argumento ſatiſfacit. quo fit nichil eſt quod dicunt aliqui ſcio vt deus ſed neſcio vt homo confeſſor abſoluit vt homo. baptiſat vt homo. ſcit vt homo vt miniſter. Secundo patet: nulla eſt apparentia de mendacio et ſic poteſt homo reſpondere ꝙ neſciat ſiue queratur ſiue non nec fallit. Ad aliud nego ꝙ poteſt confitens dare facultatem confeſſori ad reſerandum auditum in ſecreto eſſet in preiudicium totius communitatis et deo contradicente ſicut mulier ſoluta non poteſt dare dominium ſui corporis ſoluto ſine matrimonio nec eſt dn̄a ad dandum hoc modo ſi hec via eſſet licita poteſt iudex cogere confeſſum dare facultatem confeſſori reuelare verum auditum in confeſſione et ſic impediretur confeſſio. propterea ſacerdos non debet acquieſcere danti facultatem ad reſerandum quod cognoſcit ſolum hoc modo ſi cognoſceret aliter ꝑ auditum vel viſum poteſt illud dicere dicendo vidi hoc vel audiui hoc tali via et ſic auditum in confeſſione poteſt reſerare dum ſcit aliter q̄ꝫ per confeſſionem alioquin fortes ſpolians templum ſpectantibus pluribus preſbyteris poteſt illud peccatum cuilibet illorum cōfiteri quod eos tacere oportet quod eſt abſurdum. Tertio arguitur: preſbyter poteſt bene dicere ſine peccato audiui peccata iſtius et tamen tunc diffamat eum. Forte dicis et bene licet dicere ſic in confuſo audiui confeſſionem iſtius/audiui peccata iſtius/audiui mortalia iſtius/ de venialibus non eſt confeſſio neceſſaria ſed non pōt dicere horribilia pctā iſtius in ꝯfeſſione iſtius. Sed contra: bene ſequitur audiſti peccata iſtius: ergo hec vel illa et ſic de ſingulis demonſtrando per hec duo et illa alia duo: conſequentia eſt bona et antecedens licitum: ergo conſequēs eſt licitum et quero que peccata audiuiſti in confeſſione. Reſpondetur ꝙ poteſt dicere audiui peccata iſtius et concedo conſequentiam ſuppoſita conſtantia: ergo hec vel illa et totam diſiunctiuam: ſed pro nulla parte Item in conſtantia tantum eſt illiciti ſicut in conſequente. Si dicas non eſt de iure nature vel diuino audire iſtum nunc in confeſſione: ergo non teneor illis legibus peccata iſtius tenere ſecreta conſequentia eſt nulla vouere vel promittere eſt de cōſilio ſed ſeruare promiſſum vel votum de alio iure et ſi confeſſor vir belial confeſſionem platoni reſerat plato tenetur illud tegere/alioquin cooperatur peccato ſacerdotis: nec poteſt illud prelato precipienti detectionem inſinuare pluſq̄ꝫ ſacerdos licet ipſe plus deuinciatur et ita ſi plato dicat ciceroni: cicero erit obnoxius illud ſeruare ſicut plato. Quo fit ſi ſciam quempiam excommunicatum in confeſſione non eſt ab eo recedendum. Quarto arguitur probando ꝙ liceat exprimere peccata confeſſa pono ꝙ fortes intendit capere bertaꝫ in facie eccleſie ſed antea cognouit ſororem vel cognatam vadit ad preſbyterum et confitetur ſe ſicut eſt mod⁹ ante ſacramentum matrimonii vel preſbyter dabit eis ſacramentum et tunc peccat citius anteq̄ꝫ peccet debet mortem ſubire quia non eſt timor cadens in conſtantem virum ſi noluerit contingere eos oportet aſſignare rationabilem cauſam quam non poteſt niſi confeſſionem reuelet. Preterea pone ꝙ vnus religioſus moretur extra clauſtrum et confitetur ſe ſuo ſuperiori ꝙ ibi peccat vel abbas relinquet eum manere ibi et tunc nō releuat eū a pctō q̄ꝫtum poteſt et ſic non eſt bonus paſtor vel cum

deponit de illo loco et tunc erit ſuſpicio quod eſt propter aliquod enorme peccatuꝫ. Preterea pone duos côuenientes ꝓ homicidio pſbyteri ſortē ⁊ platonē ambo ingrediuntur nemus ſꝫ ſortes in primo ingreſſu nemoris confitetur ſuum peccatum et ꝙ ambo conuenirēt in hoc ꝙ preſbyterum occiderēt in nemore tunc ſi preſbyter ingrediatur occidetur ſi non ingrediatur erit reuelator confeſſionis directe vel indirecte. Reſpondetur ꝙ preſbyter debet diſſuadere ſorti omnimodo ne contrahat et oſtendere ſe impeditum ſi honeſte poteſt: vt puta quando non incumbit ei ex officio ſin autem ſi non poteſt qꝛ peccatum eſt occultum coniungat eos quēadmodum deus iude ſuum corpus dedit quia peccatum erat occultuꝫ: nec ipſe eſt in cauſa quare peccant ſimul manendo ac ſi eſſet matrimonium ſaltem imputabiliter facit hoc qđ iuridice facere poteſt nemo peccat in hoc qđ iuridice facit. Ad aliud dicitur ꝙ ſi conſuetudo ſit remouere religioſum ad nutum ſuperioris poteſt eum remouere ſi ſit conſuetudo ꝙ maneat ibi niſi in eo reperiatur aliquod rationabile in foro exteriore eum relinquat melius ē prelato ꝙ alius ſit perditus q̃ ipſe peccet. Ad tertium dicitur ꝙ preſbyter fingat honeſtum modum non intrandi nemus ne alius poſſit percipere ꝙ hoc intellexit in confeſſione. Quinto argumentor ponendo ꝙ ſortes confitetur ſua peccata preſbytero ⁊ cōfitetur ei ꝙ iam cepit de burſa preſbyteri decē ſcuta: quid debet preſbiter facere: vel ſi confiteatur ſe cepiſſe equum preſbyteri alias quam emendam poteſt preſbyter habere. Similr̄ mutetur caſꝰ de ſorte et platone ſic: ſortes proponit occidere platoneꝫ in nemore et hoc confitetur preſbytero in ingreſſu et plato eſt preſbyter ſimul vix poſſunt reſiſtere ſorti ſi nemus ingrediantur: videtur ꝙ preſbyter in illo caſu poteſt hoc platoni ſignificare. Reſpondet preſbyter poteſt ſuadere ſorti reſtituere pecuniam quā ſi reſtituere nollet quieſcat de equo ſi ſciat vbi eſt poteſt fingere cauſam honeſtam eūdi ad partes illas vbi eſt equus ⁊ vendicare equum hoc eſt impertinens ad reuelationem confeſſionis. Si dicas homo non debet capere maiorem certitudineꝫ in confeſſione q̃ ante habuit extra confeſſionem verum eſt determinate hoc imponendo: ſed pōt facere vnum indifferens qđ ducit eum in maiorem noticiam nec propterea eſt proditor confeſſionis. Ad aliud de preſbytero dicitur ꝙ poteſt mittere platonem huc vel illuc ꝙ afferat vtrem vini ab vrbe de qua venerunt vel aliquod ſimile et ſi timeat ſibi ipſi eat ſecum.

Diſtinctionis vigeſime ſcđe queſtio vnica.

Magiſter petit circa iſtam diſtinctionem vigeſimam ſcđam an peccata dimiſſa redeant non longe ab hoc petam hunc queſtionis titulum an opera bona mortificata redeant in reſurgēte: et an ſemper reſurgēs reſurgit ad maiorem gratiam: pono concluſiones. Prima eſt: licet peccata in recidiuante non redeant quo ad imputabilitatem niſi quo ad circunſtantiam ingratitudinis bona opera in reſurgente omnia coram deo reuertuntur. Secunda concluſio quilibet reſurgens ad gratiam reſurgit ad maioreꝫ q̃ vnq̃ prius habuit: volo dicere: ſi ſortes habuit duos gradus gratie et incidens in peccato mortali iam amittit: poſtea pñia ductus redibit deo gratior q̃ vnq̃ fuerit in vita: hoc eſt plures gradus gratie habebit q̃ ante habuerit/ſiue gratia īfundatur per primū inſtās eſſe vel vltimū inſtās nō eſſe. Prime concluſionis prior pars non eſt vſq̄quaq̄ certa pleriq̄ magni inquit Magiſter vtriq̄ parti fauent/vel proprie loquendo vtriq̄ parti fauent magni: ſꝫ q̄ꝛ eam doctores communiter tenēt et auctoritates ſāctorum ad hoc ſonāt poſita eſt que ſic ſuadetur peccata erant alicui ante dimiſſa: ergo nō redeunt: probo conſequentiam: quia tunc deus puniret idem peccatum bis cuius oppoſitum dicit Naum propheta. Non iudicabit bis deus in idipſum: et patet eadem conſequentia per illud Ezechielis decimo octauo. ſi impius reſurgat propheta dicat omnium iniquitatum eius quas operatus eſt nō recordabor ſi imputaret illam in recidiuante recordaretur eorum non oportet capere recordari ſicut ariſtoteles in de memoria et reminiſcētia omnia poſſibilia deus ſemper actualiter videt: ſed recordare hic eſt imputare ad penam eternam. Ex illo ſequitur alia pars ꝙ ſi non reſurgeret ad priora merita hoc eſſet propter priorem iniquitatem factam cuius oppoſituꝫ dicūt verba prophete ꝙ deus nullum oculum habebit ad preterita ratio eſt cum peccata erant ſemel dimiſſa pena eterna eſt in temporalem commutata: ergo nullus pro eis punietur eternaliter ſed temporanee actui meritorio debetur vita eterna et ei datur ius ad beatitudinem niſi impeditur ꝑ mortale modo illo impedimento ſecluſo eſt ius in potentia propinqua habende vite eterne. Secunda concluſio probatur cuius oppoſitum pleriq̄ tenent vt albertus in tertio: doctor ſeraphicus ⁊ multi alii: nemo reſurget niſi per motum bonum de cōgruo cui reſpondet gratia et eſt erra glorie et habebit totam gratiam quam ante habebat. Forte dicis ſicut aduerſarii ꝙ non ſemper homo reſurget ad maiorem gratiam quēadmodum non quilibet recidiuans grauius recidiuat q̃ ante illud non valet quia ſecundum eos peccata dimiſſa non imputantur et tamen ſemper homo reſurgit cum omnibus meritis precedentibus in acceptatione diuina: ergo clarum eſt ꝙ argumentum eſt tenue: probo aſſumptum ꝙ reſurgat in maiore gratia ſi in minore gratia ſit ſortes qui habebat gratiam intenſaꝫ vt viginti quam amiſit in vno peccato mortali plato amittat quattuor gradus gratie reſurgant ambo ſꝫ plato cum maiori diſplicentia q̃ ſortes tunc platoni per aduerſariꝰ iuꝫ dabitur maior gr̄a quia per eos

ſecundum diſplicentiam habitam ſed probo ꝙ non quia illo dato ſequitur hec concluſio ꝙ duo ſunt quorum vnus plus meruit in quintuplo q̃ alter et tamen plus auxilii datur minus merenti hoc ſequitur in exemplo ſignato gratia actiue concurrit ad actum meritorium et maior gratia magis concurrit ergo irrationabile eſt ꝙ minus merenti plus auxilii conferretur. Forte dicis plato plus meruit ꝑ vltimum actum puta per diſplicentiam q̃ ſortes hoc conceditur ſed non ſufficit ille actus nō reddit platonem meliorem / ſicut vna pulchra dies non reddit eſtatem / nec vna irundo ver. primo ethicorum. Inaniter infunditur ei gratia in morte cum tunc nō conducat ad merendum. Inſuper merita reſurgūt in acceptatione diuina ergo et gratia deus reducit peccatorem in priſtinum ſtatum. dicis non eſſe ſimile meritum eſt opus hominis gratia creatur a deo hoc eſt verum ſed homo eſt cauſa ſine qua non illius gratie. Rurſus quid debitur reſurgenti pro baptiſmo cum in illo non redit opus eius et ſic in ſacramentis. Preterea ezechielis trigeſimo primo. impietas impii non nocebit eūi quocunq̧ die conuerſus fuerit ab impietate ſua. non recuperata gratia peccatum eſſet peccatori magne iacture ad hoc tendit gloſe leuitici ſeptimo. ſuper illo verbo vbi immolabitur holocauſtum mactabitur victima ꝓ peccatis. Eque placet deo virtus iuſtorum et digna penitentia peccatorum que reſtituit in gradum priſtinum dauid. et potiſſimum ad hoc tendunt ſanctorū auctoritates et miſericordia diuina cum rationibus que materia patitur parum pro oppoſito habetur teneo ꝙ reſurgēs reſurgit ſemper ad maiorem gloriam et maiorem gratiam q̃ erat tota gratia quam ante habuit deus poteſt eandem gratiam numero perditam dare vel ſimilem ſed ſecundum facit de aliis virtutibus infuſis non oportet ꝙ perdantur amiſſa charitate. exiſtens in mortali peccato eſt fidelis per fidem infuſam et ſimiliter ſperans ſed vbi ob hereſim pertinacem homo reſurgeret recuperat fidem infuſam. aliqui ſunt ſtatus a quibus ſi q̄s cecidit tales non ſunt recuperabiles vt virginitas innocentia a mortali vel veniali de talibus non loquor conſtat ꝙ homo in talibus non reſurgit.

¶ Contra ſecundam concluſionem arguitur probando ꝙ non quilibet reſurgens reſurgit ad maiorem gratiam q̃ vnq̄ prius habuit quia per hoc ſequitur ꝙ bonum eſt peccare et ſaltem ſequi videtur ꝙ peccator ex ſuo peccato importat lucrum. Item ſi quis eliciat actus remiſſos nō augetur gratia eius quia non oportet ꝙ deus ſucceſſiue gratiā creet ſicut homo actum meritorium ſucceſſiue elicit. ¶ Reſpondetur ad primum negando conſeq̄ntiam. non eſt inconueniēs ꝙ peccatum ſit cauſa occaſionalis gratie vt erat de peccato beati petri vbi poſtea vt fertur ſemper audito galli cantu fleuit ſȝ ſi non cecidiſſet tempore quo erat in mortali poterat meruiſſe et ſic damnum importat de peccato. Hoc argumentum non eſt minus contra alios cuȝ reſurgat in pluribus meritis in acceptatione diuina. Ad ſecundum de actibus remiſſis videtur ꝙ per actus remiſſos quis tantuȝ mereatur ſicut per intenſos puta ſi actus remiſſus ſit in maiori tempore vel ſunt plures q̃ intenſi ſed bene verum eſt ceteris paribus gratia plus intenditur per actus meritorios intenſos q̃ remiſſos. Et dico ꝙ ſi homo eliciat actum meritorium in inſtanti deus dat gratiam in illo inſtanti ſi pure ſucceſſiue gratiam ſucceſſiue creat vt michi apparet ſi in fine illius actus det nobis ſufficit. Si dicas homo reperit ſe tepidū quando primo reſurgit: ergo nō ſemper habet maiorem gratiam: cōſequentia tenet: maior gratia magis reſiſtit peccato et promouet ad bonum. Reſpōdetur habet adhuc malos habitus non extinctos inclinantes ad malum. peccata ſua preterita illas ꝑnicioſas filias reliquerunt reliquias danaum ſicut focus citius ignitur in baſi in qua erat prior ignis q̃ vbi nullus erat et puſillus exceſſus mox poſt febres hominem in diſcraſiam priore peiorem precipitat ſic in propoſito: ſed gradiatur in ſcola virtutis aliq̃tiſper quoad hee monſtruoſe filie eneruentur et tunc ei magno adiumento erit gratia. nec ſequitur propterea ꝙ poſſumus experiri gratiam infuſam vel eam alias probare q̃ per auctoritates cum per collectas virtutes dicit gentilis philoſophus te nunc procliuem in actus ſtudioſos qui antea vitiis ſordeſcebas id idem contingit de vetere amore recuperato ſicut de ſcintillis ignis ſecundū illud alani. Extincti cineres ponas ſi ſulfura viuūt Et vetus appoſita mente caleſcit. amor ille eſt melior in quo gratia dei eſt maior ſcḋm beatum auguſtinum: ergo non ſemper habens maiorem gratiaȝ reputatur melior et econuerſo. Sed contra dicis: ponamus ꝙ ſortes habeat quattuor gradus gratie cadat in furiam circa mortem in qua diſcedit ⁊ plato mereatur vſq̧ ad inſtans mortis excluſiue ſic. ſ. ſi tunc foret haberet gratiaȝ vt quattuor preciſe iſti duo habebunt equales beatitudines in patria et in via non habēt equales gratias. Si dicas plato minus premiabitur q̃ ſortes et nō indiuiſibiliter quia hoc non reddit maius non diuiſibiliter ex caſu. Si dicas non datur totale premium platonis. Cōtra plato habet premium certe intenſionis quod deus videt. Reſpondetur plato et ſortes equaliter premiabuntur in illo caſu: patet ex argumento.

¶ Secunda propoſitio in nullo inſtāti vite ſue plato erat ita bonus ſicut ſortes: hoc patet ex caſu nullum erat inſtans vite ſue in quo habuit maximam gratiam. ¶ Tertia propoſitio: plato habuit tantaȝ gratiam in tempore terminato ad inſtans mortis ſue ſicut ſortes habuit et ſic erat equaliter bonus vel dato ꝙ non: deus dat ei tantam gratiam in primo inſtanti non eſſe. ſed ex hoc ſequitur ꝙ ſemper ſortes erat melior platone in via et plus gratie habuit in ea et tamen equaliter premiabuntur: nec hoc inconuenit quando tota ratio gratie acquirebatur in via. ¶ Secundo arguitur: idem corruptum numero non generatur gratia ſcilicet fuit deſtructa: ergo nō reproducitur. Forte dicis ⁊ bñ gratia non corrum-

piur ſed annichillatur. Secundo dicis non ſtando
in terminis illa propoſitio eſt ariſtotelis naturaliter
loquentis. ¶ Tertio dicitur ꝙ licet deus poteſt ean⸗
dem gratiam reproducere non reproducit ſed ma⸗
iorem ꝙ̃ ante habebat. ¶ Cōtra hoc arguitur: ali
quis reſurgens propter ingratitudinem non reſur
git ad maiorem gratiam ꝙ̃ ante habebat quādo ſe
cundo reſurgit deus pepercit ei de peccatis ſuis.
Iterum offendēs eſt deo ingratus: tertio offendēs
magis ingratus ꝙ̃ ſecundo offendens et ſic ſemꝑ
conſequenter offendendo: ergo reſurgens interdū
propter ingratitudinem non reſurgit ad maiorem
gratiam quam ante habebat. ¶ Pro ſolutione hu
ius argumenti notabis ſicut argumentum bene co
lorat ꝙ quotienſcunq; quis peccat totiens efficit
ingratior: ſunt alique circunſtantie que peccata au⸗
gent chriſtianus in eodem genere peccati plus pec
cat ꝙ̃ paganus. xxxii. queſtio. iiii. in eo peccata ſciē
tium peccatis ignorantium preponuntur. vi. queſt.
ii. quero. Item talis contrauenit pluribus bonis ꝓ
poſitis: ergo ceteris paribus plus peccat: conſeq̄n
tia claret: antecedens patet mentaliter proponit qñ
reſurgit non amplius peccare ſi digne egit peniten
tiam igitur. Sed forte tunc dicis ſi dimiſſiones ꝓo
rum peccatorum ſunt circunſtantie peccatum au⸗
gentes tunc tales circunſtantie ſunt confitende: cō
ſequens eſt falſum cum peccata ſunt ſemel confeſ⸗
ſa rite non ſunt amplius confitenda. probo conſe⸗
quentiam quia mutant peccata et non venialiter: er
go mortaliter: modo de quolibet mortali facienda
eſt confeſſio de aliquo facienda eſt conſcientia et eq̄
eſt ratio de omnibus igitur: et vt res fiat lucidior ſit
ille caſus fortes fecit a mortale qḋ deteſtatur. rur⸗
ſus fecit b circa idem obiectū in tali intenſione gra
duali cum a ita ꝙ foret cū a equalis malicie hoc ſo
lo dempto ꝙ ingratitudo facit b peius a et per idez
c eſt peius ꝙ̃ b d peius ꝙ̃ c et ſic ſine ſtatu: ergo ſi eſ
ſent infinita peccata dabitur vnum infinite malicie
non inconuenit inter extrema finita dare infinitam
multitudinem creatam non datur certum creatum
immediate ante vltimum ſi b eſt peius ꝙ̃ a et nō ve
nialiter ergo mortaliter ergo ipſum eſt confitendū
Preterea ponatur plato qui nullum mortale fecit
toto hoc anno vel duobus et nunc facit actum ſimi
lem a ita quod cetera ſint paria hoc dēpto vni pec⸗
cata ſunt crebro dimiſſa ſcilicet forti: et plato non
peccauit hoc anno/peccatum platonis eſt ita malū
ſicut a fortis vel b/ꝙ̃to gradus altior/tanto caſus
grauior: ergo cadens a ſtatu innocentie tantum pec
cat ſicut recidiuans: ergo cadere ab innocentia eſt
circunſtantia aggrauans: ergo ꝙ̃to magis accedi⸗
tur ad innocentiam tanto peccatuʒ eſt grauius ſed
primum peccatum eſt vicinius innocentie ꝙ̃ ſecun
dum/et ſecundum ꝙ̃ tertium/et ſic conſequenter:
ergo ceteris paribus primum eſt maius ſecundo et
ſecundum tertio et ſic ſine fine deus tantam gratiā
fecit beate virgini ſicut magdalene vnam preſeruā
do relique parcendo licet plus remiſit beate mag⸗
dalene ꝙ̃ btē virgini cui proprie nichil dimiſit ana⸗
logia eſt/do forti centum liberaliter platoni mutuo
cētum quorum remitto vnam medietatē plus pla⸗
toni remitto ꝙ̃ forti ſed fortes eſt michi magis de
uinctus ſed vix illud ſufficit argumento. queſtio ſē
per eſt de a et b per ordinem et videre meo ille pro⸗
poſitiones ſunt ponēde. ¶ Prima eſt: prothoplau
ſtus cadens a ſtatu innocētie plus peccauit ꝙ̃ aliꝰ
vel ipſemet i ſimili actu illo ſtatu amiſſo ratio ſuus
caſus erat altus et i multas tenebras ſe et genus hu
manum proſtrauit. ¶ Secunda propoſitio aliqua
eſt circunſtantia quare a debet excedere b in mali⸗
cia et aliqua q̄re e contrario que facit b eſſe maiorē
a et ſimpliciter b eſt maior a et c maior b et ſic con⸗
ſequenter: due prime partes tanguntur inter arguē
dum: vltima patet a vel eſt maior b vel contra vel
ſunt equalis malicie: ſi tertium non eſt aggrauatio
peccatorum cuius oppoſitum omnes aſſerunt.
Inſuꝑ frequenter habuimꝰ meliora propoſita be⸗
ne viuendi in b ꝙ̃ in a/in c ꝙ̃ in b et ſic conſequen⸗
ter. nec hic eſt caſus ade ſed interdum ſolum gene⸗
ralis conſeruatio nonnunꝙ̃ per breue tempus.
Item ꝙ̃to quis pluries peccat tanto eſt deo ingra
tior et eſt elongatus ab aliquo bono habendo: ergo
benignius ei facit et alter recidiuans ingratior nec
miraberis ꝙ vna circunſtantia actum augeat quo
ad maliciam et etiam ſuum oppoſitum ratione vni
us circunſtantie. peccatuʒ eue erat minus ꝙ̃ pecca
tum ade ratione alterius maius ſed non eſt omni⸗
no analogia ſed realiter non eſt oppoſitio a habere
vnam circunſtantiam quare eſt peior b/b habere a⸗
liam quare eſt peior a ſicut fortes per vnum reſpe⸗
ctum debet habere beneficium citius ꝙ̃ plato ecō⸗
uerſo plato per alium. ſed petis an tales circunſtā⸗
tie ſunt confitende opinor ꝙ non b non eſt maius ꝙ̃
a mortaliter perceptibiliter vt apparet nec c ꝙ̃ a et
ſic in abyſſum: et per conſequens non eſt de neceſſi
tate ſalutis confitendum. Inſuper furtum vt ſex in
gradu excedit mortaliter furtum vt quinq; et ta⸗
men de gradu non eſt neceſſe confiteri dicis nos la
tet ſic non eſt minor latentia in propoſito. Rur⸗
ſus certum eſt ꝙ homo non tenetur in ſpeciali con
fiteri peccatum abolitum et iam confeſſum nec in
ſpecie ſubalterna vt ita loquar puta de ſuperbia vł
inuidia nec pro cognoſcendo vultu pecoris non
teneor repetere in confeſſione iuuentutis mee pec⸗
cata vt confeſſor videat quale pecus eram ſed qua
le nunc ſim poſt vltimam confeſſionem dato ꝙ erā
procliuus ad aliqua peccata anno preterito non
eſt opus illud ſacerdoti manifeſtare niſi poſt vlti⸗
mam cōfeſſionem et illud lapſus fuerim. Item vł
debes confiteri te de inuidie actu et cum hoc ꝙ de⸗
us pepercit tibi vt credis alias de ſimili actu vel ēt
de venia ſuperbie auaricie ſi ſolum de inuidia et in⸗
numeri dabiles ſunt actus iuidie ſpecie diſtincti vł
de hiis omnibus dimiſſis te confiteberis vel ſoluʒ
de hiis actibus eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime et tūc
oportet te bene fodere et in philoſophia et i theolo
gia non nego quin bene facis qui oſtendit diſcre⸗
to confeſſori ſuam procliuitatē ad aliquam ſpecieʒ

peccati qua alias erat irretit⁹ vt ſanū conſiliū ve=
netur ab alio. ¶ Ex oībus iſtis infero correlaria.
Primū q̄ multū prodeſt diu viuere ſi homo viuat
bona vita ⁊ finaliter diſcedit in gratia hoc patet qꝛ
reſurget in maiori gratia q̄ꝫ erat illa in qua cecidit
vt ſuaſum eſt: igitur. Ex iſto correlaria iterū ſubſe=
quunť paucis interiectis hoc dixerim qꝛ alioqui ꝓ
batio correlarii eſſet plena tenebris q̄ enoch ⁊ he=
lias ſi ſint viatores ſunt in bono ſtatu ⁊ cōſequēter
dicere oportet q̄ ſunt in magna gratia. Secundo
ſequitur q̄ huius carminis ſententia eſt nulla. ange
licus iuuenis ſenibus ſatanizat i annis hoc patet qꝛ
nichil melius q̄ꝫ bene inchoare viuere ſm illud ho=
ratii. Quo ſemel eſt imbuta recens ſeruabit odorē
Teſta diu. et primo ethicoꝝ nō parū refert imo to
tū iuuenes ſic vel ſic aſſueſieri aliqui filii belial con=
tra bonos filios hoc adducūt in mediū. Secundo
principaliter ſequiť q̄ pleriq̄ꝫ hoīes vt iudas ſcha=
riothes ⁊ nero fortaſſis paꝝ differūt a penis diabo
loꝝ. hoc probatur qꝛ ſtatus vie in demonibus erat
valde paruus in iſtis ſatis long⁹ ⁊ in magna parte
malus eſto q̄ demones in minore tēpore plus pec=
cant q̄ꝫ homines hoc iterū probari poteſt iohannes
euangeliſta ⁊ pleriq̄ꝫ apoſtoloꝝ veriſimile eſt et ra=
tioni theologice cōſentaneū ſunt ſuper multos an=
gelos in celo: ergo idē videtur de multis perditis
hominibus q̄ peius puniūtur i inferis q̄ꝫ iſti demo
nes. Tertio ſequitur maius bonū eſt bene viuenti=
bus diu viuere q̄ꝫ ſit male decedentibus in mortali
diſcedere ſuppoſito q̄ eque diu viuūt. hoc patet. qꝛ
bonus reſurget ad oīa merita. Se cūdus nō incidit
in preſtina demerita ſtat q̄ male viuēs i paucis pec
catis mortalibus diſcedat ſi habeat cōtritionē pau
lo ante mortē et poſtea recidiuet et ſic cum paucis
peccatis diſcedat ⁊ ad illud iacobi. ij. qui in vno of
fendit factus eſt in omni re⁹ id eſt tātū puniť extē=
ſiue ſic diſcedendo ſicut cū infinitis mortalib⁹ non
tamē i intēſione graduali. Quarto ſequiť q̄ pleriq̄ꝫ
ſunt dānati qui maiorē gratiā habuerūt q̄ꝫ multi in
celo hoc patet de multis reprobis vt de iuda vero
ſimile eſt q̄ ſemel erat i gratia ⁊ ex illo ſequiť q̄ nō
ſemper deus capit hominē in optimo ſtatu ſue vite
oppoſitū eſt error pariſiī dānatus. Quito ſequitur
q̄ melius eſt viuere tota vita male ⁊ in vltimo die
bene viuere ſicut fortaſſis fecit bonus latro q̄ꝫ viue
re ſanctiſſime i principio ⁊ finaliter male mori. hoc
patet ex premiſſis cui cōſonāt carmia agreſtia. Eſt
melius peccaſſe prius poſt viuere recte. q̄ꝫ pri⁹ eſſe
pium et fine fore reū. Sexto ſequitur licet peccans
cui pctā dimiſſa ſunt priora grauius ſemꝑ poſteri⁹
peccat q̄ꝫ antea maximā vtilitatē cōfert frequenter
reſurgere. hoc patet. qꝛ oīa peccata priora cribran=
tur nunq̄ꝫ reditura ad culpā ⁊ illa circumſtantia in=
gratitudinis parum malicie habet reſpectu magne
vtilitatis reſurgendi. Septimū correlariū illi q̄ eſt
in decuplo peior altero deus plus i decuplo cōfert
de gratia. patet. cadat ſortes a gratia vt cētū ma=
neat diu in mortali vel apoſtata vel ſimoniac⁹ i be=
neficio cadat plato a gratia vt decē per vnū paruū
mortale reſurgant cū contritionib⁹ ꝓportionalib⁹
ſecundū decuplū ⁊ ſubdecuplū. patet ꝓpoſitum. ſi
cum equalib⁹ contritionibus reſurgerent nō ſerua
retur ꝓportio denaria. pꝫ. ſi duobus ſeſe habētib⁹
in ꝓportione dupla equaliter addas erit minor pro
portio q̄ꝫ multiplex vt puta ſuperꝑticularis vł ſu=
perpartiens: ſimiliter ſtat q̄ duo equaliter peccaue
runt ⁊ equaliter penitent ⁊ tū vnus habet maiorem
gratiā i reſurgendo q̄ꝫ ali⁹ ⁊ illud patet cū gratia in
reſurgente nō ſolū attendiť a maiore contritione ſꝫ
a tota gr̄a ꝑhabita ceteris tū paribus reſurgens cū
maiore cōtritione habebit maiorē gratiā ſimile alii
habent dicere de reſurrectione ad prima merita in
acceptatione diuina non credatur q̄ actus elicitus
a gratia maiori (vt pleriq̄ꝫ rati ſunt) ſemper ſit me=
lior ceteris paribus vel actus eſt minus bonus vel
equaliter bonus. vt in. xvij. diſtin. ꝑmi deduximus
propterea inſcite dicit altiſſ. aliqua ſunt vera q̄ ta=
men nō ſunt predicanda laicis vt eſt eque merito=
rium cōſtruere cenobiū ⁊ dare turonū ex equali ca=
ritate illud nichil eſt dictu ſed cōmētitium. ¶ Sed
contra quartū correlariū arguitur null⁹ dānatur q̄
vnq̄ꝫ habuit gratiam. q̄ patet talis ſit iudas habuit
actus meritorios vite eterne: ergo ſi meruit vitā eter=
nam eam habebit vel deus facit ei iniuriā qđ negā
dum eſt a iuſticia et miſericordia dei capio iudā et
bonū latronē pro actibus ſuis ille bonus latro cla=
re videt deū ⁊ eo fruiť ſm verba xp̄i. mathei. xxvij.
Hodie mecū eris in paradiſo. nichil ita bonū pro
actibus equalibus eſt datū iude nō ſufficit aliquod
premiū temporale ⁊ ſic oportet concedere hāc diſ=
iunctiuā deus nō equaliter premiat equaliter merē
tes vel iudas nō meruit. prior pars diſiūctiue diſſo
na videtur: ergo oportet aliā concedere. Reſpondetur
q̄ ꝑma fronte videtur cōcedendū q̄ reprob⁹ nichil
cathe᷑ ⁊ abſolute mereť: ſed ſolum cōditionaliter
ſi diſcedat in gr̄a imo null⁹ meretur aliq̄d loquor
de merito vite eterne niſi finaliter diſcedat in gra=
tia modo reprobo repugnat finaliter diſcedere in
gratia. Iſtud tū eſt reprobatū in articulis pariſien=
ſibus contra ffem guidonē ordinis heremitaꝝ. nec
valet dicere q̄ articuli pariſienſes nō obligāt oxo=
nienſes ⁊ ſancti andree dioceſanos qꝛ nō ſunt ſub=
diti. ratio eſt pro articulo propterea concedo q̄ iu=
das meruit vitam eternā abſolute ⁊ illā non habe=
bit: ergo deus iniuſte ei facit: nego cōſequentiā non
habet illud quod meruit niſi conditionaliter q̄ di=
ſcedat in finali gr̄a ꝑinde ſicut magdalena deme=
ruit penā eternā cathegorice ꝓpter eius peccata ⁊
tū nūq̄ꝫ habuit penā eternā nec habebit. Et ſi cathe
gorice concedis magdalenā peccaſſe cathegorice
iudam cōcedere habes meruiſſe ⁊ ſicut ipſa nec ha
bet nec habebit eternū cruciatū pro mortali ab ea
ꝑpetrato ita nec iudas vitā eternā licet cathegorice
meruit. Tunc ad punctū argumenti: ergo deus nō
equaliter premiat equaliter merentes. diſtingo vel
equaliter merentes ſm eternā predeſtinationē ⁊ ſic
negatur. vł ſm preſentem iuſticiā ⁊ ſic concediť niſi
decedant ſilr in gratia: ergo iniuſte facit: nego con=

ſequentiam q̃admodū ſunt duo q̄ ſtrenue ſe habue
runt in bello pro rege.ſortes et plato equaliter ſim
pliciter merentur rex in fine belli dat a terras ſorti
plato in illo menſe cōmittit crimē leſe maieſtatis iu
ſte plato nō tantū premiabitur pro ſtrenuis actibus
eius ſicut ſortes.Si dicas iudas meruit beatitudi=
nem vel beatitudinē quā habuit vl' beatitudinē quā
non habet.reſpondetur cōcedendo ſcōm.

❡ Diſtinctionis vigeſime tertie q̄ſtio vnica.

Circa hanc diſtinctionē vigeſimā tertiam
Quero an extrema vnctio ſit ſacramentū
noue legis. Pro ſolutione aduerte ꝙ ba=
ptiſmus eſt contra originale principaliter:pñia con
Notabile tra mortale:extrema vnctio cōtra veniale. Extre=
ma vnctio realiter eſt oleum conſecratum et ſic eſt
ſignum ſenſibile q̃admodū qđlibet ſacramentum
debet eſſe.quelibet ſpecies debet diſtictē cōnotare
id quod per gen⁹ cōfuſe cōnotatur hoc complexū
extrema vnctio ſupponit pro oleo benedicto cōno
tationes eius ex quid nominis euadūt. Et ſic diffi=
nitur. Extrema vnctio eſt ſacramentum infirmo a
preſbitero applicatū in determinatis partibus cor=
poris. circa quīꝗ ſenſus exteriores applicať.circa
aures q̄ ſunt duo rami illi ꝯſenſus.circa duos ocu
los.circa duas nares.circa duas manus ⁊ hoc pro
ſenſu tactus in manib⁹ multū tactus exercenť non
in lingua propter horrorem ſ; ſuper os in pedibus
⁊ lumbis q̄ in his mēbris peccam⁹ id eſt executio=
nem pctōꝝ exercem⁹ ſi mēbris orbetur iungatur ī
partibus ꝓpīquis vtitur ꝑ forma talibus verbis ꝑ
iſtam ſanctā vnctionē ⁊ ſuā piiſſimā miam ꝑcat tibi
deus quicq̄d narīū lingue tactus vl' hmōi vitio de=
liquiſti nō capiť hic forma proprie ſ; methaphorice
❡ Ex his patent alique propoſitiones. Prima eſt
ꝙ īfirmus ſolus eſt capax hui⁹ ſacramēti. Ex qua
ſequitur ꝙ ſi in aliquo ꝑiculo homo inſigať nō pro=
deſt ei q̄ non eſt capax in potentia propinqua.iſtud
patet iacobi.v.infirmatus q̄s i vobis inducat preſ=
biteros eccl'ie ⁊ orēt ſuper eum vnguentes eū oleo
in noīe dñi. Et oratio fidei ſaluabit infirmū ⁊ alle=
uiabit eum dñs:et ſi ī pctīs ſit remittentur ei beat⁹
iacobus erat ꝓuulgator hui⁹ ſacramenti nō eſt in=
ſtitutor q̄ eſt filius dei. Ex iſto patet quid facit ex=
trema vnctio alleuiat infirmū quo ad venialia pec=
cata etiā morbū ſi ſaluti anime laborātis conducat
cōfert gratiā ſicut cetera ſacramēta. Secūda con=
cluſio ṗncipalis ſequens duo decedentes ī equali=
bus meritis hoc dempto ꝙ vnus habet extremam
vnctionē ⁊ nō alter plus premiabiť q̃ alter in celo
eſto ꝙ alter velit intūgi ſed nō pōt habere p̄ſbiterū
ſ; moritur añꝗ p̄ſbiter venit.hoc patet virtute ope
ris operati conferť gratia ⁊ diſcedēs cū maiori gra
tia maiorē gloriā habebit.ꝙ morbum aleuiat patet
extra de ſacra vnctione. cū veniſſet. Tertio ſequiť
ꝙ laic⁹ non poteſt miniſtrare hoc ſacramentū de ī
Rñſio ad lo qui credit ſe eſſe p̄ſbiterū ⁊ nō eſt.dicas ſicut ſu=
queſtionē. pꝛa tetigim⁹. ❡ Iſtis notatis Reſpondetur ad
queſtionē affirmatiue cōcluſio probationis nō eget
de hoc qđ legitur de ſancta genoueſa ꝙ inungebat
oleo ⁊ curauit hoc erat miraculoſe nec ꝟtute operis
operati cōferebatur gratia.potes argumentari pro
bando ꝙ oleū non debet eſſe ſanctificatū capiatur
oleū ſacrū vna copina imponatur alia copina vl' to
tum oleū eſt ſacrū ⁊ ſic habeo ꝙ ſcđa copina quam
ſigno b ⁊ primā a tunc ſequiť ꝙ b eſt ſufficiēs tamē
nō eſt ſanctificatū.ſi dicas totum oleū non eſſe ſa=
crum. Cōtra impoſitio aque nō bñdicte cum aqua
bñdicta non tollit qui tota aqua ſit benedicta.patet
ex cōſuetudine eccl'ie:ergo idē erit in oleo nō cōſe=
crato mixto cū cōſecrato. Forte dicis ⁊ bñ ſacrum
tanꝗ dignius trahit ad ſe nō ſacrū.vt gloſa dicit.
de conſecratione eccl'ie vel altaris. qđ ī dubiis.vbi
innocētius tertius dicit nec negam⁹ qui oleum nō
cōſecratum cōſecrato poſſit oleo cōmiſceri vult ꝑ
hoc dicere totū manet cōſecratū.ꝙ pōt eſſe mixtio
illi epō ad quē ſcripſit non cadebat in dubiū. Con=
tra hoc arguitur ſi vinū miſceatur cū ſanguine totū
nō efficitur ſanguis.patet.extra de celebratiōe miſ
ſarū.cū marte.§.queſiuiſti.et tñ ſanguis eſt dignior
ſed ſuperius ſimile tangitur in fine de euchariſtia
non inſiſto.

Diſtinctionis vigeſime q̄rte queſtio prima.

In iſta diſtinctione vigeſime quarte magi=
ſter determinat de ſacramēto ordinis circa
quā queſtionē Quero talē titulū queſtionis
an ordo ſit ſacramentū noue legis. Pro ſolutione
notandū ꝙ patres ſcribētes in theologia poſt dies Notabile
gilberti porretani realiſabāt ꝓpterea habuerūt ſuū
modū loquendi de relationibus ī ordinib⁹ ſicut in
multis ſacramentis ꝓpterea licet vtar alio modo
loquendi non mireris ſcribo ſicut concipio dico ꝙ
iſte termin⁹ ordo capitur dupliciter vnomō colle=
ctiue ꝑ ordinatione multoꝝ in debita vnione ita ꝙ
ordo realiter eſt multi debite ordinati ordo ſuppo=
nit pro hominibus vel huiuſmodi cōnotādo ꝙ re=
cte ordinētur ad inuicē. Ordo nichil aliud eſt q̃ ho
mines angeli vel alie res bñ ordinate nec eſt relatio
realis vel rationis hominibus inherēs per quē di=
cuntur ordinati qualibet tali ſecluſa dūmō inferio=
res pareant ſuperioribus ſicut oportet eſt ordo quo
fit homines deſinunt eſſe ordo qñ nullus ordo deſi=
nit eſſe homines ⁊ eodēmō de icipit. Scđo ſeq̄tur
hec cōſequentia eſt nulla hec multitudo incipit eſſe
hic ordo ⁊ hec multitudo eſt hic populus:ergo hec
multitudo incipit eſſe hic popul⁹ vtrobiꝗ demon=
ſtrando idē vel eadē. Aliomō capiť ordo vt eſt ſa=
cramentū ⁊ cū quodlibet ſacramentū debet eſſe ſi=
gnum ſenſibile q̄ hoc eſt gen⁹ hui⁹ termini ſacra=
mentū ī cōmuni oportet videre ꝑ quo ſupponit et
nō inuenio ſacramentū ſacerdotii eſſe aliud q̃ ſint
calix patena ⁊ hoſtia.ita ꝙ iſte termin⁹ ſacerdotiū
pro iſtis ſupponit connotādo ꝙ epiſcop⁹ intentio=
nē debitā ⁊c.q̄ requiruntur ad talis ordinis colla=
tionē.ſupponit etiam pro manib⁹ epi q̄ ſunt ſignū

q episcop⁹ conferat talē poteſtatē miniſtro poteſt etiā capi collectiue pro oībus illis ſimul q̄admodū ſacramentū ordinis pōt capi ꝓ ſeptē ordinibus copulatī vel trib⁹ vel pluribus ſicut ī ſimili dicimus interdū logica capitur ꝓ duabus cōcluſionib⁹ nōnūq̄ꝫ pro pluribus ⁊ ſic in oībus illis ſex ordinibus ſunt ſenſibilia ſigna q̄ ordo dicuntur ⁊ hoc expreſſe eſt mens magiſtri. diſtin. hac. c. x. querit quid eſt ordo ſane dici poteſt inquit ordo eſt ſignaculū id eſt ſacrū quoddā quo ſpiritualis poteſtas traditur ordinato et officiū. Sed dicis ex iſto ſequitur hec cōcluſiones ſacramētū ordinis eſt frigidū qn̄ calix et manus ſunt frigide. ſacramentū ordinis caret vno digito licet ſacramētū ordinis emere licite q2 licet illū calicē et patenā emere licite pſbiter nō recipit ſacramētū ordinis q2 non recepit manus preſbiteri neqꝫ calicē ⁊ patenā. Reſpondeo q due pme concluſiones ſunt vere: de tertia ꝓpoſitione intēdo inferius loqui. quartā propoſitionē nego loquēdo vt plures licet calicē non recepit tn̄ facultateꝫ habuit cōicandi corp⁹ xp̄i verū ⁊ hoc ſufficit ad illius veritatē ſi cuipiā hec videantur abſurda petat̄ ab eo q̄ res eſt ſacramētū ⁊ logicā intelligēs pōt ſimilia inferre. Septē enūerat magr̄ ordines in littera q̄ ſunt hoſtiariatus/lectoratus/exorciſtat⁹/accolitat⁹/ſubdiaconat⁹/diaconat⁹/preſbiteratus. iſidorus. vij. ethimologiaꝝ. c. xij. hos enumerat aliq̄ canoniſte ponūt primā tōſuram ordinē ⁊ ad h̄ eſt text⁹ de etate ⁊ quali. ordin̄. cū cōtingat. vbi innocētius tertius archiep̄o rothomagēſi reſpondēs tonſurā videtur dicere eſſe ordinē pōt dici q eſt: ē quoddā initiciuꝫ inter laicos ⁊ exiſtes in ſacris vt nouiciatus in religione ⁊ hoc videt̄ tenere magiſter cap̄. ij. hui⁹ epiſcopatus pōt vocari ordo alioqui luctari opus eſt de termino in hac parte nō habem⁹ ad multa fortes rationes nec auctoritates vincētes. ꝓpterea nemo ſerioſe iſiſtere debet ſiue dicantur ſeptē ſiue nouē ſm̄ nouē ordīes angeloꝝ parū refert officiū hoſtiariatus eſt pellere malos ab eccl'ia/lectoratus legere/exorciſtat⁹ expellere demones/accolitat⁹ ferre cereos/ſubdiaconi officiū eſt accipere materiaꝫ ſacramētī a populo ⁊ dat diacono diacon⁹ hoc dat preſbitero. Iſti ordines tradunt̄ in ſignis ſenſibilibus variis q2 omne ſacramētū eſt inuiſibilis gratie ſenſibile ſignū ⁊ imp̄mitur in illo ſigno caracter in quo principali⁹ poteſtas illius ordinis deſignat̄ ꝑ dationē clauiū ip̄mit̄ caracter hoſtiariat⁹/ ꝑ codicē lectoratus/ꝑ librum exorciſmoꝝ exorciſtat⁹/per candelabrū ⁊ cereū accolitat⁹/ ſubdiaconat⁹ ꝑ patenā ⁊ calicē vacuū /caracter diaconat⁹ ꝑ traditionē libri euāgelioꝝ/ſm̄ alios ī impoſitiōe man⁹ ep̄i caracter ſacerdotalis ſm̄ aliquos imp̄mit̄ ꝑ calicē patenā vinū ⁊ hoſtias placꝫ aliis dicere fit ī ipoſitione manuū ep̄i qn̄ dicit: accipite ſpiritū ſanctū/ſic dicatur de prima tōſura ⁊ ep̄atu qui eas ordines dicere voluerit/pluribus videtur tact⁹ inſtrumentoruꝫ corporeus de neceſſitate ad hoc q quis ſuſcipiat ordines. placꝫ aliis dicere ſufficit inſtrumētoꝝ porrectio et manuum extenſio teneatur illud quod eſt ſecuritas genuflexio deuotio/celebratio miſſarum et hmōi non ſunt de neceſſitate ſacramēti ſicut a principio huius quarti dictū eſt. aliqua ſunt neceſſaria accipienti ⁊ conferenti ne peccet q̄ non requirūtur ad hoc q ſacramētū conferat̄ ⁊ diffinitur ordo ſic. Ordo eſt ſacramentū quo traditur poteſtas ſpecialis ſuper corpus xp̄i verum vl' miſticū. ⁊ licet nō eſt facile dare q̄d habeat hoſtiariat⁹ qđ nō habeat laicus tamen illud ei incumbit ex officio claudendi ianuas pro expellendis indignis ab aſſumptione corporis xp̄i: ſic capiendo. ep̄at⁹ eſt ordo q2 aliquā poteſtatem habet ep̄us ſuper corpus xp̄i miſticū quā nō habet ſimplex ſacerdos vt in cōfirmatione et in datione ordinū cui textus aſtipulatur de ordīna. ab ep̄o. qui epi. re. c. j. ſi placeat excludere ep̄atū ab ordine demat̄ ſuper corpus xp̄i miſticū ⁊ tunc nichil poteſt epiſcopus ſuper corp⁹ chriſti verū quod nō pōt ſacerdos ſimplex. Iſta difficultas eſt ita differens ſicut ſpecies logica ⁊ gen⁹ legiſtarū. ꝓpterea turpe eſt dicere duas eſſe poſitiones inter theologos ⁊ canoniſtas in hac parte cū ſit contendere de termino capias diffinitionē ſm̄ materiā ſubiectā et dicta de ordinibus. j. ethicoꝝ. iij. ſpm̄ enī exactum non eſt in oībus ſimilitmō rationib⁹ flagitādū ſicut nec in hiſce q̄ per artē cōficiunt̄. ¶ Circa iſta occurrunt aliqua dubia pm̄ū an ordo ſit gen⁹ ad omnes ordines. Secūdū eſt an in quolibet ordine ip̄mat̄ caracter ⁊ an illi ſpecie differāt ⁊ q̄ accidentia ſunt Tertiū dubiū ex dictis uidētur eſſe plura ſacramēta q̄ꝫ ſeptē cōtra theologos omnes. Ad primū poteſt dicere iſte terminus ordo eſt gen⁹ ſubalternuꝫ multas ſpecies ſubalternas ſub ſe cōtinens et oēs iſti ſeptē vel nouē participāt rationē veri ordinis licet vnus ſit ſuprem⁹ ſicut animal eque primo dicit̄ de omnibus animalib⁹ licet homo ſit nobiliſſimuꝫ aīaliū. Ad ſecūdū dubiū dicit̄ q ſic nec occurrit michi magna ratio in oppoſitū ī ſacramentis initerabilibus cōiter ponuntur caracteres ⁊ meli⁹ eſt dicere q ſpecie ſpecialiſſima differāt cum ad alios effectus ordines cōducāt nec eſt petendū in qua parte aīe ſunt cū aīa partium ſit expers iſti caracteres naturas habituū ī parte imitant̄ diri in parte nō corrūpuntur ab aliquo agente creato non eſt querenduꝫ in qua ſpecie qualitatis caracteres ponātur cuꝫ ſolos terminos pono in predicamento de intenſione caracteris non eſt certū an omne accidēs in aīa eſt intēſibile vt patet de actu ſincathe⁹ et dato q caracter intēſibilis ſit nulla creatura pōt eū intendere aut remittere. Ad tertiū dicitur ſunt mille ſacramenta ⁊ plura ſeptē ſacramēta ordinis imo mille ſacramēta ordinis ſꝫ q2 oīa illa ſunt ordo reputantur vnū ſacramētū ſicut ī artib⁹ dicim⁹ q̄nqꝫ eſſe predicabilia ⁊ vnū gen⁹ ⁊ tn̄ mille ſunt termini quoꝝ quilibet eſt genus ſic eſt in ꝓpoſito nec argumēta ſunt maioris difficultatis q̄ꝫ argumenta illa trutinata in artibus aliqui ponentes ep̄atū ordinē dicunt q eſt idē caracter cū ſacerdotali vel illū dilatat hoc non valet ſꝫ eſt caracter diſtinctus a ſacerdotali vl' nullū habet ſi oēs iſti caracteres ponātur eiuſdeꝫ ſpe-

ciei ⁊ ſe intendere difficile eſt hoc impugnare. Si dicatur ſunt eiuſdē ſpeciei ſpecialiſſime ⁊ nō ſe intēdunt nec hoc oportet in q̄litatibus ſpiritualibꝰ iterum eſt perdifficile illud impugnare. Preterea notabis nō eſſe eſſentialē dependētiā iſtoꝝ ordinū ad inuicē q̄a poteſt eſſe ſacerdos nō diaconus. diaconus non ſubdiaconꝰ. patet de clerico ꝑ ſaltū ꝓmoto cap̄. vnico. ſꝫ de epiſcopatu digladiantur homines aliquibus dicentibus q̄a pōt eſſe ep̄us ſine ſacerdotio: ſꝫ ordines dare nō poteſt cū non eſt ſacerdos: alii autē oppoſitū. ad neutrā partē adduci poſſunt rationes vehemētes nec auctoritates. ordines ſacri a ſolis ep̄is dantur ⁊ nō a ſacerdotibus ſimplicibus. deus illā poteſtatē dedit apoſtolis ⁊ ſuis ſucceſſoribus q̄ ſunt epiſcopi. illud eſt de iure diuino ⁊ licet interdū ſit diſceptatio an hereticus pōt cōferre ordines tñ beatus auguſtinus ⁊ doctores poſt eū tenuerūt q̄ ſic ſuppoſito q̄ iſte q̄ nunc eſt hereticus prius fuerit vere ordinatus ep̄us ſic tenet beatꝰ auguſtinus .ij. li° contra epiſtolā permeniani. idē patꝫ de degradato .pꝫ de ordi. ab ep̄o q̄ renuit ep̄a. cap̄. p̄mo: ſed talis ab eis ordines recipiētes male agūt nec recipiūt executionē. Rurſus mulier nō poteſt ordinari in ſacerdotē ⁊ ſi quis attēptauerit nichil facit eſt conſtitutio diuina ſola cauſa: licet rōni multū conformis. argumentū illius eſt ſua beata mr̄ nō ordinabatur ⁊ licet mille viris preſtabat tñ q̄r hoc nō conuenit ſexui docere. .j. ad thimoteū .ij. docere aūt mulieri non permitto neq̄ dn̄ari in virū nec tōſurari poteſt. .xxxiij. q. v. hec imago. .xxvij. q. j. diaconiſſam/ſunt imprudentes et garrule regulariter huic officio inepte fabulātur mulieres conqueſte ſunt q̄r eis ꝓhibitū eſt audire confeſſiones alique honeſte aduerſūt romanū pontificē quibus dedit pixidē ſeruandū tota nocte in quo erat latenter auis ꝓhibēs eis diſtrictiſſime ne apirēt ſm̄ q̄ ſolet dici de muliere ſemꝑ ꝓna rei q̄ prohibetur ei vna eoꝝ apuit pixidē ⁊ egreſſa eſt auis pontifice icraſtino petente an aparuerūt pixidē ⁊ ipſis negantibꝰ tandē concluſit eas neſcire tenere peccata in confeſſione detecta ſecreta turpe eſt eis vagari per patriam et ſciſcitari noua in vrbe ſꝫ manere ſecrete domi. .j. econōicoꝝ. Interdū vxores p̄ſbiteroꝝ vel abbatiſſe dicuntur p̄ſbiteriſſe ſꝫ non eſt intelligendū q̄ ordinē ſacerdotii ſuſcipiant eſt modus ꝟgilii. ſexto eneidos vocare ſibillā ſacerdotē herodetꝰ poſt ſermonē de nilo loquens de moribus egiptioꝝ dicit nulle feīne ſunt ſacerdotes deoꝝ vel deaꝝ. Preterea notabis p̄ma tonſura ⁊ minores ordines non poſſent capi añ ſeptimū annū. .lxxvij. d. in ſingulis. ⁊ conferēs alicui niſi religionē intrauit ſuſpenſus eſt ipſo facto per annū a collatione eiuſdē ordinis de temporibꝰ ordinandis. c. nullus li. vj. accolitꝰ poſt duodecimū annū in dicto cap̄. in ſingulis. ſubdiaconatꝰ decimo octauo annoꝝ. diaconatꝰ vigeſimo. p̄ſbiteratꝰ vigeſimo quinto: vt in cle. gn̄alē de etate ⁊ quali. ordi. ante dictam etatē vt notatur in dicto capitulo. gn̄alem. accipit puulus ſꝫ non executionē de iſtis temporibus eſt cōſtitutio poſitiua humana facile eſt diſpenſare q̄ñ homo eſt idoneus vnus eſt et doctior ⁊ prudentior in viginti annis q̄ aliꝰ in trigīta vidi aliquos religioſos magnā cōſciētiam facere i ptibus meis de hoc q̄ ſuſceperūt ordines ante tempꝰ ſtatutum a pontifice et tñ illi paruā fecerunt viuere in proprio ⁊ regulā infringere more phariſeoꝝ. Sed hic eſt difficultas tunc an talis paruulus factus p̄ſbiter in cunabilis in occidentali eccl̄ia tenetur ſeruare continētiā ⁊ patet q̄ nō nullus obligatur ſeruare cōtinentiam niſi volens iſte paruulꝰ cū venit ad annos diſcretionis habet nolitionē cōtinēdi ponamus ita nunq̄ ante cōſenſit dū nō vtebatur ratione ergo ſeq̄tur nō tenetur ſeruare cōtinētiam ⁊ ſic habebitur vnus ſacerdos in occidentali eccl̄ia qui poteſt ducere vxorem ſine diſpenſatione reuocatū eſt in dubiū an maximus pontifex in hoc ſtudio ⁊ alibi pōt diſpenſare cū ſubdiacono vt ſit vxoratꝰ a fortiore de ſacerdote ⁊ ſine diſpenſatione. Forte dicis talis nō poteſt ducere vxorē ⁊ concedis ipſo nolēte cogetur ſeruare continentiā q̄cq̄d ſit non eſt facile admittendū q̄ quis pōt ordinari ſacerdos aut ſubdiaconus ante vſum rationis nec video rationem in oppoſitum nec determinationē iuris de penis canonicis remitto ad canones.

¶ Diſtinctionis vigeſime q̄rte q̄ſtio ſecunda.

Secundo querit̄ circa hanc diſtinctionem vigeſimam quartam an accipiens perſonas in beneficiis eccl̄iaſticis peccet. Pro elucidatione queſtionis explicat̄ quid eſt acceptio perſonarum Notabile primo elenchorum neceſſe eſt nō intelligentē ſignificantias terminoꝝ paralogiſare. Is acceptor perſonarū dicitur q̄ ꝑſonā perſone iniuſte prefert capitur iniuſte cōtrarie quo fit deus non eſt acceptor perſonaꝝ licet teneatur q̄ gratis predeſtinat ⁊ nemo poteſt bene egere ſine ſua ope ſpeciali quā ſua ſponte vni cōfert et non alii. hoc patet nulli eſt obnoxius non flectitur cuꝫ regula leſbia tortuoſe ſꝫ regula inobligabilis eſt. ſcd̾o patet ep̄us preferens alterū idoneoꝝ pariū alteri nō facit actū accipiēdi perſonas patet nō iniuſte vnū alteri prefert. ¶ Hoc prelibato pono cōcluſiones titulo queſtionis reſpōſiuas. ¶ Prima eſt omnis acceptio ꝑſonaꝝ in bñficiis eccleſiaſticis eſt peccatū. probatur concluſio omnis acceptio perſonarum eſt peccatum omnis acceptio ꝑſonarū i beneficiis eccleſiaſticis eſt acceptio perſonaꝝ ergo cōſequētia eluceſcit ex barbara maior eſt clara cū in eius quid nominis ponitur iniuſte et in minore predicatur ſuperiꝰ de inferiore. ¶ Secunda concluſio acceptio perſonaꝝ in bñficiis eccleſiaſticis eſt multū graue peccatū. probatur. acceptio perſonaꝝ opponit̄ iuſticie modo iuſticia eſt preclariſſima ꝟtutū. v. ethicoꝝ. j. Et neq̄ eſt heſperus neq̄ lucifer ita admirabilis. Et ꝓuerbio inquit dicere ſolemus iuſticia in ſe virtutes continet omnes: ergo eius oppoſitū eſt peius cōſequentia patet ex theopicis .iiij. de ciuitate dei .iiij. cap̄. remota iuſticia q̄d ſunt regna niſi latrocinia magna.

Rurſus illud peccatū eſt malū qđ eſt cauſa multo=
rum maloꝝ directe ſed ſic eſt de acceptione perſo=
narū ex ea naſcuntur rixe ⁊ murmura dicente ari=
ſtotele.v.ethicoꝝ.iij. Si enī nō ſunt equi non equa
habebunt ſ; hinc pugne naſcunt̄ ⁊ incuſatiões atq;
querele eſt cauſa quare litteratura et virtus flocci=
penduntur honos alit v̄tutes mulciadis tropheus
ſic temiſtoclem inflāmauit ad gl̃iam vt ei ſōnum cor
ripuerit ⁊ ſimulacrū alex.in templo herculis ceſarē
nemo eſt tā corn̄ea fibra (vt aiūt) qui ſētit honorez
trahimur oēs laudis ſtudio iquit tulli⁹ huic ouacio
⁊ triūph⁹ dabatur apud priſcos.v.de ciuitate dei
cap̄.xij.templū virtutis ⁊ honoris apud romanos
cōiūgebātur vt nulli pateret acceſſus ad tēplū ho=
noris qui nō trāſiret per tēplū virtutis quis daret
terſiti arma achillis ferēda ⁊ licet ita fuerit de actu
exercito ita nō eſt de actu ſignato a pſſib⁹ licet iſtud
ſit de vita nō tñ eſt de honeſtate clericoꝝ nec ſinit
ſincera ſpeculatiua licet id admittat v̄ſipellis pra=
ctica ſuper altare dei ponēs vitulos falſificant car=
men pōtificat moyſes talamos medicina ſubintrat
Dicam⁹ impoſterū mēdicat moyſes famuli cū ſan
guine regnāt:eſt verior ſilia in dieb⁹ nr̄is nec error
in pedib⁹.patet intelligenti.ꝓuerbioꝝ.xvj.cap̄.ſi=
cut qui emittit lapidē in aceruuz mercurii ſic q̄ tri=
buit inſipiēti honorē quocirca ſacre hiſtorie extol=
lunt faciētes iuſticiā.p̄s.cv.Beati q̄ faciūt iudiciū
⁊ iuſticiā omni tempore.ſapiētie.j.diligite iuſticiaz
qui iudicatis terrā iuſti epulētur ⁊ exultent.pſalmo
lxvij.Juſtus vt palma florebit.in memoria eterna
erunt iuſti.iuſti fulgebūt ſicut ſol.iuſtoꝝ aie in ma=
nu dei ſunt.beati qui perſequutionē patiūtur ꝓpter
iuſticiā:ergo per locū ab oppoſitis iniuſte faciētes
ſunt miſeri ⁊ delebitur memoria eoꝝ de terra viuen
tiū.Si prelati eccl'ie eſſent boni alios eſſe probos
eſt neceſſe ſm iudicē populi ſic ⁊ miniſtri eius.Ec=
cleſiaſtici.x.ſicut ſphere inferiores motu raptus ſu
per polos mūdi lationez p̄mi mobilis cōſequūtur.
medic⁹ ſollicit⁹ aduertit ad curā capitis q̄ȝ cetero
rum mēbroꝝ ⁊ manus ſe diſcrimini exponit ꝓ con
ſeruatione capitis ne ipſo pereūte intereat hinc in
adagio dicim⁹ qñ caput dolet oīa membra dolent
⁊ corpus miſticū ꝓportionabiliter ſe habet ad cor=
pus verum ſicut lux eius ita ⁊ tenebre eius. Si ep̄i
eſſent boni nō promouerēt niſi bonos curatos ⁊ ſi
boni curati bene purgant perficiūt ⁊ illuminant in
eoꝝ ierarchia et ſic omnes erūt boni videm⁹ in tē=
poralibus modū veſtiū regine oēs mulieres imitā=
tur p̄mo nobiles in curia ⁊ ex cōſequenti alie. talia
ſunt ſubiecta q̄lia permittuntur ab eorū p̄dicatis in
his que eque vocant ſubiectos a cōſilio ſeruiuit iſ=
rael dño oibus diebus ioſue.xxiiij.ioſue eo q̄ bene
populū rexerat ⁊ in conſilio cōſtātieñ ⁊ recitat prag
matica ſanctio.ſicut i conſtruenda domo precipua
eſt architectoris cura vt tale iaceat fundamentū ſu
per quo firmū ꝑduret edificiū ita in gñali eccleſie
reformatione potiſſimū eſt huius ſancte ſinodi ſtu=
dium vt tales eccl'ie ꝑficiant paſtores qui tāq̄ȝ colū
ne ⁊ baſes ipſam eccl'iam doctrine et meritoriū vi=

ribus firmiter ſuſtēt̄et vbi nō eſt bonū fundamētū
nichil firmū ſuper edificari pōt.j.q.j.paul⁹.ꝯ pre.
non bap.veniens.Qui vult alios rectificare ⁊ nō re
ctificat ſe perinde ſe habet ſicut ille qui vult rectifi=
care vmbrā nō equata virga illius effectiua: q̄ vbi
eſt cecutiens ep̄us gñat monoculū plebanū ⁊ cura=
tus altero oculo orbat⁹ cecos prochianos ꝓcreat
gradatim deſcedēdo de malo in peius vno incon=
uenienti dato ab eligente ep̄m multa mala contin=
gunt ingreſſus methodeꝝ incognitarū oſtendit q̄
modicus error a principio eſt ampli⁹ in fine non q̄
eligens malū ep̄m min⁹ peccet q̄ȝ malū plebanum
inſtituens imo econtrario cum vnus eſt paſtor alio
vniuerſalior ſiue epiſcopus procedat ab electione
vel a rege vel quibuſcunq; aliis in idē redit videt̄
rationi magis cōſentaneū q̄ corpus ſuū caput dele
gerit.nūquid pulcrū eſt aſinos bipedes grunietes
ſues idola homini preeſſe ⁊ ꝓbos ⁊ conſummatos
viros ſubeſſe cū ariſtoteles.j.politicoꝝ.iſtos alioꝝ
dños eſſe debere cenſuit correlarie ſequitur oppo=
ſitum. Scđo ſequitur q̄ in iſtis peccatis maxima eſt
portio principū qui crebro electiones violētas fa=
ciunt vbi electiones robur habēt vel maximū pon=
tificē ſiniſtre informant dātes ei intelligere de non
ente q̄ ſit ens.Tertio ſequitur q̄ alii hoc principi=
bus ſuggerentes imo cōſentiētes peccāt.patet.cō
ſentire in illicito eſt peccatū ⁊ multo maius ſugge=
rere.Quarto ſequitur volēs oīno recedere a tiran
nide ⁊ veri principis officiū exercere debet curare
imprimis vt boni inſtituantur prelati.pȝ.eius potiſ
ſimum intereſt habere obtuitū ad bonā policiā rei
publice ⁊ hoc fit optime inſtituendo ſapientes du=
ces q̄ȝto popul⁹ peius regit̄ tanto min⁹ paret ⁊ mi=
nor tranquillitas in tota republica habet̄ homici=
dia ⁊ multa ſcelera deffectu illius perpetrantur ſa=
pientes oſtenderēt inferiores debere parere ſupe=
rioribus ſm ordinē ad deum.Tertia concluſio ini=
doneus capiens beneficiū vbi videt alios idoneos
peccat quando ſe cognoſcit inidoneū vel cognoſce
re debet ⁊ ipſum reſtituere tenetur.prima pars hu
ius concluſionis pȝ.oīs actus caymotis eſt pctm̄
iidone⁹ ſuſcipiēs ꝓuinciā humeris ſuis impem fa=
cit actum caymotis:igitur.q̄ talis actus ſit caymo
tes.patet.eſt circa honores et nō eſt magnanimi=
tas nec puſillanimitas:ergo eſt caymotes nō facio
ꝓ nunc vim inter modeſtiā ⁊ magn̄imitatē.iiij.ethi
coꝝ.iij.ac lenti ſtolidi ſunt ⁊ ſeipſos ignorāt ⁊ etiā
clare nā quaſi ſint digni res eas aggrediūtur q̄ ho=
norantur deinde redarguuntur an peccatet ineru=
dit⁹ capiens tirremis gubernaculū inter caliſiam
⁊ douerū vel agricola volens curare extreme pa=
cientē quis neſciat occultiora eſſe vulnera anime q̄ȝ
corporis.Scđa pars patet qñ non cognoſcit quia
tunc eſt ignorantia vincibilis craſſa vel ſupina ⁊ il=
laꝝ neutra excuſat a toto:igit̄. vltima pars patet q̄
reſtituere deuincit̄.patet ei conferens peccat ex pri
ma cōcluſione ⁊ tota cauſa eſt iidoneitas:ergo iido
neus prouinciā ſuſcipiens peccat: negas ꝯſiam de
paruulo in cunabilis vel nō vtenti ratiōe. Contra

non eſt idẽ in iſto adulto. Inſuper tenet officiũ alteri
debitũ in quo neſcit therarchiſare ꝛ aliĩ reperiunt
idonei hoc officium capere volentes. Preterea eſt
eadẽ ratio in quolibet tẽpore iidoneitatis ꝛ talie co
gnita a prudentibus: ergo q̃ ratione peccauit capiẽ
do peccat tenendo hec addũtur ꝑpter turpe lucrũ
qḋ per peccatũ acquirit tamẽ iuſte detinetur exem
plum de vendente ꝛ emente in feſto vbi eſt prohibi
tio vel hiſtrioni datũ. Contra iſtas cõcluſiones ar=
gumentor ſit titius reputatus idone⁹ ipocrita non
tñ idone⁹ eṗus dãs illi bñficiũ nõ peccat et talis eſt
iidoneus: igit. Forte dicis excuſatur ob ignoratio=
nem inuincibilẽ cũ credebat illũ eſſe idoneũ. Con=
tra ſic credit de nepote. preterea quilibet eſt repu=
tandus bonus ꝛ idoneus donec conſtat de oppoſi=
to de preſump. dudũ. ſortes quẽ non noui eſt hmõi
igitur. Amplius ſi collator delinquit cõferendo be
neficiũ iidoneo oportet explorare vnã regionez ad
ſeparandos idoneos ꝛ poſt oẽz luſtrationẽ ſtat col
latorẽ falli. Ad primũ concedo ꝙ eṗus non peccat
cõferendo titio bñficiũ ꝛ idẽ eſt iudicium de nepote
dũ eſt ſimilis credulitas ſꝫ caueat a pia affectione
potius a praua credendo cũ ibi cõiter ꝯuertitur iu=
dicium. patet de niobe ꝛ ſuis liberis apud ariſtote=
lem ꝛ ſic conceduntur ille propoſitiões eṗus iidoneo
dat bñficiuꝫ ſine pctõ in ꝑñtia idoneoꝝ. patet in ca=
ſu argumenti. Sc̃da ꝓpoſitio inidoneo eṗus licite
dat bñficiũ ſcient. patet. titio dat licite bñficiũ ſcien
ter titius eſt iidoneus ex ipotheſi: igit. patet expoſi=
torie in tertia figura cõcludendo ſimilem obliq̃ta=
tem i cõcluſione qualis habet in maiore. Tertia ꝓ
poſitio eṗus grauiter peccat dando ſciẽter iidoneo
bñficiũ hec ſcientia cadit in idoneitatẽ. Quarta pro
poſitio vbi nulli eſſent idonei (ſꝫ hoc deo gratias in
hac tempeſtate nõ eſt in vſu) nõ eſt peccatũ cõferre
iidoneo ſcienter vbi nõ habet marpeſia cautes ſi=
cut in campo ſennaar edes extruere ex latere cocto
ꝯpercꝑciũ eſt. Ad ſc̃dm nego maiorẽ ex ea capta in
illo ſenſu mox ſubinferam quẽlibet quẽ non noſti
reputabis ꝑitum medicũ latomũ vel i quacũqꝫ alia
arte i aliquibus requiritur maior indagatio vite in
aliquibus gñalis ſufficit ſi emeres equũ in limitib⁹
hoſtiũ vt in marchia vel northũbria vl' procreare
deſideras ſocerũ nõ eſſes contẽtus vulgari noticia
ſilr nec debet eṗus reſidere i noticia vaga i colla=
tione bñficii. alia noticia requirit ad ingreſſum cõi=
tatis ſorbone alia ad ingrediendã lectionẽ i artib⁹
propoſitio aſſumpta ſic venit intelligẽda nullus eſt
dicẽdus malus vel talis reputandus donec cõſtat
de oppoſito ꝛ hoc ſufficit ad ſecũ cohabitandũ i ſe
culo: ꝛ dato ꝙ aſentiã cache⁹⁹ ꝙ hic eſt bonus, non
tamẽ debeo aſſentire ꝙ hic eſt bonus ꝓ hoc bñficio
ꝓ habenda filia vl' ſorore. Ad tertium fateor debet
luſtrare imagiarie hoc eſt mẽtaliter cõferẽdo cum
bonis quis melius eorũ iudicio ſubibit onus illius
beneficii manẽdo cũ plebe ꝛ illã erudiendo verbo ꝛ
exemplo. ¶ Sed cõtra illud totum argumentor q̃
libet act⁹ bon⁹ debet eſſe ꝯformis dictamini pru=
dẽtiali actus quo eṗus confert huic bñficiũ non eſt

cõformis dictamini prudentiali imo cõformis erro
ri ḡ nõ eſt actus bonus cõſequẽtia tenet i q̃rto ſc̃dẽ
maior eſt. ariſtotelis. vj. ethicoꝝ. negat minor eṗus
cõformat ſe cõcluſioni hui⁹ ſillo^{mi} practici cuicũqꝫ
quẽ inuincibiliter credo eſſe idoneũ poſſum confer=
re bñficium titiũ reor eſſe hmõi: ḡ titiũ poſſum inue=
ſtire ꝯñña eſt nota ex tertio ꝑme licet maior ſit ſingu
laris ex parte ſubiecti enũciationis eſt vniuerſalis
ex parte medii. Si dicas nulli iidoneo cõferẽdum
eſt bñficium titius eſt iidoneus: ergo titio nõ eſt cõ
ferẽdũ bñficium. maior eſt falſa ꝛ ſua cõtradictoria
cõcludit ex cõceſſis. titio dãdum eſt bñficium titi⁹
eſt iidoneus: ḡ iidoneo dãdum eſt bñficiũ. ſi petas
an iſte actus eſt bon⁹ volo dare huic idoneo bñficiũ
ꝛ apparet ꝙ nõ hꝫ iudiciũ i intellectu erroneũ dire=
ctiuum eius dãdũ eſt huic idoneo bñficiũ null⁹ er=
ror eſt prudẽtia. ¶ Reſpõdetur nõ requirit vtro=
biqꝫ armonia actus ſtudioſii ad prudẽtiã ſufficit ad
errorem iuincibilẽ. ſi expetas an deuiciatur hic ipo
crita reſtituere bñficium cum cognoſcat ipſum ſuis
humeris eſſe impar lucida eſt rñſio ex tertia cõclu=
ſione. ſi ponatur idoneus ꝛ fortaſſis ipocriſis erat
partialis cauſa mouẽs eṗm ad cõferẽdum huic nõ
teneor reſtituere ſicut idigẽs mal⁹ accipiẽs elemo=
ſinam vbi bonitas partialiter mouebat cõferẽtẽ nõ
tenetur reſtituere circũſtantia accidẽtaria non va=
riat iuſtũ titulũ intẽtio collatoris erat cõferre huic
carbego⁹⁹ licet fallat i vno iudicio accidẽtali. puta
iſte eſt magne ſc̃timonie. ſec⁹ eſt de diuite ſimulãte
ſe inopẽ ſuſcipiẽte elemoſinam capit inopibus de=
bitũ ꝛ obnoxius eſt reſtituere pauperibus. Ex ſolu
tione colligitur duo eṗi cõferũt bñficia duob⁹ quo
rum alter eſt melior tñ nõ oportet ꝙ mereatur in cõ
ferendo illi ſufficit ꝙ alius putetur melior illo nec
credatur more multoꝝ ꝙ habitus humilitatis icli=
nat in falſum iclinat imediate in ſuum actum elici=
tũ ſed in intellectu eſt vnũ iudicium falſum ꝓ tunc
fortaſſe dirigens illum actũ humilitatis. Secundo
principaliter argumẽtor nulli idoneo eṗus tenetur
conferre bñficium: ergo cõcluſiones ꝑſupponunt
falſum. aſſumptũ patet. per inductionẽ ſuppono a
b c eſſe tres idoneos. ¶ Reſpondeo ꝑ ꝓpoſitiões.
¶ Prima nulli idoneo de neceſſitate ſalutis tenet
eṗus cõferre hoc bñficiũ. patet. nõ tenetur cõferre
a dando ipſi b bñ agit. ¶ Sc̃da propoſitio dando b
facit illud ad qḋ nõ tenebatur ꝛ liberaliter agit.
¶ Tertia propoſitio dando aliquid illi cui non te=
netur abſoluitur a debito. ¶ Quarta propoſitio ha
bitus iuſticie inclinat ad dãdũ bñficium vni iſtorũ ſi
nõ ponãtur plures idonei dãdo bñficiũ b iſtis trib⁹
ꝛ toti multitudini facit iniuriã auferẽdo ab eis debi
tum licet nulli eoꝝ debetur quib⁹ tñ turpe eſt i cau
ſa forẽſi mouere actionẽ cõtra collatorẽ ne ambitio
nis labe notentur ꝛ in probatione ſuccũbant facili⁹
quadrabũt circulũ ꝙ habebũt propoſitũ: ſꝫ initi de
bent quãtũ in eis eſt ne cõferatur in idoneo a ſuade
bit dare b vel c b dare a vel c et c dare a vel b ſicut
de menſa aurea miſſa inter ſeptẽ ſapiẽtes quã tha=
les bianti miſit ꝛ ſic per ordinẽ ex hoc cũ aliis iudi=

cijs cognoſcet collator quemlibet illorum ſufficiē=
tem. ¶ Secunda propoſitio principalis: ſi debeat
peccati eſſe expers collator alicui iſtorum conferre
beneficium eſt neceſſe vt neceſſe neceſſitet totam
conditionalem. quo fit in iſto caſu non poteſt exer=
cere iuſticiam quin ſuperimpendat cum minus dā=
dum ſit impartibile vt olim contigit de dandis ar=
mis achillis aiaci thelamonio vel vlixi. Sed dicis
collator facit actum liberalitatis dando a benefici=
um: ergo ei non dādo facit actum illiberalitatis ſed
omnis illiberalitas eſt vitium: ergo non dando a vi
tioſe agit. Reſpondeo liberaliter facit illi cui dat
et nego q̄ omnis illiberalitas ſit vitium licet com=
putetur vulgariter extremum liberalitatis per hoc
diſcrimen capit a iuſticia quod eſt ad alterum ſed
non tenetur ſi teneretur eſſet actus iuſticie. interdū
eſt turpe viro apud homines non dare quando eſt
honeſtum dare et nolens dare illiberaliter agit nec
peccat. quo fit illiberalitas non eſt turpitudo ſim=
pliciter cum poteſt eſſe actus bonus et meritorius
¶ Contra quelibet virtus conſiſtit inter duo extrema
vitioſa: ſed liberalitas eſt virtus: ergo conſiſtit in=
ter duo extrema vitioſa: et illiberalitas eſt alterum
extremorum liberalitatis: ḡ illiberalitas eſt vitiuꝫ.
Dicis et bene q̄ vitium apud Ariſtotelem non ac=
cipitur pro peccato imo ſtat alterum extremorum
eſſe bonum quemadmodum de illiberalitate. ꝛc.
Dicis actus illiberalitatis eſt bonus: ergo habitus
ab eo genitus. conſequentia tenet vtrobiqꝫ per diſ=
finitionem v̄tutis eſt habitus electiuus immedieta
te conſiſtens. inſuper eſt habitus qui habenteꝫ per
ficit et eius opus bonum reddit. Si dicas vnus ac
tus non generat habitum. ¶ Contra ſi primus nichil
generat nec ſecundus nec tertius ſicut in cauatio=
ne lapidis ſubiectum eſt ſuſceptiuum habitus nec
eget alterius diſpoſitionis. Item hoc non impedit
propoſitum ſit frequentia actuum. concedo q̄ vir/
tus virtuti opponitur: minor virtus maiori oppo=
nitur quando actus eſt conſilii id verum habet ſi=
cut prime ad corynthios ſeptimo. qui nubit bene
agit/ qui non nubit melius agit: virginitas eſt virtꝰ
nolle ſeruare virginitatem idē̄tidem: virtutem pro
creat extremum abſtinētie cadit in temperantia re=
gulari quando eſt de ꝯſilio. Si dicas ariſtoteles di
cit quarti ethicorum primo: aleatores tamen et fu=
res atqꝫ latrones illiberales ſunt: et paulo poſt ma
ius eſt malum q̄ꝫ prodigalitas et homines magis
hac ipſa peccant: ſed prodigalitas vt conſtat ē pec=
tum: ergo illiberalitas eſt peccatum. Ad iſta dici=
tur non ſequitur fures ſunt illiberales: ergo furtuꝫ
eſt illiberalitas nec argumentum a coniugatis ibi
locum habet. Secundo dico ad intentionem ariſto
telis ipſe loquitur de illiberali mixto fur eſt iniuſtꝰ
poteſt dici q̄ aliqua iuſticia eſt liberalitas quando
homo tenetur dare et ſic illiberalitas aliqua eſt in=
iuſticia ſeiungo vnam virtutem ab alia et eius op=
poſita non eſt ita ſincera liberalitas ac ſi de ſuo da=
ret non poteſt ſibi tenere ſed alteri elargiri tene=
tur: nec eſt penitus ſimile ſicut de famulo domini
dante elemoſinam: q̄uis ſit magna affinitas cum
elemoſinario cui ex officio incumbit. ¶ Tertio ꝑn
cipaliter argumentor licet dare paruulo octo anno
rum beneficium et talis eſt inydoneus: igitur: ma/
ior patet de electionibus. ex eo. libro ſexto. Reſpō
deo q̄ licet talis octennis vel ſeptennis excuſetur
in eccleſia militanti non tamen in eccleſia trium/
phanti. Iſtud patet extra de prebendis ſuper inor/
dinata ordinatione. Et infra cum ſatis. Illi ſatis in
eccleſiis ydonei reputandi ſunt qui ſeruire poſſunt
eccleſie et volunt in ipſis conſultatiōi cui taliter re/
ſpondemus q̄ pueri beneficiati qui non poſſunt in
eadem eccleſia deſſeruire in illa ydonei non debent
imputari. iſtud patet prima queſtione prima. pueri.
ꝛ capitulo. eſtote. de electionibus. cum in cunctis.
minori viginti coniungere annis non datur tutela
legis diſpenſatio ſummi pontificis non ſufficit iſtō
non eſt pure poſitiuum ſed pendet in iure nature et
diuino vt iferius latior ſermo de hoc euadet. Iteꝫ
tertio thopicorum. nemo eligit iuuenes in duces
quia non conſtat eos eſſe prudentes. et primo ethi
corum tertio. Iuuenis non eſt ciuilis doctrie ydo
neus auditor eſt enim rudis actuum vite et home/
rus primo elyados dicit agamenonem mallem ha/
buiſſe quinqꝫ neſtores licet ſenes q̄ꝫ decem aiaces
hinc alexander philippi teſte iuſtino libro vndeci/
mo creauit duces ſexagenarios ſic inquit. cum ad
periculoſum exercitum legerat non iuuenes robu/
ſtos nec ꝑmo flore etatꝫ ſꝫ veteranos pleroſqꝫ etiā
emerite militie. ordines quoqꝫ nemo niſi ſexage=
narius duxit vt ſi principia caſtrorum cerneres ſe=
natum te alicuius priſce rei publice videre diceres
cui ſuffragatur illud iuuenalis decima tertia ſaty=
ra. Improbitas illo fuit admirabilis euo. Crede=
bant hoc grande nephas et morte piandum. Si iu
uenis vitulo non aſſurrexerat et ſi barbato cuicun=
qꝫ puer licet ipſe videret plura domi ferra et ma=
iores glandis aceruo tam venerabile erat prece=
dere quattuor annis pulchrum eſt pro reuerendo
in chriſto patre habere inconſtantem puerum ſine
moribus ſine etate. Et licet iuuenes communi=
ter non ſunt ydonei non ſcio per locum a contra=
rio ſenſu q̄ ſenes ſunt ydonei preſtat habere iuue=
nem vinginti annos vel circiter natum bene inſti=
tutum q̄ꝫ quadragenarium vitiis coinquinatum:
Per iuuenem iuueniles mores intelligo qui com=
muniter iuuenibus etate conueniunt et multis ſeni
bus. dixi communiter thymotheus iuuenis factus
eſt epiſcopus ſed grandeuus moribus. ſimile legi=
tur de petro lucemburgenſi. et hoc ipſum patet ſa=
pientie quarto. et octuageſima tertia capitulo. por=
ro. ¶ Quarto arguitur: habeat aliquis benefi=
cium tempore inydoneitatis ſcilicet ſortes iſte ve=
niens ad ydoneitatem non tenetur reſtituere bene
ficium: igitur concluſiones falſe: antecedens patet:
habuit a vero collatore et nunc eſt ydoneus. Pre=
terea hec vis cum erat ydoneus tempore quo da=

batur ei beneficium veniēs ad inydoneitatem te-
nebitur relinquere beneficium quemadmodum
ſolent ſenes qui dicaces et garruli ſunt in ea eta/
te ſecundum illud Horatianum. Difficilis queru-
lus laudator temporis acti. hinc epytheton adiun-
gitur a beato hieronymo in prologo biblie delirus
ſenex verboſus ſophiſta. ⁊c. non bene retinent ſe
creta in confeſſione. ſecundum illud Alani. Utri-
bus antiquis vinum cōmittere noli. Nec ſenibus
ſenſum quem retinere velis. Et ratione ſic argu-
gumentor: homines circa quinquageſimum annū
vel quadrageſimum quintum videntur habere ſta
tum prudentie et ſenſim perdere rationem et pru-
dentiam tota eſt finita: ergo ſucceſſione temporis
tandem extinguetur ad non gradum rationis cum
ad alterationem corporis ſequatur alteratio men-
tis ſicut erat in cremento a pueritia. ¶ Concedo ꝙ
ſortes non tenetur reſtituere bñficiū maxime qñ eſt
veniens ad ydoneitatem licet peccauit tempore in
idoneitatis cognite et tenebatur reſtituere non ſo-
lo quot peccatis peccauerit quia tenebatur reſti-
tuere in hoc menſe et non reſtituit: ergo culpabili-
ter omiſit et ſic deſcendendo ad partes minutiores
ſcilicet ad dies et ad horas: nunc cum factus eſt
ydoneus ſufficit ꝙ penitudine ducatur de iniuſta
detentione beneficii et de fructibus illo tempore
acquiſitis vtatur conſilio prudentum. ¶ Sed con-
tra hoc arguitur: non firmatur tractu temporis qđ
de iure ab initio non ſubſiſtit per regulam iuris li-
bro ſexto. et. ff. eodem titulo. l. quod ab initio.
¶ Reſpondeo ꝙ erat ex parte collatoris a princi-
pio valuit habuit titulum eo modo quo poſſet ha-
bere: ſed peccauit tenens hoc in inidoneitate mul-
tum facit collatio tituli: alias ydoneitas non ſuffi-
ceret: ſicut ſola ydoneitas non dat viro titulum be
neficii: ſic collatio ſola inidoneo nō facit ꝙ ſine pec-
cato beneficium teneat. ¶ Sed dicis habens or-
dines non tenetur eos relinquere licet eos ſuſcipe-
ret tempore inidoneitatis: ergo nec tenetur relin-
quere beneficium: conſequentia eſt nulla cum in
vno imprimatur caracter ſacerdotalis et non po-
teſt retrocedere. ſecus eſt de alio cui patet alia via:
Indoctus capiens ordines ſacros tenetur penite-
re de peccato preterito: et ſcire illa que ſuo officio
incumbunt: minor litteratura ſufficit ſimplici ſa/
cerdoti q̄ꝫ curato: male agunt epiſcopi paſſim ad-
mittentes omnes in ſacerdotium in opprobrium
cleri non modicum et ſcandalum laycorum. pro-
pterea verificatur illud hieronymi: multi ſacerdo/
tes et pauci ſacerdotes multi numero pauci ſacra
docent. Iſtud patet quadrageſima quarta diſtin-
ctione. capitulo. Multi. Nonageſima tertia diſtin-
ctione. capitulo. Legimus. in fine. nemo in eccleſia
dei nocet plus q̄ꝫ cum peruerſe agens nomen ſacer-
dotis habet. octuageſima tertia diſtinctione. nemo.
propterea comparatio ſimie. prima queſtione pri-
ma. ſi quis inquit. ¶ Ad aliud argumentum de illo
qui deſcendit de ydoneitate in inydoneitatem ho-
num eſſet ꝙ relinqueret more valerii beato augu-
ſtino cedentis ſancti haldredi/alberti magni/petri
damiani/et ſimilium virorum illuſtrium ſi aliunde
habeat prouiſionem ſi non habeat nego ꝙ teneatur
relinquere iam eſt miles emeritus et fixit arma ad
poſtem herculis: oportet ꝙ alatur et quod habeat
coadiutorem. illud patet de clericis egrotis. vel de
biliter. capitulo. cum percuſſio. et in capitibus ſe-
quentibus de leproſo. ſed ſi beneficium non ſufficit
vtrumqꝫ alere alatur de illo deſeruiens et epiſcopꝰ
debet alteri prouidere. octuageſima ſecunda diſtin
ctione. capitulo primo. et ſi ponas epiſcopum ni-
chil habere vt in grecia: nec habet curatus querat i
ſimili caſu aliunde prouiſionem ille deſeruiens vi-
detur eſſe prelatus beneficii vt dicit gloſa. capitulo
de rectoribus in rubrica prefata. ꝙ rationabiliter
conuincit ex illo verbo congruam recipiat portio-
nem: ſed iſti caſus raro contingunt nec illorſum ſo
lum tendebat argumētū ſed ad comēs ſenes contra
quos argumentum non habet locum vt pulchre o-
ſtendit tullius in de ſenectute inquiens. Non enim
viribus aut velocitatibus aut celeritate corporum
res magne geruntur ſed conſilio/auctoritate/⁊ ſen
tentia/quibus non modo non orbari ſed etiam au-
geri ſenectus ſolet quod explicat per velle per ope
rarios in naui quietus tenens clauum non eſt mi-
nus naui vtilis q̄ꝫ ſentinam exhauriens vel aſcen-
dens in funibus: et paulopoſt inquit: maximas res
publicas per adoleſcentulos labefactas a ſenibus
conſeruatas reperietis temeritas eſt florentis eta-
tis paſſio prudentia ſenectutis illa inducta de ſeni-
bus intelligenda veniunt de ignauis et ingenium
non colentibus vt de ſophocle declarat qui in ſum
ma ſenecta tragedias fecit et alios compluſculos
in medium affert vt heſiodum ſimonidem/homerū
democritum/platonem/zenonem/dyogenem ſtoi-
cum eius contemporaneum prelati munus potiſſi
mum eſt contionari conſulere et precipere et hoc
maximopere ſenibus conuenit. Cui alludit illud
homericum primo elyados de neſtore qui tertiam
viuebat etatem et tamen dicit: ex ore ſenis melle
dulcior fluebat oratio qui in ſingulis rebus arduis
belli troiani erat precipuus omnia ſecum tractauit
agamenon et palamides tempore quo grecis im-
peritauit: primum patet intuenti ſeriem elyados:
ſecundum coniecturare licet legenti ueretem il-
lud vallare facile poſſum per viros legis gratie
heroicos prenominatis longe preſtantiores bea-
tus ſymon cananeus vigeſimum ſupra centeſimū
vite agens annum pro fide chriſti vitam in mortem
commutauit beatus Iohannes euangeliſta: bea/
tus Hieronymus/et ita de aliis innumeris celo
dignis qui omnes in ſenecta corpus chriſti miſti/
cum verbo ſcripto et vite exemplo erudierunt.
¶ Ad punctū argumenti de calculatione dico ho
mo moritur anteq̄ꝫ calculatio locum obtineat ex/
perimur homo a quadrageſimo quinto anno non
proportionabiliter decreſcat in corpore ſicut creuit

a primo anno natiuitatis vſq̧ ad vigeſimū quartū ergo nō eſt proportionabiliter mutatio in corpore: et per conſequens nec in anima iohannes de temporibus plus q̄ntitatis acquiſiuit in viginti quattuor annis q̄ in tricentis quadraginta amiſerit que ꝑhibetur trecentos ſexaginta ſex annos vitam duxiſſe in humanis. coniecta mathuſalem ſenex experientiam bonum habitum et deuotionem acquirit. que vite humane plus conducunt q̄ puſilla corporis et anime accidentaria varietas et inſultus paſſionum penitus extirpantur de ſenibus bene viuentibus intelligimus medicus ſenex eſt preferendus iuueni licet minus de theorica medicorum calleat: ergo medicus ſpiritualis ſenex citius eſt conſulendus in materia graui conſcientie q̄ iuuenis multitudine quiſquiliarum pungentium ſtipatus. mortē intuetur in limine hoſtii finis vltimi memor. et exꝯſequētiꝫ operationes ad illum finem dirigit annalium fideliſsimus recitator q̄ quicunq̧ libri in magno euo ſtudioſo magna colligitur eruditio. et diſcedēs molliter ſicut candela ſenſim extincta ſine pena cū gratia cum omnibus operationibus meritoriis et cum omni gratia quam habuit in humanis locupletatus diſcedit ſecum deferens mercaturam ad patriam quam nec tinea rodit nec erugo demolitur. at contra omnia oppoſita in iuuene inuenies hec in eo dominātur ſpes magna aureuitalis inſultus paſſionum colluuies ſordiuꝫ doctrina pauca ſolida nimirum vna irundo non facit ver nec vna pulchra dies. ſcientia magna non acquiritur more canis bibentis in nilo: non me fugit quin iuuenis verboſus ſophiſta/exponibilia/obligationes/et inſolubilia habens pre manibus ſe alium originem hieronymuꝫ aut auguſtinum exiſtimat rudis actuum vite in diſcrimine fortaſſe ſalutis viam vniuerſe carnis ingrediens ſi predeſtinatus abeat cum ſcientia patria digna modica cum bonis operationibus paucis cum immani pena (quia calor naturalis eſt fortis) diſcedit violente: nec obſtat dictum optimi ſocratis apud zenophontem ꝙ ſocrates bene voluit morteꝫ obire anteq̄ ingenium obtunderetur prout dicebat hec dixit vt ſuam morteꝫ ex inuidia illatam flocci penderēt auditores volens vitam in ſenio clauſiſſe ſi fata dediſſent: hec extremis digitis tetigimus vt nos ab eis diſtantes eos non aſpernemur ſed eorū laudabilem vitam pro ſpeculo ſuſcipiamus nec argumentum egrelationis ſenibus recitamus.

¶ Quito argumentor: nullus eſt idoneus: ergo cōcluſiones nulle: aſſumptuꝫ patet: vel requiritur ꝙ homo ſit doctiſſimus: et tunc vnus ſolus haberet beneficium ſi affirmatiue capiatur: ſi negatiue pauce erunt beneficia collata: non requiritur ꝙ homo famuletur i ꝓpria perſona i beneficio curato tunc damnabis omnes prelatos eccleſie in curiis principum quod eſt preter rationem ſufficit prelato eccleſie habere prudentem ſubſtitutum et hoc poteſt paruulus vel indoctus et quilibet alius: ergo nullum dabis iidoneum: nec requiritur ꝙ ſit ſacerdos quia tunc peccat licenciandus proxime in theologia/vel doctor theologus/doctus et prudens/cardinalis/dyaconus/capiens curam animaruꝫ ſufficit ad ſacerdotium conſcendere infra vnum annuꝫ beneficio pacifice adepto. de elect. licet canon. lib° ſexto. imo diſpenſante epiſcopo poteſt ſeptēnio operam nauare in ocio litterario in aliqua vniuerſitate. rubrica eadē cum ex eo. libro ſexto hoc adiecto ꝙ ſint ſubdyaconi: hoc patet de magiſtris ſuper ſpecula: ergo ad iuſte retinere beneficium coram deo et hominibus ſufficit euadere in virum probum in fine ſeptem annorum. Reſpondeo facilius eſt extricare nexus lororum gordii vel egredi a laberintho dedali q̄ reſponſionē generalē dare huic argumēto et id cauſe eſt ſermōes vniuerſales in materia moruꝫ vix locuꝫ habent raro eſt hic ſicut alexander in breuibus et longis recitat. v ꝓducta dat exceptio nulla paratur: cuilibet palam eſt hanc vniuerſalem eſſe veram: nulli inidoneo eſt dandum beneficium: ſed deſcendendo ad multas ſingulares: hic eſt idoneus/ille eſt idoneus/et ſic de multis talibus res eſt anceps et ex conſequenti ſub iudice lis eſt. quis eſt inidoneus cum per regulam obligationum: qui dubitat de vno contradictoriorum dubitat de reliquo: ſicut reſpondendo per dubito vel omnem aſſenſum ſecludendo hoc eſt dubitando ſicut opinatiue cum formidine de oppoſito ſed nonnichil conuertentibus oculis dicamus quando dubitatur de alicuius idoneitate conſulantur ſapientes qui nouerunt circunſtantias non alias poterat ariſtoteles ſecundo ethicorum diffinire virtutem dicens: virtus eſt habitus electiuus i medietate cōſiſtens prout determinat ſapiens circunſtantie tales eſſe poſſunt ꝙ qui apparet primo obtuitu eſſe inidoneus efficiatur idoneus. Fortaſſe pauci ſunt boni in patria ob communem malam vitam bellum peſtē vt inter pigmeos regnat nanus ſtrabo luſcus prudentes patrie conſulendi ſunt hoc eſt viri timētes deum et prudentes in agibilibus tales reputo religioſos religioſe viuētes ꝓlatos eccl'e paucis cōtentos ſuperintendentes ſuo grege commiſſo violente extractos ad curias principum pro tempore adhuc particularius frangendo non ſufficit deſeruire per idoneum ad licite tenere beneficium. probatio: ſic laycuꝫ tenere epiſcopatum eſſet poſſibile: voco poſſibile quod de iure poſſum. ¶ Secunda propoſitio: non requiritur ꝙ actu ſit preſbyter.

¶ Tertia propoſitio: non ſufficit ꝙ in fine ſeptēnii euadat in virum idoneum: patet: tunc ſequitur prima propoſitio aliqui proluentes labra in fonte caballino vel ſomniantes in bicipite monte pernaſo repente in doctos viros prodeunt vt de heſiodo legitur ſaltem in ſeptennio nec pontifex maximus loquitur de illo ſenſu loquitur de viris iam idoneis dant operā ꝓfundius alicui facultati vel multis vt in columpnas et eccleſie baſes euadant tales inebriati dulcedine ſtudii non caperent forte curam animaruꝫ niſi cuꝫ eis aliquatenus diſpenſaretur.

¶ Quarta propoſitio non reſpiciatur ad ſolam de
uotionem pro cathedra animarum regenda nec ad
ſolam doctrinam aliqui tales mali plus nocent ma
lo exemplo vite q̄ proficiant concionando ſecun=
dum beatum gregorium cuius vita deſpicitur re=
ſtat vt eius ſermo contemnatur cū his duobus mi=
ſceatur dragma prudentie et receptam idoneitatis
ſuauiter redolentis conflabit. ¶ Quinta propoſi=
tio non requiritur q̄ ſemper in beneficio reſideat p̄
latus: patet vna pars corporis veri ſupplet indigē
tiam alterius pedes pro toto corpore ſufferunt am
bulando oculi videndo manus ſunt organum orga
norum: ſic in corpore miſtico membra ſibiinuicem
ſuffragari oportet. Fortaſſe huius prelati conſilio
princeps vel alius eo inferior eget pro tempore et
fortaſſe mittit eū oratorez in exteras regiones pro
ſalute patrie ſufficit in iſto caſu is eſt ſufficiēter oc=
cupatus dummodo virum probum ſubſtituit qui
loco ſui optime ierarchiſat ſed talem non excuſo ſi
ſic continuo reſideat vbi alii reperiūtur idonei ma
nus non ſemper mundant oculos vel cooperiunt
caput ſed recipiuntur interdum in manica. ¶ Sex
ta propoſitio vltro ſe offerentes ad curias princi/
pum qui parum reipublice proficiunt ſed ſe inge=
runt ob beneficia cumulanda ſibi et eorum amicis
vel vt honorentur culpabiliter omittunt relinquen
tes gregem commiſſum: patet: reſident extra gre=
gem ſine rationabili cauſa inditium eſt ambitionis
quando ſe ingerunt ſine ſpeciali euocatione eſto q̄
dicant ſe intereſſe curiis principum pro ſalute rei=
publice et vt protegant res ſue eccleſie nunq̄ ſcele
ri defuit excuſatio. dicis aliqui eorum domi gregē
ſcandaliſarent et peccarent hoc nichil eſt tales non
ſunt prelatura digni. Inſuper rumor vulgi differt
ſordidam vitam prelatorum ad extremam ouem
ouilis lac et lanam gregis non modo aliis ſed ali=
bi q̄ par ſit exponunt. ¶ Septima propoſitio: pa=
tens ex dictis male facit relinquens curam ſibi cō
miſſam pretextu ſtudii licet id aſſerat ducit ignaui=
ter dies ſuos nichil ſtudendo vel tantum domi po=
tens proficere vt multi pariſii et in artibus et in ſu=
perioribus facultatibus graduati qui non eſt voca=
tus ad gregem ſiue publice legat aliis ſiue profici=
at in ludo litterario ſibi ſoli eſt ſufficienter excuſa=
tus. ¶ Octaua propoſitio videtur ad idoneitatem
requiri q̄ homo ſciat facere ea que ſuo officio incū
bunt actu vel equiualens ſubdiaconus doctor theo
logus non poteſt celebrare primo die vel p̄mo mē
ſe ſcit tamen legere et predicare et facere ſibi equi=
ualens idoneitas in cura ex paucis lapidibus vt di
ximus conflatur lapis angularis et primus eſt ſci=
re predicare diſcernere lepram a non lepra eunu=
chus prohibetur ingredi eccleſiam: deuteronomii
viceſimo tertio. gloſa interlinearis. qui non habet
ſemen verbi. Secundus lapis verus zelus ani=
marum gregis commiſſi hoc tantum diſtat a deuo
tione ſicut turcia a parua aſia et eſt ſecundus lapis
angularis quos non preſbyter habere poteſt. Ter=
tius lapis prudētia q̄ ſit ambidexter cum cioth be
ne ſe habere ſecundum exigentiam more ariſtippi
ſacerdotium actu eſt lapis minus in columna re=
plenis his margaritis ornatus in ſummo eſt ſum=
mo epiſcopatu dignus et ſic gradatim deſcenden=
do licet non requirantur hec omnia ad ſimplicem
canoniam: tamen his illuſtrati ſunt ceteris prefe=
rendi dignum eſt q̄ optime meriti primo promoue
antur vt ceteri ad virtutes animentur et citius eſt
eis opitulandum qui laborarunt vigilantibus ⁊ nō
dormientibus iura ſubueniunt: ſciunt epiſcopo con
ſulere in rebus arduis in capitulo pro ſalute totius
gregis circumſtant extrema gregis ne lupi rapaces
vulpes ve gregem inficiant. ¶ Nona propoſitio:
epiſcopus inidoneos promouens ad curas anima
rum cum non poteſt remouere curas iam collatas
tenetur ad maiorem curam et cuſtodiam q̄ ſi im=
poſuiſſet diligentes paſtores. patet: tenetur ſuper=
intendere toti gregi et paruis paſtoribus gregis
ſicut archimandrita habēs imperitos paſtores pa
ſcētes ſeipſos ⁊ nō gregē tenet ſollicitus vigilare cir
ca oues et excitando ſegnes paſtores cū paſtores
ſint eius oues licet arietes reſpectu communis gre
gis. dixi idoneus et non melior: non ſemper melior
eſt magis idoneus. patet: ille eſt melior vt dicit bea
tus auguſtinus in encheridion in quo gratia dei eſt
maior ſtat aliquem talem vt paulum ſimplicem nō
eſſe idoneum ad hoc officium: propterea viſus ſum
termino idoneus et non termino bonus vel melior
ad hoc modo non ſequitur ſortes eſt melior ad hoc
officium q̄ plato: ergo eſt platone melior: non cre=
dendum eſt illis dicentibus quod exiſtens in pecca
to mortali occulto non eſt eligibilis vel nunq̄ ē bo
nus ad hoc qui ſibi neq̄ eſt occultus eſt aliis bonus
et ſibi interdum. etiam illud eccleſia. decimo quar=
to intelligitur de auaro qui nec ſibi nec aliis p̄deſt.
vt quarto ethicorum primo loquitur philoſophus
de notorio peccatore parum vel nichil proficit tan=
tum frequenter nocet malo exemplo ſicut edificat
ſi edificat verbo realiter tamen confert ſacramen=
ta et celebrat non contēnatur ſecundum conſilium
beati petri obediendum eſt prepoſitis veſtris licet
diſcolis: eſt comparatio de vino effuſo de vaſe im=
mūdo. ¶ Sexto argumentor: latitudo ſufficientie
eſt diuiſibilis ſicut latitudo virtutis ſecundo ethico
rum. ſignetur gradus in quattuor q̄ quattuor gra=
dus ſcientie/quattuor prudentie/et ſic de aliis re=
quiſitis ſufficiunt vbicunq̄ ſit ſtatus redit in idem:
quāto magis protendatur ſupra quattuor tanto eſt
melius ſub quattuor: non debet eſſe idoneitas tunc
ſic: vel eſt maxima idoneitas que non ſufficit ad ca
piendam a curam vel minima que ſufficit. ſi p̄mum
datur minimum peccatum poſſibile ſaltem circa ta
le obiectum ⁊ talis curam capiens non peccat quia
detur pena debita in inferno vel in purgatorio
pro volitione capiende a cure. Item pure parti=
biliter incipiat eſſe doctior et deuotior immediate
poſt hoc habebit ſcientiam vltra quattuor et erit in

illa latitudine: ergo nunc eſt idoneus cuȝ immediate poſt hoc habebit plus ꝙ̄ requiratur ſi quattuor ſit minimum quod ſic immediate poſt hoc erit inidoneus ſi aliquo modo retrocedat. Reſpondetur eſt ſtatus licet pitos lateat quo gradu indiuiſibili imaginario terminetur latitudo et ſic in quattuor diſiūctiue dari poteſt maxima latitudo que non ſufficit ad idoneitatem vł minima ꝗ ſufficit diſiūctiue dixerim implicat dare ſimul minimuȝ quod ſic ⁊ maximum quod non cum ſecundum a priori excedatur et per nullum impartibile admitto maximam latitudinem que non ſufficit ad ſufficientiam. Scientia vt quattuor non ſufficit et quelibet maior ſufficit et ſi profectus pure partibiliter intendatur immediate poſt hoc inſtans ſortes erit idoneus ⁊ immediate poſt hoc habebit plus idoneitatis ꝙ̄ requiratur nec in aliquo inſtanti verum eſt dicere ſortes habet idoneitatem quin in eodem verum erit dicere habet ſuper idoneitatem ſicut quando introducitur calor vel albedo ab agente extrinſeco pure ſucceſſiue non datur primum inſtans quo paſſum habet talem gradum puta duo vel tres ⁊ non amplius quia cum illa albedo eſt diuiſibilis pars prope agens habebit maiorem albedinem intenſiue ꝙ̄ pars remota. dicis albedo eſt diuiſibilis ſed eſt indiuiſibiliter in ſubiecto non inſiſto quia raptim pro ſcala noſtri dicti hoc in medium citaui: et ſic vltimum inſtans inidoneitatis eſt vltimum non eſſe idoneitatis non oportet ꝙ capiens beneficium peccet mortaliter ſciens ꝙ habet ſolum maximam latitudinē que non ſufficit ad ſufficientiam capiens beneficium in illo inſtanti ſtatim erit idoneus quando ponit ſe ad ierarchiſandum: nec oportet ꝙ mortaliter peccet eſto ꝙ non velit proficere vltra ſufficientiaȝ quam habet ſufficit venialiter notabilis intercapedo ab idoneitate arguit ſolum mortale delictuȝ ſorti prohibetur ſub pena peccati mortalis occidere hominem percutiens cum peccat venialiter dum percuſſio eſt leuis nec eſt conſequens ꝙ mortale ex ſolis venialibus conflatur nec eſt minimum peccatum poſſibile medietas illius actus eſt minor modicum nichil reputatur in mortalibus et loquutus ſum vbi viro conſtat de inidoneitate non eſt dabile adequate quantum requiritur ad ſane retinendum beneficium huic. ¶ Circa hanc queſtionem dubitatur an quis poteſt petere honorem. Secundo dubitatur que eſt potiſſima cauſa erroris in collatione iſtorum beneficiorum. ¶ Ad primum reſpondetur per propoſitiones. Prima eſt: quis poteſt petere beneficium curatum vel non curatum licite: probatio magnanimitas inclinat habentem ad petendos honores quibus nouit ſe dignum cuȝ petit materiam exercende virtutis aliquis poteſt cognoſcere ſe dignum certitudine morali vel non minus dignum ꝙ̄ alii non preuiſi: nec valet aliorum ratio ꝙ talis eſt iniuſtus vel ſuperbus iudicans ſe melioreȝ aliis vel volens eis preponi. nulli nec aliquibus temptat facere iniuſticiam ergo non eſt iniuſtus ſuperbia eſt habitus aliorum cōtemptiuus qđ hic nō cōtingit: nec eſt hic ſermo de meliore coram deo: ſed de meliore ad hoc ꝙ poteſt habere rectum iudiciū in intellectu: patet: aliquis bene iudicat ſe doctiſſimum in ſua vrbe ⁊ donari talento cuius alii ſue vrbis ſunt expertes diuiſiones gratiarum ſunt diuiſe ſecundum apoſtolum. interdum vnus habet plures in duplo vel triplo ꝙ̄ alius. ⁊ hoc patēter quarti ethicorum tertio videtur itaqȝ magnanimus is eſſe qui magnis eſt dignus ⁊ qui dignum ſeſe magnis cenſet. Inſuper ex parte obiecti caymus non petit plus ꝙ̄ magnanimus: dicente ariſtotele: lentus autem reſpectu quidem ſui exuperat non tamē ipſum magnanimum: ſed difficile eſt reperire multos magnanimos cum debeat eſſe optimus vbi ſupra inquit ariſtoteles: at qui magnanimus cum ſit maximis dignus fuerit optimus ſane: ſed hoc non obſtat ſcit prope ſe nullum magis idoneum plato hiſpanus doctior non eſt magis idoneus ad hoc officium ꝙ̄ gallus cum non calleat linguam ⁊ dubiuȝ eſt an reſidere valeat ſcit ꝙ prope ſe nemo eſt magis idoneus oportet curam conferre alicui dicit ſe paratum ſubire onus illius cure ſi nemo reperiatur magis idoneus habet propoſitum laborare in vinea dn̄i ſi quis habeat iudicium certum ꝙ nulli in ſua vrbe cedit in doctrina ſermone quare non poteſt velle ꝙ ei conferatur ⁊ hoc per litteras vel vocaliter modeſte petere ſcit ꝙ poteſt facere meli9 ꝙ̄ alii quibus non eſt prouiſum non requiritur in omi ierarchiſatione eſſe in gratia talis non videtur latitudinem modeſtie vel magnanimitatis tranſcendere ⁊ hoc ex parte actus. ¶ Secunda propoſitio modeſte ſunt petendi honores quos noſtris humeris cognoſcimus non eſſe impares. probatio: crebro per hoc alios ſcandaliſamus vel ex importunitate vel aliqua alia mala circunſtantia. Inſuper plerunqȝ fallimur in iudicio de nobis iudicam9 nos anteire viros quorum corrigiam calciamenti (vt aiunt) ſumus indigni extrincare hoc poteſt oſtendi per duo exempla grecorum de dando aliquo egregio munere illi qui ſtrēnius ſe geſſit in bello ꝯ xerſem regē perſarum potentiſſimum quilibet ducū ſcripto ſe primum in ara neptuni locauit ⁊ temiſtoclem ſcđꝫ ſimile contigit inter artifices in tēplo dyane i ephe ſo de ſubtilibus ſimulachris quilibet artifex ſe primum poſuit ⁊ polioletum ſcđm quare illis duobus date ſunt palme aliis poſtpoſitis ſemper tunicam pallio propinquiorem reputabis. Inſuper res obſolata olet poteſt quis ſe idoneum euidenter cognoſcens dicere meum caſum tue paternitati commēdatum habeo noſtrā idoneitatem ſi qua ſit ⁊ inopiā ab aliis qui certius me iudicāt intelligito ꝗ prouiſionem habet aliunde non poteſt ſic petere vel qui dubitat ſe idoneum ad hoc in comparatione aliorum non decenter ſic remittit caſum epiſcopo et ſic intelligo beatum Auguſtinum decimo nono de ciuitate dei dicentem. locus ſuperior ſine quo populus regi non poteſt et ſi adminiſtretur vt decet tamen indecenter appetitur. et gloſa prime ad thymotheum tertio. hoc ipſum allegat vel non peta=

tur indebite vel petatur vt proſit non vt preſit ple=
riqꝫ in diebus iſtis non petunt pro zelo animarum
ſed vt vberes fructus colligant ſalutem anima=
rum ſubditoꝝ negligentes. ſecundū illud dictum
iuuenalis. protinus ad cenſum de moribus vltima
fiet queſtio: quot paſcit ſeruos quot poſſidꝫ agri iu
gera ꝙ multa magnaqꝫ parapſide cenat viri heroi=
ci magis eligebant eſſe abiecti in domo dñi ꝙ habi
tare in tabernaculis peccatorum ſicut oportet fre=
quenter prelatos: ſatius cēſuerunt contemplari cū
rachaele et maria ſub modio ꝙ ſe exponere procel
lis in cathedra: iſta habet lippos oculos multitudie
curarum non videt vnde arbor in ima valle ſita diu
ſtat que in iugo montis borea et crebris impetibus
fulminis icta eradicatur nauis in ſolo ſcōm anacar
ſidem eſt tutiſſima cui quadrat illud alani. Tutior
in terris locus eſt ꝙ turribus altis Qui manet i ter
ris non habet vnde cadat. ⁊ de ambitioſis in ante=
claudiano. Tolluntur in altum vt caſu grauiore ru
ant. moyſes renuit eſſe dux populi dicēs: rogo mit=
te quē miſſurus es. exodi quarto. ⁊ hieremyas: ha/
ha/ha/ dñe neſcio loqui quia puer ego ſum. hiereṁ.
primo. beatus marcus ſibiipſi amputauit pollicem
ne fieret ſacerdos. beatus baldredus habens ſan=
cti andree reliquit ⁊ heremum coluit in has. ⁊ bea
tus anſelmus cantuariam reacceptare noluit mo=
nēte maximo pontifice. ambroſius/auguſtinus/bñ
dictus/⁊ patres aufugerunt ab honoribus: ergo eo
rum exemplo fugere eſt congruum. Dicis tales er
go incederunt in extremū magnanimitatis. ſ. i pu=
ſillanimitatē cōſtat erāt digni ⁊ poterāt meliꝰ exer
cere ꝙ alii. Rñdeo erant celo digni et heroici vir
pōt multipharіam ſe habere: vno mō nolēs capere
officium quo eſt dignus qḋ iudicat vel iudicare de
bet ſe poſſe laudabiliter exercere et fugit ob ocium
talis male agit puſillanimis reliquit honores quos
debet capere hoc eſt quibus eſt dignus et quando
eſt dignus. Eccſia. ſepti. noli eſſe nimis puſillani=
mis tales non erant viri prefati. dicis actus puſil=
lanimitatis indignificat virum: nego ſed minus di
gnificat eſt peior ꝙ an'e tamen forte adhuc eſt hoc
beneficio dignus: aliquis poteſt iudicare ſe inido=
neum et tunc errat in intellectu ſolum ⁊ talis nō eſt
malus: ſi quis iudicat ſe non poſſe bene viuere in ſe
culo nō debet acquieſcere in acceptione prelature
ſibi eſt citius conſulendū ꝙ omnibus aliis nec mul
titudo eſt preferenda michi niſi quando ſum pars
multitudinis. Aliomodo quis eſt contentus cape=
re beneficium quo iudicat ſe de facto dignum dum
offeratur more debito et nō fuerit nota ambitiōis
pro edificatiōe proximi et in iſto membro multi ſā=
cti patres includebātur/ambroſius/gregorius/au=
guſtinus/martinus finaliter acquieuerūt. hieremie
primo. ecce ego dñe mitte me ſed erat purgatꝰ per
calculum ſi rēnuat fratri defuncto ſuſcitare ſemen
id eſt chriſto domus diſcalciati vocatur ſicut beatꝰ
auguſtinus exponit illud deutero. xxv. de ſuſcitan=
do ſemine in iſrael in libro cōtra manicheos. ſic ha
bet beatus gregorius in regiſtro: et beatus marti=
nus dñe ſi ſum vtilis eccleſie tue nō recuſo laborē
qui ante ab hylario noluit ordinari in ſacerdotem.
habitus humilitatis inclinat habētem appreciari pluſ
proximum ꝙ ſeipſum in caſibus dubiis patres vi=
derunt multos in mūdo bonos ⁊ malos nō rati ſūt
ſe omnes ante ire propterea ab honoribus caducis
fugierūt parati tamē parere ſi euocarētur modo de
bito in aliorum edificationem ſcientes ꝙ cathedra
moyſi ⁊ petri multis eſt cathedra peſtilētie memo=
res dicti dauidici: beatus qui i cathedra peſtilētie
nō ſedit in ſignum cuius in electiōe epiſcopi dicitur
cum petitur vis epiſcopari: reſpōdit nolēs volo nō
induētes clamidem petri cū iohāne. xxiij. hoc ꝗtea
pleriſqꝫ ſeruatur ſine mēdacio nō inſiſto ſed verba
forte in tali ſeruātur ad litteram ſicut iudei ſeruant
vetus teſtamētum ⁊ regētes pariſius in artibus lec
turam textus i vico ſtraminis ſed bonum eſt ꝙ mo
dus loquēdi patrum maneat quidā vt fertur citꝰ
reliquit epiſcopatū ꝙ diceret nolēs volo ſi homo
habeat zelum animarum ad predicandum populo
poteſt religionem mendicātium intrare quorū mu
nus eſt predicare: id idem poteſt facere in habitu ſe
culari nec ei deerunt neceſſaria victus et veſtitus.
Si dicas prime ad thymotheū tertio. Si quis epi=
ſcopatum deſiderat bonum opus deſiderat. Reſ=
pōdetur hoc non eſt contra dicta vt primo obiectu
apparet ſꝫ h nō admitto vt tā excellētes platuras
qs appetat eſt difficile viro iudicare. xx. vel. xl. i re
gno ſuo nō eſſe ipſo magis idoneos nego ꝙ poteſt
petere tamen quādo eligitur per viam ſcrutinii ſpi
ritusſancti aut ꝯpromiſſi vel aliter plenum titulum
in bñficio habꝫ acquiſitū pōt acceptare qḋ nō licuit
petere lꝫ capere ꝯformat ſe iudicio alioꝝ poteſt tūc
humiliter aſſumere ſe eſſe idoneum ſi nichil obliq=
tatis incideret et ſperare cum mia dei ꝙ faciat illa
que illi officio incumbunt. ad auctoritatem apoſto
li multiplex eſt reſponſio primo ſicut dicit beatus
gregorius in paſtorali loquebatur apoſtolus ꝓ tē=
pore quo omnes aufugerunt ab epiſcopatibus pri=
mi illi vocabantur ad palmam martyrii pro defen=
ſione fidei nullus romanus pontifex vt opinor iter
beatum petrum ⁊ ſilueſtrum diem clauſit extremū
ſine martyrio ⁊. xxxiiij. erāt: ⁊ eſt veroſimile ꝙ alii
epiſcopi pro maiore parte in aliis locis ſic vocabā
tur tunc rubea et precioſa colla habebant qui agnū
occiſum iuuabant in ſuo ſanguine plantare eccleſiā
multo facilius eſt rubeum geſtare i cardinalatu ga
lerum. Aliomodo ſic vt bonum ſit adiectiuum ter
mini epiſcopatum et ſenſus eſt. qui epiſcopatū de
ſiderat bonū/opus deſiderat. Tertiomodo ſic bo
num opus deſiderat: forte non bene ſicut ſecundo
ethicorum aliquis loquitur grammaticum et non
grammatice hoc eſt excercitatio i epatu eſt bona: ſꝫ
indecenter appetitur cui ſuffragatur illud bti aug.
xix. de ciui. Quarto ſic: nō dixit apoſtolus bonū eſt
deſiderare epatū: ſꝫ dixit qui epatum deſiderat de=
ſiderat bonā operatiōnē pmiſit epatū termino de=
ſiderat: non eſt idē deſiderare epatū ⁊ epiſcopatum
deſiderare nemo aſſumat honorē niſi vocatꝰ a deo

ſicut aaron ille vocatur a deo qui iuſte intrat et ſm regulas q̄drantes legi diuine. quo ſit aliquis petendo vnū bñficiū modeſte petit: aliud expetēdo magnanimiter petit: tertiū petendo actum caymotes exercet actus caymotes ꝛ magnanimitatis reſpectu diuerſoꝝ bñficioꝝ nō aduerſantur. Sed dicis ſi quis eliciat vnū actū caymotes ꝛ aliū puſillanimitatis ꝛ ſic alternatiue i ſe habebit habitū magnanimitatis hac via qui inclinabit ad prudenter petendū vel accipiēdū nō producetur vnq̄ȝ magnanimitas ex illis actib⁹ ſȝ duo vicia extrema: magnimitas eſt i medio ſm rationē renuēdo ꝛ acceptando honorē qñ oportet nec ſequitur ꝙ idē habitus ad cōtraria inclinat habit⁹ magnanimitatis ex talibus actibus ſcatet volo capere ſolū honores quib⁹ ſm rationē iudicor eſſe dignus habitus ex talibus actib⁹ emanās inclinat habentē acceptare hanc capellaniā et reſilire ab hac magna cura vel hoc epatu. Poteſt inſuper habere varios habitus ex talibus actibus volo capere honorē quo iudicor eſſe dign⁹ nolo capere honorē quo iudicor indign⁹. dicis tūc nō ois magnanimitas oēm magnanimitatē in eodē ſuppoſito intendit. Reſpondetur hō eſt magnanimior extēſiue licet nō intēſiue. ſi ponas fortē magnanimum i gradu temperantie cuius habitus eſt vt octo ſed ociſſime ieſt impedimentum per abſciſionem ligue ꝙ celebrare vel cōcionari nequeat an habitus eius inclinabit eum ad petendos vel capiēdos illos honores q̄bus ſupra dignus erat ꝛ ſic actū caymotes per habitū magnanimitat̄ preexiſtētis exercebit: ꝙ ſic inclinet. pȝ. habitus ſuapte natura in ſiles actus inclinat actibus a quibus emanauit: ſȝ is habit⁹ ab actibus capiendi a curā emanauit: ergo adhuc iclinat: de hoc in tertio vt nobis occurrebat loquuti ſumus. ſi dicas nemo recte iudicat de ſeipſo falleris ſeptē millia relicta ſunt in iſrael qui nō curuauerūt genua añ baal aliqui min⁹ cenſent de ſe q̄ȝ valeant: ſocrates dicebat ſe nichil ſcire niſi hanc ego nichil ſcio pōt eſſe ꝙ quis negans ſe habere q̄ patenter inſunt actum ipocriſis cōmittit an mentitus fuerit ſocrates in ſic dicēdo nō inſiſto ſtat virum iudicare minus de ſe q̄ȝ valeat ſine peccato ſtat virū explorare ſe ad vnguem ꝛ eſſe cenſorem ſui ſed vix ille reperitur inter mille ſm illud maronis. vir bonus et ſapiens qualē vix reperit vllum. Millib⁹ e cunctis hoim cōſultus apollo. Iudex iſte ſui cū ſe explorat ad vnguē. ¶ Scḋo dubitatur q̄ eſt potiſſima cauſa erroris in collatione bñficioꝝ eccl'iaſticorum ꝛ mouet dubitatio vt collatores proficiāt ſibi ꝛ ſint oculatiores: q2 primo poſterioꝝ. ſcire eſt rem ꝑ cauſam cognoſcere. non me fugit qui oia reprobis cooperantur in malū. ambitio eſt cōiter groſſa radix in hac parte ſuperbus ignarus iprudens in agibilibus cognoſcens aliqua que p̄ſtaſſet neſcire ꝛ ſi de mediocri domo natus iactat ſe gen⁹ oīne deorum ſicut recte de ſuperbia p̄mo calamitatū dicit baptiſta. Se ſuperū genus eſſe putat veterūq̄ȝ deorum. Semē ꝛ a magno ſe iactat apolline natū quib⁹ bona fortūe augmētū ſic exiſtimādi accomodāt ſm illud ph'i. iiij. ethicoꝝ. nō eſt eñ facile ſine virtute rēs ferre ſecundas. Atq̄ȝ cū equabiliter ferre nō poſſunt putātq̄ȝ ceteris añcellere illos quidē deſpiciunt ipſi vero quicquid cōtigerit agūt ad quot mōſtra ambitio impulerit nemo eſt q̄ neſciat aaron ꝛ maria murmurarūt ambitioſe cōtra moyſen. nūeri. xij. nōne loquut⁹ eſt nobis ſilr domin⁹ volebāt ſe ambitioſe ingerere i auctoritatē multo min⁹ mirandū de chore ꝛ cōplicibus eius. numeri. xvj. ramus ſup ligna appetit regnare renuētibus oliua ꝛ ficu. iudicū. ix. q̄ ingreditur mercēnarius inſtar bubonis in eccl'iaȝ extinguentis lumen ꝛ querentis oleū imitabitur ſimiā hoiem imitātem tandē calciſicis vel tonſoris practicā intuēs ſibi collum abſcidit auaricia eſt nō nunq̄ȝ cauſa partialis vel integra ad ſcelus incitās ſm illud maronis. Quid non mortalia pectora cogis. Auri ſacra fames. hic eſt ſicut de ſeꝑatione bonarum piſcꝭ a malis bone petunt baſim aque vertibus referte ſupranatāt tranquille viuens q̄ ſibi ꝛ ſuis paſſionibus impat q̄cūq̄ȝ ſcientia ſuperaddita prudētia fuerit redimit⁹ irridetur reputatus ipaudens qui ſuo ſtudio delectatus bona fortune negligit ſicut dixerunt de thalete ꝛ anaxagora. vi. ethicorum ſm illud baptiſte. j. calamitatū de ſupbia. Innocuos miteſq̄ȝ aīos irridet ꝛ odit. Quē videt eīnis illuſtrē laudib⁹ altū. Per virtutes iter veri cōſcēdere honoris culmen. hic iacob irridet achitophel Alii multitudine bonoꝝ fortune ꝛ honoris ab indocta plebe (que decorū fedū ꝛ contra putat) prudētes putantur dato ꝙ cōſanguinitate eis illa venerunt ꝛ nō propria induſtria. Secūdus error ꝛ peior eſt quia cōmunior in collatoribus beneficiorum affectio cōſanguineorū ꝛ affinū: hic eſt alia noticia q̄ȝ per virtutes: iohāni patuit ingreſſus in aulā pōtificis ꝛ nō petro quia piſces vēdiderat: petro nec patuit ingreſſus niſi etiā per mulierē q̄ȝ primū aliquis eſt in epm promotus accedūt conſanguinei prouideas dicentes tali cōſanguineo caritas icipit a ſuis qui ſuoꝝ ꝛ maxime domeſticoꝝ curā non habet eſt ifidelis aut infideli deterior ecce a prelatum ſuā parentelā de pulueribus leuātē pene deificatū ꝛ factū imortalē quid tibi ꝛ huic docto ceruicoſo ipaudēti iagibilibus ypocrite in multa ſcientia multa indignatio pacis ſecū nichil erit deus pacē reliq̄t apl'is pacem meā inquiēs do vobis: pacē meā relinquo vobis. popul⁹ faſtidiū capit i multitudine ſermonū cōſciētias hominū ſic anguſtiat ꝙ de nō peccato facit peccatū. Sapiēti pauca incipiēti nulla ſufficiūt O bone deus quot excubias ꝛ labores ꝓ promotione tua ꝑtulim⁹ eſt bona indole fortes pro quo rogamus interim eum alendo leuabitis fructus p̄bēde paſtori forte intranti cū abimelech protinus cōcluditur ex illis premiſſis ſubiungit fiet vt peritur peccant per fallaciā non cauſe vt cauſe nec cōſanguinitas nec affinitas eſt cauſa conferendi bñficii: ſȝ idoneitas ſecus eſt in ſucceſſione temporali vbi oportȝ reſpicere ad leges agnatoꝝ ꝛ cognatoꝝ cōſanguineus ratione cōſanguinitatis nō eſt preferend⁹ extraneo aplus loquitur de viduis que curā ſuorum

neglexerunt.patet per gloſam nō nego qui ita cito
ex̄us poteſt ſuis cōſanguineis bñficiū dare dūmō
ſint ita idonei ſicut alii ſi non interueniat ſcādalum
actiuū eſt error in manus prelatorū extollentū cō=
ſāguineos pauperes ſupra cedros libani de p̄ſimo
nio crucifixi.Secund⁹ error potiſſimū apud britā=
nos eſt in prelatis habentib⁹ magnā familiā nobi=
lium et pompaticā debent talē tenere ſplendidam
⁊ egregiam menſā.ecce vitā ſardenapali extollunt
in prelatis eccleſie.vides laudatur pctōr in deſide=
riis aīe ſue et iniquus bñdicitur.Sixt⁹ q̄rtus i om
nibus laudatur a poſteris de eo ſcribētib⁹ hoc vno
dempto ꝙ nimis cōſanguineis fauerit ſic bonifa=
cius non⁹ ⁊ alii indubie īmici vere domeſtici eius
dicat collator que vtilitas in ſanguine meo dū de=
ſcendo in corruptionē neſcitis quid petitis dando
beneficiū me dānarē ⁊ ille iidone⁹ cōtrarie vł iido=
neus cōtradictorie.ephebus nolens reſtituere bñfi
cium ſe dānabit ⁊ vos mortaliter peccatis rogātes
pro iidoneo ſtudeat eſſe idoneus ⁊ ꝗ̄ p̄mū fuerit
talis oſtenſus iudicio timētium deū prouidebit illi
moyſes min⁹ filiis caath ꝗ̄ reliq̄s dedit licet eſſent
ei magis ſanguine iuncti.nūeri.vij.rogās pro du=
ce idoneo nullū de ſanguie ſuo petiit nūeroꝝ.xxvij
cum erat de tribu leui petiit ꝓ vno de tribu ephrai
idē fecit ioſue in diuiſione terre.ioſue.xvij.⁊ cū q̄
dam diceret ſaluatori.ecce mater tua.reſpōdit ma
ter mea ⁊ fratres mei hii ſunt q̄ verbum dei audiūt
⁊ faciunt nulla peritior reſponſio nulla ſolidior ꝗ̄
illa ſaluatoris.et vxorem zebedei rogantē pro filiis
mathei.xx.ſedere autē ad dexterā meā vel ſiniſtrā
nō eſt meum dare vobis:ſed quib⁹ paratū eſt a p̄re
meo hoc eſt non poſſum dare illo titulo quo petit
mater pro vobis ratione cōſanguinitatis:ſed q̄bus
paratū eſt a p̄re hoc eſt ratione ydoneitatis et cum
mulier diceret.Beatus vēter qui te portauit ⁊ vbe
ra q̄ tu ſuxiſti cui xp̄us quī mo beati q̄ audiūt ver=
bum dei ⁊ cuſtodiunt illud.legat beatū auguſtinum
ad fratres i heremo ſermone.xxi.videat q̄d beat⁹
bernardus fecit ſuis fratribus benedictus duode=
cimus nūq̄ a recto tramite in pontificatu deuians
dicebat romanū pontificē nō habere cōſanguineos
o virū ſummo ſacerdotio dignū o decus ciſtercii o
virum cum beato bernardo luctantē quis eoꝝ pro
ximus accederet ad centrum virtutis bernard⁹ ex
vna parte centri ciſternas nouas fodit vt cētro ap=
propinquet at bñdict⁹ nec principū minis nec ami
corū blandiciis flexibilis ſed ſcelerius curo ab his
recedens centrum virtutis indice monſtrat nō ca=
piat exemplū per malos.ſi dicas plurimi apoſtolo
rum erant de ſanguine chriſti ſm humanitatē erāt
maxime ydonei ⁊ baſes eccle:ſ; relinquens exem=
plum poſteris habenas eccleſie beato petro mode=
randas reliquit.iohānes erat diſcipulus dilectus a
ieſu ſore iſtigante deo(vt putat)cecidit ſuper ma=
thiā ⁊ non ioſeph iuſtum cognatū irridendi ſunt ca
noniſte blandientes q̄ dicūt pontificis maximi eſt
eligere cardinales cōſanguineos vt pax nutriatur i
eccl'ia dūmō probos timentes deum eligāt omnia
erint pacifica ſicut ietro ꝯſuluit moyſi.exodi.xviij.
Prouide autē de omni plebe viros ſapientes et ti=
mentes deū in quibus ſit veritas ⁊ q̄ oderīt auari=
ciā ⁊ conſtitue ex eis tribunos et centuriones ⁊ q̄n=
quagenarios ⁊ decanos q̄ iudicēt populum omni
tēpore in principio ſinodi baſilienſis ⁊ habet i prag
matica ſanctione capitulo de numero ⁊ q̄litate car
dinaliū dicitur nō fiant cardinales nepotes ex fra=
tre vel ſorore romani pontificis aut alicuius cardi=
nalis viuentis cōſanguinei.at ſi conſanguinei maxi
mi pōtificis fuerint equaliter ydonei cū aliis poſ=
ſunt eligi vt in fine capituli dicitur.bñdict⁹ duode
cim⁹ vt annales ꝓhibēt ſemel in toto pontificatus
ſui tempore ſex cardinales viros egregios creauit
nō ex ſuis ſed vndecūq̄ vocatos.cōſanguinei etiā
īpellūt ad horū caducoꝝ petitionē ⁊ erit abiectio
plebis inter eos ſibilis non inhiet ſeruitus.i curiis
principum eſt alius error ⁊ eorum affectio cogunt
iuite eligere quos volūt ita nōnumq̄ eſt timor ca=
dens i cōſtantē virū niſi principib⁹ obtēperetur et
occaſionē accipiunt principes ex errore prelatoꝝ
eccle ꝓperā bñficia cōferētium apponere ſatagūt
eccle vt aiunt manus adiutrices nō nego qui in=
terdū melius prouident bñmeritis de republica ꝗ̄
alii prelati electio eſt rationabilior:conſidera vlte=
rius ante ſtatutū lateranenſe de magiſtris. cap̄. q̄z
nōnullis apud multos dei cōtemptui in quo preci=
pitur ꝙ in qualibet eccl'ia cathedrali ⁊ metropoli=
tana ſit theologus qui ceteris legat legem dei hoc
accepit a cōcilio pragmatica ſanctio cap̄.de colla=
tiōb⁹.qđ ex iſta parte occeani laudabiliter ſeruat
noui regnū in quo ſunt tot graduati in theologia ca
nonici quot ſerpentes in hibernia vel glires in glaſ
helv quo ſit elongandi ſunt cōſanguinei a collato=
re ſenes troianoꝝ nō dedignabantur videre hele=
nam.ij.ethicoꝝ.⁊ circe clamabat circavndā et ſinū
longe cōpelle carinā.aranea propria viſcera in telā
orditur ad capiendas muſcas ſ; propriā aīam peri=
mit cōferēs iidoneo cōſanguineo bñficiū nō dicam
bñficium ſed maleficiū hinc nō prebendā ſed emen
dam non canonicatū ſ; peccatum . Si te lactauerit
pctōres nō acq̄eſcas eis aīa tua in manib⁹ tuis ſem
per memor verbi abacuc ve qui edificat ſion in ſan
guinibus iudiciū durīſſimū hiis preeſt fiet. ſcđo ſe=
quitur ꝙ homo volens pie viuere i chriſto elonget
ſe in aliā partē p̄rie ſue vt immunis ſit a clamore pa=
rentū ad nō preſumptuoſe petēda beneficia.ad ga=
lathas.j.cum placuit ei q̄ me ſegregauit nō acq̄eui
carni eggredere de terra tua ⁊ de cognatione tua ⁊
de domo patris tui ⁊ obliuiſcere populū tuū ⁊ do=
mū patris tui. Si nunc es alligat⁹ tuis ſolis pctis
nō tibi alligabis duplicia pro quolibet tibi ſubdito
ꝑeunte ex culpa tua reddes rationē tandē villica=
tionis tue ſi facies q̄ illi officio incūbunt tibi nō im
putabitur.ſm illud poete nō eſt in medico ſemper
releuet vt eger.apłus.j.ad corinth.xv.g̃ habet q̄z
omnib⁹ pl⁹ laborauerit ⁊ nō quia plures lucrifecit
g̃ ſic eſt maius peccatū eſſe negligētē in magna cu=
ra ꝗ̄ parua.patet.plures ex eius igna⁹ ꝑeunt ⁊ ſa=

muelẽ mutetur ep̃us que circuibat bethel ⁊ galga=
la ⁊ maſphat vt qui eo egerent citius acceſſum ha=
berent.p̃mi regum.vij.

¶Diſtinctionis vigeſime q̃rte queſtio tertia.

Notabile Uteritur ante cõferens bñficiũ ydoneo pre
termiſſo min⁹ ydoneo peccat. Sĩt duo ſor
tes ydone⁹ ſciẽs facere oĩa que tali officio
icũbunt plato ſcit melius facere ⁊ hoc collatorẽ bñ
ficij nõ fugit ſz ciceronẽ.q̃rim⁹ an cicero cõferens
bñficiũ ſorti relicto platone peccet ⁊ loquor de ma
gis ydoneo ad hoc ſi plato eſſet ytalus magis ydo
neus ad ierarchiſandũ ĩ italia q̃ ſortes ĩ gallia pla
to nõ eſſet magis idone⁹ ad hoc demõſtrando cu=
ram in gallia cũ neſciat p̃dicare nec ↄfeſſiones ſub
ditorum audire vel linguã teutonicã ⁊ gallicã ſimul
nouit talis eſt magis ydoneus cameraci ⁊ metis q̃
alterã tantũ callens vel ſi vterq; eſt gall⁹ ſorti nulla
eſt prouiſio eſt moratur⁹ apud gregem plato fame
geratus euocatur ad curiam p̃ncipis nec eſt veriſi=
mile q̃ eſt morã tractur⁹ in hoc loco tunc plato nõ
eſt magis ydoneus ad hoc bñficiũ q̃ ſortes imo cõ=
trahat . notaciũcula prelibata pono ↄcluſionẽ nega
Conclu⁹ tiuã. ¶Cicero conferens beneficium in illo caſu ſor=
reſpõſiua ti peccat ⁊ idem eſt iudiciũ de quolibet eligente ep̃z
abbatẽ vel prelatũ q̃ in parte vel ĩ toto dat ius vel
dare ſatagit min⁹ ydoneo pretermiſſo magis ydo=
neo idẽtidẽ eſt de rogante pro idoneo ſpreto magis
ydoneo ⁊ potiſſimũ vbi ẽ veroſimile q̃ ſue preces
aliq̃d efficatie optinebũt apud illũ ad quẽ diriguñ
probationes tituli queſtionis ſi cõcluſionẽ probent
principalẽ inferunt correlarie ſilr̃ in iſtis hanc con=
cluſionem tenuit hieronim⁹ leuit ici.viij.⁊ eſt aucto
ritas canoniſata.viij.q.j.c.licet.inquit q̃ preſtãtior
eſt omni populo qui doctior q̃ ſanctior q̃ etiã ĩ oĩni
virtute eminentior.ille eligatur non ſtes in hoc q̃
cõpati⁹ debet eſſe in duobus ſuperlatiuis in pluri=
bus hoc nichil eſt ⁊ eſt ſolum ĩpugnatio laurẽcians
contra hieronimũ.hoc etiã p3.lxxxiij.d.c.metropo
litano.ſi nec emeritis.lxxv.d.c.vl'e. Rurſus quan
do xp̃us erat relicturus habenas ſimoni petro mo=
derandas eſt ſciſtat⁹ eſt ab eo an xp̃m diligeret ⁊ an
plus hiis demonſtrãdo reliquos.iohãnis.xxj.ſup=
ponens equalẽ prudẽtiã ⁊ ſapientiam in illo ſicut ĩ
aliis ⁊ q̃ plus diligit deũ eſt optim⁹ et alia paris ha
bens maxime ydoneus eſt volens iſinuare q̃ nemo
eſt eligẽdus niſi optim⁹.hoc patet de ſaule/dauide
moyſe/ioſue ⁊ electis a deo xp̃i actio noſtra eſt iſtru
ctio dicit aduerſarius has auctoritates eſſe de con
ſilio ⁊ nõ de precepto licet is preter ratione loquaẗ
oſtendim⁹ cumulatius hoc ordinatũ eſt in ſacroſan
cta ſinodo cõſtantiẽſi ⁊ baſiliẽſi ⁊ recitaẗ ĩ pragma=
tica cap̃.de electionibus.ecce formã eligendi opti=
mã a p̃ribus poſitã ego talis iuro ⁊ promitto omni
potenti deo ⁊ tali ſancto vel ſctẽ puta beate virgini
vel ſctõ andree ſub ei⁹ vocabulo dedicata eſt hec
eccl'ia eum eligere quẽ credam futurũ eccl'ie in ſpi
ritualibus ⁊ temporalibus vtiliorẽ hec illi vocẽ da=
re quẽ veriſimiliter ſciuero promiſſione aut datiõe
alicuius rei tẽporalis ſeu prece p̃ ſe aut per aliũ in=
terpoſitis aut alias qualitercũq; directe vel idire=
cte p̃ ſe electionẽ procurare hanc cõcluſionẽ oſten=
dã eſſe ariſtotelis in lumine naturali ſolũ laborãtis
iiij.ethicoꝝ.iij.atq; magnanim⁹ ipſe cum ſit maxis
dignus fuerit optimus ſane:⁊ ſequitur ad propoſi=
tum melior eñi ſemper maiora meretur ⁊ optimus
maxima ⁊ ne quis poſſet tergiuerſari per conſiliũ
patet.v.ethicoꝝ.iuſticia diſtributiua attẽditur ſm̃
p̃portionalitatẽ geometricã q̃ ad min⁹ in duabus
proportionib⁹ dependet ⁊ cũ ſit variorum hominũ
⁊ numerum oportet eſſe diſiunctã proportionalita=
tem vt qualis eſt p̃portio inter p̃ſonas talis debet
eſſe ĩ munerib⁹ dandis ſi ſortes platonẽ ĩ quacũq;
p̃portione maioris ĩequalitatis multiplici ſuppar=
ticulari ſuperp̃tiente vel mixta exuperet talis de=
bet eſſe proportio ĩ honoribus officiis ⁊ munerib⁹
q̃ ſit geometrica.patet.q: proportionalitas in qua
totum eodẽmõ cõparatur ad totum ſicut p̃tes cõ=
parantur ad partes eſt geometrica ſz hoc cõtingit
in iuſto diſtributiuo.p3.capiẽdo duas proportiõe
ſimiles ⁊ addendo ducẽ vni⁹ proportionis cũ duce
alterius ⁊ cõites illarũ proportionũ mutuo.p3.exẽ
plariter vt que eſt proportio.x.ad.v.talis eſt inter
viij.⁊ iiij.vtrobiq; eſt proportio dupla iõ p̃mutati
ſicut ſe hñt.x.ad.viij.ita ſe hñt.v.ad.iiij.vtrobiq;
eſt ſeſq;quarta p̃portio ſic adde decẽ ⁊ quinq; que
ſunt.xv.viij.et.iiij. ſunt duodeci eſt p̃portio ſeſq;
quarta q̃ ariſmetice nõ conuenit ſi agamenõ equa=
liter honorẽ achilli ⁊ diomedi impar⁹ fuiſſet vel da
uid equaliter vrie cum ioab fuiſſent incuſationes ⁊
murmura nec ſeruata iuſticia illud eſt notũ intelli=
genti.v.ethicoꝝ.non alias primo iliados dicit ho=
merus.odiũ capitale fuiſſe inter achillem ⁊ agame
nonẽ niſi q: achillẽ honore debito fraudaſſet ĩpator
modo magis idoneus ⁊ min⁹ idoneus ĩ bñficiis dã
dis ſunt ioab ⁊ vrias ⁊ vbi min⁹ eſt imp̃tibile vt in
bñficio dandũ eſt magis idoneo identidẽ de bñficio
licet collator vel eligens nõ ſit dñs. Amplius quis
iudicaret hominẽ cõſulte agere capere nautã erudi
tũ relicto piritiſſimo qñ eſt nauigandum prope vada
affrice vel pontũ euxinũ. Preterea hoc tenuerunt
doctores omnes fame gerati iuris diuini ⁊ humani
theologi ſe fundãtes ĩ lumine nature ⁊ lege diuina
vt alnſ'.li°.ij.iij.tractactu quẽ ſequuti ſunt alex.
beat⁹ thomas ⁊ hu patres ſanctos ⁊ ariſtotelẽ imi
tantes ĩ hoc paucilſimi ⁊ quidẽ obſcuri in iure pon=
tificio vt hugo ⁊ apparat⁹ tenuerũt oppoſitũ . Ex
iſtis facio aliud argumẽtũ. Quicũq; exponit ſe p̃i=
culo obuienti peccati peccat cõferens ydoneo reli
cto magis ydoneo eſt hmõi:igiẗ.minor patet.tunc
eſt peccatum cõfundens ⁊ obuiens qñ eſt equalis
apparentia maior vel ferme equalis de peccato et
nõ peccato:ſi homo partẽ ſecurã relinquat vt ĩ que
ſtione prologi dixim⁹:ſz in propoſito eſt ratio natu=
ralis.docti omnes tenent hanc partẽ(capio vniuer
ſalem vulgarem)nulla eſt ratio pauci ⁊ quidẽ abie=
cti in oppoſitum:ergo hanc concluſionẽ relinquẽs

ſeq̄ntiā:anteced̄ēs ſi cognoſcat aliq̄s magis ydo=
neus extra capitulū ciuius ille eſt ꝓmouēdus leges
dantur de hiis q̄ cōiter eueniūt modo regulariter il
li de eadē cōitate meli⁹ nouerūt illa q̄ illi cetui incū
bunt q̄ȝ alius ſicut med⁹ ſagatius dimicat cōtra fu
gientē ꝑthū q̄ȝ aioſior hutānus ⁊ numida contra bi
linguē tiriū q̄ȝ impetuoſior gallus. ¶ Tertio argu
Tertio ad idem ar. mētor ydone⁹ ſcit facere oīa q̄ illi officio incūbunt
ꝑdicando cōfeſſiones audiēdo cōſulēdo ⁊ ita ī aliis
q̄ nō eſt opus alio. ꝓuerbialiter dicim⁹ nō eſſe op⁹
meliore pane q̄ȝ triticeo:ponatur ſortes ydone⁹ vt
quiq̄ȝ plato vt ſex maxime ydoneus. Arguitur ſic
plato non tenetur facere optimo mō quo pōt face=
re ſicut nec viator aliquis tenetur facere optiō mō
quo pōt facere ſicut cōtingit ī aliis materiis non eſt
maximū pōdus qđ ſortes pōt ferre nec pōt curre=
re ita velociter ſicut pōt currere cū medium poteſt
ſubtiliari ⁊ pōt eſſe melius diſpoſitus plato nō te=
netur facere vt ſex ſufficit facere vt quiq̄ȝ ⁊ hoc po=
teſt ſortes facere ex ipotheſi ⁊ vult facere nō ſemꝑ
ingenioſior eſt doctior vel maturior nec ſemper do
ctior ⁊ prudentior melius facit ſi ſit heroicus euoca
bitur ad curiā principis fortaſſe ⁊ nō volet reſigna
re bn̄ficiū alteri:ergo meli⁹ eſt capere min⁹ ydoneū
¶ Ad triū dico argumētū ſolū colorat ſortē eē ydo
rn̄o ad .iij. neū ad ſubeundam prouinciā illā ſȝ q̄ collator ele
ctor vel ſuaſor nō facit fideliter officiū dn̄i ſui ꝓcu
rando optimū ⁊ fideliſſimū miniſtrū quē pōt procu
rare pari facultate cū alio peccat idē ſermo ī ore ſa
megerati viri plus mouet q̄ȝ in ore mediocris ſuū
dictū eſt reſolutio auctētica. hoc patet cū ariſtote=
les .iij. phi. dixerit equalē eſſe itercapedinē ab athe
nis ad thebas qualis eſt a thebis ad athenas poſte
ri ad multa ꝓpoſita hoc applicarūt ſi tu abiect⁹ di
ceres interuallū ab abila ad talpe eſſe ita magnum
ſicut cōtra eſſes irriſus idē vides in lectorib⁹ ī theo
logia regētibus in artib⁹ ⁊ in multis aliis. Si dicas
plerūq̄ȝ exn̄s ī maiori fama minore fama eſt dign⁹
q̄ȝ alius q̄ tūc licebit dare bn̄ficiū min⁹ ydoneo ma
gis famato nego q̄ id plerūq̄ȝ cōtingit non gratis
adipiſcitur quis famā ſed quia interdū hoc in vſu
eſt nego q̄ magis famato min⁹ idoneo cōferendū
eſt bn̄ficiū ſucceſſu tēporis ali⁹ ſub modio exn̄s co
gnoſcetur ꝑſtare minus ydoneo. Si ponas prelatū
ſcire aliquē magne fame iudicio prudētū ⁊ vulgi ꝑ
ponendū ī ydoneū q̄ laborat pctis occultis q̄ tādē
ī lucē prodibunt quid faciet dico q̄ dabit bn̄ficium
illi quē ſcit eſſe magis ydoneū cōtēnendo oblocu=
tiones vulgares facit ſicut debet facere quilibet eſt
bonus iudex eoꝝ que nouit tacta erant aliqua ī ar=
gumēto que videntur nō intelligere modū hūc ſed
dedita opera ſic obiecim⁹ vt veritas magis eluſce=
ſcat fatemur nō ſemper ingenioſiorē ꝑferendū. xe=
nocrates calcariū indigens laborioſo ariſtotele fre
no indigente ī lectura philoſophica nō eſt ꝑferēd⁹:
ex imaginatione argumētī min⁹ ydoneus eſt magꝭ
ydoneus ad hoc fateor q̄ tangitur in argumēto q̄
homo nō tenetur optimo mō deſeruire quo poteſt
deſeruire optimo mō deſeruit quo deſeruit non eſt

de ineſſe illius ſicut ī ſilū athlas fert maximū pōd⁹
q̄ fert nō mentitur veritatē huius athlas fert maxi=
mū pondus qđ poteſt ferre ſufficit viro facere illa
que tali officio incūbunt:ſȝ conferens fideliore mō
quo pōt poſt luſtrationē debet prouidere de benefi
cio. ¶ Quarto argumentor aliq̄s fundat beneficiū q̄rto ad idē
ſuo cognomini vl' parētele vt in iure patronat⁹ vl'
ſimilibus ⁊ eſt intētio ſua q̄ bn̄ficium cōferatur ta=
libus quilibet eſt arbiter ī rebus propriis ergo licet
conferre bn̄ficiū min⁹ idoneo ī illo caſu. Inſuꝑ vi=
detur q̄ collator burſaꝝ tenet burſas magis ydo=
neo cōferre ⁊ ſic exteros habebis ī nauarra ⁊ ī cho
letis qđ tn̄ nūq̄ȝ fit. ¶ Reſpondeo ſi quis det aliq̄d rn̄o ad .iiij.
eccl'ie oportet q̄ ſubeat leges eccl'iaſticas ⁊ dei nō
eſt amplius res illius dantis ⁊ vbi habens ius pa=
tronatū pn̄tat ep̄o ī ydoneū male agit hunc admit
tendo vbi eſt ydone⁹ prodeſt q̄ ep̄us ei ſuadeat cō
ferre magis ydoneo qđ ſi noluerit ī illa parte mite
eſt procedendū etiam nō pōt facile tergiuerſari de
ydoneo. Ad aliud de collatione burſarū nego con=
ſequentiā:nō ſunt bn̄ficia plures burſe ſunt tēpora
nec ī multis locis habens certos redditus non eſt
capax ⁊ ꝯſonū eſt q̄ quelibet cōitas prouideat ſuis
pauperibus q̄ȝ alienis pro nauarra oēs in dn̄io regꝭ
francoꝝ recipiunt vbi eſt bona multitudo ſufficiēs
⁊ ydoneitas tales ſunt aſcenſuri ad ꝑdicandū ⁊ labo
randū in vinea dn̄i ī gallia equū eſt q̄ ceteris ꝑferā
tur ſed pauperes apti ad aſcenſuȝ theologicū ſunt
ceteris preferendi ſi poſſunt reperire neceſſaria ad
gradum ſȝ vbi dom⁹ ſunt fundate pro vna qua cōi
tate vel dioceſi cōduxiſſet forte a pn̄cipio admiſiſ=
ſe vnā bonā multitudinē. ¶ Quinto argumentor Quīto ad idem.
xp̄us accepit iudam ad apl'atum qui tamē nō erat
maxime ydoneus ſilr̄ indoctos accepit piſcatores
⁊ rudes q̄ ħ licet aliis. ſimiliter beatus mathias ſor
te erat electus. actuū .j. ſors crebro cadit ſuꝑ min⁹
ydoneū:igitur. ¶ Reſpondetur aliquibus placet rn̄o ad .v.
q̄ iudas nunq̄ȝ fuit vocatus ad apoſtolatū:ſȝ ſoluȝ
ad officiū tradēdi xp̄m ⁊ nunq̄ȝ erat bonus. hoc te=
net venerabilis beda. Aliis autē vt beato auguſti=
no rationabilius placet q̄ ad apoſtolatū:ſȝ ſemper
malus erat. criſoſtomus dicit. erat bonus interduȝ
⁊ vocatus ad apl'atum quē ſequitur etiā poſtilator
iohānis .vj. ⁊ m.chi placet ⁊ bonus erat quādo erat
vocatus hic aliqui d ſalis includitur xp̄us nō reſpe
xit qualis quis futurus erat ſȝ in quo ſtatu erat quā
do accepit:patet de ſaule qui erat optimus tempo=
re quo ſors ſuper eū ceciderat .j. regū .ix. ſic iudas
erat tunc bonus non reſpiciendū eſt ſolum ad hoc
qualis quis futurus eſt ſed qualis actu eſt ex pre=
ſentibus ⁊ preteritis augurari licebit ⁊ nō ex imagi
nariis futuritionib⁹. Inſuꝑ diu erant apl'i cū chri=
ſto optime ab eo moribus ⁊ doctrina eruditi circa
paſſionē ſacerdotes ⁊ ep̄i effecti ipſe in iſtanti poteſt
infundere ſcientiā maiorē q̄ȝ oēs athenienſes lon=
gis exercitationibus adepti ſunt de ſorte hoc eſt ꝓ
me ceperunt duos maxime probos iudicio eorum
quod patet. dicebat beatus petrus actuum .j. opor
tet ergo ex hiis viris qui nobiſcū ſunt cōgregati in

omni tempore quo intrauit ⁊ exiuit inter nos dñs
noſter ieſus chriſtus incipiens a baptiſmate iohan
nis vſq; i diem qua aſſumptus eſt a nobis ⁊ hoc cō
uincitur cū ioſeph berſabas cognitus iuſtus nō eſt
electus ſ; mathias indiciū eſt q̄ ceperūt duos opti
mos ⁊ optime inſtructos i lege gratie ⁊ q̄; relicturi
erant exemplar ille collumne eccl'e nobis tantā ex=
plorationem fecerunt primo facientes qd̄ i eis erat
poſtea reliquū quod facere nequerāt puta iudicare
vter eſſet mag; idone⁹ h̄ i manu dei reliq̄rūt nō po
ſuerūt ſortē inter iydoneū ⁊ idoneū ſ; viros heroi=
cos citauerunt in mediū vtinā noſtri ep̄i erictes il=
los in hoc imitarentur iſtud erat licitū cōſtat ipi nō
tēptaſſent illicitum ⁊ beatus auguſtinus ad honora
tū ſi inter miniſtros dei ſit diſceptatio q̄s eoꝝ ma=
nebit tempore perſequutionis q̄s vero recedet p̄nt
vti ſorte hoc patet.xxij.q.ij.queritur ſic factū vide
tur fuiſſe de athan.ioſue.iij.ſic ſaul cōprehendit io
nathan.j.regū.xiiij.ſors diuinatoria ⁊ cōſultatoria
ꝓhibētur agricole vtunt etiā ſorte diuiſoria i diui=
ſione feni vel rerū cōium licite.❡Sexto argumen
vj.ad idē. tor ſint duo ſortes ⁊ plato eque ydonei ⁊ optimi ad
hoc officiū dandū cicero habet octo motiua q̄ ſor=
tes eſt magis ydoneus q̄ȝ plato totidē habet i oppo
ſitū.arguitur ſic cicero dubitat an ſortes eſt magis
ydoneus q̄ȝ plato ergo dubitare habet an det mag;
ydoneo:⁊ per cōſequēs dubitare habet an peccet ſi
militer pōt cōtingere de duobus q̄ predicantur ab
oppoſitis eſſe i extrema neceſſitate vbi ſoluȝ habet
ſortes elemoſinā ad ſuccurrendū nature vnius.
rñsoad.vj ❡Reſpondeo in illo caſu neutri parti aſſentit cice
ro.puta nec huic ſortes eſt magis ydoneus q̄ȝ pla=
to aut ecōuerſo ſicut nō eſt ſiuū i facultate viri aſſen
tire ſine motiuo ſic q̄n vtrinq; ſunt motiua oppoſi=
ta eq̄libra q̄; q̄ntū octo motiua mouēt tantum alia
octo retrahunt ⁊ hoc ſi motiua equaliter pōderent
ab hebēte ſi i equaliter intellectus flectetur ad nutū
maioris pōderis ⁊ eſt ſimile i naturalibus ſi duo pō
dera equaliter diſtent a lingua ſtatere neutruȝ alte=
ri cedit ſi vnū magis elōgetur magis mouebit actu
ſic q̄n homo apud ſeipſuȝ rationeȝ parui momenti
extollit ſ; loquimur de equalitate ſicut de duabus
ſitulis equaliter aqua refertis ſ; cū eſt prōptus da=
re illi bñficiū quē nouit magis ydoneū ⁊ explorauit
quātuȝ potuit vtrū alteri p̄ferendus eſt ⁊ caſuȝ an=
ticipitē inuenit cuicūq; dat bñficiū ipm bñ agit eſt
locus gratificationis illi cui dat.ff.de iudi.ſ; cū am
bo .pon⁹ oneratiōis ⁊ hoc poſt indaginē et p̄ces
dño effuſas vt dignetur illuiare eos de magis ydo
neo vel dirimatur res ſorte.xxj.d.cleros. Ad for=
mā argumenti q̄ iacet in hoc cicero dubitat an det
magis ydoneo ergo dubitat an peccat conſequen=
tia eſt nulla antecedēs eſt ei dubium vt vides ⁊ cō=
ſequēs falſuȝ cognitū tale a prudētibus cicero du=
bitat an ſortes eſt magis ydoneus ⁊ tñ nō dubitat
an illi eſt dādū bñficium id eſt poteſt illi dari homo
eſt aſinus eſt falſa tñ hec eſt vera ego dico q̄ homo
eſt aſinus.Similiter q̄n eſt ꝓbleuma neutrū in ali=
qua materia vt ſcite fuerunt ān egiptios licet neu=
tri parti aſſentiat tñ aſſentire pōt huic probabile eſt
ſcitas eſſe vetuſtiores egiptiis ad veritatē illi⁹ ſuf=
ficit ſcire ſoluere argumenta q̄ egiptii pro ſua par=
te extruere ſolent ⁊ habere motiua ſcitarum ⁊ hoc
ſufficit ad aſſenſum huius probabile eſt ſcitas p̄ro=
ceſſiſſe niloticos.Dubitatur ſunt duo ſortes theolo
gus eruditus mediu⁹ canoniſta in ſua facultate pit⁹
habēt naturalia paria zelū parē ⁊ cetera oīa hoc dē
pro vtq; eſt perit⁹ i ſua facultate q̄s p̄feret.❡Po=
no ꝓpoſitiones. ❡Prima eſt theologus ambidex
ter eſt preferēdus totum p̄ſtat parti non eſt ſermo
de intelligēte pauca in vtraq;. ❡Secunda ꝓpo=
ſitio omni modo theologus ſimplex eſt p̄ferēdus
ad prelaturā eccleſiaſticā canoniſte ſimplici dato q̄
leges ſeculi calleat:etiaȝ voco eum ſimplicē.patet
ſi fuerit locus vbi vigent hereſes ⁊ vicia.⁊ tempo=
ralia pacifice poſſidētur hoc alii concedūt.ſec⁹ eſt
(aiūt) vbi bona fortune ſunt in lite ꝓ eoꝝ tuitione
melius procedit canoniſta cuȝ tricas nouit in foro
exteriore extricare illud nō valet ſ; eſt arbitrio agar
ancille fertilis cum ſarra dña ſterili contendentis.
geneſis.xvj.potiſſimū munus in p̄latura eſt ſcire
p̄dicare ⁊ inſtruere populū ⁊ eum nutrire in fide ⁊
morib⁹ diſcernere inter leprā ⁊ nō lepraȝ:iter mor=
tale ⁊ veniale:miniſtrare ſacramēta iſta cōueniunt
theologo per ſe canoniſte per accidēs huic q̄ritur a
p̄lato ep̄o ſi ſciat vetus ⁊ nouū teſtamētū ⁊ nō pon
tificia iura ⁊ leges ſi de defenſione reruȝ eſto q̄ ca=
noniſta hoc nouerit melius q̄ȝ theologus ſimplex
h̄ nō ſufficit cū illud eſt accidētariū in p̄latura.j.ad
timotheū.iij.nō decet ſeruum chriſti eſſe litigioſuȝ
ſufficit habere aliquē loco ſui qd̄ pōt theolog⁹ aliō
ꝓbaret q̄ magis attineret cauſidico tempore litis
ars fabrilis q̄ȝ fabro ſcit in iudicio zonas/calices ⁊
alia vaſa melius ꝓtegere q̄ȝ aurifaber nouit opor=
tet habere eccleſiam materialē extructā ⁊ reparatā
⁊ hoc dirigere ſpectat ad ep̄m ſiſr opus eſt agrico=
lis ꝓ colēdis agris quis ꝓpterea diceret latomuȝ
pitū vel agricolā p̄ferendū theologo. Item ep̄i et
curati ſuccedunt ap̄lis ⁊ diſcipulis qui ſolum erant
theologi.Preterea eccl'ia optime profecit in fide ⁊
moribus ⁊ in acquiſitiōe poſſeſſionū dum per theo
logos regebat dū prodierunt in mediū legiſte ⁊ ca=
noniſte ⁊ acquiſiuerūt ep̄atus poſthabitis theolo=
gis experiētia docet quo nā pacto regatur eccleſia
nō inſiſto ad recitanda argumenta aliquorū i cano=
nibus pitoruȝ conantiū ꝓbare canones p̄ferendos
theologie.cōpoſitiora inquiunt ſunt pitiora modo
canones cōflātur ex theologia ⁊ legibus mula que
g̃hatur:ex equo ⁊ aſina eſt vtroq; perfectior vt aiūt
primum argumentū concluderet aſinum aīa intel=
lectiua angelo ⁊ deo perfectiorē eſt pulcre dictum
de mula q̄ ſit equo perfectior et p̄hus more illius
facultatis tanta ratio huic argumento ineſt ſicut di
geſtū notatur per.ff.duplicatum vbi dicunt theolo
gos nō diſtare ab hereticis dicentes non eſſe de iu=
re diuino ſoluere decimā quo ad talem quotā alibi
eorum detegitur inſcicia hec non dixerim ſtudioſis
viris detrahens ſed vt taceā maledicere fratri au=

tiquiori vel patri ſed queſo conueniant iſrael et iuda in vnum et dent dexteras dextere in miniſterium chriſti.

Diſtinctionis vigeſime quarte queſtio quarta.

Uero qrto circa hanc diſtinctionem an habens plura beneficia per diſpenſationez eſt ſecurus in conſcientia coram deo premitto q terminus diſpenſatio poteſt bifariam accipi: vnomodo diſpenſare id eſt reuocare ius et ſic querunt theologi an deus poteſt diſpenſare circa precepta decalogi: hoc eſt an liceat ei reuocare precepta decalogi. Aliomodo diſpenſare idem eſt q interpretari ius commune et ſic inferior crebro interpretatur ius commune quonam pacto debet intelligi epykea naturalis equitas apud philoſophos penitus eadem et diſpenſatio apud canoniſtas parum diſcrepant. pono concluſiones titulo queſtionis reſponſiuas. Notabile

Pria pcl. Prima eſt: aliquis cum ſana cōſcientia tenet plura beneficia per diſpenſationem. probatio. aliquis ante prohibitionem pontificis licite poterat plura beneficia tenere: ergo vbi eſt eadem cauſa pontifex poteſt diſpenſare q ille habeat plura retractando ſuam legem in iſto caſu commune ius reuocando rationabilis cauſa eſt quādo vnū beneficium eſt exile pro alimento cuiuſcunq; fortaſſe ⁊ iſte eſt eminenter doctus vel nobilis et eccleſie vtilis tunc eſt rationabilis cauſa diſpenſandi eſt auctoritas in diſpēſante ⁊ diſpenſat nichil aliō īpedit: ergo ille ſana conſcientia in illo caſu tenet plura beneficia in titulo duo requiruntur et ſufficiunt ad ſanā diſpenſationem ratio ex parte diſpenſati ⁊ auctoritas et voluntas tranſiens in actu in diſpenſante ratio vtilitas eccleſie communis ſola vtilitas diſpenſati non ſufficit ſicut vnus lapis in columna tantuz replet ſicut tres minutiores vel duo quare non poteſt vnus laborans in vinea domini non habens puiſionē aliūde nutriri in ea dignus eſt mercēnarius cibo ſuo. per cibum omnia neceſſaria ſtatus intelliguntur. et prime chorinthiorum nono. quis paſcit gregem et de lacte gregis non manducat. iſtud patet de prebendis de multa prouidentia. §. vltimo.

Circa ſublimes tamen et litteratas perſonas que maioribus beneficiis ſunt honorande cum ratio poſtulauerit per ſedem apoſtolicam poterit diſpenſari. hic loquitur in perſonatibus et in beneficiis curam animarum habentibus: ergo licet ſolus papa in hūs diſpenſat ſupponimus q habeat iſte diſpenſationem a papa. Rurſus niſi concluſio eſſet vera non admitteres filios principum ad duo beneficia exilia capellannias vel prebendas nec eruditiſſimum virum eccleſie maxime vtilem pluſq̄ꝫ filium mediocriter doctum huius agricole vel viticole quod eſt abſurdum. videmus in corpore vero caput et membra principalia plus nutrimenti accipiunt q̄ꝫ digiti et partes parue: ergo eodemmodo debet eſſe in corpore myſtico.

Scda 9°. Secunda concluſio: idoneus tenens duo beneficia ſine diſpenſatione peccat ſi conſtat ei prohibitio in iure qd vix poteſt aliquem nunc latere. patet: ſola idoneitas non ſufficit ſi quis optime meritus haberet diſpenſationem ab epiſcopo de duobus perſonatibus vel duobus beneficiis curam animarum habentibus non habet iuſtum titulum in eis patet propter irritationem pontificis q inferior non poteſt diſpenſare in talibus beneficiis. patet in. §. circa ſublimes perſonas per locum a contrario ſenſu: quis quod de vno conceditur de alio negatur: ſicut quod de vno negatur de alio conceditur. vigeſima quinta diſtinctione. qualis. et in antiquis de preſump. nonne. olim per antiqua iura bene diſpenſabant epiſcopi vt quis idoneus haberet plura beneficia curam animarum habentia. ſeptuageſima diſtinctione. ſā ctorum. ſed per hanc conſtitutionem illud eſt reuocatum. Ulterius ſequitur q epiſcopi poſſunt circa alia beneficia diſpenſare ſicut prius vnum negando aliud concedere videtur. dixi ſi ignorantia inuincibilis accederet poteſt aliquem excuſare: nō quilibet tenetur ſcire poſitiuos canones. ignorantia iuris neminem excuſat: nullomodo intelligitur de iure poſitiuo vt alibi in tertio oſtendimus de quo iure hoc intelligit: quando vnuz beneficiuz ab alio dependet reputatur vnum: non oportet loqui vbi nulli alii eſſent idonei cum iam ſunt plurimi litterati viri et probi pauca vel nulla habentes. de cōmēdis temporaneis nichil nunc loquor.

Tertia 9°. Tertia cōcluſio: tenens plura beneficia cum diſpenſatione romani pontificis vbi non eſt rationabilis cauſa diſpenſandi licet excuſetur in eccleſia militante non tamen in triumphante q excuſetur iure fori. patet: papa diſpenſauit circa ſuam poſitiuam legem et non poteſt illud annullari ab inferiori quia ſic eſſet recedere a capite ad pedes etiam non videmus ſtrepitum forenſem in talibus. Secunda pars patet: da oppoſitum q voluntas ſola romani pontificis ſufficit diſpenſare ſine rationabili cauſa tunc poterit cum nepote inutili diſpenſare q habeat duo beneficia tria quattuor mille ſine ſtatu: et ſic vnus licite habet omnia beneficia in europa inutilis etiam ad vnum preſentibus pluribus idoneis et grauibus viris illud eſt impugnatione indignum. preterea ſecundum beatum bernardum in libro de diſpenſatione et prelati ſine cauſa rationabili vel ſaltem dubia ſed pro ſola voluntate dantes licentiam veniendi contra legem ſunt diſſipatores et non diſpenſatores vtilitas publica eſt cauſa diſpenſandi. aliquis eſt habendus oculus ſed exilis ad nutritionem perſone. illud eſt patens ex terminis et ab omnibus doctoribus iuris diuini et humani approbatuz. in hoc ſolent innocentium quartum in ſuo apparatu taxare ſed poteſt intelligi de pure poſitiuis. vnde infert gloſa in pramatica in materia de collationibus de quodam bono epiſcopo pariſienſi cum offerretur

ei abbatia: reſpondit: abſit vt cum vxore capiam
concubinam. ⁊ de paulo ſecundo cum pro filio re-
gis ſibi ſupplicaretur vt duos epiſcopatus conce-
deret etiam inquit ſi filius dei non concederem ec-
ce reſponſionem vicario dei in terris dignam ber-
nardus ad eugenium papam non prohibeo diſpen
ſare ſed diſſipare non ſum tam rudis vt ignorem
vos diſpenſatores ſed in edificationem non in de-
ſtructionem. deinde queritur inter diſpenſatores
quis fidelis inueniatur vbi neceſſitas vrget excu-
ſabilis diſpenſatio eſt vbi vtilitas prouocat lauda-
bilis diſpenſatio eſt vtilitas dico communis non
propria nam cum nichil horum eſt fidelis diſpenſa
tio ſed crudelis diſſipatio. ꝓpterea non ſine ſale ad
dita eſt particula illa cum ratio poſtulauerit in capi
tulo de multa beata clara reſpondit quibuſdaꝫ fra
tribus minoribus qui priuilegia relaxationis regu-
le impetrauerāt volo inquit abſoluta papa a pecca
tis meis et non ab obſeruantiis regule et conſiliis
ieſu chriſti que voui: in antiquis de voto capitu. ma
gne. §. ⁊ quidam tria. ponitur bene quid oporteat in
illa diſpenſatione quid liceat ſecundum equitatem
quid deceat ſecundum honeſtatem et quid expedi-
at ſecundum neceſſitatem vel vtilitatem ſimilem
ſententiam beati bernardi potes videre ad rober-
tum monachum qui a ciſtertio exiens intrauit clu-
niacum. Ex iſta concluſione ſequitur: tenēs plura
beneficia cum diſpenſatione in qua non eſt rationa
bilis cauſa diſpenſandi non eſt in ſtatu ſalutis. patꝫ
tenet beneficium vel beneficia interdum aliis debi
tum vel debita. Secundo ſequitur: ſi conſulat ſue
ſaluti debet eniti reſtituere omnia vnū dempto qd̄
ſuo caſui ſufficiat ſecundum ſuam idoneitatem.
Quid prodeſt homini ſi vniuerſum mundum lucra
tur et anime ſue detrimentum patiatur. ¶ Quarta
Qrta ꝯ°. concluſio: vnum de peſſimis monſtris in eccleſia ē
illa pluralitas beneficiorum. ſunt magna monſtra
in beneficiis eccleſiaſticis: vnuꝫ ſimonia. Secundū
vix illi in malicia cedens promotio euidenter indo
nei et potiſſimum ad curam animarum. Tertium
aliquis eſt etiam idoneus pro vno beneficio ſed ca-
pit duo quibus eſt inidoneus. interdum prochdo-
lor quattuor quinqꝫ vel ſex et vlterius. Quartum
monſtrum eſt prodige exponere patrimonium cru
cifixi. Quintum non reſtituere diſſipatum prodige
Iſta monſtra certant inter ſe ſicut gallus et vipera
probatio concluſionis quarte ex ea ſicut dicit iohā
nes viceſim⁹ ſecund⁹ in extrauagante de preben-
dis. capitulo execrabilis. ſequuntur innumera in-
conuenientia diminuitur cultus in ſeruitio dei nu-
tritur ambitio creſcit cupiditas deſinit hoſpitali-
tas pulchre domus deſerte minantur ruinam docti
et timentes deum ſilent ſub modio ferme mendicā
tes in opprobrium cleri nunquid pulchruꝫ eſt i cor
pore vero q̄ vnum membrum atrahat ſibi nutrimē
tum neceſſarium aliis quid difformius in corpore
myſtico q̄ꝫ vnus pluralitate beneficiorum ebri⁹ ſit
aliis multo preſtantioribus patientibus extremam

famem. ¶ Quinta concluſio: ſupplicans pro iſta Qnta ꝯcl.
pluralitate ſibi non cauet a peccato dato q̄ ſuppli-
cat pro ſe vel pro alio. patet contra totam policiaꝫ
eccleſie facit eſt cauſa ſuggerens peccatum ſic prin
ceps vel alius quicūqꝫ exiſtimant ſe excuſatos per
diſpenſationem maximi pontificis. ſed cōtingit eis
ſicut iudeis reſpectu redēptoris noſtri. mathei vi-
ceſimo ſeptimo. ſanguis eius ſuper nos et ſuper fi-
lios noſtros. iſti cum ſiniſtris informationibus exi-
ſtimant ſolum fallere pontificem et ſub eius vm-
bra ſe protegere a peccato ſed ſeipſos miſere illu-
dunt. interdum eis licite aſſentit cum reputantur ti
mētes deum et curare ſalutem regni ſui ſi ꝑnceps
vel alius fuerit dicit fiat vt petitur onerans eorum
conſcientias et ſuam exonerans et quia eſſent vor
tices ex tali modo dicēdi dicit forte modo fiat ſem
per intelligens fiat vt petitur. romanus pontifex
conformat ſe conſequenti huius cōditionalis ſi ita
ſit q̄ iſte ſit ita idoneus pro quo talis princeps ſcri-
bit poſſum cum illo diſpenſare ſed ita eſt ſicut prin-
ceps inſinuat: ergo poſſum cum illo diſpenſare ma
ior que eſt conditionalis eſt licita: ⁊ licet minor ſit
falſa poteſt illi aſſentire pontifex non conſtat ei de
oppoſito non tenetur mittere ad ſciſcitandam ve-
ritatem in hybernia vel ad vltima thile q̄ poſſit aſ-
ſentire. patet: vel interdum poteſt adhibere fi-
dem litteris principis bene famati vel nunqꝫ ſecun
dum eſt abſurdum. ſi primum oportet te mecuꝫ cō
uenire rogantes vt vides opinantes peccatum vi-
brare in pontificem falluntur ab eius vmbone retor
quetur catapulta in emittentem preces ſi pape con
ſtaret q̄ preter rationem peteret princeps concedē
do non eſſet excuſandus. ¶ Contra tertiam con-
cluſionem et que ſequuntur argumētor: fortes ido-
neus licite capit decies mille ſcuta in vno beneficio
patet in archiepiſcopatu rothomagenſi: ergo tan-
tum poteſt capere in quattuor epiſcopatibus va-
riis et ſic poteſt eſſe ſimul pariſienſis/meldenſis/ſil
uanectenſis/et ſueſſionenſis/quid refert leuare vi-
ginti milia in vno loco vel in variis locis. Sed di-
cis eſt latum diſcrimen et inconuenientia recitata
in pluralitate non tamen in eodem loco homo non
poteſt eſſe ſimul in pluribus locis ſine miraculo et
tollitur numerus ſeruorū dei et deſeritur cura gre
gis nunquid bis mille vel ter mille ſufficiunt nutri
re epm cum eius familia ſi paruꝫ habeat parū det
pauperibus nemo eſt deuinciēdus dare plus q̄ꝫ ha
beat ſunt aliqua beneficia parue importantie et ma
gni honoris et ſumptus de hiis non loquor. Sed
dicis partitio epiſcopatuum et aliorum beneficio-
rum in tanta magnitudine eſt poſitiuum humanum
quare archiepiſcopus toletanus plus habet q̄ꝫ ſa-
lamaticenſis burgenſis vel hiſpalenſis non poteſt
dari ratio naturalis ſaltem ſi oppoſitum fuiſſet fa-
ctum a principio non fuiſſet contra rationem ergo
licet duobus epiſcopatibus preficere vnum: conſe-
quentia eſt nulla vt patet ſtante diuiſione ſi reuni-
rentur tres parui in vnum magnum oporteret il-

lum vni conferre maguntinenſis valens decem alios magnos non diuiditur pluribus ſuppoſitis: non decet vnum corpus habere plura capita: ſic nec decet duo corpora habere vnum caput.

Forte dicis inconuenientia eadem ſequitur ad primam concluſionem que ſequuntur ad terciam paucitas miniſtrorum dei.et cetera.nego preſuppoſitum ſicut ex vero non ſequitur falſum niſi ſit falſitas innata in conſequente.ſic ex licito non ſequitur illicitum .In prima concluſione eſt rationabilis cauſa non autem in tertia ſicut ſuperius queſtione prima huius diſtinctionis.dixi aliquis non peccat non exiſtens cum ſuo grege alius autem peccat nunc viſitet vnum nunc aliud habendo prouidum tempore abſentie loco ſui ſicut due tunice reputantur vna ſi requirantur pro ſtatu viri:ſic duo talia beneficia reputantur vnum. ¶ Secundo argumentor:virium orati graues canoniſte et theologi omnes tenēt plura beneficia ſed iſti qui debent eſſe ſal et lumen aliis hoc non facerent ſi eſſet peccatum:igitur.

¶ Reſpondetur: eminenter docti proficientes in eccleſia maioribus egent et plus merentur propter ea habent rationabilem cauſam diſpenſationis ſi conſummatus theologus laborans pro vtilitate eccleſie deberet capere premium laborum a ſummo pontifice vel alio an debeat capere equaliter cum in erudito in idoneo:rex plus pecuniarum dat capitaneo q̄ʒ architenenti.videat theologus ſuum caſum .Secundo dico non eſt intentionis mee excuſare omnes theologos vel canoniſtas ſed potius accuſare ſcandaliʒant alios .interdum actiue quando tenēt plura q̄ʒ oporteat nonnunq̄ʒ eſt ſcandaluʒ phariſeorum quando eſt rationabilis cauſa tenendi.licet theologorum bidelli ligneas virgas ferant pariſii: et aliarum facultatum argenteas oportet: innitantur ſecundum eorum ſtatum et vtilitatē.fac diſcurſum imaginarium inter doctores theologos qui ceteris ſcientia et moribus communiter preſtāt et alios etiam ſeruata multitudine et minorem errorem in his inuenies q̄ʒ i aliis ſemper maius ſpecimen honeſtatis habent q̄ʒ reliqui. in idonei capiētes duo beneficia more idoneorum aſſimulantur ſimeis affrice homo volens capere ſimiam in arbore induit caligas in pede eiuſdem eas reliquendo eminus recedit poſt cuius diſceſſum more viri ſimia induit calligas et eueſtigio capitur ſic ambitio et demon illudunt ambitioſuum:ecce fortes theologus habet duo beneficia ſi non ſit ſic doctus non refert eſt nobilis vel prudens in agibilibus alter imprudens quicquid ligauerit romanus pontifex aut ſoluerit in terris hoc ſolutum erit in celis interim addiſces ſimia viri induit duo beneficia et moritur in eis in idoneus tandem procħdolor capitur quis talia fando temperet a lachrymis. Ex iſto ſequitur homo poteſt habere duo beneficia licite qui nō poteſt habere tercium cum illis. patet ſicut eſt ſtatus in vno beneficio ita eſt interdum in duobus.

Secundo ſequitur:ſunt duo equaliter idonei habētes duo beneficia vnus poteſt capere ſecundum et non primus.patet habet ſufficientem prouiſionem et non alius. Tertio ſequitur :eſt maius peccatum capere quattuor parua beneficia q̄ʒ duo maiora.

Quarto ſequitur:maius eſt peccatum capere duo beneficia in locis remotis q̄ʒ propinquis :pateʒ in locis propinquis poteſt nunc hoc beneficium viſitare in eo ierarchiſando nunc illud et datur occaſio ſepius viſitandi:ſecus eſt in beneficiis remotis.

Quinto patet:habens duo beneficia ſine rationabili cauſa citius acquirit alia duo q̄ʒ equaliter idoneus vnum videmus hoc verificari habenti dabitur:nichil habenti nichil datur:ratio correlarii qui habet ſecundum beneficiuʒ preter rationē vno oculo mentis execatur qui tertiuʒ addit nichil penitus videt in ratione teſte beato auguſtino deus interdū concedit iratus quod non concedit placatus ad penam peccatorum .creſcit inſuper auaritia creſcentibus bonis fortune:creſcit amor nummi quantuʒ pecunia creſcit. quarti ethycoꝝ primo:ſenectus etiam auget auariciam :ſed cauſa ariſtotelis non debet ineſſe beneficiatis ſenibus.putant ſibi deficere opes in frigida ſenecta cuʒ laborare nequeunt hoc non poteſt contingere noſtris ſenibus beneficiatis eſt eis prouiſum: de uerbio communi dicimus expōnat petrus prodige non egebit pecuniarum q̄ʒdiu eccleſia eſt ſita in cymiterio.propterea mirandum eſt potius de ſenibus ⁊ minor venia danda q̄ʒ imprudenti iuuētuti iſti ſunt deliri ſenes beati hieronymi qui debent eſſe ſpeculum viuendi iuuenibus ſunt ſpeculum immunduʒ et tunc patrimoniū crucifixi cumulatum exponunt in curiis principuʒ et in lite forenſi quare inhiant beneficiorum multitudini inceſſant: nimirum vno inconuenienti dato in ſecundo beneficio multa mala ſequuntur modicus error in principio eſt magnus in fine et quanto plura habent tanto magis torquentur vt habeant more tantali in aquis ſitientis. Eſt obliquorum regimē q̄ʒ ſcire laboras. Exceſſus regit hos.non pōderant veriſſimam illam ſententiam ariſtotelis et tullii nichil vtile quod non ſit honeſtum ſolum differunt rōne apud iſtos :ſola iuuāt que lucra ferunt ſint cetera q̄ʒq̄ʒ laudibus et precio digniſſima cetera ſordent .iſtis ad kalendas grecas eorum ſitis habendi ſatiabitur:tunc dare operam litteris vel alteri actui honeſto non poſſunt cum ſecundum ariſtotelem ſeptimo phiſicorum:anima quieſcēdo fit prudens:ergo per locum ab oppoſitis in tumultuatione fit imprudens. ¶ Secundo argumentor:princeps legibus ſolutus eſt.ff.de leg.l.princeps:ergo diſpenſatio romani pontificis qui eſt ſupremus in eccleſia ſufficit . conſtitutio iohannis vigeſimi ſcōi execrabilis nec de multa poteſt ligare hunc alexandrum ſextum vel iulium ſecunduʒ illō par parē cogere non poteſt. C. de legi.l.digna.diſtinguo q̄ princeps ſolutus eſt vel a legibus pure poſitiuis ſuis et ſic concedo:vel a lege nature et diuina et ſic nego: papa nec eſt deus nec conditor nature ſed eis ſubiectus:propterea non eſt ſolutus ab illis legibus modo eſt cōtra illud ius nature. non facias aliis.ꝛc.q

vn⁹ ſit ebrius multitudine beneficiorum aliis fame
morientibus equaliter idoneis vel in quadruplo
magis idoneis ſufficit allegare rationem natura=
lem ad hoc ſine lege .l. finali. ff. de penis ſicut ſto=
machus recipiens alimentum mittit ad alias par=
tes vel natura attrahit : ſic ſupremus eccleſie vel
inferior ad quem ſpectat collatio debet mittere ad
ſingulas partes ſicut ratio dictat. prime corinth. iiij
apl's de ſe petro et aliis loquens . ſic nos exiſtimet
homo vt miniſtros dei et diſpenſatores miniſterio
rum dei et nobis data eſt poteſtas in edificatio=
nem et non in deſtructionem : aliquod eſt pure poſi=
tiuum ita q voluntas ſtatuentis eſt cauſa ⁊ nulla ra
tio naturalis ad hoc deducens vt q preſcriptio ſit i
decem annis ⁊ non in nouem : vſucapio in tribus et
non in quattuor q nullus ſit ſacerdos ante vigeſi=
mum quintum annum conſtat vnum duo de vi=
ginti annis natum alium viginti quattuor eſſe pru=
dentiorem q illegitimus promoueatur ad ſacer=
dotium vel beneficium dummodo alias fuerit ido
neus eſt vnum poſitiuum in iſtis hoc verum habet
quod principi placuit legis habet vigorem . ſic vo=
lo ſic iubeo ſit pro ratione voluntas . fateor q con=
ſtitutio iohannis viceſimi ſecundi iſtum non ligat
ſed ante omnem conſtitutionem papalem et omni
lege humana depoſita eſt contra naturalem ratio=
nem q vnus ſine cauſa ſuperhabundat aliis autem
nichil habentibus ita idoneis contra iuſticiam di=
ſtributiuam policie eccleſiaſtice . quarti politicoꝝ
vndecimo . vult quidem ciuitas ex paribus ac ſimi
libus eſſe q̄tum fieri poteſt maxime quapropter in
quit bene optat phocilides mediocribus optima
multa mediocres eſſe volens in ciuitate . ⁊ quinti po
liticorum tertio. fiunt etiam propter incrementum
exceſſiuum mutationes rerum publicaꝝ vt enim
corpus ex partibus ſuis conſtat et oporteat eas ſi=
mul pro modo q̄titatis ſuo creſcere vt commenſuratio
nes maneat armonia ac niſi hoc fiat corrumpitur
ſeu quando pes quattuor cubitorum ſit ceterum ve
ro corpus duorum ⁊ octauo eiuſdem . ℭ Cōmune eſt
autem in populari et paucorum gubernatione et in
omni republica neq augere nimium quenq ſupra
modum et ſocrates lege octuageſima nona hec co=
tomarum id idem ante eum detegit inquiens . ℭ Cu=
ram inſuper ad id adhibeant vt nullus ciuium pe=
nuria prematur neq diuitiis abundet nam figulus
diues factus curam ſue artis minus habet pigri
orq et negligentior redditur quare deterior figul⁹
q ſi indigentia prematur inſtrumentis et reliquis
quibus ars indiget caret et opera deteriora facit fi
liosq ac ceteros quos docet deteriores artifices
reddit et opulentia inſuper delicias deſidiam ⁊ re=
rum nouarum ſtudium parit inopia vero cum rerū
innouatione illiberalitatem et maleficiam gignit
nonne vides vnum mole beneficiorum ſtipatum
gregem negligere alium induſtrium et optime me
ritum tanta inopia incluſum vt ei opes deficiant ꝓ
comparandis libris neceſſariis et cum non habun=
det inſtrumentis ſue artis indoctiores filios ſpiri=
tuales procreare neceſſe eſt. ℭ Et licet non cuilibet
ſtudioſo viro opus ſit tanta librorum congerie quā
tam collegerunt piſiſtratus athenienſis et phila=
delfus vel pamphilius martyr tamen requiruntur
aliqui ſecundum materias ſubiectas. ℭ Tertio ar gumentor : fortes idoneus pro a decanatu tenet b ⁊ tertio ar.
c ſine peccato cum a : quod patet nullum eorum te=
netur reſtituere ponatur pro quolibet eorum idone
us. patet per aſcenſum nec hoc nec illud et tunc ſic
nullum iſtorum tenetur reſignare et habet a colla=
tore vel collatoribus iſta quattuor vel ſex : ergo om
nia iuſte tenet. inſuper ſortes videt alios malos et
diſſipatores bonorum eccleſie tenet quattuor bene
ficia bene viuens de vno fructus aliorꝫ conſeruat
pauperibus. Primum argumentum eſt captiuncu
la ſophiſtica eadem via probabo q quodlibet eorū
tenetur reſignare : ſic vnum eorum tenetur reſi=
gnare et equa et ſimilis eſt ratio in omnibus : er=
go omnia. vel ſic tenet concubinas cuꝫ propria vxo
re et equalis eſt ratio de omnibus ſed non eſt omi=
no idem hec conditionalis eſt neceſſaria ſi vult eſſe
expers peccati beneficia ſuperflua relinquere eſt ne
ceſſe. Ad aliud de ſorte queſo videat ne hiſpidum
eſau adducat ſub ſpecie iacob ſunt multi boni ſor=
te meliores curet q illa ponantur in manibus ido=
neorum cauendo etiam a ſcandalo et defraudando
intentionem fundatorum . ſed rogas an ſati⁹ eſt re
ſignare beneficia ſuperflua in manu ſuperioris vel
curare q eant in manus proborum ſecundum eſt
melius vbi collator inidoneorum eſt communis ꝓ=
motor opinione mea peccat non procurando ſi poſ
ſet vt beneficia eant in idoneorum manibus et ra=
tio qui poteſt procurare bonum publicum et impe
dire ne mala fiant debet : iſte eſt huiuſmodi vt ſup=
ponimus. ℭ Quarto argumentor : ſortes bonis for q̄rto ar.
tune abundat et milleſies plus habet q̄ plato ſine
peccato. pꝫ de principe et agricola creſo et ſophro
nico / meda et crate et multis aliis : ergo ita de=
bet eſſe in eccleſia militante cum etiam ita eſt in ſu=
perna hieruſalem nouem ordines angelorum : con=
cedo antecedens princeps licitis titulis vel alius
diues nobilis vel mercator acquirit ſua bona et ip
ſa retinet et eorum eſt dominus : non eſt ſic in caſu
noſtro : etiam concedo cōſequēs : eſt maximus pō=
tifex ſunt patriarche legati a latere legati natiui pri
mates archipreſules antiſtites et ſic conſequenter.
ℭ Quinto argumentor : abſonum eſt diſputare an q̄nto ar.
diſpenſatio pape valeat iure poli ſi valeat iure fori
et non iure poli ipſe eſt deceptor putabas ſuam vo
luntatem poſſe te excuſare et ſic eccleſia te fefellit.
Itē non erit hermonia in legibus quid illud eſt di
ctu valet iure fori et non iure poli eſt mittere os in
celū diſputare de factis pape decima ſeptima que=
ſtione quarta. ſi quis ſuadente. §. committunt ſacri=
legium qui de principali iudicio diſputant dubitan
tes an is dignus ſit quem princeps elegerit.
ℭ Reſpondetur tenere iure fori nichil aliud eſt q̄
in hoc mundo non infringetur : ſed hoc iure po=
li non valebit coram deo reputabitur ad pecca=

tum fefelliſti maximum pontificem ſiniſtre eum in
formando et deniqꝫ teipſum fefelliſti: non te fefel=
lit eccleſia ſi exiſtimas papam non poſſe male age=
re aut errare in quibuſcunqꝫ ipſe te non fallit ſed te
ipſum fallis. ſi ponas eum ſcienter annuere ⁊ dar ti
bi inidoneo quattuor vel quinqꝫ beneficia curata ſi
cut rex dat alteri regi magna munera ſine peccato
⁊ audes mori in illa fide ꝙ quicquid pontifex con=
cedit in hoc mundo valet coraꝫ deo. iuxta illud ma
thei decimo ſexto. Tibi dabo claues regni celo=
rum ponis maculam ceruicoſe in gloriam ſummi
pontificis non admitto facile caſum de facto ſꝫ mo
re poſitionis in obligationibus tranſeat vis mori in
illa fide non auſim ſic tecum mori abſit chariſſime
ſic moriaris ſed vtere conſilio ſapientum ⁊ redi ad
ſanam mentem rex dat liberaliter de ſuis non om=
nia bona eccleſie ſunt maximi pontificis eſt ſumm⁹
diſpenſator in eccleſia ſecundum rationem rectam
alibi dictum eſt quomodo illud mathei debeat in=
telligi. de diſputatione. nunquid theologi diſputāt
de deo an poſſit infinitum producere an mundum
ab eterno potuerit vis ne i lege gratie ponere nos
in limitibus ſpurciſſimi machometi ꝙ nō liceat diſ
putare de ſua abbhominabili ſecta ne veritas com=
periatur ſed ſolo ferro certare ſi loquaris de regu=
la fratrum minorum. dico de illa licet diſputare nō
tamen cōminiſci propter prohibitioneꝫ maximi pō
tificis rationabilē cum ipſe eam adamuſſim elucida
uerit ⁊ alii ſiniſtre fortaſſe commentarentur. reuo=
ca in mentem dictum ſapientis grecorum in predi=
camentis dubitare de ſingulis non eſt inutile id eſt
dubitatiōes formare ſic veritas eluceſcit ⁊ qui me
elucidant vitam eternam habebunt. Eccleſiaſt. vi=
ceſimo quarto. non licet dubitare de principali iu=
dicio ipſum perturbando et eius auctoritatem mo
liendo eneruare nec temere debemus reniti contra
admiſſum ab eo ſic omnia eſſent in continuo motu
⁊ illud patet per capitulum. nemini. immediate ſe=
quens: nemini inquit nycholaus papa eſt de ſedis
apoſtolice iudicio iudicare aut eius ſententiam re=
tractare permiſſum videtur propter romane eccle
ſie primatum: ſed eſto ꝙ papa nullum homineꝫ ha=
beat ſuperiorem qui debeat eum corrigere auctori
tatiue punietur a deo cum male agit hoc dicit ſima
chus nona queſtione tertia. caplo. aliorum homi=
num. dicens: nolite exiſtimare eas animas inquiſi=
tionis non habere formidinem quas deus pre cete
ris ſuo reſeruauit examini: ſuper quo verbo di=
cit apparatus ymo ſine venia debꝫ puniri ſicut dya
bolus qui maximus comparatione aliorum creat⁹
eſt. patet de peniten. diſtinctione ſecunda. principi=
um eſt patet ex dictis bonifacii martyris quadrage
ſima diſtinctione. capitulo. ſi papa. Si papa inquit
ſue et fraterne ſalutis negligens deprehendit inu=
tilis et remiſſus in ſuis operibus et inſuper a bono
taciturnus qđ magis officit ſibi ⁊ omnibus nichilo
minus innumerabiles populos caterueatim ſecum
ducit primo mancipio gehenne cū ipſo plagis mul
tis in eternum vapulaturos hoc patet de anaſtaſio
ſecundo percuſſo lepra eo ꝙ fotino communicaue=
rit. decima nona diſtinctione. capitulo. anaſtaſius.
vbi etiam vix ferenda eſt eius ſententia obtempe=
randum eſt decima nona diſtinctione. capitulo. in
memoria. pondera verbum vix aliquis tamen car=
dinalis vel alius poteſt eum monere ꝙ male age=
ret vbi ſcio per confeſſionem vel aliter quempiam
habere diſpenſationem preter rationem poſſum et
debeo illi inſinuare ꝙ non eſt in ſtatu ſalutis niſi ali
ter prouideat annuncia peccata populo meo. ſi po=
nas aliquem cumulare plura vt tandem omnia cō
mutat pro vno quo dignus eſt hoc nichil eſt dictu
romanorꝫ tertio. non ſunt facienda mala vt inde
eueniāt bona. ¶ Sexto argumētor: multi añqꝫ adepti
ſunt beneficia palam contionando dixerunt prout ſexto af.
aſſero poſtea adeptis beneficiis et rerum experien
tia cognita obmutuerunt ſcđm illud apoſtoli ꝑme
corynthiorum decimo tertio. cum fui paruulus lo=
quebar vt paruulus ſentiebam vt paruulus nūc au
tem factus ſenex euacuaui ea que paruuli ſunt.
Reſpondeo iam videbantur infecti nemo bene pre
dicat contra crimen quo inficitur ſi ſit publicum ca Rñſ ad
piunt illud apoſtoli amphibologicum ⁊ verum pro ſextum.
ferunt eis iuſtis ſicut cayphas. mathei viceſimo ſe
xto. Expedit vnum hominem mori pro populo
ne tota gens pereat ſic exponitur. cum fui paruul⁹
id eſt humilis ſentiebam vt humilis. per paruum
crebro in ſcriptura humilis intelligitur nunc euacu
aui ea que humilitatis ſunt et factus ſum delirus
ſenex. ſicut medicus regulas ſalutiferas dat alteri
ſobrie viuendi et tamen ipſe non ſic viuit: ſic theo=
logus in medicina ſpirituali. propterea non male
imaginatus eſt qui elongauit penultimam de face=
re ⁊ breuiabit penultimam docere ſicut dedita ope
ra interdum maro facit incepit ieſus facere et doce
re. actuum primo. At ecce videor intueri aliquē na=
ſutū dicētem me in extremo exiſtem ſi bñficium ha
berem nō ita canerē ſed dulcius plectrum modera
rer: ſed quia non potuit indeclinabile manſit inquit
quocirca nec michi nec vni eorum de parte nichil ī
beneficiis habentium fidem eſſe dandam iſtius ſa=
tyrici argumentum eueſtigio eliditur ex eo ſubinfe
ram nulli mortali in hac parte tribuendam fidē cū
omnino habet plura beneficia vel non habet plu=
ra quilibet habet beneficium aliquod vł nullum ha
bet beneficium in ſenſu cathegorico alii tacebunt ſi
nobis loqui non licebit cum ipſi non loquentur nun
q̃ꝫ aperietur veritas non me fugit pleriqꝫ dicunt ſe
a principio pauciſſimis contentos ⁊ ſi neceſſaria vi
te in beneficiis haberent quieſcerent ſecundo poli=
ticorum ſed ſecundum poema ſolonis primo politi
corum: creſcit amor diuitiarum in abyſſum. ſecūdū
illud naſonis creuerunt ⁊ opes ⁊ opum furioſa cu=
pido non eadem volunt et dicunt homines dicunt
autem decoratiſſimas orationes volunt autem ea
que videntur prodeſſe: primo elenchorum: ſed quic
quid futuruꝫ ſit dico ſicut ſentio ⁊ corā deo loquor
ac ſi rogas quare habentes congeriem bñficiorum
innumeram vel bñficia quibus ſunt indigni non ſē=

tiunt id eſſe male factum pluſq̃ alii lucida eſt reſpō
ſio qui cepe porrum vinum vel anhelitum fetiduꝫ
habet illum errorem in aliis non percipit horum ex
pers eadem ſentiendo diiudicat. talpa habens pel=
liculam in oculo rodens in terra nichil videt adu=
lantes eis ꝛ ambitioſi porrigunt materiam ſic opi=
nandi narrauerunt michi inique fabulationes ſꝫ nō
vt lex tua. ſummatim epilogãs patet ꝙ tenere duo
bñficia non eſt de ſe malū. patet aliquis licite habet
duo eſt opus indifferens: et ſic non omnis plurali=
tas beneficiorum eſt malum: pluralitas beneficio=
rum nichil aliud eſt q̃ plura beneficia nec ſemper ē
malum obiectiue. Secundo patet: tenere plura be=
neficia alicui in caſu eſt malum. ¶ Dubitatur cum
diximus pontificem citius velle diſpenſare cum no
bilibus et eminenter doctis q̃ cum aliis an ſint ali=
qui nobiles ꝛ probo ꝙ non dum amittas vnam ſup
poſitionem quam premitto que eſt hec. Nemo eſt
nobilis niſi qui ex nobilibus parētibus duxit origi=
nem ſic oīs de nobilitate loquuntur. Hac ſuppoſi
tione premiſſa arguitur ſic: vel adam erat nobilis
vel ignobilis: ſi primum contra ſuppoſitionem ꝛ ēt
equale argumentum ducam: vel oīs filii erant no
biles ꝛ ſic ducam deſcendendo ad dies noſtros.
Si dicas cayn erat nobilis tunc oīs nobiles ſub=
merſi ſunt in diluuio noe ꝛ cum cayn et tot quot ab
eo deſcenderūt ibi ſubmerſi ſunt: venias ad noe pe
tendo an erat nobilis vel non ꝛ breuiter te oportet
venire in hoc: aliquis eſt nobilis cuius parētes erāt
ignobiles contra modum vulgarem loquēdi de no
bilitate de qua agimus accipe ypotheton indocta
nobilitas. ¶ Confirmatur per factum dyogenis
veniente alexandro philippi ſeparantis capita re=
gum ab aliis capitibus a quo rex ſciſcitatus ē qua
arte illud dinoſceret: at ille: nulla: ergo ſanguis no
bilium a ſanguine ignobilium cognoſci non poteſt.
Dicis ille eſt nobilis quem rex nobilitauit / quero
quis eum nobilitauit ꝛ quis nobilitauit primuꝫ no=
bilem: ꝛ poteſt illud roborari per illud vlixis aiaci.
decimo tertio methamorphoſeos. Nam genus et
proauos ꝛ que non fecimus ipſi. Vix ea noſtra vo=
co: ꝛ per marcum tullium in inuectiua contra ſalu=
ſtium quod incipiebat in tullio deſinebat in ſaluſtio
¶ Ad primum notabis ꝙ nobilis vt ſufficit capi=
tur bifariam. Vnomodo ille qui virtutibus eſt re=
dimitus eſt nobilis ꝛ illa eſt vera nobilitas: colluuie
ſordium et vitiis irretiti ſunt ignobiles. ſcōm illud
primi regum ſcdo. qui contēnunt me erunt ignobi=
les. Aliomodo capitur vulgariter ſicut vocamus
illos qui deſcēdunt de ſanguine nobilium nobiles
ſiue illuſtrati fuerint virtutibus ſiue non ꝛ illa eſt ac
ceptio vulgaris veniendo ad formam argumenti
negetur ſuppoſitio ea data nunq̃ inuenies nobilē
de quo loquimur ꝯſequens eſt igitur dare primuꝫ
nobilem et pater illius erat ignobilis vt de ſaul et
eius patre erat. primi regum nono. ꝛ decimo de da
uid et eius patre: de marco tullio et eius patre ſtat
dare patrem nobilem ꝛ filium ignobilem: probatio
ſepulta vna domo nobiliū ſurgit alia que erat igno
bilis in nobilem: multi ſunt in mūdo reputati igno
biles qui mediate de nobilibus deſcenderunt / nobi
les hac via a diuitibus progenitorib⁹ vel bonis du
xerunt originem ꝛ communiter illa via procreātur
nichil eſt habere originem ab illuſtribus viris ni=
ſi vita fuerit ſimilis: ſcōm dictum ſaluatoris iohā.
viij. cum iudei dixerunt ſe ortos ab abraham ſemē
abrahe ſumus inquiunt ꝛ nemini ſeruiuimus vnq̃
ſubiunxit chriſtus. ſi filii abrahe eſtis: opera abrahe
facite. ꝛ ſedulius noſter lib. ſcdo loquens de diſci=
pulis xp̄i dicit. Diſcipulos iubet eſſe ſuos tales q̃
ſuperne. Conciliat vite / quos non ventoſa loquēdi
Gloria nec vana de nobilitate ſuperbus. Sanguis
alat / ſed fama tacens humiliſq̃ refulgēs. Mente ni
tor celo faciat de plebe propinquos. Naꝫ quia ſtul=
ta patens elegit ꝛ infima mundi. Quis nobilitauit
gordium agricolam primum regē frigie: tholome=
um filium ligi qui ex milite gregario cepit egyptuꝫ
quis emgiſcham tartaroruꝫ: eneas ſiluius in hiſto
ria bohemica irridens bohemos volētes altitudinē
ſue originis deducere: introduxit dictum platonis
dicētis omnes reges ex ſeruis / ꝛ omnes ſeruos ex
regibus originem traxere. ꝛ iuuenalis ſatyra octa=
ua. malo pater tibi ſit terſites dummodo tu ſis ea
cide ſimilis vulcaniaq̃ arma capeſſas q̃ te terſiti ſi
milem producat achilles. Etiam diuus iuſtinian⁹
ſe denominat alēanicū / goticum frācū / germanicū /
ab hiis quos ipſe deuicit in propria perſona non vo
cans eum italum ratus eſt plus glorie ei afferre ha
bere dominium ſuo marte acquiſitum q̃ a parenti
bus. Ceterum quicquid ſit non ſunt penitus ſper=
nendi nobiles vndecunq̃ duxerunt originem ſicut
in eccleſia triumphāte ſunt angeli inferiores ꝛ ſu=
periores: ſic eſt inter homines nobiles / magis nobi
les / ꝛ ignobiles. non alias poeta duodecio eneidos
introducit eneam hortantem aſcanium ad virtuteꝫ
hectoris auunculi ꝛ enee patris inquiēs. Diſce puer
virtutem ex me verumq̃ laborem. Fortunam ex a
liis: nunc te mea dextera bello. Defenſum dabit / et
magna inter premia ducet. Tu facito mox cum
matura adoleuerit etas. Sis memor ꝛ te animo re
petentem exempla tuorum. Et pater eneas ꝛ auun
culus excitet hector. ſic ꝛ in prologo iugurthe ſalu=
ſtius dicit: nam ſepe audiui ego quintum maximū
et publium ſcipionem preterea ciuitatis noſtre pre
claros viros ſolitos ita dicere cum imagines malo
rum intuerentur vehementiſſime ſibi animum ad
virtutem accendi. ꝛ primo officiorum tullius cum
oſtendit illud ſcite ei applicatum: cedant arma to=
ge concedat aurea lingue. paulopoſt ſubiungit licꝫ
enim michi marce fili apud te gloriari ad quem et
hereditas huius glorie ꝛ factorum imitatio pertinet
ꝛ baptiſta primo libro alphonſi. in ſoboleꝫ tranſire
patris cum ſemine virtus ſepe ſolet / refertq̃ ſatus
quo quiſq̃ parente eſt adde quod audite laudes ꝛ
clara parentum: facta mouent animos generoſaq̃
corda nepotum ſollicitant: ꝛ calcar habent abigūt
q̃ veternum. Non aliter putatur pirrus accēſus ad
arma: q̃ imagine patris. dicente Ouidio. pirrus

achilleides aioſus imagine patris ⁊ q̄ꝫ vlixes bñdixit non gen⁹ ⁊ proauos tñ ſubiunxit ſe deſcendiſſe de ita nobili domo ſicut alter deſcēderat inq̄ens ſꝫ enī qꝛ retulit aiax eſſe iouis pronepos nr̄i quoqꝫ ſanguinis auctor iupiter eſt /totidē qꝫ grad⁹ diſtam⁹ ab illo. ⁊ que ſequuntur: callid⁹ vlixes nūq̄ꝫ hoc in mediū attuliſſet ſi nil glorie fuiſſet deſcendiſſe de nobilibus vl' poeta nomine viri. crebro nobiles ſanguine ſunt nobiles moribus teſte ariſtotele in phiſonomia ⁊ in de aīa. aīa inſequit̄ corporis cōplexionē bene erudiuntur ⁊ ſic nobiles mēte ⁊ ſanguine euadunt ſm illud qui viret in foliis venit ab radicibus humor ⁊ pꝛm in natos abeūt i ſemine mores ⁊ primi politicoꝝ. iiij. putāt enī vt ex hoībus hominē ex beſtiis beſtiā ſic ex bonis bonū generari. j. ethicoꝝ. viij. nō ſatis ad felicitatē idoneus eſt qui penit⁹ eſt difformis aut ignobilis aut ſolitarius ſine prole nū q̄d in vita paule beat⁹ hieronim⁹ de ſua ꝓgenie loquitur graccis ſcipione ⁊ agamenone. Scipio quē genuit paule fūdere parētes grecoꝝ ſoboles agāmenonis īclita proles hec iacet in tumulo. ⁊ reliqua et eccli. xvj. beata terra cuius rex nobilis ⁊ luce. xix. homo quidā nobilis abiit i longiquā regionē accipere ſibi regnū ⁊ actuū. xvij. dicit beat⁹ lucas ⁊ q̄dā ex ipſis crediderūt ⁊ iuncti ſunt paulo ⁊ ſile ⁊ de colētib⁹ gētibus qꝫ multitudo maxima: ⁊ ſequit̄ ad propoſitū ⁊ mulieres nobiles non pauce nobilitas quātū ꝓcedit i longū tanta eſt maioꝛ ꝑm⁹ i genealogia nobilis/eſt parū nobilis ſecūd⁹ maioꝛ ⁊ ſic cōſequēter: ecōuerſo nō ꝓcedit ignobilitas. ex quo palā eſt aliq̄ ſunt nobiles nobilitate ſanguinis ⁊ nobilitate virtutis: aliqui ſanguinis tantū: aliqui ꝟtutis tantū: aliqui ſunt ignobiles ꝟtute ⁊ ſanguine. Secūdo patet qui ſinunt ſuos liberos in diſſutos mores vagari exponūt eos periculo perdere vtrāqꝫ nobilitatē ⁊ licet dixim⁹ a nobilib⁹ ꝓcreantur nobiles ⁊ a bonis boni nō tñ ſemper: ariſtoteles querit i problematibus q̄re ſapientes generent ſtolidos. Sꝫ petes an papa citius diſpenſet cū vno nobili nobilitate ſāguinis q̄ꝫ cū nobili nobilitate virtutis. Forte dicis citius cū primo qꝛ eſt eccl'ie vtilioꝛ ꝓ conſeruandis rebus eccl'ie ⁊ ad eccl'iam defendendā hoc eſt verum ſed adhuc hic nō eſt pūctū rei qꝛ nobilis nobilitate ſanguinis i illo caſu eſt magis idone⁹: ſꝫ ponam⁹ eos equaliter idoneos qꝫ ignobilis tot acq̄ſiuit ei amicos qꝫ eccl'iam pōt defendere ſicut nobilis vel nobilis eſt electus a rege ⁊ ab amicis ⁊ apparet michi citius diſpenſandū eſſe cum nobilitate ſanguinis dicente marone. v. eneidos. gratioꝛ ⁊ pulcro veniēs in corpore ꝟtus ſic gl'oſo q̄ꝫ nō min⁹ magni ponderē ignobilē glie nobilē virtute q̄ꝫ nobilē vtraqꝫ nobilitate corā deo cū a ſe plura capiat q̄ꝫ alius ⁊ alius per diuitias ⁊ blanditias habet impedimentū crebro: nō imputabis id vitio dari cādide lectoꝛ eo qꝫ digreſſiūculam maioꝛē de nobilitate q̄ꝫ tibi par videatur eſſe fecerim⁹ cū tuo arbitrio i omnibus ſatiſfacere nequim⁹ nec ad hoc laboramus ſꝫ pondera ad quē potiſſimū has materias dirigimus: et forte nos parum cancellos rationis tranſgreſſos eſſe inuenies.

¶ Diſtinctionis vigeſime q̄rte q̄ſtio quinta.

Queritur quinto circa hanc materiā an prelati eccl'ie ſunt dñi bonoꝝ eccl'ie. ¶ Pono concluſionē p̄latus nullus eſt dñs bonorum eccl'ie. cōcluſio pꝫ. xij. queſtio. j. et ſequentibus luculenter. prima queſtio. prima. expedit cum q̄s prepoſitus factus fuerit eccl'ie oīm q̄ habet eccleſia efficitur diſpenſatrix vbi querit apparatus quis eſt domin⁹ illoꝝ bonoꝛuꝫ recitat tres modos hincinde i gratiano diſperſos inter quos nō eſt magnū diſcrimē vnus modus tenet qꝫ deus eſt dñs bonoꝝ eccl'ie ad hoc eſt capitulū q̄ xp̄i. ⁊ cap̄. qui abſtulit. j. q. ij. alius mod⁹ tenet qꝫ pauperes. xvj. q. j. quicquid. Tertius mod⁹ dicit qꝫ eccl'ia ſit dña. xvj. q. iij. inter memoratos pōt dici qꝫ deus ⁊ ſpecialius dñiū hꝫ in eis q̄ꝫ i bonis laicoꝝ ſicut ſpecialius dñium ſibi ſeruauit in terra ꝓmiſſionis q̄ꝫ inter pſas vel medos. patet. leuitici. xxv. terra quoqꝫ nō vendatur in perpetuum qꝛ mea eſt ⁊ vos aduene ⁊ coloni mei eſtis dñiū gñale deus habet i omnibus rebus in bonis eccl'ie ſpeciale pauperes ſunt citi⁹ fouendi ex bonis eccl'ie q̄ꝫ ex bonis laicorum ⁊ qꝛ p̄latus eccl'ie tenetur oīa dare pauperibus q̄ habet vltra ſuum ſtatū vbi fabrica eccl'ie nō eget tenet̄ pauperes alere pauperes poſſunt dici dñi. Inſup pōt dici qꝫ eccl'ia eſt dña id eſt eccl'iaſtici. ſm illud trenorum. j. quomō ſedet ſola ciuitas facta eſt quaſi vidua dña gentium. Uolo tenere illos duos modos indifferenter qꝫ eccl'ia vel deus habet dñiuꝫ in hiis rebus ⁊ ſatius eſt dicere deum dñm iſtoꝝ bona prelatorum dicuntur patrimoniū crucifixi ex quocūqꝫ illoꝝ modoꝝ ſequitur qꝫ prelatus eccl'ie nō eſt dñs ſꝫ ſolū diſpenſatoꝛ ad hunc finē iura oīa cōueniūt. proſequamur cepta de ꝑma cōcluſione ſi prelatus ſit dñs bonoꝝ eccl'ie ſequitur qꝫ emens reddit⁹ calide ex bonis eccl'ie ⁊ dans cōſanguineis dat eis dominiū ⁊ eccl'ia nō pōt reuocare. cōſequens eſt falſum ⁊ añs. cōſequētia pꝫ. licet peccet dñs alicuius rei ꝑ prodigalitatē dans potēti ſuſcipere dñiū nō tamē tenetur reſtituere qꝛ quero cui tenetur falſitas cōſequētis patet ex hiſtoria euſebii ep̄i ceſarieñ ⁊ recitatur. xij. q. ij. c. quiſquis. vbi dicit̄ oīm rerū eccl'iaſticaꝝ ep̄us habeat ſollicitudinē ⁊ diſpēſet eas tāq̄ꝫ deo cōtemplante nō liceat ei autē fraudare quicq̄ꝫ ex illis vel cognatis propriis dare que dei ſunt qꝫ ſi pauperes fuerint vt pauperibus elargiatur ſed nō ſub hoꝝ occaſione q̄ ſunt eccl'ie defraudent̄. Quod ſi calliditate vſus excuſationē ꝑtēderit ep̄us dānū facere ⁊ nichil ad profectū agrū vl' locū exiſtere et ſequitur ſit irrita venditio ⁊ reſtituat̄ ep̄o vl' monaſterio. Ep̄us vl' abbas hoc faciēs abiciatur tanq̄ꝫ qui diſperſit qui nō collegit. Inſup alex. iij. ſcribēs ep̄o pariſienſi in antiq̄s de donati. c. fraternitatem dicit prelatos eccl'ie eſſe procuratores nō dños ſic inquiēs fraternitatē tuā credim⁹ nō latere qꝫ cum ep̄us ⁊ quilibet p̄latus eccl'iaſticaꝝ rerum eſſe procuratores nō dños ⁊ que ſequuntur. Prelati eccl'ie

Notabile

dicuntur cōiter procuratores bonoꝛuꝫ eccl'ie q̄ncꝫ
dn̄i extēſo termino abbas moꝛe dn̄i defendit bona
eccl'e.xvj.q.j.tēpoꝛis.quādocꝫ defenſores.xvj.q.
.j.in canonibus q̄ncꝫ patres vt.lxviij.d.quoꝝ vi=
ces.breuiter loco dn̄i habētur cū bene miniſtrāt lo=
co predonis cū male. Sed dicis quō pōt p̄latus ec
cleſie ſecularis dicere hic equus eſt meꝰ:hec veſtis
eſt mea cū non ſit plus dn̄s illius rei q̄ꝫ religioſus
eſt dn̄s rei cuius vſum habet.dico nō luctandū eſſe
de noībus p̄latus nō religioſꝰ habet peculiū pro=
fecticiū vel quaſi caſtrenſe et ꝓbabile eſt ꝙ vtitur
dn̄io in poꝛtione ſuo ſtatui ſufficienti ſit ſcilicet ꝙ il
lam vl' eius partē inutiliter exponēs nō deuinciť re=
ſtituere ꝓpterea vocat equū ſuū nec vtitur plurali
moꝛe religioſi .bona eccl'ie glaſguēſis ſunt eccl'ie ꝗ
fundauit eccleſiā in honoꝛe dei ⁊ ſancti keutigerni
patroni illius loci dedit ꝓuentus tales eccleſie glaſ
guēſi hoc eſt miniſtris illius eccleſie ꝓ eis nutrien=
dis ⁊ qꝛ ſupponebat eos eſſe pꝛobos cū eſſent voca
ti in ſoꝛtē dn̄i ſicut in illa aurea etate erant maluit re
linquere eis curā dande elemoſine de ſuperfluis q̄ꝫ
aliis laicis bona erant illiꝰ eccleſie addita ep̄o ⁊ ca=
nonices copulati ep̄o tan̄q̄ꝫ iconomo et diſpēſatori
pꝛincipali poſtea canonici ſuas poꝛtiones ⁊ epiſco=
pus ſuā accepit dn̄iū manſit apud eoſdē apud quos
antea licet cuilibet dabať vſus aliquoꝝ reddituum
nec ſil'e erat eoꝝ q̄ñ vixerunt in cōi cū religioſis ca
paces erant tunc ſicut nunc dn̄i reꝝ eis dataꝝ vel
aliūde iuſtis titulis acquiſitaꝝ ſi ponas eos omnes
eſſlare aiam peſte vel martirio. Jam petis quis eſt
dn̄s haꝝ reꝝ vel loq̄ris de rebus poſſeſſis ab vno
bn̄ficiato i loco verbi cauſa petis quis eſt dn̄s hoꝝ
bonoꝝ demonſtrando bona que leuat rectoꝛ vallis
⁊ cum ipſe ſolus eſt in ſua rectoꝛia nō potes curre=
re ad multitudinem ⁊ ipſo moꝛtuo an̄q̄ꝫ dn̄s habēs
iuſpatronatum aliquē archiep̄o ſancti andree p̄ſen
tat queritur quis iam eſt dn̄s illoꝝ bonoꝛuꝫ dicebā
ꝓpterea a pꝛincipio omnia melius ſoluūtur ꝙ deꝰ
eſt illoꝝ dn̄s ſꝫ argumentū ad hoc non vrget dico
dn̄iū rectoꝛe moꝛtuo eſſe penes eccleſiam cuiꝰ cu=
ram ⁊ tuitionē debet capere ep̄us vbi eſſet certamē
ſpoliandi eccleſiam pꝛopter vnitatē ad caput om=
nes dioceſani ꝑtinēt ad eandē cōitatem ſpecialiꝰ q̄ꝫ
dioceſani diuerſaꝝ dioceſiū ſicut dātur decani ſub
centurione nec licebit eccleſie vel eius p̄lato ſpolia
re hanc eccleſiam ⁊ inueſtiendo aliā intentio dn̄i ec=
cleſiam fundantis erat ꝙ hec bona darentur deo ⁊
ſancto baldredo vel eoꝛum honoꝛi ꝓ nutritione mi
niſtri i hoc loco ꝗquidē miniſter ſupintēderet gre=
gi verbo ⁊ exemplo nec eidē dn̄o licet ſibi id vendi
care cū in vſus dei iam dedit hec bona. Ex iſto pa=
tet.licet bona eccleſie ad eā ꝑtineāt tāq̄ꝫ ad dn̄ium
nō licet tranſferre bona vni ꝑticulari eccleſie data
alteri vbi non eſt rationabilis cauſa ⁊ cōſenſu eoꝝ
quoꝝ intereſt ⁊ dico hic ſicut in materia collationū
bn̄ficii ⁊ appellationū oꝛdinarii iudicis pꝛoximi eſt
bn̄ficium conferre nec debet eſſe ſaltus in appella=
tionibus ad iudicē ſupꝛemū p̄mo ſꝫ ad pꝛoximum
immediatū ſic in tuitione bonoꝝ eccleſie vbi opus
fuerit imediatus p̄latus debet illa bona protege=
re vt rectoꝛ dictus de auch bona ſue eccl'ie eo defi=
ciente ſuus oꝛdinarius ſuperioꝛ pꝛoximꝰ ⁊ ſic gra=
dati ꝯſcēdēdo. Scd̄o pꝫ q̄ñ aliq̄d moꝛtificať eccle=
ſie tota eccleſia eſt ditioꝛ. Tertio patet nō ſic habet
dn̄iū p̄latus eccl'ie i bonis eccl'ie ſicut laicꝰ i bonis
ab eo poſſeſſis.patet.laici ſibi ſuccedūt iure cogna
tionis pꝛodigi dant et datum eſt dominium terras
vēdunt ⁊ omnia bona eoꝛum ſine ratione diſſipāt
heredibus nichil relinquēdo hoc nō cōtingit de bo
nis eccl'ie. Quarto patet nō eſt penitꝰ idē de bonis
poſſeſſis a cōitate venetoꝝ ⁊ bonis eccl'ie. pꝛobať.
veneti poſſunt cretā vel ciprū ꝓdige dare ⁊ datum
erit nō ſic de bonis eccl'ie imo ſi per poſſibile vel im
poſſibile p̄lati eccl'ie conſentirēt dare oīa bona ec=
cleſie laicis nō teneret illa datio penes eos rema=
net dn̄iū in edificationē ⁊ nō i deſtructionē non va=
let eoꝝ donatio niſi q̄ñ eſt ꝭm leges iuri ꝯſentaneas
⁊ pꝛopterea ſemꝑ magis adheſi mō dicēdi ꝙ deus
eſt verꝰ dn̄s iſtoꝝ bonoꝝ fundamētalis ſꝫ argumē
tum ꝑ poſſibile vl' ipoſſibile nō cogit cōſtat ꝙ eccle
ſia nunq̄ꝫ aſſentiet ꝙ oīa bona eccl'ie dētur laicis.
Quinto ſequitur erroꝛ paupꝝ de lugduno ⁊ imitā=
tiū eos dicētiū eccl'iam nichil debere tenere male=
dicunt conſtantino ꝗ pꝛimo dotauit eccl'iam ⁊ ille
erroꝛ fuit iterū dānatus i ſacroſancta ſinodo con=
ſtantiēſi cōtra aliquos heriſiarchas beatꝰ thomas
cātuarieſ.gl'ioſus martir pꝛo rebus eccl'ie ⁊ eius li
bertatibus conſeruādis vitam in moꝛtē pꝛobe cō=
mutauit ꝗ altari ſeruit de eodē viuere dꝫ ⁊ ſi eccl'ia
nō haberet pꝛouētus male pꝛouidereť a laicis mini
ſtris eccl'ie.ſecus erat i p̄ncipio naſcētis eccl'ie pꝛo
pter feruoꝛē qui tunc erat.vn̄ beatus auguſtinꝰ i ſer
mone de cōi vita clericoꝝ dicit. Exemplū dn̄i acci
pite cōuerſantes in terra quare habuit loculos cui
angeli miniſtrabant niſi qꝛ eccl'ia ipſius loculos ha
bitura erat. Sexto ſequitur ꝙ romanus pōtifex nō
eſt dn̄s bn̄ficioꝛum eccl'ie ⁊ omniū fructuū eius ſed
eſt ſupꝛemus diſpēſatoꝛ ad quē cōfugiēdū eſt in re
bus dubiis tāq̄ꝫ ad caput eccl'ie ꝓbationes inducte
equaliter de eo cōcludūt ⁊ alius quo ad nō habere
oīm fructuū eccleſie dn̄iū ſꝫ eſt ſummꝰ diſpenſatoꝛ
in eis. Septimo ſequitur ꝙ quicūq̄ꝫ cōfert bona ec
cleſie ǥuiter peccat.⁊ pꝫ.xij.q.ij.c.nulli.dicit boni=
facius liceat ignoꝛare oīe qd̄ dn̄o conſecratur ſiue
fuerit homo ſiue aīal ſiue ager vel quicquid fuerit
ſemel cōſecratum ſctm̄ ſctōꝝ erit dn̄o ⁊ ad ius per
tinet ſacerdotū.ꝓpterea inexcuſabilis erit omnis
qui aufert vaſtat vel inuadit non valet argumētum
iohannis viclefi abutuntur iſtis bonis ⁊ ſunt eis in
ruinā:ergo res iſte ſunt auferende ab eis ſicut me=
ritoꝛie eis dabanť q̄ñ eis bene vſi ſunt pꝛopter vnū
malū nō opoꝛtet auferre hec bona ab eccleſia ſucce
det alius bonus ⁊ ſi adhuc malus bona dātur hinc
eccl'ie ⁊ ad eam ſpectant qui hec bona dedit omne
dn̄iū a ſe abdicauit alteri nō ſpectant niſi ad hāc cō
munitatē vel miniſtris huius eccleſie quibus cathe
goꝛice data ſunt ⁊ nō eam data cauſa nō ſequuta vl'
ob cauſaꝫ datoꝝ ſicut alter falſo exiſtimat ſic vn̄q̄ꝫ

eſſet tranquillitas in bonis ecclie ⁊ qđ deo dicatuȝ
eſt in vſus humanos reuocari nõ põt non me fugit
male vtentibus bona ecclie ſunt in ruinã ſm vulga
re dictũ diuitias deuotio peperit ſȝ parentẽ filia ſuf
focauit reprobis omnia cooperantur in malũ ſȝ ali
qui ſemper bñ illa bona exponunt. Forte dicis non
põt defendi ꝙ de⁹ eſt dñs omniũ bonoꝝ ecclie. qđ
patet ſic eſſet dñs oim bonorum in mũdo qꝛ dñi eſt
terra ⁊ plenitudo eius ⁊ tũc falſuȝ eſſet ꝙ aliqua eſ
ſent in nullius poteſtate vt de gẽmis in littore ma=
ris cũ omnia dei eſſent. Inſuper nemo hac via i ec
cleſia ſcit qñ dat alteri dñiũ alicuius rei ⁊ qñ nõ. pȝ.
qꝛ neſcit voluntatẽ dei i omnibus. Ad primum di=
citur deus eſt gñalis dñs oim ſicut cauſa principa=
lis ⁊ ſi ſuam cauſalitatẽ gñalem cõſeruatiuã ſubtra
heret ab omnibus bonis ⁊ breuiter creaturis ꝑ vnũ
inſtans in illo deſinerẽt eſſe ſicut cõſumpto oleo ta=
beſcit candela ſic in omnibus rebus poſſeſſis dñiũ
gñale habet ⁊ ſecũ cõdñm ⁊ eiuſdẽ rei ſunt duo dñi
ſcȝ ſupremus dñs qui ſol⁹ põt transferre dñiũ quã
do ei libet vt iſraeliticis reſpectu bonoꝝ egiptio
rum alii eo irritante tranſlationẽ nichil cõferre pñt
Illa dicitur in nulli⁹ poteſtate q̃ in nulli⁹ hominis
creati poteſtate ſunt vel hominũ creatorũ. Ad ſcđȝ
nego qꝛ poteſt ſcire ꝑ regulas canonicas humanas
⁊ diuinas quando transfert dñiũ rerũ ſicut volũtas
dei manifeſtatur nobis ꝑ internã inſpirationẽ ⁊ ſcri
pturã ſicut cõcurrit cũ ſcđa cauſa vt igne ad calefa
ciẽdũ ſic transfert ⁊ ratificat trãſlationẽ dñii cũ do
mino ꝑticulari. interduȝ tñ dñs particularis nitit
transferre dñium cũ quo deus nõ ratificat licet cõ=
currit ad actum dandi interiorẽ vel exteriorẽ exem
pli cauſa prelatus dat nepti diuiti mille aureos ex
manu ad illum actum interiorẽ volendi dare ⁊ ex=
teriorẽ ad extra deus actiue cõcurrit ſed nõ ratifi=
cat tranſlationẽ: ⁊ propterea trãſlatio eſt nulla dñii
in illo caſu ſi deus nõ cõcurrit ad ſubſtantiã actus
ſiue ſit peccatũ ſiue nõ ꝓlatus neſciret actum habe
re ac ſi diues laic⁹ det hiſtrioni vel meretricule pe
cuniam deo voluntati ſigni illud diſplicet ꝙ taliter
fiat ſȝ ad tranſlationẽ dñii de⁹ concurrit vt nobis cõ
ſtat. Sed dicis cũ ꝓlatus nõ eſt domin⁹ boꝝ bono
rum quomodo transfert tranſlationẽ harũ rerum i
alium nemo dat qđ nõ habet. Reſpondeo frequen
ter aliquis nõ habẽs dñiũ alicuius rei alteri cõfert
dñiũ illius rei nõ poſſeſſe ab eo. patet de elemoſina
rio regis qui nõ eſt domin⁹ illius elemoſine date et
tamẽ in alium transfert verũ dñiuȝ. pauper eſt dñs
elemoſine date abbas dat laboranti i orto vł i agris
pecuniã pro ſuo labore ⁊ alter vere ſuſcipit ⁊ palaȝ
eſt abbatẽ nõ eſſe dñm illarum rerum ſicut cõſenſ⁹
interpretatiuus veri dñii vel formalis ſufficit elemo
ſinario transferendo dñium reꝝ ſic in propoſito qñ
homo dat nõ repugnãter regulis bonoꝝ eccleſie
tũc eſt cõſenſ⁹ dei principalis dñi vel ecclie ſm aliũ
modũ qđ ſufficiat ſic homo dat qđ hȝ ab alio et cõ=
miſſa eſt ei cura dandi. Ex iſto patet. ꝓlat⁹ eccleſie
nõ eſt vſufructuarius. patet. fructuari⁹ ex fructib⁹
collectis emit agros ⁊ pro eo manebũt. ſecus eſt de
prelato eccleſie nec eſt vſuarius cuȝ is non põt alie
nare fructus nec eis vti vltra propriam neceſſitatẽ
nõ refert licet dicatur proprietarius i rebus vſu cõ
ſumptibilibus cũ vſufructuario cõicat q̃ vtit ⁊ frui
tur rebus alienis ſalua rerum ſubſtãtia. ff. codẽ. l. j
⁊ l. ij. i ſignũ cuius epus vinceſtrie i anglia primo
die epat⁹ eius dat ſatiſdationeȝ pro triginta mille
ouib⁹ quae recipit cõuenit cum vſuario in hoc ꝙ
neceſſaria ſuo ſtatui ſolum capere poteſt: ſȝ qꝛ vſus
eſt ius vtendi alienis rebus ſalua rerũ ſubſtantia ſi
ne facultate alienandi per hoc vſuarius eſt inferior
beneficiato.

Diſtinctionis vigeſime q̃rte queſtio ſexta.

Sexto circa eandem diſtinctionẽ vigeſimã
quartã queritur an prodige exponẽs bona
eccleſie teneatur eadẽ reſtituere. Pono cõ Notabile
cluſiones. Prima eſt affirmatiua reſponſiua ad Pria ↄcl.
titulũ queſtionis. Secunda cõcluſio accipiẽs pe rñſiua.
cuniam a ꝓlato eccleſie ſic prodige nõ acquirit ve= Scđa ↄ°.
rum dñiũ illius. Tertia cõcluſio ſuſcipiẽs tenet
illam pecuniã ſuſceptã reſtituere. Quarta cõclu Tertia ↄ°
ſio ꝓlatus exponẽs bona eccleſie ſm exigentiã ſta= Q̃rta ↄ°.
tus ꝓlati nõ peccat ⁊ transfert bona eccleſie in aliũ
ac ſi ſua res eſſet vẽditione/emptione/donatione/ꝑ
mutatione ⁊ ita in aliis titulis acquirendi dominia
Prima cõcluſio eſt correlaria ad cõcluſionẽ reſpõ
ſiuam q̃ſtionis precedẽtis ⁊ probatur concluſio ſic
quilibet dans res alterius iniuſto dño tenet illas dño
reſtituere: ſȝ ſic eſt de prelato ecclie prodige bona
exponẽte inuito dño: igit. dat cõtra regulas canoni
cas omnes probationes ad cõcluſionẽ precedẽtis
queſtionis hanc inferunt omnes doctores iuris hu
mani vt pote canoniſte illud tenuerunt ⁊ nullus fa=
megeratus theologus qui i meas manus icidit de
quo meminerim tenuit oppoſitũ cathegorice alexan.
de hales. q. xxxvj. tertie ꝑtis querit an cleric⁹ pa=
trimoniũ crucifixi inutiliter exponẽs tenetur ad re
ſtitutionẽ. Reſpondit aliud non video ac ſi diceret
oppoſitum nõ intelligo. beatus thomas iſtud tenet
licet aliquibus videatur tenere oppoſitum. pȝ. ſcđa
ſcđe. q. clxxxv. articło. vij. in corpore queſtionis di
cit vbi bona ſunt diſtincta epus exponẽs bona fabri
ce vel pauperuȝ peccat ⁊ reſtituere tenetur vbi ſunt
vnica ſi exceſſus fuerit in modico qꝛ nõ põt in tali=
bus homo pũctualiter accipere illud qđ fieri opor=
tet nõ peccatur ſi magnus fuerit exceſſus nõ põt la
tere bone fidei videt repugnare ⁊ ideo nõ fit abſꝗ
peccato mortali amplius de reſtitutione i hoc mẽ=
bro nõ loquitur ſȝ cũ ante oppoſitũ arguẽdo aucto
ritates alegauerit tenẽtes nr̃am cõcluſionẽ quã po
ſuim⁹ vult dicere paruus exceſſus trãſit per igno=
rantiã inuincibilẽ vbi exceſſus eſt magnus ⁊ cognit⁹
homo peccat multũ ⁊ reſtituere tenetur illud oppo
ſitum nõ diceret pater ille ſanct⁹ ꝙ cõiũctio bono=
rum i cõmuni daret ei magis dñiũ q̃ eoꝝ ſeparatio
⁊ illud patet ſcđa ſcđe i materia de ſcãdalo. q. xliij.
articulo. viij. in corpore q̃ſtionis petit in illo articło

an temporalia ſunt dimittēda propter ſcandalū ſic
reſpondit diſtinguendū eſt aut bona tēporalia ſunt
noſtra aut ſunt nobis ad cōſeruandū pro aliis com
miſſa ſicut bona eccleſie cōmittuntur prelatis ꝛc̄.
hoc viri ſue ſcole tenuerunt.pꝫ de archiep̄o floren=
tino licet de palude interdū vacillauerit cōcludēdo
in.xxiiij.d.q.iij.illud tenet ꝛ licet iſte cōtēpane⁹ nr̄
gabriel videatur velle vtrāq; partē tenere ꝓbabilē
in hanc partē deſcendit iſtā expreſſe tenet henricus
gādenſis.viij.quotlibeto.queſt.xxv.ricardus de
media villa.d.xlv.doctores iuris humani hoc ag=
minati tenuerūt vt raymūdus hoſtīēſis panoꝛ.et
aliī hos in mediū citaui vt in materia cōſciētie ma=
ioꝛ adhibeat fides cū viri eccl'aſtici ꝓdige exponē
tes ꝛ docti accedēte affectione cū pua ſcintilla in op
ſitum:iſtū modū falſuꝫ vl' min⁹ probabilē reputa=
bunt.hic non eſt ſermo de prelatis religioſis q꞉ de
eis nūq; erat dubiū qui nullius rei dn̄iū habent.Jo=
hannes gerſon ſolus viſus eſt declinare in oppoſi=
tum in reb⁹ moralibus ꝛ in ſermone cōtra bullam
mēdicantiū in q̄rta parte:ſꝫ hoc refellā ſi ita foret
nō redderet poſitionem oppoſitā apparentē recita
ui multos quoꝝ quilibet eſt maioris fame ꝛ doctri
ne apud ſcolaſticos q̄ ipſe ſit ꝛ per iura hoc oſten=
dimus declarantia mentes beati auguſt.grego.et
p̄rm ꝛ facile eſt videre ex iure. Addo argumētū in
hac parte ſicut in ſcd̄a queſtione addidi qui expo=
nit ſe piculo peccati cōfundenti peccat nō reſtituēs
prodige expoſita eſt hm̄ōi:igitur:ſꝫ per de gerſono
cōſtat multa ſunt in ſcd̄o libro nō ab eo cōpoſita.pꝫ
de diſcrimine diſſuto ibi poſito inter veniale ꝛ moꝛ
tale ꝛ de multiplici allegatione raym ūdi ſiue moꝛe
iohannis recoꝛ aliqua ſub noīe iohīs a quodā celeſti
no ſcripta vel codices aliques inter ſuos libꝛos re
pertos q꞉ oīa in cōfuſo eis reliquit prout dicit.Jn=
ſuper tamē eſt veroſil'e q̄ illas regulas moꝛales cō
gregauit:ſꝫ iſtius regule eum penituit certe in trata
tu de tēperentia prelatoꝝ dicit nō audet diffinire
an reſtituere teneatur ſubiungit tene certum relique
incertū nolens ſibi cōtradicere manifeſte:ſꝫ apud
prudentes reuocauit p̄mo ponēdo vnū poſtea repu
tando oppoſitū rationabili⁹.eſt reuocare ſibi nō cō
tradicēdo manifeſte.Forte finaliter ꝯſiderauit pſꝫ
codices ꝛ reliquit opinionē quā ante emiſerat.pro
batur.etiā ſic niſi cōcluſio foret vera archiep̄us ma
gūtinēſis pōt oīa bona illi⁹ eccl'ie(que plura ſunt)
dare nepti vl' nepoti/mobilia calices/libꝛos/veſtes
ꝛ oīa in eccl'ia ꝛ ſufficiet finaliter penitere de pecca
to nichil reſtituendo quis audebit hoc aſſerere ger
ſon ſi audiuiſſet hoc illatū ꝛ cōceſſuꝫ indignato vul
tu vt opinoꝛ dixiſſet ꝓh dolor nō admittam⁹ illud
Mirandū eſt inſuper fundamēto cui innitit gerſon
vbi bona eccl'ie erant diuiſa ep̄us exponēs partem
aliorum bonoꝝ peccādo reſtituere tenetur.ſec⁹ eſt
vbi oīa ſue fidei cōmittunt.pꝫ de elemoſinario:ra=
tio et exemplum ſunt balthe⁹ hectoris l ſuū facto=
rem ſi vnus rex dat ſorti elemoſinario cētū ſcuta ꝓ
ſuis laboribus ꝛ vt det decē mille ſcuta pauperib⁹
ꝛ idē rex ſiti elemoſinario daret ſil'eꝫ pecuniā puta
centum ſupra decē m ille dicens.accipe tibi neceſſa
ria reliquū pauperib⁹ elargire queſo quis diceret
ſecūdū elemoſinariū ꝓdige i impios vſus totū ex
ponētem nō reſtringi ad reſtitutionē pluſq̄ p̄muꝫ.
idē cōtingit de abbate bona eſſe idiſtīcta nō arguūt
liberius dn̄ium q̄ antea vt cōſtat intelligenti ꝛ bea
tus bernardus tractans verba ap̄li.j.ad thimoth.
vj.habentes alimenta ꝛ quibus tegamur his cōtē
ti ſimus.dicit q̄ quicquid vltra ſuſtētationē neceſſa
riam habent clerici rapina eſt imo ſacrilegiū modo
ſacrilegiū eſt furtum mixtū ꝛ reſtituendū vide euꝫ
in ep̄l'a ad falconē ꝛ ad henricū archiep̄m ſenonen=
ſem ꝛ hieronim⁹ aliena cōuincitur rapere qui vltra
neceſſaria retinere.ꝓbatur.xlij.d.§.ordinandus.et
xliiij.c.j.Tibi o ſacerdos de altari viuere non lu=
xuriari permittitur due alie concluſiones ex hac ſe
quuntur.Scd̄a patet accipiens ab alio nō dn̄o i ca
ſu in quo nō poteſt transferre dn̄iū nō acquirit illi⁹
rei dn̄iū ſed in caſu i quo loquimur opoꝛtet reſtitue
re:ergo ibi nō acquiritur dominiū.Tertia cōcluſio
patet:detinēs alienū inuito dn̄o tenetur illud reſti=
tuere acquirens hec bona eſt hm̄ōi:igitur.Quarta
cōcluſio patet ex declaratis ceterū nō eſt idignum
aiaduerſione:ſcꝫ ſtatus viri nō creſcit per multipli
cationem beneficiorum iniuſte:ſꝫ ex iſto dependet
opoꝛtet videre anteq̄ haberet aliquod bn̄ficiū vel
poſt adepta bn̄ficia imaginarie ab eo ſeperare om=
ne bn̄ficium ꝛ videre q̄ vtilis eſt reipublice haben=
do aliqualē reſpectū ad perſonā illā ꝛ ex illo cumu
labitur ſtatus viri declaratur exemplo eſt doctoꝛ ꝓ
fundus eccleſie vtilis legendo in ſcolis ꝛ cōcionan
do in populo vel alterū officiū exercens hn̄s cētū
francos i bn̄ficio vno q̄ vix ſufficiūt cū honeſte ale=
re cū vno famulo opus eſt īſtrumentis ſue artis ſcꝫ
libꝛis foꝛte equis tunc talis iudicio meo pōt cape=
re ducentos francos in ſcd̄o ꝛ ſufficienter ad ſuuꝫ
ſtatum ſit ſibi iudex q꞉ melius nouit hoc ad perpen
diculū voluntando q̄ ſum⁹ plerūq; nobis nimis ꝓ=
piciī ſi ſit filius principis mediocris ſtature vl' im=
peratoꝛis opoꝛtet habere oculū ad ei⁹ familiā ꝛ hoc
eſt licitū poteſt tueri bona eccl'ie pluſq̄ alius prag=
matica ſanctio ex determinatione cōciliop admit=
tit aliquos tales ad cardinalatū ergo vbi eſt eminē
ter eruditus filius principis ꝛ bonis moꝛibus edu=
catus poteſt pl⁹ habere niſi ſit ſic nō erit ſalua om
nis caro ac ſi ſit aliquis cuius frater ſenioꝛ habens
omne patrimoniū vix habet tricenta ſcuta vel q̄dri
gēta parū poteſt habere ratione ſanguis eſto q̄ re=
mote deſcenderit de domibus comitū/opoꝛtet ad
p̄ſem ꝓpinquū habere reſpectū in aliquibus parti
bus habens tricēta ſcuta vl' quadringēta ſcuta ha=
bebit filiam comitis vel ducis ꝛ pōt cōtingere q̄ re
gis vel ex muliere in talē conſentiente ex leuitate vl'
q꞉ pater eſt moꝛtuus qui debuit eam dotare ꝛ fra=
ter nichil dabit in dotē vel q꞉ ſpuria eſt vel vbi i pa
tria diuites ignobiles cōiungūtur cū nobilib⁹ ſi ta
les cum filiis regū vl' cōſanguineorum eis ducū vl'
comitū compares oīa confundes ſꝫ ex parte dom⁹
comparandus eſt ſcd̄o fratri vel tertio laico qui vix

babet quadraginta ſcuta ſm̃ conſuetudinẽ cõmu=
nem patrie vel viginti ipſe etiã forte eſt magiſter in
artibus ſimpliciter ⁊ forte vix cõgruus palam eſt
hunc indignũ pro quacũq; cura i pñtia tot celebriũ
virorũ nichil habentiũ in bñficiis eccl'ie hec dixeri
propter aliquos quoꝝ abaui ⁊ proaui erãt agricole
iam per aliquas terras emptas ⁊ matrimonia cum
pauperibus nobilibus cõputant ſe in forte nobiliũ
ad nobilitatẽ ſolã modic⁹ eſt habendus oculus. Si
dixerint ſuam prudẽtiã preferendã doctrine fama=
ti viri palã eſt eos delirare cũ prudentiã ſolum ſecu
li habent que eſt ſtultitia apud deũ doctus eſt mlto
oculatior i ſua humilitate quieſcens ꝓpterea repu
tatus apud irriſores imprudens. inſuper prudẽtia
in cumulandis diuitiis ⁊ ad circũueniendũ ꝓximũ
tantũ facit ad regendã curã ſicut eſſe ꝑitũ fabrũ vl'
latomũ. inſuper aduerte ꝓbabile eſt vt opinor q ſi
tertia pars bñficii prelati ſufficiat eum alere ⁊ ſuũ
ſtatũ q illam partem diſſipãs nõ tenetur reſtituere
ſ; nõ habet dñiũ eiuſdẽ rationis in illa cũ laico. ſe=
cus eſt de aliis duabus tertiis vtitur ꝑma ſicut ſua
alie due partes ſunt dande i pios vſus interdũ i fa
bricã eccl'ie põtiũ in itinere publico vel platearum
⁊ pauperibus ſicubi nõ egeãt due partes ſunt dan=
de inopibus: apl'i credebant iudã ire ad aliqua emẽ
da vel ad dandũ pauperibus. iohannis. xiij. ⁊ illas
prodige cõſumens tenetur eas reſtituere ſi vna me
dietas ſufficit ꝓ nutrimento ſue familie de alia di=
cimus ſicut de duabus tertiis ⁊ ita proportionabi=
liter ſm̃ cremẽtum ꝑtium nutrire famulos equos ⁊
hmõi ſm̃ modũ honeſtũ nõ pompaticũ epus hñs
ter mille aureos vel quattuor annue in redditibus
habet quattuordeci vel ſexdecim famulos oportet
hos nutriat ⁊ eoꝝ equos. Forte mille aurei ad hoc
ſufficiunt vtitur mille pro ſe ⁊ ſua familia ⁊ ſic pro
portionabiliter licet conſuetudo patrie interpretet
modũ laicorũ quo ad numerũ hoim ⁊ veſtiũ nõ de
bet ſic oimode interpretari modũ viuendi ꝑlatorũ
eccl'ie: ſ; conſtitutiones patrũ quas pre manib⁹ ha
bere debent: ſi in vtroq; regno britãnorũ laic⁹ hñs
bis mille aureos in redditibus habet i curia trigin
ta vel quadraginta viros ⁊ in tanto numero alit q
liberis ⁊ fratribus nichil relinquit preter rationem
vbi ex iſta parte maris prudenti⁹ tñdẽ habens ha=
bet quattuor vel quinq; an prelati eccl'ie debeãt ſic
exorbitare i ſeruorum multitudine an deceat epos
habere comites ſe maiores famulos ſuperi⁹ dixi ⁊
repeto/effertur prelat⁹ ille ad aſtra apud britãnos
qui magna nobiliũ caterua ſtipat⁹ incedit et opipe
bona eccleſie exponit i menſa pauce exponẽtes(q
rari ſunt)reputant auaros ⁊ de eis oblique loquun
tur cõiter delirũ vulgus cõtinuo decorũ vitiũ ⁊ in=
decorum virtutẽ exiſtimat. ¶ Ex iſtis infero pro=
poſitiones. ¶ Prima eſt impudice mulieres acci=
pientes pecuniam a prelatis eccl'ie ratione impudi
citie vel cõſanguinei pñcipaliter ratione cõſangui=
nitatis nõ acquirũt dñiũ rerum datarũ a prelatis
tunc eſt ratione conſanguinitatis q̃ñ datur eis i ca=
ſu in quo nõ poſſunt tantũ concedere ſi ratione ſer

uicii vel quia pauperes tãtũ capiũt ſicut alii paupe
res vl' q2 cõſanguineus dat pallafredum et accipit
tantũdẽ vel quia eſt in ſumptibus ꝑlati vno menſe
⁊ prelatus totidẽ ſecũ ⁊ ſic de eorũ famulis illa cau
ſa eſt licita et rationabilis ⁊ dñiũ iſtaꝝ reꝝ acquirũt
nõ acquirũt ratione cõſanguinitatis hoc a prelatis
Ulterius ſequitur prelatus eccl'ie poteſt habere cõ
ſanguineos famulos ſicut alios eis tantũ dãs ſicut
aliis ratione ſeruicii. Tertio ſequitur ꝑlatus eccl'ie
nõ debet nec poteſt plus dare nepti in bonis eccl'ie
ſaltẽ de partibus pauperibus addictis q̃ alteri ex=
tranee pauperi. pz. illa pars eſt debita pauperibus
ergo dando nepti diuiti nõ dat intuitu paupertatis
⁊ per cõſequẽs reſtituere tenet ⁊ alia nõ capit dñiũ
⁊ eodẽ mõ nec fratri nec ſpurrio ſi quẽ habeat q̃ro
quo titulo dat illi ⁊ quo titulo alter accipit tũc eſt ſi
gnum q cõſanguinitas mouet nõ paupertas quan
do dat centũ ſcuta interdũ ducenta vel mille nepti
vel nepoti ⁊ vix denariũ vel duodenũ alteri paupe
ri. Quarto ſequitur multi habentes prelatũ eccle=
ſie in progenie putantes ſe eſſe felices cũ auguſto i
calamitates priami incidũt ſunt fures cum iuda.
Inſuper de male queſitis vix gaudet terti⁹ heres
vulgariter dicitur pñmoniũ crucifixi nõ diu tales
ditat. Quinto ſequitur qui nutrit magnã familiam
min⁹ poteſt dare cõſanguineis. patet. tunc magis
ſubtrahit a pauperib⁹ eis debitũ ⁊ plus de ſua pte
vel amplius exponit: ergo minus remanet dandũ
conſanguineis eodẽ mõ de illo qui ſplendidã men=
ſam tenet min⁹ põt dare pauperibus. Sexto ſequi
tur q parum exponit in familia magis poteſt dare
cõſãguineis diuitibus. pz. de ſua parte probabile eſt
q illã vel aliquid de illa dans nõ tenetur reſtituere
Septimo ſequitur q epus manens vno mẽſe cum
cõſanguineo poteſt tantũdẽ dare cõſanguineo i pe
cunia ſi alter nõ ſit tãtũ capturus ab eo. Octauo pa
tet q ſi contingeret caſus exponere oẽs fructus be
neficii in lite honeſta pro defenſione bonoꝝ eccleſie
nõ tenetur ad reſtitutionẽ. patet. honeſte exponit.
Nono patet q prelat⁹ eccleſie laborans morbo dif
ficulter curabili egens conſilio multorũ medicorũ
vbi exponit oẽs fructus huius anni nõ tenetur ad
reſtitutionẽ capit bona ſuo ſtatui debita q2 prelat⁹
alias duas vel tres ſibi applicat quia pauper. breui
ter quando habet rationabilẽ cauſam exponẽdi fru
ctus omnes bñficii non tenetur reſtituere aliq̃d pau
peribus. Decimo patet eſſe cauendum a tempora=
libus viris ludere cum prelatis ad ludos vetitos
citius ludant cum laicis vt ſuperius dictũ eſt i ma=
teria ludorum in. xv. diſtin. Undecimo ſequit q ſa
crilegus eſt fur bñficiatus capiens bona eccl'ie alia
a ſua parte ⁊ emens agros ꝓ fratribus vl' ſpuriis
vel genitis in legitimo matrimonio ante bñficium
⁊ alter ſacrilege cũ aie ſue iactura hec bona tenet.
Si dicas ſpurii ſunt nutriendi verũ eſt tenuiter mo
re alioꝝ pauperũ ſint religioſi ⁊ moniales genitiuũ
ſequitur caſus dandi ⁊ caſum auferẽdi ſequit accu
ſatiuus cũ vocaberis in iudicio dicit hec michi ſũt
lucro addet caudã nobis ſunt cetera damno: at di=

cis mulieri matri puerorū ſi contingat aliq̄d eſt dā-
dum pro dote vt que eſt notata infamia honoretur
dico te non poſſe illam infamiā abſtergere cū omni
bus redditibus bñficii.apud noſtrates eſt hoīm lo-
quendi modus vulgaris vxores preſbiterorꝫ ſedēt
poſt valuas inferni quis magnanimus eas capiet ꝛ
toto tempore matrimonii nō mō efficiet vxorē im-
pudicam probro ſꝫ prelatū danda eſt abiecte pſone
cū dote tenui q̄ illam decet ꝛ ſi abūde eam (vt aliq̄
deliri faciunt) dotauerit pēſitet q̄ꝫ horrendū eſſe in
cidere in man⁹ dei viuētis diſſipare bona crucifixi
ꝛ ex deo datis edificare baal.dicis beatus nicola⁹
dedit magnū pondus auri cuidā vt mulieres duce
rentur matrimonialiter:ergo prelat⁹ id idē poteſt
facere ſi iſta ꝛ filie nō ducantur incōtinētes mane-
bunt oportet iſtas pſeruare a peccato eodēmō de
filiabus. Reſpōdeo beat⁹ nicola⁹ adhuc non erat
epus. Scdō dico i ſimili caſu pōt ſilr facere modi-
ca dos ſufficit ad hoc euitandū ꝛ magna eā nō pre-
ſeruabit poteſt honeſtius plus dare filie q̄ꝫ impudi-
ce mulieri q̄ non erat in culpa huius generationis.
Sed dicis non culparē ſi prelatus daret paupi ple-
bee mille aureos filia eius vel neptis quare erit de
terioris cōditionis imo vtrūqꝫ culpo. Duodecimo
ſequitur nō poteſt cū ſana cōſcientia plus expone-
re addens plura bñficia vni qđ ſuo ſtatui ſuficiebat
per pluralitatē bñficiorū ſtatus viri nō augetꝰ ſꝫ mi-
nuitur ꝛ deterior efficitur dixi addēs vni. bñficiat⁹
poteſt plus exponere q̄ꝫ nō bñficiatus pauper quan
do ſunt ambo eque idonei. Decimotertio pꝫ:q̄ bene
deſeruit in cura efficitur ſemper magiſ idone⁹ ꝛ in
fine augetur ſuus ſtatus patet ſecludendo bñficiū.

Ar.i.ꝫ cō-
cluſionē. ¶ Contra predicta argumētor ſtat prelatum eccle
ſie nichil vel parū habere forte eſt degradatus vel
ſi bñficiuꝫ habeat diu ita diu diſſipauit bona ecclie
nō habet aliūde viuere:non poteſt reſtituere modo
nemo obligatur ad ipoſſibile:igitur. Itē de ele.nō
reſiden.c.vnico.li⁹.vj.dicitur q̄ clericus capiens
quotidianas diſtributiones q̄ nō intereſt officio nō
acquirit eorū dñiū:ergo ſi interſit per locū a cōtra-
rio ſenſu acquirit eorum dñiū. ¶ Ad primuꝫ dico

Rñſio ad
argumē. argumentum eſt nullū ſolue argumētū furis vł ra-
ptoris q̄ tota ſua vita ſic vixit iam eſt in vltimo an-
no vite ſue quē ſubit penitudo fede vite preterite p̄
latus debet ita parce viuere ſicut poteſt ꝛ rogare cō
ſanguineos reſtituere etiā cōſanguinei tenētur reſti
tuere ſi habeant. Sed tūc dicis ponam⁹ q̄ epus de
dit mille aureos fratri ſuo vel nepti a epus tenetur
illā pecuniā reſtituere ꝛ h neptis tenetur illa mille
reſtituere:ergo ecclia habebit bis mille ſcuta. Re-
ſpondeo quilibet eorum obligatur ſatiſfacere : ſed
vno ſcꝫ cōſanguineo ſoluente alius deobligatur.et
contra.ſi abbas det de ſua portione pro conſangui
neo ꝛ non alias habeat a nepte reſtitutionē quā po-
teſt habere alioquin intimet nepti et q̄r nō adhibe-
bitur fides ſignificari faciat per viros famigera-
tos deum timentes quibus dabitur fides reſtituat
neptis ecclie vel pauperibus. Scđm argumentuꝫ
per locū a contrario ſenſu eſt nulluꝫ illud probaret

bñdictinum comedere licite poſſe perdices ꝛ aues
ꝛ non bouinas vel ouinas cū comeſtio quadrupe-
dum eis ſit interdicta i regula locus a cōtrario ſen
ſu iuriſcōſultorū locū nō habet quando oppoſituꝫ
opponitur legi nature vel diuine vt ſi phiberetur
adulteriū nō propterea admittitur fornicatio ſim-
plex. habēs diſtributiones vtitur reb⁹ ac ſi ſue eſ-
ſent in licitis.ſecus eſt in illicitis. ¶ Secundo ar- ij. ad idē.
gumentor ſequeretur q̄ peccaret capiēs aliquid a
prelato eccleſie.patet.neſcit an de parte debita pau
peribus dat ꝛ per conſequēs an reſtituere teneatur
ꝛ ſic exponit ſe periculo peccati. ¶ Reſpondet ne- rñſio ad.ij.
gando cōſequentiā plerīqꝫ vidēt q̄ equale dāt pre-
lato ecclie vł ſeruiūt eidē ꝛ non curāt de qua parte
impriatur.patet in ſimili ſi quis vſurarius habeat
multa bona pmiſcua vſure ꝛ non vſure ego ſeruio
illi vel fodio in orto vel facio aliquid p qđ non fiet
pauperior ad reſtituēdū hñ accipio. Item interdū
ignorantia inuincibilis aliquos excuſat: ſꝫ frequen
ter eſt ignorantia craſſa ꝛ ſupina ꝛ tunc tales nō ex
cuſantur argumētū de incertitudine nullaten⁹ mo
uet.patet de bonis acceptis a religioſis. ¶ Tertio Tertio ad
argumētor in antiq̄s de donati.c.ceterū.dicit alex. idem ar.
tertius rei quātitas eſt attendenda ꝛ cōſuetudo pa
trie:ſꝫ in aliquibus ptibus eſt cōſuetudo dare tricē
ta ſcuta cum nepte totidē cū ſpuria ꝛ ſic cū aliis di-
uitibus:igitur. Inſuper gentes eſto q̄ ſatis habeāt
de quo viuere poſſunt egent maiorū pecuniarū:er-
go do intuitu paupertatis. Rurſus nō dicerē eſſe pec
catū nutrire aliquē i ſtudio theologico dādo ei toto
tempore curſus tricenta ſcuta ſꝫ laudabiliter factū
ergo licebit dare nepti tricenta ſcuta vt cōlligatur
cū nobili viro in matrimoniū. Ad tertiū dicitur ar-
gumentū relinquit ſolutionē in capite ſignato dicēs
q̄ ſacris canonibus nō obuiet.ſi dicas cōſuetudinē
ſenſim legē humanā abradere:ergo habēd⁹ eſt ocu- rñſio ad iij.
lus ad conſuetudinē. ¶ Reſpondeo hic nō eſt con
ſtitutio canonica:ſꝫ canones ꝛ doctorū ecclie ſcri-
pta enucleāt prelatos ecclie nō eſſe dños fructuum
bñficiorꝫ ſed loquitur caput de quātitate pōt prela
tus dare huic diuiti parum ꝛ huic diuiti tādē et ſic
copulatim q̄ totū erit i maius molis ſicut ex mini-
mis granis fit maxima ſūma caballi:ꝛ ſic nō debet
itelligi caput recitatū de donationib⁹ ſed de re mo
dica vnica vel duabus per magnū interuallū diſtā
tibus ſicut de ablatione continua granorū vel inter
rupta per intercapedinē vnius anni vel alteri⁹ ma-
gni tēporis.vnde latitudo quā epus poteſt expone
re pro ſe ꝛ ſua familia nō eſt impartibilis ſed bonā
diuiſibilitatē habet ſm magnitudinem bñficii aliq̄
prudentes dicunt mille ꝛ quingēta vix ei ſufficiunt
pro familia quā alere habet:aliqui prudētes dicūt
poteſt honeſte exponere mille et ſextingenta aliqui
bis mille:ſed nulli hanc ſummā tranſcendunt inter
prudentes taceo de ſichophantis ꝛ nebulonib⁹ tūc
quando epus videt in fine anni non tranſcendit il-
los bis mille aureos manet in ſua latitudie vbi bis
mille aurei pro familia archiepi glaſguenſis ſuffice
rent totidē archiepo ſancti andree non ſufficerent

aliquibus mille et minus ſufficit et ita in aliis prela
tis deſcendēdo gradatim ſecundum magnitudinē
beneficii proportionabiliter opinione mea ſaniſſi=
mum eſſet conſilium prelato eccleſie vocare timen
tes deum et prudentes rogando ab eis q̃tum cor
iudicio poteſt exponere in ſua familia annue et quā
tum ei honeſte ſufficit ſi non tranſcendant bis mil=
le iam poteſt facere magiſtrum ſue domus tenere
ſe circa talem latitudinem vel minorem ad quartu
or ſuper mille vel quinq; ſuper mille et tunc proba
bile eſt vt ſupra bis diximus q̄ dādo quingenta vl'
ſextingenta de illa parte conſanguineis diuitibus
non tenetur reſtituere et etiam q̄ non peccat reſtri=
git ſtatum ſuum pro eis auſim dicere honeſtatem
epiſcopi non ſtare in ſplendida menſa vel magna
curia nec tempore pacis nec tempore belli epiſco=
pi non intereſt ſe ponere in diſturbiue niſi vbi poteſt
conſulere vtilitati reipublice. Ad ſecundum argu=
mentum diues adhuc aliquibus eget ſi illud tēdas
nunq̄ habebis finem et tibi concludes oportet ali
qua dare comiti marchioni duci et principi ſum=
mo regni ſi ſatis habeant ſecundum conſuetudinē
talis domus non ſunt pauperes et eēt iter laberyn
thus dedali deſcendere in particulari relinquo hoc
iudicio prudentum. Ad tertium dico in illo caſu po
teſt tantum dare conſanguineo ſicut extraneo vbi
q̃to ef. cetera eſſent paria. Quarto argumētor: ex iſtis nul=
lum eſſet diſcrimen inter religioſum et prelatū aliū
eccleſie epiſcopum decanum vel curatum conſe=
quens eſt falſum ergo et antecedens: falſitas conſe
quentis ab omnibus conceditur et conſequētia pa
tet: vterq; equaliter tenetur ad reſtitutionem ⁊ neu
ſhoed .iiij ter eſt dñs fructuum eccleſie. Hoc argumētum eſt
ex ſuperioribus dilutum religioſus prelatus non
habet peculium profecticium et quaſi caſtrenſe et
bona acquiſita intuitu perſone quorum eſt ver⁹ do
minus et illa prodige exponens non tenetur ad re=
ſtitutionem et hoc probabile eſt de parte ſuo ſtatui
ſecundum iudicium prudentum ſufficienti. ſecus ē
de bonis eccleſie et licet non deceat virum haben=
tem patrimonium ſufficiens pro ſua vita capere be
neficium eccleſie preſentibus eque idoneis nihil ha
bentibus tamen dato q̄ beneficium habeat durum
eſt q̄ teneatur ſe alere de patrimonio et deſeruire
gratis qui altari ſeruit de altario viuere debet. pri=
me ad corinthyos nono: ſumite pſalmum et date
tympanum. pſalmo octuageſimo. auctoritates in=
ſinuantes oppoſitum ſunt de conſilio vt decima ſex
ta queſtione prima. q̃m quicquid. prima queſtione
ſecunda. clericos. decima queſtione tertia. cauen=
dum. At dicis confundo vitam prelatorum per in
certitudinem neſciunt quantum eis ſufficiat ⁊ quo
ta pars eſt debita eorum ſtatui: reſponſum eſt ad h
ſuperius ⁊ adhuc dico argumentum eſt idem con/
tra factorem ſicut contra me: nunquid abbates/po
res/⁊ prelati religioſi tenentur reſtituere prodige
expoſita nemo adhuc dixit eos dominos fructuu
receptorum ſcdo nunquid prelatus exceſſiue ex=
ponens in ſumptibus delicatiorib⁹ q̄ par ſit i mul
titudine nimia famulorū peccat et non in mediocri.
nunquid eſt incertum multis vbi eſt ſtatus quot fa
mulos poteſt habere et quam delicate poteſt ſe et
ſuos alere/quot frena deaurata et veſtes purpure=
as mutatorias poteſt tenere vide queſo ne teipſum
et eos pariter confundas dato q̄ ſciant ſe peccatu=
ros et non deuinctos reſtituere omnia diſſipabunt
cogitantes poſtea ſolum penitere. Quinto argumē Quito ad
tor: nemo teſtatur de alienis clerici teſtentur. patet idem.
paul⁹. i. heremita reliquit tunicā anthonio et collo
bium palmarum athanaſio: ſimiliter hylarioni eſi=
cio ſaccum cum palliolo reliquit. ¶ Ad primum
dicitur erant heremite. Secundo dico vix leuareo
illa legata a ſolo niſi ob ſanctimoniam virorum in
magnis feſtis anthonius et athanaſius illas veſtes
que ſacros artus angelorum in terris tegebant cu
omni honore (vt par erat) deferebant. ¶ Poteſt eſ
ſe argumentum non parum ponderandum de teſta
mentis prelatorum qui nichil habent niſi de benefi
cio quomodo condent teſtamenta: fortes habet tā=
tam congeriem pecuniarum quantam habuit iohā
nes viceſimus ſecundus an poteſt totam illam pe=
cuniam relinquere in teſtamento fratri comiti diui
ti et quomodo habet maius dominium in puncto
mortis q̄ in tota vita in vno dic non poterat expo=
nere totam hanc ſummam: non eſt queſtio quin in=
tuitu paupertatis vel ratione ſeruitii honeſti exhi=
biti poteſt dare: ſed de hoc remitto ad iura ſummi
pontificis: ſed quicquid ſit hoc non infringit noſtrā
concluſionem. patet per iura de teſtamentis ⁊ in a=
liis rubricis hanc materia tāgentibus: ⁊ fertur ali
qui religioſi procurant eis a maximo pontifice fa=
cultatem teſtari et conſtat q̄ non habent dominiu
propterea an religioſi hoc repererunt in ſuis regu=
lis queſo videant et proſit eis. ſed pro beneficiatis
omnibus conſulo q̄ non multa relinquent in mor=
te conſanguineis et potiſſimum diuitibus. At pe=
tis an templarii milites ſancti iohānis baptiſte pec
cent exponendo prodige et an teneantur ad reſtitu
tionem more ceterorum: habent ſe ſecundum ſuu
ſtatum alere portionem mittendo ad rodum ſede
capitalem in ſubſidium vrbis et inſule et ſi non dāt
peccant ſicut alii beneficiati fundatores fraudēdo
ſi ponas rodum (q̄ abſit) in manus othomanni vel
ſoldani iri quid tunc erit de his fructibus eccliā p
uideret. et quia hanc materiam (vt par erat) non cri
breuimus ſed ſumma rerum faſtigia ſectantes ve=
niam dabis o candidiſſime lector Quia iam nox
humida celo precipitat ſuadentq; cadentia ſydera
ſomnos.

¶ Diſtinctionis vigeſime quinte queſtio vnica.

Circa hanc vigeſimam quintam diſtinctio
nem in qua magiſter loquitur de ſimonia
quero an ipſa ſit peccatum. ¶ Pro ſolu= Notabile

tione queſtionis pretermittamus diffinitionem termini ſimonia poteſt ſic diffiniri. Simonia eſt volitio tenendi vel dandi ſpirituale vel ſpirituali annexum non gratuita poteſt ſpirituale ſic accipi ꝙ ſpirituali annexum imbiberet: de diſputatiõe vocali nõ eſt inſiſtendum: volitio ponitur loco generis: omnis ſimonia eſt volitio vel nolitio proportionabilis quando quis non vult miniſtrare ſpirituale gratis quando tenetur et qualiter tenetur: dixi loco generis non eſt quidditatiuum genus eius hec predicatio eſt indirecta ſimonia eſt volitio predicatur minus connotatiuum de magis connotatiuo connotationem termini ſimonia eius quid nominis explicat. alie particule ponuntur loco differentie. ponitur tenendi vel dandi diſiunctim ad includendos eos qui accipiunt pecuniam vel volunt dare: per ſpirituale poteſt intelligi ſecundum aliquos donū dei gratuitum ſupernaturale quod ex naturalibus puris haberi non poteſt cui conſonat reſponſio petri quam dedit ſimoni mago dicentis: tua pecunia tecum ſit in perditionem ſubiũxit cauſam quia donum dei exiſtimaſti pecunia poſſideri vt genera linguarum donum ſcientie de quibus loquitur apoſtolus prime corinthiorum duodecimo. ſacramenta ſunt ſpiritualia ad hunc ſenſum ꝙ in eis datur aliquid ſpirituale vt gratia niſi fuerit obex in ſuſcipiẽte ſed realiter ſunt corporalia vt per ſingula ſacramenta explicamus. Jus leuandi fructus in beneficio eſt ſpirituale id eſt conuenit illi qui curam ſpiritualem habet ierarchiſare ratione huiuſmodi beneficii vt predicare celebrare: ſic oratio benedictio ſũt ſpirituales id eſt ad ſpiritualem effectum ordinantur non ſolum eſt habendus oculus ad ſpirituale per eſſentiam ſed ad importatū terminus ſacramentum connotationem ſpiritualem habet: illud poteſt vocari ſpirituale quod eſt pro vtilitate hominū vel hominis immediate ad conſequendam vitam eternam policia humana eſt pro tranquillitate pacis immediate vaſa preſbyteri benedictiones poſſunt dici ſpirituales annexum ſpirituali eſt fructus beneficii ius patronatus et huiuſmodi que annectuntur in his acceſſorium ſequitur conditionem principalis et ſic patet non eſt facile explicare quid dicatur ſpirituale non reſpicio ad modum aliorum ponentium ſpirituale per eſſentiam cauſam ſequelam et concomitantiam: ſicut ſymon magus a quo hec peſtis capit denominationem ſi in varias ſpecies enigmatice ſe effinxerit: ſic eſt de hoc monſtro ꝙ non eſt facile factu vtrobiq; ſimoniam a non ſimonia. ¶ Ex illo ſequuntur aliqua Primum eſt: aliqua eſt ſimonia mentalis: imo omnis eſt mentalis: licet nobis non conſtet niſi per exteriora.

¶ Secundo ſequitur: aliqua eſt ſimonia actus/ aliqua habitus: ex quo tertio ſequitur. ¶ Aliquis eſt in ſimonia ſine peccato imputabili: patet de habente habitum poſt ſufficientem deteſtationem cuius habitus adhuc non degeritur. ¶ Quarto ſequitur cõtractus vocatur ſimoniacus qui a ſimonia emergit et ab ea imperatur. ¶ Quinto ſequitur: interdū eſt ſimonia ſine pacto: patet ex dictis et in caſu inter beatum petrum et ſymonem magum nulla pactio erat: fallitur bernardus in gloſa finali huius tituli loquitur de reſtitutione et non de ſimonia: ſimile habet capitulo conſulere. et tua. a. f. tua nos.

¶ Sexto ſequitur: maximus pontifex poteſt committere ſimoniam ſicut alius: patet. tota hec diffinitio poteſt ei competere ſicut alteri: hinc abhorrebat petrus a ſymone mago ne in illud incideret.

¶ Septimo ſequitur: aliqua ẽ ſimonia que non eſt volitio nec eius habitus: patet: ſi quis haberet hoc propoſitum nolo dare beneficium ſine pecunia/ talis ſimonia eſt nolitio ſed equipollet volitioni.

¶ Octauo ſequitur: preter rationem dicitur ſtudioſa. ¶ Nono ſequitur: aliqua eſt ſimonia conditionalis: patet de hac/ vellem emere beneficium ſi haberem pecuniam/ vel ſi poſſum habere aliquem vẽdentem: eodem modo dicitur de venditione.

¶ Decimo ſequitur: ſtat aliquem iam tenendo beneficium peccare circa ipſum ſimoniace vel frequẽter circa idem et totiens peccare circa idem beneficium ſicut alius circa plura propter repetionem actuum. ¶ Undecimo ſequitur: non omnis ſimoniacus tenetur reſtituere. patet aliquis eſt ſimoniacus qui nichil habet ſimoniace: ergo nõ tenetur reſtituere volens furari eſt fur ſicut volens mechari et tamen non tenetur reſtituere cũ nichil habet ſtat cum frequenter tantum peccare ſicut aliquid habens ſimoniace cum actus exterior nichil malicie actui iteriori ſuperaddat. ¶ Duodecimo ſequitur non omnis ſimonia eſt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime cum qualibet ſimonia: patet cum multa obiecta ſpecie differunt multa cadunt in obiecto ſimonie vt ſpirituale vel ſpirituali annexum beneficium ſacramentum baptiſmi ſacramentum eucharíſtie nec vnum eſt obiectum propinquius reliquo cum ſtat aliud ita propinque obiici voluntati licet terminus ſignificans vnum poteſt eſſe ſuperior ad terminos ſpecialiter inferiora ſignificantes. ¶ Tertio decimo patet ꝙ ſpirituali annexum poteſt emi ſine ſimonia. probatio. hoc poteſt emi ſine ſimonia demonſtrando hunc pagum vel domū hoc eſt vel poteſt eſſe ſpirituali annexum igitur. ſic de calice conſecrato poteſt deduci. Ex quo non ſequitur ꝙ ſpirituali annexum vnq; licite ematur ſine ſimonia.

¶ Decimo quarto ſequitur hec peſtis fuit in eccleſia anteq̃ vocaretur ſimonia. patet fuit tempore heliſei et ante eum etiā apud malos prophetas et tũc erat eccleſia que incepit ab abel iuſto ſed nõ habuit iſtam appellationem nominis ante ſymonem magum actuum octauo dicẽte baptiſta primo libro alphonſi volitaneq; per aera ſymon Infamis magus et lucri execrabilis autor. citius denominationẽ capit a ſymone q̃ a gezei quia in lege gratie et voluit emere vt venderet alius autem ſolum volebat capere temporale pro ſpirituali. ¶ Decimo quinto ſequitur interdum eſt ſimonia ex pte vendentis tãtū nõnunq̃ ex parte ementis aliquando ex parte vtriuſq;. ¶ Decimo ſexto ſequitur: interdum ponitur

cenditio vt do ſi des vt dabo beneficium ſi dederis mille interdum ſine expreſſione verborum hoc intelligitur. ¶ Decimo ſeptimo patet: aliquis interdum intrat beneficium ſimoniacus ex ſua ignorantia inuincibili vt parentibus pro eo aliquid dantibus ſicut ſolent dicere aliquis eſt ſimoniacus: ſed non ſimoniace promotus. Aliomodo diffinitur ſic: eſt volitio emendi vel vendendi ſpirituale vel ſpirituali annexum liber et illa que annectuntur ſcientie hoc eſt ſpiritui creato non denominant aliquē ſimoniacum. legens in theologia/ iure/ vel artibus capit ab auditoribus pecuniam ſi non habeat ſalarium pro lectura vt in italia et ī anglia extra de magiſtris eſt prohibitio aliquid capiendi pro licentia docendi hoc eſt ad dandam auctoritatem legendi ſic peccaret. cancellarius pariſienſis capiens pecuniam a bacchalariis licētie munus impartitur gratis aliquid pecuniarum ſui capiunt ab artiſtis pro ſtraminib⁹ ⁊ reb⁹ minutis: et parū refert inter has diffinitiones. ¶ Hoc prelibato pono cōcluſionem

Omnis actus ſimonie eſt graue peccatum: probatio: omnis actus iuri nature diuine et humane oppoſitus ad quem ſequuntur multa monſtra in pollicia eſt grande peccatum: ſimonia eſt huiuſmodi: igitur: qd̄ prohibeatur iure diuino patet quarti regum quinto. et actuum octauo. ꝙ ſit contra ius nature: patet: ſimoniacus vendit rem cuius non habet dominium. ſecundum illud prime corinthiorū quarto. ſic nos exiſtimet homo. ⁊c. et qd̄ nō poteſt transferre in aliud etiam non eſt proportio mercis ad precium. vnde ſapientie tertio dicitur quod eſt preſtantior cunctis opibus et alia deſiderabilia nō valent ei comparari: propterea petrus reprehendit ſimonem quia donum dei putabat pecunia poſſideri. qd̄ gratis accepiſtis gratis date Mathei decimo. dicit gloſa hec reprobat ſimoniam et accipere pecuniam pro predicatione. ꝙ prohibeatur lege humana patet in multis queſtionibus prime cauſe et in titulis de ſimonia. propterea comparatur hereſi prima queſtione prima. qui ſtudet. de filiabus que ſequuntur dicit baptiſta tertio calamitatum. Templa ſacerdotes altaria ſacra corone ignis thura preces celum eſt venale deus ꝙ. ſecundi machabeorū quarto antiocho vendenti ſacerdotiū iaſoni ignis ſacrificii qui durauit ſeptuagita annis captiuitatis babylonice ſub aquis extinctus eſt ſi ille eſt ſacrilegus qui calicem librū vel huiuſmodi furatur a fortiori iſte qui totum beneficium furto capit per longos annos vel ſaltem hoc propoſitum habet. quod ſit fur patet iohannis decimo. qui non intrat per oſtium in ouile ouium ſed aſcendit aliunde ille fur eſt ⁊ latro. intrare per oſtium eſt iuſto titulo intrare hinc datur cura animarum paruulis in cuſtodiam quibus vix darentur duo poma ſeruanda ⁊ indonei promouentur munera excecant prudentes et ſic poſtponuntur idonei. indonei non potentes cōſcēdere ad honores per merita aſſumūt illd̄ inſane iunonis apud maronem flectere ſi nequeo ſuperos acheronta mouebo. de quib⁹ dicit pſalmiſta: i quorum manibus iniquitates ſunt dextera eorum repleta eſt muneribus. pſalmo vigeſimo quinto.

Ar. j. contra diffinitionem ſimonie.

¶ Contra concluſionē argumentor danielis quarto peccata tua elemoſinis redime. et gregorius in omelia regnum celorum tantum valet quātum habes vnus acquirit pro calice aque frigide vidua ꝑ duobus minutis. luce duodecimo. Reſponſio regnum celorum non emitur cum deus nichil recipiat a nobis bonorum noſtrorum non indiget ſed illud meremur bonis operibus ſed eſt methaphorica emptio et non propria.

ij. ad idem

Secundo argumentor: preſbyter celebrat pro ſex paruis albis et anniuerſarium conſtituitur pro quattuor vel ſex ſcutis ibi datur ſpirituale pro temporali: ergo non omnis datio temporalis pro ſpirituali vel econuerſo eſt ſimonia vel innumeri ſunt dandi ſimoniaci.

rñō ad .ij.

Pro ſolutione argumenti ad materiam ponitur magiſtralis diſtinctio: quis poteſt celebrare pro ſex paruis albis quadripharie: primo tanꝗ pro fine principali et vltimato: ſecundo tanꝗ pro precio adequato ac ſi eſſet iuſticia commutatiua: tertio pro ſex paruis albis tanꝗ pro fine minus principali et ſubordinato vel ſubordinabili alteri fini vlteriori: quarto modo vult celebrare pro ſex paruis albis et habere pecuniam pro ſua ſuſtentatione: prime due intentiōes ſunt ſimoniace et illicite ſecunde due licite et in habente gratiā meritorie ⁊ ſic hec eſt amphibologia ſortes celebrat pro ſex paruis albis ſecundum ꝙ pro. poteſt dicere circumſtantiam finalem: et hoc bifariā vel circumſtantiam vltimati finis vel finis non vltimi alii duo ſenſus eluceſcunt: ex dictis communiter dicitur et bene canonicus ſurgit de nocte vt habeat diſtributiones et propter deum tamen non ꝓpterea committit ſimoniam ſimiliter pleriqꝫ veniunt ad ſeruitium ea hora qua dant diſtributiones qui alias non veniunt ſine labe ſimonie. ¶ Sed cōtra illud argumentor: preſbyter non celebrabit niſi habeat ſex paruos albos: ſimiliter nec canonicus veniet ad horas canonicas ſi non eſſent diſtributiones: ergo pecunia eſt cauſa principalis cum ea poſita ponitur aduentatio ea ſecluſa non ponitur: ergo eſt cauſa principalis: concedo antecedens et nego conſequentiam poſita cauſa minus principali cum cauſa principali ponitur effectus neutra illarū ſufficit ad poſitionem effectus quacūqꝫ illarum ſecluſa remouetur effectus. non tamen propterea ſequitur ꝙ ſex parui albi ſunt cauſa principalis illa cauſa eſt magis principalis que plus appreciatiue mouet licet minus gradualiter in forma habeat: vl' ad quam alia reducitur: vult habere ſex paruos albos vt nutriatur vult nutriri vt deo famuletur et nō ecōuerſo ſicut ſocrates dicebat ſe velle comedere vt viueret non autem viuere vt comederet. et beatus auguſtinus dicit comedamus vt euangeliſemus: non autem euangeliſemus vt comedamus: ꝙ licet danti ſpiritualia accipere ſuſtentationem: patet prime ad corinthios nono: dicit apl'us quis paſcit gregem et de lacte gregis non manducet: ad hoc citat legem deuteronomi: non alligabis os boui tri

turanti dignus eſt mercennarius cibo ſuo Mathei
decimo.non eſt eundum ad laborem pro tã paruo
labore non tantum ei daretur et eſſet inſuper pal=
liatio ſimonie. ❡ Sed contrà illud argumentor:
per hoc quadruplex membrum datur palliatio ſi=
monie poteſt emens beneficium dicere non do mil
le ſcuta pro beneficio tanq̄ȝ pro precio adequato vl'
pro cauſa finali vltimata ſed pro fine ſubordinato
Inſuper poteſt vendens beneficium dicere non ca
pio mille ſcuta pro beneficio ſed capio mille ſcu=
ta ad dandum pauperibus / que ſi michi dederis
dabo tibi beneficium. Ad primum dico licet ver=
ſipellis poteſt tergiuerſari coram hominibus tamē
deus eſt ſcrutator cordiuȝ nego q̄ poteſt dicere do
ei mille ſcuta.rc.quia non eſt medium ad hoc ſub=
ordinatum eſt ſimile ac ſi diceres volo occidere iſtū
hominem propter gloriam dei aliquod eſt ordina=
bile in finem vltimum aliquod autem:non capio po
teſt dicere/id eſt ratiõabiliter poteſt dicere alias q̄s
poteſt dicere ſinum arabicum non eſſe mare rubrū
Ad ſecundum dico de verbis non eſſe curandum
propter ſuum dicere non eſt vis: beneficium debet
gratis dari:ille interpretatiue vendit beneficiū quā
do in collatione beneficii non habet iuſtam cauſam
leuandi pecuniam.Inſuper idem eſt etiam pecuniā
dare epiſcopo et alicui dare vt pro eo roget epiſco
pum.Secus eſt ſi det duodecimum hoſtiario vt pa=
teat ei ingreſſus ad colloquendum epiſcopo. Inſu
per quando ita foret ſicut diceret eſſet ſpecies ma=
li:modo apoſtolus docet ab omni ſpecie mali abſti
nere. At dicis epiſcopum poſſe leuare fructus pre=
bende primi anni pro fabrica eccleſie vel pro aliqua
pia cauſa vel diminuere aliquid de fructibus pro tē
pore:ergo poterit illos fructus capere primo die et
ad hoc dirigens intentionem non ꝯmittit ſimoniaȝ
ergo primo die poteſt capere mille aureos dando
gratis beneficium: nego conſequentiam et etiaȝ an
tecedens ſi ducat hoc in pactum cum beneficiando
in primo ingreſſu poteſt tamen prebenda pingui va
cante dicere ſe velle anteq̄ȝ vni conferatur intentio
nis mee eſt pro duob⁹ vel tribus annis tollere vnā
quartam vel tertiam ab hoc beneficio pro tali ratio
nabili cauſa reliqua nutriet miniſtrum: etiam aliud
eſt capere omnes fructus ante tempus leuatos et
cum hoc eſt ſpecies mali et negligit ſuam famam
quam debet ſub pena peccati ſeruare et alios ſcan=
dalizat et dat palliationem ſimonie non ei crede=
tur quicquid dicat et ſic non pie capit deus nõ vult
pias cauſas illa via protegi ſi ſibi reſeruare inten=
dit iam turpius eſt:et licet res modica data non re=
putatur inducere aliquem ad dandum tamen corā
deo non eſt diſcrimen inter magnum et paruum ni=
ſi in magnitudine et paruitate peccati. at dicis epi=
ſcopus poteſt tenere beneficium ipſum non confe=
rendo duobus vel tribus annis ⁊ ſic leuabit ter mil
le aureos. Forte dicis:in cathedralibus vel regula
ribus eccleſiis electio debet eſſe inter tres menſes
aliter deuoluitur electio ad ſuperiorem proximum
et ſic ab eo ad alium ſuperiorem vſq̄ȝ ad papam de

electione pro deffectu :hoc non ſatiſfacit eſt ius hu
manum poſitiuum de tribus menſibus vel ſex men
ſibus in illo papa diſpenſat:et ſic poteſt illud bene=
ficium tenere.ſic faciunt aliqui principes cum epi=
ſcopatibus quorū vnus valet interdū.xx. mille au
reos nūmos:ergo idem eſt iſti regi capere ſexagin
ta mille aureos primo die et leuare fructus tenen=
do beneficium. Reſpondeo eſt contra ius nature
et diuinum tenere ſic beneficia extra manus illoruȝ
ad quos debent deputari cuȝ eccleſia interim frau
detur ſuo capite vel membro et contra intentioneȝ
fundatorum.ſi liceat epiſcopo tenere vnam preben
dam cum diſpēſatione romani pontificis ſic duas
et omnes licet peccatum eſſet maius: ſed quando
cum diſpenſatione expectatur ad reſpiciendum q̄s
eſt idoneus et non eſt ſufficienter deliberatum pro=
pter aliquas cauſas rationabiles que poſſunt oc=
currere non eſt peccatum ſed ſex menſes commu=
niter ad hoc bene ſufficiunt non eſt apparentia tene
re duobus vel tribus annis interim colligendo fru
ctus. Secundo argumentor:licet vendere ius pa=
tronatum et tamen ius patronatus eſt quid ſpiritu
ali annexuȝ igitur:maior patet:ſi ſortes platoni do
minium de calō vendiderit plato acquirit ius pa=
tronatum q̄d patet extra codeȝ:ex litteris ſicut ſcri
bit alexander tertius epiſcopo herfordenſi et abba
ti de forde tunc ſic:ſortes omne ius quod habet in
calō vendit platoni ius patronatus eſt ius quod
habet in calō : ergo illud ius vendit platoni . ne=
go q̄ licet vendere ius patronatum tranſit cum vē
ditione dominii ſine venditione niſi fuerit ſpecifica
tio in oppoſitum vt in dicto capitulo dicitur et ni=
chil licet dare ratione eius ſi dominium valeat mil
le et nō vltra ſicut iure pr̄onato nō lȝ dare vltra mil
le ⁊ nego maiorem q̄ omne ius quod habet vendit
ius preſentandi idoneum prelato non vendit . ſi di
cas plato acquirit ius preſentandi idoneum et non
dono nec alio titulo ab emptione ergo emit ius pre
ſentandi:dico q̄ acquirit ius preſentandi alio titu=
lo ſcilicet colligantie vel acceſſionis:ſicut ſi q̄s eme
ret ſeruum cuius angelus bonus et malus adue=
nit non per emptionem ſed fateor emptionem eſſe
cauſam ſine qua non iuris patronati. ❡ Tertio ar=
gumentor:quis poteſt emere omnes fructus huius
beneficii vt decimas:et tamen decime ſunt annexe
ſpirituali igitur q̄ liceat conſtat cum decime vt tri=
ticū agni capre ⁊ huiuſmodi. Forte dicis:licet iſtas
decimas emere et eas vendere ſed non licet eme=
re ius leuandi decimas hoc ad eccleſiaſticum ſpe
ctat habentem titulum in quo fundat ius leuandi.
❡ Contra hoc argumentor : ius leuandi decimas
eſt aliquid vel ergo eſt realiter res decime vel ho=
mo leuans decimas.ſi primum tunc ſic argumen=
tor:has decimas licet ſorti laico emere hee decime
ſunt ius leuandi decimas:ergo ius leuādi decimas
licet ſorti emere:et eodem modo probabo q̄ liceat
alteri vendere. Inſuper laicus capiens fructus ec
cleſie per triennium de prelato habet ius leuandi
decimas:alioq̄n iniuſte eos leuaret.ſi dicas ius le=

vādi eſſe ſacerdotem ſortes habet ius leuandi ſicut habet gradum quero a te que res eſt gradus nō eſt aliud q̄ʒ homo graduatus ſed pone q̄ venundetur ſicut paulinus nolune vrbis epiſcopus pro liberando filio vidue: tunc ſic: plato emit hunc preſbyterū hic preſbyter eſt ius leuandi decimas: ergo plato emit ius leuandi decimas. nego conſequentiam: ſʒ ius leuandi decimas emit qui capit beneficium triennio iuſte leuat ꝛ habet ius leuandi ſed non ratiōe officii beneficiatus eſt ius leuandi ratione officii. ſecus eſt de capiente ab illo ꝛ dato per poſſibile q̄ ſacerdos beneficiatus eſſet ſeruus licet ſit preter rationem dñs eius non habet dominium in bonis eccleſie non ſunt illiꝰ nec illo modo diſtrahere licebit ſi ius ponantur decimi fructus colligendi concedo ſimiliter plato ius leuandi decimas emit: ſed non emit ius leuandi decimas ratione officii emere importat actum voluntatis ꝛ ſic facit appellationem rationis. hoc complexum ius leuandi decimas ratione officii ſupponit pro prelato cōnotando q̄ ſuo officio incumbit hos fructus leuare vel ꝑ decimis ipſis connotando q̄ a tali ratione officii leuari poſſunt. ¶ Quarto argumentor: licet emere ſepulturam in loco ſacro et tamen eſt quid ſpirituali annexum igitur. maior patet: eſt communis conſuetudo curatorum. Inſuper abraham patriarcha emit ſpeluncam duplicem in hebrō ciuitate arbee ab ephrō filio ſeor. geneſis viceſimo tertio. ꝛ non eſt dicendū q̄ locus non fuerit ſacer cum in eo erant ſepulti adam et eua: igitur. Reſpondeo negando maiorem patet de ſepul. capitulo. abolenda. ꝛ decima tertia queſtione ſecūda. queſta eſt. poſt factum tamen cogere licet ſepultorum amicos ſeruare laudabiles conſuetudines ſed non ante finem nō debet eſſe exactio nec pactio. Forte dicis cōſuetudo habuit malum initium et ex auaricia curatorum proceſſit: ergo propterea nemo eſt cogendus ſeruare conſuetudinem alioquin vbi eſſet mala conſuetudo vel corruptela poteſt quis cogi ad implendum. item ſi bona erat a conſilio a principio: ergo nunc debet eē de conſilio deuotio aliorum me precedentium nō debuit michi imponere legem obligatoriam. Reſpōdetur preſumendum eſt q̄ conſuetudo habuit bonum initium non conſtat nobis de oppoſito: ſecus eſt de corruptela nobis conſtante ſed curati noſtri ſollicitius illud proſequuntur q̄ʒ peccata i ſubditis apoſtolus tamen dicebat non quero veſtra ſed vos Ad aliud non inconuenit aliquid pro aliquo tempore eſſe de conſilio et ſucceſſu temporis propter eiꝰ radicationem eſſe de precepto. Ad aliud argumentum de patriarcha dicitur emit agros illos in quibus ſpelūca duplex includitur ſicut licet emere pagum vel villam in qua eſt eccleſia vel petiit dono. littera dicit. date michi: ꝛ licet ephron dicebat ſe velle dare abrahe tamē taxauit precium plus iuſto ꝛ ſine indignatione eius abraham non habuiſſet ꝛ neceſſaria erat ipſi amicitia cum aduena erat redemit ſuā vexationem tunc mos non erat ſicut dicit beatꝰ ambroſius. ¶ Quinto arguitur: iacob emit ius primogeniture ab eſau fratre ſuo geneſis viceſimo quinto. ꝛ tamen illud erat annexum ſacerdotio: primogeniti erant ſacerdotes vſq; ad dies aaron. Reſpondetur negando q̄ emit ab eo ius primogeniture ſed redemit vexationem expectata opportunitatē cum veniret oppido laſſus eſau a campis ꝛ quaſi inedia erat conſumptus iacob tunc expectauit opportunitatem promouendi ſuum negotium dabatur ei ius primogeniture a deo hoc ſciebat a matre que erat informata. ſuper caſu rei dicit littera geneſeos perrexitq; rebecca vt conſuleret dñm: qui reſpondens ait: due gentes ſunt in vtero tuo ꝛ populus populum ſuperabit ꝛ ſeruiet maior minori: hoc habuit vt putatur a melchiſedech ꝛ heber prophetis dei non refert ſi a deo immediate ꝛ hoc ſignificauit filio filius licet ſimplex ſine plica ꝛ dolo tamen prudenter expectauit ſemper ſuum tempus pro materia que ad eum attinebat deꝰ poteſt dare ius inſcio patre vel contranitente. Si dicas quomodo vir ita exemplaris ſicut iacob ita modico emiſſet ius primogeniture et vir gnarus ſicut eſau ſic pro paruo ius primogeniture vendidit cum ei debebatur duplex portio in bonis paternis vt patet de ephraim et manaſſe filiis ioſeph qui portionem duplicem et duarum tribuum prouinciaſ ſuſceperunt. de iacob non refert an parum vel multum iacob redemiſſet vexationem ſuam licet dixit fratri vende michi primogenita tua intellexit da michi primogenita te iudice per venditionem preuidens eum famen incurſurum et preparans cibum alter nichilifaciens caſum exiſtimans mori ſi non fuiſſet auxilium datū dixit en morior vendidit ſiue ex intemperantia vel ex deſpectu iuris primogeniture eſau peccauerit vl ne non refert et vt non retractaret ſententiam petiit illud iureiurando confirmari iacob licite.

¶ Contra illud argumentaris: non licet viro electo a maiore parte capituli dare pecuniam minori parti eiuſdem vt deſiſtat et tamen hoc eſſet pro defenſione ſui iuris. pʒ de his qui fiunt a maiore parte capituli. cum in cunctis. ergo ſolutio nulla: aſſūptum patet de ſimonia. capitulo. matheus. Reſpōdetur non habuit ius acquiſitum ſimoniacum ē dare pecuniam pro iure acquirendo: ſecus eſt pro iure acquiſito et vbi conſtat q̄ eſt plene acquiſitum et vbi eſſet vnus ita idoneus ſicut hieronymus et alii eſſent idonei nō deberet aliq̄d ꝯferre ꝑ iure acq̄rēdo. ſecus eſt de caſu iacob qui habuit ius acquiſitū a deo qui non eget conſenſu iſaac vel cuiuſcumq; alterius ſolus transfert dominia et nemo reſiſtere poteſt quando vult partim cum alio interdum transfert vt facit de lege communi: ſic in baptiſmo vbi mancus non poteſt habere aliquem ad baptiſandū puerum eius qui eſt moriens et vnus malus non vult paruulum baptiſare ſine pecunia poteſt pater dare pecuniam nō pro baptiſmo quicquid alius dicit ſed pro redimenda vexatione quam iniuſte patitur et potiſſimum in ſacramento neceſſitatis huius paruuli. ¶ Sexto argumentor: ſortes intercedit ꝑ platone quatenus habeat beneficium et ſic acquirit

in illo caſu acquiritur annexum ſpirituali pro tem=
porali:ſimiliter in obſequio principuꝫ et ſi tales ſūt
ſimoniaci omnes promiſcue damnabis. Reſpon=
deo trita eſt diſtinctio gregoriana de triplici mune=
re ſcilicet a manu lingua ⁊ obſequio:idem eſt de ſā
guine et aliis illicitis cauſis conferendi eſt datio
non gratuita quando datur inidoneo cõſanguineo
Si dicas epiſcopum nichil recipere certe hoc eſt ve
rum in multitudine precum proſequamur ceptum
primo ex parte rogantis:ſecundo ex parte conferē
tis:quis poteſt licite rogare pro idoneo et interduꝫ
tenetur ⁊ eum extollere ⁊ vt ei prouideatur vt ipſe
proficiat aliis :quis poteſt pro ſeipſo etiaꝫ modeſte
rogare vt in diſtinctione priori dictum eſt ſiue pro
cura ſiue non cura dummodo certum eſt ꝙ non pe
tit prouinciam ſuis humeris imparem nullatenus
eſt ſimonia:ſed ſi quis dirigat preces pro inidoneo
ſimoniace agit.qđ patet:vult ꝙ annexum ſpiritua=
li conferatur non gratis:idem eſt porrigere preces
⁊ potiſſimum quando iudicat eas efficaces ⁊ dare
pecuniam.forte preces rogantis tantum valēt apđ
rogatum ſicut mille floreni vt ſolet dici de precibꝰ
principum armatis turpior eſt pecunia proprie di=
cta:conſiderent rogātes pro inidoneo queſo reſpõ
ſum beati bernardi ad theobaldum comitem volē
tem cum rogare vt quidam paruulus eius conſeq̄=
retur beneficium ſuo modo loquendi vtar ſcitis qꝛ
diligo vos ſed quãtuꝫ nouit deus melius ꝙ̄ vos/
me quoqꝫ a vobis diligi non dubito propter quem
ſi offendero non erit ꝙ me diligere debeatis cuꝫ iā
non fuerit in cauſa deus ergo ne offendam deum
fortaſſe nec vobis expedit offendo autem procul=
dubio ſi facio quod requiritis:nā honores ⁊ digni=
tates eccleſiaſticas non ignoro debere hiis qui eas
digne ac ſecundum deum adminiſtrare ⁊ volunt ⁊
poſſūt porro eas acquirere paruulo filio veſtro me
is vel veſtris precibus nec vobis iuſtum nec michi
tutum eſſe noueritis:⁊ paulopoſt ſequitur:ſane v vi
ſermulo veſtro cupio bene per oīa ſed aū oīa deum
hic eſt ꝙ contra deum aliquid habeat nolo ne non
habeat deum ꝙ ſi alius ſecꝰ voluerit nolo per me
habeat ne perdam et ego deum:hec reſponſio erat
tali viro digna:⁊ apoſtolus.ſi hominibus placereꝫ
chriſti ſeruus non eſſeꝫ.de obſequio.quis currit ad
tumultus aulicos multiphariam.vnomodo vt ſue
currat ſue inopie ſi beneficium occurrat videt ꝙ ci
tius ei dabitur ꝙ̄ alteri.Aliomodo principaliter ꝓ
pter beneficium:primum eſt licitum ſi ſit idoneus
idoneitas eſt groſſa radix ſuper quam fundandus
eſt titulus beneficii:ſecundum conſtat eſſe illicitum
quo ad collatorem dummodo dat idoneo ſeruo cu
ius prudentiam experitur in ſeruiendo benefici=
um quis idoneus bene agit:ſi quia ſeruiuit/ſimonia
ce agit debet aliter eum munerare ꝙ̄ cuꝫ beneficio
tunc beneficium confert pro ſeruicio quattuor vel
quinqꝫ annorum:et idem eſt ac ſi centum ſcuta reci
peret a beneficiando ſi in duobus annis debuit ha=
bere centum ſcuta:indicium eſt ſimonie vbi nichil
ſoluit beneficiando ſi aliis laicis ſoluat ſi habeat be
neficium competens ſecundum eius idoneitatem
iam eſt inidoneus ad hoc ex prima queſtione diſtin
ctionis precedentis tamen non licet paciſci de bñfi
cio habendo ratione ſeruitii.patet extra de ſimonia
cum eſſent.non tamen videtur includere ſimoniam
paciſci legere canonicis vel ſtare legendo in vniuer
ſitate ibi eſt ſpirituale pro ſpirituali vt ora pro me
et orabo pro te ſi moriaris ante me celebrabo ter ꝓ
te.idemtidem fac michi vel celebra hodie hora oc
taua et ego celebrabo hora decima ⁊ ſic de ſimilibꝰ
¶ Septimo arguitur : ſaul primi regum nono de=
dit pecuniaꝫ ſamueli vt iudicaret de aſinis dixit pu
er ſaul.Ecce inuenta eſt in manu mea quarta pars
ſtateris argenti demus homini dei vt indicet nobis
viam noſtram.idem patet tertii regum decio q̄rto.
de vxore ieroboam que portauit ad ahiā prophetā
decem panes et cruſculam et vas mellis. Prete=
rea romanus pontifex poteſt vendere canonicatuꝫ
cum in curia romana non locum habet ſimonia ſi=
cut lex iulia ambitus ceſſat in vrbe. ff.ad.l.iuliam.
lege vna.Item non eſt prohibitio venditionis ca=
nonicatus in veteri teſtamento vel in nouo. Ad pri
mum dicitur nõ legitur ꝙ prophete boni aliud ac=
ceperunt pro dono prophetie ſamuel ſaul et puerū
pauit nõ legitur ꝙ aliquid acceperit:ſecūdo poteſt
aliq̄d boni cape ex dono epiſcopus capit ſine pacto
palafredum liberaliter heliſeus a naaman ſiro ni=
chil accepit apparet id idem feciſſe benadab regi ſi
rie iudei parua etiam munera attulerunt ad ꝓphe
tas exteri gentiles ſolum magna. Ad aliud vide=
tur aliquibus romanum pontificem poſſe vendere
canonicatum et dicunt aliqua eſſe ſimoniaca qꝛ pro
hibita/aliqua prohibita quia ſimoniaca.In primis
poteſt diſpenſare maximus pontifex:princeps ab=
ſoluitur a legibus:hec diſtinctio eſt inanis:omnis ſi
monia eſt prohibita quia mala et eſt contra ius na=
ture et diuinum:ergo cõtra omnē talem peccat põ
tifex ſi committat ſicut alius et magis propter per=
ſone ſtatum:ſed bene verum eſt ꝙ aliqua prohiben
tur propter aliquam vicinitatem cum ſimonia ſub
aliquibus penis humanis quibus ſimonia prohibe
tur.patet de rerum permu.ca.queſitum.et ca.cum
olim.in illis capitibus dicitur ꝙ non debet precede
re pactio de permutatione beneficiorum ⁊ benefi=
cia perdunt ſi propria auctoritate ea permutauerit
et tamen hic non eſt ſimonia video beneficium mi=
chi eſſe vtilius inter aliquos vacillantes in fide vt
eos inſtruem in ea et vt ſim remotus a conſangui=
neis vel populus habet me inuiſum:alteri poteſt eſ
ſe vtilius vbi ego ſum/propter iſtos fines permuta
mus ſi nulla eſſet prohibitio vel irritatio non vide=
tur hic aliquo modo eē ſimoniacum ſed qꝛ frequē
ter ſub vmbra hac pſit hoīes inhiātes lucro cumu=
lare auare bõa eccl'e ħ ꝓhibuit eccl'a ħ nõ ē ſimonia
dent queſo aliquod proprie ſimoniacū ⁊ oſtendant
papam poſſe contraueniendo nõ peccare. Ad pri=
mā rationū inductarū cõcedo papā non incurrere
penas canonicas poſitiuas nec ille cum quo diſpen
ſatur. Ad ſecundū nego aſſumptū patet.iij.regum

xliij.q̃cūq; volebat implebat manū ſuā ⁊ fiebat ſacerdos excelſoꝝ ⁊ propter hanc cauſam peccauit domus ieroboā ⁊ euerſa eſt ⁊ deleta de ſuꝑficie terre qui dedit ei plus pecuniarū acquiſiuit ſacerdotiū. patet ſuperius de antiocho ī probatione cōcluſionis capere aliquid pro licentia docendi eſt ſimoniacū: ergo a fortiori ꝓ officio eligendi epm ⁊ officiando in diuinis. Item eſt ſimoniacū aliq̃d capere ꝓ predicatione. mathei.x. ergo a fortiori hic. illud patet ex ſerie capituli ex diligēti. extra de ſimonia: vendere officiū laicale videtur perperā fieri et multi abuſus fiunt ad colligendā auare pecuniam quā pro officio dedit nec pauperi nec auaro diuiti dandū eſt officiū narrat valeri⁹ libro.vj.capite.iiij duo contendebant vter eoꝝ mitteretur in hiſpaniā cū ſiliam ſcipionis peterent dicebat neutrū mittendū cum alter dicebat nichil habuit alteri nichil ſatis erat indiciū eſt auaricie cū diues ſe ponit ad hec emenda ⁊ egeſtas ex altera parte virū nō derelinquentem mundum ad multa cogit illicita eligātur iudices ſm cōſiliū ietro. exodi.xviij. ¶ Octauo argumētoꝝ q̄ñ quis habet apparentē titulū ad bñficium capit aliquos prouētus vt quieſcat talis vendit annexū ſpirituali pro tēporali et nō dānat illud cū practicatur ab omnib⁹. Preterea pro ingreſſu religionū aliquid pecuniaꝝ capitur vt vaſa ⁊ hmōi ¶ Reſpondetur nō licet tranſigere ꝓ bñficio. patet de tranſact.c.ſuper eo licet. ſi duo tñ electi ad aliquā dignitatē cōpromittāt in iudices poterit iudex alterū cōfirmare ⁊ alteri pro bono pacis de ꝓuentibus prouiſionē facere. pꝫ. de prebendis et dignita.c.niſi eſſēt: ſed ſi vni conſtaret q̄ ius nō haberet deſiſtere debet nec aliquid capere. Ad ſcdm dicitur pro ingreſſu religionis nichil eſt accipiendū de ſimonia nō ſatis ſꝫ ſi monaſteriū eſſet tenue pōt ei dici. frater nō poſſumus plures cōmode alere q̄ȝ habeam⁹ ſi tibi libeat hanc ingredi cōitatē portionē affer de qua ſuſtenteris. patet hoc.j.q.ij. Si q̃s propter hoc. ¶ Dubitatur de pena ſimoniacorum. ¶ Reſpondetur nō curando de penis preciſe canonicis veniendo ad reſtitutionē que videtur penalis ſi quis fuerit promotus in ordine ſimoniace talis ordinē ſuſcipit quē reſtituere nō poteſt caractere impreſſo licet nō habeat exequutionē ordinis ſine diſpenſatione ſi ſit ſimoniacus nō ſimoniace facilior eſt diſpenſatio ſi ſit ſimoniacus ⁊ ſimoniace eſt difficilior licet talis per illicitū mediū acquirat ordines tñ acquiſiti ſunt vt in multis id gen⁹ cōtingit de cōſequutione beneficiorum grauior eſt queſtio ⁊ ſimoniacis difficilis ſimoniac⁹ ſimoniace bñficiū habēs tenetur illud relinquere in manibus ī quib⁹ ſcibit ⁊ habere propoſitum relinquendi q̄ȝ ṗmum poteſt cōmode. tenetur vlterius relinquere omnes fructus relictos dēptis ſumptib⁹ quos fecit in eis colligendis ⁊ cōſeruandis ⁊ hoc ſi fuerit ſimoniacus ſimoniace ꝓmot⁹ illud patet de reſtitu. ſpolia. caꝑ. grauis ⁊.ff.fa.herciſcū.fund⁹.q.j.riſo in fi. id eſt de fructibus collectis in ſimoniaco nō ſimoniace ꝓmoto poſtq̄ȝ eſt certioratus cū̄iam nō eſt bone fidei poſſeſſor idē eſt ſimoniace habere titulū ⁊ non habere titulū ingreditur ſicut fur et latro nō fur tenetur reſtituere que furto habet ⁊ illud exiſtimo debet intelligi de illo qui habet per pecuniaꝫ bñficiū ſi quis ratione ſanguinis/precū vl' ſeruicii habeat bñficiū a collatore nō tenetur reſtituere pluſq̄ȝ ali⁹ ſi ſit idoneus eſto q̄ preces ſanguis vel ſeruiti⁹ multū moueat nō tenetur reſtituere alioquin nō erit ſalua omnis caro ſufficit(videtur)penitere de peccato per quod titulū ꝓcurauit vel q2 iidonee ſuſcepit ⁊ ſic in parte eſt verum dictū dñoꝝ iuriſconſultorum nulla eſt ſimonia niſi pactionalis hoc eſt ſubiecta legib⁹ canonicis ad reſtitutionē ⁊ intelligo pactionalē formalē vel iterpretatiuā exemplū ṗmi do ſi des vel vt des hoc eſt do mille vt habeā hanc canoniā vel curā. Aliqua eſt interpretatiua ſolo ꝟbo ab hac differēs tēpore collationis bñficii dicit ſortes collatori dabo tibi mille libras ſterlingorū gratis da michi bñficiū gratis habens tamē oculū mētaliter ad beneficium e pariforma collator vel facit ſicut intellexi de aliquibus ponā iquiunt collatori ſexcentos aureos cōtra totidē non audes conferre beneficiū filio meo vel non conferes: at ſi ponis aliquem aſſentire huic do tibi mille gratis in adequato tēpore collationis cū exequutione exteriore beneficii aſſentire illi propoſitioni quā ꝓfert dico eū nō poſſe aſſentire gratis ⁊ quicquid ſit ridiculū eſſe dicere talē ſimoniā ꝓſumptā nō plecti ſub pena ſimonie formalis ⁊ recipiens tenetur pecuniam reſtituere eccl'ie illi cui iniuria illata eſt vt epus recipiens receptum dabit ſue eccleſie q̄ ſi multitudo peccet dandū eſt totū pauperibus nō explores ad vnguē an magni prelati ſint facti ſimoniace tua nō refert excuſare in omnibus per ignorantiā iuincibilē ⁊ deus reliqua complet nec vocatur ignorātia inuincibilis q2 vinci nō pōt ſed vincere nō teneris ſufficit tibi ille recipit a multitudine tāq̄ȝ ꝓlatus tuus vadas audacter ad ordines habeas diſpenſationeȝ in voto bñficio matrimonio ⁊ in reliquis quādo eſt rationabilis cauſa habendi hic rudis certitudo moralis ſuficit q̄ ita putatur ab aliis nec tibi cōſtat de oppoſito pauci ſunt vel pauciores q̄ȝ exiſtimas qui pecunia acquirunt bñficia nullus habens ſpecimē honeſtatis illa via aſcendit crebro interpretaris caſum ꝓximi tui in deteriorē partē etiā cū epatus ſit ordo ⁊ iprimitur caracter nō obſtat quo ad hoc ſimonia licet quo ad exequutionē ⁊ dato q̄ nō teneat ordo ſufficit caracter imprimitur ⁊ quo ad hoc proportionatur ſacramentis quo ad accipi ſi loquaris de dño papa dicit nicolaus papa.lxix.d.c. Si quis pecunia eligatur nō aplicus: ſꝫ apoſtatic⁹ habeatur gloſa dicit id verū eſſe quando eligitur a nō cardinalib⁹ ⁊ non habētibus poteſtatē cōſtat illā gloſaȝ eſſe aurelianēſeȝ alii ius nullū eligēdi habēt ſimoniace vl' nō ſimoniace ⁊ obuiat textui nō amitto q̄ dñi cardinales hoc vitiū admittāt pars ſufficiens ad electionē nō corrumpetur puta due tertie ⁊ forte omnes ⁊ coloratur hoc cū tot religioſi mendicātes ⁊ alii electi ſunt ſignum eſt q̄ pecunia nichil fa-

cit ⁊ ſi tot religioſi famigerati eſſent ſicut a princi=
pio totidē eligerentur. Item deus illud preſeruat
nō debes omni ſpiritui ſiniſtre loquenti i oppoſitū
impertire fidem ⁊ illo dato ignorantia excuſaret in
feriores vt in aliis prelatis. De annatis cōtinuatis
paſſim a bonifacio nono et partim a iohāne viceſi=
mo ſcdo raro a predeceſſoribus vtinā eſſent ſepul=
te ꝓpterea alii prelati faciunt exactiones ſub nomi
ne iocundi aduentꝰ potiꝰ aductus merozis ⁊ tripli
cant in ſubditis qd dāt ſupremis cōgruum eſt tñ ſi
ſufficienter nō ſit preuiſſum pro camera apoſtolica
ꝙ alia via ei prouideatur cū romanus pontifex ſit
caput eccl'ie ⁊ cōſilio cardinaliū ⁊ ope famulorum
egeat cōgruum inꝗ eſt vt nutriatur ſm ſuū ſtatuꝫ
ex bonis eccl'ie ſummꝰ ſacerdos euangelicus non
debet eſſe deterioris cōditiōis ꝙ ſummꝰ ſacerdos
moſaicꝰ qui habebat decimas decimaꝝ. h eſt ſuffi=
cientem prouiſioneꝫ. Si inimicꝰ meus dedita opa
dedit pecuniam vt promotionē meā impediret non
vitiatur titulus acquirendi bñficium. patet in titu=
lo de quo agimꝰ. c. nobis. tunc preſumit in fraudeꝫ
mei id feciſſe. ¶ Sed cōtra hoc argumentor con=
ſanguinei poſt litē ſolent ſibiinuicē maxime inimi=
care ponderāt paruā iniuriā a cōſanguineo illatam
⁊ certant circa idē ergo cū titius eſt eligendꝰ i epm
ſempronꝰ cōſobrinus poſt litē ſuperficialē poteſt
porrigere mille libras ſterlingorum canonicis vt ti
tiū eligant in epm ſimulando ꝙ hoc faciat in odiuꝫ
ſempronii cū eius amore id factū ſit. Reſpondeo
vel pecunia data ab inimico eſt cauſa quare iſte ha=
bet beneficiū ⁊ de facto ſi hoc cōſtiterit reſignandū
eſt beneficiū iniuſto titulo intrauit ⁊ lex reſpicit ad il
la q̄ cōiter accidunt ⁊ procedit ex preſumptionibꝰ
mō cū inimicꝰ cognitus talis porrigit pecuniam ꝓ
alio vt eligatur indiciū eſt ꝙ videt alium maxime
idoneū ſincere eligendū: ⁊ dato ꝙ det pecuniā indi=
cium eſt ꝙ eſt impꝑtinēs adeptioni bñficii de cōſan=
guineo nō eſt hec preſumptio imo oppoſitum preſu
meretur a prudentibus ꝙ eſt lis ficta vel orta a pri=
mis motibus eſt ſopita aliqs optat ꝑcutere cōſan=
guineū vel aliud paruum leſiuum q̄ in eodē tempo
re optat ꝙ haberet epatū vel curā ꝓpter vtriuſꝗ
bonū. Sed dicis ſi amicus meus me prohibēte dat
pecuniā pro mea promotione nō teneor reſignare
bñficiū. pꝫ in cap. ſicut tuis litteris. in eodē. et tamē
poteſt eſſe ꝙ pecunia data ſit cauſa mee promotio=
nis dato ꝙ dicā id michi diſplicere. Reſpōdeo ille
de quo eſt mētio in cap. ſicut: iam erat actualiter ſin
cere electus: ſꝫ circa confirmationē erat luctamē ſi
fuiſſet circa electionē prohibitio nichil refert ſi pe=
cunia erat cauſa promotionis. Sꝫ dicis ius nō erat
plene acquiſitum: dicit erat preſumptio ꝙ datio il=
lius pecunie erat impꝑtinens cōfirmationi ⁊ ꝙ q̄ illis
cōfirmabat p̄ſumit dabat in fraudē quia pontifex
dicit cū nō ſit tibi cōſanguinitate iunctus: tertio ele
ctio q̄ nō erat ſimoniaca nō eſt retractanda: ſed con
firmatio eſt ſimoniaca: q̄rto cū ille ſub anathema=
the vetuit pecuniā dari cōdeſcendit ei maximꝰ pō=
tifex cōfirmando ius. in iſto qd ponit de cōſenſu cō
firmandi eſt ſolum preſumptio ſimoniace ſi q̄s ha=
buerit ſincere vnum beneficiū ⁊ poſtea dicatur licet
falſe ꝙ habuerit ꝑ ſimoniā licet id velit ⁊ poſtea co
gnoſcat verū ſufficit penitere de actu malo habet
titulū nō labefactatū. Sed circa reſignationē bñfi=
cii ſimoniace acquiſiti eſt ſpelūca renūciāt vna ma
nu vt recipiant altera. Si peteref ab eis an reſigna
rent ſi nō haberēt ſpem rehabendi neſcio quomo=
do reſponderent bonū eſſet forte talibus nūꝗ ite=
rato hec beneficia cōferre dixi forte ſi non eſſet iſta
ſpes rehabendi fortaſſe nō reſignarent ſed cū iactu
ra magna aiarum ſemper detinerent ſimpliciter ſi=
moniace vbi q̄s reſignat i manu illius cui oportet
pure et habet ab illo q̄ diſpenſare ⁊ conferre poteſt
dūmō eſt idoneus ad faciendū quod illi bñficio in=
cumbit ſana cōſcientia bñficium accipit iuſto titulo
iam habet quod añ iniuſte habuit ſi barrabas furare
tur equū platonis quē iterim plato ei cōfert libera=
li dono barrabas iam iuſte poſſidet hunc equū ſed
fructus expoſiti toto tempore ſimonie q̄ ad eū non
amplius ſpectabant q̄ꝫ ad vnū quelibet ſunt expo=
nendi in vſus pios ſi nō extant habēdi ſunt ſimiles
nō ſufficit dicere romanꝰ pontifex tibi hec remittit
vt de eis nō ſit amplius mentio qꝛ nec hoc eſt ſibi
cōmiſſum a chriſto ſꝫ in edificationē nec hoc vnꝗ
attemptabit ſꝫ conſcientiā tuā onerādo ſub magno
onere abſbis. ſatius eſt viro formāti cōſcientiā pu=
re ⁊ ſimpliciter hoc bñficiū reſignare ſinēdo colla=
torem dare cui vult vt materia ſit lucida. ¶ Secū=
do dubitatur cōtra predicta habēs bñficiū ꝑ munꝰ
a manu tenetur reſtituere bñficium in manu ſupe=
rioris ſꝫ munꝰ a lingua alicuius tantū mouet ſicut
mille ſcuta interdū idē de ſeruicio ⁊ ſanguine: ergo
ſi vnus reſignare tenetur et aliꝰ. nego conſequen=
tiam nō ſunt cetera paria vides recipiens munus a
manu ipm reſtituere tenetur. ſecus eſt de munere a
lingua ⁊ ſanguine de ſeruitute debet ſeruo ſolui pro
portionabiliter ad labores imo dando bñficiū ⁊ ni=
chil aliud eſt vehemēs preſumptio ſimonie. Scdo
vnū eſt certum ⁊ fedū ⁊ cōiter plus mouēt munera
excecant oculos ſapientū. Qñ quis eſt idoneꝰ ſer=
uiendo ſanguine vel precibus preſumitur in melio
rem partem ⁊ propter incertitudinē particularē po
teſt teneri bñficiū ſꝫ quando patēter conſtat aliquē
fuiſſe idoneū tempore quo dabatur ei bñficium et
nunc eſt idoneus ſapienter eſſet factū petere de no=
uo ab illo q̄ ius cōferēdi habet ꝙ ſi nō impetret ne=
ſcio an reſtituere tenetur: forte ꝙ nō: ſed vbi dubiū
erat a principio ⁊ nūc eſt idoneꝰ nullatenꝰ tenetur
reſtituere. Si quis conferat bñficiū paruulo vt inte
rim preter rationem pecuniā colligat vides pro ſpi
rituali annexo colligit pecuniā ⁊ ſolutionē habeas in
foribus nec ſufficit ꝙ paruulus ei pecuniā remittat
cū adoleuerit in eccl'ia triūphante: ſꝫ totū oportet
reſtituere nō vrgeberis in eccl'ia militāte cū nullus
alius ab iſto petet a te rationem villicationis tue.
¶ Tertio dubitatur an promittēs cū preſentatore ꝙ
nichil recipiet ab eo de aſſignato ei titulo viuēdi in
ficiatur labe ſimonie. Reſpōdet ꝙ preſentator ca=

pit pecuniam vl ſpiritualis annexi cū ratione tituli aſſignat ei viginti vel decē ⁊ dat bn̄ficiū propter officiū leuando ſummā illā quā dat capit tēporale ꝓ ſpirituali annexo. Illud patet de ſimonī. cap. Si qs. ⁊ ordinat⁹ eſt ſuſpenſus quouſqꝫ ſecū diſpenſetur a maximo pontifice ⁊ ordinator a collatione ⁊ pñſentator ab exequutione ordinū per trienniū ꝓpterea bn̄ ordinatum eſt cap. epus de pbendis. ſi quis ordinauerit aliquē i diaconū vl' pſbiterum ſine titulo tenetur eū alere de ſuo donec titulū habeat niſi patrimoniū ſufficiēs ſe alendi habeat idē eſt in ſubdiaconatu. c. cum ſm. nimia multitudo pſbiterorū ſic ad miſſa cū idoneitate ⁊ iopia extra religionē facit clerū cōtēptibilē. ¶ Quarto dubitatur an quis tenet ad reſtitutionē in ſimonia mētali. Reſpōdet ꝙ non capitulo vltimo huius materie: ſed quare ad reſtitutionē mētalē vſure qs teneatur vt recitat. xiiij. q. iij. c. j. ⁊ de vſuris cōſuluit. ⁊ beat⁹ auguſti. pſalmo xxxvj. ad iſtud multiplicē differētiam canoniſte ſolent dare quarū nulla valet vtraqꝫ eſt iure diuino vetita non valet qđ iohannes andreas dicit i ſimonia eſt error ex parte vtriuſqꝫ ⁊ ſic potior eſt conditio poſſidētis. Interdū eſt error ex parte vnius tm̄ nec valet qđ dicit in bn̄ficio dat plus de ſuo oppoſitum eſt verum. Quis poneret diſcrimē inter iſtos duos contract⁹ ſortes dat epo mille aureos dicēs dn̄e epe do tibi mille gratis ⁊ alter cōfert bn̄ficium dicens ſe dare gratis ꝗ nullatenus dediſſet niſi pro pecuniis plato dicit do ſi des h̄ eſt do mille ſi des bn̄ficiū ſemper eſt pactionalis equiualenter: ſcđs vt conſtat nō habet titulū in beneficio ſꝫ eſt fur ⁊ latro ⁊ ꝙto diutius tenet tāto magis peccat fur ſemper eſt in mora nō proprie reſignat titulū quē habet in bn̄ficio ſꝫ titulū preſumptū ab hominib⁹ ſi eſt tn̄ bone fame debet habere propoſitū ꝙ citius poteſt reſignare nō ſe diffamādo quando eſt occultū nec requiritur licētia pape in ꝓpoſito licet ſit epus. patet per gloſaꝫ in. c. niſi. de renuncia. ſicut ibi dicitur intruſus ⁊ ſimoniacus titulū nō habet. xz. j. q. j. ordinationes. ſimonia mentalis i propoſito poteſt eſſe multipharíam cōmiſſa. vno mō ego vellē conferre pecuniā ⁊ offero ſꝫ epus michi idoneo grat' confert quēadmodū me volente furari equū tuū eū michi dono reddis. alio mō ſic ſi haberē pecuniā vellē emere beneficiū ⁊ alter vellet capere ſi offerret nō obſtante cathegorice dat ſine munere aliquo. Inſuper eſt ſermo de ſimonia q2 prohibita ab hoīe more canoniſtarū loquēdo in talibus ſufficit penitētia nec requiritur reſtitutio: quo fit idē eſt de vſura ⁊ ſimonia quo ad reſtitu. ⁊ nō reſtitu. Scđo patet aliquis cōfert beneficiū per actum qui eſt peccatum ⁊ tn̄ alter vere capit bn̄ficiū ipm idē eſt in accipiente ꝙ ſimoniacus dicit heretic⁹ eſt extenſio termini vt. j. q. j. c. cū liqueat. frequenter ſtat rectū iudiciū i intellectu ⁊ ſimonia i affectu ⁊ l effectu ⁊ hec de ſimonia a qua nos conſeruet qui ſimoni petro curaꝫ dedit paſcendarū ouiū et agnorum.

¶ Diſtinctionis vigeſime ſexte qſtio prima.

Circa diſtinctionē vigeſimā ſextā queritur an matrimoniū ſit ſacramentū noue legis. Pro ſolutione queſtionis notabis ꝙ matrimoniū tantū valet ſicut matris officiū munimē vel munimētū ⁊ dr̄ officiū q2 ꝑ hoc mulieres ꝯtrahūt officiū eſſe matres filiorū ⁊ q2 plures ſudores añ partum poſt ⁊ in partu habent ꝙ patres: dicitur matrimoniū ex oppoſito diuitie ⁊ bona acquiſita dicunt pr̄imoniū q2 illud eſt patrū pro liberis laborare et matris eos i domo cuſtodire. j. iconomicorū. ⁊ quia feie iuniores contrahunt ꝙ viri ⁊ ſunt matres ante multa bona acquiſita. fortaſſis primus contractus in nomen matrimonii pullulauit. ¶ Circa quidditatem matrimonii vlterius eſt querendum negando reſpect⁹ rationis ⁊ reales quēadmodū facim⁹ oportet dicere ꝙ matrimoniū eſt vir ⁊ femina vel eorū cōſenſus vel verba vel nut⁹ verbis equiualens vl' aliqua iſtorum. Poſſum⁹ nō incōuenienter dicere ꝙ materia i hoc ſacramēto eſt mas ⁊ feia et forma/ eorum cōſenſus cū verbis eodēmō quo ſacramenta dicuntur materiā ⁊ formā habere vt ab exordio tetigim⁹/ vl' ꝙ conſenſus eorū eſt materia ⁊ verba vel equiualentia ſunt forma nō reſpicio ad dicētes verba viri eſſe materiaꝫ ⁊ femine formā. Dicimus ſortes cōtraxit matrimoniū cū berta qđ bn̄ q̄drat exponendo de cōſenſu ⁊ tunc dicēdū erit matrimoniū ſupponere pro viri ⁊ mulieris cōſenſibus cōnotando ꝙ ſint legittimi ⁊ cū hoc ꝙ illud eis pateat: ſꝫ q2 illi cōſenſus nō ſunt ſignū ſenſibile ⁊ ſignū ſenſibile ponitur in recto i diffinitione ſacramenti placet aliter dicere ꝙ verba vel equalētia ſiue ſint nutus vl' huiuſcemōi ſunt ſacramentū matrimonii q2 ſunt ſignū ſenſibile ⁊ conſenſus eſt quid ſpirituale ⁊ ſic participat rationē forme: eſto quo ad aliquas proprietates participat magis rationē materie ſed quo ad rationē ſacramēti min⁹. Et tunc dicitur ꝙ matrimoniū eſt verba vl' equipollens ſignificantia cōſenſus viri ⁊ mulieris idoneorū ad perpetuā cohabitationē ⁊ ad corporum dationē mutuā: vba vl' equipollens ponit loco generis: eſto ꝙ ſacramentū ſit propriū genus ⁊ quidditatiuū ſed q2 dubiū eſt ꝗ res eſt ſacramētū in recto nō abs re poſuim⁹: idoneorū ponitur propter cohabitationē perpetuā viri ⁊ mulieris hoc eſt dicere ille termin⁹ matrimoniū ꝓ verbis vel huiuſmodi ſigno ſupponit cōnotādo ꝙ ſint inter virum ⁊ mulierē cū cōſenſu pmo explicante illū cōſenſum perpetuū. Ex quo patet ꝗ ſunt neceſſaria ad ſacramentū mas ⁊ femina rationales quod intelligo quando dicitur viri ⁊ mulieris perſonarū legittimarū hoc eſt non prohibitarū ab eccleſia vel alia lege naturali vel diuina habentiū cōſenſum per ſigna exteriora ⁊c. ꝗ requirūtur ad matrimoniū per ſequentia nota euadēt in matrimonio nō requiruntur verba ſicut in aliis ſacramētis fuit etiam ſacramentū legis moſaice in illis ſacramentis nō requirebātur verba ſufficiebat materia ⁊ hoc eſt equū rationi lex vetus erat vmbra legis gr̄e et verba in rep̄ſentando obtinēt principatū: ergo congruū erat nunc habere verba. ¶ Iſtis notatis po=

nitur concluſio. ¶Matrimoniū eſt ſacramētū no=
ue legis.hoc probatur per diffinitionē ſacramenti
eſt inuiſibilis gr̄e viſibilis forma hoc eſt ſignū ſen=
ſibile vt ī diffinitiōe ſacramēti dictū eſt hoc ipm li=
quet de hereticis ad abolendam.vbi inter ſacramē
ta a lucio.iij.enumeratur ⁊ mathei.ix.approbatur
⁊ ſic ibi virtualiter inſtituitur qn̄ xp̄us approbauit il
lud.gene.ij.reſpondendo ad queſtionē phariſeorū
igitur. ¶Contra hanc cōcluſionē arguit:omne ſa=
cramentū eſt collatiuū gr̄e matrimoniū nō eſt col=
latiuū gr̄e:ergo matrimoniū nō eſt ſacramentū.cō
ſequentia tenet i.iiij.ij.⁊ maior patet ex diffinitio=
ne ſacramēti.probatur minor.xxxij.q.ij.honoran=
tur ⁊ ſunt verba beati ambroſii de laude parentum
rebecce vbi apparatus petit gratia cui⁹ dat pecu=
nia i hoc ſacramēto poti⁹ q̄ꝫ i aliis reprobata q̄dā
opinione dicit ꝙ cauſa eſt qꝛ i hoc ſacramēto nō cō
fertur gratia ſpiritusſancti ⁊ ad hoc introducit.j.q.
j.multi.⁊ alios paſſus.Idē tenet bernard⁹ i gloſa
extra de ſimonia.Cū i eccl'ie.introducit illos paſſ⁹
xxxij.q.ij.honorant ad inductū ab appatu ⁊.xxvij.
q.j.nuptiaꝝ.xxxij.q.ij.cōnubia.hoc ipm tenet gau
fredus ⁊ hoſtienſis.Et cōfirmatur ap'ls conſuluit
oppoſitū matrimonii ſcꝫ cōtinētiā.j.ad corinthios
vij.ſꝫ in cōtinētia q̄ eſt de meliori bono nō cōfertur
gratia ꝟtute operis operati.igit. Preterea ſcd̄e nu
ptie nō benedicūtur:ergo ſignū eſt ꝙ ibi nō dat gra
tia.Itē ſequitur ꝙ homo qui habet multas vxores
ſucceſſiue habebit magnā gratiā.Reſpōdet negā=
do minorē theologi cōiter tenent partē affirmatiuā
⁊ auctoritates ſanctorū ad hoc ſonāt et ratio eſt qꝛ
alias nō eſſet ſacramentū:i diffinitione ſacramenti
a capite huius quarti diximus eſt inuiſibilis gratie
viſibilis forma:ergo ſi virtute operis operati non
conferat gratiā nō eſt ſacramentū:⁊ nego illas glo
ſas quia ad gloſatores nō ſpectabat iſta materia ni
ſi habuiſſent textus rotundos pro ſe qꝛ crebro i illa
tione latentis cōſequentie fallunt argumētū qd̄ fa=
cit apparatus ex capitulo multi.nullo mō ſonat ad
propoſitū ibi beat⁹ gregori⁹ loquitur cōtra laicos
habētes vitam eccl'iaſticoꝝ iuſſam ita ꝙ exiſtimant
eos nō bene cōferre ſacramēta oppoſitū ibi dicitur
⁊ exemplificatur de baptiſmo ⁊ euchariſtia ꝙ ma=
trimoniū cōferat gratiā vl' nō conferat iuenies ni=
chil.cap̄.nuptiarū loquitur de diſſolutione vouētiū
⁊ nichil huic propoſito.Eodē mō capitulū ꝯnubia.
legittima carent quidē peccato non tn̄ p̄re illo quo
cōiugales actus gerunt illud capitulū eſt beati hie=
ronimi ſuper matheū loquentis de illo q̄ voluptuo
ſe vxorē cognoſcit. ¶Ad confirmationē ap'lus cō
ſuluit oppoſitū veruꝫ eſt tanq̄ꝫ maius bonū illud tn̄
eſt bonū dūmō ſeruētur circunſtātie debite p̄terea
dicit ap'lus ad corinth.vij.Si autē acceperis vxorē
nō peccaſti ⁊ ſi nupſerit virgo nō peccauit: ⁊ ſequit
circa finē capituli:igitur.⁊ q̄ matrimonio ſuā ꝟginē
iungit bn̄ facit⁊ qui nō iungit melius facit.Sed for
taſſe hic minor gr̄a virtute operis operati confert
q̄ꝫ in ceteris ſacramētis ⁊ hoc ſi digne ſuſcipiatur.
Ad aliud cōcedo ꝙ ſcd̄e nuptie nō bn̄dicunt ⁊ po=
tiſſimū ſi mulier erat cōiuncta ſed ꝯſis eſt nulla in
aliis ſacramētis nō eſt bn̄dictio ⁊ conceditur q̄ꝫ to q̄s
habet plures vxores licite ſucceſſiue an carnalē co=
pulā ingrediūtur religionē vl' moriuntur cito tanto
pl⁹ gratie matrimōialis habet:hoc dixeri ſtat aliuꝫ
virginē in millecuplo plus gratie habere q̄ꝫ alius
habeat cū eſt inuolut⁹ circa familiā liberos et vxo=
res que frequenter virū īpellunt ad illicita et im=
pediunt ab his q̄ conducūt ad finē vltimū ſed ho=
minē nō neceſſitāt plerīq̄ꝫ vxorati erant optimi et
nunc ſunt multi boni nō datur pecunia hic pro ſa=
cramento matrimonii ſed pro nutrienda muliere q̄
plerūq̄ꝫ eſt viro ſumptuoſior ī veſtibus ⁊ in ceteris
id genus q̄ꝫ vir ⁊ neſcit ſibi prouidere ꝓpterea de=
cens eſt ꝙ parentes dent pecuniā pro alimēto vxo=
ris ⁊ liberoꝝ ſi q̄ ſint ⁊ hoc ſm̄ conſuetudinē patrie
iacob ſine vicio ſeruiuit labā quattuordecī annis ꝓ
lia et rachaele ⁊ ſolū ſex annos pro magno peculio
erat cōſuetudo patrie laban vl' qꝛ iacob venit in ba
culo ſuo ⁊ laban erat diues ſicut crebro eſt in vſu ſi
paruus nobilis vl' diues colonus ducat filiā magni
nobilis parū pecuniaꝝ acquirit ⁊ interi dat mune=
ra. ¶Secundo arguitur cōtra eādē cōcluſioneꝫ ꝙ
male poſueri verba vel nut⁹ loco gn̄is in diffinitio
ne matrimonii.j.q.j.detrahe et ſunt ꝟba beati au=
guſtini.accedat verbū ad elemētū ⁊ ſit ſacramentū
ḡ elementū per acceſſionē verbi ad ipm ſit ſacramē
tum qd̄ hic nō contingit. Preterea ſi matrimoniū
eſſet ſacramētū hoc eſſet ad multiplicandū genus
humanū:ſed propter hoc nō eſt neceſſariū tale ſa=
cramētū:qꝛ ſi oēs mulieres eſſent cōes meli⁹ ſer=
uabitur genus humanuꝫ qꝛ plures ḡnabuntur nec
oportet dicere ꝙ hoc eſt irrationabile qꝛ naturalit
loquentes viri graues ita poſuerunt.pꝫ.in platone
i thimeo circa principiū vbi introducit ſocrateꝫ ſic
aſſerentē que idē ante eū opinat⁹ eſt ⁊ ratio eoꝝ eſt
qꝛ melior amicitia ſeruabitur in ciuitate oēs iuue=
nes diligent iuuenes ſicut fratres qꝛ putabunt vel
dubitabunt eos eſſe fratres ex parte prīm qꝛ dubi=
tabunt an fuerint geniti ex eiſdē patrib⁹/ſenes vi=
ros ſaltē venerabuntur ſicut patres qꝛ de quolibet
eoꝝ dubitabunt an ſint eis patres. Ad p̄imū dicit
ꝙ illa auctoritas eſt expoſita circa ſacramentū ba=
ptiſmi ſed ꝓut ſufficit in p̄ntiaꝝ nō capit verba pro
prie qꝛ tunc inter mutos nullo pacto eſſet matrimo
niū cuius oppoſitū infra dicetur nec capitur elemē
tū ſicut phi capiūt pro igne/aqua ⁊c̄.ſꝫ capitur pro
illo qd̄ preſupponit quēadmodū mixta elemēta p̄=
ſupponūt q̄ ex ipſis cōponuntur per equiualentiaꝫ
littere vocantur elementa ſic eſt in propoſito ambo
rum cōſenſus preſupponitur ⁊ ſic accedat ꝟbuꝫ ad
elementū puta verba de preſenti vl' nutus vl' hmōi
ad elemētū id eſt ad cōſenſuꝫ q̄ preſupponitur ⁊ ſit
ſacramentū matrimonii. Scd̄o dicitur ꝙ illud bea
ti auguſtini intelligit de baptiſmo de quo ibi loquit
Ad aliud conceditur ſeq̄la ⁊ ad improbationē ho=
mines ſaluarent bn̄ qn̄ oēs vxores eſſent cōes duo
dico.primo ſtando in fide deus p̄cepit oppoſitū.ſe
cundo dico ſecluſa fide modus ſocratis ⁊ platonis

non eſt bene poſitus naturaliter quo circa ariſtote. ij.politicoꝝ.illū reprobat ⁊ oſtendit multa incōuenientia ſequi ad illū modū meli⁹ eſt ꝙ vnus habeat vnā preciſe. ¶ Arguitur ſi verba cōiunctorū eſſent ſacramentū tunc abeuntib⁹ verbis deſineret ſacramētū inter eos ⁊ per cōſequēs ꝓtin⁹ eſt diuortium qđ nephas eſt dicere. Item ſi ſint ambo muti et faciunt nutus illi nutus nichil aliud ſunt realiter ꝙ̄ mēbra mutātia manus caput vel aliud mēbrū et ſic cōcedendū foret ꝙ manus eſt ſacramētū matrimonii. ¶ Reducā argumētū equaliter: ſi dicas ꝙ matrimoniū eſt cōſenſus. Si dicas matrimoniū eſt homines cōiūcti inferā a deo extranea puta ꝙ matrimoniū dormit matrimoniū eſt ſepultū ſacramētuȝ matrimonii capit ſacramētū euchariſtie. Ad argumētū ğ reſpondetur cōcedēdo ꝙ abeuntib⁹ verbis ſacramētuȝ abit: ſȝ ꝑ illa verba ſic cōiungūtur ꝙ nō licet eis rurſū reſilire poſt verba ꝓlata cū cōſenſu ⁊ ſic ſemper verba manēt quo ad effectū quēadmodū ſi rex inſtituat dare tibi cētū quotānis ꝓ quodā bñplacito ex illa ꝓmiſſione vł pacto tu ius nāciſceris habendi quotannis centū licet cōtract⁹ ⁊ promiſſio abeāt qꝛ ſunt realiter verba. Et ad aliud de nutu cōcedo ꝙ nutus vel eſt hō taliter ſe habēs vł mēbrū: ſȝ an debeat dici ſacramētū matrimonii qñ deficit ei taliter ſe habere dicit ꝙ nō ſicut ſupra de baptiſmo ⁊ ſic matrimoniū ſemꝑ manet quo ad effectū quēadmodū ſemel baptiſat⁹ ſemꝑ manet baptiſatus. ſic qui ſemel eſt cōiunct⁹ viuēte vxore eſt cōiunctus ⁊ econuerſo nutus ſufficit inter illos q̄ loqui nō poſſunt. xxvj. queſti. vj. q̄ recedunt. ſecus eſt de baptiſmo ⁊ euchariſtia ⁊ in aliis in quib⁹ verba requiruntur ꝓ forma ⁊ idē cēſeo iudiciū i potēte loqui eſto ꝙ non loquatur rubore vel q̄uis alia via dūmō per ſigna oſtēdit ſe cōſentire vł dūmō ſedet ſub veſte nuptiali vel vadit ad valuas eccřie: ſȝ ſecurū eſſet nō intromittere cū tali ſi ſit ei facultas loquendi ſi nō loquatur ſponſalia nec alius miniſter ſunt de neceſſitate ſacramenti bñ tñ de cōgruitate. Ex iſto ſequitur ꝙ inter pure ebrios amētes tempore amētie ⁊ paruulos nō doli capaces non cadit matrimoniū. patet in omnib⁹ talibus deeſt cōſenſ⁹ qui eſt neceſſarius huic ſacramēto. Sȝ pone ꝙ mulier aliqua cōſentiat i furioſum titiū. ſed titio habēte vſum rationis diſſentiat mulier ſȝ titi⁹ cōſentiat an ſit verū matrimoniū. Et arguitur ꝙ nō ibi non eſt cōſenſus: igitur nō eſt matrimoniū hac ratione moti aliqui dicūt nō eſſe matrimoniuȝ qꝛ nō ſimul conſentiunt. ¶ Sed contra hoc arguiť nuptie contrahuntur inter abſentes quēadmodū fieri ſolet inter varioꝝ principū filios ⁊ filias ⁊ tamē nō eſt conſenſus mutuus vnus cōſentit nūc in principio anni ⁊ altera in fine menſis vel fortaſſis anni tale matrimoniū tenet: igitur. nō requiritur mutuus conſenſ⁹ hoc argumentū nō vincit diceret conſequēter manet idē propoſitū. Sed cōtra vel idē actuale ⁊ hoc eſt falſuȝ nec requiritur vel idē habituale capiendo habituale pro illo qđ gñatur ex actibus ſicut morales capere ſolent ⁊ iteruȝ hoc nō oportet. Si dicas idē propoſituȝ virtuale manet puta titius habuit ꝓpoſitum actuale ducendi bergā nec habet contrarium cōſentiente berga poſtea ſic manet matrimoniū: ſȝ ſic eſt in caſu furoris ⁊ lucidi interualli quo circa teneo ibidē eſſe verū matrimoniū ſȝ ſi nō fuerit mutu⁹ cōſenſus formalis vel virtualis non eſt matrimoniū: quēadmodū cōtigebat de amō ⁊ thamar. primo amō volebat ⁊ poſtea thamar ſȝ non ſimul. At dicis votū mentale ſufficit ad obligationē dei: ergo conſenſus mentalis ſufficit ad matrimoniū. Forte dicis ⁊ ſic dicendū eſt de⁹ ſcrutatur corda ⁊ renes. ſecus eſt de hoie. contra: ponať ꝙ angelus dicāt ſorti ꝙ berta in eū conſentit ⁊ ſic berte ſignificet tūc eis patet potes ſic ducere caſum ꝙ erit equipolentia verbis cum cōſenſu ſufficienti ſȝ hoc eſt preter legem. Rurſus omnis res diſſoluitur ꝑ illas cauſas ꝑ quas oritur. ff. de reg. iuris. nichil tā naturale ſi matrimoniū cōtrahitur per cōſenſum ꝑ diſſenſum diſſoluitur ſicut in ſocietate ⁊ in aliis contractibus. patet. C. qñ licet ab emp. diſce. l. j. tranſeat maior dūmō omnes ille cauſe cōcurrant ſolus conſenſus explicatus per verba nō ſufficit: ſed ille prerequiritur ⁊ deus contractum ꝑpetuo roborās mō illa ponuntur ſi diſſentirent ⁊ deus vellet vel ſi ne eorum diſſenſu pōt nō eſſe matrimoniū diſſenſ⁹ cōiugum nichil facit ad diuortiū. In noua lege cardinales eligūt epm maximū: ſȝ dūmō eſt elect⁹ de⁹ ratificat nec cardinaliū diſſenſus poteſt eū deponere a ſummo pōtificatu qꝛ dicebatur maris ⁊ femine Dubitas de hermofrodita. dico forte tales non reperiuntur ſed qꝛ. xvj. de ciuitate dei. c. viij. andogeni quos hermofroditas vocāt ꝙ̄ꝙ̄ rari ſunt tamē temporibus nō deſunt: dico talis vel plus percipit de vno ꝙ̄ de alio ⁊ de illo ſexu eſt/ bonū ē tñ tali q̄li tercūqȝ ſit ingredi religionē ⁊ nō ſtare in ſeculo. at dicis pōtifex poteſt diſpenſare cū religioſo vt egrediatur cenobiū ⁊ contrahat ergo poteſt diſpenſare ꝙ maneat matrimoniū ꝓ tempore quo heres regni eſt generādus qꝛ ceſſante cā ceſſat effect⁹. Cōcedo añs ⁊ nego ꝯñaȝ cū diſpenſat cū alio alter realiter eſt abſolutus a religione ⁊ matrimoniū eſt ita perpetuū ſicut alioꝝ mō mathei. xix. quos de⁹ coniunxit hō nō ſeparet ceſſante cauſa ceſſat effectus hoc eſt verum in cauſis naturalibus qñ effectus dependet ab illa cauſa vt lumen reſpectu corporis luminoſi poteſt poſtea intrare religionem ille ſed non tenetur.

¶ Diſtinctionis vigeſime ſexte queſtio ſcda.

SEcundo quero circa eandē diſtinctionē vigeſimā ſextā an matrimoniū ſit vniuoce ſacramentū cū aliis. Reſpondetur affirmatiue. probatur concluſio per diffinitionē vniuocorū in anteꝑdicamētis. vniuoca dicūtur quoꝝ nomē eſt cōmune ⁊ ratio ſubſtantie eſt eadē hoc eſt diffinitio mō ratio diffinitionis ſacramenti equaliter ꝑticipatur in matrimonio ⁊ in aliis. patet. cū eſt ſignū ſenſibile in quo confertur gratia ꝟtute operis operati

non iuuat dicere baptiſmū ⁊ ordinē preſtare ſic ho-
mo preſtat aſino ⁊ tñ equaliter conueniunt i aialita-
te ⁊ diffinitionē aialis equaliter participant cū ſint
ſube ſenſitiue non valet qđ dicit durandꝰ i aliis dif-
finitionibꝰ ſcȝ beati aug. ⁊ hugonis nō vniuoce cō-
uenit cū aliis in fronte huius oſtendimꝰ diffinitio-
nes oēs cōuenire i cōuertibilitate ⁊ in ratione iuol-
uente diffinita ⁊ ſi alique hugonis vel alioꝝ ab hoc
exorbitent abiiciende veniūt diffinitiones. ❡Contra
hanc cōcluſionē poſſunt fieri rationes mouētes du
randū tenere oppoſitū. ❡Prima ſūitur ex pte col
lationis gratie dicit in matrimonio nō confert gr̃a
virtute operis operati illi argumēto ſufficit dicere
ꝙ nō eſt verū illud qđ dicit teſtimonio iuriſcōſulto
rum in hac parte nō eſt danda fides cum theologis
aduerſantur ſicut maior fides eſt danda canoniſte i
caſibus pure poſitiuis maximi pōtificis cū ſuam
etatē in illa parte exponit ꝙ̃ theologo ſacris litte-
ris imoranti ſic theologus i materia ſacramētorum
eſt preferendus canoniſte. ❡Secundo argumētor
ſacramenta noue legis tranſcendunt dictamē ratio
nis naturalis cū ſint quedā ſigna ꝓteſtantia fidē ſi-
cut fides eſt de hiis q̄ rationē naturalē tranſcendūt
patet in ceteris ſacramētis ſic nō eſt de matrimo-
nio: igitur. Ad illud ſuppoſita veritate minoris ꝙ
nichil eſt i matrimonio qđ nō tranſcēdat legē natu
ralē ꝓut exiſtimat durandus tunc conſtat ſuā ma-
iorē vniuerſaliter intellectā eſſe falſam ⁊ petitoriā
principii etiā multa ſunt i matrimonio q̄ lumē natu
rale tranſcendunt vt ꝙ gratia cōferatur etiā eſt dif
ficile ꝓbare i lumine naturali ꝙ requirat̄ perpetui-
tas in hoc ſacramēto. ſi dicas habere gratiā i ſacra
mento eſt accidentariū ⁊ ſine ea cōfertur ſacramē
tū. ❡Rñdetur ſufficit rñ de falſitate maioris in q̄
ſtō etiā ſi nō ponatur obex i ſuſcipiēte eſſentiale eſt
ſacramēto ꝙ cōferatur gratia. Si petas qñ cōfert̄
gratia i hoc ſacramēto dicit̄ i fine termini vl̄ mutuo
cū cōſenſu ī vtroq; ſi vnꝰ cōſentiat altero diſſentiē
te nulli cōfertur gratia matrimonialis cū nō eſt ma
trimonium ſi ſint i mortali tempore illo paruo quo
cōtrahunt nec tunc confertur gratia nec poſt cōfe-
ret̄ gratia matrimonialis. quo fit q̄ pluries ꝯtrahit
plus gratie matrimonialis habet: ſȝ nō ꝓpterea eſt
ei melius cōtrahere ꝙ̃ nō cōtrahere. Scđo patet ſi
duo putāt ſe cōtrahere ⁊ nō cōtrahunt qꝛ eſt aliqđ
impedimētuȝ eos ihabilitās nō acquirūt gratiam
matrimonialē. Tertio ſequitur ſi duo fuerīt in gra
tia ſtiſtans conſenſꝰ explicati ⁊ in illo i mortali et
ſtatim poſt in gratia nūq̄ habebunt gratiā matri-
monialē. Quarto ſequitur datur interdū gratia ma
trimonialis vni parti ⁊ nō alteri. patet. actꝰ actiuo-
ruȝ ſunt i patiente diſpoſito. ij. de aīa. nō ſtat ſortē
eſſe i pctō mortali ⁊ bertā i gratia. Quinto ſequitur
ſtat bertā habere gratiā matrimonialē quiquēniuȝ
vel ſeptēniū poſt verba de pñti i facie eccl̄ie. patet
ſtat ꝙ ſortes cōſenſit a principio ⁊ berta nō quo ad
labatur luſtrū annoꝝ ⁊ tūc ꝑmo cōſentiat aū māſit
cōcubina ⁊ putabatur eſſe matrimoniū i fine luſtri
dabit̄ ei gratia matrimonialis ⁊ etiā tūc ſorti ſi fue-
rit i gratia ⁊ nō aū. Sexto ſeqtur ſtat ſortē dormien
tem habere gratiā matrimonialē. patet. cōtrahant
ſortes et berta i facie eccl̄ie cōſentiat ſortes et non
berta toto die de nocte ꝯſentiat berta dormiēte ſor
te tūc erit verū matrimoniū ⁊ berte cōferet̄ gratia
ſortes eſt capax ergo deus tūc cōferet ei gratiā. ſi-
militer pȝ ſi paruulus baptiſaretur dormiēs. Ter-
tio arguitur baptiſmus eſt ianua oīȝ ſacramentoꝝ
eſt matrimoniū eiuſdē rationis cū noſtro i matri-
monio iudeoꝝ ⁊ machometiſtaꝝ nō videtur ꝙ iu-
deus peccet: per quēlibet actū quo vxorē eius co-
gnoſcit diſtingꝰ ꝙ ſit ianua oīȝ ſacramētoꝝ vl̄ oīm
diſtributiue ſic ꝙ nemo poteſt capere aliquod alio-
rum ſacramētoꝝ ſine baptiſmo et ſic nego ſortes
iudeus capit eucbariſtiā plato ſuſcipit gratiā peni-
tentialē ſi credat ſe baptiſatū vl̄ oīm collectiue ⁊ ſic
concedo: collectiue iḡ nemo poteſt capere oīa alia
ſacramēta ſine baptiſmo qꝛ nō poteſt eſſe ſacerdos
cōfirmatus vel habere matrimoniū ratū ⁊ legitti-
mū. matrimoniū ifideliū eſt ratuȝ ſed nō legittimū
⁊ ſeparabile aū ſuſceptionē fidei cū venerint ad fi-
dē poſt baptiſmū eſt nouus cōſenſus formalis vel
virtualis ⁊ matrimoniū iſeparabile nō cōfert̄ gra-
tia i matrimonio ifideliū nō ꝓpterea ꝙ ſint i capa-
ces ⁊ exiſtūt i peccato originali vel mortali vel in
vtroq; ſed qꝛ nō capiūt ſacramētū noue legis ⁊ eua
cuata ſunt ſacmēta veteris legis vt opinor ifidelis
nō peccat i quolibet actu quo ſuā vxorē cognoſcit
reddendo debitū vel exigēdo ſm rationē ⁊ hoc in
prima vxore dixi i quolibet qꝛ interdū refert i cul-
tuȝ ſue ſecte actualiter vel ꝟtualiter ⁊ tunc peccat
⁊ qꝛ creberrime virtualiter refert pleruq; peccat:
ſed nō oportet ſemꝑ. Quarto arguitur in quolibet
ſacmēto eſt aliquod extrinſecū qđ applicat̄ ſicut in
baptiſmo aq̄ ⁊ ita in aliis nec requirunt̄ verba i ma
trimonio i aliis ſacramētis requirūtur ꝟba: igitur.
Inſuper matrimoniū cōtrahitur inter abſentes. ſe-
cus eſt de aliis ſacramētis ſortes in gallia non pōt
conſecrare panē triticeum in aprobana inſula: ⁊ tñ
inter tantū diſtantes poteſt eſſe matrimoniū. hec ra
tiones ſunt inutiles ſacramēta inter ſe habēt diſcri
mē eſſentiale ⁊ arguitiuū aliqđ cōuenit vni ſacra-
mēto qđ nō cōuenit alteri c̄ q̄ facilitate dicere pote
rat omne ſacramētū habet debitū miniſtrū baptiſ-
mus nō habet debitū miniſtrū: ḡ baptiſmus nō eſt
ſacramētū i baroco ⁊ cōcludere ꝙ nō eſſet ſacramē
tū vniuoce cū aliis ſacramētis noue legis nō teneo
formā eius i quarto/ſcđo vel in aliis rationibus: ſȝ
capio pōdus ſuaꝝ rationuȝ ⁊ dirigo ſm ꝙ mee mē-
ti applicantur in ordine.

❡Diſtinctionis vigeſime ſeptime queſtio ꝑma.

Queritur circa vigeſimā ſeptimā diſtinctio-
nē an ad veruȝ matrimoniū requirat̄ con-
ſenſus mutuꝰ per ꝟba de preſenti explica
tus ⁊ an hoc ſufficiat ſemꝑ per verba intelligo nu-
tus ſcriptū ⁊ equiualētia. Rñdet̄ ꝙ ſic reqrit̄ ꝯſen- Notabile
ſus cū res eſt libera dñiū illius rei nō tranſit in aliū

niſi eo conſentiente niſi dñs ſupremus.ſ.deus cõtra
ctũ talẽ voluerit ſed in matrimonio vir dat ptãtẽ ſui
corporis mulieri et ecõuerſo:ꝙ illud ſufficit pȝ mu
lier hȝ dñium ſui corporis ad hoc officium puta ad
multiplicationẽ ſpei vel citius ad ſacramentũ pro=
pter ſteriles et antiq̃s ſic hȝ vir dñmõ contractus
non irritat̃ a ſuperiore tenet ad dationẽ mutuã cor=
poꝝ et non ſufficit conſenſus ſpõtane⁹ niſi eis con
ſtat q2 tunc ſi ſortes ⁊ berta pſone legitime ſibi ob
uiant in foro ſine explicatione exteriore et in ſeinui
cem conſentiunt eſſet matrimoniũ et ſic non liceret
ſorti ducere aliam nec berte alium et ſic ſp incerti=
tudo eſſet de matrimonio requirit̃.ḡ ꝙ inter ſe conſẽ
tiant et ꝙ eis hoc pateat per ſigna inter ſe requirun
tur verba de pñti q̇ promittit aliq̇d de futuro nõdũ
facit illud.ſi dicas in religiõe hõ eſt obligatus ⁊ tñ
per verba de futuro ḋt ero obediens imo per verba
de pñti ḋt facio ꝓfeſſionem ſȝ obligatio ad act⁹ fu
turos fit per verba de futuro vt promitto ꝙ ero ti=
bi obediens ꝙ iſtud ſufficiat pȝ nichil aliud requiri
tur. ¶ Contra hanc concluſionẽ argumentor:põat̃
ꝙ ſempronī⁹ in ſcotia et teberga in extremitate a=
probane contrahãt maneãt nuncii diu in itinere tri
bus annis ab aliis detenti credat ſempronī⁹ eos eẽ
mortuos et ẽt tibergã ſequit̃ ꝙ in fine duoꝝ annoꝝ
matrimoniũ tenebit ꝙ non videt̃ dicendũ. Itẽ po=
natur ꝙ tp̃e quo nuncii tranſeunt per franciã ſem=
pronius diſſentiat et rurſus cõſentiat qñ nuncii ſũt
in aprobana ſequitur ꝙ matrimoniũ tunc tenebit.
¶ Reſpõdetur difficiliter ille caſus emerget quo=
niam ſempronius erit memor de nunciis inter tran
ſeundum et de muliere:ſed dato caſu concedo con
cluſionem ꝙ matrimonium tenebit et etiam in ſe=
cundo caſu. Et vlterius concedo ꝙ ſi titius et ſem
pronius in ſcotia mittunt nuncios ad extremitatez
grecie pro duabus ita ꝙ labatur annus anteꝗ̃ per=
tingant terminum et titius diſſentiat toto tempo=
re quo nuncii tranſeant et conſentit quando nuncii
veniant tebergam teberga conſentiente eſt matri=
monium quia eſt conſenſus mutuus per ſigna ex=
plicatus et ſi ſempronius conſentiat quouſq; nun=
cii eius veniant ad bertam et tunc primo diſſentit
non tenet matrimonium. ¶ Sed contra illud ar
gumentor non ſufficit conſenſus mutuus de pre=
ſenti ſed requiritur ꝙ hoc vtriq; conſtiterit non
poteſt vtriq; conſtare quando actualiter conſen=
tiunt naturaliter:ergo non manet matrimonium:
non ſufficit poſt conſenſum dicere ꝙ interdum in=
ter ſe conſenſerunt:patet de duobus hodie in ſe cõ
ſentientibus q̃bus dicatur in fine anni inter ſe con=
ſenſerunt in principio anni in tali die. Responde=
tur in propoſito eſt conſenſus qui innoteſcit parti
bus ſortes in ſcotia ſcripto dicit ſe aſſentire cum
berta in francia videt litteras ipſa conſentit ibi eſt
conſẽſus mutuus non requiritur ꝙ ſortes actu con
ſentiat forte dormit ſufficit ꝙ conſentiebat et po=
ſtea non diſſenſit. Illud patet de conuerſione con=
iuga.capitulo ex parte tua.et patet inter rebeccam
et iſaac diſtantes ibi eſt conſenſus ſufficienter expli
catus exterius.ſed hic non eſt tanta certitudo ſicut
in verbis cum poteſt diſſentire et hoc ſufficienter
verbo explicare ſed ſi non explicuerit erit conſen=
ſus preſumptus et turpiſſimum eſſet viro in hoc
tergiuerſari: propterea ad nodum argumenti dica
tur eſſe conſenſus mutuus ſufficienter ſecundum
exigentiam materie explicatus. ſi quando ſibi ob=
uiant de nouo contrahant in facie eccleſie hoc eſt
ob maiorem ſecuritatem ſolum:at ſi ſortes diſſen=
tit poſt miſſionem procuratoris et non explicat ex=
terius non eſt matrimonium conſentiente muliere
ſolum ſed preſumptum ſi aliis hoc ipſum explicet
anteꝗ̃ berta conſentiat nec eſt verum matrimoni=
um nec preſumptum . ſed pone ꝙ berta vlixbone
conſẽtiat hora ſexta in ſortem nec poſt illud nec an
te ſortes vero rome hora octaua quid tunc facien=
dum eſt ad videndum conſenſum mutuum .
Dicitur in primis oportet videre an ſortes et ber=
ta habeant eundem meridianum vel varium vt in
caſu noſtro: Roma diſtat ab occidente triginta ſex
gradibus cum aliquibus minutis/vlixbona for=
te quinq; vel ſex gradibus : ergo neceſſe eſt habere
varios meridianos arcus medii diei interceptus
inter hos meridianos erit circiter triginta gradu=
um et per conſequens variatio duarum horarum
equinoctialium et cum ſol meridianum orientalem
prius attingat ꝗ̃ occiduum neceſſe eſt eos prius
habere diem artificialem et horam octauam et ſic
in caſu erit conſenſus mutuus cum in variis orizon
tibus ſimul ſunt octaua et ſexta dies et nox iſta poſ=
ſunt facile deprehendi per gradus equatoris inter
ceptos inter varios circulos medii diei et miliaria
reſpondentia eis in terra et per eclypſim lune ſi ſit
idem meridianus neglecta latitudine duorum loco
rum tunc nulla proſus eſt difficultas cum eque ci=
to ſol eorum meridianum attingat vtriq; oriatur.
¶ Secundo arguitur probando ꝙ non requiritur
conſenſus:dicat ſortes in facie eccleſie berte/capio
te in meam et econuerſo non conſentiat tamen in=
trorſum ſortes iam berta eſt ei coniunx:⁊ tamen nõ
habet conſenſum igitur:qḋ ſit matrimoniũ probo:
quia eccleſia coget eum habitare cum illa. Forte
dicis oportet ꝙ conſentiat de nouo. Contra volo
ꝙ ducat matrimonium cum tiberga et habeat con=
ſenſum in eam ſufficientem et econuerſo adhuc ec
cleſia coget ſortem redire ad bertam et nõ faceret
ſi non eſſet ei vxor:quod patet quia ſi prima reali=
ter non fuit vxor eius nullũ eſt impedimentũ qua=
re ſecunda non eſt vera vxor et bigamia eſt prohi=
bita in lege euangelica :ergo non põt reddere debi
tum prime et tamẽ eccleſia coget eũ igitur. Rñdet̃
ſicut reſponſum eſt arguendo poſt admiſſionem
caſus quouſq; ducat aliã.ſ.tebergã/teberga eſt ve
ra vxor ei⁹ et non berta et eccleſia errat in illo facto
nec inconuenit hoc q2 eccleſia non eſt niſi multitudo
hoim non potẽs cognoſcere ſicut de⁹ q̇ falli nõ po
teſt illḋ eſt de facto q2 non oȝ iudicare niſi de exte=

rioꝛib⁹ ⁊ poſtq̃ꝫ in facie eccleſie ꝓtulerũt verba de
pñti exteri⁹ eccleſia bñ iudicat eos nolle mẽtiri ha
bere vnũ in mente et ꝓferre aliud exteri⁹. ſed vbi
eccleſia in via moꝝ vel in neceſſariis ad ſalutẽ erra
re neq̄t: ſꝫ q̄d iuris manet pro ſorte videt̃ ꝙ ſatis ꝑ
plexus ſit tunc patiet̃ fulminationẽ excõicatiõis ſi
nõ redeat ſi redeat dãdo ei debitũ poſtq̃ꝫ eſt nõ ſua
peccabit. nullus ei eſt ita ꝑplexus culpa ſua ẽt p̄ce=
dẽte qui ei pateat via ſalutis ſm illõ ezechie. xviij.
quotienſcunq̃ꝫ ingemuerit pctõꝛ. ⁊c. oꝫ in hãc diſiũ
ctiuã incidere/vel ꝙ parendo matri eccleſie nõ im=
putabit̃ ei illa foꝛnicatio vel dꝫ adherere ſcḋe et ſe
cunda ꝑs eſt capiẽda poſtq̃ꝫ nihil obſtat q̄n ſecũda
ſit ſua vera vxoꝛ. p̊oꝛ ꝑs põt colloꝛari h̄ pacto: ſi ec
cleſia illegittimaret quẽcunq̃ꝫ et quãcunq̃ꝫ poſt ver
ba de pñti emiſſa eis viuentib⁹ non lꝫ cũ aliis cõtra
here iã oꝫ ꝙ redeat ad p̊mã vel cõtineat illo poſito
poſtq̃ꝫ eccleſia illegittimat in matrimonio ꝑſonas
q̄ alias erãt legittime vt inferi⁹ dicet̃. ſꝫ poſtq̃ꝫ illa
illegittimatio nõ eſt iure cauta teneat̃ ꝙ dꝫ adhere=
re ſcḋe nõ iuuat fugere ad alienas ꝑtes q2 excõica
bit̃ quocunq̃ꝫ ierit excõicatio (vt aiunt) adheret oſſi
bus: inanis eſt hic appellatio a ſñia et ſe inutilr̃ hac
via fatigabit. ſꝫ ſi non ſit ſcḋa cognita ſꝫ per verba
de pñti ingrediat̃ religionẽꝫ ſi eã cognouerit petat
abſolutionem excõicationis a papa et indicet ei ca
ſum abſoluit eũ conditionalr̃ ſi dicat veꝝ in occul=
to domi audiat diuina propter ſcandalũ vbi eſt in=
cognitus palã ſi non poteſt abſolui ferat equo aío.
¶ Contra illud ar̃: eccleſia dꝫ ei credere poſito ꝙ di=
cat non habuit conſenſũ cũ p̊ma q2 confeſſoꝛ dꝫ ei
credere alioq̄n non põt ei iniungi pñia. Jtẽ q̄d erit
de illa paupe berta in illo caſu nunq̄d dabit̃ ei facul
tas contrahendi cũ alio. Rñdet̃ negãdo ꝙ eccleſia
dꝫ ei credere nũc pluſq̃ꝫ añ q̄n protulit verba de p̄=
ſenti cuilibet tũc paſſim daret̃ facultas retroceden
di. ſec⁹ eſt in foꝛo conſciẽ ibi confeſſoꝛ credit ei i ta
li foꝛo nõ req̄rit̃ teſtimoniũ et ſic plato p̄ſbr̃ conſu=
let ei adherere ſcḋe ⁊ bñ ⁊ cicero iudex eccl'iaſticus
cõſulet ſoꝛti ⁊ nedũ h̄ ſꝫ eũ excõibat niſi relinq̄t ſe=
cundã ⁊ p̊me adhereat et ſic ãbo bñ procedũt in fo
ro ſuo: ⁊ lꝫ p̄cipiãt vel conſulãt contraria non tñ cõ
trariis rõnib⁹ ſed bñ cõſonis. Et q̄n idẽ hõ eſſet iu
dex ⁊ p̄ſbr̃ q̄ audiens cõfeſſionẽ procedet ꝯriis viis
in illis duob⁹ foꝛis. Sꝫ ꝯ ponam⁹ ꝙ iudex credit ei
in confeſſiõe ꝙ in eã non conſenſit tũc ꝯſtat eccl'e ꝙ
ſcḋa ẽ ſua vxoꝛ g̃ dꝫ eũ abſoluere. Rñdeo diſtiguẽ⁹
ꝙ eccl'e cõſtat vel in foꝛo quo eccl'ia procedit et ſic
nego: procedit ſm exterioꝛa: vl' alio mõ procedendi
trãſeat: g̃ dꝫ ꝑpeti eũ ſtare cũ ſcḋa nego ꝯſequẽtiã.
¶ Contra ſuppono ꝙ iudex ſciens accuſatum eſſe
innoſcentem non debeat iudicare ſecundum allega
ta et probata quo poſito ſic argumentoꝛ: talis ſecũ
dum eos non debet iudicare iſtum quia eſſet cauſa
ſue moꝛtis: ergo nec iſte iudex poſtq̃ꝫ ſcit iſtam non
eſſe ſuam. ¶ Ad iſtud reſpondetur negando ꝙ
ſit idem poſſet enim dici conformiter ad illam po=
ſitionem (quam minus probabilem reputo) ꝙ tene
tur euitare moꝛtẽ proximi: alias faceret contra p̄e
ceptum hic autem faciendo ſecundum allegata et
probata non facit contra preceptum: propterea ni=
chil contra poſitionem. et etiam multa inconueni=
entia ex hoc ſequerentur paſſim maliuolentes vxo
res repudiare dicerẽt ſe nõ ꝯſenſiſſe a p̊ncipio ⁊ ſic
ꝑ mẽdacia relinq̄rent ſepe ſuas veras vxoꝛes: nec
ſeq̄tur eccleſia p̄cepit ſub excõicatione ſoꝛti relinq̄
re ſuã verã vxoꝛẽ et adherere nõ ſue: g̃ eccl'ia male
agit ob ignoꝛãtiã inuĩcibilẽ et ſi ſoꝛtes ex malicia ei⁹
ꝑtim ꝑtialr̃ ob excõicationẽ adhereat non ſue eccle
ſia eſt in cã illi⁹ non aũt in culpa nec ꝓpterea iudex
hꝫ aſſenſus cõtrarios foꝛte neutri parti aſſentit mẽ
dax h̄ lucrat̃ ꝙ cũ veꝝ enunciat ei non dat̃ fides po
teſt aſſentire iſtis debeo eũ excõicare i foꝛo exterio
ri q2 rationabilẽ cauſã habeo eſt probat⁹ cõtumax
lꝫ nõ debeat parere probatũ eſt in foꝛo exterioꝛi eũ
parere debere propterea a me excõicand⁹: nẽo pec
cat auctoꝛitate legis: nec ſeq̄tur iudex p̄cepit exte=
rius ſoꝛti adherere illi quã ſcit eſſe non ſuã: g̃ male
agit: facit iudex q̄ð põt facere et oꝫ iudicare ſcḋm
allegata et potiſſimũ vbi ei non cõſtat de oppoſito
in foꝛo in quo põt illud reuelare nec ꝯuenit ſue cõ=
ſcientie. ſꝫ pone ꝙ ſoꝛtes dixiſſet duob⁹ titio ⁊ ſem
pronio volo ire in facie eccl'ie et ducere bertã ſꝫ q̄c
quid dixero non credatis: non habeo intentionẽ eã
ducere: poſtea contrahit ꝑ verba de pñti in facie ec
cleſie ſꝫ hꝫ oppoſitũ in mente. poſtea contrahit cuꝫ
teberga vt ſupra q̄d tunc fiet: rñdet̃ eccleſia dꝫ face
re eũ adherere p̊me adhuc bñ credit platoni et cice
roni omni exceptione maioꝛib⁹: ſꝫ debet bene iu=
dicare ꝙ mutauit poſtea volũtatẽ et habuit animũ
cũ berta contrahendi et ꝙ noluit foꝛnicari et menti
ri. Cõtra ẽt eccleſia dꝫ iudicare ꝙ noluit mẽtiri di=
cendo vnũ/cogitãdo aliud. Si dicas ꝙ veꝝ eſt ſꝫ iu
dicat ꝙ mutat propoſitũ. Contra ponat̃ ꝙ ſꝑ dicat
non placet ei eã capere eſto ꝙ ipſã cognoſcit et ſit
ipſa ſurda et ceca et nõ percipiat. rñdetur ꝙ adhuc
eccleſia eũ coget adherere illi mulieri in fauoꝛẽ ma
trimonii et eã eſt q2 ibi ſunt duo cognoſcere mulie=
rem foꝛnicarie et mentiri vtrunq̃ꝫ eſt pctm̃ ſi eccle=
ſia iudicaret ꝙ foꝛnicaretur non iudicaret ꝙ menti
retur vel ꝙ mentiret̃ ꝙ non foꝛnicaret̃ et ſic frequẽ
ter daretur occaſio decipiẽdi mulierẽ et fauoꝛe ma
trimonii dꝫ eã adhuc ducere de ſcḋo mendacio ſꝫ
tunc iudicaret eũ mentiri loquendo mulieri. Qñ pe
tis quid erit de paupere berta: diſtingo: vel ipſa eſt
cognita a ſoꝛte vel non ſi ſcḋm contineat et ingre=
diatur religionem vel viuat extra continenter: alte
ro viuente nubere non poteſt: ſi ſit cognita non põt
religionem intrare nec contrahere altero viuente:
quia ipſa conſenſit q̃ꝫtum in ea erat et alter verbis
doloſis eam circumuenit ꝙ ſi ponas ꝙ ipſa etiã mẽ
te diſſenſit poteſt coꝛam deo qui ſcrutatur coꝛda et
renes religionem ingredi q̃ꝫtum eſt ex parte ipſius
ſed religio eam non recipiet niſi alter velit contine
re cũ eccleſia p̄ſumat eaꝫ eẽ eius. Dicis berta eſt ꝑ
ſona habilis: ergo contrahens cum cicerone cõtra

bit verum matrimoniuz:ergo pōt ciceroni reddere de
bitum. Reſpondetur concedendo q̄ realiter cōbit
cum cicerone eſt pſona habilis et cicero prout ſup
ponitur nichil impedit q̄n eſt verū matrimonium.ſi
petas qd faciet eccleſia petis vnum de facto poteſt
eſſe fortes tāte fidei apud homines p laudabilez vi
tā q̄ berta reddet debitum ciceroni ⁊ petet ſine pec
cato nec dz formare conſcientiam in oppoſitum.

¶ Diſtinctionis vigeſime ſeptie queſtio ſecūda.

Q Ueritur ſcdo circa hāc diſtin.xxvij.an ma
trimonium ſoluat p religionis ingreſſum.
Pono concluſiones.prima:vir vel mulier
añ carnalem copulā poſt verba de pñti poteſt intra
Rotandū re religionem altera pte renitente. ¶ Scda conclu
ſio:ſuſceptio ſacri ordinis non dirimit matrimoniū
de pñti añ carnalē copulā. Prior concluſio patz de
conuer.cōiu.c.verū.⁊.c.ex publico. Scda cōcluſio pz
p determinationē dñi iohan.xxij.q̄ incipit.antiq̄ con
certationi. Contra iſta añ verū eſt matrimonium añ
carnalem copulā et tāti ligaminis ſicut poſt carna
lem copulā·ſz non lz poſt carnalem copulā intrare
religionem ſine alteri⁹ ptis conſenſu:ergo nec añ quid
facit copula ad matrimonium verum erat matrio=
nium inter beatā virginem et ioſeph et nunq̄ȝ inter
eos copula. Nego q̄ ſit tanti ligaminis añ carnalez
copulā ſicut poſt ſed non eſt facile oñdere diſcrimē
de vocatione beati iohan.euangel.poſt matrimoni
um de preſenti ad apoſtolatum non concludit licet
apl'i habeant oīa in cōi non conſtat q̄ tria vota emi
ſerant nec valet dicere añ carnalem copulā marit⁹
non hz poſſeſſionem corpis vxoris ſue nec econuer
ſo qñ quis eſt profeſſus ponit p̄latum vicem dei in
pfecta poſſeſſione et qz in promiſſionibus fortior ē
promiſſio poſſidentis qz per h̄ q̄ contraheret cū ber
ta p verba de pñti ſine copula poſtea cum teberga
eā cognoſcendo dz manere cum ſcda qd eſt falſum
pz:eſt actualis poſſeſſio nec vz dicere religio eſt ma
ius bonum q̄ȝ matrimonium qz ſic eſt q̄ȝ matrimo=
nium conſummatum non vz currere ad ſtatutū ec=
cleſie q̄ lz legittimat vel illegittimat non tñ matrio
nium contractum diſſoluit poteſt dici iſtud eſt ex in
ſtitutione xpi et ita pontifices maximi diffiniuerūt
et patres ſancti obſeruauerunt: pz de machario et
alexio.xxvij.q.ij.§.ecce.dr in.c.verū.qz cum non fu
iſſent vna caro ſil' effecti ſatis poteſt vnus ad deuz
tranſire et alter in ſclo remanere.⁊ in.c.ex publico
.§.ſane.dicit pontifex q̄ dñs in euangelio dicit non
lz viro niſi ob cauſā fornicationis vxorez ſuā dimit
tere.interdum eſt ſm interp̄tationem ſacri eloquii
de hiis quoꝝ matrimonium eſt carnali copula con
ſummatum:ſi ponas virū mulierem cognoſcere ip=
ſa renitente an ipſa poteſt intrare religionem et ap=
paret q̄ nō cū matrimoniū eſt cōſūmatū p carnalez
copulā ⁊ vir vtit iure ſuo.rñdet ſi eſt cōſūmatū per
carnalem copulam vtraq̄ȝ pte cōſentiente ipſa non
poteſt alia pte nolente intrare religionem ſz in caſu
noſtro dico q̄ ipſa poteſt intrare eſto q̄ matrimoni
um eſt conſummatum cum altera ps cōtradixit ⁊ vo
lebat vti iure ſuo p legez cōem de intranda religiōe
malus non dz eſſe melioris conditionis q̄ȝ bon⁹ qd
eſſet verū niſi mulieri liceret religionē intrare .ſi di
cas ad qd propoſitum ipſa contraxit q̄cq̄d ſit de cō
tractu placz iā mulieri poſt matrimoniuz intrare re
ligionem nec opus eſt q̄ diſpliceat matrimoniū iā
contractum ſufficit ipſa non vult complere.ſz dicis
eſto q̄ fortes ingrediat religionem vinculum ma=
trimonii durat adhuc cū non eſt mortuus et berta
poteſt cape alium virū vt pz in.c.verū.⁊ ſic berta ha
bebit duos viros vnum in reliogione alium extra
religionem imo ſex in religione:pz ſi ſex poſt matri
monium de pñti ante carnalem copulā ingrediant
religionem. Rñdetur ſiue dicatur vinculum matri
monii ruptum vel ne paꝝ refert eſt certare de noie
cum ad nouum matrimonium contrahendū eſt idē
⁊ dico eſſe ruptum.pz.xxxi.q.ij.quō virginib⁹ de di
uor.gaudemus in aut.de ſanct.exiſ.§.ſi vero.coll'.
ix.dico ergo non inconuenire q̄ berta habeat duos
viros mortuos ciuil'r vel plures mortuos ciuiliter
et vnum viuentē in ſeculo. Sed contra ponam⁹ pō
tificem diſpenſare cum reliogioſo vt egrediatur ce
nobium ſicut poteſt in aliquo caſu et inferius pate=
bit tunc berta habebit duos viros i ſeculo.ſ.primū
maritum q̄ intrauit religionem et ſm virū. Rñdet
hoc non incōuenit poſt mortem ciuilem vnius cum
ille eſt reſuſcitatus ſi vir eſt reſuſcitatus mulier q̄
erat eius non eſt obligata iterato eū cape ſi lazarus
habuiſſet vxorē ipa non obligabat rurſus cape laza
rum poſt reſuſcitationez.i.corinth.vii.mortuus eſt
vir ſoluta eſt mulier a lege viri in p̄mo inſtāti nō eē
viri ſoluit vinculum matrimonii deſinēte altero ex
tremoꝝ tollit illud ligamen:ſic in p̄mo inſtanti quo
quis eſt religioſus vinculū matrimonii eſt ſolutuz.
ſed dicis qñ altera pſona ingredit religionem pſo=
ne q̄ vniebant manent et ipſe ſunt vinculū non po=
no relationē diſtingui a fundamento et termio. Rñ
deo res q̄ erāt vnite manent ſz non manent ampli⁹
vinculū lz ille pſone non deſinant eē deſinunt eē vin
culū.ad dicis ad hebre.xi.mulieres acceperunt viros
ſuos:dico q̄ poterāt id facere p nouum conſenſum
Scdo h̄ intelligit de filiis mulieꝝ reſuſcitatis quos
mulieres acceperūt non eſt ſermo de matrimonio
ſi fortes añ carnalem copulā ingrediat religionem
berta eſt interim vxorata cū platone q̄ eſt eius ver⁹
coniūx non tenet adherere forti cum ipſa eſt nunc
vxorata nec tenetur vt apparet capere fortem dato
q̄ ipſa non ſit vxorata cum vinculum ſemel ſolutū
erat. Si ponas q̄ diſpenſatur cum forte ad egrediē
dum antea q̄ȝ berta eſt cognita a platone videtur q̄
in illo caſu tenetur adherere primo ſcilicet forti ne
go conſequentiam cum vinculum eſt ſolutum : ſe=
cus eſt vbi non eſſet ſolutum. ¶ Sed contra:ex
iſto ſequitur q̄ quis poteſt habere duos vel tres
viros poſt carnalem copulam per cōſenſum vtriuſ
q̄ȝ ptis cōñs eſt falſū ergo ⁊ añs:probo cōñam cōbant for

tes ⁊ berta poſt carnalē copulā ambo ingrediātur re=
ligionez tunc papa pōt diſpenſare cuz ſorte vt egre
diatur et ducat mulierem in ſeclo eodem mō cum mu=
liere ergo ipſa poteſt habere alium virū. Rñdeo cō
ſtat ꝙ ſi eſſet mors naturalis vt in lazaro et dauſia=
na poſſunt contrahere libere quibus volunt ſed an
debeat ita dici per mortem ciuilem non conſtat
ex oībus dictis non ſequitur cū matrimoniū eſt ꝯſū=
matuz ꝑ carnalē copulā cū conſēſu vtriuſqꝫ partis.
At dicis ſi lz itrare religionē añ carnalē copulā ſor
tes poterit mulierem decipe cū ipſa non poterit con
trahere quouſqꝫ ipe ſit profeſſ⁹ modo ſortes poteſt
ſtare vno āno in vno cenobio poſtea volare ad ſcḋz
ad tertiū et ſic ꝯſir. Forte dicis ep̄s coget ſortē eſſe
ꝓfeſſū vel redire ad vxorē añ annum nec oportebit
tenere legē cōem in illo caſu de nouiciatu cū ſpāle
contigit propter continentiā mulieris in ſeclo ſuan=
dā. ¶ Contra lex cōis de intrāda religione añ carna=
lez copulā non eſt ob vtilitatē conuerſi ſz etiā ceno=
bii ad capiendū experimentū de idoneitate profeſſi.
Rñdetur tp̄s poteſt abbreuiari ſcḋm arbitriuz ep̄i pru=
dentis in caſu ſtatuendo ingreſſuz certum tp̄s ad ꝓ
fitendū vel ad redeundū ad ſeclm ſub pena excōica=
tionis lz in .c. ex publico ſit mētio de duob⁹ mēſib⁹
in breui tp̄e pñt cenobite videre cōuerſationē moꝝ
in iſto diligenti⁹ aduertēdo q̄ꝫ in aliis nouitiis cōi=
bus propter ſpālem cauſā. Si ponas virū ꝑtergre=
di tps pfixum ab ep̄o puta duos vel tres menſes et
in fine excluſiue ingrediatur an eſt religioſ⁹: dr ꝙ ſic:
qꝛ adhuc non eſt carnalis copula ſi mulier nitatur cō=
trahere m̄rimoniuz añqꝫ iſte eſt profeſſ⁹ in religiōe
approbata eſt matrimoniū nullū. ¶ Contra ſcḋaz
concluſionem argumentor tunc talis erit ſacerdos
et ꝑ ꝯñs in occidentali eccleſia ſacerdos reddit de
bitum vxori. Rñdeo concedendo concluſionē ſine
ſcādalo alioꝝ dz illud attēptare. Inſup conſulend̄ŭ
eſt mulieri illi religionez itrare vel al's continenter
viuere. ſi ponas eū dicere ꝙ poteſt reddere debitū
vxori more alioꝝ laicoꝝ et ꝙ eſt ſcādalum ſoluz ac
ceptū et non datuz cum ſuā verā vxorem cognoſcit
ſaltez in reddendo debito. dico ꝙ actiue ſcādaliſat
non tenetur taliter reddere debitū vxori conſtat ſi lai
cus reddat debitum vxori in propaculo peccat ⁊ a
lios actiue ſcādaliſat cum hoies ſunt propenſi ad ve
nerea ꝑ carnem non oꝫ ꝓbere fomentuz extrinſec⁹
in hoc diogenes ceneſes rep̄henſus eſt ab ethnicis
ph̄is ſic in propoſito ne detur occaſio malis ſic pal=
liandi ⁊ mulieres ducendi et rationabile eſt talem
beneficiis eccleſiaſticis priuare vt ceteris cedat ad
exemplum pro conſeruatione continentie ſacerdo=
talis q̄ eſt celeberrima cōſtitutio et manutenenda.

¶ Diſtinctionis vigeſime ſeptime queſtio tertia.

Circa eandem diſtinctionem .xxvij. tertio
quero an tp̄s ſponſalium ſit conuenienter
aſſignatum. Rñdetur ſponſalia non ſunt de
eſſentia matrimonii ſunt tñ ꝑncipium extrinſecum
matrimonii et rationabilia in contractib⁹ difficili=
bus op⁹ eſt conſiderare mores contractus vt in re
ligione datur tp̄s probationis añ profeſſionem min⁹
inconueniens eſt corrigere errorem (ſi q̄ ſit) in con=
tractu iniciato q̄ꝫ conſūmato ꝯmō matrimoniuz eſt
contract⁹ difficilis ob ppetuitatem cōicationē mu
tuā bonoꝝ fortune et propoꝝ corpoꝝ et pro educā
dis liberis: ẽ congruum eſt ꝙ ſponſalia ꝓcedāt ma
trimonium ſz cum hoies paꝝ rationis vtantur añ ſe=
ptēnium in illo poſit⁹ eſt termin⁹ pꝫ de ſpon. ipube
rum .c. litteras .et .ff. de ſponſa. l. in ſponſalib⁹. ⁊ ex
illo patet concluſio reſponſiua ad titulum q̄ſtionis
non poteſt dari magna ratio niſi perſuaſio quare ci
tius in ſeptennio q̄ꝫ in octennio vel ſeptennio quo
ad publicationem in eccl'ia quam bāna dicunt ſer=
uetur conſuetudo loci contrahunt ſponſalia ꝑ v̄ba
de futuro vt capiā te in meā ⁊ econuerſo ſi ſortes di
cat ſi tibi berte libeat cape me in tuum bibe vel le=
ua indicem: ipſa leuāte ibi eſt equalentia v̄bis: inter
dum contrahunt ſponſalia cathegorice qñqꝫ condi
tionalr̄ et h̄ multipharia: vel conditio eſt honeſta vt
capiā te ſi patri meo placuerit: vel ſi dederis centū
et tunc extāte conditione ſtāt ſponſalia ac ſi cathe=
gorice eſſent ſi conditio ſit neceſſaria idē eſt ac ſi ca
thegorice eſſent ꝯcta vt capiā te ſi cras ſol oriatur ſup
orizontem. ſi conditio ſit inhoneſta h̄ dupl'r: vel re=
pugnat intrinſece bonis matrimonii h̄ eſt alicui eo=
rum .ſ. bono fidei / bono prolis / et bono ſacramenti
et tūc repugāt ſponſalib⁹ vt capiā te ſi non ſerues m̄
fidē ſi te proſtituas vel ſi gñationē euites / vel capiā
te ſi vis vſqꝫ ad duos vel tres annos ⁊ non āpli⁹ et
tunc non ſūt ſponſalia vt hr̄ .c. ſi conditiōes de con
ditio. in ſpon. in aliis contractib⁹. ſz dicis contrahē
do cum vetula poteſt quis addere hanc conditio=
nem ſi gñationem prolis euites cum illud eſt certuz
in hac ſine miraculo. Rñdeo dz intelligi prolis gña
tio ꝑ media illicita ad hoc ꝙ ſponſalia ſint inania ſi
conditio non repugnat ſiue ipoſſibilis ſiue contigēs
habebitur pro non adiecta vt capiā te ſi tetigero digi
to celuz vel capiā te ſi ſum aſin⁹: idem eſt ac ſi dice=
rem capiā te. ¶ Sed contra hoc argumentaris du
pl'r: tum ꝓmo hmōi verba denotāt non conſenſum
qñ non conſentim⁹ ſolem⁹ ſupaddere conditionez
impoſſibilē. Item capiā te ſi tetigero celum digito
ſz non tāgā celum digito: ẽ non capiā te: h̄ ꝯña ē bo
na qꝛ arguitur cum deſtructione ꝯñtis ad deſtructionem
añtis conditionalis promiſiue aſſentio añti ẽ ⁊ ꝯñti
ſtat aſſentire toti conditionali neutri pti aſſentiēdo
ſine cōſenſu nō ſūt ſponſalia igitur. Rñdeo verū eē de
additione conditionis ipoſſibilis cum nolum⁹ ab=
ſolute aſſentire adim⁹ diſiunctiue neceſſarium vel
impoſſibile conditionalr̄ ſz eccleſia iure optimo h̄
ſtatuit nē iuuenes ⁊ ipꝛudētes fallantur ſi ſortes dice=
ret capiā te berta ſi ſortes fingat ſe eē ſophiſtā vl' ſci
at ſe errare extra reflexiua poteſt bertā hmōi amba
gib⁹ circūuenire ſtatuit eccl'ia tales cōditiōes debe
re eſſe pro non adiectis ſi non conſentiat non ſunt
ſponſalia ſed ſolum preſumpta ſed poteſt aſſentire
de nouo ⁊ ad hoc cogi pōt vt aſſentiat et ſint vera
ſponſalia propter culpam eius preuiam: ex iſto pa

tet quõ eſt reſpondendum ad illas formas. Secundo argumento: quelibꝫ conditio repugnans tribꝰ bonis matrimonii vitiat ſponſalia quelibꝫ conditio impoſſibilis repugnat bonis tribus matrionii cum īpoſſibile cuilibet propoſitioni repugnat repugnare non eſt aliud quā copulatiuā īpoſſibilē conſtituere cū alia vel ſine copula nō poſſe ſtare in poſſibilitate cū alia ſed melius per cōiunctionē copulatiuā diſtingo ꝙ eſt repugnātia vel intrinſece et formalr̄ repudiata impoſſibilitate et ſic nego: vel extrinſece hoc eſt per īpoſſibilitatē extrinſecā et ſic concedo ⁊ hoc non ſufficit. ¶ Dubitatur an ſpōſalia obligant ad contrahēdū matrionīū. R̄ñdetur nō ſꝑ dirimūtur cum alter ingreditur religionem: patet poſt verba de preſenti: ergo a fortiore ratione in ſpōſalibus vel cum alter ſuſcipit ſacros ordines. viceſima ſeptia queſtio. ſcđa. ca. ecce. Secūdo ſi ſuperueniat maius vinculuꝫ vt matrioniuꝫ de preſenti cuꝫ alia ſpōſalia de futuro etiā iuramento vallata non tollunt prima: iuramentū ſuperueniens non mutat ſpecieꝫ contractus ſemꝑ vinculum maius diſſoluit minus quando eſt ei icōpoſſibile: prima ſponſalia preſtant ſecundis et ſi iuramento fuerint vallata non mutāt ſpeciem contractus omnia ſponſalia per matrimoniū de preſenti aperiuntur matrimoniū de preſenti cū vna non frangitur dato ꝙ carnalis copula ponatur cuꝫ ſecunda et non cū prima: nec eſt maius vinculum im:o non eſt vinculum cuꝫ iā eſt veꝝ matrionium cum prima. ¶ Tertio quando mutuo ſe abſoluunt patet de ſponſalibus. capitulo. Preterea.

Forte dicis eccleſiā hoc tollerare tanꝗ̄ minus malum ne deterius contingat cuꝫ coacta matrimonia ſolent hr̄e malos exitus cui lr̄a ſatis applaudit cōtra exemplū de ſocietate non currit cū hoc cū ſine peccato ſocii per mutuū diſſenſum poſſunt reſilire videtur etiā ꝙ ille cui aliqua promiſſio eſt facta poteſt remittere promiſſionē. dicis nō eſſe oīno ſile puta ad peccare vel nō peccare bene tū quo ad hoc ꝙ eſt ſolui fateor potes ſic dicere ſed oppoſitū videtur rationabilius multis alus modis pñt abſolui ſpōſalia vt per notabilē infirmitatē leprā paraliſim de iureiurādo. c. quēadmodū. et de coniugio leproſoꝝ. c. litteras. qñ alter fornicatur poſt ſpōſalia male preſumitur ꝙ ſeruabit fidē in poſteꝝ: vel qñ diu altera perſona vadit in rēotas partes extra de ſpō. de illis autē dicis in iſtis promiſſionibus proferūt ꝓpōes fl'as de futuro q̄ nunꝗ̄ aliquas de preſenti veras habebunt: ergo mentiuntur ꝯñā eſt nulla proferre fl'm eſt impertinens mendatio aſſentiunt promiſſioni cū promittunt: patet de ap̄lo promittente viſitare hiſpanos in epiſtola ad romanos in fine.

¶ Diſtinctionis vigeſime ſeptime queſtio quarta.

Circa eandem diſtictionē quarto quero an licet diſpenſare cū bigamo. Pro ſolutiōe queſtionis notabis Bigamus dicitur a bis et gamus mulier quaſi binas habens vxores ſicut monogamus vnius vxoris vir bigāmia ſex modis contrahitur non ponēdo diſcrimen inter bigamiaꝫ verā vel iterpretatiuā: primo cū quis habuerit ſucceſſiue duas vxores legittias et quamlibet earū cognouit. xxiij. q. viii. c. acutus. Scđo qñ variis tpībus quis habuerit duas vxores vnā de iure aliā de facto. de big. nuper. Tertio qñ quis hꝫ plures vxores ſimul vnā de iure/alteram de facto cognitas. Quarto qñ contrahitur cum vidua et quelibet corrupta vocatur vidua: qđ patet ſi cōtineat meretrix ipſa eſt caſta non caſtitate cōiugali nec virginali ergo viduali: qđ ibi ſit bigamia. xxxiij. d. c. maritum. et extra de biga. c. debitū. Quinto qñ cognoſcitur propria vxor cū ipſa eſt cognita ab alio. xxxiij. d. ſi cuius. Sexto qñ poſt votum ſollēne continentie cōtrahitur de facto lꝫ non poſſit de iure. xxj. q. j. quot quot. Quo ſit concubinarius cū vna vel pluribꝰ in ſacris vel non ſacris regulariter vel ſeculariter nūꝗ̄ ſit bigamus cū non eſt matrionium exiſtens nec apparens hoc eſt nec verū nec preſumptū. extra eodē. c. penulti. nemo eſt iudicandus bigamꝰ niſi vbi eſt expreſſe repertū de ſpon. cū apud. Scđo patet: velle cognoſcere plures vxoratas niſi ſequatur effectus non arguit bigamiā. Tertio patet: vnū cogṅſcere plures non arguit bigamiā: patet cognoſcendo nō vxores ſuas. Quarto patet: quis per eundeꝫ actum incurrit bigamiā et contrahit matrimoniuꝫ patet poſt ſponſalia de futuro cognoſcendo viduā actu maritali. Quinto pꝫ maior bigamia venit ex ꝑte mulieris ꝗ̄ ex ꝑte viri lꝫ ſolꝰ vir bigamꝰ noiet. ¶ His ꝑnotatis concluſiue r̄ñdet: romanus pontifex poteſt diſpēſare cū bigamo vt ꝯſcēdat ad ordines. Scđa ꝯº: non lꝫ bigamo cape ordines ſine diſpenſatione. i. peccat capiēdo. ¶ Tertia ꝯº: baptiſmus non tollit bigamiā. Prima concluſio ꝓbatur in quolꝫ iure poſitiuo pure hūano poteſt maximus pontifex diſpenſare: ſꝫ ſic eſt de ꝓmotione bigami qđ pꝫ: non eſt plꝰ contra ius nature ꝙ bigamꝰ promoueat̄ ꝗ̄ ꝙ monagomꝰ nec ꝑncipiū practicū cuius dēs ex terminis nec concluſio inde deducibilis nec contra ius diuinū vt dicet̄ in ſolutione vniꝰ argumenti. h pꝫ. l. d. c. ꝗcunꝗ̄ penitens. Scđa concluſio pꝫ ex. de biga. c. de bigamis. ꝗlꝫ ꝑ bigamiaꝫ efficit̄ irregularis. xxxiij. d. c. maritū. xxxiij. d. c. cognſcamꝰ et. c. ſeq̄nti. ibi eſt defectꝰ vniꝰ ſacramēti xp̄s vnicꝰ vnice eccl'ie ꝯ̄ſilt. xxvj. d. acutꝰ ꝓpter ſuſpitionem future incōtinētie. lxxxii. d. ꝓpoſuiſti. in fine talis non pōt eē orator caſtitatis. xxvi. d. vna. §. bigamꝰ. ¶ Tertia ꝯº pꝫ. xxxiiii. d. c. ſi q̄s viduā. xxvi. d. acutus. ⁊. c. vna. xxviii. q. iii. acutꝰ. h cōiter reliquit modꝰ bti hiero. ¶ Cōtra ꝑmā concluſionē ar̄ ſic: nō licet romano potifici diſpēſare ꝯ̄ ius diuinū ſed bigamū ꝓmoueri ad ordies eſt contra ius diuinū. j. ad thiothe. iii. oꝫ ep̄m eē irreꝑhenſibilē vniꝰ vxoris viꝝ. ꝗ̄ bigamꝰ prohibet̄ promoueri ad ordines. ¶ Inſuꝑ contra ſcđam concluſionē argumētor: q̄ duxit mulierē neſcit an eſt virgo freq̄nter hꝫ corruptā putās habere caſtā: ꝗ̄ ꝑiculoſū eſt talibꝰ conſcēdere ad ordines neſcitur an ſint bigami. Ad primum concedo de reuocatione pōt tū interpretari

caſum ambiguū in iure diuino in quo ſenſu debeat
intelligi et exponere vnum paſſum per alium aucto
ritatiue: ſed reuocare non poteſt inferior legem ſu=
perioris ſed hic non eſt prohibitio de iure diuino a=
poſtolus multa conſulit a ſeipſo vt patet prime co
rinthyorum ſeptimo. dico ego non dn̄s in propoſi=
to a ſeipſo conſulit vt patet per illa que ſibi cōtextu
ꝓhibētur q̄ cōſtat eē prohibitiōes hūanas nō vino
lentum non percuſſorē et tales nō prohibentur de
iure diuino vt liquet: igitur. ¶ Sed contra illud ar
gumentor extra de bigamis capitulo ſcdo dicitur
non licet diſpenſare cum bigamo quia hoc eſſet cō
tra apoſtolum. dico ꝙ hoc ſcripſit romanus ponti=
fex inferior: patet de lucio tertio: illud capitulū di=
rigente ad ſpalenſem archiepiſcopuꝫ: etiam hoc po
nitur propter difficultatem que ponitur in diſpen=
ſatione raro diſpenſatur lucius tamen diſpenſauit
cum pannormitano ep̄o nec hoc eſt proprie contra
apl'm diſpenſare ſed ſolum contra verba apoſtoli
vbi eſt rationabilis cauſa diſpēſandi annueret apo=
ſtolus diſpenſationi cum maximo pontifice ſpalēſi
archiep̄o non eſt data facultas hoc faciendi ⁊ ſic vo
cauit lucius hoc eē cōtra apl'm. Forte cā diſpenſan
di non valuit et ſic contra apl'm: etiam ei non erat h̄
cōmiſſum licet cauſa erat rationabilis lucius dicit
in cap'lo ſuper de bigamis ꝙ homines ſunt ſpolian
di ordinibus intelligatur ab exequutiōe ordīcs col
lati auferri non poſſunt a maximo pontifice nec ab
alio viatore: quando papa diſpenſat cum bigamo
non facit ꝙ nunꝙ̄ fuerit bigamus ſed tollit il=
lam irregularitatem canonicam. ex iſto patet mul=
ta ſuperflua recitat et ponit gloſa in capitulo ſuper
de bigamis. Ad ſecundum dico ſufficere ꝙ vir pu
tet ſuam vxorem eſſe virginem quando eam ducit
nec conſtat ei certitudinaliter an vxor eius eſt caſta
caſtitate coniugali t̄pe matrimonii ſufficit ei neſcire
de oppoſito eſto ꝙ fama paucorum de ea male lo=
quatur: multi multa loquuntur: non debet promo=
uendus facere explorationem an vxor eius eſt pu=
dica. ¶ Ex iſto ſequuntur propoſitiones.
¶ Prima eſt: pleriqꝫ ſunt bigami vel formaliter v'l
interpretatiue credunt ſe monaganos. ¶ Secūdo
ſequitur ꝙ aliqui bigami promouentur ad ordines
ſine diſpenſatione: patet de illo qui non credit ſe eſ
ſe bigamum nec habet motiuum ſufficiens creden
di. ¶ Tertio ſequitur: aliquis impeditur ab ordini
bus ſine culpa eius propter impudicitiam vxoris
ſed nō ſine cauſa.

¶ Diſtinctionis vigeſime octaue queſtio prima.

PRimo queritur circa diſtinctionem viceſi
mam octauam an carnalis copula cū ſpō=
ſalibus cauſet matrimonium. Reſpōdeo
per concluſiones. ¶ Prima: carnalis copula ante
ſponſalia nec cauſat matrimonium verum nec pre
ſumptum: ꝙ non verum clarum eſt: ꝙ nec preſum=
ptum patet: nunꝙ̄ preſumitur datio mutua corpo=
rum per ſolam carnalem copulaꝫ q2 ſi ſic inter om
nes perſonas abiles inter quas eſſet carnalis copu
la eſſet matrimonium preſumptum quod eſt falſū

ſponſalia ſequentia ſolum indicant conſenſum de
futuro. ¶ Secūda concluſio: carnalis copula poſt
ſponſalia ſi aſſit conſenſus mutuus facit matrimo=
nium: patet ibi eſt conſenſus mutuus ſufficiēter ex
plicatus quia per precedentia verba cum copula p̄
ſentialiter que ſufficienter indicant conſenſum pre
ſentialem. ¶ Tertia cōcluſio: carnalis copula poſt
ſpōſalia ſiue aſſit cōſenſus matrimonialis ſiue nō/
cauſat matrimoniū preſumptum eccleſia preſumit
in meliorē partē ꝙ nolunt fornicari cū poſſunt ſe co
gnoſcere affectu maritali et dato ꝙ peccarent ante
matrimoniū in facie eccleſie in illo actu tamen pec
catū erit multo minus non inconuenit virū pecca=
re cū propria muliere. Confirmatur matrimoniuꝫ
quod eſt preſumptū nullū non cauſat impedimētū
matrionio ſequenti: ſed carnalis copula poſt verba
de futuro preſtat ipedimentuꝫ matrionio ſequenti
contra ꝙ etiā nō admittatur: probatio patet de ſpō
ſali. bis qui fidē. igitur. ¶ Contra predicta argui=
tur: carnalis copula non cauſat matrioniū verū nec
preſūptuꝫ nec ſola verba de futuro. ergo nec ēt ag=
gregatū ſed negas conſequentiā ſolus conſenſus
vnius explicatus per verba non cauſat matrimoni
um nec ſolus alterius ſed illi ſimul ſumpti cauſant
matrimonium etiam ſola verba ſine conſenſu non
cauſant nec ſolus conſenſus ſine ſignis exteriori=
bus ſed illa ſimul conflata cauſant. Contra ſi ſor=
tes contraxit cū vna filiaꝝ titii et poſtea vnā earuꝫ
cognoſceret ſequeretur ꝙ eſſet matrimoniū preſū
ptū: patet poſt ſponſalia: ſed hoc eſt falſuꝫ equa eſt
ratio cū om̄ibus cū non magis determinate contra
xit cū vna q̄ꝫ cū alia. Preterea carnalis copula an
te ſponſalia et poſt ſponſalia equiualent ſicut duca
tus et ſcutū equiualent ſcuto et ducato: ſed carna=
lis copula ante ſponſalia non cauſat matrioniū. er
go nec poſt ſponſalia cauſabit verū vel preſumptū
Ad primū ſufficienter reſponſuꝫ eſt inter arguēdū
vſqꝫ ad illud punctuꝫ ꝙ cognoſcat vnā filiarū titii:
dicitur erit preſūptuꝫ matrioniuꝫ cū illa: ſed ſi poſt
verba de futuro quis aliquā cognoſcens et nō con
ſentiens in eā tanꝙ̄ in vxorem poſtea ducat aliā ſe=
cunda eſt vera vxor eius: qd̄ patet: vtraqꝫ eſt perſo
na abilis et conſentiunt mutuo per ſigna exteriora
vt ſuperius diximus de ficte contrahente. interduꝫ
preſumptio attenuatur inter perſonas inequales vt
ſi nobilis poſt ſpōſalia clandeſtina repētine cogno=
ſcat pauperē mulierē preſumitur ꝙ hoc fecerit pro
explenda libidine eccleſia non vtitur maxio rigore
in illo caſu tñ poteſt illuꝫ excōicare et cōpellere per
legem cōem adherere mulieri quā cognouit: caue=
ant propterea tales mulieres preſumitur male de
eis ꝙ hoc faciunt allecte libidine et ꝙ alter non cō=
ſentit et quecunqꝫ fuerit mulier nō magnā opinio=
nē habebit maritus de ea in poſterum. Ad ſecun=
dum argumentū patet nō eſſe ſimile ex predictis.
Si dicas niſus copule non ſufficit vt pontifex dicit
in capitulo prefato: et tñ eccleſia debet preſumere ī
meliorē partē ꝙ voluit cognoſcere affectu vxorio ⁊
non fornicari. ¶ Reſpondeo per niſum copule nul=

la eſt ꝑſuppoſitio ꝓſumitur alterius diſſenſꝰ ⁊ ma=
trimoniū nō claudicat vno pede. At dicis cū requi
ratur cōſenſꝰ mutuus nemo pōt eſſe certus de con
ſenſu alterius: ergo nemo pōt ſcire an eſt verū ma=
trimoniū. Rñdeo certitudo moralis ex rudibꝰ cō=
lecturis ꝓcedit in propoſito viro ſufficit ꝙ ipſe cō=
ſentit ⁊ mulier dicat ſe cōſentire nec ei cōſtat de op
poſito ⁊ dato ꝙ ipſa dicat in lapſu temporis ſe non
cōſenſiſſe a pricipio nec nunc nulla eſt adhibenda fi
des nec vir adulteratur vł fornicat̄ ꝓpter diſſenſuꝫ
mulieris imo facit actū caſtitatis cōiugalis dato ꝙ
alia nō ſit vxor eiꝰ q̄ diſſentit ſufficit ad hoc ꝙ cre
dat ſufficiēter aliā eſſe vxorē eius vocādo ſuū actū
fornicationē dabis fornicationē ſimplicē meritoriā
cōtra modū loquendi pꝛm: ſed mulier fornicat̄ que
nūq̄ꝫ conſenſit nec incōuenit per eundē actū exte=
riorē virū caſtitatis actum facere ⁊ mulierē actū lu
xurie ſi mulier ſemel conſenſit ⁊ nūc diſſentit iā eſt
verū matrimoniū ſi mulier nūq̄ꝫ cōſenſit nec diſſen
ſit hoc vix cōtingit tamen illo admiſſo non eſt ma=
trimonium.

Diſtinctionis vigeſime octaue queſtio ſcḋa.

Queritur ſcḋo vtrū conſenſus cōditionatꝰ
de pn̄ti ſufficiat ad matrimoniū. Reſpō
detur duplex eſt cōditio: quedā repugnās
bonis matrimonii vt in diſtinctione precedēti dictū
eſt ⁊ illa cōtractū vitiat. alia eſt ꝯditio nō repugnās
⁊ illa eſt multiplex: q̄dā de pn̄ti ⁊ tūc extante cōdi=
tione eſt matrimoniū idē eſt ſi cōditio ſit poſita in p̄
teritūꝫ ſi ſit de futuro neceſſaria idē eſt dicere capio
te ſi ſol orietur cras non videtur requiri neceſſitas
ſimpliciter dicta: ſꝫ neceſſitas iēuitabilis naturali=
ter: dato ꝙ deus de potentia poteſt ipedire ortū ſo
lis cras: cōditio ipoſſibilis erit pro nō adiecta: ſi cō
ditio fuerit cōtingens in futurū nō ſufficit ad ma=
trimoniū. dixi contingēs futurū ꝓpter cōtingēs p̄=
ſens qḋ eſt cōtingēs in iſtanti vel tēpore in quo eſt.
quo fit aliquis conſenſus cōditionatꝰ eſt certus ali
quis incertus. Sed ponis ꝙ ſortes contrahit ſub
hac forma capio te in vxorē ſi pr̄i tuo placeat ⁊ pr̄i
placet interim an eſt matrimoniū: dicit̄ ꝙ oportet ꝙ
eis cōſtat de certitudine cōditionis nō ſufficit. Sꝫ
hic dubitatur cū aliqua verba ſonāt pro ſponſalibꝰ
aliqua pro matrimonio vt volo te capere in vxorē
quō ponemꝰ diſcrimē. Reſpōdetur oportet ire ad
naturā contractus plus q̄ꝫ ad verba oportet vide=
re an ex mō faciendi volebāt cōtrahere ſpōſalia vł
matrimoniū ⁊ ad modū loquēdi cōmunē ſi ſortes
dicat capio te in meā ⁊ berta rurſus capio te i meū
cogent̄ ſtare matrimonialiter eſto ꝙ berta dixit ſe
intellexiſſe ſubſtātiuū ſeruū ⁊ ſortes ancillā. Se
cundo dubitatur quare ſeptē anni ſufficiunt ꝓ ſpō=
ſalibus viroꝝ ⁊ mulierū quattuordeci requirūtur
in viro quo ad matrimoniū ⁊ duodeci anni ad mu=
lieres. Reſpondet̄ ambo ferme ſimul incipiunt
vti ratione nō valēt ſponſalia ante ſeptēniū de ſpō
ſali. ipuberū lr̄as in qua duēnio vł quīquēnio nichil
ſit de ſpon. ſi iſantes li. vj. nuptiei mare añ. xiiij. an
nos nō tenēt in femia añ. xij. niſi malicia suppleat
etatē malicia ſupplet etatē qñ ex cōplexione indi=
uiduali huic cōpetit gn̄ari qḋ non cōpetit aliis ſm
legē cōmunē ſalomō genuit roboā añ vndecimum
annū beatꝰ gregorius narrat in libro dialogoꝝ ꝙ
aliquis in nono anno ipregnauit nutricē: licet aliq̄
vt de lira hoc nō credant de ſalomone ſed coꝝ ra=
tio eſt nulla hoc beatꝰ hieronimꝰ tenuit ad vitaleꝫ
preſbiterū. Albertus dicit ſe vidiſſe puellā nouē an
noꝝ cōcepiſſe ⁊ peperiſſe i decimo anno. ⁊ iacobus
de forliuio fen prima doctrina quita pmi canonis
dicit ꝙ quidā fide dignus marſilius de ſctā ſophia
ſe vidiſſe papie puellam pregnantem que erat pre=
ciſe annoꝝ octo quare ſic nō poterit eſſe de viro. ſꝫ
queris qḋ cauſe eſt ꝙ mulier viro frigidior eſt viri
potēs ante virū ꝙ ſit frigidior. patet. ipſa raro pati
tur fluxū ſanguinis emoroidaꝝ. pꝫ. iij. de partibus
aialiū ⁊. j. de generatione. cōſidē dicitur parti loco
mala herba cito creſcit. patet de cecuta zizania / vrti
ca ⁊ ceteris id genus bona lēte matureſcit vł tenen
do ꝙ mulier nō concurrit actiue ad gn̄ationeꝫ ꝓlis
ipſa habet matricē ⁊ cetera diſpoſita ad ſuſceptio=
neꝫ ꝓlis añq̄ꝫ vir mulierē cognoſcere poteſt. tertio
cū vir pōt gn̄are poſtq̄ꝫ mulier deſinit parere natu=
ra preuidet mulieri vt ipſa pere poteſt añq̄ꝫ vir gn̄a=
re incipiat vñ vir vſq̄ꝫ ad ſeptuageſimū annū gn̄rat
⁊ nō vltra contingēs rariſſimū eſt de miſmiſſa rege
inundaꝝ qui cētesimo vite ſue anno genuit mulier
nō pit vltra quinq̄geſimū ariſtoteles tñ habuit aliū
modū opinandi. vij. politicoꝝ: a legibus ceſariis ⁊
iure pontificio ⁊ non abſonū ꝙ mulier i decio octa=
uo ⁊ vir i trigeſimo ſexto tradatur nuptui vt ſimul
deſinat ille gn̄are ⁊ illa parē etiā in iuuenili etate fe
tus genitus eſt debilis ⁊ nimis parū etatis inter pa
trē ⁊ filiū ⁊ nimis plures i patria ſterili generantur
At forte dicis pigmei gn̄rant in quito anno ⁊ ſene=
ſcūt i octauo ergo leges non ſufficiunt oībus. In=
ſuper homines minꝰ ⁊ minꝰ viuūt. patet incipiēdo
a geneſi ⁊ ꝓſequendo hiſtorias: ergo tādē vł deerit
homines ad gn̄andū vel generabūt añ decimū q̄r
tuꝫ annū. Ad primū forte negas pigmeos et ꝓter
rationē. viij. de aialibus. dicit auicēna pigmei ſunt
vnius cubiti ⁊ pugnant cōtra grues nec hoc eſt ali=
quod mēdatiū de ebano dicit ſe aliquos coꝝ vidiſ=
ſe. patet decima ꝑticula probleumatū totꝰ mūdus
hoc cōfitet̄ ſi nō credas locū eſſe vbi nō fuiſti quo=
modo aſſentis alexandriā eſſe in egipto hoc patet
apud ariſtotelē. vij. de hiſtoriis aialiuꝫ pigmei non
ſunt hoīes ſed bruta nobiſcū plus cōueniētia q̄ꝫ plu
ra alia vt de ſimia cōtingit nec verecundiā honeſta
tem vel iuſticiā habēt loq̄lā imperfectā dicunt̄ ha=
bere hominibꝰ ſatis vicinā. Ad ſecundū argumen=
tū nego ꝙ ſemper minꝰ ⁊ minꝰ vt argumentū ima
ginatur neſcitur an alii hoīes de quibꝰ ſacre hiſto=
rie nō loquuntur ita diu viuūt ſicut illi de quibꝰ lo=
quunt̄ ⁊ iſti erant ſupernaturaliter ꝯſeruati ⁊ appa=
ret ꝙ ſic ⁊ hoc dicere oportebit de enoch ⁊ helia teſ
bite homines a principio poterant cōiter plus viue

re q̄ nunc viuant primi parentes erant creati eru=
diti homines tūc temperate vixerunt homines pro
pter aſpectū celi i aliquibus ptibus diutius viuunt
q̄ i aliis memorie pditū eſt ppterea bonū eſſe occi
dere pſem in triualis.Strab⁹.xv.li.dicit Indos
cxxx.et feres ducētos viuere auēzoar cognomēto
ſapiens teſte cōmētatore i colliget ppt medicine gl
tiā vixit cētū ⁊ triginta annos epunenides centum
quīquaginta terentia ciceronis ſeptē ſupra centuz
pleroſq; alios facile eſt citare i mediū q̄ diu vixerūt
poſt hiſtoriā geneſeos tertiā ⁊ quartā etatē nūquid
a bis mille annis preteritis reputabat bona etas ha
bere octuagita annos imo ſeptuaginta ⁊ p optime
cōplexionatis octuaginta ⁊ vlterior vita eſſet labor
⁊ dolor.patet per regiū pphetā.pſal.lxxxix.canen
tē anni noſtri ſicut aranea meditabuntur dies anno
ruz noſtrorū in ipis.lxx.annis.Si autē in potētatib⁹
octoginta anni ⁊ amplius eorū labor ⁊ dolor hoies
adhuc ita diu viuūt nō eſt deflendū de annoruz con
gerie ſed mala vita.

Diſtinctionis vigeſime none queſtio vnica.

Circa diſtinctionē vigeſimā nonā quero an
cōſenſus coactus ſufficiat ad matrimoniū
ſupponam⁹ aliqua q̄ alias explicātur luci=
dius q voluntas nō poteſt cogi nec ad ei⁹ actū eli=
citum nec ad actū imꝑatuz ſi quis quēpiā mea ma
nu percutiat illa percuſſio nō eſt a me impata ſed a
mouēte manū pōt tñ voluntas induci ad aliqua per
penas vel blandicias ita q cōſentiat ⁊ actuz eliciat
qui eū nō haberet ſi ſibi eſſet relicta.patet de abſci
dente pedē ne inficiat reliquū corpus.patet de pii=
ciente merces in mare ad exonerandaz naui nimis
refertā tēpore picli incūbētis hic eſt voluntarium
alicui nolito i mixtū vt patet.iij.ethicorū:ſʒ plus eſt
de voluntario q̄ nolito vt dicit ariſtoteles cū mer=
cator res proprias eiicit cuius actus voluntatis im
perat mēbris naui euacuare vocabim⁹ coactionez
inductionē ad aliquod ſiue per metū vt in exēplo
tacto ſiue per blandicias.Supponatur vlteri⁹ du=
plex eſt metus quidā cadens i cōſtantē virū per vi=
rū etiā mulierē cōplectimur eorū alique pleriſq; vi=
ris i animoſitate pſtabāt vt tonuris pantaſilea ſimi
ramis.Alius eſt metus cadens in iconſtantē viruz
id eſt metus leuis ⁊ floccipendēdus cōſtans ab in=
conſtante ſecernitur q: cōſtas ſequit rectā ratione
per quā ſcit quid pro quo ſit faciēdū vel omittēdū
ſe elongat a magis malo ⁊ adheret minori malo pe
ne qñ ſeparat a culpa.ſcdo quātū ad eſtimationē pi
culi leue piculū aſpernatur ⁊ nō mouet. quo fit con
ſtans pro nullo puro malo pene eligit culpā magna
mala pene p noſtro caſu i hoc carmine includūtur
Stuprū ſine ſtatus verberū atq; necis h̄ eſt perde=
re caſtitatē.Suſanna maluit pdere vitā ⁊ lapidari
q̄ caſtitatē culpabiliter amittere incurrere ſeruitu=
tē grauis verbera vel mortē .Hillis i epitemate recita
tis pono duas concluſiones.¶ Prior eſt met⁹ ca=
dens i cōſtantē virū impedit matrimoniū.patet de
ſponſali.c.cuz locū vbi alex.terti⁹ dicit cū locū nō
habeat conſenſus vbi met⁹ vel coactio intercedit
neceſſe eſt vt vbi aſſenſus cuiuſq; requiritur coa=
ctiōis materia impellatur hoc patet.c.veniēs i eodē
titulo ⁊.ff.q metus cauſa metū nō valet dicere co=
ram deo eſt matrimoniū ſʒ nō eſt preſumptum ab
eccleſia q: eccleſia preſumit q nō cōſenſerit.¶ Con=
tra eccleſia interpretatur caſuz fratris in meliorem
partem vbi non cōſtat ei de oppoſito:ergo interp̄=
tatur q homo nō vult mentiri preſentialiter dicen=
do.capio te in meā quin conſentiat . Item iuſtum
eſt q iura ſubueniāt hiis qui faciunt i diſcrimine il=
lud qđ poſſunt puta ſortes eſt inter duo vel cōtra=
here cū filia tirāni vel occidi min⁹ malū eſt cōtra=
here ⁊ hoc facit ſortes rationabile eſt q fauore in=
nocentis ⁊ odio nocētis contract⁹ ille irritet alio=
quin plerīq; cogerent tirānice matrimonia ⁊ multa
mala ſequerentur.¶ Secunda cōcluſio conſenſus
cauſatus p timorē nō cadētez in conſtantē virū nō
irritat matrimoniū imo ſufficit ad matrimoniū.pʒ
non eſt intentio eccl'ie talē cōſenſuz irritare ſicut le
ges ſubueniūt reſtituentes i integruz illū qui paſſ⁹
eſt iuſtū metum nō illum qui eſt nimis miticuloſus
patet illud de hiis que vi met⁹ ve cauſa fiūt.c.cū di
lectus.Ex iſtis ſequitur q iſta irritatio venit ab ec
cleſia ah oēz phibitionē eccl'ie fuiſſet matrimoniuz
⁊ hoc patet cōſenſum eſſe pure liberū explicatū p
ſigna nec ſufficit ad matrimoniū nec inuolūtarium
voluntario mixtū impedit matrimoniū .primū pʒ
de cōſenſu maris in tertiodecimo anno q̄ ratione
vtitur talis cōſenſus nō ſufficit ppter irritationem
maximi pontificis ſit' in miticuloſo ita impur⁹ eſt
conſenſus ⁊ non liber p leui cauſa ſicut in cōſtante
ex magna cauſa nouit cōſtans nō ſemper moriūtur
aues quibus inſidiantur. Contra iſta argumentor
ſortes dicit capio te in meā vel ita eſt ſicut dicit et
ſic eſt matrimoniū vel non eſt ita ⁊ ſic mētit dicēdo
falſum.Forte dicis dicere falſum eſt imptinēs men
datio credit dicere verū.Contra ponatur titi⁹ do=
ctus canoniſta vel theologus ſciēs illum cōtractū
inualidū ad matrimoniū videtur q debet pati ſe ci
tius occidi q̄ mentiri culpa nō cadit in cōſtantē vi
rum citius eſt ferenda mors q̄ mentiendū veniali=
ter.Reſpondetur dicit capio te in meā hoc eſt q̄tū
eſt ex parte mea ſic intelligit hoc eſt facio qđ in me
eſt in iſta ambage ad te capiendā ⁊ ſi cogatur a tirā
no dicere capio te libere hoc nō videtur cadere i cō
ſtantē virū oſtendat tirāno cōſenſus quē habet in il
lo caſu eſt inualidus. ¶ Scđo arguitur blandicie
aliquos ceruicoſos vel gñoſi animi tantū mouent
ſicut mine nō impediūt ergo nec mine cadētes i illū
conſtantē virū.Inſuper cōſenſus coactus a deo ti
more peccati ſufficit ad matrimonium ĝ in propo=
ſito timor cadēs in conſtantē virū.Ad primū dico
eccleſia nō illegittimauit cōſenſum per blandicias
q: illa nō eſt regulariter vehemēs nemo eſt qui nō
poteſt eis obuiare nullomodo tantū mouetur ſicut
mors vel grandis verberatio . vt dicit ariſtoteles
iij.ethicorū.j.q ſi quiſpiā ideo iocunda violenta di=

xerit eſſe q2 et extra ſūt et compellūt oīa erunt eius
ſſiia violēta vult ariſtoteles dicere nō tātuz mouēt
iocunda ſicut violenta nec demoſtenis eloquentia
nec ciceronis facundia tantū aliquē in conſenſum
flexiſſent ſicut dioniſii tiranni alexandri aut hāniba
lis crudelitas. Ad ſcd͡z concedo q͞ timor de pecca
to ꝑcipiente deo nō inualidat conſenſum matrimo
nialē nec hoc intendit pontifex ⁊ ſi intenderet deo
precipiente oppoſitum iā deo parēdū eſt. ſed dicis
ſi qua mulier ſic contraxit tempore raptus vt ſolet
eſſe alicubi locoꝝ vbi minus iuſticie ſeruat̃ q͞z hic
an eſt matrimoniū preſumptum per carnalē copu=
lā et an ſtante timore valeat matrimoniū dicit̃ con
ſenſus quē ipſa habet nō ſufficit ⁊ nō debet redde=
re debitū q2 nichil debz / dz oīfariā reniti nec preſu
mitur matrimoniū ſtante illo caſu ſi non cōſentiat
in matrimoniū aliquo modo neget ſe vltro cōſen=
ſiſſe in copulā ſed violentā eſſe aſſerat ſed ſi ꝑa per
mittat ſe cognoſci cum reſtituta eſt libertati erit ma
trimonium preſumptū. Tertio arguitur cōſenſus
coactus ſufficit ad baptiſmuz de baptiſmo et eius
effectu. maiores. ꝰ talis ſufficit ad matrimoniū. for
te dicis vnū eſt de neceſſitate ſalutis ⁊ nō aliud.
Contra ordo nō eſt de neceſſitate ſalutis ⁊ tñ in or=
dine ꝯſenſus mixtus ſufficit igitur. dicitur ſuperi⁹
eccleſia vnū illegittimat ⁊ cōtractū viciat nec hoc
inconuenit in matrimonio qd̄ ꝓſupponit tēpore vel
natura cōtractū naturalē. Quarto arguitur fortius
eſt vinculū per conſenſuz de preſenti cū verbis de
preſenti q͞z per verba de futuro ceteris parib⁹ hinc
inde puta coacte ⁊ coacte ſed contract⁹ ſponſaliuz
coactus iuramento vallatus obligat iurantē. pz de
his que vi metus ve cauſa fiunt ad aures. ꝰ contra
ctus ſponſaliū iuramēto vallatus. probatur de re=
nūciatio. capitulo. inſuper. Reſpondetur nō eſſe ſi
mile cū vnus contractus eſt inualidus et ipſo iure
nullus vt in propoſito. extra de ſponſali. cū locum.
hoc patet de voto de his q̄ vi metus ve cauſa fiūt
c.j. quedā per metum facta tenēt ipſo iure quouſq͞z
ſubueniat̃ metū paſſo auctoritate ſuperioris q̄ ſuo
officio implorato ⁊ metu ꝓbato debet a ꝓmiſſione
abſoluere ⁊ datū facere reſtitui ſi collatum fuerit.

Dubitatur an requiratur conſenſus parentū ad
hoc q͞ ſit matrimoniū. hic martin⁹ de magiſtris in
materia raptus cōcluſione ſexta facit magnū ꝓceſ
ſum ⁊ tenet q͞ nō valet matrimoniū quouſq͞z ipa re
ſtituatur ⁊ parentes conſenſerint ⁊ ipſe ſit ſolutus
ab excōicatione ad hoc introducit cōciliū meldēſe
⁊ gratianū in aliquibus paſſibus ⁊ in octaua cōclu=
ſione dicit nō ſufficere mulieris conſenſuz ſexta et
octaua concluſiones ſunt falſe: ⁊ in probatione fal=
litur leges ciuiles hoc ſtatuerūt ⁊ aliqui antiqui ca=
nones hoc pretendunt licet nō alleget. vide. xxvj. q
ij. per totuz ⁊ inſtitu. §. iuſtas autē nuptias inter ſe
ciues romani contrahunt que ſcḋm precepta legum
coeūt maſculi quidē puberes ⁊ femine viri potētes
ſiue patresfamilias ſiue filiīfamilias ſint ⁊ conſen=
ſum habeāt parentū quorū in poteſtate ſunt nā hoc
fieri debere ⁊ ciuilis ⁊ naturalis ratio ſuadet in tñ
vt iuſſus parentum precedere debet ſi qui antiqui
canones fuerint reuocantur per nouos patet de ra
ptori capite penultio ⁊ āᵗpenultimo cōgruū eſt ha
bere cōſenſum parētū vt rebeca fecit ſed nō eſt de
neceſſitate ſacramenti leges ciuiles locū nō habēt
in materia ſacramentorum.

Diſtinctionis trigeſime queſtio prima.

PRimo quero circa trigeſimā diſtinctio=
nē aliqua que querit magiſter in littera
vel que ad illius elucidationē conducāt.
Quero an error impediat matrimoniuz
ſupponatur. error eſt aſſenſus falſ⁹ ſine formidine
vel diſſenſus veri nō ſit nobis cure ipñarum ſiue er
ror dicatur falſus intrinſece vl̕ obiectiue errare eſt
verum ꝓ falſo putare vel econuerſo. xxij. q. ij. i q̄=
bus q̄druplex eſt error vt dicit gratian⁹. xxix. q. j.
q͞ autē et magiſter in lr̄a quidē eſt error perſone vt
quando putatur virgilius eſt tamen plato nec hic
error circa nominationē cōtingit ſz potius circa rē
ſub tali noīe ſignificatā. ſecundus eſt error conditio
nis vt qñ aliquis putatur eſſe liber eſt tñ ſeruus er=
ror qualitatis quando putatur pulcra/caſta vel bo
na ipa tñ eſt feda impudica vel mala. Ali⁹ eſt error
fortune qñ putatur diues eſt tñ paup vel ecōuerſo
His ꝓmiſſis pono duas cōcluſiones. Prior
error cōditionis ⁊ perſone impediūt matrimoniuz
Scḋa cōcluſio alii duo errores nō impediunt.
Prior ꝯcluſio probatur quicquid impedit cauſam
alicuius effectus illuz effectū impedit ⁊ hoc quādo
talis effectus nō poteſt produci niſi ab illa cauſa: ſz
ſic eſt q͞ error impedit noticiā ſine qua nō habetur
cōſenſus. v. de trinitate iuiſa diligere poſſum⁹ inco
gnita vero neq͞q͞z. cōſenſus eſt actus voluntatis qui
ab actu intellect⁹ puta ſcientia producit̃ vel eā pre=
ſupponit nō capio ſcire poſterioriſtice i nullū cōſen
tim⁹ vel amam⁹ quē nullaten⁹ cognoſcim⁹ dixi in
ꝓbatione qñ ille effectus nō poteſt produci niſi ab
illa cauſa qui impedit ignē a ꝓductione caloris nō
impedit caloris ꝓductionē cū ille a radio ſolis in
ſpeculo cōcauo vel alibi produci poteſt. dicis calor
producibilis ab vna iſtaꝝ cauſaꝝ non pōt produci
ab alia nō eſt alius in ſpecie ꝓpterea hoc nō impe
dit quia illud ſufficeret de idēptitate ſpecifica. pro=
pterea dicitur qui errat nō cōſentit. l. ſi per errorez
ff. de iuriſdi. oui. iu. idem patet cap. de iur. et facti
ignorantia. l. cū teſtamentū errantis voluntas nul=
la ſit. idē patet de ſeruitute qui credit aliquā liberā
⁊ in eā conſentit cū ipſa eſt ancilla ꝓprie nō cōſen=
tit. ⁊ dato q͞ in hanc demōſtrando ancillā cōſentiat
hoc nō ſufficit propter eccleſie illegittimationez et
errorem ꝑuū cum iugo intollerabili ꝑtus inſequit̃
ventrē oportebit habere ſobolē ſeruituti miſere ſub
iectā nec ipſa poteſt reddere debitū ad nutū peten=
tis rationabiliter ⁊ quod acquirit eſt dñi: igitur: hoc
patet de cōiugio ſeruoꝝ. c. propoſuit. Secunda
cōcluſio patet remanentibus eſſentialibus alicui⁹
contractus q͞tūcūq͞z varientur accidentalia manet

contractus ille accidentia nõ variãt eſſentiã rei: ſʒ
preſupponuntur mas ⁊ femina abiles ꝑ modũ ma=
terie conſenſus explicatus per verba obtinẽt ſimi=
litudinẽ forme modo ſecluſa materia vel forma ſe
cluditur compoſitũ integrũ ⁊ eis poſitis oĩbꝰ aliis
ſecluſis ponitur cõpoſitũ modo in duobꝰ ſecũdis
erroribus poſitur mas ⁊ femina ⁊ ꝯſenſus diuitie
et bonitas accidunt matrimonio q̈ꝛ ſi opoꝛtet habe
re illa nũq̃ꝫ eſſet ſtabilimẽtũ in matrimonio ꝓtinus
diceret maritus cõmotus arbitrabar hãc humilẽ q̃
more leonino ſuperba eſt noſtrates deuerbio loquẽ
tes puellis vtũtur ſis humilis ſi matrimoniũ po=
ſtea erige coꝛnua qð crebro ĩ praxim deducũt de di
uitiis minꝰ eſſet ſtabilimenti ſi quis cõtrahit cũ cõ
ditione expreſſa de diuitiis vel hmõi alias nõ inten
dens contrahere nõ contrahit nec eſt matrimoniũ
preſumptũ ab eccleſia ſed ſi nõ cõſentiat mẽtaliter
ſi nõ ſint diuitie ⁊ hoc nõ expreſſe ponat nõ eſt con=
ſenſus matrimonialis preſumit̃ tñ matrimoniũ ab
eccleſia ⁊ cogetur de nouo conſentire illã capien=
do ſubnectuntur aliqua dicta pro explicatione ma=
terie: quoꝝ aliqua ſequuntur correlarie aliq̃ vix infe
runtur. ❡ Primũ dictũ contrahens cũ muliere q̃
eſt genita ex libero ⁊ ancilla vbi eſt cõſuetudo p̄rie
q̈ ꝑtus ſequitur cõditionẽ patris vere cõtrahit.pʒ
talis eſt libera ⁊ hoc etiã patet de cõiug.ſeruo.c.li
cet.nõ capimꝰ ſeruitutẽ ſicut in gallia vel britannia
ſed vocamus illũ ſeruũ qui a dño poſſidetur more
pecudis ⁊ quicquid lucratur dño attinet. ❡ Scðo
ſequitur ſi ſoꝛtes cõtrahit cũ berta neſciẽs cõditio=
nem eius ⁊ ipſa eſt ancilla nõ manet matrimoniũ ſi
recedat cũ primũ ei cõſtiterit. ❡ Tertio ſequitur ſi
ſoꝛtes cõtrahit cũ berta ancilla ⁊ dñs berte dederit
facultatẽ ancille nõ eſt neceſſe q̈ ſoꝛtes eã capiat li=
cet ante in eã cõſentiebat ⁊ ipſa nũc conſentiat non
eſt cõſenſus mutuꝰ ſufficiens ſicut inter ãmõ ⁊ tha
mar. ❡ Quarto ſequitur q̈ ſi ſoꝛtes credit cõtrahe
re cũ ancilla et ipſa eſt libera manet matrimonium
patet.erroꝛ conditionis melioꝛis nõ ipedit q̃ cõſen
tit cũ berta que eſt ancilla cõſentit in eam cũ liber=
tate. ❡ Quinto ſequitur ſeruitutis cõditio non ille
gittimatur ſimpliciter hoc eſt ſi alter cõſentiat.pʒ.
cum quis cõtrahit cum ancilla ignoꝛãter vl' ex igno
rantia poſtea tñ cõſentiens in eam dũ hoc ſciuerit
eſt vere maritus illius mulieris: ⁊ hoc ſi mulier tũc
cõſentiat.ſecus eſt ſi mulier tunc diſſentiat. ❡ Sex
to ſequitur cum ancilla quis ſcienter cõtrahit ⁊ nõ
manet matrimoniũ.pʒ.credat titius tibergã libe=
rã que de facto eſt ancilla conſentiat in eã tũc ſic cũ
hac tiberga titius ſciẽter cõtrahit hec tiberga eſt
ancilla q̊ cũ ancilla ſciẽter contrahit ⁊ tamẽ matri=
moniũ non tenet: ſed is nõ cõtrahit ſciẽter cum an=
cilla ſicut in ſimili regẽ ſcio eſſe prope me ⁊ nõ ſcio
regem eſſe in hac p̄ria capio hic contrahere vt tãtũ
valet ſicut nititur contrahere vt vides nõ luctemur
ſemꝑ de ỽtute ſermonis. ❡ Septimo pʒ q̈ ſi ancil=
la ⁊ ſeruꝰ ꝯhunt inuitis dñis nõ poſſunt impediri a
ſacramentis eccl'ie.hoc patet de cõiuge ſeruo.c.p̊=
mo nec propterea ſeparantur a ſeruicio dñi.patet

in eodẽ cap̄. At ponis q̈ vxoꝛ petat debitum ⁊ dñs
ſeruitiũ ſimul cui obtemperandũ eſt. ❡ Reſponde
tur opoꝛtet conſiderare qualitatẽ negotii ad quod
vocantur. Foꝛte aliquis venit ad occidendũ dñm
tunc deferenda eſt reddicio debiti ſin aũt reddẽduʒ
eſt. Si ponis dñm vendere ſeruũ vel facere eũ ire
ĩ oꝛiẽteʒ ⁊ alius dñs ancillã vendit ĩ occidentẽ. dici
tur cogentur ad oppoſitũ ne ſit fraus matrimonio
vendẽdo vel aliter diſponẽdo ad hoc eſt argumẽtũ
liiij.d.cap̄.fraternitatẽ.intereſt rei publice ne quis
male ſua re vtatur.inſtitut.de hiis qui ſui vl' alie.iu
ris ſunt. ❡ Cõtra illud argumẽtoꝛ: iacob nõ cõſen
ſit in liã ſed in racheleꝫ ⁊ tñ erat matrimoniũ.patet
geñ.xxix. Inſuper aliquis bñdicit illũ quẽ nõ inten
dit bñdicere.pʒ de iſaac bñdicẽte iacob.geñ.xxvij.
Ad primũ dicitur q̈ iacob in craſtino ꝯſenſit ĩ lia ⁊
ſic erat matrimoniũ ⁊ ſi eam illa nocte cognouerit
erat ei ignoꝛantia inuincibilis nõ inſiſto excuſare la=
bã ⁊ liã. Ad ſcðm dico q̈ iacob intendebat bñdice=
re iſaac.patet.hunc intẽdebat bñdicere demõſtran
do illũ qui erat corã illo hic eſt iacob: igitur. Inſuꝑ
ſpiritusſanctꝰ bñdicit principaliter.inuocate nomẽ
meũ ſuper filios iſrael ⁊ ego bñdicã eos ⁊ per hoc
ſoluitur argumẽtũ de baptiſmo qui credit baptiſa
re ſoꝛtẽ ſed intẽdit hoc baptiſare demõſtrando pla
tonẽ. ỽe eũ baptiſat hoc ex opere operato ꝓuenit.

❡ Diſtinctionis trigeſime queſtio ſecunda.

SEcundo circa hanc diſtinctionẽ trigeſimã
vbi agitur an beata virgo cõtraxit matri=
monium cum ioſeph ꝓ maioꝛi intelligen=
tia. Quero an virginitas eſt virtus ⁊ an viduitati ⁊
cõiugio preſtet. ❡ Pro ſolutione huius queſtionis Notabile
notabis q̈ virginitas bifariã capitur. vnomõ ĩpro=
prie ⁊ ſic ſignificat coꝛpoꝛis integritatẽ. coꝛpoꝛis in
tegritas nichil aliud eſt q̃ꝫ coꝛpus integrũ et totale
coꝛpus dicitur integrũ ratione partis que alia eſt ĩ
viro ⁊ in muliere ita q̈ ille terminꝰ virginitas ſuppo
nit pro tali parte coꝛpoꝛis cõnotando q̈ nõ coꝛrum
petur per opus libidinoſum coꝛruptio ſolũ in mu=
lieribus reperitur. Illa acceptio parum facit ad de
coꝛem virginis. Aliomõ capitur ỽginitas ꝓut eſt
virtus ⁊ tunc eſt qualitas in anima ⁊ illa eſt duplex
ſcʒ actualis ⁊ habitualis vt in ceteris id genꝰ acci=
dit. virginitas actualis nichil aliud eſt q̃ꝫ volitio q̃
quis vult ſeruare ſuũ coꝛpus ne polluatur per opꝰ
libidinoſum ſm̃ q̈ recta ratio dictat vel nõ vult de
ſerere ſuã integritatẽ niſi per opus conceſſum. Ex
iſto pʒ q̈ martinꝰ indigeſte ponit tres acceptiones
virginitatis.queſt.ij.de ỽginitate dicit.ſcðomodo
accipitur ꝓ propoſito ſeruande virginitatis coꝛpo
ralis perpetue ⁊ tñ intelligit ſm̃ rectã rationeʒ vt di
cit ibi ĩ tertia ꝯcluſione ꝯ̄ buridanũ quẽ dicit eſſe de
ceptum: ſed illã acceptionẽ nõ inuenio ſemper nol=
le et velle circa eandẽ materiaʒ ſunt actus eiuſdem
virtutis nolo comedere plꝰ q̃ꝫ par ſit volo comede
re quãtũ ſufficit non dixi illos actus eſſe eiuſdẽ ſpe
ciei ſpecialiſſime ſpectãt ad ieiuniũ friuolum eſt ibi

ponere varias acceptiões etiã martinꝰ dicit poſtꝗ̃
dicit buri. eſſe falſum virginitas ex impoſitione no
minis dicit totalẽ abſtinẽtiã a venereis ⁊ hoc poteſt
eſſe vicioſe ⁊ ſacre littere de fatuis virginibꝰ loquũ
tur vt dicit propterea recte dicit buri. virginitas in
terdũ capitur vt dicit totalẽ abſtinentiã a venereis
⁊ ſic nõ eſt per ſe virtus in aliquo eſt virtus ĩ aliquo
non eſt vt in fatuis virginibus. aliomõ capit͛ prout
diffinitur ⁊ ſatius eſt ſic diffinire ꝗ̃ per integritatem
vt inferius patebit ⁊ talis eſt duplex. quedã eſt ĩ nõ
cognita qua vult ſeruare temporanee qꝛ recta ra-
tio ſufficienter dictat ꝙ poteſt cõtrahere ꝟginitas
eſt ſolum de conſilio. patet. j. corinth. vij. ante vo-
tũ. alia eſt ꝑpetua ꝟginitas habitualis nõ eſt aliud
ꝗ̃ habitus ex hiis ꝓpoſitis genitus ſicut in ceteris
oſtendit phs. ij. ethicoꝝ. Secundo notabis ꝙ caſti-
tas habet tres ſpecies que ſunt virginitas / caſtitas
vidualis / caſtitas cõiugalis. caſtitas vidualis eſt ꝓ
poſitum quo corrupta nõ cõiuncta ꝓponit ſeruare
cõtinẽtiã ſui corporis: non eſt de ratione viduitatis
ſeruare ꝑpetuo continẽtiã. patet hoc nõ eſt de ratio
ne virginitatis que intendit tẽporanee ſeruare vſꝫ
ad vigeſimũ annũ eſt virgo g͛ ſi aliqua eſt orba viro
ꝓponens caſte viuere temporanee talis debet eſſe
vidua ⁊ propterea martinꝰ nõ viſus eſt loqui cõſe-
quenter in tertia cõcluſione ſcḋe queſtionis de vi-
duitate ad ea que dixerat de virginitate ꝗlibet actꝰ
caſtitatis ſiue vagus vt volo ſeruare caſtitatẽ ſiue
ſpecificatus ad determinatũ obiectũ vel determi-
natũ tẽpus cadit ſub aliqua iſtaꝝ triũ ſpecierũ vo-
lo ſeruare caſtitatẽ in ea que eſt corrupta eſt cõiuga
lis ⁊ eadẽ numero ꝑ mortẽ viri ſiue ipſa cõſcia ſiue
iſcia incipit eſſe viduitas. Ex quo patet ꝙ alicuius
mulieris maritus eſt mortuꝰ ⁊ tñ ipſa nõ eſt vidua
patet de beata virgine poſt mortẽ ioſeph cauſa ipſa
nõ erat corrupta nec ipſa a ſanctis cõcedit͛ vidua ſi
ſufficeret ad habuiſſe virũ ⁊ eo eſſe orbam ſiue ſit
cognita ſiue non iã fuiſſet dicta vidua ⁊ difficultas
eſſet de termino nec eſt oĩno ſile de illa cõiũcta per
verba de pñti cuius vir moritur ante carnalẽ copu
lã cũ ipſa habuerit propoſitũ ad reddendũ debituꝫ
licet talis nõ debet dici vidua etiã ſtando in hoc ꝙ
eſt de ſtatu viduitatis fuiſſe cognitã vt videtur ſa-
tis applaudere modo loquẽdi ⁊ ꝙ non ſufficit eam
habuiſſe ſolum actum interiorẽ. Fortaſſe iohannes
euangeliſta talẽ actũ iteriorẽ habuit ⁊ tñ dicitur vir
go ⁊ nõ vidua. Caſtitas cõiugalis eſt volitio ꝗ̃ con
iunx vult cõicare ſuum corpꝰ alteri coniugũ ſm re
ctam rationẽ ⁊ nulli alteri vel nõ vult ex conſenſu
vtriuſqꝫ. ¶ Iſtis notatis pono cõcluſiões. ¶ Pri
ma eſt quelibet iſtaꝝ triũ eſt ꝟtus. probatur in gñali
oĩs caſtitas eſt virtꝰ quelibet illaꝝ eſt caſtitas ergo
quelibet illaꝝ eſt virtus. conſequẽtia tenet ĩ primo
mõ pme. maior patet qꝛ eſt ſpecies tẽperantie ꝗ̃ eſt
virtus. iij. ethicoꝝ. x. ¶ Secũda concluſio virgini
tas preſtat aliis duabus virtutibus. patet. ij. ethico
rum. virtꝰ eſt circa difficile ⁊. v. ethicoꝝ. j. per hoc
ꝓbat excellẽtiã iuſticie ex parte operis operati / nõ
alias fortitudo preſtaret temperantie: ſꝫ difficilius
eſt abſtiere in toto a venereis ꝗ̃ in parte: igit͛. Secũ
do probatur idẽ auctoritate beati aug. de ꝟbis dñi
ſermone habet. hoc ꝓbat͛ etiã. xxvij. q. j. nuptie ter
ram implẽt / virginitas paradiſum. item beata ꝟgo
illum ſtatũ accepit. item in apocalipſi. Iſti ſequun-
tur agnũ quocunqꝫ ierit. Ruꝛſꝰ ille eſt ſtatꝰ patrie
ergo eſt melior: animalia multuꝫ coeũtia ſunt bre
uioris vite. hoc patet de paſſeribus coitum hippo-
cras cõitiali morbo comparauit qꝛ mẽtẽ ꝗ̃ ſacra eſt
ꝑcutit pſci muſas atqꝫ mineruã virgines eſſe volue
runt valet ad puritatẽ mentis ⁊ nõ propter ſe plus
laudata eſt humilitas beate ꝟginis ꝗ̃ ꝟginitas ⁊c̃.
¶ Contra primã cõcluſionẽ arguitur nulla virtus
per aliã ꝟtutẽ corrumpitur ꝟginitas per caſtitateꝫ
cõiugalẽ corrũpitur g͛ nõ eſt virtus. maior pꝫ. ꝟtu-
tes nõ ſunt icõpoſſibiles ſed magis cõnexe queãd-
modũ oẽ veꝝ ꝟo cõſonat. pmi ethicoꝝ. viij. ꝑterea
nulla virtus in habente corrũpitur faciendo omne
illud qḋ eſt in eius facultate ſꝫ ꝟginitas corrũpitur
ĩ violẽte corrupta: igitur. ꝟginitas nõ eſt ꝟtus mi-
nor patet qꝛ alias virgo poteſt ꝑere cõiter quod eſt
falſum illud ſingulariter eccl'ia attribuit dei matri
¶ Ad pmã rationẽ dicit͛ ꝙ difficile eſt reperire vbi
ꝟtus ꝟtutem adiuuat aliꝗ tenẽt ꝙ ꝟginitas reqͥrit
votũ beatꝰ thomas ita dicere videtur et tunc con-
tra eũ argumẽtũ nõ videt͛ habere pedes ſed nõ te-
neo: illud dixi videt͛ nõ video quin aliqua poteſt vo
uere aliꝗd tẽporanee ⁊ ſic equaliter currit argumẽ-
tũ ꝙ aliqua ſit temporanea eſt caſtitas nõ vidualis
nec cõiugalis ergo ꝟginea. ¶ Dupliciter rñdeo. p-
mo negando maiorẽ ⁊ hoc qñ ꝟtus eſt opus cõſilii
potiſſimũ licet vna ꝟtus nõ corrũpat ꝟtutẽ tñ ꝟtu-
tem corrũpit. prior pars patet qꝛ tũc ſe ꝑimeret. ſe-
cunda pars patet de cõnexione ꝟtutũ. Aliomõ re-
ſpondet͛ concedẽdo maiorẽ ⁊ negatur minor ꝙ vir
ginitas ꝑ caſtitatẽ coniugalẽ corrũpitur teberga eſt.
virgo hꝫ propoſitum ſeruandi integritatẽ ſm ꝙ re-
cta ratio dictat poſtea dictat ratio recta ꝙ poteſt vi
rum ducere poteſt habere propoſitũ ſeruandi caſti
tatẽ coniugalẽ ⁊ inter illa duo ꝓpoſita nulla eſt re-
pugnantia formalis ꝟtutes nõ ſibi repugnant. Se-
cundã ſolutionẽ pro nũc nõ reprobo qꝛ ad materiã
tertii de cõnexione ꝟtutũ ſuam ſedẽ habet. Ceterũ
ſi que virgo habẽs habitũ intenſum ꝟginitatis re-
pente ducat virũ per verba de pñti ⁊ eueſtigio red-
dit ei debitũ habitus qui erat virginitas non corrũ
pitur ſm quãlibet partẽ ſui licet accedẽte caſtitate
coniugali non ampliꝰ denominatur ꝟginitas ⁊ ſic
corrũpitur ꝟginitas totaliter licet illa ꝟginitas nõ
corrumpatur ⁊ ſic virtus nõ corrumpitur ꝑ ꝟtuteꝫ
ꝗ̃ꝗ̃ talis denominatio mox extingat͛ ⁊ ſic minor pn
cipalis rationis eſt interimẽda: ſꝫ tunc eſt difficul-
tas habitus ille ad quos actus inclinat an ad ſeruã
dũ corpus incolume a venereis vt ſupra vel an de
nominetur ꝟtus eſto ꝙ ex actibꝰ ſtudioſis emerſit
quã alibi motã contẽplaberis. Ad ſcḋꝫ argumentũ
non conueniũt omnes aliquibus dicẽtibus ſi ꝟgo
corrũpatur ipſa oĩmõ renitẽte ꝙ non deſinit eſſe vir
go aliis oppoſitum aſſerentibꝰ. ¶ Contra illuꝫ

modũ arguitur habeat teberga habitũ ꝟginitatis intenſum vt.x.cognoſcatur a titio ipſa inſcia vel ipſa ſciente ⁊ omnifariã renitente iam ſuus habitus nõ corrumpitur imo multũ (ſi bñ reſiſtat) augetur ⁊ ſuus habitus eſt ꝟginitas:igit̃. Forte dicis ⁊ martinus ſic tenet ꝙ ille habitus nõ corrũpitur ſ; nõ inclinat in ſimiles actus eiuſdẽ ſpeciei ſpecialiſſime ſicut antea ſed in aliquos ſimiles qui equiualẽt in merito virginitati integritas corporis exħis cadit i ratione obiecti virginitatis propterea itegritate amiſſa deſinit illud obiectũ ⁊ ꝑ cõſequens nõ poteſt ꝟginitas haberi nec propoſitũ actuale eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime quẽadmodũ noticia intuitiua nõ manet obiecto abſente vel corrupto ecce pondus tot⁹ materie ⁊ quo nã pacto ſuſtinetur a martino. Oſtendam ꝙ hec ſuſtentatio a vero deliret. ℭũ primo nõ videt̃ in viro quid corrũpatur. In ſignaculis ſi aliquis faciat virũ ipſo nolente cognoſcere mulierem vt in vitis pſm narratur de quodã patre cui inuite ſupponebatur mulier q̃ ꝓpriã linguã abſcidit. Iam manet eadẽ integritas vt ipſe dicit arguendo cõtra beatũ thomã iam habebitur cõtra eũ ꝙ virgo poteſt generare i ſenſu cõpoſito qđ eſt tãtũ icõueniẽs ſicut ꝟginẽ ꝑere eſſe poſſibile. Scđo pono ꝙ deus teneat clauſtra pudicitie integra i muliere cognita ꝙ ibi ſit penetratio dimẽſionũ ipa cõſentiẽte iã poteſt habere propoſitum eiuſdẽ ſpeciei ſpecialiſſime cũ virginitate ⁊ ſic meretrix eſt virgo. ℭũ tertio ſe queretur ex ſuo modo ꝙ qñ illud clauſtrum ferro eſſet corruptũ i ꝑuula qñ ipa eſt de nouo ꝓducta extra vterũ ꝙ talis nũq̃ poteſt eſſe virgo non poteſt habere propoſitũ actuale virginitatis q; obiectum virginitatis actuale nõ ineſt ⁊ ex conſequenti habitũ ſed de actuali certũ eſt. ℭũ q̃to falſu; eſt ꝙ mulieris integritas corrũpitur ſ; ſolũ corrũpitur integritas eadẽ caro manet q̃ prius erat manet licet ꝑtes diſtent ⁊ añ non diſtabãt quẽadmodũ de baculo fracto dũ manet in pñtia obiecti de vtraq; parte vel que fuit pars manet noticia itutiua ſicut antea de illis partibus. ℭũ quĩto ⁊ añ ſupponatur ꝙ quẽadmodũ noticia itutiua eiuſdẽ obiecti ab abſtractiua differt ſpecie ita volitio vel quicũq; act⁹ volũtatis ab vna noticia dependẽs ſpecie differt a volitione ab alia noticia dependẽte. Si negetur ſuppoſitio ſicut a pleriſq; negatur quo ad vtrãq; partẽ tũc argumẽtũ eſt lõge fortius quo ad claritudinẽ hoc dixeri quo ad claritudinẽ q; ſiue hoc admittatur ſiue nõ argumẽtũ currit qñ mulier habet ꝓpoſitum ſeruande integritatis nõ oportet ꝙ illa volitio actualis dependeat a noticia intuitiua nec ab auditu nec a viſu nec a tactu nõ oportet ꝙ mulier videat illã partem ⁊ ſic dico ꝙ mulier nũq̃ habet noticiã itutiuã illius partis. ſi ego ex habitu liberalitatis elicio actũ dandi huic bono ſtudenti a librũ in camera ⁊ continuãdo eũdẽ actũ numero ꝑ horã gratia exẽpli i idẽ redit.ꝑs.minuta hora. i ſcđa medietate hore liber furto eſt ablat⁹ me inſcio an oporteat propterea ꝙ idẽ propoſitũ actuale pereat certũ eſt ꝙ nõ. eſto ꝙ añ habueri noticiã intuitiuã añq̃ eliciebã illũ actum

ſic dico ꝙ ſi teberga eliciat ex habitu ꝟginitatis ꝓpoſitum actuale qñ venit tirãnus eã violare ꝑ hoc ꝙ ipa violẽte cognoſcitur a tirãno manet non modo idẽ habitus ſ; actus idẽ numero. ſic ğ dico manet idẽ habitus numero ⁊ iclinat i ſiles act⁹ eiuſdẽ ſpeciei ſpecialiſſime ſicut añ dũmõ mulier cognoſcitur ipa renitẽte vniuerſaliter q̃libet habitus ex actib⁹ genit⁹ iclinat i ſiles actus actib⁹ quib⁹ emanauit de habitu emanãte ex noticia itutiua nũc nõ opus eſt inſiſtere an ille habitũ generet ⁊ ſi ſic extra illã nõ inſtabis alias ſine lege loqueris ⁊ vr̃ negabo aliquẽ habitũ inclinare i actus ſimiles actibus a quibus emerſit habitus iſ̃e martinus i ſolutione ad primũ cõtra tertiã cõcluſionẽ facit aliquas rationes cõtra ſanctũ thomã ſophiſticas beat⁹ thomas dicit ꝙ ꝟginitas q̃tũ ad formale eſt reꝑabilis ꝑ penitentiã ſed nõ quãtũ ad materiale martinus facit aliquas rationes cõtra hoc q̃ ſi concludant contra beatũ thomã cuius poſitio eſt defenſabilis etiam contra poſitionẽ quã teneo concludunt ꝓpterea ꝓ nobis duob⁹. Reſpõdeo: arguit eñ ſic i quocunq; nõ poteſt eſſe per quãcũq; penitentiã ꝓpoſitum ſeruandi integritatem carnis in eo nõ poteſt per penitentiã reparari formale ꝟginitatis ſed in corrupta ꝑ nullã penitẽtiã poteſt eſſe ꝓpoſitũ ſeruãdi integritatẽ carnis nego minorẽ certe nullã apparentiã habet corrupta poteſt habere idẽ ꝓpoſitũ i ſpecie ſpecialiſſima eſſentialiter ⁊ beatus thomas diceret tale propoſitũ eſſe virginitatẽ in violente cognita ego dico deſinit eſſe virginitas. Scđo arguit virginalis caſtitas vidualis ⁊ ꝯiugalis ſpecie differũt ⁊c. antecedẽs eſt falſum ⁊ cõſequẽtia nulla aliq̃ ꝟt⁹ ꝟginalis ⁊ vidualis ⁊ cõiugalis ſunt eiuſdẽ ſpeciei ſpecialiſſime entitatiue l; nõ ſint eiuſdẽ ſpeciei ſpecialiſſime in gñe moris. habeant tres: quaꝝ vna eſt virgo/alia vidua/tertia cõiunx iſta propoſita volo ſeruare me inmune; ab actib⁹ libidinoſis certe iſti tres act⁹ ſũt eiuſdẽ ſpeciei ſpaliſſime ſpaliſſime ſ̃ba liter ſ; vna vocatur virginitas ⁊ nõ alia bene volo ꝙ virgo poteſt habere actus aliquos ſpecie diſtinctos a vidua ſic poteſt vna vidua reſpectu alterius quicq̃d ſit ꝯña ſua eſt nulla. Ad tertiũ argumẽtum de materiali et formali nõ eſt vis formaliter ꝟginitas eſt actus vel habit⁹ volũtatis caro integra reſpectu alicui⁹ actus eſt materia circa quã reſpectu aliquoꝝ actuũ nõ eſt iſta ſimul cõcedo aliqua amittit ꝟginitatẽ ⁊ tñ nullã ꝟtutẽ amittit aliq̃ amiſit virginitatẽ qñ nullã ꝟginitatẽ amiſit. ſed tunc arguis ergo ꝟgo poteſt parere naturaliter. ℂ Reſpõdeo ꝑ ꝓpoſitiones. ℂ Prima eſt ꝟgo poteſt parere naturaliter. probat̃. helena peperit naturaliter helena eſt vel põt eſſe virgo ergo ꝟgo põt parere naturaliter cõſequẽtia tenet expoſitorie. minor p;: helena fuit ꝟgo ergo helena põt eſſe ꝟgo ꝯña tenet a mi⁹ amplo ad magis amplũ affirmatiue ſine diſtributione magis ampli ceteris termis paribus hoc addiderim ꝓpter tales cõſequẽtias nõ valentes ſortes eſt homo ergo ſortes fuit homo q; licet arguat̃ a nõ amplo ad amplũ ampliatiõe tẽpoꝝ reſpectu huius

termini ſortes conſequentia non valet propter ly
homo aliter acceptum:ſecus eſt in alia conſequen=
tia ⁊ a fronte ⁊ a tergo ampliat. ¶ Secunda propo
ſitio: virgineꝫ parere naturaliter eſt poſſibile eſt po
ſitioni impertinēs adhuc .patet poſſum eam cōce=
dere vel reſpuere igitur pmo tranſeat. Et quādo
dicis illud attribuitur laudi ſingulari beate virgīs
hoc nego ſed ei eſt hoc preconium ſingulare ꝙ ipſa
a viro incognita peperit deum ⁊ hominem nulla
alia viri expers (intellige expers viri) peperit ſiue
manſit virgo ſiue non.incognita nulla alia peperit
et ſic datur idem in ſententia beate virgini quod tu
das.idem eſſet ex parte vtriuſqꝫ ſi furioſus furioſā
cognoſceret ⁊ neuter eſſet furioſus ex culpa prece=
denti ſed ſemper ante furiam fuerant virgines qua
re non manent virgines ſed vtendo terminis ſicut
ſancti vſi ſunt qui pluſqꝫ philoſophi vſi ſunt voca=
bulo iuxta ſententiam philoſophi .ſecundo de cē=
lo.loquendū eſt vt plures.nego cōcluſionē propoſi
tam impoſſibile eſt virginem parere naturaliter qꝫ
primum ipſa cognoſcitur deſinit eſſe virgo ⁊ corrū
pitur tota ſua virginitas actualis et habitualis.
¶ Contra dicis ponatur habitus intenſus quem te=
berga habet vt decem: veniat tyrannus ⁊ eam co=
gnoſcat iam ille habitus non corrumpitur ille habi
tus eſt virginitas ergo virginitas teberge non corrū
pitur ⁊ eodē mō de actu: concedo conſequentiam ⁊
ꝯñs ꝟgintes teberge nō corrūpit nec actualis nec
habitualis ſed corrūpit virginitas actualis ⁊ habi=
tualis.virginitas ſupponit ꝓ ꝓpoſito actuali vel hi
tuali connotando ꝙ habens tale non cognoſcit ne=
qꝫ cognouit nec eſt cognita nec in cognoſcēdo mo=
do deficiente connotato termini deficit eius ſup=
poſitio dummodo poſitiue connotat ſicut in propo
ſito. ¶ Cōnotatio de corrumpere denotatur cadere
in cōnotatum virginitatis quando ponitur a parte
predicati.nec hic eſt conuerſio ſimplex corrumpi=
tur virginitas:ergo virginitas corrumpitur : ante=
cedens eſt verum ⁊ conſequens falſum vti tu vi=
des in generali:in ſpeciali variatur appellatio eſto
ꝙ corrumpitur ampliat a fronte et non a tergo .ſi
petas conuertentem iſtius corrumpitur virginitas
da extrema et ampliationem ⁊ nichil facilius/ et ca
piatur pro ſubiecto res qualitas vel habitus ſic er=
go conuerte: corrupta virginitas eſt vel fuit habitꝰ
⁊ eſto ꝙ ſubiectum conuertētis amplietur predica=
tum conuerſe non.hoc non obſtat bona eſt conuer=
ſio homo fuit animal ergo animal eſt vł fuit homo
nec ibi eſt mutua inferibilitas quemadmodum hic
tantum animal eſt homo ergo homo eſt animal.ad
de quod eſt.ſi libeat hic non inſiſto. ¶ Tertio argu
mentor ꝙ virginitas non eſt virtus plato vt com=
muniter dicitur ſanctificauit ſe propter virginitatē
et filia iepte fleuit virginitatē iudicum vndecimo.
dimitte me vt duobus menſibus circumeam mon
tes ⁊ plangam virginitatem meam cum ſodalibus
meis.⁊ deuteronomii ſeptimo:non erat apud te ſte
rilis vtriuſqꝫ ſexus:⁊ philoſophorum princeps ha
buit vxorem et dicis primi ethicorum ſeptimo ſuf=
ficiens autem dicimus non ipſi ſoli qui vitam ſoli=
tariam agit ſed et parentibus natis ⁊ vxori . idem
patet de ſocrate ⁊ ceteris.et primo officiorum non
ſolum nobis nati ſumus ſed partem patria vendi=
cat et amici ⁊ potiſſimum liberi. idem dicitur de io
hanne andrea viro ſtudioſo. Reſpondetur ad illud
de platone putatur ꝙ illud fecit vt euaderet penas
vulgi quod ꝟginitatem exoſam habebat. De philo
ſophorum principe facile eſſet dicere ꝙ vmbratice
felicitatem ſomniauit nec per naturam poterat al=
tius conſcendere veriſimile ſatis eſt ꝙ vxoris expꝰ
liberius litteris vacare poteſt qꝫ coniugatus ſed
non omnibus datum eſt adire corynthum. de ſocra
te nichil reſtat dicere binas habuit et hoc eſt cōtra
ius nature nec ſecum diſpenſabatur ſicut cum pa=
tribus vt appareret ſaltem non conſtat . de iepte vide
batur eis eſſe ignominioſum in mundo non habere
proleꝫ . illud deuteronomii ſeptimo: erat promiſſio
eis ꝙ abundarēt liberis qđ homines maxime deſi
derant ⁊ eodem modo in lege euangelica licuit ta=
men ſeruare ꝟginitatem ſemper quando erat ſuffi
ciens multitudo hominum in mundo. de abel occi
ſus eſt iuuenis ꝙ licuit ante incarnationem patꝫ de
hieremia/de helia/de beata virgine/ de ioſeph / de
paulo et hec eſt expreſſa ſententia iohannis dama=
ſceni viceſimo quinto capite quarti beatus eſt ſuſci
tans ſemen in iſrael .dicit gratiam et timorem dei
ſpiritualiter intelligatur raſias ſecundi machabeo
rum decimo quarto commendatur de hoc ꝙ pro=
poſitum continentie tenuit: ⁊ primi corynthiorum
ſeptimo: qui ſine vxore ſollicitus eſt q̄ dñi ſui qūo
placeat deo: qui aūt cum vxore eſt ſollicitus q̄ ſunt
mundi qūo placeat vxori et vellem omnes homies
eſſe ſicut meipſum qꝫqꝫ quis pōt dicere de hiis viti
mis ꝙ fimbrias noui teſtamenti attigerunt vide li=
bellum cuiuſdā nitentis probare apoſtoluꝫ fuiſſe cō=
iugatū ſed parum refert ſtuduit pulchre inuentioni
nec proprie erat maledictio non habere prolem ſed
videbatur eſſe benedictio prolem habere ſicut dicit
pſalmiſta.vxor tua ſicut vitis abundans filii tui ſi=
cut nouelle oliuarum in circuitu menſe tue:et ſequi
tur ecce ſic benedicetur homo qui timet dominū
per locum ꝗ a contrario ſenſu q̄ non timet dñm nō
ſic benedicetur. et baptiſta de anna loquens huic ſē
tentie applaudere videtur. Venimus ad canos fri
geſcentemqꝫ ſenectaꝫ. Et noſtre ſine prole dies ab
iere iuuente. Longa infelicis thalami ꝯſortia ſimꝰ
Claudimꝰ ī fauſto vir plurībꝰ exulat ānis. Cōſpe
ctꝰ hoīꝫ fugiēs domꝰ orba magiſtro. Fluctuat amiſ
ſo ſeu nauis ī equore clauo. Currimꝰ in fatū taciti
qꝫ recedimꝰ ānis. Quod ſupeſt expectat hiās iā ple
na meoꝝ eſt. Terra cadaueribꝰ ꝯſanguineos qꝫ ſe
pulchra Vix capiūt ſoli ſteriles ſeruamur ī oē de=
decꝰ.⁊c.et in ꝑncipio.ii.ſc̄di de btā ꝟgi.ſiłem ſniaꝫ ex
āna recitat poſtqꝫ vidit beatā ꝟginē velle ſuare ꝟgi
nitatē. Expteſqꝫ thoros ſobolis ſupoſeqꝫ deſiqꝫ.ira
ſci tūc fama fuit dirūqꝫ minari.ſuppliciū in ſteriles
vteros mīto añ maritū.nō aliā ob cām paſſim ꝯui=
cia norat.ſemotūqꝫ ꝓcul tēplo ſpectāribꝰ ipſis.cui

bus.ſ3 btā virgo rndit hec eaꝺ ſctōs mouit ſenten=
tia vates. Et magnos hab3 auctores temeraria for
ſam dicerer:et proprie male conſuluiſſe ſaluti auſa
per ignotos calles ſi prima fuiſſem vadē et ambi=
guis ſolam me credere ventis. Rumpere qꝫ au=
daci nondum vada cognita greſſu. Clara per hos
magnus liquet veſtigia calles. Elias elladeſqꝫ viri
gratiſſima celo. ❡ Quarto arguitur probando ꝙ
virginitas non eſt tale propoſitum quia ſi ſic ſeque
retur ꝙ paruuli ante vſum rationis diſcedentes nō
eſſent virgines hoc eſt inconueniens igitur:⁊ ꝙ ſe=
quatur patet de ſe non habent talia propoſita actu
alia nec habitualia ⁊ plereqꝫ mulieres hoc non cogi
tāt ſed in bona ſimplicitate viuunt ⁊ poſtqꝫ non ſūt
corrupte eis debetur aureola pro integritate corpo
ris ſeruata ⁊ non ſunt martires nec doctores: ergo
virgines. Item diuiſiū caſtitatis excedit membra
diuidentia:ergo diuiſio mala:antecedēs patet:me=
retrix que nunqꝫ erat vxorata que nunc continet eſt
caſta ſub nullo iſtorum membrorum continetur igi
tur. ❡ Ad quartum reſpondetur concedendo ꝙ ta
les ſiue iuuenes ſiue ſenes non habentes propoſita
actualia nec habitualia non ſunt virgines quemad=
modum nichil eſt album niſi habeat albedinem/ſic
nichil eſt virgo niſi habeat virginitatem. Contra:
talis eſt caſta:ergo aliqua iſtarum ſpecierum caſta
non vidua nec ſponſa: ergo virgo: qꝺ ipſa ſit caſta
patet eſt mulier incorrupta ergo caſta non eſt dare
medium. Reſpondetur negando ꝙ talis eſt caſta
nec eſt caſta nec corrupta eſt dare medium vt patet
de illa paruula ſed virgo et caſta interdum extendū
tur hoc eſt negatiue accipiuntur pro illa que nō eſt
corrupta et hoc modo eſt caſta et virgo. Sed an ta
libus debeatur aureola virginum dubium eſt et vi=
detur ꝙ non ꝙ aureola debeatur illi integritati quā
natura dedit ſine aliquo actu eſt extraneum requiri
tur actus fuiſſe licet hoc non ſufficiat ſi corrumpa=
tur ipſa renitente habebit aureolam virginum quia
non ſtat per mulierem quin virgo maneat. Et ſi di
cas in apocalypſi dicitur hii ſunt qui in mulieribus
non ſunt coinquinati virgines eñ ſunt ⁊ loquitur ꝺ
innocentibus ergo talibus datur aureola virginu3.
dicitur ꝙ deus dat eis quia erāt occiſi propter chri
ſtum quemadmodum dicitur de martyrio talibus
gratiam ſpecialem tribuit. ſed pone ꝙ aliqua mu=
lier habuerit propoſitum virginitatis ⁊ tam actus
qꝫ habitus fuit corrupti ⁊ moriatur ſequeretur ꝙ ta
lis non diſcederet virgo ⁊ ſic non haberet aureola3
virginitatis quod non eſt dicendu3. Reſpondetur
oportet dicere ꝙ talis habebit aureolam que virgi
nibus debetur ſed an diſceſſit virgo/dubitas vide=
tur ſufficere poſſe ꝙ virginitatem habuerit et non
eſt corrupta mente nec corpore. ſed petis quid erit
de duobus coniugatis ⁊ ambo vouent continentiā
ingredientes religione3 que caſtitas ſeruabitur ab
eis. poteſt dici nulla eſt illa caſtitas ſunt ambo mor
tui ciuiliter non eſt caſtitas niſi in preſuppoſito ſed
hoc non ſufficit cum ſint in rerum natura ⁊ idem cō
tingeret quando non abrenunciarent ſeculo.

Dicitur ꝙ talis caſtitas eſt coniugalis nec eſt de ra
tione caſtitatis coniugalis reddere debitum dato
ꝙ petatur poſt votum. Sed pone duos coniunctos
per verba de preſenti et ingrediantur ante carnale3
copulam religionem que caſtitas erit in eis poteſt
dici tales morientur virgines ſicut forte contigit ꝺ
iohanne euangeliſta vocamus caſtitatem coniuga=
lem poſt carnalem copulam: ex illo poteſt habere
ſolutionem de illa coniuncta (que moritur ante car
nalem copulam) nolo inſiſtere ob fedītatem mate=
rie de illo qui non perficit actum carnalis copule
ſed impeditur inutile eſt tales ciſternas non conti=
nentes aquam fodere. Ad aliud de meretricibus
que continent: dico ꝙ tales ſunt vidue corrupte vio
lente non ſunt virgines ſed habent propoſita eiuſ=
dem ſpeciei cum virginibus propter defectum con
notationis huius termini virgo. ❡ Quinto argui=
tur: omnis virtus amiſſa eſt reparabilis: virginitas
non eſt reparabilis: ergo virginitas amiſſa non eſt
virtus: conſequentia tenet in baroco: maior eſt cla=
ra: minor patet auctoritate beati hieronymi in epi=
ſtola ad euſtachium: audenter loquar cum deꝰ om
nia poſſit ſuſcitare virginem non poteſt poſt ruinā.
hoc idem patet triceſima ſecunda queſtione quinta
ſi paulus. Reſpondetur negando minorem virgi=
nitatem mentalem amiſſam deus poteſt reparare
imo virginitatem: mulier naturaliter poteſt repara
re non eādem numero naturaliter ſed ſecundū ſpe
ciem eſſentiale3: hoc eſt poſtqꝫ aliqua eſt corruptio
poteſt habere qualitatem eiuſdem ſpeciei eſſentia=
lis entitatiue cum virginitate ſed poſtea illa quali=
tas nunqꝫ vocabitur virginitas propter connotatio
nem termini. ⁊c. licet meretrix poteſt habere actu3
eiuſdem ſpeciei cum virginitate non tamen virgini
tatem. ❡ Secunda propoſitio: nec deus/nec crea=
tura poſſunt reparare virginitatem: hoc eſt ſi ſemel
ſit amiſſa virginitas poſt carnalem copulam deus
neſcit in poſterum facere ꝙ hec ſit vera hec eſt vir=
go hoc eſt propter connotationem termini: virgo
connotat ꝙ nunqꝫ fuit corrupta et ſi interdum fuit
corrupta nunqꝫ denominabitur virgo ⁊ cum hoc te
nendo dictum agathonis quod laudat ariſtoteles
ſexto ethicorum: ad preteritum nulla eſt potentia:
⁊ hoc potiſſimum ante mortem an beata magdale=
na in patria poſt reſurrectionem vniuerſalem erit
virgo non inſiſto pro nunc. Et hoc ſic intelligo. Si
poteſt non ampliat ad preterita oppoſitum non eſt
michi imaginabile ꝙ ſatis innuere videtur beatus
hieronymus ad euſtachium: audenter loquar cum
omnia poteſt deus ſuſcitare virginem non poteſt
poſt ruinam. ſi poteſt ampliat ad preterita tunc ad
preteritum eſt potentia et tunc ſenſus huius erit de
us poteſt facere beatam magdalenam eſſe virgi=
nem poteſt vel potuit ⁊ hoc non eſt dubium. ſed de
hoc in futuris contingentibus in primo.
❡ Sexto arguitur probando ꝙ virginitas non eſt
vrtꝰ qꝛ ſi ſic bonū eſt hr̄e ṽginitatē tūc bonū eſt ſorti
habere virginitatem bonū eſt platoni et ſic de aliis
ergo cuilibet eſt bonum habere virginitatem conſe

quens eſt falſum quia eſt contra preceptum geneſ. ſcđo. et geneſ. octauo. Item tūc nulli eſſent homines et ſic ceſſaret generatio hominū et ſic oēs peccarent: ſi ſequatur bonū eſt cuilibet homini: ꝗ bonū eſt toti multitudini. Fortaſſe dicis ꝙ non ſequitur bonum eſt cuilibet: ergo bonum eſt toti multitudini capiendo totum cathegoreumatice quemadmodū non ſequitur: quilibet homo eſt vnus ſolus homo vel par multitudinis: ergo tota multitudo eſt vnꝰ ſolus homo vel pars multitudinis: quelibet pars ſolis eſt minor ſole ſed non totꝰ ſol cathegoreu. ē minor ſole hoc non ſoluit licet in aliquibus non ſequitur tamen gratia materie in propoſito ſequitur quod probo da ꝙ bonum eſt cuilibet ſeruare virginitatem hoc eſt quilibet homo meretur ſeruando virginitatem vel bene facit ⁊ ponatur poſtꝗ̄ illa eſt de ineſſe nunc ꝙ omnes moriantur iam tota multitudo per te negantem conſequentiam damnabitur quia tenebatur ad generationem ⁊ hoc non adimpleuit: ergo tota multitudo damnabitur ſic diſcedens. Sed contra quilibet ſaluabitur illius multitudinis quia ſuppono ꝙ non peccet alio peccato.

Et eodē modo arguam bonum eſt ſorti intrare religionem bonum eſt platoni ⁊ ſic de aliis: ergo bonuʒ eſt cuilibet homini: ergo toti multitudini. Edēmodo bonum eſt dare hanc terram eccleſie amore dei demonſtrando centum ⁊ bonum eſt dare illam eiuſdem amore ⁊ ſic de aliis: ergo quanlibet terram dare eccleſie vel eccleſiis eſt bonum ⁊ ſic ſeculares nichil haberent. pari forma probare poteris ꝙ cuilibet eſt bonum ſuſcipere ſacros ordines et ſic nullꝰ maneret laycus bonum eſt iſti eſſe pauperem et illi ⁊ illi ⁊ ſic de aliis ſicut cordigeri ⁊ ſic nulli eſſent diuites ⁊ homines viuerent ſicut in ſtatu innocentie hii diſcurſus ſunt tedioſi. aliqui concedunt bonum eſſe cuilibet ſeruare virginitatem ſed non ſequitur ꝙ toti multitudini. Contra quos procedit replicai arguendo martinus reprobat circa huius argumēti ſolutionem beatum thomam et altiſſiodo. ſed dicit ꝙ nulla pars multitudinis obligatur ſed bene tota hoc arguendo eſt reprobatum Item probatur ꝙ aliqua pars obligatur ſigno totam multitudineʒ per eum ſit a. ſepo ad intellectuʒ oēs preter vnū. Arguitur ſic: hec pars tenetur ad generationē: qđ probo quia per hoc ꝙ ille vnus ſtatim moritur tenetur ad obligationem et non ratione mortis illius

Propterea reſpondeo ad argumentum ꝙ generatio non eſt de precepto nunc erat interdum propter hominum paucitatem patet circa principium mundi ⁊ poſt diluuium noe ad aliquot tempus tunc quilibet tenebatur ad generationē ad multiplicationeʒ generis humani. Nunc auteʒ poſtꝗ̄ ſunt plures geniti non tenentur ⁊ potiſſimum poſtꝗ̄ chriſtus conſuluit virginitatem ⁊ qñ ponis ꝙ nullus generet hoc ī premiis negabitur qđ in facultate hoim eſt cum influentia dei generali qui ſunt ita procliues ad h̄ ſp reperietur aliquis generans imo plurimi hoc argumentum concluderet contra ariſtotelē contingentiam huius homo eſt animal ꝙ tandem erit falſa vł ſaltem non erit vera dato ꝙ eſſet in rerum natura ſi nullus generaret qđ ipſe negaret ipſe haberet concedere quilibet homo poteſt non cognoſcere mulierem patet per aſcenſū. ſʒ hāc negaret nullus hō cognoſcet mulierē qꝛ oppoſita ē neceſſaria ſʒ admiſſo caſu poſtꝗ̄ ē hoībꝰ reuelata ꝟginitas ⁊ ꝑmiū eternū pro meritis apparet ꝙ omnes poſſunt continenter viuere collectiue ⁊ tunc admitto ꝙ nullus generet ⁊ negatur ꝙ tota multitudo peccabit quia non eſt amplius in precepto non peccamus auctoritate legis. Si dicas tunc non habebuntur omnes predeſtinati et ſic apoſtolus male conſuleret: prime ad corinthios ſeptimo. dico tunc poſſimus opinari rationabiliter numeruʒ predeſtinatorum eſſe completū et ignorantia nos excuſaret. inſuper aliquid precipitur toti multitudini ratione partis ⁊ nulli ſuppoſito: patet de agricultura ſacerdotio ⁊ ſimilibus ⁊ apoſtolus intelligit vellem omnes homines eſſe ſicut meipſum hoc eſt ſtante lege quam nunc video inter homines de quolibet ſtatu hominum non obligatorum ad matrimoniuʒ vellem habere virgiēs ſi conſtaret probabiliter ſorti ꝙ nulli vacarent generationi poteſt cum prudentibus conferre et implorare auxilium diuinum qui generationi vacarent.

Petis ſi mulier vellet cognoſci ⁊ non cognoſcitur quomodo in ipſa amittitur virginitas cuʒ adhuc poſſit eē ꝟgo pōt dici ꝟginitas amittitur recuperabiliter in illa que non cognoſcitur ſed poſtꝗ̄ eſt cognita irrecuperabiliter amittitur de illa que eſt polluta de nocte non eſt certuʒ cui poſtea in vigilia placet pollutio ſemper ſaluatur impoſſibile eſſe virginem parere. Ex quo infertur ſtat dare naturaliter aliquam meretricem que poſtea erit virgo patʒ ex dictis. Secundo ſequitur ſtat dare aliquam diſcedētem meretricem nondum cognitam a viro. Tertio ſequitur: ſtat dare virgines damnatas que diſcedunt in mortali peccato ⁊ virginitate hoc poteſt cōtingere crebro de lege patet de fatuis virginibꝰ nō tamen nego quin virginitas eſt clara virtus ⁊ precioſa de iohanne euangeliſta videtur ꝙ virginitatem amiſit recuperabiliter niſi dicatur habuit propoſitum in dationem dominii ſui corporis ⁊ nunꝗ̄ in vſum quia putatur coniunctus fuiſſe per verba de preſenti ex omnibus elucceſcit non quelibet virgo ē beatior ꝗ̄ non virgo nec quilibet habens aureolaʒ quolibʒ non habente beatior: patet de paruula duodecim annorum deſcedente in virginitate: ⁊ de beato petro vel magdalena. Sed hic dubitatur de paruula duodecim annorum que habet hoc propoſitū volo ſeruare integritatem corporis mei melius volo ſeruare me ab actibus libidinoſis vſqʒ ad vigeſimum annum et non vltra. Reſpondeo talis multipharia poteſt ſe habere / vel habet iſtum actum volo ſeruare me a venereis per octo ānos futuros vel vſqʒ ad vigeſimum annum et talis actus ē virginitas / vel habet duos actus vnus / volo ſeruare me vſqʒ ad vigeſimum annum / alius volo dare vſū corporis mei viro quem capiam poſt vigeſimum annum ⁊ de illo ſecundo eſt difficultas ſub qua ſpe

cie continetur non eſt actus virginitatis nec vidui-
tatis oportet imbibatur in caſtitate cõiugali alio-
quin diuiſum latitudinem membrorum diuidentiũ
exuperabit cum talis actus eſt caſtitas. Forte dicis
ſecundus actus eſt caſtitas coniugalis. cõtra ergo
non om̃is caſtitas elicita a virgine eſt caſtitas vir-
ginalis et p̄ ɔ̃ns nec om̃is caſtitas elicita a coniuge
eſt caſtitas coniugalis: pz de illo actu in quo ipſa pla
cet de virginitate preterita añ matrimoniũ hoc eſt
placet michi q̄ ſeruauerim virginitatẽ meã añ ma-
trimoniũ ſcd̃m illud enee: olim hec memiſſe iuua
bit. Rñdeo vt vides oportebit nos aliquã haꝝ par
tium eligere aut diuiſum excedit mẽbra diuidẽtia:
aut aliqua caſtitas elicita a virgine eſt coniugalis:
aut virginitas eſt volitio dandi ſuũ corpus alteri et
malo in alteꝝ duorum vltimoꝝ incidere et do ter-
tium mẽbrum q̄ vterq̄ actus eſt virginitatis prior
eſt virginitas melior ꝛ magis ſpectans ad virgini-
tatem: ſcd̃s actus eſt virginitas per accidens ħ eſt
ratione ſubiecti quelibet caſtitas in virgine eſt vir-
ginitas: vnde potes dare tres gradus virginitatis
primus eſt actus quo quis vel qui vult ſeruare per
petuo ſe a venereis qñ per eſt: ſecundus actus quo
quis vult ſeruare tẽporanee: tertius actus quo q̄s
vult dare corpus ſuũ alteri pro tẽpore ꝛ loco p̄mus
actuũ eſt optimus terti⁹ infimus. Si cuipiã placebit
dicere iſte actus eſt caſtitas coniugalis de quo du-
bitatur nec inconuenit virginẽ habere actum caſti-
tatis coniugalis is non nimis late a ratione deuiare
videtur ſed tunc pari ratiõe dicere debebit coniũx
habet actum et habitum caſtitatis virginitatis ꝛ eſt
virgo: nec ſequitur diſcedit virgo ergo habebit au
reolam q2 hoc itelligitur de ſimplici virgine modo
iſta eſt mixtim virgo hoc eſt ipſa eſt virgo et coniũx
copulatim an copulatiue non inſiſto. ſed tunc eſt dif
ficultas de illa an habebit aureolam virginũ ſicut
diſcedit puta illa que eſt infra annos nubiles et ha-
bet propoſitum temporaneũ vult tamen vxorari ꝑ
loco et tempore et poteſt dici q̄ ſic. ſed tunc eſt dif-
ficultas vbi eſſet idẽ actus numero quo q̄ vult ſer
uare ſe expertem a venereis vſq̄ ad certum tẽp⁹
et tunc habere virum ſecũdum illa que diximꝰ pau
lo ſuperius talis erit ſimpliciter virgo ſꝑ manens ĩ
latitudine virginitatis tñ ille actus eſt mixt⁹ ex duo
bus gradibus virginitatis ſicut contingit de vſu et
fruitione. Si quis voluerit ea tutari q̄ immediate an
te diximus oꝫ concedere eundem actũ numero eſſe
caſtitatem virginalẽ ꝛ coniugalẽ ꝛ ſic vidua poteſt
habere eundẽ actum qui eſt viduitas ꝛ virginitas:
vel eundem actum qui eſt viduitas ꝛ caſtitas coniu
galis. Si dicas cognita per violentiam non ad-
huc perdit aureolam virginum ponatur q̄ placet ei
illa corruptio poſt carnalẽ copulã ipſa perdit irrecu
pabiliter ꝑ quid: dico ipſa ꝑdit irrecuperabiliter au
reolam per illa duo ſimul in ſecundo illorum tunc
primo perdit irrecuperabiliter nõ inconuenit actũ
exteriorem impedire aureolam due ſunt petentes
equaliter carnalem copulam hodie vna cognoſci-
tur non alia cras penitudine ducuntur vna recupe-
rat virginitatem alia eam recuperare nequit. Sed
forte petiſſi aliqua habens habitum intenſum vir-
ginitatis corrumpatur quomodo habitus eius po
ſtea denominabitur ſi ipſa renitatur habit⁹ ille idẽ
qui ante erat virginitas dico q̄ erit viduitas ſi non
habeat virum. ¶ Contra ſecundam concluſionem
arguitur continentia viduarum eſt difficilior q̄ cõ
tinentia virginum quia experte ſunt delectationẽ
coitus: ergo citius accenduntur vt dicit philoſo-
phus in de animalibus. Reſpõdetur ſtat q̄ vidua
tantum meretur ſicut virgo que non habet tantum
inſultum eſto q̄ difficultas ſit intrinſeca quia pro-
uenit ex habitu non ei imputabili. Et ex iſto infero
q̄ due vidue continent quarum vna eſt iuuenis ꝛ al
tera ſenex ꝛ ſenior plus meretur q̄ altera ſi ſit ma-
gis procliuis ex complexione ad actus venereos q̄
alia. Secundo infero q̄ caſta caſtitate coniugali in
terdum tantum meretur abſtinendo ab aliis a ſuo
viro ſicut virgo/meritum virginitatis non in infini
tum meritum caſtitatis coniugalis exuperat: ergo
poteſt eſſe tanta difficultas in coniugata ex comple
xione et obiecto quia multi eam propter diuitias/
vel pulchritudinem amplectuntur aliam pauci vel
quia eſt frigide complexionis. Et hic ſemper lo-
quor de actibus qui ſunt formaliter viduitas virgi
nitas et caſtitas coniugalis de aliis actibus meri-
toriis quis eſt qui ambigat quin petrus et magda
lena multis virginibus ſunt multo beatiores ſed
ceteris paribus hoc eſt vidua vult ſeruare caſtita-
tem in poſterum et illud tempus eſt minus tem-
pore quod metitur virgo ꝛ ſic virgo plus meretur
et ex illo ſequitur q̄ viduitas in teneris annis pre-
ſtat viduitati adulte. Exceſſus iſtarum caſtitatum
patet per fructus centeſimum/ſexageſimum/ꝛ tri-
geſimum qui debentur iſtis tribus triceſimus reſ-
pondet caſtitati coniugali eſt numerus pariter im-
par eo q̄ vltra primam partitionem in partes pa-
res amplius ſcindi renuit ſed mox vtraq̄ medie-
tas ſe in imparitatem erigit hoc matrionio compe-
tit licet vir ꝛ femina ab exordio conuenerunt cre-
bro in animos contrarios prolabuntur. ſexagenari⁹
eſt fructus vidualis in proportione dupla trigena-
rium exuperans cauet a preſentibus et futuris libi
dinibus: coniugalis caſtitas a preſentibus mortua
vxore vel contra non eſt regulariter maior continẽ
tia et hic fructus potiſſimum conuenit viduitati ꝑ-
petue ſi que in anno luctus vel protinus illo extin-
cto virum ducit talem fructum ſuper coniugatam
caſtitatem non promeretur non ſemper inter fru-
ctus viduarum eſt paritas hic numerus eſt impa-
riter par cum ſcindi in partes pares et rurſus ille ĩ
minutiores non recuſat ꝛ ſic duplicem partitionem
in partes pares habet: ſed cum diuiſio ante vnitatẽ
euaneſcit aliquid imperfectionis in ea caſtitate re-
peritur. centenarius eſt numerus quadratus ex de
nario in ſe ducto numerus multum perfectus ſtu-
dioſum ꝛ beatum primo ethicorum ariſtoteles qua
drato coaptat q̄. quocunq̄ loco ruit ſuper co-
ſtam ſolide cadit et ſic perfectionem quam habet

a numero pariter impari vel ipariter pari non men
dicat.proportio cẽtenaria ad trigenariam eſt tripla
ſeſq̄tertia a fedis voluptatibꝰ preteritis/p̄ſentibꝰ
⁊ futuris abſtiet ⁊ frequenter tertia pars vite in cõ
iugatis ordinatur circa ſollicitudinem vxoris ⁊ fa=
milie oīſbus his vacat virginitas centenarius nu
merus ad ſexagenarium ſe habet in proportione ſu
perbiptiente continet eīn centum ſexaginta ⁊ duas
eius tertias. Poteſt fieri argumentum ad proban=
dum ꝙ corrupte violenter ꝑdunt meritum virgini
tatis ⁊ aureolam propter illud leonis pape: ⁊ reci=
tatur triceſima ſcd̄a q̄ſtio.quinta.Ille autem famu=
le dei ꝙ nõ audeant ſe comparare virginibus dicit
doleant ſe illud corpore perdidiſſe:illud non eſt in/
telligendum ꝙ peccent vel ꝙ non debeant habere
aureolam virginitatis : ſed quia ſunt propenſiores
propter delectationem in actu venereo expertam:
bene facile datur eis in poſteruꝫ occaſio peccati for
taſſe conſenſerunt ⁊ pro iſto agant penitentiã ⁊ mul
tum merentur dummodo oīmodo renituntur ſi=
cut dicit beata lucia paſchaſio:ſi me inuitam viola
ueris caſtitas michi duplicabitur ad coronam ⁊ h
eſſe poterat intẽdẽdo ſuam caſtitateꝫ eliciẽdo actũ
itenſiorẽ adueniente materia tali renitendo multuꝫ
augetur habitus caſtitatis ſꝫ talis ſic violẽte cogni
ta deſponſata viro reddit eum bigamum qui mulie
rem ducit. An caſtitas coniugalis ⁊ virginitas ⁊ vi=
duitas ſunt eiuſdem ſpeciei. Rñdeo clarum eſt rñ=
dere iſti q̄ſtioni dummodo videas obiecta iſtorum
actuum vel habituum quandocūq; obiectum vniꝰ
ſpecie differt ab obiecto alterius habitus et actus
ſpecie diſtingũtur:de idẽtitate non oꝫ vt de noticia
intuitiua ⁊ abſtractiua reſpectu eiuſdem ſed ſi eodẽ
modo ferantur in idem non apparet ratio quare nõ
ſunt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime. Ex iſto infero ꝙ
caſtitas aliqua virginalis ⁊ vidualis ſunt eiuſdem
ſpecie eſſentialis. Alique diuerſe due caſtitates vir
ginales ſpecie differunt.ſi teberga habeat hanc vo=
litionem volo ſeruare meum corpus ne polluatur
⁊ yſabella habeat hoc propoſitũ volo perpetuo ſer
uare corpus meum ne polluatur ille due virginita=
tes ſpecie differũt ponitur perpetuo in obiecto vniꝰ
et non alterius:prima caſtitas eſt virginalis ſi ſubie
ctum non ſit corruptum ſtat vnam viduam habere
caſtitatem eiuſdem ſpeciei eſſentialis cum virgine
ſed non eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime in genere mo
ris prima non vocabitur virginitas alia vocabitur
virginitas. Alii vt martinus conſtruunt eis obiecta
vltra modum loquendi philoſophicum ⁊ ſanctorũ
⁊ concludunt ſibi ſolis ꝙ oēs caſtitates coniuga=
les ⁊ virginales ſpecie differũt:⁊ ſic licet opinio ap
parati triceſima ſcd̄a.queſtio.quinta.capitu.primo
ſit diſſuta ꝙ eadem eſt caſtitas in coniugata q̄ erat
in virgine bonum ſenſum quo ad aliqua poteſt ha=
bere eſt tamen falſa:non debuit gloſator poſitiuus
ſuam falcem in meſſem philoſophicaꝫ mittere oēs
ſunt eedem in ſpecie ſubalterna. Ex quo patet ali=
qua virginitas viri identificatur cum virginitate
mulieris aliq̄ vero non ⁊ ſic ſine ratione: ſuper hoc
ceſpitat martinus in ſolutione ad decimum octa=
uum argmentum queſtionis prime de virginitate.

¶ Diſtinctionis trigeſime queſtio tertia.

Queritur tertio an fuit verum matrimoniũ
inter mariam ⁊ ioſeph. Ponitur cõcluſio:
beata virgo erat coniunx ⁊ virgo ſimul et
mortua eſt virgo:hoc patet auctoritatibus oīm lu= Notabile
ce clarioribus in queſtione non ancipite quid opus
eſt teſtimonio beata virgo:dicit beatus auguſtinus
in libro de vitiis ⁊ concupiſcentiis:⁊ magiſter alle=
gat in littera beata maria propoſuit ſe ſeruaturam
votum virginitatis in corde ſed ipſum votum non
expreſſit ore luce primo angelo reſpondit quomo=
do fiet iſtud qm̄ virum non cognoſco:ſi ipſa non
fuiſſet actualiter adhuc cognita ⁊ non habens vir=
ginitatem in mente non fuiſſet bona reſponſio ar=
changelo ſed volebat dicere ego firmiter propoſui
in animo ſeruare virginitatem ſed ipſa erat docta a
ſpirituſancto ꝙ poterat habitare cum ioſeph ⁊ euꝫ
capere in virum et dando ſuum corpus ſed certio=
rata reddebatur a deo ꝙ ioſeph corporis vſuꝫ nun
q̄ peteret.ſed radix tunc eſt in quo conſiſtit matrio
nium ſi in datione actus coniugalis quomõ cum il=
lo ſtet virginitas. Rñdetur ꝙ in datiõe mutua cor
poꝝ puta in dando dñium ſui corporis ⁊ non dãdo
vſum ſui dñii niſi petatur aliquis põt alicui dare do
miniũ ſui corporis non dãdo ei vſum illius dñii qḋ
pꝫ de illo qui iurauit ꝙ contrahet matrimoniũ po=
ſtea intendit intrare religionẽ alexanḋ tertius epõ
exonien̄ſi extra de ſpon. ⁊ matrimo. cõmiſſum.dicit
ꝙ talis poteſt contrahere ⁊ poſtea intrare religionẽ
et ſic contrahit matrimoniũ ⁊ nunq̄ intendit dare
mulieri vſũ ſui corpis:ſic erat de beata virgine que
erat docta a ſpũſctõ ꝙ contraheret.ꝙ ioſeph nõ pe
teret debitũ ipſa dedit ipſi ioſeph ſui corpis dñium
reſeruans ſibiipſi vſum ſui corpis : nec ſequitur ex
iſta via ꝙ inter fratrẽ ⁊ ſororẽ poteſt matrimonium
contrahi qr non ſunt habiles:illud pꝫ totũ.xxvij.q
ij.beata maria.⁊ ſi dicas.xxvij.q.j.ſunt q̄dã.vouẽ=
tibꝰ ꝟginibꝰ non ſolũ nubere ſꝫ velle nubere dãna=
bile eſt dicetur ꝙ hoc veꝝ eſt niſi aliqua eſſet docta
a ſpũſctõ ꝙ alter debitũ non exigeret et ꝙ ei ꝓdeſ=
ſet contrahere matrimoniũ al's male agit exponen
do ſe diſcrimini cadẽdi a virginitate ꝓpter viri ſo=
cietatẽ. ¶ Sed cõtra illud totũ arḡ:ſequeretur ꝙ eſ
ſet matrimoniũ cũ conditione non reddẽdi debitũ
vel cũ contrario vnius boni matrionii qḋ eſt falſũ
⁊ contra romanũ pontificẽ.extra de cõditio. appo.
in diſpenſatione vel in aliis ꝯtribus.ca.vlti. Forte
rñdeas concedẽdo ꝙ eſt matrimoniũ nec illa ꝯditio
matrimonio repugnat de nõ petere debitũ mõ ho=
neſto ſꝫ cõditiones inhoneſte ꝯ tria bona matrionii
matrimoniũ ipediunt vt ſi ꝓcures abortiuũ vel ſi
nõ ſerues matrionii fidẽ vel ſi aliũ poſſũ te viuente
capere. ¶ Contra illud argumẽtor: ex iſto ſequitur ꝙ
mulier non tenetur reddere viro petenti debitum
conſequens eſt falſum et cõtra maximũ pontificeꝫ

de conuerſione coniugatorū. ex publico iudex com
pelleret eum vel eam intrare religionem infra ſpaciū
duorum menſium vel reddere debitum vt ſibi patet
et patet conſequentia quia reddere vſum corpis nō
eſt de ratiōe matrimonii imo aduenticiū matrionio
ad qđ nemo tenetur. Rn̄deo replica hec petit venā
huius materie ⁊ dico ꝙ non ſufficit ad matrimoniū
dare corporis dn̄ium diſſentiendo de vſu ſaltem ad
hoc ꝙ ſit matrimonium eiuſdem rationis cum ma-
trimonio cōi vt replica tangit nec hoc volebat bea
ta virgo ſed ipſa dedit dominium ſui corporis ip-
ſi ioſeph relinquens vſum diſpoſitionis diuine et
certiorata erat ꝙ ioſeph non peteret vſum corpis:
nec ipſa petere debebat et hoc ſtat cum virginitate
et forte taliter contraxit iohannes euangeliſta. Si
ponas ioſeph petiuiſſe vſum corporis beate virgi-
nis quid ipſa tenebatur facere. Reſpondeo ponis
quintum pedem in ariete et caſum preter legē vn-
de mulier que contrahit poteſt ſe bifariam habere:
vnomodo volendo contrahere matrimonium ⁊ vo
lendo dare viro dn̄ium ſui corporis nichil cogitan-
do de vſu corporis: vel ſi cogitet relinquens diſpo
ſitioni diuine et ſic fecit beata virgo et hoc propoſi
tum compatit virginitatem et verum eſt matrimo-
nium tale poteſt fieri inter frigidum et ſterilem dū-
modo hoc cognoſcant. Aliomodo mulier habet
propoſitum dandi ſuum corpus viro ⁊ vſum cathe
gorice et adhuc tale propoſitum vt ſupra patuit in
queſtione precedenti ſpectat ad virginitatem ante
ꝙ̄ ſit cognita/licet multum aſſimiletur caſtitati con
iugali ⁊ ſic non eſt ita pura virginitas ſicut pria quā
non decuit beataȝ virginem habere. Alie mulieres
contrahentes communiter/ſiue habeāt primū pro-
poſitum/ſiue ſecundum tenentur reddere debitum
quia hoc ratio et lex ſtatuit pro loco et tempore/nō
autem beata virgo/ioſeph ab ea nichil petebat ꝙ ſi
importunius arguens ponat preter legeȝ ioſeph de
bitum petiuiſſe vt ſit ſatiſfactum ſue impudētie cū
ioſeph etiam mortuus eſt virgo non parue reputa-
tionis erat ſanctus ioſeph in cōſpectu trinitatis cū
debebat habere coniugem matrem dei. dico beata
virgo non reddidiſſet ei debitum nec tenebatur: qꝛ
ipſa erat certiorata a deo de oppoſito fateor ꝙ car
nalis copula non eſt de ratione matrionii inter mul
tos erat matrimonium inter quos nunꝙ̄ erat car-
nalis copula: ſi duo contraherent et ambo vouerēt
continentiam ante carnalem copulam neuter tene-
tur alteri reddere debitum dato ꝙ alter peteret vl'
proximius loquendo: ſi poſt verba de preſenti duo
contraherent ſortes et berta et deꝰ prohiberet eis
reddere debitum/in illo caſu neuter tenetur alteri
reddere debitum eſto ꝙ alter petat. ideo non placȝ
michi quod martinus dicit ꝙ beata virgo teneba-
tur reddere debitum ſi ioſeph petiuiſſet vt patet in
ſolutione quarti argumenti contra tertiam conclu
ſionem. Sed pro ampliore intelligentia dico aliqđ
eſt matrimonium in quo eſt eſſentiale reddere debi
tum petenti: patet poſt carnalem copulam ſi alter
petat pro tempore et loco alter non dans debitum

peccat. idem patet ante carnalem copulam lapſis
duobus menſibus et illud eſt matrimonium cōmu
ne. Aliud eſt matrimonium et non ita commune in
quo vnus non tenetur reddere alteri debitum: patȝ
ante duos menſes vel cum pacto non reddere de-
bitum vel poſt votum emiſſum ab vtroqȝ: vel ſi de
us prohiberet reddere debitum modo ille terminꝰ
matrimonium vniuoce dicitur de vtroqȝ licet non
ſit idem in eis/ſicut animal dicitur vniuoce de ho-
mine et equo/licet inter illa ſit magnum diſcrimen
ſicut aliquod eſt animal de cuius eſſentia eſt anima
rationalis. patet de homine/aliquod eſt animal de
cuius eſſentia non eſt neceſſe habere animam ratio
nalem: patet de boue ſed ſicut non eſt neceſſarium
ad animal in communi habere animam rationaleȝ
ſed ſufficit habere animam ſenſitiuam ſic ad matri
monium in cōmuni ſufficit dare dn̄ium corporum
mutuo vt predictum eſt. ¶ Contra concluſionem
arguitur: non licuit mulieribus viris alterius tribꝰ
nubere nūerorum vltimo: ioſeph non erat tribꝰ ma
rie. luce ſcđo. erat de tribu iuda quia de tribu dauid
maria auteȝ erat de tribu leui quia erat cognata ely
zabet luce primo: igitur. Preterea probatur ꝙ ma
ria non manſit virgo vſqȝ ad mortem. euāgeliſta di
cit mathei p̄mo. et accepit coniugem ſuam et non
cognoſcebat eam donec peperit filium ſuūȝ primo
genitum: ergo videtur dicere ꝙ cognouit eam poſt
ꝙ̄ chriſtus erat natus. Ad primum reſpondetur di
ſtingo ꝙ non licuit mulieri capere virum alteriꝰ tri
bus: vel ſi illa mulier erat heres parentum et ſic cō
ceditur. numeroꝝ vltimo querimonia filiarum ſal-
phaad que erant de tribu ioſeph preponebatur co-
ram moyſe an liceat eis habere viros aliarū tribuū
diffiniuit moyſes ꝙ non ne eſſet cōfuſio in tribubꝰ
par ratio videtur de omnibus mulieribus heredi-
bus et filiabus ſalphaad vel aliis mulieribus et ſic
negatur licuit eis capere viros cuiuſcunqȝ tribꝰ. de
beata virgine videtur ꝙ erat heres ioachim/erat ſo
ligenita licet beata anna habuit alias duas filias ex
duobus aliis viris vt patȝ ex carminibus. Anna ſo
let dici tres concepiſſe marias. Quas genuere viri
ioachim/cleophas/ſalomeqȝ. Has duxere viri/io-
ſeph/alpheus/zebedeus. Prima parit chriſtum/ia
cobumqȝ ſecunda minorem. Et ioſeph iuſtum pe-
perit cum ſimone iudam. Tertia maiorem iacobū/
volucremqȝ iohannem. Et pulchriꝰ hec tangit mā
tuanus primo libro de beata virgine iſmeria erat ſo
ror anne que erat mater elyzabeth. Iſmerie ſoror
anna fuit regalis origo. Et ſoboles magni veniens
dauidis ab alto. Sanguine zacharie cōiunx ſata ſe
mine prime. Tres triplici parte marias tribus an-
na maritis. Progenuit ſanctum et ſummo genus
ethere dignū. Prima deo ſacros partus dedit alte
ra natos. Quattuor alpheo iudam ſimona iacobuȝ.
Et qui iuſticie clarum cognomen habebat. Tertia
de natis tibi quos zebedee duobus/Edidit. Et ſic
non licuit beate virgini capere virum alterius tribꝰ
et ſic conuincitur ꝙ erant eiuſdeȝ tribus elyzabeth
erat de tribu leui ſed tribus ſacerdotalis et regia

erant cōmixte ⁊ ſic beata virgo de vtraqꝫ tribu deſcendit: ſed tunc eſt dubiū eſto ꝙ mathei p̊mo deducatur genealogia ioſeph de domo dauid xp̄us non erat filius ioſeph ſed ex ſpiritusſancto ſine patre genitus ex puriſſimo ſanguine beatiſſime ꝟginis quo ad humanitatē. Forte dicis ⁊ ſic dicunt doctores ꝙ poſtq̄ꝫ beatus mathe⁹ mathei p̊mo deducit ioſeph ⁊ duxit beatā virginē ⁊ ip̄a erat heres ip̄a erat eiuſdē tribus. ℭontra ex hoc non habes ꝙ ip̄a erat de domo dauid q̄ꝛ in tribu iuda multe erant domus ⁊ familie a dauid dom⁹ fratrū dauid erant de tribu iuda ſicut ip̄e dauid ⁊ nō cogebātur mulieres ducere viros ſue familie ſꝫ licuit capere cuiuſcūqꝫ familie virū dūmō in ſua tribu manerēt. Reſpondetur ꝙ credēdū eſt auctoritati beati mathei quēadmodū credim⁹ ⁊ hebrei credunt moyſi dicenti. In principio creauit deus celū ⁊ terrā. Ad ſcd̄m argumētuꝫ mathei p̊mo ſolutio tāgit̄ extra de verboꝝ ſig̃atione. ioſeph. ⁊ eſt beati hieronimi. locus a ꝯtrario ſenſu ibi locū nō habꝫ: donec eſt modus loquendi ſcripture pꝫ in veteri teſtamēto. Sede a dextris meis donec ponā inimicos ⁊c̄. ⁊ coruus nō reuerſus eſt donec aqua ſiccauerit. geñ. viij. ⁊ tñ coru⁹ nō rediebat ſm̄ ꝙ ſolet dici coruū in diluuio noe emittebat qui ingratus fuerat nō reueniebat. ⁊c̄. ⁊ nō cognouerant ſepulcrū moyſi donec in hodiernum diem. deuteronomii. xxxiiij. Primogenit⁹ eſt ille an̄ quē nemo naſcitur ⁊ hoc ab artiſtis ſolet dici dictio ſuperlatiui gradus exponitur negatiue ⁊ affirmatiue negatiue an̄ quē nullus ⁊ ſic capitur hic ⁊ ſic nō eſt terminus relatiuus nō ſequit̄ ille eſt prim⁹ ergo eſt reſpectu ſcd̄i bene quidē affirmatiue ⁊ eſt mod⁹ loquendi i leuitico ſacerdotibus debētur p̊mogenita ⁊ cōſtat an̄q̄ꝫ alia generātur: ſic reſpondit iohannes damaſcen⁹ li° iiij. cap̄. viij. Aliomō exponit̄ illud ⁊ nō cognoſcebat eū donec pepit mox poſtq̄ꝫ concepit relucebat corp⁹ beate virginis ꝙ eā vt antea cognoſcere nō poterat nimirū cū dn̄s glorie erat i vtero: moyſi reſplendebāt radii vt cornua vt populus eū vix cognoſcere poterat. ij. corinth. iij. quare ſic nō erat hic: ſꝫ poſtq̄ꝫ pepit ſaluatorē melius eā cognouit q̄ꝫ antea nō eſt ſermo de cognoſcere carnaliter ſed per viſionē intuitiuā. Et ſi dicas beata virgo fuiſſet nō cognita ab aliis quēadmodū vniuerſus iſrael nō potuit intueri moyſen. Reſpondetur ꝙ deus potuit impedire illā claritatē ne ageret in oculis alioꝝ ſed ſolū in ioſeph quēadmoduꝫ angeli relicti ſuis naturis poſſunt ītueri ſecreta cordis deus id ſibi ſoli reſeruat ⁊ illud eſt rationabile de moyſe ⁊ ioſeph de moyſe quidem vt popul⁹ cognoſceret gloriā dei ⁊ pareret moyſi eoꝝ legiſero qui erat totius populi dux ſoli ioſeph qui dabatur in obſequiū beate virginis ⁊ in teſtimoniū virginitatis illud apparuit. euangeliſta dicit math. p̊mo. ℭum ioſeph eſſet vir iuſtus fuiſſet iniuſtus ſi niſus fuiſſet beatā virginē cognoſcere poſtq̄ꝫ ſciebat eam deum genuiſſe ⁊ q̄ñ euangeliſta tacuiſſet iuſticiam ioſeph hoc argumentū eſt tibi euidēs ſue iuſticie q̄ꝛ alioquin nō permiſſum fuiſſet matrimoniū iter dei matrē preuiſſam ab initio ⁊ ante ſecula ⁊ ip̄m ſanctū ioſeph. Sed an ioſeph cognouit eā eſſe grauidam a ſpiritusſancto an̄q̄ꝫ ei angelus itimauit exploratū nō habeo mathei p̊mo habetur. ℭum eſſet deſponſata mater ieſu maria ioſeph an̄q̄ꝫ cōuenirēt inuenta eſt in vtero habēs de ſpiritu ſancto: ioſeph autē vir eius cū eſſet iuſtus ⁊ noluit eā traducere voluit occulte dimittere eā: quidā dicunt ꝙ nō reputabat ſe dignū habitare cū ea ⁊ voluit abire ꝓpter indignitatē an̄q̄ꝫ angel⁹ ei reuelauit. hoc habet origenes in omelia natiuitatis xp̄i: gloſa ordinaria ſup illo ꝟbo inuenta eſt in vtero habens dicit. inuenit ioſeph in vtero habere ſꝫ nō de ſpiritu ſancto ſciebat eſſe cū poſtea vt dubius deliberaret dimittere eā. traducere tantū valet ſicut ꝓpalare licet martin⁹ ſup hoc īpugnet guidonē carmelitā dicēs apud nullos antiquos doctores terminū in illa ſig̃atione acceptū ſꝫ videat gloſam interlinearē ꝑ guidone ⁊ eſt beati iohannis criſoſtomi/iohānes criſoſtom⁹ ſup illo verbo deſponſata dicit. deſponſata id eſt domi habita et omelia q̄rta ſuper iohannē dicit. in domo ioſeph erat an̄q̄ꝫ cōuenirent/exponit gloſa an̄q̄ꝫ cōuenirēt ad carnalē copulā et accepit eā in ſuam nō in domū ſuam a q̄ eā nō elecerat ſꝫ accepit in affectum.

ℭSecundo arguitur chriſtus habuit fratres vt pꝫ mathei. xij. ⁊ nō ex parte patris vt notū eſt ⁊ per cōſequens nec ex parte vtriuſqꝫ relinquitur ḡ ꝙ ex ꝑte matris. Aliq̄ dicūt ad hoc ꝙ ioſeph habuit ex altera muliere ⁊ ipſe reputabatur apud iudeos filius ioſeph ⁊ ſic illi filii ioſeph vocabantur fratres ei⁹ ⁊ hoc in vita ſolutione tenet martin⁹ nō eſt veroſimile ꝙ ioſeph vnq̄ꝫ cognouit mulierē imo ꝙ ſemꝑ dabatur beate virgini ꝟgo in obſequiū p̄rio ſanct⁹ ioſeph poſtea ſaluator matri obſequium preſtitit.

ℭTertio arguitur iohannes in paſſione qui virgo ⁊ filius ſororis beate virginis erat ⁊ hoc dicit beat⁹ hieronim⁹ ꝯ eluidrū hereticū ex illo ſatis cōuincit̄ ꝙ ſanct⁹ ioſeph iam mortuus erat eſto ꝙ aliqui dicant oppoſitum. ꝓpterea aūt dico ꝙ oēs cōſanguinei dicebantur fratres apud hebreos tūc abraham vocauit loth fratrē. geñ. xiij. ſarram ſororē. geñ. xx et patet ſolutio argumenti. pōt eſſe argumētum de exitu chriſti extra vterum beate virginis ad ꝓbandū ꝙ clauſtra virginalia dirupta ſunt. Ad hoc reſpondit damaſcenus. xv. capite ſui quarti ꝙ beata virgo egreſſa eſt ꝑ locū cōſuetū licet aliqui fabulantur xp̄m editū per latus beate virginis ſed adhuc remanet modus de aꝑtura clauſtroꝝ virginalium ſi illa apperuit xp̄s in egreſſu non ſemper māſerūt integra tenēdo oīa que ipſe poſuit potes dicere corpus xp̄i egreſſum eſt per clauſtra virginalia q̄ integra manſerunt ⁊ erat penetratio corporum vl̄ erat in vtero beate ꝟginis nouē mēſes ⁊ ampli⁹: poſtea exiuit vterū deipare virginis ⁊ nō iuit ꝑ mediū vt corpus xp̄i idē accedit ad ſacramētū euchari. poſt verba conſecrationis modus alioꝝ nō eſt oīno reliciend⁹ de egreſſu per latus cū honeſtatē ſapiat ⁊ nō cōſtat de oppoſito. an ioſeph erat iuuenis quādo p̊mo deſponſabatur beate virgini vel erat ſenex vt

pingitur cū glo. dicat eſaie.lxij.habitabit iuuenis
cum virgine id eſt ioſeph cū beata virgine criſant⁹
cū daria de pictura:dicatur illud horatii pictorib⁹
atq; poetis quidlibet audendi ſemper datur eq̄ po
teſtas virginitas beate virginis nō eſt magis ſuſpe
cta cū iuuene ꝙ̄ cū ſene fertur ⁊ pie credo ꝙ null⁹
ex ea vnq̄ impudice mouebatur deus nō actiue ad
hoc cōcurrebat hoc ſingulariter erat conueniēs de
re ſue matri.

¶Diſtinctionis trigeſime ꝑme queſtio vnica.

Circa diſtictionē trigeſimā ꝑmā q̄ro an tria
bona matrimonii excuſant actū matrimo
nialem ne ſit peccatū. Triplex eſt bonum
Notabile matrimonii ſcꝫ bonū fidei hoc eſt ſeruare fidelitatē
alteri cōiugū nō reddendo alteri vſuꝫ ſui corporis
⁊ coniugi reddendo quando par eſt vt inter vlixeꝫ
et penolopē inter lucretiā ⁊ ſuū virū bonū ſacramē
ti indiſſolubilitas hoc eſt ꝙ vinculū ſit indiſſolubi-
le ⁊ illud in lumē naturali eſt equū nūq̄ alias bene
cohabitarēt ſed alter alterā deciperet cumulādo clā
culū bona poſt ſeparationē ⁊ domus i duas ſectas
diuideretur et ferret egre vir vxorē eius ab alio du-
ci ⁊ ecōuerſo ⁊ illud patet ex marone ꝑmo eneidos
ſolum naturaliter loquēte vbi in ꝑſona iunonis ad
colū.iſta tria explicabat inquiēs.Sūt michi bis ſe-
ptem preſtanti corpore niphe.Quarū q; forma pul
cherrima deiopeiam.Cōnubio iungā ſtabili ꝓꝑam
q; dicabo.Omnib⁹ vt tecū meritis ꝓ talib⁹ annos
Exigat ⁊ pulcra faciet te prole parentem.ecce bonuꝫ
prolis. per propriā fidelitatē intelligit.ꝑ omnes an
nos perpetuitatē intelligit.ſilr.patet.iiij.eneidos.
dū dido imponit enee violaſſe matrimoniū ob re-
ceſſum in italiā ob hoc volens eneas ſe purgare di
cens nō eſſe matrimoniū:ꝓpterea dicit.ne finge fu
gā vt cōiugis vnq̄ pretendit itidas aūt hec in fede
ra veni bonū prolis eſt ſancte ⁊ religioſe ꝓlem ſi
gnēctur educare. ſm illud.ij.ethicoꝝ.j.non parum
imo plurimū quin potius totū refert ſic an non ſic
homines ab adoleſcentia cōſueſcant ⁊.iij.cap.eiuſ
dē ob voluptatē inquit res improbas agim⁹ ob do
lorē vero res poſt habem⁹ honeſtas q̄propter ho-
mines ab ipſa ſtatim adoleſcentia vt inquit plato
ita inſtitutos eſſe oportet vt iis gaudeant doleantq;
quibus gaudere dolereq; oportet hec eni educatio
ac eruditio recta q̄ hoc pōderandū cenſuit ariſto-
teles auctoritatē platonis in mediū citauit vt illud
roboraret.ꝓpterea antiquitus ſolebant deū timen
tes ponere liberos in locis ſacris vſq; ad annos nu
biles ⁊ tunc collectis ſanctis moribus eos tradere
nuptui in ꝓpoſito noſtro de xpifera virgine de qua
diſtinctione precedenti mentionē fecim⁹ beata an-
na ⁊ venerabilis ioachin ſtudioſe obſeruarūt qd ex-
plicat baptiſta ꝑmo libro de beata virgine inquiēs
Mos erat antiqu⁹ longū ſeruatus in euū. Ed: pu
ellares annos icludere ſacra. Etatēq; deo teneraꝫ
primūq; dicare ꝟginee floreꝫ ⁊ ſ̄uare pudoꝝ. In-
genti curā ſctōsq; inducere mores. Mox vbi ve-
ſtitū prima lanugine tēpus/venerat in thalamos
ibant himeneaq; tecta.Cōiunctęq; viris proli in-
dulgere ſolebant.non intelliges hec tria eſſe eſſen-
tialia matrimonii carnalis copula ⁊ proles ſequunt
matrimoniū q̄ nō ſunt de eſſentia eius ſꝫ vinculum
ligandi illa tria eſt eſſentiale in ſenib⁹ non expectat
proles ⁊ tamen contrahunt rationabiliter redeūdo
ad titulum queſtionis ponūtur cōcluſiones quādo
vir ſine peccato vxorem cognoſcit.¶Prima con-
cluſio quādo vir cognoſcit vxorem cā prolis haben
de tēpore loco ⁊ modo debitis nō eſt peccatum.
¶Secunda cōcluſio quādo vir reddit debitū vxo
ri petenti expreſſe vel iterpretatiue nō peccat eam
cognoſcendo ne ipa incidat in fornicationē.iſte due
cōcluſiones ſunt lucide et ab oībus admittuntur.
propterea in eis nō adduco probationes. ¶Ter-
tia cōcluſio volens cognoſcere vxorē vt euitet lu-
xuria in ſeipſo nō eſt peccatū.probatur.ex ſecūda
licet reddere vxori debitum vt euitetur fornicatio
in ea ergo ab ea petere ad fugiendū adulteriū i ip-
ſomet cum quilibet plus ſibi teneatur ꝙ̄ alteri di-
cit beatus bonauentura ſemper eſt veniale peccatū
ſic beatus thomas dicit illud michi videt̄ preter ra
tionem doctor ſeraphicus dicit ꝙ ibi eſt aliqua ſup
fluitas ⁊ per conſequēs eſt peccatū hanc ſuperflui
tateꝫ nō intelligo rationabilē ſi fortes temptat⁹ cū
aliqua muliere alloquitur anteq̄ accedat ſuā pro-
priam vxorē cognoſcat vt adulteriū in ipo euitet vi
detur ꝙ prudenter agat ⁊ nullatenus peccat alias
dānabis multos actus i matrimonio ſenū ꝑter ra-
tionē.Itē apoſtolus dicit ꝓpter fornicationē vnuſ
quiſq; accipiat vxorē ⁊ vnaqueq; ſuū virū mulier
ſui corporis poteſtatē nō habet ſꝫ vir ſilr aūt ⁊ vir
ſui corporis poteſtatē nō hꝫ ſed mulier.gloſa mar-
ginalis ſup illo paſſu iohānis criſoſtomi dicit cauſa
propter quam cōtrahi debet eſt procreatio prolis ⁊
vitatio fornicationis nō magis in muliere ꝙ̄ i viro
nec i reddēte debitum ꝙ̄ petente idē eſt ſi fuerit cau
ſa ſanitatis habende vł cōſeruāde vł triſticie expel
lende i talibus quis vtitur re ſua licite. ¶Quarta
cōcluſio ſi quis vult vxorem cognoſcere cā ponēdi
ſe in poſſeſſionē in primo matrimonio forte in ſene
cā ſ̄uande ꝓlis vel fugiēde fornicationis triſticie
vł ſeruande ſanitatis i ſe vel vxore nō ꝓpterea ſu⁹
actus eſt peccatū:dato ꝙ voluptas incidat.patet.
nō eſt i poteſtate eius quin icidat ſicut in comeſtio-
ne cibi:ſꝫ voluptas incidens i cibo nō facit come-
ſtionē illicitā dūmō manet in limitibus rationis.
Itē circunſtantia circunſtās nō cadēs i ratione ob
iecti nō vitiat actū bonū voluptas eſt hmōi i caſu:
igitur.item eſt aliqua honeſta voluptas ſicut aliqua
eſt inhoneſta.¶Quinta cōcluſio ſi quis cognoſcat
vxorē ſuam propter voluptatē nolēs aliquomodo
cognoſcere alienā ſed volens vti re ſua non peccat
mortaliter.patet ꝑ gloſam.j.corinthioꝝ.vij.q̄ eſt
beati aug.qui eni cauſa prolis cōueniūt excuſat vt
non ſit peccatū qui vero cauſa cōcupiſcentie facien
de veniale eſt ſicut i comeſtione cibi. Sed dicis ibi
ponitur vł refrenande:dico ꝙ diſiūctiua ponit tan-

tum alterā partem. dico ſcđo intelligit refrenat cō
cupiſcentiā cū mala circunſtātia veniali cadēti i ra=
tione obiecti ſi q̄ auctoritates inueniūtur ſonātes eſ
ſe mortale cū vxore intelligit q̄ñ id idē faceret cum
illa q̄ñ nō eſſet ei vxor priuari a ratione nichil facit
patet per ſompnū i quo homo p̄uat. Si dicas apo=
ſtolus dicit hoc aūt ſm indulgētiā dico ibi eſt idul=
gentia de minori bono ⁊ nō de malo. ¶ Dubitatur
an contrahens cū muliere propter pulcritudinem
vel diuitias male agit. ¶ Reſpōdeo ſi pulcritudo
diuitie/caſtitas/prudētia vł aliud honeſtū ſit cauſa
motiua hoc qđ eſt licitū ſi iſtoꝝ ſit cauſa finalis non
tñ vltimata etiā eſt licitū eſt finis honeſtus vlterius
ſubordinabilis ſi turpe flagitiū ſit finis ꝑtialis duꝫ
tñ intendit cōtrahere eſt verū matrimoniū tamē eſt
peccatū. ꝙ ſit matrimoniū pꝫ. ibi ſeruātur oia eſſen
tialia matrimonii dūmō illud turpe nō intriſece re=
pugnat tribus bonis matrimonii.

¶ Diſtinctionis trigeſime ſcđe q̄ſtio vnica.

Circa hanc diſtinctionē trigeſimam ſcđam
Quero an quilibet cōiugū teneatur alteri
reddere debitum. ¶ Cōcluſiue r̄ndebitur ɔcluſiua.
q̄libet cōiugū tenet alteri reddere debitū ꝓ loco ⁊
tempore niſi rationabilē exceptionē habeat. redde
re debitū eſt preceptū affirmatiuū ſemꝑ obligans
ſed nō ꝓ ſemper ſꝫ pro loco ⁊ tēpore. ꝓbatur con=
cluſio q̄libet nō reddēs alteri qđ ſuū eſt nō habēs
exceptionē nō dandi iniuſte agit ergo ad oppoſituꝫ
tenetur mō. i. corinth. vij. vir nō habet dominium
ſui corporis ſꝫ mulier ⁊ ecōuerſo ⁊ iterū nolite frau
dare inuicē niſi ad tēpus vt vacetis orationi ſiue ex
preſſe petat ſiue occulte ꝓpter verecundiā vt i mu=
liere nō curandū eſt qua intentione petatur ſiue ꝓ=
pter libidinē vel fornicationē vitandā ſiue fuerit im
pregnata vł nō nec iuuat currere ad elephantē ⁊ ad
bruta ipregnata que amplı⁹ fugiūt coitū q̄ꝛ. iiij. de
generatione aialiuꝫ mulier ⁊ equa excipiūtur aialia
ꝓpriā naturā habēt aliqui in vere coeūt vt aſini/ca
meli/porcus ſilueſter ⁊ aues. v. de hiſtoriis aialiuꝫ
aliqua i decēbri vt vrſi aliqua oi tempore: oues i af
frica bis pariūt/nobiſcū i europa ſemel propterea
deficiūt arguentes mulieres impregnatas preter
naturā agere pati coitum ⁊ illud patet. xxvij. q. ij. ſi
tu. ⁊ eſt aug. in de adulterinis cōiugiis dicit. ſi tu ab
ſtines ſine vxoris voluntate tribuis ⁊ fornicandi li
centiā ⁊ peccatū illius tue iputabitur abſtinētie. di=
xi i cōcluſiōe niſi habeat exceptionē nō reddēdi pu=
ta q̄ꝛ vergeret i periculū corporis viri vł mulieris ⁊
hoc ei probabiliter cōſtaret eſt debilis infirmus vel
vulneratus vł extinguet fetus in vtero tunc eſt alio
vinculo aſtrictus nō reddere plı⁹ ſm ordinē carita=
tis tenetur ſibi ſuffragari q̄ꝫ mulieri. item natura ſi
bi puriſſimū alimēti cōſeruat ꝓ cōſeruatione indi=
uidui ſuperfluū mittit pro cōſeruatione ſpeciei. Si
petatur i publico vł in loco ſacro non tenet ei inibi
dare niſi diu morati fuerint i eccłia vt tēpore hoſti=
li in limitibus hoſtiū nec valet dicere licet ibi mora
ti fuerint tenentur ad hoc egredi ſicut ad egerenda
ſuperflua prime digeſtionis ⁊ ſcđe cōſtat nō eſt ſile
nec diſſimile propter fetorē mane ꝓſequor cuilibet
tñ diſcrimē eſt paruulum propter illud occultuꝫ non
polluitur eccłia ſi vir fuerit ꝑcuſſ⁹ lepra ⁊ vxor ſana
licet nō teneatur cohabitare cum viro cōtinuo po=
tiſſimū interdū partim tenetur ei reddere debituꝫ
propter talē actū nō videtur ꝙ inficietur lepra vide
m⁹ pleraſq̄ꝫ mulieres etiā cohabitātes cū leproſis
illa labe nō infectas ꝗ in fortiori a redditione illius
actus etiā quātūcūq̄ꝫ magna fuerit illa lepra vt in
leonina i vltima ſpecie lepre ergo a fortiore vbi eſt
parua ⁊ illud patet de cōiugio leproſoꝝ. c. j. ⁊. ij. ſꝫ
q̄ñ mulier eſt percuſſa magna lepra maior eſt diffi=
cultas q̄ꝛ vir ſanus ſibi citius incurrit morbū q̄ꝫ ecō
uerſo fertur ꝙ cognoſcens mulierē ſanā a leproſo
cognitā incurrit leprā ergo idē vł eam cognoſcen=
do hec illatio eſt apparens licet cōſequentia poteſt
negari cū apparentia ſed dedita opera illius appa=
rentiā miſſam facio: ⁊ q̄ñ ipſa eſt infecta lepra leoni=
na ꝙ partes fruſtratim decidere vident vir nō tene
tur reddere debitū mulieri ne incurrat morbū quā
do eſt probabile ꝙ per illū actū icurret ſꝫ ſi iudicio
medicoꝝ homo icurrit leprā talem cognoſcēdo ad
hoc nō tenetur tūc. ſi dicas vir ⁊ mulier iudicātur
ad paria quo ad copulā: verū eſt q̄ñ cauſe ſunt pa=
res qđ in propoſito non contingit. Sed q̄ñ mulier
laborat menſtruo vt ſolent mulieres ante ſenium
poteſt ignorantia virū excuſare ⁊ mulierē ſi neſciat
aliqđ detrimētū ad hoc ſequi ſꝫ ſi ei cōſteterit ſm
iudicium prudentū non eſt ita certum hieronimus
ſuꝑ illud. eſaie. lxiiij. iuſticie noſtre quaſi pānus mē
ſtruate dicit tunc concipiūtur membris dānati ceci
claudi leproſi vt q̄ꝛ parētes nō erubuerūt i cōclaui
ɔmiſceri eoꝝ peccatū patēter ⁊ apte redarguatur i
ꝑuulis ⁊ leuitici. xviij. ad mulierē q̄ patit menſtruū
nō accedes nec reuelabis feditateꝫ eius. gloſa mar
ginalis dicit vtriq̄ꝫ interim iterdicitur accedere ad
altū. leuitici. xx. talis lapidabatur ad mortē. ſꝫ forte
dicis hoc eſt cerimoniale. Itē neſcitur an tunc ge=
nerabitur ꝓles ipſa eſt ſterilis vel ipregnata ⁊ ſi nō
cū ſemel erit ipregnata veriſile eſt ꝙ tūc non ipre=
gnabitur. item melı⁹ eſt habere prolē leproſā q̄ꝫ ni=
chil habere idē error cōtingit i leproſo ſi error ſit ſꝫ
q̄ꝛ vnū eſt cōtinuū aliud tēporale nō eſt ſile redde=
re tunc nō videtur pctm̄ ⁊ poteſt eſſe ꝙ exigere ad
maius malū euitandū i petēte vel in alio nō ſit pec
catū propter ſtatutū eccłie vt i diebus ieiunioꝝ et
q̄ñ ſpiritualib⁹ eſt vacandū reddere petenti debitū
nō videtur peccatū hoc eſt de iure diuino ⁊ eccleſia
nō intēdit oppoſitum. Magiſter i. iij. capite huius
diſtinctionis itroducit beatū aug. dicenteꝫ propter
proceſſiones eni dies ⁊ ieiunioꝝ aliq̄ñ nō licet cōue
nire q̄ꝛ etiā ⁊ hoc innuit apłus. j. corinthioꝝ. vij. va
cantes orōni ad tēpus a licitis abſtinendū eſt vt fa
cilius impetrari poſſit qđ poſtulatur. Si quis tunc
magno inſultu paſſionis inſurgente debituꝫ exigat
nō videtur michi peccare. patet de ieiunio vbi eſſet
opus tranſcendēs facultatē viri eccłia talē non in=

tendit obligare ad ieiuniū ſic in propoſito. Sed cō tra iſta dicis innocentius terti⁹ ſcribit archiep̄o cā tuarenſi vt habetur de voto ꝛ vot.redemꝑ.c.ex mľ ta.§.in tanta ꝙ vir pōt cōplere votū hieroſolimitanum in ſubſidiū terre ſancte ſine cōſenſu vxoris et tunc non poteſt reddere debitū:igitur. Reſpōdeo vxoꝛ poteſt talē cōmitari ſi voluerit ꝛ ſi noluerit par eſt ꝙ ipſa contineat i illo caſu tempoꝛaneo redibit in fra breue tempus vľ interim occidetur ꝛ ſic ipſa poteſt habere aliū virū aptus ad bellū in iſto caſu tur pius ageret ſtādo domi propter vxorē ꝙ̄ vlixes nolens ꝑficiſci ad troiā cū ceteris grecꝫ ꝑpt penelopē quanto vna pugna eſt glorioſioꝛ altera ex parte fideliū ꝛ ſi vir diu moꝛetur in paleſtina nolens redire habeat ipſa domi pacientiā ſi eā viſitare noluerit. ac dicis votū ꝑegrinationis eſt cōmutabile in votum religionis tanꝙ̄ i maius bonū ergo ſi vir poteſt ſine facultate mulieris min⁹ vouere ꝛ maius. nego cōſequentiam hic perpetuo a ſe abdicat venerea i mulieris diſſentientis preiudiciū.propterea cetera ſunt imparia poſt partum nō eſt neceſſe abſtinere a muliere poſt euacuationē illarū partiū menſtrui in partu vna pars manet ꝛ elicitur cū ꝑtu ſm auicēnā de aīalibus alia alit fetum in vtero ꝛ.iij.ad māmillas cōſcendit. Foꝛte dubitas circa dicta dicebam⁹ licet reddere qñ nō licet petere contra ſi nabal inde bite petat abigail iuſte negat ſi iiuſte a me peteres librū meū iuſte tibi illū nego. Inſuper abigail conſentit ꝛ coopatur pctō alterius ergo i illo caſu peccat. Ad pꝛimū nego conſequentiā. Cū pꝛimo petens ſcit ſe nō habere iuſtā cauſam petendi hoc me fugit propter multa licita q̄ poſſunt interuenire et debeo interpꝛetari caſum dubiū in melioꝛē partem Cum ſcd̄o dato ꝙ me nō lateat crebꝛo homo iuſte dat ꝙ alter iiuſte petit.patet de datione eucharíſtie petōꝛi occulto petēti i publico vnus iiuſte petit ꝛ al ter iuſte reddit.idē patet de dāte lucrū vltra ſoꝛtēz exēplum eſt de libꝛo meo nullū.petit ille alienū cui parere nō teneoꝛ cum ius excipiendo habeo modo coꝛpus mulieris eſt viri ſicut ipſius mulieris nō in ſeruitute ſicut ſeruus vel ancilla.mulier de coſta viri eſt formata et nō pede.ꝑpterea ſm ariſtotelem i poſtp̄dicamentis eſt alieniſſim⁹ mod⁹ habēdi quo vir habet vxoꝛem ſi ego pecuniā ſoꝛtis haberē i cuſtodia ipſo pecuniā exigente dato ꝙ ſcirē eum abuti pecunia ꝛ ꝙ peccat ad malū finē debeo ei ſuaꝫ pecuniā reſtituere alioqui perturbaretur pax cōmunis ꝛ fingerem⁹ nobis cauſas ſemper tenere alienū ſic ſi mulieri liceret in his caſibus debitum negare poteſt impedire virū ſemper a iure ſuo palliando. ac ſi vir petat nephando modo cōcubitū a muliere reddere eſt peccatum. Ad ſcd̄m nego ꝙ abigail cōſentiat peccato nabal vel cooperet̄ imo ei diſplicet ꝙ alter petat ſꝫ debitū reddit.potiſſimū remedium eſt viro ꝛ vxoꝛi nō ſuperflue doꝛmire nec comedere ad hos fetoꝛes extiguendos nā ſm ariſtotelē de cima ꝑticula ꝑbleumatū venus comes ſacietatis eſt.propterea dicit poꝛcū ſilueſtrē ſolum i vere appetere coitum domeſticū ſepe plus ſilueſter ꝑuictu querendo laboꝛat ꝛ nō tantū acquirit et frigus immenſuꝫ patitur nō habet tale receptaculū ſicut domeſticus. quo ſit agricolaꝝ ꝛ ocio incūbentium vita eſt exꝑtioꝛ ab iſtis venereis ꝙ̄ delicate alitorū multitudo liberoꝝ non arguit oppoſitū imo ꝑpoſitum rarus coit⁹ laboꝛ moderat⁹ ꝛ moderat⁹ cib⁹ ꝛ quidē groſſus a 3 hoc cōducit ſm ſapiētes cui rerum magiſtra experiētia affert teſtimoniū. Sed dubitatur an tēpoꝛe ſumptionis eucharíſtie vir poteſt reddere debitū vxoꝛi. Secundo dubitatur de tempoꝛe quo ꝓhibentur nuptie hoc cognito notuꝫ euadit quādo cōtrahi poſſunt qꝛ qd̄ nō eſt prohibitum eſt conceſſum. Ad pꝛimū ponuntur ꝓpoſitiones. Si quis cognoſcens ſuā reperiat ſe indiſpoſitum in craſtino nō debet ſacramentum eucharíſtiā capere.hoc patet in aliis pctis ꝛ pr̄es dicunt hic eſſe maioꝛē illaqueationē ꝙ̄ in aliis. Secunda propoſitio bonū eſt viro abſtinere a propꝛia vxoꝛe tēpoꝛe quo debet capere coꝛpus chꝛiſti alias nō capit cū reuerentia qua decet. ſi nō licuit immūd⁹ capere panes ꝓpoſitiōis a foꝛtioꝛi nec carnes agni edere ꝛ illud patet.xxxiij.q.iiij c.ſciatis.ſed an teneatur abſtinere. Sit tertia propoſitio negatiua nō tenetur cū nō reperiat ſe cras in moꝛtali qui illud deteſtat⁹ eſt ꝛ cōfeſſus eſt tunc probauit ſe ſufficienter ergo poteſt capere coꝛpus chꝛiſti.patet.ſ. coꝛnub.xi.ꝛ de cōſecra.d.ij.quotidie mūdicia panū propoſitionū in noua lege nō probat eſſe male actū. Ad ſcd̄am dubitationē dicitur nuptie prohibentur celebꝛari ab aduētu vſq ad epiphaniā incluſiue.pꝫ.xxxiij.q.iiij.nō opoꝛtet.item a ſeptuageſima vſq in octauā pache incluſiue.patet de feriis in cap̄.capellan⁹. Itē a pꝛimo die rogationuꝫ qui eſt ſcd̄a feria ante aſcenſionē dn̄i vſq ad octauā penthecoſtes incluſiue qꝛ littera dicit poſt ſeptem dies poſt feſtū penthecoſtes nō eſſent ſeptē dies niſi dn̄ica includeretur qui his tempoꝛibus cōtrahit realiter cōtrahit:ſed cōtra prohibitionem eccl̄ie ꝛ male ageret ſm verſus quos recitat gloſa in cap̄.prefato. Eccleſie vetitū nec nō temp⁹ feriarū impediūt fieri ꝑmittūt facta teneri quolibet tēpoꝛe dicit gloſa poteſt matrimoniū cōtrahi ſed nuptiarū ſollennitas tātum his diebus prohibetur ne coniungantur carnaliter.

Diſtinctionis trigeſime tertie queſtio p̄ma.

Queritur circa diſtinctionēꝫ trigeſimā tertiā an liceat per diſpenſationē habere ſimul plures vxoꝛes. Reſpondeo ſupponendo illud eſſe licitū ſine diſpenſatione qd̄ nec eſt prohibitum iure naturali/diuino vľ poſitiuo humano non eſt facile oſtendere cōtra ꝑterum ꝙ ſit cōtra ius nature cū ph̄i ꝛ plures in lumīe naturali loquētes viſ fuerint pluribus ſed cū matrimoniū vt cōiter dicit̄ habet pro fine pꝛincipali ḡnationē prolis ꝛ eius educationē pro fine ſcd̄ario habet cōicationē operū neceſſarioꝛū i vita humana.p̄mū fine nō impedit pluralitas vxoꝛum plures poſſunt ḡnari per plures ꝙ̄

vnam ⁊ vbi vxoꝛ ſterilis eſt proles haberi poteſt ꝑ fertilē ⁊ proles genita poteſt religioſe educari ſed ad pacificā cohabitationē plures vxores nō poſſūt cōuiuere vt dicit. ¶ Cattus cū mure nō ſiſtūt ſimul i ede. Nec gloꝛes bine ſimul viuūt ſine lite. g̃ a fortiori de duabus vxoꝛibus nimirum ꝙ mulieres obliq̄ue fuerint cū prima mulier ex vna curua coſta cōponebat vide ſarai ⁊ agar nō poterāt cōuenire nec probe mulieres ſoꝛoꝛes germane lia ⁊ rachel anna ⁊ fenēna. idē patet inter zamptippē ⁊ mirio vxores ſocratis que perturbāt totā familiā optimi ſocratis. vt dicit beat⁹ hieronim⁹ ad iouinianū ⁊ diſcoꝛdia magne res dilabuntur nō valet dictū durandi hoc prouenit ex malitia vxoꝛū ⁊ nō ex numero de ꝑſe eſt maioꝛ diſcoꝛdia cū vna mala quā cū duabus pacificis hoc inq̄ nō valet leges dātur de his que cōiter euenīūt ſed cōius vna tranquillius viuit cū viro q̄ plures qd̄ fieret ſi eſſent male vxores ⁊ litigioſe tunc rediret q̄rimonia terre de ſole eſopi ſolo necoꝛ ſolo quid erit ſi creuerit alter nō iuuat dicere includantur in domo moꝛe oꝛientaliū ⁊ meridionaliū vxoꝛū quid fieret apud britannos/gallos ⁊ germanos. Jtē ille interdū preſenti marito cōueniunt ⁊ ipſo veniente ad ſingulas querimonie ⁊ iurgia fierent vnus nō ſemꝑ cōſeruat caſtitatē vni⁹ quomō cōſeruabit caſtitatē multaꝝ. dicis recludendo eas i domibus licet erit ipudice mēte nō autē coꝛpoꝛe hoc nō ſufficit difficile eſt pauperibus tales ſic conſeruare ⁊ eas alere plures ſunt pauperes q̄ diuites vſquequaq̄ modo lex debet eſſe vniuerſalis lȝ minoꝛa ſint pericula de caſtitate ſic faciēdo q̄ dando eis frenū moꝛe occidētaliū alique erint ipudice coꝛpoꝛe nitimur in vetitū ſemper cupim⁹ qȝ negata ⁊ illud patet de illo qui vxoꝛē ſubmerſam poſt moꝛtē queſiuit in capite aque cōtra impetū aque ratus poſt moꝛtē ꝙ ipſa aſcēderet cōtra naturā ſicut i vita adde etiā haberent zelotopiā inter ſe quā haruȝ magis diligeret maritus furtum pro variis earūliberis alere facerent ſi vir nunc vix poteſt alere vnā ſm ei⁹ oꝛnatū quid eſſet de multis ⁊ licet vna vxoꝛ ſit ſterilis ⁊ fruſtratio fuerit finis ꝓncipalis i aliquo caſu non opoꝛtet tollere de fine min⁹ principali ad illuȝ habendē qꝛ cōiter vxores ſunt ſteriles ⁊ finis quē ſcdariū ponis ſcȝ quieta cohabitatio eſt ita prīcipalis ſicut alius ⁊ bona foꝛtune ⁊ bona aīe in lite pereunt citius me deficeret dies añq̄ oēs abſurditates ad pluralitatē vxoꝛū ſine diſpēſatione dei enumerem. illud pȝ gen̄. iiij. de lameth q̄ accepit vxores duas nomē vni ada ⁊ nomē alteri ſella vbi gloſa interlinearis dicit prim⁹ cōtra naturā ⁊ moꝛē adulteriū cōmittēs ꝙ dictū magiſter i littera recitat illud pȝ ab innocentio. iij. de diuoꝛ. gaudem⁹. dicit ſciptura relinquet homo patrē ⁊ matrē ⁊ adherebit vxoꝛi ſue ⁊ erunt duo in carne vna nō dixit duo vel vxoꝛibus ⁊ ſequit nec vlli vnq̄ licuit ſimul plures vxores habere niſi cui diuina reuelatione eſt cōceſſum qui mos etiā interdū pbas cenſetur per quam ſicut iacob a mendatio/iſraelite a furto/ſanſon ab homicidio ſic patriarche ⁊ alii viri iuſti qui plures leguntur ſimul habuiſſe vxores ab adulterio excuſantur ergo eſt cōtra legē nature capto termino ad omne illud qd̄ eſt cōtra rationē bene educati in moralibus niſi vbi eſt diſpenſatio in oppoſitū ⁊ hec eſt vna cōcluſio in hac queſtione. Secūda cōcluſio licuit tñ habere plures vxores diſpenſatione diuina. patet ad rectā diſpenſationē duo ſufficiūt ⁊ requiruntur rationabilis cauſa ad diſpenſandū cōtra legē cōem. ꝓpterea propter quādā ſtragem athenienſium lege cautū erat ꝙ quilibet haberet duas vxores ⁊ ſic ſocrates duas habuit ⁊ auctoꝛitas i diſpenſante auctoꝛitas erat in diſpenſante ſcȝ in deo q̄ poteſt i iſto caſu diſpenſare ⁊ in grauioꝛibus propter multa precepta decalogi ſicut roman⁹ pontifex vl̓ rex poteſt diſpenſare in ſuis legib⁹ poſitiuis ſic cōditoꝛ nature deus poteſt diſpenſare cōtra ius nature ſic capiēdo terminū ſicut ſupra limitauim⁹ vt augeatur cultus diuinus tūc pauci erant nec ſtandum eſt multum in paucitate. vt pȝ a principio mundi ⁊ ſtati poſt diluuiū ⁊ nunc eſſent pauci ſine diſpēſatione dei h̄ fieri nequit. potiſſima cauſa i hac parte eſt diſpenſatio dei ſi eſſent omnes i mundo fideles vl̓ infiniti poteſt diſpenſare ꝙ vnus habeat duas/tres vl̓ quattuoꝛ de potentia eius ⁊ ſemper cum deceret ſi faceret nihil idecēter facere pōt nō putatur ꝙ aliquis homo poteſt in hoc caſu diſpenſare ⁊ ſic ſocrates nō eſt excuſandus ꝓpter leges athenieñſiū a toto nec a tāto nec lamech cū prim⁹ ſine motiuo ꝓpt libidinē hoc fecerit. ¶ Sed contra ſecundā cōcluſionē argumentoꝛ nūq̄ licuit mulieri habere duos viros ergo nec viro habere duas mulieres cū par ratio videatur. Jnſuper qñ abꝛaham primo cōtraxit cum ſarra erat mutua datio coꝛpoꝛū ergo dādo dñiū coꝛpoꝛis ſui ipſi agar fecit ſarrai iniuriā. Ad primū dico ꝙ aīs eſt falſum cū i vtroq̄ deus pōt diſpenſare de potentia eius abſoluta ſȝ qꝛ vnū eſt inconuenientius altero apud hoīes. nego ꝯñaȝ vn⁹ vir poteſt plures vxores fecundare i paruo tempore puta vno die vel duobus. ſecus eſt de duobus viris in oꝛdine ad vnā mulierē ipſa fecūdatur ab vno ſolo etiam eſſet maioꝛ incertitudo ꝓlis ſed ſi deus diſpenſaret in vtroq̄ nullū eſſet inconueniēs nunc male ago capiendo librū tuū clanculū vel te occidēdo: ſȝ ſi deus vtrūq̄ preciperet nō facerē preter rationē. ad aliud foꝛte dicis ſarrai cōſenſit vt abꝛaham caperet agar. gen̄. xvj. ⁊ recitatur. xxxij. q. iij. cap̄. dixit ſarrai ad abꝛaham cōcluſit me dñs ne ꝑerem ingredere ad ancillam meam ſi ſaltē ex illa ſuſcipiam filios ſil̓r rachel foꝛte conſenſit vt iacob caperet liā qꝛ nō erat cōſuetudo i meſopotamia ſirie ꝙ iunioꝛ prius traderetur nuptui añ ſenioꝛē accepit balaȝ ⁊ zelphā ex cōſenſu lie ⁊ rachaelis. geneſeos xxx. ⁊ ſic inoleuit cōſuetudo tacita vel expreſſa de conſenſu ꝓme modo ſcienti ⁊ cōſentiēti nulla fit iniuria. v. ethicoꝝ. Prima vxoꝛ ꝯſentit i cōdominiū perſone abꝛahe ſed non eſt neceſſe ad hoc ire deus poterat ꝓma vxoꝛe cōtradicēte dare ſecūde cōdñiū ⁊ priuare prioꝛē partiali dñio etiam licet in illis bonis patribus ita legatur ꝙ vxores cōſenſerunt non

videtur ita fuiſſe factum ſub lege cū conſuetudo iā
erat introducta.ſi ponas vtrāq3 ſimul petere debi
tum habebant ſua tempora determinata petēdi.qđ
patet.geneſis.xxx.ꝑ mandragoris quas reperit ru
ben tēpore meſſis rachel cōceſſit lie ꝙ cū ea dormi=
ret vna nocte qua genit⁹ eſt iſachar ſtuduerūt mu=
lieres ille generationi ꝓlis neglecta libidine. ſi di=
cas quomō deus diſpenſauit cū omnib⁹ illis dicitꝰ
cū abrahā qui duas habuit vxores diſpenſauit hoc
preſumitꝰ cū erat perfect⁹ ꝛ ambulabat coram do=
mino iacob hoc imitat⁹ eſt et reliqui in populo dei
paſſim.patet de regib⁹ nō regib⁹ vt helcana ꝛ deu
teronomii.xxj.de dilecta ꝛ odioſa.ꝓhibitū eſt regi=
bus habere plurimas nō aūt plures ꝛ in hoc pecca
uit ſalomō q̄ trecētas vxores ꝛ ſeptingētas cōcubi=
nas quaſi reginas habuit que induxerūt eū ad ido=
latriā ħ poterat eſſe more aſſueri ſimul vocata vna
nō amplius vocabatur niſi iuſſu regio an ſit ſaluat⁹
vꝰ ne nobis eſt incertum. Si dicas tunc iſmaelite ꝛ
alii peccabant habētes plures vxores ſine diſpēſa=
tione dei conceditur illatū.illud beati aug.cū mos
erat crimē nō erat itelligitꝰ ꝑ diſpenſationē dei que
paſſim tunc currebat. Sed dicis agar fuit ancilla
abrahe ergo ſecū adulterabatur abraham. Reſpō=
detur erat realiter vxor ſicut ſarrai quātū ad mu=
tuā poteſtatē corporū ſed q2 nō habebat auctorita=
tem tantā in domo nec eius heres ſic debuit ſucce=
dere in hereditatē vocabatur ancilla nec abrahe li=
cuit eā a domo eiicere propter monitionē ipſius ſar
re niſi diuinū habuiſſet mandatū voluit autē deus
eos ſeparare ad temp⁹ quo ad cohabitationē ꝛ nō
quo ad vinculū ad ſignificandū illud miniſteriū ꝙ
explicat apl'us ad galath.iiij.cū dicit abrahā duos
filios habuit vnū ex ancilla aliū ex libera qđ de ſinai
mōte i arabia ꝛ hieruſalē miſtice exponit nec te mo=
ueat ꝙ cōcubine appellētur etiā ſic vere vxores vo
cantur.patet.iudicū.xix.ꝛ.ij.regū.xvj.achitophel
cōſuluit abſalon igredi ad cōcubinas dauid ꝛ tamē
erant ſue vere vxores. ¶ Dubitatur an in noua le=
ge poteſt eſſe licitum habere plures vxores ex di=
ſpēſatione eccleſie. Reſpondeo negatiue q2 nullus
poteſt reuocare ſtatutū expreſſu3 xpi ſ3 xpus inhi=
buit pluralitatē vxorū:igitur.cōſequētia claret cu3
maiore.minor patet.mathei.xix.quicūq3 dimiſerit
vxorē ſuam ꝛ alia3 duxerit mechatꝰ.ſi ergo dimiſſa
vxore nō licet aliā ducere:ergo fortiori ratione non
licet aliā ducere priori retenta. Inſuꝑ xpus reduxit
ſtatutū matrimonii ad ſtatum ꝓmeue inſtitutionis
eius:ſ3 cōtra primā inſtitutionē eſt pluralitas vxo=
rum cum a principio vna coſta viri in feminam eſt
conuerſa.

¶ Diſtinctionis trigeſime tertie queſtio ſecunda.

Queritur ſcđo circa hanc diſtinctionē trige
ſimā tertiā an libellus repudii erat licitus
in lege moſaica de quo habetur. deutero=
nomii.xxij.ſupponatur hec diſtinctio magiſtralis
aliquid eſt permiſſum de minori bono reſpectu ma
ioris boni ſic matrimoniū eſt ꝑmiſſu3. Scđo mō ali
quid eſt permiſſum quia nō punitū et ſic ſolū dicit
negationē punitionis ꝛ ſic deus ꝑmittit peccata fie
ri in hoc mundo q2 hic plerūq3 nō punit ꝛ dꝛ ꝑmiſ=
ſio ſimplex tollerantia vel diſſimulatio. Tertio mō
capitꝰ vt duo dicat.ſi nō punitionē ꝛ ꝓhibitionē ipe
dimēti vt eccleſia permittit iudeos vti legalibus ꝛ
ꝓhibet xpianos etiā eos ipedire ab illa obſeruatio
ne vt.c.q̄ ſincera.xlv.d. Quarto mō capitꝰ ꝑmiſſio
q̄ſi nō punitur ꝛ prohibitionē ipedimenti ꝛ cū hoc
p̄ſtatur fauor ꝛ auxiliū facienti et ſic vſura cēteſima
dimidia cēteſime beſſus ſilliqua ꝛ ſportula ꝑmittū
tur per leges ciuiles. C.ꝛ.ff.vt patet i titulo vſura
rum.hos nō puniebant leges ꝛ impedientes veta=
bant ꝛ cū hoc prebebant auxiliū tales vſuras exige
re ꝛ hoc modo duellū apud aliquos admittitꝰ duel=
lantes nō puniūtur ꝛ impediendo violente prohibē
tur ꝛ victori imo ꝛ victo dantur cornua ad pugna3
circa titulū queſtionis.ſunt duo modi oppoſiti vul
gares ꝛ ſatis rationabiles qđ cōfirmatur q2 viſum
eſt ſophiſma vtrinq3 ratiōes habēs.ꝛ phariſei ipm
xpo propoſuerit vt quicquid reſponderet replica=
rent nō addentes laudabilē conſuetudinē ſicut di=
cim⁹ in vico ſtraminis hui⁹ alme vniuerſitatis vn⁹
modus tenet fuiſſe illicitū ꝛ ꝑmiſſum a moyſe in le
ge q2 nō puniebantur dātes libellū repudii ſ3 illud
nō approbauit tanq̄3 licitū licet dederit eis forma3
in libello boni nō leguntur vſi iſto libello. Si dicas
quare prophete nō dixerūt eis hoc eſſe malefactu3
ꝛ quare nō annunciauerūt populo peccata ſua ſꝫm
illud.eſaie.lviij.dicitur ꝙ preſumēdū eſt ꝙ ita fece
runt et huic modo ſuffragatur reſpōſio xpi.math.
xix.q̄m moyſes inquit ad duritiā cordis veſtri per=
miſit vobis dimittere vxores vr̄as ab initio aūt nō
ſic fuit. oppoſitū tñ poteſt deffendi nō cōſtat ex ſcri
ptura ꝙ reprobatur tanq̄3 illicitū repudiū.criſoſto
mus ſuper matheū dicit.ſicut apl'i permiſerūt ſe=
cundas nuptias ita moyſes permiſit libellū repu=
dii ſed ſcđe nuptie ſunt licite:igitur.dicis forte non
eſt oimoda ſilitudo ſ3 aliqualis.item oēs repudiā=
tes vxores ꝛ repudiate ducētes alios viros fuiſſēt
preuaricatores legis qđ alii concederent:ſed tenen
do libellū repudii licitū videtꝰ ſolum obuiare aucto
ritas xpi.mathei.xix.ſ3 dicitur nō obſtat a princi=
pio nō ſic erat propter duriciā cordis hoc eſt ꝑmiſ=
ſum nō ſequitur ꝙ ſit peccatū aliquid permittitur
infirmis ſine tranſgreſſione quod nō admittitꝰ ſanis
accipito analogiā ſi aliquē delicatu3 abſolueret ro=
man⁹ pōtifex a ieiunio a diei ꝛ nō abſoluit alios vel
aliquos qui ex intemperantia inciderūt in infirmi=
tates aliquas eccleſia relaxat hos a ieiunio et non
alios. Sed an mulier poterat aliū ducere poſt repu
diū ſequitur ex his duabus viis ſꝫm vnum modum
poſtq̄3 erat vxorata priori nunq̄3 licuit eam capere
bene tamē antea ne eſſent ꝓcliues paſſim repudia=
re .lex poterat contractū irritare ſicut pontifex ma
ximus aliquas perſonas illegitimat ſed non tame=

batur de morte viri propterea mulier non repudiabat virum ſed econuerſo.

¶ Diſtinctionis trigeſime quarte queſtio vnica.

Queritur an impotētia coeūdi īpediat matrimoniū. ħ aduertendū eſt ꝙ ſunt aliq̄ q̄ impediūt matrimoniū ꝯhendū q̄ non impediunt ꝯctū: aliq̄ impediūt ꝯhendū et dirimunt iā contractū accipio ħ fūdamētū et īferā correlaria. Fundamentū eſt q̄libet ipotentia ꝑpetua cui ſubueniri non pōt ad reddendū debitū ipedit matrioniū contrahendū et dirimit contractū rō eſt obligant ſe ad reddendū actū ſi petat̄ ſ3 eis eſt impoſſibile reddere. ſ3 q2 fortaſſe dicis non petent ſ3 o3 ꝙ ſint in potētia ad reddendū ſi petat̄. Correlariū pmū ꝑpetuo frigidus non pōt ꝯhere: p3 non pōt reddere debitū nō reqrit̄ ꝙ pōt gñare ſufficit ꝙ pōt mulierē coḡſcere nec ſeqt̄ ꝙ ipſa poſſit parere ſufficit ꝙ poſſit coḡſci. Scd̄m correlariū arta nimis cui ſubueniri non pōt ꝑ artē eſt inhabilis ad contrahendū. Tertium mēbris neceſſariis orbat⁹ añ matrioniū non poteſt ꝯtrahere. Quartū: maleficiat⁹ ꝑpetuo non pōt contrahere ⁊ ħ ſi reſpectu cuiuſlibȝ ſit maleficiat⁹ demon q̄ nouit ſecreta nature q̄ ingenioſior eſt homie nec impedit̄ a ſenſu ⁊ nunc multaꝝ reꝝ h3 expiētias propter antiq̄tatē a pncipio ſue creationis pōt ipedire meat⁹ ſeminis in hoie vel ipedire materiā ſeminis pmittēte deo i talib⁹ iura dāt tres ānos ſiſ̄ cohabitādi vbi eſt dubiū vt vacēt illi opi ſi nō poſſint ſe coḡſcere ſepentur vbi eſt manifeſtū citi⁹ pñt ſeparari. Quītū: ſciatbic⁹ de quo phs loquit̄.iiij.ꝑticula problem. non pōt contrahere intelligas ſꝑ i ſenſu ꝯpoſito. ¶ Contra dicta inſtatur probādo ꝙ frigiditas illa non dirimit matrimoniū contractū ⁊ ħ ſic illud matrionium non contrahebat̄ nec erat integrū ḡ non frangit̄. Rñdet̄ ꝑ propoſitiones. Prima eſt ꝑpetuo frigid⁹ pōt ꝯtrahere matrioniū: ꝓbat̄: ſortes poteſt contrahere matrimonium: probatur ſortes pōt contrahere matrioniū demōſtrādo vnū ꝑuulū q̄ poſtea gñabit ſortes eſt vel pōt eſſe ꝑpetuo frigid⁹: igit̄. ¶ Scd̄a: ꝑpetuitas frigiditatis non dirimit matrioniū: probat̄ ſua ꝯtradictoria eſt fl'a q2 ibi non eſt matrioniū contractu3 qd̄ ꝑ affirmatiuā denotat̄. ¶ Tertia ꝓpoſitio: frigiditas ꝑpetua ipedit matrioniu3 contractu3 ad hunc ſenſum matrioniū qd̄ hoies reputāt ħ eſt loq̄ndo vt pl'es dirimere matrioniu3 contrahēdu3 ⁊ non contractu3 non eſt aliud q̄3 peccare contrahēdo vl' conādo contrahere ſ3 ſi contrahāt manet matrioniū. ¶ Ʒ3 contra illd̄ ar̄: vxor q̄ putat contrahere cu3 frigido non contrahit ḡ volendo ei reddere debitu3 peccat q2 eſt ſimplex fornicatio. fortaſſis dicis ꝙ ipſa excuſat̄ q2 ca3 adhuc latet an ipſe poſſit coḡſcere et ambo faciunt qd̄ in ſe ē ad ħ ꝙ ſit matrioniu3. Cōtra ſucceſſu tēporis ipſa ſcit ꝙ ipſe eſt frigidus. ḡ circa finē tertii anni reddēdo ei debitu3 peccat iā ipa ſcit ꝙ non eſt matrioniu3 ⁊ ponam⁹ adhuc ꝙ ipa tētat ei reddere debitu3 non eſt dicend̄ ꝙ ipa peccat ſecum cohabitās. rñdet̄ eſto ꝙ habeat aliq̄ motiua ꝙ non poteſt hāc mulierē coḡſcere h3 tñ ſufficiētia motiua ꝙ nō peccet. tu3 p̊mo dubiu3 an eſt frigid⁹ vl' maleficiat⁹ ⁊ forte maleficiu3 non āpli⁹ durat et ſic h3 probabl'e argumētū ꝙ ħ eſt vxor ei⁹. Tu3 ſcd̄o: ſi ꝯſentiāt iſe inuicē dato ꝙ ipe eſt frigid⁹ hoc ſufficit ad matrioniū p3 de cōtrahente cū ancilla cū ei conſtiterit talē eſſe ancillā. inſuꝑ ſi non reddat debitū petenti ꝓ loco ⁊ ipe quā exiſtiat eſſe vxorē ei⁹ peccat: ḡ eſt poſitus inter duo/inter reddere et non reddere ⁊ fauore matrionii et legis auctoritate nō peccat eſt caſtitas cōiugalis dato ꝙ lapſo triēnio ſeparent̄ in fine trienii vel citi⁹ vbi eſt vehemens p̄ſumptio de frigiditate tūc ſi vterq3 proclamat ⁊ fatet̄ ſe dediſſe operā opi carnali nec mulier eſt cognita a viro iurātes ambo propter ꝑiculū colluſionis iurabāt etia3 ſepte3 propinq̄ vel vicini bone fame ſe credere eos veꝝ iurare tūc ſeꝑabunt̄ d̄ frigidis ⁊ maleficiatis. c. laudabilē. ſi mulier dicat ſe non eſſe cognitā ⁊ vir dicat oppo^m credit̄ viro q2 caput eſt mulieris. c. p̊mo eiuſd̄ titu. ⁊ magr̄ id̄ ponit in litte. niſi mulier ꝓbet alr̄ viꝝ eſſe mentitū ſi poſt ſeꝑatione vir cognoſcat aliā redibit ad p̊mā vxorem q2 eccl'ia erat decepta ſi mulier propter artitudine3 a ſorte cognoſci nō poteſt ꝑ nullū artificiū tradat̄ platoni ⁊ ab eo cognoſcit̄ tradat̄ ſorti quā ſi adhuc coḡſcere non pōt maneat ꝑpetuo cū platone abſurdū eſt ꝙ ipſa vaget̄ de viro in viꝝ. ſ3 tunc dicis ſenes non pñt contrahere negat̄ illd̄ l3 ſenes vltra ſeptuageſimū ānū nō generent regulariter tñ mulierem coḡſcere pñt vl' remediū ad ħ adhiberi pōt. dixi regulariter miſuilla ad munidarū genuit centeſimo vite anno vt perhibēt item mulier ſcienter cū tali cōtrahit ⁊ illd̄ ſciebat a p̊ncipio vt abiſai ſunamitis reſpectu dauidis. tertii reg. p̊mo. nec eſt illegitimatio q2 tādem vir deſinit gñare: pat3 ſucceſſiue deeſt facultas poſt q̄dtrageſimum quintum.

¶ Diſtinctionis trigeſime quinte queſtio vnica.

Circa iſtā diſtin.xxxv. q̄ro an l3 vxorem dimittere ob ſolā fornicationē. rñdet̄ diuortium ꝓcurat̄ duob⁹ modis: vno° quo ad ſolutionem vinculi ſcd̄m appentiā hoim vt inter conſāguineos affines vel alias perſonas illegitimas putabāt hoies ibi eſſe matrioniū ſ3 cū eſt contractū veꝝ matrioniū ꝑ carnalem copulā ex conſenſu vtriuſq3 nunq̄3 diſſoluit̄ vinculū. Alio modo fit diuortiū quo ad thoꝝ inter eos q̄ ꝟe contraxeſ̄t ⁊ de illo mēbro in pñtiaꝝ q̄rim⁹ et affirmatiue rñdet̄ ad titulu3 q̄ſtionis ꝙ l3 ob fornicationē carnaliter vxorem dimittere. p3 math. xix. dico āt vobis ꝙ q̄cunq3 dimiſit vxore3 ſuā niſi ob fornicationē ⁊ aliā duxerit mechatur tota ꝯ° exceptiua probat̄ ꝑ illd̄ dictu3 xp̄i id̄ p3 de fornicatione ſpirituali ħ eſt ſi q̄s labatur in hereſim. pat3 de diuor. c. de illa. xxviii. q. i. idolatria. ⁊ ratio hui⁹ eſt q2 talis peccat contra fed⁹ matrionii ḡ merito venit p̊uand⁹ vel priuanda iure qd̄ habet in alio frangenti fidem frangetur fides eidem ipſa violat fidem quam debet obſeruare erga virum

et ſuum corpus communicat alteri nec ſufficit con
ſenſus viri ad hoc ꝙ ipſa commiſceatur alteri cuȝ
actus eſt iure diuino prohibit⁹: ğ vir non tenet̄ ei ſer
uare fideȝ et hoc ſi ipſa culpabiliter alteri cōmiſceat̄
et congruum eſt iſtud vt pena vni⁹ multis cedat in
exemplū propterea regia vaſti repudiata eſt ab aſ=
ſuero vt ceteris cederet in exemplū heſter primo.
iſtud ptȝ. triceſima ſcḋa. queſtione ſexta et ſeptima
ad longū i iſto caſu lȝ viro ire ad religionē vel here
mum ſic paul⁹ ſimplex heremita cucurrit ad antho
nium. dixi ex culpa ſi in ſpē viri ex errore inuicibili
ipſa eſſet cognita vel credēs viꝝ mortuū contrahe
ret cuȝ alio vel qñ violenter opꝑmit̄ vel i infidelita
te dat vxori libellū repudii redıēs ad fidē coget̄ ſuā
recipe ſi ipſa redire voluerit: ſȝ ſi fuerit vir adulte=
rat⁹ ex altera pte ſicut ipſa coget̄ eā ſuſcipe quo ad
thoꝝ ⁊ redditionē debiti. pȝ de diuor. c. ſignificaſti.
vl' ſi eā ſuſcepit poſt fornicationē poſt diuortiū hoc
modo mulier ꝑdit dotē. pȝ de dona. inter vi. ⁊ vxo.
c. plerumqȝ. in diuortio ꝑmo⁹ cuȝ non erat matrio=
niū reſtituēda eſt dos ⁊ donatio vt claꝝ eſt. ¶ Ex 1°
patēt ꝓpoſitiones. ꝑma. hō repit bonuȝ modū itrā
di religionē ⁊ i magnā penā vxoris non potētis hr̄e
viꝝ. ſcḋo pȝ ſi berta dn̄ica adulteret̄ ſortes lune pōt
negare ei debitū ⁊ ſi ſortes poſtea adulterat̄ non eſt
ita liber ſicut añ cum abuſus eſt ſuo ꝑuilegio ⁊ ſil'es
culpe ſili pena mulctāde veniunt ſȝ ſi vxoris pctm̄
ſit publicum et viri occultū male ageret eā relinqn
doȝ in foro eccl'ie ꝓt ad ħ agere cū mulieri non pȝ
ꝓbatio. Sȝ dubitat̄ an vir ꝓt ſine auctoritate eccl'ie
vxorē fornicātē dimittere diſtinguit̄ vl' q̄tū ad tho
rum ſolū ⁊ ꝺr ꝙ ſic negādo ei debitū quouſqȝ com
pellat̄ auctoritate eccl'e ſi añ voluntarie reddat de=
bitū incurrit notā irregularitatis ⁊ generat ſibi ꝑiu
dicium accuſationis ſi autē compulſ⁹ fuerit icurrit
notā irregularitatis ſȝ non gñat ſibi ꝑiudiciuȝ accu
ſationis non dȝ dimittere eā quo ad thoꝝ et cohabi
tationē ſine iudicio eccl'e non dȝ eē iudex in ꝓpa
cā ⁊ publica pena quēadmoḋ cōtigit de illa ſeꝑatio
ne. Sȝ ſubdubitas an vir dȝ accuſare vxorē: rn̄det̄
vel pctm̄ eſt occultum et tūc non dȝ eā accuſare q̄a
ſubcūberet in probatione ſūme viro cuitādum eſt
non hr̄e pro leui motiuo malā ſuſpitionē de vxore
ꝓpt mlta mala q̄ ex hoc cōtigūt. ſtat eā eſſe innocē
tē et ſic ğuis morbo laborabis a quo oēs medici tue
vrbis te curare neqūnt ⁊ ſi ipſa ſit nocēs non min⁹
torq̄beris hereditatē ⁊ familiā confundes toti vici
nie eris fabula torq̄beris triſticia. quocirca nō fa=
cias nimis magnā explorationē de ſua caſtitate nec
ſeruis fidē des leui ſuſpitione ductis qui de ea ma
le loquunt̄ ſȝ hos argue vt deſiſtāt dicas mulieri ſi
ei cōſteterit te nō credere: prouerbial'r ꝺr ille lauat
laterē q̄ caſtigat mulierē. exiſtimes filios legitime
a te productos dato ꝙ ſit ab alio cognito ſtat pue=
ros eſſe tuos erudiant̄ in morib⁹ et reliq̄ eis heredi
tatē te diligent vt patrē dato ꝙ eoꝝ pr̄ non ſis in ħ
tu non peccas: ꝓpterea non eſt magnanimi viri am
plius inſiſtere circa mulierem. ſi poteſt illō peccatū
probare ⁊ ipſa eſt corrigibilis pōt illā accuſare ſȝ nō

tenet̄ ſi nō videat̄ corrigibilis dȝ illam corrigere ne
fautor criminis videat̄ ⁊ ſic intelligunt̄ auctoritates i
lr̄a. At dicis nō pōt ſuccūbere in probatione ad di=
uortiū ſi probet erit ſeꝑatio ſi non probet ꝑ legē ta=
lionis puniēd⁹ eſt illa pena q̄ voluit mulierē eē puni
endā: ğ erit diuortiū negeturqȝ erit hec pena taliōis
corā iudice qñ agit ad correctionē. ¶ Circa eandē
diſtin. q̄ro an dimittēs vxorē propter fornicationeȝ
pōt aliā ducere. rn̄det̄ negatiue. probatio in noua le
ge non lȝ viro hr̄e pl'es vxores ſed iſtō ſeq̄ret̄ ſi vi=
ro dimittenti vxorē liceret cū alia cōtrahere vīculū
matrionii non tollit̄ ꝑ ſn̄iaȝ diuortii. pȝ. xxxij. q. vij.
c. vſqȝ a deo. inſup diuortiū eſt in odiū nocentis ⁊ in
fauorē inocētiſ ſȝ ſi ꝑ diuortiū ſeparet̄ vīculū matrio
nii tūc eſſet eq̄ vel pl⁹ in fauorē nocētiſ ſicut inocētis
ğ ꝑ diuortiū non ſoluit̄ matrioniū q2 ſic ſicut vir no
cens pōt mulierē ducere ſic mulier fornicās cū vin
culū eſſet ſolutū. Sed contra illud argumentor ma
thei. xix. ꝺr dn̄s q̄cunqȝ dimiſerit vxorē ſuā niſi ob
fornicationē et aliā duxerit mechat̄: ğ propter forni
cationeȝ lȝ vxorē dimittere ⁊ aliā ducere. ꝺr loq̄bat̄
xp̄s ad phariſeos et pro illo tp̄e fornicatrix lapida=
bat̄ et ſic licuit viro aliā mulierem cape. Scḋo pro
tp̄e legis gr̄e ꝺr erat dimiſſio quo ad thoꝝ ⁊ ſolum
pro fornicatione ⁊ niſi non excipit ſcḋam ꝑtem imo
ſimpl'r q̄ aliā duxerit mechat̄ et q̄ dimiſſam duxerit
mechat̄ marci. x. non ponit̄ exceptio. ꝺr q̄cunqȝ di=
miſerit vxoreȝ ſuā ⁊ aliā duxerit adulteriū cōmittit
ſuꝑ eā et ſi vxor dimiſerit viꝝ ſuū ⁊ alteri nupſerit
mechat̄. idem pȝ luce. xvj. Sȝ ħ dubitat̄ an adulte
ra poſt pn̄iam pōt dicere ſe non eſſe adulterā. Se=
cundo an lȝ vxorem compꝑtā in adulterio occidere.
Tertio dubitat̄ an vir pōt recōciliare vxoreȝ dimiſ
ſam. Ad ꝑmum ꝺr ꝙ ſic poſtq̄ penituit ſufficienter
et conſtat ei ꝙ iā hȝ bonū propoſitū caſtitatis ſeruā
de pōt ſe negare eſſe adulterā q2 nec eſt actu vel ha
bitu adult̄a ⁊ dato ꝙ bitū adulterii habuerit remiſ=
ſum vel itenſū cū actuȝ caſtitatis cōiugalis oppo^m
habeat non reffert. Scḋo ꝺr non lȝ liuore vindicte
et auctoritate ꝓpa ſicut ad cirurgicū ꝑtinet āpu=
tare membꝝ qḋ reliquū corp⁹ inficit cui eſt cōmiſ=
ſa cura corporis veri ſic in corꝑe miſtico occidere ꝑ
ſonā ſingulareȝ q̄ eſt membꝝ cōitatis non lȝ niſi illa
cui eſt cōmiſſa cura cōitatis vt ꝑſona q̄ vtitur aucto
ritate publica in politia paterfamilias tñ in congre
gatione iconomica cui ꝑſidet poteſt deffect⁹ emer
gentes aliavia q̄ꝫ ꝑ inteructium corrigere ſi eā repe
riat non dȝ eā occidere lȝ in aliquo caſu liceat ſecū=
dū legem humanā vt glo. ꝺr. xxxiij. q. ij. inter hec.
argu. eſt ad ħ. C. ad leg. iul. de adul. l. gracc⁹. Ter
tio dicitur ꝙ mod⁹ ille eſt rigoroſus quo adultera
probata talis occidit̄ in foro exteriori. ſ. ciuili q2 in
foro canonico non lȝ vt eſt in multis locis hiſpania
rum et durum in lege gratie viſo ꝙ xp̄us liberauit
mulierē deꝑhenſā i adulterio ioh. viij. ſȝ ex illa nō
conuincit̄ ꝙ perperam agant vbi eſt lex ſtatuēs mu
lieres tal'r debere puniri dūmō proceditur coram
iudice ꝯpetente [illegible] mediis licitis nec ħ eſt iudaiſare
obligatio non venit a lege moſaica ſȝ a lege ſcripta

p̄ncipis vl' conſuetudinis p̄ſte. Ad tertiā dubitatio nē dr̄ q̄ aut mulier eſt corrigibilis aut nō: ſi ſcd̄3 nō ē recōciliāda ſi ē correcta pōt eā recōliare diuortiū eſt introductu3 in fauorem innocentis ꝛ iure ſuo re nunciare pōt in caſu in quo poteſt fieri recōciliatio aut vterq3 ꝯcordat in recōciliationem aut vterq3 di ſcordat aut vnus cōcordat et alter diſcordat: ſi pri mum debet fieri recōciliatio: ſi ſecundum nō debet ſi tertium dupliciter: aut innocens petit recōcilia tionem et tunc debet fieri cum innocens per diuor tium nō amiſit ius qd̄ habet in altero aut nocēs pe tit innocentem et tunc nō debet cogi innocens quia penitentia nō tollit actionem.xxxiiij.q.ij.c.admo nere.et multo minus exceptionē cū facili⁹ tollit ac tio q̄3 exceptio: aut nocens petit nocentem vt muli er que prius fornicata eſt petit virum qui poſt diuor tium fornicatus eſt videtur q̄ vir nō eſt cogendus redire ad vxorem ſed in foro cōſcientie videtur q̄ ſic niſi eat ad ordines vel ad religionem ſi velit ali qd̄ eorum nō tenetur quia tunc preiudicaret ſibi co gnoſcendo vxorem plus fornicatam.

¶Diſtinctionis trigeſime ſexte queſtio vnica.

Queritur circa diſtin.trigeſimā ſextā an ſer uitus impediat matrimonium.r̄ſidetur ſer uitus precedens impedit q̄n ignoratur vt prediximus de errore cōditionis ſed ſeruitus ſubſe quens nō dirimit matrimonium cōtractum vel pre cedens dūmodo cōtrahitur ſcienter ſeruus cōtra dicente dn̄o matrimonium cōtrahere poteſt vt dr̄ de cōiugio ſeruoꝝ.c.p̄mo vbi adrian⁹ pōtifex al legat verbum ap̄li ad gala.tertio.in chriſto ieſu ne q3 liber neq3 ſeruus eſt a ſacramentis eccleſie remo uendus ita nec inter ſeruos matrimonia debent vl latenus prohiberi et ſi cōtradicentibus dn̄is et inui tis cōtracta fuerint nulla ratione ſunt propter hoc diſſoluenda dato q̄ dn̄s prohibeat ſeruo māducare nō eſt ei obtemperandū o3 cōſeruare indiuiduū ſic pōt ꝯſeruare ſpeciem reniſtēte dn̄o poſitiuū ius ſer uoꝝ nō tollit ius nature et diuinū. Sed cōtra dicis ſeruus nō pōt ordinari in p̄ſbiteꝝ vel monachū.liiij. di.per totū: et tn̄ eſt ſacramentū eccl'e ordo: igitur. Inſuper p̄mo politi.tertio.ſeruus eſt oīo dn̄i: ergo non poteſt dare mulieri p̄tātem corp̄is ſui ſine con ſenſu dn̄i.propterea dicimus q̄ vir non poteſt abdi care oīa veneres contradicente vxore q̄ h3 dn̄iū cor poris viri r̄ſidetur ad primum nō eſt ſil'e paꝝ ſeruus impeditur a ſeruitio dn̄i: ſecus eſt in ordine et reli gione vbi eſt emancipatus cultui diuino et volunta ti prelati ſed ſi peccet accipiendo ordines real'r ma net ordinatus et ep̄s talē ordinans ſcienter d3 ꝓ eo ſatiſfacere ſi ignoranter tradendus eſt dn̄o ꝛ ponat in op̄ibus honeſtis ſcd̄m ſuū ſtatum. Ad aliud diſti go q̄ ſit dn̄i vel quo ad ſeruitia corp̄alia et cōcedo: nō h3 tale dn̄ium in corpus ſerui ſicut vxor.dicis ex iſto ſequitur q̄ vxoratus non habet ita plenum do minium in corpus proprium ſicut non vxoratus cō ceditur illatū: propterea mortua vxore vir dicitur li beratus a quadā ſeruitute.poteſt ponere caſū q̄ titius manumutat ſeruū hac lege q̄ primus cui ob uiat dicat veꝝ ꝛ nō aliter ꝛ obuiet berte cū qua con trahat ꝛ ſīi oīa dicat berta tu es ſeruus ſ3 de hmōi captiunculis alias dictum eſt.

¶Diſtinctionis trigeſime ſeptime queſtio prima.

Circa diſtin.xxxvij.queritur an q̄s pōt illā capere in vxorē quā polluit p adulteriū.r̄ſi detur ſūt aliq̄ crimia inhabilitātia aliquas p̄ſonas ad ꝯhendū inter ſe l3 nō in ordine ad alias ꝛ in propoſito ſunt duo caſus de q̄bus loquit magr̄ i littera.prim⁹ ſi q̄s ꝯxit cū aliq̄ ꝛ eā cognouerit viuēte propria vxore legittima ſi ipſa h̄ ſciuerit vel ei red dat debitū ꝯſentiēdo cū ſciuerit mortua prop̄a vxo re nō pōt illā h̄re in vxorē.h̄ p3.c.finali hui⁹ tituli. quo fit ſola fides data de matriōio vel ꝯtus de fa cto niſi proceſſū fuerit ad copulā nō ipedit: et l3 ca pitulū dicat fide data nō o3 intelligere fidē vel iura mētū ſed aliā promiſſionē. Ex iſto p3 ſi ſortes h̄ns vxorē in britānia ducat tebergā in frācia ꝛ teberga q̄3 p̄mū ſcit recedit ab eodē mortua p̄ma pōt duce re helenā p3 inter eū ꝛ tebergā non erat matriōniū nec eſt inhabilitas ex p̄te ſortis nec teberge q2 non erit matrimonium.c.p̄i.huius rubrice dicit nō d3 ad petitionē ſortis fieri ſep̄atio ſic d3 intelligi male agit ſ3 tenet matriōniū cū altera. ſ3 pone q̄ ſortes dedit fidē berte viuēte prop̄a vxore ſed non cognouit bertā mortua vxore ſua ducit vnā tertiā .ſ.helenorā et interi bertā cognoſcit q̄ris an mortua helenora pōt ducere bertā.forte dicis q̄ non vt p3 p dicta cū cog nouit bertā extāte legittio matriōnio et ei dedit fidē.ꝯ cu3 duxit tertiā receſſit a fide quā promiſerat: ergo nunc ſolū manet adulterium qd̄ non h3 impedire: g̃ nō eſt illegittimitas iter has p̄ſonas potes ꝯcedere eſſe veꝝ matrimoniū in propoſito nec op⁹ eſſe diſ penſatione.ſ3 pone q̄ ſor.promiſit fidē berte q̄ ſibi ꝯſentiret poſt mortē ſue vxoris accipiet illā in vxo rem quā teberga ſoror berte ꝯſulet poſtea mortuo viro berte teberga conſulet ſorti cap̄e bertā quā ca pit matrimonial'r q̄rit an manet matrimoniū.r̄ſidet ſi berta h̄ non fecit in fraudē q̄ ſortes eā haberet eſt matrimoniū nec opus eſt diſpenſatiōe putabat ber ta q̄ teberga ſoror eius conſuleret ſorti de vna pro uida muliere de nulla determiate cogitās vl' de vna honeſta alia a bertha ſi in fraudē tunc o3 interp̄tari prohibitionē pontificis q̄ non teneat matrimoniu3 cū fraus nulli d3 patrocinari de imunitate eccleſie aduerſus. Secundū crimē ſi quis cognouit vxorē ali cuius viri et machinat⁹ eſt in mortē viri non t3 ma trimoniū de eo q̄ duxit in matrimoniū.c.ſup eo. et hoc ſi mors ſequuta fuiſſ3 in effectu.p3.xxxj.q.j.ſi q̄s viuēte.ſed ſi q̄s interfecerit aliquē in bello nō eo propoſito q̄ vellet vxorē eius ſumere pōt illā duce re in vxorē.p3 de conuerſione in fide laudabilē ꝛ ſic achilles nunc poſſet cap̄e andromachē q̄ dauid ac cepit berſabeā vxorē vrie.ſecundi.reg.vndecimo. hoc preceſſit hanc prohibitionem eccleſie que eſt

tus poſitiuū hūanum et quid rationabile ne paſſim detur facultas occidendi maritos ad habendas eorum vxores. ¶ Dubitatur an vxoricidium ſit magis peccatum ꝙ matricidium. Reſpondetur ꝙ nō homo habet eſſe a matre cui debetur maior honor hoc non habet ab vxore ꝙ imponatur grauior penitentia pro vxoricidio vt patet de aſſulpho vxorem occidente. triceſima tertia queſtione ſecunda capitulo. admouere ꝙ pro matricidio non arguit grauitatē culpe ſed quia homo eſt pronior occidere vxorem ꝙ matrem maior penitentia infligitur frequenter etiam pro matricidio imponitur decennies penitentia imponitur. triceſima tertia queſtione ſcḋa. latorem. rariſſimum eſt ꝙ quis occidat matrē alcmeon ariſtotelis habebat motiuū occidere matrē eo ꝙ culpabiliter patrē miſit ad bellum in quo ꝑemptus eſt hoc excuſauit cum a tanto pro oreſte eſt validum argumentum qui matrem cletenestrā iuſſit occidi erat princeps qui poterat mulierem iubere occidi iuridice cum ipſa grecorum principem inſignem agamenonem oreſtes patrem occidit.

Diſtinctionis trigeſime ſeptime queſtio ſecunda.

SEcundo circa eandem diſtinctionem quero an ordo ſacer impediat matrionium. reſpondetur affirmatiue tales perſone inhabilitantur ne contrahere poſſint: ptꝫ per magiſtrū in littera capl'o primo. et triceſima ſcḋa diſtinctiōe placuit. in conſilio carthaginenſi dicitur/placuit epiſcopos/presbyteros/dyaconos/ſubdyaconos ſecūdum priora conſtituta etiam abſtinere ab vxoribus qḋ niſi fecerint ab eccleſiaſtico remoueātur officio ceteros vero clericos ad hoc non cogi. idem patet in capitulo. ſeriatim. et qui cleri vel vouenter capl'o primo illud eſt rationabile decet hos chriſti miniſtros eſſe puros mente ⁊ corpore qḋ eſſe non poteſt ſi vxores haberent deniqꝫ ſi nunc dant patrimoniū crucifixi nepotibus ⁊ neptibus a fortiori darent ꝓpriis filiis in legitimo matrimonio natis. ¶ Cōtra concluſionem hanc argumentor vxoratus poſſibiliter eſt ſacerdos: ergo ſacerdos poſſibiliter eſt vxoratus: antecedens patet de grecis: reſpōdetur concedendo illatum potens et poſſibiliter ampliant a tergo et a fronte. ¶ Secunda propoſitio: poſſibile eſt ſacerdotem eſſe vxoratum patet tollendo modū qḋ reliquum eſt veritatē habet in greco presbytero ſacerdos eſt vxoratus cum vxoratus eſt ſacerdos per conuerſionem ſimplicem ſacerdos eſt vxoratus ſed iſti greci primo ſunt vxorati et tunc capiunt ordines. ¶ Tertia propoſitio: ſi quis primo eſt ſacerdos tali nō licet poſtea ducere vxorem. per ſacerdotem intelligo dyaconū et ſubdyaconū. ac dicis: contrahens matrimonium contra interdictum eccleſie vere contrahit licet peccat contrahendo: ergo ordinatus contrahens vere contrahit licet peccet contrahendo: quia ordo non impedit matrimoniū quia ordo quia tunc omnis ordo impediret matrionium quod eſt falſum nec ratione voti quia ſi ſic nō eſſent duo impedimenta diſtincta ordo et votum nego conſequentiam ꝙ etiam aliquos contractus ꝓhibet ſed non irritat eos ſi fiant vt de interdicto eccleſie aliquos et prohibet et ſimul irritat et reddit contractus inanes vt in propoſito ordo impedit quia ſacer ita ꝙ ordo ſacer eſt cauſa ſine qua non vel ꝓpinqua irritatio legis eſt proprie cauſa in ordine ſacro.

¶ Diſtinctionis trigeſime octaue queſtio prima.

CIrca diſtinctionem trigeſimā octauam q̄ritur vtrū om̄e votum obliget et an expediat vouere. ¶ Pro ſolutione queſtionis notabis votum in preſentiarum non ſic accipit vt tantum valet ſicut arbitrium vel voluntas ſcḋm illud perſii. velle ſuum cuiqꝫ eſt nec voto viuit vno. mille hoim ſpecies et rerum diſcolor vſus. ſed i ꝓpoſito bifariam accipitur: vno modo proprie ⁊ ſic diffinitur votū eſt promiſſio d'liberata deo facta de meliori bono nō neceſſario ad ſalutē ſic ꝙ promittens intēdit ſe obligare nō irretita a ſuperiore: interdum extenditur ad neceſſaria ad ſalutē et illa acceptio nō eſt peregria. religioſus cōtrauenit precepto decalogi de furto et etiā ſuo voto de paupertate lꝫ paupertas ſit de cōſilio tñ imbibit aliqḋ neceſſariū nō abſonum eſt quempiā pluribus obligationibus eidem eſſe deuinctum vt de baptiſmo de abrenunciatione dyaboli et pōpis eius et iterum illud promittere. Promiſſio ponitur loco generis. additur deliberata ad ſecludendas promiſſiones ſemiplenas prudentū vel promiſſiones nō vtentium ratiōe que interdum ſunt ſemiplene interdū minores: ex parte tpis nō cognoſcitur deliberatio: tum aliquis hꝫ plenū cōſenſum in paruo tp̄e aliquis ſemiplenū in magno quilibet eſt iudex in ſeipſo qñ plene cōſentit qñ ſemiplene. Dr deo mediate vel immediate vouens adire ſctm̄ iacobū facit hoc in honore dei vltimate propter honorē ſancti iacobi et vt ipſe intercedat pro peregrinante ad deū. finis eſt cauſa cauſaꝝ ſcḋo phiſico. et ſcḋo metha. de meliori bono quare votū implicat ꝙ ſit de malo. in turpi voto muta decretum: ibi votum conuertitur cum promiſſo: quo circa tullius tertio officiorum dicit agamenonē imprudenter exoluiſſe votum diane per iphigemā hoc ipſum declarat per fabulam ſolis ⁊ phetontis teſei et hipoliti. et non intelligitur ꝙ ſit de meliori bono vouenti ſed ex parte rei pleriqꝫ emiſerunt vota quorum votū ex eoꝝ culpa erat exitiale malū quare ꝓprie nō eſt votū de nō pectinando capite in die veneris vel nō lauandis manibus in illo die vel faciēdo circulo in cineribus quia illud nō eſt de meliori bono aliqua ſic ſe habent ꝙ vnū oppoſitoꝝ eſt bonū ⁊ aliud malum vt in preceptis decalogi et in eoꝝ oppoſitis aliqua ſic ſe habent ꝙ vtrūqꝫ eſt bonum ſed vnum eſt maius bonum ex re ipſa vel huic propter circumſtantiam aliquam et oppoſitum eſt minus bonum. Exemplum habetur de ingreſſu religionis et ſuo oppoſito ſeruare virginitatem non ſeruare

virginitatem in illo qui non vouit et hoc ex re ipſa
licet interdum ex vitio vouentis vergit in deterio=
rem exitum. Dicitur ex circunſtantia ſi aliquis ni=
mis glorijaretur in crinibus et in illis dirigendis
peccaret huic non eſt illicitum in illius rei memoriā
certo die non pectere et hoc vouere. aliqua ſunt ſic
ſe habentia ꝙ hec et ſua oppoſita ſunt indifferentia
ſecundum poſitionem illam que ponit actus medi=
os deliberatos inter bonum et malum vel ſecundū
poſitionem oppoſitam non eſt maior bonitas i vno
extremo contradictionis q̄ꝫ alio vt pectere in die ve
neris non pectere facere circulum in cineribus nol
le facere circulum in eis in quibus poteſt eſſe votuꝫ
dum bona circunſtantia includatur. dicitur non ne
ceſſario ad ſalutem q̄ꝫ q̄ꝫ aliquod neceſſarium ad ſa
lutem interdum ſequitur ex voto vt non furanduꝫ
eſt ſequitur ex paupertate iacob vouit ꝙ dn̄s eſſet
ei in deū geneſis. xxviii. qđ tamen eſt neceſſarium
ad ſalutem et tale eſt votum extenſo termino q̄ꝫ q̄ꝫ
pro illo caſu dici poteſt vouit quodam ſpeciali mo=
do ſeruire deo qđ nō eſt neceſſarium ad ſalutem et
hoc patet quia promiſit ſoluere decimas qđ ⁊ fecit
geneſis. xxxv. modo dare talem quotam non eſt de
iure nature nec apparet ꝙ tunc fuiſſet de iure diuio
q̄ꝫ q̄ꝫ erat i lege moſaica poſtea de iure diuio qđ ho
mini paciſcimur manet in nomine pacti vel promiſ
ſi qđ deo ſub nomine voti votum neceſſarium a ma
giſtro vocatur generale quia a quolibet eſt ſuſcipiē
dum. aliud ſingulare et illud patet. xvii. q. i. c. i. Vl=
tima particula additur ſi promittens non intēdit ſe
obligare non eſt votum. illud patet de voto et voti
redemptione. litterarū. de quodam mortis articu
lo ſtupefacto dixit non diu viuam propterea propo
ſuit intrare religionem romanus pōtifex dicit ſi nō
eſt vlterius proceſſum talis non eſt obligatus ſi q̄s
concipiat bonum eſſe intrare religionem et etiā ha
bet propoſitum quo vult intrare religionem nō ꝓ=
prie adhuc eſt votum breuiter potiſſimum in voto
eſt ꝙ vouens intendit ſe ad rem votam obligare di
citur non irretiri a ſuperiore impubes habens mi=
nus q̄ꝫ quattuordecim annos eſto ꝙ plene conſen=
tiat intrare religionem hoc non ſufficit. hoc patet ī
capitulo. ad noſtram. et in capitulo. ſignificatum.
de regularibus oportet ꝙ compleuerit quattuorde
cim annos mas. ⁊ femina duodecim. illud patet ca
pitulo primo de regl'a. libro ſexto. ſi ante illud tem
pus intrauerint pater vel tutor poteſt eos reuocare
infra annum vigeſimum queſtione ſecunda capitu=
lo puella. et extra de regula capitulo ſecundo. Fa=
ciens profeſſionem ante quattuordecim annos po=
teſt redire ad ſeculū permittitur tamen portare ha
bitum et incidere cum aliis paruulis vt inſtruatur
in moribus ante decimum vel octauum annuꝫ. Ex
hac diffinitione cum adiectione ſaltem dictorū nō
dubitabiliuꝫ patēt alique propoſitiones. dementes.
ebrii. tempore quo ſunt tales vel impubes non poſ=
ſunt vouere. ſimiliter nec ſeruus poteſt facere votū
de quocunq; opere in preiudicium dn̄i patꝫ in cap.
relatum. de ſenten. excom. et capitulo. ſi ſeruus ſci
ente. lv. diſtinctione. ſecus eſt de oratione et ſpiritu
alibus que non cadunt in preiudicium dn̄i in talibꝰ
non habet auctoritatem. Secundo patet ꝙ non eſt
votum ſi quis vouet adire ſanctum iacobum ſi po=
teſt occidere virum auctoritate propria. patet non
eſt de meliori bono cum non eſt de bono votum cō
ditionale non tenet niſi extante conditione que eſt
illicita: ergo ibi non eſt votum. Tertio patet aliqđ
eſt licitum quod non eſt licita materia voti licitum
eſt non peccare venialiter tamē non eſt materia vo
ti eſſet laqueus et nō vtile nemo dꝫ illđ vouere qđ
eſt veriſimile ꝙ hoc implere nequit. ſimiliter nō in=
trare religionem eſt licitum ſed non eſt licita mate=
ria voti cum non eſt de meliori bono minus bonuꝫ
hic comparatum ad maius bonum ſe habet vt ma=
lum vt ariſtoteles loquitur quinto ethicorum qua=
re ſi quis voueret non intrare religionem cui a pru=
dentibus eſſet oſtenſum melius intrare ſine proceſ
ſu intrare poteſt cum non vouebat nec ad votū eſt
aſtrictus quando quis vouet aliquid quod poteſt
reſpicere vtile ad ſalutem vel inutile obligatur ſo=
lum in caſu in quo eſt vtile patior magnam iacturā
ex mutuata pecunia voueo ꝙ non amplius mutua
bo accedit multum indigens poſſuꝫ ei dare mutuo
non ſum obligatus ad oppoſitum. ſimiliter ſi quis
vouet ꝙ nunq̄ꝫ petet diſpenſationem in ſuo voto ac
cedit aliquid in quo nō poteſt illud bene ſeruari nō
obligatur ſortes vouet nunq̄ꝫ mercurii comedere
carnes cadit in extremam neceſſitatem non eſt obli
gatus ad nō comedendum ſi aliquid tempore voti
licitum ſucceſſu temporis illicitum inueniatur nō
eſt obligatio. in hac materia eſt regula cōmunis q̄c
quid impediret votum ſi preſens eſſet aufert obli=
gationem a voto. ſi quis vouet nō bibere vinum vl'
non comedere carnes et incidit in debilitatem ma=
gnam debet vti conſilio medicorum comedēdo pa
tet de obſeruatione ieiu. capitulo. conſilium. que de
nouo emergūt nouo egent auxilio. ff. de interactis
le. de etate. ¶ Quarto ſequitur ꝙ nemo poteſt vo=
uere in hoc quod dependet ex detrimento alterius
hoc eſt de ſe notum. ex quo ſequitur ꝙ religioſꝰ nō
poteſt vouere facere aliquid pro tempore pro quo
vocari poteſt a ſuperiore quia poſuit ſe in manꝰ ſu=
perioris ſed an poteſt vouere aliquid aliud quod nō
cadit in preiudicium regule intelligendo pro tem=
pore pro quo nō eſt vocatus a ſuperiore eſt dubita=
tio et placet michi ꝙ nō faciat et eſt inutile ampliꝰ
ſuperaddere regule quam profeſſus eſt. de cōtinen
tia vir nō poteſt vouere ſine conſenſu mulieris nec
e conuerſo intelligo de coniugato ad hoc ſunt ꝑ=
res. gaudemus. de diuortiis. illud eſt notum ⁊ addi
tur de poſitiua lege que eſt rationabilis vxor nichil
poteſt vouere ſine conſenſu viri: et licet vir dederit
ei facultatem poteſt reuocare licet forte male faci=
at ſed vxor non peccat: hoc patet in capitulo. ma=
nifeſtum. triceſima tertia queſtione quinta. capitu=
lo. noluit. videtur tamen ꝙ vir poteſt id facere ſine
conſenſu mulieris cum eſt eius caput ſecundum
apoſtolum et philoſophum primo iconomicorum

iudith ieiunabat omnibus dieb⁹ vite ſue preter ſab
bata ⁊ neomenias ⁊ feſta domus iſrael. iudith octa
uo. manaſſes non ei prohibuit ſic poteſt alia mulier
facere. ¶ Quinto ſequitur: mater promittens ꝙ fi-
lius intrabit religionem vt anna fecit de ſamuele fi
lius non tenetur ſeruare promiſſum matris licet be
ne ageret hoc faciendo. ¶ Sexto ſequitur: aliquod
eſt votum cathegoricum aliquod conditionale hoc
patet vtriq; iſtorum diffinitio voti conuenit: igitur.
Exemplum budo effūdit aliquas preces noſtre do
mine et vouet quolibet die dicere quinquies pater
noſter ſi noſtra domina det ei lucidum ingenium et
docile hoc eſt rationabile. ſed hic notabis eſto ꝙ cō
ditio non ponatur propter pigritiam vouentis non
minus obligatur cum deffectus non prouenit ex a-
lio. Si dicas non intendit ſe obligare niſi ſit doctus
hoc nichil eſt dicere ille eſſet miſer qui intendit ha-
bere doctrinam omnino ſupernaturalem infuſam
et nullam operam vult adhibere dat deus om̄e bo-
num ſed non per cornua taurum ſed quando ita fo
ret neſcis probare talem eſſe obligatum. ¶ Septi-
mo ſequitur: aliquod eſt votum tacitum ſoli deo fa
ctum quādo nulli mortali alteri a vouente conſtat:
votum ſupponit proprie pro actu voluntatis votū
eſt actus bonus et meritorius in habente gratiā me
rita in radice reducuntur ad actus voluntatis ſed
terminus votum de materiali ſignificato pro actu
voluntatis ſupponit et formali et connotatione dat
intelligere illa que ponuntur in eius explicatiōe q̄d
nominis. ¶ Octauo ſequitur: aliquis actus quo cō
trauenitur voto eſt vnus et tamen imbibit duo pec
cata: patet vbi religioſus habet actū quo vult vnā
cognoſcere ille actus eſt vn⁹ in genere act⁹ ⁊ tamē
duabus difformitatibus peccat cognoſcit non ſuā
et ſic eſt vnum peccatum violat ſuum votum et ſic
eſt alia alietas peccati cum identitate actus. Quo
fit ſtat religioſum per vnum actum peccare tantū
ſicut laycum per duos et ſi in ſacris ordinibus ſit
tres difformitates ſuus actus inuoluit ſtat vnum a
ctum includere octo vel decem peccata et plura vt
ſi eſſet cum aliorum ſcandalo et ipſa eſſet coniuga-
ta conſanguinea affinis ipſe eſt religioſus et preſby
ter. eodem modo i furto religioſi an iſta debeat cō
cedi hic actus eſt octo peccata vt terminus numera
lis cadat in connotationem termini peccatum vel
vnū peccatum non loquendo de partibus act⁹ ali-
bi dictū eſt: pꝫ aliquod eſſe votum perpetuum / ali-
quod temporaneum / aliquod perſonale / aliquod re
ale / ſed hec diſtinctio eſt communior inter legiſtas
q̄ theologos tota materia ſtipulationum eſt hic vti
lis ſed non eſt neceſſe theologo ita exacte inſiſtere.
¶ Iſtis notatis pono concluſiones. ¶ Prima eſt
omne votum obligat vouentem ad obſeruandum.
¶ Secunda propoſitio: vouere q̄tum eſt ex parte
voti multum expedit. ¶ Prima propoſitio proba-
tur deuteronomii viceſimo tertio. Cum votum fe-
ceris domino deo tuo non tardabis reddere quia
requirit illud dominus deus tuus. et ſequitur: ſi no
lueris polliceri abſq; peccato eris ⁊ poſtea ſequit:

quod ſemel egreſſum eſt de labiis tuis obſeruabis
ac ſi diceret vouere conſilii eſt ſeruare precepti. Et
pſalmiſta pſalmo. lxxv. vouete et reddite omne ꝓ
miſſum licitum et honeſtum eſt ſeruandum de iure
nature eſt illud omne votū eſt huiuſmodi: ergo: cō
ſequentia tenet in barbara et premiſſe clarent. ⁊ pſo
viceſimo primo. vota mea reddam in conſpectu ti-
mentium eum: et pſal. lx°. reddam vota mea de die
in diem. et. lxiiij. et tibi reddetur votum in hieruſa-
lem. ⁊. cxv. vota mea domine reddam in conſpectu
omnis populi. hieremie. xliiij. faciamus vota no-
ſtra que vouimus. marcus regulus laudatur a cice
rone qui non violauit promiſſionem factam penis
eſto ꝙ preuidit mortem eminere et omne votum eſt
promiſſio celebrius votum eſt ſeruandum deo fa-
ctum. Illud patet extra de voto. licet. ¶ Secunda
propoſitio probatur: votum omne eſt de bono: ſed
firmare aliquem in bono eſt bene actum: igitur.
¶ Contra primam concluſionem argumentor: ex
ea ſequitur ꝙ religioſus furans vnum ſcutum plus
peccaret q̄ non religioſus cum contrauenit ſuo vo
to et per conſequens non conducit intrare religio-
nem. inſuper voueat ſortes dare huic cōuentui mē
ſuram tritici quotannis: ſortes non obligatur: igit.
probatio: nullam menſuram plenam dare tenetur
quia parilis eſt ratio de omnibus. ſi dicas dabit mē
ſuram de qua cogitauit determinate. contra de nul
la determinate cogitauit ſed confuſe de om̄ib⁹ ſicut
vouens intrare religionem et de nulla diſtincte co-
gitans. Preterea voueat ſortes intrare religionem
ſi plato intret et non aliter et contra voueat plato in
trare religionem ſi ſortes non intret et non aliter in
illo caſu neuter iſtorum obligatur intrare religionē
et tamen vterq; iſtorum vouet: igitur. Ad primum
concedo illatum contrauenit precepto diuino ⁊ ſuo
voto ⁊ illud peccatum eſt duo equiualenter: nō cer
to an ſit precaiſe duplum ad illum laycum qui ſimi-
lem rem furatur ex equali conatu. et quando infers
ergo non conducit intrare religionem nego conſe-
quentiam q̄tum eſt ex parte religionis. ſi petas an
vnum peccatum factum a religioſo in quo non con
trauenit ſuo voto ſit maius q̄ peccatum ſecularis
et q̄uiſq; aliquibus placeat ꝙ ſit minus non ſic opior
eſt maius ſi religioſus ſit alio perfectior vel eque ꝑ
fectus ſed hoc eſt verum peccatum ſuum eſt min⁹
periculoſum citius reſurgit habet meliorem exem-
plaritatem fratrum. Ad ſecundum de voto ſortis
ſi de nulla menſura cogitauit conſideret facultates
ſuas et modum dandi vicinorum et cui debebat da
re et ſecundum illud vtatur propria vel aliena pru-
dentia determinando de vna certa menſura alias
ſe immodabit. Ad tertiū forte dicis caſus ſortis eſt
impoſſibilis conditionalis eſt mala conſequentia ⁊
omnis conditionalis falſa eſt impoſſibilis: hoc non
valet non capimus ſi illatiue ſed promiſſiue vel vo
tiue tunc illo caſu dato peto an plato tenetur intra
re religionem vel non tenetur intrare hec diſiuncti-
ua eſt neceſſaria quia compoſita ex duabus contra-
dictoriis des quodcunq; volueris plato tenetur in

trare Tunc ſic arguo ſi plato intrabit religionē ſor
tes intrabit religionē ex vna parte caſus ſortis ſed
plato intrabit ꝑ te ergo ſortes intrabit. Jlla conſe=
quentia tenet a tota cōditionali votiue vl' ꝓmiſſiue
ſumpta (qḋ pro eodē reputo) cum poſitione ante=
cedentis ad poſitionē ꝯñtis. Et vltra arguo ſortes
tenetur intrare: ergo plato nō intrabit per caſuz pla
tonis: ergo ſi plato tenetur intrare nō tenetur intra
re. Fortaſſis dicis plato nō intrabit tunc ſortes non
intrabit per partialē caſuz ſortis z ex ꝯñti ſortes nō
intrabit ergo plato intrabit ꝑ partialē caſuz plato=
nis. Jſti caſ⁹ vidētur tedioſi z diffuſe a pleriſqꝫ ſol
uuntur. Propterea notādū eſt ꝙ ſi capitur duobus
modis vno modo illatiue z ſic quelibet cōditiona=
lis ꝓpoſita eſſet impoſſibilis qꝛ cōditionalis mala
eſt cōſequentia. aliqui exiſtimāt illud ſoluere argu
mētū ſed falluntur. aliomō ſi capitur ꝓmiſſiue vel
votiue z idē eſt in ſententia nō differūt iſte due acce
ptiones niſi ſicut promiſſio z votū eaſdē ãnectunt
difficultates. Conditionalis votiua eſt ſimea con=
ditionalis illatiue ita ꝙ ſicut iſta nō ponit veritatez
ãtecedentis aut cōſequentis ſꝫ habitudinē ꝯñtis ad
antecedēs. ita promiſſiua nō ponit añs nec ꝯñs ſed
ponit cōſequēs adiecto ãñte hoc eſt ſeruata promiſ
ſione: ſi veneris ad me dabo tibi equū nō ꝓmitto ti
bi equū abſolute ſed cū hac cōditione ſi veneris ad
me duobus modis ſolum illa poteſt verificari. vno
modo ſi venias z dem tibi equuz. aliomō ſi nō ve=
nias z nō dem z tunc eſt difficile tibi cognoſcere an
illa eſt vera qꝛ nō potes ſcire qui ego fefelliſſem te
veniēdo. Ex iſto patet ꝙ ſortis caſ⁹ qui eſt duplex
cōditionalis pōt bipharia verificari. vno mō ſi am=
bo ingrediantur religionē. aliomō ſi neuter ingre=
diatur et non aliter / patet intelligenti / caſus plato
nis nō poteſt verificari niſi ꝑ vnius ingreſſum tan=
tū ſcꝫ ꝙ ſortes tantū ingrediatur vel plato tantū et
ſic nūqꝫ in effectu in poſitione cū caſu ſortis ꝓpter
qḋ ex ꝟtute illorū duoꝝ caſuū neuter tenetur intra
re obligarūt ſe ad impoſſibile z ad impoſſibile ne=
mo obligatur eſt caſuū incompoſſibilitas ſortes nō
obligatur ad votū cōditionale niſi extãte cōditione
z eodē mō de platone modo ille cōditiones ſimul
ſtare non poſſunt quare ſunt liberi ab omni voto
ratione huius cōditionalis voti. Ex hiis dictis po
tes ſoluere formā eius argumenti z ſimiliū ſophiſ=
matū. Ex illo apparet nicolaū de lira brugēſem et
matheū doring ſimul non bene capere qḋ tangitur
pmi regū. xxiij. in vna ꝓpoſitione dauid petebat a
dño. Si tradēt me viri ceile z viros qui ſunt mecū
in manu ſaul. rñdit dñs tradent. de lira dicit ſtat cō
ditionalē eſſe verā z añs falſum z etiā cōſequens et
exemplificat ſi homo volat habet alas z matheus
idē in replica dicit: brugenſis in additione dicit op=
poſitum cōſequētis eſt cōpoſſibile antecedēti. pro=
pterea cōditionalis eſt falſa iſta ſi homo currit ba=
culus eſt in angulo eſt falſa vnde infert nō ſaluatur
veritas diuine reſponſionis ꝑ hoc conditionaliter
vt i poſtillatore dicitur ſcꝫ ſi manſeritis i ciuitate z
ſaul illuc venerit tradent: dat aliā viā: dauid q̄rebat
a domino apud quē oīa ſunt nuda vtrū ſaul habe=
ret in corde deſcendere ad ceilā z an habebāt i cor
de tradere eum et deus reſpondit affirmatiue: bru
genſis nō reſpōdit ad punctū ad cōditionalē q̄ po=
nitur in lr̄a z ſic alii duo multo melius vl' min⁹ ma
le reſpondēt q̄ꝫ brugēſis iſta non eſt conditionalis
q̄ ad eius veritatē requirit habitudinē neceſſariam
inter antecedēs z conſequēs ſꝫ eſt ꝓmiſſiua vl' eius
conditiones imitans ad cuius veritatē ſufficit ꝙ ſi
dauid ibi mãſiſſet illi de ceila dauid tradidiſſent in
manus ſaul vl' feciſſent qḋ in eis erat z hoc optime
deus nouit nec requirit talis habitudo ſicut imagi=
natur brugenſis vl' alii ad hanc conditionalē eſſe ve
ram nec oīs talis vera eſt neceſſaria cōſequentia.
¶ Secundo principaliter argumentor voueat ſor=
tes intrare a religionē z a non vult recipere ſortem
arguitur ſic ſortes nō obligatur intrare religionem
qḋ probo cū non obligatur ad impoſſibile. Jnſuꝑ
voueat ſortes ſe intraturū religionem de nullo die
determinādo. Arguitur ſic ſortes in die ſequēti nō
tenetur intrare religionē nec poſtridie z ſic de quo=
libet die futuro ergo nūqꝫ tenetur intrare religiōez
ergo nō omne votū obligat: igitur. Ad ſcḋm dico
ſortes poteſt multipharia ſe habere vel vult intra=
re a principaliter z determinat ſe ad a z ad nullam
aliam vel vult intrare religionē pricipaliter z deter
minat ſe ex cōſequēti ad a religionē vel cogitat de
religione in cōi. Si primū nullā religionē tenet in=
trare nō ad a qꝛ nō vult hūc recipere nec ad aliquā
aliā qꝛ hoc nō intendebat. dico vltima mēbra coin=
cidūt eat per oēs religiones quouſqꝫ reperiat vnā
quā ingrediatur. ¶ Sed cōtra membrum primum
argumentor: ſortes vult eſſe religioſ⁹ i a religione
ergo vult ſeruare regulā a religionis ſꝫ hoc eſt poſ
ſibile extra a religionē ergo tenebit ſeruare regulaz
a religionis. ¶ Reſpondeo nego cōſequentiā ab=
ſolute ſed ſolū ex ipotheſi ſi recipiatur in a: analo=
gia vado ad ordines occurrit nō epūs quē puto eſ=
ſe epm recedo nō ordinatus z hoc michi cōſtat i fi=
ne anni nō tenebor ſeruare cōtinentiā nolui ſeruare
cōtinentiā niſi ex preſuppoſito ſic in noſtro negotio
Replicatur cōtra hoc vbi dictū eſt voueris intrare
religionē nō ſufficiēter adimplet votū quācūqꝫ re
ligionē intrando et hoc ſic vel ſufficit intrare reli=
gionē latiſſimā z tunc ſufficit religio ſancti petri vl'
debet currere ad artiſſimā z hoc nō quid debet fa=
cere homo poteſt hic dicere ꝙ capiat latiſſimā reli=
gionē z artiſſimā z conſideret q̄ eſt media inter illa
duo z illam igredi poteſt z dare analogiā i phīa de
mola fabri que mouetur ita velociter ſicut pūctuz
mediū ſemidiametri ſed illud eſt nimis rigidū non
ſufficit intrare religionē ſancti petri: ſed capim⁹ re
ligionē ꝓ vna de approbatis: talis pōt intrare quā
cūqꝫ voluerit poſtqꝫ diſiūctiue ꝟtualiter vouebat
puta intrabo vnā de iſtis religionibus. Ad ſecun=
dū argumētū de illo qui vouit intrare religionē ſed
nō determinate de die talis poteſt multipharia ſe
habere vel ſtat in ſcl'o adhuc vt addiſcat ea que nō
poteſt habere in religione vel pro vna rationabili

cauſa ad ſatiſfaciēdum debito vel ſili vt poſtea ſit maior honor deo ⁊ tunc ille nō tenetur intrare ante cōplemētū ⁊ hoc ſi cū ſalute viuat extra religionē illud votū eſt affirmatiuū ꝓ loco ⁊ tempore obligans ſicut de precepto affirmatiuo ⁊ ſi moriť interim nō eſt preuaricator voti alioquin tenetur itrare q̄ꝑmū cōmode poteſt ſm conſiliū prudentium q̄libet eſt malus iudex in re ꝓpria alioꝝ cōſilio i hac parte vtatur. ❡Tertio principaliter argumentor voueat aliquis adire ſanctū ninianū talis non peccat hoc nō ſeruando dūmō eſt diſpenſatio de voto ⁊ voti redemp.cap.pͥmo ⁊.c.magne.⁊ quolibet die illud videmꝰ ⁊ tñ talis eſt tranſgreſſor voti nec ſeruat illud quod ꝓmiſit. ❡Et cōfirmať pono ꝙ ſortes vxoratus habens bertā ingrediať cenobiū iſta berta ⁊ emittat ꝓfeſſionē. Arguitur ſic talis nō peccat votuꝫ infringens etiā mortua berta vt patet de cōuerſione cōiugatoꝝ placet.forte dicis ⁊ bene nec vxore viuenti poteſt ibi ſtare nec ipſa mortua qꝛ eſt perſona iabilis ⁊ ſic ſuū votū fuit inualidū. ❡Contra hoc arguitur ꝑ.c.conſuluit.in eodē titu. aliquis intrauit religionē vxore diſſimulante ⁊ ſciēte poſtea mortua vxore coactꝰ eſt ſtare i religione ⁊ nō permiſſus ire ad ſeculū ⁊ tamē votū eius per ſolutionē debuit eſſe iabile:igitur. Ad primū diciť nō oportet ſeruare votū in ꝓpria forma ſufficit in equipollente ꝓmittens tibi duodenū ⁊ dās ſcutū nō dat illud qđ ꝓmiſit nō obſtāte ſatiſfacit ꝓmiſſo.iterdū cadit in ꝑniciē reipublice ſeruare votum ſicut in exemplo qđ froſſardus in hiſtoria inter francos ⁊ anglos ꝑtractat incidentaliter de rege roberto bruſ. q̄ vouit pugnare cōtra infideles ⁊ tñ propter cōtinuum bellū cum vicinis nřis de anglia differebat vſq; ad ſuam vitā incluſiue nō opinandū eſt prefatum regē eſſe tranſgreſſorem voti qđ cor ſuū in teſtamēto reliquit mittendū cū dño iacobo donglas cōtra machometiſtas vt ferret ſemper in bello oſtēdit q̄ affectuoſe ſtudebat votū ſuū implere pro loco ⁊ tempore. Sed de cōmutatione voti diſtingo vel eſt euidens ꝙ cōmutatio eſt melior hoc eſt clarū ꝙ do melius q̄ ante voueri ⁊ tunc ſufficit petere cōmutationē licet nō obtineať.ſi ſit cōmutationis ratio dubia vtendū eſt cōſilio ſupioꝝ.hec pꝫ de voto ⁊ voti.redemp.cap.j.nō eſt neceſſe ſemper cōmutare i melius ſufficit in eque bonum.dūmō id fiat auctoritate ſuperioꝝ.pꝫ per.c.magne de voto.etiā nō ſemꝑ requiritur equiualēs in vouēte dūmō neceſſitas vľ vtilitas id perſuadet neceſſitas.perſona eſt debilis vel habet magnā familiā nutrire vel graue officiū vtilitas.eſt magis vtile toti cōitati ⁊ ex cōſequenti huic qui eſt mēbrum cōitatis.habere cūmutationē cū rege ludouico q̄ vouerat ieiunare i pane ⁊ aqua diebus veneris tunc nō bene audiebat cauſas populi diſpenſatū eſt propter aliud tātū deo acceptū innocentius tertiꝰ epo trecēſiu.c.magne de voto ſcribit illa que oportet diſpenſantē cōſiderare.tria in hoc negotio inquit cōſideranda ſunt quid liceat ſm equitatē quid deceat ſm honeſtatē et q̄d expediat ſꝫ vtilitatē exponit alex.tertiꝰ i eodē titulo.c. primo.cōſideret diligentiꝰ qualitatē ꝑſone ⁊ cauſā cōmutationis ſcꝫ an ex infirmitatate an ex influentia diuitiarū an alia cauſa probabili. Si quis emittat plura vota cōpoſſibilia omnia ſeruet ſi icōpoſſibilia obſeruet maius ſi ſint equaliter magna quod voluerit cū diſcretione boni viri. Si quis vouet ieiunare profeſtum purificationis beate ỽginis ⁊ violat ieiuniū nō ꝯſtat ꝙ debeat ieiunare alio die ſicut de omittēte dicere horas nec obſtat.l.celſus.ff.de arbi.de iuſſo dare decē infra kalendas ſeptembris talis ad duo obligať ad danda decē ⁊ in tali tēpore ſcđo pͥncipale eſt de decē et de iure nal'e eſt pͥmiſſo illo die ſatiſfacere alius principaľr talē diē nře dñe hꝫ ⁊ amore nře dñe ad eius purificationē diriguť ieiunium peniteat tñ de tranſgreſſione voti labefacti quodlibet votū aliud a religione ꝑ ius cōmune ſine vlteriore diſpenſatione mutaťi voto religionis de voto.c.Scripturę.talis ſuū votū cōmutat in meliꝰ ſi vellet eſſe obligatus ad illa que prius vouit ante ingreſſum religionis poteſt manere voto obnoxiꝰ ſꝫ nō expedit.onus religionis eſt ſufficiēs in humeris etiā ne homo ſit ſingularis ab aliis fratribꝰ vouens ieiunare diē mercurii anteq̄ intrauit religionē vel ire hieroſolimā in ingreſſu religionis abſoluitur vota ante ingreſſum religionis poſſunt a prelato irritari ad hoc eſt ar.xxiij.q.v.c.noluit. Papa ex vſu ſolet in iſtis quattuor votis ⁊ nullus aliꝰ diſpenſare puta in voto religionis/ in voto heroſolimitano/ſancti petri/ iacobi/ de voto ſimplici caſtitatis vt quis petat debitū ſicut teneť reddere pōt epiſcopus diſpenſare poſt matrimoniū conſummatum. ❡Ex tota ſolutione patēt due propoſitiones ❡Solus doctꝰ et prudēs eſt cōſulēdus in materia diſpenſationis votoꝝ. ❡Scđa eſt cōmutatio voti vbi nō eſt rationabilis cauſa eſt nulla ſi cecus ceco ducatū prebet ambo in foueā cadūt ſm illud metrū ſic vera euangelii imitanti. ſi cecꝰ cecum conatur ducere ſecum. In foueam ductor pͥmus cadit inde ſequutor.ſi alexander epūs apud ſanctū andream vouet adire ſanctū ninianū ꝑegre vľ ſanctū duchatū ſufficit alterū implere ⁊ illud adimplēs facit illud ad ꝙ nō tenetur licet neutrū illoꝝ locoꝝ teneať viſitare virtute illius voti tñ ſi vult euitare peccatū ſine diſpenſatione alterū eoꝝ viſitare eſt neceſſe ⁊ ſi vtrūq; locoꝝ viſitauerit adimplet votuꝫ cū opere ſupererogationis.at ſi alexander eſſet ꝑtim allectꝰ ratione pr̃ie vel vidēdi epi roſſenſis dūmō vult implere votū ſatiſfacit.quo ſit alexander vouet viſitare limina beatorum petri ⁊ pauli de hinc ad tres vľ quattuor annos futuros interim vadit paduam ad ſtudium ſatiſfacit voto tranſeundo a ſtudio patauino eſto ꝙ votū erat emiſſuꝫ in caſtro ſancti andree. ❡Ad cōfirmationē dico pͥmo ꝙ vxoratꝰ pōt emittere votū nūq̄ petendi debitū hoc in eius facultate ſitū eſt nec vxori facit preiudiciū ſꝫ ſine cōſenſu mulieris nō pōt vouere cōtinentiā:nec ſequitur ꝙ impediatur a maiori bono per mulierē nō eſt bonū intrare religionē cū iniuria alterius. ❡Scđa propoſitio ſi berta ingrediatur religionē credēs ſuum vi-

rum mortuum et ꝓfitetur veniente viro eſt danda
viro quo mortuo licet ſit alliciēda redire ad clau-
ſtrū nō tñ eſt cogenda.pz.votū berte nō tenuit er-
go nō erat ꝓfeſſa:ergo ꝟtute illius ꝓfeſſionis puta
te nō eſt cogenda redire ad clauſtrū. ¶ Tertia pro
poſitio ſi ſortes ⁊ berta poſt carnalē copulā ingre-
diantur religionē puta ſortes cōuentū viroꝝ ⁊ ber-
ta mulierū poſt profeſſionē abſoluitur ab omni de
bito licet vinculū matrimonii inter eos maneat neu
ter pōt ab altero petere debitū vł exigere. ¶ Quar
ta propoſitio ſi ſortes ingrediatur religionē ex cō-
ſenſu berte nō propterea vere ꝓfitetur religionem
patet de cōuerſione cōiugatorū.c.p̄mo.nō ſufficit
dicere ipſa hoc fecit coacta vel erat iuris inſcia licet
difficile ſit oſtendere oppoſitū contra ſic dicentem
talis cōſenſus pōt irritari a pontifice ſicut cōſenſ⁹
tredecī annoꝝ in vno caldeo ſufficit tñ in ſcolis q̄t-
tuordecī annoꝝ qui minus rationis habet ſi mulier
fuerit ſenex nō ſuſpecta de adulterio vir pōt intra-
re religionē ipſa vouēte ī ſeculo ⁊ votū viri tenet. ſʒ
dicis vir tenet̄ reddere mulieri debitū ergo tenetur
ſecum dormire hoc eſt perdifficile niſi interdū pe
tat nō omnis eſt caſtus vt iſocrates pōt dici in illo
caſu petendo debitū non peccat cū quis obligatur
ad añs obligatur ad omne inuolutū ī illo.ſi obligat̄
dormire cū ſua ⁊ ſecū dormiendo nō peccat ſtat ꝙ
petendo paꝝ eſt peccatū vel nullū forte eſſet opus
ei heroicū abſtinere.ſi alias peteret debitū ſine di-
ſpenſatione ꝑperam agit. Sed tunc ad formā argu
menti qđ latitat in duobus capitibus allegatis ad
caput cōſuluit multipharíam reſpondere poteris.
vno mō ipſa etiā intrauit religionē/vł veriſiṁus ipſa
erat ſenex ⁊ ei impetita eſt facultatē vel ſic ⁊ melius
fortaſſe ipſe cōſenſit ī religiōe mortua vxore oppo-
ſitum cōtingit in cap̄.placet. Etiā ad cap̄.cōſuluit
dicitur ꝙ votū manet qm̄ nō eſt irritatū a potente
irritare mō vxor nō irritauit. ¶ Contra ſecundam
cōcluſionē argumētor ſecuri⁹ eſt ſeruare legē xp̄ia
nā q̄ eſt lex amoris q̄ꝫ aſtringere ſe ad vnā artitudi-
nē ſub pena peccati facilius eſt incidere in via lata
q̄ꝫ in methodo religio ꝓprie dicta eſt ꝑs religionis
xp̄iane ⁊ parua methodus in via: hinc eſt multi reli
gioſi dānantur cōtrauenientes eoꝝ votis q̄ fuiſſent
ſaluati forte in ſeculo ergo nō cōducit ītrare religio
nē. Reſpondeo aliquibus eſt ſecurius puta his q̄
nō ſeruant regulā ſʒ dū ꝓportionabiliter quis vo-
uet hoc qđ poteſt complere tutius eſt intrare reli-
gionē nemo eſt cui expedit intrare qui habebit ali-
quā religionē ei propitiā:dixi cui expedit non cuili-
bet expedit non regi relinquere regnum in turbine
⁊ ītrare religionē ⁊ multis aliis multi tñ ex eoꝝ cul
pis ſunt fractores regule ⁊ dānati ſed defect⁹ non
ꝓuenit a regula analogia eſt de lege xp̄iana quam
multi tranſgrediendo peccant.et quādo dicis reli
gio eſt quedā methodus ī medio vie late quā diffi-
cilius eſt tenere q̄ꝫ totā viam. Reſpondeo illa me-
thodus non icluditur in via cōi ſed eſt ſeparata ad
partē reliquū vie ī magna parte eſt plenū vepꝛib⁹
ſpinis ⁊ tribulis ⁊ ceteris ſiſibus methodus habet

baculos regulantes ex vtraq̄ꝫ parte ⁊ ſocios ⁊ pa-
tres vigiles habes te de aquis extrahentē hinc pre
curſor dñi ad antra deſerti ciuiū turmis relictis cō
fugit/ dicēte baptiſta. Noxia multiuole fugias con
ſortia turbe. Sit tua ſilua domus terra cubile tuū.
hoc in ſeculo nō habes ⁊ ad neruū argumēti faci-
lius eſt incidere ꝑ totum ſpaciū itineris q̄ꝫ ꝑ partē
diſtingo ſi cetera eſſent ꝑia ⁊ ſic conceditur ſi autē
nō oportet mō cetera ſunt impia.forte dices bonuꝫ
eſt vouere q̄ nolendo vouere homo peccat ſi vnū
cōtrarioꝝ eſt bonū reliquū eſt malū. Reſpondetur
velle vouere ⁊ nolle vouere nō cōtrariant̄ in genere
moꝝ ſicut mediū ⁊ extrema in talibus ſi vnū eſt bo
nū reliquū eſt malū ⁊ cōtra ī contrarietate phiſica
non oportet ⁊ potiſſimū quādo vnū eſt de conſilio
ſtat hominē mereri ꝑ nolle vouere vel nolle religio
nē ingredi ſʒ plus meretur volēdo ingredi vł vo-
uendo. Si dicas quilibet tenetur ad melius bonuꝫ
q꞉ tenetur euitare dānū qđ incurrit nō faciendo me
lius. Reſpondetur tranſeat licet ſit falſuꝫ ꝙ quili-
bet tenetur ad melius nō tñ ſequitur ꝙ tenetur ad
hoc melius vel ad illud. Scđo ad formā nego añs
nec propterea eſt dānū niſi voces dānū in bono qđ
cōſequi poterat vt mercator per nō tranſitū ad nū
dinas incurrebā dānū centū ſcutoꝝ q꞉ cētū poterā
lucrari.ſi dicas tūc eſt bonū frequēter vouere ī die
⁊ elicere opus a pluribus votis tranſeat illud bonū
eſt tuū aīm ī bono ꝓpoſito firmare:ſʒ tunc pete an
talis grauius delinquat tranſgrediēdo votū q̄ꝫ ſemł
vouendo ⁊ in qua ꝓportione amplius. ¶ Dubitat̄
circa p̄dicta an opus factū a voto ſit meli⁹ q̄ꝫ opus
factū ſine voto. ¶ Scđo dubitatur an vouēs ītra-
re religionē exiēs ante ꝓfeſſionē ſatiſfacit voto.
¶ Tertio dubitat̄ an ſit bonū inducere iuuenes in
trare religionē. Ad p̄mū dicitur ꝙ ſic ⁊ ſolēt ma-
giſtri adducere tres rationes. ¶ Prima opus infe
rioris ꝟtutis magis eſt meritoriū imꝑatū a ſuperio
ri ꝟtute q̄ꝫ nō imꝑatū ſʒ latria eſt ſuperior ꝟtus q̄ꝫ
abſtinentia. ¶ Scđa opus quāto ꝓcedit a volūta-
te magis firmata tanto eſt ſtudioſi⁹:ſʒ voluntas eſt
firmior ī actu elicito ex voto:igitur. ¶ Tertia ra-
tio eſt hec opus illius qui ſpecialius eſt deo dicat⁹
magis acceptatur q̄ꝫ opus illius qui nō eſt ſpeciali-
ter deo dicat⁹:religioſ⁹ eſt ſpecialiter deo dicatus
igitur. Iſtud patet per ſimilitudinē quā ponit bea
tus anſelmus in libro de ſilitudinib⁹ in quo cōpa
rat ſecularē illi qui ď fructu dat ſine arbore: religio
ſum comparat ei qui arborē totā dat cū fructu.p̄i-
ma ratio nō valet opus nō religioſi pōt imꝑari a la
tria ſicut opus religioſi ſecularis pōt facere ꝓpter
deū actū ſicut religioſus ⁊ habere ꝟtutē ex talibus
actibus vel ex tali actu genitā ergo imꝑat ī ſimiles
actus .breuiter nō oportet religioſū ampli⁹ actuali
ter referre ſuos actus in deū q̄ꝫ ſecularē neqꝫ ꝟtua
liter vt in.xlj.d.ſcđi dictū eſt. Scđa ratio etiam nō
valet q̄libet actus ꝟtutis debet eſſe firmatus ⁊ ſe-
cularis ita firmiter pōt exire in actū ꝟtutis ſicut re
ligioſus de ratione act⁹ ſtudioſi eſt ꝙ eliceat̄ ab ha-
bēte ſciendo volēdo firmiter ⁊ ꝓpter hoc licet ter-

tia ratio habeat apparentiã. arguitur ſic ſecularis faciẽs opus ita intenſum ſicut religioſus ita imobiliter quo ad illũ actũ eſt ita ſpecialiter deo dicatus ſicut alius. Si dicas religioſus dat ſe deo ſic ſecularis dat ſe deo ꝛ oia eius acta refert in deũ ſicut religioſus. Inſuper ſequitur ꝙ qui eſſet in religione magis arta faciẽs ſilẽm actũ cũ illo qui eſt in religione lata magis meretur cũ eſt magꝭ deo addictꝰ cõſequẽs non videtur dicendũ videtur ꝙ ſecularis nõ minus merek ꝙ̃ religioſus ceteris paribus hoc dempto ꝙ vnꝰ eſt religioſus ꝛ alter nõ eſt. Potes adducere talem rationẽ religioſꝰ ꝯueniẽs ſuo voto magis peccat ꝙ̃ ſecularis ꝗ magis meretur ħ implendo ꝯña valet alioquin eſſet religioſus i ſecuro de dãno ꝛ nõ de lucro ſ; hec ratio nõ v; cõcluderet ſolum vbi eſſet cõtrauenĩẽdo voto ꝛ nõ in aliis actibus voto cõtrariis. ſecundo de pcepto ꝛ ꝯſilio non cõcludit ſtat hominẽ facientẽ opus cõſilii plꝰ mereri ꝙ̃ hominẽ faciẽtem opus pcepti ꝛ tamen vni cõtrauemẽdo peccatur alteri autẽ nõ quicquid ſit lic; religioſus nõ plus merek ꝙ̃ ſecularis tamẽ religioſus eſt in meliore ſtatu ꝛ extra ꝓcellã huius mundi. Ad ſcdm dicitur igrediẽs religionẽ põt multipharia ſe habere. Primo modo vl' eſt inteſio eiꝰ ſtare perpetuo i religione vl' eſt inteſio eius probare ſolũ religionẽ quid põt facere vl' eſt itenſio eius intrare et exire vel nichil cogitat. ſi pmũ nõ põt exire ꝛ hoc ſuppoſito ꝙ intendat ſe ꝑpetuo obligare ſi ſm non cogetur ſtare in religione debet eniti ſeruare regulam quam ſi ſuis humeris reperiat. impẽ põt ingredi ſine peccato nec accedit ad apoſtitã quare datur tpus ꝓbationis/quare male faciũt ſiniſtre loquentes de talibus ſi tertiũ vl' vouet illud copulatiue et tunc teneat vnã partẽ: ſc; de ingreſſu ꝛ penſitet an põt ſubire onꝰ religionis vl' vouet ingreſſum vt exeat ꝛ tunc eſt illicitũ ꝛ ſic nõ eſt votum ſi quartum mẽbrũ ſm ius cõmune dabitur illi tempus probationis. Ad tertiũ dicik ꝙ ſic dũmõ nõ nimis inopportũe ꝛ per falſas ſuggeſtiões ſignificãtes regulã eſſe leuiorẽ ꝙ̃ ſit. Pres in egipto tñ ſolebãt illũq petebat intrare religionem ſinere iacere decẽ dies añꝙ̃ ingrederetur ad probandã eius conſtantiã. ſil'e inuenies in iohanne caſſiano. iiij. libro de inſtitut. cenobioꝝ ꝛ in regula beati benedicti. Reſpõdes datur tẽpus probationis ſufficiens an velit ſtare i religione vel nõ ꝛ illud eſt equum in ſignũ iſtius cõſiderauõ necum dixit ipi ruch nurui ſue difficilia legis ſi dicas bonũ eſt ſorti intrare religionẽ bonũ eſt platoni ergo cuilibet eſt bonũ ergo toti multitudini intrare religionẽ. ſolutonẽ habes bonũ eſt ſorti ſeruare ꝟginitatẽ bonũ eſt platoni ꝛ ſic de ſingulis ꝗ cuilibet eſt bonũ adde licet nũc quocũꝙ nõ obligatur ad oppoſitum bonũ eſt intrare religionẽ nũꝙ̃ tamẽ habebis oẽs diſtributiue vel collectiue ꝓpẽſos intrare religionẽ ꝛ qñ ita fieret nulli eſſet bonũ intrare illa via. Si paradiſus eſt in terris eſt i religione vel ſtudio i religione vtrũꝙ habebis cui plus ocii datur vacandi lr̃is ꝙ̃ religioſo ſegregato a tumultu forenſi ꝛ tñ hoc ipzimis. ij. georgicoꝝ. elegit mero inquiẽs. me ꝟo pmũ dulces añ oia muſe quarũ ſacra fero ingenti ꝑculſus amore. Accipiãt celiꝙ vias ꝛ ſidera mõſtrant. Defectus ſolis varios luneꝙ labores. Quarto dubitatur an iuramẽtũ plus obliget ꝙ̃ votum. Quinto dubitak quid debet ꝟgo facere ꝗ emiſit votũ ꝟginitatis cũ illa eſt corrupta ex culpa eius ꝛ illã recuperare nõ valet. Ad quartũ videtur ꝙ iuramẽtũ magis obligat ꝗcũꝙ ratio obligandi reperitur in voto eadẽ reperitur in iuramento ꝛ aliqua alia vterꝙ intẽdit ſe obligare et iurans inuocat deũ in teſtẽ. Ad quintum reſpõdetur ꝙ ſeruet cõtinẽtiam quã põt viduale. ¶ Dubitatur de voto iepte. iudicũ. xj. an tenebatur immolare filiam ꝛ an ita fecerit. dicitur nõ tenebatur eã occidere ipa non erat animal imolaticũ: pulcre reſpondit quidẽ alexandro cui ſomno cõtigit ꝙ primꝰ cui occurreret eſſet pimẽdus cũ alius intellexit oſtendit caput equi vel medictatẽ citiꝰ obuiare regi ꝙ̃ ipſe quid de ea factũ eſt multos latet forte ipſa nõ erat occiſa docti ei ſignificaſſẽt ꝙ nõ erat deuictus illud votũ in forma adimplere ſed eam deflebant i montanis ꝛ ipſa erat mortua ciuiliter data deo ſic poſtillator exiſtimat. Et poteſt illud roborari ꝑ grecos ad aulidã ponẽtes cernã loco iphagenie vt ſeruius exiſtimat. Sed beatus auguſtinus cui littera ſuffragatur. Iudicũ. xj. in queſtionibus vet. ꝛ no. teſ. queſtione. xliij. querit/quare abraham erat prohibitus occidere filiũ ꝛ nõ iepte filiã oppoſitũ dicit ꝛ ſcite queſtionẽ illã ſoluit abraham legitime natus iepte ſpurrius abrahã cõuerſationis optime iepte princeps latronũ poſt multa diſcrimia inter abraham ꝛ iepte dicit eum fuiſſe paricidã illud eſt rationabiliꝰ Sexto petis an ille bene ingredik religionẽ ꝗ amiſſione reꝝ tẽporaliũ vel aliqua triſticia abſorptꝰ igreditur religionẽ ꝛ mouetur dubitatio qꝛ aliqui ſolẽt lacerare famã bonorum religioſoꝝ qui a principio intrarunt malo fine. Reſpondeo dato aliquis triſticia abſorptus ingrediak religionẽ bene agit fortaſſe eſt calcar ſpũſſancti imo qđ fortius ſit licet nemo debet intrare malo fine tñ pleriſꝙ poſtea cõducti talis ingreſſus fortes ingreditur religionẽ quia berta nõ vult eum capere in actus ipudicos poſtea penitudine ductus bene viuit ꝛ mutat ꝓpoſitũ bonũ eſt illi ſicut ꝟtus occaſionaliter eſt cauſa peccati ita peccatũ eſt cauſa occaſionalis ꝟtutis ſicut de illo ꝗ ob inanẽ gloriã vult adire roma; in principio itineris mutat ꝓpoſitũ ſ; qñ dubitas de fratre tuo an bono ſiue intrauerit vl' non expone in meliorem partẽ aliqui filii belial omnia cõfundentes ſolẽt dicere talis intrauit religionẽ qꝛ defuerũt ei facultates vel quia nõ potuit cõſequi beneficiũ vel qꝛ non potuit aliunde viuere vel aliquod ſimile: ac ſi nichil deuotionis eſſet in mundo nec eſſent motiones ſpiritusſancti vel de religione ſapiunt cum vicleffo et iohanne huſſo.

¶ Diſtinctionis trigeſime octaue queſtio ſcđa.

Qualis ſolent eſſe diſceptationes de obſeruā-tiis religioſoꝝ que potiſſimū dependent in tribus votis eſſentialibus paupertate cōtinē-tia ꝛ obedientia. Et non gratis dicuntur iſta tria eſ-ſentialia vota ex quib⁹ ſalus oīs i religione depen-det qꝛ omne qḋ eſt in mundo eſt cōcupiſcentia car-nis cōcupiſcentia oculoꝝ ꝛ ſuperbia vite ṗme. io-hannis .ij. ꝛ baptiſta in vita morbioli ambitioſ⁹ ho-nos ꝛ opes ꝛ feda voluptas hec tria pro trino numi-ne mundus habet. Hec ſunt ṗcipites furie quibus vritur ardens Orcus: ꝛ in terrā ſeminat omne ſce-lus. Ad domādā hec tria mōſtra ītroducūtur con-traria cū cōtraria cōtrariis curantur cōtra ſupbiā; voluntatē ſubdere alteri cōtra cōcupiſcentiā oculo-rum hoc eſt auaritiā; paupertas/caſtitas cōtra con-cupiſcentiā carnis de quolibet iſtoꝝ trium ſm tem-pus oblatū aliqua ꝓ religioſis dicem⁹ vtinam ad eoꝝ ſalutē intēdo de quolibet triū votoꝝ vnā q̄ſtio-nem ſcribere poſtea vnā de carthuſiēbus an liceat eis veſci carnib⁹ in extrēa neceſſitate. ¶ Et ṗmo que-ro hanc queſtionē An religioſus peccat tenēdo ꝓ-prium capio ꝓpꝛie religioſum vt excludantur he-remite q̄ poſſunt habere ꝓpꝛiū. xix. q. iij. §. ſi aliud vt includantur quattuoꝛ religiones ſcꝫ baſilii/augu-ſtini/bn̄dicti/franciſci: omnes religiones ex hꝫ q̄t-tuoꝛ dependent pauci reperiuntur ī occidētali eccle-ſia de regula beati baſilii omnes iſti exemplar helie ꝛ heliſei imitati ſunt dicēte baptiſta. iij. li⁰ ꝑtheices mariane poſtq̄ deſcripſit montē carmelū hinc car-tuſiacꝗ eterna ſilentia clauſtris. Hinc varias bene-dictus oues collegit ab iſto. Canobe nodoſa tuni-cas arcere fluētes: Lignipedes didicere viri quicꝗ arua colebant. Jnuia ꝛ aſſidue terras ardoꝛe calen-tes. Et quos ciriacus de littoꝛe vexit ibero. Hinc oꝛti ſanctū et ſummo genus ethere dignum. Regu-la poteſt capi pro agregato regule ṗmeue ꝛ conſti-tutionibus ꝛ ſic plures eſſent rl'e q̄ q̄ttuoꝛ cū agre-gatū ṗdictoꝝ differat a regula beati auguſtini etiā eſt alia paupertas in cōi i regula beati dn̄ici q̄ inter canonicos beati auguſtini. ſic limitato termino po-no cōcluſionē affirmatiuā. Grande eſt peccatuum ꝛ religionis eneruatiuū habere ꝓpꝛium. hec cōclu-ſio probatur per innocentiū tertiū de ſtatu mona-choꝝ ꝛ canoni. regula capite cū ad monaſterium. §. prohibem⁹. prohibem⁹ iq̄t quocꝫ diſtricte in virtu-te obediētie ſub obteſtatione diuini iudicii ne q̄s monachoꝝ ꝓpꝛiū aliquomō poſſideat ſꝫ ſi q̄s ali-quid habet ꝓpꝛii totū i cōtinēti reſignet ꝛ paucis interpoſitis ſequitur ꝙ ſi ꝓpꝛietas apud quēq̄ in-uenta fuerit in moꝛte ipſa cū eo in ſignū ꝑditionis extra monaſteriū in ſterquilinio ſubterretur ſm ꝙ beatus gregoꝛius narrat i dialogo ſe feciſſe. idē pꝫ in eodē cap̄. ſup̄ a clemēte. iij. de canonicis regula-ribus et cauſa eſt qꝛ illud eſt vnū de tribus ṗnci-palibus votis ꝛ ꝙ eneruet religiones patet in dieb⁹ iſtis. idē hꝫ de anania et ſaphira. actuum quinto di-cente baptiſta in vita ludouici moꝛbioli hic rapuit miſero ſaphirā cū cōiuge voꝛtex. Terracꝫ menda-ces condidit vna duos. ¶ Concluſionē hanc argu-mētoꝛ implicat cōtradictionē monachū habere pro-pꝛium: ergo cōcluſio preſupponit falſum monach⁹ vere poteſt dicere nichil habeo ꝓpꝛium. ¶ Con-firmat cenobiū canonicoꝝ ſancti andree habet de-cē mille ſcuta in redditib⁹ quotānis cenobiū ibi nō accipitur pro pietibus ſꝫ pro religioſis ſint a b c d ꝑ oꝛdinē viginti. Arguit ſic a ꝛ b ꝛ c ꝛ d ꝛ conſequē-ter copulatim habent hec bona demonſtrando de-cies mille ſcuta ergo a aliquid habet ꝛ b aliquid ha-bet ꝛ c aliq̄d hꝫ ꝛ ſic potes argumentari ꝙ arbroth habet quidecies mille ſcuta ergo q̄libet eoꝝ aliq̄d habet. Forte dicis iſti demōſtrādo oēs habent hec bona ꝛ null⁹ eoꝝ aliquid habet ſi ſint viginti religio-ſi iſti habent hec bona ꝛ ſunt dn̄i iſtoꝝ bonoꝝ et iſti demonſtrando nouēdeci nichil habent nec aliquis eoꝝ aliquid habet nec eſt cōtra regulā ꝙ oēs colle-ctiue ſunt dn̄i iſtoꝝ bonoꝝ ꝛ quilibet eoꝝ vere pauꝑ vt eſt in cōitate venetoꝝ. Contra ſint q̄ttuoꝛ i vna religione a b c d hec bona per te ſunt ꝓ iſtis mo-riatur a q̄ro pro quibus ſunt iſta bona dicis ꝓ aliis tribus copulatim. Cōtra moꝛiātur ſucceſſiue vſq; ad vnū q̄ro pro quo ſunt iſta bona ſi ꝓ hoc vno ha-beo intētū ſi pro aliquo alio poteras illud a princi-pio dediſſe ꝛ nō impediuiſſe nos. Forte dicis ꝛ ſic ꝓbabiliter dicendū eſt ſunt huius cōuētus vſq; ad vnū excluſiue ꝛ tunc ſunt totius religionis ſꝫ non li-cet religioni transferre dn̄iū iſtaꝝ rerū ab hoc con-uentu qꝛ huic cōuentui dantur ſi ponas nō eſſe aliū cōuentū hui⁹ religionis i hoc regno vl' i mūdo tūc ſpectant ad totam eccl'iam ꝛ dn̄iū manet in tota ec-cleſia ꝛ ſi querendo quintū pedē i ariete pones oēs eccleſiaſticos eſſe religioſos poſſunt omnes habe-re dn̄iū in cōi nullo aliq̄d habente in particulari om-nes ꝑlati pontifex habent dn̄iū in rebus eccleſie ꝛ hoc parum differt dicere xp̄m eſſe ſpecialē dn̄m re-rum eccleſie etiā vides ſi rex moꝛiatur et relinq̄ret reginā grauidā cū fetu nōdū adhuc aiato nulli licꝫ imponere manus in dn̄iū regni quoad ille naſcatur cui regnū ſuccedit ꝛ ita in rebus alioꝝ dn̄oꝛum poſt eoꝛum moꝛtē pendendo ſecū nōdū aiatū. ſi dicas q̄ erat verus heres añ moꝛtē dn̄i illo tempoꝛe eſt ve-rus dn̄s ꝛ dn̄iū habet in rebus illis aſſumis dubiū; in incerto dn̄io cū ille eſt aiatus in vtero materno eſt verus dn̄s ꝛ neſcis qñ incipit eſſe animat⁹: etiā; ſufficit michi analogia quo ad hoc. Inſuper de bo-nis que habent fratres mendicātes nō potes ſic in-ſiſtere ꝛ potiſſimū de fratribus minoꝛibus q̄ in die viuunt nichil habētes in cōi vl' in ꝓpꝛio vt dicitur in regula. Ad pꝛimū interarguendū dictū eſt cōce-ditur ꝙ implicat monachū habere alicuius rei do-miniū ꝛ vere poteſt dicere de virtute logicali pꝫ in rei veritate nichil habeo nō habeo vnū; denarium nō habeo vnū; ſcutum ſꝫ hec reſponſio eſſet ſophi-ſtica ꝛ inutilis in nr̄a materia: habere ꝓpꝛium i pro-poſito eſt re vti ac ſi ſua eſſet ac ſi haberet verū dn̄i-um in re ꝛ interdum peius. Ad cōfirmationē ſicut ſupra reſponſum eſt de bonis ṗlatoꝛum ꝙ ſunt xp̄i et pauperum vl' eccl'ie xp̄us eſt ver⁹ dn̄s in hiis bo-nis ꝛ licet in rebus laicoꝝ etiam eſt dn̄s pꝛincipalis

ſicut cauſa principalis tamē ſpecialiorē moduꝫ ha-
bet in bonis ecclīe q̄ in aliis ei dantur ⁊ iſti religio-
ſi in hoc cenobio habent vſum harum reꝝ ad neceſ
ſitatē pro ſe eccleſia domib⁹ cōuētus ⁊ ꝙ reliquum
eſt conferendū eſt in pios vſus potes dicere totus
cōuentus habet dn̄iū in hiis rebus ⁊ nullus cōuen-
tus ſtante vno in cōuentu bona ſunt totius religio-
nis vel ecclīe nolo deſcendere ad dn̄ium rerum fra
trum minorum ob varias difficultates ibi cōtingē-
tes. Sed dicis in rebus vſu cōſumptibilibus vt in
cibo ⁊ potu ꝓprietas nō diſtinguitur ab vſu ergo ſi
religioſus habeat vſum ⁊ vtit̄ hac portione eiuſdē
habet dn̄iū. inſuper in extrema neceſſitate oīa ſunt
cōia ergo religioſus habet dn̄ium alicuius requiſi-
ti ad ſuā neceſſitatē protegendā illa tangit nudum
vſum facti qḋ reprobat iohānes. xxij. ꝓpterea de
ꝯ nichil dico ſufficit in ſūma cenobiū ſancti andree
defendit bona fortune cenobio cōmiſſa ⁊ q̄libet co-
git priorē ſuccurrere ſue neceſſitati in victu ⁊ veſti-
tu ⁊ pōt et ad hoc tenetur prior hec oīa non ſunt ei⁹
plus q̄ eoꝝ et equalē poteſtatē habent ſecū in iſtis
bonis ſm eorum ratam. ¶ Sed cōtra iſtud arguit̄
ex hac ſolutione oēs religiones eſſent eque paupe-
res cōſequens eſt contra vſum loquendi vulgatuꝫ
dicimus calco vꝫ q̄ter mille ſcuta ⁊ nō vltra iſte eſt
diues abbas dicitur in anglia ſi glaſniberri ⁊ ſcha-
ſciſberri eſſent cōiuncti matrimonialiter eſſent ma-
gnū ⁊ opulentū matrimoniū. dicim⁹ fratres mino
res eſſe in artiſſima paupertate. Reſpondetur qui
libet religioſus eſt eque pauper abbas de arbroch
eſt ita pauper ſicut iſte frater minor q̄libet eoꝝ ni-
chil habet vis ne habere pauperiorē illo qui penit⁹
nichil habet ⁊ monac⁹ nō plus habet q̄ frater mi-
nor ſemꝑ intelligendo de habere dn̄ium ſꝫ vulga-
tus modus loquendi pullulauit de vſu vel vſufru-
ctu rei illud cenobiū dicitur opulentius qḋ plures
diuitias habet addictas ſibi pro ſuis neceſſariis vl̄
cui plures diuitie relicte ſunt ad diſpenſanduꝫ. Si
dicas ꝙ in nullius poteſtate eſt id occupanti conce
ditur hoc eſt falſuꝫ. patet de bonis poſſeſſis a com
munitate venetorum ⁊ abolim a romanis. inſuper
vbi eſt vnus ſolus in prioratu vt in bouſtolbñ ſuper
tinā miniſter habet poteſtatē in rebus ſancte trini-
tatis datꝭ illi loco ⁊ nulli lꝫ res illas auferre pluſq̄
res huius ſclāris vicini licꝫ nō habet dominiū i re-
bus illis nō nego qui parui tales ꝑorat⁹ interdum
meritorie viuunt̄ vt famuli dei ſit̄ cohabitent i reli-
gione ⁊ nō macerat vnus oīa ſolus vorās ⁊ itrodu-
cens laicos dūmō nō ſeparetur ab ecclīa ⁊ potiſſi-
ſimum ab eodē patrono cui prius dabatur res illa.
Sed re vera punctum rei non eſt apertuꝫ de habe-
re ꝓpriū dicet tibi religioſus nō habeo proprium
hoc nō eſt pro me hec eſt veſtis noſtra hic eſt liber
noſter ecce decē ſcuta noſtra quoꝝ ego habeo vſuꝫ
nichil certe habeo nec intendo habere quō proba-
bis eum habere propriū ⁊ eſſe ꝓprietariū. Reſpon
deo nō eſt facile illud enodare per regulam genera
lem ⁊ dico ille eſt proprietarius qui vtit̄ realiter q̄
patiatur regula ſue profeſſionis non vado ad volū

tatē ſuperioris non dico ſicut aliqui dicunt propriū
dicitur quicquid celatur abbati ſeu alii prelato. cōi
ter abbas vel prior eſt maior proprietarius q̄ ali⁹
ſubditus eius ſi habens tria ſcuta meretur ſepeliri
in ſterquilinio a fortiori habens quotannis mille vl̄
decē mille expoſita. ac ſi ſua eſſent deberet ſepeliri
circa cētrum terre adde riſum pirate diomidis ale
xandro ⁊ correlarium beati gregorii. c. ij. ꝑme ptis
paſtoralis vnde fit ⁊ cū paſtor per abrupta graditur
ad precipiciū grex ſequatur. ſi vis ire ad volunta-
tem abbatis addas rationabiliter volentis et hoc
eſt coincidere cum regula dicam⁹ q̄ñ abbas nō eſt
proprietarius q2 ex illo notū euadet q̄ñ eſt propie-
tarius cū oppoſitorū eſt eadē diſciplina. pōt abbas
vel prior capere ſumptus ſecundū ſuum ſtatū ⁊ ha-
bere ſeruitores ſm exigentiā prudentum nō haben
do nobiles filios cōitum vel magnorum dn̄oꝝ niſi
vrgeat neceſſitas pōt habere balliuū virū reputatū
ad defendēda bona ecclīe ⁊ pauperum vt tempore
belli vt in noſtris cenobiis in limitibus interdum li
cite poterant vt in mekos propter fures ⁊ raptores
de levin in coldigam calco et ſimilibus oportet plu
res viros fortes nutrire pro defenſione bonoruꝫ q̄
alibi nunc tempore pacis nō eſt opus eſto ꝙ abba-
tes poſſunt recognoſcere eos qui tēporibus prete-
ritis bene meruerunt de cenobiis expenendo i cul-
tu diuino in reparatione domoꝝ cōuentus in dādā
elemoſina pauperibus in hiis abbas nō eſt ꝓprie-
tarius incipiunt abbates ⁊ priores in hiis eſſe pro-
prietarii dantes ſuis amicis ⁊ cōſanguineis prodi-
ge vel abbas eſt de magna domo ⁊ diuite vl̄ de hu
mili ſi primū ſui cōſanguinei nō egent. ſunt alii pau
peres ferme fame morientes amici abbatis cū ma
gna pompa incidūt ⁊ diuitiis. Si dicas aliquos cō
ſanguineos ſuos eſſe pauperes ſm ſuū ſtatū ⁊ ma-
ioribus egent q̄ habeant oīa cōfundes equites au-
ratos cōcludes pauperes ⁊ reges ⁊ teipſum illaq̄a
bis indiciū eſt q̄ñ dat pauperi liardū ⁊ nepti quīgen
ta ſcuta paupertas nō mouet ſed caro ⁊ ſanguis ſi
de humili domo ſit abbas vel prior det tātū ſorori
vel nepti q̄ daret alii pauperi extraneo abbas ex-
ponens in hiis in quibus voco eū proprietariū pec
cat et tenetur reſtituere certum eſt apud omnē ſco-
lam ⁊ capientes ab abbatibus vel prioribus in hiis
in quibus regula non patitur tenētur iterum reſti-
tuere religioni in abbate non cadit hic ignorantia
inuincibilis ex ſua profeſſione pōt illud cognoſcere
vel tenetur raro in recipientibus ab eis cadit igno-
rantia inuincibilis breuiter quicquid dicebā de bñ-
ficiatis poſſunt hic applicari et hic eſt multo maior
rigor ideo cum iſta dependent ex talibus dictis nō
vtor forma argumenti abbates et priores vt ſum-
mati loquar debent procurare bona cenobii ⁊ reuo
care terras quas predeceſſores eorum conceſſerūt
nobilibus vt crebro eſt videre in britannia nec eos
ſuſcipere hoſpitio ſed pauperes ⁊ alios religioſos
tranſeuntes et ad iſtud tenentur. ſi emant aliquas
terras ex bonis cenobii cuꝫ religioſi erāt alia bona
habere non poterant vt dent nepotib⁹ vel neptib⁹

religioſi deberent reuocare ſi callide abbas det pecuniam ſeculari emere terram in nomine alieno iã3 hominibus non patet via ſi non cõfitet' ſe in vltimo die ⁊ reſtituat pro poſſe tenebras exteriores perpetuas nõ euadet deus omnia diſtinctiſſime videt iſti non relinquunt rethe cũ petro cum matheo theolonium cum ioſepho pallium cum homine euangelico ſepulturam patris cũ muliere ſamaritana ydriam ſed pauca relinquunt vt plura habeãt origo huius mali (ſicut ſuperius de prelatis dixi) eſt impulſus conſanguineorum ad iſta et adeptis beneficiis extollere abbates qui de puluenbus parentelam leuauerunt vt iſte ad ſimilia animetur ecce quomodo laudatur peccator in deſideriis anime ſue et iniquꝰ benedicitur pro ſacrilegio facto in patrimonio crucifixi ſit memor prelatus ꝙ inimici viri domeſtici eiꝰ ⁊ beatus vir qui non abijt in conſilio impiorum et in via peccatorum non ſtetit nec in cathedra peſtilentie non ſedit ſed in lege regule quam profeſſus eſt voluntas eius ⁊ in lege illiꝰ regule meditetur die ac nocte: conſideret quomodo achor pro pallio coccinio ⁊ regula aurea fecit anathema i populo ⁊ magna pars populi ceciderat conuerſetur iter fratres qui prudentiores ſunt non loquor de prudentia huius ſeculi que eſt ſtulticia apud deum caueat curias principum niſi vbi neceſſitas eminet petrus in aula pontificis chriſtum negauit nunꝙ̃ tamen in conuerſatione chriſti vel apoſtolorum. Non me fugit qui plerique dicent ſe non poſſe tueri iura cenobiorũ niſi in tumultibus aulicis viuant ⁊ in curiis principũ ſed non ſic reor ſed anhelans ad maiores honores ⁊ vt liberius impertinentibus regule potius pertinentibus repugnantibus vacent ſub vmbra virtutis vitium protegentes ſceleri nunꝙ̃ deſinit excuſatio ſed bene beateque domi viuerent principes eorum bona protegerent quid tibi ⁊ ratiocinationi fiſcali quid ad tuam regulam de collectis ⁊ expoſitis a rege de expoſitis in tua familia exactam veſpere facis ſupputationem quot panes quot quartas vini in die expoſueris de religioſis ⁊ commiſſo grege nichil non audes committere fidem probo chriſtiano quam ioſepho contulerat egyptius ſi nõ probus quare curam ei committis caſtitatis habitus in cella genitus periclitatur in curiis vis eſſe perfectior apoſtolo ⁊ tamen non erubeſcit dicere video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee ⁊ captiuantem me in lege peccati ſis memor verborum hieronimi pallebant ora ieiuniis ⁊ mens deſideriis eſtuabat in frigido corpore ſola libidinum incendia bulliebant. Deſcendẽdo ab abbatibus ⁊ prioribus ad ſubditos dans cõſanguineis vel aliis ſine ſcitu abbatis vel preter rationem contra regulam proprietarius eſt facit an ſi ſua res eſſet interdum expreſſe abbas cõſentit religioſo conferre ſorori vl' nepti vnam partem pecunie date pro veſtibus interdum tacite dat ei facultatem vt quando eſt in ſtudio itinere vel aliunde extra conuentum relinquit ei diſpoſitionem omnium que exponit ⁊ ſic in generali conſentit: cõſentit huic: quicquid expoſueris illud michi placebit, ex iſto conſenſu vniuerſali non poteſt dare conſanguineis niſi ſicut aliis pauperibus cõſenſus vniuerſalis prelati non excuſat te ſi velis impudicis ratione impudicitie impartire aliquid ſemper intelligatur ſecundum regulam ſaltem non contra regulã ⁊ ſi conſentiret prelatus preter rationem nichil valeret conſenſus vnius ⁊ alterius. quo fit plerique tenent ymaginariam ⁊ mathematicam paupertatem parietes dealbati ſunt. nec iſte conſenſus prelati eſt inanis ſtat virum contradicente prelato vel non cõſentiente peccare vbi propter prelati conſenſum nõ erit peccatum. Sed dubitas an ille eſt proprietariꝰ qui habet decem ſcuta ad partem pro veſtibus vel quotam mediocrem vel qui habet ortum ⁊ vendit fructus ⁊ ei relinquitur diſpoſitio ab abbate ⁊ iſtud eſt commune in pleriſque religionibus non reformatis. Et argumentor ꝙ talis non eſt proprietarius: ſallararius vel duo tenent pecuniã ⁊ emunt veſtes ⁊ neceſſaria pro fratribus ⁊ quia ſecundum regulã exponunt eſto ꝙ pecuniam tangant cuius dominium non habent non dicuntur proprietarii ita eſt in religionibus non lapſis ⁊ in reformatis: ergo poſſunt tres ordiari ſicut duo ⁊ par illis eſt ratio de omnibus: ergo quilibet poteſt tenere pecuniam pro veſtibus pro libris ⁊ ſuſcipiendis amicis quia vbi amici religioſi ſuperuenirent ſi non eſſet hec pecunia diſtributiua oporteret communitatem facere maiores ſumptus. ¶ Et confirmatur: iſtud eſt rationabile aliꝗ verecundi erubeſcerent adire procuratorẽ domus pro neceſſitatibus vel ſuperuenientibus amicis et aliqui inuerecundi nimis onerarent procuratorem ⁊ communitatem: ergo melius eſt pro tota communitate ꝙ quilibet habeat portionem ad partem. Inſuper ſi eſſet vnus procurator ille eſſet nimis inuolutus pro ſe ⁊ tota communitate: ⁊ eodem modo ſi duo eſſent: ergo meliꝰ eſt ꝙ quilibet aliꝗd laboris ⁊ cure habeat. Duo hic dico primũ eſt difficile ẽ dicere iſtos eẽ in ſtatu dãnatiõis neſcirẽ illð probare ⁊ nolo illð dicere ſuppoſito ꝙ vtãt pecunia ſcðm regulã ħ eſt ſicut aliꝰ bonus ꝓcurator vel abbas. Scðm eſt multo ſatiꝰ ẽ hr̃e oĩa in cõi. ꝓbatur tũ ꝑmo ita ordinarũt pr̃es inſtituẽtes regulas viri oculatiores ꝙ̃ argꝰ ad ſiĩitudinẽ apl'oꝝ ꝗ habebãt oĩa in cõi ſicut lectio actuũ docet ⁊ tu voues tenere coꝝ regulã. tũ ſcðo pauciora ſufficiũt in cõi ꝙ̃ ſic diuidẽdo ꝑ portiões ſcðʒ illð ſaluſt. in iugur. ꝯcordia ꝑue res creſcũt diſcordia magne dilabunt'. nũc auari a cõitate oĩa ſurripiũt ⁊ ſupbi incedũt ſicut ſpõſi de thalamo tot mutatoria in veſtibꝰ hñt ſicut naamã ſirꝰ. Tũ tertio ꝯſidera qð officiũ hẽbat iudas iter apl'os loculos alii vacabãt ꝯtẽplatõi ecce ꝙ̃ bonũ ⁊ ꝙ̃ iocũdð. ⁊c. frat̃ fere alter formice ⁊ apes oĩa colligẽtes ponũt in cõi meũ ⁊ tuũ magnã diſcraſiã faciũt inter amicos pr̃es nõ abs re docuerũt mutare illa ꝓnoĩa in nr̃a ⁊ vr̃a nihil tuũ niſi pctm̃ ⁊ meritũ hic tollit' murmur ꝓ magna pte peſtĩ nõ mõ ſurripẽs ꝑ clauſtrũ ſʒ dormitoriũ. vñ b. aug. in reg. de veſti. loq̃ns. veſtes vr̃as inq̃t in vnũ habẽatis ſb vno cuſtode vl' duobꝰ vel quotquot ſufficere pñt ad eas excutiẽdas ne a tinea ledant'. ⁊ ſicut paſcĩdi ex vno

cellario ſic induendi ex vno veſtiario. ¶ Et ſi fieri poteſt ad vos non pertineat ꝙ vobis indumētū pro tēporum cōgruētia ꝓferat̄ vtrū recipiat h̄ vnuſquiſqꝫ quod depoſuerat an aliud / et que ſequuntur. et ita in aliis regulis. regula bene prouidet de ſuperuenientibus fundatores charitatiui erant circa hoſpites et amicos recipiendos non erubeſcere ⁊ petere a procuratore manſueto ⁊ benigno ſtupidis imponendum eſt ſilentium quando extorquent inſolenter. amicorum omnia bona debent eſſe communia qui ſunt magis amici q̄ꝫ fratres ſpecialiore fraternitate religioſi omnes ſunt fratres q̄ꝫ omnes fideles habentes eundem patrem celeſtem et maiorē vnitatē in corꝑe miſtico reddūt ⁊ ſic ḡdati deſcēdēdo ſeꝑarādo religionē eoꝝ ab aliis ⁊ eoꝝ ꝯuētionē ab aliis ꝯuētib⁹ vt auguror: hic mod⁹ i nr̄a facultate a modo loquendi religioſorum pullulauit vocabant profeſſores theologie magiſtros noſtros et plures eorum in illa facultate a principio erant graduati viſum eſt nomen honorificum ⁊ cuilibet ſupposito facultatis datū ē magiſter noſter / chriſtus in oratione dominica dans modum orandi dixit pater noſter. ¶ Sed ꝯ̄ iſtud ar̄: nemo obligatur niſi volens intentio mea eſt viuere ſicut viuitur in hac religione et non aliter vouens intrare religionem laxam propterea non cogitur intrare artam: intentio mea non eſt alia niſi viuere ſicut hic viuunt: ergo ad nichil aliud obligor. ¶ Et confirmatur: conſuetudo deobligat pleroſqꝫ a multis ieiuniis: ita ꝙ non peccant: ergo conſuetudo contra regulam deobligat religioſos: probo conſequentiam: non minoris ligaminis debet eſſe preceptum maximi pontificis q̄ꝫ beati auguſtini regula vel beati benedicti. Reſpondeo primum argumentum videtur acholles male viuentibus et videtur pannormitano de ſtatu monachorum ⁊ canonicorum ⁊c. ſuper eo. ꝙ argumentum concludit ꝙ coram deo talis non eſt cogendus ſeruare aliam regulā ſed hic homo abbas erat forte ſua reſponſio eſſet ſuſpecta ſine replica. ¶ Contra hoc argumentor ex ſua reſponſione ſequitur ꝙ machometiſte eſſent in bono ſtatu ſalutis. patet conſequentia: nō eſt intentio machometiſtarum viuere aliter q̄ꝫ patres eorum vixerunt: ⁊ idem patet de omnibus ydolatris. Forte dicis non eſſe idem habent malum modum ⁊ etiam patres eorum ex hoc habeo intentum patres iſtorū habuerunt damnatum modum viuendi: non loquimur de ſanctis patribus qui primo religionem inſtituerūt ſed de hiis qui lapſi ſunt. Forte dicis ydolatra tenetur facere indaginem ⁊ acquirere verum ſic erit in propoſito ſoluat pannormitanus. Inſuper iſti legitur ſua regula in principio ⁊ pleriqꝫ quibus deberent adhibere fidem dicunt iſtos eſſe i ſtatu periculoſo. ¶ Sed contra iſtud argumentor diſſimulans contrahere ⁊ non conſentiens non cōtrahit: ergo iſte ſimulans vouere regulam beati auguſtini ⁊ non vouens niſi regulam ſeruatam in hac domo non obligabitur ad aliud. Reſpondetur ſi quis ſimulet ſe velle eſſe religioſum ⁊ habet oppoſitum in mente nulla eſt repugnantia profecto talis non eſt religioſus ſed eccleſia coget eum ſeruare hanc regulam (et optime) quemadmodum contrahentem per verba de preſenti coget adherere mulieri quam illuſit: ſed intentio iſtorum religioſorum non eſt ita diſſoluta ꝙ nichil intendant trium votorum ſeruare ſed ſic volo ſeruare religionem ſancti auguſtini vel benedicti ⁊ viuere tamen ſicut hic viuunt. Et ex h̄ ſic replico: obligans ſe ad ipoſſibile nō obligatur nemo obligat ſe ad impoſſibile ⁊ eodem modo de voto: ergo vouens ſeruare regulam beati auguſtini ⁊ viuere ſicut iſti viuunt demonſtrando eos qui infringunt regulam vouet copulatiuam compoſitam ex partibus incompoſſibilibus iſta nō ſtāt iſta eſt regula ſancti auguſtini paupertas / continentia / ⁊ obedientia ſunt ſeruanda a me ⁊ viuendum eſt ſicut iſti viuunt: ſed iſta tria includuntur in regula beati auguſtini ⁊ in qualibet alia religione: ergo vouetur aliquod impoſſibile puta copulatiua impoſſibilis propter partium incompoſſibilitatem ſꝫ vouens impoſſibile non obligatur: igitur. Si dicas intentio ſua eſt vouere iſtā regulam ſancti aug. demōſtrādo eoꝝ modū quē inſequunt̄. Cōtra vnū extremū nō ſupponit q2 nō eſt regula ſcti aug ꝗ nihil vouent: ꝗ ratione illius voti ad nichil tenent̄ vouens nichil comedere in die veneris niſi chimeram non obligatur vel vouens intrare religionem ⁊ frāgere celum. Reſpondetur ꝙ ad impoſſibile nemo obligatur ſed vouens illa vouet copulatiue duo in forma vel in valore vouet tenere artius religionem ſancti auguſtini ⁊ viuere ſicut hic viuitur / primum eſt rationabile / ſecundum illicitum / primum obligat / ſecundum vero non ⁊ quando intendit viuere ſecundum regulā ſancti auguſtini in hoc loco que eſt cathegorica hoc totum non ſupponit regula cōnotat ꝙ nichil obliquitatis ſit ſed illa determinatio facit totum illud predicatum non ſupponere oportet ergo delere determinationem ⁊ viuere inſtar regule ego volo viuere ſecundum ordinem ſancti auguſtini obſeruatum eſt in hoc loco eſt determinatio accepta vnica acceptione cū ſuo determinabili ſecundum grammaticam vel logicam quia dictio recta ſequitur dictionem regentem tamen in ſententia non eſt imo accipitur non vnica acceptione ⁊ dictio recta monachi recti vel qui debent eſſe recti nō ſequunt̄ dictionē regētē puta beatū aug. vl̄ bн̄dic. ¶ Sed contra: ſi quis vouet duo cōtradictoria vel aliquid ad quod ſequitur contradictio ad nichil obligatur vt patet in illo ſophiſmate: ſortes vouet intrare religionē ſi plato nō vult intrare ⁊ nō aliter ⁊ econuerſo nec plato nec ſortes obligantur ad aliquid: ergo eodem modo ſi quis voueat copulatiuā impoſſibilem propter partium incompoſſibilitatē quarum quelibet eſt poſſibilis ad neutram partem obligat̄ nō pot⁹ ad vnā ptē q̄ꝫ ad aliā q2 rō dari nō pōt. Rn̄detur ſic ſupra reſponſum eſt circa tria bona matrimonii que vouet caſtitatem et obedientiā in tali religione ad tertium cogetur quod eſt aliis duobus annexum propter concomitantiam abſolute ſtat ꝙ quis vouet caſtitatem et obedientiam extra religionem tenendo proprium poſtq̄ꝫ vouet eſ=

ſe de hac religione et ſeruare regulam beati augu=
ſtini eſto q̄ habeat oppoſitum duorum votorum co
getur ſeruare regulam et non ſufficit penitere ſic
ſcilicet q̄ coram deo poteſt egredi religionem quē
admodum capiens ordines nolens ſeruare caſtita=
tem hoc eſt tempore quo capit habet nolitionem
ſeruandi iſte talis cogetur ſeruare q2 non poteſt cō
trahere iſte eſt interpretatiue vel antecedenter obli
gatus cum vouet hanc religionem ſancti auguſti=
ni et intendit ſe ad hoc obligare obligat ſe ad tria
vota qui obligat ſe ad antecedens obligat ſe ad cō
ſequens illius antecedentis nec eſt querenda illa=
tio logica vbi non voueret niſi conditionaliter ar=
gumentum ſequens declarabit quid eſt dicendum
tenendo licitum non eſt obligatus ad impoſſibile
nec ad incompoſſibilia abſcindat caudam diſtortā
parti licite adherendo. ¶ Ad confirmationem de
conſuetudine gerſon in fine prime partis dicit non
vouere conſuetudinem ſed regulam ſed hoc nō ſol
uit argumentum dupliciter dico adhuc non eſt con
ſuetudo nec vnq̄ erat eſto q̄ eſſet ius poſitiuum ꝑ
pter obſeruantes regulam et reclamantes in oppo
ſitum. Secundo dico hic conſuetudo locum habe=
re nequit ſeruare votum et promiſſum eſt de iure
diuino et nature eſto q̄ liberum erat a principio vo
uere et potiſſimum circa eſſentialia voti modo con
tra ius diuinum non cadit conſuetudo ſed quia ſer
uare hoc votum demonſtrando continentiam vel
paupertatem non eſt de iure diuino ſed potius hu=
mano ſi ſic argumenteris: omne votum ſeruare eſt
de iure nature vel diuino hoc eſt votum ergo ſerua
re. &c. modo minor non eſt de iure nature vel diui=
no & per conſequens nec concluſio: ſed ſeruare hoc
votum eſt neceſſarium vbi non occurrit frangendi
ratio fateor tamen interdum aliquid dependet a cō
ſenſu humano ſpōtaneo qđ nō frangi poteſt ex cō
ſtitutione chriſti vt in matrimonio vt nobis conſtat
ex ſcriptura mathei decimonono. quos deus con=
iunxit homo non ſeparet. Potes inſiſtere eſt mod⁹
in aliquibus partibus vt in hollandia vt religioſus
ſuccedat in hereditate an ſit proprietarius ſed non
eſt ipſe heres cenobium ſuccedit hereditati. Si pe=
tas an prelati eccleſie ſint proprietarii / loquor de ꝓ
latis non religioſis cum vtantur rebus eccleſie ali=
ter q̄ debeant dicitur nomina ſignificant ad placi/
tum vtentium non ſolent homines vocare eos pro
prietarios q̄q̄ peccent exponendo inutiliter et te/
nentur reſtituere ſicut religioſi illi proprie dicun/
tur proprietarii qui omnia bona a ſe abdicarunt vo
to tenentes aliquid contra votum. ¶ Secundo
principaliter argumentor: aliqua eſt religioſa et ha
bet proprium: patet de nobili muliere que profeſſa
eſt religionem ſancti auguſtini cum cōditiōe adie/
cta de habendis rebus in domo ſua qui clerici vo=
uere matri. contrahere poſſunt. inſinuāte. Et con=
firmatur: papa poteſt diſpenſare cum monacho vt
ducat vxorem in ſeculo vt ibi ſertus dicetur: ergo po
teſt diſpenſare cum monacho vt maneat in clauſtro
et lugeat cum ratio termini hoc importat habendo
bona in proprio. probo conſequentiam: qui poteſt
diſpenſare in toto poteſt diſpenſare in parte: ſi pa=
pa poteſt aliquem abſoluere a tribus votis poteſt
eum abſoluere ab vno. Si dicas eſt eſſentialis de=
pendentia inter illa vota tria. Contra nec eſt eſſen=
tialis prime intentionaliter nec ſecunde aliquis po=
teſt vouere vnum iſtorum non vouendo reliquum
ſi quis vouet continentiam talis poteſt habere diui
tias: patet de preſbytero vel heremita: igitur.
¶ Ad primum reſpondeo: talis mulier poteſt vo=
uere ſollenniter tenendo vſum rerum quas olim
habuit in domo ſua ſed non habendo illarum domi
nium vt de ipſa muliere cōtigit et ſi ipſa in voto ad
iecit conditionem de manendo in domo cum reb⁹
ſuis oportet illud interpretari in partem illam que
religioni non repugnat ſi ipſa vouiſſet formaliter
cum conditione expreſſe adiecta vt haberet propri
um et non alias non fuiſſet votum propter condi=
tionem repugnantem vt patet de cōditionibus ma
trimonio repugnantibus. Ad confirmationem con
cedo antecedens poteſt eum liberare a toto pro ra=
tionabili cauſa & facere de monacho non monachū
ſed ipſo exiſtente religioſo non poteſt in ꝺ. capl'o
cum ad monaſterium in verſiculo nec eſtimet dicit
innocentius tertius nec eſtimet abbas q̄ ſuper ha=
benda proprietate poſſit cum aliquo monacho diſ=
penſare quia abſtinentia proprietatis ſicut et cuſto
dia caſtitatis adeo eſt annexa regule monachali vt
contra eum nec ſummus pontifex poteſt licentiam
indulgere illud intelligitur ipſo exiſtente monacho
licet bernardus in gloſa cōi & alii valentes viri dice
rent papam non poſſe diſpenſare cum religioſo vt
egrediatur religionem quod non credo illa tria ſūt
monacho eſſentialia licet monachus dz eſſe plāgēs
non tñ ois plangens eſt monachus raro interpreta
tio conuertitur cū interꝓtato. Et qñ dicis facilius
eſt diſpenſare cū parte q̄ cū toto hoc eſt verū cete=
ris paribus facilius papa diſpenſat cum illo q̄ emi
ſit ſolum votū paupertatis in ſeculo qui non eſt mo
nachus vel aliquod vnum iſtorum trium votorum
q̄ cum illo q̄ tria vota emiſit vnde hic aduertendū
eſt non eſt eſſentialis dependentia inter iſta tria vo=
ta ſtat aliquē emittere votum paupertatis vel con=
tinentie in ſeculo et non intrare religionem illud eſt
clarum intelligenti & matheus grabon oppoſitū et
merito reuocauit in ſacro ſancto concilio cōſtātieñ
¶ Tertio argumentor: ſi aliquis religioſus ſit epi=
ſcopus talis non tenet ſeruare paupertatē et tñ non
deſinit eſſe religioſus: igitur. ¶ Et confirmatur ꝓ=
ſuppoſito vno qđ ſupra diximus de beneficiatis q̄
non habent dominium rerū collectarū in beneficio
ex illo ſequitur q̄ vouens paupꝫtatē pōt capere bñfi
cium & ſtare in ſeculo qđ nō videtur eſſe dicendum
Ad tertium nego maiorem talis non pōt hr̄e dñiuꝫ
rerū pluſq̄ qñ erat in religione ſꝫ cui tenet obedire
poſterior erit ſermo in voto obediētie de beato au=
guſtino canit eccleſia. teſtamentum nullum fecit q2
paup xp̄i vnde faceret non habuit quare non habu
it quia religioſus erat anteq̄ epiſcopatū aſcēderat

Ad confirmationem concedo q̄ vouens pauperta
tem poteſt capere beneficium et adhuc eſt vere pau
per et vouens continentiam poteſt eſſe presbyter ⁊
ſtare in ſeculo. Sed tunc dicis ponamus q̄ aliquis
emiſit tria vota talis non erit religioſus anteq̄ʒ ſit
profeſſus et etiam vouens intrare religionem nun=
q̄ʒ tenetur intrare iſta via. Dico q̄ emittens illa tria
vota adhuc non vocatur religioſus ſed tenetur il=
la tria ſeruare. Ad ſecundum nego q̄ vouens in=
trare religionem non tenetur intrare: non eſt idem
vouere illa tria vota copulatim ⁊ vouere ingreſſuʒ
religionis ſecundum vouens tenetur ad illud ⁊ ad
regulam iſte ſolum ad tria vota et etiam vouens
primum tenetur adimplere ſuum votum ſed nō vi
detur neceſſarium intrare religionem poteſt in cō=
muni viuere in aliqua honeſta ſocietate in ſecundo
vocando ſeculuʒ illud quod diſtinguitur contra re
ligionem non legitur q̄ apoſtoli actuum quarto vel
quinto emiſerunt vota: et tamen ſeruarunt omnia
in communi non nego quin ſatius eſt intrare bonā
religionem q̄ʒ ſtare periculoſo in mundo. ❡ Ex
his ſequitur q̄ proprietas plus coinquinat reli=
gioſos q̄ʒ oppoſita aliorum vitiorum extenſiue et
creberrime intenſiue extenſiue ptʒ plures hoc mor
bo laborant plures caſte viuunt et obediunt in aliis
qui neſcirent eſſe contenti de communibus bonis
oppoſitum paupertatis et continentie infert oppo=
ſitum obedientie ſed inadequate in obedientiā im=
pugnant in proprietate eſt furtum ſacrilegium vi=
de quam conſcientiam fecit bonus religioſus ebdo
madarius de tribus leguminibus que eius manus
euaſerunt vt dicit Johannes caſſianus libro quar=
to capitulo ſecundo de inſtitutis cenobiorum e=
rat ſuſpenſus ab abbate ab oratione nec culpa di=
miſſa niſi per publicam penitentiam credunt inqt
caſſianus res cenobii ſacras ſicut ſeipſas quis mo=
dus acquirendi diuitias nonne bona vita ſed deuo
tio peperit diuitias et filie iugularunt matrem ſed
caueant religioſi ſucceſſu temporis neceſſe eſt diui=
tias diminui cum mala vita q2 quod non capit chri
ſtus hoc capit fiſcus noli allegare alios religioſos
ſic viuentes vt tu: allegare inconueniens non eſt ſol
uere nec minus ardebit qui cum multis ardebit q̄ʒ
ille qui cum paucis es vocatus de regula auguſtini
vel benedicti non ſunt aduocati pro te in celis ſed
inimici dicentes ſe te nō cognoſcere quia certe has
regulas nō cognoſcunt ſuas ſed fodis ciſternas no
uas que non continent aquas et relinquis leges
quas coluerunt patres tui. Cui aſtipulatur illud ba
ptiſte egloga decima. Hi mores fecere nouos lique
re priores. Quos dederat riuo veterum prudentia
patrum. Si petas quomodo ergo male viuentes h̄
non percipiunt in promptu eſt reſponſio error com
munis facit ius niger videtur pulcher inter ethyo=
pes qui inter albos non talis appareт dicente ba=
ptiſta vbi ſupra. Ethiopes vna quoniam nigredine
ſordent Ille color nulli vitio datur omnibus ideʒ.
vultus et alterius ſi quis reprehenderet ora. et ſua
damnaret pecori pecoriſq̄ʒ magiſtris. fex eadem/
ſcabies eadem/cutis et dolor idem. ❡ Ex iſtis in=
feruntur aliqua. Primū eſt: pleriq̄ʒ religioſi ſunt
in malo ſtatu viuendi quibus fuiſſet multo melius
manſiſſe in ſeculo et cuſtodiuiſſe boues. ❡ Secun=
do ſequitur q̄ abbates et priores quibus incumbit
alios paſcere plus peccāt q̄ʒ alii eis incumbit ex of
ficio et alios regere ⁊ ſeipſos et minus malum eſt
male viuere et facere alios bene viuere q̄ʒ vtrunq̄ʒ
primo vnum eſt bonuʒ et ad hoc ſuperiores ſub pe
na peccati tenentur nec in hoc excuſātur malos pe=
cunia eſſet in communi abbati vel priori dummo=
do omnes ponerent omnia in communi et ſuccur=
reret cuilibet religioſo ſecundum q̄ egeret. ❡ Ter
tio conſidera an conſulte ſatiſfacit ſuo voto de in=
gredienda religione qui ingreditur religionem in
qua omnes a tramitibus patrum abierunt citiꝰ pau
ci mali inficiunt multos bonos q̄ʒ pauci boni poſ=
ſunt conuertere ad portum ſalutis multos malos
regulariter homines ſapiunt naturam mercurii q̄
cum beniuolo planeta eſt bonus cum verſipelle ſi=
dere eſt malus citius vnum pomum infectum cor=
rumpit alia bona q̄ʒ contra ſed in agente libero nō
eſt totaliter idem cui aſtipulatur pſalmiſta. Cū ſan
cto ſanctus eris / et cum innocente innocens eris.
pſalmo decimo ſeptimo. Qui tetigerit picem inqui
nabitur ab ea. eccleſiaſt. decimo tertio. quia perdif
ficile eſt iſtos ab ineunte etate diſſolute nutritos in
viam veritatis reuocare ſecundum illud hieremie
decimo tertio. Si mutare poteſt ethiops pellem ſu
am aut pardus varietates ſuas et vos poteritis be
nefacere minus eſt ponderandū vbi eſt ſpes de bo=
na informatione infra breue tempus q̄ pleriq̄ʒ reli=
gionem ingrediuntur non vt deo famulentur ſed vt
inopem protegant vitam nemo eſt qui non nouit ſo
lent dicere homines eſt iſte in tali cenobio: ergo pa
nis eius eſt piſtus et poteſt vnum vel duos fratres
nutrire daturus eſt aliquid ſorori vt nubat vbi que
ſo eſt nunc alter gregoriꝰ qui quarto dyalogorū di
cit ſe fratris iuſti corpus in ſterquilinium proiice=
re pro tribus aureis ſed vtinam proprietariis huiꝰ
tempeſtatis contingeret finaliter ſicut fratri iuſto re
gum et principum eſt aſſenſum et fauorem iſtis re=
formationibus prebere vt redeāt priora ſecula mo
nachorum egypti in ſcithia et in meſopotamia ſirie
quorum precibus refert beatus hieronymus in p̄=
logo in vitis patrum q̄ mundus vſq̄ʒ ad tempora
ſua manſit inconcuſſus nemo niſi infidelis dubitat
quin precibꝰ deuotoꝝ plus cremēti et glorie capit
religio chriſtiana q̄ʒ pugnantibus militibus vt di=
cit beatus gregorius in regiſtro poſt euerſaʒ a lon
bardis italiam roma meritis ſex milium ſanctimo=
nialiuʒ arta diſciplina omnipotēti deo famulantiū
ab hoſtili gladio liberata eſt conſidera quid legifer
ille moyſes precibus populo pugnanti profuerit tā
te reputationis erant religioſi in britānia magna di
cit venerabilis beda lib. tertio capite viceſimo ſex
to hyſtorie eccleſie gentis anglorum pretereuntibꝰ
religioſis populus non abibat ſine eorum benedi=
ctione: ſed nunc proh dolor eſt ꝯuerſio per contra

poſitionem mutatis terminis finitis hoc eſt regula
bona et finita in terminos infinitos in quibus ſine
lege viuunt regula et medium latitudinem finitam
vſurpant ſed in extremis contingit in infinitum ꝓ=
labi vt pithagorici tradunt inſuper eſt conuerſio in
oppoſitam qualitatem ex hac peſtifera proprietate
tanq̄ꝫ ex m̄re infinite filie iniquitatis proruunt ¶ Cir
ca iſta dubitatur an religio eſt ſtatꝰ perfectionis /
et an ſtatus prelatorum ſit illo excellentior. Dubita
tur ſecundo quam religionem debet homo citius
intrare et que eſt perfectior. Dubitatur tertio an ſit
meritorie factuꝫ religiones deuias reducere ad tra
mites patrum q̄d nūc communiter homines refor
mare appellant. Dubitatur quarto an grauatus ere
alieno poteſt intrare religionem non ſatiſfaciendo
creditoribus. Dubitatur quinto an aliquis habens
parentes quos nutrit in ſeculo qui aliter non nutri
ri poſſunt niſi per filium an talis filius relictis parē
tibus poteſt intrare cenobium. Ad primum ſuppo
natur ex beato dyoniſio quinto capite celeſtis ie=
rarchie q̄ perfectio attribuitur epiſcopis et in ſex=
to eiuſdem dicit etiam perfectio competit religio=
ſis ſed an curatis dicerent aliqui q̄ non vt beatus
thomas ſecunda ſecunde centeſima octuageſima
quarta. placet aliis oppoſitum inter quos gerſon
contra matheum grabon ſic inquit multi tenent cō
tra ſanctum thomam q̄ curati ſunt ī perfectiori ſta
tu q̄ꝫ religioſi dicendo ſicut michi videtur eſt in par
te certare de nomine perfectionis et cum non om=
nes conueniant eamus ad ſententiam. ¶ Pono ali
quas propoſitiones. ¶ Prima eſt: multi ſunt in ſta
tu perfectionis et fuerunt quorum anime patiun=
tur eternos cruciatus et multi non ſunt in ſtatu per
fectionis nec fuerunt quorum anime ſunt in celo.
Prior pars patet de malis epiſcopis et malis reli=
gioſis. ſecunda pars eſt clara ex iſta propoſitiōe cō
ſequens eſt parum gloriandum eſt de ſtatu perfec=
tionis vel imperfectionis cum primum non eſt an=
tecedens ad concludendum in bona conſequentia
virum eſſe perfectum vix per locum a communiter
accidentibus nec ſecundum infert viruꝫ eſſe imper
fectum. ¶ Secunda propoſitio: licet ſeculares ſo=
lent dicere religioſos eſſe in ſtatu perfectionis ac=
quirende et prelatos in ſtatu perfectionis acquiſite
hoc eget vna gloſa quicquid ſit de veritate propo=
ſitionis in ſe cum plerīqꝫ religioſi non ſunt in perfe
ctione acquirenda et multi prelati modicam perfe
ctionem habent acquiſitam et modicam infuſam
vtinam omnes haberent caritatem infuſam ſed lo
quentes ſic intelligunt religioſi ſunt in ſtatu perfe=
ctionis acquirende ſunt in ſtatu eorum qui acqui=
runt virtutes hoc eſt in regula eorum qui virtutem
acquirere et augere ſatagunt ſemper ſunt aliqui re
ligioſi boni et aliqui prelati boni vel ſic prelati ſunt
de ſtatu perfectionis acquiſite et habent officiuꝫ in
quo preſupponitur virtus acquiſita eſt ars artium
cura animarum ſecunduꝫ beatum gregorium capi
tulo primo in paſtorali: illud non conuenit religio=
ſis in quātū hmōi. ſi petas pro quo ſupponit ſtatus
prelatorum poſſum dupliciter reſpondere. vno mo
do ſupponit pro homine connotando q̄ ſit prelatꝰ
et ſic ſunt tot ſtatus prelatorum quot ſunt prelati:
vel potes dicere ſupponit ꝓ omnibus prelatis col
lectiue perinde ſicut ſpecies humana poteſt capi ꝓ
vno homine vel hominum multitudine ſiue curati
dicantur perfectioris ſtatus q̄ꝫ religioſi: non refert
ſufficit religio chriſtiana eſt neceſſaria ad ſalutem ꝛ
illam ſeruans habebit vitam eternam que non eſt
arta ſicut vita religioſorum ſiue dicatur facticia vł
ne eſt inſtituta a ſanctiſſimis patribus religioſi erāt
magni et in deuotiōe ꝛ in litteratura conſidera ſcri
ptores eccleſie a diebus quattuor doctorum eccle=
ſie vſqꝫ ad hec tempora iuuenes religioſos fructū
vberem ſcripto et verbo adduxiſſe hoc patet in no
uo et in veteri teſtamento et vitam heremiticam et
cenobiticam inueniemus hoc ſeruarunt eſſeni iude
orum ſecta non ignobilis identidem videbis in he=
lia teſbite et heliſeo dicente baptiſta. Eſt pater he=
lias nobis qui ſuſtulit armis Paſtorum genus om
ne malum qui traxit olympo. Flammigeros ignes
qui aſcendit in ethera curru cui hembus reſpondit
Nobile et antiquum genus hoc et clara propago.
nec hoc ſolum carmelitis conuenit ſed aliis ab he=
liaꝛ heliſeo dicere poterat. Paſtores alii quotquot
per rura vagantur. Omnia ſunt riui noſtris a fonti
bus orti. Nos dedimus leges paſcendi oſtendimꝰ
artem. et paulopoſt ſequitur. Tradidit helias cer=
tam paſtoribus artem. Qua curare greges qua no
xia pabula fas eſt. Diſcere et occultos imbres ven=
toſqꝫ latentes. Quive ſalutaris foret et qui peſtifer
annus. Signa dedit nichil omiſit quod ouilia tan=
gat. Sed gerſon et aliaco in concilio conſtantienſi
religioſe vite viri loquuti contra matheum glabrō
qui temerarias ꝯ°nes ꝛ ꝓbatiōes poſuit ꝓptea vo
cabant noīe beati anſelmi iſtas religiones facticias
modus iſte loquendi a beato anſelmo pululauit vn
de libro de ſimi. capitulo primo ꝛ quia ſic dicit duo
ſunt ordinis genera religioſo conuenientia vnum
exterius quo religioſus videtur / aliud interius quo
religioſus habetur et illud quidam exterius facti=
cii hoc vero interius naturalis ordinis eſt qui. facti
cii ſunt conſuetudines habent quas homines adin
uenerunt quibuſdam de cauſis rationabilibus na=
turalis vero ordinis naturales ſunt virtutes vt hu
militas charitas: et paulopoſt ille itaqꝫ factitius or
do ſine iſto nichil homini prodeſt ſed magis dede=
cet iſte vero ſine illo hominem ſaluare poteſt ꝛ pro
deſt et decet vt tamen firmius teneatur valde neceſ
ſarius eſt factitius vides hic religionem factitiam
extollit ſed religionem chriſtianam neceſſariam ap
pellat. iterum non me fugit dictum beati auguſtini
ad plebem hipponenſem inter bene viuentes in re=
ligione non repperit meliores inter diſſolutos non
repperit peiores: propterea non eſt multum certan
dum de altiore ſtatu curatorum et religioſoruꝫ hoc
ſufficit exiſtens in bona religiōe eſt in ita ſecuro ſta=
tu ſicut curatus ſed ſicut non omnis qui fuit hiero=
ſolymis erat ſanctus / nec omnis magiſter pariſien

ſis eſt doctus ſic nec omnis in altiori ſtatu eſt me=
lior vel in meliore ſtudio doctior. Ad ſecundam du
bitationem non eſt facilis reſponſio religioſi ſolent
omnes ſuas religiones extollere et aliqui inſenſati
cum depreſſione aliarum plus querentes que ſua
ſunt q̄ȝ que ieſu chriſti: aliqui dicunt ſe eſſe in artiſſi
ma paupertate et per conſequens ſuam religioneȝ
perfectiſſimam quia in aliis duobus votis ſunt ce=
teris equales vel non inferiores aliis dicētibus ha
bent opes ſufficientes in communi nihil habentes
in proprio dicunt ꝙ alii habent magnas ſollicitudi
nes pro neceſſariis et coguntur ire in populo in pe=
riculo ſeruande continentie. alii ſe dicunt in medio
in quo reſidere ſolet virtus. Mendicantes forte di
cent habentes omnia in communi habent neceſſa=
ria ad nutum et ſuperflua que frequenter prebent
occaſionem ruine perinde eſt habere dominium vi
ginti ſcutorum et eius vſum cum nemo illius vſus
capiet curam. hinc murmura pro officiis lucratiuis
in clauſtro delicatius fouentur q̄ȝ in ſeculo hoc non
eſt domare carnem nutrire duos de eorum portio=
ne in tota britannia et more ſeculariuȝ colligere pe
cuniam in pluralitate veſtium habundantia pecu=
niarum in multitudine ſeruitorum eſt materia ſup=
bie nō ita apud eos paupertas nuditas materie pa
tientie cum aluntur elemoſinis fidelium coguntur
in vtroqȝ homine tenere honeſtatem alias diuites
ſubtraherēt elēoſinas non eſt eis cauſa murmuris
pro diuitiis nec peccant diſſipādo nec reſtituere te=
nentur cum non habeant eſt eis materia humilita=
tis ſi paupertas a chriſto conſulitur maior pauper=
tas eſt melior et maxima optima tenuiter eis domi
miniſtratur portio foris coguntur in conſpectu coꝝ
cum quibus conuerſantur tenere temperantiaȝ cū
in eſtimatione magna ſint tam in plebe q̄ȝ in popu=
lo paupertas ſi leta venit ditiſſima res eſt et canta=
bit vacuus corā latrone viator. et dyogenes in epi=
ſtola ad platonem: quis enim contra tam tenuem ⁊
paucis contentum hominem hoſtili animo pugna=
re aggrederetur: et non propterea blandiebatur di=
uitibus ſed admirationi fuit toti grecie: patet in epi
ſtolis eius ad alexandrum macedonem olympia=
dem perdicam ante patrum in epiſtola ad olympia
dem rationem dat vilium veſtium manebat contē=
tus pallio donato a ſocrate ſi bene viuamus a no=
bis omnis ſollicitudo temporalium exuitur nobis
ſufficienter a deuotis prouidetur. Ceterum haben
tes in communi dicunt argumenta illa concludere
ſolum contra hos qui diſſolute viuunt vt in religio
nibus lapſis a patrum tramitibus minus curat qui
libet de rebus cōibus q̄ȝ propriis: tertio politico=
rum dicit ariſtoteles prohibetur ingreſſus femina=
rum vt in melros non eſt egreſſus ſine ſocietate et
ſemper aſſiſtit comes frater teſtis caſtitatis ſicut in
mendicantibus non querit lucrum niſi animarum
de honoribus certatur inter mendicantes eadeȝ eſt
materia patientie et impatientie in vili habitu inter
dum murmur et ſuperbia ſed nec ille mēdicus nec
iſte habens in communi ſtatum perfectionis atte=
gerunt ſed ambo in via morum nouicii licet longe
ui in habitu bonus mendicus et bonus habens i cō
muni ſe inuicem mutua charitate proſequuntur ſūt
varia membra eiuſdeȝ corporis miſtici diuerſa cal=
le ad beatitatem tendentia nec mendicantes aliis
prefero nec contra vniuerſaliter irridendi ſunt dicē
tes homines non dant pura voluntate mendicanti
bus ſed ob verecundiam vel honorem quicquid ſit
de illo alii iuſte capiunt cum egeant et hoc ſolum ar
guit peccatum in dantibus et non in accipientibus
approbo melroſenſes qui egerrime admiſerunt ali
quas nobiles mulieres meridionalis britannie coꝝ
conuentum intrare etiam precipiente pluries q̄ȝ ſe=
mel ſereniſſimo rege. ſi dicas ſi frater minor ſit epi
ſcopus non deſcendit in ꝑfectione et tamen impo
nit ſe in multitudine rerum: fortaſſe ſtetiſſet ita de=
uote in religione etiam non nego quin pleriqȝ habē
tes in communi imo et in proprio preſtant et preſta
bant mille mendicantibus: patet de abraham/iob/
dauide/ſancto ludouico/ſancto edmundo/oſvaldo
dauide filio malcolmi cāmor/⁊ ita de innumeris e=
there dignis. Propterea dicendo ſicut capio que=
libet religio habet bonam et ſolidam inſtitutionem
et omnes religioſi in tribus votis eſſentialibus con
ueniunt que ſunt contra tria in quibus tota vita no
ſtra verſatur. ſed iudicio meo multū accedit ad bo
nitatē religionis ꝙ illa religio debet dici melior q̄
plures in equali numero ſaluat in qua pauciores la
pſi ſunt debet eſſe perfectus inſtrumentum religio
nis (pace ceterorum dicam) cuȝ quelibet religio ſit
michi indifferens et equaliter dilecta: reputo car=
thuſiam cum primis me mouet illa religio incepit
diu ante quattuor mendicantes ⁊ adhuc ſtat nunq̄ȝ
ab eius inſtitutione vt opinor reperta eſt vna domꝰ
integra lapſa integra dixerim de vno viro non eſt
mirandū cū iudas inter duodecim lapſus eſt quot
alie lapſe ſunt notum eſt conſideranti ſed hoc dato
ꝙ ipſa ſit optima non tamen cuilibȝ eſt optima nec
cuilibet volenti intrare religionem conſulerem eſ=
ſe carthuſienſem nam intrantium religionem ali=
qui ſunt eminenter docti predicatores et prudētes
in agibilibus aliqui indocti aliqui debiles iudicio
meo indoctus vel mediocriter doctus potens ſuf=
ferre regulam citius debet intrare regulam carthu
ſie quam quamcunqȝ aliam religionem: hoc pa=
tet quia ibi ſecurius viuitur nec hoc eſt carthuſien=
ſibus ignominioſum cum indocti rapiunt celum et
ſcientes mergimur in abyſſum dicebat beatus au=
guſtinus et hoc ſatis patet circa primum ingreſſuȝ
brunonis. Ex quo ſeq̄tur ꝙ aliqua religio eſt mul=
tum conueniens que habet plura bona in commu=
ni patet de carthuſienſibus celeſtinos cum carthu=
ſienſibus includo non multum differunt. ſi quis eſt
doctus eminenter iterum diſtingo: vel eſt prudens
et continens vel doctus et deficit in aliis duobus ſi
primum videtur bonum intrare regulam mendicā
tium quorum officium eſt predicare verbo et ope=
re. ſi ſecundum bonuz eſt illi eſſe in regula ſancti be
nedicti vel beati auguſtini vt alios doceat et quie=

ſcat i clauſtro humana eſt regula ⁊ perpulcra tradi
ta a beato auguſtio quã nõ eſt difficile ſaluare q̃ nõ
poteſt ire ad montem ſaluet ſe in ſegor ⁊ ego ſemꝑ
intelligo de regula obſeruata vbi cõtingeret vna re
gula ſeruata ⁊ alia non ſeruata de quocũq; ordine
ſit ad ſeruataꝫ eundum eſt licet erat latior a prime=
ua inſtitutione ſicut nõ video nõ poteſt dari vnica
reſponſio cũ nõ voto viuiẽ vno eſt vnũ non ſilentio
dandũ ꝙ tangit ſeraphicus bonauẽtura in quadaꝫ
epl'a data pariſiũ dũ gñalis erat multitudo talis nõ
eſt ſuſcipienda ad ordinẽ ⁊ diſtrictiſſime vult illud
ſeruatũ iri omne rarũ eſt precioſũ nõ eſt diminutio
cultus diuini imo augmentũ habere i cõpetenti nu
mero bonos ⁊ plus ꝓdeſt q̃ꝫ habere plures malos
ſñia mea iſta facilis receptio paſſim aptorum ⁊ ine=
ptorum inficit et dedecorat ipam religionẽ. Si di=
cas recipiendi ſunt illi qui anhelãt ad ſalutẽ anime
⁊ multi ſunt tales dico punctũ nõ ſtat in illo elabo=
rant alios attrahere qui pleruq; a ſpirituſſancto nõ
vocantur ceterum nõ mireris ꝙ tot ſunt religioſo=
rum varietates in ouili iacob erant oues nigre po=
limite ⁊ albe in rethi petri varia gña piſciũ in ſpõ=
ſa xpi non eſt abſona varietas cũ ipſa eſt circũami=
cta varietatibus in variis proportionibus tonoruꝫ
vt in diapaſon diapẽte et diataſſeron ⁊ in variis cor
dis lire ſit dulcis melodia in celo ſtellato eſt varie=
tas ſtellarum et in corpore vero ſunt membra va=
ria colligantiã habentia ad vnuꝫ finẽ ſic in corpore
miſtico tendentia ad beatitatẽ vnus autẽ ſic alius
autẽ ſic. Ad tertiam dubitationẽ patet reſponſio ꝙ
ſic. ¶ Sed contra hoc arguitur reformantes reli=
giones ſunt in cauſa quare multi deſperãt ſunt apo
ſtate et egrediuntur oẽꝫ religionem qui dat cauſam
peccato peccat: igitur. Iſti argumẽto inituntur aliq̃
contra deuotos viros zelo zelantes cũ phinees vi=
di ego tempore quo grauiſſimi viri vt de heroico
nr̃o ſtãdonk ⁊ ſimiliter reformare conati ſunt cõuentũ
fratrum predicatorum ⁊ minoꝝ pariſius ignobile
vulgus bellua multorum capitum putabat patres
facere grande nephas et morte piandũ ad iſtos re=
formandos ſed iſti erant tonſores caupones vl' alii
qui iniuſte cum antiquis mercati ſunt vel eorũ ami
ci carnales. Ad argumentũ diſtinguitur ꝙ ſunt in
cauſa vl' in cauſa occaſionali quare alii peccant plꝰ
ſolito ⁊ ſic concedo ſic crebro eſt ſuperior caſtigãs
inferiorem vel in cauſa culpabili culpe ⁊ ſic nego ſꝫ
iſti cum hembo baptiſte dicere ſatagebant. Ferte ꝑ
antiquos patrem veſtigia greſſus. Et veteres ſer=
uate vias/reuocate vagantes. Per valles ⁊ ſaxa
greges per luſtra feraꝝ. Figite in antiquis iteꝝ ma
galia campis. ¶ Ad quartã dubitationẽ eſt difficul
tas ⁊ fuit mota in ſacra facultate theologie pariſien
ſi de quodã milite debitore multoꝝ bonoꝝ qui in=
trauit carthuſiaꝫ circa partes hollandie in diebus
iohannis gerſon et petri de nonigento in primis alſ
quod certũ eſt q̃ debens creditoribus et nõ ſuffici=
enter his ſatiſfaciens anteq̃ꝫ ingreditur religioneꝫ
male facit vbi põt ſatiſfacere. Sed punctum eſt in
hoc membro ſortes omnibus bonis ſuis cedit que
nõ ſufficiunt ſatiſfacere creditoribꝰ an tenetur ſta=
re in ſeculo vt ſatiſfaciat laborando hac arte vl' iſta
induſtria ſanctus thomas in queſtione finali ſecun=
da ſcd̃e videtur tenere ꝙ nõ obligatur ſtare in ſecu
lo qꝛ perſona liberi hominis ꝓpter pecuniã nõ obli=
gatur ſed res poteſt dici ꝙ nõ tenetur ſtare extra re
ligionẽ vt alteri ſoluat illud quod deficit ſed tũc eſt
argumentum: ergo ſeruus obligatꝰ ratiocinĩis pu
blicis poteſt religionẽ profiteri vel ꝓmoueri ad or
dines ꝙ tamẽ oẽs negant nõ eſt idẽ. dicis de perſo=
na liberi hominis ⁊ perſona ſerui hoc fit in preiudi
cium dñi. ſecus eſt de libero homine: ſed ſtati dices
etiã ingreſſus iſtius eſt in preiudiciũ creditorũ. hoc
negas nullus facit aliquid i preiudiciũ meũ dũmõ
facit qδ poteſt debite facere licet patiar detrimen=
tum. Sed reuera adhuc eſt difficultas ſortes debet
michi centũ ſcuta vel totidẽ a me furto abſtulit ce=
dit oĩbus bonis ſuis que valent preciſe quadragin
ta ſcuta ipſe eſt bonus artifex in tribus annis futu=
ris poteſt lucrari pecuniam ad michi ſatiſfaciendũ
apparet michi religioſi tenentur pro illo ſatiſface=
re ſi eum recipiant ſcientes caſum et ipſe male agit
intrando adhuc religionẽ ſi nõ ſit ei veriſimile ꝙ nõ
poſſit ſatiſfacere in religione. Sed ponis ꝙ ingre=
diatur an tenetur michi ſatiſfacere et videtur ꝙ nõ
qꝛ iam eſt impotens ⁊ ponit ſe in voluntatẽ prelati
qui precipiet ei facere aliqua incõpatibilia ſue arti
⁊ eſt ſimile ſi vnus bonus ſcriba vl' citharedus mi=
chi deberet cẽtũ ſcuta ⁊ ſolũ haberet q̃dragita ſcu
ta dat illa ⁊ voluntarie abſcindit ei manũ ne cogaẽ
ſatiſfacere cũ ei poſtea eſt impoſſibile ſatiſfacere.
¶ Reſpondeo nõ eſt ſimile hic abſcindens manũ
ne detineatur ad ſatiſfaciendũ multũ peccat i hoc
ſed deteſtetur ſuum peccatũ ⁊ religionẽ ingreditur
ſi nõ eſt ei veriſimile ꝙ põt michi ſatiſfacere in ſe=
culo habens tamẽ propoſitũ michi ſatiſfacere quã
do occurrit materia. ſecus eſt de iſto qui ĩgreditur
religioneꝫ prelatus debet eum abſoluere a multis
aliis que alii religioſi faciunt vt reſtituat debitũ et
hoc non faciẽs abbas peccat ꝓceptũ abbatis ad fo
diendũ i orto vl' aliqδ aliud faciẽdũ ſemꝑ intelligẽ
ſaluo iure alieno ⁊ ſic iſte nõ cogeẽ redire ad ſcl'ꝫ. ſi
ponas abbatẽ nõ velle dare huic facltatẽ laborãdi
i clauſtro vl' ſatiſfaciẽdi creditori an iſte põt egredi
religionẽ ⁊ aliũde laborare quouſq; creditori ſatiſ
faciet ponis quintũ pedẽ in ariete q̃s abbas erit ita
obſtinatus iſte tñ tenetur egredi ſi non poteſt ſatiſ=
facere in clauſtro ⁊ poteſt i ſeculo nec abbati eſt pa
rendũ oportet deo plus parere q̃ꝫ hominibꝰ cũ ſit
de iure nature ⁊ diuino reſtituere alienũ ⁊ ante in=
greſſum erat obligatus per nullum votũ deobligaẽ
religioſus magis debet implere precepta legis na=
ture ⁊ dei q̃ꝫ nõ religioſus ⁊ ꝑ cõſequẽs procurare
ſolutionẽ ⁊ per hoc eſt magis religioſus mente q̃ꝫ
ſtando in clauſtro in caſu imo eſſet religioſus habi=
tu ⁊ hoc ſi alter nõ volet remittere debitũ vbicũq;
locorum fuerit eſt religioſus ⁊ ſolutione procurata
tenetur reintrare. ſi dicas vouebit in manu abbatis
ſeruare hanc regulam ⁊ per cõſequẽs cerimonias

dicitur oportet intelligere ſaluo iure alieno cui eſt
magis deuinctus abſurdū eſſet ꝙ per votum quis
poteſt ſe deobligare a preceptis dei licet ſit mortu⁹
ciuiliter viuit in ipletione pceptorū etiā ex his fer=
me patet ſolutio ad quintā dubitationē ſꝫ ad eā re=
ſpondeamus in forma. Ad quintā dubitationē di=
ſtingo vel talis fili⁹ poteſt procurare in cenobio vt
parentes nutriantur ac ſi eſſet in ſec'lo ⁊ tūc intrare
poteſt ſi nō poteſt nō debet intrare religionē ⁊ cau=
ſa eſt qꝛ eſt preceptum legis nature et diuine nutri=
re parentes intrare religionē ſolū eſt de cōſilio nul=
latenus de precepto ī iſto caſu ſemper cōſiliū eſt de
meliori bono qꝺ hic accidere nō poteſt implicat p=
ceptū eſſe de vno et cōſiliū de oppoſito ⁊ idē eſt pe=
nitus poſt religionis ingreſſum vbi parētes nō poſ
ſunt aliter nutriri nō apparet ꝙ per aliqꝺ qꝺ a prin
cipio fuit voluntariū homo deobligatur a iure diui
no et nature nec tunc videtur deobligat⁹ vt dictuꝫ
eſt. ¶ Sed contra hoc argumentoꝛ ſequeret ꝙ vo=
lens ingredi religionē male agit qū videt parentes
effectos tanta triſticia ꝙ moꝛientur ſi ipſe ingredia
tur tunc videntur declinare ad extremā neceſſitatē
Inſuper ſequitur ꝙ religoſus tenetur exire ad ſuc
currendum cuicūqꝫ alteri exiſti in extrema neceſſi=
tate qꝺ videtur incōueniēs. amplius mathei. x. qui
amat patrem aut matrem pluſqꝫ me non eſt me di=
gnus ⁊c. idē patet. marci. viij. luce. ix. ⁊. xiiij. Ad p=
mum nego ſequelā nō eſt michi certum tanta certi
tudine moꝛali ꝙ moꝛient triſticia ſicut defectu ne=
ceſſarioꝝ triſticia tandē euaneſcit ⁊ cōuertet tandē
in leticiā ⁊ filius erit cauſa ingreſſus alioꝝ ſicut ple
riqꝫ patres fecerunt ⁊ bernardus ſuis fratribus. ſi
ponas caſum ꝙ deus reuelet huic parentes moꝛiē=
tur triſticia ſi iſte ingrediatur iam extra legē fabri=
cas ⁊ ſolutionē habes pre manibus ſi non ſis lippis
oculis. Ad ſecundū dicitur nō eſt ſimile maioꝛē cu
ram debeo ſuſcipere de parentib⁹ qꝫ aliis etiā ſunt
multi alii a me qui de aliis curā ſuſcipiunt ſed vbi
nulli ſuccurrerent ⁊ ego eſſem propinquus ad ſuc=
currēdū poſſum ⁊ teneoꝛ abbas phibet michi egre
di clauſtrū video foꝛtē pꝛoiectū ſub equo ſi nō ſuc=
curram moꝛietur teneoꝛ egredi et alteri ſuccurrere
nec infringo preceptum ſuperioꝛis cū precepto di=
uino vrgeoꝛ eſſe adiumēto iſti pauperi ꝙ debeo egre
di ad eos cōſolandos ſuccurrere parentib⁹ eſt pre=
ceptum affirmatiuū obligans pro loco ⁊ tempore
qū egent ⁊ aliūde nō poteſt eis miniſtrari auxilium
⁊ ego poſſum hoc cum ſalute anime mee hoc eſt nō
exponoꝛ periculo obuenti peccati in ſcl'o xp̄s non
deſcendit de cruce ad conſolandā matrē ſciebat ꝙ
non moꝛeretur triſticia ⁊ ꝙ nō erat perturbata pre
ter rationē: erat ſtipata foꝛtitudine ⁊ aliis ꝟtutibus
in gradu heroico etiā agebat ſalutē humani gene=
ris ſi ponas aliquē habere duos filios in eadē reli=
gione vel in variis debent inter ſe cōuenire de ſub=
uentione parentū religio preſupponit legē nature
⁊ diuinā ſeruare ſilētiū poſt ꝯpletoꝛiū vl' facere alia
cerimonialia religionis cedūt legi diuīe vbi nō poſ
ſunt ſimul ſeruari dicis ergo qui nō poteſt viuere ī

religione tenetur egredi cū citius tenetur ſibi ſuc=
currere. ponis nodū in cirpo. Ad auctoꝛitates di=
co ꝙ intelliguntur de illis qui nō cōuertuntur ad fi
dem vel eā relinquunt ppter gentes. qꝺ pꝫ qꝛ math.
x. premittitur qui autē negauerit me coꝛā hoīb⁹ ne
gabo ⁊ ego eum coꝛā pr̄e meo breuiter ille auctoꝛi=
tates intelligūtur cū pr̄ pcipit vnū ⁊ deus aliud vt
gloſa oꝛdinaria marginalis. mathei. x. dicit vel de
religioſis ſic expone qū pater habet neceſſaria in ſe
culo pro ſuo caſu ⁊ diſſuadet ingreſſum religionis
tunc verificatur illud beati hieronimi pcalcatū per
ge patrem percalcatā pge matrem ⁊c. Sed ponā=
mus parentes in magna neceſſitate ⁊ filiū qui cū ſa
lute anime ſue non poteſt viuere in ſeculo ſꝫ bene in
religione ſi daretur talis caſus citi⁹ eſſet cōſulēdū
ſaluti anime ſue ⁊ deſerere moꝛtē coꝛpoꝛalē paren=
tum qꝫ propꝛiam vitā ſpiritualē. ¶ Sexto dubita=
tur an votum plus obliget qꝫ preceptū. Reſpōdeo
vel loqueris de materia circa quā eſt preceptū di=
uinū vt decē preceptis decalogi ⁊ talia ſunt de iure
nature vt alibi dictū eſt qꝫqꝫ aliqua eoꝝ a deo ſunt
diſpenſabilia ⁊ ſunt de bono eſto ꝙ non eſſet prece=
ptum plus peccat contrauenīēs iuri nature ⁊ diui=
no qꝫ iuri diuino poſitiuo etiam aliqua ſunt mala qꝛ
pꝛohibita ſolum iure humano poſitiuo ⁊ trangreſ=
ſio eſt minus grauis inuidere ⁊ ſuperbire ppterea
eſt multo maius peccatū qꝫ loqui ī clauſtro poſt cō
pletoꝛium aliqua tranſgreſſio voti ihibit tranſgreſ
ſionem precepti diuini vt cognoſcēdo mulierē con=
trauenit ſuo voto ⁊ cognoſcit nō ſuam ⁊ ſic patet ꝙ
ſecludendo preceptū diuinū a voto trāſgreſſio p=
cepti eſt maioꝛ ⁊ ex parte obiecti cōſiderando ma=
gnitudinē ⁊ ex parte precipientis etiā videt ꝙ trāſ=
greſſiones vniuerſalis eccl'ie ⁊ ſuperioꝛū ſunt gra=
uioꝛa peccata qꝫ labefactatio votoꝝ ceteris parib⁹
verbi cauſa frater minoꝛ habet ex ſua regula ieiuna
re diem veneris ex precepto eccl'ie ieiunare pfeſtū
ſancti andree. Sꝫ ſi duo ſuperioꝛes precipiāt oppo
ſita maioꝛ ⁊ minoꝛ quoꝝ vnus eſt alteri ſubditus et
neuter precipit cōtra preceptū dei aliūde extra ca=
ſum pendū eſt ſuperioꝛi iſta regula ſequitur de deo
⁊ hoīe ergo eodē mō de maioꝛe ⁊ minoꝛe ꝟbi cau=
ſa abbas precipit tibi ſtare in clauſtro rōanus pon=
tifex te vocat in ſubſidiū eccl'ie cui vtiliter deſerui=
re ſcis pendū eſt maximo pontifici ſꝫ non eſt ſemꝑ
talis oꝛdo inter ep̄os alios iferioꝛes ⁊ abbates nec
exemptos nec non exemptos qꝫuis abbates et re=
ligioſi ſint ī multis ſuis ep̄is ſubditi: ad hoc eſt glo
ſa romanoꝝ. xiij. et eſt beati auguſtini ſi aliud im=
peratoꝛ aliud deus iubeat ⁊c. ⁊ mathei. xxij. redde
ceſari que ceſaris ſunt ⁊ deo que dei ſunt.

¶ Diſtinctionis trigeſime octaue qſtio tertia.

QUero tertio de ſecundo eſſentiali voto reli
gioſoꝝ ſcꝫ continentia et eſt tertia queſtio
in oꝛdine votoꝛum ⁊ erit queſtio vniuerſa=
lioꝛ ad exiſtentes in ſacris erit ergo hic titulus que
ſtionis An omnes exiſtentes in ſacris oꝛdinib⁹ te=

nentur ad continentiã pariter ⁊ religioſi ⁊ an roma
nus pontifex in voto continentie põt diſpenſare ꝓ
rationabili cauſa. ¶ Pro ſolutione q̃ſtionis lʒ con
tinentia ſicut et caſtitas põt cõpetere caſtitati con=
iugali ſicut et virginali ⁊ viduali vt ſupra in.xv.di=
ſtinctione hui⁹ dictum eſt nõ tñ ſic capim⁹ ſed per
continentiam intelligim⁹ aliquẽ debere ſe ſeruare
imunem venereis. ¶ Iſto notato pono cõcluſiões
¶ Prima eſt quilibet exñs in ſacris ordinibus in
occidentali eccl'ia pariter ⁊ religioſus tenetur ſub
pena peccati ſeruare continẽtiã. ¶ Secunda con=
cluſio: romanus pontifex poteſt pro rationabili cau
ſa diſpenſare cũ religioſo in voto cõtinẽtie et eum
abſoluere ab omni voto. ¶ Tertia cõcluſio votuʒ
ſimplex impedit matrimonium contrahendũ ſed
nõ impedit contractũ. ¶ Quarta cõcluſio votum
ſollẽne dirimit matrimoniũ cõtractũ ⁊ impedit cõ
trahendũ. ¶ Probatur prima cõcluſio q̃libet ſub
pena peccati tenetur caſte viuere. probatur qui nõ
caſte viuit tranſit in extremũ ⁊ ꝑ conſequens vitio=
ſe agit: ſʒ nec exñtes in ſacris in occidentali eccl'ia
nec religioſi poſſunt vti matrimonio ꝓpter votum
ſollẽne ſunt inhabiles ergo tenentur ſeruare conti=
nentiam. ¶ Confirmat̃ quilibet cognoſcẽs vl' vo=
lens cognoſcere nõ ſuam peccat ⁊ cõtrauenit pre=
cepto diuino ſʒ quilibet de quo loquitur p̃ma con=
cluſio aliquã cognoſcens vel volẽs cognoſcere co
gnoſcit non ſuã vel vult nec ſibi cadit ignorantia in
uincibilis ergo q̃libet talis peccat. ¶ Secũda con
cluſio patet ita fecit roman⁹ pontifex cũ rege ara=
gonũ erat religioſus cũ diſpenſatione egrediebat̃
clauſtrũ et genuit prolẽ nec eſt veriſil'e ꝙ dñs papa
attemptaſſet ſine concilio doctoꝝ viroꝝ. Forte di=
cis cũ altiſſ. in.xxij. tractatu ſui tertii tenente oppo
ſitũ nõ legitur ꝙ vnq̃ papa diſpẽſauerit bñ tñ diſſi
mulauit hec euaſio nõ eſt veroſimilis quõ creden=
dum eſt illum regẽ egredi ſine diſpenſatione vel fi
lium eius eſſe legittimũ vel alia nobilis mulier vo=
luit eum capere ſine patẽti diſpenſatione imo hiſto
rici ⁊ reliqui eum apoſtatam poſteris denũciaſſent
¶ Secundo arguitur ad idẽ papa poteſt diſpẽſare
in voto ſimplici g̃ et in ſollẽni tenet cõſequẽtia vnũ
tantũ obligat ſicut aliud. pʒ. qui clerici vel vouent
matri cõtrahere poſſunt. c. rurſus. dicit celeſtinus
tertius ꝙ cũ ſimplex votũ apud deũ nõ min⁹ obli=
gat q̃ʒ ſollẽne. Forte dicis cũ bernardo in gloſa nõ
minus id eſt nõ minore tẽpore vel nõ minus in ge=
nere peccati vtrũq; obligat ſub pena peccati mor=
talis. ¶ Contra ſtat virũ in voto ſimplici diuti⁹ de
liberare ⁊ intenſiorẽ actum habere q̃ʒ in voto ſollẽ=
ni ⁊ ita actualiter dat ſe deo ſicut vouẽs ſollẽniter
nec diſcrimẽ eſt niſi per cõſtitutionem eccl'e que il=
legittiauit vnã perſonã ⁊ nõ aliã mõ ꝙ eccl'ia inſti=
tuit deſtituere poteſt ergo papa põt in voto ſollẽni
religionis diſpenſare ꝙ ſollẽnitas eſt introducta ſo
lum ab eccl'ia. pʒ. de voto ⁊ voti redemp. c. qđ vo=
tũ. li. vj. Sed dicis in voto ſimplici eſt ꝓmiſſio fa=
cta deo ⁊ nõ ponitur in poſſeſſio[ne] ꝓpterea peccat
vouens voto ſimplici cõtinẽtiã ⁊ poſtea ducẽs vxo

rem ſʒ cum poſt ꝓmiſſionẽ ponit mulierẽ i poſſeſ=
ſionem deobligatus eſt ab alio analogia eſt ſi tu ꝓ=
mitteres titio pallafredũ p̃mo poſtea illum eundẽ
ꝓmittẽs ſeio peccares: ſʒ ipſo dato ſeio i poſſeſſio=
ne reuocare nõ potes ſic eſt i ꝓpoſito ⁊ licet dicas
do me deo ex nunc i poſſeſſionẽ hoc nõ ſufficit non
eſt receptio actualis que requirit̃ ad dationẽ i poſ=
ſeſſione i voto ſollẽni eſt actualis receptio vl' a pre=
lato religionis vl' ab ep̃o cõferẽte ordines ſacros.
Tertio ſi papa nõ poteſt diſpẽſare hoc eſt q: ſerua
re votũ eſt de iure diuino vl' cõtinẽtia nõ põt habe
re aliqđ melius ſm dictum ſapiẽtis. Eccle. xxvj.
Ois põderatio nõ eſt digna aie cõtinẽtis q: ꝑ con=
tinẽtiam homo triũphat de iĩmico hoſte ſcʒ carne
⁊ deo aſſimilatur mẽte ⁊ corpore vl' qđ eſt datũ ſcl'
deo nõ põt ampli⁹ i vſus humanos reuocari ſm il
lud leuitici vltimo. ſecũdo motiuo innitur. altiſſ. iij.
beat⁹ thomas. Primũ nõ valet q: tũc in voto ab=
ſtinẽtie nõ põt eſſe diſpẽſatio ꝙ nõdũ cõceſſum eſt
a quoq; docto ſcõm nõ valet vl' nichil põt reperiri
ita bonum ſicut cõtinẽtia ipſi vouẽti vl' toti cõitati
neutrũ iſtorum eſt verum ſunt multe alie virtutes
excellẽtiores: cõtinẽtia nõ valet niſi ꝓpter purita/
tẽ mẽtis mõ finis eſt ꝑfectior hiis que ſunt ad finẽ
ſʒ circa orationẽ ⁊ cõtẽplationẽ põt fieri diſpẽſatio
ergo circa continentiam poteſt fieri diſpenſatio. di
ctum ſapientis intelligitur de bonis fortune caſti=
tate cõiugali ⁊ ſilibus. Inſuꝑ qñ nõ eſſet ita vtilis
vouenti diſpẽſatio ſicut cõtinẽtia nõ cõcluditur qui
diſpẽſatio eſt rationabilis ſufficit ꝙ ſit ita vtilis rei
publice nõ oportet reſpicere ad ſolũ vouẽtẽ ſʒ etiã
ad totũ corpus xp̃i miſticũ cuius eſt pars vouẽs cõ
tinẽtiã ſicut abſcinditur in corpore ꝟo vna pars vi
ua ꝓpter infectionẽ alterius partis ne totũ corpus
tabeſcat ſimiliter qui ꝑentẽ habet alere cui nõ põt
fieri ꝓuiſio aliũde niſi ꝑ filium eſto ꝙ fili⁹ ſtaret me
lius in religione in illo caſu tenetur differre ingreſ=
ſum Amplius prudens videns caſum i fortibus vti
lem toti rei publice xp̃iane vt fortes nõ voueat cõti
nentiã poteſt ei cõſulere vt nõ ingrediat̃ eſto ꝙ for=
ti ſit melius ergo ſi ille caſus veniat inopinate põt
cõſulere iuſte eidẽ vt egrediat̃ non valet currere ad
ſeruãdũ ꝓmiſſuʒ qñ occurrit cauſa nõ ſeruãdi nec
valet illud de re data deo actualiter que non põt re
uocari. pʒ de panib⁹ ꝓpoſitionũ a laicis dicatis et
tñ in extrema neceſſitate dauid laicus eis veſcebat̃
vt pʒ. i. regũ. xxj. ſimiliter calix deo dicatus fractis
lateribus poteſt vendi laico ⁊ in extrema neceſſita=
te bibere potes in calice cõſecrato vbi nichil aliud
occurreret. Quito ꝑ te poteſt diſpenſare cũ p̃ſbite
ro ergo cũ religoſo dicis nõ eſſe ſimile religioſ⁹ eſt
mortu⁹ q: quo ad volũtatẽ bona fortune abnegauit
⁊ quo ad corp⁹ p̃ſbr̃ eſt ſolũ mutilat⁹. Ʒ p̃ſbr̃ eſt ita
mortu⁹ ad corpus ſicut religioſus ⁊ equaliter ſecũ
obligatus ambo viuunt i rerũ natura eſt ſolũ mors
methaforica votũ paupertatis eſt impꝰtinens caſti=
tati ⁊ ſic de obedientia potiſſimũ ꝑcipiẽte ſuperiore
Sexto qñcunq; aliquis eſt obligatus ad aliud ſine
voto ꝓpter qđcunq; votũ precedẽs adhuc manet

obligatus:cartuſiēſis obligatur comedere carnes i
caſu quo obligaretur ſine voto ⁊ hoc ſolū eſt in ex=
trema neceſſitate pōdera quare dixerim obligatus
Septimo videtur ꝙ iſti ſibi repugnāt eſt vna regu
la cōis i materia de voto quā alij approbāt cū alius
qñcunqꝫ quis vouet aliqđ indifferens i euentū bo=
nū vel malū nō eſt obligatio ſeruare i oēm euētum
ſꝫ in bonū ſolū.ꝑꝫ de iepte ⁊ eius filia ſꝫ ſine voto i
hac cauſa ardua de vtilitate magna toti⁹ rei publi=
ce malum ⁊ iniquū eſſet nō parere ſummo pōtifici
ergo poſt votuꝫ iniquum eſt nō parere cū i malum
euentū tranſit ſi curras ad ſpeluncā qđ ſemel datū
eſt deo nō poteſt in vſus humanos reuocari quero
quid eſt reuocari in vſus humanos cōuerſari cum
hominibus vł relinquere illud qđ cōiter eſt melius
certe in iſto caſu nō eſt meli⁹ qđ ſufficit multi ſaluā
tur i cōtinētia cōiugali ⁊ apud euāgelium ſunt fatue
ꝟgines quis vocaret virū trāſgreſſorē voti q̄ illud
adimplet in melius caſtitas abrahe ſm beatū aug.
nō fuit minus data deo ꝙ̄ celibatus iohannis. Ter
tia cōcluſio in dicto cap̄.rurſus ⁊ in cap̄. inſinuante
⁊ q̄rta cōcluſio patent. ¶ Contra primā ꝯcluſionē
arguitur ꝑſbiteri latini tenentur ſeruare cōtinētiaꝫ
vel h̄ eſt ex voto et hoc nō:nō vouent capiētes ordi
nes vel ex ſtatuto facto i cōcilio ſexto ⁊ illi nō pote
rant nos obligare. ¶ Confirmatur ſequit̄ hac via
ꝑſbiter cognoſcens mulierē abilē faceret mai⁹ pec
catū ꝙ̄ ſimplicē fornicationē ⁊ ſic eſſet caſus reſer
uatus ſicut adulteriū. Preterea iſta cōtinentia eſt
cauſa multorum malorum vt ꝑſbiteri viuant incōti
nēter vbi ſi proprias vxores haberēt caſte viuerent
ergo nō eſt bene cōſtitutū imo ſic apl̄i q̄ preſbiteri
erant vixerunt i primitiua eccl̄ia vt petrus ⁊ alii.
Ad primum dico ꝙ preſbiteri nō vouēt cōtinētiam
ſꝫ eſt ex ſtatuto matris eccleſie ⁊ illi patres i cōcilio
carthaginēſi nos nō obligant ſꝫ ipſi nos obligam⁹
patres nr̄i ſtatuerunt vt nullus ſubdiaconat⁹ eſſet
diacon⁹ ꝑſbiter vł ep̄us niſi ille ꝓmitteret ſeruare
continētiam ⁊ hoc cōſtat nobis vel conſtare debet
qñ vadim⁹ ad ordines nos tranſientes ad ordines
⁊ volētes eos capere ꝓmittim⁹ añcedēter cōtinen
tiam hoc eſt dicere ꝓmittim⁹ aliquid ad qđ ſequi=
tur continētia ꝑ ſtatutū pr̄m vt ſupra dictū eſt de fa
ctis in ebrietate ꝙ occidēs tēpore ebrietatis antece
denter vult homicidiū cū vult aliquid ad qđ ſequi
tur homicidiū ſic eſt in ꝓpoſito idē eſt in ſententia
dicere eſt promiſſio antecedenter tacite vel ꝟtuali
ter ſiue dicatur promiſſio añcedēter vł votū ꝟtualr
parū refert dicim⁹ votum ſollēne ⁊ ſuſceptio ſacro
rum ordinū impediūt matrimoniū ĝ ſignū eſt ꝙ nō
conuertuntur:ſed alibi dicim⁹ votū biſariā ſollēni
ſatur ſcꝫ per ſacrorum ordinum ſuſceptionē ⁊ pro=
feſſionem de nōibus nō eſt certandū ſed rebus. Ad
confirmationem concedo ſequelā eſt ſacrilegiū vel
adulterium:ſed de hoc in materia luxurie et trāſeat
ꝙ eſt caſus reſeruatus ep̄o nō ſꝑ grauius peccatū
reſeruatur et min⁹ graue nō reſeruatur hoc a volū
tate reſeruātiū dependet. Ad tertiū argumētū aliq̄
notāda veniūt deīn ad formā argumenti deſcendā

propoſitū erat in concilio niceno de cōtinentia preſ
biteroꝝ ſurgens autē pānuti⁹ ꝯfeſſor ex parte gre
corum diſſuaſit talem legeꝫ graueꝫ eſſe imponendā
humeris eccleſiaſticorū.illud patet i tripatita hiſto=
ria et.xxxi.diſtinctione.c.nicena ſinodus. poſtea a
ciritio papa ad q̄draginta annos et in ſecundo con
cilio cartaginēſi vbi erat aurelius fuit admiſſum in
epiſcopis preſbiteris et diaconib⁹ vide in pleriſqꝫ
capitibus.xxxi.⁊.xxxij.diſtinctionib⁹ ⁊ in.lxxxiiij.
diſtinctione cum in preterito.i quo capitulo dicitur
cū peteretur ab omnib⁹ approbatū eſt ab omnib⁹
hoc eſt a non grecis ſed greci nō ſuſceperūt poſtea
de ſubdiaconatu idem conſtituit greg.xxxi.diſtin.
cap̄.ante triēniū.xxviij.d.cap̄.nullū.greci illud nō
receperunt ſed petit apparatus.xx.diſtinctiōe cap̄.
de libellis an peccent et licet ibi diſſute.reſpondeat
ꝙ non cōtēnunt hoc parum valeret dicit ſecūdo et
hoc in parte ſufficit papa approbat eorum conſue=
tudinē. Forte nec papa nec conſiliū intendebat eos
obligare et ſi ſic non peccant et illud eſt rationabile
continentia ſuaderi poteſt imperari autē non pōt
xxxij.q.j.c.integritas. Secundo notabis ꝙ greci
primo exiſtentes in ſacris ordinibus non poſſunt
contrahere ſed primo contrahunt et poſtea capiūt
ordines illud clare patet in.xxxij.diſtinctione.c.ſi
quis.in ſexta c.eſt paruū ecce ſua ꝟba. Si quis eoꝝ
q̄ ad clerum accedunt voluerit nuptiali iure mulie
ri copulari hoc ante ſubordinationē ſubdiaconat⁹
faciat vbi apparat⁹ dicit.illud caput eſt euidenter
contra eos qui dicunt ꝙ greci poſſunt contrahere i
ſacris ordinibus nec hoc erat licitū a tempore apo
ſtolorum dicit cui ſuffragat̄ illud caput cum in pre=
terito credo matrem eccleſiam nūꝙ̄ ſanctioreꝫ cō=
ſtitutionem impoſuiſſe et vtileꝫ eccleſie ſi ſacerdotes
veteris legis abſtinebant ab vxoribus ſuis in ſepti
mana qua miniſtrabant et poſtea vacabāt genera=
tioni et ita oportuit propter ſacerdotes qui erāt de
tribu aaron cū noſtri preſbiteri de omni tribu ſint
et quotidie famulari poſſunt imo cōgruū erat ſem
per abſtinere. Inſuper leuitici.xi.ſancti eſtote quia
ego ſanctus ſum in iſtis actib⁹ omia feda ſunt etiā
caſtitas coniugalis non caret verecundia vt beat⁹
auguſtinus dicit i libro de bono cōiugali vide iquo
honore ſcolaſtico ſunt greci cū eoꝝ ſcole ad partes
occiduas volarunt dicente baptiſta in ſcđo libro di
ui dioniſii. Et tua de grais migrās achademia cā
pis. Ibit ad occaſum vacuaſqꝫ relinquet athenas
Grecia poſt illos ſemꝑ tenebroſior annos. Fiet in
predem ſcithicis data gētibus ibit. In nemora in
ſentes obſcura in luſtra ferarum. Inſuꝑ cū epiſco=
pi ſunt nunc ſacrilegi ad ſuccurrendū nepotibus ⁊
neptibus imo ad ſuccurrendū illi q̄ exiſtit in quar=
to gradu cōſanguineitatis quid propriis facerent
filiis ſpoliarent crucifixū ſi poſſent ad eis ſuccurrē
dum vbi eſt vn⁹ filius prelati nunc tūc centū eſſent
tertio filii prelatorum eccleſie viuente patre eſſent
in triumpho ⁊ reputatiōe mortuo pr̄e in miſeria cū
labore neſcirent viuēte pr̄e more nobilium educati
artem lucratiuā addiſcere erubeſcerēt ibi noſtratū

adagium ꝟificaretur bene eſt illi ⁊ male eſt illi q̄ habet antiſtem in progenie ⁊c̄. Quarto bñficia ꝑ fas ⁊ nefas irent in eorum manus nō obſtantibus canonibus in oppoſitum nemo eſt (niſi cecutiens) nō intelligens nūc erubeſcunt de ſpuriis tunc nō pl⁹ q̄ꝫ laici ⁊ nobiles de ſuis filiis. Feditas luxurie trahit multos a peccatis vbi alia vitia nō trahūt. Ex hac ſolutione infer ꝙ inſcite ꝑiter ⁊ irreligioſe reſpōdit panormitan⁹ ad vnā queſtionē quā petit de iſta continentia de clericis cōiugatis cū olim dicit bonum fuiſſe ꝙ quilibet fuiſſet ſibi relictus qui vellet cōtinere cōtineret qui nollet vxorē duceret pulcra reſolutio in religioſo habitu. Tunc ad formā argumenti reſpondeo. iſta continētia in ſacerdotibus eſt cauſa quare multi ſunt trāſgreſſores dico ꝙ nō eſt cauſa per ſe ſed malū regimē viri ſed q͛ in radice non eſt ſatiſfactū dicam⁹ nō ſolum reſpiciēdum eſſe ad illa incōuenientia pauca que ſequūtur ex cōtinentia ſed ad plura incōuenientia que ſequūtur ad oppoſitum ⁊ incōuenientibus vtrinqꝫ i equilibero cumulatis vnā congeriā petere terram alia mota celeriter ſurſum intueberis. Adde quinto preſbiteros expoſitos diſcrimini bigamie cognoſcētes vxores ſuas poſt adulterium ſed hec ratio eſt tenuis. ¶ Secundo principaliter argumētor ponā vnā que vouit votū ꝟginitatis. Arguit ſic poſito ꝙ talis fuerit cognita ipſa conſentiēte nō eſt incōtinēs ſcdo cognita cū non eſt poſſibile ſeruare ꝟginitatē cū eſt amiſſa ergo tal' nō obligatur ſeruare votū puta ꝟginitatē cū eſt ei impoſſibile. Reſpondetur talis nō obligatur poſtea ſeruare ꝟginitatē cū hoc eſt ei ipoſſibile ſed obligatur illud qd̄ eſt ei poſſibile cōſeruare puta viduitatē. Sed contra dicis tūc aliquis ex culpa ſua deobligat ſe a voto. pꝫ de iſta ꝟgine: diſtingo vel ꝙ non teneat votū i ſuis terminis et in propria forma et ſic cōcedo vl' ꝙ non obligatur tenere illud quod poteſt impoſterum tenere ⁊ ſic nego: ſed replica eſſet melior de ea que emiſit votū ꝟginitatis ſimplex ſed contraxit matrimoniū talis tenetur reddere debitum viro ⁊ primo dans debitū peccat q͛ poteſt intrare religionem ſed poſtq̄ꝫ dat debitū deobligatur dico ꝙ talis poſt votū ſimplex elaborās ꝯtrahere de facto cōtrahit ſꝫ peccat in contrahendo. Inſuper ipſa primo reddendo debitū peccat q͛ adhuc poterāt ſeruare ſuū votuꝫ intrando religionē ſꝫ cū matrimoniūꝫ eſt cōſummatū ipſa obligatur ſicut prius nō petere debitū et hoc eſt ei poſſibile reddere tamen tenetur q͛ realiter alter vir eſt eius ⁊ poſitus i poſſeſſione. ¶ Arguitur contra ſcdam cōcluſionēꝫ per determinationē romani pontificis de ſtatu monachoꝝ. cū ad monaſteriū. ¶ Rñdetur ad illud capitulum cum ad monaſterium itelligitur ſine magna ⁊ cauſa ardua vt pro pace rei publice cum pontifices hic diſpenſarunt eſſet impingere in eum negando eum poſſe diſpenſare et potiſſimū vbi ratio eſt pro eo. ſcdo hec eſt diſtinguenda romanus pontifex nō poteſt facere ꝙ monach⁹ habeat proprietatem vel in ſenſu cōpoſito ⁊ ſic conce. Et ſenſus eſt hec eſt impoſſibilis ille eſt monachus et habet propriū eſt repugnantia in adiecto quēadmodū diceres ille eſt albus et non habet albedinem monach⁹ ſupponit pro aliquo cōnotādo ꝙ nichil habeat in proprio ꝙ vouerit obedientiā et cōtinentiam mō deficiente connotato termini poſitiui deficit ſuppoſitio bene ſequitur habet proprium ergo nō eſt monach⁹: ſed contra q͛ per illam ſolutionem qñ religioſus capit vnum ſcutum neſciente prelato deſineret eſſe monachus q͛ iam eſt ꝓprietari⁹. Similiter poſtq̄ꝫ fornicaretur deſineret eſſe monach⁹ q͛ nō eſt ampli⁹ continens. Si dicas poteſt facere ꝙ iſte non vouerethoc eſt falſuꝫ ad preteritū nulla eſt potentia. vj. ethico. ij. nemo eni eligit ilion expugnaſſe neqꝫ enī de eo conſultat qd̄ factuꝫ eſt. ¶ Reſpondetur per propoſitiones. ¶ Prima eſt monachus habēs centum ſcuta i archa inſcio prelato poteſt vere dicere nō habeo ꝓprium. patet eſt vna negatiua cuius extrema nullomō ſupponūt ꝓ eodem ego monach⁹ habo ꝓprium eſt repugnātia in adiecto. ¶ Secūda ꝓpoſitio dicendo pater nō habeo vnū ſcutū vere dicit probatur ſicut et altera. ¶ Tertia propoſitio ille terminus monachus nō cōnotat ꝙ nō fornicetur ſed cōnotat ꝙ emiſit votū cōtinētie nichil habendi ſiue ſit habitu indutus ſiue ſit nudus poſt illa emiſſa ſemper eſt monach⁹ ante diſpenſationem.

¶ Quarta pro⁹ licet papa non poteſt facere qui ille vouit poteſt eū abſoluere ab iſtis tribus votis ꝓ rationabili cauſa et ꝙ mutentur in deo magis accepta qñ magnus turc⁹ vellet dare ſuā filiā et heredē filio regis francie et ea lege omnes machometiſtē vellent capere fidem catholicam in tali caſu poteſt eum abſoluere ꝙ nō amplius teneatur ad illa vota et ſic ille termin⁹ monach⁹ cōnotat ꝙ vota illa tria ſunt emiſſa ⁊ nō cōmutata in aliud ⁊ toto illo tēpore non pōt facere ꝙ ille habeat propriū poſt abſolutionē poteſt ⁊ hoc eſt in ſenſu diuiſo pōt facere monachū habere propriū hoc eſt pōt facere ꝙ aliquis qui erat monach⁹ nō amplius maneat monachus ⁊ ſic omnes tales auctoritates ſoluentur. ¶ Tertio arguitur contra eandē cōcluſionem ſi papa pōt diſpenſare cū religioſo vt egrediatur religionem ⁊ nubat ſequitur ꝙ pōt diſpenſare cum preſbitero vl' ſubdiacono ad hoc ꝙ capiat vxorem cōſequens eſt falſum ⁊ de iure diuino eſt poſtq̄ꝫ homo eſt i ſacris nō licet ei capere vxorem vt ſuperius allegatuꝫ eſt licet nō cōtineatur i biblia nec ſequitur ex contentis in bibliis in bona ꝯña tñ hoc habem⁹ a traditione apl'orum hoc nō temptarunt pr̄es ergo ſignum eſt ꝙ ex cōſtitutione xp̄i. ſm̄ illud iohānis vltimo. multa quidē ſigna fecit ieſus que nō ſunt ſcripta in libro hoc. conſequentia patet: quia videtur religioſus tantū obligari ad cōtinētiaꝫ ſicut preſbiter. Et confirmatur qui nō pōt diſpenſare in minore non pōt diſpenſare i maiore ſꝫ papa poſt matrimoniū de pñti añ carnalē copulā nō pōt diſpenſare cum viro ꝙ ducat aliam mulierem ipſa remanente in ſeculo ſed ſi ipſa ingrediatur religionem ſolutus eſt vir ergo igreſſus religionis ſoluit aliquid quod papa ſoluere nequit. Ad tertium argumētū eſt difficultas nōs

dum cõceſſum eſt qđ ſuggerit argumẽtum loquntꝰ
ſum adhuc de religioſo nõ preſbitero ſ; an debea=
mus de vtroqꝫ concedere nõ eſt planũ. beatꝰ tho=
mas in ſcđa ſcđe.q̃ſtione.lxxxviij.cõcedit papam
poſſe diſpẽſare cũ preſbitero nõ autẽ cũ religioſo
ratio ſm eũ eſt q: cõtinẽtia nõ eſt annexa ordini ſa=
cro niſi ex ꝯſtitutione eccl'ie: ſed ſtati diceret pars
oppoſita cõtinẽtia eſt ãnexa ordini ſacro ex ſtatuto
eccleſie puta ſi quis prius ſit vxoratus ⁊ poſtea p̃ſ=
biter exequẽs officiũ ſicut in grecia ſed nõ eſt ſtatu
tum eccleſie ꝙ quis prius ſit in ſacris ordinibus et
poſtea vxoratus ſicut ſuperius allegatũ eſt per ca=
nones. Inſuper tenetur immobiliter in hoc ſtudio
concilium eſſe ſupra papam ſm diffinitionez ſacro
ſancte ſinodi cõſtantiẽſis ⁊ inferior non poteſt reuo
care legem ſuperioris. Si dicas cõſiliũ pro talibus
caſibus nõ poteſt ſemper congregari ergo reliquit
ꝓuinciam illam in manu põtificis. ¶ Reſpõdetur
verum eſt ꝙ papa eſt ſupremus reſpectu cuiuſcũqꝫ
alterius hominis viatoris ⁊ ei a multis diffinitioni=
bus cõcilii dimittitur facultas diſpenſandi pro ra=
tionabili cauſa in aliquibus requiritur maior i aliq̃=
bus requiritur minor i aliquibus minor ſi ſit conſti
tutio eccl'ie ſolum ꝙ ſacerdos non ducat vxorez eſt
magna ⁊ vniuerſalem eccl'iam viſceraliter tangẽs
ꝓpterea añq̃ꝫ diſpenſaretur requiritur magna deli
beratio ſapientũ. Si dicas paruulus põt ordinari i
preſbiterũ ponatur malus ep̃us ordinãs delphinũ
i cunabulis i ſacerdotem ⁊ regi nullus ſit aliꝰ liber
⁊ ſi delphinus nõ ſuſcipiat ꝓuinciã regnãdi erit
tumultatio i regno i ꝑniciẽ rei publice nũquid cum
illo poteſt diſpẽſari. Reſpondeo neſcis probare cõ
tra negantez ꝙ ſit preſbiter dicetur tibi req̃ritur cõ
ſenſus ſ; hoc admiſſo ꝙ eſt preſbiter cum nõ cõſen
ſit i continẽtiã formaliter vl' interpretatiue cum illo
poteſt eſſe diſpenſatio nõ tñ ſequitur cum adulto et
potiſſimũ vbi nõ fuerit cauſa patẽter vtilis vni ma
gne rei publice. Ad confirmationem: forte diceres
ſortes nõ poteſt volare ⁊ tñ poteſt in maiꝰ papa po
teſt diſpẽſare in ſpiritualibus ⁊ non in temporalibꝰ
⁊ ſic nõ ois potens in minus poteſt etiã i maius hoc
nõ valet in rebus equaliter pape ſubiectis vl' nõ cõ
ſtat de oppoſito. gloſa extra de cõuer. cõiugato. c.
ex publico. i fine tenet papã poſſe diſpenſare ſ; pro
bationẽ nõ video licet pleriqꝫ illud dicant tranſeat
ꝙ nõ poteſt diſpenſare nõ eſt ſimile per ingreſſuz re
ligionis homo eſt mortuꝰ ciuiliter poteſt eſſe argu=
mentum de beato matheo q̃ nõ cõſuluit eufagenie
capere hirtacũ virũ imo diſſuaſit ⁊ tamẽ erat appa
rens lucrifactio vnius regni ſed huic dicetur beatꝰ
matheus ⁊ ap̃li ſciebant vti aliis mediis ad cõuer=
tenda regna ad cultũ diuinũ ꝓpterea nõ erat tunc
neceſſariũ. Inſuper omnes in ciuitate nadabor et
ethiopia tunc erant xp̃iani ⁊ ſic argumentum nõ eſt
ad propoſitum. Tertiam ⁊ quartam concluſiones
nõ impugnabo: ſed queram aliqua q̃d eſt votũ ſim
plex ⁊ quid eſt ſollẽne. Scđo dubitatur an monia=
les ſint cogende hoc eſt an poſſunt cogi manere in
clauſtro ad ſeruandã cõtinẽtiam. Ad p̃mũ reſpon=

dit bonifacius octauus biterenſi ep̃o de voto ⁊ vo
ti redemp. c. ꝙ votum. li. vj. ſoluz votum eſt ſollẽne
per ſuſceptionẽ ſacroꝝ ordinũ aut ꝑ profeſſionem
expreſſam vl' tacitaz alicuiꝰ religionis approbate a
romano põtifice. Eſt profeſſio tacita qñ quis inge=
rit ſe i actibus ſolis religioſis cõuenientibꝰ vbi actꝰ
religioſoꝝ diſtiguũtur ab actibꝰ nouicioꝝ vl' vbi q̃s
capit ſciẽter habitũ religioſoꝝ relicto habitu noui=
cioꝝ ⁊ extra annũ probationis triduo ꝑſeuerat. hoc
patet de regulari. c. cõſtitutionẽ. li. vj. nulla profeſ=
ſio valet añ quattuordeci annos. patet de regula ad
noſtrã et hoc i mare: i feminis nõ valet añ duodeci=
mũ annũ/ ꝓfeſſio monachorũ i inſulis nõ valet añ
plenã pubertatez hoc eſt decẽ ⁊ octo ãnos. p; de re
gula/ q: i inſulis. ⁊ hãc ꝓhibitiõem aliqui itelligũt
eſſe ſeruãdã i fratribus p̃dicatoribꝰ ⁊ minoribꝰ et
videtur eadẽ ratio. ¶ Ex hiis patẽt alique ꝓpoſi=
tiones. ¶ Prima eſt nõ eſt idẽ votũ publicũ ⁊ ſollẽ
ne. Si quis emittat votũ corã cẽtũ mille de ciuib3 ro
ma vel itrãda religione eſt votuz ſimplex. ſilr ſi q̃s
corã paucis vt puta corã illo qui poteſt aliquẽ icor=
porare fuerit profeſſus eſt votuz ſollẽne ⁊ tñ eſt co=
ram paucis aliquod votũ ſollẽne eſt publicũ quare
illi termini ſunt ipartinẽtes. Scđo ſequitur ꝑ locũ
a cõtrario ſenſu. ſi quis emitit votuz i illo loco quẽ
credit eẽ approbatũ a põtifice ſed nõ ẽ/ nõ eſt votũ
ſollẽne. patet. non eſt in domo approbata. Tertio
ſequitur ꝙ nouitius ſine peccato poteſt exire et nõ
plus obligatur ad vota religionis q̃ꝫ laicꝰ. Ad ſecũ
dũ dicitur ꝙ ſic: ſed in primis notabis. Forte exiſti
mãt ſe i bono ſtatu viuẽtes more malorum nõ ſunt
docte more viroꝝ magnũ meritũ eſt eas iuuare et
cogere ad obſeruãtiam regule et multaz peccãt ſu
periores q̃ remediũ nõ adhibẽt trãſgrediẽtes p̃ce=
ptum bonifacii octaui ſaluberrimũ de ſtatu regula
rium ꝑiculoſo et deteſtabili. li. vj. q̃rũdã monialiuz
ſeq̃tur i textu preſenti cõſtitutione ꝑpetuo irrefra=
gabiliter valitura ſancimꝰ vniuerſas et ſingl'as mo
niales p̃ſẽtes atqꝫ futuras cuiuſcũqꝫ religionis ſint
vl' ordinis in quibuſlibet mũdi partibꝰ exñtes ſub
perpetua i ſuis monaſteriis debere de cetero per=
manere clauſura et paulopꝰ ſequitur nulliqꝫ aliq̃te
nus inhoneſte perſone nec et honeſte niſi rationabi=
lis et manifeſta cauſa extiterit ac illius ad quẽ ꝑti=
nuerit ſpeciali licentia ingreſſus vel acceſſꝰ pateat
ad eaſdẽ vt ſic a publicis et mũdanis cõſpectibus
ſeparate oino deo ſeruire valeãt liberius et laſciuiẽ
di opportunitate ſublata eidẽ corda ſua et corpora
i omni ſctimonia diligentius cuſtodire. Et ſequit̃
i eodem capitulo in. §. et qm̃ parum. etiã p̃riarchis
primatibus archiep̃is ep̃is vniuerſis diſtricte i vir
te ſancte obediẽtie ſub obteſtatione diuini iudicii ⁊
i terminatione maledictionis eterne p̃cipiẽdo man
damꝰ quatenꝰ prouideant eis ſubiectis mulieribꝰ
de ſufficiẽti clauſura ſi ſint exempte auctoritate ro=
mani põtificis id efficiant. Forte dicis ſicut gloſa
ſuper illo capite dicit. hec deciſio nõ fuit recepta in
gallia ⁊ ſenatus pariſienſis nõ admiſit quare que=
dam moniales exceperunt contra archiepiſcopum.

brudegaleñ inſiſtentes dicto iohannis andree i nouel
la ⁊ deciſioni parliamentee pariſienſi illud non val3
non occurrit michi ſtatutum circa religioſas ſalu=
brius et magis obſeruatione dignum ſaltem i brită
nia et i aliis regnis a gallia debent prelati eccleſie
dare hoc ſtatutum exequutioni pondera verbu3 q̄d
dicitur nulli perſone datur facultas itrandi ad eas
dato q̄ cauſa ſit rationabilis niſi ſit manifeſta non
debet cum eis loqui niſi coram multitudie.ſi dicas
non coguntur ſeruare artiorem regulam quam pro
feſſe ſunt ſed ex profeſſione ⁊ regula non tenentur i
cludi. ¶ Cōtra q̄cunq3 obligatur ad aliquem actū o=
bligatur eadem lege ad euitandum omne illud ſine
quo p̄ricipale ſeruari non poteſt:modo non eſt faci=
le poſſibile mulieribus hoc modo ſeruare v̄ginita
tem non caplo poſſibile pro illo q̄d nō implicat ſed
poſſibile morale caplo id eſt non eſt v̄iſimile ſec̄ūdū
iudicium prudentum q̄ poſſunt hac via qua viuūt
in multis cenobiis ſi viuant hĭ ſecundum regulam
non incluſe non auſim eas damnare non quilibet
tenetur meliori modo viuere quo poteſt viuere ſuf
ficit ſeruare illud ad q̄d eſt obligatus:indubie mul=
tum conduceret iſtis mulieribus.ecce abbatiſſa ha
bet tres vel quattuor filios nobilium ei ſeruientes
qui ſub ſe plures habent curialiſtas iuuenes trigin=
ta vel quadraginta viros comedentes in eadē do
mo cu3 abbatiſſa ⁊ monialibus regulariter ita q̄ h̄
eſt diſcrimen abbatiſſa cum filiis nobilium ſedet
ad partem viri de vno latere ⁊ moniales de latere
oppoſito poſtea mulieres ⁊ viri promiſcue vagan=
tur per curiam ⁊ clauſtrum:taceo de proprietate cū
erubeſcant ſe vocari moniales ſed dn̄as ita ignobi=
le vulgus exiſtimat peccare contra honeſtatem eas
aliter appellando q̄ dn̄as plures burſas de biſſo fa
ciunt q̄ ſint pili in ſiliciis earum q̄d dicitur de ſena=
tu pariſienſi ſaltem nunc preſenti vidimus q̄ fa=
uorem ⁊ brachium ſeculare prebet ad cenobium re
gale puſiaci q̄ etiam ſunt incluſe vtinam in ſcotia et
anglia ſic regerentur ſicut puſiaci ſi viri a tramitib⁹
patrū abierunt multo plus mulieres i fragiliori ſe
xu ſi cenobia mulierū dotanda ⁊ fundāda venirent
opinor reges ⁊ p̄ncipes illa bona alia via expone=
rent. ¶ Penſitēt vlterius vbi i diebus iſtis vnum ce=
nobium monialium cātebrigie eſt mutatum in col=
legium paupum ſcolaſticoꝝ ſub ep̄o heliacenſi etiā
conſilio doctoris angli chubs q̄ hoc i anno viā vni
uerſe carnis ingreſſus magnus tu3 i litteratura tū
in vite ſanctimonia caueant ne eis ſic contingat.

¶ Diſtinctionis trigeſime octaue queſtio quarta.

Circa hāc diſtinctionem q̄rto quero de obe
dientia an ſit optima inter tria vota ⁊ ad q̄
ſe extendit. ¶ Pro ſolutione q̄ſtionis no=
ta, q̄ obediētia principalius eſt conuenit actibus vl̄
habitibus interioribus q̄ exterioribus cum omnis
virtus intrinceſe ſit volitio diffinientibus ſic obedien
tiam.obediētia eſt actus vl̄ h̄itus quo quis paret ſu
periori hoc eſt vult facere aliquid q̄ placet ſuperio
ri actualiter vl̄ habitualiter non ſemper obediens
facit actum quia actualiter placet ſuperiori ſufficit
virtualiter vel habitualiter quos terminos p̄ nūc
caplo pro eodem licet actus ſit habitu melior mo=
dus philoſophicus eſt habitum appellare virtute3
⁊ non actum licet vterq3 poteſt dici virtus ſed i hoc
non eſt luctandum. ¶ Ex illo ſequuntur propoſi=
tiones. Prima eſt:aliqua obediētia eſt iuſticia:pro
batur:omnis actus quo redditur alteri debitum et
quando ⁊ qualiter eſt debitum eſt iuſticia:aliqua o=
bedientia eſt huiuſmodi:igitur. ¶ Secunda propo
ſitio:aliqua obediētia eſt fortitudo:patet.poſito q̄
ſuperior p̄cipiat forti inferiori expectare in bello
pro defenſione patrie nunc fortes facit actum obe=
dientie ⁊ fortitudinis ſimul ymo ſuus actus idem
eſt obediētia fortitudo ⁊ iuſticia:non exiſtimes quā
libet fortitudinem a qualibet iuſticia realiter diſtin
gui ſufficit diſtinctio rationis interdum nonnunq̄
realis. ¶ Tertia propoſitio:aliqua obediētia non ē
iuſticia:patet quādo quis paret vbi non tenetur pa
rere congruum eſt tamen parere an illa obedientia
ſit liberalitas vel ad eam reducibilis non iſiſto.
¶ Quarta propoſitio:aliqua obediētia non eſt vir=
tus:pat3 de obediētia contra deum ⁊ equitatem ca
pitur i bonam partem ⁊ i malam ſicut v̄ginitas.
¶ Quita propoſitio:non omnis inobediētia eſt pec
catum:pat3 de nolle obedire quando quis non te=
netur q̄ aliqua iobediētia ſit peccatum non eſt que
ſtio ⁊ q̄to amplius quis parere tenetur:tanto ino=
bedientia eſt maior:an iobediētia pure negatiue ca
piendo ſit peccatum ex ſecundo dependet an ſit pu
ra omiſſio vbi tenemus q̄ ſic. ¶ Sexto ſequitur q̄
multe ſunt obedientie ſpecie diſtincte:patet:multi
ſunt actus quorum quilibet eſt obedientia ſpecie di
ſtincti ⁊ tanta eſt diſtinctio habituum acquiſitorum
quot actuum:igitur. ¶ Septimo ſequitur:aliqua
obedientia reſpicit preceptum:aliqua conſilium:ali
qua monitionem:aliqua prohibitionem.
¶ Octauo ſequitur:licet omnis paupertas ⁊ om=
nis continentia ſit obedientia non tamen omnis o=
bedientia eſt paupertas vel continentia.paupertas
eſt actus vel habitus quo quis a ſe abdicat omnia
bona fortune propter deum:hoc eſt quia eſt prece=
ptum in illo qui vouit:vel eſt conſilium chriſti in il=
lo qui non vouit:⁊ ſic eſt obedientia. eodem modo
oſtendi poteſt q̄ continentia ſit obedientia. Secun
da pars patet q̄ non omnis obedientia ſit continen
tia vel paupertas in ſenſu diuiſo:clarum eſt in ſen=
ſu compoſito patet de ieiunio et aliis innumeris
actibus et habitibus. obedientia ſe ad multos a=
ctus ſtudioſos poteſt extendere et vt videtur ad
omnes actus voluntatis.loquutus ſum de pauper
tate virtute et non de carentia diuitiarum ſunt ple=
riq3 pauperes qui l3 nichil poſſident non tamen ha
bent paupertatem virtutem qui libenter haberent
et non habent paupertas in talibus eſt carentia di=

uitiarum. Si petas que res eſt talis paupertas: di=
co q̄ eſt homo pauper licet diuitie ſint bona fortu=
ne. Pauper tripharIam accipitur: vnomodo p illo
qui nichil habet. Aliomodo ſicut dictum eſt et illa
acceptio eſt illa de qua dicitur paupertas ſi leta ve
nit ditiſſima res eſt. de qua ſaluator noſter taliter
loquutus eſt mathei. xix. Si vis perfectus eſſe ven
de omnia que habes ⁊ da pauperibus nunquid dio
genes pera pro cellario ſuo doleolo contentus mā
ſerat quid crates ariſtedeus plautus ⁊ athenienſes
philoſophi famegerati diuitias contempſerūt pau
pertas dicit lucanus quinto pharſalie eſt munus a
diis datum non ſatis a mortalibus intellectum alle
gans quid amiclas dixit de ſua caſa in aduentu ce=
ſaris inquiens. ſecurus belli predam ciuilibus ar=
mis. ſcit non eſſe caſam o vite tuta facultas. paupe
ris anguſtiq̄ʒ lares: o munera nondum intellecta de
um philoſtratus primo libro de vita apolonii dicit
dauus ſolet audire apolonium ſic orantē. O dii con
cedite michi pauca habere ⁊ nullius indigere. Idē
tidem patet de iarca ⁊ bragmanis ph̄is libro tertio
licet homerus omniū eſſet pauperrim⁹ plures tñ ci
uitates gloriabantur eum fuiſſe in eis oriundū. Pa
ſtores abrahe ⁊ loth cum effecti ſunt diuites nō po=
terant ſimul cohabitare nec ipſi venerandi patres:
geneſis. xiij. Et ſi dicas prouerb. xxx. mēdicitatē et
diuitias ne dederis michi: ergo ſapiēs rogauit deū
ne ꝑmereretur tali paupꝑtate. Reſpondeo ſapiēs ſub
iungit ſolutionem ſtatim ſequitur ex littera tribue
tantum victui meo neceſſaria ne forte ſatiatus alli=
ciar ad negandum ⁊ dicam quis eſt dñs aut egeſta
te compulſus furer iſta non contingūt in religioſis
bñ viuentibus ſiue habeant in cōi aliquid ſiue nichil
nec deniq̄ʒ in quocūq̄ʒ alio bono paupere qđ pulcre
declarat ſuus pater regius propħa pſal. xxj. Edēt
pauperes ⁊ ſaturabuntur. ⁊ pſal. ix. Tibi derelict⁹
eſt pauper ⁊ patientia pauperum non peribit in finē
Terciomodo capitur pauper pro illo qui ſpē nō po
nit in diuitiis ſed vtitur tanq̄ʒ bonus artifex ſuo in=
ſtrumento in ſubleuationē pauperū ſecundum con
ſilium pſalmiſte pſalm̄. lxj. ſi diuitie affluant nolite
cor apponere. ⁊ math. v. beati pauperes ſpiritu ali
qui tales ſunt boni diuites ⁊ pauperes nec eſt oppo
ſitio aliqua: pꝫ de abraham diuite/ beato ludouico
⁊ pleriſq̄ʒ aliis nō repugnat aliquē affluere diuitiis
cum creſo lidorum ⁊ in eis non iactare cogitatum.
Et ſi dicas math. xix. dicitur facilius eſt camelū p
foramē acus tranſire q̄ʒ diuitē intrare in regnū ce=
lorum: hoc exponit xp̄us mar. x. q̄ʒ difficile qui pe=
cunias habēt in regnū dei introibunt. ⁊ ſequitur di
ſcipuli autē obſtupebant in verbis eius. gloſa inter
linearis. non poterant intelligere ⁊ adhuc eis expo
ſuit. filioli q̄ʒ difficile eſt confidentes in pecuniis in
regnum dei itroire. gloſa interl̄. non dicit habētes
ſed in eis confidentes ille confidit i eis qui omnem
ſpem i eis ponit relicto auxilio diuino loquebatur
xp̄us de ſimilibus diuitibus illi de quo loquebatur
ſed ſimpliciter melior conditio eſt mediocriter bo=
na fortune poſſidere q̄ʒ affluere diuitiis vel ꝑmi io=
pia ⁊ magis eligibil'e licet iob equanimiter ſe habe=
bat i diuitiis et egeſtate ⁊ erat ſicut tetrāgonus quo
modo eſt felix ſicut ariſtoteles loq̄tur ꝑmo ethico=
rum et pauci alii bene vſi ſunt diuitiis tamen plu=
res alii i eis perierunt: non dico bonos religioſos
vel voluntarie pauperes preſſos iopia. ex quo ſeq̄=
tur prudens citius deberet eligere mediocres diui
tias q̄ʒ affluentiam pecuniarꝫ ſed non eſt hic mediū
⁊ extrema ſicut in ꝟtutibus ⁊ i vitiis de q̄bus loqui
tur ariſtoteles in ethicis ⁊ magnis moralibus: ſꝫ de
hiis que ſunt inſtrumenta ꝟtutum i pluribus ⁊ etiā
ſecludamus oēs voluntarie paupꝑes: vel ſi vis de
eis loqui dico eos habere mediocritatē. Si petas
an penuria ſit magis fugiēda q̄ʒ exceſſiue diuitie. dr
q̄ ſimpl'r plures in proſperitate cadere videntur q̄ʒ
in inopia: vide caſum dauidis in vexatione ⁊ in pro
ſperis dicente pſalmiſta eoꝺ. cadēt a latere tuo mil
le a dextris tuis decem milia. per latus vexationē:
et dexteram proſpera intelligere potes. ⁊ tertio par
thenices. vt ſe ſale conſperſo longos ſeruantur in
vſus Viſcera: nec ledi ſanie nec tempore poſſūt. ſic
duris animi rebus formantur ⁊ oēm Abiiciunt pe
ſtis cauſam: ſors aſpera tecum prebet iter via ſede
reas hec ducit in arces. ⁊ decimo eneydos. Neſcia
mens hoim fati ſortis q̄ʒ future. Et ſeruare modūʒ
rebus ſublata ſecundis. ⁊ lucanus in primo pharſa
lie. Mores rebus ceſſere ſecundis. ꝓpterea eccl'ia.
vij. dicitur: melius eſt ire ad domū luctus q̄ʒ ad do
mum conuiuii. prouerb. xxix. virga atq̄ʒ correctio ꝓ
buit intellectum atq̄ʒ ſapientiam. Eſaye viceſimo
ſexto. domie in anguſtia queſierunt te minus i quā=
titate aq̄ ſalſe ſuperfert aliquod graue q̄ʒ aque dul=
cis: ouū deſcendit in aqua dulci qđ ſupernatat i ſal
ſa: ſic in dulcedine proſperitatis cadit qui i ſalſa a=
maritudine ſuperfertur multe tribulationes iuſtoꝝ
pſalmo trigeſimo tertio / ⁊ decimo quinto. Multi=
plicate ſunt infirmitates eorum poſtea accelerauē=
runt. et pſalmo decimo ſeptimo. Caſtigans caſtiga
uit me ⁊ morti non tradidit me. ſignum eſt damna=
tionis habere omnia proſpera ad nutum legitur in
legenda ſancti ambroſii cum in hoſpitio queſiuit de
ſtatu hoſpitis qui dixit ei omnia dextere ſuccedere
noluit pernoctare beatus ambroſius ⁊ ipſo abeun=
te terra deuorauit hoſpitem cuꝫ ſuis: quinto mora
lium ſanctus gregorius declarat per ſimilitudineꝫ
de medico qui ſinit patientem de cuius vita deſpe=
ratur comedere ⁊ bibere quicquid libuerit quem
putat curare prohibet a tali comeſtione cuꝫ bos im
pinguatur ⁊ ſtat in ocio ſignum eſt q̄ ſtatim duce=
tur ad macellum ſicut agaſo aſinum cedit vt ad vi=
am redeat ſic quos deus diligit flagellat vt ad vi=
am veritatis redeant. In vita ſancti thome cātua
rienſis legitur q̄ quidam preſbyter ei deuotus et
quondam familiaris laborans morbo petiit a bea=
to thoma incolumitatem quam conſequutus eſt et
ad ſe rediens dicebat nō expeto ſanitatē ſi mee ſalu
ti non conduc[illegible] et iterum in infirmitatem incede=

bat legitur in vitis patrum de quodam vehementer tentato vitio carnis cuius abbas fecit ſocios eū vehementer accuſare ⁊ vexare interrogatus in fine anni quomodo faceret cum tētationibus. Reſpondit non datur michi viuere cum fratribus ſum plenus tribulationum quomodo poſſū immorari circa tentationes carnis ſecundum illud eccleſiaſt. vndecimo malicia ſicut afflictio vnius hore obliuionē facit luxurie: maxime ⁊ quia idem eſt obiectum patientie ⁊ impatientie q̄ꝺ vni eſt vita alteri eſt mors ſol induреſcit lutum ⁊ liquefacit ceram.

¶ Iſtis notatis ponuntur concluſiones. Prima ē: obedientia inter tria vota eſt potiſſima. ¶ Secunda concluſio: vera obediētia non vult ꝙ inferior in omnibus pareat ſuperiori. Probatur prior concluſio precioſius deo offertur per obedientiam q̄ꝫ per alia duo primo ethicorum: tria habet homo/ bona fortune/ bona corporis/ bona anime: duo prima abdicat homo per alia duo vota tertium ⁊ potiſſimuꝫ ſcilicet propriam voluntatem per obedientiam.

Ex illa probatione ſequitur ꝙ paupertas eſt minꝰ bonum q̄ꝫ continentia ſicut paupertas in vno ē melior q̄ꝫ in alio quia difficilior difficilius eſt multa relinquere q̄ꝫ pauca. Secundo probatur eadem concluſio primi regum decimo quinto: melior eſt obedientia q̄ꝫ victima: quia per victimam dicit beatus gregorius viceſimo quinto moralium aliena caro per obedientiam propria caro mactatur. ⁊ hoc ideꝫ patet octaua queſtione prima. ſciendum inſuper. et geneſis viceſimoſecundo: in ſemine tuo benedicentur omnes gentes quia obediſti voci mee. ⁊ eadem ſententia habetur geneſis viceſimo ſexto. amplius habet ipotetum ſanctum eſt modus loquendi in virtute ſancte obedientie. Preterea infert alia duo et illa claudit non autem contra bene ſequitur hic religioſus eſt obediens: ergo eſt pauper: ergo eſt continens: oppoſitum conſequentis iterimit antecedēs: probatur concluſio teſtimonio cuiuſdam patris ſicut recitatur in vitis patrum in fine i laudibus obedientie. dicebant fratres inquit quia narrauit quidam patrum vidiſſe ſe quatuor ordines in celo quorum primus erat hominum infirmorū gratias deo agentium: ſecundus hoſpitalitatem ſectantium inſtanter miniſtrantes eis: tertius in ſolitudinem commorantium ⁊ non vidētium homines: quartus ordo erat que ad obediētiam patribus ſpiritualibus ſe ſubiiciunt propter dn̄m videbatur auteꝫ ordo obedientium torquem auream habere ⁊ multo maiorem q̄ꝫ alii gloriam habebat ſubiungit cauſam pater qui narrat alii ſecundum propriam voluntatem faciunt hic omnia dedit propter deum ⁊ voluntatem propriam ⁊ pendet ad voluntatem ſpiritualis patris ⁊ concludēdo dicit genitrix eſt omnium virtutum obediētia regni celorum inuentrix eſt celos aperiens hominem de terra leuat obedientia cohabitatrix eſt angelorum ⁊ ſanctorum omnium cibus eſt. Ex hac enim abluti ſunt ⁊ per hanc ad ꝑfectionem veniunt. Secunda concluſio probatur: poſito ꝙ ſuperior precipiat contra legem dei ſed hoc dato ꝙ precipiat conformiter ad legem dei. probatur concluſio: nemo obligatur niſi ad illud ad quod ſe intendebat obligare dummodo rationabiliter intēdit ſꝫ profitens vnam regulam non intendit aliud niſi obligare ſe ad regulam quam profitetur: igitur Rurſus ꝑ te ſortes religioſus tenetur parere i omnibus ſuperiori non precipienti contra deum: ergo ſi ſuperior precipiat ei tota die facere circulum i cineribus vel ieiunare diem dn̄icam vel intrare carthuſiam ſequitur ꝙ ad illud tenetur: conſequēs eſt falſum hoc non habꝫ ex ſua regula: igitur. Illud patet ꝑ beatum bernardum in libro de precepto ⁊ diſpēſatione dicētem nichil me prohibeat prelatus horum que promiſi nichil plus exigat q̄ꝫ promiſi ſi tamen obediat mandatis dumtaxat licitis bene facit ⁊ eſt obedientia non neceſſaria ſed perfecta ſi etiaꝫ obediat in omnibus etiam illicitis fatue facit ⁊ eſt obedientia temeraria. Si dicas tenetur in omnibus tenere caſtitatem ⁊ paupertatem ſeruare: ergo in omnibus parere conſequētia eſt nulla prima duo habent determinatam materiam obedientia latiorem materiam. ſecundo dicitur ⁊ melius non tenetur ſeruare caſtitatem ⁊ paupertatem qualemcunq̄ꝫ ſed ſecundum regulam non tenetur ſeruare ita artum vſum bonorū fortune ſicut frater minor nec virginitatem ſed ſi eam habeat tenetur eam ſeruare hoc eſt de per accidens. ¶ Confirmo id idem per caſum iocoſum ſed artificioſum cuiuſdam preſbyteri in partibus meis dummodo ruri erat conductus cum quodam domicello vocauit hic domicellus preſbyterum ad colligendum fenum in campis cum aliis qui cucurrit ad archam ⁊ litteras oſtendit in quibus contractus erat inter eum ⁊ domicellum petens ſi inueniretur in litteris de colligendo feno in campis ⁊ tamen officium non dedecebat p̄ſbyterum nec erat contra legem diuinam: igitur. ſicut hic preſbyter dicebat ſe non eſſe obligatum ad omnia impoſita a ſuo magiſtro ſic poteſt religioſus dicere ſe non eſſe obligatum ad omnia que precipit ſuperior. ⁊ illud intelligi volo quando eſt certum ꝙ nec continetur in regula nec annexum conſeruationi regule conſtat michi ꝙ facere triangulum in cineribus non conducit mee regule niſi quia in omnibus obedire licitis eſt bonum ſed vbi eſt dubium rationabile non excuſo inferiorem ꝙ non debeat parere ſuperiori alioquin eneruaretur om̄is rigor religioſorum ex altera parte caueat ſuperior imponere iuguꝫ difficile iſeriori ⁊ ei aliquid iiungere q̄ꝺ nec i regula ꝯtinetur nec ꝓſupponit nec eidē annectitur alioq̄n inquietabit religioſuꝫ iponēdo onus q̄ꝺ nec ipſe nec alii portare poſſunt. ¶ Contra iſtas duas concluſiones ſimul argumentor virtus ⁊ ars ſunt circa difficile ſecundo ethicorum: ſed difficilius eſt bona fortune abdicare q̄ꝫ propriam voluntatem ponere i manus ſupioris vt patꝫ de iuuene q̄ venit ad chriſtū math. xix. q̄ libēs parebat ſꝫ acceptare paupertatem nō poterat. ¶ Et confirmatur vł obediētia eſt in infinitū melior q̄ꝫ paupꝑtas vel finite eſt melior non primum et ſi ſecunduꝫ difficilius eſt relin

quere mille ꝗ centum dabitur aliquis relinquens
tot bona ꝙ ſua paupertas obedientiam exuperabit
¶ Ad primum concedo maioꝛem ceteris paribus
hoc addiderim dilectio dei ſuper omnia in habitua
to non eſt ita difficilis ſicut multi alii actꝰ minoꝛis
meriti ſed nego minoꝛem difficillimum eſt in omni-
bus vbi obediendum eſt obedire et non recalcitra-
re prouerbioꝛum decimo ſexto. qui dominatur ani-
mo ſuo melioꝛ eſt oppugnatoꝛe vrbium. In hoc lau
datur religioſus qui ſic ſuperioꝛi paruit cum eum
vocaret a ſcriptura et incepit facere o vocalez et a-
liquam partem littere protraxit non compleuit lit-
teram ſed protinus patre vocante omnia dimiſit
multo difficilioꝛ eſt obedientia ꝗ alia duo et alia in
cludit. ¶ Ad confirmationem de paupertate dico
ꝙ illa eſt obedientia ⁊ fateoꝛ ſecundum ꝙ homo re
linquit plura vel pauciora eſt ſignum ꝙ ſua pauper
tas eſt melioꝛ ſtat illum qui parum habet relinquē-
do illa tantum mereri ſicut illum qui plura habꝫ vt
de petro: ecce nos reliquimus omnia. ſi petrus fuiſ
ſet ita diues ſicut preſbyter iohannes contentꝰ erat
omnia relinquere pro chriſto: aliqua eſt tamē pau-
pertas aliqua obedientia melioꝛ ſed optima obedi
entia eſt om̄i paupertate melioꝛ vt volitio qua quis
vult omnia relinquere et continenter viuere et pa
rere ſuperioꝛi et quando ſecluderes paupertatem
et continentiam adhuc vnus actus obedientie eſt
melioꝛ optimo actu paupertatis ſimplicis vt volo
meam voluntatem ſubdere in omnibus ſuperioꝛi
vbi decet propter chriſtum. Ex iſto patet: homo
poteſt multum mereri exeundo in actus pauperta-
tis continentie et obediētie cum ſint actus optimi.
Secundo patet: paupertas habitus eſt pulchra vir
tus ſiue in diuite ſiue in nichil habente qui quidam
habitus ex aliis et aliis actibus eſt genitus. Tertio
ſequitur ꝙ ille qui vult ſeruare ſuam regulam be-
ne debet elicere frequentes actus circa iſta tria et
potiſſimum obedientiam: patet: habitus inclinant
in actus et faciunt hominem habentem habitum re
ſiſtere coꝛruptioni iſtoꝛum trium. Foꝛte dicis ali-
qua obedientia eſt viro inutilis: patet ſit foꝛtes orās
et ſuſurrans in angulo ſue cellule cum deo abbas
vocat eum ad fodiendum in oꝛto tunc relinquit me
lius propter minus bonum. Reſpondetur negan-
do ꝙ acquirit minus bonum duo acquirit vnum eſt
vnum actum ſancte obedientie aliud etiam diligit
deum fodiendo in oꝛto et quando vocaretur ad col
loquium vbi de deo non poteſt cogitare adhuc plꝰ
meretur ſanctum propoſitum iſtius acceptat deus
in multo plus ꝗ oꝛaret iſtud facit propter deum ac
tualiter vel virtualiter et hoc eſt iterum deum dili-
gere et hoc intelligo etiam quando eſſet conſilium
abbati parere ſi eſſet preceptum peccatum eſſet ibi
manere in tali oꝛatione et elongat ſe a ſancta obedi
entia opoꝛtet religioſum nunc eſſe martham nunc
vero magdalenam et ambidextrum cum aioth.
¶ Secundo principaliter argumentoꝛ: vel vera o-
bedienta inclinat inferioꝛem ad obediendum ſupe-
rioꝛi in omnibus vel ſolum in hiis que continentur
in regula: ſi primum intentum: ſi ſecundum tunc di
cam ſuperioꝛi precipienti michi mundare clauſtruꝫ
hoc non continetur in regula / iohannes mundabit
clauſtrum / iohannes ſedebit cum infirmis ⁊ eis ſer
uiet non continetur in regula. ¶ Et confirmatur:
poſt ꝗ iohannes caſſianus libro q̄rto de inſtitut. ce-
nobioꝛum tria exempla iohannis heremite poſue-
rit capitulo viceſimo ſeptimo exempluꝫ recitat me
moꝛabile quo mutius pꝛopꝛium filium precipiente
ſuperioꝛe precipitare in flumē volebat / ⁊ iohannes
heremita oleum neceſſarium v ſui patrum precipiē
te abbate effudit ex vitis patrum ⁊ aliis hyſtoꝛiis
multa exempla ſimilia adduci poſſunt. Ad tertium
dicitur vel prelatus precipit aliquid contra regulā
in hiis in quibus diſpenſare non poteſt ⁊ tunc ei pa
rendum non eſt plus deo ꝗ hominibus parendum
eſt: vel abbas precipit aliquid quod continetur in
regula vel ſine quo regula ſeruari non poteſt ⁊ tunc
ei parēdum eſt / iohannes debet mundare clauſtruꝫ
non ſequitur ex omnibus contentis in regula in bo
na conſequentia: ſed ſequitur ex regula cum adiun
ctione propoſitionum verarum rationabilium qui-
bus iohannes aſſentire debet iohannes emiſit obe-
dientiam ſecundum regulam hanc in regula vel cō
ſtitutionibus continetur ꝙ fratres viſitēt infirmos
⁊ eis inſeruiant ⁊ iunioꝛes mundent clauſtrum / pul
ſent campanas vel huiuſmodi / iohannes eſt idone-
us de iunioꝛibus pro hoc officio: ergo precipiente
abbate vel prioꝛe debꝫ parere. Si ponas tres equa
liter idoneos ad hoc officium ſi iohannes precipiē
te prelato nō tenetur illud exequi: eodem modo nec
aliquis alius per ſimilem rationem ⁊ ſic erit ener-
uatio regule ⁊ iohannes contrauenit ſue profeſſio-
ni vel regule / vel abbas precipit aliquid imperti-
nens regule vt facere circulum in cineribus ⁊ tunc
licet ſit bonum ei parere non tenetur religioſus ei
obedire vt apparet: vł precipit ſuperioꝛ aliquid cō
tra regulam vbi poteſt abbas diſpenſare ⁊ ptꝫ cau-
ſa diſpenſandi ⁊ tunc ſuperioꝛi credēdum eſt ⁊ vtro
biꝗ cum dubitat an ſuperioꝛ poteſt diſpenſare vel
non tranſgreditur limites ſuos ei parendum eſt ſi-
cut ſupra dictum eſt de inferioꝛi vocato a ſuperioꝛe
ad bellum ſi ſuperioꝛ imponat aliquam penam in-
ferioꝛi pro tranſgreſſione rationabilem vel dubita-
tam talis acceptanda eſt oppoſitum dicere eēt cō-
fundere regulam ⁊ eam euertere ſi ſuperioꝛ preci-
pit aliquid contra regulam in quo diſpenſare po-
teſt: ſed conſtat michi ꝙ non eſt rationabilis cauſa
non debeo ei parere ſi dubito parendum eſt.
¶ Ad confirmationeꝫ dico ꝙ obedientia eſt bona
in impertinentibus ad regulam ⁊ eſt virtus vel eiꝰ
actus ſed homo ad hoc non tenetur quemadmo-
dum ingrediens religionem bene agit ſed ad hoc
ante votum non tenetur ſed de iohanne de quo io-
hannes caſſianus libro quarto prefato loquitur du
bitas an bene fecit effundendo oleum vbi tanta pe
nuria erat inter fratres ⁊ dico ꝙ bene egit vt patet
de magdalene [illegible] vicesimo ſexto effundendo
liquoꝛem iohannes obediuit ſuperioꝛi plꝰ debebat

credere patri precipiēti q̄ȝ ſibi . edificauit alios ⁊ ſe
ſi ſtat in matrimoniis regum ⁊ in primis introitib⁹
effundere vinum per lauachra a fortiori pro iſto ca
ſu et vtrunq̄ȝ eſt rationabile:ſed de mutio ⁊ eius ca
ſu eſt magis dubitandum de abraham q̄ bene egit
non eſt dubium hoc erat precipiente deo qui eſt au
ctor vite et mortis in hoc pater filium occidere ⁊ cō
tra poteſt.de aliis non tantum conſtat ſed mutius
vel credidit q̄ erat comminatio et abbas erat reuo
caturus preceptum vel inſtinctu diuino hoc babe=
bat patres illi claruerūt miraculis et probabile erat
aliis q̄ boca deo babebant et nichil illiciti precipie
bant quare poterat ei parere ſine peccato in diebus
iſtis vbi ſuperiores ſunt diſſolutiores vite q̄ȝ inferi
ores precipiente ſuperiore adducere leenam ligatā
vel precipitare fratrem in aquam non eſt parendū.
¶ Tertio arguitur:poſito q̄ aliquis religioſus eli=
gatur in prelatum talis non tenetur obedire cum ſit
epiſcopus. Si dicas pape obediendū eſt ponam⁹
eum eſſe electum in maximum pontificem. Inſu=
per eccleſia.viceſimo ſexto.omnis ponderatio non
eſt digna anime continentis:ergo continentia ē me
lior q̄ȝ obedientia. ¶ Ad tertium dicitur talis tene
tur parere ſue regule et nulli ſuperiori quia nullum
babet et non poteſt eſſe dominus aliquarum rerū
pluſq̄ȝ antea eſt diſpenſator bonorum eccleſie non
dñs.duodecima queſtione prima.expedit.dictū eſt
ſupra bona eccleſiarum ſunt bona pauperū vel cru
cifixi vbi non eſt magnum diſcrimen . duodecima
queſtione ſecunda. indigne. decima ſexta queſtiōe
prima.capitulo.vniuerſale.viceſima tertia queſtio
ne ſeptima.q̄ autem.ſic tenebitur bic religioſus fa
ctus epiſcopus ad continentiam ⁊ q̄ȝto aſſumitur
ad maiorem gradum tanto peccatum eſt maius ſȝ
ad conſtitutiones vt ſeruare ſilentium poſt comple
torium ⁊ ad ſimilia ieiunia qualia ſeruant in religio
ne non tenetur cum non poteſt illa cum ſuo officio
in quo laborat ꝑ re publica ſue dyoceſis pati babi=
tuȝ tñ deferre debet . ¶ Ad confirmationem dici=
tur q̄ obedientia ibi comparatur bonis fortune vel
caſtitati coniugali vl' viduali ſicut dyalctica dicitur
ars artium nō ſimpl'r ſed comparatiue ad alias tri
uiales. ¶ Dubitatur vtrum omnia contenta in re=
gula vl' conſtitutionibus obligant ſub pena peccati
mortalis. ¶ Secundo dubitatur quomodo ſe hñt
religio ⁊ deuotio. ¶ Tertio dubitatur ſi ſuperior ꝓ
cipiat inferiori nolle parere an inferior nullum actū
babens paret ſupiori. ¶ Quarto dubitatur cum di
xi non tenetur inferior parere ſuperiori i impertinē
tibus regule ⁊ cum dubium erit non mediocre q̄d
eſt imptinēs quid eſt neceſſarium ad conſeruationē
regule quomodo inferior hoc cognoſcet. ¶ Quito
dubitatur an apoſtoli portabant calceos. ¶ Sexto
an religioſi peccent portantes p̄cioſas veſtes. Ad
primum duplex eſt modus dicendi aliquibus dicē=
tibus q̄ ſic aliquibus dicētibus q̄ nulla alia a trib⁹
votis neutrum horum credo verum ſi primum eēt
verum religioſi eſſēt in p̄iculoſiori ſtatu q̄ȝ layci q̄d
falſum eſt. Inſuper illud non credēdum eſt de diſ
cretiſſimis patribus ſicut erant inſtitutores reli=
gionum:igitur. Rurſus iuramētum non minus ob
ligat q̄ȝ votum iurant magiſtrandi pere dño rectori
⁊ procuratori nationis abſit tñ q̄ homo non ſp veni
ens ad congregationē peccaret vt in fine tertii dixi
mus ſit i propoſito amplius iudei non peccabant
mortaliter ſaltē i qualibet tranſgreſſione legis mo=
ſayce cum ibi erant ocioſa verba ⁊ iocoſa prohibi=
ta q̄ nunc reputantur venialia : ḡ a fortiori nec nūc
magis q̄ȝ tūc ⁊ tñ iudei promiſerunt ſe aſtrinxerūt
ſeruare legem freq̄nter patet in ſichem ſub ducatu
ioſue .xxiiij.eiuſdē ioſue deuter.xxix.⁊.xxxi.⁊ i plu
ribus locis aliis:⁊ dato q̄ homo equaliter cogita=
uit ⁊ voluit ſe obligare ad omnia regule oportet in=
terp̄tari ſecundum equitatem qui formal'r intēdit
ſe obligare ad q̄libȝ ſtatutum regule ſub pēa pec
cati mortalis ſtulte promittit:ergo votū nō eſt. ger
ſon in quarta parte dicit fatuum eſt credere q̄ bene
dictin⁹ peccet eo q̄ comedat carnes ⁊ h̄ non eſt pre
ter rationē. Secundum etiam neq̄ȝ credo ⁊ oppoſi
tum eſt determinatum ab eccleſia in regula bti frā=
ciſci:Exiui de paradiſo ⁊ exiit q̄ ſeminat de v̄bor
ſig̃tione libro ſexto.⁊ in clemēti.ſicut in lege euan
gelica aliqua ſunt precepta ſub pena peccati morta
lis:aliqua ſub pena peccati venialis:aliqua ſub con
ſilio vt exhortationes:ſic eſt in regulis inſtitutis a
ſanctis patribus et ſicut non eſt facile ſemper exer
citatis theologis cognoſcere diſcrimen inter mor
tale et veniale:ſic erit in propoſito et difficilius cuȝ
pauciores laborarunt ad iſta eneruanda q̄ȝ illa que
traduntur in lege euangelica et lex euangelica eſt la
ta vna pars aliam exponit hoc non ſemper contigit
in iſtis paruis regulis vtamur modo eccleſie in ca=
pitibus datis exiui et exiit.cognoſcere vel ex modo
dicendi et forma verborum regule vel ratione ma=
terie vel ratione vtriuſq̄ȝ:ſed motus primo primus
nec ſecundo primus non eſt mortale peccatum etiā
circa tria vota eſſentialia vt contingit circa prece=
pta diuina videant fratres minores in locis allega=
tis que obligant ſub pena peccati et ſimiliter vide=
ant alii proportionabiliter.nolo inſiſtere ſed hoc da
to ad ymaginationem fundator alicuius regule vel
let ſuos obligatos eſſe ſub pena peccati ad quamli
bet regule tranſgreſſionem et fortes vouet hanc re
gulam adhuc non eſt conſequens q̄ in qualibet pre
uaricatione regule fortes peccat fortes ſolum vo=
uet rationabiliter ſecundum iudicium prudentum
et poteſt conformare ſe iudicio prudentum in hac
materia.ex hoc patet oportet credere interpretatio
ni intentionis fundatoris a prudentibus ſic in hac
difficultate acri ſumma ſequens rerum faſtigia per
tranſeo.ſed difficultas eſt bona non ponendo actuȝ
medium inter bonum et malum an aliqua trāſgreſ
ſio erit meritum et aliquis iuſte punietur pro actu
meritorio vel ponendo actum indifferentem paulo
minus videtur q̄ quis puniatur pro non delicto ali
qua ſunt q̄ non obligant ſub pena pcti vt eſt in prin
cipio regule fratrum predicatorum et hoc depen=
det a voluntate ſuperiorum q̄ p̄ſupponitur recta in

talibus proprie non eſt preceptum poteſt eſſe obligatio ſub diſiunctione ꝙ nullus loquatur poſt completorium: vel ſi quis loquatur dicat pſalmum miſerere mei deus: ſi quis tunc loquens dicat pſalmū illum adimplet preceptum vel poteſt eſſe prohibitio ſub pena ſi inferatur ⁊ nō aliter ſicut in furto manifeſto vel non manifeſto non requiritur reſtitutio dupla vel quadrupla niſi petatur. ſic poteſt eē de loquela poſt completorium ꝙ homo obligatur non loqui vel pati talem penam ſi ei inferatur. etiaʒ aliqui vtuntur termino prohibeo vel precipio qui nō habent intentionem nec poteſtatem obligandi ſub pena peccati: nec abſonum eſt ꝙ quis puniatur ſine noua culpa ſufficit noua cauſa: ⁊ vt homo ſit cautior in poſterum caſtigamus carnem ne incitet nos ad peccatum ⁊ non ſolum propter peccatuʒ perpetratum. Carmelite ex regula habent vt intellexi capere diſciplinam in capitulo aliquotiēs in ebdomada dato ꝙ nulla culpa preceſſit. Si dicas chriſtus dixit iudeis mathei. xxvj. Si autem male loquutus ſum teſtimoniū perhibe de malo ſi autem bene cur me cedis inſinuans nemineʒ debere cedi pro bono vel non malo. Reſpondetur iudei non habebant iuſtam cauſam puniendi chriſtum. ſi dicas contraueniens minime conſtitutioni in regula infringit regulam ⁊ contrauenit ſuo voto: ergo mortaliter peccat tu vides conſequentiam nullam apparentiam habere ſicut non pro qualibet tranſgreſſione humana infligitur vltimum ſupplicium ſed interdum minora in lege diuina diſtingo antecedens ꝙ quis cōtrauenit ſue regule: vel in hoc vbi regula obligat ſub pena peccati mortalis et tunc conſequentia eſt bona: vel vbi obligat ſub pena veniali vel ad ſolam penam ⁊ ſic nulla eſt apparentia. Non eſt ideʒ ſi quis laycus vouet adire ſanctum iacobum cum intēdat ſe particulariter ad hoc obligare votum diſtincte cadit ſuper vnuʒ. ſecus eſt in incluſis in regula. Itē equitas naturalis exponit eſtum eſſe aſtrictum quouſqʒ diſpenſatur vel adimpleatur ⁊ epykea exponit regulam ſicut dixi. idem eſt vouere ſeruare hāc regulam ⁊ ducere mores ſecundum hanc: oportet eodemmodo interpretari ⁊ licet aliqui dicant aliquos cautius profiteri intelligas ſecundum formā verborum ad rem idem eſt. accipe analogiam ſi aliquis voueret ſeruare regulam euangelicam intelligitur ſecundum intentionem dei obligantis: ſic in propoſito dedita opera inſtitutores regularum dixerunt hec eſt regula quam obſeruabitis ad inſinuandum ꝙ libenter vellent omnia in regula contenta eſſe obſeruata et ne daretur occaſio peccati nihil dixerunt quando non eſt obligatio ſub pena peccati. ¶ Ad ſecundum dicitur ꝙ religio eſt habitus genitus ex talibus actibus volo ſeruare illa que religionis mee ſunt qui quidem habitus inclinat hominem ad ſeruandos actus religionis ⁊ ille habitus mediante actu ſuo elicito et ratione recta inclinat in actum obedientie vel aliorum duorum votorum deuotio eſt ſupior ad terminum religio deuotio nichil aliud eſt ꝗʒ habitus vel actus quo quis vult prompte exequi illa que dei ſunt et hoc competit laicis et religioſis ⁊ ſic non omnis religioſus habet religionem virtutem nec omnis deuotio eſt religio ſed omnis religio eſt deuotio: et ſicut religioſus multipharium accipi ſolet ſic etiaʒ ſolet iſte terminus religio. video aliquos aliter loquētes de iſtis quorum modus michi non placet. Ad tertiuʒ forte dicis nullum actum habendo paret. ¶ Sʒ cōtra hoc arguitur inferior paret ſuperiori: ergo eius mandatum adimplet et facit quod ei eſt preceptuʒ precipitur ei non parere ergo non paret ergo ſi paret non paret. ¶ Ad quartum dicitur eſt reflexio in propoſito in parere an aliquis pure negatiue ſe habendo in illo caſu mereatur non oportet: plura requiruntur ad bene agere ꝗʒ male agere ſecundo ethicorum etiam pro tempore quo aduertit et nullum actum elicit aliquis tamen eſt pura omiſſio vt in ſecundo diximus. ¶ Ad aliud conſultet cum aliis ⁊ quando poſt conſultationem heſitauerit obediat ſuperiori. dixi conſultet indubie non oportet in multis in dieb⁹ noſtris parere ſuperiori fortaſſe aberrat in pricipuis. ¶ Circa quintum paulus brugēſis ⁊ poſtillator in euangeliorum expoſitione digladiantur ſed michi videtur poſtillator magis accedere ad ſenſum littere mathei decimo ⁊ marci ſexto ⁊ ante eos ſeraphicus bonauentura hoc tetigit in quodam libello nolite portare calceum vel perā abſonum eſt dicere cum brugenſe: nolite portare in zona expreſſe marci ſexto precipitur apoſtolis vti ſandaliis: ꝙ beda in gloſa marginali dicit vt pes neqʒ tect⁹ ſit neqʒ nudus ad terram ⁊ ſic grāmatici omnes vocabulo vtuntur ſunt ſolee integre ⁊ ſuperi⁹ aperte ſed prelati ſuccedentes eis ad hoc non obligantur nec aliqui niſi hoc habentes ex regula videbitur tibi non conſideranti ꝙ parum eſt in dilatiōe ſandaliorum: ſed in problematibus philoſophus ſciebat habere pedes optime coopertos accendit venerea ita ſapienter patres inſtituerunt ſuas regulas ꝙ nichil ſine ratione ab eis ſtabilitum eſt ſurgere de nocte/ parum dormire/ parum cenare/ non induere multitudinem veſtium conducunt ad immunitatem venereorum habere magnas horas ⁊ alia opera ne demon eos inueniat ocioſos ſecunduʒ cōſilium hieronimi ad ruſticum monachum ſemꝑ aliquid facito ne demon te ocioſum inueniat hoc voluit iupiter ad fugiendum veternū in ſuo regno primo georgicorum dicente marone. ipſe colēdi haud facilem eſſe viam voluit primuſqʒ per artem. Mouit agros curis acuens mortalia corda. Nec torpore graui paſſus ſua regna veterno. quocirca fodere in orto ⁊ multa alia ad propulſandam ſegnitiē impoſita ſunt ſedere ſolitarie in cellula ad fugiendum ſtultiloquium ⁊ in ea ſic dormire ſocietas ab aliquibus peccatis retrahit ſocietas caſtitati nocet ſecundum caſſianum qui parum comedit eget minore ſōno non reperitur ſuperfluitas tertie digeſtionis in frugaliter viuente verſus extremum inſenſibilitatis manendo tamen ſemper in medio rex indorum putabat apollonium parum dormire eo ꝙ aquā bi

beret vt phyloſtratus libro ſecundo recitat. Pro=
pterea iohannes caſſianus non ſine ratione poſuit
tres vl' quattuor horas ſufficere ꝓ ſōno quia loque
batur cōſequēter ad comeſtionē vtaẽ dixit duobus
paximaciis in die nō ſatis aque bibat ſedeat ſolus
nec in ſe ſperet ſ; in mīa diuina dormittet tres vel
quattuor horas ⁊ ſciat ſe multū i cōtinētia profeciſ
ſe. ¶ Ad ſextū dicit quilibet pōt portare veſtes ẽm
modum ſue religionis preceptum habēt cordigeri
habere veſtes viles ẽm cōſuetudinē p̄rie in q̄ ſunt
et in hoc eſt magnus error in magna britannia per
vtrūq; regnū ex iſta pte maris oēs de religiōe ſan
cti franciſci parū peccāt i exteriori habitu nō ſuffi=
cit habere veſtes i eq̄li p̄cio ſ; in tali colore abiecto
conſiderēt aliqui minores an prouētus ſufficiētes
in cōmuni habeant ⁊ perpetuos ſicut in non men=
dicantibus ⁊ an ſint ꝓprietarii. Si dicāt ſe nō poſſe
habere ex elemoſina ſufficiētē ꝓuiſionē ſatiſfaciant
tunc huic queſtioni quomō ſunt plures bene viuē=
tes ⁊ tñ eis optime deus ꝓuidet ⁊ populū edificāt
Sed arguitur q̄ minores ⁊ mēdicātes omnes poſ=
ſunt habere redditus eis ſufficientes in cōi poſſunt
habere vnū; ortum cētū pedū poſſunt habere vnū
iuger terre adde pedale illi iugero poſſunt hoc to=
tū habere per hoc demōſtrando iuger cū pedalita=
te adde aliud pedale ⁊ ſic conſequēter poſſunt tan=
tum habere ſicut cluniacus. ſi dicas multa pedalia
reddent vnū aggregatū quod capere nō poſſunt tu
neſcis deducere argumentū ſemꝑ i fine pedalitatis
petatur an vſu; illius licite fratres tenēt vl' ſi acri⁹
vis deducere accipe piſalē quātitatē ⁊ in fine cuiuſ=
libet quātitatis pete an licite vſum illi⁹ tenēt ſi mē=
dicantes gloriētur in hoc ſophiſmate ſophiſmate
tn̄q; q2 nichil concludit. Reduco argumentū cōtra
eos ſub alia forma capio latiſſimū cāpū circūiacen
tem ortū quē habent. ⁊ ſic arguo hoc totum nō poſ
ſunt tenere hoc eſt perpetuū vſum huius totius nō
poſſunt tenere poſtea tollam⁹ digitalis latitudinis
circūferentiā illius totius quero an hoc toto licite
vtuntur ⁊ ſic veniam vſq; ad parietes aule ⁊ eccl'ie
q̄ nichil poſſunt tenere ⁊ ſi in ſcōo diſcurſu repiant
ſolutionem quā dabūt reformatis dabitur eis ſolu
tio eorum argumēto. ¶ Septimo dubitatur an vo
uens nō nubere cognoſcēs aliquā cōtrauenlat ſuo
voto. ¶ Dubitatur octauo an vouēs nō bibere vi=
nū pōt capere vinū in miſſa. ¶ Nono an male agit
et peccat cui diſplicet vouiſſe vel ſi nō vouiſſem nō
vouerē. ¶ Decimo an quis poteſt obligari ad op⁹
ſupererogationis. ¶ Undecimo de obligatione fa
cta per metum. ¶ Duodecimo dubitatur de illo q̄
vouet adire limina petri ⁊ pauli ea cōditiōe q̄ poſſit
occidere platonē ⁊ occidit platonē an tenet poſtea
adire romā. ¶ Tridecimo de illo qui vult ire romā
⁊ pegre ⁊ viſitare fratrē ſi frater non ſit rome. Ad
primum dicitur q̄ talis cognoſcēs ſolutā nō cōtra
uenit ſuo voto directe q̄ cognoſcit ſolutā facit actū
oppoſitū voto cōtinētie an per cōcōitantiā ſuo vo=
to obuiet ⁊ duplici peccato pecc.t vl' vno actu du=
plici peccato equiualenter nō minuto. Ad octauum
dicitur q̄ ſic ⁊ argumētum eſt de celebratione miſſa
rum. c. ex parte. vbi precipit ſemꝑ pontifex manus
ꝓfundere vino ⁊ illud ſumere ⁊ ſic ſuu; votū deb;
interpretari quēadmodū ſi medici illud cōſulerent
ob debilitatatē ſtomachi. Ad nonū multipharian
poteſt religioſus ſe habere. vno mō ſic ſi nō vouiſ=
ſem nō vouerē hoc eſt ſi eſſe; liber ſicut ab exordio
nō vouerē ſ; poſtq̄; voui ſuabo votū ſi ſit ſolū vn⁹
actus totalis in iſto poſtq̄; voui ſeruabo votum ille
actus eſt bonus vt conſtat etiā alius actus non eſt
malus ſicut erat liberū a principio vouere ſic eſt li=
berū poſt votū velle nō vouiſſe nec iſte mittens ma
nū ad aratrū retro aſpicit cum vult ſeruare votum
licet placere i malū ſit peccatū nō oportet q̄ nolle
bonum ad quod nō tenebaris ſit malu; volo homi
nē occidere ſi nō eſſet ꝓhibitū a deo nō videt act⁹
malus licet velle occidere hominē auctoritate pro=
pria ſit peccatu; nō videtur q̄ hoc totū ſit peccatū
ſi nō eſſet prohibitū a deo non oportet reſpicere ad
illa que ſunt mala q2 ꝓhibita ſolū ⁊ non ad illa que
prohibentur q2 mala ſed cauendū eſt in aliquibus
imorari vt vellē talē cognoſcere ſi non eſſet ꝓhibi=
tum poteſt eſſe inflāmatio ad peccatū carnis ⁊ quā
to quis facilius ſuccūbit tanto eſt periculoſius imo
rari qñ vis videre an volitio cōditionalis ſit licita
vel nolitio reſpicitur ad totale cōplexū hic eſt act⁹
voluntatis cadens ſuper cōplexum cōditionatum
vel explicatū per ipſum ſicut in aliis ſimpliciter vo
litis vellē comedere ſi haberem eſt actus volunta=
tis cadens ſuper comeſtionē ſi haberet. quo ſit aliq̄
eſt volitio cōditionalis meritoria vellē dare elemo
ſinā ſi habere; nollē furari ſi poſſem aliqua deme=
ritoria vellē furari ſi poſſem nollem reſtituere alie=
nu; ſi haberē. Ad decimū dicitur impoſſibile eſt ali
quem obligari ad opus ſupererogatiōis. p;. ſi obli
gatur nō eſt opus ei cōſilii ⁊ ſuperogationis. Secū
da ꝓpoſitio ſortes ad opus ſuperogationis poteſt
obligari. patet. ad hoc ſortes poteſt obligari demō
ſtrando paupertatē ⁊ hoc eſt vel poteſt eſſe opus ſu
pererogationis: igitur. Tertia propoſitio ſortes im
poſſibiliter obligatur ad opus ſupererogatiōis. p;
ꝑ de ineſſe ſui contradictorii. Quarta ꝓpoſitio op⁹
ſuperogationis poſt votū deſinit eſſe ſuperogatio=
nis ſ; nō deſinat eſſe cum hiis tñ ſtat aliqđ eſt opus
p̄cepti qđ ſortes nō poteſt implere quin faciat op⁹
ſuperogationis. p;. qñ diligit deū qñ tenetur ad nul
lum gradū intenſiue tenetur: ſed quecūq; intenſio
gradualis ſufficit ſ; non poteſt habere actum dile=
ctionis quin ille plures partes habeat: igitur. ex q̄
ꝓpoſitione ſequitur ꝑ eundē actu; quis ſatiſfacit
p̄cepto et adimplet ↄſilium ⁊ nemo oia p̄cepta dei
adimplere poteſt ſine oꝑibus cōſilii ſ; hic potes in
ſiſtere quelibet tertia huius actus vl' quelibet q̄rta
eſt op⁹ conſilii ⁊ ſil'r quelibet ſecūda ergo due par=
tes ſunt opera conſilii ille due partes ſunt ille act⁹
totalis ergo ille actus totalis eſt opus conſilii: quic
ſit ↄſequutio eſt nulla concludēdū eſt ſolū iſte act⁹
eſt opera conſilii. Ad vndecimū met⁹ incuſſus ab
homine non ſufficit ad votū niſi quis ratū habuerit

poſt metũ. ſecus eſt de metu incuſſo a deo qui eſt actor vite ⁊ mortis. ꝓmũ patet de hiis que vi metꝰ ve cauſa fiunt. c. j. de nobili muliere q̃ vt euaderet mortem ingreſſa eſt religionẽ. ſecus de ſcđo in infirmitate periculo maris vl' huiuſmõi fortaſſe eſt motio ſpũſſancti ad bonũ ⁊ hoc ſi homo intendebat ſe obligare. Ad duodecimum reſpondet talis nõ eſt obligatus nõ loquor quin ſit bonũ adire ſanctũ iacobum gratis poſt votũ cõdictionale vl' vouere de nouo honeſto motiuo ſʒ ſermo eſt de vi illiꝰ ꝓmiſſionis talis nõ intẽdit ſe obligare niſi conditionaliter dato ꝙ cõditio fuerit poſita i eſſe puta hõicidiũ talis tenetur reſecare illud ꝓpoſitũ volo adire ſanctum iacobum q2 hominẽ occidi iſte actus eſt malꝰ ergo nõ cadit ſub voto nec acceptat a deo cũ odiat iniquitatẽ ⁊ tũc ſic totus ille actus eſt malꝰ ⁊ nõ eſt votum nec tenet adire ſanctũ iacobũ aliũde ex ypotheſi ergo nullo mõ obligatur ꝯditio repugnãs cõtractui ipm reddit irritũ ⁊ inanẽ ſicut ante põnẽ cõditionis ineſſe debet reſecare actũ ſic poſito homicidio ineſſe duplex eſt cõditio. quedã inhoneſta nõ ſolum ſm ſe ſʒ etiã in habitudine ad illud qđ ꝓmittitur vt i exẽplo dato. quedã eſt cõditio ihoneſta ſolitarie capta ſʒ nõ i habitudine ad promiſſum exemplum vt ſi peccẽ mortaliter ieiunabo duos dies in deteſtationẽ illius ſceleris tota iſta cõditionalis eſt licita ſicut ſtat cõditionalẽ eſſe verã ⁊ añs vl' conſequens eſſe falſum ſic ſtat cõditionalẽ eſſe licitã ⁊ añcedens illicitũ tunc cõditionalis eſt licita q̃ñ eſt licita illatio eſt votũ in ſcđa cõditione ⁊ ſi homo labat tenetur ſeruare ſuũ votũ ⁊ nõ alias. Ad tridecimũ diſtingo de iſto vel intẽdebat ſe obligare copulatiue ⁊ tunc dato ꝙ ei conſtiteri ꝙ frater nõ ſit rome non minus obligatur ſi intẽdat ſe copulati amore dei ⁊ fratrẽ alloqui fratre non exiſtẽte non obligat ꝓmiſſio vl' obligatio q̃ totaliter conſurgit ex mera voluntate ꝓmittẽtis nõ excedit limites voluntatis excederet autẽ ſi non itẽderet ſe obligare niſi poſitis illis duabus conditionibꝰ ꝙ teneatur proficiſci ꝑegre altera deficiente ſi ipſe dubitet de ſua intentione an copulatiue vel copulati itẽdebat a fortiori alii dubitabũt ⁊ vtatur i eo caſu conſilio prudẽtis detegẽdo ſuam mẽtem ſicut poteſt. Quartodecimo dubitatur an religioſꝰ irreligioſe viuẽs ⁊ deferens habitũ peccet ꝑ ypocriſim. Et arguitur ꝙ ſic dicens vnũ exteriꝰ vl' ſimulans vbi eſt oppoſitũ interiꝰ eſt ypocrita lubricꝰ audiẽs de vicio carnis loquelam ſcreans i contẽtũ vel indignabũdus loquenti eſt ypocrita/ religioſus eſt huiuſmõi defert habitũ ſanctitatis ⁊ religionis ⁊ in exteriore homine oſtendens ſe eſſe aliũ q̃ʒ eſt non Itemꝰ in tritis logicalibus fortes apparet eſſe aliꝰ q̃ʒ eſt in tertio i materia de mendatio hoc tangitur pone duos quorũ vterqʒ vouet non bibere hodie vinũ fortes toto die ſedet pitiſando ⁊ bibẽdo plato cẽties bibit iterrupte vel vigeſies vter eoꝝ grauiꝰ delinquit plato ſi nichil aliud ponit in caſu cum pluries deliberat et aduertit ſi ponas fortes tantũ aduertere et deliberare plus peccat licet bibitio ⁊ actus exterior reputatur vnus eſt continuatio actus mali.

Diſtinctionis trigeſime octaue q̃ſtio quinta.

Quinto ſpecialiter quero an carthuſienſis in extrema neceſſitate poteſt veſci carnibꝰ. Pro huius queſtionis elucidatione pono concluſionem. Dabilis eſt caſus in quo carthuſienſis non veſcens carnibꝰ male ageret. probatur concluſio. poſito ꝙ carthuſienſis poteſt ſuccurrere ſue vite per eſũ carniũ ⁊ non aliter. ptʒ. quilibʒ tenetur non eſſe homicida ſui talis qui nollet comedere in illo caſu ſui eſſet homicida. Si dicas non occideret ſe ſʒ ſua regula eſſet cauſa ſue mortis. Contra regula non plꝰ obligat q̃ʒ lex nature ⁊ diuina de ſeruãda vita ſi teneor eggredi clauſtrũ vbi pater eſſet in domo dormiens q̃ nunc icineratur ⁊ ſuccurrere illi domui vbi abbas preciperet oppoſitum vl' vbi vouerẽ non eggredi bibliotecã iſto die ⁊ in medio die biblioteca eſt incẽſa nemo diceret me trangreſſorem voti eggrediẽdo imo me tondelẽ homicidã ꝓclamarent ſi in domo morarer quo ad flãmis corrumpar ergo ſi eſſem in caſu vbi nõ poſſum viuere niſi per eſum carniũ poſſum ⁊ debeo veſci carnibꝰ ſi ponas vitella ouorũ ſufficere vt ornoldus de noua villa ratꝰ eſt hoc rationẽ non eluit. tum ꝓmo ponamus medicos dicere licʒ fallantur non intereſt huic nõ põt adhiberi remediũ aliud niſi per eſum carnium. Tum ſcđo ponamꝰ vitella ouorũ eſſe magno nocumẽto morbo quẽ hic patitur ſunt calida ⁊ hic febre calida ⁊ acuta eſt correptus mõ contraria ꝯtriis curant inſuꝑ pone ꝙ oua abhorreat. Tum tertio ponatur caſꝰ talis ꝙ nichil aliud haberet q̃ aptũ comeſtioni. eſt in nemore vl' in obſeſſo caſtro tũc comedere poteſt ne fame pereat ꝓceptum legis nature ⁊ diuinũ eſt ſeruare vitã modo rationabili qđ facit nullũ ſcandaliſat nec aliquis ab eo ſcãdaliſatur. Contra cõcluſionem argumentor talis cõtrauenit ſuo voto ergo male agit: cõſequentia eſt plana ⁊ antecedẽs patʒ q2 cõtinetur in ſua regula. forte dicis non formalius vouet nõ comeſtio carnium in carthuſia q̃ʒ in regula beati benedicti vel in aliis religionibus nõ veſcentibus carnes. Rurſus machabei. ij. machabeoꝝ. vij. laudantur qui nolebant comedere carnes ſuillas ⁊ hoc erat i extrema neceſſitate ergo idẽ erit de carthuſienſi ꝙ in ſecreto nõ deberet comedere carnes. Ad primũ nego añcedens in omni voto alique cõditiones gñales ⁊ neceſſarie includuntur. ff. de ſolutio. cũ quis. ⁊ de iure iurãdo quẽadmodũ etiã qui mutat promiſſuʒ votũ vel iuramẽtum in melius nõ eſt violator voti ſicut gregoriꝰ tertiꝰ ſcripſit regi frãcoꝝ. pʒ de iure ꝓuenit ⁊ ſũmatim pro rationabili q̃cũqʒ cauſa. ff. qui ſatiſda. cognu. l. vltima cauſa rationabilis eſt hic extrema neceſſitas nec oportet vouẽtem illã explicare quia recta ratio ſufficienter illam concludit ⁊ caderet in luem regule ſciret quilibet doctꝰ illam conditionẽ exceptam et fabricaret de nõ extrema neceſſitate extremã licet veritas de ſe ſit bona multis nocet ali-

quas veritates cognoſcere qñ eis male abutuntur
nec votum.ꝓpterea eſt conditionale eſto ꝙ per con
ditionē exponatur in argumēto accipiebatur nō ca
dit illoꝝ votum ſuper nō eſum carniū.dico tibi idē
eſt vouere hanc regulā ꝛ vouere vnā copulatiuam
ex oībꝰ membris regule voueo nō comedā carnes
voueo a voueo b ſꝫ obligatio eſt ad intentionē legiſ
latoris ꝛ equitatem.ſi dicas ergo aliquis contraue
nit ſuo voto ꝛ nō peccat.patet de conſtitutionibꝰ q̄
ſolum obligant ad penā ꝛ hoc cōcedo.ſi dicas ad
falſitatē copl'atiue affirmatiue ſufficit falſitas vniꝰ
partis principalis ergo ad fractionē totiꝰ voti ſuffi
cit fractio vniꝰ partis conceditur vt ſuperiꝰ patuit
nō ita ſtricte ꝓhibetur eſus carnium in regula bea=
ti bñdicti vt patet per caput famoſuꝫ cū ad mona=
ſterium.ꝛ ꝑ regulaꝫ beati benedicti nō putet carthu
ſiēſis ſe nō peccare ſi cōedat carnes extra neceſſita
tem vl' rationabilem cauſam imo peccat non opus
eſt inſiſtere ſuper hoc.De machabeis dicitur ꝙ an=
tiochus illud coegit i deteſtationē legis diuine quā
machabei ꝛ bona mater heroice ſeruarunt i perpe=
tem memoriam poſteris etiā nō comedere carnes
suillinas tunc erat de iure diuino.ſecus eſt de voto
qḋ ꝑtim ex actu ſpontaneo nr̄o dependet ꝓpterea
nūq̄ꝫ ſimpliciter incipit eſſe de iure diuino ſtrictius
eſt ſeruandū ius diuinū q̄ꝫ humanum.¶Secundo
argumento: ſequeret̄ ꝙ ſi aliquis eſſet in extrema
neceſſitate qui ad partē ſolꝰ comederet carnes nō
teneretur ſe cōfiteri de illo:ꝯñs eſt falſum q̄dā car=
thuſienſis ſemimortuꝰ defectu potus deſcendit de
equo ꝛ cū gladiolo traxit ſanguinem de tibia quem
hauſit ad refocillādos ſp̄us poſt penitudine ductꝰ
hoc crimē publice cōfeſſus eſt.concedo ꝙ talis nō
tenetur ſe confiteri de illo qñ cōſtat ei ꝙ aliter eua=
dere nō poteſt deberet tenere ſecretum ꝛ nō dicere
aliis ſi dubitet an erat in tali neceſſitate vel habeat
cōſcientiā erroneā confiteatur ſe.¶Tertio argu=
mēto: licet carthuſienſi i extrema neceſſitate veſci
carnibus ad ſuccurrēdū ſue vite ergo licet ei mulie
rem cognoſcere in caſu quo docti dicerēt eū mortē
oppetere niſi mulierē cognoſcat ꝑ doctos medicos
intelligo prudētes ꝙ caſus eſt cōtingibilis.patet ex
ariſtotele in ꝓbleumatibus.Forte dicis eſt contra
ius diuinū cognoſcere nō ſuam.cōtra i extrema ne
ceſſitate a panis eſt meus ad ſuccurrēdū vite:ergo
h mulier ſoluta vl' ligata incipit i illo caſu eſſe mea
nec amplius vocabitur fornicatio ſicut auferēs ex=
tra neceſſitatē facit furtū tantūdē tēpore neceſſita=
te auferēs nō cōmittit furtum ſic erit in propoſito.
Ad tertium nego cōſequētiā nō eſt ſile cibus eſt ne
ceſſariꝰ ad ſuccurrēdū īdiuiduo ꝑñatio vl' cognoſce
re mulierē nō eſt nec intelligo illud eſſe vite neceſſa
riū q̄cūq̄ꝫ humor fuerit poteſt extrahi vl' purgari ꝛ
ſic nō admitto caſuꝫ ſꝫ illo admiſſo nec de vno pōt
cōſtare ſicut de alio.vnū eſt contra ius diuinū non
aliud cognoſcere nō meā nullatenꝰ hec poteſt eſſe
mea niſi ꝑ matrimoniū ſi ip̄a ſit mulier ſoluta ꝛ ego
ſolutus poſſum eā ducere ad ſuccurrēdū mee vite
ſi finaliter dicas te nō capere nec ſatiſfactū tibi qua=
re panis in extrema neceſſitate icipit eſſe tuus qui
ante erat alienus ꝛ hec mulier etiā aliena añ quare
non incipit eſſe tua iā reſponſuꝫ eſt vtcūq̄ꝫ ꝛ ampliꝰ
ſuperadditur ſic p̄res nr̄i annūciauerūt nobis ꝛ ſer
me nobis inſitum a natura videmꝰ viros erubeſce
re de copula carnali ſi reperiātur nō de comeſtione
etiam in publico huic ariſtoteles i ꝓbleumatibus
dat cauſam quare de vno verecundamur ꝛ nō alio
q: cibus eſt neceſſarius ꝛ nō de ſe ſedus de diogene
cinice vel errore nicholutaruꝫ loqui nō oportet cuꝫ
beſtiales erant.¶Quarto argumēto: ſaltē ex iſto
apparet ꝙ p̄ſbiter pōt mulierē ducere i vxorē ſolu=
tā etiam ſine diſpēſatione ad ſuccurrēdum ſue vite
huic argumēto eſt reſponſum etiā eſt ꝑſona ihabi=
lis.dicis ꝓhibitio eccl'ie nō ſubtrahit ius diuinum
de ſuanda vita ſolutionē habes nō admiſi caſum ꝛ
in hoc ſteti ſed egre caſum admittendo alie vite
tanguntur.

¶Diſtinctionis trigeſime octaue queſtio ſexta.

Queritur circa hanc diſtinctionē trigeſimaꝫ
octauā an omne ſcandalū ſit peccatū ꝛ ꝓ=
pter ſcādalum omittēda ſunt aliq̄ alias fa=
cienda.Pro ſolutione queſtionis ꝑnotabis ſicut di
cit gloſa marginalis.mathei.xv.ſcandalū vel ſcan
dalon grece nos offendiculū vel ruinā dicimꝰ lati=
ne.Duplex eſt ſcandalum quoddā eſt actiuū:alias
ſcandalū datum:aliud eſt ſcandalum paſſiuū/acce=
ptum vel phariſeorū.Iſti tres termini cōuertūtur
interdum eſt ſcandalum actiuū cū paſſiuo vt quis
ex dicto vl' facto actualiter aliū ducit ad peccatum
Interdū eſt actiuū ſine paſſiuo qñ factū eſt ſcanda
lum ſed alius ex perfectione nō ſcādaliſat̄ nōnūq̄ꝫ
eſt ſcandalum paſſiuum ſine actiuo ſcādalū.Inter
dum capitur ex malicia perſone ſicut iudei ex facto
xp̄i.mathei.xv.interdū ex ignorātia vel infirmita=
te diffinitio ſcandali eſt hec.Scandalū eſt dictū vl'
factū alicui prebēs occaſionē ruine hic diffinit̄ ſcan
dalū actiuum.Scandalū paſſiuum eſt ruina capta
ex dicto vl' facto alteriꝰ.quo fit licet ſcandalū paſ=
ſiuum non eſt ſine culpa ſcandaliſati cū eſt ruina in
ruente.nec actiuum eſt ſine culpa ſcandaliſantis tñ
paſſiuum eſt interdum ſine culpa ſcandaliſantis et
actiuū ſine culpa ſcandaliſāti.¶Iſtis notatis po=
nuntur cōcluſiones.¶Prima omne ſcandalū acti
uum eſt pctm̄ ip̄i ſcandaliſanti.¶Scḋa cōcluſio
omne ſcandalū paſſiuuꝫ eſt peccatū.¶Tertia con
cluſio licet nullum opꝰ p̄cepti ſit propter ſcandalū
vitandū opus cōſilii vl' actꝰ indifferēs eſt relinquē
duꝫ vl' differendus propter ſcandalū.Prima con=
cluſio probatur.mathei.v.Quod ſi oculus dexter
ſcādaliſauerit te erue eū et proiice abs te.Expedit
eni tibi vt pereat vnū mēbroꝝ tuoꝝ q̄ꝫ totū corpus
tuum mittatur in gehennā ignis.Non intelligit ſal
uator ꝙ a nobis remoueatur organū corporis ſed
eius actus quando i malū tēdit indiſcrete ferit ori=
genes ei abſcidēdo mēbra genitalia quāq̄ꝫ magnus
ardor caſtitatiſ eum adhoc ipulit.Et mathei.xviij.

Qui autez ſcandaliſauerit vnū de puſillis iſtis qui i
me credūt expedit ei vt ſuſpēdatur mola aſinaria
i colo eius ꝛ demergatur in ꝓfūdū maris.illud pꝫ.
x.q.iij.Cauēdū.grauiter peccat q̄ p peccatū ſcāda
liſat ꝛ dantes occaſionē ſcādali ſunt rei eoꝝ q̄ peūt
j.q.j.hij quoſcūq; vtraq; illaꝝ cōcluſionū patet ra
tione qꝛ icluditur peccatū loco gñis qui actiue ſcā=
daliſat facit factū vl' dictū indebite. Et qui ſcādali
ſatur accipit ruinā in peccatū ergo peccat . Tertia
ꝯcluſio eſt copulatiua duas hñs partes.prior pars
eſt clara ſi eſt p̄ceptū affirmatiuū vel negatiuū tūc
tranſgrediēs peccat ſꝫ homo deberet citius fuge=
re peccatū in ſe q̄ȝ in quocūq; alio cū ſm ordinē ca=
ritatis plus debꝫ ſe diligere q̄ȝ alios ſi nō ſit tēpus
ꝛ locus ad faciēdū p̄ceptum affirmatiuū iam nō eſt
actus p̄cepti ſꝫ cōſilii vl' act⁹ indifferens. Scđa ps
patꝫ.xj.q.iij.inter v̄ba.xcv.diſtinctiōe p̄ſbyteros.
¶ Contra primā concluſionē argumētor nulla pec
cata neceſſario eueniūt aliqua ſcandala neceſſario
eueniūt ḡ aliqua ſcandala nō ſunt peccata:cōſequē
tia tenet in feſtino ꝛ maior eſt clara omne peccatuꝫ
eſt voluntariū ꝛ liberū nichil neceſſario futuruꝫ eſt
voluntarium ꝛ ſpōtaneū ꝛ minor pꝫ.mathei.xviij.
neceſſe eſt vt veniant ſcandala.ꝛ mathei.xvj.Dñs
dixit petro ſcādalū michi es.Ad primū dicitur mi=
nor eſt falſa.ꝓpoſitio beati mathei eſt modalis com
poſita quā ſtat eſſe verā diuiſa exñte falſa ſicut ari=
ſtoteles diceret neceſſe eſt hominē eſſe animal ꝛ qui
libꝫ homo poſſibiliter nō eſt animal ꝛ videtur illa
modalis cōpoſita vera neceſſe eſt vt veniāt ſcāda=
la vt iacet cōſiderata ꝓcliuitate hominū ad illicita
licet nulla ſcandala de neceſſitate eueniūt ſemp ali
qui alios ſcādaliſebūt licet nulli ſemp alios ſcāda=
liſent.Sed dices per breue tempus añ diem iudicii
omnes cōuertētur ꝛ tunc nō eſt neceſſe fieri ſcanda
la bene.intelligatur vſq; ad illud temp⁹ vl' dicatur
ꝙ illa cathegorica ponitur loco vnius cōditionalis
ſi homines viuāt vt nūc viuunt neceſſe eſt vt ſcāda
la veniāt vt neceſſe cadat in totam conditionalem
Ad aliud.mathei.xvj.licꝫ beatus petrus quodaꝫ
affectu pietatis mouebatur tñ videt̄ indiſcrete pro
ceſſiſſe ad reſiſtendum volūtati diuine ꝛ inferioruꝫ
nō eſt ſuperiorē arguere ſine cauſa illud ſcandaluꝫ
nō erat graue peccatū. ¶ Secundo arguitur vl' oē
peccatū eſt ſcādaluꝫ vl' aliqđ ſic ꝛ aliquod nō ſi ſe=
cūduꝫ da h peccatū qđ nō ponis ſcādaluꝫ. Arguit̄
ſic ſi aliquis aſſiſteret h ſcādaliſaret illuꝫ quātuꝫ eſt
ex pte peccati ergo eſt ſcandalū actiuuꝫ dato ꝙ nul
lum ſcandaliſet tenet cōſequētia qꝛ actiuū ampliat
dictiones terminātes in iuus ampliāt ſaltē ad for=
male ſignificatuꝫ ſicut flebile riſibile . Forte dicis
nō ſic capitur ſꝫ pro peccato actualiter ſcādaliſante
ꝛ pro nullo alio.Contra ex illo ſequitur ꝙ ſcanda=
lum ꝛ nō ſcandalū ſunt eiuſdē ſpeciei ſpecialiſſime
aduētus alterius nō mutat actuꝫ in aliam rem.Re
ſpondetur inter arguēdum ſufficiēter vſq; ad finē
ſcandalum ꝛ nō ſcandalū ſunt eiuſdē ſpeciei ſpecia
liſſime:ſcādalū actiuum eſt termin⁹ cōnotatiu⁹ ſup
ponēs pro peccato cōnotando ꝙ illud peccatuꝫ ſit
cauſa ruine in alio q̄ȝtum eſt de ſe hoc eſt peccatum
factum coram aliquo ſiue alter ruinā capiat ſiue ne
ad eſſe ſcādali nō requiritur ruina cognoſcētis hoc
peccatum ſꝫ requiritur ꝙ alius a peccante hoc co=
gnoſcat alius inq; viator.Et concedo conſequēter
ꝙ per hoc ꝙ quis reſpicit per feneſtrā ꝛ videt pec=
catum alteri⁹ peccatum incipit eſſe ſcādalū qđ añ
non erat ſcādalū vt cōtingit de furto imanifeſto qđ
recipit latēter in furti manifeſti ſpem tranſire. Sꝫ
contra hoc argumētor tunc act⁹ exterior aliqđ ma
licie ſuperaddit actui interiori cui⁹ oppoſitū dictū
eſt in ſcđo.pꝫ.faciat fortes vnū peccatū nullo pre=
ſente iam illud nō eſt ſcādalum actiuuꝫ qꝛ nullum
ſcādaliſat.Si dicas ipm eſt aptuꝫ natū ſcādaliſare
tūc habebis quodlibꝫ peccatū ſcādalū cōtra mo=
dū loquēdi ſuperueniat plato peccatuꝫ erit graui⁹
qꝛ incipit eſſe ſcandalū ꝛ p̄bet occaſionē ruine vidē
ti.Reſpondeo negando ꝙ act⁹ exterior aliqđ ma=
licie ſupaddit actui interiori iſte faciēs peccatū per
hoc ꝙ alter reſpicit per feneſtrā non magis peccat
q̄ȝ antea licꝫ peccatū nunc ſit ſcandalum ꝛ añ non
erat ſcandalū.Sꝫ ſi quis in occulto incipiat facere
vnum peccatū vbi nemo eſt vl' ſolū vnū ſuppoſitū
ꝛ ſupuenit vn⁹ vel plures iam cōtinuatio eſt maior
q̄ȝ inchoatio ꝛ exemplificem⁹ in terminis p̄dicator
vl' prelatus incipit cenare in die ieiunabili i cōclaui
īgrediuntur alii ꝛ occaſione illa etiā infringāt ieiu=
nium iam cōtinuatio eſt maius peccatū q̄ȝ erat in=
choatio hec comeſtio eſt maius peccatū cum eſt co
ram multis q̄ȝ erat a principio nunc ſcādaliſat ipu=
tabiliter ꝛ noua imputabilitate poſtq̄ȝ ei conſtat de
aliis ſupuenientibus nec ſequitur ꝙ act⁹ exterior ali
quid malicie ſuperaddit interiori actui qꝛ volitio in
terior imperās illam comeſtioneꝫ exteriorē eſt pe=
ior q̄ȝ interior imperās comeſtionē occultā.Si po=
nas iſtū inchoaſſe comeſtionē in occulto ſꝫ cōtinuat
inaduertēter vt frequenter cōtingit in motu locali
iam comeſtio exterior eſt mala ꝛ nō habet actū in=
teriorē malū ꝙ actus exterior eſt malus.patꝫ .ſcā=
daliſat ꝓximuꝫ et fuit inchoatus ex culpa ſua. Re
ſpondetur non probatum eſt ꝙ act⁹ exterior eſt ma
lus noua malicia in illo caſu cū non eſt actus huma
nus licꝫ ſit hominis hui⁹ inchoātis culpabiliter ſꝫ
tūc qñ cōtinuatur p modū nature nō imputatur ꝓ
toto illo tempore:ſed faciens actum in loco vl' tem
pore quo homines ſolent cōgredi plus peccat qui
exponit ſe periculo maioris ſcādali actiui q̄ȝ i loco
occulto vl' tempore quo nulli ſolent ſuperuenire .
¶ Tertio principaliter argumentor ſi dicta eſſent
vera et concluſio ſequitur ꝙ ſcandalum quanto eſt
corā pluribus tāto eſt maius peccatū cōſequēs eſt
falſum ergo ꝛ antecedens. conſequentia pꝫ.qꝛ plu
ribus prebet occaſionem ruine falſitas conſequen
tis.pꝫ.qꝛ tūc eſt duplex peccatū ſcādaliſare duos
ad ſcādaliſandū vnū triplū ad ſcādaliſandos tres
Et ſic ſine ſtatu ꝛ multo plus peccaret male viuens
in vrbe q̄ȝ ruri per vitā homines ſcādaliſantur ſicut
per actū vita ex actibus colligitur ꝛ ſic ſcādalū co=
ram infinitis eſſet infinite malicie.pꝫ calculāti.

Preterea nulli virtuti ſpeciali cõtrauenit ſcandalū ergo nõ habet ſpecialē rationē malicie. Ad tertium cõcedo cõſequentiā ⁊ cõſequēs ⁊ nego falſitatē cõſequētis nõ oportet ꝙ peccatū ſit duplum qḋ duos ſcādaliſat ad peccatū vnū ſcādaliſans: vt pꝫ de illo qui vult occidere duos homines vnica volitione modo hic eſt vnꝰ actꝰ ſcādaliſatiuꝰ duoꝝ ſicut vniꝰ ⁊ fateoꝛ quāto actus eſt corā plībus tāto peccatuʒ eſt maius nõ ſequit̄ ꝙ aliqḋ ſcādalū erit īfinite malicie nõ dātur de lege infiniti homines ⁊ qñ darent̄ calculatio nõ cõcludit. vt pꝫ ſi infiniti hoīes eſſent penetratiue mutuo volēdo eos omnes occidere et eos occidēdo. Ad aliud argumētū dico ꝙ cõtrauenit caritati fraterne cū homo deberet bene edificare fratrē ſcādaliſans oīa peruertit. aliqui dicunt ꝙ ſcādalū per ſe hoc eſt intentū eſt ſpeciale peccatuʒ per accidens ſcādalū hoc eſt illud qḋ eſt preter intentionē nõ cõſtituit ſpeciale vitiū q꞉ qḋ ē per accidens non cõſtituit ſpeciē illud nõ placet ſi quis frāgens ieiuniū imputabiliter corā aliis lꝫ nõ intendit alios ſcādaliſare nõ obſtāte ſcādaliſat ⁊ ibi eſt vera ratio ſcandali lꝫ peccatū nõ ſit ita grāde ſicut quādo intenditur ruina proximi ſicut intendēs ſolum amputare vnā tibiā a ſorte ⁊ eū occidēs realiter eſt homicida ac ſi intenderet eū occidere ſꝫ minꝰ peccat. Et qñ dicis qḋ eſt per accidēs nõ variat ſpeciē dictuʒ eſt non ſcādalū eſſe eiuſdē ſpeciei ſpecialiſſime entitatiue cū ſcādalo. Scḋo dico qḋ eſt accidentale vni ſpeciei eſt eſſentiale alteri albū ⁊ nigrū non faciunt differētiā eſſentialē reſpectu hominis bene tñ ſub ly coloratū qḋ eſt per accidens nõ variat ſpeciem hoc eſt illud qḋ eſt alicui accidētale nõ mutat ſpeciem reſpectu illiꝰ reſpectu cuiꝰ eſt accidens ex illo ſenſu non potes habere quin peccatum non intentum ſit ſcandalum. ¶ Quarto arguitur ſequeretur ꝙ aliqua intemperantia eſſet ſcādalū ſimiliter homicidiū eſſet ſcādalū cõſequēs eſt falſum q꞉ tūc vnū peccatū eſſet duo peccata et per cõſequēs due pene ei reſpõderent poteſt eſſe argumētum ꝙ aliqḋ habꝫ ſpeciē mali qḋ nõ eſt peccatū ſꝫ ibi dicetur qñ aliquid habet ſpeciē mali imputabiliter tūc eſt peccatū et ſcādalum. Ad quartū cõcedo ꝙ intēperantia eſt ſcādalū ⁊ nego ꝙ vnū peccatum eſt duo peccata niſi ſit ſermo de ꝑtibus itentionalibus peccati q꞉ ſm̄ hoc cõceditur vnū pctm̄ eſt duo pctā tria peccata ⁊ ſic ſine ſtatu cū in quolibet actu ſunt infinite partes ſincathe⁹⁹ ⁊ cathe⁹⁹ nõ cõicātes ⁊ cõicātes loquendo ergo de peccatis totalibus nego ꝙ vnuʒ peccatū eſt duo pctā ſꝫ equalet duobꝰ peccatis hic actus demõſtrādo volitionē qua quis frangit ieiunium qñ obligatur eſt intēperātia et eſt ſcādalū qñ eſt corā aliis ⁊ hic actus interdū eſt maioꝛ intemperantia ꝙ̄ ſcādalū qñ ſolum vnꝰ puer ſcādaliſatur interdū maius ſcādalum ꝙ̄ intemperantia licet ſit eadē res numero ſicut idē homo qui eſt logicꝰ ⁊ rethoꝛ eſt peritioꝛ vl̄ maioꝛ rethoꝛ ꝙ̄ logicꝰ vl̄ econuerſo. ¶ Contra ſcḋam ꝑtem tertie cõcluſionis argumentoꝛ ꝓbādo ꝙ homo nõ debet differre opus conſilii pro ſcādalo ⁊ hoc ſic ...mo tenetur cedere ſuo merito ſꝫ per opus conſilii quis poteſt mereri interdū tantum ſicut ꝑ preceptuʒ ergo nemo t..net̄ differre aliqḋ tale opus propter ſcādalum fratris Inſuper interdum aliquis ſcādaliſatur per hoc ꝙ aliquis homo deuotus petit ab eo bona ſua ergo in illo caſu licet exigere debitum. Ad primum concedo ꝙ nemo tenetur cedere ſuo merito q꞉ voluntarie actum meritoꝛium reliquendo pro tempoꝛe meretur propter amoꝛē fratris ac ſi opus feciſſet vbi nõ fuiſſet materia ſcādali ſꝫ hic non differt merituʒ peccaſſet niſi ſic faceret. vñ notabis in actibus conſilii vl̄ indifferentibꝰ debeo adire fratrem ⁊ ei ſignificare qua intentione facio et reddere rationē facti mei quā ſi non audit ſꝫ procedit in ſcādalo tunc eſt ſcādalum acceptum et nõ datū et ex malicia procedit ſi hoc cõſtat michi a principio ꝙ ex malicia ſcādaliſatur vt phariſei de xp̄o ⁊ apoſtolis. mathei. xv nõ oportet eos adire ſi ex infirmitate capit ſcādalū debeo ei reddere rationeʒ nec debeo actum facere quouſqꝫ ſuper hoc reddidi eū certioꝛatū tale ſcādalum vocatur puſilloꝛum. de hoc ſcādalo dicit aplꝰs prime corinthioꝝ. viij. Si fratrē meū ſcādaliſauero nõ mādūcabo carnes in eternū declaratur exemplo nichil comedi hodie iceſſi tota die venio veſperi ad hoſpitium ceno hoc eſt comedo ſero omnes in domo ſcādaliſantur teneoꝛ anteq̄ʒ comedā dicere hoc vl̄ equiualens fratres mei nõ ſitis in me ſcādaliſati nõ duꝫ pranſuſſum oportet nutrire iſtū aſinuʒ vl̄ ſaltem prebere ſufficiēs fomentū vl̄ laboro moꝛbo non poſſum ieiunare vel aliqḋ ſimile et ſi illud non facio pecco. a bono oīa iſta indifferentia interpretantur in melioꝛē partē. ¶ Ad cõfirmationē dico ꝙ aut bona tempoꝛalia ſunt cõmiſſa fidei noſtre ad diſpenſandū vni cõitati vl̄ pauperibus et tūc ꝓpter nullū ſcādalū ſunt relinquenda vſurpātibꝰ ſꝫ ſunt repetēda ſaluis debitis circumſtantiis hoc nobis incūbit ex precepto ⁊ preceptum nõ eſt omittendum ꝓpter ſcādaluʒ alioꝛum lꝫ plīmi eſſent ſcādaliſati contra beatum thomā cātuarienſeʒ eo ꝙ ſtudioſe et bona eccleſie et eiꝰ libertates tuebatur nõ deſiſtebat. Si bona noſtra ſint ſi ſcādalū oriatur ex malicia volentis retinere ꝑter rationē alienuʒ illud eſt ꝑpendendū q꞉ noceret bono cõi daretur malis occaſio rapiendi aliena ⁊ noceret rapientibꝰ detinere iniuſte aliena qñ ſcādalum oritur ex ignorantia qḋ dicitur ſcādalum puſilloꝝ poteſt differri ad tempus quouſqꝫ fuerit informatio qḋ eſt licitum.

¶ Diſtinctionis trigeſime none q̄ſtio vnica.

CIrca trigeſimā nonā diſtinctionē Queritur an diſpar cultꝰ impediat matrimoniū.

¶ Pro ſolutione queſtionis pono concluſionem. ¶ Inter infideles legittimuʒ eſt matrimoniuʒ licet nõ ratū qḋ pꝫ de diuoꝛtiis. gaudemꝰ. hoc pꝫ. j. corinthioꝝ. vij. Si quis frater habet vxoꝛem infidelem ⁊ hec cõſentit habitare cum eo nõ dimittat eā in eodē titulo. c. quāto ꝯuerſi ad fidē poſſunt ſil̄ cohabitare niſi cõtraxerint cõtra legē dei vl̄ na-

ture.Sed ſi vnus côuertatur ad fidê et altera non
vult ſecum cohabitare cum contumelia creatoris
vł cû inducit ad peccatû tunc fidelis pôt aliâ duce
re.¶Contra hoc arguitur vł deus tenet matrimo
nium îfideliû legittimû ⁊ approbat vł nô ſi primum
ſcḋm illud mathei.xix.Quos de⁹ côiûxit homo non
ſeparet.Inſuper vel côuerſus ad fidê eo ꝙ ꝯuerſ⁹
⁊ ꝙ̃primû eſt côuerſus eſt liber capere aliâ mulie=
rê fidelê vł non.Si ſcḋm quomô diſſoluitur in illis ca
ſibus ſi primû.¶Contra ſi ipſa reclamet anteꝙ̃ ipſe cô
iungitur ipſe cogetur eâ capere. ¶Reſpondetur
matrimoniû infideliû eſt legittimum ⁊ quo ad hoc
deus approbat ipm̃.illud mathei.xix.îtelligitur de
matrimonio rato qḋ fidê preſupponit hoc eſt ſacra
mêtuꝫ fidei.¶Ad aliud rñdeł ꝙ qñ côuerſus eſt al
ter côiugû an matrimoniû tunc primum deſinit eſ
ſe ſunt due poſitiôes oppoſite ſicut gloſa tâgit in.c.
gaudem⁹.vna tenet ꝙ matrimoniû diſſoluitur ad
ueniête quacûꝙ̃ iſtarû côditionû.Sed ſi côuerſus
ad fidê velit aliâ ducere infidelis poteſt reclamare
iure poſtliminii ar.xxiiij.q.ij.cum per bellicâ.ſi=
cut heretico reuerſo reſtituûtur alia bona. ¶.de he
reticis.⁊ licet nô ſit matrimoniû inter eos tñ eâ re=
cipere côpellitur ex côſequêtia ꝑoris matrimonii î
fauorê fidei ſicut poſt ſpôſalia homo cogitur cape=
re mulierê. Opinio oppoſita eſt ꝙ matrimoniû nô
corrumpitur cû infideli quouſꝙ̃ fidelis cum altera
côtrahit vł ingreditur religionê vł frugê melioreꝫ
vite.et cauſa eſt qꝛ roman⁹ pontifex diffinit ꝙ ipſa
poteſt añ matrimoniû cû ſcḋa reuocare ſuum mari
tum et ipſe tenetur eam ſuſcipere pꝫ in cap.gaude=
mus.Forte dicis fidelis nô poteſt habere infideleꝫ
vxorem.diſtinguitur vel ſi ipm̃ matrimoniû fuerit
côtractum têpore infidelitatis ⁊ ſic nego:vel vnus
fuiſſet fidelis ⁊ alter infidelis côcedo propter ille=
gittimationê eccłie.vt pꝫ.xxviij.q.j.c.caue.in pri
mitiua eccłia paſſim iudei ⁊ gêtiles côuertebâtur:⁊
ſic veriſiłe erat ꝙ fidelis lucraretur îfidelem ad fi
dem ꝓceſſu temporis iudei erant obſtinati nô autê
gentiles tûc licuit manere cû ſcḋis nô ꝑmis poſtea
et hii et illi ſunt obſtinati q̄re nunc eſt illicitû cû quo
cunꝙ̃ infideli côtrahere hic eſt ius poſitiuû huma=
nû qḋ pontifex poteſt reuocare ⁊ validare.Sꝫ ex to
to iſto non ſequitur ꝙ ſi alter côiugû ad hereſim la
batur altero manête fideli matrimoniû diſſoluitur
imo oppoſitum qḋ tangitur in.c.quanto.Et ſic fi=
delis ſine ſua culpa vxore ꝑuabitur qꝛ iter illos eſt
matrimoniû legittimû et ratum poſtꝙ̃ vterꝙ̃ eſt
baptiſatus.Sed dicis ponamus ꝙ vnus credit ſe
eſſe habptiſatum et tamen non eſt vel vterꝙ̃ con=
iunx an inter eos poteſt eſſe diuortium ſimiliter an
eccłia poteſt cogere illâ que labitur in hereſim ad
virum redire.Reſpondetur ꝙ poſtꝙ̃ tales non ha
bent caracterem baptiſmalem ſi poſtea altera auer
tat ſe a fide alter poteſt contrahere cum altera.De
alio dicitur ꝙ eccłia poteſt illâ q̃ labitur in hereſim
cogere reuerti cû eſt heretica ⁊ tradere curie ſecula
ri.¶Sed contra illud arguił moyſes habuit vxo=
rem filiâ ietro infidelis.exodi.ij.⁊ ioſeph filiâ phu=
tifaris ſacerdotis heleopoleos.gene.xlj.q̃ erat in=
fidelis et tertii regû.ij.ſalomon accepit filiam pha
raonis ⁊ heſter nupſit aſſuero.heſter.ij. Preterea
probatur ꝙ nunc fidelis pôt côtrahere cû infideli ſi
delis eſt perſona habilis.infidelis eſt perſona habi=
lis ꝗ ſût perſone habiles.Ad ꝑmû de illis patrib⁹
ante legem reſponderet aliquis nô erat vetituꝫ ſed
qꝛ apparet oppoſitû poſtꝙ̃ abrahâ noluit ꝙ yſaac
caperet mulierem de terra canaam nec yſaac iacob
ibi ſinebat capere vxorem ſꝫ miſit eum ad meſopo
tamiam ſirie eſau inter ſuos capiês vxorê peccauit
deuteronomii.vij.legitur cû precepit dñs delere ſe
ptê gentes ſequitur nô iibis cû eis fedus nec miſe=
reberis earum neꝙ̃ ſociabis cû eis côiugia filiâ tuâ
non dabis filio eius neꝙ̃ filiâ illi⁹ accipies filio tuo
qꝛ ſeducet filiuꝫ tuû ne ſequatur me ⁊ vt magis ſer
uiat diis alienis populus ille erat obſtinatus in ma
lo voluit illum attenuare dñs patres inſtinctu ſpûs
ſancti hoc ſeruabant ante legem iacob conſenſit de
dina ſuppoſito ꝙ mas circûdi vellet dicitur ſpecia
liſſime erât interdicte mulieres cananee niſi ꝓ ma
gna valde câ poterât iudei ꝯhere cû eis vt naaſon
contraxit cum raab de qua genuit boos.vt dicitur
mathei.j.que ſaluauit nûcios ioſue cû aliis mulie=
ribus alieni genis poterât côtrahere cû rationabili
câ ⁊ minori ꝙ̃ cû ꝑmis ſicut obeth côtraxit cû ruth.
ruth vltimo.et ſalomon cû filia pharaonis ꝓ pace
ſui regni.iij.regû.iij.nô adhuc videtur ꝑuaricator
de alienigenis âmonitarû ⁊ moabitarû ⁊ egiptiorû
quas abiecit eſdras.eſdre.ix.qñ populus reuerſus
eſt de captiuitate dicił cauſa fuit irrationabilis qꝛ
vxores eorum iudee mulieres erant turpes ex redi
tu de itenere eas abiecerunt. Ad ſcḋm côcedo añs
fidelis eſt perſona habilis ⁊ infidelis eſt perſona ha
bilis puta ad contrahendû cû infideli:⁊ nego côſe=
quentiaꝫ:ergo fidelis et infidelis ſunt perſone ha=
biles eſt relatio intrinſeca in conſequente et extrin
ſeca in antecedente.

¶Diſtinctionis quadrageſime q̃ſtio prima.

Circa iſtam quadrageſimaꝫ diſtinctionem
Queritur de gradib⁹ conſanguineitatis.
Pro ſolutione notandû eſt licet côſangui
neitas per vinculuꝫ vel per habitudinê diffiniatur
nolo tñ ſic diffinire qꝛ fortaſſis te latebit que res eſt
vinculuꝫ vel habitudo propterea ſic diffinio.Con=
ſanguineitas eſt homines ab eodê ſtipite ꝓpiquo
deſcendêtes in hac diffinitione homines lꝫ non ſit
veruꝫ gen⁹ hui⁹ termini côſanguineitas tñ eſt ter=
minus côior ⁊ ponitur loco generis et facit diffini=
tuꝫ ab aliquibus differre puta a brutis duo boues
ex eodê patre deſcêdentes in côi ſermone non vo=
cantur côſanguinei licet bene fratres ſi tibi placet
vocare eos ꝯſanguineos noîa ſignificât ad placitû
non eſt michi cure.Alii termini ponûtur loco diffe
rêtie dicitur ab eodê ſtipite ꝓpinquo alioquin nos
omnes eſſemus côſanguinei qꝛ deſcêdim⁹ omnes
ab adam et ab enoch omnes deſcendentes a caym
ſubmerſi ſunt in diluuio.noe carnali ꝓpagatiôe ad

excludẽdos ãgelos q̄ oẽs erãt facti a deo.ſʒ nõ per
carnalẽ ꝓpagationẽ.ꝑ h excludim⁹ euã q̄ facta ẽ ex
coſta ade q̄ nõ carnali ꝓpagatiõe ſʒ miraculoſe pro
creata ẽ.Cõſãguineitas eſt termin⁹ ꝯnotatiuus ꝓ
pluribus ſupponens connotando illa que ponũtur
in ratione nominis puta ꝙ ex eodem ſanguine de=
ſcenderunt ſed conſanguineus concretum pro vno
ſupponit eſt terminus relatiuus ſicut vicinus vici=
ni vicinus:ſic conſanguineus conſanguinei conſan
guineus vt eſt de predicamento relationis conſan=
guineam importat:ſicut pater filius ſi ſint de predi
camento qualitatis prout important ſexum proſo=
lis maſculis accipiuntur plebs et populus pro plu=
ribus non facientibus hoc aliquid ſupponunt popu
laris plebeus pro vno illius multitudinis non ꝙ ſit
idem ſanguis numero in diuerſis.Sed bene ſecun
dum diuerſas partes conſanguineitas diuitur in li=
neas hoc eſt iſte terminus conſanguineitas diuidi=
tur in inferiora eius ſaltem denominatiue linea eſt
de predimento quantitatis non quidditatiue inferi
us et ſic connotatio eius eſt impertinens connota=
tioni huius termini conſanguineus. Conſanguinei
tas diuiditur in lineam rectam et lineã collateralẽʒ
accipe pre oculis arborem porphirianam homo a=
nimal corpus animatum et ſic aſcendendo de linea
recta:linea recta eſt perſone quarum vna ab alia de
ſcendit carnaliter extendimus lineam rectam vſqʒ
ad prothoplauſtum:ſic potes iſtum terminum con
ſanguineitas extendere:et quia rectum diffinitur
ab euclyde cum medium non exit ab extremis ſic
quando perſone deſcendunt de ſeinuicem metha=
phorice eſt linea recta / vt ab abraham / iſaac / ia=
cob iudas tota illa coordinatio recitata mathei pri=
mo cap.ſecundum ꝙ linea accipi poteſt pro totali ⁊
partiali.Linea collateralis eſt conſanguinei quorũ
nullus ab alio deſcendit vt yſaac et yſmael eſau et
iacob/iacob ⁊ iſmael.et q̄.j.de aia.rectũ eſt index
ſui obliq̄:linea collateralꝭ lineã rectã dñoſcit.g̃d⁹
ſupponit ꝓ ꝯſanguineis:hoc eſt iſte terminus gra=
dus pro hominibus ſupponit connotando ꝙ greſſi
ſunt de ſeinuicem vel ab eodem tertio propinquo.
Et vt omnia hec ſint tibi peruia oportet ire ad line
am rectam qua cognita facile collateralis linee do
ctrina ſcatet.Linea diuiditur in aſcendentem et de
ſcẽdẽtẽ.ſed ea pars linee que ſupra nos erigitur vo
catur aſcendens reliqua vero deſcendens eadem
linea reſpectu diuerſorum eſt aſcendens et deſcen=
dens abraham yſaac iacob et iudas ſunt iudas ia=
cob iſaac et abraham : quemadmodum ariſtote=
les tertio phiſicorum eadem eſt diſtantia a thebis
ad athenas que eſt ab athenis ad thebas prim⁹ gra
dus eſt quando vnus immediate ab alio deſcendit.
Secundus gradus qñ vn⁹ ab alio deſcendit ſolum
mediate vno. Terti⁹ qñ mediãtibus duob⁹ et ſic
ꝯſīr:hoc eſt dicere hoc cõplexũ prim⁹ gradus ſup=
ponit pro duobus hoībus cõnotãdo ꝙ vnus imedi
ate gradiatur ab alio abrahã et iſaac ſunt prim⁹ gra
dus vel iſta propoſitio de actu exercito loco vnius
de actu ſignato accipitur abrah[illegible] et yſaac ſunt in
primo gradu id eſt ſeruantur per primum gradum
ſicut dicitur omne a eſt b:omne c eſt a .ergo omne c
eſt b eẽ in barbara.Ex iſto ifero correlaria.Pri=
mum:due perſone requirũtur ad hoc ꝙ dicaꝫ gra=
dus patet nihil graditur a ſeipſo ſed ab alio.Se
cundum correlarium eſt:iacob nepos abrahe eſt cũ
abrahã in ſecundo gradu.pʒ:mediãte vno ab eo de
ſcẽdit . Et codemmodo ſequitur ꝙ iudas et abra=
bam ſunt in tertio gradu:patet mediãtibus duob⁹
vna gñatio ſemper facit vnum gradum: prim⁹ gra
dus nõ īepte ſupponit pro primo qui graditur ⁊ ſic
pro vno ſed cõnotat aliuʒ a cuius femore graditur
ſcđs gradus pro nepote:tertius ſupponit pro ꝓne
pote pro iuda.Tertium correlarium: quot ſũt ꝑ
ſone tot ſunt gradus vno min⁹ probatur correlariũ
ex dictis patet hoc complexum primus gradus vel
ſupponit pro duobus cõnotãdo ꝙ vnus immedia=
te deſcẽdit ab alio vel ſupponit pro vno cõnotãdo
ꝙ immediate ab alio deſcẽdat:et ſic ſemper ꝓ duo
bus accipitur in recto vel obliquo:et ſic due prime
perſõe faciũt vnum gradum ſecũda cuʒ tertia vnũ
gradum q: tertius a ſecũdo graditur prim⁹ genit⁹
eſt ſecũdus i ordie ſemper ſecũda perſõa eſt pͥmus
gradus vel pars primi gradus vel ſignificatur per
primum gradum redit i eãdem ſñiam tres perſone
faciũt duos gradus:q̃ttuor perſõe tres gradus ſi=
cut due colũne requirũtur ad feneſtrã poſtea tñ ſuꝑ
additio vnius colũne addit aliã feneſtrã:ſed vna co
lumna nõ ſufficit ad primã feneſtrã abrahã et ami=
nadab qui erat ab eo octauus faciũt ſeptimum gra
dum.Pro lineis collateralibus aduerte ꝙ dinoſci
non poteſt inter eos niſi per reſpectum ad ſtipitem
communem quia eorum conſanguineitas a ſtipite
procedit.linee non dicuntur collaterales ſicut in ar
bore porphirii habentes lineam rectam in medio:
ſed due linee recte mutuo comparate ſunt collate=
rales:idem homo numero vt iacob eſt in linea re=
cta ad abraham auum eius ad iſmaelem ī linea col
laterali. Pro iſtis videatur an illi duo de quibus q̄
ritur equaliter diſtãt a communi ſtipite vel inequa=
liter. pro primis ponitur hec regula . Quoto gra=
du aliqui in linea collaterali diſtant a communi ſti=
pite toto gradu diſtant inter ſe toto non capitur ca=
thegoreumatice vel ſincathegoreumatice ſed ẽ no=
men ordinis.hic pro ſecundis ponitur hec regula:
Quoto gradu diſtat remotior a cõi ſtipite toto gra
du diſtant ille perſone inter ſe.Illud patet de conſã
guineitate:vir qui a ſtipite.Ille due regule in vna ſic
ponuntur.Quoto gradu diſtant aliqui a communi
ſtipite toto diſtant inter ſe : et reſpiciendum eſt ad
maxime diſtantem.Ex omnibus his dictis proba=
ri non poteſt ꝙ reſpiciendum eſt ad maxime diſtan
tem niſi aſſumpta determinatione iuris q̄d eſt ratio
nabile.Ex hac regula infero correlaria:iudas et
ioſeph ſunt in primo gradu conſanguineitatis.pro
batur:vterqʒ in ordine ad abraham eſt i primo gra=
du:et toto ordie diſtãt inter ſe ꝑ regulã:g̃ ſũt i pͥmo
Secundum correlarium:manaſſes filius ioſeph
⁊ phares filius iude ſunt in ſecundo gradu : loquor

ac ſi eſſent vt omnes apoſtoli dei ſunt duodecim: probatur: ſtipes ex quo deſcenderunt ſcilicet iacob eſt in ſecundo gradu cum quolibet eorum ⁊ ſunt i gradibus equalibus: ergo illi ſunt in ſecundo gradu inter ſe. ¶ Tertium correlarium: manaſſes ⁊ iudas patruus eius ſunt in ſecundo gradu. probatur: communis ſtipes eſt iacob iudas eſt in primo gradu in ordine ad iacob: oportet reſpicere ad remotiorem gradum: ergo correlarium verum. ¶ Quartum correlarium: aminadab abnepos iude ⁊ manaſſes ſunt in quinto gradu: probatur correlarium: iacob eſt communis ſtipes non poteſt eſſe iudas quia ab eo non deſcenderunt ambo eas ſemper ad immediatum quem inuenies a quo ambo mediate vł immediate deſcendunt aminadab eſt ſextus ab abrahã mathei primo: g̃ in quinto gradu ſecum per tertium correlarium linee recte: ⁊ manaſſes eſt tertius a iacob: ergo in ſecundo gradu ſecum: ergo compertum eſt ꝙ aminadab eſt in quito gradu ⁊ manaſſes in ſecundo: ergo ex regula linee collateralis ſunt in quinto gradu quo ad matrimonium. ¶ Quintum correlarium: primus gradus cõſãguineitatis eſt ſecundus conſãguineitatis: probatur: iudas eſt ꝓmꝰ gradus in ordine ad iacob ⁊ ſcđs in ordine ad iſaac auũ eius in primo gradu ad hunc ſenſum ꝙ ſignificatur per primũ in octauo eodẽmodo. potes concludere primus gradus cõſanguineitatis eſt ſeptimꝰ. ¶ Sextum correlariũ: hec ꝯña eſt bona: ego ⁊ tu ſumus in hoc gradu equali ⁊ ego poſſum capere filiã tuam: ergo tu filiam meam. eodẽmodo inferẽdo cõſequens negatiuũ ego nõ poſſuꝫ cape tuã ergo nec tu meã in linea inequali ꝯña eſt nulla. Preterea notabis alium eſſe modum ſupputandi ex legibus ꝗ talis eſt in linea recta ſeruetur idẽ modus ſicut i iure pontificio in linea collaterali eſt diſcrimen. Collateralium in linea equali quoto gradu diſtat quis a cõi ſtipite toto duplicato diſtãt iter ſe. quo fit duo fratres ſunt in ſecundo gradu conſãguineitatis ſecundum leges priamus ⁊ hector faciunt vnum gradum/priamus ⁊ alexander alium ⁊ per ꝯñs hector ⁊ paris ſunt in ſcđo gradu: ſicut pariſius a corbolio eſt diſtans ſeptẽ leucis: a pontiſare totidẽ: ergo põtiſaris a corbolio diſtat q̃ttuordecĩ leucis inter ſe ſed tunc ſecundũ leges dabis ſcđꝫ g̃dũ ⁊ q̃rtũ ⁊ nõ primum ⁊ tertiũ ſolũ eſt diſcrimẽ in modo loquẽdi ſꝫ modũ canonis ſeruare oportebit in hac materia ſacramentoruꝫ in linea inequali quot ſunt perſone ſtipite dẽpto tot ſunt gradus. computatio ſcđꝫ leges fit ob aliud ⁊ aliud vt pꝫ. xxxv. q. v. c. ij. ⁊ per conſequens neuter modus eſt reprobãdus in ſua via vnꝰ propter hereditatem et ſucceſſionem alter ob matrimonium procedit.

¶ Diſtinctionis quadrageſime queſtio ſecunda.

Circa hanc diſtinctionem quadrageſimaꝫ quero ſecundo an conſanguineitas impediat matrimonium. ¶ Pro ſolutione queſtionis pono concluſionem ypoteticam: licet añ dies innocentii tertii non poterat contrahi matrimonium citra ſeptimum gradum poſt eũ matrimoniũ eſt licitum ſupra quartum gradum ⁊ non citra: prima pars patet per yſidorum ethimologiaruꝫ libro xj. c. vj. ⁊ hoc pꝫ. xxxv. q. v. per totum. beatꝰ greg. diſpenſauit cum anglis et non tenuit legẽ cõmuneꝫ quia de nouo erãt conuerſi ad fidẽ vt citra ſeptimũ contrahere poſſint. ſcđa pars pꝫ de conſãgui. ⁊ aff. non debet. vtrũqꝫ erat rationabile in principio naſcentis eccleſie homines diutius ſeruarunt amicitiam ꝙ̃ poſtea: ideo tempore innocentii ampliata eſt materia matrimonii a generali concilio de conſanguinei. ⁊ affi. c. non debet. non ſemper conueniunt eedem leges. Sed petis ſi duo contraxiſſent in q̃nto gradu per annum ante determinationem concilii. An poſt determinationem fuiſſet verum matrimonium: dicitur ꝙ ſic ſi de nouo conſenſiſſent ante cõſtitutionem ſine diſpenſatione non erat matrimonium ſi diſenſiſſent vel horum alter non fuiſſet matrimonium iſta prohibitio perſonarum eſt rationabilis cum conſãguinei ſatis ſe diligunt pro augenda amicitia in policia oportunum erat contrahere cuꝫ aliis etiam fuiſſet confuſio conſanguineorum vt idẽ eſſet auunculꝰ et pater vt fertur de karolo magno et rollando: moab ad filiam loth erat frater quia ex eodem patre filius nepos et filꝰ ipſi loth et hoc patet ſecundum queſtionem carminis. Salue nepos frater filio dixit ſua n:f. Itẽ eſſet exceſſiuus amor vnitus ſcilicet per ſanguinem et copulam. ¶ Contra hanc concluſionem argumentor: pauce ſunt perſone excepte leuitici decio octauo capite: ergo omnes alie erant relicte idonee ad contrahendum matrimonium: ergo eccleſia non poterat illam materiam ſacramentorum artare quia pari ratione poteſt facere ꝙ non ſit conſecratio in vino ſubrubeo vel non ſit baptiſmus in aqua puteali vel fontali.

Rurſus iudei contrahunt in ſecundo gradu et i tertio in linea collaterali nec eſt dicẽdum ꝙ in hoc peccant: patet de diuor. gaudemus. ergo chriſtiani contrahere poſſunt. Reſpondetur negando ꝙ pontifex non poteſt inhabilitare hunc viruꝫ in ordine ad hanc mulierem: et diſtingo ꝙ materiam ſacramentalem reſtringere poteſt: vel dummodo illud depẽdet ab vno cõtractu naturali anteꝙ̃ ſacramẽtum cõpleatur et ſic conceditur vt eſt in matrimonio in aliis ſacramentis a chriſto inſtitutis non dependentibus ab vno contractu naturali non poteſt impedire quin homines ſacramentum perficiunt licet interdum male agũt materia baptiſmi cõfirmatiõis eucharistie ſacerdotii extreme vnctiõis nõ dependent ab vno contractu naturali: aliquis eſt ſacerdos in cunabulis vt communiter dicitur licet diſſẽſus ipedit ordies in adulto in ſacramento penitentie põt ſubtrahere materiã vel quo ad h̄ pctm̄ et ſi panis triticeus fuerit ſubtractus conſecrare ne-

quit preſbyter et illud eſt rationabile cum totum
corpus chriſti miſticum a matrimonio dependeat
relicta eſt cura eccleſie de diſpoſitione illius. Ad ſe
cundum conceditur añs ergo xp̄iani cõſeq̄ntia eſt
nulla : nos illegittimat illos aũt non ſcd̄z illud apl̄i
prime corith.q̄nto.quid ad me de hiis que foris ſũt
¶ Sed contra illud argumentor:ducat iſaac iude⁹
annã iudeã in ſecundo gradu et conuertantur ad fi
dem iã dabis duos chriſtianos in ſcd̄o gradu cõſã=
guineitatis cõiunctos ſine diſpenſatiõe. Rurſus q̄
libet non chriſtianus rationis cõpos tenetur ſuſci=
pere legẽ xp̄ianã:ḡ tenetur ſuſcipere oē illud qd̄ ſe
quitur ad legẽ chriſtianã:ſ; talia ſtatuta humana ſe
quuntur ad legez chriſtianã:igitur quicunq; obliga
tur ad añs non deobligatur a conſequente. ¶ Re=
ſpondetur concedendo cõcluſionẽ q̄ñ illi contraxe
runt añ xp̄iani nois ſuſceptionez: nec propterea da
tur occaſio aliquibus non venire ad fidẽ vt habeãt
conſanguineas vxores. ¶ Ad confirmationẽ fate=
or quilibet ⁊c.tenetur ſuſcipere legẽ chriſtianã. Et
diſtingo q̄ tenetur ad omne cõſequens ad legẽ chri
ſtianam vel ad omne illud quod ſeq̄tur in bona con
ſequentia materiali vel formali et ſic concedit̄ vel
ad illud qd̄ eſt ſuperadductum ab hoibus et ſic nõ
oportet ſicut ſunt multe conſtitutiones . non t̄ñ ne=
go quin iudei pariter et machometiſte obligant̄ ſol
uere vectigalia principibus more chriſtianoꝝ et de
cimas tenentur ſeruare proximos indẽnes in eorũ
locis eſſent boni chriſtiani:ſed aliud eſt de iure diui
no qd̄ eos obligat ſi aliquis iude⁹ repudiauerit vxo
rem quam duxit in iudaiſmo et ſuperinducat aliaz
tebergam veniendo ad fidem cogetur cap̄e primã
ſi ipſa redire voluerit nullatenus ſcd̄a eſt vxor eius
vel ſi habeat duas vel tres vxores more eoꝝ coget̄
omnes relinquere preter primã. Et ſi ponas q̄ ſil̄
contraxit cum duabus vel tribus quarum quelibet
erat habilis tp̄e contractus ſeorſum nulla illarũ eſt
ei vxor. Si ponas q̄ dicat iudeus copulatiue capio
te in vxorem te ⁊ te ⁊ vna reſpondeat ⁊ cõſentiat ſo
la illa eſt vera vxor ſed dices ergo mutu⁹ clamor ⁊
conſenſus non impedit quin aliqua eaꝝ eſt ei⁹ vxor
cum eſt mutuus cõſenſus explicatus per verba qd̄
ad matrimoniũ ſufficere videtur ꝯña eſt nulla cum
equa ſit ratio de oĩbus nulla eſt eius vxor vi illi⁹ cõ
tractus. Ex iſto ſequitur q̄ quilibet infidelis dans
libellum repudii ſue vxori et cognoſcens aliã adul
teratur cum ſecunda ſcd̄o ſequitur habens plures
ſucceſſiue inductas cognoſcendo ſecundam vl̄ ter=
tiam adulteratur non tamen oportet q̄ peccet pri=
mam cognoſcendo. ¶ Secundo principaliter ar=
gumentor: nulli ſunt conſanguinei: ergo queſtio fal
ſum ſupponit: añs p;: vel oẽs qui deſcenderunt de
eodem patre vel matre ſunt conſanguinei. ⁊ ſi ſic ſũ
conſanguineus enoch ⁊ helye contra modũ loq̄ndi
¶ Pro ſolutiõe argumẽti pono duplicẽ modũ opi
nandi: elige quẽ volueris: ⁊ quo ad priorẽ pono pro
poſitiones. ¶ Prima eſt: oꝫ ponere ſtatũ in aliquo
gradu in quo ſaluatur ratio cõſanguineitatis vltra
quẽ deſinit eſſe conſanguineitas. ¶ Secunda pro=
poſitio dabiles ſũt duo conſanguinei : et tamẽ filii
eoꝝ vel filius vnius cum alio non eſt conſanguine⁹
hee propoſitiones clarent. ¶ Tertia propoſitio cõ
ſanguineitas inſequitur ordinationem eccl̄ie ſicut
ſolſequium ſolẽ: p; interdũ tranſit in plures grad⁹
ſicut ante innocentium tertium poſt ſuam conſtitu=
tionem in pauciores rationabilius eſt ponere ſtatuꝫ
in termino matrimonii q̄ꝫ in aliq̄ alia pſona ⁊ cũ ali
qui ponunt in linea recta eſſe ſtatum ſicut in collate
rali abauus meus eſt michi conſanguineus proau⁹
auus ⁊ pater triauus non eſt michi ſanguine iũct⁹
habent dicere: ſ; ratiõabilior ⁊ cõior eſt poſitio quã
inſequor conſanguineitas protẽditur in linea recta
in abyſſum. patꝫ de nup. § ſcd̄o. ff. de ritu nup. l. nu
ptę. quo fit ſi adaꝫ ⁊ enoch eſſent nullã mulierẽ poſ
ſunt habere in vxorem. ¶ Quarta ꝓpoſitio: aliq̄s
eſt michi conſanguineus añ meridiẽ ⁊ poſt meridiẽ
deſinit michi eẽ conſanguineus: ⁊ t̄ñ tota die eſt: p;
ſi innocentius ponat ſtatutum in meridie. ¶ Quin=
ta propoſitio: aliquis mulierẽ cognoſcẽs añ meridi
em facit inceſtum. ⁊ t̄ñ poſt meridiẽ illa cognoſcẽs
non facit inceſtum. p; de illo qui cognoſcit mulierẽ
añ meridiẽ vl̄ poſt diſtãtẽ in q̄nto ḡdu cõſãguineita
tis. ¶ Sexta propoſitio: ſtat aliquẽ eſſe heredẽ vni
qui non eſt conſãguineus eius per legeꝫ cõem ſine
adoptione vel alio contractu: patet inter tritauum
⁊ vnũ multum diſtantẽ. ¶ Septia ꝓpo⁰: aliqui ſũt
in gradu conſanguineitatis q̄ non conſanguinei.
¶ Octaua propoſitio: poteſt dici cum eſt diſpenſa=
tio pro duobus in ſcd̄o gradu deſinunt eſſe conſan
guinei: ſed illud non eſt valde rationabile preſtat di
cere tales ante diſpenſationẽ ⁊ poſt ſunt conſangui
nei prohibiti contrahere ꝑ legem cõem ſunt conſã
guinei admiſſi per legẽ cõem non ſunt ꝯſãguinei. ſe
cus eſt ꝑ diſpenſationẽ ⁊ ſi eccl̄ia tunc ordinaret q̄
hoies pñt contrahere in quarto per legẽ cõem tl̄es
deſinerent eſſe conſanguinei. Sed dices tunc ante
omnẽ prohibitionẽ eccleſie ſtãdo in p̄cepto diuino
nulli eſſẽt conſanguinei in tertio gradu nec in ſcd̄o
gradu in linea collaterali ⁊ deſcendenti ſ; iſta appa
rent in parte extranea. Dicas ſecundo et forte ratio
nabilius: conſanguinei dicũtur illi ſupra nos quos
poſſumus probare eundo a parentibus immediate
eodem modo in linea collaterali ⁊ deſcendente et
tunc reges qui deducunt genealogias a nembroth
vel ab alexandro ſunt conſanguinei. ¶ Tertio pri=
cipaliter arguitur contra eandem concluſionem: ti
cius in quarto non poteſt ducere tebergam in quar
to vt patet ex dictis quia eſt gradus prohibitus: er
go ſempronius in quinto non poteſt ducere bertaꝫ
in ſecundo gradu: conſequens eſt falſum ergo ⁊ an
tecedens : falſitas conſequentis patet ex dictis : et
probo conſequentiam quia maiori vinculo conſtrin
guntur et ſunt plus conſanguineitate coniuncti in
ſecundo gradu primo vel quito q̄ꝫ duo in quarto q̄r
ex vtraq; parte ſi ille due linee ſimul adderent̄ q̄nq;
et vnum facerent ſex vel quinq; et duo faciunt ſe=
ptem quattuor et quattuor faciunt octo et hoc pa=
tet in philoſophia: ſi eſſet vnum lignum latum duo

bus pedibus et vna medietas haberet in longitudi
ne decem pedes / altera octo illud lignum non eſt
ita longum ſicut latus longius puta decem pedum
eadem ratione eſſꝫ ita breue ſicut latus breuiꝰ opor
tet ergo reducere ad vniformitatem remouēdo pe
dem ad ymaginationem a latere longiore et adde=
re coſte breuiori et ſic totum eſſet lōgum nouem pe
dibus et per conſequens nō erat maius longum an
tea:ergo debemus tollere quintum gradū ad yma
ginationem et ſuperaddere ſecundo gradui et tunc
erunt in tertio et in q̄rto et magis propinqui q̄ꝫ alii
illud poteſt colorari de qualitate difformi et de mo
bili cuius partes difformiter mouentur propter ar
gumentum probabile eſſet dicere niſi quia deteria
tio romani pontificis et loquentium in hac parte eſ
ſet ad oppoſitum q̄ argumentum perſuaderet ra=
tionabiliter q̄ quintus et primus eſſent i tertio gra
du copulatim remouendo ad intellectum duo a q̄n
q̄ꝫ et addendo primo et exponere om̄es decretales
epiſtolas oportet reſpicere ad remotiorem quādo
vnus eſt in quarto ⁊ alter in quinto quia ibi poterat
eſſe dubitatio quid faciendum eſſet an eſſet quartꝰ
gradus computandus vel quintus in aliis ſi eſſet i
gradibus equalibus et tunc res eſt clara vel in ine=
qualibus et ſic ſuperaddere per calculationem vel
remouerem ſecundum q̄ gradus ſe offerrēt ſed te
neo oppoſitum:nolo opinatiue reſtringere materiā
Dico ad argumentum duo:primo oportet reſpice=
re ad gradum remotiorem non habendo reſpectuꝫ
ad alium:et cauſa eſt.quia tedioſum eſſꝫ vulgaribꝰ
ſic calculare. Et forteſſis romanus pontifex illam
calculationem euadere volens illud ordinauit. Se
cundo dico q̄ illud lignum cuius vna medietas eſt
longa decem pedibus et alia longa octo eſt tota ca=
thegoꝛice longa decem oportet reſpicere ad partem
longiorem:quia ab illa totam denominationem in
longitudine accipit ⁊ in latitudīe duoꝝ pedū ⁊ ꝯſr
concedo q̄ ſi p̄s digitalis latitudinis eſſꝫ lōga decē
et totum reſiduum niſi vno pede totū eſt lōgū decē
pedibus ⁊ celuꝫ ſaturni ita velociter mouetur ſicut
ſuperficies conuexa eius:⁊ nego q̄ oportet metiri
velocitatem motus penes punctum medium eius
diametri vſus obtinuit q̄ velocitas motus localis
mēſuratur per pūctū in eo velociſſime motū cui ra
tio ſuffragatur ſicut penes hoīem mēſuratur nobili
tas oīm aīaliū collectiue et ſi eſſet lignū decē pedū
cuius p̄ma pedalitas eſt lata vno pede:et quelibet
alia pedalitas lata digitaliter totum lignum eſt la=
tum pedaliter:et iſtud coloratur reducendo ad vni
formitatem dabitur linea nullius latitudinis de po
tentia dei abſoluta qd̄ nō videtur admittenduꝫ:pa
tet ſignando vnam ligneam terminatam in porta ſā
cti victoris que protenditur in infinitum orientem
verſus et pars interiecta inter romā et pariſium ſit
latitudine vnius leuce equalis pars extra romam
ephesum verſus ſit latitudinis ſubduple puta vniꝰ
miliaris et ſic conſequenter in infinitum decreſcen
do geometrice. Si oportet reducere ad vniformita
tem quero quante latitudinis eſt hec linea ſi nō eas

ad partem latiſſimam.ſi dicas nulliꝰ latitudinis eſt
linea data auferatur exceſſus latitudinis p̄mi inter
ualli ſuper ſecunduꝫ in prima p̄te proportionali ho
re future in ſecunda parte ꝓportionali hore capiaᷓ
exceſſus duorum interuallorum ſupra tertiū:⁊ ſic p̄
om̄s partes proportionales hore future tunc linea
remanens erit alicuius latitudinis ⁊ magna latitu=
do eſt ablata:ergo prius erat latior q̄ꝫ nūc.dicis ar=
gumentū hoc eſt contrafactorē querendo quanta ē
latitudo in fine a me mea pro nūc non intereſt de ve
ritate illius dicti phiſicalis ſed impedire argumētū
qd̄ noſtro propoſito obuiare videtur:ſed i p̄ntiarū
hec miſſa faciamus. Petis an abſolute duo quo=
rum vnus eſt in quarto et alia in tertio ſunt i quar=
to gradu:dico perinde erit de eoruꝫ matrimonio ac
ſi eſſent in quarto:et ſic debet regula intelligi de vir
tute ſermonis ſunt in tertio et quarto copulatim ſꝫ
reputantur in quarto et petenda eſt diſpenſatio pro
quarto. ¶ Quarto arguitur probando q̄ duo in
primo gradu poſſunt coniungi accipio rebeccam ⁊
yſaac Arguitur ſic ex dictis ſecundus gradus eſt
primus:ergo rebecca ⁊ yſaac erant in primo gra=
du.quod probo:bene ſequitur:yſaac erat in primo
gradu ad abrahaꝫ/⁊ rebecca ad bathuelē:ergo erāt
in primo gradu:et eodēmodo arguam de rege et re
gina. ¶ Rn̄detur negando ꝯñam in añte eſt relatio
intrinſeca in ꝯñte extriſeca quēadmodum non ſeq̄
tur:cayn erat frater abelis/⁊ iſaac frater iſmaelis:ḡ
yſaac et cayn erāt fratres:in ꝯñte denotatur q̄ erāt
fratres inter ſe/in añcedente q̄ erant fratres ad ali
os:et hoc patet q̄ꝛ ſequitur obliquus. ¶ Quinto ar
guitur:titius in quarto gradu poteſt ducere bertaꝫ
in quinto:eſto q̄ ex parte patris et matris deſcēde=
runt et maior eſt coniunctio ſanguinis in eis in illo
gradu q̄ꝫ duoꝝ in q̄rto gradu ex vna parte tm̄ puta
vel patris vel matris negaᷓ minor eccleſia nō curat
ſiue ex vna parte deſcendant vel duabus. ¶ Sex=
to arguitur:ſortes poteſt contrahere cuꝫ ſorore ſua
ergo male dictum eſt nō dubitas ꝯñam.probaᷓ añ=
cedens:ſortes et plato contrahunt cum ſororibꝰ ſu
is:poſito q̄ ſortes capiat ſororeꝫ platonis ⁊ ecōuer
ſo. ¶ Reſpondetur ſortes eſt frater berte / ⁊ plato
frater teberge:ergo ſortes et plato ſunt fratres iſta
rum:eodēmodo berta et teberga ſunt ſorores iſtoꝝ
cum vna eſt ſoror vnius et alia ſoror alterius.

¶ Tertia propoſitio:duo viri habent ſorores ſuas
ſine diſpenſatione in vxores. ¶ Quarta propoſi=
tio:due mulieres habent fratres ſuos i legitimos
coniuges. ¶ Quinta propoſitio: nulli licet in lege
gratie habere ſororem eius in vxorem/nec cum di=
ſpenſatione/nec ſine diſpenſatione loquor humana
hic eccleſia diſpenſare nequit:nūc ſortes cognoſcit
mulierem et generat mulierem occulte et non con=
ſtat aliis:ſtat q̄ filius eius ducat illam:ergo tūc fra
ter habet ſororem in coniugem:nego q̄ ſit eius cō=
iunx:ſed ignorantia inuincibilis eos excuſat vel il=
lum quem latet ſi ſolum alterum fugiat.

¶ Septimo arguitur:thamar dixit ſuo fratri am=
mō pete me a patre et dabit me tibi:ergo non ē pro

hibitum iure diuino ducere ſororem. Reſpondetur ꝙ thamar erat genita ex alio viro q̄ꝫ dauid.ꝛ ſic dauid non erat pater naturalis eius.ſecundo poteſt dici ꝙ in hoc thamar aberrauit.Dubitatur an papa poteſt diſpenſare in omnibus gradibus prohibitis contrahere.Reſpondetur:aliqui ſunt gradus prohibiti a iure pure humano:et in talibus papa diſpēſare poteſt.Alii ſunt gradus prohibiti iure nature iure diuino et illi termini conuertuntur prohibitio nulla eſt nunc in iure diuino alia a iure nature aliq̄ perſone prohibentur contrahere leuitici decimo octauo capitulo:ſed illa prohibitio nunc robur nō habet inquantum iudiciale vel cerimoniale ſed quantum innititur iuri nature pleriſqꝫ viſum eſt ꝙ omnes perſone que prohibentur leuitici decimo octauo que ſunt duodecim prohibentur de iure nature et per conſequens papa non poteſt diſpēſare in gradibus ibi numeratis ſed quia i iure nature ſunt gradus et in eorum aliquibus certatur an ſint de iure nature inter doctos nec facile eſt deſcendere in radicem difficultatis:propterea in hoc pullulant poſitiones de linea recta ſuperius dictum eſt probabilior eſt ſententia ꝙ non poteſt papa ibi diſpenſare. et ſi adam nunc eſſet vxorem nullam habere poſſet inter patrem et filiam eſt contra ius nature et magis filii ad matreꝫ:refert ariſtoteles octauo de animal. quidaꝫ camelus igeīat⁹ qui matrem cognouit fraude detecta occidit ingeniatorem et cū bruta hoc abhorrebant hominib⁹ illud abhorrere debere exploratum eſt:ſemiramis erat peior bruto et penas a filio cōndignas pro ſcelere meruit iſte perſone prohibētur mater nouerca/ſoror ſiue ex parte patris/matris/vel vtriuſqꝫ neptis/amita vxor patrui q̄ eſt tibi affinis nur⁹ ſoror vxoris tue filia vxoris tue:ꝓbabile eſt pōtificē poſſe diſpenſare cū vno viro qui ſucceſſiue ducet duas vxores:ſic fecit alexander ſext⁹ in diebus iſtis cum rege luſitanie emanuele qui duas filias ferdinandi regis aragonie duxit.Eodem modo videtur ꝙ duo fratres poſſunt eandem mulierē ducere ſucceſſiue alter poſt mortem alterius:iohānes dicebat herodi:non licet tibi habere vxoreꝫ fratris tui fratre viuente dicit gloſa interlinearis:ꝛ videtur equa ratio in iſtis duobus caſibus:ſecundus eſt licitus:ergo et primus:tu negas vtrunqꝫ licituꝫ patet geneſis triceſimo octauo de thamar que habuit her primogenitum iude et poſtea onā:idem patet deuteronomii viceſimo quinto:quando habitauerint fratres ſimul et vn⁹ ex eis abſqꝫ liberis mortuus fuerit vxor defuncti non nubet alteri ſed accipiet eam frater eius et ſuſcitabit ſemen fratris ſui ꝛc.Rurſus ſara erat filia fratris abrahe ſcilicet arā et iacob habuit duas ſorores hec argumenta nō cōcludunt:dicetur ꝙ deus diſpenſabit cum patribus ſicut de vxorum pluralitate:ſimilis caſus erat in diebus martini quinti et ſapientibus congregatis contrarie ſapiebant ſed propter ſcandalum q꞉ iam erat matrimonium admiſerunt cum non ſunt vrgētes rationes in oppoſitum et a ſummis pontificib⁹ eſt attentatum non eſt facile reprobandum nec quoꝙ pacto niſi pro cauſis arduiſſimis admittendum vt pro componenda pace inter caſtellanos et luſitanos qui inter ſe crebro belligerabant vt inter vicinos plerumqꝫ fit et vt vniti expeditius inuaderent agarenos in africa.Ex quo ſequitur ꝙ pontifex poteſt diſpenſare in ſecundo gradu in linea collaterali et per conſequens in tertio et in quarto pateꝫ. ille ꝑſone non reperiuntur prohibite leuitici decimo octauo et omnes prohibende videntur ibi prohibite vel ſaltem non conſtat tibi de oppoſito ius ciuile hꝫ admittit ſed illa probatio non eſt efficax tibi cū ius ciuile interdum obuiat iuri diuino et iuri nature vt de concubinatu ſufficit non conſtat tibi de oppoſito patet:poteſt diſpenſare cum duobus in linea deſcēdenti vt inter filium iacob et filiam eſau non tamen ꝙ manaſſes haberet dinam amita et matertera loco matris habentur etiam citius poteſt eſſe diſpenſatio ꝙ eſau habeat dinā q̄ꝫ manaſſes eam habeat licet ſit idem gradus:mulier eſt ſubiecta viro:ergo non debet eſſe in linea aſcendente et mas in deſcendente.othoniel habuit axā filiam fratris ſui:iudicū primo. ¶Dubitatur an preſcriptio locum habeat in matrimonio dicitur ꝙ non preſcriptio dat ius ex conſtitutione hominum et ſecundum eorum intentum ius redet:modo caſus matrimonialis eximitur a preſcriptione. patet de conſang. et affi. capitulo. non debet. ¶Dubitatur ſecundo:berta eſt cognita a forte:poſtea ipſa contrahit matrimonium cum platone fratre fortis iuris ignara vel aliter ex malicia ipſa ad cor rediens confitetur peccatum ciceroni curato eius an berta tenetur reddere debitū platoni vel prodere ſuum peccatum occultum. Reſpondetur non eſt veriſimile ꝙ ſecum diſpenſabitur cum principibus pro pace communi illud reuocatur in dubium an papa poſſit:dicitur ꝙ non debet reddere debitum ſcit alium non eſſe virum eius fingat aliquod incompoſſibile reddendi debiti ipſa non habebit aliam pacem quouſqꝫ caſum officiali et viris grauibus et ſecretis oſtendat cogetur redire ad virum niſi excipiat per affinitatem.

¶Diſtinctionis q̄dragefime ꝑme queſtio ꝑma.

Quia magiſter capitulo vltimo huius.xli. diſtin. loquitur de diſtinctione ſpecierū luxurie Queritur an ſex ſpecies luxurie cōiter enumerate ſufficiunt. Pro ſolutione q̄ſtiōis notabis luxuria duob⁹ modis capitur:ꝑmo modo capitur ꝓ oi habundantia ꝛ ſic capit a virgi.j.georgi. dicente.luxuriā ſegetū tenera depaſcit in herba. luxus grece dꝛ ſolutio latine:luxus luxuries luxuria pro eod̄ capiunt. Aliomō capitur in theologia pro exceſſu in venereis:adhuc in modo loquendi ſtrictius accipitur pro exceſſu in venereis ſiue in materia inſtrumento vel modo vt excludatur exceſſus cum propria vxore. ¶Iſto notato pono concluſionem:ſpecies luxurie communiter enumerate ſufficiunt patet trigeſima ſexta queſtione prima .§. non omnes.hoc patet auctoritate magiſtri quadrageſi=

ma prima diſtinctione capi.iiij.tacet tamen ſodo-
miticū propter horrorem et iſte ſpecies vt facilius
memorie hereant ſignificantur per litteras viii⁹ di
ctionis faſſir/per f fornicatio ſimplex/per a adulte-
rium/per ſ ſodomiticum/per ſ ſcd̄m ſtuprum/per i
inceſtum/per r raptum.❡ Contra hāc concluſionē
arguitur:idem peccatum eſt adulterium et inceſt⁹:
patet ſi quis cognoſcat conſanguineam vxoratam
ſimiliter idem peccatum eſt raptus ⁊ inceſtus:ergo
membra coincidunt:ergo illa diuiſio eſt mala.con-
ſequentia tenet per vnam conditionem bone diui-
ſionis. Rurſus cognoſcens dicatam deo peccat et
facit actum luxurie et tamen tale peccatum ſub nul
la iſtarum ſpecieruꝫ continetur:ergo diuiſum exce-
dit membra diuidentia:conſequentia tenet per aliā
conditionem bone diuiſionis. Ad primum concedi
tur ꝙ idem actus numero eſt inceſtus et adulteriuꝫ
et diſtinguitur ꝙ coincidunt:vel in ſuppoſitione et
ſic conceditur puta ideꝫ terminus ſupponit ꝓ vtro
ꝗ omnis luxuria eſt actus voluntatis actus exteri
or eſt imperatus ab actu voluntatis vl' ꝙ coincidāt
ſecundum rationes formales et ſic negatur:non po
no formalitates more aliquorum ſed ſolum penes
connotata terminorum vel ſic non eſt eadem ratio
quare aliquis actus eſt inceſtus et quare eſt adulte
rium. Ad ſecundum concedo ꝙ cognoſcens dica-
tam deo peccat et de eius grauitate futurus eſt ſer-
mo ſed dico ꝙ tale peccatum eſt inceſtus cognoſcit
homo filiam patris eius puta ſororem talis eſt filia
dei aliter tamen ꝗ̄ alie mulieres magis proprie eſt
adulterium quia cognoſcitur ſponſa chriſti ſicut vo
uentes ſolent dicere ꝙ habent chriſtum pro ſponſo
Hinc baptiſta libro ſecundo de beata katherina in
troduxit beatam virginem reſpondentem precib⁹
et petitionibus beate katherine. Tolle manum ſibi
perpetuo te copulat infans. Connubio chriſt⁹ nu-
rus eſt mea pone timorem. Tertio dicere potes ta
le peccatum includitur ſub alia ſpecie innominata
dicamus ſub ſacrilegio carnis ⁊ ſic ſpecies date nō
ſufficiunt concluſio intelligit de ſpeciebus commu
nibus vel que communiter erāt ante iſta vota a ꝑn
cipio vel ante incarnationem pauce vouebant ⁊ ta-
men alie ſpecies carnis erant cōes ſiue ille ſpecies
ſenarie ſeruentur ſine preciſione ſiue non parum re
fert.❡ Secundo principaliter argumentor habeat
ſortes hunc actum volo luxuriare non cogitādo cū
qua muliere nec quomodo talis actus eſt luxuria ⁊
tamen ſub nulla iſtarum ſpecierum continetur non
ſub ſimplici fornicatione quia eadē ratiōe ſub adul
terio.forte dicis ſi eſt ſolutus eſt ſimplex fornicatio
Contra ſolutus cognoſcens coniunctam vel moni
alem conſanguineam vel affinem non facit ſimpli-
cem fornicationem:igitur.❡ Et confirmatur:ha-
beat ſortes hanc volitionem volo cognoſcere has
duas demonſtrando ſolutam et coniunctam talis
actus ſub nulla ſpecie luxurie continetur:igitur.
❡ Ad ſecundum reſpondetur:illa luxuria ſub nul-
la iſtarum ſpecierum continetur oportet dicere di-
uiſum non eſt luxuria in communi hoc eſt iſte termi
nus luxuria non reſtrictus ſed totuꝫ hoc luxuria ca
dens ſuper materiam determinataꝫ ſed tunc opor
tet hominem inuoluere ſe de ratione materie deter
minate vel fateri diuiſum latitudinem ſpecierū trāſ
gredi ſecundum eſt melius talibus actibus nomen
imponatur a vel b potes hic capere plura genera
in propoſito volo luxuriare ⁊ volo fornicari vl' adul
terari volo inceſtum vel raptum diſiunctum inclu-
dens plures ſpecies eſt ſuperius ad diſiunctum in-
cludens pautiores ſpecies et ſic procedendo ad for
nicationem ſimplicem vel ad adulterium tantum
et eſt ſimile ſub termino coloratuꝫ qui eſt gen⁹ ſub
alternum potes dare multa genera ſuperiora ad al
bum et inferiora ad coloratum.❡ Ad confirmatio
nem dico talem actum eſſe fornicationem et adul-
terium copulatim ſed actus quo volo cognoſcere
hanc vel hanc demonſtrando illas nec eſt adulteri-
um nec ſimplex fornicatio ſed eſt indiuiduum ter-
mini ſignificantis diſiunctim fornicationē vel adul
terium.❡ Tertio arguitur:oſculans aliquam vt ip
ſa inducatur ad adulterium eſt actus oppoſitus ca
ſtitati:ergo eſt luxuria:et tamen ſub nulla iſtarū ſpe
cierum includitur:igitur.❡ Et cōfirmatur:cogno
ſcens vxorem impudice puta contra bonam valitu
dinem corporis vel anime luxuriatur et tamen ta-
lis actus ſub nulla ſpecierum nominatarum conti-
netur igitur cum propria vxore non eſt ſimplex for
nicatio nec adulterium:et ſic de aliis ſpeciebus:igi
tur. Si dicas:nullus talis actus cum propria vxo-
re nomen ſpecierum ſuſcipit:ex hoc ſequitur ꝙ di-
uiſio eſt inualida cum membra diuidētia excedant
latitudinem diuiſi etiam eſt peccatum contra natu-
ram cum propria vxore ſicut cum aliena.poteſt eſſe
argumentum de illo qui cognoſcit cōmatrem vel
filiam cōmatris:hic non eſt fornicatio ſimplex:po-
teſt dici ꝙ eſt inceſtus illegittimatio eccleſie facit in
ceſtum ſunt ſpirituales conſanguinei :poteſt etiam
dici ꝙ eſt ſacrilegium iſta parētela eſt ſpiritualis ex
ſacramentis proueniens. Reſpondetur aliquod oſ
culum eſt non peccatum:amici ſolent quando pri-
mo occurrunt ſeinuicem oſculari ſine peccato:ſꝫ ſi
oſculum fiat cauſa inducende mulieris ad illecebrā
aliquod tale eſt ſimplex fornicatio aliquod tale eſt
adulterium:volo hanc oſculari vt eam inducaꝫ ad
fornicandum demonſtrando ſolutam tale oſculum
eſt ſimplex fornicatio demonſtrando coniugatam ē
adulterium ſicut adulterium eſt actus volūtatis ſic
eſt oſculum volo hanc inebriare vt fornicetur talis
actus ſub duobus generibus ſubalternis intempe-
rantie includitur ſcilicet ſub ebrietate et luxuria et
idem actus numero eſt luxuria ⁊ ebrietas in actu lu
xurie quis interdum facit oſcula indeliberata vel ſi
deliberata et ob voluptatem durum eſt dicere talia
oſcula eſſe mortalia peccata:aliqua ſunt anteceden
tia vt turpiloquia et viſus impudici ad luxuriam et
talia ſpectant ad luxuriam et ſic de talibus dummo
do continuantur multa talia ſpectantia ad luxuriaꝫ
ſatis bene includuntur in luxuria capiendo luxu-
riam vt ſit luxus in venereis. Ad confirmationem

dicitur q ibi eſt luxuria ſed terminus ꝓprius capit quando diuiditur pro luxuria i materia inſtrumēto vel mō ſed clarius eſt dicere luxuria non vxoria eſt diuiſum ſodomiticum eſt luxuria nō vxoria ad vxores nullatenus attinet plus q̄ȝ ad alias vel ſic ibi ponitur alia ſpecies dicatur b. Ex omnib⁹ pȝ q mul te ſunt ſpecies luxurie ſed qꝛ plerique iſtorū actuum ſunt rari non eſt opus iponere nomina ſufficit in re intelligere multos actus quoꝝ quilibet eſt luxuria Dicam⁹ faſſir cuſi f fornicatio a adulteriū f ſodomiticū f ſtuprum i inceſtus r raptus c luxuria communis v luxuria vxoria viri cū ſua f ſacrilegiū ſed bene intellige illam cōmunē luxuriā adulteriū non eſt luxuria cōis nec fornicatio ſimplex ſȝ actus taciti in ſolutione ſcdi argumēti per l impudicicia onā cum thamar. geneſ. xxxviij. eſt inaturalis ⁊ ſodomiticū ſcelus ⁊ ſic eſt actus quo quis cogitat de venereis vt polluatur in ſōno cū extra vas debitū ⁊ ſic datur actus ſodomitic⁹ ſic capiēdo veniale ſaltem nō cōſtat eſſe mortale ſȝ nō reddēs debitū vxori petenti peccat circa venerea per inſenſibilitatē nō eſt luxuria luxuries vero tendit ad exceſſuȝ ⁊ ſe elongat a defectu q̄ non eſt crebro in vſu ſed ex illo ſeqtur q nō omnia peccata carnis dantur. dicas faſſir cuſin p n non reddēs qn̄ tenetur ſiue tentione veniali ſiue letali. Dubitatur que ſunt filie luxurie. Scdo dubitatur quō homo ſe debet ſuare a luxuria. Ad primuȝ ſuppoſito qō dictum eſt in ſcdo quid requiritur ad hoc q vnū peccatū dicatur filia alteri⁹ nō refert de numero dato a ſanctis vl' a doctorib⁹ de filiab⁹ luxurie cū vltra filias datas plures dari poſſunt ⁊ varie a doctorib⁹ dantur beat⁹ grego. xxxi. moraliū aliquas filias eius noiat ⁊ iſidorus in lib° ethimologiaꝝ alias beatus grego. has filias nominat cecitatē mētis incōſiderationē ꝑcipitationē inconſtantiam amorē ſui/odiū dei/affectū ꝑſentis ſeculi/deſperationē futuri ſcli ab iſidoro iſte filie enumerantur. Turpiloqa ſcurrilia ludicra/ſtultiloqa/iſte filie interdū generātur ex aliis matrib⁹ nōnūq̄ȝ ex luxuria nō tn̄ credendū eſt q ex qualibet luxuria generetur deſperatio vl' odiū dei ſed qn̄ gradatim deſcēditur de vicio in viciū. ꝓuerbioꝝ. xviij. impi⁹ cū in profundū peccatoꝝ venerit cōtēpnit ⁊ ſequit eū ignominia de ꝑcipitatione. patet per terentiū in eunucho que res in ſe neq̄ȝ cōſiliū neq̄ȝ modū habȝ vllū de inconſtantia patet per dictuȝ eiuſdē comici loco allegato de quodā iuuene qui dicebat ſe diſceſſurum ab amica dicit vna falſa lacrimula reſtringit te de filiab⁹ numeratis ab iſidoro clarū eſt. mathei xij. ex abundantia cordis os loquitur audit ⁊ videt ex iſto patet reſponſio alicui⁹ luxurie due ſunt filie alicuius luxurie tres ſunt filie alicui⁹ quattuor ſunt filie ⁊ adhuc poſſunt eſſe plures filie q̄ȝ enumerētur a doctoribus q̄ȝq̄ȝ ipi enumerāt multas earum que ſequuntur ex quacūq̄ȝ luxuria ſȝ regulariter ſequūt hee filie ebrietas ꝓdigalitas turpiloquiū mēdacia ꝑiuria rixe inuidia zelus inordinatus nō inconuenit vnū vitiū capitale ab alio habere originē interdum vnū vitiū eſt cauſa naturalis alteri⁹ vt exceſſ⁹ vini reſpectu luxurie nōnūq̄ȝ vnū peccatuȝ eſt cauſa occaſionalis alteri⁹ ſceleris ⁊ mediū acquirēdi aliud hic abiſſus abiſſum inuocat vnū viciū ſuo pondere ſm beatuȝ gregorium aliud trahit. Ad ſcdam dubitationem in primis dicitur q illud viciū eſt maxime fugiendū. patet. pctm̄ qō labefactat hominē ⁊ a ſtatu hois maxime deiicit eſt maxime fugiendū ſic eſt de luxuria: igitur: cōſequētia eſt clara cū maiore. minor patet ſm ariſtotelē. iij. ethicoꝝ. Intemperantia facit nos coincidere cum voluptatib⁹ brutalib⁹ cum bruta ſicut ipſe detegit nullo ſenſu delectantur niſi guſtu ⁊ tactu mō luxuria fit per hos ſenſus. Inſuper cato luxuriā fugito ſimul ⁊ vitare memento. Crimē auaricie nam ſunt contraria fame. Auaricia ꝓ milleſima pte nō tm̄ deiicit hominē a fama vide quā famā ſardanapalus inter ſcorta nēs acquiſiuit vide ſi aſſirioꝝ imperiū a nembroth belo ⁊ nino icboatū qō durauit mille tricentis annis i eo extinctum eſt ⁊ ſuus muliebris mod⁹ viuendi fuit occaſio luxuria rei militari plurimū nocet ⁊ ducem excercitus attenuat plus fecit mulier achilli q̄ȝ hector vl' troilus holofernes qui vinci ab hoſtibus non poterat luxuria quā deſiderabat occidebat famā preſbyteroꝝ/religioſoꝝ/ſcholaſticoꝝ non ſolū denigrat ſed lacerat ⁊ eradicat tot inconuenientia ex ipſa ſequunt vt ea numerare poſſit nemo hic nō eſt certandū cū mulierib⁹ ſed oino ab eis fugiēdū dicente baptiſta i calamitatibus Hanc contra certare caue contendere vinci eſt. Vincere terga dare ⁊ retro veſtigia ferre. de eius deceptione ⁊ ſophiſticatiōe dicit. Ore nitēs aio maculata ſimillima ſorbo Quod nitido triſtes claudēs i cortice ſuccos. Decipit ignaros morſuq̄ȝ venenat amaro. Illecebris ⁊ fraude potens aſtu q̄ȝ doliſq̄ȝ dimicat ⁊ vultu pacē ꝑtendit amico ⁊ poſt dicit. Mira hui⁹ natura fere non enſe nec haſta Vincitur. prima arma hui⁹ pugne eſt fugere cōſortia mulierū. Exemplo ioſeph q̄ reliquit pallium. geneſ. xxxix. ⁊. j. corinth. vj. precipit apoſtol⁹ fugere a fornicatiōe. Scda arma ſunt exceſſus i cibo ⁊ i potu. ezechielis. xvj. hec fuit iniquitas ſodome ſororis tue ſuperbia ſaturitas panis et habundantia et ocium et comicus ſine cerere et bacho friget venus. Tertia arma ſunt ociuȝ ſecundum illud dictum naſonis. ocia ſi tollas periere cupidinis artes ocium ſine litteris mors eſt et viui hominis ſepultura ſm ſenecam. Quarta arma ſunt exceſſiua dormitio ⁊ potiſſimū delicate. cōtra illud catonis. Plus vigila ſemper ne ſōno deditus eſto. Nam diuturna quies viciis alimēta miniſtrat. Quīta arma ſunt turpiloquiū viſio mulierū tactus ⁊ hmōi. ꝓpterea dicit aplus. j. corinth. xv. Sepe bonos mores corrūpunt colloquia praua nō audiantur cantus impudici nec verba amatoria admittantur claudere oportet portas ciuitatis noſtre ſm illud iob. xxxj. pepegi fedus cū oculis meis. pȝ per dinā. geneſis. xxxiiij. ⁊. xxxix. de ioſeph de dauid ⁊ berſabea. ij. reguȝ. xj. patet de holoferno capto a pulcritudine iudith ſenes arſerunt in viſu ſuſanne. danielis. xiij. vū beatus auguſt. in libro de

agone xp̄iano ⁊ ſimilē ſentētiā ponit in libello ſuo
de honeſtate mulieruꝫ inter oia xp̄ianorū certamia
duriora ſunt prelia caſtitatis vbi eſt quotidiana pu
gna ⁊ rara victoria. Et iſidorꝰ in libro de ſūmo bo
no ꝙ magis per carnis luxuriā humanū genꝰ ſub=
ditur dyabolo ꝙ̄ per aliquid aliud qꝛ difficilius eſt
vincere vehemētiā hmōi paſſionis ⁊ qꝛ ꝟtus ⁊ ars
ſunt circa difficile decorum eſt ibi cōſequi victoriaꝫ
et in temptatione inuocare deū qui nō ꝑmittit nos
temptari vltra id quod poſſumꝰ.j.corinth.x.appo
uamus nos ipſi opem ad reluctandū qꝛ qui creauit
nos ſine nobis nō ſaluabit nos ſine nobis dat deus
omne bonū ſed nō per cornua taurū ad i pudicoꝝ
cetu ociſſime pedibus alatis voles ſicut a colubro
de cohabi.cleri.⁊ mulie.ex cōcilio magūtinēſi.c.in
bibendū.vetitū eſt clerico habere mulierē ſuſpectā
in domo intellige cohabitantē vel crebro venientē
et nominat matrē ſororē amicā ſi ille haberi nō poſ
ſunt nec aliā .bernardus in gloſa dicit clericos poſ
ſe habere feminas vſqꝫ ad ſcōm gradū in linea col
laterali alias vſqꝫ ad quartum in linea recta mani=
feſte repugnat cap̄.ſignato.⁊ btō auguſtio vbicūqꝫ
de hac materia loquitur lege libellū eius de hone=
ſtate mulierum ſi hō nō vincatur a muliere fortaſſe
denigratur eiꝰ fama candela ꝓpe parietē albū euꝫ
nō conſumit ſed tñ parietē denigrat.legitur de quo
dā fratre in vitis patruꝫ qui volēs cū matre tranſi=
re flumē manus ſuas īuoluit pallio ⁊ eam portauit
vltra flumē.interrogatus ab ea cur hoc faceret.re=
ſpondit.corpus mulieris ignis eſt ⁊ eo ꝙ̄ ꝙ cōtin=
gebaꝫ te venit michi in mentē memoria aliaꝝ mu=
lieruꝫ.iuxta illud ꝓuerbioꝝ.vj.nūqd pōt homo ab
ſcondere ignē in ſinu ſuo vt veſtimēta eiꝰ nō ardeāt
aut ambulare ſuꝑ prunas ⁊ nō cōburātur plāte eiꝰ
Sic q̄ igreditur ad vxorē ꝓximi ſui nō erit mundꝰ
cū tetigerit eam cū luxuria ſit ignis corpus inflam
mās.triplex eſt iterū remediū gn̄ale hunc ignē ex=
tinguēdi ſicut i igne materiali ne hō cōburatur.tri=
plex adhibetur remediū ꝑ aque effuſionē/ꝑ lignoꝝ
vl' alterius materie ſubtractionē vl' ꝑ elongationeꝫ
ab igne ſic facimꝰ olle bullienti i igne infundendo
aquā frigidā/ſubtrahendo ligna/vl' potū elonguan
do ab igne:ſic adueniēte igne luxurie ad litterā iter
duꝫ ꝓiciatur aqua ſuꝑ cōbuſtuꝫ.de ſancto eſvaldo
⁊ multis legitur ꝙ adueniēte paſſione ſe mittebant
i aquam hō tñ non debet eſſe homicida ſui vbi hoc
ei conſtat licet eius vita abbreuietur nō refert me=
lius eſt vitā breueꝫ ⁊ bonā habere ꝙ̄ longā ⁊ ſordi=
dam:legitur i vitis patrum de quodā ſene q̄ cū tē=
ptaret de quadā muliere quā receperat i hoſpicio
accendit lucernā ⁊ cōbuſit ei digitos merito perdit
domū ſuam q̄ eam icenſaꝫ videt ⁊ nō laborat ꝓ aq̄
ad extiguēdū ſic eſt hic .ſcōꝫ eſt de ſubtractiōe ma
terie ⁊ de illo prꝰ dictum eſt.tertiū fugere ab hoc
morbo ⁊ non ſecū luctari ei:⁊ ad hoc ē ratio luxurie
eſt ignis homo fenū. Eſaie.xl.ois caro fenū vel ſti=
pula. Eccleſia.xxj.ſtupa collecta ſinagoga peccātiū
nō eſt ſecurū ſtupe eſſe in circūferētia ignis luxuria
eſt peccatū ſordidū non eſt ſanū luctari cū homine
lutoſo quē ſi ꝓſternas coinquinaberis. Eccle.xiij.
qui tetigerit picē coiquinabitur ab ea. Inſuper non
eſt ſecurū pugnare cū hoſte qui ex propiquitate ſu=
mit vires ſed ſic eſt de luxuria aīi belluꝫ corpꝰ tran
quillū iſurgit contra nos tempore belli:quēadmo=
dū ſi ſint multi traditores in exercitu alicuius non
eſt pugnādū ſꝫ protinꝰ abeundū:modo caro adue=
niente hoſte eſt traditrix noſtri.

¶Diſtinctionis quadrageſime ꝓme q̄ſtio ſecūda.

SEcundo q̄ritur circa hāc materiā an for=
nicatio ſimplex ſit magnū peccatuꝫ. Pro
ſolutione notabis fornicatio dicit ſimplex
ad diſcrimē fornicationis q̄ interdū extēditur vt cū
luxuria cōuertat ad ſignificādū diſcrimē addit ſim
plex. Dicitur etiā ſimplex ad ſepandas alias ſpes
luxurie ab actu ⁊ quia ſolent eſſe hic alique difficul
tates vna an naturaliter poteſt ꝓbari ꝙ fornicatio
ſimplex eſt peccatuꝫ mortale.ſecūda difficultas an
poteſt hoc oſtendi ex ſacris litteris .tertia de eius
magnitudine i ordine ad furtū:de oībꝰ iſtis pauca
tangā. In primis videt michi difficile oſtendere ꝙ
fornicatio ſimplex eſt peccatū mortale i lumine na=
turali hoc eſt ſecluſa fide ⁊ ſit illa prima concluſio.
Secūda cōcluſio pōt probari ꝙ eſt fornicatio ſim=
plex ꝓhibita de iure diuino. In primis iſta declara
būtur ⁊ demū deſcendam i tertiā difficultatē ratio
nes alioꝝ nō concludūt ꝙ ois talis concubitꝰ eſt cō
tra ius nature ſaltē ex argumētis eorū ꝙ ꝓles reli=
glioſe educabit hoc non vincit.patet i muliere ſe=
ne vel q̄ cōueniūt pater et mater ꝙ puer bene edu
cabit. Si dicas peccat mulier ſenex ſinendo ſe co=
gnoſci hoc fateor qꝺ nobis conſtat per ius diuinuꝫ
ſꝫ nō probatur hoc naturaliter non eſt cōtra vitam
hois naſcituri poſſunt tñ adduci rationes apparen
tes ꝙ fornicatio ſimplex eſt cōtra ius nature i qui=
bus nō iſiſto cum non ſit neceſſe. Secūda cōcluſio
eſt fornicatio ſimplex eſt ꝓhibita iure diuino i vtro
qꝫ teſtamento.in veteri pꝫ deuteronomii.xxiij.non
erit meretrix de filiabꝰ iſrael.in nouo patet in ꝑce=
ptis ⁊ ꝓhibitionibꝰ decalogi per mechiā.ſi dicas ꝑ
mechiā intelligitur adulteriū etiā per fornicationeꝫ
intelligitur adulteriū vt pꝫ per illud.mathei.xix.q̄=
cunqꝫ vxorem dimiſerit excepta cauſa fornicatiōis
ibi fornicatio valet adulteriū:ſed hic dicit beatꝰ au
guſtinꝰ:an ois fornicatio poteſt dici mechia non oc
currit ei exemplū ⁊ eſt difficile ei oſtendere vbi ſim
plex fornicatio ꝓhibeatur i ꝑceptis decalogi ſi non
mechia oīs ſit ſimplex fornicatio poſtea dicit per
furtuꝫ prohibetur ois cōtrectatio rei aliene rapina
i furto includitur ſic ſimplex fornicatio icluditur in
adulterio ⁊ ſtatim dicit nō eſſe ſil'e bene ad ꝓhibitio
nē minoris prohibetur maiꝰ ꝟtualiter in illo inclu=
ſum quēadmodū eſt inter furtum ⁊ rapinā non tñ
ecōuerſo vt eſt iter mechiā ⁊ fornicationeꝫ ſimplicē
fateor probatio eſſet ieſſicax ſed eā pro probatione
nō adducit ſꝫ aliqualē ſilitudinē oñdēs ⁊ vidēs pro
bationē ieſſicacē cōcludēdo dixit.michi videtur ꝑ

mech[ia]ſ intelligit ois cōcubitus non vxorari⁹ prohibitus conſidera vlteri⁹ nō dixit non occurrit michi i ſcriptura ſed i p̄ceptis decalogi vbi prohibeat ſunt alia loca que ego itroducam. vt. j. corinth. vij. propter fornicationē aūt vnuſquiſq; ſuā vxorē habeat z vnaqueq; ſuū3 virū ergo ibi prohibetur ſimplex fornicatio. Forte dicis per fornicationē adulteriū intelligit hoc eſt cōtra intentionē3 illius capitis manifeſte paulopoſt ſequitur q̄ ſi ſe nō cōtinēt nubant z cōſtat ſimplicē fornicationē nō vocat cōtinētiā et melius eſt nubere q̄ vri profecto cuilibet conſtat ſi reputaſſet ſimplicē fornicationē licitā nō fuiſſet opus vri cuicq; neq; nubere per fornicationē3 ſimplicē daretur remediū ſi ipſa eſſet licita. Inſup p̄me corinthi. vj. nolite errare neq; fornicari neq3 idolis ſeruientes neq3 adulteri neq3 molles regnū dei poſſidebunt nō adiūxiſſet cū adulterio ſi nō pro ſimplici accepiſſet. hoc patet ad galath. v. ad epheſeos. v. et ad teſſa. iiij. patet cōſideranti lrām q̄z gētiles extiſtimabāt aliquā licitā crebro vetuit apoſtolus nō eſt opus itroducere determinationes humanas eſt error centeſim⁹ octuageſim⁹ ſext⁹ i articulis p[ar]iſienſibus dicere ſimplicē fornicationē non eſſe peccatū. Ex iſto iſero q̄ greci tenētes icōcuſſe ſimplicem fornicationē nō eſſe peccatum ſunt heretici hoc correlariū eſt cōtra martinū. queſti. iij. de luxuria. probo correlariu3 omnis tenēs hereſim cū p[er]tinacia eſt hereticus: oīs grecus tenēs ſimplicē fornicationē nō eſſe peccatū tenet hereſim cū p[er]tinacia: ergo omnis grecus tenēs ſimplicē fornicationē non eſſe peccatū eſt hereticus: cōſequētia eſt i barbara z maior eſt clara q̄z i ea p̄dicatur diffinitū de diffinitione hereſis eſt dogma falſum fidei orthodoxe cōtrariū nō quilibet tenēs hereſim eſt hereticus ſ3 req̄ritur p[er]tinacia: tunc eſt p[er]tinacia q̄n homo tenet illud qđ deberet nō tenere poſtq̄ eſt grecis oñſum rationabiliter q̄ ſimplex fornicatio eſt peccatū ergo tenentes oppoſitum ſunt pertinaces q̄ ſit dogma falſum fidei orthodoxe contrariū. patet ex locis allegatis martin⁹ nititur euacuare aliquas rationes guidonis carmelite vide eū i hoc non videtur martino q̄ pōt accipi vnus locus in ſacris litteris i quo probaretur contra grecū vel gētilē q̄ fornicatio ſimplex eſt peccatū qđ eſt falſum. Inſuper oſtēdam q̄ parum vel nichil i eadē queſtione martin⁹ diſtat a cōtradictione icōpoſſibilia coadunās martin⁹ poſtq̄ nulla ei occurrit ratio ex ſacris litteris ad probādū q̄ ſimplex fornicatio eſt peccatum accipit vnam q̄ fornicatio eſt peccatum mortale ſic arguit. Nam non ſolū illa de neceſſitate fidei ſunt credenda que ſunt expreſſa in ſacris ſcripturis ſed etiam que ſine ſcripturis per ſucceſſiua3 relationem p̄m vſq; ad nos peruenerunt ſ3 a xp̄o vſq; ad hec tēpora p̄res eccl'ie ſemper poſterioribus fornicationē ſimplice3 iter mortalia peccata tradiderūt z illa ſemper in eccleſia pro certo z indubitato habitū eſt agit: ſi i hac ratione quieuiſſet nō luctatus fuiſſē cū viro ſ3 vide quid dicat i ſolutione ad quartū guidonis carmelite z quas fingit equiuocationes z ad tergeneriſau-

dum fornicationē ſimplicē nō eſſe peccatū vel dato q̄ ſit peccatū greci nō ſunt heretici. dirigā ſuū q̄rtū argumētū i forma z maiore fortitudine vt nichil roboris amittat ſ3 potius acq̄rat. non ſolū illud eſt de iure diuino qđ cōtinetur i ſacris litteris vel ex hiis ſequitur ſed etiā omne illud qđ accepim⁹ a deo indubitanter p apoſtolos z patres noſtros. ſm illud iohānis vltimo. multa quidā ſigna fecit ieſus q̄ nō ſunt ſcripta in libro hoc ille eſt ſecūd⁹ gradus iuris diuini ſm alios quātus quorū multiplicatio eſt ianis ſed in hoc nō multū refert eſt vnus gradus iuris diuini quicquid ſit ſ3 null⁹ i eccl'ia latina tenuit q̄ fornicatio ſimplex nō eſt peccatū et cum homines ſint p[ro]cliues ad illecebrā ſignū eſt manifeſtiſſimū q̄ hoc venit a xp̄o ad apoſtolos ab apoſtolis ad patres noſtros et maiores et ab eis ad nos: ergo illud eſt de iure diuino. de gētilib⁹ nō inſtandu3 eſt dicerent ipſi adulterium nō eſſe peccatū nec de grecis refert vt patet ex eorum erroribus q̄ p[lu]rimis oīa iſta martinus concedere habet et per cōſequēs tenēs oppoſitum huius grad⁹ tenet hereſim oſtenſa3 ei eſſe talem ergo eſt p[er]tinax tenens hereſim ergo eſt hereticus qđ erat probandū qđ parū vel nichil a cōtradictione differebat. ¶ Sed cōtra hanc cōcluſionē argumentor p[ro]bando q̄ ſimplex fornicatio nō eſt peccatu3. Cum p̄mo ius ciuile admittit cōcubinatum. Cum ſecūdo deus precepit oſee fornicari. p3 oſee p̄mo. ſume tibi vxorem fornicariā et fac tibi filios fornicationū. Cum tertio enumerat cū hiis que nō ſunt peccata. patet actuū. xv. Ad p̄mū dicitur ius ciuile admittit aliqua contra ius diuinū vt eſt vſura incantatio contra vētos z nubes. p3 in lege eorū C. de male. z mat. de preſcriptione male fidei ſ3 ex illo coloratur q̄ ſimplex fornicatio nō eſt peccatu3 cōtra legē nature dixi coloratur nō ē ſufficiēs argumentū. Si petas an dñs iuſtinian⁹ erat p[ro]pterea hereticus. dico q̄ non eſto q̄ xp̄ian⁹ erat ipſe libros iuris non cōpoſuit ſed approbauit ſupponens eos q̄ eruditi erant i legibus bene cōpoſuiſſe. Et ſi dicas ſupponitur q̄ omnes leges ſunt i corde p[ri]ncipis. Ad hoc duo dico primum eſt vix cortex legum eſt in archa eius. Secundum eſt ſunt in corde eius id eſt in corde aſſiſtentium qui etiam poſſunt dici eius cor ſuppoſito q̄ bene regat. Ad ſecundum negatur q̄ deus precepit prophete fornicari: ſed de⁹ p̄cepit ei capere mulierē fornicariā hoc eſt idolatrā vl' fornicatricē carnaliter z illā caperet i vxorem z acciperet ei p adoptionē filios illius mulieris. Ad tertiū dicit q̄ illa ibi enumerata nō enumerantur p[ro]pter culpā ſed p[ro]pter diſcidiū inter gētes z iudeos gētiles putabāt ſimplicē fornicationē eſſe licitā cui⁹ oppoſitū tenuerūt iudei z abbominabāt vſu3 imolaticii cruoris. p[ro]pterea ap[ostol]us iſta iterdicit gentibus vt iudei z gētiles pacifice cohabitarēt ſ3 aduerte q̄ cōcubine iterdū in ſcriptura loco verarū vxorū accipiūtur vide iudith. xix. z ij. regū. xvj vbi architofel cōſuluit abſaloni ingredi ad cōcubinas dauid z tñ erant vere vxores dauid licet min⁹ principales ſicut erāt ancille abrahe z iacob. De ter

tia difficultate beatus thomas dicit fornicationem ſimplicē eſſe maius peccatum ꝙ furtum martinus tenet oppoſituꝫ nō eſt facile i peccatis diſtictis ſemper oſtēdere qđ eſt maius qđ vero min⁹ ⁊ ſic arguo Furari turonum eſt minus peccatū ꝙ cognoſcere hanc ſolutā demōſtrando ſolutā honeſtā mulierez ergo furtū aliqđ eſt minus peccatū ꝙ hec ſimplex fornicatio tu hoc cōcedis ſꝫ cetera ſunt impia. q̄ro a te quid vocas hic cetera pia.ſi dicas maximū idiuiduū furti cōpare oꝫ ad maximū idiuiduum fornicationis peto a te vt des michi peſſimū idiuiduū fornicationis ſimplicis ⁊ peſſimū furti i iſtis nō pōt dari regula generalis de cremēto vni⁹ peccati ſup aliud. Rurſus qñ habes ꝙ peſſimū indiuiduū vni⁹ peccati eſt peı⁹ peſſimo idiuiduo alteri⁹ non potes aliud cōcludere niſi vnā totā multitudinē cathegoreumatice eſſe alia peiorē cū qua cōcluſione dabis mlta idiuidua fornicatōis mltis idiuiduis furti peiora ⁊ econuerſo ⁊ ſic remanebis dubi⁹ an hoc peccatū eſt illo maius min⁹ vel equale i omnibus talibus cōſiderande ſunt circūſtātie et ſm hoc theologus cōſideret:quare opus eſt theologo i audienda cōfeſſiōe nec regule generales ſatiſfaciūt ſicut i medicina nō omnes regule date a galieno vł principe aboali ſufficiunt curare hunc patientē niſi medic⁹ cōſideret ⁊ patriam ⁊ complexionē ⁊ multa alia ſic crebro eſt i theologia nō nego quin ſint regule tenētes i multis ꝑ quas cognoſcere poteris vnū peccatum aliud excedere regule moralis phie currūt pari paſſu cum dant hic in vs facta.ſꝫ q̄cquid beatus thomas dicat de fornicatione multe fornicationes pluribus furtis ſunt peiores hoc eſt verū nec martinus ſufficienter hoc iprobat capiaꝫ potiſſimas rationes ſuas quibus hoc aſtruere elaborat argumentatur ſic martin⁹ expreſſius ꝓhibetur furtū i p̄ceptis decalogi datis moyſi ꝙ ſimplex fornicatio q̄ eſt prohibita ꝑ quādā ſequelā q̄ nō valet niſi aliqđ addatur:igitur. Huic argumēto rn̄detur cōcedendo añs ⁊ nego cōſequētiam ſi dixiſſet ſic nō eſt fornicatio ſimplex prohibita expreſſe in iure diuino antecedens eſt negādum argumētuꝫ illud probaret ꝙ furtum eſſet mai⁹ peccatū ꝙ rapina que nō eſt ꝓhibita niſi per ſequelā ſilr i decem preceptis decalogi nō prohibetur peccatū cōtra naturā i forma ſed eſt multo maius ſcelus ꝙ furtum. ¶ Scđo argumentatur q̄ furans facit contra preceptū diuinū ⁊ cū hoc iiuriā propoſito certo ⁊ determinato ⁊ toti reipublice iq̄tum turbat ſtatum eius pacificū ꝺ nō cōtingit i fornicatione. ¶ Reſpōdetur fornicatio eſt cōtra preceptum dei ſicut furtuꝫ ⁊ violatur tēplum ſpiritusſancti ſcꝫ homo ⁊ iniuria fit mulieri ⁊ mulier viro facit iniuriā:eſto ꝙ ambo cōſentiāt. Si dicas .v. ethicoꝝ.cōſentienti nulla fit iniuria verū eſt cauſis ſuperioribus ⁊ inferioribus cōſentiētib⁹ adde multa alia mala iuoluuntur vt mendacia cōmeſſatiōes ⁊ huiuſmodi.facit aliquas alias rationes ad iprobādum fornicationē eſſe peccatum eo ꝙ non fit cōtra vitam hoīs generandi ille currūt viis ſuis nolo dicere fornicationem omnē eſſe peccatū eo ꝙ eſt contra vitam hominis naſcituri. Alteri⁹ dicit/furtum nullā vtilitatē dicit/fornicatio vtilitatē iterduꝫ ponit qꝛ vitā hoīs naſcituri ponit hec ratio dependet i falſo nūꝗ vtile ſeparatur ab honeſto ſm ariſtotelem ⁊ tullium omne bonū vtile eſt honeſtuꝫ.ſi petas q̄ fornicatio ſimplex eſt minus mala opinor ꝙ vaga eū vilibus ꝑſonis ⁊ cōmunib⁹ propter minorem voluptatē pauca alia peccata iuoluuntur licet maior ſit allectio ex ꝑte obiecti cū pulcra ꝙ cū feda ⁊ minor libido cū turpi ꝑmum eſt multo periculoſius ſecūdo cui i remedio amoris aſtipulat̃ poeta cōſulens habere plures citi⁹ ꝙ vnā vt amor diminuat̃. Si dicas plus peccat ſortes cū trib⁹ ꝙ cū vna:diſtigo vł plus extenſiue cōcedit̃ itenſiue negatur qđ dixi de remedio amoris bene intelligas male dat remediū ad fugiēdū ab vno peccato ſaltādo in aliud meliora remedia ſuperius data ſunt. Si dicas ouidius iſequitur doctrinā ariſtotelis in ſecūdo ethicoruꝫ de illo q̄ vno vicio eſt irretit⁹ cōſulit ariſtoteles viro in aliud incidere:exemplū eſt de regula tortuoſa que flectitur i oppoſituꝫ ad hoc i tertio reſponſum eſt i materia ꝟtutū quō ariſtoteles eſt intelligendus. Si dices ſi ouidius propterea nō eſt legēdus quia laſciu⁹ ⁊ impudic⁹ nec aliqs alius de venereis tractans ⁊ per cōſequēs nec ſacre hiſtorie vt de ouan et thamar de loth ⁊ filiabus eius de dauid et berſabea de ſodoma ⁊ gomorra ⁊ ſimilib⁹ qꝛ illa impudicitiā recitant. Reſpōdetur duplices ſunt libri ſiue poete hiſtorici vel alii quidē multa vicia recitāt carnis ⁊ laſciua et turpiter reprehendunt more iuuenalis et prolixi ſunt in recitatiōe ſic ꝙ aures prurientes iuuenū cōmouēt prohibētes vicia eadē docēt ſcitillā taliū nō admitteret zenophō apud cirum perſarum ⁊ fateor tales libri non ſunt legendi potiſſimuꝫ ab adoleſcentibus dicēte baptiſta cōtra impudice loquentes. Sūt quibus eloquii datur aurea vena poete :⁊ cadit in ſordes inficitur ꝙ luto. Id caue ꝙ tetrici poſſint audire catones. Quod probet hippoliti penelopes ꝙ pudor eſto ꝙ i fine carpant vicia libri tales parum vtilitatis amplectuntur.alii ſunt libri qui ſuccinte vicia recitant de viciis carnis loquor et modo honeſto illa ꝑtractant et i fine reprehendunt tales libri non ſunt dandi cōtemptui propter pauca ihoneſta ſiue honeſta pertractata de ſacris hiſtoriis omnia diuinitus inſpirata ſunt ⁊ eloquia dñi eloquia caſta. Et ſi dicas iudas.geneſ.xxxviij.non horruit fornicationē ⁊ tñ horruit mēdaciū:ergo mēdacium eſt maius peccatum ꝙ ſimplex fornicatio ſꝫ aliqđ mēdaciū eſt veniale peccatū:ergo aliqua fornicatio ſimplex eſt veniale vel nō peccatum. Reſpondetur horrere vnū peccatū pluſ ꝙ aliud non arguit vnū eſſe maius ſaltem in male horrente ex illa littera nichil habet̃ niſi ꝙ iudas noluit eſſe mendax reſpectu hedi quē promiſit ipſi thamar etiam aliqua ſunt mēdacia mortalia grandia vt ꝑniciosa iuenice aliquos facere cōſcientiā de rebus minutis et tamen de magnis nullam formabunt prelati eccleſie non faciūt conſcientiam dare ſorori vel conſanguineo mille aureos mi

nūmos ⁊ tamen faciunt cōſcientiam amittendi ius leuandi decem ab vno paupere.

¶ Diſtinctionis q̄dragesime p̄me q̄ſtio tertia.

Circa hanc materiam q̄ritur tertio de duabus ſpeciebus ſcꝫ ſtupro ⁊ raptu an ſint peccata mortalia ⁊ ſpecies luxurie. ¶ Pro ſolutione queſtionis notabis ſtuprum proprie captuꝫ eſt volitio qua quis vult cognoſcere ꝟginē vel volitio qua quis vult ꝟginē cognoſcere addo ſecūdū plerique ſtuprū cōmittunt qui nō volunt cognoſcere ꝟginē nō ſuam ſed ſufficit ꝙ ꝟginē voluerit cognoſcere non ſto in appellatiōe rationis de cognoſcere q2 hec notio cognoſco vt carni atribuit nō facit terminū ſequentē ꝓpriam rationē appellare ⁊ q̄uis ſecunda particl'a diffinitionis ſufficiat tamē pro maiori intelligētia diffinitionis hoc totuꝫ adieci ꝗ difficile eſt diffinitionē euellere ob exceſſum dūmō partes eius detegūt archana diffiniti. Scd̄o notanduꝫ venit raptus eſt volitio qua quis aliquā violenter cognoſcit vel vt alius eam cognoſcat ſuffragatur hoc additur propter ſatellites qui ſunt auxilio ipſi raptori. Dicitur cognoſcit q2 ſi quis iuuēculā vi abſtulerit vt eius hereditatē vendicet vel aliud impertinens luxui nō eſt ſpecies luxurie ſi petas an iſti termini quidditatiue cōtineātur ſub luxuria vel denominatiue ſicut britannus ſub termino homo. Reſpondeo nō eſt magna vis potes tn̄ ſaluare veram rationem generis ꝙ hii termini diſtincte connotant qd̄ luxuria ſub diſiunctione ⁊ in cōfuſo importat vt de colorato ⁊ albo homines dicere ſolent. Ex his ſcatent alique ꝓpoſitiōes. ¶ Prima eſt ſtuprū ⁊ fornicatio ſunt eiuſdē ſpeciei eſſentialis.pꝫ.ſortes vult hanc cognoſcere demonſtando bertā ꝟginē plato hanc demōſtando tebergā nō ꝟginē ſolutā iſti duo actus voluntatis nō differunt ſpecie ⁊ alter eorum eſt ſtuprū alter vero ſimplex fornicatio differunt tn̄ in ſpecie vicii. Secundo ſequitur idē actus numero eſt primo ſtuprū ⁊ poſtea ſimplex fornicatio.pꝫ. habeat ſortes actum quo vult bertā cognoſcere cōtinuatū ꝑ vnā horā ⁊ in ſcd̄a medietate hore ſit berta cognita ⁊ nō in p̄ma: igitur. eodēmō probatur ꝙ idem actus erit ſtuprum. poſtea ſimplex fornicatio tertio adulteriū ⁊ inceſtꝰ ſi berta cognoſcatur ī prima quarta hore ī tertia cōiūgit cū cōſanguineo ſortis cōtinuātis volitionē. Tertio ſequitur iptinens eſt raptui ꝙ rapta ſit ꝟgo vel vxorata. Quarto ſequitur ꝙ adulteriū eſt raptus ſed nō omne adulterium eſt raptus. ¶ Iſtis notatis ponuntur cōcluſiones. ¶ Prima eſt ſtuprum eſt ſpecies luxurie et graue peccatum. ¶ Secunda concluſio raptus eſt graue peccatū ſub luxuria contentuꝫ. Prima concluſio ꝓbatur quo ad primā partē quicquid diſtincte cōnotatur per ſtuprū hoc cōfuſe importatur cōnotatiue per luxum nec aliquod requiſitū ad verā ſuperioritatē deficit ergo eſt ſpecies luxꝰ. ⁊ ſic probatur p̄or pars ſecunde cōcluſionis. Scd̄a pars pꝫ ꝙ ſit graue peccatū eſt cauſa ꝓpinqua multoꝝ malorū vt iſta reddatur inubilis/vt minꝰ cōtineat/cū amiſſus eſt pudor ꝙ ſi dicas dūmō peccatū eſt ſecretū hec incōueniētia nō ſequuntur tn̄ mediate cōmuniter ſequūtur ipſa poſt experta venerea eſt procliuior ī libidinē ⁊ tandē ſcelus occultū euadet apertum ipſa magnam ignominiā domui reddit parentes reddit cōtemptibiles facit argumētū de impudicicia matris. qui eā cognoſcit nū̄q̄ de ea habebit bonā opinionē ⁊ ſiue eam ducat (qd̄ raro eſt) ſiue nō de ea nū̄q̄ bene ſperabit amiſſo mulierū pudore frenū ſeruande caſtitatis eſt amiſſuꝫ. Ex quo patꝫ cū tot mala ex hac tetra labe ſequūtur parentes debēt procurare ꝙ hee bene ſeruentur aquā bibant ⁊ parū comedant ſine cerere ⁊ bacho friget venꝰ. mulier ī hiſpania an̄ matrimoniū vinū bibēs ſecluſa infirmitate eſt notata ipuditicie ⁊ in partibus auſtralibꝰ pulcher eſt modus vinū ⁊ bachꝰ ſunt ſotiarii.iij.libro ꝓbleumatū ⁊ venus ciborū ⁊ potuū dea.xxviij.liꝰ eiuſdē viuāt cū pudicis ſuper eas habeatur oculus ne domꝰ tota cōtaminetur ⁊ iuuēcule nomē labefactū a vicinis euadat oſtendaꝛ iuuēcule quot icōmoda ſequūtur ex violatiōe caſtitatis q̄ decoꝝ eſt ꝟginitatē ſeruare ꝙ virum habeat qui eā in reputatiōe habebit hac via ꝓpenſe iuuencule ī illecebrā ab illicitis cohibebūtur. Secūda cōcluſio probaꝛ quo ad ſecūdā partē multa mala ſequunꝛ ex raptu totidem ⁊ plura q̄ ex ſtupro ſi rapiaꝛ ꝟgo ſequunꝛ inconuenientia enumerata ⁊ cū hoc diſſidiū inter parentes et perturbatio in re publica ⁊ a fortiore ſi vxorata rapiatur. Secūdo ibi eſt actus magne iuſticie auctoritate ꝓpria rapiendo mulierē alienā cū aufferre res vicini ſit magnū peccatū a fortiori aufferre mulierem vicini vel que eſt tibi vicina nō capiꝛ vicina vl' proxima hic vt eſt de p̄dicamēto relationis pro illo qui prope te manet p̄ſbyter iohānes modo quo capio eſt tibi pariſii vicinꝰ hic in penā a legibꝰ ſupplicīū capitale iferꝛ. C. de rapt. ꝟgi. l. vnica. et hoc ſi non p̄ceſſerit conſenſꝰ de matrimonio vel fuerit meretrix pro tam vili perſona non eſſet infligēda illa mors lex ponit de honeſtis perſonis quare ifert acurſius de meretricibꝰ hec lex intelligit nichil. poſſunt poni cōcluſiones clare que non egēt ꝓbationibus ¶ Vna ſtuprū i femina eſt mlto maiꝰ pctm̄ q̄ in viro. pꝫ. plura mala ſequūꝛ ipſe nō totā domū fedat nec eſt minus nubilis q̄uis ſit muliere prudentior. non ſequiꝛ q̄libet peccatū eiꝰ peccato mulieris eſſe maius oportet cetera eſſe paria. Scd̄o pꝫ q̄to vir magis decipit iuuēculā tanto peccatuꝫ eſt maiꝰ et q̄to ipſa minꝰ intelligit maius in q̄ in viro Tertio patet non ſufficit conſenſꝰ vtriuſque partis ad actū illum neque parentum aut totiꝰ rei publice nullus contractus robur habet ſi deus contractum non ratificet. Quarto patet licet quis rapiat iuuenculam et eam cognoſcit anteq̄ ipſa conſentit ī matrimoniū eſt raptꝰ tamen poſtq̄ ipſa conſentit non eſt raptus tūc cognoſcit ſuā. Quīto ſequiꝛ ꝙ leges in matrimonio cedūt iuri pontificio cū eſt ſacramētum eccleſie licet non requiraꝛ cōſenſꝰ parentū ad matrimoniū: nolo iuuenculā excuſare a peccato et

ab ingratitudine ſi virũ ducat ſine conſenſu paren=
tum ipſa eſt ingrata domui dedecus et vir eam ſic
abducens male agit communiter. Septimo ſequi=
tur ꝙ principes et habẽtes auctoritatẽ in re publica
debent acriter hoc peccatũ raptus punire vt cete=
ris cedat i exẽplũ hoc dico ſolent nobiles in aliqui=
bus partibus mulieres diuites heredes vł non he
redes violẽte abducere illud ſcelus qđ eſt reipubli=
ce perturbatiuũ nõ debet manere inultũ ⁊ capitali
ſupplicio cõiter eſt piandũ potiſſimũ ſi ſine conſen=
ſu mulieris fiat. ¶ Contra pmã cõcluſionẽ argu=
mentor cognoſcẽs ꝟginẽ facit ſimplicẽ fornicatio=
nem ergo ſtuprũ nõ eſt grauiꝰ peccatuz ꝙ̃ ſimplex
fornicatio imo eſt ſimplex fornicatio realit cũ mu=
lier eſt ſoluta et ſolutus eam cognoſcit vt ſupponi=
tur. Preterea plerāqȝ mulieres putãtur eſſe virgi=
nes que non ſunt ꝟgines ergo talẽ cognoſcẽs non
cõmittit ſtuprũ cum ipſa non credit eſſe virgo. Ad
pmũ nego añs ⁊ ad probationẽ que in hoc latet ip
ſa eſt ſoluta in pmis nego ſoluta eſt illa que eſt co
gnita vł que capitur a proprio viro i matrimonium
Secũdo dico ⁊ cõformiꝰ nõ ſufficit ad ſimplicẽ for
nicationẽ ꝙ ſolutus ſolutã cognoſcit ſȝ requiritur
ꝙ neuter ſit ꝟgo ſi vterqȝ ſit ꝟgo vel alter qñ inci=
piunt eſt ſtuprũ non minus eſt ſtuprũ qñ mas ꝟgini
tatẽ amittit ꝙ̃ qñ femina licet ſcelus ipm ſit minus
ſm ariſtotelẽ in ꝓblematibꝰ vir nõ diligit eã vnꝙ̃
cũ qua amiſit ꝟginitatẽ culpabiliter ⁊ tangit cauſaȝ
vnã q2 amiſit aliquid magni momẽti. ¶ Sed cõtra
illud arguit ſequitur ꝙ medictas actus ꝓmi ⁊ plus
ꝙ̃ medictas eſt ſimplex fornicatio q2 iam ipſa deſi=
nit eſſe ꝟgo imo qñ ipſa cõſentit corruptori ipſa de=
ſinit eſſe virgo ⁊ incipit eſſe meretrix ergo nũꝙ̃ co=
gnoſcitur impudice ꝟgo ſed in pricipio cognitiõis
ꝓme ipſa eſt realiter meretrix. Ad pmũ nego con
ſequentiã ſtuprũ eſt actus voluntatis ⁊ totus ille a=
ctus exterior eſt imꝑatus ab vno actu qui erat i pri
cipio ſtupruȝ ⁊ ille voluntatis actꝰ nõ amplius ma
net ſed ſi idẽ actꝰ cõtinuat dico ꝙ actus pro aliquo
tempore vocat ſtuprũ ⁊ pro alio tẽpore quo ipſa eſt
cognita idẽ actꝰ deſinit eſſe ſtuprũ ⁊ incipit eſſe ſim
plex fornicatio I hac materia feda nolo venari ſi ipſe
ſit frigidꝰ vł maleficiatus vel ipſa ſterilis an ipſa de
ſinit vel ipſe cõmittere ſtuprũ ne nimis in hac mate
ria imoremur ſed qñ tãgis ante principiũ ꝓmi actꝰ
ipſa eſt meretrix et deſinit eſſe virgo ergo nõ eſt ſtu
pruȝ. nego cõſequentiã ꝙ̃diu ꝟginitas eſt recupabi
lis adhuc eſt ſtuprũ ex quo palam eſt ſtet cognoſce
re meretricẽ ſolutã a ſoluto ⁊ tamẽ nõ eſt ſimplex
fornicatio. Si petas quare totus actꝰ citius deno=
minabitur ſtuprũ ab vna que eſt ꝟgo ꝙ̃ ab alio q̃ añ
amiſit ꝟginitatẽ qua non dicit ex parte viri ſimplex
fornicatio. ¶ Reſpondetur vſus obtinuit ꝙ ſolutꝰ
cõiunctã cognoſcẽs dicit adulter ⁊ ſic in propoſito
totꝰ actꝰ cathegorumaᶜᵉ ⁊ in eo ⁊ i ea denoiabit a
ſtupro cum vna cuius ꝟginitas non eſt amiſſa irre=
cuperabiliter cognoſcit. Ad aliud argumẽtũ de il=
la que putat eſſe virgo in aliqbꝰ regionibꝰ eſt modꝰ
ferre ſignũ quo virgines diſtinguũtur a nõ virginibꝰ
vt ferre circulũ laneũ vel hmõi et dico debes repu
tare tales virgines ſiue fuerint virgines ſiue nõ ni=
ſi tibi cõſtiterit de oppoſito ⁊ talem cognoſcens da
to ꝙ ipſa ante fuerit cognita peccat peccato ſtupro
⁊ aliqui dicerẽt ꝙ nõ facit ſtuprũ imo ſimplicẽ for=
nicationeȝ ⁊ peccat peccato ſtupro illud eſt partim
de termino cõtendere potes dicere ꝙ talis facit ſtu
prum ⁊ peccat peccato ſtupro de ratione ſtupri ſuf
ficit cognoſcere illã quã ratoinabiliter debes puta
re eſſe virginẽ vbi nõ eſt diſcrimẽ i veſtibꝰ ꝑ rumo=
rem noticiã ⁊ alia potes cognoſcere nõ poſſumꝰ co
gnoſcere virgines ſicut populꝰ iſrael cognouit vir
gines madianitaꝝ. nũeri. xxxj. vbi rabi ſalomõ di=
cit fecerunt mulieres precedere archã federis et ꝑ
ſignũ a deo datũ hoc cognouerũt. idẽ patet de mu=
lieribus repertis i iabis galaad. iudicũ. xxj. per ſi=
gnuȝ a deo datuȝ apparatꝰ dat vnũ ſignum hoc co
gnoſcẽdi naturaliter ſed eſt fedũ ⁊ nõ tenẽs i pluri=
bus noc eſt nũc intendũ talibꝰ. Sed petis an illa q̃
nõ eſt ꝟgo ferẽs ſignũ diſtinctiuũ ꝟginũ a nõ virgi
nibus peccet per ipocriſim oſtdens ſe meliorem ꝙ̃
ſit. dico ꝙ nõ oportet illud ſignũ eſt ſatis inefficax
quẽadmodũ religioſus irreligioſe viuens nõ pec=
cat ferens habitũ ſue religiõis nolo negare qui pec
cet cõtrauenicẽdo regule ſed nõ oportet ꝓpter latio
nem habitus. Secũdo arguit ꝓmo mulierẽ cogno
ſcens plus peccat ꝙ̃ ſcđo q2 i primo actu eſt ſtuprũ
in ſecũdo ſimplex fornicatio ſi putatur ante eſſe co
gnita: ergo pari ratione eam tertio cognoſcens mi=
nus peccat ꝙ̃ ſecũdo cognoſcẽs ⁊ quarto eã cogno
ſcens minꝰ peccat ꝙ̃ eã tertio cognoſcens ⁊ ſic ſine
ſtatu qđ incõueniẽt. Rurſus raptus eſt ſpecies iu=
ſticie ergo nõ eſt ſpecies luxurie tenet cõſequentia
diuerſorum generũ ⁊ non ſubalternatĩ poſitoruȝ di
uerſe ſunt ſpecies ⁊ differentie: iuſticia ⁊ tẽperantia
ſunt genera nõ ſubalternatĩ poſita: ergo nichil erit
ſpecies vtriuſqȝ eodẽ mõ nichil cõtinebitur ſub op=
poſito temperantie et oppoſito iuſticie. Ad primuȝ
conceditur ꝙ ſcđo mulierẽ cognoſcẽs non tantuȝ
peccat ſicut ipſe vel alius eã ꝓmo cognoſcẽs plura
bona auffert ⁊ plura mala affert primo cognoſcẽs
ꝙ̃ ſecũdo ſicut primo frangẽs ſepẽ ⁊ auferens race
mũ aliis dat occaſionẽ auferẽdi ſed nõ oportet pro=
pterea ꝙ tertio cognoſcẽs mulieręȝ plus peccet ꝙ̃
eã ſcđo cognoſcẽs ſicut de fractione ieiunii ſm mul
tos tertio comedẽs nõ peccat ⁊ tñ ſecundo come=
dens peccat nec hic eſt oĩno ſimile inter ſecundã co
gnitionẽ ⁊ primã vtraqȝ eſt peccatũ mortale ſȝ hoc
eſt veruȝ qñ mulier eſt vilis vt meretrix poſt mltos
actus nõ eſt tantũ peccatũ eã cognoſcere ſicut aliã
nõ cõem ſecũdo vel tertio nõ fit tanta iniuria vili ꝑ
ſone nec calculatio hic locũ obtinet cũ nulla eadẽ ꝓ
portio põt reperiri inter ſecundã ⁊ tertiam iter tertiã
⁊ quartã. Ex quo patet ꝙ mulierẽ ꝓmo cognoſcẽs
nõ debet ſolũ ſe cõfiteri ꝙ mulierẽ ſolutã cognouit
ſȝ iudicio ſuo que tunc erat virgo ⁊ ꝯfiteri ſe de ſtu
pro. vlterius patet ꝙ cognoſcẽs mulierẽ q̃ eſt bone
fame ⁊ peccatum ꝓpalãs occultũ iterũ mortaliter
peccat ſi ſit nubilis multũ dãnificat ⁊ qualiter=

cunctꝫ eſt eius famam lacerat extra confeſſionē3 in=
tellige et ſi tibi conſtat ꝙ ſorte s habuit rem cum ta
li non debes illud occultum aliis dicere. vlteri⁹ pa
tet vir debet eniti ꝙ non ſit malus rumor de ſua fi=
lia cum aliquo quia cum eſt rumor falſus minus ip
ſa curat de ſeruanda caſtitate cum non eſt in celebri
fama. ¶ Ad aliud argumentum an idem actus eſt
iniuſticia et luxuria pono propoſitiones. ¶ Idem
actus numero eſt iuſticia et temperātia: patet: ſi ber
ta a ſuo viro petit debitum quando vir eius tene=
tur et reddere tunc reddendo et facit actum iuſti=
cie quia redditur mulieri quod ſuum eſt et facit a=
ctum temperantie. ¶ Secunda propoſitio ex hoc
ſequitur ꝙ non omnis iuſticia realiter diſtinguitur
a temperantia patet ex dictis cum hoc tamen ſtat
et verum eſt quelibet iuſticia a temperantia realiter
diſtinguitur et quelibet temperantia a iuſticia reali=
ter diſtinguitur et quelibet iuſticia diſtinguitur ra=
tione a temperantia actus vocatur temperantia q̄a
vſus eſt venereorum licitus et iuſticia quia reddi=
tur alteri quod ſuum eſt: ex quo patet ꝙ ille actus
vel potius illum actum ſignificans ponitur ſub di
uerſis generibus non ſubalternatim poſitis ſ3 hoc
eſt diuerſis rationibus. ¶ Tertia propoſitio: idem
actus eſt intemperantia et iniuſticia patet de raptu
eſt exceſſus circa venerea: ergo intemperantia et au
fertur alienum vel rei aliene vſus: ergo eſt iniuſti=
cia: ex quo patet ꝙ raptus in communi eſt superi⁹
ad raptum vt eſt ſpecies carnis. Secundo patet: ra
ptus habet multas ſpecies interdum eſt rapt⁹ mu
liere conſentiente ad vitium carnis ſed non ad hoc
ꝙ ipſa educatur nonnunꝙ ad omnia hec conſentit
ſed tutor vel parentes contradicunt et non voca=
tur proprie raptus ſemper eſt aliquis cui vis et in=
iuria eſt illata vel parentibus tutoribus vel rei pu=
blice ſed ſi mulieri non inferatur violentia non eſt
raptus.

¶ Diſtinctionis quadrageſime prime q̄ſtio q̄rta.

Circa hanc materiam quarto queritur An
adulterium ſit grande peccatum. In pri=
mis notabis. Adulterium eſt volitio qua
coniunctus coniunctam vult cognoſcere: coniun=
ctus ſolutam: vel ſolutus coniunctam. Dicitur eñ
adulterium quia eſt exceſſus ad thorū3 alterius po=
no hanc concluſionem. ¶ Adulterium eſt grande
peccatu3: probatur: eſt ſpecies prohibita de iure di=
uino: ergo eſt peccatum: conſequentia eſt nota: ante
cedens patet exodi viceſimo moralia veteris legis
manent etiam in noua lege prohibetur qui viderit
mulierem ad concupiſcēdam eam iam eam mecha
tus eſt in corde ſuo mathei quinto et prime corin=
thiorū3 ſexto: nolite errare neꝙ fornicari neꝙ ydo
lis ſeruientes neꝙ adulteri. Inſuper pro adulte=
rio in lege moſayca erat magna pena infligit̄ mors

Nō. quid adulteriū

patet geneſis triceſimo octauo de thamar: product
te eam dixit iudas vt comburatur: ergo peccatum
erat magnum: conſequentia tenet in lege qualibet
ſiue diuina ſiue humana et potiſſimum in diuina ſi=
cut in veteri lege vel noua. Forte dicis hoc argu=
mentum non vincit: ipſa nondum erat tradita ſola
debebat comburi quia filia ſacerdotis vt patet leui
tici viceſimo primo: contra illud eſt littera deutero
nomii viceſimo quinto: ſed hoc non obſtat: proba=
tio eſt clara leuitici viceſimo. Si quis mechatus fue
rit cum vxore proximi ſui et mechus occidatur et
adultera. ¶ Confirmatur ꝙ ſit magnum pecca=
tum a poſteriore per inumera mala que inde ſequū
tur nutritio falſi heredis vxor manebit vallata ſcru
pulis an viro ſcelus ipſum pandet vt verus heres
hereditatem habeat pro purganda conſcientia vel
ſeruabit famam quam habet aborſus homicida diſ
ſipatio domus eneruatio bonorum fortune pro nu=
trienda familia ipſa dedecus progeniei coinquinat
apud vulgus hunc virum innocentem fortaſſe ma=
gnanimum exponit ludibrio ſine eius culpa apud
hyſpanos depingunt cornua in limine domus cum
paruuli ſequuntur in vico comitis digitis illuden=
tes vſꝙquaꝙ ipſe eſt fabula hominibus apud pru
dentes ſola mulier eſt lues non autem vir non eſt ſi
tum in facultate ſua ſi non fuerit in cauſa tabeſcit
ſuper terram mauult filiam pollui ꝙ̄ vxorem et vxo
rem mauult occidi ꝙ̄ filiam: ergo a fortiori mauult
vxorem occidi ꝙ̄ pollui. hunc diſcurſum virtuali=
ter facit gloſa marginalis Amos ſeptimo vbi pro
magna pena propheta dicebat iudeis viderent ſu=
as vxores pollutas ante ſe: preterea adulterans vi
olat fidem quam promiſit alteri in facie eccleſie et
ſuum promiſſum irritat: ergo eſt fidefragus vel ip
ſa fidefraga: ſecundi regum duodecimo: non rece=
det ait gladius de domo tua vſꝙ in ſempiternum
eo ꝙ deſpexeris me et tuleris vxorem vrie.
¶ Secunda concluſio: non omne adulterium eſt
equalit̄ graue: patet: ſi coniunctus coniunctam co=
gnouerit ibi eſt adulterium: ſimiliter ſi coniunctus
ſolutam cognouerit ibi eſt adulterium: primum eſt
maius: patet: quia vxori proprie facit iniuriam et ē
et fidefragus dans corpus ſuum alteri viro vxoris
cum qua commiſcetur facit iniuria3: ergo in illo a=
ctu eſt maior difformitas ꝙ̄ in alio actu: ſimiliter
mulier adulterans grauius peccat ꝙ̄ vir adulterās
patet: plura damna ſequuntur ex adulterio mulie=
ris ꝙ̄ viri et maior eſt infamia talis virtus eſt ma=
gis propria mulieri ꝙ̄ viro ſeruare caſtitatem ſe=
cundum illud quod dicit quintilianus: pudicitiam
in milite quid laudem feminaru3 magis eſt iſta vir
tus. ¶ Tertia concluſio: crebro vir eſt cau=
ſa quare vxor ſua eſt impudica: quod patet cum
vir eſt caput vxoris debet eam dirigere in via ſalu=
tari non dando mulieri occaſionem ruine turpia
proferendo verba enim mouent animos non alias
dido enee adherebat que ante eius aduentum mor
tuo marito ſicheo viduitatē ſuā dicauerat. nō intro

ducendo eos quos exiſtimat impudicos ſaltem in magna familiaritate non loquatur impudice nec ſigna vnqꝫ impudicitie ei oſtendat ei fidem ſeruando hec concluſio eſt viri vxorati ariſtotelis. experto (vt aiunt) credam⁹ roberto et conformis rationi primi economicorum quarto in quo capite ponit quinqꝫ doctrinas inter virum et mulierem ſeruandas. Prima vt iniuria ceſſet ſic enim nec ipſe iniuriam patietur ad hoc ſcientiam pythagoricorum ad auctoriſandum caſum in medium citat inquiens. hoc enim et communis lex inducit vt pythagorici dicunt quemadmodum ſeruam ab lare ductā quā minime decet videri afficere iniuria apud noſtrates britannos eſt dicterium ſuper pontem lōdoniarum verbum malum pro alio habebis hoc idem patet de muſca et formica eſopi dulcia ꝓ dulci pro turpi turpia reddi verba ſolent. Secunda doctrina eſt: caueat ſe ab externo concubitu. Tertia: non vtatur impudice vxore vt non curet de venereis in viri abſentia. Quarta ducat virginem: ad h̄ notandum heſiodum in medium affert inquiens. recte vero ſe habet et illud heſiodi puellam accipere oportere vt gratis moribus imbuere poſſis diuerſitates enim morum nequaq̄ꝫ ad dilectionem ſunt. Quinta: non ſit vxor ſuperba et exuperans in veſtibus et ſecundi economicorum primo aliquas leges addit in infortunis ſic viro faueat et eum diligat ſicut in fortuna ſecunda ſi vlixes non pertuliſſet dura quis modo laudaſſet penelopen ſecundū illud ouidii: durus vidiſſet vlixes penelope felix ſꝫ ſine laude foret nec tantam gloriam inquit ariſtoteles adepta fuiſſet. Aliud ſecundi economicorum ſecundo precipit capiat bonam mulierem non decet hominem ſane mentis vbicunqꝫ ſemen diſpergere etiam proli facit iniuriam: ſitqꝫ pudor in verbis in operib⁹ vero probas et honeſtas parua peccata ignoſcat nec metum incutiat ſine verecundia et pudore hec cum meretrices ad mechos pati decet et tertio eiuſdem introducit homerum ꝙ amor inter eos nō valet ſine verecundia et timore propterea introducit helenam de priamo ſic dicentem. O metuende michi ſemperqꝫ tremende chare ſocer et vlixes ad nauſitam. Te mulier quidam valde ammiror ⁊ metuo nam nemo deteriorem ſe ammiramur et reueretur. ¶ Ex his ſequuntur aliqua: vnum: non ſeruans fidem vxori frequenter habet fidem violatā frangenti fidem frangetur fides eidem vide de agamenone et clitemneſtra: et a contrario ſenſu ſeruāti fidem ei crebro fides ſeruatur: patet de vlixe qui noluit habitare cum athlantis filia immortalitatē promittente nec cum circe ſalutem ſociorum promittente qui in porcos conuerſi erant ſecundum illud carminis. Circe ſocios mutauit vlixes per porcos illos non intelligo aliud q̄ ſocios vlixes luxurie deditos et cum caſtum. ¶ Sequitur ſecundo delirus eſt ſenex qui ducit iuuenculam impares ſūt mores cum ipſa iocunda propter ſanguinem ſit ipſe propter eius diminutionem tendens ad melancoliam non bene cohabitant: gaudia ſemper amat et ludicra verba iuuentus. oppoſito modo de ſenectute. ¶ Tertio ſequitur: homo non debet nec propter nobilitatem nec diuitias nec pulchritudinem capere mulierem notam de impudicitia: patet ſi aliquid leticie habet a principio extrema gaudii luct⁹ occupabunt. ¶ Quarto ſequitur: debet eniti capere caſte mulieris filiam cum talis preſumitur bene erudita ab vnguiculis et teneris annis filia impudice mulieris malum exemplum matris fortaſſe imitabitur. ¶ Quarta concluſio: aliquis ſolutus ſolutam cognoſcens committit adulterium. probatur concluſio: ſortes credit cognoſcere vxoratam et vult talem cognoſcere: in illo caſu ſortes facit adulterium: patet: non peccat peccato ſimplicis fornicationis nec aliqua alia ſpecie luxurie: ergo peccat adulterio. Forte dicis et ſic dicit martinus: ſortes in caſu peccat peccato adulterii ſed non adulteratur cum non cognoſcat coniunctam nec ipſe eſt coniunctus in hoc eſt apparentia et videtur ꝙ ſecū certandum eſt de termino poſtq̄ꝫ conuenit in ratione peccati ſed hoc non ſufficit: quod probo: ſi omnis copula viri coniugati cum non ſua eſſet adulterium ſequitur ꝙ aliquod adulterium erit meritum et pro aliquo adulterio aliquis premiabitur in celo hoc inconuenit omne adulterium eſt peccatum liberis verbis loquuntur philoſophi nobis eſt dat⁹ certus limes loquendi: probo cōſequentiam: pono ꝙ ſorti egredienti lectum ingrediatur non ſua ex eius neſcientia tunc talis actus erit non peccatum nec indifferens: ergo meritum capiatur caſus iacob ꝙ ipſe conſenſerit in rachaelem et contra et in tenebris lia erat ſuppoſita tunc iacob cognoſcendo liam ꝑ aduerſarium adulteratur ſed non peccat peccato adulterii ſed iacob meruit in illo actu ſi fecit propter deum. Si dicas hic non cadit ignorantia inuincibilis vt dicit guillermus pariſienſis hoc non habet apparentiam propter hoc miſſum facio.

¶ Contra primam concluſionem argumentor probando ꝙ adulterium non eſt peccatū: patet de ruth que ingreſſa eſt ad pedes booꝫ ſuadēte noemi ruth tertio ſimiliter heſter que intrauit ad aſſuerum precipiente mardocheo per libellū repudii regina vaſthi non deſinebat eſſe vxor aſſueri non erat libellus repudii licitus niſi diſpenſante deo ſecundum quācunqꝫ poſitionem modo deus non diſpenſauit cum gentilibus. ¶ Et confirmatur: eſt aliqua que non cognoſcitur a ſorte qui putatur eſſe frigidus vel eſt maleficiatus vxor relinquit ſortem et ducit platonem poſtea plato poteſt illam cognoſcere in illo caſu plato et vxor illa faciunt adulterium et non peccant. ſimile argumentum poteſt eſſe de eis qui probant an poſſunt ſeinuicem cognoſcere pro tempore et poſtea eſt diuortium. Ad primum dicitur quicquid ſit argumentum non probaret ibi eſſe adulterium cum neuter erat ligatus ſed an ipſa peccauerit acquieſcens ſocrui non eſt opus ruth excuſare a peccato veniali vł mortali argumētum de heſter

eſt ad propoſitum non eſt opus heſter excuſare in illo facto ſi dicatur ꝙ iſta facta ſunt inſtinctu diuino cum queſtio eſt de facto non ſatago illud impugnare tempore legis moſayce gentes contrauenientes legi moſayce non peccabant niſi ſimul contrauenirent legi nature. qꝛ ad illam nō tenebantur. ¶ Ad confirmationem dicitur in talibus non eſt adulterium ignorantia inuincibilis impedit ne dicatur adulterium. ¶ Contra ſecundam concluſionē et eius probationem ſic argumentor: coniūctus cognoſcens ſolutam non adulteratur: ergo concluſio et probationes falſum preſupponunt: antecedens patet querendo quare citius dicatur adulterium a coniūcto q̄ſ ſimplex fornicatio ab alio. ¶ Et confirmatur: vel vxoratus plus peccat cognoſcendo ſolutam vel ſolutus cognoſcendo coniunctam neutrum eſt dicendum. ſimile argumentum poteſt eſſe an vir vel vxor plus peccat. ¶ Ad ſecundum nego antecedens: et quando queris quare citius dicatur adulterium q̄ſ ſimplex fornicatio ratio eſt facilis: quandocunqꝫ eſt copula culpabilis cum aliena vel alieno eſt adulterium et ſic eſt ibi non habeo pro inconuenienti ꝙ actus vnius dicatur adulterium et alterius ſimplex fornicatio: vt ſi ſortes credat bertam eſſe ſolutam et berta credat ſortem eſſe coniunctū et hoc non intimat ei ſortes peccat peccato ſimplicis fornicationis ⁊ fornicatur: berta adulteratur et peccat peccato adulterio. ¶ Ad confirmationē in qua duo puncta tanguntur ſemper mulier peccat pluſq̄ſ vir virum habere plus prudentie non arguit eum grauius delinquere q̄ſ mulierem: quia illud probaret adam plus peccare q̄ſ euam: prudentia eſt circunſtantia augens plura inconuenientia ſequuntur ad adulterium mulieris. Ad aliud an coniunctus plus peccat cognoſcens ſolutam: vel ſolutus cognoſcens coniunctam. martinus dicit ꝙ plꝰ peccat: ratio eſt ſecundum eum quia ipſe contrauenit promiſſioni quam fecit in facie eccleſie ſolutus nullum ſimile fecit illud habet apparentiam: videtur michi oppoſitum ſolutus plus peccat: quod patet: mulier plus peccat adulterans q̄ſ vir ſecundū martinum et veritatem: ergo conſentiens peccato mulieris et eam inſtigans ad peccandum plus peccat q̄ſ vir mulierem ſolutam inſtigans etiam non tot mala ſequuntur ex copula cum ſoluta muliere a viro coniuncto ſicut ſoluti cum coniuncta.

¶ Contra quartam concluſionem argumentor: vel quelibet copula inter ſolutos alienos eſt adulteriū et hoc non: vel aliqua et aliqua non et detur ratio. ¶ Et confirmatur vbi ex ignorantia inuincibili vir cognoſcens vt ſupponamus inter iacob et liam in principio noctis eſt vtrinqꝫ adulterium vel in altero eſt non peccatum vt puta in iacob et cum eſt actꝰ circa venerea et non caſtitas vidualis vel virginalis eſt coniugalis: ergo ſunt coniuges. ¶ Ad primum do ſecundam partem quelibet copula cum aliena culpabilis eſt adulterium puta cum ſcit mulierem eſſe coniunctam vel credit vel econuerſo vel non inquirit ſufficienter an talis eſt coniunctus vel coniuncta. Dixi ſufficienter ⁊ non culpabiliter quia ſi ſortes tranſiens ad proſtibulum reperiens bertā coniugatam: ſed hoc fugit ſortem ꝙ ipſa eſt alicui alligata et ipſe facit magnam indaginem nolens eā cognoſcere ſi eſſet vxorata iam peccat illam cognoſcens ⁊ fornicatur fornicatione ſimplici q̄ſq̄ſ det operam rei illicite non videtur adulterari poſt indaginem ſi nullam feciſſet vel inſufficientem non nego quin tunc adulteratur et peccat peccato adulterio. ¶ Ad confirmationem dico iacob non commiſit aliquem actum luxurie ſed actum caſtitatis coniugalis nec ad hoc requiritur coniugium ſed putatum ex ignorantia inuincibili et ſic iacob facit actū coniugalem ſiue petens debitum ſiue reddens altera autē adulteratur. de iacob grātia exempli ſit dictum capiantur alii ſi volueris ſi aliquis veniens a remotis partibus vxoratus in gallia duceret bertam in vxorem inſciam criminis berta facit actꝰ caſtitatis coniugalis toto tempore quo eam latet ſuper caſu ſortis ſortes adulteratur et ita breuiter expers peccati in hoc actu nec facit adulteriū nec fornicationem et ſicut non peccat peccato fornicationis adulterii vel inceſtus ita nec fornicatur adulteratur vel facit inceſtum nec ex hiis ſequitur ꝙ adulterium ſit fornicatio vir habet vnum actum qui frequenter eſt adulterium et actus exterior adulterium tanqꝫ actus exterior ab interiori adulterio imperatus dummodo mulier in vtroqꝫ actu et interiori et exteriori habet caſtitatem coniugalem q̄ſq̄ſ nō habeam illud conſequens pro inconuenienti ꝙ idē actus numero interior ſimul eſt fornicatio ſimplex et adulterium vt in fronte huius materie meminimus de illo qui vult has cognoſcere demonſtrando ſolutam et coniunctam ſcitas eſſe tales fidē nullam dabis ſciolis aſſerentibus omne adulteriū ſpecie eſſentiali differre a fornicatiōe ſimplici imo nec doctis viris qui frequenter hoc per conſtructionē obiectorum ſatagunt roborare cognoſcere hanc cōiugatam demonſtrando ſolutam quam ſcio eſſe talem eſt ſimplex fornicatio et volo cognoſcere hanc ſolutam demonſtrando coniugatam ſcitam eſſe talem eſt adulterium: ex quo palam eſt berta reddēs debitū ſorti vxorato poſtq̄ſ ei cōſtat de vxore ſortis īcipit adulterari vbi añ fecit actꝰ caſtitatiſ ꝯiugalis. ¶ Sed contra illud argumentor: proles genita inter ſortem et bertam eſt illegitima: ergo ex nephario concubitu ipſa eſt procreata. Reſpondeo illud argumentum non eſt ponderandum licet ille coitꝰ ſit nephariꝰ ex parte vnius eſt licitus ex parte alterius et propter caſtitatem mulieris virum cognoſcentis non debet dici illegitima eſſe legitimum non arguit peccatum in prole: ſed ſi ſortes de facto crediſſet vxorem eius defunctam que tamen eſt ſuperſtes ex ignorātia inuincibili ſorti ex parte viri uſqꝫ ſortis et berte ille actus eſt caſtitas coniugalis et proles eſt legitima propter bonam fidē vnius ſi matrimonium contraxerint in facie eccleſie;

vel qḋ putabatur ab altero eſſe matrimoniuꝫ licet
realiter non ſit:hoc patet qui filii ſunt legittimi ex
tenore . q̄ꝛto forti⁹ ſi ābo habeāt ig̃rantiā inuicibilē
¶ Quarto ſequitur:ſtat ſortem in adulterio et ex
concubitu adulterino eſſe genitum et eſſe doctoreꝫ
pariſienſeꝫ.pꝫ: facultas aduertit ad legittimā ꝓlē
et non ad adulterium :lex preſumit ſemper filium
eſſe genitum a coniuge vxoris licet interim ipſa a=
dulteratur. ¶ Quinto ſequitur:adulterium nō diſ=
finitur per cognoſcere coniunctam vel non coniun=
ctam:ſed per hanc velle cognoſcere quam credit eſ
ſe coniunctam vel non habet rationem credēdi op
poſito. ¶ Sexto ſequitur:aliquis eſt adulter qui
nullam cognoſcit:ex quo patet inſcicia aliquorum
dicentium virum non teneri ad confeſſionem de ta
li circunſtantia coniuncta vel ſoluta cum vnum pec
catum eſt adulterium in ſpecie culpe diſtinctum a
fornicatione ſimplici. ¶ Hiis ſuppoſitis deſcendo
ad vnum argumentum quod facit martinus in hac
queſtione de adulterio.dicit ipſe : non eſt poſſibile
ꝙ aliquis credat ſe velle adorare dyabolum et cre=
dat ſe adorare dyabolum et deum adoret: non ſtat
ipſe in appellatione rationis nec ego ſtabo. Et ſi di
cas cum hiis poteſt poni deus loco dyaboli talis
adorat deum q̄uis dyabolum credat adorare hoc
negat:ille non adoratur ante quem quis flectit ge=
nua:ſed ille in quem orationes diriguntur flectens
genua ante ſimulachrum diue virginis ymaginem
non adorat ſed beatam virginem : ſed non omnis
credens et volens adorare iſtum adorat iſtum non
adoro hunc niſi credo hunc eſſe dyabolum : et pro=
pterea ſi non ſit dyabolus non adoro hunc facit mi
ſtice vnum ſillogiſmum practicum ſed fiat ſic nul=
lus non dyabolus eſt a me adorandus hic demon=
ſtrando deum eſt non dyabolus:ergo hic a me non
eſt adorandus.vel ſic nullum non dyabolum inten
do adorare:hic eſt non dyabolus:ergo hunc non in
tendo adorare:ecce ſum matim ſuum modum dicē
di iſta diſputatio et pars quam martinus fouet fuit
ſocii holkot qui ſecum intrauit in licentias patet ex
eius tertio non videtur michi pars illa vera ſed hol
kot quo ad aliqua contra ſocium viſus eſt michi di
cere verum non moreris in hoc ꝙ parum ſolidita=
tis erat in holkoto tempore quo ſcripſit ſententias
non ſto pro holkot ſed in ea parte que michi vera
apparet ſupponamus per poſſibile vel impoſſibile
caſum argumenti qui de facto valet nobis in mate
ria euchariſtie et aliis hec ſtare videntur in compoſ
ſibilitate credo adorare dyabolum et volo adorare
dyabolum et deum adoro et qui vult adorare hunc
efficaciter hunc adorat:ſi aliqui pharifei vel ſcribe
dixiſſent ſorti:iſte eſt chriſtus et meſſias promiſſus
in lege per iſte demonſtrando iacobuꝫ alphei quos
ſortes credebat eē fide dignos videtur ꝙ ſortes po
terat cadere pronus in terram et adorare cultu la=
trie iacobum poterat velle adorare hunc : quia hūc
adoro hic eſt iacobus ergo iacobum adoro:aliquis
vt apparet tunc poterat cum minore motiuo crede
re hic eſt chriſtus tempore quo incedebat in terra
q̄ꝫ nunc:ſed ſi aliquis ſuſcitatus a ſorte quem ado=
raſti dixiſſet chriſtum meſſiam promiſſum in lege
et non intendebam alium tali cultu adorare hoc vi
detur ſufficere ad ſaluandum ſortem ne peccet ſil=
logiſmi quos feci non iuuant martinum: nullus nō
dyabolus eſt adorandus.ꝛc.maior eſt falſa ſiue a=
dorandus exponatur per dignum adorari ſiue per
futurum adorabitur et ſic eſt concluſio falſa de iſto
ſillogiſmo:nullum non dyabolum intendo adora=
re:potes concedere totum diſcurſum et concluſio=
nem:tu adoras quem non intendis adorare ſi diri=
gas tales ſillogiſmos:nullum non dyabolum ado=
ro:hic eſt non dyabolus:ergo hunc non adoro: con
cluſio eſt falſa et ſic maior:et eſt ſimile de illo q̇ dat
elemoſinam ditiſſimo qui fingit ſe eſſe paupereꝫ co
lor nullus eſt de diua virgine et eius effigie:ſed eſſꝫ
ad propoſitum exemplum ſi martha fuiſſet credita
ab aliquo eſſe beata ꝟgo qḋ volo . de facto holkot
non eſt explodendus in ſuo modo ꝙ ſtat de facto ſi
ne peccato:vel ſtabat quando chriſtus erat chriſt⁹
in terris ꝙ aliquis adoraſſet iacobum cultu latrie
ſine peccato argumentor ſic. Quilibet quem inuin=
cibiliter credo eſſe chriſtum eſt a me adorādus cul=
tu latrie:ſortes eſt huiuſmodi:igitur:vel iacobus al
phei eſt huiuſmodi:ponatur ꝙ ſortes veniſſet ab ex
tremo terre promiſſionis a berſabea vel dan viſu=
rus chriſtum et rogaſſet ab aliquo apoſtolorum de
ſtatu et forma chriſti poſtea veniens ſortes hieroſo
lymam et petens a viris multis duobus vel tribus
grauibus vel ſic apud populum reputatis eſt ne il=
le chriſtus demonſtrando iacobum illis mentienti=
bus et dicentibus ꝙ ſic ſicut fallaces pharifei ⁊ ſcri
be crebro fecerunt:nūquid ſortes credere poterat
et adorare iacobum cultu latrie:dicis deus eum il=
luminaſſet et hoc non permiſiſſet de hoc ego nō cu
ro ſiue caſus holkot veniat exhibilandus vel ne ſuf
ficit michi de hoc quod dicebam in ſacramento eu
chariſtie et ꝙ nunc ſi aliquis diceret ſe eſſe deum
non eſt adhibenda fides quouſq̧ ſufficienter h̄ fue=
rit oſtenſum ſolum pro illa parte fecimus argumē
tum. ¶ Dubitatur an mulier poteſt occidi pro adul
terio ſi in illa reperiatur. Reſpondetur licet in ve=
teri lege leuitici viceſimo comprehenſus in adulte
rio occidebatur et ſecundum leges ciuiles tamen ī
lege gratie hoc videtur durum : chriſtus iohannis
octauo pepercit mulieri reperte in adulterio non in
ſiſto an ſit peccatum eas occidere vbi eſt conſuetu=
do patrie vt fertur eſſe in hyſpania illa lex eſt bene
rigoroſa.

¶ Diſtinctionis quadrageſime prime
queſtio quinta.

CIrca hanc quadrageſimam primam diſtinctionem circa materiam carnis Queritur quinto an inceſtus et peccatum ſodomiticum ſint grauia peccata: et quis eſt ordo horum peccatorum inter ſe. ¶ Pro ſolutione huius queſtionis notabis ꝙ inceſtus eſt luxuria ob conſanguinitatem vel affinitatem proueniens ſiue cognatio fuerit carnalis vel ſpiritualis in quibus gradibus conſanguineitas et affinitas ortum habent ſuperius patuit de peccato ſodomitico non multum immorabor in particulari ſufficit aliqua tangere in vniuerſali: peccatum enim ſodomiticum diuiditur in multos gradus quorū primus eſt beſtialitas qui fit inter hoīez et beſtiā ſi ſit copula īter aliquos eiuſdez ſpeciei dicitur ſodomiticum ab illa vrbe ſodoma vel ſi ſit inter aliquos diuerſorum ſexuū3 ac ſi eſſet eodem ſexu vt in vaſe indebito perinde eſt ac ſi eſſet cum duobus eiuſdez ſexus ſi eſt pollutio ſine alterius cōmixtione eſt mollicies peccatum contra naturam eſt ſuperius ad hec oīa et ad aliquos alios actus quos vir poteſt exercere cuz muliere et impudice nec hic conduxit fodere ciſternas remitto ad alios in hac parte ſi de fetore erubuit alexander loqui in proprio vocabulo quod turpe ſonat fit in edi a fortiori ſicut hoc flagiciū ſceleſtū nepharium et nephanduz eſt ſic pariter eſt infandum hic tacenduz eſt caſus quan erat ſodomia: vel quādo homo dormit vt polluatur ille actus eſt ſodomia et minimuz peccatuz ſodomie ſecunduz in malicia eſt mollicies vel paruz ab eo differens ſodomia eſt peior et beſtialitas peſſimus gradus et maxime innaturalis: non ſto in multis gradibus in quibus homo poteſt impudice cognoſcere ſuaz mulierem vel aliaz. ¶ Iſtis notatis pono concluſiones.

¶ Prima eſt: inceſtus aliquis eſt magnuz peccatū

¶ Secunda concluſio: ſodomia eſt graue peccatuz capio ſodomiaz ad oēs ſpecies quia ſic loquentes crebro vtunť in hac feda ſpecie nec curo de modo improprio nec alios impugnare eſto ꝙ diſſute procedant. probatur aliquis inceſtus eſt ſic peccatum ꝙ eſt contra ius nature propriiſſimuz vetitum hominibus et brutis dormire cuz propria matre vt ſupra ſuaſum eſt de conſanguineitate: ergo aliquis inceſtus eſt horribilis aliquis tamē inceſtus eſt modicuz mortale ſuper ſimplicez fornicationez vt cognoſcere aliquam in vltimo gradu conſanguineitatis vel affinitatis vbi eſt maior propinquitas naturalis et ibi inceſtus eſt peior ceteris paribus ita ꝙ hic potes dare gradus ſimplex fornicatio inceſtus in quarto gradu inceſtus in tertio in ſecundo et potes ire paus in linea deſcendenti et poſtea ad aſcēdentem patrez cognoſcere filiaz filium cognoſcere matrē qđ eſt baſiliſcus ī iſta coordinatiōe q̇ cognoſcit aliquaz in quinto gradu non committit inceſtū Ex quo patet inceſtus vno tempore non eſt inceſtꝰ in alio tempore. tempore beati gregorii erat inceſtꝰ cognoſcere mulierem in ſexto gradu tempore innocentii deſinebat eſſe inceſtus: inceſtus ſequitur ordinationem eccleſie vbi non eſt cōtra ius nature. Secundo ſequitur: aliquis cognoſcit conſanguineam eius in tertio gradu conſanguineitatis vel in ſecundo: et tamen non committit inceſtum: patet poſt diſpenſationez. Tertio ſequitur: male dicunt homines et inſcite eccleſiaz non poſſe prohibere aliquid ſub pena mortalis noxe: patet: quia ſic inceſtus in tertio et in quarto gradu non eſſet maior ꝙ̄ fornicatio ſimplex. Quarto ſequitur: licet inceſtus non ſit duo peccata totalia realiter eſt tamen duo equiualenter: hoc eſt equiualz duobꝰ mortalibus: ſint duo ſortes et plato quorum prior cognoſcit bertam in quinto ſolutaz inter illos eſt ſimplex fornicatio plato cognoſcat vnaz in tertio gradu conſanguineitatis alias ſolutam plato magis peccat ꝙ̄ ſortes dicatur exceſſus eius ſuper peccatū ſortis b et illa pars que equiualet peccato ſortis a. Quinto ſequitur aliquis inceſtus non excedit ſimplicez fornicationem in proportione aliqua non excedit vnaz fornicationez ſimplicez in proportione ſexq̇octaua aliquis inceſtus fornicationem ſimplicem excedit in proportione vicena vel tricena vt inceſtus cuz matre potes cognoſcere inceſtum in affinitate vel cōmaternitate vel in filia illius qui te de fontibus leuauit. dicitur inceſtus ab in ꝙ eſt non et caſtus quaſi non caſtus ſed interpretatio non conuertitur cuz interpretato: hec interpretatio cuilibet ſpeciei luxurie eſt communis et nulli vni addicta: martinus in queſtione de inceſtu dicit aliqua non ſatis digeſta vt pote in quinta concluſione inceſtus non extendit ſe de iure diuino ad affinitatem: ſed quero ab eo an filius poteſt habere nouercam et patet ꝙ non leuitici decimo octauo et eſt hoc in noua lege ſtabule i fine eiuſdem queſtionis ceſpitat an cognoſcere aliquam vbi eſt cognatio ſpiritualis ſit grandioris culpe ꝙ̄ pure abſolutam cognoſcere conſtat ꝙ ſic abutitur in illa quinta concluſione ponit cognationem ſpiritualem in ſacramento penitentie in fine ſeptime concluſionis cum poſt canoniſtas aliquas rectas ſpecies enumerauit ⁊ in calce ſubnectit et hoc ſi inueniatur in iſtis ſpecialis prohibitio ſi non hiis quos imitatur fidem impertitus eſt quare non vidit canones in fine octaue ꝯcluſionis bene dicit ꝙ inceſtus non eſt ſpecies ſpecialiſſima ſed dando tale diſcrimen eſſentiale in ſpeciebus creberrime a vero deuiat cum okam et aliis multis.

¶ Secunda concluſio p̄ricipalis probatur ꝙ ſodomia eſt grāde peccatum: probatur. propter peccatū ſodomiticum deus deſtruxit ſodomam gomorraz et alias tres ciuitates a ſene vſq3 ad pueros incluſiue geneſis. xix. ergo magna pena a deo pro hoc ſcelere ſequitur ꝙ ſcelus ipſum eſt nephandum et iſta non erat ſpecies peſſima huius vicii quod baptiſta in de calamitatibus tāgēs ſic inquit. Hec fera adulterium parit inceſtuſq3 nephādos. Stupraq3 et igne ſcelus dignum quo barbara quōdam. Abſtulit immixtis ſulphur quiquurbia flammis. Nūc lacus eſt vbi tunc homines errare ſolebāt. Et q2 pētapolis regio fuit equore lentus. Pigra liquor veſcat q̇ mortua corpora ſorbet. Vina gerit tergo ſce

leris monimēta vetuſti. Pro tali vicio in galaad bē
iamin iudicum.xix. viginti quinqꝫ mille viri robu-
ſti educētes gladium occiſi ſūt. iudicum.xx. et leui
tici.xx. Qui dormierit cum maſculo coitu femineo
vterqꝫ operatus eſt nephas morte moriatur: ſit ſan
guis eorum ſuper eos neqꝫ maſculorum concubito
res regnum dei poſſidebunt. prime corinth. ſexto.
de beſtialitate leuitici.xx. Qui cum iumento et pe-
core coierit morte moriatur: pec⁹ quoqꝫ occidatur
mulier que ſuccubuerit cuilibet iumēto ſimul inter
ficietur cum eo ſāguis eorum ſit ſuper eos geneſis
decimo ſeptimo ſuper illo verbo: accuſauit ſuos fra
tres crimine peſſimo: dicit gloſa vna iterlinearis q2
commiſcebātur cum pecoribus: ſed quicquid ſit ꝺ
conſiſtit in facto de quo nō multum cōſtat nec glo-
ſa illud cathegorice tenet ſufficit ꝙ omnis ratio cul
pe que eſt in ſodomitico proprie dicto eſt in beſtiali
tate et cum hoc adulterinus ſexus licet cognoſcere
ſororem vel matrem ſit cōtra naturam et potiſſimū
de matre tn̄ ſine addito ſodomiticum ſcelus voca-
tur peccatum cōtra naturam propter eius maliciā
ſecūdum leges pro illo ſcelere homo eſt occidēdus
vt in autēti. colla. ſexta vt nō luxuriētur cōtra natu
ram. §. omnibus hoībus. ſic inquit imperator qm̄ qui
dem dyabolica inſtigatiōe comprehēſi et grauiſſi-
mis luxuriis ſemetipos inſeruerūt ꝛ ipſi nature cō
traria agūt et iſtis iniūgimus in ſenſibus accipere
dei timorem et futurum iudiciū ſed prius tales ſūt
monēdi dicit imperator et ſi nō abſtineant ꝛ acquie
ſcāt cum moniti fuerit occidātur. de comparatione
iſtorum peccatorum inter ſe vidētur peccata ſic ſe
habere per ordinem primum locum i malicia obti-
net ſodomia quo ad iſtas duas ſpecies beſtialitatꝗ
ſodomia eſt grauius peccatum q̄ꝫ adulterium. vn-
de beatus auguſtinus de adulterinis cōiugiis libro
primo de iſtis pctīs et eorum ordine ſic loquitur a-
dulteri malum vincit fornicationem vincitur autē
ab iceſtu peius eſt em̄ cum matre q̄ꝫ cum aliena vxo
re cōcūbere ſed oīm horum eſt peſſimum quod cō-
tra naturam fit vt ſi vir membro mulieris non ad ꝺ
cōceſſo voluerit vti vſus em̄ inaturalis ſi vltra mo
dum probabitur in vxore quid veniale eſt peccatuꝫ
in meretrice dānabile ſed iſtud quod cōtra fit exe-
crabilr̄ fit in meretrice ſed execrabili⁹ i vxore. Ex
iſto patet licꝫ ſodomia a toto genere ſit grauius pec
catum q̄ꝫ cetera carnis vitia propter duas ſpecies
eius tn̄ eſt aliquod peccatum ſodomie de quo dubi
um eſt an ſit mortale peccatum: martinus dubitat i
quarta concluſione de pollutione an pollutio aliq̄
ſit mortale peccatum ſi quis bibit exceſſiue vt pol-
luatur et tn̄ eſt vna ſpecies ſodomie. ſi dicas eum i
telligere de actu exteriore ſecum nō opinor vt ſupe
rius patuit talis pollutio non eſt nouum peccatum
nec veniale nec mortale: quicquid ſit de actu iterio
re illo vel de multis actibus mollicieі non ſcirē oſtē
dere illa peccata grandiora adulterio q̄ꝫ q̄ꝫ nomen
igne dignum habeat ſodomiticum nemo opinatur
ſimile vitium accedere ad iceſtum cum matre. In-
ſuper aliquis iceſtus videtur peior ſacrilegio appa
ret maius crimē cognoſcere matrem q̄ꝫ virginem
veſtalem q̄ꝫ q̄ꝫ dicatur ſponſa dei vnum eſt alio ina
turalius eſt ita difficile interdum magnitudinē vni
us ab alio ſeparare ſicut nobis occiduis cognoſce
re an diſium regis tartarorum diſium preſbiteri io-
hānis excedit hic aduerte potes comparare vnum
vitium ad aliud ſimplex vel ad vnum mixtum ex
duobus vel tribus peccatis per equiualentiā: ſimi-
liter potes comparare infimum vnius ſupremo al-
terius. ſimiliter conſideres diuturnitatem peccati
et impulſum et iuuentutem vel ſi modicus erat iſul
tus ſeptimo ethicorum dicit philoſophus. Nō eſt
em̄ mirū ſi quis a vehementibus exuperātibus aut
voluptatibus aut doloribus vicitur quin ignoſcen-
dum eſt ſi reſiſtens vicitur tādē vt theodocti poete
philotoctes a ſerpente morſus aut tercini cercyon
in halope et vt homines ſi qui detinere riſum eutē-
tes acumulatum illuꝫ effundūt vt accidit xenophā
to in iſtis remitto ad alios. ſi petas an loth pecca-
uerit volēdo tradere ſuas filias cogſcēdas ad ſal-
uādos hoſpites ab hoc ſcelere nephādo: et an leui-
tes et eius hoſpes in caſu vrbis galaad excuſātur:
et dicitur ꝙ nō: nō ſunt faciēda mala vt inde eueniāt
bona ad romāos tertio. Et ſi dicas: de duobus ma
lis minus eſt eligēdum. xiij. diſtīctiōe. duo mala.
Dicitur hoc nō poteſt intelligi de malo culpe nullū
tale eſt eligēdum niſi exponas per contrarium ꝛ a-
buſiue vt melius eſt perdere digitum q̄ꝫ manum eſt
minus malum. Aliomodo ſic de malis pene et non
culpe iuxta accipitrem et columbos eſopi. ferre mi
nora volo ne grauiora feram. Tertio dico loth po
terat habere duos actus: vnus erat quo volebat li-
berare hoſpites et ille actus erat bonus licet nō me
ritorius quia ſimul erat in mortali volens tradere
filias et argumētum efficax eſt ꝙ volebat eos mul
tum ab illis ſpurciſſimis viris liberare cum propri
as filias in tale flagitium dare non omiſit vel ſalteꝫ
id velle ſi ponas ꝙ per eundem actum volebat tra
dere filias vt hoſpites liberaret ille actus totalis
erat malus ꝛ mortale peccatuꝫ non a fine qui bon⁹
erat ſed a medio quod erat vetitum. Ex quo intue
ri licet aliqua peccata carnis ſuperbiā et inuidiam
in malicia anteire nec ſemper peccata ſpiritus ſūt
maioris culpe q̄ꝫ carnis vt in ſecundo dictum eſt.

¶ Diſtinctionis quadrageſime p̄me queſtio ſexta.

CIrca hanc quadrageſimam primam diſti-
ctionem de ratione affinitatis et eius impe
dimento loquendum eſt ꝛ eſt ſexta queſtio
huius diſtinctionis: affinitas eſt perſone propinque
ex copula carnali omnis parentele expertes affini-
tas leges conſanguinitatis imitatur inter fratrem
meum et eius vxorem non eſt affinitas quia tūc eſt
habere non poteſt illi ſunt affinitatis vinculum id
eſt claudentes duas parentelas illa vxor eſt michi
in primo gradu affinitatis quia ſemper ipſa vxor

fratris mei dƷ computari in toto gradu affinitatis
vni de parentela fratris mei in quoto ille eſt i gradu
cōſanguinitatis fratri meo ſi illa vxor moriatur fra
ter meus nō poteſt habere vnā mulierē citra quītū
gradū cōſanguinitatis illi⁹ mulieris qꝛ ipſe eſt eis
oībus affinis ⁊ ſic eius vxor eſt oībus cōſanguineis
fratris mei affinis nec vnū conſanguineū frīs mei
habere poteſt. filius p̄dis erat in ſecundo gradu af
finitatis cū andromade vxore hectoris. pƷ. filius p̄i
dis erat i ſcđo gradu cōſanguinitatis cū hectore:ꝗ
i eodē gradu affinitatis cuƷ vxore hectoris ⁊ ita in
aliis gradibus cōſanguinitatis grad⁹ affinitatis in
uenies ꝓportionabiliter impedit matrimoniū con=
trahendū ⁊ dirimit iam cōtractū ſi matrimoniū an
tecedat ſed ſi ſuꝑueniat matrimonio contracto per
verba de preſenti nō cōſummato nō dirimit. patet
in capitulo p̄mo de conſangui. ⁊ affini. ⁊ a fortiori
ſi eſt cōſummatū et peccās poteſt reddere debituƷ
vxori et tenetur petenti petere nō poteſt: ſed añ car
nalem copulā primo reddens peccat poteſt intrare
religionē nec aliter euadere poteſt peccatū cogno=
ſcendo p̄mo illā mulierē ſaltē ſine diſpenſatione
ſed eam ſecūdo cognoſcens nō peccat reddens de
bitum. ex quo ſequitur duo vel tres fratres poſſunt
habere totidē ſorores: vel pater et filius ei⁹ poſſunt
habere duas ſorores: vel ſi fortes habeat ſororem
platonis mortua vxore ꝓpria ⁊ platone poteſt cape
re vxorē platonis. patet. nulla eſt ꝓhibitio. Aliud
eſt impedimētuƷ publice honeſtatis iuſticia impedi
mētum inꝗ̄ poſitiuū humanū in quo pōtifex poteſt
diſpenſare per totū ⁊ oritur ex ſponſalib⁹ ⁊ qꝛ bo=
nifacii octaui littera i hac parte ꝑſpicua ſufficit nu=
daƷ litterā afferre de ſponſali. ⁊ matri. c. ex ſponſa
libus. libro. vj. Ex ſponſalibus iquit puris ⁊ certis
etiā ſi cōſanguinitatis affinitatis frigiditatiſ religio
nis aut alia quauis ratione ſint nulla dūmō nō ſunt
nulla ex defectu cōſenſus oritur efficax ad impedic̄
duƷ et dirimēdū ſequētia ſponſalia vł matrimonia
non autem ad precedētia. Ex iſto textu ſequunt̄ ali
qua conditionalia anteꝗ̄ cōditio extat nō inducūt
publice honeſtatis iuſticiā contrahens cū berta cō=
ditionaliter poſtea ducit cōſanguineā berte. Scđo
ſequitur ſi quis cōtrahit cū vna per verba de futu=
ro cathegorice ⁊ cum cōſanguinea illi⁹ poſtea per
verba de futuro prime adherebit ⁊ ſecundā habere
nequit ob publice honeſtatis iuſticiā ſed ſi contra=
hat cū ſecunda ꝑ verba de p̄ñti ⁊ eā cognoſcat neu
tram habere poteſt nō p̄imā ꝓpter affinitatem añ
contractū matrimoniū nec ſecūdā ob publice hone
ſtatis iuſticiā cōſenſus per verba de p̄ñti explicat⁹
ante carnaleƷ copulā citius videtur cauſare affini=
tatem ꝗ̄ publice honeſtatis iuſticiā ⁊ quia ſponſa=
lia añ ſeptēnium nichil valent propterea ibi non eſt
publice honeſtatis iuſticia nec ſponſalia contracta
ante ſeptēniū valent poſt ſeptēnium niſi ambo con
ſentiant nec dato ꝙ parentes paruulorum pro ipſis
contrahant niſi ipſi conſentiant. propterea ibi non
eſt publice honeſtatis iuſticia. hoc patet in eodem
titulo. Si infantes.

¶ Diſtinctionis q̄dragesime p̄ime q̄ſtio ſeptima.

Queritur ſeptimo circa hanc diſtinctionem
q̄dragesimā p̄imā an ſint aliqui filii illegit
timi. Reſpōdet̄ filiorū aliqui ſunt legitti=
mi nō naturales vt adoptiui arrogati leges hos ad
mittunt. alii ſunt naturales ⁊ legittimi vt in ma=
trimonio geniti vł qui legittimi approbātur ab ec=
cleſia. tertii ſūt naturales ⁊ nō legittimi vt q̄ naſcun
tur ex cōcubinis quarti ſunt nec naturales nec legitti
mi vt geniti ex iceſtu vel adulterio vt ſpurii dicunt̄
nō naturales qꝛ cōtra legē nature matrimonii hoc
eſt iter illas perſonas nō poteſt eſſe matrimonium
illegittimi qꝛ preter legeƷ ambitio preter rationē im
pellebat alexandrū reputare iouē hamonē patreƷ ⁊
nō philippū ⁊ forte fuit vna cauſaꝝ antepatrū inſti
gans in eius necē ꝙ nō eſſet dignus regno macedo
nico q̄ erubeſceret habere in patrem regē regni cui
ſuccedere debebat. Si dicas demōſtrando q̄tuor
legittimos cū vno ſpurio verū eſt dicere hii ſunt fi=
lii et ſub nullo horū mēbroꝝ includūtur ergo diui=
ſum excedit mēbra diuidentia. reſpondeo ſunt ille=
gittimi cōtradictorie. pƷ. nō ſunt legittimi nec ſeqt̄
iſti quiꝗ̄ ſunt illegittimi ergo quilibet eorū eſt ille=
gittim⁹ ⁊ ſic plures ſunt illegittimi in illo caſu ꝗ̄ le
gittimi licet ſit vnus ſingulariter legittim⁹ hoc mo
do plures ſunt illegittimi in francia ꝗ̄ legittimi de=
mōſtrando eos omnes. hec eſt vera iſti ſunt illegit=
timi id eſt nō legittimi ſƷ capiendo vulgariter redu
cas ad ſingulare vel ſuꝑaddas ſufficiēcia membra
ad euadendā ſophiſticationē ſm rem ſatis plura ſe
cundū cōmunē modū numerādi poſuim⁹ iſta diſtin
ctione p̄miſſa cōcluſiue. reſpondetur aliq̄ filii ſunt
illegittimi. pƷ. qui filii ſunt legittimi ꝑ totū. filius le
gittimus eſt ille qui naſcitur in matrimonio appro=
bato vł q̄ñ proles eſt genita iter perſonas idoneas
tempore generationis ⁊ mulier poſtea ducit̄ i vxo=
rem. patet. qui filii ſunt legitti. c. p̄mo. hoc pƷ. c. tan
ta vis. ſpurii vero nō legittimātur. patet. ibidē etiā
habens vxorē contrahens cū berta in facie eccleſie
ignara illius vxoris facit prolē legittimā. pƷ. c. ex te
nore. idē eſt ſi fuerit ſeparatio. c. hui⁹ rubrice. ſcđo
idē eſt ex clādeſtino matrimonio dum approbatur
per eccleſiam. Ex iſto patet ꝙ ex aliquo coitu q̄ eſt
peccatū ꝑ̄atur proles legittima patet. ſi fortes ha
beat vxoreƷ in anglia ⁊ ducat mulierē in gallia imo
quādo eſt peccatum ex vtraꝗ̄ parte. patet i cōcubi
natu nec hoc inconuenit inter cōiuges vt ſi vterꝗ̄
voueret cōtinētiā ⁊ intrarent religionē gemebald⁹
laudunēſis ep̄us habuit neptē ſancti remigii cauſa
religionis ſe mutuo abſoluerunt ex ea tñ poſtea fi=
liū genuit occulte qui propterea latro dicebat̄ q̄ in
ep̄atu ei ſucceſſit nec inuenit̄ diſpēſatio vł ꝙ nunc
oporteat cū vinculū matrimonii adhuc non eſt ſo=
lutum peccatum precedēs nō arguit ſufficienter il
legittimationē. ¶ Sed contra iſta arguitur leges
nō poſſunt legittimum illegittimare ergo nec ille=
gittime natū legittimare ſed natus in concubinatu
añ matrimonium eſt illegittimus: ergo per nullam

cōſtitutionē pontificis poteſt legittimari. Reſpon=
detur iura ſunt promiora ad abſoluēdū ꝙ̄ ad condē
nandū. Si dicas ſi rex cognoſcat mulierē ſolutā et
generat prolē per hoc ꝙ ducitur mater in vxorem
proles ſit legittima ⁊ habebit hereditatē ſi non du=
catur mulier ꝓles non habebit hereditatē: ergo frau=
datur iure ſuo: nego ꝙ fraudetur iure ſuo ante ma=
trimoniuꝫ huic nichil debetur in regno vel ducatu
parum diſtat a iure habendo nō incōueniit propter
peccatū parentis ꝙ filius careat hereditate nō pro
pterea portat iniquitatē patris hoc eſt peccatū vel
penam peccato debitam. ¶ Dubitatur an romanꝰ
pontifex poteſt legittimare omnē legittimū ad pro
motionē ſpiritualem et temporalem. Dubitatur an
filꝰ tenetur impertire fidē matri dicēti eum eſſe ſpu=
rium. Ad primū dicitur ꝙ ſic in ſpiritualibus ad hoc
ꝙ habeat ordines beneficium vel officiū poteſt tol
lere impedimētū iuris canonici ius ſtatuit tales il=
legittimos taliter puniri modo penā inflictā a cano
ne poteſt remouere non tñ poteſt facere qui ille eſt
illegittime natus ſed facit ne puniatur pena cōi debi=
ta illegittimis nō poteſt hoc facere in terris eccl'ie
non ſubiectis in temporalibus ad hoc ꝙ ſuccedant
in temporalibus eſſet i preiudiciū regū.pꝫ.xxxij.q
iiij.c.dicat.xxxv.q.vij.c.vnico. Quo fit hec conſe=
quentia eſt nulla papa legittimat ſortem gallū vel
ſcotū ſpuriū ad promotionē ordinū ergo poteſt le=
gittimare ad hoc ꝙ ſit comes merchie nō omne po
tens in maius poteſt in minꝰ niſi quando minꝰ in=
cluditur in maiore qḋ hic nō cōtingit hō rōcinatur
et non volat nec eſt legittimatio per cōſequentiam.
Petis an rex poteſt legittimare dicitur qñ quis ha
bet ius acquiſitū ⁊ habet terram iā actu non poteſt
legittimare illegittimū ꝙ habeat hanc terraꝫ de iu
re acquirendo videtur ꝙ poteſt cū cōſenſu ad quos
ſpectat eſt dñs talis cognominis habēs filiā ⁊ ille=
gittimū conſentientibus parentibus puelle ꝓuiden
do mulieri vt habeat bonū matrimoniū poteſt rex
diſpenſare annectitur frequenter terra cognomini
poſt genitam mulierez ipſa cōtradicēte ⁊ datur fra=
tri vel alteri cōſanguineo ſine peccato eſt in iſtis cō
ſtitutio humana que tollit ius ⁊ ipſum ponit qḋ ſuf
ficit in ſcotia ⁊ i caſtella mulier eſt heres regni i mul
tis aliis locis nō ſed ſolū mas in vtroqꝫ regno bri=
tannorū primogenitus ſuccedit in tota hereditate
quo ad immobilia nō autē in francia ⁊ aliis regnis
iſtud ſufficit ſed primogeniti i toto ſuccedentes te=
nentur alios alere ſm eorum ſtatum ⁊ facultatem
leges antique eſto ꝙ parum oblique videantur nō
ſunt facile repudiande vł eneruande per diſpenſa=
tionez ꝓpterea reges non poſſunt ſine peccato di=
ſpenſare cū ſpuriis vt ſuccedant in hereditate niſi
vbi eſt rationabilis cauſa daretur materia procreā
di ſpurios ⁊ eneruandi leges antiquas per facilem
diſpenſationē hoc nō cōtingit in diſpēſatione ad or=
dines nulli fit iniuria multi tales ſunt ita bone vite
ſicut alii legittimi ⁊ cū habeant animū ſeruiēdi deo
cū aliis ſunt admittendi ſicut quidā petēs diſpenſa
tionez dicebat quāuis peccātes me progenuere pa
rentes. Culpā nō merui nec reus inde fui. ¶ Ad ſe
cundā dubitationez dicitur ſi aliqua mulier ſcił tenuit
me pro filio legittimo ⁊ ſum putatus talis ab aliis
nō adhibebo fidē matri michi poſtea dicēti ꝙ ſim il
legittimus quare citius eſt ei adhibēda nunc fides
ꝙ̄ antea cū tūc ꝓſumebatur verax nūc autē ſide fra
ga poſſum dicere matri facile annuo ꝙ ſis ipudica
mulier et malorꝫ moꝝ ſed nō aſſentio tibi ꝙ talis
dñs nō eſt michi pater qui habet te in vxorem ⁊ ad
hoc eſt argumentuꝫ.ff.de his q̄ ſui vel alie iur̄.in.l.
filium.⁊.C.de nuptiis.l. Si vicinis irridetur filius
qui reliquit regnū pro verbis matris maior fides
adhibebitur prime depoſitioni teſtis deponētis cō
traria i iudicio ꝙ̄ ſcḋe etiā fauore matrimonii pre=
ſumetur legittimꝰ filius ⁊ i vndecimo mēſe poſt ab
ſentiā cōiugis nō autem in duodecio aliqui diutius
ſtant i vtero matris ꝙ̄ alii. ¶ Dubitatur tertio ſi
ſortes cognouit mulierē habilē bertā ex qua genuit
a ſobolē ducit tebergam in vxorem ex qua genuit b
rurſus mortua teberga ducit bertaꝫ in vxorem quā
prius cognouit: queritur an b erit heres dñi vł a ⁊
loquimur de portiōe hereditaria vbi tota terra da=
tur primogenito vł maior portio. credo ꝙ b eſt he=
res cū eſt primꝰ legittimꝰ ex vxore ſecꝰ eſt ſi quis
generat ex catheria c prolem deinde ad duos an=
nos vł tres futuros ducit katherinā in vxorē ex q̄
generat d ſobolē legittimā iam ꝑ matrimoniū c le=
gittimatur añ ꝙ̄ generatur d ſi ponas ꝙ in eodē in=
ſtanti quo contrahitur matrimoniū naſcatur d tūc
c nō eſt proles legittima añ d ſufficit ꝙ naſcatur añ
d ⁊ d nō citius eſt legittima ꝙ̄ c.

¶ Diſtinctionis q̄dtrageſime ſcḋe queſtio vnica.

Circa hanc diſtinctionē quadrageſimā ſe=
cundam i qua magiſter loquitur de cogna
tione ſpirituali adoptiōe ⁊ arrogatiōe ſuc
cincte materiam tangemꝰ pro horum intelligentia
aduertendum eſt. Aliud eſt impedimētum i cogna
tione ſpirituali ⁊ illud impedimētuꝫ declarat boni
facius papa de cogna.ſpūa.c.nedū.li.vj.cōtrahit
hec cognatio ſpiritualis i duobus ſacramētis ſcꝫ
baptiſmo ⁊ cōfirmatione baptiſare i neceſſitate ni=
chil ꝓhibet patri licet ſuuꝫ filiū baptiſare i neceſſi=
tate ⁊ viginti perſone ſimul ꝓhibētur decē i baptiſ
mo ⁊ totidē i cōfirmatione ꝓpterea decez declarā
tis i baptiſmo moꝝ reliquē decē patefiunt i cōfirma
tione patrinus vocatur leuās q: antiquitus bapti=
ſans imerſit filiuꝫ i aquā ⁊ patrinus leuabat euꝫ de
aqua propterea vocatur leuās ⁊ licet ꝓpter ꝑiculū
mortis i paruulo hoc abiit i diſſuetudinē nomē le=
uantis adhuc eſt in honore prime perſone ipedite i
ꝓpoſito ſunt leuās ⁊ baptiſatus. Secunde ſunt in=
ter leuantē ⁊ parētes leuati. Tertie inter baptiſatū
⁊ filios leuantis. Quarte inter leuatū ⁊ vxorē leuan
tis prius cognitā. Quinte inter vxorē prius cogni=
tā leuantis ⁊ parētes leuati. Eodēmō quinqꝫ perſo
ne prohibētur inter baptiſantem ⁊ baptiſatū totidē
perſone iter confirmantē ⁊ confirmatū ⁊ quinqꝫ in

ter confirmatū ⁊ leuantē in cōfirmatione ⁊ ſic ꝓhi=
bētur vigīti perſone cōputādo vnū leuantē ſolū ſʒ
qꝛ ſolent eſſe tres leuātes duo mares ⁊ vna mulier
reſpectu maſculi due fe̅ie ⁊ vnus vir reſpectu femi
ne ex cōſuetudine ꝓportionabiliter multiplicentur
perſone. Ex quo palā eſt ego non poſſum habere fi
liam ſortis leuātis me de fontibus ſʒ frater meꝰ po
teſt illaʒ habere ⁊ omnes filii ſortis meā ſororē poſ
ſunt habere. Secundo ſequitur ſortes ⁊ berta leuā
tes poſſunt cōtrahere inter ſe ſič vir ⁊ vxor. Ter=
tio ſequitur filia mea ſpiritualis pōt cōtrahere cum
filio filii mei cuʒ hic nō ſit proceſſus ī gradibus ſic
pater poteſt cōtrahere cū illa quā filius eius leua=
uit. Quarto ſequitur filius epi carnalis nullam pōt
habere in vxoreʒ quā epus cōfirmauit cū baptiſmꝰ
ſit ianua multoꝝ ſacramentoꝝ nō baptiſatꝰ nō iſta
īcurrit cū ſit ianua ad iſtam cognationē ſpiritualeʒ
⁊ cōiter putaṫ. ſecus eſt ſi baptiſatus filiū nō bapti=
ſati leuauerit hic ſunt paternitas cōpaternitas ⁊ fra
ternitas leuans reſpectu leuati eſt pater ſpūalis ſi=
ne pater carnalis iſtum genuit ita patrinꝰ euʒ rege=
nerat vl̕ ille qui baptiſat vterqꝫ eoꝝ regenerat pa=
trinus reſpectu patris carnalis vocaṫ compater id
eſt ſimul pater vnus eſt carnalis aliꝰ eſt ſpūalis ba=
ptiſatus reſpectu filioꝝ leuātis vocatur confrater
inter leuātes ſimul nō eſt cognatio ſpūalis ꝓpterea
nichil obſtat ꝙ vir ⁊ vxor leuēt eundē puerū adde=
batur prius cognita de vxore qꝛ nō incōueniēs viruʒ
habere duas cōmatres ſucceſſiue. Eſt autē cogna=
tio legalis que impedit de cogna. lega. c. vnico. ſed
iſta cognatio legalis eſt ꝓrara pauci arrogant vel
adoptant ſibi filios ꝓpterea parum ibi iſiſto etiam
poſt emancipationē cū filiis vel filiabus adoptātis
contrahitur matrimoniū. ſecus eſt inter adoptantē
⁊ adoptatū pontifex poteſt hic diſpenſare ꝑ totum
eſt ius poſitiuū humanū pape relictum.

¶ Diſtinctionis quadrageſime tertie q̄ſtio prima.

Circa q̄drageſimāʒ tertiam diſtinctionē de
reſurrectione Queritur an idē corruptum
numero poteſt reſuſcitari. Pro ſolutione
queſtionis qꝛ termini ſūt ſatis clari nullū terminuʒ
tituli explicabo. Sed quia titulꝰ queſtionis poteſt
intelligi naturaliter vl̕ de potentia dei abſoluta ſ̄m
vtrūqꝫ mēbrū reſpondebo. Et qꝛ circa ṗmū mem
brum ſunt varie opiniones vna platonis ꝙ omnia
naturaliter redibunt in. xxxvj. millibus annorum.
illud tēpus vocatur magnus annus platonis ita ꝙ
tunc diceret redibit idē plato ⁊ eadeʒ achademia ⁊
ideʒ ariſtoteles ⁊ idē alexāder macedo ⁊ ſic de aliis
Et ratio platonis erat q̄ñcūqꝫ redeūt eedē cauſe re
deunt idē effectus ſʒ in. xxxvj. mille annis redibūt
eedeʒ cauſe. ꝓbatur. ſuppoſito ꝙ firmamentū mo=
ueatur ī cētuʒ annis vno gradu cōtra motū diurnū
qḋ ptholomeus ī almageſti poſt platonē inſequitur
tunc cōſequēs eſt ꝙ in fine. xxxvj. mille annoꝝ erit
cōpleta circuitio ⁊ hoc ptʒ cū ī quolibet. xij. ſignoꝝ
ſint. xxx. gradꝰ multiplica. xij per. xxx. et protinus
ccc. lx. in ducto euadent et rurſus. ccc. lx. multipli=
ca per centum et eueſtigio triginta ſex mille emer=
gunt. Hec ratio platonis in lumie naturali parum
apparētie habet q̄ꝗꝫ probaret plato hoc eſſe verū
de motu octaue ſphere qḋ tñ reprobare nititur the=
bit filius chore cuiꝰ modū ad longū georgius pir=
bachius in theoricis ꝓſequitur ſʒ ī hoc non eſt ma=
gna vis non ſufficit probare hoc de celo ſtellato ſʒ
de omnibus aſpectibꝰ oportet ipm probare ſimilē
aſpectū futurum in fine. xxxvj. mille annorū quorū
cūqꝫ planetarum et ſtellaruʒ qualis eſt hodie qḋ ne
mo poteſt probare. etiam dato ꝙ mūdus ſit perpe=
tuus a tergo ⁊ a fronte ⁊ q̄ñ hec omnia ei cōcederē
tur nemo poteſt probare cōſequētiā redeūt vel re=
dibūt ſil̕es aſpectꝰ ī fine. xxxvj. milliū ānoꝝ aſpecti
bus quos nūc habemus ergo hic effectus redibit ī
aliis cauſis ſecundis quaꝝ cauſalitas eſt nobis no=
tior hoc nō habet apparentiā q̄ꝫto fortius ī cauſis
vniuerſalibus celeſtibus ⁊ occultis ſicut dictum eſt
circa ꝓ̄cipiū huius hos ita cito gn̄atur ſole exñte
ex altera parte equatoris ī ſignis meridionalibus
ſicut ipo exñte in cancro vel leone a ſole poteſt ne=
gari eſſe cauſalitas reſpectu brutoꝝ experientiaʒ
vel hiſtorias habere non poterat mūdus adhuc nō
durauit ſeptē mille annos eſt aliquid dictuʒ ſine ra=
tione qḋ ariſtoteles ⁊ naturaliter loquētes reſpue=
bant. Aliis opinātibus qḋ idē numero naturaliter
poteſt redire ſed non oīa redibūt ſʒ q̄ñ manet eadē
materia nūero ⁊ eadē cauſa efficiens vt in igne idu
ſo ī vrinali extincto poteſt ideʒ ignis nūero redire
naturaliter. Aliis opinātibus ſi deus non impedi=
ret naturaliter oīa poſſunt redire ⁊ hoc differt a pla
tone plato poſuit ꝙ redibunt hic modus nō dicit ħ
ſed poſſunt ſi deus nō impediret. Aliis opinantibꝰ
ꝙ nichil corruptū poteſt idē numero redire de quo
libet ꝯria opinionibus opināte ſollicitū eſſe ſtultuʒ
eſt ideo quālibet opinionē ad longuʒ ipugnare te=
dioſum foret. propterea ſicut ſentio ponaʒ conclu=
ſiones. ¶ Prima cōcluſio nichil ꝓprie corruptum
poteſt naturaliter reproduci. ¶ Secunda cōcluſio
quālibet rem corruptaʒ ꝓprie vl̕ improprie perma
nenteʒ deus poteſt reproducere. Prima concluſio
probatur auctoritate ariſtotelis. ij. de generatione
expreſſa quoꝝ ſubſtātia perit nō redibūt ⁊. v. phiſi
coꝝ non redit eadē ſanitas ⁊ in poſtp̄dicamentis a
ꝑuatione ī habituʒ impoſſibilis eſt regreſſus ratiōe
arguo nichil debet naturaliter loquens ponere con
tra experientiā vel cōtra illud qḋ ſemper appet niſi
rationeʒ cogēteʒ ad hoc habeat vel auctoritateʒ ſʒ
ſic eſt ꝙ canis corruptus nō redit nec bos corruptꝰ
⁊ ita in aliis corruptis nulla eſt ratio ad probanduʒ
oppoſituʒ nec auctoritas imo auctoritas phi eſt in
oppoſitum poſitio platonis eſt heretica ꝯ illaʒ po=
ſitionē. pſalmiſta. pſalmo. xj. dicit. Tu dñe ſeru abis
nos a generatione hac in eternū ⁊ ī circuitu ipii am
bulant ⁊ licet pſalmiſta platoneʒ preceſſerit ꝓphe=
tice de futuris ſicut de p̄teritis loquiturꝰ erat. Item
aliqui fortaſſis añ platoneʒ illaʒ opinionē tenuerūt
ſ̄m ſententiam philoſophi ii de celo infinities re=

deunt opiniones Nec reſpiciendū eſt ad virgilium
ſexto eneidos canentē.Tū pater anchiſes anime q̄
bus altera fato Corpora debent lethei ad fluminis
vndam.Securos latices ⁊ longa obliuia potant.et
paulopoſt.has omnes vbi mille rotā voluere p an=
nos letheū ad fluuiū deus euocat agmine magno
ſcꝫ imemores ſupa ⁊ cōuexa reuiſant rurſus ⁊ inci
piant i corpora velle reuerti hoc pꝫ.iij.li° philoſtra
ti de iarca ⁊ apolonio ſi danuti ⁊ apolonio credere
dignū eſt virgilius i ſexto inſequitur platonē ⁊ neu
ter i hac parte naturaliter loquendo habet apparen
tiam mirandū eſt quō aliqui ſunt ita deliri prepoſi=
tiu⁹.vt dt altiſſ.in.ij.diu diſputauit cū manicheis
⁊ paruꝫ profecit erat quidā cor̄ reputatus dū canē
cauda blandientē videret dicebat aiam cito eripiē=
dam ab illo cane.⁊ ouidius.xv.methamorphoſ.pā
thoedis euforbus erā cui tēpore quōd ⁊c̄.de pitha=
gora patet mādauilus britānus ſimilē modū nar=
rat adhuc in regno manchi ad vnā leucā ad ciuita=
tem caniſay nutriunt pauones delicatiſſimis cibis
i quibus dicūt aias nobiliū includi ecce tecū gen⁹
hoim ſine colore aliquo delirantiū ſm illud.j.me=
tha ͨᵉ.Nam miranda canunt ſꝫ nō credēda poete.
¶Secunda cōcluſio nulli debet eſſe dubia qꝛ quā
do deus pmo produxit illaꝫ rē habuit ante non eſſe
negatiue nō magis habuit eſſe ꝙ̄ quādo eſt corru=
ptum ergo ſi pmo creare poterat ⁊ reproducere oi
no corruptū poteſt cui nō repugnat eſſe hodie ⁊ he
ri ei non repugnat fieri hodie ⁊ heri fieri ordinatur
ad eſſe ſed ſortes eſt duobus diebus vł pluribꝰ:igi
tur.Itē deus iſto mūdo annichillato poteſt ſimileꝫ
mūduꝫ ſm ſpeciem reproducere:ergo poteſt ange=
los reproductos reproducere ſꝫ nō poſſunt eſſe plu
res i eadē ſpecie:ergo annichillatū angeluꝫ pōt re=
producere hec ratio pcedit cōtra aliquos apud me
nullius pōderis eſt deus pōt vt opinor creare mul
tos angelos in eadē ſpecie.Illud tenet beat⁹ augu.
xxij.de ciuitate dei dicit ꝙ ſi illa materia de qua ho
mo factus eſt decidiſſet i oīno nichillū ⁊ nō māſiſ=
ſet i vllis nature latebris adhuc poteſt deus eundē
numero reparare.¶Contra primā cōcluſionē ar=
guitur ſortes pōt diuidere pintā aque ⁊ rurſus reu
nire ptes ergo idē corruptū numero poteſt repara=
ri naturaliter.capim⁹ naturaliter in propoſito vt di
ſtinguitur cōtra ſupernaturaliter:qꝺ illa pita corrū
patur patet.pus erat ens nūc nō eſt ens igr̄:⁊ argu
mentum melius poteſt fieri de digito ſortis ampu=
tetur digitus ſortis iam ille digitus corrūpit ſi ebu
liatur ⁊ detur ſorti ad comedendū redibit idē quia
eadem materia ⁊ eadē forma ⁊ ptes ſimul ſumpte
ſunt totū vt infra videbitur:igitur:Forte dicis ⁊ ſic
dicendum eſt aliquid duobus modis corrumpitur
vno mō proprie qn̄ deſinit eſſe vnū ⁊ ante erat vnū
⁊ vna pars eius vł q̄ erat pars eius deſinit eſſe in re
rum natura ⁊ ſic bos deſinit eſſe aia que erat bouis
nō eſt i rerum natura corrupto boue.alio mō aliqd
corrumpitur iproprie qn̄ deſinit eſſe aliquid vnum
ſꝫ nulla pars eius deſinit eſſe ſimpliciter talia poſ=
ſunt naturaliter reuniri ⁊ reuertuntur de talib⁹ nō
intellexit philoſoph⁹ nec intelligim⁹ exempla ſunt
digitus ⁊ pinta aque in propoſito. ¶Sed contra
illud argumētor qꝛ corruptionē largo mō dictā cō=
cedo qꝛ ex illo ſequit ꝙ q̄libet homo naturaliter po
teſt reſurgere q̄ncūqꝫ ei libet.conſequēs eſt iconue
niens ⁊ reputam⁹ miraculū ⁊ probo conſequentiā
qꝛ aia nō deſinit eſſe ſimpliciter ⁊ talia poſſunt redi
re per naturā vniat aia ſe cū eadē materia quā pus
informabat tunc redibit idē compoſitū quod prius
erat. ¶Reſpondetur ꝙ aia ſuapte nature relicta
poteſt ſe facere preſentē eidē materie quā prius in=
formabat ſꝫ nō poteſt informare eā ⁊ cauſa eſt quia
deus ex pacto qn̄ materia eſt organiſata ⁊ diſpoſita
creat animā ⁊ facit eam iformare materiā qn̄ latitu
do complexionis bone eſt diſſoluta aia deſinit ean=
dem materiā informare nec materia pōt ampli⁹ ab
alio agente creato diſponi nec aia ex ſua natura in=
formare ſicut a ſolo deo creatur ita a ſolo deo infor
mat.Et ꝙ̄ꝙ̄ poteſt ſe facere pñteꝫ materie iforma
re nō poteſt.Si petas quid iformare ponit ſi ipſa in
hereret. Dicitur nō eſt facile explicare ſꝫ mō ariſto
telis reſpondēdo iformare eſt reddere hoc vnū et
qn̄ inheret ſicut angel⁹ corpori aſſumpto non con=
ſtituit aliquod vnum dicere ꝙ aia nō poteſt iforma
re qꝛ tunc cauſa efficiens coincidit cū forma nichil
valet nec aliorum ratio tunc cā erit vilior effectu nō
eſt abſonū dare cauſam partialeꝫ effectu iperfectio
reꝫ ſolutio hec quā dedi eſt ſoluꝫ credita vel ſaltem
probabilis difficile eſt oſtendere contra aduerſariū
ꝙ anima intellectiua ſibi relicta nō poteſt naturali=
ter corpus viuificare ſi materia eſſet diſpoſita.
¶Contra hoc arguitur aia naturaliter deſinit ma=
teriam iformare agens naturale hoc facit vt patet
de achille qui occidit hectorē ergo achilles fecit ꝙ
aia hectoris materiam nō informet.Item demon
poteſt diſponere materiam cū oībus accidentibus.
requiſitis ad hoc ꝙ aia informet ergo ex pacto tūc
deus facit animā informare eandē materiaꝫ quam
prius informabat ⁊ ſic redibit idē compoſitum na=
turaliter cū reſurrectio ſm dameſcenū.xxvij.capi=
te q̄rta eſt ſcd̄a eius que interiit ſtatio reſurrectio in
quit erit cōiunctio anime ⁊ corporis ⁊ ſcd̄a iterata
ꝙ eius qꝺ diſſolutum fuerit iteritqꝫ peſſuꝫ animalis
reſtitutio ſed hoc erit anima corpus informante:igi
tur.Item ſeparet deus formā bouis ⁊ cōſeruet ex=
tra materiam ⁊ relinquat eā ſue nature iam poteſt
eandē materiam informare.quo facto naturaliter
redibit idē cōpoſitum.Reſpondetur ꝙ eſt dubium
an naturaliter anima rationalis poteſt deſinere in=
formare materiā licet agēs naturale faciat aliquid
ad qꝺ ſequitur animā nō informare materiā quēad
modū agens naturale peccator facit aliquid ad qꝺ
ſequitur gratiā nō eſſe i anima null⁹ peccator tamē
corrumpit gratiā ſꝫ ſolū demeritorie ⁊ ſi gr̄a mane
ret extra animā idē eſſet dubiū etiā dubia eſt illatio
Et qn̄ dicis demō poteſt diſponere materiaꝫ.dico
ꝙ deus nō pepegit ꝙ aia iformet materiam ſemper
ſꝫ qn̄ diſponitur in vtero ⁊ ſic ſi eſſet materia diſpo
ſita extra vterū non ei infunderet animā.etiam illo

dato hoc nō contingit naturaliter. Si dicas demon
vel angelus bonus poteſt diſponere materiā i vte=
ro mulieris ſterilis ꝛ ſic naturaliter generabiꝭ pro=
les i muliere centum annoꝝ ꝛ ſic nō eſſet miraculū
ꝙ ſarra q̄ꝫq̄ꝫ antiqua haberet iſaac nec ꝙ eliſabeth
haberet iohānē baptiſtā nec ꝙ anna haberet dei ma
trē cuius oppoſitum dicitur et baptiſta mātuanus
Anna diu ſteriles ſecuꝫ plorauerat annos. argumē
tum poteſt colorari de gigantibus. geñ. vj. ꝛ. xv. de
ciuitate dei. c. xxiij. Reſpondetur ꝙ angelus bon⁹
nō intromittit ſe de talib⁹ de demōe argumentum
ponderandū videtur ꝛ reſpondeo p̄mo demō q̄ꝫq̄ꝫ
habeat naturalia maxima nō intelligit oēs qualita=
tes ꝛ omnia accidentia requiſita ad hoc ꝙ materia
bene diſponatur. eſto ꝙ angel⁹ bonus ſecū eiuſdeꝫ
ſpeciei eſſentialis cognoſcat poſt peccatū naturalia
eius ſunt obfuſcata quēadmodū adā in tēpore natu
re integre intellexit meli⁹ q̄ꝫ abel incōparabiliter ꝛ
tamē erant eiuſdē ſpeciei eſſentialis. Contra demō
poteſt capere ſemē a viro deciſum ꝛ ponere i anti=
quā vel in ſterilem. et ſi dicas requiritur menſtruū
mulieris poteſt hoc capere ab alia muliere vt fer=
tur fuiſſe de merlino britanno ſed hec materia tra=
ctatur in. ij. Quod tangitur de forma bouis poteſt
dici ꝙ nō pōt illā materiam iformare quā informa=
uit nec quāuis aliam ſicut albedo in ſacramēto eu=
chariſtie nulli ſubiecto pōt inherere ꝛ ſi ſuuꝫ ſubie=
ctum crearetur iteruꝫ a deo videtur ꝙ nullatenus
illi ſubſtātie inherebit poſtq̄ꝫ ſemel deſinebat mate
riā informare naturaliter. Secūdo arguitur pono
caſuꝫ ꝙ deus ꝓduxiſſet iſtū bouem quē bos a ꝓdu=
cet a principio mūdi per creationē ꝛ iſte bos fuiſſet
corruptus nō minus a bos producet eundē bouem
quē produxiſſet. eſto ꝙ deus diu ante cōſeruaſſet et
hoc naturaliter ergo idē corruptū numero reprodu
cetur. Reſpondetur ꝙ ſi deus creaſſet vnū bouem
puta eundē nūero quē a bos produxiſſet ꝙ i illo ca=
ſu idem corruptū numero reproduceretur ꝛ hoc eſt
naturaliter ſed miraculo preſuppoſito hoc eſt mira
culo iuuante ad illud concludendū nec hoc eſt incō
ueniens. Si dicas nō minus a bos ꝓducet eundeꝫ
bouē numero quē b bos abrahe ꝓduxit ſi fuiſſet cor
ruptus dico ꝙ caſus non contingit naturaliter.
Contra quando agens eſt ideꝫ et materia eadē effe
ctus erit idē. viij. metha⁽ᶜᵉ⁾. dico ꝙ hoc eſt veruꝫ de
idēptitate ſpecifica nō numerali. Aliter dicitꝰ ꝙ hec
verba non ſunt ari⁽ˢ⁾: ſed ſi agens aliud et materia
alia effectus erit alius ſed loc⁹ a cōtrario ſenſu pa=
rum ſoliditatis hꝫ i philoſophia quēadmodū de no
ticiis cōtingit qñ obiecta ſpecie diſtinguntꝰ etiā noti
cie ſed non oportet qñ obiecta ſunt eiudē ſpeciei ꝙ
ſemper noticie ſint eiuſdē ſpeciei. pꝫ de noticiis in=
tuitiua ꝛ abſtractiua. Preterea ſi agens agat nunc
in a inſtanti cauſabit aliquid ſit illud b. Si non agat
ſed ceſſet vſq; ad vnū aliud inſtans cauſabit idem
ergo eſto ꝙ effectus corrūperetur in tempore iter
medio cauſabit idē aliud eſt argumentuꝫ de radio
ſi ſol cauſet in a inſtanti radiū ꝛ cōtinuet ꝑ tempus
eundē radium vſq; ad b inſtans erit idē radi⁹ ergo

ſi corrumpatur in tempore inter medio pōt repro=
ducere eundē radiū. Reſpondetur ad primū nega
tur ꝙ reproducet eundē nūero ſi corrumpatur vt
patet ex dictis. Ad aliud de radio dicitꝰ ſi ſol produ
cat lumē in hoc inſtanti poteſt cōſeruare illud lumē
per horā ſed ſi lumē fuiſſet corruptū nō produxiſſet
idem numero nulle cauſe poſſunt effect⁹ ꝓductos
cōſeruare que nō poſſunt reproducere eoſdē ſi eſ=
ſent corrupti hoc nulli creature cōuenit. Forte nul=
lus effectus poteſt in pluribus inſtantib⁹ ꝓduci ſꝫ
ſufficit ſi eſt productus in vno inſtanti nō eſt ampli⁹
producibilis nec a pluribus cauſis effectus effectū
attingētibus. Si dicas ꝙ beata barbara poterat ge
nerari ab alio q̄ꝫ ab eius patre qꝛ ſi adā non peccaſ=
ſet ſoli electi geniti fuiſſent. Reſpondetur difficile
eſt probare naturaliter ꝙ beata barbara poterat ge
nerari ab alio ab eo qui eā genuit ꝛ fortaſſis ab alio
q̄ꝫ ab eo qui eam genuit nō poterat generari iſti de
bent dicere qñ ignis corrumpitur in aere ꝛ poſtea
ille aer in ignē ꝙ redeat idē ignis qui prius erat qꝛ
ſm eos qñ materia eſt eadē numero ꝛ agens idē in
ſpecie redit idē effect⁹ numero qḋ falſuꝫ eſt. Si di=
cas deus impedit ſic dicā ꝙ albedo poteſt ꝓduce=
re calorem ꝛ aſinū ꝛ de⁹ tñ ꝑpedit. Si dicas quidā
ſerpētes ꝛ aīalia annuloſa ſemel diuiſa qui viuiſcūt
poſtq̄ꝫ ſunt corrupta ſicut fertꝰ de irundine ꝑ quaſdā
herbas viſuꝫ amiſſum recuperat de muſcis apibus
ꝛ ſimilibus animalib⁹ frigidis hoc ſentire videtur
philoſoph⁹. x. ꝑticula ꝓbleumate vltimo ꝛ in libro
de inſpiratione ꝛ aſpiratione. Reſpondetꝰ tales ſer
pentes nō proprie corrumpūtur anima ſenſitiua eſt
extēſa ꝛ vna pars manet i vna parte materie diuiſa
ꝛ alia ꝑs in alia ꝛ poſtea ꝑtes continuātur hoc i ali=
quibus aīalibus cōtingit ꝛ reuniūtur ꝑtes q̄ fuerūt
diutius durāt q̄ꝫ aliquoꝝ aliorum animaliū ꝑtes ſi
homo eſſet diuiſus in inſtāti nō apparet qui anima
itellectiua vtrāq; partē iformabit ſaltē ꝓ paruo tē=
pore hoc nō concluditur qñ nunc ſucceſſiue caput
amputatur licet caput quo ad aliquas ꝑtes moueri
videatur hoc eſt ꝓpter aliquos ſpūs vitales inclu=
ſos i venulis de yrundine qḋ refertꝰ neſcio q̄d veri
cōtineat ſed dicitꝰ ꝙ ibi eſt priuatio ſolius actus et
nō aptitudinis ꝛ i talibus a priuatione i habitū poſ
ſibilis eſt regreſſus exemplū de ſedente qui poſtea
ſtat nichil corrūpitur in irūdine nichil eſt corruptū
qḋ reproducatur viſio eſt accidēs quod corruptuꝫ
nūq̄ꝫ reproducitur potētia viſiua eſt aīa que nō cor
rumpitur oculus indiſponitur q̄ poſtea curatur et
anima exit in actus in quos ante exire nequibat ſm
illud vulgare ariſtotelis in de aīa ſi ſenex haberet
oculū iuuenis videret vt iuuenis hoc eſt ſi oculus
diſponeretur alia aīalia corrupta nō redeunt eadē
numero ſi penit⁹ erant extincta. Sic poteſt dici de
pellicani pullis reſuſcitatis in ſollitudine nili ꝓdu
cuntur muſce ſimiles corruptis ſꝫ non eedem nu=
mero ꝛ ita in quibuſdā aliis animātibus. Si dicas
maro q̄rto georgicoꝝ docet reparare apes corru=
ptas inquiens. ſꝫ ſi quē proles ſubito defecerit oīs.
Nec genus vñ noue ſtirpis reuocetꝰ habebit. Re=

ſpondetur non recitat modū reproducēdi apes ex=
tinctas ſ; ꝓducere nouas de reparatione arche nō
eſt difficultas cū ſm me res artificialis non eſt di=
ſtincta a re naturali ⁊ rebus naturalib⁹ ſolū corrū=
pitur archa ⁊ nichil corrūpitur nec ſubſtātia corrū=
pitur nec corrūpitur ſubſtantia eodēmō de accñte.
Si dicas cōſeruare eſt reducere ad aliqd gen⁹ cau
ſe ⁊ nō niſi ad efficientē ergo cū vna cauſa cōſeruat
effectu; ꝓductu; ab alia cauſa pōt effectum ab alia
cauſa de nouo producere. Reſpondeť conſequētia
eſt nulla ⁊ antecedēs videtur exꝑiētia a ignis videť
conſeruare calore; i aqua productū a b igne cū nō
remittatur calor vt experientia docet. ſec⁹ eſt i no=
ua productione dixi videť poteſt defendi ꝙ a ignis
nō cōſeruat illū calorē qñ appones aquā calidā vt
viij.a b calefactam ipi a remittiť tot⁹ calor vt.viij.
ſucceſſiue q̇ ꝓducebatur a b et a ꝓportionabiliter
tot grad⁹ caloris introducit de nouo ⁊ i fine a con=
ſeruat calorē quē a agens ꝓduxit de nouo ⁊ ita i ce
teris q̄litatibus primis. Illud nō oportet i aliqui=
bus effectibus dependētibus a ſuis cauſis ⁊ i ꝓdu
ctione ṗma ⁊ in cōſeruatione vt de lumine. Ampli⁹
ſic argumētor noticia intuitiua a oui remanet ⁊ cō=
ſeruatur iterū de nouo ꝑ ſubtractionē a oui a b ouo
ergo idē corruptū reproduciť. Rurſus ponatur mi
nimū naturale ſtupe inter duos ignes iā ibi produ=
citur ignis ab vtroqꝫ illoꝝ duoꝝ igniū ergo effect⁹
productus ab a cauſa producitur a b cauſa vel po=
nātur duo ignes penetratiue. Ad primu; negatur
aſſumptum licet homo exiſtimat habere eādem no
ticiā eſt alia tñ ſicut aliud obiectū. Ad ſcdꝫ dicitur
illa ſtupa icinerabitur ab vtroqꝫ igne copulati nec
hoc inconuenit qḋ dictum eſt trāſeunter nichil pro
ducitur i variis inſtantibus poteſt impugnari idem
puer naſcitur i nono mēſe ⁊ in octauo. Et ſi dicas
nō viuit natus in octauo qꝛ tūc dñatur ſaturn⁹ hoc
non impedit propoſitū capiatur non⁹ mēſis ⁊ deci
mus etiā nati in egipto i octauo mēſe viuūt: ſꝫ iſtud
argumētū nō cōcludit deus creat animā ⁊ pōt crea
re eandē aiam in quocūqꝫ inſtāti voluerit ſi maneat
eadē materia nūero per duo inſtantia redibit idem
cōpoſitum nichil aliud reqritur de forma aſini ne=
ſcis ꝓbare ꝙ ſit eadē ſemper reputabiť ⁊ de facto
erit fili⁹ brunelli pris eius licet producatur in a vel
in b ſ; nō erit ide; filius product⁹ in vtroqꝫ inſtanti
poteſt accipi maior apparentia de noticia ad probā
du; ꝙ noticia ītuitiua ſortis platonē repreſentabit
⁊ hoc ſic noticia ītuitiua quā habeo de ſorte termi=
nať ṗmo ad eius colorē color ṗmo eſt obiectu; viſ⁹
i corporibus coloratis nō video ſortē coloratū niſi
qꝛ eius colorē video hoc eſt de ꝑ accidens ſicut tin
tinabulū audiť gr̄a ſoni ſi color qui eſt in ſorte ſerua
ta figura eadē ponatur in platone videť ꝙ eadē no=
ticia nūero q̇ ſortē repreſentabit platonē ſuapte na
tura ſignificabit huic argumēto dicať hoc non incō
uenire ꝙ ſignificatio per accidens intuitiua varie=
tur. Secunda concluſio nō eſt michi dubia ꝙ̄ꝙ̄ eā
aliqui viſi ſunt negare implicat dicunt ꝙ de⁹ repro
ducat aliquid ipſo exñte ergo implicat ꝓducere ali
quid ipſo corrupto: huic argumēto dico ꝙ nulla eſt
apparentia aſſis iplicat ex terminis ⁊ conſequēs vtiqꝫ
eſt deo poſſibile quēadmodū multa fuerūt bruta re
producta a deo precibus ſanctoꝝ. pꝫ de boue reſu=
ſcitato a ſiluestro ⁊ tñ aīe illoꝝ boū erant corrupte.
Si dicas qꝛ de⁹ erat reproductur⁹ bouē ꝑcib⁹ bea
ti ſiluestri cōſeruauit aiā; eſt gloſa aurelianēſis vel
aliā animā in ſimili figura produxit tunc nō erat re
ſuſcitatio eiuſdē bouis. ¶ Tertia cōcluſio tenendo
ꝙ tēp⁹ eſt mot⁹ localis ⁊ ſint res ſucceſſiue ſicut ple
riqꝫ tenēt probabilius eſt oppoſito ꝙ̄ nullum tale
de⁹ poteſt reproducere. probať. da oppoſitū de⁹ po
teſt reproducere inſtās i quo adā erat ⁊ ſit nūc tunc
in a inſtāti adā erat ⁊ in a inſtāti adā nō erat. Item
deus nō poteſt reproducere tempus ꝑteritum. pro
bo qꝛ ſi reproducere pōt pōt quamlibet ꝑtē tpis re=
producere in hoc iſtāti a principio mūdi ⁊ ſic nō eſ=
ſet res ſucceſſiua ex natura rei qꝛ ſic temp⁹ mille an
norū eſſet in hoc inſtanti vľ ſic probando duo con=
tradictoria vera iſta erat vera in a inſtāti adā eſt et
nūc reproducat de⁹ a inſtās: hec erit vera in a inſtā
ti adā nō eſt qꝛ bene ſequitur adā nō eſt ergo adam
nō eſt i a inſtanti ꝙ ille contradicāt. pꝫ. per omnes
cōditiones ꝯdictorieꝝ ſunt ſingulares oppoſite q̄li
tatis demōſtrando vtrobiqꝫ idē iſtās vel tempus ⁊
ſic ille due ſunt ſimul vere ſimūtate inſtātanea. hoc
argumētū vix vinceret aduerſariu; diceret negati=
uā eſſe falſa; vel forte diceret nō eſſe idē inſtās in ne
gatiua ꝑ equalentiā capiēdo inſtās veru; vľ magi=
ſtrariū potes deductiones i mediū afferre de tem=
pore poſito ꝙ de⁹ tēpus mille annoꝝ faciat eſſe in
hac hora an mille anni ſint vna hora ⁊ pōt facere ꝙ
vna hora vel inſtās duret in eternu; ſ; dicit aduer=
ſarius de⁹ poteſt horā creationis yſaac reproduce
re ꝙ nūc durat ꝑ vnā horā ⁊ tñ cōtradictio eodēmō
oſtendetur in vno ſicut i reliquo. Inſuꝑ eſt eadem
ratio de hora ⁊ quātolibet tēpore preterito: igitur.
Sꝫ iſti negabitur aſſumptum tenendo tempus eſſe
celū ⁊ motu; locale; mobiľe qḋ mouetur vt eſt pro
babile nō cadit difficultas qui tēpus pōt reprodu=
cere corrupto celo tēpus ab a habe deus pōt reprodu
cere ſed non reproducetur idē tempus vel eadem
menſura etatis.

¶ Diſtinctionis q̄drageſime tertie queſtio ſcda.

Qūlia eſt difficultas inter phos an totu; eſt
tertia entitas a ꝑtib⁹ diſtincta ⁊ qꝛ mlti te
nent ꝙ ſic vt beatus thomas ⁊ realiſātes
⁊ hic ab aliquibus theologis mota eſt queſtio ⁊ nō
imꝑtinēter an ad reſurrectionē partiū redeat com=
poſitum intrinſece ꝓpterea ſuccincte ſm exigētiā
materie qꝛ eſt methaphiſica magis ꝙ̄ ad theologiā
ꝑtinens Quero huic queſtionis titulū an totum di
cat tertiā entitatē a ſuis partib⁹ realiter diſtinctam
⁊ eſt queſtio ſecūda huius diſtinctionis. Pro ſolu=
tione queſtionis ponitur cōcluſio. ¶ Totū eſt ſue
partes ſimul ſūpte ⁊ per conſequens negatiua eſt
reſponſio ad queſtionē nō ſtam⁹ in talibus totū eſt

entitas a partibus diſtincta totum eſt entitas diſti-
cta a partibus prior eſt vera de virtute ſermonis ſʒ
non ſtemus in talibus anfractibus: probatur cōclu
ſio aucto. ariſto. iiij. phiſico. dicentis: totū nichil eſt
preter partes. idē cōmentator textu cōmenti. xvij.
ꝛ ſecundo de aīa d̄r ſicut pupilla ꝛ viſus ſunt vnus
oculus ita actus ꝛ potentia ſunt vnū. ſ. corpus ꝛ a-
nima: ad hoc poteſt adduci cōparatio apl̄i p̄me co-
rinth. xij. de corpore vero ꝛ miſtico: preterea ratiōe
argumentor niſi cōcluſio eſſet vera ſequitur hec cō
cluſio ꝙ due ſemilibre tantum ponderarent ſicut
due ſemilibre ꝛ vna libra ab eis diſtincta hoc eſt in-
conueniens: igitur. ꝯña pʒ ponēdo duas ſemilibras
ſeparatas in vna lingua ſtatere ꝛ vnā libram in alio
extremo equal'r diſtante: dicis non inconuenire q̄ꝛ
illa libra cōponitur ex illis partibus. ¶ Cōtra hoc ar
gumentor: due ſemilibre in toto tm̄ pōderant ſicut
due ſemilibre ſeparate ꝛ libra aliquid ponderat ꝛ ſi
cut tertia entitas diſtinguitur a partibꝰ copulatim
ſumptis: ita pondus totius a ponderibus partium
¶ Confirmaꝛ probatio totū per aggregationē non
diſtinguitur a partibus ſimul ſumptis nec totū per
accidens: ergo nec totum eſſentiale: ꝯña tenet quia
paritas eſt ratio: aſſumptū pʒ demonſtrando totum
aurum ſancti marci venetus aggregatū ex ducatis
variis ſcutis ꝛ talibus ſi tota illa congeries eſt ali-
quod vnū diſtinctum a ꝑtibus q̄ro qd̄ vnū q̄ ſb̄a et
ponaꝛ in erario aur̄ ꝛ argentū non eſt aur̄ nec ar-
gentum nec aliqd̄ tale de toto per accidens: pʒ: ſor
tes ꝛ eius albedo ſi ꝯponant tertiā entitatem ab ip
ſis diſtinctā illa non erit ſb̄a nec accidens nec ſuba
pōt accn̄s componere nec accn̄s ſb̄am. Dicis ad p̄
mum lʒ totum diſtinguaꝛ a partibus tn̄ non diſtin-
guitur a pondere partium. Ad ſecundum dicis nō
eſſe ſimile ſed tibi relinquimus dare diſſimile.

¶ Secundo argumentor: q̄cunq; ſunt aliqua duo
ſic ſe h̄ntia ꝙ quicquid eſt ꝑs vnius eſt ꝑs alterius
ꝛ econuerſo illa idētificanꝛ: ſʒ ſic eſt de toto ꝛ bina-
rio ꝑtium: igr̄. Dicis hoc concludere totū eſſe ſuaʒ
ꝑtem: pʒ: ſignificet a tm̄ ſicut hoc cōplexum ꝑs bru
nelli tunc quicquid eſt ꝑs brunelli eſt ꝑs a ꝛ ecōuer
ſo da aliq̄d qd̄ ē pars brunelli. ſ. materiā illa eſt ꝑs
partis: pʒ eſt pars medietatis forme ꝛ materie eod̄
modo de forma cum brunelli nō deꝛ maxima pars
tunc formeꝛ argumentū: q̄cunq; aliq̄ ſic ſe h̄nt ꝙ
quicq̄d eſt ꝑs vnius eſt ꝑs alteriꝰ ꝛ ecōuerſo illa ſūt
eadē realiter: brunellꝰ ꝛ a ſunt h̄mōi: igr̄. Amplius
vel tota entitas brunelli eſt diuiſibilis vel impꝛtibi-
lis: ſi p̄mum eſt aliq̄ q̄ro que ſunt illa non materia ꝛ
forma copulatim per poſitionē nec copl'atiue vt cō
ſtat q̄ro q̄ alia tertia ſi totū eſt indiuiſibile tota ſphe
ra terre non eſt in ꝓportiōe dupla maior ſue medie
tate cū non ē magna nec i proportione q̄drupla ma
ior ſua q̄rta ꝯ oēs mathematicos argumentū aſſū-
ptū non concludit ꝑtem eſſe totū ſubſumēdo mior
eſt falſa: pʒ ꝑ veritatē ſui ꝯdictorii: ſʒ hāc concedo
q̄cq̄d eſt ꝑs brunelli eſt pars partis brunelli ꝛ econ
uerſo potes replicare ad probationē veritatis mio
ris ponēdo ſignū confuſiuū ad terminū a ſʒ illd̄ eſt
logicale propterea non inſiſto. Ad aliud concedis
brunellū eē indiuiſibilē intrīſece ſʒ p̄ſupponit diui
ſibiles ꝑtes ꝛ ſic totū nec eſt partes ſil'ſumpte nec a
liud a partibꝰ ſil'ſumptis nec alia: ſc̄da pars pʒ per
ſc̄daʒ exponentē partes ſil'ſūpte non ſunt aliquid:
alie due partes eluceſcunt. ¶ Tertio argumentor
due medietates brunelli ſunt tres tertie vel q̄ttuor
quarte eiuſdē: ꝙ̄ totū eſt ſue partes: ꝯña pʒ: eadē eſt
ratio ponere totū idētificari cū oībus partibꝰ ꝛ du-
as medietates cū tribꝰ tertiis vel q̄ttuor q̄rtis aſſū
ptum patet: alioquin nulle eſſent omnes partes to-
tius qd̄ inconuenit: patet: due medietates non ſunt
omnes quia pari ratione alique diſtincte a duabus
medietatibus eſſent omnes puta tres tertie et eo-
demmodo quatuor quarte diſtincte ab his et illis
eſſent omnes: ſed due medietates non ſunt tres ter
tie: ergo non ſunt omnes: eodemmodo tres tertie
non ſunt quattuor quarte non valet dicere alique
includentes omnes ſunt oēs quia quero que ſūt
ille cum terminus ſtet determinate oportet dare
vnam ſingularem veram. Amplius ſi brunellus ſit
tertia entitas diſtincta a partibus et indiuiſibilis:
eodemmodo medietas materie brunelli et medie-
tas forme reddunt vnam tertiam entitatem et ſic
currendo per omnes partes proportionales bru-
nelli et ſic ſunt infinite tertie entitates. Ad primum
concederet hic modus nulle ſunt omnes partes to
tius: nec ſequitur omnes partes huius ſunt partes
capiendo omnes diſtributiue in antecedente et co-
pulatim in conſequente ſecundum concluſionem
quam poſui alique partes ſunt omnes partes hu-
ius due medietates brunelli ſunt omnes partes
brunelli. ¶ Quarto arguitur ex poſitione ſequitur
ꝙ idem corruptuʒ poteſt reproduci naturaliter qd̄
eſt reprobatum in queſtione precedenti. probatur
conſequentia per ablationem vnius gutte a mari
corrumpitur tertia entitas per appoſitionem eiuſ-
dem redit eadem entitas igitur. Dicis hoc argu-
mentum eſt equale contra aduerſarios cum in cor
ruptione improprie dicta nullum eſt inconueniens
Amplius argumentor: non eſt petenda pluralitas
ſine neceſſitate: ergo ſi ſunt due poſitiones quarum
vna omnia ſaluat facilius cum paucitate et rationa
bilius vel ita rationabiliter ſicut alia que res mul-
tiplicat illa eſt acceptanda: ſed ſic eſt ꝙ maiores ſūt
difficultates contra partem illam que ponit totum
tertiam entitatem diſtinctam a partibus q̄ꝫ contra
aliam et auctoritates ſonant cum rationibus: ergo
illa pars eſt eligenda. Dicis totum diſtinguitur a
partibus: ergo deus poteſt partes conſeruare vni-
tatiue abſq; hoc ꝙ totum fiat negabunt hanc con-
ſequentiam quando eſt relatio intrinſecus adueni-
ens vel quando eſt eſſentialis dependentia vnius
ad aliud ſicut de toto et partibus cum vna pars in
formatur ab alia. idem dicūt de hoīe ꝛ riſibilitate.
Jam contra concluſionē quā putamus magis po-
nendam obiiciemꝰ paucis ratiunculis arguitur ſi

hec partes cõponunt hoc totum hec partes ſunt h̄
totum ḡ hoc totum cõponit hoc totũ vtrobiq3 ide3
demonſtrando:maior p3 hoc totũ cõponitur ex ali=
quibus cauſis intrinſecis et adequate non integran
tibus materia non integrat adequate totũ nec for=
ma neciſte ſimul copl'ate igitur. Amplius ſequitur
q̇ ſubiectum propoſitionis ſingularis eſſ3 termin⁹
cõis ſcd̃m acceptionẽ ſcd̃m quã capitur hoc eſt in=
conueniens:⁊ ɔñā p3:hoc cõplexũ iſte p̄tes eſt ter=
minus ſupior ad terminũ ſortes bene ſequitur ſor=
tes eſt ergo iſte partes ſunt ⁊ non ecõuerſo. Ad pri
mum d̾r q̇libet p̄s cõponit totũ cõponere eſt ſimul
ponere et quelib3 p̄s partialiter ponit totũ ſed pro
diſcurſu ɔ̃ntie d̾r q̇ nichil valet ẽ paralogiſm⁹ male
concluditur o3 concludere:hoc totũ eſt cõponentia
totũ et hoc eſt verũ cũ eſt hoc cõponens totũ et illd̃
componens totum. Ad ſcd̃m nego ſequelã conce=
do q̇ ſortes eſt inferior illatiue ad terminũ iſte par
tes ſed hoc non probat terminũ capi cõiter. Scd̃o
argumentor:ſequitur ex hac poſitiõe q̇ ſortes ⁊ pla
to erunt poſt mortẽ ſortis et platonis natural'r hoc
eſt inconueniens igitur:p3 ſequela:hec partes erũt
poſt mortẽ ſortis et platonis hec partes ſunt ſortes
et plato igitur.ſed dicis ſicut dicendum eſt licet cõ
cedatur illa concluſio non ſequitur ſortes et plato
erũt ſortes ⁊ plato poſt mortẽ ſortis et platonis na
turaliter contra de ineſſe prime concluſionis ſcd̃a3
infert. Inſuper ſequitur q̇ ſortes ⁊ plato ſunt cice=
ro et petrus ⁊ q̇ currunt qñ petrus et cicero dormi
unt hoc eſt inconueniens igitur:ɔñā p3 ſi ex aia ſor=
tis et materia platonis in alio loco fiat cicero et ſic
proportionabiliter de petro. Ad primã nego q̇ de
ineſſe prime infert ſcd̃am hec eſt de ineſſe prime hec
ſunt poſt mortem ſortis et platonis que eſt vera ꝓ=
pter ampliationẽ de poſt. Ad aliud admitto caſum
q̇ ex duobus hoibus fiant q̄ttuor et quilibet illorũ
diſtinguitur ab alio et cicero et petrus currunt ſed
petrus non currit nec mouetur ſaltem non o3 l3 p̄s
eius mouetur non tñ vt eſt vnita in eo. ¶ Tertio ar
gumentor:ex hac poſitione ſequitur q̇ humanitas
chriſti non fuit dimiſſa a verbo in triduo hoc eſt fal=
ſum:probo ɔñam:hec p̄tes nõ fuerũt dimiſſe a ver
bo demõſtrando materiã et aiam rationalẽ:hec p̄=
tes ſunt humanitas igitur. Inſuper cõtrarie oppo
ſita verificantur de eodẽ ſcd̃m hanc poſitionem co
pulatiue p3 ſignato ſcuto cuius vna medietas eſt al
ba et alia nigra ſecundũ quãlibet ſuperficiem diui=
do ſcutum per p̄tes proportionales minoribus ter
minatis in parte nigra vocetur prima pars propor
tionalis a ipſa eſt alba ſecunda includit duas p̄mas
partes proportionales ipſa eſt alba ſic c pars que
includit tres primas partes proportionales eſt al=
ba et ſic conſequenter:hoc ſcutũ eſt iſta pars et hec
pars alba et illa pars alba et ſic de ſingulis copula
tim:ergo hoc ſcutum eſt partes albe:oppoſito mo=
do diuidendo ꝓbabitur q̇ eſt partes nigre: ergo al
be et nigre verificantur de eodẽ copulatiue. Ad ter
tium d̾r o3 concludere humanitas non erat partes
dimiſſe a verbo qd̃ eſt veru3:ad ſcd̃m tranſeat q̇ al
be et nigre copulatiue verificent̄ de eodem album ⁊
nigrum tñ non verificant̄ diuiſim de eodẽ. ¶ Quar
to argumentor ſeptimo metha. circa fine3 a ⁊ b ma
net qñ ab non manet ergo diſtinguitur:ſimiliter ſe
cundum ph̄m bis tria nõ ſunt ſex. Amplius ex hac
poſitione ſequit̄ hec quattuor partes rident ⁊ nul=
la illarum poteſt ridere qd̃ videtur implicare pat3
demonſtro p̄tes eſſentiales zenophanti ⁊ zoraſtis.
Ad quartũ dico q̇ argumentũ non iuuat aduerſari
os cũ ibi eſt ſermo de toto p̄ aggregationẽ o3 dare
ſolutionem vtriq3 partiũ cõem illud argumentũ ꝓ=
baret totũ diſtingui a ſedenti ſed de hoc alias dictũ
eſt bis tria ſunt ſex ſi coniunctio incluſa in aduerbio
capiatur copulatim ſi dicat interruptionẽ nõ o3 bis
tria eſſe ſex cum ſimul tria in indiuiſibilib⁹ non ſũt
ſex duo ſunt tria in continuis due medietates cõti=
nui ſunt tres tertie ⁊ centum centeſime ⁊ mille mil=
leſime ⁊ numerus par eſt numer⁹ impar ſufficit ad
numerum imparem ſecundum aliquam animi di=
ſcretionem habere imparitatẽ non ſequit̄ hic nume
rus eſt impar ḡ non eſt numerus par. eodẽ mõ p̄tes
cõicantes ſunt partes non cõicantes p̄tes eſſentia=
les ſunt p̄tes integrales plural'r ſortes ⁊ plato ſunt
hic non hõ ⁊ hic non hõ quadruplicãdo demonſtra
tionẽ demonſtrando q̄ttuor partes eſſentiales corꝝ
quelib3 illaꝝ partium eſt non hõ nõ tñ ſequit̄ ſor. ⁊
pla. ſunt nõ hoies imo ſor. ⁊ pla. ſunt hoies medie=
tas ſuperior ⁊ inferior brunelli ſe penetrant: p3 hec
partes ſe penetrant demonſtrando materiam ⁊ for
mam aſini hec partes ſunt medietas ſuperior ⁊ in=
ferior huius aſini: ḡ duo corpora de predicamento
ſubſtantie ſunt res ſe penetrantes tamen non ſunt
corpora ſe penetrantia capiendo terminum corp⁹
vt limitauimus omnia hec ſunt peruia intelligenti
naturas propoſitionum de copulato ſolebam tueri
q̇ ⁊ capitur diuiſiue in ſenſu cathegorico: ꝓpterea
niſus ſum defendere modũ cõem de veritate taliũ
pariſius ⁊ rome venditur piper in ſenſu copulato p̄
ſuppoſitionem ɔfuſã tm̃:ſil'r ſortes ⁊ brunellus eſt
animal placuit ſp̄ amplius mee menti qñ capit̄ diui
ſiue facit ypoteticam ⁊ ſic in talibus nulla eſt difficul
tas ſi capiat̄ complexiue terminus ſtat determina=
te ⁊ tales ſunt falſe ſi cuipiã placeat poſitu3 de ⁊ di=
uiſiue ſumpto opinetur vt libet.

¶ Diſtinctiõis quadrageſime tertie queſtio tertia.

Queritur tertio circa hanc diſtinctione3 an
reſurrectio mortuorum generalis ſit futu=
ra ⁊ de modo reſurgendi. ¶ Pro ſolutio=
ne queſtionis pono concluſiones. ¶ Prima eſt:
quemadmodum chriſtus primitie dormientium re
ſurrexit: ita quilibet alius reſurget: huius prime

concluſionis:prior pars patet prime ad corinthios quinto:nunc autem reſurrexit chriſtus primitie dormientium: ſecunda pars patet per ſymbolum apoſtolorum nicenum et athanaſii et in capite allegato ſi autem reſurrectio mortuorum non eſt neque chriſtus reſurrexit probat conſequentiam ex oppoſito conſequentis ad oppoſitum antecedentis ſi in hac vita eſſemus tantum ſperantes miſerabiliores eſſemus omnibus hominibus hec concluſio nulli fideli eſt anceps in lumine naturali ponebatur a multis theobrotius de hac reſurrectione nõ dubitauit idem tenuerunt cleantes criſippus zeno empedocles et cato vt refert lactantius tertio inſtitutionum capite decimo octauo. Rurſus addamus ſuaſionē naturaliter loquendo non eſt malum aſſentire reſurrectionem mortuorum eſſe et ſi ſic aſſentiatur propterea taliter aſſentiens non punietur ſiue fuerit reſurrectio ſiue non fuerit ſi non aſſentiatur vel contrarie diſſentiatur ad vnum extremum ſequitur punitio:ergo prudens in lumine naturali aſſentit nolumus dicere intellectum propterea poſſe aſſentire alicui complexo ineuidenti ſiue motiuo. ¶ Secunda concluſio licet non quilibet homo in tota quantitate quam habebit reſurget quilibet tamen in etate perfecta reſurget. prior pars huius patet da oppoſitum quilibet reſurget in tota quantitate quam poſterius habebit ſed magnus diu viuens habebit multas partes reſolutas et alias loco earum ſuccedentes:ergo talis erit immenſe magnitudinis ſi reſurgat cum tota quantitate quam habebit. Secunda pars patet per apoſtolum ad epheſeos quarto donec occurramus omnes in vnitatem fidei et agnitionis filii dei in virum perfectum in menſuram etatis plenitudinis chriſti vt iam nõ ſimus paruuli fluctuantes gloſa illud exponens dicit vnuſquiſque reſurget in etate qua chriſtus reſurrexit tunc putatur ſtatus hominis ſicut dicit beatus auguſtinus viceſimo ſecundo de ciuitate dei capitulo decimo ſexto et licet aliqui moriantur paruuli reſurgēt in illa etate hoc eſt in menſura reſpondente illi etati ſine vitio nature hoc additur propter nauos et orbatos membris ſicut adam erat creatus in etate adulta quod eſt in quantitate debita etati adulte nõ oportet omnes reſurgere in equali quantitate ſed ſecundum bonum ſtatum ſue complexionis et forte ſecundum colores et habitudines patriarum vt ethyopes nigri multum diſtantes ab equatore vltra citraque albi licet ſit plena armonia beatorum ſpirituum cum deo non tamen oportet in figura vel colore ſicut nec in quantitate vel complexione. ¶ Tertia concluſio: licet mortui primo reſurgent poſtea viui omnes tamen in ictu oculi reſurgent. prima pars patet prime ad theſſalonicenſes quarto:mortui qui ſunt in chriſto reſurgent primi:deinde nos qui viuimus qui relinquimur ſimul rapiemur cum illis in nubibus obuiam chriſto in aera non eſt ſermo de primitate dignitatis quoniam multi viuentes circa iudicium erunt ita boni ſicut multi qui ante dormierunt. Secunda pars patet ex eadem littera viui celeriter moreientur et poſtea reſuſcitabuntur rationabile eſt quod moriantur beata virgo mortua eſt. Item multi diſcedent cum peccatis venialibus que purgabuntur per mortis tollerantiam vel per modicum tempus imperceptibile poſt mortem:hoc ipſum tenent ambroſius et auguſtinus vt patet in gloſa capite allegati. ſtatutum eſt hominibus ſemel mori:ad hebreos nono. ¶ Tertia pars patet vbi ſupra. quo fit licet quilibet viuus reſurget in eodem inſtanti ſimiliter et quilibet mortuus non tamen omnes reſurgent in eodem inſtanti cum mortui prius reſurgent.

¶ Contra primā concluſionē arguitur: multi erāt reſuſcitati in veteri teſtamento:patet ab helia et heliſeo:ergo xps non eſt primitie dormientiū. Si dicas in nouo teſtamento id intelligi. Contra lazarus erat reſuſcitatus in nouo teſtamento ante reſurrectionem iohan. xi. Forte dicis lazarus erat reſuſcitatus ad vitā mortalem xps autem ad immortalitatem de qua reſurrectione apoſtolus intellexit. Contra dicitur math. xxvii. quod xpo paſſo multa corpora ſanctorum reſurrexerunt. Reſpondetur ad illud mathei. xxvii. multa corpora poſt reſuſcitationem xpi reſurrexerunt et exeuntia de monimentis venerunt in ciuitatem ſanctam. ¶ Contra ſecundam partē argumentor iob. xiiii. homo cum dormierit non reſurget donec atteratur celum non euigilabit ſed celum nunquam atteretur. et eccleſiaſt. iii. vnus eſt interitus hominum et iumentorum:iumēta non reſurgent:ergo neque homines. beatus gregorius quarto dyalogorum capite quarto dicit quod loquebantur loco concionatorum interdum et potiſſimum ſalomon vice ſtultorum iob loquitur de reſurrectione naturali. ¶ Secundo argumētor ad idem:hic binarius non reſurget demonſtrando materiam et formam hominis impinguati imo per ſecundam concluſionem:non quilibet in tota quantitate quam habebit reſurget:ſignetur vnum pedale materie quod habeat nunc ſortes quod non reſurget arguitur ſic:hic binarius non reſurget demonſtrādo materiam quam nunc ſortes habet et animam eius hic binarius eſt ſortes ex queſtione precedēti: ergo ſortes non reſurget. Inſuper vel aliqua pars materie reſurget et non alia et aſſigna rationem illius. dicis pars purior ſicut humidum radicale cum humidi cibalis parte et alia pars impurior non reſurget et ſi ita contingeret quod omnes partes eſſent eque pure quod non contingit illa portio quam deus capiet que ſufficit quantitati humane reſurget. Contra ex iſto ſequitur quod corpora brutorum piſcium et cocodrillorum reſurgent quod non eſt dicendum:patet:ſtat talia bruta comediſſe homines in quorum naturam purior pars conuertitur alimentum conuertitur in naturam aliti primo de generatione et tunc ſic:hoc reſurget demonſtrando illas partes hoc eſt vel erit corpus brutorū vel bruti:ergo corpus bruti reſurget: vel corpora brutorum reſurgent et ſic corpora cocodrillorum et piſciū reſurgēt. Ad primū poteſt homo concedere premiſſas illius ſillogiſmi et concluſionem logice loquendo ſcilicet quod iſte homo non reſurget et ſortes non reſurget et cum hoc ſtat quod ſortes reſurget nec iſte

contradicūt cū ſortes hec ſuppoſita equiuoce ſigni
ficat et ſic ꝑ aduentū noue quātitatis et deꝑditionē
antique equocabit ſortes in ſignificādo cū hec vox
mediantibus diuerſis ꝯceptibus totalibꝰ nō ſinoni
mis hanc rem vel res ſibi ſuccedentes ſigt ſed lꝫ de
virtute ſermonis logicalis ita videat̄ rñdendū ſati
us eſt coaptare logicā vſui loquendi et liberis ver=
bis loquūtur phi nobis eſt datus certꝰ limes loq̄n=
di etiā philoſophice loquendo oꝫ tueri ptes heracli
ti et cratilli ꝙ raro contingit eundē equū bis intra=
re fluuiū nego maiorē illius ſillogiſmi puta hic bia
rius non reſurget dico ꝙ hec pars et illa demōſtrā
do materiā et formā erint aliq̄d reſurgens in ſenſu
cathegorico ad veritatē illius ſufficit ꝙ aīma infor
mans hanc materiā vel partē eius vel aliquā eandē
tertio mō identitatis redeat informādo nego hanc
conſequentiā hec pars et illa ꝑs reſurgit: ğ hec ꝑs
reſurget et illa ꝑs reſurget capiendo aῆs in ſēſu ca
thegorico et ꝯn̄s in ſenſu ypotetico: ſicut non ſequi
tur: ħ ꝑs et illa ꝑs eſt aliq̄d equale huic toti ꝑ hec ⁊
illa demōſtrādo duas medietates: ğ ꝑs hec ⁊ pars
illa eſt equalis huic toti in ſenſu ipotetico: vel ſi hec
ꝑs et illa ſunt ſortes in ſenſu cōpoſito non aūt diui=
ſo. non ſequit̄ ex hac ſolutione ꝙ ſortes et hec tuni=
ca reſurgent cū aīa non hꝫ ſilem habitudinē ad tu=
nicā ſicut ad materiā quā informat. Ad ſcðm argu
mentū rñſum eſt inter arguendū vſqꝫ ad vltimā re=
plicā q̄ intendit probare hanc concluſionē corpora
brutoꝝ reſurgēt capiendo corpꝰ de ꝑdicamēto q̄=
titatis: aliq̄ propter hoc argumentū formidabāt ad
mittere ꝙ alimentū conuertat̄ in ſubam aliti: alber
tus dt in. xliiij. diſt. iſti falluntur ꝑ fallaciā figure di
ctionis ꝯn̄a eſt nulla et alb. et alii opinione nr̄a fal=
luntur conſequentia eſt euidens nec aliquo pacto
fallaria: patet intelligenti logicam et fallacias nec
nunc intendimus hoc logicam ignorātibus ſuade=
re concedo iſtas cōcluſiones de virtute ſermonis
corpora brutorum reſurgēt in extremo iudicio cor=
pora piſcium reſurgent in iudicio corpus tantū va
let ſicut materia et pars materie eſt materia ſed iſte
ſunt negande: reſurgent in iudicio corpora brutoꝝ
reſurgent in iudicio corpora piſcium tempore re=
ſurrectionis non erint corpora brutorum: corpora
brutorum reſurgent corpora hominum: dicis pari
ratione debemus concedere corpus patris mei co=
medi: corpus hominis comedam iſta ſunt abſurda
et patet adiuncto vno vero de communi modo lo=
quendi dicimus piſces comedi boues comedi quia
eorum materias comedi tempore comeſtionis non
erant piſces ſed cadauera piſcium vel piſces per ſi
nodochen ſolum materias piſcium qui fuerunt co
medi et illa materia informabatur anima caſtoris
vel pollucis ſubmerſi in mari et iſtud melius coap
tatur illi difficultati de materia que informabitur
ſucceſſiue duabus animis ſicut contingit de aliqui
bus ſcitis veſcentibus carnibus humanis vt antro
phagis vel in caſu noſtro. Reſpondetur: admitti=
mus tales comedi piſces quia cadauera proxima
piſcium comedimus non ſic de carnibus humanis

licet materias hominum comederimus de difficul
tate in quo reſurget illa materia que informatur va
riis animabus ſucceſſiue quam mouet beatus au=
guſtinus in. xxij. de ciuitate dei capitulo duodeci=
mo prope finem inter cetera vocat illam difficili=
mam dicit in primo reſurget quia erat purior in illo
deus ſupplebit in reliquo poteſt etiam in vtroqꝫ re
ſurgere ſi deo placuerit cum idem poteſt eſſe circū=
ſcriptiue in duobus locis vel in vltimo et deus ſup
plebit in primo. Sed contra iſtud argumentor: cor
pus habebit beatitudinem ei competentem in ſuis
dotibus et habens maiorem beatitudinem in aīa
maiorem habebit in corpore ſtat ꝙ ſecundo come=
dens illam carnem ſit primo ſanctior ſi ponatur in
vtroqꝫ proportionabiliter beatificabitur beatitudi=
ne corporali ſecundum animas tenēdo alias duas
ſolutiones beatitudo corporis proprie non eſt beati
tudo: hermofrodite ſecundum naturaliter loquen=
tes plus participant de vno ſexu licet diſcrimē nō
bene damus et in illo redibunt ſi ſint due anime in
monſtro redibunt duo homines vbi eſt vna redibit
non monſtrum potiſſimum in beatis. ¶ Contra
tertiam concluſionem argumentor: aliqui relinquē
tur viui in aduentu ad iudicium ſecundum illð ſim
boli iudicare viuos et mortuos contra illam par=
tem in qua dr̄: reſurgent in ictu oculi: ğ in inſtāti ⁊ ꝑ
ꝯn̄s erit vacuū naturaliter vel duo corpa de predi=
camēto ſbe in eodē loco vtrumqꝫ eſt inconueniens
et reprobatū ab ariſto. iiij. phiſico. igitur. ꝯn̄a ꝓbat̄
acceptis pulueribus in ſepulcro vel minorē locū oc
cupabunt cū informabunt̄ aīa intellectiua ⁊ tūc vel
aer ingredit̄ in inſtanti et ħ non q2 motus non pōt
eſſe in iſtāti ſi ſucceſſiue dabit̄ vacuū eodē mō ſi cor
pora dn̄t eſſe maiora illis puluerıbꝰ et alia corpa nō
pn̄t in inſtanti recedere duo corpa erint in eodē lo=
co propo. Ad primū dr̄ illi vocant̄ viui q̄ ſuperfue=
runt an̄ aduentū iudicii: bea. hiero. ad marcellinam
tenet oppoſitū. Ad aliud dico ꝙ in reſurrectiōe mı̄
ta erint q̄n̄ hō morit̄ aīa deſinit informare corpꝰ et
partes materie iformant̄ aliis formis variis erimꝰ
eſca vermibus ſerpentibus et ceteris id genus vn̄
dt eccl̄ia memēto hō ꝙ cinis es et in cinerē reuerte
ris: et in ſancto victore in epitaphio petri cōeſtoris
dr̄ petrus erā quē petra tegit factꝰ qꝫ comeſtor nūc
comedor. O bone deꝰ hic non eſt materia riſꝰ et ſu
perbie ſed recolligenda eſt noſtra vita cū frequenti
memoria mortis et plus tibi cōducit q̄ ſcire explo
rare nodos latentes materie quā querimꝰ de mu=
tatione inſtantanea ſed vnū facere aliud non omitte
re opere preciū eſt ad fugiendum in nobis ociū cōi=
us: ğ accedendo partes iſtas recolligere oportebit
et hoc erit miſterio angeloꝝ ſcðm illud math. xxiiii
mittet āgelos ſuos cū tuba ⁊ voce magna ⁊ ꝯgrega
būt electos eiꝰ a q̄tuor celi vētis iſtð ğ fiet tēpanee
et ſi angeli neſcirent ſꝑ iſta corpa iuenire ſibi relicti
vt pꝫ de corpore iohannis huſz et aliis incineratis
et i aqua diſperſis deo adiuuāte colligūt illas ꝑtes
vbicunqꝫ fuerint: rurſus collectis corporibus deus
facit diſpoſitionē et illa actuat aīa intellectiua cor=

rumpendo formas priores: nec eſt certandū an cor
ſit principalior ps et ab eo incipiat vel caput hic nō
oꝫ dare prioritatē tꝑis: iſtud pōt eſſe in inſtāti ꝙ pri
mū inſtans informationis aie erit primū inſtans nō
eſſe forme ꝑcedētis et demus ꝙ materia hois erit
denſior ꝙ̄ materia preiacens fuerit nego ꝙ vacuuꝫ
propterea ſit naturalr̄ aer ſubito inſequit̄ mioratio
nē illoꝝ corpoꝝ eſt mutatio ꝛ non motus natura ſic
abhorret vacuū ꝙ ipſum non ꝑmittit durare ꝑ tp̄s
vel inſtans rebus ſtantibus vt nunc conſtat nec eſt
difficultas de mutatione ſubita cū res ſucceſſiue di
minuunt̄ et de loco mutent̄: non alias aq̄ aſcendit i
culmo niſi ad fugiendū vacuū te bibente et aerem
attrahente: propterea aq̄ non deſcendit per forami
na clipſedre in orto foramine ſupiore clauſo ſed bn̄
apto vt aliud corp⁹ ingredi poſſit nō propterea q̄z
aer reſiſtit aque ne deſcēdat ꝑ foramina q̄z remoto
pollice rimā ſuꝑmā claudēte protinus deſcēdit aq̄
et tn̄ eſt idē aer eq̄liter vt antea reſiſtens fuit ipſa aq̄
ſuapte natura non inclinata ad deſcenſū in illo caſu
et ſi doliū q̄ntūcūq̄ magnū ſic poneret̄ ſuperi⁹ clau
ſum alio extremo ſublato nichil liquoris deſcendit
qđ pꝫ per foramina pua vel magna in clipſedra vel
ſi cauares totā baſim clipſedre ſuꝑmo foramie ob
ſtructo niſi aer inferius ingrediat̄ vel ad alias ptes
ſi coſtā terebres vaſis aq̄ per foramia baſis exibit ꝛ
ſi vitꝝ repleris aq̄ orificio in aqua inferius extrahē
do ſubtilr̄ vitꝝ extrahēdo quouſq̄ medietas vl̄ vna
quinta ps vitri maneat in aqua vel vitrū non potes
extrahere vel aqua aſcendit ad baſim fiole niſi ali=
quis aer ingrediat̄ inter digitos tuos et vitrū cum
his experimentis cōſtet naturā ſūme vacuū abhor
rere palā eſt vacuū eſſe naturaliter eſt impoſſibile
nō nego quin vacuū pōt eſſe naturalr̄ et non repu=
gnat aeri mutari ſubito q̄re non intrabit in inſtanti
nulla eſt reſiſtentia intrinſeca cū forma aeris ad h̄
inclinatur reſiſtētia extrinſeca non ipedit nec valet
dicere eſt agens limitatū et finitū: ḡ non pōt agere
in inſtanti: pꝫ ſcđm iſtos coſdē aia pōt ſuos actus
producere in inſtanti. Sed contra dicis: ponamus
totā ſpherā aeris aque et terre corruptā tunc ignis
ꝑ me ibit ſubito ad euitandū vacuū et ſic erit mira=
bilis r... itas. Rn̄deo hoc argumentū erit eq̄lis pō
deris ꝯ te ſi ponat̄ ſucceſſiue moueri q̄ro vbi erit ſta
tus ſucceſſiue in raritate mouendo ad fugiendū va
cuū ſi null⁹ / habetur inconueniēs qđ cōtra nos in=
fers ſi ſit ſtatus ꝑ te in maxima raritate h̄ nobis ſuf
ficiet. ¶ Sꝫ de reſuſcitatione corpoꝝ dubitat̄ an re
ſurgēt in eoꝝ ſepulchris et tūc cū in vno ſepulchro
ſunt multa corpa vt in arbee corpora pr̄iarcharum
multa corpora erunt in eodē loco proprio ē̄t ſtat va
rias partes in variis locis ſepeliri ē̄t eque principa
les vt medietas capitis vel medietas cordis cum
equali portione corporis colligent̄ vbicunq̄ fuerit
ſiatio erit vbi deo placebit et reſurrectio forte ad=
ducentur oēs partes ad vallē ioſaphat in q̄ erit iu=
diciū ſecundum iohelē in tertio capite ſui libri q̄ di=
es iudicii veniet ſicut fur in media nocte in ordine
ad terrā promiſſionis ſcđm illud prime ad theſſa. v
vel in media nocte et eſt inopinate et hoc eſt rōna=
bili⁹ ꝙ veniat ad iudiciū in die ſicut aſcendit actuū
primo et chriſtus ſurrexit in die oēs poſſunt ſtare in
valle vel prope vallem in aere.

¶ Diſtinctionis quadrageſime tertie queſtio q̄rta.

Quarto ꝯſeq̄nter circa hanc diſtinctionem
quadrageſimam tertiam quero an corpo=
ra mortuorū reſurgent cum omnibus ſuis
partibus et adminiculis earum. ¶ Pro ſolutione
queſtionis pono concluſiones. ¶ Prima eſt: electi Prima
reſurgent cum omnibus ſuis partibus ſufficienti= conclu.
bus ad eorum complexioneꝫ naturalem natura nō
errante: probatur cōcluſio: beatus habet quicquid
vult et nichil mali vult ſed hoc eſt rationabiliter vo
lendum vt corpora decentia habeant. ¶ Secunda Secunda
concluſio: non ſolum partes eſſentiales hominis re concluſio
ſurgent ſed humores ſine quibus partes ille nō be=
ne conſeruantur: patet: ſanguis / colera / flegma / et
melancolia requiruntur ad conſeruationem natu=
ralem iſtarum partium ꝛ non ſunt partes hominis
in homine non eſt ponendum vacuum: nec videtur
aliquid commodius includi quam illi humores ſi=
ne quibus homo conſeruari naturaliter nequit. In
ſuper vinum in eucharistia conuertitur in ſanguinē
chriſti: ergo eſt ſanguis in corpore chriſti hoc habe=
tur ex beato auguſtino libro primo retractationum
cap. xvj. et libro ſcđo cap. iij. ¶ Tertia concluſio: Tertia cō
non modo reſurgent partes eſſentiales humane et cluſio.
partes ſine quib⁹ naturaliter ille conſeruari nō poſ
ſunt ſed etiam partes ad decorem compoſiti facie
tes vt capilli / palpebre / et huiuſmodi: patet: beati=
tudo perficit naturā accidentaliter et non inficit: er
go partes nō minus diſpoſite reſurgent q̄ꝫ hic ſint.
Et iſtud confirmatur luce viceſimo primo: capill⁹
de capite veſtro non peribit. et mathei decimo: ve=
ſtri capilli capitis omnes numerati ſunt ſicut folia
in arboribus ſunt ad decorem earum nichil erit in=
decorum ſecundum beatum auguſtinum enchyri=
dion quinto capitulo: ergo vngues / pili / debitus co
lor / ꝛ figura reſurgent in beatis. De dānatis dubitat
beatus auguſtinus et ſecum dubie tranſio.
¶ Contra iſta argumentor: iſti reſurgent: iſti ſunt arḡ ꝯ ꝯclu.
claudi: ergo claudi reſurgent. eodemmodo argu=
mentabor ꝙ ceci et gibboſi reſurgent et inuidi cum
oculis concauis / et iracundi cum frontibus rotun=
dis / et ſtolidi cum latis frontibus et facile eſt dedu
cere expoſitorie. Inſuper martyres reſurgent cuꝫ
cicatricibus: patet iohannis viceſimo: videbunt in
quem pupugerunt. preterea ex coſta ade plaſmatū
eſt corpus eue partialiter vel totaliter et illa reſur=
get in eua alioquin non reſurget integra et tūc adā
non reſurget integer. Reſpondetur ceci reſurgent
claudi reſurgent / gibboſi reſurgent beati: hoc pro=
batum eſt expoſitorie. Secunda propoſitio: beati
non reſurgent ceci nec reſurgent claudi: hoc patet

per concluſiones. Tertia propoſitio: ceci reſurgēt
videntes/claudi reſurgēt erecti. prime ad corinthi.
decimo quinto: mortui reſurgent incorrupti. Ad a=
liud de martyribus non eſt eis dedecori habere ci=
catrices ſicut non reputatur turpe achilli q̄ ſemel
lederetur ab hectore et ſemel a troilo. ſed cōtra di=
cis: ſi cicatrices hoc modo reſurgāt ſanctus diony
ſius reſurget cum capite in pectore: et ita de aliis
martyribus. R̄ndeo vt opinor habebunt ſolū aliq̄
veſtigia parua vulnerum ioh. xx. dixit thomas: niſi
videro in manibus eius figurā clauoꝝ et mittā digi
tum meū in locū clauoꝝ et mittā manū meā in lat⁹
eius non credā: non reſurgent illo mō quo occide=
bantur vel ledebātur. Ad tertiū de coſta dē q̄ reſur
get in eua non erat ſuperflua ꝓ tota ſpecie creaba=
tur in adā nō q̄ maneret finaliter ꝑs eius ſed ad re
preſentādā vnitatē q̄ eſt inter viꝝ et mulierē. ¶ Se
cundo argumētor: ſi non ꝑteribit capillus de capite
imenſa erat multitudo capilloꝝ in colerico et in ca=
lidis et magna longitudo in ſeptētrionalibus: idez
de vnguibus et ad q̄d deſeruiunt alii hūores. R̄ñr
non redibunt oēs capilli quos hō habuit quo ad lō
gitudinē ſed aliq̄ ꝑtes viꝝ ornantes capientur que
nunq̄ȝ augebunt cū in hoīe nō erit aliq̄ ſuperfluitas
poſt reſurrectionē non erit crementū piloꝝ. calor re
ſoluit aliquos hūores terreſtres vnctuoſos ad po=
ros q̄ infrigidant a frigiditate cutis et aeris circum
ſtantis ꝛ rurſus alie ꝑtes ſequunt et creſcunt in lon
gitudinē ſicut videmus iſtud poſt reſurrectionē nō
continget oēs pili quos hō hꝫ in reſurrectiōe ſꝑ te=
nebit vniformiter nō augebunt vt dictū eſt nec di=
minuent ab aliquo ꝯrio qꝛ cū ſint in termino de⁹ nō
concurrit ad corruptionē eoꝝ et per ꝯñs nunq̄ȝ mu
tabunt in albedinē vel i colorē ſenilē et ſic de vngui
bus: et dato q̄ aliq̄ mortui fuerint calui dabunt eis
pili ſufficientes et reſurgent non calui ſicut paruuli
morientes poſt baptiſmū habebunt materiā ſuper=
additā de fecibus et talibus hūoribus non redibūt
nec vnq̄ȝ erint nūc calor naturalis i nobis ꝛ natura
digerit cibū et ſeparat ipuꝝ a puro et mittit ad par
tes fetales ſuperfluū tertie digeſtionis ſeruat ꝓ cō
tinuatione ſpeciei q̄ð non erit in pr̄ia viri et mulie=
res redibūt in propriis ſexibus: pꝫ ꝑ r̄ſionē chriſti
ad ſaduceos neq̄ȝ nubent neq̄ȝ nubent hoc nichil eſt
dictu ſi oēs redirent in ſexu maſculio mēbra corpo
ris ſunt de integritate redibunt et non ad aliud offi
ciū et non erit erubeſcentia in aliquo mēbro nec eo
rum mot⁹ contra rationē ſicut adā an̄ pctm̄ non fe
cit ſibi perizomata: ḡ a fortiori non erint ſuperflua
prime et ſcōe digeſtionis cū nullus cibus aſſumit:
nec erit menſtruū in muliere ad nutriendū fetuz in
vtero nec lac ad nutriēdū extra vterū nec ros/ nec
cambiū cū nullū erit nutrimētū in beatis beati erit
in optima diſpoſitione quo ad figurā colorē viuaci
tatē in mente venuſtatē in mēbris oēs perpetuo du
rabunt ſi nunc cā prima non cōcurrit ad corruptio
nē cū cauſis ſcōis nulla cā ſcōa pōt aliq̄d corrūpe.

¶ Diſtinctionis q̄drageſime quarte queſtio prima

Circa quadrageſimam quartam diſtinctio=
nem Queritur an infernus ſit ſub terra: nō
loquimur pro inferno vt nominet cruciatū
ſed vt locum cruciatus dicat ponitur concluſio af=
firmatiua: probatur concluſio per gloſam eſaye de
cimo quarto infernus ſubtus conturbatus eſt: dicit
q̄ infernus eſt ſub terra: hoc patet per gloſaz ſuper
illud ione ſecundo: proiecisti me in profunduz i cor
de maris: dicit ſicut cor eſt in medio animalia ſic in
fernus in medio terre perhibetur. Inſuper auguſti
nus libro ſecundo retracta. capitul. viceſimo quar=
to retractans illud q̄ð de inferno dixerat duodecio
ſuper geneſim inquit: magis mihi videor dicere de
buiſſe q̄ ſub terris ſint q̄ȝ rationem reddere cur ſub
terra eſſe credantur. ꝛ ad hoc eſt ratio ſicut ſpiritus
beati premiantur in loco eminentiſſimo et in circū=
ferentia circuli: ſic decens eſt q̄ dānati puniantur i
loco abiectiſſimo ſcilicet in centro vel circa ipſum.
¶ Chore datan et abyron terra abſorpſit. nume. xvj.
hoc eſt ad infernum deſcenderunt. et ſecundo me=
theoro. ariſto. ponēs opiniones de generatiōe ma=
ris allegat ſextum modum platonis q̄ circa medi=
um mundi eſt copia aquarum et vocatur certaries
et ſexto eneydos. Bis patet in preceps tantum tē=
dit q̄ȝ ſub vmbris: quantus ad ethereum celi ſuſpe=
ctus olympum. ¶ Contra hanc concluſionem ar=
gumentor: plures ſunt dānati q̄ȝ ſaluati ſecundum
illud mathei viceſimo ſecundo: multi ſunt vocati:
pauci vero electi. et viceſimo de trinitate capitulo
viceſimo primo: plures homines erūt in penis q̄ȝ i
gloria. ſimile dicit ca. vndecimo eiuſdem: et lata eſt
via que ducit ad perditionem et multi ingrediūtur
per illam cui ſuffragatur maro ſexto eneydos. Fa=
cilis eſt deſcenſus auerni. Noctes atq̄ȝ dies pꝫ ācri
ianua ditis. Sed reuocare gradum ſuperaſq̄ȝ eua=
dere ad auras. Hoc opus hic labor eſt pauci quos
equus amauit. Jupiter aut ardens euexit ad ethe=
ra virtus Dii geniti potuere. ad hoc eſt ratio: pluri
mi erant a principio infideles et ſunt heretici et ma
le viuentes chriſtiani: ſed cum corpora erint aſſum
pta poſt iudicium nō omnia illa corpora poſſunt eſ=
ſe in terra etiam oportet aſſignare vnam partē ter=
re pro limbo puerorum. Reſpondetur: admiſſo an
tecedente pro prima parte quia eſt rationabilis ſed
negetur minor: omnia corpora dānatorum poſſunt
eſſe in terra per compreſſionem ad motum rote: ſe
cundum illud pſalm̄. lxxxij. deus meus pone illos
vt rotam: et ſicut oues in inferno poſiti ſunt pſalm̄.
quadrageſimo octauo. vnde oues in eſtate compri
muntur propter ardorem ſolis euntes agminatim
ad vmbram in hyeme gregatim vt mutuo anheli=
tu et colore ſe muniant. Secundo deus poteſt con=
uertere ſperam aque in parte vel in toto in terram
et rarefacere alias ꝑtes vel augere aeris vel ignis
ne ſit vacuum quouſq̄ȝ ſit locus ſufficiens. Tertio
dico: poteſt deus ponere omnia corpora dānatorū
ſine condenſatione in foramine acus hoc oſtenſum
eſt in decima diſtinctione huius. Quarto dico: ter=
ra hiis omnibus ſufficit ſi om̄es homines eſſent in

ſupficie terre habitate parū occuparēt et cū h̄ ſunt montes iuli et plana terra difficulter inhabitata in pleriſq; locis propter calorez frigus ꝛ imanes beſtias ꝛ iſulas forte repibiles. Si ꝟa ſit opinio theodoſij/ambroſij/macrobij ꝛ craſtotenis ꝙ cuilibet ḡdui in celo rńdeant ſeptingenta ſtadia i terra iā terre circuitus ducēta quinq̄gita duo millia ſtadia cōtinebit.pꝫ.ducendo tercēta ſexagita i ſeptingēta cuius diametr⁹ facile reperitur ſupponēdo ex geometria practica regulā ifallibilē ꝙ circūferētie ad diametrū eſt proportio tripla ſeſq̄ ſeptima ſicut viginti duorū ad ſeptez partire ambitū terre ꝑ.xxij.ꝛ in nūero quotiēte exibit vndeci millia quadringenta quiquaginta quattuoꝛ vna ſcḋa ꝛ vne viceſima ſecūde quem viceſime ſcḋe partis numerū ſubtrahe a numero ambitus terre ꝛ relinquūtur ducēta quadraginta millia quingenta quadraginta quiq; ꝛ decē viceſime ſcḋe huius reſidui quere tertiaz partez ſ͞ꝫm per tria diuidēdo et erit octuaginta millia centuꝫ octuaginta vnū ſemis et ſeptē viceſime ſcḋe et habes diametrū terre que ſi i duas partes ſeiungatur habebitur terre ſemidiameter ſcꝫ quadraginta millia nonaginta ꝛ viginti vigeſime ſcḋe craſſitudo a ſuperficie terre vſq; ad cētrum et ſi velles habere milliaria partire hunc numerū ꝑ octo ꝛ ſie profunditatē imenſam habebis in terra et magnū erit interuallū vtendo modo ptolomei qḋ potes ſimiliter deducere. vnde hic imaginemur pedē circini immobile in centro terre ducatur alius pes trahendo circulū paruū ſ͞m illā petitionē primi euclidis ſuper centrū qḋlibet circulū quātūlibet occupando deſignare dicatur iſte circulus a rurſus eodē pede in cētro imobili expādatur alius vltra piferiā circuli a ad aliqualē diſtantiā ducatur circulus b ꝛ ſic deinceps peſſim⁹ eſt in centro vt diabolus tanq; peſſimus i ſuo carcere ꝑpetuo alij ꝓximi ei ſ͞m malitia accedūt in circulo a vt mali demones machomet⁹ arrius/nero/iudas ꝛ ſimiles ꝛ ſic ꝑ ordinē.ſed dicis tūc exiſtes in circulo b habebūt pedes ſuper capita exiſtiuꝫ in circulo a nā qui exiſtunt in circulo a non tendunt vlterius cū ſint ex oi parte centri ſi nulluz eſſet impedimētuꝫ nō progrederentur vlterius cuꝫ ibi ſit maxim⁹ deſcēſus exiſtes i circulo b appetunt deſcendere habēt reſiſtentiā ab aliis qui exiſtūt in circulo c vtroſq; deprimūt queādmodū equus fert ybernicū ꝛ pondus in ſuo collo ac ſi eſſet imediatū equo ꝛ ſic exiſtes prope centrum deprimūtur ab oibus ſuperioribus ꝛ ſic tandē ſuffocabūtur ꝛ pibūt Dicitur ꝙ nō ſuffocabūtur deus eos ꝓſeruabit non morient querēt mortē ꝛ fugiet ab eis.ꝓpterea penalius erit.an purgatoriū ſit vicini⁹ inferno q̄ꝫ limb⁹ puerorum incertuꝫ eſt limb⁹ patrū pro tēpore quo erat fuit ſuprem⁹ propterea inter abrahā ꝛ diuitez epulonē fuit magnū chaos probabile eſt ꝙ purgatoriuꝫ ſit in ſuperficie inferni nūc ꝛ limb⁹ puerorum ſuper augebitur poſt diem iudicii infernus imbibēdo purgatorium ꝛ limbus puerorum erit circa ſuperficiē terre in terra vt opinor.

Diſtinctionis q̄dragesime quarte queſtio ſcḋa.

SEcundo circa eaudē q̄dragesimaz quartā diſtinctionē Quero an ignis inferni ſit eiuſdē ſpeciei cū igne nr̄o. Reſpōdet affirmatiue ꝓbatio ignis eſt ſpecies ſpecialiſſima ꝛ quilibꝫ cū quolibet idē i ſpecie ſicut de aere aqua et terra. inſuper iane eſt volare ad alietatē ſpecificā nec auctoritates ſanctoꝝ ad hoc ſonāt ergo concluſio eſt vera. Contra quā arguitur ſit iohannes damaſcenus li.iiij.cap̄.xxviij.dicit ille ignis nō eſt materialis qualis eſt apud nos ſꝫ q̄lis ſit nouit deus cū ibi nō ſit ponēdus ignis niſi ſpiritualis ergo nō eſt eiuſdē ſpeciei cū igne noſtro nō loquimur de ſpecie ſubalterna. Et cōfirmatur aſſumptū de diuite epulone luce.xvj.qui dicebat linguā ſuam cruciari flamma cuꝫ cōſtat illū nō habuiſſe linguā corporalē ſed ſpiritualē videt ꝙ methaphorice de vtroq; loquit Ad primū dicit cōcedēdo aſſumptuꝫ vt ꝑ̄dicatū ſit hoc totū materialis q̄lis apud nos ſicut achilles nō fuit homo talis qualis terſites ignis apud nos eget fomētis nō autē ille. Ad ſcḋm nego ꝙ ignis inferni ſit ſolum methaphoric⁹.vnde.iiij.dialogorū dicit beat⁹ gregori⁹ ignē gehēne corporeū eſſe non ambigo licet diues epulo vel eius aia qḋ pro eodē ibi accipio nō habebat linguā proprie dictā nec corpus non ſequitur ex illo ꝙ in inferno null⁹ eſt ignis Secundo argumentoꝛ ignis apud nos eſt corruptibilis ille autē eſt icorruptibilis.mathei.xxv. Jte maledicti i ignē eternū modo corruptibile ꝛ icorruptibile differūt ſ͞m gen⁹.x.metha͞ce. Inſup ignis nr̄ ſuapte natura appetit aſcendere ille nūq; aſcendit ſimiliter nō augetur ex materia.ſ͞m illud ꝓuerbioꝝ.iij.ignis nūq; dicit ſufficit. Ad ſecundū dicit eandē corruptibilitatē habent nec ois ignis appetit aſcēdere.pꝫ de igne imediato cōcauo lune ſi fuerit hic inferius appetit adire ſuā ſpherā etiā nō apparet ꝙ ignis prope ſpherā lune quoquā pacto corrūpatur dūmō ibi eſt nō eſt cōtrarietas intrinſeca cū caliditas ꝛ ſiccitas ei nō aduerſantur nec eſt contrarietas extriſeca licet aliqua influentia ſaturni vl̓ lune ſit frigefactiua i illa parte nō poterit frigefacere vel ſaltē corrūpere ignē ꝛ ſi ſic qñ nō eſſet contrarietas extriſeca agens cōtinuo maneret.dicitur ꝙ in inferno de⁹ nō concurrit cū aliquo ad corrūpendum ignē inferni q̄re perpetuo manet nō opus eſt ꝙ noua materia miniſtretur ſiue ſit i materia intrinſeca vel extrinſeca beatus auguſtin⁹ dat manuductiones.xxj.de ciuitate dei.c.xlv.et.vj.de monte ethna ꝛ chimera mōte ſꝫ pondus in hiis eſt reducēdum ad dei actionē.at ſubdubitas quare ignis i noſtro foco nō eueſtigio cōſcēdit cū ſuapte natura appetat tranſcēdere faſtigiū aeris.dico ſic facit ſꝫ continuo nouus procreatur qui iſequitur nec inſtantanee aſcendit ꝓpter aerez reſiſtentem ſi null⁹ ponatur aer ꝛ relinquatur ſue nature iam habes maiorē cauſam dubitandi. Si dicas vehemētius ignis calefacit euꝫ qui eſt ſuper ignē pedaliter quā illū q̄ eſt ad latus pedaliter tendentiam impetuoſam ſurſuz

de hoc erit ſermo ſtatim ignis in variis materiis mi
rabiles habꝫ naturas ignis ſulphureus penetrat oſ
ſa carne molli cõſeruata. ex iſto patet ꝙ nũꝗ calor
cordis in dãnatis remittet frigus vel ecõuerſo qui
ſemper manebũt dãnati propter nõ cõcurſum dei
ad illud. Tertio arguitur ſequitur ꝙ corpora dam-
natorũ erũt calefacta in ſummo ⁊ prope ſummũ
poſt diem iudicii ⁊ ſic nõ erit qualitas cõueniẽs ad
vitam. ⁊ cõſequẽtia patet ſi ignis inferni ſit eiuſdeꝫ
ſpeciei cũ igne noſtro. Reſpõdetur partita eſt poſi
tio in hoc argumẽto beato thoma ⁊ mltis aliis opi-
nantibus ꝙ ignis nõ calefaciet corpora dãnatorum
poſt mortẽ ſola intentionalis actio ſufficit ad penã
patet nũc in animis ſeparatis et demonibꝰ. aliꝰ eſt
modꝰ oppoſitus cui magis aſſentimꝰ ꝙ ignis agat
in corpora dãnatorum ipſa calefaciendo. ratio ignis
eſt agens naturale corpus humanũ paſſiuũ diſpoſi
tum ad ſuſcipiendũ auctoritates ſanctoꝝ ad hoc ſo
nant nec rationes aduerſarioꝝ mouẽt ergo iſta pꝫ
eſt rationabilior nõ propterea inferas aliã partem
ex dictis noſtris rationabilẽ tanꝗ̃ a copulatiua vir
tualiter affirmatiua ad alteram eius partem cũ in
modo loquẽdi interdũ vulgariter et nõ logice vti-
mur cõparatiuo nõ valet ratio beati thome ceſſãte
celo nõ erit actio ipſius ignis cũ cauſalitas cauſaꝝ
ſecundaruꝫ a celo dependeat hoc inꝗ̃ nõ valet ⁊ re
probatur i articulis pariſienſibꝰ ⁊ etiã tũc nõ eſſet
actio itentionalis nũquid ad preces ioſue ſol ſtetit
⁊ ezechie et ſi ceteri celi nõ ſtetiſſent non fuiſſet ar-
monia in aſpectibus celorũ ⁊ tñ ioſue mouebat. in-
ſup celũ agit in hec inferiora ꝑ influentiã aliter quã
per motũ nec valet ꝙ alii dicunt illud iob non põt
ſaluari hoc mõ ibunt de calore nimio ad frigus ni-
uium ⁊ tñ hoc poteſt ſaluari per actionẽ intentiona
lem. actio intẽtionalis nõ eſt calor nec frigus. dico
tranſire poſſunt viciſſim de calore ad frigus vt ma
ior ſit pena oppoſita iuxta ſe poſita magis apparẽt
⁊ ſic ſimpliciter ſunt penaliora ⁊ magis cruciatiua
⁊ apparet viciſſim ex verbo ibũt. Secũdo dico poſ
ſunt hiis penis ſimul cruciari ſm varias partes ſi-
cut cerebruꝫ eſt frigidum et cor calidũ. Dico tertio
nulla eſt repugnãtia caloris ⁊ frigoris i ſummo ſm
oẽm poſitionẽ ⁊ potiſſimuꝫ apud tenentes oppoſi-
tum cũ calor ⁊ frigꝰ ſe cõpatiũtur i gdibꝰ remiſſis
quid obſtat qui ſimul ſint de potentia dei quicquid
dicat ſunt miracula facile poſſumꝰ oſtẽdere tot mi
racula ad oppoſitũ ſicut ad hoc qđ tenemꝰ ⁊ quãdo
plura eſſent ad hũc modũ argumẽtuꝫ eſt debile poſ
ſumus negare in omnibus iſtis eſſe miraculũ cum
ipm debeat eſſe inſolitũ vltra vires cauſaꝝ natura-
liũ illud qđ ſm communẽ legẽ fit per diẽ iudicii nõ
debet dici miraculũ ſicut nũc eſſet miraculuꝫ pone
re duo corpora i eodẽ loco adequato poſt diẽ iudi-
cii in corporibus btis nõ eſt miraculũ ſꝫ hoc eſt de
termino procedere. ¶ Sed cõtra illud argumẽtor
ſequitur ꝙ cruciatus dãnandoruꝫ hominũ augebit
poſt diẽ iudicii hoc eſt incõueniẽs cũ nõ ſit ſic i bea-
tis augmẽtatio glie trãſeat illud ꝙ cruciatus ꝓue-
niens ex parte corporis augebitur ſicut poſt diem
iudicii habebunt corpora aſſumpta dãnate aie ⁊ nõ
ante ⁊ dato ꝙ corpora dãnandorum nũc multuꝫ ca
leſient nũc multũ frigeſiãt nõ oportet ꝙ aliquid re-
moueatur ab illis corporibus. Sed petis an omnia
corpora dãnandoꝝ equaliter caleſiant vl' frigeſiãt
⁊ an tantũ caleſiãt primo inſtanti in quo ſunt i infer
no vl' in vltimo in quo nõ ſunt ⁊ tunc ignis nõ pro-
ducit illũ calorem ex ſua natura cũ eſt agẽs extrin-
ſecuꝫ citius calefacit partes vicinas ꝗ̃ remotas et
citius introducit gradũ vt vnũ ꝗ̃ vt duo citius vt
duo ꝗ̃ vt tria ⁊ ſic cõſequenter ergo ſucceſſiue erit
calefactio ⁊ ſic de frigefactione. Reſpondeo ſicut
paulopoſt dicimꝰ queſtione vltima huiꝰ diſtictiõis
licet oẽs aie equaliter detineãtur in orco tñ iequalr
puniuntur poſſumꝰ id idẽ dicere de calore ⁊ frigo-
re deus permittit ignẽ introducere aliquos gradꝰ
caloris ſm demerita neronis ⁊ ille calor nõ ampliꝰ
augetur nõ cõcurrit cũ igne ad amplius calefacien
dũ. cum vno iudeo vl' machometiſta mediocriter
malo cõcurrit ad pauciores gradus hoc eſt cũ igne
puniẽte eos ⁊ ſtat ꝙ ille calor remittat gradualiter
per frigus qñ ꝓiciunt corpora in frigus niuium de
iſto cruciatu corporeo nõ inconuenit ꝙ varietur et
nõ eſt neceſſe dicere ꝙ cũ primũ dãnatus eſt i infer
no ita rigide cruciatur ſicut vnꝗ̃ cruciabitur i cor-
pore deus ꝑmittit agentia naturalia ſuis diſpoſitio
nibus quo ad hoc ad calefaciendum vl' frigefacien
dum vſqꝫ ad vnũ certum graduꝫ vt diximꝰ ⁊ cum
probabile eſt ꝙ calor interdũ remittitur a frigore q̄
re nõ poſtea calor ꝓducit ſucceſſiue ⁊ ſi ſic i primo
tempore quo erat in inferno augebitur calor de ca-
lore frigore et huiuſmõi penis nõ inane poete genti
lium cecinerunt dicebant apud inferos eſſe ſtigem
acherontem lethen cochytũ phlegetõteꝫ ſtix eſt aq̄
prope nouacrim archadie regionẽ tam imenſe fri-
giditatis vt nec vas argenteũ vel ereum in ea ſubſi
ſtere poſſit ſꝫ frangetur lucanus de lethe loquẽs di
cit. Quã iuxta lethes taciꝰ ꝓlabit amnis infernis
vt fama trahens obliuia venis poete vmbratice di
xerũt illud qđ in lucẽ abiit primo a ſanctis patribꝰ
ignis inferni debet eſſe fumoſus propter terreſtrie
tates ⁊ clauſuraꝫ ſm illud. math. xxij. ligatis mani
bus ⁊ pedibꝰ ꝓicite eũ in tenebras exteriores gre
gorius illud exponẽs dicit. parũ luminis eſt vt pe-
nas videant idem dicit nono mora. exponens illud
iob. x. ſed ſempiternꝰ horror inhabitat.

¶ Diſtinctionis quadrageſime q̄rte queſtio tertia.

Erit ergo tertia queſtio huius q̄dragesime
quarte diſtinctionis ꝓbando ꝙ corpꝰ dã-
nati nõ põt caleſieri. patet ſi ſic hoc eſt per
introductionẽ caloris ſꝫ hoc nõ/nõ põt habere vnũ
gradũ vel duos caloris. patet. vel hoc eſt per ꝑmũ
inſtans quo corpus machometi habebit caloreꝫ vt
quattuor ſupponamꝰ pro ipſa difficultate ꝙ habe-
bit calorem vt octo ⁊ ꝙ ille calor pure partibiliter
introducet ab igne circunſtante ⁊ probatur ꝙ nũꝗ̃
habebit calorem vt quattuor. patet. vl' datur ꝑmuꝫ

inſtans quo hoc corpus habebit calorē vt quattuor
vel vltimū in quo nō habebit calorem vt quattuor
cū incipiat eſſe oportet ꝙ per alterum iſtoꝝ inſtan=
tiuꝫ hic calor capiat exordiū nō primū qꝛ ſit a īſtās
quo corpus machometi habebit calorē vt quattuor
ille calor eſt diuiſibilis ꝛ nō eſt extra ſubiectuꝫ ergo
alicui ſubiecto diuiſibili inheret ſit illud diuiſibile
digitaliter medietas illius digitalitatis ꝓpe agēs
citius habuit caloreꝫ vt quattuor ꝙ̄ tota iſta digita
litas cū agens extrinſecuꝫ citius agat in partē vici=
nā ꝙ̄ remotā equaliter diſpoſitā non eſt hic ſermo
de minimo naturali in ſuo toto:ergo nō dediſti a in
ſtans in quo hoc corpus habet calorē ꝑmo vt quat
tuor nec ſcđm puta nō datur vltimum inſtans quo
nō habet calorē vt quattuor ſignetur illud inſtans
ꝛ ſit b tunc in b inſtanti hoc corpus nō habet calorē
vt quattuor ergo diſtat a calore vt quattuor ꝛ nō in
diuiſibiliter ꝛ īmediate poſt hoc acquiret calorē vt
quattuor ergo ſubito acquirit illū gradū.hoc argu
mento dicit vnus medic⁹ dictus ſimō de lendina=
ria cōcluſerat fratri paulo de venetiis parme tēpo
re floridi ſtudii ꝛ multis aliis qui multo melius īel
ligebāt nec repperit virum qui ei hoc argumētū di
luerit argumentuꝫ eſt cōmune ꝛ cuilibet prima frō
te occurreret venātimateriam de intentione. Re=
ſpondetur negando ꝙ nūꝙ̄ habebit calorē vt quat=
tuor per vltimū inſtans nō eſſe introducitur calor
vt quattuor hoc eſt in b incipit calor vt quattuor eſ=
ſe in hoc ſubiecto ꝑ remotionē de pñti ꝛ poſitioneꝫ
de futuro ꝛ cōcedo ꝙ quilibet calor nō terminatus
ad agens quē habet hoc corpus in b inſtanti excedi
tur a colore medio diuiſibiliter ſꝫ nō propterea ſeq̄
tur ꝙ calor vt quattuor ſubito introducetur cū in
nullo exceſſu diuiſibili grad⁹ vt quattuor quēlibet
calorē qui eſt in b inſtāti in hoc corpore excedit nul
la eni pars illius caliditatis terminata ad extremū
verſus ignē exceſſu diuiſibili excedit a g̃du medio
in hoc inſtanti b quilibet gradus citra mediū eſt in
hoc ſubiecto gradus medius eſt remiſſiſſim⁹ q̄ non
eſt in hoc ſubiecto ꝙ nullus ſit exceſſus quo q̄libet
caliditas in hoc corpore exceditur a gradu medio
quē ſupponim⁹ vt quattuor.pꝫ in proportione du=
pla non quelibet caliditas in boc corpore excedi=
tur a gradu medio.patet.hic eſt caliditas vt tres
calor vt tria cum duabus tertiis gradus ſuper tria
cum tribus q̄rtis ſuper tria cū ſeptē octauis cū no=
naginta nouē cēteſimis ſuper tria ſicut in nulla pro
portione hoc totū eſt maius ſua parte quātitatiua
nō ſtes in hoc ꝙ vndiꝗ caliditas circūſtet corpus
huius pſeudo prophete eadē eſt difficultas eundo
ad partes cētrales corporis ſꝫ ponam⁹ ignē ad vnū
latus ſolū vt res ſit lucidior pro nūc ſupponamus
latitudinē vniformiter difformē terminatā ad aliquē
gradus ad ipſuꝫ terminari excluſiue et nō incluſiue
vt latitudo caliditatis a nō gradu vſꝗ ad octo vni
formiter difformiter nō habet octo ſed quēlibet g̃=
duꝫ citra octo ſi oppoſitū teneremꝰ iam dicēdū eſ=
ſet ꝙ datur primū inſtans in quo habet calorem vt
quattuor ꝛ ille calor eſt in ſubiecto diuiſibili ſed in=
diuiſibiliter vt corp⁹ ſphericū tangit ꝑfectē planuꝫ
pūctualiter ſꝫ nō in puncto negādo indiuiſibilia in
continuo. ¶ Sed contra iſtud argumentor in b inſtā
ti hoc corpus nō habet caliditatē vt quattuor et im
mediate poſt hoc inſtans b habebit calorem ſupra
quattuor ꝛ prius habebit caloreꝫ vt quattuor ꝙ̄ ca=
liditatem ſupra quattuor ergo grad⁹ medi⁹ non in
troducitur per vltimū inſtans nō eſſe ꝙ immediate
poſt hoc inſtans hoc corpus habebit caliditatē ſu=
pra quattuor.ꝓbatur.aū q̄libet inſtās futurū erit
caliditas vt quattuor ī hoc corpore ꝛ illa caliditas
per ſolutionē habebit ſubiectū diuiſibile ꝛ medie=
tas illius partis ꝓpe agens habebit caliditatē ſuꝑ
quattuor aūꝙ̄ medietas remotior habebit q̄ttuor
ꝙ ꝑus habebit calorem vt q̄ttuor ꝙ̄ caloreꝫ ſupra
quattuor.patet.cū omnes gradus ſucceſſiue intro=
ducuntur ꝛ ordinate ītroducetur calor vt quattuor
ante calorem ſupra quattuor. Forte dicis ꝛ ſic dicē
dum eſt īmediate poſt hoc corpus habebit calorem
vt quattuor imediate poſt hoc iſtud corpus habe=
bit calorem ſupra quattuor ī nullo inſtanti habebit
calorē vt quattuor qui in eodē habebit calorē vltra
quattuor quocūꝙ̄ gradu vltra medium dato citi⁹
habebit gradū medium. ¶ Contra ꝓbatur ꝙ citius
graduꝫ mediū habebit ꝙ̄ gradū vltra mediū ꝛ hoc
ſic cito habebit gradū mediū ꝛ cito habebit graduꝫ
vltra mediū ꝛ nulluꝫ gradū vltra medium ita cito
habebit ſicut graduꝫ mediū ergo citi⁹ habebit gra
dum mediū ꝙ̄ gradū vltra mediū. cōſequētia pa=
tet ab exponētibus ad exponibilē ratiōe cōparati=
ui gradus oēs exponētes clarēt nō debet eſſe dubiū
in illa nullū gradū mediū ita cito habebit ſicut gra
dum mediū qꝛ da oppoſitū aliquē gradū medium
ita cito habebit ſicut gradum mediū ſignet ille gra
dus ſit vt quiꝗ cōtra in quocūꝗ inſtanti eſt quinꝗ
in hoc ſubiecto qui excedit diuiſibiliter graduꝫ me
dium prius erat gradus medius in hoc ſubiecto ꝙ
patet iſte quītus gradus ſucceſſiue acquiritur ergo
medietas eius prius acquirebatur ꝛ q̄ñcunꝗ erat
quattuor cū dimidio erat gradus medius ꝛ adhuc
nō acquirebatur grad⁹ vt quiꝗ:eodēmō probare
potes ꝙ nō acquiritur caliditas vt quattuor cuꝫ di
midio ante quattuor inter arguenduꝫ reſpōſum eſt
vſꝗ ad vltimā replicā.dicitur ratiōe termini ſtan
tis determinate oportet dare ſingularē ꝛ nō inchoa
re expoſitionē a cōparatiuo vt aliqua pars cōtinui
eſt maior parte cōtinui illa eſt falſa ꝛ cū exponendo
vt iacet exponētes eſſent vere gradū medium ī vl
timo loco diſtribuitur ratione cōparatiui ꝛ dictio=
nis ꝙ̄ in primo loco ſtat determinate dem⁹ hāc ſin
gularem hunc gradū mediū ita cito habebit ſicut
gradū vltra mediū.mō hec eſt falſa in quocūꝗ in=
ſtanti hoc corpus habet hunc gradū mediū ille eſt
extenſus per ſubiectū ꝛ cū eſt iſte gradus medi⁹ in
hoc ſubiecto demonſtrādo medietatem ſubiecti re
motiorem ab agenti tunc eſt grad⁹ vltra medium
prope agens ꝛ prius fuit gradus vltra mediū.pro=
pterea iſtū gradum iā datuꝫ nō ita cito habebit ſi=
cut graduꝫ vltra mediū.eodēmō hec eſt falſa iſtud

corpus ita cito habebit gradũ mediũ ſicut gradum mediuꝫ patet per idẽ fundamẽtuꝫ potes dicere ſic debet exponi vt iacet ſortes cito habebit gradũ mediuꝫ ⁊ cito habebit gradum vltra mediuꝫ et non ita cito habebit graduꝫ vltra medium ſicut gradũ medium modo tertia exponens eſt falſa ſꝫ quia poſſunt eſſe intricature logicales ex parte expoſitiõis et ſuppoſitione de ita ſicut ꝙ cõfundat cõfuſe tãtũ im̃. biliter in q̃t us nõ eſt inſiſtendũ i ꝓſequutione noſtri negotii ⁊ licet nõ ſit actio ab extrinſeco ĩ parte propinqua qui aliqua erit in remota tñ intentior erit i parte vicina q̃ꝫ remota et q̃cũqꝫ remota data citius aget in propinqua loquuti ſum⁹ hic de agente extrinſeco ſi agens fuiſſet intrĩſecum ſicut forma aque reſpectu frigoris producẽdi bene dabiť p̃mũ inſtans frigoris vt quattuor vel duo cũ omnis agẽs equaliter agit in plura paſſa equaliter applicata. ſꝫ ſtante caſu queſtionis principalis eſt vna alia difficultas querendo ꝑ ꝙ inſtans corp⁹ machometi habebit caliditatem ſm ſe totum capio totũ ſincathegoreumatice hoc eſt qñ habebit caliditateꝫ ſm ſe ⁊ q̃libet ſui ⁊ arguitur ꝙ nõ poteſt ſic habere caliditatẽ quia vel hoc eſt per primũ inſtans eſſe vel vltimũ inſtãs nõ eſſe neutrũ eſt dicendũ igitur oĩus res incipiẽs incipit per primũ inſtans eſſe vł vltimũ inſtans nõ eſſe nec aliquo pacto occurrit inſtãtia extra caſum de productiõe c angeli in iſtis formis hoc vtrobiqꝫ tenet ꝙ neutrũ eſt dicendũ. ꝓbatur. ſit corpus machometi ꝓfundũ tribus pedibus ⁊ ignis applicat⁹ pectori vel dorſo illa dimentio eſt ꝓfunditas cũ eſt minima inter tres maxima eſt lõgitudo ⁊ media latitudo patet ꝑ dimentiões arche noe. geneſeos. vi. trecẽtoꝝ cubitoꝝ erat longitudo arche quinquaginta cubitorum latitudo ⁊ triginta cubitoruꝫ altitudo hoc eſt profunditas ſi dimentiones fuerint eq̃les has denominationes nõ ſic inuenies tũc ſit vel datur primũ inſtans quo hoc corpus habet caliditatem ſm ſe totam vel vltimũ in quo nõ habet caliditatem ſm ſe totũ ſi primũ vel hec caliditas i extremo remotiori eſt alicuius certe intentionis vł infinite remiſſionis ſm non eſt dandum quelibet caliditas habet partes graduales ergo illa erit alicuius certe intẽtionis ergo eius dimedietas quo ad itentionẽ prius producebatur in fine ⁊ ſic a inſtãs eſt primũ inſtans in quo hoc corpus habet caliditatẽ ſm ſe totũ ſupponam⁹ a inſtans eſſe preſens nũc i quo nos ſum⁹. inſuper tota iſta caliditas tripedalis ſm extẽtionẽ vel habet partes ſm intentionẽ vł nõ puta duas medietates ſi des ſm iam aliquis calor nõ habet partes graduales ſi primũ iã vna medietas fuit producta ante aliã q꞉ ponim⁹ pure ſucceſſiue illum calorẽ fuiſſe genitũ. Si dicas a eſſe vltimuꝫ inſtans i quo hoc corp⁹ nõ habet caliditatẽ ſm ſe totũ tũc nunc nõ habet caliditatẽ ſm ſe totũ ſꝫ aliud reſtat calefiendũ ſigneť illa pars ſit b in hoc inſtanti b non eſt calefactũ ⁊ imediate poſt hoc erit calefactuꝫ ergo ſubito calefiet ꝙ eſt falſuꝫ cũ ponimus calorem pure partibiliter eſſe productũ. forte dicis a eſt vltimũ inſtans in quo nõ habet caliditatem vt octo ⁊ aliud reſtat ſic calefiendũ ⁊ imediate poſt h totuꝫ erit calefactũ ſꝫ nõ ſequitur ꝙ ſubito calefiet q꞉ cuiuſlibet partis calefiende datur vna ps calefacta ſm extremũ intẽſiuꝫ ſunt infinite partes calefiẽde ſm ſe totas. pꝫ de illis que terminãtur ad extremũ remiſſi⁹ ſꝫ nulla eſt pars terminata ad illud extremũ qui aliqua pars ei⁹ habet calorẽ imo medietas eius habet calorem due tertie habent calorẽ ſꝫ ſe totas quattuor quinte nonagita nouẽ milleſime habent caliditateꝫ ſm ſe totas nec de⁹ poteſt ſeparare partẽ calefactã ſm ſe totã a nõ calefacta quia nulla talis eſt non datur ſubiectũ adequatuꝫ illius caloris ⁊ ſi diuidatur corpus hoc ſm partes ꝓportionales maioribus prope ignem ꝓportione dupla tripla vel alia quacũqꝫ numerali q̃libet pars ꝓportionalis eſt calefacta ſm ſe totã ſed nõ ſequiť ꝙ quelibet pars eſt calefacta ſm ſe totã vt patet de vltia quarta ſic reſpondit robertus holkot in determinationibus. ¶ Sed cõtra iſtud arguitur quelibet ps ꝓportionalis ſm hanc diuiſionẽ ſaltẽ eſt calefacta tunc prima pars proportionalis eſt calefacta ſcꝫ pedale cũ ſemis que eſt equalis aggregato oĩm partium ꝓportionabiliũ ſequẽtiũ ergo partes ſequentes reddũt pedale cũ dimidio ergo tripedale eſt calefactũ ſm ſe totum nõ eſt fuga niſi dicere primam idiuiſibiliter excedere reliquas que parũ valet q꞉ ſic dabitur vnũ põd⁹ ꝙ indiuiſibiliter excedit aliud ⁊ ſit a minimũ pondus ꝙ ſortes non poteſt portare indiuiſibiliter exuperans b tunc b erit maximũ põdus ꝙ ſortes poteſt portare ſed dicet aduerſarius hoc nõ incõuenire. patet. dando corp⁹ bipedale nigrũ planũ ⁊ cadit corpus ꝑfecte ſpericum album et albefactiuuꝫ vt creta ⁊ cõſeruet deus cretam ne minutatim frangatur cadat illud ſpericum ſuper alterum pedalium ipſm ſolum albifaciendo in pũcto cõtractus tunc altera medietas aliã impꝛtibiliter exuperabit ſed de hoc alias ꝓinde teneamus ꝙ corp⁹ datum habet caliditatem ſm ſe totum per primuꝫ inſtans eſſe ⁊ ita de quolibet alio corpore ꝙ pure ꝑtibiliter calefit ſꝫ tunc reſtat reſpondere argumẽto in oppoſitũ qñ ſic arguitur i extremo remotiori ab igne calor erit ifinite remiſſionis vł loqueris de pũcto terminatiuo illius tripedalitatis ⁊ dicitur ꝙ nullus calor illi inhereret ſi de aliquo pũcto intrinſeco illius tripedalitatis ⁊ dico ꝙ in illo eſt calor vel cum illo imaginemur puncta ⁊ calorẽ ei inherere quorũ vtrũqꝫ min⁹ rationabile cẽſeo ſꝫ calor in quocunqꝫ puncto intrinſeco eſt alicuius certe intẽtionis ſꝫ in infinituꝫ remiſſus eſt calor in hoc ſubiecto q꞉ quacũqꝫ remiſſione data datur remiſſior calor i h ſubiecto. ex quo nõ ſequitur ꝙ aliquis calor hui⁹ ſubiecti eſt infinite remiſſus. Ad ſcdm argumẽtum quo dicis tota iſta caliditas tripedalis vel habet partes ſm intentioneꝫ et cetera dicitur ꝙ totus ille calor eſt diuiſibilis ſm intentionẽ ſi totus ille calor ſit ab octo vſqꝫ ad nõ gradũ poterit diuidi i duas medietates ſm intentionẽ ſcꝫ ab q̃ttuor vſqꝫ ad nõ gradũ ⁊ nego ꝙ vna illaꝝ medietatũ producebatur ante aliã nũc primo vtraqꝫ illaꝝ medietatũ eſt ꝓducta

et ſi hic calor diuidatur in duas medietates ſcḋm intenſionē ⁊ illarum medietatū quelibet diuidatur in partes proportionales quoad extentionē maioribus terminatis verſus agens ⁊ quelibet pars vniꝰ producitur añ partē proportionalē alteriꝰ et reſpōdentem non ſeq̄tur ꝙ vnus totalis calor ꝓducitur ante alium ſicut in achille zenonico quālibet partē ꝓportionalē ſpatii ꝑtranſit mobile tardū añ mobile velox et tñ in eodē inſtanti primo illud ſpaciū eſt ab vtroqꝫ mobili pertranſituꝫ. quo fit licet nō cuiuſlibet gradus qualitatis ex vna parte ad nō graduꝫ terminate ſucceſſiue ꝓducte dantur duo gradꝰ per totū extenſi vnus ante aliū productꝰ tñ cuiuſlibet qualitatis ad gradū ex vtraqꝫ parte terminate dantur duo gradus ꝑ totū extenſi vnus añ aliuꝫ ꝓductus. Eodēmō conceditur ꝙ dabitur primū inſtās quo corpꝰ machometi habet caloreꝫ vt q̄ttuor ſcḋm ſe totū calorē vt tria ſcḋm ſe totū dabitur primū īſtās ī quo quelibet pars ꝓportionalis erit calida vt q̄ttuor puta in inſtanti quo in extremo remotiore erit caliditas vt quattuor ⁊ in illo inſtanti p̀mo quelibet ꝑs proportionalis erit calida ſupra quattuor. qḋ patet da vnā partē proportionalē nō calidā ſuper q̄ttuor ⁊ cū quelibet pars ꝓportionalis habet infinitas poſt ſe verſus partes minutiores nō prius calefiet pars ꝓpinqua agēti ꝙ̄ remota qḋ eſt falſū quelibet pars proportiōalis fuit calida ſupra quattuor añ h̄ iſtās iſta ſtāt q̄libet pars ꝓportionalis fuit ī aliquo inſtāti añ h̄ iſtans calida ſuꝑ q̄ttuor ⁊ ī nullo inſtanti ante hoc inſtans q̄libet pars proportionalis fuit calida ſuper quattuor nec ſic incōuenit dare ꝓpoſitiones de p̄terito ⁊ p̄ſenti ſimul incipiētes eſſe veras ſicut ſi deus in qualibet parte proportionali hore p̄terite produxit vnū angelū ⁊ nos ſumꝰ ī inſtanti terminātē illā horā iam verū eſt dicere p̀mo quilibet iſtoꝝ angeloꝝ eſt demonſtrando infinitos ⁊ quilibet iſtoꝝ prius fuit imo ſine ſigno diſtributiuo hoc patet alibi ī inſolubilibus dixīmꝰ has ſimꝉ īcipere eſſe veras ſortes animal eſt ⁊ ſortes animal fuit cū aīal eſt p̄dicatū ⁊ ampliat ad p̄teritū ſub diſiunctione ad p̄ſens. Sed petis quomō ſtabit corpꝰ datū calidū difformiter qꝛ in parte propinqua erit maior calor ꝙ̄ in remota. ſꝫ dicis calor partis propinque calefacit parteꝫ remotā que erat citra octo ſcḋa calefacit tertiā ⁊ ſic per totū erit calor vt octo qꝛ effectus hic iuuat ſuam cauſam ſtat ī parte propinqua eſſe ſtatum ꝙ agens cū influentia dei generali nō concurrit ad intenſiorē gradū ꝙ̄ vt octo vꝉ decem nō ſemper producit calorē gradualiter maiorē ⁊ maiorē ſꝫ cōſeruat calorē iā productū in vno tempore dato erit ita magnus calor intenſiue ſicut vnꝙ̄ poſt hoc erit ī hac aqua ſuper ignē nec carnes vel piſces ſtant prope ignē vt intenſiorē caloreꝫ ſuſcipiant ab igne ſꝫ vt cōſeruetur calor qui excoquere cruditates poteſt in magno tēpore quas nō pōt in paruo ⁊ ſi ignis ī infinitū gradualiter poſſit producere ſuapte natura deus nō concurrit vltra calorem qui ſufficienter aliquē cruciat ſcḋm ſua demerita. at ſi ponas hūc ignē cū influētia dei generali nō ſatiſ poſſe calefacere grauiſſimos peccatores deo pluſ ſuffragāte poſſunt intenſiorē calorē producere. Si calor vt octo in corpore denſo putat producere poſſe calorē ſupra octo propter eius actiuitatē ſi deus ergo coagat poteſt producere in corpore denſo vel raro vltra octo ſicut ſi ſortes potētia portatiua terminatur in minimū pondus qḋ non pōt leuare ſine ope alterius non tamē terminatur in illud pondus aliis ſuffragantibus.

Diſtinctionis quadrageſime q̄rte queſtio q̄rta.

Reliquū eſt quarto loco circa hanc diſtinctioneꝫ inquirere de modo quo anime corporibus exute crucientur ſimiliter de demonibus ⁊ circa hoc varii extant mōi opinandi aliquibus tenentibus penā hoc modo eſſe. anime nūc ī inferno ſciunt ſe habituras corpora poſt diē iudicii q̄ quidē corpora ab igne patientur ⁊ ꝓpterea nūc hoc conſiderantes habent magnā penā ſicut videns patibulum latro magnā penā habet añꝙ̄ ei mors applicatur iſtud nō valet cū nō datur modꝰ de punitione demonū ⁊ vno inuento pro demonibꝰ ille ꝑ aīabus ſeparatis ſufficit nō valet dicere eſt quedā qualitas infuſa a deo animabus ⁊ demonibꝰ ꝑ quā poſſunt pati qꝛ eſt eadē difficultas eis ⁊ aliis vꝉ illa qualitas eſt corporea inherēs demoni ⁊ anime ⁊ ſic pari facilitate dicere poſſunt calorem poſſe eis inherere a quo reſiliunt ſi ī corporea poſſunt hoc ponere ꝑ eſſentias animarū nec iuuat dicere cū aliis ignis agit in animas vt inſtrumētum dei licet nō ex natura ſua qꝛ ſcimꝰ ignem eſſe inſtrumentū dei ſed queſtio remanet an calor aīe poſſit inherere qḋ nō admittitur eſt quedā antiqua fictio ꝑ ſpecies ignis quam de alia cotueri ſatagit reprobata ab antiquis ⁊ merito quā videtur ponere guillermꝰ altiſſ. currētis ad duas facies anime. difficultas in hoc iacet p̄res noſtri cōſequenter ad doctrinā ariſtotelis nō admiſerunt ꝙ anima poſſit ſuſcipere eſſentiā caloris repugnat anime calefieri. ꝓpterea auicēna .ix. ſue methaᶜᵉ. c. vltimo ⁊ algazel .v. phiſicoꝝ habebāt peculiares modos de pena malorū nō admittentes corpus agere in ſpiritū et auguſtinꝰ .xij. ſuper geneſim boetius de duabus naturis ⁊ vna perſona xp̄i. propterea vt dicit albertus hic beatus auguſtinꝰ vt ab hoc diſcederet poſuit demones corporeos ⁊ habere corpora aerea vt magr̄ allegat in littera ſꝫ illud de demonū corporibꝰ nō recipimus poſteriores in hoc ſteterunt vt beatꝰ thomas dominꝰ doctor ſubtilis beatꝰ bonauētura licet dicat aliq̄d in ſolutione queſtionis ꝙ deus facit aīas trepidare timore vbi non eſt timor qḋ nobis nō placet nō alias poſuerūt potentias ſenſitiuas cū aīa ſeparata ad patiendum a calore. Itē noſtri mali angeli ⁊ demones temptātes nō habēt ignem cū eis ⁊ tñ ſemper puniunt. reſtat deuenire ad modū doctorū qui nobis apparet rationabilis ⁊ euꝫ explicare prout poterimꝰ modꝰ eſt iſte demones ⁊ anime ſepate realiter erunt ī igne poſt diē iudicii ⁊ nūc ſunt ibi plurimi nō opinamur

cū eis aſſerentibus ſpiritus nō eſſe in loco niſi per
operari ſpiritus iſti appetunt libertatem ⁊ eſſe vbi=
cūq; locoꝝ vbi eis placebit nō poſſunt deus hos de
tinet in illo loco nō ꝙ locus eis repugnat ex natura
loci ignis ex ſua natura nō magꝭ diſcōuenit illis ſpi
ritib⁹ ꝙ̄ aer habent nolle detineri nitimur ī vetitū
ſemper cupimusq; negata ſi ariſtoteli eſt voluptuo
ſū libere ſtare in bibliotheca tñ ſi eſſet ſibi vetitum
ſub pena mortis ſtare in illa eſſet penoſuz et poteſt
dari exemplū de ſemei.iij.regū.ij.cui vetitū erat ꝑ
tranſire torrentē cedron ad nolle naturaliter ſequit̃
triſticia.xv.de ciuitate dei cap̄.xxv.triſticia eſt de
hiis rebus que nobis nolentib⁹ accidūt nolūt deū
eſſe ⁊ eum odiunt qꝛ eos punit aſcēdit ſuperbia coꝝ
qui te oderunt ſemper.pſalmo.lxxiij.⁊ vt apparet
ſeip̄m odit ſicut hanibal vel catho.apocalipſis.ix.
querent hoīes mortē ⁊ non inuenient et mors depa=
ſcet eos.pſal.xlviij.iſte nolitiones ⁊ triſticie ſequē=
tes naturaliter illas nolitiōes ſunt pena inferni.pe
na inferni poteſt capi pro omnib⁹ iſtis copulatim
vel aliquibus iſtorum aſſumptis corporib⁹ poſt diē
iudicii patientur dolores in corpore caleſient ⁊ fri=
geſient vt ſuperius diximꝰ ⁊ nō mō ab vno elemen
to ſed ab omnibus.ſapiētie.v.pugnabit cū illo om
nis orbis terrarum.Jtē ſulphur ⁊ ſpiritus procel=
larum pars calicis coꝝ et pluet ſuper peccatores
laq̄os ignes.pſalmo.x.⁊ ſapi.v.ibūt directe emiſ=
ſiones fulgurū ⁊ tanq̄ bñ curuato arcu nubiū exter
minabuntur ⁊ ad certū locū inſilient et ad petroſa
ira plene mittentur grandiēs ⁊ ſcādeſcit in illos aq̄
maris ⁊ flumia cōcurrent duriter ibi erit fletus et
ſtridor dentiū.mathei.viij.hoc eſt cōmotio capitis
⁊ oculoꝝ nihil eni reſoluetur ab oculis deus genti=
libus intelligere dedit iſtos cruciatus infernales
hinc ꝟgilius.vj.eneidos ſententias homeri pita=
gore platonis ⁊ veterū īſequēs dicit.reſpicit eneas
ſubito ⁊ ſub rupe ſiniſtra.Menia lata videt triplici
circundata muro.Que rapidus flāmis ambit tor=
rentibus amnis.Tartareus phlegetō torquetq; ſo
nancia ſaxa.Porta aduerſa ingēs ⁊c̄. et paulopoſt
hinc exaudiri genitus ⁊ ſcena ſonare verbera tū ſtri
dor ferri tracte qꝫ cathene ⁊ demū cōcludendo de
penis inferni recte dicit.Non michi ſi lingue centū
ſint ora qꝫ centum.Ferrea vox omnes ſcelerū com
prēdere formas.Omnia penaꝝ ꝑcurrere noīa poſ=
ſuz vt adiſcant illud maronis diſcite iuſticiā moniti
et non temnere diuos cuilibet vtenti ratione per
inſpirationem mētis internā palam eſt tirannos et
malos puniri poſt hanc vitā. ¶ Ex omnibus pre=
dictis pono concluſionem. ¶ Demones ⁊ aīe pu=
niuntur comō quomō dictū eſt per nolle ⁊c̄. Pro=
batur ꝯcluſio certū eſt eas perpetuo puniri.math.
xxv.Jte maledicti ī ignē eternū qui parat⁹ eſt dya
bolo ⁊ angelis eius:ſꝫ nullus mod⁹ reprobatus eſt
cōueniēs ⁊ oīa bene ſaluantur ꝑ iſtū modū quē inſe
quimur non ſufficit theologo dicere puniūtur ſꝫ ne
ſcim⁹ explicare quomō licet frequēter aliq̄d ſcim⁹
īcontracte ⁊ tñ illud cōtracte nos fugit ſed theolo=
gi eſt alius dare modū de fide ſpe et caritate.

¶ Contra hanc concluſionez argumentor ſic ſi de
mones ⁊ anime ſeparate habeant penā per act⁹ vo
luntatis ⁊ triſticiam ſequentē poſſunt omnē penam
ab eis remouere cum nichil eſt maius in noſtra po=
teſtate ꝙ̄ ipſa voluntas ⁊ potētie rationales valent
ad oppoſita.ix.metha͛ ⁊.ij.periarmenias.⁊ ſic re
diret peior error ꝙ̄ origenis cū mox poſſunt omnē
penā euadere.Inſuper cū infernus vl' ignis nō repu
gnat ſpiritui ex natura ſua plus ꝙ̄ florida tempe.
ſpūs poſſunt velle ſtare in igne ⁊ ſic non erit eis pe=
noſuz.pro primo argumēto okam ⁊ aliqui alii vo=
lunt hanc penā cauſari a ſolo deo ⁊ nullaten⁹ a dā=
nato ſed hoc reprobabim⁹ in materia de perpetui=
tate beatitudis vbi eadē materia iterū occurrit ſed
dico ꝙ cauſatur ab ipſis dānatis ꝑtialiter nec eſt ſi=
tuz in coꝝ facultate illos actus deſerere vel remit=
tere potentie rationales valent ad oppoſita cauſa
p̄me cōcurrēte cū influentia ḡnali vti nūc cōcurrit
ſed ſi ſpecialiter moueat volūtatē ad eliciēdū actuz
vel continuādū non eſt ſituz in facultate voluntatꝭ
ſuos actus deſerere quid ariſtoteles ſēſerit in hac
parte mea nō refert ſꝫ ſi tenuiſſet iſta que nos tene=
mus ⁊ ſcim⁹ eē certa per reuelatioēꝫ dei puta ī hiis
que fidei ſunt mutaſſet propoſitum volūtas poteſt
neceſſitari nō autē cogi ſecūduz argumētum eſt ex
hiis ſolutū nō poteſt habere velle ſtandi in igne tū
qꝛ haberet cōtraria cū cōtinuo habeat nolle qḋ eſt
penale valde dānato cōtra libertatē qua vtebat̃ in
via ꝙ nō poteſt actum deſerere.tū ſcđo deus nō cō
currit ad velle ſtare in igne ſi nulla eſſet cōtrarietas
in voluntate. ¶ Secundo argumētor ſequit̃ ꝙ non
eſſet eis diſplicibilius puniri in inferno ꝙ̄ in celo vl'
aere.Inſuper dicunt̃ puniri ab igne quare alias vo=
catur pena ſenſus.videtur vbicunq; locoꝝ dānati
ſunt habēt ſuū infernū qꝛ nolunt in illo loco detine
ri in aere ante diem iudicii demō nō minus punitur,
intenſiue ꝙ̄ in inferno ſed vnus loc⁹ eſt fetulentus
poſt diez iudicii eis propter peccata fedida datus.
Ad ſecūdum dicit̃ magis ꝓprie puniūtur ſpiritus
in igne ꝙ̄ ab igne etiā poteſt dici puniunt̃ ab igne ꝓ
quāto cōcurrit ad noticiā quā habēt ſpirit⁹ ab igne
⁊ cōtinuo nec ab illa vnq̄ ſpūs euelli poſſunt ⁊ con
ſiderant ſe non poſſe deſcedere ab igne corpora re=
proborum hoīm patientur ⁊ in igne et ab igne poſt
diem iudicii. ¶ Tertio argumētor noticia poteſt in
herere lapidi ergo calor poteſt inherere ſpiritui nō
eſt maius inconueniens in vno ꝙ̄ in alio.antecedēs
patet aīa informat corpus ⁊ angelus inheret loco
diuiſibili ſilr̄ noticia ſenſitiua ſꝫm mltos inheret ani
me ⁊ organo ⁊ illa noticia eſt extenſa inheret parti
ſubiecto non extenſo ergo idem erit in propoſito.
Preterea ſequitur ꝙ omnes ſpiritus equaliter pu
niantur cōſequens eſt incōueniens cum inequali=
ter peccarunt.patet cū equaliter detineantur. Ad
primum nego antecedēs conſequētiam ⁊ cōſequēs
licet non poſſit dari magna ratio prima fronte de
negatione conſequētie extra modū patrū ſꝫ poteſt
addi hec ratio deducēdo conſequens ad inconue=
niens ꝙ quilibet ſpiritus infinite punietur gradu=

liter ſi calor vniformis inherens ſubiecto corporeo
pedali vel digitali anime inhereat erit infinite inten
ſus ſi calor extenſus per vnum pedale intenſus vt
vnum vniformiter ponatur in medietate illius pe=
dalitatis erit intenſus vt duo et ſi in octaua parte il
lius pedalitatis erit intenſus vt octo et ſi ponatur
in milleſima parte illius pedalitatis erit intenſ⁹ vt
mille et ſic ſuie ſtatu: ergo ſi ponatur in ſpiritu erit
infinite intenſus cum ſint īfinite partes equales nō
communicantes huic gradui vel illi et ſic proprie
vnus ſpiritus non magis cruciabitur ab igne q̄ž ali
us: non ſequitur vt apparet aliquod abſonū ad an
tecedens cum qualitas ſpiritualis non extenditur
ſed erit tota in toto et tota in qualibet parte vnius
ſubiecti vt angelus eſt in loco. non videtur tamen
repugnantia q̄ deus capiat primam partē propor
tionalem ſcientie fortis et ponat in prima parte ꝓ=
portionali huius pedalitatis et ſecundam partem
huius ſcientie ponat in ſecunda parte ſubiecti ⁊ ſic
de omnibus ſi ponimus ſcientiā poſſe ſubiecto pu
re extenſo inherere: et licet albedo hec poteſt eē to
ta in toto hoc pedali et tota in qualibet pate non ta
men poteſt eſſe in anima. etiam licet anima ſit indi=
uiſibilis non poteſt eſſe in loco indiuiſibili cum nul
lus talis ſit antecedens poteſt negari bene fide ha=
bem⁹ q̄ forma ſubſtantialis impartibilis materiā
informat de accidente non habemus de noticia ſen
ſitiua a pleriſq̄ negatur ſed hoc non ſufficit cū do
cti viri id admittant imo omnes ferme tenentes cō
cluſionem noſtram. dicitur totale tale ſubiectū eſt
diuiſibile ſicut tot⁹ homo cathegoreumatice eſt di=
uiſibilis. Ad ſecundum nego conſequentiam qui
plus peccarunt habent intenſius nolle hic detineri
et intenſiorem triſticiam ſecundum proportionem
peccatorum nec poſſunt iſtos actus vel paſſiones
ſequentes remittere vermis conſcientie eos etiam
mordet diſplicet peccaſſe non quia deo diſplicuerit
ſed quia cruciantur torquentur inuidia nō tenem⁹
cum eis qui tenent odium dei eſſe impoſſibile iſtud
amplius patebit per illa que ponemus in .xlvi. diſt.
et in materia beatitudinis cum oppoſitorum eſt ea
dem doctrina. Sȝ dubitas quomodo anime ī pur=
gatorio puniuntur: dicitur vellēt habere btitudinē
et liberari a purgatorio ſi deo placeret et diſplicet
eis coꝝ pctm̄ pro quāto eſt dei offenſiuū ad qȯ ſeq
tur triſticia ⁊ ſcḋm multitudinē pctōꝝ maior eſt tri
ſticia de loco cōi purgatorii prius loquuti ſum⁹ li=
cet interḋ pōt eſſe pena extra locū illū ad tꝑs patet
quarto dialogoꝝ refert gregori⁹ quēdā viꝝ ſanctū
retuliſſe q̄ vidit theodoricū poſt mortē inter iohan
nē papā et ſimachū patriciū diſſūctū atq̄ diſcalcia
tū deductū in vulcani ollā iactari eodē libro refert
germanū capuanū eṗm inueniſſe paſcaſiū diaconē
q̄ erat defunctus ſtantem et obſequētē in balneis.

¶ Diſtinctiōis quadrageſime q̄nte queſtio ṗma.

Circa .xlv. diſti. huius q̄ro quib⁹ proſunt ſuf
fragia eccleſie. ¶ Pro ſolutiōe queſtionis
pono cōcluſiones. Prima: ſuffragia eccl'ie
non proſunt dānatis: probat. iiij. de ciui. dei. ſi ſcirē
patrē meū in inferno non plus orarē pro eo q̄ž pro
diabolo. iij. calami. ſȝ neq̄ rex erebi quēq̄ž tranare
palludē: nec ſupis iteꝝ reddi ſinit. ¶ Scḋa: ſuffra
gia eccl'ie non proſunt exiſtibus in celo: pȝ: tr'es ſūt
in termīo quoꝝ gl'ia non augeť ſicut nec pena exiſtē
tiū in inferno diminueť. illud pȝ enchiridiō .lxv. c. ⁊
de cele. miſ. c. cū marthe. iiuriā facit martyri q̄ orat
pro martyre: propterea vt innocen. terti⁹ archiepo
lugdunēſi dīt: mutata ē ofo ſcti leōis vt nob' oraret
pro quo oli orabať. ¶ Tertia: ſuffragia eccl'ie aliq̄d
proſunt ⁊ aliquib⁹ alioq̄n fruſtra oraret pro defun=
ctis ⁊ ſic erraret qȯ nephas eſt dicere. illȯ pȝ. ij. ma
cha. xij. ſctā et ſalubris eſt cogitatio orare ꝓ defun
ctis. qȯ tāgit bapti. iij. li. alphōſi. propterea ceſo re
diens machabeus ab hoſte ī menſū ſolimas argēti
pondus ad arces miſit opē ſociis q̄ cū virtute ſup
mā: clauſiſſent pro lege diē. et paulo ante in eodem
hec hoīes quotiēs iterant libamia vel cū: ere iuuāt
inopē vel pneumia ſctā precanť. aut auido min⁹ in=
dulgent obſonia ventri. ſic deus edixit tali ꝓfundi=
mur aura diuinā ſentimus opē miteſcit auern⁹. exi
liū decreſcit hn̄t feſſi ocia manes. ¶ Quarta ꝯ⁹: ſuf
fragia eccl'ie proſunt exiſtentibus in purgatorio pȝ
aliquibus proſunt ſcḋm tertiā ṗmiſſā nec exiſtenti=
bus in celo vel in inferno ſcḋm ṗmā et ſcḋam: ergo
proſunt exiſtibus in purgatorio a ſufficienti diuiſio
ne reputam⁹ defunctū in purgatorio vbicunq̄ loco
rum fuerit qn̄ non diſceſſit in originali vel mortali
et eſt debitor pene tꝑanee. ¶ Contra ṗmā conclu=
ſionem argumentor per argumentum commune
de traiano q̄ liberabať precib⁹ bti grego. q̄ tñ erat ī
inferno cū beatū ignatiū diſcipulū bti iohis euāge=
liſte et aliquos alios morti tradidit iniuſte. Itē ec=
cleſia canit a pena inferi erue aīas coꝝ. Inſup in vi
tis patꝝ legiť q̄ beatus machari⁹ liberauit quēdā
gentilē preſbyteꝝ q̄ aſſeruit ſe eſſe dānatū. Prete=
rea in vita ſcti brādani legiť: et altiſſ. in fine ſui q̄rti
allegat ex prepoſitiuo q̄ beatus brandanus vidit iu
dam incedentē ꝑ prata et cū q̄reret ab eo quare nō
eſſet in inferno rn̄dit q̄r ad tꝑs refrigeriū habebat
ꝓpter bona q̄ fecerat. Ad ṗmū neſcio vn̄ venit ori
go illi⁹ hyſtorie cū attribuať iohanni damaſceno q̄
diu ꝓceſſit beatū grego. ſolutio cōis eſt non erat fi=
naliter damnatus ſed cum erat liberatus hoc palā
eſt: ſatius eſt dicere precibus beati gregorii fuit vi=
te reſtitutus et meruerat et diſceſſit finaliter in gra
tia. Ad aliud non recipio illud de beato machario
niſi aliunde doceatur certius nec capio illud q̄ nar
ratur in vita illius ſancti patris beati brandanis
aliqui ineruditi interdum putantes ſanctos ex=
tollere falſa aſſerunt in eorum vitis pia inſerendo
hic ſanctus pater florens multis miraculis pater
fere trium mille monachorum vt memorie prodi=
tum eſt non iſta dicebat vt opinor: ſed quidam ali=
us aſſeruit hoc eſſe ab eo dictum per penam inferi

intelligitur purgatorium lymbus patrum interduȝ
reputatur infernus vnde iacob geneſis quadrage=
ſimo ſecundo:deducetis canos meos cum dolore
ad inferos.et triceſimo ſeptimo : deſcendam ad fi=
lium meum lugens in infernum:iob decimo ſepti=
mo.in tenebris ſtraui lectulum meum infernus do
mus mea eſt:inſiſte tuipſe de hiis qui reſuſcitati e=
rant in veteri et nouo teſtamento forte aliquorum
eorum anime erant in purgatorio alique in celo et
diſceſſerunt forte in mortali hoc non eſt directe cō
tra noſtram concluſionem. ¶Secundo argumen=
tor:anima chriſti deſcendit ad inferos et redemit a
nimas que ibi fuerunt:ſed alique erant in inferno:
igitur. Inſuper per diſtinctionem beati auguſtini
in enchiridion. et recitatur de celebratione miſſarū
capitulo.cum marthe.quidam ſunt valde boni qui
dam mali hiis non proſunt ſuffragia / quidam me=
diocriter mali ⁊ illa membra non coincidunt ad qd̄
propoſitum quadruplicaſſet auguſtinus quattuor
membra ſi eſſent tria i re:ergo per mediocriter ma
los intelligit exiſtentes in paucis peccatis mortali
bus ſicut multi intelligunt. Reſpondetur concedē
do ꝙ anima chriſti deſcēdit ad inferos ſed nego ꝙ
omnes animas ibi exiſtentes liberauit ſed ſoluȝ de=
bitrices pene ſicut beatus gregorius dicit in qua=
dam omelia īfra feſta paſchalia de electis ſuis nul=
lam apud inferos reliquit purgatoriuȝ eſt infernus
inferior ad hos qui puniuntur hic ſuperiꝰ et ſic nō
obſtat illd̄ pſalmi pſalmo octuageſimo quinto.erui
ſti animam meam de inferno inferiori. Ad ſecun=
dum dico ꝙ per mediocriter bonos intelligit exiſtē
tes in venialibus et in eorum penis per mediocri=
ter malos intelligit exiſtentes in venialibus et de=
bitores pene pro mortalibus de quibus erat peni=
tentia in hoc mundo et quando illa membra coin=
ciderent non eſſet inconueniens in vulgari modo lo
quendi idem intelligimus per mediocriter bonos
et mediocriter malos et ſue intentioni poteſt ſuffi=
cere tergiuerſatio gloſe in capitulo marthe. nichil
valet ꝙ ſuffragia tollunt geometrice et non ariſme
tice cum ſecundum ſuffragiuȝ eſt vel eſſe poteſt ita
bonum ſicut primum et ſecundum ita bonum ſicut
ſecundum pure voluntarium eſt dicere poſteriora
non tantum tollere ſicut priora melior eſſet diſce=
ptatio de illo qui diſcedit cum mortali et veniali cū
veniale punietur ſolum temporaliter vt putamus
et videtur ꝙ tali quo ad diminutionem pene venia
liū proſunt ſuffragia et tales forte vocantur medio
criter mali a beato auguſtino qui cum mortalibus
et venialibus diſcedunt:ſed dicis illi pro quibꝰ iu=
das machabeus miſit pecuniam erant damnati cū
habebant pecuniam ydolorum ſub tunicis.preſu=
mebat ꝙ penitebant de peccato. ¶Contra ſecun
dam concluſionem argumentor:ſequitur ꝙ ſuper=
flue quis orat tunc cum illi non prodeſt. Reſpon=
detur oratio mea tunc in ſinu meo conuertetur in=
tentio mea interpretatiua eſt ꝙ ad me redeat ſi illi
non prodeſt:et ſic licet dicamus miſſam pro paruu
lo baptiſato hoc eſt vt nobis proſit et ad commen=
dandum myſterium redēptionis et ad incorporan=
dum talem in eccleſia cum aliis ſi eſt baptiſatus ſta
tim euolat ſi non eſt protinus itur ad lymbum pue=
rorum et iterum ei non prodeſt et diſiunctiua eſt
certa certitudine infallibili licet altera pars certa
certitudine ſolum morali : petis an talis certitudo
ſit fides cum eſt aſſenſus firmus et ineuidens dici=
tur ꝙ ſic. ¶Contra duas poſteriores concluſio=
nes ſimul argumentor per illam viam contraueni=
mur iuſticie diuine liberando aliquem de purgato=
rio quem deus vult punire et ſic malum erit impu
nitum. Inſuper tunc actus exterior aliquid boni ſu
per actum interiorem addet:patet : ſi ſortes relin=
quat heredi vel legatario celebrare triginta miſſas
pro eo et plato totidem nichil fit pro platone ſed ꝑ
ſorte tunc ſortes citius liberabitur alioquin ſuffra=
gia non proſunt. Ad primum nego ꝙ orans pro de
functis contrauenit iuſticie diuine deꝰ decreuit hāc
animam purgari per ignem niſi aliquis pro ea oret
nec malum erit impunitum iſte orans patitur pe=
nam pro amico non potenti ſibiipſi ſubuenire.
Ad ſecundum nego de p̄mio eſſentiali de accele=
ratione ad gloriam et ad habendam gloriam eſſen=
tialem et ſic concedo ⁊ quo ad hoc conditio diuitis
eſt melior ꝙ̄ pauperis et habentis multos amicos
pro ſe orantes ſecundum illud iob:miſeremini mei
miſeremini mei ſaltem vos amici mei quia manus
dn̄i tetigit me:iob decimo nono. ¶Contra dicis
tunc non ſufficit velle celebrare pro aliquo ad libe=
randum illum de purgatorio vel de parte eius ſi re
quiritur ꝙ ſit exequutio quo ad hoc tunc ſequitur
hec concluſio:melius eſt habere ſacrificium preſby
teri celeriter celebrantis vt in gallia ꝙ̄ diu celebrā=
tis vt in ſcotia vel hyſpania cum in fine miſſe ſolū
iſte liberabitur:ponamus ꝙ celebratio vnius miſſe
liberabit aliquem de purgatorio. Inſuper melius
eſt habere ſtatim poſt mortem trecentas ſexaginta
quinqȝ ꝙ̄ habere preſbyterum celebrantem per an
num:patet ſi tot miſſe hunc liberabunt omnes ce=
lebrate mox poſt mortem eum liberabūt que ſi ſuc
ceſſiue fiunt non ita cito liberabunt. Reſpondetur
concedendo ꝙ requiritur actus exterior et ceteris
paribus miſſa impigre celebrantis eſt melior ſȝ cre
bro cetera ſunt imparia deuotius alter celebrat et
plura dicit:propterea neutrum modum reproba=
mus dum modo bene fiat ſecundum conſuetudinē
patrie. Ad ſecundum dico argumentum conclude
re quo ad liberationem a pena ſed non oportet eſſe
melius cum ſtat mereri plus de premio eſſētiali ce=
lebrando per annum vel obitum fundando in ma=
iorem gloriam dei neutrum iſtorum alteri preferi=
mus vtrunqȝ eſt bonum ſuo modo. ¶Secundo ar
guitur apocalipſis decimo quarto:opera illoruȝ ſe
quuntur illos:ergo non iuuantur alicius operibus
Item eccleſia.ix.dicitur de mortuis ꝙ non habent
partem ī opere qd̄ ſub ſole geritur. Inſuper mala
opera viuorum nō poſſunt nocere mortuis quia ni
chil punitur bis:ergo nec bona opera eis prodeſſe.
Ad primum dicit beatus auguſtinus et magiſter al

legat in littera opera facta pro mortuis dicuntur opera eorum inquantum meruerunt in vita vt pro eis fierent et hoc nichil aliud eſt q̄ȝ diſcedere in gratia et in debito pene. Ad ſecundum dicitur hoc eſt verum ad augmentum glorie vel gratie. Ad tertium dicitur deus pronior eſt ad miſerendum q̄ȝ ad puniendum. ¶ Contra tertiam concluſionem adhuc argumentor: ſi ſuffragia prodeſſent ſequeretur ꝙ per ſuffragiorum applicationeȝ ſummus pōtifex poſſet liberare omnes animas exiſtentes ī purgatorio: conſequens eſt falſum ergo et concluſio. falſitas conſequentis probatur: ſummus pontifex non poteſt applicare theſaurum eccleſie illis qui nō fuerunt de eccleſia chriſti vel apoſtolorum: ſed multi ſunt in purgatorio qui non fuerunt de eccleſia illa ſcilicet qui in lege nature diſcedunt in gratia et multi iudei tempore apoſtolorum ad quos non peruenit euangelium chriſti: ḡ ad hoc patȝ reſponſio ex dictis et dicendis.

¶ Diſtinctionis q̄dtrageſime quinte queſtio ſecūda

PRoſequendo materiam ſuffragiorūȝ ſecundo queremus an ſacrificium vel miſſa dicta pro pluribus tantum cuilibȝ eorum prodeſt ac ſi pro pauciorbus celebraretur. Reſpondetur negatiue probatur concluſio: valor miſſe eſt finitus modo quando finitum diuiditur in plures partes equas tanto quelibet illarum partium eſt minutior q̄ȝ ſi diuideretur in pauciores patet exemplariter partiendo continuum q̄libet quinta qualibet quarta eiuſdem continui ē minor et ſic de ſexta reſpectu quinte. forte dicis virtute operis operati valor miſſe eſt infinitus et indeficiens pelagus et ſic equaliter applicatur pluribus et paucis vt ſi eſſet vnus cumulus infinitus lapidū pedalium multi et pauci capiunt portiones equas nunq̄ȝ finiti poſſunt illos lapides omnes auferre et infiniti homines ſi eſſent poſſunt auferre ꝙ ſemper remanebunt infiniti et quicquid ſit de ablatione lapidum infinitoꝝ licet infiniti homines poſſunt aliquo modo auferendo omnes tollere non erit idem in propoſito ſi eſſent infiniti mundi vel homines infiniti in eodem mundo quilibet paruulus baptiſatꝰ mundaretur ab originali et haberet gratiam baptiſmalem ſimiliter ſi eſſent infiniti adulti venientes ad baptiſmum oīm illoꝝ pene poſt deteſtationem eſſent purgate et ita in infinitis ſicut cum paucis qui vult dicere hoc pacto ꝙ miſſa virtute operis operati et ſacramenta tantum proſunt multis et paucis: difficile eſt illud clare euacuare. ¶ Secundo arguitur ad concluſionem ſi miſſa dicta ꝓ duobus tantum valet ac ſi ꝓ vno illoꝝ diceretur tunc periret hȝ deuotio faciendi celebrare qđ eſt inconueniens et contra conſuetudinem eccleſie patet cum centum vel mille conuenirent ꝓ celebratione vnius miſſe et tantum valet cuilibet multidinis ſicut vni ſoli ꝑte et ſic vnius nunq̄ȝ faceret celebrare ꝓ ſe. dicis hec ratio concludit ꝙ valor rei operate minus prodeſt multis q̄ȝ paucis ſi ſit infinitus vt dictum eſt equaliter prodeſt multis et paucis. dicitur licet ille valor eſſet infinitus ex parte rei operate tum cuilibet finite applicatur ſicut deus qui eſt infiniti vigoris ꝓducit finite effectum et non ſecundum extremum ſue potentie ⁊ patet in ſacramentis de collatione finita gratie et remiſſione pene citius in collatione gratie: quia ſi per poſſibile vel impoſſibile ſortes infidelis eſſet in infinitis mortalibus volendo baptiſari cum contritione quantuncumq̄ȝ puſilla peccatorum per baptiſmum tollitur tota pena debita omnibus ſuis peccatis dices totam penam eſſe finitaȝ cum per contritionem eterna eſt mutata in temporaneam non ſufficienter excludis infinitatem intenſiuam: ergo adhuc habemus licet valor miſſe ex ꝑte rei operate equaliter prodeſt multis ⁊ paucis cū valor operantis eſt finitus ſcilicet deuotio que minus valet partita pluribus q̄ȝ paucis melius eſt habere miſſam pro vno q̄ȝ paucis adiunctis et meliꝰ eſt cuilibet paucoruȝ habere miſſam pro eis q̄ȝ cuilibet magne multitudinis et ſic modus prepoſitus eſt fictitius ꝙ vna miſſa celebrata pro ſorte tantum valet ſicut ſorti niſi quia eſt ei maior honor adhibitus vt de diuite habente candelam in lectione cum qua alii equaliter applicati candele eque bene vident/et de lectione lecta vni quam alii eque preſentes equaliter capiunt ſua analogia in agente naturali nichil valet ad lumē ſpirituale qđ dependet ex acceptatione diuina. ¶ Contra hanc concluſioneȝ argumentor: ex ea ſequitur ꝙ melius foret eſſe de parrochia ſancti hyllarii q̄ȝ ſancti pauli vel ſtephani et ſic conduceret citius quo ad hoc eſſe de parrochia ſancti baldredi in aldhamē q̄ȝ in parrochia ſancti egidii edimburgi hoc eſt inconueniens conſeq̄ntia videtur lucida ex concluſione cum miſſa applicata paucis cuilibet eorum plus prodeſt q̄ȝ applicata multis: modo due harum parrochiaruȝ ſunt exigue et tres grandes. Reſpondetur negando conſequentiam plures ſunt contiones ad populum et plura ſuffragia ī magna parrochia q̄ȝ parua meliores forte homo habet vicinos et melius facit caſū ſuum ſed quia argumentum tāgit quo ad illud bonum qđ prouenit parrochiano ex valore miſſe parrochialis: adhuc non ſequitur forte in talibus deus equaliter applicat valorem. ſecus eſt in miſſis non inſtitutis pro communitate et hoc ſi preſbyteri cōmunes eque deuote celebrant: et licet valor ex parte operantis eſſet finitus quantum eſt de ſe tamen deus ſupplet hic appoſuimus ſalem dubitatiue ſi concederetur cōcluſio quo ad illud bonum non inconueniens erit in aliis diminutio ſicut diues: ergo ad aliqua eſt melioris conditionis q̄ȝ pauper. Sed dicis quanto fratres minores vel religioſi plures accipiunt in eorū ſocietatem tanto eorum ſuffragia minus cuilibet eorum proſunt concedimꝰ illud nō

valet ꝙ aliqui dicunt de radice charitatis pluribꝰ applicata hoc ſolum probat ꝙ bene agunt orantes et non minus merentur ſibi ipſis de primo eſſentiali. ¶ Secundo arguitur ad idem ſequitur ꝙ ſi aliquis oraret pro infinitis ꝙ ſua oratio nichil vni prodeſſet: patet dicat ſortes ſeptem pſalmos pro infinitis ſi eſſent vel pro infinitis poſſibilibus vel ſua oratio cuilibet prodeſt equaliter et ſic redit poſitio prepoſitiui quam explodere ſategimus. Forte dicis et ſic ad hoc dicendum eſt ſi aliquis oraret aliquali oratione que non eſt ſacramentum vel ipſum miniſterialiter efficit dummodo applicatur infinitis equaliter illa oratio nulli prodeſt eorum ſi deus nõ aliter applicet ꝗ̃ iſte intendit applicare: patet cum valor ſeptem pſalmorum vel pſalterii eſt finitus nõ eſt poſſibile diuidere in infinitas partes equales nõ communicantes. Dixi equaliter ſi geometrice applicaret vel difformiter poteſt cuilibet illorum aliquid valere applicando ſorti primam partem proportionalem meriti platoni ſecundam partem proportionalem illius valoris ciceroni tertiam et ſic ſine ſtatu quia tunc in infinitum paruum vni iſtorum applicabitur valor. dixi ſi deus non aliter applicet ſtat ſacerdotem applicare miſſam vni cui deus non applicabit ſi eſſet aliquis malꝰ ſacerdos a cure nolens vnꝗ̃ applicare valorem ſue orationis alicui parrochianorum ſed ſorti cõſanguineo vel regi numidarum deus non ſic applicat preſbyter eſt inſtrumentalis applicator et deus principalis quando p̄ſbyter rationabiliter applicat: deus ſecum applicat ſʒ nõ ſemꝑ applicat ſi p̄byr tortuoſe applicat. propterea nõ male orat ſic dicẽs dñe applica orationẽ hãc illi cui magis obligor tu noſti illũ ⁊ es eſſẽtialis illius noticia ego domine non noui ſed quando promittit vni orare pro eo ex rationabili promiſſione tunc poteſt illi determinate applicare ſuam orationem cum ſcire poteſt cauſam p̄mã vel motorẽ p̄ncipalem velle illud ſic applicari et inſequitur vt ita dixerim determinationem interdum voluntatis noſtre vt ſunt duo quibus equaliter poſſum applicare orationem hanc ſcilicet a et b applico a et non b quia michi placet deus mecum applicat ita ꝙ noſtra voluntas eſt cauſa partialis quare deus ſic applicat ſemper tamen deus eſt precipuus et architectonicus applicator a quo dependet applicatio hominis. ¶ Sed contra illud argumentor duobus ſortes poteſt applicare valorem pſalterii equaliter tribus poteſt applicare illũ valorẽ equaliter ⁊ q̄tuor et ſic ſine ſtatu: ergo infinitis poteſt applicare equaliter hoc eſt cuilibet eorum equaliter. Reſpõdetur concedendo ꝙ ĩfinitis poteſt applicare equaliter capiẽdo infinitum ſincathegoreumatice ſʒ nõ eſt poſſibile ꝙ applicet illum valorem finitum infinitis equaliter nec poteſt applicare illum valorem finitum infinitis equaliter. ¶ Tertio arguitur. ſequeretur ꝙ capiens ſex paruos albos a ſorte et totidem a platone non ſatiſfacit vtriqꝫ eorum dicendo vnam miſſam pro eis hoc eſt falſuʒ cum det eis melius ꝗ̃ acceperit ſecundum ꝙ dicitur centuplũ accipies et vitam eternam poſſidebis in offertorio miſſe. Dicis forte debet tenere promiſſum cum promiſit dicere pro quolibet vnam miſſam. contra nichil promiſit forte ſed accepit ſex paruos albos nichil ei dicebas. Inſuper ſi tibi promittam turonũ dando tibi liardum tibi ſatiſfacio et non obſeruo tibi promiſſum cum in liardo nullum turonum inuenies ſed ſolum equiualenter vel ſac de auro et argento modo oratio eſt aurum tua pecunia argentũ vix ſtagnum comparatiue. reſpondetur concedendo ꝙ non ſatiſfacit vtriqꝫ ymo vtriqꝫ non ſatiſfacit et licet non promittat ſemper verbotenus promittit interpretatiue a conſuetudine populi que conſuetudo pariſius eſt dare preſbytero ſex paruos albos pro celebratione ſupponit dans preſbyterum debere pro eo celebrare et hoc videt preſbyter ex conſuetudine non ſufficit dare melius ſed promiſſum oportet ſeruare nec eſt ſimile de turono et liardo argento et auro cum vnum eſt reſolubile in aliud et vtriqꝫ parti placet ſecus eſt in propoſito.

¶ Sed contra iſtud argumentor: ſequeretur quando aliquis nobilis vel notabiliter diues vt iohannes crab aberdonenſis olim erat daret preſbytero ſcutum in fine orationis vel in principio preſbyter tenetur quaterdecies celebrare cum totiẽs ſex parui albi continentur in ſcuto. Inſuper dent ſortes et plato ciceroni preſbytero quinqꝫ duodenos in eodem die vterqꝫ ſex paruos albos pro vtroqꝫ: cicero illo die dicit miſſam et ſimiliter pro illis copulati in craſtino dicit vnam miſſam iam pro neutro dicit miſſam: et tamen ſatiſfacit igitur. Reſpondetur ad primum negando conſequentiam ex circumſtantia caſus et modo faciendi preſbyter interpretabitur ꝙ ei dedit amore dei vel puro dono vel propter honorem coram aliis vel vt preſbyter cum extollat niſi aliunde doceatur de oppoſito. Ad ſecundum dico ꝙ cicero preſbyter pro neutro dicit vnã miſſam ſed virtualiter tamen facit vt de ſorte audiente duas miſſarum medietates. ¶ Sed contra iſtud replicatur ponamus ꝙ bina recitatio pſalterii ſufficit ad liberandam vnam animam de purgatorio et ſortes et plato mutuo recitent pſalterium iã ſortes dicendo medium pſalterium ſatiſfacit pro integro pſalterio: ergo cicero preſbyter ſatiſfacit vtriqꝫ per eandem miſſam. Inſuper per obitus ſatiſfit duobus per vnam miſſam in eccleſiis cathedralibus quando duo vel tres obitus cadunt eodem die non pro quolibet dicitur vna miſſa tunc nimis impediti eſſent canonici. ſi dicas eis licere et non pauperibus querentibus ſuas miſſas vt aiunt ſic videberis fauere diuitibus et habentibus prouiſionem neglectis ĩopibꝰ. Rurſus vnus poteſt deuotius celebrare ꝗ̃ alius: ergo valor talis preſbyteri per deuotionem poteſt eſſe tantus ꝙ eſt equalis duobꝰ aliis ſacrificiis: ergo talis preſbyter ſatiſfacit duobus per eandem miſſam. Ad primum patet ſolutio ſuperius diſtinctione duodecima queſtione tertia.

Ad ſecundum non laudamus eos qui tot miſſas cumulant cum redditus ſufficientes habeant vide tur ꝙ male agant capiendo exceſſiue obitus citius debent dari egentibus q̃ȝ diuitibus canonicis: ſed vbi habent obitus fundatos ab ipſis canonicis ca= pituli/ vel epiſcopo/ vel aliquo vicino/ vel aliquo alio concedo ꝙ ſatiſfaciunt per eandem miſſam et cauſa talis ſcit eorum conſuetudinem vel ei dicitur vel rationabiliter non poteſt petere vltra eorūȝ con ſuetudinem: modo non eſt conſuetudo de preſbyte ris miſſas querentibus. ecce analogiam: in hyſpa= nia vel alia patria celebratur pro karolo: venit pari ſium mercator hyſpanus: det iſto preſbytero tres karolos dicens celebrate pro me credens ꝙ preſby ter dicet tres miſſas: cui ſatiſfactum eſt per vnam miſſam. Ad vltimum de deuotione non eſt magnꝰ color in argumento eo ꝙ non tenetur promiſſum ⁊ occulta res eſt deuotio. ¶ Quarto arguitur ex iſta concluſione ſequitur ꝙ non licet alium capere ī me mēto ab illo pro quo capio ſex paruos albos ad ce lebrandum hoc eſt inconueniens ꝯñs videtur pla= na. Inſuper videtur ꝙ prudentius agunt in patria in qua parum dant preſbytero celebranti q̃ȝ vbi mlˈ tum dant: patet ſex paruis albis habebis niſi cele= brationem vnius miſſe pro te pariſius alibi tres: ſȝ plus prodeſt habere tres q̃ȝ vnam igitur. Ad primum dicitur triplex eſt valor celebrantis vna portio attribuitur omnibus eccleſie qui egent et eſt portio generaliſſima. Alia eſt portio ſpecialiſ= ſima ſibiipſi applicata: charitas incipit ab habente de valore medio ſcilicet ſpecialiori iam eſt queſtio an poteſt multos includere et dicunt aliqui ꝙ ſic dum modo principaliter oratur pro dante ſex paruos al bos. ſed cōtra tunc poteſt duos/tres/quattuor aut quinqȝ includere in memento minus principaliter et ſic dans ſex paruos albos fraudabitur a ſua intē tione ex tribus minus principalibus conflatur vnū principale: ergo pari facilitate per eandem miſſam quis poteſt ſatiſfacere duobus vel tribus non dubi tamus quin quis poteſt adiungere collectam pro anima patris et matris vel vnam pro defunctis q̃ſ tam apponit aliud q̃ȝ de regulari miſſa ſed bonum eſt cauere vt apparet capiendo plures in memento quo ad valorem ſpecialem quando celebratur pro pecunia. quo fit homo includitur in duabus portio nibus valoris eius pars valoris generaliſſimi ei va let cum eſt membrum eccleſie et portio ſpecialiſſi= ma ſibi applicatur: ſic de dante ſex paruos albos q̃ in valore ſpeciali ⁊ gñaliſſimo includitur. Ad aliō nego conſequentiam parum non ſufficit alere iſtos preſbyteros: propterea eſt opus honeſtum eis da= re vnde ali poſſunt etiam in vna patria tantum ha= bebis vno karolo ſicut in alia patria tribus apō or= chades inſulas habebis bonam gallinam vno li= ardo quam egre habebis pariſiꝰ duobus duodenis ob raritatem pecunie interdum res vili foro vene= unt. Sed dicis non extinguit difficultatem: vide= tur ꝙ melius eſt conuenire cum preſbytero vt cele bret duobus karolis quia ſic quattuor ſolidis pari ſienſibus habebis tres miſſas vbi nunc habes ſo= lum duas erit equale meritum ratione dati cū vtro bique ſunt quattuor ſolidi et cum hoc melius eſt ha= bere tres miſſas q̃ȝ duas: igitur. Reſpondeo vide= tur aliquid coloris in argumento: ſed non demus ei locum ne inopibus noceat. dico cetera ſunt impa ria ſcilicet honeſtas pro vita miniſtri: licet aliqui ꝑ titulos ymaginarios promoti ſunt oportet nutri= antur: turpe eſt ꝙ incedant pannoſi in obprobrium cleri. ¶ Quinto arguitur: ſuppoſito modo fa= ciendi qui fit alicubi vbi ſunt peregrinati oues cō= munes vt in alba eccleſia in laudonia martis in eb domada paſchatis penthecoſtes vel alias dum p̄ſ= byter celebrat aliquis petit pecuniam pro celebran te: ſequitur ꝙ fortes debet impedire alios ne dent aliquid: patet: quanto plures aliquid dant tanto mi nor eſt valor miſſe applicatus forti. Dicis non de= bet facere cum iniuria aliorum contra ſibi ſolū pru denter prodeſt ſi ſit collector imponens turonum habitis duobus karolis redit nichil amplius peten do. Item hieronymus et recitatur de conſecratio= ne diſtinctione quinta. non mediocriter. dicit quo= tiens pro centum animabus pſalmus vel miſſa cā= tatur tantum prodeſt cuilibet quantum ſi pro quo= libet caneretur. Ad primum non eſt difficultas. Ad ſecundum dicitur ꝙ recitatiue loquitur vel nichil a liud vult niſi vna oratio dicta ꝓ multis deuote cui= libet eorum tantum prodeſt ac ſi eſſet pro paucis et indeuote: vel intelligit de miſſa ſacerdotis commu nis vt curati vel eius vicarii pro tota parrochia: vlˈ loquitur de valore prouueniente ex opere operato. Ex iſto ſequitur ꝙ totum q̄ð celebratur a bono ſa= cerdote preſtat celebrationi mali ſacerdotis: licet idem ſit ex parte operis operati nō eſt idem ex par te deuotionis modo ſi equalibus inequalia addas remanentia erunt inequalia.

¶ Diſtinctiōis quadrageſime q̃nte queſtio tertia.

Nunc tertio circa eandem materiam que ro an ſuffragia exiſtentis in mortali pec= cato proſunt defuncto de ſacramentis ⁊ opere operato nō eſt queſtio ſed de aliis orationibus communiter diſtinguitur: vel faciens orare eſt in peccato et tunc nichil valet ⁊ cetera. re= ſpice eos quia ita communis opinio dicit michi au tem non ſic apparet: ſed oratio exiſtentis in pecca= to mortali generalis vel ſpecialis dummodo atten te et deliberate fit valet alteri pro quo fit. probatur concluſio: ſupponamus vnum ꝙ opinor ſufficien= ter oſtenſum ſuperius ī diſtinctione quarta queſtio= ne tertia ꝙ nemo meretur alteri gratiam ſine ſuo a= ctu proprio ad ſenſum ante declaratum et quan= do illud falſum eſſet reſpectu viatoris tamen cer= tum debet eſſe reſpectu illius: ſed faciens orare pro ſe meretur per actum proprium qui non eſt in ſtatu ſibi merendi vt eſt exiſtens in purgatorio nec ſua

gratia augebitur per act⁹ proprios bonos nec bea=
titudo ſicut nec in beatis q̄ ſunt in termio finali ſuf
fragia eccleſie aliquid valent defunctis ex prima q̄
ſtione huius diſtinctionis ſed non ad augmentum
gratie vel glorie non videtur aliud niſi ad liberatio
nem pene in toto vel in parte:ſed exiſtens in pecca
to mortali poteſt ſatiſfacere pro ſeipſo et ſatiſfactū
erit in peccato mortali vt ſupra dictum eſt diſtictio
ne quinta decima queſtione prima:ergo eodem mo
do pro alio poſſunt applicari omnes rationes ad h̄
recitate in decima quinta diſtinctiōe que equaliter
probant vnum ⁊ aliud:⁊ quia opinio oppoſita eſt cō
munis q̄ exiſtens in peccato mortali non poteſt ꝑ
ſeipſo ſatiſfacere conſequenter ad illam in hac par
te dicunt ſed illam poſitionem minus rationabilez
putamus. Inſuper ſi ſortes promitteret dicere ter
vel quater pſalterium pro anima platonis in pecca
to mortali non ſatiſfacit ⁊ quando dubitat ſe fuiſſe
in peccato mortali tempore quo dixit debet iterare
pſalteria ⁊ ſic de preſbytero celebrāte miſſam quia
licz valor rei operate equaliter valz deuotio ⁊ op⁹
operantis exiſtentis in mortali per te nichil valz qđ
non eſt dicendum. Inſuper iſte exiſtens in purga=
torio conditional'r meruit vt magiſter ex bea. augu
ſtino in lr̄a dicit ⁊ hoc non eſt niſi diſcedere in gr̄a ⁊
eſſe in pena ⁊ orationem fieri pro iſto qđ eſt in pro=
poſito. ¶ Ex iſta concluſione ſequitur q̄ non min⁹
meret orans pro multis q̄ pro paucis:pz:ſolum me
ret ſibi gratiam ⁊ gloriam que non diuidit aliis ſiue
ſit pro multis vel paucis: ſed de liberatione pene
minus ſibi meret cū vna portio illius valoris aliis
applicat illud verbum iohannis nono: peccatores
deus non audit eſt verbum ceci illuminati a chriſto
⁊ reprehenſum a beato auguſtino omelia. xliiij. ſup
iohannem dicente adhuc inunctus loquitur ſi enim
deus peccatores non exaudiret fruſtra ille publica
nus diceret:dn̄e propitius eſto michi peccatori nō
audit eos ad vitam eternam tempore quo ſunt in
tali ſtatu ſolent alii dicere nō audit eos de cōdigno
bn̄ tamen de congruo. Ad illud commune beati
gregorii in poſtorali cum is qui diſplicet ad interce
dendum mittit ſemper iratus animus ad deteriorā
prouocat intelligit de intercedente ad hominē vel
in ordine ad deum ſi iniuſte petat puta vindictam ⁊
non emendam pro fr̄e prouocat deus contra oran
tem:alii dant exemplum de dn̄o faciente famulum
dare elemoſinam ⁊ non apte. dico ſi dn̄s precipiat
famulo dare elemoſinam ⁊ ei det ⁊ tunc eſt in pec=
cato mortali:dato q̄ ſeruus det in gratia vel poſtea
quando dn̄s eſt in gratia dn̄o nichil ſciente ampli⁹
de elemoſina vel cogitante dn̄s nichil merebit de
gratia vel vita eterna ymo ſiue famulus det vel nō
det nichil amplius merebit de vita eterna ſi domi=
nus ⁊ famulus ſunt in gratia vterqz meret dn̄s ma
gis quia dat/famulus quia bonum opus exercet ⁊
ſic ſi eſſēt plures ſerui mediate. ¶ Circa iſtam que
ſtionem dubitatur ſortes habz trecentas ſexaginta
quinqz animas liberādas ⁊ pro qualibz ſufficit vna
miſſa orat pro eis oībus copulatim quolibz die hu=
ius anni:plato habz totidem liberandas primo die
celebrat pro vno ſcilz a anima/ſecundo die pro b/⁊
ſic quolibz die pro vna anima/⁊ ſic per totum annū
vter eorum melius facit celebrando pro ſuis ⁊ cui
multitudini eſt melius. Reſpondet:parum refert
licz a ſit melius q̄ alicui ſuppoſito prime multitu=
dinis b eſt melius q̄ alicui eiuſdez multitudinis ta
men tranſeundo poſt quinquageſimum cuilibz eo=
rum eſt peius:⁊ ratio quia tota multitudo prima re
miſſius puniet poſt primam miſſam q̄ ante eam ⁊ re
miſſius poſt ſecundam q̄ poſt primam ⁊ ſic conſe=
quenter. Sed contra hoc arguit argumento alicu=
ius doctoris in ſuo quarto tenentis oppoſitum de
incarceratis:vide de palude. dico rationem illam
nullam cum non remittitur pena incarceratorum
ſecus eſt in propoſito q̄ aliqui remiſſius puniantur
q̄ alii in purgatorio non cadit dubium. ¶ Sed cō=
tra hoc replico ſupponendo qđ tāgitur in caſu ſe=
cundi argumenti principalis huius queſtionis ⁊ cū
hoc addendo q̄ infiniti orent pro infinitis more ſor
tis illi non liberant vnam animam ſic orando ſed
ſi quilibz oraret pro vno iſti liberarent eas omnes
ergo non erat idem in caſu ſortis ⁊ platonis q̄ infi=
niti orantes pro infinitis nullum liberant:pz:ſortes
nullum liberat ex ſolutione ſecundi plato nullum
liberat per idem ⁊ ſic de quolibz alio:ergo illi infi=
niti nullum liberant. Reſpondet replica eſt imper
tinens ſolutioni precedenti in qua erat ſermo de fi
nitis ⁊ tranſeat q̄ ſortes nullum liberat ⁊ q̄ ſua ora
tio eſſet inanis ⁊ q̄ quilibet orando pro vno libera=
bit totam multitudinem modus applicandi et aufe
rendi in infinito multum facit:ſi eſſent hic infiniti ⁊
a hic exiſtens oraret pro ſecundo in numero ymagi
nario in purgatorio ⁊ b pro quarto et ſic per ordinē
nullum ſuperſtitem pretermittendo et alternatim
capiendo partes in purgatorio infiniti liberabūtur
et infiniti manebunt in purgatorio:ſecus eſt ſi om=
nes cepiſſent per ordinem etiam dici poteſt in caſu
noſtri argumenti quando infiniti orant pro infinitis
eos liberant et cuiuſlibet valor applicatur ad aliq̄d
quando ſunt infiniti adiuncti:ſecus eſt quando ad=
iunguntur finiti et ratio quia in infinito ſunt infinite
partes equales vni certe parte date ymo huic vel
iſti certe parti date ſed ne extra materiam labi vi=
deamur non citem⁹ plures angulos de infinito ad
caſum noſtrum. ¶ Dubitatur ſecundo an iſti curati
male agant capientes ſex paruos albos ad facien=
dum celebrare pro parrochiano dantes preſbytero
inopi quattuor paruos albos vt iterdum fit: diſtin
go: vel curati diſtribuunt totam pecuniam quam
habent ſacerdotib⁹ puta faciunt celebrare tres miſ
ſas pro quinqz duodenis vbi parochianus haberet
preciſe duas et tunc non oportet q̄ peccent curati
parochiano non faciunt iniuriam nec preſbytero fa
ciunt eum celebrare hora tarda quando non poteſt
habere aliud ſi pro ſe teneant partem pecunie date
male agunt:queritur quo titulo illud tenent. Inſu
per dubitatur an omnes anime in purgatorio equa
liter gaudent de ſuffragiis porrectis vni. Simili=

ter dubitatur ad quid valet iſta pompa inhumādo mortuos. Ad primū dicitur ꝙ quilibet regulariter plus gaudet de bono proprio q̄ȝ alieno ſm ordinez caritatis vel ei magis placet ſꝫ nō multuz gaudent in purgatorio ſꝫ an aliquod gaudiū habeāt cū eorū triſticia nō perquiro impreſentiaꝝ. Ad ſecundū dicitur valet ad mouēdas mētes hominū ad orandū pro deffuncto ⁊ ad occultanda cadauera que horrorem generarēt etiā multa ibi dantur eccl'ie in honorez dei ⁊ pauperibus rogantibus pro deffuncto de equo phalerato ⁊ homie armato qḋ fit apḋ mltos nobiles dicēdo ꝙ tales mortuū liberant a purgatorio videtur eſſe cōmentitiū licet ſit aliquis color ꝙ vnus pōt vltro ſubire totā penā pro alio. petis quid eſt miſſa dicitur corpus chriſti oblatum a deo patre cuꝫ tali cerimonia qua vtitur eccl'ia ſi offeratur in pixide poſt meridiē nō vocatur miſſa: et illa oratio eſt optima inter ceteras ſed quia nō acceptat infinite ꝓ ſorte. poteſt ſortes procurare equalē valorem multiplicādo alia multa bona opera.

¶ Diſtinctionis quadrageſime q̄nte queſtio q̄rta.

Iam quarto loco ɔſiter petamus an anima ſeperata cognoſcat aliqua que cognouit in hoc corpore ⁊ an ſācti ꝓ nobis orēt qḋ magiſter tangit in vltimo capite huius diſtinctionis.

¶ Pro ſolutione q̄ſtionis notabis nō eſt facile oſtēdere quomō aīa ſeperata cognoſcat illa per memoriam que i hoc mortali corpore cognouit licet ſcientia ſit noticia intellectiua tñ videmꝰ ad alterationē corporum perit ſciētia. patet. in egritudine longeua freneſi ebrietate vl' leſura cerebri ſi ledatur occiput perit memoria ſenes ⁊ iuuenes ꝓpter alterationem carnis ⁊ morbo laborantes vel multū flegmatici nō ſunt fecūde memorie propter ſupfluos humores. Aliqui celeriter recipiunt ⁊ receptū ociſſime amittunt vt multi ingenioſi. Aliqui tarde imbibunt ⁊ bene imbibitū tenaciter memorie heret non nulli praue recipiunt ⁊ receptuꝫ mox effundūt ergo indiciū eſt ꝙ ⁊ memoria hoc eſt habitus memorandi nō eſt pure intellectiuꝰ ſꝫ potius ſenſitiuꝰ et ſic de ſciētis dicereꝫ ⁊ ceteris noticiis in hoc mortali corpore cōgeſtis hoc nō obſtante iſte rationes non cōuincūt abraham dicebat diuiti epuloni recordare bona que recepiſti i vita tua ⁊ beatus hieronimꝰ in prologo biblie diſcamꝰ in terris quoꝝ ſcientia manet in celis. inſuper alias iane eſſet ſtudere ſi qñ homo excedit e vita tota ſciētia ꝑ tot excubias ⁊ lucubrationes cōgeſta in ita breui tempore tabeſceret. propterea hic duo ſunt. vnū ꝙ anima ſeparata poteſt acquirere noticias intuitiuas et abſtractiuas nouas formare cōplexuꝫ ⁊ incōplexū vanum eſt ire ad influxos dei ſicut nōnulli faciunt oīs ratio contra illud cōcludit angelos nichil poſſe intelligere ſi ſue nature relinquanꝫ poteſt candidiꝰ intelligere q̄ȝ in hoc mortali corpore ſed nō q̄ȝ i corpore beato. ſi dicas ergo quare deus facit animaꝫ eſſe corporis formaꝫ dicitur ordinauit vt totū cōpoſitū mereretur vel demereretur dedit ei carnē ſociā ad excercitandū ſe in virtute ⁊ vicio. Ad rationes adductas dicitur non concludunt bene verū eſt pro hoc ſtatu alterato corpore ſcientia alteratur et perit vt ariſtoteles dicit i predicamentis ⁊ hoc docet experiētia de memoria que tēpore infirmitatis ⁊ paulopoſt deprauatur propter humores cōplexionē bonā impediētes habētes magnū occiput ſunt bone memorie ſꝫ hoc eſt ſoluꝫ pro iſto ſtatu ſicut dicere oportet in aīa corpus nunc patitur ab igne corrumpendo nō poſt diē iudicii peccatū primi parētis erat huiꝰ nebule cauſa ſm illud ſapiētie. ix. corpus qḋ corrūpitur aggrauat aīam. Ex iſto potes reſpondere ad formas rationū antetactaruꝫ: ſꝫ cōtra ſciētia cū qua q̄s ab hac luce emigrat in patria euaneſcit habitꝰ nō ſolū corrumpitꝫ a cōtrario formali vel ꝟtuali ſed a cauſa cōſeruāte vt lumē lune a ſole ſꝫ etiā ꝑ deciſionē actus vt in nobis intuemur. Item vel q̄libet ſciet omnia que ſciebat vnq̄ȝ vel ſolum illa q̄ ſcit tēpore mortis ſi ſm grande detrimentuꝫ erit cuꝫ ſenes et decrepiti ſunt multo minꝰ docti q̄ȝ erāt in florida etate ſalteꝫ in theorica ⁊ multis aliis deſipiſcunt. Rurſꝰ ex iſto dabis minus beatū plura ſciēteꝫ q̄ȝ magis beatū qḋ videtur incōueniens rationabile videtꝫ ꝙ magis beatꝰ ſemꝑ plura cognoſcat cum infinita deus cognoſcat ⁊ beata ꝟgo plurima ⁊ ſic de aliis per ordinem. Iteꝫ quid ꝓdeſt hec ſcientia dānatis cū ea vti nequeant. Ad primū dicitꝫ nūc ſcientia corrumpitur a cōtrario in celo nō eſt hec cōtrarietas volo a obiectū nūc cum nolitione illud volēdi alio tempore nō cōtrariātur nec ibi eſt deceptio ⁊ error praue diſpoſitionis nō incōuenit beatū habere ignorātiam pure negationis de aliquo quod nō ſpectat ad ſuam beatitudinē. Alioqui dabis quēlibet beatum ſitꝫ infinita ſcire actu vel habitu ꝓprie dicto qḋ non opinor nūc corrumpitur habitꝰ quia nō cōſeruatur hoc eſt fortaſſe eſt aliqua qualitas corporea q̄ amota vel poſita habitus fluit vel manet vl' ſic deus in iſto ſtatu i quo ſumꝰ nō vult nos eſſe inertes ⁊ torpere ſegniꝫ cū ſardanapalo ſed laborare ſm illud maronis primo georgicoꝝ. labor omnia vincit improbus ⁊ duris vrgens i rebus egeſtas. Remittit habitū vt nos ſimꝰ propenſi illū fouere ⁊ augere nō erit ita cū anima viā vniuerſe carnis itrabit deꝰ nō cōcurrit ad corruptionē quorūcūq̄ȝ habituū ſalteꝫ in beatis de actibus apparet ꝙ btūs nō ſemper equales habet. Ad ſecundū an q̄libet ſciet oīa illa q̄ vnq̄ȝ ſciebat hercule me latet vtrūq̄ȝ poteſt deffēdi dico ſciet oīa que vnq̄ȝ ſciebat ſaltē vbi non erat corruptio a cōtrario ⁊ de illis dubiuꝫ eſt ⁊ ſuaſio eſt cū habitus naturaliter ipſius intellectꝰ nō corrumpatur niſi a cōtrario ⁊ nos improbo labore ꝓ illis bonis habitibus laborauimꝰ videtꝫ ꝙ illos det oēs multi erant habitus in pria q̄ nō exibunt i actus vt de temperātia fortitudine caſtitate cōiugali ꝓpter ſoluꝫ ornatū manebunt apparet idē eſſe i habitibus bonis ſpeculatiuis dixi bonis nō eſt ꝟiſimile ꝙ habitus inutiles vel ſalteꝫ ꝑegrini ad bene bēq̄ꝫ viuendū maneant cūꝰ impediunt a tramite recto ta=

ſes in patria remanere non vidētur co tendit btūs
hieroniꝰ Diſcamus in terris quoꝝ ſciētia manet
in celis tales q̄ſquillic hominis a aſinꝰ non eſt aſi=
nus omnis homo preter ſortē inquātū rationalis
incipit differre a platone relinquanᷣ apud manes i
erebo. Ad vltimū argumentū vbi dicis minꝰ bea=
tus plus ſciet q̄ magis beatus ſm ꝙ aliquis minꝰ
beatus in terris habet plures euꝫ rogantes q̄ vnꝰ
magis beatus beatitudo nō cōſiſtit in iſto malo ha=
bere beatitudiē pauli p̄mi heremite cū ſciētia ſua
q̄ cū paruulis circūciſis ſedere in equali beatitudi
ne ⁊ eripe de manu orphei citharā a pithagora cal=
culū ab albumaſar horoſcopū ab euclide circinū a
campano perpendiculū a ptolomeo aſtrolabiū. Si
dicas beatus hieronimꝰ introducit ad paulā illud
danielis.xij.fulgebunt iuſti ſicut firmamentū. Et
dico ꝙ illa auctoritas eſt aliena noſtro ꝓpoſito ē ꝑ
magno hieronimo vł ſimilibꝰ q̄ milites vicerūt car
nem ⁊ mundū ⁊ ſua doctrina rediuiua alios ad dei
gloriā erudierūt. Si dicas ariſtoteles in ſuo libello
de memoria ⁊ reminiſcētia videᷣ dicere memoriam
eſſe potentie ſenſitiue. Reſpondeo ratio magis ten
dit ad hoc ꝙ memoria eſt partes intellectiue pecca
toreꝫ ſubit penitudo de actibus voluntatis a ſe cō=
miſſis quos recordatur ſe perperā ꝯmiſiſſe alioqui
ſe cōfiteri nequiret diceretur vlteriꝰ bruta nō habe
re memoriā caprā ſcł viſitaſſe granū ⁊ poſtea ociſſi
me granū adire non cōcludit memoriā nec morde=
re percutientē vrſuꝫ vel lupū poſt iniuriā repercu=
tere hoc nō cōcludit dicetur hoc eſſe a virtute fan=
taſtica vel influentia vel natura cōi ſicut de ape vel
formica.colligenti grana ante expertā hiemē ſicut
hiberno frigore ſenſato ſꝫ qꝛ aliqua aīalia parū de
preterito cōſiderant dicimꝰ illa vel nullā vel prauā
memoriā habere depono cattū a lecto ⁊ eū verberi
bus ꝑcutio ter vel quater ſemper redibit ac ſi ver=
berū preteritorū eſſet imemor faſtiga canē vix cum
blanditiis redibit ergo aliqua animalia videnᷣ ha=
bere memoriaꝫ. Propterea dicamꝰ duplex eſt me=
moria quedā ſenſitiua q̄dā intellectiua de priore lo
quitur ariſtoteles. Potētia memoratiua principa=
lis eſt ipſa aīa ſed ſuā ſedē tenet in parte poſtica ca
pitis in quodā vētriculo qui ſpecieꝝ eſt conſeruati
uus conſeruatio illius partis multū facit ad bn̄ me
morādū ſicut etiā aliqua alia vt lotio pedū ⁊ capitiſ
ad expellēdos humores ſuperfluos memoriā ꝑpe=
dientes actus memorādi preſupponit actū preceſ=
ſiſſe vt viſionē auditionē vel volitionē ⁊ ꝙ maneat
habitus ex talibus genitus tūc actꝰ recordādi ſup
hoc cadit ⁊ ſuper vnū cōplexum tanq̄ in obiectum
vt recordor me vidiſſe talē audiuiſſe talē. Iſtis ſup
poſitis pono concluſiones. ¶ Prima eſt licet ſan=
cti in celo ex eoꝝ naturis orōnes nr̄as nō cogno=
ſcant tn̄ deus oſtendit preces eorum deprecantiuꝫ
¶ Secunda cōcluſio ſancti pro nobis ad dominuꝫ
intercedūt prioris cōcluſionis.prior pars patet eſt
immoderata diſtantia a celo ad terrā modo beati
nō poſſunt cognoſcere orationes ꝑ imoderataꝫ di=
ſtantiā igitur. Et cōfirmaᷣ per illud eſaie: ſed abra
ham neſciuit vos ⁊ iſrael ignorauit vos. glo. inter=
linearis dicit. mortui neſciūt quid faciūt viui. Scd̄a
pars patet qꝛ hoc eſt cōgruū qꝛ oramꝰ ſanctos vt
intercedant pro nobis ⁊ eſt cōis cōſuetudo matris
eccleſie ergo nō eſt dubitādū qui pro nobis orent ſꝫ
nō orarēt niſi cōſtat eis ꝙ eos oramꝰ pluſq̄ ꝓ aliis
⁊ naturaliter ſcire non poſſunt noſtras orationes o=
portet dicere ꝙ deus eis reuelat. Scd̄a concluſio
patet eccl'ia hoc impetrat patet in letaniis ⁊ in aliis
orationibus et bene habēdo ſemper vnū ſanctū ge
neratur faſtidiū in nobis queadmodū de vno cibo
ciboꝝ pluralitas faſtidiū euiſcerat ſic i ꝓpoſito de
orationibus. Scd̄o vni ſancto eſt cōceſſa aliqua vir
tus ab aliquo morbo curare vt dicūt ſancte apollo
nie de morbo dentiū curare datū eſt ſancto antho=
nio de igne ſancto anthonio de padua ad ſuccurren
dum de perditis. diua genoueſa nūc pluuiā ꝓcreat
nūc ſuis precibus inundationibus aquarū ſtabilita=
tem imponit ergo prodeſt varios orare. ¶ Cōtra
tertiā concluſionē arguitur vel ſancti vidēt deū vel
le exaudire eos pro quibus ſunt oraturi vel nolle ſi
primū ſuperuacanee orant qꝛ nichilominꝰ ſine coꝝ
interceſſionibus haberent illud pro quibus orāt ſi
vidēt deum nolle nūq̄ eū orabāt qꝛ nichil per coꝝ
interceſſionē vel rogationē impetrabūt. Et confir=
matur nō poſſunt mereri ſibiipſis ergo neqꝫ aliis ꝓ
terea ſunt ſufficienter p̄miati pro eoꝝ meritis ergo
eſſent ingrati plus premii ꝓ ſe vel aliis petere. Re
ſpondetur ꝙ ſancti neqꝫ vident deū velle exaudire
iſtos orantes neqꝫ nolle ſaltē nō oportet ⁊ tunc in=
tercedunt quouſqꝫ videant eius voluntatē etiam ſi
cōſtaret eis de volūtate dei ꝙ vult eos exaudire nō
eſt inane ꝙ intercedant pro viatoribus quādo p̄ma
rius ſcolaſticis temporibꝰ cōſtitutiſ ſolet refrigeriū
cāpeſtrale impꝛtiri vult etiā ꝙ intrantes q̄ de littera
tura bene meruerunt intercedāt. Ad cōfirmationē
nego ꝯſiam quēadmodū ſtrēnuus miles qui meruit
toto tēpore quo miliciā exercere poteſt nūc qn̄ ve=
nit ad ſenectā incipit eſſe veteranꝰ ⁊ emeritꝰ p̄mia=
bitur pro oībus ſuis meritis licet nō magis exalta=
bitur in curia regis a rege.

¶ Diſtinctionis quadrageſime ſexte q̄ſtio prima.

Magiſter in hac q̄drageſima ſexta diſtin
ctione loquitur de iuſticia ⁊ mīa an ſint
in deo ⁊ an diſtingantur inter ſe pro illo
ſuccincte ꝑtranſiens dico tales qualita
tes non eſſe in deo nec virtutes morales ei inhere=
re nec aliquod accidens ⁊ nō modo ſm fidē ſed phi
loſophos eſt hoc veruꝫ. pꝫ. x. ethicoꝝ. ridiculuꝫ eſt
laudare deum ſm virtutem moralē ſiue ſecundum
eaꝝ actus ſed quia deus in premiando ⁊ puniendo
iuſte agit ⁊ vtitur clementia cū iuſticia dicitᷣ habere
iuſticiam ⁊ miſericordiam ſm ſcripturam . quo fit
mīa dei eſt iuſticia dei.. Scd̄o patet iuſticia et miſe=
ricordia dei nō diſtinguntur eſſentialiter: ſed alia ra
tione deus vocaᷣ iuſtus alia ratione miſericors hec
miſſa faciens petā aliquas q̄ſtiones . ¶ Circa ma=

teriam penaꝝ ꝛ p̄mioꝝ tangēdo de proportione pene ad culpā ꝛ p̄cmii ad meritū eadē eſt difficultas. ¶ Et quero an deus equaliter punit intēſiue l eodem foro equaliter peccantes ꝛ conſtat ꝙ ſic ſm menſuram delicti erit ꝛ plagarū mod⁹ ꝛ quātū ſe glorificauit l deliciis tantū illi date tormenti ꝛ luct⁹. deuteronomii. xxv. ꝛ apocalipſis. xviij. hoc eſt equalib⁹ peccatis dabuntur equales pene gradualiter in eodē foro ꝛ equis meritis paria p̄mia. ¶ Contra hanc concluſionē argumētoꝛ ſic vna culpa excedit aliam indiuiſibiliter ꝛ nulla pena aliā excedit indiuiſibiliter ergo ſm legē nō punit equaliter peccantes equali pena gradualiter. aſſumptum patet. ſint nunc in hoc inſtanti inchoatiuo hore future ſortes ꝛ plato in peccatis equalib⁹ vl' in nō peccatis et in hora ſequenti demereant̄ vniformiter ſic ſcꝫ ꝙ ſortes in inſtāti terminālte horā futuraꝫ (qḋ dicat̄ a) habeat demeritū vt quattuoꝛ ꝛ tunc in a inſtanti p̄mo plato nō ſit vel de meritis loquamur ꝛ redit l idem iſti equaliter punientur. pꝫ. vtriuſqꝫ totaleꝫ penam deus videt ꝛ nullo exceſſu diuiſibili pena ſortis penā platonis exuperat ꝛ nulla eſt pena indiuiſibilis ꝛ nō minoꝛi pena punieł ſortes q̄ꝫ plato vt cōſtat ergo equali pena puniuntur. ꝙ inequaliter peccāt patet ſortes erit in maioꝛe peccato in a inſtanti q̄ꝫ plato erit poſt a inſtans vel in a inſtanti vel añ a inſtans ergo ſortes erit in maioꝛe peccato q̄ꝫ plato erit conſequētia eſt lucida. aſſumptū patet qꝛ nec plato erit in a inſtanti nec poſt a inſtans ad demerēdū i reſurrectione nō demerebitur iputabil'r nec plato erit in maioꝛe demerito ante a inſtās q̄ꝫ ſortes erit i a inſtāti cum ſemper ante a inſtans ex ipoteſi erāt in pctis equalib⁹ eodēmō poteſt duci argumētū de meritꝫ ꝛ eſt argumentū cōe in materia intenſionis de albedine. ¶ Aliq̄ cōcedūt ꝙ indiuiſibil'r pctm̄ ſortis eſt maius peccato platonis ꝛ eodēmō eius pena eſt indiuiſibiliter maioꝛ alia ſꝫ cū nō ponim⁹ latitudineꝫ cōflari ex indiuiſibilibus dicam⁹ bipharia ad argumentū ꝓportionabiliter ad argumētū tactū in. xvj diſtinctione hui⁹. in primis dico ꝙ equaliter peccāt ꝛ equaliter puniunt̄ ꝛ plato habebit tot peccata ſicut ſortes habebit in a inſtāti qꝛ plato in tēpoꝛe terminato ad a inſtans habebit tātuꝫ peccatū ſicut ſortes habebit in a ſed in nullo inſtāti vite ſue habebit tantū peccatū plato ſicut ſortes habebit in a ꝛ eodēmō ſi albedo eſſet ſucceſſiue ꝓducta. ¶ Aliomō dicit̄ ꝙ ſortes habebit maioꝛē culpā q̄ꝫ plato habebit: ſed cū aīa platonis manet in a inſtanti habebit tantū demeritū ſicut ſortes in a ꝛ ſic equaliter puniuntur ſicut ſi ſortes ꝛ plato cōtinue albefiant vniformiter per horam ſequētem ponēdo de albedine ſicut de culpa licet ſortes habebit maioꝛē albedinē in a inſtanti q̄ꝫ plato habebit nō tamē habebit maioꝛem albedinē q̄ꝫ materia platonis habebit vel albedo ſortis nō erit intēſioꝛ in a inſtanti q̄ꝫ albedo platonis erit in a inſtanti cū albedo eſt in inſtāti terminanti horā. ſec⁹ eſt ſi tūc p̄mo nō eſſet. i p̄ma medietate hore future ꝛ i quolibet inſtāti itriſeco hore future ſortes ꝛ plato habebūt eq̄les albedines ꝛ erūt equaliter albi. nō ꝓpterea ſeq̄tur ꝙ ſortes excedet platonē in albedine indiuiſibil'r imo diuiſibil'r ꝑ totā albedinē cathegoreumatice quā habebit. ſed nō eſt ſeparandus exceſſus adequat⁹ albedinis quā habebit ſortes ſuꝑ albedinē quā habebit plato. ¶ Contra illud arguitur ꝑtranſeāt ſortes ꝛ plato vnū pedale vniformit̄ ſic ſcꝫ ꝙ qñ ſortes eſt p̄mo in pūcto terminatiuo ſue pedalitatis tūc p̄mo plato nō ſit arguit̄ ſic totaꝫ illā lineā pedalē pertranſiuit plato ergo tantā albedinē habuit plato ſicut ſortes ꝛ ſic de peccato vel merito cōſequentia tenet cōueniēti ſimilitudine. añs patet quālibet partē ꝓportionaleꝫ huius linee pertranſiuit plato capiendo partes minores verſus extremū remotius ſi neges ꝓpter ſecundā medietatē linee q̄ eſt pars ꝓportionalis ſm aliam diuiſionē ſaltē quālibet partē ꝓportionalem ſm illā diuiſionē pertranſiuit plato ergo oēs ꝑtes ꝓportionales ꝑtranſiuit ſed ille partes ꝓportionales ſunt hoc pedale ergo hoc pedale ꝑtrāſiuit. forte dicis male cōcluditur vl' nō ſequit̄ quālibet partem ꝓportionalē pertranſiuit plato ḡ omnes ſicut nō ſequitur quelibet pars ꝓportionalis ſolis eſt aliquid min⁹ ſole ergo iſte partes proportiōales ſunt aliquid minus ſole omnib⁹ demōſtratis cōtra ſaltem ponatur mediū lutoſum vl' aliud non refert a diuidendū a b nouacula ꝙ i fine hore b ſit ꝛ mediuꝫ diuidatur ꝛ cōplete ſit diuiſuꝫ ponat̄ aliud mediuꝫ oīno ſimile diuidēdū a c nouacl'a vniformiter mota ſicut b per totā horā pteritā ſim⁹ nos i fine hore ꝛ tunc primo c nō ſit queritur an mediū cōplete ſit diuiſū a c nouacula vel aliq̄d remanet diuidēdū non ſcḋm qꝛ vnū mobile obtuſū nullā reperiet reſiſtētiaꝫ in medio qḋ diuidebat c nouacula ſi aliquā reperiet dabitur longitudo ſine latitudine ꝛ ꝓfunditate in ſubſtātia corporea ſi cōcedas totuꝫ mediū eſſe diuiſum a c nouacula qꝛ medietates ſeparant̄ a ſeinuicem ꝛ ſunt i inſtāti terminālte horā qḋ ſufficit cōtra hoc mediū eſt ꝯplete diuiſum ergo ab aliquo agente eſt cōplete diuiſuꝫ nō a c cū i inſtāti terminālte horā nō eſt ſil'e pōt fieri de calefactiuo qḋ producit ſucceſſiue calorē vt quattuoꝛ ꝛ i inſtāti quo caloꝛ vt quattuoꝛ p̄mo eſt calefactiuū nō eſt iam caloꝛ vt quattuoꝛ eſt productus cōplete petat̄ a quo cōplete eſt ꝓduct⁹ ſi ibi tergiuerſeris ꝙ caloꝛ prope agēs producit vnū alium caloꝛem ꝛ ſcḋs caloꝛ producit tertiū ꝛ ſic cōſequenter capiat̄ vnū albefactiuū vbi effectus nō coadiuuat cauſam ad producendū reliquū effectum. Reſpondetur ſufficit ꝙ effectus ſit i inſtanti terminālte tēpus nō requirit̄ exiſtētia ipi⁹ agentis et cōceditur ꝙ illud mediū eſt diuiſuꝫ complete ꝛ c ipſum diuidebat. nō tamē ſequitur ꝙ vnq̄ꝫ plato habebit albedineꝫ vt quattuoꝛ iformatiue vl' ꝙ habeat meritum vel demeritū vt quattuoꝛ.

¶ Diſtinctionis quadrageſime ſexte q̄ſtio ſecūda.

Secundo probādū eſt ꝙ inequaliter p̄miet eq̄liter merentes poſito caſu ꝙ in hoc inſtāti ſortes incipiat mereri per remotionē

de preſenti ⁊ poſitionē de futuro ⁊ plato immediate
poſt ſortem incipiat mereri ⁊ continuo mereantur
vniformiter per vnā horā dempto principio meren
di decedant in fine hore.arguitur ſic ſortes et plato
inequaliter merentur q2 ſortes incipit mereri ante
platonem ex ipoteſi ⁊ tñ equaliter premiabuntur qḋ
patet ſi inequaliter hoc eſt propter exceſſuꝫ meriti
ſortis ſuper meritū platonis ſed hoc non ſi ſortes
mereatur pure ſucceſſiue cum platone ambo inci=
piunt mereri per idem inſtans ī quo ſumꝰ idem eſt
ſi ſubito mereantur forte negas vnuꝫ poſſe mereri
poſt aliū ſꝫ q̄ſtio propoſita dependet ex vno an vnꝰ
angelus poteſt imediate poſt aliū produci ꝙ tangi=
tur ab aliquibus doctoribus ī primo illud apperie=
mus q2 erit ſcala capiende q̄ſtionis mote poſtea ad
titulū queſtionis deſcēdemꝰ aliqui exiſtimāt impli
care cōtradictionē vnā rem poſſe produci ipartibi=
liter poſt aliā propterea negant beatā virginē poſſe
ſtare in peccato originali ꝑ vnuꝫ inſtās et imediate
poſt illud gratiā poſſe infundi ⁊ peccatū dilui ſi gra
tia raptim infūdatur hoc tenet okam in quotlibet
quere cum alii rati ſunt poſſibile vnū angelū poſſe
produci poſt aliū imediate ſꝫ nō eſt poſſibile ꝙ tres
ꝓducātur poſt ſeiuicē ſic opinatꝰ eſt gregoriꝰ i ſuo
ꝓmo volumꝰ probare duas cōcluſiones cōtra illa
dicta ſi poterimus.prior cōcluſio poſſibile eſt deo
producere vnū angelū poſt aliū imediate ⁊ ꝑ conſe
quens nō implicat cōtradictionē beatā ꝟginē ſtetiſ
ſe ī peccato originali per vnum inſtans ⁊ gratiam ei
infundi ſubito.Scḋa cōcluſio deꝰ poteſt tres ange
los producere poſt ſeinuicē.Prior cōcluſio probat̃
producat deus ī hoc inſtanti corpꝰ luminoſū qḋ po
nat in medio bene diſpoſito ad ſuſceptionē luminis
ſuſcipiendi ⁊ nō cōcurrat deus cū ſole in hoc inſtan
ti ad productionē luminis ſꝫ imediate poſt hoc in=
ſtans cōcurrat tūc añ q̄libet inſtans ſequēs produ
cetur lumē ⁊ hoc ſubito ſupponimꝰ creaturā poſſe
actionē habere in inſtanti ⁊ ita tenet vir iſte contra
quē obiicimꝰ ergo imediate poſt productionē cor=
poris luminoſi producit̃ lumē i mediū ⁊ eodēmō ħ
fieret ſi deus annichilaret totale lumē ſolis i hoc in
ſtanti per vltimū inſtās ſui eſſe relinquendo ſolē cō
curſui ſolo naturali ⁊ imediate poſt hoc cōcurrēdo
cū ſole ergo ſi agēs naturale hoc poteſt cū cōcurſu
dei generali a fortiore hoc deus poteſt facere.inſu=
per nichil eſt negandū a potētia dei abſoluta niſi cō
ſtet illud ipoſſibile vel auctoritate irrefragabili ſcri
pture vel ratione ſed neutrū oſtendi poteſt de ſcri=
ptura.patet.adducat illā aduerſarius rationes non
affert afferemꝰ que nobis occurrunt que oēs ſoluē
tur.Secunda cōcluſio probatur producat deus in
hoc inſtanti angelū a immediate per aduerſariū po
teſt producere angelū b ita ꝙ primū inſtās angeli a
ſit vltimū inſtans nō eſſe angeli b ⁊ nō eſt maior ra
tio ꝙ poteſt deus producere angelū poſt a imedia=
te ꝙ̄ poteſt producere c angelū imediate ante hoc
inſtans in quo ſuppono nos eſſe ꝗ̄ habent̃ tres ange
li producti poſt ſe imediate. ¶Contra priorē con=
cluſionē ſic argumētor ſcḋs angelus in nullo inſtan
ti imediate poſt hoc inſtans d producit̃ cū nullū ta
le ſit quolibet inſtanti huiꝰ hore dato poſt d inſtans
in quo ſumꝰ verum eſt dicere b angelus i aliquo in
ſtanti priore fuit ergo cōſeruat̃ soluꝫ cū cōſeruatio
per hoc a productione ſeparatur ꝙ ꝓſupponit rem
ꝓfuiſſe.Inſuper ſi des vnū inſtās in quo producit̃
cū prius fuerit b angelus debes dicere ꝙ ego nunc
ꝓducor cū nō obſtat ꝓfuiſſe ad me nūc ꝓduci. Ad
primū dico ꝙ b inſtātanee ꝓducitur ſincathegoreu
matice hoc eſt in infinituꝫ propinque d inſtanti ⁊ in
nullo inſtanti producit̃ de nouo ⁊ in quolibet inſtan
ti in quo eſt cōſeruatur:ſꝫ dato ꝙ i nullo inſtāti pro
ducatur vt tu capis habet̃ i ſñia ꝙ añ q̄libet inſtās
futurū poſt productionem a angeli b angelus erit
⁊ ſic producitur imediate poſt hoc ⁊ cū nō habeat ꝑ
tes non poteſt ſucceſſiue produci lꝫ anima intelle=
ctiua ſucceſſiue poteſt materiā iformare ⁊ angelus
ꝑtibiliter pertranſire hoc ſpacium nec mirū cū tam
materia ꝙ̄ ſpaciū habent ꝑtes ⁊ ſic habemꝰ propo
ſitum non eſt luctandū i terminis aliq̄s doctor pu=
tat illud euadere difficultatē ſed nō ſatis cōſiderat
ex hoc patet ſolutio ad ſcḋm. ¶Scḋo argumētor
ad idē producat deus b angelū imediate poſt a vel
poteſt producere c angelū imediate poſt b vel non
ſi tu dicas primū quero vel c producitur imediate
poſt a ⁊ ſic nō producitur poſt b contra caſū ſi non
poteſt.contra poteſt producere ſcḋm angelū ime=
diate poſt primū ſed exña tertii angeli nō impedit:
igitur.Inſuper poſt b poteſt producere c ⁊ non eſt
dabile inſtās poſt b qui inter illud inſtās ⁊ b poteſt
ꝓducere c igitur:Reſpondet̃ non eſt poſſibile ꝙ ꝓ
ducat c imediate poſt b ſtante productione b imme
diate poſt a vt argumētū tangit nō poteſt produce=
re tres angelos qualitercū ꝙ̄ poſt ſeiuicē vt opinor
ꝓductio tertii angeli nō eſt cauſa vt pꝫ i probatiōe
ſcḋe cōcluſionis ſed q2 nulla eſſet prioritas ſecundi
ad tertium imediate poſt b poteſt producere c ange
lum ſꝫ nō eſt poſſibile ꝙ a producat̃ in hoc inſtanti
vel illo ⁊ b imediate poſt a ⁊ c immediate poſt b vt
poſſibile modificet illam totā.Sed contra dicis po
natur ꝙ hora futura diuidatur i partes proportio=
nales minoribus terminatis verſus d inſtās in quo
ſumus ⁊ i prima parte proportionali ꝓducat deus
vnum angelum in ſcḋa aliū i tertia tertiū et ſic per
omnes partes ꝓportiōales hore future iā deꝰ poſt
a qui producitur i hoc inſtāti d producit duos poſt
ſe ⁊ idē poteſt poni ſi b ⁊ c angeli ſic ſe habeant ꝙ b
producatur in maxima parte proportionali in ſub=
dupla ad illā annichiletur ⁊ producat̃ c i tertia par
te ānichiletur b ⁊ recreetur c ⁊ ſic per omnes ꝑtes
proportionales vniꝰ hore iam imediate poſt a pro
ducitur b ⁊ imediate poſt b producitur c.patet per
exponentes de imediate.Reſpondetur cōcedendo
illas propoſitiones quimo imediate poſt a produ=
cit deus tres quattuor ⁊ infinitos argumētū eſt ſo=
phiſma b nō magis precedit c ꝙ̄ cōtra cuiꝰ oppo=
ſitum intendimꝰ. ¶Contra ſecundaꝫ cōcluſioneꝫ
argumētor ꝓducat deus c angelū imediate ante a
probo ꝙ hoc implicet iam in d inſtanti verū eſt di=

cere c angelus incipit nō fuit ab eterno ſed hoc non qꝛ nec per primū inſtans ſui eſſe cū fuerit ante d inſtans nec per vltimū inſtās nō eſſe qꝛ illud dari nō poteſt patet intelligēti imo ſequitur ꝙ c angel⁹ fuit in aliquo tempore ꝛ in nullo inſtanti illi⁹ temporis qđ videt mirabile imo mirabili⁹ videt ꝙ aliquid fuit et nunꝙ erit in aliquo inſtanti nec fuit nec erit patet ſi c deſinat per ꝓmū inſtans ſui nō eſſe i hoc d inſtanti ꝛ eodēmō b angelus poteſt eſſe ꝛ in nullo inſtanti eſſe ꝛ tunc petitur quomō preceſſit c ꝛ ſic angelus deſinit ꝛ nec per vltimū inſtās eſſe nec ꝓmū nō eſſe.patet.de c et b. Reſpondet concedēdo ꝙ c angelus incipit eſſe ſed ꝑ nullū inſtans nec illa diuiſio inſtantiū cuiuſlibet rei poſſibilis originē includit cū nō ſeparatur adequatū tēpus nō exiſtentie a fronte a tpe exiſtētie in hora ꝓcedenti c angel⁹ incipit eſſe ꝛ habuit vnā de preſenti verā vt diximus in xvj.diſtin.de amiſſione gratie ſꝫ ſi manet poſtea d inſtans eſt primū eius eſſe inſtantaneū ſꝫ nō primū ſimpliciter ꝛ cōcedo hanc cōcluſionē c angel⁹ fuit in hac hora ꝛ in nullo inſtanti illius intrinſeco vł extrinſeco nec deſinit per vltimū inſtās eſſe vel ꝓmū non eſſe hoc non eſt magis inconueniēs ꝙ̄ de inceptione hoc contingit in corruptione forme ſm vnū modum ſi calor partibiliter producatur ꝑ totā horam preterita m ꝛ iam ſim⁹ in d inſtanti i quo frig⁹ maioris actiuitatis ꝙ̄ calor ſit reſiſtētie applicetur d nō eſt vltimū inſtās huius totalis caloris ꝛ ſic hic calor non deſinit per vltimū inſtans nō eſſe cū erit in tempore ſequenti terminato ad hoc inſtans ſicut erat de productione nec datur primū inſtās non eſſe in d inſtanti an poſſit deus ſic facere cū b angelo incertū eſt an poteſt corrūpere ſicut c ꝛ michi interdū viſū eſt ꝙ neceſſe eſt cōditionaliter hoc eſt ſtāte caſu eū conſeruare ꝑ tempus ſic legendo i artibus in vtroqꝫ curſu ratus ſum ſed cum fuit duodeci hore diei oppoſitum videtur rationabili⁹ ſi teneam⁹ hoc qđ dictū eſt de c ꝙ id idē tenere debeam⁹ in b cum omnis ratio cōtra vnum eſt cōtra aliud. nunc redeūdo ad argumētū principale a principio queſtionis motū dico ꝙ ſortes ꝛ plato diſcedunt in meritis equalibus ꝛ equaliter ꝓmiabuntur qꝛ ex caſu in hoc inſtanti neuter meretur ſed immediate poſt hoc vterqꝫ merebitur eodēmō poteſt ſolui argumētum ſi fiat ſi a b et c tres angeli creati imediate poſt ſeinuicē moueātur ſuper hanc lineam eque velociter ꝛ quā primū creātur mouere incipiant ſuper lineam eque cito hec linea ptranſibitur ab illis trib⁹ mobilibus qꝛ licet c angelus fuit ante hoc inſtans per aliqđ tēpus tñ illud nō eſt ſeparabile ſeorſū nec poteſt dari ſpaciū ab eo pertranſitū i illo tēpore vł in inſtanti illi⁹ temporis cū i nullo inſtanti illi⁹ temporis erat ꝛ in hoc inſtāti in quo ſum⁹ ſcꝫ d nō mouetur imo d inſtans erit vltimū inſtās non eſſe motus iſtoꝝ triū mobiliū a b c et ſic de merito ſi pure partibiliter mereātur ſi inſtantanee merentur non eſt idē inter a ꝛ b a meretur in ſuo inſtanti in quo eſt vel mereri poteſt añ b ſed eſt idē inſtās meriti c angeli cū a.qđ patet in nullo inſtanti ante a c angelus fuit ergo nō poterat habere meritū i aliquo inſtanti ante a ſed dicis c fuit in tempore ante a licet nullo tempore adequato c poterat in illo tempore raptiꝫ mereri hoc concedimus ꝛ tunc verū eſt dicere c meruit ꝛ in nullo inſtanti illius tēporis erat i merito ſꝫ ſubito meruit in tēpore terminato ad hoc inſtans.

¶Diſtinctionis quadrageſime ſexte q̄ſtio tertia.

IN hac tertia queſtione adhuc iſtabim⁹ aliquibus argumētis cōtra dicta in principio hui⁹ q̄drageſime ſexte diſtinctionis ꝛ hoc ſic aliqui ſunt homines qui nec ſaluabūtur nec dānabunt ergo pro meritis ꝛ demeritis eis non dabit ꝓmiū ꝛ ſuppliciū.añs patꝫ demōſtrādo ꝓdeſtinatū ꝛ preſcitū. Et confirmatur ſm legē diſcedens cum quocūqꝫ mortali debet puniri ifinita pena inteuſiue ꝛ hoc nō fit igitur.aſſumptū patet peccās cōtra ſociū aliquali ꝗuitate peccat cōtra regentē plus peccat ꝑ eūdē actū ꝙ̄ contra ſociū cōtra ꝓmariū plus peccat ꝙ̄ contra regentē ꝛ ſic gradatim cōſcēdēdo per cancellarium/epos/reges/ꝛ infinita media poſſibilis modo qđlibet tale creabile deus excedit ergo peccans cōtra deū hoc eſt ſuūꝫ ꝓceptū tranſgrediens infinite peccat ꝙ eundē actū faciēs cōtra maiorē plus peccat ꝙ̄ ipm faciēs cōtra inferiorem .pꝫ v.ethicoꝝ.v..ppterea nititur penā talionis pitagoricorū reprehēdere phus nō valet dicere ſi ſint extrema finita media erint finita.j.poſterioꝝ i infinito magnitudine.hoc verū habet nō tñ in multitudine Reſpondetur cōcedendo ꝙ aliqui nec ſaluabūtur nec dānabuntur diuiſiue iſta eſt vera iſti nō ſaluabūtur eſt vna negatiua nō pregnās cuius extrema nō ſupponūt pro eodē vel eiſdē ergo vera. Inſup ad veritatē huius negatiue ſufficit ꝙ iſte vł ille nō ſaluabitur diſiunctiue.qđ patet ad veritatē affirmatiue reqritur ꝙ iſte ꝛ iſte ſaluabitur copulatiue demōſtrando eos omnes modo ſicut copulatiua affirmatiua ꝛ diſiunctiua cōpoſita ex partibus cōtradicentibus cōtradicūt in forma vel in valore ſic ſi vna ꝓpoſitio requirit copulatiuā que ſufficit ad eius verificationē alia diſiunctiuā cōcōſtatur.iſti tamē ſaluabuntur ꝛ dānabuntur copulatim.dicis ex iſto ſequitur ꝙ plures ſunt nō dānati ꝙ̄ dānati cuius oppoſitum ante innuim⁹.pꝫ. demōſtrando oēs mortuos iſta eſt vera iſti nō ſunt dānati ꝛ iſti ſunt plres ꝙ̄ dānati.dico plures ſunt nō dānati ꝙ̄ dānati ſꝫ nō ſunt plures homines ſaluati ꝙ̄ dānati ſufficit ꝗlibet hō eſt ſaluatus vel dānat⁹ vł erit in ſenſu cōpoſito. Ad aliud argumētū conceditur ꝙ ſemper peccans contra maiorem plus peccat ſꝫ quia non ſemper inter quoſcūqꝫ duos ſeruatur equalis latitudo nō cōcluditur ꝙ pctm cōtra deū eſt infinite malicie i deacceptibilitate ſic ſcꝫ ꝙ infinita pena in gradu tali peccato reſpondeat. Inſuper peccatū cōtra ſociū eſt cōtra deū ꝛ quelibet tranſgreſſio inferiorum eſt cōtra deum.hac via cōcludetur qđlibet cōtinuū eſt infinitum accepta vna parua parte datur vna pars maior illa ꝛ quacūqꝫ demōſtrata datur maior illa ꝛ to=

tu; qualibet eſt maius hac via cōcludā circulū quē
libet eſſe infinite cōtinētie q: ex eiſdē lineis equali=
bus tetragonꝰ plus cōtinet ꝙ̄ trigonus ⁊ ſexagonꝰ
plus ꝙ̄ pentagonus ⁊ ſic aſcendendo ꝑ figuras poli
gonias ex multitudine angulorum ꝟſus circulū au
getur capacitas ex hiis nō cōcluditur figura agona
infinite capacitatis accipito analogiā in noticia dei
que eſt finita entitas ⁊ tamē inter deū ⁊ hanc formi
cam creabiles ſunt infinite ſubſtātie imꝑfectiores
deo ⁊ formica perfectiores inter illas ſubſtātias nō
datur ꝑfectiſſimarū noticia loquor de noticia ſub=
ſtantiaru; creatarū ⁊ tū qualibet eaꝝ noticia dei eſt
ꝑfectior que non ꝓpterea eſt infinite ꝑfecta et ſicut
illa ꝯña non tenet in rebus ſpecie diſtictis ſ; hic eſt
diſtinctio accidentaria ſufficiēs in diſcrimē pctōꝝ
Inſuper eſt difficile ſignare equalē exceſſum ifini=
toꝝ i aliis rebus cōparabilibus ꝯña eſt bona vt nō
datur maxima quātitas i hac multitudine demon=
ſtrando pedale bipedale tripedale quadrupedale ⁊
ſic ſine ſtatu ⁊ quolibet iſtoꝝ a eſt maius ergo a eſt
infinite magnū.ſic ꝓbabo ꝙ dabis michi librū tuū
in fine quattuor annoꝝ cū vno ſcuto i fine primi an
ni defalcabis librā pariſiēſe; i ſecūdo tantum ⁊ ſic
cōſequēter ⁊ ſic dabis librum gratis cū pecunia ſi
proportionabiliter decreſcat preciū nō nego quin
deus poteſt iſligere iuſte infinitā penā in gradu ꝓ
quolibet peccato ſ; ex ſua miſericordia ⁊ lege poſi=
ta hoc non facit.at dicis eſt magna pena infligere
penā infinitā extenſiue pro pctō momētaneo. ad ħ
reſpondit beatꝰ gregoriꝰ i moralibus ſuper illo ꝟ=
bo.iob.xli.Eſtimabis abiſſu; ⁊ allegaſ de peni.d.j.
voluiſſent.peccatū ꝑpetuo manet cū nō dimittitur
in hac via ⁊ ſic pro perpetuo peccato infinita pena
extenſiue infligitur.rurſus pro vno actu momēta=
neo inter homines hō mittiſ in exiliū perpetuo ⁊ ſi
ſemper viueret ita maneret.ſic dicit beatꝰ auguſti
nus.xxj.de ciuitate dei.xj.octo gña penaru; ex tul
lio allegās dānum vincula carceres taliōnē ignomi
niam exiliū mortem ſeruitutē nullū eoꝝ niſi mors
poteſt in ita breui tempore iſligi ſicut peccatū erat
factū vtraqꝫ ſolutio eſt bona. ¶Secundo argumē
tor ꝓ quolibet mortali peccato erit infinitꝰ crucia=
tus. Arguitur ſic quelibet pars huius mortalis eſt
peior hoc veniali dato vel ſic cuiuſlibet partis pro=
portionalis pena huius mortalis eſt peior ꝙ̄ pena
huius venialis.ſed huius venialis pena eſt alicuiꝰ
cruciatus ergo pena totalis huius mortalis eſt infi
niti cruciatus ſiue in gradu ſiue non.parū refert ni
timur probare ꝙ infinite crucietur . ꝙ cōſequentia
valeat patet i omni materia ſi a eſt alicuius quātita
tis ⁊ quelibet pars huiꝰ cōtinui eſt maior a iam cō=
tinuum eſt infinite magnū.dico cōſequētia; princi=
palem nichil valere in rebus diuerſarū ſpecierum
hoc nō tenet ſicut nō ſequitur quelibet pars ꝓpor=
tionalis huius albedinis hac nigredine demonſtrā
do nigredinē in pupilla oculi cui eſt ꝑfectior et hec
nigredo eſt alicuius ꝑfectionis ergo totalis albedo
eſt infinite perfecta.ſi dicas tunc eneruo vnā ratio=
nē in materia de ebrietate in infinitū parū aliqs iſto
rum peccat ⁊ hoc peccatum quolibet aliorū eſt mi=
nus ⁊c̄.non putabā illam rationē inſolubilē ſed ca=
ſum vtcūqꝫ munire cū aliis rationibꝰ curſuimꝰ.di
cis tunc ſi in ifinitū ꝑua pena reſpondet alicui parti
huius mortalis ⁊ quelibet pars peccati mortalis ſe
cundū intenſionē eſt peccatū mortale pena peccati
venialis erit equaliter intenſa qđ incōuenit:nego ħ
incōuenire ſicut ſtat dare nigredinē in vngue ethio
pis eſſe equaliter intenſa; in gradu cū albedine ſui
dentis ſ; nō equaliter perfectā ſ; aiaduerſione non
indignū eſt nō quelibet pars pene huius in purga=
torio plus cruciat ꝙ̄ pena huius viatoris puta coli
ca paſſio patet in infinitu; parua eſt aliqua pars hu
ius pene purgatorii ſufficit ꝙ totalis pena purgato
rii iſtā colicā paſſionem in acerbitate exuperat nec
oportet de totali ſi vnꝰ ꝑſbiter diceret ꝓ centum ſiſ
quolibet die vnā miſſa; ꝓ eis omnibꝰ ⁊ cuilibet ſuf
ficeret vna miſſa pena totalis iſtoru; ante finē mul=
tum remittetur.Exiſto p; ſtat dare penā debitam
furto ſimplici eſſe equale; in gradu cū pena alicuiꝰ
odii dei.p;.cum vna parua parte odii ⁊ etia; in cru
ciatu et in acerbitate alioquin totalis pena odii erit
infinite acerbitatis:ſed dicis differūt in ſpecie. pro
pterea non ſunt cōparabiles. Reſpōdeſ ſtilus et
acetū cōparanſ in perfectionē entitatiua nō tamen
in acutie.quo fit ſtat aliquē diſcedentē in mortali et
veniali puniri equaliter in gradu cum duobꝰ mor=
talibus. ¶Tertio argumentor alicui peccato ſm
legem ſtatutam reſpondet ifinita pena intenſiue ſ;
illa nō infligetur:igitur.aſſumptu; patet.odiat deū
ſortes ꝓ tēpore quo teneſ eu; diligere ⁊ plato omit
tat tunc ſic peccato platonis reſpondet aliqua pe=
na i inferno ⁊ eſt alicuius malicie i infinitum peius
eſt peccatum ſortis. quod p;.ſit ſuum odium inten
ſum vt quattuor ponantur infiniti ad imaginationē
quoꝝ quilibet odiat deū ſortes vt quattuor cicero
vt duo petrus vt vnū ⁊ ſic in abiſſū geometrice tūc
ſic quodlibet iſtoꝝ odioru; eſt peius omiſſione pla
tonis ſortes peccat vno peccato oia hec includēte
igitur vel non eſt opus ponere infinitatē hominum
ſed ſic ducatur argumētum quelibet pars propor=
tionalis huius odii eſt peius ꝙ̄ hec omiſſio q: eam
includit ⁊ aliquid aliud ⁊ omiſſio eſt alicuius certe
malicie ergo hoc odium eſt infinite malicie ꝙ ſit ali
qua pura omiſſio alibi oſtenſum eſt. ¶Ad ħ argu=
mentum reſpōdetur negādo aſſumptū ⁊ nego ꝙ q̄
libet pars illius cōmiſſionis ſit peior hac omiſſione
ſegregando omiſſionē imbibitā i cōmiſſione ſ; qui
libet illoꝝ cōmittēs ꝑ odium dei grauius peccat ꝙ̄
omittens ſ; hoc non ſolū ortū habet a cōmiſſiōe cū
quilibet odiens omittit hic pōt eſſe replica omiſſio
naturaliter inuoluitur i commiſſione ergo nō impu=
tatur.cōſequentia patet nō alias dicimꝰ cōtinuatio
nem naturalem actus mali eliciti in inſtāti non eſſe
imputabilem. Reſpondeo ſi hoc probare niteris
argumentum principale attenuas ſi omiſſio culpa=
bilis non inuoluatur in quolibet actu odiendi non
habebis quālibet partem illius odii peiorem hac
omiſſione.

¶Diſtinctionis quadrageſime ſexte queſtio q̄rta.

Quarto circa hāc materiā ꝓbare enitemur aliq̄d pctm̄ eē infinite paruitatis imo de omiſſione nunc actu: patet: nullus tenetur diligere deum vno gradu dilectionis nec duobus: ergo omittens infinite modicum peccat: conſequentia clarere videtur et patet per ſimile: precipiat deus ſorti diligere eum quattuor gradibus dilectionis et platoni quattuor et vltra et omittat vterq̄ꝫ: tunc ſic: plato plus peccat q̄ꝫ ſortes et plus punietur in inferno pro ſuo peccato q̄ꝫ ſortes et non diuiſibiliter: quod patet: ſit ita ꝙ ſortes puniatur quattuor gradibus pene tunc quero de gradibus pene platonis. Si dicas quinq̄ꝫ gradibus punitur vel quattuor cum ſemis: ergo cicero poteſt puniri plꝰ q̄ꝫ ſortes et minus q̄ꝫ plato cum eſt exceſſus diuiſibilis ſed hoc non quia tunc deus non punit peccatores proportionabiliter ad eorum peccata palam eſt ꝙ deuinctus deum diligere intenſius et omittēs plus peccat q̄ꝫ deuinctus diligere eum remiſſe ſed cum nunc in nullo gradu dilectionis viator tenetur diligere deum omittens eum diligere infinite parum peccat. Reſpondetur concedendo ꝙ viator ad plus obligatus omittens magis peccat q̄ꝫ alius ceteris paribus ſed pondus ſolutionis in hoc michi latitare videtur: licet in nullo gradu homo tenetur diligere deum tamen omiſſio illa eſt alicuius certe malicie ſecundum ꝙ deo placet et pena eſt alicuius certe intentionis licet nos fugiat: ſicut ſecūdum eos tenentes facta in ebrietate imputabilia et ſic occidēs ex ebrietate veniali forte venialiter peccat: ſed ſecundum q̄d peccatum veniale venandū eſt non ſuffic itire ad veniale ebriandi: ſimiliter ſcimus vndam nonam vel decimam maris ceteris eſſe maiorem licet cauſa nos fugiat. Quo fit hoc argumentum eſt nullum homo in nullo gradu tenetur diligere deum: ergo illam dilectionem omittēs in nullo determinato gradu malicie peccat. ex hoc poteſt argumentum elui de platone: licet deus ī nullo gradu vltra quattuor precipiat diligere tamē habet certam penam et determinatam qua eum puniit ſi tranſgrediatur vt diximus iam de dilectione dei et eius omiſſione et ſic forte punitur plato quattuor gradibus pene et ſemis et tunc deuinctus diligere vt quattuor cum dimidio omittens pro illa omiſſione forte quinq̄ꝫ gradibus punitur. Arguitur paucis rationibus ꝙ aliqua forma aliaꝫ impartibiliter excedit: ergo hic non inconuenit in penis et peccatis. aſſumptum patet de duabus latitudinibus: ſit a latitudo vniformis vt octo in calore vel albedine per totum b latitudo vniformiter difformis a non gradu terminata in octo in extremo intenſiore iam arguitur ſic: b forma terminatur in octo excluſiue: ergo non habet albedinem vt octo ſꝫ quamlibet citra octo a corpus habet albedinem vt octo: ergo a exuperat b indiuiſibiliter: quia ſi diuiſibiliter ſit medius gradus vel quarta pars gradus patet ꝙ non cum quilibet gradus citra octo eſt in b forma. Forte dicis b non terminatur in octo excluſiue ſed incluſiue. Contra tunc redibit ꝙ euitare intendis ꝙ dabitur aliqua albedo in ſubiecto indiuiſibiliter diuidamus partes proportionales in b et ſuo ſubiecto intentionem forme verſus in nulla parte proportionali b eſt albedo vt octo ī aliquo puncto intrinſeco ſubiecti b forme quia ſi ſic vel nō eſſet vniformiter difformis vel ibi eſſet albedo ſupra octo cum poſt illud punctum vel partem proportionalem eſſet albedo ſupra octo ſi erit ibi albedo vt octo dabitur longitudo ſine latitudine. Inſuper ſignetur vnum medium vniformiter difformiter in reſiſtendo paludoſum a non gradu terminatum in quattuor et ponatur vnum mobile actiuitatis vt quattuor incipiens a non gradu reſiſtentie iam quodlibet punctum intrinſecum illius medii illud mobile pertranſibit et non mouebitur continuo: ergo tandem erit quies et non niſi in latitudine vt ita loquar impartibili: quod patet cum ante punctum terminatiuum totius non eſt reſiſtentia vt quattuor: ergo ante non ſtabit ſi ad illud deueniat erit actio a proportione equalitatis contra philoſophum ſeptimo phiſicorum et rationem. Reſpōdetur cōcedo ꝙ latitudo vniformiter difformis terminatur in aliquo gradu excluſiue et tranſeat ꝙ a forma excedit b ſed non per aliquam formam impartibilem ymo per latitudinem diuiſibilem quia per totam a formam ſicut tota linea pertranſita ab hoc mobili a eſt maior linea pertranſita a b mobili et eam excedit exceſſu diuiſibili ſi vniformiter mouebantur per horam preteritam et iam a ſit et non b poteſt etiam dici non minus apparēter ꝙ ille due forme ſunt pares in intenſione hoc eſt equalem intēſionē habent licet vnum ſubiectum denominetur album vt octo et aliud vt quattuor ſecundum communiorem modum dicendi cum latitudo vniformiter difformis reſpondit gradui medio illius latitudinis ſi dicatur ꝙ vnum ſubiectum denominetur a gradu de octo qui eſt remiſſiſſimus qui non eſt in hoc ſubiecto in idem redit. Si dicas ponatur ſubiectum b forme bipedale vniformiter difformiter album et capiatur medium punctum inter illas duas pedalitates querendo an in illo eſt albedo vt quattuor vel citra illud non gradum verſus vel vltra quocunq̄ꝫ illorum dato: eodemmodo dicere habebas albedinem vt octo eſſe in illo ſubiecto. Inſuper ſi addatur alia albedo vniformiter difformis ad b oppoſito modo ſic ſcꝫ ꝙ gradus intenſior addatur non gradum verſus et non gradus ſupra extremum intenſius iam totum erit album vt octo et nichil additur prope non gradum: ergo prius erat albedo vt octo in illo ſubiecto. Rn̄r ꝙ in puncto medio nulla eſt albedo cum ipſa non inheret puncto non eſt albedo punctalis ſed ante punctum medium eſt quilibet gradus albedinis citra quattuor et vltra illud punctum albedo vltra quattuor.

Ad ſecundum dico conſequentia eſt nulla.

Ad aliud argumentum dico ꝙ ſi illud mobile medium et reſiſtentia conſeruentur vniformiter ſicut a principio continuo mouebitur illud mobile et q̄dlibet punctum intrinſecum illius medii pertranſibit et infinita tarditate quia ſemper finem verſus maior erit reſiſtentia: et per conſequens tardior deſcenſus. ¶ Tertio argumentor ponendo duos ſortem et platonem qui per horam preteritam ſic meriti ſunt ꝙ quantum ſit meritum ſortis in fine prime partis proportionalis tantum ſit meritum platonis in fine ſecunde partis proportionalis et quantum fuit meritum ſortis in fine ſecunde partis proportionalis tantum fuit meritum platonis in fine tertie partis proportionalis ⁊ ſic conſequenter per omnes partes proportionales vnius hore: ſit a inſtans terminatiuum huius hore preterite ī quo nos ſumus et ponatur ꝙ ſortes et plato equaliter meriti ſunt ante principium hore preterite diſcedāt ambo ſortes et plato poſt hoc inſtans ſine vlteriore merito iam argumentor ſic: meritum ſortis eſt maius merito platonis et non per aliquem exceſſum diuiſibilem: igitur. ꝙ ſortes plus meruit q̄ȝ plato: patet. in quolibet inſtanti intrinſeco hore preterite ſortes erat ī maiori merito q̄ȝ plato et ſil'r dicēdū eſt ī qualibet parte proportionali illius hore: ergo per totam illam horam: ꝙ ſi concedas contra: q̄dcunq̄ȝ meritum ſortes acquiſiuit in fine partis proportionalis precedentis plato ex ypoteſi acquiſiuit vel equale in fine partis proportionalis ſequentis et nō datur vltima pars proportionalis hore: ergo ſortes non acquiſiuit plus meriti q̄ȝ plato et argumentum poteſt applicari contra concluſionem principalem a principio ꝙ inequaliter merentes equaliter premiabuntur in eodem foro ſicut multa iſtorum argumentorum poſſunt mutari ſub aliis et aliis terminis ad varias materias. Reſpondetur ꝙ ſortes et plato nunc in a inſtanti habent equalia merita: et concedo ꝙ in quolibet inſtanti intrinſeco hore preterite ſortes erat in maiori merito q̄ȝ plato ſimiliter in qualibet parte proportionali hore preterite ſed non ſequitur ꝙ ita ſit in hoc inſtanti exemplum in achille zenonico ſi vnuȝ mobile pertranſeat primā partem proportionalem ante aliud ſic ꝙ a ſit in fine ſecunde partis proportionalis b erit in fine prime et quando a erit in fine tertie b erit in fine ſecunde partis proportionalis huius ſpacii et ita mouendo per omnes partes proportionales continui per vnam horam continuo: iam in quolibet inſtanti intrinſeco vnius hore a erit ante b ⁊ ſic in qualibet parte proportionali et tamen in inſtanti terminante horam erunt ambo eque cito extra ſpacium b mouetur velocius circa finem hore q̄ȝ a / cum a ꝑ totam primam partem proportionalem hore pertranſiuit primam medietatem ſpacii b ꝑ ſubduplūȝ tempus pertranſiuit tantum ſpacium lineale medio quieſcente et concedo ꝙ in a inſtanti terminā te horam ſortes eſt in maiori merito q̄ȝ plato erat ſimiliter in a inſtanti plato eſt in maiori merito q̄ȝ ſortes erat ſi non curramus ad tempus vmbraticum tempus inadequatum. Potes dari alia analogia ꝙ non inconuenit aliquid ſemper precedere aliud in motu merito vel ſimilibus et equaliter eſſe in fine de partibus equinoctialis et zodiaci in materia de ortu ſignorum vel de duabus vmbris: ſint due vmbre a et b cauſate a duobus corporibus opacis et corpora lucida que has vmbras cauſant aſcendant vniformiter ad zenith corporum opacorum: ſit vna hora: verbi cauſa in inſtanti terminante horam vtrūq̄ȝ corpus lucidum erit in zenith corporis opaci et cum hoc ponatur ꝙ vnum corpus opacuȝ diminuatur continuo ad paruam quantitatem ſcilicet c d manente vniformiter: iam a vmbra in paruitate continuo exuperauit b vmbram: et tamen in eodem inſtanti vtraq̄ȝ vmbra erit eque cito extincta et pone ſi libet ſortem et platonem continuo eq̄liter motos in vmbris ſecundum ꝙ decreſcūt et ꝓportionabiliter merentes. At dicis: aſcenſ⁹ corporum lucidorum ad zenith corporum opacorum eq̄ vmbras diminuunt quantum eſt ex parte illorum et ſunt agentia naturalia et cum hoc diminutio corporis opaci diminuit vmbram: ergo vna vmbra citius euaneſcit q̄ȝ alia. alioquin non ſemper maiorata cauſa maiorabitur effectus: non iuuat dicere aſcenſus corporis opaci prope zenith non tantum diminuet ſicut quando multum diſtat idem eſt ex parte aſcenſus corporum lucidorum. Dicitur concedendo ꝙ non ſemper maiorata cauſa maioratur effectus.

¶ Diſtinctionis quadrageſime ſexte q̄ſtio quinta.

Obiicitur quinto contra principale ſic dabile eſt aliquod peccatum pro quo deus non poteſt infligere penam: quod patet: eſt aliqua pena ita parua ꝙ non poteſt immutare volūtatem ſine ope alterius pene oſtenditur hoc per minimum naturale ſecundum extenſionem non viſus eſt vnq̄ȝ elephas vel equus ita paruus ſicut culex vel formica et hoc nō niſi quia repugnat forme elephanti informare ita paruam materiam ſeorſum ſicut eſt formica: igitur. Forte dicis datur minimum ſecundum extenſionem et non ſecundum intentionem. contra per te datur minimus calor ſecundum extenſionem qui ſubito producitur ſignetur et ſit a per te a ſubito producitur: ſic in hoc inſtanti vel calor eſt alicuius intenſionis certe vt vnum vel duo ergo datur minimum ſecundum intenſionem ſi detur ſecundum extenſionem quia ſi non detur minimum ſecundum intenſioneȝ quare producitur gradus vnus cū medietas illius gradus ſufficit ſi duo gradus producantur ſubito quare non ſolum vn⁹ gradus producitur in inſtanti cum non datur minimū naturale caloris vel alteri⁹ q̄litatis ſecundū ī

tentionem per te ꝛ quare non producitur vnus gra
dus in quolibet inſtanti ſequenti ſicut vnus gra=
dus ſupra partem gradus ſufficientis ad extenſio=
nem minimi naturalis : hic dicit gregorius de ari.
in decima ſeptima diſtinctione primi non datur re=
miſiſſima forma bene tamen minimū naturale ſe=
cundum extenſionez vel maximum qđ non citius
dicit.primum probat per lumen qđ producitur per
corpus luminoſum non datur remiſſiſſimum lumē
illius corporis ymo in infinitum remiſſum eſt lumē
illius corporis.contra illud lumen non eſt extra ſu=
um totum:ergo nichil eſt illud dictu.dicis licet cō=
tinuatur aliis partibus prioribus non tamen in ſub
iecto adequato contra propterea non debes con=
cludere propoſitum ſed iſtud prouenit quia corpus
luminoſum a remotis producit remiſſius lumen q̄z
a propinquis et ſi maneret in illo ſitu corpus lumi=
noſum nunq̄z amplius produceret ſed de calore ꝓ
ducto prope corpus calefactiuum quare illud con=
uenit et cum ſucceſſiue producit quare produxit du
os gradus ſecundum intenſionem vel vnum prope
agens ſi non detur minimum ſecundum intentionē
vnuz eſt rationabile qđ tenet commentator in quo
beatus thomas et gregorius conueniunt ꝙ detur
minimum naturale ſecundum extenſionem appa=
ret ꝙ eodem modo debet dici ſecundum intenſio=
nem. Rurſus non valet ꝙ gregorius dicit rationa=
bilius eſt dare maximum qđ nō poteſt per ſe exiſte
re quia illud non poteſt per ſe exiſtere vt conſtat in=
telligenti terminos et ſit maximū qđ non ignis gra
tia exempli pedale illud non producitur ſubito ſine
addito naturaliter non poteſt eſſe ſeorſum quare
comproducitur octaua pars pedis vltra vel ſepti=
ma vel alia pars in inſtanti ſi vna octaua pars pe=
dis producitur cum illa pedalitate in inſtanti iam
quare producitur vna ſextadecima pars pedis pu
ta medietas illius exceſſus in illo inſtanti citius q̄z
alia tanta pars in inſtanti ſequenti : propterea non
eſt ſatius dare maximum quod non ſicut putat gre
gorius id ſine proteruia defendi nequit ſed cum cō
mentatore eundum eſt vel negandum eſt minimuz
naturale.ſi ponas illud produci in hoc inſtanti que
ris an producetur equalis forma remote ab agente
et propinque ſi terminetur ad non gradum queri=
tur quare citius denominabitur forma tota vt vnū
q̄z vt duo vel econuerſo vel an producetur calor e=
qualiter intenſus in partibus propinquis et remo=
tis.ex hoc non probatur ꝙ datur remiſſiſſimus ac=
tus intellectus vel volūtatis ſed opus eſt inniti ſpe
cialibus mediis cum multum intereſt inter actus a
nime intellectiue et accidentia extenſa et arguitur
ſic:datur maximus actus quem anima poteſt habe
re ſine habitu cum influentia dei generali:ergo mi=
nimus tenet ꝯñam quare citius debet eſſe ſtatus in
vno extremo q̄z in alio et cum natura omnium con
ſtantium eſt ſtatus certus crementi et decrementi:
dicis propoſitio philoſophi intelligitur in rebus ex
tenſis in actibus anime eſt ſtatus in ſummo alioq̄n
anima eſſet infinite capacitatis actiue ſi concurre=
re poteſt ad comproductionem cuiuſlibet intenſi a
ctus poſſibilis cum auxilio dei generali ſine alia o=
pe hoc non requiritur ad habendos actus remiſ=
ſos experimur facilius eſſe habere actum remiſſuz
q̄z intenſum et hic nullam experientiam poſſumus
habere ſicut in aliis rebus extenſis vt ſuperius di=
ximus de elephante vel equo non occurrit michi
ratio ad ponendum minimum ſecundum intenſio=
nem in anima vel in angelo. Quo ſit anima poteſt
pure partibiliter elicere ſuum actum intendendo
vel remittendo et ſic negatur aſſumptum argumē=
ti et ſi daretur minimum ſecundum intentionem ſi
ne ope ſpeciali diuina.dico ꝙ deꝰ poteſt anime ſuf=
fragari ꝙ quamlibet penam quantumcunq̄z puſillā
in gradu habeat non eſt neceſſe dicere ꝙ erit vna p=
ua pena cauſata totaliter a deo ſicut aliqui exiſti=
mant illud minus rationabile oſtendemus inferius
in materia de beatitudine hic multas rationes dif=
ficiles circa hanc materiam poſſum exaggerare
quas in aliis libris in quibus ſuum locum habent
tangimus vt puta ego volo eſſe peior te et tu ſimi=
lem volitionem habes de illo qui actum elicit in in
ſtanti et continuat vel intendit per tempus ſequēs
et ita de talibus quas nunc miſſas facio perinde q̄a
ad alia feſtino

¶ Diſtinctiōis quadrageſime ſeptie queſtio p̄ma.

H Ic magiſter in quadrageſima ſeptima di=
ſtinctione loquitur de generali iudicio et
de noticia que fiet in illo et quomodo mū=
dus eſt purgandus per ignem. ¶ Circa iſtam diſtin=
ctionem quadrageſimam ſeptimaz quero aliquas
queſtiones:primo quero:an in generali iudicio erit
diſputatio vocalis.queſtio hec vnum ſupponit et
aliud querit ſupponit generale iudicium futurum
et querit an erit diſputatio vocalis : propterea reſ=
pondetur ad vtrunq̄z concluſiue. ¶ Prima conclu
ſio:generale iudicium eſt futurum. ¶ Secunda cō
cluſio:probabile eſt ꝙ aliquid vocale erit in iudicio
¶ Tertia concluſio: multa mentaliter fient in illo
iudicio. Prima concluſio eſt certa iohannis quin=
to:procedent hii qui bona fecerunt in reſurrectio=
nem vite qui vero mala egerunt in reſurrectionem
iudicii : et beatus auguſtinus viceſimo de ciuitate
dei capitulo primo tenet omnis eccleſia dei chri=
ſtum de celo eſſe venturum ad viuos et mortuos
iudicandos. Secunda concluſio patet per litteram
mathei viceſimo quinto. Inſuper deus iudicabit
vt deus et homo:ergo iudicium eius non ſolum fi=
et diuino modo ſed etiam humano hoc eſt vocali=
ter. Item ſicut nunc in ſententia particulari fit ſen=
tentia mentalis circa animas pure ſpirituales a
corporibus exutas:ita debz eſſe parti ſpūalis parti
corporalis contra animas corporibus reaſſumptis

Item gregorius viceſimo ſexto moralium dicit de
reprobis ꝙ illi verba iudicis audient qui eius fidez
ſaltez verbo tenuerunt ſed hoc non commode intel
ligitur de verbo mentali igitu. ¶ Tertia conclu=
ſio patet viceſimo de ciuitate capitulo viceſimo q̄r
to: ſimul omnes et ſinguli iudicabuntur: ſed ſi cum
quolibet eſſet particularis diſceptatio requirere=
tur magna temporis intercapedo ad iudicandum:
modo vigeſimo de ciuitate capitulo viceſimo ſex=
to deus conſcientias reproborum conuincet ſine
vlla ſermonis prolixitate. et ſapientie quarto: dirũ
pet illos inflatos ſine voce romanorum ſecundo.
teſtimonium reddente illis conſcientia eorum ⁊ in
ter ſeinuicem cogitationum accuſãtium in die quã
do iudicabit dñs occulta hominum. ¶ Contra pri
mam conclusionem arguitur iohannis duodecimo
nunc iudicium eſt mundi: ergo non eſt futurum. et
naum primo: non iudicabit bis deus in idipſum.
Ad primum dicitur ꝙ illud intelligitur de iudicio
qđ fecit chriſtus quando per ſuam mortem iuſte li
berauit genus humanum de ſeruitute dyaboli: ſic
exponit auguſtinus omelia quinquageſima ſecun=
da ſuper iohãnem qđ probat ex ſequenti littera cũ
dicitur nunc princeps huius mundi eiicietur foras
Secundum intelligitur ꝙ non puniet idem pecca=
tum duplici pena ſed vnica ei reſpondente. ¶ Cõ=
tra tertiam concluſionem argumẽtor: vel quilibet
omnia ſua peccata preterita cognoſcet vel aliq̃ ſic
et aliqua non: ſi ſic cum multa dãtur obliuioni hoc
non erit naturaliter. dicis deus iuuat memoriam
contra ſaltez non poterit habere tot peccata ſimul
preſentia propter finitatem actiuam anime que ad
illos actus concurrit et hoc ſaltem erit difficile re=
ſpectu omnium peccatorum aliorum a peccante.
Inſuper peccata deleta in confeſſione non oſten=
dentur quia ſic multi de peccatis occultis verecun
darentur. Ad primum tranſeat ꝙ quilibet omnia
ſua peccata cognoſcat deus poteſt ſupplere actiui=
tatem anime: ꝙ omnia cognoſcat et omnia aliena
probabile eſt ꝙ ſi anima ſue nature relinquatur po
teſt cognoſcere ſecreta cordis alterius et aliquorũ
peccatorum poteſt habere noticiam diſtinctam et
deus poteſt ſupplere actiuitatem anime ꝙ infinita
cognoſcat ſortes non plus facit ferẽdo mille libras
cum mille hominibus membroſis q̃ꝫ ferendo vnã
libram ſine ope alterius ſed non eſt opus ꝙ quilibꝫ
cognoſcat in particulari cuiuſlibet omnia peccata:
ſufficit in generali ꝙ cognoſcet per ſeparationem
hedorum a ſiniſtris et ouium a dextris: ſecus eſt de
peccatis proprijs. Ad aliud probabile videtur qđ
peccata confeſſa non innoteſcent aliis.
¶ Dubitatur an ſolus chriſtus iudicabit propter a
liquas auctoritates opus eſt ponere varias accep=
tiones iudicis iohannis quinto dicitur: pater om=
ne iudicium dedit filio: et mathei decimo nono di=
citur de apoſtolis ꝙ erunt iudices duodecim tribꝰ
iſrael. et iob triceſimo ſexto: iudicium pauperibus
tribuit propter iſta et ſimilia dicitur multipharian
poteſt iudicium alicui conuenire ſcilicet ordinaria
poteſtate et ſic iudicabit tota trinitas ex delegata
poteſtate et ſic iudicabit dñs inquantum homo.
Quo fit licet deus iudicabit in natura humana non
tamen iudicabit ſecundum naturam humanam: vł
acceſſoria dignitate et ſic perfecti iudicabunt nõ ve
conſulant ſed aſſiſtent propter eorum honorem vel
comparatione et ſic minus mali iudicabunt magis
malos ſecundum illud luce vndecimo: viri niniui=
te ſurgẽt in iudicio cum generatione hac et condẽ=
nabunt eam. Dices ex his ſequitur ꝙ damnati
videbunt corpus chriſti in gloria ⁊ ſic habebunt de
lectationem conceditur antecedens ſicut aſcendit
in gloria: ſic in glorioſo corpore apparebit actuum
primo: hic ieſus qui aſſumptus eſt a vobis in celuꝫ
ſic veniet quemadmodum eum vidiſtis euntem in
celum: ſecundum illud luce viceſimo primo: vide=
bunt filium hominis venientem in nubibus cuꝫ po
teſtate magna et maieſtate: non debet eſſe vilioris
conditionis in aſpectu q̃ꝫ iudicandi modo ſed pre=
deſtinati habebunt corpora glorioſa ſed conſequen
tia eſt nulla ſicut gloria amici eſt delectabilis ita il=
lius qui eum odit eſt triſtabilis: nec ſequitur ꝙ ha=
bebunt beatitudinem: quia illa eſt in viſiõe dei quã
non habent. hic paululum reſpira ponderans ver=
bum: ite maledicti in ignem eternum: non dictum ẽ
per tres annos/nec per quattuor annos/nec millio
nem annorum tunc loquetur ad eos in ira ſua et in
furore ſuo conturbabit eos: horrendum eſt incide=
re in manus dei viuẽtis ad hebreos decimo: et duo
decimo eiuſdeꝫ: non inuenit penitentie locum q̃ꝫ q̃ꝫ
cum lachrymis inquiſiuiſſet eam cadite ſuper nos
et abſcondite nos a facie ſedentis ſuper thronum ⁊
ab ira agni apocalipſis ſexto. Hic poteſt fieri argu
mentum preuideri puniri vno die eſt penale puniri
duobus diebus penalius tertio penalius adhuc et
ſine ſtatu ſic dies addendo ergo infinite triſtabitur
reprobus videns ſe puniendum per infinita ſecula
Dicis non habet diſtinctos actus ſuper ſingulos di
es latos et non eſt ita penale reſpicere ad totale tẽ=
pus ſimul ſaltem ſequitur ꝙ quo ad hoc diſcedẽs
cum vno paruo mortali qđ cõtingit frequenter de
lege tantum punietur ſicut iudas nero vel macho=
metus. Reſpondetur non ſequitur videt ſe punien
dum mitiori pena qui preuidet ſe habiturum mox
colicam paſſionem per tres dies magis turbatur
q̃ꝫ ille qui videt ſe laboraturum lenta febricula vno
menſe magnam miſericordiam deus facit damna=
tis: alioquin cum paruo mortali diſcedens poteſt
ſibi relictus ſeipſum cruciare per modum inſanien
tis ſicut videmus idem morbus in acrimonia virũ
impacientem plus exagitat q̃ꝫ pacientem deus non
concurrit cum illo qui cum vno mortali paruo di=
ſcedit ad inquietem maiorem plus q̃ꝫ culpa merea
tur fateor quelibet pena inferni eſt doloroſa ſed de
us magnam miſericordiam eis facit.

Diſtinctionis quadrageſime ſeptie queſtio ſcōa

SEcundo circa hanc diſtinctionem quadra
geſimam ſeptimam quero an ignis conſla
grationis erit eiuſdem cum igne preſenti:
ſicut in queſtione precedēti quo ad ſuppoſitum et
quo ad queſitum concluſiue reſpondebitur. Pri
ma concluſio: mundus purgabitur per ignem con=
flagrationis. Secunda concluſio: ille ignis erit
eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime cum hoc igne que3 ha
bemus. Prior concluſio patet prime corinthiorū3
ſeptimo: preterijt figura huius mundi vbi gloſa pul
chritudo huius mundi mundanorum ignium con=
flagratione peribit. idem viceſimo de ciuitate dei
capitulo. xvj. et gloſa ſuper illud ſecunde petri ter
tio. et ſecunde petri vltimo. elementa ignis ardo=
re tabeſcent. et congruentia eſt ad hoc ſecundo phi
ſicorum. nos ſumus quodammodo finis omnium:
ergo homine innouato poſt generalem reſurrectio
nem congruit mundu3 innouari et purgari qđ ma
xime fit per ignem: apocalipſis viceſimo primo: vi
di celum nouum et terram nouam. videmus inſup
nunc poſt aliqua peccata locum ante conſecratio=
nem eſſe vetitum quouſq3 purgetur: ſic decens eſt
q locus peccatorum purgetur. Secunda concluſio
probatur ſuper illo verbo geneſis primo: requieuit
deus die ſeptimo ab omni opere qđ patrarat: ſecū
dum multos ſic exponitur: ceſſauit a creatione no=
uarum ſpecierum in rebus: dicis multa ſunt indiui
dua in mundo quibus nulla fuerunt ſimilia in ſpe=
cie ſpecialiſſima: patet tu potes habere vnam noti=
ciam de ſorte hac formica et hac arena copulatim
et forte nullum tale indiuiduum preceſſit. idem po
tes facere capiēdo plura obiecta diſiunctiue vel cō
ditionaliter. Secundo arguitur ad idem: aqua
que purgauit mundum erat eiuſdem ſpeciei cu3 ve
ra aqua: ergo ignis cum igne. inſuper gratis ē mul=
tiplicare ignem alterius ſpeciei vel aliud calefacti
uum ab igne. Contra priorem concluſionem
argumentor: vel ignis precedet iudicium vel erit
tempore iudicij vel ſequetur iudicium non vlti=
mum ſecundum illud pſalm̄. ignis autem ante eu3
precedet et inflammabit in circuitu inimicos eius
non duo prima tunc combureret viuentes. Reſpon=
detur q precedet ſecundum illud allegatum et ſta=
bit tempore iudicij nec ledentur electi qui ſtabunt
in parte aeris ſuper ignem ſicut dicit beatus augu
ſtinus ſecundo de ciuitate dei capitulo decimo oc=
tauo. poſſumus inquit dicere electos futuros eſſe
in ſuperioribus partibus quo ita non aſcendet flā
ma illius incendij quemadmodum nec vnda dilu=
uij et illud de eis intelligitur qui mortui ſunt et ni=
chil purgabile habent de viuentibus poſſunt mori
ab igne pro eorum pena purgatorij ſi debitores pe
ne ſint et magis vel minus puniri ſecundum eoru3
demerita quia ignis ille eſt inſtrumentum diuine iu
ſticie ſi nichil purgandum habeant poſſunt homi=
nes mori in illo igne ſine dolore magno ſicut deus
conſeruare poteſt hominem in igne perpetuo abſ=
q3 hoc q ignis in eum agat videtur q mali crucia=
buntur in illo igne et tandem eos inuoluet in fau=
ces inferni. Secundo arguitur: vel deus creat
nouum ignem et tunc neceſſe eſt alia corpora con=
denſari extra eorum naturalem ordinem vel plura
corpora eſſe in eodē loco qđ natura abhorret ſi cor
rumpat partem aeris in ignem idem ſequitur incō
ueniens cum ex vno pugillo aeris fiunt decē ignis.
Reſpondetur de condenſatione et rarefactione ne
ceſſe eſt ſi aliquid condenſetur aliquid rarefieri et
econuerſo nunc naturaliter loquendo tamen deus
poteſt facere oppoſitu3 poteſt corrumpere magnā
partem aeris vel terre proportionabiliter ad ma=
gnitudinem ignis creati.

Diſtinctionis quadrageſime octaue q̄ſtio vnica.

CIrca quadrageſimam octauam diſtinctio
nem de qualitate luminarium capite quin
to loquitur magiſter circa hoc quero an
celi ceſſabunt a motu poſt diem iudicij: reſponſio af
firmatiua q ſic ratione naturali hoc probari nō po
teſt apocalipſis decimo habetur angelus iurauit p
viuentem in ſecula ſeculorum q tempus non erit
amplius capit hanc diceret ille qui tenet celum eſ=
ſe tempus tempus non erit tempus poſt diem iudi
cij hoc celum erit poſt diem iudicij hoc celum eſt
vel erit tempus: ergo tempus erit poſt die3 iudicij
ſecundum aliam poſitionem tempus non erit poſt
diem iudicij ad hanc concluſionem adducitur aba=
chuc decimo quarto. et erit dies vna que nota eſt
domino non dies neq3 nox et in tempore veſperi e=
rit lux: poteſt adduci gloſa marginalis eſaye ſepta=
geſimo: ſi ſol circundaret terram tunc illuminaret
damnatos qđ eſt inconueniens: hec gloſa eſt yſido
ri non penitus ridenda ſi damnati punirentur ex al
tera parte terre et eſſent nobis antipodes eſſet ap=
parentia in ratione ſed hoc eſt falſum propterea ra
tio non eſt ponderanda. preterea tunc non erunt ge
nerationes et corruptiones: ergo inanis eſſet circu
latio ſolis cum ſecundum ariſtotelem ſecundo de
generatione: ſol in obliquo circulo eſt cauſa genera
tionis et corruptionis: licet tamen non abſonum eſ
ſet dicere q licet ſol nunc in obliquo circulo ſit cau
ſa generationum et corruptionum tunc tamen non
habebit illam actiuitatem: nec valet dicere celū eſt
omnibus inferioribus perfectius vel nos homines
ſumus finis extrinſecus ſecundu3 illud ariſtotelis
ſecundo phiſicorum nos ſumus quodammodo fi=
nis omnium celum non eſt animatum omne anima
tum quolibet illo qđ non eſt animam includens de
um vel angelum eſt perfectius propter nichil aliud
ordinatur motus celi: q celum poteſt quieſcere nō
eſt dubium fideli: ſed arguitur ad ariſtotelem celu3
mouetur ab agente libero et nullatenus ab agente
naturali: ergo ei9 motor mouere poteſt deſinere cō
ſequutio liquet nudatur antecedens ſi celum mo=

uetur vel mutatur in inſtanti conſequēs experimur
eſſe falſum iſtam conditionalem probo:mobile po
ſitum in vacuo mouetur in inſtanti quarto phiſico=
rum et cauſa eſt: quia ibi nulla eſt reſiſtentia extrin
ſeca nec intrinſeca reſiſtens cum in celi motu nulla
eſt reſiſtentia nec motus celi eſt innaturalis circui=
tio et rotatio eſt apta ſphere. Forte dicis celum ha
bet reſiſtentiam cum hoc ꝙ vnꝰ orbis mouetur ab
oriente occidentem verſus ſuper polos mundi idē
celum eodem tempore mouetur ab occidente oriē
tem verſus ſuper polos obliqui circuli. contra ca=
pto primo mobili qḋ habet vnuꝫ motum in illo cur
rit deductio. et ſi dicas celorum inferiorum contra
nitentia impedit primum mobile contra iſti motus
ſuper varios polos non contrariantur:ergo non eſt
contranitentia quecunq̧. Dixi circuire non eſt celo
innaturale ob auicennam qui nono methaphiſice
aſſerit motum celi eſſe naturalem ab oriente ad oc
cidentem quia tunc violente ab occidente ad orien
tem moueretur:ſed hec ratio non eſt magni ponde
ris bene concluderet de hiis que mouentur motu
recto motus vni ſpere conueniens a naturali philo
ſopho debet dici naturalis ab a ad b et contra. Ex
iſta concluſione ſequitur poſt diem iudicii non erit
motus in epiciclo nec erit motus octaue ſphere de
ſcriptus in duobus paruis circulis in principio arie
tis et libre et quando principium arietis aſcēdit ca=
put libre deſcendit et econuerſo. Secundo ſequi=
tur non ſemper dies eſt quando ſol eſt ſuper terraꝫ
patet quando non eſt eius latio ⁊ eodem modo nō
omnis exiſtens in vmbra terre habet noctem: patꝫ
ſi non ſit dies poſt dieꝫ iudicii:ergo pari ratione ne
q̧ nox. Item ſi poſt diem iudicii ſit nox erit poſt di
em iudicii tempus. Tertio ſequitur:tunc luna non
erit gironaga nec cuſtos arimantidos vrſe tinge=
tur occeano nec elice nec cinoſura arcton circuibit
Quarto ſeqꝛ non iuuat currere ad augē ⁊ oppoſitū
augis reddendo cauſā quare plaga terre eſt habita
bilis inter tropicum cancri et circulum articum et
non ea que eſt inter tropicum capricorni et circu=
lum antarticum iſta correlaria de ſe eluceſcunt.
Sed contra illud argumentor: ſolem diutius ſtare
ſuper vnum orizontem non arguit non eſſe dieꝫ:pa
tet de longiſſimo die artificiali qui erat viginti q̄t=
tuor horarum vbi ſol ſtetit ad preces ioſue/ioſue de
cimo. ſimile patet in caſu ezechie quarti regum vi=
ceſimo:et prope polum articum homines habēt di
em artificialem duobus menſibus et trimeſtrem di
em habent et medium annum :ergo longa mora ſo
lis in orizonte non prepedit denominationem diei
nec eius quies. patet in caſu ioſue. Preterea bea=
ti perpetuo ſtabunt in requie:ergo vno anno ⁊ vno
die non eſt poſſibile durare per totum quin duretur
per partem. Inſuper multe cogitationes beatorꝫ
et damnatorum erunt volubiles:ergo tunc erit tē=
pus talia menſurans. Reſpondetur ſolem circum
ferri requiritur ad tempus vel eſſe natum in poten
tia propinqua moueri in gyrum qḋ cōtingit in die
bus ioſue poſt diem iudicii nunq̄ amplius mouebi

tur ⁊ hoc voco natum girari in potentia propinqua
vna reuolutio ſolis nunc circa terram cum tanta ꝑ
te quantum ſol pertranſit contra motum firmamē
ti nobis metitur nunc tempus cum quieſcat ſol am
plius nichil metitur temporanee. Ad aliud ſi per=
petuo intelligatur perhenni tempore negatur ſed ꝑ
petuo ſine fine conceditur. Ad aliud de cogitationi
bus et earum cremento et decremento conceditur
et ſic concluditur poteſt capi aliqua menſura alia a
ſole ſicut eſt michi diale vel horale ex caſu arene co
gnoſco horam vel ex latere ſcripto ſed tempus cō=
mune ſol non amplius menſurabit de illo tempore
intelligimꝰ:ſi dicas ſolē non retroceſſiſſe vt hugen
ſis aſſerit quarti regum viceſimo tempore ezechie
regis hoc eſt vnum cōmentum mere gratis dictuꝫ
¶ Secundo argumentor:celi deſinunt moueri vel
in illo aſpectu quo creati ſunt vel in aliquo alio neu
trum dici poteſt quia detur ratio. Rurſus tunc vna
pars terre exceſſiue calefiet illa que eſt ſoli et plane
tis calefactiuis ſubiecta et reliqua nimis frigefiet ⁊
ſic vna pars terre deſiccabitur et erit cauernoſa vt
pueri in lymbo exire poſſunt et videre: alia pars cō
denſabitur hoc eſt abſonum igitur. Item geneſis
octauo:cunctis diebus terre eſtas et hyems nox et
dies non requieſcent. Ad primum dicitur ꝙ non
quieſcent in illo aſpectu quo creati ſunt et hoc ſup
poſito ꝙ mundus non duret triginta ſex mille an=
nos vt eſt veriſimile ſed hoc ſoli deo eſt cognitum
an in martio creabatur vel ſeptembri dictum eſt in
duodecima diſtinctione ſecundi. Ad ſecundum ar
gumentum nunc illud non concludit de aliquibus
partibus remotis a via ſolis prope articum et an=
tarticum veroſimile eſt ꝙ nulla mixta poſtea erunt
niſi elementa cum damnatis et ſaluatis et eorum
partibus et accidentibus ad quid deſeruirent ele=
phanti tigrides vnicornis oues et boues et vniuer
ſa pecora campi tūc non deſeruirēt:nec piſces. om
nia conuertentur in elementa : ſole influentie cele=
ſtes non producunt piſces aqua circumdabit terraꝫ
et quando ita eſſet de cauſalitate deus non concur
rit cum celo ad affectus inanes producendos ele=
menta manebunt ne ſit vacuum et ad decorem vni
uerſi nunc autem deus mari dedit terminos quos
preterire nequit ſecundum illud iob triceſimo octa
uo:quis concluſit hoſtiis mare cum erumpebat q̄ſi
de vulua procedens circundedi illud terminis me=
is et poſui vectem et oſtia et ſic non concluditur ꝙ
tandem mare deſiccabitur vel ꝙ aqua erit profun=
dior in vna parte q̄ʒ alia dato ꝙ ſol vni parti ſuppo
natur et non alteri ibi danubius ſuam denominatio
nem amittet nec per varia oſtia mare ponticum pe
tet:nec nilus irrigabit egyptuꝫ dn̄i vel iordanis ter
ram promiſſionis illud geneſis octauo intelligitur
ante iudicium.

¶ Diſtinctionis q̄drageſime none queſtio prima.

PRimo quero circa hāc diſtinctionē q̄dragesimam nonam de eſſentia beatitudis. Circa q̄ſtionis expeditionē notabimus aliquos dicentes beatitudinē ſolū conſiſtere in actu intellectus. alios dicentes eam eſſe in actu voluntatis. tertii vtroſq; impugnāt dicētes beatitudinē ꝓ multis ſolum debere accipi. Sed dicimus beatitas bipharíam accipit. vnomō pro beatitudine increata vel obiecto beatitudis. alio modo pro beatitate formali. prior acceptio patet. pſal. iij. Tu aūt dñe ſuſceptor me⁹ e gl'ia mea ⁊c̄. mō gloria et beatitudo coincidunt ⁊ pmo confeſſionum ꝟſus pncipiū inquietū eſt cor noſtrū donec requieſcat in te. ſcđa acceptio patet qꝛ aliqua eſt actus intellectus aliqua voluntatis tertia gaudiū ex hiis ſequens. pꝫ iohannis. xvij. hec eſt vita eterna vt cognoſcant te ⁊. j. de ciuitate dei. c. pe. loquēs de vnione dicit auguſtin⁹. eſt ſummū premiū q̄ cōſiſtat in actu voluntatis. patet. j. de doctrina xpiana. vñ vltra mediū dicit auguſtin⁹. hec eſt ſūma merces vt ipſo perfruamur. hoc patꝫ per diffinitionē bti quā ponit. xiij. de trinita. c. viij. beatus eſt qui viuit nec vult nec male aliq̄d vult ⁊ cicero li. v. tuſ. hos exiſtimo beatos qui ſunt i bonis nullo adiūcto malo. de gaudio patet. gaudium vr̄m nemo tollit a vobis. ioh. xvj. Inſuper dicam⁹ terminus beatitas pōt bipharíaꝫ accipi collectiue ⁊ diuiſiue poteſt ꝓ hiis omnibus ſupponere vl' eorūꝫ aliquib⁹ ſicut logica capitur pro ſcientia vni⁹ cōcluſionis logicalis vel pro ſcientia multarū. quo fit inde coꝝ eſt dicere in talibus geminā eſſe poſitionē ⁊ alios impugnātes non ſeſe intelligunt. Iſtis p̄miſſis pro terminorum ſignificantiis pono concluſiones. ¶ Prima concluſio aliqua beatitas eſt deus. ¶ Secūda cōcluſio aliqua beatitudo eſt creatura. pꝫ de actibus datis.

¶ Contra priorē concluſionē argumentoꝛ ex ea ſequitur q̄ aliqua beatitudo eſt beata. cōſequens eſt falſum implicat albedinē eſſe albā ergo beatitateꝫ eſſe beatā. conſequentia eſt lucida de eſſentia diuina. ¶ Contra ſecundā cōcluſionē argumentoꝛ melior eſt habitus q̄ actus beatitudo debet eſſe q̄d optimū. j. ethicoꝝ in hoc oēs cōuenerūt licet eam in variis rebus ponebāt modo habit⁹ eſt melior actu iij. topicoꝝ. bonū permanenti⁹ eſt melius modo habitus eſt diuturnior actu ex p̄dicamētis. Ad primū conceditur ſequela ⁊ nego falſitatē cōſequētis nō eſt ſimile de albedine ⁊ albo cuius vnū eſt ſubiectum ſuſceptiuum alterius interdū cōcretū et abſtractum res differentes importāt nō modo in numero ſed in ſpecie. interdū eandē rem in recto ponunt. Ad ſecundū nego aſſumptū nō ſemper p̄manentiora preſtāt niſi cetera ſint paria coruus/ceru⁹ et querc⁹ longeua nō preſtant homini. inſuper beatitudo eſt perpetua iam viſa eſſentia beatitatis reliquum eſt ad ſecundū queſitum accedere.

¶ Diſtinctionis quadrageſime none q̄ſtio ſecūda.

QVeritur ſecundo circa hanc diſtinctioneꝫ quadrageſimā nonaꝫ an beatitudo totaliter cauſetur a deo duo ſunt hic modi opinandi vnus eſt q̄ aīa partialiter ad ſuā beatitudinē cōcurrit. alius recitatus ab antiquis ⁊ cōiter repudiatus quē frater guillerm⁹ okan ⁊ cardinalis cameracēſis defenſant q̄ deus eſt totalis cauſa beatitudinis noſtro more illi poſitioni adherem⁹ que nobis rationabilior apparet aliquas rationes occurrentes faciem⁹ contra modū quē reprobare intendimus poſtea ad eoꝝ motiua r̄ndebim⁹ vt oppoſitum magis eluceſcat. Et ſic argumētoꝛ: beatitudo cauſatur a ſolo deo per te quia alioquin nō ꝑpetua eſſet beatitudo hoc eſt inconueniēs ⁊ cōſequentiam probas qꝛ voluntas a quolibet ſuo actu pōt ceſſare ⁊ ſic poteſt facere ſe nō eſſe beatā ſꝫ hec ratio deficit. q̄d patet. beatitudo quo ad actuꝫ intellect⁹ ⁊ voluntatis intellectū ⁊ voluntatē vitaliter immutat ergo ab eis ꝑtialiter cauſat. ꝯña tenet ex terminis ſi dilectio dei i pſ̄ia eſt actus voluntatis voluntas per illā agit ⁊ illā partim efficit alioqui potes dicere habitū eſſe beatitudinē a ſolo deo vl' a voluntate ⁊ actu cauſatum. dicis ſufficere q̄ volūtas per illum actuꝫ tendit in obiectum diligēdo deuꝫ ⁊ eum cognoſcendo abſq; vlla efficientia ſic modo per habitū aīa nō actu tendit in obiectū. Sed contra hoc te mouet ne voluntas poteſt ſe nō b̄ificare propter ſuam libertateꝫ ſed hoc cōcludit contra te ipm ſi volūtas per actū a ſolo deo creatū tendat in obiectum poteſt nō tendere hoc eſt ei ita liberū ſicut ꝑducere vel nō producere ſi fingas aliquā neceſſitatem tendendi in obiectum eā fingere potes ī continuatione actus imo ponere ſine fictione.

¶ Secundo argumentoꝛ hac via quilibet beat⁹ poteſt ſe magis beatificare q̄ meruit in via. pꝫ. ſit a tota beatitudo illi creata a deo vl' ill⁹ poteſt diligere deum clare viſuꝫ ex puris naturalibus vl' cum lumie glīe vel nō. ſcđm nō eſt dicendū cū eſt potentia libera et potiſſimū apud te. igitur. dicis poteſt deū diligere ſed non erit aliquomō beatitudo cū a volūtate cauſatur ⁊ interdū illum actuꝫ habet interdū nō habet vel in gradu remiſſo habet nō inconuenit habere duos actus reſpectu eiuſdē obiecti ſimul quorum vn⁹ cauſatur totaliter a deo et alter parti a voluntate tunc ſaltē habens meliora naturalia poteſt deū clare viſum magis diligere ⁊ habere pl⁹ gaudii de deo. ¶ Tertio arguitur ꝑ rationem debes dicere penas dānatoꝝ ⁊ odiū dei a ſolo deo cauſari ꝙ eſt abſurdū ⁊ horridū q̄ deus ſe ſolo in oībus dānatis penā ſenſus cauſat totaliter odiū dei ⁊ ceteros actus difformes. ⁊ q̄d ſequatur patet ꝑ te volūtas eſt libera ergo poteſt oēm ſuum actum derelinquere. ¶ Quarto argumentoꝛ deus poteſt neceſſitare voluntatē ad continuandū ⁊ ad eliciendū ſuū actū ergo nō debes ad ſaluādā ꝑpetuitatē beatitudinis ⁊ miſerie currere ad potentiā pure paſſiuā. aīis pꝫ. ſi voluntas eliciat ſuū actū in iſtanti oportet q̄ actū cōtinuet de neceſſitate naturali per temp⁹ in eadeꝫ intenſione graduali vel in gradu remiſſiore alioqui

ſolue tu ipſe quare nõ meretur infinite continuando illum actum per temp⁹ vel demeretur das voluntatem poſſe actũ elicere in inſtanti. dicis ꝙ non cuȝ okan dicat omne ꝙ eſt in illo inſtanti in quo eſt eſſe de neceſſitate ⁊ per cõſequẽs aliud negat. cõſequẽtia eſt nulla: ſed ſolum ſequitur ꝙ cõſequẽter negãdum erat et ꝙ inſcite illa ſimul ponebat ꝙ creatura poſſit actũ elicere in inſtanti qꝛ in illis duob⁹ ſimul ſibi repugnauit. dicis nõ oportȝ ſi quis actũ eliciat in inſtanti ꝙ de neceſſitate cõtinuet ſed poteſt ceſſare ab actu elicito in illo inſtanti imediate poſt tẽp⁹ elicitionis nec ſequitur ꝙ in cõtinuatiõe libera act⁹ per vnũ tẽpus ꝙ homo iſinite peccat. pȝ in ſili i agẽte naturali ſi corpus luminoſuȝ producatur in hoc inſtanti producit certũ gradũ luminis in illo inſtanti in pedalitate diſtãte ⁊ ſi imediate poſt illud inſtãs moueatur illud pedale verſus ſemper intendit lumen i illo pedali nõ tñ ſequitur ꝙ in fine mot⁹ erit infinitũ lumẽ gradualiter i illo pedali hoc non ſufficit ſi continuatio huius act⁹ i aliquo inſtãti ſequenti eſt libera ſic ſcilicet ꝙ imputatur act⁹ ad nouam culpã in illo inſtanti ſcȝ a ⁊ equa eſt ratio in quolibȝ inſtanti ſequenti illius temporis quo act⁹ cõtinuaƭ et in quolibet tempore ſunt infinita inſtãtia ergo infinite grauiter talis peccabit ſed ſuper hoc ꝓ nunc nõ inſiſto michi ſufficit ſi voluntas cõtinuat actũ ꝑ tempus puta per vnã horam exempli cauſa ꝙ de⁹ illũ actũ poterit ſic ſemꝑ cõtinuare. forte dicit addictus ſue poſitioni/ poteſt deus illud facere ſed nõ ſequitur qui deus põt aliud facere ⁊ aliud eſt ꝓbabile vel forte deus non poteſt neceſſitare ꝓpter iſtas rationes teneo oppoſitum ꝙ volũtas cõcurrit actiue ad ſuam beatitatem et ſic ſoluem⁹ alioꝝ rationes ꝙ ſemper min⁹ apparebũt. poteſt fieri argumẽtum de icẽptitate ſpecifica actus ꝓducti a ſolo deo ⁊ a beato ⁊ ꝙ triſticia demonis ⁊ ſua pena eſſentialis interdũ remittetur nõnũꝗ̃ intẽdetur per actus malos quos libere elicit vł intenſius nolle ⁊ ita de quolibet dãnato. ¶ Sed cõtra iſtuȝ modũ arguiƭ ſic voluntas eſt libera ergo ſi cõcurrat ad beatitudinem poteſt ſe nõ beatificare ⁊ illud poteſt probari per ariſtotelẽ .ij. peryarmenias ⁊ .ix. methaphiſice potẽtie rationales valẽt ad oppoſita. ad illud dico hoc verũ eſſe cũ influentia dei gñali in hoc mundo ſed ſi deus velit neceſſitare voluntatẽ ad eliciendũ ⁊ ad continuandũ ſuum actũ nõ eſt ſitũ in facultate voluntatis ſuũ actũ deſerere ꝙ oſtendim⁹ per caſum balaam volentis ad inſtantiã regis balac maledicere populũ dei. nume. xxij. xxiij. ⁊. xxiiij. adductus erat a rege moabitarũ vt malediceret iſraeli qđ facere nequibat ſed neceſſitabatur bñdicere. pȝ cõſideranti litteram ⁊ hoc balac gentilis intellexit ꝓpterea magũ fecit locũ variare cõmẽtũ eſſe volare ad ꝓlationẽ exteriorẽ bñdicẽdi in balaam ſicut de aſino nõ autẽ ad actum volũtatis volẽdi benedicere poteſt de⁹ vtrũqȝ facere. hoc idẽ putabat maro. vj. eneidos de vate cumana ꝙ neceſſitabaƭ proferre obſcura ab appoline inq̃eus. Cumeaqȝ ſibilla horrendas canit ambages antroqȝ remũgit. Obſcuris vera inuoluens ea frena furenti. Concutit ⁊ ſtimulos ſub pectore vertit apollo. ¶ Contra hoc arguit okan quãdocũqȝ ſunt aliqua duo ſupernaturalia ⁊ min⁹ ꝑfectũ propter ſuaȝ perfectionẽ nõ poteſt partialiter produci a creatura nec magiſ ꝑfectũ ſed ſic eſt ꝙ gratia eſt minus perfecta ꝙ̃ beatitudo prior producitur totaliter a deo ergo et ſecũda. dico illud argumẽtum pluripharia deficere in ꝑmis nego preſuppoſitum beatitudo nõ eſt quid ſupnaturale cum a voluntate partim producitur cui⁹ oppoſitum dicimus. Si dicas te capere hãc propoſitionem quãdocũqȝ ſunt aliqua duo ⁊c̃. relinquẽdo ſupernaturalia iterũ preſuppõis falſuȝ non eſt propter perfectionẽ aſinus producit aſinũ ⁊ non caritatem ⁊ ſic non eſt propter ꝑfectionẽ cũ aliquãdo magis perfectũ poteſt produci ab vno agẽti ⁊ non minus perfectũ hoc creberrime eſt in vſu. ¶ Secundo arguitur meritum eſt merẽte ergo premiũ debȝ eſſe a ſolo premiãte. hoc argumẽtũ eſt cõtra actorẽ actus meritorius eſt parti ab elicięte ꝑtim a deo ſic eſt de premio. petis an actus ille de neceſſitate cõtinuatus eſt ſpõtane⁹ vł mere naturalis hoc eſt nobis ⁊ eis difficultas cõis de cõtinuatione actus et dico ꝙ eſt actus voluntarius ſȝ ſi deus ſuã neceſſitationẽ ſubtraheret voluntas poteſt illũ actũ deſerere apponam⁹ alias rationes. ¶ Propterea tertio argumentor cõtra modũ poſitũ ex illo ſequitur ꝙ aĩa xp̃i nõ habet decenter beatitudinẽ hoc eſt inconueniens: igitur. cõſequẽtia pȝ. decet ꝙ maioreȝ habeat ꝙ̃ aliquis alius vel alii mille: ſed ꝓbo ꝙ nõ ex hac poſitione aĩa concurrit ad ſuã beatitudinem ſed actiuitas aĩe chriſti eſt finita ſicut eſt finita entitas in perfectione ergo ad aliquã portionẽ beatitudinis poteſt cõcurrere ⁊ nõ ad maiorem que eſt forte minor ꝙ̃ deceat. Reſpondeo negãdo conſequentiam aĩa xp̃i vt in. xiij. diſtinct. tertii dicimus habet infinitam gratiam modo gratia actiue cõcurrit ad actũ meritoriũ ex. xvij. diſtin. ꝑmi. ꝗ cũ influentia dei gñali aĩa chriſti poteſt habere infinitaȝ fruitionem volũtas cũ eodeȝ conatu ⁊ maiore gr̃a maiorem fruitionẽ elicit ⁊ cũ infinita infinitã alioqui finita gratia cũ illo conatu tantã fruitionẽ produceret ſicut infinita. Item deus põt ampli⁹ cõcurrere cũ aĩa ſine gratia vt infinitã fruitionẽ habeat ⁊ ſic põt concurrere cum viſione infinita diuine eſſentie.

¶ Quinto argumẽtor ex iſto modo ſequitur ꝙ eq̃liter merentes inequaliter premiabuntur de ꝑmio eſſentiali hoc eſt incõueniẽs: igitur. cõſequẽtia patȝ de duobus quoꝝ alter habet meliora naturalia ꝙ̃ alius ſi tales diſcedant cũ meritis eqs q̃ habet ſplẽdidiora naturalia potiorẽ actuȝ poteſt elicere. forte dicis ⁊ ſic dicendũ eſt cõſequẽtia eſt nulla de⁹ iuuat habentem tardiora naturalia vbi op⁹ eſt ⁊ nõ cõcurrat cũ illo qui habet meliora naturalia ad gradũ vł partẽ gradus premii vltra merita. cõtra ſequitur ꝙ deus impediret beatũ ad diligendũ deũ quantum poteſt cum influentia dei gñali hoc eſt incõueniens cũ nõ impediat in via. reſponſuȝ eſt ſufficienter inter arguendũ vſqȝ ad vltimã replicã ꝙ deus aliquẽ

impedit ne diligat eum plus q̄ meruit nō cōcurrit
ad hoc ſi paulus ſimplex heremita diſcedat cū de-
cē meritis ⁊ plato octo meritis hñs lucidiora natu
ralia nō cōcurrit cū platone vltra octo gradus pre
mii et plato nō exoptat intēſiorez actū p̄mii nec ad
maiorē deus cōcurrit diſcrimē eſt in p̄ria ⁊ in via cū
dilectio p̄rie eſt premiū hic autē ſolū meritū niſi lo-
quamur de p̄mio cōtracto ſicut peccatū dicit̄ pena
a beato auguſtino ſic meritū dicitur p̄miū ⁊ dulce-
dinē īuolutā habet. et dicis nō erint imparia natura
lia in patria cum ex parte animarū non eſt diſcrimē
ex parte corporū nichil intereſt nūc molles carnis
ſunt apti mente ⁊ aliqui ſunt rudiores carne et per
cōſequens ineptiores tñ poſt reſurrectionē in bea-
tis quilibet habebit corpus ſpirituale relicto aiali
Reſpondeo hoc nō euitat propoſitum de homine
⁊ angelo ⁊ de angelis inter ſe ſpecie diſtinctis ⁊ licz
quilibet beatus habebit corpus longe optimum tñ
ſtat q̄ varie erint cōplexiones hoim ⁊ aliqua varie
tas accidentaria. ¶ Sexto argumētor ſequitur q̄
aliquis erit beatus in via hoc cōſequens eſt falſum
ergo ⁊ añs. probo conſequētiā aliquis poteſt habe-
re dilectionē dei in via eiuſdē ſpeciei ſpecialiſſime
cū dilectione dei in patria ergo hic aliq̄s poteſt eſſe
beatus de lege communi nō valet dicere in via erit
minor dilectio dei q̄ in patria iuxta illud qui minor
eſt i regno celoꝝ maior eſt illo. math. xj. ⁊ luce. vij.
ergo minim⁹ i regno celoꝝ eſt maior iohāne bapti-
ſta. forte hoc non intelligit̄ q̄ in quolibet eſt maior
dilectio dei vel caritas ſed eſt maior in ſecuritate ⁊
īflexibilitate a recto qꝛ eſt actualis ſemꝑ tendentia
in deū nō autē i via. Itez quelibet ꝑs beatitudinis
eſt beatitudo ergo ſi quelibet pars beatitudinis lini
in patria eſt maior in gradu hac dilectione dei i via
totalis fruitio lini in patria eſt infinite intenſa. Ad
argumentum reſpondetur negando cōſequentiam
ſaltem ſm legem communē de qua argumentū lo-
quitur ⁊ nego q̄ dilectio dei in via ⁊ in p̄ria ſint eiuſ
dē ſpeciei ſpecialiſſime ſicut noticia intuitiua ⁊ ab-
ſtractiua eiuſdē obiecti ſpecie eſſentiali differunt ſic
dilectio depēdēs a noticia ītuitiua ſpecie diſtinguit̄
a dilectione dependēte a noticia abſtractiua an req̄
ratur lumē glīe ad hoc q̄ quis poteſt beatificari te-
neo q̄ nō de potentia dei ſaltē abſoluta ſi de⁹ poteſt
facere q̄ beatitudo ſuſcipiatur in aia cū lumine glīe
poteſt facere q̄ in eadē ſuſcipiat̄ ſine lumie glīe qua
litatiue diſpoſitiones de potentia dei abſoluta non
requiruntur ad hoc q̄ forma ſubſtātialis informet
materiam ⁊ q̄ amplius eſt nō ponerē lumē glīe niſi
qꝛ pontifex maxim⁹ illud ponit clemētina ad nr̄m
de hereticis. eſt quintus error begardoꝝ ⁊ beguina
rum vt ibi patet dicit littera quito q̄ quelibet intel
lectualis natura i ſeip̄a naturaliter eſt btā q̄ꝺ aia
non indiget lumie glīe ip̄am eleuante ad deū viden
dū et eo beate fruenduz licet illi littere pōt dici per
lumē glīe intelligitur caritas ⁊ erroneuz eſt dicere
aiam naturaliter i ſeip̄a eſſe btām littera ſuper hoc
enigmatice procedit. ⁊ gloſa iohānis andree nō in
telligit litteram. Sed contra ſolutionē principalez
dicis apoſtolus in hac vita vidit deū ſicuti eſt vt di
cit beatus auguſtinus in queſtionib⁹ ad oroſiū ergo
aliquis eſt beatus in hac vita. forte dicis beatitudo
omnē miſeriā excludit ſed illa in hac valle lacrima
rum non eluitur. ſm illud iob. xiij. Homo nat⁹ de
muliere breui viuens tēpore repletur multis miſe-
riis. contra xp̄us ſcḋm aiam erat beat⁹ a principio
eſſe xp̄i et tamē patiebatur penas lāguores noſtros
ipſe portauit niſi voces miſeriā in culpa ⁊ tunc non
conuenit cuilibet homini. pꝫ de diua virgine trāſeū
do ad nomē nego q̄ apoſtol⁹ erat beat⁹ in via hoc
q̄ non erat beatitudo perpetua. j. ethicoꝝ. vij. ver
enim nec vna irundo facit nec vnus dies. Et beatū
eodē mō felicē ve nec vnus dies nec breue efficit tē
pus ⁊ ſi de potentia dei abſoluta dilectio dei quam
habet beatus petrus in patria deſineret eſſe non eſ-
ſet beatitudo imo ſi per breue tēpus deſineret eſſe
vel ꝑ inſtās ⁊ poſtea inciperet eſſe. quo fit beatitu-
do ⁊ nō beatitudo ſunt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſi-
me eſſentialis. Secundo ſequitur due ſunt qualita
tes eiuſdē ſpeciei ſpecialiſſime a ⁊ b a durat in ſup-
poſito per maius tēpus q̄ b ⁊ non eſt beatitudo ⁊ b
eſt beatitudo. pꝫ. ſi a ſignificet dilectionē quā habet
bonus latro ⁊ illa dilectio deſineret eſſe ꝑ tempus
vel inſtās ⁊ b ſignificet dilectionē quā habebit vn⁹
p̄deſtinatus circa diē iudicii. Sꝫ petis an ſecuritas
eſt de eſſentia beatitudinis dicitur q̄ non ſecuritas
nichil aliud eſt q̄ iudiciuꝫ reflexū q̄ꝺ habet quis de
aliquo portūdo mō nō oportet de lege ſemꝑ beatuꝫ
habere tale iudiciū ego cōtinuo btīficabor ſufficit
de illo nō timere ⁊ poſſe elicere qñ vult ſicut bñfi-
ciatus videt q̄ nūq̄ carebit beneficio ſꝫ nō ſemper
reflectit ſe ſuper tale iudiciū ſicut de beatitudine di
xim⁹ ſic de penis inferi dicere poteris. dicis aliq̄s
producit partialiter noticiā dei ergo totaliter noti-
ciā creature. nego cōſequentiam licet p̄mū ſit per
fectius ſecundū eſt aie multo difficilius. ſed petis
quare homo nō habet beatitudinē in via ſi ad hoc
cōcurrere valet. reſpondeo deus ad hoc non cōcur
rit pro ſtatu vie experimur q̄ nullū iduiſibile aliud
ab anima ⁊ eius accidentib⁹ cognoſcim⁹. ſecus eſt
pro ſtatu patrie forte requiritur ali⁹ concurſus ad
generationē beatitudinis q̄ ſit cōcurſ⁹ dei gñalis.

¶ Diſtinctionis quadrageſime none q̄ſtio tertia.

QUero tertio circa hanc diſtinctionē an frui
tio ſit potior actus beatitudinis q̄ viſio ſu
per hoc digladiantur viri: thomiſtis aſſerē
tibus intellectū eſſe nobiliorē potentiā q̄ volunta-
tem ⁊ per conſequens dicunt optimū actum intel-
lectus optimo actui voluntatis preſtare alexander
halēſ. queſtiōe. xcij. q̄rte partis oino i fine tenet op
poſitum quē imitātur ricardus de media villa ⁊ do
ctor ſubtilis in hac diſtinctione nō ſunt fortes ratio
nes hinc inde allegande facile eſt vtrinq̄ reſponde
re. propterea icaſſum eſt diutius imorari ſed dicen-
do ſicut capio. dico q̄ voluntas eſt nobilior poten-
tia q̄ intellellectus nō dico voluntatē eſſe melioreꝫ

entitatē q̄ ſit intellectus cū hec eſt vera voluntas
eſt intellectus nec diſtinguntur realiter nec forma=
liter licet iſti termini itellectus et voluntas nō coin
cidunt formaliter.ꝓbatur cōcluſio volūtas eſt re=
gina in regno anime ſm anſelmū de cōceptu virgi=
nali.c.iiij.maior horū caritas.j.corinth.xiij.xv.de
trinitate cap̄.xix.i donis dei nullū eſt maius donū
caritate et impat aliis potentiis per eius act⁹ ſum⁹
boni ⁊ ſua oppoſita mali quare odiū dei eſt pei⁹ in=
fidelitate.Inſuper caritas p̄ſtat fidei ergo optim⁹
voluntatis habitus eſt melior optimo habitu intel=
lectus.dicis forte intellect⁹ eſt impatrix ⁊ licet per
actus volūtatis ſumus boni in gñe moris per hoc
nō probatur q̄ actus voluntatis ſunt meliores en=
titatiue q̄ actus intellectus ⁊ dicis lumē glie inhe=
rere itellectui qḋ eſt melius caritati inherenti volū
tati nō in hoc laboro ꝓpter inutilitatē cuȝ materie
nō habebitur finis.¶Contra concluſionē argumē
tor intellectus dirigit voluntatē ergo eſt nobilior
potentia.Item actus intellect⁹ cauſat actū volūta
tis ergo eſt nobilior.tenet ꝯña quia i cauſis equoc[
ſemp cauſa preſtat effectui.⁊ aſſumptū patet nichil
eſt volitū niſi cognitū.x.de trinitate.c.j.Ad primū
dicitur ſic volūtas dirigit intellectū ⁊ liberius etiā
cōſequētia eſt nulla.Ad ſecūdū dicitur cōſequētia
eſt nulla in cauſis equiuocis ꝑtialibus modo volū=
tas eſt partialis cauſa ſed an actus intellectus con
currat actiue ad productionem actus volūtatis nō
eſt lucidū pleriſq̄ placet q̄ eſt ſolum diſpoſitio ad
actum voluntatis ita tenet alex.halenſ.q̄ſtio.xcij.i
fine corporis q̄ſtionis ⁊ in ſolutionib⁹ argumētorū
et multi illius religionis magiſtri ſic putant placet
aliis oppoſitum ſȝ nūc pertrāſio recitatiue.Dubita
tur cū gaudiū diſtinguatur a viſione dei an poſſunt
inuicē ſeparari ſil'r a fruitione.reſpōdeo de poten=
tia dei abſoluta gaudiū ⁊ viſio dei poſſunt ſeparari
probatio diſtinguntur ⁊ neutra eſt pars alteri⁹ nec
deus ergo deus poteſt quācūq̄ illaꝝ reꝝ cōſerua=
re alia corrupta triſticia ſumma poteſt ſtare cum vi
ſione dei.pȝ.aīa chriſti clare vidit eſſentiā diuinam
ante mortem ⁊ in paſſione ⁊ tñ triſtabatur ⁊ poterat
deus corrūpere gaudiū q̄ nullū ibi fuiſſet ſil'r ſup=
ponendo cū cōiter loquentibus q̄ gaudiū eſt paſſio
ſuapte natura ſequēs dilectionē idē ē dicēdū ergo
ſtat tres eſſe beatos quorū vnus habet noticiā itui=
tiuā dei ſolū.alter dilectionē p̄rie nō habēdo viſio=
nem dei ſi deus cū viſione poteſt producere fruitio
nē patrie in hunc poteſt ſine viſione id idē produce=
re gaudiū ſine hiis duobus pōt produci ſȝ venare
cui eorum eſſet melius aliqui ſerioſe inſiſtūt an bea
titudo potētiis aie inſit vl' nude eſſentie eiuſdē ſed
hec queſtio apud me eſt de lana caprina proinde nō
inſiſto.Si petas an viſio dei in p̄ria eſt intenſior q̄
dilectio eius hoc nos latet in via ſaltē me fugit.

¶Diſtinctionis quadrageſime none q̄ſtio quarta.

Circa hanc diſtinctionē quadrageſimā no=
nam queritur quarto an oēs beati ſunt eq̄
liter beati.reſpōdetur negatiue.probatur cōcluſio
iohānis.xiiij.In domo patris mei manſiones multe
ſunt dicit glo.c.diuerſa p̄mia meritorū ⁊.j.corīth.
xv.Stella differt i claritate ſic reſurrectio mortuo
rum.⁊ pȝ ratio premiū debet reſpondere merito ſȝ
non omnes beati equaliter meruerunt:igitur.
¶Contra concluſionem argumentor quilibȝ bea=
tus videt deum ſicuti eſt.j.iohannis.iij.ergo oēs
equaliter vident ⁊ patet hoc ip̄m de denario diur=
no quos ſinguli acceperunt.math.xx.Ad p̄mū di
citur cōſequentia eſt nulla ⁊ patet de duob⁹ quorū
alter limpidius videt idē obiectū q̄ ali⁹. Ad aliud
dicitur idē eſt bonū in quo omnes beatificantur.
¶Secundo argumentor de lege multi angeli di=
ſceſſerunt cū equalib⁹ meritis cū multis homini=
bus capiam⁹ michaelē et ſanctū petruȝ quos ſup=
ponamus habuiſſe merita paria iā viſio michaelis
eſt alterius ſpeciei a viſione petri de eodeȝ obiecto
cum ille due noticie cauſent a cauſis ſpecie diſtīctis
dicis calor cauſatur a ſole ⁊ ab igne differentib⁹ ſpe
cie ⁊ tñ calor eſt eiuſdē ſpeciei alioqui dabis octo q̄
litates primas cōtra doctrinā ph̄i de gñatione ea=
dem eſt ratio de tribus aliis qualitatib⁹ p̄mis ⁊ ca
lore.cōtra licet ita ſit q̄ ignis et ſol ſpecie differen=
tes producāt eundē calorē in ſpecie tñ aliquos effe
ctus ſpeciuoce diſtinctos producunt vel produce=
re poſſunt ⁊ ita vtrobiq̄ i agentibus diuerſis ſpe=
cie ſȝ nō videtur quos effect⁹ angelus ⁊ hic homo
poſſunt ꝓducere diſtinctos ſi nō noticias nō alias
ab obiectis diſtīctis ſpecie cauſātur noticie ꝑticula
res ſpecie diſtincte.Rurſ⁹ viſio equi ⁊ hominis de
eodē ſubiecto ſpecie diſtīguītur ergo hominis ⁊ an
geli negas cōſequētiā vna illarū noticiaꝝ eſt exten
ſa altera non extenſa q̄r aīe intellectiue inherens et
hoc potiſſimū ponēdo vnā aiam in homine.Itē nō
videtur q̄ noticia quā habuit ap̄ſtus i raptu de deo
diſtinguatur ſpecie a noticia quā aīa ſua vel q̄ fuit
ſua nunc habeat ⁊ tñ cauſe ⁊ ſubiecta ſpecie diſtin=
guntur homo diſtinguitur ſpecie a ſua anima tunc
vltra noticia michaelis ⁊ petri ſpecie diſtinguntur
ergo eodēmō de fruitione ſicut dicim⁹ de dilectio=
ne vie ⁊ patrie q̄ diſtinguntur ꝓpter dependentiaȝ
a noticiis ſpecie diſtinctis ergo ſunt inequaliter ꝑ=
fecte ſȝ noticia michaelis debet eſſe altioris ſpeciei
ergo quilibet gradus vi°nis michaelis erit melior
vno gradu vi°nis petri ⁊ ita de dilectione ergo mi
chael magis beatificabitur pro ſuis quattuor acti=
bus meritoriis vl' mille q̄ petrus ⁊ argumētū pōt
dirigi cōtra cōcluſionē ſcḋe queſtionis huius diſtin
ctionis ad probandū q̄ beatitas cauſat a ſolo deo.
Reſpondeo licet vix ſitin radice oſtēſuȝ q̄ viſio pe
tri ⁊ michaelis ſpecie diſtinguntur dem⁹ illud con=
cedo tunc q̄ vnus gradus quinimo q̄libet ꝑs beati
tudinis michaelis eſt melior entitatiue q̄ tota bea=
titudo petri ſed hoc parum eſt cum mus ſic p̄ſtat
caritate vel eſt melior habenti ⁊ ſic nego petrus plu
res gradus habet beatitudinis q̄ michael eſto q̄ in
equalibus meritis diſcedant vt reddatur equiualē
tia i valore ⁊ ad ſatiandā volūtatē ⁊ intellectū ana=

logia de auro et argento potes capere magnū fru-
ſtū argenti quouſq; valeat vnū puſillū fruſtū auri
licet quelibet pars auri hoc totali argēto ſit melior
entitatiue nō tñ in foro dicis tūc beatitudo michae
lis erit perfectior entitatiue beatitudine aīe xp̄i cō-
ſequenter dicēdo nō haberem pro incōueniēti ſicut
ſubſtantia michaelis eſt ꝑfectior aīa xp̄i ſed infinite
melius eſt anime xp̄i cū ſua beatitudine q̄ȝ michae-
li cū beatitatē aīe xp̄i ponim⁹ infinitā in gradu. Se
cundo dico ad argumētū nō ſemper oportet noti-
ciā ſuperioris ſubiecti eſſe perfectiorē noticia infe-
rioris ſubiecti. patet de eodē obiecto idē ſubiectum
propter variam appropinquationē ⁊ radiationē va
ria habet iudicia cōplexa ergo varias noticias ſim
plices ſpecie diſtictas ſed dicis accidētalis noticia
varia cauſat iudicia cōplexa varia fateor i hoc eſſe
colorē ſed oppoſitum non eſt reprobandū ꝑmo iu-
dicam⁹ hominē a remotis i iugo mōtis eſſe caput
alicuius ꝓmōtorii poſtea eūdeȝ iudicam⁹ equū ter
tio hominē q̄rto ſortem ⁊ nō niſi ꝓpter varias no-
ticias ſic ſicut aīa eadē cū eodē obiecto cōproducit
varias noticias ⁊ hoc patet de noticia intuitiua ⁊ ab
ſtractiua poteſt aīa in eodē interſticio obiecto equa
liter pn̄tato deo aliter cōcurrente cōcurrere ad va-
rias noticias ſpecie diſtinctas de potentia dei abſo
luta. item nō repugnare videſ q̄ ſi noticia beati pe-
tri poneref in michaele qui michael poteſt vitaliter
imutari ab illa noticia eſt indiuiſibilitas extēſiua no
ticie ꝓportionabil'r ad michaeleȝ nec iuuat currere
ad productionē q2 michael cōproducit cōſeruādo
quādo noticia eſt in illo ⁊ deus poteſt vnā noticiaȝ
ſimiliter ꝑmo facere eſſe in michaele de aliquo ob-
iecto ergo nō iconueniens duas noticias eſſe eiuſdem
ſpeciei ſpecialiſſime a diuerſis cauſis ſpecie diſtin-
ctis de obiecto eodē potiſſimū de potētia dei abſo-
luta iſtud non contingit nunc de lege. dicis michael
limpidius cognoſcet per tres gradus noticie q̄ȝ pe
trus per eoſdē reſponſum eſt ad hoc ſupra. ¶ Con
tra totū illud arguitur ſequiſ q̄ beatitudo ſiue intel
lectus ſiue voluntatis nō eſt optim⁹ act⁹ poſſibilis
patet deus pōt creare ꝑfectiorē ⁊ ꝑfectiorē beatitu
dinē concedo illud de beatitudie creata aliqua bea
titudo eſt infinite ꝑfectionis. ſ. de⁹ q̄ nl'la ſit beatitu
do optima poſſibilis patet non eſt ſtat⁹ in ſubiectis
beatificabil'ibus ſȝ quolibet angelo dato deus po-
teſt infinitos iter illuȝ et deū ꝓducere ⁊ non erint
duo eiuſdē ſpeciei nō q̄ putē deū nō poſſe ꝓducere
duos angelos eiuſdem ſpeciei hoc reputo falſum
ergo illa via nō dabitur optim⁹ actus poſſibilis nec
viſio dei nec dilectio ſemꝑ loquor de creata ſȝ lo-
quimur ſm̄ legē q̄ñ admittim⁹ btītudinē eſſe optimū
actum poſſibilem. ¶ Tertio argumētor quilibet
beatus habet infinitū gaudiū modo nullū infinituȝ
eſt alio maius proprie ergo nullus proprie loquen-
do eſt alio beatior. aſſumptū patet ſupponēdo vnā
ꝓpoſitionē anſelmi pro ſolo. xv. q̄ quilibet tantum
gaudebit de gaudio alterius ſicut ꝓprio tunc ſic ſi-
gno duos beatos ſortē ⁊ platonē nūc ſibi obuiātes
nunc ſortes videt gaudiū platonis. dicatur illud a

gaudet de a gaudio ac ſi ipſe ſortes hoc haberet et
habet nouū gaudiū ſuper a dicatur illud gaudium
b q̄d ſortes habet de nouo b gaudiū i platone gñat
nouū gaudiū dicatur c et rurſus ſortes de c gaudio
habet d gaudiū ⁊ ſic ſine ſtatu. Reſpōdeſ pluriꝑha
riam illud gaudiū nichil facit ad beatitudinē cū eſt
deriuatū a creatura imediate eſt alterius rationis
a gaudio cauſato a fruitiōe dei. Scd̄o dico illa gau
dia ſunt alterius ⁊ alterius ſpeciei ⁊ ſic nō ſe inten-
dunt quēadmodū in noticiis reflexis vt noticia ſor
tis ⁊ noticia illi⁹ noticie ſȝ ponēdo gaudiū paſſionē
nō eſt penitus idē. Tertio dico intellect⁹ eſt finite
capacitatis actiue et ſtat in aliquo gaudio ſicut eſt
cert⁹ numer⁹ noticiaꝝ reflexarum quē aīa pōt ha-
bere. Quarto dico q̄ anima nō fertur diſtincte in iſta
gaudia. Quinto dico nō oportet vnū beatū cogno-
ſcere gaudiū ꝑticulare alterius. Sexto dico ſortes
plus gaudet de ſuo gaudio ⁊ beatitudie q̄ȝ de beati
tudine platonis ordo caritatis quo ad hoc nō mu-
tatur i pr̄ia ſufficit ꝓ ꝓpoſitione bti anſelmi q̄ i pa
tria pallidus cū ꝓfundis oculis zoil⁹ nō inuideat
homero i pr̄ia nec poeta poete nec clauſtralis clau-
ſtrali nec cōpetitores huius honoris ſicut i hac val
le miſerie per hoc facile reſpondere potes ad tres
formas eſt gaudiuȝ eſſe in beatitudine vno die du-
plum gaudiū habere beatitudinē duobus dieb⁹ tri
plū tribus diebus ⁊ īfinitū gaudiū beatificari ꝑpe-
tuo nō eſt reflexio ſuper ſingulos dies i particulari
ſed vna cōfuſa ſuper totale tempus vides etiā an-
helans ad bn̄ficia nō tantum gaudet adepto ſecun-
do equalis valoris cū primo nō in tertio ſicut in ſe-
cundo cū in primo eſt etiam prouiſum de vita ⁊ po
nitur iudicio ſuo i honore ſic eſt in propoſito.

¶ Diſtinctionis q̄dragesime none queſtio quinta.

MOdo quito reſtat querere an beatitudo
ſit perpetua. Reſpondetur affirmatiue
beati qui habitant i domo tua dn̄e in ſe
cula ſeculorū laudabūt te. pſal. lxxxiij.
et miſericordias dn̄i in eternū cātabo. pſal. lxxxviij
hoc patet. mathei. xxv. per locū a cōtrario ſenſu de
dānatis. ¶ Contra concluſionem argumētor noti-
cia dei intuitiua eſt beatitudo habeat lin⁹ illam no-
ticiā poſtea lin⁹ poteſt habere noticiam dei ⁊ beate
virginis ſimul vel dei et duoꝝ angeloꝝ agmiatum
⁊ ſic illa viſio eſt beatitudo ergo lin⁹ erit magis bea-
tus q2 per plures actus imo tūc poteſt deſerere no
ticiā ipſius dei adequate repreſentatiuam ⁊ habere
noticiam repreſentatiuā dei ⁊ beate v̄ginis que erit
beatitudo ergo nulla beatitudo eſt ꝑpetua. ꝑterea
ex iſto ſequitur q̄ viſio vni⁹ creature eſt beatitudo
patet da quācūq; creaturā volueris cū deo in ꝑſen
tia obiectiua ſit ꝑs celi. arguitur ſic omnis viſio dei
eſt beatitudo viſio huius creature demōſtrando ꝑ-
tem celi eſt viſio dei ergo eſt beatitudo. cōſequētia
tenet in tertio ꝑme. minor pȝ q2 eſt eadē viſio q̄ re-
preſentat deū ⁊ creaturā. Forte dicis ad has ratio-
nes diſtinguendo q̄ aliquis eſt magis beat⁹ vl' ex-

tenſiue ⁊ ſic concedis iſ plures habet beatitates in
tenſiue negatur non ſe intendunt cum actus ſpe=
cie differant Et cōcedis ꝙ nulla beatitudo eſt per
petua ſed hec eſt vera ꝑpetua eſt beatitudo vna eua
neſcente ſuccedit alia. Ad tertiū concedis ꝙ viſio
creature eſt beatitudo dū illa viſio eſt etiā viſio dei
negas ꝙ noticia adequata creature vl̄ creaturarū
ſit beatitudo. ⁋ Sed contra iſtud argumentor per
te aliquis interdū erit magis beatꝰ interdū minus
beatꝰ extenſiue licet nō intenſiue ſed q̄libet beatitu
do fruitio ꝯhabit ſuū gaudiū qd̄ etiā eſt beatitudo
ergo realiter quilibet talis erit magis gaudens et
forte licet fruitiones ſpecie diſtinguātur nō tū opor
tet gaudia ergo ſeſe intendūt ꝙ magis gaudet intē=
ſiue. Rurſus pono fortē ⁊ platonē diſcedentē cum
equis meritis quoꝝ quilibet ꝑmo die quo beatifi=
cantur habet octo gradus beatitudīs cōtinuet for=
tes ſuos octo gradus in die ſequenti imo ⁊ anno ſe
quenti habeat plato alias ⁊ alias beatitudines ha=
beat viſionē vnā adequatā dei aliā dei ⁊ xp̄ifere vir
ginis tertiā dei ⁊ duorū angeloꝝ ⁊ ſic vſq ad octo
vel decem dicatur viſio prima ſcꝫ dei a ſcd̄a b ter=
tia c ⁊ ſic per ordinē litteraꝝ ita bene eſt platoni ꝑ
b ſicut per a cum eſt viſio dei eque intenſa ſicut a ꝙ
ſi neges cum a eſt purior noticia dei q̄ b cōtra ſaltē
ita bene erit platoni ꝑ b c ⁊ d ſicut per ſolū a forti ꝙ
duplabitur eius beatitudo. Itē ſi nō ita bn̄ erit pla=
toni per b ſicut forti ꝑ a tunc relinquēdo a ⁊ acqui=
rendo b plato erit minꝰ beatus. ꝓterea q̄n̄ a deſinit
in platone vel in alio beato alia beatitudine ſucce=
dente vl̄ a remittitur ⁊ ſic erit minꝰ beatꝰ. dicis ſi=
cut a remittitur b intenditur ⁊. xv. de trinitate cap.
xvi. fortaſſis etiā volubiles non erūt cogitationes
ab aliis in alias euntes ⁊ redeuntes ſꝫ oēm ſcientiā
noſtrā vno ſimul cōſpectu videbimꝰ nō valet dice
re ibi ponitur aduerbiū dubitandi ⁊ ſi poſuerit ma=
gis declinat in hoc ꝙ beatitudo nō eſt volubilis cui
etiā ratio ſuffragatur ergo illud eſt tenendū videt̄
beatus auguſtinꝰ ſatis ſonare ꝙ oē qd̄ reuelabitur
alicui beatorum ipoſterū ei tunc ſil̄r reuelabitur ſed
de hoc inferius tangemꝰ. propter has rationes ⁊ ſi
miles que occurrere poſſunt satiꝰ cēſui modū illū
deſerere ⁊ aliter dico ꝙ primo die imo inſtanti quo
quis eſt beatꝰ habet vnā viſionē que deū adequate
repreſentat i aliqua intentione graduali ſil̄r vnam
dilectionē ⁊ vnum gaudiū que nunq̄ intēdunt̄ nec
remittuntur ſꝫ perpetuo manēt. ⁋ Sed cōtra hoc
arguitur nō euitatur illud qd̄ reputo inconueniēs
contra priorē modū. pꝫ. habeat michael ſuā beati
tudinē ſcꝫ viſionē dei cū illa poteſt habere vnam vi
ſionem que deū intuitiue ⁊ beatā virginē repreſen=
tat alioquin non erit tanta libertas in p̄ria ⁊ in via.
preterea arguit̄ cōtra vnū qd̄ dicebā ꝙ eſſet vna no
ticia dei ⁊ beate virginis obiectoꝝ ſpecie diſtincto
rum diuerſe ſunt noticie ſpecie ergo nō poteſt eſſe
eadē noticia numero repreſentans deū ⁊ beatā vir
ginem cum ſpecie diſtinguātur. Ad primū nego ꝙ
poſſit habere vnū actū qui repreſentat deū ⁊ beatā
virginē de noticia intuitiua loquor bn̄ poteſt habe=
re noticiā non beatificā deus nō cōcurrit ad illum
actum ſicut ſuperiꝰ diximꝰ ſi angelus ſup̄me ierar
chie equaliter mereatur cū paulo ſimplici heremi
ta iſti duo equaliter ꝑmiabūtur ⁊ dato ꝙ capacitas
actiua illius angeli nō ſatietur ⁊ poſſit vlterius con
currere quātū eſt ex ſe cū influentia dei deus nō vl
terius concurrit ne beatificetur plus q̄ meruit ſic
oportet dicere de multis i p̄ria deus non concurrit
cū actu malo i patria nec cū agēte corruptiuo extri
ſeco vel intrinſeco ⁊ ſic nulla cauſa ſcd̄a cōcurrere
poteſt cōditiones p̄rie ſunt aliene a cōditionibꝰ vie
Ad ſcd̄ꝫ dico ꝙ eſt verū de noticiis adeq̄tis modo
hic eſt vna numero homogenea cuius q̄libet pars
repreſentat hoc aggregatum diſtincta ſpecie a no=
ticia adequata dei ⁊ a noticia adequata beate virgi
nis. Sed dicis beatitudo ſucceſſiue ꝓducitur ergo
non inconuenit eā augeri ⁊ minui de lege et male
dicebam in hoc modo quē ſuſtinere elaboro. aſſum
ptum patꝫ aliq̄s imo multi diſcedunt nō debitores
alicuius pene. patet de nouit̄ baptiſatis ⁊ multis a=
dultis diu morbo laborantibus qui morbos patien
ter ferunt pro eorū peccatis tunc capio vnū illorū
gratia exēpli fortem eadem eſt ratio de aliis oībus
fortes moritur per primum inſtans ſui non eſſe ſit
illud a fortes non habet in a inſtanti totū ꝑmiūꝫ qd̄
poſtea habebit forte nō eſt in celo creatura ſecūdū
multos non poteſt producere actū i inſtāti. Reſpō
detur negando aſſumptū in a inſtanti anima fortis
vel que fuit fortis habet tantā beatitudinē eſſentia
lem ſicut vnq̄ habebit male opinantur dicētes nul
lā creaturā poſſe effectum producere in inſtanti et
temerarie cōcedunt animā xp̄i in primo inſtanti nul
lam beatitudinē habuiſſe ſed ſucceſſiue fuiſſe aug=
mentatā eſſe in celo eſt eſſe beatū in propoſito ſicut
hodie mecū eris in paradiſo. luce. xxiij. etiam aīa ſi
bi relicta poteſt iſtantanee eſſe i celo realiter ⁊ mu=
tari ſubito ex ſua natura abſq hoc ꝙ iuuet̄ ab ange
lo dixi de premio eſſentiali aīe de ꝑmio accidentali
non loquor illud poteſt augeri vl̄ minui ſicut vltra
premiū actui bono debitū confertur honor ⁊ vltra
ſupplicīū culpe debitū datur infamia primū patet
exemplariter de vxoribus beluacenſibꝰ que bello=
uacum tuebātur ab hoſte ⁊ ꝓpterea ante viros in
templo offerunt ſil̄r ignominie notā incurrerūt in=
coleville noue ſancti georgii ꝓpe pariſiū eo ꝙ ſimu
lacrum beati georgii in ſecanā proiecere ob vites
ſuo die cōgelatas ſic vltra ſupplicīū eſſentiale noua
infamia machometꝰ ⁊ arriꝰ ob per eos deſtructos
notant̄ ſicut beati nouū gaudiū accidentale acqui
runt ꝓpter illos qui ex eoꝝ doctrina venīūt ad pa=
triā. ⁋ Secundo arguitur contra hunc modum no
ticia dei rep̄ſentat aliquas creaturas alioqui quo=
modo beatus intelligit obiectū remotū. dicis alie
res videntur in deo ſicut i ſpeculo quid eſt illud di=
ctu an creature reluceant i deo ſicut i ſpeculo ꝑ re=
flexionē ſpecierum vel deꝰ qui eſt ſibi noticia crea=
turaꝝ ſit noticia repreſentās beato res alias ⁊ tunc
quilibꝫ beatꝰ oēs res intelligit ſtante cōcurſu dei ſi
aliquas ⁊ aliquas nō da rationē. Reſpondet̄ mul=

ti bēt vnū modū de viſione in verbo q̄ michi non placet: ꝓpterea illū relinquo de⁹ cauſat noticiā in btō de h̄ obo vel illo ſcd̄m q̄ ſue bonitati placꝫ de⁹ pōt cauſare noticiā intuitiuā perfectā in me pariſiꝰ de caucaſo vel tauro mōte ac ſi prope illos eſſē q̄a q̄cq̄d pōt facere cū cā ſcd̄a pōt facere ſe ſolo ſi pōt cāre noticiā cū obo pōt illā cauſare ſine obo ⁊ eius cauſalitatē ſupplere ⁊ ſi ſpēs ⁊ noticia intuitiua poſſunt cauſare noticiā abſtractiuā mōtis oreb de⁹ ſe ſolo id pōt efficere alioq̄n egeret ope ſcd̄a ad cauſā dos oēs ſuos effect⁹ ⁊ ſic non eſſet tante potentie ſi ne eis ſicut cū eis cōplexe vel incōplexe pōt repſentare btūs bꝫ noticiā in verbo id eſt a verbo hoc eſt verbū cauſat illā noticiā non totaliter ſi intellectus beati cognoſcat ad illā noticiā cōcurrit. dr̄ noticia i v̄bo q̄ cū illis noticiis ſīꝑ cog̅ſcit v̄bū. Si dicas quō aīa ſortis in patria pōt cōcurrere ad productionē noticie in britānia vel aīa mea nunc pariſiꝰ ad ꝓductionē montis ſinay i arabia iā rn̄ſum eſt deo ſupplente vicē ⁊ cauſalitatē obiectiuā deus tm̄ cuilibꝫ beato reuelat ſicut ei placet ⁊ ſicut btīn decꝫ nec oꝫ de oī creatura btīn h̄re noticiā in noticia creaturaꝝ non eſt beatitas ſed in deo ſcd̄m illud b.augu.v.cōfeſſ.infelix hō q̄ ſcit illa oia te aūt neſcit beat⁹ autē q̄ te ſcit etiā ſi illa neſciat q̄ vero te ⁊ illa nouit non ꝓpter illa beatior ſꝫ propter te ſolū beat⁹ eſt.ſic itelligo viſionē in verbo. Quo fit viſio dei q̄ eſt btītudo non repſentat vnā creaturā ſꝫ creatura bꝫ ſuam viſionē diſtinctā ⁊ plures creature ꝑles noticias et an ille ſint inuolubiles incertū eſt nunc q̄n adoro ſāctū petrū deus ei reuelat ⁊ hoc eſt beatū petrū illō ſcire in verbo. At dicis quō btūs petrus vel linus pōt habere tot noticias actuales ſil'ſi oia cog̅ſcat q̄ vnq̄ꝫ cognouerit vel cognoſcet. Rn̄deo non adhuc illud dixim⁹ lꝫ b.aug.ad illud ſonare videt̄ vt ſuperi⁹ allegauim⁹ ex.xv.de triñ.ſꝫ q̄cq̄d ſit eſt deo poſſibile lꝫ intellectus cū influentia dei gn̄ali ſit finite actiuitatis tñ deo ſupplente quocūq̄ꝫ numero noticiarū dato pōt maiorē numeꝝ noticiaꝝ actualiū h̄re. Quo fit nulla eſt apparētia in hoc argumēto lin⁹ intelligit roſam ꝑ aliā noticiā a verbo:ꝫ noticia verbi remittitur pluribus intētus minor eſt ad ſingula ſēſus hoc intelligitur pro ſtatu iſto ⁊ cū auxilio dei generali poſſum eque facile concurrere ad lationem mille libraꝝ cū magno auxilio ſicut ad lationē duarum vel vnius cū exigua ope nec magis ad vnū conor q̄ꝫ ad reliquū.nec ꝯn̄s eſt q̄ tot noticias actuales habeat ſicut aīa xp̄i q̄ hoc nō decet q̄libꝫ btūs eſt ſūme cōtent⁹ de noticia ⁊ glīa quā bꝫ ⁊ eſt ſufficiēs ſacietas propterea de quolibꝫ btō dr̄ ſatiabor cū apparuerit gloria tua ſciēs illud roma.viij.exiſtimo ei q̄ non ſunt cōdigne paſſiōes hui⁹ tꝑis ad futurā gloriā q̄ reuelabit in nobis.j.cori.ij.q̄ ocul⁹ nō vidit nec auris audiuit nec in cor hoīs aſcendit q̄ ꝑparauit deus hīs q̄ diligunt illū ibi ſpūs angelici ïceſſanter dei laudes depromūt dicētes oſāna filio dei aīa noſtra in tribus potentiis nunq̄ꝫ ſatiatur niſi in ſuo creatore trino ⁊ vno in valle lacrimaꝝ m̄l'tis repleamur miſeriis: ꝓpterea ꝑpulcre dicebat b.augu. feciſti nos domine ad te ⁊ inquietum eſt cor noſtrūꝫ donec quieſcat in te. beatus bonauentura ⁊ multi doctores illius temporis ⁊ eorum ſequaces tenent q̄ noticia verbi ad verbū terminatur tanq̄ꝫ ad obiectum pꝛimariū ⁊ nunc ad vnaꝫ creaturam nunc ad duas nunc ad plures propter alios reſpectus ſed hoc tangimus in decima quarta diſtinctione tertii non optior cum eis noticia dei intuitiua que deum repreſentat nullomodo repreſentat creaturā ⁊ noticia q̄ vnam creaturam repreſentat non repreſentat aliam: noticia ſortis non poteſt repreſentare brunellum: quia eodēmodo noticia vnius formice poteſt repreſentare deum ⁊ eſſe beatitudo eſſe noticia ſpecifica ⁊ generica noticia iuitiua ⁊ abſtractiua cōplexa ⁊ incōplexa qd̄ inconuenit. Sed ꝓ hoc modo q̄ apud multos eſt cōmunis faciam aliquas rationes noticia reflexa noticie repreſentantis ſortem ſignificat ſortem: ergo noticia dei ſortem ſignificans repreſentat platonē ⁊ ita quālibet rem mundi oſtēdo ꝯn̄am ⁊ aīs ꝯn̄am pꝛimo deus ſibiipſi oīa repreſentat ⁊ cuiuſlibet rei eſt noticia: ergo noticia dei ē noticia reflexa cū eſt noticia noticie: ⁊ antecedens patet conceptus non vltimatus termini ſortes ſortem repſentat ſi cōceptus vocis rem ſignificatam per vocē repſentat cuꝫ eſt naturalis ſil'itudo vocis q̄re conceptus reflex⁹ concept⁹ directi non repſentabit rē ſignificatā ꝑ conceptū directū. Et cōfirmatur cōcept⁹ albedis repſentat panē triticeū q̄ tūc dicor videre hūc panē conſecrat clācul'ū me inſcio ſacerdos illū panē tūc traſbat̄ panis ⁊ nō eſt amplius ⁊ manet cōcept⁹ albedinis idē q̄ prius. Ad p̄mū nego aīs q̄ ſic vidēs noticiā intuitiuā q̄ eſt btītudo in lino eſſꝫ btūs cū habeat noticiā reflexā vni⁹ noticie ſubam repſentātis quā directā vocam⁹: ⁊ lꝫ pure reflexā appelitem⁹ non refert q̄ ſi noticia p̄ma reflexa ſignificet illud qd̄ ſig̅atur ꝑ noticiā directā: eodēmō ſcd̄a noticia reflexa ſig̅abit oē illō qd̄ ſig̅atur ꝑ p̄mā reflexā ⁊ ita ſīꝑ poſterior reflexa ibibit priores qd̄ vr̄ inconueniens: tunc cognitionē dei habēs cognoſceret q̄cq̄d de⁹ cognoſcit cū habeat noticiā dei q̄ oia repſentat: noticia viſionis beatifice dei eſt iperfectior noticia vnius culicis ⁊ tamen noticia dei eſt perfectiſſima poſſibilis ex parte obiecti hoc addiderim quia poteſt deus in infinitum ſui ꝑfectiores noticias cauſare ſicut ſuperius oſtendimus per varios angelos creabiles vel ſine eis creando ſimiles noticies. Si dicas tunc platonis non eſt perfectiſſima noticia poſſibilis et tunc aliqua noticia platonis erit perfectior noticia dei intelligo noticia dei adequata erit perfectior concedo aīs et nego ꝯn̄am principalis argumenti non eſt ſimile cum conceptus non vltimatus ſignificat rem ſignificatam per vocem ſignificatione ad placitum ſicut ipſum ſcriptum ſed melior eſſet comparatio q̄ conceptus conceptus non vltimati vocis ipſam vocem repreſentaret. Sed dicis quicq̄d repreſentat exemplar repreſentatiuum alicuius rei repreſentat illam rem ſicut quicquid eſt cauſa cauſe eſt cauſa cauſati. Inſuper videns ymaginēꝫ

ſuam in ſpeculo mediate videt faciem ſuam. Inſuper ſomnians freneticus vel illuſus videns ſpecies alicuius rei eo ipſo videt res illarum ſpecierum quia ſic iudicat. Ad primum nego antecedens et propoſitio aſſumpta pro ſimilitudine eſt falſa terra eſt cauſa herbe venenate hominem intoxicantis et tamen illius necis terra non eſt cauſa. Ad aliud dicitur talis videt ſuam faciem per lineam reflexam in corpore polito frequenter homo videt per reflexionez radiorum qđ non videt per lineam rectam ſicut experiētia et perſpectiua docet homo videt an ſua corona eſt bene raſa ponendo vnum ſpeculum in vertice capitis et aŭ faciem. Ad aliud dico talis noticia terminatur ad res ipſas exiſtentes vel non exiſtentes et non ad ipſas ſpecies.

¶ Ad confirmationem dico non inconuenire conceptum ſignificare nunc vnum nunc aliud per accidens per hoc q albedo inheret variis ſubiectis de potentia dei que eſt obiectum per ſe illius conceptus illa varia ſubiecta per accidens ſignificarentur per eūdez conceptū. Secundo arguitur ad idē eadem cognitio numero nunc concurrit ad dilectionem ſortis nunc ad odiuz ſortis: ergo ſi idem agēs naturale concurrat ad contraria reſpectu eiuſdem paſſi quare habes inconueniens q noticia nunc repreſentat vnum nunc repreſentet aliud. ¶ Et confirmatur: conceptus actualis quem ſortes habz de a obiecto poteſt eſſe in intellectu ſortis et non repreſentare a: ergo pari ratione poteſt aliud repreſentare. pariformis ſi oculus continue videat aliquid prius motum et poſtea quieſcens eadem viſio que prius repreſentabat motum nunc repreſentat quietē. Ad primum dicitur committitur fallacia non cauſe vt cauſe argumentum eo dirigitur ſi ſit ad propoſitum q idem agens poteſt producere contraria Ad confirmationem nego antecedens ſi eſt conceptus actualis alicuius obiecti intellectui actualiter repreſentat: quia ſi poteſt non repreſentare exiſtens in intellectu poteſt eodemmodo repreſentare aliud obiectum cum hoc eſt et contingens hoc obiectum repreſentare nec ponetur diſcrimen inter habitum et actum hac via: inſuper tunc intellectus fieret intelligens de non intelligente ſine noue rei additione. qđ tangitur de motu et quiete accidit viſioni q eius obiectum moueatur vel quieſcat etiam eadez res numero primo eſt motus localis et poſtea q̄es et ſic nichil contra propoſitum non tamen nego q̄n mediante viſione poteſt euidenter iudicari q res viſa mouetur. ¶ Tertio ſi intellectio qua ſortes experitur ſe intelligere angelū ponatur ī platone plato non experitur ſortem intelligere angelum ſed ſe ipſum. ¶ Confirmatur: ſi dilectio qua ſortes diligit ſe ponatur in platone per illam dilectionem plato non diligit ſortem: quod patet: quia ſit act⁹ quo ſortes vult temperate viuere poſit⁹ in platone tūc per illum actum plato vult ſeipſum temperate viuere: ergo eodemmodo de noticia. Ad tertium negatur antecedens niſi lucteris terminis de experientia. Ad confirmationem iterum nego antecedens ymo per illam dilectionem plato diligit ſortem et vult platonem temperate viuere et generat in platone habitum ad hoc: ſi dicas ergo quis habet in ſe habitum temperantie et nō inclinat ille habitus habentem ad temperate viuendum conceditur illud quando actus eſt elicitus circa alium qui huiuſcemodi habitum procreat. Quarto arguitur: deus p vnicum actum omnia videt: ergo hoc conuenire poteſt intellectui creato. Inſuper cōceptus entis omnia repreſentat igitur. Ad primum conſequentia ē nulla: ſubſtantia dei eſt eius intellectio an propterea ſit idem de intellectu creato. Secundum argumentum non tangit propoſitum noſtruz loquimur de noticiis diſtinctis.

¶ Diſtinctionis quadrageſime none q̄ſtio ſexta.

Sexto queramus an omnes homines ſumme τ de neceſſitate appetant beatitudinez hoc tangit magiſter in littera ex beato auguſtino decimo tertio de trinitate. ¶ Pro ſolutiōe queſtionis ſupponatur diſtictio communis duplex eſt appetitus ſcilicet naturalis τ electiuus: τ differunt iſti duo appetitus ſecundum rationem τ ſuos actus an ſit diſcrepantia realis alibi tactum eſt: appetitus electiuus habet velle vel nolle actus ſpontaneos an appetitus naturalis habeat velle τ nolle naturale que apud ariſtotelem vocatur proſecutio vel fuga incertum eſt: τ probatur q non: q2 de oppoſito ſequitur q qualitates ꝯrie eſſent in eod̄ ſb̄o primo ꝯñs eſt falſum ḡ τ añs: falſitas ꝯñtis eluceſcet: probatur tñ ꝯña: voluntas prout eſt natura appetit ſibi conueniens τ appetibile qđ frequenter voluntas vt ratio refugit τ econuerſo voluntas vt eſt natura appetit cibū delicatum ī quadrageſima prohibitū qđ volūtas rōnalis rēnuit natura abhorret mortē τ martyriū ratio ꝯ pſequitur: ḡ ſi ſit vn⁹ actus q̄ eſt nolle naturale erit alius actus elicit⁹ .ſ. velle ſil': ḡ due qualitates ꝯrie ſunt in eodē ſb̄o primo qđ erat probādū. dicis volūtas naturalis τ rationalis non repugnāt: hn̄ velle naturale τ nolle naturale/vel velle rōnale τ nolle rōnale ſicut iudiciuz ſenſus q ſol eſt minor terra τ intellectus q ſol eſt maior terra ſil' ſtant. ¶ Contra ſi volūtas eliciat vnū nolle in iſtanti illud cōtinuat naturalr̄ illud nolle naturaliter continuatū tm̄ repugnat velle ſicut nolle ſpōtaneum: ergo non inconuenit actum naturalem contrariari actui ſpōtaneo q ille actus naturaliter continuatus contrarietur cum actu ſpontaneo patz actus ſpontanei ſcilicet velle τ nolle mutuo pugnāt reſpectu eiuſdem obiecti ſed idem actus qui erat liber q̄n primo eliciebat poſtea efficitur naturalis ſecundū cōmuniter loq̄ntes qđ ſemel alicui cōtrariatur ſemper illi contrariatur rebus ſtantib⁹ ꝯrietatis: puta in actibus vitalibus reſpectu eiuſdem obiecti et in eodem ſubiecto ad aliud tactum de nolle et velle: dicis non eſſe idem cum iſti actus

ſunt eiuſdem potentie: alii actus ſunt diuerſarum vel eiuſdem rei ac ſi due potentie eſſent.

Preterea materia appetit formam tanq̄ imperfectum ſuum perfectibile: ſed appetitus materie non diſtinguitur a materia: ergo nec appetitus voluntatis diſtinguitur ab ipſa. Inſuper inconueniens ē ponere nobiliſſimos habitus in nobis et illos nos latere ſicut dicit philoſophus ſecundo poſteriorꝫ contra platonem et hoc verum habet potiſſimum de operationibus non experimur tales actus in nobis: ergo non ſunt ponendi: amplius omnia poſſunt ſaluari non ponendo nolle et velle naturale ſuperaddita ipſi volūtati vt natura eſt: ergo incaſſuꝫ eſt ponere talia accidentia quia hoc eſſet res gratis multiplicare loquendo de iſto appetitu. Dicitur affirmatiue ad queſtionem ꝙ de neceſſitate patet quelibet res imperfecta nata perfici ab aliquo perfectibili naturali appetitu ex neceſſitate appetit illud per qd̄ perficitur talis appetitus non ſequitur cognitionem ſine qua non eſt libertas ꝙ ſumme patet eadem via in cuius poteſtate non eſt appetere in eius poteſtate non eſt remiſſe appetere ſꝫ ſicut neceſſario appetit ita toto conatu appetit per remiſſe non intelligo remiſſionem gradualeꝫ de voluntate libera increata non eſt queſtio quin deus neceſſario vult ſuam beatitudinem nec de illa querimus in titulo queſtionis loquendo de voluntate libera creata: dicitur ꝙ voluntas vie poteſt non velle et nolle beatitudinem de non velle non eſt difficultas patet de nolle quicquid intellectus dictat eſſe nolendum voluntas poteſt conformare ſe dictamini intellectus licet non ſemper requiritur ſed intellectus poteſt credere nullam beatitudinem eſſe poſſibilem vt patet de multis infidelibus et hereticis: ergo voluntas poteſt beatitudinem nolle.

Item quicunq̄ poteſt efficaciter velle antecedens poteſt velle conſequens ſcitum vel opinatuꝫ ſequi ad illud antecedens: aliquis efficaciter poteſt velle non eſſe occidendo ſeipſum vt hannibal achitophel et ceteris qui ſibi mortē cōſciſcunt. Dicis illō eſſe verum ſi non credat beatitudinem eſſe poſſibilem contra ſiue ſit ſiue nō ſit quicquid poteſt eſſe dictatum a recta ratione poteſt cadere ſub actu volūtatis. ſed recta ratio poteſt dictare ꝙ ſortes carebit ſemper beatitudine: igitur damnatus ſi ſue nature relinquatur poteſt ſe conformare in hoc cum videt voluntatem diuinam ad hoc determinatam.

Ulterius dicitur ſi aliquis clare videret deum hoc eſt haberet noticiam intuitiuam eſſentie diuine talis poteſt nolle fruitionem ſtante influentia dei generali hoc eſt ſtante concurſu ſicut in via concurrit ſuperius diximus ꝙ deus poteſt neceſſitare voluntatem ad aliquid et hoc eſt verum tam in via q̄ꝫ in patria: ſed loquimur nunc ſtante influentia generali ꝙ iſta ſimul ſtant ſortes clare videt deum et cum non diligit ſi voluntas ſibi relinquatur ita ꝙ dilectio non eſt conſequens ad viſionem: et arguitur ſic hec voluntas ſortis poteſt ſe conformare voluntati diuine: ſed voluntas diuina poteſt velle ꝙ ſtante viſione iſte non diligat pōt velle pri⁹ ſine poſteriore ergo volūtas poteſt non diligere. non voco viſionem priorem dilectione beatifica omnimodo deus poteſt aliter facere ꝙ quis habeat dilectionem beatificam et non noticiam intuitiuam ymo ꝙ cognoſcat deum abſtractiue vel intuitiue voluntas eſt libera: ergo reſpectu dei clare viſi poteſt ſuſpendere omnem actum ſuum et reſpectu miſerie non habendo nolle et reſpectu dei clare viſi non habendo velle: non ſequitur nulla apparet ratio mali in deo clare viſo: ergo voluntas non poteſt non diligere egre ſequitur ꝙ non poteſt hoc ſtante deum proſequi odio ſed omnem actum ſuum poteſt ſuſpendere et ꝙ amplius ē ſi relinquatur ſue libertati ſemper ſtante dei influentia generali poteſt deum clare viſum odire et nolle: patet: voluntas poteſt exire in omnem actum circa ſuum obiectum volendo vel nollendo alias non eſt ſuum obiectum omne incommodum verum vel putatuꝫ poteſt eſſe obiectum voluntatis nolendo ſicut commodum verum vel eſtimatū poteſt eſſe obiectum voluntatis volendo ſed ſtat de potentia abſoluta dei de qua loquimur ſortem clare videre deum et puniri pena ſenſus et hoc poteſt apparere ſorti incommodum ergo poteſt ſi ſibi relinquatur nolle eum eſſe qui eū punit ꝙ pena et viſio dei clara ſimul ſtant patet de chriſto in via ibi non capitur pena vt dicit culpam in ipſo. Item quicquid voluntas poteſt nolle alicui indiuiduo alicuius ſpeciei hoc poteſt nolle ſibi ſed ſortes poteſt nolle beatitudinem platoni: ergo ſibi nolle poteſt. Ad auctoritates beati auguſtini in variis capitibus decimō tertio de trinitate ꝙ omnes appetant beatitudinem: et ſimiliter anſelmus de caſu dyaboli capite quarto dupliciter intelligūtur de appetitu naturali et etiam elicito communiter et de facto quilibꝫ appetit ſibi bene fieri et commodum et reſilit ab incommodo ſicut pulcre declarat auguſtinus decimo tertio de trinitate capitulo tertio de mimo qui propoſuit in craſtino dicere omnium voluntates in foro / et dicebat emptores velle emere bono foro et venditores velle care vēdere et tamen ſtat ſm̄ oēs ex libertate voluntatis oppoſitum. Sed circa predicta ſunt aliqua dubia primum eſt circa libertatem voluntatis voluntas demonſtratis minore bono et maiori incompoſſibilibus non poteſt preacceptare minus bonum relicto maiore quando habet plenum iudicium ꝙ hoc eſt magis bonum et illud minus ſaltem pro illo tēpore: ad hoc videtur eſſe ariſtote. tertio ethicorum capitulo ſecundo inquiens. et eligimus quidam q̄ maxime ſcimus eſſe bona: ergo voluntas non poteſt ſuſpendere omnem actum circa beatitudinem Inſuper de odio in deo nulla eſt ratio mali: ergo non eſt odibilis nichil eſt obiectuꝫ volūtatis in nollendo niſi malum dicis malum apparens cōtra nec eſt malum verum nec apparens in deo. Rurſus eodemmodo quis poteſt velle miſeriam con-

tra beatum auguſtinum nemo poteſt velle malum. Ad primum reſpondet buridanus in queſtionibus tertii ethicorum et aliqui alii voluntas pro tunc nō poteſt acceptare minus bonum ſed poteſt omnem actum ſuſpendere quouſqꝫ fiat vlterior inquiſitio ħ eſt reprobatum in articulis pariſienſi.ꝛ littera ph̄i eſt ad oppoſitum videtur (inquit ph̄s) preterea nō idem homines eligere optima atqꝫ etiā opinari ꝛc. Dico ꝙ ex libertate ſua pro tunc poteſt acceptare minus relicto maiore dignificanda eſt natura vbi non conſtat de oppoſito ſcd̄o de generatione et ad hoc eſt experientia. Si dicas ſi quis habeat maiorem et minorem in prima figura circa agibilia voluntas de neceſſitate conformat ſe illi iudicio patet ſeptimo ethicorum. Omne dulce eſt guſtandum ħ eſt dulce hoc intelligitur quando voluntas eſt conformis dictamini maioris dicentis omne tale eſſe agendum vel reſpuendum cui concordat cōmentator ſexto ethicorum capitulo vndecimo quando vita concordat cum ratione experientia eſt ad hoc ꝙ voluntas ex ſua libertate poteſt reſilire a iudicio intellectus. Ad ſecundum fateor in deo nulla eſt ratio mali nec apparēs hoc eſt ꝙ cum colore appareat ſed a ratione et errante taliter iudicatur ſufficit ē ſorti diſplicibile ſortes pōt nolle omne illud qđ ſibi diſplicet. Ad tertium dico quancunqꝫ rē ponis miſeriam culpam penam vel aggregatum dūmodo voluntati apparet aliqua ratio bonitatis vere vł ſophiſtice in eo voluntas poteſt illud velle multi dicunt ſe velle eſſe ſuſpēſos vel damnatos ea lege ꝙ de inimico vleiſcerentur:ſꝫ dicis ꝛ recte ſi viderent cruciatum inferni retractarent ſententiam preſentia periculorum millies plus mouet q̄ꝫ abſentia ħ non euitat propoſitum multi volunt aliquid qđ ſciunt eis oberit plurimum vt audaces vt in ore populi reputentur vt de illo qui combuſſit templum diane in epheſo ſufficit ꝙ ſit quecunqꝫ ſcintilla apparentie ad velle dato ꝙ abſolute ſit malum ſed ſi eſſet aliquid voluntati oſtenſum in quo nulla eſt ratio boni veri vel ſophiſtici nec boni vtilis honeſti vł delectabilis voluntas non poteſt diligere vel velle illud tranſcendit obiectum voluntatis ad volendū poteſt tamen ob libertatem eius omnem actum ſuſpendere et ſic beatus auguſtinus intelligit miſeriā eodemmodo ſi eſſet vnum obiectum in quo nec eſt ratio mali veri vel ſophiſtici et nichil prorſus in illo diſplicibile voluntas non poteſt exire in ſuum actum qui eſt nolle vt apparet licet ſit magna apparentia ꝙ voluntati vt voluntas eſt nichil eſt diſplicibile ex natura rei ꝛ poteſt velle illđ vel iſtud ꝛ ſic eſt conueniens:vel nolle ꝛ ſic eſt diſconueniens. ex natura rei locus inferni non diſconuenit angelo dānato ſed ſolum quia nolitus ſecundum iſtud volūtas ſibi relicta quicquid poteſt velle poteſt nolle ꝛ econuerſo ſed in hoc non inſiſto in preſentiarum alias loqui preponens. ¶ Dubitatur ſecundo quia dictum eſt ꝙ appetitus naturalis rei non diſtinguitur a re ipſa. Contra hoc arguitur inclinatio forme diſtinguitur a forma:pꝫ habitus non inclinat dormientem ad intelligendum inclinat tamen vigilantem ad intelligendum ibi eſt tranſitus de contradictorio in contradictorium ꝛ per conſequens aliqđ eſt in intellectu quādo vigilat qđ non eſt in eo quādo dormit ꝛ hoc non poteſt eſſe niſi actus. Similiter graue in loco proprio non inclinatur ad actum quia inclinatio eſt reſpectu rei abſentis non habite ſed quando eſt extra locum proprium tunc inclinatur ad actum:ſed grauitas manet vtrobiqꝫ:ergo inclinare eſt actum cauſare: propter iſtas rationes okan in tertio quodlibeto tenet inclinationem habitus diſtinctam ab habitu non autem inclinationem materie:propterea equiuocat de inclinatione non ē petenda pluralitas gratis nec aliqua ratio huius viri vincit oppoſitum teneo vtrobiqꝫ inclinationem rei eſſe rem inclinatam quando argumentatur habitus non inclinat dormientem verum eſt nec vigilantem inclinare in morali philoſophia tantum valet ſicut agere vel facere habitus inclinat in actum habitus nullum actum alium cauſat in habente a ſuo actu habitus non producit actū ſe ſolo ſine anima homo facilius exit in actum cum habitu q̄ꝫ ſine habitu. Sed dicis citius cum habitu q̄ꝫ ſine habitu vnde hoc emergit dicitur quia habet cauſam exeūdi in actum quā non habet nō habituatꝰ quia quero quid producit aliud ab actu vnigeneo qui erat ꝓductiuus habitus q̄ accidens producit alteriꝰ ſpeciei ab actu elicito concedo ꝙ eſt tranſitus de cōtradictorio in contradictorium per actum elicitum ſꝫ certe per nichil aliud quando arguit de trabe. Dico ꝙ graue in loco naturali non exercet ſuam grauitatem licet fuerit aqua in ſua ſphera nichil actualiter ponderat vt patet imponenti pedem manū vel humeros ſub aqua alias deſcendens ad baſim oceani non reſiliret cuius oppoſitum experimento nouerunt nauigantes ſed cum graue ponitur ſuꝑ trabem ſenſim debilitatur trabs non debilitata grauitate corporis ſuprapoſiti vel minus attenuata tandem erit proportio maioris inequalitatis et trabs frangitur quemadmodum ſi ſortes haberet in humeris vel capite pondus equalis reſiſtentie vł paulo minoris cum potentia portatiua ſortis pro tempore reſiſtit ſed cum eſt potentia debilitabilis ſuccumbit ab agente maioris equalitatis q̄ꝫ ſit ſortes reſiſtentie. Si petas quid frangit vel debilitat trabem:dico ꝙ grauitas que trabem indiſponit ſi ſic agit dum quieſcit debes dicere habitum agere in dormiente.

¶ Diſtinctiōis quadrageſime none queſtio ſeptiā.

Nunc ſeptimo de quattuor dotibus loquendum eſt ſcilicet de dote impaſſibilitatis/agilitatis/ſubtilitatis/et claritatis que tanguntur ab apoſtolo prime corin=

thiorum decimo quinto ſeminatur inquit in corruptione ſurget in incorruptione ſeminatur in ignobilitate ſurget in gloria ſeminatur in infirmitate ſurget in virtute ſeminatur corpus animale reſurget corpus ſpirituale ita vt ſurgere in incorruptionem referatur ad impaſſibilitatem ſurgere in gloria ad claritatem ſurgere in virtute ad ſubtilitatem ſurgere ſpirituale ad agilitatez:iuxta illud decimo ſexto de ciuitate capitulo viceſimo ſeptimo: imperabit deus anio animus corpori tanq̄ȝ obedienti ibi erit ſuauitas et facilitas quanta regnandi viuendiqȝ facilitas erit.neceſſarium erat ad complementum beatitudinis has habere dotes non q̄ ſic neceſſitas ſimpliciter dicta.dubitaret aliquis quomodo corpus compoſitum ex contrariis perpetuo duraret ab intrinſeco et extrinſeco et quomodo corpus poteſt eſſe cum celo impio:et an tarde ibi corpora moueantur ſicut hic et an ſint terreſtria:propterea ponuntur quattuor dotes inane eſt ponere tentionem vnam dotem ſicut multi antiquorum poſuerunt loquēdo in particulari de dotibus quero per q̄d corpora beatorum erunt impaſſibilia hoc eſt querere eſſentiam dotis impaſſibilitatis. ¶Circa titulum queſtionis duas poſitiones repio: vna tenet q̄ eſt quedam qualitas fluens a beatitudine anime in ipſum corpus reddens corpus impaſſibile. alia poſitio nullam talem qualitatem ponit cui adhereo in primis non eſt facile captu quomodo vna qualitas frigori calori et omniū corruptiuo intrinſeco et extrinſeco reſiſtit nec quomodo anima talem qualitatem que naturaliter omni corruptiōi reſiſteret cauſaret. Inſuper corpora damnatorum perpetuo durant ſine corruptione intrinſeca vel extrinſeca ꝛ ibi eſt ſolum aſſiſtentia diuina non concurrens ad corruptionem corporum dānatoruȝ quare non erit ſic in propoſito:etiam non ſunt multiplicande res gratis.dico ergo q̄ dos impaſſibilitatis ſupponit in recto pro corpore beati connotando q̄ deus ratione actuum meritoriorum in quibus diſceſſit conſeruat ipſum corpus ne patiatur aliquod leſiuum ab intrinſeco vel extrinſeco.per iſtam connotationem ſecluduntur elementa ꝛ corpora dānatorum que non dicuntur ſic dotata.dixi aliquod leſiuum corpora beatorum viſionem et accidentia perfectius recipiunt et ſic auguſtinus in ep̄la ad dioſcorum intelligit.

Tam potentem fecit deus animam vt ex pleniſſima beatitudine que in fine temporum ſanctis promittitur rediuidet i inferiorem naturam vult deus. deus iſtud facit ratione beatitudinis et hoc eſt verꝫ de communi lege niſi propter aliquod ſpeciale iterdum fiat oppoſitum vt erat de redemptore noſtro tempore ſue peregrinationis ſecundum corpus in via corpus eius erat paſſibile pro generis humani redemptione. Sed contra luce vltimo: dn̄s poſt reſurrectionem dixit diſcipulis ſuis:palpate ꝛ videte vbi gregorius in omelia ſuper illud iohannis viceſimo.infer digitum tuum huc:corrumpi neceſſe eſt q̄ palpatur. Inſuper nullum violentum eſt perpetuum:ſed corpus illud cum ſit mixtum habet quattuor elementa in ſe quorum quodlibet eſt extra regionem ſuam. Ad primum dicitur non eſt neceſſe recipere dictum beati gregorii vl' poteſt dici eſt corruptibile et ſic de corpore beati celo et ſimilib⁹ palpabilibus ſed non corrumpetur. Ad ſecundum poteſt eſſe difficultas circa maiorem:mare in zelandia et in aliquibus locis flandrie per aggeres et valla impeditur ne exeat in aridam et ſi mundus et homines durarent perpetuo ſicut putabat ariſtoteles quid cauſe eſt quare hoc non poteſt fieri perpetuo: niſi dicas mare vnam plagam terre ſenſim amittere aliam lucrando et tunc erit idem de omni parti terre.ſecundo admitto maiorem minor eſt falſa non ſunt elementa in mixto per realem exiſtentiam et quando eſſent nego q̄ ibi detineantur violente ſi lapis detineretur in aere ſemper a deo licet eſſet cōtra naturalem inclinationem grauitatis particularis eſſe ſuper leue tamen non eſt contra inclinationem totius vniuerſi et cauſe ſupreme que res ad ſuum nutum mouet ſicut cum quis bibit in ariſta extrahendo aquam de fonte ipſa aqua aſcendit ne fiat vacuum in vniuerſo et non eſt hoc pure violente. At dicis ſecundum iſta dos impaſſibilitatis nō erit maior in magis btō q̄ȝ in minus beato concedo omnes equaliter conſeruabuntur ne leſiuum patiātur differunt tamen ſicut ſtella a ſtella in beatitudine et forte in claritate vel magis beatus pluries meruit hanc dotem impaſſibilitatis quia ratione cuiuſlibꝫ actus meritorii in quo diſceſſit. Sed dicis chriſtus poſt reſurrectionem comedit:ergo cibus conuertebatur in ſuum corpus et ſic erat paſſibilitas conceditur q̄ comedit accepit per os et ſtomachum ſed poſtea reſoluebatur in preiacentem materiam vel deus fecit q̄ eſſet ſtatim poſt comeſtionem a remotis non tranſeundo per corpus vel eius poros qui ſtatim euomit vel qui magnum profluuium vētris habet in quibus crebro nichil conuertitur in ſubſtātiam aliti realiter comedere dicitur.

¶Diſtinctionis quadrageſime none q̄ſtio octaua.

Octauo quero de alia dote ſcilicet dote agilitatis: ſupponatur in homine eſſe duplex motus/vnus ſecundum exigentiam elemēti predominantis vt eſt terra:alius eſt ei conueniēs ratione anime ſcilicet motus progreſſiuus iſti motus differunt:motus qui ſequitur animatum ratione corporis non ſequitur cognitionem ſed appetitum naturalem illius corporis et ideo eſt ad vnum locum ſicut appetitus naturalis ad vnum determinatur motus qui eſt ratione anime ſequitur apprehenſionem que eſt reſpectu alterius ideo appetitus animalis ſequens cognitionem nō eſt reſpectu vnius ſitus propter q̄ ille motus non eſt ſemper ſecundum eundem ſitum nec ſemper ad eundem locū:ſȝ quoquouerſū eſt progreſſio etiaȝ in hoc motu mobile ſe ſiſtit per intrinſecum vt brutum occurrē

te impedimento non procedit vlterius per princi/
pium extrinſecum licet non moueatur libere ſed in
alio motu non poteſt ſe ſiſtere:patet de cadēte e tur
re iſte motus qui eſt ab anima nec eſt naturalis nec
violentus eſt progreſſiuus et medius ſed acceden
do ad agilitatem dicimus illum agilem qui prōpti
tudinem habet celeriter mouere ſuuꝫ corpus vt de
aſcendentibus in fune vel cirogrillo qui non orga=
nice mouetur ſed omnes partes ſimul mouentur:
idem contingit in irundine et in aliis auibus homo
organice mouetur vna pars mota alia quieſcit quā
do ſortes leuat vnum pedem alter calcat terraꝫ ſic
in equis et aliis in quibus videtur ieptitudo ad mo
tum celerem.ſed quomodo eſt dos agilitatis dicā
ſicut imaginor pro meo captu probabiliter ſit ani/
ma ſibi relicta et ſeparata poteſt mouere ſe vbilibꝫ
inſtantanee ad quancunqꝫ differentiam poſitionis
vt patet ex ſecundo:grauitas eſt accidens coporis
grauis ſecundum communem philoſophiam non
videtur illud accidens neceſſariuꝫ ad hoc ꝙ anima
corpus informet de neceſſitate ſimpliciter dicta nō
dubito ymo nec de congruitate tūc ſecluſa hac gra
uitate anima poteſt hoc corpus mouere vbilibꝫ ad
nutum eius cui ſuffragari videtur beatus auguſtinꝰ
viceſimo ſecūdo de ciuitate.capitulo vndecimo di
cit ꝙ deus a corporibus beatis auferet graue pon=
dus:idem dicit in queſtionibus de reſurrectione.
Si petas an illud corpus eſt leue peto a te eandem
queſtioneꝫ ſi tota grauitas ſeparetur a corpore gra
ui vt a gleba terre quid erit de illo corpore non erit
leue.et quero ſi ponatur illud corpus in aere quid
erit de illo cum non habeat grauitatem inherenteꝫ
ſi dicas formam ſubſtantialem producere grauita=
tem accidens ſicut forma aque in ſe producit frigꝰ
reducendo ſe ad frigiditatem poſt calefactionem
ſufficit nobis deus poteſt impedire ne fiat ſi nō po
nas aliud a grauitate extrinſeca res eſt paruia tūc
anima mouet corpus vbi vult ꝙ ſi curras ad graui
tatem innatam forme ſubſtātialis:vel dicis animā
non poſſe bene informare corpus ſine grauitate ac
cidente tunc deus ſupplet actiuitatem anime i mo
uendo ſuo corpore omnem terreſtrietatem ſuper=
uacaneam auferendo et anima ad illum motum a=
git et deus coagit multum vel parum ad nutū ani=
me volentis ſucceſſiue vel ſubito moueri. vel de=
us facit ꝙ grauitas non plus reſiſtit motui anime
ꝙꝫ grauitas elementi in ſuo loco naturali ſi deus fa
ciat hoc aque in loco ſuo non dubium eſt quin id fa
cere poteſt aque extra locum naturalem aque:et h̄
cōuenit anime ratione ſue beatitudinis: propterea
auctoritates ſanctoruꝫ dicentes ex beatitudine ani=
me redundat quedam promptitudo in corpꝰ ⁊ dos
agilitatis ſic exponende ſunt propter illam beatitu
dinem deꝰ coaſiſtit et coagit illi motui ad nutuꝫ ani
me moueri ſcholaſticorum virorum dicta non reci=
pimus dicentium dotem hanc eſſe quēdam quali=
tatem corpori inherentem cauſatam realiter a bea=
titudine nō eſt facile captu quomodo beatitudo ac=
cidens impartibile producat illam dotem corpore=
am et quomodo illa dos mouet corpus ad omnem
differentiam poſitionis ſcilicet ſurſum deorſum et
circulariter inſtantanee vel ſucceſſiue ſicut aſcen=
dit corpus chriſti hieroſolymis ꝙ ſubito beatꝰ mu
tetur:patet viceſimo ſecundo de ciuitate dei capi=
tulo triceſimo dicit vbi volet ſpiritus ibi erit pro=
tinus corpus.et ſapientie tertio dicitur tanqꝫ ſcin=
tille in arundineto diſcurrent.et eſaye quadrageſi=
mo:qui ſperant in dn̄o mutabunt fortitudinem aſ=
ſument pennas ſicut aquile current et non labora=
bunt ambulabunt et non deficient. rurſus nulla eſt
reſiſtentia extrinſeca reſiſtens beato ne inſtantanee
mutetur et nulla eſt intrinſeca:ergo inſtantanee mo
uetur.patet quarto phiſicorū non alias mobile ſim
plex poſitum in vacuo mouetur in inſtanti ſicut di=
cit ibi ariſtoteles et ad hoc pulchre argumentatur
quia niſi ſit graue ſimplex poſitum in vacuo tardiꝰ
mouetur ꝙꝫ in pleno.patet ſi ſucceſſiue mouetur et
cuiuſlibet finiti ad quodlibet finitum eſt aliqua pro
portio ſic ꝙ mouetur velocius vt octo in vacuo ꝙꝫ
in pleno tunc per ſubtiliationem mediorum dabis
duo mobilia equalis grauitatis et figure equaliter
mota in pleno et vacuo ſed hoc dici non poteſt cuꝫ
omnis reſiſtentia in vacuo eſt in pleno et aliqua a=
lia non valet more aliquorum currere ad incompoſ
ſibilitatem locorum oppoſitum illius oſtenſum eſt
in decima diſtinctione huius: nec iuuat currere ad
finitatem agentis vt patet per ariſtotelē et eius ra=
tionem dum bene ducatur. Dicis illud concludit
me poſſe proiicere in vacuo graue ad celum quia
ſi per finitam diſtantiam alius in pleno equalis vi=
goris agēs poterit per ſubtiliationem medii ad tā=
tam diſtantiam proiicere:non eſt ſimile cum hic eſt
reſiſtentia intrinſeca et oportet vtramqꝫ reſiſtentiā
diminuere intelligo mobile ſimplex intrinſece et ꝑ
equiualentiam ſi vnum mixtum participās de gra
uitate aeris et terre poneretur in vacuo aqueo mo
ueretur partibiliter cum grauitas aeris reſiſtit de=
ſcenſui non incōuenit tale mobile in vno vacuo mo
ueri ſucceſſiue et in alio in inſtanti ſi illud mixtū po
neretur in vacuo igneo deſcendit in inſtanti in va=
cuo aqueo ſucceſſiue cū ita eſt ꝙ graue ſimplex mo
uetur ſubito in vacuo eo ꝙ nulla eſt reſiſtentia ex=
trinſeca nec intrinſeca et per dotem ſubtilitatis be
ato nullum corpus non beatum reſiſtit ymo nullū
quia non intendit ſe mouere per beatum et ſic non
ei reſiſtit et nulla eſt reſiſtentia intrinſeca per doteꝫ
agilitatis quare preter rationem eſt negare motum
inſtantaneum a beato hic terminum moueri exten
dimus ¶ Sed contra iſtam concluſionem argu=
mentor ex ea ſeqtur ꝙ linus poteſt mouere ſe circa
celum in inſtanti et facere circulum in eo et ſic in eo
dem inſtanti erit in oriente et occidente et in pluri=
bus locis naturaliter. Inſuper vel illa mutatio in=
cipit per vltimum inſtans non eſſe ſicut contingit
de motu proprie dicto et ſic non datur inſtans quo
mouetur ab a ad b immediate poſt hoc inſtans vel
vnum inſtans immediatum alteri inſtanti.ſed i hoc
inſtanti.cōtra in hoc inſtanti eſt in termino ad queꝫ

ẽt in termino a quo ⁊ qñcūꝗ mobile eſt in termino
a quo et ad quē quieſcit ergo ſimul quieſcit ⁊ moue
tur extendo terminū motꝰ ad imitationē inſtanta=
neam. Ad primū cōceditur nec hoc eſt incōueniēs
Ad ſcōm dicitur vtrūꝗ pōt dari ṗmo admittamꝰ
ꝙ mobile incipiat mutari per vltimū inſtans nō eſ
ſe mutationis ꝙ eſt vltimū inſtans eſſe quietis: ſed
illa mutatio ſubitanea nec deſinit ꝑ vltimū inſtans
eſſe mutationis nec primū nō eſſe poſt mutationē
dando aliud membrum dico ꝙ in hoc inſtanti de=
ſcribit circulū circa celum vel aſcēdit vł deſcendit
⁊ eſt in termino ad quē ⁊ a quo ⁊ nego qñcūꝗ eſt in
termino a quo quieſcit ſi quieſcere opponatur mo
ueri ⁊ mutari ſi ſolum motui cōcedit ſimul idē mu=
tatur ⁊ quieſcit: ſi intelligat in quocūꝗ tempore vł
inſtanti. at dicis ille beatus manet ſemper in eodē
loco in quo prius erat ergo nō mutatur quia nunꝗ
tranſit extra hunc locū. Rñdeo cōſequētia eſt nul=
la forte manente pariſiꝰ ſi deꝰ ponat eū rome ⁊ mo
ueatur vel mutetur añs eſt verum ⁊ ꝯñs falſum.
¶ Secundo argumentor ſit linꝰ in oriēte ⁊ cletus i
occidēte qui velint ſibi ſubito obuiare in pūcto me
dio interſticii inter illos ꝙ ſigno centum leucarum
queritur in quo puncto ſibi obuiabunt dicitur ob=
uiabunt ſibi in pūcto in quo volunt ſi linus velit in
pūcto pedaliter ab eo diſtante mutari ⁊ cletus per
reliquā partē in illo puncto ſibi obuiabunt ita faci=
le poteſt beatus ⁊ ita cito mutare ſe per magnam in
tercapedinem ſicut paruam dices beati cupient eſ
ſe prope chriſtum ergo non mutabuntur nec moue
buntur. Reſpondeo chriſtus eſt vbiꝗ ⁊ per totum
celum et licet chriſtus non ſit vbiꝗ xp̄us tñ poteſt
deꝰ ſupplere cauſalitatem obiectiuā humanitatis
eius. Item mouendo in inſtanti manebit in loco
in quo eſt.

¶ Diſtinctionis quadrageſime none q̄ſtio nona:

Hono queritur an corpus beati poteſt na
turaliter eſſe cum corpore nō glorioſo ꝑ
dotē ſubtilitatis ſupponamus ꝙ ſubtile
dicitur a v̄tute penetrandi. ij. de gñatio
ne triphariā res eſt penetratiua aut ꝓpter quātita=
tis acutiē vt in lancea vel acu aut propter rarita=
tem aut materie paucitatē vt i aere vł igne aut pro
pter actiue virtutis magnitudinē ⁊ ſic vinū aliquod
eſt magis penetratiuū q̄ꝫ quecūꝗ aqua qua ꝓpter
aqua cū modico vino bibita magis refrigerat q̄ꝫ ſi
per ſe bibatur cum vinū facit aquā ad loca corpo=
ris penetrare ad que per ſe penetrare non pōt licet
ſubtilitas non cōueniat beatis ṗmis duobus mo=
dis conuenit tertio mō vel tranſlatiue dos ſubtili=
tas non eſt qualitas aliqua data corpori beati ſed h̄
complexū dos ſubtilitas ſupponit ꝓ beato vł deo
vtrūꝗ dici poteſt ſed capiamus pro ipſo beato pa=
rū diſcriminis eſt cōnotando ꝙ ratione btitudis dat
corpori illō ꝙ quoqꝰuerſū pōt ſe mouere ꝑ qōcūꝗ
mediū. ¶ Iſto notato pono ꝯcluſionē affirmatiuā
ꝓbatur concluſio oſtenſum eſt in queſtione p̄ceden
ti ꝙ corpus beati poteſt moueri ⁊ ſubito ⁊ cū i celo
non eſt vacuū nec cedit corpori beati ſicut aqua pi=
ſci vel aer aui volanti per mediū. iob. iij. celi ſolidiſ
ſimi quaſi ere fuſi ſunt. Item quomō alias corpus
xp̄i aſcēdit ad celos ⁊ intrauit ad diſcipulos ianuis
clauſis. iohannis vltio. exiuit vterū beate virginis
clauſtris virginalibus integris ſurrexit de ſepulcro
monimēto clauſo nō valet dicere celi diuiſi ſunt ei
aſcendenti quia tunc oporteret totiens habere celū
diuiſū quotiēs beatus mouetur ꝑ celū qꝛ ꝙ vni de=
ſeruit omnibus deſeruit nō valet fictio aliquorum.
clauſit ſecrete ianuas vel fecit corpus ſuū ſub pua
quātitate ꝙ pre rima intrare poterat reliquo tales
ieptias aliquorū. Item materia ⁊ forma ſubſtātia=
lis ſunt in eodē loco adequato nulla eſt repugnātia
ꝙ omnia corpora mūdi ſint in loco vniꝰ fabe oſten
dat hoc incōuenire aduerſarius. ¶ Contra conclu
ſionem argumētor vel naturaliter oīa beata corpo
ra erint cum alio corpore nō btō vel miraculoſe nō
ṗmū patet. iiij. phiſicoꝝ. c. de vacuo ſi ſcōm i quo
libet motu beati erit nouū miraculū. Reſpōdetur
aliquid eſt naturale id eſt competens nature ꝓ vno
tempore ꝙ nō reputatur naturale ꝓ alio tempore
eſt preter naturā febricitāti bibere purū vinū ⁊ for=
te non aūt bene complexionato ſano nūc eſſet mira
culū duo corpora de p̄dicamēto ſubſtantie eſſe i eo
dem loco nec poſſunt ſimul eſſe ꝑ curſum cōem in
corporibꝰ glorificatis dabitur eis ſm legem cōem
ꝙ poterint eſſe cū corporibus nō glioſis etiam mi=
raculum debet eſſe iſolitum cū illud erit cōe nō erit
miraculū. ¶ Sed contra illud argumentor ad mo
tū inſtātaneū ſequitur penetratio corporum natura
liter. patet. quādo linꝰ mutatur per vnā leucā i in=
ſtanti pars poſterior dorſi ⁊ anterior pectoris dia=
metraliter reſpondēs erint in eodē loco ꝓprio: igit
dicis illatio eſt nulla niſi in ſtabilitate ſimul ſtarent
Inſuper ſi corpora poſſent eſſe naturaliter ſm illā
legem mutuo nichil ad h ſed qꝛ non decet eſſe cōfu
ſionē corporū glioſum in eodē loco ad hoc nō con=
currit deus ſꝫ tenet circa illud legē cōem vie nec ſe
quitur ꝙ vnus beatus aliū impediet poterit ſubi=
to actualiter ſe mutare circa aliū ſicut mouēdo per
lineam rectam: ſꝫ dicis naturaliter nūc corpora de
predicamento ſubſtantie ſe penetrant ergo corpo=
ra beatorum poſſunt ſe penetrare ſuapte natura nō
dubitamꝰ qui deus poteſt facere corpora glorioſa
ſe penetrare ſed non decet. aſſumptum patet. i fer=
ro ignito eſt ferrum ⁊ ignis ſimul cū ſtupā incendit
ſilr in pane vino itincto vinū ⁊ panis ſunt in eodē
loco non valet dicere vinū eſt in poris panis queli=
bet pars panis eſt vino hūectata ergo vinum et pa
nis ſimul ſunt alioquin humiditas vini migrat in
panem ꝙ eſt preter naturā. Ad primū dicitur in po
ris ferri includit ignis eodē mō in poris panis imbi
bitur vinū cōſtat panē frangēdo immitatim aliqua
pars interiꝰ alba ⁊ alia rubea a vino: humiditas vi
ni poteſt ſucceſſu tēporis ſiccitatē panis corrūpere
ꝓpterea non ſequitur ꝙ humiditas migret de ſub=

fecto in ſubiectum etiã illatio eſt nulla per locũ in-
trinſecum ſ3 per locũ extrinſecũ ad principale ſed
nobis ꝑtinens in materia quã tractam⁹ adhuc pro
batur aſis cõdẽſatio eſt poſſibilis naturaliter ꝗ cor-
porum penetratio aſis claret ꝓbatio ꝯñe capiẽdo a
corpus bipedale ⁊ locũ propriũ eius poſt condẽſa-
tionẽ vtraq3 pedalitas eſt in eodẽ loco ergo eſt pe-
netratio corporũ q2 duarũ medietatũ. Reſpondet
conſequentia eſt nulla a poſt cõdẽſationẽ minorem
locũ occupat ꝙ ante ꝑ iuxta poſitionẽ partiu3 me-
diatarum nõ ꝙ ſit idem locus ꝓprius vtriuſq3 me-
dietatis ſed ſolũ q2 partes remote magis appropi-
quant ꝙ ante appropinquauerũt.patet de lacte bul
liente rarefacto in frigidationi ſue relicto.ſi petas ꝙ
res ꝑatur in rarefactione ⁊ ꝙ corrũpitur in cõdẽſa
tione.dico ꝙ nulla dixim⁹ superi⁹ in.xij.diſtin.hu-
ius duas eſſe poſitiones ꝓbabiles an quãtitas di-
ſtinguit a re quãta tenẽdo idemptitatẽ iam ꝑ ſolum
partium elongationẽ ⁊ motũ localẽ nullã entitate3
nouã acquirendo denſum efficit rarũ ⁊ dicitur mo-
tus ad quãtitatẽ propter nouum dicibile de predi-
camẽto quãtitatis ꝙ incipit verificari de pronomi-
ne hoc augmentatum demõſtrante ſi quãtitas po-
natur res alterius ſpeciei a ſubſtãtia ⁊ qualitate tã
dico eodẽmõ aliquid rareſit per hoc ꝙ partes eius
magis diſtant ꝙ ante diſtabãt ⁊ cõdẽſatur per hoc
ꝙ partes mediate magis appropiquãt ⁊ nulla quã
titas generatur vl' corrumpitur de nouo. S3 dicis
ſi duo corpora poſſunt eſſe in eodẽ loco due medie
tates eiuſdẽ cõtinui poſſunt eſſe in eodẽ loco ſ3 hoc
eſt ipoſſibile ꝙ patet in prima parte proportionali
hore ponat deus duas medietates a cõtinui in loco
vnius medietatis tũc totũ erit ſubduplũ ad prece-
dens in ſcda parte proportionali hore per poſitio-
nem mutuo partiũ ſit totũ ſub quadruplũ in tertia
parte proportionali hore ſub octuplũ ⁊ ſic cõſequẽ
ter per omnes partes ꝓportionales vni⁹ hore iam
i infinitum paruum erit hoc corpus aſi inſtans extri-
ſecum terminatiuũ hore ⁊ in illo inſtanti erit indiui
ſibile ꝓpter iſtud aliqui nõ audẽt admittere ꝙ due
medietates eiuſdẽ corporis ſe penetrent bene tñ in
variis corporibus ſ3 hoc nichil eſt.cõcedo ꝙ i infi-
nitum paruum erit hoc corpus ante finẽ hore ſed in
inſtãti terminatiuo hore erit penetratio partiũ ſicut
superi⁹ in.x.diſtinctione huius diximus ſm vnam
imaginationem de exiſtentia corporis xpi et lic3 ab
illo modo nos elongauim⁹ tñ fatemur illum deo eſ
ſe poſſibilẽ ⁊ ſuꝑ hoc nõ eſt difficultas vel oportet
deum reducere corpus ad certã quãtitatẽ ſm ꝙ ei
placet ſi ipſum conſeruat ⁊ nõ hoc mõ penetratiuo
ſi poneretur infinitum frig⁹ in a glatie bene appli-
catum huic cere nõ ponendo minimũ naturale for-
te ita fieret ſicut argumẽtũ imaginatur. Sed dicis
ſi non ſit ſtatus i cõdẽſatione nec in rarefactiõe erit
⁊ ſic inter puncta finita claudet infinitũ ꝙ alibi repu
tatur impoſſibile.patet.capiendo a ⁊ b pũcta termi
natiua a corporis pedalis rareſiat totũ in prima ꝑte
proportionali hore per pedale in ſcda medietate ꝑ
bipedale ⁊ ſic cõſequenter per omnes partes pro-
portionales vni⁹ hore iam inter illa pũcta claudet
infinitũ. Reſpondet admiſſo toto caſu ꝙ nõ det ſta
tus in raritate cõſequẽtia eſt nulla vt dictũ eſt i que
ſtionibus de infinito per elongationẽ duorũ lapidu3
ꝑ pedale i ſingulis partibus ꝓportionalibus vni⁹
hore. Sed cõtra dicta de rarefactione arguis ſi ex-
tenſio ꝑtiũ mediatarum ſufficiat ad rarefactionem
tunc aliqđ corpus rareſiet in vno tempore certo in
quo manebit equale de materia ſub equali quãtita
te hoc eſt falſu3 illa res dicit rara ꝙ ſub paruu3 de ma
teria habet magnã quantitatẽ ⁊ illa dicit rarior que
ſub minore materia habet tãtum de quãtitate ſicut
alia vel maius vt accepto pedali aque et aeris aer
eſt rarior eo ꝙ ſm phm ex vno pugillo aque poſſũt
eſſe decẽ aeris ergo ex vno pedali aque fieri poſſũt
decẽ pedalia aeris ⁊ ſi nõ in proportiõe denaria cõ
ſtat ex vno pedali aque poſſunt fieri plurima peda-
lia aeris ergo aer ſub equali quãtitate cũ aqua mi-
nus hab3 de materia ⁊ oppoſito mõ illa res dicitur
denſa ꝙ ſub parua quantitate multũ habet de mate
ria.ꝓbatur cõſequẽtia ponendo a corpus octo pe-
dale diuiſum ꝑ partes proportionales ꝓportione
dupla ⁊ horã futurã ſic ꝑtire maioribus ꝑtibus v'ſ⁹
nos terminatis ⁊ i prima ꝑte proportionali hore ra
reſiat ꝑma pars ꝓportionalis a corporis verſus ſe
cundũ eam cõdẽſando ad ſubduplũ ⁊ in ſcda parte
ꝓportionali hore ſequentis ſcda pars corporis ra-
reſiat tertiã verſ⁹ ipſam tertiã condẽſando ad ſub-
duplum ⁊ ſic conſequenter iam ex ipoteſi quelibet
pars ꝓportionalis a corporis rareſiet. Reſponde-
tur a corpus i caſu illo nõ rareſiet ⁊ totale corpus
nõ erit maius in fine hore ꝙ nũc eſt quia quãtũ de
quãtitate acquirit ꝑma pars proportionalis in pri-
ma parte proportionali hore tãtũ in eadẽ deperdet
ſcda pars ꝓportionalis a corporis ⁊ quãtum ſcda
pars proportionalis acquirit in ſcda parte propor-
tionali hore tantum depdet i eadẽ parte hore tertia
ꝑs ꝓportionalis illius corporis ⁊ licet ꝑma ꝑs pro
portionalis illi⁹ corporis in iſtanti terminatiuo ho-
re erit maior ꝙ nunc ſit ⁊ nulla alia ꝑs ꝓportiona-
lis erit tantu3 minor ꝙ nunc eſt ſicut ꝑma erit ma-
ior ꝙ nũc eſt.non ſequitur ꝙ totũ corpus erit mai⁹
q2 aggregatũ ex omnib⁹ aliis a prima erit ꝑ tanta3
quãtitatẽ min⁹ ꝑ quãtã prima erit maior cui⁹ ſup-
putatio facile iueniri poteſt i ꝑma parte ꝓportiona
li hore prima ꝑs proportionalis a corporis acquirit
vnũ pedale ꝑciſe ⁊ tantũ ſcda perdit tũc in ſcda ꝑ-
te proportiõali hore ſcda pars proportiõalis a cor-
poris deperdit ſemipedale ꝙ eſt medietas partis ꝓ
portionalis a corporis modo qualis eſt proportio
ſcde partis proportionalis ad tertiam talis eſt oĩm
dẽpta ꝑma in ordine ad ſcdam q2 vtrobiq3 eſt pro-
portio dupla ſecunda pars proportionalis a corpo
ris i ſecunda medietate hore acquirit ſemipedale
ergo oẽs ſequentes tantũdẽ acquirent ſc3 aliud ſe-
mipedale ergo omnes partes ꝓportionales ſequẽ
tes primã tantũ amittunt quãtũ prima acquiret er
go totale corpus nec condẽſatur nec rareſit.quo fit
hec cõſequẽtia eſt nulla binarius duarum ꝑmarum

partium proportionalium rarefit trinarius trium
primarum partium proportionabiliū rarefit ⁊ ſic i
abiſſum ergo hoc totū rarefit añs eſt veruʒ ⁊ conſe
quens falſum demōſtrando quaſcūq; finitas ptes
proportionales cū prima ſed ſicut pma ſola rarefit
quelibet alia condēſatur.

¶ Diſtinctionis quadrageſime none q̄ſtio decima.

DEcimo querēdū eſt de dote claritatis que
res eſt dos claritatis ſupponam⁹ illud aui
cēne.vj.naturaliū lumē lux ⁊ color habent
diuerſa paſſa ſuſceptiuū lucis eſt opacū ⁊ denſuʒ p
pterea ſtella eſt dēſior pars ſui orbis nec aliud pōt
p eam videri exñs poſt ſe eclipſat ſuſceptiuū lumi=
nis eſt corpus peruiū ⁊ diafanū ⁊ ſm hoc nō eſſent
beatoꝝ corpora lucida ⁊ peruia ſuſceptiuū coloris
eſt denſuʒ ppter iſta aliqui egre admittūt q̄ beato=
rum corpora ſint lucida colorata ⁊ luminoſa ſed he
rationes nō mouēt. Cū primo naturaliter materia
prima vt opinor eſt ſubiectuʒ īheſionis accidentiuʒ
materialiū. Inſuper opinabile eſt materiā celi eſſe
eiuſdē ſpeciei cū materia in iſtis inferiorib⁹ ſi mate
ria ſortis ſit colorata nō repugnat materiaʒ celi ſu=
ſcipere in ſe colores licet nunc nō habeat color cau
ſatur ex varia actione qualitatū primaruʒ quas ce=
luʒ non ſuſcipit ſed nō video repugnantiaʒ qui ce=
lū ſuſcipere pōt qualitates pmas de potētia dei de
qua loquimur ſed denſior pars celi eſt aptior ad ſu=
ſceptionē lucis q̄ȝ rara corpus denſuʒ poteſt rarefie
ri nec protinus totā ſuaʒ lucē ppterea amittit. Item
lux īheret cādele que non videt alteri⁹ ſpeciei a ſu=
ſceptio luminis ſemp loquor de materia multi non
ponentes ſpecies coloris intētionaliter i medio po
nunt colores aeri inherere ⁊ dicūt qñ radi⁹ ſolaris
tranſit per vitrū rubeuʒ cauſatur vera rubedo i ae=
re hoc ſenſus iudicat qui nō debet dici in hac parte
decipi cū actiuū ⁊ paſſiuū debite applicant ⁊ nullū
cadit impedimētuʒ. Rurſus nulla repugnantia vi=
det q̄ eadē noticia ſpecie inhereat aie intellectiue ⁊
angelo ⁊ angelis ſpecie diſtinctis ergo eodē mō ac
cidētia eiuſdeʒ ſpeciei poſſunt materie celi inherere
ſm eos qui ponūt materiam illaʒ alterius ſpeciei a
materia in iſtis inferioribus ergo nulla repugnātia
eſt q̄ corpora beatoruʒ ſint colorata lucida ⁊ lumi=
noſa. iuxta illud ſapieñ.iij.fulgebunt iuſti ⁊ tāq̄ȝ ſci
tille ⁊c. ⁊ mathei.xiij.fulgebunt iuſti ſicut ſol in re=
gno patris eoꝝ ⁊ ad philippenſ.iiij. Saluatoreʒ ex
pectam⁹ dñm noſtruʒ ieſuʒ chriſtum qui reforma=
bit corpus humilitatis noſtre configuratuʒ corpori
claritatis ſue.j.corinthioꝝ.xv.alia claritas ſolis a=
lia claritas lūe ⁊ alia claritas ſtellaꝝ. ſtella eni a ſtel
la differt claritas a claritate ſic ⁊ i reſurrectiōe mor
tuoꝝ. poſtillator hoc exponēs dicit per claritatē ſo=
lis ⁊ lune intelligitur claritas chriſti ⁊ beate ꝟginis
⁊ mathei.xvij.in transfiguratione. Et reſplenduit
facies eius ſicut ſol qḋ cōfirmatur auctoritate bea
ti gregorii.xviij.moraliū ſup illo ꝟbo iob.xxviij.
non equabitur ei aurū. quo ſit dos claritatis eſt ter
minus collectiuus ſupponēs pro bono colore ⁊ de
cente luciditati et luminoſitati et addit aliquid ſup
ipſuʒ beatuʒ. ¶ Sʒ contra illud arguitur vel huiuſ
modi dos cauſatur a beatitudine aie vel ab aliquo
alio ſʒ nec h̄ nec illḋ: igit̄. nō a beatitudine quomo
do beatitudo formalis pducit huiuſmōi diſpoſitio
neʒ i corpore nō ab alio q̄ȝ queritur a quo alio. In=
ſuper vel omnes beati habebunt equaleʒ dotē clari
tatis in corpore qui habent equalem beatitudineʒ
in anima vel non ſm videtur preter rationē videtur
q̄ ſicut equalibus meritis dabuntur equales beati
tudines ſic equis beatitudinibus formalib⁹ anime
dabuntur ſimiles dotes corporis aliud membrum
iprobatur ethiopes ⁊ indi habent coloreʒ nigrū po
tius nigredinē ſeptētrionales vt rutheni habebunt
albedinē modo albedo nigredini preſtat: igitur.
Ad primuʒ dicitur q̄ beatitudo aie non cauſat do=
tem in corpore proprie ſed deus cauſat ⁊ beatitudo
aie eſt cauſa ſine qua non vel diſpoſitio ad hoc req
ſita. Ad ſecundū concedo q̄ omnes equaliter bea
ti in anima habebunt equales dotes in corpore vbi
tangitur de indo ⁊ rutheno nō palaʒ eſt an omnes
beati colorabuntur albedine qui eſt primus colorū
nunc auteʒ exñtes ſub equatore ⁊ inter tropicos vl'
prope eos ſunt nigri propter ardorem ſolis ſol eñi
denigrat corpora humida licet calor dealbet ſicca
vt patet in oſſibus cōbuſtis in igne ⁊ in dente ethio
pis extremales prope polos ſunt albi propter fri=
gus qḋ eſt mater albedinis ſʒ poſt diem iudicii bea
ti erunt omnes in celo quos calor ſolis nō denigra
bit ⁊ oēs homines promiſcue ſe habebūt ad loca ſic
ſcʒ q̄ non oportet ethiopes magis accedere ad cir
culum equinoctialem q̄ȝ alios ⁊ ſi omnes ibi eſſent
ſeptētrionales ⁊ meridionales ſol eos non altera=
bit. ſi dicas ſol calefacit circa ſe ſuperius ⁊ inferius
in paſſa diſpoſita ⁊ ſi celi nō ſunt ſuſceptiui coloris
tamen homines in celo ſuſcipere poſſunt et celum
empireum eſt ita vicinum celo ſolis ſicut ſūt ethio
pes modo eos alterat ergo tunc alterabit. Reſpon
detur licet ſol ponatur in quarto celo tñ ponendo
multitudinem celorum de qua loquimur in ſecūdo
⁊ celi ſuperiores ſunt maiores ſol magis ab eis di=
ſtat q̄ȝ ab ethiopibus ⁊ ſi eſſet vicinior deus ad hoc
non cōcurrit etiam eſt probabile q̄ ethiops beatifi
cabitur in corpore nigro ſicut tartarus in corpore
albo ſm diſpoſitionem optimi corporis in via co=
lor nigredo eſt nobilis color ⁊ decēs ethiopeʒ ſicut
albedo ſeptētrionalem ſicut qḋlibet indiuiduū ha=
bet complexionem quā nō habet aliud et impoſſi=
bile eſt aliud ei aſſociari ſimile ſm auicēnam doctri
na.iij.fen.j.pmi canonis ſʒ equiualenter deus totū
ſuplet in ratione dotis de⁹ pōt facere q̄ dos clari=
tatis non percipiatur a vidente vt fecit poſt reſur=
rectionē. luce vltimo. qñ apparuit ſub ſpecie pere=
grini q̄ȝ ad illud non concurrebat.

¶ Diſtinctiōis q̄dragesime none q̄ſtio vndecima:

VNdecimo queriſ an corpora dura poſ=
ſunt ſe tangere ⁊ querim⁹ ꝓpterea que
ſtionē q2 qñ corpus beati penetratiue ſe
habet cū alio corpore ſtat os beati ſe ha
bere cū ſilice vel alio oſſe mō os eſt duriſſima pars
corporis ſm auicennā doctrina quarta loci allegati
dicit ꝑmū mēbrorū ſimiliū eſt os q͛ durū eſt creatū
qm̄ ipſum eſt corporis fundamētū ⁊ ſuſtentaculuꝫ
motiuū mō ſm ariſtotelē corpora dura nō poſſunt
ſe tangere cōtemplatione illius q̄rim⁹ hanc q̄ſtiōeꝫ
ad cuius enucleationē aliquas ꝓpoſitiōes ſubiun=
gemus. ¶ Prima eſt duo corpora dura poſſunt ſe
tangere.pꝫ.hec duo corpora mollia poſſunt ſe tan=
gere hec duo mollia ſunt vł poſſunt eſſe duo corpo
ra dura:igitur. ¶ Secunda ꝓpoſitio duo corpora
dura plana manētia dura poſſunt ſe tangere.patet.
vt prius hec duo corpora poſſunt ſe tangere demō
ſtrando duo corpora mollia hec ſunt vel poſſunt eſ
ſe corpora dura plana manētia dura:igitur. ¶ Ter
tia propoſitio poſſibile eſt duo corpora dura ſe tan=
gere de potētia dei abſoluta ad hoc nulla ſequitur
cōtradictio. ¶ Quarta propoſitio poſſibile eſt natu
raliter duo corpora dura ſe tangere.pꝫ de duabus
medietatibus hui⁹ ſcilicis vł cuiuſcūqꜫ alteri⁹ pe=
tre. ¶ Quita ꝓpoſitio poſſibile eſt naturaliter duo
corpora dura nō conſtituentia vnū ſe tāgere.pꝫ de
annulo argento deaurato qñ ſe tetegerūt erāt mol
lia vel alterum molle vt in prima liq̄factione ⁊ ſen=
ſim fiunt dura nichil penetrando auruꝫ ingreditur
inter ipm̄ et argentum. ¶ Sexta propoſitio duo
corpora dura plana varia ſine hac mollificatione ſe
contingunt naturaliter.patet.ſi mollaris plan⁹ ca=
dat ſuper molarem planū quid obſtat qui molaris
ſuperior tangat inferiorem.dicis aer cōtra ille aer
parue eſt reſiſtentie ergo nō poteſt ſuperferre mola
rem cum molaris poſitus in ſuprema regione ae=
ris diſcendit ⁊ totū interſticiuꝫ aeris inter terminū
a quo motus ⁊ terre non impedit diſcenſuꝫ illi⁹ mo
laris ergo a fortiori nec ille paruus aer interiect⁹ hic
non video aliam tergiuerſationē niſi hanc molaris
ſuperior nō tangit aliū non q͛ aer poſſit ex ſua reſi=
ſtentia quātū eſt de ſe reſiſtere molari.puta ſi pone
retur cū corpore molli reſiſtere illi diſcēſui ſꝫ ſicut
natura cōis abhorret vacuū ⁊ propter graue aſcen
dit contra inclinationem propriā ſit natura totius
vniuerſi hic aer incluſ⁹ reſiſtit ne molaris ſuperior
alium tangat. ¶ Sed contra illud argumētor vn⁹
lapis cōtra aliū pulſus eum frangit ergo euꝫ tāgit
ſimiliter enſis tangit craneū.dicis illationē nullam
de tactu imediato ſi poneretur veſtis inter duos la
pides ſtat alterū minutari frangi.ꝓpterea argumē
tor aliquis aer includitur inter molares planos ne
ſe tangant ꝓpter naturā cōmunē tunc ille aer eſt ali
cuius ꝓfunditatis diuidam⁹ illū aerē ſm ꝓfundi
tatem i duas partes a ſuperiorē ⁊ b inferiorē. Ar=
guitur ſic molaris pōt deſcēdere per totū a q̄d patꝫ
q2 ſi nō hoc eſſet propter naturā cōem toti⁹ vniuer
ſi nolentis admittere cōtactū corporū duoꝝ. Sed
contra hoc argumētor hoc bene euitabitur p b aerē
ſi dicas b aerē ſufficere reſiſtere ⁊ non requiri a co=
demō ꝓbabo partiēdo b in duas medietates ſm
profunditateꝫ hic dicere potes datur minimū natu
rale ſm profunditatē q͛ min⁹ illo exiſtere nequit na
turaliter ſm illaꝫ dimenſionē.contra licet detˀ mini
mū naturale ſimpliciter nō datur minima profun=
ditas naturalis i ſuo toto ſicut non datˀ remiſſiſſimū
lumē cōiunctū alteri.patet de lumine vniformiter
difformi propterea nec eſt ratio nec auctoritas pro
pter quā debeam⁹ admittere aerem poſſe impedi=
re diſcenſuꝫ molaris i propoſito imo videtur pegri=
nū illa via incidere ⁊ contra pħiam.ſecus eſt de va
cuo ergo hoc nō eſt admittendum:ergo ſexta pro=
poſitio vera. ¶ Sed contra hoc argumentor pona
tur vnus molaris a ſuper molarē b per contactū vt
dicit ſexta propoſitio tunc ponantur quattuor vel
quinqꜫ funes in extremis a ⁊ ſint quinqꜫ mouētes
a ꝑpendiculariter ſurſum ⁊ vniformiter ⁊ ſit ħ vlti
muꝫ inſtans non eſſe illius motus tunc ſic imediate
poſt hoc a molaris ſeparabitur a b molari ergo im
mediate poſt hoc erit aliqua diſtantia inter a ⁊ b li=
cet nulla intercapedo ſit inter a ⁊ b imediate poſt ħ
inſtans ergo erit vacuum circa partes centrales il
lorum molariū q2 citius aer intrabit ad partes ex=
tremales q̄ꝫ centrales ſꝫ impoſſibile eſt dare vacuū
naturaliter vt patet.iiij.phiſicoꝝ ⁊ ratio ad hoc ſuf
fragatur cum clipſedra plena aqua obſtructo orifi=
cio ſuperiori nō deſcendit aqua ⁊ hoc nō niſi ad fu
giendum vacuū:igitur.ſi impoſſibile eſt naturaliter
dare vacuū implicat corpora plana poſſe ſe ꝯtinge
re. Reſpondetur nulla agentia poſſunt molarē na=
turaliter leuare ⁊ vniformiter natura abhorret va=
cuū. Secundo dicitur admittendo caſum cū ſucceſ
ſiue leuatur a molaris ſuperior ſucceſſiue aer ingre
ditur ⁊ ante q̄dlibet inſtans futurū erit aer in cētro
illoꝝ molariū ſed prioritate quadē ille aer erat i pte
extremali q̄ꝫ cētrali ⁊ ſic nō habebis vacuū. Sꝫ cō=
tra vel ille aer eſt in parte extremali illorū molariū
in inſtanti aliquo vel tēpore quo nō eſt in centro et
ſic eſt vacuuꝫ i medio ſi non ergo nulla eſt prioritas
Tertio dicitur ſubito aer ingredietur ad centrum
molarium nec motus propterea ſit in inſtātī ſꝫ mu=
tatio ſubita q͛ eſt poſſibile naturaliter ꝑſuppoſito il
lo facto. Quarto dico nunc difficulter dantˀ corpo=
ra perfecte leuia etiaꝫ ſunt multi pori in ſuperficie=
bus in quibus icluditur aer ſed dicis illi pori nō ſūt
imediati q2 tunc eſſet vnus ſoluꝫ por⁹ da aliquā in
tercapedinē paruā vbi nulli ſunt pori. dicitˀ aer ad=
huc rarefiet qui eſt in poris ⁊ rarefit ſubito loca nō
poroſa occupans ergo ad alius aer ingreditur cir
cunſtans pure partibiliter facile aer rarefit.patet
per clipſedram ꝓ media parte refertā aqua et pro
media aere obſtructo orificio deſcendit aqua pro=
pter aerē rarefactū inſequentē.ſecus eſt de clipſe=
dra aqua plena. ¶ Secundo arguitur cōtra ſexteꝫ
ꝓpoſitionē que eſt concluſio hui⁹ queſtionis argu
mento ariſtotelis cōiūgantur duo corpora dura in
aqua quantūcūqꜫ artificioſe fune vł clauo vt faciūt
qui ligna ſuper tayim ad ſanctū iohannē deferūt cū

multitudine ouium iam ibi eſt humiditas et illa nō
migrat de ſubiecto in ſubiectū ergo aque inheret q̄
inter illa duo ligna mediat aqua ſed aer eſt mīto ra
rior aqua ergo citius aer mediabit inter illa corpo=
ra dura. ¶ Reſpondetur difficile eſt inuenire cor=
pora leuia ⁊ polita ⁊ q̄ nichil aſperitatis ſit in acie=
bus illoꝝ corpoꝝ ſed caſu dato aer includebatur in
poris vel inter illa corpora qn̄ vniebantur q̄ quidē
aer ab aqua condēſatur ⁊ infrigidatur ⁊ gn̄atur aq̄
de nouo vt ſm doctrinā methaorologicā fit de gn̄a
tione fontiū fortaſſe adhuc eſt humiditas aquea ari
ſtoteles intelligit vt in pluribus vł cōiter de corpo
ribus quibus vtimur. dicis phī ne eſſet vacuum nō
admiſerunt contactum corporum duroꝝ. videt̄ idē
eſſe in contactu mollis et duri forte hoc negas duꝫ
ſubtrahitur durū a molli inſequitur molle ⁊ relinq̄t
poſt ſe veſtigiū. cōtra qn̄ quis trahit cerā a lapide
aliqua pars manebit plana non erit infinita acuties
Reſpondetur ſi ita foret q̄ nō eſſent pori ſed eſſet
vniformis niſus ad ſegreganda illa corpora extre=
mum illius cere eſſet infinite acutū ſtat ceram eſſe fi
nitā entitatem ⁊ infinitā acutiem dato q̄ eadeꝫ res
numero ſit acuties ⁊ entitas. ¶ Tertio argumētor
ſi iſtud eſſet verum ſequeretur q̄ duo circuli ſuper
idem centrū conſtituti eſſent eq̄les conſequens eſt
falſum ⁊ contra euclidē .iij. elementoꝝ ꝯñam ꝓbo
omnes circuli habentes diametros equales ſunt
equales eſt cōis aimi conceptio premiſſa ab eucli
de in principio tertii elementorū: ſed ſic eſt ſi corpo
ra ſic ſe tangant. patet de locante ⁊ locato. ¶ Re=
ſpondetur hoc argumentū eſt nulluꝫ cōſtat nec aer
nec aqua nec corpus molle mediat inter celū lune
⁊ mercurii ⁊ argumentū equaliter concludit quali=
tercūq̄ꝫ dicatur ſiue corpora dura ſe tangāt ſiue nō
⁊ patet ducendo diametrū per totuꝫ corpus locatū
vſq̄ꝫ ad eiuſ ſuperficiē ꝯuexam ad concauā corpo=
ris mollis locantis dico cōcluſio. vj. tertii elemen=
toꝝ euclidis intelligitur de circulis eccētricis ⁊ nō
cōcentricis ⁊ hoc patet ꝑ theonis demōſtrationeꝫ
que eſt hec ſint duo circuli a b c ⁊ c d e ſe inuicē tan=
gentes in c ſigno ſit f cētrum cōe ꝑ pⁱmū poſtula=
tum cōnectatur f ⁊ extendatur vtcūq̄ꝫ f c b qm̄: igit̄
f ſignum centrum eſt circuli a b c equalis eſt ꝑ .xv.
pⁱmi diffinitionē f c ipſi f b. Rurſus qm̄ f ſignū cen=
trum eſt circuli c d e equalis eſt f c ipſi f e per eandē
diffinitionē patuit aūt q̄ f c ipſi f b eſt equalis: igitur
f e ipſi f b eſt equalis minor maiori q̄ eſt impoſſibi=
le: igitur: f ſignū non eſt centrum orbiū a b c ⁊ c d e
ꝓpterea infert theorema quītū ſexte cōcluſionis
ſi bini igitur orbes ſe ad inuicē tetigerint eorū non
eſt idē centrum id idē pꝫ lucidius in cāpano centrū
terre eſt centrum ſpherarum celeſtiū ſpērarū inq̄ꝫ
totaliū nō loquor de eccētrico ꝑtiali hec demōſtra
tio locum non habet in cōcentricis nec poteſt aliq̄s
applicare eis hanc demonſtrationē pūctum idem
numero tangens ſupficiē cōcauā locati ⁊ diametrū
terminans diametrum locantis terminat̄ i ſuperfi
cie cōuexa ex quo ꝯcludere nō vales partē toti eſſe
equā. ſi dicas eadē eſt diametrus duoꝝ circulorum
concentricoꝝ q̄trium q̄tuor ⁊ ſic ſine ſtatu ſtatus
eſt in ſecundo non pono longitudinē latitudinis ex
ꝑte diametrus que ducitur ad ſuperficiē conuexaꝫ
tertii circuli includit vnā portionem latitudinis ſe=
cundi circuli ⁊ alia diametrus hoc non includit ſed
idem eſt iudicium de diametro ducta ad conuexuꝫ
ſecundi circuli ⁊ concauā tertii ſi longitudinē latitu
dinis imunē admittas ad imaginationē ꝓficiſcere.

¶ Diſtinctionis q̄dragesime none q̄ſtio duodecīa.

Duodecimo queritur circa hanc diſtinctio
nem an ſenſus beatorum in patria erunt in
actibus ſuis. Reſpondetur per concluſio
nes duas. ¶ Prima eſt aliqui ſenſus non exibunt
in actus ſuos ꝓbatio guſtus non exibit in actꝰ ſuos
in celo odor apprehenditur cū quadā vaporali eua
porationeque a corpore odorifero reſoluitur q̄ nō
erit in patria q̄ ſit talis reſolutio patet nō alias po
mū vel aliquid multū odoriferum diu in manu de
tentum tabeſcit ⁊ aliqui pereunt odore venenoſo
q̄ŏ non eſt facile captu ſi odor tantū intentionaliter
fiat ſi quis contendat q̄ nulla eſt euaporatio per
mediū quia non videtur q̄ tigrides ⁊ aquile veni=
rent ad centum leucas vel quingentas ſolo odore
duce ⁊ ſicut erat tēpore belli grecoꝝ que aues nūq̄ꝫ
alias erant viſe in grecia odor nō tantū multiplica
tur illud non euitat propoſitum forte non eſt adhi=
benda veritas illi narrationi forte q̄r aialia rapacia
ſunt acutiſſimi viſus vt a remotis habeant predam
in altis iugis mōtiū viderūt ad magnā diſtantiā vt
fertur de aquila alte volāte capiente piſcē in mari
vel forte ventus differebat illo tēpore odorē ad tā=
tam diſtantiā etiam quid cōducit exire in actū gu=
ſtus in patria cum ibi nec comeditur nec bibitur.
¶ Secunda ꝯcluſio aliquis ſenſus exit i ſuas ope=
rationes. patet de viſu. apocalipſis. v. videbit eum
omnis oculus. hoc patet de ſenſu auditus vt gloſa
⁊ interlinearis ⁊ marginalis tenet ſuper illo verbo
pſalmi. Exultatiōes dei in gutture eoꝝ. pſal. cxlix.
¶ Sed cōtra hanc concluſionem argumētor vox
non fit niſi mediante aere. vt pꝫ in de anima. modo
non eſt aer in celo: igitur. Inſuper ſi ſenſus exeant
in ſuos actus ipediunt voluntatē et intellectū exire
in ſuas operationes. ꝓpterea cecus melius aduer=
tit q̄ꝫ videns ⁊ magnus dolor i vno mēbro facit do
lorē paruū in alio apparere nullū. Ad primū dicit̄
non requiritur aer ad voceꝫ niſi pro hoc ſtatu ſicut
requiritur aer ad viuendū ad inſpirationē ⁊ reſpira
tionē ⁊ per hoc etiam cauſatur loquela deus hoc to
tum ſupplet ſi deus poteſt producere vocem cum
aere poteſt ſine aere aer nec eſt materia nec forma
vocis materia ſcꝫ ex qua ergo deus poteſt ſupple=
re vicem aeris deus poteſt facere q̄ homo loquat̄
⁊ viuat ſemper in vacuo preter rationē eſt dicere q̄
celum frangitur more aerꝭ in loquendo. Ad ſecun
dum nego q̄ ſe impediant vt ſupra crebro dictum
eſt deus omnem defectū ſupplet. ¶ Sed forte du=
bitas cuꝫ beati dotentur ſuis dotibus videtur per

ſubtilitatem tranſeant per celis ⁊ non ſuperferunt
Reſpondetur concedendo corpora beatorū erunt
cuꝫ celo penetratiue in celo non eſt vacuuꝫ nec eſt
veroſimile ꝙ celuꝫ cedat corpori beati ſicut aer hic
nobis dat locum ſed cū agilia corpora habeant ſtā
vbicūqꝫ locoꝝ voluerint ſicut angeli manēt in hoc
loco vel illo. ❡ Dubitatur an beati poſt dieꝫ iudicii
erint beatiores ꝙ̄ nunc ſint. Reſpondetur non in-
tenſiue puta nec erit intenſior viſio dei nec dilectio
⁊ ſic de gaudio.qḋ pꝫ vel hoc prouenit a maioritate
gr̄e vel lumine glīe vel roboratione potentie vl' ex
preſentia obiecti vel ꝓpter aliqḋ impedimentū in
anima ante corpus reſumptuꝫ nullū iſtoꝝ eſt dicen
duꝫ:igitur nec gratia nec lumē glīe augebunt obie
ctuꝫ eſt nunc preſens ſicut tunc eſt eadem potentia
nūc ſicut tunc erit ⁊ nulluꝫ eſt impedimentū in aīa
Preterea tunc erit mutatio hoīm a ſuis ordinibus
detur nūc angelus equaliter beatus cū ſancto pe-
tro michael palā eſt hūc angelū non eſſe magis bea
tificandū ⁊ petr⁹ magis beatificabitur ⁊ ſic de aliis
hoībus et cuꝫ hoīes aſſumuntur ad ordines angelo
rum variabunt ſuas ſedes poſt dieꝫ iudicii ampli⁹
da ꝙ petrus ⁊ iohannes euangeliſta diſceſſerunt in
paribus meritis tunc vſqꝫ ad diem iudicii iohānes
magis beatificabitur intenſiue ꝙ̄ petr⁹.patet.ſup-
ponendo id qḋ vulgo dicitur ꝙ nūc eſt in celo ī cor
pore et aīa. ❡ Contra iſtud argumētor dānati erūt
miſeriores poſt dieꝫ iudicii ꝙ̄ nunc qꝛ tūc punient
corpore ⁊ aīa nūc aūt anima ergo ſic erit de beatis.
Inſuper beatitudo moyſi ⁊ pauli erit maior poſt re
ſurrectioneꝫ ꝙ̄ fuerunt ergo beatitudo petri et an-
dree erit maior ꝙ̄ nunc ſit. Ad primū dicitur argu-
mentuꝫ a ſimili frequenter claudicat quarto pede
etiaꝫ triſticia cauſata a viſione diuine eſſentie nō au
gebitur in dānatis poſt dieꝫ iudicii ſicut viſio illius
eſſentie ⁊ dilectio nō augebitur ⁊ ad hoc eſt ſimile
ſi ſit ſermo de dolore corporis ⁊ illo cruciatu quo
ad aliqḋ eſt ſimile cū beatis qꝛ beatoꝝ corpora erūt
dotata ſuis dotib⁹ ⁊ habebunt beatitudinē quā poſ
ſunt habere cōceditur reaſſumpto corpore erit ma-
ior beatitudo extenſiue licet non intenſiue ⁊ ſic itel-
ligitur gloſa apocalipſ.vj.vidi ſub altari dei aīas
interfectoꝝ que dicit ꝙ anime ſanctoꝝ modo ſunt
in minori dignitate ꝙ̄ future ſunt poſt reſurrectio-
nem ⁊ hieronim⁹ vt pꝫ in littera qui dicit pacto fi-
nali iudicio deus ampliorem grāꝫ monſtrabit ſan-
ctis. Ad ſcḋm argumentuꝫ de moyſe ⁊ paulo ſi tibi
negetur antecedens difficulter ipm̄ probares ſꝫ cō
cedo antecedēs et nego conſequentiam plura ha-
bebant merita in morte ꝙ̄ tempore illo quo deum
viderunt.

❡ Diſtin.quadrageſime none queſtio tridecima.

Reliquum eſt tridecimo loco loqui de pre-
mio accidentali ⁊ pro illo quero hunc que
ſtionis titulū an ſit aliquod ꝑmiū acciden-
tale. Pro cui⁹ intelligentia ꝑtermittamus duplex
eſſe ꝑmiū ſcꝫ eſſentiale ⁊ accidentale.ꝑmiuꝫ eſſen-
tiale nichil aliud eſt ꝙ̄ beatitudo de qua ſuperius
loquuti ſumus.aliud eſt premiuꝫ accidentale nō qꝛ
eſt accidens qꝛ ſic eſt premiū eſſentiale ſꝫ qꝛ eſt ad-
uenticiū ꝑmio eſſentiali ⁊ non de eius eſſentia vt ꝑ-
mium circa creaturā premiū accidentale diuiditur
in aureolam ⁊ nō aureolā aureola eſt gaudiū de bo
nis operibus anime factis rationē victorie haben-
tibus in tribus potiſſimis hoſtibus contra nos ha-
bemus demonē carnē ⁊ mūduꝫ qui ab iſtis concul-
cantur vt per caſtitateꝫ vincitur corpus ⁊ ei⁹ inſul-
tus ꝑ marthiriū vincitur mūdus id eſt mali hoīes
mūdani ⁊ tiranni qui bonos proſequitur demō ꝑ
doctrinā vincitur qui intendit falſa ſuggeſtione in-
nocētes decipere gaudiū qḋ habetur a beato de ali
quo alio ab iſtis tribus vel coꝝ aliquo eſt gaudiuꝫ
accidentale ſed non eſt aureola premiuꝫ eſſentiale
eſt aurea que datur victoribus corona legittime cer
tantibus debetur ſm̄ illud maronis omnibus hiis
niuea cinguntur tēpora victa tunc creatura eſt deo
totaliter ſubiecta cui ſeruire regnare eſt methapho
rice eſt illud ſicut corona linea circulari attribuitur
que ita perfecta eſt vt ei nō poteſt fieri additio niſi
accidentalis ſic illud premiū eſt ita perfectuꝫ ꝙ q̄c-
quid ſuperaddideris accidentale eſt ⁊ ſicut circul⁹
in eodē puncto a quo incipit terminatur ſic eſt in ꝓ
poſito beatus ꝑmo principio a quo accepit eſſe con
iungitur. ⁊ illud patet. exodi.xxv.de deſcriptione
tabernaculi de tabula que ponitur ſuper archaꝫ fa-
cies illi labiū aureū per circuitū ⁊c̄.ſed hoc eſt ſolū
methaforicū iſto ꝑmiſſo dicitur affirmatiue ad que
ſtionem.patet eſt aliqḋ gaudiū de creatura ⁊ illud
eſt premiuꝫ accidentale:igitur. ❡ Contra conclu-
ſionē argumentor ſi ſit aliqḋ premiū accidentale ſe
queretur ꝙ equaliter merentes iequaliter premia-
buntur in eodē foro hoc eſt inconueniens ꝗ ⁊ illud
ex quo ſequitur.conſequētia pꝫ diſcedant magda-
lena ⁊ katherina ſtat eas diſcedere in equalib⁹ me-
ritis ⁊ tn̄ iequaliter premiabuntur.qḋ pꝫ.habebunt
equales beatitudines eſſentiales ⁊ iequales accidē
tales qꝛ katherina habebit aureolā virginū non aūt
magdalena modo ſi equaliuꝫ vni addas ⁊ nō alte-
ri erunt inequalia. Rurſus ſi aureola eſt dāda pro
difficiliori actu adhuc magdalena habebit aureolā
ita bene ſicut katherina qḋ ſupponitur falſū ⁊ patet
difficilius eſt magdalene cōtinenter viuere poſt ex
ꝑtam libidinē ꝙ̄ katherine.ꝓpterea corrupte etiā
violenter difficilius cōtinent ꝙ̄ integre. Ad primū
diſtinguitur vel de ꝑmio eſſentiali ⁊ ſic nego vel ac
cidentali ⁊ ſic concedo vel nego aīs iequaliter me-
rentur totali merito katherina dupliciter meretur
ſcilicet eſſentialiter ⁊ accidentaliter ⁊ ſic habet pre-
mium reſpondēs ⁊ meli⁹ eſt katherine per hūc vnū
actū ꝙ̄ magdalene ꝑ ſileꝫ ſimilitudine ꝑmii eſſentia
lis alias non ſtat duos actus in eis eſſe ſimiles om-
ni ſimilitudine. Si petas an premiū accidētale ma-
gnū equiualet eſſentiali paruo dicitur ꝙ non mini-
mus gradus premii eſſentialis exuperat totū ꝑmiū
accidentale ꝙ equale premiuꝫ eſſentiale detur vni
actui virginitati ⁊ viduitati in magdalena nō eſt du

bium illa premia ſunt eiuſdem rationis et pro actibus equaliter bonis data. Ad ſecundum de difficultate nego antecedens et conſequentiam antecedēs difficilius eſt abdicare omnia venerea licita et illicita pro omni tempore q̄ in auguſto tempore etiam que non eſt cognita forte magis mouetur q̄ cognita interdum deſideramus magis rem vilem nondum viſam q̄ magnam q̄ vidimus et forte putat rem eſſe magis voluptuoſam q̄ ſit nec ſcit de feditatibus et triſticiis que ſolent hic contingere ꝙ cognita preceps ruat in illecebram non eſt a ſolo experimento venereorum ſed iam bonor iudicio ſuo eſt amiſſus modo honos eſt alitor caſtitatis: et eſto ꝙ in aliquo caſu ſit difficilius huic vidue continere q̄ huic virgini ducere vitam celibem: non ſequitur hec habebit aureolam ergo et alia debetur aureola huic actui heroyco ex parte operis operati in communi ſpecie modo communiter virginitas eſt difficilior dicis in principio mundi non poterant homines ſeruare virginitatem volebant ſi fuiſſet licitum ergo per actum licitum perdidiſſent aureolam virginum non inconuenit per actum bonum perdere aureolam virginum. patet de illo qui vult contrahere non peccat in contrahendo et tamen aureolā ſic amittit interdum. ſine actu quis habet aureolā licet non admiſerimus illud de paruulis communiter in virginitate tamen in martyrio hoc admittēdum eſt de his qui pro chriſto occiſi ſunt et ꝙ forte etiam habeant aureolam virginum. ſi petas quando debebatur eis hec aureola vel illa an ante mortem vel poſt eam. Ad hoc poteſt dici conſequenter ad illa que inferius tenemus in materia de martyrio tunc debetur aureola quando vulnus letale infligitur ſic ꝙ mors ſequetur hic currere nequis ad actum voluntatis in preſentia periculorum ſed habendus eſt obtuitus ad mortem et eius cauſam: idē tidē de virginitate dicas. ¶ Secūdo argumētor: ſi virginitati debeatur aureola tunc angeli omnes beati habebunt aureolas virginum cum caſtitatē ſeruarunt poterant habere tales actus volumus ſeruare nos innoxios ab omnibus venereis modo tale propoſitum generat in vno angelo habitum qui eſt virginitas. patet: eſt actus bonus ad nullam virtutem aliam ſpectans q̄ ad temperantiam et circa venerea: ergo eſt caſtitas: non valet dicere non poſſunt excercere venerea vt patet de ſicubis et incubis: ſed dicis tales proprie non excercent nec iſtud eſt beatis angelis aſcribendū hoc non impedit nec datur virginibus huiuſcemodi obſcena excercere. Inſuper vel cuilibet actui quem virgo habet debetur aureola vel alicui ſit et alicui non ſi des primū ratione vnius actus eutrapilie habebit aureolam virginum: ergo eodem modo alius eutrapilis non virgo ratione talis actus ſimilem aureolam habebit. ſed dicis et ſic dicendum eſt non habebit aureolam ratione cuiuſlibet actus quem habebit ſed ſolum ratione virginitatis ceteri actus ſunt virginitati et ſue aureole impertinentes. Contra ratione actus virginitatis katherina habebit aureolam et qua ratione habebit ratione vnius actus virginitatis eadem ratione habebit ratione alterius actus. Dicis dabitur ei cauſa primi actus et nō poteſt bis illam mereri. Contra ſi pure partibiliter eliciat primum actum habebit aureolam gratia illius totius actus et cauſa ſecunde medietatis actus ſicut prime. Inſuper quis meretur per quemlibet actū meritorium auream: ergo et aureolam. amplius eodē modo dicere potes ꝙ nemo habebit tres aureolas habendo virginitatem non habebit aureolam doctorum qđ eſt falſum. Ad primum nego conſequētiam dato ꝙ habeant virtutes non eſt difficile angelo tales actus habere et conſequenter ſe ſeruare immunem a venereis: ſed an habere poſſunt tales virtutes videbitur in tertio. Sed tunc dicis beate virgini non debetur aureola virginum non erat ei difficile continere a venereis cum non erat concepta ī peccato originali nego conſequentiam: difficultas erat ex parte obiecti communiter licet non ex ipſa potentia quemadmodum materia fortitudinis in ſtatu innocentie fuiſſet difficilior q̄ materia temperantie et ipſa erat eiuſdem ſpeciei penitus cuꝫ aliis virginibus quibus eſt perdifficile: ſecus eſt in angelis. Ad ſecundum dico ꝙ cuilibet actui virginitati debetur aureola virginum et ſic vna meretur aureolam virginum centies vel millies et aureola erit maior q̄ ſi ſolum ſemel vel raro meruiſſet vt contingit de premio eſſentiali. Forte dicis alique virgines damnantur. patꝫ de fatuis virginibus: ergo nō habent aureolam debitam virginibus. Inſuper ſi aureola virginum ſit in mente non innoteſcit aliis beatis. Ad primum iſtorum concedo antecedens et conſequens cum conſequentia: ſed nō ſequitur quia tales meruerunt aureolam virginum quemadmodum ſuperius diximus aliqui meruerunt vitā eternam qui eam nunq̄ habebunt. Ad ſecundum dicitur ꝙ erit ſignum in carne et in exteriore parte corporis reſpondens gaudio mentis nec huiuſmodi ſignum exterius cauſatur a gaudio mentis effectiue ſed a deo vt ſuperius diximus de dotibus aureola de materiali ſignificato ſignificat et ſupponit pro tali gaudio mentis connotando ꝙ ſit ſignum reſpondens in corpore vt doctori in ore martyri in loco ī quo paſſus eſt et ſic de virgine. Tertio argumentor naturali neceſſitati non reſpondet meritum: ſed aliqui ſunt frigidi et caſtrati in iuuentute: ergo talibꝰ continentibus non reſpondit aureola virginum.

Reſpondetur concedendo aſſumptum: ſed tales poſſunt habere propoſita virginitatis libera que nō ſunt naturalia: modo talibus propoſitis debetur aureola paruulis hec propoſita non habentibus non reſpondet huiuſmodi aureola nec requiritur ꝙ aliquis diſcedat cū habitu vel actu virginitate ſufficit ſemel habuiſſe in vita et nō habuiſſe oppoſitum et diſcedere in gratia ſuperius loquuti ſumus in triceſima diſtinctione de paruulis ab herode occiſis.

¶ Quarto arguitur ponēdo ꝙ berta habuerit pro-

poſitum nubendi ſed interim moritur que caſtitatē
tamen ſeruat vel ipſa habebit aureolam vel non ſi
tu dicas primum ſequitur ꝙ illa que non vult con-
tinere per vnum diem quinimo per vnam horam
habebit aureolam virginum qđ non vr̄ dicendum.
Si dicas ꝙ non habebit: cōtra: omnis caſtitas quā
adhuc habet eſt virginitas vt patet ex dictis ſupe-
rius et ipſa diſcedit in gratia. ℞eſpondetur tranſe
at ꝙ propoſitum eius ſit virginitas cū ipſa hꝫ oppo
ſitum de quo non penitet non oportet ꝙ habeat au
reolā virginū: dixi de quo penitet ſi quis voluerit
habere mulierē poſtea mutat propoſitū penitēs de
priori propoſito añ corruptionem tali debetur aure
ola virginū vt putatur de iohanne euange. dicis ne
mo tenetur penitere de actu bono propoſitum quo
ſortes vult ducere bertā eſt bonū: ergo non tenetur
penitere de illo: verum eſt non tenetur quis penite
re de bono ſed ſi vult habere hanc aureolā opꝫ for-
maliter vel virtualiter penitere. ſed ponis bertā fu
iſſe corruptā per tyrannū ipſa diſſentiente an ei de-
beatur aureola virginū ſi non ergo aliq̄ faciens ꝙ i
ipſa eſt ſpoliabitur premio debito ſi tu concedas ꝙ
ſic iaꝫ aliqua corrupta ⁊ mater prolis ꝑ propagatio
nem ſeminis erit dotata aureola virginuꝫ. Dico ta
lis habebit aureolā virginū poſtq̄ȝ ipſa facit ꝙ in ſe
ad virginitatē ſeruandā. et ex illo concedo ꝙ alicui
non virgini debetur aureola virginū eſt correlariū
ſequens ex dictis in hac parte ⁊ in triceſima diſtin.
propter feditatem materie non loquor de illa q̄ eſt
in actu ſed ille non completus eſt propter ſuperue-
nientes quia clarum eſt illud ex dictis ſed ex geni-
talibus ſecunduꝫ naturaliter loquentes triplex ſtil
lat humor vrina ſemen et quidam medius quando
eſt ſermo de turpibus vel per ſolum tactum diffun
ditur huius humoris emiſſio non perdit irrecupera
biliter virginitatem: ſed ponis ꝙ aliqua ſinit ſe co-
gnoſci a frigido eo modo quo poteſt et poſtea peni
tet an recupat virginitatem non inſiſto in hoc. Sed
potes replicare ſi aliqua conſentit in corruptorem
poſt factum et de illo actu penitet poſtea an diſce-
dit virgo: potes dicere ꝙ non ⁊ hoc lucidum eſt ſi a
ctus exterior fuiſſet imperatus ab interiore quo ip
ſa volebat cognoſci et eſt cognita tunc virginitas ē
amiſſa irrecuperabiliter hic autem in noſtro caſu a
ctus exterior corrumpendi non fuit imperatus ab
aliquo actu interiore huius mulieris deſinentis ha
bere virginitatem quam irrecuperabiliter perdit li
cet ei debeatur aureola virginum adhuc videtur ꝙ
ſi conſenſerit in corruptorem vel alium dato ꝙ po-
ſtea peniteat non recuperabit virginum aureolam.
¶ Sed contra dicis ponis duas bertam corruptā
a tyranno ipſa renitente tebergam non corruptam
ſed ipſam voluit corrumpere tyrannus poſtea am-
be conſentiunt in tyrannum et ambe poſtea penitu
dine ducuntur iam teberge debetur aureola virgi-
nū ergo et berte: conſequentia eſt nulla ſicut ſi vna
ante corruptionem actualem haberet centum pro-
poſita corrumpendi et totidem penitentias eorun-
dem propoſitorum talis ſemper recuperat aureo-
lam virginuꝫ vel virginitatem et centies deſinit eſ
ſe virgo et centies incipit eſſe virgo: aliqua tamen
poteſt incipere eſſe virgo tali gradu virginitatis q̄
non incipit eſſe virgo: patet de intendente vel con-
tinuante propoſita virginitatis ſine deperditione:
ſed ſi qua ſemel fuerit corrupta ex conſenſu quan-
tuncunq̄ȝ peniteat nec virginitatem nec virginum
aureolam recuperabit nec inconuenit actum exte-
riorem hoc mali vel boni actui interiori ſuperadde
re quo ad premium accidentale. ſi quis curioſe con
tendere voluerit ſi que fuerit cognita a tyranno ip-
ſa diſſentiente ⁊ ipſa poſtea conſentit in corruptorē
vel alium et penitet ante carnalem copulaꝫ ꝙ ei de
beatur aureola virginum non multum inſiſto cum
illo: ⁊ ſic poteſt dicere de polluta in ſomno que con
ſentit in vigilia et poſtea penitet. Sed pone bertam
habere hoc propoſitū in duodecimo anno volo ſer
uare virginitatē meā toto hoc anno vel tota hac ho
ra ſed quid factura ſim in poſteruꝫ me fugit poſtea
deliberabo quidnam agam ipſa interea ſpiritum
vitalem efflat an hec habebit aureolam virginum.
dicitur ꝙ ſic exiguam tamen hic contingit dare ma
gnam et paruam aureolam vt ſuperius memini-
mus. dicis ſi que fuerit corrupta a tyranno ipſa re-
nitente hec habebit aureolam virginum per me: er
go habebit ſignū cognoſcitiuum illius integritatis
ſed contra non eſt integritas hoc argumentum eſt
nullum concluderet pariter ꝙ corrupta ferro non
haberet aureolam virginum dicis ſecunduꝫ me ſu
perius vidua poteſt habere propoſitum eiuſdē ſpe
ciei in genere rei cum virgine: ergo ſi virginitati de
betur aureola ⁊ viduitati: dico nullam apparentiaꝫ
eſſe in hac illatione ſed pone ꝙ vna cognoſcatur
ipſa nec conſentiente nec diſſentiente ſed omnem
actum excludente an perdit aureolam virginum. di
citur ſi non reſiſtit quantum poteſt ⁊ leui eloquio et
rigore ſecundum ꝙ poteſt ipſa perdit aureolam et
eſt mala meretrix ſi nullomodo reſiſtat non ſufficit
in hoc caſu habuiſſe virginitatem et nō habuiſſe op
poſitum et diſcedere in gratia ipſa omiſit habere a
ctum quem tenebatur elicere potes etiam inſiſtere
de illa que reſiſtit ſed non tantum quantum poteſt
an habebit aureolam virginuꝫ potes dicere ꝙ ſic a
liquam habebit non requiritur ꝙ ipſa extreme ob-
luctetur cum egre ipſa poteſt tantum reniti quan-
tum poteſt.

¶ Diſtin. quadrageſime none queſtio decia q̄rta.

LOquuti ſumus queſtione precedenti de au
reola virginum: ſupereſt de aliis duabus
aureolis ſcilicet martyrum et doctorum
loqui: ſed in primis et ante omnia de iſta aureola
martyrum loquendum eſt ſed de illa ieiune loque-
remur ſi nichil de martyrii eſſentia diceremus:

propterea pauca ſecundum materiam ſubiectaȝ de
ca loquemur propterea quero huic queſtionis titu
lum pro decima quarta queſtione huius diſtinctio=
nis an mors eſt de ratione martyrii. pro intelligen=
tia queſtionis ſupponatur terminus martyrium bi
pharia accipitur: vnomodo extenſo termino et
tunc ſic diffinitur: eſt volitio non deſerendi op⁹ ſe=
cundum dictamen recte rationis non obſtante con
ditione mortis in preſentiarum oſtenſa ſiue ſit con=
trapugnatio ſiue non hoc modo ſtrennui milites p̄
fide chriſti morientes in bello dicuntur martyres:
idem eſt velle non et nolle in propoſito hoc modo
in vſu loquendi martyꝝ non vtimur termino: ſecū=
do modo accipitur martyriū diffiniendo vt prius
ponendo ſine contrapugnatiōe vt petrus andreas
contrapugnare eſt viribus ꝛ armis reſiſtere oȝ ad i
cludendos paruulos ab herode peremptos ſuper=
addere vel aliquis occiſus loco chriſti nec mireris
de talibus diffinitionibus cum ſecundum legē dei
ordinataȝ procedere opȝ. premiſſis acceptionibus
termini notabis hic geminum eſſe modum dicendi
vnus eſt ꝙ requirit mortis ꝑpeſſio actualr̄ ad h ꝙ
aliquis dicatur martyr multi antiquoꝝ illud imita
ti ſūt vt b. thomas alii ꝙ nō req̄ratur mortis actua
lis perpeſſio ꝛ hūc modū inſeq̄tur martin⁹ qui cō=
tra primū modū facit aliq̄s rationes ꝛ videam⁹ q̄d
roboris habeāt: in pmis poſtea ꝯ aliū modū paulu
lū inſtabimus demū in illū modū deſcendem⁹ qui
nobis rōnabilior videtur et ar̄ ſic. Si de ratiōe mar
tyrii eſſet actualis perpeſſio mortis pro xp̄o ſeque=
retur ſi eſſent duo oīno eq̄les in propoſito grauiſſi=
moꝝ ſuppliciorꝝ ſuſcipiendoꝝ pro xp̄o in hoc ſolū
differentes ꝙ furor tyranni in vnū ſeuit et nō in ali
um ꝙ vnus eſſet martyr ꝛ non alius ſed ꝯn̄s eſt fal
ſum qđ probatur ſic: quorumcūq̄ actus interiores
ſunt eiuſdē rationis ꝛ intentionis coꝝ merita ſunt
eiuſdē rationis ꝛ eq̄lia: ſed actus interiores iſtoruȝ
duoꝝ ſunt eiuſdē rationis q2 i vtroq̄ eſt volitio ſu
ſtinēdi grauiſſima terribilia ne deſeratur fides aut
ne idola colantur q̄ volitio in vtroq̄ eſt formalr̄ im
peratiua exequutionis ſuppono ei ꝙ vterq̄ admo=
neatur a tyrāno vt neget fidē ꝛ colat idola aut ꝙ ḡ=
uiſſimis ſuppliciis afficietur ꝙ vterq̄ reſpondeat
ſe nequaq̄ negaturum fidem ſed ad quecunq̄ gra=
uiſſima ſupplicia paratiſſimum ꝙ vterq̄ preterea
ducatur ad locū tormentoruȝ et cum cruciatur vn⁹
ſi ex ipſa ꝑpeſſione augeat volūtas martyrii in eo q̄
patitur ꝙ etiam augeatur in alio videndo ſocium
patientem addatur caſui ꝙ cum ille prim⁹ inter tor
menta emittit ſpiritum tunc aut propter euidentiā
miraculorum aut propter mortem tyranni relinq̄=
tur alius tunc nō videtur quid deſit iſti qđ ad mar
tyrium requiritur. Ad hoc argumentum concedi=
tur ſequela et ſequens et quando improbas fal=
ſitatem conſequētis quorumcūq̄ actus interiores
ſunt eiuſdem rationis ꝛc. diſtingo ꝙ actus interio=
res ſunt eiuſdem rationis vel entitatiue et ſic con=
ceditur accidentaliter et in denominatione marty=
rii et ſic nego: deeſt vni mors qđ aduerſarius dicit
eſſe requiſitum ad martyrium. ¶ Secundo argui=
tur tunc per aliquid mere naturale qđ non eſt in po
teſtate ſtudioſe operantis aliquis de non martyre
fiet martyr hoc concludit contra arguentem de vir
ginitate ſi aliqua cognoſcatur ipſa renitente et pro
poſitum continuante caſtitatis perditur virginitas
per aliquod qđ non eſt in poteſtate mulieris: ſimili
ter ebrius occidens ex culpa prima peccat per ali=
quid mere naturale qđ nō eſt in eius poteſtate pro
tunc ſecundum euȝ. Tertio pauper non habens q̄d
dare poteſt eſt vel eſſe poteſt liberalis: ergo fidelis
non habens illum qui eum cruciat poteſt eſſe mar=
tyr: ꝯn̄a eſt nulla et eodēmodo concluditur de vir=
ginitate. facit duas alias rationes in queſtione pma
huius materie ad quas non reſpondeo nō ſunt ma
gne molis intelligenti poſitionem facit tamen vnā
rationem queſtione quarta que videtur maioris a=
crimonie et eſt hec. Si ad rationem martyrii exiga
tur de neceſſitate tolerātia mortis aut actus marty
rii erit poſt mortem et hoc non quia actus martyrii
eſt meritorius poſt mortē nō eſt actus meritori⁹ aut
in inſtanti aliquo precedente inſtans mortis et hoc
non q2 inter tale inſtans et inſtās mortis eſt tp̄s me
dium: ḡ poteſt naturaliter aut ſupnaturaliter nō cō
ſequi mors ponatur ꝙ non ſequatur mors per po=
tentiā diuinā tunc vel ad martyriū non exigitur a=
ctualis tollerantia mortis vel actus iſte qui conceſ
ſus eſt eſſe martyrium non eſt martyrium ꝙ nō cō
cederet opinans. Ad hoc argumentum dicitur ꝙ
actus martyrii eſt ante mortem in a inſtanti vel b ꝛ
ponatur ꝙ eſt vna hora adhuc vſq̄ ad mortem. di=
co ꝙ repugnas poſito ponis enim actum martyrii
eſſe vna hora vel duabus ante mortem ꝛ poſtea vis
ꝙ non moriatur ad viginti annos vel ſic ꝛ tibi luci=
dius erit qn̄ petitur an iſte actus eſt martyriū: dico
depēdet ex vna propoſitione de futuro. ſ. ex hac an
iſte morietur ex hac plaga et ſi illa fuerit vera act⁹
datus eſt martyrium ſin autem nunq̄ fuit martyriū
et vbi martinus dicit opinantem non velle dicere
hoc modo: ſed dico nulla eſt alia via dicendi ipi opi
nanti et ita videtur dicere ſcōa ſcōe queſt. cxxiiij. lȝ
tenebroſe loq̄tur ſuper hoc ſed q̄cquid ſit pro me
ita dico et ꝙ ita dicere ſit rationabile arguitur con=
tra aliam poſitionem et hoc ſic: niſi hic mod⁹ ſit ve
rus dabitur martyr damnat⁹ ymo multi martyres
dabuntur damnati conſequens eſt inconueniens er
go et antecedens: probo conſequentiam: ſtat pleroſ
q̄ qui habuerunt actum martyrii et habitum viue=
re viginti annos vel triginta poſt martyrium de le
ge communi videtur ꝙ ſtat dare multos tales dā=
natos de lege hoc concedere eſt inconueniens iniu=
riam facit martyri qui orat pro martyre de celebra
tione miſſarum capitulo cum marte. propterea vbi
orabatur pro ſancto leone mutauit modum vt ſan=
ctus leo pro nobis īterccderet dicit illō eſſe ex ſacris
litteris maximus pontifex. Sed dicis hoc argumē
tum eſt contra me arguentem: ſtat virum mori ad
duos dies vel tres ex vulnere illato poſt vulnus in
flictū et ſic dabit martyr dānatus ſȝ nō ē ſile cōit in

campo occiditur martyr nec datur tempus ampli
us viuendi ꝛ rariſſime datur alicui tempus viuendi
extra vulnera inflicta vel cruciatus illatos ꝛ ſic nō
eſt tantus color ymo non eſt color ꝙ martyr aliq̄s
dānabitur qui moriuntur pro fide in die illo vel ſe-
quenti vt dubitatur de ſācto mathia in feruore mar
tyrii perdurat ꝛ ſpecialiter adiuuatur a deo ꝛ ħ me-
retur cū corpus ꝛ animā pro deo obtulit non eſt ita
veroſimile ꝙ ſibi ſic ſuffragabitur ꝛ ꝙ in tali propo
ſito perdurabit ſi viuat triginta annos. Item videt
ꝙ origenes ꝑ aduerſarios debeat dici martyr q̄ pa
tri conſuluit perpeti et confiteri nomen xp̄i ꝛ patrē
acceſſiſſet in craſtino ſi non clāculum mater eius ve
ſtes abſtuliſſet et eum impediuiſſet iam ſcd̄m yma
ginationem origenis erat preſentia periculoꝝ ꝛ ad
huc volebat confiteri nomen chriſti et ad hoc ꝓpo
nebat: ergo habebat actū heroycū volendo confite
ri nomen xp̄i vſqꜫ ad mortem: ꝛ tñ a multis reuoca
tur in dubium an eſt ſaluatus ꝛ hoc poteſt vallari ꝑ
euſebium ceſarienſem tanta erat multitudo in egy
pto ſe offerentium morti pro defenſione fidei circa
dies origenis ꝙ feſſi erant carnifices et coacti eos
relinquere vbi ergo tot venerunt in preſentia peri-
culoꝝ quis ſcit quin aliqui eoꝝ ymo multi in hoc tē
pore vel alio dānati ſunt. propterea idem eſt mar-
tyr ꝛ teſtis fidei ꝛ tales putari ab eccleſia: modo ne
mo eſt putandus talis an̄ inflictionem mortis aliq̄
confitentur nomē xp̄i in abſētia qui in preſentia ne-
gant: pꝫ de beato petro math. xxvi. ꝛ aliqui confitē
tur in principio q̄ adhibitis cruciatibus reſiliūt ſic
tempore paruorum cruciatuum et in principio du-
rorum aliqui perſtiterunt qui poſtea retroceſſerūt
ergo quouſqꜫ mors inferatur eccleſia non habet ſi-
gnum efficax iudicandi talem eſſe martyrem nec tē
pore quo torquetur nec antea quando dico idē eſ-
ſe martyrem ꝛ talem putari ab eccleſia intelligo fa
cit ſigna ratione cuius ſi eccleſia militans eſſꝫ debe
ret per talia iudicia iudicare hunc eſſe martyrem a
liquis pro amore chriſti moritur inter mahometa-
nos vbi nullus eſt chriſtianus iſte eſt martyr ꝛ a nul
lo viatore putatus talis ad iudicium martyrii req̄-
ritur ꝙ ſigna ſint efficatia quare loquela de volen-
do pati in abſentia et in principio cruciatuum nō eſt
ſignum efficax. Preterea ſic argumentor: velle pa-
ti mortem vel potius tueri fidem non obſtante con
ditione mortis oblata in abſentia non ſufficit ad
martyrium per te requiritur preſentia queramus
de illa preſentia non eſt localis quia ſic tyrānus vel
alter ſpiculatorum eſſet martyr non requiritur vi-
ſio ſecuris quia tunc cecus non eſſet martyr nec ha
bens pannum ligatum ſuper oculos tempore mor
tis infligende ꝙ dicere eſt abſurdum et per quem
ſenſum oportet habere noticiam intuitiuam q̄ cau-
ſat iudicium ego patiar mortem. Si dicas per au-
ditum et ſufficere ꝙ ſit iudicium in iſto ꝙ patietur
mortem hoc eſt preſenti an periculorum eſſe preſen
tem ſecundum eius iudicium et adhuc perſeuerat
in confeſſione fidei: plurimi tales euadunt et falſe
iudicant quorum multi forte damnantur. Item io-
hannes euangeliſta ſecundū te debet dici martyr
ꝙ negas queſtione ſecunda huius materie cum ha
buerit in preſentia periculorum propoſitum confi
teri nomen chriſti ꝙ non deſeruit. Rurſus tēpta-
tiue arguendo poſito ꝙ quis habeat iudicium opi-
natiuum ꝙ patietur mortem ꝛ noticiam in oppoſi-
tum non obſtāte confitetur nomen chriſti quero an
talis eſt martyr cum aſſentit ſe moriturum ꝛ eſt pre
ſentia periculorum ſecundum eius eſtimationem.
Fortaſſe dicit aliquis euacuando pondus rationis
cui innitor ſi quis diſcedat in mortali non eſt martyr
nec ſequitur iſte habuit martyrium ꝛ moritur: ergo
moritur martyr: et ſic non habeo ꝙ martyr damna
bitur: quēadmodū multe mulieres que pro aliquo
tempore erant virgines mortue ſunt meretrices fi
naliter et damnate hoc non eneruat rationem non
quelibet que habuit virginitatem diſcedit virgo q̄ñ
habet oppoſitum virginitatis vt ponitur in illo ca-
ſu: nec ſimiliter quilibet qui habuit martyrium pro
portionabiliter mortuꝰ eſt martyr ſi poſtea pati no
luit vel cui diſplicuit ſuum velle finaliter: ſed ſi q̄s
ſimul habuit martyrium ꝛ nunq̄ꝫ poſtea oppoſitū
talis diſcedit martyr: quemadmodum ſi quis ha-
buerit propoſitum virginitatis ſimul ꝛ poſtea mori
tur non habendo oppoſitum diſcedit virgo. diceret
aliquis forte terminus martyr ꝯnotat ꝙ homo di-
ſcedat in gratia et ſic non quilibet habens propoſi-
tum patiendi in preſentia periculorum eſt martyr
vt patet de illo qui diſcedit in mortali: hic nichil di-
cit ſtat ſolum in terminis et ſic capiendo terminum
non eſſet queſtio nec eſſet ad intentionem aliorum:
ſic dicam de virginitate et fingam acceptiones pe-
regrinas terminorum vbicunqꜫ vrgeor ratione. itē
martinus fatetur martyrem damnatum a quo rece
dimus repente ſicut inopinate premens pede colu
brum. Item maximus dicit in quodam ſermone
de martyre ꝙ vincit pro fide moriendo qui vincere
tur ſine fide viuendo ſi ponis aliquē cui placet pec-
catum mortale et vult pati mortem pro chriſto per
alium actum non do caſum quis eſt ita inſenſatus
volens vitam in mortem pro chriſto commutare a
ctualiter et placens in mortali noxa. Teneo ergo
concluſiue ꝙ eſt de ratione martyrii pati mortē pro
chriſto ſꝫ ex alia pte dico ꝙ interdū aliquis habebit
aureolā martyꝝ qui non eſt martyr ſicut ille qui vo
catur corā tyranno in preſentia periculoꝝ paratus
ſuſtinere fidē vſqꜫ ad mortē incluſiue ſi talis diſce-
dit in gratia habebit aureolā martyrū quemadmo-
dum diſtin. xxx. diximus aliqua habebit aureolam
virginum que non diſcedit virgo: patꝫ de corrupta
a tyranno ipſa renitente talis vt ſuperius diximus
non eſt amplius virgo ſed moritur non virgo et ha
bebit aureolā virginū. ſic in propoſito q̄ nō occidit
habebit aureolā virginū cū martyre ſꝫ nō martyr
ſi diſcedat in mortali vt pōt poſtea non habebit illā
aureolā vt de virgine que diſcedit cum mortali nec
abhorremus admittere virginem dānari cū ſacre
hyſtorie mentionem faciunt de fatuis virginibus:
et eodem modo admittunt martyrem dampnari:

ſiuterdum tamen methaforice vocãtur martyres q̄ non patiuntur mortem vt apud hieronymum in ſermone de aſſumptione diue virginis dicentez recte dixerim ꝙ dei genitrix virgo ⁊ martyr fuit: ſic de beato martio et ꝙ amplius eſt de iohanne euangeliſta qui dolium feruentis olei euaſit ⁊ de tribus pueris qui ab igne babylonis euaſerunt: danielis tertio et talibus. Si petas quibus debetur aureola martyrum: dico his qui in gratia diſcedunt ⁊ habuerũt iudicium firmum ꝙ occiderentur ſi perſiſterent in actu honeſto non obſtante perſiſtebant. ¶ Sed ad huc argumentor probando ꝙ ſtat martyrem damnari ⁊ hoc ſic: ſtat aliquem ſubito vocari coram tyranno qui erat in peccato anteq̄ꝫ veniret ꝙ non cogitat amplius de ſuo peccato ⁊ ſic non deteſtatur et per conſequens talis patiens damnabitur. Amplius ſtat dare tartarum gentilem vel mahometanum mori cum actu martyrii ſed tales damnabũtur: igitur. minor patꝫ: poteſt proponi vni mahometiſte ꝙ neget deum eſſe vel deum creaſſe mundum: hic mahometanus mauult ſuſtinere mortem anteq̄ꝫ neget hanc: deus eſt vel deus creauit mundum ⁊ ſic ſuſtinet: ergo talis damnabitur martyr. ꝙ ſit martyr patet: ꝙ damnabitur patꝫ: non eſt chriſtianus ⁊ adultus audiens loqui de fide noſtra quam floccipendit: igitur. Ad primum dicitur talis deteſtatur ſua peccata in generali ⁊ non habet oportunitatem ſe confitendi nemo obligatur ad impoſſibile ſed ſi nõ deteſtetur formaliter ſufficit virtualiter hunc caſũ in materia penitentie excepimus ⁊ ſtatim euolat ad patriam in primo inſtanti non eſſe eius eſt beatus. Ad ſecundum nego ꝙ ſtat dare mahometanuꝫ vel gentilẽ martyrẽ ſi patiatur mortẽ pro hac deus eſt vel deus creat celũ ⁊ terrã refert hoc actualr̄ vl̄ virtualiter in ſuã ſectã ⁊ in honorez ſue ſecte ⁊ ſic actꝰ ſuus eſt malus ⁊ per ꝯñs non eſt martyriũ cũ martyriũ eſt actus virtutis: q̄nimo virtutis heroyce ſi eſſet vnus natus gentilis non baptiſatus baptiſmo fluminis qui vellet pati pro xp̄o ⁊ circũſtãtionare recte ſuũ actũ talis erit martyr ⁊ xp̄ianus q꞉ baptiſatus baptiſmo ſanguinis.

¶ Diſtin. quadrageſime none queſtio decia q̄nta.

Secundo circa hãc materiã de martyrio q̄ritur q̄ñ quis dꝫ pati martyriũ ⁊ erit q̄ſtio huius diſt. xv. ⁊ pro quibꝰ cauſis. Rñdet ſupponẽdo triplicia eẽ p̄cepta: quedã negatiua vt nõ furtũ facias nõ ſis hõicida. alia affirmatiua vt colere deũ reuereri parentes. Tertia ſunt p̄cepta mixta q̄ affirmationẽ ⁊ negationẽ includũt vt colere vnũ deũ includit hãc negatiuã non colere plures deos q̄ꝫ vnũ celebrare ſabbatũ facere cultũ dei ⁊ non facere opa ſuilia. codẽmõ de iſto ſtio mẽbro dicẽdũ eſt ſicut de aliis duobꝰ: ꝓpterea ſi loquuti fuerimꝰ ſufficienter de duobꝰ p̄orib꞉ mẽbris ſufficiẽter dictũ erit de tertio. ¶ Rñdet ad titulũ q̄ſtionis p ꝯ͛ nes. p̄ma eſt: anteq̄ꝫ ꝯueniamus p̄ceptis negatiuis ſp̄ debemus pati mortẽ: probatur p̄cepta negatiua ſp̄ ⁊ pro ſp̄ obligant: ergo quicunq̄ꝫ contrauenit eis peccat: ſed hõ citius dꝫ pati mortem ante q̄ꝫ peccaret: igitur. ¶ Secunda cõcluſio: hõ non ſp̄ tenetur pati mortem pro fide aut pro impletione preceptorum affirmatiuorum: probatur: precepta affirmatiua non obligant pro ſemper ſed ſolum ſemper obligant homo obligatur implere actum precepti affirmatiui pro loco ⁊ tempore non ſemper homo tenetur actu diligere deũ vl̄ reuereri parẽtes: ergo ꝓ omiſſione talium preceptorum quãdo homo ea nõ tenetur iplere homo non peccat: modo non eſt ſemper neceſſe confiteri fidem. ſi quis eſſet inter infideles ⁊ videns ex ſua confeſſione occidetur non in aliorum edificationem ſed in irriſionem talis non deberet pati mathei ſeptimo: nolite ſanctum dare canibus neq̄ꝫ margaritas ſpergere ante porcos: modo in illo caſu confiteri fidem eſt dare ſanctum canibus. Inſuper ſtat aliquem eſſe reipublice valde vtilem ⁊ parum vtilitatis erit nunc ex ſua morte magna ſequetur ex ſua vita talis nunc non debꝫ pati vt fecit apoſtolus qui aufugit per ſportam a damaſco actuum nono: ſed etiã verũ eſt ꝙ perſequutio ap̄li erat perſonalis ⁊ non fidei: quod patet cum non tetigerunt alios xp̄ianos ſed petebãt eũ ⁊ tunc licet fugere de vna ciuitate in aliã. ¶ Tertia concluſio hõ non tenetur pro cõceſſione propoſitiõis ſi dei ⁊ moribus ipertinentis pati mortẽ ymo delire agit: probatur homo debet cuſtodire ſuã vitã ſcd̄ꝫ legẽ nature ⁊ diuinã niſi vbi hꝫ preceptũ aliunde p quõ ab illo deobligetur: ſꝫ hoc hic nõ hꝫ igitur: etiã dato ꝙ ſciat illã verã probet ⁊ ſuadeat eis veritatẽ illius dicti ꝙ ſi perſuadere neq̄at deſiſtat relinq̄ndo eos in errore ſuo cũ talis noticia non eſt neceſſaria ad ſalutẽ eatvia ſua. Quo fit delire agunt illi q̄ ſe offerunt patos ad mortẽ pro veritate viꝰ propoſitionis mathematice. ¶ Quarta: non pro q̄lꝫ veritate catholica eſt patienda mors in quocũq̄ꝫ tp̄e: probatur de multis catholicis: dubitatur in quo ſenſu debeant capi aliq̄s exponit in vno ſenſu aliꝰ in alio fortaſſe contradictorio vt pꝫ in apoca. alter ſenſus eſt catholicus lꝫ nos fugiat. probatur cõcluſio: q̄ patit mortẽ prebꝫ teſtioniũ certũ pro re pro qua moritur vt ꝙ xp̄s eſt deus btã virgo genuit xp̄m modo i caſu noſtro iſte non hꝫ ſufficientẽ certitudinẽ: igitur. ¶ Quinta neceſſariũ eſt in aliquo tp̄e cõfiteri publice fidem: probatur q̄ñ iudicatur ꝙ erit magna vtilitas tã in fide ſi fortes confiteatur publice fidẽ nec ẽ veroſimile ꝙ tm̄ vtilitatis erit in poſterũ ex dilatione mortis tunc hõ tenetur fidem intrepide confiteri: ſilr̄ q̄ñ videt aliquos retrocedere vel titubare in fide ſi non confiteatur fidẽ. probatur math. decimo omnis qui me confitebitur coram hominibus confitebor et ego eum coram patre meo qui in celis eſt qui autem negauerit me coram hominibus negabo et eum coram patre meo qui i celis eſt non ſolum negando verbo ſed facto per taciturnitatem: ⁊ probatur ratione ſecundum ordinẽ charitatis deꝰ.

eſt plus diligendus q̄ꝫ vita noſtra ſed hic tangitur
gloria dei in caſu noſtro agitur ſolum de vita corpo
rali noſtra quam ſi negligamus diligimus nos plꝰ
q̄ꝫ deum:propterea dicit ſaluator in littera allega=
ta nolite arbitrari quia venerim paceꝫ mittere ĩ ter
ram hoc eſt non debemus nos ſeruare in illo caſu:
propterea in tali caſu et baſes eccleſie proſilierunt
in medium publice confitentes nomen chriſti non
ſufficit hic recte credere in animo ſed ipſam crude
litatem verbo explicare oportebit ſecundum illud
romanorum decimo:corde creditur ad iuſticiã ore
ſit confeſſio ad ſalutem:pharisei bene volebant ꝙ
petrus et iohannes crederent dummodo non dog
matiſarent reſurrectionem actuum quarto. ꝓpte=
rea apparet ꝙ nichodemus et ioſeph ab arimathia
peccabãt ioh.xij.multi ex principibus crediderunt
in eũ ſed propter phariſeos non confitebãtur vt de
ſynagoga non eiicerentur dilexerunt ei gloriã hoĩꝫ
magis q̄ꝫ gloriã dei:ꝙ beatꝰ petrꝰ peccauerit mor
talit̃ nõ eſt dubiũ cũ xp̄ꝫ negauit ꝛ iurauit ſe nõ no
uiſſe hoĩem:modo mendatiũ in fide eſt maximũ ſe=
cundum auguſtinũ. ¶ Sexta ꝯ°:non ſolũ pro fide
tolerãda eſt mors ſꝫ pro aliis actibus ſtudioſis ptꝫ
de iohãne q̇ pro p̄dicatione gladio occubuit agnes
pro caſtitate thomas cãtuarieñ.pro cõſeruãdis li=
bertatibus eccleſie.ſꝫ dicis iſti fecerunt cõformiter
ad legẽ non lꝫ tibi habere vxoreꝫ fratris tui erat de
lege ꝺ non obſtat in aliis duobꝰ ꝛ ĩ multis aliis caſi
bus nõ nego q̇n nunq̄ꝫ aliquis dꝫ pati mortẽ niſi pa
tiatur conformiter ad legẽ diuinã nullus dꝫ pati ni=
ſi conformiter ad dictamẽ recte rõnis mõ nulla eſt
recta ratio legi diuine repugnat oẽ verꝫ oĩ vero cõ=
ſonat. ¶ Septima cõcluſio:non ſolũ pro opere pre
cepti ſed pro ope conſilii patiendũ eſt martyriũ iter
dũ. probat martinus hanc cõcluſionẽ ſic ponat̃ ꝙ a
liquis videt vitã quã ducit turpẽ et nõ põt ſic bene
viuere in ſeculo ſperat dei gratia ꝙ bñ viuet in reli=
gione talis poteſt pati mortẽ anteq̄ꝫ ĩpediatur a ty=
ranno ingredi religionẽ ꝛ tñ intrare religionẽ eſt de
conſilio probat hoc de integritate et caſtitate corpo
ris vbi probabiliter timeretur in corruptione cõſen
ſus ꝛ in conſenſu petĩ ponit tertiam probationem
de periurio vide eum queſtione quinta huius mate
rie ſed iſte probationes non valẽt in primo caſu nõ
eſt de conſilio intrare religioneꝫ ſed de precepto cũ
non poteſt viuere cum ſalute in ſeculo bene tamen
in religione eodẽmodo de integritate carnis et eo=
demmodo de ſuo tertio argumento de aſſueto iura
re procliui ad periurium: probatur aliter concluſio
per multos martyres qui ſe iniecerunt coram tyrã
no quando non tenebantur qui in hoc laudantur.

¶ Contra primam concluſionem argumentor: q̇a
tunc anteq̄ꝫ homo peccet venialiter debet pati mar
tyrium hoc eſt falſum et conſequentia patet:quia ꝓ
hibetur mentiri venialiter:ſi dicas veniale eſſe pre
ter legem et eſſe in cohibitione et non in prohibitio
ne hoc non impedit propoſitum eſt ſolum de termi
no luctari ſic dicendo vel ꝙ prohibeatur ſub pena
peccati venialis:ſed probo ꝙ homo citiꝰ debet mẽ
tiri venialiter anteq̄ꝫ patiatur mortem: citius debꝫ
pati penam debitam peccato mortali anteq̄ꝫ patia=
tur mortem:ergo citius debet peccare venialiter
anteq̄ꝫ patiatur mortem. Reſpondetur conceden=
do citius homo debet pati mortem anteq̄ꝫ peccet
venialiter quicquid ſit de latione pene peccato ve=
niali debite conſequentia eſt nulla:martinus in fine
queſtionis quinte in ſolutione ad vnum argumen=
tum aliqua dicit:opinione mea erronea dicit nõ cõ
ſtat an peccatum veniale ſit diuine legi contrarium
nec conſtat an omne peccatum ſit veniale vel mor
tale.tertio dicit licet mendacium ſecluſa circunſtã=
tia alicuius exceſſiue triſtis et doloroſi ſit peccatuꝫ
mortale vel veniale multa tamen ſunt que nec mor
talia ſunt nec venialia poſita circunſtantia alicuius
exceſſiue triſtis ꝛ doloroſi ſicut grauium cruciatuuꝫ
aut incommodorum aut mortis primum non facit
ad rem ſiue veniale dicatur cohibitum vel prohibi
tum nichil refert.ſecundum nichil valet omne actu
ale(de quo ipſe loquitur)eſt veniale vel mortale et
videtur ꝙ illa peccata dentur per imediata vel pec
cato actuali debetur pena eterna ſenſus vel tempo
ranea.ſi primum vocatur a theologis mortale pec
catum:ſi ſecundum veniale:tertium eſt falſum ꝛ a=
libi illud magis deducitur. ¶ Contra tertiam con
cluſionem argumentor per me citius homo debet
pati mortem anteq̄ꝫ mentiatur:ſed quicunq̄ꝫ aſſer=
tiue dicit non ſuper lineam datam contingit trian=
gulum equilaterum collocare mentitur et ſicut ita
contingit in prima concluſione primi euclidis con=
tingit in qualibet alia mathematica:igitur. Reſpõ
detur concedendo maiorem cum minore ſed hoc
non eſt pro propoſitione mathematica ſed quia fa=
cit actum inhoneſtum in lege diuina prohibituꝫ ſci
licet mendacium non tenetur defendere veritatem
huius ſuper lineam dataꝫ vbi tyrannus diceret oc
cidam te ſi teneas hanc veram ſuper lineam dataꝫ
ſtultũ eſt veritatẽ illius tueri ſed anq̄ꝫ aſſeraꝫ illam
falſam citius debeo mortem pati quia hoc eſſet mẽ
tiri.Sed dicis vetula poteſt pati pro hereſe dogma
tiſata a ſuo prelato cuius oppoſituꝫ non tenetur ſci
re:ergo pro propoſitione fidei impertinenti.
Reſpondetur licet vetula poteſt aſſentire ſine pec
cato tamen nunq̄ꝫ hoc eueniet ꝙ ipſa vocabitur pa
ti quin ei a ſapientibus oſtendetur veritas et tunc
ipſa patietur citius pro oppoſito ſed illo caſu ad=
miſſo cõſtat ꝙ ignorantia inuincibilis multos excu
ſat tantum meretur dans diuiti elemoſinam quem
inuincibiliter credit pauperem ſicut ille qui dat rea
liter pauperi:alique mulieres excuſantur ob igno=
rantiã que ſaltabant in aquas ob ſeruandam caſti=
tatem que ſubmerſe ſunt neſciebant an ſequeretur
ad illũ ſaltũ mors non dabatur eis tempus ſuffici
ens ad conſiderandum pro tunc non tenebantur
ſcire.Dicis homo pati poteſt pro hac quantitas di
ſtinguitur a re quanta: non eſt de fide et tamen illa
propoſitio eſt pure phiſica vel pure methaphiſica
ad ꝺ dico illã ꝓpoſitionẽ ſpectare et pertinere ad fi
dem tribuendo peregrina fidei que non ſunt fidei

ſpectat ad fidem ſicut auferendo illa que fidei ſunt
ab ea plerumq; dubitandum erit an actus eſt ratio
nabilis ad ſuſtinendam mortem pro ea vt mulier
heſitabit an poteſt ſaltare in aquam vel ſe precipi=
tare in foueam pro ſeruanda caſtitate a tyranno li=
cet prudens diceret ipſam debere pati ⁊ non ſe in=
terimere vbi ſcitur mors ſequi ⁊ eſt veroſimile q̄ ip
ſa non amplius propterea erit procliuior ad peccā=
dum: interdum ſapiētes dubitabunt an pro tali cau
ſa toleranda eſt mors ſed tunc vtendum eſt con=
ſilio ſapientum. ¶ Circa ſecundam concluſio=
nem forte petis ſi ſortes eſſet inter mahometanos
ſi petatur ab eo an mahometus pſeudo ille prophe
ta eſſet verus propheta: dico non debet illud con=
cedere nec negare hanc chriſtus eſt deus quia ſic
peccaret mortaliter vt petrus in negatione chriſti
ſed poteſt tacere de illo pſeudo mahometo nō om
nis queſtio eſt geometrica nec cuilibet queſtioni dā
da eſt reſponſio: aliud eſt tacere aliud falſum dice=
re. ¶ Contra vltimam concluſionem argumentor
preceptum eſt de conſeruatione vite conſilium de
patiendo martyrio vt dicit concluſio modo nunq̄
preceptum cedit conſilio igitur. Reſpondetur ar=
gumentum imaginatur falſum q̄ preceptum ⁊ con
ſilium pugnent: conſilium eſt de meliore bono ⁊ ad
preceptum homo tenetur: modo nunq̄ precepti op
poſitum eſt bonum: ſed dicis omnibus modis lici=
tis homo tenetur ſeruare ſuam vitam licitum eſt
non pati igitur. Reſpondetur maior eſt falſa quan
do deobligatur ab illa tentione vt in propoſito per
opus conſilii: at ponis actum martyrii vel cui de=
betur aureola martyrii in ſorte qui non acquiſiuit a
ctum in preſentia periculorum queris an ſortes eſt
martyr vel ei debeatur aureola martyrii cum po=
nis caſum preter legem de⁹ poteſt facere ſicut vult
ſed ei non debetur aureola ſecundum legem com=
munem ſi illa via acquiſiuerit aliquis actus in vno
ſubiecto alteri inherens ipſum nō denominat ſi vir
ginitas berte ponatur in corrupta non denomina=
bit eam virginē: ſimile eſt de actu ſpei ſi in alio po
natur non tamen vnq̄ de ſpecie eſſentiali in ſpeciē
eſſentialem.

¶ Diſtin. quadrageſime none queſtio decia ſexta.

Quero tertio an actus quilibet cui debetur
palma martyrii ſit actus magne perfectio
nis et eſt queſtio huius diſtinctionis de=
cima ſexta: hic autem non quero an martyrii a=
ctus ſit magne perfectionis ſed generalius queſiui
de quolibet actu cui debetur palma martyrii: cum
ex queſtione prima hui⁹ materie cuilibet actui mar
tyrii debeatur palma martyrii ſed nō cuilibet actui
cui debetur palma martyrii eſt martyrium: hic au=
tem ſufficienter excludemus martyrium extēſo ter
mino q̄ ſit cum contrapugnatione quia tali non de
betur aureola. ¶ Pro ſolutione propoſite pono a=
liquas concluſiones. ¶ Prima concluſio: quilibet
actus martyrii cum contrapugnatione eſt act⁹ ma
gne perfectionis. ¶ Secunda concluſio: quilibet
actus cui debetur aureola martyrii preſtat actui
martyrii cum contrapugnatione ceteris paribus.
¶ Tertia concluſio: regulariter quilibet actus cui
debetur aureola martyrii preſtat actui qui non eſt
aliquomodo martyrium: non ſtemus in hoc q̄ ne=
gatio diſtribuat terminum martyrium pro ſolis ſu
is ſignificatis que ſignificat vniuoce accipe ad no=
ſtram intentionem. Prima concluſio probatur:
quelibet fortitudo eſt actus magne perfectiōis q̄=
libet martyrium cum contrapugnatione eſt fortitu
do: igitur. maior patet tertio ethicorum ⁊ obiectū
fortitudinis bellice facit actum difficiliorem q̄ ob=
iectum temperantie. Inſuper ſi extollantur a ſapi=
entibus qui glorioſe pugnarunt pro defenſione pa=
trie a fortiori laudandi veniunt qui et pro patria et
dei gloria pugnant tollendo illa que perturbant ex
altationem dei nominis. propterea machabei go=
dofridus bullienſis et balduinus ⁊ ſimiles eternita
ti dantur a poſteris et glorioſe triumphant in celis
Secunda cōcluſio patet fortitudo preſtat tēperātie
propter maiorē difficultatem vt dictum eſt in p̄ce=
dente ſed eſt multo maior difficultas in actu cui de
betur aureola martyrii q̄ in actu cui non debetur:
igitur. minor patet quando eſt contrapugnatio eſt
ſpes euadendi creberrime magna et furor arma
miniſtrat et minus aduertit ad vulnera calefactus
in impetu nō percipit ictus quos percipit facile nō
contrapugnans nulla eſt ſpes vel tenuiſſima euadē
di in illo cui debetur palma martyrii credit tamen
ſi ei in mentem occurrit deum poſſe eū liberare ſ;
neſcit an conducat ſaluti patientis et quia videt fre
quenter deus ſinit bonos flagellari a malis non ha
bet ſpem. Rurſus pati martyrium eſt actus heroy
cus vel ex parte facientis vel ex parte obiecti ſine
contrapugnatione non eſt actus heroycus pati con
trapugnando modo actus heroycus preſtat actui
non heroico circa eandem materiam q̄ ſit actus he
roycus patet: tranſcendit communem facultatem
hominum preſentia vnius enſis plus mouet q̄ cen
tum abſentium: euſebius libro ſexto capite triceſi=
mo dicit: multi obtulerunt ſe ad martyriū qui mar
tyrio oblato reſilierunt. Inſuper mauritius et ſui
ſocii vltro abiecerunt ſua arma vt martyres ſine re
ſiſtentia reperirentur. ¶ Tertia concluſio proba=
tur iohannis decimoquinto: maiorem charitatem
nemo habet vt animam ſuam ponat quis pro ami=
cis ſuis: ſed per actū martyrii quis ponit animā ſu
am pro amicis ſuis. Item cuncta que homo habet
dabit homo pro pelle ſua iob ſecundo: ſed per mar
tyrium homo dat pellem pro deo igitur. Dixi regu
lariter: ſtat dare heroycam dilectionem beate virgi
nis preſtare vni martyrio in cleto vel clemente.
¶ Contra ſecundam concluſionem argumentor:
non licet alicui ſeipſum ſine auctoritate dei interi=
mere: ergo nec ſe prebere alteri ad occidendum.
Forte dicis et ſic dicēdum eſt nemo prebet ſe alteri

principaliter vt occidatur prebet ſe p̄ncipaliter ad
dicendam veritatem fidei quam non vult relinque
re dato q̄ ſequatur mors: contra ex illo ſequitur q̄
alteri preſtat occaſionem peccandi quia occidendi
hominem. Inſuper maior vtilitas ſequitur in reli=
gione chriſtiana ex contrapugnatione cum ſibi ma=
gis roboretur fides q̄ȝ ex ſola tollerantia: igitur.
Ad primuȝ ſufficiēter interarguendū reſponſum ē
vſqȝ ad calcem argumenti nego q̄ alteri det occa=
ſionem culpabiliter id faciendi ymo potius dat ei
occaſionem facere opus virtutis vt ſecum confite=
tur nomen dn̄i vel aliud ſimile ſicut ſuperius dixi=
mus in decima quinta diſtinctione de petente pecu
niam mutuo ab vſurario is dat alteri occaſionē be=
ne agendi ſed altera malicia capit occaſionem ma=
le faciendi. ſed dicis ſanctus cyprianus reliquit vi
gintiquinqȝ aureos ſpiculatori: ergo petebat mortē
conſequentia eſt nulla ſed oſtenditur magna tran=
quillitas animi et conſtantia in taliter patienti gau=
debant apoſtoli et ad mortem ibant gaudentes q̄m
digni habiti ſunt pro nomine chriſti contumeliam
pati: ſicut beatus andreas ſalutauit crucem cū gau
dio vt oſtenderet ſe paratum eq̄nimiter ferre mor=
tem pro confeſſione fidei. Ad ſecundum nego ante
cedens et conſequentiam antecedens plus fecerūt
apoſtoli et martyres ad plantationem fidei q̄ȝ in cē
tuplo plures contrapugnatores viderunt incredu=
li tantum conſtantie non poſſe prouenire naturali=
ter vt patuit per laurentium vincentium bertholo
meum et ſimiles celo dignos: frequenter interpa=
tiendum occurrebant miracula etiam in contrapu=
gnatione frequenter hoſtis eſt victor vt diximus in
queſtione prologi prima ⁊ cauſam ſuper hoc dedi
mus tūc hoſtis aſcribit ſuo putato deo vl̄ ſuo pſeu
do prophete et plerumqȝ vltra cauſas quas ſuperi
us dedimus eſt exercitatior multitudo ſicut fertur
ſub turco iuuenes in re militari erudiuntur ſicut no
ſtri in ocio litterario: idē eſt de malmaluchs ſub ſoli
dano ⁊ plerumqȝ deus ſinit cauſas ſecundas habe=
re ſuam actionem etiam nego conſequentiam per
actum minus meritorium interdum ſequitur ma=
ior vtilitas reipublice q̄ȝ per actum magis merito
rium. ❡ Secundo arguitur plus meretur ille qui
vult pati quoſcunqȝ cruciatus citra mortem ante=
q̄ȝ fidem deſerat q̄ȝ ille qui facit opus honeſtum et
neſcit an ſequetur mors vt eſt de multis predican=
tibus propoſitiones catholicas neſcientibus tamē
an pro illa predicatione infligetur mors: ⁊ ideȝ for=
te patet de illo qui vult pati mortem non curando
de eius acerbitate. Reſpondetur talis poteſt habe
re multiplex propoſitum vnum volo ſuſtin.: re q̄ de
us creauit celum citra mortem ſed non mortem ꝗ
totale eſt malum prior pars eſt rationabilis ſed nō
eſt propoſitum cui debetur aureola martyrum: ſe=
cus eſt de illo qui vult pati mortem in preſentia pe=
riculorum dato q̄ non cogitet actualiter de magni=
tudine cruciatus ſed non debetur aureola martyꝝ
illi vt opinor qui predicat aliquid honeſtatis neſci⁹
tamen an infligeretur mors. poſtea tamen determi

natum eſt a tyranno q̄ occidetur equanimiter mor
tem tolerat hoc ad genus patientie pertinet ⁊ non
proprie ad martyrium cum eſt equanimis toleran=
tia aduerſorum que non ſunt pro tunc in poteſtate
tolerantis ſed ſi talis eliciat actum ſpontaneū quo
vellet adhuc illud opus honeſtum facere ſi eſſet fa
ciendum dato q̄ ſciret morteȝ eſſe illatam ſicut nūc
infertur multum meretur forte illi propoſito nō de
betur aureola martyrum cum non eſt in preſentia
periculorum ſic ſcilicet q̄ liberum ſit reſilire: iohā
nes baptiſta vt eſt veroſimile preſciebat mortē eſſe
ei infligendam pro ſui predicatione tamen noluit
deſiſtere ne vicia extirparet et ſic noluit deſiſtere ab
actu honeſto in preſentia periculorum ⁊ erat prope
martyr: ſi quis dicat dabitur corona martyrum illi
qui fecit actum honeſtum cui mors infligitur ipſo
inſcio a principio non tamen tante altitudinis ſicut
propriiſſimo martyri non inſiſto ad hoc impugnan=
dum. ❡ Tertio arguitur: vel eſt de ratione marty=
rii pati quancunqȝ mortem illatam vel ſufficit eli=
gere mortem non ſecundum quia ſecundum hiero
nymum ſeneca non eſt martyr qui elegit ſibi mortē
vt in balneo dulciter animam efflaret: ſi primū tūc
decollatus ſicut apoſtolus ⁊ excoriatus ſicut ber=
tholomeus vel aſſatus cum laurentio in craticula ⁊
poſitus ſuper carbones ardentes cum vincētio eq̄
liter merebuntur in illis penis: patet cum habebāt
actus interiores eq̄les patiendi quantumcunqȝ mor
tem pro fide videtur q̄ equaliter merebantur i hoc
Reſpondetur q̄ volens eligere mortem facileȝ vt
minus ſit penale non eſt martyr ſicut erat in ſene=
ca etiam cum determinatum erat a perditiſſimo ne
rone q̄ preceptor mortem oppeteret erat actus pa
tientie et non martyrii. Si dicas beatus petrus ele
git ſibi mortem ⁊ non eſſet martyr hac via reſpon=
detur: non elegit vt mitius mortem ferret: ita pena
le eſt crucifigi pedibus in altum erectis ⁊ capite de
miſſo ſicut e conuerſo: ſed quia non decebat famu=
lum mortem obire eadem via cum dn̄o vt dicebat
propterea ſic paſſus eſt: ſed vbi tangitur in argumē
to de martyribus qui paſſi ſunt cruciatus impares
vt paulus ⁊ laurentius qui parati erant omne gen⁹
mortis pro chriſto perpeti an equaliter in hoc me=
rueſt. hic dico aliq̄. ❡ Stat non martyreȝ eſſe hoc
martyre ſanctiorem quia plures bonos actus fecit
ſed loquimur de vno actu paulus et laurentius ha=
bebant hec propoſita non negabimus fidem nō ob
ſtante quacunqȝ conditione mortis oblata ⁊ iſta ſūt
equalis meriti ſi in equali intentione graduali ⁊ ce=
teris paribus fiant. ❡ Secunda propoſitio: lauren
tius plus meruit per hunc actum volo ſuſtinere ve
ritatem huius chriſtus eſt deus non obſtante crati=
cula in qua torqueor q̄ȝ fortes per hoc propoſitum
volo ſuſtinere q̄ chriſtus eſt deus non obſtante de=
collatione quam protinus exequuntur ſi non reſiliā
dato q̄ actus ſint equaliter intenſi: patet actus lau=
rentii erat difficilior quia in proſpectu terribilioris
obiecti q̄ȝ actus fortis. Inſuper aliqui martyres paſ
ſi ſunt mortem mitiorem qui forte reſiliiſſent a tam

terribili niſi deus ſpecialiꝰ eos iuuiſſet non tñ nego auxiliũ ſpeciale dei in velle ſic pati cũ oĩbus bonis circumſtantiis eſt opus multũ heroicum. ¶ Contra tertiam cõcluſioneʒ argumentoꝛ dilectio dei ſuper omnia preſtat martirio ergo male dictũ eſt. Inſuper quilibet actꝰ qui eſt martyriũ preſtat actui ꝙ non eſt martyriũ regulariter ſʒ quelibet pars ꝓpoꝛtionalis actus qui eſt martyriũ eſt martyriũ ergo ꝙlibet pars ꝓpoꝛtionalis actꝰ qui eſt martyriũ ꝑſtat actui qui non eſt martyriũ concluſio eſt falſa ⁊ minoꝛ vera ⁊ ꝯña in barbara ergo maioꝛ eſt falſa.

¶ Reſpondetur argumẽtuʒ ꝑſupponit falſuʒ actꝰ martyrii eſt dilectio dei ⁊ actus heroicus caritatis ſm̃ illud ſuperius allegatũ Iohannis .xv. maioreʒ auteʒ caritatẽ nemo habet ecce actuʒ martyrii volo ſuſtinere veritateʒ huius xp̄s reſurrexit a mortuis ꝓpter deuʒ vſqꝫ ad morteʒ incluſiue fides in intellectu quo aſſentit huic xp̄s reſurrexit non eſt martyrium. Ad ſecunduʒ dicitur ꝙ terminꝰ ꝑſtat confundit diſtributiue datiuũ ab eo rectuʒ ſicut cõparatiuus ablatiuũ ⁊ ſic concluſio eſt falſa ⁊ maioꝛ ſed intelligo de actu totali ſed dũmõ terminus actui ſtãte confuſe tantũ concluſio cõcederetur vt quelibʒ pars ꝓpoꝛtionalis actus que eſt martyriũ actui ꝙ non eſt martyriuʒ preſtat. ¶ Sed dubitas cum dicebam de dilectione virginis glioſe ꝙ illa eſt heroica vnde hoc ꝓuenit ex iſtis duobus potiſſimũ ex intenſo actu gͣdualiter ex relatiõe actuali in deum.

¶ Diſtin. q̄drageſime none q̄ſtio decĩa ſeptima.

REſtat decimo ſeptimo inquirere cuius virtutis ſit actus martirii vel ille cui debetur aureola martirũ. Circa hãc queſtionẽ varii variomõ opinãtur aliquibus dicentibus oẽ martirium eſt actus fortitudinis aliis dicentibꝰ nulluʒ martyriũ eſſe actũ fortitudinis ſʒ ſoluʒ ſpectare ad illã virtutẽ gratia cuius actũ facit: ſed pono concluſiones. ¶ Prima cõcluſio aliqđ martyriũ ſpectat ad iuſticiam. ꝓbatur aliquis eſt actus martyrii quẽ homo tenetur facere ſed talis actus eſt actus iuſticie. ꝓbatio habitus iuſticie inclinat habentẽ ad dandum cuilibet ꝙ ſuuʒ eſt deo que dei ſunt ⁊ ceſari ꝙ ceſaris ſunt ſʒ interduʒ homo tenetur reddere deo honorem exterioꝛem et eum cõfiteri coꝛam hoĩbus ⁊ ad hoc inclinat habitus iuſticie ſi non fuerit in voluntate talis habitus voluntas in pꝛimũ actũ iuſticie exit mediante dictamie prudẽtiali dittante nũc dandũ eſſe deo honoꝛẽ coꝛam aliis. ¶ Secunda concluſio aliqđ martyrium ſpectat ad tẽperantiam probatur ſi aliqua habeat ita firmũ ꝓpoſitũ ꝙ permittit ſe occidi añqꝫ conſentiat in adulteriuʒ in preſentia ꝑiculoꝛũ iam talis habet actuʒ temperantie habet propoſituʒ circa venera que cadunt in obiecto temperantie. ¶ Tertia concluſio aliqđ martyrium eſt actus caritatis. probatur de caritate infuſa quia ad omnẽ actũ meritoꝛium cõcurrit caritas infuſa martyriũ eſt actus meritoꝛius: igitur: imo aliquod martyriũ eſt actus caritatis acquiſite pateʒ ex queſtione precedenti. ¶ Quarta concluſio aliquod martyrium eſt fortitudo. probatur aliqđ martyriuʒ eſt actus quo quis nõ vult relinquere opus honeſtum non obſtante moꝛte actualiter illata ergo aliquis actꝰ martyrii eſt fortituto. patet. fortitudo eſt circa pericula moꝛtis in bello. Inſuper per illud cipriani in ep̃la ad martyres ⁊ confeſſoꝛes. O beati martyres quibus vos laudibus ꝑdicem. O milites fortiſſimi robur coꝛpoꝛis veſtri quo ꝑconio votis expliceʒ hoc tenet leo papa ⁊ illũ modũ eccleſia obſeruat de martyribus. foꝛte dicis ad has auctoꝛitates martyres non habent bellũ cũ nõ cõtrapugnãt hoc non obſtat falſuʒ eſt ꝙ requiritur cõtrapugnatio manibus ⁊ viribus coꝛpoꝛis ad belluʒ qñ autoꝛes ponunt foꝛtitudinẽ bellicaʒ eſſe virtutem cardinaleʒ ſufficit expectare tẽpoꝛe moꝛtis ⁊ in preſentia periculoꝛuʒ ſm̃ dictamẽ recte rationis cõtrapugnãdo ratione vel ſuſtinendo vt cõtingit de martyribꝰ ſed nõ curamus de illo fortitudo vt eſt circa ardua ꝑte eſt virtus cardinalis ergo licet martyres nõ ꝑſtiterunt in bello non habes negare eos eſſe foꝛtes ⁊ habuiſſe actuʒ foꝛtitudis ꝓprie dicte niſi aliud occurrat. ¶ Contra hanc q̄rtã concluſionẽ obiicitur rationibus martini et in ſolutionibus ponentur replice contra eum probatiue huius quarte cõcluſionis in pꝛimo argumento vult probare aliqđ martyriũ eſſe iuſticiam ꝙ cõcedimꝰ ⁊ aliqđ eſſe liberalitateʒ qñ martyriuʒ eſt opus conſilii. ¶ Secundo arguitur volitio cũ contemptu moꝛtis ⁊ cruciatuũ ne deſerat iuſticia imꝑatiua foꝛmaliter exequutiõis aut ꝑtinet ad iuſticiam tantũ aut ad foꝛtitudinẽ tantuʒ aut ad vtrũqꝫ ſi pꝛimũ intentũ vel ſecũdum qꝛ virtus fortitudinis non inclinat in actũ iuſticie per ſe ⁊ imediate ille autem actꝰ eſt actus iuſticie nec poteſt quod ad vtrũqꝫ. Cũ pꝛimo qꝛ ille actus eſt vnus ꝙ ꝑtinet ad vnũ genus virtutis ⁊ non ad duo. Cum ſecundo oĩs actus qui fertur in aliqua duo in vnũ tanqꝫ in ſubſtantiã actus ⁊ in alterũ tanqꝫ in circunſtantiã ille pertinet ad illud genus virtutis ad ꝙ ꝑtinet ſubſtantia actus ſed iſta volitio que dicta eſt fertur in opus iuſticie tanqꝫ in ſubſtantiam actus ⁊ tanqꝫ in obiectũ ꝓmum ⁊ pꝛincipale ⁊ fertur in moꝛtem ⁊ cruciatꝰ tanqꝫ in circunſtantiã actus quia vt ponitur in caſu facienti iuſticiam proponitur conditio moꝛtis et cruciatuũ ergo iſte actus non ad foꝛtitudinẽ ſed ad ſolam iuſticiam pertinet. maioꝛ patet qꝛ alias idem actus poteſt ratione ſubſtantie eiꝰ ꝑtinere ad vnũ genus virtutis ⁊ ratione huiꝰ circũſtantie ad aliud ⁊ ratione alterius ad aliud ꝙ eſt oĩno abſurdũ et contra omnem doctrinã ꝑhoꝝ moꝛalium ⁊ ſanctoꝛuʒ qui in doctrinis ſuis declarãt manifeſte actũ virtutis per nullas circunſtantias variare genus virtutis. Ad hoc argumẽtũ reſpõdeo ꝙ partinet ad vtrũqꝫ ⁊ ille actus eſt foꝛtitudo et iuſticia realiter ⁊ concedo ꝙ habitꝰ foꝛtitudinis inclinat in actũ iuſticie ꝑ ſe quãdo ille habitus eſt realiter iuſticia nõ inclinat in actum iuſticie qꝛ foꝛtitudo ſed qꝛ iuſticia hic habitus iuſticie per ſe inclinat in actum iuſticie hic habitus iuſticie eſt foꝛtitudo: igitꝰ

consequentia est lucida nisi fugias ad modalem cõpositam vel ad aliqđ qđ nõ impedit ꝓpositũ ⁊ quãdo dicis ille actus est vnus ergo ꝑtinet ad vnũ genus virtutis ⁊ nõ ad duo genera nego consequẽtiã vna res significatur per varia predicabilia ⁊ predicamenta idẽ actus numero spectat ad varias spes luxurie vt superiꝰ dictum est ⁊ sicut incestus est genus sic est fortitudo ⁊ temperantia neutrũ est genꝰ gñalissimuꝫ ⁊ ꝙ tu habes hoc cõcedere ꝓbo ꝙ vnꝰ actus numero spectat ad duas virtutes cardinales capio hunc actũ volo expectare in acie belli quia dictatũ est a recta ratiõe expectare ⁊ qꝛ teneor da mihi finẽ iusticie ⁊ finẽ fortitudinis et ordino vnum actũ ꝓpter illos duos fines quero a te quare citius denominabitur ab vno partiali fine q̃ꝫ ab alio si habeas rationẽ in promptu edissere similiter idẽ actꝰ numero est iusticia ⁊ tẽperantia. qđ patet. volo hodie comedere solũ semel vt seruẽ ieiuniũ ad qđ obligor ⁊ vt tẽperate comedã ille actus est tẽperãtia et iusticia qꝛ in ratione finis cadunt iusticia ⁊ tẽperãtia sufficit distinctio rationis hoc est dictu alia est ratio quare vocatur temperantia alia quare denominatur iusticia q̃ñ scđo argumẽtatur ois actus qui fertur in aliqua duo in vnũ tanq̃ꝫ in substantiã actus ⁊c. ohã quẽ insequitur ⁊ ipse abutuntur in mõ loquẽdi de circũstantiis qꝛ circũstantia proprie actũ circunstat ⁊ nõ cadit in ratione obiecti sed hoc est luctari ad nomẽ loquar cũ loquentibus veniẽdo ad reꝫ distigo illaꝫ maiorẽ vel in circunstantiã cadentem in ratione obiecti ⁊ sic negatur vel in circunstantiã circunstantẽ ⁊ sic cõceditur hic aũt obiectũ fortitudinis cadit in ratione obiecti sicut obiectum iusticie vtrũq̃ꝫ ꝑtialiter cadit ⁊ sic capiendo concedo ꝙ idẽ actus numero potest esse tẽperantia fortitudo ⁊ iusticia vbi dicit illud esse contra omnem moralem ph̃iam ⁊ doctrinã sanctorũ demiror quare hoc dicat cũ morales loquẽtes de hiis materiis vtuntur opposito tanq̃ꝫ eis trito ⁊ sancti vocãt martyres fortes q̃re volũtariũ est ꝓpter aliqua sophismata dicere sctõs capere methaforice terminos. ¶ Tertio ois actus qui est circa duo circa vnũ tãq̃ꝫ circa finẽ ⁊ circa aliud tãq̃ꝫ circa id qđ est ad finẽ ꝑtinet ad illud genus ꝟtutis ad qđ ꝑtinet actꝰ ille qui est circa finẽ vt velle adulterari causa diuitiaꝝ acquirẽdaꝝ qđ ꝑtiet ad auariciam ⁊ velle furari vt intẽperate viuatur ad intẽperantiã cõcedo ꝙ ꝑtinet ad illud genꝰ ꝟtutis ad qđ ꝑtinet actus ille qui est circa finẽ sed nõ tantuꝫ diligo sortem ꝓpter deũ eodeꝫ actu ille actus realiter est vsus ⁊ fruitio bñ volo ꝙ potius denominetur fruitio q̃ꝫ vsus tanq̃ꝫ a nobiliore vel a pricipaliore intẽto sicut aristoteles dicit de illo q̃ mechatur ꝓpter lucrum ꝙ potius est dicendus auarꝰ q̃ꝫ mecꝰ cum illud principaliter intendat tñ non sequitur qui ille actus realiter est mechia ⁊ auaricia cum est actꝰ circa venerea partialiter ⁊ non est castitas ergo ẽ luxuria ⁊ qꝛ cũ cõiugata ergo est mechia non potes habere refugium nisi curras ad nomẽ currẽdo ad causam finalem q̃ denominabit totũ actuꝫ sed hac via abire nequis vt supra ostẽsuꝫ est etiam sic nullꝰ actꝰ dicetur vsus ⁊ fruitio cuius oppositum clamat tota scola copulatim ⁊ copulatiue saltẽ ponẽdo actũ vnũ vt martinꝰ facit cũ cõiter loquentibus ⁊ rationabilius. Quo fit licet q̃s patiatur pro actu fidei tñ martyriũ non est actus fidei ꝑmũ est actus intellectus/ scđm est actus voluntatis. ¶ Dubitatur q̃ aureolaruꝫ est suprema dicitur martyrũ debetur operi heroico ⁊ beatus augustinꝰ in libro de sancta virginitate dicit. nemo quã puto ausus fuit ꝑferre virginitatẽ martyrio. Iteꝫ in letania martyres aliis preferuntur de aliis duabus possunt se habere sicut excedentia ⁊ excessa sed cõiter doctoꝝ videtur maior iuxta illud ad ephesios. vj. nõ est nobis colluctatio aduersus carnẽ et sanguinẽ sꝫ aduersus potestates pugna tñ virginũ est periculosa ⁊ victoria gloriosa.

¶ Distinctio. q̃dragesime none q̃stio decia octaua.

Decimo octauo queritur an doctoribꝰ debeatur aureola. R̃ñdetur affirmatiue. probatur ꝯclusio ſm glo. can. vlt. ephe. j. danie. xij. Qui autẽ docti fuerit fulgebunt quasi splendor firmamenti ⁊ qui ad iusticiã erudiũt mltos quasi stelle in perpetuas eternitates. conclusio hec intelligitur de hiis qui discedunt in gr̃a ad habere aureolã sꝫ si dãnentur meruerũt aureolã quã nunq̃ꝫ habebunt sicut multi dãnati meruerũt vitã eternã ⁊ non intelligitur hec conclusio de graduatis in theologia multi hoꝝ alios non docẽt ⁊ multi nõ graduati alios erudiunt ⁊ intelligitur istud de doctoribus qui docuerũt vel efficaciter docere propõebant siue scripto siue verbo. ¶ Contra conclusionẽ argumentor vel hec aureola datur omnibꝰ doctoribꝰ alios erudientibꝰ in q̃cũq̃ꝫ facultate vel tñ hiis q̃ legũt scribũt in theologia vel contionantur ad populũ si scđm nõ dabitur doctoribꝰ qui q̃stiones peregrinas scribũt ĩ theologia ⁊ circa illas insudant saltem ratione illaꝝ q̃stionũ qđ videtur inconueniẽs stat tales questiones interdũ cõducere ad intelligentiã theologie. si dicas eis debetur aureola doctoꝝ sic regentibus in artibus in grãmatica dũmõ illam doctrinã ordinãt ad salutẽ proximi non obstat ꝙ capiant pecuniã ꝓ laboribus sic facit curatꝰ capit decimas et oblatiões Respondetur datur omnibꝰ doctoribꝰ ordinantibus doctrinã in ꝓximi edificationẽ qꝛ nisi sic si vnꝰ scriberet vnã breuẽ questionẽ theologicã in primo vel secundo sententiaꝝ ⁊ ois phisicalia ꝑtractaret illi debetur aureola doctoꝝ ⁊ non scribenti in phisica qui magis theologicale forte ꝑtractat vt an deꝰ potest facere vacuũ an põt facere ĩfinitũ qđ est ꝑter rationẽ. ¶ Sed contra istud argumẽtor vel cuilibꝫ docẽti respõdet hec aureola ad salutẽ ꝓximi ⁊ tũc faciens anthetema cũ parua doctrina duoꝝ ꝟborum habebit hanc aureolã ⁊ eodẽmõ faciẽs vnũ argumentũ ⁊ erudiens aliũ in veritate huius nõ tantũ chimera non est chimera. Insuper ponatur ꝙ q̃s ob inanẽ gl̃iam ꝑdicaret vel doceret ⁊ postea talis discedit in gr̃a petitur an habebit aureolã doctoꝝ. Ad primũ dicitur vnus martyr habebit maiorem

aureolam q̄ȝ alius ſicvnus virgo habebit maiorem
aureolā q̄ȝ alius ſic erit de aureola doctoꝝ. q̄ multū
erudit magnā aureolā doctoꝝ habebit qui parum
proportionabiliter habebit aureolā. Ad ſecundum
dicitur vel inanis glīa cadit in ratione obiecti et ra
tione illius actus tūs nō habebit aureolā nullus ha
bebit aureolam niſi ratione boni actꝰ dato q̄ de illa
ꝑdicatione peniteat nichil habebit ratione illiꝰ actꝰ
mali ſi fuerit inanis glīa venialis circūſtantia ſoluȝ
circunſtans ⁊ nō cadēs ī ratiōe obiecti ratione illiꝰ
actus dabitur aureola ſemper ratione melioris do
ctrine dabitur maior aureola propterea parū aureo
le vel nichil dabiẗ pro eruditione tricaꝝ. hoies ipe=
dientiū a ſolida doctrina vt ſunt multe q̄ſtiōes ſteri
les tractate ⁊ in logica ⁊ ī theologia q̄ auditores nō
erudiūt ſed a veritate vtili impediūt ad titū.ij. Stul
tas autē queſtiones ⁊ genealogias ⁊ cōtentiones ⁊
pugnas legis deuita ſunt eīn inutiles ⁊ vane. ¶ Se
cundo argumentor vel ſoli docēti dabitur aureola
doctoꝝ vel cuilibet volenti docere ſi ſcdm aureola
doctoꝝ dabitur laico cum is forte libētius vult do
cere q̄ȝ homo eruditꝰ cātat qui neſcit qui ſcit cāta=
re quieſcit. ſi primū cōtra volenti pati mortē dabiẗ
aureola martyrū ⁊ corrupte violēte cū faciat qd̄ in
ſe eſt ad habendā virginitateȝ ergo eodē mō volēti
predicare dabitur aureola doctorum. Reſpōdetur
aureola doctoꝝ nō dabitur cuilibet habenti volun=
tatem ꝑdicandi tūc dabitur ignaro ⁊ muliercul is ſȝ
dabiẗ cuilibet habenti ſcientiā ⁊ volenti exire ī actū
exteriorē efficaciter niſi impediaẗ vł q̄ nō mittitur
⁊ eſt religioſus cuius voluntas a ſuperioris volun=
tate dependet vł q̄ impeditur a tyranno vł aliūde
de indocto forte nō poteſt habere actū voluntatis
predicandi eiuſdē ſpeciei cū docto vt pauꝑ nichil
habens non habet ſiłe ꝓpoſituȝ in ſpecie ad dandū
ſcutū cuȝ diuite ſȝ habet vnū propoſitū conditiona
le ſi ſcirē predicare ego ꝑdicarē ⁊ ſi cathegoricū ha
beret eſt preter rationē illud propoſitū ⁊ requiritur
q̄ habeat ſcientiā ꝑdicandi nunc in potentia propin
qua alioquin ſeptēnis habēs ꝓpoſitum cōtionādi
in trigeſimo anno etatis ſue habebit aureolā docto
rum ſi homo ſit elinguis vł in pr̄ia in qua neſcit lo=
qui idē eſt ac ſi non haberet ſcientiā apud illos iter
quos eſt bona ſua ꝓpoſita cōditionalis ꝑdicādi ali
bi nō erunt irremunerata potes inſiſtere q̄ modica
ſcientia ſufficit interduȝ aliqui dicunt aliquos ſmo
nes memoriter bono aio qui neſciunt cōgrue loqui
ſȝ hij non vacabunt ꝑmio aureole dūmō vtiliter in
ſiſtunt non ſemper doctiori dabitur maior aureola
ſed plus ⁊ vtilius laboranti ſiue conuertat ad fideȝ
⁊ bonos mores ſiue non q̄ hoc nō eſt ſituȝ in facul=
tate eius. ¶ Tertio arguitur vel dabitur aureola
pro actu docendi falſum vł ſolū pro actu docendi
verum nō primū q̄ tunc pro hereſi dabitur aureo=
la qd̄ eſt abſurduȝ non ſm ſi vnꝰ in materia ꝓbabili
credat dicere verū vt puta ſi adā non peccaſſet xp̄s
fuiſſet incarnatꝰ ⁊ vnꝰ ꝑdicando oppoſitū alter ꝑ=
dicat veꝝ ⁊ alter falſum ⁊ nō eſt maior ratio q̄ da=
biẗ aureola ꝓ actu ꝑdicādi verū q̄ȝ ꝑdicandi falſuȝ
cū non conſtat vter eoꝝ ꝑdicat verum. ¶ Reſpon
deẗ dūmō homo habet rationes apparentes pro ſe
et non cōſtat de oppoſito habebit aureolā pro tali
dogmate eſt ignorantia ei inuincibilis ſȝ ſi quis pre=
dicet minꝰ ꝓbabile qd̄ pautiores tenent ⁊ minores
ſunt rationes ⁊ cū hoc relinquendo certū nō appa=
ret q̄ ratione tālis cōcionis dabiẗ aureola nec illi da
bitur aureola qui plebicule idocte tractat ſubtilia q̄
a plebe capi nequeūt ſm exigentiā auditoris debet
eſſe ſermo docētis ſm illud apł̄.j.corinth.iij. Ego
fratres nō potui loqui vobis q̄ſi ſpiritualibꝰ ſȝ q̄ſi
carnalibꝰ tanq̄ȝ puulis in xp̄o lac dedi vobis nō eſ=
cā nōdū poteratis. Dubitaẗ primo an licet petere
graduȝ ī theologia vł in alia facultate. Scd̄o dubi=
taẗ quid cauſe eſt quare vocantur doctores ī theo=
logia phiſica ⁊ in vtroq̄ȝ iure ⁊ tñ in artibꝰ magiſter
⁊ non doctores appellanẗ. Tertio dubitaẗ an magiſ
conducat viro legere in vniuerſitate vel cōtionari
populo. ¶ Ad primū reſpondetur ꝑ ꝓpoſitiones
¶ Prima eſt bene factū eſt ſtudere theologie patȝ
hoc prima contione prologi inter apłm ⁊ diſcipłos
eius titū ⁊ thimotheū. ¶ Scd̄a ꝓpoſitio licet pete
re gradum in theologia et in quauis alia facultate
dūmō q̄s eſt gradu dignꝰ ⁊ debito mō petat probaẗ
magnanimitas iclinat hōiem ad petēdos honores
quibus eſt dignꝰ ⁊ quibꝰ quis ſe dignū cēſet ſortes
vt ſupponitur eſt huiuſmōi igiẗ. Inſuper licet ī ca=
ſu ꝓ ſeipo petere bñficiū vt ſuperiꝰ diximꝰ ī.xxiiij.
diſtinctiōe ergo ⁊ gˀdum qui eſt multo minꝰ pericu
loſus. Tertio licitū eſt petere debite oē illud qd̄ cō
ducit ad gloriā dei ⁊ ad exaltationē eiꝰ nominis ſȝ
ſic eſt q̄ gˀdus conducit crebro ad gloriā dei maior
fides daẗ cōcionāti populo ſi cognoſcaẗ admiſſus ī
vniuerſitate in q̄ ſolet eſſe examē rigoris ⁊ ſic popu
lus auidius ſermonē talis audit ⁊ auditū tenatiꝰ cō
ſeruat. ¶ Sed contra illud arguiẗ beatꝰ benedictꝰ
volauit ſponte ad antra deſerti nolens addiſcere ⁊
curioſitatē diſcendi reprobat beatꝰ frāciſcꝰ ī regła
⁊ adhuc apud minores (quos de bulla vocāt) fuiẗ
ne capiaẗ gˀdus ī theologia. amplius ī iſtis gˀdibus
ſunt multi abuſus ⁊ incidit ſuperbia in petitione lo
corum interdū vnus querit ꝑponi alteri multo co
ruditiori nō modo in artibꝰ ⁊ ceteris facultatibꝰ
ſed ī theologia vt pȝ de ꝓmo licēciādis mētiunẗ
de ſociis dicunt eos indoctos cōſcientia tñ remur=
murante conſtat eis de oppoſito vel ſi aſſentiāt ita
eſſe hoc eſt ꝓpter prauā affectionē quā hñt de ſocio
⁊ nimis affectā de ſeipſis fiūt preces ꝓ idoneo ⁊ a=
pud cācellariū qui claudit ⁊ aperit ī hac pte ⁊ apud
theologie profeſſores / fiunt cōbinationes maiore ꝑ
ticulari in prima figura pro ꝓpiis bachalariis.
Reſpondeẗ beatꝰ benedictꝰ vidit multos malos
in ſtudio quoꝝ cōuerſatio eū retractabat a bono ꝓ
pterea volauit ad heremū vt ſue ſaluti ſuccurreret
ſic adhuc dicimus vbi quiſpiā nō poteſt ſtare bene
cum ſalute anime in ſtudio ⁊ videt q̄ ei prodeſt ſe
elongare a ſtudio probe agit abeundo pater franci=
ſcus loquebatur de laicis ⁊ prohibuit curioſitatem
hoc ſonat in malā parteȝ ſȝ ſcīus bonusūcturus ⁊ alii

valentes pſ̃es regule obſeruatores ꝛ doctrine ꝛ gꝰ=
dibus curã impenderũt ꝛ in graduatos viros abie
re ꝙ nunc aliqui eoꝝ gradũ in theologia relinquãt
non reprobo ſufficit ꝙ nõ male agãt aliivt illi quos
de familia vocãt accipientes gradũ dũmõ a ſupe=
rioribus mittãtur vel ſi oſtendant ſe ſuperioribus
dicẽtes ecce pater ꝛ meã doctrinã ꝛ prudentiã quã
dñs cõceſſit (quã melius tu ꝛ alii nouerũt ꝙ̃ ego) ſi
videar idoneꝰ vellẽ admitti ſi mihi ſuppeterẽt facl'
tates pro gradu vel a parentibꝰ vel a tali dño nõ re
probamꝰ illud ſi videãt ſe idoneos ꝛ faciãt probos
viros pro eis intercedere ad ſuperiores vt admittã
tur dũmõ non ſit in preiudiciũ alioꝝ magis idoneo
rum qꝛ i vna licẽtia duo ſolũ minores ad licẽtie mi
nus i theologia admittunt ꝛ quattuor p̃dicatores
tunc minꝰ idoneꝰ nõ debet intercedere ſꝫ vocatus
a ſuperiore poteſt locũ capere a ſuperiore oblatum
ſine peccato ſicut in.xxiiij.diſtin.ſuperiꝰ diximꝰ de
minꝰ idoneo reſpectu magis idonei de ſecularibꝰ
maior eſt latitudo ꝓcedẽdi dãtur oĩbꝰ i theologia
examĩatores añq̃ ad p̃mũ curſũ admittãt ꝛ poſtea
in ſcola bachalarii ſi ab hiis admittãtur p̃ſupponũ
tur idonei ad hunc gradũ ꝛ ꝑperã agunt iidoneos
admittẽtes i facultatis ſacre ignominiã ꝛ impedi=
mentũ grãde doctoꝝ gradũ petunt vt potiãt bene
ficiis.ad aliud argumẽtũ in quo tangunt icõuenien
tia que herent oſſibus graduum q̃ egre euelluntur
ab omnibꝰ dicit id verũ eſſe ꝙ aliqua incõueniẽtia
regulariter reuoluunt ſꝫ hoc eſt de per accidẽs ab
ambitione ꝛ non a gradu ipſo ſequunt ſꝫ hoc nõ ſuf
ficienter eneruat obiectionẽ tranſeat ꝙ ſequãtur in
conueniẽtia aliqua ſꝫ ex altera parte metiri oportet
vtilitatẽ emergentem ex gradu ꝛ doctrinã que col=
ligitur ex locatione ꝛ nõ deſiſtendũ a magno bono
qđ ſequitur per ſe ex gradu ꝛ locatiõe licentiãdoꝝ
ꝓpter pauca incõueniẽtia q̃ per accidẽs ſequunt ex
ambitione ſi locarentur eo ordine quo iceperũt eſ=
ſe bachalarii vt oxonie ꝛ alibi vel vt de legiſtis ꝛ ca
noniſtis cõtingit minor eſſet exercitatio ꝛ minus
ſtudiũ non alias duo cõcurrẽtes in italia legũt eadẽ
hora niſi vt lectori calcar currendi porrigat i theo=
logia raro exceſſiuꝰ error cõmittit ſtat indoctũ pre
poni ſe doctiori ſine peccato minꝰ doctus forte eſt
magis oſtenſiuus vl' prudẽtior in agibilibus ꝛ i mi=
tis aliis nõ habetur reſpectꝰ ad ſolam doctrinã ſꝫ
ad prudẽtiã ſi ſint duo pares in doctrina ꝛ alter pru
dentior ille eſt preponendus vel equaliter ſunt pru
dentes ꝛ doctivnus habet donũ cõcionãdi ꝛ docen
di non alius ille eſt preponẽdus ſꝫ ſi ſint duo equali
ter docti ꝛ prudentes et alter bene p̃dicat ſꝫ de alio
neſcitur qꝛ eſt alienigena ꝛ lingue ignarꝰ non eſt ꝓ
pterea p̃ponẽdus niſi in quantũ certuꝫ incertũ exu=
perat ſi ponas duos equales theologos prudẽtes
ꝛ cõcionatores ſꝫ alter eſt multitudine ſciẽtie ſtipa=
tus peritior rethor mathematicꝰ vl' legiſta ꝙ̃ alius
plura habens eſt p̃ponẽdus vt opinor licet in oppo
ſituꝫ ſit aliquid ratiõis i theologia cõfert gradus ꝙ̃
nõ reſpiciẽdũ eſt ad extrinſecũ qꝛ ſic peritũ grãma=
ticũ doctiori theologo preponeres qđ eſt abſurdiuꝫ

reſpondetur nõ incõuenire ꝙ peritꝰ rethor doctio=
ri theologo i paruo exceſſu p̃ponatur ſꝫ ſi fuerit no
tabilis exceſſus negatur potiſſimũ cõſiderãdũ hic
eſt theologia dũmõ cõſtat de bonitate vite hoc eſt
nõ conſtat tibi de oppoſito paulꝰ ſimplex heremita
hic non eſt preponẽdus theologo erudito rotunde
vite vt aiũt ſpes futuri profectꝰ nõ colligitur ex fu
turis tenebroſis ſꝫ ex iam preſentibus ꝛ p̃teritis nõ
preſumẽdũ eſt ꝙ is qui ignauã vitã in ocio ꝑtrãſiit
hactenus ꝙ vnq̃ exuperabit i profectu laborioſum
ꝛ eruditũ virũ.Sed dicis ponamꝰ duos quoꝝ vnꝰ
paruo exceſſu aliũ ſuperat an tenetur iudex doctio
rem p̃ponere ꝛ eſt dubitatiõis cauſa in.xxiiij.diſtin
ctione huius diximꝰ iudicẽ deuictũ eſſe cõferre be
neficiũ magis idoneo alio relicto ergo eodẽmõ te=
netur cõferre altiorẽ ſedẽ optime merito vt contin
git i iſto caſu.ſꝫ in oppoſitum arguitur latitudo me
dii non eſt impꝑtibilis de duobus equalibus põt iu=
dex preponere quẽ vult ſꝫ qñ iudicia magiſtrorum
noſtroꝝ ſunt equalia põt pro quacũq̃ parte iudica
re cancellariꝰ.forte dicis nõ reſpiciet ad equalita=
tem ſuffragiorũ ſꝫ equalitatẽ ponderis ſuffragioꝝ
viginti deuoti ſunt p̃ferẽdi.xxiiij.ideuotis i pmis
hoc non euitat ꝓpoſitũ nr̃m ſed cũ in illud incidi=
mus loquamur quis erit iudex vtra pars eſt ſanior
videatur ne iudex nõ fallat affectione ſicut de aliis
dicit pro vtraq̃ parte reperiet bonos ꝛ forte quos
reputat meliores nõ ſunt.ſi dicas vocãdos eſſe ba
chalarios in illo caſu oĩa confundis ꝛ nouiſſimꝰ er=
ror erit peior priore faciunt inter ſe ꝯbiatiões ex pu
ris particularibꝰ ꝓprio cõmodo inſudantes mlto
magis i propria cauſa ſunt excecati ꝙ̃ eoꝝ magiſtri
ꝛ nimirũ horũ honor tãgitur mediate illoꝝ imedia
te ꝛ iureiurãdo hiis aſtricti fidele teſtimoniũ preſta
re de bachalariis magiſtri non ſunt ad hoc addicti
bachalarii nec aſſiſtens vulgus nõ tñ nego vbi oẽs
reputati boni qui cõiter ſunt boni eſſent in vna par
te ꝛ alii rotundi(qđ nũq̃ cõtingit ſñia mea i noſtra
facultate)ex altera ꝛ eſſet paruus exceſſus nõ debꝫ
eſſe deliberatio ꝓ maiore parte quicquid ſit de plu
ralitate ſuffragioꝝ in electionibus epoꝝ et aliorum
prelatorum ſꝫ vbi reputati meliores ſunt permixti
vt ſemper contingit cuꝫ viris rotundioribꝰ vt aiũt
debet eſſe concluſio pro maiore parte ꝛ ſic ſñia mea
ſue cõſcientie ſatiſfaciet cancellariꝰ ꝛ euadet mur=
mur ꝛ maliuolentiã licẽtiãdoꝝ dicẽdo publice co=
ram deo ꝛ hominibus ſe a maiore parte magiſtroꝝ
noſtroꝝ cõcluſiſſe cum alioꝝ depoſitio eſt ſecreta ꝛ
eius ſñia ab eis depẽdet nec illi nec magiſtris nr̃is
aliq̃d imputabil' redeũdo vñ digreſſi ſumꝰ dicamꝰ
ad dubitationẽ ꝓpoſitã cõſiliũ eſſet p̃ponere illum
cuiꝰ aggregatũ quãtũlibet alterius ꝯgeriẽ exupat
Scđo dicitur forte homo non tenetur p̃ponere do
ctiorẽ altero in paruo exceſſu dũmõ exceſſus ma=
net i medio ſꝫ ſicut de duobꝰ equalibus põt iudex
vnũ alteri preponere ad eius arbitrium ſic qñ ſunt
duo quoꝝ alter iudicatur alterũ añire paululũ põt
minꝰ doctũ p̃ponere ſine mortali pctõ ꝛ forte ſine
pctõ ſicut i p̃ma q̃ſtiõe huiꝰ diximꝰ iudicẽ poſſe ad

arbitrium cõcludere inter duas partes pares q̄ruʒ
vtraq̨ dicit partē oppoſitā erroneā ſʒ nō propriam
ꝛ ſint vtrinq̨ octo ꝛ adhuc per ablationē vnius põt
id idē facere nec eſt idē de cura aiaꝝ ꝛ loco in gradu
aliqui tenent hominē nō poſſe petere curā aiarum
ſʒ poſſe petere gradū ꝛ viteri⁹ multi tenent mõſtra
tis duob⁹ minus idoneo ꝛ idoneo iudex nō tenetur
cõferre bñficiū nō curatū magis idoneo ſufficit cõ
ferre ipm idoneo. inſuper ſi ſit hic peccatū non vi=
detur eſſe mortale dicūt alii ſecus eſt vbi eſſet bñfi=
cium curatū. rurſus apud aliquos vt in. xxiiij. diſt.
dixim⁹ ſufficit q̄dcūq̨ bñficiū cõferre idoneo nec
homo tenetur ꝯferre magis idoneo ꝑpter multas
fractiones que hic ſunt forte neſcis ꝓbare ꝙ in ca=
ſu propoſito ꝙ homo deuictatur dare priorē ſedem
doctiori de quo loquuti ſum⁹ q̄ exiguo exceſſu aliū
exuperat ꝛ ſic interdū erit locus gratificatiõis iter
q̄ttuor vel quinq̨ imo inter ſex vł ſeptem primos
interdū eſt notabile diſcrimē inter duos et tūc grā=
de eſſet peccatū preponere indoctiorē tollitur cai=
car a ſtudio ꝛ daretur fomētū volare ad amicos in
terceſſores relicto ſtudio: ſʒ q: probatiões quas ſu
perius citauim⁹ vidētur hic equaliter ꝯcludere ꝙ
ſi honor eſt premiū virtutis more phi hoc dixerim
aliud premiū a deo expectam⁹ maiori virtuti ma=
ius premiū debetur iſte cognoſcitur aliū exuperare
vt ſupponit: gitur: ꝛ ſic eſſet apparentia adherendū
fore in paruo exceſſu partiū oppoſitaꝝ. dixi dūmō
cognoſcitur non me fugit frequēter erit tenebroſa
aqua in nubibus aeris iudicare inter quintū ſextuʒ
vł ſeptimū ꝛ primū nec ꝯña eſt aliqua iſte eſt prim⁹
vel ſecundus iſte ſextus vel ſeptimus ergo ille eſt
doctior iſto vidim⁹ añs veruʒ ꝛ conſequens ambi=
guum ꝛ cū iſto toto ꝛ magiſtri noſtri ꝛ cancellarius
equiſſime iudicauit locus erat gratificatiõis ob va
rias circunſtantias bachalarios extoliētes ꝛ depri=
mentes. ceterū non eſt ideʒ de prepoſitione vni⁹ re
ſpectu alterius i calce ꝛ in fronte inter vltimū ꝛ pe
nultimū ſumma debet eſſe indago reputarē ſolum
veniale vel nō peccatū preponere ſortem platoni i
primis ſedibus mortalē noxā inter penultimū ꝛ vl
timū extimarē eſt act⁹ in gradu temperãtie vł he
roico eq̄nimiter id ferre ſʒ põderet ꝙ nouiſſimum
locuʒ habēs crebro nō eſt min⁹ vtilis reipublice q̄
multi cum precedētes ꝛ inter multos pares ſub iu=
dice lis eſt quis eoꝝ eſt doctior vnū dare vltimū ne
ceſſe eſt quid profuit andree ꝙ ante petrū vocaret
ad aplatū quid nocuit paulo ꝙ olim erat nouiſſim⁹
non minus aliis laborauit in vinea dñi ſic de voca=
tione in licentiis frequēter contingit. Sed dicis po
nam⁹ titū primo loco indignū eſt ꝓ tertio loco vel
quarto dignus ꝛ hoc conſtat deponenti de eo teſti=
moniū an deponens tenetur dare ei quartū locum
ſuppoſito ꝙ videat ſi det ei certū locuʒ cū ſuis ad=
herentibus ꝙ preter rationē habebit primū locum
reſpondetur in caſu apparet ꝙ tenetur dare illi q̄r=
tuʒ locū ratio debet cū eſt partialis iudex ſuffraga=
ri optime merito ꝛ tollere omne impedimētū me=
dio licito ne optime meritus ſuo iure fraudet ꝛ ini=

doneus promoueatur ſʒ hoc mediuʒ eſt licitū ſicut
in ſili caſu ſuperius in. xxiiij. diſtin. dixim⁹ de bñfi=
ciatis de illo qui eſt beneficium relictur⁹ debet pro
curare ꝙ idoneus habeat ꝛ nō relinquere on⁹ col=
latori et etiam deponens eſt partialis iudex. Sed
dicis quid cauſe eſt ꝙ bachalarii ꝓximo licentian=
di ſic inhiant ad primas ſedes ꝛ videt ꝙ nullum eſt
ſpecimē honeſtatis ad ſic faciendū cū ſint hoies iaʒ
prouecte etatis quoꝝ aliqui duos curſus in artib⁹
iam compleuerūt. ❡ Reſpõdet a multis mouent
vidēt bonā equitatē cõiter in theologia ſeruatam ꝛ
eam ob rem magis anhelant ad ſedem altā vt loco
eminēti digni iudicent q̄ eſt qui honoreʒ aſpnatur
ꝟtutē fouet honor ad ſtudiū incendimur glīa ꝛ ho=
nos alit artes ſm ciceronē ꝛ magis in ſenibus q̄ iu
uenibus circa paſſiones corporeas laborãtibus aſi
diem clauſo cõponet veſper olympo q̄ hiſtorias vi
rorum illuſtriū recitē q̄ preclara facinora geſſerunt
honore illecti tēpus ſenectutis ad hoc inſudat me=
mini me apud iacobū forliniēſeʒ in primo canonis
auicēne legiſſe ꝙ hoies circa quinquageſimū annū
iam ſtudēt honoribus hoc declarauit per bēuiuolā
qui bononienſib⁹ in tali etate imperare ſtudebat id
idem in noſtris bñficiatis ꝛ aliis videm⁹ nec in hoc
noſtros bachalarios ſingulares opineris ſi eſſes in
prima licentia cū eis non minus laborares multi i
tertia licentia ſtupebãt de modo faciendi ꝓme ꝛ re
putabant extremā dementiā poſtea conſcendentes
gradatim multo impetuoſiores erant ꝓmis ſm il=
lud comici facile egrotis dum bene valem⁹ conſi=
lium damus. Inſuper multos eq̄nimes eorum vi=
des preficiētes eis quãdam latitudinē inter ꝓmos
octo vel i ſcd̄a ierarchia ſenaria vel quinaria q̄ mo
re taxilli nō poſſūt oblique cadere rationib⁹ cadu=
cis quibuſdā mouetur iohannes vicleffus ꝙ nō liceʒ
petere gradum qui tñ graduatus erat dicit beatuʒ
auguſtinū non acceptaſſe gradū ꝛ quercus ꝛ fagos
docuiſſe bernardū pitagoras ſapiēs appellari eru=
buit ſʒ ſufficiebat amator ſapiētie vocari ꝙ nomen
phi importat quomō ſortes vocatur magiſter in ar
tibus plato doctor theologus fatemur aliquos nō
graduatos eruditos interdum ſʒ rarius q̄ gradua
tos nō modicā excercitationē habebat auguſtinus
ꝛ ſi gradum nō ceperit nō ſequitur ꝙ alii idigne ac
ceptant. ad ſecundum magiſter non eſt nomen ven
toſum prout vicleff ꝛ eius dogmatiſtes putat dicti
ſunt magiſtri q: magis ceteris poſſint vł ꝙ magis
q̄ ceteri diligentiam rebus quibus preſunt habere
debent nec ad eſſe magiſtruʒ i artib⁹ reqritur ſcire
oia que occurrunt in artibus dicebat ſaluator iohā
nis. xiij. vos vocatis me magiſter ꝛ dñe ꝛ bñ diciti:
ſum etenī ꝛ dixit nichodemo. iohãnis. iij. loquendo
de baptiſmo. Tu es magiſter in iſrael ꝛ hec igno=
ras ꝛ ita de doctore ſicut aplus erat doctor gentiū
in fide ꝛ veritate. j. ad thimotheū. ij. ꝛ xp̄s ſedebat
in medio doctoꝝ. luce. ij. ❡ Dubitatur ſcd̄o quare
in artibus non vocãtur doctores ſicut in ceteris fa
cultatibus dicitur interduʒ ſic vocantur alicubi eſt
vſus in oppoſituʒ ꝛ quia ſolent graduati in aliis fa=

cultatibus eſſe in maiore hoīm reputatione vl'a ſcientia vl' ex diuitiis nomē doctoris celebra⁹ apparet cū maioribus attribuatur theologi ꝛ phiſici doctores artes viderunt ꝛ ſic eruditiores regulariter ſūt ſimplicib⁹ artiſtis legiſte ſi doctiores nō extiterint pluribus bonis fortune habūdant ꝛ ſic apud vulg⁹ preferuntur. Ad tertiū dubiuȝ quo querebatur an magis cōducat legere in ſtudio q̄ȝ cōcionari populo. Rn̄detur aliquis eſt aptior ad legendū q̄ȝ ad cōcionandū aliquis econuerſo: g̃rarū diuiſiones ſunt ſeiuncte aliquis eſt equaliter apt⁹ ad vtrūq̧ officiū interduȝ pauci legunt in ſtudio ꝛ multi p̄dicāt interduȝ ecōuerſo p̄iforma aliquis habet bn̄ficiuȝ curatuȝ aliquis nullū habet. Fm hoc reſpondet per propoſitiones. ❡ Prima propoſitio male agit q̄ relinquit continuo bn̄ficiū extra vniuerſitatē ſi nullū habet in vniuerſitate dato q̄ in illa legat vbi ſunt ſufficientes lectores talis relinquit curā ei cōmiſſam ꝛ ponit ſe in imp̄tinēs ſuo officio dās thura ſabeo. Dixi non habens bn̄ficiū in vniuerſitate ꝛ cōtinuo nemo poteſt ſemper reſidere in ſuo bn̄ficio ꝛ ex hac ꝓpoſitione ſequitur q̄ nō bene agit qui cōtinuo reſidet in vniuerſitate nō habēs beneficium in illa ꝛ alibi vnū habēs non legēs ſtat virū ſtare ꝓ tēpore vt diſponat de reb⁹ ſuis an̄q̄ȝ adeat bn̄ficiū ſuū. ❡ Secunda propoſitio habens bn̄ficiuȝ curatū licet i principio videatur eſſe minus idoneus ad predicanduȝ q̄ȝ ad legendū debet ſe ponere ad predicandū vix ſtat dare virū eruditū ꝛ prudentē qui ſucceſſu tēporis bene p̄dicabit ſcit diſcernere lepraȝ a non lepra ſcit peccata regnātia in ſubditis ꝛ qua via oues ſūt ſcabie purgande ꝛ ad paſcua ſalutaria ducēde ꝛ hec dicens eſt peritus cōtionator ꝛ pl⁹ fidei ei dabitur q̄ȝ centuȝ recitantibus cōpoſitos ſermones memoriter. ❡ Tertia propoſitio vbi bō eſſet in patria in qua pauci eſſent lectores in vniuerſitate melius facit relinquēdo pro maiore parte curā ꝛ legendo q̄ȝ econuerſo. pȝ. talis creat theologos ꝛ alios docet p̄dicare oportet vnā paruā p̄tē corporis miſtici pati vt bene ſit toti corpori ꝛ potioribus mēbris et ſic dicendū eſt q̄n homo eſt aptus ad vtrūq̧ ꝛ ſunt ſufficientes ꝛ ad predicandū ꝛ ad legenduȝ ꝛ nullum beneficiuȝ habet eque ſentiūt ſcl'ares interdū i aliq̄bus p̄tib⁹ ſoli religioſi pro maiore p̄te theologie inſiſtunt ꝛ talē legunt ſcl'arib⁹ qualē ipſi nouerunt et ſic ſcl'ares ꝛ religioſi aliorꝫ religionuȝ interdū capiunt hanc doctrinā et non illam.

❡ Diſtinctionis quinquageſime queſtio prima.

Queritur circa diſtinctionē quīquageſimaȝ an dānati poſt diē iudicii peccēt ꝛ pro eorū peccatis infligetur pena. ❡ Pro ſolutione queſtionis ponā aliquas aſſertiones. ❡ Prima dānati habebūt actus difformes recte rōni poſt diem iudicii ꝛ eiuſdē ſpeciei cū peccatis q̄ hic habuerunt ꝛ alterius ſpeciei habere poſſunt. ❡ Secūda veritas eſt deus pōt pro quolibet actu malo quē faciūt iſtīgere penā talē qualē iſtigit pro peccatis i via cōmiſſis. ❡ Tertia ꝯ⁹ deus ex mīa actus dānatorum nō imputabit ad aliquā penā diſtinctaȝ a pctis que faciunt hoc eſt licet erit pena cōtracta nulla tn̄ erit inflicta. Prima cōcluſio eſt ꝑſpicua ſēper ſunt i actibus malis in odio dei ꝛ in aliis malis actibus ergo ſemper ſunt i peccatis ꝛ de nouo faciūt peccata ad verificandā hanc ſortes de nouo peccat ſufficit ſorteȝ elicere actū malū ꝛ male q̄ ꝛ dānati faciunt vel actus malos male cōtinuare. Secūda cōcluſio patet nullū eſt ſcelus in hac valle miſerie cōmiſſuȝ non inultū ergo id idē pōt deus poſt dieȝ iudicii cōſequutio eſt lucida. Iteȝ ſi deus ꝓlongaret diem iudicii mille annis pōt pro quolibet crimie iſigere penam ꝛ eodēmō ſi prorogaret diē illuȝ bis mille annis ſȝ ꝓpter dieȝ iudicii nō coartatur ad aliud. Tertia cōcluſio patȝ auctoritate beati auguſtini de fide ad petrū ꝛ magiſter citat. l. diſtin. cap. j. non ſunt ampli⁹ viatores ꝛ ſic nō demerentur. ❡ Cōtra primā concluſionē argumentor ex ea ſequit̄ q̄ inequaliter peccantes equaliter punient̄ q̄d eſt abſonū in foro dei vel q̄ equaliter delinquentes iequales ſortient̄ penas. pȝ faciat ſortes tria peccata an̄ diē iudicii plato vnuȝ peccatū an̄ dieȝ iudicii ꝛ duo poſt diē iudicii ſortes ꝛ plato iam equaliter peccāt ꝛ tamē ineq̄liter puniūtur. nego q̄ viatores equaliter peccātes inequaliter intenſiue puniātur ꝓ tēpore vie ſi intelligas vt accepiſti in argumēto nō eſt abſonū ſacris eloq̄is imo cōſonū. ❡ Contra ſecundā concluſioneȝ argumentor ex ea ſequitur q̄ deus poteſt iputare actus dānatorꝫ ſemꝑ ad nouā ꝛ nouā penā cōſequens eſt falſuȝ neceſſitātur cōtinuare ſuos actus ꝛ non eſt ſitū in eorꝫ facultate illos actus deſerere. Tum ſecundo ſequitur q̄ infinite peccarent continuatio peccati eſt peccatū ſicut eius p̄ma elicitio ꝛ ſi puniret proportionabiliter ad peccatū tunc infinitam penā quilibet dānatus pateretur ſȝ ꝓbo q̄ non q̄r tunc tantā penā pateretur diues epulo ſicut machomet⁹ vterq̧ habebit infinitā. Ad primum concedo illatū illa neceſſitatio ꝓuenit ex culpis eorum et quando mere libere continuarēt ꝛ interduȝ reſurgerent et iterum caderent in oībus peccatis in quibus erant ſicut reſurgens ad g̃ram recuperat priorem q̄ vtiq̧ deus de potētia abſoluta facere poteſt nō loquor ſm legē que nunc eſt imaginare aliquem cadenteȝ in demētiā ex culpa ſua qui perpetuo manet in illa talis reſurgere nequit ꝛ ſi infinite duraret ꝛ torqueretur ad penā eſt idē cū noſtro caſu quo ad robur argumēti. ad illud argumētū dicitur vbi eſt cōtinuatio mere naturalis cōtinuando actuȝ ſm ſe vel aliquid eius in via nūq̄ȝ eſt peccatū ſȝ quando eſt continuatio libera p̄ualiter vl' ex culpa p̄uia de⁹ pōt facere q̄ actus ſit nouū peccatū vel dānatus ſemꝑ viuens poteſt habere iſinitos actus ſucceſſiue malos ꝛ ſpōtaneos ꝛ ꝓportional'r puniri et tūc pro forma argumenti locētur ꝓpoſitiones ſequētes. ❡ Prima eſt infinitā penā quilibȝ dānat⁹ habebit patȝ infinita pctā q̄libȝ dānatus habebit ꝛ pena rn̄debit peccato ex ipoteſi g̃ infinitaȝ penam quilibet dānat⁹ habebit. maior pȝ duo peccata q̄libȝ dāna-

tus habebit tria quattuor ꝛ ſic in abiſſuꝫ:igitur.
¶ Secunda maioreꝫ penā habebit diues epulo ꝙ̄
nunc habeat mahomet⁹ imo infinite maiorē patet
per crementū peccatoꝝ. ¶ Tertia ꝓpoſitio ſemꝑ
mahomet⁹ erit in maiori pena ꝙ̄ diues epulo ꝛ tm̄
infiniteꝫ habebit epulo ꝛ nūꝙ̄ mahometus erit in
pena infinita hec propoſitio eſt lucida ponam⁹ eos
proportionabiliter ꝓcedere in pctis ſm ꝙ diſceſſe
runt. ¶ Quarta propoſitio infinitā penā quilibꝫ dā
natus habebit ꝛ tm̄ in nullo tempore finito verū erit
dicere hec pena eſt infinita cuiuſcūꝗ dānati penaꝫ
demonſtrando. ¶ Quinta ꝓpoſitio infinitā penā in
aliquo die ſequenti dānat⁹ habebit.pꝫ ꝑ aſcenſum
ꝛ menſurem⁹ diem naturaleꝫ vel artificialē ꝑ aliud
ꝙ̄ motū ſolis ꝑ circuitionē ſortis beati ſemel circa
terram in.xxiiij.hoꝝ vel per motū ſolis ſi libet cū
hac ſtat hec ſexta in quolibet die ſequēti dānat⁹ fi-
nitā penā habebit. ¶ Septima ꝓpoſitio ī toto iſto
tēpore cui⁹ quilibet dies eſt futurus nō maiorē pe-
nā habebit machometus ꝙ̄ epulo.

¶ Diſtinctionis quinquageſime q̄ſtio ſecunda.

Circa hanc diſtinctionē quīquageſimā ꝛ fi-
naleꝫ queriſ ſecūdo an dānati poſſunt vel-
le aliquē actū bonū nō intendim⁹ inquire-
re de bonitate entis nec de bono meritorio illa duo
mēbra ſunt lucida ꝙ primā bonitatē habere poſſūt
ꝛ non poſteriorē cum finaliter ſunt ſine gratia ſi er-
go queſtio debet eſſe ambigua ſicut debet ex ſua ra
tione eſſe oīs q̄ſtio dꝫ intelligi de bonitate morali ꝛ
ſuper hoc grita eſt poſitio vna tenēs eos nullū actū
bonū habere poſſe.ſm illud Eſaie.xiiij.ſurrexerūt
de ſoliis ſuis dicit gloſa. Solatiū eſt dānatiſ ſocios
habere ſue miſerie .ꝛ Ezechieſ.xxxij.de nuptiis di
citur ꝙ cū armis ſuis ad inferna deſcenderūt more
vehementer iuidoꝝ in hac via. Item ex mala volū
tate non poteſt exire niſi malus actus ſꝫ dānati ca-
rere nō poſſunt mala voluntate ergo omnes eoruꝫ
actus ſunt mali :hec rationes non cōcludūt ex dua
bus ꝑmis auctoritatibus non cōcluditur illa nega-
tiua nō poſſunt aliquē actū habere moraliter bonū
de inuidia reſtat ꝓbare ꝙ in quolibet actu inuideāt
quē eliciūt.ad vltimū diciſ ex mala voluntate inꝙ̄
huiuſmōi prodit actus mal⁹ alias exñs in mortali
peccato in via nullū actuꝫ moraliter bonū habere
poteſt qꝺ eſt falſuꝫ. ¶ Contra hanc poſionē argu-
mētor diues epulo luce.xvj.voluit habere fratres
ſuos liberatos ꝛ ille actus eſt bon⁹:igitur .cōſequē
tia lucet cū maiore probatur minor illud erat bonū
reddere eos certioratos ne peccarēt ꝛ deſcēderent
ad inferos.dices hoc non erat cū oībus circūſtan-
tiis debitis volebant illud nō ratione honeſti ſꝫ ſim
pliciter volebāt oēs eſſe dānatos ſꝫ ſi aliqui debeāt
nō dānari malūt illud accidere ſuis conſanguineis
ꝙ̄ aliis.cōtra ibi ſunt multi actus quorū vn⁹ eſt bo
nus ſcꝫ nolle fratres eſſe dānatos propterea diues
epulo rogabat abrahā mittere lazarū ad fratres in-
quiens:rogo ergo te pater vt mittas eū in domo pa
tris mei habeo eñ quinꝙ fratres vt teſteſ illis ne et
ipſi veniāt in hūc locuꝫ tormentoꝝ.dicis hoc vole-
bat diues epulo ratione cōmodi ꝓprii ne ipſe eſſet
magis cruciat⁹ noua pena accidentaria quia forte
erat eis occaſio pcti.cōtra hoc totū adhuc eſt bonū
ꝛ non iſiciat actū. Preterea pōt velle actū bonū ex
genere cū duab⁹ bonis circūſtantiis ꝛ nō eſt neceſ
ſe iduere tertiam circūſtantiā vel q̄rtā malā.dicis
nō eſſe ſimpliciter dānato neceſſariū ſꝫ ſi actū illuꝫ
eliciat oportet vnā circumſtantiā eſſe malā.ſecus eſt
qñ eſt malū ex gñe magiſter tenet ī lr̄a ꝙ nō poſſūt
habere actū bonū ſꝫ hoc nō ſufficiēter cōcludit cū
magiſter ī multis relinquatur. ¶ Tertio argumē
tor nec ratione pōt oſtendi omnes actus dānatorū
eſſe malos moraliter nec ex ſcriptura ergo illud nō
eſt aſſerendū longe videſ alienū a mia dei attribue
re dānatis plura ꝙ̄ poſſum⁹ oñdere ex eoꝝ peccatiſ
ꝓpterea niſi aliūde doceaſ. Rñdeſ affirmatiue ad
titulū queſtionis cū hoc cōcedo iſtas propoſitiōes
ſemꝑ ſunt in actib⁹ malis nec ſitū eſt ī eoꝝ faculta-
te poſſe a ſe ſepare oēs actus malos qꝛ tūc eoꝝ pe-
nas circūſcriberēt ꝙ eſt hereticū cōiter habēt mul
tos alios actus malos ab eoꝝ penis eſſentialib⁹ ſi-
cut cōtingit de obſtinatis ſꝫ non eſt neceſſe de lege
oēs eoꝝ actus eſſe moraliter malos. ¶ Sed cōtra
iſtud argumētor nemo pōt habere actū moraliſ bo-
nū ſine auxilio ſpāli dei ſꝫ demonib⁹ ꝛ dānatis ꝑdi
tiſſimis hoībus nō datur auxiliū ſpeciale dei:igitur
Rñdetur a mltis negatur ſuffragiū ſpeciale dei ad
actus moraliter bonos ſꝫ illo admiſſo nō eſt opus
negare ſpeciale auxiliū dei a dānatis quo ad actus
moraliter bonos ſicut in via ſolē ſuū oriri facit ſuꝑ
bonos ꝛ malos ꝛ multis gētilib⁹ dānatis dedit mo
tiones ſpeciales ad bonū. At dicis hac via dānati
poſſunt deteſtari ſua pctā ꝓpter deū ꝛ tandē libera
bunſ ab omni pena.dico illationē nullā nō oportet
ſi aliquos act⁹ moraliter bonos elicere poſſunt ꝙ
omnes elicere valeāt.ſcd̄o de⁹ ad tales act⁹ nō cō-
curret.tertio qñ tl̄es act⁹ haberent nō ſequiſ ꝙ ha
berēt gr̄aꝫ vl̄ remouerēt oēꝫ cruciatū ſūt nūc ī ſmī
no in quo non eſt locus penitētie. Sꝫ dicis beati nō
poſſunt habere actus malos de lege ģ neꝙ dānati
poſſunt habere actus bonos.cōcedo añs beat⁹ ha
bet quicq̄d vult ꝛ nichil mali vult ꝛ nego ꝯñam vt
pꝫ ex dictis nō ſto ſemꝑ de ꝟtute ſmonis ſꝫ ſolū lo
quor vt plures alioqui iſte ꝓpoſitiōes eſſent ꝯcedē
de btīs pōt habere act⁹ malos dānat⁹ pōt habere
act⁹ meritorios btūs manēs beat⁹ pōt habere act⁹
malos idētidē de dānato manēte dānato ī ſenſu di-
uiſo. ¶ Dubitaſ hic an dānat⁹ mauult nō eſſe ꝙ̄ ꝑ-
petuo cruciari ꝛ queriſ ꝙ eoꝝ eſt eligibilius nō eſſe
vl̄ eſſe ꝛ dānari. Scd̄o dubitaſ an btī ꝯpatiāſ penis
dānatoꝝ vl̄ in eis cōplaceāt.diciſ cruciari ꝛ puniri
eſt ꝑacceptādū annichilationi ſm rationē rectā iu-
ſtuꝫ eſt puniri ꝛ cruciari ꝓ culpa ſm ordiatiōnē di-
uinā velle nō eſſe eſt peccatū ſi cōpares non eſſe ad
culpam neutrū eſt eligendū ſꝫ fugiendū ꝛ ſemꝑ ma
ius malū eſt magis fugiēdū pōt eſſe ſmo de aliquo
pctō ꝙ min⁹ eſſet fugiēdū ꝙ̄ nō eſſe ꝛ de aliquo ꝙ

eſſet magis fugiēdū ſꝫ ſi daret optio dānato de nō eſſe vl' eſſe ꝑpetuo in flāma ſicut eſt reor ꝙ ꝓtinus eligeret nō eſſe ꝓbatio.math.xxvj.de iuda loquēs ſaluator dicit bonū eſt illi ſi nat⁹ nō fuiſſet ꝙ ſentit hieronim⁹ ſuper iſtū ꝟbo.marci.x.meli⁹ eſt eni nō eſſe q̄ȝ ad tormēta eſſe.dicis meli⁹ eſt illi ſi nō fuiſſet nat⁹ extra vterū vl' ſi nō fuiſſet nat⁹ ꝛ vocat⁹ ad apl'atum ſicut glo.marginalis.mathei.xxvj.ſonare videt quāuis hoc ſit verū opinor ſicut littera ſonat ꝛ id idē quēlibet i ſe expiri opinor plerīqꝫ credētes nō eſſe poſt hanc vitā ſeſe interemerūt.ſi dicas hoc eſſe ꝯtra beatū auguſtinū.iij.de libero arbitrio negat diſputatiue ibi ꝓcedit in principio ſꝫ cōcludere videt ꝙ nō eſſe nō eſt eligibl'e ſimpliciter ꝛ ſm ſe bn̄ tn̄ ad fugiēdū aliud ſicut nemo eligit ferre groſſas petras toto die ſimpliciter ſꝫ bn̄ vt capiat quiqꝫ duodenos more arl'ꝭ.ix.ethicoꝝ.ix.cap̄.eſſe ꝛ viuere ꝛ huiuſmōi ſm ſe ſunt diligibilia dicit antiqua tranſlatio viuere autē eoꝝ q̄ ſm ſeip̄m bonoꝝ ꝛ delectabiliū determinatū aut determināt eīn ei⁹ que bone nature natura aūt bonū ꝛ epichei bonū ꝓpter ꝙ videbit oīb⁹ delectabile eſſe:ſꝫ poſtea ſubiungēs ſe nō intelligere de hiis q̄ vitā calamitoſaꝫ ꝛ in erūnis conſtitutā degūt inq̄t non oportet aūt accipere malaꝫ vitā ꝛ corruptā neqꝫ in triſticiis ꝛ argtropil⁹ non oportet aūt vitā ſumere prauā atqꝫ corruptam neqꝫ i doloꝛib⁹ cōſtitutā idefinita nāqꝫ eſt talis quēadmodū ea q̄ iſunt ipſi ſi ponas quē corrūpi ꝑ ptes ꝓportionales ſucceſſiue ita ꝙ quolibꝫ die auferat vna pars ꝓportionalis ita ꝙ deus vitā cōſeruet in reliq̄s iā talis nūq̄ȝ definiteſſe nec eſt ad ꝓpoſitum Ad ſcd'aꝫ dubitationē i qua dubitabat an beati condoleāt penis dānatoꝝ.r̄ndetur explicando vnū ꝙ ſupponit ſcꝫ ꝙ bti cognoſcāt penas dānatoꝝ ꝙ poteſt eſſe m̄ltipharīā in ꝑmis de hiis quos nouerunt quos nō vidēt in celis nouerūt eſſe dānatos pōt eis eſſe etiā relatū. Tertio poſſunt hoc videre oculos corporis ꝛ mētis habēt optime diſpoſitos poſſunt mouere vl' mutare ſe vbilibꝫ ſucceſſiue vl' inſtāter nec vt i diſtinctiōe ꝑcedēti dictū eſt q̄d obſtat ꝙ penas dānatoꝝ ītueantur nichil ꝑfectiōis ſubtrahendū eſt a beatis q̄ȝ ꝯducit ad laudē dei ſꝫ btis nō nocet cognoſcere ꝑfecte penas dānatoꝝ ex hoc magi' ſuā btitudinē diligūt ꝛ deū glorificāt q̄ eos a penis tātibus ꝑſeruauit.ſm illud apocalip.xxij.iuſt⁹ iuſtificetur adhuc iſto ꝓbato dicit bti nō cōpatiūtur penis dānatoꝝ.pꝫ.vl' eſt ꝯpaſſio dicta ſm paſſionē eſt mot⁹ appetit⁹ ſenſitiui ꝑueniēs rationē ꝑ quā quis cōdolet alteri q̄ſi ſimul dolēs cū illo paſſio ſm electionē dicta eſt act⁹ volūtati' rationē ſequēs ꝑ quē q̄s vult alteri⁹ miſerie ſuccurrere tollendo illud ꝙ miſeriā infert neutra iſtaꝝ cōpaſſionū eſt i beati' appetit⁹ ſenſitiu⁹ eſt plene ſubiect⁹ rationi ſi ita erat i ſtatu innocētie a fortiore ita erit i ſtatu gl'ie nec cōpatiūtur paſſione ſm electiōeꝫ q2 hmō ſoluꝫ cōpatimur illis quoꝝ malū repellere volum⁹ modo bti nolunt repellere cruciatus damnatorum placent beatis non placent beatis pene damnatorum ratione vindicte ſed diuine iuſticie quam vident in eis impleri.ſecūdū illud pſalmi. letabitur iuſt⁹ cū viderit vīdictā man⁹ ſuas lauabit i ſanguīe pctōꝝ pſal.lvij.dānati circa ſuos cruciat⁹ itenti parū de ſtatu btōꝝ vl' quorūcūqꝫ alioꝝ ſuis penis īptinentiū vacabūt:a quorum erūnoſo ſtatu nos preſeruet qui viuit vnus i eſſentia ꝛ trin⁹ in perſona: reliquū eſt aliquibus verſiculis prout poterimus balbutiendo finem imponere oneris inſtituti.

Finis.

Tendimus in portum pereat ne nauis in vndis
Iamiam colliſa eſt ſcopulis compagine rupta:
Sed precor o lector veniam impartire nequibam
Singula cribrare cum tempore multa coegi.
Hoc opus in lucē miſſum eſt:dū ſceptra teneret
Magnanimus quartus ſcotorum rex Iacobus.

Impreſſum atqꝫ exaratum eſt hoc opus
Parhiſiis per me Philippum Pigouchet:cōmorātem in vico cythare Anno dn̄i milleſimo
q̄ngētesimo nono:die
penultia mēſis
Iunij.

1010 890

¶ Dauid crenſton in ſacra pagina bacchalarius
ad lectores.

Et ſi diis parentibus preceptoribusq; (vt ille nature prodigium ariſtoteles teſtatur) eq̄uales reddere valemus minime. Id tamen equum ducere non dubitaui: ſi aliquantulum benefaciendi occaſio olim oblata foret/pro virium tenuitate meo preceptori obſequium preſtare valerem. ¶ Cum igitur michi preclarum elaboratumq; opus in quartum ſententiarum ingenioſiſſimi preceptoris mei de me apprime meriti ac conterranei magiſtri noſtri Maioris / ſub cuius vexillo primis pueritie ſtipendiis merui in manus deuenerit noſtras: quo profecto nunc practice modo ſpeculatiue ſententiam examinatam ſeptuplo probatam purgatamq; ſingulis ſuper materiis eiuſdem quarti deprom ptam curauit: quo nullis alter me ingratitudine accuſare valeret: pro virili mea lectoris manuductioni conſulens tabulã alphabetico ordine contextam putaſſem adiici/ſi temporis anguſtia regentie prouincia (qua profecto pluri mum diſtrahor) viriumq; debilitas nõ a voto animum cohibuiſſent. Verum id partim conſulto faciundum cenſui: ſi non quod neceſſitas exigit tamen quod administrant vires exequi cupierim. qm̃ librum raptim lectitando non ad amuſſim caſtigatum ab omniq; erroris labe expurgatum comperi/nouam caſtigationem expectantes temporis habita ratione alium indicem paulo ſtrictiorem/diſtinctiones/queſtioneſq; certo tenore enucleantem/adiiciendum curauimus. qui nempe lectoris directioni conducere poterit: cum ſingulis in queſtionibus doctoris reſolutionem ſub paucis detegere non neglexerimus: folium columnamq; certis quotationibus aſſignare ſtuduimus. haud ſecus noſtrum dirigere proceſſum voluimus vbi calchographorum incuria alphabeticos caracteres (qui ceterorum librorum marginibus et-§-exordiis adiungi ſolent) intectos inuenimus minime. Proinde alphabeticam tabulã libro paulominus fuiſſe aptam ambigit nemo. Attamen ſecundum virium oportunitatem caſtigationi operam dantes neceſſarium quid (annuentibus ſuperis) impoſterum omittemus nuſq̃. Hanc ergo tantarum rerum copioſitas cui minus noſtre ſufficiunt vires exigit opellam. Quod ſi minus digeſtum exactum ve quid notauerimus benignus lector. lectori veniam dabit.

Q Ueſtio prologi vnica Cui parti adherendum eſt in materia opinionum : folio primo:columna prima.
Plitas opinionū ꝑ pctm̄ itroducta ē. fo.z co.eīſ8.
Dupl'r contingit opinare ꝯria in materia moꝝ vel fidei. fo.eo.co.ea.
Doctori theologo lꝫ inſerere ſciētias ꝑegrinas duobus modis neceſſarias ⁊ impꝑtinentes.f.eo.co.ea.
Non obſcenū eſt introducere phīam ⁊ alias ſcientias ſine q̄bus theologia nō pōt capi fo.eo.co.ij.
Scientias ipertinentes decori theologie cōducentes lꝫ introducere. fo.eo.co.ea.
Quilibꝫ liber in ipertinentib⁹ fidei dꝫ amplecti poſitionē q̄ rationi eſt conformior. fo.eo.co.iij.
Qui aſſentit cōtradictorio propoſitionis quā teneť ſcire explicite peccat lꝫ nō peccet aſſentiendo cōtradictorio propoſitionis catholice quā non teneť ſcire explicite fo.eo.co.ea.
Non ſꝑ in materia moꝝ ſecurior ꝑs eſt acceptāda ſic ꝙ oppoſitū non ſit probabile fo.eo.co.iiij.
Cu⁹ illā opinionē dꝫ q̄s ſequi quā pl'es expti tenēt quā eā quā pauci inſequuntur f.eo.co.ea.
Hieronimus concilio aquiſgrani ſe oppoſuit.folio ſecundo:co.prima
Si corā iudice ſupmo innocēs probetur nocēs quācunq; partē inſequendo non peccat co.ea.
Scribentes ꝑ ar.ſic clarius q̄ꝫ antiq̄ patres materiā ipſā delucidāt fo.eo.co.iij.
Non approbo hoꝝ ſniam q̄ dicūt theologos auctoritatibus ſolū debere vti in eorum argumentis ſorbonicis ea.co.
Sectas imitātes male edificant in eoꝝ ꝑdicationibus affirmātes eoꝝ doctorē bn̄ dicere ⁊ alterū aberrare q̄ꝛ viciſſim ſuccedit alteri oppoſitū aſtruens ꝑ ſua affectione fo.iij.co.prima
Qn̄ ſunt equales apparentie vel plures pro parte certa q̄ꝫ pro incerta ſtultū eſt partē certā relinquere.eadem co.
Judex cognoſcēs innocētē probatū tn̄ nocentē q̄cquid facit facit ꝙ non dꝫ non tn̄ peccat ſiue illā ſiue iſtā partē amplectatur fo.eo.co.ij.
Machometiſta nō excuſať ab hereſi propter multitudinē illoꝝ q̄ aſſerunt ſuam ſectā eē verā. co.ea.
Non minor eſt numerus xp̄ianoꝝ q̄ꝫ quoꝛūcūq; cuiuſcunq; ſecte ea.co.
Propter nr̄a pctā multa amiſim⁹ ſicut propter ſimilia populus iudaicus fuit in captiuitatē ductus. colum.tertia
Juſti a principio mundi ab iniuſtis premebantur. colū.eadem
Mirandū non eſt grecos in has erūnas merito illa queſtos vt cōſtātinopolim amitterēt fo.iij.co.iiij.
Scripta b.augu.⁊ hiero.non recipiunť ab eccleſia tanq̄ꝫ omnino vera ſed tanq̄ꝫ vtilia et ſalutifera.folio.iiij.co.prima
Soli⁹ ſacre biblie ⁊ determiatiōes ſctē matris eccleſie recipiunť tanq̄ꝫ ſimpl'r vere co.eadē
Doctrina aliqua trifariā admittitur fo.eo.co.ij.
Qn̄ b.aug.⁊ hiero.ꝯdicunt inter ſe videndū eſt q̄s eoꝝ rationabilius loquiť et ille eſt imitād⁹. ea.co.
Errare in via pedum errore ſpeculatiuo nō obfuit obeſt autem error in via morum. fo.eo.co.iiij.
Judex qui initur veritati irrationabiliter hoc ē ſecundum fantaſiam propriā relicta opinione aliorū proborum peccat colūna eadem
Judex poteſt vtriq; parti contradictionis lꝫ non ſil' et ſemel aſſentire qn̄ hꝫ rōnes eq̄ fortes vtrinq; occurrente impio voluntatis columna eadem
Judex pōt iuſte proferre ſniam mortis eſto ꝙ non iudicet reū condēnandū. fo.v.co.j.
Duo iudices dant contrarias ſnias circa eandē materiā et ambo bn̄ iudicant colū.eadem
Si putaueris inuicibiliter mortale eſſe veniale deteſtatio cōis ſufficit ad ſui deletionē ſicut ad deletionē peccati obliti colum.eadem.
Si tot ſunt apparētie pro parte ſecura ſicut pro parte incerta de neceſſitate ſalutis inſequenda eſt pars certa fo.v.co.ij.
Rex francorum non tranſit ſuper pontem ſancti clodoaldi nec rex anglie ingreditur exouiam.folio quinto.co.ij.
Certitudo moralis eſt conuenientia in ea parte quā homines vnanimiter dicunt eſſe peccatum folio eodem colūna tertia.
Secundum conſilium prudentum cum paucitate apparentiarum eſt inſequenda et eſt dabilis minimus numerus vel maximus que non apparentiarum ſufficientium ad hoc ꝙ inſequatur certum iuncto relicto colū.iij.
Non valet dictum martini de magiſtris. v.cōclu. que.vj.iii de temperā.dicentis ꝙ non quilibet exceſſus a regula temperantie facit hominem intemperatum ſed oportet ꝙ ſit exceſſus notabilis.colūna q̄rta.
Omnis receſſus a medio eſt culpabilis eadē co.
Aliquis tenetur dare ſtum alteri diuiti in caſu ibi poſito folio.vj columna prima
Non dꝫ credere potius mortuis q̄ꝫ viuis niſi ab eccleſia probatis nec illis oībus vbi apparentie magne ſunt in oppoſitum co.ead.
Petentes conſiliū dn̄t conſulere reputatos viros timentes deum non inuolutos in cauſa quam querit.co.ij.
Mulier faciens cōſcientiā ꝙ ſit cōiuncta marito in aliquo gradu conſanguinitatis prohibito non pōt petere debitum ſꝫ pōt reddere in fauore matrimonii veri vel preſumpti colūna eadem
Realiter plato et ariſto.ſibi contradixerunt in pleriſq; et non luctati ſunt ad nomen.fo.vj.colum.iij.

Diſtinctionis ſcđe queſtio prima.

Utrum creatura poteſt creare.folio ſexto colum.quarta
Creari in propoſito eſt produci ab agēte quod paſſum non preſupponit folio ſeptimo. columna prima.

Eadem res numero creatur et generatur a diuer=
ſis cauſis eadem co.
Auicenna dicebat creaturam poſſe creare: et ſimili
ter magiſter ſententiarum diſt.v.hui⁹ q̄rti. ea.co.
Doctor ſubtilis nititur concludere variis argumē=
tis nullam creaturam poſſe creare tres precipuas
ſuas probationes refellit liber co.ij
Refellit argumentum ohan ad id propoſitum.co.
ea.co.ij ⁊.iij.
Reſolutorie tenet q̄ nulla creatura poteſt creare.
columna.iij.
Nulla creatura poteſt calefacere hoſtiam conſecra
tam vel frigefacere:ſ3 deus hoc facit ad pn̄tia3 cau
ſe vt fides habeat meritum co.iiij.
Nō poſſumus ſaluare oia fieri per actionē agentiū
naturaliū circa hoſtiā q̄ȝ poſt longā conſeruatione3
generantur vermes et hoc deo producente nouam
materiam eadē.co.
Si in inſtanti quo ignis deberet formā ſtupe mini=
me corrūpere deus annichillet materiā ſtupe pro=
tunc ignis non aget in illam formā fo.viij.co.j
Si deus annichilaret aerem ſol non conſeruaret lu
men ſuum ſed per idem inſtans deſineret l3 oppoſi
tum ſit ei probabile ea.co.
Equus equum et non muſca3 poteſt producere ſic
nec equus nec aliqua creatura pōt producere ma=
teriā p̄mam l3 ſit equo imperfectior co.ij.
In infinitum difficilius eſt producere fidē infuſam
q̄ȝ acquiſitam ea.co.
Iſte terminus materia quadrifariā accipitur ſ3 ꝓ
paſſo in propoſito eadē.co.
Probabile eſt q̄ deus pōt producere creaturas q̄
pn̄t creare.et ſil'r annichillare fo.eo.co.iij.
Non eſt colligendū pro errore dictū magiſtri ſn̄ta=
rum quo dixit creaturā poſſe creare q̄ȝ de rōne er=
roris eſt q̄ ſit indubitatū falſū ea.co.

Queſtio ſcd̄a eiuſdem diſtinctionis.

Utrum hec ſit bona diffinitio ſacramenti: ſa
cramentum eſt inuiſibilie gratie viſibilis forma.fo.
viij.co.tertia
De diffinitione nichil d̄r q̄ȝ materia eſt logica.folio
octauo:columna quarta
Sacramentum eſt relatio rōnis que eſt vnum purꝫ
nichil ſecundū magiſtros realiū ea.co.
Sacramenta dr̄ conſtare ex materia et forma eq̄=
uoce hic et in ph̄ia q̄ȝ hic dūtaxat metha⁹ᵉ.iiij.co.
Impugnat̄ olā dimittens iſtā particulā ſenſibile i
diffinitione ſacramenti co.ea:
Approbatur diffinitio magiſtri poſita in titu.queſt.
et declaratur fo.ix.co.j.
Sacramentū eſt cā gr̄e ad hunc ſenſū q̄ deus dat
gratiā acceptanti tale ſignū virtute opis opantis:⁊
ſic excluditur contritio genuflexio ⁊c. c. ea
Dato q̄ act⁹ exterior bonitatē interiori adderet t̄n
vltra gratiā vtriq̄ȝ actui debitā adhuc rōne ſacram̄
ti aliqua gratia confertur co.eadem
Non ſꝫ contraria contrariis curantur ſed dolor eſt
medicina doloris ⁊c. co.ij.
Aliquod ſacramentū eſt rememoratiuū ⁊ p̄noſtica
tiuū ſil' vt eucheriſtia baptiſmus co.eadem
Diffinitio propria: ſacramētū eſt ſignū ſenſibile ad
cuius acceptionem in diſpoſito virtute opis opati
a deo confertur gratia co.eadē

Queſtio tertia eiuſdem diſtinctionis.

Utrū ſacramēta noue legis cāſitatē aliquam
habeāt reſpectu caracteris vel ornatus in anima.
folio nono:co.tertia
Doctores an̄ alexandrū de hales tenuerunt ſacra=
mēta nullā cauſalitatē habere:alex.de hal'.thomas
oppoſitum fo.eo.co.ea.
Caracter i tribus ſacramētis eſt ipreſſus in q̄tuor
ornatus ſcd̄m vltimorꝫ poſitionē co.ea.
Impugnat poſitionē et argumenta ſoluet. ea.co.
et ſequenti
Primā poſitionē t3 cū antiquis q̄ ſacramēta non
cauſant gratiam niſi tanq̄ȝ cauſa ſine qua non.folio
decimo:columna prima
Sacramenta noue legis non diſtingunt̄ a ſacramē=
tis antiq̄ legis ꝑ cauſalitatē ſ3 ꝑ maiorē gratiā ⁊ ap
tionem ianue. co.ea.
Nulla virtus recipitur in ſecure dū mouet̄ ab agen
te ſ3 q̄ȝ corpus durꝫ eſt ſecuris minutati aliō corp⁹
a ſuo loco expellit ea.colū.
Si adā non peccaſſet deus creaſſet iuſticiā origina=
lē in aiam ex pacto et nō fuiſſet tranſfuſa ab adā in
ſemine co.ij.
Illa q̄ ſunt per accn̄s ⁊ vt plurimi cōtingūt bn̄ ſūt
diffinienda mō gratia ſꝫ ſeq̄tur ad ſacramenta i diſ
poſito eadē.co.
Gratia non ſeq̄tur ex natura rei ad pn̄tiam aq̄ verbo
rum ⁊ intentionis ſicut germinatio terre in pn̄tia ſo
lis et ſterilitas in abſentia ea.co.
Non pōt nobis euidenter conſtare q̄ aliq̄ ſit cā ſe=
cūda prope dicta q̄ȝ forte deus opatur ſolū ad pre=
ſentiā cauſe ⁊ ſubtrahit qn̄ vult ſicut fecit de igne in
camino co.iij
Gabriel p̄ma queſt.q̄rti d̄t q̄ nulla eſt cauſa ꝓpe di
cta ex natura rei ſ3 ſolū ex volūtate diuina. ea.co.
Ignis ex natura rei calefacit alias ois cauſalitas
remoueret̄ a cauſis ſcd̄o ꝯ gabrielē ea.co.
Sacramentum non ex natura rei cauſat gratiam
q̄ȝ deus ab eterno ad preſentiā aque verborū et in=
tentionis non dediſſet gratiā:ergo ſi nunc dat libe=
re ⁊et cetera. ea.co.
Propter rationes validas conceditur q̄ angelus
relictus ſue nature ſecreta cordis cognoſceret ſed
fide nobis conſtat q̄ deus eos impedit. co.q̄rta.
Deus miraculoſe curauit ezechiam per ficus.eadē
columna.
Bene poſſumus negare naturaliter omnem cauſa
litatem ſolis reſpectu animalis ſed non reſpectu
herbarum eadem co.
Diffinitioni cauſe debet addi iſta particula et ratio
negande cauſalitatis eſt ab iſto.colum.prima:fo.xj

Difficile eſt concludere aliquid eſſe cauſaz proprie dictam reſpectu alterius: ſed diffinitur ſic illo poſito ponitur aliud et hoc ſemper eternaliter ſi non ſit impedimentum ⁊ ipſo non poſito non ponitur aliō quocunq̧ alio poſito fo.xj.co.j.
Male dicit magiſter q̄ circunciſio delebat culpam et non conferebat gratiam eaō.col'.
Nunq̄ fuit aliquis poſt peccatum primi parentis quin fieret in gratia peccato originali vel mortali. columna ſecunda
Parua gratia conferebatur per circunciſionē ī reſpectu et per illam tunc non promouebantur ad regnum celorum ſicut per baptiſmum co.ea.
Doctor ſubtilis non eſt diffidendus ſic q̄ circunciſio non conferebat gratiam puta quando conferebatur magnam gratiam habentibus quia hoc non eſt verum. Item ſic baptiſmus non conferret gratiam quia non contribuit anime chriſti. eadem col'.

Queſtio q̄rta prime diſtinctionis.

Utrum pro cuiuſlibet legis tempore debent eſſe alia et alia ſacramenta fo.xj.co.iij.
De entitate temporis due ſunt famoſe opiniones. folio.ij.co.iij.
Opinio nominaliū tenet q̄ tempus et inſtans ſunt idem primo mobili eadem co.
Alia opinio tenet q̄ tempus eſt accidens celo inherens diuiſibile extenſiue ſicut ſubiectum identificatum motui celi harum opinionum vtraq̧ eſt probabilis co.quarta
Tempus legis nature durauit ab adā vſq̧ ad moyſen vel quouſq̧ accepit tabulas in monte. eadē co.
Triplex eſt tempus/ſcilicet legis nature/ legis moyſe/et legis gratie.iiij.co.eo.fo.
Primum tempus ab adam vſq̧ ad moyſen durauit/ſecundum a moyſe vſq̧ ad aduentum chriſti/ tertium in eternum durat.fo.eo.iiij.co.
Duplex eſt lex ſcilicet creata et increata et aligando dicitur eadem co.
Diffinitur lex obligatoria ſic. lex obligatoria eſt ſignum rationi conforme creaturam rationis capacē ad aliquid agendum vel non agendum obligans. eadem columna
Triplex eſt ius naturale gentium et ciuile folio.xij columna prima.
Jus naturale eſt inſtructus nature conueniens toti ſpeciei.eadem columna.
Jus naturale duobus modis accipitur: communiter et proprie.ſecūdo° diffinitur ſic: Jus naturale eſt aſſenſus propoſitionis practice euidentis ex terminis vel ipſamet propoſitio practica vel que poteſt ex tali vel talibus deduci ea.co.
Lex nature poteſt capi collectiue et non collectiue eadem columna
Jus nature proprie idem eſt q̄ ius gentium.co.ea.
Jus naturale habet tres gradus. co.ij.eo.fo.
Jus ciuile eſt ius poſitum ab aliqua communitate vel principe ea.co.
Lex diuina eſt propoſitio vel aſſenſus in ſacro canone contenta nunc robur habens ligandi vel i bona conſequentia ſequens vel tradita a chriſto ꝑ alios.tertia columna. fo.eodē
Duo ſunt gradus iuris diuini co.eadē
Aliquid eſt de iure diuino: et tamen ipſum contractum eſt de iure humano co.eadē
Juris humani quoddam eſt canonicum: quoddaz ciuile co.eadem.
Pro cuiuſlibet legis tempore poſt peccatum erant aliqua ſacramenta vel vicem ſacramentorum ſupplentia co.quarta
Pro alia et alia lege congrue fuit habere aliud et aliud ſacramentum et ita factum eſt ea.co.
Nec in ſtatu innocentie nec in ſtatu patrie erant vel erunt aliqua ſacramenta ea.co.
Medicina preſeruatiua non capit̄ niſi quando timetur de morbo co.iiij.fo.eodē
Matrimonium tempore innocentie non erat ſacramentum quia tunc non erat contra morbuz vel forte tunc non contulit gratiam ea.co.
De ſacramentis tempore legis nature duplex ē poſitio ſcilicet q̄ ſola fides ſufficiebat: alia q̄ requirebatur ſignum ſenſibile approbatur ſecunda poſitio eadem columna.

Eiuſdem diſtinctionis queſtio quinta.

Quid eſt circunciſio et que eius obligatio. folio.xiij.co.prima.
Circunciſio eſt ſignum diuidens iſrael a gentibus folio.xiij.co.prima.
Dabatur abrahe ante legem fo.xiij.co.p̄ma.
Soli maſculi de domo abrahe tenebantur ad circūciſionem co.ea.
Non omnes que deſcenderunt ab abrahaz tenebātur ad circunciſionem ea.co.
Licet non erat de eſſentia ſacramenti circuncidere in octauo die neceſſarium tamen erat de neceſſitate miniſtri eadē.co.
Femine ſaluabantur per aliqua ſigna ſenſibilia ſicut ante legem et in fide parentum ſicut gentiles et paruuli ante octauum diem ea.co.
Vernaculi et multi extranei circuncidebantur licz non tenebantur ea.co.

Diſtinctionis ſecunde queſtio vnica.

Quid eſt baptiſmus ⁊ de ipſius materia ⁊ forma. fo.xiiij.co.iiij.
Multiplex eſt modus loquendi de entitate baptiſmi tangitur vnuz amplectitur q̄ eſt aqua ꝯiter ad hugonem fo.xiiij.co.iiij.
Baptiſmus eſt ſacramentum mundatiuum a peccato originali fo.eo.co.ea.
Non requiritur q̄ aqua benedicatur pro baptiſmo folio.iiij.co.prima.
Tenet apparatus ſuper capitulo detrahe que.j.q̄ per ſolum inſtans aqua eſt baptiſmus.co.ij.eo.fo.

Aqua eſt baptiſmus pro toto tempore prolationis verborum co.tertia.

Vtraqꝫ iſtarum eſt probabilis/ſcilicet tota aqua in qua baptiſatur paruulus eſt baptiſmus vel aliqua certa pars propinqua baptiſato. f.xiij.co. iij.

Ego te baptiſo in nomine patris et filii et ſpirituſſancti eſt forma apud latinos: et baptiſetur ſeruus chriſti in nomine patris et filii et ſpirituſſancti apud grecos co.q̄rta.

Copulatiue proferens formam vel conditionaliter dummodo exiſtat eſt baptiſatus: ſecus eſt ſi diſiunctiue proferat fo.xv.co.ij.

Ex actibus humanis aliis iudicandum eſt que interruptio ſufficit ad hoc ꝙ verba forme interrupta formam conſtituant co.eadem

Requiritur intentio actualis vel virtualis ad baptiſmum fo.eo.co.iij.

Circa formam baptiſmi poteſt eſſe additio ſubſtractio corrupta locutio terminorum tranſpoſitio.folio.xvj.vide quomodo et qualiter ibi

Aqua roſacea/vinum/ceruiſia/medo/vrina/et ſaliua non ſufficiunt pro materia glacies vel nix ſufficiunt de iure carnium eſt dubium.eodem folio.co. eadem: et ſimiliter co.iiij.

Ea que ſunt neceſſitatis in ſacramentis non recipiunt diuiſionem. co.iiij.

Dubium eſt ſi nunc nomine chriſti baptiſans baptiſet.folio.xvj.colū.prima

Veritas forme non requiritur ad hoc ꝙ quis baptiſetur. eodem fo.co.prima.

Decedens ante prolationem verborum perfectam non eſt baptiſatus: ſecus eſt ſi decedat in inſtāti terminatiuo co.ij.fo.eodē

Non requiritur ꝙ forma ſit vera vel falſa patet de forma grecorum co.iiij.

Quantulacunqꝫ paruus pars extra vterum ſufficit ad baptiſmum eadē co.

Conditio inexiſtens non impedit formam baptiſmi: ſecus eſt de non inexiſtente fo.xvij.co.ij.

Epiſcopi et prelati debent mouere preſbyteros vt diſtincte proferant formam verborum.folio eodē columna tertia

Summus potifex nullomodo poteſt diſpenſare cōtra expreſſam chriſti ſententiam colum.iiij.

Diſtinctionis tertie queſtio vnica.

An inſtitutio baptiſmi euacuet circunciſionem legalia ꝛ cerimonialia per mortem chriſti mutata ſūt ſed non moralia. co.iiij.

Tempus certum inſtitutionis baptiſmi non deducitur ex ſacris litteris certi ſumus tamen baptiſmū eſſe inſtitutum.

Approbatur ſententia auguſtini ꝙ petrus peccauit ſed ſolum venialiter quia tunc erat confirmatus in gratia. fo.xviij.co.iij.

Circunciſio quattuor tempora habuit ſecundum aliquos. colū.iiij.

Probabile eſt ꝙ ad aliquos inſulares/ſcilicet moabar et madagaſtar non peruenit verbum dei.folio decimo nono. colū.ij.

Multiplex expoſitio huius auctoritatis/in omnem terram exiuit ſonus eoꝝ. fo.eodē.c.iij.ꝛ.iiij.

Diſtinctionis quarte queſtio prima.

Vtrum virtutes infundantur in baptiſmo. folio. xx.co.j.

Ratione naturali nō poteſt ꝓbari ꝙ in nobis ſunt virtutes infuſe ſed fide debemꝰ credere.f.eo.c.ea.

Adultis et paruulis in baptiſmo datur gratia. folio eodem.colum.eadem.

Probabile eſt virtutes morales ſaltem quattuor cardinales in nobis infundi. fo.eo.co.ij.

Sola aīa eſt ſubiectum virtutū. fo.eo.c.ea.

Probabile eſt dei (lege ſecluſa) nullos eſſe ponendos habitus. fo.eo.co.eād.

Actus et habitus ſecundum albertum magnū ſūt eiuſdem ſpeciei. fo.eo.co.iij.

Dubium eſt an habitus infuſi aliquem actiuitatem habeant tamen diſtinguūtur ſpecie ab acquiſitis.folio eodem: colūna eadem.

Habitus infuſi ſunt perfectiores habitibus acquiſitis. fo.eo.co.quarta.

Fides infuſa ſiue acquiſita licet fuerit infinita (ſed non econuerſo) agere non poteſt.fo.eodem.co.q̄rta.et folio.xxj.colū.prima.

Iuſticia infuſa ad omnes actus iuſticie (ſicut fides infuſa ad omnia credibilia) inclinat.fo.xxj.colū.j.

Virtus acquiſita cum nuda potentia actum producere poſſet ſed non poteſt infuſa cum motiuo infuſa ſiue acquiſita primum actum credendi producere poteſt. fo.eo.co.j.

Diſtinctionis quarte queſtio ſecunda.

Vtrum non volens et fictus recipiant ſacramentum. fo.xxij.co.j.

De diſcrimine ſuſcipientiū baptiſmum. f.eo.c.ea.

Anni diſcretionis citius incipiunt in vno ꝙ̄ in alio folio eodem: colūna eadem.

De diſcrimine exiſtentium extra vſum rationis. folio eodem: colūna eadem.

Duplex eſt fictus. fo.eo.co.iij.

Amens perpetuus eſt ſicut puer baptiſandus non differendus. fo.eo.co.ea.

Actu furioſus prius habens volitionem baptiſandi et non poſt nolitionem eſt baptiſandus: ſecus eſt ſi prius non habuiſſet volionem. fo.eodem: co.eād

Volēs ſimpliciter baptiſari nolens tamen metus gratia baptiſatur fo.eo.co.iiij.

Nolens ſimpliciter baptiſari non baptiſatur. folio eodem columna quarta

Capax ratiōis ſi non habeat volitionem baptiſandi licet prius habuerit non eſt baptiſandus.folio eodem: columna eadem

Si ſupra puerum proiectum de ponte in aquam ꝓferantur verba baptiſatur fo.xxij.co.j.

Refellūtur ratiōes doctoris ſubtilis ꝛ ricardi dicē

tium talem non baptiſari fo.eo.co.ea.
Mancus poteſt baptiſare fo.eo.co.ij.
Si quis aſi dormitionem habuerit volitionem baptizandi ſi in dormitione baptiſetur licet poſtea reclamet eſt baptiſatus fo.eo.co.ea.
Si per tempus prolationis prime medietatis forme baptiſmi diſcentiat et per tempus prolationis ſecunde conſentiat eſt probleuma vtrum ſit baptiſatus fo.eo.co.ea.
Coactus baptiſari (ſed non coactus contrahere cõtrahit) baptiſatur fo.eo.co.iij.
Si dubitatur de aliquo an ſit baptiſatus eſt conditionaliter baptiſandus. fo.eo.co.ea.
In baptiſmo delentur omnia peccata in adulto ſi precesserit interior penitentia. fo.eo.co.iiij.
Iudeis baptiſandis imponitur ieiunium quadraginta dierum. fo.eo.co.iiij.
Rite accidenti ad baptiſmum dimittuntur peccata ante baptiſmum. fo.xxiij.co.j.
Ficte accidenti ad baptiſmum non datur gratia ſi poſt de illo penituerit dabitur eidem. fo.eo.co.j.
Non omnis exiſtẽs in peccato originali tenetur ad baptiſmum fo.eo.co.ea.
Sortes habens decez peccata mortalia tenetur ſolum confitere tria fo.eo.co.ea.
Non eſt de eſſentia baptiſmi habere patrinos: nec patrini ſemper ſi puer poſtea labatur i hereſim peccant. fo.eo.colũ.ij.
Quando ſacerdos actualiter baptizat non requiritur q habeat volitionem actualem baptizandi. folio eodem: columna tertia.
Voluntas parentum non ſufficit ad puerorum baptiſmum fo.eo.co.ea.
Incidens ex culpa mortali amentiam perpetuam licet baptizetur peccatuz non deletur. fo.eo.c.iiij.

Diſtinctionis quarte queſtio tertia.

Utrum omnes baptiſati ſuſcipiant equalem gratiam fo.xxiij.co.iiij.
Multiplex eſt baptiſmus fo.eo.co.ea.
Triplex ſtatus pueri ſicut intrantium terram promiſſionis fo.eo.co.ea.
Non omnes baptiſati ſicut nec omnes recipientes gratiam ſuſcipiunt equalem fo.eo.co.ea.
Probabile eſt q magis predeſtinato datur maior gratia i baptiſmo datur tamen minima gratia que cuilibet indifferenter ratione operis operati datur folio.xxiiij.colũ.prima.
Ex multiplicatione miraculorum non concluditur maior ſanctitas fo.eo.co.ea.
Nullus poteſt alteri mereri primam gratiam ſicut nec augmentum gratie fo.eo.co.ij.
Paraliticum euangelicum propter fidem propriam ſecundum animam ſanabit chriſtus propter fidem aliorum ſecundum corpus fo.eo.co.iij
Mereri dupliciter poteſt intelligi vnum alteri. folio eodem: colũna eadem
Nullus pro paruulo nec dormiente meretur. folio eodem colũna quarta
Paruulus de lege cum maiori gratia diſcedit q̃ adultus fo.xxv.co.j.
Volens baptiſari et non potens tantum meretur ſicut baptiſatus fo.eo.co.ead.
Baptiſatus baptiſmo ſanguinis vel flaminis ſi ſuperuixerit tenetur ad baptiſmum flaminis folio eodem columna ſcda.
Ponitur opinio armacani tenentis occiſos p chriſto circũciſos ſaluari incircunciſos vero damnari. folio eodem colũna tertia.
Non omnis occiſus pro chriſto eſt baptiſatus baptiſmo ſanguinis niſi non diſſentiret eſſe baptiſatꝰ folio eodem colũ.eadem
Paruuli occiſi pro chriſto habent maiorem gratiã q̃ paruuli baptiſati fo.eo.co.iiij.
Si anima baptiſati infundatur in nouam materiaz adhuc eadem remanente in materia antiqua illud compoſitum nouum (ſi ipſum lateat) eſt baptiſandum fo.eo.co.iiij.

Diſtinctionis quinte queſtio vnica.

Utrum liceat ſuſcipere ſacramentum a malo miniſtro fo.xxvj.colũ.prima.
Dupliciter eſt aliquid malum fo.eo.co.j.
Duplices ſunt miniſtri mali. fo.eo.co.ij.
Nullus a ſciſmatico heretico vel preciſo debet capere ſacramentum niſi in neceſſitatis articulo. folio eodem colũ.eadem
A miniſtro publice malo (ſi non ſit notorius et preciſus) capiendum eſt ſacramentum fo.eo.co.iij.
In neceſſitate quelibet poteſt baptiſari.f.eo.co.ea.
Petens ſacramentum a malo miniſtro non eſt directa cauſa peccati eiuſdem fo.eo.co.ea.
Non licet emere baptiſmum ab aliquo in extreme mortis articulo fo.eo.co.iiij.
Simoniace habens beneficium tenetur reddere no tamen ſimoniace baptiſatus eſt rebaptiſandus. folio eodem colũ.eadem
Duplicia ſunt credibilia a nobis fo.eo.co.ea.
Diſſentire propoſitõibus quas tenemur ſcire implicite (ſecus eſt de hiis que tenemur ſcire explicite) non eſt peccatum fo.eo.co.ea.
Vetula aſſentiens dicto prelati heretico non eſt heretica. fo.xxvij.co.j.
Diffinitio hereſis beati hieronimi ponitur. folio eodem: columna eadem.
Duplex eſt crimen notorium fo.eo.co.ij.
Abſtinere poſſumus ab officiis mali miniſtri tribꝰ modis fo.eo.co.ea.
Sinendi ſunt a nobis fornicarii miniſtri q̃diu ſuſtĩentur ab eccleſia. fo.eo.co.ea.

Diſtinctionis ſexte queſtio prima.

Utrum caracter ſit cauſa initeratiõis baptiſmi: et que pena debetur iterantibus baptiſmum. folio.xxvij.columna tertia

¶Caracterē eſſe ponendū non habem⁹ patenter ex ſacra ſcriptura ſʒ debemus credere ſanctis doctoribus ipſum ponentibus. fo eo.co.ea.

Diffinitio caracteris cuʒ eiuſdem declaratione ponitur. fo.eo.co.ea.

Initerationis baptiſmatis ſaltē a poſteriori caracter eſt argumentum. fo.eo.co.ij.

Quiqʒ ſūt caracteres ſpecifice diſticte.fo.eo.co.ea

Probabile eſt circunciſuʒ ⁊ poſtea baptiſatū duos habere caracteres. fo.eo.co.ij.

Iterans baptiſmū ſcienter (ſicut percutiens clericum) incurrit penā canonicam. fo.eo.co.ea.

Baptiſatus dubitans ſe eſſe baptiſatum iterando baptiſmū non incurrit penā canonicā.fo.eo.co.ea.

Aliquis a pluribus baptiſatur ſed non pluries.folio.xxviij.co.prima.

Si multi ſimul conentur baptiſare que prius finiuerit formā baptiſat ⁊ non alii. fo.eo.co.ea.

Preſentantur ſorti duo pueri ſortes intendit alterum baptiſare non ſe determinando nullum baptiſat. fo.eo.co.ij.

Si de monſtro ſciatur ꝙ eſt vnum eſt cathegorice baptiſandū ſi neſciatur baptiſetur ꝑma pars cathegorice altera vero conditionaliter. fo.eo.co.iij.

Puer a phitoniſſis impoſitus loco alterius eſt conditionaliter baptiſandus. fo.eo.co.iiij.

Dubium eſt an paruulus occiſus pro xp̄o et iteruʒ reſuſcitatus an debeat baptiſari. fo.eo.co.ea.

Duo ſacerdotes hāc formā conditionalē ego te baptiſo ſi nullus te baptiſet ſuper baptiſandū proferentes nullus baptiſat. fo.eo.co.ea.

Si deus creet vnū hominē qui non deſcenderit ab adam non debet baptiſari vt ab originali mundeť ſed vt gratiam ad implendum precepta habeat.folio eodem co.eadem.

¶Diſtinctionis ſexte queſtio ſecunda.

¶An cathecîſmus ⁊ exorciſmus ſint neceſſarii ad baptiſmū. fo.xxix.co.prima.

Quid ſignificant cathecîſmus ⁊ exorciſmus declaratur. fo.eo.co.ea.

Cathecîſmus ⁊ exorciſmus nō ſunt de neceſſitate baptiſmi ſed ſolum de ſollēnitate. fo eo co.ea.

An patrini reſpondētes credo pro puero dicāt falſum multiplex ponitur reſponſio. fo.eo.co.ij.

Non neceſſitatur patrinus paruulum in articulis fidei inſtruere. fo.eo.co.ea.

Ad votum (ſed non ad baptiſmum) ꝓprius requiritur conſenſus. fo.eo.co.ea.

Exorciſmus non naturaliter ſed ſolum ex pacto diuino effugat demonium. fo.eo.co.iij.

¶Diſtinctionis ſeptime queſtio vnica.

¶Utrum ꝯfirmatio ſit ſacramentum initerabile. fo.xxix.co.iij.

Multipliciter capitur iſte terminus confirmatio. folio eodem co.eadem.

Diffinitio cōfirmationis ponit. fo.eo.co.iiij.

Forma confirmationis cū quibuſdē correlariis ponuntur. fo.eo.co.iiij.

Confirmatio eſt ſacramentum ab aliis diſtinctum non iterabile. fo.xxx.co.ij.

Licet non legitur locus in quo ſacramentum confirmationis fuit inſtitutum debemus tamen credere ipſum fuiſſe inſtitutū. fo.eo.co.ea.

An ſolus epiſcopus vel ſacerdos pōt conſecrare diſcutitur. fo.eo.co.iij.

Expoſitio cuiuſdam auctoritatis beati hieronimi ſonantis oēs ſacerdotes in primitiua eccleſia fuiſſe epiſcopos. fo.eo.co.iiij.

Confirmatio eſt ſacramentū a ſolis epiſcopis dandum. fo.xxxj.co.j.

Parentes debent procurare (ſicut epiſcopi dioceſes viſitare) vt paruuli confirmentur. fo.eo.co.ea.

Cōfirmatio quo ad venerationē maior eſt baptiſmo nō aūt ſimpliciter. fo.eo.co.ea.

Iterans confirmationē ſicut baptiſmū incurrit penam canonicam. fo.eo.co.ea.

Non neceſſe eſt ꝙ omnes confirmati ſint ieiuni.folio eodem co.ſcđa.

De tēpore inſtitutionis apoſtoloꝝ in ep̄os duplex datur opinio. fo.eodem.co.eadem.

De tempore ſuſpenſionis iude duplex ponitur opinio. fo.eodem co.iij.

¶Diſtinctionis octaue queſtio vnica.

¶An ſit ponenda forma ī ſacramento euchariſtie ſicut in aliis. fo.xxxj.co.iiij.

Premittūtur quedā ad laudem ⁊ congruitatē materie hui⁹ ſacramēti. fo.eo.co.iij.

Non oportet formā methaforicā manere cum materia ꝙ̄diu materia eſt ſacramentum.fo.eo.co.iiij.

Duplex ponitur euchariſtie diffinitio cū earūdē declarationib⁹. fo.xxxij.co.ꝑma

De forma adequata ſanguinis bipartita eſt opinio. fo.eodem co.ij.

Ad formas ſufficere nō requiritur ſinonimitas nec conuertibilitas. fo.eo.co.iij.

Forma ſanguinis non eſt ita certa ſicut forma baptiſmi fo.eo.co.eadem.

Duo ſunt ſacramenta euchariſtie ſpecie diſtincta. fo.eodem.co.eadem.

Species panis ⁊ vini vnū conſtituunt ſacramentū euchariſtie. fo.eo.co.iiij.

Reprehenditur gabriel in iſta materia diſſute loquens de confirmatione. fo.eo.co.ea.

Ly eſt in iſta ꝓpoſitione hoc eſt corpus meū nō capitur pro erit vt ait okan. fo.xxxiij.co.j.

Quintuplex ponitur mod⁹ de demōſtratione hui⁹ pronominis hoc in iſta ꝓpoſitione hoc eſt corpus meum. fo.eo.co.ea.et.ij.

Duplex poteſt eſſe ſignum falſum. fo.eo.⁊.co.iij.

Probleumatice tenetur vox eſſe aer vel accidens inherens aeri. fo.eo.co.iij.

Quando aliquod continuatiuū ꝯtiuʒ alicui⁹ rei ſuc

ceſſiue vt temporis eſt tota res ſucceſſiua eſt. folio eodem co.iiij.
C et b ſunt ⁊ tñ c nõ eſt ⁊ b non eſt. fo.eo.co.ea.
Differentia inter rem permanentem ⁊ ſucceſſiuam ponitur. fo.eo.co.iiij.
Si duo ſic ſe habeant q̃ ꝑ totam horam conſecrãt vnus deſinat eſſe in inſtanti terminatiuo Et alter non equaliter conſecrant. fo.xxxiiij.co.ij.
Bilinguis vel mutus nõ poteſt conſecrare vel baptiſare. fo.eo.co.ea.
Una propoſitio (licet non quelibet ſinonima) ſufficit ad conſecrationem.

Diſtinctionis none queſtio prima.

Utrum quis indigne hoc ſacramentũ recipere poſſet fo.xxxiiij.co.iij.
De multiplici modo ſuſcipiendi ſacramentum. folio eodem co.eadem.
Quis indignus vel idoneus huius ſacramenti receptor cenſendus eſt enucleatur. fo.eo.co.ea.
Accipiens ſacramentũ in peccato mortali (licet nõ in veniali venialit) mortaliter peccat. fo.eo.co.ea.
Faciens diligentiam ſ3 non ſufficientem ſm poſſe cõicans peccat mortaliter. fo eo.co.iiij.
Licet nõ ieiunus nec penam canonicã habẽs nõ debet cõicare que ſufficientem fecit indaginem communicare licite poteſt. fo.eo.co.ea.
Ciborum reliquie in dẽtibus remanẽtes ſi cũ ſaliua deſcenderint non impediũt cõmunionem. folio eodem colo.eadem.
Sortes plus aque potauit q̃ꝫ plato tñ poſt potũ ſortes poteſt cõmunicare ⁊ non plato. fo.xxxv.co.j.
Scd̃m ꝓportionẽ ignorantie maiorem vl' minore3 ſuſcipiens eucbariſtiam maius vel minus peccat. folio.eodem co.eadem.
Sortes in peccato mortali ſuſcepit ſacramentum non indigne. fo.eo.co.ij.
Sortes vnam partem hoſtie conſecrans in gratia et aliam in peccato mortali min⁹ merett q̃ꝫ ſi totam hoſtiam in gratia conſecraſſet. fo.eo.co.ea.
Sortes committens centum peccata ſolum recordatur nonaginta poſt ſufficientem indaginẽ et deteſtationem omnia delebuntur. ſi tñ occurreret centeſimum peccatum memorie tenetur deteſtari. folio eodem colo.iij.
Que indago ſufficit et que non vertitur in dubium. folio.eodem co.iiij.
Aliquis fracto ieiunio (extrema neceſſitate ſecluſa) licite potes cõicare. fo.xxxvj.co.ij.
Aliqua dupliciter dicuntur diuidi. fo.xxxvj.co.j.
Nullus tenetur adhibere tantam diligentiã quantum poteſt nec minimam diligentiã quam non poteſt nec quãlibet citra minimam quam non poteſt folio eodem co.iij.
Si homo faciat q̃ in ſe eſt deus dimittit ei reliquũ folio eodem colo.eadem.
Quilibet accedens ad eucbariſtiam debet eſſe certus (non certitudine demõſtratiua) ſed morali ſolũ q̃ eſt in gratia fo.eo.co.iiij.
Sorti occurrunt omnia peccata memorie ⁊ confitetur illa ⁊ tamen indigne ſufficit ſacramentum. folio eodem colũ.eadem.
Sortes rimatur ſua peccata vna horã et plato in duabus et tñ ſortes bene cõicat et non plato. folio xxxvij.colũ.prima.
Habens peiora naturalia maiorem debet facere indagine3 peccatoꝝ quã habẽs meliora. fo.eo.co.ea.
Longam faciens indagine3 peccatorum ceteris paribus plus meretur q̃ꝫ faciens breuiorem. folio eodem colũ.eadem.
Duo facientes contraria quelibet ob ſuum actum meretur. fo.eo.co.ea.
Puero non eſt danda eucbariſtia/nec ei data confert illi gratiam. fo.eo.co.ij.
Si quis petat eucbariſtiam et anteq̃ꝫ deportetur ei incidat in amentiam poſt ei dari. fo.eo.co.ea.
Multipliciter quis incurrit pollutionẽ nocturnam tamen principaliter duplex ſolu3 ponitur pollutio folio eodem colũ.eadem ⁊.iiij.
Pollutio ex infirmitate vel illuſione procedens nõ eſt peccatum. fo.eo.co.iij.
Soluuntur rationes martini de magiſtris et eiuſdem opinio reprobatur. fo.eo.co.ea.⁊.iiij.
Non ois pollutio orta ex cauſa culpabili eſt peccatum. fo.eo.co.ea.
Cõmunicare poſt pollutionem licet ſit vetitũ a patribus non eſt mortale peccatu3. fo.xxxviij.co.j.
Exiſtens in peccato mortali poteſt hoſtiam conſecratam de terra ſine peccato leuare. fo.eo.co.ij.
Quedam precepta a pollutione hoim cuſtodientia ponuntur. fo.eo.co.ea.

Diſtinctionis none queſtio ſecunda.

An liceat alicui miniſtrare corpus dñi illi quẽ ſcit eſſe in peccato mortali. fo.xxxviij.co.ij
Dupliciter dicitur aliquis peccator ſc3 publicus vl' occultus. fo.eo.co.ea.
Occulto peccatori petenti tempore debito eucbariſtiam in occulto eſt ei neganda danda tamen ſi publice cũ aliis tempore debito petat. fo.eo.co.iij.
Notorio peccatori vt meritrici ⁊ vſurario petenti eucbariſtiam licet non ſit in peccato negandum eſt ſacramentum. fo.eo.co.ea.
Dans peccatori occulto publice ſacramentum non eſt cauſa peccati eius principalis. fo.eo.co.iiij.
Medicus corporalis dans egroto petenti medicinam quam ſcit eſſe malam peccat non tamen medicus ſpiritualis ſi alter petat. fo.eo.co.iiij.
Reuelare peccatum auctoritate iuris notoriũ non eſt peccatum. fo.xxxix.co.j.
Si ſacerdoti celebranti occurrãt aliqua peccata debet deteſtare cũ propoſito confitendi. fo.eo.co.ea.
Notorie peccatori ſi michi conſtet de ſua penitentia dandum eſt ſacramentum. fo.eo.co.ij.
Aliqua eſt notoria peccatrix que in nullo peccato eſt. fo.eodem.co.eade3.

Negans meretrici ſacramentum publice petenti non ipſam infamat ſed ipſa ſeipſam. fo.eo.co.ea.
Occulto peccatori quid faciendum ſit ſi conqueratur prelato ſuperiori q ille curatus ſacramentum non dederit inſinuatur fo.eo.co.ea.
Peccator credens capere hoſtiā conſecrataꝫ et nō capit tantū peccat ſicut caperet conſecratam. folio eodeꝫ co.iij.
Minus maluꝫ eſt comedere carnes die veneris in quadrageſima ꝙ capere corpus chriſti in peccato mortali. fo.eo.co.iij.
Brutum ſacramentuꝫ pōt capere. fo.eo.co.ea.

¶ Diſtinctionis decime queſtio prima.

¶ Utrum corpus chriſti natū de virgine ſit in eucariſtia. fo.xxxix.co.iij.
Bifariam aliquid dicitur eſſe in loco. fo.eo.co.ea.
Chriſtus nobiſcum eſt vſq ad conſummationem ſeculi non ſolū ſm diuinitatem vt dixit wicleff ſed etiaꝫ ſm humanitatem. fo.eo.co.iiij.
De modo exiſtendi corporis chriſti in eucariſtia multiplex ponitur opinio. fo.eo.co.ea.
Opinio ſcoti eſt q eſt idem ordo partium corporis in eucariſtia ſicut in toto in ordine ad ptes ſed nō in ordine ad hoſtiam. fo.eo.co.ea.
Diſtinctio inutilis alexandri de hales de aliqb⁹ exiſtentibus in eucariſtia reprobatur. fo.xl.co.j.
Ratione naturali probaſ corpus longuꝫ ſeptem pedibus poſſe ſtare ſub hoſtia digitali. fo.eo.co.ea.
Pes diſtat a capite in ordine ad totū ſed non in ordine ad eucariſtiam. fo.eo.co.ij.
Corpus chriſti nec ſedet nec ſtat in hoſtia licet in hoſtia ſedeat vel ſtet. fo.eo.co.iij.
Ad aliquid videri in cōi modo loquendi ſufficit videre aliquid cū quo illud habet colligantiaꝫ. folio eo.co.iiij.
Approbatur mod⁹ doctoris ſubtilis de modo exiſtendi corporis xpi. fo.xli.co.j.
Argumenta ad ꝓbandum coloratuꝫ poſſe negari de mixto cum eorum ſolutionibus ponuntur. folio eodem co.eadem.
Datur aliquod corpus nec album nec nigrum nec coloratuꝫ et aliqḋ corpus eſt albuꝫ et nigruꝫ cuius nulla pars eſt alba nec nigra. fo.eo.co.ij.
Albedo corporis chriſti ſi eſſet ſeparata eſſet infinite intenſa. fo.eo.co.iii.
Ad aliquod eſſe infinituꝫ non ſufficit habere infinitas partes equales nō cōicantes. fo.eo.co.ea.
Aliquid nunc eſt finite albū ⁊ fiet infinite albū nulla qualitate addita nec depoſita. fo.eo.co.iiii.
Triplex ponitur motus localis. fo.eo.co.ea.
Aliquod pōt tranſire per mediuꝫ non tranſeundo per extremuꝫ ſicut idem pōt ire de extremo i extremum non tanſeundo per mediuꝫ. fo.xlii.co.pma.
Aliquid dupliciter dicitur moueri corp⁹ xp̄i in hoſtia eſt longius hoſtia. fo.eo.co.ea.

¶ Diſtinctionis decime queſtio ſecunda.

¶ An implicet contradictionem idem corpus numero eſſe i diuerſis locis circumſcriptiue. folio xlii.co.ii.
Duplex ponitur opinio circa titulū queſtionis vna affirmatiue altera negatiue rn̄dens. fo.eo.co.ea.
Non implicat contradictionē idem corpus eſſe in pluribus circumſcriptiue. fo.eo.co.ea.
Ponitur opinio doctoris ſubtilis tenentis vnū corpus in pluribus locis non eſſe maioris actiuitatis ꝙ in vno/et ſi calefiet in vno in altero frigefieri nequit. fo.eo.co.iiii.
Contra iſtam poſitionē ponunſ alique rationes cū earum ſolutionibus. fo.eo.co.ea.
Scdm doctorem ſubtilē calor rome impediret frigus pariſius ſi applicarentur eidem ſubiecto. folio eodem co.eadem.
Opinio oppoſita tenens in diuerſis locis idem corpus poſſe frigefieri et calefieri/et in pluribus locis maioris eſſe actiuitatis ꝙ in vno. fo.eo.co.ea.
Propoſitiōes affirmatiue compoſite ex terminis contrariis nō inferunt ꝓpoſitiones contrarias vel cōtradictorias. fo.xliii.co.j.
Eſſe vbiq non eſt proprium deo omnibus modis proprii. fo.eo.co.ii.
Potentia ſortis in plurib⁹ locis poſiti non eſt terminata qꝛ in infinitis locis poſitus infinite eſſet actiuitatis. fo.eo.co.j.
Una faba totum mūdū(ſicut vna gutta aque ſubiungere)ſaciare poteſt. fo.eo.co.iij.
Probabile eſt deum qui ex quiq panibus quinq millia ſaciauit illos quinq panes in multis locis poſuiſſe. fo.eo.co.ea.
Refellitur dictum gregorii dicentis corpus eue nō fuiſſe preciſe ex coſta ade factuꝫ cū tunc fuiſſet valde rarum. fo.eo.co.ea.
Unum ſcutum in mille locis poſitum valet mille ſcuta. fo.eo.co.iiij.
Si ſortes et plato habeant ideꝫ ſcutum realiter in duobus locis poſitum ſi reperit illud ſortes a platone tantuꝫ peccat ſicut vnum aliud cepiſſet. folio eodem co.eadem.
Sortes non eſt cecus alicubi tamen eſt cecus rome folio.xliiij.co.j.
Sortes exiſtens athenis habet ſcientiam a ꝓpoſitionis eſt doctus exiſtens aūt in tracia eodeꝫ tempore habens opinionem eiuſdem propoſitionis eſt ignarus. fo.eo.co.ea.
Peccans in vno loco in alio bene viuens an dānabitur vel ſaluabitur eſt in acceptatione diuina ſcdꝫ de aliaco. fo.eo.co.ij.
Non eſt inconueniens eundē dānari ⁊ ſaluari ſimul ⁊ ſemel ⁊ eſſe in gr̄a ⁊ in peccato. fo.eo.co.ea.
Diffinitio peccati data ab auguſtino ponitur. folio eodem.co.eadem.
Anima ſortis in manu exiſtens poteſt dānari eadē ſaluata in reſiduo corporis manente. fo.eo.co.ea.
Uidens clare deum poteſt puniri pena dāni ⁊ ſenſus. fo.eo.co.iij.
Homines iudicantur diuerſi ꝓpter diuerſas pira-

mides ſpecierũ ad oculos deſatez. fo.eo.co.iiij.
Anima fortis in infinitis locis poſita ſi mereatur in quolibet loco in quo eſt infinito premio donabitur ſicut anima xpi ſi autez in quolibet demereatur infinitam penam patietur. fo.eo.co.iiij.
Dupliciter aliquid poteſt eſſe album vt decẽ ſcz extenſiue et intenſiue. fo.eo.co.ea.
Aliqua pars eſt longior ſuo toto. fo.xlv.co.j.
Non eſt dabilis longiſſima linea ſm nominales. folio eodem co.eadez.
Aliqua pars eſt intentior ſuo toto. fo.eo.co.ij.
Probabile eſt quodlibet longum eſſe ita longuz ſicut longiſſima pars eius. fo.eo.co.ea.
Iſta conſequentia non valet a eſt in duplo longius b in duplo latius b et in duplo ꝓfundi⁹ b ergo a eſt ſolum duplũ ad b. fo.eo.co.ij.
Totũ eſt ſemper plus entitatiue (ſed non quantitatiue) q̃z ſua pars. fo.eo.co.ea.
Nunq̃ finitum et infinitum de eodem verificabuntur ſimul. fo.eo.co.iiij.
Altiſſimũ poteſt aſcendere tam in ſenſu compoſito q̃ diuiſo. fo.eo.co.iiij.
Non oportet q̧ ſi a in vno loco patiatur q̧ in quocũq̧ loco patiatur in quo eſt contra altiſſiodorenſem. fo.xlvj.co.ij.
Angelus poteſt eſſe in locis diſcontinuis ſicut continuis dũmõ non excedant ſuum maximuz locum ſupernaturaliter vero poteſt eſſe in infinitis. folio eodem co.eadem.
Aliqua conſequentia eſt bona cuius antecedẽs eſt dubium conſequens tamen eſt negandum. Folio eodem co.tertia.
Si xpus tempore paſſionis fuiſſet in duobus locis tantum peccaſſent iudei cum occidẽdo in vno loco ſicut occidendo in duobus. fo.eo.co.ea.
Quid ſit vulnus declaratur. fo.eo.co.iiij.
Reprobatur aliquoꝝ ſolutio dicentium relatiuam oppoſitionem impedire ne idem producat ſeipſuz folio.eodem co.eadem.
Negantes idem poſſe eſſe in duobus locis circumſcriptiue ſi non teneant pertinaciter non ſunt heretici. fo.eo.co.ea.

Diſtinctionis decime queſtio tertia.

An corpori chriſti eidem ꝓprietates inſunt in eucbariſtia ⁊ in celo. fo.xlvij.co.prima.
Corpus tripliciter capitur. fo.eo.co.ea.
Proprietas capitur duob⁹ modis. fo.eo.co.eađ.
Non oportet q̧ omne accidens inherens corpori chriſti in celo inhereat ei in eucbariſtia dubium eſt tamen an ita ſit. fo.eo.co.ea.
Non quilibet terminus accidentaliter vere predicabilis de corpore xpi in celo vere predicabitur de eodem in eucbariſtia. fo.eo.co.iij.
Recitantur quorũdam argumenta volentiũ ꝓbare q̧ omnia accidentia inherentia corpori chriſti in celo inhereant ei in eucbariſtia et refutantur. folio eodem co.eadem.
Chriſtus in eucbariſtia audit vidit ſacerdotem. et ſeipſum in infinitis partibus illius hoſtie videt. folio eodem co.eadem.
Si deus concurreret nobiſcum ſpecialiter corpus eius in eucbariſtia videremus. fo.xlviii.co.j.
Senſibile poſitum ſupra ſenſum aliquando cauſat ſenſationem. fo.eo.co.ea.
Si corpus xpi relinqueretur ſuis puris naturalib⁹ poſitum ſicut eſt infinitam multitudinem ſpecierũ ꝓduceret. fo.eo.co.ij.
Relinquitur vnum argumentum inſolutum volẽs probare q̧ idem diuideretur in omnem ſuam partem. fo.eo.co.iij.
Ad fractionem hoſtie nõ frangitur corpus xpi contra berengarium hereticum. fo.eo.co.ea.

Diſtinctionis decime queſtio vltima.

Vtrum aliqua creatura põt mouere corpus chriſti ꝓut exiſtit in ſacramento. fo.xlviij.co.iiij.
Reprobatur opinio cõis tenens q̧ corp⁹ chriſti in eucbariſtia nõ poteſt leuari. fo.eo.co.ea.
Aliquis ſacerdos quantũcũq̧ debilis corpus xpi poteſt leuare fo.eo.co.ea.
Aia chriſti ad motum corporis eiuſdem actiue concurrit. fo.xlix.co.j.
Leuans hoſtiam ab altari eſt cauſa ſine qua non q̃re corpus chriſti mouetur. fo.eo.co.ea.
Soluuntur rationes durandi volentis ꝓbare corpus chriſti non poſſe moueri ab aliquo in eucbariſtia. fo.eo.co.ea.
Quandocũq̧ hoſtia circulariter mouetur ſuper ſuum centrum corpus chriſti ſub ea contentum non mouetur. fo.eo.co.ea.
Quelibet pars hoſtie aliquando mouetur/et tamẽ tota non mouetur. fo.eo.co.j.

Diſtinctionis vndecime queſtio prima.

An panis tranſſubſtantiatur in corpus dominicum. fo.xlix.co.ij
Duplex eſt acceptio iſtius termini tranſſubſtantio et eius diffinitio ponuntur fo.eo.co.ea.
Quelibet ſubſtantia creata in quãlibet aliam non cõmunicantez ſecum poteſt tranſſubſtantiari. folio eodem co.tertia.
Licet albedo nigredini deſinenti eſſe ſuccedat non eſt tranſſubſtantiatio. fo.eo.co.ea.
Conuerſio aeris in aquam non eſt tranſſubſtantiatio. folio eodem co.eadem.
Panis per nullam potentiam põt eſſe corpus xpi licet in illum tranſſubſtantietur/materia non mutatur in corpus chriſti ſicut alimentum in ſubſtantia aliti vt durandus dicit. fo.eo.co.ea.
Soluuntur rationes ambroſii quibus volebat probare panem poſſe eſſe corpus xpi. fo.eo.co.iiij.
Iſta duplicem habet ſenſum ex pane fit corp⁹ xpi folio.l.co.ij.
Iſta poteſt cõcedi per communicationẽ ydiomatũ

chriſtus eſt panis ſi aſſumeret panem. fo.eo.co.ea.
Ueniale et mortale non differunt ſpecie entitatiue ſed ſolum malicia. fo.eo.co.ea.
Aggregatum ex ſorte et brunello non eſt eiuſdem ſpeciei cum platone ⁊ fauello cū ſub nulla ſpecie cō tineantur. fo.eo.co.ea.
Adhoc ꝙ aliquid annichiletur oportet ꝙ totaliter corrumpatur Et nichil loco eius ſuccedat. folio eodem co.eadem.
Quicquid inſtantanee corrumpitur per vltimum in ſtans eſſe corrumpitur. fo.eo.co.iij.

Distinctionis vndecime queſtio ſecunda.

An poſſumus cathegorice adorare corpus chriſti ſub ſpeciebus panis et vini. fo.l.co.iij.
Duplex eſt modus adorandi corpus chriſti. folio eodem co.eadem.
Non eſt nobis euidens corpus chriſti cōtineri ſub hoſtia nec ſacerdoti celebranti. fo.eo.co.ea.
Adorans corpus chriſti quod inuincibiliter credit eſſe in hoſtia non peccat. fo.eo.co.iiij.
Non omnis attribuens cultū ſoli deo debitū crea ture eſt ydolatra. fo.eo.co.ea.
Iſti non ſtant volo ⁊ credo adorare dyabolum et adoro deum Iſti tamen ſtant volo adorare dyabo lum et deum adoro volo adorare deum et dyabolū adoro. fo.lj.co.prima.
Adorans illud tanꝙ deum qđ rationabiliter non poteſt credi eſſe deus eſt ydolatra. fo.eo.co.ea.
Duo adorant vnus corpus chriſti cōtentum ſub ho ſtia alter corpus chriſti non realiter exiſtens ſub ho ſtia ſed ꝙ credit inuincibiliter eſſe ſub hoſtia equa liter merentur. fo.eo.co.ij.
Aſſignatur ratio q̄re non adoramꝰ xp̄i corpꝰ in ſto macho aſſumentis. fo.eo.co.ea.
Aſſignantur propoſitiones ḡnales quibus quilibꝫ tenetur in vniuerſali aſſentire. fo.eo.co.iij.
Non eſt danda hoſtia non conſecrata petenti cōſe cratam vt ait altiſſ. fo.eo.co.ea.
Sat creaturā eſſe materiale obiectum latrie nō au tem formale. fo.eo.co.ea.

Distinctionis vndecime queſtio tertia.

An ſolus panis triticeus ſit cōueniens mate ria huius ſacramenti et vinū de vite. fo.lj.co.iiij.
Solum panem triticeum eſſe debitam materiā nō habetur ex euangeliſtis ſed pie debemus credere. folio.eodem co.eadem.
Dupliciter capitur mixtio. fo.lij.co.j.
Adhoc ꝙ totus panis cathegoreumatice ſit triti ceus oportet ꝙ maior pars ſit triticea.fo.eo.co.ea.
Sub qualibet parte hoſtie cōſecrate mixte in qua magis eſt de tritico ꝙ̄ de ſiligine eſt corpus chriſti fo.eodem co.eadem.
Corpus chriſti eſt ſub qualibet parte hoſtie conſe crate quantumcūqꝫ parua Et nō preciſe ſub toto ſi cut dicit altiſſ. fo.eo.co.ij.
Conſecrans pro pecunia (ſicut baptiſans pro pecu nia baptiſat) cōſecrat. fo.eo.co.iij.
Datur a deo parua pars panis tritici ꝙ ſeorſū exi ſtens ſentiri non pōt. fo.eo.co.ea.
Partibus nō ſenſibilibus hoſtie conſecrate ſepara tis ſub nulla earum nec ſub omnibus remanet cor pus chriſti. fo.eo.co.ea.
Corpus xp̄i eſt ſub aliqua parte hoſtie q̄ ſi ſepara retur a toto deſineret eſſe ſub illa. fo.eo.co.iiij.
Hoſtia taliter diuidi poteſt ꝙ ſub nulla parte cor pus chriſti remaneat. fo.eo.co.ea.
Utrum detur minimum ſenſibile vel viſibile per ſcrutatur. fo.eo.co.ea.
Datur maximum ſenſibile quod nō pōt ſentiri.fo lio.liiij.co.prima.
Multa pulcra de compoſitione viſionis tanguntur folio eodem co.ij.
Sicut in infinitum parua eſt aliqua pars continui ſic in infinitū remiſſa eſt aliqua viſio. fo.eo.co.ea.
Infinite lapidis partes vnam noticiam ꝓducunt que omnes repreſentat. fo.eo.co.iij.
Si eſſent infiniti lapides penetratiue poſiti in vnā animam nullā noticiā producere poſſunt ſed ſi eſ ſent infinite anime in debita diſtantia multas ꝓdu cerent. fo.eo.co.iiij.
Si angelus eſſet alternatim in quadrāgulo infini tas haberet noticias. fo.eo.co.ea.
A potentia adiuta vt centum nō dicitur virtutis vt centum licet pondus vt centū portet. fo.liiij.co.j.
Intentior eſt viſio totius ꝙ̄ partis nō tn̄ intentius videtur totum ꝙ̄ pars. fo.eo.co.ea.
Aliquid videtur cuius nulla pars videtur. folio eodem co.eadem.
Habens nouem hoſtias ante ſe intendēs ſolum cō ſecrare octo nō determinando ad iſtas vel illa octo nullam cōſecrat. fo.eo.co.ij.
Uolens cōſecrare totam hoſtiam et nullam partē nichil cōſecrat. fo.eo.co.ea.
Si ſacerdos intendat cōſecrare vnam medietatē hoſtie ſolum nō ſe determinando nichil conſecrat. fo.eodem co.eadem.
Sacerdos pōt facere infinitam multitudinē rerum ſeparatarꝫ eſſe in mundo. fo.eo.co.ea.
Si ſacerdos cōſecret tantūmō partes impares ho ſtie minoribus verſus pedē calicis terminātis nō eſt magis ꝓpinqua pars nō ꝯſecrata ꝙ̄ corpus dn̄i nec ecōuerſo. nulla pars tangit calicem ſed infinite folio eodem co.ij.
Si ſacerdos in caſu pretacto moueat calicem ſup partes minores hoſtie tunc immediate poſt b erit ſuper corpus chriſti et immediate poſt b erit ſuper partem nō cōſecratam fo.eo.co.iij.
Si ſacerdos intendat cōſecrare a hoſtiam et ipſo inicio aufertur a et imponitur b hoſtia b cōſecra tur. fo.eo.co.ea.
Si ſacerdos velit cōſecrare omnes preter vnam nichil coſecrat. fo.eo.co.ea.
Si ſacerdos ſuper panem vtatur forma debita vi no vl' econuerſo nichil facit. fo.eo.co.ea.

¶ Diſtinctiõnis duodecime queſtiõ prima.

¶ An omnia accidentia poſſunt eſſe ſine ſubiecto. fo. liiij. co. iiij.
Accidens capitur duobus modis. fo. eo. co. ea.
De diſtinctione quãtitatis a re quãta bifurcata ponit opinio vtraqʒ ab auctore diffinit. fo. eo. co. ea.
Multorum realium ſolutiones refutantur. folio. lv. co. prima.
Dupliciter aliqd dicitur diſcontinuũ. fo. eo. co. ea.
Aliqua ſunt equalia et tamen ſi ab eis ſeparentur equalia non remanent equalia. fo. eo. co. iii.
Aliqđ quãtũ nõ eſt mai⁹ ſua parte. fo. eo. co. ea.
Soluitur ratio buridani tenentis quantitatẽ diſtingui a re quanta. fo. eo. co. ea.
Nec cadauer ſortis nec aſini eſt duplum ad ſortem vel aſinum. fo. eo. co. iiij.
Plura corpora de predicamẽto quãtitatis naturaliter ſe penetrant. fo. eo. co. ea.
Bine expoſitiones nominalium ſuper iſta auctori. ſi ſbã et quantũ ſunt duo ſunt que ſunt ꝛ nõ vnum eſt quod eſt ponuntur prima illarum reprobata. fo. eodem co. ea. ꝛ fo. lvj. co. prima.
Aliqua eſt quantitas ſcđm nominales que nec eſt ſubſtantia nec accidens nec ſubſtantie nec accidentia. fo. lvj. co. pma.
Continuũ põt eſſe quando non erit continuum. fo. eodem co. ſecunda.
Aliquid eſt quantũ ſcđm noiales cui⁹ altera pars non eſt quanta. fo. eo. co. ea.
An accidentia ſeparata poſſint agere et pati a ſeinuicem diſcutitur. fo. eo. co. ea.
In cauſis equiuocis nõ oportet ꝙ cauſa partialis ſit perfectior affectu. fo. eo. co. iij.
Auce apud ſcotos generantur in arboribus ꝛ mures in pellib⁹ in littore maris. fo. eo. co. ea. ꝛ iiij.
Caritas infuſa inclinat ad cõtraria. fo. lvij. co. j.
Accidens ad corruptionem et generationem ſubſtantie actiue concurrunt. fo. eo. co. ea.
Humiditas ſeparata cõcurreret ad productionem forme aeris et aque principaliter tamen ad formaʒ aeris qui habet humiditatẽ in ſummo. fo. eo. co. ea.
Si aqua immiſceatur ſpeciebus vini cõſecrati ſi magis ſit de aqua deus corrũpit ſpecies. fo. eo. co. ij.
Dupliciter capitur mixtio. fo. eo. co. iij.
Oleum non ſacratum mixtũ ſacrato totũ fit ſacratum nõ autem vinum nõ conſecratum mixtum conſecrato. fo. eo. co. ea.
Quodlibet accidens poteſt eſſe ſine ſubiecto. folio eodem co. eadem.
Paternitas nullomodo a patre diſtinguitur. folio lviij. co. prima.
Non citius in hoſtia incaute cõſeruata ꝓducitur noua ſubſtantia ꝙ̃ vermes. fo. eo. co. ea.
Non corrumpuntur ſpecies vini vel panis ab agẽtibus naturalibus ſicut alexander de hales et innocentius dixerunt. fo. eo. co. ij.
Vna gutta aque poteſt totum vinum mundi corrumpere. fo. eo. co. iij.

¶ Diſtinctionis duodecime q̃ſtio ſcđa.

¶ An pluries ĩ die celebrãdũ eſt. fo. lviij. co. iiij
Duplex ponitur eſſe dies cum cuiuſlibet membri diffinitione. fo. eo. co. ea.
Licet de nocte conſecrans vere cõſecrat nõ licet in nocte preterꝙ̃ natiuitatis domini conſecrare. folio eodem co. eadem.
Non licet communiter celebrare pluries preterꝙ̃ in natiuitate dñi. fo. eo. co. ea.
Cauſe ſpeciales quare ſacerdos põt pluries celebrare recitantur. fo. lix. co. j.
Licet nullus tenetur quotidie celebrare melius tamen eſt celebrare ꝙ̃ non celebrare. fo. eo. co. ea.
Non eſt vere dies apud aliquos quouſqʒ ſol aſcendat ſuper eoꝝ hemiſperiũ. fo. eo. co. ij.
Eccleſia non vtitur die philoſophice ſʒ ꝓ diluculo ipm accepit. fo. eo. co. ea.
Aliquis hora quarta poſt meridiem licite celebrat. fo. eo. co. ea.
Citius in eſtate ꝙ̃ in yeme poſſumus celebrare. folio eodem co. eadem.
De cõmorantibus inter tropicum cancri et circulũ articum / et de cõmorantibus inter tropicum capricorni et circulum antarticum quo ad celebratiõem miſſarum idẽ eſt iudicium. fo. eo. co. iij.
Standum eſt in ſecunda celebratiõe et nõ vlterius ꝓcedendum. fo. eo. co. ea.
Nullus ĩ die paraſceues põt celebrare ſʒ quocũqʒ alio die poteſt. fo. eo. co. ea.
Licet ſacerdotes nõ ſemper tenentur celebrare rariſſime vel nunꝙ̃ celebrãtes peccant. fo. eo. co. ea.

¶ Diſtinctionis duodecime q̃ſtio tertia.

¶ Vtrum quilibet cleric⁹ quolibet die tenetur dicere horas. fo. lix. co. iiij.
Multiplices dicunt eſſe clerici. fo. eo. co. ea.
Omnes in ſacris et beneficiati tenentur quolibet die dicere horas fo. eo. co. ea.
Duobus preceptis ſcʒ audire miſſam et legere horas vnico actu non ſatiſfacim⁹ fo. eo. co. ea.
Ad hoc ꝙ quis audiat miſſam nõ oportet qđ quamlibet partem audiat immo ſtat ꝙ nullam partem audiat. fo. lx. co. pma.
Laici impediti ante finem miſſe egredientes non peccant fo eo. co. ea.
Non oportet ꝙ quis in ſua parrochia quolibet die audiat miſſam. fo. eo. co. ea.
Aliquis punitur ſine culpa non tamen ſine cauſa folio eodem co. ij.
Licet bonum ſit quolibet die dicere horas noſtre domine nullus ſtudens nõ beneficiatus nec in ſacris poſitus obligatur dicere preterꝙ̃ in diebus feſtis ꝛ dñicis fo. eo. co. ea.
Epiſcopi itinerantes ſuper altare portatile vbiqʒ poſſunt celebrare fo. eo. co. iij.
Scolaſticus nõ beneficiatus ſm nullum vſum tenetur dicere horas beneficiatus vero ſm vſum ec-

cleſie cuius fructus recipit. folio eodē colūna tertia
Ad dicere horas requiritur vnam partem audire et aliam dicere vel totū dicere folio eodem: colum. quarta
Preſbyter perdens vel ludens breuiarium ſi peni teat non tenetur dicere horas folio eodem columna eadem
Illapſo iſto die non dictis horis nō teneor ampli⁹ pro illo die dicere folio eodem: columna eadem.
Omittens in feſto paſche cōicare tenetur poſtea cō municare fo. eo. columna eadem
Habentes titulum beneficii licet non recipiant fru ctus tenentur dicere horas pro illo beneficio vel re cipientis fo. lxi. columna prima.
Homo ad idem pluribus de cauſis poteſt teneri folio eodem: columna eadem
Omittens dicere horas ante prandium non deobli gatur poſt prandium dicere fo. eodem: co. eadē
Secundum multos tot quot quis habet beneficia totiens debet dicere horas. fo. eodem: colūna eadem
Maior eſt difformitas tenere tria beneficia q̄ vnum illis equiualens. fo. eo. co. ij.
Si quis ſe dubitet pſalmos pretermiſiſſe non op⁹ eſt q͛ reincipiat ſed proſequatur. folio eodem: co. eadem.
Homo non ſemper tenetur nō euagare in horis di cendis folio eodē: co. eadē
Stat aliquem tantum peccare volens vnum pſal= mum omittere ſicut alter totas horas omittens fo. eodem. co. iij.
Cantans in choro ſi fratres vnum pſalmum dixe= rint non tenetur reincipere: ſecus eſt ſi multum di= xerint. folio eodem: colum. eadem.
Ad horas celebrandas requiritur oratio vocalis et non ſufficit mentalis fo. eodem co. quarta.
Aliqua propoſitio de preterito datur vera que nō habet aliquam de ineſſe veram folio eodem: columna eadem
Oratio communis debet eſſe vocalis fo. eodem co. eadem

¶ Diſtinctionis. xiij. queſtio prima.

¶ Utrum chriſtus conſecrauit in pane azimo. folio. lxij. co. prima
Scotorum epiſcopi aliquando circa celebrationem paſchalis feſtiuitatis errauerunt non tamē ob hoc peccauerunt vt teſtatur beda fo. eodē colū. eadem
Chriſtus comedit cum diſcipulis agnum paſcha= lem decima quarta luna ad veſperam menſis pri= mi folio eo. co. ea.
Chriſtus confecit in pane azimo folio eodē columna eadem
Soluuntur et ꝓponuntur rationes grecorum cōfi cientium in pane fermentato. folio eodem: colūna ſcda
Paſcha multis modis capitur. folio eo. colū. eadem
Refelluntur dicta burgenſis videlicet regula quā dicit apud iudeos communem folio eodem co. eadem
Ponitur modus iohannis criſoſtomi de mandu= catione paſchatis fo. eo. co. tertia
Uariantur lune nomina ſecundum augmentū vel decrementum eius fo. eo. co. iiij.
Eclypſis ſolis naturaliter cauſare non poteſt niſi in nouilunio fo. eo. colū. eadem
Concordātur opinio hyeronimi et dyoniſii de ecly pſi paſſionis chriſti. folio ſexageſimo tertio: columna prima.
Soluuntur argumenta burgenſis et eiuſdem refel litur opinio fo. eo. co. ea.
Uarius modus computandi a paſcha vſq; ad pen thecoſtem eſt inter chriſtianos et iudeos. fo. eodē: columna ſcda.
Utrum greci conſecrantes in fermentato ſint he= retici an non multiplex eſt modus dicendi. fo. eo. columna eadem
Non minus eſt hereſis dicere aliquid quod non eſt de fide eſſe de fide q̄ negare aliquid de fide eſſe de fide. folio eodem: co. iij.
Qui capit corpus chriſti ſub vna ſpecie concomitā ter capit ſub alia fo. eo. co. ea.
Non eſt licitum laycis ſub vtraq; ſpecie communi care. fo. eo. co. iij.

¶ Diſtinctionis decime tertie queſtio ſcda.

¶ Queritur de modo celebrandi. folio. lxiij. columna quarta
Multa requiſita ad conſecrationem ponuntur. folio eodem: co. ea.
Jacobus frater domini primus inſtituit conſecra= tionem fo. lxiiij. co. prima
Si maior pars ſtole vetuſtate conſummatur tota eſt iterum benedicenda: ſecus eſt ſi pars ſolum. fo. co. co. ea.
Si anima vnius preſbyteri ponatur in corpus al= terius preſbyteri et contra quilibet adhuc eſt ſa= cerdos fo. eo. co. ea.
Eadem hoſtia realiter poteſt conſecrari a duobus ſacerdotibus. fo. eo. co. ſecunda
Poſito q͛ ſacerdos conſecrat ſolum quamlibet ꝑ tem non terminatam ad a punctum deus non vi= det nec poteſt videre quamlibet partem conſecra= tam ſecundum ſe et quodlibet ſui non omnes tamē partes ſunt conſecrate folio eodem: columna eadem
Intentio conſecrandi quamlibet partem non termi natam ad a punctum non eſt ſufficiens pro conſe= cratione hoſtie. folio eodem: columna tertia.

¶ Diſtinctionis decime quarte queſtio ꝑma.

An peccati poſt baptiſma commiſſi neceſſaria ſit penitentia folio.lxiiij.co.iij.

Multipliciter capitur reatus ſub ſe multa habens membra fo.eo.co.eadem

Multa concreta verificantur de rebus nõ propter rem eis inherentem folio eodem. co.ea.

Multipliciter capitur iſte terminus penitentia cuꝫ eiuſdem diffinitione fo.eo.co.iiij.

Multipliciter quis poteſt peccatum deteſtari. fol. eodem:co.eadem

Multe penitentie diſtinguntur ſpecie. folio.lxv. co.prima

Odium peccati eſt dilectio dei fo.eo.co.eadẽ.

Penitens gaudet ⁊ triſtatur fo.eo.co.ea.

Licet triſticia naturaliter ſequatur nolitionem aliculus diſconuenientis tamen voluntas crebro poteſt impedire ne fiat fo.eo.co.ea.

Nulla penitentia ſimpliciter nec de lege dei ordinata ad delendum peccatũ requiritur. fo.eo.c.ea.

Iſta conditionalis non eſt neceſſaria ſi ſortes q̃ eſt in peccato mortali habebitvitam eternam opus eſt penitentia. fo.eo.co.ij.

Neceſſe eſt exiſtenti in peccato mortali ſpecialiter et de eodem conſcientiam habenti vel habere debenti de potentia dei ordinata habere penitentiam formalem vel virtualem fo.eo.co.ea.

Martyr a tyrannis captus et occiſus licet non deteſtetur peccata ſua tunc ſaluabitur ſi vero dimittaẽ propter miracula tenetur deteſtari peccatuꝫ ſuum folio eo.co.tertia

Sine penitentia ſacramento deletur peccatum. fo.eo.co.iiij.

Opinio ricardi et doctoris ſubtilis de diſtinctione attritionis a contritione dicẽtium certum tempus et intentionem anteq̃ detur gratia reprobatur. fo. eodem columna eadem

Nullus eſt ita perplexus ex quacunq̃ culpa precedenti quin euitare poteſt nouum peccatum. folio lxvj.columna prima

Quicunq̃ gradus deteſtationis peccati rite et circunſtantionatus in quãtuncũq̃ paruo tempore ſufficit ad deletionem peccati quo ad culpam. fo.eodẽ colum.ſecunda

In primo inſtanti in quo datur gratia ille actus eſt contritio et non ſolum immediate poſt vt dicit' gabriel.folio eodem co.eadem

De attritione multiplex ponitur opinio quibuſdaꝫ reprobatis fo.eo.co.iij.

Attritio non fit contritio / ſicut fides informis fit formata vt de palude dicit fo.eo.ea.co.

Non eſt inconueniens effectum alicuius eſſe cauſã ſine qua non eiuſdem cauſe fo.eo.co.ea.

Facilius eſt voluntati contritionem continuare q̃ incohare fo.eo.co.eadem

Diſtinctionis.xiiij.queſtio ſcḋa.

An per ſacramẽtũ pñie deletur peccatũ mortale fo.lxvj.columna.iiij.

Pñia adhuc duob' modis ꝑ virtute et ſacramẽto capit᷑ et quid ſit exprimitur fo.eo.co.ea.

Pñia ſacramẽtũ a pñia virtute diſtinguitur folio lxvij.co.prima

Contritio nõ eſt p̃s integralis ſꝫ ſolũ preſuppoſitiua pñie. fo.eo.eadem co.

Homines vel peccata nõ ſunt materia ex qua ſed circa quã ipſius pñie ſic non hꝫ materiã ⁊ formam vt alia ſacramenta fo.eo.co.ea.

Frequenter eſt ſacramentum penitentie ſine gratia fo.eo.co.ij.

Vere penitens añ ſacramentũ pñie acquirit remiſſionẽ ſuoꝝ peccatorũ fo.eo.ea.co.

Virtute pñie ſacramenti eũti ad confeſſionẽ p̃ v̾ba ſacramentalia cõfertur gratia pñialis. f.eo.co.ea.

Sacramentum penitentie nullomodo delet peccatum. folio eodem: columna eadem

Aliquod opus bonuꝫ aggrediens dꝫ prius ſua peccata plangere folio eodem:colũna eadem.

Si peccatũ perpetratũ deletur opus eſt contritiõe formali vel virtuali folio.eodẽ columna tertia

Oẽs act' eq̃liter boni eq̃le premiũ eſſentiale habebunt non autẽ accidentale. folio eodem:colũna ea.

Non ſp̃ illud quod tollit maius tollit minus. folio eodem co.eadem

Deteſtans pctã propter deũ non tñ intendens cõfiteri pctm̃ non conteritur proprie fo.eo.co.iiij.

Equalis dolor debetur furto et homicidio non ſecundum ſpeciẽ eſſentialem ſed ſecundum intentionem folio eo.columna eadem

Ex diſtinctione ſpecifica cauſarum non ſequitur diſtinctio ſpecifica effectuum fo.eo. columna eadem

Vnũquodq̃ facilius mouetur a proprio motore q̃ extraneo. fo.lxviij.co.p̃ma.

Non opꝫ ad nolle cauſe ſequatur effectus nolitio fo.eo.eadẽ.co.

Actus anime non iniunguntur nobis pro penitentia.folio eodem.co.eadẽ.

Deus equaliter peccantes (non ĩ eodem foro) ieq̃liter punit fo.eo.co.ij.

Non ſemper teneo deteſtare peccata mea folio eo.ea.colũ.

Deteſtari peccata cum ſemel dimiſſa ſunt eſt preceptum affirmatiuum ſemper obligans ſed non pro ſemper fo.eo.ea.co.

Licet beato petro vel alicui beato occurrant peccata preterita ad memoriam licet nollet illa nõ triſtabitur folio.eodẽ.co.iij.

Abbreuians vitam ſenſibiliter propter puritatem mentis in aliqua laudabili adminiſtratione nõ peccat quando non conſtat ei folio eodẽ co.eadẽ

Sortes vtilis reipublice ſi morbo magno grauetur licite poteſt ob peccata non triſtari folio eo.ea.columna

De peccato finalis impenitentie ſortes poteſt penitere licet non poteſt impenitere de peccato finalis impenitentie fo.eodem.ea.co.

Aliqua conſequentia eſt bona rationabiliter forte s poteſt velle antecedens et conſequentiam poteſt velle non rationabiliter non poteſt tamen licite velle conſequens fo.lxix.colū.prima

Quod primum penitet peccatum non eſt. folio eodem eadem columna

Tenendo ad preteritum non eſſe potentiam conditionaliter debeo velle peccatum non fuiſſe folio eo.co.eadem

Alicuius actus meritorii peccatum eſt obiectum totale.folio eodem colum.ij.

Idem actus numero eſt iuſticie amicitie et odium peccati folio eodem colūna eadem.

Non omnes virtutes chriſtus vel beata virgo habuit.eadem columna folio eodem.

Peccator habet aliquas virtutes quas non habet qui nunquam lapſus eſt fo.eo.co.iij.

Penitentia ſacramentū eſt ſecunda tabula poſt naufragium quo ad diminutionem pene et augmentū gratie et non aliter fo.eo.co.quarta

Confitens pluribus ſacerdotibus eadem peccata licet a quolibet abſoluatur non maior infunditur gratia quam ſi vni ſolum confiteretur fo.eo. columna quarta

Actus exterior malus eſt confitendus fo.eo. co.eadem

Crimen creſcit ſecundum magnitudinem obiecti offenſi non tamen proportionabiliter. fo.lxx. co.ſecunda

¶ Queſtio prima diſtinctionis.xv.

¶ An quis poteſt ſatiſfacere in peccato mortali exiſtens. fo.lxx.co.ij.

Diffinitio ſatiſfactionis cum eiuſdem declaratione exprimitur ea.co.fo.eo.

Pro omnibus diuitiis creſi ablatis ſola volutio efficax ſatiſfacere poteſt fo.eo.co.ea.

Adimplens frequenter penitentiam iniunctam nō ſatiſfacit in toto pro pena debita fo.eō. columna tertia

Ieiunium oratio et elemoſina et opera exteriora vt peregrinare percutere pectus pro peccato vſque ad effuſionem ſanguinis non ſunt ſatiſfactiones proprie.fo.eo.ea.co.

Titulus queſtionis duos habet ſenſus ſecundum theologos de cuius ſecundo ſenſu diuerſi ſunt opiniones:prima tenet penitentiam in mortali peccato factam nil valere fo.eo.co.ea.

Si ticio imponatur tempus octo dierum ieiunii et frangat in quarto in ſubduplo minus punietur quam ſi nichil impleuiſſet folio eodem. columna quarta

Duo equaliter peccantes vnus tamen acceptans penitentiam et complens in mortali et alter non equaliter punientur fo.eo.co.ea.

Aliqua ſunt opera extra charitatem facta relinquentia penales effectus et aliqua non.fo.eodem co.ea.

Alia opinio tenens penitentium factam in mortali ſufficere fo.lxxj.co.prima.

Opera facta in mortali de per accidens accelerent ad gloriam fo.eo.co.ea.

Male negatur iſta propoſitio a ſophiſtis neutrum oculum habendo eo potes videre folio eodem colū.ſecunda

Opera facta in peccato mortali non conducunt ad vitam eternam ſed ſolum ad liberationem pene debite.folio eodem colūna eadem

Differentia eſt inter opus mortuum et mortificatū et viuum et viuificatum fo.eodem: columna tertia

Volens ieiunare propter vanam gloriam et penitentiam non ſatiſfacit folio eodem columna quarta

Actus mortalis non ſponte continuatus non imputatur ad mortale fo.lxxij co.prima.

¶ Diſtinctionis .xv. queſtio ſcda.

¶ An opus ſatiſfactorium ſit ita meritorium ſicut opus non ſatiſfactorium fo.lxxij. columna prima

Quod opus ſit factorium dicitur folio eodem: columna eadem.

Opus ſatiſfactorium in gratia eſt meritorium vite eterne fo .eodē:colūna eadem

Opus ſatiſfactorium eſt ita meritorium ſicut opus non ſatiſfactorium fo.eo.co.ea.

Satius eſt peccatori capere magnam penitentiam dum poteſt adimplere quam paruam. folio eodem columna ſecunda

Primus actus meritorius ſecundum holkot ē melior quam quilibet ſequens illa tamen opinio reprobatur.fo.eo.co.ea.et tertia

Primus actus non eſt ſemper melior ſecūdo ymo aliquando ſubduple bonitatis ad ſecundum . folio eo.columna tertia.

Duplex eſt premium eſſentiale ſcʒ et accidentale. fo.eo.ea.co.

Ita meritorium eſt opus precepti ſicut conſilii fo.eo.co.iiij.

Equaliter merentibus equale datur premium eſſentiale ſed non concomitans ſeu accidentali. fo.eo.co.ea.

Duo decedentes cum equalibus meritis inequaliter premiabuntur extenſiue vnus tamē proprie nō magis premiatur quam alter. fo.lxxiij. columna prima

Orans pro ſe et pro aliis tantum meretur pro ſe de premio eſſentiali licet non de diminutione pene ſicut pro ſe ſolo oraret. fo.eo.co.ij

¶ Diſtinctionis .xv. queſtio tertia.

¶ An contrauenie ns ieiunio de precepto peccet mortaliter. folio ſeptuageſimo tertio columna ſecunda

Multipliciter capitur iſte terminus ieiunium. folio eodem:co.ea.

Non omne ieiunium eccleſie (ſicut nec virginitas ſeruata) ſemper eſt virtus fo.eo.co.iij.

In exceſſiuo potu frangitur latitudo temperantie ſed non ieiunium eccleſie fo.eo.co.ea.

Actus habens deum et peccatum pro obiecto non equiualet duobus quorum habet deū pro obiecto et alter peccatum fo.eo.co.iiij.

Quid ſit ieiunium eccleſie dicitur fo.eo.co.ea.

Aliqui cibi in vno tpe frangunt ieiunium et non in alio. fo.eo.co.ea.

Aliquis ſolum ſemel cōedens in die frangit ieiunium. fo.eo.co.eād.

Cibi quo ad fractionem ieiunii ſequuntur voluntatem eccleſie. fo.eo.co.ea.

Tempus quo lʒ cōedere in die ieiunii eſt hora duodecima. fo.eo.co.ea.

Nouē aplor. vigilie ſunt ieiunande hoc tamen non obſeruatur in gallia nec ob hoc peccāt. fo.lxxiiij. columna prima.

Non vouens non comedere carnes in die veneris ſi feſtum natiuitatis in tali die venerit poteſt comedere carnes fo.eo.co.ij.

Inter paſcha et penthecoſten nullū cadit ieiunium fo.eo.colū.eadem

Aliquis licite ſecundum hiero. vel augu. poteſt die dñico ieiunare fo.eo.co.ea.

Frangens ieiunium in vno die quadrageſime totā cathegoreumatice frangit folio eodem cocolum.eadem.

Cenans die iouis ebdomade ſancte peccat. folio eodē:colūna eadem

Pluribus cauſis obligatus ieiunare non ieiunans plus peccat folio eo.ea.co.

Cauſe excuſantes a fractione ieiunii ponuntur. fo.eo.columna eadem

Eccleſie precepta ſunt obſeruanda ſub pena peccati mortalis non obſtantibus aliquorum dictis reprobatis fo.eo.colum.quarta

Leges humane non obligant ad penam eo ꝙ ex iure diuino non procedunt. fo.lxxv.columna prima

Summus pontifex non poteſt pro ſemper me obligare non comedere carnes. folio eodem: colū.eadem

Non ſolum ſummus pontifex poteſt obligare ſub pena peccati mortalis ſed multi ſuperiores regulares et ſeculares fo.eo.co.ea.

Conſuetudo deobligat a precepto humano. folio eodem:co.ij.

Quando michi conſtat legem ſuperioris diuine vel nature tunc nō obligor ei obtemperare quando ſolum dubito ne ſciſma excitem debeo obtemperare fo.eo.co.eadem

Minus peccat tranſgrediens legem humanam ꝙ̄ diuinam non tamen in ea proportione quia hoc modo eſt inferior deo fo.eo.colū.eadē

Nemo cognoſcit quante grauitatis peccatum ſit fo.eo.eadem co.

Dupliciter exponitur diffinitio auguſtini de peccato. fo.eo.colum.tertia

Comedens fabas in quadrageſima licet in eis ſint animalia non peccat folio eodem:colūna eadem

Tranſiens verſus occidentem poteſt diutius veſci carnibus ꝙ̄ tranſiens contra ortum ſolis. fo.eodeʒ co.eadem

Danda eſt minima interruptio vel maxima que nō ſufficit ad hoc ꝙ per interruptionem frangatur ieiunium. fo.lxxvj.co.prima

Seruitores dominorum interſcalariter comedentes non frangunt ieiunium fo.eo.co.ea.

Mendicantes et ille cui ignoranter porriguntur cibi vetiti frangunt eſſentiam ieiunii ſine peccato. fo. eodem columna ſecunda

Dare decimam non eſt de iure diuino quo ad quotam. folio eo.co.ea.

Mediolanenſes non ieiunantes primas quattuor dies quadrageſime non peccant folio eodē columna eadem

Quamlibet legem humanam conſuetudo abrogare poteſt fo.eo.co.iij.

Sacerdotes greci apud latinos reddentes debitū vxoribus pro loco ⁊ tempore ſi non oriatur ſcandalum non peccant fo.eo.co.ea.

Locus particularis religioſus non facit ſufficientē conſuetudinem fo.eo.ea.co.

Non omnis contrauenïens conſuetudini peccat mortaliter nec venialiter fo.eo.co.iiij

Tranſiens per patrias extraneas non tenetur morem proprie patrie obſeruare fo.eo.co.ea.

Ad ieiunium quadrageſime iuuenes non tenentur niſi fuerint viginti et vnius annorum ad alia vero ieiunia non tenentur niſi in decimo quarto. folio lxxvij.columna prima.

Sententia ypocratis de ieiunio iuuenum et ſenum exponitur fo.eo.co.ſecunda

Ieiunium ſancti niniani licʒ ſit laudabile eſt nimis īdiſcretum fo.eo.co.ea.

Habens carnem petulantem debet ieiunare/licet vitam ſenſibiliter ſciret abbreuiari. fo.eo.co.ea.

Aliquis faciens lautam cenam in die precedenti vt bene ieiunet in die ſequenti ſine corporis diſcraſia non peccat fo.eodem:co.eadeʒ

Inhoneſtum eſt veſci ranunculis limacibus et boletis folio eodē:co.eadē

Si homo comedat pluſꝙ̄ ſufficit bone armonie corporis ſed ignoret adhuc eſt infra temperantie limites fo.eodem:co.quarta.

Duo in die ieiunabili petentes cenam vnus acquirans et alter non ceteris aliis parib⁹ equaliter peccant fo.eodem.eadē co.

Quia ieiunium eſt de iure humano homo poteſt licite facere collationem ſi conſuetudo ſit patrie. fo. eodem:columna eadem

Regentes in artibus et in grammatica pro diſcipulis laborantes nōn tenentur ad quadrageſime ieiunium. fo.lxxviij.co.prima

Pauperes poſſunt parum panis loco ſpecierũ accipere fo.eo.co.ea.
Incidens in morbum ex culpa ſua non tenetur ad quadrageſime ieiunium. folio eodem:colũ na eadem
Infringens ieiunium vno die non tenetur alio die ieiunare pro illo fo.eo.co.ij.
Latitudo ieiunii includitur in latitudine abſtinentie et latitudo abſtinentie in latitudine temperantie.fo.eo.co.ea.
Reprobatur dictum martini impugnantis ſanctũ thomam de ieiunio et abſtinentia.folio eodem: columna tertia
Duo equalem partem panis comedunt tamen vnꝰ peccat per inſenſibilitatem et alter non ymo virtualiter agit per temperantiam.folio eodem: columna eadem
Doctrina auicenne ad cognoſcendum aquam bonam ponitur. fo.eo.co.quarta.
Habens nolitionem ieiunandi totam quadrageſimam non tantum peccat ſicut habens quadraginta nolitiones pro qualibet die vnam folio lxxix.co.prima.
Habens volitionem cenandi in die ieiunabili licet nõ apponetur ei frangit ieiunium.folio eo.columna eadem
Secunda volitio comedendi eſt fractius ieiunii nõ irrecuperabiliter ſed poſt realem comeſtionẽ perdi tur.fo.eo.co.ea.
Tabernarii porrigentes cibos in die ieiunabili intrantibus ſine rationabili cauſa peccant. folio.eoð columna tertia
Volentes non comedere carnes poſſunt ius carnium cum ſanguine abſorbere.folio eodem:columna eadem.
Nõ quilibet peccans per intemperantiam frangit ieiunium. folio eodem co.eadem.

Diſtinctionis.xv. queſtio quarta.

An tertio comedens frangat ieiuniũ ſicut ſecundo fo.lxxix.co.iij
Circa titulũ queſtio. due volitant opiniones problematice. fo.eo.co.ea.
Tertio comedẽs cibũ licitũ non peccat tñ ſi tũc comederet carnes peccaret fo.eo.co.iiij.
Anteq̃ hõ exterius comedat frangit ieiunium. fo. eo.co.eadem
Actus interior poſt comeſtionẽ continuatus (ſicut nec actus exterior cõtinuatus) non eſt peccatum. fo.eo. co.eadẽ
Idẽ actus exterior a duobus actibus quorũ vnus ẽ peccatũ et alter non imputari põt. folio.lxxx. columna pͥma.
Reprobaẽ ſolutio martini data duobus argu. qbꝰ dantur alie. fo.eo.eadem co.
Contrahẽs poſt votũ ſimplex reddẽdo debitũ pͥmo peccat poſtea vero potẽs reddere et non expetere fo.eo.co.ij.
In conſuetudinibꝰ penalibꝰ poſitiuis hũanis nõ totiens icurrit penã quotiens tranſgreditur preceptum. fo.eo.eað.co.
Reprobatur opinio martini et godofredi de fontibus.fo.eo.co.iij.
Soluũtur rões durãdi ⁊ marti.tenentiũ cõcedẽtẽ in die ieiunabili nõ quotiẽs cõedit poſt pͥmã comeſtionẽ totiẽs peccat fo.eo.ea.colũ.
Pro ſcḋa cõeſtione totali hõ peccat ſʒ nõ pro q̃libʒ parte eiꝰ diſtincto pctõ fo.lxxxj.co.j.
Magis peccaret frãgẽs ieiuniũ in feſto paſce vel eq̃ in vigi.oim ſanctorum fo.eo.co.ij.
Nõ oʒ ieiunantẽ ſp habere diſtinctã volitionẽ ieiunandi in tali die. fo.eo.co.iij
Bruta nõ gaudẽt aliis ſenſibus q̃ guſtu et tactu .p pᷓte ſʒ hñ p accñs fo.eo.ea.co.
Cã ſtimulis carnis q̃ caſtrimergie in nobis põt diminui fo.eo.co.eadem
In diebus dñicis poſſumus licite ieiunare. folio eodem.co.eað.
Dubiũ eſt vtrũ in die paſche liceat ieiunare. folio lxxxij.columna pͥma.

Diſtinctionis.xv. queſtio quinta.

Utrum elemoſina ſit neceſſario danda indigenti fo.lxxxij.co.ij.
Diffinitio elemoſine declaraẽ fo.eo.co.ea.
Elemoſine ſpirituales preſtant corporalibus.folio eodem:co.eadem
Aliq̃ eſt elemoſina et tñ nichil eſt cõe in dãte et accipiente fo.eo.ea.co.
Quilibet non exiſtens in extrema neceſſitate cuilibet exiſtenti in extrema neceſſitate teneẽ de neceſſitate ſalutis ſubuenire. fo.eo.ea.co.
Dare de neceſſariis alteri q̃ nõ eſt in extrema neceſſitate nec eſt de precepto nec de cõſilio.f.eo.ea.co.
Elemoſina eſt danda de iuſte poſſeſſis. fo.lxxxiij. co.tertia
Mulier lucratiua vel habens parafernalia põt elemoſinam tradere contradicente marito.folio.eoð eað.co.
Dans elemoſinã pauperi extremo nõ dat pauperi proprium ſed ſolũ ei debitum fo.eo.co.ij.
Diuiti de neceſſitate ſalutis danda eſt elemoſina i aliquo caſu ſicut extreme pauperi eſt neganda. fo. eodem. co.ea.
Preceptũ iudeoꝝ de non habendis mẽdicantibus et ad morale et non ligatiuum.fo.eo.columna.iiij.
Intelligentia iſtius auctoritatis:non vidi iuſtũ derelictũ nec ſemẽ eiꝰ querẽs panem exprimitur.fo. eodem.ea.co.
Diues capiens elemoſinam intuitu paupertatis tenetur reddere non illi qui tribuit ei. folio.lxxxiiij. columna pͥma
Habens pecuniam iniuſte dans illam pauperi exiſtenti in extrema neceſſitate non ſufficienter ſatiſfacit.fo.eo.co.ij.
Duo dãtes elemoſinam vnus hylariter et alter cũ

quadam triſticia non oportet q hylarior magis mereatur fo.eo.co.iij.
Habens pro penitentia iniuncta dare pauperibus dans pauperi non extremo et non dans extremo deobligatur a penitentia ſed peccat. fo .eodē: colūna eadem
Extreme pauper vbicunq; poteſt capiens non peccat co.iiij.eo.fo.
Omnes homines in mundo (collectiue capiendo) ſunt equaliter diuites f.eo.c.ea.
Quanto pauperes ſunt pauperiores/ tanto diuites ſunt ditiores co.i.fo.lxxxv.
Sortis extreme pauperis omnia bona nō ſunt quolibet tamen capiendo non peccat. folio eodem. columna eadem.
Sortes capiens rem alterius ſi dñs illius rei peruenerit ad extremam neceſſitatem prius q̄ ipſe vl' cum ipſo tenetur illi dare fo.eo.co.eadē.
Quattuor exiſtentibus in extrema neceſſitate habens ſolum panem ſufficientē pro vno nulli tenetur dare: nulli tamen dans peccaret. f.eo.c.ea. et ſecunda.
Probabile eſt q teneor dare panē alicui cui non teneor dare co.ij.eo.fo.
Maius malū eſt negare elemoſinā indigenti q̄ auferre ab habente. eadem columna folio eodem.
Non dans extreme indigentibus cuiuſlibet eſt homicida ſolum tamen imputatur ei ac ſi vnum occidiſſet. folio eo.co.tertia
Nemo vitam ſuam cū iniuria alterius ſaluare dz. fo.eo.co.quarta
Licet tyrannus michi mortē minetur niſi platonez occiderem non debeo co.ea.fo.eodē
Duo extreme pauperes quilibet habens medium panis nō ſufficiens pro ſe ſi vnus nō dat alteri vter q; eſt homicida fo.eo.co.ea.
Excuſatio ionathe de comeſtione faui mellis. fol. lxxxvj.columna prima.

Queſtio ſexta diſtinctionis.xv.

An rerum dominia fuerint diſtincta iure nature diuino vel humano. fo.lxxxvj.co.j.
Idem eſt proprium et vſus. co ea.fo.eo.
Dñium ciuile impertinenter ſe hz cum fide et charitate. fo.eo.ea.co.
Papa propter hereſim occultā non deſinit eſſe caput eccleſie fo.eo.co.ea.
Multipliciter acquiritur dominium. folio eodem. colūna ſcda.
Conueniens erat q omnia in ſtatu innocentie fuiſſent cōmunia ſed diſconueniens in ſtatu nature lapſe. fo.eo.co.ea.
Reruz appropriatio in particulari introducta eſt de iure humano fo.eo.co.ea.
Habere oia cōia expedit parue cōitati non tñ toti orbi. fo.eo.co.tertia
Rerū prima diuiſio fuit ab hominibus introducta fo.eo.co.iiij.
Princeps debet ſe exponi morti pro defenſiōe rei publice eo.fo.co.ea.
Multo melius eſt patriā regi p vnum q̄ per cōitatē fo.lxxxvij.co.prima.
Regnū preſtat timocratie z ariſtocratie: fo.eodem eadem columna
Non eſt bona policia vbi coloni ſolum per quattuor aut quinq; annos habent terram locaticiā. folio eodem:co.ea.
De laude agriculture ea.co.fo.eo.
Omnes dñi tenentur conſentire de danda terra agricolis perpetuo pro annuo cenſu fo.eo.ea.co.
Soluitur ratio tulli probare volentis artes mechanicas eſſe viles et abiectas fo.eo.co.iij.

Diſtinctionis .xv. queſtio ſeptia.

Utrum homo tenetur reſtituere illa que acquiſiuit per preſcriptionem vel vſucapionem. folio lxxxvij. co.quarta
Diffinitio preſcriptionis z vſucapionis ponitur.fo. eodem:co.ea.
Quantum tempus requiritur ad preſcriptionē abſentium et quantum ad preſcriptionem preſentiuz requiritur enucleatur fo.eo.co.ea.
Quattuor conditiones requiruntur ad preſcriptionem fo.lxxxviij.colū.prima
Fructus ſoli citius vſu capiuntur q̄ terra preſcribatur fo.eo.co.ea.
Habens malam fidem ante finem temporis pſcriptionis in foro anime tenetur reſtituere lz non pōt cogi in foro ciuili. fo.eo.co.ea.
Multis modis iuſte amittitur dñium ſine domini conſenſu fo.eo.co.eadem
Aquirens dominium per preſcriptionem vel vſucapionem ſana conſcientia tenet acquiſitum. folio eodem colum.ij.
In inſtanti terminanti tempus preſcriptionis ſortes incipit eſt dominus plato incipit eſſe dominus fo.eo.co.ea.

Diſtinctionis .xv. queſtio octaua.

Quomodo conueniunt et differunt vſufructus z vſus fo.lxxxviij.co.ij
Quid ſit vſufructus exponitur. folio eodem: colūna eadem.
Creditor non debet vti pignore. folio eodem colūna eadem.
Non eſt eſſentiale vſufructuario dare cautionem. fo.eo.co.ea.
Uſufructus in omnibus rebus conſtituitur q̄ non conſumuntur vſu fo.eo.co.ea.
Uſufructus terminatur in morte fructuarii quando eſt conſolidatio duabus capitis diminutionib⁹. fo.eo.co.ea.
Sortes in tribus locis habens vſum in vno illorū in quo vult poteſt capere vſufructū aliis faciendo gratificationem folio eo.co.iij.

Vſufructus legatus ciuitati durat ſpacio centum annorum legatus vero pupillo vſqꝫ ad etatem cõpletam. fo.eo.co.ea.
Vſufructus legatus ſub incerto tempore durabit per totam vitam vſufructuarii.

¶ Diſtin. decime quinte queſtio nona.

¶ An lucrans in ludo acquirat dñium rei lucrate. folio. lxxxviij. co. iij.
In aliquibus ludis fortuitis victor acquirit dñium rei lucrate ſi cõtra artem ludi nõ luſerit vł cum illo qui dñiuz rerum transferre potuerit. fo.eo.co.ea.
Filiuſfamilias et religioſus nõ habent dñiũ transferendi notabilẽ ſummã pecunie. fo.eo.co.iiij
Probabile eſt lucrans ad taxillos debite ludẽdo acquirit dñium rei lucrate. fo.eo.co.ea.
Canones vetant luduz taxillorum ſed non irritant fo.eodem co.eadem.
Rex francie nõ habet ſuperiorem. fo.eo.co.ea.
Religioſus põt aliquid ludere ⁊ lucrans acquirit dñium. fo.lxxxix.co.j.

¶ Diſtinctionis decimequĩte q̃ſtio decima.

¶ An ludere ad ludos ſit hõeſtũ. fo.lxxxix.co.ij
De multiplicitate ludorum et eorum inuentoribus folio.eodez co.tertia.
Aliquis ludus eſt alicui ſtatui honeſtus alteri autẽ inhoneſtus fo.eo.co.ea.
Religioſos et clericos non decet haſte ludere nec venari fo.eo.co.ea.
Aliquis ludus eſt honeſtus in vno tempore que nõ eſt honeſtus in alio quedã autem omni tẽpore et omni ſtatui inhoneſtus fo.eo.co.ea.
Publicus aleator ꝓpter ludũ illicitum remouetur a ꝓmotione non tamen oportet ſemper reſtituere folio eodem.co.iiij.

¶ Diſtin. decime quinte queſtio vndecima.

¶ An proximi lacerans famaz tenet reſtituere. fo.lxxxix.co.quarta.
Imponens alicui falſum crimen tenetur illud reuocare coram illis q̃libet dixerat. fo.xc.co.ꝑma
Magis curandum eſt reſtituere famaz q̃ diuitias captas. fo.eo.co.ea.
Lacerans famã fratris verum crimen ſʒ occultuz imponendo tenet reuocare fo.eo.co.ij.
Duo ſibi inuicem famaz lacerantibus non ſufficit inter ipſos ſolum facta recõpenſatio. fo.eo.co.ea.
Si parcerem viro rem meaz furanti nõ poſſum ei dimittere emendam cõmuni iuſticie debitam.folio eodem co.eadem.

¶ Diſtin. decime quinte q̃ſtio duodecima.

An accuſatus de aliquo crimine tenetur illud ꝓpalare. fo.xc.co.iij.
Vbi caſus eſt occultus nullus tenetur crimẽ ſuum propalare. fo.eo.co.iiij.
Religioſus ſecretum peccatuz non tenetur dicere prelato in capitulo. fo.eo.co.ea.
Iudice querenti crimen ſi neget ſuuz occultuz peccatum nõ mentitur. fo.eo.co.ea.
Querenti innocentem occidere poſſum licite ꝟbuz amphibologicum dare. fo.xci.co.j.
Si homo in tortura cõcedat ſe crimen commiſiſſe qđ non cõmiſit peccat ſed metus in parte excuſat. fo.eodem co.eadeʒ.
Fama nõ eſt neceſſaria homini ꝓpter ſeipſum ſed ꝓpter ꝓximi edificationeʒ. fo.eo.co.ea.

¶ Diſtin. decime quĩte q̃ſtio decima tertia.

¶ An diſſuadens alicui intrare religioneʒ tenetur intrare religioneʒ altero nolente poſtea intrare folio.xcj.co.prima.
Diſſuadens ſorti intrare religioneʒ ſi ſortes poſtea noluerit debet aliuʒ habere qui intret ſi non poteſt aliũ habere debet intrare. fo.eo.co.ea.
Ordinans ſeruũ alicuius in ſacerdoteʒ ſciẽter ignorante dño tenet ad ſerui eſtimationẽ. fo.eo.co.ea.
Impediens idoneũ a beneficio acquirendo nõ tantum peccat ſicut ĩpediens ab acq̃ſito. fo.eo.co.ea.
Religioſus tenetur facere repenſam de licite conſumptis arte viuendo vel ꝑ amicos. fo.eo.co.ea.
Si mulier habeat ſpuriũ primogenitũ quẽ vir credit eſſe heredeʒ qui.d faciet inuniueat. fo.eo.co.ea.

¶ Diſtin. decime quinte q̃ſtio decima q̃rta.

¶ An homicidiũ ſit magnuʒ peccatum/et que reſtitutio homicidio debetur fo.xcj.co.iij
Homicidiuʒ eſt ſcelus piurio contra deuʒ ſcienter cõmiſſo maius fo.eo.co.ea.
Appropinquãte homicida occiſi cadaueri vulnera occiſi ſanguine ꝓfluunt. fo.eo.co.ea.
Homo qui ſm legeʒ occiditur pro homicidio ſatiſfacit equanimiter ferendo mortem pro morte. fo.eodem co.quarta.
Penam legis princeps poteſt remittere non occidendo homicidã. fo.eo.co.ea.et.xcij.co.prima.
Non ſemper inclinat clementia ad remittendam penã in aliquo imo ad infligendam. fo.xcij.co.j.
Moyſes occidit egiptiuʒ inſtictu ſpiritusſancti.fo.eodeʒ co.eadem.
Dominus faciens famulum occidere hominem vterqꝫ eſt homicida ſed magis dñs q̃ ſeruus.folio eodem co.eadem.
Multi vulnerantes platonẽ nullius tamen eſt vulnus letale ſed omnium quilibet illorum eſt homicida. fo.eo.co.ij.
Mulier pro caſtitate ſeruãda intrans in aquã quaʒ non credit eſſe profundam ſe ſubmergens ab homicidio excuſatur fo.eo.co.ea.
Beatus petrus amputando auriculã malci ⁊ etiaʒ moyſes occidendo egiptium ſm auguſtinum ꝑec

cauerunt. fo.eo.co.ea.
Aliquē vulnerans tenetur ad expenſas cirurgicorum et etiam ad illas quas alter poterat lucrari. folio eodem co.iij.
Occidens aliquem tenetur alere parentes occiſi. folio eodem co.eadem.
Plus peccat occidens nobilem ꝙ̄ innobilem plus tñ tenetur innobili ꝙ̄ nobili. fo.eo.co.ea.
Si duo equaliter ſe ledant nullus alteri tenetur ſi inequaliter minus leſus tenetur ad recompenſam proportionatā. fo.eo.co.ea.

¶ Diſtin. decime quinte q̄ſtio decima q̄nta.

¶ An liceat occidere et rapere in bello. Folio xciij.co.quarta.
Impertinens eſt viro forti eſſe robuſtum corpore vel viribus. fo.eo.co.ea.
Aliquis actus eſt vni fortitudo qui alteri eſt audatia et temeritas. fo.xciij.co.prima.
Non ſequitur iſte eſt fortior iſto ḡ debet quicumq̄ iſte aggreditur aggredi. fo.eo.co.ea.
Fugere cunctari ⁊ aggredi actus ſunt fortitudinis folio eodem co.eadem.
Non eſt act⁹ fortitudinis ſe occidere propter quācūq̄ triſticiaȝ idcirco ſaul et lucretia ſm auguſtinū reprehenſibiles ſunt. fo.eo.co.ij.⁊.iij.
Mutilans ſe membro nō eſt promouendus nunc ſine diſpenſatione. fo.eo.co.iij.
Refellitur ratio vulgaris dicēs repercutientē ⁊ nō primo percutienteȝ facere belluȝ. fo.eo.co.ea.⁊.iiij
Volitio patiendi martiriū in abſentia p̄iculorū nō ſufficit ad martyrium. fo eo.co.iiij.
Habens fortitudineȝ militareȝ ſoluȝ frequenter in bello vtilior eſt viro forti. fo.eo.co.ea.
Surripiens res in bello iuſto in quo meritoriuȝ eſt bellare ſecunduȝ exigentiam culpe non tenetur reſtituere. fo.xciiij.co.j.
Principes in bello iniuſto pugnātes ⁊ ipſis nō ſubditi peccant ſubditi ꝟo minime. fo.eo.co.ea.
Non omne ablatuȝ in bello iniuſto eſt reſtituenduȝ licet ſuſcipiens peccat. fo.eo.co.ea.
Defenſio eccleſie patrie vel innocentū eſt cauſa iuſta belli. fo.eo.co.ij.
Inferior ſequēs preceptum ſuperioris dū nō ſciat oppoſitum eſſe iuſtuȝ non peccat. fo.eo.co.iij.
Non repercutere vel dare maxillaȝ percutiēti non eſt de precepto. fo.eo.co.ea.
Si ſit perſecutio perſonalis non inquātū fidelis poteſt licite fugere. ſecus eſt ſi inquātū fidelis vbi non pōt fieri fuga ſine ſcandalo. fo.eo.co.ea.
Ille qui pace vti debet armis vtens vl' vtēs aliter ꝙ̄ debens a fortitudinis latitudine deuiat. folio xcv.co.prima.
Licituȝ eſt cuilibet tā clerico ꝙ̄ laico inuaſorē ſi nō poteſt aliter euadere occidere. fo.eo.co.ea.
Nobilis non debet fugere a vili. fo.eo.co.ea.
Sortes ſacerdos debet citius paruulum in mortis articulo exiſtem baptiſare ꝙ̄ ob tyranni minas dimittere. fo.eo.co.ij.
Curatus non dans ſacramenta ſubditis in tempore peſtis nō excuſatur. fo.eo.co.ea.
Homines limitanei duorum regnoruȝ ſeinuiceȝ depredātes ſi alter capiat aliquando bona illius que ſua non diripuerat nō tenet̄ reſtituere. fo.eo.co.ea.
Repreſalie ſunt licite. fo.eo.co.iij.
Idem bellum reſpectu aliquorum eſt iuſtum ⁊ aliorum iniuſtuȝ. fo.eo.co.ea.

¶ Diſtin. decime quite queſtio decima ſexta

¶ An duellū ſit licitū ſimpliciter. fo.xcv.co.iiij
Tam princeps facultateȝ certandi in duello p̄bēs ꝙ̄ certantes peccant. fo.eo.co.ea
Ille temptat deum qui vult occultum reſerari non adhibens omnē diligentiā quā poteſt. fo.eo.co.ea.
Vinci non arguit virum habere cauſam iniuſtam. folio.xcvj.co.j.
Prohibitum eſt tēplariis in liuonia iudicium ferri candentis. fo.eo.co.ea.
Deus ob cauſas latentes ſinit iuſtos puniri. folio eodem co.eadem.
Quando duo exercit⁹ diſpoſiti congregantur tūc licet duobus pro totali lite dirimēda habere ſingulare certamen. fo.eo.co.ij.
Iudex duos condēnatos nō pōt licite facere ſeipſos in duello p̄imere. fo.eo.co.iij.
Tunc aliquid p̄mittitur quando non poteſt adhibere remedium. fo.eo.co.iiij.
Gratia recreationis regum licet haſti ludere capitibus obtuſis. fo.xcvij.co.j.
Verba legis humane nō ſemper obſeruanda ſunt folio eodem co.ij.
Licet aliqua falſa in legibus inueniātur nō debent totaliter ſperni. fo.eo.co.ea.
Non cuilibet ſanctorum in imp̄tinentibus fidei eſt maior fides adhibenda ꝙ̄ ariſtoteli. fo.eo.co.ea.

¶ Diſtin. decime quite q̄ſtio decia ſeptima.

¶ An homo dānatus ad mortem licite poteſt aufugere fo.xcvij.co.iij
Iuſte cōdēnatus poteſt aufugere licite alteri⁹ ſalua iniuria. fo.eo.co.ea.
Licet cōdēnatus pōt aufugere nō debet carcerē infringere vel cuſtodē occidere. fo.eo.co.iiij.
Regna vicina raro ſe mutuo diligūt. fo.eo.co.ea.
Inter regna vicina eſt maxime cauſa diſpenſationis in omnibus gradibus nō p̄hibitis in iure nature. fo.xcviij.co.j.
Habens manū vel pedē in cōpedibus fixuȝ poteſt illum abſcindere licite ſi non poteſt aliter euadere folio eodem co.eadem.

¶ Diſtin. decime quite q̄ſtio decima octaua.

¶ An homo tenetur reſtituere acquiſita per furtum. fo.xcviij.co.p̄ma.

Si rem meam capio quã alienã puto furtum committo. fo.eo.co.ſcða.
Aliquis peccat peccato furti et nichil furatur ⁊ ſic non omnis fur tenetur ad reſtitutionẽ. fo.eo.co.ea.
Exiſtens in extrema neceſſitate capiens pro nutrimento non eſt fur. fo.eo.co.ea.
Qui alienum capit vt largiatur elemoſinam eſt fur folio eodem co.eadem.
Non omne furtũ eſt peccatũ mortale. fo.eo.co.ea.
Aliquis actus eſt primo furtum et poſtea meritorius. fo.eo.co.iij.
Omne oblatum ꝑ furtuꝫ qualitercũqꝫ capiatur eſt reſtituendum. fo.eo.co.ea.
Fur tenetur alteri ſatiſfacere de dãno proueniẽte ex carentia rei fo eo.co.ea.
Quis ſatiſfacere potens et non faciẽs ſed ex diſcolia vtitur priuilegio non excuſatur coram deo. folio eodem co.quarta.
Stat virum per detentionem duodeni tantũ peccare ſicut per furtum ſcuti fo.eo.co.ea.
Non oportet detenentẽ rem alienã in qualibet parte temporis detentionis nouo peccato peccare. folio eodem co.eadem.
Multi aliquẽ notabiliter dãnant quorum quelibet vnum ſolum racemũ capit. fo.xcix.co.prima
Si ſucceſſiue grana auferentes de ſe inuicẽ ſciant quilibet tenetur reſtituere non inſolidum. folio eodem co.eadem.
Suadens aliis furari tenet inſolidũ. fo.eo.co.ea.

¶Diſtin.decime quĩte q̃ſtio decima nona.

¶Quando furtum ſit venialevel mortale quando ſucceſſiue ſolũ granũ cauſatur. fo.xcix.co.ij.
Dabile eſt vltimũ inſtans in quo nõ eſt notabile dãnum ablatum alias daretur minimum mortale. folio eodem:co.tertia.
Quando maximũ nõ dãnificans ablatum quantũcũqꝫ parum poſtea auferetur eſt mortale peccatum folio eodem:eadem co.
Dandum eſt maximum non dãnificans citra veniale ſicut maximũ non dãnificans citra mortale. folio eodem:co.quarta.
Ablatio prime partis proportionalis vndecimi grani eſt peior ablatione omniũ alioꝝ. fo.eo.co.ea.
Minus auferens aliqñ plus peccat q̃ magis auferens. fo.eo.co.ꝑma.
Si viginti ſint quorum quilibet aufert granũ ſcientes poſtea pꝛem familias leſum eorum quilibet tenetur ſub pena peccati mortalis reſtituere ⁊c. folio eodem:co.eadem.
Auferens a pauperiore ceteris paribus plus peccat. fo.eo.co.ij.
Undecima volitio auferendi excedit decimã in malitia ĩ proportionabiliter ſed nõ duodecime vndecimam. fo.eo.co.ea.
Nullus peccat peccato omiſſionis niſi quando nõ habet actum quẽ debet habere. fo.eo.co.iij.

¶Diſtin.decime quĩtẽ queſtio vigeſima.

¶An emens rem furtiuã tenetur illaꝫ vero domino ſine redditione pcii reſtituere. f.eo.co.iij.
Emens rem ſcitam eſſe furto ablatam tenetur ad reſtitutionem ſm ſtatum in quo erat et fruct⁹ quos alter poterat habere. fo.eo.co.ea.
Si ſit bone fidei poſſeſſor non tenet reſtituere/etiaꝫ ſi res perierit q̃diu manet in illa fide. fo.eo.co.ea.
Aliquod furtum ⁊ aliqua rapina(ſicut multe rapine)ſpecie differunt. fo.eo.co.ea.
Aliquod furtum ⁊ aliqua rapina ſunt eiuſdem ſpeciei. fo.eo.co.ea.
Species furti ponuntur. fo.cj.co.prima.

¶Diſtin.decĩe quĩte q̃ſtio vigeſima ꝑma.

¶An iuſte pro furto infligat mors nec lex moyſaica nec ceſaria nec eccleſiaſtica nec pcipit euangelium aut pro ſimplici furto infligatur mors. folio eodem:co.eadem.
Pro furto ſimplici vbi preſumitur fur incorrigibilis infligitur mors fo.eo.co.ea.
Conſuetudo vbi eſt ſtabilita legeꝫ poſitiuã humanam tollit. fo.eo.co.ea.
Non ſemper maiora peccata in foro humano grauius puniuntur. fo.eo.co.ea.
Contra iuſticiam faciunt qui hominẽ ꝑ ꝑmo furto interficiunt. fo.eo.co.ij.
Ante cõdẽnationem ſufficit reſtituere ablatum cũ tota iactura ſed poſt cõdẽnationem oportet reſtituere triplũ vel quadruplũ. fo.eo.co.iij.

¶Diſtin.decime quĩte q̃ſtio vigeſima ſcða.

¶An tenens columbaria tenetur ad reſtitutionem dãni illati a colũbis eius. fo.cj.co.iij.
Non ſufficit ad excuſanduꝫ tenentem columbaria dicere q̄ tenet columbas pro venditione vel pro patria. fo.eo.co.ea.
Conditiones quibus excuſentur colũbaria tenentes ponuntur. fo.eo.co.ea.
Male agunt in locis columbarũ piſa melle intincta ponentes vt capiant columbas aliorum. folio eodem:co.eadem.
Tenens rem inuentem nõ derelictam eſt fur. folio eodem.co.quarta.
Licet nauis frangatur in ſolo cuiuſdem domini nichil domini in illis bonis habet dominus ſoli. folio eodem:co.eadem.
Theſaurus repertus in ſolo proprio ſit poſſidentis ſolum reperti auteꝫ in alieno medietas eſt pro domino ſoli altera pro reperiente. fo.eo.co.ea.
Capiens pecuniaꝫ mutuo et non reddens potens tamen reddere peccat pctõ rapine. fo.eo.co.ea.

¶Diſtin.decime quĩte q̃ſtio vigeſima tertia.

¶An vſura ſit peccatum. fo.cj.co.iiij.
Aliquis eſt vſurarius qui non habet in ſe vſuram. folio.cij.co.prima

Stat aliquem eſſe bis vel ter vſurariuꝫ circa eandem pecuniam. fo.eo.co.ea.
Sortes eliciens decem volitiones vſurarias circa eandem pecuniam tantum peccat ceteris paribus ſicut habens volitiones circa pecunias diſtinctas folio eodem:co.eadem.
Moralia veteris legis (ſed non cerimonialia vel iudicialia) vigorem habent. fo.eo.co.ij.
Prohibitio vſure eſt morale ꝓceptū. fo.eo.co.ea.
Sacerdos capiens oblationes vſurarioꝝ ſcienter tenetur reddere ⁊ ſuſpendetur ab officio per tempus. fo.eo.co.ea.
Mutuans poteſt ex beniuolentia aliquid ſperare vltra ſortem non tñ deducere in factū. fo.eo.co.ea
Mutuans ob beniuolentiā et fert ſuam beniuolentiam in vlterius lucrum eſt vſurarius. fo.eo.co.iij.
Mutuans ratione dāni poteſt capere vltra ſortem folio eodem:co.eadem.
Rapiens inſtrumenta artificis tenetur de tempore perdito. fo.eo.co.ea.
Mutuans ratione intereſſe poteſt capere vltra ſortem. fo.eo.co.iiij.
Pro quattuor ſcutis poſſum in aliquo caſu capere ſexaginta. fo.ciij.
Induſtrius mercator poteſt plus leuare vltra ſortem ꝙ̄ ignarus. fo.eo.co.ea.
In vſura non cadit diſpenſatio. fo.eodem:co.ij.
Capiens ſuum ab hoſtibus ſub nomine vſure peccat licet nō teneatur reſtituere. fo.eo.co.eadeꝫ.
Multiplex ponit̄ expoſitio ſup̄ illa auctoritate non funerabis fratri tuo ſed alieno. folio eo.co.ea.
Regens mutuans ſcolaſtico et capiens vltra pro labore curſus non eſt vſurarius. folio eo.co.tertia.
Non poteſt mutuans leuare ꝓportionabiliter precium ſecundum ꝙ emptor eſt malus ſolutor vel ſecundum proportionem anxietatis. fo.eo.co.iiij.

Diſtin. decime quīte q̄ſtio vigeſima q̄rta.

An iſte caſus ſit vſurarius habeo chorum tritici valentem decem ſeruo ad tempus in quo anno na eſt carior tūc capio magis ꝙ̄ decē. fo.ciij. co.iiij.
Si tūc q̄ñ chor⁹ valebat decē eram vendíturus et non expectaturus ſum vſurarius ⁊ econuerſo minime. folio eodem:co.eadem.
In eodem foro vendo duos choros tritici et pro vno licite capio viginti ⁊ ꝓ alio trigīta. fo.ciiij.co.j
Magnam gratiam quis aliquando facit alteri pro vno choro tritici capiens duos. fo.eo.co.ea.
Propoſiturus totum triticum vno die vendere nō poteſt licite duos dies ſtatuere. fo.eo.co.ij.
Si forum in eodem die mutetur tenens medium inter precium rerum prime medietatis fori et ſecūde recte facit. fo.eodem:co.ea.
Non excuſatur ab vſura tranſcendens lucrū veriſimile. fo.eo.co.iij.
Quis poteſt emere bladū in agris vel granū de nouo ſeminatum licite. fo.eo.co.ea.
Oportet defalcare precium bladi empti ſm̄ exigētiam laborum. fo.eo.co.iiij.

Diſtin. decime quīte q̄ſtio vigeſima quīta.

An iſte caſus ſit licitus campſor pro aureo dat albā pecuniā vltra ſortē capit albū. fo.ciiij.co.iiij.
Campſor capit lucrū vltra ſortem non vi mutui ſꝫ contractu permutationis. fo.cv.co.ꝑma.
Vaſa locaticia non ſunt recipientis ſꝫ remanent in dominio locantis ſecus eſt de mutuo. fo.eo.co.ij.
Vſus rei in aliquibus diſtinguitur a domino. folio eodem:co.eadem.
In re que non requirit diligentiſſimam curam tenetur cōductor ſoluꝫ locatori de dolo in lata culpa ſed in re que eget magna cura tenetur de leuiſſima culpa. fo.eo.co.ea.

Diſtin. decime quīte q̄ſtio vigeſima ſexta.

An iſte caſus ſit vſurarius ſortes dat platoni bis mille libras mutuo capiens pagum valentem annue centum ſcuta in pignore et tenet pagū et fructus recipit et demū acquirit ſua bis mille ſcuta. folio.cv.co.ſecunda
Licitum eſt capere cirographū in ſecuritatem. fo.eodem:co.tertia.
Si pignus non ſit meum et fructiferum teneor cōputare fructus in partem ſolutionis. fo.eo.co.ea.
Gener recipiens fundū a ſocero non tenetur computare fructus in partem ſolutionis. fo.eo.co.ea.
Capere pagū expectando ſolutioneꝫ mutui nō eſt vſura. fo.eo.co.ea.
Si pagus pereat incurſione hoſtiū capiēs pignus nō tenetur ad reſtitutionem. fo.eo.co.iiij.

Diſtin. decīe quīte q̄ſtio vigeſima ſeptia.

Vtrum licet ſuſcipere vltra ſortem ratione periculi. fo.cv.co.iiij.
Contractus quo quis mutat alteri pecuniam vt ſuſcipiat in ſe periculum et non aliter eſt illicitus. folio eodem:co.eadem.
Contractat⁹ barchinonēſiuꝫ exp̄mit̄. fo.eo.co.ea.
In contractatu barchinonenſiū eſt peccatum ſed non tenetur reſtituere lucruꝫ quia vſurari⁹ non eſt folio.cvj.co.prima.

Diſtin. decīe quīte q̄ſtio vigeſima octaua.

Vtrum cambiuꝫ burſe ſit licitū. fo.cvj.co.j.
Quid ſit cambiū burſe et quomō creſcit et decreſcit ſm̄ abundātiā et defectū pecuniaꝝ. f.eo.co.ea.
Intendens mercari licite poteſt ſuā pecuniā ſic cōcedere ad cābiū burſe. fo.eo.co.ij.
Ad h̄ ꝙ aliquis ratiōe intereſſe poſſit lucrari oportet ꝙ intendat actualiter mercari. fo.eo.co.iij.
Mercator deberet velle libentius mercari ꝙ̄ mutuare. fo.eo.co.ea.

¶Diſtin.decime quīte q̄ſtio vigeſima nona.

¶An liceat recipere ad vſuram. fo.cvj.co.iiij.
Exiſtēs ī extrema neceſſitate poteſt capere ad vſuram ſecluſa neceſſitate minime. fo.eo.co.ea.
Quilibet poteſt dare ad vſuram recipere minime. folio eodem:co.eadem.
Poſſumus ſuſcipere iuramentū ydolatrie ꝑ ydola ad confirmandam veritatem. fo.eo.co.ea.
Adiens virū quē ſcit non daturum niſi ad vſuram peccat. fo.eo.co.ea.
Reformatores religionum ſunt cauſa occaſionalis multorum peccatorum nō tamen peccant. folio eodem:co.eadem.
Multarꝫ ꝯ̄narum bonarum antecedens multipliciter eſt volitum ꝯ̄ñs tñ minime. fo.eo.co.ea.

¶Diſtin.decime quīte q̄ſtio trigeſima.

¶An aliquis poteſt aliquid vendere vſurario ⁊ an tenetur reſtituere lucrum de iure. fo.cvij.co.j.
Vſurarius non eſt dominus lucri vſure ſed mutuatarius ſm multos. fo.eo.co.ea.
Mutuatarius tenetur reſtituere mutuū cuius erat dominus per tempus. fo.eo.co.ea.
Scḋm multos vſurarius non eſt deuinctus reddere lucrum vſure. fo.eo.co.ea.
Non poteſt quis vendere vſurario aliquid habenti ſolum vſure lucrū. fo.eo.co.ea.
Si plato liberaliter det vltra ſortem poteſt ſortes retinere ſi coactus dederit et hoc ſorti cōſtet minime. fo.eo.co.ij.
Ad titulum donationis requiritur ita bene libera collatio donatoris ſicut acceptio donatarii. folio eodem co.eadem

¶Diſtin.decie quīte q̄ſtio trigeſima p̄ma.

¶An mercatura ſit licita. fo.cvij.co.iij.
Peccant mercatores multi p̄mo verbo petentes vltra latitudinē precii. fo.eo.co.ea.
Ars inſtititoria rite circunſtantionata eſt licita. fo. eodem:co.quarta.
Errorem manifeſtum non tenetur emptori venditor reſerare ſi vero nō ſit manifeſtus in multis licet reſerare in aliquibus minime fo.eo.co.ea.
Signa quibus cognoſcuntur boni equi numerant̄ folio eodem:co.eadem.
Peccant vendētes in tenebris vbi merces emptor diſcernere nequit. fo.cviij.co.p̄ma.
Multa ſunt honeſta honeſtate morali q̄ tñ ſordida a populo vocantur. fo.eo.co.ea.

¶Diſtin.decime quīte q̄ſtio trigeſima ſcḋa.

¶An contractus in quo eſt deceptio vltra medietatē iuſti precii ſit reſcindendus ⁊ an acceptū vltra iuſtum precium ſit reſtituendū. fo.cviij.co.j.
Precium rei non conſiſtꝫ in indiuiſibili ſꝫ in q̄dam latitudine ꝑtibili. fo.eo.co.ea.
Quicūqꝫ alium decepit emēdo vel vendendo acceptum vltra iuſtū precium tenetur reſtituere. folio eodem:co.ſecunda.
In fine contractus vnus non debet eſſe ditior vel pauperior q̄ꝫ erat a principio ſm iudicium prudentum. fo.eo.co.eadē.
Decipiens vltra medietatem iuſti precii tenetur lucrum reſtituere iure poli ſed iure fori cogi non pōt folio eodem:co.tertia.
Quando dolus dedit cauſam contractui venditor tenetur ſatiſfacere emptori. fo.eo.co.quarta.
Facienti rem vēdi pro tanto ſi alter magis acq̄rat manendo in latitudine precii ſi non ſit ſeruiliꝰ vendentis non tenetur reſtituere lucrum. fo.eo.co.ea.

¶Diſtin.decie quīte q̄ſtio trigeſima tertia.

¶Quomodo cognoſcitur medium iuſti precii folio.cviij.co.quarta.
Aliquarum rerū precium eſt ſtatutū per leges municipales non tamē ſcḋm entitatiuā perfectionem. folio eodem:co.eadem.
Prodeſt per leges municipales imponere preciū potabilibus et cōeſtabilibus tranſgreſſores puniendo. folio.cix.co.prima.
Non licet vendere res ſecundum dānum quod q̄s paſſus eſt. fo.eo.co.ij.
Primus veniens ad forū habeat conſiderationē ad forum precedēs. fo.eo.co.ea.
Mercator tranſeundo de patria ad patriam emendo merces poteſt capere moderatū lucrum ꝓ ſe ⁊ pro ſua familia ⁊ pro aliquibus diuitiis liberis congregandis. fo.eo.co.ea.
Collegiorum primates non peccant dātes iuuenibus vinum limphatū. fo.eo.co.tertia.

¶Diſtin.decime quīte q̄ſtio trigeſima q̄rta.

¶An licet emere redditꝰ pecuniarios et fructuarios. fo.cix.co.iiij.
Quadruplex ponit̄ diuiſio redditū. fo.eo.co.ea.
Redditus pecuniarii ſunt pecunia ſicut vini vina. folio eodem:co.eadem
Refelluntur rationes probare volentium redditꝰ pecuniarios non eſſe pecuniam. fo.cx.co.j.
Licet emere redditus ꝑpetuos ſiue fructuarios ſiue pecuniarios dūmō datur precium conueniens. folio eodem:co.eadem.
Sortes et ſui heredes poſt ſe recipiūt bis mille ſcuta pro centum ſcutis licite. fo.eo.co.ea.
Licet emere vitalicium et redditus temporaneos folio eodem:co eadem.
Licet emere redditus cum conditione adiecta tali q̄ emens reuendat quando vendenti placuerit. folio eodem:co.tertia.
Homo poteſt tantū lucri habere licite ſicut vſurarius illicite. fo.cxi.co.j.
Reprobantur ariſtoteles et plato pro obiectione

pauperum ⁊ claudorum. fo.eo.co.ea.
Soluitur ratio henrici gandenſis probantis ꝙ non licet emere pecuniam. fo.eo.co.ea.
Non in proportione ariſmetica magis debet dare pro vitalitio iuuenis ꝗ̄ ſenex. fo.eo.co.iij.
Uendens vitalitium ſi deſideret vel procuret mortem ementis peccat. fo.eo.co.iij.
Emens aliquā rem cū cōditione adiecta tali venditori reuendere minus debet dare ꝗ̄ ſi non adderetur conditio. fo.eo.co.iiij.
¶ Diſtinctionis decime ſexte q̄ſtio vnica.
¶ An peccatum mortale et gratia ſint ſimul in eadem anima. fo.cxij.co.p̄ma.
Non citius introducitur forma introducēda ꝗ̄ eiciatur expellenda fo.cxij.co.iiij.
Martyrium eſt virtualis deteſtatio. fo.eo.co.ea.
Peccatum mortale et gratia cohabitare non poſſunt. fo.cxij.co.p̄ma.
Scđm multos ſi de⁹ precipiat ſorti diligas me añ a inſtans et omittat peccat ante a inſtans. folio eodem.co.ſecunda
In qualibet parte huius hore ſortes erat in gratia et in aliqua parte eiuſdem erat in peccato mortali folio eodem:co.eadem.
Sortes in aliqua parte fuit in peccato in nulla tamen parte caruit gratia. fo.eo.co.ea.
Si ſortes in inſtanti terminatiuo hore conteratur ꝓbabile eſt ꝙ non corrumpitur gratia hore precedentis et ſic nō quodlibet mortale aufert gratiā.folio eodem co.eadem.
Sortes in quolibet inſtanti vite fuit in gratia et tñ dānabitur. fo.eo.co.iij.
Sortes incepit peccare nec per primum nec per vltimum non. fo.eo.co.ea.
Multi tenent ſortem qui omiſit ante a inſtans ſolū in inſtanti terminatiuo hore primo peccare.folio eodem:co.eadem.
Peccatum omiſſionis eſt homo vel anima omittens. fo.eo.co.iiij.
Tenendo volitionem non poſſe produci in inſtanti ſm multos dandū eſt minimuȝ tempus in quo pōt vel maximum in quo non poteſt elicere volitioneȝ. folio eodem:co.eadem.
Res permanens incipit eſſe per vltimum non eſſe folio.cxiij.co.ſecunda.
¶ Diſtin.decime ſeptime q̄ſtio prima.
¶ An oēs vtriuſqȝ ſexus fidelis exiſtens in annis diſcretionis tenetur tantum ſemel in anno omnia ſua peccata proprio ſacerdoti confiteri. folio cxiij.co.ſecunda.
De quo iure ſit confeſſio peccatorum eſt deceptatio. fo.eo.co.ea.
Non ſemper homo tenetur ad melius eligendum. folio eodem:co.tertia.
Sicut baptiſmus eſt ex iure diuino contra originale ſic penitentia cōtra mortale. fo.eo.co.ea.
Adultus ratione vtens tenetur ſua peccata ſemel in anno proprio ſacerdoti confiteri. fo.eo.co.iiij.
Anteq̄ medicus corporalis introducatur ad infirmum debet confiteri. fo.eo.co.ea.
Alique circunſtantie mutant ſpeciem peccati.folio cxiiij.co.prima.
Indocti non tenentur circunſtantias confiteri niſi interrogentur. fo.eo.co.ij.
Uenialia non ſunt de neceſſitate confitenda. folio eodem:co.eadem.
Detentus in carceribus abſoluitur a confeſſione. folio eodem:co.eadem.
Qui in nullo mortali eſt tenetur centum mortalis confiteri. fo.eo.co.quarta.
Non de quolibet mortali requiritur diſtincta deteſtatio. fo.cxv.co.p̄ma.
Preſtat nō gradum contritionis habere ꝗ̄ materiam intentionis forme ſcire. fo.eo.co.ea.
In extremo iudicio peccata ſemel confeſſa nō proponentur. fo.eo.co.ſcđa.
Per vtrūqȝ ꝯdictorioꝝ poſſuȝ mētiri. fo.eo.co.iij.
Curatus audiens confeſſionem debet audire tam reſeruata ꝗ̄ nō reſeruata reſeruata poſtea ſunt epiſcopo confitenda. fo.eo.co.ea.
Nec approbatur nec reprobatur modus bñdictinorum dicentiū ſe debere omnia peccata totius anni in quadrageſima confiteri. fo.eo.co.iiij.
Non oportet ꝙ ſi ꝟtute penitentie deleatur aliqua portio pene debita mortali ꝙ remittatur tota pena debita veniali. fo.eo.co.ea.
Nolens reſtituere alienum non eſt abſoluendus.folio eodem:co.eadem.
Actus quo volo occidere et mētiri iocoſe eſt de neceſſitate confitendus. fo.cxvj.co.ij.
Aliquod mortale alterum mortale ſolū venialiter excedit. fo.eo.co.ea.
Ueniale creditum eſſe mortale eſt velle confitendū pro loco et tempore ſȝ ſimpliciter confiteri non tenemur. fo.eo.co.ea.
¶ Diſtinctionis decime ſeptie q̄ſtio ſcđa.
¶ An dementes et plene ebrii tenentur ad confeſſionem et an peccent tempore quo ſunt tales. folio.cxvj.co.ſecunda.
Illicitus eſt modus potandi ad hauſt⁹ equales. folio eodem:co.iij.
Clerico ſufficit ter bibere ī prādio. fo.eo.co.ea.
An peccata in ebrietate facta ſint imputabilia duplex ponitur opinio. fo.eo.co.ea.
Ebrietas ex ignorantia inuincibili cauſata non eſt peccatum nec imputabilis. fo.eo.co.iiij.
Incurrens furiā ex culpa ſua quicq̄d facit in furia nō peccat. fo.cxvij.co.ſ.
Incurrens ebrietateȝ ex culpa quicq̄d facit tēpore ebrietatis nō peccat. fo.eo.co.ea.
Soluuntur ratiōes martini tenētis peccata ī ebrietate facta eſſe imputabilia. fo.eo.co.ij.
Minus habens de ratione min⁹ peccat ꝗ̄ habens maius. fo.eo.co.ea.
Multis rationibus nititur auctor ꝓbare peccata ī ebrietate facta eſſe īputabilia. fo.cxvij.co.iiij.
Non propter auctoritatē ariſtotelis ſonātē ebrios duplici pena eſſe puniendos eſt tenenduȝ ebrios in-

ebrietate peccare folio.cxviij.columna prima.
Loth propter inceſtum non peccauit fo.eodeȝ columna tertia
Penitentia imponitur interdum ſine culpa ſed nō ſine cauſa fo.eodem co.quarta
Furioſus et ebrius in feſto paſchatis non tenentur ad confeſſionem folio eo.co.ea.
Ebrietas eſt vinum vel anima non abſolute magis tamen proprie eſt actus vel habitus folio cxix.columna prima
Non eſt dandum minimū vinum quod ſimpliciter poteſt inebriari ſed minimum cum circumſtantiis folio eodem:columna eadem
Nimus potentes contra iuſticiam et proximum cor pus proprium et animam et deum peccant folio eodem:co.ea.

Diſtinctionis.xviij.queſtio vnica.

An excōicatio ligat excommunicatum ne loquatur cum aliis fo.eodē:columna ſecunda
Excommunicare quid ſit et quotuplex. fo.e.c.ea.
Excommunicatio ligat excommunicatum euitare aliorum conſortium ſicut obligantur alii vitare eū folio eodem:co.iij.
Pro ſola contumacia inferenda eſt excommunicatio.fo.eo.colū.eadem
Caſus in quibus poſſumus cum excommunicatis conuerſare ponuntur fo.eodem co.quarta.
Male agunt citantes peremptorie vnico contextu ſimpliciter virum honeſtum fo.eo.co.ea.
Maledictio que conſiſtit in optatione pene eſt illicita ſecus eſt de illa que in optatione pene in ordine ad correctionem conſiſtit fo.eod:co.eadē
Dupliciter aliqua ſententia dicitur iniuſta folio. cxx.colum.prima
Aliquis innocens eſt legitime excommunicatus fo.eo.co.ij.
Innocēs excōicatus ſi ſit in loco vbi ſunt teſtes cōtra eū teſtantes nō tenet̄ ſe ab eis elongare.f.e.c.e.
Cōicans cū excōicato non tm̄ punitur ſicut excōicatus fo.eodem:colūna tertia
Non quilibet diſcedens excōicatus damnatur. folio eodem:columna quarta
Nemo poteſt licite excōicare cōitatē.fo.eo.co.ea.
Epi abbates priores rectores pñt excōicare et ſoluere.folio eodem:columna eadem
Duo excōicati non pñt adinuicē colloqui folio cxxi.columna prima
Non oȝ q̄ colloquēs cū centū excōicatis nō q̄ tot peccatis peccet fo.eodem.c.ead
Metus cadens in conſtantē viꝝ excuſat ab excōicatione fo.eodem:co.eadeȝ
Frequens locutio cum excommunicatis poteſt eſſe mortalis vbi prima vel ſecunda eſſet venialis folio eo.colū.eadem
In humanis negotiis fidelis cum infidelibus communicare poteſt folio eodem:colūna ſcda
Duplex ponitur excommunicationis effectus folio eodeȝ columna eadem

Diſtinctionis.xix.queſtio prima

An ſacerdos poteſt vti claue in quolibet fo.cxxi.co.ſecunda
Clauis et ordo non ſunt niſi ſacerdos. f.e.c.tertia
Succeſſiue ſuſcipere gradus in ſcientiis nichil aliud eſt q̄ ſucceſſiue habere denominationes folio eodem columna eadem
Triplex ponitur poteſtas folio eodē:c.ea.
Perſona que non poteſt promoueri ad ordines nō poteſt excommunicare fo.cxxij.co.prima
Secundum armacanum quilibet ſacerdos quemlibet penitentem abſoluere poteſt folio eodē columna eadem
Quilibet ſacerdos quemlibet panem triticeum poteſt conſecrare non tamen quemlibet penitentem abſoluere fo.eo.co.ſecunda
Voluntas penitentis non ſufficit ad hoc q̄ abſoluetur folio eodem co.ea.
Quis centies capere poteſt licite ſacramentum eucharistie ſine penitentia ſacramentali fo.eo.co.ea.
In extrema neceſſitate non poſſum confiteri laico folio eodem:colum.eadem.
Sacerdos ſub pena peccati non tenetur (licet curatus ſit) ſubditorū quotiens velint audire confeſſiones fo.eodem:co.tertia
Quocunq̄ morbo inſtāte curatus tenetur miniſtrare ſacramenta ſubditis fo.eo.colum.quarta

Diſtinctionis.xix.queſtio ſcda.

An fraterna correctio ſit de precepto folio cxxij.co.quarta
Fraterna correctio eſt preceptum affirmatiuū obligans pro loco et tempore folio eodē co.eadem
Sortes malus nec a platone nec a ſorte corripitur ſine vtriuſq̄ peccato. folio.cxxiij.co.j.
Nullus debet eſſe explorator vite aliene f.eo.c.ea.
Multa mala ſequuntur ex corroſione fame aliene. fo.eo.co.ſecunda
Quomodo differunt detractio et contumelia fo.eo.columna tertia
Peccator occultus non deobligatur a correctione fraterna ſed bene publicus folio eodē:co.eadem

Queſtio prima diſtinctionis.xx.

An ille eſt totaliter liberatus qui adimplet penitentiam iniunctam a ſacerdote fo.cxxiij. columna tertia
Adimplens penitentiam iniunctam (claue non errante) etiam in peccato eſt abſolutus a pena totalr̄. folio eodem columna quarta
Hereticum eſt dicere pertinaciter papā poſſe omnia facere ſiue phas ſiue nephas licite. fo.cxxiiij. columna prima
Aliquis tenetur adimplere maiorem penitentiam

q̄ culpa demereatur folio eodē:co.eadem
Aliquis diſcedens antiquum complementum pe=nitentie ſtatim euolabit fo.eodem: columna eadē
Non ſemper ſacerdos ſi non iniungat penitentiā ſufficientem pro penitente punietur fo.eodem colūna ſcd̄a
Aliquod opus conſilii eſt ita meritorium ſicut opꝰ precepti folio eodem columna eadem.
Aliquis pro alio ſatiſfacere poteſt. fo eodem.c.iij
Extrema penitentia licet ſit periculoſa eſt frequē=ter ſatiſfactoria fo.eodem.co.eadem

❡Diſtin.xx.queſtio ſcd̄a.

❡An valeant indulgentie fo.cxxiiij.co.iij.
Indulgentie valent ad diminutionem pene dum=modo dentur claue non errante fo.eodem columna quarta
Quid ſit theſaurus eccleſie et quid continet folio eodem columna eadem
Que requiruntur ad hoc q̄ indulgentie valeant folio eodem:columna eadem
In anno iubileo veniens a loco propinquo tan=tum indulgentiarum conſequetur ſicut veniens a remoto licet non tantum mereatur fo.eodem columna ſecunda
Freter minor poteſt lucrari indulgentias ſi q̄s det pro eo fo.eo.c.eadem
Ubi eſt taxa de ſcuto dando vel equiualenti dan=do ſimpliciter malum ſcutum quod credit eſſe bo=num non lucratur indulgentias fo.eo.c.ea.
Indulgentia nichil valet ad deletionem culpe fo.eo.co.eadem
De ſenſu iſtius propoſitionis damus quadraginta dies indulgentiarum multiplex ponitur modus di cendi.fo.eo.c.quarta
Modicum eſt dare centum annos indulgentiarum fo.cxxvi.co.prima
Indulgentie beati dionyſii licet non roborentur a pontifice non ſunt prohibende fo.eo.co.ea.
Indulgentie tantum quantum ſonant claue non er rante in augmentum deuotionis dande ſunt fo.eo.co.eadē
Que indulgentia plena et que plenaria declaratur folio eodem:co.eadem

❡Diſtin.xxi.queſtio prima

❡An aliqua peccata dimittantur poſt hanc vi tam.fo.cxxvi.co.ſecunda
Deſcedenti cum ſolis venialibus dimittuntur pec cata poſt hanc vitam fo.eo.co.eadem
Deſcedenti cum mortali et veniali veniale(morta=li non dimiſſo)dimitti poteſt fo.eo. co.eadē
Non deteſtatio peccati venialis occurrentis nō eſt peccatum mortale ſicut nec conſenſus eiuſdem fo.eo.co.eadem
Deſcedens cum culpa et debito pene non diutius ſtabit in purgatorio q̄ deſcedens cum debito pe=ne ſolum fo.eo.co.eadem
Alicui dimittitur culpa cui nec augetur gratia nec gloria.fo.eo.co.eadem
Secundum multos veniale iunctum mortali dele=re non poteſt fo.eo.co.ea.
Deſcedens cum originali et veniali ſemper punie=tur pena damni et pena ſenſus fo.eodem columna q̄rta.
Deus aliquando iuſte plus punit duo venialia q̄ tria eque intenſa folio eodē eadem colūna

❡Diſtinctionis.xxi.queſtio ſecunda

❡An ſigillum confeſſionis ſit tenendum in om=ni caſu fo.cxxvii.co.prima
Seruare ſecretum in confeſſione eſt de triplici iure folio eodem:co.eadem
Nemo debet ſuum peccatum occultum extra con feſſionem reuelare fo. eodem columna eadem
Quilibet reuelans confeſſionem plus peccat q̄ re uelans ſecreta extra confeſſionem folio eo. co.ſecunda
Si quis dicat tempore confeſſionis ſe occiſurum hominem vel eſſe hereticum eſt tamen celandum fo .eodē:colūna eadem
Romanus pontifex non poteſt de reuelatione ſe=creti diſpenſare folio eodem columna tertia.
Ueniens prope locum confeſſionis tenetur ſub pe na peccati mortalis tenere ſecretum fo.eodē colūna eadem
Audiens verba ſecreta ebrii tenetur celare folio eodē:co.eadē
Contraueniens plurium preceptis plus peccat q̄ paucorum contraueniens folio eodem columna quarta
Ab excommunicato in confeſſione non eſt receden dum.fo.cxxviij.columna ſecunda
Platoni in tempore confeſſionis pecuniam capa=cienti confeſſoris confeſſor poteſt ei ſuadere redde re et ſi noluerit quieſcat

❡Diſtin.xxij.queſtio vnica

❡An opera bona mortificata redeant in reſur gente:et an ſemper reſurgens reſurgit ad maiorē gratiam folio.cxxviij columna tertia.
Peccata in recidiuāte non redeunt quo ad imputa bilitatem folio.eodem co.iiij.
Bona opera in reſurgente omnia coram deo re=ſurgunt folio eodem colū.eadem.
Quilibet reſurgens ad gratiam reſurgit ad maio=rem gratiam q̄ vnq̄ꝫ prius habuit. folio eodem columna eadem.

Peccatū eſt cauſa occaſionalis gratie f.cxxix.c.j
Aliquis tantum premiabitur ſicut alter qui nullo i
ſtanti vite ſue tātā habuit gratiam fo.co.c.ij.
Protoplauſtus plus peccauit cadendo a ſtatu in=
nocentie ꝙ alius propter ſiſe crimē fo.co.co.iiij
Aliqui homines deterius puniuntur ꝙ demones
ſicut aliqui plus premiantur ꝙ angeli. f.cxxx.c.j
Peccans cui peccata dimiſſa ſunt grauius poſtea
delinquit folio co.columna eadem
Equaliter peccantes equaliter penitentes reſurgē
tes inequaliter ſuſcipiunt de gratia. fo.co.co.ij
Reprobus per actum meritorium licet mereat vi
tam eternam non habebit niſi conditionaliter
fo.codem.ca.co.

¶Diſtin.xxiij.queſtio vnica.

¶An extrema vnctio ſit ſacramentum noue le
gis.fo.co.co.iij
Contra quod malum vnūquodꝙ valeat ſacramē=
tum exprimitur folio codem co.eadem
Solus infirmus eſt capax extreme vnctionis
fo.co.co.eadem
Duo decedentes in equalibꝰ meritis plus premia
tur extremam vnctionem habens ꝙ illa carens
folio codem:colūna eadem
Beatus iacobus erat ſoluꝫ promulgator extreme
vnctionis et non inſtitutor fo.co.co.ea.
Vnctio ſancte genoueſe qua iungebat homies nō
conferebat gratiam fo.co.co.quarta
Oleum non conſecratum mixtum conſecrato totū
conſecratur fo.co.co.iiij.

¶Diſtin.xxiiij.queſtio prima

¶An ordo ſit ſacramentū noue legis.f.cxxx.c.iiij
Ordo duobus modis capitur fo.co.eadē.co.
In quolibet ordine imprimitur caracter ſpecie dif
ferens a caractere alterius ordinis. f.cxxxj.co.ij
Caracter epiſcopalis ſi ponatur diſtinguitur a ca=
ractere ſacerdotali fol.codem:co.eadem
Quis poteſt eſſe ſacerdos non diaconus diaconus
non ſubdiaconus epiſcopus non ſacerdos folio
co.co.tertia
Quis non poteſt eſſe ſacerdos ante vſum rationis.
folio.codē columna quarta

¶Diſtinctionis.xxiiij.queſtio ſcḋa

¶An excipiens perſonas in beneficiis eccleſia
ſticis peccat. fo.co.co.quarta
Epiſcopus preferens alterum equalium alteri nō
eſt acceptor perſonarum folio codē co.eadē
Volens veri principis gerere officium bonos pre
latos debet inſtituere folio codem co.eadem
Inidoneus ſciens ſe eſſe talem tenetur idoneo be=
neficium reſignare fo.co.co.eadē.
Epiſcopus inidoneo dans beneficium in preſentia
idoneorum aliquando non peccat fo.co.co.iij
Non ſufficit epiſcopo habere noticiam vagaꝫ ido=
neitatis illius cui dat beneficium fo.co.co.ea.
Nulli idoneo de neceſſitate ſalutis dandum eſt be=
neficium fo.co.co.ea.
Non omnis illiberalitas eſt vitium folio.cxxxiij
co.pͥma.
Virtus virtuti opponitur fo.co.co.ea:
Inidoneus ſuſcipiens beneficium veniens ad ido=
neitatem non tenetur reſignare nec quando de ido
neitate deſcendit in idoneitatem fo.co.co.iij.
Non ſufficit deſeruire per idoneum ad licite tene=
re beneficium fo.cxxxiiii.co.ſecūda
Pro cathedra animarum regenda non ſufficit ſola
deuotio vel doctrina fo.co.c.iij
Prelati vltro ad curiam principum ſe gerentes et
non in beneficiis reſidentes peccant fo.co.ea.co.
De tribus lapidibus angularibus ex quibus ſctā
conficitur eccleſia fo.co.columna eadem
Non ſemper melior eſt magis idoneus folio
codem columna quarta
Quis poteſt licite beneficium f.cxxxv
columna prima
Modeſte ſunt petende honores fo.codem
columna ſecunda
Hec auctoritas qui epiſcopatum deſiderat bonum
opus deſiderat multiplicem patitur expoſitionem
folio.codē.co.iiij.
De multiplici cauſa erroris in collatione beneficio
rum.fo.cxxxvj.co.j.

¶Diſtin.xxiiij.queſtio tertia

¶An conferens beneficium idoneo pretermiſ
ſo magis idoneo peccat fo.cxxxvii.co.j:
Dans beneficium idoneo pretermiſſo magis ido=
neo peccat etiam conſentiens cum dante folio
co.columna eadem
Idoneus tenens beneficium ſuperueniente melio=
ri non tenetur ei dare folio codem:co.tertia
Epiſcopus peccat dando beneficium ſorti vbi ſor
tes capiens non peccat f.co.ca.c.
Magis idoneō eſt dandum beneficium minoris im
portantie et maioris cure econtra de minus idoneo
folio codem: columna quarta
Magis famato minus tamen idoneo non eſt dan=
dum beneficium relicto idoneo minus famato
folio.cxxxviij.co.prima
Burſe collegiorum non ſunt beneficia folio
co.columna ſecunda
An iudas fuerit ad apoſtolatum vocatus multiplex
eſt opinio folio codem. co.ea:
Non ſolum theologus ambidexter ſed etiam ſim=
plex quolibet canoniſta ſimplici eſt preferendus in
prelatura eccleſiaſtica folio codem
columna eadem

¶Diſtin.xxiiij.queſtio quarta

¶An habens plura beneficia per diſpenſatio=

nem eſt ſecurus in conſcientia coram deo folio cxxxix.c.prima
Tenens plura beneficia cum ſana conſcientia licite tenet per diſpenſationem fo.eo.ea.co.
Tenens duo beneficia ſine diſpenſatione aliquã nõ peccat fo.eo.co.ij.
Tenens plura beneficia cum diſpenſatione nõ excuſatur iure poli lʒ iure fori fo.eodem co.ea.
Quattuor monſtra ſunt in eccleſia quorꝫ caput eſt pluralitas beneficiorum fo.eo.co.iij.
Magis abſonum eſt tenere duo beneficia q̃ꝫ vnum illis equiualens fo.eodem:columna quarta
Magis peccatum eſt capere duo bñficia in locis remotis q̃ꝫ propinquis fo.cxl.co.ſecunda
Magis culpãdi ſunt ſenes mali q̃ꝫ iuuenes.f.e.c.e.
Princeps ſolutus eſt a ſuis legibꝰ pure poſitiuis: nõ aũt a lege nature aut diuina fo.eo.co.ea.
Sepe nobiles ſanguine ſunt nobiles moribus fo.cxlj.co.quarta
Nobilitas q̃ꝫtum procedit in longum tanto eſt maior.fo.cxlij.co.prima
Ceteris paribus papa dʒ magis diſpenſare cũ nobilitate ſanguinis q̃ꝫ morum fo.eo.co.ea.

Diſtinctionis.xxiiij.queſtio quinta

An prelati eccleſie ſint dñi bonorum eccleſie folio.cxliij.co.ſecunda
Nullꝰ prelatꝰ eſt dñs bonorꝫ eccleſie.fo.eo.co.ea.
Bona eccleſie tres habent dños fo.eo.co.ea.
Epiſcopus ex bonis eccleſie emens et dans nepotibus tenetur reſtituere folio eodem colum.ea.
Probabile eſt ꝙ prelatus non religioſus vtitur dñio in portione ſuo ſtatui ſufficienti fo.eo.co.iij
Non licet ab vna eccleſia capere et alteri dare folio eodem:co.eadem
Quicunqꝫ confert bona eccleſie aliis peccat fo.eodem:co.q̃rta
Aliquis non habens dominium alicuius rei dat alteri dominium fo.cxliij.columna prima
Prelatus eccleſie non vſufructuarius nec vſurarius.fo.eo.co.eadem

Diſtinctionis.xxiiij.queſtio ſexta

An prodige exponẽs bona eccleſie teneatur ad reſtitutionem folio.cxliij.co.ij.
Capiens ab epiſcopo prodige dante non acquirit dominium et tenetur reddere fo.eo.co.eadem
Filius principis eminenter doctus poteſt plus habere q̃ꝫ filius alterius fo.eo.co.quarta
Habens beneficium cuius tertia pars ſibi ſufficit ad victum illam partem prodige exponens non tenetur reſtituere folio.cxliiij.co.prima
Epiſcopus non poteſt plus dare de bonis eccleſie nepotibus q̃ꝫ aliis pauperibus fo.eo.co.ſecunda
Si contingeret exponere omnes fructus eccleſie in lite honeſta pro bono eccleſie vel pro morbo prelati non tenetur ad reſtitutionem f.eo.c.eadem
Pauperibus maritandis non eſt danda nimis dos ex bonis eccleſie folio eodem co.tertia
Cognati prelati tenentur bona eccleſie reſtituere ſi prelatus non poterit fo.eo.co.eadem
Argumentum a contrario ſenſu parum vigoris habet folio eodem columna quarta
Melius eſt dare parum pluribus q̃ꝫ multum vni fo.eo.co.eadẽ
Prelatus religioſus non habet peculium profecticium et caſtrenſe fo.cxlv.columna prima
An epiſcopi poſſunt teſtari diſcutitur fo.eodem columna ſecunda

Diſtinctionis.xxv.queſtio vnica

Utrum ſimonia ſit peccatum fo.cxlv.columna ſcđa
Quid ſpirituale quid ſimonia ſit explicatur folio eodem:columna tertia
Omnis ſimonia eſt mentalis vel actualis vel habitualis fo.eodem co.eadem
Aliquis eſt in ſimonia ſine peccato imputabili fo.eodem:columna quarta
Stat aliquem peccare totiens ſimoniace circa idẽ beneficium ſicut alter circa plura fo.eo.co.ea.
Non omnis ſimoniacus tenetur reſtituere folio eodem:columna eadem
Spirituali annexum poteſt emi ſine ſimonia. fo.eodem:columna eadem
Emptio regni celorum que ponitur in euangelio ẽ metaphorica f.cxlvi.c.ſecunda
Quadrupliciter põt ſacerdos ſe habere circa ſex albos ꝓ quibus celebrat fo.eo.co.eadem
Cauſa magis principalis eſt qui magis appreciatiue mouet fo.eodem:columna eadem
Cõtra ius nature eſt vltra tempus determinatum tenere beneficia extra manus illorum quibus debent deputari fo.eodem:columna quarta
Nõ licet emere ius patronatum f.e.c.ea.
Bene poſſumus emere decimas ſed nõ ius leuandi decimas.f.e.c.eadem.
Aliquid primo eſt de cõſilio poſtea per ſucceſſum temporis efficitur de precepto f.cxlvij.c.prima
Jacob nõ emit primogenita ab eſau / ſed redemit vexationem ſuam f.e.c.ſecunda
Nõ licet dare pecuniam ꝓ iure acquirẽdo licet bene pro acquiſito f.e.c.eadem
Intercedens pro indoneo vt beneficium acquirat eſt ſimoniacus f.e.c.eadem
Pro licentia legendi aliquid capere eſt ſimoniacum.f.cxlviii.colũ.prima
Pro igreſſu religionis nichil eſt accipiendum folio eo.eadem co.
Simoniace ordinatꝰ ordinẽ quẽ ſuſcepit retinet nõ tñ hʒ executiõem ſine diſpenſatiõe. f.e.c.eadem
Recipiens beneficium per munus a manu reſtituere tenet:ſecꝰ de acq̃rẽte ꝑ munꝰ a ligua. f.e.c.iiij
Nullus tenetur ad reſtitutionem in ſimonia mentali bene tamen in vſura f.cxlix.c.prima

Simonia mentalis multipliciter committitur folio eodem:eadem columna

Diſtin.xxvj.queſtio prima

An matrimonium ſit ſacramentum noue legis. fo.cxlix.colum.ſecunda
Uerba et cōſenſus vel eis equiualentia ſunt ſacramentum matrimonii f.eo.co.eadem
Tenendum eſt cum theologis matrimonium conferre gratiam nō tantam quantam alia ſacramenta relicta gloſatoꝝ decreti opinione. f.eo.co.tertia
Secunde nuptie nō benedicuntur fo.eo.co.iiij
Nō totiens quotiens ꝯtrahit licite totiens hꝫ gratiam ſi ponat obicem folio eodē:co.eadē
Reprobatur opinio ſocratis ꝛ platonis de vxorib⁹ cōibus tanq̄ rōni naturali diſcōueniens. fo.cl.co.j
Inter pure ebrios et amētes ꝛ pueros nō cadit matrimonium fo.eodē colūna ea.
Solus cōiugum diſſenſus non ſufficit ad diuortiū fo.eo.co.ſecunda
Hermofrodita de ſexu de quo magis participat ē. fo.eodem:columna eadem

Diſtinctionis.xxvj.queſtio ſecunda

An matrimonium ſit ſacramentum vniuoce cum aliis fo.cl.co.ſecunda
Matrimonium eſt ſacramentum vniuoce cū aliis fo.eo.co.eadem
Refellit̄ dictuꝫ durādi dicentis diffinitiōes hugonis et augu.non concordare fo.eo.co.iij
Maior eſt dāda fides canoniſte in puris poſitiuis ſummi pontificis q̄ theologo in materia vero fidei econtra fo.eo.co.eadem
Aliq̄n datur vni parti gratia matrimonialis et nō alteri fo.eo.co.eadem
Aliquis dormiens ſuſcepit gratiam matrimonialē fo.eo.co.quarta
Baptiſm⁹ eſt ianua oīm ſacramentoꝝ non diſtributiue ſed collectiue fo.eo.co.eadeꝫ
Matrimonium infidelium eſt ratum ſed non legitimum ſeparabile qn̄ alter vel vterq̄ ad fidem venit non tn̄ peccat quotiens vxorē cogſcit.f.eo.c.ea.

Diſtin.xxvij.queſtio prima

An ad veꝝ matrimoniū conferatur conſenſus verboꝝ de pn̄ti et an ſufficiat. fo.cl.co.quarta
Si inter principes mittantur nuncii pro matrimonio contrahendo ſi qn̄ nuncii venerint ad alteꝝ cōſenſerint eſt matrionium fo.clj.co.pma
Scriptum ſufficit ꝓ ꝯſenſu mutuo fo.eo.c.ij
Si ſortes ꝯtrahat cum berta ꝛ non ꝯſentiat cuꝫ teberga contrahat et conſentiat coget̄ eccleſiaſtico iure tebergā relinq̄re et bertā ducere fo.eo.co.ea.
Duo contraria iniungunt non contrariis rationib⁹ ſed conſonis fo.eo.co.tertia
Berta cum qua ſortes contraxit et non conſenſit ſi fuerit cognita non poteſt religionem ingredi nec alteri nubere ſorte viuente fo.eo.co.eadem

Diſtin.xxvij.queſtio ſecunda

An matrimonium ſoluatur per religionis ingreſſum fo.clij.co.prima
Uir vel mulier an̄ carnalem copulā poſt verba de preſenti poteſt intrare religionem altera parte renitente: ſecus eſt ſi fuerit cōſummatū fo.eo.co.ea.
Suſceptio ſacri ordinis non dirīpit matrimonium per verba de preſenti contractū an̄ carnalem copulam.folio eodem:colū.eadem.
Matrimonium poſt carnalem copulā magis ligat q̄ ante folio eodeꝫ eadem colūna.
Mulier cuius vir mortuus eſt ſimpliciter vel ciuiliter ſi reſuſcitetur vel cum eo diſpenſetur non tenetur illum reaccipere f.eo.co.ij.
Tp̄s probationis in religioſis pōt maiorari vl̄ minorari ſcd̄m decretū ep̄i fo.eo.co.iij.
In occidentali eccleſia ſacerdos pōt reddere debitum vxori fo.eodē colūna eadem

Diſtin.xxvij.queſtio tertia

An tp̄s ſpōſalium ſit conuenienter aſſignatū fo.clij.columna tertia
Sponſalia non ſunt de eſſentia matrionii f.e.c.iiij
Multipl'r cathegorice et cōditional'r ꝯhuntur ſpōſalia fo.eodē:colūna eadem
Impoſſibilitas ꝯditiōis extriſeca (ſꝫ nō intriſeca) nō ipedit matrioniū fo.cliij.co.prima
Spōſalia non obligant ſp ad matrimonium folio eodem:co.eadem
Falſū eſt ipertinens mendatio fo.eo.co.ea.

Diſtinctionis.xxvij.queſtio quarta

An liꝫ diſpenſare cū bigamo. fo.cliij.co.j.
Bigamia ſex modis ꝯhitur fo.eo.c.ij.
Cōcubinari⁹ cū vna vel plibus ſacra vel ſacris nō eſt bigamus folio eodem colūna eadem
Lꝫ vir ſol⁹ dicat̄ bigam⁹ maior bigamia ex parte mulieris ſolum fo.eo.c.eadem
Roman⁹ pōtifex pōt diſpenſare cū bigamo vt ſuſcipiat ordines fo.eo.co.eadem
Baptiſm⁹ nō tollit bigamiā fo.eo.co.eadem
Papa nō pōt ius diuinū reuocare ſed ſolum interpretari folio eo.columna tertia
Multa paulus conſuluit q̄ non erant de iure diuino folio eodem:co.eadem
Aliq̄ bigami promouent̄ ad ordines licite ſine diſpenſatione fo.eo.co.eadem
Aliquis impeditur ab ordinibus ſine culpa ſua ſed non ſine cauſa folio eodem columna eadem

Diſtin.xxviij.queſtio prima

An carnalis copula in ſponſalibus cauſat matrimonium.folio centeſimo quinquageſimo tertio co.tertia

Carnalis copula ante ſponſalia non cauſat matrio nium verum vel preſumptum:ſecus de carnali copula poſt ſponſalia cum conſenſu fo.eo.co.iiij.
Sortes contrahens cum vna filiarum ticii non ſe determinans ſi vnam cognoſcat eſſʒ inter illos matrimonium preſumptum folio eo.co.ea.
Certitudo moralis ſufficit haberi de conſenſu mutuo.folio.clviij.co.quarta
Per eundem actum exteriorem mulier fornicatur et vir facit actum caſtitatis coniugalis. f.eo.c.eadẽ

Diſtinctionis .xxviij. queſtio ſcḋa.

Utrum cõſenſus conditionatus de pñti ſufficiat ad matrimonium fo.clviij.colum.prima
Conditio impoſſibilis erit pro non abiecta contingens vero conditio(ſed bene neceſſaria)ad matrimonium non ſufficit fo.eodẽ:co.eadẽ
Quomodo cognoſcentur verba ſponſalium a verbis matrimonii folio eodẽ:co.eadem
Sponſalia incipiunt in ſeptimo anno quo ad virũ et mulierem:matrimonium quo ad mulierẽ i duodecimo quo ad virum in decimo q̃rto niſi malicia ſuppleat etatem fo.eodem co.ij
Beatus gregorius dicit quẽdã īpregnaſſe nutricẽʒ in nono anno fo.eodem:colũna ſecunda
Salomõ genuit roboam añ.xj.ãnũ fo.eo.co.ea.
Albert⁹ dr ſe vidiſſe puellã concepiſſe ꝛ peperiſſe in decio ãno:ꝛ de ſoꝛlineo l octauo fo.eo.co.ea.
Reddit rõ q̃re mulier cũ ſit viro frigidior citi⁹ eſt apta viro q̃ vir mulieri folio eodem:co.ea.
Probat mod⁹ dicentiũ pigmeos nõ eſſe dubiũ tñ eſt an ſint hoĩes vel bruta fo.eo.co.ea.
Nõ oʒ q̃ hoĩm etates decreſcãt ſʒ q̃ hoĩes magis a mundi exordio recedunt fo.eo.co.ea.
Secundũ ſtrabũ hoĩes indi viuunt centũ ꝛ triginta annos et ſeri ducẽtos viuũt fo.eo.co.iij.

Diſtinctionis.xxix.queſtio vnica.

An conſenſus coactus ſufficiat ad matrimonium.folio.clviij.co.iij.
Uolũtas põt ad aliq̃ induci p penas vel blãdicias ad q̃ aliter non induceretur fo.eo.colũ.eadem
Met⁹ cadens in cõſtãtẽ virũ īpedit matrioniũ:ſec⁹ de metu nõ cadenti l cõſtãtẽ virũ folio eo.co.eo.
Inuolũtariũ voluntario admixtũ non impedit matrimonium fo.eodem co.quarta
Non tñ mouent blanda ſicut violẽta fo.eo.co.ea.
Si mulier poſt raptũ reſtituat libertati ꝛ pmittat ſe cogñci tũc eſt matrioniũ pſumptũ fo.eodem co.prima
Quedã p metum facta tenent ipo iure quouſq̃ ſuperior ,puideat folio eodem:columna eadem
Reprobat opinio marti.de magiſtris dicentis raptorẽ nõ poſſe raptã ducere ſine conſenſu parentuʒ fo.eodeʒ colũ.eadem
Leges ciuiles in materia ſacramentoꝝ locum non habent fo.eodeʒ:columna ſcḋa.

Diſtinctionis trigeſime queſtio prima

Utrum error impediat matrimonium folio clv.co.ij
Quid ſit error ꝛ q̃d errare inſinuat.folio eodẽ:c.ea.
Quadruplex contingit eſſe error circa matrionium folio eodẽ columna eadem
Error ↄditionis ꝛ pſone impediunt matrioniũ error q̃litatis vel fortune minime: folio eodeʒ:co.ea.
Sortes ↄhens cũ muliere genita ex libero et ancilla vbi eſt conſuetudo patris q̃ partus ſeq̃tur conditionẽ patris vere contrahunt folio eodem:co.iij.
Sortes contrahens cum berta ignorãs cõditioneʒ berte ſi poſtq̃ ſciuerit recedit ab ea dirimitur matrimonium folio eodem:colum.eadem.
Si ſeru⁹ et ãcilla ↄhãt inuitis dñis non ipediuntur a ſacramentis eccleſie folio eo.colũ.eadem
Si a ſeruo vxor petit debitũ et dñs ſeruitiuʒ cui parendum eſt inſinuatur fo.eo.colum.quarta

Queſtio ſcḋa diſtinctionis.xxx.

An virginitas ſit virtus:ꝛ an coniugio vidui tati preſtat fo.clv.co.iiij.
Approbat ſñia buridani reprobata ſñia marti.buridanum ipugnantis fo.eo.columna eadem
Non eſt de rõne viduitatis ppetuo ſeruare continentiam folio eodem columna eadem.
Uirginitati coniugali et viduali caſtitati preſtat fo.clvj.colũna eadem
Coit⁹ ſm apparatum morbo coituiciali cõperatur folio eodem:colũna ſcḋa
Uirginitas non requirit votum cõtra thomam folio eodem:columna eadem
Aliq̃ virtus virtutẽ corrũpit fo.eodem:co.eadeʒ
An virgo violenter corrupta remanet virgo vł nõ multiplex ponit opinio folio eodẽ:co.eadem
Soluunt rõnes marti.cõtra beatũ thomã dicenteʒ virginitatem eſſe reparabilem quo ad formale ſʒ nõ quo ad materiale fo.eodem.co.iij.
Reprobatur opinio martini dicentis habitũ virginitatis i corrupta nõ iclinare in ſiles act⁹ poſt corruptionem ſicut ante fo.eodem:co.eadeʒ
Quid ſit formale virginitatis quid ve materiale inſinuatur folio eodem:colum na eadem
Uirginem parere naturaliter eſt poſſibile folio clvij.columna prima.
In veteri teſtamento videbatur eſſe benedictio habere prolem fo.eo.co.ſecunda
Nullus non habens propoſitum actuale vel habituale ſeruandi virginitatem eſt virgo folio eodẽ columna tertia
Meretrices continentes ſunt caſte caſtitate viduali folio eodem:columna quarta
Uiolenter corrupta non eſt virgo fo.eodem columna quarta
Nec deus nec creatura poſſunt reparare virginitatem ſi ſit corrupta folio eodem columna eadem

Reprobatur ſolutio martini dicentis totam multitudinem hominum obligari ad generationem nullo tamen homine obligato fo.clviij.co.j.
Generare olim erat de precepto nunc vero de conſilio.folio codē co.eadē
Expoſitio huius auctoritatis apoſtoli vellem vos omnes eſſe ſicut meipſm declaratur. fo.eo.co.ij.
Uirginitas amiſſa (non per corruptionem) poteſt reparari folio eo.columna eadem
Aliqua eſt meretrix naturaliter q̄ poſtea erit virgo et aliqua morietur meretrix q̄ nunq̄ fuit cognita viro.fo.eo.columna eadem
Nō quelibet virgo eſt beatior q̄ non virgo. folio eodem: columna eadem
Quelʒ caſtitas in ꝟgine eſt virginitas fo.eo.co.iij.
Act⁹ quo virgo vult dare dñiū corpis viro quē capiet poſt.xx.annū eſt actus virginitatis. f.eo.ea.c.
Cognita ꝑ violentiā ſi placeat poſtea ſua corruptio ꝑdit aureolā virginitatis irrecupabiliter. f.e.c.ea.
Uidua ſenex cōtinens aliqñ pl⁹ meretur iuuene cōtinente vel virgine folio.eod.co.iiij.
Caſta caſtitate coniugali interdū tm̄ meretur abſtinendo ab aliis a ſuo viro tm̄ meretur ſicut virgo folio eodem:colūna eadem.
De exceſſu quo vna caſtitas aliam excedit. folio eodem.co.ead.
Expoſitio auctoritatis leonis pape ſonantis violēter corruptas non tm̄ mereri ſicut virgines fo.clix. colū.pma
Reprobat̄ opinio marti.tenentis oēs act⁹ triū caſtitatū ſpecie differre folio eo.ea.columna
Reprobatur opinio apperati dñis ꝙ eadē eſt caſtitas in cōiugata q̄ erat in virgine fo.eo.co.ea.
Aliqua virginitas viri eſt eiuſdē ſpeciei cū virginitate mulieris folio.eod columna ea.

Diſtinctionis.xxx.queſtio tertia

An fuit verū matrimoniū inter mariam et ioſeph.folio.clix.co.ſcda.
Aliq̄ coniūx pōt in mr̄imonio dare dñium corpis ꝛ non vſum fo.eodem.ea.co.
Non petere debitū non repugnat bono matrimonio.fo.eo.ea.co.
Btā virgo dabat ioſeph dñiū ſui corpis vſū vero relinq̄ndo diſpoſitioni diuine fo.eo.columna.iij.
Reprobatur opinio marti.dñis mariā dbuiſſe tradidiſſe vſū corpis ſi ioſeph petiuiſſꝫ fo.eo.co.ea.
Nō licuit mulierib⁹ vni⁹ tribus ſi fuiſſent heredes nubere viro alteri⁹ trib⁹ .folio eo.columna quarta
Credēdū eſt euangeliſte dicēti mariā eſſe de domo dauid fo.clx.co.pma.
Sup iſta auctoritate nō cogſcebat eā donec peperit primogenitū duplex ponitur expoſitio folio eo.eadem co.
Probabile eſt ſicut iudei möyſen propter radios iſpicere nō poterant ſic nec ioſeph mariam tempore partus fo.eo.co.ea.
Guido carmelita gratis impugnatur a martino ſuper iſtius termini traducere expoſitione. fo.eo.c.ij
Omnes conſanguinei apud iudeos vocabant̄ fratres.folio eodem co.eadem
De modo quo chriſtus exiuit de vtero virginis duplex ponitur opinio fo.eo.co.ea.

D ſtin.xxxi.queſtio vnica.

An tria bona matrimonii excuſāt actū matrimonialē ne ſit peccatū folio.clx.co.tertia
Tria ponunt̄ eē bona matrimonii fo.eo.ea.co.
Quando vir cognoſcit vxorē cā prolis habende vl̄ vt in vxore fornicationē euitet pro loco et tp̄e non eſt peccatū fo.eo.co.iiij.
Reprobatur modus ſctōꝝ bonauenture et thome dicentiū cogſcentem ꝓpriam vxorē vt in ſeipſo euitet fornicationē peccare venialiter fo.eo.ead.co.
Cognoſcens propriam vxorem vt ponat ſe in poſſeſſione vel vt fugiat triſticiam non peccat.fo.eod co.eadem
Cognoſcens vxorem propriam cauſa voluptatis nolens alienam cognoſcere non peccat mortaliter folio eodem. co.ea.

Diſtin.xxxij.queſtio vnica

An quilibet coniugum tenetur alteri reddere debitum fo.clxj.co.j.
Quilibet cōiugū tenetur alteri reddere debitū pro loco et tempore niſi rationabilem cauſam habeat folio eodem co.eadem
Si petatur debitū in loco ſacro vel publico non tenetur dare fo.eo.co.eadem
Si mulier fuerit leproſa lepra leonina non tenetur vir reddere debitū ſed ſi vir fuerit mulier tenetur fol.eodem:co.eadem
Uir poteſt votum hieroſolymitanū proficere ſine conſenſu mulieris fo.eo.co.ij.
Mulier poteſt iuſte reddere debitum qñ vir iniuſte petit fo.eo.co.ea.
Bonū eſt ea nocte abſtiere a venereis in cui⁹ craſtinū corpus xp̄i dꝫ ſumi non tm̄ tenetur abſtinere fo.eo.co.ea.
Cōtrahēs in tp̄ibus qb⁹ prohibent̄ nuptie vere cōtrahit ſed contra prohibitionē eccleſie.fo.eo.c.iiij.

Diſtin.xxxiij.queſtio prima

An liceat per diſpenſationem habere ſil plures vxores. fo.clxj.co.iiij.
Dē illud eſt diſpenſabile qđ nō repugnat iuri naturali diuino vel hūano poſitiuo folio eodem:co.ea.
Ad pacificū cōuictū habēdū pluralitas vxoꝝ ꝛ nō ſolū eaꝝ malicia eſt repugnās fo.clxij.co.j.
Licuit habere plures vxores diſpenſatione diuina fo.eo.co.ea.
Duplex poſita cauſa diſpenſationis folio eodem:columna eadem
Habere plures vxores eſt contra ius nature

folio eodem columna eadem
Per diſpenſationē diuinā vnꝰ vir duas vxores habere poterit: ſic etiam per diſpenſationem vna mulier duos viros folio eodem:co.eadem
Papa in lege noua de pluralitate vxoꝝ diſpenſare non poteſt folio eo.columna tertia

¶ Diſtin.xxxiij.queſtio ſecunda

¶ An libellus repudii erat licitus in lege moſayca.fo.clxij.co.tertia
Quadrupliciter aliquid dicitur eſſe permiſſum.fo.eodem:columna quarta
Circa titulum queſtionis due ponuntur oppoſite opiniones probabiles fo.eo.co.ea.
Secundum aliquos mulier repudiata non poterat alium ducere fo.eo.co.eadem

¶ Diſtinctionis .xxxiiij.queſtio vnica.

¶ An impotentia cocundi impediat matrimonium. fo.clxiii.co.prima.
Aliq̄ impediunt matrimoniū contrahenduȝ q̄ non impediunt contractū et contra fo.eo.co.ea.
Quilibet in potētia perpetua cui ſubuenire neq̄t impedit matrimonium fo.eodem co.ea.
Perpetuo frigidus et arcta nimis et mēbris debitis orbatus et perpetuo maleficiatus cōtrahere nō poſſunt fo.eo.columna ea.
Mulier volens reddere debituȝ marito frigido nō peccat folio eodem colum.ea.
Si poſt ſeparationem vir cognoſcat aliam tenetur redire ad ſuam folio eodem:co.ea.

¶ Diſtin.xxxv.queſtio vnica

¶ An licet vxorem dimittere ob ſolā fornicationem folio.clxiij.co.ij
Duobus modis procuratur diuortium.fo.eo.c.ea.
Ob ſolā fornicationē licet carnaliter vxorem dimittere folio eodem colūna eadem
Si vterq̄ȝ coniugum adulteretur non cadit tunc diuortium. fo.eo.co.iij.
Vir nō pōt dimittere vxorē fornicātā ſm thoꝝ et ꝯuictū ſine iudicio eccl'e ſȝ bn̄ ſȝ thoꝝ ſolū.f.e.c.e.
ſi fornicaꝰ vxorꝭ ſit occl'ta nō dȝ eā accuſarꝭ.f.e.c.e.
Vir ſuccūbēs in ꝓbatiōe crimis ſue vxoris nō puniet tali pena q̄li voluit vxorē punire.fo.eo.co.iiij.
Non licet virum occidere mulierem in adulterio deprehenſam auctoritate propria fo.eo.co.ea.

¶ Diſtinctionis.xxxvj.queſtio vnica.

¶ An ſeruitꝰ ipediat mr̄imoniū.fo.clxiiij.co.j.
Seruitꝰ p̄cedēs mr̄imoniū ⁊ ēt ſubſeq̄ns ſcita nō dirimit mr̄imoniū ꝯctū ſȝ ipedit ꝯhēdū.f.eo.c.ea.
Si ſeruus et ancilla contrahāt inuitis dn̄is matrimoniū non eſt diſſoluendum fo.eo.co.ea.
Ep̄us ſcienter ordinās ſeruū contra voluntatē dn̄i peccat tenetur dn̄o ſatiſfacere. fo.eo.co.eadē

¶ Diſtin.xxxvij.queſtio prima.

¶ Utrum quis pōt capere illam in vxoreȝ quā polluit per adulterium fo.clxiiij.co.ſecunda
Aliqua crimina ſunt inhabilitātia perſonas iter ſe contrahere et non inter alias fo.eo.co.ea.
Si q̄s ꝯxit cū aliq̄ ⁊ eā cog̃uit viuente vxore ꝓp̄a ſi vxor h̄ ſciuerit nō pōt illā ducere poſt mortē vxoris ſed bene aliam fo.eo.co.ea.
Sortes viuente vxore promittit fidē berte pꝰ mortem vxoris ducit helenā et tunc cog̃ſcit bertā poſt mortem helene pōt bertā ducere fo.eo.co.ea.
Si q̄s cog̃uerit vxorē alicuiꝰ ⁊ machiatꝰ ē illi mortē propter eā pꝰ mortē viri nō pōt eā ducere.f.e.c.e.
Uxoricidiū(lȝ pro eo maior iſligat̄ pena q̄ȝ pro matricidio)nō eſt maiꝰ pctm̄ matricidio.f.eo.co.iij.

¶ Diſtinctio.xxxvij.queſtio ſecunda.

¶ An ordo facer ipediat mr̄imoniū.f.clxiiij.c.iij.
Sacerdotes in eccleſia latina ſunt inhabiles pſone ad contrahendū matrimoniū fo.eo.co.ea.
Sacerdotē eē vxoratū eſt poſſibile. fo.eo.co.ea.
Greci ſūt p̄ꝰ vxorati ⁊ poſtea capiūt ordiēs.f.e.c.e.
Si q̄s p̄mo ē ſacerdos poſt tali non licet cape vxorem. fo.eodem:co.eadem

¶ Diſtinctionis.xxxviij.queſtio prima.

¶ Utrum oē votū obliget et an expediat vouere. folio.clxiiij.co.iiij.
Uotū nō pōt eſſe de malo.folio eodem:co.eadem
De eſſētia voti eſt intentio obligandi.fo.clxv.co.j.
Faciens profeſſioneȝ añ quatuordeci annos poteſt redire ad ſeculum fo.eo.ea.co.
Uotū cōditionale non eſt licitū ſi non habeat conditionē exiſtentē licitam fo.eo.co.ij.
Nō oē licitū eſt materia licita voti fo.eo.co.ea.
Quicq̄d impediret votū ſi preſēs eſſet auffert a voto obligationem fo.eo.ea.co.
Mulier ſine conſenſu viri nec vir ſine conſenſu mulieris continentiā poteſt vouere fo.eo.co.ea.
Ob votū matris vouentis pueꝝ religioſum facere non obligatur puer folio eodem columna tertia
Uouere ē de cōſilio iplere votū d̄ p̄cepto.f.e.c.iiij
Peccatū religioſi quo non contrauenit voto ē grauius pctō ſecularis ſimili fo.eo.co.quarta.
Conditionalis votiua eſt ſimis conditionalis illatiue folio.clxvj.columna prima
Reprobantur expoſitiones de lyra ⁊ mathei dorig ſuper quadā auctoritate libri regū et burgēſis illos impugnantis fo.eodē colūna eadem
Si fortes venerit a religionē(q̄ ipſū recipe renuit) deobligatur a voto folio eodem:colū.ſecunda
Uotū non ſp̄ eſt in prop̄a forma tenendū ſȝ aliquādo in meliꝰ vel eque bonum mutādū. fo.eo.co.ea.
Quodlibet votum in religionis ingreſſum p diſpenſationem mutari poteſt fo.eo.co.iiij.
Mutatio voti ſine rōnabili cā nulla ē. fo.eo.ea.co.
Uxoratꝰ pōt votū emittere non petēdi debitū(ſed nō cōtinentie)ſine vxoris cōſenſu. fo.eo.co.ea.
Sortes et berta poſt carnalē copulā ingredietū religionē nullꝰ tenet̄ alii reddere debitū.f.clxvij.c.j.
Multiplex ponitur rn̄ſio ad caſū tactum in capit'lo conſuluit eadem columna folio eodem.
Uelle vouere et nolle vouere non opponunt̄ in genere moꝝum fo .eodē:colūna eadem
Opus factum a voto eſt magis meritoriū q̄ȝ factū ſine voto folio eodeȝ eadem colūna.
Cuilibet homini bonum eſt intrare religionem nō tamen omnibus. fo.eo.co.tertia

Juramētū magis obligat ꝙ votū. fo.eodē:co.iiij.
Vouens ſeruare virginitatem ſi violenter corrum
patur ſeruet caſtitatē vidualē. fo.eo.co.ea.
Jepte non tenebatur occidere ſuam filiam ſ; vtrū
occiderit eſt dubium. fo.eo.co.ea.
Triſticia abſorptus in ſeculo bene facit intrādo re
ligionem. fo.eo.co.ea.

¶ Diſtin.trigeſime octaue q̄ſtio ſecunda.

¶ An religioſus peccat tenendo proprium. fo=
lio.clxviij.co.prima
Tria vota religionis ſunt contra tria mundi com=
miſſiua peccata. fo.eo.co.ea.
Grande peccatum in religionis eneruatū eſt babe
re proprium. fo.eo.co.ea.
Bona religionis decedentibus ſuppoſitis ſūt vni=
uerſalis eccleſie fo.eo.co.ſecūda.
Quilibet religioſus eſt eq̄pauper. fo.eo.co.iij.
Vtens re aliter ꝙ regula ſua dictat ꝓprietari⁹ eſt.
folio eodem:co.eadem.
Reprobatur modus aliquoꝝ dicētiū illud eſſe pro
prium qḋ abbati celatur. fo.eo.co.iiij.
Abbas pōt habere balliuū ⁊ ſeruitores ob deffen=
tionē bonoꝝ religionis. fo.eo.co.ea.
Abbas de bonis religionis non debet dare ſorori
pluſꝙ alteri paupercule mulieri. fo.eo.co.ea.
An tenentes aliquē pecunie ſumma; pro veſtibus
emendis ſit ꝓprietarius vel ne multiplex ponitur
opinio. fo.clxix.co.ſcđa.
Reprobatur modus panormitani dicētis ꝙ intrās
religionem ratam nō pōt cogi intrare ſtrictiorem.
folio eodem:co.tertia.
Simulans ſe velle eſſe religioſum onera religionis
cogetur portare licet non ſit religioſ⁹. fo.eo.co.iiij
Cōtra ius diuinū nō cadit ꝯſuetudo. fo.clxx.co.j.
In hollandia religioſ⁹ ſuccedit in bonis paternis
nō tñ eſt heres ſ; cenobiū. fo.eo.co.ea.
Mulier poteſt vouere religionis ingreſſum tenen=
do vſum ſuarum rerum ſed non dominium. folio
eodem:co.eadem.
Reprobatur opinio bernardi in gloſa dicentis pa=
pa cū monacho non poteſt diſpenſare vt religione;
egrediatur. fo.eo.co.ſcđa.
Papa poteſt religioſum ab omnibus votis abſol=
uere ſ; nō i ꝓꝓetate diſpēſare. fo.eo.co.ea.
Religioſus epiſcopus nulloꝝ rerum habet domi=
nium. fo.eo.co.ea.
Nō ſolum epiſcopi (ſcđm thomā) ſunt in perfectio
ri ſtatu ꝙ religioſi ſed etiam curati ſm alios ſolum
magni prelati. fo.clxxj.co.prima.
Quare ſtatus religionis dicitur facticius enuclea=
tur. fo.eo.co.ſecunda.
Inter omnes precipue religiōes ꝑcipuum gradu;
obtinet ordo cartuſienſium. fo.eo.co.tertia.
Suſceptio tam aptoꝝ ꝙ ineptorum dedecorat re=
ligionem. fo.clxxij.co.j.
Bonum eſt cōuentum nō reformatum (vt ſtādouk
heroicus minorum ⁊ predicatorum giſienſiū ꝯuen
tus fecit) reformare. fo.eo.co.ea.
Reprobatur opinio thome dicentis debitorem pe
cuniaꝝ itrn acē religionem a debito abſolutimo ſi
nō pōt ſatiſfacere tenetur exire. fo.eo.co.tertia.
Si filius parentes pōt alere cum religionis ingreſ
ſu pōt ingredi ſinaūt minime. fo.eo.co.iij.
Tranſgreſſio precepti (ſecludendo votū a ꝑcepto)
eſt peior ꝙ tranſgreſſio voti. fo.eo.co.iiij.

¶ Diſtinctionis.xxxviij.queſtio tertia.

¶ An omnes exiſtentes in ſacris tenētur ad cō
tinentiam. fo.clxxij.co.iiij.
Quilibet exiſtens in ſacris et religioſus in occiden
tali eccleſia tenetur ad ꝯtinentiam. fo.clxxiij.co.j.
Romanus pontifex cum religioſo de voto cōtinen
tie pōt diſpenſare. fo.eo.co.ea.
Votum ſimplex impedit matrimoniū contrahen=
dum ſ; nō ꝯctū ſollenne vtrūq;. fo.eo.co.ea.
Reprobatur opinio altiſſ. dicentis ꝙ nō legitur pa
pam de voto continentie diſpenſaſſe ſed ſolum diſ
ſimulaſſe. fo.eo.co.ea.
Quando quis vouet aliquod indifferens in euentū
bonum vel malum non eſt obligatio. fo.eo.co.iij.
Duobus conſiliis niceno et cartaginenſi ꝯcludeba
tur ſacerdotes non poſſe habere vxores diſſentien=
tibus pannutio. fo.eo.co.iiij.
Reprobatur opinio apparati dicentis ſacerdotes
grecorum poſt ordinum ſuſceptionē vxores poſſe
capere. fo.eo.co.ea.
Reprobatur panormitanus dicens bonu; fuiſſe ꝙ
quilibet fuiſſet ſibi relict⁹ et qui vellet cōtinere cō=
tineret. fo.clxxiiij.co.ꝑma.
Vouens ſeruare virginitatē poſtea contrahens in
primo inſtanti in quo reddit debitum vel petit pec=
cat poſtea deobligatur. fo.eo.co.ea.
Hec eſt impoſſibilis monachus habet proprium.
fo.eodem:co.eadem.
Monachus nō cōnotat ꝙ nō fornicetur ſ; ꝙ emiſe
rit votū cōtinentie. fo.eo.co.ij.
Scđm thomā papa cū ſacerdote laico et nō cū re=
ligioſo de cōtinētia diſpenſare pōt. fo.eo.co.iij.
Quid votum ſollēne quid publicum enucleatur. fo
lio eodem:co.iiij.
Nouici⁹ ſine peccato pōt religionē exire nec plus
tenetur ad vota religionis ꝙ laicus. fo.eo.co.ea.
Montales ſunt cogende in clauſtro manere. folio
eodem:co.eadem.

¶ Diſtin.trigeſime octaue queſtio quarta.

¶ An obedientia ſit optima inter tria vota ⁊ ad
quid ſe extendit. fo.clxxv.co.j.
Quid ſit obedientia an actus vel habitus enuclea=
tur. fo.eo.co.ſcđa.
Aliqua obedientia eſt fortitudo aliqua iuſticia aliq̄
non virtus. fo.eo.co.ea.
Non ois inobedientia eſt pctm̄ fo.eo.co.ea.
Paupertas tribus modis capit. fo.eo.co.iij.

Habere omnia proſpere ſignum eſt dānationis. folio eodem co.quarta.
Obedientia inter tria vota eſt potiſſima nec ſemper vult obedientia inferiorem ſuperiori parere. folio clxxvj.co.prima.
Aliqua paupertas aliqua obedientia eſt melior ſed optima obedientia omni paupertate eſt melior. folio eodem:co.tertia.
Abbati aliquid difforme vl' repugnās regule precipienti nō eſt parendum. fo.eo.co.iiij.
Obedientia in impertinentibꝰ religionis eſt bona ſꝫ nō obligatoria. fo.eo.co.ea.
Religioſus factus ſummꝰ pontifex parere ſue regule tenetur ſed nulli illius religiōis prelato. folio clxxvij.co.prima.
Non omnia regule mandata nec etiā tria religiōis vota ſub pena peccati mortalis ſemper obligant. folio eodem:co.ſecunda.
Benedictinus comedēs carnes ſꝫ de gerſono peccat. f.eo.co.ea.
Carmelite ſm̄ regule inſtituta in capitulo capiunt diſciplinam ſine culpa. fo.eo.co.iiij.
Approbatur expoſitio poſtillatoris (expoſitiōe burgenſis neglecta) ſuper iſta auctoritate nolite portare peram ꝛc̄. fo.eo.co.ea.
Vouens non nubere cognoſcens ſolutā nō frangit votum. fo.clxxviij.co.p̄ma.
Vouens nō bibere vinū capiens in miſſa nō cōtrauenit voto. fo.eo.co.ij.
Nullus pōt obligari ad opus ſupererogationis qꝛ poſt votum incipit eſſe preceptum. fo.eo.co.ea.
Metus cauſatus ab homine nō ſufficit ad votū ſꝫ bene cauſatus a deo. fo.eo.co.tertia.
Vouens adire ſanctum iacobū vt occidat platonē occiſo platone nō tenetur adimplere. fo.eo.co.ea.
Aliqua cōditionalis eſt licita cuiꝰ añs eſt illicitum folio eodem:co.eadem.
Vouens adire romaꝫ et alloqui fratrem ibideꝫ exiſtentem ſi frater non ſit nō tenetur adimplere. folio eodem:co.eadem.

¶ Diſtin. trigeſime octaue q̄ſtio quinta.

An cartuſienſis ī extrema neceſſitate pōt veſci carnibus. fo.clxxviij.co.q̄rta.
In aliquo caſu cartuſienſis nō comedens carnes peccaret. fo.eo.co.ea.
Reprobatur ſententia arnoldi de villa noua dicentis vitella ouorum ſufficere in extrema neceſſitate loco carnium. fo.eo.co.ea.
Cartuſienſis ſecrete carnes ī neceſſitate comedēs nō tenetur illud reuelare. fo.clxxix.co.p̄ma
In extrema neceſſitate panis alienus efficit meus vxor vero aliena nūq̄ꝫ mea efficitur niſi per matrimonium. fo.eo.co.ea.

¶ Diſtin. trigeſime octaue q̄ſtio ſexta.

¶ An omne ſcandalum ſit peccatū et an ꝓpter ſcandalū aliqua ſunt omittenda alias facienda. folio.clxxix.co.ſecunda.
Tā ſcādalū actiuū q̄ꝫ paſſiuū eſt pctm̄. fo.eo.c.ea.
Nullum opus preceptū (ſꝫ bene cōſilii) eſt propter ſcandalum dimittendū. fo.eo.co.ea.
Exponitur iſta auctoritas neceſſe eſt vt veniāt ſcādala. fo.eo.co.tertia.
Faciens actum in loco ī quo homines ſolent cōuenire ſi ſit malus plus peccat q̄ꝫ faciens in oculto. folio eodem:co.quarta.

¶ Diſtin. trigeſime none queſtio vnica.

¶ An diſpar cultus impediat matrimonium. fo.clxxx.co.ſecunda.
Inter īfideles eſt legittimū matrimoniū ſed nō ratum. fo.eo.co.ea.
Si alter infidelium recipiat fidem et mulier nō an vir aliā cape pōt duplex ꝯſat opinio. fo.eo.co.iij.
Si vnꝰ labatur in hereſim et nō ſit baptiſatus pōt vxor alium ducere. fo.eo.co.ea.
In teſtamento veteri fuit diſpenſatum cum aliquibus vt infideles caperent vxores. fo.eo.co.iiij.

¶ Diſtin. quadrageſime queſtio prima.

¶ Qui ſunt gradꝰ ꝯſanguineitatis. f.clxxx.co.iiij.
Quid ſit ꝯſanguinitas oñditur. fo.eo.co.ea.
Conſanguineitas in duas lineas diuiditur in recta tres habentē gradus et obliquā. fo.clxxxj.co.j.
Iacob et abraaꝫ in eodem gradu cōſanguineitatis fuerunt. fo.eo.co.ij.
Quoto gradu diſtant aliqui a cōi ſtipite tāto diſtāt inter ſe. fo.eo.co.ea.
Fratres ſunt in primo gradu filii fratrum in ſecundo. fo.eo.co.iij.
Frater ꝛ filius fratris ſunt ī ſcdo ḡdu. fo.eo.co.iij.
Filius fratris ꝛ filius filii fratris ſunt in quīto gradu. fo.eo.co.ea.
Modus cōputatiōis graduuꝫ cōſanguineitatis ſm̄ iuriſtas ponitur. fo.eo.co.ea.

¶ Diſtin. quadrageſime queſtio ſecunda.

¶ An cōſanguineitas impediat matrimonium. fo.clxxxj.co.quarta.
Nunc ſupra quartum gradū ſed nō citra (olim nō citra ſeptimū) ꝓhit matrimoniū fo.eo.co.ea.
Papa materiam ſacramenti dependētis ex cōtractu naturali arctare pōt. fo.eo.co.ea.
Iudei poſſunt cōtrahere in ſecundo gradu nō aūt xp̄iani. fo.clxxxij.co.j.
Quilibꝫ infidelis dans libellū repudii vxori ſuper inducens aliam adulteratur. fo.eo.co.ea.
Duo ſunt cōſanguinei quoꝝ filii nō cōſanguinei. folio eodem:co.eadem.
Aliqui ſunt ī gradu cōſāguineitatis qui nō ſunt cōſanguinei. fo.eo.co.ea.
Sortes ꝛ plato ſine diſpenſatiōe licite ducunt ſuas ſorores in vxores. fo.eo.co.iiij.
Papa ī linea recta diſpēſare nō pōt. f.clxxxiii.co.j
In matrimonio nō cadit ꝑſcriptio. f.eo.co.ij.

¶ Diſtin. quadrageſime p̄me q̄ſtio prima.

¶ An ſpecies luxurie cōiter enumerate ſufficiant. fo.clxxxiii.co.ſcda.
Species luxurie cōiter enumerate et per litteras huiꝰ dictiōis ſaſſair itellecte ſufficiūt. f.eo.co.iij.
Cognoſcens dicatā deo cōmittit inceſtuꝫ et adulterium. f.eo.co.ea.

¶ Cognoſcens cõmatrem vel filiam cõmatris facit inceſtum. f.clxxxiij.co.iiij.
Oſculum ad inducendum mulierẽ ad luxuriã dati denominatio attenditur ſm ꝓportionem mulierū quibus datur. f.eo.co.ea.
Multe filie luxurie a gregorio et yſidoro numerantur. fo.clxxxiiij.co.j.
Reprobať opinio bernerdi gloſatoris dicẽtis clericos poſſe feminas habere vſqȝ ad quartum gradũ in linea recta et vſqȝ ad ſcdm in linea collaterali ſecum cohabitantes. fo.eo.co.tertia.
¶ Diſtin. quadrageſime ſcđe q̃ſtio ſcđa.
¶ An fornicatio ſimplex ſit magnum peccatū fo.clxxxiiij.co.quarta.
Non poteſt probari ſimplicem fornicationem eſſe cõtra ius naťe ſed bñ cõtra ius diuinũ. f.eo.co.ea.
Error pariſienſis eſt dicere fornicationem ſimplicem non eſſe peccatum mortale. fo.clxxxv.co.j.
Greci tenentes fornicationẽ ſimplicẽ nõ eſſe peccatum ſunt heretici. fo.eo.co.ea.
Jus ciuile admittit fornicationem ꝙ eſt cõtra ius diuinum. fo.eo.co.ſcđa.
An fornicatio deterior ſit furto vel contra duplex verſatur opinio. fo.eo.co.tertia.
¶ Diſtin. quadrageſime ꝑme q̃ſtio tertia
An rapt⁹ ⁊ ſtuprũ ſint pctã mortalia. f.clxxxvj.co.j
Idem actus primo ſtuprū poſtea fornicatio ſimplex poſtea adulteriũ ⁊ deinũ inceſt⁹. fo.eo.co.ea.
Leges in matrimonio nõ cedunt iure pontificio. folio eodem:co.ſcđa.
Non requiritur ad hoc ꝙ raptor raptã ducat cõſenſus parentum. fo.eo.co.ea.
Ad fornicationẽ ſimplicem nõ ſufficit ſolutũ ſolutã cognoſcere. fo.eo.co.iij.
Peccatum rapt⁹ ſine cõſenſu mulieris eſt acriter puniendum. fo.eo.co.ea.
Ad ſtuprũ ſufficit cognoſcere mulierẽ quã rationabiliter credit eſſe virginem. fo.eo.co.iiij.
¶ Diſtin. quadrageſime ꝑme q̃ſtio q̃rta.
¶ An adulterium ſit grãde pctm̃. fo.clxxxvij.co.j
Non omne adulteriũ eſt eq̃liter graue. fo.eo.co.ij.
Quinqȝ doctrine ariſtotelice inter virum ⁊ mulierẽ ſeruantur. fo.eo.co.iij
Frangenti fidem fides ſepe frangiť. fo.eo.co.ea.
Solutus ſolutã cognoſcẽs cõmittit aliquãdo adulterium. fo.eo.co.iiij.
Solutus plus peccat cognoſcendo cõiunctã q̃ȝ cõiunctus cognoſcendo ſolutã. fo.clxxxviij.co.j.
Jacob cognoſcendo liam nõ peccauit. fo.eo.co.ij.
Aliquis eſt adulter q̃ nullã cognoſcit. fo.eo.co.iij.
Reprobať martinus tenens opinionẽ ſocii bolkot fo.eodem:co.eadem.
Approbatur modus bolkot dicentis aliquã poſſe adorari creaturã ſine peccato. fo.eo.co.quarta.
¶ Diſtin. q̃drageſime ꝑme q̃ſtio quita.
An inceſtus et ſilr̃ peccatũ ſodomiticũ ſint grauia peccata. fo.clxxxix.co.j.
Quibus modis icluditur iceſtus ⁊ etiã ſodomiticũ exprimitur. fo.eo.co.ea.
Aliquid eſt inceſt⁹ modicã grauitatẽ ſuper ſimplicem fornicationem habens. fo.eo.co.ea.
Eccleſia põt aliquid prohibere ſubpena pcti mortalis. fo.eo.co.ea.
Licet inceſtus non ſit duo peccata duob⁹ tamẽ eq̃ualet. fo.eo.co.ſcđa.
Peccatū ſodomiticũ a toto gñe grauí⁹ ẽ quocũqȝ alio peccato carnis. fo.eo.co.tertia.
Non excuſatur loth a pctõ volens tradere filias ſodomitis vt hoſpites ſaluaret. fo.eo.co.iiij.
¶ Diſtin. q̃drageſime ꝑme queſtio ſexta.
¶ Quõ ꝯhitur affinitas. fo.clxxxix.co.quarta.
Quoto gradu cõſanguineitatis aliq̃s cõiũct⁹ eſt viro toto gradu affinitatis cõiungitur cũ eiuſdẽ vxore. fo.cxc.co.prima.
Frater et vxor fratris ſunt in primo gradu affinitatis. fo.eo.co.ea.
Affinitas impedit matrimoniũ cõtrahendum ⁊ dirimit cõtractum. fo.eo.co.ea.
Si quis contrahat cum vna per verba de futuro et poſtea cũ cõſanguinea illi⁹ primã habebit et nõ ſecundam ſi ſcđam cognouerit nullã. fo.eo.co.ea.
¶ Diſtin. quadrageſime ꝑme q̃ſtio ſeptima.
¶ An aliqui filii ſint illegittimi. fo.cxc.co.ſcđa.
Multiplices ſunt filii naturales adoptiui ſpurii. folio eodem:co.eadem.
Ex coitu q̃ eſt pctm̃ gñať ꝓles legittĩa. fo.eo.co.ea
Filius regis ſpurius ſi mater nõ ducatur a patre in vxorem nõ habebit aliquid in regno. fo.eo.co.iij.
Papa põt ſpuriũ legittimare vt capiat ſacros ordines ſȝ nõ vt capiat dñiũ tẽporale. fo.eo.co.ea.
¶ Diſtin. quadrageſime ſcđe q̃ſtio vnica.
¶ Quõ cõtrahiť cognatio ſpũalis. fo.cxc.co.iiij.
Cognatio ſpiritualis in duobus ſacramentis acquiritur. fo.eo.co.ea.
Decẽ perſone ꝓhibentur a matrimonio ob baptiſmum ⁊ decẽ ob cõfirmationẽ fo.eo.co.ea.
Sortes nõ põt habere in vxorem filiam leuãtis ipſum de fonte baptiſmi ſȝ bñ frater eius nõ ab ipſo leuatus. f.cxcj.co.j.
Leuãtes puer̃ poſſunt ꝯhere. f.eo.co.ea.
Filia ſortis ſpiritualis filio filii ſortis cõiungi põt. folio eodem:co.eadem.
Filius epĩ carnalis nullã quã epus cõfirmat ducere põt. fo.eo.co.eadē.
¶ Diſtin. quadrageſime tertie q̃ſtio ꝑma.
¶ An idem corruptum numero poteſt reſuſcitari. fo.cxcj.co.j.
Circa titulum queſtionis plures recitantur opiniones precipue platonis dicentis oĩa reddituta eiuſdem ratione reprobata. fo.eo.co.ea.
Nichil ꝓprie corruptum naturaliter põt reproduci ſȝ quelibet res permanens ꝓprie vel improprie corrupta põt a deo reproduci. f.eo.co.ij.
Anima ſeparata ſue nature relicta nõ põt illud corpus qđ pri⁹ iformabat iformare. f.eo.co.iiij.
Demõ nõ cognoſcit oẽs qualitates requiſitas ad generatiõem ꝓlis ſȝ bon⁹ angelus cognoſcat. fo.cxcij.co.prima.

Aliquo miraculo preſuppoſito idē numero natura liter reproduci poteſt. fo.eo.co.ea.
Nullam rem pure ſucceſſiuam corruptiue de⁹ pōt reproducere. fo.eo.co.iiij.

Diſtin.q̄dragesime tertie q̄ſtio ſcda.

An totum dicat tertiam entitatē a ſuis partibus realiter diſtinctam. fo.cxcij.co.iiij.
Totum eſt ſue partes ſimul ſumpte. fo.eo.co.ea.
Licet totū ſcdm̄ reales a partibus diſtinguitur pōdus tamen totius a pōdere partium nō diſtinguit. fo.cxciij.co.prima.
Totū eſſentiale (ſed non totū per accidens nec per aggregationem) ſcd3 reales diſtinguitur a ſuis partibus. fo.eo.co.ea.
Quicquid eſt pars brunelli eſt pars partis brunelli et contra fo.eo.co.ea.
Brunellus ſcdm̄ reales eſt indiuiſibilis intrinſece diuiſibilis vero preſuppoſitiue. fo.eo.co.ſcda.
Nulle ſunt omnes partes brunelli ſm reales.folio eodem:co.eadem.
Cicero et petrus currunt ⁊ tñ petrus nō currit nec cicero currit. fo.eo.co.iij.
Alba et nigra de eodem obiecto verificantur.folio eodem:co.eadem

Diſtin.q̄dragesime tertie queſtio tertia.

An reſurrectio mortuorum generalis ſit futura. f.cxciij.co.q̄rta.
Sicut xp̄s reſurrexit q̄lib3 ali⁹ reſurget.f.eo.co.ea
Multi philoſophi poſuerunt reſurrectionem futuram. f.cxciiij.co.j.
Quilib3 reſurget in etate chriſti cū coloribus quos habuit in hoc mūdo ſed nō cu3 tota quantitate quā habebit f.eo.co.ea.
Reſurgent tam mortui q̄ viui in ictu oculi. folio eodem:co.eadem.
Corpora btōꝝ reſurgent. f.eo.co.ea.
Par hominis comeſta ab alio reſurget in prin⁹. fo.eo.co.quarta.

Diſtin.xliij.queſtio quarta.

An corpora mortuorum reſurgent cū omnibus ſuis partibus et adminiculis eaꝝ. f.cxcv.co.ij.
Electi reſurgent cum omnibus ſuis partibus ſufficientibus ad eorum cōplexionem et cum humoribus vitam cōſequentibus et partibus decorem cō currentibus f.eo.co.ea.
An dānati reſurgent cū omnibus partibus dubitat auctor cum auguſtino. f.eo.co.ea.
Ceci reſurgent videntes claudi recte ambulantes fo.eo.co.iij.
Martires reſurgent cum cicatricibus et capillis ſed nō cum omnibus quos in via habebant nec in patria augebuntur. f.eo.co.ea.

Diſtin.xliiij.queſtio prima.

An infernus ſit ſub terra. fo.cxcv.co.iiij.
Infernus eſt ſub terra circa centrū ei⁹.f.eo.co.ea.
Modus cognoſcendi magnitudinem dimentionū terre aſtrologicus ponitur. f.cxcvj.co.prima.
Peiores peccatores et demones ſunt ꝓpinquiores centro ſm ꝓportionem f.eo.co.ea.
Poſt iudicium infernus includet purgatorium et limbus puerorum erit in terra vel in ſuperficie terre. fo.eodem:co.eadem.

Diſtin.xliiij.queſtio ſecunda.

An ignis inferni ſit eiuſdem ſpeciei cum igne noſtro. f.cxcvj.co.ij.
Ignis inferni eſt eiuſdem ſpeciei cum noſtro nō ſolum eſt methaforicus ſ3 realis. f.eo.co.ea.
Nō omnis ignis appetit aſcēdere. f.eo.co.ea.
Calor cordis dānatorum nūq̄ remittet frigus alterius partis. f.eo.co.iij.
Soluuntur ratiōes thome tenētis ignē nō agere in corpora dānatorum. f.eo.co.ea.
Calor in corporibus dānatorum ſucceſſiue introducetur et remittetur. f.eo.co.iiij.

Diſtin.xliiij.queſtio tertia.

An corpora dānatorum poſſunt calefieri. folio.cxcvj.co.quarta.
Soluitur argumentū ſimonis de lēdenaria quo dicit ſe concluſiſſe paulo veneto. f.cxcvij.co.ſ
Nō citius corpus habebit gradum medium q̄ gradum vltra medium. f.eo.co.ſcda.
Per qd̄ inſtans corpus machometi incipit habere calorē extenſum per totum diſcutitur. f.eo.co.iij.
Soluuntur ratiōes holkot tenentis qualitatē incipere extendi per totum per vltimum nō eſſe. folio eodem:co.iiij.
In eodem inſtanti verū eſt dicere q̄ nūc p̄mo que libet pars ꝓportiōalis eſt calida vt quattuor ⁊ q̄libet fuit calidior q̄ quattuor. f.cxcviij.co.j.

Diſtin.xliiij.queſtio.quarta.

Utrum anime puniant in iferno. f.cxcviij.co.ij.
Multi modi de punitione aiarum i inferno reprobantur v3 de aliaco et altiſſ. f.eo.co.ea.
Auguſtinus dixit demones habere corpora aerea in quo nō tenetur f.eo.co.ea.
Reprobatur modus thomiſtarum dicentiū ſpirit⁹ nō eſſe in loco niſi per operatiōe3. f.eo.co.iij.
Demones et anime puniuntur per nolitionem quā nō poſſunt nō cauſare f.eo.co.ea.
Qualitas vero ſpiritualis in ſubiecto poni pōt corporea qualitas vero corporalis in ſpirituali minime. f.cxcix.co.p̄ma.

Diſtin.xlv.queſtio prima.

Quibus ꝓſunt ſuffragia eccleſie. f.cxcix.co.ij.
Suffragia eccleſie nec dānatis nec ſaluatis ſ3 ſolū exiſtentibus in purgatorio ꝓſunt. f.eo.co.ea.
Infernus ꝓ multis locis in ſacra ſcriptura capit. fo.eo.co.iij.
Diſtinctio auguſtini de valde bonis et valde malis mediocriter bonis et mediocriter malis exponitur folio eodem:co.eadem.
Miſſa ſacerdotis celeriter celebrantis preualet ceteris paribus miſſe diu celebrantis f.eo.co.iiij.

Diſtin.xlv.queſtio ſecunda.

An miſſa dicta ꝓ pluribus tñ cuilibet eoru3 ꝓdeſt ac ſi ꝓ paucioribus celebraret. f.cc.co.p̄ma.
Miſſa dicta pro pluribus nō tantū ꝓdeſt ac ſi pro paucioribus fieret. f.eo.co.ea.

Reprobatur opinio prepoſitiui. f.eo.co.ii.
Fratres minores quãto plˀes capiũt eorum cõfra=
tria tanto cuilibʒ minꝰ ꝓſũt orationes. f.eo.co.ea.
Miſſa aplicata infinitis omĩbus equaliter ariſmeti
ce nulli bonum facit. fo.eo.co.tertia.
Promittens ꝓ duobus celebrare ꝓ quolibʒ miſ=
ſam vnam: vnã ſolam celebrando nõ ſatiſfacit. fo.
eodem:co.quarta.
Triplex ponit portio valoris miſſe. f.cci.co.pͥma.
Miſſa celebrata a bono ſacerdote ꝑualet miſſe cele
brate a malo ſacerdote. f.eo.co.ii.
Diſtin.xlv.queſtio tertia.
An ſuffragia exiſtentis in mortali pctõ ꝓſunt
defunctis f.cci.co.ſcda.
Miſſa dicta in pctõ mortali valet defunctis. folio
eodem:co.eadem.
Nõ minus meretur orans ꝓ multis q̃ȝ orans pro
paucis. fo.eo.co.tertia.
An curati capientes ſex albos ꝓ miſſa dantes alte
ri quattuor albos vt celebret peccent vel ne diſcu=
titur. fo.eo.co.iiii.
Diſtin.xlv.queſtio quarta.
An anima ſeparata cognoſcat aliqua q̃ priꝰ cogno
uit et an ſancti orant pro nobis. f.ccij.co.prima.
De diſcrimine recipientium et retinentium doctri
nam fo.eo.co.ea.
Anima ſeparata melius põt cognoſcere q̃ȝ quãdo
eſt in corpore fo.eo.co.ea.
Problema eſt vtrum beatꝰ ſcit oĩa q̃ vnq̃ȝ ſciuit.
fo.eo.co.ij.
Duplex eſt memoria. fo.eo.co.ea.
Sancti anteq̃ȝ orent nõ vident deum velle vel nole
eos exaudire. fo.eo.co.iiij.
Deus reuelat ſanctis hominis ipſos adorare. folio
eodem:co.eadem.
Diſtin.xlvi.queſtio prima.
An deꝰ punit equaliter intenſiue in eodem fo
ro equaliter peccantes. f.cciii.co.prima.
Equalibꝰ peccatis dabuntur equales pene gradua
les. fo.eo.c.ea.
An ſortes et plato per totam horã equaliter merẽ=
tes altero deſinente in inſtanti terminatiuo hore ꝑ
primum non eſſe equaliter mereantur duplex poni
tur opinio fo.eo.co.ea.
Ad aliquid ab alio ꝓduci nõ oportet in inſtanti ter
minante actionẽ agens eſſe ſʒ effectũ. fo.eo.co.ij.
Diſtin.xlvj.queſtio ſecunda.
An equaliter merentes inequaliter premian
tur. f.cciii.co.ij.
Deus põt vnum angelum immediate poſt aliũ ꝓ=
ducere fo.eo.co.iij.
Non implicat cõtradictionẽ mariam fuiſſe in ori=
ginali per vnum inſtans cõtra okan. fo.eo.co.ea.
Tres angeli imediate poſt ſeinuicem poſſunt pro=
duci. f.eo.co.ea.
Aliquis angelus immediate poſt hoc ꝓducetur et
tamen in nullo inſtanti ꝓducetur. fo.eo.co.iiij.
Aliquis angelus incipit eſſe nec per primum nec ꝑ
vltimum nõ et idem deſinit eſſe nec per primũ non
nec per vltimum. f.cciij.co.j.
Diſtin.xlvi.queſtio tertia.
An omnes homines ſaluabuntur vel dãnabũ
tur. f.cciiii.co.ſcda.
Aliqui homines nec ſaluabuntur nec dãnabuntur
licet quilibet ſaluabilis vel dãnabitur. fo.eo.co.ea.
Peccatum cõtra maius obiectuʒ eſt maius graue
nõ tamen ꝓportionabiliter. fo.eo.co.ea.
Deus iuſte pro quolibet peccato mortali põt infli=
gere infinitam penam intenſiue et extenſiue. folio
eodem co.tertia
Ratio beati gregorii quare pro peccato momenta
neo infligitur pena ĩfinita extẽſiue. fo.eo.co.ea.
Inter grauitates peccatorum ſpecie diſtinctorum
non eſt cõparatio.
Stat dare penam debitam furto ſimplici eſſe ma=
iorem pena debita odio dei. fo.eo.co.iiij.
Non quelibet pars peccati cõmiſſi (ſecluſa omiſſio
ne imbibita) eſt peior omiſſione. fo.eo.co.ea.
Diſtin.xlvj.queſtio quarta.
An poſſit dari peccatum infinite parue grauitatis
fo.ccv.co.prima.
Licet homo in nullo gradu tenetur diligere deum
omittens tamen peccato certe malitie peccat. folio
eodem:co.eadem.
Quelibet latitudo vniformiter difformis termina=
tur excluſiue. f.eo.co.ſecũda.
Probabile eſt quãlibet latitudinẽ vniformiter dif=
forme a nõ gradu vſq̃ȝ ad octo eſſe intenſam cũ la=
titudine vniformi ad ſimilem gradum terminata
Gratia ſortis in qualibet parte ꝓportionali hore ꝑ
terite excedebat gratiam platonis iam in inſtãti ter
minatiuo hore nulla additione alicui facta ſunt eq̃=
les. fo.eo.co.tertia.
Non ſemper maiorata cauſa maioratur effectus.
fo.eodem.co.quarta.
Diſtin.xlvj.queſtio quinta.
Vtrũ põt dari pena infinite pue. f.eo.co.iiii.
Reprobatur opinio gregorii dicentis ꝙ dabile eſt
minimum naturale quo ad extenſionẽ ſʒ nõ quo ad
intenſiõem f.ccvi.co.j.
Satius eſt entia naturalis quo ad minimũ q̃ȝ qᵒ ad
maximum ꝙ nõ terminari licet dei maximus actꝰ
ſic nõ tamen minimus fo.eo.co.ſecũda
Diſtin.xlvij.queſtio prima.
An in generali iudicio erit diſputatio vocalis. fo=
ccvi.co.ſecunda.
Probabile eſt ꝙ multa iudicia vocalia et mentalia
in extremo examine erunt. fo.eo.co.ea.
Exponuntur due auctoritates vna iohannis altera
naum ſonantes iudiciũ nõ fore. fo.eo.co.iii.
Probabile eſt animã relictã ſue nature ſecreta cor
dium cognoſcere. fo.eo.co.ea.
Licet xp̄s iudicabit in natura humana nõ tñ ſcðm
naturam humanam. f.eo.co.quarta.
Dãnatus videndo deum nõ gaudebit. f.eo.co.ea.
Diſtin.xlvii.queſtio ſecunda.
An ignis cõflagrationis erit eiuſdem ſpeciei cum
igne preſenti. f.ccvii.co.pͥma.

Mundus purgabitur per ignem cõflagratiõis qui eſt eiuſdem ſpeciei cum noſtro f.eo.co.ea.
Ignis conflagrationis ꝓcedet iudicē nec ledet electos. fo.eo.co.ea.

¶Diſtin.xlviij.queſtio vnica.

¶An celi ceſſabunt a motu poſt diem iudicii. folio.ccvij.co.ſcda.
Celi poſt diem extremi examinis nõ mouebuntur. fo.eo.co.ea.
Reprobatur gloſa yſidori ſuper vna auctoritate yſaie. fo.eo.co.ea.
Reprobatur opinio auicenne de motu celi. fo.eo.co.tertia.
Reprobatur modus burgenſis dicentis solē nõ retroceſſiſſe in diebus egiptii. fo.eo.co.iiij.
Celi nõ quieſcent in aſpectu in quo creati ſunt. fo.eo.co.ea.
Poſt diem iudicii nulla erunt mixta ſed ſolum elementa. fo.eo.co.ea.

¶Diſtin.xlix.queſtio prima.

¶Quid eſt beatitudo. f.ccviij.co.j.
Circa conſiſtentiam beatitudinis triplex verſatur opinio.f.eo.co.ea.
Aliqua beatitudo eſt deꝰ et aliqua eſt creatura. fo.eo.co.eadem.
Non ſemper permanentia ſunt meliora ceteris paribus. fo.eo.co.ea.

¶Diſtin.xlix.queſtio ſecunda.

¶Utrum beatitudo ſolum cauſetur a deo. fo.ccviij.co.ſcda.
Circa titulum queſtionis duplex ponitur opinio ꝑma approbata ſecunda reprobata. f.eo.co.ea.
Beatitudo non eſt quid ſupnaturale. fo.eo.co.iiij.
Deus in patria iuuat tardiora habentem naturalia vt magis diligat ſcdm ꝓportionem meritorum. fo.eo.co.ea.
Dilectiones dei vie ⁊ patrie ſpecie diſtinguntur. fo.ccix.co.prima.
Ad aliquē beatificari non requiritur lumen glorie. f.eo.co.ea.
Paulus in raptu nõ erat beatꝰ. fo.eo.co.ij.

¶Diſtin.xlix.queſtio tertia.

¶An fruitio ſit potior actus beatitudinis ꝙ viſio.f.ccix.co.ij.
Circa titulum queſtionis duplex verſatur opino. ſcda ab autore approbatur. fo.eo.co.ea.
Uoluntas eſt nobilior potentia ꝙ intellectus.folio eodem:co.eadem.
An cognitio actiue concurrat ad productionē volitionis eſt problema. fo.eo.co.ea.
Gaudium de potentia dei abſoluta a viſione ſeparari poteſt. fo.eo.co.iij.

¶Diſtin.xlix.queſtio quarta.

¶An omnes beati ſint equaliter. f.ccix.co.iij
Non omnes beati ſunt equaliter beati licet idē ſit in quo omnes beatificantur. fo.eo.co.iiij.
Uiſio angeli et hominis in patria diſtinguūtur. fol. eodem:co.eadem.
Non oportet ſemper noticiam obiecti ſuperioris etiam perfectiorē noticia obiecti inferioris nec noticias eiuſdem obiecti eſſe eque perfectas. folio ccx.co.prima.
Reprobatur opinio dicentiū deum non poſſe producere duos angelos eiuſdē ſpeciei. fo.eo.co.ea.
An vnus beatus gaudeat de beatitudine alterius multiplex ponitur opinio. fo.eo.co.ij.

¶Diſtin.xlix.queſtio quinta.

¶An beatitudo ſit perpetua. f.ccx.co.ij.
In primo inſtanti in quo quis eſt beatꝰ habet vnā viſionem que deum adequate repreſentat et vnum gaudium que nunꝙ intenduntur. fo.eo.co.iij.
Sortes nõ pōt habere noticiam beatificā ꝗ repreſentat deum ⁊ beatam virginem. fo.eo.co.ea.
Non ſemper diuerſorum obiectorum diuerſe dantur noticie. f.eo.co.quarta.
Uxores beluacenſes offerūt in eccleſia ante viros qꝛ vrbem ab hoſtibus defenderunt. fo.eo.co.ea.
Incole ville noue prope pariſiuꝫ proiecerūt ymaginem ſancti georgii in ſecanā qꝛ in die eius vites cōgelabantur. fo.eo.co.ea.
Quid ſi videre in verbo exꝑmitur. fo.ccxj.co.j.
Reprobatur modus bonauenture ꝓbantis noticiam verbi terminari ad v̄bum tanꝙ ad obiectum primarium et ad creaturam tanꝙ ad obiectum ſecundarium fo.eo.co.ij
Non eſt dabilis perfectiſſima noticia platonis poſſibilis fo.eo.co.ea.

¶Diſtin.xlix.queſtio ſexta.

¶An omnes homines ſumme et de neceſſitate appetant beatitudinem. fo.ccxj.co.quarta.
An appetitus naturalis habeat velle vel nolle incertum eſt. f.eo.co.ea.
Deum clare viſum aliquis pōt odire. f.ccxij.co.j.
Aliquis poteſt non velle habere beatitudinem. fo.eodem:co.ſecunda.
Reprobatur modus buridani dicentis voluntateꝫ nõ poſſe minus bonum maiori bono delicto velle. fo.eo.co.iij.
Reprobatur modus okam dicentis inclinationem rei a re ipſa diſtingui. f.eo.co.iiij.

¶Diſtin.xlix.queſtio ſeptima.

¶Utrū ſint ponēde q̄ttuor dotes. f.ccxij.co.iiij.
Reprobatur modus antiquorum dicentiū tentionem eſſe dotem. fo.ccxiij.co.prima.
Circa titulum queſtionis duplex verſatur opinio quarum ſcda approbatur. fo.eo.co.ea.
Non eſt neceſſe quodlibet dictū beati gregorii recipere fo.eo.co.ſcda.
Dos impaſſibilitatis non eſt magis in beatiori ꝙ in minus beato. fo.eo.co.ea.

¶Diſtin.xlix.queſtio octaua.

¶An ſit ponenda dos agilitatis. fo.ccxiij.co.ij.
Anima beata pōteſt vbilibet corpus mouere.folio eodem:co.tertia.
Reprobatur modus dicentiū doteꝫ agilitatis eſſe qualitatem productam a beatitudine fo.eo.co.ea.
Mobile in vno vacuo poſitum ſucceſſiue et in alteropoſitum in inſtanti mouetur. fo.eo.co.iiij.

¶ Diſtin.xlix.queſtio nona.

¶ An corpus beati naturaliter poteſt eſſe cuӡ corpore nõ glorioſo. fo.ccxiiij.co.j.

Aliqua res penetrat tripliciter. f.eo.co.ea.

Aliquid eſt cõpetens nature ꝓ vno tempore quod non cõpetens pro alio. f.eo.co.ſcda.

Nulla qualitas in rarefactione vel condenſatione acquiritur. f.eo.co.iij.

Hec ꝯña non valet aggregatum ex prima parte et ſcda rarefit et ex prima ſcda et tertia rarefit et ſic ꝯſr ergo totum rarefit. fo.ccxv.c.pma.

¶ Diſtin.xlix.queſtio decima.

Que res eſt dos claritatis. fo.ccxv.co.pma.

Lux lum en color diuerſa habent ſubiecta proporcionata. f.eo.co.ea.

Reprobatur opinio nõ admittentiuӡ corpora glorioſa eſſe lucida luminoſa et colorata. f.eo.co ea.

Indus beatificabitur cũ nigredine rubeus albus cum albedine.

¶ Diſtin.xlix.queſtio vndecima.

¶ Utrum corporatura poſſunt ſe tangere. folio.ccxv.co.tertia.

Duo corpora dura ſicut ⁊ plana poſſunt ſe tangere fo.eo.co.eadeӡ.

Stat ceram eſſe finitam entitatem et infinitam intẽſiue. fo.ccxvj.co.j.

Quomodo illa ꝓpoſitio euclidis duo circuli ſuper idem centrũ cõſtituti ſunt inequales intelligitur exprimitur. fo.eo.co.ea.

Demonſtratio theonis ſuper eadeӡ ꝓpoſitione ponitur. f.eo.co.ea.

¶ Diſtin.xlix.queſtio duodecima.

¶ An ſenſus beatorum erunt in patria in actibꝰ ſuis. fo.ccxvj.co.j.

Aliqui ſenſus ſanctorum nõ exibunt in operatiões aliqui vero ſic. f.eo.co.ea.

Corpora beatorum erunt penetratiue cum celo.folio eodem:co.tertia.

Triſticia in dãnatis nõ augebitur ſicut nec gaudiũ in beatis. f.eo.co.ea.

¶ Diſtin.xlix.queſtio decima tertia.

An ſit aliquod premiũ accidentale.fo.ccxvj.co.iij

Premium accidentale magnũ non equiparatur pmio eſſentiali paruo. f.eo.co.iiij.

Non inconuenit per actum bonum perdere aureolam. fo.ccxvij.co.j.

Angeli licet poſſint habere actum virginitatis non habebunt aureolam. fo.eo.co.ſcda.

Aliqua non virgo habebit aureolam virginum.folio eodem:co.tertia.

Ex genitalibꝰ triplex diſtillat humor. f.eo.co.ea.

Aliqua naturaliter centies poteſt incipere eſſe virgo et centies deſinere eſſe virgo f.eo.co.iiii.

¶ Diſtin.xlix.queſtio decima q̃rta.

¶ An mors ſit de ratiõe martyrii. f.ccxvii.co.iiij.

Dupliciter capitur iſte terminus martyrium. folio eodem:co.eadem.

Circa titulum queſtionis duplex verſatur opinio quarum altera reprobatur. fo.ccxviij.co.j.

Duorum volitiones eque intenſas patiendi habentium vnus eſt martyr et non alter. f.eo.co.ea

Impugnatur opinio martini de magiſtris.folio eodem:co.tertia.

An origenes ſit ſaluatus vertitur in dubium. folio eodem:co.eadem.

Mors ſecundum thomam eſt de ratione martyrii. fo.eo.co.iiij.

Martyri exiſtenti in tormentis peccatorum ſufficit deteſtatio cõmunis. fo.ccxix.co.prima.

¶ Diſtin.xlix.queſtio.decima quinta.

Quando quis debet pati martyrium pro preceptis negatiuis(ſed non pro affirmatiuis)añq̃ꝫ negentur eſt ſuſtinenda mors. f.eo.co.ij.

Non pro qualibet ꝓpoſitione ꝯa bonis moribus impartinenti ſicut nec pro qualibet ꝓpoſitione catholica eſt ſuſtinenda mors. f.eo.co.ea.

Non ſolum pro opere precepti ſed etiam pro opere conſilii eſt ſuſtinenda mors. fo.eo.co.iij.

Citius homo debet ſuſtinere mortem q̃ꝫ peccare venialiter. f.eo.co.iiij.

Reprobantur quedam dicta erronea martini. folio eo.co.ea.

Anteq̃ꝫ homo dicat propoſitioneӡ neceſſariam eſſe falſam eſt ſuſtinenda mors. f.eo.co.ea.

Uetula moriens pro deffenſione propoſitionis heretice predicate a prelato eſt martyr. fo.eo.co.iiij.

Nũq̃ꝫ oppoſitum precepti bene fit. fo.ccxx.co.j.

¶ Diſtin.xlix.queſtio decima ſexta.

¶ An actus quilibet cui debetur palma martyrii ſit magne perfectionis. fo.ccxx.co.pma.

Quilibet actus cui debetur aureola martyrii pſtat actui martyrii cum contrapugnatione. f.eo.co.iij.

Uolens ſuſtinere quãtancũq̃ꝫ penã citra mortem pro deffenſione fidei et non mortem nõ habebit aureolam martyrii. fo.eo.co.iij.

Uolens eligere mortem facilem vt ſit minus penale nõ eſt martyr. fo.eo.co.iiij.

Actus martyrii eſt dilectio dei. f.ccxxj.co.j.

Preſtat diſtribuit datiuum poſt ſe rectũ ſicut cõparatiuus ablatiuum. fo.eo.co.ea.

¶ Diſtin.xlix.queſtio decima ſeptima.

Cuius virtutis ſit actus martyrii. fo.ccxxj.co.j

Aliquod martyrium pertinet iuſticiam aliquod ad temperantiam aliquod ad caritatem et aliquod ad fortitudinem. f.eo.co.ſcda.

Soluuntur rationes martini probantes martyriuӡ nõ pertinere ad fortitudinem. fo.eo.co.ea.

Idem actus realiter pertinet ad duas virtutes cardinales. fo.eo.co.ea.

Aureola martyrum eſt excellens doctorum ſuprema. fo.eo.co.quarta.

¶ Diſtin.xlix.queſtio decima octaua.

¶ An doctoribus debeat aureola. f.ccxxj.co.iiij.

Omnibus doctoribus in quacũq̃ꝫ facultate docentibus ad honorem xp̃i dabitur aureola non omnibus equaliter. fo.eo.co.ea.

Non dabitur aureola cuilibet docere volenti ſӡ volenti et potenti. fo.ccxxij.co.j.

Predicans falſuz vbi nõ conſtat de oppoſito cum rationibus apparentibus habebit aureolam. folio eodem: co.ſecunda.
Predicans plebeculis ſubtilis non habebit aureolam. fo.eo.co.ea.
Duo minores et quattuor predicatores in vna licētia theologica ſolum admittuntur. fo.eo.co.iij
Male agunt admittentes inidoneos ad gradū doctoratus in facultatis ignominiam. fo.eo.co.ea.
Indoctus aliquis doctiori aliquando preponitur ſine peccato. fo.eo.co.ea.
Preponere vnum alteri in primis ſedibus eſſet forte veniale vbi in vltimis eſſet mortale. f.ccxxiij.co.j.
Soluuntur rationes vicleff ꝓbantis q᷑ non ſunt petendi gradus. fo.eo.co.ij.
An magis proſit legere vel contionari diſcutitur. folio eo.co.iij.

Diſtin.l.queſtio prima.

An dānati per diem iudicii peccabunt et pro eorum peccatis infligetur pena. fo.ccxxiij.co.iij.
Dānati habebunt actus difformes recte rationi ꝓ quorum quolibet deus poteſt infligere penam. folio eodem:co.eadem.
Uiatores equaliter peccantes equaliter punientur intenſiue. fo.eo.co.q̄rta.
Cōtinuatio naturalis libera partial'r vel ex culpa prima eſt imputabilis. fo.eo.co.ea.
Infinitam penam aliquo die ſequenti quilibet dānatus habebit. fo.ccxxiiij.co.j.

Diſtin.l.queſtio ſecunda.

An dānati poſſunt velle aliquem actum bonū folio.ccxxiiij.co.prima.
Reprobatur opinio tenentium cuz magiſtro dānatos non poſſe actum bonum producere. folio eodem:co.eadem.
Non eſt negandum ſpeciale auxilium dānatis quo ad actus moraliter bonos ꝓducendos. f.eo.co.ij.
Preacceptandum eſt cruciari in penis q̄ꝫ non eſſe folio.eodem:co.eadem.
Licet beatus non poſſit actum malum facere dānatus poteſt bonum facere. fo.eo.co.ea.
Beati nūq̄ꝫ condolent dānatis. fo.eo.co.iiij.

Finis tabule.